ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၃

အဗျဂ္ဂ—အဋ္ဌာရပမှ

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၄၅၁ ပါဝင်သည်)

မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်

သာသနာ ၂၅၁၅ ကောဇာ ၁၃၃၃ ဇူလိုင်လ ၁၉၇၁

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

၇ ၈၀၁

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

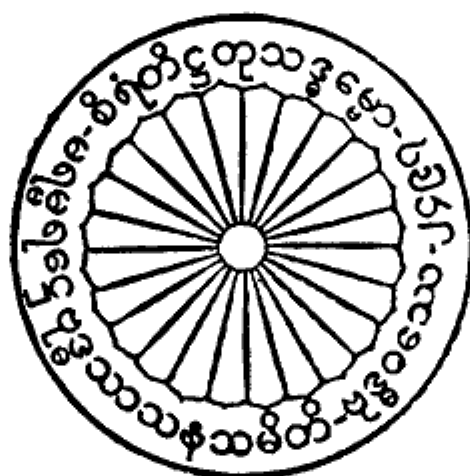
တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၃

အဇ္ဈဂ္ဂ—အဋ္ဌာရပမ

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၄၅၁ ပါဝင်သည်)

ရန်ကုန်မြို့
သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ
အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရကို
အမှူးထား၍ ဓမ္မဒီပကျောင်းဆောင် အဘိဓာန်အဖွဲ့က
ရေးသားပြုစုသည်

မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်

သာသနာ ၂၅၁၅ ကောဇာ ၁၃၃၃ ဇူလိုင်လ ၁၉၇၁

စတင် ရိုက်နှိပ်ခြင်း   ၁၉၇၁

ပ-မ-ဗ-သ-စ—၃၅—၂၀-၇-၇၁—အုပ်ရေ ၂၀၀၀။

ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၌
အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်) ဦးလှမောင် M.A.,M.S.,B.L. မှတ်ပုံတင်အမှတ်
(၀၇၇၉/၀၅၂၂)က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

မှတ်သားချက်

ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန် အတွဲ-၃-၌ အတွဲ-၁-နှင့် အတွဲ-၂-တို့၌ အသုံးပြုခဲ့သော ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတတို့အပြင် အောက်ပါ ကျမ်းညွှန်း သင်္ကေတတို့ကိုလည်း အသုံးပြုထားပါသည် —

သင်္ကေတ	ကျမ်းအမည်နှင့် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
ဝိ၊ ပိ၊ ဓာန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန် (စည်ရှင် ဆရာတော်)
သာသနဝံသ။	သာသနဝံသပ္ပဒီပိကာ (မောင်းထောင် ဆရာတော်) ဘောဂဝတီ စာပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေးမြို့၊ ၁၂၇၅-ခု
C.P.D.	A Critical Pāli Dictionary

အတွဲ-၃ ပြုစု, စစ်ဆေး, တည်းဖြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ

(၁) ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ မဟာနာယကဆရာတော်၊ ဇမ္ဗုဒီပကျောင်းဆောင်၊ ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်မြို့။

(၂) ဦးဂန္ဓသာရ၊ သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ၊ B.A.၊ မဟာဂန္ဓာရုံတိုက်၊ အမရပုရမြို့။

(၃) ဦးပညိဿရ၊ သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ၊ သက္ကျသီဟ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ၊ အဘိဓမ္မ ပါဠိပါရဂူ၊ မဟာဂန္ဓာရုံတိုက်၊ အမရပုရမြို့။

(၄) ဦးမာဃိန္ဒ၊ သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ၊ သက္ကျသီဟ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ၊ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပါလ ဓမ္မာစရိယ၊ ဖက်ပင်အိုင်ကျောင်းတိုက်၊ ဖက်ပင်အိုင်ရွာ၊ မြင်းခြံမြို့။

(၅) ဦးဖိုလ်မောင်၊ အဘိဓာန်ဌာနမှူး။

(၆) ဦးတင်ရွှေ၊ အဘိဓာန်ဌာန၊ အယ်ဒီတာ။

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၂	ပ	အဗျဂ္ဂမန	၂၇	နှာ-၉၆	သုတ်နံပါတ်-၁၈၂။
၄	ပ	အဗျန္တိ	၁–၂	ကင်းသော၊	ကင်းသော
၄	ဒု	အဗျဘိစာရိကာရဏ-ပရိဂ္ဂဏှန	၁၀	လျှဉ်းပါးဖွယ်ရှိသော–	လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော–
၅၀	ပ	အဘာယူပရတဘာဝသမ-န္နေသနာ	၁၉	မရှိဟုသိလျှင်	ရှိ၏ဟုသိလျှင်
၇၆	ပ	အဘိဃုဋ္ဌ	၂	၊....အဘိဃုဋ္ဌေ ပဝါ-ရဏော။	၊အဘိဃုဋ္ဌေ ပဝါရဏော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၀။
၈၅	ဒု	အဘိဍျာပစ္စယ	၂၆-၇	(တိ) (၂) အနက်ကို	ပယ်ဖျက်ရန်
၉၂	ဒု	အဘိညာတက	၁၁	[အဘိညာတ၁+က]	[အဘိညာတ+က]
၉၂	ဒု	အဘိညာတတ္တ	၃၁	[အဘိညာတ၂+တ္တ]	[အဘိညာတ+တ္တ]
၉၈	ဒု	အဘိညာဝဂ္ဂ	၂၈	၆–ဝဂ်၊၁-သုတ်။	၆–ဝဂ်။
၁၁၆	ပ	အဘိဓမ္မမိဿက	၂၄	(ဂ) အနက်ကြည့်။	(ဃ)အနက်ကြည့်။
၁၂၀	ဒု	အဘိနန္ဒတ္တ	၁၅	[အဘိ+နဒ+အန္တု]	[အဘိ+နဒ+အ+အန္တ]
၁၂၃	ဒု	အဘိနန္ဒနရသ	၉	–ခြင်းလျှင်ကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော	–ခြင်းကိစ္စရှိသော
၁၆၀	ပ	အဘိနိဗ္ဗဋ္ဌာန	၂၂	မကွဲပြားသော–တူ–သောတည်ရာရှိသော	မကွဲပြား–တူ–သော တည်ရာရှိသော
၁၆၇	ဒု	အဘိဗျတ္တဝါဒီ	၂၃	အဗျတ္တဝါဒ-ဟူသည်	အဘိဗျတ္တဝါဒ-ဟူသည်
၁၆၈	ပ	အဘိဗျတ္တဝါဒီ	၆	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
။	ပ	။	၁၂	အဗျတ္တဝါဒရှိသူ–အဗျတ္တဝါဒီ-ဟု	အဘိဗျတ္တဝါဒရှိသူ–အဘိဗျတ္တဝါဒီ–ဟု
၁၇၁	ပ	အဘိဘဝန္တ	၂၃	အတ္တနော	(က) အတ္တနော
၁၇၄	ဒု	အဘိဘုယျစာရီ	၁၂	[အဘိဘုယျ+စာရ+ဤ]	[အဘိဘုယျ+စရ+ဏီ]
၁၇၈	ပ	အဘိဘောတိ	၃၃	အဘိဘဝတိ(ခ)အနက်ကြည့်။	အဘိဘဝတိ·ကြည့်။

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၁၈၂	ပ	အဘိမုခတ္တ	၈	(ပု)	(တိ)
၁၈၂	ပ	အဘိမုခတ္တ	၈	မျက်နှာမူ–ညွတ်–သော အနက် သဘော (အဘိနိဟာရ)	ရှေးရှုတူရှုဟူသော အနက်ကိုဟောသော
၁၈၃	ဒု	အဘိယာတိ	၂၁	[အဘိ+ယာ+တိ]	[အဘိ+ယာ+အ+တိ]
၁၈၇	ပ	အဘိရတ္တ	၂၈	(၂)အနက်ကြည့်။	(၁)အနက်ကြည့်။
၁၉၃	ပ	အဘိရူဟနက	၂၅	အဇ္ဈာရူဟ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၉။)အဘိရူဟနကာတိ	အဘိရူဟနကာ(သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၉)တိ
၁၉၇	ဒု	အဘိလင်္ဃမာန	၂၉	[အဘိ+လင်္ဃ+မာန]	[အဘိ+လင်္ဃ+အ + မာန]
၂၀၂	ပ	အဘိဝစုမာန	၂၀	[အဘိ+ဝစု+မာန]	[အဘိ+ဝစုန +အ + မာန]
၂၀၆	ပ	အဘိဝဿန္တ		ကြောင်းရေ(၁၄)ရှိ(၁) (က)-နှင့် ကြောင်းရေ (၁၈)ရှိ(ခ)တို့ကို ဖျက် ရန်။	
၂၁၃	ပ	အဘိသညူ(သံယူ)-ဟိတ္ဝာ	၃	အဘိသညူ(သံယူ)-ဟိတွာ	အဘိသံယူဟိတွာ
။	။	။	၅–၉	တဒေကဇ္ဈံ-စသော ဝါကျအားလုံးကိုဖျက်၍ "အဘိသံယူဟိတွာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၄)တိ အဘိသံဟရိတွာ သမ္ပိဏ္ဍိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။" ဟု ထည့်ရန်	
၂၂၄	ဒု	အဘိသဇ္ဇန	၃	အဘိသဇ္ဇန(နာ၊ထိ)	အဘိသဇ္ဇန[၁] (နာ၊ထိ)
။	။	။	၁၃	အဘိသဇ္ဇန (တိ)	အဘိသဇ္ဇန[၂] (တိ)
၂၃၇	ဒု	အဘိသမာဂန္တွာ	၁၄	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈) (၈)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။) ကြည့်။(၈)
၂၉၆	ဒု	အဘောဝတ္တုကာမ	၁၈	ဘောတ္တုံ	ဘောတ္တုံ
၃၄၈	ပ	အမရပုရ	၇	၁၇၈၄-ခု	၁၇၈၂-ခု
။	။	။	၁၁-၂	၁၃၂၊၁၃၅၊၁၃၇	၁၄၇။ (–ရှင်း-၁၅၀)
။	။	အမရပုရနိကာယ	၁၈	၁၄၂။	၁၅၈။

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၃၄၈	ပ	အမရပုရနိကာယိက	၂၁	၁၄၂၊၁၆၃။	၁၅၈၊၁၇၉။
။	။	အမရပုရမာပက	၂၅	၂၃။	၁၇၉။
၃၅၇	ဒု	အမာနုသတ္တ	၁၇	အမာနုသတ္တေသု အမာနုသတ္တော။	အမာနုသတ္တော။
၃၇၁	ပ	အမုစ္စိတ္တာ	၁၆	မလွှတ်မူ၍	မလွှတ်မူ၍
၃၇၂	ပ	အမုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏ	၉-၁၁	၎င်းပုဒ် တပုဒ်လုံး	ပယ် ဖျက်ရန်
၃၇၉	ဒု	အမေဇ္ဈ	၂၅	(၁) မဖြူစင်သော။ (၂) မစင်ကျင်ကြီး။	မဖြူစင်သော၊ မစင် ကျင်ကြီးနှင့် တူသော။ အကိုးဝါကျ၌ (၁)(၂) တို့ကို ဖျက်ရန်။
၃၈၅	ဒု	အမ္ဗကဋ္ဌိက	၅-၆	ချဉ်သော-ပအုံးရည်- ဆန်ပုံးရည်(ကစီရည် ချဉ်)	ချဉ်သောယာဂု၊ ဟင်းစပ်ယာဂု၊ နို့ ချဉ်စပ်ယာဂု။
၄၀၈	ဒု	အမ္ဗိလကဋ္ဌိက	၂၁	အမ္ဗကဋ္ဌိက-နှင့်	အမ္ဗကဋ္ဌိကနှင့်
၄၁၆	ပ	အမှ²	၁၇	အဂ္ဂါနု-သံ	(အဂ္ဂန်-သံ)
၄၂၆	ဒု	အယသ²	၅	အဇ္ဈာဂမုံ	(၁) အဇ္ဈာဂမုံ
၅၀၈	ပ	အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာသိ	၂၃	အရဟတ္တ	အရဟတ္တ
၅၁၂	ဒု	အရဟတ္တသုတ္တ	၁၄	အရဟတ္တဖိုလ်သုတ်	အရဟတ္တသုတ်
၅၇၈	ပ	အရုဏ³	၃၄	နေ၏ရှေးပြေး	နေ၏ရှေ့ပြေး
၆၃၅	ဒု	အလတ္တက	၁၁	ရ-ကို အ-ပြု	ရ-ကို လ-ပြု
၇၀၅	ဒု	အဝတာရ	၁၇	တိတ္ထိမှို	တိတ္ထမှို (တိတ္ထသ္မိံ)
၈၁၇	ပ-ဒု	အဝိဒ္ဒ-မှ အဝိဒ္ဒါ-ထိ		၎င်း ၈-ပုဒ်ကို စာမျက်နှာ ၈၁၆-ရှိ အဝိဒ္ဒသုဘာဝ၏ အောက်သို့ ရွှေ့ရန်	
၉၁၇	ပ	အသကာမ	၂၅	ထေရီ၊ဌ။၂၉၈။	ထေရီ၊ဌ။၂၉၆။

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အဗျဂ္ဂ (တိ) [(၁) န+ဝိ+အဂ္ဂ၊ ဝိဝိစ္စံ အဂ္ဂံ တေဿာတိ ဗျဂ္ဂေါ၊ ဝိက္ခေပေါ။ .... ကေဂ္ဂဘာဝတော ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခောတိ အဗျဂ္ဂေါ၊ သမာဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၀။ (အဗျဂ္ဂ-သံ) (၂) န+ဝဂ္ဂ၊ ယ-လာ၊ဝ-ကို ဗ-ပြု၊ ဇာ၊သျှ၊ ၂။၅-၆။ (သဒ္ဒသင်္ဂဟ၊၁၄၂-လည်း ကြည့်။)] (၁) အထူးထူးသော အာရုံရှိသည် မဟုတ်သော၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော၊ မပျံ့လွင့်-တည်ကြည်-သော။ အဗျဂ္ဂစိတ္တ, အဗျဂ္ဂနိမိတ္တ-တို့ ကြည့်။ (၂) အစုမကွဲ-တစုတလုံးတည်းဖြစ်-သော၊ ညီညွတ်သော။ အဗျဂ္ဂတာ-ကြည့်။

အဗျဂ္ဂစိတ္တ (တိ) [အဗျဂ္ဂ+စိတ္တ] မပျံ့လွင့်-တည်ကြည်-သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သမာဓိနာ တတ္ထ အဗျဂ္ဂစိတ္တော ဟုတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၃။၆၂။

အဗျဂ္ဂတာ (ထီ) [အဗျဂ္ဂ+တာ၊ အဗျဂ္ဂ (၂) ကြည့်။ န ဝဂ္ဂါ အဝဂ္ဂါ၊ အဝဂ္ဂါနံ ဘာဝေါ အဝဂ္ဂတာ ဆိုလိုလျက် ယ-အက္ခရာလာ၍ ဝ-ကို-ဗ-ရေး၍ အဗျဂ္ဂတာ-နေသည်။ တနည်း ဝိဝိဓာ အဂ္ဂါ ကောဋ္ဌာသာ ဗျဂ္ဂါ၊ န ဗျဂ္ဂါ အဗျဂ္ဂါပြု၍ အဝဂ္ဂနှင့် အဗျဂ္ဂ-နက်သမသည်။ ဇာ၊သျှ၊၂။၅-၆။] အစုမကွဲသည်-တစုတလုံးတည်း-၏ အဖြစ်၊ ညီညွတ်ခြင်း။ အဗျဂ္ဂတာ နိက္ကမနဍ္ဍ ကာလေ။ ဇာ၊၁။၉၃။ အဿကရညော သဟာယာနံ ဝီရိယကရဏကာလေ အဗျဂ္ဂတာ, ယထာ ကာလိင်္ဂဿ မနုဿာ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတွာ ဩသက္ကိံသု၊ ဧဝံ အနောသက္ကနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

အဗျဂ္ဂနိမိတ္တ (န) [အဗျဂ္ဂ+နိမိတ္တ] အထူးထူးသော အာရုံရှိသည်မဟုတ်-အာရုံမပြား-မပျံ့လွင့်-တည်ကြည်-သော သမာဓိဟူသော-အကြောင်း-နိမိတ်။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သမထနိမိတ္တံ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တံ။ သံ၊၃။၆၁။ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၉။ ဝိဝိဓံ အဂ္ဂံ တေဿာတိ ဗျဂ္ဂေါ၊ ဝိက္ခေပေါ။ တထာ ဟိ သော အနဝဋ္ဌာန-ရသော သန္တတာပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝုတ္တော။ ကေဂ္ဂဘာဝတော ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခောတိ အဗျဂ္ဂေါ၊ သမာဓိ။ သော ဧဝ နိမိတ္တန္တိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဝတ္တဗ္ဗံ။ တေနာဟ "တဿေဝ ဝေဝစန"န္တိ။

သံ၊ဋီ၊၂။၄၁ဂ။ သမထော၀ သမထနိမိတ္တံ၊ အဝိက္ခေပဋ္ဌေန စ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃ဂ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၀။ နာနာရမ္မဏေ ပရိဗ္ဘမနေန ဝိဝိဓံ အဂ္ဂံ တေဿာတိ ဗျဂ္ဂေါ၊ ဝိက္ခေပေါ။ တထာ ဟိ သော အနဝဋ္ဌာနရသော, သန္တတာပစ္စုပဋ္ဌာနော စ ဝုတ္တော။ ကေဂ္ဂတာဘာဝတော ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခောတိ အဗျဂ္ဂေါ၊ သမာဓိ။ သော ဧဝ နိမိတ္တန္တိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဝတ္တဗ္ဗံ။ တေနာဟ “အဝိက္ခေပဋ္ဌေန စ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တ”န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃ဂ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅ဂ။

အဗျဂ္ဂဘာ၀ပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဗျဂ္ဂဘာ၀+ပတ္တိ] မပျံ့လွင့်–တည်ကြည်–သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ကေဂ္ဂ (အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉) ကြည့်။

အဗျဂ္ဂဘာ၀ါပါဒက (တိ) [အဗျဂ္ဂဘာ၀+အာ+ပဒ+ဏေ+ဏ္ဍု] မပျံ့လွင့်–တည်ကြည်–သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေသော၊သူ။ ကေဂ္ဂ (မ၊ဋီ၊၂။၇၀) ကြည့်။

အဗျဂ္ဂဘာ၀ါပါဒန (န) [အဗျဂ္ဂဘာ၀+အာ+ပဒ+ဏေ+ယု] မပျံ့လွင့် – တည်ကြည်–သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ ဧကောဒိ (အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀) ကြည့်။

အဗျဂ္ဂမန=အဗျဂ္ဂမနသ (တိ) [အဗျဂ္ဂ+မန၊ အဗျဂ္ဂ + မနသ။ နီတိ၊ပဒ၊ မနောဂဏာဒိ ဂိုဏ်းနှင့် မောဂ်-၂၊၁၄၄-သုတ်, ၎င်း ပဉ္စိကာ-ကြည့်၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံသုတ်နက် နှာ-၉၆ အောက် ချေမှတ်ချက်လည်း ကြည့်] မပျံ့လွင့် – တည်ကြည် – ယုံမှားကင်း – သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဒဒါတိ သေဋ္ဌသက်ပ္ပေါ၊ အဗျဂ္ဂမနသော နရော။ သံ၊၁။၉၆။ အံ၊၁။၁၂၇။ အဗျဂ္ဂမနသောတိ ကေဂ္ဂစိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ ဒါနံ ဒါတုံ အပေက္ခိတတာယ သမာဟိတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ အဗျဂ္ဂမာန-သောတိ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ (အံနှင့် ၎င်းဋ္ဌတို့၌ အဗျဂ္ဂမာနသ-ဟု ရှိသည်။)

အဗျဉ္ဇန (တိ) [န+ဗျဉ္ဇန] သဒ္ဒါ–မရှိ–မပြည့်စုံ–သော။ ဗျဉ္ဇနပါရိပူရိယာ အဘာ၀တော အဗျဉ္ဇနာ နာမ ဒေသနာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၇။ သဗ္ဗာပိ ဟိ သော ဗျဉ္ဇနေကဒေသ၀သေနေ၀ ပ၀တ္တိယာ အပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနာတိ ကတွာ “အဗျဉ္ဇနာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃ဂ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၂။)

အဗျတ္တ (တိ) [န+ဗျတ္တ] (၁) ပညာမရှိ–မလိမ္မာ – မကျွမ်းကျင် – သော၊သူ။ (၂) မထင်ရှားသော။ (၁) ဘိက္ခူ....ဗာလာ အဗျတ္တာ ဉပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊၃။၇၅။ အဗျတ္တာတိ ပညာဝေယျတ္တိယေန ဝိရဟိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ ဗာလော ဟောတိ၊ အဗျတ္တော အာပတ္တိံ ဗဟုလော အနပဒါနော။ ဝိ၊၃။၄၄၃၊ ၄၅၆။ ဝိ၊၅။၂၁၉။ ရာဇညော အဗျတ္တော။ ဒီ၊၂။၂၇၂။ အဗျတ္တောတိ အဝိသဒေါ အဆေကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ ဗာလာ အဗျတ္တာ။ မ၊ ၂။၃၁၆။ ဒုက္ကရံ ဒုတ္တိတိက္ခဉ္စ၊ အဗျတ္တေန စ သာမညံ။ သံ၊၁။၇။ အဗျတ္တေနာတိ သာမညံ ဥပကာရာနုပကာရေ မမ္မေ ဇာနန-သမတ္ထာယ ဝေယျတ္တိယသင်္ခါတာယ ပညာယ အဘာ၀တော န ဗျတ္တေန။ တေနာဟ “ဗာလေနာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅)”တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ဂ၀။ ဗာလော အဗျတ္တော အသပ္ပုရိသော။ အံ၊၁။ဂဂ။ အကုသလော အဗျတ္တော ယောဂါ၀စရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၉။ ဗုဒ္ဓကာလေ သံဃတ္ထေရော အဗျတ္တော နာမ ဒုလ္လဘော။ ဝဇိရ။၄၄၇။ ဗာလော အဗျတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။ ဗာလာ အဗျတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၄။ ဗာလဿ အဗျတ္တဿ။ အဘိ၊ပု။၁၃ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၃၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဗာလာ အဗျတ္တာ (ထီ)။ အံ၊၂။၃၀၈။ အဗျတ္တာ (ဂါဝီ)။ အံ၊၃။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၈။ (အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကို အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈-တို့တွင်ကြည့်။) တွံ ဗာလာ အဗျတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၉။ ဗာလာ တော အဗျတ္တာ။ ဝိ၊၂။၂၉၇။ (၂) အဗျတ္တံ တတ္ထ သတိသမ္ပဇညကိစ္စံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၈။ အပရိဗျတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဗျတ္တက္ခရ (တိ) [အဗျတ္တ+အက္ခရ] မထင်ရှား-မပီသ-သော - အက္ခရာ - စကားလုံး - ရှိသော။ မဟန္တံ ပဋိဘယနိဂ္ဃောသံ အဗျတ္တက္ခရံ တိက္ခတ္တုံ အတ္တနော ယက္ခဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၀-၆၁။

အဗျတ္တတာ (ထီ) [အဗျတ္တ+တာ] ပညာမရှိ-မလိမ္မာ - မကျွမ်းကျင် - သည်၏ အဖြစ်။ အဗျတ္တတာယ ကေမန္ဒေ ဋ္ဌပေတွာ ပံသုနာ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပုန ကသိတုံ အာရဘိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ အဗျတ္တတာယ ဗာလဘာဝေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၁။ ယဒိ တွံ အတ္တနော အဗျတ္တတာယ ကဏ္ဍေန ဝိဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၇။ ဝိနောဒေတုံ အပဋိဗလတာ နာမ အဗျတ္တတာ ဧဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၇။

အဗျတ္တနာဒ (ပု) [အဗျတ္တ+နာဒ] မထင်ရှား-မပီသ-သော အော်သံ။ "အဇာနံ သညံ ဒေန္တာ အဇပါလကာ ဝိယ မုခေန ဝါတံ နိစ္ဆာရေန္တာ သုခုမံ အဗျတ္တနာဒံ ပဝတ္တေန္တိ" တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃။ ဥဿေဠ္ဍေတိ-လည်း ကြည့်။

အဗျတ္တဘာဝ (ပု) [အဗျတ္တ+ဘာဝ] မကျွမ်းကျင်သည်၏အဖြစ်။ အဟံ ပရိသာယ အဗျတ္တဘာဝေန သတ္ထာရာ ပဏ္ဏာမိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၅။ ဗာလျာဒိသမတိက္ကမန (နေတ္တိ၊ဋီ။၂၂) လည်း ကြည့်။

အဗျတ္တရာဂ (ပု) [အဗျတ္တ+ရာဂ] မထင်ရှားသော-စဉ်းငယ်-နီသောအဆင်း။ အရုဏော ရံသိဘေဒေ စာ-ဗျတ္တရာဂေ စ လောဟိတေ။ ဓာန်၊၉၈၁။ အဗျတ္တရာဂေ ကိဉ္စိရတ္တော။ ဋ္ဌင်း၊ဋီ။

အဗျတ္တဝိလာပ (ပု) [အဗျတ္တ+ဝိလာပ] မလိမ္မာသော - သူ၏ - မြည်တမ်းခြင်း - စကား။ (မလိမ္မာသောသူ၏စကား။ ဇာ၊သျှ။ မလိမ္မာသော စကား။ ၅၅၀-ဇာတ်ဝတ္ထု။ မလိမ္မာသော မြည်တမ်းခြင်း။ နီတိ၊ပဒ-မာလာနိဿယ။) အဗျယတာ-ကြည့်။

အဗျတ္တသဒ္ဒ (ပု) [အဗျတ္တ+သဒ္ဒ] မထင်ရှား-မပီသ-သော အသံ။ ကူဇန္တ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၉၂)နှင့် ဥဿေဠ္ဍေတိ(သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၂)ကြည့်။

အဗျတ္တသဘာဝ (တိ) [အဗျတ္တ+သဘာဝ] မထင်ရှားသော သဘောရှိသော။ ယဒိ ဟိ ဗျတ္တသဘာဝတော ဝိကာရတော အဗျတ္တ-သဘာဝါ ပကတိ အနုညာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၆၄။

အဗျတ္တသရ (ပု) [အဗျတ္တ+သရ] မထင်ရှား-မပီသ-သောအသံ။ ဂဇ္ဇန္တ(မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀) ကြည့်။

အဗျထ (ပု၊ထီ) [န+ဗျထ] (၁) မပင်ပန်း-မဆင်းရဲ-ခြင်း။ (ထီ) (၂) ဖန်ခါး၊ ကြဇူ။ (၁) အဟာသော အတ္တလာဘေသု၊ အတ္တဗျာ-ပတ္တိ အဗျထော။ ဇာ၊၁။၁၈၂။ အဗျထော အကိလမန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၂။ (၂) ဓာန်၊ဋီ။ ၅၆၉-ကြည့်။

အဗျထိတ (တိ) [န+ဗျထိတ] ကြောက်-ထိတ်-လန့် - ခြင်းမှ ကင်းသော၊သူ။ အဗျထိ-တာတိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ ဘယသန္တာသရဟိ-တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ အဗျာ-ဓိတ-လည်း ကြည့်။

အဗျန္တ (တိ) [န+ဗျန္တ (= ဝိ+အန္တ)]ကင်းသော၊ ဥပါဒ်စွန်း, ဘင်စွန်း ရှိသည် မဟုတ်သော။ ဥပါဒ်စွန်း, ဘင်စွန်းမကင်းသော၊ မပျောက်ပျက်သေးသော အနုသယ။ ပဟီ-နာန် ပုန အနုပ္ပတ္တိဓမ္မကတ္တာ ဝိဂတော ဥပ္ပါ-ဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ဧတေသန္တိ ဗျန္တာ၊ ပုဗ္ဗေ အဗျန္တာ ဗျန္တာ ဟောန္တီတိ ဗျန္တီ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

အဗျဘိစရဏ (နု) [န+ဗျဘိစရဏ] မကောင်းမကျွာဖြစ်ခြင်း၊ လျှဉ်းပါးဖွယ်မဟုတ်ခြင်း၊ ကေန်–မုချ–ဖြစ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါဒိရတနတ္တယံ သရဏ-ဂတာနံ ဘယဟရဏတ္တသင်္ခါတေ သရဏ-ဘာဝေ အဗျဘိစရဏတော "ခေမမုတ္တမဥ္စ သရဏ"န္တိ အယံ သမာနာဓိကရဏဘာ-ဝေါ အဓိပ္ပေတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ဂ။ အနိစ္စသ-ဒုက္ခာနတ္တတာနံ အဗျဘိစရဏတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

အဗျဘိစာရ (တိ) [န+ဗျဘိစာရ] မကောင်းမကျွာဖြစ်သော၊ လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော၊ ကေန်–မုချ–ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဗျဘိစာရဇာတိကာရဏပရိဂ္ဂဏှန (နု) [အဗျ-ဘိစာရ + ဇာတိ + ကာရဏ + ပရိဂ္ဂဏှန] မကောင်းမကျွာဖြစ်သော – လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော – ကေန် – မုချ – ဖြစ်သော – ဇာတိ၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ "ယသ္မိံ သတိ ယံ ဟောတိ၊ အသတိ စ န ဟောတိ၊ တံ တဿ ကာရဏ"န္တိ ဧဝံ အဗျဘိစာရ-ဇာတိကာရဏပရိဂ္ဂဏှနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃-၄။

အဗျဘိစာရဝေါဟာရ (ပု) [အဗျဘိစာရ + ဝေါဟာရ] လျှဉ်းပါးဖွယ် မရှိသော–သင့်လျော်လုံလောက်သော – အခေါ်အဝေါ် – ဝေါဟာရ။ တသ္မိံ အတ္ထေ စ မမ္မေ စ သဘာဝ-နိရုတ္တိ အဗျဘိစာရဝေါဟာရော အဘိလာ-ပေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၀။

အဗျဘိစာရဟေတု (ပု၊ထိ) [အဗျဘိစာရ + ဟေတု] လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော – ကေန်–မုချ–ဖြစ်သော–အကြောင်း။ဣဒါနိ "အထ ဝါ"တိအာဒိနာ နေတ္တိယာ နိဒါနာဝစနေန အဗျဘိစာရဟေတုမာဟ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၉။

အဗျဘိစာရိကာရဏ (နု) [အဗျဘိစာရိ + ကာရဏ] လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော–ကေန်–မုချ–ဖြစ်သော–အကြောင်း။

အဗျဘိစာရိကာရဏပရိဂ္ဂဏှန (နု) [အဗျဘိ-စာရိကာရဏ + ပရိဂ္ဂဏှန] လျှဉ်းပါးဖွယ်ရှိသော – ကေန် – မုချ – ဖြစ်သော – အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ "ယသ္မိံ သတိ ယံ ဟောတိ၊ အသတိ စ န ဟောတိ၊ တံ တဿ ကာရဏ"န္တိ ဧဝံ အဗျဘိစာရိ-ကာရဏပရိဂ္ဂဏှနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၉။ အထက် အဗျဘိစာရဇာတိကာရဏပရိဂ္ဂဏှနနှင့် အရ-တူ။ ၎င်းလည်း ကြည့်။

အဗျဘိစာရိတသမ္ဘန္ဓ (ပု) [အဗျဘိစာရိတ+သမ္ဘန္ဓ။ န ဗျဘိစရတိ န ဝိဂစ္ဆတီတိ အဗျဘိ-စာရော။....သော ဧဝ အဗျဘိစာရိတော၊ (သံ-၌ အဗျဘိစရိတဟုရှိသည်။)....အဗျဘိ-စာရိတော ဟုတွာ သမ္ဗန္ဓော အဗျဘိစာရိတ-သမ္ဗန္ဓော၊ ဂုဏိနာ အဝိဂတော ဟုတွာ သမ္ဗဇ္ဈမာနော ဂုဏောတိ အတ္ထော။ စိန္တာ-မဟာဋီ။၁၆ဂ။] မကောင်းမကျွာဖြစ်သော–လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော–ကေန်–မုချ–ဖြစ်သော–ဆက်စပ်ခြင်း၊ အဗျဘိစာရိတသမ္ဗန်။ သန္တသဒ္ဒေါ ဗျဘိစာရိတသမ္ဗန္ဓေ ကြိယာယ ဝါ။ စိန္တာ။၁၆ဂ။

အဗျဘိစာရိတသမ္ဘန္ဓတာ (ထိ) [အဗျဘိစာ-ရိတသမ္ဘန္ဓ + တာ] အဗျဘိစာရိတသမ္ဗန်၏ အဖြစ်။ တံ-သဒ္ဒေ ဝုတ္တော ယံ-သဒ္ဒေါ အဗျဘိ-စာရိတသမ္ဗန္ဓတာယ ဝုတ္တောယေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၉၂။ တထာတိ စ ဝုတ္တေ ယံ-တံ-သဒ္ဒါနံ အဗျဘိစာရိတသမ္ဗန္ဓတာယ ယထာတိ

အယမတ္ထော ဥပဌိတောယေဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၆-လည်း ကြည့်။)

အဗျာဘိစာရိတသမ္ဗန္ဓတ္တ (န) [အဗျာဘိစာရိတ-သမ္ဗန္ဓ+တ္တ] အဗျာဘိစာရိတသမ္ဗန္ဓတာနှင့် အနက်တူ။ ယံ-တံ-သဒ္ဒါနံ အဗျာဘိစာရိတ-သမ္ဗန္ဓတ္တာ အဝုတ္တမ္ပိ တတော-သဒ္ဒံ အာနေ-တွာ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၉။

အဗျာဘိစာရိဝေါဟာရ (ပု) [အဗျာဘိစာရိ+ဝေါဟာရ] အဗျာဘိစာရဝေါဟာရနှင့် အနက်တူ။ မမ္မနိရုတ္တာဘိလာပ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁း၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၂) ကြည့်။ အဗျာဘိစာရီ-လည်း ကြည့်။

အဗျာဘိစာရိသမ္ဗန္ဓိတာ (ထီ) [အဗျာဘိစာရိ+သမ္ဗန္ဓိ+တာ] အဗျာဘိစာရိတသမ္ဗာန် ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တထာတိ စ ဝုတ္တေ ယံ-တံ-သဒ္ဒါနံ အဗျာဘိစာရိသမ္ဗန္ဓိတာယ "ယထာ"-တိ အယမတ္ထော ဥပဋ္ဌိတောယေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ အဗျာဘိစာရိတ-သမ္ဗန္ဓတာနှင့် အရတူ။ ၎င်းလည်း ကြည့်။

အဗျာဘိစာရီ (တိ) [န+ဗျာဘိစာရီ (အဗျာဘိ-စာရိန်-သံ)] မကင်းမကွာ ဖြစ်လေ့ရှိသော၊ လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော၊ ကေန်-မုချ-အစဉ် အမြဲ-ဖြစ်လေ့ရှိသော၊ သံသယဖြစ်ဖွယ် မလိုသော။ တသ္မိ အတ္တေ စ မမ္မေ စ ယာ သဘာဝနိရုတ္တိ အဗျာဘိစာရိ ဝေါဟာ-ရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၁။ (ယော အဗျာဘိစာရီ ဝေါဟာရော၊ ထိုထို အနက်ကို သိစေခြင်း၌ အစဉ်အမြဲစပ်ခြင်း ရှိသော အကြြင်သဒ္ဒဝေါဟာရ-သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ။၃။၂၃၂။) တဿ တဿ အတ္ထဿ ဗောဓနေ ပဋိနိယတသမ္ဗန္ဓော သဒ္ဒဝေါဟာ-ရောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၂။ "အယ-မန္တိမာ ဇာတိ"တိ....ပုဗ္ဗနိမိတ္တ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁-၂)န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ တဿ တဿ အနာ-ဂတေ လဒ္ဓဗ္ဗဝိသေသဿ တံ တံ နိမိတ္တံ အဗျာ-ဘိစာရိတိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀။ (မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၀-လည်း ကြည့်။) တဥ္စ တေသံ ပစ္စယ-ဘာဝေ အဗျာဘိစာရိတိ ဒဿေတုံ "ဉာတိ ခေါ ပနေတ"န္တိအာဒိနာ ဥပရိ ဒေသနာ ပဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။ "သုဒ္ဓါ အာဝသိံ သူ"တိအာဒိ-နာ အဒ္ဓတ္တယေပိ တေသံ သုဒ္ဓါဝါသပရိယာ-ယော အဗျာဘိစာရိတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၈။ ဖလေနာပိ ဟိ အဗျာဘိစာရိနာ ဟောတု ဉာယတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၆။

အဗျာဘိစာရိနိမိတ္တ (န) [အဗျာဘိစာရိ+နိမိတ္တ] လျှဉ်းပါးဖွယ်မရှိသော - အကြောင်း-နိ-မိတ်။ တဿ တဿ အနာဂတေ လဒ္ဓဗ္ဗ-ဝိသေဿ တံ တံ နိမိတ္တံ အဗျာဘိစာရိနိမိတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀။)

အဗျာဘိစာရိဘာဝ (ပု) [အဗျာဘိစာရိ+ဘာဝ] လျှဉ်းပါးဖွယ် မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဂ္ဂေ ဌပိ-တာ ဝိယ ဟောန္တိ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆)တိ တေသံ သဒ္ဒါပေမာနံ သဂ္ဂသံဝတ္တနိယတာယ အဗျာ-ဘိစာရိဘာဝမာဟ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။

အဗျယ (ပု) [န+ဗျယ (=ဝိ+ဣ+အ)၊ (အဝျယ-သံ)] (၁) မပျက်စီး-မကုန် ကျ-ခြင်း။ ပစ္စည်းဥစ္စာ-မဆုံးရှုံး - မကုန် ကျ-ခြင်း။ (တိ) (၂) လိင် ၃-ပါး ဝိဘတ် ၇-သွယ်တို့ကြောင့်-ပျက်စီးခြင်းမရှိ-မပျက် စီးတတ်-သော၊ လိင်, ဝိဘတ်, ဝုစ်အားလုံး တို့၌-အခြင်းအရာတခုတည်း-တပုံစံတည်း -ဖြစ်သော။ ဥပသာရ, နိပါတ်ပုဒ်၊ အဗျယ-ပုဒ်။ (၁) မုဓာတိ အဗျယေန ကာကဏိက-မတ္တမ္ပိ ဗျယံ အကတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ (၂) နိပါတဥ္စ အဗျယံ၊ တဥ္စ သဗ္ဗလိင်္ဂဝိဘတ္တိဝစနေသု ဧကာကာရ-မေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၅။သဒိသံ တီသု လိင်္ဂေသု၊ သဗ္ဗာသု စ ဝိဘတ္တိသု။ ဝစနေသု စ သဗ္ဗေသု၊ ယံ န ဗျေတိ တဒဗျယံ။ နီတိ၊ပဒ။ ၃၉၇။ ဓာန်၊ဋီ။၁၂၀၂။ (-ရူ။၃၃၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။၆၉၅။)

အဗျယကာရကဝိသေသနယုတ္တ (တိ) [အဗျယ+ကာရက+ဝိသေသန+ယုတ္တ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာဋီကာ၊ မောဂ်၊သျ။ ၂။၂၃၂-သုတ် ကြည့်] အဗျယ,ကာရက, ဝိသေသနတို့နှင့် ယှဉ်သော။ ကိရိယာပဒံ အဗျယကာရက-ဝိသေသနယုတ္တံ ဝါကျန္တိ ဟိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၇၃။ (သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၀၆-တို့လည်း ကြည့်။)

အဗျယတာ (ထီ) [အဗျယ+တာ၊ အဗျတ္တ-တာ?] မလိမ္မာသည်၏ အဖြစ်၊ မလိမ္မာ-သော မြည်တမ်းခြင်း။ အဗျယတံ ဝိလပသိ၊ ဝိရတ္တာ ကောသိယာယနေ။ ဇာ၊၁။၃၄။ အဗျယတံ ဝိလပသီတိ တွံ အဗျတ္တဝိလာပံ ဝိလပသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၂။ (“အဗျာယတံ (သီ၊သျာ၊ဣ-မူကွဲ)။ အဗျတ္တတံ” ဟု ပါဠိ တော်၌ အောက်ခြေမှတ်ချက် ပြသည်။)

အဗျယပဒ (နု) [အဗျယ+ပဒ] အဗျယပုဒ်။ ဝိဘတ္တိယန္တပတိရူပကံ ဝါ အဗျယပဒံ (အတ္တ-နာ။မ၊၁။၃၂၅)။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၉။ အမာ-တိ အဗျယပဒံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၆။

အဗျယဘူတ (တိ) [အဗျယ+ဘူတ] အဗျယ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အဗျယဘူတဿ အတ္ထိ-သဒ္ဒဿ ဂဟဏေ ပါဠေသေသံ ဝိနာပိ ယုဇ္ဇ-တေဝ။....တ္တေ အတ္ထိ-သဒ္ဒေန တေကာလိကဿ ကာလဝိမုတ္တဿ စ ဂဟဏာ အတ္ထိ-သဒ္ဒေါ အဗျယဘူတောယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၀-၃၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉-၄၀။

အဗျယသဒ္ဒ (ပု) [အဗျယ+သဒ္ဒ] အဗျယ-သဒ္ဒါ။ “အတ္တနာ”တိ ဝါ အယံ ဝိဘတျန္တ-ပဋိရူပကော အဗျယသဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၇၉-၈၀။

အဗျယီဘာဝ (ပု) [အဗျယ+ဝီ+ဘူ+ဏ။ရူ။ ၃၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၉၆-တို့ကြည့်] အဗျယီ-ဘာဝသမာသ်။

အဗျဝဓာန (နု) [နု+ဗျဝဓာန] (၁)မခြား ကွာခြင်း၊ ဆက်စပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ခြား ကွာခြင်းမရှိ–တဆက်တည်းဖြစ် – သော။ တဿေဝ ဟိ အဓိသီလန္တိ အဗျဝဓာနေန မဂ္ဂါဓိဋ္ဌာနတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၁။ သီမန္တရိကံ ဝိနာ အဗျဝဓာနေန ဌာနဥ္စ ဘာဂဝတာ အနုဘိမတမေဝ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၂။

အဗျဝဟိတ (တိ) [နု+ဗျဝဟိတ] မခြားကွာ သော၊ ဆက်စပ်သော။ အဗျဝကိဏ္ဏ (မူလဋီ၊ ၂။၂၀၀) ကြည့်။

အဗျဝဟိတကာရဏ (နု) [အဗျဝဟိတ+ ကာရဏ] မခြားကွာ – ဆက်စပ်–သော အကြောင်း။ တဿ ပန တံသမုဋ္ဌိတကာ-ယော ဧဝ အင်္ဂံ အဗျဝဟိတကာရဏံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၇၁။

အဗျဝဟိတတာ (ထီ) [အဗျဝဟိတ+တာ] မခြားကွာ–ဆက်စပ်–သည်၏အဖြစ်။ တေ ဟိ ပန ပုရိမပစ္ဆိမဘာဝေသု စရိမပဋ္ဌမဓမ္မာ သမာနဇာတိယေန အဗျဝဟိတတာယ နိရန္တ-ရာယေဝ နာမ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၉၇။ အဝိစ္ဆိန္န (မူလဋီ၊၁။၉၀)လည်း ကြည့်။

အဗျသန (တိ) [နု+ဗျသန] ပျက်စီးခြင်းမရှိ သော။ အဒ္ဒါ တုဝံ မဟာရာဇ၊ နိစ္စံ အဗျသနံ သိဝံ။ ဇာ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၄။

အဗျသနီယ (တိ) [နု+ဗျသနီယ(=ဝိ+အသ+ အနီယ)] မဖျက်ဆီးအပ်သော။

အဗျသနီယတာ (ထီ) [အဗျသနီယ+တာ] မဖျက်ဆီးအပ်သည်၏အဖြစ်။ ကာလညုတာ-ယ ပဋိရူပကာရိတာယ အနလသတာယ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပဒါယ အဗျသနီယတာယ စ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

အဗျာကတ[၁] (တိ) [န+ဗျာကတ(=ဝိ+အာ+ကရ+တ)] (၁)ထင်စွာမပြု–မဖြေကြား–မဟော–အပ်သော။ (၂) (က) ကုသိုလ်, အကုသိုလ် အဖြစ်အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သည်မဟုတ်သော။ (ခ) ဆန့်ကျင်,ရှေးရှု အပြိုင်ပြုအပ်သည် မဟုတ်သော တရား (ဝိပါက်, ကြိယာ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။ ၎င်းအဗျာကတ ၄-မျိုးကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃၊၃၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃-တို့၌ ကြည့်။

(၁) အဗျာကတံ ခေါ တေံ ပေါဋ္ဌပါဒ မယာ "သဿတော လောကော၊ ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည"န္တိ။ ဒီ၊၁။၁၇၄။ (–ဒီ၊၂။ ၁၆၃။ ဒီ၊၃။၁၁၂။ မ၊၂။၇၉။ သံ၊၁။၄၂၁။ သံ၊၂။၅၄၅။) ဘဂဝတာ ဟိ အဗျာကတံ နာမ တန္တိပဒံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇။) ဒိဋ္ဌိအယူဝါဒတို့နှင့် ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရား မပြောကြားအပ်သော အဗျာကတ ဆယ်ချက်နှင့် မဖြေကြားခြင်း၏ အကြောင်းကို မ၊၂။၇၉-၈၅။ သံ၊၂။၅၅၇-၈-တို့၌ ကြည့်။ အဗျာကတ လေးချက်ကို သံ၊၁။၄၂၁-၂။ သံ၊၂။၅၄၄-၇-တို့၌ ကြည့်။

(၂) (က) (ခ) အဗျာကတာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁။ န ဗျာကတာတိ အဗျာကတာ၊ ကုသလာကုသလဘာဝေန အကထိတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ န ဗျာကတာတိ အကထိတာ၊....အထ ဝါ ဝိသဒ္ဒေါ ဝိရောဓ-ဝစနော၊ အာသဒ္ဒေါ အဘိမုခဘာဝပကာ-သနော၊ တသ္မာ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ အညမညဝိရောဓာဘိမုခါ ကတာ၊ လက္ခဏဝိရော-ဓတော ဝိနာသကဝိနာသိတဗ္ဗတော စာတိ ဗျာကတာ၊ ကုသလာကုသလာ။ န ဗျာကတာတိ အဗျာကတာ။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကို မူလဋီ၊၁။၁၀-၁၆။ အနုဋီ၊၁။၂၈-၃၃-တို့၌ ကြည့်။ သဗ္ဗံ သုပိနဂတဿ စိတ္တံ အဗျာကတန္တိ ယေသံ လဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၁။ဝိပါကကိရိယရူပနိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ စတုဗ္ဗိဓံ အဗျာကတံ အဝိပါကတ္တာ အဗျာကတန္တိ ဝုတ္တံ၊ ဒိဋ္ဌိဂတံ "သဿတော လောကောတိ ခေါ ဝစ္ဆ အဗျာကတမေတ"န္တိ သဿတာဒိ-ဘာဝေန အကထိတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃။ (ဒိဋ္ဌိဂတကို အဗျာကတဟု မခေါ်ထိုက်ခြင်း မူလဋီ၊၃။၁၀၂-ကြည့်။) အဗျာ-ကတံ ဓမ္မံ (ပစ္စက္ခာမိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ နိဒ္ဒိ ဩက္ကမန္တာနံ အဗျာ-ကတော ဘဝင်္ဂါရော ပဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅-၆။ တေနာယံ သုပိနေ ကုသလောပိ ဟောတိ အကုသလောပိ အဗျာကတောပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၆။ "သုပိနေနေဝ ဒိဋ္ဌံ ဝိယ မေ, သုတံ ဝိယ မေ"တိ ကထနကာလေ ပန အဗျာ-ကတောယေဝ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။) အာဝဇ္ဇ-နမတ္တသောဝ ဥပ္ပဇ္ဇနတောတိ ဝဒန္တိ။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၀။ မူလဋီ၊၂။၂၀၁။ အာပတ္တာဓိကရဏံ သိယာ အကုသလံ သိယာ အဗျာကတံ။ ဝိ၊၄။၂၁၇။ အသဉ္စိစ္စ ပန ကိဉ္စိ အဇာနန္တဿ သဟသေယျာဒိဝသေန အာ-ပဇ္ဇတော အဗျာကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀။ ဣတ္ထိယာဒီဟိ သဟ....ကာယဒွါရသင်္ခါ-တရူပါဗျာကတဝသေနေဝ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗတော ကာရဏူပစာရေနေဝ အာပတ္တိ အဗျာကတံ ဟောတိ။ ဝိမတိ။၂။၂၂၆။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။၃၇၈။) စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ .... အတ္ထိ အဗျာကတာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၆။ နိရောဓသစ္စံ အဗျာကတံ။ အဘိ၊ဝိ။၁၁၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။) အဗျာကတာ ဝေဒနာ သုခုမာ။ အဘိ၊ဝိ။၄။ အဗျာကတာ နိရုဿာဟဋ္ဌေန အဝိပါကဋ္ဌေန စ သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဝိပါကာ (အဘိ၊က။ ၁၁၉)တိ ဣဒံ အဗျာကတာနံ ဝသေန

စောဒေတုံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ မံသစက္ခု အဗျာကတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ဘာဝနာမယာ ဣဒ္ဓိ ကုသလာ အဗျာကတာ ဝါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ သဗ္ဗာနေဝ ဟိ ဓုတင်္ဂါနိ.... သိယာ အဗျာကတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၇။ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ အဗျာကတာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၄။ ကေသာ နာမ ဣမသ္မိံ သရီရေ ပါဠိယေက္ကော ကောဋ္ဌာသော အစေတနော အဗျာကတော .... ပထဝီဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၈။ ဝိမတိ၊၂။၉၄-၅။ အဗျာကတောတိ အဗျာကတရာသိပရိယာပန္နော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၃၉။ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏာဝိရဟိတာ ဟိ ဧတေ ဓမ္မာ အစေတနာ အဗျာကတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၂။

အဗျာကတ ၂ (တိ) [အဗျာကတ+က] ဝိပါက်၊ ကြိယာ – အဗျာကတစိတ် – နှင့် တကွဖြစ်သော။ အဗျာကတော ဖဿော။ မဟာနိ။ ၁၇၁။ အဗျာကတောတိ ဆပ္ပညာသအဗျာကတသဟဇာတော ဖဿော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၁။

အဗျာကတကထာ (ထီ) [အဗျာကတ+ကထာ] (၁) အဗျာကတ၏ – အနက် – အဓိပ္ပါယ် – အကွဲအပြား – ဝိဘာဂ – နှင့် စပ်၍ဆိုရာဖြစ်သော စကားရပ်၊ အဗျာကတကထာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၄-ဝဂ်၊ (၁၄၃) ၈-ကထာ။ အဘိ၊က။၃၆၅-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃။ (၂) အဗျာကတတရား၏အရကောက်နှင့် စပ်၍ဆိုရာဖြစ်သော စကားရပ်၊ အဗျာကတကထာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂၂-ဝဂ်၊ (၂၁၅) ၈-ကထာ။ အဘိ၊က။ ၄၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁-၂။

အဗျာကတကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဗျာကတကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အဗျာကတကထာ၏ – အဖွင့် – အဋ္ဌကထာ – ဋီကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃၊၂၈၁။ မူလဋီ၊၃။၁၀၂။

အဗျာကတဂ္ဂဟဏ (နု) [အဗျာကတ+ဂဟဏ] အဗျာကတ-သဒ္ဒါ။ တထာ အဗျာကတဂ္ဂဟဏေန....ဗောဓိတာ ဘဝန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၃၆။

အဗျာကတစိတ္တ (နု) [အဗျာကတ+စိတ္တ] (၁) အဗျာကတ ဖြစ်သောစိတ်၊ အဗျာကတစိတ်။ (တိ) (၂) အဗျာကတစိတ်ရှိသော၊သူ။ (၁) ယံ အဗျာကတစိတ္တေန အာပဇ္ဇတိ၊ တံ အဗျာကတံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၁။ ကေစိ အဗျာကတစိတ္တသ္မာ။ အနုဋီ၊၃။၂၁၃။ (တိ) (၂) ယံ သံဃော အဗျာကတစိတ္တော ကမ္မံ ကရောတိ။ ဝိ၊၄။၂၁၈။ ယာ ကုသလစိတ္တဿ ဝါ အကုသလစိတ္တဿ ဝါ အဗျာကတစိတ္တဿ ဝါ။ အဘိ၊ဓ။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဗျာကတစိတ္တော ဝါ ဟောတိ ကိလမထဝသေန နိဒ္ဒါယန္တော။ ဝဇိရ။၃၁၀။ အသဉ္စိစ္စ သဟသေယျာဒိံ အဗျာကတစိတ္တော အာပဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၉။

အဗျာကတစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [အဗျာကတစိတ္တ+သမင်္ဂီ] အဗျာကတစိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အတ္ထိ ပန သိက္ခာပဒံ ကုသလ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၅)န္တိအာဒိနာ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော ကုသလစိတ္တသမင်္ဂီ ဝါ အာပဇ္ဇတိ၊ အကုသလစိတ္တသမင်္ဂီ ဝါ အဗျာကတစိတ္တသမင်္ဂီ ဝါတိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၇-၈။

အဗျာကတစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [အဗျာကတစိတ္တ+သမုဋ္ဌာန] အဗျာကတစိတ်လျှင် – ဖြစ်ကြောင်း – သမုဋ္ဌာန် – ရှိသော။ အနန္တရတ္တာ ပါကဋဿ အဗျာကတစိတ္တသမုဋ္ဌာနဿေဝ ဂဟဏံ မာ ဟောတူတိ "အဗျာကတစိတ္တသမုဋ္ဌာနမ္ပိ ကုသလာကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနမ္ပိ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၆)"တိ အာဟ။ မူလဋီ၊၃။၂၁၀။ (အနုဋီ၊၃။၂၈၂-လည်း ကြည့်။)

အဗျာကတဓာတိ (ထီ) [အဗျာကတ+ဓာတိ] အဗျာကတ – ဓာတ် – အမျိုးအစား။ တဉ္စ (အာဝဇ္ဇနစိတ္တံ) ကိရိယစိတ္တတ္တာ အဗျာကတ-

ဇာတိယံ ဝိပါကတော ဒုတိယံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။

အဗျာကတဋ္ဌ (ပု) [အဗျာကတ+အတ္ထ]အဗျာကတဟူသော–အနက်–သဘော။ အနာသဝဋ္ဌေန လောကုတ္တရဋ္ဌေန အဗျာကတဋ္ဌေန စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

အဗျာကတတာ (ထီ) [အဗျာကတ + တာ] အဗျာကတတရား၏အဖြစ်။ ဣမ ပန ဒသန္နံ အာယတနာနံ ရူပဘာဝေန အဗျာကတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ တသ္မာ န ကုသလာနံ အဗျာကတတာ၊ ဧဝံ အကုသလာနဉ္စ အနဗျာကတဘာဝေ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

အဗျာကတတ္တ (နု) [အဗျာကတ + တ္တ] (၁) အဗျာကတတရား၏အဖြစ်။ (၂) မဖြေကြား အပ်သည်၏အဖြစ်။ (က) မဖြေကြားထိုက်–ဖြေကြားရန်မလို – သည်၏အဖြစ်။ (ခ) မြတ်စွာဘုရားသည် မဖြေကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဣဒံ အာပတ္တိယာ အကုသလတ္တံ အဗျာကတတ္တဉ္စ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၅။ (၂) (က) (ခ) သမ္မုတိပရမတ္ထာနံ ကေတ္တနာနတ္တပဋ္ဌာ ဌပနီယတ္တာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၁)တိ အဗျာကတတ္တာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၅၆။ အဗျာကတတ္တာတိ အဗျာကရဏီယတ္တာ,ဘဂဝတာ ဝါ န ဗျာကတတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၇၅။

အဗျာကတဒီပနတာ (ထီ)[အဗျာကတ+ဒီပန+တာ] အဗျာကတ တရားကို ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဝသေန စဿ အဗျာကတဒီပနတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၆၄။

အဗျာကတဒုက္ခသစ္စ (နု) [အဗျာကတ+ဒုက္ခသစ္စ၊ဒွန်] အဗျာကတမည်သော တရားနှင့် ဒုက္ခသစ္စာမည်သောတရား။ အဗျာကတဒုက္ခသစ္စာဒိ ဝိယ အမိဿိတံ။ အနုဋီ၊၃။၁၉။

အဗျာကတဓမ္မ (ပု) [အဗျာကတ+ဓမ္မ]အဗျာကတ တရား။ ဝိကပ္ပေပဝါဒိနော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ, အဗျာကတဓမ္မေ စ (အကုသလဓမ္မေပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃) သဘာဝဘေဒဝသေန ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဉာဏံ နတ္ထိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၀။ အဗျာကတဓမ္မာနံ ဥပ္ပါဒနိရောဓာနံ ကုသလာဒိပဋိဗဒ္ဓတာ အပ္ပဋိဗဒ္ဓတာ စ အာမဋ္ဌာ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ အဗျာကတဓမ္မေသု နိဗ္ဗာနဝသေန နိဿရဏံ။ အနုဋီ၊၁။၃၄။ တေတိ အဗျာကတဓမ္မာဒယော။ အနုဋီ၊ ၃။၁၀။

အဗျာကတဓမ္မဒဿန (နု) [အဗျာကတဓမ္မ+ဒဿန] အဗျာကတတရားကိုပြခြင်း။ အာတာပေတီတိအာဒိ ကာယိကဒုက္ခဝသေန အဗျာကတဓမ္မဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၄။

အဗျာကတဓမ္မပဒ (နု) [အဗျာကတ+ဓမ္မ+ပဒ] အဗျာကတပုဒ်နှင့် ဓမ္မပုဒ်။ ကုသလဓမ္မပဒါနိ ဒွေ အကုသလဓမ္မပဒါနိ ဒွေ အဗျာကတဓမ္မပဒါနိ ဒွေ။ မူလဋီ၊၁။၃၂။

အဗျာကတနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဗျာကတ+နိဒ္ဒေသ] အဗျာကတ တရားတို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ၊ အဗျာကတနိဒ္ဒေသ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၆-ဝိဘင်၊ ၁၁-နိဒ္ဒေသ။ အဘိ၊ဝိ။၁၈၁-၁၉၁။

အဗျာကတနိရောဓ(ပု) [အဗျာကတ+နိရောဓ] အဗျာကတ တရား၏ ချုပ်ခြင်း။ တတော ဩရံ အကုသလနိရောဓသမကာလံ အဗျာကတနိရောဓဿ အသမ္ဘဝတော။ အနုဋီ၊၃။ ၂၁၃။

အဗျာကတနိဝတ္တန (နု) [အဗျာကတ+နိဝတ္တန] အဗျာကတတရားကိုနစ်စေခြင်း။ ဣမသ္မိံ ပန ပက္ခေ အဗျာကတနိဝတ္တနတ္ထံ သုခဝိပါကဂ္ဂဟဏံ ကတ္တဗ္ဗံ သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၃၁။

အဗျာကတန္တ (တိ) [အဗျာကတ+အန္တ] အဗျာကတအဆုံးရှိသော။ ကုသလာဒယော အဗျာကတန္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။

အဗျာကတပက္ခ (ပု) [အဗျာကတ + ပက္ခ] အဗျာကတ– အဖို့– အစု– ဖက်။ အဗျာကတပက္ခေ သဿတာဒိဝသေန အဗျာကတဘာဝံ သန္ဓာယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃ဝ။

အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဗျာကတ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) အဗျာကတတရားဟူ၍ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်သော။ (၂) အာရုံကို မယူတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၄။၂ဝ၇-ကြည့်)။ ရူပနုလက္ခဏံ ရူပံ၊ ဝိကိရဏရသံ၊ အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ နာမဿ ကဒါစိ ကုသလာဒိဘာဝေါ စ အတ္ထီတိ တတော ဝိသေသနတ္ထံ "အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာန"န္တိ အာဟ။ "အစေတနေ့ာ အဗျာကတော"တိ ဧတ္ထ ဝိယ အနာရမ္မဏတာ ဝါ အဗျာကတတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၂။၉ဝ-၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ "အနာရမ္မဏတာ အဗျာကတတာ"တိ ဣဒံ အဗျာကတသဒ္ဒဿ အနာရမ္မဏတ္တာ အဗျာကတသမ္ဗန္ဓိနီ အနာရမ္မဏတာတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၉၅။

အဗျာကတပဒ (နု) [အဗျာကတ+ပဒ]အဗျာကတပုဒ်။ ဣဒါနိ အဗျာကတပဒံ ဘာဇေတွာ ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၃။ အဗျာကတပဒံ နိဿာယပိ တထေဝ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂဂ။ အဗျာကတပဒဿ ပန သဟဇာတဝိဘင်္ဂေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၁။ အဗျာကတပဒေန ယောဇေတွာ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၂။ ဒုက္ခသစ္စသဒိသာနိ အဗျာကတပဒါဒီနိ။ အနုဋီ၊၃။၁၆။

အဗျာကတပရ (တိ) [အဗျာကတ + ပရ] အဗျာကတပုဒ်၏ နောက်၌ ဖြစ်သော။ အညော အဗျာကတပရော ဓမ္မော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂။ အကုသလပရဿ ဝါ အဗျာကတပရဿ ဝါ ဓမ္မဿ။ မူလဋီ၊၁။၃၅။

အဗျာကတပုစ္ဆာ (ထီ) [အဗျာကတ+ပုစ္ဆာ] အပြစ်ရှိ, မရှိ ၂-ပါးစုံမှ အပြန်ဖြစ်သော – သဘော – တရား – တို့ကို မေးမြန်းခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ ကုသလပုစ္ဆာ အကုသလပုစ္ဆာ အဗျာကတပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။ စူဠနိ။၅၁။ အဗျာကတပုစ္ဆာတိ တဒုဘယဝိပရိတပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။

အဗျာကတဘာဝ (ပု) [အဗျာကတ+ဘာဝ] အဗျာကတတရား၏ အဖြစ်။ အဟေတုကစိတ္တာနဉ္စ ဝိနာ ဧတေန အဗျာကတဘာဝေါ သိဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၄။ တသ္မာ အဘာဝမတ္တဝစနေန အဗျာကတဘာဝမတ္တံ ဝိယ ကုသလာဘာဝမတ္တံ အကုသလံ န ကောစိ ရာသိတိ "အဗျာကတော"တိ တတိယော ရာသိ န သိယာ။ မူလဋီ၊၁။၂၉။ (ဝိမတိ၊၁။၁၅၁။ ဝဇိရ။၂ဝ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၄-တို့လည်း ကြည့်။)

အဗျာကတမူလ (နု) [အဗျာကတ+မူလ] (၁) အဗျာကတ ဟူသော–မူလ–အကြောင်း။ (တိ) (၂) အဗျာကတဟုဆိုအပ်သော မူလ မည်သော။ (၁) အလောဘော အဗျာကတမူလံ။ အဘိ၊ဓ။၁၁၆။ (တိ) (၂) ယေ ကေစိ အဗျာကတာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အဗျာကတမူလာ၊ ယေ ဝါ ပန အဗျာကတမူလာ၊ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မာ အဗျာကတာ။ ယမက၊၁။၃။

အဗျာကတမူလက (နု) [အဗျာကတ+မူလ+က] (၁) အဗျာကတတရားကို မူတည်၍ စက်လှည့်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဗျာကတဟု ဆိုအပ်သောမူလရှိသော။ (၁)ကုသလမူလကာနိ ဒွေ, တထာ အကုသလမူလကာနိ,

အဗျာကတမူလကာနိ တီဏိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၅၀။ ဒွေတိ အဗျာကတမူလကေ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၉၈။ (တိ) (၂) ယေ ကေစိ အဗျာကတာ ဓမ္မာ သဗ္ဗေ တေ အဗျာကတမူလကာ။ ယမက၊၁။၄၊၁၂။

အဗျာကတမူလပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အဗျာကတမူလ+ပဋိဗဒ္ဓ] အဗျာကတမူ ၃-ခုနှင့် ဆက်စပ်သော။ ဧဝံ အဗျာကတဘာဝေပိ အဗျာကတမူလပဋိဗဒ္ဓေ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၄။

အဗျာကတမူလမူလ (တိ) [အဗျာကတမူလ+မူလ] အဗျာကတ မူလဟုဆိုအပ်သော မူလ မည်သော။ ယေ ကေစိ အဗျာကတာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အဗျာကတမူလမူလာ။ ယမက၊ ၁။၄၊၁၁။

အဗျာကတမူလမူလက (တိ) [အဗျာကတမူလ-မူလ+က] အဗျာကတမူလဟု ဆိုအပ်သော မူလရှိသော။ ယေ ကေစိ အဗျာကတာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အဗျာကတမူလမူလကာ။ ယမက၊၁။၅၊၁၂။

အဗျာကတရာသိပရိယာပန္န (တိ) [အဗျာကတရာသိ + ပရိယာပန္န] အဗျာကတတရား အစု၌ အကျုံးဝင်သော။ အဗျာကတ[၁] (၂) အနက် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၉) ကြည့်။

အဗျာကတရူပ (န) [အဗျာကတ+ရူပ] အဗျာကတဖြစ်သော ရုပ်။ တထာ အဗျာကတစိတ္တော ဝါ အဗျာကတရူပသင်္ခါတံ အဗျာကတာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၅၁၉။ အဗျာကတာပတ္တိ-လည်း ကြည့်။

အဗျာကတလက္ခဏ (န) [အဗျာကတ+လက္ခဏ] အဗျာကတတရား၏–မှတ်ကြောင်း–လက္ခဏာ။ အဗျာကတလက္ခဏေန ဧကလက္ခဏတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၃၆။

အဗျာကတဝဂ္ဂ (ပု) [အဗျာကတ+ဝဂ္ဂ] ကော်သ စသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မဟောဆို–မဖြေကြား–အပ်သော အရာဝတ္ထုတို့ကို ဟောသည့်သုတ်ကို အဦးအစပြု၍ စုပေါင်းထားသောဝဂ်၊ အဗျာကတဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၆-ဝဂ်။ အံ၊၂။၄၄၀-၄၅၂။

အဗျာကတဝစန (န) [အဗျာကတ + ဝစန] အဗျာကတ–တရားတို့ကိုဟောခြင်း–သဒ္ဒါ။ အဗျာကတဝစနေနေဝ စ တတိယော ရာသိ ဝုတ္တော န သိယာ။ မူလဋီ၊၁။ ၂၉။ ဧဝံ အဝိပါကတ္တာ အဗျာကတဝစနေန ဗောဓိတာ ဝေါတိ အာဟ "အဗျာကတဝစနေနေဝ စာ (မူလဋီ၊၁။၃၀)"တိ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၉။

အဗျာကတဝတ္ထု (န) [အဗျာကတ + ဝတ္ထု] ကော်သ-စသည်၏အစွမ်းဖြင့်မဟောဆို–မဖြေကြား– အပ်သော– အရာ–ဝတ္ထု၊ ဒိဋ္ဌိ၏ အာရုံ။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓာ ခေါ ဘိက္ခု သုတဝတော အရိယသာဝကဿ ဝိစိကိစ္ဆာ နိရုဇ္ဈတိ အဗျာကတဝတ္ထူသု။ အံ၊၂။၄၄၀။ အဗျာကတဝတ္ထူသူတိ ကော်သာဒိဝသေန အကထိတဝတ္ထူသု။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဗျာကတ[၁] (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အဗျာကတဝတ္ထုဗျာကရဏ (န) [အဗျာကတဝတ္ထု+ဗျာကရဏ] မဟောဆို–မဖြေကြား–အပ်သောဝတ္ထုဟု ဖြေကြားခြင်း။ အဗျာကတဝတ္ထုဗျာကရဏံ။ ဒီဋီ၊၁။၅၀။ ဌပနီယပုစ္ဆာယ အဗျာကတဝတ္ထုဗျာကရဏံ။ သီဋီ၊ သစ်၊၁။၁၇၅။

အဗျာကတဝိသေသ (ပု) [အဗျာကတ+ဝိသေသ] အဗျာကတ တရားအထူး။ အဗျာကတဝိသေသဿ သစ္ဆိကိရိယာ ဖလံ။ အနုဋီ၊ ၁။၃၅။

အဗျာကတဝိဿဇ္ဇန (န) [အဗျာကတ+ဝိဿဇ္ဇန] အဗျာကတအဖြေ။ န ဗျာနေ ကေန္တိ အဟေတုကပဉ္စဝိညာဏဝသေန အဗျာကတဝိဿဇ္ဇနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

ဒုတိယေ ဃဋ္ဋနေ အဗျာကတဝိပါကဇ္ဇနေ ရူပေသု ဝတ္ထုမေဝ လဗ္ဘတိ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၅၇)တိ ပုရိမပါဌော၊ ဘူတရူပမ္ပိ ပန လဗ္ဘတိ "ဝတ္ထုဉ္စ ဘူတရူပဉ္စ လဗ္ဘတိ"တိ ပဌန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၆။

အဗျာကတဝေဒနာ (ထီ) [အဗျာကတ+ဝေဒနာ] အဗျာကတဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ဝေမဿ အဗျာကတဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၁။ သဗ္ဗဝေဒယိတာနီတိ သုခါဒယော သဗ္ဗာ အဗျာကတဝေဒနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၉။

အဗျာကတသံယုတ္တ (န) [အဗျာကတ+သံယုတ္တ] မဖြေကြားအပ်–မဖြေကြားထိုက်–သော ဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒတို့နှင့် စပ်၍ ဟောအပ်သော သံယုတ်၊ အဗျာကတသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်။ ယင်းသံယုတ်တွင် သုတ်ပေါင်း ၁၁-သုတ်ရှိသည်။ "ဟောတိ တထာဂတော ပရမ္မရဏာ" စသည်ဖြင့် ဖြေကြား၍ မရသော ဌပနီယပဉ္ဟာနှင့် ပတ်သက်သည့် တရားစကားများချည်းသာ ပါဝင်သည်။ သံ၊၂။၃၄၄-၃၆၇။

အဗျာကတသဒ္ဒ (ပု) [အဗျာကတ + သဒ္ဒ] အဗျာကတသဒ္ဒါ။ အဗျာကတသဒ္ဒေါ အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္တေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (အနုဋီ၊၁။၃၀-လည်း ကြည့်။)

အဗျာကတသဘာဝ (ပု) [အဗျာကတ + သဘာဝ] (၁) အဗျာကတ၏သဘော၊ အဗျာကတသဘော။ (တိ) (၂) အဗျာကတ သဘောရှိသော။ (၁) ပစ္စိမေန အဗျာကတသဘာဝတော (နိဝတ္တေတိ) သဝိပါကတ္တဒီပကတ္တာ ပစ္ဆိမဿ။ မူလဋီ၊၁။၃၂။ (တိ) (၂) ပါရာဇိကာဒိအာပတ္တိ ကေန္ဒအကုသလသဘာဝါ ဝါ အဗျာကတသဘာဝါ ဝါ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၉။

အဗျာကတသမုဋ္ဌာန (တိ) [အဗျာကတ + သမုဋ္ဌာန] အဗျာကတ တရားလျှင် – ဖြစ်ကြောင်း – သမုဋ္ဌာန် – ရှိသော၊ အဗျာကတ တရားကြောင့်ဖြစ်သော။ သဟေတုကအဗျာကတသမုဋ္ဌာန (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁) ကြည့်။

အဗျာကတသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အဗျာကတ + သမ္ပယုတ္တ] အဗျာကတဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော။ ကုသလဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာ ကုသလာ၊ .... အဗျာကတသမ္ပယုတ္တာ အဗျာကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၂။

အဗျာကတသမ္ဗန္ဓိ (တိ) [အဗျာကတ + သမ္ဗန္ဓိ] အဗျာကတတရားနှင့် စပ်ခြင်းရှိသော။ အဗျာကတပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဗျာကတသဟဇာတ (တိ) [အဗျာကတ+သဟဇာတ] အဗျာကတစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော။ အဗျာကတ ^၂ ကြည့်။

အဗျာကတသာမည (န) [အဗျာကတ+သာမည] အဗျာကတ–ချင်း တူသည်၏ အဖြစ်–သာမည။ တထာပိ အဗျာကတသာမညတော ရူပက္ခန္ဓေန သဒ္ဓိံ ဝိပါကကိရိယာဗျာကတာနမ္ပိ။ ဝဇိရ။၅၁၈။ အဝိပါကဘာဝေန အညံ အဗျာကတသာမညံ အနိဝါရေန္တော။ မူလဋီ၊၂။၂၀၀။

အဗျာကတသီလ (န) [အဗျာကတ+သီလ] အဗျာကတ ဖြစ်သော အလေ့အဘော။ အကုသလသီလ-ကြည့်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄-နှင့် ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၆-တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာကတသုတ္တ (န) [အဗျာကတ+သုတ္တ] ခေမာ-စသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မဖြေကြားအပ်သော–အရာ–ဝတ္ထု–တို့ကို ဟောပြသည့် သုတ်၊ အဗျာကတသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၂။ ၄၄၀-၉။

အဗျာကတဟေတု (ပုထိ) [အဗျာကတ + ဟေတု] အဗျာကတဟိတ်။ တတ္ထ ကတမေ တယော အဗျာကတဟေတူ။ ကုသလာနံ ဝါ ဓမ္မာနံ ဝိပါကတော ကိရိယာဗျာကတေသု ဝါ ဓမ္မေသု အလောဘော အဒေါသော အမောဟော ဣမေ တယော အဗျာကတဟေတူ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၆။ တယော အဗျာကတဟေတူ။ ဝိ၊၅။၁၈၃။ အဘိ၊ဓ။၂၁၇။ အလောဘော.... အမောဟော အဗျာကတဟေတူ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

အဗျာကတဟေတုသမုဋ္ဌာန (တိ) [အဗျာကတဟေတု+သမုဋ္ဌာန] အဗျာကတဟိတ်–လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော–ကြောင့် ဖြစ်သော။ တသ္မာ တတ္ထ အဗျာကတဟေတုသမုဋ္ဌာနရူပံ, ဩဇဋ္ဌကဏ္ဍော ကဋတ္တာရူပမ္ပိ သင်္ဂဟံ ဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

အဗျာကတဟေတုသမုဋ္ဌာနရူပ (နု) [အဗျာကတဟေတုသမုဋ္ဌာန + ရူပ] အဗျာကတဟိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော ရုပ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

အဗျာကတာတီတဘာဝ (ပု) [အဗျာကတ+အတီတ+ဘာဝ] အဗျာကတ တရားတို့၏ အတိတ်၏ အဖြစ်။ သေ နယော အကုသလာတီတဘာဝဿ အဗျာကတာတီတဘာဝဿ စ အာဒိမှိ "ဒုတိယေ အကုသလေ"တိ, "ဒုတိယေ စိတ္တေ"တိ စ ဝုတ္တဋ္ဌာနေ။ မူလဋီ၊၃။၁၅၅။ (အနုဋီ၊၃။၂၁၃-လည်း ကြည့်။)

အဗျာကတာဒိအတ္ထ (ပု) [အဗျာကတ+အာဒိ +အတ္ထ] အဗျာကတ စသောအနက်။ တထာ ကုသလာဒိဓမ္မာနံ အဗျာကတာဒိအတ္ထာနဉ္စ ဒီပနတော ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဒိဉာဏဥ္စ အာဝဟတိ။ မူလဋီ၊၁။၅၉။

အဗျာကတာဓိကာရ (ပု) [အဗျာကတ + အဓိကာရ] မဖြေကြားအပ်သော–(ဒိဋ္ဌိဝါဒတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့်–အရာဌာန –) အကြောင်းအရာ။ အဗျာကတာဓိကာရတော ပန ဣဓ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။

အဗျာကတာနုသယ (ဗျ) [အဗျာကတ+အနုသယ, အနုသယ တို့-ကြည့်] အဗျာကတ၏ အခြားမဲ့၌။ နု အဗျာကတာနုသယ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၃၄။

အဗျာကတာပတ္တိ (ထိ) [အဗျာကတ+အာပတ္တိ] (လောကီဝိပါက်,ကြိယာ,ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော) အဗျာကတဖြစ်သော အာပတ်။ ကုသလစိတ္တေန ဟိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော သတိဉာတ္တိကံ အဝိညတ္တိကံ ဝါ သိက္ခာပဒဝီတိက္ကမာကာရပ္ပဝတ္တံ ရူပက္ခန္ဓသင်္ခါတံ အဗျာကတာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၁။ ကုသလစိတ္တော ဝါ (တထာ ပဝတ္တရူပသင်္ခါတံ) အဗျာကတာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ တထာ အဗျာကတစိတ္တော ဝါ အဗျာကတရူပသင်္ခါတံ အဗျာကတာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၅၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၈။ (ဝိမတိ၊ ၂။၂၂၄-၅-၆-ကြည့်။) ယာ ပနေတ္ထ အဗျာကတာပတ္တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၂၈။

အဗျာကရဏ (နု) [န+ဗျာကရဏ] မဖြေကြားခြင်း။ တံ မေ န ရုစ္စတိ(မ၊၂။၈၉)တိ တံ အဗျာကရဏံ မယှံ န ရုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ တံ အဗျာကရဏံ မယှံ န ရုစ္စတိတိ .... အဇာနနဟေတုကတ္တာ အဗျာကရဏဿ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၆၅။ ဣဒါနိ ကုသလာဒီနံ အဗျာကရဏေန တမေဝ အနဝဇ္ဇာနံ ဝိဘာဝေတိ "ဣဒံ ကုသလန္တိ ဝါ ပုဋ္ဌော"တိအာဒိနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၁။ တထာဂတော ပုစ္ဆန္တေ အဗျာကရဏေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။

အဗျာကရဏကာရဏ (နု) [အဗျာကရဏ + ကာရဏ] မဖြေကြားခြင်း၏အကြောင်း။

အဗျာကရဏကာရဏံ ဉာတုကာမသာ ကလေ-တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၃။

အဗျာကရဏဓမ္မ (တိ) [န + ဗျာကရဏ+ဓမ္မ] ဖြေကြားခြင်းသဘောမရှိ– မဖြေကြားခြင်း သဘောရှိ–သော၊သူ။ ဧဝံ ဇာနံ ခေါ ဘိက္ခု သုတဝါ အရိယသာဝကော ဧဝံ ပဿံ ဧဝံ အဗျာကရဏဓမ္မော ဟောတိ အဗျာကတ-ဝတ္ထူသု။ အံ၊၂။၄၄၇။

အဗျာကရဏီယ (တိ) [န+ဗျာကရဏီယ] မဖြေကြား–အပ်–ထိုက်–သင့်–သော။ "အန္တဝါ အနန္တော"တိ စ အဗျာကရဏီယော အတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၇။ ကေနစိပိ ပရိယာယေန ကဒါစိ အဗျာကရဏီယော နာမ နတ္ထိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၅။ ဌပနီယ(နေတ္တိ၊ဋီ။၄၉)လည်း ကြည့်။

အဗျာကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဗျာကရိတွာ] မဖြေ–မပြော–ကြားမူ၍။ တထာ အဗျာကရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အဓိဂတဝိသေ-သေန ပန အဗျာကရိတွာပိ အာဟာရံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၄။

အဗျာကရောန္တ (တိ) [န+ဗျာကရောန္တ] မဖြေကြားသော၊သူ။ ယသ္မာ ပန ယာဝတတိယံ ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတေ အဗျာကရောန္တဿ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အဗျာကာတဗ္ဗ (တိ) [န+ဗျာကာတဗ္ဗ] မဖြေကြား–အပ်–ထိုက်–သင့်–သော။

အဗျာကာတဗ္ဗတာ (ထိ) [အဗျာကာတဗ္ဗ+တာ] မဖြေကြား – အပ် – ထိုက်–သင့်–သည်၏ အဖြစ်။ ဌပနီယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၇)ကြည့်။

အဗျာကိဏ္ဏ (တိ) [န+ဗျာကိဏ္ဏ] မရောနှော – မရှုပ်ထွေး – သော။ အဗျာကိဏ္ဏံ ပဉ္စ-သတံ၊ ပဗ္ဗဇိံ ကုသိပဗ္ဗဇံ။ အပ၊၁။၂၆။ (ကူ၊မူကွဲ) အဗ္ဗောကိဏ္ဏနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဗျာကုလ (တိ) [န+ဗျာကုလ] မရှုပ်ထွေး သော။ ပဿ ဗြာဟ္မဏ အဗျာကုလော တိဏ္ဏသန္တာရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အနာ-ကုလံ အဗျာကုလံ မဟန္တံ ပစ္စယနိဒါနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၉၄။ ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပရိပုဏ္ဏေဟိ ပဒေဟိ စ ဗျဉ္ဇနေဟိ စ အဗျာကုလေဟိ ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။ နိဂ္ဂုမ္ဗ, နိဇ္ဇဋ-တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာကုလတာ (ထိ) [အဗျာကုလ+တာ] မရှုပ်ထွေးသည်၏ အဖြစ်။ အဗျာကုလတာယ နိဇ္ဇဋံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။

အဗျာဒိဏ္ဏ (တိ) [န+ဗျာဒိဏ္ဏ (=ဝိ+အာ+ဒါ+တ)] ထက်ဝန်းကျင်–မယူ–မခွဲ–အပ်သော၊ ကျဉ်းသော။ မဇ္ဈေ နဒိယာ သော-တော အဝိက္ခိတ္တော အဝိသဋော အဗျာ-ဒိဏ္ဏော ဒူရင်္ဂမော စေဝ အဿ သီဃသော-တော စ ဟာရဟာရီ စ။ အံ၊၂။၅၇။ ဗျာဒိဏ္ဏ-ကာလ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၃) လည်း ကြည့်။

အဗျာဓိ (ပု) [န+ဗျာဓိ] (၁) မနာခြင်း။ (တိ) (၂) နာခြင်းကင်းရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၃) အနာမရှိသော၊သူ။ (၁)အဇရာ အဘိ-ဈေယျာ၊ အဗျာဓိ အဘိဈေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၂။ (တိ) (၂) အဗျာဓိံ အနုတ္တရံ ယော-ဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊၁။၅၇၀-၇၁။နိဗ္ဗာန်ဟော "အဗျာဓိ" ပုဒ်ကို။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇-တို့တွင်လည်း ကြည့်။ (၃) အဗျာဓိ ဝိသဒေါ ဟောမိ။ အပ၊ ၁။၃၆၇။

အဗျာခိက (တိ) [န+ဗျာခိ+က] (၁) အနာ–ရောဂါ–မရှိသော၊သူ။ (၂) အဗျာခိက-မည်သော မထေရ်။ (၁) အဗျာခိကာ အရောဂါ။ မိလိန္ဒ။၂၄၂။ (၂) အပ၊၁။၂၄၁-ကြည့်။

အဗျာခိတ (တိ) [န+ဗျာခိတ] အနာ–ရောဂါ–မရှိသော၊သူ။ အဗျာခိတာ လောကဟိ-တာယ တိဋ္ဌထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ အဗျာခိတာတိ အရောဂါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ အဗျထိတ-လည်း ကြည့်။

အဗျာခိတာ (ထီ) [အဗျာခိ+တာ] အနာ–ရောဂါ–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဗျာခိတာ ရူပဝတာ၊ ခိပ္ပံ ဓမ္မနိသန္တိတာ။ အပ၊၁။၃၆၀၊ ၄၄၂။

အဗျာခိဓမ္မ (တိ) [အဗျာခိ+ဓမ္မ၊ န+ဗျာခိ-ဓမ္မ] မနာခြင်း–သဘော–တရား–ရှိသော၊ နာခြင်း – သဘော – တရား – မရှိသော။ သရီရံ နာမ ဗျာခိဓမ္မံ၊ န တံ သက္ကာ သက္ကေန အဗျာခိဓမ္မံ ကာတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။

အဗျာပဇ္ဇ (ပုန) [န+ဗျာပဇ္ဇ (=ဗျာပါဒ+ဏျ)၊ (၁) (က) န+ဗျာပဇ္ဇ၊ (ခ) န+ဝိ+အာ+ပဒ+ဏျ၊ မူလဋီ၊၁။၉၇-ကြည့်] (၁) (က) အမျက်မထွက်ခြင်း သဘော၊ ကောဓ-ဟု ဆိုအပ်သော ဒုက္ခမဟုတ်သော တရား။ (ခ) ဒေါမနဿ-သည် ဖျက်ဆီးအပ်သည် မဟုတ်သော တရား (အဒေါသ-စေတသိက်)။ (ဂ) အမျက်မထွက်ခြင်း သဘော၊ မေတ္တာ၏ရှေ့အဘို့၌ ဖြစ်သော တရား၊ မေတ္တာဘာဝနာ။ (ဃ) သောတာ-ပတ္တိမဂ်။ (င) အမျက်မထွက်ခြင်း၊ ဒုက္ခ-မရောက်စေခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ကောဓ, ဗျာပါဒ, ဒေါသ, ဒေါမနဿ ဟူသော စိတ်ဆင်းရဲခြင်းမရှိသော၊သူ၊ အရှ။ (ခ) အရ-ဟတ္တဖိုလ်။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်။ (ဃ) ရူပ (သုဒ္ဓါဝါသ) ဘုံ။

(၁) (က) (ခ) အဗျာပါဒေါ အဗျာ-ပဇ္ဇော အဒေါသော ကုသလမူလံ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂။အဘိ၊ဝိ။၁၇၆။ ကောဓဒုက္ခပဋိပက္ခတော န ဗျာပဇ္ဇောတိ အဗျာပဇ္ဇော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။ အဗျာပဇ္ဇောတိ ဗျာပါဒေန ဒုက္ခေန ဒေါမနဿသခါတေန ဒေါသေန ဝိယ န ဗျာ-ပါဒေတဗ္ဗောတိပိ ယုဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။၉၇။ န ဗျာပါဒေတဗ္ဗောတိ အဗျာပဇ္ဇ-သဒ္ဒဿ ကမ္မတ္ထတံ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၄။ (ဗျာ-ပဇ္ဇော၊ ကောဓ-ဟု ဆိုအပ်သော ဗျာပါဒ ကြောင့်ဖြစ်သော ဒုက္ခသည်။ န၊ မဟုတ်။.... ဗျာပဇ္ဇော၊ ဒေါမနဿသည် ဖျက်ဆီးအပ် သည်။ န၊ မဟုတ်။ အဋ္ဌသာ၊သျှ၊၂။၁၆၃။) (ဂ) အဗျာပဇ္ဈံ သုခံ လောကေ၊ ပါဏဘူ-တေသု သံယမော။ ဝိ၊၃။၄။ ဥဒါန။၈၈။ အ-ဗျာပဇ္ဇန္တိ အကုပ္ပနဘာဝေါ၊ ဧတေန မေတ္တာ-ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဒဿိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ အကုပ္ပနဘာဝေါတိ အကုပ္ပန-သဘာဝေါ (အကုဇ္ဈနသဘာဝေါ၊ ဝိမတိ)။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၈၆။ (ဃ) "အဗျာပဇ္ဈံ သုခံ လောကေ (ဝိ၊၃။၄)"တိ ဣမိနာ ပဌမမဂ္ဂံ ဒဿေတိ။ တေန သတ္တေသု မာရဏဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဗျာပါဒပ္ပဟာနသိဒ္ဓိ-တော။ ဝဇိရ။ ၃၆၉။ (င) အဗျာ-ပဇ္ဈန် ကာယစိ အဒုက္ခန် အဗျာပဇ္ဈော။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၁။အဗျာပဇ္ဈာရာမ-လည်း ကြည့်။ အဗျာပဇ္ဈ (၁) အနက် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၈) လည်း ကြည့်။

(တိ) (၂) (က)အဝေရာ အဒဏ္ဍာ အသ-ပတ္တာ အဗျာပဇ္ဈာ ဝိဟရေမု အဝေရိနော။ ဒီ၊၂။၂၂၀။အဗျာပဇ္ဈာတိ ဝိဂတဒေါမနဿာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ဗျာပဇ္ဈံ ဝုစ္စတိ စိတ္တဒုက္ခံ၊ တဗ္ဗိ-ရဟိတာ အဗျာပဇ္ဈာတိ အာဟ "ဝိဂတ-ဒေါမနဿာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ သဗ္ဗေ

သတ္တာ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ အနီဃာ။ ပဋိသံ။၃၁၄။ မိလိန္ဒ။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၃။ အဗျာပဇ္ဇာတိ ဗျာပါဒရဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄။ ဗျာပါဒရဟိတာတိ ဒေါမနဿဗျာပါဒရဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၃၆၇။ မယံ ပိယမိတ္တော....အဗျာပဇ္ဇော သုခီ ဟောတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။အဝေရံ အဗျာပဇ္ဇံ မေတ္တစိတ္တံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ အဗျာပဇ္ဇန္တိ ဒေါမနဿဗျာပဇ္ဇရဟိတံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ အဝေရေန အဗျာပဇ္ဇေန။ ဒီ၊၂။၁၅၂။ အဘိ၊ ဝိ။၂၇၄။ သံ၊၂။၄၇၆။ ပဋိသံ။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၁။ ဒေါမနဿပ္ပဟာနတော အဗျာပဇ္ဇံ၊ နိဒ္ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။ စေတ-သော ဗျာပတ္တိဝသေန ဟနနတော ဗျာပဇ္ဇံ၊ စေတသိကံ အသာတံ၊ တဒဘာဝတော အဗျာပဇ္ဇံ။ တေနာဟ "နိဒ္ဒုက္ခ"န္တိ။ တံ ပနဿ အဗျာပဇ္ဇတ္တံ ပဋ္ဌဝိညာဏာဒီနံ ဝိယ န သဘာဝတော၊ အထ ခေါ ပစ္စတ္ထိကဝိဝေ-ကတောတိ ဒဿေန္တော "ဒေါမနဿပ္ပဟာ-နတော"တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆၅။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိ-တံ....အဗျာပဇ္ဇံ။ သံ၊၃။၇၇။ သော ဟိ .... နိဝရဏာနံ ဒူရီဘာဝေန ဗျာပါဒရဟိတတ္တာ အဗျာပဇ္ဇော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ (ခ) အရဟတ္တဥ္စ .... ဗျာပဇ္ဇာဘာဝတော အဗျာပဇ္ဇံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။ (န) (ဂ) ဝဇီရ။၄၇၆-ကြည့်။ အဗျာပဇ္ဇာဓိမုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (နိဗ္ဗာန်ဟော အဗျာပဇ္ဇကို ခါန်၊ဋ္ဌိ။ ဂ-၌ အဗျာဗဇ္ဇ အဗျာပဇ္ဈ-ဟု ရှပ်ပြီး ၂-မျိုးပြထား သည်။ မည်သည့်အနက်ဟောပင် ဖြစ်စေ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာတို့၌ အဗျာပဇ္ဇ၊ အဗျာပဇ္ဈ နှင့် အဗျာဗဇ္ဈ-ဟု ၃-မျိုးသာ ရှိသည်ကို တွေ့ ရသည်။ "အဗျာဗဇ္ဇ"ဟု ရှိသည်ကို မတွေ့ရ။ အဘိဓာန်ဋီကာနိဿျမှတ်ချက်လည်း ကြည့်။ ထိုတွင်အဗျာပဇ္ဈရှိသည့် ပါဠိ၊ဋ္ဌ၊ဋီ တို့ကား— အံ၊၂။၁၉၀။ အံ၊၃။၇၆။ အဘိ၊က။၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၄၁။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၄၀၃။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၇-စ သည်တို့တည်း။ အဗျာဗဇ္ဈ-ကို သီးခြားခေါင်း စဉ်တွင် ကြည့်။ C.P.D ၌ အဒေါသ-နိဒ္ဒေသ-လာ အဗျာပဇ္ဇကို နပုံ သို့မဟုတ် လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ယူလိုရိပ်ရှိသည်၊ "အဗျာ-ပဇ္ဇ(ဈ)၂"ဟုလည်း သီးခြားပြထားသည်။) (ဃ) အဗျာပဇ္ဇေ လောကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၀။ အဗျာပဇ္ဇေတိ ဒေါမနဿဗျာပါဒ-ရဟိတေ ရူပဘဝေ။

အဗျာပဇ္ဇစိတ္တ (တိ) [အဗျာပဇ္ဇ+စိတ္တ၊န+ ဗျာပဇ္ဇစိတ္တ] ဆင်းရဲကင်းသည့်စိတ်ရှိသော၊ ထိနမိဒ္ဓမရှိခြင်းကြောင့် စိတ္တဂေလညဟု ဆို အပ်သော ဆင်းရဲသည့်စိတ်မရှိသော၊ သူ။ အဗျာပဇ္ဇစိတ္တော ဘော ဂေါတမ။ဒီ၊၁။၂၃၂။ ထိနမိဒ္ဓဿ အဘာဝတော စိတ္တဂေလညသင်္ခါ-တေန ဗျာပဇ္ဇေန အဗျာပဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၅။စိတ္တဂေလညသင်္ခါတေနာတိ စိတ္တပ္ပါဒ-ဂေလညသညိတေန၊တေနဿ(ဣမိနာ တဿ၊ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်) သဗ္ဗရူပကာယဂေလညဿာ-ပေါ ဝုတ္တော ဟောတိ။ ဗျာပဇ္ဇေနာတိ ဒုက္ခေန။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၃၁။ အဗျာဗဇ္ဈစိတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဇတ္တ (န) [အဗျာပဇ္ဇ+တ္တ] စိတ်ဆင်း ရဲခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဗျာပဇ္ဇ (တိ) (၂) (က) အနက်(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆၅)ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဇပရမတာ (ထီ) [အဗျာပဇ္ဇ+ပရမ+ တာ] ဆင်းရဲမရှိခြင်းလျှင် အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဆင်းရဲမရှိသည်တိုင်ရုံမျှ၊ ဆင်းရဲမရှိရုံမျှ။ အဗျာဗဇ္ဈပရမတာ (ဒီ၊၃။ ၁၀၇။ မဟာနိ။၃၉၇) ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဇမာန (တိ) [န+ဗျာပဇ္ဇမာန (=ဝိ+အာ+ပဒ+ယ+မာန)] အထူးထူးအပြားပြား၏ အဖြစ်သို့ မရောက်သော၊ သူ။ (ကောင်းကင်ကဲ့သို့ မဖမ်းယူ, မရစ်ပတ်, မနှောင်ဖွဲ့တတ်သောသူ။ ကောင်းကင်သည် ချိတ်ရောင် နနွင်းရောင်ဖြင့်သော်၎င်း, မဲနယ်ရောင် ထန်းကျင့်ရောင်ဖြင့်သော်၎င်း, မစွန်းမထင်းသကဲ့သို့ တပ်မက်ခြင်း, အမျက်ထွက်ခြင်း, တွေဝေခြင်းတို့ဖြင့် မစွန်းထင်း, မညစ်ထေးသောသူ။ ကောင်းကင်ကဲ့သို့ မဖျက်ဆီးတတ်,မညှဉ်းဆဲတတ်သောသူဟု ဆိုလိုသည်။ စူဠနိ။၉၆-ကြည့်။)ယထာဟံ အာကာသောဝ အဗျာပဇ္ဇမာနော။သုတ္တနိ။၄၃၉။ စူဠနိ။၁၁။ အဗျာပဇ္ဇမာနောတိ နာနပ္ပကာရကံ အနာပဇ္ဇမာနော။စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၇။

အဗျာပဇ္ဇရတ (တိ) [အဗျာပဇ္ဇ + ရတ] အဗျာပဇ္ဇ၌မွေ့လျော်သော၊ အဗျာပဇ္ဇ၌မှီဝဲသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မွေ့လျော်သော၊ အဗျာပဇ္ဈ–သတ္တဝါတို့၏ စီးပွါးကို ဆောင်ရွက်ခြင်း–၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ အဗျာပဇ္ဈာရာမော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော အဗျာပဇ္ဈရတော။ ဣတိဝုတ်။၂၁၆။ အဗျာပဇ္ဈေ ရတော သေဝနဝသေန နိရတောတိ အဗျာပဇ္ဈရတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ မေတ္တာစိတ္တဥ္စ ဘာဝေမိ၊ အဗျာပဇ္ဇရတော သဒါ။ ထေရ။၃၁၄။ အဗျာပဇ္ဇေ သတ္တာနံ ဟိတူပသံဟာရေ အဘိရတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အဗျာပဇ္ဇလက္ခဏ (တိ) [အဗျာပဇ္ဇ+လက္ခဏ] အဗျာပဇ္ဇလက္ခဏာရှိသော။ အဗျာပဇ္ဇလက္ခဏော အဒေါသော။ နေတ္တိ။၂၅။

အဗျာပဇ္ဇာဓိမုတ္တ (တိ) [အဗျာပဇ္ဇ+အဓိမုတ္တ] အရဟတ္တဖိုလ် – နိဗ္ဗာန် – ကို – နှလုံးသွင်းသော – ညွတ်သော – မျက်မှောက်ပြုပြီး (၍တည်) သော၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြေကြားသော၊ ရဟန္တာဖြစ်ပြီဟုဝန်ခံသော၊ သူ။ (အဓိမုတ္တ (၁) (က) (ခ) (ဂ) အဗျာပဇ္ဇ (၂) (ခ) (ဂ) တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်)။ အဗျာပဇ္ဇာဓိမုတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၇၀။ (အံ၊၂။ ၃၃၁-၌ ဇ္ဈနှင့်ရှိသည်။)အဗျာပဇ္ဇာဓိမုတ္တောတိ အဗျာပဇ္ဇံ အရဟတ္တံ ဗျာကရောတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅-၌ ဇ္ဈနှင့်ရှိသည်။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၉၂-၃။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၈၂။ ဝဇိရ။၄၇၆-တို့လည်း ကြည့်။)

အဗျာပဇ္ဇာရာမ—အဗျာပဇ္ဈာရာမ-ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဈ—အဗျာပဇ္ဇနှင့် အဗျာဗဇ္ဈ-တို့ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဈပရမတာ—အဗျာဗဇ္ဈပရမတာ (အံ၊ ၂။၃၄၁) ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဈပဝိဝေကာဘိရတ (တိ) [အဗျာပဇ္ဈ+ပဝိဝေက+အဘိရတ] အဗျာပဇ္ဈနှင့် ပဝိဝေက၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ အဗျာပဇ္ဈပဝိဝေကာဘိရတဿ မေ ခေမပဝိဝေကဝိတက္ကာယောဝ ဗဟုလံ ပဝတ္တန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

အဗျာပဇ္ဈရတ— အဗျာပဇ္ဇရတ-ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဈာဓိမုတ္တ— အဗျာပဇ္ဇာဓိမုတ္တ-ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဈာရာမ (တိ) [အဗျာပဇ္ဈ+အာရာမ] (က) အဗျာပဇ္ဈ၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ (ခ) တစုံတယောက်ကို ဒုက္ခမရောက်စေခြင်း – အဒေါသ – မေတ္တာ – ဟူသော မွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသော၊သူ။ (ဂ) မေတ္တာဝိဟာရ, ကရုဏာဝိဟာရအားဖြင့် မွေ့လျော်သော၊သူ။ (က) အဗျာပဇ္ဈာရာမော ဟောတိ။ အံ၊၂။၃၇၆။ အဗျာပဇ္ဈေ နိဒ္ဒုက္ခဘာဝေ ရမတီတိ အဗျာပဇ္ဈာရာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ (ခ) အဗျာပဇ္ဈာရာမော (အဗျာပဇ္ဇာရာမော၊ က-မူကွဲ) ဘိက္ခဝေ တထာဂတော အဗျာပဇ္ဈရတော။ ဣတိဝုတ်။၂၁၆။ အဗျာပဇ္ဈန်ကဿစိ အဒုက္ခနံ အဗျာပဇ္ဈော၊ သော အာရမိတဗ္ဗတော အာရာမော ဧတဿာတိ အဗျာပဇ္ဈာရာမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အဗျာပဇ္ဇရတ-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အဗျာပဇ္ဈာရာမ ဝိဟရထ အဗျာပဇ္ဈရတာ။ ဣတိ-ဝုတ်။၂၁၇။ အဗျာပဇ္ဈာရာမာ ဝိဟရထာတိ သဗ္ဗသတ္တေသု မေတ္တာဝိဟာရေန ကရုဏာ-ဝိဟာရေန စ အဘိရမန္တာ ဟောထ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

အဗျာပန္န (တိ) [န+ဗျာပန္န] (က) မပျက်စီး-မဖောက်ပြန်-ပင်ကိုယ်သဘောကိုမစွန့်-သော၊ အဗျာပန္နသဘောရှိသော။ (ခ)ဗျာ-ပါဒ-ဒေါသ-မရှိ-ကင်း-သော။(ဂ) ဗျာ-ပါဒ,ပဒေါသဟူသည့်ကောဓ-မရှိ-ကင်း-သော။ (ဃ) မပုပ်-မသိုး-သော။ (က) စိတ္တေ ဂဟပတိ အဗျာပန္နေ ကာယကမ္မမ္ပိ အဗျာပန္နံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ စိတ္တဿ အဗျာပန္နော သကော မနော-ဘာဝေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၄။ အနဘိဇ္ဈာလု ဝိဟရေယျ အဗျာပန္နေန စေတသာ။ အံ၊၁။ ၃၃၈။ အဗျာပန္နေန စေတသာတိ သဗ္ဗကာလံ ပကတိဘာဝံ အဝိဇဟန္တေန စိတ္တေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၈။ (အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇-လည်း ကြည့်။) ဣဒံ စိတ္တံ သဗျာပန္နံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၂။ (ခ) အနဘိဇ္ဈာလု အဗျာပန္နော အဝိပရီ-တဒဿနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၇။ (ဂ) ဣဒံ ပန စိတ္တံ ဘာဝနာယ ပရိဘောဝိတတ္တာ အဗျာပန္နံ ဝိဂတထိနမိဒ္ဓံ အနုဒ္ဓတံ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။ (ဃ) အဗျာပန္နစေတသ (ခ) ကြည့်။

အဗျာပန္နကာယကမ္မန္တ (တိ) [အဗျာပန္န+ကာယကမ္မန္တ] အဗျာပန္န ကာယကံရှိသော၊ သူ။ တဿ အဗျာပန္နကာယကမ္မန္တဿ။ အံ၊၁။ ၂၆၆။

အဗျာပန္နစိတ္တ (တိ) [အဗျာပန္န+စိတ္တ]အဗျာပန္န-စိတ်ရှိသော၊ ဗျာပါဒကင်းသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဗျာပါဒပဒေါသံ ပဟာယ အဗျာပန္န-စိတ္တော ဝိဟရတိ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပီ။ ဒီ၊၁။၆၇-၈။ အံ၊၁။၅၃၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၃။ ဗျာပန္နစိတ္တာပိ အဗျာပန္နစိတ္တာပိ။ ဒီ၊၁။ ၁၃၂။ အနဘိဇ္ဈာလူ အဗျာပန္နစိတ္တာ။ ဒီ၊၂။ ၂၅၈။....စိတ္တော။ ဒီ၊၃။၆၈။ မ၊၂။၃၉၀။ မယမေတ္ထ အဗျာပန္နစိတ္တာ ဘဝိဿာမ။ မ၊ ၁။၅၁။ အဗျာပန္နစိတ္တာ အဗျာပန္နစိတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ။ သံ၊၁။၃၇၈။ ဣဒံ စိတ္တံ အဗျာပန္နံ ဟောတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ "အဗျာပန္နစိတ္တော"တိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။) ဗျာ-ပန္နစိတ္တ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉၊၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃) လည်း ကြည့်။

အဗျာပန္နစေတသ (တိ) [အဗျာပန္န + စေတ။ အဗျာပန္န+စေတသ။ နိတိ၊ပဒ။ မနောဂ-ဏာဒိဂိုဏ်းကြည့်။] အဗျာပန္နစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (က)ဒေါသကင်းသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ဒေါသ၏အစွမ်းဖြင့်-ပုပ်-သိုး-သည့် စိတ်မရှိသော၊သူ။ (ဂ) ဗျာပါဒကင်းသဖြင့် အေးသော စိတ်ရှိသော၊သူ။

(က) အဒီနမနသော အဗျာပန္နစေတ-သော။ သံ၊၃။၆၆။ မဟာနိ။၁၈၆။ စူဠနိ။ ၆၅။ (မဟာနိ၊စူဠနိ-တို့၌ အလီနမနသော-ဟု ရှိသည်။) အဗျာပန္နစေတသောတိ ဗျာ-ပါဒရဟိတစိတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ (ခ) အဗျာပန္နစေတသောတိ ဒေါသဝသေန အပူ-တိစိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ (ဂ) အပူတိစိတ္တောတိ ဗျာပဇ္ဈာဘာဝေန သီတိဘူတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၃။

အဗျာပန္နတာ (ထီ) [အဗျာပန္န + တာ] အဗျာပန္န၏အဖြစ်။ ဗျာပါဒပဒေါသ-ဟူသည့် ကောဓ-မရှိ-ကင်း-သည်၏အဖြစ်။ ဝေ အဗျာပန္နတာ, ဝိဂတထိနမိဒ္ဓတာ....။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၂၆။

အဗျာပန္နမနောကမ္မန္တ (တိ) [အဗျာပန္န+မနော-ကမ္မန္တ]အဗျာပန္နမနောကံရှိသော၊သူ။ အဗျာ-ပန္နမနောကမ္မန္တဿ ဘဒ္ဒကံ မရဏံ ဟောတိ။ အံ၊၁။ ၂၆၆။

အဗျာပန္နဝစီကမ္မန္တ (တိ) [အဗျာပန္န + ဝစီ-ကမ္မန္တ] အဗျာပန္န ဝစီကံရှိသော၊ သူ။ အံ၊၁။ ၂၆၆-ကြည့်။

အဗျာပါဒ (ပု) [န + ဗျာပါဒ၊ ဗျာပါဒပဋိ-ပက္ခတော န ဗျာပါဒေါတိ အဗျာပါဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ဗျာပါဒဿ ပဋိပက္ခော, ကိဋ္ဌိပိ န ဗျာပါဒေတိ ဧတေနာတိ ဝါ အဗျာ-ပါဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ န ဗျာပဇ္ဇတိ စိတ္တံ ဧတေန, ဗျာပါဒဿ ဝါ ပဋိပက္ခောတိ အဗျာ-ပါဒေါ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၈။သယံ န ဗျာပဇ္ဇတိ ဧတေန ဝါ တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော န ကိဉ္စိ ဗျာပါဒေတီတိ အဗျာပါဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ အဗျာပါဒ-ဓာတုနှင့် အဗျာပါဒဝိတက္ကတို့၏အဖွင့်များ။] ဗျာပါဒ – ဒေါသ – ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် – တစုံတခုကိုမျှ – မပျက်စီးစေတတ် – မဖျက်ဆီးတတ် – မပျက်စီး စေကြောင်းဖြစ် – မဖျက်ဆီးကြောင်း ဖြစ် – သော တရား။ (က) မိမိ – သူတပါး – ၏ – ကိုယ် – စိတ် – ချမ်းသာမှု – ပစ္စုပ္ပန် – တမလွန် – အကျိုး – ကျေ့ာ်စေသတင်း – ကို – မပျက်စီးစေတတ် – မဖျက်ဆီးတတ် – သော တရား၊ အဗျာ-ပါဒ တရား။ (ခ) မေတ္တာ။ (ဂ) မေတ္တာစေ-တောဝိမုတ္တိနှင့်မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂ။ (ဃ)ဘုရား အလောင်းတို့ ဖြည့်ကျင့်သော မေတ္တာပါရမီ။ (င) မနောသုစရိုက် ၃-ပါးတို့တွင် တပါး အပါအဝင်ဖြစ်သော အဗျာပါဒ။ (စ) ဓမ္မပဒ ၄-ပါးတို့တွင် တပါး အပါအဝင်ဖြစ်သော – အမျက်မထွက်ခြင်း – အဒေါသ – မေတ္တာ – မေတ္တာကို ဦးတည်ပြု၍ ရအပ်သော ဈာန် စသည်။

(က) အဗျာပါဒေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၇။ ကာယိကစေတသိကသုခံ ဣဓလောက-ပရလောကဟိတံ ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓံ ကိတ္တိ-သဒ္ဒဉ္စ န ဗျာပါဒေတီတိ အဗျာပါဒေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ သုခါဒီနိ အတ္တနော န ဗျာပါ-ဒေတိ န ဝိနာသေတိ ပရဿ စာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၉၂။ အဗျာပါဒေါ အဗျာပဇ္ဇော အဒေါသော ကုသလမူလံ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂-၃။ အဘိ၊ဝိ။၁၇၆။

(ခ) အဗျာပါဒေန ဗျာပါဒံ.... ပဟာယ (ဂတော)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ဂ၂။ အဗျာပါဒေန ဗျာပါဒဿ (ပဟာနံ)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ ဒအဗျာပါဒေနာတိ မေတ္တာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇ဂ။ အဗျာပါဒံ (ဘာဝေန္တော ရမတိ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ဂ၅။ (–ပဋိသံ။၄၅၊၁၀၄)။ အဗျာပါဒန္တိ မေတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၄။ မေတ္တာ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁)။ မေတ္တံ(သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆)တို့လည်း ကြည့်။

(ဂ) အဗျာပါဒေါ အဝိဟိံသာ၊ ဝိဝေ-ကော ယဿ အာဝုဓံ။ သံ၊၃။၅။ အဗျာ-ပါဒေါတိ မေတ္တာ စ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေါ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ မေတ္တာတိ မေတ္တာစေ-တောဝိမုတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉ဂ။ အဗျာပါဒ-ဓာတုနှင့် အဗျာပါဒဝိတက္က-တို့လည်းကြည့်။

(ဃ) လောကဿ ဟိတူပသံဟာရေ အဗျာပါဒေါ မေတ္တာပါရမိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၁။ လောကဿ ဟိတဿ သုခူပသံဟာရေ အတ္တ-တော အဗျာပါဒေါ မေတ္တာပါရမီ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၅၂။

(င) အနဘိဇ္ဈာ အဗျာပါဒေါ သမ္မာဒိဋ္ဌီတိ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မနော-သုစရိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆ဂ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

(စ) အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ။ ဒီ၊၃။ ၁၉၁။ အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ နာမ အကော-ပေါ ဝါ မေတ္တာသီသေန အဓိဂတဈာနာဒီနိ

ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ အကောပေါတိ အဒေါ-
သော၊ မေတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၈။
အဗျာပါဒေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မပဒံ။ အံ၊၁။၃၃၇။
အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ နာမ မေတ္တာ ဝါ
မေတ္တာသီသေန အဓိဂတဈာနာဒီနိ ဝါ။ အံ၊
ဋီ၊၂။၂၇၇။

အဗျာပါဒအဝိဟိံသာဓာတု (ထီ၊ ပု) [အဗျာ-
ပါဒ+အဝိဟိံသာ+ဓာတု] အဗျာပါဒဓာတ်
နှင့် အဝိဟိံသာဓာတ်။ နေက္ခမ္မဓာတုဂ္ဂဟ-
ဏေနာပိ အဗျာပါဒအဝိဟိံသာဓာတုယော
ဂဟိတာယေဝ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဒွေ ဒွေ(မူလ-
ဋီ၊၂။၄၅)တိ ဗျာပါဒဝိဟိံသာဓာတုယော,
အဗျာပါဒအဝိဟိံသာဓာတုယော စ။ အနု-
ဋီ၊၂။၅၄။

အဗျာပါဒအဝိဟိံသာဝိတက္က (ပု) [အဗျာပါ-
ဒ+အဝိဟိံသာ+ဝိတက္က] အဗျာပါဒဝိတက်
နှင့် အဝိဟိံသာဝိတက်။ အဗျာပါဒအဝိ-
ဟိံသာဝိတက္ကာ ခေမဝိတက္ကော။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၁၄၀။ အဗျာပါဒအဝိဟိံသာဝိတက္ကာ
ဗျာပါဒဝိဟိံသာဝိတက္ကာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၀။

အဗျာပါဒအဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပ (ပု) [အဗျာပါ-
ဒ+အဝိဟိံသာ+သင်္ကပ္ပ] အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ
နှင့် အဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပ။ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါဒ-
ယော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁)တိ အာဒိ-သဒ္ဒေန
အဗျာပါဒအဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပေ ဧဝ သင်္ဂဏှာ-
တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။

အဗျာပါဒခန္တိ (ထီ) [အဗျာပါဒ+ခန္တိ] အဗျာ-
ပါဒကို နှစ်သက်တတ်သော တရား၊ အဗျာ-
ပါဒကို နှစ်သက်ခြင်း။ အဗျာပါဒခန္တိ ဗျာပါ-
ဒေန သုညာ။ ပဋိသံ၊၃၆၅။

အဗျာပါဒဂရုက (တိ) [အဗျာပါဒ + ဂရုက]
အဗျာပါဒ ဟူသော လေးစားရာရှိသော၊သူ။
အယံ ပုဂ္ဂလော အဗျာပါဒဂရုကော အဗျာ-
ပါဒါသယော အဗျာပါဒါဓိမုတ္တော။ ပဋိသံ၊
၁၁၈။ ကာမဂရုက (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။) နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

အဗျာပါဒဆန္ဒ (ပု) [အဗျာပါဒ+ဆန္ဒ] အဗျာ-
ပါဒနှင့် ယှဉ်သော ဆန္ဒ။ (အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပံ
ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ) အဗျာပါဒစ္ဆန္ဒော။ သံ၊၁။
၃၆၆။ တတ္ထ တိဝိဓေန မနောပုဗ္ဗင်္ဂမော
နေက္ခမ္မဆန္ဒေန အဗျာပါဒဆန္ဒေန အဝိဟိံ-
သာဆန္ဒေန။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အဗျာပါဒတ္တ (ပု) [အဗျာပါဒ+အတ္တ] အဗျာ-
ပါဒဟူသောအကျိုး။ ဗျာပါဒံ ပဇဟန္တော
အဗျာပါဒတ္တံ သန္ဓာယေတိ။ ပဋိသံ။၁၀၁။

အဗျာပါဒဓာတု (ထီ၊ပု) [အဗျာပါဒ+ဓာတု]
အဗျာပါဒဓာတ်။ (၁) အဗျာပါဒနှင့် ယှဉ်
သောဓာတ်၊ အဗျာပါဒဝိတက်။ (၂) အဗျာ-
ပါဒသာလျှင်ဖြစ်သောဓာတ်၊ မေတ္တာ။ အပ-
ရာပိ ဆ ဓာတုယော ကာမဓာတု....အဗျာ-
ပါဒဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။
တတ္ထ ကတမာ အဗျာပါဒဓာတု။ အဘိ၊
ဝိ။၈၉။ အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တာ ဓာတု
အဗျာပါဒဓာတု၊ အဗျာပါဒဝိတက္ကဿေတံ
နာမံ။ အဗျာပါဒေါ ဓာတု အဗျာပါဒဓာတု၊
မေတ္တာယေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (–ဒီ၊
၃။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ သံ၊
၁။၃၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။)
အဗျာပါဒဝိတက္က, အဗျာပါဒသညာ-တို့လည်း
ကြည့်။

အဗျာပါဒပစ္စယ (ပု) [အဗျာပါဒ + ပစ္စယ]
အဗျာပါဒ ဟူသော အကြောင်း။ အဗျာ-
ပါဒပစ္စယာ စ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေ-
ဒေတိ။ မ၊၁။၃၈၉။ အဗျာပါဒပစ္စယာ စ
အနေကေ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘာဝနာပါရိပူရိံ
ဂစ္ဆန္တိ၊ အယံ အတ္ထော။ အံ၊၃။၄၆၈။

အဗျာပါဒပဋိလာဘ (ပု) [အဗျာပါဒ+ပဋိ-
လာဘ] အဗျာပါဒ ဟူသော ရအပ်သော
တရား၊ အဗျာပါဒကိုရခြင်း။ အဗျာပါဒပဋိ-

လာဘော ဗျာပါဒေန သုညော။ ပဋိသံ။ ၃၆၄။

အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အဗျာပါဒ+ပဋိသံယုတ္တ] အဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်သော။ အဗျာပါဒဓာတုနှင့် အဗျာပါဒဝိတက္က-ကြည့်။

အဗျာပါဒပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အဗျာပါဒ+ပရိဂ္ဂဟ] အဗျာပါဒဟူသော သိမ်းဆည်း အပ်သော တရား၊ အဗျာပါဒကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ အဗျာပါဒပရိဂ္ဂဟော ဗျာပါဒေန သုညော။ ပဋိသံ။ ၃၆၃။

အဗျာပါဒပရိယေသနာ (ထီ) [အဗျာပါဒ+ပရိယေသနာ] (၁) အဗျာပါဒနှင့်ယှဉ်သော ရှာမှီးခြင်း၊ အဗျာပါဒကိုရှာမှီးခြင်း။ (၂) အဗျာပါဒဟူသော ရှားမှီးအပ်သောတရား။ (၁) အဗျာပါဒပရိဠာဟံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဗျာပါဒပရိယေသနာ။ သံ၊၁။၃၆၆။ (၂) နေက္ခမ္မေသနာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၄)ကြည့်။

အဗျာပါဒပရိယောဂါဟဏ (နု) [အဗျာပါဒ+ပရိယောဂါဟဏ] အဗျာပါဒ ဟူသော သက်ဝင်အပ်သော တရား၊ အဗျာပါဒသို့ သက်ဝင်ခြင်း။ အဗျာပါဒပရိယောဂါဟဏံ ဗျာပါဒေန သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အဗျာပါဒပရိဠာဟ (ပု) [အဗျာပါဒ+ပရိဠာဟ] အဗျာပါဒကို–အာရုံ–အမှီ–ပြု၍ပူပန်ခြင်း၊ အဗျာပါဒဆန္ဒ၏ – တက်သန် – ပြင်းပြ – ခြင်း။ (အဗျာပါဒစ္ဆန္ဒံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ) အဗျာပါဒပရိဠာဟော။ သံ၊၁။၃၆၆။ (ပရိဠာဟသဘောနှင့် ဖြစ်ပုံ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆-ကြည့်။)

အဗျာပါဒပဋိဝေဓ (ပု) [အဗျာပါဒ+ပဋိဝေဓ] အဗျာပါဒဟူသော ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော တရား၊ အဗျာပါဒကို တိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ အဗျာပါဒပဋိဝေဓော ဗျာပါဒေန သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အဗျာပါဒပဓာန (တိ) [အဗျာပါဒ+ပဓာန] အဗျာပါဒလျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာ ဗျာပါဒဝိဃာတိနီ အဗျာပါဒပဓာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၈။ စတ္တာရောပိ ဗြဟ္မဝိဟာရာ အဗျာပါဒပဓာနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၄၃။

အဗျာပါဒဝါရ (ပု) [အဗျာပါဒ+ဝါရ]အဗျာပါဒ၏–အလှည့်–အကြိမ်၊ အဗျာပါဒဝါရ။ ဗျာပါဒဒီနံ အနာဂတတ္တာ အဗျာပါဒဝါရေ တဒင်္ဂနိဿရဏံ န ဂဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၇။

အဗျာပါဒဝိတက္က (ပု) [အဗျာပါဒ + ဝိတက္က] အဗျာပါဒနှင့် ယှဉ်သောဝိတက်။ (ယင်းဝိတက်သည် (၁) ကာမာဝစရအဗျာပါဒဝိတက်, (၂) ရူပါဝစရ အဗျာပါဒဝိတက်, (၃) လောကုတ္တရာ အဗျာပါဒဝိတက် ဟု သုံးမျိုးပြားသည်၊ (၁) အမျိုးကို မေတ္တာဘာဝနာအခိုက်၌ရအပ်သည်။ (၂) အမျိုးကို မေတ္တာဈာန်အခိုက်၌ရအပ်သည်။ (၃)အမျိုးကို ယင်းဈာန်ကို အခြေပြု၍ဖြစ်သော မဂ်, ဖိုလ်အခိုက်၌ ရအပ်သည်။) တယော ကုသလဝိတက္ကာ၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကော အဗျာပါဒဝိတက္ကော အဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊၃။ ၁၈၀။ (–မ၊၃။၁၅၅။ အံ၊၁။ ၃၈၈။) အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော အဗျာပါဒဝိတက္ကော။ သော မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေ ကာမာဝစရော ဟောတိ။ မေတ္တာဈာနေ ရူပါဝစရော။ တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလေ လောကုတ္တရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ဗျာပါဒဿ ပဋိပက္ခော, ကိဉ္စိပိ န ဗျာပါဒေတိ ဧတေနာတိ ဝါ အဗျာပါဒေါ၊ မေတ္တာ၊ တာယ ပဋိသံယုတ္တော အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၆။ အဗျာပါဒဝိတက္ကမ္ပိ ဝိတက္ကေတိ။ အံ၊၁။ ၂၇၉၊၄၅၄။ သန္နိဒါနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဗျာပါဒဝိတက္ကော နော အနိဒါနံ။ သံ၊၁။၃၆၆။ အဗျာပါဒဝိတက္ကော ဘိက္ခဝေ အနန္တကရဏော....နိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော။ ဣတိဝုတ်။

၂၅၁။ ခေမဝိတက္က (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၁။) လည်းကြည့်။ အဗျာပါဒဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကဿ (ပဒဃာတံ ပဒစ္ဆေဒံ ကရောန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ယော စာယံ နေက္ခမ္မဝိတက္ကော ယော စ အဗျာပါဒဝိတက္ကော ယော စ အဝိဟိံသာဝိတက္ကော၊ ဣမံ ဒုတိယံ ဘာဂမကာသိံ။ မ၊၁။၁၆၂။ အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော အဗျာပါဒဝိတက္ကော၊ သော မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနာ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၃။မ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။ န ဗျာပဇ္ဇတိ စိတ္တံ ဧတေန, ဗျာပါဒဿ ဝါ ပဋိပက္ခောတိ အဗျာပါဒေါ၊ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေါ မေတ္တာဘာဝနာရမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊၂။၆၇။

အဗျာပါဒဝိတက္ကသန္နိဿယ (တိ) [အဗျာပါဒဝိတက္က+သန္နိဿယ] အဗျာပါဒဝိတက်၏မှီရာဖြစ်သော။ အဗျာပါဒူပဝိစာရ-ကြည့်။

အဗျာပါဒသက်ပ္ပ (ပု) [အဗျာပါဒ + သက်ပ္ပ] အဗျာပါဒ–အဒေါသ–မေတ္တာ–နှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည်၊ ဗျာပါဒမှ ထွက်မြောက်သော–အဗျာပါဒ–ဝိတက်၊ သမ္မာသက်ပ္ပမဂ္ဂင်၏ ကိစ္စတခု၏ အမည်။ နေက္ခမ္မသက်ပ္ပေါ အဗျာပါဒသက်ပ္ပေါ အဝိဟိံသာသက်ပ္ပေါ။ ဒီ၊၃။၁၈၀။ မ၊၁။၈၈။ မ၊၃။၁၁၈။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၁၁။ ပဋိသံ။၄၀။ ဗျာပါဒတော နိဿရဏတိ အဗျာပါဒသက်ပ္ပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ တေသု သမ္မာသက်ပ္ပေါ ကိစ္စတော နေက္ခမ္မသက်ပ္ပေါ အဝိဟိံသာသက်ပ္ပေါ အဗျာပါဒသက်ပ္ပေါတိ တီဏိ နာမာနိ လဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ နေက္ခမ္မသက်ပ္ပေါ အဗျာပါဒသက်ပ္ပေါတိအာဒီသု ဝိတက္ကော အာဂတော (ကပ္ပ၏အတ္ထုဒ္ဓါရ)။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀။ သမ္မာသက်ပ္ပေါ တိဝိဓော နေက္ခမ္မ.... အဗျာပါဒ....အဝိဟိံသာသက်ပ္ပေါတိ။နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၀။

အဗျာပါဒသညာ (ထီ) [အဗျာပါဒ+သညာ] အဗျာပါဒ–အဒေါသ–မေတ္တာ–နှင့် ယှဉ်သော သညာ။ အဗျာပါဒဓာတုံ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဗျာပါဒသညာ။ သံ၊၁။၃၆၆။ နေက္ခမ္မသညာ အဗျာပါဒသညာ အဝိဟိံသာသညာ။ ဒီ၊၃။၁၈၁။ နေတ္တိ။၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၂။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၇၆။ အယံ အဗျာပါဒသညာ။ မဟာနိ။၄၃။ အဗျာပါဒပဋိသညုတ္တာ သညာ အဗျာပါဒသညာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၄၉။

အဗျာပါဒသဟဂတ (တိ) [အဗျာပါဒ+သဟဂတ] အဗျာပါဒ–အဒေါသ–မေတ္တာ–နှင့် တကွဖြစ်သော။ အဗျာပါဒသဟဂတေန စိတ္တေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

အဗျာပါဒါဓိဋ္ဌာန (နု) [အဗျာပါဒ+အဓိဋ္ဌာန] အဗျာပါဒဟူသော ဝင်၍ တည်အပ်သော တရား၊ အဗျာပါဒသို့ဝင်၍တည်ခြင်း။ အဗျာပါဒါဓိဋ္ဌာနံ ဗျာပါဒေန သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အဗျာပါဒါဓိပတေယျ (နု) [အဗျာပါဒ+အဓိပတေယျ] အဗျာပါဒကို – အလွန်အကဲ – အကြီး အမှူး – အဓိပတိ – ပြုသည်၏အဖြစ်၊ အဗျာပါဒ လွှန်ကဲသည်၏အဖြစ်။ အဗျာပါဒါဓိပတေယျာ မညာ ဗျာပါဒတော သညာယ ဝိဝဋ္ဋတီတိ အဓိပတေယျာ ပညာ သညာဝိဝဋ္ဋေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၀၄။ အဓိပတေယျနှင့် နေက္ခမ္မာဓိပတေယျ-တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာပါဒါဓိမုတ္တ (တိ) [အဗျာပါဒ+အဓိမုတ္တ] အဗျာပါဒ၌–သက်ဝင်–ငြိကပ်–သော၊သူ။ အဗျာပါဒဂရုက-ကြည့်။ ကာမာဓိမုတ္တ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဗျာပါဒါဝိဟိံသာသက်ပ္ပ (ပု) [အဗျာပါဒ+အဝိဟိံသာ + သက်ပ္ပ] အဗျာပါဒသက်ပ္ပနှင့် အဝိဟိံသာသက်ပ္ပ။ ဧသေဝ နယော-(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁)တိ ဣမိနာ ဗျာပါဒပစ္စနီက-

ဌေန ဝိဟိံသာယ ပစ္စနီကဋ္ဌေနာတိအာဒိကံ အဗျာပါဒဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပါနံ အတ္ထုဒ္ဒါရဏ-ဝိဓိံ အတိဒိသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။

အဗျာပါဒါသယ (တိ) [အဗျာပါဒ+အာသယ] ကိန်းရာ–တည်ရာ–သန္တာန်–၌ အဗျာပါဒ ရှိသော၊သူ။ အဗျာပါဒဂရုက-ကြည့်။ ကာမာ-သယ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇)နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဗျာပါဒူပဝိစာရ (ပု) [အဗျာပါဒ + ဥပ-ဝိစာရ] အဗျာပါဒဝိတက်၏ မှီရာဖြစ်သော ဥပဝိစာရ။ တယော ဥပဝိစာရာ နေက္ခမ္မူပ-ဝိစာရော အဗျာပါဒူပဝိစာရော အဝိဟိံသူပ-ဝိစာရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။အဗျာပါဒဝိတက္က-သမ္ပယုတ္တော ဥပဝိစာရော အဗျာပါဒူပ-ဝိစာရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။

အဗျာပါဒကေတ္တ (န) [အဗျာပါဒ+ကေတ္တ (=ကေ + အတ္တာ (ပု)?)] အဗျာပါဒ ဟူ သော – ကေတ္တ – တခုတည်း၏ အဖြစ် – တခု သော သဘောတရား။ အဗျာပါဒကေတ္တံ စေတယတော ဗျာပါဒတော စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတီတိ။ ပဋိသံ။၁၀၅။ နေက္ခမ္မေကတ္တ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၁)ကြည့်။

အဗျာပါဒသေနာ (ထီ) [အဗျာပါဒ+ဧသနာ] အဗျာပါဒဟူသော ရှာမှီးအပ်သောတရား၊ အဗျာပါဒကို ရှာမှီးခြင်း။ အဗျာပါဒေသနာ ဗျာပါဒေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၃။ နေက္ခမ္မေ-သနာ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄)ကြည့်။

အဗျာပါရ (ပု) [န+ဗျာပါရ] (၁) ကြောင့်ကြမစိုက်ခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ–ဗျာပါရ–မရှိခြင်း။ (တိ) (၂) ကြောင့်ကြ စိုက်ခြင်း – အားထုတ်ခြင်း – လုံ့လ – ဗျာ-ပါရ–မရှိသော၊သူ။ (၃) အတ္ထနယ ၄-မျိုး တို့တွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သော အဗျာ-ပါရနည်း။ (၁) ကမ္မဒ္ဒိနဂန္တေသု အဗျာ-ပါရေန။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၉။ သမ္မယုတ္တာနံ ဝါ

တတ္ထ အဗျာပါရံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟ-သမ္ပဟံသနေသု အဗျာပါရံ အာပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၈။(တိ) (၂) သမဏေန နာမ ဉ္ဇဒိသေသု ကမ္မေသု အဗျာဝဋ္ဌေန အဗျာ-ပါရေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ကာယ-ဒဏ္ဍော နိရီဟော အဗျာပါရော၊ တထာ ဝစီဒဏ္ဍော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ဝိညာဏဿ သုညတ-အဗျာပါရအသင်္ကန္တိ ပဋိသန္ဓိပါတုဘာဝဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အတ္တာ ဝိဇာနာတိ သံသရတီတိ သဗျာပါရတာသင်္ကန္တိ အဘိနိဝေသဗလဝ-တာယ အဗျာပါရသင်္ကန္တိ ပဋိသန္ဓိပါတု-ဘာဝဋ္ဌော စ ဂမ္ဘီရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ နဋ္ဌေသ ဂမနေ အဗျာပါရောတိ? သစ္စံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၄၂၆။ နိရီဟ(က)တော အဗျာပါရ-တော စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။ တေန အဗျာပါရတော နိရီဟတော တုစ္ဆ-တော အနတ္တာတိ ဒီပိတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ (၃) ကေတ္တနာနတ္တအဗျာပါရဝေဝမ္မ-တာသင်္ခါတာ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။

အဗျာပါရတာ (ထီ) [အဗျာပါရ+တာ]ဗျာပါရ မရှိသည်၏အဖြစ်။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စ-ဝေက္ခဏာရဟိတာတိ ကာရဏဿ စ ဖလဿ စ အဗျာပါရတာယ ဓာတုမတ္တတံ ဒဿေတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၄၃။ အဗျာပါရဘူတ-လည်း ကြည့်။

အဗျာပါရတာသမာပဇ္ဇန (န) [အဗျာပါရ-တာ+သမာပဇ္ဇန] ဗျာပါရမရှိသည်၏ အဖြစ် သို့ရောက်စေခြင်း။ တဒါ တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟ-သမ္ပဟံသနေသု အဗျာပါရတာသမာပဇ္ဇနေန အဇ္ဈုပေက္ခနာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၉။

အဗျာပါရတာသာမည (န) [အဗျာပါရတာ+ သာမည] ဗျာပါရမရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော တူညီခြင်း။ ဝသာယ အတ္တနော အာဓာရေ

အဘိဗျာပနမုခေန အဗျာပါရတာသာမညံ ဝိဘာဝေတဗ္ဗန္တိ အာစာမကတတေလံ နိဒဿိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၂။

အဗျာပါရတာသာမညနိဒဿန (န) [အဗျာပါရတာသာမည+နိဒဿန] ဗျာပါရ မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော တူညီခြင်းကို ပြခြင်း။ တေမကတေမိတဗ္ဗာနံ အဗျာပါရတာသာမညနိဒဿနတ္ထံ ဧဝ ဥပမာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၁။ မူလဋီ၊၂။၄၃-၌ အဗျာပါရသာမညဟု ရှိ၏-ညှိရန်။

အဗျာပါရတ္တ (န) [အဗျာပါရ+တ္တ] ဗျာပါရ မရှိသည်၏အဖြစ်။ အဗျာပါရတ္တာ ဓမ္မာနံ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၀။

အဗျာပါရတ္တဒီပန (န) [အဗျာပါရတ္တ+ဒီပန] ဗျာပါရမရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ တတိယေန ပရာယတ္တဿာပိ သတော ပစ္စယာနံ အဗျာပါရတ္တဒီပနေန ဓေံ မမ္မတာ ဒီပိတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁၊၁၁၃။

အဗျာပါရနယ (ပု) [အဗျာပါရ+နယ] အဝိဇ္ဇာ၏ "ငါသည် သင်္ခါရတို့ကို ဖြစ်စေအပ်ကုန်၏" သင်္ခါရတို့၏ "ငါတို့သည် ဝိညာဏ်ကို ဖြစ်စေအပ်၏" ဟု ဤသို့စသော – ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း – အားထုတ်ခြင်း – လှုံ့လ – ဗျာပါရ – ၏ မရှိခြင်းဟူသောနည်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ အဖွင့် အတ္ထနယ ၄-မျိုးတို့တွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သော အဗျာပါရနည်း။ အဝိဇ္ဇာယ သင်္ခါရာ မယာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ၊ သင်္ခါရာနံ ဝါ ဝိညာဏံ အမှေဟီတိ ဧဝမာဒိဗျာပါရာဘာဝေါ အဗျာပါရနယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ ဗျာပါရာဘာဝေါ အနဘိသန္ဓိတာယ အဗျာဝဋတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၈။ အဗျာပါရနယေန စ ပကာသိတေဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ပစ္စယတော စဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေန အဗျာပါရနယော ပါကဋော ဟောတိ ဓမ္မာနံ အဝသဝတ္တိဘာဝါဝဗောဓတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ အဗျာပါရနယတော ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာတိ ဒဿေတုံ အသမန္နာဟာရတော မနသိကာရော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၄။ အတ္ထနယ (၁) (၂) (၃) တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဗျာပါရ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း – အားထုတ်ခြင်း – လှုံ့လ – ဗျာပါရ – မရှိသည်ဖြစ်၍ – ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ (၂) သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ – ကြောင့်ကြမစိုက်ခြင်း – အားမထုတ်ခြင်း – လှုံ့လ – ဗျာပါရ – မရှိခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (အဋ္ဌသာ၊သျှ၊၂။၂၅၆-လည်း ကြည့်။) (ဈာနုပေက္ခာ) အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ အဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ သတိပိ သုခပါရမိပ္ပတ္တိယံ တသ္မိံ သုခေ အဗျာဝဋ္ဌာ ဟုတွာ ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဝါ တတ္ထ အဗျာပါရံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၇။

အဗျာပါရဘာဝ (ပု) [အဗျာပါရ + ဘာဝ] ဗျာပါရ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဗျာပါရဘူတ-ကြည့်။

အဗျာပါရဘာဝူပဂမန (န) [အဗျာပါရဘာဝ+ဥပဂမန] ဗျာပါရ မရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ အဗျာပါရဘာဝူပဂမနေန မဇ္ဈတ္တတာယ သန္တိဋ္ဌနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၁။ တေသံ ပဟာနေပိ အဗျာပါရဘာဝူပဂမနေန မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၇၄။

အဗျာပါရဘူတ (တိ) [အဗျာပါရ + ဘူတ] (၁) ဗျာပါရမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော။ (၂) ဗျာပါရမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ပစ္စနီကဝူပသမနေပိ အဗျာပါရဘူတာ

ဥပေက္ခာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၃။ပစ္စ- နီကဝူပသမနေပိ အဗျာပါရတာတာ အဗျာ- ပါရဘာဝေန ပဝတ္တာ၊ အဗျာပါရတံ ဝါ ပတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။

အဗျာပါရာပဇ္ဇန (ပု) [အဗျာပါရ+အာပဇ္ဇန] ကြောင့်ကြမစိုက် – အားမထုတ် – ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၊ လုံ့လ–ဗျာပါရ–မရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အဗျာပါရာပဇ္ဇနေန မဇ္ဈတ္တဘာဝေါ မဇ္ဈတ္တတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

အဗျာပိတ (တိ) [န+ဗျာပိတ] မပြန့်နှံ့သော။ အထ ခေါ အဗျာပိတော ပိ ဒေါသော တိ ဒသေတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၁။ (–မူလ၊ဋီ၊၂။ ၄၂) အဗျာပိတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၃) လည်း ကြည့်။

အဗျာပိတတာ (ထီ) [အဗျာပိတ+တာ] မပြန့် နှံ့သည်၏အဖြစ်။ လက္ခဏာယ အဗျာပိတ- တာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၅။

အဗျာပိတတ္တ (ပု) [အဗျာပိတ+တ္တ] မပြန့်နှံ့ သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗာယ ပီတိယာ အဗျာပိ- တတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၅။ ဌိတိယာ ဟေတုနော အဗျာပိတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉။ တဿာ ပန သဒိသဝိသဇ္ဇနတာယ အဗျာ- ပိတတ္တာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၇၉။

အဗျာပိတဒေါသ (ပု) [အဗျာပိတ+ဒေါသ] မပြန့်နှံ့သော အပြစ်၊ အဗျာပိတဒေါသ။ ဝေဠု ကတ္ဗာ အဗျာပိတဒေါသော ပိ စေတ္ထ အနောကာသော ဝ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၁။

အဗျာပိတဒေါသသမာပန္န (တိ) [အဗျာပိတ- ဒေါသ + သမာပန္န] အဗျာပိတဒေါသသို့ ရောက်သော၊ မပြန့်နှံ့သည့် အပြစ်သင့် ရောက်သော။ "အာဟာရဋ္ဌိတိကာ" တိ ထွေ ယဒိ တေယေဝ ဂယှန္တိ၊ အဗျာပိတဒေါသ- သမာပန္နော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။

အဗျာပိတာ (ထီ) [န+ဗျာပိ+တာ] ပြန့်နှံ့ ခြင်းမရှိ–မပြန့်နှံ့–သည်၏အဖြစ်။ အဗျာ- ပိတာ ဟိ (ဝိမတိ၊ ဋီ) အသမ္ဘုဋ္ဌတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ စိတ္တုပ္ပါဒေန တာဝ ရူပဿ သမယဝဝတ္ထာနံ န သက္ကာ ကာတုံ အဗျာပိတာယ အနေကန္တိကတာယ စာတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၄၆။ ဟေတုမန္တတာ အနိစ္စတာ အဗျာပိတာ သကိရိယတာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၆၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၃)

အဗျာပိဘာဝ (ပု) [အဗျာပိ+ဘာဝ] ပြန့်နှံ့ ခြင်းမရှိ–မပြန့်နှံ့–သည်၏အဖြစ်။ အဗျာ- ပိဘာဝေ ပန ဒေါသံ ဒဿေန္တော "တထာ စ။ပ။ သိယာ (မူလ၊ဋီ၊၁။၅၁)" တိ အာဟ။ အနု၊ဋီ၊၁။၅၆။

အဗျာပိဘာဝဝိဘာဝန (န) [အဗျာပိဘာဝ+ ဝိဘာဝန]ပြန့်နှံ့ခြင်းမရှိ–မပြန့်နှံ့–သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြုခြင်း။ ဟေတူနံ ဝုတ္တ- နယေန အဗျာပိဘာဝဝိဘာဝနေန။ အနု- ဋီ၊၂။၁၄၄။

အဗျာပိ (တိ) [န+ဗျာပိ(=(၁) ဗျာပ+ဤ၊ (၂) ဝိ+အာပ+ဏီ။)] (၁) ပြန့်နှံ့ခြင်း မရှိ–မပြန့်နှံ့–သော။ အဗျာပိတာ, အဗျာ- ပိဘာဝ-တို့ကြည့်။

အဗျာဗဇ္ဈ¹ (န) [န+ဗျာဗာဓ+ဏျ] ဆင်းရဲ– ဒုက္ခ – မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မဆင်းရဲခြင်း။ အဗျာဗဇ္ဈံ ကထံ အဿံ။ ဇာ၊၂။၂၀၇။ အဗျာဗဇ္ဈန္တိ နိဒ္ဒုက္ခတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၈။ အဗျာပဇ္ဇ (၁) (ဂ) (ဃ), အဗျာပဇ္ဈာ(ဇ္ဈာ) ရမ-တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာဗဇ္ဈ² (တိ) [န+ဗျာပဇ္ဈ (=ဗျာဗာဓ+ ဏျ)၊ ဗျာဗာဓနဋ္ဌေန ဗျာဗာဓော၊ ဗျာဗာ- ဓောဝ ဗျာဗဇ္ဈံ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဗျာဗဇ္ဈန္တိ အဗျာ- ဗဇ္ဈံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၅။ အဗျာဗဇ္ဈပရမတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၄), သဗျာဗဇ္ဈ (အံ၊ဋီ၊၂။၉၁) တို့

လည်းကြည့်။ နိဗ္ဗာန်ဟော အဗျာပဇ္ဇပုဒ်, ဓာန်၊ဋီ။ဂ-၌"အဗျာပဇ္ဇ"ဟု ရုပ်တွက်ပြသည်၊ အဗျာပဇ္ဇ မှတ်ချက်လည်း ကြည့်။] (၁) ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက် – တတ်သောတရား – ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသော၊ သူ၊ အရာ၊ ဌာန။ (၂) ပဋိမချာန်စသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရ။ (၃) နိဗ္ဗာန်။

(၁)အဗျာပဇ္ဇံယေဝ တသ္မိံ သမယေ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ။ မ၊၁။၁၂၅။ အဗျာပဇ္ဇံယေ-ဝါတိ နိဒ္ဒုက္ခမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ (မ၊ဋီ၊၂။ ၄၅-လည်းကြည့်။)အဝေရေန အဗျာပဇ္ဇေန။ မ၊၁။၁၇၈။ မ၊၂။၃၂။ အံ၊၁။၁၈၂။ (အလားတူ အံ၊၂။၂၇၇။ အံ၊၃။၁၈၁-တို့၌ "အဗျာပဇ္ဇေန"ဟု ရှိသည်။) အဗျာပဇ္ဇေ-နာတိ နိဒ္ဒုက္ခေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အဗျာပဇ္ဇေ-နာတိ ကောဓဒုက္ခဝိဇ္ဇိတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ အဗျာပဇ္ဇေနာတိ နိဒ္ဒုက္ခေန ဝိဂတဒေါမ-နဿေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ အဗျာပဇ္ဇ (၂) (က) (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၅) လည်းကြည့်။ အဗျာပဇ္ဇံ ကာယသက္ခိရံ အဘိသမ္ဘောတိ။ မ၊၂။၅၂။ အံ၊၁။၁၂၀။ အဗျာပဇ္ဇန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ သဗျာ-ပဇ္ဇ (အံ၊ဋီ၊၂။၉၁)လည်းကြည့်။ ယေ တေ ဒေဝါ အဗျာပဇ္ဇာ အနာဂန္တာရော ဣတ္ထတ္တံ။ မ၊၂။၃၃၁။ အဗျာပဇ္ဇာတိ သမုစ္ဆိန္နဒုက္ခာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ သမုစ္ဆိန္နဒုက္ခာတိ သမုဂ္ဃါဋိတ-စေတသိကဒုက္ခာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။ အဗျာပဇ္ဇ (ဈ) (၂) (က) (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၇) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ အဗျာပဇ္ဇံ ဘဝေ အတ္တဘာဝပဋိ-လာဘံ အဘိနိဗ္ဗတ္တယတော။ မ၊၃။၁၀၀။ အဗျာပဇ္ဇန္တိ အဒုက္ခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အဗျာပဇ္ဇာ။ အံ၊၁။၉၆။ အဗျာပဇ္ဇာတိ နိဒ္ဒုက္ခာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ အဗျာ-ပဇ္ဇံ သုခံ လောကံ၊ ပဏ္ဍိတော ဥပပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။၃၅၃။ (အလားတူ အံ၊၂။၂၉၆။ အံ၊ ၃။၇၄။ ဣတိဝုတ်။၂၀၆-တို့၌"အဗျာပဇ္ဇံ"ဟု ရှိသည်။) အဗျာပဇ္ဇံ သုခံ လောကန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ ဥဠာရသုခသောမနဿံ ဒေဝလောကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၈။ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိဗျာပါဒဝိရဟိတတ္တာ အဗျာပဇ္ဇံ (အဗျာပဇ္ဇံ၊အံ၊ဋီ၊၂။) နိဒ္ဒုက္ခံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။ ဤ၌ လည်း ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။အံ၊ဋီ၊၂- တို့အရ"အဗျာ-ပဇ္ဇ"ရှိမှသာ သင့်မည်။ အဗျာပဇ္ဇံ ဟိ တံ စိတ္တံ၊ ဒေဝလောကာယ ဘာဝယေ။ အံ၊၂။ ၁၈၈။ အဗျာပဇ္ဇံ ဟိ တံ စိတ္တန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ မေတ္တာဒိဗြဟ္မဝိဟာရစိတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။

(၂) ဒိဋ္ဌေဓမ္မသုခဝိဟာရာ ဧတေ ဓမ္မာ-(မ၊၁။၄၉)တိအာဒီသု အဗျာပဇ္ဇေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ နီဝရဏာဒိဗျာဗာဓရဟိတတ္တာ "အဗျာပဇ္ဇာ"တိ ဝုတ္တာ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၃၆။ ယင်းအဖွင့် အနုဋီ၊၁။၃၉-၌ ကား "အဗျာ-ပဇ္ဇ"ဟု ရှိနေသည်။ စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော နီဝရဏ စသော ဗျာဗာဓ ကင်းသော ပဋိမချာန် စသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရ။ အဋ္ဌသာ၊သျ၊၁။၂၇၂။

(၃) အဗျာပဇ္ဇဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေ-ဿာမိ၊ အဗျာပဇ္ဇဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၂။ ဗျာပဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ ဒုက္ခံ၊ တဒဘာဝေန အဗျာ-ပဇ္ဇံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ဂဂ။ ဓာန်,ဓာန်၊ဋီ။ဂ-လည်း ကြည့်။

အဗျာပဇ္ဇအတ္တဘာဝ (ပု) [အဗျာပဇ္ဇ+အတ္တ-ဘာဝ] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသောအတ္တဘော။ ပုထုဇ္ဇနော ကထံ အဗျာပဇ္ဇအတ္တဘာဝံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။

အဗျာပဇ္ဇအတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တန (နု) [အဗျာ-ပဇ္ဇအတ္တဘာဝ + အဘိနိဗ္ဗတ္တန] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသော အတ္တဘောကို ဖြစ်စေခြင်း။

ပုထုဇ္ဇနဿပိ အန္တိမဘဝိကဿ အဗျာဗဇ္ဈအတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တနံ။ မဋီ၊၃။ ၂၀၀။

အဗျာဗဇ္ဈဂါမီ (တိ) [အဗျာဗဇ္ဈ+ဂမု+ဏီ] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသောတရား – နိဗ္ဗာန် – သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အဗျာဗဇ္ဈဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အဗျာဗဇ္ဈဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၂။

အဗျာဗဇ္ဈစိတ္တ (တိ) [အဗျာဗဇ္ဈ+စိတ္တ] ဆင်းရဲကင်းသည့်စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဧဝံ အဝေရစိတ္တော ဧဝံ အဗျာဗဇ္ဈစိတ္တော။ အံ၊၁။၁၉၂။ အဗျာဗဇ္ဈစိတ္တောတိ ကောဓစိတ္တဿ အဘာဝေန နိဒ္ဒုက္ခစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ကောဓော နာမ စေတသော ဒုက္ခန္တိ အာဟ "ကောဓစိတ္တဿ အဘာဝေနာ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ ဤ၌လည်း အဗျာပဇ္ဇစိတ္တသာ မှန်မည်။ ကောဓ=ဗျာပါဒ အရတူ။ အဗျာပဇ္ဇစိတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဗျာဗဇ္ဈတာ (ထီ) [အဗျာဗဇ္ဈ+တာ] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသည်၏အဖြစ်။ အစိတ္တုပ္ပါဒကတ္တာ အဗျာဗဇ္ဈတာယ နိရောဓသမာပတ္တိယာ နိဗ္ဗာနပဋိဘာဂတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။၂၆။

အဗျာဗဇ္ဈပရမ (တိ) [အဗျာဗဇ္ဈ+ပရမ] (၁) မဆင်းရဲစေခြင်း – မနှိပ်စက်ခြင်း – အဗျာဗဇ္ဈ – ဟူသော အထွဋ်အမြတ်တရားရှိသော၊ ထွဋ်မြတ်သော မဆင်းရဲစေခြင်း – မနှိပ်စက်ခြင်း – ဟူသော အဗျာဗဇ္ဈတရားရှိသော၊ သူ။ (၂) ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိခြင်းလျှင် – အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြား – ရှိသော။ (၁) အဗျာဗဇ္ဈပရမေ ခွါဟံ တေရဟိ ဒေဝေ သုဏာမိ။ သံ၊၃။၃၄၃။ (၂) အဗျာဗဇ္ဈပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာနံ အဿာဒံ ဝဒါမိ။ မ၊၁။၁၂၅။

အဗျာဗဇ္ဈပရမတာ (ထီ) [အဗျာဗဇ္ဈပရမ+တာ] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိခြင်းလျှင် အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – အလွန်ဆုံးအပိုင်းအခြား – ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဆင်းရဲ – မရှိ – ကင်း – ရုံမျှ။ အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြား – အားဖြင့် – ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသည်၏အဖြစ်။ (အဗျာဗဇ္ဈပရမတာယာတိ၊ကား။ နိဒ္ဒုက္ခပရမတာယ၊ ဆင်းရဲဝေဒနာကင်းရာ ကာလအတိုင်းအရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ။) ယာဝဒေဝ ဥပ္ပန္နာနံ ဝေယျာဗာဓိကာနံ ဝေဒနာနံ ပဋိဃာတာယ အဗျာဗဇ္ဈပရမတာယ။ မ၊၁။၁၃။ အလားတူ ဒီ၊၃။ ၁၀၇။ မဟာနိ။၃၉၇-တို့၌ "အဗျာပဇ္ဇပရမတာယ"ဟု ရှိ၍အံ၊၂။၃၄၁-၌ "အဗျာပဇ္ဈပရမတာယ" ဟု ရှိသည်။ အဗျာဗဇ္ဈပရမတာယာတိ နိဒ္ဒုက္ခပရမတာယ။ ယာဝ တံ ဒုက္ခံ သဗ္ဗံ ပဟီနံ ဟောတိ၊ တာဝါတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄။ အဗျာဗဇ္ဈပရမတာယာတိ နိဒ္ဒုက္ခပရမဘာဝါယ.... ပဋိသေဝါမီတိ ယောဇနာ။ မဋီ၊၁။ ၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ ဗျာဗာဓနဋ္ဌေန ဗျာဗာဓော၊ ဗျာဗာဓော ဝ ဗျာဇ္ဈံ၊ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဗျာဗဇ္ဈန္တိ အဗျာဗဇ္ဈံ၊ နိဒ္ဒုက္ခတာ၊ (နိဒ္ဒုက္ခံ ? မဋီ၊၂။၄၅-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) တေနာဟ "အဗျာဗဇ္ဈပရမတာယာ"တိ နိဒ္ဒုက္ခပရမတာယာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၄။

အဗျာဗဇ္ဈမနောသင်္ခါရ (ပု) [အဗျာဗဇ္ဈ + မနောသင်္ခါရ] ဆင်းရဲ – ဒုက္ခ – မရှိသော မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သော – အားထုတ်မှု – စေတနာ။ မနောဒွါရေ ပဝတ္တာ တာယေဝ အဋ္ဌ တိံသာ စ ဟေဋ္ဌိမဈာနစေတနာ အဗျာဗဇ္ဈမနောသင်္ခါရော နာမ။ မဋ္ဌ၊၃။၇၃။

အဗျာဗာဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဗျာဗာဓေတွာ] မညှဉ်းဆဲ – မနှိပ်စက် – မထိခိုက် – စေမူ၍။ အညမညံ အဗျာဗာဓေတွာ။ မူလဋီ၊၁။ဂ။

အဗျာမိဿ (တိ) [န+ဗျာမိဿ] မရောနှော–သီးသန့်ဖြစ်–သော။ ကေဝလော အဗျာမိဿော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အဗျာမိဿတာ (ထိ) [အဗျာမိဿ + တာ] မရောနှော – သီးသန့်ဖြစ် – သည်၏အဖြစ်။ “ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒီသု အဗျာမိဿတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အဗျာမိဿတာ ဝိဇာတိယေန အသင်္ကရော (ရော) သုဒ္ဓတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ အဗျာမိဿတာ ဝိဇာတိယေန အသင်္ကရော။ သုခေန ဟိ အဝေါကိဏ္ဏတာ တတ္ထ အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၄၂-၃။

အဗျာမိဿီဘာဝ (ပု) [အဗျာမိဿ + ဤ + ဘာဝ] ရောနှောခြင်းကို ပြုလေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တေသံ အညမညံ အဗျာမိဿီဘာဝံ ဒီပေန္တော ....။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။

အဗျာယိက (တိ) [န+ဗျာယိက (=ဝိ+ဣ+ဏီ+က ?၊ ဗျယ+ဏိက ?)] ရွေ့ရှား – ပျက်စီး–ခြင်းသဘောမရှိသော၊ မရွေ့ရှား တတ်သော။ အဗျာယိကော ဟောတိ သတံ သမာဂမော။ အံ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊က။၂၅၈။ ဇာ၊၂။၁၄၈။ အဗျာယိကော ဟောတီတိ အဝိဂစ္ဆနသဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ အဗျာယိကောတိ အဝိဂစ္ဆနကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၉။

အဗျာဝဋ (တိ) [န+ဗျာဝဋ (အဗ္ဗာဝဒ-ပြာ၊ အဗျာပ္ဟတ-သံ)] (က) အားမထုတ် – ကြောင့်ကြမစိုက် – ဗျာပါရမရှိ – လျစ်လျူ ရှု–သော၊သူ။ (ခ) အကျိုးမရှိသော။ (က) သမဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ အဗျာဝဋေန။ ဝိ၊၁။၁၉၉။ အဗျာဝဋေန အဗျာပါရေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အဗျာဝဋာ တုမှေ့ အာနန္ဒ ဟောထ တထာဂတဿ သရီရပူဇာယ။ ဒီ၊၂။ ၁၁၇။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။ အဗျာဝဋာတိ အတန္တိဗဒ္ဓါ နိရုဿုက္ကာ ဟောထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အတန္တိဗဒ္ဓါတိ အဘာရဝဟာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ တန္တိဗဒ္ဓ (သာရတ္ထ၊၃။၃၄၆),တန္တိဗဒ္ဓ (မ၊ဋီ၊ ၃။၈၄) တို့လည်း ကြည့်။ အဗျာဝဋဿ ဘဒြဿ၊ န ပါပံ ဥပလိမ္ပတိ။ ဇာ၊၁။၁၀၂။ အဗျာဝဋဿ ဥဿုက္ကံ အနာပန္နဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၀။ အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမာ(မ၊၁။၂၁၀)တိ တေသံ ဂဟဏေ အဗျာဝဋာ ဘဝေယျာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ တေသံ ကိစ္စကရဏီယေ အဗျာဝဋာ ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၂။ (အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၄-လည်း ကြည့်။) သကိစ္စပသုတဿ ကိသ္မိဉ္စိပိ ပရိယာယေ အဗျာဝဋာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၄။ အဗျာဝဋာတိ အနုဿုက္ကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၅။ တေသံ ဓမ္မာနံ ဟာပနဝဍ္ဎနေ အဗျာဝဋော ဟုတွာ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ မမ ဒဿနေ အဗျာဝဋော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဘူရိဒတ္တဿ ဘရိယာယော .... အဗျာဝဋာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃။ တသ္မိံ သုခေ အဗျာဝဋာ ဟုတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။ အဝိပ္ပဋိသာရကော-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁)တိ ဥဒ္ဒေသာဒီသု ဗျာပါရ-ရဟိတော အဗျာဝဋောတိ အတ္ထော။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၁၅။ (ဝိမတိ၊၂။၂၀၂-လည်း ကြည့်။) လီနမန (ဝိ၊၁။၂၂)လည်း ကြည့်။ (ခ) နတ္ထိ အဗျာဝဋော မနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အဗျာ-ဝဋော မနောတိ နိရတ္ထကော စိတ္တသမုဒါ-စာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၈။ (န မယာ အဗျာ-ဝဋော မတော။ ဝဇီရ။၂၈၈။)

အဗျာဝဋတာ (ထိ) [အဗျာဝဋ+တာ] အားမထုတ်–ကြောင့်ကြမစိုက် – ဗျာပါရမရှိ–ဝန်မဆောင်–လျစ်လျူရှု–သည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ အဗျာဝဋတာ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၈၃။ ဗျာပါရာဘာဝေါ အနဘိသန္ဓိ-

တာယ အဗျာဝဋ္ဋတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၇။ ပဋ္ဌိသခ်ါန (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။) တို့လည်း ကြည့်။

အဗျာဝဋ္ဋတ္တ (န) [အဗျာဝဋ္ဋ+တ္တ] အဗျာဝဋ္ဋတာနှင့် အနက်တူ။ ပဋ္ဌိသခ်ါနလက္ခဏ (မ၊ဋီ၊၂။၁၂၉) ကြည့်။

အဗျာဝဋ္ဋဘာဝ (ပု) [အဗျာဝဋ္ဋ + ဘာဝ] အဗျာဝဋ္ဋတာနှင့် အနက်တူ။ ဗဟုသော ဘောဇနေ အဗျာဝဋ္ဋဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၉၆။ စတုတ္ထစျာနသေယျာ (မ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၄) လည်း ကြည့်။

အဗျာဝဋ္ဋမန (ပုန) [အဗျာဝဋ္ဋ+မန]ကြောင့်ကြမဲ့ – အကျိုးမရှိ – သောစိတ်–၏ ဖြစ်ခြင်း–ကို ဖြစ်စေခြင်း။ နတ္ထိ အဗျာဝဋ္ဋမနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။ မူလဋီ၊၂။၂။ နတ္ထိ အဗျာဝဋ္ဋမနောတိ နိရတ္ထကော စိတ္တသမုဒါစာရော နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၄။ မူလဋီ၊၂။၂။ အဗျာဝဋ္ဋ (ခ)အနက်လည်း ကြည့်။

အဗျာသ (ပု) [န+ဗျာသ] မခွဲ–မခွါ–မကွဲ–မကွာ – မပစ် – မစွန့် – ခြင်း၊ အမြဲယှဉ်ခြင်း။ တထာ ဟိ သသမ္ဘာရဗျာသော, ဒီဃကာလာဗျာသော, နိရန္တရဗျာသော, သက္ကစ္စာဗျာသောတိ စတ္တာရော အဗျာသာ။ ဓီ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။ အဘျာသ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇) လည်း ကြည့်။ စတသော.... ဘာဝနာ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉။) နှင့် ယှဉ်ကြည့်ရန်။ စတုရင်္ဂယောဂ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၅။) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်ရန်။

အဗျာသေက (တိ) [န+ဗျာသေက (=ဝိ+အာ+ သိစ + ဏ၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၈၁-ဦကား "ဝိဝိစံ အသနံ ခေဒနံ ဗျာသေကော၊....တေန ဝိရဟိတော"ဟူ၏၊အဗျာသေကသုခ-ကြည့်။] သွန်းလောင်းခြင်းမရှိသော၊ ကိလေသာတို့ဖြင့် မသွန်းလောင်းအပ်သော၊ မရောယှက်–သီးသန့်ဖြစ် – သော၊သူ။ အဗျာသေကာ အမုခရာ၊ အတ္တစိန္တာ ဝသာနုဂါ။ ထေရ။ ၃၃၈။ အဗျာသေကာတိ သတိဝိပ္ပဝါသာဘာဝတော ကိလေသဗျာသေကရဟိတာ၊ အန္တရန္တရာ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနာဒီဟိ အဝေါကိဏ္ဏာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အဗျာသေကသုခ (န) [အဗျာသေက+သုခ] (၁) သွန်းလောင်းခြင်းမရှိ – မရောယှက် – သန့်ရှင်း – စင်ကြယ် – သော ချမ်းသာ၊ ကိလေသာ – ဆင်းရဲ – ဗျာသေက – မရှိသော ချမ်းသာ၊ ကိလေသာ တို့ဖြင့် – မသွန်းလောင်း – မစွက်ဖက် – အပ်သော ချမ်းသာ၊ (မရွှေရှား –မပျံ့လွင့် – သော – အဓိစိတ္တ – ဣန္ဒြိယသံဝရ – သုခ)။ (တိ) (၂) မသွန်းလောင်း – မစွက်ဖက် – အပ်သောချမ်းသာ – ရှိသော။

(၁) သော....အဇ္ဈတ္တံ အဗျာသေကသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဒီ၊၁။၆၆၊၁၉၂။ မ၊၁။၂၃၈၊ ၃၃၆။ မ၊၂။၃၇၂။ မ၊၃။၈၄။ အံ၊၁။၅၃၁။ အံ၊၃။၄၂၃။ အဘိ၊ပု။၁၆၈။ အဗျာသေကသုခန္တိ ကိလေသဗျာသေကဝိရဟိတတ္တာ အဗျာသေကံ အသမ္မိဿံ ပရိသုဒ္ဓံ အဓိစိတ္တသုခံ ပဋိသံဝေဒေတီတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အသမ္မိဿန္တိ ကိလေသဒုက္ခေန အဝေါမိဿံ။ တေနာဟ "ပရိသုဒ္ဓ"န္တိ။ သတိ ဟိ သုဝိသုဒ္ဓေ ဣန္ဒြိယသံဝရေ ပဓာနဘူတပါပမမ္မဝိဂမေန အဓိစိတ္တာနုယောဂေါ ဟတ္ထဂတော ဧဝ ဟောတီတိ အာဟ "အဓိစိတ္တသုခံ ပဋိသံဝေဒေတီ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ ဝိဝိစံ အသနံ ခေဒနံ ဗျာသေကော၊ ကိလေသော ဧဝ ဗျာသေကော၊ တေန ဝိရဟိတော တထာ၊ ဝိရဟိတတာ စ အသမ္မိဿတာ၊ အသမ္မိဿဘာဝေါ စ သမ္ပယောဂါဘာဝတော ပရိသုဒ္ဓတာတိ အာဟ "အသမ္မိဿံ ပရိသုဒ္ဓ"န္တိ၊ ကိလေသဒုက္ခေန အဝေါမိဿံ၊ တတော စ သုဝိသုဒ္ဓန္တိ

အဟ္တော။ သတိ စ သုဝိသုဒ္ဓေ ဣန္ဒြိယသံဝရေ နိဝရဏေသု ပဓာနဘူတပါပဓမ္မဝိဂမေန အဓိစိတ္တာနုယောဂေါ ဟတ္ထဂတော ဧဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ အဓိစိတ္တသုခမေဝ "အဗျာသေကသုခ"န္တိ ဝုတ္တံတိ ဒဿေတိ "အဓိစိတ္တသုခ"န္တိ ဣမိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၁။ အဗျာသေကသုခန္တိ ကိလေသေဟိ အနဝသိတ္တသုခံ၊ အဝိကိဏ္ဏသုခန္တိပိ ဝုတ္တံ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသုခံ ဟိ ဒိဋ္ဌာဒီသု ဒိဋ္ဌမတ္တာဒိဝသေန ပဝတ္တတာယ အဝိကိဏ္ဏံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂-၌ "အနာသိတ္တသုခံ"ဟု ရှိသည်။) ရူပါဒီသု နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟပရိဝဇ္ဇနလက္ခဏတ္တာ ဣန္ဒြိယသံဝရဿ ကိလေသေဟိ အနဝသိတ္တသုခတာ အဝိကိဏ္ဏသုခတာ စဿ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၆။ အဝိကိဏ္ဏသုခန္တိ ရူပါဒီသု သုဘာဒိပရိကပ္ပနဝသေန အဝိသဋသုခံ။ မူလဋီ၊၃။ ၄၃။ အဝိသဋသုခန္တိ အဝိက္ခေပသုခံ။ အနုဋီ၊ ၃။၅၃။ (တိ) (၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အဗျာသေကသုခတာ (ထီ)[အဗျာသေကသုခ+တာ] မညှိုးလောင်း–မစွက်ဖက် – အပ်သောချမ်းသာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အထ ဝါ.... အဗျာသေကသုခတာယ စ ကေဝလံ အရဟတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ ကေဝလီ-လည်းကြည့်။

အဗျာဟရတိ (ကြိ) [အ+ဝိ+အာ+ဟရ+အ+တိ၊ "အ" အနက်မဲ့?။ (အဘိ+ အာ+ ဟရ+အ+တိ=အဗ္ဘာဟရတိ?)]ဆောင်ယူလာ၏၊ပြီးစေ၏။ အလဗ္ဘမဗျာဟရတိ နရော ဣဓ။ဇာ၊၁။၃၈၉။ အဗျာဟရတိ အာဝဟတိ တံ နိပ္ဖါဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၄။

အဗျောသာန (နု) [နု+ဗျောသာန (=ဝိ+ အဝ+သာ+ယု)]မတွန့်ဆုတ်ခြင်း။ တတ္ထ စ အဘိဘုယျ နေက္ခမ္မေန၊ အန္တရာ စ အဗျောသာနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၈။ အဗျောသာနေနာတိ အသင်္ကောစနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၉။

အဗျောသိတ (တိ) [နု+ဗျောသိတ (=ဝိ+ အဝ+သာ+တ)] မပြီးဆုံးသေးသော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အဗျောသိတတ္တ (နု) [အဗျောသိတ+တ္တ]မပြီးဆုံး–ရဟန္တာမဖြစ် – သေးသည်၏ အဖြစ်။ အဗျောသိတတ္တာ ဟိ ဘဝါဘဝေသု။ မ၊၂။ ၂၆၁။ ထေရ။ ၃၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃။ အဗျောသိတတ္တာတိ အပရိယောသိတတ္တာ၊ အရဟတ္တပတ္တိယာ အဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။ အဗျောသိတတ္တာ ဟိတိ အနဓိဂတနိဋ္ဌတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။

အဖြဝ်ံ
အဖြဝ်ိ } (ကြိ) ဖြူတိ, ဖြဝိတိ-ကြည့်။

အဖြဟ္မ (တိ) [နု+ဖြဟ္မ] မမြတ် – ယုတ် – သော၊ သူ။ အဖြဟ္မစရိယ, အဖြဟ္မစာရီ-တို့ကြည့်။

အဖြဟ္မစရိယ (နု) [အဖြဟ္မ+စရိယ၊ အဖြဟ္မာနံ နိဟီနာနံ အဖြဟ္မံ ဝါ နိဟီနံ စရိယံ ဝုတ္တိ အဖြဟ္မစရိယံ၊ မေထုနဓမ္မော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၃၂။] (က) မမြတ် – ယုတ်–သောသူတို့၏–မမြတ် – ယုတ် – သော – မေထုန်အကျင့်။ (ခ) ပါရာဇိက – အန္တိမ – ဝတ္ထု။ (ဂ) နှစ်ယောက် နှစ်ယောက် – အစုံအစုံ – ကျင့်ခြင်း၊ မေထုန်မှီဝဲခြင်း၊ ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော မသူတော် တရားအကျင့်ကို မှီဝဲကြောင်း ဝီတိက္ကမ စေတနာ။ (ဃ) မိစ္ဆာ မဂ် ဂ-ပါး။

(က) အဖြဟ္မစရိယံ ပဟာယ ဖြဟ္မစာရီ .... အာရာစာရီ ဝိရတော မေထုနာ ဂါမဓမ္မာ။ ဒီ၊၁။၄။ မ၊၁။ ၂၃၇။ မ၊၃။၈၃။ အံ၊၁။ ၂၁၂။ အဘိ၊ပု။၁၆၆။ အဖြဟ္မစရိယန္တိ အသေဋ္ဌစရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ အသေဋ္ဌစရိယန္တိ အသေဋ္ဌာနံ စရိယံ၊ အသေဋ္ဌံ ဝါ စရိယံ။

မ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ အသေဋ္ဌစရိယန္တိ အသေဋ္ဌာနံ ဟီနာနံ, အသေဋ္ဌံ ဝါ လာမကံ နိဟီနဝုတ္တိံ၊ မေထုနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၆။

(ခ) အမူလကေန အဗြဟ္မစရိယေန အနုဒ္ဓံသေတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၅။ဣတိဝုတ်။ ၂၂၃။= တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အဝိဇ္ဇမာနေန အန္တိမဝတ္ထုနာ အနုဝဒတိ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ အဗြဟ္မစရိယေနာတိ အသေဋ္ဌစရိယေန။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၆၈။

(ဂ) အဗြဟ္မစရိယာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။ ခုဒ္ဒက။၂။ အဗြဟ္မစရိယန္တိ အသေဋ္ဌစရိယံ၊ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိမေထုနပ္ပဋိသေဝနာ ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အသဒ္ဓမ္မပ္ပဋိသေဝနဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ အဗြဟ္မစရိယံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆-၇။ အဗြဟ္မစရိယာ ဝေရမဏီ။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ အဗြဟ္မစရိယံ နာမ အသေဋ္ဌစရိယံ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ။ သာ ဟိ....ဟီဠိတတ္တာ အသေဋ္ဌာ အပ္ပသတ္ထာ စရိယာတိ ဝါ အသေဋ္ဌာနံ နိဟီနာနံ ဣတ္တိပုရိသာနံ စရိယာတိ ဝါ အသေဋ္ဌစရိယံ၊ အသေဋ္ဌစရိယတ္တာ အဗြဟ္မစရိယန္တိ စ ဝုစ္စတိ၊ အတ္ထတော ပန အသဒ္ဓမ္မသေဝနာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ မဂ္ဂေနမဂ္ဂပ္ပဋိပတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ အဗြဟ္မစရိယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၁-၂။ (အဗြဟ္မစရိယာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ။ မ၊၂။၃၉၂။ အံ၊၂။၂၄၃။ အဗြဟ္မစရိယာ ဝိရမေယျ မေထုနာ။ အံ၊၁။၂၁၅။ အံ၊၃။ဂ၉။ သုတ္တနိ။ ၃၃၈။ အဗြဟ္မစရိယာတိ အသေဋ္ဌစရိယတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အဗြဟ္မစရိယာတိ အသေဋ္ဌစရိယဘူတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အဗြဟ္မစရိယတောပိ အာရာစာရီ ဟောတိ သတ္တဝိဓမေထုနသံယောဂဝိရဟိတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂ၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇ဂ။ ဗြဟ္မစရိယဥ္စ အဗြဟ္မစရိယံ သလ္လေခတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အဗြဟ္မစရိယေပိ တသ္မိံ ဗြဟ္မစရိယသညီ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။)

(ဃ) "အဗြဟ္မစရိယံ အဗြဟ္မစရိယ"န္တိ အာဝုသော အာနန္ဒ ဝုစ္စတိ....အယမေဝ ခေါ အာဝုသော အဋ္ဌင်္ဂိကော မိစ္ဆာမဂ္ဂေါ အဗြဟ္မစရိယံ။ သေယျထိဒံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ။ပ။ မိစ္ဆာသမာဓိတိ။ သံ၊၃။၁၃။ မူလဋီ၊၃။၁၉၃-လည်း ကြည့်။

အဗြဟ္မစရိယနိဝတ္တိ (ထီ) [အဗြဟ္မစရိယ+နိဝတ္တိ] မမြတ်သောသူတို့၏ – မမြတ်သော – မေထုန်အကျင့်မှ – ဆုတ်နစ် – ရှောင်ကြဉ် – ခြင်း။ အဗြဟ္မစရိယနိဝတ္တိယာ အလောဘော ဟောတိ သန္တကာယစိတ္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂ၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၉။

အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထု (န) [အဗြဟ္မစရိယ+ဝတ္ထု] မမြတ်သောသူတို့၏ – မမြတ်သော – မေထုန်အကျင့် – ၏ – တည်ရာ – အကြောင်း – ဝတ္ထု၊ အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထု။

အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထုပဋိသေဝ (ပု) [အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထု+ပဋိသေဝ] အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထုကိုတားမြစ်ခြင်း။ ဝတ္ထုပဋိက္ခေပေါ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉)တိ အဗြဟ္မစရိယဝတ္ထုပဋိသေဓော။ တေနာဟ "ပုရိသာဓိပ္ပါယဝသေနာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၇။

အဗြဟ္မစရိယဝန္တု (တိ) [န+ဗြဟ္မစရိယဝန္တု] မြတ်သောသူတို့၏ – မြတ်သော – အကျင့် မရှိသော၊သူ။ ဗြဟ္မစရိယဝန္တံ ဝါ အဗြဟ္မစရိယဝန္တံ ဝါ။ မ၊၂။၃၃၁။ အဗြဟ္မစရိယဝန္တမ္ပိ သမ္မန္နကာမဂုဏံ အမစ္စံ ဗန္ဓနာဂါရံ ပဝေသေတွာ ဣတ္ထိနံ မုခမ္ပိ ပဿိတုံ အဒေန္တော တမှာ ဌာနာ စာဝေတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄ဂ။

အဗြဟ္မစရိယဝါသ (ပု) [အဗြဟ္မစရိယ+ဝါသ] မမြတ်သောအကျင့် – ဖြင့်နေခြင်း – ကို ကျင့်

သုံးခြင်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အဗြဟ္မစရိယဝါသာ အက္ခာတာ။ မ၊၂။၁၀၂။

အဗြဟ္မစရိယာသမ္ဘဝ (ပု) [အဗြဟ္မစရိယ+အသမ္ဘဝ] မမြတ်သော – မေထုန် – အကျင့် – ၏ မဖြစ်ခြင်း။ သာမိကတော အညတ္ထ အဗြဟ္မာစရိယာသမ္ဘဝတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၉။

အဗြဟ္မစာရိဂ္ဂဟဏ (ပု) [အဗြဟ္မစာရီ+ဂဟဏ] အဗြဟ္မစာရီသဒ္ဒါ။ ဘိက္ခုနိဒူသကော စေတ္ထ ကာမံ အဗြဟ္မစာရိဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတောဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။

အဗြဟ္မစာရီ (တိ) [(၁) အဗြဟ္မ+စရ+ဏီ။ (၂) န+ဗြဟ္မ+စရ+ဏီ။ (၃) န+ဗြဟ္မ+အာစာရ+ဤ] (၁) မမြတ် – ယုတ်ညံ့ – သော – မေထုန် – အကျင့် – ကိုကျင့်တတ် – ကျင့်လေ့ရှိသောသူ။ (မေထုန်အမှု ပြုကျင့်သဖြင့် – ရှင် – သာမဏေ – အသွင်ကို စွန့်ရသော – လိင်ကျ – ရှင် – သာမဏေ, ရဟန်းဘဝ ဆုံးရှုံးရသော – ပါရာဇိကကျ – ရဟန်း, လူ့ဘောင်, လူ့လောက၌ လူ့အသွင်နှင့် ကာမဂုဏ် – ခံစားတတ် – ခံစားလေ့ရှိ – သော ကာမဘောဂီလူသားတို့ကို ဆိုလိုသည်။)

(၂) မြတ်သော – သာသနဗြဟ္မစရိယ – အကျင့်ကို – မကျင့် – ကျင့်လေ့မရှိ – သော သူ။ (၃) မြတ်သော – သာသနဗြဟ္မစရိယ – အကျင့် – မရှိ – ကင်းမဲ့ – သောသူ။ (ဗြဟ္မစာရီအတုအယောင်ဆောင်၊ သီလမရှိသည့် – ဒုဿီလ – ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဆိုလိုသည်။)

(၁)အဗြဟ္မစာရီ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၁၉။ အဗြဟ္မစာရီ ံ ပန အာယတိံ သံဝရေ ဌာတုံ ကာမံ သရဏာနိ ဒတွာ ဥပသမ္ပာဒေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ ပရေ အဗြဟ္မစာရီ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၁။ အဗြဟ္မံ ဟီနံ လာမကံ စရန္တီတိ အဗြဟ္မစာရီ။ မေထုနဓမ္မပဋိသေဝကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ယတြ ဟိ နာမ ဗြဟ္မစာရီ စ အဗြဟ္မစာရီ စ ဥဘော သမသမဂတိကာ ဘဝိဿန္တိ အဘိသမ္ပရာယံ။ အံ၊၃။၃၆၅။ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ မုသာဝါဒိနော အဗြဟ္မစာရိနော။ ဥဒါန။ ၁၂၉။ အဗြဟ္မစာရိနောတိ “မေထုနပဋိသေဝိတာယ အသေဋ္ဌစာရိနော ဣမေဟိ နာမာ”တိ ဟီဠေန္တာ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ (–မ၊၁။၅၁။ =မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။) (၂) (၃) အဗြဟ္မစာရီ ံ ဗြဟ္မစာရိပဋိညံ။ ဝိ၊၄။၄၁၀။ ဥဒါန။ ၁၃၀။ အသေဋ္ဌစရိတာယ အဗြဟ္မစာရီ ံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၉။ အဗြဟ္မစာရီ ဗြဟ္မစာရိပဋိညော။ ဣတိဝုတ်။၂၂၃။ မဟာနိ။၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဗြဟ္မသေဋ္ဌံ (ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌံ) စရတီတိ ဗြဟ္မစာရီ။ ဗြဟ္မာ ဝါ သေဋ္ဌော အာစာရော ဧတဿ အတ္ထီတိ ဗြဟ္မစာရီ၊ န ဗြဟ္မစာရီတိ အဗြဟ္မစာရီ၊ ဗြဟ္မစာရိပဋိရူပကော ဒုဿီလောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ အဗြဟ္မစာရီတိ သေဋ္ဌစရိယဝိရဟိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ အသေဋ္ဌစရိတာယ အဗြဟ္မစာရီ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၀၊၃၅၅။

အဗြဟ္မညု (တိ) [န+ဗြဟ္မညု] ဗြာဟ္မဏ – ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ရဟန္တာ – တို့၏ အကျိုးစီးပွါးကို မပြုကျင့်သော၊ ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ရဟန္တာတို့၌ ရိုသေခြင်း, ပူဇော်ခြင်း, ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် လုပ်ကျွေးခြင်းစသော ပြုအပ်သော ကျင့်ဝတ်တို့ကို မပြုမကျင့်သော၊သူ၊ အဗြဟ္မညုပုဂ္ဂိုလ်။ အသာမညော အဗြဟ္မညော။ မ၊၃။၂၁၇။ အံ၊၁။၁၃၇။ (–သံ၊၃။ ၄၀၆။) အဗြဟ္မညောတိ ဧတ္ထ စ ခီဏာသဝါ ဗြာဟ္မဏာ နာမ၊ တေသု မိစ္ဆာပဋိပန္နော အဗြဟ္မညော နာမ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အမတ္တေယျတာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၀-၃၁။)

မတ္တေယျတာ (ဒီ၊ ၃၊ ၃။ ၁၀၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၃) ဗြဟ္မညတာ (မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၆) ဟိတ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉) တို့လည်း ကြည့်။

အဗြဟ္မညတာ (ထီ) [အဗြဟ္မည + တာ] အဗြဟ္မည၏အဖြစ်။ အမတ္တေယျတာ (ဒီ၊ ၃။ ၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁) ကြည့်။

အဗြာဟ္မဏ (ပု) [န + ဗြာဟ္မဏ။ ထိ၌ အဗြာဟ္မဏီ။] ဗြာဟ္မဏမဟုတ်သောသူ။ (၁) ဇာတိဗြာဟ္မဏမဟုတ်သောသူ။ (ဗြာဟ္မဏဇာတ်ရှိသူမှတပါး မင်းမျိုး, ကုန်သည်မျိုး, သူဆင်းရဲမျိုးစသည့် အခြားအမျိုးဇာတ်ရှိသူအားလုံးကို ဆိုလိုသည်။ (က) "ဗြာဟ္မဏ၏သားမဟုတ်သောသူ။ (ခ) ဗြာဟ္မဏလျှင် အမှန်အစ, ဆွေမျိုးစဉ်ဆက်ရှိသည် မဟုတ်သောသူ။ (ဂ) သာမ, ယဇု, ဣရု-ဟူသော ဝေဒ ၃-မျိုးကို မသင်ယူ, မပို့ချ, မတတ်သိသောသူ" ဟု ဇာတိဗြာဟ္မဏဝိဂ္ဂိုဟ်၏ ဗျုတ်ပတ္တိ-ရေကအနက် ဖော်မည်ဆိုလျှင်လည်း ရနိုင်ရာသည်။)

(၂) ဝိသုဒ္ဓိ, အရိယ, ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏ မဟုတ်သောသူ။ မကောင်းမှုကို မိမိသန္တာန်မှ–အပပြုအပ်ပြီး–မျှောချအပ်ပြီး–မဟုတ်သောသူ။ (အရိယမဂ်ကို မသိသူ, မြတ်သော အရိယဇာတ်ဖြင့် မွေးဖွားသည် မဟုတ်သူ, ဗြာဟ္မဏဖြစ်၍ ဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ သားတော်စစ်မဟုတ်သူ, အတုမရှိသည့် အရိယမဂ်ဟူသော ဗြာဟ္မဏကိုမဟောတတ်သူ, ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော သာသနာ့ကျင့်ဝတ်ကို မဟောတတ်သူ ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်း အရိယဗြာဟ္မဏဝိဂ္ဂိုဟ်၏ ဗျုတ်ပတ္တိ-ရေကအနက်ဖော်လျှင်လည်း ရနိုင်ရာသည်။)

(၁) န ဇစ္စာ ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ၊ န ဇစ္စာ ဟောတိ အဗြာဟ္မဏော။ ကမ္မုနာ ဗြာဟ္မဏော ဟောတိ၊ ကမ္မုနာ ဟောတိ အဗြာဟ္မဏော။ သုတ္တနိ။ ၃၇၈။ ဗြာဟ္မဏာဝ သုဇ္ဈန္တိ နေဝ အဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၇။ မ၊ ၂။ ၂၇၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၆။ နာ'ဗြာဟ္မဏော မန္တပဒါနိ သိက္ခေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၅။ အဗြာဟ္မဏောပိ မန္တပဒါနိ န သိက္ခေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၅၈။ အဗြာဟ္မဏာ ဒါနိမှာ ဇာတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ မဥ္စ အဗြာဟ္မဏံ ဗြူသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ပုဗ္ဗေ သုဒ္ဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏိံယေဝ ဂစ္ဆန္တိ နော အဗြာဟ္မဏိံ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၅။ (၂) အဗြာဟ္မဏာဝ ဗြာဟ္မဏမှာတိ ပဋိဇာနိမှ။ မ၊ ၁။ ၂၃၄။ အဗာဟိတတ္တာ စ ပန အဗြာဟ္မဏာဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ (–သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၅၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၉။

အဗြာဟ္မဏကာရက (တိ) [အဗြာဟ္မဏ + ကာရက။ န + ဗြာဟ္မဏ + ကာရက] အဗြာဟ္မဏ – ဗြာဟ္မဏတု – ဗြာဟ္မဏပျက် – အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား ၅-ပါး၊ ပဉ္စသီကျိုးပျက်ခြင်းစသော အကုသလကမ္မပထ တရား။ ယေ ဓမ္မာ အဗြာဟ္မဏကာရကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၀။ တဗ္ဗိပရီတာ အဗြာဟ္မဏကာရကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။

အဗြာဟ္မဏဘာဝ (ပု) [အဗြာဟ္မဏ + ဘာဝ] ဗြာဟ္မဏမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ဇေံ ဗြာဟ္မဏသမယေန စ လောကဝေါဟာရေန စ အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္နဿ အဗြာဟ္မဏဘာဝံ သာဓေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဇေံ အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္နဿ အဗြာဟ္မဏဘာဝေ သတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။

အဗြူဟယမာန (တိ) [န + ဗြူဟယမာန] မပွါးများစေသော၊ သူ။ ပမာဒေ စ သတိဝိပ္ပဝါသေ တိဋ္ဌမာနေ့ာယေဝ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ အဗြူဟယမာနော အပ္ပမာဒေ အဂါရဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၂။

အဘက္ခ (တိ) [န + ဘက္ခ] မစားအပ်သော အစာ။ န တွံ အရဟာသိ တာတ၊ အဘက္ခံ ဘက္ခယေတဝေ။ ဇာ၊၂။၁၃၃။ အဘက္ခံ ဘက္ခယေတဝေတိ တာတ တွံ အဘက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဘက္ခယိတုံ န အရဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၀၆။ အဘက္ခံ ရာဇ ဘက္ခေသိ။ ဇာ၊၂။ ၁၃၉။ န စာပိ မေ သီလဝိ သော အဘက္ခော။ ဇာ၊၂။၁၇၃။

အဘက္ခသမ္မတဘာဝ (ပု) [အဘက္ခ+သမ္မတ+ဘာဝ] မစားအပ်သော အစာဟု သမုတ်အပ်သည်၏အဖြစ်။ အတ္တနော သရီရမံသဿ အဘက္ခသမ္မတဘာဝံ ဒဿေတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၉၄။

အဘက္ခိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [အဘက္ခိတဗ္ဗ + ယုတ္တ + က] မစားအပ်သည်နှင့်ယှဉ်သော အစာ။ အဘက္ခ-ကြည့်။

အဘင်္ဂါဘိမုခ (တိ) [န+ဘင်္ဂ+အဘိမုခ] ဘင်သို့ ရှေးမရှုသော၊ ဘင်သို့ရှေ့ရှုသည့် လက္ခဏာ မရှိသောတရား။ ဘင်္ဂါဝတ္ထာယပိ ဘိန္နာ ဘင်္ဂါဘိမုခါဝတ္ထာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ န ဟိ အဘင်္ဂါဘိမုခေါ ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။

အဘစ္စ (တိ) [န + ဘစ္စ] မကျွေးမွေးအပ်-မထောက်ပံ့အပ်-သော၊ သူ။ အနွဘစ္စာ စ’- ဘစ္စာ စ၊ ယော’မ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။ ၈၁။ ယာဂုဘတ္တာဒီနာ.... အဘရိတဗ္ဗတ္တာ အဘစ္စာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

အဘဇန (န၊တိ) [န + ဘဇန] (၁) မပါဝင်ခြင်း၊ ပါဝင်သည်မဟုတ်ခြင်း။ (၂) မဆည်းကပ်-မမှီဝဲ-ခြင်း။ (တိ) (၃) ဆည်းကပ်-မှီဝဲ-သူ မရှိသော။ (၁) ပုရိမကောဋ္ဌာသဿေဝ အဘဇနတော။ အနုဋီ၊၃။ ၁၈၉။ (၂) အသေဝနာတိ အဘဇနာ အပရိယုပါသနာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ (တိ) (၃) အဘဇနဘာဝ-ကြည့်။

အဘဇနဘာဝ (ပု) [အဘဇန+ဘာဝ] ဆည်းကပ်-မှီဝဲ-သူ မရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘဇန-ဘာဝံ ဉတွာ အညတ္ထ ဂန္တုမ္ပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

အဘဇန္တ (တိ) [န + ဘဇန္တ။ ထိ၌ အဘဇန္တီ] (က) မဆည်းကပ်-မမှီဝဲ-သော၊သူ။ (ခ) မကပ်ရောက်-မဝင်-မပါ-သော။ (က) ဘဇိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ အဘဇတော အနိဋ္ဌာ အကန္တာ အမနာပါ ဓမ္မာ အဘိဝဍ္ဎန္တိ။ မ၊၁။ ၃၈၄-၅။ အညေ ဘိက္ခူ အဘဇန္တော သဒ္ဓမ္မံ န သုဏာတိ။ အံ၊၂။ ၂၃၆။ အဘဇန္တံ န ဘဇ္ဇယေ။ ဇာ၊၂။၄၈။ (ခ) သာသနပဋ္ဌာနေ ဧကံ ဘာဂံ အဘဇန္တီ နာမ နတ္ထိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

အဘာဇပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘာဇပေတွာ] မကပ်ရောက်-မဝင်-မပါ-စေမူ၍၊ မသွင်းမူ၍။ အလောဘာမောဟပက္ခံ အဘာဇ-ပေတွာ အဒေါသပက္ခံ ဘာဇပေတဗ္ဗဿ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၇။

အဘဇိတဗ္ဗ (တိ) [န + ဘဇိတဗ္ဗ] မဆည်းကပ်-မမှီဝဲ-အပ်သော။ အဘဇိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ ဘဇတိ။ မ၊၁။၃၈၄။

အဘဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဘဇိတွာ] မဆည်းကပ်-မမှီဝဲ-မူ၍။ ကလျာဏမိတ္တေ အဘဇိ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။

အဘဉ္ဇန (တိ) [န + ဘဉ္ဇန] မပျက်စီးစေ-မဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဘဂ္ဂါနံ ပုန အဘဉ္ဇနတော အပ္ပဋိသန္ဓိနိရုဒ္ဓါနံ ဝါ အရိယမဂ္ဂေ ဥပ္ပန္နေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။

အဘဉ္ဇိ (ကြိ) ဘဇတိ-ကြည့်။

အဘဏန (န) [န+ဘဏန] မပြော-မဆို-ခြင်း-စေခြင်း။ ပုန ဝေရူပဿ ဝစနဿ အဘဏနတ္ထာယ အပသာဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၅၃။

အဘာဏန္တ (တိ) [န+ဘာဏန္တ] မပြော–မဆို–သော၊သူ။ ဃရာ နာ ဘဏတော မုသာ။ ဇာ၊ ၁။၆၅။ သော စ တံ အဘာဏန္တံ အယာစိ။ ပေတ။၂၁၀။ မုသာ အဘာဏန္တော ယာစတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

အဘာဏိ (ကြိ) ဘဏတိ-ကြည့်။

အဘက္ခန (န) [န+ဘက္ခန] ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း၊ မငြင်းခုံခြင်း၊ ခိုက်ရန်ငြင်းခုံမှု မဖြစ်ခြင်း။ ဣတိ အဘက္ခနံ ဣတိ အဝိဂ္ဂဟော ဣတိ အကလဟော။ သံ၊၁။၂၂၆။

အဘက္ခာဂါရိက (တိ) [န + ဘက္ခာဂါရိက] ဘက္ခာစိုးမဟုတ်သော၊သူ။

အဘက္ခာဂါရိကတ္တ (န) [အဘက္ခာဂါရိက+တ္တ] ဘက္ခာစိုးမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ဒွိန္နမ္ပိ ဉဒ္ဒါ-ရေဃယေဝ ပါရာဇိကန္တိ ထေရဿ အဘက္ခာ-ဂါရိကတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၉-၁၉၀။

အဘဒ္ဒက (တိ) [န+ဘဒ္ဒက] (က) မကောင်းသော၊ မသင့်လျော်သော၊ "အညံ့ဆုံး၊နောက်ဆုံး"ဟူသော။(ခ)မကောင်းသော၊ သူတော်မဟုတ် – ယုတ်ညံ့–သော၊သူ။ မသူတော်၊ လူယုတ်။ (က) ဝါစံ ဘာသိ အဘဒ္ဒကံ။ အပ၊၁။၁၁၂။ အဘဒ္ဒကံ အသုန္ဒရံ အယုတ္တကံ "အန္တကော ပဌိမော"တိ ဝါစံ ဝစနံ အဘာ-သိ ကထေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (ခ) အဘဒ္ဒကော ဘဒ္ဒကေန ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ ပါပကောတိ အဘဒ္ဒကော မိတ္တဒုဗ္ဘော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၀၇။

အဘဒ္ဒကတရ (တိ) [အဘဒ္ဒက+တရ] မကောင်းသည်ထက် အထူးသဖြင့် (ပို၍) မကောင်းသော (အပြစ်–ဒဏ်–ဆင်းရဲဒုက္ခ)။ ပါပိ-ယော ဣမလောကေ ဝိညူဂရဟာဒိဝသေန ပရလောကေ နိရယဒုက္ခာဒိဝသေန အဘဒ္ဒ-ကတရံ အကလျာဏတရံ ဟောတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

အဘဒြက (တိ) [န+ဘဒြက]မကောင်းသော၊ မသင့်လျော်သော။ အဘဒြကေန ပရေသံ အနတ္တဇနကေန စိတ္တသက်ပ္ပေန သမန္နာဂ-တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

အဘန္တ (တိ) [န+ဘန္တ] မတုန်လှုပ်သော၊ သူ။ အနေရိတော....အဘန္တော ဝူပသန္တော။ မဟာနိ။၂၇၄။ စူဠနိ။၃၇။ အဘန္တံ မာနသံ မမ။ အပ၊၁။၃၆၄။

အဘပစ္စယ (ပု) [အဘ+ပစ္စယ] အဘ-ပစ္စည်း ဝစနတ္ထတော ပန ကိဋ္ဌယတိ ဂမေတိ ဉာပေတိ ကိရိယာဒိဝိဘာဂန္တိ ကေဋ္ဌုဘံ။ ကိဋ္ဌ-ဓာတု-တော အဘ-ပစ္စယဝသေန အ-ကာရဿ စ ဥကာရော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၂။

အဘဗ္ဗ (တိ) [န + ဘဗ္ဗ။ အဘဝျ-သံ] မဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်တတ်သော၊ ဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်ရာ–မဟုတ်သော၊မဖြစ်လတ္တံ့သော၊မဖြစ်–ထိုက် – သင့် – နိုင် – ရာ – သော၊ မထိုက်–မတန်–မသင့် – မလျော်–သော၊ မစွမ်းနိုင်သော၊ ကြီးပွါးကြောင်းမဟုတ်သော။ (က) မဖြစ်–ထိုက်–သင့်–နိုင်–ရာ–သော၊ သူ၊အရာ။ (ခ) တည်ရာမဟုတ်သော၊ မဖြစ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (ဂ) တည်ရာမဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မဖြစ်ထိုက်သူဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊သူ။ (ဃ) အရိယာဇာတ်ဖြင့်–ဖြစ်ဆဲ– ဖြစ်လတ္တံ့ – ဘွားမြင်ဆဲ – ဘွားမြင်လတ္တံ့ –မဟုတ်သော၊သူ။ (င) မဂ်ဖိုလ်၏ဉပနိဿယမရသော၊ သူ။ (စ) သမ္မတ္တနိယာမဟူသော အရိယာမဂ်ကို မရနိုင်သောသူ၊ မကျွတ်ထိုက်သောသတ္တဝါ။ (ယင်း မကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတို့ကား—ကံ အဆီးအတား – ပဉ္စာနန္တရိယကံ – ရှိသောသူ၊ ကိလေသာ အဆီးအတား – နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ

အယု–ရှိသောသူ, ဝိပါက် အဆီးအတား – အဟိတ်, ဒွိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ–ရှိသောသူ, ဘုရားစသည်တို့၌ ကြည်ညိုသဒ္ဓါမရှိသောသူ, ပြုလိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒမရှိသောသူ, လောကုတ္တရာ၏ အခြေဖြစ်သော ဘဝင်ပညာမရှိသောသူ ဤသူတို့တည်း။) (ဆ) မထိုက်–မတန်–သောသူ၊ (ဇ) မစွမ်းနိုင်သောသူ၊ (ဈ) ကြီးပွါးကြောင်း မဟုတ်သောတရား၊ အကုသိုလ်။

(က) သေယျထာပိ နာမ ပုရိသော သီသစ္ဆိန္နော အဘဗ္ဗော တေန သရီရဗန္ဓနေန ဇီဝိတုံ။ ဝိ၊၁။၃၄။ ဝိ၊၃။၁၃၄။ ပဏ္ဍုပလာသော ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တော အဘဗ္ဗော ဟရိတတ္တာယ။ .... တာလော မတ္ထကစ္ဆိန္နော အဘဗ္ဗော ပုန ဝိရုဠှိယာ။ ဝိ၊၃။၁၃၄။ အဘဗ္ဗော အာဝုသော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု သဉ္စိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတုံ။ ဒီ၊၃။၁၉၆။ ဂေါပါလော အဘဗ္ဗော ဂေါဂဏံ ပရိဟရိတုံ။ မ၊၁။၂ဂ၁။ အဘဗ္ဗော ပရိဟာနာယ၊ နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ။ ဓမ္မ။၁၇။ အဘဗ္ဗ သော ပဋိစ္ဆဒါယ။ ခုဒ္ဒက။၆။ (ခ) အဘဗ္ဗော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရုဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိတုံ။ အံ၊၂။၇။ အဘဗ္ဗောတိ အဘာဇနံ (အဘဗ္ဗတံ ပတ္တော။ သျှာ-မူကွဲ) အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ (ဂ) အဘဗ္ဗော အနုမိဂတံ ဝါ ကုသလံ ဓမ္မံ အဓိဂန္တုံ။ အံ၊၁။၁၁၃။ အဘဗ္ဗောတိ အဘာဇနဘူတော (အဘဗ္ဗဇနဘူတော။ သျှာ-မူကွဲ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၅၊၂ဂ၅။

(ဃ) ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗေ ပဇာနာတိ။ မဟာနိ။ ၁၃၉။ ပဋိသံ။၁၁၀။ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗေတိ ဘဗ္ဗေ စ အဘဗ္ဗေ စ၊ အရိယာယ ဇာတိယာ ဘဝန္တိ ဇာယန္တီတိ ဘဗ္ဗာ။ ဝတ္တမာနသမီပေ ဝတ္တမာနဝစနံ။ ဘဝိဿန္တိ ဇာယိဿန္တီတိ ဝါ ဘဗ္ဗာ၊ ဘာဇနဘူတာတိ အတ္ထော။ ယေ အရိယမဂ္ဂပဋိဝေဓာယ အနုစ္ဆဝိကာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ၊ တေ ဘဗ္ဗာ။ ဝုတ္တပဋိပက္ခာ အဘဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (င) အဘဗ္ဗာတိ အပ္ပဋိလဒ္ဓမဂ္ဂဖလူပနိဿယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ (စ) ကတမေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ....အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ....ဣမေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃-လည်းကြည့်။) (ဆ) အဘဗ္ဗော တာဒိသော ဘိက္ခု၊ ဖုဋ္ဌုံ သမ္ဗောဓိမုတ္တမံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၄။ အဘဗ္ဗောတိ အနရဟော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ (ဇ) အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ ဣတိဝုတ်။၁၉၇၊၂၀၀။ န ဘဗ္ဗော၊ နာလံ န သမတ္ထောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၁။ (ဈ) အတ္ထိ ကမ္မံ အဘဗ္ဗံ အဘဗ္ဗာဘာသံ။ မ၊၃။၂၅ဂ။ အဘဗ္ဗန္တိ ဘူတဝိရဟိတံ....အကုသလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၄။ ဘဝတိ ဝဍ္ဎတိ ဓေနာတိ ဘဗ္ဗံ။ ဝဍ္ဎိနိမိတ္တံ။ န ဘဗ္ဗံ အဘဗ္ဗန္တိ အာဟ "ဘူတဝိရဟိတ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃ဂ၀။

အဘဗ္ဗဂ္ဂဟဏ (နု) [အဘဗ္ဗ+ဂဟဏ] အဘဗ္ဗသဒ္ဒါ။ အဘဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ စေတ္ထ ဘဝန္တရေပိ အကရဏဒဿနတ္ထံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၇။

အဘဗ္ဗဇနဘူတ (တိ) [အဘဗ္ဗ + ဇန+ဘူတ] မထိုက်သူ – မဖြစ်ထိုက်သူ– (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော၊မထိုက်သော။ အဘဗ္ဗ(ဂ) ကြည့်။

အဘဗ္ဗဋ္ဌာန (နု) [အဘဗ္ဗ+ဌာန] မဖြစ်သင့်–မဖြစ်ထိုက် – သော ဋ္ဌာန၊ဖြစ်ခြင်းငှါ မသင့်လျော်သောဋ္ဌာန။ (က) မဖြစ်ထိုက်–မဖြစ်သင့်–ဖြစ်ခြင်း – ပြုခြင်း–ငှါ – မသင့်–မလျော်–သော – အကြောင်း–အချက်–အရာ–ဋ္ဌာန၊အဘဗ္ဗဋ္ဌာန။(ယင်း အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတို့ကား—အာသဝေါကုန်ပြီးသော ရဟန်းသည် (၁) ပါဏာတိပါတ, (၂) အဒိန္နာဒါန်, (၃) မေထုန်, (၄)မုသာဝါဒအမှုတို့ကိုပြုခြင်းငှါမထိုက်။ (၅) လူဘောင်၌ နေစဉ်အခါကဲ့သို့ သိုမှီးခြင်းကိုပြု၍ ဝတ္ထုကာမဂုဏ်တို့ကို သုံးဆောင်ခြင်းငှါမထိုက်။ ဒီ၊၃။၁၉၆။

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) မြတ်စွာဘုရား, (၂) တရားတော်, (၃) သံဃာတော်, (၄) သိက္ခာ ၃-ပါးတို့၌ မရိုမသေ, မကျိုးမနွံ နေခြင်းငှါမထိုက်။ (၅) မကပ်ရောက်သင့်သော (ဝေရ ၅-ပါး, ဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးဟူသော) အကြောင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်းငှါ မထိုက်။ (၆) ကာမဘုံ၌ အဋ္ဌမဘဝကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ မထိုက်။ အံ၊ ၂။၃၇၂။

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် တစုံတခုသော သင်္ခါရကို (၁) နိစ္စ, (၂) သုခ, (၃) အတ္တ အားဖြင့် ကပ်ရောက်ခြင်းငှါမထိုက်။ (၄) အနန္တရိယကံကို ပြုခြင်းငှါမထိုက်။ (၅) ကောတုဟလ မင်္ဂလာဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်းကို ယုံကြည်ခြင်းငှါမထိုက်။ (၆) သာသနာမှအပ၌အလှူခံထိုက်သူကိုရှာခြင်းငှါမထိုက်။ အံ၊ ၂။၃၇၂-၃။

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) အမိ, (၂) အဘ, (၃) ရဟန္တာတို့ကိုသတ်ခြင်းငှါ မထိုက်။ (၄) မြတ်စွာဘုရားအား သွေးစိမ်းတည် (သွေးထွက်) စေခြင်းငှါမထိုက်။ (၅) သံဃာကိုသင်းခွဲခြင်းငှါမထိုက်။ (၆) အခြားဘုရားတဆူကို ညွှန်ပြခြင်းငှါမထိုက်။ အံ၊ ၂။ ၃၇၃။

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) ချမ်းသာ, ဆင်းရဲကို "မိမိပြုအပ်၏, (၂) သူတပါးပြုအပ်၏, (၃) မိမိလည်းပြုအပ်၏, သူတပါးလည်း ပြုအပ်၏, (၄) မိမိမပြု အကြောင်းမဲ့ဖြစ်၏, (၅) သူတပါး မပြု အကြောင်းမဲ့ဖြစ်၏, (၆) မိမိလည်းမပြု, သူတပါးလည်းမပြု အကြောင်းမဲ့ဖြစ်၏"ဟု ယုံကြည်ခြင်းငှါမထိုက်။ အံ၊ ၂။ ၃၇၃။)

(ခ) နိယတဗျာဒိပ်ရအပ်ပြီးသော ဘုရားအလောင်းတော်တို့ မဖြစ်ရာ – ဖြစ်ရာ မဟုတ် – ဖြစ်ခြင်းငှါ – မသင့် – မလျော် – သော – နေရာ – ဌာန၊ အဘဗ္ဗဋ္ဌာန။ (ယင်း အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတို့ကား— (၁) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မျက်စိမလင်း, နားပင်းသောဘဝ၊ (၂) စိတ်ဖောက်ပြန်သောဘဝ၊ (၃) နှုတ် 'အ' သော ဘဝ၊ (၄) ခြေဆွံ့သော ဘဝ၊ (၅) လူရိုင်းဘဝ၊ (၆) ကျွန်မ၏ဝမ်း၌ ဖြစ်သောဘဝ၊ (၇) နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဘဝ၊ (၈) လိင်ဖောက်ပြန်သောဘဝ၊ (၉) ပဉ္စာနန္တရိယကံ ကျူးလွန်သောဘဝ၊ (၁၀) ကုဋ္ဌရောဂါသည်ဘဝ၊ (၁၁) တိရစ္ဆာန်မျိုးတွင် ငုံးအောက်ငယ်, ဆင်ထက်ကြီးသောဘဝ၊ (၁၂) ပြိတ္တာတွင် ခုပ္ပိပါသ, နိဇ္ဈာမတဏှိက, အသူရာတွင် ကာလကဉ္ဇိကာဘဝ၊ (၁၃) အဝီစိငရဲဘုံ၊ (၁၄) လောကန္တရိက်ငရဲဘုံ၊ (၁၅) မာရ်နတ်ဘဝ၊ (၁၆) အသညသတ်ဘုံ၊ (၁၇) သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၊ (၁၈) အရူပဘုံ၊ (၁၉) အခြားစကြဝဠာ ဤသည်တို့တည်း။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဤ၌ သင်္ချာအားဖြင့် ၁၈-ဟုပြသော်လည်း သင်္ချေယျ အားဖြင့် ၁၉-ဖြစ်နေသည်၊ ဦးနသင်္ချာ အနေမျိုး ထား၍ အဖြစ်ခြားသလောက် ခွဲမည်ဆိုလျှင် အထက်၌ နံပါတ်တပ်ခဲ့သည် ထက်ပို၍ သင်္ချေယျ အတော်များများ ထွက်လာဖွယ်ရှိသည်။ ဇာဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၃၂-စသည်တို့၌ ပါရမီ၏ အာနိသင်ပြရာဝယ် ဤ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနများ ပါဝင်သည်။)

(ဂ) မဖြစ်သင့်–မဖြစ်ထိုက်– သော– ပါဏာတိပါတ စသော အကုသိုလ်တရား။ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာတိ ပါဏာတိပါတာဒယော။ အနုဋီ၊ ၂။၁၉၀။

(ဃ) ရဟန်းဖြစ်ခြင်းငှါ – မထိုက်– မတန် – သော အဆင့်အတန်း၊ အဘဗ္ဗ အဆင့်အတန်း။ ကဒါ နု ခေါ ဣမံ ဓမ္မကမ္မကာ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပါပေတွာ နိဟရိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပတ္တာတိ ပါရာဇိကာ၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃။ (–မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၈။)

အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တ (န) [န+ဘဗ္ဗ+ဋ္ဌာနတ္တ] မဖြစ်ရာ – ဖြစ်ခြင်းငှါ – မသင့် – မလျော် – သော ဌာန၏ အဖြစ်။ ဗောဓိသတ္တာနံ ပန အရူပါဝစရေ ပဋိသန္ဓိ နာမ န ဟောတိ၊ ကသ္မာ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဗောဓိသတ္တာ ဟိ....အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တာ အာရုပ္ပေ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။ အဘဗ္ဗဒေသတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘဗ္ဗဋ္ဌာနဘိက္ခုတာ (ထီ) [အဘဗ္ဗ+ဌာန+ဘိက္ခု+တာ] အဘဗ္ဗ အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်သော – ပါရာဇိကကျသော – ရဟန်း၏အဖြစ်။ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနဘိက္ခုတာယ နိဟရိယန္တိ သာသနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။

အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာနုပဂမနပ္ပကာရ (တိ) [အဘဗ္ဗဋ္ဌာန+အနုပဂမန+ပကာရ] အဘဗ္ဗဋ္ဌာနသို့ မကပ်ရောက်ခြင်း – အထူး – အပြား – ရှိသော – နှင့်တူသော။ အဋ္ဌာရသ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာနုပဂမနပ္ပကာရာ အာနိသံသာ သံဝဏ္ဏိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၀။

အဘဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘဗ္ဗ+တာ] မဖြစ်ထိုက် – မဖြစ်သင့် – မဖြစ်နိုင် – သည်၏ အဖြစ်။ (က) အာပတ်သင့်ခြင်း, အာပတ်မှထခြင်း၌ အရိယာ ရဟန်းအား မဖြစ်ထိုက် – မဖြစ်သင့် – မဖြစ်နိုင် – ခြင်း။ (ခ) မကောင်းမှုကို ဖုံးကွယ်ခြင်းငှါ – မဖြစ်ထိုက် – မဖြစ်သင့် – မဖြစ်နိုင် – ခြင်း။ (ဂ) ပကတတ်ရဟန်း – မဖြစ်ထိုက် – မဖြစ်သင့် – မဖြစ်နိုင် – ခြင်း။ (က) န ဟိ မေတ္တ ဘိက္ခဝေ အဘဗ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ အံ၊ ၁။၂၃၃။ (အရိယာရဟန်းအား ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ-အာပတ်သင့်နိုင်သည်ဟူလို။) (ခ) အဘဗ္ဗ-တာ ဒိဋ္ဌပဒဿ ဝုတ္တာ။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁၄။ (ဂ) ဘဂဝတာ အဘဗ္ဗတာ န ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။

အဘဗ္ဗတာကရ (တိ) [အဘဗ္ဗတာ+ကရ+အ] အထက်မဂ်ကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သောသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ န စ ဣန္ဒြိယမုဒုတာ အဘဗ္ဗတာကရော ဓမ္မော။ မူလဋီ၊၃။၉၈။

အဘဗ္ဗတာကရဓမ္မာဘာဝ (ပု) [အဘဗ္ဗတာ-ကရ+ဓမ္မ+အဘာဝ] အထက်မဂ်ကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သောသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားမရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘဗ္ဗတာကရ-ဓမ္မာဘာဝတော စေတ္ထ အဘဗ္ဗတာ ပဋိသေဓိ-တာ။ မူလဋီ၊၃။၉၈။

အဘဗ္ဗတ္တ (န) [အဘဗ္ဗ+တ္တ] (က) မထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ပကတတ်မဖြစ်ထိုက်သောသူ၏ အဖြစ်၊ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ (က) တုမှေ ခေါ နာဂါ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနံ အ-ဘဗ္ဗတ္တာ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ အဝိရုဠှိဓမ္မာ အတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (ခ) ဥပဇ္ဈာယဿ အဘာဝေပိ အဘဗ္ဗတ္တေပိ ကမ္မဝါစာယ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၀။

အဘဗ္ဗဒေသတ္တ (န) [န+ဘဗ္ဗ+ဒေသ+တ္တ] ဖြစ်ထိုက် – ဖြစ်ရာ – သော အရပ်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ လဒ္ဓဗျာကရဏာနံ ဗောဓိသတ္တာနံ ဥပ္ပတ္တိယာ အဘဗ္ဗဒေသတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။

အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလ (ပု) [အဘဗ္ဗ+ပုဂ္ဂလ] မထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ (က) ရဟန်းဖြစ်ခြင်းငှါ မထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ယင်းအဘဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား — (၁)ပဏ္ဍုက်, (၂) တိရစ္ဆာန်, (၃) ဥဘတော ဗျည်း, (၄)ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် ပေါင်းသင်းခွင့် မရှိပဲ ခိုးဝှက်၍ ပေါင်းသင်းသော – ထေယျသံဝါသက – ပုဂ္ဂိုလ်, (၅) တိတ္ထိဘောင်သို့ ဝင်သွားသော – တိတ္ထိယပက္ကန္တ – ပုဂ္ဂိုလ်, (၆)အမိကို သတ်သောသူ, (၇)အဘကို သတ်သောသူ, (၈) ရဟန္တာကို သတ်သောသူ, (၉) ဘိက္ခုနီမကို ပြစ်မှားသောသူ, (၁၀) ဘုရားကို သွေးစိမ်းတည်စေသောသူ, (၁၁) သံဃာကို သင်းခွဲသောသူ၊ ဤ တကျိပ်

တယောက်တို့တည်း။) (ခ) အရိယမဂ်ကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကိုသိရန် အဘဗ္ဗ (ခ) ကြည့်။) (က) ကောဒသ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ (ခ)သဗ္ဗေပိ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ပဟာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၆။ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေန မယာဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

အဘဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဘဗ္ဗ+ဘာဝ] မထိုက်–မတန်–မလျော်–သည်၏အဖြစ်။ အတ္တနော ဂိဟိဘာဝေ အဘဗ္ဗဘာဝံ အာရောစေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆။

အဘဗ္ဗဘာဝဒဿန (နု) [အဘဗ္ဗဘာဝ+ဒဿန] မထိုက်–မတန်–မလျော်–သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ မာတုအာဒီနံယေဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနေ အရိယသာဝကဿ အဘဗ္ဗဘာဝဒဿနတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၃။

အဘဗ္ဗဘာဝဒီပန (နု) [အဘဗ္ဗဘာဝ + ဒီပန] မဖြစ်ထိုက်–မဖြစ်သင့်–မဖြစ်နိုင် – သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တေန သရီရဗန္ဓနေန ဥပသမ္ပဒါယ အဘဗ္ဗဘာဝဒီပနတ္ထံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁ဂ။

အဘဗ္ဗဝိပရိယာယ (ပု) [အဘဗ္ဗ+ဝိပရိယာယ] အဘဗ္ဗမှ အပြန်၊ အဘဗ္ဗ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ န ကမ္မာဝရဏတာယာတိအာဒီသု အဘဗ္ဗဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၇။

အဘဗ္ဗာဂမန (တိ) [အဘဗ္ဗ+အာဂမန]အရိယာမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းငှါ မထိုက်သော၊သူ၊ အဘဗ္ဗာဂမနပုဂ္ဂိုလ်။ (ယင်း အဘဗ္ဗာဂမနပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်တို့မှာ—ပဉ္စာနန္တရိယကံကျူးလွန်သောသူ,နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူရှိသောသူ, အဟိတ်, ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသောသူ, ဘုရားစသည်တို့ကို မယုံကြည်သောသူ, ကုသိုလ်ပြုလိုသောဆန္ဒမရှိသူ, ပြည့်စုံသောဘဝင်ပညာမရှိသူ, မဂ်ဖိုလ်တို့၏အကြောင်း အထောက်အပံ့ ဥပနိဿယ မရှိသူ၊ ဤသူတို့တည်း။) ကတမော ပုဂ္ဂလော အဘဗ္ဗာဂမနော။ အဘိ၊ပု။၁၁၆။အဘဗ္ဗာဂမနန္တိဒွေသေ သမ္မတ္တနိယာမာဂမနဿ အဘဗ္ဗောတိ အဘဗ္ဗာဂမနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

အဘဗ္ဗာပတ္တိက (တိ) [အဘဗ္ဗ + အာပတ္တိက] အာပတ်သင့်ခြင်းငှါ မထိုက်သော၊ အာပတ်မသင့်ထိုက်သော၊သူ (ဘုရား,ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ)။ အဘဗ္ဗာပတ္တိကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ အဘဗ္ဗာပတ္တိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅ဂ။

အဘဗ္ဗာဘာသ (တိ) [အဘဗ္ဗ + အာဘာသ] (၁) အကုသိုလ်ကို လွှမ်းမိုးတတ်–တားဆီးတတ်–သော။ (၂) သေခါနီး၌ အကုသိုလ်အားဖြင့် ထင်တတ်သော။ (၁) ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ အတ္ထိ ကမ္မံ အဘဗ္ဗံ အဘဗ္ဗာဘာသံ၊.... အတ္ထိ ကမ္မံ ဘဗ္ဗံ အဘဗ္ဗာဘာသန္တိ။မ၊၃။၂၅ဂ။ အဘဗ္ဗာဘာသန္တိ အဘဗ္ဗံ အာဘာသတိ အဘိဘဝတိ ပဋိဗာဟတီတိ အတ္ထော။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၄။ အတ္တနော ဖလေ ဘာသနံ ဒိဗ္ဗနံ အာဘာသနန္တိ အာဟ "....ပဋိဗာဟတီ"တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃ဂ၀။ (၂) အပိစ ဥပဋ္ဌာနာကာရေနေပေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ အဘဗ္ဗတော အာဘာသတိ ဥပဋ္ဌာတီတိ အဘဗ္ဗာဘာသံ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၄။ ဥပဋ္ဌာနာကာရေနာတိ မရဏဿ အာသန္နကာလေ ကမ္မဿ ဥပဋ္ဌာနာကာရေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃ဂ၁။

အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိက (တိ) [အဘဗ္ဗ+ဥပ္ပတ္တိ+က]ဖြစ်ခြင်း – တဖန်ဖြစ်ခြင်း – ငှါမထိုက်သော၊ အညွန့်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းပြတ်ပြီးသော မျိုးစေ့ကဲ့သို့ တဖန်မဖြစ်ထိုက်သော၊ သူ။ ယဿေသော ဂေဓော ပဟီနော သမုစ္ဆိန္နော ဝူပသန္တော ပဋိပဿဒ္ဓေါ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎော။ မဟာနိ။၄၁။ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကောတိ ပုန ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အဘဗ္ဗော။ အကု-

ရုပ္ပတ္တိယာ ဟေတုစ္ဆိန္နဗီဇံ ဝိယ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ တာနိ (သံယောဇနာနိ) ဉာဏဂ္ဂိနာ ဈာပေတွာ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကာနိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ပုန တာယ သမ္ပတ္တိယာ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကံ ကုရုမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကတ (တိ) [အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိ + ကတ] ဖြစ်ခြင်း–တဖန်ဖြစ်ခြင်း–ငှါမထိုက်သည်ကို ပြုအပ်သော။ ဧသော တထာဂတေန သုန္ဒရရက္ခေန ဝေါပနေန ဝိသေသေန သောသိတာ၊ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကတာ တယာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကဘာဝ (ပု) [အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိက + ဘာဝ] တဖန်ဖြစ်ခြင်းငှါ မထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ သေတုသမုဂ္ဃါတံ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကဘာဝံ ကုရုမာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကဘူတတ္တ (နှ) [အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိက+ဘူတ+တ္တ] ဖြစ်ခြင်းငှါမထိုက်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်ခြင်း။ တေသံ(ဥပက္ကိလေသာနံ)အဘဗ္ဗုတ္တိကဘူတတ္တာ သန္တတိဝသေန ပဝတ္တမာနံ စိတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အဘယ[1] (နှ) [န+ဘယ] (၁) (က) ဘေး မရှိခြင်း၊ ဘေးကင်းခြင်း၊ ဘေးမဲ့ခြင်း။ (ခ) မကြောက်သင့်–ကြောက်စရာမဟုတ်–ဘေး မရှိ–သောအရာ။ ရာဂစသောဘေး, ကိလေသာဘေး–ဖြစ်ရာ–ဖြစ်ကြောင်း – မဟုတ် သော ဆွမ်းခွက်, ဆွမ်းသပိတ်။ (၂) (က) မကြောက်သင့်သော အရာ။ (ခ) မကြောက် ခြင်း။ (တိ) (၃) (က) ဘေးမရှိသော၊ လူ အပေါင်း၏ ဘေးဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်သော၊ သူ၊ ပညာရှိ။ (ခ) ဘေးဖြစ်ရာ မဟုတ်သော၊ သူ၊ မိတ်ဆွေ။ (၄) (က) ဘေးမရှိ–ဘေး ကင်း–ရာအရပ်။ (ခ) ခိုးသူစသော ဘေး မရှိရာအရပ်။(၅) (က)ဘေးကင်းရာ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) ဘေးမရှိရာအရပ်၊ ထိုအရပ်သို့ ရောက် သောသူအား ဘေးမရှိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောတရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အဇရ (ခ) အနက် (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ဂ) အတ္တာနုဝါဒ စသောဘေး, ဝဋ်ဘေးတို့၏ အချင်းခပ်သိမ်း မရှိရာ နိဗ္ဗာန်။ (ဃ) ရူပဈာန် ၄-ပါး အရူပဈာန် ၄-ပါးဟူသော ပရိယာယ နိဗ္ဗာန် ၈-ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော နိပ္ပရိယာယ နိဗ္ဗာန်တပါးအားဖြင့် အဘယနိဗ္ဗာန် ၉-ပါး။ (၆) ကြောက်ခြင်းကင်း သော၊ သူ။

(၁) (က) အဘယံ တဒါ နာဂရာဇာနမာသိ။ ဒီ၊၂၊၂၀၇။ အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ အဘယံ ဒေတိ။ အံ၊၃။၇၆။ အဘိ၊က။၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ =သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဟတဒဏ္ဍတ္တာ သကလဿပိ သတ္တနိကာယဿ ဘယာဘာဝံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၅။ သဗ္ဗတ္ထ အဘယံ ပဿတိ။ မဟာနိ။၃၅၁။ (ခ) အဘယေ ဘယဒဿိနော။ ဓမ္မ။၅၈။ အဘယေတိ ဘိက္ခာဘာဇနံ နိဿာယ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိကိလေသဒုစ္စရိတဘယာနံ အနုပ္ပဇ္ဇနတော ဘိက္ခာဘာဇနံ အဘယံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (၂) (က) အဘယဿ ဘာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ အဘယံ ဘာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (ခ) အဘယကာရဏ-ကြည့်။

(တိ) (၃) (က) ခေမီ အဝေရီ အဘယော၊ ပဏ္ဍိတောတိ ပဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ။၅၁။ ပဥ္စန္နံ ဝေရာနံ အဘာဝေန အဝေရီ နိဗ္ဘယော၊ ယံ ဝါ အာဂမ္မ မဟာဇနဿ ဘယံ န ဟောတိ၊ သော ပဏ္ဍိတော နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (ခ) အဘယာ ဘယမုပ္ပန္နံ၊ အပိ မူလာနိ ကန္တတိ။ ဇာ၊၁။၄၁။ န ဝါတော တေ ဘယုပ္ပန္နန္တိ အဘယော၊ ကော သော? မိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ (၄) (က) ယာဃံ ဘန္တေ ဒိသာ အဘယာ အနီတိကာ အနုပဒ္ဒ-

ဝါ။ဝိ၊ ၁။ ၂၄၀။ဝိ၊ ၄။ ၁၉၆။ (ခ) ယေန ယေန သုဘိက္ခာနိ၊ သိဝါနိ အဘယာနိ စ။ ထေရ။ ၂၃၀။ အဘယာနီတိ စောရဘယာဒီဟိ နိဗ္ဘယာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ (၅) (က) အဘယေ ဝိမုတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၁၅၆။ အဘယေတိ နိဗ္ဗာနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ပါဝိသိံ အဘယံ ပုရံ။ အပ၊ ၁။ ၅၀၊ ၃၇၇။ ဘယရဟိတံ နိဗ္ဗာနပုရံ နိဗ္ဗာနမဟာနဂရံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ (ခ) အဘယာ နာမ သာ ဒိသာ။ သံ၊ ၁။ ၃၀။ ဒိသာတိ နိဗ္ဗာနံ သန္ဓာယာဟ။ တသ္မိံ ဟိ ကိဉ္စိ ဘယံ နတ္ထိ၊ တံ ဝါ ပတ္တဿ ဘယံ နတ္ထီတိ "အဘယာ နာမ သာ ဒိသာ"တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဘယံ အသ္မိံ ဝါ အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလဿ နတ္ထိ ဘယန္တိ အဘယံ နာမ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂-၃။ (ဂ) အခလိတမဘယံ နိရူပတာပံ။ ထေရီ။ ၄၃၄။ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယာနံ ဝဋ္ဋဘယဿ စ သဗ္ဗသော အဘာဝါ အဘယံ၊ သဗ္ဗမေတံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနမေဝ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ (ဃ) "အဘယံ အဘယ"န္တိ အာဝုသော ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၃။ ၂၄၀။ (ယင်း၏ ရှေ့နောက်သုတ်များနှင့် ဆိုင်ရာ ဋ္ဌ, ဋီ-တို့ကိုကြည့်။) (၆) အဘယော အသမ္ဘုဏ္ဌော ကာလံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၁။ အဘယနာဒ-လည်း ကြည့်။

အဘယ[၂] (ပု) [န+ဘယ] (၁) (က) အဘယမည်သော လိစ္ဆဝီမင်းသား။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁-၂၊ ၅၂၀။ (ခ) အဘယမည်သော မင်းသား။ အဘယရာဇကုမာရ-ကြည့်။ (ဂ) အဘယမည်သော ပုဏ္ဏားလုလင်၊ နောက်ရဟန်းပြုသည်။ အဘယ[၂] (၃)(ဂ)ကြည့်။

(၂) သီဟိုဠ်ကျွန်း အဘယမည်သော သူများ—(က) ကကုသန္ဓဘုရားရှင် လက်ထက် သြဇဒီပမည်သော (သီဟိုဠ်)ကျွန်း အဘယပုရမြို့၌ မင်းပြုသော အဘယမင်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄။ ဒီပဝံ။ ၁၅–၃၇။ ၁၇–၇။ မဟာဝံ။ ၁၅–၅၈-၉။

(ခ) ပဏ္ဍုဝါသုဒေဝမင်းနှင့် ဘဒ္ဒကစ္စာနာတို့၏သားကြီး အဘယမည်သော အိမ်ရှေ့မင်းသား၊ အဘယမင်း။ ဇမ္ဗူဒိပ်၌ နာဂဒါသကမင်း နန်းစံ ၂၀-နှစ်ရှိသောအခါ နန်းတက်သောမင်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒီပဝံ။ ၁၀–၇။ ၁၁–၁။ ၁၀။ မဟာဝံ။ ၉–၁၂။

(ဂ) ပဏ္ဍုကာဘယမင်း။ ဂါမဏိမင်းသားနှင့် ပဏ္ဍုဝါသုဒေဝမင်း၏ သမီးတော် ဥမ္မာဒစိတ္တာတို့၏သား၊ မုဋသိဝမင်း၏ ခမည်းတော်ဖြစ်၏။ ဘိုးတော်နှင့် ဦးရီးတော် မင်း ၂-ပါး၏ အမည် ၂-ရပ်ကို စပ်၍ ပဏ္ဍုကာဘယဟု မှည့်သည်။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၇-၈-၉။ မဟာဝံ။ ၉–၂၇။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄-နှင့်ဒီပဝံ။ ၁၁–၁။ ၂။ ၅။ ၁၁-တို့၌ပကုဏ္ဍ, ပကုဏ္ဍက, ပကုဏ္ဍကာဘယဟု ရှိသည်။)

(ဃ) အဘယမင်းသား၊ မုဋသိဝမင်း၏ သားတော်ကြီး၊ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏အစ်ကို။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဒီပဝံ။ ၁၁–၆။ ၁၇–၇၃။

(င) မတ္တာဘယမင်းသား။ အဘယ(ဃ)၏ ညီတော်။ (ဒီပဝံ။ ၁၁–၆-၌ "မုတ္တာဘယ" ဟု ရှိသည်။) နောင်တော် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏ထူပါရုံစေတီခေတ်တော်ဌပနာပွဲကာလ ရဟန်းပြုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဒီပဝံ။ ၁၇–၇၃။

(စ) ဂေါဋ္ဌာဘယမင်း (၁) ယဋ္ဌာလယကတိဿမင်း၏သား။ မဟာဝံ။ ၂၂–၁၀။

(ဆ) ကာကဝဏ္ဏာဘယမင်း၊ ဂေါဋ္ဌာဘယမင်း၏သား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

(ဇ) ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယမင်း၊ ကာကဝဏ္ဏတိဿခေါ် ကာကဝဏ္ဏာဘယမင်းနှင့် ဝိဟာရဒေဝီတို့၏သား၊ မဟာဂါမ၌ မင်းကြီးဖြစ်၍ "ဂါမဏိ" ဟူသောအမည်, ခမည်းတော်၏ "အဘယ" ဟူသောအမည် ယင်းအမည်

၂-ရပ်ကို စပ်၍ ဂါမဏိအဘယဟု မှည့်သည်။ ကျေးမင်းတို့နှင့် စစ်ထိုးလို၍ ခမည်းတော်အား ၃-ကြိမ်တိုင်တိုင် အခွင့်တောင်းရာ "ရှေးကောင်းမှုကြောင့် အုပ်စိုးရသော ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဤမှာဘက်နယ်ပယ်မျှဖြင့် ကျေနပ်လောက်ပြီ၊ ထိုမှာဘက်သို့သွား၍ စစ်မထိုးလင့်"ဟု တားမြစ်တော်မူသဖြင့် ဂါမဏိသည် "ယောကျ်ားမှန်က ဤသို့မဆိုရာ၊ မိန်းမအဝတ်အစားတို့ကိုသာ ဆက်ချေလော့"ဟု ထဘီ တဘက်များကို ဆက်သစေ၍ ခမည်းတော်အား ပြစ်မှားသောကြောင့် ထိုအခါမှစ၍ "ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ"ဟု တွင်သည်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဒီပဝံ။၁၈–၁၈။၃၁။၅၂။၁၉–၂၃။ မဟာဝံ။၂၂–၁၁။ အကျယ်ကို ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယမဟာရာဇ-ကြည့်။

(ဈ) ဒီဃာဘယမင်းသား၊ ကာကဝဏ္ဏမင်းနှင့်(ဝိဟာရဒေဝီမှ တပါး)အခြားမိဖုရား၏သား။ မဟာဝံ။၂၃–၁၇။

(ည) အဘယသူရဲကောင်း၊ ကိတ္တိရွာရောဟဏသူကြွယ်၏သား၊ရှင်လူထွက်၍ ကာကဝဏ္ဏမင်းကြီးထံ သူရဲကောင်းအဖြစ်ခစားသည်။ ၎င်း၏ဖခင်သည် ရဟန်းပြု၍မကြာမီ ရဟန္တာဖြစ်သဖြင့် အဘယ သူရဲကောင်းကို ထေရပုတ္တာဘယဟုလည်း ခေါ်သည်။ ကာကဝဏ္ဏ၏ သူရဲတကျိပ်တွင် တယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။နောက်ရဟန်းပြုသည်။ မဟာဝံ။ ၂၃–၅၆။၆၄။ အဘယ၂ (၁)(၃) လည်းကြည့်။

(ဋ) အဘယသူကြွယ်၊ မဟိန္ဒဒေါဏိကရွာသား၊ ကာကဝဏ္ဏမင်း၏ သူရဲကောင်းခဥ္စဒေဝ၏ဖခင်။ မဟာဝံ။၂၃–၇၈။

(ဌ) ဝဋ္ဋဂါမဏိအဘယမင်း၊ ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်း၏ ညီတော်ဖြစ်သော သဒ္ဓါတိဿမင်း၏သား။ ထိုမင်းလက်ထက် စတုတ္ထသံဂါယနာတင်သည်။ဒီပဝံ။၁၉–၁၆။၁၈။၄၂။ မဟာဝံ။ ၃၃–၃၄။

(ဍ) ကုဋ္ဌိကဏ္ဏတိဿခေါ် ကုဋ္ဌိကဏ္ဏာဘယမင်း၊ ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်း၏ သားဖြစ်သော မဟာသိဠိ မဟာတိဿခေါ် မဟာစူဠတိဿမင်း၏သား။ ဒီပဝံ။၁၈ – ၃၆။၁၉ – ၅၄။ မဟာဝံ။ ၃၄ – ၂၈။

(ဎ) ဘာတိကာဘယမင်း၊ ကုဋ္ဌိကဏ္ဏမင်း၏သား။ ဒီပဝံ။ ၂၀ – ၁။ မဟာဝံ။၃၄ – ၃၇။

(ဏ) ဂါမဏိအဘယမင်း၊ ဘာတိကာဘယ၏ညီတော် နာဂမင်းခေါ် မဟာဒါဌိကမင်း၏သား၊ သံဃာအား သားပြွမ်းဖရုံဟင်းတို့ကို အကြိမ်များစွာလှူတတ်သောကြောင့် အာမဏ္ဍဂါမဏိအဘယမင်း ဟု တွင်သည်။ ဒီပဝံ။ ၂၀ – ၃၃။ မဟာဝံ။၃၅ – ၁။၈။

(တ) စူဠာဘယမင်း၊ အာမဏ္ဍဂါမဏိအဘယမင်း၏သား။ဒီပဝံ။ ၂၀ – ၃၈။မဟာဝံ။ ၃၅ – ၁၂။

(ထ) အဘယမင်း၊ သိရိနာဂစစ်သူကြီးမင်း၏သား။ ဒီပဝံ။ ၂၁ – ၃၇။ မဟာဝံ။ ၃၆ – ၄၆။ အဘယနာဂဟုလည်း ခေါ်သည်။ မဟာဝံ။၃၆ – ၄၂။ မဟာဝံသနှင့် ဒီပဝံသပါဠိတို့ အဘယ ယူပုံချင်း မတူကြ၊ သိရိနာဂ၏သား ၂-ယောက်တွင် အကြီးကို တိဿ (ဝေါဟာရကတိဿ) အငယ်ကို အဘယ (အဘယနာဂ)၊ နန်းစံ အသီးအသီး ၂၂-နှစ်နှင့် ၈-နှစ်ဟု မဟာဝံ ၌ ပြ၏၊ ဒီပဝံ ၌ သိရိနာဂလွန်လျှင် အဘယ ၈-နှစ်၊ တိဿ ၂၂-နှစ်ဟု ပြသည်။ C-P-D ၌ အဘယနာဂနှင့် သိရိနာဂ၏သား အဘယဟု ၂-ကြိမ်ပြထားသော်လည်း တဦးတည်းသာ ဖြစ်သင့်၏။ ဒီပဝင်ဝတ္ထု ၁၂၇-၌ အဘယမင်းကို ဝေါဟာရကတိဿမင်းဟုငင်း, နန်းစံ ၁၈-နှစ်ဟုငင်း ဆိုသည်။

(ဒ) ဂေါဠာဘယမင်း (၂) ဝိဇယကုမာရမင်း၏ အမှုထမ်း၊ သိရီသံဃဗောဓိမင်း၏ ဘဏ္ဍာစိုး၊ နောင်အခါ ၁၃-နှစ်မင်းပြုသူ ဖြစ်သည်။ မေဃဝဏ္ဏာဘယမည်သော ကျောင်းကြီးကိုးကျောင်းကို ဆောက်လုပ်၍ မေဃဝဏ္ဏာဘယဟုလည်းခေါ်သည်။ မဟာဝံ။ ၃၆–၅၀။ ၉၇။

(ဓ) မေဃဝဏ္ဏာဘယမည်သော အမတ်၊ မဟာသေနမင်း၏ အမတ်ကြီး။ မဟာဝံ။ ၃၇–၂၅။

(၃) အဘယမည်သောမထေရ်များ—

(က) အတ္ထဒဿီ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော အဘယထေရ်။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။

(ခ) ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏သား အဘယထေရ်။ ထေရ။ ၂၂၅။ အပ၊ ၂။ ၁၅၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၄၀။ အဘယရာဇကုမာရ-ကြည့်။

(ဂ) အဘယမည်သော ထေရ်၊ သာဝတ္ထိမြို့ ပုဏ္ဏားလုလင်တဦးသည် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကိုနာရ၍ ရဟန်းပြုသည်၊ တနေ့သ၌ ဆွမ်းခံကြွစဉ် ဝိသဘာဂရူပါရုံ၌ တပ်မက်မိသည်ကို အကြောင်းပြု၍ သတိဖြင့်ဝိပဿနာရှုရာ ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ထေရ။ ၂၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄-၅။

(ဃ) မဟာဂတိမ္ဗယအဘယထေရ်၊ ထိုမထေရ်သည် ဖွားမြင်ပြီး ၅-ရက်ရှိသည့်အချိန်မှစ၍ ရှေး၌ဖြစ်ဘူးသော အဖြစ်အပျက်ကို အောက်မေ့နိုင်သော သတိရှိ၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇။

(င) ဒီဃဘာဏကအဘယထေရ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၅၊ ၂၅၇။ ထိုမထေရ်သည် ဖွားမြင်ပြီး ၉-ရက်ရှိသည့် အချိန်မှစ၍ ရှေး၌ဖြစ်ဘူးသော အဖြစ်အပျက်ကို အောက်မေ့နိုင်သောသတိရှိ၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၆၆။

(စ) အဘယထေရ်၊ သီဟိုဠ်သာသနာဆက်တွင် ထင်ရှားသော အဘယထေရ်။ ဝိ၊၅။ ၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။

(ဆ) တိပိဋကစူဠာဘယထေရ်။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၆၊ ၉၂။ ယင်း၊ ၂။ ၂၃။ ထိုမထေရ်သည် အနုရာဓမြို့ရှိ လူတို့ကိုမြို့တံခါးတခုတည်းမှထွက်စေ၍ တဦးချင်း၏အမည်ကို မေးပြီးလျှင် အမည်အားလုံးကို မှတ်သားနိုင်သောသတိရှိ၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ (ဝိ၊၅။ ၃-နှင့် ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇-၌ သီဟိုဠ်သာသနာဝင်ကို ပြရာတွင် "စူဠာဘယော စ မေဓာဝီ၊ ဝိနယေ စ ဝိသာရဒေါ"ဟု လာသည်။)

(ဇ) မိဠ္ဌာဘယထေရ်။ နေသဇ္ဇိကင်္ဂ-ဓုတင်အရာ၌ ပြသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၃။

(ဈ) ဒတ္တာဘယထေရ်၊ ဝရဇိန်နှင့်တူသောဉာဏ်ပညာရှိသူ။ စရိုက်နှင့်စပ်၍ပြသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၀။

(ည) အဘယထေရ်။ ဘောဇဉ်ပဝါရိတ်နှင့်စပ်၍ ထိုမထေရ်၏ ဝါဒကို ပြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၃-၄။

(ဋ) နန္ဒာဘယထေရ်၊ ထိုမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ပေါ်တလိယကျောင်း၌ နေစဉ် ရောဂါစွဲကပ်ရာ ညီတော် စတုနိကာယိကတိဿထေရ်၏ ညွှန်ပြချက်အရ ကဗဠီကာရာဟာရကို သိမ်းဆည်း၍ ဉပါဒါရုပ်ကိုရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။

(ဌ) သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာစေတီ၏ ယင်ပြင်၌ အမတ်တဦး၏ သားနှင့် အလှုပြိုင်ခံရသော အဘယထေရ်၊ ထိုမထေရ်သည်အတိတ်ဘဝက မထေရ်ကြီးတပါး ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်ကို အောက်မေ့နိုင်သော ဇာတိဿရဉာဏ် ရတော်မူ၏၊ အမတ်၏သားလည်းထိုမထေရ်၏တပည့်

ဥပါသကာဖြစ်ခဲ့ဘူး၏၊ ထိုကိုရည်၍ အမတ်၏ သားအား "ငါ့ရှင် မထေရ်ကြီး တံမြက်လှည်း ရာ၌ အမှိုက်ကျုံး၍ (အမှိုက်ကျုံးရသူ ဖြစ် လျက်)ငါနှင့်တုပြိုင်ရာသလော" ဟု မိန့်တော် မူ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။

(၃) ထေရပုတ္တာဘယခေါ် အဘယ ထေရ်၊ ဒုဋ္ဌဂါမဏိ မင်းကြီးသည် ကျေးတို ၏ရန်ကို အောင်မြင်ပြီးလျှင် သူရဲတို့အား ဆု ရာထူးများ ချီးမြှင့်ရာ၌ အဘယသူရဲကောင်း ကား "ကိလေသာစစ်ထိုးရန် ကျန်ရှိသေး သည်"ဟု ဆိုကာ ဆုရာထူးများမယူပဲ ရဟန်း ပြုသည်၊ မကြာမီ အဘိညာဥ်ရ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်၊ ထိုမင်းကြီးနာမကျန်းရှိစဉ် "အဘ- ယသူရဲကြီးသည် ကျေးမင်းတို့နှင့် ၂၈-ကြိမ် တိုင်အောင် စစ်ထိုးရာ၌ ငါမရှုံးအံ့သည် ဖြစ်၍ ငါ့ထံ၌ အဖော်ပြုခဲ့သည်၊ ယခုသေမင်းနှင့် စစ်ထိုးရာ၌မူ ငါရှုံးအံ့သည်ကို မြင်သော ကြောင့် ငါ့ထံသို မလာဟုထင်သည်"ဟူ၍ ကြံ သည်ကို သိတော်မူသဖြင့် ပဥ္စလိတောင်မှ ရဟန္တာ ၅၀၀-နှင့် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွ လာ၍တရားဟောပြတော်မူသည်။ မဟာဝင်- ဝဏ္ဏ၊၂။၈၉၊၁၂၆။ အဘယ ၂(၂) (ည) လည်း ကြည့်။

(ထိ) (ခ) အဘယာမည်သော ထေရီမ။ အဘယတ္ထေရီ-ကြည့်။

အဘယကာရဏ (န) [အဘယ + ကာရဏ] မကြောက်ခြင်းအကြောင်း။ တမေနံ ဣတရေ အဘယကာရဏံ ပုစ္ဆိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

အဘယကုမာရ (ပု) [အဘယ+ကုမာရ] အဘယ မင်းသား။ အဘယရာဇကုမာရ-ကြည့်။

အဘယဂတ (တိ) [အဘယ+ဂတ]ဘေးကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ မဂ်ဖြင့် ရောက်သော၊သူ။ သရ- ဏပ္ပတ္တော အဘယဂတော အဘယပ္ပတ္တော။ မဟာနိ။၁၆။ စူဠနိ။၆၄။ အဘယဂတောတိ မဂ္ဂေန နိဗ္ဗာယံ ဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ အဘယပ္ပတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘယဂိရိ (ပု) [အဘယ + ဂိရိ] အဘယ- ဂိရိကျောင်းတိုက်။ ယင်းကျောင်းတိုက်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၏ မြောက်ဘက်၌ တည်ရှိသည်။ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက် တည်ထောင်ပြီးနောက် ၂၁၇-နှစ်, ၁၀-လ,၁၀- ရက်ကြာမှ တိတ္ထာရာမခေါ် နိဂဏ္ဌတို့၏ အရံ ဟောင်းနေရာ၌ ဝဋ္ဋဂါမဏိအဘယမင်း တည် ထောင်အပ်သည်။ မဟာဝံ။၃၃–ဂါ-၂။ဝဋ္ဋ- ဂါမဏိမင်းသည် ဒမိဠ (ကျေးမင်း)တို့နှင့် စစ် ဖြစ်ကြရာ အရေးနိမ့်သဖြင့် ရထားစီး၍ ထွက် ပြေးရသည်။ရထားသို့တက်ရာအရပ်မှာ နိဂဏ္ဌ တို့၏ အရံတံခါးဝအနီး၌ဖြစ်၍ ဂိရိမည်သော နိဂဏ္ဌမြင်သောကြောင့် "ခြင်္သေ့နက်ကြီးပြေး ပြီ"*ဟု ကျယ်လောင်စွာ ဟစ်အော်လိုက်လေ

* (မှတ်ချက်-"ပလာယတိ မဟာကာဠ, သီဟလောတိ ဘုသံ ရဝိ"ဟု မဟာဝံ စာမူ၌ရှိ၍ "သီဟိုဠ်နက်ကြီးပြေး ၏"ဟု အနက်ပြန်ရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်သော်လည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်၌ 'The great black lion is fleeing, ဟု အနက်ပြန်၍ 'Mahākālasīhala is a 'Play on the word sīha 'lion' and the name sīhala (Mah.7-42). သီဟဠသည် သီဟ၏ပရိယာယ်စကားဟု ဆိုထားသည်။

ဗဟု=ဗဟုလ,ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆလ,အန္တရာ=အန္တရာလပုဒ်တို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာအချင်းချင်း ပရိယာယ်ပုဒ် ဖြစ်ကြပုံ ကို မျှော်လျှင် သီဟဠသည် သီဟ၏ ပရိယာယ်ပုဒ်ဟု ဆိုခြင်းကို အကြောင်းယုတ္တိမရှိဟု ငြင်းပယ်ရန် ခဲယဉ်း ပေသည်။

မဟာကာဠသီဟ=ခြင်္သေ့နက်ကြီးဟု ခေါ် လိုက်ခြင်းသည်လည်း ခြင်္သေ့ ၄-မျိုးရှိရာ "ကာဠသီဟမျိုးသည် နက်သော အဆင်းရှိသည်, နွားမနှင့်တူ၍ မြက်ကိုစား၏"ဟု သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁-စသည်၌ ဆိုထားသဖြင့် သူရသတ္တိမရှိ, သူရဲဘောကြောင်သောမင်းဟု ဆိုလိုသောကြောင့်ပေလောဟူ၍ စဉ်းစားရသည်။

သည်၊ မင်းကြီးကြားသောအခါ "ငါ၏အလို ဆန္ဒပြည့်ဝလျှင် ဤနေရာ၌ ကျောင်းတိုက် တည်ထောင်မည်" ဟု အကြံ ဖြစ်ခဲ့သည်။ မဟာဝံ။၃၃–၄၁-၅။ အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝ၍ အနုရာဓပုရသို့ ရောက်သောအခါ နိဂဏ္ဌတို့၏ အရံကိုဖျက်၍ အရံကျောင်းငယ် ၁၂-ကျောင်း နှင့်တကွ ကျောင်းတော်ကြီးကို တည်ဆောက် သည်။ ။မဟာဝံ။၃၃–၇၉။၈၀။ဂိရိမည်သော နိဂဏ္ဌ၏ အရံနေရာ၌ အဘယမင်းက တည် ဆောက်သောကြောင့် "အဘယဂိရိ" ဟု အမည်တွင်သည်။ ဒီပဝံ။၁၉–၁၄။

အဘယဂိရိက (တိ) [အဘယဂိရိ + ဏိက] အဘယဂိရိဂိုဏ်းသား ဖြစ်သော၊ သူ။ ဘိန္န- လဒ္ဓိကာနံ အဘယဂိရိကာဒီနံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၄၊ ၁၁၇။

အဘယဂိရိတ္ထေရ (ပု) [အဘယဂိရိ + ထေရ] အဘယဂိရိဂိုဏ်းဝင်မထေရ်။ တတော အဘ- ယဂိရိထေရာ အတ္တနော သုတ္တံ ဝဒိံသု။ ဝိ၌၊ ၂။၁၆၈။

အဘယဂိရိဝါသိက (တိ) [အဘယဂိရိ + ဝသ + ဏိက] အဘယဂိရိဝါသီဂိုဏ်းသား။ ယေသန္တိ အဘယဂိရိဝါသိကေ သန္ဓာယာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၌၊ ၁။၁၀၄။

အဘယဂိရိဝါသီ (တိ) [အဘယဂိရိ+ဝသ+ဏီ] အဘယဂိရိဝါသီဂိုဏ်းသား။ ဘာတိယရာဇ- ကာလေပိ မဟာဝိဟာရဝါသီနဉ္စ အဘယဂိရိ- ဝါသီနဉ္စ ထေရာနံ။ ဝိ၌၊ ၂။၁၆၈။ (–ဇာ၊၌၊ ၄။၄၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၆။ ဝဇီရ။၃၀၇။ ဒီ၌၊၂။ ၂၉။ သီ၌၊သစ်၊ ၂။၈၂။ မ၌၊၃။ ၂၅၄။ မူလ၌၊၁။၁၉၄။အနု၌၊၃။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၌၊၁။၁၇၂။)

အဘယဂိရိ (တိ) [အဘယဂိရိ+ဤ] အဘယ- ဂိရိဝါသီဂိုဏ်းသား။ အဘယဂိရီနံ ဥဂ္ဂဟော။ ကင်္ခါ၌။၁၁၄။

အဘယဃောသ (ပု) [အဘယ + ဃောသ] ဘေးမဲ့ – ဘေးမဲ့ပေးကြောင်း – ကြွေးကြော် – ကျေညာ – ခြင်း။ အဘယဃောသန- ကြည့်။

အဘယဃောသန (နု) [အဘယ + ဃောသန] ဘေးမဲ့ – ဘေးမဲ့ပေးကြောင်း – ကြွေးကြော် – ကျေညာ – ခြင်း။ သော တံ ဒိသွာ "ဣမာယ ကာဠကာယ မမ ဇီဝိတံ ဒိန္န"န္တိ ကာဠကာနံ တတ္ထ နိဝါပံ ပဋ္ဌပေသိ၊ ....အဘ- ယဃောသနဉ္စ (အဘယဃောသဉ္စ) ဃော- သာပေသိ။ ဝိ၌၊ ၂။၁၆၁။ ဒီ၌၊၃။၁၂၄။ မ၌၊ ၂။၄၁။ ဥဒါန၌။၅၄။ သုတ္တနိ၌၊ ၂။ ၁၄၅။

အဘယက်ရ (ပု) [အဘယံ+ကရ] အဘယက်- ရမည်သော။ အဘယက်ရမ္ပိ မေ ဟတ္ထိံ။ ဇာ၊ ၂။၂၄၃။

အဘယစောရ (ပု) [အဘယ+စောရ] အဘယ ခိုးသူကြီး။ တမ္ပဏ္ဏိဒီပေ အဘယစောရနာဂ- စောရာဒယော ဝိယ။ ဒီ၌၊ ၂။ ၂၆။

အဘယစောရဝတ္ထု (နု) [အဘယစောရ+ဝတ္ထု] အဘယမည်သောခိုးသူကြီး၏ဝတ္ထု။ (အဘယ ခိုးသူကြီးဝတ္ထုကား — သီဟိုဠ်ကျွန်း တခု သောနေရာ၌ အဘယမည်သော ခိုးသူကြီး သည် သစ်တပ်ဆောက်၍ အရံခိုးသားငါးရာ နှင့်အတူ သုံးယူဇနာတိုင်အောင် လွှမ်းမိုး၍ နေ၏၊ အနုရာဓ မြို့သူမြို့သားတို့သည် ကဒမ္ဗ မြစ်ကို မကူးကြကုန်၊ စေတိယဂိရိကျောင်း တိုက်သွား ခရီး၌ လူသွားလူလာပြတ်၏၊ တ နေ့သ၌ ခိုးသူကြီးသည် စေတိယကျောင်း တိုက်ကို လုယက်ယူအံ့ဟု ကြံ၍သွား၏၊ အရံ စောင့်တို့မြင်၍ လျှောက်ကြသဖြင့် ဒီဃ- ဘာဏကအဘယထေရ် သိလေသော်—

ထေရ် "ထောပတ်, တင်လဲများ ရှိကြ သလော ?"

စောင့် "ရှိပါသည်အရှင်ဘုရား"
ထေရ် "ခိုးသားများအား ပေးကြကုန်"
ထေရ် "ဆန်များကော ရှိကြသလော ?"
စောင့် "သံဃာအလို့ငှါ ဆောင်ယူအပ် သော ဆန်, ဟင်းရွက်ချက်နှင့် နွားနို့များ ရှိပါသည် အရှင်ဘုရား"။

"ထမင်း အပြည့်အစုံ စီမံ၍ ခိုးသား တို့ကို ကျွေးမွေးကြကုန်" ဟု မထေရ်က မိန့် တော်မူ၏၊ အရံစောင့်တို့သည် အမိန့်ရှိသည့် အတိုင်း ပြုလုပ်ကြကုန်၏၊ ခိုးသားတို့သည် ထမင်းစားပြီး၍ "ဤမြတ်နိုးဖွယ် လောက ဝတ် မိတ်ဆက်မှုကို အဘယ်သူ ပြုအပ်သ နည်း"ဟု မေးလတ်သော် "အကျွန်ုပ်တို့၏ အရှင် အဘယထေရ် ပြုအပ်သည်"ဟု ပြန် ကြားသဖြင့် ခိုးသားတို့သည် မထေရ်ထံ သွား၍ ရှိခိုးပြီးလျှင် "တပည့်တော်တို့သည် သံဃာ၏ပစ္စည်းကိုငင်း, စေတီ၏ပစ္စည်းကိုငင်း လုယူကုန်အံ့ဟု လာခဲ့ကြပါသည်၊ သို့သော် အရှင်ဘုရားတို့၏ ဤမြတ်နိုးဘွယ် လောက ဝတ်မိတ်ဆက်မှုကြောင့် ကြည်ညိုကြပါကုန် ၏၊ ယနေ့မှစ၍ ကျောင်းတိုက်၌ တရားသော စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် တပည့်တော်တို့၏ အားထုတ် ကြောင့်ကြမှု ဖြစ်ပါစေ၊ မြို့သူ မြို့သားတို့လာ၍ အလှူအတန်း လှူဒါန်း ကြပါစေ၊ စေတီတော်ကို ရှိခိုးပူဇော်ကြပါ စေ"ဟု လျှောက်ကြကုန်၏။ ထိုအခါမှစ၍ အလှူအတန်း လှူဒါန်းရန် လာကြကုန် သောမြို့သူ မြို့သားတို့ကို မြစ်ဆိပ်ကပင် ခရီး ဦးကြို၍ စောင့်ရှောက်လျက် ကျောင်းသို့ ပို့ဆောင်ကြကုန်၏၊ ကျောင်းတိုက်၌လည်း အလှူအတန်း လှူဒါန်းသူတို့ကို အစောင့် အရှောက်ပြု၍ နေကြကုန်၏၊ ထိုအလှူရှင် တို့ကလည်း ရဟန်းတို့၏ အကြွင်းအကျန် တို့ကို ခိုးသားတို့အား ပေးကြကုန်၏၊ သွား သော အခါ၌လည်း ထိုအလှူရှင်တို့ကို ခိုး သားတို့က မြစ်ဆိပ်အရောက် လိုက်ပို့ပြီးမှ ပြန်လာကြကုန်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇-၉။

အဘယဋ္ဌာန (န) [အဘယ+ဌာန] ဘေးကင်း ရာအရပ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ဂန္တွာ အဘယဋ္ဌာနေ ဌာနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၂။ အဘယဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ နိဗ္ဗာနံ ဟိ အဘယဋ္ဌာနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၅။

အဘယတ္ထေရ (ပု) [အဘယ+ထေရ] အဘယ- ထေရ်။ အဘယ²(၃)ကြည့်။

အဘယတ္ထေရသဒိသ (တိ) [အဘယတ္ထေရ + သဒိသ] အဘယထေရ်နှင့် တူသော၊ သူ။ မဟုဿတိပဋ္ဌာနေ ပရိဝဇ္ဇနေန တိဿဒတ္တတ္ထေရ- အဘယတ္ထေရသဒိသေ ဥပဋ္ဌိတဿတိပဋ္ဌာနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အဘယတ္ထေရီ (ထီ) [အဘယာ + ထေရီ] အ- ဘယာ မည်သော ထေရီမ။ သိခီဘုရားရှင် လက်ထက် အရုဏဝတီမြို့ အရုဏမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်စဉ် မင်းထံမှ နေ့စဉ်ရသော ကြာ ပန်း ၇-ခိုင်ကို ဘုရားရှင်အား လှူခဲ့သော ကြောင့် သုဂတိဘဝတို့၌သာ ကျင်လည်ခဲ့ပြီး နောက် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် ဥဇ္ဇေနီပြည်၌ ဖြစ်၏၊ အဘယမင်းသား၏ မယ်တော်နှင့် လွန်စွာ ချစ်ကျွမ်းပင်၍ အဘယမယ်တော် ရဟန်းပြုသောအခါ အတူလိုက်၍ ရဟန်း ပြုသည်၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည် သီတဝန်တော၌ ရဟန္တာမဖြစ်သည်။ ထေရီ။၃၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၄၂။ သတ္တုပ္ပလမာလိကာထေရီ ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အပ၊၂။၁၉၃-၄။ အဘယမာတု- လည်း ကြည့်။

အဘယဒ (တိ) [အဘ+ဒါ+ကွိ] ဘေးမဲ့ပေး တတ်သော၊သူ။ အဘယဒေါ ဝိယ ဝီရပုရိ- သော ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂။

အဘယဒက္ခိဏာ (ထီ) [အဘယ + ဒက္ခိဏာ] ဘေးမဲ့အလှူ။ အဘယဒက္ခိဏံ ယာစေယျာမ။

သံ၊၁။၂၂၉။=အဘယဒါနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဒတွာ အဘယဒက္ခိဏံ။ ဇာ၊၁။၂၇၂။ တေ အဘယဒက္ခိဏံ။ ဇာ၊၂။၉၂။

အဘယဒဿီ (တိ) [အဘယ+ဒိသ+ဏီ] (က) ဘေးကင်းရာနိဗ္ဗာန်ကို မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ (ခ) မကြောက်သင့်–ကြောက်စရာမဟုတ်–ဟု ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ (က) ခေမဒဿိနော....သရဏဒဿိနောတိ အဘယဒဿိနော အစ္စုတဒဿိနော။ မဟာနိ။၁၀၀။ (ခ) ဘယေ စာဘယဒဿိနော။ ဓမ္မ။၅၇။

အဘယဒါန (နံ) [အဘယ+ဒါန] ဘေးမဲ့ပေးခြင်း။ မိဂပက္ခိနော အဘယဒါနေန သမဿာသေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ မိဂါနံ အဘယဒါနဝသေန ဒိန္နတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။အဘယဒါနမ္ပိ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အဘယဒါနဋ္ဌာန (နံ) [အဘယဒါန + ဌာန] ဘေးမဲ့ပေးရာဌာန။ မိဂါနံ အဘယဒါနဋ္ဌာနေ ကာရိတေ အဿမေဝ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၆။

အဘယဒါနတာ (ထီ) [အဘယဒါန + တာ] အဘယဒါန၏အဖြစ်၊ (က)ဘေးမဲ့ပေးသည်၏ အဖြစ်။ (ခ) အကြွင်းမဲ့သော သတ္တဝါ အပေါင်းကို စောင့်ရှောက်ကြောင်း၏အဖြစ်။ အဘယဒါနတာယ သီလဿ ဒါနဘာဝေါ၊ အနဝသေသံ ဝါ သတ္တနိကာယံ ဒယတိ ပါလေတိ ရက္ခတီတိ ဒါနံ၊ သီလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။

အဘယဒါနပ္ပကာသန (နံ) [အဘယဒါန + ပကာသန] ဘေးမဲ့ပေးခြင်းကို ထင်ရှားစေခြင်း။ နဂရေ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယဒါနပ္ပကာသနတ္ထံ သုဝဏ္ဏဘေရိံ စရာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

အဘယဒါပန (နံ) [အဘယ+ဒါပန] ဘေးမဲ့ပေးစေခြင်း။ ဝေန သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယဒါပနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

အဘယဒါယက (တိ) [အဘယ+ဒါယက] ဘေးမဲ့ပေးသော၊သူ။ သုသာနမဇ္ဈေ ဗန္ဓဿ၊ ကော မေ အဘယဒါယကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။

အဘယဒိန္နဋ္ဌာန (နံ) [အဘယဒိန္န+ဌာန] ဘေးမဲ့–(ပေးအပ်သော)–ပေးရာ–ဌာန–အရပ်။ တံ ဝနံ မိဂပက္ခီနံ အဘယဒိန္နဋ္ဌာနေ ဇာတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။တဿ ကုက္ကုဋ္ဌဿ အဘယဒိန္နဋ္ဌာနံ ကုက္ကုဋ္ဌဂိရိ နာမ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၀။

အဘယဒိသတာ (ထီ) [အဘယဒိသာ + တာ] ဘေးကင်းရာ အရပ် – အဘယဒိသာ –၏ အဖြစ်။သာဒုဖလာဘရိတတာယ အဘယဒိသတာယ စ မနောရမေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

အဘယဒေသ (ပု) [အဘယ+ဒေသ] ဘေးကင်းရာအရပ်၊ အဘယဒေသ။ ပလာယိတွာ အဘယဒေသေ ဌာနံ ဝိယ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀၃။

အဘယနာဒ (ပု) [အဘယ+နာဒ] ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်းသော ကျူးရင့်ခြင်း၊ ရဲရင့်သော ကျူးရင့်ခြင်း။ သီဟနာဒံဝါတိ သီဟနာဒံ ဝိယ၊ အဘယနာဒံ နဒိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

အဘယပဒ (နံ) [အဘယ+ပဒ] (က) ဘေးကင်းရာနိဗ္ဗာန်။ (ခ) ဘေးကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းတရား။ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ သန္တိပဒံ.... အဘယပဒံ.... နိဗ္ဗာနပဒံ။ မဟာနိ။ ၂၆၆။

အဘယပုရ (နံ) [အဘယ+ပုရ](က) ဘေးကင်းရာနိဗ္ဗာန်–အဘယ–ပြည်။ (ခ) အဘယ ပုရမြို့။ (က) အဘယပုရဂါမိ-ကြည့်။ (ခ) နဂရံ အဘယပုရံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။

အဘယပုရဂါမိ (တိ) [အဘယပုရ+ဂမု+ဏီ] ဘေးကင်းရာ နိဗ္ဗာန် – အဘယ – ပြည်သို့

ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော – ရောက်စေတတ်သော။ အဘယပုရဂါမိနံ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၁၄။

အဘယပ္ပတ္တ (တိ) [အဘယ+ပတ္တ] ဘေးကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ဖိုလ်ဖြင့်ရောက်သော၊ သူ။ အဘယပ္ပတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော ဝိဟရာမိ။ မ၊၁။၁၀၃။ အံ၊၁။၃၁၅။ မဟာနိ။၁၆။ အဘယဂတ-လည်း ကြည့်။

အဘယပ္ပဒ (တိ) [အဘယ+ပ+ဒါ+အ။ (အဘယပြဒ–သံ)] ဘေးကင်းခြင်းကို ပေးတတ်သော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဘီတာနံ အဘယပ္ပဒေါ။ အပ၊၂။၁၅၂။

အဘယဘာဝ (ပု) [အဘယ+ဘာဝ]ဘေးကင်းသည်၏အဖြစ်။ ခိဏာသဝဿ ဇာဂရန္တဿဝ အဘယဘာဝေါ ကထိတော ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အဘယမဟာရာဇ (ပု) [အဘယ+မဟာရာဇ] အဘယမင်းကြီး။ (ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းကို အဘယမင်းဟုလည်း ခေါ်သည်။) မရိစိဝဋ္ဋိနာမမဟာဝိဟာရမဟေ ကိရ ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယမဟာရာဇာ မဟာဒါနံ ပဋ္ဌိယာဒေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အဘယ၂ (၂) (ဇ)လည်း ကြည့်။

အဘယမာတု (ထီ) [အဘယ+မာတု] အဘယမင်းသား၏ မယ်တော်ဖြစ်သော ထေရီမ၊ ဥဇ္ဇေနီပြည်၌ ပဒုမဝတီမည်သော ပြည့်တန်ဆာမဖြစ်ခဲ့၍ ဗိမ္ဗိသာရမင်းနှင့် သင့်မြတ်ရာမှ အဘယရာဇကုမာရကို ဖွားမြင်သည်။ အဘယရာဇကုမာရ-လည်း ကြည့်။ သားရဟန်းပြုသောအခါ သားတော်၏ တရားကို နာရ၍ ရဟန်းမ ပြုသည်။ ရဟန္တာမ ဖြစ်သောအခါ သားတော်ဟောကြားသည့်ဂါထာ ၂-ခုကိုပင် ဥဒါန်းကျူးသည်။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၁။ ၉၂-ကမ္ဘာထက်၌ တိဿဘုရားရှင်အား ဆွမ်းတယောက်မ လှူခဲ့သဖြင့် စကြဝတေးမင်း၏ မိဖုရားစသည်ဖြစ်၍ "ကဋစ္ဆုဘိက္ခဒါယိကာ ထေရီ" ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အပ၊၂။၁၉၂-၃။

အဘယမာတုသဟာယိကာ (ထီ) [အဘယမာတု+သဟာယိကာ] အဘယမထေရ်၊ မိခင်၏ အတူသွား အတူလာ – ငယ်ကျွမ်းဆွေ – သူငယ်ချင်းမ (ဖြစ်သော အဘယာမထေရီမ)။ သာ တေန ပုညကမ္မေန....အဘယမာတုသဟာယိကာ ဟုတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၃။

အဘယရာဇ (ပု) [အဘယ+ရာဇ]အဘယမင်း။ (ပဏ္ဍုဝါသုဒေဝမင်း၏အကြီးဆုံးသားတော် ပဏ္ဍုကာဘယမင်း၏ ဦးရီးတော်ဖြစ်သည်။) ဣဓ အဘယရညော ဝီသတိဝဿာနိ ပရိပူရိံသု။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၇။ အဘယ၂ (၂) (ခ) လည်း ကြည့်။

အဘယရာဇကုမာရ (ပု) [အဘယ+ရာဇကုမာရ] အဘယမင်းသား။ ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ သားတော် အဘယမည်သော မင်းသား၊ မယ်တော်ကား ဥဇ္ဇေနီမြို့ ပဒုမဝတီမည်သော ပြည့်တန်ဆာမ ဖြစ်၏။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၀။ အဘယမာတု-လည်း ကြည့်။ ၎င်းသည် ဇီဝက၏ ဖခင်လည်းဖြစ်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၆-၇။ ကောမာရဘစ္စ-လည်းကြည့်။ ၎င်းသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ နိဂဏ္ဌတို့နှင့် အကျွမ်းဝင်၍ တနေ့သ၌ နိဂဏ္ဌနာဋ္ဌပုတ္တသည် ၎င်းအား အစွန်းနှစ်ဖက်ထွက်သော ပြဿနာ တခုကို သင်ပေး၍ ဘုရားရှင်အား ဝါဒပြိုင် မေးလျှောက်စေရာ ဘုရားရှင်၏ တရားစကား၌ သက်ဝင်ယုံကြည်၍ ဥပါသကာအဖြစ် ခံယူ၏။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇-၌ကား ထိုအခါ၌ ရဟန်းပြုသည်ဟု ဆို၏။) အဘယသုတ္တ-ကြည့်။ ပစ္စန္တသူပုန်ရန်ကိုအောင်နိုင်၍ ခမည်းတော်၏ နန်းစည်းစိမ် ၇-ရက် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း ခံရ၏။ ထိုစဉ် သန္တတိအမတ်ကြီးကဲ့သို့ သူ၏ကချေသည်မ ရုတ်တ

ရက် ကွယ်လွန်သဖြင့် သောကရောက်ရာ ဘုရားရှင်၏တရားကို နာရ၍ သောတာပန် ဖြစ်၏။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈-၉။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၀၃-၌ ခမည်းတော် နတ်ရွာစံသော် သံဝေဂ ဖြင့် ရဟန်းပြုပြီးနောက် တာလစ္ဆိဂ္ဂဠူပမ-သုတ်ကို နာရ၍ သောတာပန် ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ နောက် ရဟန်းပြု၍ ရဟန္တာ ဖြစ် သည်။) ထေရ။ ၂၂၅။ အပ၊၂။၁၅၈။

အဘယလဒ္ဓ (တိ) [အဘယ+လဒ္ဓ] ဘေးမဲ့ ရပြီးသော။ ဥယျာနေ အဘယလဒ္ဓံ မိဂံ မာရေယျာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၈။

အဘယဝါပိပါဠိ (ထီ) [အဘယဝါပိ + ပါဠိ] အဘယရေကန်၏ (အရှေ့ဖက်) ကမ်း။ ပဍ္စမဏ္ဍပဋ္ဌာနေ အဘယဝါပိပါဠိယံ ထူပါရာ-မဒ္ဒါရေ နဂရဿ ဒက္ခိဏဒ္ဒါရေ အနုရာဓ-ဝါပိပါဠိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ အဘယဝါပိ-ပါဠိယန္တိ အဘယဝါပိယာ ပုရတ္ထိမတီရေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၈။

အဘယဝါပိ (ထီ) [အဘယ+ဝါပိ] အဘယ ရေကန်။ အဘယဝါပိပါဠိ-ကြည့်။

အဘယဝါသ (ပု) [အဘယ+ဝါသ] ဘေးမဲ့ နေခြင်း။ မိဂါနံ ပန အဘယဝါသတ္ထာယ ဒိန္နတ္တာ မိဂဒါယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။

အဘယသညာ (ထီ) [အဘယ+သညာ] ဘေး မရှိဟူသော—အမှတ်—သညာ။ ဘယဒဿ-နေန အဘယေ အဘယသညာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၅။

အဘယသုတ္တ (န) [အဘယ+သုတ္တ] အဘယ-သုတ်၊ အဘယမင်းသားကိုဟောသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈ သုတ်။ ထိုသုတ်ကို အဘယရာဇကုမာရ-သုတ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ မ၊၂။၅၄၊၅၈။

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆-၈၀။ သံယုတ္တနိကာယ၊မဟာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၃။၁၁၁-၂။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၀-၁၁။

အဘယာ[1] (ထီ) [န+ဘယ] ဖန်ခါး၊ ကြဖု။ အဘယာ တု ဟရီတကီ။ ဓာန်။၅၆၉။

အဘယာ[2] (ထီ) [န+ဘယ] အဘယာမည် သော ထေရီ။ အဘယော ဘိဒုရော ကာ-ယော။ ထေရီ။၃၈၃။ အဘယတ္ထေရီ-လည်း ကြည့်။

အဘယူပရတ (တိ) [(၁) အဘယ+ဥပရတ။ (၂) န+ဘယ+ဥပရတ] (၁) ဘေးမရှိပဲ လျက်နှင့်ရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ (၂) ကြောက် သောကြောင့် ရှောင်ကြဉ်သည်မဟုတ်သော၊ အစဉ်ထာဝရရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ (ဘုရား, ရဟန္တာ)။ (၃) ဘေးကင်းသော၊ အချင်း ခပ်သိမ်း ၂၅-ပါးသောဘေးမှ ကင်းသော၊သူ (ရဟန္တာ)။(၁)(၂)အဘယူပရတော အသ-မာယသ္မာ။ မ၊၁။၃၉၃။ အဘယူပရတောတိ အဘယော ဟုတွာ ဥပရတော၊ အစ္စန္တူပရ-တော သတတူပရတောတိ အတ္ထော။ န ဝါ ဘယေန ဥပရတောတိပိ အဘယူပရတော။ ....ခီဏာသဝေါ အဘယူပရတော နာမ၊ တဿ ဟိ ကောမ္ပိ ဘယံ နတ္ထိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အဘ-ယော ဟုတွာ ဥပရတောတိ နိဗ္ဘယော ဟုတွာ ဘယဿ အဘာဝေနေဝ ဩရမိတဗ္ဗတော ဥပရတော ဘယဟေတူနံ ပဟီနတ္တာ။ တဍ္ဍ ခေါ ပန ကတိပယကာလံ၊ အထ ခေါ အစ္စန္တ-မေဝ ဥပရတောတိ အစ္စန္တူပရတော....။ အဘယူပရတော တထာဂတော သဗ္ဗမိ ဝီတ-ရာဂတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၁-၂။ (၃) ပဍ္စဝီသတိ-ယာ ဘယာနံ သဗ္ဗသော အပေတတ္တာ အပ-ဂတဘေရဝေါ အဘယူပရတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။ သံယမတော ဝေရံ န စီယတီတိ ကော်သေန အဘယူပရတဿ စီယတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၉၀။

အဘယူပရတတာ (ထီ) [အဘယူပရတ+တာ] ဘုရား, ရဟန္တာ၏အဖြစ်။ အဘယူပရတတံ အနွေတိ အနုမာနတော ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀၂။

အဘယူပရတဘာဝသမန္နေသနာ (ပု) [အဘယူ-ပရတ + ဘာဝ + သမန္နေသနာ] ဘုရား, ရဟန္တာ၏အဖြစ်ကို ရှာဖွေ–စူးစမ်း–ခြင်း။ အနုပက္ကိလိဋ္ဌတာယ အဘယူပရတဘာဝသ-မန္နေသနာယ အာကရိယတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၁။

(ဘုရား ရှာဖွေ စူးစမ်းနည်း—ဘုရားသည် (၁) ကိလေသာ အညစ်အကြေးနှင့် ယှဉ်သော ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာ ရှိ, မရှိ? ရှာဖွေစူးစမ်းအပ်၏၊ မရှိဟု သိလျှင် နောက်တဆင့် (၂) ရံခါမဲ ရံခါဖြူ ရောနှောသော ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာ ရှိ, မရှိ ? ရှာဖွေစူးစမ်းအပ်၏၊ မရှိဟု သိလျှင် နောက်တဆင့် (၃) ဖြူစင်သော ကိုယ်အမူအရာ,နှုတ်အမူအရာရှိ, မရှိ? ရှာဖွေစူးစမ်းအပ်၏၊ မရှိဟုသိလျှင် နောက်တဆင့် (၄) အလွန်ကြာမြင့်သောအခါကစ၍ ရှည်လျားသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး အပြစ်မဲ့သော ဤအာဇီဝဋ္ဌမကသီလနှင့် ပြည့်စုံသလော? သို့မဟုတ် မနေ့တနေ့ကမှ အခိုက်အတန့် ပြည့်စုံသလော? ဟု ရှာဖွေစူးစမ်းအပ်၏၊ အလွန်ကြာမြင့်သော အခါကစ၍ ရှည်လျားသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံးပြည့်စုံသည်ဟုသိလျှင် နောက်တဆင့် (၅) ထင်ရှားကျော်စောခြင်း, အခြံအရံ ပေါမျှားခြင်းသို့ ရောက်, မရောက်? ရောက်လျှင် ထိုထင်ရှားကျော်စောခြင်း, အခြံ အရံများခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် ခြေဖျားထောက် မောက်မာမှု စသော အပြစ် ရှိ, မရှိ? ရှာဖွေစူးစမ်းအပ်၏၊ မရှိဟု သိ၍နောက်တဆင့် စူးစမ်းရှာဖွေသောအခါ (၆) ကိလေသာဘေးမရှိပဲလျက်နှင့် ကိလေသာဘေးမှ ရှောင်ကြဉ်သော အဘယူပရတ ပုဂ္ဂိုလ်, ကြောက်သဖြင့် ကိလေသာဘေးမှ ရှောင်ကြဉ်သူမဟုတ်သော အဘယူပရတ ပုဂ္ဂိုလ်, ကိလေသာဘေးမှ ကျွန်စင်စစ် ရှောင်ကြဉ်သော အစ္စန္တူပရတပုဂ္ဂိုလ်, အစဉ်ထာဝရ ရှောင်ကြဉ်သော သတတူပရတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ရာဂကင်းခြင်း,ရာဂ၏ကုန်ခြင်းကြောင့် ကာမအာရုံတို့ကို မမှီဝဲဟုသိလျှင် ကိလေသာ ကုန်ခန်းပြီးသော အညစ်အကြေးကိုပယ်ပြီးသော တိမ်တိုက်မှလွတ်သော လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ထက်ဝန်းကျင်ကောင်းစွာ စင်ကြယ်သော ဘုရားဟု ချီးမွမ်းထိုက်ပြီ, ထိုဘုရားကို ဆည်းကပ်ထိုက်ပြီ ဟု အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် သိရသည်။ အကျယ်—မ၊၁။၃၉၂-၅။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇-၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၉၈-၃၀၄-တို့ကြည့်။)

အဘယူဝရ (တိ) [န+ဘယ+ဥပ+ရမ္+ကွိ+၊ ဥပ၏ပကို ဝပြု။] ဘေးမှမရှောင်ကြဉ်သော၊ မင်း–အစိုးရ – ၏–ဘေး–အပြစ်ဒဏ်–မှ မရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ အဘယူဝရာ ဣမေ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ။ ဝိ၊၃။၁၀၅။ အဘယူဝရာတိ ဧတ္ထ ဘယေန ဥပရမန္တီတိ ဘယူ-ဝရာ၊ ဧတေ ပန လဒ္ဓါဘယတ္တာ န ဘယူဝရာတိ အဘယူဝရာ၊ ပ-ကာရဿ ဧတ္ထ ဝ-ကာရော ကတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ ဥပ-ရမန္တီတိ ဝိရမန္တိ (နိဝတ္တန္တိ)။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၀။

အဘရဏ (န) [န+ဘရဏ] မကျွေးမွေး–မထောက်ပံ့–ခြင်း။ မာတာပိတူနံ အဘရဏံ အပေါသနံ အနုပဋ္ဌာနံ ဇော်ယေဝ ပရာဘဝ-မုခံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အဘရိတ (တိ) [န+ဘရိတ] မပြည့်သော၊ မပြန့်နှံ့သော။ အပ္ပုတ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀) ကြည့်။

အဘရိယာ (ထီ) [အ+ဘရိယာ] စက်ဆုပ်ဖွယ်သော မယား။ အပုတ္တ (၂) ကြည့်။

အဘရိ (ကြိ) ဘရတိ-ကြည့်။

အဘာဝ (ပု) [အ+ဘာဝ။ န+ဘာဝ] (က) မကြီးပွါးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ (ခ) ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ။ (ဂ) မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းဆဲသောအကျင့်။ (ဃ) မြတ်သောဘာဝ။ (င) ကြီးသောဘာဝ၊ ဘဝကြီး။ (စ) ရူပ, အရူပဘာဝ။ (ဆ) ဥပပတ္တိဘာဝ။ (ဇ) ဒုဂ္ဂတိဘာဝ။ (ဈ) ပျက်စီးခြင်း, သေခြင်း, ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း, မရှိခြင်းဟူသော အဘာဝပညတ်။ (ည) မကောင်းမှု။

(က) အဘာဝေနဿ န နန္ဒတိ။ ဒီ၊၃။ ၁၅၃။ အဘာဝေန အဝုစ္စိုယာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အဘာဝေ နန္ဒတိ တဿ။ ဇာ၊၁။၂၅၅။ အဘာဝေတိ အဝုစ္စိုယံ။ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။ ဣတိဘဝါဘဝကထံ။ဒီ၊၁။၇။ မ၊၂။၁၀၁။ အံ၊၃။၃၅၈။ ဘဝေါတိ ဝုဒ္ဓိ၊ အဘဝေါတိ ဟာနိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၈၆။ ကာလေ ကာလဝသံ ပတ္တာ၊ ဘဝါဘဝဝသံ ဂတာ။ ထေရ။၃၁၅။ ဘဝဿ အဘာဝဿ စ ဝသံ ဥပဂတာ။ ဝုဒ္ဓိဟာနိယော အနုဝတ္တန္တာ တေ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (ခ) အဘာဝေါတိ ဥစ္စေဒံ....။ (ဂ) အဘာဝေါတိ အတ္တကိလမထော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (—အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၃။ ဝဇိရ။၁၁။) (ဃ) (င) (စ) (ဆ) (ဇ) ဆိန္နကုက္ကုစ္စံ ဘဝါဘဝေ ဝီတတဏှံ။ မ၊၁။ ၁၅။ ဘဝါဘဝေတိ ပုနပ္ပုနဗ္ဘဝေ၊ ဟီနပဏီတေ ဝါ ဘဝေ။ ပဏီတော ဟိ ဘဝေါ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော အဘာဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ မဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၈။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၉။) ခန္ဓာခာတုဝဝတ္ထာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပ္ပဝတ္တံ ဘဝါဘဝေ။ ....ဘဝေါတိ ခုဒ္ဒကဘဝေါ၊ အဘဝေါတိ မဟာဘဝေါ။ ဘဝေါတိ ကာမဘဝေါ၊ အဘဝေါတိ ရူပါရူပဘဝေါတိ ဧဝမာဒိနာ နယေန ဘဝါဘဝါနံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ....ဥပပတ္တိဘဝေါ အဘဝေါ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၉၄။ ဘဝါဘဝံ ဂစ္ဆတိ ဇီဝလောကော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁။ ဘဝါဘဝတ္ထီ....အထ ဝါ ဘဝါဘဝတ္ထီ သုဂတိဒုဂ္ဂတိဝသေန ဟီနပဏီတဝသေန စ ခုဒ္ဒကံ မဟန္တဉ္စ ဘဝတ္ထီ အတ္ထော။ ဝုဒ္ဓတ္ထောပိ ဟိ အကာရော ဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁။ (—ဝိမတိ၊၁။၃။) (ဈ) အဘဝေါတိ ဝိနာသော၊ ဇာတိဘာဝံ မရဏဘာဝဉ္စ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တွေ အရဟန္တာနံ မရဏမ္ပိ ခဏိကဝသေန ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဘဝေသု အဘဝေါ ဘဝါဘဝေါ။ တံ ဘဝါဘဝံ ဘဝေသု အဘာဝပညတ္တိံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၁၁။ (ည) အဘဝေါတိ ပါပံ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၄၆။

အဘာဝတာ (ထီ) [အဘာဝ+တာ] အဘာဝ၏အဖြစ်။ ဣတိဘဝါဘဝတာနှင့် ဘဝါဘဝတာ-တို့ ကြည့်။

အဘာဝန္တ (တိ) [န+ဘာဝန္တ] မဖြစ်သော၊ သူ။ ဇဝံ ဂဏမဇ္ဈံ ပဝိသိတုကာမတာယ ကဏ္ဍူယမာနပါဒေါဝိယ အဘာဝန္တော။ စူဋ္ဋနိဋ္ဌ။၁၂၉။

အဘာဝီ
အဘာဝိသံ }.... (ကြိ) ဘဝတိ-ကြည့်။
အဘာဝိသံသု

အဘာဝူပသမ (ပု) [န+ဘာဝူပသမ] ဘဝ၏—မငြိမ်း — မချုပ် — ခြင်း။ ဘဝသင်္ခါရေသုဩဿုက္ကေသု အဘာဝူပသမဿ ဩကာသော၀နတ္ထီတိ မာနပ္ပဟာနဒဿနော သစ္စာဓိဋ္ဌာနာဓိကေ သံဝဓေန္တိ။ နေတ္တိဋ္ဌီ။၁၁၆။

အဘာဿထ (ကြိ) ဘဿတိ-ကြည့်။

အဘာဿိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘာဿိတ္ဗာ] မပြောမကျ — ကျွတ်မကျ — မူ၍။ ဝေဠု တာနိ (ဒုက္ကုလဝတ္ထာနိ) သောကသမပ္ပိတ ဿာပိ အဘာဿိတ္ဗာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။

အဘာကုဋ္ဋိက (တိ) [န + ဘာကုဋ္ဋိက] မျက်မှောင် ကြုတ်ခြင်း—သုန်မှုန်ခြင်း—မရှိသော၊ သူ။ အဗ္ဘာကုဋ္ဋိကာ ဥတ္တာနမုခါ။ဝိ၊၁။၂၇၅။ အဘာကုဋ္ဋိကာတိ ဣမိနာ ဘာကုဋ္ဋိကာ-ဘာကုဋ္ဋိကာကာရဿ အဘာဝေါ ကထိတော။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဘာကုဋ္ဋိကော ဥတ္တာန-မုခေါ သုခသမ္ဘာသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁-၂။ အဘာကုဋ္ဋိကာ ဥတ္တာနမုခါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၁။

အဘာကုဋ္ဋိကဘာဝ (ပု) [အဘာကုဋ္ဋိက+ဘာဝ] မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ မိဟိတပုဗ္ဗင်္ဂမာဒိတာယ အဘာကုဋ္ဋိကဘာဝံ အတ္တနော ဒဿေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အဘာဂ (တိ) [န+ဘာဂ] အဘို့အစုမဟုတ်သော၊ တလုံး–တပေါင်း–တည်း။ ဣဒါနိ တေန တေန ဝိသေသေန အဘာဂသော လောကံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၂။ မ၊ ဋီ၊၂။၁၄၉။ ဣဒါနိ ဧကေကပဒေန အဘာ-ဂသော သဗ္ဗလောကာနံ ဂဟဏပကွေပိ။ ဝိမတိ၊၁။၆၄။

အဘာဇန (တိ) [န+ဘာဇန] တည်ရာမဟုတ်သော။ ပဒပရမော ပနေတ္ထ နေတ္တိယံ ပဋိဝေ-ဓဿ အဘာဇနတ္တာ န ဂဟိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၄၇။ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာပိ ဝါစာ အကာ-လေ ဘာသိတာ အဘာဇနေ ဘာသိတာ ဝိယ န အတ္ထာဝဟာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၅။

အဘာဇနဥဇုကတစိတ္တ (နပ) [အဘာဇန+ဥဇု-ကတ+စိတ္တ] တည်ရာမဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြောင့်မတ်သည်ကို ပြုတတ်သောစိတ်။ ဇိမှံ အနေ့ာလောကေတွာ ဥဇုကံ ဩလောကနံ နာမ ကုဋ္ဋိလဘာဝကရာနံ ပါပဓမ္မာနံ အဘာ-ဇနဥဇုကတစိတ္တဿေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၁။

အဘာဇနတာ (ထီ) [အဘာဇန+တာ] တည်ရာ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အဝိညူနံ အပ္ပမာဏ-တာယ အဘာဇနတာယ စ ဝိညူနံ ဂဟဏံ။ အနုဋီ၊၁။၂။

အဘာဇနဘာဝ (ပု) [အဘာဇန+ဘာဝ] တည် ရာမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ မိစ္ဆတ္တနိယတတာယ သဋ္ဌကံ ဖလဓမ္မဿ အဘာဇနဘာဝံ.... နိဗ္ဗတ္တယတိ ပုရာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ အထ ခေါ တဿ အဘာဇနဘာဝဝေနေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂။ တေန စ သိက္ခာဂါရဝတာဘာဝဒီပ-နေန သင်္ဂဟဿ အဘာဇနဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၈။ ဩဝါဒံ န ဒေန္တိ အဘာဇနဘာဝ-တော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။ တဒညေသံ ဣမိဿာ သံဝဏ္ဏနာယ အဘာဇနဘာဝတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၃၀။ အနိယျာနိက (ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂) လည်း ကြည့်။

အဘာဇနဘူတ (တိ) [အဘာဇန+ဘူတ] တည် ရာမဟုတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဂုဏ်ရည်– ဉာဏ်ရည် – ထင်ရှား – မတည် – မရှိ – သူ ဖြစ်သော၊ တည်တံ့ရာ မဟုတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိ-ဝတ္ထာ ဒေဝတာ "အယံ အဘာဇန-ဘူတော"တိ မုခဗန္ဓမဿ အကာသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မမ ဩဝါဒဿ အဘာဇနဘူတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၈။ အဘဗ္ဗ (၁) လည်းကြည့်။

အဘာဇနဘူတတ္တ (နပ) [အဘာဇနဘူတ+တ္တ] တည်ရာမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။တထာဘူတော စ ဒေသနာယ အဘာဇနဘူတတ္တာ ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န သက္ကုဏေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၇။

အဘာဇနီယတ္တ (နပ) [အဘာဇနီယ+တ္တ] မဝေ ဘန်အပ် – ဝေစုမခွဲအပ် – သည်၏ အဖြစ်။ ရုက္ခစ္ဆလ္လိတိ ရုက္ခတ္တစော။ အဘာဇနီယတ္တာ ဂရုဘဏ္ဍံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၃။

အဘာဇနီယဝါသိ (ပု) [အဘာဇနီယ+ဝါသိ] မဝေဘန်အပ်–ဝေစုမခွဲအပ် – သော ပဲခွပ် (သင်ခုန်းဓား, ဓား, ဓားမ)။ ဧဝံ ဥပရိ အဘာဇနီယဝါသိအာဒီသု အတ္တနော သန္တ-ကေသုပိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၆။

အဘာဇိတ (တိ) [န+ဘာဇိတ]မဝေဘန်အပ်– ဝေစုမခွဲအပ်–သော။ ဘာဇိတာဘာဇိတဥ္စ

ဇာနေယျ။ ဝိ၊၃။၃၉၇။ ဝိ၊၄။၃၃၁။ ဘာဇိ-တာဘာဇိတန္တိ တွေကာနိ ဝတ္ထာနိ ဘာဇိ-တာနိ၊ တွေကာနိ အဘာဇိတာနီတိ ဇာ-နန္တော''ဘာဇိတာဘာဇိတန္တု ဇာနေယျာ''တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။

အဘာဇိတတ္တ (န) [အဘာဇိတ+တ္တ] မဝေဘန်အပ်–မခွဲခြားအပ်–သည်၏အဖြစ်။ သရူပ-တော အဘာဇိတတ္တာ ယထာဘာဇိတေသု ဝါဒေသု။ မဋ္ဌီ၊၃။၂၂၈။

အဘာဇိယမာန (တိ) [န + ဘာဇိယမာန] မဝေဘန်အပ်–ဝေစုမခွဲအပ်–သော။ ခဇ္ဇကံ အဘာဇိယမာနံ နဿတိ။ ဝိ၊၄။၃၃၀။

အဘာဇေတဗ္ဗ (တိ) [န+ဘာဇေတဗ္ဗ] မဝင်စေအပ်– မသွင်းအပ်–သော။ အဓိကရဏ-ဿာတိ ပဒံ အဘာဇေတဗ္ဗမေဝ ဘဝေ-ယျာတိ န ဥဒ္ဒရိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဝဇီရ။၂၀၁။

အဘာဇေတဗ္ဗတ္တ (န) [အဘာဇေတဗ္ဗ+တ္တ] မဝေဘန်အပ်–ဝေစုမခွဲအပ်–သည်၏အဖြစ်။ ဝဿဂ္ဂေန အဘာဇေတဗ္ဗတ္တာ အရက္ခိတဗ္ဗတ္တာ သဗ္ဗသာဓာရဏတ္တာ စ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။

အဘာဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဘာဇေတွာ] မဝေဘန်–ဝေစုမခွဲ–မူ၍။ အဘာဇေတွာဝ အမှာကံ ပါပုဏန္တီတိ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။ အာနန္ဒ တိဿာ စီဝရံ အဘာဇေတွာ သတ္တာဟံ နိက္ခိပိတုံ ဝဒေဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။

အဘာဏကတာ (ထီ) [န+ဘာဏက+တာ] နိကာယ်ဆောင် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဘာဏကတာယ န ဇာနာသီတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။

အဘာဏကတ္တ (န) [အဘာဏက+တ္တ] နိကာယ်ဆောင်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ တွံ အဘာဏ-ကတ္တာ န ဇာနာသီတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

အဘာယန[1] (န) [န+ဘာယန] မကြောက်စေခြင်း။ ပညာယ (ဥပေက္ခကတာယ) သယံ ပရေဟိ အဘာယနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၆။ မဋ္ဌီ၊၁။၄၇။

အဘာယန[2] (တိ) [န+ဘာယန] ကြောက်ခြင်းမရှိသော။ သူရဇာတိကဿ ပုထုဇ္ဇနဿာပိ အဘာယနတော။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၃။

အဘာယနက (တိ) [အဘာယန+က] မကြောက်သော၊သူ။ အယံ ဘိက္ခု သမ္ပန္နဗျာကရ-ဏောတိ ဣဒံ န ကေဝလံ အဘာယနကမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂-၃။

အဘာယနကအာကာရ (ပု) [အဘာယနက+ အာကာရ] မကြောက်သော အခြင်းအရာ။ အနောတ္တပ္ပ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄) ကြည့်။

အဘာယနကသတ္တ (ပု) [အဘာယနက+သတ္တ] မကြောက်သော သတ္တဝါ။ မရဏဿ အဘာ-ယနကသတ္တော နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အဘာယနာကာရ (ပု) [အဘာယန+အာကာ-ရ] မကြောက်သော အခြင်းအရာ။ ဥပဝါဒ-တော အဘာယနာကာရော အနောတ္တပ္ပံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အဘာယန္တ (တိ) [န+ဘာယန္တ] မကြောက်သော၊သူ။ တတော အဘာယန္တံ ဘာဂဝန္တံ ဒိသွာ၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ရာဇာတိ ဝုတ္တေ ပန အဘာယန္တော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၅။ တထာပိ အဘာယန္တဿ ကေဒေါဏိကနာဝပ္ပ-မာဏံ မဟန္တံ သပ္ပဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁၂။

အဘာယမာန (တိ) [န+ဘာယမာန] မကြောက်သော၊သူ။ အဝိကမ္ပမာနောတိ အဘာယမာ-နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အနောတ္တပ္ပီနော ပါပ-ကိရိယာယ အဘာယမာနာ အနောတ္တပ္ပီဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အဘာယိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဘာယိတဗ္ဗ]မကြောက်အပ်သော။ အတသိတဗ္ဗေ အဘာယိတဗ္ဗေ ဌာနမှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ စတ္တာရော ကိရ အဘာယိတဗ္ဗံ ဘာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၇။

အဘာယိတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဘာယိတဗ္ဗ+ဘာဝ] ပကြောက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ တတော အဘာယိတဗ္ဗဘာဝေ ကာရဏံ ဒဿေန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၁။

အဘာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဘာယိတွာ] မကြောက်မူ၍။ တဿ ရဝဿ အဘာယိတွာ ပရသေနပ္ပဝေသနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဗာလော သိင်္ဂါလော သီဟဿ အဘာယိတွာ ပိဝေယျ ဝေရှပံ ပေါက္ခရဏ်ိ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အဘာရဘူတ (တိ) [န + ဘာရ + ဘူတ] တာဝန်–ကျွေးမွေး ထောက်ပံ့ အပ်သည်–သိဒ္ဓိဝိဟာရိက စသည် – မဟုတ်သော၊သူ။ အတ္တနော ပန အဘာရဘူတာနံ မနာပေ ဘက္ခကေ ပတ္တေ တံ ပရိဝတ္တေတွာ အမနာပံ ဒေန္တော ဒေါသာဂတိံ ဂစ္ဆတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၉။ ဘာရဘူတ (ဝိမတိ၊၁။၃၃၇)လည်း ကြည့်။

အဘာရဝဟ (ပု) [န+ဘာရဝဟ] တာဝန်မဆောင် – ကြောင့်ကြမစိုက် – သော၊သူ။ အတန္တိဗဒ္ဓ-ကြည့်။

အဘာရိက (တိ) [န + ဘာရိက] ဝန်မလေးသော၊ ဝန်လေးခြင်းမရှိသော၊ စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ အဂရု(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄) ကြည့်။

အဘာရိယ (တိ) [န+ဘာရိယ] လေးလံခြင်းမရှိသော၊ မလေးလံသော၊ ပေါ့သော။ လဟုက (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇) ကြည့်။

အဘာရိယတာ (ထိ) [န + ဘာရိယတာ] မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သည်၏အဖြစ်။ အဒန္ဓနတာ-ကြည့်။

အဘာဝ² (ပု) [န+ဘာဝ] (က) မဖြစ်ခြင်း။ (ခ) မရှိခြင်း။ (ဂ) ထင်ရှားမရှိ–ပျက်စီး–ကွယ်ပျောက်–ခြင်း။ (ဃ) ပရမတ္ထသဘာဝ မဟုတ်သော၊ သရုပ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထမှ တပါးသော ပညတ်တရား။ (င) မဖြစ်သောသဘော။ (စ) မဖြစ်–မရှိ–စေခြင်း။ (ဆ) မဆို–မဟော–ခြင်း။

(က) အနုအဘာဝံ ကတာ အနုဘာဝံ ကတာတိ။....အနုအဘာဝံ ဂတာ အနုဘာဝံ ဂတာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အနုဘာဝံ ဂမေတီတိ အနု အနု အဘာဝံ ဂမေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

(ခ) အဒိန္နံ အာဒိယာမီတိ သညာယ အဘာဝေန မုစ္စနတော သညာဝိမောက္ခံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ မဓုမေဟာဗာဓော ဝေဒနာယ အဘာဝတော "ဥက္ကဋ္ဌော"တိ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ ခုဒ္ဒါပိဋ္ဌနဿ အဘာဝေါ ကာယဂတာသတိအမတပဋ္ဌိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ "ပါရုပနဿ ဟိ အဘာဝေန န သက္ကာ ကေတော ဂန္တုံ"န္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ တသ္မိံ ခဏေ အဘာဝတော ပဋိက္ခိပတိ။.... တဿ ကိစ္စဿ အဘာဝတော ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝစီသင်္ခါတဿ အယဿ အဘာဝေါ အပါယောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၉။ စက္ခာဒယော စ နေသံ ကာရဏံ တေသံ အဘာဝေ အဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

(ဂ) အနိစ္စ, အနိစ္စတာ, အဘာဝဋ္ဌ, အဘာဝါကာရ-စသည်တို့ကြည့်။ နီတိ၊ပဒ။၈၂-လည်း ကြည့်။

(ဃ) ဘာဝတော စ အညော အဘာဝေါတိ ကုသလပရာဘာဝသင်္ခါတာ ဓမ္မာ အညော အကုသလပရော ဓမ္မော အဘာဝေါ သိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ဘာဝဘူတာ ပန ဓမ္မာ အညေ ဒွေ အဘာဝါ ဟောန္တီတိ တေဟိ အနညေ ကုသလာဒီသု ဒွေ ယေ ကေစိ အဘာဝါ။ မူလဋီ၊၁။၃၄။ အဘာဝတ္တ,

အဘာဝတ္တာပတ္တိ, အဘာဝသာဓန-စသည်တို့လည်း ကြည့်။

(င) န ဘဝတီတိ ဝါ အဘာဝေါ တထာသဘာဝေါ ဓမ္မော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ အဘာဝတာ-လည်း ကြည့်။

(စ) အာဝိလာနံ ကာမသက်ပ္ပါဒီနံ အဘာဝေန အနာဝိလသက်ပ္ပေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၅။ အဘာဝေနာတိ အဘာဝနေန အဘာဝကရဏေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၄။

(ဆ) အဘာဝတော(မူလဋီ၊၃။၁၀၂)တိ အဝစနတော။ အနုဋီ၊၃။၂၄၀။

အဘာဝ ၂ (တိ) [န+ဘာဝ] ဘာဝရုပ်မရှိသော၊ မိန်းမအဖြစ်, ယောကျ်ားအဖြစ် – ဣတ္ထိဘော, ပုမ္ဘော – ကင်းမဲ့–ချို့တဲ့–သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၊ ဘာဝရုပ်ချို့သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်။ ကာမဘဝေ အညတြ ဇာတိပဏ္ဍကပဋိသန္ဓိယာ ဘာဝေန သဟ ဉပ္ပတ္တိတော သဘာဝံ အဘာဝန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

အဘာဝက (တိ) [န + ဘာဝ + က၊ ဣတ္ထိဘာဝေါ ပုမ္ဘာဝေါ ဝါ နတ္ထိ တေဿာတိ အဘာဝကော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၆။ ဣတ္ထတ္တာဒိဘာဝေါ နတ္ထိ တေဿာတိ အဘာဝကော။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၉။] ဣတ္ထိဘော, ပုမ္ဘော=မိန်းမအဖြစ်, ယောကျ်ားအဖြစ် ဟူသော ဘာဝရုပ်–ကင်း–မဲ့–ချို့တဲ့ – သော၊ သူ။ ယော ပန ပဋိသန္ဓိယံယေဝ အဘာဝကော ဉပပန္နော၊ အယံ နပုံသကပဏ္ဍကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၀။ ပဥ္စသု နပုံသကပဏ္ဍကောဝ အဘာဝကော။ ဝဇီရ။၄၂၉။ (–မူလဋီ၊၂။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။)

အဘာဝကဂဗ္ဘသေယျက (တိ) [အဘာဝက + ဂဗ္ဘသေယျက] ဘာဝရုပ်ချို့သော အမိဝမ်း၌ ကိန်းသော (ဂဗ္ဘသေယျက) သတ္တဝါ။ ယသ္မာ အဘာဝကဂဗ္ဘသေယျကာနံ အဏ္ဍဇာနဥ္စ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဝတ္ထုကာယဝသေန ရူပတော ဒွေ သန္တတိသီသာနိ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၂။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၇။)

အဘာဝကရ (တိ) [အဘာဝ+ကရ+အ] မရှိခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အလောဘော ရာဂဝသေန ဉပဂမနဿ အဘာဝကရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မောဟပဋိပက္ခော စ အမောဟော မောဟဝသေန အမဇ္ဈတ္တဘာဝဿ အဘာဝကရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ပရသန္တာနေ စ ဝိနာသကရော အဘာဝကရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၅။

အဘာဝကရဏ (န) [အဘာဝ+ကရဏ] မဖြစ် –မရှိ–ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ မဖြစ်–မရှိ–စေခြင်း။ အဘာဝ (စ) အနက်ကြည့်။

အဘာဝကရဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [အဘာဝကရ + ဓမ္မ +ပုစ္ဆာ] မဖြစ်–မရှိ–ခြင်းကို ပြုတတ်သော တရားတို့ကို မေးခြင်း။ သာရဏီယာ ဓမ္မာတိ ဝိဝါဒါနုဝါဒမူလာနံ အဘာဝကရဓမ္မပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။

အဘာဝကာရဏ (န) [အဘာဝ + ကာရဏ] မဖြစ်–မရှိ–ခြင်း အကြောင်း။ မညနာနံ အဘာဝကာရဏံ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

အဘာဝကာလ (ပု) [အဘာဝ + ကာလ] ဖြစ်ခြင်း မရှိသော ကာလ၊ မဖြစ်သော ကာလ။ ဝဋ္ဋေ သံသရဏကသတ္တာနံ ခန္ဓာနံ အဘာဝကာလော နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။

အဘာဝကိတ္တန (န၊ထီ) [အဘာဝ + ကိတ္တန] မဖြစ် – မရှိ – ခြင်းကို ပြောကြားခြင်း။ “အယမန္တိမာ ဇာတိ”တိ အာယတိံ ဇာတိယာ အဘာဝကိတ္တနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၀။

အဘာဝက္ခဏ (န) [အဘာဝ+ခဏ] မရှိသော ခဏ။ ဗောဓိယာ အဘာဝက္ခဏေ အဗုဒ္ဓ-ဘာဝါပတ္တိတော ပဋ္ဌည သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ သေဝနာယ အဘာဝက္ခ-ဏေပိ ဣဟ မလ္လာ ယုဇ္ဈန္တီတိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၇။

အဘာဝဂမန (န) [အဘာဝ + ဂမန] မရှိ-ချုပ်ပျောက်–ပျက်စီး–ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ အတ္ထင်္ဂမန္တိ ဥပ္ပန္နာနံ အဘာဝဂမနံ အနုပ္ပန္နာနံ အနုပ္ပါဒံ ဝါ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

အဘာဝဂုဏတာ (ထီ) [အဘာဝ+ဂုဏ+တာ] မဖြစ်သော ဂုဏ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အညေသံ ဇာနနာယ အဘာဝဂုဏတာယ (သူတပါး တို့ – သိခြင်းငှါ – သိရန် – မဖြစ်နိုင်သော ဂုဏ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။) ဂုဏဂမ္ဘီရော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၄။

အဘာဝဂ္ဂဟဏမုခ (တိ) [အဘာဝ+ဂဟဏ+မုခ] မရှိခြင်းဟူသော–အယူ–အသိဉာဏ်–ပဓာန–ရှေ့သွားရှိသော။ သောပိ ကဿစိ အဘာဝဂ္ဂဟဏမုခေန သုခံ ဝေဒနံ သဘာဝ-တော....ယထာဘူတံ ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော .... ဝိဇာ-နာတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၉။

အဘာဝဇောတန (န) [အဘာဝ + ဇောတန] မရှိခြင်းကို ထွန်းပြခြင်း။ သဘာဝမေ့တော အညဿ ကတ္တု အဘာဝဇောတနတ္ထံ အာဟန-တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၉။

အဘာဝဋ္ဌ (ပု) [အဘာဝ + အတ္ထ] မရှိ-ချုပ်ပျောက် – ပျက်စီး – ခြင်းအနက် – သဘော။ အနိစ္စ-ကြည့်။ အဘာဝတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘာဝတာ (ထီ) [အဘာဝ + တာ] (က) မရှိခြင်း။ (ခ) မဖြစ်သော သဘော၏အဖြစ်။ (ဂ) မရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) ဟုတွာ အဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ အဘာဝေါ ဧဝ အဘာဝတာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၇။ (ခ) န ဘာဝတီတိ ဝါ အဘာဝေါ၊ တထာသဘာဝေါ ဓမ္မော။ တဿ ဘာဝေါ အဘာဝတာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၇။ အနိစ္စတာ (က)လည်းကြည့်။ (ဂ) သဝိသေ-သံဝါဝဒန္တဿ အဘာဝတာ အာပဇ္ဇတိ။ မူလ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၄၀။ အဒွါဝ (ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၄၇) လည်း ကြည့်။

အဘာဝတာစောဒနာ (ထီ) [အဘာဝတာ + စောဒနာ] အဘာဝ၏အဖြစ် – အားဖြင့် – ကို–စောဒနာခြင်း။ “ ကိလေသက္ခယော၀ နိဗ္ဗာန”န္တိ နိဗ္ဗာနဿ အဘာဝတာစောဒနာ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၃၆။

အဘာဝတာဝိသေသ (တိ) [အဘာဝတာ + ဝိသေသ] မရှိသည်၏ အဖြစ် – မရှိခြင်း – အထူး။ “အလဗ္ဘိတတ္တ”န္တိအာဒီသု ဝိယ အညဿ အဘာဝတာဝိသေသန္တိ ဧဝမာဒိကံ အနပေက္ခိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃။

အဘာဝတ္တ (န) [န+ဘာဝတ္တ] (က) ပရမတ္ထ သဘောမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ)မရှိ–သည်၏ အဖြစ်–ခြင်း။ (က) အညဿ အဘာ-ဝတ္တတ္တေ သတိ အဘာဝေါ ဟောတီတိ တတော အနညဿပိ အဘာဝတ္တံ အာပန္နန္တိ ကုသလာဒီနံ သဗ္ဗေသမ္ပိ အဘာဝတ္တာပတ္တိ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၄။(ခ) န စ အဘာဝေါ အန္တရကာရကော ဟောတိ အဘာဝတ္တာ-ယေဝ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀။

အဘာဝတ္တာပတ္တိ (ထီ) [အဘာဝတ္တ+အာပတ္တိ] ပရမတ္ထသဘော မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အဘာဝတ္တ(က)ကြည့်။

အဘာဝတ္ထ (တိ) [အဘာဝ + အတ္ထ] (က) မရှိ ခြင်းအနက်ရှိသော၊ (ခ) ချုပ်ပျောက်–ပျက်စီး–ခြင်းသဘော။ (က) အပ္ပသဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ အဘာဝတ္ထော “အပ္ပိစ္ဆော အပ္ပနိဃ္ဃော-သော”တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

အပ္ပသဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ အဘာဝတ္ထောတိ သက္ကာ ဝိညာတုံ အပ္ပဗာဓတညွ သဥ္ဇာနာမီတိအာဒီသု ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆။ ဒုဿီလောတိ ဧတ္ထ ဒု-သဒ္ဒေါ အဘာဝတ္ထော "ဒုပ္ပညော"တိ-အာဒီသု ဝိယ။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၁၃၇။ (ခ) ဟုတ္ဝာ အဘာဝတ္ထေန အနိစ္စာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၉။ အဘာ-ဝတ္ထေနာတိ သရသနိရောဓဘူတေန ဝိဒ္ဓံသန-ဘာဝေန။ သံဋီ၊၁။၇၅။

အဘာဝဒဿန (နု) [အဘာဝ + ဒဿန] မရှိခြင်းကိုပြခြင်း။ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ဝါ တိဏ္ဏမ္ပိ အာကာရာနံ အဘာဝဒဿနမေတန္တိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဒွိန္နံ ပလိဗောဓာနံ အဘာဝဒဿနေန။သာရတ္ထ၊၂။၃၇၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၁၀။

အဘာဝဒီပန (နု) [အဘာဝ + ဒီပန] မရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ ကေဿ ကဿစိ ကာရကဿ အဘာဝဒီပနေန.... ပဋိသေဓိတံ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဓမ္မဝရဿာတိ ဧတေန အညဿ ဝိသိဋ္ဌဿ အဘာဝဒီပနတော ပရိပုဏ္ဏတာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂။ဒီဋီ၊၁။၁၁။

အဘာဝဒေါသ (တိ) [အဘာဝ + ဒေါသ] မရှိခြင်းဟူသော အပြစ်ရှိသော။ ဝတ္တမာနက္ခန္ဓ-နိဿိတမဂ္ဂက္ခဏေ စ သောပါဒိသေသနိဗ္ဗာန-ဓာတုပ္ပတ္တိယာ အဘာဝဒေါသတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၉။

အဘာဝဓမ္မ (တိ) [အဘာဝ + ဓမ္မ] မရှိ–ချုပ်ပျောက် – ပျက်စီး – ခြင်း သဘောရှိသော။ ဣဒံ ပန အနိစ္စံ ဟုတ္ဝာ အဘာဝဓမ္မံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။

အဘာဝန (နု) [န+ဘာဝန] (က) မဖြစ်–မရှိ–စေခြင်း။ (ခ) မဖြစ်–မရှိ–စေအပ်သော။ (က) အဘာဝ[၁] (စ) ကြည့်။ (ခ) န အဘာဝေတဗ္ဗတာယ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ န ဘာဝီယတီတိ ဟိ အဘာဝနံ၊ န န ဘာဝေ-တီတိ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၆။

အဘာဝနာ (ထီ) [န+ဘာဝနာ] မဖြစ်စေခြင်း၊ မပွါးခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်း၊ နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ အဘာဝနာ။ (က) ပညာကို ပြီးစေသော ဘာဝနာ၏ မဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ဘာဝနာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ကာမစ္ဆန္ဒ စသော အကု-သိုလ်။ (ဂ) မေ့လျော့ခြင်း – ပမာဒ – အထူး။ အနာသေဝနာ အဘာဝနာ အဗဟု-လီကမ္မံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ အမောဟော ကုသလေသု ဓမ္မေသု အဘာဝနာယ ပဋိ-ပက္ခော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အဘာဝနာ-ယာတိ .... ပညာသာဓနာယ ဘာဝနာယ အပ္ပဝတ္တိ၊ တပ္ပဋိပက္ခဘူတာ ဝါ အကုသလာ အဘာဝနာ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။ တပ္ပဋိပက္ခဘူ-တာ အကုသလာ ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ပမာဒဝိသေသော ဝါ အဘာဝနာ။ အနုဋီ၊ ၁။၉၉။

အဘာဝနာကာရ (ပု) [အဘာဝနာ+အာကာ-ရ] အဘာဝနာ၏ အခြင်းအရာ။ အဘာဝ-နာနိဋ္ဌပ္ပဝတ္တိ-ကြည့်။

အဘာဝနာတိက္ကမ (တိ) [အဘာဝနာ+အတိ-က္ကမ]အဘာဝနာအားဖြင့် လွန်မြောက်ခြင်း။ တဿွာ ပဠမာရုပ္ပဝိညာဏဿေဝ အဘာဝနာ-တိက္ကမော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၁၁။

အဘာဝနာနိဋ္ဌပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဘာဝနာ + နိဋ္ဌာ + ပဝတ္တိ] (က) အဘာဝနာ – အဘာ-ဝနာအခြင်းအရာ – ၏ – အဆုံး – အထွတ်အထိပ် – ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) မရှိခြင်း၏ – အဆုံး – အထွတ်အထိပ် – ဖြစ်ခြင်း။ (က) အဘာဝနာသာမညေပိ ယာယ အဘာဝနာနိ-ဋ္ဌပ္ပဝတ္တိယာ အာကိဉ္စညာယတနံ ပဝတ္တမာနံ နဝတ္တဗ္ဗံ ဇာတံ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၉။ အဘာ-ဝနာနိဋ္ဌပ္ပဝတ္တိယာတိ အဘာဝနာနိဋ္ဌပ္ပဝတ္တိ-ယာ အဘာဝနာကာရဿ ဥက္ကံသပ္ပဝတ္တိယာ-တိ အတ္ထော။ (ခ) အဘာဝဿ ဝါ ဥက္ကံသပ္ပ-ဝတ္တိယာ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၆။

အဘာဝနာသာမည (န) [အဘာဝနာ + သာမည] အဘာဝနာချင်း တူသည်၏ အဖြစ်။ အဘာဝနာနိဒ္ဒေသပဝတ္တိ-ကြည့်။

အဘာဝနီယ (တိ) [န+ဘာဝနီယ] မပွါးအပ်-မချီးမွမ်းအပ်-သော၊သူ။ အပ္ပိယော စ ဟောတိ အမနာပေါ စ အဂရု စ အဘာဝနီယော စ။.... အာဝါသိကော ဘိက္ခု အဘာဝနီယော ဟောတိ။ အံ၊၂။၉၇၊၂၂၈။ အဘာဝနီယော ဟောတီတိ ဝဍ္ဎနီယော န ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။

အဘာဝပက္ခ (တိ) [အဘာဝ+ပက္ခ] အဘာဝ အသင်းအပင်း၊ မရှိ - ချုပ်ပျောက် - ပျက်စီး - သောတရားစု။ န အဘာဝပက္ခောတိ စိတ္တဿ ဝိနာသံ န ပဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀။ ယာယ ဘာဝပက္ခဿ ဗလဝဘာဝေန ပဋိစ္ဆာဒိတော ဝိယ ဟုတွာ အဘာဝပက္ခော န ပညာယတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၆၆။

အဘာဝပညတ္တိ (ထီ) [အဘာဝ + ပညတ္တိ] အဘာဝပညတ်၊ မရှိဟုသိစေခြင်း။ ဘဝေသု အဘာဝပညတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇီရ။၁၁။

အဘာဝပတိဋ္ဌာပန (န) [အဘာဝ+ပတိဋ္ဌာပန] မဖြစ်-မရှိ-ခြင်းကို တည်စေခြင်း။ သဒါ အဘာဝေါတိ န သဒါ အဘာဝပတိဋ္ဌာပနံ သမ္ဘကာလမ္ပိ နတ္ထီတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၄၁။

အဘာဝပါပကတ္တ (န) [အဘာဝ + ပါပကတ္တ] မရှိခြင်း-အဘာဝ-သို့ရောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ န ပဋိပတ္တိယာ ဝဍ္ဎိဘာဝါပတ္တိ, အဘာဝပါပကတ္တာတိ စေ။ န။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၆။)

အဘာဝပ္ပသင်္ဂ (တိ) [န+ဘာဝ+ပသင်္ဂ] ပသင်္ဂမရှိသော၊ ကပ်ငြိး- လျှဉ်းပါး- ငြင်းခုံ- ဝေဘန်- ဆင်ခြေကွန့်- ခြင်း ဖြစ်ဖွယ်မရှိသော။ ဂါမဿ ပန အရညဘာဝပ္ပသင်္ဂဘယာ ဝုတ္တန္တိ စေ? န, ဂါမူပစာရဿ အဘာဝပ္ပသင်္ဂတော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၇။ နာပိ အနညတ္တံ ရူပ္ပနသပ္ပစ္စယာဒိသဘာဝပ္ပသင်္ဂတော ပုဂ္ဂလဿေဝ အဘာဝပ္ပသင်္ဂတော စ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၆။

အဘာဝဗောဓက (တိ) [အဘာဝ+ဗောဓက] မဖြစ်ခြင်း- မရှိခြင်း- ကိုသိစေတတ်သော။ ပုဗ္ဗေ အဘာဝဗောဓကော ဟိ အတ္တလာဘော မမ္မာနံ ဥဒယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၈။

အဘာဝမတ္တ (န) [အဘာဝ+မတ္တ] (က) မဖြစ်ခြင်းမျှ၊ ဘာဝနာမဖြစ်ခြင်းမျှ။ (ခ) မရှိခြင်းမျှ၊ ကိလေသာ မရှိခြင်းမျှ။ (က) န ဟိ အဘာဝမတ္တဿ အမောဟော ပဋိပက္ခောတိ ယုဇ္ဇတိ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၉။ (ခ) န အဘာဝမတ္တံ နိဗ္ဗာနံ။ အနုဋ္ဌီ။၂။၄၇။

အဘာဝမတ္တဋ္ဌ (ပု) [အဘာဝမတ္တ + အတ္ထ] အဘာဝ - မရှိခြင်း - မျှဟူသော အနက်သဘော။ဝိညာဏဇရိယာယံ ရာဂါဒီနံ အဘာဝမတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

အဘာဝမတ္တတာ (ထီ) [အဘာဝမတ္တ + တာ] အဘာဝ-မရှိခြင်း-မျှ၏ အဖြစ်။ ယသ္မာ န နိဗ္ဗာနဿ အနုပလဗ္ဘနီယတာ, အဘာဝမတ္တတာ, ပဋိပတ္တိယာ ဝဍ္ဎိဘာဝေါ....အာပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၇။

အဘာဝမတ္တဝစန (န) [အဘာဝမတ္တ+ဝစန] အဘာဝမတ္တ - မဖြစ်ခြင်းမျှ - ဟူသော စကား။ ကုသလာနံ ဝိယ အဗျာကတာနဉ္စ အဘာဝမတ္တသမ္ဘဝါ၊ တသ္မာ အဘာဝမတ္တဝစနေန အဗျာကတဘာဝမတ္တံ ဝိယ။ မူလဋ္ဌီ။၁။၂၉။ သော စ ဝုတ္တနယေန အဘာဝမတ္တဝစနေ အာပဇ္ဇတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၈။

အဘာဝမတ္တသမ္ဘဝ (ပု) [အဘာဝမတ္တ+သမ္ဘဝ] အဘာဝမတ္တ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဘာဝမတ္တဝစန-ကြည့်။

အဘာဝယန္တ (တိ) [န+ဘာဝယန္တ] (က) မဖြစ်စေသော၊ သူ။ (ခ) မဖြစ်စေ-မပွါးစေ-

သော၊ မိမိ၏စိတ်သန္တာန်၌ အဖန်ဖန် မဖြစ်
စေသော၊သူ။ (က) ဥပနိဿယသမ္ပဒံ အဘာ-
ဝယတော၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ (ခ) ယဉ္ဟိဿ
ဘိက္ခဝေ အဘာဝယတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာ-
သဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ။ မ၊၁။၁၄။

အဘာဝယိဿ (ကြိ) ဘာဝယိဿတိ-ကြည့်။

အဘာဝဝစန (န) [အဘာဝ+ဝစန] အဘာဝ–
သဒ္ဒါ–ဟူသော စကား။ ဧတေန စ ဒဿနေန
ပဟာတဗ္ဗေသု အဘာဝဝစနေန ကာရဏ-
သိဒ္ဓိယာ ဖလသိဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၉။

အဘာဝဝဝတ္ထာပန (န) [အဘာဝ+ဝဝတ္ထာပန]
မရှိခြင်း – ပျက်စီးခြင်း – ကွယ်ပျောက်
ခြင်း – ကို – ပိုင်းခြား – မှတ်သား – ဆုံး
ဖြတ်–ခြင်း။ ဟုတွာ အဘာဝဝဝတ္ထာ-
ပနဿ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။

အဘာဝဝသူပနီတ (တိ) [အဘာဝ+ဝသ+ဥပ-
နီတ] ဆုတ်ယုတ် – ပျက်စီး – ခြင်း၏ အလို
သို့ကပ်ရောက်သော၊ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်
သော၊သူ။ န တာယတေ ဘာဝဝသူပနီတံ၊
ယော ယဝကံ ဘုဉ္ဇသိ အပ္ပသူပံ။ ဇာ၊၁။
၂၂၀။=အဘာဝဿ အဝုဍ္ဎိယာ ဝသံ ဥပနီတံ
တံ န ရက္ခတိ န ဂေါပေတိ၊ ပတိဋ္ဌာ ဟောတုံ
န သက္ကောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၆။

အဘာဝဝါဒီ (တိ) [အဘာဝ + ဝဒ + ဏီ၊
အဘာဝဝါဒ+ဤ၊ အဘာဝံ အဝိဇ္ဇမာနတံ
ဝဒတိ သီလေနာတိ အဘာဝဝါဒီ၊ အဘာ-
ဝေါတိ ဝါ ပဝတ္တော ဝါဒေါ အဘာဝဝါဒေါ၊
သော ဧတဿ အတ္ထီတိ တထာ။ မဉ္ဇူ၊၂။
၁၇၂။] (က) အဘာဝကို – ဆိုလေ့ –
ယူလေ့ – ရှိသော၊သူ။ (ခ) အဘာဝဟူ
သော–အယူ – ဝါဒ – ရှိသော၊သူ။ အပိ
စာယံ အဘာဝဝါဒီ ဧဝံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။အနုဋီ၊
၂။၄၇။ ရူပလောကေ ဂန္ဓာဒီနံ အဘာဝဝါဒိ-
မတမ္ပိ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၆။ အဘာဝတာ-
စောဒနာ·လည်း ကြည့်။

အဘာဝဝိဘာဝန (န) [အဘာဝ + ဝိဘာဝန]
မရှိခြင်းကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဂန္ဓာယတနာဒီနံ
အဘာဝဝိဘာဝနံ န ဟောတိ။ အနုဋီ၊၂။
၁၂၁။

အဘာဝဝိဘာဝနာကာရ (ပု) [အဘာဝ +
ဝိဘာဝန+အာကာရ] မရှိခြင်းကို ထင်ရှားပြ
ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ တံတံ အတ္တပညတ္တိယာ
ဥပါဒါနဘူတာနံ အဘာဝဝိဘာဝနာကာရေန
ပဝတ္တမာနာနံ ရူပဓမ္မာနံ သမူဟံ ဥပါဒါယ။
အနုဋီ၊၃။၉၁။

အဘာဝသံသူစက (တိ) [အဘာဝ+သံသူစက]
မဖြစ်ခြင်း–မရှိခြင်း–ကို ကောင်းစွာပြတတ်
သော။ အစ္စန္တံ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အဘာဝ-
သံသူစကေဟိ (အဘာဝသူစကေဟိ) ဉာဏ-
သမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇကေဟိ စ သမ္ဗုဒ္ဓ-
ဝိသုဒ္ဓဘာဝေဟိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၆။

အဘာဝသမုဒယ (ပု) [အဘာဝ + သမုဒယ]
မဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ (ဝေဒနာသို့အစဉ်
လိုက်၍ ဤမှ ထိုမှ တပြောင်းပြန်ပြန် လှည့်
လည်ခြင်း၏ မဖြစ်ကြောင်း။ ဝေဒနံ အဇ္ဈ-
ဝါသယိ-အဖွင့် ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇-ကြည့်။) ဝေဒနံ
အဓိဝါသေသိ အဘာဝသမုဒယော ကတော
သုဋ္ဌု ပရိညာတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။

အဘာဝသမ္ပာပကဘာဝ (ပု) [အဘာဝ+သမ္ပာ-
ပက + ဘာဝ] မရှိခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်
သည်၏အဖြစ်။ ခန္ဓာနံ အဘာဝသမ္ပာပက-
ဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။

အဘာဝသာဓက (တိ) [အဘာဝ + သာဓက။
ထီ၌ အဘာဝသာဓိကာ။] မရှိခြင်းကို ပြီးစေ
တတ်သော။ ဒဝါဒီနမ္ပိ အဘာဝသာဓိကာယ
ပဟာနသမ္ပဒါယ အရဟတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။
မ၊ဋီ၊၂။၇။မ၊ဋီ၊၃။၇-၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၁။

အဘာဝသာဓန (န) [အဘာဝ+သာဓန] (က)
မရှိခြင်းကို ပြီးစေခြင်း။ (ခ) ပရမတ္ထသဘာဝ

မဟုတ်သည်ကို ပြီးစေခြင်း။ (က) တသ္မာ နိဗ္ဗာနဿ အဘာဝသာဓနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၇။ (ခ) န သဗ္ဗေသံ အဘာဝသာဓနတ္ထံ။ မူလဋီ၊၁။၃၅။

အဘာဝသာမည (န) [အဘာဝ + သာမည] အဘာဝ – မရှိခြင်း – သာမန်၊ အဘာဝ – မရှိခြင်း – ချင်းတူသည်၏အဖြစ်။ ကေဘာ-ဝေါပိ စဿ အသဘာဝတာယ ဧဝ ဝတ္တုံ န သက္ကာတိ စေ? န, အဘာဝသာမညတော။ အနုဋီ၊၂။၄၀။

အဘာဝသူစက (တိ) [အဘာဝ + သူစက] မဖြစ်ခြင်း – မရှိခြင်း – ကို ပြတတ်သော။ အဘာဝသံသူစက-ကြည့်။

အဘာဝသူစန (န) [အဘာဝ+သူစန] မရှိခြင်းကိုပြခြင်း။ အဘိနန္ဒနာဒီနံ အဘာဝသူစနေန ဖလူပစာရတော....မဂ္ဂဖလံ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၇။

အဘာဝါကာရ (ပု) [အဘာဝ + အာကာရ] အဘာဝ၏အခြင်းအရာ၊မရှိ – ချုပ်ပျောက် – ပျက်စီး – ခြင်း၏ အခြင်းအရာ၊ မရှိ – ချုပ်ပျောက် – ပျက်စီး – သော အခြင်းအရာ။ အနိစ္စာတိအာဒီသု ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန အနိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ ဟုတွာ အဘာဝါကာရေနာတိ ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇ-မာနာ ပစ္စယသာမဂ္ဂိယာ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပုန ဘင်္ဂုပဂမနတော ဥဒ္ဓံ အဘာဝါကာရေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ တဿ ယော ဟုတွာ အဘာ-ဝါကာရော၊ တံ အနိစ္စလက္ခဏံ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ အနိစ္စ, အနိစ္စာကာရ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘာဝါဓိဂမ (ပု) [အဘာဝ + အဓိဂမ] မရှိခြင်း–သုခဝေဒနာ၏မရှိခြင်း – ကိုရခြင်း။ ဝိပရိဏာမတော အဘာဝါဓိဂမေန သုခနိ-ရောဓကန္ခဏမတ္တေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၄။

အဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [အဘာဝ + အာပတ္တိ] အဘာဝသို့ရောက်ခြင်း၊ ပရမတ္ထသဘာဝ – မဟုတ်သည်သို့ – မှတပါးသော ပညတ်သို့ – ရောက်ခြင်း။ သာ ပန အဘာဝါပတ္တိယံ ဧဝ အဋ္ဌောဂဓာ နာနတ္တာဘာဝစောဒနာသာ-မညေန။ အနုဋီ၊၁။၃၃။

အဘာဝါဝဗောဓ (ပု) [အဘာဝ + အဝဗောဓ] (က) မရှိခြင်းကိုသိခြင်း။ (ခ) မရှိ – ချုပ်ပျောက် – ပျက်စီး – ခြင်းကို သိခြင်း။ (က) ကာရကဿ အဘာဝါဝဗောဓတော အတ္တဒိဋ္ဌိ ပဇဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၀။ (ခ) အနိစ္စလက္ခဏံ ပါကဋံ ဟောတိ ဟုတွာ အဘာဝါဝဗောဓတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အဘာဝါသမ္ဘဝ (ပု) [အဘာဝ + အသမ္ဘဝ] အဘာဝ – မရှိခြင်း – ၏မဖြစ်သင့်ခြင်း။ တေသံ အဘာဝါသမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၃၉။

အဘာဝိတ (တိ) [န + ဘာဝိတ] မဖြစ်စေအပ် – မပွါးစေအပ် – သော။ (က) ဘာဝနာ၏အစွမ်းအားဖြင့် မဖြစ်စေအပ်သော။ (ခ) လောကုတ္တရာဘာဝနာမှ ကင်းသော။ (က) ယံ ဧဝံ အဘာဝိတံ အကမ္မနိယံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။၄။ အဘာဝိတန္တိ အဝဍ္ဎိတံ ဘာဝ-နာဝသေန အပ္ပဝတ္တိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဧဝံ အဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတိ။ ဓမ္မ။ ၁၄။ အဘာဝိတန္တိ....ဘာဝနာယ ရဟိတတ္တာ အဘာဝိတံ စိတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ နနု စ တထာဂတဿ အဘာဝိတော ဝါ မဂ္ဂေါ....နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သီလသမ္ပဒါ စိတ္တသမ္ပဒါ ပညာသမ္ပဒါ အဘာဝိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၅၀။ ယဿ ကဿစိ ဘိက္ခဝေ ကာယဂတာ-သတိ အဘာဝိတာ အဗဟုလီကတာ။ မ၊၃။ ၁၃၆။ ယဿ ကဿစိ ဘိက္ခုနော မေတ္တာ-စေတောဝိမုတ္တိ အဘာဝိတာ အဗဟုလီက-တာ။ သံ၊၁။၄၅၅။ (ခ) အဘာဝိတန္တိ

လောကုတ္တရဘာဝနာရဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၆၆။

အဘာဝိတကာယ (တိ) [န + ဘာဝိတကာယ] ပွါးအပ်သော ကာယဘာဝနာမရှိသော၊သူ။ (က) ကိုယ်ကို အနိစ္စ, အသုဘစသော အခြင်း အရာအားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုသော ကာယာနု-ပဿနာခေါ် ကာယဘာဝနာမှ ကင်းသော၊ သူ။ (ခ) ပွါးအပ်သောပဥ္စဒွါရိက ကာယမရှိသော၊ စက္ခုစသော ဣန္ဒြေကို စောင့်စည်းခြင်း – ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ – မရှိသော၊သူ။ (ဂ) ကိုယ်ကို အနိစ္စ, အသုဘ စသည်တို့၏ အဖြစ်အားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုသော– ကာယ-ဘာဝနာ – ဝိပဿနာ – မရှိသော၊ သူ။ (က) ဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော အဘာဝိတကာ-ယော ဟောတိ အဘာဝိတသီလော အဘာ-ဝိတစိတ္တော။ အံ၊၁။၂၅၁။ အဘာဝိတကာ-ယောတိအာဒီဟိ ကာယဘာဝနာရဟိတော ဝဋ္ဋဂါမီ ပုထုဇ္ဇနော ဒဿိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။ (ခ) ဘိက္ခူ အဘာဝိတကာယာ အဘာဝိတသီလာ။ သံ၊၂။၃၂၉။=အဘာ-ဝိတပဥ္စဒွါရိကကာယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (ဂ) အဘာဝိတကာယော စ ဟောတိ အဘာ-ဝိတစိတ္တော စ။ မ၊၁။၃၀၁။ ကထဉ္စ အဂ္ဂိဝေ-သန အဘာဝိတကာယော စ ဟောတိ အဘာဝိတစိတ္တော စ။ မ၊၁။၃၀၂။

အဘာဝိတကာယဂတာသတိ (တိ) [အဘာဝိ-တ + ကာယဂတာသတိ] မပွါးအပ်သော ကာယဂတာသတိရှိသော၊သူ။ ဝေ အဘာဝိ-တကာယဂတာသတိံ ပုဂ္ဂလံ အလ္လမတ္တိက-ပုဉ္ဇာဒီဟိ ဥပမေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

အဘာဝိတကာယတာ (ထီ) [အဘာဝိတကာ-ယ+တာ] ပွါးအပ်သော ကာယဘာဝနာ မရှိသည်၏အဖြစ်။ ဖုဋ္ဌံ ဒုက္ခံ အဘာဝိတကာ-ယတာယ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ ပါကတိန္ဒြိယာ အဘာဝိတ-ကာယတာယ ဂါမဒါရကာ ဝိယ ပကတိဘူ-တဣန္ဒြိယာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၃။

အဘာဝိတကာလ (ပု) [အဘာဝိတ+ကာလ] မပွါးအပ်သော – အချိန် – ကာလ။ နတ္ထိ မယှံ ပုဗ္ဗေန အဘာဝိတကာလေန သဒ္ဓိံ အပရံ ဘာဝိတကာလေ ဝိသေသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၇။

အဘာဝိတစိတ္တ (တိ) [အဘာဝိတ + စိတ္တ] ပွါးအပ်သော – စိတ္တဘာဝနာ – မရှိသော၊သူ။ အဘာဝိတကာယ-ကြည့်။

အဘာဝိတဈာန (တိ) [အဘာဝိတ + ဈာန] ဖြစ်စေအပ်–ပွါးအပ်–သော ဈာန်မရှိသော၊ သူ။ အဘာဝိတဈာနာ ဟေဋ္ဌာ နိဗ္ဗတ္တမာနာ ကာမာဝစရသုဂတိယံယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ န ဒုဂ္ဂ-တိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။

အဘာဝိတတာ (ထီ) [အဘာဝိတ+တာ] မဖြစ်စေအပ်– မပွါးအပ် – သေးသည်၏အဖြစ်။ ဝိပဿနာယ အဘာဝိတတာယ အဝိက္ခမ္ဘိတ-တာယ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ သပတ္တေဟိ ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ ဌပနာယ အာကဍ္ဎိယတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။

အဘာဝိတတ္တ[၁] (န) [အဘာဝိတ+တ္တ] မဖြစ်စေအပ်–မပွါးအပ်–သေးသည်၏ အဖြစ်။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ အဘာဝိတတ္တာ စိတ္တဿ။ မ၊၁။၃၀၀။ "အဘာဝိတတာ"တိဿ ဝစနီယံ။ သံ၊၂။၁၂၅။ အံ၊၂။၄၉၃။ ယာ ပန မဂ္ဂဿ အဘာဝိတတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ကေစတုပဥ္စဝေါ-ကာရဘာဝေသု....ဇောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အဘာဝိတတ္တ[၂] (တိ) [န + ဘာဝိတ + အတ္တ[၁]] (ကာယဘာဝနာစသည်ဖြင့်)ပွါးအပ်သော– ကိုယ်–စိတ် – မရှိသော၊သူ။ ယသ္မာ တံ အဘာဝိတတ္တာနံ ဩသီဒါပနဋ္ဌေန မလီနဘာ-ဝကရဏေန စ ပင်္ကော ကဒ္ဒမော....အဝေ-ဒယုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

အဘာဝိတတ္တတာ (ထီ) [အဘာဝိတတ္တ[၂]+တာ] (ကာယဘာဝနာ စသည်ဖြင့်) ပွါးအပ်သော စိတ်မရှိသောသူ၏အဖြစ်။ ယွာယံ လောကော ကေနစိ ဒုက္ခဓမ္မေန ဖုဋ္ဌော အဘာဝိတတ္တတာယ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အဘာဝိတပည (တိ) [န + ဘာဝိတ + ပညာ] ပွါးအပ်သော ဘာဝနာပညာမရှိသော၊သူ။ အဘာဝိတကာယ-ကြည့်။

အဘာဝိတဘာဝန (တိ) [အဘာဝိတ+ဘာဝ-နာ] ပွါးအပ်သော ဘာဝနာမရှိသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ အဘာဝိတဘာဝနော အာဒိကမ္မိကော ယောဂါဝစရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။ အဘာဝိတဘာဝနော ဈာနာဘိညာ-သု အကတာဓိကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။

အဘာဝိတမဂ္ဂ (တိ) [န+ဘာဝိတမဂ္ဂ] ပွါးအပ်သော မဂ်မရှိသော၊သူ။ အဘာဝိတမဂ္ဂဿ စ ယတ္ထ အနုသယော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မဂ္ဂေ ဘာဝိ-တေ တတ္ထေဝ သော ပဟီနော နာမ ဟော-တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ အဘာဝိတမဂ္ဂဿ ဟိ ဂရဟိတဗ္ဗတာ နာမ သိယာ, န ဘာဝိတ-မဂ္ဂဿ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။

အဘာဝိတမရဏ (တိ) [န+ဘာဝိတ+မရဏ] ပွါးအပ်သော – သေခြင်းတရား – မရဏာ-နုဿတိ–မရှိသော၊သူ။ အဘာဝိတမရဏာ သတ္တာ.... မရဏသမယေ ဘယံ သန္တာသံ သမ္မောဟံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၁။ အဘာဝိတမရဏာတိ အဘာဝိတမရဏာ-နုဿရဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။

အဘာဝိတသဒ္ဓါဒိဗလတာ (ထီ) [န + ဘာဝိတ +သဒ္ဓါဒိဗလ+တာ] ပွါးအပ်သော သဒ္ဓါ စသော အားမရှိသောသူ၏အဖြစ်။ အဘာ-ဝိတသဒ္ဓါဒိဗလတာယ ဒုဗ္ဗလနာမကာယာ ပုဂ္ဂလာ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၀။

အဘာဝိတသီလ (တိ) [န+ဘာဝိတ+သီလ] ပွါးအပ်သော သီလဘာဝနာ မရှိသော၊သူ။ အဘာဝိတကာယ-ကြည့်။

အဘာဝိတိဒ္ဓိပါဒ (တိ) [န + ဘာဝိတ + ဣဒ္ဓိ-ပါဒ] ပွါးအပ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်မရှိသော၊သူ။ သုခလဟုသညာယ သမ္ပာဒိတတ္တာ အဘာဝိ-တိဒ္ဓိပါဒါနံ ဝိယ ဒန္ဓံ အဝတ္တိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၇။

အဘာဝီ (တိ) [န + ဘာဝီ (=ဘူ + ဏီ)] မရှိ–ချုပ်ပျောက်–ပျက်စီး–ခြင်း–အလေ့–သဘော–ရှိသော။ နနု အနိစ္စာ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဟုတွာ အဘာဝိနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။

အဘာဝူပနယန (န) [အဘာဝ + ဥပနယန] မရှိခြင်းသို့ – ဆောင်ခြင်း – ရောက်ခြင်း။ စေ စောဒကော သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဘာဝူပနယနံ ပဿမ္ဘနန္တိ အဓိပ္ပါယေန စောဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။

အဘာဝေတဗ္ဗ (တိ) [န + ဘာဝေတဗ္ဗ] မဖြစ်စေအပ်သော။ အဓမ္မော အနိယျာနိကော အဘာဝေတဗ္ဗော နာမ အာပဇ္ဇေယျ။ နေတ္တိ၊ ဝိဘာ။၁၇၃။

အဘာဝေတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘာဝေတဗ္ဗ+တာ] မဖြစ်စေအပ် – မပွါးအပ် – အာရုံ မပြုအပ် – သည်၏ အဖြစ်။ အဘာဝေတဗ္ဗတာယ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၆။ ဆသု ပုဂ္ဂလေသု အဘာဝေတဗ္ဗတာယ ကာရဏံ ဒဿေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၅။

အဘာဝေတိ (ကြိ ?၊ကာ၊ကြိ ? နာမ၊ ကြိ၊ ?) [အ+ဘူ+ဏေ+တိ ?။ အဘာဝံ + ဧတိ ?။ အဘာဝ+ဏေ+တိ ? ။] မရှိခြင်းသို့ရောက်စေ၏၊ မရှိခြင်းကိုပြု၏၊ ပျောက်ကွယ်စေ၏။ အညေဝ ဝိညာဏံ အဘာဝေတိ ဝိဘာဝေတိ အန္တရဓာပေတိ "နတ္ထိ ကိဉ္စိ"တိ ပဿတိ။ စူဠနိ၊၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၈။ အဘာဝေတိ

အဘာဝံ ဂမေတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၈။ အဘာဝေတီတိ ဝိနာသေတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ အဘာဝေတီတိ အဘာဝံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။

အဘာဝေတွာ[1] (ကြိ၊ဝိ) [န + ဘာဝေတွာ] မဖြစ်စေမူ၍။ အဟံ ဟိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ အဘာဝေတွာ သမထဝိပဿနံ အဝဍ္ဎေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅-၆။

အဘာဝေတွာ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အ+ဘာဝေတွာ။ အကာရော နိပါတမတ္တံ။] ဖြစ်စေ၍၊ ပွါး၍။ အာဘာဝေတွာ (ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၅) ကြည့်။

အဘာဝေသိ (ကြိ) အာဘာဝေသိ(ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄-၁၅၅) ကြည့်။

အဘာသန (န) [န+ဘာသန] မပြောဆိုခြင်း။ သော ဣမိနာ ကာရဏေန ဥဂ္ဃတဝါစာယ အဘာသနံ ဇနော ဇာနာတု။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

အဘာသနေယျ (တိ) [န + ဘာသနေယျ] မပြောဆိုအပ်သော၊သူ။ မဏ္ဍဗျ ဘာသိ ယမဘာသနေယျံ။ ဇာ၊၁။၂၁၁။ သော ဝစသာ ပရိဘာသတိ အညံ အဘာသနေယျမ္ပိ ပုဂ္ဂလံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အဘာသန္တ (တိ) [န+ဘာသန္တ] မပြော–မဆို–သော၊သူ။ အဘာသန္တော အကရောန္တော တာယ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ပဒုဋ္ဌမာနသတာယ တိဝိဓံ မနောဒုစ္စရိတံ ပူရေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အဘာသမာန (တိ) [န+ဘာသမာန]မပြော–မဆို–သော၊ သူ။ အနိဋ္ဌမာနေ ကာယေန အဘာသမာနေ ဝါစံ။ မ၊၁။၁၃၂။ နာဘာသမာနံ ဇာနန္တိ၊....ဘာသမာနဉ္စ ဇာနန္တိ။ သံ၊၁။၄၆၈။အံ၊၁။၃၆၁။ဇာ၊၂။၁၄၈။နာဘာသမာနန္တိ န အကထေန္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

အဘာသိတ (တိ) [န+ဘာသိတ] မပြော–မဆို–မဟောကြား–အပ်သော။ အဘာသိတံ အလပိတံ တထာဂတေန။ဝိ၊၃။၅၀၂။ အံ၊၁။၁၉။ အံ၊၃။၃၁၄။ ကထံ နု ကထာနံ အဘာသိတာနံ။ ဇာ၊၁။၂၀၄။ တယော သတိပဋ္ဌာနာ....နဝင်္ဂီကော မဂ္ဂေါတိ ဣဒံ အဘာသိတံ အလပိတံ တထာဂတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

အဘာသိတပုဗ္ဗ (တိ) [အဘာသိတ + ပုဗ္ဗ] ရှေးက မပြောဆိုအပ်သော၊ မပြောဆိုဘူးသော။ မယာ သာမိကဿ သန္တိကေ အဘာသိတပုဗ္ဗံ ဂုယှံ ဘာသိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။

အဘာသိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဘာသိတဗ္ဗ] မပြောမဆိုအပ်သော။ အဘာသိတဗ္ဗံ ဘာသန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။)

အဘာသိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘာသိတဗ္ဗ+တာ] မဟောအပ်–မဆိုအပ် – သည်၏ အဖြစ်။ အနာဘဋ္ဌတာ-ကြည့်။

အဘာသိတဗ္ဗဝါစာ (ထီ) [အဘာသိတဗ္ဗ + ဝါစာ] မပြော–မဆို–အပ်သောစကား။ သဗ္ဗတ္ထ အဘာသိတဗ္ဗဝါစံ ဘာသတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။

အဘိ (ဗျ) [န+ဘာ+ဣ] ဓာတ်, နာမ်တို့၏ အနက်သို့ ကပ်၍ စီရင်တတ်သော ဥပသာရ ပုဒ် ၂၀-တို့တွင် တပုဒ်။ (၁) လွန်သော၊ ကျော် – သာ – ပို – လွန်သော=အတိ= အတိက္ကန္တ။ အဘိက္ကန္တ, အဘိက္ကန္တတရ, အဘိဇာတ, အဘိရူပ-တို့ကြည့်။ (၂) သာ လွန် – မွန်မြတ်, ထူးတွေ – ဆန်းကြယ် သည်၏ အဖြစ်=အတိရေက။ အဘိဓမ္မ-ကြည့်။ (၃) လွန်ကဲ–ထူးခြား–မြင့်မြတ်–သော=အဓိက။ အဘိညာ, အဘိရူပ, အဘိနိဝိဋ္ဌ-တို့ ကြည့်၊ အဘိက္ကန္တ-လည်း ကြည့်။ (၄) အလွန် – နှစ်သက်ဖွယ်–ကောင်းမွန်, စင်ကြယ် – သော = အဘိက္ကန္တ = ဝိသုဒ္ဓ။ အဘိစေတ, အာဘိစေတသိက-တို့ ကြည့်။

(၅) ပျို့မျှစ်—နုနယ်—ငယ်—သော=အဘိနဝ။ အဘိယောဗ္ဗန-ကြည့်။ (၆) ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်=အဘိဗျတ္တ=ပါကဋ။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ-ကြည့်။ (၇) နှိပ်စက်—လွှမ်းမိုး—ခြင်း = အဘိဘူတ = အဘိဘဝန။ အဘိအာစိက္ခတိ, အဘိနိသီဒတိ, အဘိယာတုကာမ, အာဘိဒေါသိက-တို့ ကြည့်။ (၈) ရနိုး—ရောက်နိုး—အထင်ကြီး—ခြင်း၊ လွန်ကဲ—ခက်ထန်—သော—အဓိ—မာန်။ အဘိဝဒတိ-ကြည့်။ (၉) ရှေးရှု—တူရူ—တိုက်ရိုက်—မျက်မှောက်=အဘိမုခ။ အဘိဇာနိတဗ္ဗ, အဘိနန္ဒတိ, အဘိနိဝိသတိ, အဘိသမယ, အဘိဟရတိ-တို့ ကြည့်။ (၁၀) အလွန်မွေ့လျော်သည်၏ အဖြစ်=အဘိရတိ။ အဘိနိဝိသတိ-ကြည့်။ (၁၁) ရှေးရှုဆောင်ယူခြင်း=အဘိဟာရ။ အဘိနိမန္တတိ-ကြည့်။ (၁၂) မဟုတ်မမှန်သည်၏ အဖြစ် = အဘူတ။ အဗ္ဘက္ခာန, အဗ္ဘာစိက္ခတိ-တို့ ကြည့်။ (၁၃) ရှိသေ—လေးမြတ်—ခြင်း=အာဒရ။ အဘိဝါဒေတိ, အဘိဝါဒေတဗ္ဗ-တို့ ကြည့်။ (၁၄) အဦး၊ အစ၊ ဦးစွာ အစ=အာရမ္ဘ။ အဘိဒေါသ, အဘိဒေါသကာလကတ, အဘိဒေါသဂတ-တို့ ကြည့်။ (၁၅) ဤသို့သော — တစုံတခုသော — အထူးသို့ရောက်သည်ကို ပြောကြားခြင်း၊ ဤသို့အားဖြင့် အထူးဖြစ်သည်ကိုပြောကြားခြင်း=ဣတ္ထမ္ဘူတချာန, အဗ္ဘုဂ္ဂတ-ကြည့်။ (ဤအနက်နှင့် ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်တို့ကို သာရတ္ထ၊၁။ ၂၁၄-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉-၂၀။ မောဂ်၊ ၂။၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၉၄-၅။ မောဂ်၊ သျ၊ နှာ-၁၇၇-၈၃-တို့၌ ကြည့်။) (၁၆) မြတ်သော=ဥတ္တမ။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတ, အဘိသမာစာရ-တို့ ကြည့်။ (၁၇) အထက်၌ ပြုခြင်းအမှုအရာ၊တက်ခြင်း=ဥဒ္ဓကမ္မ။ အဘိရူဟတိ, အဘိရူဟမာန, အဘိရူဟိယ-တို့ ကြည့်။ (၁၈) နီး—ကပ်—ချဉ်းကပ်—ခြင်း =ဥပ။ အဘိဟာရယတိ-ကြည့်။ (၁၉) အထက်၊ အထက်နေရာ=ဥပရိ။ အဘိနိသီဒတိ-ကြည့်။ (၂၀) မွန်မြတ်သော=ဥဠာရ။ အဘိရူပ-ကြည့်။ (၂၁) ရုန့်ရင်း—ကြမ်းတမ်း—သော = သြဠာရိက။ အဘိဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၂၂) ကောင်းမြတ် — ပူဇော်အပ်—သော= ကလျာဏ=ပူဇိတ။ အဘိဓမ္မ-ကြည့်။ (၂၃) အမျိုး,အနွယ်,ဇာတ်=ကုလ=ဝံသ=ဇာတိ။ အဘိဇာတိ-ကြည့်။ အဘိဇန (ခန်။၃၃၂) လည်း ကြည့်။ (၂၄) လွှမ်းမိုး—သာလွန်—၍ ဖွားမြင်လာသော—သူ—အမျိုးကောင်းသား=ကုလီန။ အဘိဇာတ-ကြည့်။ (၂၅) ပိုင်းခြားအပ်သော,ရောရှက်ခြင်း ကင်းသော =ပရိစ္ဆိန္န=သင်္ကရဝိရဟ။ အဘိဓမ္မ, အဘိဝိနယ-တို့ကြည့်။ (၂၆) ရှေ့—အရပ်—မျက်နှာစာ—နေရာ=ပုရ။ အဘိက္ကမ,အဘိက္ကမတိ-တို့ ကြည့်။(၂၇) ပူဇော်အပ်—ပူဇော်ထိုက်—သော၊ သူ=ပူဇိတ။ အဘိရာဇ-ကြည့်။ (၂၈) လွန်ကဲ, ထက်သန်, အားရှိသော = ဘုသ။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတိ-ကြည့်။ (၂၉) မှတ်ကြောင်း၊ မှတ်ကြောင်း အခြင်းအရာ = လက္ခဏ။ အဘိညာတ-ကြည့်။ (၃၀) ရှိခိုး,ဦးညွတ်—ချီးမွမ်း — ထောမနာ — ခြင်း = ဝန္ဒနာ။ အဘိဝန္ဒတိ-ကြည့်။ (၃၁) ပြားသော အနက်တို့ကို နှံ့စေခြင်းငှါ နှစ်ကြိမ်ဆိုခြင်း=ဝိစ္ဆာ။ ရုက္ခံ ရုက္ခံ အဘိဝိဇ္ဇောတတေ စန္ဒော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၆၅။ ရုက္ခံ ရုက္ခမဘိတိဋ္ဌတိ။ မောဂ်၊၂။၈။ ဒုတိယအုပ် အနု (၂၅) လည်း ကြည့်။ (၃၂) ထူး—ထူးခြား—ထူးဆန်း—ထူးမြတ် — သော = ဝိသိဋ္ဌ။ အဘိဇာတ, အဘိဇာနာတိ, အဘိနိက္ခမ-တို့ကြည့်။ (၃၃) မိမိ၏ ပင်ကို (ပုံ,သဏ္ဌာန်, အချိုးအစား) သဘောရှိသည်၏အဖြစ်၊ သင့် — တော် — လျော် — လျောက်ပတ် — သည်၏ အဖြစ်= သာရုပ္ပ=အနုစ္ဆဝိက။ အဘိရူပ-ကြည့်။ (၃၄) ကောင်းမွန်—သင့်တင့်—သော=သု=သုဋ္ဌု။

အဘိဂဇ္ဇိ, အဘိဇာတ, အဘိနိဝဇ္ဇေတိ, အဘိရူပ-တို့ ကြည့်။ (၃၅) အောက် (အရပ်မျက်နှာ)၏ အဖြစ်=ဟေဋ္ဌာ။ အဘိလမ္ဗန္တ-ကြည့်။ (၃၆) ဥပသာရ (ပုဒ် ပြည့်ရုံ, ပုဒ်တန်ဆာဆင်ရုံ)မျှ=ဥပသဂ္ဂမတ္တ။ အဘိဇာတ, အဘိလက္ခိတ, အဘိသညာနိရောဓ-တို့ ကြည့်။

အဘိအည်သု (ကြိ) အဘိဇာနာတိ-ကြည့်။

အဘိအညာသိံ (ကြိ) အဘိဇာနာတိ-ကြည့်။

အဘိအဒ္ဓရတ္တ (တိ) [အဘိ + အဒ္ဓရတ္တ] သန်းခေါင် – အစ – အဦး၊ သန်းခေါင်ဦး။ အဘိဒေါအဒ္ဓရတ္တ-ကြည့်။

အဘိအာဂတ (တိ) [အဘိ+အာဂတ] ရှေးရှု – မျက်မှောက် – ရောက်လာသော၊ သူ၊ ဧည့်သည်၊ အာဂန္တု။ အဗ္ဘာဂတ-ကြည့်။

အဘိအာစိက္ခတိ (ကြိ) အဗ္ဘာစိက္ခတိ-ကြည့်။

အဘိအာယတ (တိ) [အဘိ+အာယတ] အလွန်ရှည်လျားသော။ ဒီဃောဟိ အဘိအာယတဝစနပ္ပဗန္ဓဝဏ္ဏေဟိ သုတ္တေဟိ လက္ခိတဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၆။

အဘိအာဟတ (တိ) [အဘိ + အာဟတ] အလွန် – ပြင်းစွာ – နှိပ်စက်အပ်သော။ အဗ္ဘာဟတ-ကြည့်။

အဘိဥဂ္ဂစ္ဆန္တ (တိ) [အဘိ+ဥဂ္ဂစ္ဆန္တ] ရှေးရှုတက်လာသော။ အဗ္ဘုဒ္ဒယန္တ-ကြည့်။

အဘိဥဂ္ဂစ္ဆိ (ကြိ) အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဘိဥဒ္ဒုနန္တ (တိ) [အဘိ+ဥဒ္ဒုနန္တ] အလွန်–လှုပ်–ခါ–သော၊သူ။ အဗ္ဘုဒ္ဒုနန္တ-ကြည့်။

အဘိဥပဂတ (တိ) [အဘိ+ဥပဂတ] လွှမ်းမိုး၍ ကပ်ရောက်အပ်သော။ အဗ္ဘာပန္န(၄) ကြည့်။

အဘိဥယျာတ (တိ) [အဘိ+ဥယျာတ] ရှေးရှု – တဖက်ရန်သူ စစ်တပ်သို့ရှေးရှု – ထွက်သော၊ စစ်တိုက်ထွက်သော၊သူ။ အဗ္ဘုယျာတ-ကြည့်။

အဘိဥယျာသိ (ကြိ) အဗ္ဘုယျာတိ-ကြည့်။

အဘိတေဇ္ဇ (တိ) [အဘိ+တေဇ္ဇ] ရှေးရှုရောက်စေအပ် – သွင်းအပ် – ခေါ်ယူအပ်–လက်ခံအပ်–သော။ (၁) အဗ္ဘာနကံ အားဖြင့် သွင်းအပ်သော၊သူ။(၂)ခေါ်သွင်းအပ်သော၊သူ။ အဗ္ဘေတဗ္ဗ-ကြည့်။

အဘိဩကိရိံ (ကြိ) အဗ္ဘောကိရတိ-ကြည့်။

အဘိကင်္ခတိ (ကြိ) [အဘိ + ကခ် + အ + တိ] အလိုရှိ၏၊တောင့်တ – နှစ်သက် – ၏။ဂေဟာနုလောမာနိ ယဒါဘိကင်္ခတိ။ ဒီ၊၃။၁၂၈၊၁၃၄။ ဥဒုက္ခလံ ဘိကင်္ခတိ။ ဇာ၊၁။၈၇။(=ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆)။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃-တို့လည်း ကြည့်။) **အဘိကင်္ခိ**—ဇာ၊၁။ ၂၆၈။ မူလဋီ၊၁။၁၆၈။ **အဘိကင်္ခိသိ**—ဇာ၊၁။ ၂၆၇။ ဇာ၊၂။၁၇၈။ **အဘိကင်္ခါမိ**—သုတ္တနိ။၃၃၁။ ဇာ၊၁။ ၂၀၂။ စူဠနိ။၉၀။ **အဘိကင်္ခေယျ**—အံ၊ဋီ၊၂။၅၇။

အဘိကင်္ခန (နပ၊ထီ) [အဘိ+ကခ်+ယု] အလိုရှိခြင်း၊ တောင့်တခြင်း၊ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ ရူပါဒိဝိသယာနံ အဘိကင်္ခနေန ဂိဒ္ဓေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၁။ ဥပပတ္တိဘဝေ နိကာမနာ.... ဥပပတ္တိဘဝေ အဘိကင်္ခနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၉။

အဘိကင်္ခနသဘာဝ (တိ) [အဘိကင်္ခန + သဘာဝ] အလွန် – လိုချင် – တောင့်တ – နှစ်သက်–ခြင်းသဘောရှိသော။ အဘိကင်္ခနသဘာဝေန အဘိဂိဇ္ဈနေန ဂိဒ္ဓါ (ဂိဒ္ဓေါ)။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၂။

အဘိကင်္ခနာကာရ (ပု) [အဘိကင်္ခန + အာကာရ] လိုချင်–တောင့်တ–နှစ်သက်–ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ သာတသုခေ သန္တသုခေ စ

ဂိဇ္ဈနာကာရေန အဘိကခ်နာကာရေန။အနုဋီ၊ ၃။၁၉၉။

အဘိကခ်န္တ (တိ) [အဘိ+ကခ်+အ+အန္တ။သိဒ္ဓ အဘိကခ်န္တိ။]လိုချင်–တောင့်တ–နှစ်သက်–သော၊သူ။ တသ္မာ ဟိ အတ္တကာမေန၊ မဟတ္တမဘိကခ်တာ။ သံ၊၁။၁၄၂။ အံ၊၁။ ၃၂၉။ မဟန္တဘာဝံ ပတ္ထယမာနေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ပဏီတရူပံ အဘိကခ်တာ မုနိ။ ဝိမာန။၉၅။ အဘိကခ်တာတိ ဣစ္ဆန္တေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၄။ အမတံ အဘိကခ်န္တံ၊ ကတံ ကတ္တဗ္ဗတံ မယာ။ ထေရ။၂၇၆။ အဘိကခ်န္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

အဘိကခ်မာန (တိ) [အဘိ+ကခ်+အ+မာန] (က) လိုချင်–တောင့်တ–နှစ်သက်–သော၊သူ။ (ခ) အလွန်–လိုချင်–တောင့်တ–သော၊သူ။ (က) ဒဠှပ္ပဟာရံ အဘိကခ်မာနော။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ အဘိကခ်မာနာ ဣစ္ဆမာနာ သာဒိယမာနာ ပတ္ထယမာနာ ပိဟယမာနာ အဘိဇပ္ပမာနာ။ စူဠနိ။၁၅၀။ (ခ) ပဌေ့ ပုစ္ဆိတုံ အဘိကခ်မာနော။ သုတ္တနိ။ ၃၅၇။ အဘိကခ်မာနောတိ အတိဝိယ ပတ္ထယမာနော။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

အဘိကင်္ခိတ (တိ) [အဘိ+ကခ်+တ] လိုချင်–တောင့်တ–အပ်သော။ ပတ္ထိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၇၉)ကြည့်။

အဘိကင်္ခိတတာ (ထီ) [အဘိကင်္ခိတ+တာ] လိုချင် – တောင့်တ – အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဂေဓိတတာ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄)ကြည့်။

အဘိကင်္ခိတဘာဝ (ပု) [အဘိကင်္ခိတ+ဘာဝ] လိုချင် – တောင့်တ – အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဂေဓိတတ္တ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄)ကြည့်။

အဘိကင်္ခီ (တိ) [အဘိ+ကခ်+ဏီ။ ထိဒ္ဓ အဘိကင်္ခိနီ] လိုချင်–တောင့်တ – သော၊သူ။ ရဏံ ကရိတွာ ကာမာနံ၊ သိတိဘာဝါဘိကင်္ခိနီ။ ထေရီ။၄၁၀။ သိတိဘာဝသခ်ါတံ အရဟတ္တံ အဘိကခ်န္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ တံ ဌာနမဘိကင်္ခိနီ။ အပ၊၂။၂၃၆။ ဘတ္တာဘိကင်္ခီ (မိလိန္ဒ။၁၁၃)လည်း ကြည့်။

အဘိကတ (တိ) [အဘိ+ကရ+တ] ပြုစီရင်အပ်သော၊ အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုစီရင်အပ်သော။ အဘိသခ်တ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၅)ကြည့်။

အဘိကာမ (တိ) [အဘိ+ကမု+ဏ] အလွန်–လိုချင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–အပ်–ဖွယ်ရှိ–သော၊သူ။ နာနာရူပါနိ နိမ္မိနိတွာ အဘိကာမံ အာဂတံ မာရမိတရံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

အဘိကိဏ္ဏ (တိ) [အဘိ+ကိရ+တ] ကြဲဖြန့်–ဖုံးလွှမ်း–ထားအပ်သော။ သကလဝိဟာရော မိဿကပုပ္ဖေဟိ အဘိကိဏ္ဏော ဝိယ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၃၊၅၁)လည်း ကြည့်။

အဘိကိဏ္ဏင်္ဂ (တိ) [အဘိကိဏ္ဏ+အင်္ဂ] ဖြန့်ဖြူး–လိမ်းချယ် – ထားအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ပဒုမစုဏ္ဏာဘိကိဏ္ဏင်္ဂ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁)ကြည့်။

အဘိကိတ္တယတိ (ကြိ) [အဘိ+ကိတ္တ+ဏယ+တိ] ပြောကြား၏။ ယံ ဒေသမဘိကိတ္တယိံ။ အပ၊၁။၂၇၉။

အဘိကိရတိ (ကြိ) [အဘိ+ကိရ+အ+တိ] (က) နှိပ်စက်၏။ (ခ) ဖျက်ဆီး–ဖျက်ဆီးနိုင်–၏။ (ဂ) လွှမ်းမိုး–ဖိစီး–၏။ (ဃ) လွှမ်းဖုံး–နှစ်သိမ့်စေ–၏၊ အဘိသိက်သွန်းသော အခါကကဲ့သို့ ဖြစ်စေ၏။ (င) ဆွဲငင်–ပို့ဆောင်–၏။

(က) ကစ္စိ တံ ကောမာသိနံ၊ အရတိ နာဘိကိရတိ။ သံ၊၁။၅၃။ နာဘိကိရတိ.... နာဘိဘဝတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ (ခ) ယံ ဩဃော နာဘိကိရတိ။ ဓမ္မ။၁၇။ နာဘိကိ-

ရတိ....အဘိကိရိတုံ ဝိဒ္ဓံသေတုံ န သက္ကောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ယံ ဇရာ နာဘိကီရတိ။ ဇာ။ ၁။၂၃၅။ နာဘိကီရတိ န ဝိဒ္ဓံသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၂၃။ (ဂ) ကိံ ဝေါ သောကဂဏာဘိကီရရေ။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ သောကရာသိ အဘိကိရန္တိ အဇ္ဈောတ္ထရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (ဃ) နန္ဒိယော မာဘိကီရရေ။ ဇာ၊၂။၃၄၈။ မံ သောမနဿာနိ အဘိကိရန္တိ။....အဘိသေစနကာလော ဝိယ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၀။ (ကိ-တိုကား ဆန်းဒီဃ။) (င) သညာ မေ အဘိကိရန္တိ။ ထေရ။၃၀၇။ သညာ အဘိကိရန္တိ ဝိဝေကဋ္ဌာနံယေဝ အာကစ္ဆန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

အဘိကိရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ကိရ + တုံ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။ အဘိကိရတိ (ခ) ကြည့်။

အဘိကီဠတိ (ကြိ) [အဘိ + ကီဠ + အ + တိ] ကစား – မြူးတူး –၏။ မမ္မကီဠမဘိကီဠတိ။ မိလိန္ဒ။၃၄၀။

အဘိကူဇတိ (ကြိ) [အဘိ+ကူဇ+အ+တိ] တွန် – ကူ – အော် – မြည် – ကြွေးရင့် – ၏။ အဘိကူဇန္တိ တေ တတ္ထ၊ သောဘယန္တာ မမဿမံ။ အပ၊၁။၄၃၂။

အဘိကူဇမာန (တိ) [အဘိ + ကူဇ + အ + မာန] တွန် – ကူ – အော် – မြည် – ကြွေးရင့် – သော။ ဒိဇာ သမန္တာ အဘိကူဇမာနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အဘိကူဇိတ (တိ) [အဘိ+ကူဇ+တ] (က) အော် – မြည် – ကြွေးရင့် – အပ်သော – ရာ ဖြစ်သော။ (ခ) ကြီးမား – ကျယ်လောင် – သောအသံဖြင့် – အသံနက်ကြီးဖြင့် – ဟောင် – အူ – အပ်ခဲ့ – ဘူးသော။ (က) သိခီဟိ သာရသေဟိ စ အဘိကူဇိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၁။ (ခ) နာဘိဇာနာမိ သောဏေန၊ ပိင်္ဂလေနာဘိကူဇိတံ။ ဇာ၊၂။၄၇။ အဘိကူဇိတန္တိ.... မဟာဝိရဝေန ဝိရဝိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၄၅။

အဘိက္ကန္တ (တိ) [အဘိ+ကမု+တ။ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပအဗ္ဘနုမောဒနေသု ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။၁၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (သာရတ္ထ၊၁။၄၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅-တို့လည်း ကြည့်။) (အဘိကြာန္တ-သံ)] (၁) လွန်သော၊ ကုန်သော၊ ကျော်သော၊ ကုန်လွန် – ကျော်လွန် – သော၊ ကုန်ခြင်း – ပျက်ခြင်း – သို့ရောက်သော။ (က) သွားခြင်း၊ ရှေ့သို့ – တိုး – သွား – ပြောင်း – ရွေ့ – ခြင်း။ (ခ) လာသော၊ ရှေ့ရှုလာသော၊ ချဉ်းကပ် – ဆိုက်ရောက် – လာသော။ (ဂ) လာသော၊ သွားသော၊ ရောက်သော။ (၂) အလွန် – အလိုရှိအပ် – နှစ်သက်အပ် – သော၊ အလွန်ကောင်းသော။ (က) အလွန် – လျောက်ပတ် – တင့်တယ် – သော။ (ခ) ကောင်းပေစွ၊ အလွန်ကောင်းပေစွ။ (ဂ) ကျော်လွန် – လွှမ်းမိုး – ၍ နှစ်သက်အပ်သော။

(၁) အဘိက္ကန္တာ ခေါ ဂဟပတယော ရတ္တိ။ ဒီ၊၂။၇၃။ အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ ခီဏာ ခယဝယံ ဥပေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။ ဒီ၊၂။၁၇၈။ မ၊ ၁။၁၉၅။ သံ၊၁။၁။ ခုဒ္ဒက။၃။ ဥဒါန။၁၀၃။ ၁၀၇။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ အဘိက္ကန္တာယ ခီဏာယ ရတ္တိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာ၊ မဇ္ဈိမယာမေတိ

အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ အဘိက္ကန္တာယာ-တိ အတိတာယ။ ဝင်းဋ္ဌ။၁၆၈။ အဘိက္ကန္တာ ခေါ ဂေါတမာ ရတ္တိ။ သံ။၂။၃၈၉။ အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ ဒွေ ယာမာ ဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ အဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ။ အံ၊၃။၄၄။ အဘိက္ကန္တာတိ....ပရိက္ခီ-ဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။

(၁) (က) အဘိက္ကန္တေန ပဋိက္ကန္တေန။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ အဘိက္ကန္တေနာတိ ဂမနေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ အဘိက္ကန္တံ ဝုစ္စတိ ဂမနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ အဘိက္ကမာဝုသော ပါထိကပုတ္တ၊ အဘိက္ကန္တံ တေ သေယျော။ ဒီ၊၃။၁၈။ အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ သမ္ပ-ဇာနကာရီ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၆၇။ မ၊၁။၇၂။ အဘိက္ကန္တံ ဝုစ္စတိ ဂမနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဂမနန္တိ ဣမိနာ အဘိက္ကမနံ အဘိက္ကန္တန္တိ ဘာဝသာဓနမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၁။ အဘိက္ကမနံ အဘိက္ကန္တန္တိ အာဟ။ အဘိက္ကန္တံ ဝုစ္စတိ ဂမနန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။

(ခ) ဒေဝကာယာ အဘိက္ကန္တာ။ ဒီ၊၂။၂၀၄၊၂၀၅။ တေ စ သဗ္ဗေ အဘိက္ကန္တေ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။=အာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ မာရ-သေနာ အဘိက္ကန္တာ။ ဒီ၊၂။၂၁၀။

(ဂ) အဃောသိ ခေါ.... "အဘိက္ကန္တာ ကိရ....လိစ္ဆဝီ အဘိက္ကန္တာ.... ဗြာဟ္မဏမဟာ-သာလာ ဂဟပတိနေစယိကာ....။ ဒီ၊၃။၁၃။ ဧဝံ ဝဒေဟိ "အဘိက္ကမာဝုသော ပါထိက-ပုတ္တ၊ အဘိက္ကန္တာ....လိစ္ဆဝီ၊ အဘိက္ကန္တာ.... ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဂဟပတိနေစယိကာ ....။ဒီ၊၃။၁၄။

(၂) အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ။ ဝိ၊၁။၇။ ဒီ၊၁။၈၀။ မ၊၁။၂၈။ အံ၊၁။၅၇။ ဥဒါန။၁၃၅။ အဘိက္ကန္တန္တိ အတိဣဋ္ဌံ အတိမနာပံ၊ အတိသုန္ဒရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ အဘိက္ကန္တန္တိ အဘိက္ကမနီယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၇။ အဘိက္ကန္တန္တိ ဝါ အတိကန္တံ အတိဣဋ္ဌံ အတိမနာပံ၊ အတိသုန္ဒရန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ အဘိက္ကန္တတရ-လည်း ကြည့်။

(၂) (က) အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန။ ဝိမာန။၁၀၊၇၃။ အဘိက္ကန္တေနာတိ အတိ-ကန္တေန အတိမနာပေန၊ အဘိရူပေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၆။ အဘိက္ကန္တေနာတိ အတိဝိယ ကန္တေန ကမနီယေန သုန္ဒရေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

(ခ) အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ။ ဝိ၊၁။၇။ ဒီ၊၁။၈၀။ မ၊၁။၂၈။ အံ၊၁။၅၇။ ဥဒါန။၁၃၅။ ယသ္မာ စ အဗ္ဘနုမောဒနေ၊ တသ္မာ သာဓု သာဓု ဘော ဂေါတမာတိ ဝုတ္တံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သာဓု သာဓု ဘန္တေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ (ဂ) အဘိက္ကန္တတရ-ကြည့်။

အဘိက္ကန္တတရ (တိ) [အဘိက္ကန္တ+တရ] (က) နှစ်သက်အပ်သည်ထက် အထူးသဖြင့် နှစ်သက်အပ်သော၊ ကောင်းသည်ထက် အထူးသဖြင့် ကောင်းသော။ (ခ) အလွန်ကောင်းသည်ထက် သာ၍ကောင်းသော၊သူ။ (ဂ) ကောင်းသည်ထက် အထူးသဖြင့် အလွန်ကောင်းသော၊ သူ။ (ဃ) နှစ်သက်အပ်သည်ထက် အထူးသဖြင့် အလွန်နှစ်သက်အပ်သော၊ သူ။ (င) နှစ်သက်အပ်သည်ထက် အထူးသဖြင့် နှစ်သက်အပ်သော၊ ချီးမွမ်း အပ်သည်ထက် အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော၊ ထူးသည်ထက် အထူးသဖြင့် ထူးသော။

(က) အညံ သုခံ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏီတတရဉ္စ။ မ၊၂။၆၀။ သံ၊၂။၄၂၄။ အဘိက္ကန္တတရန္တိ သုန္ဒရတရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

(ခ) အယံ အာနန္ဒ ပုဂ္ဂလော အမုနာ ပုရိမေန ပုဂ္ဂလေန အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စ။ အံ၊၂။၃၀၇။ အဘိက္ကန္တတရောတိ သုန္ဒရတရော။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

(ဂ) ကတမော တေ ပုဂ္ဂလော ခမတိ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စ။ အံ၊၁။၁၁၆၊၄၁၃။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ အဘိက္ကန္တတရောတိ အတိသုန္ဒရတရော။ အံဋ္ဌ၊၂။၈၈။

(ဃ) အဘိက္ကန္တတရောတိ အတိဝိယ ကန္တတရော မနောရမော။ ဒီဋီ၊၁။၂၇၃။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၅။

(င) သာမညဖလေဟိ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏီတတရဉ္စ။ ဒီ၊၁။၅၈။ အဘိက္ကန္တတရန္တိ အတိမနာပတရံ အတိသေဋ္ဌတရံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၄။ ဒိဗ္ဗာ ကာမာ အဘိက္ကန္တတရာ စ။ မ၊၂။၁၇၃။ အဘိက္ကန္တတရာတိ ဝိသိဋ္ဌတရာ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ အမှေဟိ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စ။ ဒီ၊၁။၂၀၉။ အဘိက္ကန္တတရာတိ အတိက္ကမ္မ ကန္တတရာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ အဘိက္ကန္တတရာတိ ဧတ္ထ အဘိသဒ္ဒေါ အတိသဒ္ဒတ္ထောတိ အာဟ "အတိက္ကန္တတရာ"တိ၊ ရူပသမ္ပတ္တိယာ စေဝ ပညာပဋိဘာနာဒိဂုဏေဟိ စ အမှေ အဘိဘုယျ ပရေသံ ကာမနီယတရာတိ အတ္ထော။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၆။ (ဒီဋီ၊၁။၃၉၂-လည်း ကြည့်။)

အဘိက္ကန္တဒဿာဝီ (တိ) [အဘိက္ကန္တ + ဒိသ + အာဝီ] မြတ်သောတရားကို မြင်စွမ်းနိုင်သော။ ဝေ အဘိက္ကန္တဒဿာဝီ ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၇။ အပ၊၂။၁၄၁။ စူဠနိ။၁၈၀။ အဘိက္ကန္တဒဿာဝီ အဂ္ဂဒဿာဝီ သေဋ္ဌဒဿာဝီ ဝိသေဋ္ဌဒဿာဝီ ပါမောက္ခဒဿာဝီ ဥတ္တမဒဿာဝီ ပရမဒဿာဝီ ။ စူဠနိ။၁၈၀။ အဘိက္ကန္တဒဿာဝီန္တိ.... အဂ္ဂဒဿာဝီ ၊ သဒေဝကဿ လောကဿ အဇ္ဈာသယာဓိမုတ္တိဂတိပရာယဏာဒိနိ ပဿိတုံ သမတ္ထန္တိ ဒဿေတိ။ စူဠနိဋ္ဌ။၆၅။

အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ (တိ) [အဘိက္ကန္တ+ဝဏ္ဏ] အလွန်–နှစ်သက်ဖွယ်–ကောင်းမြတ်–လှပတင့်တယ်–သော အရေအဆင်းရှိသော၊ သူ။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏော (ဝဏ္ဏာ)။ ဒီ၊၂။၁၇၈။ ဒီ၊၃။၁၅၈။ မ၊၁။၁၉၅။ သံ၊၁။ ၁။ အံ၊၁။ ၂၈၂။ ခုဒ္ဒက။၃။ ဥဒါန။၁၀၃၊၁၀၇။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏောတိ အတိက္ကန္တဝဏ္ဏော အတိဣဋ္ဌကန္တမနာပဝဏ္ဏော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ ဣဓ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ အဘိရူပေ၊ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ ပန....ဣဓ ဆဝိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ အဘိရူပစ္ဆဝိ၊ ဣဋ္ဌဝဏ္ဏာ မနာပဝဏ္ဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၂-၃။ မဋ္ဌ၊၂။၃၀-၁။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၃၈-၉။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၉၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၆။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ အတိဥတ္တမဝဏ္ဏာ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၅၇။

အဘိက္ကန္တသဒ္ဒ (ပု)[အဘိက္ကန္တ+သဒ္ဒ] အဘိက္ကန္တသဒ္ဒ။ အဘိက္ကန္တ, အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ-တို့ကြည့်။

အဘိက္ကမ^၁ (ပု) [အဘိ+ကမု+အ။ (အဘိကြမသံ)] (က) သွားခြင်း။ (ခ) ကိုယ်ကို ရှေ့သို့ ဆောင်ပို့ခြင်း။ (ဂ) ရှေ့သို့ ရှေးရှုသွားခြင်း။ (ဃ) သွားခြင်း၊ သွားခြင်း၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ (င) တိုးပွါးခြင်း၊ တက်ခြင်း။ (က) အတ္တနာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော.... မယာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (ခ) ဌာနနိသဇ္ဇသယနေသု ယော ဂမနဝိဓုရော ကာယဿ ပုရတော အဘိဟာရော၊ သော အဘိက္ကမော။ ဒီဋီ၊၁။၂၄၂။ (ဂ) အဘိမုခံ ပုရတော ကမနံ အဘိက္ကမော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၀၉။ (ဃ) အဘိက္ကမော နတ္ထိ ပဋိက္ကမော စ။ ပေတ။၁၈၁။ အဘိက္ကမော နတ္ထိ ပဋိက္ကမော စာတိ အဘိက္ကမာဒိလက္ခဏံ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဂမနံ ဣမဿ နတ္ထိ။ ပေတဋ္ဌ။

၂၀၃။ (င) ပဋိက္ကမောသာနံ ပညာယတိ၊ နော အဘိက္ကမော။ မ၊၂။၄၀၃။ မ၊၃။၃၀၂။ သံ၊၂။၁၀၂။ အံ၊၂။၃၃၃။ (ပေတ။၁၈၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၃-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိက္ကမ၂ (ကြိ) သွားလော့၊ လာလော့။ အဘိက္ကမတိ-ကြည့်။

အဘိက္ကမတိ (ကြိ) [အဘိ + ကမု + အ + တိ] သွား၏၊ လာ၏၊ ရောက်၏။ (၁) ရှေးသို့-သွား-တက်-၏။ (၂) ရှေးရှု-လာ-ရောက်-၏၊ လာ၏။ (၃) သွား၏၊ လာ၏၊ သွားရောက်-လာရောက်-၏။ (၄) တိုး-တက်-၏။ (၁) တဒါ အဘိက္ကမတိပိ ပဋိက္ကမတိပိ။ ဒီ၊၂။၂၆၈။ ပုရတော ကာယံ အဘိဟရန္တော အဘိက္ကမတိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။)အဘိက္ကမာမိ—မ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ အဘိက္ကမ— ဝိ၊၄။၃၀၃။ ဒီ၊၁။၄၇။ (အဘိမုခေါ ကမ ဂစ္ဆ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။) မ၊၃။၁၇၃။ သံ၊၁။၂၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (အဘိက္ကမာတိ ပရက္ကမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။) အဘိက္ကမေယျ— စူဠနိ။၄၀။ အဘိက္ကမထ ဝေဝေနေ ဒိဇသတ္တု။ ဇာ၊၂။၈၄။ (တ္ထ-ကို၊ ထ၊ ပြု။) အဘိက္ကမိဿန္တိ—ဝိ၊၃။၃၆။ အဘိက္ကမိဿာမိ— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (၂) အဘိက္ကမန္တု— မ၊၁။၂၉။ အဘိက္ကမထ— ဝိ၊၃။၄၉၇။ ဒီ၊၂။၁၂၂။ အဘိမုခါ ကမထ အာဂစ္ဆထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။) ဒီ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၆၆။ (ဣတော အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။) မ၊၃။၁၆၈။ အံ၊၃။၂၀၅။ အဘိက္ကာမုံ— ဒီ၊၂။၂၀၅။ အဘိက္ကမိံသု— ဒီ၊၂။၂၁၀။ (၃) အဘိက္ကမာဝုသော ပါထိကပုတ္တ၊ အဘိက္ကမသော၀ (အဘိက္ကမယော၀၊ သီ၊သျာ၊ဣ) ခေါ် အာဝုသော ပါထိကပုတ္တ ဥပစုပထံ။ ဒီ၊၃။

၁၄။၁၆။ (၄) အဘိက္ကမန္တံ ဝါ အဘိက္ကမတိ။ ဝိ၊၃။၄၁၈။ အံ၊၂။၁၂၆။ (ဝဍ္ဎန္တံ ဝါ အာဗာဓံ ဣဒံ နာမ မေ ပရိဘုဥ္ဇန္တဿ ဝဍ္ဎတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။) အဘိက္ကမန္တိ—မ၊၂။၄၀၃။ (အဘိက္ကမန္တိ အတိသရန္တိ ဝဍ္ဎန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။) သံ၊၂။၉၈။ သံ၊၃။၇၁။ အံ၊၂။၃၃၃။

အဘိက္ကမန (နု) [အဘိ+ကမု+ယု] (၁) သွားရောက်—ချီတက်—ခြင်း။ (တိ) (၂) ရှေ့သို့—သွား—တက်—သော။ (၁) အဘိက္ကမနေနေ၀ တေ ဇယံ ကရိဿာမ။ ဒီ၊၃။၁၆။ အဘိက္ကမနံ တေ သေယျော။ ဝိ၊၄။၃၀၃။ သံ၊၁။၂၁၃။ အာဂမနံ အဘိက္ကမနံ ဥပသင်္ကမနံ။ မဟာနိ။၃၆၉။ စူဠနိ။၃၈။ (တိ) (၂) အဘိက္ကမနစိတ္တ-ကြည့်။

အဘိက္ကမနစိတ္တ (နု) [အဘိက္ကမန+စိတ္တ] သွားလိုသောစိတ်။ အဘိက္ကမနစိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တဝသေနေ၀ အဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

အဘိက္ကမနီယ (တိ) [အဘိ + ကမု + အနီယ] သွားနိုင်—ရောက်နိုင်—သွားလွယ် — ရောက်လွယ် — သော ။ အတ္ထိကာနံ အတ္ထိကာနံ မနုဿာနံ အဘိက္ကမနီယံ။ ဝိ၊၃။၅၀။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ အဘိက္ကမနီယန္တိ အဘိဂန္တုံ သက္ကုဏေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

အဘိက္ကမန္တ (တိ) [အဘိ+ကမု+အ+အန္တ] (က) သွားသော၊ သူ။ (ခ) ဝေဒနာ တိုးတက်သော။ (ဂ) ကိုယ်ကို ရှေ့သို့ ဆောင်သော။ (က) သော အဘိက္ကမန္တော ပဋိက္ကမန္တော ဗဟူ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ သံဃာတံ အာပါဒေတိ။ မ၊၂။၄၀။ (ခ) အာဝိကတ္တာ ဟောတိ အဘိက္ကမန္တံ ဝါ အဘိက္ကမတီတိ။ ဝိ၊၃။၄၁၈။ အံ၊၂။၁၂၆။ (ဂ) အဘိက္ကမန္တဿ ဝါ ပဋိက္ကမန္တဿ ဝါ။ အဘိ၊၈။၁၆၈။ အဘိက္ကမန္တဿာတိ ပုရတော ကာယံ အဘိဟရန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ (—အံ၊၂။

၂၉၇။ အဘိ၊က။ ၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၉။)

အဘိက္ကမပဋိက္ကမ (ပု) [အဘိက္ကမ + ပဋိက္ကမ၊ ဒွန်။] ရှေ့သို့သွားခြင်း, နောက်သို့သွားခြင်း၊ သွားခြင်း, ပြန်ခြင်း၊ တက်ခြင်း, ဆုတ်ခြင်း။ ပါဒေသု သတိ အဘိက္ကမပဋိက္ကမော ပညာယတိ။ သံ၊၂။၃၇၀။ "ဝတ္တတိ"တိ ခေါ ဘန္တေ အဘိက္ကမပဋိက္ကမဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊၂။၄၇၂။

အဘိက္ကမပဋိက္ကမဝစနကရ (တိ) [အဘိက္ကမပဋိက္ကမ+ဝစနကရ] ရှေ့သို့သွားခြင်း,နောက်သို့ သွားခြင်း–သွားခြင်း, ပြန်ခြင်း–တက်ခြင်း, ဆုတ်ခြင်း–၌စကားကိုလိုက်နာသော။ အာရညကော နာဂေါ ဟတ္ထိဒမကဿ အဘိက္ကမပဋိက္ကမဝစနကရော ဟောတိ။ မ၊ ၃။၁၇၃။ (ဋ္ဌ·မူ၌ကား အဘိက္ကမပဋိက္ကမေ ဝစနကရော ဟုဝါကျရှိ၏၊ အာဒါနနိက္ခေပေ ဝစနကရောကို ထောက်လျှင် သာ၍ သင့်ရာ၏။)

အဘိက္ကမာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ကမု+ဏာပေ+တိ] ရှေ့သို့–သွားစေ–တက်စေ–၏။ သာ (စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါယောဓာတု) သဟဇာတံ ရူပကာယံ.... စာလေတိ အဘိက္ကမာပေတိ ပဋိက္ကမာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အဘိက္ကမာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ကမု+ဏာပေ+တုံ] ရှေ့သို့ – သွားစေ–တက်စေ–ခြင်းငှါ။ အတ္တနာ သဟဇာတံ ရူပကာယံ.... စာလေတုံ အဘိက္ကမာပေတုံ ပဋိက္ကမာပေတုံ....သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အဘိက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ကမု+တဗ္ဗ] ရှေ့သို့ –သွားအပ်–တက်အပ်–သော။ ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ။ အံ၊၁။၄၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆။

အဘိက္ကမိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ကမု+တုံ] လွန်သွားခြင်း – လွတ်မြောက်ခြင်း – ငှါ။ တံ အဘိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တံ ပုရိသံ အဘိဘဝတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

အဘိက္ကမိတုကာမ (တိ) [အဘိက္ကမိတုံ+ကမု+ဏ] (က) လာ–ရောက်–ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ လာ–ရောက်–လိုသော၊ သူ။ (ခ) ရှေ့သို့–သွားလို – တက်လို – သော၊သူ။ (က) ကေဝလကပ္ပါ စ အင်္ဂမဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အာဒါယ အဘိက္ကမိတုကာမာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉၊ ၂၈၀။(ခ) န အဘိက္ကမိတုကာမော အဘိက္ကမတိ။ အဘိ၊က။၃၀၆။

အဘိက္ကမိဿန္တိ....(ကြိ) အဘိက္ကမတိ-ကြည့်။

အဘိက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ကမု+တွာ] ရှေးရှု လာရောက်၍။ သော စ ဝေဂေန အဘိက္ကမ္မ၊ အာသဇ္ဇ ပရမေ ဒိဇေ။ ဇာ၊၂။၈၄။

အဘိက္ခဏ[၁] (ဗျ) [အဘိ+ခဏ၊ (အဘိက္ခဏံ)] အကြိမ်ကြိမ်, အဖန်ဖန်၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ၊ ခဏခဏ၊ မကြာခဏ၊ မပြတ်၊ ဆက်ကာ ဆက်ကာ။ သာ အာယသ္မတော ဥဒါယိဿ သန္တိကေ အဘိက္ခဏံ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၁။၃၀၆၊ ဝိ၊၂။၉၄။ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ အဘိက္ခဏံ ဘာသေယျာသိ။ ဒီ၊ ၃။၉၆။ သံ၊၃။၁၃၉။ အဘိက္ခဏံ ဘာသေယျာသီတိ ပုနပ္ပုနံ ဘာသေယျာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈၈။ အဘိက္ခဏန္တိ အဘိဏှံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၆။ ဩဝါဒံ အဘိက္ခဏံ မနသိ ကရောထ။ မ၊၁။ ၁၈၁။ အဘိက္ခဏံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန။ ၉၈။ အဘိက္ခဏန္တိ ဗဟုလံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ အဘိက္ခဏံ နန္ဒန္တံ သုတွာ။ ဝိမာန။၂၉။ အဘိက္ခဏန္တိ အဘိဏှံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။

(– မ၊၁။၃၇၃။ သံ၊၂။၁၂၃။ ပေတ။၁၅၃။ ဇာ၊၂။၄၇၊၁၂၃။) အဘိဏှ-လည်း ကြည့်။

အဘိက္ခဏ၂ (ပုနှ) [အဘိ+ခနု+အ။ (အဘိခနု-သံ)] မပြတ်–ဆက်ကာဆက်ကာ–တူးဖော်ခြင်း၊ ဝီရိယကို ဖြစ်စေခြင်း။ ကာယိက, စေတသိကဖြစ်သော လောကီ, လောကုတ္တရာ ဝီရိယ။ ကိံ အဘိက္ခဏံ။....“အဘိက္ခဏ”န္တိ ခေါ် ဘိက္ခု ဝီရိယာရမ္ဘဿေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊၁။၁၉၇။ (ဋှင်း၊ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိက္ခဏတိ (ကြိ) [အဘိ+ခနု + အ + တိ] အကြိမ်ကြိမ်–အဖန်ဖန်–မပြတ်–ဆက်ကာဆက်ကာ–တူး၏။ ဉက္ခိပ လင်္ဂံ အဘိက္ခဏ သုမေဓ။ မ၊၁။၁၉၆။ ဉက္ခိပေတံ ပရံ ပရတော ခဏ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

အဘိက္ခဏန္တ (တိ) [အဘိ+ခနု+အ+အန္တ] အကြိမ်ကြိမ်–အဖန်ဖန်–မပြတ်–ဆက်ကာဆက်ကာ–တူးသော၊သူ။ အဘိက္ခဏန္တော သုမေဓော သတ္တံ အဒ္ဒါယ အဒ္ဒသ လင်္ဂီ။ မ၊၁။၁၉၆။

အဘိက္ခဏာတင်္က (တိ) [အဘိက္ခဏ+အာတင်္က] ခဏခဏ–မကြာခဏ–ဖြစ်သော ရောဂါရှိသော၊သူ။ အဟမသ္မိ ဘန္တေ ဇိဏ္ဏော.... အာတုရကာယော အဘိက္ခဏာတင်္ကော။ သံ၊၂။၁။ အဘိက္ခဏာတင်္ကောတိ အဘိဏှရောဂေါ နိရန္တရရောဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (C.P.D-၌ အဘိဏှာတင်္ကော ဟုလည်း ရှိသည်။)

အဘိက္ခု (ပု) [န+ဘိက္ခု] ရဟန်းမဟုတ်သော၊သူ။ န ဟိ အဘိက္ခုဿ အာပတ္တိ နာမ အတ္ထိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၅။

အဘိက္ခုက (တိ) [န+ဘိက္ခု+က] ရဟန်းမရှိသော။ (က) ရဟန်း–ဆိတ်သုဉ်း–တပါးမျှမရှိ–သော။ (ခ) ဩဝါဒပေးသည့် ရဟန်းမရှိသော။ (က) သဘိက္ခုကာ အာဝါသာ အဘိက္ခုကော အာဝါသော ဂန္တဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၇၃။ အဘိက္ခုကော အာဝါသောတိ သုညဝိဟာရော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (ခ) န ဘိက္ခုနိယာ အဘိက္ခုကေ အာဝါသေ ဝဿံ ဝသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၇၅။ ဘိက္ခုနုပဿယတော အဍ္ဍယောဇနဗ္ဘန္တရေ ဩဝါဒဒါယကာ ဘိက္ခူ န ဝသန္တိ၊ အယံ အဘိက္ခုကော အာဝါသော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ န ဘိက္ခုနိယာ အဘိက္ခုကေ အာဝါသေ ဝဿံ ဉပဂန္တဗ္ဗံ။ အံ၊၃။ ၁၀၃။ အဘိက္ခုကေ အာဝါသေတိ ယတ္ထ ဝသန္တိယာ အနန္တရာယေန ဩဝါဒတ္ထာယ ဉပသင်္ကမနဋ္ဌာနေ ဩဝါဒဒါယကော အာစရိယော နတ္ထိ၊ အယံ အဘိက္ခုကော အာဝါသော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

အဘိက္ခုကဝိဟာရ (ပု) [အဘိက္ခုက+ဝိဟာရ] ရဟန်းမရှိသောကျောင်း။ သံဝါသံ ပန အသာဒိယိတွာ အဘိက္ခုကဝိဟာရာဒီသု ဝိဟာရဘတ္တာဒီနိ ဘုဥ္ဇန္တောပိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၂၁။

အဘိက္ခုကာဝါသ (ပု) [အဘိက္ခုက+အာဝါသ] ရဟန်းမရှိသောကျောင်း။ (က) ရဟန်း–ဆိတ်သုဉ်း – တပါးမျှမရှိ – သောကျောင်း။ (ခ) ဩဝါဒပေးသည့် ရဟန်းမရှိသော ကျောင်း။(က)အဘိက္ခုကာဝါသသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (ခ) အဘိက္ခုကာဝါသေ ဝဿံ ဝသန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၂။

အဘိက္ခုကာဝါသဋ္ဌာန (နှ) [အဘိက္ခုကာဝါသ+ဌာန] ဩဝါဒပေးသည့် ရဟန်းမရှိသော ကျောင်းနေရာမျိုး။ အယံ အဘိက္ခုကာဝါသဋ္ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။

အဘိက္ခုတာ (ထီ) [အဘိက္ခု+တာ] ရဟန်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။

အဘိက္ခုတာပဋိညာ (ထီ) [အဘိက္ခုတာ+ပဋိညာ] ရဟန်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း။ ဒေသနာဂ္ဂဟဏေန ဝုဋ္ဌာနမ္ပိ ဆိန္န-

မူလာနံ အဘိက္ခုတာပဋိညာပိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၈။ဆိန္နမူလာပတ္တိနံ ပန အဘိက္ခု-တာပဋိညာ၀ ဒေသနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၃။

အဘိက္ခုနိသညီ (တိ) [န+ဘိက္ခုနီ+သညာ+ဤ] ဘိက္ခုနီမ – ရဟန်းမိန်းမ – မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ "ဘိက္ခုနိယာ အဘိက္ခုနိ-သညီ" တိအာဒိနာ စ နယေန။ဝဇိရ။၃၃၄။

အဘိက္ခုနီ (ထိ) [န + ဘိက္ခုနီ] ဘိက္ခုနီမ– ရဟန်းမိန်းမ – အဖြစ်မှလျှောကျသောမိန်းမ။ ယဒေဝ သာ ဝိဗ္ဘန္တာ၊တဒေဝ သာ အဘိက္ခုနီ။ ဝိ၊၄။၄၇၄။ ယသ္မာ ဂိဟိဘာဝေ သမ္ပဋိစ္ဆိတ-မတ္တေယေ၀ သာ အဘိက္ခုနီ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။

အဘိချာ (ထိ) [အဘိ+ချာ+အ။ (အဘိက္ခာ-ပြာ၊ အဘိချာ-သံ။) အဘိချာ နာမ-သောဘာသု။ အမရကောသ။ အဘိချာသိ-ယာ ဘိခါနေ သောဘာယဥ္စ ယသသျပိ။ မေဒိနီကောသ။ ၁-စမက ဒမက၊ သော်န္ဒယီ၊ ကန္တိ၊ ၂-ကထန၊ ဃောဇဏာ။ ၃-ပုကာရ၊ သမ္ဘောဓန၊ ၄-နာမ (ဉပါဓိ)၊ ၅-ဇုတ္ထ၊ သမာ-နာထိဝါစိဇုတ္ထ၊၆၊ ကိတ္တိ၊ နာမဝရီ၊ ဂေါ်ရဝ၊ ပြသိဒ္ဓိ၊ (ဗုရေဘာ၀မေ)၊ မာဟာတ္မျ။ ကော-ထ္ထုဘ။] (၁) အမည်။ (မင်း, အစိုးရ, အသင်းအဖွဲ့တို့က ကပ်လှူချီးမြှင့်သော ဘွဲ့ အမည်မျိုး။) (၂) တင့်တယ်ခြင်း။ အဘိ-ချာ နာမကန္တိသု။ ဓာန်။၁၀၅၂။

အဘိဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဘိ + ဂမု + အ + တိ] (က)အနီးသို့သွား၏၊ ချဉ်းကပ်၏၊ ခစား – မှီခို – ၏၊ ဆည်းကပ် – ကိုးကွယ် – ၏၊ အလယ် အပတ်လာ၏။ (ခ) သိ၏။ (က) ပုညဝန္တံ ဂဟဋ္ဌာ ခတ္တိယာဒယော **အဘိဂစ္ဆန္တိ**။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။ အတိထိ-အဘိဂမနံ **အဘိဂမီ** သူ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ဝေဂေန ဘဂဝန္တမဘိဂဥ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။

(ခ) အထ မေ နိဂဏ္ဌပရိသာယ သဒ္ဒိံ အဘိ-ဂစ္ဆေယျာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အဘိဂဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+ဂဇ္ဇ+အ+တိ] (က) အပြင်းအထန်မြည်၏၊ မိုးချုန်း၏၊ မိုးကြိုး ထစ်၏။ (ခ) ဟောင် – အူ – ဟောက် – အော် – ဟစ်ကြွေး – ၏။ (က)ပါဒပါ၊ အဘိဂဇ္ဇန္တိဝ မာလုတေရိတာ။ ထေရီ။၄၂၀။ ဝါတေန သဥ္ဆုလိတာ အဘိဂဇ္ဇန္တိဝ အဘိတ္ထ-နိတာ ဝိယ တိဋ္ဌန္တိ (နာမ်ပုဒ်?)။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၀။ (ခ) ဝါဋ္ဌာ စ ကေသရီ သဗ္ဗေ၊ အဘိဂဇ္ဇိံ သု တာဝဒေ။ အပ၊၁။၃၉၉။

အဘိဂဇ္ဇန္တ (တိ) [အဘိ + ဂဇ္ဇ + အ + အန္တ] ကြုံးဝါးသော၊ ရဲသံဟစ်ကြွေးသော၊ သူ။ အဘိဂဇ္ဇ'မေတိ ပဋိသူရ'မိစ္ဆံ။ သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။၁၃၃။ သော ဂဇ္ဇန္တော ဉဂ္ဂဇ္ဇန္တော အဘိဂဇ္ဇန္တော ဧတိ ဉပေတိ။ မဟာနိ။၁၃၃။ အဘိဂဇ္ဇန္တောတိ သီဟနာဒံ ကရောန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အဘိဂဇ္ဇိယ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဂဇ္ဇ+တွာ] ထစ်ချုန်း၍။ သဟ ကတေ သစ္စဝရေ၊ ပဇ္ဇုန္နော အဘိဂဇ္ဇိယ။ စရိယာ။၄၁၆။

အဘိဂဇ္ဇီ (တိ) [အဘိ+ဂဇ္ဇ+ဏီ] ကောင်းစွာ – တွန်မြည် – သီကျူး – လေ့ရှိသော၊ အိုးဝေ သံပေး ဟစ်ကြွေး ပျော်မြူးလေ့ရှိသော။ မဟိန္ဒဃောသတ္ထနိတာဘိဂဇ္ဇိနော။ ထေရ။ ၃၅၆။ သုဋ္ဌု ဂဇ္ဇနသီလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ (– ထေရ။၃၆၀။)

အဘိဂတ (တိ) [အဘိ+ဂမု+တ] (က) ဆည်း ကပ်သော၊သူ။ (ခ) အထူးသဖြင့် – ဆည်း ကပ် – ရောက်ရှိ – လာသော၊သူ။ (က) အဘိ-ဂတာနဥ္စ တေသံ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခာ-ပနယေန ပဋိဗလဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၄-၅။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ သယမေဝ ဘဂဝန္တံ အဘိဂတော။

သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (ခ) ဒိသွာ အဘိဂတံ မမံ။ အပ၊၁။၂၇၆။ အဘိဂတံ ဝိသေသေန သမ္ပတ္တံ အာဂတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အဘိဂန္တဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဂမု+တဗ္ဗ] သွား –ရောက်–ရ–သိ–အပ်သော။ အရိယောတိ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ အဘိဂန္တဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၇၂။ ပညာနုဘာဝေန စ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အဘိဂန္တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၀။

အဘိဂန္တွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဂမု+တွာ] အနီး သို့သွား – ချဉ်းကပ် – ၍။ အဘိသရိတွာ အဘိဂန္တွာ အဿာသေတုံ သမတ္ထေန ဝိရဟိ- တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ အဟံ ထူပံ အဘိဂန္တွာ ယထာဝိပ္ပါယံ ပူဇေနေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။

အဘိဂန္တွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ဂမု + တွာန] အနီးသို့သွား – ချဉ်းကပ် – ၍။ အဘိဂန္တွာန သဗ္ဗညူ။ အပ၊၁။၅၇။ အဘိဂန္တွာ ဥပသင်္ကမိ- တွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ယာစိတော အဘိ- ဂန္တွာန၊ ထေရေန အတ္တဒသိနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။

အဘိဂမန (န) [အဘိ+ဂမု+ယု] အနီးသို့ သွား –ချဉ်းကပ်–ခြင်း၊ ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ဆည်း ကပ်ခြင်း။ အာသနံ ဂဟေတွာ အဘိဂမနံ ပညာပနမေဝ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။

အဘိဂမနီယ (တိ) [အဘိ+ဂမု+အနီယ] အနီး သို့သွား–ချဉ်းကပ်–အပ်သော၊ ဆည်းကပ် –ကိုးကွယ်–အပ်သော၊သူ။ အရဏီယတော အရိယော ဟောတိ၊ အဘိဂမနီယတောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

အဘိဂမနီယတာ (ထီ) [အဘိဂမနီယ+တာ] ဆည်းကပ် – ကိုးကွယ် – အပ်သောသူ၏ အ ဖြစ်။ ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတေဟိ အဘိဂမနီယတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ (–သာရတ္ထ၊၁။၃၁၁။)

အဘိဂမေတိ (ကြိ) [အဘိ+ဂမု+အ+တိ] ရှေးရှုကပ်ရောက်၏၊ လာရောက်၏။ အဘိ- ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဘိဂိဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဘိ+ဂိဓု+ယ+တိ] လို ချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – မြတ်နိုး – ၏။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ မနာပံ နာဘိဂိဇ္ဈတိ နာဘိဟံသတိ။ မဟာနိ။၁၈၆။ နာဘိဂိဇ္ဈတိ န ပတ္ထေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ အညမညာဘိ- ဂိဇ္ဈန္တိ၊ ကာမေသု အနုလက်တာ။ သံ၊၁။၁၅။ အညမညံ အဘိဂိဇ္ဈန္တိ ပတ္ထေန္တိ ပိဟေန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ကာမေသု နာဘိဂိဇ္ဈေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၄။ စူဠနိ။၃၇။

အဘိဂိဇ္ဈန (န) [အဘိ+ဂိဓု+ယ+ယု]လိုချင်– တောင့်တ – တပ်မက် – မြတ်နိုး – ခြင်း။ လုဒ္ဓနံ အာရမ္မဏေ ဂဟဏံ အဘိဂိဇ္ဈနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၀။အဘိကင်္ခနသဘာဝ-လည်းကြည့်။

အဘိဂိဇ္ဈနလက္ခဏ (တိ) [အဘိဂိဇ္ဈန+လက္ခဏ] လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ လုဗ္ဘနလက္ခဏ (မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၄)ကြည့်။

အဘိဂိဇ္ဈန္တ (တိ) [အဘိ+ဂိဓု+ယ+အန္တ] လို ချင် – တောင့်တ – သော၊သူ။ တထာ ဟိ သေခေါ အဘိဂိဇ္ဈန္တော။ နေတ္တိ။၁၇။ စိရ- ကာလံ ဇိဃစ္ဆာယ ဇိဃစ္ဆိတာ အာဟာရေ ဂိဒ္ဓါ အဘိဂိဇ္ဈန္တာ ဟုတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။

အဘိဂိဇ္ဈိတ (တိ) [အဘိ+ဂိဓု+ယ+တ] လို ချင်–တောင့်တ–အပ်သော။ သေဋ္ဌိကုမာ- ရေဟိပိ အဘိဂိဇ္ဈိတာ ပစ္စာသီသိတာ။ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၄၃။

အဘိဂိဒ္ဓဘာဝ (ပု) [အဘိဂိဒ္ဓ+ဘာဝ]လိုချင်– တောင့်တ–သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေနပိ ကာ- မေသု အဘိဂိဒ္ဓဘာဝမေဝ ပကာသေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၃။

အဘိဂီတ (တိ) [အဘိ+ဂေ+တ] (က) သီဆို –ကျူးရင့်–အပ်သော။ (ခ) ရွတ်ဆို–

ယောကြား – အပ်သော၊ ရွတ်ဆို – ယော ကြား–၍ ရအပ်သော။ (က) ကိံ ပုရိ-သာဘိဂီတ (ဇာ၊၄၊၅။၂၁၀) (ခ) ဂါထာ-ဘိဂီတ (သံ၊၁။၁၆၉၊၁၇၀။ သံ၊၄၊၁။၂၁၂။ မိလိန္ဒ။၂၂၃)တို့ ကြည့်။

အဘိဂုတ္တ (တိ) [အဘိ+ဂုပ+တ] လုံခြုံစေအပ် – စောင့်ရှောက်အပ် – သော၊ သူ။ ထလူ-ဒကေ ယောဟိ မယာဘိဂုတ္တော။ ဇာ၊၁။ ၃၉၁။ မယာ အဘိဂုတ္တော ရက္ခိတော။ ဇာ၊ ၄၊၅။၇၇။

အဘိဃဋ္ဋိတ (တိ) [အဘိ+ဃဋ္ဋ+တ] ဆက်စပ် အပ်သော။ တီဟိ လက္ခဏေဟိ အဘိဃဋ္ဋိတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆။

အဘိဃာတ (ပု) [အဘိ+ဟန+ဏ] (၁) (က) ရိုက် – နှက် – ထိုး – ခုတ် – ပုတ် – သတ် – ခြင်း။ (ခ) ထိခိုက် – ထိခတ် – ထိပါး – ခြင်း။ (ဂ) ရိုက် – ခတ် – တီး – ထိုး – ခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ရိုက်နှက် – ပုတ်ခတ် – နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) ရိုက် – ခတ် – တီး – ထိုး – ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောအသံ။ (ဂ) ထိခိုက် – ထိခတ် – ထိပါး – သကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (ဝိသယ ဝိသယီတို့၏ ရှေးရှုသည်၏ အဖြစ်, သင့်လျော်သောနေရာ၌ တည်ခြင်းကို ထိပါးသကဲ့သို့ဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။) (၁) (က) တိရစ္ဆာနာဒိအတ္တဘာဝေ အဘိဃာ-တာဒီဟိ အာဗာဓိယမာနဿ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ (ခ) အဘိဃာတေန ပကုပ္ပမာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ ရူပါဘိဃာတ (မူလဋီ၊၁။၁၄၇။)လည်း ကြည့်။ (ဂ) ဃဏ္ဍာ-ဘိဃာတာနုဇ (မူလဋီ၊၁။၁၄၉)ကြည့်။ (၂) (က) အဘိဟနန္တိ ဧတေနာတိ အဘိဃာ-တော၊ ဒဏ္ဍော အဘိဃာတော ယဿ တံ ဒဏ္ဍာဘိဃာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။ (ခ) ဃဏ္ဍာဘိဃာတ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၇)ကြည့်။ (ဂ) အဘိဃာတော ဝိယာတိ အဘိဃာ-တော။ အနုဋီ၊၁။၁၅၇။ အဘိဃာတော စ ဝိသယဝိသယီနံ အညမညံ အဘိမုခီဘာဝေါ ယောဂျဒေသာဝဋ္ဌာနံ အဘိဃာတော ဝိယာ-တိ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၉။

အဘိဃာတက (တိ) [အဘိ+ဟန+ဏွု] ထိပါး – နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – တတ်သော။ စက္ခာဒိ-ဒွါရေသု အဘိဏှာဒေါမနဿုပ္ပါဒကဘာဝေန ရူပါဒီနိ စက္ခာဒီနံ အဘိဃာတကာနီတိ ဝုတ္တာနိ။ မူလဋီ၊၂။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။

အဘိဃာတကတ္တ (န) [အဘိဃာတက + တ္တ] ထိပါး – နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဗာဟိရာနိ ဂါမဃာတကစောရာ ဝိယ အဇ္ဈတ္တိကာနံ အဘိဃာတကတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။

အဘိဃာတဂ္ဂဟဏ (န) [အဘိဃာတ+ဂဟဏ] အဘိဃာတ-သဒ္ဒါ။ အဘိဃာတဇ-ကြည့်။

အဘိဃာတဇ (တိ) [အဘိဃာတ+ဇန+ကွိ] ရိုက် – ခတ် – တီး – ထိုး – ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ အဘိဃာတဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ အဘိ-ဃာတဇော သဒ္ဒေါ ဂဟိတောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

အဘိဃာတီ (တိ) [အဘိ+ဟန+ဏီ။ (အဘိ-ဃာတိန်- သံ) (၁) ၐတြော် (၂) နာၐကေ (၃) အဘိဃာတ သံယောဂကာရကေ စ။ ဝါစပ္ပတိ။] တိုက်ခိုက် – နှိပ်စက် – တတ် – လေ့ ရှိ – သော၊သူ၊ ရန်သူ။ သာတ္တဝေါ့ အဘိဃာ-တီပျုတြ။ ဓာန်၊ဋီ (ဓာန်။၃၄၅။ ဒိဋ္ဌ အဖွင့်) နှာ-၂၃၉။

အဘိဃာတာရဟ (တိ) [အဘိဃာတ+အရဟ] ညှဉ်းဆဲထိုက်သော။ ဂရဟိတဗ္ဗဆာရိကာ-ပုဋ္ဌေန မတ္တကေ အဘိဃာတာရဟံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၄။

အဘိဃုဋ္ဌ (တိ) [အဘိ+ဃုသ+တ] (က) ကြွေး ကြော် – ကြေညာ – အပ်သော။ (ခ) သီဆို –

ကျူးရင့်–ရာဖြစ်သော။ (က) ဝဿံဝုဋ္ဌဿ ဘဂဝတော၊.... အဘိဃုဋ္ဌေ ပဝါရဏော။ အဘိဃုဋ္ဌေ ပဝါရဏောတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အဘိဃုဋ္ဌာယ ပဝါရဏာယာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ (ခ) ဒိဇာဘိဃုဋ္ဌာ ဒိဇသံဃသေဝိတာ။ ဇာ၊၂။၁၀၉။ မဓု-ရဿရေဟိ ဒိဇေဟိ အဘိဃုဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၄။

အဘိစရဏ (န) [အဘိ+စရ+ယု] မှေ့လျော်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ကပ်ရောက်ခြင်း။ သမဇ္ဈာ-ဘိစရဏ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁)ကြည့်။

အဘိစရတိ (ကြိ) [အဘိ + စရ + အ+တိ] လှည့်လည်–ရှာမှီး–၏။ ဥလတိ (သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၀)ကြည့်။

အဘိစိတ္တ (န) [အဘိ+စိတ္တ] မြတ်သောစိတ်။ အာဘိစေတသိက (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။မ၊ဋီ၊၃။၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၅) ကြည့်။

အဘိစိန္တယန္တ (တိ) [အဘိ+စိန္တ+ဏယ+အန္တ] စူးစမ်း–ကြံစည်–သော၊သူ။ ဂမ္ဘီရ-ပဉ္ဉံ မနသာဘိစိန္တယံ။ ဇာ၊၂။၉။(မနသာ အဘိစိန္တေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၅။)

အဘိစိန္တေန္တ (တိ) [အဘိ+စိန္တ+ဏေ+အန္တ] စူးစမ်း–ကြံစည်–သော၊သူ။ အဘိစိန္တယန္တ-ကြည့်။

အဘိစေတ (ပု၊န) [အဘိ+စေတ] လွန်ကဲသောစိတ်၊ ပကတိကာမာဝစရစိတ်တို့ထက်–လွန်ကဲ–ကောင်းမွန်–စင်ကြယ်–သောစိတ်၊ ဥပစာရဈာန်စိတ်။ အာဘိစေတသိက (မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၇၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၇) ကြည့်။

အဘိစေတသိက (တိ) [အဘိ + စေတသိက] လွန်ကဲသောတရား၊ ပကတိကာမာဝစရစိတ်တို့ထက်–လွန်ကဲ–ကောင်းမွန်–စင်ကြယ်–သောတရား။ အာဘိစေတသိက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၀) ကြည့်။

အဘိဇ္ဆန္န (တိ) [အဘိ+ဆဒ+တ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ သတ္တော ဂုဟာယံ ဗဟုနာဘိ-ဆန္နော။ မဟာနိ။၁၇။ သုတ္တနိ။၃၉၉။ (= ဗဟုကေဟိ ကိလေသေဟိ ဆန္နော ရာဂေန ဆန္နော။ မဟာနိ။၁၇။) (–ဇာ၊၁။၄၀၊ ၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။)

အဘိဇ္ဈိတ (တိ) [အဘိ+ဈာ+တ] အလွန်–အလိုရှိအပ်–နှစ်သက်အပ်–သော။ အဃံ ပဉ္စာလစန္ဒီ တော၊ ရာဇပုတ္တီ အဘိဇ္ဈိတာ။ ဇာ၊၂။၂၁၃။

အဘိဇစ္စ (န) [အဘိ+ဇာတ+ဏျ] (၁) မြင့်မြတ်သောအမျိုး – မင်းမျိုး – ၏ အဖြစ်။ (တိ) (၂)မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ (၁) အဘိဇစ္စဗလ-ကြည့်။ (၂) သုပ္ပ-တိဋ္ဌိတေ ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌမှိ အဘိသေကာရဟံ အဘိဇစ္စံ ခတ္တိယံ နိသီဒါပေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၆၅။

အဘိဇစ္စဗလ (န) [အဘိဇစ္စ+ဗလ] မြင့်မြတ်သော အမျိုး၏အဖြစ်ဟူသော–အဘိဇစ္စ–အား။ အဘိဇစ္စဗလံ စေဝ၊ တံ စတုတ္ထံ အသံ-သယံ။ ဇာ၊၂။၃။ အဘိဇစ္စဗလန္တိ တီဏိ ကုလာနိ အတိက္ကမိတွာ ခတ္တိယကုလဝသေန ဇာတိသမ္ပတ္တိ၊ တံ ဉာတရေဟိ ဗလေဟိ မဟန္တတရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၇။

အဘိဇန (ပု) [အဘိ+ဇန+ဏ။ အဘိဇညတေ အသ္မိံ။ ထောမ။] (၁) အမျိုးအနွယ်။ (၂) လူအပေါင်း။ (၁) ကုလံ ဝံသော စ သန္တာနာ'ဘိဇနာ။ ဓာန်။၃၃၂။ အဘိမုခံ ဇနေတီတိ အဘိဇနော၊ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။ (၂) ရာဂဝတ္ထုဘာဝေန အဘိဇနေဟိ ဟာဝ-

ဘာ၀ဝိလာသသ၀သေန....သက်ပ္ပေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၄၃။

အဘိဇနသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိဇန+သမ္ပတ္တိ] အမျိုးအနွယ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ မျိုးရိုး–ကောင်းမွန်–မြင့်မြတ်–ခြင်း။ ဥတ္တမဗြာဟ္မဏ (ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၃) ကြည့်။

အဘိဇနေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဇန+ဏေ+တိ] ဖြစ်စေ၏။ ဝီရိယမဘိဇနေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၁။

အဘိဇပ္ပ (ပု၊ထီ) [အဘိ+ဇပ္ပ+အ] (ထီ) (၁) လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း၊ ပြောဆို–မြည်တမ်း–ခြင်း၊ "ဤဟာငါ့ဟာ,ဤဟာငါ့ဟာ" ဟုရင်း, "ဤဟာ ငါ့ဟာဖြစ်မှုကောင်းလေစွ" ဟုရင်း – လိုချင် – တောင့်တ–ပြောဆို – မြည်တမ်း–ခြင်း၊ "ဤသူကဤဟာကိုငါ့အား ပေးပေ၏" ဟု – ပြောဆို– ချီးမွမ်း–ခြင်း၊ တဏှာဟူသော အဘိဇပ္ပ။ (ပု) (၂) စိပ် – စုပ်–ရွတ်ဆို–သရဇ္ဈာယ်–ခြင်း၊ မန်းမှုတ်ခြင်း။(၁)အဘိဇပ္ပါ ခေါမေ ဥဒပါဒိ။ မ၊၃။ ၁၉၈။အဘိဇပ္ပါတိ ဒေဝလောကာဘိမုခံ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဒေ၀သံဃံ ပဿတော တဏှာ ဥဒပါဒိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ တံ မမာတိ ပတ္ထနာ အဘိဘ၀နီယမနသီသေန ဇပ္ပေတီတိ အဘိဇပ္ပါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၁။ တတ္ထ ကတမော လောဘော၊ယော ရာဂေါ....ဇပ္ပါ ပဇပ္ပါ အဘိဇပ္ပါ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၅။ မဟာနိ။၆။ စူဠနိ။ ၂၇။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။) တဏှာသင်္ခါတာ အဘိဇပ္ပါ ဥဒပါဒိ။ ဝဇိရ။ ၅၂။ (၂) မန္တာဘိဇပ္ပေန ပုရေ ဟိ တုယှံ။ ဇာ၊၁။၂၅၇။

အဘိဇပ္ပတိ (ကြိ) [အဘိ+ဇပ္ပ+အ+တိ] လိုချင်–တောင့်တ–၏၊ရခြင်းငှါ – မြွက်ဆို – မြည်တမ်း–၏။ ယဒိစ္ဆတိတိ....ယံ....ဂုစ္ဆတိ.... ယံ အဘိဇပ္ပတိ ရူပံ ဝါ သဒ္ဒံ ဝါ။ မဟာနိ။ ၃။ အသ္မာ'ဘိဇပ္ပန္တိ ဇနာ အနေကာ။ သံ၊၁။၁၄၅။ ဇာ၊၁။၁၆၃။ အမေ့ အဘိဇပ္ပန္တိ....ပတ္ထေန္တိ ပိဟေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အမေ့ အညေ ဗဟူ ဇနာ .... နမဿန္တိ ပတ္ထေန္တိ ပိဟယန္တိ၊ အဟော ဝတ မယမ္ပိ ဝေရူပါ ဘဝေယျာမာတိ ဂုစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အာသီသန္တိ ထောမယန္တိ အဘိဇပ္ပန္တိ ဇုဟန္တိ၊ ကာမာဘိဇပ္ပန္တိ ပဋိစ္စ လာဘံ။ သုတ္တနိ။၄၃၆။ စူဠနိ။၅၅။ အဘိဇပ္ပန္တီတိ ရူပါဒိပဋိလာဘာယ ဝါစံ ဘိန္ဒန္တိ။ ကာမာဘိဇပ္ပန္တိ ပဋိစ္စ လာဘန္တိ ရူပါဒိပဋိလာဘံ ပဋိစ္စ ပုနပ္ပုနံ ကာမေ ဝေ အဘိဇပ္ပန္တိ၊ "အဟောဝတ အမှာကံ သိယု"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တဏှာဥ္စ တတ္ထ ဝဍ္ဎေန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ပတ္ထယာမိ ပိဟယာမိ အဘိဇပ္ပါမီတိ။ စူဠနိ။၉၉။ ဘ၀ဥ္စ နာဘိဇပ္ပေယျ။ သုတ္တနိ။၄၂၂။ (ကာမဘ၀ါဒိဘ၀ဥ္စ န ပတ္ထေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။)

အဘိဇပ္ပန (နု) [အဘိ+ဇပ္ပ+ယု] မန္တန်–စိပ်–စုပ် – ရွတ်ဆို – သရဇ္ဈာယ် – ခြင်း၊ မန္တန်ဖြင့် မန်းမှုတ်ခြင်း။ ဟတ္ထာဘိဇပ္ပန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁) ကြည့်။

အဘိဇပ္ပန္တ (တိ) [အဘိ+ဇပ္ပ+အ+အန္တ] အထူးသဖြင့် ပြောဆိုသော၊ ရခြင်းငှါ– မြွက်ဆို – မြည်တမ်း – သော၊သူ။ ဇပ္ပန္တာ ပဇပ္ပန္တာ အဘိဇပ္ပန္တာ။ မဟာနိ။၂၆။ အဘိဇပ္ပန္တာတိ ဝိသေသေန ကထေန္တာ၊ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝါ ဝဍ္ဎိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အဘိဇပ္ပပ္ပဒါရဏ (တိ) [အဘိဇပ္ပါ+ပဒါရဏ] တဏှာဟူသော (သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို) ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးတတ်သော တရားရှိသော။ ကောဓပ္ပတ္တမနတ္ထဒ္ဓံ၊အဘိဇပ္ပပ္ပဒါရဏံ။ထေရ။ ၃၂၃။ အဘိဇပ္ပပ္ပဒါရဏံ ဂုစ္ဆိတာလာဘာဒိ၀သေန ဟိ တဏှာ သတ္တာနံ စိတ္တံ ပဒါလေန္တီ–ဝိယ ပဝတ္တတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

အဘိဇပ္ပမာန (တိ) [အဘိ+ဇပ္ပ+အ+မာန] လိုချင်–တောင့်တ–သော၊ တဏှာ၏အစွမ်းအားဖြင့်–တင်းမတိမ်–အားမရ–သော၊ ရခြင်း၄ါ–မြွက်ဆို–မြည်တမ်း–သော၊သူ။ ကာမယမာနသာတိ .... ပိဟယမာနဿ အဘိဇပ္ပမာနဿ။ မဟာနိ။၂။ အဘိဇပ္ပမာနဿာတိ တဏှာဝသေန တိတ္တိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ (န ဥပ္ပါဒေန္တဿ-က)။ အထ ဝါ အဘိဝဒန္တဿ။ မဟာနိ၊၄။၁၅။

အဘိဇပ္ပယမာန (တိ) [အဘိ+ဇပ္ပ+ဏယ+မာန] အဘိဇပ္ပမာနနှင့် အနက်တူ။ ပတ္ထယမာနဿာတိ.... ပိဟယမာနဿ အဘိဇပ္ပယမာနဿ။ မဟာနိ။၂၄၅။

အဘိဇပ္ပါဓိကရဏ (န) [အဘိဇပ္ပ+အဓိကရဏ] အဘိဇပ္ပ ဟူသော အကြောင်း။ အဘိဇပ္ပါဓိကရဏန္တု ပန မေ သမာဓိ စဝိ။ မ၊၃။ ၁၉၈။

အဘိဇပ္ပါဝစန (န) [အဘိဇပ္ပါ+ဝစန] အဘိဇပ္ပါဟူသော–စကား–သဒ္ဒါ။ တံ ဒုတ္တံ ပရတော အဘိဇပ္ပါဝစနေန တဒတ္ထသိဒ္ဓိတောတိ အာစရိယော ဝဒတိ။ ဝဇိရ။၅၂။

အဘိဇပ္ပီ (တိ) [အဘိ + ဇပ္ပ + ဏီ] လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း–လေ့–ရှိသော၊ သူ။ တော်ပိ ဗန္ဓနံ ဒုက္ခံ၊ ကာမလာဘာဘိဇပ္ပိနံ။ အံ၊၂။ ၃၁၀။(=ကာမလာဘံ ပတ္ထေန္တာနံ။ အံ၊၄၊၃။ ၁၁၅။)

အဘိဇလတိ (ကြိ) [အဘိ+ဇလ+အ+တိ] ထွန်းလင်း–တောက်ပ–၏။ ရတနပ္ပဒီပေါ စ တ္တေ တေသုိ ပါသာဒေ အဘိဇလတိ။ ဝိမာန၊၄။၁၈၃။

အဘိဇလန္တ (တိ) [အဘိ+ဇလ+အ+အန္တ။ ထိ၌ အဘိဇလန္တီ။] ထွန်းလင်း–တောက်ပ–သော။ ဒဒ္ဒလ္လမာန (ပေတ၊၄။၁၇၄) ကြည့်။

အဘိဇဝတိ (ကြိ) [အဘိ+ဇု+အ+တိ] ကပ်ရောက်၏၊ သာယာသော မျက်နှာရှိသည်ဖြစ်၍ ကပ်ရောက်၏။ နာဘိဇဝန္တိ န တာဏမုပေန္တိ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၃။ နာဘိဇဝန္တီတိ န သုမုခဘာဝေန အဘိမုခါ ဇဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၁၉၉-၂၀၀။

အဘိဇာတ (တိ)[အဘိ+ဇာတ](က) ဗြာဟ္မဏ, ဝေဿ, သုဒ္ဒ ဟူသော အမျိုး ၃-ပါးကို မိမိ၏ အမျိုးမြတ်ခြင်းအားဖြင့်–ကျော်လွန်–လွှမ်းမိုး–၍ မွေးဖွားသော၊ သူ။ (ခ) ဂေါစရိယ စသော ဆဒ္ဒန်-မျိုးကို–ကျော်လွန်–လွှမ်းမိုး–၍မွေးဖွားသော။ (ဂ) စင်ကြယ်သော–အမျိုး–ဇာတ်–ရှိသော၊သူ။ (ဃ) ကောင်းသော–ဖမျိုး–ဇာတ်–ရှိသော၊ သူ။ (င) အထူးအားဖြင့် မွေးဖွားသော၊ အမျိုး–ဇာတ်–ထူးခြားသော၊ သူ။ (က) အဘိဇာတံ ယသဿိနံ။ သံ၊၁။၆၉။ အဘိဇာတန္တိ တီဏိ ကုလာနိ အတိက္ကမိတ္ဝာ ဇာတံ။ သံ၊၄၊၁။၁၂၂။ အတိက္ကမိတ္ဝာတိ အတ္တနော ဇာတိသမ္ပတ္တိယာ အဘိဘဝိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၂။ (ခ) အဘိဇာတော နာဂေါ။ ဇာ၊၁။ ၂၆၅။ အဘိဇာတောတိ ဂေါစရိယာဒီနိ အဋ္ဌ ဟတ္ထိကုလာနိ အဘိဘဝိတွာ အတိက္ကမိတွာ ဥပေါသထကုလေ ဇာတော။ ဇာ၊၄၊၄။၂၃၄။ (ဂ) အဘိဇာတော ယသဿိမာ။ ဇာ၊၁။ ၂၉၀။ အဘိဇာတောတိ အတိဇာတော သုဒ္ဓဇာတော။ ဇာ၊၄၊၄။၃၂၂။ (ဃ) အဘိဇာတော သင်္ဂါမာဝစရော။ မ၊၂။၇၇။ အဘိဇာတောတိ သုဇာတော ဇာတိသမ္ပန္နော။ မ၊၄၊၃။၉၀။ အဘိဇာတာ မဟန္တာသိ။ ဝိမာန။၃၃။ အဘိဇာတာတိ သုဇာတာ။ ဝိမာန၊၄။၁၁၁။ အဘိဇာတောပိ စေ ဟောတိ။ ဇာ၊၂။၄။အဘိဇာတာ သမုဒ္ဒဇာ။ ဇာ၊၂။၂၂၁။ အဘိဇာတံ ဇုတိန္ဓရံ။ စရိယာ။ ၄၁၂။ အဘိဇာတန္တိ ဇာတိသမ္ပန္နံ။ စရိယာ၊ ၄။၂၁၁။ (င) အဘိဇာတော ကေသရီ။

အပ၊၁။၁၂၇။ အဘိဝိသေသေန ဇာတော နိဗ္ဗတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အဘိဇာတဋ္ဌာန (န) [အဘိဇာတ + ဌာန]ဖြစ်ရာ–ပဋိသန္ဓေ တည်နေရာ – ဌာန၊ အမိဝမ်းတိုက်။ အဘိဇာတဋ္ဌာနေ ကိမိပရိဂတော၀ ဟုတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။

အဘိဇာတိ (ထီ) [အဘိ+ဇနဲ+တိ](၁)အမျိုး၊ ဇာတ်။ (၂) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ မွေးဖွားခြင်း၊ မီးရှူးသန့်စင်–ဖွားမြင်–ခြင်း။ (၃) မြတ်သောအမျိုးဇာတ်။

(၁) ဆသေ့ဝါဘိဇာတီသု သုခဒုက္ခံ ပဋိသံဝေဒေန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၀။ မ၊၂။၇၀။ ဆဠ္ဌာဘိဇာတိယော။ဒီ၊၁။၅၀။ (မက္ခလိ ဂေါသာလ၀ါဒ။) ပုရာဏေန ဘန္တေ ကဿပေန ဆဠ္ဌာဘိဇာတိယော ပညတ္တာ။ အံ၊၂။၃၃၇။ ဆဠ္ဌာဘိဇာတိယောတိ ဆ ဇာတိယော။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ အဘိဇာတိယောတိ ဧတ္တ အဘိသဒ္ဒေါ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ န အတ္တဝိသေသဇောတကောတိ အာဟ “ဆ ဇာတိယော”တိ။ အဘိဇာယတီတိ ဧတ္တာပိ ဧသေ၀ နယော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၂။ ဆဠ္ဌာဘိဇာတိယော။ ဒီ၊၃။၂၀၇။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၆-တို့၌ အံ၊ဋ္ဌ၊အံ၊ဋ္ဌီ-တို့အတူပင် ဖွင့်သည်။) အဟံ ခေါ ပနာနန္ဒ ဆဠ္ဌာဘိဇာတိယော ပညာပေမိ။ အံ၊၂။၃၃၇။ (တိတ္ထိတို့၏ အဘိဇာတိ ၆-မျိုးကို အံ၊၂။၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၁၅-တို့၌ကြည့်။ ဘုရား၏ အဘိဇာတိ ၆-မျိုးကို ဒီ၊၃။၂၀၇။ အံ၊၂။၃၃၇-၄၀-တို့၌ကြည့်။) (၂) ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဩက္ကန္တိ ပါကဋာ၊ အဘိဇာတိ ပါကဋာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄။) (၃) ဥတ္တမာဘိဇာတ-ကြည့်။

အဘိဇာတိက (တိ) [အဘိဇာတိ + ဏ္ဏက] အမျိုး၌ ဖြစ်သော။ အဘိဇာတိကောတိ ဇာတိယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ ကဏှာဘိဇာတိက-စသည်လည်း ကြည့်။

အဘိဇာတိက္ခဏ (ပု) [အဘိဇာတိ+ခဏ] မွေးဖွားသောခဏ။ အဘိဇာတိက္ခဏေ ပနဿ.... ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟေသုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

အဘိဇာတိဋ္ဌာန (န) [အဘိဇာတိ+ဌာန] မွေးဖွားရာ–အရပ်–ဌာန။ အဘိဇာတိဋ္ဌာနာဒီနိပိ တဿ ဥပ္ပတ္တိဟေတူနိ ဘ၀န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၆။

အဘိဇာတိပညတ္တိ (ထီ) [အဘိဇာတိ+ပညတ္တိ] အမျိုး–ဇာတ်–ကို ပညတ်–ဟောကြား–ခြင်း။ အခေတ္တညူ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆)ကြည့်။

အဘိဇာတိဝတ္တိတ (တိ) [အဘိဇာတိ+ဝတ္တိတ] အမျိုးဇာတ် အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲသော။ ဖြာဟ္မဏော နာမ သဗ္ဗာဘ၀ါဘ၀ဂတီသု အဘိဇာတိဝတ္တိတမနုစရိတံ ဇာနာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၀။

အဘိဇာတိဝန္တု (တိ) [အဘိဇာတိ+ဝန္တု] မြတ်သော အမျိုးဇာတ်ရှိသော၊သူ။ ဇာတိမန္တ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၀)ကြည့်။

အဘိဇာတိဟေတု (ပု) [အဘိဇာတိ+ဟေတု] အမျိုး – ဇာတ် – ဟူသောအကြောင်း၊ ၆-မျိုးသော ကဏှာဘိဇာတိ စသော အကြောင်း။ သစေ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အဘိဇာတိဟေတု သုခဒုက္ခံ ပဋိသံဝေဒေန္တိ။ မ၊၃။၁၇။

အဘိဇာနန (န) [အဘိ+ဉာ+နာ+ယု] (၁) သိခြင်း၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိခြင်း။ (တိ) (၂) သိအပ်သော၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော။ (၁)အဘိဇာနနာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဝုတ္တမေ၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၁။ အဝသေသံ အဘိဇာနနတော.... ဇာနာတိ ဇေမ္မသု အဘိဇာနနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၆။ အဘိညာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၀၁) လည်းကြည့်။ (၂) အဘိဇာနနဋ္ဌ-ကြည့်။

အဘိဇာနနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဇာနန + အတ္ထ] သိအပ် – ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ် – သော – အနက် – သဘော။ အဘိဇာနနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၂၀။ အဘိဇာနနဋ္ဌောတိ အဘိဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၆။ အဘိဇာနနဋ္ဌေန ပရိဇာနနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ ၁၀၂။ အဘိဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။

အဘိဇာနနတာ (ထိ) [အဘိဇာနန + တာ] ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သည်၏ အဖြစ်။ နယေနာတိ အဘိဇာနနတာဒိဝိဓိနာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၉-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

အဘိဇာနနသဘာဝ (ပု) [အဘိဇာနန + သဘာဝ] သိအပ်သောသဘော။ အဘိညဋ္ဌ-ကြည့်။

အဘိဇာနန္တ (တိ) [အဘိ+ဉာ+နာ+အန္တ။ ထ်၌ အဘိဇာနန္တီ။] သိသော။ (က) အထူးအားဖြင့်သိသော။ (ခ) ထိုးထွင်း၍ သိသော၊ ရောက်သော။ (ဂ) ရှေးရှု – မျက်ခမှာက် – သိသော၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိသော။ (ဃ) ဝိပဿနာပညာရှေ့သွားရှိသော မဂ်ပညာဖြင့် သိသော။ (င) တဖန်သိသော၊ ပြန်လည် – အောက်မေ့ – အမှတ်ရ – သော။ (က) အဘိဇာနန္တောတိ ဝိသေသေန ဇာနန္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ သဗ္ဗံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ။ သံ၊ ၂။ ၂၅၀။ (ခ) ဒန္တိ တဏှာနံ အဘိဇာနန္တသာ ယာ ဉပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၄၄။ အဘိဇာနန္တသာ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿ၊ ပါပုဏန္တဿာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ (ဂ) အဓိဂမဘာဝေန အဘိမုခံ ဇာနန္တဿ အဘိဇာနန္တဿ၊ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဝါ ဉာဏေန ဇာနန္တဿ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ (– အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။) (ဃ) အဘိဇာနတောတိ ဝိပဿနာပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ မဂ္ဂပညာယ ဇာနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၄၀။ (င) ဘန္တေ နာဂသေန သဗ္ဗာ သတိ အဘိဇာနန္တီ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၃။

အဘိဇာနမာန (တိ) [အဘိ+ဉာ+နာ+မာန] သိသော၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိသော၊ သူ။ ဓမ္မဥ္စ သောဋ္ဌံ အဘိဇာနမာနော။ အဘိ၊က။ ၁၄၉။ သုတ္တနိ။ ၄၃၉။ မဟာနိ။ ၂၄။ စူဠနိ။ ၁၁။

အဘိဇာနာတိ (ကြိ) [အဘိ+ဉာ+နာ+တိ] (၁) သိ၏၊ သိ – မှတ်မိ – ၏။ (၂) သိ၏၊ သိ – နားလည် – ၏။ (၃) သိ၏၊ သိ၍ – မျက်မှောက်ပြု၍ – နေ၏။ (၄) သိ၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ (၅) သိ၏၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏၊ မချွတ်မလွဲ ဟုတ်မှန်စွာ ဓမ္မသဘာဝသို့ ရှေးရှုသည့် အဖြစ်သို့ရောက်သော ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏။ (၆) အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟု ဉာတပရိညာအားဖြင့် သိ၏။ (၇) မျက်ဝါးထင်ထင် – မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ – သိ၏။ (၈) ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏။ (၉) ထူးသော အရိယမဂ် ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏။

(၁) သိ၏၊ သိ – မှတ်မိ – ၏။ အဘိဇာနာတိ ပန ဘဝံ ဂေါတမော။ ဒီ၊၁။ ၁၃၆။ အဘိဇာနာသိ — ဒီ၊၁။ ၄၈။ (=အဘိဇာနာသိ စ နံ ပုဋ္ဌဘာဝံ အသံမုဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄) ။မိလိန္ဒ။ ၈၂။ ဇာ၊၁။ ၂၂၇။ အဘိဇာနာထ— ဝိ၊၃။ ၁၄။ မ၊၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀။ အဘိဇာနာမိ—ဝိ၊၁။ ၂၄၈။ ဝိ၊၄။ ၁၉၇၊ ၂၃၆။ ဒီ၊၁။ ၄၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇ (=ဇာတိဝသေန နိဝါသံ ဇာနာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။) မ၊၁။ ၁၀၄၊ ၁၁၃၊ ၃၁၆။ မ၊ ၂။ ၁၅၀၊ ၃၀၆။ မ၊၃။ ၁၆၆၊ ၁၆၇။ သံ၊၁။ ၁၅၈၊ ၄၁၉။ အံ၊၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ၂။ ၄၄၆။ အံ၊၃။ ၄၉၊ ၅၁။ စရိယာ။ ၄၁၆။ ဇာ၊၁။ ၂၄၀။ သံ၊ ၂။

၅၀၈။ **အဘိဇာနာမ**— သံ၊၃။၃၀၆။ (၂) သိ၏၊ သိ–နားလည်–၏။ ယဿ တေ နာဘိဇာနာမ၊ ယမှိ နိဿာယ ဈာယသိ။ သံ၊ ၂။၇၄။ (၃) သိ၏။ သိ၍–မျက်မှောက်ပြု၍–နေ၏။ ထေ တုမှေ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ ဓမ္မံ အဘိဇာနာထ။ အံ၊၃။၂၉၅။ အဘိဇာနာထာတိ အဘိဇာနိတွာ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဝိဟရထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၁။ (၄) သိ၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ ယံ ဗြာဟ္မဏံ ဝေဒဂူ'**မာဘိဇညာ** — သုတ္တနိ။၄၃၈။ စူဠနိ။ ၈၄။ (=ဇညာ ဇာနေယျာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၆။) အဘိဇညာတိ **အဘိဇာနေယျ**။ စူဠနိ။၈၄။ (စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။) (မောဂ်၊သျှ။နှာ-၈၈၉၊၈၉၀- လည်း ကြည့်။) **အဗ္ဘညာသိ**—ဒီ၊၁။၁၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁၊၁၃၂။ **အဗ္ဘညာသုံ**—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ **အဘိညာသုံ**—ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ **အဗ္ဘညံသု** — မ၊၁။၂၅၈။ (= ဇာနိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇)။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၂။ (=ဇာနိံသု ပဋိဝိဇ္ဈိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။) **အဗ္ဘညိံသု** — ဒီ၊၂။၁၂၄။ (=ဇာနိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။) **အဗ္ဘညာသိံ** — ဝိ၊၁။၆။ မ၊၁။၂၈။(=ဇာနိံ ပဋိဝိဇ္ဈိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။ ပစ္စက္ခမကာသိန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅။ အဘိအညာသိံ ဇာနိန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။) (အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- လည်း ကြည့်။) **အဘိညာသိံ**—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ **အဘိဇာနိဿန္တိ** — သံ၊၁။၂၉၀။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၄၂။ **အဘိဇာနိဿံ**—ထေရ။၃၃၇။ (= အညာသိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။) (ရူ။၄၅၇။ နီတိ၊သုတ္တ။ မောဂ်၊သျှ၊ နှာ။၈၃၄-တို့ကြည့်။) (၅) သိ၏၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏၊ မချွတ်မလွဲ ဟုတ်မှန်စွာ ဓမ္မသဘာဝသို့ ရှေးရှုသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်သော ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၏။ (ဉာတပရိညာလျှင် အခြေခံရှိသော တီရဏပရိညာအားဖြင့်၎င်း, ပဟာနပရိညာ တစိတ်တဒေသ အားဖြင့် ၎င်း သိ၏ဟု ဆိုလိုသည်။) သောပိ ပထဝိံ ပထဝိတော အဘိဇာနာတိ။ မ၊၁။၅။ (=အ- ဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ၎င်း၌ ၉၃-လည်းကြည့်။) (၆) အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု ဉာတပရိညာအားဖြင့်သိ၏။ သော သဗ္ဗံ ဓမ္မံ အဘိဇာနာတိ။ မ၊၁။၃၁၈။ အဘိ- ဇာနာတီတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဉာတပရိ- ညာယ အဘိဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (၇) မျက်ဝါး ထင်ထင် – မျက်မြင် ကိုယ်တွေ့ – သိ၏။ (လက်ဝါးပြင်၌ တင်ထားအပ်သော သျှစ်သျှား (ဇီးဖြူ) သီးကို မြင်ဘိသကဲ့သို့ မျက်မှောက် ဒိဋ္ဌ သိ၏ဟု ဆိုလိုသည်။) ယော ဇေတမဘိဇာနာတိ။ မ၊၁။၄၁၃၊၄၁၄။ ဇေတံ ဝိမာနဝတ္ထုံ ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (=ဟတ္ထတလေ ဌပိတံ အာမလကံ ဝိယ အဘိမုခံ ကတွာ ပစ္စက္ခတော ဇာနာတိ၊ အတ္တပစ္စက္ခံ ကတွာ ဇာနာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၃။) (၈) ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၏။ (သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဖြစ်ရာသည်။) တံ ဘဂဝါ အသေသမဘိဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ တံ ဒေသနံ ဘဂဝါ အသေသံ သကလံ အဘိ- ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အဘိဇာနာတီတိ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၆၆။ (၉) ထူးသော အရိယ မဂ်ဉာဏ် ဖြင့် သိ၏။ **အဗ္ဘညာသိံ**—အံ၊၁။၂၆၀။ (=အဘိဝိသိဋ္ဌေန အရိယမဂ္ဂဉာဏေန အညာ- သိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။)

အဘိဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဉာ+နာ+တဗ္ဗ] သိအပ်သော၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော။ တဒုတ္တရိ အဘိဇာနိတဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၈။ ဣမေ ဓမ္မာ အဘိဇာနိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

အဘိဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [အဘိဇာနိတဗ္ဗ+အတ္ထ] သိအပ်သော – ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်

သော–အနက်–သဘော။ အဘိဇာနနဋ္ဌ- ကြည့်။

အဘိဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ဉာ + နာ + တွာ] (က) သိ၍၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၍။ (ခ) အဘိညာပညာဖြင့် – သိ၍ – သိသော ကြောင့် – သိခြင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့်။ အဘိညေယျံ ဓမ္မံ အဘိဇာနိတွာ ပရိညေယျံ ပရိဇာနိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၄။ အဘိညာ၂ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃) လည်းကြည့်။ ဧဝံ အဘိ- ဇာနိတွာ ယာ ပရိညာ။ နေတ္တိ။၁၈။ အဘိ- ဇာနိတွာတိ အဘိညာယ ပညာယ ဇာနိတွာ၊ ဉတွာ အဘိဇာနနဟေတု ဝါတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၅။

အဘိဇာယတိ (၁-ကြိ။ ၂-ကာ၊ကြိ) [(၁) အဘိ+ဇန+ယ+တိ (၂)အဘိ+ဇန+ယ+ ဏေ+တိ] (၁)ဖြစ်၏၊ (၂) ဖြစ်စေ၏၊ (၃) ရောက်၏။ ယော ဩဂဟဏေ ထမ္ဘောရိဝါဘိ- ဇာယတိ။ သုတ္တနိ။၃၁၀။ = ထမ္ဘောရိဝ ဘဝတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ကဏှံ ဓမ္မံ အဘိ- ဇာယတိ။ ဒီ၊၃။၂၀၇။ အံ၊၂။၃၃၈။ = ကာဠ- ကံ ဒသဒုဿီလျဓမ္မံ ပသဝတိ ကရောတိ၊ သော တံ အဘိဇာယိတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ =ကဏှသဘာဝေါ ဟုတွာ ဇာယတိ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ကဏှာဘိဇာတိယံ ဝါ ဇာယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ အဘိဇာယတီတိ တ္ထောပိ ဧသေဝ နယော။ (အဘိဇာတိပုဒ်၌ ကဲ့သို့ပင် အဘိသဒ္ဒါ-အနက်မဲ့။) ဇာယတီ- တိ စ အန္တောဂဓဟေတုအတ္ထပဒံ၊ ဥပ္ပါဒေတီ- တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။ (–အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၂၊၁၂၃-တို့လည်း ကြည့်။) သုက္ကာဘိဇာ- တိကော သမာနော အကဏှံ အသုက္ကံ နိဗ္ဗာနံ အဘိဇာယတိ။ ဒီ၊၃။၂၀၇-၈။ အံ၊ ၂။၃၃၈။ တံ (နိဗ္ဗာနံ) သော အဘိဇာ- ယတိ ပသဝတိ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။= နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ၊ အရိယဘူမိသင်္ခါတာယ ဝါ နိဗ္ဗာနဇာတိယာ ဇာယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ တံ (နိဗ္ဗာနံ) သော အဘိဇာယတိ ပသဝတိ။ ဣမာပိ ဟိ အန္တောဂဓဟေတုအတ္ထံ ဇာယ- တီတိ ပဒံ၊ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဇာယတီတိ ဣမဿ ပါပုဏာတီတိ အတ္ထံ ဂဟေတွာဝ ‘‘နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတီ’’တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

အဘိဇာယနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဇာယန + အတ္ထ] ဖြစ်ရာ–ပေါက်ဖွားရာ– (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။သျှ)ဟူ သော–အနက်–သဘော။ ဖဿာဒီနံ အဘိ- ဇာယနဋ္ဌေန ခေတ္တမေဝတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။

အဘိဇာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ဇန + ယ + ဏေ+တွာ] ဖြစ်စေ၍။ အဘိဇာယတိ-ကြည့်။

အဘိဇီဂိသတိ (ကြိ)[(၁) အဘိ+ဇိ+သ+တိ။ (၂) အဘိ + ဟရ + သ + တိ။ ရူ။၅၃၅။ မောဂ်၊၅။၁၀၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၅၅-တို့ကြည့်။] (၁) အောင်ခြင်းငှါအလိုရှိ၏၊ အောင်လို၏။ (၂) ဆောင်ခြင်းငှါ အလိုရှိ၏၊ ဆောင်လို၏။ (၃)ဆုတ်ယုတ်စေ၏၊ ရှုံးစေ၏။ (၁) အလမ္ဗာ- ယနော ဟိ နာဂေန၊ မမံ အဘိဇီဂိသတိ။ ဇာ၊၂။၂၂၈။ အဘိဇီဂိသတီတိ ယုဒ္ဓေ ဇိနိတုံ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၉။ (၂) (၃) ဥစ္စာဝ- စေဟု’ ပါယေဟိ၊ ပရေသံ’ မဘိဇီဂိသတိ။ ထေရ၊၄၂၃။ ပရေသံ’မဘိဇီဂိသတီတိ ပရေသံ သန္တကံ အာဟရိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ ပရေဝါ သမ္ပတ္တာ ဟာပေတိ ဇီနာပေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

အဘိဇီဝနိက (တိ) [အဘိဇီဝန+ဏိက] အသက် မွေးကြောင်းဖြစ်သော (အတတ်ပညာ)။ အဘိဇီဝနိကဿ သိပ္ပဿ ကာရဏာ။ ဝိ၊၃။ ၂၇၅။ အဘိဇီဝနိကဿာတိ ယေန သိပ္ပေန အဘိဇီဝန္တိ၊ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၈။ အဘိဇီဝန္တိ တေနာတိ အဘိဇီဝနိ- ကံ၊ ကိန္တံ ? သိပ္ပံ။ တေနာဟ ‘‘ယေန သိပ္ပေနာ’’တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။

အဘိဇီဟနာ (ထီ) [အဘိ+ဇေဟ+ယု] အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်း။ ကာလဉ္စ ဥတွာ အဘိဇီဟနာယ။ ဇာ၊၁။၂၂၁။ အဘိဇီဟနာယာတိ ဝီရိယကရဏာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၇။

အဘိဇေတိ (ကြိ) [အဘိ + ဇိ + အ + တိ] အောင်၏၊ အောင်နိုင်၏။ ကော နိမ ရညံ ဝရ'မာဘိဇေတိ။ ဇာ၊၂။၂၇၀။ အမှာကံ သန္တကံ သေဋ္ဌရတနံ အဘိဇေတိ၊ "အဟံ ဇိနာမိ"တိ ဝတ္တုံ ဥဿဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၇၂။ က'မာဘိဇေယျာမ ဝရဒ္ဓနေန။ ဇာ၊ ၂။၂၇၀။ ကံ ဝါ မယံ ဇိနေယျာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၇၂။

အဘိဇောတတိ (ကြိ) [အဘိ+ဇုတ+အ+တိ] ထွန်းပြ၏။ တာဒိသေ သဉ္ဇာတံ ပါဏံ၊ က'မတ္တ'မဘိဇောတယေ။ ဇာ၊၂။၇၃။ ကမတ္တံ ဇောတေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၃။

အဘိဇ္ဇနက (တိ) [န+ဘိဒိ+ယ+ယု+က] မပျက်စီး – မပျောက်ကွယ် – သော၊ သူ၊ အရာ။ ဥပ္ပန္နာ သင်္ခါရာ အဘိဇ္ဇနကာ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ နာပိ ဌိတံ အဘိဇ္ဇနကံ နာမ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။

အဘိဇ္ဇနကသတ္တ (ပု) [အဘိဇ္ဇနက+သတ္တ] မပျက်စီး – မပြောင်းလဲ – သော သတ္တဝါ။ ဣမသ္မိံ ခေါ ပန လောကေ မနုဒါနေန အဘိဇ္ဇနကသတ္တော နာမ နတ္ထိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃။

အဘိဇ္ဇနကသဒ္ဓ (တိ) [အဘိဇ္ဇနက + သဒ္ဓါ] မပျက်စီး – မလှုပ်ရှား – ခိုင်မြဲ – သော သဒ္ဓါတရားရှိသော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မေ စ အဘိဇ္ဇနကသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၇။

အဘိဇ္ဇနကသဘာဝ (တိ) [အဘိဇ္ဇနက + သဘာဝ] မပျက်စီး – မကွဲပြား–ညီညွတ် – သောသဘောရှိသော။ တေဟိ သဒ္ဓိံ အဘိဇ္ဇနကသဘာဝံ မိတ္တသန္ထဝံ ကာရေတွာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။

အဘိဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဇ္ဇန+အတ္ထ] မပျက်စီး – မရွေ့ရှား – မဖောက်ပြန် – သော – အနက် – သဘော။ ဒဠှဓမ္မော ဟိ နိဗ္ဗာနံ အဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန၊ တဉ္စ ဘဂဝါ ဒသေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။ ၇၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။

အဘိဇ္ဇနသဘာဝ (တိ) [အဘိဇ္ဇန+သဘာဝ] မကွဲ – မပြား – မခြားနား – သောသဘောရှိ သော။ ဇံ ဟိ အဘိဇ္ဇနသဘာဝေါ နန္ဒနဋ္ဌေန နန္ဒိ၊ ရဉ္ဇနဋ္ဌေန ရာဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၇။

အဘိဇ္ဇန္တ (တိ) [န+ဘိဇ္ဇန္တ။ ထီ၌-အဘိဇ္ဇန္တီ။] (က) မပျက်စီး – မကျေပျောက် – သော။ (ခ) မပြိုကွဲ – သော။ (က) အန္တရာ ပန အဘိဇ္ဇန္တေနာပိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ (ခ) ပထဗျာပိ အဘိဇ္ဇန္တျာ၊ ဝေဓဗျံ ကဋုကိတ္ထိယာ။ ဇာ၊ ၂။၃၂၇။ အဘိဇ္ဇန္တျာတိ အဘိဇ္ဇန္တိယာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။

အဘိဇ္ဇပရိသတာ (ထီ) [အဘိဇ္ဇပရိသ+တာ] မပျက်စီး–မကွဲပြား – သစ္စာမဖောက် – စည်းလုံးညီညွတ် – သော ပရိသတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိယာ စေတ္တ .... အဘိဇ္ဇပရိသတာ အစ္ဆမ္ဘိတာ.... ဝေမာဒိနိ ဖလာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ အဘေဇ္ဇပရိသ-တာ-လည်း ကြည့်။

အဘိဇ္ဇမာန (တိ) [န+ဘိဇ္ဇမာန] မပျက်စီးသော။ (က) မပျက်စီး – မလှုပ်ရှား – သော။ (ခ) မပျက်မစီး – တစပ်တည်း – တပြင်တည်း – တည်ရှိသော၊ မကျုံ – မနစ် – သော။ (ဂ) မပျက်စီး – မချုပ်ပျောက် – သော။ (က) အဘိဇ္ဇမာနေ ဥဒကေ အာဂန္တွာ။ ဝိ၊၁။၇၇။ ဥဒကေပိ အဘိဇ္ဇမာနေ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဒီ၊၃။၈၃။ မ၊၁။၈၇။ အံ၊၁။၂၅၆။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ အဘိဇ္ဇမာနေ ဝါရိသ္မိံ၊ သယံ အာဂမ္မ ဣဒ္ဓိယာ။ ဇာ၊၁။၇၆။ ဣမသ္မိံ ဥဒကေ အစလမာနေ အကမ္ပမာနေ ဥဒကံ အနာမသိတွာ။

ဇာ၊ဋ္ဌ။၂။၂၉၈။ (ခ) အဘိဇ္ဈမာနေ ဝါရိမှိ။ ပေတ။၁၆၇။ အဘိဇ္ဈမာနေတိ ပဒနိက္ခေပေန အဘိဇ္ဈမာနေ သဏ္ဌာတေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ (ဂ) အန္တရာ ပန အဘိဇ္ဈမာနမှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၄။

အဘိဇ္ဈလန္တ (တိ) [အဘိ+ဇလ+အ+အန္တ] အလွန် – ထွန်းလင်း – တောက်ပ – သော၊ သူ။ ဝိပ္ပသန္နစ္ဆဝိရာဂံ ဒသဗလ မဘိဇ္ဈလန္တံ ဒိသွာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အဘိဇ္ဇဟဒယ (တိ) [အဘိဇ္ဇ+ဟဒယ] မကွဲ – မပြား – သောစိတ်ရှိသော၊ စိတ်ဝမ်းမကွဲပြားသော၊သူ။ ဝေ ရာဇာပိ ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ မန္တိဟိ အဘိဇ္ဇဟဒယေဟိ သုသင်္ဂဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။

အဘိဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘိဇ္ဇိတွာ] မပျက်စီး – မချွတ်ယွင်း – မူ၍။ ဘိဇ္ဇိတွာပိတိ ဧတ္ထ ပိသဒ္ဒေန အဘိဇ္ဇိတွာပိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀။

အဘိဇ္ဈာ (ထီ) [အဘိ+ဈေ+အ။ အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိဇ္ဈာယန္တိ တာယ,သယံ ဝါ အဘိဇ္ဈာယတိ, အဘိဇ္ဈာယနမတ္တမေဝ ဝါ သောတိ အဘိဇ္ဈာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။(– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။) (အဘိဓျာ-သံ)] ရှေးရှု ကြံခြင်း၊ သူတပါး ပစ္စည်းကို – ရှေးရှု – ကြံခြင်း၊ – ကြံတတ်သော – ကြံကြောင်း ဖြစ်သော – တရား၊သူတပါးပစ္စည်းကို မိမိပစ္စည်း ဖြစ်စေလိုသောတရား၊ လိုချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – တတ်သော တရား၊ အဘိဇ္ဈာ မနောကံတရား။ (က) လောဘ။ (ခ) ကာမစ္ဆန္ဒ။ (ဂ) ကာမဂုဏ် ၅-ပါးနှင့် စပ်သော တဏှာ။ (ဃ) ရာဂ, ကာမစ္ဆန္ဒ။

ယော တသ္မိံ သမယေ လောဘော လုဗ္ဘနာ လုဗ္ဘိတတ္တံ သာရာဂေါ သာရဇ္ဇနာ သာရဇ္ဇိတတ္တံ အဘိဇ္ဈာ လောဘော အကုသလမူလံ၊ အယံ တသ္မိံ သမယေ အဘိဇ္ဈာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၉၄။ သော အဘိဇ္ဈံ လောကေ ပဟာယ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန စေတသာ ဝိဟရတိ၊ အဘိဇ္ဈာယ စိတ္တံ ပရိသောဓေတိ။ ဒီ၊၁။၆၇။ မ၊၁။၂၃၉။ အံ၊၁။၅၃၁။ အဘိဇ္ဈံ လောကေတိ ဧတ္ထ.... ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေသု ရာဂံ ပဟာယ **ကာမစ္ဆန္ဒံ** ဝိက္ခမ္ဘေတွာတိ အယမေတ္ထတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အဘိဇ္ဈာယတိ ဂိဇ္ဈတိ အဘိကင်္ခတိ ဧတာယာတိ အဘိဇ္ဈာ၊ **လောဘော၊(ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ။သီ၊ဋီ၊သစ်)**။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈၁။ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ မ၊၁။၇၀။ အံ၊၁။၄၁။ ပဋိသံ။၄၀။ (=တသ္မိံ ယေဝ ကာယသင်္ခါတေ လောကေ **ပဉ္စကာမဂုဏိကတဏှာ**ဉ္စ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တဒေါမနဿဉ္စ ဝိနေတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၂။) အဘိဇ္ဈာဂဟဏေန **ကာမစ္ဆန္ဒော**... သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၅။ အဘိဇ္ဈာ ဝိသမလောဘော စိတ္တဿ ဥပက္ကိလေသော။ မ၊၁။၄၃။ သကဘဏ္ဍေ ဆန္ဒရာဂေါ အဘိဇ္ဈာ၊ ပရဘဏ္ဍေ ဝိသမလောဘော။ အထ ဝါ သကဘဏ္ဍေ ဝါ ပရဘဏ္ဍေ ဝါ ဟောတု၊ ယုတ္တပတ္တဋ္ဌာနေ ဆန္ဒရာဂေါ အဘိဇ္ဈာ၊ အယုတ္တအပတ္တဋ္ဌာနေ ဝိသမလောဘော။....**လောဘောယေဝ** အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန အဘိဇ္ဈာ၊ ဝိသမဋ္ဌေန ဝိသမံ၊ ဧကတ္ထမေဝေတံ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ သကဘဏ္ဍေ ဆန္ဒရာဂေါ အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန အဘိဇ္ဈာ၊ အဘိဇ္ဈာယနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၇၁။ စရတောပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒေါ ဝိဂတော (အဘိဇ္ဈာ ဝိဂတာ)။ အံ၊၁။၃၂၁။ ဣတိဝုတ်။၂၇၄။ အဘိဇ္ဈာယတိ ဧတာယာတိ အဘိဇ္ဈာ၊ ပရဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ **လောဘသော**တံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာ၊ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခီ ဟုတွာ

တန္နိန္နတာယ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သာ "အဟော ဝတ ဣဒံ မမဿာ"တိ ဧဝံ ပရ-ဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဥပသဂ္ဂဝသေန အတ္ထဝိသေသဝါ-စိနော ဓာတုသဒ္ဒါတိ အဘိဇ္ဈာယတီတိ ပဒ-ဿ ပရဘဏ္ဍာဘိမုခီတိ အတ္ထော ဝုတ္တော။.... အဘိပုဗ္ဗော ဈေသဒ္ဒေါ လုဗ္ဘနေ နိရုဠှောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။

အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ + ကာယ-ဂန္ထ] အဘိဇ္ဈာဟူသောကာယဂန္ထ၊ အဘိဇ္ဈာ-ကာယဂန္ထတရား။ ကတမော အဘိဇ္ဈာကာယ-ဂန္ထော၊ ယော ရာဂေါ သာရာဂေါ....အယံ ဝုစ္စတိ အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထော။ အဘိ၊မ။ ၂၂၉။ အတ္တနော ဒိဋ္ဌိယာ ရာဂေါ အဘိဇ္ဈာ-ကာယဂန္ထော။ မဟာနိ။၁၉၀။ သယံ ဂဟိ-တဒိဋ္ဌိယာ ရဉ္ဇနသဘာဝေါ ရာဂေါ အဘိဇ္ဈာ-ကာယဂန္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။

အဘိဇ္ဈာဂဟဏ (နု) [အဘိဇ္ဈာ + ဂဟဏ] အဘိဇ္ဈာသဒ္ဒါ။ အဘိဇ္ဈာဂဟဏေန ကာ-မစ္ဆန္ဒော.... သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အဘိဇ္ဈာတု (တိ) [အဘိ+ဈေ+တု] သူ့ဥစ္စာကို ရှေးရှုကြံသော၊ "သူတပါး၏ဥစ္စာကိုမိမိ၏ဥစ္စာဖြစ်မူ ကောင်းလေစွ"ဟု အဘိဇ္ဈာ–ဖြစ်တတ်–ဖြစ်လေ့ရှိ–သော၊ အဘိဇ္ဈာဖြင့် ရှုတတ်သော၊သူ။ ယံ ယံ ပရဿ ပရဝိတ္တူပ-ကရဏံ၊ တံ အဘိဇ္ဈာတာ ဟောတိ "အဟော ဝတ ယံ ပရဿ၊ တံ မမဿာ"တိ။ မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၇။ အဘိဇ္ဈာတာ ဟောတီတိ အဘိဇ္ဈာယ ဩလောကေတာ ဟောတိ။ မ၊၂။၂၃၂။ အဘိဇ္ဈာယနံ ယေဘုယျေန ပရသန္တ-ကဿ ဒဿနဝသေန ဟောတီတိ "အဘိဇ္ဈာယ ဩလောကေတာ ဟောတီ"တိ ဝုတ္တံ။ အဘိဇ္ဈာယန္တော ဝါ အဘိဇ္ဈာယိတံ ဝတ္ထုံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌိတမ္ပိ ပစ္စက္ခတော ပဿန္တော ဝိယ အဘိဇ္ဈာယတီတိ ဝုတ္တံ "အဘိဇ္ဈာယ-ဩလောကေတာ ဟောတီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ အဘိဇ္ဈာယိတု-လည်း ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာဒိပဟာနာဝဟ (တိ) [အဘိဇ္ဈာဒိပဟာ-န+အာဝဟ] အဘိဇ္ဈာစသည် ပယ်ဖျောက်ခြင်းကို – ဆောင်တတ် – ဖြစ်စေတတ် – ပြီးစေတတ် – သော။ အဘိဇ္ဈာဒိပဟာနာဝဟံ ဈာနပဋိပဒံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၃။

အဘိဇ္ဈာန (နု) [အဘိ+ဈေ+ယု] သူတပါး၏ ဥစ္စာကို – ရှေးရှုကြံစည် – လိုချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – ခြင်း။ အဟော ဝတာတိ ဣမိနာ ယထာ အဘိဇ္ဈာနေ ဝတ္ထုနော ဧကန္တတော အတ္တနော ပရိဏာမနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂-၃။

အဘိဇ္ဈာနလက္ခဏ (တိ) [အဘိဇ္ဈာန+လက္ခဏ] ရှေးရှုကြံစည် – လိုချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – ခြင်း လက္ခဏာရှိသော (တရား)။ ကာမေ အာရဗ္ဘ အဘိဇ္ဈာနလက္ခဏာ အ-ဘိဇ္ဈာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉။

အဘိဇ္ဈာနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ + နိဒ္ဒေသ] အဘိဇ္ဈာကို အကျယ်ပြရာဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိဇ္ဈာနိဒ္ဒေသော ဥတ္တာနတ္ထော-ယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အဘိဇ္ဈာပစ္စယ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ပစ္စယ] (၁) အဘိဇ္ဈာဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၂) အဘိဇ္ဈာဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အ-ဘိဇ္ဈာပစ္စယာ စ သုခံ သောမနဿံ ပဋိသံဝေ-ဒေတိ။ မ၊၁။၃၈၈။ ယေ စ အဘိဇ္ဈာပစ္စယာ အနေကေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊၃။၄၆၈။

အဘိဇ္ဈာပဋိက္ခေပ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ပဋိက္ခေပ] အဘိဇ္ဈာကို ပယ်ခြင်း။ အဘိဇ္ဈာပဋိက္ခေပေန အနဘိဇ္ဈာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

အဘိဇ္ဈာပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ+ပရိယုဋ္ဌိ-တ] အဘိဇ္ဈာ – သည် – ဖြင့် – ထကြွနှိပ်စက်အပ်သော။ အဘိဇ္ဈာလု-ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာဘာဝ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ဘာဝ] အဘိဇ္ဈာ၏အဖြစ်။ သဗ္ဗသ္မိ လောကသ္မိ အဘိဇ္ဈာဘာဝေ သတိပိ ဝိသေသယုတ္တာယ အဘိဇ္ဈာယ....။မူလဋီ၊၁။၁၁၉။

အဘိဇ္ဈာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဈေ+တွာ]ရှေးရှုကြံစည်၍၊တောင့်တ၍။ တံ ဝိမာနံ အဘိဇ္ဈာယ၊ အမရာနံ သုခေသိနံ။ ဇာ၊၂။၂၂၃။ အဘိဇ္ဈာယာတိ ပတ္ထေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉။

အဘိဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [အဘိ+ဈေ+အ+တိ]သူတပါး၏ဥစ္စာကို – ရှေးရှုကြံစည် – လိုချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – ၏။ အဘိဇ္ဈာယတိ – အဘိဇ္ဈာ-ကြည့်။ **အဘိဇ္ဈာယန္တိ**—အဘိဇ္ဈာလု ကြည့်။ ဥဋ္ဌာရံ မာနုသံ ဘောဂံ၊ အဘိဇ္ဈာယိံ သု ဖြာဟ္မဏာ။သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ အဘိဇ္ဈာယိံ သူတိ "အဟော ဝတိဒံ အမှာကံ အဿာ"တိ တဏှံ ဝဍ္ဎေတွာ အဘိပတ္ထယမာနာ ဈာယိံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

အဘိဇ္ဈာယန (န၊ထီ) [အဘိ+ဈေ+ယု] ရှေးရှုကြံစည်ခြင်း။ န သတ္တသန္တာနရမ္မဏတော ဝဒဿနာဒိဝသေန အဘိဇ္ဈာယနတော။ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။အဘိဇ္ဈာ-လည်း ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဇ္ဈာယန + အတ္ထ] ရှေးရှုကြံစည် – လိုချင် – တောင့်တ – တပ်မက် – ခြင်း – အနက် – သဘော။ လောဘာဘောယေဝ အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန အဘိဇ္ဈာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေနာတိ ယဿ ကဿစိ အာရမ္မဏဿ ယုတ္တဿ အယုတ္တဿ အပ္ပတ္တဿ စ အဘိဇ္ဈာယနဝသေန အဘိပတ္ထနာဝသေန စ ပဝတ္တာ တဏှာ အဘိဇ္ဈာတိ လောဘတော နိဗ္ဗိသေသန္တိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ အဘိဇ္ဈာယနဋ္ဌေန အဘိဇ္ဈာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

အဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏ (တိ) [အဘိဇ္ဈာယန + လက္ခဏ] အဘိဇ္ဈာနလက္ခဏနှင့် အနက်တူ။ အဘိဇ္ဈာ-ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာယနသီလ (တိ) [အဘိဇ္ဈာယန+သီလ] အဘိဇ္ဈာဖြစ်လေ့ရှိသော၊သူ။ အဘိဇ္ဈာယိတု၊ အဘိဇ္ဈာလု-တို့ ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာယန္တ (တိ) [အဘိ + ဈေ + အန္တ] အဘိဇ္ဈာဖြစ်တတ်သော၊သူ။ ယေ တေ သတ္တာ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ၊ တေ ဝဏ္ဏဝန္တေ သတ္တေ အဘိဇ္ဈာယန္တာ ပရေသံ ဒါရေသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇိံသု။ ဒီ၊၃။၅၇။ အဘိဇ္ဈာတု-လည်း ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာယိတ (တိ) [အဘိ+ဈေ+တ]အဘိဇ္ဈာဖြစ်အပ်သော။ အဘိဇ္ဈာယန္တော ဝါ အဘိဇ္ဈာယိတံ ဝတ္ထုံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဠိတမ္ပိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

အဘိဇ္ဈာယိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ + ဈေ + တဗ္ဗ] အဘိဇ္ဈာဖြစ်အပ်သော။ ပရံ ဟနိတွာ အဘိဇ္ဈာယိတဗ္ဗပရဝိတ္တူပကရဏာဘိဇ္ဈာယနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။

အဘိဇ္ဈာယိတု (ပု) [အဘိ+ဈေ+တု] အဘိဇ္ဈာဖြစ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ အဘိဇ္ဈာလူ(သံ၊၂။၇၆)တိ ပရဘဏ္ဍာနံ အဘိဇ္ဈာယိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ အဘိဇ္ဈာယိတာတိ အဘိဇ္ဈာယနသီလော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ အဘိဇ္ဈာလုလည်း ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာလက္ခဏ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ + လက္ခဏ] အဘိဇ္ဈာလက္ခဏာရှိသော။ သော စေတ္ထ အဘိဇ္ဈာလက္ခဏော အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။

အဘိဇ္ဈာလု (တိ) [အဘိဇ္ဈာ + အာလု] အဘိဇ္ဈာ – ဖြစ်တတ် – ဖြစ်လေ့ရှိ – သော၊ အဘိဇ္ဈာများသော၊ သူ။ ယေ ခေါ တေ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ အဘိဇ္ဈာလူ။ မ၊၁။၂၁။ အဘိဇ္ဈာလူတိ ပရဘဏ္ဍာဒီအဘိဇ္ဈာယနသီလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ အဘိ-ပုဗ္ဗော

ဈ္ဈာ-သဒ္ဒေါ အဘိဇ္ဈာယနတ္ထောတိ အာဟ "ပရဘဏ္ဍာဒိအဘိဇ္ဈာယနသီလာ"တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၃။ ပရေ အဘိဇ္ဈာလူ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၁။ အဘိဇ္ဈာယတီတိ အဘိဇ္ဈာလု၊ ပရဘဏ္ဍလုဗ္ဘနသီလာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၂။ အဘိဇ္ဈာလုနော အဘိဇ္ဈာလူဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ။ သံ၊၂။၁၇၈။ အဘိဇ္ဈာ-ယန္တီတိ အဘိဇ္ဈာလုနော၊ ပရဘဏ္ဍေ လုဗ္ဘန-သီလာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဘိဇ္ဈာ-သဒ္ဒေါ လုဗ္ဘနေ နိရုဠ္ဟောတိ အာဟ ပရ-ဘဏ္ဍေ လုဗ္ဘနသီလာတိ အတ္ထောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၁။ သော စ ဟောတိ အဘိဇ္ဈာလု ကာမေသု တိဗ္ဗသာရာဂေါ။ သံ၊၂။၇၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ အဘိဇ္ဈာလူတိ ပရဘဏ္ဍာနံ အဘိဇ္ဈာယိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၇၈။ အဘိဇ္ဈာယိတာတိ အဘိဇ္ဈာယန-သီလော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ အဘိဇ္ဈာယိတု လည်းကြည့်။

အဘိဇ္ဈာလုဝါရ (ပု) [အဘိဇ္ဈာလု + ဝါရ] အဘိဇ္ဈာ–ဖြစ်တတ်–ဖြစ်လေ့ရှိ–သော သူ၏ အကြောင်းကို – ဟောရာ – အလှည့် – အကြိမ်၊ – ဟောအပ်သော ဒေသနာ၏နေရာ။ အဘိဇ္ဈာလုဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

အဘိဇ္ဈာလုဝါရသဒိသ (တိ) [အဘိဇ္ဈာလုဝါရ+သဒိသ] အဘိဇ္ဈာလုဝါရနှင့်တူသော။ ဘယ-ဘေရဝါဝှါယနံ အဘိဇ္ဈာလုဝါရသဒိသမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။

အဘိဇ္ဈာဝိနယ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ဝိနယ] အ-ဘိဇ္ဈာကို ပယ်ဖျောက်ကြောင်း ဖြစ်သော တရား (အရဟတ္တဖိုလ်)။ အဘိဇ္ဈာဝိနယေ သိက္ခံ အပ္ပမတ္တော ဝုစ္စတိ။ အံ၊၁။၃၄၀။ အဘိဇ္ဈာဝိနယော ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ။ အရ-ဟတ္တေ သိက္ခမာနော အပ္ပမတ္တော နာမ ဝုစ္စတီတိ သုတ္တန္တေ ဝဏ္ဏိတန္တိ ကထေတွာ ဂါထာယ ဖလသမာပတ္တိ ကထိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန အဘိဇ္ဈာ ဝိနယတိ ဧတေနာတိ အဘိဇ္ဈာဝိနယော၊ အရဟတ္တဖလံ။ တေနာဟ "အဘိဇ္ဈာဝိန-ယော ဝုစ္စတိ အရဟတ္တ"န္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။ အဘိဇ္ဈာဝိနယေန ကာယေ အဘူတာနံ သုဘ-သုခဘာဝါဒိနံ ပက္ခေပယဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။

အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ဝိသမ-လောဘ] အဘိဇ္ဈာဟု ဆိုအပ်သော ဝိသမ-လောဘ။ သ ခေါ သော ဂဟပတိ အရိယ-သာဝကော အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘံ စိတ္တဿ ဥပက္ကိလေသံ ပဇဟတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။ အဘိဇ္ဈာ-ဝိသမလောဘန္တိ အဘိဇ္ဈာသင်္ခါတံ ဝိသမ-လောဘံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘာဘိဘူတ (တိ) [အ-ဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘ+အဘိဘူတ] အဘိဇ္ဈာဟု ဆိုအပ်သော ဝိသမလောဘသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘာဘိ-ဘူတေန ဂဟပတိ စေတသာ ဝိဟရန္တော။ အံ၊၁။၃၇၈။

အဘိဇ္ဈာသံယောဂ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+သံယောဂ] အဘိဇ္ဈာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဥဘယတ္ထ ဥပ္ပန္နောပိ အဘိဇ္ဈာသံယောဂေန။ မူလဋီ၊၂။၄၄။

အဘိဇ္ဈာသဒ္ဒ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+သဒ္ဒ] အဘိဇ္ဈာ-သဒ္ဒါ။ အဘိဇ္ဈာသဒ္ဒေန စ အနိဝရဏသဘာ-ဝဿေဝ လောဘဿ မာနာဒီနဉ္စ ဂဟဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၇၈။

အဘိဇ္ဈာသဘာဝ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ+သဘာဝ] အဘိဇ္ဈာသဘော ရှိသော။ သဗ္ဗောပိ လောဘော အဘိဇ္ဈာသဘာဝေါတိ အဘိဇ္ဈာ အာသဝဒွယသဘာဝါ။ အနုဋီ၊၁။၁၈၆။

အဘိဇ္ဈာသဟဂတ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ+သဟဂတ] အဘိဇ္ဈာနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ တဏှာနှင့်ယှဉ်သော။ အဘိဇ္ဈာသဟဂတေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၉၈။ အံ၊၁။၂၀၆။ အဘိဇ္ဈာ-

သဟဂတေနာတိ တဏှာသမ္ပယုတ္တေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အဘိည (တိ) [အဘိ+ဉာ+အ] (၁) သိတတ်သော။ (၂) သိအပ်သော။ (၁) အဘိဇာနာတိ အဘိမုခဘာဝေန သဗ္ဗညေယျံ ဇာနာတီတိ အဘိညော။ ဘိယျော အဓိကော အဘိညောတိ ဘိယျောဘိညော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၇၄။ (၂) အဘိညာယတီတိ အဘိညော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၈။ အဘိညဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အဘိညဋ္ဌ (ပု) [အဘိည + အတ္တ] သိအပ်သောသဘော။ ယာဝတာ အဘိညာယ အဘိညဋ္ဌံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဇာနာတီတိ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ပဋိသံ။ ၁၂၆။ အဘိညဋ္ဌန္တိ အဘိဇာနနသဘာဝံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

အဘိညတ္တ (ပု) [အဘိညာ[၁] + အတ္တ[၁]] (၁) အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) အဘိညေယျတရားတို့ကို သလက္ခဏာ, သာမညလက္ခဏာအားဖြင့် ရှေးရှုမျက်မှောက်သိခြင်း အကျိုးရှိသော။ (သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို ရှေးရှုမျက်မှောက်သိခြင်း အကျိုးရှိ၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။သျ၊ပ၊၄၁၈။) (၁) အဘိညတ္ထော ယထတ္ထော၊ပရိညတ္ထော ယထတ္ထော။ပဋိသံ။၁၇၂။အဘိညတ္ထောတိ သဗ္ဗမေဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

(၂) ပညာ ပနာဝုသော ကိမတ္ထိယာ တံ ပညာ ခေါ အာဝုသော အဘိညတ္ထာ ပရိညတ္ထာ ပဟာနတ္ထာတိ။ မ၊၁။၃၆၇။ ကိမတ္ထိယာတိ ကော တေသာ အတ္ထောတိ။ အဘိညတ္ထာတိအာဒီသု အဘိညေယျေ ဓမ္မေ အဘိဇာနာတီတိ အဘိညတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅-၆။ ကိမတ္ထိယာတိ ကိံ ပယောဇနာတိ အာဟ "ကော တေသာ အတ္ထော"တိ။အဘိညေယျေ ဓမ္မေတိ ယာထာဝသရသလက္ခဏာဝဗောဓဝသေန အဘိမုခံ ဉေယျေ ဇာနိတဗ္ဗေ ခန္ဓာယတနာဒိဓမ္မေ။ အဘိဇာနာတီတိ သလက္ခဏ-

တော သာမညလက္ခဏတော စ အဘိမုခံ အဝိရဇ္ဈနဝသေန ဇာနာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

အဘိညတ္တာဘိနိဟာရ (ပု) [အဘိညတ္တ+အဘိနိဟာရ] အဘိညာဉ်၏အကျိုးငှါ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ အဘိညာဘိနိဟာရ-ကြည့်။

အဘိညတွာ (ကြိ၊ဝိ၊) [အဘိ + ဉာ+တွာ] သိ၍၊ ပရိညာသုံးပါး, အောက်မဂ်ဉာဏ်သုံးပါးတို့ဖြင့် သိ၍။ ဝေဋ္ဌုနံ အဘိညတွာ ပထဝိံ မာ မညီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အဘိညတွာတိ ဉာတတီရဏပဟာနပရိညာဟိ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဉာဏေဟိ စ အဘိဇာနိတွာ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၃။

အဘိညပ္ပတ္တ (တိ)[အဘိညာ[၁]+ပတ္တ]အဘိညာဉ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ အဘိညပ္ပတ္တပကတိသာဝကာနံ ဒိပပဘာသဒိသော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၆။ အဘိညာပတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘိညာ[၁] (ထိ) [အဘိ+ဉာ+အ] (၁) လွန်ကဲသော–ကောင်းသော–လွန်ကဲစွာ–ကောင်းစွာ–သိခြင်း ။ (က) လက္ခဏာသုံးပါးသို့တင်၍သိခြင်း။ (ခ) သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို သိခြင်း။ (ဂ) အဘိညေယျတရားတို့ကို သိခြင်း။ (၂) လွန်ကဲစွာ – ကောင်းစွာ – သိတတ်သော–ဉာဏ်–ပညာ။ (က) လွန်ကဲသော – မြတ်သော – ဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ (ခ) အထူးအားဖြင့်–ကောင်းစွာ–သိတတ်သောဉာဏ်၊ အဘိညာဉ်။ (ဣဒ္ဓိဝိဓ, ဒိဗ္ဗသောတ, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသ, ဒိဗ္ဗစက္ခု, အာသဝက္ခယအားဖြင့် အဘိညာဉ် ၆-ပါးရှိသည်။) (ဂ) လွန်ကဲသောပညာ၊ အထက်ပိုင်း သမထစျာန်နှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ဤတွင် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ဥပစာရစျာန်မှစ၍ အပ္ပနာစျာန်တိုင် ဖြစ်သောပညာနှင့် အပ္ပနာပညာကို 'အဘိညာ' ဟု ဆိုသည်၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (သမ္မသနဉာဏ်, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် သို့မဟုတ် ဘင်ဉာဏ်)မှစ၍ ဝိပဿနာဉာဏ် အားလုံးကို 'အဘိညာ' ဟု ဆိုသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၄၉-၅၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၄၄-၅။ နေတ္တိဝိ။၆၇-၈)။ (၃) လွန်ကဲစွာ – ကောင်းစွာ – သိအပ်သော။ (၄) အလို။

(၁) (က) (ခ) (ဂ) အဘိညာယ သမ္ဘောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊၃။ ၁၄။ ဒီ၊၂။၂၀၁။ မ၊၁။၁၉။ သံ၊၁။၄၂၂။ သံ၊၂။၅၁၃။ သံ၊၃။၃၆၉။ အံ၊၁။၃၂။ အဘိ၊ဝိ။၂၇၇။ ဥဒါန။၁၂၀။ ပဋိသံ။၃၃၀။ စတုန္နမ္ပိ သစ္စာနံ အဘိညေယျဘာဝဒဿနတော အဘိညာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အဘိညာယာတိ စတုန္နံ သစ္စာနံ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။ အဘိညာယာတိ သစ္စပဋိဝေဓနံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၄၀၂။ ဒုက္ခာဒီနံ ပရိညေယျာဒိဘာဝေါ ဝိယ အဘိညေယျဘာဝေါပိ မဂ္ဂဝသေနေဝ ပါကဋော ဟောတီတိ အာဟ "စတုန္နမ္ပိ....တော"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ အဘိညာယာတိ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏတ္တယံ အာရောပေတွာ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ အဘိညာယာတိ အဘိညေယျတ္တေ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၉။ အဘိညာယာတိ သဗ္ဗဿပိ အဘိညေယျဿ အဘိဇာနနာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ အဘိညာယာတိ စတုန္နံ သစ္စာနံ အဘိဇာနနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။

(၂) (က) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ။ အံ၊၁။၅၂။ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာတိ အဘိညာယ ဥတ္တမပညာယ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရန္တိ။ ပဋိသံ။၂၀၁။ မ၊၁။၄၂။ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာတိ အတ္တနာယေဝ အဓိကေန ဉာဏေန ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာတိ အတ္တနောယေဝ ပညာယ ပစ္စက္ခံ ကတွာ၊ အပရပ္ပစ္စယေန ဉတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ (ခ) ဆ ဓမ္မာ သစ္ဆိကာတဗ္ဗာ ဆ အဘိညာ။ ပဋိသံ။ ၃၄။ ဆ အဘိညာတိ ဆ အဓိကာနိ ဉာဏာနိ။ ကတမာ ဆ ဣဒ္ဓိဝိဓေဉာဏံ ဒိဗ္ဗသောတဉာဏံ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏံ စေတောပရိယဉာဏံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ အာသဝါနံ ခယေဉာဏန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆-၇။ (ဂ) ဥပစာရတော ပန ပဌမာယ ယာဝ အပ္ပနာ၊ တာဝ ပဝတ္တာ ပညာ "အဘိညာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ တဒညာ ဟေဋ္ဌိမပညာတော အဓိကာ ပညာတိ ကတွာ "အဘိညာ"တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၄၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။ နေတ္တိဝိ။၆၇-၈။)

(၃) အဘိညာဋ္ဌ-ကြည့်။ (၄) တတ္တ သံယမနေ ရာဇာ၊ ယထာဘိညံ ကရိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။၉၂။ ယထာဘိညန္တိ ယထာဓိပ္ပါယံ ယထာရုစိ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၈။

အဘိညာ² (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဉာ+တွာ] သိ၍၊ ထူးသော–လွန်ကဲသော–ဉာဏ်ဖြင့် – သိ၍။ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ။ ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။ ၅၉။ အဘိညာတိ အဘိညာယ၊ အဓိကေန ဉာဏေန ဉတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ အဘိညာတိ အဘိဇာနိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ယဿ ယဿ စ အဘိညာ သစ္ဆိကရဏီယဿ ဓမ္မဿ။ အံ၊၁။၂၅၆။ အဘိဇာနိတွာ ပစ္စက္ခံ ကာတဗ္ဗဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၈။ သဗ္ဗံ လောကံ အဘိညာယ။ အံ၊၁။ ၃၃၂။ = တေဓာတုကံ လောကသန္နိဝါသံ ဇာနိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

အဘိညာကထာ (ထီ) [အဘိညာ¹ + ကထာ] အဘိညာဉ်ဆိုင်ရာကို ပြဆိုရာ ဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိညာကထံ တာဝ အာရဘိဿာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁။

အဘိညာကာရဏ (န) [အဘိညာ+ကာရဏ] အဘိညာဉ်ဟူသော အကြောင်း။ အဘိညာကာရဏဿ ပန သိဒ္ဓိယာ ပါကဋ္ဌာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၁၆။

အဘိညာကာလ (ပု) [အဘိညာ + ကာလ] အဘိညာဉ်ဖြစ်ရာအခါ၊ အဘိညာဉ်ခေတ်၊ အဘိညာပတ္တ ရဟန္တာခေတ်။ (သာသနာ ခေတ် အနှစ် ၅-ထောင်ပိုင်းခြားရာ၌ ပဋိ-သမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာခေတ် အနှစ်တသောင် ကုန်ဆုံး ပြီးနောက် အဘိညာဉ်သာရသော ရဟန္တာခေတ်ကို ဆိုလိုသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။) တတောတိ အဘိညာကာလ-တော ပစ္ဆာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။

အဘိညာကိရိယ (န) [အဘိညာ + ကိရိယ] အဘိညာဉ်ကြိယာ၊ကြိယာအဘိညာဉ်။အဘိ-ညာကုသလ-ကြည့်။

အဘိညာကီဠာ (ထီ) [အဘိညာ+ကီဠာ]အဘိ-ညာဉ်ဖြင့်–ကစား – မွေ့လျော် – ခြင်း။ ဘဂဝါ ပန နိရတိသယာယ အဘိညာ-ကီဠာယ ဥတ္တမေဟိ ဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာ-ရေဟိ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇။

အဘိညာကုသလ (ပု) [အဘိညာ + ကုသလ] အဘိညာဉ်ကုသိုလ်၊ ကုသိုလ်အဘိညာဉ်။ အဋ္ဌာရသဝိဓမ္ပိ ပနေတံ ရူပရူပံ ကာမာဝစရ-ကုသလဿ ရူပါဝစရတော အဘိညာကုသ-လဿ.... အဘိညာကိရိယဿ.... ပုရေဇာတ-ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၁-၂။

အဘိညာက္ခဏ (ပု) [အဘိညာ + ခဏ] အဘိ-ညာဉ်–ဇော–ဖြစ်သော–ခဏ။ တဒ္ဓ န အဘိညာက္ခဏေ။ ဝိမတိ၊၁။၈၃။

အဘိညာစက္ခု (န) [အဘိညာ+စက္ခု] အဘိ-ညာဉ်ဟူသော ဉာဏ်မျက်စိ။ သီလေ ဌတွာ အဘိညာစက္ခုနာ လောကဿ ဝေါလော-ကေတုံ သက္ကာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။

အဘိညာစိတ္တ (န) [အဘိညာ + စိတ္တ] အဘိ-ညာဉ်စိတ်။ (က) အဘိညာဉ်ကုသိုလ်စိတ်။ (ခ) စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသ, အနာဂတံ-သဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော အဘိညာဉ်တို့နှင့် တကွဖြစ်သောစိတ်။ (က) အဋ္ဌဟိ ကာမာ-ဝစရေဟိ အဘိညာစိတ္တေန စာတိ နဝဟိ ကုသလစိတ္တေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ (ခ) အဘိညာစိတ္တေန သမောဟာစိတ္တဇာနနကာ-လေ ရူပါဝစရန်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၃။ အဘိညာစိတ္တေနာတိ စေတော-ပရိယပုဗ္ဗေနိဝါသအနာဂတံသဉာဏသင်္ခါတာ-ဟိ အဘိညာဟိ သဟဂတစိတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၇၉။

အဘိညာစိတ္တ သမုဋ္ဌိတ ကာယဝိညတ္တိ ဝိပ္ဖါရ (ပု) [အဘိညာစိတ္တ+သမုဋ္ဌိတ+ကာယဝိညတ္တိ+ ဝိပ္ဖါရ] အဘိညာဉ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ် သော ကာယဝိညတ်၏လှုပ်ရှား–ခြင်း – မှု။ အဘိညာစိတ္တကာယဝိညတ္တိဝိပ္ဖါရေန ဂမနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၀။

အဘိညာစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အဘိညာစိတ္တ+ သမ္ပယုတ္တ] အဘိညာဉ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဣဒ္ဓိတိ သင်္ခံ ဂတာနံ အဘိညာစိတ္တသမ္ပ-ယုတ္တာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃။

အဘိညာစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [အဘိညာစိတ္တ + ဥပ္ပါဒ] အဘိညာဉ်စိတ်ဖြစ်ခြင်း၊ အဘိညာဉ် စိတ္တုပ္ပါဒ်။ အညထာ အဘိညာစိတ္တုပ္ပါဒဿ ပုညကိရိယဝတ္ထုသု အသင်္ဂဟော ဝေ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၉။

အဘိညာစေတနာ (ထီ) [အဘိညာ+စေတနာ] အဘိညာဉ်နှင့် – တကွဖြစ်သော – ယှဉ် သော–စေတနာ။ အဘိညာစေတနာ ပနေတ္ထ ပရတော ဝိညာဏဿ ပစ္စယော....။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၂။

အဘိညာဇဝန (န) [အဘိညာ+ဇဝန] အဘိ-ညာဉ်ဇော။ အဘိညာဇဝနာနိ စ သဗ္ဗဒါပိ ကေဝါရမေဝ ဇဝန္တိ။ သင်္ဂဟ။၂၇။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၅၅။မဥ္ဇူ၊၁။၄၉၈-၉။)

အဘိညာဈာနဝိသယ (ပု) [အဘိညာ+ဈာန+ ဝိသယ] အဘိညာဉ်ဈာန် – အဘိညာဉ်ဖြစ်

သောဈာန် – အရာ။ ဈာနဝိသယ (အံ၌၊၂။ ၃၁၉)ကြည့်။

အဘိညာဉာဏ (န) [အဘိညာ+ဉာဏ] အဘိညာဉ်ဉာဏ်။ (အဘိညာဉ်ဉာဏ်ကား—ဣဒ္ဓိဝိဓ, ဒိဗ္ဗသောတ, စေတောပရိယ, ပုဗ္ဗေနိဝါသ,ဒိဗ္ဗစက္ခု,အာသဝက္ခယအားဖြင့် ၆-ပါးရှိ၏။) ဉာဏမ္ပိ ဣဒ္ဓိတဗ္ဗ.... အဘိညာဉာဏံ သမာပတ္တိဉာဏံ။ မဟာနိ။၁၄၅။ ဆန္ဒံ အဘိညာဉာဏာနံ တေသတ္တတီနံ ဉာဏာနံ။ ပဋိသံ။၃၇၁။ ဆန္ဒံ အဘိညာဉာဏာနန္တိ ဣဒ္ဓိဝိဓ,ဒိဗ္ဗသောတ.... ခယဉာဏာနံ။ ပဋိသံ၌၊၂။ ၂၅၀။ အဘိညာဉာဏံ အာရဗ္ဘ ဇဝနေ ဇဝိတေ တဒါရမ္မဏံ န လဗ္ဘတိ။ အဘိ၌၊ ၂။၁၄၇။ အဘိညာဉာဏေန သုဏာတီယေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၈။

အဘိညာဉာဏဝိဘင (ပု) [အဘိညာဉာဏ + ဝိဘင] အဘိညာဉ်ဉာဏ် – စွမ်းအား – တန်ခိုး။ ယဒိ....တေသံ တေသံ အရိယာနံ အဘိညာဉာဏဝိဘဝေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂။

အဘိညာဉာဏဝိဘာဂ (ပု) [အဘိညာဉာဏ+ ဝိဘာဂ] အဘိညာဉ်ဉာဏ်၏ အပိုင်းအခြား၊ အဘိညာဉ်ဉာဏ် – အစွမ်း – အာနုဘော် – ၏ အပိုင်းအခြား။ ယဒိ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏကာလပရိစ္ဆိန္နော တေသံ တေသံ အရိယာနံ အဘိညာဉာဏဝိဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၅။ (အဘိညာဉာဏဝိဘဝနှင့် ပုဒ်နေ ကွဲသော်လည်း ဆိုလိုသော အကြောင်းအရာကား တသဘောတည်းပင် ဖြစ်သည်၊ အဘိညာဉာဏဝိဘာဂ-က သာ၍ ယုတ္တိရှိသည်။)

အဘိညာဉာဏဝိသယ ဝိသယ (ပု) [အဘိညာဉာဏဝိသယ+ဝိသယ] အဘိညာဉ်၏ အာရုံနှင့် အလားတူသောအာရုံ။ ဉာတေသု(မူလဋီ၊ ၁။၁၉၂)တိ ဣဒံ အဘိညာဉာဏဿ ပရတော ပဝတ္တမာနံ ပစ္စဝေက္ခဏံ အဘိညာဉာဏဿ ဝိသယေ ဝိယ အဘိညာဉာဏဝိသယဝိသယေပိ ကဒါစိ ပဝတ္တိတုံ အရဟတီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၁။

အဘိညာ ဉာဏ သမုဋ္ဌိတ ဝါယောဓာတု ပရမ္ပရာ (ထီ) [အဘိညာဉာဏ+သမုဋ္ဌိတ+ဝါယောဓာတု+ပရမ္ပရာ] အဘိညာဉ် ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ဝါယောဓာတ် – အဆက်ဆက် – အဆင့်ဆင့်။ အဘိညာဉာဏသမုဋ္ဌိတဝါယောဓာတုပရမ္ပရာယ ဂစ္ဆတိ။ အနုဋီ၊ ၁။၂၁၀။

အဘိညာဌာန (န) [အဘိညာ+ဌာန] အဘိညာဉ်၏ အရာ။ ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိညာဌာနေ စ။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၄၉။

အဘိညာဏ (န) [အဘိ+ဉာ+ယု](က)အမှတ်၊ အထိမ်းအမှတ်၊ အမှတ်နိမိတ်။(ခ) အမှတ် – သတိ – ရခြင်း၊သိခြင်း။ (က) အဘိညာဏေန သဉ္ဇာနနတော....။အဘိညာဏံ ကတွာ ဌပေန အဘိညာဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၉။(ခ)ပစ္စာဘိညာဏနှင့် ပစ္စာဘိဇာနန (အဘိ၌၊၁။ ၁၅၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၉)ကြည့်။

အဘိညာတ (တိ) [(၁) အဘိ + ဉာတ။ (၂) အဘိ+ဉာ+တ] (၁) အလွန် – ကောင်းစွာ – သိအပ်သော၊ အများသိသော၊ ထင်ရှား – ကျော်စော – သော၊ အမျိုး, ဇာတ်, အကျင့်စာရိတ္တ, အဆင်းသဏ္ဌာန်, ဉာဏ်ပညာ စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံ၍ – ထင်ရှား – ကျော်စော – သော၊သူ။ (၂) (က) တရားသဘော၏ လက္ခဏာကို သိခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကောင်းစွာ သိအပ်သော။ (ခ) လပြည့်, လကွယ်, လခြမ်း စသော – အမှတ် – လက္ခဏာ, ဤသို့ ဤသို့ စသော – အမှတ် – လက္ခဏာ-တို့ဖြင့် သိအပ်သော။ (ဂ) ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော။ (ဃ) လွန်ကဲသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော။

(၁) အဘိညာတာ အဘိညာတာ သကျကုမာရာ။ ဝိ၊၄။၃၃၆။— ဗြာဟ္မဏ-

မဟာသာလာ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ အံ၊၁။၃၃၈။— ကုလပုတ္တာ။ မ၊၂။၁၂၅။— ပရိဗ္ဗာဇကာ။ မ၊၂။၁၉၄။ အဘိညာတာ အဘိညာတာတိ ပါကဋာ ပါကဋာ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၃၀။ အဘိညာတာ အဘိညာတာတိ ကုလစာရိတ္တာဒိသမ္ပတ္တိယာ တတ္ထ တတ္ထ ပညာတာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၁။ အဘိညာတာတိ ဉာတာ ပါကဋာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ အဘိညာတာတိ ဒေဒိသော ဒေသော စာတိ အဘိလက္ခဏဝသေန ဉာတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။ အဘိညာတေဟိ အဘိညာတေဟိ ထေရေဟိ။ မ၊၁။၂၇၂။ အဘိညာတေဟိ အဘိညာတေဟီတိ သမ္ဗတ္တ ဝိသုတေဟိ ပါကဋေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အယံ ခေါ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ အဘိညာတကောလညော စေဝ အဘိညာတဿ စ ဗြာဟ္မဏဿ ပေါက္ခရသာတိဿ အန္တေဝါသီ။ ဒီ၊၁။၈၄။ အဘိညာတဿာတိ ရူပဇာတိမန္တကုလာပဒေသေဟိ ပါကဋဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

(၂) (က) ယေ ယေ ဓမ္မာ အဘိညာတာ ဟောန္တိ၊ တေ တေ ဓမ္မာ ဉာတာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။၂၂၊၈၄။ အဘိညာတာ ဟောန္တီတိ ဓမ္မသဘာဝလက္ခဏဇာနနဝသေန သုဋ္ဌု ဉာတာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ (ခ) ယာ တာ ရတ္တိယော အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ စတုဒ္ဒသီ ပဉ္စဒ္ဒသီ အဋ္ဌမီ စ ပက္ခဿ။ မ၊၁။၂၅။ အဘိညာတာတိ တွေ အဘိတိ လက္ခဏတ္တေ ဥပသဂ္ဂေါ၊ တသ္မာ အဘိညာတာတိ စန္ဒပါရိပူရိယာ စန္ဒပရိက္ခယေနာတိ ဝေမာဒီဟိ လက္ခဏေဟိ ဉာတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိတိ လက္ခဏတ္တေ အညေ စ အဘိညာတာ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာတိအာဒီသု ဝိယ။ ကထံ ပနေတ္ထ လက္ခဏတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ လက္ခိယတိ ဧတေနာတိ လက္ခဏန္တိ အာဟ စန္ဒပါရိပူရိယာတိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။ အဘိညာတာတိ အစ္စန္တာဒိနာ ကေနစိ သညာဏေန ဉာတာ ပညာတာ ပါကဋာတိ အတ္ထော။ အစ္စန္တာဒိဘာဝေါ ဟိ ရတ္တိယာ ဥပလက္ခဏဝသေန သညာဏံ ဟောတိ။ ယသ္မာ....ပန္နရသီတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁-၂။ (ဂ) သာမံ သယံ အဘိညာတံ အတ္တပစ္စက္ခံ ဓမ္မံ။ မဟာနိ။၁၈၁။ သယံ အဘိညာတန္တိ သယမေဝ တေန ဉာဏေန အဝဂမိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ (ဃ) အဘိညေယျံ အဘိညာတံ။ မဟာနိ။၁၆။ အဘိညာတန္တိ အဓိကေန ဉာဏေန ဉာတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။

အဘိညာတက (တိ) [အဘိညာတ²+က]ထင်ရှား–ကျော်စော–သော၊သူ။ သစေ ပန သံဃတ္ထေရော ဝါ ဂန္ထဓုတင်္ဂဝသေန အဘိညာတကော ဝါ ဘတ္တုဒ္ဒေသကော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။

အဘိညာတကောလည (တိ) [အဘိညာတ + ကောလည] ထင်ရှားသောအမျိုး – မှ – ဖွဲ့–ဖြစ်သော၊သူ။အဘိညာတကောလညော-(ဒီ၊၁။၈၄)တိ ပါကဋကုလဇော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အဘိညာတ (၁) လည်း ကြည့်။

အဘိညာတတာ (ထီ) [အဘိညာတ + တာ] ထင်ရှား – ကျော်စော – သည်၏ အဖြစ်။ ဂုဏမဟန္တတာယ ထေရဿ အဘိညာတတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

အဘိညာတတိဏဇာတိဘာဝ(ပု)[အဘိညာတ+တိဏဇာတိ+ဘာဝ] ထင်ရှားသောမြက်မျိုး၏အဖြစ်။ တာလနာဠိကေရာဒီနံ လောကေ အဘိညာတတိဏဇာတိဘာဝတော ဝိသေသေန ဂယှတိ အဘိညာတသောတနယေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၉။

အဘိညာတတ္တ (န) [အဘိညာတ²+တ္တ] သိအပ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗသော ဝ သမ္မဒေဝ တုမှေဟိ အဘိညာတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၆၊၇၉။

အဘိညာတဒေါသ (တိ) [အဘိညာတ+ဒေါသ] ထင်ရှားသောအပြစ်ရှိသော၊ အလွန်–

ညွှံ့ဖျင်း – ဆိုးဝါး – ကြမ်းတမ်း – သော။ အာဘိဒေါ်သိက (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂) ကြည့်။

အဘိညာတပုရိသ (ပု) [အဘိညာတ+ပုရိသ] ထင်ရှားသောယောကျ်ား။ ဝိတက္ကေ ပန အသတိ အတ္တနောယေဝ ဓမ္မတာယ စိတ္တံ အာရမ္မဏံ အဘိရုဟတိ ဇာတိသမ္ပန္နော အဘိညာတပုရိသော ဝိယ ရာဇဂေဟံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၉၃။

အဘိညာတဘာဝ (ပု) [အဘိညာတ+ဘာဝ] ထင်ရှား – ကျော်စော – သည်၏အဖြစ်။ ဘိက္ခဝေ ယာဝ ဘိက္ခု န ရာဇရာဇမဟာ-မတ္တာဒီသု အဘိညာတဘာဝံ ဝါ ပရိဝါရ-သမ္ပတ္တိံ ဝါ အာပန္နော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၂။

အဘိညာတဘာဝကာမ (တိ) [အဘိညာတ-ဘာဝ+ကာမ] ထင်ရှား – ကျော်စော – ခြင်းကိုအလိုရှိသော၊သူ။ အနဝညတ္တိကာမ-ကြည့်။

အဘိညာတဘိက္ခု (ပု) [အဘိညာတ+ဘိက္ခု] ထင်ရှား – ကျော်စော – သောရဟန်း။ သမ္ဗာ-သမ္ဗုဒ္ဓေါ တိံသသဟဿမတ္တေဟိ အဘိညာ-တဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂။ သံဃတ္ထေရော အဘိညာတဘိက္ခု ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၀၂။

အဘိညာတမဟာစောရ (ပု) [အဘိညာတ+မဟာစောရ] ထင်ရှား – ကျော်စော – သော ခိုးသူကြီး။ ဣမေ ဒွေ စောရာ အဘိညာတ-မဟာစောရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။

အဘိညာတလက္ခဏဝိသယ (တိ) [အဘိညာတ + လက္ခဏ + ဝိသယ] ကောင်းစွာ သိအပ်သော သဘာဝလက္ခဏာ၏ တည်ရာတရား။ အဘိညေယျဓမ္မဘာဝေန ဝုတ္တာ စတ္တာရော ခန္ဓာ ဟောန္တီတိအာဒိနာ ရူပက္ခန္ဓော အဘိ-ညေယျောတိအာဒိနာ စ အဘိညာတ-လက္ခဏဝိသယာတိ အာဟ "သဘာဝတော အဘိညာတာန"န္တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၀။

အဘိညာတသဒ္ဒ (ပု) [အဘိညာတ + သဒ္ဒ] အဘိညာတသဒ္ဒါ။ အဘိလက္ခိတပရိယာယော အဘိညာတသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၂။ အနုဋီ၊ ၁။၂၂။

အဘိညာတသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝ (ပု) [အဘိညာတ-သမ္ဗုဒ္ဓ + ဘာဝ] အဘိညေယျအားဖြင့် သိတတ်သော ဘုရား၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗညုပ-ဒေ ယျသ အဘိညာတသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝံ ဥဒ္ဒေသ-ဝသေန ပကာသေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၉-တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်။)

အဘိညာတသာဝက (တိ) [အဘိညာတ + သာဝက] ထင်ရှား – ကျော်စော – သော – တပည့် – သာဝက။ ဆ အဘိညာယော သစ္ဆိ-ကတွာ အဘိညာတသာဝကော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အဘိညာတသောတနယ (ပု) [အဘိညာတ+သောတနယ] ထင်ရှားသော ဝေဒ – သိဒ္ဓန္တ – ကျမ်းလာနည်း။ အဘိညာတတိဏဇာတိ-ဘာဝ-ကြည့်။

အဘိညာတ္တယ (တိ) [အဘိညာ+တယ] အဘိညာဉ် ၃-ပါး – ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး – အပေါင်း။ အာဒိတော အဘိညာတ္တယဝသေန ဒေသနာ-ယ အာဂတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇။

အဘိညာဒေသနာ (ထီ) [အဘိညာ+ဒေသနာ] အဘိညာဉ်ကို ဟောကြားခြင်း၊ အဘိညာဉ်ဒေသနာ။ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနဒေသနာ-နန္တရံ အဘိညာဒေသနာယ အဝသရောတိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၇။

အဘိညာဓမ္မ (ပု) [အဘိညာ+ဓမ္မ] အဘိညာဉ်တရား။ ဆသု အဘိညာဓမ္မေသု ဂုဏသရီရ-မဟန္တတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

အဘိညာဓိဂမ (ပု) [အဘိညာ + အဓိဂမ] အဘိညာဉ်ကိုရခြင်း။ န ဟိ .... ဥပရိ အဘိညာဓိဂမော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အဘိညာနိဗ္ဗတ္တန (နပ) [အဘိညာ+နိဗ္ဗတ္တန] အဘိညာဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ အယံ (အယမေဝ စုဒ္ဒသဝိဓော) ဝသီဘာဝေါ အဘိညာနိဗ္ဗတ္တနေ ကေနစ္စန ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၂။

အဘိညာနိသံသ (တိ) [အဘိညာ+အာနိသံသ] အဘိညာဉ်ဟူသော–အကျိုး–အာနိသင်–ရှိသော။ အယံ သမာဓိဘာဝနာ အဘိညာနိသံသာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁။

အဘိညာနုယောဂ (ပု) [အဘိညာ + အနုယောဂ] အဘိညာဉ်ကို–မေးမြန်း–စုံစမ်း–ဝေဖန်–စိစစ်–ခြင်း။ ဣတော ပရံ အဘိညာနုယောဂါဒိဝသေန အရဟတ္တသာဓနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

အဘိညာပက္ခ (ပု) [အဘိညာ + ပက္ခ] အဘိညာဉ် – လောကီအဘိညာဉ် – ဟူသော အတောင်ပံ။ အဝိဇ္ဇာဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ အဘိညာပက္ခေ ပသာ္ရေဝွါရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ အဘိညာပက္ခေတိ လောကိယာဘိညာပက္ခေ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၃။

အဘိညာပညာ (ထီ) [အဘိညာ + ပညာ] ကောင်းစွာ–ရှေ့ရှု–သိသောပညာ၊ အဘိညာပညာ။ (က) ရုပ္ပနစသော သဘော အားဖြင့် ကောင်းစွာ သိသော ပညာ။ (ခ) လက္ခဏ, သံလက္ခဏ အားဖြင့် ဉေယျတရားတို့ကို–ရှေးရှု – မျက်မှောက် – သိသော ပညာ (က) အဘိညာပညာ ဉာတဋ္ဌေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၁။ အဘိညာပညာတိ ဓမ္မာနံ ရုပ္ပနာဒိသဘာဝေန ဇာနနပညာ၊ သာ ဟိ သောဘာနဋ္ဌေန အဘိသဒ္ဒေန တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝဇာနနဝသေန ဉေယျ သဘာဝံ ဇာနန္တိ ကတွာ အဘိညာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ တံ ဘဂဝါ အဘိညာပညာယ အဘိညာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ (ခ) သဘာဝဓမ္မာနံ လက္ခဏသလ္လက္ခဏတော ဉေယျအဘိမုခါ ပညာ အဘိညာပညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၇။

အဘိညာပဋိပါဋိ (ထီ) [အဘိညာ + ပဋိပါဋိ] အဘိညာဉ်အစဉ်။ ဣဒါနိ ခီဏာသဝဿ အဘိညာပဋိပါဋိံ ဒဿေတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

အဘိညာပဋိလာဘ (ပု) [အဘိညာ+ပဋိလာဘ] အဘိညာဉ်ကို ရခြင်း။ အဘိညာပဋိလာဘာယ ပဋိပဒံ ပဋိက္ခိပတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

အဘိညာပဋိဝေဓ (ပု) [အဘိညာ+ပဋိဝေဓ] အဘိညာဉ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ဣဒါနိဿ အဘိညာပဋိဝေဓံ ဒဿေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

အဘိညာပတ္တ (တိ) [အဘိညာ+ပတ္တ] (က) အဘိညာဉ်သို့ရောက်သော။ (ခ) ထင်ရှား– ကျော်စော – သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သောသူ။ (က) အဘိညာပတ္တံ ဈာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄။ (ခ) အဘိညာပတ္တာ မဟာသမဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ အဘိညာပတ္တာတိ "အသုကော အသုကော စ ထေရော သီလဝါ ကလျာဏဓမ္မော ဗဟုဿုတော"တိ အာဒိနာ အဘိညာတဘာဝံ ပတ္တာ အဓိဂတအဘိညာတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၂။ အဘိညပ္ပတ္တလည်း ကြည့်။

အဘိညာပဒ (နပ) [အဘိညာ + ပဒ] အဘိညာဟူသောပုဒ်။ အဘိညာပဒေ ပနေတ္ထ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

အဘိညာပရိဇာနန (နပ) [အဘိညာ + ပရိဇာနန] ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ ဉာတပရိညာဖြင့်သိ၍ တီရဏပရိညာဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်း။ ဣမေသံ အဘိညာပရိညေယျာ (သံ၊၃။၄၇)တိ အာဒီနံ ဓမ္မာနံ

အဘိညာပရိဇာနနာဒီဟိ သဟ ဝိပဿနာသ အရိယမဂ္ဂဿ ဘာဝနာယ ဂဠုန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၃။

အဘိညာပရိညေယျ (န) [အဘိညာ+ပရိညေယျ] ဉာတပရိညာ, တီရဏပရိညာ တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော တရား။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဘိညာပရိညေယျံ။ သံ၊၂။၂၅၈။ အဘိညာပရိညေယျန္တိ ဣမာပိ ပဟာနပရိညာ အဝုတ္တာပိ ဂဟိတာယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

အဘိညာပရိယာပန္န (တိ) [အဘိညာ+ပရိယာပန္န] အဘိညာဉ်၌ အကျုံးဝင်သော။ အဘိညာပရိယာပန္နေဟိ တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟိတိ တာသံ ရာသိဘေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၉၉။

အဘိညာပရိဝါရ (တိ) [အဘိညာ + ပရိဝါရ] အဘိညာဉ် အခြံအရံရှိသော။ ဒိဗ္ဗဟတ်ဟစ္စယေန အဘိညာပရိဝါရံ အနာဂါမိဖလံ သစ္ဆိကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

အဘိညာပါဒ (ပု) [အဘိညာ + ပါဒ] အဘိညာဉ်၏ အကြောင်း၊ အဘိညာဉ် ရခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣမေ ပန စတ္တာရော ဖြဟ္မဝိဟာရာ.... အဘိညာပါဒါ ဝါ နိရောဓပါဒါ ဝါ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။

အဘိညာပါဒက (တိ) [အဘိညာ + ပါဒက] အဘိညာဉ်–ဖြစ်စေသော အဘိညာဉ်–၏ –အခြေ–တည်ရာ–ဖြစ်သော။ အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄။ အဘိညာပါဒကန္တိ အဘိညာယ ပတိဋ္ဌာဘူတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၁။ တသ္မိံ စိတ္တေ အဘိညာပါဒကေ ဇာတေ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အဘိညာပါဒကံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၆၈။ အဘိညာပါဒကန္တိ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိ- အဘိညာဉာဏပါဒကဘူတံ အဓိဋ္ဌာနဘူတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၄၆၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။)

အဘိညာပါဒကစတုတ္ထဇ္ဈာန (န) [အဘိညာပါဒက + စတုတ္ထဇ္ဈာန] အဘိညာပါဒက စတုတ္ထဈာန်။ အဘိညာပါဒက စတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၅။

အဘိညာပါဒကဇ္ဈာန[၁] (န) [အဘိညာပါဒက+ ဇ္ဈာန] အဘိညာဉ်၏အခြေဖြစ်သော ဈာန်။ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅။)

အဘိညာပါဒကဇ္ဈာန[၂] (န) [အဘိညာ+အဘိညာပါဒကဇ္ဈာန] အဘိညာဉ်နှင့် အဘိညာဉ်၏အခြေဖြစ်သော ဈာန်။ ကိစ္စေတ္ထ ကာရဏံ အဘိညာ ဝါ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ ဝါ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၁။ အထ ဣဒ္ဓိဝိဓပစ္စနုဘဝနာဒိအဘိညာ၊ ဝံ သတိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ ကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၆။ ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပါတေ စေဝ ဣဒ္ဓိနိ စ ပဋိလဒ္ဓဗ္ဗေ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနာဒိဘေဒေ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အဘိညာ (ပါဒါ) စ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနဥ္စ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၀။

အဘိညာပါဒကတာ (ထီ) [အဘိညာပါဒက+ တာ] အဘိညာဉ်၏ အခြေ၏အဖြစ်။ အဘိညာပါဒကတာ ပန နိရောဓပါဒကတာ စ စတုတ္ထဿေဝ ဈာနဿ အာဝေဏိကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၀။ အဘိညာပါဒကတ္တတာ- လည်း ကြည့်။

အဘိညာပါဒကတ္တ (ပု) [အဘိညာပါဒက+ အတ္တ](၁)အဘိညာဉ်၏အခြေခံ–အဘိညာ- ပါဒက–ဟူသောအကျိုး။ (တိ) (၂) အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ – အဘိညာပါဒက – ဟူသော အကျိုးရှိသော။ (၁) တေ အဘိညာပါဒကတ္တာယ ဘာဝေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂။ (၂) အဘိညာပါဒကတ္တတာ-ကြည့်။

အဘိညာပါဒကတ္တတာ (ထီ) [အဘိညာပါဒကတ္တ+တာ] အဘိညာဉ်၏ အခြေခံဟူသော

အကျိုး၏အဖြစ်။ အဘိညာပါဒကတ္ထတာ ပန နိရောဓပါဒကတ္ထတာ စ စတုတ္ထဇ္ဈာနဿေဝ ဈာ-နဿ အာဝေဏိကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂။ အဘိ-ညာပါဒကတာ-လည်း ကြည့်။

အဘိညာပါဒကပဉ္စမဇ္ဈာန (န) [အဘိညာပါဒက+ပဉ္စမဇ္ဈာန] အဘိညာပါဒကပဉ္စမဈာန်။ အဘိညာပါဒကပဉ္စမဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ။ သင်္ဂ-ဟ။၆၃။ အဘိညာနံ ပါဒကံ ပတိဋ္ဌာနဘူတံ ပထဝါဒိကသိဏာရမ္မဏံ ပဉ္စမဇ္ဈာနံ။ ဝိဘာ-ဝိနီ။၂၆၅။

အဘိညာပါဒကပရိကမ္မစိတ္တ (န) [အဘိညာ-ပါဒက+ပရိကမ္မစိတ္တ] အဘိညာဉ်၏ အခြေခံဖြစ်သော ပရိကံစိတ်။ အဘိညာပါဒကပရိ-ကမ္မစိတ္တာနံ သမာနသန္တာနတာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆။

အဘိညာပါဒကဘာဝ (ပု) [အဘိညာပါဒက+ဘာဝ] အဘိညာဉ်၏ အခြေခံအဖြစ်။ စတုတ္ထဇ္ဈာနပညာ ဟိ အဘိညာပါဒက-ဘာဝေနာပိ ပဉ္စ အဘိညာယော ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ အဘိညာဘာဝပ္ပတ္တိယာပိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ ဧဝ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀၀။

အဘိညာပါဒကိဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိညာပါဒက + ဣဒ္ဓိ] အဘိညာဉ်အခြေခံရှိသော-တန်ခိုး-တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း။ ဣဓ အဘိညာပါဒကိဒ္ဓိ ကထိတာ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၇၉။

အဘိညာပါဒန (န) [အဘိညာ+အာပါဒန] သိခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း၊ သိစေခြင်း။ စူဠ-နာဂဿ တထာ မဟတိ ပရိသာ ဒေဝတာ-နုဘာဝေန အဘိညာပါဒနံ အဟောသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၂။

အဘိညာပါရ (ပု) [အဘိညာ+ပါရ] သိခြင်း၏ - တဖက်ကမ်း - အဆုံး - အပိုင်းအခြား။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ အဘိညာပါရံ .... သမာပတ္တိ-ပါရဉ္စာတိ ဆဗ္ဗိဓံ ပါရံ ဂတတ္တာ ပါရဂူ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၃။ အဘိညာပါရန္တိ အဘိဇာနနဿ ပါရံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။ အဘိညာပါရဂူ-လည်း ကြည့်။

အဘိညာပါရဂူ(တိ) [အဘိညာ+ပါရ+ဂမု+ရူ] (၁) ဉာတပရိညာဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသောတဖက်ကမ်းသို့-သွားရောက်လိုသော-သွားရောက်သော-သွား-ရောက်-ပြီး-သော၊သူ။(၂) အဘိဉေယျ တရားတို့ကို သိခြင်းအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ကမ်းသို့ - သွား-ရောက်-ပြီးသော၊ သူ။ (၃) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အလုံးစုံသော တရားတို့၏ အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော၊ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ တည်နေသော၊သူ။ (၄) အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိလျက် နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ကမ်းသို့ - သွား - ရောက် - ပြီးသော၊သူ။

(၁) အဘိညာပါရဂူ သဗ္ဗဓမ္မာနံ။ မဟာနိ။၁၆။ အဘိညာပါရဂူတိ အဘိဂတေန ဉာဏေန ဉာတပရိညာယ နိဗ္ဗာနပါရံ ဂန္တု-ကာမော ဂစ္ဆတိ ဂတောတိ ပါရဂူ။ မဟာနိ၊ဌ။၇၀။ ပါရဂူ သဗ္ဗဓမ္မာနန္တိ ဘဂဝါ သဗ္ဗ-ဓမ္မာနံ အဘိညာပါရဂူ ပရိညာပါရဂူ ပဟာ-နပါရဂူ ဘာဝနာပါရဂူ သစ္ဆိကိရိယာပါရဂူ သမာပတ္တိပါရဂူ။ စူဠနိ။၁၆၅။ (၂) သဗ္ဗ-ဓမ္မာနန္တိ ဣမိနာ အဘိညာပါရဂူ ဝုတ္တော။ မ၊ဌ၊၃။၂၇၁။ အဘိဉေယျဓမ္မာနံ ဇာနနဝသေ-န အဘိညာပါရဂူ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။ (၃) အဘိ-ညာပါရဂူ....ဝေ ဆဗ္ဗိဓေန ပါရဂမနေန သဗ္ဗ-ဓမ္မာနံ ပါရံ ပရိယောသာနံ ဂတော။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၈။ အဘိညာပါရဂူတိ သဗ္ဗေသံ လော-ကိယလောကုတ္တရဓမ္မာနံ အဘိညာယ ပါရံ ဂတော၊ သဗ္ဗဓမ္မေ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ အဂ္ဂမဂ္ဂ-ပညာယ ဇာနိတွာ ဌိတောတိ အတ္ထော။အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၈။(၄) အဘိညာပါရဂူ....ပါရဂမနေန ပါရဂတိ ပါရပ္ပတ္တံ မတ္ထကပ္ပတ္တံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁၁။ အဘိညာပါရံ ဂတောတိ အဘိညာပါရဂူ၊

(ဇဝံ သေသေသုပိ)။ သော ဟိ ဘဂဝါ သဗ္ဗဓမ္မေ အဘိဇာနန္တော ဂတောတိ အဘိညာပါရဂူ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။)

အဘိညာပါရမိပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိညာ+ပါရမီ+ပတ္တ] အဘိညာဉ်တို့၌ – အပြီးအဆုံး – အထွတ်အထိပ် – သို့ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (လောကီအဘိညာဉ် ငါးပါးတို့၌ ဝသီဘော် မြောက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သောသူဟု ဆိုလိုသည်။) အဘိညာပါရမိပ္ပတ္တာ၊ ပေတ္တိကေ ဂေါစရေ ရတာ။ အပ၊၁။၁၉။ အဘိညာပါရမိပ္ပတ္တာတိ ပဉ္စသု အဘိညာသု ပါရမိံ ပရိယောသာနံ ပတ္တာ ပူရိတာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အဘိညာပါရမီ (ထီ) [အဘိညာ + ပါရမီ] အဘိညာဉ် အထွတ်အထိပ်။ (က) လောကီ အဘိညာဉ်တို့၌ အထွတ် အထိပ်။ (လျင်လျင် မြန်မြန်ရနိုင် သုံးဆောင်နိုင်အောင် ဝသီဘော် မြောက်သည်ကို ဆိုလိုသည်။) (ခ) အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်၏ အထွတ်အထိပ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ (က) အဘိညာပါရမိံ ဂန္တွာ။ အပ၊၁။၂၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၅။ (ခ) အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တ (ခ) ကြည့်။

အဘိညာပါရိပူရိ (ထီ) [အဘိညာ+ပါရိပူရီ] အဘိညာဉ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အဘိညာပါရိပူရိံ ကတွာ ဒဿေတုမ္ပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

အဘိညာပါဌိ (ထီ) [အဘိညာ+ပါဠိ] အဘိညာဉ်အကြောင်း ဖွင့်ဆိုသော ပါဠိ။ အဘိညာပါဠိယာ ဟိ နိဒ္ဒေသမုခေန အဘိညာနံ နိဗ္ဗတ္တနဝိဓိ ဝိဓိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၇။

အဘိညာပုပ္ဖ (နု) [အဘိညာ+ပုပ္ဖ] အဘိညာဉ်ဟူသောပန်း။ ဖီတောတိ အဘိညာပုပ္ဖေဟိ သုပုပ္ဖိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ သမာဓိကုန္တံ ပညာသာခံ အဘိညာပုပ္ဖံ ဝိမုတ္တိဖလံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၃။

အဘိညာပုပ္ဖိက (တိ) [အဘိညာ + ပုပ္ဖ + ဣက] အဘိညာဉ်လျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ အဘိညာပုပ္ဖိကာ ဟိ ပရိညာပဟာနသစ္ဆိကိရိယဘာဝနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

အဘိညာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + ဉာ + ဏာပေ+တိ] သိစေ – တန်ခိုးဖြင့်သိစေ – ၏။ မဟတိံ ပရိသံ အဘိညာပေသီတိ အပရေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၃၃။

အဘိညာဖလ¹ (နု) [အဘိညာ + ဖလ] အဘိညာဉ် – အား – အစွမ်း။ အဘိညာဖလေန ဝေဇယန္တမတ္တကေ ဌတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ အဘိညာဖလပါပုဏိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

အဘိညာဖလ² (နု) [အဘိညာ+ဖလ] အဘိညာဉ်နှင့် ဝိပဿနာ – အား – အစွမ်း။ အဋ္ဌဂုဏသမုပေတံ၊ အဘိညာဖလမာဟရိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ အဘိညာဖလမာဟရိန္တိ....အဘိညာနဉ္စ သမာပတ္တီနဉ္စ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ ထာမပ္ပတ္တံ ဝိပဿနာဖလံ အာဟရိံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။)

အဘိညာဖလပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိညာဖလ+ပတ္တ] (က) အဘိညာဉ် – အား – အစွမ်း – သို့ ရောက်သော။ (ခ) အဘိညာဉ်တို့၌မြဲမြံခိုင်ခံ့ခြင်းသို့ရောက်သော။ (က) မဟာကပ္ပိနောတိ ဝေနာမကော အဘိညာဖလပ္ပတ္တော....မဟာထေရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ဗောဓိသတ္တော အဘိညာဖလပ္ပတ္တော ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၅။ (ခ) အဘိညာဖလပ္ပတ္တာနံ၊ နိဗ္ဗုတာနံ တပဿိနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၇။ အဘိညာဖလပ္ပတ္တာနန္တိ အဘိညာနံ ဖလပ္ပတ္တာနံ။ စိဏ္ဏဝသိတာယ ခိပ္ပနိသန္တိဝသေန အဘိညာသု ထိရဘာဝပ္ပတ္တာနန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။

အဘိညာဖလသမာဟိတ (တိ) [အဘိညာဖလ+သမာဟိတ] အဘိညာဉ်–အား–အစွမ်း–ဖြင့်တည်ကြည်သော၊သူ။ ဥဂ္ဂတေဇော ဒုပ္ပသဟော၊ အဘိညာဖလသမာဟိတော။ ဇုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၃၅၈။

အဘိညာဖလသမ္ပန္န (တိ) [အဘိညာဖလ + သမ္ပန္န] အဘိညာဉ်–အား – အစွမ်း–နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဗောဓိသတ္တော ဥဂ္ဂတေဇော အဘိညာဖလသမ္ပန္နော။ အဘိ၊၄၊၁။၆၇။

အဘိညာဘရဏ (န) [အဘိညာ+အာဘရဏ] အဘိညာဉ်ဟူသော အဆင်တန်ဆာ။ ဖိတဉ္စ အဘိညာဘရဏေဟိ ပုပ္ဖိတံ။ သံ၊၄၊၂။၁၁၀။ အဘိညာပုပ္ဖ-လည်း ကြည့်။

အဘိညာဘာဝ (ပု) [အဘိညာ+ဘာဝ] အဘိညာဉ်၏အဖြစ်။ ပုဗ္ဗဘာဂပညာယ ဧဝ အဘိညာဘာဝေါ ဝုတ္တော ဝိယ ဒိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၊၁။၁၁၁။

အဘိညာဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိညာဘာဝ+ပတ္တိ] အဘိညာဉ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ အဘိညာပါဒကဘာဝ-ကြည့်။

အဘိညာဘိနီဟာရ (ပု) [အဘိညာ+အဘိနီဟာရ] အဘိညာဉ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ အဘိညာဉ်–အကျိုးငှါ–ဖြစ်စေရန်–ညွတ်–ရှိုင်း–ခြင်း၊ အဘိညာဉ်သို့ ရှေးရှုစိတ်ကိုစေလွှတ်ခြင်း။ အဘိညာဘိနီဟာရော။ နေတ္တိ။ ၇၃။ ရူပါဝစရသညာ နာမေတာ ယာဝဒေဝ အဘိညတ္ထာဘိနီဟာရမတ္တံ၊ န ပန အရူပါဝစရသမာပတ္တိယော ဝိယ သန္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ နေတ္တိ၊၄။၁၅၀။

အဘိညာမန (ပု၊န) [အဘိညာ + မန] အဘိညာဉ်စိတ်။ အဘိညာမနေန နိမ္မိတ္တိတံ (ဥပ္ပါဒိတံ)။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

အဘိညာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဉာ+တွာ]သိ၍။ သယံ အဘိညာယ ကမုဒ္ဒိသေယျံ။ ဝိ၊၃။၁၂။

မ္မ။၆၄။ သဗ္ဗံ စတုဘူမကဓမ္မံ အတ္တနာဝ ဇာနိတွာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ သယမေဝ ဇာနိတွာ။ မ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။တဥ္စ သဗ္ဗံ အဘိညာယ၊ ဝဝတ္ထိတွာန စက္ခုမာ။ ဒီ၊၂။၂၁၀။ တံ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ ဇာနိတွာ ဝဝတ္ထပေတွာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ ယဒါ ဗုဒ္ဓေါ အဘိညာယ၊ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တယိ။ သံ၊၂။၇၀။အံ၊၁။၃၄၂။ အဘိညာယာတိ ဇာနိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ အဘိညာယာဟံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေမိ နော အနဘိညာယ။ အံ၊၁။၂၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အဘိညာယာတိ........ဇာနိတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ အဘိညာယာတိ .... ယာထာဝတော အဘိဇာနိတွာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။ ယထာဘူတံ အဗ္ဘညာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

အဘိညာလက္ခဏဘာဝ (ပု) [အဘိညာလက္ခဏ+ဘာဝ] အဘိညာဉ်လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဆဠဘိညာပိ အဝဿံ ကထေတဗ္ဗာ အဘိညာလက္ခဏဘာဝေန တပ္ပရိယာပန္နတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၇။

အဘိညာလာဘီ (တိ) [အဘိညာ+လာဘ+ဏီ] အဘိညာဉ်ရသော၊ သူ။ ယေပိ စ ဈာနလာဘိနော အဘိညာလာဘိနော ဝါ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ သော အဘိညာလာဘီ ဇော်တာပသံ ဥပဋ္ဌဟန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

အဘိညာဝဂ္ဂ (ပု) [အဘိညာ + ဝဂ္ဂ] အဘိညာဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။၅၇၁-၅၇၅။

အဘိညာဝန္တု (တိ) [အဘိညာ + ဝန္တု] အဘိညာဉ်ရှိသော၊ သူ။ တဒဘိညာဝတော အရဟတော သာဓနံ "အရဟတ္တသာဓနော"တိ အာဟ။ မူလဋီ၊၃။၆၁။

အဘိညာဝါရ (ပု) [အဘိညာ+ဝါရ] အဘိညာဉ်ကိုဟောရာ–အလှည့်–အကြိမ်၊ အဘိညာဉ်

၆-ပါး၏ အမည်အားဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာ၏နေရာ။ ယသ္မာ အဘိညာဝါရေ အာရဒ္ဓေ တေသံ အန္တရာဝါရော နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ အဘိညာဝါရေတိ ဆဠဘိညာဝသေန ဝုတ္တေ ဒေသနာဝါရေ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၇။

အဘိညာဝိသေသ (ပု) [အဘိညာ+ဝိသေသ] အဘိညာဉ်ဟူသော– အထူး– တရားထူး။ ဣမေသံ အဘိညာဝိသေသာနံ အတ္ထာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ဒေဝါနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိယာတိ တံ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ၊ အဘိညာဝိသေသော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၈၁။

အဘိညာဝိဟာရ(ပု)[အဘိညာ+ဝိဟာရ]အဘိညာဉ်ဖြင့်နေခြင်း၊ အဘိညာဉ်ဝင်စားခြင်း။ ယတ္ထကေ ဝါ သမာပတ္တိဝိဟာရေ အဘိညာဝိဟာရေ ဝါ အာကင်္ခေယျ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂။

အဘိညာဝေါသာန (န) [အဘိညာ+ဝေါသာန] အဘိညာဉ်၏အဆုံး၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တ(က) အနက် ကြည့်။

အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိညာဝေါသာန+ပါရမီ+ပတ္တ] (က) အဘိညာဉ်အဆုံး, အထွတ် အထိတ်သို့ ရောက်သော၊ အာသဝက္ခယအဘိညာဉ် – အရဟတ္တမဂ်ပညာ –၏အဆုံး, အထွတ် အထိတ်သို့ရောက်သော၊သူ။ (ခ) ဣဒ္ဓိဝိဓစသော အဘိညာဉ်–ထူးသောပညာ–တို့၏အဆုံး,အထွတ်အထိတ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (ဣဒ္ဓိဝိဓစသော အဘိညာဉ်တို့၏ ဝသီဘော် မြောက်သည်၏ အဖြစ်, ယင်းအဘိညာဉ်တို့ကို အလိုရှိသည့် အတိုင်း လျင်မြန်နိုင်နင်းစွာ လေ့လာ, သုံးစွဲနိုင်သည်ကိုဆိုလိုသည်။) (ဂ) သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိ၍အဆုံး, အထွတ် အထိပ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (သစ္စာလေးပါးတို့၌ မဂ်လေးပါးတို့ဖြင့် တဆယ့်ခြောက်ပါးသော ကိစ္စကို ပြုခြင်းအားဖြင့်သိ၍ ခပ်သိမ်းသောကိစ္စတို့ကို ပြီးဆုံးစေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပြုအပ်ပြီးသော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အဆုံး, အထွတ်အထိတ် ကမ်းတဖက်သို့ ရောက်သောသူဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။)

(က) တတြ စ ပန မေ သာဝကာ ဗဟူ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊၂။၂၀၃-၇။ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာတိ အဘိညာဝေါသာနသင်္ခါတဥ္စ အဘိညာပါရမိသင်္ခါတဥ္စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ အဘိညာ နာမ ဆ အဘိညာ၊ တာသု ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန ဆဠဘိညာရဟတောဝ အဂ္ဂမဂ္ဂပညာ ဣဓ အဘိညာတိ အဓိပ္ပေတာ၊ တဿ ဝေါသာနံ ပရိယောသာနံ ပါရမီ ပရမုက္ကံသာတိ အဝကံသာတိ စ အဂ္ဂဖလံ ဝုစ္စတီတိ အာဟ "အဘိညာ။ပ။ အရဟတ္တံ ပတ္တာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။

(ခ) အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာတိ ဣတော ပုဗ္ဗေသု သတိပဋ္ဌာနာဒီသု တေ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တာဝ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာ နာမ ဟောန္တိ၊ ဣမေသု ပန အဋ္ဌသု အဘိဘာယတနေသု စိဏ္ဏဝသီဘာဝါယေဝ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာ နာမ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ စိဏ္ဏဝသီဘာဝါယေဝ တတ္ထ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ ပညာယ ပရိယောသာနုတ္တရံ သတံ (ပရိယောသာနံ ကတကိစ္စတန္တိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ အောက်ခြေမှတ်ချက်)ဂတာ အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။ မနောမယိဒ္ဓိယံ စိဏ္ဏဝသိတာယ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁) အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ ယောဇနာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၆။

(ဂ) ပုဗ္ဗာဟံ ဘိက္ခဝေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု အဘိညာဝေါသာနပါရမိပ္ပတ္တော ပဋိဇာနာမိ။အံ၊၂။၈။ အဘိညာ.... ပဋိဇာနာမီတိ စတူသု သစ္စေသု စတူဟိ

မဂ္ဂေဟိ သောဠသဝိဓော ကိစ္စဿ ကရဏေန အဘိဇာနိတ္ဘာ ဝေါသာနပါရမိံ သမ္ပတ္တံ ကိစ္စာနံ နိဋ္ဌိတတ္တာ ကတကိစ္စဘာဝံ ပါရံ ပတ္တော ပဋိဇာနာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ အဘိဇာနိ-တ္ဘာတိ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန ဇာနိတ္ဘာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄။

အဘိညာဝေါသိတ(တိ)[အဘိညာ + ဝေါသိတ] (၁) ထူးသော – အရဟတ္တမဂ် – ဉာဏ်ဖြင့် – သစ္စာ ၄-ပါး– အဘိညေယျ – တရားတို့ကို သိ၍ ၁၆-ပါးသောမဂ်ကိစ္စတို့၏ အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (၂) ဆဠ – အာသဝက္ခယ – အဘိညာဉ်ဖြင့် – ပြည့်စုံစေအပ် – ပြုအပ်–ပြီးသော ကိစ္စရှိသော၊သူ။(၁)အဘိ-ညာဝေါသိတော မုနိ။မ၊၂။၃၄၅။သံ၊၁။၁၆၇။ အံ၊၁။၁၆၆။ဓမ္မ။၇၄။ဣတိဝုတ်။၂၆၂။ထေရီ။ ၃၈၇။ အဘိညာဝေါသိတောတိ တံ အရဟတ္တံ အဘိဇာနိတ္ဘာ ဝေါသိတော ဝေါသာနပ္ပ-တ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ အဘိဇာနိတ္ဘာ အဘိ-ဝိသိဋ္ဌတာယ အဂ္ဂမဂ္ဂပညာယ ဉ တ္ဘာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၈၀။ အဘိညာဝေါသိတောတိ ဇာနိတ္ဘာ ဝေါသိတဝေါသာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဇာနိ-တ္ဘာ ဝေါသိတဝေါသာနောတိ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ စတုသစ္စမ္မံ မဂ္ဂဉာဏေန ဇာနိတ္ဘာ သောဠ-သန္နမ္ပိ ကိစ္စာနံ ဝေါသိတဝေါသာနော။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၅၉။အဘိညာဝေါသိတောတိဇာနိတ္ဘာ ကိစ္စဝေါသာနေန ဝေါသိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ အဘိညာယာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ယ-ကာရ-လောပေန အဘိညာတိ နိဒ္ဒေသော ကတော-တိ အာဟ "ဇာနိတ္ဘာ"တိ။ ကိစ္စဝေါသာနေ-နာတိ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကတ္တဗ္ဗဿ သောဠသ-ဝိဓဿ ကိစ္စဿ ပရိယောသာနေန ဝေါသိ-တောတိ ပရိယောသိတော၊ နိဋ္ဌိတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ အဘိညေယျံ ဓမ္မံ အဘိဇာနိတ္ဘာ ဝေါသိတော နိဋ္ဌာနံ ပတ္တော၊ ဝုသိတဝေါသာနံ ဝါ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၄။ အဘိညာ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ မဂ္ဂပညာယ ဇာနိ-တ္ဘာ စတုသစ္စမ္မံ ဇာနိတ္ဘာ ကိစ္စဝေါသာနေန ဝေါသိတော နိဋ္ဌာနပ္ပတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ အဘိညာယ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန အဘိညေယျံ ဓမ္မံ အဘိဇာနိတ္ဘာ.... ဝေါသိ-တော နိဋ္ဌံ ပတ္တော ကတကိစ္စော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၇၇။ (၂) အဘိညာဝေါသိတော သဠ္ဌော။ ဣတိဝုတ်။၂၂၇။ အဘိညာဝေါသိတောတိ ဝေဒနာမုခေန စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတ္ဘာ ဆဋ္ဌာဘိညာယ ပရိယောသိတော၊ ကတ-ကိစ္စော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၆။

အဘိညာဝေါဟာရ(ပု)[အဘိညာ + ဝေါဟာရ] အဘိညာဉ် – သုံးဆောင်ခံစားခြင်း၊ – လေ့-လာ – အသုံးပြု – ခြင်း၊ အဘိညာဉ်ဖြင့် – ရောင်း,ဝယ် – ဖလယ် – ကုန်သွယ် – ခြင်း။ (မည်သူသည် မည်သည့်ကောင်းမှုကြောင့် သေပြီးနောက် နတ်ပြည်၌ မည်သို့သော စည်းစိမ်ကို ခံစားနေရကြောင်း စသည့် နတ်တို့၏စကားကို ခံယူခြင်း, ယင်းစကားတို့ကို လူတို့အား ဓမ္မဒါနအဖြစ်အားဖြင့် ပေးဝေဟောပြောခြင်း, လူတို့၏ ဒါနဝတ္ထုကို အလှူခံခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၆-ကြည့်။) ယတ္တကေ ဝါ သမာပတ္တိ-ဝိဟာရေ အဘိညာဝေါဟာရေ ဝါ အာ-ကင်္ခတိ ဝိဟရာမိ စေဝ ဝေါဟရာမိ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂။ ယတ္တကံ အဘိညာဝေါဟာရံ ဝေါဟရိတုံ အာကင်္ခါမိ၊ တတ္တကံ အဘိညာ-ဝေါဟာရံ ဝေါဟရာမိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀-၉။

အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယ(တိ) [အဘိညာ+သစ္ဆိ-ကရဏီယ] (က) အဘိညာဉ် – ဣဒ္ဓိဝိဓစသော အဘိညာဉ်– ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော။ (ခ) သိ၍ – ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ – မျက်မှောက်ပြုအပ်သော။(ဤအလိုဝါကျ။) (က) သော ယဿ ယဿ အဘိညာသစ္ဆိကရဏီ-ယဿ ဓမ္မဿ စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေတိ အဘိညာ-သစ္ဆိ ကိရိယာယ။ မ၊၃။၁၃၀။ အံ၊၁။၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အဘိညာယ သစ္ဆိကာတဗ္ဗ-

ဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ အဘိညာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိအဘိညာယ၊ သစ္ဆိကာတဗ္ဗဿာတိ ပစ္စက္ခတော ကာတဗ္ဗဿ အဓိဋ္ဌာနဝိကုဗ္ဗနာဒိဓမ္မဿ။ မ၊ဋီ။၃၁၆၊ အဘိညာယ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိဉာဏေန သစ္ဆိကရဏီယဿ ဣဒ္ဓိဝိဓပစ္စနုဘဝနာဒိကဿ အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယဿ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၂။ (ခ) အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယဿာတိ အဘိဇာနိတွာ ပစ္စက္ခံ ကာတဗ္ဗဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ “အဘိညာယ သစ္ဆိကရဏီယဿ”တိ ဝတ္တဗ္ဗေ “အဘိညာ”တိ ယကာရလောပေန ပန ပုန ကာလကိရိယာနိဒ္ဒေသော ကတောတိ အာဟ “...ဿာ”တိ။ အဘိညာယ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိဉာဏေန သစ္ဆိကိရိယံ ဣဒ္ဓိဝိဓပစ္စနုဘဝနာဒိကံ အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယန္တိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။

အဘိညာသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [အဘိညာ+သစ္ဆိကိရိယာ] (၁) အဘိညာဉ်–ဣဒ္ဓိဝိဓစသော အဘိညာဉ်–ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၂) သိ၍မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယ-ကြည့်။

အဘိညာသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိညာ + သမ္ပတ္တိ] အဘိညာဉ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ဖီတန္တိ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တံ သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လံ ဝိယ အဘိညာသမ္ပတ္တိဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။

အဘိညာသမ္ပဒါ (ထီ) [အဘိညာ + သမ္ပဒါ] အဘိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အဘိညာသမ္ပဒါဟိ သာသနာဘိဝုဍ္ဎိယာ မတ္ထကပ္ပတ္တိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။

အဘိညာသိ° (ကြိ) (အဘိဇာနာတိ-ကြည့်)။

အဘိညာသီသ (န) [အဘိညာ+သီသ] အဘိညာဉ်လျှင် – အဦး – ပဓာန။ အဘိညာသီသေနေတ္ထ အဘိညာပါဒကံ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇။

အဘိညာသုခ (န) [အဘိညာ+သုခ] အဘိညာဉ်ချမ်းသာ။ အဘိညာသုခတောပိ ဝိသိဋ္ဌံ ဤဒိသံ ဗုဒ္ဓတ္တဗျာကရဏဇံ သုခံ အလဘိံ။ မူလဋီ၊၁။၂၅။

အဘိညာသုတ္တ (န) [အဘိညာ+သုတ္တ] အဘိညာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။၅၇၀-၁။

အဘိညိဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိညာ+ဣဒ္ဓိ] အဘိညာဉ်တန်ခိုး။ ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယဿ အဘိညိဒ္ဓိယာ အသမ္ဘဝတော။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၇။

အဘိညေကဒေသ (ပု) [အဘိညာ+ဧကဒေသ] အဘိညာဉ်၏ တစိတ်တဒေသ။ သတိပိ ဝိဇ္ဇာနံ အဘိညေကဒေသဘာဝေ သီလသမ္ပတ္တိသမုဒါဂတာ ဧဝ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ဂဟိတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၀။

အဘိညေယျ (တိ) [အဘိ + ဉာ + ဏျ] (၁) သိအပ်သော – ဉာတပရိညာဖြင့် ရှေးရှု သိအပ်သော – တရား၊ အဘိညေယျတရား။ (၂) သဘာဝလက္ခဏာကို သိခြင်းအားဖြင့် ကောင်းစွာသိအပ်သော တရား၊ အဘိညေယျတရား။ (၁) ကတမော ဧကော ဓမ္မော အဘိညေယျော။ ဒီ၊၃။၂၂၈။ အဘိညေယျောတိ ဉာတပရိညာယ အဘိဇာနိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ အဘိဇာနိတဗ္ဗောတိ အဘိမုခံ ဉာဏေန ဇာနိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၇။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဘိညေယျံ။ သံ၊၂။၂၅၈။ အဘိညေယျန္တိပဒေ ဉာတပရိညာ အာဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ အဘိညေယျံ အဘိဇာနာတိ။ အံ၊၂။၃၅၀။ အဘိညေယျံ အဘိညာတံ။ သုတ္တနိ။ ၃၆၈။ အဘိညေယျန္တိ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (၂) အဘိညေယျံ အဘိညာတံ။ မဟာနိ။၁၆။ အဘိညေယျန္တိ သဘာဝလက္ခဏာဝဗောဓဝသေန သောဘနေန အာကာရေန ဇာနိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၇၂။ ဣမေ ဓမ္မာ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၅။

အဘိဓမ္မာတိ စ သဘာဝလက္ခဏာဝဗောဓသေန သောဘနေနာကာရေန ဇာနိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ (ယင်းအဘိဓမ္မတရားအပေါင်း၏ အနက် ဖော်ပြချက်ဝိသဇ္ဇနာတို့သည် ခုနစ်ထောင် ခုနစ်ရာလေးဆယ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ပဋိသံ။၆-၂၂-နှင့်ဆိုင်ရာ ဋ္ဌ-ကြည့်။)

အဘိဓမ္မအဘိဇာနနာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ + အဘိဇာနနာ] အဘိဓမ္မတရားတို့ကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် မဖောက်မပြန် သိခြင်း။ တတ္ထ အဘိဓမ္မအဘိဇာနနာ စတုသစ္စဝိသယာ။ ဂူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

အဘိဓမ္မကထာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ + ကထာ]အဘိဓမ္မ တရားတို့ကို – ဟောသောစကား – ဟောရာဒေသနာ၊ အဘိဓမ္မာ။ အဘိဓမ္မကထာ ဟိ အဘိဓမ္မော။ အနုဋီ၊ ၃။၁၆၈။ (အဘိဓမ္မတာ....စူဠနိ။၁၉၇-၌ရှိသော ဤပါဌ်ကား ပါဌ်မှားတည်း။မဟာနိ။ ၃၆၃။ ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅-တို့ ကြည့်။)

အဘိဓမ္မတ္တ (နု) [အဘိဓမ္မ + တ္တ] အဘိဓမ္မ၏အဖြစ်။ သဗ္ဗာနေဝ သစ္စာနိ ကေဝလာနိ အဝိတထတ္တာ အဘိဓမ္မတ္တာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

အဘိဓမ္မဓမ္မ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ဓမ္မ] အဘိဓမ္မတရား။ အဘိဓမ္မဓမ္မံ အဘိဇာနန္တာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။

အဘိဓမ္မနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဘိဓမ္မ + နိဒ္ဒေသ] အဘိဓမ္မတရားကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ အဘိဓမ္မနိဒ္ဒေသာဒီသု ပဥ္စသု အာဒိတော ကေကာဒိဝသေန ဒသ ဒသ ဝိသဇ္ဇနာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။

အဘိဓမ္မနိဿယ (ပု) [အဘိဓမ္မ + နိဿယ] အဘိဓမ္မဟူသောမှီရာ။ သမ္ပယောဂဝိပ္ပယောဂါ စ အဘိဓမ္မနိဿယေန ခန္ဓာဒီဟေဝ ပုစ္ဆိတ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။၈။

အဘိဓမ္မနိဿိတ (တိ) [အဘိဓမ္မ + နိဿိတ] အဘိဓမ္မတရားကို မှီသော။ အဘိဓမ္မနိဿိတော ဝုတ္တမာနော သုဝိညေယျော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၈။

အဘိဓမ္မပဒ (နု) [အဘိဓမ္မ + ပဒ] အဘိဓမ္မပုဒ်။ ဣမ အဘိဓမ္မပဒေ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။

အဘိဓမ္မပိဋ္ဋကနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ပိဋ္ဋက + အတ္ထ] အဘိဓမ္မအနက်, ပိဋကအနက်။ ဒုက္ခသစ္စာဒိပရိယာယော အဘိဓမ္မပိဋကဋ္ဌာဒိဝိသေသော ဝိယ။ အနုဋီ၊၃။၁၀။

အဘိဓမ္မဘာဝ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ဘာဝ] အဘိဓမ္မ၏အဖြစ်။ ပဋ္ဌာနဘာဝန္တိ ပဋ္ဌာနီယံ အဘိဓမ္မဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၃။ ဗုဒ္ဓေါတိ အဘိဓမ္မဘာဝတော ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။

အဘိဓမ္မဝိသေသ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ဝိသေသ] အဘိဓမ္မမှ ထူးခြားသော။ အဘိဓမ္မဝိသေသပရိညေယျ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနံ။ ဂူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၀။

အဘိဓမ္မာဘိဇာနန (တိ) [အဘိဓမ္မ + အဘိဇာနန] အဘိဓမ္မတရားတို့ကို အဘိဓမ္မအဖြစ်အားဖြင့်သိသော။ အဘိဓမ္မာဘိဇာနနာဒိကာလေပိ တံ တံ ကိစ္စံ ကရောန္တော။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

အဘိဌာန (နု) [အဘိ + ဌာန] ရုန့်ရင်းသော အကြောင်း၊ အလွန်အပြစ်ကြီးသော အကုသိုလ်ကံ၊ အနန္တရိယကံငါးပါးနှင့် အခြားတပါးလွဲမှားသောဘုရားကို ကိုးကွယ်သောကံ။ ဆစ္စာဘိဌာနာနိ အဘဗ္ဗကာတုံ။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၄။အဘိ၊က။၉၁။ အဘိဌာနာနီတိ ဩဠာရိကဌာနာနိ။ တာနိ.... မာတုဃာတပိတုဃာတ အရဟန္တဃာတ လောဟိတုပ္ပါဒ-

သံဃဘေဒအညသတ္ထာရုဒ္ဒေသကမ္မာနီတိ ဝေ-
ဒိတဗ္ဗာနိ။ ခုဒ္ဒကၜ္ဌ။၁၅၇။ သုတ္တနိၜ္ဌ၊၁။
၂၇၇။

အဘိဋ္ဌာယ(ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဌာ+တွာ] လွှမ်းမိုး
၍။ အာဘတံ ပရဝဇ္ဇေဘိ၊ အဘိဋ္ဌာယ ဗဟုံ
မနံ။ ဇာ၊၁။ ၃၇၅။ အဘိဋ္ဌာယာတိ အဘိ-
ဘဝိတွာ။ ဇာၜ္ဌ၊၆။၃၂၇။

အဘိဏှံ (ဗျ) [အဘိ+ဏော?။ (အဘိက္ခဏ-သံ။)
(ဤ၌ စဉ်းစားဘွယ်ရှိ သည်မှာ "တ္ဝက္ခ္မာ
သံ =တဏှာ-ပြာ။ တူက္ခ္မိမ်-သံ =တုဏှိ-ပြာ။
တူက္ခ္မိက-သံ =တုဏှိအ, တုဏှိက္က-ပြာ။
ယုဿ္မတ်-သံ=တုမှ-ပြာ။ အသ္မာတ်·သံ=အမှ-
ပြာ။ ယုဿ္မါဒ္ဒြ-သံ = တုမှာရိသ-ပြာ။
အဿ္မါဒ္ဒြ-သံ = အမှာရိသ-ပြာ-စသည် အ-
ပြောင်းအလဲဖြစ်သကဲ့သို့ အဘိက္ခဏ-မှ-အဘိ-
ဏှာသို့ ပြောင်းလဲလာသလော ဟူ၍ဖြစ်သည်။
ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရိုးမှန်လျှင် ပါဠိစာပေ၌လည်း
သဒ္ဒါနည်းအရ အဘိက္ခဏမှ အဘိဏှ ဖြစ်လာ
အောင် မဟာဝိသယသုတ်တခုခုဖြင့် စီရင်ရန်
သဒ္ဒသတ္ထညူတို့အဖို့ ပြဿနာ မရှိနိုင်ပေ။)]
ခဏခဏ၊ မကြာမကြာ၊ အမြဲမပြတ်၊ အဖန်
ဖန်၊ များစွာ။ ဝဇ္ဇီ အဘိဏှံ သန္နိပါတာ။ ဒီ၊
၂။၆၂။ အဘိဏှံ သန္နိပါတာတိ ဒိဝသဿ
တိက္ခတ္တုံ သန္နိပတန္တာပိ အန္တရန္တရာ သန္နိပ-
တန္တာပိ အဘိဏှသန္နိပါတာဝ။ ဒီၜ္ဌ၊၂။၁၀၇။
အဘိဏှံ သန္နိပါတာတိ နိစ္စသန္နိပါတာ၊ တံ
ပန နိစ္စသန္နိပါတဘံ ဒဿေတုံ ဒိဝသဿာတိ
အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဒီၜ္ဋီ၊၂။၁၂၃။ မန္တာဏီပုတ္တဿ
အဘိဏှံ ကိတ္တယမာနေ။မ၊၁။၂၀၀။ ပုနပ္ပုနံ
ဝဏ္ဏံ ကိတ္တယမာနေ။ မၜ္ဌ၊၂။၆၀။ ကေစ္စော
ပုဂ္ဂလော အဘိဏှံ ကုဇ္ဈတိ။ အံ၊၁။၄၂၆။
အဘိဏှန္တိ အဘိက္ခဏံ၊ နိရန္တရံ။ အံၜ္ဌ၊၂။၂၄၁။
သုတာ ဓမ္မာ အဘိဏှသော။ ထေရ။၂၅၅။
အဘိဏှသောတိ ဗဟုသော န ကာလေန-
ကာလံ။ ထေရၜ္ဌ၊၁။၃၈၈။ ဩမာယ ဂါထာယ
အဘိဏှံ ဩဝဒတိ။ ထေရီ။၃၇၇။ ဗဟုသော

ဩဝါဒံ ဒေတိ။ ထေရီၜ္ဌ။၉။ (အဘိက္ခဏ-
လည်း-ကြည့်။) သုတံ နေတံ အဘိဏှသော။
ဒီ၊၃။၁၆၈။ ဧတံ အမှေဟိ အဘိက္ခဏံ သုတံ။
ဒီၜ္ဌ၊၃။၁၂၇။

အဘိဏှဩဝါဒ (ပု) [အဘိဏှ+ဩဝါဒ] အမြဲ-
မပြတ်-ဟောကြားသော အဆုံးအမ၊ အဘိ-
ဏှဩဝါဒ။ သတ္ထာ အဘိဏှဩဝါဒဝသေန
ရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ အဘာသိ။ အံၜ္ဌ၊၁။
၂၀၂။

အဘိဏှကရဏ (နပ) [အဘိဏှ+ကရဏ] အမြဲ-
မပြတ်-ပြုလုပ်ခြင်း။ သကိမ္ပိ ကတံ ကတ-
မေဝ၊ အဘိဏှကရဏေန ဥပစိတံ ဟောတိ။
ဒီၜ္ဌ၊၃။၁၀၃။ အဘိဏှကရဏေန ကုသလသမု-
ဒါစာရေနေဝ သမုဒါစရိတံ။ အဘိၜ္ဌ၊၁။
၁၁၇။

အဘိဏှကာရဏာ (ထိ) [အဘိဏှ+ကာရဏာ]
အမြဲ- မပြတ်- လေ့ကျင့်ခြင်း- လေ့ကျက်
အပ်သော- အလေ့အကျက်- အတတ်-
ပညာ-သိက္ခာ။ ယော အဘိဏှကာရဏာ
အနုပုဗ္ဗကာရဏာ တသ္မိံ ဌာနေ ပရိနိဗ္ဗာ-
ယတိ။ မ၊၂။၁၀၉။

အဘိဏှဂမန (တိ) [အဘိဏှ + ဂမန] အမြဲ-
မပြတ် - သွားတတ် - သွားလေ့ရှိ - သော၊
သူ။ တာ (ဝေသိယော) ဂေါစရော အဿာတိ
ဝေသိယာဂေါစရော၊ တေသံ ဂေဟံ အဘိဏှ-
ဂမနောတိ အတ္ထော။ အံၜ္ဌ၊၃။၄၃။

အဘိဏှတာပသဘာဝ (ပု) [အဘိဏှ+တာပ+
သဘာဝ] အမြဲ- မပြတ်- ပူလောင်- ပင်
ပန်း - ခြင်းသဘော။ သတတသမ္ပိဋ္ဌနင္ဋေ-
နာတိ အဘိဏှတာပသဘာဝတော။ သံၜ္ဋီ၊
၂။၁၇၉။

အဘိဏှတ္ထ (ပု) [အဘိဏှ+အတ္ထ] (၁) အဘိဏှ
အနက်။ (တိ) (၂) အဘိဏှအနက်ရှိသော။
(၁) ပုနပ္ပုနန္တိ အဘိဏှတ္ထေ နိပါတော။ သီ၊

ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ဂ၆။ (တိ) (၂) ပရသဒ္ဒေါ် အဘိ-ဏှတ္ထောတိ ဝုတ္တံ "ပုနပ္ပုနံ"တိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။၄၀၄။

အဘိဏှဒဿန (နံ) [အဘိဏှ+ဒဿန] အမြဲ–မပြတ်–မြင်တွေ့ခြင်း။ တေ အဘိဏှဒဿနေန သန္ဒိဋ္ဌာ အဟေသုံ။ ဝိ၊၂။ဂ၃။ မာတုဂါမဿ အဘိဏှဒဿနံ။ အံ၊၂။၂၂၆။

အဘိဏှနိက္ခမန (တိ) [အဘိဏှ + နိက္ခမန] မကြာခဏ– များစွာ– ထွက်တတ်– ထွက်လေ့ရှိ–သော၊သူ။ အဓိစ္စနိက္ခမန-ကြည့်။

အဘိဏှနိစ္စတာ (ထီ) [အဘိဏှ+နိစ္စတာ] အဘိဏှနိစ္စ၏အဖြစ်၊ အဘိဏှအနက်ရှိသော နိစ္စသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်။ အဘိဏှနိစ္စတာ ဟိ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ,န ကူဋဋ္ဌနိစ္စတာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁။

အဘိဏှပ္ပဋိပီဠန (နံ) [အဘိဏှ + ပဋိပီဠန] အမြဲ– မပြတ်– နှိပ်စက်– ညှဉ်းဆဲ– ခြင်း။ တတော ဧဝ စ အဘိဏှပ္ပဋိပီဠနတော ဒုက္ခ-ဝတ္ထုတော စ တေ ဒုက္ခာတိ ဇောတိတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉ဂ။

အဘိဏှပ္ပဋိပီဠိတ (တိ) [အဘိဏှ+ပဋိပီဠိတ] အမြဲ– မပြတ်– နှိပ်စက်– ညှဉ်းဆဲ– အပ်သော။ နိစ္စာတုရ (မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၃) ကြည့်။

အဘိဏှပ္ပဝတ္တသံဝေဂ (တိ) [အဘိဏှ+ပဝတ္တ+ သံဝေဂ] အမြဲ–မပြတ်–ဖြစ်သော–ထိတ်လန့်ခြင်း–သံဝေဂ–ရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗသခါ-ရေသု အဘိဏှပ္ပဝတ္တသံဝေဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၆၄။

အဘိဏှပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဘိဏှ+ပဝတ္တိ] အမြဲ– မပြတ်–ဖြစ်ခြင်း။ မိဒ္ဓဿ စ အဘိဏှပ္ပဝတ္တိ-ယာ ထိနမိဒ္ဓဗဟုလော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ အဘိဏှပဝတ္တိယာ စ ဗဟုဝါ။ ထေရ၊၁။ ၂၂၀။

အဘိဏှပ္ပဝတ္တိက (တိ) [အဘိဏှပဝတ္တိ+က] အမြဲ–မပြတ်–ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အဘိဏှပ္ပဝတ္တိကံ န ဟောတိ ကဒါစိဒေဝ သမ္ဘဝတော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၆။

အဘိဏှပ္ပဝတ္တိကတာ (ထီ) [အဘိဏှပ္ပဝတ္တိက + တာ] အမြဲ–မပြတ်–ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဘိဏှပ္ပဝတ္တိကတာယ န အစ္ဆ-ရိယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၇။

အဘိဏှယောဂ (ပု) [အဘိဏှ+ယောဂ] အမြဲ– မပြတ်–ယှဉ်ခြင်း။ ဣဿုကီ....ကေဋ္ဌဘိနေ့ာ-တိအာဒီသု အဘိဏှယောဂေါ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၉။

အဘိဏှရောဂ (တိ) [အဘိဏှ+ရောဂ] အမြဲ– မပြတ် – မကြာခဏ – ဖြစ်သော ရောဂါ ရှိသော၊သူ။ အဘိက္ခဏာတက်-ကြည့်။

အဘိဏှရောဂတာ (ထီ) [အဘိဏှရောဂ+တာ] အမြဲ – မပြတ် – မကြာခဏ – ဖြစ်သော ရောဂါရှိသောသူ၏အဖြစ်။ အဘိဏှရောဂ-တာယ ပနဿ ဗျာဓိတရတာ ဣဓ အဓိပ္ပေ-တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

အဘိဏှသံဝါသ (ပု) [အဘိဏှ + သံဝါသ] အမြဲ – မပြတ် – အတူတကွ – နေထိုင် – ပေါင်းသင်း–ဆက်ဆံ–ခြင်း။ ကစ္စိ အဘိဏှ-သံဝါသာ၊ နာဝဇာနာသိ ပဏ္ဍိတ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၀။

အဘိဏှသံသဂ္ဂ (ပု) [အဘိဏှ+သံသဂ္ဂ] အမြဲ– မပြတ် – နီးနီးကပ်ကပ် – ရောနှော – ဆက် ဆံ–ခြင်း။ သာ အဘိဏှသံသဂ္ဂဝသေန ပရန္တပေန သဒ္ဓိံ အတိစရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၅။

အဘိဏှသဥ္စာရ (ပု) [အဘိဏှ+သဥ္စာရ] အမြဲ– မပြတ်–သွားလာခြင်း။ ယဒါ ပန တေသံ အဘိဏှသဥ္စာရေန အာဂတာဂတပဒံ ပါကဋံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၇။

အဘိဏှသန္နိပါတ (တိ) [အဘိဏှ + သန္နိပါတ] အမြဲ–မပြတ်–စည်းဝေးသော။ အန္တရန္တရာ သန္နိပတန္တာပိ အဘိဏှသန္နိပါတာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇။

အဘိဏှသဘာဝ (ပု) [အဘိဏှ + သဘာဝ] ဒ. မြဲ – မပြတ် – ဖြစ်သော သဘော။ သခါရ-ဒုက္ခတာယ ဝေဒနံ အရိယာ ဒုက္ခတော ပဿန္တိ၊ သာ စ အဘိဏှသဘာဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇၇။

အဘိဏှသမုဒါစာရ (ပု) [အဘိဏှ+သမုဒါစာရ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း။ သန္တန္တိ အဘိဏှ-သမုဒါစာရဝသေန သံဝိဇ္ဇမာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

အဘိဏှသမုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိဏှ + သမုပ္ပတ္တိ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း။ ယတော အဘိဏှ-သမုပ္ပတ္တိ ပရိယုဋ္ဌာနတိဗ္ဗတာဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။

အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌန (နု) [အဘိဏှ+သမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌန] အမြဲ – မပြတ် – နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – ခြင်း။ အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌနတော ဒုက္ခမတော ဒုက္ခ-ဝတ္ထုတော သုခပဋိက္ခေပတောတိ ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဒုက္ခလက္ခဏံ အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌနဿ အမန-သိကာရာ ဣရိယာပထေဟိ ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၆။

အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌိတတ္တ (နု) [အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌိ-တ+တ္တ] အမြဲ – မပြတ် – နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဘိဏှသမ္မဒ္ဒီပိဋ္ဌိ-တတ္တာ ဒုက္ခာနိ။ အနုဋီ၊၂။၄၃။

အဘိဏှာစာရ (ပု) [အဘိဏှ + အာစာရ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း။ အပရာပရုပ္ပတ္တိယာ ပနေတေသံ အဘိဏှာစာရံ ဥပါဒါယ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၆၇။

အဘိဏှာပတ္တိက (တိ) [အဘိဏှ + အာပတ္တိ + က] အမြဲ – မပြတ် – အာပတ်ရှိသော – အာ-ပတ်သင့်သော၊ သူ (ရဟန်း)။ အဘိဏှာ-ပတ္တိကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။ ၂၁၀။ အဘိဏှာပတ္တိကော နာမ ယော နိစ္စံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

အဘိဏှာပတ္တိကတ္တ (နု) [အဘိဏှာပတ္တိက+တ္တ] အမြဲ – မပြတ် – အာပတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ နိယဿာယ အဘိဏှာပတ္တိကတ္တံ။ (အင်္ဂ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။

အဘိဏှုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိဏှ + ဥပ္ပတ္တိ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း။ သာ စ အဘိဏှုပ္ပတ္တိယာ ဗဟုလီကာရတော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။

အဘိဏှုပ္ပတ္တိက (တိ) [အဘိဏှုပ္ပတ္တိ + က] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ သာ ဘဝ-နိကန္တိသန္တာနေ စိရာနုဗန္ဓာ အဘိဏှုပ္ပတ္တိကာ ဥပပန္နမတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၃။

အဘိဏှုပ္ပတ္တိကတာ (ထီ) [အဘိဏှုပ္ပတ္တိက+တာ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သံဝါသနိမိတ္တဿ ဒုန္နာဟောတု အဘိ-ဏှုပ္ပတ္တိကတာယ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၇၇။

အဘိဏှုပ္ပါဒ (ပု) [အဘိဏှ + ဥပ္ပါဒ] အမြဲ – မပြတ် – ဖြစ်ခြင်း။ နီဝရဏာနဉ္စ အဘိဏှုပ္ပါဒေ သတိ အန္တရန္တရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။

အဘိဏှောဝါဒ (ပု) [အဘိဏှ+ဩဝါဒ] (က) အမြဲ – မပြတ် – ဆုံးမခြင်း။ (ခ) အမြဲ – မပြတ် – ဟောကြားသော အဆုံးအမ၊ အဘိ-ဏှောဝါဒ။ (က) တေသု ရာဟုလသုတ္တံ အဘိဏှောဝါဒတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (ခ) ပိယ-ပုတ္တဿ ရာဟုလတ္ထေရဿ အဘိဏှောဝါဒံ ဒေသေန္တောပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ တဉ္စ အဘိဏှော-ဝါဒဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။

အဘိတတ္တ (တိ) [အဘိ + တပ + တ] ပြင်းစွာ လောင်စေအပ်သော၊ လောင်သော။ အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဃမ္မာဘိတတ္တော ဃမ္မပရေတော။ သံ၊၁။၃၃၂။ ဃမ္မာဘိ-

တတ္တောတိ ဃမ္မေန အဘိတတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဃမ္မာဘိတတ္တာ ထလသော ပဝိဋ္ဌ-တာ။ ဇာ၊၁။၆၄။ ဃမ္မေန အဘိတတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

အဘိတပတိ (ကြိ) [အဘိ + တပ + အ + တိ] ပြင်းစွာလောင်၏။ ပုရိသံ ဟိ တေ အဘိတ-ပန္တိ၊ တသ္မာ "အာတပါ"တိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၂၅။

အဘိတပ္ပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + တပ္ပ + ဏယ+တိ] တင်းတိမ်–ရောင့်ရဲ–နှစ်သိမ့်–စေ၏။ အန္နေန ပါနေန အဘိတပ္ပယာမ။ ဇာ၊၁။၂၁၄။ အဘိတပ္ပေတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိတပ္ပယန္တ (တိ) [အဘိ + တပ္ပ + ဏယ + အန္တ] တင်းတိမ် – ရောင့်ရဲ – နှစ်သိမ့်–စေသော၊သူ။ သကလလောကမဘိတပ္ပယန္တော။ မိလိန္ဒ။၂၀။

အဘိတပ္ပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+တပ္ပ+ဏေ+တိ] တင်းတိမ်–ရောင့်ရဲ–နှစ်သိမ့်–စေ၏။ အန္နပါနေန အဘိတပ္ပေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အဘိတပ္ပယတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိတာပ (ပု) [အဘိ+တပ+ဏ] ပြင်းစွာ ပူလောင်ခြင်း။ အဂ္ဂိ ဒုက္ခသမ္ဘဝေါ စေဝ မဟာဘိတာပေါ စ မဟာပရိဠာဟော စာတိ။ မ၊၂။၁၇၄။

အဘိတာပတရ (တိ) [အဘိတာပ + တရ] ပြင်းစွာပူလောင်သည်ထက် ပူလောင်သော။ ပါကတိကအဂ္ဂိတော နေရယိကော အဂ္ဂိ မဟာဘိတာပတရော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၆၇။

အဘိတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [အဘိ + ဌာ + အ + တိ] လွှမ်းမိုး၍တည်၏။ သဟဿံ ဗြဟ္မလောကာ-နံ၊ မဟာဗြဟ္မာဘိတိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ အဘိ-ဘဝိတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ တည်၏။ ယော နိစ္စယတ္တေန အဘိတိဋ္ဌတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၉။

အဘိတုဏ္ဏ (တိ) [အဘိ+တုရ+တ] နှိပ်စက် အပ်သော၊သူ။ ဒုက္ခေန အဘိတုဏ္ဏော အာ-တုရော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၁။ ဒုက္ခာဘိ-တုဏ္ဏ-စသည်လည်း ကြည့်။

အဘိတုန္န (တိ) [အဘိ+တုဒ+တ] အလွန် နှိပ်စက်အပ် – ထိခိုက် – နာကျင် – စေအပ်–သော၊သူ။ ဒုက္ခာဘိတုန္နတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ ဝေဒနာဘိတုန္နဿ သတော "ပရံ ကတံ ဒုက္ခံ"န္တိ ဉတိ ဝဒံ။ သံ၊၁။၂၆၀။ ဝေဒနာယ အဘိတုန္နဿ ဝိဒ္ဓဿ သတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။အဿာသေနာဘိတုန္နဿ ပဿာ-သပဋိလာဘော မုစ္ဆနာ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၃။ အဿာသေန ဝိဒ္ဓဿ ပီဠိတဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ တေနေဝ ဒုက္ခပ္ပမာဒေန ပမာဒာဘိတုန္နဿ သတော။ မ၊၁။၃၀၉။ ပမာဒာဘိတုန္နဿာတိ ပမာဒေန အဘိတုန္နဿ ဝိဒ္ဓဿ သတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

အဘိတုဿတိ (ကြိ) [အဘိ+တုသ+ယ+တိ] အလွန်နှစ်သက်၏။ အဘိဟံသတိ (သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၂၃) ကြည့်။

အဘိတော (ဗျ) [အဘိ + တော။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ၊၃၇၀-၁။ ရူ၊နှာ။၁၃၃-၄။ မောဂ်၊၄။ ၉၇။ ဓာန်။၁၁၉၅။ (အဘိတး, အဘိတသ်-သံ။) နီတိ၊သုတ္တ, ရူနှင့် မောဂ် အလိုအား ဖြင့် အဘိတော၌ 'အဘိ' ဟူသော အဗျယ က အနီးစသော အနက်ကို ဟော၍ 'တော' ဟူသော ဝိဘတ်ပစ္စည်းက '၌'ဟူသောအနက် ကို ဟောသည်၊ ဓာန်နှင့် သံအလိုအားဖြင့် 'အဘိတော' ဟူသော အဗျယ တပုဒ်လုံးက ပင် အနီးစသော အနက်ကို ဟောသည်။] (၁) အနီး။ (၂) ရှေးရှု, မျက်မှောက်။ (၃) နှစ်ဖက်လုံး။ (၄) အလျှင်အမြန်။ (၅) အလုံးစုံ။ (၆) ရှေ့, အဦး။ (၇) အတွင်း။

(၁) ဥယျာနဘူမိံ အဘိတော အနုက္ကမံ။ ဝိမာန။၉၀။ အဘိတောတိ ဥယျာနဘူမိယာ

သမီပေ၊ "အဘိတော"တိ ဟိ ပဒံ အပေက္ခိတွာ သာမိအတ္ထေ ဇော် ဥပယောဂဝစနံ။ ကေစိ ပန "ဥယျာနဘူမျာ"တိပိ ပဌန္တိ၊ တေ သဒ္ဒနယမ္ပိ အနုပဓာရေန္တာ ပဌန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၅၆။ တထာ တံ သမ္မ ခနသာဒ၊ဘတ္တာယံ အဘိတော ရမေ။ ဇာ၊၂။၉၁။ ဘတ္တာယံ အဘိတော ရမေတိ ဘတ္တာ အယံ မမ၊ အဟမဿ အဘိတော ရမေ သန္တိကေ ရမာမိ၊ န ဥက္ကဏ္ဍာမိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၃၇၆။ အဘိတောယံ နဒီ။ မာန်၊ဋ္ဌိ။၁၁၉၅။ (၂) အဘိတော၀ တာတော။ (၃) အဘိတော မဂ္ဂဿ။ (၄) အဘိတော အဓိယိတွာ။ (၅) အဘိတော ဝနံ ဒဓုံ။ မာန်၊ဋ္ဌိ။၁၁၉၅။ (၆) အဘိတော ပုရတော။ ရူ၊ဋ္ဌိ။နှာ-၇၂။ (—ရူ။ နှာ-၁၃၃-၄။) (၇)အဘိတော ဂါမံ ဝသတိ။ ရူ။၂၇၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၇၇။ အဘိတော ဂါမန္တိ ဇတ္ထ အန္တော၊ဂါမဿာတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဋ္ဌိ။၂၇၉။ အဘိအဒ္ဓရတ္တ, အဘိဒေါ, အဘိဒေါအဒ္ဓရတ္တ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိတောသယန္တ (တိ) [အဘိ + တုသ + ဏယ+အန္တ] အလွန်နှစ်သက်စေသော၊သူ။ ဈာယေထ ရုက္ခမူလသ္မိံ၊ အတ္တာနမဘိတောသယံ။ သုတ္တနိ။၃၇၉။ အတ္တာနံ အဘိ၀ တောသေန္တော ဈာယေထ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၄။

အဘိတ္ထနန္တ (တိ) [အဘိ+ထန+အန္တ] ထစ်ချုန်းသော။ တသ္မာ တွံ အဘိတ္ထနန္တော ဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၁-၌ အဘိတ္ထနယန္တ-ဟု ရှိသည်။)

အဘိတ္ထနယတိ (ကြိ) [အဘိ+ထန+ဏယ+တိ] ထစ်ချုန်း၍ ရွာ၏။ **အဘိတ္ထနယ** ပဇ္ဇုန္န။ ဇာ၊၁။၁၀။ စရိယာ။၄၁၆။

အဘိတ္ထနယန္တ (တိ) [အဘိ+ထန + ဏယ + အန္တ] ထစ်ချုန်းသော။ အဘိတ္ထနန္တ-ကြည့်။

အဘိတ္ထနိတ (တိ) [အဘိ+ထန+တ] (က) သဲသဲညံ – သောသောညံ–သော၊ ပဲ့တင်–ထပ်–ခတ်–မျှ စီညံသော။ (ခ) မိုးထစ်ချုန်းသော။ (က) ဟတ္ထီနံ ဂေါစရေသိနံ ဂဇ္ဇိတေဟိ အဘိတ္ထနိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ (ခ) အဘိဂဇ္ဇန္တိဝ အဘိတ္ထနိတာ ဝိယ တိဋ္ဌန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

အဘိတ္ထရတိ (ကြိ) [အဘိ+ထရ+အ+တိ] လျင်လျင်မြန်မြန်ပြု၏။အဘိတ္ထရေထ ကလျာဏေ။ ဓမ္မ။၃၀။ အဘိတ္ထရေထာတိ တုရိတတုရိတံ သီဃံ သီဃံ ကရေယျာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

အဘိတ္ထရယမာန (တိ) [အဘိ+ထရ+ဏယ+မာန] လျင်လျင်မြန်မြန် ပြုစေလိုသော၊သူ။ အတ္တနိ ကာဝိတရဏတ္ထံ ဖြာပမ္မာဏံ အဘိတ္ထရယမာနော "ဝိနယဿူ"တိ ဂါထာတ္တယမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။

အဘိတ္ထဝဋ္ဌ (ပု) [အဘိတ္ထဝ+အတ္ထ] ချီးမွမ်း–ထောမနာ–ခြင်းအနက်သဘော။ ဝဏ္ဏနဋ္ဌေန အဘိတ္ထဝဋ္ဌေန ဝဏ္ဏော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၁၃။

အဘိတ္ထဝတိ (ကြိ) [အဘိ+ထု+အ+တိ] ချီးမွမ်း၏၊ ချီးမွမ်းစကားဆို၏၊ ချီးကျူး၏၊ ချီးကျူးစကားဆို၏၊ ထောမနာ၏၊ သြဘာပေး၏၊ မင်္ဂလာသြဘာစကား မြွက်ကြား၏၊ ထုတိသြဘာ – ထုတိမင်္ဂလာ – ဂီတိဂါထာ – ရွတ်ဖတ် – ကြားလျှောက် – ၏။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ အဘိတ္ထဝတိ ဧတေန သုတ္တပ္ပဒေသေနာတိ ထဝေါ၊ သုတ္တပ္ပဒေသော။ နေတ္တိဝိ။ ၁၁၇။ အဘူတဂုဏရောပနေန ကိတ္တေန္တိ **အဘိတ္ထဝန္တိ**။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ ယာဝ စက္ခုပထသမတိက္ကမနာ တာဝ အဘိတ္ထဝန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ ပူဇိတံ နမာမိ **အဘိတ္ထဝါမိ** ဝါ။ နေတ္တိဋ္ဌိ။၁၁။ ယံ နူနာဟံ....သာရုပ္ပါဟိ ဂါထာဟိ **အဘိတ္ထဝေယျံ**။ မ၊၂။၃၅၁။ သံ၊

၁။၁၉၃။ သာရုပ္ပါဟိ ဂါထာဟိ **အဘိတ္ထဝိ**။ မ၊၂။၃၅၁။ သံ၊၁။၁၉၃။ အဘိတ္ထဝိတိ ပသံသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ သတ္ထာရံ အဘိတ္ထဝိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဗောဓိသတ္တံ နာနပ္ပကာရာဟိ ထုတိဟိ အဘိတ္ထဝိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ မဟာပုရိသဿ ဂုဏေ ဝဏ္ဏေန္တာ အဘိတ္ထဝိံသု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၆။

အဘိတ္ထဝန (န) [အဘိ + ထု + ယု] ချီးမွမ်းခြင်း။ ပရဿ သီလာဒယုပ္ပါဒနေန အဘိတ္ထဝနေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂။ ကိတ္တိသဒ္ဒ, ထုတိဃောသ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိတ္ထဝနီယ (တိ) [အဘိ + ထု + အနီယ] ချီးမွမ်းအပ်သော။ ဓမ္မဿာမိနာပိ အဘိတ္ထဝနီယံ မဟာနိသံသဉ္စ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။

အဘိတ္ထဝန္တ (တိ) [အဘိ+ထု+အန္တ] ချီးမွမ်းသော၊သူ။ ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝန္တော အဘိတ္ထဝန္တော သတ္ထု ပုရတော အန္တရဓာယိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ အဘိတ္ထဝန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

အဘိတ္ထဝမာန (တိ) [အဘိ + ထု + မာန] ချီးမွမ်းသော၊သူ။ တေ ဘိက္ခူ.... ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝမာနာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဓာတကော ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

အဘိတ္ထဝယမာန (တိ) [အဘိ+ထု+ဏယ+မာန] ချီးမွမ်းသော၊သူ။ ပုန ဘဂဝတော ဒဿနေ တံ အဘိတ္ထဝယမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အဘိတ္ထဝိတ (တိ) [အဘိ+ထု+တ] ချီးမွမ်းအပ်သော၊သူ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒေဝတာဟိ အဘိတ္ထဝိတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။အဘိတ္ထုတလည်း ကြည့်။

အဘိတ္ထဝိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ထု+တုံ]ချီးမွမ်းခြင်းငှါ။ နှ "ဟိ အပ္ပလောဘတာ" တိ အဘိတ္ထဝိတုမရဟတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၂။

အဘိတ္ထဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ထု + တွာ] ချီးမွမ်း၍။ အဋ္ဌဟိ ဂါထာဟိ အဘိတ္ထဝိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိဉ္စ အဘိတ္ထဝိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ အဘိတ္ထဝိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။

အဘိတ္ထဝိ(ဝီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ + ထု + ယ + တိ] ချီးမွမ်းအပ်၏။ ဣဒ္ဓိဝိသေသေဟေဝ ဒိဗ္ဗန္တိ....အဘိတ္ထဝိယန္တိတိ ဝါ ဒေဝါ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁။

အဘိတ္ထဝိ (ဝီ) ယမာန (တိ) [အဘိ+ထု+ယ+မာန] ချီးမွမ်းအပ်သော၊သူ။ ကာလေန နာဂရာဇေန အနေကေဟိ....ထုတိသတေဟိ အဘိတ္ထဝိယမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဝေမာဒီဟိ ဂါထာဟိ အဘိတ္ထဝိယမာနော ရာဇဂဟံ ပဝိသိတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ အဘိတ္ထဝီယမာနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။

အဘိတ္ထဝုဒါဟာရ (ပု) [အဘိတ္ထဝ+ဥဒါဟာရ] ချီးမွမ်း–ထောမနာ–စကား–ထုတ်ဖော်–မြွက်ဆို–ပြောကြား – ခြင်း။ အဘိတ္ထဝနဝသေန ပဝတ္တော သဒ္ဒေါ ထုတိဃောသော၊ အဘိတ္ထဝုဒါဟာရော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၅။ ကိတ္တိသဒ္ဒ, ထုတိဃောသ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိတ္ထဝေတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အဘိ+ထု+တုံ]ချီးမွမ်းခြင်းငှါ။ ဂုဏာဘိတ္ထဝနဝိသေသေန အဘိတ္ထဝေတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။

အဘိတ္ထုတ (တိ) [အဘိ+ထု+တ] ချီးမွမ်းအပ်သော၊သူ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒေဝတာဟိ အဘိတ္ထုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ အဘိတ္ထဝိတ-လည်း ကြည့်။

အဘိတ္ထုတကိတ္တိသဒ္ဒ (တိ) [အဘိတ္ထုတ+ကိတ္တိသဒ္ဒ]ချီးမွမ်းအပ်သောကျော်စောသံရှိသော၊

သူ။ ထုတကိတ္တိတိ "ယော မီဓော သဗ္ဗဓိ ဒန္တော" တိအာဒိနာ အဘိတ္ထုတကိတ္တိသဒ္ဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အဘိတ္ထုတဂုဏ (တိ) [အဘိတ္ထုတ + ဂုဏ] ချီးမွမ်းအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ ကာဋ္ဌေန နာဂရာဇေန အဘိတ္ထုတဂုဏော ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ မမွ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

အဘိတ္ထုနန္တ (တိ) [အဘိ+ထု+နာ+အန္တ] ချီးမွမ်းသော၊သူ။ ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထုနန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အဘိတ္ထုနာတိ (ကြိ) [အဘိ+ထု+နာ+တိ] ချီးမွမ်း၏။ ဗောဓိသတ္တံ နာနပ္ပကာရေဟိ ထုတီဟိ အဘိတ္ထုနိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။

အဘိဒ (တိ) [န + ဘိဒါ။ နတ္ထိ ဧတဿ ဘိဒါတိ ဝါ အဘိဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။] ကွဲပြား – ခြားနား – ထူးခြား – ခြင်းမရှိသော။ အဘိ-အဒ္ဓရတ္တ-ကြည့်။

အဘိဒက္ခိဏ (တိ) [အဘိ+ဒက္ခိဏ] လကျ်ာသို့ – ရှေးရှု – မျက်နှာပြု – သော၊ လကျ်ာရစ် လှည့်သော။ စေတိယံ အဘိဒက္ခိဏံ ကရေယျ။ အဘိ၊က။၃၉၄။

အဘိဒန္တ (ပု) [အဘိ + ဒန္တ] အထက် – အပေါ် – သွား။ (ကျည်ပွေ့သည် ဆုံကို ဖိ – နှိပ် – ကြိတ် – ထောင်း – သကဲ့သို့ တစုံတခုကို စားသောအခါ ဖိ – နှိပ် – ကြိတ် – ဝါး – တတ်သောသွား။) တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ ဒန္တေဘိဒန္တမာဓာယ ဇိဝှါယ တာလုံ အာ-ဟစ္စ။ မ၊၁။၁၇၀။ ဒန္တေဘိဒန္တမာဓာယာတိ ဟေဋ္ဌာ ဒန္တေ ဥပရိ ဒန္တံ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၇။ ဒန္တေ အဘိဒန္တမာဓာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅။ အဘိဒန္တန္တိ အဘိဘဝနဒန္တံ၊ ဥပရိ-ဒန္တန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ ဥပရိဒန္တန္တိ။ သော ဟိ ဠုတရံ မုသလံ ဝိယ ဥဒုက္ခလံ ဝိသေသတော ကဿစိ ခါဒနကာလေ အဘိ-ဘုယျ ဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၇။ (၂၁၄)။ သံ၊ ဋီ၊၁။၈၀။

အဘိဒဿန (န) [အဘိ+ဒိသ+ယု] ရှိသေ့စွာ ကြည့်ရှုခြင်း၊ ဖူးမြော်ခြင်း။ သုဒ္ဓေါဒနော မုနိဝါရံ အဘိဒဿနာယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၇။

အဘိဒဿနီယ (တိ) [အဘိ+ဒဿနီယ] ကြည့်ရှုဖွယ်ကောင်းသော။ ဝနံ သုနီလံ အဘိဒဿ-နီယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄။

အဘိဒါ (ကြိ) [ဘိဒ + အာ] ဘိန္ဒတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈။၁၃၅) ကြည့်။

အဘိဒေါ (ဗျ) [အဘိ+တော ?၊ (အဘိဒေါ-ပြာ၊အဘိတး, အဘိတယ်-သံ)] အဘိတော နှင့် အနက်တူ။ အဘိအဒ္ဓရတ္တ, အဘိဒေါအဒ္ဓ-ရတ္တ-တို့ ကြည့်။

အဘိဒေါအဒ္ဓရတ္တ (နု) [အဘိဒေါ + အဒ္ဓရတ္တ။ ဝါကျ ?] (၁) ရှေးရှု – မျက်မှောက် – ရောက်ဆဲ – သန်းကောင်။ (ပြာ, သံတို့၌ လာရှိသော အဘိ, အဘိတော, အဘိဒေါ-သဒ္ဒါတို့၏ အဖွင့်များအရ အဘိဒေါ အဒ္ဓရတ္တပုဒ်ကို (က) သန်းကောင်အနီး, သန်းကောင်ရှေ့, သန်း ကောင်မတိုင်မီ၊ (ခ) သန်းကောင်အစ, သန်းကောင်ဦး၊ (ဂ) သန်းကောင်အဆုံး, သန်းကောင်နောက်, သန်းကောင်ကျော်၊ (ဃ) သန်းကောင်ရှေ့, နောက်၊ (င) သန်း ကောင်ယံ၊ (စ) သန်းကောင်ပတ်ဝန်းကျင် စသည်အားဖြင့် အနက်ဖော်လိုလျှင် ဖော်နိုင် ရာသည်၊ သို့ရာတွင် "အဒ္ဓရတ္တေ အဘိမုခီ-ဘူတေ" ဟူသော (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄) ဖွင့်အရ "ရှေးရှု – မျက်မှောက် – ရောက်ဆဲ – သန်း ကောင်" ဟု အနက်ဖော်သင့်သည်။) (၂) ကွဲပြား – ခြားနား – ထူးခြား – ခြင်းမရှိ သောသန်းကောင်၊ တည့်မတ်သော – ဗဟို – သန်းကောင်။ (လပြည့်နေ့ညဥ့်ဝယ် ကောင်း ကင်၏ အလယ်တည့်တည့်၌ လရောက်သော

အချိန်ဟု ဋီ-တို့၌ ဆိုသည်၊ ယင်း အချိန်သည် ညဥ့်၏ အလယ်တိတိ ဗဟိုကျသောအချိန်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ကွဲပြား-ခြားနား-ထူးခြား-ခြင်းမရှိသော သန်းကောင်"ဟု ဆိုရသည်၊ အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာတို့သည် စကားတမျိုးစီဖြင့် ဖွင့်ဆိုကြသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်အရ အတူတူပင်ဖြစ်သည်၊ လောကဝေါဟာရ သင်္ချာနည်းအားဖြင့် မြန်မာစံတော်ချိန် ညဥ့် ဗဟို ၂-ချက်တီး, ခေတ်စံတော်ချိန်ညဥ့် ၁၂-နာရီတိတိဟု ယူရန်ရှိသည်။) ယော ဝါ တဒ-ဟုပေါသထေ ပန္နရသေ ဝိဒ္ဓေ ဝိဂတဝလာဟ-ကေ ဒေဝေ အဘိဒေါအစ္စုရတ္တသမယံ စန္ဒော။ မ၊ ၂။ ၂၂၅။ အဘိဒေါအစ္စုရတ္တသမယန္တိ အဘိန္နေ အစ္စုရတ္တသမယေ၊ ဣမိနာ ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတစန္ဒံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ အစ္စုရတ္တ-သမယေတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဘုမ္မတ္ထေ ဝိဟိတဝစနာနံ အစ္စန္တသံယောဂါဘာဝါ ဥပယောဂဝစနံ ဝေ-ဒိတဗ္ဗံ။ ပုဏ္ဏမာသိယံ ဟိ ဂဂနမဇ္ဈသ ပုရတော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ အဒ္ဓေ ဌိတေ အစ္စုရတ္တေ သမယော ဘိန္နော နာမ ဟောတိ၊ မဇ္ဈေ ဝေ ပန ဌိတော အဘိန္နော နာမ။ တေနာဟ အဘိန္နေ အစ္စုရတ္တသမယေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။ သေယျထာပိ ဝါ ပနာနန္ဒ အဘိဒေါအဒ္ဓရတ္တံ ဘတ္တကာလသမယေ။ အံ၊၂။၃၅၆။ အဘိဒေါ-အဒ္ဓရတ္တန္တိ အဘိအဒ္ဓရတ္တံ အဒ္ဓရတ္တေ အဘိ-မုခီဘူတေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ အဘိဒေါတိ အဘိသဒ္ဒေန သမာနတ္ထနိပါတပဒန္တိ အာဟ "အဘိအစ္စုရတ္တ"န္တိ။ နတ္ထိ တေသံ ဘိဒါတိ ဝါ အဘိဒေါ၊ "အဘိဒံ အစ္စုရတ္တ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဥပယောဂတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနံ အစ္စုရတ္တန္တိ စ အစ္စန္တသံယောဂဝစနံ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ။ တသ္မာ အဘိဒေါ အစ္စုရတ္တန္တိ အဘိန္နေ အစ္စုရတ္တသ-မယေတိ အတ္ထော။ (ပုဏ္ဏမာသိယံ ဟိ စသည် မဋီနှင့်တူ။) အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။

အဘိဒေါသ (ပု) [အဘိ+ဒေါသ(=ဒုသ+ဏ) ဓာန်၊ဋီ။ ဖြဂ-လည်း ကြည့်။] (၁) (က) ညဥ့်ဦးယံ၊ ပဌမယံ။ အဘိဒေါသဂတ-ကြည့်။ (ခ) သန်းကောင်ယံ။ အဘိဒေါသ-ကာလကတ-ကြည့်။ (ဂ) နောက်တနေ့ မိုးသောက်ချိန်။ အဘိဒေါသိက (သာရတ္ထ၊ ၂။၇။ မဋီ၊၃။၁၄၁) ကြည့်။ (၂) ပုပ်သိုးခြင်းဟူသော အပြစ်သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ပုပ်သိုးလေပြီးသော။ အဘိဒေါသိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။) ကြည့်။

အဘိဒေါသကာလ(က်)ကတ (တိ) [အဘိဒေါ-သ + ကာလ(က်)ကတ] ယမန်နေ့-သန်းကောင်-မဇ္ဈိမ-ယံက သေလွန်သော၊ သူ။ အဘိဒေါသကာလက်တော ဘန္တေ ဥဒကော ရာမပုတ္တော။ ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၂။၂၂၆။ အဘိ-ဒေါသကာလက်တောတိ ဟိယျော ကာလက်-တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ အဘိဒေါသကာလက်-တောတိ အစ္စုရတ္တေ ကာလက်တော။ မဋ္ဌ၊ ၂။၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၁။

အဘိဒေါသကာလကတဘာဝ (ပု)[အဘိဒေါသ-ကာလကတ + ဘာဝ] ယမန်နေ့ သန်းကောင်ယံက သေလွန်ပြီးသည်၏အဖြစ်။ တ-ဿာပိ အဘိဒေါသကာလကတဘာဝံ ဥ တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၂။

အဘိဒေါသဂတ (တိ) [အဘိဒေါသ + ဂတ] ယမန်နေ့ညဥ့်ဦးယံက သွားသော၊သူ။ အဘိ-ဒေါသဂတော ဒါနိ ဟောိသိ။ ဇာ၊၁။၃၄၈။ အဘိဒေါသဂတောတိ ဟိယျော ပဌမယာမေ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၀။

အဘိဓမတိ (ကြိ) [အဘိ+ဓမ+အ+တိ] မှုတ်၏၊ အလွန်မှုတ်၏။ ကာလေန ကာလံ အဘိ-ဓမတိ။...**အဘိဓမေယျ**—အံ၊၁။ ၂၅၉။

အဘိဓမ္မ (ပု) [အဘိ+ဓမ္မ] အဘိဓမ္မာ၊ အဘိ-ဓမ္မာဒေသနာ၊ အဘိဓမ္မာ ပရိယတ်တရား၊

အဘိဓမ္မာ—တန္တိ—ပါဠိ—ပိဋက။ (၁) လွန်ကဲ—ကြီးမား—ကျယ်ဝန်း— ထူးခြား—ဆန်းကြယ်—သော—ပရိယတ်တရား—ပါဠိ—ပိဋက၊ အဘိဓမ္မာ—တရား—ပါဠိ—ပိဋက။ (သုတ္တန်၌ ဥဒ္ဒေသ, နိဒ္ဒေသမျှသောနည်းတစိတ် တဒေသ၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သည်၊ အဘိဓမ္မာ၌မူ သုတ္တန္တဘာဇနီယ, အဘိဓမ္မဘာဇနီယ, ပဉှာပုစ္ဆက နည်းတို့၏ အစွမ်း အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဝေဖန် ဟောကြား အပ်သည်။) (၂) (က) ပွါးခြင်း, ဖြန့်ခြင်းရှိသော—(ခ) မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိသော— (ဂ) ပူဇော်အပ်, ပူဇော်ထိုက်သော— (ဃ) ပိုင်းခြားအပ်, ရောရှက်ခြင်း ကင်းသော—(င) လွန်, မြတ်သော—တရားတို့ကို ဟောရာ—တန္တိ—ပါဠိ—ပိဋက။ (၃) နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟူသော အဘိဓမ္မာ။ (၄) မဂ်, ဖိုလ်ဟူသောအဘိဓမ္မာ၊ နိဗ္ဗာန်အဝင်ဝ၊နိဗ္ဗာန်မုခ်ဦး။ (၅)ပညတ်မှ သီးခြားထုတ်အပ်သော ပရမတ္ထအဖြစ်အားဖြင့် ထူးမြတ်သော—သဘော—တရား—ကျမ်းဂန်—ပါဠိ—ပိဋက။ (၆) ဗောဓိပက္ခိယတရား သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးဟူသော အဘိဓမ္မာ။ (၇) စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ, အပ္ပမညာဝိဘင်း စသော ထိုထိုအဘိဓမ္မာဒေသနာအပိုင်းကဏ္ဍ။

(၁) ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန၊ အတိရေကဝိသေသဋ္ဌဒီပကော ဟေတ္ထ အဘိသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ (—မူလဋီ၊၁။၁၂-၃။ အနုဋီ၊၁။၁၂-၃)။ ပဉ္စပုစ္ဆေယျာတိ သုတ္တန္တေ ဩကာသံ ကာရာပေတွာ ဝိနယံ ဝါ အဘိဓမ္မံ ဝါ ပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၄၆၀။ သုတ္တန္တံ အဘိဓမ္မဉ္စ၊ ဝိနယဉ္စာပိ ကေဝလံ။နဝင်္ဂံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊သော ဓမ္မသဘာ တဝ။ အပ၊၁။၄၇။ (လိင်္ဂဝိပလ္လာသ?) (—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂)။ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေဥဋ္ဌာရုပါမောက္ခော။ ဒီ၊၃။၂၂၂။ "အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ"တိ ဧတ္ထ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော, ဝိနယော အဘိဝိနယောတိ စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ဓမ္မောတိ သုတ္တန္တပိဋကံ၊ အဘိဓမ္မောတိ သတ္တပ္ပကရဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိဓမ္မောသတ္တပ္ပကရဏာနိ အဓိကော အဘိဝိသိဋ္ဌော စ ပရိယတ္တိဓမ္မောတိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ အဘိဓမ္မေ ခေါ ပန အဘိဝိနယေ ပဉ္စံ ပုဋ္ဌော သံသာဒေတိ နော ဝိသဇ္ဇေတိ (န သမ္ပာယတိ)။ မ၊၂။၁၃၆။ အံ၊၁။၂၉၁-၂။ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေတိ အဘိဓမ္မပိဋကေ စေဝ ဝိနယပိဋကေ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ ယောဂေါတိ ဣမိနာ ဘာဝနာပညာ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ ယောဂေါ ပကာသိတော။ ယောဂေါတိ စ ပရိစယော ဥဂ္ဂဏှဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။ဂ၃။ အဘိဓမ္မံ ပရိယာပုဏာတိ၊ မဟာနိ၊၁ဂ၃။ ယတ္ထ ခန္ဓာဒယော နိပ္ပဒေသေန ဝိဘတ္တာ၊ သော အဘိဓမ္မော နာမ။ မူလဋီ၊၁။၂၄။

(၂) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င) ယံ ဧတ္ထ ဝုဒ္ဓိမန္တော၊ သလက္ခဏာ ပူဇိတာ ပရိစ္ဆိန္နာ။ ဝုတ္တာဓိကာ စ ဓမ္မာ၊ အဘိဓမ္မော တေန အက္ခာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (—မူလဋီ၊၁။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁-၃။) (၃) အဘိဓမ္မေ ဝိနေတုံ၊ အဘိဝိနယေ ဝိနေတုံ။ ဝိ၊၃။၉၂-၃။ အဘိဓမ္မေတိ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေ ဝိနေတုံ န ပဋိဗလောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ အဘိဓမ္မောတိ လက္ခဏရသာဒိဝသေန ပရိစ္ဆိန္နေ နာမရူပဓမ္မေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀။ အဘိဓမ္မေတိ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀။ (၄) မဂ္ဂဖလာနိ အဘိဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ မဂ္ဂဖလာနိ အဘိဓမ္မော နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ အဘိမုခေါတိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ (၅) အဘိဓမ္မတ္ထ (၁) ကြည့်။ (၆) အဘိဓမ္မော်

ဝိသိဋ္ဌေ ဓမ္မေ၊ ဣမေသု သတ္တတိံသဗောဓိ-
ပေက္ခိယဓမ္မေသူတိ အတ္ထော။ မ ဋ္ဌ၊၄။၁၇။
(၇) အဘိဓမ္မေတိ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍေ, အပ္ပ-
မညာဝိဘင်္ဂါဒီသု စ တတ္ထ တတ္ထ အဘိဓမ္မ-
ပဒေသေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၇။

အဘိဓမ္မကထာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+ကထာ] (က) အဘိဓမ္မာ–ကထာ–ဒေသနာ။ (အဘိဓမ္မာ ဟူသော ဟောအပ်သော – အဘိဓမ္မာကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော – စကားတော်။) (ခ) အဘိဓမ္မာ–ပါဠိ–ပိဋကာ။ (အဘိဓမ္မာကို ဟောရာဖြစ်သော ဓမ္မသင်္ဂဏီ စသော ခုနစ်ကျမ်းသော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်။) (ဂ) သီလစသော မြတ်သောတရား။ (ဃ) အဘိဓမ္မာနှင့် ရောနှောသက်ဆိုင်သော–တရား–ဒေသနာ–ကျမ်းဂန်–စာပေ။ (င) အဘိဓမ္မာ၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုသောကျမ်း၊ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကျမ်း။ (စ) မလှည့်မပတ် မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်ဟောသော ဒေသနာ။

(က) (ခ) ဣဓာဝုသော သာရိပုတ္တ ဒွေ ဘိက္ခူ အဘိဓမ္မကထံ ကထေန္တိ။ မ၊၁။၂၇၅။ အဘိဓမ္မကထံ ဒေသေတုံ ဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဒေဝပရိသာယ အဘိဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဓမ္မသင်္ဂဏီ ဝိဘင်္ဂ ဓာတုကထာ-ပုဂ္ဂလပညတ္တိပ္ပကရဏာနိ ဒေသယိတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ တယော မာသေ အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ အဘိဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉။ တေန သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ အဘိဓမ္မကထာယ သမု-ဋ္ဌာနဘာဝေ သမတ္ထံ၊ .... အဘိဓမ္မကထာယ အသာဓာရဏဘာဝံ။ မူလဋီ၊၁။၈။ (ဂ) အဘိဓမ္မကထံ ဝေဒလ္လံ။ အံ၊၂။၉၄။ အဘိ-ဓမ္မကထန္တိ သီလာဒိဥတ္တမဓမ္မံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ (ဃ) အာယသ္မာ စိတ္တော ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ အဘိဓမ္မကထံ ကထေတုံ။ အံ၊၂။၃၄၅။ ထေရာ ဘိက္ခူ....အဘိဓမ္မကထံ ကထေန္တိ။ အံ၊၂။၃၄၄။ အဘိဓမ္မကထန္တိ အဘိဓမ္မမိဿကံ ကထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ (င) ဣတိ မေ ဘာသမာနဿ၊ အဘိဓမ္မကထံ ဣမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အဘိဓမ္မကထန္တိ အဘိ-ဓမ္မဋ္ဌကထံ။ မူလဋီ၊၁။၁၁။ (စ) အဘိဓမ္မ-ကထာ နိပ္ပရိယာယဒေသနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၉။

အဘိဓမ္မကထာဓိဋ္ဌာနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဓမ္မကထာ +အဓိဋ္ဌာန+အတ္ထ] အဘိဓမ္မာကထာ၏မှီရာ ဟူသောအနက်သဘော။ ခန္ဓာဒိကေ ဓမ္မေ အဓိဋ္ဌာယ နိဿာယ ဝိသယံ ကတွာ အဘိ-ဓမ္မကထာ ပဝတ္တာတိ အာဟ "အဘိဓမ္မကထာ-ဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ငါ (မူလဋီ၊၃။၁)"တိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂။ ဓာတုကထာ-လည်း ကြည့်။

အဘိဓမ္မကထာပဗန္ဓ (ပု) [အဘိဓမ္မကထာ+ ပဗန္ဓ] အဘိဓမ္မာ – ကထာ – ဒေသနာ – အစဉ်၊ အဘိဓမ္မာ–ဟောရိုး – ဟောစဉ်။ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ-ကြည့်။

အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ (ပု) [အဘိဓမ္မကထာ+မဂ္ဂ] အဘိဓမ္မာ – ကထာ–ဒေသနာ – အစဉ်၊ အဘိဓမ္မာ – ဟောရိုး–ဟောစဉ်၊ အဘိ-ဓမ္မာ–ကထာ–ဒေသနာ–ဟူသော ခန္ဓာ, အာယတန စသည်တို့ကို သိကြောင်း, သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်း၍သိကြောင်းတရား၊ ခန္ဓာအစရှိသော ကုသိုလ်အစရှိသောတရားတို့ကို သိကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မကထာ၊ သစ္စာလေးပါးကို သိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မကထာ။ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ၊ ဒေဝါနံ သမ္ပဝတ္တယိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ မဂ္ဂေါတိ ဥပါယော၊ ခန္ဓာယတနာဒီနံ ကုသလာဒီနဉ္စ ဓမ္မာနံ အဝဗောဓဿ သစ္စပ္ပဋိဝေဓဿဝ ဝါ ဥပါယဘာဝတော "အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါ"-တိ ဝုတ္တော။ ပဗန္ဓော ဝါ မဂ္ဂေါတိ ဝုစ္စတိ၊ သော ဟိ ဒီဃတ္တာ မဂ္ဂေါ ဝိယာတိ မဂ္ဂေါ၊ တသ္မာ အဘိဓမ္မကထာပဗန္ဓော အဘိဓမ္မ-ကထာမဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၈-၉။

အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂပ္ပဝတ္တန (န) [အဘိဓမ္မ-ကထာမဂ္ဂ+ပဝတ္တန] အဘိဓမ္မာ–ကထာ–ဒေသနာ–အစဉ်ကို–ဖြစ်စေခြင်း – ဟော-ကြားခြင်း။ သော ဟိ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂပ္ပ-ဝတ္တနသ္မာ ဒေသော တတ္ထ ဝသန္တေန ပဝတ္တိ-တတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။ဂ။

အဘိဓမ္မဂ္ဂဟဏ (န) [အဘိဓမ္မ + ဂဟဏ] အဘိဓမ္မာကို သင်ယူခြင်း။ သုတ္တဝိနယာနံ ဂဟဏဝသေန အဘိဓမ္မဂ္ဂဟဏံ ဝုတ္တမေဝါတိ ဝိသုံ န ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။

အဘိဓမ္မဋီကာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+ဋီကာ] အဘိ-ဓမ္မာ–မူလ–ဋီကာကျမ်း။ မူလဋီကာ (မဉ္ဇူ၊၂။၇၇) ကြည့်။

အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+အဋ္ဌကထာ] အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ။ အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာယမ္ပိ-န တဒါရမ္မဏေ ဒွေ စိတ္တဝါရာ အာဂတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၉။

အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာရမ္ဘ (ပု) [အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာ+အာရမ္ဘ] အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကို ပြုစီရင်ခြင်း၊ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၏ အစ။ အဘိ-ဓမ္မေ ကေဝလံ ပညာဝိသယတ္တာ အဘိဓမ္မဋ္ဌ-ကထာရမ္ဘေ အာစရိယေန "ကရုဏာ ဝိယ သတ္တေသု၊...."တိ ပညာဂုဏော ဝဏ္ဏိတော။ ဇဇိရ။၁၀။

အဘိဓမ္မတန္တိ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+တန္တိ] အဘိ-ဓမ္မာ–အစဉ်–တန္တိ၊ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်။ အဘိဓမ္မတန္တိံ ပစ္စဝေက္ခန္တာနံ အနန္တံ ပီတိ-သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

အဘိဓမ္မတ္ထ (ပု) [အဘိဓမ္မ + အတ္ထ] အဘိ-ဓမ္မာ၏ အနက်။ (က) မဟာဝိဟာရဝါသီ မဟာထေရ်တို့၏ ဝိနိစ္ဆယဖြစ်သော အဘိ-ဓမ္မာ၏ အနက်၊ အခြားဂိုဏ်းတို့၏ အယူဝါဒ နှင့် မရောနှော, ရှုပ်ထွေး နောက်ကျူခြင်းကင်း, သန့်ရှင်းသော အဘိဓမ္မာ၏ အနက်၊ အဘိဓမ္မာ ၇-နစ်ကျမ်း၌ ဟောအပ်သော အနက်။ (မူလဋီ၊၁။၁၁။ အနုဋီ၊၁။၁၁။) (ခ) ပညတ်မှ အသီးအခြား ထုတ်အပ်သော ပရမတ္ထသဘော အဖြစ်အားဖြင့် ထူးမြတ်သောသဘောဟူသော အဘိဓမ္မာ၏ အနက်။ (တတ္ထ ဝုတ္တာဘိဓမ္မတ္ထာ စသော သင်္ဂြိုဟ်၏ အဖွင့် ဝိဘာဝိနီ။၇၃။ မဉ္ဇူ။၁၁ဂ။) (ဂ) အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်း၌ ကုသိုလ်စသည်, ခန္ဓာ-စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောအပ်သော စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်,နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထ-တရား၄-ပါးတို့၏အနက်။ (ဝိဘာဝိနီ။၇၃။) တတ္ထ ဝုတ္တာဘိဓမ္မတ္ထာ။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။၁။ နိဗ္ဗတ္တိတပရမတ္ထဘာဝေန အဘိဝိသိဋ္ဌာ ဓမ္မာ ဧတ္ထာတိ အာဒိနာ အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ-အာဒိသတ္တပ္ပကရဏံ အဘိဓမ္မပိဋကံ၊ တတ္ထ ဝုတ္တာ အတ္ထာ အဘိဓမ္မတ္ထာ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၃။

အဘိဓမ္မတ္ထကုသလ (တိ) [အဘိဓမ္မတ္ထ+ကုသ-လ] အဘိဓမ္မာ၏အနက်၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဣမိနာ အဘိဓမ္မတ္ထကုသလေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀ဂ။

အဘိဓမ္မတ္ထပ္ပကာသန (န) [အဘိဓမ္မတ္ထ + ပကာသန] အဘိဓမ္မာ၏ အနက်တို့ကို–ထင်ရှားစေခြင်း–ဖွင့်ပြခြင်း။ တေန စ အဘိ-ဓမ္မတ္ထပ္ပကာသနေ သမတ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၁၁။

အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီ (ထီ)[အဘိဓမ္မတ္ထ+ဝိဘာဝိ-နီ] အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ–အဘိဓမ္မာ လက်သန်းအဋ္ဌကထာ– သင်္ဂြိုဟ်–၏အဖွင့်ဋီ-ကာကျမ်း။ (ဤကျမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ "ဋီကာကျော်"ဟု ထင်ရှားသည်၊ အရှင် သုမင်္ဂလသာမိထေရ် ပြုစီရင်သည်။ ယင်း၏ နိဒါန်းကြည့်။)

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ (ပု၊န) [အဘိဓမ္မတ္ထ+သင်္ဂ-ဟ] အဘိဓမ္မာ၇-ကျမ်း၌ ဟောအပ်သော အနက်တို့ကို – အကျဉ်းချုံး၍ –ယူ ရာ–

ယူကြောင်း–ဖြစ်သောကျမ်း၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၊ အဘိဓမ္မာလက်သန်း အငှကထာကျမ်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း။ (အနုရုဒ္ဓါမထေရ် ပြုစီရင်သည်။ အနုရုဒ္ဓ² (၇) ကြည့်။ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှုအဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၏ နိဒါန်းလည်းကြည့်။)

အဘိဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+ဒေသနာ] (က) အဘိဓမ္မာကို ဟောကြားခြင်း။ (ခ) အဘိဓမ္မာ–ပါဠိ–ဒေသနာ။ (က) တာဝတိံသာဝနေ အဘိဓမ္မဒေသနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၅၂။ သတ္တာရမ္မိ မာတု အဘိဓမ္မဒေသနတ္ထံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (ခ) အဘိဓမ္မဒေသနာဝိသိဋ္ဌ-ကြည့်။

အဘိဓမ္မဒေသနာပရိယောသာန (နု) [အဘိဓမ္မဒေသနာ+ပရိယောသာန] အဘိဓမ္မာကို ဟောခြင်း၏– အဘိဓမ္မဒေသနာ၏–အပြီးအဆုံး။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ အဘိဓမ္မဒေသနာပရိယောသာနဥ္စ တေသံ ဘိက္ခူနံ သတ္တပ္ပကရဏဥဂ္ဂဟဏဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ အဟောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇-၈။

အဘိဓမ္မဒေသနာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အဘိဓမ္မဒေသနာ+ဝိသိဋ္ဌ] အဘိဓမ္မာဒေသနာထက်ထူးသော။ အဘိဓမ္မဒေသနာ ဝိသိဋ္ဌော သုတ္တန္တေ အာဂတော အညော ဒေသေတဗ္ဗာကာရော နတ္ထိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၅၁။

အဘိဓမ္မဒေသနာဝိသေသ (ပု) [အဘိဓမ္မဒေသနာ+ဝိသေသ] အဘိဓမ္မာဒေသနာအထူး၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ်၊ ဓမ္မစကြာဒေသနာ။ တံ အဘိဓမ္မဒေသနာဝိသေသေန ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနန္တိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၅။

အဘိဓမ္မနယ (ပု) [အဘိဓမ္မ+နယ] အဘိဓမ္မာနည်း။ ဆန္ဒရာဂဒွယံ ဥပါဒါနန္တိ အဘိဓမ္မနယေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ အဘိဓမ္မနယော ပန နိပ္ပရိယာယော။ မ၊ဋီ၊၁။၉၅။

အဘိဓမ္မနယကောဝိဒ (တိ) [အဘိဓမ္မနယ+ကောဝိဒ] အဘိဓမ္မာနည်း၌ လိမ္မာတတ်သိသော၊သူ။ အဘိဓမ္မနယညူ-ကြည့်။

အဘိဓမ္မနယညူ (တိ) [အဘိဓမ္မနယ+ဉာ+ရူ] အဘိဓမ္မာနည်းကို သိသော၊သူ။ အဘိဓမ္မနယညူဟံ၊ ကထာဝတ္ထုဝိသုဒ္ဓိယာ။ အပ၊၁။ ၄၀။ (=အဘိဓမ္မနယကောဝိဒေါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၈။)

အဘိဓမ္မနယနိဿိတ (တိ) [အဘိဓမ္မနယ+နိဿိတ] အဘိဓမ္မာနည်းကို မှီသော။ သော ပန ကေနစိ အဘိဓမ္မနယနိဿိတော အဝုတ္တောပိ သိဒ္ဓေါ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၄။

အဘိဓမ္မနယဝိရုဒ္ဓ (တိ) [အဘိဓမ္မနယ+ဝိရုဒ္ဓ] အဘိဓမ္မာနည်းနှင့် ဆန့်ကျင်သော။ တတော ပန အညော အဘိဓမ္မနယဝိရုဒ္ဓေါ ဝေရမဏီနံ ဝိဘဇိတဗ္ဗပ္ပကာရော နတ္ထိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၄။

အဘိဓမ္မနယသမုဒ္ဒ (ပု) [အဘိဓမ္မနယ+သမုဒ္ဒ] အဘိဓမ္မာနည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာ၊ သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ နက်နဲကျယ်ဝန်းသော အဘိဓမ္မာနည်း။ ဣမံ အဘိဓမ္မနယသမုဒ္ဒံ အဓိဂန္တွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၇။

အဘိဓမ္မနယသာမည (နု) [အဘိဓမ္မနယ+သာမည] အဘိဓမ္မာနည်းသာမန်။ အဘိဓမ္မနယသာမညေန ဝါ အဘိဓမ္မဘာဇနီယပဥ္စုစ္ဆကေဟိ သော ဝုတ္တော ဧဝ။ အနု၊ဋီ၊၁။ ၁၄။

အဘိဓမ္မနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဘိဓမ္မ+နိဒ္ဒေသ (=နိ+ဒိသ+ဏ၊ နိစ္ဆယေန ဒေသော။ မူလ၊ဋီ၊၂။ ၆။)] အဘိဓမ္မာ၏ အပိုင်းအခြား အဆုံးအဖြတ်အားဖြင့် ပြောဟောခြင်း။ ဣဒံ ပန အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ သုတ္တန္တပရိယာယတော အဘိဓမ္မနိဒ္ဒေသတောတိ ဒွိဓာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အဘိဓမ္မနိဒ္ဒေသတောတိ နိပ္ပရိယာယဒေသနတ္တာ အဘိဓမ္မသ္သ နိစ္ဆယေန

ဒေသော နိဒ္ဒေသောတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။၆။ (နိဒ္ဒေသယေန ဒေသောတိ ဝတ္တာနတော ကထနံ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၂။)

အဘိဓမ္မနိဿိတ (တိ) [အဘိဓမ္မ + နိဿိတ] အဘိဓမ္မာကိုမှီသော။ တတ္ထ ဒုဝိဓာ ကထာ အဘိဓမ္မနိဿိတာ စ သုတ္တန္တနိဿိတာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

အဘိဓမ္မန္တောဂဓ (တိ) [အဘိဓမ္မ+အန္တောဂဓ] အဘိဓမ္မာ၌ အတွင်းဝင်သော။ အဘိဓမ္မန္တောဂဓမ္ပိ သုတ္တန္တဘာဇနီယံ သုတ္တန္တနယော ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၄။

အဘိဓမ္မပစ္စဝေက္ခဏာဝသပဝတ္တ (တိ) [အဘိဓမ္မ +ပစ္စဝေက္ခဏာ+ဝသ+ပဝတ္တ] အဘိဓမ္မာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော်၏အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဗလဝတာဉာဏဝေဂေန အဘိဓမ္မပစ္စဝေက္ခဏာဝသပ္ပဝတ္တေန။ အနုဋီ၊၁။၁၈။

အဘိဓမ္မပဒ (န) [အဘိဓမ္မ + ပဒ] အဘိဓမ္မာဟူသောပုဒ်။ အဓိကာရဝသေန တမေဝ အဘိဓမ္မပဒံ အာကစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၁။

အဘိဓမ္မပရိစယ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ပရိစယ] အဘိဓမ္မာကို – လေ့လာ–စူးစမ်း–သုံးသပ်–ဆင်ခြင်–ဆည်းပူး–ခြင်း။ ရတနဃရသတ္တာဟေ ပန အဘိဓမ္မပရိစယဝသေနေဝ ဝိဟာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၆။ အဘိဓမ္မပဝိစယ-လည်း ကြည့်။

အဘိဓမ္မပရိဇာနန (န) [အဘိဓမ္မ+ပရိဇာနန] အဘိဓမ္မာ – အဘိဓမ္မာ၏အနက်–ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ အဘိဓမ္မပရိဇာနနမေဝ အာဒိမှိ ယုတ္တရူပံ။ မူလဋီ၊၁။၁၂။

အဘိဓမ္မပရိယာယ (ပု) [အဘိဓမ္မ+ပရိယာယ] အဘိဓမ္မာပရိယာယ်၊ အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ၊ အဘိဓမ္မာသုံးစကား၊ အဘိဓမ္မဒေသနာ။ ယဥ္စ အဘိဓမ္မပရိယာယေန ကုသလံ ကထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အဘိဓမ္မပရိယာယေန "ပဗ္ဗတ္တေ အညာဏာ"န္တိ.... ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ အဘိဓမ္မပရိယာယံ ပတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၇။

အဘိဓမ္မပဝိစယ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ပဝိစယ] အဘိဓမ္မာကို – စိစစ်–ဝေဖန်–သုံးသပ်–ဆင်ခြင်–ခြင်း။ ရတနာဃရသတ္တာဟေ ပန အဘိဓမ္မပဝိစယဝသေန ဝိဟာသိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၄၃။ အဘိဓမ္မပရိစယ-လည်း ကြည့်။

အဘိဓမ္မပါဠ (ပု) [အဘိဓမ္မ+ပါဠ] အဘိဓမ္မာဖြစ်သောပါဠိ၊ အဘိဓမ္မာပါဠိ။ ဝိနယေ ကုသလတ္တိကာဒိဝိဘာဂေါ သုတ္တန္တေသု သမထဝိပဿနာမဂ္ဂေါ စ အဘိဓမ္မပါဠံ ဝိနာ န ဝိညာယတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။

အဘိဓမ္မပါဠိ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+ပါဠိ] အဘိဓမ္မာပါဠိတော်။ စက္ခာယတနာဒိဘေဒေန အဘိဓမ္မပါဠိယမေဝ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆။ အယမေဝ စ နယော အဘိဓမ္မပါဠိယာ သမေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။

အဘိဓမ္မပိဋက (န) [အဘိဓမ္မ+ပိဋက၊ (အဘိဓမ္မော စ သော ပိဋကဥ္စာတိ အဘိဓမ္မပိဋကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။)] အဘိဓမ္မာပိဋက။ (အဘိဓမ္မာပိဋကဟူသည် (၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီ, (၂) ဝိဘင်း, (၃) ဓာတုကထာ, (၄) ပုဂ္ဂလပညတ်, (၅) ကထာဝတ္ထု, (၆) ယမိုက်, (၇) ပဋ္ဌာန်းအားဖြင့် ခုနစ်ကျမ်းဖြစ်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅-စသည်ကြည့်။)

အဘိဓမ္မပ္ပကရဏ (န) [အဘိဓမ္မ + ပကရဏ] အဘိဓမ္မာကျမ်း။ ဓမ္မသင်္ဂဏီဝိဘင်္ဂါဒိကေ သတ္တ အဘိဓမ္မပ္ပကရဏေ စ ဝါစေသုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၉။

အဘိဓမ္မပ္ပဒေသ (ပု) [အဘိဓမ္မ + ပဒေသ] အဘိဓမ္မာ–အစိတ်အပိုင်း–တစိတ်တဒေသ။

ဘိက္ခုနော သန္တိကေ ဝိသုံ ဝိသုံ ဥဂ္ဂဟိတံ ဝိနယပဒေသံ သုတ္တပဒေသံ အဘိဓမ္မပဒေသဉ္စ ယထာပရိစ္စတ္တံ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၇၆။

အဘိဓမ္မဘာဇနီယ (တိ) [အဘိဓမ္မ+ဘာဇနီယ] အဘိဓမ္မာ၌ ဟောအပ်သောနည်းဖြင့် အကျယ်ဝေဖန်ရာဖြစ်သော စကားရပ်၊ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ အပိုင်း အခဏ်း၊ ဥဒ္ဒေသ, နိဒ္ဒေသ, ပဥှာပုစ္ဆက နည်းတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝေဖန်ဟောပြောရာ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ အပိုင်းအခဏ်း။ အဘိ၊ဝိ။၁၃-၅၉။၆၉-၇၄။ ၇၉-၈၂။၁၁၂-၁၁၇-စသည် ကြည့်။

အဘိဓမ္မဘူတ (တိ) [အဘိဓမ္မ+ဘူတ] အဘိဓမ္မာဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ပရမတ္ထတော အဘိဓမ္မဘူတာနံ ဝါ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီနံ။ အနုဋီ၊ ၁။၂၅။

အဘိဓမ္မမာတိကာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+မာတိကာ] အဘိဓမ္မာ မာတိကာ။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်လာ အဘိဓမ္မမာတိကာ, သုတ္တန္တမာတိကာ နှစ်မျိုးတို့တွင် တမျိုး။) အဘိဓမ္မမာတိကာယ ပရိယောသာနေ ဌပိတတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၇၀။

အဘိဓမ္မမိဿက (တိ) [အဘိဓမ္မ + မိဿက] အဘိဓမ္မာနှင့် – ရောနှော – သက်ဆိုင် – သော။ အဘိဓမ္မကထာ (၇) အနက်ကြည့်။

အဘိဓမ္မဝဿ (န) [အဘိဓမ္မ+ဝဿ] အဘိဓမ္မာ တရားတည်းဟူသော မိုး။ တေမာသံ အဘိဓမ္မဝဿံ ဝဿာပယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၀၇။

အဘိဓမ္မဝိရောဓ (တိ) [အဘိဓမ္မ + ဝိရောဓ] အဘိဓမ္မာနှင့်ဆန့်ကျင်သော။ ကိဥ္စာပိ ယဒိ တာဝ သုတ္တော ပဿတိ၊ အဘိဓမ္မဝိရောဓော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၉၆။

အဘိဓမ္မသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဘိဓမ္မ+သံဝဏ္ဏနာ] အဘိဓမ္မာ-၇-ကျမ်း၏အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာ၊ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ။ အဘိဓမ္မသံဝဏ္ဏနာယ အတ္ထံ သံဝဏ္ဏေတုကာမော။ အနုဋီ၊၁။၁။

အဘိဓမ္မသဒ္ဒ (ပု) [အဘိဓမ္မ + သဒ္ဒ] အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ။ အဘိဓမ္မသဒ္ဒေ အဘိ-သဒ္ဒေါ သဟ သာဓနေန ဝုဍ္ဎိယာဒိကိရိယံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၇။ ဒွိန္နမ္ပိ အတ္ထာနံ အဘိဓမ္မသဒ္ဒဿ အတ္ထဘာဝေန။ မူလဋီ၊၁။၁၂။ ယထာ စ အတိဆတ္တာဒီသု၊ ဧဝံ အဘိဓမ္မသဒ္ဒေပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၁၃။

အဘိဓမ္မသန္နိဿိတ (တိ) [အဘိဓမ္မ+သန္နိဿိတ] အဘိဓမ္မာကိုမှီသော။ နိပ္ပရိယာယကထာ နာမ အဘိဓမ္မသန္နိဿိတာ ဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

အဘိဓမ္မသုတ္တ (န) [အဘိဓမ္မ + သုတ္တ] အဘိဓမ္မာသုတ်၊ အဘိဓမ္မာပိဋကမှလာသောသုတ်။ ကိံ သုတ္တံ နာမေတန္တိ အာဟ အဘိဓမ္မသုတ္တံ နာမ အာဝုသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

အဘိဓမ္မာဓိဂမ (ပု) [အဘိဓမ္မ+အဓိဂမ] အဘိဓမ္မာကိုသိခြင်း။ အဓိဂမနိဒ္ဒေသ-ကြည့်။

အဘိဓမ္မာဝတာရ (ပု) [အဘိဓမ္မ + အဝတာရ] အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းသို့ သက်ဝင်ကြောင်း ဖြစ်သောကျမ်း။ အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်း။ (အရှင် ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ်ပြုစီရင်သည်။ ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ-ကြည့်။ အဘိဓမ္မာဝတာရပုရာဏာဘိနဝဋီကာနိဒါန်း (န-ဗု-သ) လည်း ကြည့်။)

အဘိဓမ္မာဝတာရပုရာဏဋီကာ (ထီ) [အဘိဓမ္မာဝတာရ + ပုရာဏဋီကာ] အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာဟောင်း "အရှင် ဝါစိဿရသာမိထေရ် ပြုစီရင်သည်"ဟုဆိုသည်။ (အဘိဓမ္မာဝတာရပုရာဏာဘိနဝဋီကာနိဒါန်း(န-ဗု-သ)ကြည့်။)

အဘိဓမ္မာဝတာရာဘိနဝဋီကာ (ထီ) [အဘိဓမ္မာဝတာရ+အဘိနဝဋီကာ] အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ်။ (အဘိဓမ္မာဝတာရပုရာဏာဘိနဝဋီကာနိဒါန်း (န-ဗု-သ)ကြည့်။)

အဘိဓာ (ထီ) [အဘိ+ဓာ+အ] ဟောတတ်သောသဒ္ဒါ၊ ဝါစကသဒ္ဒါ၊ ဟောတတ်သောသတ္တိ၊ ဝါစ္စတ္ထကို ဟောတတ်သော ဝါစကသဒ္ဒါ၏ မုချဗျာပါရသတ္တိ၊ ဗျဂ်ျနယကိုးပါး, ဗျာပါရ သုံးပါးတွင် တပါးဖြစ်သော မုချ ဗျာပါရကိုဟောသောအမည်၊ အဘိဓာ။ ဝါစကသဒ္ဒသ မုချဗျာပါရော "အဘိဓာ"တိ စ ဝေါဟရီယတိ။ သုဗောဓာ၊ဋီ။၂ဂ။ (အကျယ်ရင်းဋီဥ္ဘကြည့်။ သံ၊ဓာန် (ဝါစပ္ပတိ၊၁။ ၂၇၉။ ကောတ္ထု၊၁။ ၇၀။) တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိဓာတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဓာ+တဗ္ဗ] ဟောအပ်သော။ ယတ္တကာ ဓာတုသဒ္ဒေန အဘိဓာတဗ္ဗာ အတ္ထဝိသေသာ။ အနုဋီ၊၁။၇၂။

အဘိဓာန (န) [အဘိ+ဓာ+ယု] (က) သဒ္ဒါ။ (ခ)ဟောခြင်း။(ဂ)အမည်။(ဃ)အဘိဓာန်၊ အဘိဓာန်ကျမ်း။ (င) သန္နိဋ္ဌာန်ကျ စကားဝါကျ။ (စ) ဘွဲ့အမည်အရည်။ (က)ကုသလံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စ....ဝေံ ပဋိစ္စာဘိဓာနဝသေန ဝုတ္တော ပဋိစ္စဝါရော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၉၅။ အဘိဓာနမတ္တမေဝ၊ အဘိဓေယျံ နတ္ထိ။ ဝဇီရ။၁၉၉။ (ခ) သံခိတ္တဿ ဝိတ္ထာရာဘိဓာနံ သကိံ ဝုတ္တဿ ပုနပိ အဘိဓာနံ ဝိဝရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄။ (ဂ) ဂေါသဒ္ဒေန စေတ္ထ အဘိဓာနံ ဗုဒ္ဓိ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၄၂။ (ဃ) (င) (စ) ဝါစပ္ပတိ စသော-သံ၊ဓာန် တို့-ကြည့်။

အဘိဓာနကထန (န) [အဘိဓာန + ကထန] အမည်ကို ပြောဆိုခြင်း။ အဘိဓာနကထနံ ပန ဝေါဟာရသုခတ္ထံ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၀။

အဘိဓာနကောသ (ပု) [အဘိဓာန+ကောသ] အဘိဓာန်ကျမ်း။ ပတ္တုဏ္ဏာဒေသေ သဥ္စာတဝတ္ထံ ပတ္တုဏ္ဏံ၊ ကောသေယျဝိသေသောတိ ဟိ အဘိဓာနကောသေ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

အဘိဓာနတ္ထ (ပု) [အဘိဓာန+အတ္ထ] သဒ္ဒါ-အမည်-၏အနက်။ ကုသိုလ်အစရှိသော - သဒ္ဒါ-အမည်-၏အနက်။ အဘိဓေယျတ္ထ (က)အနက် (အနုဋီ၊၁။၃၄) ကြည့်။

အဘိဓာနပ္ပယောဇန (န) [အဘိဓာန+ပယောဇန] ကျမ်း၏ အမည်, ကျမ်း၏-အကျိုး-ပယောဇဉ်။ လ္လဒါနိ အဘိဓာနပ္ပယောဇနံ ဒဿေတုံ ပါမောက္ခန္တိအာဒိမာဟ။ကင်္ခါ၊ဋီ။၂။

အဘိဓာနလက္ခဏတ္တ (န)[အဘိဓာန+လက္ခဏ+တ္တ] အမည်ကို မှတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိစိတ္တတ္တာ ဝါ တဒ္ဒိတဝုတ္တိယာ အဘိဓာနလက္ခဏတ္တာ ဝါ တဒ္ဒိတာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။ မူလဋီ၊၂။၆၉။

အဘိဓာနာနိသံသ (ပု) [အဘိဓာန + အာနိသံသ] ကျမ်း၏ အမည်, ကျမ်း၏ အကျိုး။ လ္လဒါနိ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဓမ္မဝိသေသဿ အဘိဓာနာနိသံသံ ဒဿေကသမ္ပတ္တိယော စ ဒဿေန္တော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂။

အဘိဓာနာနုရောစ (တိ) [အဘိဓာန+အနုရောစ] ပြယုဂ်-ပုံစံ-အားလျော်သော။ အဘိဓာနာနုရောစတော (ရူ။၄၃၃)တိ ပယောဂါနုကူလတော။ ရူ၊ဋီ။၁၄၁။

အဘိဓာယက (တိ) [အဘိ+ဓာ+ဏွု] ဟောတတ်သော။ အနိယသဒ္ဒေါ ဗဟုလာ ကတ္တုအဘိဓာယကော။ မူလဋီ၊၁။၅၅။

အဘိဓာရယတိ (ကြိ) [အဘိ+ဓရ+ဏယ+တိ] ဆောင်၏။ ဓမ္မောက္ကမဘိဓာရယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၆။ ဓမ္မမယံ ဥက္ကံ အဘိဓာရယိ။....ဓာရေသီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

အဘိဓာဝတိ (ကြိ) [အဘိ+ ဓာဝု + အ + တိ] လျင်မြန်စွာသွား၏၊ ပြေး၏၊ ရှေးရှုပြေး၏။ ပြေးသွား၏၊ ပြေးလာ၏၊ တဟုန်တည်းပြေး၏၊ အသော့နှင်၏။ သီသမဿ ဆိန္ဒိဿာမီတိ အဘိဓာဝတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈။ အဘိ-

ပတတိ အဘိဓာဝတိ န တိဋ္ဌတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉။ သမန္တာ မဘိဓာဝန္တိ။ ဇာ၊၂။၃၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။ ဗုဒ္ဓရံသီဘိဓာဝရေ။ အပ၊၂။ ၈၄။ အဘိဓာဝထ ဘဒ္ဒံ ဝေ။ သံ၊၁။၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ အဘိဓာဝထ .... ဝေဂေန ဓာဝထ။ ဇာ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ယေန ဘဂဝါ တေန အဘိဓာဝိ။ ဝိ၊၄။၃၅၆။ ကန္ဒန္တာ မဘိဓာဝိံသု။ ဇာ၊၂။၃၇၃။

အဘိဓာဝနကိစ္စ (န) [အဘိဓာဝန + ကိစ္စ] ပြေးထွက် – ရှောင်ခွါ – သော – အရေး – ကိစ္စ။ အဘိဓာဝတီတိ ဣမသ္မိံ အဘိဓာဝန-ကိစ္စေ ဘဒ္ဒံ ဝေ ဟောတု။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၃။

အဘိဓာဝန္တ (တိ) [အဘိ+ဓာဝု+အန္တ။ ထီ၌ အဘိဓာဝန္တီ။] ပြေးသော၊ ရှေးရှု ပြေးသော၊ တဟုန်တည်းပြေးလာသော။ ဧကာ ဘန္တာ ဂါဝီ တရုဏဝစ္ဆာ တတော ဝေ အဘိဓာဝန္တီ သိင်္ဂေန ပဟရိတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။

အဘိဓာဝယတိ (ကြိ) [အဘိ+ဓာဝု+ဏယ+တိ] အဘိဓာဝတိ·နှင့် အနက်တူ။ ဒိသာ သမန္တာ မဘိဓာဝယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အဘိဓာဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ဓာဝု + တွာ] တဟုန်တည်းပြေးလာ၍။ တရုဏဝစ္ဆဂါဝီနံ အဘိဓာဝိတွာ သိင်္ဂေန ပဟရဏဘာဝေန။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၀။

အဘိဓာဝီ (တိ) [အဘိ+ဓာဝု+ဏီ] အလျင်အမြန် – အူရား ဖားရား – ပြေးလာသော၊ သူ။ သမန္တာမဘိဓာဝိနော။ ဇာ၊၂။၃၅၈။

အဘိဓီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+ဓာ+ယ+တိ] ဟောအပ်၏။ အဘိဟိတော ဒေသကော သော၊ တာဝ ဒါနိ အဘိဓီယတေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇီရ။၄။ န ဧကေန သဒ္ဒေန အနေကော အတ္ထော အဘိဓီယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၁။

အဘိဓေယျ (တိ) [အဘိ+ဓာ+ဏျ။အဘိဓီယတေ ဘာသိယတေတိ အဘိဓေယျော။ မဏိ-မဉ္ဇူ။၁။၃၂။ (အဘိဓေယျ-သံ) အဘိဓီယတေ အဘိဓာဝ္ဟတ္တျာ ဗောဓျတေ အဘိ+ဓာ+ကဍ်ဏိယတ်။ ဝါစပ္ပတိ၊၁။၂၉၁။] အနက်၊ ဟောအပ် – သိစေအပ် – သော အနက်၊ ထင်ရှားရှိသည်ကို – ရည် – ညွှန်း – ပြော – ဆို – ဟောဖော် – သိစေ – အပ်သောအနက်။ (က) ဝုစ်အနက်၊ (ဧကဝုစ်,ဗဟုဝုစ်အနက်)။ (ခ) ဝိသေသနအနက်။ (ဂ) ဝိသေသန – သင်္ကေတ – အနက်။ (ဃ) သမ္မုန် – စေ့စပ် – ပြည့်စုံ – သောအနက်။ (င) စိတ်အစရှိသော လေးပါးသော အဘိဓမ္မာ၏အနက်။ (စ) အက္ခရာဟု ဆိုအပ်သောသဒ္ဒါကို ဆုံးမ သွန်သင်ကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်းသည်ဟောအပ်သော အနက်။ (မုချအားဖြင့် အက္ခရာ, ပရိယာယ်အားဖြင့် သဒ္ဒါကျမ်းရ၏။)

(က) ဃရသဒ္ဒေါ ဟိ ကေသုဉ္စိ အဘိ-ဓေယျေ ကဒါစိ ဗဟူသု ဗီဇံ ဝိယ ရုဠှီဝသေန ဝေါဟရိယတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။ (ခ)ဝိဇ္ဇမာ-နမေဝ ဟိ အဘိဓေယျေ ဝိသေသတ္ထံ ဝိသေ-သန္တုရနိဝတ္တနဝသေန ဝိသေသသဒ္ဒေါ ဝိဘာ-ဝေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၂။ (ဂ) အရိယတျ'တ္ထတေ ဝါနေနာ'တျတ္ထာသော'ဝသဿဝါ။ ဧသော သင်္ကော သင်္ကောဝတ္ထော၊ သင်္ကေတ္ထော သဝိသေသနံ။ ဘေဒစိန္တာ၊ ဂါ။၂၇။ ၎င်းဋီ-လည်းကြည့်။ (ဃ) အတ္ထဗျတ္တာ'ဘိဓေယျ-သာ-နေယျတာသဒ္ဒတော'တ္ထတော။သုဗော-ဓာလင်္ကာရ၊ဂါ။၁၄၇။ ၎င်းဋီ-လည်း ကြည့်။ (င) ရတနတ္တယပဏာမာဘိဓေယျကရဏပ္ပ-ကာရပကရဏာဘိဓာနာနိ ဒဿေတုံ။ ဝိဘာ-ဝိနီ၊ ၆၉။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၃၂·လည်းကြည့်။ (စ)အဘိဓေယျဿ အက္ခရသင်္ခါတဿ သဒ္ဒါ-နုသာသနာဘိဓေယျဿ ဗျာကရဏသတ္ထဿ။ ရူ၊ဋီ။၅။

အဘိဓေယျတ္ထ (ပု) [အဘိဓေယျ + အတ္ထ] အဘိဓေယျအနက်။ (က) အရကောက်–တရားကိုယ်–အနက်။ (ခ) ဗျုပ္ပတ္တိအနက်။ (ဂ) အဘိဓေယျအနက် (နိဗ္ဗစနမဟုတ်သော–ခတ်နက်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မယူ-အပ်,အမှတ်သင်္ကေတအားဖြင့်ယူအပ်သော–အနက်)။ (က) အဘိဓာနတ္ထောပိ ဟိ အနဝဇ္ဇ-သုခဝိပါကာဒိအဘိဓေယျတ္ထော ဝိယသဘာဝ-ဓာရဏာဒိသာမညတ္တံ ဝိသေသေတိ။အနုဋီ၊၁။၃၄။ (ခ) သမာဓိတိ ပဒံ ကံ အဘိဓေယျတ္တံ နိဿာယ ပဝတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ (ဂ) အဘိဓေယျတ္တော ပန သင်္ကေတဝသေန ဂဟေတဗ္ဗော၊ ကထံ? ရဇာ နာမ အဘိသေ-ကံ ပတ္တော ပထဝိဿရော သကလလောကဿ အတ္တာနုတ္တာနုသာသကောတိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၂၇။

အဘိဓေယျတ္ထဘူတ (တိ) [အဘိဓေယျတ္ထ + ဘူတ] အဘိဓေယျ အနက် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ တသ္မိံ အဘိဓေယျတ္ထဘူတေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဥပစာရေန ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၀။

အဘိဓေယျပယောဇနကထန (နု) [အဘိဓေယျ-ပယောဇန+ကထန] အဘိဓေယျပယော-ဇဉ်ကိုဆိုခြင်း။ အဘိဓေယျပ္ပယောဇနကထ-နဥ္ဆေတ္တ ပကရဏဿာရမ္ဘနိယတာ ဒဿနတ္ထံ။ ရှူ၊ဋီ။၅။

အဘိဓေယျပယောဇနဝါကျ (နု) [အဘိဓေယျ-ပယောဇန+ဝါကျ] အဘိဓေယျပယောဇဉ်ကို ပြသောဝါကျ၊ အက္ခရာဟုဆိုအပ်သော သဒ္ဒါကို ဆုံးမသွန်သင်ကြောင်း ဖြစ်သော ကျမ်းသည်ဟောအပ်သော အနက်ဟူသော ကျမ်း၏အကျိုးကို ပြတတ်သော ဝါကျ။ ("အတ္တော အက္ခရသညာတော" ဟူသော ဝါကျ။) အဘိဓေယျပယောဇနဝါကျံ အဘိ-ဓေယျဿ အက္ခရသခ်ါတဿ သဒ္ဒါနုသာသနာ-ဘိဓေယျဿဗျာကရဏသတ္တဿ ယံ ပယော-ဇနံ ဝစနတ္ထာဝဗောဓနလက္ခဏံ ဖလံ၊ တဿ ပရိဒီပကံ ဝါကျံ။ ရှူ၊ဋီ။၅။

အဘိဓေယျပရိယာယ (ပု) [အဘိဓေယျ + ပရိယာယ] အဘိဓေယျအနက်ပရိယာယ်။ ကေနဋ္ဌေနာတိ ပနေတ္ထ အဘိဓေယျပရိယာ-ယော အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ....တိ။အနုဋီ၊ ၂။၁၀။

အဘိဓေယျဘာဝ (ပု) [အဘိဓေယျ + ဘာဝ] အဘိဓေယျအနက်၏ အဖြစ်။ သုခါယ ဝေဒ-နာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာတိ အာဒိ ဝစနေဟိ အဘိဓေယျဘာဝေန။ အနုဋီ၊၁။၂၉။

အဘိဓေယျဘူတ (တိ) [အဘိဓေယျ + ဘူတ] အဘိဓေယျအနက် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ ယထာ ဟိ ဗုဒ္ဓါဒိရမ္မဏဘူတေန အတ္တေန ဝိနာ န ဝတ္တတိ၊ ဧဝံ အဘိဓာနံ အဘိဓေယျ-ဘူတေန။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၀။

အဘိဓေယျလိင်္ဂ (နု) [အဘိဓေယျ + လိင်္ဂ] အဘိဓေယျလိင်၊ ပဓာနလိင်၊ ဂုဏီပုဒ်ဟုဆို အပ်သော လိင်။ အဘိဒေယျာလိင်္ဂါနီတိ ပဓာနလိင်္ဂါနိ၊ဂုဏီပဒသခ်ါတာနိ ဝါလိင်္ဂါနိ။ နီတိ၊ပဒ၊ နှာ။၃၂၅။

အဘိဓေယျလိင်္ဂဝစန (တိ) [အဘိဓေယျ + လိင်္ဂ+ဝစန] အဘိဓေယျ–အညပုဒ်–၏ လိင်, ဝုစ်ကဲ့သို့သော လိင်,ဝုစ်ရှိသော။ အဘိ-ဓေယျဿေဝ လိင်္ဂံ ဝစနံ စ ဧတဿာတိ အဘိဓေယျလိင်္ဂဝစနော။ (အဘိဓေယျလိင်္ဂ-ဝစန။ ရှူ။၃၅၂-အဖွင့်) ရှူ၊ဋီ။၁၅၂။

အဘိဓေယျလိင်္ဂါနုရူပ (တိ) [အဘိဓေယျ-လိင်္ဂ+အနုရူပ] အဘိဓေယျလိင်အားလျော် သော။ ဝစ္စလိင်္ဂါနိ အဘိဓေယျလိင်္ဂါနုရူပ-တော ယောဇေတဗ္ဗာနိ။ နီတိ၊ပဒ၊ နှာ။၃၂၅။

အဘိဓေယျလိင်္ဂါနုဝတ္တက (တိ) [အဘိဓေယျ-လိင်္ဂ+အနုဝတ္တက] အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်

သော။ ဝစ္စလိင်္ဂါနိ နာမ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ-နုဝတ္တကာနိ ဘဝန္တိ။ နီတိ၊ပဒ၊နာ။၃၂၅။

အဘိဓေယျဝစန (တိ) [အဘိဓေယျ + ဝစန] အဘိဓေယျ – နောက်ပုဒ်အနက် – ၏ ဝုစ်ကဲ့သို့သော ဝုစ်ရှိသော။ အဘိဓေယျဿ ဝိယ ဝစနံ အဿာတိ အဘိဓေယျဝစနော။(အဘိ-ဓေယျဝစန။ ရူ။၃၄၁-အဖွင့်) ရူဋီ။၁၃၉။

အဘိဓေယျဝစနလိင်္ဂ (တိ) [အဘိဓေယျ+ဝစန +လိင်္ဂ] အဘိဓေယျ – နောက်ပုဒ်အနက် – ၏ ဝုစ်လိင်ကဲ့သို့သော ဝုစ်လိင်ရှိသော။ ဥတ္တရ-ပဒတ္ထသင်္ခါတဿ အဘိဓေယျဿ ဝစနံ လိင်္ဂဉ္စ အဿာတိ အဘိဓေယျဝစနလိင်္ဂေါ။ (အဘိ-ဓေယျဝစနလိင်္ဂ။ ရူ။၃၅၁-အဖွင့်) ရူဋီ။၁၄၇။

အဘိဓေယျသုည (တိ) [အဘိဓေယျ + သုည] အဘိဓေယျအနက်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော။ တဿ ဝစနံ အဘိဓေယျသုညံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၃။

အဘိဓေယျာနုရူပ (တိ) [အဘိဓေယျ+အနုရူပ] အဘိဓေယျအနက်အားလျော်စွာ ဖြစ်သော။ အဘိဓေယျာနုရူပါနိ ဟိ လိင်္ဂဝစနာနိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၀၇။

အဘိနတ (တ်) [အဘိ+နမု+တ] (က) ညွတ်ကိုင်းသော၊ အာရုံ၌ ရှေးရှုသည်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော။(ခ)ဝတ္ထုကာမတို့၌ပြင်းစွာ–ညွတ်ကိုင်း – ကပ်ငြိ – တတ်သော။ (က) န စာဘိ-နတံ န စာပနတံ။ သံ၊၁။၂၆။ ရာဂါနုဂတံ ပန စိတ္တံ အဘိနတံ နာမ ဟောတိ၊ ဒေါသာနုဂတံ အပနတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အဘိနတံ နာမ အာရမ္မဏေ အဘိမုခဘာဝေန ပဝတ္တိယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ န စာဘိနတော န စာပန-တော။ အံ၊၃။၂၂၅။ ရာဂဝသေန န အဘိ-နတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၀။ (ခ) အဘိနတံ စိတ္တံ ရာဂါနုပတိတံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၅။ အဘိနတန္တိ အဿာဒဝတ္ထုသု ဘုသံ နတံ အလ္လီနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အဘိနတဘာဝ (ပု) [အဘိနတ+ဘာဝ] ညွတ်ကိုင်းသည် – အာရုံ၌ ရှေးရှုညွတ်ကိုင်းသည် – ၏အဖြစ်။ စိတ္တဿ အာဘုဂ္ဂဘာဝေါ အာရမ္မဏေ အဘိနတဘာဝေါ အာဘော-ဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။

အဘိနဒတိ (ကြိ) [အဘိ+နဒ+အ+တိ] ဟစ်အော်၏၊ (က) ဟောက်၏။ (ခ) အိုးဝေသံ ပေး၍ ဟစ်ကြွေးတွန်မြည်၏။(က) တိက္ခတ္တုံ အဘိနာဒတ်။ အပ၊၁။၃၁။ (ခ) မောရာ ကာရမ္ဘိယံ အဘိနဒန္တိ။ ထေရ။၂၂၅။ အဘိ-နဒန္တိတိ ပါဝုဿကာလေ မေဃဂဇ္ဇိတံ သုတွာ ကေကာ သဒ္ဒံ ကရောန္တာ ဥတုသမ္ပဒါသိဒ္ဓေန သရေန ဟံသာဒိကေ အဘိဘဝန္တာ ဝိယ နဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

အဘိနဒန္တ (တိ) [အဘိ + နဒ + အန္တ] (က) ဟိန်းဟောက်သော။ (ခ) တွန်မြည်သော။ (က) သီဟော ဝိယ အဘိနဒန္တော။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၉။ (ခ) အဘိနဒိတ-ကြည့်။

အဘိနဒိတ (တိ) [အဘိ+နဒ+တ] (၁) အလွန် – မြည်သော – ဆူညံသော – အသံ။(၂)တရှန်းရှန်း မြည်သော။ (၃) တွန်မြည်ပျော်မွေ့ရာဖြစ်သော။ (၁) ဝိဟဝိဟာဘိနဒိတ။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂)ကြည့်။(၂) ဘမရာ ပုပ္ဖ-ဂန္ဓေန၊ သမန္တာမဘိနာဒိတာ။ ဇာ၊၂။၃၄၁။ သမန္တာ အဘိနဒန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၀၆။ (၃) ဒိဇကာရဏ္ဍဝကောကိလာဘိ-နဒိတံ။ ဝိမာန။၅၂။ .... အဘိနာဒိတံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၈။

အဘိနဒိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နဒ + တွာန] မြည်အော်၍။ နာဂေါ ကောဉ္စာဝ အဘိန-ဒိတွာန။ ဇာ၊၁။၂၆၅။

အဘိနန္ဒက (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+ဏ္ဏုက] နှစ်သက် – တပ်မက် – သော၊သူ။ အဘိနန္ဒီ (မ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၃)ကြည့်။

အဘိနန္ဒတိ (ကြိ) [အဘိ+နန္ဒ+အ+တိ]နှစ်သက်၏၊ တပ်မက်၏၊ လိုချင်–တောင့်တ–၏၊ ဆည်းကပ်–မှီဝဲ–၏၊ ကြိုဆို–လက်ခံ–၏၊ ဝမ်းမြောက်၏။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၂-တို့ ကြည့်။) (က) နှစ်သက်–သာယာ–မြတ်နိုး–၏၊ တောင့်တ–လိုချင်–၏။ "ငါ၏ဥစ္စာ,ငါ့ဟာ" ဟု စွဲလမ်း၏၊ "ဇီဝ အတ္တ, ငါ၏ ဇီဝ, အတ္တ စသည်" ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်၏။ (ခ) နှစ်သက်–သာယာ–မြတ်နိုး–၏။(ဂ) နှစ်သက် – တောင့်တ – ဖြစ်စေချင်–၏။ (ဃ) နှစ်သက်–တောင့်တ – လိုချင်–၏။ (င) နှစ်သက်–ကြေနပ်–အားရ–၏။ (စ) နှစ်သက်–ကြိုဆို–ညှော်ခံ–၏။ (ဆ) နှစ်သက်–တောင့်တ–လက်ခံ–၏။ (ဇ) နှစ်သက်–ဝမ်းသာ – ဝမ်းမြောက်–အလိုရှိ–တောင့်တ–လိုချင်–မြတ်နိုး–၏။ (ဈ)နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက်–၏။ (ည) ရဟန်းသံဃာ၏လာခြင်းကိုရှေးရှု–နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–၏။ (ဋ) ရဟန်းသံဃာသည် လာစေသတည်းဟု တောင့်တလျက် ရဟန်းသံဃာ၏ လာခြင်းကို–မြတ်နိုး–နှစ်သက်–၏။(ဌ) စိတ်ဖြင့် နှစ်သက်၏။ (ဍ) အလွန်–နှစ်သက်–တောင့်တ–၏။ (ဎ) နှစ်သက်–လက်ခံ–၏။ (ဏ) နှစ်သက်–နာခံ–၏။ (တ) နှစ်သက်–ကြိုဆို–လက်ခံ–၏။ (ထ) နှစ်သက်–"ဟုတ်ပေ၏, မှန်ပေ၏" ဟုလက်ခံ–၏။ (ဒ) နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ လက်ခံ–၏။

(က) နှစ်သက်–သာယာ – မြတ်နိုး–၏၊ တောင့်တ – လိုချင်–၏၊ "ငါ၏ဥစ္စာ, ငါ့ဟာ"ဟု စွဲလမ်း၏။ "ဇီဝ အတ္တ, ငါ၏ဇီဝ, အတ္တ စသည်" ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်၏။ ပထဝိံ ပထဝိတော အဘိနန္ဒတိ။ မ၊၁။ ၁။ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အဘိနန္ဒတိ အဿာဒေတိ၊ ပရာမသတိ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိနန္ဒတီတိ သပ္ပီတိကာယ တဏှာယ အဘိမုခေါ နန္ဒတိ ပမောဒတိ။မ၊ဋီ၊၁။၇၂။ အဘိနန္ဒတီတိ ဣမိနာ တဏှာဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသာနံ သင်္ဂဟိတတ္တာ တေ ဒဿေန္တော "အဿာဒေတိ ပရာမသတိ"စာတိ အာဟ။ ဂဏ္ဌိ? ငင်းဋီ။၇၅။ အဘိနန္ဒန္တိ—ဣတိဝုတ်။၂၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ ပစ္စုပ္ပန္နေ သင်္ခါရေ တဏှာဝသေန ဒိဋ္ဌိဝသေန န ဂဟေဿသိ....နာဘိနန္ဒိဿသိ။မဟာနိ။၃၄၃။

(ခ) နှစ်သက်–သာယာ–မြတ်နိုး–၏။ အဘိနန္ဒတိ—။ မ၊ ၁။၃၃၃။ အဘိနန္ဒတီတိ တဏှာဝသေန အဘိနန္ဒတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၁။ အဘိနန္ဒတီတိ သပ္ပီတိကတဏှာဝသေန အဘိမုခံ ဟုတွာ နန္ဒတိ။မ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၉။

(ဂ) နှစ်သက်–တောင့်တ – ဖြစ်စေချင်–၏။ ဘိက္ခု အဘိနန္ဒတိ။ သံ၊၂။၁၂။ အဘိနန္ဒတီတိ ပတ္ထေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ပတ္ထေတီတိ "အဟော ဝတ မေ ဤဒိသံ ရူပံ ဘဝေယျာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။ တံ ဝေဒံ နာဘိနန္ဒာမိ။ သံ၊၁။ ၂၃။ အဟံ ပန တံ ဝေဒံ နာဘိနန္ဒာမိ န ပတ္ထယာမီတိ အတ္ထော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

(ဃ) နှစ်သက်–တောင့်တ– လိုချင်–၏။ အန္နမေဝါဘိနန္ဒန္တိ။ သံ၊၁။ ၂၉။ အဘိနန္ဒန္တီတိ ပတ္ထေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ပတ္ထေန္တီတိ ပိဟေန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ နာဘိနန္ဒာမိ မရဏံ၊ နာဘိနန္ဒာမိ ဇီဝိတံ။ ထေရ။ ၃၀၇။ နာဘိနန္ဒာမိ.... န ဣစ္ဆာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

(င) နှစ်သက် – ကြေနပ်–အားရ–၏။ အညမညဿာဘိနန္ဒုံ။ အံ၊၁။၁၉၉။ အဘိနန္ဒုန္တိ တုဿိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

(စ) နှစ်သက် – ကြိုဆို–ညှော်ခံ–၏။ အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတံ။ ဓမ္မ။၄၅။ အဘိနန္ဒန္တီ နံ ဒိသွာ အာဂတန္တိဝစနမတ္တေန ဝါ အဉ္ဇလိကရဏမတ္တေန ဝါ ဂေဟသမ္ပတ္တံ ပန နာနပ္ပ-

ကာရာဘိဟရဏဝသေန အဘိနန္ဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

(ဆ) နှစ်သက်–တောင့်တ– လက်ခံ–၏။ တဥ္စာဟံ အဘိနန္ဒာမိ။ သုတ္တနိ။၄၃၇။.... တံ ဝုတ္တပ္ပကာရဓမ္မဇာတကံ တဝ ဝစနံ အဟံ ပတ္ထယာမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။

(ဇ) နှစ်သက်–ဝမ်းသာ–ဝမ်းမြောက်–အလိုရှိ–တောင့်တ – လိုချင်–မြတ်နိုး–၏။ တဥ္စာဟံ အဘိနန္ဒာမိတိ အဘိနန္ဒာမိ မောဒါမိ အနုမောဒါမိ ဣစ္ဆာမိ သာဒိယာမိ ယာစာမိ ပတ္ထယာမိ အဘိဇပ္ပါမိ။ စူဠနိ။၇၆။

(ဈ) နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – ၏။ တန္တျာဘိနန္ဒာမသေ သွာဂတဥ္စ တေ။ ဝိမာန။ ၂၁။....အဘိနန္ဒာမ အနုမောဒါမ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၈၂။

(ည) ရဟန်း သံဃာ၏လာခြင်းကိုရှေးရှု–နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–၏။ အဘိနန္ဒတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃံ။ မ၊၂။၁၂၀။ အဘိနန္ဒတူတိ ဘိက္ခုသံဃဿ အာဂမနံ ဣစ္ဆန္တော အဘိနန္ဒတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အဘိနန္ဒတူတိ အဘိမုခေါ ဟုတွာ ပမောဒတု။မ၊ဋီ၊၃။၇၉။

(ဋ) ရဟန်းသံဃာသည် လာစေသတည်းဟု တောင့်တလျက် ရဟန်းသံဃာ၏လာခြင်းကို–မြတ်နိုး–နှစ်သက်–၏။ အဘိနန္ဒတု–။သံ၊၂။၇၆။ အဘိနန္ဒတူတိ "မမ သန္တိကံ ဘိက္ခုသံဃော အာဂစ္ဆတူ"တိ ဝေမဿ အာဂမနံ သမ္ပိယာယမာနော အဘိနန္ဒတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

(ဌ) စိတ်ဖြင့်နှစ်သက်၏။ သာဓူတိ ဘာသိတံ အဘိနန္ဒေယျ အနုမောဒေယျ။ အံ၊၃။၂၁၀။ (အဘိနန္ဒိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆၊ ကြည့်။)

(ဍ) အလွန်–နှစ်သက်– တောင့်တ–၏။ သက္ကာရံ နာဘိနန္ဒေယျ။ ဓမ္မ။၂၄။

(ဎ) နှစ်သက်–လက်ခံ–၏။ အဝ္ဟါနံ နာဘိနန္ဒေယျ။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ အဝ္ဟါနံ နာဘိနန္ဒေယျာတိ.... ပဋိဂ္ဂဏှေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အနာဂတံ ရူပံ အဘိနန္ဒေယျံ။ သံ၊၂။၇၂။ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒုံ။ ဒီ၊၁။၁၅၀။ဒီ၊၂။၂၂၃။ သံ၊၂။၈၉။ နာဘိနန္ဒိတ္ထ သော ဒါနံ။အပ၊၂။၂၆၂။

(ဏ) နှစ်သက်–နာခံ–၏။ သတိမာဘိနန္ဒေ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၈။(သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀–လည်း ကြည့်။)

(တ) နှစ်သက်–ကြိုဆို– လက်ခံ–၏။ အတ္တမနာ ပဥ္စဝဂ္ဂိယာ....အဘိနန္ဒုန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၆။၂၀။....ပဋိသံ။ ၃၃၁။ အဘိနန္ဒုန္တိ မတ္တကေန သမ္ပဋိစ္ဆန္တာ အနုမောဒိံသု စေဝ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု စာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၀။ အဘိနန္ဒုန္တိ အဘိမုခါ ဟုတွာ နန္ဒိံသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ မာတာပိတရောပိ အဘိနန္ဒိံသု။ ဒီ၊၂။၂၇၈။

(ထ) နှစ်သက်၏၊ "ဟုတ်ပါပေ၏,မှန်ပါပေ၏"ဟု လက်ခံ၏။ နေဝ အဘိနန္ဒိံသု။ မ၊၁။၁၁၈။ ဝေမေတန္တိ န သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။

(ဒ) နှစ်သက်၏၊ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ခံ၏။ ဘာသိတံ အဘိနန္ဒုံ။ ဒီ၊၁။၄၃။ အနုမောဒိံသု စေဝ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဘာသိတံ နေဝ အဘိနန္ဒိမှ။မ၊၁။၁၁၉။

အဘိနန္ဒန (န၊ထိ) [အဘိ+နန္ဒ+ယု] (၁) နှစ်သက်–တပ်မက်–ပျော်ရွှင်–ခြင်း၊ အဘိနန္ဒနာ,တဏှာ,လောဘ။(၂) နှစ်သက်–တပ်မက်–တတ်သောတရား။ (၁) သတ္တာနံ တဏှာသံယောဇနာနံ တတြတတြာဘိနန္ဒနာ ဧဝံ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၆၈။ ရူပါဘိနန္ဒနာ သဒ္ဒါဘိနန္ဒနာတိ ဧဝံ တဟိံ တဟိံ အဘိနန္ဒနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၄၇။ ယာ ကာစိ ကင်္ခါ အဘိနန္ဒနာ ဝါ။ သံ၊ ၁။၁၈၃။ အဘိနန္ဒနာတိ အဘိနန္ဒနဝသေန တဏှာဝ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဘိနန္ဒနံ အဘိဝဒနံ အဇ္ဈောသာနံ ဂါဟံ။ မဟာနိ။ ၃၃၇။ အဘိနန္ဒနသင်္ခါတော လောဘကိလေသော အနာဂတေ ကာမာဝစရသုဂတိပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (၂) သဗ္ဗာ တဏှာ....ပိပါသာ လုတိပိ အဘိနန္ဒနာလုတိပိ။ နေတ္တိ။၂၁။ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေန အဘိနန္ဒနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၆။ အဘိနန္ဒိယတေတိ အဘိနန္ဒနာ၊ အဘိနန္ဒတီတိ ဝါ အဘိနန္ဒနာ။ နေတ္တိ ဋီ။၁၂၄။

အဘိနန္ဒနကာလ (ပု) [အဘိနန္ဒန + ကာလ] နှစ်သက်ခြင်း – တပ်မက်ခြင်း – ဖြစ်သောကာလ။ အဘိနန္ဒနကာလေ န သုဋ္ဌု ဝိဒိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အဘိနန္ဒနကိလေသ (ပု) [အဘိနန္ဒန+ကိလေသ] နှစ်သက်ခြင်း–တပ်မက်ခြင်း–ဟူသော ကိလေသာ။ ကာမာဝစရသုဂတိပဋိသန္ဓိယာ အဘိနန္ဒန ကိလေသောပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။

အဘိနန္ဒနဋ္ဌ (ပု) [အဘိနန္ဒန + အတ္ထ] (၁) နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက် – ခြင်း – အနက်သဘော။ (၂) နှစ်သက်–တပ်မက်–တတ်သော အနက်သဘော။ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေန သောမနဿိန္ဒြိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။ (၂) အဘိနန္ဒန (၂) အနက် ကြည့်။

အဘိနန္ဒနနိဝါရဏ (နု) [အဘိနန္ဒန+နိဝါရဏ] နှစ်သက် တပ်မက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ အပ္ပတိဋ္ဌ အနာယူဟန္တိ ပဒဒွယေ....အဘိနန္ဒနနိဝါရဏံ သံသဂ္ဂါတိက္ကမော.... ဝေမာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၂။

အဘိနန္ဒနဘူတ (တိ) [အဘိနန္ဒန + ဘူတ] အဘိနန္ဒန (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အဘိနန္ဒနဘူတာယ စ တဏှာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ အဓိတိဋ္ဌတိ စေတသော အဘိနန္ဒနဘူတာတိ စေတသော အဓိဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။

အဘိနန္ဒနဘေဒ (ပု) [အဘိနန္ဒန + ဘေဒ] အဘိနန္ဒန အပြား။ ရူပါဘိနန္ဒနာဒိဘေဒေ ရူပက္ခန္ဓာဒိအဘိနန္ဒနဘေဒေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၃။

အဘိနန္ဒနရသ (တိ) [အဘိနန္ဒန + ရသ] နှစ်သက် – တပ်မက် – ခြင်းလျှင် ကိစ္စ၏ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ အဘိနန္ဒနရသရှိသော။ ဟေတုဘာဝလက္ခဏာ တဏှာ၊ အဘိနန္ဒနရသာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉။

အဘိနန္ဒနသဒ္ဒ (ပု) [အဘိနန္ဒန+သဒ္ဒ] အဘိနန္ဒနသဒ္ဒါ။ အဘိနန္ဒသဒ္ဒ-ကြည့်။

အဘိနန္ဒနသီလ (တိ) [အဘိနန္ဒန+သီလ] နှစ်သက်–တပ်မက်–လေ့ရှိသော၊သူ။ အဘိနန္ဒီ-ကြည့်။

အဘိနန္ဒနဟေတု (ပု) [အဘိနန္ဒန+ဟေတု] နှစ်သက် – တပ်မက် – ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အပိ နု တဿ ပုရိသဿ.... အဘိနန္ဒနဟေတု ဝါ .... အာဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊၁။ ၂၃၀။

အဘိနန္ဒနာကာရ [အဘိနန္ဒန+ အာကာရ]နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ ယတော ကိရ ဘောတိအာဒိ တေသံ အဘိနန္ဒနာကာရဒဿနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

အဘိနန္ဒနီယ (တိ) [အဘိ + နန္ဒ + အနီယ] နှစ်သက်–တပ်မက်–အပ်သော၊ နှစ်သက်–တပ်မက်–ဖွယ်သော။

အဘိနန္ဒနီယာဒိရူပ (နု)[အဘိနန္ဒနီယ+အာဒိ+ ရူပ]နှစ်သက်ဖွယ်စသည့်သဘော။ တတော စ န အဘိနန္ဒနီယာဒိရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။

အဘိနန္ဒနုပ္ပါဒန (န) [အဘိနန္ဒန + ဥပ္ပါဒန] နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်းကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ-ရူပါဒီသု အဘိနန္ဒနုပ္ပါဒနေန တံ သမထ-ဝိပဿနာဓမ္မံသန္ဒူသေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

အဘိနန္ဒန္တ (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+အန္တ] နှစ်သက်–တပ်မက်–သော၊သူ။ တဿ တံ ဝေဒနံ အဘိနန္ဒတော အဘိဝဒတော။ မ၊၁။၃၃၃။ တဿ ကာမသုခဥ္စ အဘိနန္ဒတော။ သံ၊၂။ ၄၁၀။ တဒဘိနန္ဒန္တော ဝေမှိ ပုရေ အပေက္ခံ ကရောတိ။ မဟာနိ၊၂၅။

အဘိနန္ဒမာန (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+မာန] (က) နှစ်သက်–တပ်မက်–သော၊သူ။ (ခ) နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–လက်ခံ–သော၊ သူ။ (က) အဘိနန္ဒမာနော ခေါ ဘိက္ခု ဗဒ္ဓေါ မာရဿ။ သံ၊၂။၆၂။ အဘိနန္ဒမာနောတိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိအဘိနန္ဒနာဟိယေဝ အဘိ-နန္ဒမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အဘိနန္ဒီ-လည်း ကြည့်။ (ခ) ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိ-နန္ဒမာနော "တောဘိနန္ဒာမိ" တိ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

အဘိနန္ဒယတိ (ကြိ) [အဘိ+နန္ဒ+ဏယ+တိ] နှစ်သက်–တပ်မက်–ပျော်ရွှင်–၏။ တတြ-တတြာဘိနန္ဒိတိပိ ပါဌော၊ တတြ တတြ အဘိနန္ဒယတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

အဘိနန္ဒသဒ္ဒ (ပု) [အဘိနန္ဒ+သဒ္ဒ] အဘိနန္ဒ-သဒ္ဒါ။ အဘိနန္ဒ-သဒ္ဒေါ .... တဏှာယမ္ပိ အာ-ဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇-၌ အဘိနန္ဒနသဒ္ဒေါ-ဟု ရှိသည်။)

အဘိနန္ဒိတ (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+တ] များသော အားဖြင့် သက်ဝင်၍ နှစ်သက်– တပ်မက်– အပ်သော။ ဗာလာနံ အဘိနန္ဒိတံ။ ထေရ။ ၂၀၄။ ဗာလေဟိ အန္ဓပုထုဇ္ဇနေဟိ ဒိဋ္ဌိတဏှာ-ဘိနန္ဒနာဟိ "အဟံ မမ"န္တိ အဘိနိဝိဿ နန္ဒိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

အဘိနန္ဒိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+တဗ္ဗ] (က) နှစ်သက် – တပ်မက် – အပ်သော။ (ခ) နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – လက်ခံ – အပ်သော။ (က) "အဟံ မမ"န္တိ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ (ခ) ဘာသိတံ နေဝ အဘိ-နန္ဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊၂။၁၀၃။ ဒီ၊၃။၁၀၅။ မ၊၁။၁၅၆။

အဘိနန္ဒိတဗ္ဗတ္တ (န) [အဘိနန္ဒိတဗ္ဗ + တ္တ] နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ယာဝ စက္ခုန္ဒြိယုပ္ပတ္တိ၊ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇမာနတာယ "အဘိနန္ဒိတဗ္ဗတ္တာ" တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၂၁၆။

အဘိနန္ဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နန္ဒ+တုံ] (က) နှစ်သက်–တပ်မက်–ခြင်းငှါ။ (ခ) နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – လက်ခံ – ခြင်းငှါ။ (က) တံ နာလံ အဘိနန္ဒိတုံ။ မ၊၃။၄၉။ (ခ) ကလ္လံ နု တေန တဒဘိနန္ဒိတုံ။ ဒီ၊၂။၅၉။

အဘိနန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နန္ဒ+တွာ] နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–လက်ခံ–၍။ ဘာသိ-တံ အဘိနန္ဒိတွာ အနုမောဒိတွာ။ ဝိ၊၄။ ၄၀၀။ ဒီ၊၂။၆၄။

အဘိနန္ဒိယတာ (ထီ) [အဘိနန္ဒိယ + တာ] နှစ်သက်–မြတ်နိုး–အပ်သည်၏အဖြစ်။ အဘိ-နန္ဒိယတာယ သဗ္ဗေဟိ အဂ္ဂေဟိ သမုပေတံ သမန္နာဂတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၀။

အဘိနန္ဒိယမာန (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+ယ+မာန] နှစ်သက်–မြတ်နိုး–အပ်သော၊သူ။ တေဟိ အဘိနန္ဒိယမာနော....တေသံ သန္တိကေ ဝသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။

အဘိနန္ဒီ (တိ) [အဘိ+နန္ဒ+ဏီ။ ထိ၌ အဘိ-နန္ဒိနီ] နှစ်သက်–တပ်မက်–သော၊– လေ့ ရှိသော၊ သူ။ ပိယရူပါဘိနန္ဒိနော။ ဝိ၊၄။ ၄၉၃။ အံ၊၁။၃၆၃။ ပိယရူပံ သာတရူပံ အဘိနန္ဒမာနာ တုဿမာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ယာယံ တဏှာ ပေါနောဗ္ဘဝိကာ နန္ဒီရာဂ-သဟဂတာ တတြတတြာဘိနန္ဒိနီ။ ဝိ၊၃။၁၅။ မ၊၁။၆၀။ သံ၊၂။ ၂၂။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၆။ ပဋိသံ။ ၃၉။ တတြတတြာဘိနန္ဒိနီတိ ဥပပတ္တိဋ္ဌာနေ

ဝါ ရူပါဒီသု ဝါ အာရမ္မဏေသု တတ္ထ တတ္ထ အဘိနန္ဒနသီလာဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ဘဝေသု ဇာတိယာ အဘိနန္ဒနသီလာ၊ ပဉ္စဝေါကာရေ ဟိ ဇာတိယာ အဘိနန္ဒနာ နာမ၊ မဟာဘူတာဘိနန္ဒနာ ဧဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ ယတြ ယတြ အတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တတြ တတြ အဘိနန္ဒိနီ။ ရူပါဒီသု ဝါ အာရမ္မဏေသု တတြတတြာဘိနန္ဒိနီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

အဘိနန္ဒိယတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ + နန္ဒ + ယ + တေ] နှစ်သက်–တပ်မက်–ခြင်း။ အဘိနန္ဒန (၂) အနက် ကြည့်။

အဘိနမတိ (ကြိ) [အဘိ + နမု + အ + တိ] ညွတ်ကိုင်း၏။ ယေန ပကာရေန နမေယျ အဘိနမေယျ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။

အဘိနယ (ပု) [အဘိ+နီ+အ။ အဘိနယော သူစျ သူစနံ။ သူစျ သူစနံ ဟတ္ထာဒီဟိ သူစိတဗ္ဗော ပကာသေတဗ္ဗော သတ္ထပ္ပဟာရာဒိနော သူစနံ ပကာသနံ အဘိနယော နာမ "နယနံ နယော၊ ပဿန္တာနံ အဘိမုခံ နယော" တိ ကတွာ။ ဗျဉ္ဇကောတိပိ တဿေဝ နာမံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ ဗျဉ္ဇကာဘိနယာ သမာ။ အမရ။၁၇။၁၆။ (ဝါစပ္ပတိ။၁။၁၈၂။ ကပ္ပဒုမ။၁။၇၃-တို့လည်း ကြည့်။) (အဘိနယ-သံ)] ကြည့်ရှုသူတို့၏စိတ်ကို ဆွဲဆောင်နိုင်သော ပွဲသဘင်ကပြခြင်း။ (အဘိနယ-ဟူသည်–(၁) စိတ်နှလုံး၌ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ကိုယ်အမူအရာဖြင့် ပြခြင်း စသည်။ (၂) သဏ္ဌာန်လုပ် သရုပ်ဆောင်အပ်သောသဘောကို ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာစသည်ဖြင့် တူအောင် ပြုကြောင်း ဖြစ်သော အရာ၊ ရာမဇာတ်, ယုဒ္ဓိရဇာတ်မျိုး, အကမျိုးစုံ, အဆိုမျိုးစုံ, အတီးအမှုတ်မျိုးစုံပါဝင်သော ဇာတ်သဘင်မျိုး, ပလာပွဲ, ရုပ်ပွဲမျိုး။ (၃) ဇာတ်, နိပါတ်, ရာဇဝင်, ပုံပြင်နှင့် ရာသီ, ဥတု, မိုးတိမ်, တော, တောင် စသည်ကို ဥဒါဟရဏ်ဆောင်၍ ဖွဲ့ဆိုအပ်သော ပျို့, ကဗျာ, လင်္ကာမျိုး။)

ထိုတွင် ၂-အဘိနယကို (၁) လောကီကျမ်းလာ အဘိနယနှင့် (၂) သာသနိကကျမ်းလာ အဘိနယဟူ၍ ၂-မျိုးပိုင်းခြားအပ်သည်။

ထို ၂-မျိုးအနက် လောကီကျမ်းလာ အဘိနယသည် (၁) အာင်္ဂိက (၂) ဝါစိက (၃) အာဟာရယ (၄) သာတ္တိက (သာတ္တွိက-သံ) ဟူ၍ ၄-မျိုးပြားသည်။

ယင်း ၄-မျိုးထဲမှ (၁) အာင်္ဂိကဟူသည်သဏ္ဌာန်လုပ်ရာ၌ သရုပ်ပေါ်လာအောင် (မျက်စိ, မျက်နှာ, ခြေ, လက်, အင်္ဂါစသော) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် ကပြခြင်း အမျိုးမျိုးဖြစ်သည်။

(၂) ဝါစိကဟူသည် သဏ္ဌာန်လုပ်ရာ၌ သရုပ်ပေါ်လာအောင် (ချစ်ရေး, ကြိုက်ရေး, အလွမ်း, အဆွေး, အသော, အငို, အချော့, အငေါက်, အဟောက်, အဟန့် စသော) နှုတ်အမူအရာဖြင့် သိဆိုပြောကြားခြင်းအမျိုးမျိုး ဖြစ်သည်။

(၃) အာဟာရယဟူသည် သဏ္ဌာန်လုပ်ရာ၌ သရုပ်ပေါ်လာအောင် ပန်းချီရေးကား, ပန်းပုရုပ်လုံး, ရုပ်ရှင်ကား, ရုပ်မြင်သံကြားကား စသည်ဖြင့်ပြခြင်းအမျိုးမျိုးဖြစ်သည်။

(၄) သာတ္တိက ဟူသည် တည်ကြည်သော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော, တည်ကြည်သောစိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော ဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိကာရဟူသော ဘာဝဖြစ်သည်။

ယင်း ဘာဝသည် (၁) ထမ္ဘ (၂) ပလယ (၃) ရောမဉ္စ (၄) သေဒ (၅) အဿု (၆) ဝေပထု (၇) ဝေဝဏ္ဏိယ (၈) ဝိဿရတာ ဟူ၍ ၈-မျိုးပြားသည်။

ထိုတွင် (၁) ထမ္ဘဟူသည် ကိုယ်စိတ်တို့၏ မလှုပ်ရှားခြင်း, လုပ်သင့်သည်ကို မလုပ်

ခြင်း, ကြက်သေသေခြင်း, တောင့်တင်း ခိုင်မာခြင်း, (၂) ပလယဟူသည် အိပ်ဓမာကျခြင်း, မိန်းမောတွေဝေခြင်း, (၃) ရေမဋ္ဌဟူသည် ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်း, (၄) သေဒဟူသည် ချွေးထွက်ခြင်း, (၅) အဿုဟူသည် မျက်ရည်ယိုခြင်း, (၆) ဝေပထု ဟူသည် တုန်လှုပ်ခြင်း, (၇) ဝေဝဏ္ဏိယ ဟူသည် အဆင်းပျက်ခြင်း အဆင်းဖောက်ပြန်ခြင်း, (၈) ဝိသရတာ ဟူသည် အသံပျက်ခြင်း အသံဖောက်ပြန်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၃၄၅-၆။ ယင်းသျှသစ်နှင့် ဋီကာတို့ ကြည့်။

သာသနိကကျမ်းလာ အဘိနယသည် (၁) ရဇ္ဇနိယ အဘိနယ (၂) ဒေါသနိယ အဘိနယ (၃) မောဟနိယ အဘိနယ ဟူ၍ ၃-မျိုးပြားသည်။

ထိုတွင် (၁) ရဇ္ဇနိယ အဘိနယ ဟူသည် ရာဂဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကပြခြင်းမျိုးဖြစ်သည်၊ ၎င်းမှာ ပါးစပ်ခံတွင်းထဲမှ အဆင်းငါးပါးရှိသော ချည်မြှင်ကို ထွက်စေခြင်း, မီးလျှံကိုထွက်စေခြင်း, လေတိုက်စေခြင်း, မိုးရွာစေခြင်း စသည်နှင့်တကွ သိင်္ဂါရ,ဟဿ, အဗ္ဘုတ, သန္တ, ဗီဘစ္ဆရသ စသည်ကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ကပြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(၂) ဒေါသနိယ အဘိနယ ဟူသည် ဒေါသဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကပြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်၊ ၎င်းမှာ ခြေဖြတ်ခြင်း, လက်ဖြတ်ခြင်း စသည်နှင့်တကွ ရုဒ္ဒ, ဝီရ, ဘယာနကရသ စသည်ကို ဖြစ်ပေါ် လာအောင် ကပြခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

(၃) မောဟနိယ အဘိနယ ဟူသည် မောဟဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကပြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်၊ ၎င်းမှာ ရေကိုယူစေ၍ ဆီဖြစ်အောင်လုပ်ခြင်း, ဆီကိုယူစေ၍ ရေဖြစ်အောင်လုပ်ခြင်း စသည်နှင့်တကွ ကရုဏာ, သန္တ, ဘယာနကရသ စသည်တို့ကို ဖြစ်ပေါ် လာအောင် ကပြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။ နာဋကမဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၃) ရေစက, (ဝိမတိ၊၁။၃၀၂) တို့လည်း ကြည့်။

အဘိနဝ (တိ) [အဘိ+နဝ။ နဝေါ ဧဝ အဘိနဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၁၃။] (က)အသစ်၊ အသစ်စက်စက်။ (ခ) မကြာမီအခါ၊ ယခု၊ ယခုခေတ်။ (ဂ) ငယ်သော။ (ဃ)နုသော။ (က) နေသံ အဘိနဝေါ သရီရဝဏ္ဏော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ကုဏပံ အဘိနဝမ္ပိ ဇိဂုစ္ဆန္တိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ အညံ အဘိနဝံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ပစ္စတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂) လည်း ကြည့်။ (ခ) အဘိနဝအာဂန္တုက-ကြည့်။ (ဂ) အဘိနဝယောဗ္ဗနကာလ-ကြည့်။ (ဃ) အဘိနဝကုံရ-ကြည့်။

အဘိနဝအာဂန္တုက (တိ) [အဘိနဝ+အာဂန္တုက] အသစ်ဖြစ်သော–ယခုရောက်လာသော –ရောက်လာစ ဖြစ်သော–ဧည့်သည်၊ –အာဂန္တု။ အဘိနဝအာဂန္တုကာဝ ဟုတ္ဝာ ဉာတိ ဝါ ဥပဋ္ဌာကေ ဝါ ပဿိဿာမာတိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။

အဘိနဝဥပ္ပန္န (တိ) [အဘိနဝ + ဥပ္ပန္န] အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ သူ။ အတ နံ တာ ဇုတ္တိယော အဘိနဝဥပ္ပန္နမိဝ ဒေဝပုတ္တံ ဒိသွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

အဘိနဝကရဏ(န) [အဘိနဝ+ကရဏ] အသစ်ပြုလုပ်ခြင်း။ ပဋိသင်္ခရဏ (သာရတ္ထ၊၁။၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၅) ကြည့်။

အဘိနဝကာလ (ပု) [အဘိနဝ+ကာလ] အသစ်ဖြစ်စ အချိန်–ကာလ။တာလနာဠိကေရာဒီနံ ပဟူရသာ အဘိနဝကာလေဘာ စ ပဋ္ဌာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၂။

အဘိနဝကုံရ (ပု) [အဘိနဝ+အကုံရ] အသစ်ဖြစ်သော – နုထွတ်သော – အညွန့် –

အညွှောက်။ မဟာဗောဓိယာ အဘိနဝင်္ကုရာ ပါတုရဟေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။

အဘိနဝဇာတ (တိ) [အဘိနဝ+ဇာတ] အသစ် ဖြစ်ပေါ်သော။ သမ္ပတိဝိရူဠ္ဟေဟိ အဘိနဝဇာတေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၉။

အဘိနဝဋ္ဌာန (န) [အဘိနဝ+ဌာန] အသစ်ဖြစ်သော–နေရာ–အရပ်။ မင်္ဂလံ ဝဒန္တေန အဘိနဝဋ္ဌာနေသု ဣဒမေဝ သုတ္တံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

အဘိနဝနိဝိဋ္ဌ (တိ) [အဘိနဝ+နိဝိဋ္ဌ] (၁) အသစ်–ဝင်စေအပ်–ဆောင်ယူအပ်–လက်ထပ်ထိမ်းမြားအပ်–သော၊သူ။ (၂)အသစ်–တည်ထောင်အပ်–နေထိုင်အပ်–သော။ (၁) အဘိနဝနိဝိဋ္ဌာ မဟာမာတာ ဝဓုကာ။မ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။(၂)အဘိနဝနိဝိဋ္ဌော ကေကုဋ္ဋိကာဒိဂါမော ပန။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၄။

အဘိနဝနိဝေသိတ (တိ) [အဘိနဝ + နိဝေသိတ] အသစ် တည်ဆောက်အပ်သော။ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ အဘိနဝနိဝေသိတေ အာရာမေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

အဘိနဝပဋိကရဏ (န) [အဘိနဝ+ပဋိကရဏ] အသစ်–တဖန်–ပြု–ပြုပြင်–ခြင်း။ တေသံ ပဋိသင်္ခရဏံ သမ္မာ ပါကတိကကရဏံ၊ အဘိနဝပဋိကရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇၁။

အဘိနဝပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အဘိနဝ + ပဋိသန္ဓိ] အသစ်ဖြစ်သော – တည်စဖြစ်သော – နေသော–ပဋိသန္ဓေ။အဘိနဝပဋိသန္ဓိယံယေဝ ဟိ ကမ္မာနုဘာဝေန ဒွီဟာကာရေဟိ ဂဗ္ဘော န သဏ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အဘိနဝပါသာဒ (ပု) [အဘိနဝ+ပါသာဒ] အသစ်ဖြစ်သော ပြာသာဒ်။ အဘိနဝပါသာဒပ္ပဝေသနမင်္ဂလံ ဃရမင်္ဂလံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၃။

အဘိနဝပူရိတ (တိ) [အဘိနဝ + ပူရိတ] အသစ်–ပြည့်စေအပ်သော – ဖြည့်အပ်သော။ အဘိနဝပူရိတေ ပံသုမှိ ပါဒေ ပဝေသေတွာ ဥဒ္ဓရိတုံ အသက္ကောန္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၁။

အဘိနဝပ္ပယောဂ (ပု) [အဘိနဝ + ပယောဂ] အသစ်ပြုလုပ်အားထုတ်အပ်သော–လုံ့လ–ဝီရိယ။ တသ္မာ ဤဒိသေ အဘိနဝပ္ပယောဂေ သတိ အဝဟာရေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၈၀။

အဘိနဝပ္ပသုတ (တိ) [အဘိနဝ+ပသုတ] သားဖွားပြီးစဖြစ်သော။ "တရုဏဝိဇာတိကာ"တိ ဝါ ပါဌော၊ အဘိနဝပ္ပသုတာ (–ပ္ပသူတာ) ဗာလဝစ္ဆာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

အဘိနဝယောဗ္ဗနကာလ (ပု) [အဘိနဝ+ယောဗ္ဗနကာလ] ပျိုမျစ် – နုနယ်–ငယ်ရွယ်–သောအခါ။ အဘိယောဗ္ဗန (ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၇) ကြည့်။

အဘိနဝရံသိဇာလ (န) [အဘိနဝ+ရံသိဇာလ] အသစ်ဖြစ်သော ရောင်ခြည်ကွန်ရက်။ အဘိနဝရံသိဇာလံ ဝိဿဇ္ဇေန္တေန။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၇၀။

အဘိနဝလဂ္ဂတ္တ (န) [အဘိနဝ+လဂ္ဂတ္တ] အသစ်ကပ်ငြိသည်၏အဖြစ်။ ဥစ္ဆုအာဒိသု အဘိနဝလဂ္ဂတ္တာ အဗ္ဗောဟာရိကံ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၇။

အဘိနဝဝိပဿနာ (ထီ) [အဘိနဝ+ဝိပဿနာ] အသစ်ဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ ဘဂဝါ တံ ဒိဝသံ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကေ အဘိနဝဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

အဘိနဝဝုဋ္ဌိ (ထီ) [အဘိနဝ+ဝုဋ္ဌိ] အသစ်ဖြစ်သော–မကြာမီက – ယခု ခဏအတွင်း – ရွာသောမိုး။ အဘိနဝဝုဋ္ဌိယာ တဟံ တဟံ ဝိဿန္ဒမာနသလိလတာယ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။

အဘိနဝသတ္တ (ပု) [အဘိနဝ+သတ္တ] အသစ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါအသစ်။

အဘိနဝ သတ္တပါတုဘာဝ ဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အဘိနဝ-သတ္တ + ပါတုဘာဝ+ဒိဋ္ဌိ] သတ္တဝါအသစ်ဖြစ်၏ဟူသောအယူ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ အဘိနဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၉၇။

အဘိနဝသီမန္တရ (နှ) [အဘိနဝ + သီမန္တရ] အသစ်ဖြစ်သော–အသစ်သတ်မှတ်အပ်သော–သီမန္တရိက်–နယ်ခြား။ ပစ္ဆာ အာဂတာနံ အဘိနဝသီမန္တရပ္ပတ္တိ ဝေ ဂတာနံ သမန္တာ ဌိတသီမာပိ ဝိနာသော စ ဘဝေယျ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၀။

အဘိနဝသုက် (ပု၊နှ) [အဘိနဝ+သုက်] အသစ်ဖြစ်သော–နောက်ထပ်တိုးသော – အခွန်–အကောက်။ တေသံ အပညတ္တံ ပညာပေန္တာနံ အဘိနဝသုက်ာဒီဟိ ပီဠိတာ မနုဿာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။

အဘိနဝါကာရ (ပု) [အဘိနဝ + အာကာရ] အသစ်ဖြစ်သော အခြင်းအရာ။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဇာတိ ဉပ္ပါဒံ အဘိနဝါကာရံ "ဥဒယော"တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၆။ အဘိနဝါဝတ္ထာ-လည်း ကြည့်။

အဘိနဝါဂတ (တိ) [အဘိနဝ + အာဂတ] အသစ် ရောက်လာသော၊သူ။ ပေါရာဏကယောဓာနံ သင်္ဂဟံ အကတွာ အဘိနဝါဂတာနံ အာဂန္တုကာနညေဝ သက္ကာရသမ္မာနံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။

အဘိနဝါရိဋ္ဌဖလ (နှ) [အဘိနဝ + အရိဋ္ဌဖလ] အသစ်ဖြစ်သော – နုသော – ပုတီးနက် – ကုလားကင်ပွန်း – သီး။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ (သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၅) ကြည့်။

အဘိနဝါဝတ္ထာ (ထီ) [အဘိနဝ+အဝတ္ထာ] အသစ် ဖြစ်သော အခိုက်အတန့်။ သွာယံ ဝိကာရော ယသ္မာ သင်္ခါရာနံ အဘိနဝါဝတ္ထာန-ဇရာ ဝိယ နဝဘာဝါပဂမောတိ အာဟ အဘိနဝါကာရန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၂၀။

အဘိနဝုဂ္ဂတ (တိ) [အဘိနဝ + ဥဂ္ဂတ] တက်သစ်စ–ထွက်ပေါ်လာစ–ဖြစ်သော။ အဘိနဝုဂ္ဂတသူရိယရံသိသမ္ဘဿနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၂။

အဘိနဝုပ္ပန္န (တိ) [အဘိနဝ+ဥပ္ပန္န] အသစ်ဖြစ်သော၊ ပူပူနွေးနွေးဖြစ်သော။ အဘိနဝုပ္ပန္နဉ္စိ "အဗ္ဘုဏှ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ပရိသုဒ္ဓသီလောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၀။

အဘိနဝုပ္ပန္နဝဏ္ဏတာ (ထီ) [အဘိနဝုပ္ပန္န+ဝဏ္ဏတာ] အသစ်ဖြစ်သော အဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝဏ္ဏဝါတိ ဣမိနာ အဘိနဝုပ္ပန္နဝဏ္ဏတာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၀။

အဘိနဝုပ္ပန္နသီလ (တိ) [အဘိနဝုပ္ပန္န + သီလ] အသစ်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သော သီလရှိသော၊သူ။ အဗ္ဘုဏှသီလ (ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၀) ကြည့်။

အဘိနဝေါဒိတ (တိ) [အဘိနဝ+ဥဒိတ] တက်သစ်စ–ထွက်ပေါ်လာစ–ဖြစ်သော။ အာကာသေ အဘိနဝေါဒိတံ ပရိပုဏ္ဏံ....စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၅၄။ အစ္စုဂ္ဂတ-လည်း ကြည့်။

အဘိနာဒနိမိတ္တ (နှ) [အဘိနာဒ+နိမိတ္တ] တွန်–မြည်–ခြင်း–အလွန်–ပြင်းစွာ–တွန်–မြည်–ဟစ်အော် – ဆူညံ–ခြင်း–ဟူသော အကြောင်း။ " ဓိဟ ဓိဟာ "တိ လဒ္ဓနာမာနံ ဝဠကာနံ အဘိနာဒနိမိတ္တံ ဝိရဝဟေတုတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အဘိနာဒယတိ (ကာ၊ကြိ)[အဘိ+နဒ+ဏယ+တိ] (က) တွန်–မြည်–ရင့်ကြေး–၏။ (ခ) မြည်ဟီးစေ၏၊ ပဲ့တင်ထပ်မျှ တခဲနက် သဲသဲညံစေ၏။ (က) ဂိရိမ္ပိ ဌတွာ အဘိနာဒယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁။ (ခ) ဒုန္ဒုရံ အဘိနာဒယိ။ ဇာ၊ ၁။၃၆။ (ကေနိန္နာဒံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။) ဒိသာ ဣမာယော အဘိနာဒယိတ္ထ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁။

အဘိနာဒယန္တ (တိ) [အဘိ + နဒ + ဏယ + အန္တ] တွန်–မြည်–ရင့်ကြွေး–သော။ ဒိဇာ သမန္တာ မဘိနာဒယန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁။

အဘိနာဒိတ (တိ) [အဘိ + နဒ + ဏေ + တ] (က) မြည်စေအပ်သော၊ ခြိမ့်ခြိမ့် ညံစေအပ်သော။ (ခ) တွန်–မြည်–အပ်သော၊– ရာ ဖြစ်သော။(က)နစ္စဂီတတူရိယာဘိနာဒိတေ။ ဇာ၊၂။၃၁၀။တသ္မိံ ရုက္ခေ ဝေဟိ နစ္စာဒီဟိ အဘိနာဒိတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။(ခ) ဒိဇကာရဏ္ဍဝကောကိလာဘိနဒိတံ။ ဝိမာန။ ၅၂။.... ဒိဇေဟိ အဘိနာဒိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

အဘိနာဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+နဒ+ဏေ +တိ] မြည်ဟီးစေ၏၊ ပဲ့တင်ထပ်မျှ တခဲနက် သဲသဲညံစေ၏။ အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရံ။ ဇာ၊၁။ ၄၃။ ကေနာဒံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အဘိနာမယတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဘိ + နမု + ဏယ+တိ] ညွတ်စေ၏၊ သနားငဲ့ညှာ၏၊ ပင့်ဆောင်၏။ ပသန္နစိတ္တော သုမနော၊ အဘိနာမယိံ သံဃရံ။ အပ၊၁။၁၀၇။

အဘိနာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နမု+ဏေ+ တွာ] ညွတ်စေ – သနားငဲ့ညှာ – ၍၊ ပင့်ဆောင်၍။ သမ္ဗုဒ္ဓံ အဘိနာမေတွာ၊ ဘောဇယိံ တံ မဟာမုနိံ။ အပ၊၁။၈၆။

အဘိနိကူဇတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ကူဇ+အ+ တိ] တွန်–မြည်–ကျူးရင့်–၏။ မဥ္ဇုနာဘိနိကူဇဟံ။ အပ၊၂။၁၄၃။ အဘိနိကူဇိံ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

အဘိနိကူဇိတ (တိ) [အဘိ+နိ+ကူဇ+တ] တွန်–မြည်–ကျူးရင့်–အပ်သော၊–ရာဖြစ်သော။ ကောကိလာဘိနိကူဇိတေ။ ဇာ၊၂။ ၇၀။

အဘိနိက္ခန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ကမု+တ] ထွက်သော၊ တောထွက်သော၊သူ။ ပဝရာ အဘိနိက္ခန္တံ။ အပ၊၁။၁၅၄။ ဂေါတမော ဗောဓိသတ္တော နေက္ခမ္မမဘိနိက္ခန္တော။ မိလိန္ဒ။၂၇၆။

အဘိနိက္ခမ (ပု) [အဘိ + နိ + ကမု + အ] ထွက်ခြင်း၊ မွေးဖွားခြင်း၊ မီးရှူးသန့်စင်–ဖွားမြင်–ခြင်း။ ဇာတိတော အဘိနိက္ခမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။ မာတုကုစ္ဆိတော အဘိနိက္ခမနေ ပသဝေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၅။

အဘိနိက္ခမတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ကမု+အ+ တိ] ထွက်၏။ (က) တောထွက်၏။ (ခ) မွေးဖွား၏၊ မီးရှူးသန့်စင်–ဖွားမြင်–၏။ (က) ပရိပါကဂတသီလ နေက္ခမ္မ ပညာဒိ ပါရမိကာပိ န အဘိနိက္ခမန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ အဘိနိက္ခမ — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၈။ အဘိနိက္ခမသ္သု — ဇာ၊၂။ ၂၄၈။ အဘိနိက္ခမိ — ဝိမာန။၁၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၅။ အဘိနိက္ခမိံ — ထေရ။၃၅၆။ ဂေဟာ တော ကာမတော စ အဘိနိက္ခမိံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ။၂။၄၇၀။ အဘိနိက္ခမိသံ— ထေရီ။၄၃၁။ (ခ) အဟော၀တာယံ ကုစ္ဆိဂတော ဂဗ္ဘော န သောတ္ထိနာ အဘိနိက္ခမေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။

အဘိနိက္ခမန (န) [အဘိ+နိ+ကမု+ယု] (က) တောထွက်ခြင်း။ (ခ) မွေးဖွားလာခြင်း။ (က) ဇဝံ အဘိနိက္ခမနံ အဟောသိ။ ဒီ၊၂။ ၄၃။ ပဋိသန္ဓိဂဏှနကာလေပိ အဘိနိက္ခမနေပိ....ဒသသဟဿိလောကဓာတု အကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ (ခ) အဘိနိက္ခမ-ကြည့်။

အဘိနိက္ခမနကာလ (ပု) [အဘိနိက္ခမန + ကာလ] တောထွက်–သော–ခြင်း၌–ရန်–အချိန် – အခါ။ အဘိနိက္ခမနကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၇။ ဣဒါနိ တေ အဘိနိက္ခမနကာလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၈။

အဘိနိက္ခမနစိတ္တကမ္မ (န) [အဘိနိက္ခမန + စိတ္တကမ္မ] တောထွက်ပုံ – တောထွက်ခန်း –ပန်း

ချီဆေးရေးခြယ်အပ်သောအရာ၊ တောထွက် ခန်း ပန်းချီကား။ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိနိက္ခမနစိတ္တကမ္မံ မနောရမံ အဟောသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၆။

အဘိနိက္ခမနဒိဝသ (ပု) [အဘိနိက္ခမန+ဒိဝသ] တောထွက်သောနေ့။ ဗောဓိသတ္တဿ အဘိနိက္ခမနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။

အဘိနိက္ခမနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အဘိနိက္ခမန + ပရိစ္ဆေဒ] တောထွက်ခြင်း၏ အပိုင်းအခြား။ အဘိနိက္ခမနပရိဂစ္ဆေဒေါ ပဓာနပရိစ္ဆေဒေါ ...။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။

အဘိနိက္ခမနသမယ (ပု) [အဘိနိက္ခမန+သမယ] တောထွက်သော – အချိန် – အခါ။ သံဝေဂသမယော အဘိနိက္ခမနသမယော....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

အဘိနိက္ခမန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ကမု+အ+အန္တ] တောထွက်သော၊သူ။ မဟာသတ္တော ရဇ္ဇသိရိံ ပဟာယ ကဏ္ဍကံ အာရုယှ ဆန္နသဟာယော အဘိနိက္ခမန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၇။ မဟာဘိနိက္ခမနံ အဘိနိက္ခမန္တေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇။

အဘိနိက္ခမိတာသ (တိ) [အဘိနိက္ခမိတုံ+အာသာ] ထွက်မြောက် – ကျွတ်လွတ် – ခြင်းငှါ အလိုရှိသော – ထွက်မြောက် – ကျွတ်လွတ် – လိုသော – အာသာ – ဆန္ဒ – ရှိသော၊သူ။ အဘိနိက္ခမိတာသာ တေ၊ သတ္တာ မောက္ခဂဝေသိနော။ မဟာနိ။၃၁၈။ နိရယာ နိက္ခမိတုံ အာသာ ဧတေသန္တိ နိက္ခမိတာသာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၆။

အဘိနိက္ခမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ကမု+တွာ] (က) ထွက်၍၊ ထွက်ခွါ၍။ (ခ) တောထွက်၍။ (က) ဗြဟ္မာ ဝိမာနာ အဘိနိက္ခမိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ကာသာယဝတ္ထော အဘိနိက္ခမိတွာ။ သုတ္တနိ။၂၈၉။ ဂေဟာ အဘိနိက္ခမိတွာ ကာသာယဝတ္ထော ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဂဟဋ္ဌဘာဝါ အဘိနိက္ခမိတွာ ဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ (ခ)....အဘိနိက္ခမိတွာ။ တာ သကျသီဟေန နရုတ္တမေန၊ ပကာသိတာ ..။ အပ၊၁။၁၆။ သကျသီဟေန .... ဂေါတမေန တထာဂတေန အဘိနိက္ခမိတွာ ဗုဒ္ဓဘူတေန နရုတ္တမေန .... ပကာသိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ မမ ပုတ္တော အဘိနိက္ခမိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ အဘိနိက္ခမိတွာ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉။

အဘိနိက္ခမ္မ[1] (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ကမု+တွာ] ထွက်၍၊ ထွက်ခွါ၍။ သဒ္ဓါယ အဘိနိက္ခမ္မ၊ နဝပဗ္ဗဇိတော နဝေါ။ ထေရ။၂၆၆။ .... ဃရာဝါသတော နိက္ခမိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၅။ အဂါရာ အဘိနိက္ခမ္မ။ အပ၊၂။၆၀။

အဘိနိက္ခမ္မ[2] (န) [အဘိ+နိ + ကမု + ဏျ] ထွက်ခြင်း၊ တောထွက်ခြင်း၊ ကာမဂုဏ် – ကိလေသာ – တို့မှ ထွက်မြောက်ခြင်း။ အဘိနိက္ခမ္မနိန္န-ကြည့်။

အဘိနိက္ခမ္မနိန္န (တိ) [အဘိနိက္ခမ္မ[2]+နိန္န] တောထွက်ခြင်း – ကာမဂုဏ် – ကိလေသာ – တို့မှ – ထွက်မြောက်ခြင်း – ၌ ညွတ်ကိုင်းသော၊သူ။ နေက္ခမ္မနိန္နော အဘိနိက္ခမ္မနိန္နော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။

အဘိနိဂ္ဂဏှန (န၊ထိ) [အဘိ+နိ+ဂဟ+ဏှာ+ယု] မြဲမြံစွာကိုင်ခြင်း၊ အင်္ဂါကြီးငယ်ကို ကိုင်၍ – ဖိ – ညှပ် – ဖျစ် – ညှစ် – ခြင်း။ အဘိနိဂ္ဂဏှနာ နာမ အင်္ဂံ ဂဟေတွာ နိပ္ပီဠနာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။

အဘိနိဂ္ဂဏှနပဗ္ဗ (န) [အဘိနိဂ္ဂဏှန+ပဗ္ဗ] ကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် အကုသိုလ်စိတ်ကို ဖိနှိပ်ခြင်း – အပိုင်း – အခန်း။ တတြာပိ အသက္ကောန္တော အဘိနိဂ္ဂဏှနပဗ္ဗေ ဌတွာ ဝိတက္ကေ နိဂ္ဂဏှိတွာ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။

အဘိနိဂ္ဂဏှန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ဂဟ+ဏှာ+အန္တ] လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်းသော၊ ဖိနှိပ်သော၊သူ။ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှတော အဘိနိပ္ပီဠယတော အဘိသန္တာပယတော။ မ၊၁။၁၇၀၊ ၃၀၉။ မ၊၂။၂၇၅။ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဂ္ဂဏှာတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဂဟ+ဏှာ+တိ] (က) မြဲမြံစွာကိုင်၏၊ အင်္ဂါကြီးငယ်ကို ကိုင်၍–ဖိ – ညှပ်–ဖျစ် – ညှစ်–၏။ (ခ) လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်း၏။ (က) ကာယေန ကာယံ အာမသတိ.... အဘိနိဂ္ဂဏှာတိ အဘိနိပ္ပီဠေတိ ဂဏှာတိ ဆုပတိ။ ဝိ၊၁။၁၇၂။ (အံ၊ ၃။၄၄၄-လည်း ကြည့်။) (ခ) စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှာမိ အဘိနိပ္ပီဠေမိ အဘိသန္တာပေမိ။ မ၊၁။၃၀၉။ ဗလဝါ ပုရိသော ဒုဗ္ဗလတရံ ပုရိသံ သီသေ ဝါ ဂလေ ဝါ ခန္ဓေ ဝါ ဂဟေတွာ အဘိနိဂ္ဂဏှေယျ အဘိနိပ္ပီဠေယျ အဘိသန္တာပေယျ။ မ၊၁။၁၇၀၊၃၀၉။ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှေယျံ အဘိနိပ္ပီဠေယျံ အဘိသန္တာပေယျံ။ မ၊၁။၃၀၉။ အဘိနိဂ္ဂဏှေယျန္တိ နိဂ္ဂဏှေယျံ။ အဘိနိပ္ပီဠေယျန္တိ နိပ္ပီဠေယျံ။ အဘိသန္တာပေယျန္တိ တာပေတွာ ဝီရိယနိမ္မထနံ ကရေယျံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉-၈၀။ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+ဂဟ+ဏှာ+တဗ္ဗ] လွှမ်းမိုး ဖိနှိပ်အပ်သော။ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ အဘိနိပ္ပီဠေတဗ္ဗံ အဘိသန္တာပေတဗ္ဗံ။ မ၊၁။၁၇၀။ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗန္တိ ယထာ တဿ အာယတိံ သမုဒါစာရော န ဟောတိ၊ ဧဝံ အဘိဘဝိတွာ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာ အာပါဒေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

အဘိနိဂ္ဂဏှိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဂဟ+ဏှာ+တွာ] လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်း၍၊ ဖိနှိပ်၍။ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှိတွာ ကောသန္နံ ကောဇ္ဇံ ပဋိသေဝမာနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

အဘိနိဃာတ (ပု) [အဘိ + နိ + ဟန + တ] ဖျက်ဆီးခြင်း။ အဘိနိဃာတပညတ္တိ-ကြည့်။

အဘိနိဃာတပညတ္တိ (ထီ) [အဘိနိဃာတ + ပညတ္တိ] ဖျက်ဆီး – ဖြတ်တောက် – နုတ်ပယ်–ခြင်းကို သိစေတတ်သောပညတ်၊အဘိနိဃာတပညတ်၊ သမုဃ္ဃါတပညတ်။ အဘိနိဃာတပညတ္တိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ နေတ္တိ။၅၁။ အဘိနိဃာတပညတ္တီတိ သမုဃ္ဃါတပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အဘိနိဃာတဿ ဝ ပညာပနတော အဘိနိဃာတပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိဝိ။၁၉၀။

အဘိနိဗ္ဗာယိတတ္တ (နု) [အဘိနိဗ္ဗာယိတ+တ္တ] အဘိနိဗ္ဗာယိတတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ တထာ ကရောတော အဘိနိဗ္ဗာယိတတ္တံ ရူပါနံ ဥဒပါဒိ။ ဝဇီရ။၅၂။

အဘိနိဒ္ဒိသတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဒိသ+အ+တိ] ညွှန်းဆို၏၊ ချီးမွမ်းစကားဆို၏။ ပိယဒဿနောတိ အဘိနိဒ္ဒိသန္တိ နံ။ ဒီ၊၃။၁၃၇။

အဘိနိန္နာမန (နု) [အဘိ+နိ+နမု+ဏေ+ယု] ရှေးရှုညွှတ်စေခြင်း။ အဘိနီဟာရကုသလတာ-ကြည့်။

အဘိနိန္နာမိတ (တိ) [အဘိ+နိ+နမု+ဏေ+တ] ရှေးရှုညွှတ်စေအပ်သော၊ရှေးရှုဆောင်အပ်သော။ စိတ္တေ အဘိနိန္နာမိတမတ္တေ ဝေဿရာမိတိ ဒသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။....စိတ္တေ အဘိနိန္နာမိတမတ္တေယေဝ အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀-၁။

အဘိနိန္နာမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + နိ+နမု+ဏေ+ တိ] ရှေးရှုညွှတ်စေ၏၊ ရှေးရှုဆောင်၏။ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ အဘိနိန္နာမေတိ။ဒီ၊၁။၇၃။မ၊၁။၂၄၀။မ၊၂။၁၀။အံ၊၁။၁၆၄။ ဝိပဿနာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ **အဘိနိန္နာမေယျ**— မ၊၁။၂၉၆။

အဘိနိန္နာမိ— သံ၊၂။၃၈၆။ အဘိနိန္နာမေ-
သိံ—ဝိ၊၁။၅-၆။ မ၊၁။၂၆။ = အဘိနီဟရိံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇၊ ၁၃၆။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။=နီဟရိံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အဘိနိန္နာမေဿတိ— သံ၊
၂။၃၈၅။

အဘိနိန္နာမေန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+နမု+ဏေ+
အန္တ] ရှေးရှုညွတ်စေသော၊ ရှေးရှုဆောင်
သော၊သူ။ စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေန္တော အပရိ-
ယောသိတေယေဝ ဘောဇနေ....။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၂၆။

အဘိနိပဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ + နိ + ပဒ + ယ+
တိ] (၁) အိပ်၏။ (၂) ကပ်၍အိပ်၏၊အနီး
၌ ဖြစ်စေ, တနေရာတည်း၌ ဖြစ်စေ ကပ်၍
အိပ်၏။ အဘိနိသီဒတိ-ကြည့်။

အဘိနိပဇ္ဇန (န) [အဘိ+နိ + ပဒ+ယ+ယု]
အိပ်ခြင်း။ အဘိနိသီဒန (က) ကြည့်။

အဘိနိပဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + နိ+
ပဒ+ယ+ဏာပေ+တိ] အိပ်စေ၏။ အဘိ-
နိသီဒါပေတိ-ကြည့်။

အဘိနိပဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ယ+
တဗ္ဗ] အိပ်အပ်သော။ အဘိနိသီဒိတဗ္ဗ-ကြည့်။

အဘိနိပဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ယ+
တုံ] အိပ်ခြင်းငှါ။ အဘိနိသီဒိတုံ-ကြည့်။

အဘိနိပဇ္ဇိယမာန (တိ) [အဘိ + နိ + ပဒ +
ယ+မာန] အနီး၌ဖြစ်စေ, တနေရာတည်း၌
ဖြစ်စေ ကပ်၍အိပ်အပ်သော၊ သူ။ အဘိနိသီ-
ဒိယမာန-ကြည့်။

အဘိနိပတ (တိ) [အဘိ+နိ+ပတ+အ] ကျ
ရောက်သော၊ ပြီးသော၊ အဆုံးသတ်သော။
မစ္စု ယဿ ာဘိနိပ္ပတံ။ ဇာ၊၂။၁၅၉။ မရဏ-
မေဝ နိပ္ပန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၅။ (အဘိနိပ္ပတ္တ၊
သျာ။ အဘိနိဗ္ဗတ္တ၊က-မူကွဲ)။

အဘိနိပတတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ပတ+အ+
တိ] (က) ကျရောက်၏၊ ပဋိသန္ဓေယူသည့်
အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်၏။ (ခ) ရှေးရှုကျ
တတ် – ပြေးသွားတတ် – ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်
တတ်–၏။ (က) ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဥ္စ ယသ္မိံ
ယသ္မိံ ဌာနေ အဘိနိပတတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အဘိနိပတတီတိ အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ။
ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟိ သတ္တာနံ တတ္ထ တတ္ထ အဂ္ဂါ-
ရကာသုသဒိသေ ဘဝေ အဘိနိပါတသဒိသီ။
မ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀။ (ခ) အဘိနိပါ-
တီ-ကြည့်။

အဘိနိပတန (န) [အဘိ+နိ+ပတ+ယု] ရှေး
ရှုကျခြင်း၊ ထင်ခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်း။ အဘိ-
နိပါတ (ခ) အနက်ကြည့်။

အဘိနိပတိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+ပတ+တဗ္ဗ]
ရှေးရှုကျအပ်–ထင်အပ် – ပေါင်းဆုံအပ်–
အာရုံပြုအပ်–သိအပ်–သော။ အဘိနိပါတ
(ခ) အနက်ကြည့်။

အဘိနိပါတ (ပု) [အဘိ+နိ+ပတ+ဏ] ကျ
ခြင်း။ (က) ထိုထိုဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ ယူသည်
၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။
(ခ) ရှေးရှုကျခြင်း၊ထင်ခြင်း၊ပေါင်းဆုံခြင်း၊
အာရုံပြုခြင်း၊ သိခြင်း။ (ဂ) ရှေးရှု
ကျအပ်သော၊ ထင်အပ်သော၊ ပေါင်းဆုံ
အပ်သော၊ အာရုံပြုအပ်သော၊ သိအပ်သော။
(က) ဝိညာဏေ အဘိနိပါတောယေဝ ဘယံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အဘိနိပါတော
တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန
နိဗ္ဗတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀။ (ခ)
အဟေတုကာနံ ပန ရူပါဒီသု အဘိနိပါတ-
မတ္တာဒိကိစ္စာနံ န သသင်္ခါရိကဝိရုဒ္ဓေါ သဘာ-
ဝေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၃၄။.... ရူပါဒီသု အဘိနိ-
ပါတနမတ္တေနေဝ ဝတ္တန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၄၀။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၇၂-လည်း ကြည့်။) အညတြ
အဘိနိပါတမတ္တာတိ အညတြ အာပါတ-
မတ္တာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၃။.... ဌပေတွာ ရူပါ-
ဒီနံ အဘိနိပါတမတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ရူပါ-

ဒိသု အဘိနိပတနံ တေဟိ သမာဂမော တေသမ္ပိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇတီတိ အာဟ"ရူပါဒီနံ အဘိနိပါတမတ္တာ"န္တိ။(ဂ) ကမ္မတ္တေ ဝါ သာမိဝစနံ၊ ဝိညာဏေဟိ အဘိနိပတိတဗ္ဗာနိပိ ရူပါဒီနိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၀။ အဘိနိပတိတဗ္ဗာနီတိ အာလမ္ဗိတဗ္ဗာနိ၊ ဝိဇာနိတဗ္ဗာနီတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "....နိ"တိ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၁။

အဘိနိပါတန (န) [အဘိ+နိ+ပတ+ဏ+ယု](က)သူတပါး၏အပေါ် ၌–ကျစေခြင်း–ချခြင်း။ (ခ) ရှေးရှုကျခြင်း၊ ထင်ခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်း။ (က) အတ္တိ ကိဉ္စိ ကာလံ ကောဓော ဒဏ္ဍ သတ္ထ အဘိနိပါတန မတ္တော ဟောတိ။ စူဠနိ၊၆၀။ ဒဏ္ဍသတ္ထာဘိနိပါတ (မ၊ဋီ၊၂။၁၀၆) လည်း ကြည့်။ (ခ) အဘိနိပါတ (ခ) အနက်ကြည့်။

အဘိနိပါတပ္ပစ္စယ (တိ) [အဘိနိပါတ+ပစ္စယ] ရှေးရှုကျခြင်း အကြောင်းရှိသော။

အဘိနိပါတပ္ပစ္စယပဋိသန္ဓန (န၊ထိ) [အဘိနိပါတပ္ပစ္စယ+ပဋိသန္ဓန]ရှေးရှုကျခြင်း–ပေါင်းဆုံခြင်း–လျှင် အကြောင်းရှိသော တုံ့ပြန်ရိုက်ခတ်ခြင်း။

အဘိနိပါတပ္ပစ္စယ ပဋိသန္ဓနာနိဿံသ ဖလ (န) [အဘိနိပါတပ္ပစ္စယပဋိသန္ဓနာ + နိဿံသ + ဖလ]ရှေးရှုကျခြင်း–ပေါင်းဆုံခြင်း–လျှင် အကြောင်းရှိသော တုံ့ပြန်ရိုက်ခတ်ခြင်း–ဟူသော–ကြောင့်ဖြစ်သော–ခုခံခြင်း– အား –အစွမ်း။ အဘိနိပါတပ္ပစ္စယ ပဋိသန္ဓနာနိဿံသဖလေန ဘဝင်္ဂလက္ခဏံ စိတ္တံ... ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၈၂။(မူလဋီ၊၁။၁၄၅။ အနုဋီ၊၁။၁၅၅-လည်း ကြည့်။)

အဘိနိပါတမတ္တ (န) [အဘိနိပါတ+မတ္တ] ကျရောက်ခြင်း – ထင်ခြင်း – ပေါင်းဆုံခြင်း – မျှ။

အဘိနိပါတမတ္တကိစ္စ (တိ) [အဘိနိပါတမတ္တ+ကိစ္စ] ကျရောက်–ထင်–ပေါင်းဆုံ–ခြင်းမျှကိစ္စရှိသော။ ပဋိဃသညာ သမာဂတာနဉ္စ ပဉ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ ဣန္ဒြိယာရမ္မဏပဋိဃာတဇတာယ အဘိနိပါတမတ္တကိစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၂။

အဘိနိပါတသဒိသ (တိ) [အဘိနိပါတ+သဒိသ။ ထိ၌-သဒိသီ။] ကျရောက်ခြင်းနှင့် တူသော။ အဘိနိပတတိ-ကြည့်။

အဘိနိပါတသဘာဝ (ပု) [အဘိနိပါတ+သဘာဝ] ကျရောက်ခြင်း – ပဋိသန္ဓေယူသည့် အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း–သဘော။ ဇာတိနိမိတ္တသာ ဘယဿ အဘိနိပါတသဘာဝေန ဂဟိတတ္တာ....။မ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀။

အဘိနိပါတာနုဂုဏ (တိ) [အဘိနိပါတ + အနုဂုဏ] ရှေးရှုကျခြင်း – နှင့် တူသော ဂုဏ်ရှိသော – အားလျော်သော။ စိန္တနာဝိသေသဝိရဟတော အဘိနိပါတာနုဂုဏံ စိန္တနာဝသာနံ မနနမတ္တံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၂။

အဘိနိပါတီ (တိ) [အဘိ+နိ+ပတ+ဏီ]ရှေးရှုကျတတ် – ပြေးသွားတတ် – ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်တတ် – သော၊သူ။ တုရိတာဘိနိပါတိနံ။ဇာ၊၁။၃၆။=အဘိနိပတတိ ပက္ခန္ဒတိ ပဋိပဇ္ဇတီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

အဘိနိပ္ပါဒန (န) [အဘိ+နိ+ပဒ+ဏ+ယု] ပြီး – ပြည့်စုံ – စေခြင်း။ ....ယာဝတတိယံ စောဒနေန တဿ စီဝရဿ ယဒေတံ အဘိနိပ္ပါဒနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၂။

အဘိနိပ္ပိဋ္ဌန (န၊ထိ) [အဘိ + နိ + ပိဋ္ဌ + ယု] (က) ဖိ –ညှပ်–ဖျစ်–ညှစ် – ခြင်း။ (ခ) ရှေးရှု–ပြင်းထန် – တင်းကြပ်–စွာ ဖိနှိပ်ခြင်း။ (ဂ) ဖိနှိပ်–ပယ်ဖျောက်–ခြင်း။ (က) အဘိနိပ္ပိဋ္ဌနာ နာမ ကေနစိ သဟ နိပ္ပိဋ္ဌနာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ (ခ) သန္တိရုမ္ဘနံ နာမ.... ပါဒဿ ပဏှိယာ သဒ္ဓိံ အဘိနိပ္ပိဋ္ဌနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၇။ (ဂ) တံတံပဋိပက္ခေပဝသေန ဝိနောဒနံ အဘိနိပ္ပိဋ္ဌနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။

အဘိနိပ္ပီဠယန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ပီဠ+ဏယ+အန္တ] လွှမ်းမိုး၍ ဖိညှပ်သော၊သူ။ အဘိနိဂ္ဂဏှန္တ-ကြည့်။

အဘိနိပ္ပီဠေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+ပီဠ+ဏေ+တဗ္ဗ] လွှမ်းမိုး၍-နှိပ်စက်အပ်-ဖိညှပ်အပ်-သော။ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗ-ကြည့်။

အဘိနိပ္ပီဠေတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ပီဠ+ဏေ+တိ] (က) ဖိ-ညှပ်-ဖျစ်-ညှစ်-၏။ (ခ) လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်း၏။ (ဂ) နှိပ်စက်၏။ (ဃ)ဖိနှိပ်-ကြိတ်ညှစ်-၏။ယာဝတတိယကံ အဘိနိပ္ပီဠေသိ။ ဒီ၊၂။၉၆။ (အခြားရုပ်များကို အဘိနိဂ္ဂဏှာတိ-တွင် ကြည့်။) (ဃ) သိနေရုနာ သဒ္ဓိံ အဘိနိပ္ပီဠေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၂။

အဘိနိပ္ပီဠေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ + ပီဠ + ဏေ+တွာ] ဖိ-နှိပ်-ကြိတ်ညှစ်-၍။ အယံ မံ သိနေရုနာ အဘိနိပ္ပီဠေတွာ မူမာယတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၂။

အဘိနိပ္ဖဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ယ+တိ] ဖြစ်၏၊ ဝင်လာ၏၊ တိုးတက်၏၊ လက်ရောက်ရ၏။ တေ ဘောဂါ နာဘိနိပ္ဖဇ္ဇန္တိ။ မ၊၁။၁၂၀။ နာဘိနိပ္ဖဇ္ဇန္တီတိ န နိပ္ဖဇ္ဇန္တိ၊ ဟတ္ထံ နာဘိရုဟန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ တေ ဘောဂါ အဘိနိပ္ဖဇ္ဇန္တိ။ စူဠနိ။၂၆၃။

အဘိနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [အဘိ+နိ+ပဒ+တိ။ (အဘိနိပ္ဖတ္တိ-သံ)] ပြီး-ပြည့်စုံ-ခြင်း၊ ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-ခြင်း၊ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်း။ အနုပုဗ္ဗသိက္ခာဒိဝသေန ကာလန္တရေ အဘိနိပ္ဖတ္တိံ ဒဿေန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁။

အဘိနိပ္ဖန္န (တိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+တ] ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-သော၊ ပြီး-ပြည့်စုံ-သော။ သော မေ အတ္ထော အဘိနိပ္ဖန္နော။ သံ၊၃။ ၁၃၅။ မ၊၃။၁၁။အဘိနိပ္ဖန္နော(အဘိနိပ္ဖန္နော၊ ဏ္ဍ၊ က) ခေါ ပန တဿ ဘဂဝတော လာဘော အဘိနိပ္ဖန္နော သိလောကော။ ဒီ၊ ၂။၁၇၀။=မဟာလာဘော ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၆။

အဘိနိပ္ဖန္နတ္တ (န) [အဘိနိပ္ဖန္န+တ္တ] ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-သည့်၏အဖြစ်၊ ပြီး-ပြည့်စုံ-သည့်၏အဖြစ်။ တဿ တဿ တထေဝ အဘိနိပ္ဖန္နတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

အဘိနိပ္ဖါဒိတ (တိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ဏေ+တ] ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-စေအပ်သော၊ ပြီး-ပြည့်စုံ-စေအပ်သော။ အတိရေကဆက္ခတ္တုံ ဌာနေန အဘိနိပ္ဖါဒိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊၁။ ၃၂၇။

အဘိနိပ္ဖါဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ဏေ+တိ] ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-စေ၏၊ ပြီး-ပြည့်စုံ-စေ၏။ သစေ အဘိနိပ္ဖါဒေတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ ဝိ၊၁။၃၂၇။ အတ္တဘာဝဿ ဝုတ္တိံ အဘိနိပ္ဖါဒေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၀။ အဘိနိပ္ဖါဒေန္တိ— သံ၊၃။၂၂၃။ အဘိနိပ္ဖါဒေယျ— ဝိ၊၁။၃၂၆။ ဒီ၊၁။၇၄။ မ၊၂။ ၂၁၀။ အဘိနိပ္ဖါဒေသိ— ဝိ၊၄။၃၃၉။ အဘိနိပ္ဖါဒေသံ—အဘိနိပ္ဖါဒေဿန္တိ—သံ၊၃။၂၂၃။

အဘိနိပ္ဖါဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ပဒ+ဏေ+တုံ] ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-စေခြင်းငှါ၊ ပြီး-ပြည့်စုံ-စေခြင်းငှါ။ နော စေ သက္ကောတိ တံ အဘိနိပ္ဖါဒေတုံ။ ဝိသင်္ဂဟ။၆၂။

အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇယတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝဇ္ဇ+ဏယ+တိ] ရှောင်ကြဉ် - လွှဲဖယ်-၏။ သမ္ဗေ သမဂ္ဂါ ဟုတ္ဝာန၊ အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇယာထ နံ။ အံ၊ ၃။၁၀။ (ဤ၌ ယာ-ကား ဆန်းဒိဿ။ တနည်းယျောထကို အာထ-ပြုသည်ဟု ကြံ။ မောဂ်၊ သျ။ နှာ-ဂ၇၉-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇယာထ နံ။ သုတ္တနိ။၃၂၂။ = ဝိဝဇ္ဇေယျာထ မာ ဘဇေယျာထ၊ မာ စဿ အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇန-

မတ္တေနေဝ အပေ့ါသုက္ကတံ အာပဇ္ဇေယျာ-
ထ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ (ဤအလို ယျောထ-
ကို ဋ္ဌယာထ-ပြုသည်ဟု ကြံ။)

အဘိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [အဘိ+နိ + ဝတု + တ။ (အဘိနိဝ္ဝတ္တ-သံ)] ဖြစ်သော၊ဘဝသစ်၌ ဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓေ ယူသောအားဖြင့် ဖြစ်သော၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ် သော၊သူ။ ဇာတာ ဘူတာ သဉ္ဇာတာ နိဗ္ဗတ္တာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာ ပါတု-ဘူတာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၂။အဘိ၊ဝိ။၃။ မဟာနိ။ ၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ ဥပပန္န (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅), ပဋမာဘိနိဗ္ဗတ္တ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄) တို့လည်း ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗတ္တအမနုဿ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တ+အမ-နုဿ] ဖြစ်သော–စောင့်နေသော–ဘီလူး။ တာဝဒေဝ စ တတ္ထ အဘိနိဗ္ဗတ္တအမနုဿော ဥဒကံ ဒေ့ဓာ ကတ္ဒာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။

အဘိနိဗ္ဗတ္တကာလ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တ+ကာလ] ဖြစ်သော–ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်သော – အခါ။ သော ပနဿ ဒေဝပုတ္တဿ အဓုနာ အဘိနိဗ္ဗတ္တကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓဂ္ဂဟဏ (နု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓ+ဂဟဏ] အသစ်ဖြစ်သော ခန္ဓာကို ယူခြင်း။ ပရံ မရဏာတိ တဒနန္တရံ အဘိနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓဂ္ဂ-ဟဏံ (ဂဟဏာ) (ဂဟဏေ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+အ+တိ] (က) ဖြစ်၏။ (ခ) ဖြစ်–ဖြစ်ပေါ်–၏၊ ထွက်–ထွက်ပေါ်–၏။ (က) အာဇီဝေါ အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ။ အဘိ၊ပု။၁၅၈။ အဘိနိဗ္ဗ-တ္တန္တိ—မဟာနိ။၂၁၀၊ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဿတိ—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဿထ— ဒီ၊ ၂။၅၃။ (ခ) ဥဿွာ ဇာယတိ၊ တေဇော အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ။ မ၊၃။၂၈၆။ သံ၊၁။၃၂၂။ သံ၊ ၂။၄၁၇။

အဘိနိဗ္ဗတ္တတ္တ (နု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တ+တ္တ] ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ သမဏမဏ္ဍလံ အပ္ပမာနံ တတော အဘိနိဗ္ဗတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တန (နု) [အဘိ+နိ+ဝတု+ယု] ဖြစ်–ဖြစ်ပေါ်–ခြင်း၊ ထွက်–ထွက်ပေါ်–ခြင်း။ မန္ထနေနာပိ အဂ္ဂိနော အဘိနိဗ္ဗတ္တနံ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တန+အတ္ထ] ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ခြင်း အနက်သဘော။ အဘိ-နိဗ္ဗတ္တိ-ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗတ္တနလက္ခဏ (တိ) [အဘိနိဗ္ဗတ္တန + လက္ခဏ] အဘိနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ-နှင့် အနက်အရတူ။ အဘိနိဗ္ဗတ္တနလက္ခဏာ ဇာတိ။ နေတ္တိ ဝိ။၁၇၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တဘာဝ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တ + ဘာဝ] ထင်ရှားဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ သတိပိ တေသံ တိဝိဓာနမ္ပိ ပဌမေန ဈာနေန အဘိနိဗ္ဗတ္တ-ဘာဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။

အဘိနိဗ္ဗတ္တယန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ဏယ +အန္တ] ထင်ရှားဖြစ်စေသော၊ သူ။ အတ္တ-ဘာဝပဋိလာဘံ အဘိနိဗ္ဗတ္တယတော။ မ၊၃။ ၁၀၀။

အဘိနိဗ္ဗတ္တယမာန (တိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ ဏယ + မာန] ဖြစ်စေသော၊ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဖြစ်စေသော၊သူ။ အနိဗ္ဗတ္တယမာနေဘ အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနေဘ။ မဟာနိ။၂၅၉။ အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနောတိ သမ္ဘာကာရေန န အဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနော။ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝါ ဇောတနိ ပဒါနိ ဝဏ္ဏိတာနိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [အဘိ+နိ+ဝတု+တိ] ဖြစ်–ဖြစ်ပေါ်–ခြင်း၊ ထွက် – ထွက်ပေါ်–ခြင်း၊

ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဦးစွာဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဇာတိ သဉ္ဇာတိ ဩက္ကန္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၃။ မ၊၁။၆၁။ သံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ မဟာနိ။၂၀၅။ ပေါရာဏေန အဂ္ဂညေန အက္ခရေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီ၊၃။၇၇။ နိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါတေန အဘိနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အဘိဗျတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ၊ ပါကဋာ နိဗ္ဗတ္တီတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၁။၃၁၇။ အဘိနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ပါကဋာ နိဗ္ဗတ္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ သံဋီ၊၂။၁၅။ တဏှာ ဟိ နံ သိဗ္ဗတိ တဿ တဿေဝ ဘဝဿ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ။ အံ၊၂။၃၅၀၊၃၅၁။ (မ၊၂။၃၉၁-၂။ သံ၊၂။၂၆၊၁၉၀။ အံ၊၃။၃၅၂-တို့လည်းကြည့်။) ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။၃၆၈။ သံ၊၁။၂၉၅၊၃၂၅၊၃၂၆။ အံ၊၁။၂၂၅။ အဘိ၊က။၁၁၄။ မဟာနိ။၁၉။ နေတ္တိ။၄၉။) လည်းကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိတ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ဏေ+တ] ဖြစ်စေအပ်သော။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိတဓမ္မက္ခဏ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိတ+ဓမ္မက္ခဏ] ဖြစ်စေအပ်သည့် အခိုက်အတန့်ဖြစ်သော တရားတို့၏ ဖြစ်ဆဲခဏ။ တေဟိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတဓမ္မက္ခဏသ္မိဉ္စ ဇာတိ ပညာယမာနာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတဓမ္မက္ခဏသ္မိန္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယမာနဓမ္မက္ခဏသ္မိန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၆။ သင်္ခါတာဒိသဒ္ဒေါ ဝိယ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတ-သဒ္ဒေါပိ ဝတ္တမာနကာလိကောပိ ဟောတီတိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယမာနဓမ္မက္ခဏသ္မိန္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၀။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိတာဘာဝ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိတ+အဘာဝ] ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ ကေနစိ ဟေတုပစ္စယေန နေသံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတာဘာဝံ ဒဿေတိ။ သံဋီ၊၂။၂၆၉။ (အဘိနိဗ္ဗတ္တနဘာဝံ။ ဒီဋီ၊၁။၂၂၉။ အဘိနိဗ္ဗတ္တဘာဝံ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၅၀။ အဘိနိဗ္ဗတ္တတံ။ မဋီ၊၃။၁၀၈။)

အဘိနိဗ္ဗတ္တိဘာဝ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိ + ဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း၏ အဖြစ်။ တေသံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဘာဝတော ဇာတိယာ တပ္ပစ္စယဘာဝဝေါဟာရော အနုမတော.... ဇာယမာနဿ ဟိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိမတ္တံ ဇာတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ တေသံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဘာဝေန ပဝတ္တတ္တာ....။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၇။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိမတ္တ (နှ) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိ+မတ္တ] ဖြစ်ခြင်းမျှ။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဘာဝ-ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိယမာန (တိ) [အဘိ+နိ + ဝတု+ ဏေ + ယ + မာန] ဖြစ်စေအပ်ဆဲသော။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတ-ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ (တိ) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိ+လက္ခဏ] ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ခန္ဓာနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဇာတိ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၂၂။ (အဘိနိဗ္ဗတ္တနလက္ခဏာ ဇာတိ။ နေတ္တိဝိ။၁၈၉။)

အဘိနိဗ္ဗတ္တိဝေါဟာရ (ပု) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိ+ဝေါဟာရ] ဖြစ်ခြင်း–အဘိနိဗ္ဗတ္တိ–ဟု – ပြောဆို–ခေါ်ဝေါ် –ခြင်း။ တေဟိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတဓမ္မက္ခဏသ္မိဉ္စ ဇာတိ ပညာယမာနာ တပ္ပစ္စယဘာဝဝေါဟာရံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဝေါဟာရဉ္စ လဘတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

အဘိနိဗ္ဗတ္တိဟေတုက (တိ) [အဘိနိဗ္ဗတ္တိ + ဟေတု + က] ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ပုနဗ္ဘဝနိဗ္ဗတ္တကဿ ဘဝဿ အဘိနိဗ္ဗတ္တိဟေတုကာနံ သင်္ခါရာနံ။ နေတ္တိဝိ။ ၁၈၈-၉။

အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ဏေ+တိ။ ဤကြိယာကို ကပ္ပေတိ-စသည်တို့

၏အနက်ကို ဖွင့်ရာ၌လည်း အသုံးပြုသည်။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၁၆၊ ၂၁၇။ မဟာနိ။၄၉၊၇၅၊၇၆၊ ၇၉၊ ၁၁၀၊ ၁၉၄၊ ၂၂၉၊ ၂၆၂၊ ၂၈၉၊ ၂၉၀၊၃၃၆၊ ၃၃၈။ စူဠနိ။ ၉၄-တို့ကြည့်။] (က) ရှေးရှု ဖြစ်စေ၏။ (ခ) ဖြစ်စေ၏။ (ဂ) ထူးသော အဖြစ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၏။ (က) ဗဟိဒ္ဓါပရ- ကာယေ ဉာဏဒဿနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ။ ဒီ၊၂။ ၁၇၅။=အတ္တနော ကာယတော ပရဿ ကာယာဘိမုခံ ဉာဏံ ပေသေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၈။ (ခ) လာဘသက္ကာရသိလောကံ အဘိ- နိဗ္ဗတ္တေတိ။ ဒီ၊၃။၃၅။ မ၊၁။ ၂၅၁၊ ၂၆၀။= ဥပ္ပါဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အတ္တဘာဝံ အဘိ- နိဗ္ဗတ္တေတိ။ အံ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ နာမ- ရူပံ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၈။(သံ၊၂။၁၂၄-လည်း ကြည့်။) အဘိ- နိဗ္ဗတ္တေန္တိ — အဘိ၊က။ ၂၃၉။ မဟာနိ။၇၅၊ ၇၆၊ ၂၂၉။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေမိ — စူဠနိ။၉၄။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေန္တု— မ၊၂။၃၅၉။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေ- ယျ— မ၊၁။၃၀၇။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေသုံ— အံ၊၃။ ၂၉၄။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေဿာမိ—မ၊၁။၃၀၇။ (ဂ) အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇)တိ အဘိဝိ- သိဋ္ဌဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ သဝိသေသဘာဝံ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၅။

အဘိနိဗ္ဗတ္တေန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ဏေ+ အန္တ] ဖြစ်စေသော၊သူ။ အဿုတဝါ ပုထု- ဇ္ဇနော ရူပဥ္စေဝ အဘိနိဗ္ဗတ္တေန္တော အဘိ- နိဗ္ဗတ္တေတိ။ သံ၊၂။၁၂၄။

အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ + ဝိဓ + တွာ]ဖောက်ခွဲ၍။ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ ဒက္ခိဏံ။ ထေရီ။ ၃၈၉။ တေ အာတုရာဒိသဘာဝံ ကာယံ.... ဃနဝိနိဗ္ဘောဂကရဏေန အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၈၉။ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈန (န) [အဘိ+နိ+ဝိဓ+ယ+ယု] ဖောက်ခွဲခြင်း။ အဘိနိဗ္ဗိဓာ-ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗိဒါပညတ္တိ (ထီ) [အဘိနိဗ္ဗိဒါ+ပညတ္တိ] အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ-ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗိဓာ (ထီ) [အဘိ+နိ+ဝိဓ+အ] ဖောက် ခွဲ–ဖျက်ဆီး–တတ်သောတရား၊ အရိယမဂ်။ န စ ဘဗ္ဗော အဘိနိဗ္ဗိဓာ ဂန္တုံ။ နေတ္တိ။ ဂ၂။ ကိလေသာဘိသင်္ခါရာနံ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈန- တော အဘိနိဗ္ဗိဓာသင်္ခါတံ အရိယမဂ္ဂံ အဓိ- ဂန္တုံ န စ ဘဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ အဘိ- နိဗ္ဘိဒါ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗုတ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝု(=ဝရ)+တ] ငြိမ်းအေးသော၊ ရာဂစသောကိလေသာငြိမ်း ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းအေးသော၊သူ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိ- နိဗ္ဗုတာ။ မ၊၃။ ၂၂၅။ သုတ္တနိ။၄၄၃။ စူဠနိ။ ၁၂၈။ သဗ္ဗကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။ ဝိဒိတဓမ္မတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မတ္တာ ရာဂါဒိ- နိဗ္ဗာနေန စ အဘိနိဗ္ဗုတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။

အဘိနိဗ္ဗုတစိတ္တ (တိ) [အဘိနိဗ္ဗုတ + စိတ္တ] ငြိမ်းအေးသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဘိနိဗ္ဗု- တတ္တ (၁)အနက် ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဗုတတ္တ (တိ) [အဘိနိဗ္ဗုတ+အတ္တ] (၁) ငြိမ်းအေးသော စိတ်ရှိသော၊ ကိလေသာငြိမ်း ခြင်းကြောင့် – အချင်းခပ်သိမ်း ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုခြင်းကြောင့်–ငြိမ်းအေးသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) လုံခြုံသော စိတ် ရှိသော၊သူ။(၃)မပူလောင်သော–ငြိမ်းအေး သော–စိတ် – သဘော – ရှိသော၊ အလုံး စုံသော ကိလေသာဒုစရိုက် ပူလောင်အိုက်စပ် ခြင်းတို့မှ ငြိမ်းစေအပ်သောကြောင့်–ငြိမ်း အေးသော–အလွန်ပင် ငြိမ်းအေးသော– စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၄) ငြိမ်းအေးသော–လျစ် လျူရှုခြင်း – ဥပေက္ခာ – သဘောရှိသော၊ သူ။ (၁) ပန္နဘာရောဓာဝ အဘိနိဗ္ဗု- တတ္တော။ ဥဒါန။၁၁၀။ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော- တိ....ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန အဘိနိဗ္ဗုတ- စိတ္တော သီတိဘူတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ သန္တော စ ဘိက္ခု အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော။ သုတ္တနိ၊

၄၀၁။ မဟာနိ။၅၃။ ရာဂဿ ...ဒေါသဿ.... မောဟဿ....နိဗ္ဗာပိတတ္တာ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော။ မဟာနိ။၅၄။ အာသက်မာနာ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ။ ဇာ၊၁။၈၂။=အဘိနိဗ္ဗုတစိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ (၂)အနက်လည်း ကြည့်။ (၂) (၃) ဉာတော ယသဿီ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော။ သုတ္တနိ။၃၃၀။ ထေရ။၃၇၃။ နိဝုတ္တကေသော အဘိနိဗ္ဗုတတ္တော။ သုတ္တနိ။ ၃၄၆။ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တောတိ ဂုတ္တစိတ္တော၊ အပရိဍ္ဍယှမာနစိတ္တော ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တောတိ အတိဝ ဥပသန္တပရိဋ္ဌာဟစိတ္တော, ဂုတ္တစိတ္တော ဝါ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ =ဥပသန္တသဘာဝေါ အပရိဍ္ဍယှမာနစိတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။ (၄) ဥဘယတ္ထ သန္တော အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ။ ဇာ၊၁။၉၄။ အဘိနိဗ္ဗုတ-သဘာဝါ မဇ္ဈတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။

အဘိနိဗ္ဗုတသဘာဝ (တိ) [အဘိနိဗ္ဗုတ + သ-ဘာဝ] ငြိမ်းအေးသော သဘောရှိသော၊ လျှစ်လျူရှုခြင်း သဘောရှိသော၊သူ။ အဘိ-နိဗ္ဗုတတ္တ (၄)အနက် ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ + ဘိဒ + တွာ] ဖောက်၍၊ ထွက်၍၊ ဖောက်ထွက်၍။ သတ္တာ အဏ္ဍကောသံ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇ ဇာယန္တိ။ မ၊၁။ ၁၀၅။=ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမနဝသေန ဇာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဈ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+ နိ+ ဘိဒ+ ယ+ တိ] ထွက်၏။ အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ သောတ္ထိနာ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၁။၄။ အံ၊ ၃။၂၁။ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇေယျုံ—သံ၊၂။၁၂၇။

အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဘိဒ+ယ+ တုံ] ထွက်ခြင်းငှါ။ အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေ-တွာ သောတ္ထိနာ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇိတုံ။ မ၊၁။၁၄၉။ သံ။၂။၁၂၇။အံ၊၂။၄၉၃။ သောတ္ထိနာ အဘိ-နိဗ္ဘိဇ္ဇိတုန္တိ အနန္တရာယေန တတော နိက္ခမိတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

အဘိနိဗ္ဘိဒါ (ထီ) [အဘိ+နိ+ဘိဒ+အ] ဖောက်ခွဲ – ဖျက်ဆီး – ခြင်း။ (က) ဖောက်ထွက်ခြင်း။ (ခ) ကိလေသာကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ (က) အယံ ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏ ပဌမာ အဘိနိဗ္ဘိဒါ အဟောသိ....။ဝိ၊၁။၅။ (ခ) ဘိက္ခု ဘဗ္ဗော အဘိနိဗ္ဘိဒါယ။ မ၊၁။၁၄၉။ အဘိနိဗ္ဘိဒါ-ယာတိ ဉာဏေန ကိလေသဘေဒါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၃။ အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ, အဘိနိဗ္ဘိဓာ-တို့လည်းကြည့်။

အဘိနိဗ္ဘိဒါကာလ (ပု) [အဘိနိဗ္ဘိဒါ + ကာလ] ထွက်သောအခါ။ အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ ပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ သောတ္ထိနာ အဘိနိဗ္ဘိဒါ-ကာလော ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ (ထီ) [အဘိနိဗ္ဘိဒါ+ပညတ္တိ] ဖျက်ဆီး – ပယ်ခွါ – ခြင်းကို – သိစေတတ်သော – သိကြောင်းဖြစ်သော – ပညတ်၊အဘိ-နိဗ္ဘိဒါပညတ်။ အဘိနိဗ္ဘိ ကဝစမိဝတ္တာသမ္ဘဝန္တိ အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ စိတ္တာသ။ နေတ္တိ။၅၂။= အာယုသခ်ါရေဿဇ္ဇနဝသေန စိတ္တာသ အဘိ-နိဟာရဏာပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ အဘိနိဗ္ဘိက-ဝစမိဝတ္တာသမ္ဘဝန္တိ ပညတ္တိ စိတ္တာသ အဘိနိဗ္ဘိဒါ-ယ စ (အဘိနိဗ္ဘိဒါယ စ ?) ပညာပနတော အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ(အဘိနိဗ္ဘိဒါပညတ္တိ?)နာမ။ နေတ္တိဝိ။၁၉၂။

အဘိနိမန္တနတာ (ထီ) [အဘိနိမန္တန+တာ] ပင့်ဖိတ်–သိစေ–အစီရင်ခံ–ပန်ကြား – သည်၏အဖြစ်၊ ပင့်ဖိတ် –သိစေ – အစီရင်ခံ–ပန်ကြား–ခြင်း၊ ပင့်ဖိတ်–သိစေ–အစီရင်ခံ– ပန်ကြား–သောစကား။ ဠတိ ဟိဒံ မာရဿ စ အနာလပနတာယ ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိ-မန္တနတာယ။ မ၊၁။၄၀၇။ နိမန္တနဝစနေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ =ဝိညာပနဝစနေန။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၉။

အဘိနိမန္တေတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+မန္တ+ဏေ+ တိ] ဖိတ်ကြား၏၊ ရွေးချယ်ဆောင်၍ ဖိတ်

ကြွား၏၊ အလိုရှိရာတောင်းခံပါဟု နှုတ်ဖြင့် ဖိတ်ကြား၏၊ ချိုင့်ရာကိုကြည့်ရှု၍ ဤအရာကိုခံယူပါဟု လျှာလျှက် ကိုယ်ဖြင့် ဖိတ်ကြား၏။အာသနေနပိ နိမန္တေယျာမ၊ အဘိနိမန္တေယျာမပိ နံ။ ဒီ၊၁။၅၇။ အဘိဟရိတွာပိ နံ နိမန္တေယျာမ၊ တတ္ထ ဒုဝိဓော အဘိဟာရော ဝါစာယ စေဝ ကာယေန စ၊.... တဒုဘယမ္ပိ သန္ဓာယ အဘိနိမန္တေယျာမပိ နန္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အဘိနိမန္တေယျာမ ဝါ နံ စီဝရ....ပရိက္ခာရေဟိ။ မ၊၂။၂၇၅။

အဘိနိမ္မဒန (န) [အဘိ + နိ + မဒ္ဒ + ယု] နှိပ်နင်း–နှိပ်စက်–ခြင်း။ အာရညကာနဇ္ဈေဝ သီလာနံ အဘိနိမ္မဒ္ဒနာယ။ မ၊၃။၁၇၂။ အံ၊ ၃။၃၂။

အဘိနိမ္မာန (န၊ထီ) [အဘိ + နိ + မာ + ယု] ဖန်ဆင်း–ပြုလုပ်–ခြင်း။ မနောမယံ ကာယံ အဘိနိမ္မာနာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃။

အဘိနိမ္မိတ (တိ) [အဘိ+နိ+မာ+တ] (က) ဖန်ဆင်းအပ်သော (အရာ-ဝတ္ထုစသည်)။ (ခ) ဖန်ဆင်းအပ်သော (ဘုရား)၊ နိမ္မိတဘုရား။ (က) အဘိနိမ္မိတာ ပဥ္စရထာသတာ စ တေ။ ဝိမာန။၁၈။ အဘိနိမ္မိတာတိ တဝ ပုညကမ္မေန နိမ္မိတာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ သယံ နိမ္မိတမေဝ ဝါ သန္ဓာယ "အဘိနိမ္မိတာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁။ (ခ) အဘိနိမ္မိတေန ဒေသိတော၊....အဘိနိမ္မိတော ဇိနော....။ အဘိ၊ က။၄၀၆။ တုသိတပုရေ ဌိတော ဘဂဝါ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ အဘိနိမ္မိတံ ပေသေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။

အဘိနိမ္မိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ +နိ+ မာ+ တွာ] ဖန်ဆင်း၍။ ဧကိကာ အဘိနိမ္မိတွာ၊ အပ္ပမေယျံ ဘိက္ခုနိဂဏံ။ အပ၊၂။၂၁၃။

အဘိနိမ္မိနန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+မာ+နာ+အန္တ] ဖန်ဆင်းသော၊သူ။ မနောမယံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ ယဒိဒံ စူဠပန္ထကော။ အံ၊၁။၂၄။

အဘိနိမ္မိနာတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+မာ+နာ+တိ။ ရှု။ နာ။၂၅၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၇၃-တို့ကြည့်။] ဖန်ဆင်း၏။ သော ဣမမှာ ကာယာ အညံ ကာယံ အဘိနိမ္မိနာတိ။ ဒီ၊၁။၇၃။ ပဋိသံ။၃၈၉။ (အံ၊ ၁။ ၂၈၂။မဟာနိ။၂၆၄။ စူဠနိ။ ၅၁၊ ၆၃။ ပဋိသံ။ ၃၈၈-တို့လည်းကြည့်။) အဘိနိမ္မိနန္တိ—မ၊ ၂။၂၀၉။ အဘိနိမ္မိနေယျ—သံ၊၁။ ၃၂၅။ အဘိနိမ္မိနေ—အပ၊၁။၃၃။ (ဃေယျာမိကိုင်-ပြု။) အဘိနိမ္မိနေယျာမ—သံ၊ ၁။ ၁၂၅။ အဘိနိမ္မိ—ဝိ၊၃။၄၁၊၄၃။ သံ၊၁။၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အဘိနိမ္မိနိဿတိ—ဝိ၊ ၃။ ၄၁။ အဘိနိမ္မိနိဿာမိ—ဝိ၊၁။၈။

အဘိနိမ္မိနိတုကာမ (တိ) [အဘိနိမ္မိနိတုံ+ကမု+ဏ] ဖန်ဆင်းခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဖန်ဆင်းလိုသော၊သူ။ ဟတ္ထိအဿာဒီနိ အဘိနိမ္မိနိတုကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃။

အဘိနိမ္မိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+မာ+နာ+တွာ] ဖန်ဆင်း၍။ မာဏဝကဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ။ ဝိ၊၃။၄။ အဘိနိမ္မိနိတွာ ပဇ္ဇလိတွာ။ ဒီ၊၃။၂၂။ ပေသကာရဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ။ ဥဒါန။၁၁၀။ (သံ၊၁။၁၀၅၊ ၁၀၇၊၁၁၄၊၁၁၆၊ ၁၁၈၊၁၂၅၊၁၂၆၊၁၄၉၊၂၀၃။ ဇာ၊၁။၂၀၇-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိနိမ္မိယမာန (တိ) [အဘိ+နိ+မာ+ယ+မာန] ဖန်ဆင်းအပ်သော။ တဿ ဉာဏဿ အဘိနိမ္မိယမာနေ မနောမယေ ကာယေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

အဘိနိရူဠှ (တိ) [အဘိ+နိ+ရုဟ+တ] ရှေးရှု–တက်ရောက်–တင်ပို့–သော။ ယသ္မာ ပန စိတ္တံ ဝိတက္ကဗလေန အာရမ္မဏံ အဘိနိရူဠှံ ဝိယ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၆။

အဘိနိရောပန (န၊ထီ) [အဘိ + နိ + ရုဟ + ဏာပေ + ယု] (၁) ရှေးရှု–တက်ရောက်

စေခြင်း – တင်ပို့ခြင်း။ (၂) ရှေးရှု – တက်ရောက် စေတတ်သော – တည်စေ တတ်သော – တရား၊ ရှေးရှု – တက်ရောက်စေသကဲ့သို့ – တင်ပို့ သကဲ့သို့ – ဖြစ်သောတရား (ဝိတက်)။ (၃) ရှေးရှု တက်ရောက်တတ်သော တရား (သမ္ပယုတ်ဓမ္မ)။ (၁) (၂) တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသော အဘိနိရောပနာ။ မ၊၃။၁၁၀။ အဘိ၊ ဓ။၁၀။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။.... စိတ္တဿ အဘိနိရောပနာ။ ဝိတက္ကသို့ ဟိ သတိ ဝိတက္ကော အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတိ ပတိဋ္ဌာပေတီတိ စေတသော အဘိနိရောပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေန္တံ ဝိယ ပဝတ္တတီတိ စေတသော အဘိနိရောပနာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၅။ (၃) ဒိဋ္ဌတ္တာ အဘိနိရောပနာ ဝိပါကမနောဓာတု ဝိညာဏစရိယာ ရှုပေသု။ ပဋ္ဌိသံ။၇၇။ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏမေဝ အာရောပတီတိ အဘိနိရောပနာ၊ ဥဘယဝိပါကာ သမ္ပဋိစ္ဆနမနောဓာတု။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အဘိနိရောပိတတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိရောပနစရိယာ (ထီ) [အဘိနိရောပန + စရိယာ] အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း။ အဘိနိရောပနစရိယာ စ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ။ ပဋ္ဌိသံ။၂၁၆။

အဘိနိရောပနဋ္ဌ (ပု) [အဘိနိရောပန + အတ္ထ] စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှု – တက်ရောက်စေတတ် – တင်ပို့တတ် – သော အနက်သဘော။ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ အဘိနိရောပနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋ္ဌိသံ။၁၇။ အဘိနိရောပနဋ္ဌောတိ စိတ္တဿ အာရမ္မဏာရောပနဋ္ဌော၊ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနဋ္ဌောတိပိ ပါဌော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဧဝံ ဧဝန် အဘိနိရောပနဋ္ဌေန ဝိတက္ကံ သဘာဝတော ဝဝတ္ထပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ အဘိနိရောပနဋ္ဌေန စ စေတသော ပဋ္ဌာမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။

အဘိနိရောပနဘာဝ (ပု) [အဘိနိရောပန + ဘာဝ] အာရုံသို့ရှေးရှု – တက်ရောက်စေတတ် – တင်ပို့တတ် – သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏေ စေတသော အဘိနိရောပနဘာဝေန ပဝတ္တော ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

အဘိနိရောပနမဂ္ဂ (ပု) [အဘိနိရောပန + မဂ္ဂ] အာရုံသို့ရှေးရှု – တက်ရောက်စေတတ် – တင်ပို့တတ် – သော (အကြောင်း)မဂ်။ အဘိနိရောပနမဂ္ဂေါ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ ပဋ္ဌိသံ။၂၇၆။ (ပဋ္ဌိ-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀-လည်း ကြည့်။)

အဘိနိရောပနမဏ္ဍ (ပု) [အဘိနိရောပန + မဏ္ဍ] အာရုံသို့ ရှေးရှု – တက်ရောက်စေခြင်း – တင်ပို့ခြင်း – ဟူသော – ကြည်လင်သောတရား – အကြည်တရား။ အဘိနိရောပနမဏ္ဍော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ ပဋ္ဌိသံ။၂၇၉။

အဘိနိရောပနလက္ခဏ (န) [အဘိနိရောပန + လက္ခဏ] (၁) အာရုံသို့ရှေးရှု – တက်စေခြင်း – တင်ခြင်း – လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) အာရုံသို့ ရှေးရှု – တက်စေခြင်း – တင်ခြင်း – လက္ခဏာရှိသော။ (၁) ဝိတက္ကဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၂။ (တိ) (၂) သွာယံ (ဝိတက္ကော) အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။သမ္မာအဘိနိရောပနလက္ခဏော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ (ဝိတက္ကော)။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၄။အဘိနိရောပနလက္ခဏောတိ အာရောပနလက္ခဏော၊ အပ္ပနာသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဘိနိရောပိယမာန-လည်း ကြည့်။

အဘိနိရောပနဝိရာဂ (တိ) [အဘိနိရောပန + ဝိရာဂ] အဘိနိရောပနဟူသော ဝိရာဂ။ အဘိ-

နိရောပနဝိရာဂေါ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ ပဋိသံ။ ၃၂၆။

အဘိနိရောပနာကာရ (ပု) [အဘိနိရောပန + အာကာရ] အဘိနိရောပန၏ အခြင်းအရာ။ ဝိတက္ကဿ ဝိသေသော အဘိနိရောပနာကာရော သြဠာရိကတ္တာ ပဌမဇ္ဈာနေ ပါကဋော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၀။

အဘိနိရောပနာဘိသမယ (ပု) [အဘိနိရောပန+ အဘိသမယ] အဘိနိရောပနဟူသော အဘိသမယ၊ အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ခြင်းဟူသော– ထိုးထွင်း၍သိခြင်း– ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်း တရား။ အဘိနိရောပနာဘိသမယော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄-ကြည့်။)

အဘိနိရောပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဘိ + နိ + ရုဟ+ဏာပယ+တိ] ရှေးရှု – တက်ရောက်စေတတ်– တင်ပို့တတ်–၏။သဿတာဒိအာကာရေန တသ္မိံ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပယတိ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၉။အဘိနိရောပေတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိရောပယန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ရုဟ+ဏာပယ+အန္တ] အာရုံသို့ ရှေးရှု–တက်ရောက်စေတတ် – တင်ပို့တတ်–သော။ ဝိတက္ကယတော စာတိ....နိဗ္ဗာနာရမ္မဏေ စ သမ္မာသင်္ကပ္ပေန စိတ္တံ အဘိနိရောပယတော။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၁၅။

အဘိနိရောပယမာန (တိ) [အဘိ+ နိ+ ရုဟ+ ဏာပယ+မာန] ရှေးရှု–တက်ရောက်စေတတ်–တင်ပို့တတ်–သော။ ဝိတက္ကော သုဝိသဒေန အာကာရေန အာရမ္မဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပယမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။

အဘိနိရောပိတတ္တ (န) [အဘိနိရောပိတ (အဘိ +နိ+ရုဟ+ဏာပေ+တ)+တ္တ။ ဏာပေ-အနက်မဲ့။] ရှေးရှုတက်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဘိနိရောပိတတ္တာ ဝိပါကမနောဝိညာဏဓာတု ဝိညာဏစရိယာ ရူပေသု။ ပဋိသံ။၇၇။ အဘိနိရောပိတတ္တာတိ ရူပါရမ္မဏံ အဘိနိရုဠှတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အဘိနိရောပန (၃)အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိနိရောပိယမာန (တိ) [အဘိ+နိ+ရုဟ+ ဏာပေ+ယ+မာန] ရှေးရှု–တက်ရောက်စေအပ်–တင်ပို့အပ်–သော။ အဘိနိရောပနလက္ခဏေန ပန ဝိတက္ကေန အဘိနိရောပိယမာနမေဝ စိတ္တံ ကေဝလံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၁၆။

အဘိနိရောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ နိ+ ရုဟ +ဏာပေ+တိ] (က) ရှေးရှု–တက်ရောက်စေတတ်–တင်ပို့တတ်–၏။ အဘိနိရောပန-ကြည့်။ (ခ) တင်၏၊ ခေါ်ဆို၏။ တထာ တထာ နံ နာမံ ဝေါဟာရံ အဘိနိရောပေတိ ဒေသေတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၀။

အဘိနိရောပေန္တ (တိ) [အဘိ + နိ + ရုဟ + ဏာပေ+အန္တ] ရှေးရှု–တက်ရောက်စေ–တင်ပို့စေ–သော။ အဘိနိရောပန (၂)အနက် ကြည့်။

အဘိနိဝဋ္ဋိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဝဋ္ဋ+တွာ] ရှောင်ကြဉ်၍။ ပဋိက္ကူလေ စ အပ္ပဋိက္ကူလေ စ တဒုဘယံ အဘိနိဝဋ္ဋိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀။ (အလားတူ ဒီ၊၃။၉၃-၌ကား အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ-ဟု ရှိသည်။) အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဝဇ္ဇေတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝဇ္ဇ+ဏေ+တိ] ရှောင်ကြဉ်၏၊ (က) ကောင်းစွာရှောင်ကြဉ်၏၊ (ခ) နောက်–အမြီး–မှ ရှောင်ကြဉ်၏။(က)ယံ အကုသလံ တံ အဘိနိဝဇ္ဇေယျာသိ။ ဒီ၊၃။၅၀။ သုဋ္ဌု ဝဇ္ဇေယျာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။(ခ)ပါဒေန သပ္ပသိရံ ဝဇ္ဇေယျ....

အဘိနိဝဋ္ဋေယျ။ မဟာနိ။၆။ (မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂-လည်းကြည့်။)

အဘိနိဝဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ+တွာ](က) ရှောင်ကြဉ်၍။ (ခ) ရှောင်ကြဉ်၍၊မပြု – မကျင့် – မူ၍။ (က)သြဠာရိကံ သြဠာရိကံ ဣရိယာပထံ အဘိနိဝဋ္ဋေတွာ။ မ၊၁။၁၇၀။ တေ တယော ဓမ္မေ အဘိနိဝဋ္ဋေတွာ။ အံ၊၁။၁၀၃။ (ခ)တဒုဘယံ ဝါ ပန အဘိနိဝေဋ္ဋေတွာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀။ အဘိနိဝဋ္ဋေတွာ အပ္ပဋိပဇ္ဇိတွာ အကတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၇။

အဘိနိဝတ္တေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝတု+ဏေ+တိ](၁)လွှမ်းမိုး – ဖိနှိပ် – ထိန်းချုပ် – ၍ ပြန်လည်စေ၏။ဆုတ် – နစ် – စေ၏၊ ဆုတ်သွားစေ၏။ (၂) ပြန်လည်စေ၏၊ ဆုတ်လာစေ၏၊ ဆွဲထုတ်၏။ (၁) အာယတိံ ဝိပါကံ ဝိဒိတွာ တဒဘိနိဝတ္တေတိ။ အံ၊၁။ ၂၆၇။ =တံ ဝိပါကံ အဘိဘဝိတွာ နိဝတ္တေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (၂).... သြဠာရိကံ အာဏိံ အဘိနိဟနေယျ အဘိနိဟရေယျ အဘိနိဝတ္တေယျ။ မ၊၁။၁၆၇။ ဟတ္ထေန စာလေတွာ နိက္ကဍ္ဎေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃-၄။

အဘိနိဝိဋ္ဌ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ + ဝိဓ + တွာ] ဖောက်ထွင်း၍။ အဘိနိဝိဇ္ဈိတွာ-ကြည့်။

အဘိနိဝိဇ္ဈန (န) [အဘိ+ နိ+ ဝိဓ+ ယ+ ယု] ဖောက်ထွင်းခြင်း။ သာ စ အဘိနိဝိဇ္ဈနတော နိဗ္ဗေဓိကာတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

အဘိနိဝိဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဝိဓ+ယ+တွာ] ဖောက်ထွင်း၍။ တဒဘိနိဝတ္တေတွာ စေတသာ အဘိနိဝိဇ္ဈိတွာ ပညာယ အတိဝိဇ္ဈ (အဘိနိဝိဇ္ဈ၊က) ပဿတိ။အံ၊၁။၂၆၇။

အဘိနိဝိဋ္ဌ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+တ] (၁) (က) သက်ဝင် – ဆိုက်ရောက် – အစဉ်လျှောက် – သော၊ ဝိပဿနာလမ်းကို အစဉ်လျှောက်သော၊ သူ။ (ခ) သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – သော၊ အားထုတ်သော၊ သူ။ (ဂ) သက်ဝင်– ကျရောက် – သော၊တဏှာစွဲဖြင့် – သက်ဝင် – ကျရောက် – သော၊ သူ။ (ဃ) အလွန်သက်ဝင်သော၊ မတုန်မလှုပ်တည်သော။ (င) အလွန် – သက်ဝင် – ကြည်ညို – သော (သဒ္ဓါ)။ (၂) (က) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – အပ်သော၊ အထူးသဖြင့် အယူဝါဒအဖြစ် တည်ထားအပ်သော။ (ခ) သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – အပ်သော၊ ဝိပဿနာဖြစ်စေအပ်သော။

(၁) (က) ဧကော ဘိက္ခု ပညာစုရေန အဘိနိဝိဋ္ဌော အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အဘိနိဝိဋ္ဌောတိ ဝိပဿနာမဂ္ဂံ ဩတိဏ္ဏော။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၄။ (ခ) ဇရာမရဏံ မူလံ ကတွာ အဘိနိဝိဋ္ဌဿ ဘဝဂ္ဂတော ဩတရန္တဿ ဝိယ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အဘိနိဝိဋ္ဌဿာတိ အာရဒ္ဓဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၇။ (ဂ)စက္ခာဒီသု မမတ္တေန အဘိနိဝိဋ္ဌာ သတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အဘိနိဝိဋ္ဌာတိ တဏှာဘိနိဝေသေန ဩတိဏ္ဏာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။ (ဃ) နိဝိဋ္ဌာတိ အဘိနိဝိဋ္ဌာ အစလဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။.... (င) နိဝိဋ္ဌာတိ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသ္မိံ အနုပဝိသနဝသေန နိဝိဋ္ဌာ။ တတော ဧဝ တသ္မိံ အဓိကံ နိဝိသနတော အဘိနိဝိဋ္ဌာ (အစလဋ္ဌိတာတိ အစလဘာဝေ ဌိတာ)။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။ (၂)(က) တဿ သာ ဒိဋ္ဌိ တထာ သမတ္တာ...... ပရာမဋ္ဌာ အဘိနိဝိဋ္ဌာ အဇ္ဈောသိတာ အဓိမုတ္တာ။ မဟာနိ။၄၇။ အဘိနိဝိဋ္ဌာတိ ဝိသေသေန လဒ္ဓပ္ပတိဋ္ဌာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ (ခ) အဘိနိဝိဋ္ဌဒေါမနဿ-ကြည့်။

အဘိနိဝိဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာန (န) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+ကမ္မဋ္ဌာန] သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – အားထုတ် – အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ တေသံ ဘိက္ခူနံ အဘိနိဝိဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၇။

အဘိနိဝိဋ္ဌတ္တ (န) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+တ္တ] သက်ဝင်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ကာမရာဂေန အဘိနိဝိဋ္ဌတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

အဘိနိဝိဋ္ဌဒေါမနဿ (နှ) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+ဒေါမနဿ] သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – အပ်သော ဒေါမနဿ၊ ဝိပဿနာ ဖြစ်စေအပ်သော ဒေါမနဿ။ အဘိနိဝိဋ္ဌဒေါမနဿေသုပိ သဝိတက္ကသဝိစာရတော အဝိတက္ကအဝိစာရံ ပဏီတတရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အဘိနိဝိဋ္ဌသောမနဿ-လည်းကြည့်။

အဘိနိဝိဋ္ဌဓမ္မ (ပု) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+ဓမ္မ] သက်ဝင် – ယုံကြည် – အယူဝါဒပြု – အပ်သောတရား။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတေသု တံ တံ သမုဂ္ဂဟိတံ အဘိနိဝိဋ္ဌဓမ္မံ နိဋ္ဌိနိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈-၌ကား အဘိနိဝိဋ္ဌံ ဓမ္မံဟု ဝါကျရှိသည်။)

အဘိနိဝိဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အဘိနိဝိဋ္ဌ + ဘာဝ] သက်ဝင် – ကြည်ညို – သည်၏အဖြစ်။ သတ္တာ တဿာ သဒ္ဓါလက္ခဏေ အဘိနိဝိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။

အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထု (န) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+ဝတ္ထု] သက်ဝင်အပ်သောဝတ္ထု၊ ဝိပဿနာဖြင့် – သက်ဝင်အပ် – ကျက်စားအပ် – အာရုံပြုအပ် – သောဝတ္ထု။ ဝုဋ္ဌာနံ ဝုစ္စတိ ဗဟိဒ္ဓါနိမိတ္တဘူတတော အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုတော စေဝ အဇ္ဈတ္တပဝတ္တတော စ ဝုဋ္ဌာနတော မဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၉။ ဝိပဿနာယ ဂေါစရဘာဝံ ဂတေန အဘိနိဝေသေန အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုန္တိ ပဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၄၆၉။

အဘိနိဝိဋ္ဌသောမနဿ (န) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+သောမနဿ] သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – အပ်သော သောမနဿ၊ ဝိပဿနာ ဖြစ်စေ အပ်သော သောမနဿ။ အဘိနိဝိဋ္ဌသောမနဿေသုပိ သဝိတက္ကသဝိစာရတော အဝိတက္ကအဝိစာရံ ပဏီတတရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ အဘိနိဝိဋ္ဌသောမနဿေသုတိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပိတသောမနဿေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၄။

အဘိနိဝိဋ္ဌောကာသ (ပု) [အဘိနိဝိဋ္ဌ+ဩကာသ] သက်ဝင်အပ်သော – သက်ဝင်ရာဖြစ်သော – အရပ်။ ပဉ္စဟိ ပသာဒေဟိ အဘိနိဝိဋ္ဌောကာသဿ ပရိပုဏ္ဏတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ (သာရတ္ထ၊၂။၂၇၉-လည်းကြည့်။)

အဘိနိဝိသတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+အ+တိ] ဝင်၏၊ သက်ဝင်၏၊ နေ၏၊ နေထိုင်၏၊ တည်နေ၏။ (သာမန်ဝေါဟာရအားဖြင့် ဖြစ်သင့်သည့်အမြွက်မျှသောအနက်များ။)

သက်ဝင် – ကြံစည် – ဆင်ခြင် – သုံးသပ် – အားထုတ် – ၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ ဝိပဿနာ ဖြစ်စေ၏။ (သတိ၊ သမာဓိ၊ ဝီရိယ၊ သမ္မဇဉ် စသည် အခြေခံသော ကုသိုလ်ဖက်ဆိုင်ရာ၌ ဖြစ်သင့်သည့်အမြွက် မျှသော အနက်များ။)

သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – ကပ်ငြိ – စွဲလမ်း – ၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲ၏။ (ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာ စသည်အခြေခံသော အကုသိုလ်ဖက်ဆိုင်ရာ၌ ဖြစ်သင့်သည့် အမြွက်မျှသော အနက်များ။)

(က) ဝင်၏၊ အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဝင်၏။ (ခ) သက်ဝင်၏၊ ဝိပဿနာ – နှလုံးသွင်း – အားထုတ် – သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် သက်ဝင်၏၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်စေ၏။ (ဂ) ကပ်ငြိ – စွဲလမ်း – ၏။ (ဃ) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ၏၊ သက်ဝင် – ယုံကြည် – ၍တည်၏၊ (င) သုံးသပ် – ဝေဖန် – ၏။ (စ) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – ၏၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲ၏။ (ဆ) ယူ၏၊ ကောင်းစွာယူ၏၊ အလွန်မြဲမြံစွာယူခြင်းကိုယူ၏။ (ဇ) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – ကပ်ငြိ – စွဲလမ်း – ၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲ၏။ (ဈ) သက်ဝင်ယုံကြည်စွာ – ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ – ဆုံးဖြတ်

ရှ် – ချီးမြှောက်၍ – ပြောဆိုခြင်း။ (ည) နေ၏၊ ပျော်ရွှင် မွေ့လျော်စွာ နေ၏၊ နေထိုင်၏၊ တည်နေ၏။ (ဋ) နေ၏၊ ရှေးရှုသွင်းထား၍ နေ၏၊ ကျင့်သုံး၏။

(က) အဇ္ဈတ္တံ ပဋ္ဌသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ ရူပေ အဘိနိဝိသတိ။ ၎င်း ဋ္ဌ။၂၇၁။ (ခ) ....နိရောဓပါပနေ မဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စန္တိ ဧဝံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အဘိနိဝိသတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။အဘိနိဝိသတီတိ ဝိပဿနာဘိနိဝေသဝသေန အဘိနိဝိသတိ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ပဋ္ဌပေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။ (ဂ) ယာယ တဏှာယ ရူပံ အာကစုတိ.... ဂဏှာတိ ပရာမသတိ အဘိနိဝိသတိ။ မဟာနိ။ ၃၃၈။ ဣမံ အတ္တဘာဝံ "ဧတံ မမာ"တိ သာရဝန္တံ ဝိယ ဥပဂစ္ဆတိ အဘိနိဝိသတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ (ဃ) န ပရာမသတိ နာဘိနိဝိသတိ။ မဟာနိ။၂၃၉။ နာဘိနိဝိသတီတိ ပဝိသိတွာ နပ္ပတိဋ္ဌတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ (င) ကေသံ "ဇီဝေါ"တိ အဘိနိဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (စ) အယံ"ဇီဝေါ"တိ အဘိနိဝိသတိ။....နိမိတ္တပထဝိံ "အတ္တာ"တိအဘိနိဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (ဆ) ယဒေဝ သတ္တာ မာတုံ အဘိနိဝိသန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။=ဂဏှန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ (ဇ) အဘိနိဝိသ—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။ ၁။၂၄၀။ကိံ ရူပံ ဥပေယျ....အဘိနိဝိသေယျ။ မဟာနိ။၂၃၉။ (ဈ) ဇနပဒနိရုတ္တိံ နာဘိနိဝေသေယျ။ မ၊၃။၂၇၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၂။=န အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာဒါယ ဝေါဟရေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၂။(ည) အပိ စ ယတ္ထ ယတ္ထေဝ ဒေဝတာ အဘိနိဝိသန္တိ။ မ၊၃။၁၈၇။ အဘိနိဝိသန္တီတိ ဝသန္တိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ အဘိနိဝိသန္တီတိ အဘိနတိဝသေန နိဝသန္တိ နိသီဒန္တိ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၈။ (ဋ) ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇေထ၊ ကလျာဏေ အဘိနိဝိသထ။ (ဆန်းကြောင့် သဒ္ဒဘော်?) စရိယာ။၃၉၆။ ကလျာဏေ အဘိနိဝိသထာတိ.... ဣမသ္မိံ ကလျာဏေ အတ္တနော ကာယဝါစာစိတ္တာနိ အဘိမုခဘာဝေန နိဝိသထ (နိဝိသထ?)၊ ဣမံ ကလျာဏပဋိပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇထာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (ဣမူဒ္ဒိ – အဘိနိဝိသထ ဟုရှိ၍၊ P.T.S. ၌ဝသာခေတ်ဖြင့်ကြံသည်။) (ကလျာဏေ နိဝေသေတိ) (နိဝေသေန္တိ – ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။၁၃၆။ ၎င်း၊ဋီ၊၁၄၀-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိနိဝိသန (နှ) [အဘိ+နိ+ဝိသ + ယု] သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – ခြင်း။ သဿတတော အဘိနိဝိသနေန ဘဝေသု ဩလီယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇၀။ အဘိနိဝေသ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိဝိသနသမုဋ္ဌာပန (နှ) [အဘိနိဝိသန + သမုဋ္ဌာပန] သက်ဝင် – ယုံကြည် – ခြင်း – ကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဘိဝဒိတဗ္ဗန္တိ အဘိနိဝိသနသမုဋ္ဌာပနဝသေန ဝတ္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၀။

အဘိနိဝိသနဟေတု (ပု) [အဘိနိဝိသန+ဟေတု] သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – ခြင်းဟူသော အကြောင်း၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲယူခြင်းဟူသောအကြောင်း။ အဘိနိဝိသန္တ (၂) အနက်ကြည့်။

အဘိနိဝိသန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+အန္တ] (၁) (က) သက်ဝင် – ဆင်ခြင် – နှလုံးသွင်း – အားထုတ် – သော၊ သူ။ (ခ) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – သော၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲသော၊ သူ။ (၂) အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲသောအကြောင်း။ (၁) (က) ယော ရူပါရူပမုခေန ဝိပဿနံ အဘိနိဝိသန္တော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၅၀။ (ခ) "သဿတော အတ္တာ"တိ အဘိနိဝိသန္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၈။ (၂) ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညန္တိ အဘိနိဝိသန္တသာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၀၁။ အဘိနိဝိသန္တဿာတိ အဘိနိဝိသနဟေတု။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၁၂။

အဘိနိဝိသမာန (တိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+အ+မာန] (က) သက်ဝင်–ဆင်ခြင်–သော၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကိုဖြစ်စေသော၊သူ။ (ခ) သက်ဝင်–ယုံကြည်–သော၊ သိမှတ် –နားလည်–သော။ (ဂ) သက်ဝင် –ယုံကြည်–သော၊ ဆုံးဖြတ်–မှတ်ယူ–သော။(က)အယံ အဘိနိဝိသမာနော ဒုက္ခသစ္စေ အဘိနိဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ (ခ) အနုပါယေန အဘိနိဝိသမာနာ၊ ဝိပရီတတော ဇာနမာနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၀။ (ဂ) အဘိနိဝိသမာနာ ဧဝ ဟိ ဒိဋ္ဌိံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

အဘိနိဝိသဝတ္ထု (န) [အဘိနိဝိသ+ဝတ္ထု] သက်ဝင် – ယုံကြည် – စွဲလမ်း – ရာဝတ္ထု။ အဝိဇ္ဇာယ အဘိနိဝိသဝတ္ထူသု သံယုတ္တာ။ နေတ္တိဝိ၊၂၃၆။

အဘိနိဝိသိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+တဗ္ဗ] (က) ဝင်အပ်သော၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဝင်အပ်သော။ (ခ) သက်ဝင်–ယုံကြည်–အပ်သော၊ ဆုံးဖြတ်–မှတ်ယူ– အပ်သော၊ အယူစွဲ – ဝါဒစွဲ – စွဲအပ်သော။ (က) ဥပစာရဂါထာယ အဘိနိဝိသိတဗ္ဗံ ဝဋ္ဋာတဗ္ဗံ ဝိပဿနာဘူမိံ ပဋ္ဌပေ ဥဒ္ဒိသတိ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၁၅။ (ခ) "ဣဒံ သစ္စ"န္တိ အဘိနိဝိသိတဗ္ဗာ ဓမ္မာ။ နေတ္တိဝိ။ ၁၄၀။

အဘိနိဝိသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ + ဝိသ+ တွာ] (က) သက်ဝင် –ဆင်ခြင် –နှလုံးသွင်း –အာရုံပြု–၍။ (ခ) ဝိပဿနာဖြစ်စေ၍။ (ဂ)နှလုံးသွင်း၍၊ ပွါး၍။ (ဃ) ဝင်၍၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဝင်၍။(င)အာရုံပြု၍။ (က)ကိံ ဝါ သမာဓိဝသေန အဘိနိဝိသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။(ခ)ကောစ ဘိက္ခု အနတ္တတော အဘိနိဝိသိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနတ္တာ"တိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။(ဂ)အဇ္ဈတ္တေ လောကိယမဂ္ဂေ အဘိနိဝိသိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။(ဃ) အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝိသိတွာ အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အဘိနိဝိသိတွာတိ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ပဝိသိတွာ။ ဝင်း၊ယောဇနာ။ ၁၄၂။(င) အဘိနိဝိဿ(ဂ)အနက်ကြည့်။

အဘိနိဝိသိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+တွာ] သက်ဝင် –ယုံကြည် –ဆုံးဖြတ် –မှတ်ယူ –ကပ်ငြိ–စွဲလမ်း–၍။ "ဣတ္ထီ,ပုရိသော,အဟံ, မမာ"တိ စ အဘိနိဝိသိယ ကာမေ ပရိဘုဥ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။

အဘိနိဝိဿ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ နိ+ဝိသ+တွာ] (က) သက်ဝင် – ယုံကြည် – ၍၊ ယူ၍၊ ကောင်းစွာယူ၍၊ အလွန်ခိုင်မြဲစွာ ယူခြင်းကို ယူ၍။ (ခ) အကြောင်းပြု၍၊ ကပ်ငြိ–စွဲလမ်း–ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍။ (ဂ)အာရုံပြု၍။ (က)....ထာမသာ ပရာမာသာ အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရတိ (ဝေါဟရန္တိ)။ဝိ၊၂။၁၃၆။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ မ၊၁။၁၈၃။ မ၊၃။၂၅၄။ အံ၊၁။၇၅။=သုဋ္ဌု ဂဏှိတွာ ဝေါဟရန္တိ၊ ကထေန္တိ ဒီပေန္တိ ကိတ္တေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ = သုဋ္ဌု ဂဏှိတွာတိ အတိဝိယ ဒဠှဂ္ဂါဟံ ဂဏှိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဝေါဟရတိ ဒီပေတိ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အဘိနိဝိဿာတိ တဏှာဘိနိဝေသပုဗ္ဗင်္ဂမေန ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသေန "ဣဒမေဝေတ္ထ တထ"န္တိ အဘိနိဝိသိတွာ။ ယသ္မာ ဟိ အဘိနိဝေသံ တတ္ထ အဘိနိဝိဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ အာဟ "အဓိဋ္ဌဟိတွာ" တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၄။= အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာဒိယိတွာ ဝေါဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ (ခ) ကိံ ဥပါဒါယ ကိံ အဘိနိဝိဿ "ဧတံ မမ၊ .... အတ္တာ"တိ သမနုပဿတိ။သံ၊၂။၁၄၉။ ကိံ အဘိနိဝိဿာတိ ကိံ အဘိနိဝိသိတွာ၊ ပစ္စယံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ပစ္စယံ ကတွာတိ အဘိနိဝေသပစ္စယံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ (ဂ) ရူပံ အဘိနိဝိဿ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိ သမုဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။........"ဣဒံ ရူပံ မမ အတ္တာ"တိ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသဝသေန အဘိနိဝိ-

သိတွာ အာရဒ္ဓ။ အဘိနိဝိသမာနာ ဝေ ဟိ နံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။

အဘိနိဝိသတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+ယ+တိ။ ဝိသ=ပဝေသနေ။ ပါဏိနီဓာတုပါဌ၊ဒိဝါဒိဂိုဏ်း] ရှေးရှု – စေလွှတ် – စွန့်လွှတ် – ၏၊ (ကောင်းမှု၌)ကိုယ်စိတ်တို့ကို ရှေးရှုစေလွှတ်၏။? အဘိနိဝိသတိ (ခ)အနက် (စရိယာ။ ၃၉၆။ ၄င်း၊ဋ္ဌ။၁၀၄) ကြည့်။

အဘိနိဝုဋ္ဌ (တိ) [အဘိ+နိ+ဝသ+တ] နေဘူး – ဖြစ်ဘူး – သော။

အဘိနိဝုဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [အဘိနိဝုဋ္ဌ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ – နေဘူး – ဖြစ်ဘူး – သော။ ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိဝုဋ္ဌပုဗ္ဗော (အဘိနိဝုတ္ထပုဗ္ဗော။ သီ၊သျာ၊ဣ။)ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၈၂။

အဘိနိဝေသ (ပု၊ထီ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+အ] သက်ဝင် – ယုံကြည် – နှလုံးသွင်း – ဆုံးဖြတ် – ယူ – စွဲ – ခြင်း၊ အနိစ္စစသော၀တ္ထု၌ နိစ္စစသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် – ယူ – စွဲ – ခြင်း၊ ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သောအားဖြင့် – ယူ – စွဲ – ခြင်း။ အဘိနိဝေသပရာမာသ-ကြည့်။

(၁) (က) ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သော အားဖြင့် – ယူ – စွဲ – တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ – ခြင်း။ (ခ) တဏှာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် "ငါ့ဟာ, ငါ့အတ္တ"ဟု – ယူ – စွဲ – ခြင်း။ (ဂ) သက်ဝင် – စူးစိုက် – နှလုံးသွင်း – ရှုမှတ် – ခြင်း၊ ဝိပဿနာ – ဖြစ်စေခြင်း – ပွါးခြင်း – အားထုတ်ခြင်း – ရှုမှတ်ခြင်း။ (၂) (က) နိစ္စစသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် – သက်ဝင်တတ် – တည်တတ် – မြဲစွာယူတတ် – သောတရား၊ ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သော – အယူ – အစွဲ၊ အဘိနိဝေသတရား။ (ခ) အတ္တရှိ၏ဟူသော – အယူ – အစွဲ၊ အဘိနိဝေသတရား။ (ဂ) အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ။ (ဃ) အတ္တာဘိနိဝေသ။ (င) တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိ။ (စ) အဘိနိဝေသ။ (ဤ၌ မည်သည့် အဘိနိဝေသ-ဟု မဖွင့်သော်လည်း အလားတူ အခြားနေရာက အဖွင့်များအရ အတ္တာဘိနိဝေသ-ဟု ယူရန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဤ၌ သာရာဒါနာဘိနိဝေသ, သမ္မောဟာဘိနိဝေသ, အာလယာဘိနိဝေသ,သညောဂါဘိနိဝေသ-တို့ အကျုံးဝင်ပုံကိုကား ဖွင့်ပြသည်။) (၃) မွေ့လျော်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် – သက်ဝင် – တည်နေ – ကြောင်းတရား၊ "ငါ့ဟာ, ငါ့အတ္တ"ဟု သက္ကာယတရားတို့၌ စူးစူးစိုက်စိုက် သက်ဝင်တည်နေကြောင်း တရား၊ တဏှာ,ဒိဋ္ဌိ။ (၄) နေရာ၊ ပြန့်၍တည်သော အကိုင်းအခက်တို့၏ နေရာ။

(၁) (က) ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သော အားဖြင့် – ယူ – စွဲ – တတ်သည်၏အဖြစ်၊ – ခြင်း။ နိစ္စာနုပဿနာဉာဏံ နိစ္စတော အဘိနိဝေသာ မုစ္စတီတိ သုညတော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။ ၂၆၂။ (၄င်း၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ဂ-လည်းကြည့်။)ဂေါသီလဂေါဝတာဒီဟိ"ဝံ သုဒ္ဓိ"တိ အဘိနိဝေသတော သဃမေဝ ဥပါဒါနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ အဘိနိဝေသတောတိ အဘိနိဝေသဘာဝတော အဘိနိဝိသနတော ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။ (ခ) တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းအားဖြင့်"ငါ့ဟာ,ငါ့အတ္တ"ဟု – ယူ – စွဲ – ခြင်း။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ နာလံ အဘိနိဝေသာယ။ မ၊၁ ၃၁ဂ။ ≡တေ သဗ္ဗေပိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန အဘိနိဝေသာယ နာလံ........န ယုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ဂ။ န ယုတ္တာ အဘိနိဝေသာယ "တေ မမ၊ သော မေ အတ္တာ"တိ အဇ္ဈောသာနာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁ဂ။ (ဂ) သက်ဝင် – စူးစိုက် – နှလုံးသွင်း – ရှုမှတ် – ခြင်း၊ ဝိပဿနာ – ဖြစ်စေခြင်း – ပွါးခြင်း – အားထုတ်ခြင်း– ရှုမှတ်ခြင်း။ဝဋ္ဋေ အဘိနိဝေသော ဟောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ဂ။ အဘိနိဝေသောတိ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၅။ အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အဘိနိဝေသောတိ ဝိပဿနာရမ္ဘော။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၅။

(၂) (က) နိစ္စ စသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်–သက်ဝင်တတ် – တည်တတ် – မြဲစွာယူတတ်–သောတရား၊ ဖောက်ပြန်–လွဲမှား – သော – အယူ–အစွဲ၊ အဘိနိဝေသတရား။ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ....အဘိနိဝေသော ပရာမာသော။ အဘိ၊ဓ။၈၄-၅။ မဟာနိ။၃၇။ နိစ္စာဒိဝသေန အဘိနိဝိသတီတိ အဘိနိဝေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ အဘိနိဝေသပရာမာသ-လည်းကြည့်။ (ခ) အတ္တရှိ၏ ဟူသော–အယူ–အစွဲ၊ အဘိနိဝေသတရား။ အဘိနိဝေသံ ပဇဟတော....။ ပဋိသံ။၃၂။ အဘိနိဝေသန္တိ အတ္ထိ အတ္တာတိ အဘိနိဝေသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (ဂ) အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ သုညတာနုပဿနာယ အဘိနိဝေသံ (ပဟာယ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အဘိနိဝေသန္တိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ (ဃ) အတ္တာဘိနိဝေသ။ အဘိနိဝေသံ ဘယတော သမ္ပဿမာနော။ ပဋိသံ။ဂ၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇ဂ။ (င) တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိ။ အဘိနိဝေသာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ (စ) အဘိနိဝေသ။ သုညတာနုပဿနာဉာဏံ အဘိနိဝေသတော သညာယ မုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၇ဂ။

(၃) မွေလျော်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် – သက်ဝင် – တည်နေ – ကြောင်း တရား။ "ငါဟာ,ငါ့အတ္တ"ဟု သက္ကာယတရားတို့၌ စူးစူးစိုက်စိုက်သက်ဝင် တည်နေကြောင်းတရား၊ တဏှာ,ဒိဋ္ဌိ။ ယေ ဝိညာဏေ ဥပါယုပါဒါနာ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ။ မ၊၃။ဂ၀။ ကာဟိ (တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ) တံ (စိတ္တံ) အဘိနိဝိသတီတိ အဘိနိဝေသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၃။ အဘိနိဝိသတီတိ အဘိရတိဝသေန နိဝိသတိ၊ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော သက္ကာယဓမ္မေသု စိတ္တံ အဘိနိဝိသတိ၊ "တေ မမ၊ ဧသော မေ အတ္တာ"တိ အဇ္ဈောသာယ

တိဋ္ဌတိ ဧတေဟိ အဘိနိဝေသာဟိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၂။

(၄) နေရာ၊ မြန်၍ တည်သော အကိုင်းအခက်တို့၏ နေရာ။ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဿ ခေါ ပန ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မိကနိဂြောဓရာဇဿ ဒွါဒသယောဇနာနိ အဘိနိဝေသော အဟောသိ။ အံ၊၂။၃၂၄။ အဘိနိဝေသောတိ ပတ္ထရိတွာ ဌိတသာခါနံ နိဝေသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အဘိနိဝေသကရဏ (န) [အဘိနိဝေသ+ကရဏ] အဘိနိဝေသကို ပြုခြင်း (သညာ)။ ယထာဂဟိတနိမိတ္တဝသေန အဘိနိဝေသကရဏပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဟတ္ထိဒဿကအန္ဓာ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၂။ အဘိနိဝေသကရဏံ "ဣဒမေဝ သစ္စ"န္တိ သညာဘိနိဝေသမတ္တနေဝ ဒဠှဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။

အဘိနိဝေသကာရိကာ (ထီ) [အဘိနိဝေသ+ကာရိကာ] အဘိနိဝေသကို ပြုတတ်သော (သညာ)။ တသ္မာ အဘိနိဝေသကာရိကာ ဝိပရီတဂ္ဂါဟိကာ စ န ဟောတီတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။ဂ၇။

အဘိနိဝေသန (နု၊ထီ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+ယု] (က) နှလုံးသွင်း–ဆုံးဖြတ်–ယူ–စွဲ–ခြင်း။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–ခြင်း။(က)တံ ပန တဿ တံ တံ အဓိဋ္ဌဟနံ အဘိနိဝိသနဥ္စ ဟောတိ....။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ ယဿ ပန ဒိဋ္ဌိသု, တီသုပိ ဝါ အဘိနိဝေသနာ ပဝတ္တာ၊ သော ဒွေ တီဏိ သြက္ကမတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၆။ (ခ) လောကသမညာယ ဟိ အဘိနိဝေသနံ ဝိနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၂။

အဘိနိဝေသနမုခ (န) [အဘိနိဝေသန+မုခ] နှလုံးသွင်း–ရှုမှတ်–ခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ယထာရဟံ အဘိနိဝေသနမုခေန ဝိပဿနာနယောဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၅။

အဘိနိဝေသနိမိတ္တ (န) [အဘိနိဝေသ+နိမိတ္တ] အဘိနိဝေသနိမိတ်။ ယေန အဘိနိဝေသ-နိမိတ္တေန သုညော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

အဘိနိဝေသန္တရ (န) [အဘိနိဝေသ+အန္တရ] အဘိနိဝေသ တပါး၊ အခြား တပါးသော အဘိနိဝေသ။ အဘိနိဝေသဝိသယ-ကြည့်။

အဘိနိဝေသပက္ခ (ပု) [အဘိနိဝေသ+ပက္ခ] အဘိနိဝေသ ဖြစ်သောအဖို့။ အဘိနိဝေသ-ပက္ခေ ဌာဝ အယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ....။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။

အဘိနိဝေသပစ္စယ (ပု) [အဘိနိဝေသ+ပစ္စယ] နှလုံးသွင်း – ဆုံးဖြတ် – ယူ – စွဲ – ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပစ္စယံ ကတွာတိ အဘိ-နိဝေသပစ္စယံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။

အဘိနိဝေသပတိဋ္ဌာပန (န) [အဘိနိဝေသ+ပတိဋ္ဌာပန] ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သော အားဖြင့် – ယူ – စွဲ – ခြင်းကို တည်စေခြင်း။ အဘိနိဝေသပတိဋ္ဌာပနေသု စ အဘိနိဝေသေ ဒေသိတေပိ ပတိဋ္ဌာပနံ န သိဇ္ဈတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၃။

အဘိနိဝေသပရာမသန (န) [အဘိနိဝေသ+ပရာမသန] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် – ယူ – စွဲ – တတ်သည့် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း။ ကမ္မာရဿ မဟာသင်္ဃာသေန အယော-ဂဟဏံ ဝိယ ဒိဋ္ဌိ အဘိနိဝေသပရာမသန-တော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆။

အဘိနိဝေသပရာမာသ (ပု) [အဘိနိဝေသ+ပရာမာသ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် – ယူ – စွဲ – တတ်သည့် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သောတရား၊ အနိစ္စ စသော ဝတ္ထုဌ် နိစ္စ စသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သက်ဝင်တတ်သည့် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သောတရား၊ အဘိနိဝေသ ဟူသော ပရာမာသ တရား။ ကာ ဒိဋ္ဌိတိ အဘိနိဝေသပရာမာသော ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။၁၂၉။ အနိစ္စာဒိကေ ဝတ္ထုသ္မိံ နိစ္စာဒိ-ဝသေန အဘိနိဝိသတိ ပတိဋ္ဌဟတိ ဒဠှံ ဂဏှာ-တီတိ အဘိနိဝေသော။ အနိစ္စာဒိအာကာရံ အတိက္ကမိတွာ နိစ္စန္တိအာဒိဝသေန ဝတ္တမာနော ပရတော အာမသတိ ဂဏှာတီတိ ပရာမာ-သော။ အထ ဝါ နိစ္စန္တိအာဒိကံ ပရံ ဥတ္တမံ သစ္စန္တိ အာမသတိ ဂဏှာတီတိ ပရာမာသော။ အဘိနိဝေသော စ သော ပရာမာသော စာတိ အဘိနိဝေသပရာမာသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

အဘိနိဝေသပရာမာသဂ္ဂါဟ (ပု) [အဘိနိဝေသ+ပရာမာသ+ဂါဟ] အဘိနိဝေသ ပရာမာ-သဟု ဆိုအပ်သော အယူ မှား။ .... အဘိနိ-ဝေသပရာမာသဂ္ဂါဟေန ဂဏှိတုံ န ယုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ အနိစ္စာဒိဝသေန အဘိနိဝိသနံ အဘိနိဝေသော၊ သော ဧဝ ဓမ္မသဘာဝံ အတိက္ကမိတွာ ပရတော အာမသနတော ပရာမာသော၊ သော ဧဝ ဂါဟော၊ တေန အဘိနိဝေသပရာမာသဂ္ဂါဟေန ဂဏှိတုံ န ယုတ္တာ အနိစ္စာဒိသဘာဝတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

အဘိနိဝေသဗလဝတာ (ထီ) [အဘိနိဝေသ+ဗလဝတာ] နှလုံးသွင်း – ဆုံးဖြတ် – ယူ – စွဲ – ခြင်း အားကြီးသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တာ ဝိဇာနာတိ သံသရတီတိ သဗျာပါရတာ-သက်္ကိ အဘိနိဝေသဗလဝတာယ .... ဂမ္ဘီရာ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၆။ သဗျာပါ-ရတာဘိနိဝေသဗလဝတာယ, သက်္ကိ အဘိ-နိဝေသဗလဝတာယာတိ ပစ္စေကံ ယောဇေ-တဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၉။

အဘိနိဝေသဘာဝ (ပု) [အဘိနိဝေသ+ဘာဝ] မြဲ၏ဟု အဘိနိဝေသဖြစ်ခြင်း။ အနေကဝိဓ-သမုဿယေ ကေဝိဓသမုဿယေ စ ခန္ဓပဗန္ဓေ အဘိနိဝေသဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃-လည်း ကြည့်။)

အဘိနိဝေသဘူတ (တိ) [အဘိနိဝေသ+ဘူတ] ဖောက်ပြန် – လွဲမှား – သော အားဖြင့်

– သက်ဝင် – ဆုံးဖြတ် – ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ အဘိနိဝေသ-ဘူတာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။)တိ တံ တံ အာရမ္မဏံ အဘိနိဝိဿ အဇ္ဈောသာယ ပဝတ္တိယာ ကာရဏဘူတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။

အဘိနိဝေသဘေဒ (တိ) [အဘိနိဝေသ+ဘေဒ] အဘိနိဝေသအပြား။ အဘိနိဝေသဘေဒေန တယော ပုဂ္ဂလာ သုညတတော ဝုဋ္ဌိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၅။

အဘိနိဝေသမုခ (နှ) [အဘိနိဝေသ+မုခ] ရုပ်, နာမ်တခုခုကို ဦးတည်၍ – နှလုံးသွင်း – ရှုမှတ် – ခြင်း။ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ယထာ-ရဟံ အဘိနိဝေသမုခေန ဝိပဿနာနုယော-ဂေါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

အဘိနိဝေသမုစ္စန (နှ) [အဘိနိဝေသ+မုစ္စန] အဘိနိဝေသမှ လွတ်ခြင်း။ အဘိနိဝေသမုစ္စန-ဝသေန သုညတဝိမောက္ခော နာမ ဇာတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။

အဘိနိဝေသလက္ခဏ (တိ) [အဘိနိဝေသ + လက္ခဏ] နှလုံးသွင်း – ဆုံးဖြတ် – ယူ – စွဲ – ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သာ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) အယောနိသော အဘိနိဝေသလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အဘိနိဝေသဝစန (နှ) [အဘိနိဝေသ+ဝစန] သက်ဝင် – ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – မှတ်ယူ – သော စကား။ န ဝုတ္တံ .... အဘိနိဝေသ-ဝစနံ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ သမာနဇာတိ-ကတ္တာ သာမဏေရာနံ သုရာပါနေသု။ ဝဇိရ။ ၃၅၃။

အဘိနိဝေသဝတ္ထု (နှ) [အဘိနိဝေသ+ဝတ္ထု] အဘိနိဝေသဖြစ်ရာဝတ္ထု၊ အဘိနိဝေသဝတ္ထု။ စက္ခွာဒီသု အဘိနိဝေသဝတ္ထူသု ဗဒ္ဓါ။ ဇူတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၅။

အဘိနိဝေသဝတ္ထုတာ(ထီ) [အဘိနိဝေသဝတ္ထု + တာ] အဘိနိဝေသဖြစ်ရာဝတ္ထု၏အဖြစ်။ "နိစ္စံ အတ္တာ"တိ အဘိနိဝေသဝတ္ထုတာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိသေသကာရဏာနံ စိတ္တမမွာနံ။ အနုဋီ၊၂။ ၁၅၀။

အဘိနိဝေသဝိသယ (ပု) [အဘိနိဝေသ + ဝိသယ]အဘိနိဝေသ၏ – အရာ – ဖြစ်ရာ – နေရာ။ သတိ အစ္စန္တနိယာမေ ကထံ တသ္မိံ အဘိ-နိဝေသဝိသယေ အနေကံသဂါဟော ဥပ္ပ-ဇ္ဇေယျ၊ အဘိနိဝေသန္တရံ ဝါ ဝိရုဒ္ဓံ ယဒိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ အနုဋီ၊၃။၁၄၇။

အဘိနိဝေသဝိသယဘူတ (တိ) [အဘိနိဝေသ-ဝိသယ+ဘူတ] အဘိနိဝေသဖြစ်ရာ(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ "သာမီ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော နိစ္စော ဓုဝေါ"တိ အဘိနိဝေသ-ဝိသယဘူတော.... ပုဂ္ဂလော။ အနုဋီ၊၁။၁၇။

အဘိနိဝေသဝိဿဇ္ဇန (နှ၊ထီ) [အဘိနိဝေသ+ ဝိဿဇ္ဇန] အဘိနိဝေသကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ အဘိနိဝေသဝိဿဇ္ဇနေနေဝ တေ ဝိဿဇ္ဇေတု-ကာမော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

အဘိနိဝေသသဗ္ဘာဝ (ပု) [အဘိနိဝေသ + သဗ္ဘာဝ] နှလုံးသွင်း – ဆုံးဖြတ် – ယူ – စွဲ – မှုဖြစ်ခြင်း၊ အဘိနိဝေသဖြစ်ခြင်း။ "တဒေဝ ဝိညာဏံ သန္ဓာဝတိ သံသရတိ"တိ မိစ္ဆာဘိ-နိဝေသသဗ္ဘာဝတော... ။အနုဋီ၊၂။၁၃၉။

အဘိနိဝေသဟေတု (ပု) [အဘိနိဝေသ+ဟေ-တု] အဘိနိဝေသဖြစ်ခြင်းအကြောင်း။ဇာတိ-သတသဟဿာနုဿရဏာဒိနော အဘိနိဝေ-သဟေတုနော ဝသေန စတ္တာရောဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၉၊၁၄၀။

အဘိနိဝေသာကာရ (ပု) [အဘိနိဝေသ+အာ-ကာရ] အဘိနိဝေသအခြင်းအရာ။ သဿတ-ဒိဋ္ဌိယာ ဧဝ အဘိနိဝေသာကာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆။

အဘိနိဝေသာနုသယ (ပု) [အဘိနိဝေသ+အနု-သယ] အဘိနိဝေသလည်းဖြစ်, အနုသယ

လည်းဖြစ်သော။ စေတသော အဓိဋ္ဌာနံ အဘိနိဝေသာနုသယံ နဉပေတိ။ သံ၊၁။၂၅၇။ (–သံ၊၂။၉။) အဘိနိဝေသာနုသယန္တိ အဘိနိဝေသဘူတဉ္စ အနုသယဘူတဉ္စ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ (–၂၃၉။) အဘိနိဝေသဘူတ-လည်းကြည့်။

အဘိနိဝေသာဘာဝ (ပု)[အဘိနိဝေသ + အဘာဝ] ဝိပဿနာဘိနိဝေသ မဖြစ်ခြင်း။ နေဝသညာနာသညာယတနံ ကသ္မာ န ဂဟိတန္တိ? ပါဠိယံ အဘိနိဝေသာဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဘိနိဝေသာဘာဝတောတိ ဝိပဿနာဘိနိဝေသဿ အသမ္ဘဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။

အဘိနိဝေသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+ဝိသ+တွာ] သက်ဝင်၍၊ ဝိပဿနာ–အားထုတ်–ရှုမှတ်–၍။ အဇ္ဈတ္တံ ဟိ အဘိနိဝေသိတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာတိ ပိ ဒဠ္ဌဗ္ဗာယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ (ဤ၌ အဘိနိဝိသိတွာ ရှိသင့်သည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀-ကြည့်။)

အဘိနိဝေသီ (တိ) [အဘိ + နိ+ဝိသ + ဏီ] အဘိနိဝေသ – သဿတ – အယူ – အစွဲ – ရှိသော၊ သူ။ အဘိနိဝေသီနောပိ ဟိ ကေစိ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၃။

အဘိနိသိန္န (တိ) [အဘိ + နိ + သဒ + တ] (၁) ထိုင်နေသော၊သူ။ (၂) ထိုင်အပ်သော။ (၁) ကော်ပဏ္ဏကမ္ဗလသိလံ အဘိနိသိန္နာ ဒေွ သက္ကာ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ (၂) တံ ရာဇကုမာရေန အဘိနိသိန္နံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ပတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

အဘိနိသီဒတိ (ကြိ)[အဘိ+နိ+သဒ+အ+တိ] (က) ထိုင်၏။ (ခ) ကပ်၍ထိုင်၏၊ အနီး၌ဖြစ်စေ တနေရာတည်း၌ဖြစ်စေ ကပ်၍ထိုင်၏။ (ဂ) အထက်မှ ဖိ၍ထိုင်၏၊ စွပ်ဖိ၍ထိုင်၏။ (က) အဘိနိသီဒတိ ဂါ အဘိနိပဇ္ဇတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၆၃၊၆၇။ (၃၅၇။) အဘိနိသီဒန္တိ— ဝိ၊၂။၃၅၇။ ဝိ၊၃။၄၆၂။ အဘိနိသီဒေယျ— ဝိ၊၂။၆၆။၃၅၉။ အဘိနိသီဒိ—ဝိ၊၂။၆၆။= အဘိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ နိသီဒိ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ တော် ဉပယောဂဝစနံ၊ မဉ္စေ နိသီဒတီတိ အတ္ထော၊ အဘီတိ ဣဒံ ပန ပဒ-သောဘနတ္ထံ ဉပသဂ္ဂမတ္တမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ အဘိနိသီဒသိ—ဝိ၊၂။၆၆။အဘိနိသီဒိဿတိ—ဝိ၊၂။၆၆၊၃၅၇။ အဘိနိသီဒိဿသိ — ဝိ၊၂။၆၆။ (ခ)မာတုဂါမေဟ ဉပသင်္ကမိတွာ အဘိနိ-သီဒတိ အဘိနိပဇ္ဇတိ။ အံ၊၂။၇၁။ အဘိနိသီ-ဒတီတိ အဘိဘဝိတွာ သန္တိကေ ဝါ ကောသနေ ဝါ နိသီဒတိ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (ဂ) ပရဿ အင်္ဂဇာတေ အဘိ-နိသီဒတိ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ယော အနဘိ-ရတိယာ ပီဠိတော ပရဿ အင်္ဂဇာတံ ကမ္မနိ-ယံ ဒိသွာ အတ္တနော ဝစ္စမဂ္ဂေန တဿူပရိ နိသီဒတိ၊ တံ အတ္တနော ဝစ္စမဂ္ဂံ ပဝေသေတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉။

အဘိနိသီဒန (နပုံ) [အဘိ+နိ+သဒ+ယု] (က) ထိုင်ခြင်း။ (ခ) နားခြင်း။ (က) အဘိနိသီဒန-မတ္တေန အဘိနိပဇ္ဇနမတ္တေနဝ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ (ခ) ဒိဝသံ သန္တတ္တော အယော-ဂုဠော မက္ခိကာနံ အဘိနိသီဒနဿ ပစ္စယော န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

အဘိနိသီဒနဝတ္ထု (နပုံ) [အဘိနိသီဒန+ဝတ္ထု] ထိုင်သော ဝတ္ထု၊ ထိုင်ခြင်းကို အကြောင်းပြုသော ဝတ္ထု။ သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ အာသနေ အဘိနိသီဒနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၃၂၀။

အဘိနိသီဒန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+သဒ+အ+အန္တ] ထိုင်သော၊သူ။ အာဟစ္စပါဒကံ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ အဘိနိသီဒန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။

အဘိနိသီဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ)[အဘိ+နိ+သဒ+ဏာပေ+တိ] ထိုင်စေ၏။ တတ္ထ အယောမဉ္စံ ဝါ အယောပီဌံ ဝါ အဘိနိသီဒါပေယျ ဝါ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ။ အံ၊၂။၄၉၇။ အဘိ-နိသီဒေတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိနိသီဒိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နိ+သဒ+တဗ္ဗ] ထိုင်အပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ ဩနဒ္ဓမဉ္စေ ဩနဒ္ဓပီဌေ အဘိနိသီဒိတဗ္ဗံ အဘိနိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၄၆၂။

အဘိနိသီဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+သဒ+တုံ] (၁)ထိုင်ခြင်းငှါ။ (၂) မှီ၍ – မှီရာပြု၍ – ထိုင်ခြင်းငှါ။ (၁) ဇေဂုစ္ဆိ ဟောတိ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ အဘိနိသီဒိတုံ ဝါ အဘိနိပဇ္ဇိတုံ ဝါ။ အံ၊ ၃။၃၂။ (၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိဟိဝိကတံ အဘိနိသီဒိတုံ၊ န တွေဝ အဘိနိပဇ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၃။၂၇၃။ အဘိနိသီဒိတုန္တိ အဘိနိဿာယ နိသီဒိတုံ၊ အပဿယံ ကတွာ နိသီဒိတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။

အဘိနိသီဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နိ+သဒ+တွာ] ထိုင်၍၊ အထက်မှ – ဖိ – စွပ် – ထိုင်၍။ အင်္ဂဇာတေ အဘိနိသီဒိတွာ။ ဝိ၊၁။၄၇။

အဘိနိသီဒိယမာန(တိ)[အဘိ+နိ+သဒ+ယ+မာန] အနီး၌ဖြစ်စေ တနေရာတည်း၌ဖြစ်စေ ကပ်၍ ထိုင်အပ်သော၊သူ။ သော မာတုဂါမေန အဘိနိသီဒိယမာနော အဘိနိပဇ္ဇိယမာနော....မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝတိ။ အံ၊၂။၈၁။

အဘိနိသီဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+နိ+သဒ+ဏေ+တိ] ထိုင်စေ၏၊ ဖိစွပ်၍ ထိုင်စေ၏၊ သွင်း – ဝင် – စေ၏၊ ယှဉ်စေ – စွပ်ထိစေ – ၏။ ဝစ္စမဂ္ဂေန အင်္ဂဇာတံ **အဘိနိသီဒေန္တိ**။ ဝိ၊၁။၃၆။ သမ္ပယောဇေန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

အဘိနိသ္သဋ (တိ) [အဘိ+နိ+သရ+တ]ထွက်မြောက်သော၊ ကင်းကွာ – ကျွတ်လွတ် – သော၊သူ။တိဘဝါဘိနိဿဋော။ထေရ။၃၅၃။ =ဘဝတ္တယတော ဝိနိဿဋော ဝိသံယုတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။

အဘိနိဿာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + နိ+သိ+တွာ] မှီ၍၊ အမှီပြု၍။ အဘိနိသီဒိတုံ (၂) အနက် ကြည့်။

အဘိနိဟတ (တိ) [အဘိ+နိ+ဟန+တ]ဖိစီးနှိပ်စက်အပ် – ဖျက်ဆီးအပ် – သော၊ သူ။ ကိမာဓိကရဏံ ယက္ခ၊ စက္ကာဘိနိဟတော အဟံ။ ဇာ၊၁။၂၀၁။ = စက္ကေန အဘိနိဟတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

အဘိနိဟနတိ (ကြိ) [အဘိ+နိ+ဟန+အ+တိ] ရိုက်၏၊ ထု – နှက် – ထွက်စေ – ၏။ သုခုမာယ အာဏိယာ ဩဠာရိကံ အာဏိံ **အဘိနိဟနေယျ**။ မ၊၁။၁၆၈။ အဘိနိဟနေယျာတိ မုဂ္ဂရေန အာကောဋေန္တော ဟနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ ဟနေယျာတိ ပဟရေယျ နိက္ခာမေယျ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၅။

အဘိနိဟနန္တ (တိ) [အဘိ+နိ+ဟန+အ+အန္တ] ရိုက်သော၊ ထု – နှက် – ထွက်စေ – သော။ အဘိနိဟနန္တော ဖလကတော နီဟရေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။

အဘိနီတ (တိ) [အဘိ+နီ+တ] (၁) (က) ရွေးရှူ ဆောင်အပ်သော၊ မေး – စိစစ် – ခြင်းငှါ ရွေးရှုဆောင်အပ်သော၊သူ။ (ခ) ချုပ်နှောင်ရာ – သတ်ရာ – သို့ ရွေးရှုဆောင်အပ်သော။ (၂) မိမိအလိုအတိုင်း မနေနိုင်သည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်၍ ဆောင်အပ်သော၊ နှိပ်စက်အပ်သော။ (၁) (က) သဘာဂတော ဝါ ....အဘိနီတော သက္ခိပုဋ္ဌော။ မ၊၁။၃၅၅။ မဟာနိ။၁၁၈။ အဘိ၊ပု။၁၃၂။ အဘိနီတောတိပုစ္ဆနတ္ထာယ နီတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ပဥ္စတ္ထာယ အဘိနီတော-(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈)တိ ပဥ္စကရဏတ္ထာယ အဘိမုခံ နီတော။အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ (ခ) စောရာဘိနီတ, ရာဇာဘိနီတ, ပဉ္စာဘိနီတ-တို့ ကြည့်။ (၂) ဝါတရောဂါဘိနီတ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉) ကြည့်။

အဘိနီတတ္တ (န) [အဘိနီတ+တ္တ]ဆောင်အပ် – ချုပ်နှောင်ရာသတ်ရာသို့ ဆောင်အပ် – သည်၏အဖြစ်။ ရာဇာဘိနီတ, စောရာဘိနီတ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇) တို့ ကြည့်။

အဘိနီတဝါသ (တိ) [အဘိနီတ+ဝါသ] ချဉ်းကပ်အပ်သော–သုံးနေခြင်း–အရိယဝါသ–ရှိသော၊သူ။ အကုပ္ပမမ္ဗော အဘိနီတဝါသော အနဝဇ္ဇဘောဂီ။ မိလိန္ဒ။၃၄၂။ အဘိနီတ (ခေါန်၊ဋီ။၃၅၃)လည်း ကြည့်။

အဘိနီလ (တိ) [အဘိ + နီလ] လွန်ကဲသော အညိုရောင် ရှိသော၊ အညိုရောင် လွန်ကဲသော။ နေတ္တ'ဟေသု'မဘိနီလမာယတာ။ ထေရီ။၄၀၈။ အဘိနီလာ ဟုတ္ဂာ အာယတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၈။

အဘိနီလနေတ္တ (တိ) [အဘိနီလ + နေတ္တ] အညိုရောင်လွန်ကဲသည့် – မျက်စိ – မျက်လုံး–ရှိသော၊သူ။ (မျက်စိ–မျက်လုံး–အလုံးစုံ အညိုရောင်ချည်း ရှိသည်မဟုတ်၊ အဝါရောင်, အနီရောင်, အနက်ရောင်များလည်း သူ့နေရာနှင့်သူ ရှိသည်သာ၊ အညိုရောင် လွန်ကဲခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်။) အယဥ္စ ဒေဝကုမာရော အဘိနီလနေတ္တော။ ဒီ၊၂။၁၆။ အဘိနီလနေတ္တော စ ဟောတိ ဂေါပခုမော။ ဒီ၊၃။၁၃၆။ အဘိနီလနေတ္တော ခေါ ပန သော ဘဝံ ဂေါတမော။ မ၊၂။၃၃၈။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၅-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိနီလနေတ္တနယန (တိ) [အဘိနီလနေတ္တ+နယန] အညိုရောင် လွန်ကဲသည့်–မျက်စိ–မျက်လုံး–ကို ဆောင်သော၊သူ။ အဘိနီလနေတ္တနယနော သုဒဿနော။ ဒီ၊၃။၁၃၇။

အဘိနီလဝဏ္ဏ (တိ) [အဘိနီလ+ဝဏ္ဏ] အလွန်ညိုသော အဆင်း ရှိသော။ ဥဒရိယံ....အဘိနီလဝဏ္ဏံ ပရမဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။

အဘိနီဟဋ (တိ) [အဘိ + နီ + ဟရ + တ] (က) ဆောင်အပ်သော။ (ခ) အထက်သို့ ဆောင်အပ်သော၊ ကြွ – မြှောက် – အပ်သော။ (ဂ) ဆောင်ယူအပ်သော။ (ဃ) တတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ အဘိနီဟဋံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ (ခ) ပါဒေ အဘိနီဟဋေ ပဗ္ဗတော ဩနမိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ (ဂ) နှ ဟိ ပဥ္စဒွါရာဘိနိဟဋ္ဌံယေဝ မနော ဣမ "မနော"-တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၇၅။

အဘိနီဟရဏပညတ္တိ (ထီ) [အဘိနီဟရဏ+ပညတ္တိ] ရွေးရှုဆောင်ခြင်းကို–သိစေတတ်သော – သိကြောင်း ဖြစ်သော – ပညတ်၊ အဘိနီဟရဏပညတ်။ အဘိနိဗ္ဗိဒါပညတ္တိ-ကြည့်။

အဘိနီဟရဏာသမ္ဘဝ (ပု) [အဘိနီဟရဏ + အသမ္ဘဝ] ရွေးရှုဆောင်ခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဘိနီဟာရာသမ္ဘဝ-ကြည့်။

အဘိနီဟရတိ (ကြိ) [အဘိ+နီ+ဟရ+အ+တိ] ဆောင်၏၊ ရွေးရှုထုတ်ဆောင်၏။(က) ရွေးရှုစေလွှတ်၏၊ ဆုတောင်း၏။ (ခ) ရွေးရှု– ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ၏။ (ဂ) ဝိပဿနာလမ်းစဉ်မှ ထုတ်ဆောင်၏။ (ဃ) ကပ်၍ဆောင်၏၊ နီးကပ်စေ၏။ (င) ထုတ်နုတ်၏။ (စ) ကြွ –မ–လှမ်း–၏။ (ဆ) ပြည့်ဝ၏၊ ဖြည့်၏။ (ဇ) မြွက်ဆို၏။

(က) ကုတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မစက္ကံ အဘိနီဟရတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ (အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁-လည်း ကြည့်။)

(ခ) ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ (ဝိပဿနာဉာဏ်သို့ ရွေးရှု –(ဈာန်ဝင်စားမှုစသည့် အခြားပြုဘွယ်ကိစ္စမှ) ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ၏။) အဘိနိန္နာမေတိ။ ဒီ၊၁။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ အဘိနီဟရတိတိ ဝိပဿနာဉာဏဿ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ တန္နိန္နံ တပ္ပေါဏံ တပ္ပဗ္ဘာရံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အဘိနီဟရတိတိ ဝိပဿနာဘိမုခံ စိတ္တံ တဒညကရဏ-

ယတော နီဟရိတွာ ဟရတီတိ အဃံ သဒ္ဒ-တော အတ္ထော။ အဓိပ္ပါယတော ပန တံ ဒဿေတုံ "ဝိပဿနာဉာဏဿာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တဒဘိမုခဘာဝေါယေဝ ဟိဿ တန္နိန္နာ-မိကရဏံ၊ တံ ပန.... ဝိပဿနာဘိမုခံ စိတ္တပေ-သနမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၄၃။ ဣဒ္ဓိ-ဝိဓဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ (ဣဒ္ဓိဝိဓ ဉာဏ်သို့ ရှေးရှု – (ကသိုဏ်းအာရုံမှ) ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ၏။) အဘိနိန္နာမေတိ။ ပဋိသံ။၁၀၇။ စိတ္တံ အဘိနီဟရတီတိ .... ဣဒ္ဓိ-ဝိဓဉာဏာဝဇ္ဇနမတ္တာယ ပရိကမ္မစိတ္တံ အဘိနီ-ဟရတိ၊ ကသိဏာရမ္မဏတော အပနေတွာ ဣဒ္ဓိဝိဓာဘိမုခံ ပေသေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အဘိနိန္နာမေသိန္တိ အဘိနီဟရိံ။ (ပုဗ္ဗေနိဝါ-သသို့ ရှေးရှု – (ဈာန်အာရုံမှ)ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ပြီ။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ အဘိနီဟရိန္တိ စိတ္တံ ဈာနာရမ္မဏတော အပ-နေတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဘိမုခံ ပေသေသိံ ၊ပုဗ္ဗေ-နိဝါသန္နိန္နံ.... အကာသိန္တိ အတ္ထော။သာရတ္ထ၊ ၁။၃၈၉။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိ-ပဋိလာဘတ္ထာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ (အာ-ကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်သို့ ရှေးရှု – (အခြားပုံ့ဘွယ်ကိစ္စမှ) ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ၏။) အဘိနိန္နာမေတိ။ မဟာနိ။၂၁၇။ အညာယ အရဟတ္တပတ္တိယာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေသုံ အဘိနီဟရိံသု။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၈။ အရ-ဟတ္တဖိုလ်သို့ – ရှေးရှု – (အခြားပုံ့ဘွယ် ကိစ္စမှ) ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ် ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ကုန်ပြီ။)

(ဂ) အနိစ္စတော မနသိကရောန္တော အနိမိတ္တဝိမောက္ခဿ ဝသေန စိတ္တံ အဘိနီ-ဟရတိ။ ပဋိသံ။၂၆၁။= ဝိပဿနာဝီထိတော စိတ္တံ နီဟရတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ (ဃ) ယေန ယေန စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ။ ပဋိသံ။ ၁၇၁။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဘာဝနာဝိသေသေ စိတ္တံ ဥပနေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၁။ (င) အာဏာ .... အဘိနီဟရေယျ။ မ၊ဋ။၁၆၈။ နီဟရေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ (စ) သစေ ဟိ တထာဂတော "အနေကသတပေါရိသံ နရကံ အက္ကမိဿာ-မီ"တိ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ "ပထဝိယံ ဌပေဿာမီ"တိ ပါဒံ အဘိနီဟ-ရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (ဆ) ယံ ဓမ္မံ အဘိ-နီဟရတိ။ အပ၊၂။၂၆၈။ ယံ ကမ္မမဘိနီဟ-ရိံ။ အပ၊၁။၃၆။= ပုညသမ္ပတ္တိံ ပူရေသိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (ဇ) တေပိဋ္ကကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဟဒယေန စိန္တေတွာ ဝါစာယ အဘိနီဟရိံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

အဘိနီဟရန္တ (တိ) [အဘိ+နီ+ဟရ+အ+ အန္တ][ကြ – လှမ်း – သော။ ဒူရေ အက္ကမိဿာ-မီတိ အဘိနီဟရန္တဿ သိနေရုပ္ပမာဏောပိ ပဗ္ဗတော .. ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။

အဘိနီဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+နီ+ဟရ+တုံ] (က) ရှေးရှုဆောင်ခြင်းငှါ။ (ခ) တရားထူး ရသည်၏ အဖြစ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်းငှါ။ (က) သော ဂမနံ အဘိနီဟရိတုံ အသက္ကော-န္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာနံ အဘိနီဟရိတုံ အကုသလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၃။ = ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိသေသဘာဂိယတာယ အဘိနီဟရိတုံ အကုသလော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

အဘိနီဟရိတွာ(ကြိ၊ဝိ)[အဘိ+နီ+ဟရ+တွာ] (က) သက်ဝင် – အားထုတ် – ရှုမှတ် – ၍။ (ခ) ရှေးရှု – ထုတ်ဆောင် – စေလွှတ် – ညွတ်ငိုက်စေ – ကိုင်းရှိုင်းစေ – ၍။ (က) ဝိပဿနာဉာဏံ အဘိနီဟရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ (ခ) ပုဗ္ဗေနိဝါသာယ စိတ္တံ အဘိနီ-ဟရိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

အဘိနီဟာရ (ပု) [အဘိ+နီ+ဟရ+ဏ] ဆောင်ခြင်း၊ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ အဘိနီ-

ဟာရကမ္မ-ကြည့်။ (က) ရှေးရှု ပြင်းစွာ ဆောင်ခြင်း။ ကတိဟာကာရေဟိ သခါရု-ပေက္ခာယ အဘိနီဟာရော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၅၉။ အဘိနီဟာရောတိ.... သခါရုပေက္ခာဘိ-မုခံ ကတ္ဟာ ဘုသံ ဟ-ရဏံ၊ အဘိမုခတ္တော ဟိတ္တော အဘိသဒ္ဒေါ ဘုသတ္တော နီသဒ္ဒေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။(ခ)ဘုရားဆုတောင်းခြင်း၊ ဘုရားဆုပန်ခြင်း၊ "ဘုရားဖြစ်လတ္တံ့" ဟူသော ဗျာဒိတ်ပန်း ဆင်မြန်းခြင်း၊ အဘိနီ-ဟာရ။ (ဤ အဘိနီဟာရကို အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ တို့၌ သဒ္ဒါ, စေတနာဖြင့် အတော်ပြည့်စုံစွာ ဖွင့်ဆိုထားကြရာ သာဓက အနည်းငယ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

အဘိနီဟာရ ဟူသည် " ဘုရားဗျာဒိတ်မရမှုမထတော့အံ့"ဟု ဘုရားဖြစ်ခြင်းအလိုငှါ စိတ်ဇွဲ သန်သန်ထား၍ မြေ၌ အိပ်နေခြင်းဟု ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၉-၌ ဖွင့်ဆိုသည်။

အဘိနီဟာရဟူသည် "အရင်းမူလ ဆုတောင်းခြင်း၏ အမည်"ဟု အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅-၌ ဖွင့်ဆိုသည်။ ရှေးဦးပဌမဆုတောင်းခြင်း – ဆုတောင်းတော်ကြီး – ဟု သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၆-၇-တို့၌ဖွင့်ဆိုသည်။ ကာယကံမြောက်ဆုတောင်းခြင်းဟူသော ဆုတောင်းတော်ကြီးဟု မ၊ဋီ၊၁။၉၃-၌ ဖွင့်ဆိုသည်။

အဘိနီဟာရဟူသည် အလုံးစုံသောပါရမီတို့၏အကြောင်းဖြစ်သည်။ အဘိနီဟာရသည် (၁) လူသားဖြစ်ခြင်း။ (၂) ယောကျ်ားဖြစ်ခြင်း။ (၃) မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ် ဆိုက်ရောက်နိုင်သော အကြောင်း ဥပ-နိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ (၄) သက်တော်ထင်ရှားဘုရားရှင်ကို ဖူးတွေ့ရခြင်း။(၅) ရသေ့ရဟန်းဖြစ်ခြင်း။(၆)စျာန်,အဘိညာဉ်ရခြင်း။ (၇) သက်တော်ထင်ရှား ဘုရားရှင်၌ ထူးကဲသော ကောင်းမှုကို ပြုခြင်း။(၈) ဘုရားဖြစ်ကြောင်းတရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ရန် ကြီးမားသော ဆန္ဒရှိခြင်း ဟူသော တရားရှစ်ပါးပေါင်းဆုံမိမှ ပြည့်စုံသည်။ (အဋ္ဌဓမ္မသမော-ဓာန-လည်း ကြည့်။)

အဘိနီဟာရဟူသည် "သံသရာမှ ကူးခပ်ပြီးသော ငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း သံသရာမှ ကူးခပ်စေအံ့။ သံသရာမှ လွတ်မြောက်သော ငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း သံသရာမှ လွတ်မြောက်စေအံ့။ ဆင်းရဲမငြိမ်းမြေ့သောငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ဆင်းရဲမငြိမ်းမြေ့စေအံ့။ ဘေးရန်ကင်းကွာ သက်သာရာရသောငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ဘေးရန်ကင်းကွာ သက်သာရာရစေအံ့။ ကိလေသာအပူဝေး၍ ငြိမ်းအေးသောငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ကိလေသာအပူဝေး၍ ငြိမ်းအေးစေအံ့။ ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သောငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ကိ-လေသာအညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်စေအံ့။ သစ္စာလေးပါးကို သိသော ငါသည် သတ္တဝါတို့ကိုလည်း သစ္စာလေးပါးကို သိစေအံ့" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။

ထို အဘိနီဟာရသည် သမ္မာသမ္ဗောဓိ ဘုရားဆုကို တောင်းခြင်း လက္ခဏာရှိ၏၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ ဉာဏ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိရမှုကောင်းလေစွ၊ ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါတို့၏ စီးပွါးချမ်းသာကို ပြီးစေရမှု ကောင်းလေစွဟု တောင့်တခြင်းရသ ရှိ၏၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်အဆောက်အဦ၏ အကြောင်း အဖြစ်ဟူသော ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏၊ မဟာကရုဏာဉာဏ်တော်လျှင် ပဒဋ္ဌာန်ရှိ၏။ မကြံအပ် မကြံစည်နိုင်သော ဘုရားဖြစ်ကြောင်းတရားတော်ကိုငှင်း, အတိုင်းမသိသော သတ္တလောက၏ အစီးအပွါးကိုငှင်း အာရုံပြု၍ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် အလုံးစုံ ဘုရားဖြစ်စေတတ်သော တရား၏အရင်းမူလဖြစ်သော လွန်လွန်ကဲကဲ မြတ်သော လွန်လွန်ကဲကဲကောင်းသော မနိုင်းယှဉ်အပ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကောင်းမှု အထူး

ဟု မှတ်အပ်၏ ဟူ၍ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၄-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၃-တို့၌ ဖွင့်ဆိုသည်။

ကီဒိသော တေ မဟာဝီရ၊ အဘိနီဟာရော နရုတ္တမ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။ အဘိနီဟာရော နာမ ဗုဒ္ဓဘာဝတ္ထံ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ "ဗုဒ္ဓဗျာကရဏံ အလဒ္ဓါ န ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ"တိ ဝီရိယမဓိဋ္ဌာယ နိပဇ္ဇနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၉။ အဘိနီဟာရော သမိဇ္ဈတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၁၅၊၁၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၅၊၁၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆။ အဘိနီဟာရောတိ စ မူလပဏိဓာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အဘိနီဟာရောတိ ကာယပဏိဓာနံ။ (ကာယကံမြောက် ဆုတောင်းခြင်း။) အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ ယော ဟိ အယံ .... "တိဏ္ဏော တာရေယျံ ...."န္တိ- အာဒိနယပ္ပဝတ္တော အဘိနီဟာရော၊ သော အဝိသေသေန သဗ္ဗပါရမီနံ ပစ္စယော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၂။ ယေန အဘိနီဟာရေန ဧတေ ဘဂဝန္တော အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉၊၆၀။ ယေန အဘိနီဟာရေနာတိ.... မဟာပဏိဓာနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၆-၇။

(ဂ) ဆုတောင်းခြင်း။ (ဃ) ဆုတောင်းခြင်း၊ ဗျာဒိတ်ပန်ဆင်ခြင်း။ (င) အဘိနီဟာရဖြင့် မှတ်အပ်သော ကုသိုလ်နှင့်ပညာဉာဏ်ဆည်းပူးရာ အချိန်ကာလ။ (စ) မေးခွန်းပြဿနာအတွက် – စိတ်ကူးထုတ်ခြင်း – အသင့်ပြင်ခြင်း – အကွက်ဆင်ခြင်း။

(ဂ) ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ခန္တိံ မနံ အဘိနီဟာရံ ဗုဇ္ဈနဘာဝဥ္စ အဝေက္ခိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အဘိနီဟာရန္တိ ပဏိဓာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၅၈။ (ဃ) ဒိဗ္ဗံ အဂ္ဂသာဝကာနံ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁။ အနောမဒဿီဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ကတံ အဘိနီဟာရံ အာဝိကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ (င) တွေကော ဟိ တေသံ အဘိနီဟာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အဘိနီဟာရောတိ အဘိနီဟာရောပလက္ခိတော ပုညဉာဏသမ္ဘာရကာလော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။ (စ) ယထာ ခေါ ဣမဿ အာယသ္မတော ဥမ္မင်္ဂေါ ယထာ စ အဘိနီဟာရော။ အံ၊၁။၅၁၀။ အဘိနီဟာရောတိ ပဉှာဘိသင်္ခရဏဝသေန စိတ္တဿ အဘိနီဟာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။

အဘိနီဟာရကမ္မ (န) [အဘိနီဟာရ + ကမ္မ] ဆုတောင်းခြင်းငှါ ထိုက်တန်သောအမှု။ တဇ္ဇံ အဘိနီဟာရကမ္မံ ကတွာ ....။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၅။

အဘိနီဟာရကရဏ (န) [အဘိနီဟာရ+ကရဏ] ဆုတောင်းခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထယတော အဘိနီဟာရကရဏေ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထယတော အဘိနီဟာရကရဏေ ပဉ္စ သမာပတ္တိယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

အဘိနီဟာရကာရဏ (န) [အဘိနီဟာရ+ကာရဏ] ဆုတောင်းနိုင်ခြင်း၏အကြောင်း။ မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ.... အဘိနီဟာရကာရဏာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၈။

အဘိနီဟာရကာလ (ပု) [အဘိနီဟာရ+ကာလ] ဆုတောင်းသောအခါ။ ယံ ဝါ အနောမဒဿိဿ....တဒါ အဘိနီဟာရကာလေ ပစ္စက္ခတော ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၇-၈။

အဘိနီဟာရကုသလ (တိ) [အဘိနီဟာရ + ကုသလ] ရွေးရှုဆောင်ခြင်း – ငှါ – ၌ – လိမ္မာသော၊ သူ။ (က) ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ထူးသောအဖို့ ရှိခြင်းအတွက် ဆောင်ခြင်းငှါ လိမ္မာသော၊သူ။ (ခ) အထက်အထက် သမာပတ်တို့ကို ဝင်စားခြင်းအတွက် ပဌမစျာန် စသောသမာဓိကို ရွေးရှုဆောင်ခြင်းငှါလိမ္မာ

သော၊သူ။ (ဂ)ပဌမစျာန်စသော သမာဓိကို ထူးသောအဖို့ ရှိခြင်းအတွက် ရွေးရှုဆောင် ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊သူ။(က)နှ စ သမာဓိသို့ အဘိနီဟာရကုသလော။ သံ၊၂။ ၂၃၀။=ကမ္မ- ဋ္ဌာနံ အဘိနီဟရိတုံ အကုသလော။ သံ.ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၃။ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဘိနီဟရိတုန္တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိသေသဘာဂိယတာယ အဘိနီဟရိတုံ....။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၉။ (ခ)သမာဓိဿ အဘိနီဟာရ- ကုသလော ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၂၇၅။.... ဥပရိ- ဥပရိသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနတ္ထာယ ပဌမဇ္ဈာ- နာဒိသမာဓိံ အဘိနီဟရိတုံ သက္ကောန္တော သမာဓိဿ အဘိနီဟာရကုသလော နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ (ဂ) ပဌမဇ္ဈာ- နာဒိသမာဓိံ အဘိနီဟရိတုန္တိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိ- သမာဓိံ ဝိသေသဘာဂိယတာယ အဘိ- နီဟရိတုံ ဥပနေတုံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။ အဘိ- နီဟာရကုလသတာ-လည်း ကြည့်။

အဘိနီဟာရကုသလတာ (ထီ) [အဘိနီဟာရ+ ကုသလတာ] ရွေးရှု–ဆောင်ခြင်း–ညွတ် စေခြင်း– ၌–လိမ္မာသူ၏ အဖြစ်၊ အောက် အောက် သမာဓိကို အထက်အထက် သမာဓိ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်စေခြင်းအားဖြင့် ရွေး ရှုဆောင်ခြင်း ညွတ်စေခြင်း၌ လိမ္မာသူ၏ အဖြစ်။သမာဓိဿ အဘိနီဟာရကုသလတာ။ ပဋိသံ။၄၇။ .... ဧကတ္တနယေန ဟေဋ္ဌာဟေ- ဋ္ဌာသမာဓိံ ဥပရူပရိသမာဓိဘာဝူပနယနေန အဘိနီဟရဏေ အဘိနီဟာရမနေ ဆေကဘာ- ဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။

အဘိနီဟာရက္ခဏ (နှ) [အဘိနီဟာရ + ခဏ] ဆုတောင်းသော – ဗျာဒိတ်ပန်ဆင်သော – ခဏ။ တိဝိဓာ ဟိ ဗောဓိသတ္တာ အဘိနီဟာ- ရက္ခဏေ ဘဝန္တိ ဥဂ္ဃဋိတညူဝိပဉ္စိတညူနေယျ- ဘေဒေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။

အဘိနီဟာရက္ခမ (တိ) [အဘိနီဟာရ+ခမု+အ] ရွေးရှု ဆောင်ခြင်း – ညွတ်စေခြင်း၌ – ခံ့ သော – လျောက်ပတ်သော။ ဝေံ အဋ္ဌင်္ဂ- သမန္နာဂတံ စိတ္တံ အဘိနီဟာရက္ခမံ ဟော- တိ.... အဘိညာသစ္ဆိကိရိယာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ အဘိ- နီဟာရက္ခမန္တိ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိအတ္ထံ အဘိနီဟာ- ရက္ခမံ တဒဘိမုခကရဏယောဂ္ဂံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈။ ကသိဏာရမ္မဏံ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သဗ္ဗာကာရေန အဘိ- နီဟာရက္ခမံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

အဘိနီဟာရက္ခမတာ (ထီ) [အဘိနီဟာရက္ခမ+ တာ] ရွေးရှုဆောင်ခြင်း – ညွတ်စေခြင်း – ၌ ခံ့သည်၏ အဖြစ်။ သမာဟိတတာဒိ- အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂမေန အဘိနီဟာရက္ခမတာ သမာဓိဿ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိဂုဏာဝဟတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၈။

အဘိနီဟာရက္ခမဘာဝနာ (ထီ) [အဘိနီဟာရက္ခ- မ+ဘာဝနာ]ရွေးရှုဆောင်ခြင်း၌–ခံ့သော –လျောက်ပတ်သော– ဘာဝနာ။ ဣတော ပရံ ကတ္တဗ္ဗဿ အဘာဝဝသေန အဘိနီဟာ- ရက္ခမဘာဝနာယ ပရိပုဏ္ဏတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၈၇။

အဘိနီဟာရစိတ္တုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိနီဟာရ + စိတ္တ + ဥပ္ပတ္တိ] ဘုရားဆုပန်လိုသောစိတ်ဖြစ် ခြင်း။ တထာ ဟိ တိဝိဓာ အဘိနီဟာရ- စိတ္တုပ္ပတ္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၂။ (ဤ၌ တိဝိဓာ-ဟု ဆိုသော်လည်း စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၇၄-၌ တိဏ္ဏော တာရေယျံ စသည်ဖြင့် သုံးပါးမက ဆိုထားသည်။)

အဘိနီဟာရဋ္ဌ (ပု) [အဘိနီဟာရ+အတ္ထ] ထုတ် ဆောင်ခြင်း အနက်သဘော။ (က)ယူထားဆဲ အာရုံမှ အခြားအာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်း၌ ထုတ်ဆောင်ခြင်းအနက်သဘော။ (ခ)ဝိပဿ နာလမ်းစဉ်မှ ထုတ်ဆောင်လွှဲဖယ်ခြင်းအနက် သဘော။ (က) စိတ္တဿ အဘိနီဟာရဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၈။ အဘိနီဟာရ- ဋ္ဌောတိ ဂဟိတာရမ္မဏတော အညာရမ္မဏ-

မနသိကာရတ္ထံ စိတ္တဿ အဘိနီဟရဏတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (ခ) စတုဟာကာရေဟိ တယော ဝိမောက္ခာ နာနာက္ခဏေ ဟောန္တိ၊.... အဘိနီဟာရဋ္ဌေန နိယျာနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၂၆၀။ အဘိနီဟာရဋ္ဌေနာတိ ဝိပဿနာဝီထိ· တော နီဟရဏဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

အဘိနီဟာရနာနတ္တ (န) [အဘိနီဟာရ + နာနတ္တ] ရှေးရှုဆောင်ခြင်း ထူးသည်၏အဖြစ်။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဘာဝေတွာ....အဘိနီဟာရနာနတ္တတာ ...။ အဘိ၊ဝိ။၄၄၀။ ကောပ ပထဝီကသိဏဝသေန စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ၊....ကော ဩဒါတကသိဏဝသေနာတိ ဣဒံ အဘိနီဟာရနာနတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃-၄။ အဘိနီဟာရော စိတ္တပ္ပဝတ္တိယော။ မူလဋီ၊၂။၂၃။

အဘိနီဟာရပစ္စုပဋ္ဌာန (ကိ) [အဘိနီဟာရ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ရှေးရှုဆောင်ခြင်း–ထုတ်ဆောင်ခြင်း–ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသော၊ ဘုတ်အပေါင်းကို အရပ်တပါးသို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိသော။ (ဝါယောဓာတု) အဘိနီဟာရပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၆၂။ အဘိနီဟာရော ဘူတသင်္ဃာဋဿ ဒေသန္တရုပ္ပတ္တိဟေတုဘာဝေါ၊ နီဟရဏံ ဝါ ဗီဇတော အင်္ကုရဿ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၉။

အဘိနီဟာရမဟန္တတာ (ထီ) [အဘိနီဟာရ + မဟန္တတာ] ဆုတောင်းခြင်း – ပါရမီဖြည့်ခြင်း –၏ ကြီးမားသည်၏အဖြစ်၊ ကုသိုလ်နှင့် ပညာဉာဏ် ဆည်းပူးရာတွင် ကြီးမားသည်၏ အဖြစ်။ သာရိပုတ္တတ္ထေရတောပိ ကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဝါ တိက္ခဝိသဒဉာဏော အဘိနီဟာရမဟန္တတာယ သမ္မတဉာဏသမ္ဘာရတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၇။ အဘိနီဟာရမဟန္တတာသာမညေန "မဟာသာဝကာ"တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

အဘိနီဟာရမဟန္တတ္တ (န) [အဘိနီဟာရ + မဟန္တတ္တ]ဆုတောင်းခြင်း – ပါရမီဖြည့်ခြင်း– ၏ ကြီးမားသည်၏အဖြစ်။ ဝေံ အဘိနီဟာရမဟန္တတ္တပုဗ္ဗပယောဂမဟန္တတ္တာဟိ သသန္တာနေ သာတိသယဿ ဂုဏဝိသေသဿ နိပ္ဖါဒိတတ္တာ....။အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

အဘိနီဟာရမဟန္တဘာဝ (ပု) [အဘိနီဟာရ + မဟန္တဘာဝ] ဆုတောင်းခြင်း – ပါရမီဖြည့်ခြင်း –၏ ကြီးမားသည်၏အဖြစ်။ အဘိနီဟာရမဟန္တဘာဝတော ပုဗ္ဗပယောဂမဟန္တဘာဝတော စ အဂ္ဂသာဝကာဘာဝဏ္ဏ ဝုစ္စန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၃။ (အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၂-လည်း ကြည့်။)

အဘိနီဟာရယောဂ (တိ) [အဘိနီဟာရ + ယောဂ]ဆုပန်ခြင်းငှါ – "ဘုရားဖြစ်လတံ့" ဟူသော ဗျာဒိတ်ဆင်မြန်းခြင်းငှါ – သင့် – လျော် – ထိုက် – တန် – သော၊သူ။ တဒါ မဟာသတ္တော အတ္တာနံ အဘိနီဟာရယောဂ္ဂံ ကရောန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ အဘိနီဟာရက္ခမ-လည်း ကြည့်။

အဘိနီဟာရသမန္တရဘာဝ (ပု) [အဘိနီဟာရ +သမနန္တရ+ဘာဝ] ရှေးရှုဆောင်ခြင်း – ညွတ်စေခြင်း –၏ အခြားမဲ့အဖြစ် (ဘဝ?)။

အဘိနီဟာရသမန္တရဘာဝသရဏ (န) [အဘိနီဟာရသမန္တရ + ဘာဝ(ဘဝ?)+သရဏ] ရှေးရှုဆောင်ခြင်း– ရှေးရှုညွတ်စေခြင်း – ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်ခြင်း (ဘဝ?) ကို အောက်မေ့ခြင်း။ .... စိတ္တဿ အဘိနီဟာရသမန္တရဘာဝ(ဘဝ?) သရဏံ အနုဿဒ္ဓေါ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၉။

အဘိနီဟာရသမိဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိနီဟာရ+သမိဒ္ဓိ] ဆုပန်ခြင်း – "ဘုရားဖြစ်လတံ့" ဟူသော ဗျာဒိတ်ပန်း ဆင်မြန်းခြင်း – ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဒီပင်္ကရဿ ဟိ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနေန အဘိနီဟာရသမိဒ္ဓိတော ပဘုတိ....။ မဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။

အဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိ(ထီ) [အဘိနီဟာရ+သမ္ပတ္တိ] ဆုတောင်းခြင်း – ပါရမီဖြည့်ခြင်း – ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တံ ပနေတံ အဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိယာ ဥေယျာဝရဏပ္ပဟာနဝသေန ယတ္တ ကိလေသာ ပဟီနာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ အဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိယာ ပန အယမေဝ ထေရော ဝေမကာသိ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ အဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိယာ သဝါသနပ္ပဟာနမေဝ ဟိ ကိလေသာနံ ဥေယျာဝရဏပ္ပဟာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉။ မ၊ဋီ၊၁။၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၇။

အဘိနီဟာရသမ္ပဒါ (ထီ) [အဘိနီဟာရ+သမ္ပဒါ] အဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိနှင့် အနက်တူ။ မာရသေနမထနာနန္တိ ဧတေန အဘိနီဟာရသမ္ပဒါယ သိဒ္ဓံ ပုဗ္ဗဘာဂေ သမ္မာပဋိပတ္တိံ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃။ (အဘိနီဟာရသမ္ပဒါသိဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၃။)

အဘိနီဟာရသမ္ပန္န (တိ) [အဘိနီဟာရ+သမ္ပန္န] (က)မဟာပဏိဓာနနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။(ခ) ကုသိုလ်နှင့် ပညာဉာဏ်ဆည်းပူးခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ (က) အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော စ ဟုတွာ ပါရမိယော ပူရေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀။ (ခ) အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော အာယသ္မာ အာနန္ဒော၊ ဦ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ သာ ထေရီ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိဓီတာ သဘာသဟာယကပ္ပေ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။

အဘိနီဟာရသမ္ပန္နတ္တ (န) [အဘိနီဟာရသမ္ပန္န+တ္တ] အဘိနီဟာရ၏ ပြည့်စုံပြီးသည်၏အဖြစ်။ ဗုဒ္ဓပိတာ ဟိ ကော်သတော.... သုဝိသုဒ္ဓါဇီဝေါ ဟောတိ တထာ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

အဘိနီဟာရာနုရူပ(တိ) [အဘိနီဟာရ+အနုရူပ] (က) မဟာပဏိဓာနအားလျော်သော။(ခ) ဆုတောင်းခြင်း – ပါရမီဖြည့်ခြင်း – အားလျော်သော။ (က)အတ္တနော အဘိနီဟာရာနုရူပံ သမတ္တိံ သပါရမိယော ပူရေတွာ .... ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄။ (ခ) အတ္တနော အဘိနီဟာရာနုရူပံ ယထာဗလံ သရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

အဘိနီဟာရာသမ္ဘဝ (ပု) [အဘိနီဟာရ + အသမ္ဘဝ] ရွေးရှုဆောင်ခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဝိပါကတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ စိတ္တဿ အဘိနီဟာရာသမ္ဘဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ ဝိပါကံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အဘိနီဟာရာသမ္ဘဝတောတိ အတ္တော။ ဝိပါကဿ ဟိ အာရမ္မဏံ ကတွာ နတ္ထိ အဘိနီဟာရော။ မူလဋီ၊၁။ ၂၀၀။ အဘိနီဟာရာသမ္ဘဝတောတိ သမာပတ္တိစိတ္တဿ အဘိနီဟရဏာသမ္ဘဝတော။ အနုဋီ၊၁။၂၁၇။

အဘိနီဟာရောပလက္ခိတ (တိ) [အဘိနီဟာရ+ဥပလက္ခိတ] အဘိနီဟာရဖြင့် မှတ်အပ်သော။ အဘိနီဟာရ-ကြည့်။

အဘိနုဒ (တိ) [အဘိ + နုဒ + အ] ကျေမွ – ပျက်စီး – စေတတ်သော၊ ချေမှု – ဖျက်ဆီး – တတ်သော။ အသာရကေန အဘိနုဒေန ဒုက္ခေန အကတညုနာ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိက္ကူလသဘာဝေန ဣမိနာ ကာယေန ဥက္ကဏ္ဌာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

အဘိနေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+နီ+တဗ္ဗ] ဆောင်အပ် – ရွေးရှုဆောင်အပ် – သော။ (က) ပင့်အပ် – ဆောင်အပ် – သော၊သူ။ (ခ) ဆောင် – သွင်း – အပ်သော။ (က) ဘိက္ခု အဘိနေတဗ္ဗာ ဝတ္ထုဒေသနာယ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။ ဘိက္ခု နေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ (ခ) ဝပါပေတွာ ဥဒကံ အဘိနေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၆။ =ဥဒကံ အာဟရိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။

အဘိနေတိ (ကြိ) [အဘိ + နီ + အ + တိ] ဆောင်၏၊ ရွေးရှုဆောင်၏။ (က) ဆောင် – သွင်း – ၏။ (ခ) ရောက်စေ၏၊ ပင့်ဆောင်၏။

(က) သီဃံ သီဃံ ဥဒကံ အဘိနေတိပိ အပနေတိပိ။ အံ၊၁။၂၄၂။ (ခ) ရာဇဂဟံ အဘိနေသိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

အဘိနေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ + နီ + တွာ] ဆောင်၍၊ (က) ဆောင် – သွင်း – ၍။ (ခ) ဆောင်၍၊ ခေါ်ယူ၍။ (ဂ)ဆောင်၍၊ ဖိတ်ခေါ်၍။ (က)ဥဒကံ အဘိနေတွာ ဥဒကံ နိဒ္ဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၆။ (ခ) ရာဇာ အန္တေပုရံ အဘိနေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ (ဂ) ဣတော ထောတိ တံ ဃရံ အဘိနေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။

အဘိန္နနဋ္ဌာန (န) [အဘိန္နန+ဌာန] အဘိန္နဋ္ဌာန-နှင့် အနက်အရတူ။

အဘိန္နတ္တ (တိ) [န+ဘိန္နတ္တ] မမြွက်မဆိုသော၊ သူ။ ဝါစံ အဘိန္နန္တောပိ စ တံ အာရမ္မဏံ နိဿာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အဘိန္ဒိ (ကြိ) ဘိန္ဒတိ-ကြည့်။ (ဒီ၊၂။၉၀။သံ၊၃။ ၂၃၀။ ဥဒါန။၁၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။)

အဘိန္ဒိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဘိန္ဒိတဗ္ဗ] မခွဲခြားအပ်သော။ တံ ပန သဘာဝေနေဝ ဝဝတ္ထိတတ္တာ အဘိန္ဒိတဗ္ဗတော ၀ န ဘိန္ဒတီတိ အခိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၂။၁၀။

အဘိန္ဒိတဗ္ဗတ္တ (န) [အဘိန္ဒိတဗ္ဗ+တ္တ] မခွဲခြားအပ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗမေဝ ဟိ ရူပံ ဝိညာတတ္တ် တဿ အဘိန္ဒိတဗ္ဗတ္တာ ဝိညာတတော အညံ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၅။

အဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိယ (တိ) [န+ဘိန္ဒိတဗ္ဗ+ပရိယ] မဖျက်ဆီးအပ်သော–ဖျက်ဆီး၍မရသော– ပရိယတ်ရှိသော။ အဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိယသော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၁)တိ ပဒေဟိ ကေနစိ သင်္ဂဟေန သင်္ဂဟေတွာ ယုတ္တိကာရဏံ ဒဿေတွာ ဝါ န ဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိယသော။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

အဘိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘိန္ဒိတွာ] (က) မဖျက်ဆီးမူ၍။ (ခ) မဖောက်ခွဲမူ၍။ (ဂ) မခွဲခြားမူ၍၊ အသီးအခြားမပြုမူ၍။ (က) ဝဇမ္ဗိ ဘိန္ဒိတွာ ဝါ အဘိန္ဒိတွာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ (ခ) သီသကဋ္ဌာဟံ အဘိန္ဒိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၇။ (ဂ) ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏံ.... အဘိန္ဒိတွာ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။

အဘိန္န (တိ) [န+ဘိန္န](က)မပျက်သေးသော။ (ခ)မကွဲသော (သပိတ်-စသည်)။ (ဂ)မကွဲပြားသေးသော၊ မကွဲကွင်း– မကွဲကွာ– သေးသော၊ သူ။ (ဃ)မပျက်စီး–မကျိုး– သော။ (င) မပျက်စီးသော၊ မဖောက်ပြန်သော၊ သူ။ (စ) မကွဲပြား–မခြားနား– သော။ (ဆ) မပျက်သေးသော– အသစ်အသင်ဖြစ်သော– သင်္ခါရ။ (က) သုသာနံ ဂန္တွာ အဘိန္နေ သရီရေပံသုကူလံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊၁။၇၂။ အဗ္ဘုဏှေ အလ္လသရီရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၉။ (ခ)အဘိန္နေ ဘိန္နသညာ။ ဝိ၊၂။၃၂၀။ (ဂ) ပရေပန အဘိန္နေ ကမ္မပထဘေဒေ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။သလာကာယ ဂါဟိတာယပိ အဘိန္နော၀ ဟောတိ သံဃော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ (ဃ)ယဿ ပန သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဘိန္နာနိ သီလာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၆။ (င) လဒ္ဓံ နာမ အဘိန္နံ ဘိန္နတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၆။ (စ) မူလရသာဒိနာ ဘေဒေန ဘိန္နောပိ ရသော လက္ခဏာဒိဟိ အဘိန္နောယေဝ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ အတ္ထတော အဘိန္နော စ။သာရတ္ထ၊၁။၂၃။ သဘာဝဓာရဏာဒိအတ္ထေန အဘိန္နော ဝေ သော အတ္ထောတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။ (ဆ) အနိရုဒ္ဓမေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ အဘိန္နမေဝ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၁။

အဘိန္နက (တိ) [အဘိန္န+က] မကွဲပြားသော။ သတ္တရသ ဘိန္နဝါဒါ၊ ဧကောဝါဒေါ အဘိန္နကော။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

အဘိန္နကဋ္ဌ (တိ) [အဘိန္န+ကဋ္ဌ] မခွဲအပ်သေးသော ထင်းရှိသော၊ ထင်းကို မခွဲအပ်သေးသော၊ သူ။ အဘိန္နကဋ္ဌောသိ အနာဘတောဒကော။ ဇာ၊၂။၃၄။ အဘိန္နကဋ္ဌောသီတိ

သော ဒါနိ အဇ္ဇ အနုဒ္ဒဋ္ဌကဋ္ဌောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၁၂။

အဘိန္နကာလ (တိ) [အဘိန္န+ကာလ] မကွဲပြားသော ကာလရှိသော တရား။ အဘိန္နကာလဿပိ ဘိန္နကာလဿ ဝိယ ဘေဒေါပစာရဒဿနတော ဘေဒဝစနံ ယုတ္တံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။၄၅။

အဘိန္နကာလိက (တိ) [အဘိန္နကာလ+ဣက] မကွဲပြားသော ကာလရှိသော။ သံသာရေ စ သဏ္ဍာနန္တိ အနတ္ထန္တရတ္တာ အဘိန္နကာလိကံ။ သံဋီ၊ ၁။၅၃။

အဘိန္နခုရ (တိ) [အဘိန္န+ခုရ] မကွဲ–မခွ–သော (တလုံးတည်းသော) ခွါရှိသော။ ကေခုရေတိ အဘိန္နခုရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၂။

အဘိန္နဇာတိက (တိ) [အဘိန္န+ဇာတိ+က] မကွဲပြားသောဇာတ်ရှိသော–ဇာတ်အားဖြင့် မကွဲပြားသော– တရား။ အဘိန္နဇာတိကဿ စ ဝသေန ယထာ "အာဝဇ္ဇနာ....ပစ္စယော" တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၀-၁။ မူလဋီ၊ ၁။၁၃၀။ (အနုဋီ၊ ၁။၁၃၈-လည်း ကြည့်။)

အဘိန္နဋ္ဌာန (န) [အဘိန္န+ဌာန] (၁) မတူးအပ်သော–နေရာ–အရပ်။ (တိ) (၂) မကွဲပြားသော–တူ–သော တည်ရာ ရှိသော။ (၁) ပရတော တုဏ္ဍကူပဿ အဘိန္နဋ္ဌာနံ ဝိယ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရဒွယံ အတ္ထိ။ (အဘိန္ဒနဋ္ဌာနံ၊ သီ။ အဘိန္နဋ္ဌာနံ၊သျာ။) သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇။ အဘိန္နဋ္ဌာနန္တိ အခဏ္ဍိတဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၇။ (၂) ယထာ အနေကေသံ မဏိဒီပါဒီနံ ပဘာရူပံ....အဘိန္နဋ္ဌာနံ ဝိယ ပညာယတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။

အဘိန္နတာ (ထီ) [အဘိန္န+တာ] မပျက်စီးသည်၏အဖြစ်။ သီလဿ အဘိန္နတာ သီလပါရမီ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၆။

အဘိန္နတ္တ (န) [အဘိန္န+တ္တ] (က) မဖျက်ဆီးအပ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) မကွဲပြားသည်၏အဖြစ်။ (က) သာ "တေန ဘိန္ဒိဿာမိ" တိ ဝေ သဥ္စိစ္စ အဘိန္နတ္တာ အသဥ္စိစ္စ ဘိန္နာ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ (ခ) အတ္ထဿ အဘိန္နတ္တာတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ပန ကေသဒီသာ တဒတ္ထဿ အဘိန္နတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅။

အဘိန္နနာဒ (ပု) [အဘိန္န + နာဒ] မကွဲ–မအက်–တခဲနက်–သော အသံရှိသော။ အဘိန္နနာဒါ မဒဝါရဏာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၁။

အဘိန္နဘာဝ (ပု) [အဘိန္န+ဘာဝ] မကွဲပြား–မခြားနား–သည်၏ အဖြစ်–ခြင်း။ အတ္ထတော တတော အဘိန္နဘာဝေါတိ ဥဘာယမ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃။

အဘိန္နရူပ (တိ) [အဘိန္န+ရူပ] (က) မကွဲပြား–မခြားနား–သော–ရုပ်–သဏ္ဍာန်အစီအရင်–ရှိသော။ (ခ) မကွဲပြား–မခြားနား–သော သဘောရှိသော။ ဝုတ္တာနံ တေသံ မာသသဒ္ဒါနံ ဝိယ အဘိန္နရူပါနဥ္စ အတ္ထဘေဒေါ ဥပပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁၊၃၃။ သဒ္ဒတ္ထာ ဟိ အဘိန္နရူပါ ဝိယ ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။

အဘိန္နရူပကာရဏ (န) [အဘိန္နရူပ+ကာရဏ] မကွဲပြား–မခြားနား–သောသဘောရှိသော အကြောင်း။ န ဟိ အဘိန္နရူပကာရဏံ ဘိန္နသဘာဝဿ ဖလဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၅။

အဘိန္နဝဏ္ဏ (တိ) [အဘိန္န+ဝဏ္ဏ] မကွဲပြား–မခြားနား–တူ–သော အဆင်းရှိသော။ ဂင်္ဂါယမုနာနံ အသမာဂမဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ဘိန္နဝဏ္ဏံ ဟောန္တမ္ပိ သမာဂမဋ္ဌာနေ အဘိန္နဝဏ္ဏမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။

အဘိန္နဝါဒ (တိ) [အဘိန္န+ဝါဒ] မကွဲပြား–မခြားနား–သော အယူ (ဝါဒ)ရှိသော၊သူ။ ကေနေ္တာ ဝါဒေါ ဘောသန္တိ ကေန္တဝါဒါ....အဘိန္နဝါဒါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။

အဘိန္နဝိသယ (တိ) [အဘိန္န + ဝိသယ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော တည်ရာရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘိန္နာဓိကရဏံ ဝိယ ဟိ အဘိန္နဝိသယမေဝ ဝိရုဒ္ဓံ နာမ သိယာ။ အနုဋီ၊ ၃။၇၂။

အဘိန္နဝေဒန (တိ) [အဘိန္န + ဝေဒနာ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော ဝေဒနာရှိသော တရား။ အဘိန္နဇာတိကဿ စာတိ စ-သဒ္ဒေါ အဘိန္နဝေဒနဿ စာတိ သမ္ပိဏ္ဍ-နတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၁။၁၃၀။

အဘိန္နသဏ္ဌာန (တိ) [အဘိန္န+သဏ္ဌာန] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တထေဝ အဘိန္နသဏ္ဌာနာနိ တိဋ္ဌန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အဘိန္နသန္တာန (တိ) [အဘိန္န+သန္တာန] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော သန္တာန်ရှိသော။ ဝေဏိဂ္ဂဟဏေန အနုပါဒိန္နကော အဘိန္နသန္တာနော ကေသလောမနခဒန္တာဒိ-ကော။ ဝဇိရ။၁၀၁။

အဘိန္နသန္တာနဂတ (တိ) [အဘိန္နသန္တာန + ဂတ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော သန္တာန်၌ ဖြစ်သော။ ကေသန္တာနဂတာနံ အဘိန္နသန္တာနဂတာနံ ဒွါရာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။၅၆။

အဘိန္နသဘာဝ (တိ) [အဘိန္န + သဘာဝ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော သဘောရှိသော။ နိပ္ပရိယာယတော အရိယသပ္ပုရိသ-ဘာဝါ အဘိန္နသဘာဝါ။ သံဋီ၊ ၂။၂၀၃။ အဘိန္နသဘာဝေါပိ ဟိ ဓမ္မော။ အနုဋီ၊ ၃။၄၃။

အဘိန္နသမ္မတ (တိ) [အဘိန္န+သမ္မတ] မပျက် – မပြို – ခိုင်မြဲ – တည်တံ့ – သည်ဟု သမုတ် အပ်သော၊ သူ။ ကေဟိစိ အဘိန္နသမ္မတောပိ ဘိန္နော ဝိနဋ္ဌော ဧဝ။ ဒီဋီ၊ ၃။၈၇။ မဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

အဘိန္နသရဏ (တိ) [အဘိန္န + သရဏ] မပျက်သော – မကင်းကွာသော – တည်မြဲသော – ကိုးကွယ်ရာ – သရဏဂုံ – ရှိသော၊သူ။ အရိယ-ပုဂ္ဂလာ ပန အဘိန္နသရဏာ စေဝ အသံ-ကိလိဋ္ဌသရဏာ စ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒကၒ။၇။

အဘိန္နသရီရဝတ္ထု (န) [အဘိန္န+သရီရ+ဝတ္ထု] မပျက်သေးသော သူသေကောင် – သေခါစ ဖြစ်သောသူသေကောင် – နှင့် စပ်သော – အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ အဘိန္နသရီရဝတ္ထုသ္မိံ အဓိပ္ပေတာတိ သာဋ္ဌကထာယ တသ္မိံ-ယေဝ သရီရေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိၒ၁။၃၂၉။

အဘိန္နသာမတ္ထိယ (န) [အဘိန္န+သာမတ္ထိယ] မကွဲပြား – မခြားနား – သော – အား – အစွမ်း – အာနုဘော်။ တဒဝတ္ထမေဝ သော-တာဒီနံ ကာရဏံ ဟောတိ အဘိန္နသာမတ္ထိယံ ဝါ။ ဒီဋီ၊ ၃။၁၂၅။

အဘိန္နသီလ (တိ)[အဘိန္န+သီလ] မပျက်သော သီလရှိသော၊သူ။ အယံ စ ဒေဝပုတ္တော ကာရ-ကော အဘိန္နသီလော။ သံၒ၁။၈၂။

အဘိန္နသီလတာ (ထီ) [အဘိန္နသီလ+တာ] မပျက်သောသီလ ရှိသည်၏ အဖြစ်။ လဒ္ဓိ-ပတိဋ္ဌာပနံ ပနဿ ပုဗ္ဗေ အဘိန္နသီလတံယေဝ ဒီပေတိ။ အဘိၒ၃။၂၂၂။

အဘိန္နာဓာရတာ (ထီ) [အဘိန္န+အာဓာရ+တာ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော တည်ရာရှိသည်၏အဖြစ်။ အတ္ထာဘေဒကာလ-ဘေဒဝိသယတ္တာ အဘိန္နာဓာရတာယ တေသံ ပရိဟာရော။ အနုဋီ၊ ၃။၉၃။

အဘိန္နာဓိကရဏ (တိ) [အဘိန္န+အဓိကရဏ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော အကြောင်းရှိသော။ အဘိန္နဝိသယ-ကြည့်။

အဘိန္နာဓိကရဏဘာဝ (ပု) [အဘိန္နာဓိကရဏ+ ဘာဝ] မကွဲပြား – မခြားနား – တူ – သော တည်ရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိနယသဒ္ဒသန္နိ-

မာနော အဘိန္နာမိကရဏာဘာဝေန ပယုတ္တော ဓမ္မသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၅။

အဘိပတန္တ (တိ) [အဘိ+ပတ+အန္တ] အလျှင်အမြန်– တဟုန်တည်း– ပြေးသွားသော၊ မနှား–မရပ်–မတည်–မတန့်–သော။ တံ ဟိသ္မ အဘိပတန္တံ ခိယန္တံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အဘိပတ္တဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ပဒ+တဗ္ဗ] ရောက်အပ်သော။ မနသာ စိန္တေန္တေနပိ န အဘိပတ္တဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉။

အဘိပတ္တိယန (န၊ထိ ?) [အဘိ+ပတိ+ဣ+ယု။ (ပတ္တိအ(ပု၊န) ပြာ။ပြတျယ (ပု) သံ။) မဂ်လံ ပစ္စေတိ နော ကမ္မံ (အံ၊၂။၁၇၁။) အဖွင့် (အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၄)တို့ကြည့်။ စာမူတို့၌ အသဒိသ ဒွေဘော်နှင့် အဘိပတ္တိယန-ဟု ရှိနေသည်၊ သဒိသဒွေဘော်နှင့် အဘိပတ္တိယန-ဟု ပါဌ်မှန်ရှိသင့်သည်။] ယုံကြည်ခြင်း။ အဘိပတ္တိယနာ သဒ္ဒဟနမေဝ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အဘိပတ္တိယနလက္ခဏ (တိ) [အဘိပတ္တိယန + လက္ခဏ] ယုံကြည်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဝေစ္စပသာဒေါ အဘိပတ္တိယနလက္ခဏာယ သဒ္ဓါယ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိဝိ။၁၃၁။

အဘိပတ္ထန (န၊ထိ) [အဘိ+ပတ္ထ+ယု] တောင့်တခြင်း။ သာ စဿ အဘိပတ္ထနာ ယထာဓိပ္ပေတဖလာ၀ဟာ အဟောသိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၇။

အဘိပတ္ထနကာမ (တိ) [အဘိပတ္ထန+ကာမ] တောင့်တ–လိုချင်–ခြင်းရှိသော၊သူ။ .... ဒေဝလောကဿေဝ အဘိပတ္ထနကာမာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၈။

အဘိပတ္ထနာဟေတုက (တိ) [အဘိပတ္ထန + ဟေတု + က] တောင်းပန်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ သော ဝိသေသတော လောကေ သမ္ဘာဝနီယဿ ဂရုကာတဗ္ဗဿ အဘိပတ္ထနာဟေတုကော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၁။

အဘိပတ္ထနီယဘာဝ (ပု) [အဘိပတ္ထနီယ+ဘာဝ] တောင့်တအပ်သည်၏ အဖြစ်။ "ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ"တိ ဝစနတော တဏှာယ ပဒဋ္ဌာနံ အဘိပတ္ထနီယဘာဝတော။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အဘိပတ္ထယတိ (ကြိ) [အဘိ+ပတ္ထ+ဏယ+တိ] တောင့်တ၏။ ဘိယျောဝ ကာမေ အဘိပတ္ထယန္တိ။ မ၊၂။၂၆၀။ ထေရ။၃၂၅။ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေ ပတ္ထယန္တိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ န ကာမေ အဘိပတ္ထယာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀။ ပေတံ ကာလကတာ'ဘိပတ္ထယေ။ ဇာ၊၁။၂၁၈။ န ကာမေ အဘိပတ္ထယေ။ ဇာ၊၂။၁၇၀။ အဟံ ကာမေ အဘိပတ္ထယေယျံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ မဟာကရုဏာယ ဝနိ အဘိပတ္ထယိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇။ သမ္ဗောဓိံ အဘိပတ္ထယိံ။ အပ၊၂။၂၈၂။

အဘိပတ္ထယန္တ (တိ) [အဘိ + ပတ္ထ + ဏယ + အန္တ] တောင့်တသော၊ သူ။ တမှာ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတောမှိ၊ န ကာမေ အဘိပတ္ထယံ။ သုတ္တနိ။၃၄၁။ တော် သိဝံ ဥတ္တမမာဘိပတ္ထယံ။ ဇာ၊၁။၁၉၇။ သမ္ဗုဒ္ဓရာဇံ အဘိပတ္ထယန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃။

အဘိပတ္ထယာန (တိ) [အဘိ + ပတ္ထ+ဏယ + အာန] တောင့်တသော၊သူ။ နိဗ္ဗာနပဒါဘိပတ္ထယာနော။ သုတ္တနိ။၃၃၃။ အနုပါဒိသေသံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနပဒံ ပတ္ထယမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

အဘိပတ္ထိတ (တိ) [အဘိ+ပတ္ထ+တ] (က) တောင့်တအပ်သော။ (ခ) တောင့်တအပ်–အလိုရှိအပ်–သော။ (ဂ) တောင့်တအပ်–မပြတ် တောင့်တအပ်–သော။ (က) ယံ

အဓိပ္ပေတံ၊ ယံ အဘိပတ္ထိတံ။ ဒီ၊၁။၁၁၃။ ယံ ကိဉ္စိ အဘိပတ္ထိတံ။ မ၊၂။၃၄၄။ (ခ) စေတသော အဘိပတ္ထိတော။ ထေရ။၂၉၆။ မမ စိတ္တေန ဣစ္ဆိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ယေ ဟောန္တိ အဘိပတ္ထိတာ။ ဇာ၊၁။၁၆၇။ ယေ ကေစိ အတ္ထာ ဣစ္ဆိတာ နာမ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။ (ဂ) တော် မေ အဘိပတ္ထိတံ။ ဒီ၊၂။ ၂၁၃။တော် မယာ အဘိဘုံ ပတ္ထိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၅။

အဘိပတ္ထိတပဥ္ဟ (တိ) [အဘိပတ္ထိတ + ပဥ္ဟ] တောင့်တအပ်သော – အမေး – ပုစ္ဆာ – ပြဿနာ။ "ကဒါ နု ခေါ် ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိတုံ လဘာမိ"တိ ဧဝံ အဘိပတ္ထိတပဥ္ဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၇၇။

အဘိပတ္ထေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ + ပတ္ထ + ဏေ+ တဗ္ဗ] တောင့်တအပ်သော။ သိဝံ ခေမံ ဥတ္တမံ အဘိပတ္ထေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

အဘိပတ္ထေတိ (ကြိ) [အဘိ+ပတ္ထ + ဏေ+တိ] တောင့်တ၏၊ လိုချင်၏။ တံသဒိသံ တတော ဝါ ဥတ္တရိတရံ သုခံ အဘိပတ္ထေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၈၁။ ယံ ယဒေဝါဘိပတ္ထေန္တိ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၀။ ကုလပုတ္တာ အဘိပတ္ထေန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉။ ဧဝံ အဟမ္ပိ ပေတံ ကာလကတံ အဘိပတ္ထေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ ကာမာနံ အဘိပတ္ထေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။ ကော ဝါ တံ အဘိပတ္ထေယျ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၇၁။

အဘိပတ္ထေန္တ (တိ) [အဘိ+ပတ္ထ+ဏေ+အန္တ။ ထိဦ-အဘိပတ္ထေန္တိ။] တောင့်တသော၊ သူ။ တာဒိသေ အရညဝါသာဒိဂုဏေ အဘိပတ္ထေန္တာ နာမ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ စာတုမဟာရာဇိကာဒိံ ဒေဝကာယံ အဘိပတ္ထေန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၉။

အဘိပရိစ္ဆိန္န (တိ) [အဘိ + ပရိ+ ဆိဒိ+ တ] ပိုင်းခြားအပ် – သတ်မှတ်အပ် – သော။ အဘိပရိစ္ဆိန္နော ဝိနယောတိ အတ္ထေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၉၅။

အဘိပဿတိ (ကြိ) [အဘိ+ ဒိသ + အ+ တိ] မြင်၏။ ကံ တေန တွာ'ဘိပဿသိ။ ဇာ၊၁။ ၁၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၀။

အဘိပဿန္တ (တိ) [အဘိ+ ဒိသ+အန္တ] မြင်သော၊ သိ–နားလည်–သော၊သူ။ နိဗ္ဗာနံ အဘိပဿတော။ အံ၊၁။၁၄၅။ ခေမာ'ဘိပဿံ အဝိဝါဒဘူမိံ။ သုတ္တနိ။၄၁၈။=နိဗ္ဗာနံ ခေမန္တိ ပဿမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။

အဘိပါဒက (ပု) အဘိပါဒကမည်သော စစ်သူကြီး၊ အဘိပါရက-ကြည့်။

အဘိပါရက (ပု) အဘိပါရက မည်သော စစ်သူကြီး၊ ဥမ္မာဒန္တီဇာတ်၌လာသော သိဝိတိုင်းအရိဋ္ဌပုရမြို့ သိဝိမင်း၏ စစ်သူကြီး။ တဿေသာ ဘရိယာ'ဘိပါရကဿ၊ ဇာ၊၂။၃၉။ (အဟိပါရက။ သီ၊ဣ။ အဘိပါဒက (က)။ အကျယ်ကို ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၀-၄၀-ကြည့်။)

အဘိပါရုတ (တိ) [အဘိ + ပ + အာ + ဝရ + တ (အဘိပြာဝ္ဓိတ-သံ)] ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ပဝရရုစိရ ကာသိက ကာသာဝ မဘိပါရုတံ....။ မိလိန္ဒ။၂၁၇။

အဘိပါလယတိ (ကြိ) [အဘိ+ပါလ+ဏယ+ တိ] စောင့်ရှောက်၏။ ယဥ္စာပိ မေ စန္ဒသူရိယာ အဘိပါလယန္တိ။ ဇာ၊၂။၄၆။ အဘိပါလယန္တီတိ အာလောကံ ကရောန္တာ ရက္ခန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။ ဣမံ ပဒေသံ အဘိပါလယာမိ။ ဝိမာန။၁၁၉။

အဘိပါလိတ (တိ) [အဘိ+ပါလ+တ] စောင့်ရှောက်အပ်သော။ မောဒန္တိ တာ ဒေဝဝရာဘိပါလိတာ။ ဇာ၊၂။၁၀၁။ သက္ကေန ရက္ခိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၈။

အဘိပါလေတိ (ကြိ) [အဘိ+ပါလ+ဏေ+တိ] စောင့်ရှောက်၏။ ယံ ဒိသံ အဘိပါလေတိ။ ဒီ၊၃။၁၆၀။

အဘိပီဠယတိ (ကြိ) [အဘိ+ပီဠ+ဏယ+တိ] ဖိနှိပ်–ကြိတ်–လှည့်–၏၊လည်စေ၏။သတ္တေ ပောဓေန္တော ဓမ္မယန္တမဘိပီဠယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၇။

အဘိပီဠိတတ္တ (န) [အဘိပီဠိတ+တ္တ] နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ မာနသိကေန ဒုက္ခေန အဘိပီဠိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၈။

အဘိပုစ္ဆတိ (ကြိ) [အဘိ+ပုစ္ဆ+အ+တိ] မေး၏။ ဥဗ္ဗေဟိ နံ ပဥ္စလိကာ ဘိပုစ္ဆ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။

အဘိပုစ္ဆိတ (တိ) [အဘိ+ပုစ္ဆ+တ] မေးအပ်သော၊သူ။ ဘဂဝတာ ပန ပဥ္စာဘိပုဋ္ဌေန ပဥ္စံ အဘိပုစ္ဆိတေန သတာ ဗျာကတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆။

အဘိပုဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ပုဗ္ဗ] အဘိရှေးရှိသော။ အဘိပုဗ္ဗော ဈေ-သဒ္ဒေါ လုဗ္ဘနေ နိရူဠ္ဌောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။

အဘိပုရိသ (ပု) [အဘိ+ပုရိသ] အဘိပုရိသသဒ္ဒါ။ အဘိဝိနယသဒ္ဒသာ ပန အဘိပုရိသသ ဝိယ သမာသသိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၁။၂၂။

အဘိပူဇန (န) [အဘိ+ပူဇ+ယု] ပူဇော်ခြင်း။ အရိယဓမ္မေ ယာထာဝတော အပစာယနံ အာဒရေန အဘိပူဇနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉-၁၀။

အဘိပူဇယတိ (ကြိ) [အဘိ+ပူဇ+ဏယ+တိ] ပူဇော်၏။ ယံ တံ ဝါလမိနုာ ဘိပူဇယာမ။ ဇာ၊၁။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၀။ ယံ ပါဒံ အဘိပူဇယိ ။ အပ၊၁။၂၇၉။

အဘိပူဇိတ (တိ) [အဘိ+ပူဇ+တ] ပူဇော်အပ်သော၊သူ။ အဘိပူဇိတော ရာဇာတိ ဟိ အတ္ထေန ကိရိယာကာရကသမ္ဗန္ဓံ နိမိတ္တံ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၅။ အပ္ပဋိသန္ဓော ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ အဘိပူဇိတနရဒေဝယက္ခံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။

အဘိပူဇေတိ (ကြိ) [အဘိ+ပူဇ+ဏေ+တိ] ပူဇော်၏။ တံ ဉာဏံ အဘိပူဇေမိ။ အပ၊၁။ ၁၈၁။

အဘိပူရယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ပူရ+ဏယ+တွာ]ပြည့်စေ၍။ ယာဝ ကဏ္ဌမဘိပူရယိတွာ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။

အဘိပ္ပကိဏ္ဏ (တိ) [အဘိ+ပ+ကိရ+တ] ဖြန့်အပ်–ကြဲအပ်– ခင်းအပ်–သော။ ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏန္တိ ပုပ္ဖေဟိ အဘိကိဏ္ဏံ၊ ကမလဒလေဟိ အဘိပ္ပကိဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃။ ရာဟုလမာတာ သုမနမလ္လိကာဒီနံ အမ္ဗဏမတ္တေန အဘိပ္ပကိဏ္ဏေ ဝရသယနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၃၀။(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃-၌-အဘိပ္ပကိဏ္ဏသယနဟု ရှိသည်။)

အဘိပ္ပကိဏ္ဏသယန (န) [အဘိပ္ပကိဏ္ဏ+သယန] ဖြန့်အပ်–ကြဲအပ်–ခင်းအပ်–သောအိပ်ရာ။ အဘိပ္ပကိဏ္ဏ-ကြည့်။

အဘိပ္ပကိရတိ (ကြိ) [အဘိ+ပ+ကိရ+အ+တိ] (က) ဖြန့်–ကြဲ–ခင်း–၏။ (ခ) မပြတ်–အထပ်ထပ်–ကြဲ၏။ (က) အဗ္ဘောကိရတိ၊ ကြည့်။ (ခ) တေ တထာဂတဿ သရီရံ ဩကိရန္တိ အဇ္ဈောကိရန္တိ အဘိပ္ပကိရန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၁၄။ အဘိဏှံ ပုနပ္ပုနံ ပကိရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

အဘိပ္ပမဒ္ဒန (န) [အဘိ+ပ+မဒ္ဒ+ယု] (က) နှိပ်စက်–ညှဉ်းဆဲ–ခြင်း။ (ခ) နှိပ်နင်း–အောင်နိုင်–ခြင်း။ (က) သဗ္ဗ (ကောဓော) စိတ္တဿ သရီရဿ စ အဘိပ္ပမဒ္ဒနပဝေဓနေ့ပ္ပါဒနေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ (ခ) ဇေ ပဥ္စန္နံ မိ မာရာနံ အဘိပ္ပမဒ္ဒနဝသေန ပဒဟတ္တေန မဟတာ ဝီရိယေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

အဘိပ္ပမောဒ (ပု) [အဘိ+ပ+မုဒ+ဏ] လွန်ကဲသော နှစ်သက်ခြင်း၊ ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–ခြင်း။ ကတမော စိတ္တဿ အဘိပ္ပမောဒေါ။ ပဋိသံ။၁၇၉။ အဘိပ္ပမောဒေါတိ အဓိကာ တုဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဒွိဟာကာရေဟိ အဘိပ္ပမောဒေါ ဟောတိ သမာဓိဝသေန စ ဝိပဿနာဝသေန စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။

အဘိပ္ပမောဒတိ (ကြိ) [အဘိ+ပ+မုဒ+အ+တိ] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–၏။ နန္ဒနေ စိရမဘိပ္ပမောဒတိ။ ဒီ၊၃။၁၂၄။

အဘိပ္ပမောဒန (န) [အဘိ+ပ+မုဒ+ယု] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–ခြင်း။ စိတ္တဿ အဘိပ္ပမောဒနဝသေန ပဝတ္တမာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။

အဘိပ္ပမောဒနဂ္ဂဟဏ (န) [အဘိပ္ပမောဒန + ဂဟဏ] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–ခြင်းကို–ယူ–ဆို–ခြင်း။ စိတ္တဿ အဘိပ္ပမောဒနဂ္ဂဟဏဉ္စေတ္ထ နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၁၅-၆။

အဘိပ္ပမောဒယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + ပ + မုဒ+ဏယ+တိ] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–စေ၏။ အညံ ပုရိသံ အဘိပ္ပမောဒယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။ မမ မေတ္တစိတ္တံ အာမောဒယာမိ အဘိပ္ပမောဒယာမိ ဗြဟ္မဝိဟာရံ ဘာဝေမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဒဋ္ဌာ မယိ အညမဘိပ္ပမောဒယိ။ ဇာ၊၁။၁၉၇။

အဘိပ္ပမောဒယန္တ (တိ) [အဘိ + ပ + မုဒ + ဏယ+အန္တ] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်လန်း–စေသော။ အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ....။ ဝိ၊၁။၇၉။ မ၊၂။၇၇။ မ၊၃။၁၂၅။ သံ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၃။၃၄၅။ ပဋိသံ။၉၂။ စိတ္တံ မောဒေန္တော ပမောဒေန္တော ဟာသေန္တော ပဟာသေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။

အဘိပ္ပလမ္ဗတိ (ကြိ) [အဘိ+ပ+လမ္ဗ+အ+တိ] လွှမ်းမိုး၍ကျ၏၊ ထင်လာ၏၊ (ကြီးမားသော တောင်ထွတ်တို့၏ အရိပ်သည် ညနေချိန် မြေ၌လွှမ်းမိုး၍ ကျသကဲ့သို့ ထင်လာ၏။) တာနိဿ တမှိ သမယေ ဩလမ္ဗန္တိ အဇ္ဈောလမ္ဗန္တိ အဘိပ္ပလမ္ဗန္တိ။ မ၊၃။၂၀၃။ (နေတ္တိ၊ဋီ။၃၃၆-လည်း ကြည့်။)

အဘိပ္ပလမ္ဗန (န) [အဘိ + ပ +လမ္ဗ + ယု] လွှမ်းမိုး၍ကျခြင်း၊ ထင်လာခြင်း။ အနေကဇဝနဝါရပ္ပဝတ္တိယာ ဟိ အဇ္ဈောလမ္ဗနံ အဘိပ္ပလမ္ဗနဉ္စ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၄။

အဘိပ္ပဝဿတိ (ကြိ) [အဘိ+ပ+ဝဿ+အ+တိ] ရွာသွန်း၏၊ သည်းထန်စွာ ရွာသွန်း၏။ မဟာမေဃော အဘိပ္ပဝဿိ။ မိလိန္ဒ။၇။

အဘိပ္ပဝဿန္တ (တိ) [အဘိ+ပ+ဝဿ+အန္တ] ရွာသွန်းသော၊ သည်းထန်စွာရွာသွန်းသော။ အထ အဘိပ္ပဝဿန္တော မဟာမေဃော ဝိယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ သမန္တတော နဒံ ပူရေတွာ အဘိပ္ပဝဿတော မဟာမေဃဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

အဘိပ္ပဝုဋ္ဌ (တိ) [အဘိ + ပ + ဝသ + တ](က) ရွာသွန်းသော၊ သည်းထန်စွာ ရွာသွန်းသော။ (ခ) ရွာ–သွန်း–ချအပ်–ဖုံးလွှမ်း–စွတ်စို–စေအပ်–သော။(က) ပုရတော ကန္တာရေ မဟာမေဃော အဘိပ္ပဝုဋ္ဌော။ ဒီ၊၂။၂၇၃။ ဥပရိ မဟာမေဃေ အဘိပ္ပဝုဋ္ဌေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ (ခ) တံ ပါဝုဿကေန မေဃေန အဘိပ္ပဝုဋ္ဌံ သမ္မဒေဝ ဝိရုဟေယျ။ မ၊၁။၃၇၀။ ပါဝုဿကေန မေဃေန အဘိပ္ပဝုဋ္ဌာနိ။ သံ၊၃။၄၇။ အံ၊၂။၄၉၄။

အဘိပ္ပသန္န (တိ) [အဘိ+ပ+သဒ+တ] အလွန်ကြည်ညိုသော၊သူ။ ရာဇာပိမေသံ အဘိပ္ပသန္နော။ ဝိ၊၁။၅၂။ ဗဟူ ဒေဝါ စ မနုဿာ စ အဘိပ္ပသန္နာ။ ဒီ၊၁။၁၀၉။ ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ အဘိပ္ပသန္နာ။ ဒီ၊၂။၂၁၇။ ကေန္တဂတော

အဘိပ္ပသန္နော။ အံ၊၂။၂၇၇။ အဘိပ္ပသန္နော-တိ အတိဝိယ ပသန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ဓမ္မေ စ အဘိပ္ပသန္နော။ နေတ္တိဝိ။၂၉၆။

အဘိပ္ပသန္နစိတ္တ (တိ) [အဘိပ္ပသန္န + စိတ္တ] အလွန်ကြည်ညိုသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အ-ဘိပ္ပသန္နစိတ္တောတိ မဂ္ဂဒါနအာသနာဘိဟရ-ဏာဒိဝသေန အပစိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၁။ သော မနုဿော ပုပ္ဖသာမိကော အဘိပ္ပသန္န-စိတ္တော ဟုတွာ။ နေတ္တိဝိ။၂၉၆။

အဘိပ္ပသန္နတရ (တိ) [အဘိပ္ပသန္န+တရ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သည်ထက်ကြည်လင်သော။ မဟာမုခံ အဘိပ္ပသန္နတရံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၅။

အဘိပ္ပသန္နမာနသ (တိ) [အဘိပ္ပသန္န+မာနသ] အလွန်ကြည်ညိုသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ရတ-နတ္တယေ အဘိပ္ပသန္နမာနသာ သတ္တာရံ ဝန္ဒိ-တုံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

အဘိပ္ပသာဒ (ပု) [အဘိ+ပ+သဒ+ဏ] (၁) အလွန် – ကြည် – ကြည်လင် – ကြည်ညို – ခြင်း။ (၂) (က) အလွန် – ကြည် – ကြည်လင် – ကြည်ညို – ကြောင်းတရား၊ (သဒ္ဓါ)။ (ခ) အလွန် – ကြည် – ကြည်လင် – ကြည်ညို – တတ်သော တရား၊ (သဒ္ဓါ)။ (၁) မယှံ သတ္ထာတိ ဘဂဝတိ အဘိပ္ပသာဒံ ပဝေဒေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (၂) (က) (ခ) ယာ တသ္မိံ သမယေ သဒ္ဓါ သဒ္ဒဟနာ ဩကပ္ပနာ အဘိပ္ပ-သာဒေါ သဒ္ဓါ။ အဘိ၊၈။၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၂။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ-သု တေသ သတ္တာ အတိဝိယ ပသီဒန္တိ, သယံ ဝါ အဘိပ္ပသီဒတီတိ အဘိပ္ပသာဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။

အဘိပ္ပသာဒလက္ခဏ (တိ) [အဘိပ္ပသာဒ + လက္ခဏ] အလွန်ကြည်ခြင်း – ကြည်စေခြင်း – လက္ခဏာရှိသော။ အာရမ္မဏေ အဘိပ္ပ-သာဒလက္ခဏာ သဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၀။

အဘိပ္ပသာဒိတစိတ္တ (တိ) [အဘိပ္ပသာဒိတ+စိတ္တ] အလွန် ကြည်ညိုသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝတော ဣဒ္ဓိယာဒီဟိ အဘိပ္ပသာဒိ-တစိတ္တော....ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။

အဘိပ္ပသာဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ပ+သဒ+ဏေ+တိ] ကြည်လင်စေ၏။ အဘိပ္ပသာဒေ-ဟိ မနံ၊ အရဟန္တမှိ တာဒိနိ။ ဝိမာန။၂၅။ ထေရ။၃၆၄။ တဝ စိတ္တံ ပသာဒေဟိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၉၅။

အဘိပ္ပသာရေတိ (ကြိ) [အဘိ + ပ + သရ + ဏေ+တိ] ဆန့်တန်း၏။ မာ ခေါ တွံ တာတ သောဏ ယေန ရာဇာ တေန ပါဒေ အဘိပ္ပ-သာရေယျာသိ။ ဝိ၊၃။၂၆၅။

အဘိပ္ပသီဒတိ (ကြိ) [အဘိ+ပ+သဒ+အ+တိ] အလွန်ကြည်ညို၏။ တေန တသ္မိံ မဟာ-ဇနော အဘိပ္ပသီဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၈၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အာယသ္မန္တေ ပိလိန္ဒဝစ္ဆေ အဘိပ္ပသီဒိံသု။ ဝိ၊၁။၇၅။ ဝေါယံ နာဋ္ဌနှာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဘဂဝတိ အဘိပ္ပသီ-ဒိဿတိ။ ဒီ၊၁။၂၀၅။

အဘိပ္ပဟာရီ (တိ) [အဘိ + ပ + ဟရ + ဏီ။ ထိဋ္ဌ-အဘိပ္ပဟာရိနီ။] ညှဉ်းဆဲ – ပုတ်ခတ် – သတ်ဖြတ် – တတ်သော – လေ့ရှိသော၊ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော။ သော နမုစိ တေ သေနာ၊ ကဏှဿာဘိပ္ပဟာရိနီ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ အဘိပ္ပဟာရိနီတိ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဃာတနီ နိပ္ပေါထနီ၊ အန္တရာယကရီတိ ဒုတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၀။(မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃-၌ ဃာတိနီ, နိပ္ပေါထိနီ-ဟု ရှိသည်။)

အဘိဖရဏတာ (ထီ) [အဘိဖရဏ+တာ] ပြန့်နှံ့သည်၏အဖြစ်။ အတ္တမနတာ အဘိဖရဏတာ စိတ္တဿ။ မဟာနိ။၂။

အဘိဗုဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိ+ဝဒ္ဓ + တိ။ (အဘိဝုဒ္ဓိ-သံ)] ကြီးပွါး – တိုးတက် – ခြင်း၊ အဆင့်ဆင့် – ကြီးပွါး – တိုးတက် – ခြင်း။ ယံ အကုသလာနံ အဘိဗုဒ္ဓိယာ, ကုသလာနဥ္စ ပရိဟာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ အဘိဟရတီတိ အဘိဗုဒ္ဓိံ နေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁။

အဘိဗျဥ္ဇက (ပု) [အဘိ+ဝိ+အဥ္ဇ+ဏ္ဍု] ပြတတ် – ထင်ရှားစေတတ် – သိစေတတ် – သော။ မဓုရာဒိမူလရသာနဉ္စေဝ သမ္မိန္နရသာနဥ္စ အဘိဗျဉ္စကော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အဘိဗျဥ္ဇန (န) [အဘိ+ဝိ+အဥ္ဇ+ယု] (၁) ပြတတ် – ထင်ရှားစေတတ် – သိစေတတ် – သော။ (၂) ပြခြင်း၊ ထင်ရှားစေ – သိစေ – ခြင်း။ (၁) အတ္ထဿ အဘိဗျဥ္ဇနတော ဗျဥ္ဇနသညိတေဟိ ဝဏ္ဏေဟိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၆။ ၃၀၄။ (၂) အဘိဗျတ္တိပကေ္ခပိ ယဒိ တဗ္ဗိသယဉာဏုပ္ပါဒေန အဘိဗျဥ္ဇနံ သိဒ္ဓါဝ အနိစ္စတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၉။

အဘိဗျဥ္ဇနက (တိ) [အဘိဗျဥ္ဇန+က] ပြတတ်သော၊ ထင်ရှားစေ – သိစေ – တတ်သော။ နဟိ အဘိဗျဥ္ဇနကာနံ စန္ဒသူရိယမဏိပဒီပါဒီနံ ဘေဒေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။

အဘိဗျဥ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဝိ+အဥ္ဇ+တဗ္ဗ] ပြအပ်သော၊ ထင်ရှားစေအပ် – သိစေအပ် – သော။ အဘိဗျဥ္ဇိတဗ္ဗာနံ ဃဋ္ဋာဒီနံ ဘေဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။

အဘိဗျဥ္ဇေတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိ+အဥ္ဇ+ဏေ+တိ] ပြတတ်၏၊ ထင်ရှားစေ – သိစေ – ၏။ အဂ်ဏ (မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၅) ကြည့်။

အဘိဗျတ္တ (တိ) [အဘိ+ဝိ+အဥ္ဇ+တ] ထင်ရှားသော။ ကာလာတိက္ကမေယေဝ အဘိဗျတ္တာယ (အဘိဗျတ္တတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊)အာယုကမ္မယ စက္ခာဒိဣန္ဒြိယ ပရိပါကသညိတာယ ပကတိယာ ဒီပိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

အဘိဗျတ္တတာ (ထီ) [အဘိဗျတ္တ + တာ] ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်။ အဘိဗျတ္တ-ကြည့်။

အဘိဗျတ္တရူပ (တိ) [အဘိဗျတ္တ+ရူပ] (က) ထင်ရှားစွာပြတတ်သော။ (ခ) ထင်ရှားသော သဘောရှိသော။ (က)အဘိဗျတ္တရူပါနံ ဗုတ္တိသာယ မဟာပုရိသလက္ခဏာနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၆။ (ခ) အဘိဗျတ္တရူပါယ သဟဇာတတတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ ကိစ္စဝသေန။ အနု၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၉၇။

အဘိဗျတ္တဝါဒီ (တိ) [အဘိဗျတ္တ + ဝဒ +ဏီ] အဘိဗျတ္တဝါဒရှိသော၊ သူ။ အကျိုးသည် အကြောင်း၌ မထင်မရှားဖြစ်၍ နောက်မှ ထင်ရှားခြင်းသို့ရောက်၏ ဟု ဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ မျိုးစေ့အခိုက်၌ သစ်ပင် စသည်တို့၏ အညွန့် စသည်တို့သည် ရှိကုန်သော်လည်း မထင်ရှားကုန် မျိုးစေ့မှသာ ထင်ရှားခြင်းသို့ ရောက်၏ဟု ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ တေ ဟိ အဘိဗျတ္တဝါဒိနော ဝိဇ္ဇမာနမေဝ ကာရဏေ ဖလံ အနဘိဗျတ္တံ ဟုတွာ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။ (အဗျတ္တဝါဒ – ဟူသည် ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေ နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အဗျတ္တကာယတန ခြောက်ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် တပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဂဗ္ဘသေယျက ပဋိသန္ဓေ နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ကာယာယတန, မနာယတန နှစ်ပါးသာ ဖြစ်၏၊ ကြွင်းသော အာယတနလေးပါး တို့က လေးဆယ့်ကိုးရက်ညဉ့်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုအာယတန လေးပါးတို့ကို ပဋိသန္ဓေ ဟူသော ကံကသော်ငြင်း အခြားတပါးသော ကံကသော်ငြင်း ပြုစီရင်အပ်၏။ ဤကား သကသမယ အယူဝါဒတည်း။ သို့ရာတွင် တခု တည်းသော ကံကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့်

အကိုင်းအခက်နှင့် ပြည့်စုံသော သစ်ပင်တို့၏ အညွန့်ဖြစ်သကဲ့သို့ မျိုးစေ့မျှသော သင္ခါယတနသည် အမိဝမ်းတွင်း ပဋိသန္ဓေ အခိုက်၌ပင် ဖြစ်၏ဟူသော ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်းသားတို့၏ အယူသည်ရှိ၏၊ ယင်းအယူမျိုးတည်း။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

အကျဉ်းချုပ်ကား ဂဗ္ဘသေယျက ပဋိသန္ဓေနေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပဋိသန္ဓေ အခိုက်ကပင် အဇ္ဈတ္တိကာယတန ခြောက်ပါး ဖြစ်ခဲ့သည်၊ သို့သော် မထင်ရှား၊ နောက်မှ ထင်ရှားခြင်းသို့ရောက်၏ ဟူသော အယူဝါဒ ရှိသူကို အဗျတ္တဝါဒ ရှိသူ–အဗျတ္တဝါဒီဟု ဆိုအပ်သည် ဟူသည်ပင်တည်း။)

အဘိဗျတ္တိ (ထီ) [အဘိ + ဝိ + အဉ္ဇ + တိ] ထင်ရှားခြင်း။ ဝိဇ္ဇမာနေ့ာယေဝ ပုဗ္ဗေ အနဘိဗျတ္တော အဘိဗျတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၃။

အဘိဗျတ္တိဝါဒ (ပု) [အဘိဗျတ္တိ+ဝါဒ] အဘိဗျတ္တိ–အယူ–ဝါဒ။ ဗုဒ္ဓိယာ အနုပ္ပန္နာယ ဥပ္ပတ္တိဒီပနတော အဘိဗျတ္တိဝါဒေါ ဟာယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၃။ (ဤဝါဒသည် ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကသဿတ ဝါဒထဲမှ ကေစိဝါဒတခု ဖြစ်သည်၊ ယင်းဝါဒဖြစ်ပုံမှာ အတ္တဟု ဆိုအပ်သော သဘောတရားသည် ဖြစ်တတ်၏ဟု ဆိုလျှင် ထိုသဘောတရားသည် ဖွူဆံမြက်မှ အညွန့်သည် ထွက်သကဲ့သို့ သတ္တိရုပ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရေးကရှိလျက်သာလျှင် ဗျတ္တိရုပ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်ရှားခြင်းသို့ ရောက်၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၉၅-တို့ ကြည့်)ဟု အကြောင်း၌ အကျိုး ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြသော ဝါဒဖြစ်သည်။

ဋ္ဌ၊ ဋီ-တို့၌ အဘယ်အရာက အကြောင်း အဘယ်အရာက အကျိုးဟု ပြသည်ကို မတွေ့ရသော်လည်း အကြောင်းကြောင့် အတ္တသည် ကျေ့ာက်စာတိုင် တည်မြဲသကဲ့သို့ တည်မြဲ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုသတ္တဝါတို့သည် ပြေးသွားကြကုန်၏၊ ဤဘဝမှ အခြားဘဝသို့ သွားကြကုန်၏-ဟု ဆိုလိုသည်ဟူ၍ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈၊အဖွင့်ကိုကြည့်လျှင် သာရအတ္တသည် အကြောင်း ပုဂ္ဂလအတ္တသည် အကျိုးဟုယူရန် ရှိသည်။)

အဘိဗျာပန (န) [အဘိ + ဝိ + အာပ + ယု] ပြန့်နှံ့ခြင်း။ အတ္တတ္တနိယာဒိဂ္ဂါဟဝသေန အဘိဗျာပနံ မဒနကရဏဝသေန။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ တတ္ထ တတ္ထ စိတ္တဇရူပဿ အဘိဗျာပနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၃။

အဘိဗျာပနမုခ (ပု) [အဘိဗျာပန + မုခ] ပြန့်နှံ့ခြင်းကို – ပခာန – အရင်းခံ – ပြုခြင်း။ ဝသာယ အတ္တနော အာဓာရေ အဗျာပနမုခေန အဗျာပါရတာသာမညံ ဝိဘာဝေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၂။

အဘိဗျာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝိ+အာပ+ဏေ+တိ] ပြန့်နှံ့စေ၏။ တံ သမန္တာ ဝိဓူပေတိ အဘိဗျာပေတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၅။

အဘိဗျာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+အာပ+ဏေ+တွာ] ပြန့်နှံ့စေ၍။ ဗျာမမတ္တပ္ပဒေသံ အဘိဗျာပေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ တေသံ မဟန္တံ လောကသန္နိဝါသံ အဘိဗျာပေတွာ ဌိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၃။ တထာ ဟိ သော သတ္တ အကန္ဒိပဋလာနိ အဘိဗျာပေတွာ ဝတ္တတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

အဘိဘက္ခယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဘက္ခ+ဏယ+တွာ] စား၍။ ဘိက္ခော ပဏံ အဘိဘက္ခယိတွာ။ ဝိ၊၄။၃၆၄။

အဘိဘဝ (ပု) [အဘိ+ဘူ+အ](က)လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–ခြင်း။ (ခ) လွှမ်းမိုး–ဖိနှိပ်–ခြင်း။ (ဂ) အယူကိုစွန့်စေခြင်း။ (ဃ) သာလွန်ခြင်း။ (က) လောဘဿ စ အဘိဘဝေန ပတိဘူတဿ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ (ခ) (ဂ) တဿ အဘိဘဝေါ နာမ တေသံ လဒ္ဓိဝိသဇ္ဇာ-

ပန်....။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၁။ (ဃ) ဒသဟိ ဌာနေဟိ အညေသံ ဒေဝါနံ အဘိဘဝေါ ဒေဝမဟတ္တတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။

အဘိဘဝတိ (ကြိ) [အဘိ + ဘူ + အ+တိ] (က) လွှမ်းမိုး၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–၏။ (ဂ)လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–၏။ (ဃ)လွှမ်းမိုး–သာလွန်–၏၊ လွှမ်းမိုး–သာလွန်–၍ ဖြစ်၏။ (င) လွှမ်းမိုး–လွှန်မြောက်–၏။ (စ) နှိပ်စက်၏။ (ဆ) အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် နှိပ်စက်၏။

(က) လွှမ်းမိုး၏။ သမန္တာ ယောဇနသတံ၊ အာဘာယာဘိဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။ ၉၄။ (ခ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–၏။ လောဘော သဟတေ အဘိဘဝတိ နရံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၂၆၃။ "....ဣဒမ္ပိဟံ ဇရာ အဘိဘဝိဿတိ"တိ အနိစ္စလက္ခဏံ ပဿိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၇။ (ဂ) လွှမ်းမိုး– နှိပ်နင်း –၏။ အဘိဘုယျတိ အဘိဘဝတိ အဘိမဒ္ဒတီတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ပစ္စနီကဓမ္မေ အဘိဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ပိယာပ္ပိယံ သာတာသာတံ .... အဘိဘဝေယျ။ မဟာနိ။ ၃၉၂။ ဣမေ တယော ဓမ္မေ အဘိဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အဘိဘောသိ နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ။ မဟာနိ။ ၃၁၄။ အဘိဘောသိ နေတိ တေ ကိလေသေ အဘိဘဝိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၃။ (ဃ)လွှမ်းမိုး–သာလွန်–၏၊ လွှမ်းမိုး–သာလွန်–၍ဖြစ်၏။ သဗ္ဗသတ္တေ အဘိဘဝတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၁၄၄၊၃၅၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ သဗ္ဗံ လောကမဘိဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ အဘိဘဝတီတိ....အဘိဘုယျ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၄၃-၄။ ဇေဋ္ဌဘာတိကာနံ အာနုဘာဝံ အဘိဘဝသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ သကလဆဒေဝလောကာ ဒေဝေ အဘိဘောမိ အဘိဘဝါမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ပရိယာဒိယေယျာထာတိ ခေပေတွာ ဂဟေတွာ အဘိဘဝေယျာထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ (အဋ္ဌကထာပြ ဝတ္ထုကြောင်းအားဖြင့်—လွှမ်းဖုံး – ကာကွယ်–လုံခြုံ –စေ၏-ဟူသော အနက်လည်း သင့်ရာသည်။) "ဣမံ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိတွာ သော မံ အဘိဘဝိဿတီ"တိ အညာသိ နဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ (င) လွှမ်းမိုး–လွှန်မြောက်–၏။ အဘိဘုယျတိ အဘိဘဝတိ အတိက္ကမတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ သဗ္ဗေ မဒေ အဘိဘောသ္မိ။ အံ၊၁။၁၄၅။ အဘိဘဝိံ သမတိက္ကမိံ ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ အဘိဘဝိတာ အသ္မိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။ (စ) နှိပ်စက်၏။ ဇရာရောဂေဟိ မာ ဇိနာတု မာ အဘိဘဝတု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ အနုဒ္ဓံသေယျာတိ....အဘိဘဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ မာ နံ သီတံ ဝါ (ဒီ၊၂။၁၇)တိအာဒီသု မာ အဘိဘဝီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။(ဆ) အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် နှိပ်စက်၏။ တေ ပရိဿယာ တံ ပုဂ္ဂလံ....အဘိဘဝန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၀။ အဘိဘဝန္တိ အပရာပရံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။

အဘိဘဝန (န) [အဘိ+ဘူ+ယု] (က) လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–ခြင်း။ (ခ) နှိပ်စက်–လွှန်ကျူး–ခြင်း။ လက်ရောက်မှုပြုခြင်း။ (က) သာဝ အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ သာဝ အပိဇ္ဇာယ အဘိဘဝနတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၄။ ယဒေတံ လောဘဿ သဟနံ အဘိဘဝနံ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ တေသံ ဟနနံ ပါဋိဟာရိယေဟိ အဘိဘဝနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ ပရိတ္တတာ ဟောတ္တ အဘိဘဝနဿ ကာရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ (ခ) ကုလိတ္ထီနံ ဝေ ပသရေဟိ အဘိဘဝနံ နာမ အစ္စန္တာဝမာနော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၅၈။

အဘိဘဝနက (တိ) [အဘိဘဝန+က] လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–တတ်သော။ ကသိဏနိမိတ္တဿ

အဘိဘဝနကဘာဝနာနိမိတ္တနာနတ္တံ....ကသိဏ....နာနတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၁၂။

အဘိဘဝနကာရဏ (န) [အဘိဘဝန+ကာရဏ] လွှမ်းမိုး –နှိပ်နင်း–ခြင်း၏ အကြောင်း။ နဟိ တေသံ ပရိသုဒ္ဓါပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏာနံ ပရိတ္တတာ, အပ္ပမာဏတာ ဝါ အဘိဘဝနကာရဏံ။ ဒီဋီ၊၂။၁၆၂။ မဋီ၊၃။၁၂၄။ အံဋီ၊၃။၂၄၀။ အဘိဘာယတန-လည်း ကြည့်။

အဘိဘဝနကာရဏတ္တ (န) [အဘိဘဝနကာရဏ + တ္တ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ နီလာဒီသု ကတာဓိကာရာနံ နီလာဒိဘာဝဿေဝ အဘိဘဝနကာရဏတ္တာ။ ဒီဋီ၊၂။၁၆၂။ မဋီ၊၃။၁၂၄။ အံဋီ၊၃။၂၄၀။

အဘိဘဝနဋ္ဌ (ပု) [အဘိဘဝန+အတ္ထ] လွှမ်းမိုး – သာလွန် – ခြင်းအနက်သဘော။အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၅၉၆။ မဋ္ဌ၊၁။၄၇၅၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံဋ္ဌ၊၁။ဂဝ၊ဂ၆။မဟာနိဋ္ဌ။၁၅ဂ-၉။

အဘိဘဝနတာ (ထီ) [အဘိဘဝန+တာ] လွှမ်းမိုး – စိုးပိုင် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တာဝကာလိကဋ္ဌေန ပရေဟိ အဘိဘဝနတာယ။ သာရတ္ထ၊၃။ဂဂ။

အဘိဘဝနတ္ထ (ပု) [အဘိဘဝန+အတ္ထ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ခြင်း အနက်သဘော။ ဘူရိပညာယ အဘိဘဝနတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

အဘိဘဝနဒဿ (ပု) [အဘိဘဝန+ဒဿ] အပေါ်သွား။ အဘိဒဿ-ကြည့်။

အဘိဘဝနပရိယာယ (ပု) [အဘိဘဝန + ပရိယာယ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ခြင်းကို ဟောကြားခြင်း၊ အဘိဘဝနပရိယာယ်။ တထာ ဣဓ ပရိယာယဒေသနတ္တာ ဝိမောက္ခာနမ္ပိ အဘိဘဝနပရိယာယော အတ္ထိ။ ဒီဋီ၊၂။၁၆၁။ မဋီ၊၃။၁၂၃။ အံဋီ၊၁။၂၆ဂ။ အံဋီ၊၃။၂၄၇။ မူလဋီ၊၁။၁ဝ၆။

အဘိဘဝနပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဘိဘဝန+ပဝတ္တိ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝဏ္ဏာဘိဘာယတနေသု တတိယဝိမောက္ခော စ အဘိဘဝနပ္ပဝတ္တိတော သင်္ဂဟိတော။ ဒီဋီ၊၂။၁၆၁။ မဋီ၊၃။၁၂၃။ အံဋီ၊၁။၂၆ဂ။ အံဋီ၊၃။၂၄၇။ မူလဋီ၊၁။၁ဝ၆။

အဘိဘဝနရာဂဓာတုက (တိ) [အဘိဘဝန + ရာဂဓာတု + က] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – သော ရာဂဓာတ်သဘောရှိသော၊သူ။ ဗဟလရာဂသဘာဝ(မဋီ၊၂။၂၉၂) ကြည့်။

အဘိဘဝနဝိသေသ (ပု) [အဘိဘဝန+ဝိသေသ] အဘိဘဝနအထူး၊ အာရုံကိုင်း ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ကိုင်း လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်းသော ပရိကမ္မနှင့် ဉာဏ်ကိုပြုခြင်းအထူး။အတ္ထိ ဟိ ဉာဏယတ္တ အဘိဘဝနဝိသေသော။ ဒီဋီ၊၂။၁၆၁။ မဋီ၊၃။၁၂၃။ အံဋီ၊၁။၂၆ဂ။ အံဋီ၊၃။၂၄၇။ မူလဋီ၊၁။၁ဝ၆။ အဘိဘဝနဝိသေသောတိ အဘိဘဝနသာ ပရိကမ္မဉာဏသာ ကရဏဝိသေသော။ မဓုဋီ၊၁။၁၉၁။

အဘိဘဝနသညာ (ထီ) [အဘိဘဝန+သညာ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော သညာ၊ အဘိဘဝနသညာ။အဘိဘဝနသညာ ဟိဿ အန္တောသမာပတ္တိယမ္ပိ အတ္ထိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ (မဋ္ဌ၊၃။၁၇ဂ-၌ အဘိဘာဝသညာဟု ရှိသည်။)

အဘိဘဝနသမတ္ထ (တိ) [အဘိဘဝန+သမတ္ထ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ပရေ အဘိဘဝနသမတ္ထော။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၅။

အဘိဘဝနာကာရ(ပု) [အဘိဘဝန+အာကာရ] (က) လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – သော အခြင်းအရာ။ (ခ) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော အခြင်းအရာ။ (က) ပရိယုဋ္ဌာနာကာရေနေ

အဘိဘဝနာကာရေန ဌိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ (ခ)ဈာနင်္ဂေဏ ပဝတ္တံ အဘိဘဝနာကာရံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ မူလဋီ၊၁။၁၀၅။

အဘိဘဝနီယ (တိ) [အဘိ+ဘူ+အနီယ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သော။ ဗလဝန္တေဟိ အဘိဘဝနီယတော .... နာရကေ ပေတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၁။

အဘိဘဝနီယတာ (ထီ) [အဘိဘဝနီယ+တာ] (က)လွှမ်းမိုး–စိုးပိုင် – အပ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ)လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – အပ်သည်၏အဖြစ်။ (က) တာဝကာလိကဋ္ဌေန ပရေဟိ အဘိဘဝနီယတာယ။ မ၊ဋီ၊၂။ဂ၃။ (ခ) ဗျဂ္ဃေဟိ အဘိဘဝနီယတာယ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂပလိဘဉ္ဇနဋ္ဌေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀။

အဘိဘဝနီယမန (ပု) [အဘိဘဝနီယ+မန]လွှမ်းမိုးအပ်သော စိတ်။ တံ မမာတိ ပတ္ထနာ အဘိဘဝနီယမနသီသေန ဇပ္ပေတီတိ အဘိဇပ္ပါ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၁။

အဘိဘဝန္တု (တိ) [အဘိ + ဘူ + အန္တ။ ထိဉ္ဉ် အဘိဘဝန္တီ။] (က) လွှမ်းမိုး – သာလွန် – သော၊သူ။ (ခ) လွှမ်းမိုး – ဖိနှိပ် – သော အရာ။ အတ္တနော သရီရပဘာယ တာ သဗ္ဗာ အဘိဘဝန္တီ သဟ ရထေန ပါတုရဟောသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁ဂ၄။ (ခ) အဘိဘဝန္တမိဝ ရာဇဘဝနဝိဘူတိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အဘိဘဝမာန (တိ) [အဘိ+ဘူ+မာန] (က) လွှမ်းမိုး–ဖိနှိပ်–သော။ (ခ)လွှမ်းမိုးသော။ (က) သိရိယာ သိရိံ အဘိဘဝမာနံ ဝိယ ဝိရောစတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ (ခ) စန္ဒမဏ္ဍလဿ သိရိံ သိရိယာ အဘိဘဝမာနော နိသိန္နော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အဘိဘဝသညာ (ထီ) [အဘိဘဝ + သညာ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော သညာ။ အဘိဘဝနသညာ-ကြည့်။

အဘိဘဝိတ (တိ) [အဘိ+ဘူ+တ] (၁) (က) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – အပ်သော၊ မလှုပ်ရှား – မထကြွ – မသောင်းကျန်း – အောင် ပြုအပ်သော။ (ခ) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – အပ်ပြီးသော၊မလှုပ်ရှား – မထကြွ – မသောင်းကျန်း – အောင် ပြုအပ်ပြီးသော။ (၂) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ပြီးသော၊ မလှုပ်ရှား – မထကြွ – မသောင်းကျန်း – အောင် ပြုပြီးသော။ (၁) (က)အဘိဘာယတန (ဃ) အနက်ကြည့်။ (ခ)အဘိဘာယတနံ ဟောတံ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ။ သံ၊၂။၃၀၀။ အဘိဘာယနံ.... ဘဂဝတာတိ တေံ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ အဘိဘဝိတံ အာယတနန္တိ ကထိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ အဘိဘဝိတံ အာယတနန္တိ ကထိတံ အဓိဝါသနာဒိနာ။သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ (၂) အဘိဘဝိတာတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊၃၇၇။ အဘိဘဝတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိဘဝိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဘူ + တဗ္ဗ] (က) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – အပ်သော။ (ခ) လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သော။ (က)ဗဟိဒ္ဓါရူပါနေဝ အဘိဘဝိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (ခ) ဗဟူဟိ ဂဏ္ဍာယိကေဟိ အဘိဘဝိတဗ္ဗော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။

အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တ (န) [အဘိဘဝိတဗ္ဗ+ဓမ္မကတ္တ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သော သဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဇရာယ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တာ ဇရာဘိဘူတမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

အဘိဘဝိတဝတီ (ထီ) [အဘိ+ဘူ+တဝန္တု+ဤ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ပြီးသော။ အဘိဘဝိတာတိ ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊၃၇၇။ အဘိဘဝိတာတိ သာ သာ ဖလပညာ တံ တံ ရာဂံ အဘိဘဝိတဝတီ မဒ္ဒိတဝတီတိ ဘူရိပညာ။ အဘိဘဝတာတိ ဝါ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။

အဘိဘဝိတု (ပု၊) [အဘိ + ဘူ + တု] လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – တတ်သော၊ သူ။ အရတိယာ

ရတိယာ စ သဟော အဘိဘဝိတာ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ ဘဝေယျုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ တေပရိဿယေ အဓိဝါသနခန္တိယာ ဝိနယာဒီဟိ စ သဟိတာ ခန္တာ, အဘိဘဝိတာ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။ အဘိဘူ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၂။အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။) တို့လည်း ကြည့်။

အဘိဘဝိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဘူ+တုံ] (က) လွှမ်းမိုး–ပယ်ဖျက်–ခြင်းငှါ။ (ခ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–ခြင်းငှါ။ (ဂ)လွှမ်းမိုး–ဖိနှိပ်–ခြင်းငှါ။ (ဃ)လွှမ်းမိုး–အုပ်စိုး–ခြင်းငှါ။ (င)လွှမ်းမိုး–လွန်ဆန်–အန်ထောင်–အန်တု–ရန်ပြု–ရန်မူ–ခြင်းငှါ။ (က) နာနာသံဝါသကဘာဝံ မဒ္ဒိတုံ အဘိဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (ခ)ပုရိသသတမ္ပိ ပုရိသသဟဿမ္ပိ အဘိဘဝိတုံ သက္ခိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (ဂ) အညေဟိ သဟိတုံ အဘိဘဝိတုံ ဒုက္ကရတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ (ဃ) မဟာပုရိသောပိ သဒေဝကံ လောကံ အဘိဘဝိတုံ သမတ္ထော န ဥဋ္ဌာရေန ပုညကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃။ (င) ရာဇာနံ နာမ အဘိဘဝိတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။

အဘိဘဝိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဘူ + တွာ] လွှမ်းမိုး၍။ ဗုဒ္ဓဉာဏံ ဒေဝမနုဿာနံ ပညံ ဖရိတွာ အဘိဘဝိတွာ တိဋ္ဌတိ။ မဟာနိ။ ၂၇၉။ စူဠနိ။၁၇၆။ ဘင္ဂမဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ မိလိန္ဒ။၁၃၅။ သဟဇာတမမ္မေ အဘိဘဝိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ သော မစ္ဆေရသဟဿံ အဘိဘဝိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သဗ္ဗေပိ မာရေ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ မရဏံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။

အဘိဘဝိယ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဘူ+တွာ] လွှမ်းမိုး၍။ သဗ္ဗေပေတေ အဘိဘဝိယ ရာဇာယေဝ တေသံ ဥတ္တမော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။

အဘိဘဝိယ (ယျ) တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+ဘူ+ယ+တိ] လွှမ်းမိုး–ဖိစီး–နှိပ်စက်–အပ်၏။ အဘိဘုယျတိ (၂) ကြည့်။

အဘိဘာယတန (န) [အဘိဘူ+အာယတန] အဘိဘူအာယတနရှိသောတရား၊ အဘိဘာယတန–ရူပါဝစရကုသိုလ်–စျာန်။ (က) ဆန့်ကျင်ဖက်တို့ကိုရင်း, အာရုံကိုရင်း–လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–တတ်သော အကြောင်းရှိသောတရား၊ အဘိဘာယတန–ရူပါဝစရကုသိုလ်–စျာန်။ (ခ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–အပ်သော အာရုံရှိသောတရား၊ အဘိဘာယတန–ရူပါဝစရကုသိုလ်–စျာန်။ (ဂ) အဘိဘူလည်းဟုတ် အာယတနလည်း ဟုတ်သောကြောင့် အဘိဘာယတနမည်သော တရား၊ အာရုံကို–လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–တတ်သောကြောင့် အဘိဘူလည်းဟုတ်, ယောဂီ၏ချမ်းသာ အထူး၏တည်ရာ အာယတနလည်းဟုတ်သောကြောင့် အဘိဘာယတန မည်သော တရား၊ သမ္ပယုတ်နှင့်တကွသော အဘိဘာယတန–ရူပါဝစရကုသိုလ်–စျာန်။ (ဃ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–အပ်သော အာယတန၊ လှုပ်ရှားခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်–လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–အပ်သော အာယတန။ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနဟူသော အာယတနများ။) (က) (ခ) (ဂ) အဋ္ဌ ခေါ ဣမာနိ အာနန္ဒ အဘိဘာယတနာနိ။ ဒီ၊၂။၉၂။ ယထာပဋိပန္နာ မေ သာဝကာ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ။ မ၊၂။ ၂၀၅။ အဋ္ဌိမာနိ ဘိက္ခဝေ အဘိဘာယတနာနိ။ အံ၊၃။၁၂၅။ အဘိဘာယတနာနီတိ အဘိဘဝနကာရဏာနိ။ ကိံ အဘိဘဝန္တိ? ပစ္စနီကဓမ္မေပိ အာရမ္မဏာနိပိ။ တာနိ ဟိ ပဋိပက္ခဘာဝေန ပစ္စနီကဓမ္မေ အဘိဘဝန္တိ၊ ပုဂ္ဂလဿ ဉာဏုတ္တရိယတာယ အာရမ္မဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃-လည်း ကြည့်။) အဘိဘဝ-

တီတိ အဘိဘု၊ ပရိကမ္မံ ဉာဏံ ဝါ၊ အဘိဘု အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ၊ ဈာနံ။ အဘိဘဝိတဗ္ဗံ ဝါ အာရမ္မဏသင်္ခါတံ အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ။ အာရမ္မဏာဘိဘဝနတော အဘိဘု စ တံ အာယတနဉ္စ ယောဂိနော သုခဝိသေသာနံ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော, မနာယတနဓမ္မာယတနဘာဝတော ဝါတိပိ သသမ္ပယုတ္တံ ဈာနံ အဘိဘာယတနံ။ တေနာဟ "အဘိဘဝနကာရဏာနိ"တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ အဋ္ဌ ဓမ္မာ အဘိညေယျာ၊ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ။ ပဋိသံ၊၆။ အဋ္ဌန္နံ အဘိဘာယတနာနံ ....။ မဟာနိ၊၁၁၁။ အဘိဘုယျမာနာနိ အာယတနာနိ ဧတေသံ ဈာနာနန္တိ အဘိဘာယတနာနိ၊ ဈာနာနိ။ အာယတနာနီတိ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနသင်္ခါတာနိ ကသိဏာရမ္မဏာနိ။ ဉာဏုတ္တရိကော ဟိ ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော "ကိံ ဧတ္ထ အာရမ္မဏေ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ န မယှံ စိတ္တေကဂ္ဂတာကရဏေ ဘာရော အတ္ထိ"တိ တာနိ အာရမ္မဏာနိ အဘိဘဝိတွာ သမာပဇ္ဇတိ။ သဟ နိမိတ္တုပ္ပါဒေနေဝေတ္ထ အပ္ပနံ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဥပ္ပါဒိတာနိ ဈာနာနိ "အဘိဘာယတနာနီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ (မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၀၅-၆။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၁၂-လည်း ကြည့်။) (ဃ) ကတမာနိ စ ဘိက္ခဝေ ဆ အဘိဘာယတနာနိ။ သံ၊၂။၃၀၀။ အဘိဘာယတနာနီတိ အဘိဘဝိတာနိ အာယတနာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ အဘိဘဝိတာနီတိ အဘိဘူတာနိ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝါကာရေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၃။

အဘိဘာယတနကထာ (ထီ) [အဘိဘာယတန+ကထာ] အဘိဘာယတနကို ပြဆိုရာဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိဘာယတနကထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇-ကြည့်။

အဘိဘာယတနကိစ္စ (န) [အဘိဘာယတန+ကိစ္စ] အဘိဘာယတန၏ကိစ္စ။ အဘိဘာယတနဒေသနာ-ကြည့်။

အဘိဘာယတနကောဋ္ဌာသ (ပု) [အဘိဘာယတန + ကောဋ္ဌာသ] အဘိဘာယတနအစု။ ဝုတ္တာဝသေသေသု အဘိဘာယတနကောဋ္ဌာသာဒီသု။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၇။

အဘိဘာယတနဈာန (န) [အဘိဘာယတန+ဈာန] အဘိဘာယတနဈာန်။ ဣမာနိ ပန အဋ္ဌ အဘိဘာယတနဈာနာနိ ဝဍ္ဎာနိပိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။

အဘိဘာယတနဒေသနာ (ထီ) [အဘိဘာယတန+ဒေသနာ] အဘိဘာယတနကို ဟောကြားရာဒေသနာ။ အဘိဘာယတနဒေသနာယံ အဘိဘာယတနကိစ္စာနိ နိရဝသေသတော ဝုတ္တာနိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၁၄။

အဘိဘာယတနဒွယ (န) [အဘိဘာယတန+ဒွယ] အဘိဘာယတန နှစ်ပါး အပေါင်း။ တဒေတံ "အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ"တိ အာဂတဿ အဘိဘာယတနဒွယဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၀။

အဘိဘာယတနပ္ပဋိလာဘ (ပု) [အဘိဘာယတန+ပဋိလာဘ] အဘိဘာယတနဈာန်ကိုရခြင်း။ ပရိတ္တအပ္ပမာဏနယေန အဘိဘာယတနပ္ပဋိလာဘောတိ ဝေမာဒိနို ဣစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၀။

အဘိဘာယတနဘာဝ (ပု) [အဘိဘာယတန+ဘာဝ] အဘိဘာယတန၏အဖြစ်။ အညော အဘိဘာယတနဘာဝေါ.... ဒဿေတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၀၅။

အဘိဘာယတနဘာဝနာ (ထီ) [အဘိဘာယတန + ဘာဝနာ] အဘိဘာယတနဈာန်ရကြောင်း ဘာဝနာ။ ဝဏ္ဏာဘောဂေ သတိပိ အသတိပိ အဘိဘာယတနဘာဝနာ နာမ

တိက္ခပညသောဝ သမ္မာဝတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။
မ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၆။

အဘိဘာယတနသညိတ (တိ) [အဘိဘာယတ-
န+သညိတ] အဘိဘာယတနဟု–မှတ်အပ်
–ခေါ်ဝေါ်အပ်– သော။ အဘိဘာယ-
တနသညိတာနိ ဈာနာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ မ၊
ဋီ၊၃။၁၂၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၅။

အဘိဘာသတိ (ကြိ) [အဘိ+ဘာသ+အ+တိ]
(က) ပြောဆို၏။ (ခ) ရှေးဦး–နှုတ်ဆက်–
စကား–ပြော–ဆို–၏။ (ဂ) အလွန်ပျော်
မွေ့သည်ဖြစ်၍ – ပြော – ဆို–၏၊ ဝမ်း
မြောက် – ဝမ်းသာ–စကား–ပြော–ဆို–
၏။ န ကိဉ္စိမဘိဘာသတိ။ ဇာ၊၂။၁၇၇။
တာ မံ ကာလေနုပါဂန္ဒာ၊ အဘိဘာသန္တိ
ဒေဝတာ။ ဝိမာန။၂၂။ အဘိဘာသန္တိတိ
အဘိမုခါ, အဘိရတာ ဝါ ဟုတွာ ဘာသန္တိ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဂ၇။

အဘိဘု (န) [အဘိ+ဘူ+ကွိ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်
နင်း–တတ်သော–အဘိဘု–တရား၊ ဆန့်
ကျင်ဖက်တို့ကိုရင်း, အာရုံတို့ကိုရင်း–လွှမ်း
မိုး–နှိပ်နင်း –တတ်သော–ပရိကမ်, ဉာဏ်။
အဘိဘာယတန-ကြည့်။

အဘိဘုနာတိ (ကြိ) [အဘိ+ဘူ+နာ+တိ]
လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–၏။ ဝေသေ ပဉ္စဝိမာ-
ရေ အဘိဘုနာတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ ဝေ-
ဿဘူ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

အဘိဘုယျ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဘူ+တွာ] (က)
လွှမ်းမိုး၍၊ ဖိစီး–နှိပ်စက်–၍။ (ခ) လွှမ်း
မိုး – သိမ်းယူ – နှိပ်နင်း – ခြိမ်းခြောက် –
အလိုသို့လိုက်စေ–၍။ (ဂ) မယှဉ်မူ၍။(က)
ဒဒါတိ ဒါနံ အဘိဘုယျ မစ္ဆရံ။ ဝိ၊၃။၄၀၈။
ဉပ္ပန္နံ လာဘံ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ ဝိဟ-
ရေယျ။ ဝိ၊၄။၃၆၅။ အံ၊၃။၁၀။ အဘိဘု-
ယျာတိ အဘိဘဝိတွာ မဒ္ဒိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၆။ တဥ္စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု လောဘော
အဘိဘုယျ ဣရိယတိ။ အံ၊၃။၂၇၉။ အဘိ-
ဘုယျာတိ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ မဒ္ဒိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၉၉-၃၀၀။ တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ
ပဿာမိ။ ဒီ၊၂။၉၂-၃။ ဉပ္ပန္နံ အရတိံ အဘိ-
ဘုယျ အဘိဘုယျ ဝိဟရေယျံ။ မ၊၁။၄၀။
(ခ) အဘိဘုယျစာရီ (စူဠနိ။၃၀၃။ ၎င်း–
ဋ္ဌ။၁၃၇) ကြည့်။ (ဂ) လောကံ သမ-
တိက္ကမ္မ အဘိဘုယျ တိဋ္ဌတီတိ လောကုတ္တရံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အဘိဘုယျာတိ ဝိသံယုတ္တံ
ဟုတွာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။

အဘိဘုယျစာရီ (တိ) [အဘိဘုယျ+စာရ+ဏီ]
လွှမ်းမိုး၍ဖြစ်လေ့ရှိသော၊သူ။ (က) ဝတ္ထု-
ကာမတို့ကို – လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–၍–သွား
လာ–နေထိုင်–ကျင့်ကြံ– ကျက်စား–လေ့
ရှိသော၊သူ။ (ခ) ခြင်္သေ့မင်း၊ (အစွယ်အား,
အစွယ် လက်နက် ရှိသော ခြင်္သေ့မင်းသည်
တန်ခိုး အရှိန် အစော်ဖြင့် အလုံးစုံသော
တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့ကို–လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–
ဖမ်းယူ–အုပ်စိုး–ကြောက်လန့်စေ–မိမိ အ
လိုသို့လိုက်စေ–၍–သွားလာ – နေထိုင် –
ကျက်စား – လေ့ရှိသောသူ-ဟု ဆိုလိုသည်။)
(ဂ) အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ (ပညာအား, ပညာ
လက်နက် ရှိသော အရှင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည်
ပညာဖြင့် အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့ကို–
လွှမ်းမိုး–ဆုံးမ–သိမ်းသွင်း–အုပ်စိုး–၍–
သွားလာ–နေထိုင်–ကျင့်ကြံ–ကျက်စား–
လေ့ရှိသောသူ ဟု ဆိုလိုသည်။) (က)ယော
ကာမေ ဟိတွာ အဘိဘုယျစာရီ။ သုတ္တနိ။
၄၄၇။ အဘိဘုယျစာရီတိ တေသံ ပဟီ-
နတ္တာ ဝတ္ထုကာမေ အဘိဘုယျစာရီ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (ခ) (ဂ) ရာဇာ မိဂါနံ အဘိ-
ဘုယျစာရီ။ အပ၊၁။၁၄။ ပသယှ အဘိ-
ဘုယျာတိ ဉဘယံ စာရီသဒ္ဒေန သဟ ယော-
ဇေတဗ္ဗံ ပသယှစာရီ အဘိဘုယျစာရီတိ။
တတ္ထ.... အဘိဘဝိတွာ သန္တာသေတွာ ဝသီ-

ကတွာ စရဏေန အဘိဘုယျစာရီ။ သွာယံ ကာယဗလေန ပသယှစာရီ၊ တေဇသာ အဘိဘုယျစာရီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ တေဇဝါ သီဟော၀ အဘိဘုယျစာရီ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၅။

အဘိဘုယျတိ (ကြိ) [အဘိ+ဘူ + ယ + တိ] (၁) လွှမ်းမိုး၏၊ ကျော်လွန်၏။ (၂) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်၏။ (၁) ဥပ္ပါဒံ အဘိဘုယျတီတိ ဂေါတြဘု။ ပဋိသံ။ ၆၃။ အဘိဘုယျတီတိ အဘိဘ၀တိ အတိက္ကမတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဘူရိပညာ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၃) လည်းကြည့်။ သဗ္ဗေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ၊ သမ္ပတ္တိံ အဘိဘုယျတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၅။ (၂)ဥပါဒိန္နကသရီရံ နာမ ခဏ္ဍိစ္စာဒီဟိ အဘိဘုယျတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၇။ တေသု ဗလသမာယောဂေန ပရေဟိ န အဘိဘုယျတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဇရာဗျာဓိမရဏေဟိ အဘိဘုယျတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆။ ကိံ ယောဗ္ဗနေန ဇိဏ္ဏေန၊ ယံ ဇရာယာဘိဘုယျတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၈။ အဘိဘုယျတီတိ အဘိဘဝိယျတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၅။ဣမေ သတ္တာ အဘာ၀နာယ ရာဂေန အဘိဘုယျန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

အဘိဘုယျမာန (တိ) [အဘိ+ဘူ+ယ+မာန] အဘိဘူယမာန·ကြည့်။

အဘိဘုယျမာနတာ (ထီ) [အဘိဘုယျမာန+တာ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ လောကဿ ယထာဝုတ္တသန္တာပပရိဠာဟေဟိ အဘိဘုယျမာနတံ သဗ္ဗာကာရတော ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

အဘိဘုယျမာနတ္တ (န) [အဘိဘုယျမာန+တ္တ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သူရိယပ္ပဘာယ အဘိဘုယျမာနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

အဘိဘူ (ပု) [အဘိ+ဘူ+ကွိ] (၁) လွှမ်းမိုး–သာလွန် – သော၊ သူ၊ ချီးမွမ်းအပ်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း, ကြီးသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း–လွှမ်းမိုး–သာလွန်–သော၊သူ။

(က) ကမ္ဘာဦးဗြဟ္မာ။ (ကမ္ဘာသစ်ပြန်တည်သောအခါ ဗြဟ္မာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဗြဟ္မာ၊ ဤဗြဟ္မာက သူ့နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဗြဟ္မာတို့ကို "ငါသည် ဤသတ္တဝါတို့ကို လွှမ်းမိုးသာလွန်၍ တည်သောသူ, အကြီးဆုံးသောသူ "အဘိဘူ"ဟု မှတ်ထင်၏၊ အခြားဗြဟ္မာတို့ကလည်း သူသည် လွှမ်းမိုးသာလွန်၍ တည်သောသူ,အကြီးဆုံးသောသူ, "အဘိဘူ" ဟု မှတ်ထင်ကြ၏။ ဒီ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၉·ကြည့်။)

(ခ) ဗကဗြဟ္မာ။ (ဗြဟ္မာ၏ ကိုယ်နှင့်တကွ ဗြဟ္မာဘုံသည်မြဲ၏၊ ရွေ့လျောပျက်စီးခြင်းမရှိ စသည်ဖြင့် အယူမှားနေသော ဗကဗြဟ္မာကို မြတ်စွာဘုရားက "သြော် ဗကဗြဟ္မာသည် အဝိဇ္ဇာနှင့်တကွ ဖြစ်နေပါတကား၊ သြော် ဗကဗြဟ္မာသည် အဝိဇ္ဇာနှင့်တကွ ဖြစ်နေပါတကား၊ မမြဲသည်ဖြစ်လျက် မြဲ၏ဟု ဆိုမိ၏တကား၊ မခိုင်ခံ့သည်ဖြစ်လျက် ခိုင်ခံ့၏ဟု ဆိုမိ၏တကား၊ အခါခပ်သိမ်းမရှိသည်ဖြစ်လျက် အခါခပ်သိမ်း ရှိ၏ဟု ဆိုမိ၏တကား" စသည်ဖြင့်ဆုံးမတော်မူရာ မာရ်နတ်က အလုပ်အကျွေး ဗြဟ္မာတို့ကို ပူးဝင်၍ "ရဟန်း ဤဗြဟ္မာကို မကြိမ်းမောင်း မခြိမ်းခြောက်ပါလင့်၊ ဤဗြဟ္မာသည် အလုံးစုံသော လောကကို လွှမ်းမိုးသာလွန်၍ တည်သောသူ, အကြီးအချုပ်ဖြစ်သူ "အဘိဘူ" ဖြစ်ပါသည် ဟု ချီးမြှောက်ပြောဆို၏။ မ၊၁။၄၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၂။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂·ကြည့်။)

(ဂ) ဘုရားအလောင်းဗြဟ္မာ။ (မြတ်စွာဘုရားသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဆိုသည်မှာ အလိုရှိအပ်, နှစ်သက်အပ်, ချစ်ခင်အပ်, မြတ်

နိုးအပ်သော ချမ်းသာသုခ၏ အမည်တည်းဟု ကောင်းမှု ကုသိုလ်၏ အကျိုးကို စကားပျိုးတော်မူပြီးလျှင် "ငါသည် မေတ္တာဘာဝနာကို ခုနစ်နှစ်ပတ်လုံး ပွါးများသောကြောင့် ခုနစ်ကမ္ဘာတိုင်တိုင် ဤလူ့ပြည်သို့ ပြန်မရောက်မူ၍ ကမ္ဘာပျက်သောအခါ အာဘဿရဘုံသို့ရောက်ရှိ၍ ကမ္ဘာပြန်တည်သောအခါ မဟာဗြဟ္မာဘုံသို့ ရောက်ရှိလျက် ပါရိသဇ္ဇဗြဟ္မာ, ပုရောဟိတဗြဟ္မာတို့ကို ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း, ကြီးသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း လွှမ်းမိုး သာလွန်သော "အဘိဘူ" ဗြဟ္မာဖြစ်ခဲ့သည်ကို ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့်သိ၏" ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂-၃။ အံ၊၃။၄၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ဂ၃-ကြည့်။)

(ဃ) မြတ်စွာဘုရား။ (မြတ်စွာဘုရားသည် အထက် ဘဝဂ်,အောက် အဝီစိ, ဖီလာ၌ အပိုင်းအခြား မရှိသော လောကဓာတ် အတွင်း အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့ကို သီလအားဖြင့်၎င်း, သမာဓိအားဖြင့်၎င်း, ပညာအားဖြင့်၎င်း, ဝိမုတ္တိအားဖြင့်၎င်း လွှမ်းမိုး သာလွန်၏၊ ထိုမြတ်စွာဘုရား:အား နှိုင်းချိန်ဖွယ် စံ,ချိန်,အနှုန်းပမာဏ,မရှိ၊စံ,ချိန်,အနှုန်းပမာဏ ကင်းသော, သာလွန်သူ မရှိသော, မင်းထက်မင်း, နတ်ထက်နတ်,သိကြားတကာထက် လွန်ကဲသော သိကြား, ဗြဟ္မာတကာထက် လွန်ကဲသော ဗြဟ္မာ ဖြစ်တော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် "အဘိဘူ" မည်၏ဟု ဆို၏။ ဒီ၊၃။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၃၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၆-ကြည့်။)

(၂) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော၊ သူ။ (က) ရူပတဏှာ စသော ကိလေသာကို – လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော၊သူ၊ ရဟန္တာ။ (ရဟန္တာသည် ရူပတဏှာ စသော ကိလေသာတို့ကို – လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – ၏၊ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော, ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော, ပူပန်ခြင်းရှိသော, ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိသော, နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, အိုခြင်း, သေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်း၏၊ ထို့ကြောင့် "အဘိဘူ" မည်၏။ မဟာနိ။၃၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၂။ သုတ္တနိ။၄၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၀-ကြည့်။)

(ခ) ကိလေသာတို့ကို၎င်း, ကိလေသာဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ကို၎င်း–လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော၊သူ၊ အရိယ သောတ္တိယ ဖြစ်သောရဟန္တာ။ (အရိယ သောတ္တိယသည် ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်သိ၍ ကိလေသာတို့ကို၎င်း, ကိလေသာ ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ကို၎င်း လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်းသောကြောင့် "အဘိဘူ" ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ သုတ္တနိ။၃၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၅၆-ကြည့်။)

(ဂ) နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးကို – လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – သော၊ အရာ၊ သူ။ အသညသတ်ဘဝ၊ အသညသတ်ဗြဟ္မာ။ မ၊၁။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

(၃) လွှမ်းမိုး – အုပ်စိုး – ဘုန်းရှိ – တန်ခိုးရှိ – သော၊ သူ၊ ကမ္ဘာဦးဗြဟ္မာ။ ဤသတိတိ ဤသော၊ အဘိဘူတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅ဂ။

(၄) အဘိဘူထေရ်၊ သိခီမြတ်စွာဘုရား၏ လက်ျာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝကရဟန္တာ။ (သီလ, သမာဓိတို့ဖြင့် သူတပါးတို့ကိုလွှမ်းမိုးသာလွန်သောကြောင့်၎င်း, ခန္ဓမာရ် စသည်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်း တတ်သောကြောင့်၎င်း, မိမိသန္တာန်, သူတပါး သန္တာန်၌ ရှိသော ကိလေသာတို့ကို လွှမ်းမိုးဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့်၎င်း အဘိဘူ မည်၏။ အပ၊၁။၁၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉-ကြည့်။)

အဘိဘူတ (တိ) [အဘိ+ဘူ+တ] (၁) (က) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်သော။ (ခ) လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – အပ်သော။ (ဂ) လွှမ်းမိုးအပ်– မလှုပ်ရှားနိုင်အောင် ဖမ်းယူအပ်–သော။ (ဃ) လွှမ်းမိုးအပ် – ရှုံးစေအပ်–တဖန် ခေါင်းထောင်ခွင့် မပေးခြင်းအားဖြင့် လှုပ်ရှားခြင်းမရှိ ငြိမ်ဝပ်စေအပ် – သော။ (ပု) (၂) အဘိဘူတ မင်းသား၊ (အဘိဘူတမထေရ်အလောင်း။) (၁) (က) ဒေဝဒတ္တဿ လာဘသက္ကာရသိလောကေန အဘိဘူတဿ။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ လာဘသက္ကာရသိလောကေန အဘိဘူတော။ သံ၊၁။၄၂၆။ ကေမေကေနပိ ခေါ ဘန္တေ နီဝရဏေန အဘိဘူတော ယထာဘူတံ န ဇာနေယျ။ သံ၊၃။၁၁၂။ ဒိဋ္ဌာ မယာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ သက္ကာရေန အဘိဘူတာ ပရိယာဒိန္နစိတ္တာ။ ဣတိဝုတ်။၂၄၅။ အဘိဘူဟာတိ အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ တဏှာယ ပါတိတံ အဘိဘူတံ ပရိယာဒိန္နစိတ္တံ။ မဟာနိ။၃၆။ အဘိဘူတန္တိ တဏှာယ မဒ္ဒိတံ အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ (ခ) ဝေဒိတဗ္ဗမေတံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ အဘိဘူတမေတံ အာယတနံ။ သံ၊၂။၃၀၀။ (ဂ) တေနာ’ဘိဘူတော ကပဏံ ရုဒါမိ။ ဇာ၊၁။၇၈။ တေန မိဂေန အဘိဘူတော အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌော နိစ္စလံ ဂဟိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (ဃ) အဘိဘူတော မာရော ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ ဥဒါန။၁၁၆။ ကိလေသမာရော.... ပဉ္စဝိဓော မာရော အဘိဘူတော ပရာဇိတော၊ ပုန သီသံ ဥက္ခိပိတုံ အပ္ပဒါနေန နိဗ္ဗိသေဝနော ကတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ (ပု) (၂) ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အဘိဘူတောတိ လဒ္ဓနာမော ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ကာရေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၈။ အဘိဘူတတ္ထေရ-လည်း ကြည့်။

အဘိဘူတကာယတာ (ထီ) [အဘိဘူတ+ကာယ+တာ] ဖိစီး–နှိပ်စက်–အပ်သော ကိုယ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဧကစ္စော ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဏ္ဍုရောဂါဒိနာ အဘိဘူတကာယတာယ ဇိဏ္ဏသဒိသော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အဘိဘူတစိတ္တ (တိ) [အဘိဘူတ+စိတ္တ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်– မြှေးယှက်– ဖုံးအုပ်–အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တ (သာရတ္ထ၊၁။၄၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃) ကြည့်။

အဘိဘူတစိတ္တတာ (ထီ) [အဘိဘူတစိတ္တ+တာ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်– မြှေးယှက်– ဖုံးအုပ်–အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တန္ဒိမနကတာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၁) ကြည့်။

အဘိဘူတတာ (ထီ) [အဘိဘူတ+တာ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ လုဒ္ဒေါ လောဘာဘိဘူတတာယ။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။ တေန စ သတ္တာနံ အဘိဘူတတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အဘိဘူတတ္တ (နပုံ) [အဘိဘူတ+တ္တ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပရိဗ္ဗာဇကော မိစ္ဆာဒဿနေန အဘိဘူတတ္တာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိတက္ကာဒီဟိ အဘိဘူတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဇရာရောဂါဒီသု အဘိဘူတတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။

အဘိဘူတတ္ထေရ (ပု) [အဘိဘူတ + ထေရ] အဘိဘူတမထေရ်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။ အဘိဘူတ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဘူတဘာဝ (ပု) [အဘိဘူတ + ဘာဝ] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သည်၏အဖြစ်။ တေဟိ ထိနမိဒ္ဓေဟိ စိတ္တဿ အဘိဘူတဘာဝါဒိကောပန သုဝိညေယျတ္တာ န ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အဘိဘူထေရ (ပု) [အဘိဘူ+ထေရ] အဘိဘူမထေရ်။ အဘိဘူထေရော သာရိပုတ္တတ္ထေ-

ရော ဝိယ ပညာယ အင္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ အဘိဘူ (၄) အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဘူယတိ (ကမ္မ၊ကြိ)[အဘိ+ဘူ+ယ+တေ] (၁) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်၏။ (၂) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–၏။ (၁) တာယ ပရေဟိ န အဘိဘူယတိ။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ န ဟိ ဘဂဝတော ပဘာ ကာယစိ ပဘာယ အဘိဘူယတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၀၅။ (၂) ရာဂေါ နရံ ယံ သဟတေ အဘိဘူယတေ ယံ သဟနံ အဘိဘဝနံ နိပ္ပါဒေတိ။ နေတ္တိဝိ။၇၉။

အဘိဘူယမာန (တိ) [အဘိ+ဘူ+ယ+မာန] လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – အပ်သော။ နိဒ္ဒါယ အဘိဘူယမာနောပိ ဥဇုကံ နိပဇ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော ဇေမန္တံ နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁။ ဗလဝတာ ဋ္ဌောရမ္မဏေန အဘိဘုယျမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ ဝေ ဇရာယ အဘိဘုယျမာနေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

အဘိဘူရာဇပုတ္တ (ပု) [အဘိဘူ + ရာဇပုတ္တ] အဘိဘူမင်းသား။ အဘိဘူရာဇပုတ္တဿ စ သမ္ဘဝရာဇပုတ္တဿ စာတိ ဒွိန္နံ သပရိဝါရာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ အဘိဘူ (၄) အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဘူဝါရ (ပု) [အဘိဘူ+ဝါရ] အသညသတ်ဘဝ–အသညသတ်ဗြဟ္မာ–နှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သောဝါရ။ အဘိဘူဝါရေ အဘိဘဝိတိ အဘိဘူ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အဘိဘူ (၂) (၈) အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဘူဝေါဟာရ (ပု) [အဘိဘူ+ဝေါဟာရ] အဘိဘူဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ပုထုဇ္ဇနအသညသတ္တေသု အဘိဘူဝေါဟာရော ပါကဋ္ဌော နိရူဠ္ဌော စ။ မ၊ဋီ၊၁။၈၅။

အဘိဘောတိ (ကြိ) [အဘိ+ဘူ+တိ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–၏။ အဘိဘဝတိ (ခ)အနက်ကြည့်။

အဘိဘောတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဘူ+တွာန] လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–၍။ ဋ္ဌဒ္ဓိယာ အဘိဘောတွာန၊ ပန္နဂိန္ဒံ မဟိဒ္ဓိကံ။ ထေရ၊ ၂၇၇။ နာဂရာဇံ အဘိဘဝိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

အဘိမင်္ဂလရူပဒဿန (န) [အဘိမင်္ဂလ+ရူပ+ဒဿန] မြတ်သော မင်္ဂလာရှိသော အဆင်းကို မြင်ခြင်း။ တမဒ္ဒသာ အဘိမင်္ဂလရူပဒဿန် မင်္ဂလံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။

အဘိမင်္ဂလသမ္မတ (တိ) [အဘိမင်္ဂလ+သမ္မတ] အဘိမင်္ဂလာဟု သမုတ်အပ်သော။ အရောဂပုတ္တာ အရောဂနတ္တာ အဘိမင်္ဂလသမ္မတာ။ ဝိ၊၁။၂၀၅။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတာတိ ဥတ္တမမင်္ဂလသမ္မတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ရူပံ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ ဂန္ဓံ ဝါ ဃာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတံ သဗ္ဗသေတဟတ္ထိပေါတကံ အာနေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အဘိမင်္ဂလသမ္မတဋ္ဌ (ပု) [အဘိမင်္ဂလသမ္မတ+အတ္ထ] အဘိမင်္ဂလာ ဟု သမုတ်အပ်သော အနက်သဘော။ အဘိမင်္ဂလသမ္မတဋ္ဌေန သေတဥသဘော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။

အဘိမင်္ဂလသမ္မတရူပ (န) [အဘိမင်္ဂလသမ္မတ+ရူပ] အဘိမင်္ဂလာဟု သမုတ်အပ်သော အဆင်း။ အရိယမဂ္ဂဉာဏတော အညေန အဘိမင်္ဂလသမ္မတရူပသခါတေ ဒိဋ္ဌေ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။

အဘိမဋ္ဌေယျ (ကြိ) အဘိမတ္ထတိ-ကြည့်။

အဘိမဏ္ဍိတ (တိ) [အဘိ+မဍိ+တ] တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အဏုပတ္တကေသရကဏ္ဏိကာဘိမဏ္ဍိတံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၁။

အဘိမတ (တိ) [အဘိ+မန+တ] (က) အလိုရှိအပ် – နှစ်သက်အပ် – တောင့်တအပ်–

သော။ (ခ) အလိုရှိအပ်– ကြံစည်အပ်– ရည်ရွယ်အပ် – ဆိုလိုအပ် – သော။ (က) ရတနံ နာမ လောကေ ကုဋုမ္ဗံ သန္တာရေန္တိ အဘိမတဉ္စ လောကေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၅။ မတ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁)လည်း ကြည့်။ (ခ) ဒေဝ ဘာဝနာ အဘိမတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၉။ အဘိမတာတိ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၁။ အဋ္ဌကထာယဉ္စေတမ္ပိ ပဋိဂ္ဂဟဏဝိဇဟနကာရဏတ္တေန အဘိမတံ သိယာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၃။

အဘိမတတ္တ (န) [အဘိမတ+တ္တ] အလိုရှိအပ်– နှစ်သက်အပ်–လက်ခံအပ်– သည်၏အဖြစ်။ သော အနိဋ္ဌပ္ပသင်္ဂေါ ဧဝ န ဟောတိ အဘိမတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၇။

အဘိမတနရဒေဝ (ပု) [အဘိမတ+နရဒေဝ] ဘုရင်မင်းတို့–အလိုရှိအပ်– နှစ်သက်အပ်– လက်ခံအပ်–သော၊သူ။ အဘိမတနရဒေဝေါ နရဒေဝေါ နာမ ယက္ခော ဒိဿမာနမနုဿသရီရော ဟုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

အဘိမတမနောကမ္မ (န) [အဘိမတ+မနောကမ္မ] အလိုရှိအပ်သော မနောကံ။ သဖလံ ဟိ ကမ္မံ သတ္တု အဘိမတမနောကမ္မန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၇။

အဘိမတရူပသမ္ပန္န (တိ) [အဘိမတ+ရူပ+သမ္ပန္န] အလိုရှိအပ် – နှစ်သက်အပ် – သော ရုပ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ပါသာဒိကံ အဘိရူပန္တိ အဘိမတရူပသမ္ပန္နံ သဗ္ဗာဝယဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။

အဘိမတ္ထတိ (ကြိ) [အဘိ+မတ္ထ+အ+တိ] (က) နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–၏။ (ခ) ရိုက်–နှက်–ထု–ဖြို့–၏။ (ဂ) ထိုး–ဆွ–၏။ (က) အဘိမတ္ထတိ ဒုမ္မေဓံ။ ဓမ္မ။၃၇။ နေတ္တိ။ ၁၅၇။ အဘိမတ္ထတီတိ ကန္တတိ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ အဘိမတ္ထတိ ဝိဒ္ဓံသေတိ (ဝိမံသေတိ)။ နေတ္တိဝိ။၃၄၀။(ခ) ဗာလာ ကုမုဒနာဠေဟိ၊ ပဗ္ဗတံ အဘိမတ္ထထ။ သံ၊၁။၁၂၇။ (ဂ) ဗလဝါ ပုရိသော တိဏှေန သိခရေန မုဒ္ဓနိ အဘိမတ္ထေယျ။မ၊၂။၄၃၀။ သံ၊၂။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၄။ (အဘိမန္ထေယျ-သျာ)။

အဘိမတ္ထန္တ (တိ) [အဘိ+မတ္ထ+အန္တ] ပွတ်တိုက်သော၊ သူ။ သွဿ ဂေါမယစုဏ္ဏာနိ၊ အဘိမတ္ထံ တိဏာနိ စ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၄-လည်း ကြည့်။)

အဘိမတ္ထိယမာန (တိ) [အဘိ+မတ္ထ+ယ+မာန] ထိုး– ဆွ– အပ်သော။ မတ္ထကော သိခရေန အဘိမတ္ထိယမာနော ဝိယ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။ (အဘိမန္တိယမာနော၊ သီ။ အဘိမဒ္ဒိယမာနော၊ က-မူကွဲ။) အဘိမန္ထိယမာန-လည်း ကြည့်။

အဘိမဒ္ဒတိ (ကြိ) [အဘိ+မဒ္ဒ + အ + တိ] (က) ဖိစီး– နှိပ်စက်–၏။ ချေမွ– ဖျက်ဆီး–၏။(ခ) အကြောင်းရှာ၍ နှိပ်စက်၏။ (က)သဗ္ဗမေဝါဘိမဒ္ဒတိ။ သံ၊၁။၁၀၂။ သံ၊၃။ ၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၅။ သဗ္ဗမေဝ အဘိမဒ္ဒတိ နိမ္မထတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။ (ခ) ပဉှံ ပုဋ္ဌော သမာနော အဘိဟရတိ အဘိမဒ္ဒတိ။ အံ၊၁။ ၁၉၇။ အဘိမဒ္ဒတီတိ ကာရဏံ အာဟရိတွာ မဒ္ဒတိ။အံ၊ဋ္ဌ။၂။၁၇၆-၇။ မစ္စုရာဇာဘိမဒ္ဒထ။ အပ၊၂။၇၀။ နာဘိဟရေ နာဘိမဒ္ဒေ။ အံ၊၁။ ၁၉၉။ န မဒ္ဒေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အဘိမဒ္ဒန (န) [အဘိ+မဒ္ဒ+ယု] နှိပ်နင်းခြင်း၊ နှိပ်ခြင်း။ မာနဿ နိမ္မဒ္ဒနတ္ထံ အဘိမဒ္ဒနတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၁။

အဘိမဒ္ဒန္တ (တိ) [အဘိ+မဒ္ဒ+အန္တ] နှိပ်နင်းသော၊နှိပ်သော၊သူ။တိတ္ထိယေ အဘိမဒ္ဒန္တော၊ ယဒါ ဓမ္မမဒေသယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၄။

အဘိမဒ္ဒမာန (တိ) [အဘိ + မဒ္ဒ + မာန] နှိပ်စက်–ညှဉ်းဆဲ–သော။ မိဂသံဃံ အဘိမဒ္ဒမာနော ဒီပိ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။

အဘိမဒ္ဒိတ (တိ) [အဘိ+မဒ္ဒ+တ] နှိပ်နင်း–လွှမ်းမိုး – ဖိစီး – နှိပ်စက်–ညှဉ်းဆဲ – အပ်သော။ ဇရာယ အဘိမဒ္ဒိတံ။ သံ၊၃။၁၉၀။

အဘိမဒ္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+မဒ္ဒ+တွာ] နှိပ်နင်း – ချေမှုန်း – ၍။ ရညာ သပတ္တဂဏံ အဘိမဒ္ဒိတွာ ရဇ္ဇံ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။

အဘိမဒ္ဒိယမာန (တိ) [အဘိ+မဒ္ဒ+ယ+မာ-န] အဘိမတ္ထိယမာနနှင့်အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အဘိမန (တိ) [အဘိ+မန] မျက်နှာမူ–ညွတ်– သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ပဗ္ဗဇ္ဇမေဝါဘိ-မနောဟမသ္မိ။ ဇာ၊၁။၃၃၇။ ပဗ္ဗဇ္ဇာဘိမုခ-စိတ္တောသြယေဝသ္မိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၅။ နိဗ္ဗာန-မေဝါဘိမနော စရိဿံ။ ထေရ၊၃၅၈။ နိဗ္ဗာန-မေဝ ဥဒ္ဒိဿ အဘိမုခစိတ္တော ဝိဟရိဿံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။

အဘိမနာပတရ (တိ) [အဘိမနာပ + တရ] နှစ်သက်အပ်သည်ထက် သာလွန် နှစ်သက်အပ်သော။ အဘိက္ကန္တတရ (ဂ) အနက် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄) ကြည့်။

အဘိမန္ထတိ (ကြိ) [အဘိ + မန္ထ + အ + တိ] ပွတ်တိုက်၏။ အလ္လံ ကဋ္ဌံ သသ္နေဟံ ဥတ္တရာ-ရဏိံ အာဒါယ အဘိမန္ထေယျ။ မ၊၃။၁၈၁။

အဘိမန္ထိယမာန(တိ) [အဘိ+မန္ထ+ယ+မာန] ထိုး–ဆွ – အပ်သော။ မတ္ထကေ သိခရေန အဘိမန္ထိယမာနော ဝိယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉-၌ အဘိမတ္ထိယမာနော-ဟုရှိသည်)။ အဘိမတ္ထိယမာန-လည်း ကြည့်။

အဘိမန္ထေန္တ (တိ) [အဘိ+မန္ထ+ဧ+အန္တ] ပွတ်တိုက်သော၊သူ။ အပိ နု သော ပုရိသော အမုံ သုက္ခံ ကဋ္ဌံ ကောဠာပံ .... ဥတ္တရာရဏိံ အာဒါယ အဘိမန္ထေန္တော အဂ္ဂိံ အဘိ-နိဗ္ဗတ္တေယျ။ မ၊၁။၃၀၈။ မ၊၃။၁၃၇။

အဘိမာန (ပု) [အဘိ+မန+ဏ] (က) အထင်ကြီးခြင်း၊ ရန်ိုး–ရောက်နိုး–ခြင်း။ (ခ)မှားသောအားဖြင့် မှတ်ထင်ခြင်း။ (ဂ) မာန်၊ ဥစ္စာ စသည်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော မာန်။ (ဃ) ပညာ။ (က) "အတ္တာ"တိ ဘဝတိ ဧတ္ထ အဘိမာနောတိ အတ္တဘာဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆။ စိရေန သုတောတိ အဘိမာ-နော ဟောတိ။ မူလ၊ဋီ၊၁၊၁၄၉။ (အနု၊ဋီ၊၁။၁၆၂-လည်း ကြည့်။) (ခ) အဘိမာနေန ဥပဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇။ (ဂ) (ဃ) ဓနာဒိ-ဇပ္ပေ ပညာယ၊ အဘိမာနော မတောထ စ။ ဓာန်။ဂ၆၀။

အဘိမာရ (ပု) [အဘိ+မရ+ဏ] သူသတ်သမား။ ဝဓတ္တံ မံ ဒေဝဒတ္တော၊ အဘိမာရေ ပယောဇယိ။ အပ၊၁။၃၄၈။ ရာဇာနံ မာရာ-ပေတွာပိ အဘိမာရေ ယောဇေတွာပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၈။ ဒေဝဒတ္တေန ပယောဇိတာနံ အဘိ-မာရာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၄။)

အဘိမာရကပုရိသ (ပု) [အဘိမာရက+ပုရိသ] သူသတ်ယောကျ်ား။ တေန အဘိမာရက-ပုရိသပေသနာဒိပ္ပကာရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။

အဘိမာရပ္ပယောဇန (နှ) [အဘိမာရ+ပယော-ဇန] သူသတ်သမားတို့ကို စေခိုင်းခြင်း။ အဘိမာရပယောဇနာ တထာဂတံ အာသဇ္ဇ အာသာဒေတွာ ဝိဟေဌေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

အဘိမုခ (တိ) [အဘိ+မုခ။ အဘိမုခ-သံ။ (၁) ရှေ့၊ ရှေ့တူရူ၊ ရှေ့တည့်တည့်၊ မျက်နှာချင်းဆိုင်၊ မျက်မှောက်။ (၂) အနီး။ (၃) လျော်သော၊ အခွင့်သင့်သော၊ အဆင်ပြေသော၊ နှစ်သက်ရာသော၊ သဘောတူ လက်ခံရာသော။ (၄) အထက်သို့ မျက်နှာလှည့်သော၊ မော့ကြည့်သော။ ကောဋ္ဌာ။ မျက်နှာမူသော၊ မျက်နှာလှည့်သော၊ ရှေးရှု၊ တူရူ၊ တည့်တည့်၊ (ကမ္မကာရက, သမ္ပဒါနကာရက, သာမိကာရကနှင့်)။ ရှေ့၊ ရှေ့မှောက်၊ မျက်

မှောက်, မျက်နှာမူရာ, မျက်နှာလှည့်ရာ, မျက်နှာချင်းဆိုင်, ရင်ဆိုင်, ရှေးရှု, တူရူ, တည့်တည့်၊ (သာမိကာရကနှင့် သို့မဟုတ် သမာသ်၏ အဆုံး)။ အနီးသို့-သွားသော -ရောက်သော၊ ချဉ်းကပ်သော၊ ရောက်လုနီးသော၊ (သမာသ်၏အဆုံး)။ ကြံစည်-ရည်မှန်း - စိတ်ပြဌာန်း - သော။ ခံ့သော။ ပြုသင့်သော။ သင့်လျော်သော။ (သမာသ်၏ အဆုံး)။ ဝီလံ။] (က) မျက်နှာမူ-မျက်နှာလှည့်-သော။ (ခ) အတွင်းကျသော။ (ဂ) ရှေ့တူရူ၊ ရှေ့တည့်တည့်။ (ဃ) အနီး။ (င) တည့်တည့် မျက်နှာမူသော။ (စ) မျက်နှာချင်းဆိုင်။ (ဆ) ဖြောင့်သော၊ ရိုးသော။ (ဇ) မော့ကြည့်သော။ (က) မဇ္ဈိမံ ထမ္ဘံ နိဿာယ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသိန္နော။ ဒီ၊၁။ ၄၇။ ဥတ္တရေန အဘိမုခေါ။ အဘိ၊က။ ၂၁၅။ အတ္တနော မုခါဘိမုခေ ကရောတိ။ အံ၊၄၊၁။ ၁၃။ (ခ) သဗ္ဗညုတံ အဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၉၈။ အဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တီတိ "ဥပဂစ္ဆန္တီ"တိ ပဒဿ အတ္ထဝစနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၉။ (ဂ) အဘိမုခဂတ(က) အနက်နှင့် အဘိမုခဋ္ဌာန-ကြည့်။ (ဃ)အဘိမုခဂတ(ခ)အနက် ကြည့်။ (င) အဘိမုခညာဏ-ကြည့်။ (စ) အဘိမုခ-တိတ္ထ, အဘိမုခဋ္ဌာန-ကြည့်။ (ဆ) အဘိမုခ-ယုဒ္ဓ ကြည့်။ (ဇ)အဘိမုခီ(ခ)အနက် ကြည့်။

အဘိမုခကရဏ (န) [အဘိမုခ + ကရဏ] (၁) မျက်မှောက်-ပြုစေ-ဖြစ်စေ-ခြင်း။ (၂) မျက်မှောက် - ပြုစေ - ဖြစ်စေ - ကြောင်း။ (၃) မျက်မှောက်-ပြုစေ-ဖြစ်စေ-တတ်သော၊ (ဤသူ-ဤဥစ္စာ-ဤဟာ - ဤအရာ - ဟု ညွှန်ပြ - ခြင်း - ကြောင်း - တတ်သော - သဒ္ဒါ။) ယဒိဒန္တိ အဘိမုခကရဏတ္ထေ နိပါတော။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၉၆။

အဘိမုခကာယ (တိ) [အဘိမုခ + ကာယ] မျက်နှာမူသော ကိုယ်ရှိသော၊ ညွတ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တပ္ပဗ္ဘာရဿာတိ တသ္မိံ အဘိမုခကာယဿ။ မဟာနိ၊၄။ ၂၂၇။

အဘိမုခဂတ (တိ) [အဘိမုခ+ဂတ] (က) မျက်နှာ၏ - ရှေ့တူရူ - ရှေ့တည့်တည့် - သို့ ရောက်သော။ (ခ) အနီးသို့ ရောက်အပ်သော။ (က) သော ကိရ အတ္တနော အဘိမုခါဂတေသု မဟာသတ္တဿ ပါဒတလေသု စက္ကာနိ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂၀၇။(စာမူတို့၌ အဘိမုခါဂတ-ဟု ရှိသည်၊ အဘိမုခ+အာ-ဂတ?)။ (ခ) ပစ္စန္တရဋ္ဌေ အဘိမုခဂတံ ဇကံ ဆကုဋ္ဋိကံ သုညံ ဂါမံ ပဿေယျ။ သံ၊၄၊၃။ ၅၆။ အဘိမုခဂတံ ဝိယ အဘိမုခဂတံ။ ဤဒိသိံပိ ဟိ ဝစောယုတ္တိံ လောကေ နိရူပိ-ယတိ သန္တိယံ ပုရိသံ ဌပေတီတိ ဝိယ၊ တသ္မာ အဘိမုခဂတန္တိ အဘိမုခံ တေန သမ္ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

အဘိမုခစလန (န) [အဘိမုခ+စလန] မျက်နှာမူရာ-ရှေ့တူရူ- ရှေ့တည့်တည့် - သို့ - ရွေ့ရှား - ညွတ် -တိမ်း-ယိမ်း-ယိုင်-ခြင်း။ အဓိမတ္တာနိ ဝါ အဘိမုခစလနာဒီနိ အာန-မနာဒယော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။

အဘိမုခစိတ္တ (တိ) [အဘိမုခ+စိတ္တ] မျက်နှာမူသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဘိမန-ကြည့်။

အဘိမုခညာဏ (န) [အဘိမုခ+ညာဏ] တည့်တည့် မျက်နှာမူသော - ဟုတ်သည့်အတိုင်း မြင်သော-ဉာဏ်။ အဘိမုခညာဏေန ဧဝ ယံ့ သမာဂန္တွာ ယာထာဝတော ဝိဒိတွာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။

အဘိမုခဋ္ဌာန (န) [အဘိမုခ+ဌာန] ရှေ့တူရူ - ရှေ့တည့်တည့် - အရပ်။ ဒက္ခိဏဇာဏ-မဏ္ဍလဿ အဘိမုခဋ္ဌာနေ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနံ ဗုဒ္ဓ-ရသ္မီနံ အဓိန္နော ပဝိသိတွာ။ ဒီ၊၄၊၂။၇၅။ သံ၊၄၊၂။၇၉။ ဘဂဝတော သန္တိကေ အဘိ-မုခဋ္ဌာနေယေဝ သြတိဏ္ဏာ ဝိယ ကတွာ

ဝုတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၁။၇၁။ ဂေဟဿ အဘိမုခ-ဋ္ဌာနေ အညည္မိ ဂေဟဒွါရေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။

အဘိမုခတိတ္ထ (န) [အဘိမုခ+တိတ္ထ] ရှေးရှု-တူရှု-ဖြစ်သော-မျက်နှာချင်းဆိုင်-ရေဆိပ်။ (ယတြ ပန) ခုဝနာဝါ ဝါ ခုဝသေတု ဝါ အဘိမုခတိတ္ထေယေဝ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၈။ ဝိ၊သဂ်ဟာ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

အဘိမုခတ္ထ (ပု) [အဘိမုခ+အတ္ထ] မျက်နှာမူ-ညွတ်-သော အနက်သဘော။ (အဘိ-နိဟာရ)။ အဘိမုခတ္ထော ဟိ တွေ့ အဘိ-သဒ္ဒေါ့၊ ဘုသတ္ထော နီသဒ္ဒေါ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။

အဘိမုခဒိသာ (ထိ) [အဘိမုခ+ဒိသာ] မျက်နှာမူရာ အရပ်။ အဘိမုခဒိသာနုရူပဂတေသု ဝါမဒက္ခိဏပဿေသု။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၉၃။

အဘိမုခဒွါရ (တိ) [အဘိမုခ+ဒွါရ] မျက်နှာချင်းဆိုင် တံခါးရှိသော။ သမ္မုခဒွါရ- (မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၈) ကြည့်။

အဘိမုခဘာဂ (ပု) [အဘိမုခ+ဘာဂ] မျက်နှာ၏-ရှေ့တူရူ-ရှေ့တည့်တည့်-အဖို့-နေရာ-အရပ်။ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိမုခဘာဂေါ ဗုဒ္ဓဝီထိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၂။ အဘိမုခမဂ္ဂ-လည်း ကြည့်။

အဘိမုခဘာ၁ဝ (ပု) [အဘိမုခ+ဘာ၁ဝ] (က) မျက်နှာမူသည်၏အဖြစ်။ (ခ) ရှေ့သို့မျက်နှာမူသည်၏အဖြစ်၊ တိုးတက်သည်၏ အဖြစ်။ (ဂ) တည့်တည့်မျက်နှာမူသည်၏ အဖြစ်၊ ပြောင်တင်းသော မျက်နှာရှိသည်၏ အဖြစ်။ (က)အဘိနတော နာမ ဟောတိ အာရမ္မဏေ အဘိမုခါဘာဝေန ပဝတ္တိယာ။ (အဘိမုခ-ဘာဝေန ?) အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၀။ (ခ) အဘိမုခ-ဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေန္တော အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (ဂ) အဘိမုခဘာဝေန သာစု သုဋ္ဌု ဣဒံ ကတ္တဗ္ဗမေဝ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

အဘိမုခမဂ္ဂ (ပု) [အဘိမုခ+မဂ္ဂ] မျက်နှာမူရာ-မျက်နှာ၏-ရှေ့တူရူ-ရှေ့တည့်တည့်-လမ်းကြောင်း-ခရီးစဉ်။ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိမုခ-မဂ္ဂေါ ဗုဒ္ဓဝီထိ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄။ အဘိမုခဘာဂ-လည်း ကြည့်။

အဘိမုခယာစန (န) [အဘိမုခ + ယာစန] တောင်းပန်-တိုက်တွန်း-ခြင်း၊ မျက်နှာမူ လျက်-လေးလေးနက်နက်-တောင်းပန်-တိုက်တွန်း-ခြင်း။အာယာစန(ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၂) ကြည့်။

အဘိမုခယုဒ္ဓ (တိ) [အဘိမုခ + ယုဒ္ဓ] မြင်မြင် ထင်ထင်-ဖြောင့်ဖြောင့်ရိုးရိုး-စစ်တိုက်ခြင်း။ ယုဒ္ဓဿာတိ ကရဏတ္တေ သာမိဝစနံ၊ အဘိမုခယုဒ္ဓေန ဂဟေတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အဘိမုခယုဒ္ဓေနာတိ အဘိမုခံ ဥဇုကမေဝ သင်္ဂါမကရဏေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၄။

အဘိမုခဝစန (တိ) [အဘိမုခ+ဝစန] အဘိ-မုခသဒ္ဒါ၏အနက်ရှိသော၊အဘိမုခသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော အနက်ကို ဟောသော။ ပစ္စ-ဿောသိတိ တွေ့ ပဋိသဒ္ဒေါ အဘိမုခဝစနော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၆။

အဘိမုခသံသပ္ပန (န) [အဘိမုခ+သံသပ္ပန] မျက်နှာမူရာ-ရှေ့-သို့သွားခြင်း-ရွေ့ရှားခြင်း-ညွတ်ခြင်း။ ဣမိနာ နိပန္နဿဝ အဘိ-မုခသံသပ္ပနပဋိအာသပ္ပနာနိ နိဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၃။သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၅၇။

အဘိမုခါဂတ (တိ) [အဘိမုခ+အာဂတ] ရှေ့-မျက်နှာရှေ့-သို့-ရှေးရှု-တူရူ-တည့်တည့်-လာသော။ သာဠှကံ အဘိမုခါဂတံ ဟတ္ထေန ကေသိမ္ပိ အန္တေ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၂။

အဘိမုခါဘာ၁ဝ (ပု) [အဘိမုခ + အဘာ၁ဝ] အဘိမုခဘာ၁ဝ (က) အနက် (အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၀၀။) ကြည့်။

အဘိမုခီ (တိ) [အဘိမုခ + ဤ] (က) မျက်မှောက်–အနီး–သို့ချဉ်းကပ်သော၊သူ။ (ခ) မှော့ကြည့်နေသော၊သူ။ (က) ဂုန္နံ အဘိမုခီ-ပိ န သက္ကောတိ ဘဝိတုံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (ခ) ဘဂဝန္တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အဘိမုခီ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၄။

အဘိမုခီကရဏ (န၊ထီ) [အဘိမုခ + ကရဏ] (က) မျက်မှောက်–ပြုစေ–ဖြစ်စေ–ခြင်း၊ ဤဟာ, ဤအရာဟု ညွှန်ပြခြင်း။ (ခ) မှော့ကြည့်–အလေးအမြတ်ပြု–စေခြင်း။ (က) ဣမာနီတိ အဘိမုခီကရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၂။ (ခ) ဂုဏသမင်္ဂိတာယ, အဘိမုခီကရဏာယ စ "ဘိက္ခဝေ"တိ အာမန္တနံ။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၁။

အဘိမုခီဘူတ (တိ) [အဘိမုခ + ဘူတ] (က) မျက်မှောက် ဖြစ်သော၊ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်သော၊သူ။ (ခ) အနီး–၌ဖြစ်သော–သို့ချဉ်းကပ်သော၊သူ။ (က) ဣဿရိယေ ဟိ အဘိမုခီဘူတေ ထလတောပိ ဇလတောပိ ဘောဂါ အာဂစ္ဆန္တိယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ (ခ) ဘိက္ခဝေတိ ပတိဿဝေန အဘိမုခီဘူတာနံ ပုန အာလပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

အဘိမုခါလောကန (န) [အဘိမုခ + အာလောကန] ရှေ့–တူရူ–တည့်တည့်–ကြည့်ခြင်း။ အဘိမုခါလောကနဉ္ဟိ "အာလောကိတ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၉။

အဘိမောဒယတိ (ကြိ) [အဘိ+မုဒ+ဏယ+တိ] ဝမ်းမြောက်–ရွှင်မြူး–၏။ ပိယေဟိ သဒ္ဓိံ အဘိမောဒယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၅။

အဘိယာစတိ (ကြိ) [အဘိ + ယာစ + အ + တိ] တောင်းပန်၏။ ခမဿု တွံ မဟာဝီရ၊ အဘိယာစတိ တံ ဇနော။ အပ၊၁။၅၀။ ဇေ တံ အဘိယာစာမ။ ဇာ၊၁။၂၆၁။ ဣပ္ပဋ္ဌဟံ အဘိယာစေ သုမေဓံ။ သုတ္တနိ။၄၄၅။

အဘိယာစန (န၊ထီ) [အဘိ + ယာစ + ယု] တောင်းပန်ခြင်း။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အဘိယာစနာယ သာဝတ္ထိံ ဥပဂစ္ဆိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၇။ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလေနာတိအာဒိနာ အဘိယာစနံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၁။၉။

အဘိယာစိတ (တိ) [အဘိ + ယာစ+တ] တောင်းပန် အပ်သော၊ မျက်နှာမူလျက် တောင်းပန်အပ်သော၊သူ။ ဘိက္ခုနာ ဗုဒ္ဓဃောသေန၊ သက္ကစ္စံ အဘိယာစိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အဘိယာစိတောတိ အဘိမုခံ ယာစိတော။(မူလဋီ၊၁။၁၀။ အနုဋီ၊၁။၁၁-လည်း ကြည့်။)

အဘိယာစေတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘိယာစေတဗ္ဗ+တာ] တောင်းပန်အပ်သည်၏အဖြစ်။အဒုက္ကရသ တထာအဘိယာစေတဗ္ဗဘာဘာဝတော-တိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၁။၁၁။

အဘိယာတ (တိ) [အဘိ + ယာ + တ] အနီးသို့သွားသော၊ ချဉ်းကပ်သော၊သူ။ ဒေဝပုတ္တော ယာစနာယ အဘိယာတာ ဟောန္တိ။ ပေဋ္ဌကော။၁၉၀။

အဘိယာတိ (ကြိ) [အဘိ+ယာ+တိ] မျက်နှာမူလျက်သွား၏။ (က) စစ်တိုက်ရန် ရည်ရွယ်လျက်သွား၏။ (ခ) ရှေ့သို့သွား၏၊ ချီတက်၏။ (က) အသုရာ ဒေဝေ အဘိယန္တိ။.... အဘိယံသု — သံ၊၁။၂၁၇ ၉။ အဘိယံသူတိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာဘိမုခါ ဟုတွာ ဂစ္ဆိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၀။ (ခ) ဥတ္တရေနာဘိမုခါ အဘိယံသု အသုရာ။ အံ၊၃။၂၂၇။

အဘိယာတုကာမ (တိ) [အဘိယာတုံ+ကာမ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–ခြင်းငှါ သွားလိုသော၊ စစ်တိုက်ရန် သွားလိုသော၊သူ။ ရာဇာ ဘန္တေ မာဂဓော အဇာတသတ္တု ဝေဒေဟိပုတ္တော ဝဇ္ဇီ အဘိယာတုကာမော။ ဒီ၊၂။၆၁။ အံ၊၂။ ၄၀၉။ အဘိယာတုကာမောတိ အဘိဘဝ-

နုတ္တာယ ယာတုကာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ အဘိယာတုကာမောတိ ဧတ္ထ အဘိသဒ္ဒေါ အဘိဘဝနတ္ထော အဘိဝိဇေတုနာ-တူတိအာဒီသု ဝိယာတိ အာဟ....ကာမော-တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၁။

အဘိယုဉ္ဇက (တိ) [အဘိ+ယုဇ+ဏွု]တရားဆင်သော၊ တရားစွဲဆိုသော၊ သူ၊ စောဒက၊ တရားလို။ အဘိယုဉ္ဇကော ပါရာဇိကံ အာ-ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အဘိယုဉ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+ယုဇ+အ+တိ] တရားဆင်၏၊ တရားစွဲဆို၏။ စောဒနာ၏၊ အမှုလုပ်၏။အာရာမံ အဘိယုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊၁။၆၁။ အာရာမံ အဘိယုဉ္ဇတီတိ ပရသန္တကံ “မမ သန္တကော အယ”န္တိ မုသာ ဘဏိတွာ အဘိ-ယုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ အဘိယုဉ္ဇတီတိ စော-ဒေတိ အဍ္ဍံ ကရောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၃။ ယံ ကိဉ္စိ နဋ္ဌံ သဗ္ဗံ အမှေ အဘိယုဉ္ဇိဿတိ။ ဝိ၊၂။ ၄၀၀။

အဘိယုဉ္ဇန (န) [အဘိ+ယုဇ+ယု] တရားဆင်ခြင်း၊ တရားစွဲဆိုခြင်း။ စောဒနာခြင်း၊ အမှုလုပ်ခြင်း။ သယမေဝ ပန အဘိယုဉ္ဇ-နာဒီသု ပရိယာယေနပိ မောက္ခော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၄။

အဘိယုဉ္ဇန္တ (တိ) [အဘိ+ယုဇ+အန္တ]တရားဆင်သော၊ တရားစွဲဆိုသော၊ သူ၊ စောဒက၊ တရားလို။ အဘိယောဂ(၁)အနက် ကြည့်။

အဘိယုဉ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ယုဇ+တွာ] တရားဆင်၍၊ တရားစွဲဆို၍၊ စောဒနာ၍၊ အမှုလုပ်၍။ ခေတ္တဝတ္ထုအာဒီနိ “အမှာကံ သန္တကာနိ ဧတာနီ”တိ အဘိယုဉ္ဇိတွာ။သာ-ရတ္ထ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၉။

အဘိယောဂ (ပု) [အဘိ+ယုဇ+ဏ။ အဘိ-ယောဂ-သံ။ (ဩကာသကာရကနှင့် သို့ မဟုတ် သမာသ်အဆုံး၌) စွဲမြဲခြင်း၊ ကြိုးစား–အားထုတ်–ခြင်း၊ မပြတ်–မလတ်–စွဲစွဲမြဲမြဲ–ထက်ထက် သန်သန်–အားထုတ်–လေ့လာ–ခြင်း–သော–လုံ့လ။ (ဥပဒေ ရေးရာ၌) စွဲ–စွဲဆို–ယိုးစွပ်–စွပ်စွဲ–အပြစ်တင်–တိုင်တန်း–ခြင်း၊ တရားစွဲခြင်း၊ အမှုလုပ်ခြင်း။ ဝီလျံ။] (၁) တရားဆင်ခြင်း၊ တရားစွဲခြင်း၊ စောဒနာခြင်း၊ အမှုလုပ်ခြင်း။ (၂) လုံ့လပြုခြင်း၊ လေ့လာ–အားထုတ်–ခြင်း။ (၁) အဘိယောဂေပိ စေတ္ထ စာတုဒ္ဒိသံ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ ဘိက္ခူနံ ဒိန္နံ ဝိဟာရံ ဝါ ပရိ-ဝေဏံ ဝါ...အဘိယုဉ္ဇတော အဘိယောဂေါ န ရုဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (၂) သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေ-တွာ သဇ္ဈာယာဒီဟိ အဘိယောဂံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ကိန္နု ခွဿ အညေသု ဓာတု-ကမ္မဋ္ဌာနကသိဏကမ္မဋ္ဌာနာဒီသု အဘိယော-ဂေါ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။

အဘိယောဂကရဏ (န) [အဘိယောဂ + ကရ-ဏ] တိုင်တန်း–စောဒနာ–တရားဆင်–ခြင်းကို ပြုခြင်း။ အာရာမံ အဘိယုဉ္ဇတီတိ ဣဒံ အဘိယောဂကရဏံ ပရေသံ ဘူမဋ္ဌဘဏ္ဍာဒီ-သုပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၂

အဘိယောဂီ (တိ) [အဘိ+ယုဇ+ဏီ။ အဘိ-ယောဂိန်-သံ။ (တိ) (၁) ပါ–ဝင်–ပါဝင်–သော၊ စိတ်ပါ–စိတ်ဝင်စား–စွဲမြဲ–သော။ (၂) ရန်စသော၊ ကျူးကျော်–ကျူးလွန်–သော။ (၃) စွပ်စွဲ–အပြစ်တင်–တိုင်တန်း–သော။ (၄) စောဒက၊ တရားလို။ ကောတ္ထု-ဘ။ ဝီလျံ။] ယှဉ်–အမြဲယှဉ်–သော၊ အားထုတ်–အမြဲအားထုတ်–သော၊ လက္ခ-ဏာကျမ်းတို့၌–လိမ္မာ–ကျွမ်းကျင်–သော၊ သူ။ အဘိယောဂိနော စ နိပုဏာ။ ဒီ၊၃။၁၃၆။ အဘိယောဂိနောတိ လက္ခဏသတ္ထေ ယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ လက္ခဏသတ္ထေ ယုတ္တာတိ လက္ခဏသတ္ထေ အာယုတ္တာ သုကုသလာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၃။

အဘိယောဗ္ဗန (န) [အဘိ + ယောဗ္ဗန] ပျိုမျစ်နုနယ်သောအရွယ်။ သောဘတေ သု အဘိယောဗ္ဗနံ ပတ္တိ။ ထေရီ၊၄၀၉။ အဘိနဝယောဗ္ဗနကာလေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၈။

အဘိရက္ခ (ပု) [အဘိ + ရက္ခ + အ] အစောင့်အရှောက်၊ အကာအကွယ်။ ပဋ္ဌဝိခါ ဌပိတာ အဘိရက္ခာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

အဘိရက္ခတိ (ကြိ) [အဘိ+ရက္ခ + အ + တိ] စောင့်ရှောက်၏။ သဥ္စယော အဘိရက္ခတု။ ဇာ၊၂။၃၇၅။

အဘိရစိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ရစ + တွာ] ပြုစီရင်၍။ အဘိသင်္ခရိတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၇) ကြည့်။

အဘိရတ (တိ)[အဘိ+ရမု+တ။အဘိရတ-သံ။ နေသော၊ တည်နေသော၊ အိပ်စက် – နားနေ – သော၊ တည်ငြိမ် – ချမ်းမြေ့ – စွာနေသော၊ နှစ်သိမ့် – ကျေနပ် – အားရ – တင်းတိမ် – သော၊ ရှင်လန်း – ဝမ်းမြောက် – သော၊ ပါ – ဝင် – ပါဝင် – သော၊စိတ်ပါ – စိတ်ဝင်စား – သော၊ပြုလုပ် – ဆောင်ရွက် – သော၊ ကိုယ်တွေ့ – လေ့ကျင့် – လေ့လာ – အားထုတ် – ပွါးများ – သော။ ဝိလျံ။] မွေ့လျော် – ပျော်ပိုက် – မငြီးငွေ့ – မပျင်းရိ – သော၊ နေသော၊ ဆိတ်ငြိမ်စွာနေသော။ (က) မွေ့လျော်သော၊ ဆိတ်ငြိမ် – ချမ်းမြေ့ – စွာနေသော။ (လူ့အစည်းအဝေးကို ပယ်စွန့်၍ တကိုယ်ရေ တကာယအားဖြင့်၎င်း, ကိလေသာ အစည်းအဝေးကို ပယ်စွန့်၍ သမာပတ်ရှစ်ပါးအားဖြင့်၎င်း, ဖလသမာပတ် နိရောဓသမာပတ်အားဖြင့်၎င်း နေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။) (ခ) သာသနာ၌ – မငြီးငွေ့ – မပျင်းရိ – မွေ့လျော် – ပျော်ပိုက် – သော၊သူ။ (ဂ) မွေ့လျော် – ပျော်ပိုက် – သော၊သူ။ (ဃ) ရဟန်းအဖြစ် – ရဟန်းကျင့်ဝတ် – ၌ – မငြီးငွေ့ – မပျင်းရိ – မွေ့လျော် – ပျော်ပိုက် – သော။ (က) အဘိရတော ပဝိဝေကေ။ ဒီ၊၁။၅၇။ တိဝိဓေပိ ဝိဝေကေ ရတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (ခ) အဘိရတော အဟံ အာဝုသော ပရမာယ အဘိရတိယာ။ ဝိ၊၁။၁၄၃။ (ဂ) ကစ္စိ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ အဘိရတာ ဖြဟ္မစရိယေ။ မ၊၂။၁၂၆။ (ဃ) အဘိရတေန ပနာဝုသော ကိံ ဒုက္ကရံ။ သံ၊၂။၄၅၄။

အဘိရတကာလ (ပု) [အဘိရတ+ကာလ] မွေ့လျော်သော – အခါ – ကာလ။ ဝဋ္ဋသမင်္ဂိပုဂ္ဂလဿ ဝဋ္ဋေ အဘိရတကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

အဘိရတတ္တ (န) [အဘိရတ + တ္တ] မွေ့လျော်သည်၏အဖြစ်။ နာနပ္ပကာရာယ ဝိဟေသာယ အဘိရတတ္တာ ဝိဟေသာဘိရတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

အဘိရတဘာဝ (ပု) [အဘိရတ + ဘာဝ] မွေ့လျော်သည်၏အဖြစ်။ သော ဘိက္ခု သာသနေ အနုက္ကဏ္ဌိတဘာဝေန ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒီသု စ အဘိရတဘာဝေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ထေရိယာ အဘိရတဘာဝံ အညာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

အဘိရတရူပ (တိ) [အဘိရတ+ရူပ] နှစ်သက် – ကြည်ညို – ဖွယ် – အဆင်း – သဏ္ဌာန် – ရှိသော၊ သူ။ ဣမ ပနာဟံ ဘန္တေ ဘိက္ခူ ပဿာမိ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌေ....အဘိရတရူပေ ပီဏိန္ဒြိယေ။ မ၊၂။၃၂၃။

အဘိရတဝရပည (တိ) [အဘိရတ + ဝရပည] (ဟုတ်မှန်သည်၌) အလွန်မွေ့လျော်သော မြတ်သောပညာရှိသော။ ဝရဘူရိမေဓသော (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈) ကြည့်။

အဘိရတိ (ထီ) [အဘိ+ရမု+တိ] မွေ့လျော်ခြင်း။ တတြာဘိရတိမိစ္ဆေယျ။ ဓမ္မ။၂၆။ (က) ပဋ္ဌမစျာန်စသည်၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (ခ) သီလဖြည့်ကျင့်ခြင်း, သမထ ဝိပဿနာ ပွါးခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (ဂ) ရဟန်းအ

ဖြစ်–ရဟန်းကျင့်ဝတ်–၌ မွေ့လျော်ခြင်း၊ မငြီးငွေ့–မပျင်းရိ–ခြင်း။ (ဃ) သာယာ–တပ်မက်–မွေ့လျော်–ခြင်း၊ မိမိသို့ ညွတ်စေခြင်း၏ ရှေ့သွားဖြစ်သည့် တဏှာဟူသော အဘိရတိ။ (အားရ – နှစ်သိမ့် – ချစ် – ကြိုက်–တပ်မက်–ခြင်း စသော အနက်များလည်း အရာဌာနအားလျော်စွာ ရနိုင်သည်၊ အောက်ပုဒ်များကြည့်။) (က) သုညာဂါရေ အဘိရတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၇။ (ခ) (ဂ) ပဗ္ဗဇိတေန ခေါ် အာဝုသော အဘိရတိ ဒုက္ကရာ။ သံ၊၂။ ၄၅၄။ အဘိရတီတိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုက္ကဏ္ဌနာ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၁၂၈။(သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၈။)ယံ မေ ပရော အနဘိရတိံ ဝိနေဒေတွာ အဘိရတိံ ဉပ္ပါ-ဒေယျ။ သံ၊၁။၁၈၇။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၂-၃ ကြည့်။) (ဃ) အတ္တနော ပရိက္ခာမနဿ ပုရေစာရိကာ တဏှာဘိရတိ အဘိရတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၉။

အဘိရတိအဘာဝ (ပု) [အဘိရတိ + အဘာဝ] မွေ့လျော်ခြင်း–အားရ–နှစ်သိမ့်–ခြင်း–၏ မရှိခြင်း။ အနဝဇ္ဇသုခေ အတ္တနော အဘိရတိ-အဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၄။

အဘိရတိကာရက (တိ) [အဘိရတိ + ကာ-ရက။ ထိ၌ အဘိရတိကာရိကာ] မွေ့လျော်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ ချစ်–ကြိုက်–တပ်မက်–ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ အာ-ရာမကရ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၂)ကြည့်။

အဘိရတိကာရဏ (နပ) [အဘိရတိ+ကာရဏ] မွေ့လျော်–နှစ်သိမ့်–ချမ်းမြေ့–ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကေသဝဿ အဘိရတိကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။

အဘိရတိဋ္ဌာန (နပ) [အဘိရတိ+ဌာန] မွေ့လျော်–ပျော်ပိုက်–ရာဌာန။ ဝဂ္ဂေါ အာရာ-မော အဘိရတိဋ္ဌာနမဿာတိ ဝဂ္ဂါရာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

အဘိရတိနိမိတ္တ (တိ) [အဘိရတိ+နိမိတ္တ] မွေ့လျော်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဈာန-သမာပတ္တိသု အဘိရတိနိမိတ္တေန ပါမောဇ္ဇေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၇။

အဘိရတိနိဝတ္တိ (ထီ) [အဘိရတိ+နိဝတ္တိ] မွေ့လျော်–သာယာ–တပ်မက်–ခြင်းကို–နစ်စေခြင်း–တားမြစ်ခြင်း။ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂါဝဟ-ဘာဝေန တတ္ထ အဘိရတိနိဝတ္တိယာပိ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။

အဘိရတိပဋိပက္ခကိစ္စ (တိ) [အဘိရတိ+ပဋိပက္ခ+ကိစ္စ] မွေ့လျော်–နှစ်သိမ့်–ချမ်းမြေ့–ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ကိစ္စ ရှိသော။ အနဘိ-ရတိရသာ အဘိရတိပဋိပက္ခကိစ္စာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၀။

အဘိရတိပဋိပက္ခဘူတ (တိ) [အဘိရတိပဋိပက္ခ+ဘူတ] မွေ့လျော်–နှစ်သိမ့်–ချမ်းမြေ့–ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော။ အဘိရတိ-ပဋိပက္ခဘူတံ ဣဿာယ ကိစ္စံ န အဘိရတိယာ အဘာဝမတ္တန္တိ အာဟ အနဘိရတိရသာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။

အဘိရတိပဒဋ္ဌာန (တိ) [အဘိရတိ + ပဒဋ္ဌာန] မွေ့လျော်–သာယာ–တပ်မက်–ခြင်း ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်) ရှိသော။ (သာ အဘိဇ္ဈာ) ပရသမ္ပတ္တီသု အဘိ-ရတိပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အဘိရတိဘာဝ (ပု) [အဘိရတိ+ဘာဝ] မွေ့လျော်–တည်မြဲ–သက်ဝင်–သည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏေ အဘိရတိဘာဝေန စ ပဝတ္တိ အဓိမုစ္စနင္ဂေါ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၃။

အဘိရတိရဟိတ (တိ) [အဘိရတိ + ရဟိတ] မွေ့လျော်ခြင်းမှ ကင်းသော၊သူ။ သမထေ ဝိပဿနာယ ဝါ အဘိရတိရဟိတော ဣမ အနဘိရတော။ ဝိမတိ၊၁။၅၂။

အဘိရတိဝတ္ထု (န) [အဘိရတိ+ဝတ္ထု] သာသနာတော်၌ မွေ့လျော်သည်ဟု ပြောဆိုသောရဟန်း၏–အကြောင်းအရာ–ဝတ္ထု၊ အဘိရတိဝတ္ထု။ အဘိရတိဝတ္ထုသ္မိံ သော ဘိက္ခု.... အာဟ။ ဝိ၊၄၊၂။၉၅။

အဘိရတိဝိရဟိတ (တိ) [အဘိရတိ+ဝိရဟိတ] မွေ့လျော်ခြင်းမှကင်းသော၊မမွေ့လျော်သော၊သူ။ အနဘိရတောတိ သာသနေ အဘိရတိဝိရဟိတော။ ဝိ၊၄၊၁။၂၁၁။

အဘိရတိဝိရဟိတစိတ္တ (န) [အဘိရတိဝိရဟိတ+စိတ္တ] မွေ့လျော်ခြင်းမှ ကင်းသောစိတ်။ ဖြဟ္မစရိယဝါသေ အဘိရတိဝိရဟိတစိတ္တံ ကောစိ မနုဿဘူတော န ဇာနာတိ။ စရိယာ၊၄။၂၃၄။

အဘိရတိသညာ (ထိ) [အဘိရတိ + သညာ] (ငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌) မွေ့လျော်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော–အမှတ်–သညာ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ အဘိရတိသညာယ။ မ၊၄၊၁။၂၄။ သံ၊၄၊၂။၂၃၃။ ဥဒါန၊၄။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၆။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၅။ အဘိရတိသညာ တတ္ထေဝ အဘိရတိဝသေန ပဝတ္တသညာ၊ ယာ "နန္ဒီ"တိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၅။

အဘိရတ္တ (တိ) [အဘိ+ရန္ဇ+တ] (၁) တပ်မက်–စွဲလမ်း–သော၊သူ။ (၂) နီမြန်းသော။ (၁)သန္နိဋ္ဌိရာဂေန ဟိ တော ဘိရတ္တာ။ ဒိဋ္ဌိရာဂေန (ရတ္တာ) အဘိရတ္တာ။ မဟာနိ။၂၃၂-၃။ သုတ္တနိ။၄၁၇။ မဟာနိ၊၄။၃၁၉။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂၇၂။ (၂) အဘိရတ္တဘာဝ (၂) အနက်ကြည့်။

အဘိရတ္တဘာဝ (ပု) [အဘိရတ္တ+ဘာဝ] (၁) နီမြန်းသည်၏ အဖြစ်။ (တိ) (၂) အလွန်–နှစ်သက်–တပ်မက်–သော သဘောရှိသော၊သူ။ (၁) အဘိရတ္တဘာဝေန ဇိဝှါသဒိသံ တေသြဋ္ဌပရိယောသာနန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၆၇။ (၂) တဿာ ရူပေ အဘိရတ္တဘာဝါ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၂၃၅။

အဘိရတ္တလောစန (တိ) [အဘိရတ္တ+လောစန] နီမြန်းသော အရေးအကြောင်းတို့ဖြင့် အထူးတင့်တယ်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ဝိလာသနေတ္တာ အဘိရတ္တလောစနာ။ ဝိမာန။၉၂။ အဘိရတ္တလောစနာတိ ဝိသေသတော ရတ္တရာဇီဟိ ဥပသောဘိတနယနာ။ ဝိမာန၊၄။၂၆၀။

အဘိရဒ္ဓ (တိ) [အဘိ+ရာဓ+တ] (က) သဘောကျ –အားရ– ကြေနပ်–သော၊သူ။ (ခ) နှစ်သက်–ကြည်ညို–သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ (ဂ) အပြီး–အဆုံး–သို့ ရောက်စေသော၊ ပြီး–ဆုံး–စေသော။ (က) အတ္တမနော ဟောတိ ဥဒဂ္ဂေါ အဘိရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၃။၁၀၀။ (ခ) ဘောတော ကဿပဿ အတ္တမနော အဘိရဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၂။၂၇၉။ မ၊၂။၄၂။ အဘိရဒ္ဓေါတိ အဘိပ္ပသန္နော။ ဒီ၊၄၊၂။၄၀၁။ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၆-လည်း ကြည့်။) (ဂ) သကကမ္မာဘိရဒ္ဓေါမှို၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗ္ဗလော။ အပ၊၁။၃၇။ အတ္တနော ကမ္မေ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အဘိရဒ္ဓေါ အလ္လီနော။ အပ၊၄၊၁။၃၀၀။

အဘိရန္တ (တိ) [အဘိ+ရမု+တ] နှစ်သက်ခြင်းရုစိ၊ အလိုရှိခြင်း ဆန္ဒ၊ နှလုံးသွင်းခြင်းအဇ္ဈာသယ။ (အကြင်အရပ်၌ သတ္တဝါတို့၏သရဏဂုံတည်ခြင်း, သီလဆောက်တည်ခြင်း, ရဟန်းပြုခြင်း, မဂ်ဖိုလ်၏ အကြောင်းဖြစ်ခြင်း ရှိ၏၊ ထိုအရပ်၌ သီတင်းသုံးရန် နှစ်သက်ခြင်း, အလိုရှိခြင်း, နှလုံးသွင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) အထ ခေါ ဘဂဝါ (ဝေရဉ္ဇာယံ) ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ။ ဝိ၊၁။၁၂။ ဒီ၊၂။၆၉။ မ၊၁။၂၀၀။ ယထာဇ္ဈာသယံ ယထာရုစိတံ ဝါသံ ဝသိတွာ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၆၈။ ဒီ၊၄၊၂။၁၂၇။ မ၊၄၊၂။၅၄-၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၉။ လောကိယတ္ထသဒ္ဒါနံ ဝိယ အဘိရန္တသဒ္ဒဿ

သိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိရန္တံ အဘိရတံ အဘိရတီ· တိ ပါဠိ အတ္တတော ဧကံ၊ အဘိရန္တသဒ္ဒေါ စာယံ အဘိရုစိပရိယာယော၊ န အဿာဒပရိ· ယာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အဘိရမဏံ အဘိရ· တံ၊ တဒေဝ အနုနာသိကလောပံ အကတွာ ဝုတ္တံ "အဘိရန္တ"န္တိ၊ ဘာဝနပုံသကဥ္စေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အဘိရန္တသဒ္ဒ (ပု) [အဘိရန္တ+သဒ္ဒ] အဘိရန္တ· သဒ္ဒါ။ အဘိရန္တ-ကြည့်။

အဘိရမက (တိ) [အဘိ+ရမု+ဏ္ဍု] မွေ့လျော် သော၊သူ။ အဘိရမိတဘိက္ခု-ကြည့်။

အဘိရမဏ (န) [အဘိ + ရမု + ယု] (၁)(က) မွေ့လျော်ခြင်း။ (ခ) မွေ့လျော်စေခြင်း။ (တိ) (၂) မွေ့လျော်သော၊သူ။ (၁) (က) အဘိရမဏသီလ-ကြည့်။ (ခ) ကာမေဟိ အဘိရမဏံ မမ စိတ္တမှတံ န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၀၉။ ဒေဝတာယ အဘိရမဏတ္ထံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၅၀။ (၂) အဘိရမဏဘိက္ခု-ကြည့်။

အဘိရမဏဘိက္ခု (ပု) [အဘိရမဏ+ဘိက္ခု] မွေ့ လျော်သောရဟန်း။အဘိရမိတဘိက္ခု-ကြည့်။

အဘိရမဏသီလ (တိ) [အဘိရမဏ + သီလ] မွေ့လျော်ခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ ပဋိလဘိတွာ.... ပရိစရဏဏန အဘိရမဏ· သီလော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅။

အဘိရမတိ (ကြိ) [အဘိ+ရမု+အ+တိ] မွေ့ လျော်၏။ အဘိရမထ အာဝုသော၊ မာ ဥက္ကဏ္ဌိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ သုညာဂါရေ အဘိ· ရမာမိ။ ဝိ၊၃။၁၃၅။ န တတ္ထ အဘိရမာမိ။ မ၊၂။၁၇၂။ (က) နှစ်ခြိုက်–ဝမ်းသာ–၏။ (ခ) ရွှင်မြူး–ပျော်ပါး–၏၊ သင့်နေ၏၊ ဆက်ဆံ–ပေါင်းသင်း–၏၊ အိမ်ထောင်၏။ (ဂ) နှစ်သိမ့်–ပျော်မြူး–၏။ မငြီးမငွေ့– မပျင်းမရိ–နေ၏။ (ဃ) (သာသနာ၌) မွေ့လျော်–ပျော်ပိုက်–၏။ (င) ကျောင်း သခ်မ်း၌နေ၏။ (စ) ရောင့်ရဲ–တင်းတိမ်– ၏၊ အားရ–ကျေနပ်–၏။ (ဆ) ပျော် မွေ့–နေထိုင်–၏။ (ဇ) တွေ့၏၊ သိ၏၊ ရ၏။ (က) သော ဘိက္ခု အဘိရမတိ။ ဝိ၊၁။၈၆။ (ခ) ကထံ သော တာယ သဒ္ဓိံ အဘိရမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၅။ တာယ သဒ္ဓိံ အဘိရမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ဣမေ ဣမာဟိ သဒ္ဓိံ အဘိရမိ· ဿန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၀။ ကေန သဒ္ဓိံ အဘိရမိ· ဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ (ဂ) အသုရာ မဟာ· သမုဒ္ဒေ အဘိရမန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၁၉။ အံ၊၃။၃၉။ =ရတိံ ဝိန္ဒန္တိ၊ အနုက္ကဏ္ဌမာနာ ဝသန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၂။ အဘိရမန္တု ဣမံ ရတ္တိံ။ ဇာ၊၂။၂၄၃။ ကာမေ ပရိဘုဥ္ဇန္တော ပုညာနိ ကရောန္တော အဘိရမဿု။ ဝိ၊၁။၁၅။ မ၊၂။ ၂၄၈-၉။ ဟေဟေယျဘိရမာမသေ။ သံ၊၁။ ၁၃၂။ ယေ ဒိသွာ အဘိရမေယျုံ။ မ၊၃။၃၄၂။ ဥယျာနေ အဘိရမိံ သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၈။ ဥယျာနဘူမိယာ အဘိရမိတ္တ။ ဒီ၊၂။၁၉။ ယေသု မယံ ကေတောဝ အဘိရမိမှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၈၇။ (သစေ သုဒိန္နော) နာဘိရမိဿတိ အဂါရဿ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ။ ဝိ၊၁။၈၆။ မ၊၂။၂၄၉။ ဝေါယံ တတ္ထေဝ အဘိရမိဿတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ ဧကော စေ အဘိရမိဿသိ။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ (ဿ) "အဘိရမသိ ဘန္တေ"တိ အဘိရတော အဟံ အာဝုသော ပရမာယ အဘိရတိယာ။ ဝိ၊၁။၁၄၃။ အဘိရမတာ ယသ္မာ ဗြဟ္မစရိယေ။ အံ၊၂။၈၆။ အဘိရမ နန္ဒ အဘိရမ နန္ဒ။ ဥဒါန။၁၀၂။ သော အဘိ· ရမေယျ ဝါ န ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ယံ တုမှေ အဘိရမေယျာထ ဗြဟ္မစရိယေ။ မ၊၂။၁၂၆။ အဘိရမေယျာမဟံ။ ဝိ၊၃။၂၁၃။ အဘိရ· မိဿာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယေ။ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အဘိရမိဿာမိ ဗြဟ္မစရိယဝါသေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၆။ (င) ဣမသ္မိံ အဿမေ အဘိ· ရမသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၂။ အဘိရမတု ဘန္တေ

အယျော ဣသိဒတ္တော မဇ္ဈိကာသဏ္ဍေ ရမဏီယံ အမ္ဗာဋကဝနံ။ သံ၊၂။၄၇၉။ (စ) နာဘိရမာမိတိ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၁။ (ဆ) အဘိရမ မဟာရာဇ ဒေဝေသု ဒေဝါနုဘာဝေန။ မ၊၂။၂၆၇။ (ဇ) နာဟံ တတ္ထ အဘိရမိံ။ သုတ္တနိ။၄၄၃။ နာဟံ တတ္ထ အဘိရမိန္တိ နာဟံ တတ္ထ အဘိရမိံ န ဝိန္ဒိံ နာဓိဂစ္ဆိံ န ပဋိလဘိံ။ စူဠနိ။၁၂၆။

အဘိရမန (န) [အဘိ+ရမု+ယု] မွေ့လျော်ခြင်း။ အာလယိန္တိ အလ္လီယန္တိ အဘိရမနဝသေန သေဝန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ အဘိရမဏ, အဘိရန္တ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိရမနာရဟ (တိ) [အဘိရမန + အရဟ] မွေ့လျော်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အဘိရမနာရဟံ ကိရ ရာဇာဂါရမ္ပိ။ ဝဇိရ။၂၃။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၈၃။

အဘိရမန္တ (တိ) [အဘိ+ရမု+အန္တ] မွေ့လျော်သော၊သူ။ ကော ပဝိဝေကေ အဘိရမန္တော။ အံ၊၂။၃၆၉။ ကိဋ္ဌန္တော အဘိရမန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ အဘိရမန္တာ ဝိဟရထ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။

အဘိရမမာန (တိ) [အဘိ+ရမု+မာန] မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဒေဝါဒယော သတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အဘိရမမာနာ၀....ဇီဝိတံ ဇဟန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

အဘိရမာပန (န၊ထီ) [အဘိ+ရမု+ဏာပေ+ယု] မွေ့လျော်စေခြင်း။ ဂါမန္တေ အဘိရမာပနာယ။ မ၊၃။၁၇၂။ ရညော အဘိရမာပနတ္ထံ နစ္စိံသု။ ဓေထရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။

အဘိရမာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဘိ+ရမု+ဏာပေ+တိ] မွေ့လျော်စေ၏။ (က) ရွှင်ပြုံး–နှစ်ခြိုက်–ပျော်ပိုက်–စေ၏။ (ခ) ရွှင်မြူး–ပျော်ပါး–စေ၏၊ ဆက်ဆံ–ပေါင်းသင်း–သင့်နေ–စေ၏။ (က) ဂတဂတဋ္ဌာနေ ပိယသဟာယော ဝိယ အဘိရမာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ ကုမာရံ အဘိရမာပေထ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ (ခ) ပါရိစရိယေဟိ အဘိရမယေယျ။ ဝိ၊၁။၁၉၅။(ကာရိတ်ကျေ)။မယာ သဒ္ဓိံ အဘိရမာပေယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။

အဘိရမာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရမု+ဏာပေ+တုံ] မွေ့လျော်စေခြင်းငှါ။ စိတ္တံ အဘိရမာပေတုံ ဒုက္ကရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

အဘိရမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရမု+ဏာပေ+တွာ] မွေ့လျော်စေ၍။ တတ္ထ စိတ္တံ အဘိရမာပေတွာ ပစ္ဆာ သီလေ နိယောဇေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၃။

အဘိရမာပေန္တ (တိ) [အဘိ + ရမု + ဏာပေ +အန္တ။ ထိဠ် အဘိရမာပေန္တီ] မွေ့လျော်စေသော၊ သူ။ ဣတ္ထိယော သမ္ပရိဝါရေတွာ အဘိရမာပေန္တိယော နစ္စဂီတဝါဒိတာနိ ပယောဇယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

အဘိရမိတ (တိ) [အဘိ+ရမု+တ] မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ပဝိဝိတ္တော ဝနန္တေယေဝ အဘိရမိတော ဘဝေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

အဘိရမိတပုဗ္ဗ (တိ) [အဘိရမိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးက မွေ့လျော်ခဲ့သော၊ မွေ့လျော်ခဲ့ဘူးသော။ ပရိစာရိတပုဗ္ဗ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉) ကြည့်။

အဘိရမိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ ရမု+ တဗ္ဗ] နှစ်သက်အပ်သော။ အနုဗာလေဟိ အဘိရမိတဗ္ဗတော ကဋ္ဌသိသခါတံ သံသာရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၂၊ ၂၀၁။

အဘိရမိတဗ္ဗဠ (ပု) [အဘိရမိတဗ္ဗ + အတ္ထ] (က) နှစ်သက်အပ်သော သဘော။ (ခ) မွေ့လျော်–ထိုက်–သင့်–သော သဘော၊ မွေ့လျော်ဖွယ် သဘော။ (က) အာလီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝီယန္တီတိ အာလယာ၊ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

သံၾ။၁။၂၃၀။ (ခ) အဘိရမိတဗ္ဗင္ဟေန ဝါ အာရာမော။ အံၾ။၂။၂၇၃။ (ဝိသုဒ္ဓိၾ။၁။ ၇၇-လည္း ၾကည့္။)

အဘိရမိတဘိကၡု (ပု) [အဘိရမိတ+ဘိကၡု] ေမြ႕ေလ်ာ္ေသာ ရဟန္း။ ဘေႏၲ သာသေန အဘိရမိတဘိကၡု (အဘိရမဏကဘိကၡု၊ သီ၊ အဘိရမေကာ ဘိကၡု၊ သ်ာ—မူကြဲ) နာမ ေဝရူပေါ ဘဝေယ်။ အံၾ။၁။၂၅၄။

အဘိရမိတုံ (ႀကိ၊ ဝိ) [အဘိ + ရမု + တုံ] ေမြ႕ေလ်ာ္—ေနထိုင္—ျခင္းငွါ။ အဘိရမိတုံ န သုကရံ။ အံၾ။၃။၃၃၂။ အမွာကံ ေဒဝေလာေက အဘိရမိတုံ ဣမံ နိဗၺတၱာဟိ။ ဓမၼ၊ ၾ။၁။၇၄။

အဘိရမိတြာ (ႀကိ၊ဝိ) [အဘိ + ရမု + တြာ] ေမြ႕ေလ်ာ္၍။ ေသာ တံ သုတြာ အဘိရမိတြာ။ ဒီၾ။၁။၃၁၂။ အဘိရမိတြာ စိရဝိဟာေရာပိ နတၳိ။ မၾ။၂။၅၅။ မယာ သဒၶႎ အဘိရမိတြာ ဣဒါနိ မံ မာေရတုကာမာ။ ဓမၼၾ။၁။၃၀၃။

အဘိရေမႏၲ (တိ) [အဘိ+ရမု+ဏေ+အႏၲ။ ထိ၌ အဘိရေမႏၲီ] ေမြ႕ေလ်ာ္ေစေသာ၊ သူ။ အတၱနာပိ မံ အဘိရေမႏၲီ သႏၲပ္ပေယသီတိ ဒီပေတ်ာ။ ဇာၾ။၃။၁၇၆။

အဘိရမၼ (တိ) [အဘိ+ရမု+ဏ်] ေမြ႕ေလ်ာ္—ထိုက္ — သင့္ — ေသာ။ အဘိရမၼံ ရမၼနဂရံ ပဝိသိတြာ။ ဗုဒၶဝံၾ။၁၁၉။

အဘိရဝတိ (ႀကိ) [အဘိ+ရု+အ+တိ]ျမည္၏၊ အသံျပဳ၏။ အထ ခေါ ေသာ အဘာဝိတံ စိတၱံ ဟောတိ ရဝတိ ဘေရဝရာဝမဘိရဝတိ။ မိလိႏၵ။၂၄၆။ ေတပဥၥေဗၺာ အဘိရဝႏၲိ။ ဗုဒၶဝံ။၃၁၃။ အဘိရဝႏၲိ အဘိနဒႏၲိ။ ဗုဒၶဝံ၊ ၾ။၁၂၅။ အဘိရဝႏၲီတိ သဒၵံ ကေရာႏၲိ။ မူလၾ။၁။၂၅။

အဘိရာဇ (ပု) [အဘိ+ရာဇ] မင္းတကာတို႔ ပူေဇာ္အပ္ေသာ မင္း၊ မင္းတကာတို႔ထက္ သာလြန္ေသာ မင္း၊ စၾကဝေတးမင္း။ ရာဇာဘိရာဇာ မႏုဇိေႏၵာ။ မ၊၂။၃၅၁။ သုတၱနိ။ ၃၆၇။ ရာဇာဘိရာဇာတိ ရာဇူနံ ပူဇနီေယာ၊ အဓိရာဇာ ဟုတြာ၊ စကၠဝတၱီတိ အဓိပၸါေယာ။ မၾ။၃။၂၇၅။ သုတၱနိၾ။၂။၁၇၄။ ရာဇာဘိရာဇာတိ ေတ ေထ အဘိသဒၵေါ ပူဇတၳေါတိ အာဟ "ရာဇူနံ ပူဇနီေယာ"တိ။ မၾ။၃။ ၁၇၂။ ရာဇာဘိရာဇာ ဗလဝါ ယသႆီ။ ဇာ၁။၂၇၅။ ရာဇာဘိရာဇာတိ ရာဇူနံ အႏၲေရ အဘိရာဇာ။ ဇာၾ။၄။၃၁၀။ ရာဇာဘိရာဇာတိ ရာဇူဟိ ပူဇေတံ အရဟော ရာဇာ။ သာရတၳ၊၁။၇၂။

အဘိရာဇတိ (ႀကိ) [အဘိ + ရာဇ + အ + တိ] ေတာက္ပ၏၊ တင့္တယ္၏။ ဥပေသာဘတိ (ဗုဒၶဝံၾ။၁၅၅) ၾကည့္။

အဘိရာဓေန (ပု) အဘိရာဓေန မည္ေသာမေထရ္။ ဘူမိေဇာ ေဇယ်ေသေနာ စ၊ သမၼဳေတာ အဘိရာဓေနော။ ေထရၾ။၁။၅၆။

အဘိရာဓယတိ (ကာ၊ ႀကိ) [အဘိ+ရာဓ+ဏယ +တိ] ၿပီးေစ၏၊ ႏွစ္သက္ေစ၏။ ေနဝ အတၱေနာ န ပေရသံ ဟိတံ အဘိရာဓယတီတိ အနဘိရဒၶိ။ ဒီၾ။၁။၅၂။ အဘိရာဓယတီတိ သာဓယတိ။ ဒီၾ။၁။၅၉။ ေနဝ နံ အဘိရာဓေယ။ ဇာ.၁။၁၇၊၁၉၉။ (ပရိေတာေသတုံ ဝါ ပသာေဒတုံ ဝါ န သကၠဳေဏယ်။ ဇာ၊ ၾ။၁။၃၄၀။) အဘိရာဓယိ — ဇာ၁။၁။၂၅။ အဘိရာဓယိံ—ဇာ၁။၁၆၇။ (န ပရိေတာေသသိံ။ ဇာၾ။၃။၃၆၅) (အာရာေဓသိံ။ ဝိမာန။၃၆။ ဝိမာနၾ။၁၁၇)။

အဘိရာဓယိတြာ (ႀကိ၊ ဝိ) [အဘိ+ရာဓ+ဏယ +တြာ] ႏွစ္သက္ေစ၍။ ေဒဝံ အဘိရာဓယိတြာ ဣမံ သမၸတၱိံ ပတၱာ။ ဇာၾ။၁။၄၄၆။

အဘိရာဓိတ (တိ) [အဘိ + ရာဓ + တ] ၿပီးေစအပ္ — ရအပ္ — ေသာ။ မာနုေသာပိ စ ဘေဝါ'ဘိရာဓိေတာ။ ေထရ။၂၆၇။ အဘိ-

ရာမိတော သာမိတော အမိဂတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။

အဘိရာမိတစိတ္တ (တိ) [အဘိရာမိတ + စိတ္တ] နှစ်သက်ကျေနပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ အာ-ရဒ္ဓစိတ္တ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉) ကြည့်။

အဘိရာမိ (တိ) [အဘိ+ရာမ+ဏီ] နှစ်သက်စေသော၊ သူ။ မိတ္တာဘိရာမီ စိရမေဝ ဇီဝ။ ဇာ၊ ၁။၂၇၄။ မိတ္တေ အာရာမေန္တော တော-သေန္တော တေသု အဒုဗ္ဘမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၇၅။

အဘိရာမ (တိ) [အဘိ+ရမု+ဏ] နှစ်သက် –မွေ့လျော်–ဖွယ်ရှိသော။ န ကဒါစိ အယံ ပဗ္ဗတော ဝေ အဘိရာမော ဘူတပုဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အဘိရာမဒဿန (တိ) [အဘိရာမ + ဒဿန] နှစ်သက် – မွေ့လျော် – ဖွယ် ရှုမျှော်ခင်း ရှိသော။ ရဇတပဋ္ဋသဒိသံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလိကံ ပဟူတမစ္ဆကစ္ဆပံ အဘိရာမဒဿနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၉။

အဘိရုစိ (ထိ) [အဘိ+ရုစ+ဣ] နှစ်သက်ခြင်း။ ဓမ္မဂါရဝေန အဘိရုစိ ဧကန္တနိန္နဏ္ဏာသယ-တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။

အဘိရုစိဥပ္ပါဒက (တိ) [အဘိရုစိ+ဥပ္ပါဒက] နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တေ စိတ္တဿ အဘိရုစိဥပ္ပါဒကော ကတမောတိ ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၀။

အဘိရုစိက (တိ) [အဘိရုစိ+က] နှစ်သက် သော၊သူ။ တဿ ဒိဋ္ဌိံ အဘိရုစိကာနံ ပဋ္ဌု ကုလသတာနံ တဿေဝ သဟဗျတံ ဥပပန္နာနံ နိရယေ ပစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

အဘိရုစိဇနန (န) [အဘိရုစိ+ဇနန] နှစ်သက် ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပသံသာ စ တတ္ထ အဘိရုစိဇနနေန ဥဿာဟနတ္ထာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၁။ ဥပရူပရိ အဘိရုစိဇနနေန မနသာ ဝစ္စနတော မနာပံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၅။

အဘိရုစိတ (တိ) [အဘိ+ရုစ+တ] နှစ်သက် အပ်သော။ အဘိရုစိတာနိ ဂုဏာနိ အာစရ-တိ။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ အတ္တနာ အဘိရုစိတဿ ယဿ ကဿစိ နာမံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ အတ္တနော အဘိရုစိတံ ကုလံ အာ-စိက္ခိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

အဘိရုစိတဋ္ဌာန (န) [အဘိရုစိတ+ဌာန] နှစ်သက်ရာအရပ်။ အညတ္ထ အတ္တနော အဘိ-ရုစိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တဿ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၂။

အဘိရုစိတာရမ္မဏ (န) [အဘိရုစိတ+အာရမ္မ-ဏ] နှစ်သက်အပ်သောအာရုံ။ ဝေ ပကတိ-ယာ အဘိရုစိတာရမ္မဏံ ဥတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။

အဘိရုစိပရိယာယ (ပု) [အဘိရုစိ+ပရိယာယ] အဘိရုစိသဒ္ဒါ၏ – ပရိယာယ် – ဝေဝုစ် – စကားလှယ်။ အဘိရုန္တ-ကြည့်။

အဘိရုစိရ (တိ) [အဘိ+ရုစ+ဣရ] အလွန် တောက်ပသော။ သတ္တရတနမယံ အဘိရုစိ-ရရဇနိကရဓဇ္ဈုလသဒိသံ မဏ္ဍပံ နိမ္မိနိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၉။

အဘိရုတ (န) [အဘိ+ရု+တ] တွန်မြည်– ကျူးရင့် – သော အသံ။ ကောကိလာဒိ-ဝိဟင်္ဂမာဘိရုတေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

အဘိရုဒ (တိ) [အဘိ+ရု+တ၊ (တ-ကို ဒ-ပြု ?။ ဤနေရာ၌ အဘိရုတ-သာ ပါဠိမှန်ဟု ယူဆသင့်သည်၊ အကြောင်းမူ အဘိရုဒ-ဆိုလျှင် အဘိ+ရုဒ+ဏ - ဟူသော ရုပ် အစီအရင် အရ "ငိုကြွေးသော အသံ" စသည့် ဤနေရာနှင့် ဆန့်ကျင်သောအနက် ထွက်ရာ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။)] ကျူးရင့်အပ် –ကြွေးရင့်အပ်–သော အသံရှိသော၊ ကျူး ရင့်အပ်–ကြွေးရင့်အပ်–သော အသံတို့ဖြင့်

– ပြည့်လျှံ – သဲသဲညံ – သော။ မယူရကောဉ္စာဘိရုဒါ။ ဒီ၊၃။၁၆၃။ မယူရေဟိ ကောဉ္စသကုဏေဟိ စ အဘိရုဒါ ဥပဂီတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ အာဠှာ သကုန္တာဘိရုဒါ သုတိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၃၄၂။ အာဠှာသဓိတေဟိ သကုဏေဟိ အဘိရုဒါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၀။ သကုဏေဟိ အဘိရုဒံ၊ အဘိဂီတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၀။ ကုဉ္စရာဘိရုဒါ ရမ္မာ။ ထေရ။ ၁၅၁။....အဘိတ္ထနိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။

အဘိရုယှ¹ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရုဟ+တွာ] တက်၍။ (က) တက်စီး၍။ (ခ) တက်ရောက်၍။ (က) တမေဝ နာဝံ အဘိရုယှ သဗ္ဗေ။ ဇာ၊ ၁။၂၇၅။ တံ ယာနသေဋ္ဌံ အဘိရုယှ မာတလိ။ ဇာ၊၂။၁၁၁။ သုသုက္ကခန္ဓံ အဘိရုယှ နာဂံ။ ဝိမာန။ဂ၅။ ဟတ္ထိံ အဘိရုယှ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (ခ) ပဗ္ဗတံ အဘိရုယှ နိသေဏိံ ပါတေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃။

အဘိရုယှ² (တိ) [အဘိ+ရုဟ+ဏျ] တက်စီးအပ်သော။ အဘိရုယှ ဂဇဝရံ သုကပ္ပိတံ။ ဝိမာန။ဂ၅။ ပုန အဘိရုယှာတိ ဧတ္ထ အနုနာသိကလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိရုယှံ အာရောဟနီယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

အဘိရုဟဏ (န) [အဘိ+ရုဟ+ယု] တက်စီးခြင်း။ နာဝံ အဘိရုဟဏတ္ထာယ သတ္ထာရံ ယာစိံ သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ အဘိရုဟန-လည်း ကြည့်။

အဘိရုဟတိ (ကြိ) [အဘိ+ရုဟ+အ+တိ] (က) တက်၏။ (ခ) တက်၏၊ တက်၍နင်း၏။ (ဂ) တက်၏၊ ချီတက်၏။ (ဃ) တက်၏၊ တက်၍ထိုင်၏။ (င) တက်၏၊ တက်၍ – နေ – ထိုင် – အိပ်စက် – ၏။ (စ)တက်၏၊တက်၍စီး၏။ (ဆ) တက်၏၊ တက်ရောက်၏။ (ဇ) တက်သွား၏၊ တက်လှမ်း၏၊ (က) တက်၏။ ဝိသံ သဏိကံ အဘိရုဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ သပ္ပေါ တာလံ အဘိရုဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ ရုက္ခံ အဘိရုဟန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉။ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟန္တု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃။ ယော အဘိရုဟေယျ။ ဝိ၊၄။၂၇၉။ ရုက္ခံ န အဘိရုဟိ။ ဝိ၊၄။၂၇၉။ မာ အဘိရုဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၁။ ရုက္ခံ အဘိရုဟိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃၇။ အန္ဓော နာမ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အဘိရုဟိဿာမိ ဘန္တေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။ (ခ) တက်၏၊ တက်၍နင်း၏။ ခါဏုမ္ပိ ပါသာဏမ္ပိ အဘိရုဟတိ။ မဟာနိ။ ၁၁၃။ = အာရောဟတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ အဘိရုဟတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒုဿာနိ။ မ၊၂။ ၂၇၉။ (ဂ) တက်၏၊ ချီတက်၏။ ယုဒ္ဓတ္ထာယ သင်္ဂံ အဘိရုဟန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (ဃ) တက်၏၊ တက်၍ထိုင်၏။ ဠလ္လမံ ပုပ္ဖါသနံ အဘိရုဟထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ (င) တက်၏၊တက်၍ – နေ – ထိုင် – အိပ်စက် – ၏။ အဘိရုဟ သယနံ မဟာသနံ။ ထေရီ။၄၂၁။ သယနံ အဘိရုဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ သယနံ အဘိရုဟိဿာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ (စ) တက်၏၊ တက်၍စီး၏။ ဘိက္ခု အဘိရုဟတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၀။ ဒန္တံ ရာဇာဘိရုဟတိ။ ဓမ္မ။၅၉။ ရထံ အဘိရုဟတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ နာဝံ အဘိရုဟန္တိ။ ဝိ၊၂။ဂ၉။ ပိဋ္ဌိမ္ပိ အဘိရုဟန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၇၉။ ကော နာဝံ အဘိရုဟထ။ ဝိ၊၂။ဂ၉။ အဘိရုဟထ ဂစ္ဆိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ယမဟံ.... အဘိရုဟာမိ။ သံ၊၂။၁၁၉။ ပါဒုကာ အဘိရုဟာမိ။အပ၊၁။၆၀။ အဘိရုဟာမ ဘဂိနိ အဘိရုဟာမာယျ။ဝိ၊၂။၉၀။ အဘိရုဟတု ဘဂဝါ ဥပါဟနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဂ၃။ ဧတ္တကာ ဟတ္ထိံသု အဘိရုဟန္တု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၆။ ဟေဝ ဘန္တေ ယာနံ အဘိရုဟ။ ဝိ၊၃။၂ဂ၀။ အဘိရုဟ မဟာဥဠုမ္ပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။ ယော အဘိရုဟေယျ။ ဝိ၊၂။ ၂ဂ၀။ သော တံ နာဝံ အဘိရုဟေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိရုဟေ-

ယျာသိ မဟာရာဇ ဒိဗ္ဗံ ယာနံ။ မ၊၂။၂၂၆။ ကာသိရာဇာ ရထံ အဘိရုယှိ။ ဝိ၊၃။၄၉၂။ ဗောဓိသတ္တော အဘိရုဟိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ကော် နာဝံ အဘိရုဟိံသု။ ဝိ၊၄။၂၇။ ရထမ္ပိ နာဘိ-ရုဟိံသု။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ကော် နာဝံ အဘိရုဟိ-ဿန္တိ။=အဘိရုဟိဿထ။ဝိ။၂၀၉။ နာဝံ အ-ဘိရုဟိဿာမိ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ (ဆ) တက်၏၊ တက်ရောက်၏။ စိတ္တံ အာရမ္မဏံ အဘိရုဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ ဟတ္ထိံ နာဘိရုဟန္တိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ (ဇ) တက်သွား၏၊ တက်လှမ်း၏။ ဂန္ဓကုဋိံ အဘိရုဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အဋ္ဌဝိမဂ္ဂံ အဘိရုဟိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဒါရကာ"အမှာက်ံ ပဿာဒေါ"တိ သညာနိတွာ အဘိရုဟိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

အဘိရုဟန (န) [အဘိ+ရုဟ+ယု] (၁) တက်ခြင်း။ (တိ) (၂) တက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ကဒမ္ဗသာ အဝိဒူရေ စိလာစာနံ အဘိ-ရုဟနံ သြလောကေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁။ (တိ) (၂) ယဒါ စ မဂ္ဂမဒ္ဒက္ခိံ၊ နာဝါယ အဘိရုဟနံ။ ထေရ။၃၂၅။ အရိယမဂ္ဂနာဝါယ အဘိရူဟနူပါယဘူတံ ယဒါ ဝိပဿနာမဂ္ဂံ ယာထာဝတော အဒ္ဒက္ခိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

အဘိရုဟနက (တိ) [အဘိရုဟန+က] တက်သော၊ လှမ်းမိုး၍ – တက်သော – ပေါက်သော။ ဘဇ္ဇာရုဟ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။) အဘိ-ရုဟနကာတိ သမိပရုက္ခေ အဘိဘဝိတွာ ရုဟနကာ။ သံ၊ဋီ၂။၄၂၀။

အဘိရုဟနကာလ (ပု) [အဘိရုဟန+ကာလ] တက်သောကာလ။ သော ပါသာဒေါ တဿာ အဘိရုဟနကာလေ သြတရိတွာ ဘူမိယံ ပတိ-ဋ္ဌာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

အဘိရုဟနဋ္ဌာန (န) [အဘိရုဟန+ဌာန] တက်ရာအရပ်။ မဂ္ဂံ အဘိရုဟနဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာ-ယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။

အဘိရုဟနတိတ္ထ (န) [အဘိရုဟန+တိတ္ထ] တက်ရာ – တက်စီးရာ – ရေဆိပ်။ နာဝံ အဘိ-ရုဟနတိတ္ထေ ကေသိဝံ ပဒေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၃။

အဘိရုဟနမဂ္ဂ (ပု) [အဘိရုဟန+မဂ္ဂ] တက်ရာလမ်း။ သော ဧကေန ပဿေန အဘိရုဟန-မဂ္ဂံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။

အဘိရုဟနရထ (ပု) [အဘိရုဟန+ရထ] စီးရန်ရထား။ ရာဇရထ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇) ကြည့်။

အဘိရုဟနဝီသ (ပု) [အဘိရုဟန+ဝီသ] တက်သော – တက်လာသော – အဆိပ်။ အာဂတ-ဝိသ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၅) ကြည့်။

အဘိရုဟနသမယ (ပု) [အဘိရုဟန+သမယ] စီးသော အခါ။ အဒ္ဓါနဂမနသမယော နာဝါ-ဘိရုဟနသမယော။ ဝိ၊၂။၉၉။

အဘိရုဟနူပါယ (ပု) [အဘိရုဟန+ဥပါယ] တက်ခြင်း၏အကြောင်း။ အဘိရုဟန (၂) အနက်ကြည့်။

အဘိရုဟန္တ (တိ) [အဘိ+ရုဟ+အန္တ။ ထိ ၌ အဘိရုဟန္တီ] တက်သော၊ စီးသော၊ တက်စီးသော၊ တက်ရောက်သော၊သူ။ ကော် နာဝံ အဘိရုဟန္တဿ ပါစိတ္တိယံ ကတ္တ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။ ၂၇။ စက်မံ အဘိရုဟန္တော၊ တတ္ထေဝ ပပတိံ ဆမာ။ ထေရ။၂၆၉။ ယေ ပိဋ္ဌိံ အဘိရု-ဟန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ တ္တောပိ သြရောဟိ-တွာ ပုနပ္ပုနံ အဘိရုဟန္တိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ သဗ္ဗေသု အဘိရုဟန္တေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ မံ အဘိရုဟန္တံ ပရိသာ ပဿတု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၅။ ရုက္ခံ အဘိရုဟတောပိ တေ မောက္ခော နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ပါသာဒံ အဘိရုဟန္တီ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။

အဘိရုဟမာန (တိ) [အဘိ+ရုဟ +မာန]တက်သော၊အရာ၊သူ။ ယာဝ မူလာ သြတိဏ္ဏသာ-ခါဟိ အဘိရုဟမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ တတိ-

ယံ ပါသာဒံ အဘိရုဟမာနော သောပါန-သီသေ ဌတွာ (ဝဒေယျာသိ)။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။

အဘိရုဟိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ရုဟ+တဗ္ဗ] တက်အပ်သော။ န ပိဋ္ဌိ အဘိရုဟိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၉-၂၈၀။ ထိရာထိရဘာဝံ ဇာနိတွာ အဘိ-ရုဟိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၂။

အဘိရုဟိတုကာမ (တိ) [အဘိရုဟိတုံ+ကာမ] တက်စီးခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ တက်စီးလိုသော၊သူ။ ရာဇာ တံ အဘိရုဟိတုကာမော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။

အဘိရုဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရုဟ+တုံ] (က) တက်စီးခြင်းငှါ။ (ခ) တက်ခြင်းငှါ။ (က) သံဝိဓာယ ကော နာဝံ အဘိရုဟိတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ (ခ) အာရမ္မဏံ အဘိရုဟိတုံ န ဣစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ သိနေရုံ အဘိရုဟိတုံ အာရဘန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။ ပါသာဒံ အဘိရုဟိတုံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။

အဘိရုဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရုဟ+တွာ] (က) တက်၍။ (ခ) တက်စီး၍။ (က) ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ ပပါတေ ပပတန္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၄။ အမ္ဗံ အဘိရုဟိတွာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၇။ ပါ-သာဒံ အဘိရုဟိတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂။ (ခ) တေ ယာနေ အဘိရုဟိတွာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂။ မ၊ ၂။ ၂၇၉။ အဿဒမ္မသာရထိ အဘိရုဟိတွာ။ မ၊ ၃။ ၁၃၈။

အဘိရုဟိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ရုဟ+တွာ] တက်၍။ ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဘ ဂစ္ဆာမိ၊ ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟိယ။ ထေရီ။ ၃၈၂။

အဘိရူပ (တိ) [အဘိ+ရူပ။ အဘိရူပ—သံ။ (၁) တူသော၊ ကိုက်ညီသော။ (၂) စိတ်နှလုံးကိုဆောင်သော၊ ပျော်ရွှင်—ချမ်းမြေ့—ဖွယ်သော၊ ကောင်းသော။ (၃) ချစ်—နှစ်သက်—အပ်သော။ သဘောကျစရာကောင်းသော၊ လှပ—တင့်တယ်—သော။ (၄) တတ်—သိ—လိမ္မာ—သော၊ ဉာဏ်—ပညာ—ရှိသော။ ကောတ္ထုဘာ-နှင့်-ဝိလံ။] (၁) အလွန်နှစ်သက်—အပ်—သင့်—ထိုက်—ဖွယ်—သော၊ လှပ—တင့်တယ်—သော။ (၂) (က) ကောင်းသော အဆင်းရှိသော၊ လှသော၊သူ။ (ခ) လရောင်ကြောင့် အလွန်လျှင် ကောင်းသော အဆင်းရှိသော။ သာယာသော။ (ဂ) အခြားသူတို့ထက် သာလွန်လှပသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ (ဃ) ထူးကဲ—တင့်တယ်—သော အဆင်း,သဏ္ဌာန်, အရပ်အမောင်းရှိသော၊သူ။ (င) မြတ်သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ (စ) အလှတကာတို့၏ထိပ်ခေါင်တင်—အလှဘုရင်—အဖြစ်ရောက်သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ (၁) အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ-ကြည့်။ (၂) (က) သာအဟောသိ ကုဋ္ဋိကာ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၁။ အဘိရူပါတိ သုရူပါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ ကော် အဘိရူပံ ဣတ္ထိရူပံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။ (ခ) အဘိရူပါ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ အတိဝိယ သုရူပါတိ အဘိ-ရူပါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ (ဂ) အဘိရူပေါ ဒဿ-နီယော ပါသာဒိကော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၂။ ၃၇၇။ သံ၊ ၁။ ၉၆။ အဘိရူပေါတိ အညေဟိ မနုဿေဟိ အဘိရူပေါ အဓိကရူ-ပေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၅။ (ဃ) (င) အဘိရူပါ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ။ မ၊ ၃။ ၂၁၃။ အံ၊ ၁။ ၅၂၃။ အံ၊ ၂။ ၈၀။ သဏ္ဌာနပါရိ-ပူရိယာ အဓိကံ ရူပံ အဿာတိ အဘိရူပါ။.... အဘိရူပါ ဝါ ယသ္မာ နာတိဒီဃာ နာတိ-ရဿာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၁။ အဘိရူပါတိ ဥတ္တမရူ-ပါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၂။ အဘိရူပါတိ အဘိရူပ-ဝတီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄။ (စ) သာ အတ္တဘာဝသာ အတိဝိယ ရူပသောဘဂ္ဂပတ္တိယာ အဘိရူပါ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။

အဘိရူပက (တိ) [အဘိရူပ + က] လှသော၊သူ။အလှကလေး။ အဘိရူပက အဘိရူပကာ-

တိအာဒီသု အသမ္မာနေ ဒွေဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅။(မြန်မာမူ ဋီကာ ပါဠ်တို့၌ အသမ္မာနေ ဟု ချည်း ရှိကြသည်၊ နီတိ ပဒ-၌လည်း ဤအတိုင်းပင် ရှိသည်။ ဓာန်၊ဋီ၊သျှ-၌ အသမာနေ-ဟု-မာ ၌ ဒွေး ဘော်မဲ့နှင့် ရှိသည်၊ နီတိ၊ပဒ၊သျှ ဆရာက လည်း ဤသို့ မာ-ဟု ဒွေးဘော်မဲ့နှင့် ရှိသည် ကိုပင် သင့်အံ့ထင်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့ရာ တွင် ဓာန်၊သျှ၊သစ်-၌ "စ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စ-ယတ္ထော၊ တေန ဂရဟာသမ္မာနာဒီနံ သင်္ဂ-ဟော ဒွေဗ္ဗော၊ တတ္ထ 'ပါပေါ ပါပေါ'တိ-အာဒီသု ဂရဟာယံ၊ "အဘိရူပက အဘိရူပ-ကာ'တိအာဒီသု သမ္မာနေ (ပူဇာယံ) ဒွေဗ္ဗံ" သာမညဖလသုတ်ဋီကာ-စသည်ဟု အကိုးပါဌ်ကို ဆောင်ပြပြီးလျှင် "သမ္ဗတိယံ မာဏဝက မာဏဝက, အဘိရူပက အဘိရူပ-က သောဘနော ခလွသိ" ပူဇာ သမ္မတိ (ပါ၊ဂ၊၁၊ဂ) ကာသိကာဝုတ္တိ-ဟု ထောက်ဆ နိုင်းညှိဖွယ် ညွှန်းထားသည်။ ဤညွှန်းထား ချက်အရ သမ္မာန-အနက်၌ ဖြစ်ရိုးမှန်လျှင် "မာဏဝက မာဏဝက"ဟူသော ပါဠိ အာ မေဍိတ်ကို "လူကလေး, လူကလေး"ဟု မြန်မာ အာမေဍိတ်ပြန် သကဲ့သို့ "အဘိရူပက အဘိရူပက"ဟူသော အာမေဍိတ်ကိုလည်း "အလှကလေး အလှကလေး"ဟု ပြန်ဆိုရန် ရှိပေသည်။)

အဘိရူပစ္ဆဝိ (တိ) [အဘိရူပ+ဆဝိ] တင့်တယ် သော – အရေအရောင် – အသားရောင် – ရှိသော၊သူ။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏ-ကြည့်။

အဘိရူပတရ (တိ) [အဘိရူပ+တရ] လှပ – တင့်တယ်–သော အဆင်းရှိသူတို့ထက် သာ လွန် ထူးကဲသော အဆင်းရှိသော၊သူ။(ယော နေသံ သတ္တော) အဘိရူပတရော စ ဒဿနီ-ယတရော စ။ ဒီ၊၃။၇၇။ မ၊၂။၃၆၂။ သံ၊၁။ ၂၃၉။ ကတမာ နု ခေါ အဘိရူပတရာ ဝါ ဒဿနီယတရာ ဝါ။ ဥဒါန။၁၀၂။ အဘိရူပ-တရာတိ ဝိသိဋ္ဌရူပတရာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။

အဘိရူပတာ (ထီ) [အဘိရူပ+တာ] လှပ – တင့်တယ်–သော အဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဘိရူပတာဒိကာပိ ဝါ စက္ကရတနပါတုဘာဝ-တော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗာကာရပရိပူရာ ဇာတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အဘိရူပတာယ ပန ရူပနန္ဒာတိ ပညာယိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ တဿ ဝိမာနဿ အဘိရူပတံ ဒဿေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ရူပသမ္ပဒါ နာမ အဘိရူပတာ ဒဿနီယတာ ပါသာဒိကတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

အဘိရူပတာသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိရူပတာ+သိဒ္ဓိ] လှပ–တင့်တယ်–သော အဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်၏ပြီးခြင်း။ ဒဿနီယတာယ အဘိရူပ-တာသိဒ္ဓိ ယောဇေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉ဂ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၅ဂ။

အဘိရူပဒဿန (တိ) [အဘိရူပ+ဒဿန] လှပ – တင့်တယ်– သော ပုံသဏ္ဌာန် – အဆင်း – အရောင် – ရှိသော၊ သူ။ ပရိပုဏ္ဏကာယာ ပါသာဒိကာ အဘိရူပဒဿနာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ အရေ အယံ ပုဗ္ဗေ သဥ္စန္တ-ပတ္တော မင်္ဂုမယော ဝိယ အဘိရူပဒဿနော အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဂ၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁၊ ၁ဂ၉။

အဘိရူပနန္ဒာ (ထီ) [အဘိရူပါ+နန္ဒာ] အဘိ-ရူပနန္ဒာ မည်သော သာကီဝင် မင်းသမီး မထေရ်မ။ (ဤမထေရ်မ၏ အမည်ရင်းကား နန္ဒာတည်း၊ အလှထိပ်ခေါင်တင် အလှဘုရင် အဖြစ်သို့ရောက်သော အဆင်းရှိသောကြောင့် အဘိရူပါ-ဟူသောအမည်တခု တိုးလာသည်၊ အမည်ရင်း၌ ယင်းအမည်ကိုဆင့်၍ အဘိ-ရူပနန္ဒာ-ဟု တွင်လေသည်။) နန္ဒာ တိဿာ နာမံ အဟောသိ၊ သာ အတ္တဘာဝဿ အတိ ဝိယ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တိယာ အဘိရူ-

ပါ.... အဘိရူပနန္ဒာတေ၀ ပညာယိတ္ထ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၆။

အဘိရူပဘာဝ (ပု) [အဘိရူပ+ဘာဝ] (က) လှပ–တင့်တယ်–သည်၏အဖြစ်၊ (ခ) လှန်ကဲသော–ကောင်းသော–အဆင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) တဿ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိယာ အဘိရူပဘာဝေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃၊၂၈၁။ (ခ) နောက်ပုဒ်များ-ကြည့်။

အဘိရူပဝန္တု (တိ) [အဘိရူပ+ဝန္တု။ ထိ ၌ အဘိရူပဝတီ] လှန်ကဲသော–ကောင်းသော–အဆင်းရှိသော၊သူ။ အဘိရူပ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉)-ကြည့်။

အဘိရူပသမ္ပဒ (န) [အဘိရူပ+သမ္ပဒ=(အဘိရူပသမ္ပဒါ)] လှပ–တင့်တယ်–သောအဖြစ်၏ပြီးခြင်း၊ လှန်ကဲသော–ကောင်းသော–အဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်၏ ပြီးခြင်း။ အဘိရူပသမ္ပဒမ္ပိ၊ အဟု မေ ကန္တိသုစကံ။ အပ၊ ၂။ ၂၉၁။

အဘိရူဠှ (တိ) [အဘိ+ရုဟ+တ] (၁) (က) တက်သော။ (ခ) တက်စီးသော၊ သူ။ (၂) တက်စီးအပ်သော။ (၁)(က)ကေသိမ္ပိ ပုရိသေ အဘိရူဠှေ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။မယိပါသာဒံ အဘိရူဠှေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၁။ (ခ)ကော် နုရဝါဟနယာနံ အဘိရူဠှာ ဒွေ ဝေဿဝဏော ဝိယ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁။ (၂) အညတရော ဘိက္ခု ဂုတ္တိယာ အဘိရူဠှံ သက်မံ (ရုက္ခံ နာဝံ) သာရတ္တော သဥ္ဇာလေသိ။ ဝိ၊၁။၁၈၅-၆။

အဘိရူဠှတ္တ (န) [အဘိရူဠှ+တ္တ] တက်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ အဘိနိရောပိတတ္တ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅) ကြည့်။

အဘိရူဠှဘာဝ (ပု) [အဘိရူဠှ+ဘာဝ] တက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ သော တဿာ အဘိရူဠှဘာဝံ ဉ တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၆-၇။

အဘိရောစယတိ (ကြိ) [အဘိ+ရုစ+ဏယ+တိ] အဘိရောစေတိ-ကြည့်။

အဘိရောစေတိ (ကြိ) [အဘိ+ရုစ+ဏေ+တိ] (၁) နှစ်သက်၏။ (က) နှစ်သက်၍ ဖြည့်ဆည်းပူး၏။ (ခ) အလိုရှိ၏၊ တောင့်တ–ဆုတောင်း–၏။ (၂) ထွန်းလင်းတောက်ပ၏၊ လွှမ်းမိုး၍ တောက်ပ၏။ (၁)န စာဟမေတံ အဘိရောစယာမိ–ဇာ၊၂။၄၅။(နရောစယာမိ–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉)။ အဘိရောစယေ–ဇာ၊၁။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ (က) အဘိရောစယိ– ဝိမာန။၉၃။ (အဘိရောစေသိ ရုစ္စိတွာ ပူရေသိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၂)။ (ခ) အဘိရောစယိံ–အပ၊၂။၁၁၅။ (ဣစ္ဆိံ ပဏ္ဍိတ္တသိန္တိ အတ္ထော-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၇)။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၈)လည်း ကြည့်။ (၂) ယံ ဒေဝသံဃံ အဘိရောစသေ ဘုသံ။ ဝိမာန။၉၄။ အဘိရောစသေတိ အဘိဘဝိတွာ ဝိရောစတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၂။

အဘိရောပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ရုဟ+ဏယ+တိ] အဘိရောပေတိ-ကြည့်။

အဘိရောပိတ (တိ) [အဘိ–ရုဟ+ဏာပေ+တ] တင်အပ်–လှူအပ်–ပူဇော်အပ်–သော။ ဝရံ မေ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ၊ ဉာဏမှိ အဘိရောပိတံ။ အပ၊ ၂။၁၉၄။

အဘိရောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ရုဟ+ဏာပေ+တိ] တက်စေ၏၊ တက်ရောက်စေ၏၊ တင်၏။ တင်ပို့၏။ (က) တက်ရောက်စေ၏၊ တင်ပို့၏၊ (ခ) စိုက်ထူ–လှင့်တင်–ပူဇော်–၏။ (ဂ) တင်၏၊ ပန်ဆင်၏။ (ဃ) တင်–လှူ–ပူဇော်–၏။ (င) တင်–ဆင်–ပူဇော်–၏။ (စ) တင်၏၊ ဖုတ်ကြည်းသင်္ဂြိုဟ်–ပူဇော်–၏။ (က) ဝိသေသေန ဝါ အပ္ပနာ ဝိတက္ကဿ ဝသေန စိတ္တံ အာရမ္မဏံ အဘိရောပေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။ (ခ) ဓဇံ ဝါ ပုပ္ဖဒါမံ ဝါ၊ အဘိရောပေတိ ဥတ္တရိ။ အပ၊၁။ ၈၀။ (ဂ) အဘိရောပေဟိ–ထေရီ။၄၂၁။ (ဃ) အဘိရောပေသိ–အပ၊၁။၉၅။ အဘိရောပေသိံ–ဝိမာန။၅၄။ အဘိရောပယိ —

ဝိမာန။ ၅၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ (င) အဘိရောပယိံ — ဝိမာန။ ၅၃။ (ပူဇာဝသေန သရီရေ ရောပေသိံ ပဋိမုဉ္စိံ ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။) (စ) အဘိရောပယုံ— အပ၊၁။ ၇၈။ အပ၊၂။ ၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၉။

အဘိလက္ခဏ (န) [အဘိ+လက္ခ+ယု] မှတ်သားခြင်း၊ ပိုင်းခြား–ဆုံးဖြတ်–သတ်မှတ်–ခြင်း။ အဘိညာတာ(မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၁၂-ကြည့်။)

အဘိလက္ခိတ (တိ) [အဘိ+လက္ခ+တ] (က) မှတ်သား– ပိုင်းခြား– ဆုံးဖြတ်— သတ်မှတ် –အပ်သော။ (ခ) သိအပ်–ပြအပ်–သော။ (ဂ) အသိအမှတ် ပြုအပ်သော၊ ထင်ရှား–ကျော်စော–သော၊သူ။ (က) ယံနူနာဟံ ယာ တာ ရတ္တိယော အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ။ မ၊၁။ ၂၅။ အဘိလက္ခိတာတိ ဧတ္ထ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ၊ တသ္မာ အဘိလက္ခိတာတိ လက္ခဏီယာ ဉာတ္ဗွ အတ္ထော။ ဥပေါသထ.... သက္ကာရာဒိကရဏတ္ထံ လက္ခေတဗ္ဗာ သလ္လက္ခေ-တဗ္ဗာ ဥပလက္ခေတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၂။ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ အဘိသဒ္ဒေါ လက္ခိတသဒ္ဒေနေဝ လက္ခဏတ္ထဿ ဝိညာယ-မာနတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၈။ ပက္ခိကာဒီသု ပန ယံ အဘိလက္ခိတေသု စာတုဒ္ဒသီ ပဉ္စဒသီ ပဉ္စမီ အဋ္ဌမီတိ ဣမေသု ပက္ခေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၃။ ယတ္ထ အဘိလက္ခိ-တေသု မင်္ဂလဒိဝသာဒီသု နိသီဒိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ (သာရတ္ထ၊၃။ ၄၃၉-လည်း ကြည့်။) (ခ) အဘိလက္ခိတံ သတ္တုု ပရိနိဗ္ဗာနံ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၁။ (ဂ) အဘိရူပေါ ဒဿနီယောတိ ဝါ အဘိညာတော အဘိ-လက္ခိတောတိ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။

အဘိလက္ခိတတ္တ (န) [အဘိလက္ခိတ+တ္တ] မှတ်သားအပ်သည်၏အဖြစ်။ သော ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ အညေသု ဒိပဒစတုပ္ပဒေသု အဝစရန္တေသု တေသံ အဘိလက္ခိတတ္တာ "သသတ္ထာဝစရော"-တွေဝ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။

အဘိလက္ခိတနာမ (တိ) [အဘိလက္ခိတ+နာမ] မှတ်သားအပ်သော –သီးသန့်–ရွေးချယ်–ထားအပ်သော – အမည်ရှိသော၊သူ။ ဂေါ-တမောတိ ဂေါတ္တဝသေနေဝ အဘိလက္ခိတ-နာမော ဝယပ္ပတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၀။

အဘိလက္ခိတဘာဝ (ပု) [အဘိလက္ခိတ+ဘာဝ] မှတ်သားအပ်–အသိအမှတ်ပြုအပ်–သည်၏ အဖြစ်။ အန္ဓဝနသုဘဂဝနဂ္ဂဟဏံ တေသံ အဘိလက္ခိတဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၉၂။

အဘိလက္ခိတဝန (န) [အဘိလက္ခိတ+ဝန] မှတ်သားအပ်သော – အသိအမှတ် ပြုအပ် သော–တော။ "အမ္ဗာဋကဝနေ အမ္ဗာဋ-ကေတိ အဘိလက္ခိတဝနေ"တိ စ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉။

အဘိလက္ခိတသဒ္ဒ (ပု) [အဘိလက္ခိတ+သဒ္ဒ] အဘိလက္ခိတသဒ္ဒါ။ အဘိလက္ခိတသဒ္ဒပရိ-ယာယော အဘိညာတသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၂။

အဘိလဃံတိ (ကြိ) [အဘိ+လဃိ+အ+တိ] တက်၏၊ တက်လာ၏။ ပုဏ္ဏစန္ဒမိထုနံ ပုဗ္ဗာ-ပရိယေန ဂဂနတလံ အဘိလဃံတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၄။

အဘိလဃံန္တ (တိ) [အဘိ+ လဃိ+ အန္တ] တက်သော၊ တက်လာသော။ အာကာသံ အဘိလဃံန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၉၃။

အဘိလဃံမာန (တိ) [အဘိ+လဃိ+မာန] တက်သော၊ တက်လာသော။ ဝိသုဒ္ဓံ ဂဂန-တလံ အဘိလဃံမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၀၆။

အဘိလဃိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+လဃိ+တွာ] တက်၍။ သော.... သပရိသော ဥဒ္ဓံ ဂဂန-

တလံ အဘိလဿိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၀။

အဘိလပန (နှ) [အဘိ+လပ+ယု] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–ခြင်း။ အဘိလပိတ-ကြည့်။

အဘိလပိတ (တိ) [အဘိ+လပ+တ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်သော၊ မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–ခြင်း ပြုအပ်သော။ ယံ ပနိဒံ ဘဂဝတာ ဒွိဟိ နာမေဟိ အဘိလပိတံ ဣစ္ဆာတိပိ တဏှာတိပိ။ နေတ္တိ။၂၁။ အဘိလပိတန္တိ ဝုတ္တံ ယံ ဣဒံ အဘိလပနံ၊ ဣဒံ ဗာဟိရာနံ....ယောဇေတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၀၅-၆။ ယံ ပနိဒံ အဘိလပိတံ ယံ ပနိဒံ အဘိလပနံ ကတံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၃။

အဘိလပိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+လပ+တဗ္ဗ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်သော။ န စ ဝစနတော အညံ အဘိလပိတဗ္ဗံ ဥစ္စာရေတဗ္ဗံ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၁။ (အနုဋီ၊၂။၁၉၂-၃-လည်း ကြည့်။)

အဘိလပီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+လပ+ယ+တိ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်၏။ အဘိလာပ-ကြည့်။

အဘိလပ္ပတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+လပ+ယ+တိ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်၏။ ဒွိသု ဝေဒနာသု အနုဂတော ဟုတွာ သေတိ သုခမိစ္စေဝ အဘိလပ္ပတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၄။ (စာမူတို့၌ အဘိလဘတိ-ဟု ရှိနေသည်။) အဘိလာပ-လည်း ကြည့်။

အဘိလမ္ဗတိ (ကြိ) [အဘိ+လမ္ဗ+အ+တိ] တွဲကျ၏။ ဥဘတော အဘိလမ္ဗန္တိ။ ဇာ၊၂။ ၆၃။ ဩလမ္ဗန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။

အဘိလမ္ဗန္တ (တိ) [အဘိ+လမ္ဗ+အန္တ] (က) ရှေးရှု–တူရူ–တွဲကျသော။ (ခ) အောက်သို့–တွဲကျ–ညွတ်ကိုင်း–သော။ (က) ပပါတမဘိလမ္ဗန္တံ၊ သမ္ပန္နဖလဓာရိနံ။ ဇာ၊ ၁။၃၀၁။ ပပါတာဘိမုခံ ဩလမ္ဗန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၇၅။ (ခ) ဥဘတော အဘိလမ္ဗန္တာ၊ သောဘယန္တိ မမဿမံ။ အပ၊၁။ ၁၇။ ဟေဋ္ဌာ ဩနမန္တာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။

အဘိလမ္ဘိတ (တိ) [အဘိ+လမ္ဘ+တ] မှီတွယ်–ကိုင်ဆွဲ–သော၊ သူ။ သာ သုတ္တစာ နီလဒုမာဘိလမ္ဘိတာ။ ဇာ၊၂။၁၁၀။ နီလေသု ဒုမေသု အဘိလမ္ဘိတာ ဟုတွာ၊ တံ တံ နီလဒုမသာခံ ပရာမသန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၅။

အဘိလာပ (ပု) [အဘိ+လပ+ဏ] (၁) အမည်–သဒ္ဒါ–စကား–အခေါ်အဝေါ်၊ နာမာဘိလာပ၊ အနက်ကို–မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–ကြောင်းဖြစ်သောအရာ။ (လူစသော အမည်, သဒ္ဒါ, စကား, အခေါ်အဝေါ်သည် နာမာဘိလာပဖြစ်သည်၊ ယင်း နာမာဘိလာပကို အဝိဇ္ဇာမာန ပညတ်, သမ္မုတိသစ္စာ ဟု ဆိုအပ်၏။ အကျယ် မူလဋီ၊၁။၁၀၀-ကြည့်။) (၂) မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်သော အရာ။ (၃) မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–ခြင်း။ (၁) နာမံ နာမကမ္မံ နာမဓေယျံ နိရုတ္တိ ဗျဉ္ဇနံ အဘိလာပေါ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။ အဘိ၊၈။၂၅၆။ မဟာနိ။၉၆။ စူဠနိ။၂၄။ အဘိလာပေါတိ နာမာဘိလာပေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁။ သမညာယ ဘိက္ခု ပဋိညာယ ဘိက္ခူတိ ဣမေ ဒွေ အဘိလာပဝသေန ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အဘိလာပဝသေနာတိ ဝေါဟာရဝသေန။ သာရတ္ထ၊၂။၅၀။ အဋ္ဌ မေမ့ သန္ဓယောတုံ ဗျဉ္ဇနနိရုတ္တာဘိလာပါ။ ပဋိသံ။၀၀။ အဘိလပီယတိ ဧတေန အတ္ထောတိ အဘိလာပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ (၂) တွေ စ အဘိလပ္ပတီတိ အဘိလာပေါတိ သဒ္ဒေါ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၇၉။ အဘိလပ္ပတိ ဥစ္စာရီယတီတိ အဘိလာပေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ (၃) တတြ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ ဉာဏံ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ။

အဘိ၊ဝိ။၃၀၇။ တသ္မိံ အတ္တေ စ ဓမ္မေ စ ယာ သဘာဝနိရုတ္တိ၊ တဿာ အဘိလာပေ တံ သဘာဝနိရုတ္တိံ သဒ္ဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀-၁။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၁-လည်း ကြည့်။) တသ္မာ ဝစနဘူတာယ ဝေ တဿာ သဘာဝနိရုတ္တိယာ အဘိလာပေ ဥစ္စာရဏေတိ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၂။၁၉၃။ တဿ အဘိလာပေ ဘာသနေ ဥဒီရဏေ တံ လပိတံ ဘာသိတံ ဥဒီရိတံ သဘာဝနိရုတ္တိသဒ္ဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

အဘိလာပန (နု) [အဘိ+လပ–ဏေ+ယု] မြွက် – ဆို – ခေါ်ဝေါ် –စေခြင်း။ သီရိဝစ္စကမနုဝစ္စကပကာရာနမေဝ အဘိလာပနံ အဓိဝစနတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။

အဘိလာပနာနတ္တ (နု) [အဘိလာပ+နာနတ္တ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–ခြင်း–အဘိလာပ–၏ ထူးသည်၏အဖြစ်။ ဒေသနာဝိလာသေန အဘိလာပနာနတ္တေန ဒေသနာနာနတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၄။

အဘိလာပသဒ္ဒ (ပု) [အဘိလာပ+သဒ္ဒ] မြွက်–ဆို–ပြော–ဟော–အပ်သော အသံ။ အဘိလာပသဒ္ဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။

အဘိလာပသဒ္ဒါရမ္မဏတ္တ (နု) [အဘိလာပသဒ္ဒ+အာရမ္မဏ+တ္တ] မြွက် – ဆို–ပြော–ဟော–အပ်သော အသံလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။....ပရဿ အတ္တိလာပသဒ္ဒါရမ္မဏတ္တာ....။ မူလဋီ၊၂။၁၉၆။

အဘိလာပါဓိကရဏ (နု) [အဘိလာပ+အဓိကရဏ] နာမာဘိလာပ၏–အခြေခံ–တည်ရာ–အကြောင်းရင်း၊ အမည်–သဒ္ဒါ–စကား – အခေါ်အဝေါ်– ၏– အခြေခံ–တည်ရာ – အကြောင်းရင်း။ တံတံဂဟဏာနုရူပံ တံတံအဘိလာပါဓိကရဏံ ဘဝတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၆။

အဘိလာသ (ပု) [အဘိ+လသ+ဏ။ အဘိမုခံ လသတိ ယေနာတိ အဘိလာသော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆၃။ ယင်း၏ ပရိယာယ်တို့ကား— (၁) တဏှာ (၂) တသိဏာ (၃) ဇော (၄) ဇာလိနီ (၅) ဝိသတ္တိကာ (၆) ဆန္ဒ (၇)ဇဋာ (၈) နိကန္တိ (၉) အာသာ (၁၀) သိဗ္ဗိနီ (၁၁) ဘဝနေတ္တိ (၁၂) အဘိဇ္ဈာ(၁၃) ဝနထ (၁၄) ဝါန (၁၅) လောဘ (၁၆) ရာဂ (၁၇) အာလယ (၁၈) ပိဟာ (၁၉) မနောရထ (၂၀) ဣစ္ဆာ (၂၁) ကာမ (၂၂) ဒေါဟဠ ဤသည်တို့တည်း။ ဓာန်။၁၆၂-၃။ ကပ္ပဒုမ (၇၅) ၌လည်း ဤသည်တို့နှင့် ထပ်တူနီးနီး ဖြစ်သော နှစ်ဆယ့်နှစ်ပုဒ် တို့ကို အဘိလာသ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် သဒ္ဒရတနဝလိ,ဇဋာဓရ, သာကုန္တလ, ရဃုဝံသ တို့မှ ထုတ်၍ပြထားသည်။] (၁) လိုချင်–တောင့်တ–နှစ်သက် – သာယာ – တပ်မက် – စွဲလမ်း – ခြင်း။ (၂) လိုချင်–တောင့်တ–နှစ်သက်–သာယာ–တပ်မက်–စွဲလမ်း–ကြောင်း တရား။ တဏှာယ အဘိလာသံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အာလယောပိ ပတ္ထနာပိ အဘိလာသောပိ ဗဟု ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ အဘိလာသောတိ တတြူပပတ္တိပတ္ထနာမတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂။ (အကျဉ်းအားဖြင့် မည်သည့် အာရုံကို မဆို လိုချင်တောင့်တခြင်းဟူသမျှသည် အဘိလာသ မည်၏ဟု သိနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ အထူးမှတ်သားဖွယ်လည်း ရှိသေးသည်။

ၡင်းကား— (၁) ရှာသား သူငယ်စသည်တို့ကဲ့သို့ မြူးတူးပျော်ပါးခြင်း အကျိုး၊ (၂) လက်ဖွေ့, လက်ပမ်းသည် စသည်တို့ကဲ့သို့ အားဟူသောမာန်ဖြင့် ယစ်ခြင်း (ထောင်လွှားခြင်း) အကျိုး၊ (၃) နန်းတွင်းသူ, ပြည့်တန်ဆာ စသည်တို့ကဲ့သို့ အင်္ဂါကြီးငယ် ပြည့်ဖြိုးခြင်းအကျိုး၊ (၄) ကချေသည်, ဂျမ်းသမား စသည်တို့ကဲ့သို့ အရေအဆင်း တင့်

တယ်ခြင်းအကျိုး၊ ဤအကျိုးတို့ကို လိုချင်တောင့်တခြင်းသည် အဘိလာသ မည်၏ ဟူသည်ပင်တည်း။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၉။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။ အနုဋီ၊၁။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇-တို့ကြည့်။)

အဘိလာသာပိတ (တိ) [အဘိ+လသ+ဏာပေ+တ] ထွက်စေ အပ်သော၊ နှင်ထုတ်အပ်သော။ (ဒန္တဇ သနှင့်ရေးသည့် ''လသ'' ဓာတ်ဖြင့် ရုပ်စီရင်အပ်သော သဒ္ဒကတ္တုအာချာတ်ကြီယာ 'လသတိ' ပုဒ်ကို 'နိကလ်နာ=ထွက်၏' စသည်ဖြင့် ဟိန္ဒီဘာသာ အားဖြင့် ကောတ္တုဘအဘိဓာန် (၇၁၈)၌ အနက်ဖော်သည်။

ဤ၌ ကာရိတ်ကိတ်ကြိယာဖြစ်၍ 'ထွက်စေအပ်သော၊ နှင်ထုတ်အပ်သော'ဟု မြန်မာပြန်သည်။ ဤအနက်၏ မှီရာ ဖြစ်သည့်'နိကလ်-ဝါနာ' ဟူသော ဟိန္ဒီကာရိတ်ကြိယာ၏ အနက်ကို ပါမောက္ခ အာရ်၊စီ၊ပသက်ရေး ဟိန္ဒီအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် ၅၉၅-နှင့် နာလန္ဒအင်္ဂလိပ်-ဟိန္ဒီအဘိဓာန် ၇၉၊၄၅၇-၉-တို့၌ ကြည့်။) ''တံ့ လဟုံ ဂစ္ဆာ''တိ ကေနစိ အဘိလာသာ-ပိတော ဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အဘိလာသာဘာဝ (ပု) [အဘိလာသ+အဘာဝ] နှစ်သက် – မွေလျော်–ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ ယဒါ အနေကာရမ္မဏဝိဓာ-ဝနေ အဘိလာသာဘာဝေန နိဝတ္တော ဟော-တိ ကိလန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၅၉။

အဘိလိတ္တ (တိ) [အဘိ+လိပ+တ] ငြိကပ်–တွယ်တာ–အပ်သော။ လောကော အဘိ-လိတ္တော နာမ ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊၁၂။ သိလေ-သေန မက္ခိတော ဝိယ ဟောတိ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၆၅။ (နေတ္တိဝိ၊၉၀-လည်း ကြည့်။)

အဘိလိမ္ပတိ (ကြိ) [အဘိ + လိမ္ပ + အ + တိ] ငြိကပ်–တွယ်တာ–၏–စေ၏။ သာ ကထံ အဘိလိမ္ပတိ။ နေတ္တိ၊၁၂။ အဘိလိမ္ပတီတိ မက္ခဋ္ဌာလေပေါဝိယ မက္ခဋံ ဒါရုသိလာဒီသု ပုရိသံ ရူပါဒိဝိသယေ အလ္လီယာပေတီတိ အတ္ထော။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၆၅။

အဘိလေပန (န) [အဘိ + လိပ + ဏေ+ယု] ငြိကပ် – တွယ်တာ – စေတတ်သော အရာ။ အဘိလေပန,ဇပ္ပါ,တဏှာ။ (အဘိလေပနဟူသည် ဇပ္ပါတည်း၊ ဇပ္ပါဟူသည် တဏှာတည်း၊ တဏှာ၏ပရိယာယ် တရားငါးပုဒ်ကို ဟောထားရာ ယင်းတို့ကို အဘိလေပန၏ ပရိယာယ် ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ စူဠနိ၊၂၄-ကြည့်။) ကိဿာဘိလေပနံ ဗြူသိ။ သုတ္တနိ၊၄၃၄။ စူဠနိ၊၂၄။ နေတ္တိ၊၁၀။ ကိံ အဿ လော-ကဿ အဘိလေပနံ ဝဒေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၆၃။

အဘိလေပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + လိပ + ဏယ+တိ] ငြိကပ်စေ၏၊ အထူးသဖြင့် – လိမ်း – ကျံ – မံ – ဖုံး – လွှမ်း – ချယ် – ၏။ သိလာ-သနံ ကာရယိတ္វာ၊ သုဝဏ္ဏေနာဘိလေပယိံ။ အပ၊၁။၉၃။ တံ သိလာသနံ ဇမ္ဗောနဒသု-ဝဏ္ဏေန အဘိဝိသေသေန လေပယိံ ဆာဒေ-သိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

အဘိလောဟိတ (တိ) [အဘိ+ရုဟ+က္တ။ ရုဟ ဇနနေ၊ ဣတော၊ လတ္တေ လောဟိတော။ ဓာန်၊ဋီ၊၉၅။] နီမြန်းသော၊ အလွန်နီမြန်းသော။ အဘိလောဟိတ ကုသုမ ကိသလယေ-ဟိ အင်္ဂါရဝုဋ္ဌိသမ္ပရိကိဏ္ဏာ ဝိယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။

အဘိလောဟိတနခ (ပု၊န) [အဘိလောဟိတ+နခ] နီမြန်းသော အဆင်းရှိသော လက်သည်း ခြေသည်း။ ဇာလိတမ္ဗနခ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၉၇) ကြည့်။

အဘိဝဂ္ဂ (ပု) [အဘိ+ဝဂ္ဂ။ ဝဂ်-သံ။ ပိတ်ပင်–တားဆီး–ပယ်ထုတ် – မောင်းနှင် – သော၊

သူ။ သက်ရှိသက်မဲ့ သဘောတူအရာတို့၏ အစုအပေါင်း၊ .... ဝိသုံ၊ သတ္တိ၊ စွမ်းအား။ ဝိလုံ၊ ကောဋ္ဌာသ။ အဘိဝဂ္ဂ-ဟူသည် စစ်လက်နက်တမျိုးပင် ဖြစ်ရာသည်၊ စစ်လက်နက်တို့တွင်လည်း ရွှေ့ပြောင်းသယ်ယူရသည့်ပေါ့ပါးသေးငယ်သော လက်နက်မျိုး မဟုတ်ပဲ တနေရာရာ၌ တပ်ဆင်ထားရသည့် လေးလံကြီးမားသော လက်နက်မျိုး ဖြစ်ရာသည်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ အဖွင့်များအရ ဆိုသော် အောက်ခံအခြေ၌ ထက်သော အသွားများဖြင့် ချိတ်တွယ်လျက် စက်ဖြင့်'မ'ချီ၍ မောင်းတင်ထားပြီးလျှင် လိုအပ်သည့်အခါ ဖြုတ်ချကာ ရန်သူကိုနှိပ်စက်ချေမှုန်းသော လက်နက်မျိုးဟု ရိုတ်စားမိရသည်။

ယင်းကို မြန်မာစသော အရှေ့တိုင်းနိုင်ငံတို့၌ အသုံးပြုသော စစ်လက်နက် တို့တွင် "တုံးမောင်း" ဆိုသော လက်နက်တမျိုးပေလောဟု စဉ်းစားဖွယ် ရှိသည်။ အကြောင်းသော်ကား ယိုးဒယားမြို့တော်ကို မြန်မာစစ်တပ်က ဝိုင်းရံတိုက်ခိုက်သည့် အခန်း၌ "....မြို့ထိပ်များတွင် မြို့စီးပြစီး အပြည့်တင်ပြီးလျှင် ပြောင်း အမြောက် စီစဉ် ခင်းကျင်းလျက် လောက်လွဲ တုံးမောင်းစသော ဆင်ခလုပ်စိုက်ထားပြီးလျှင် တက်၍မတိုက်ပဲ သံမြို့နှင့် အတူ ကြံ့ကြံ့ခံနေလေ၏"ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ပဌမတွဲ နှာ-၄၀၂-၌ ပါရှိသည်။

ကောင်းတုံမြို့ ဗလမင်းထင်တပ်ကို တရုပ်တို့က ဝန်းရံတိုက်ခိုက်သည့်အခန်း၌.... "ဗလမင်းထင်လည်း မြို့ထိပ်တပ်ထိပ်တို့၌ အမြောက်စိန်ပြောင်း လက်နက်အပြည့်အစုံ တင်ပြီးလျှင် အထွေထွေတုံးမောင်းတင်သည်၊ စက်ယန္တရားစီရင်၍ ပစ်ခတ်ရိုက်ချသည်"ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ပဌမတွဲ-နှာ-၄၅၈-၌ ပါရှိသည်။] ရှေးရှု-တူရူ-ထောင်ထားအပ်သော သစ်လုံးအစု၊ အလွန်လေးလံသောသစ်တုံး စသည်တို့၏ အစုအပေါင်း၊ အလွန်အင်အား ကြီးမားသော လက်နက်၊ တုံးမောင်း လက်နက် ?။ အဘိဝဂ္ဂေနုပိ သြ-မဒ္ဒန္တိ။ မ၊၁။၁၂၁။ ဗုဋ္ဌနိ။၂၆၄။ အဘိဝဂ္ဂေ-နာတိ သတဒန္တေန။ တံ အဋ္ဌဒန္တကာရေန ကတွာ "နဂရဒ္ဒါရံ ဘိန္ဒိတွာ ပဝိသိဿာမာ"-တိ အာဂတေ ဥပရိဒ္ဓါရေ ဌိတာ တဿ ဗန္ဓ-နယောတ္တာနိ ဆိန္ဒိတွာ ယေန အဘိဝဂ္ဂေန သြမဒ္ဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂-၃-၄။ ဗုဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ သတဒန္တေနာတိ အနေကသတဒန္တကေန၊ ယဿ တိခိဏဒန္တာနိ အနေကသတာနိ မူလာ-နိ ဟောန္တိ။ အတိဘာရတာယ ဒသဝီသ-မတ္တာပိ ဇနာ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ယန္တ-ဝသေန ပန ဥက္ခိပိတွာ ဗန္ဓိတွာ ဌပေန္တိ။ တေနာဟ "အဋ္ဌဒန္တာကာရေနာ" တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။

အဘိဝဍ္ဎ (တိ) [အဘိ+ဝဍ+တ။ (အဘိဝုဍ္ဎ) အဘိဝုဍ္ဎမှ-သံ၊] မိုးရေလွှမ်းအပ်သော၊ မိုးရေဖြင့် စွတ်စိုစေအပ်သော။ အဘိဝဍ္ဎံဝ ဗီရဏံ။ ဓမ္မ။၆၁။ ထေရ၊၂၈၄။ ဝဿန္တေန ဒေဝေန အဘိဝဍ္ဎံ ဗီရဏတိဏံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ ဝဿန္တေ ဒေဝေ အဘိဝဍ္ဎံ ဗီရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ အဘိဝုဍ္ဎံ (က) အဘိဝဍ္ဍံ (ဣ) အဘိဝဍ္ဍုံ (သျာ)။

အဘိဝုဍ္ဎ (တိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+တ] (၁) တိုးတက်-ကြီးပွါး-ခြင်း၊ အဆင့်ဆင့်-တိုးတက်-ကြီးပွါး-ခြင်း။ (၂) တိုးတက်-ဖွံ့ထွား-သော၊ အဆင့်ဆင့်-တိုးတက်-ဖွံ့ထွား-သော။ (၁) အဘိဝုဍ္ဎိံ ပါပေဏ္ဍန္တော နိဗ္ဗတ္တေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ (၂) အဘိဝုဍ္ဎ-ကာယ-ကြည့်။

အဘိဝုဍ္ဎကာယ (တိ) [အဘိဝုဍ္ဎ + ကာယ] တိုးတက်-ဖွံ့ထွား-သော-အဆင့်ဆင့်-တိုးတက်-ဖွံ့ထွား-သော- ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ပဝုဍ္ဎကာယ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၈) ကြည့်။

အဘိဝဍ္ဎတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+အ+တိ] တိုးတက်–ပွါးများ–၏၊ အဆင့်ဆင့်–တိုးတက်–ပွါးများ–၏။ အပ္ပမတ္တဿ ယသောဘိဝဍ္ဎတိ။ ဓမ္မ။၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ လာဘသက္ကာရော အဘိဝဍ္ဎတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ ဝိသေသော အဘိဝဍ္ဎတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။ ကုသလာ ဓမ္မာ အဘိဝဍ္ဎန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၂၃။ မ၊၁။၃၈၄။ မ၊၂။၁၄၀။ မ၊၃။၉၄။အံ၊၂။၄၀။ အံ၊၃။၁၇၅။ **အဘိဝဍ္ဎေယျုံ**—မ၊၁။၃၈၄။ **အဘိဝဍ္ဎေထ**— ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃။**အဘိဝဍ္ဎိ**— ဝိ၊၄။၃၅၇။ မိလိန္ဒ။၁၇၅။**အဘိဝဍ္ဎိဿတိ**—ဝိ၊၃။၃၆။ ဒီ၊၁။၁၀၆။ **အဘိဝဍ္ဎိဿန္တိ**— ဒီ၊၁။၇၈၁။

အဘိဝဍ္ဎန (တိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+ယု] (၁) တိုးတက်–ကြီးပွါး–စေတတ်သော၊သူ။(န)(၂) တိုးတက်–ကြီးပွါး–ခြင်း။(၁) နဝါဟံ ဝဍ္ဎံ မညေ၊ ယံ တွံ ရဋ္ဌာဘိဝဍ္ဎန။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ ရဋ္ဌဿ အဘိဝဍ္ဎန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇။ (၂) အဘိသရန္တိတိ အဘိဝဍ္ဎနဝသေန ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၇။

အဘိဝဍ္ဎမာန (တိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+မာန] တိုးတက်–ပွါးများ–သော။

အဘိဝဍ္ဎမာနဒါနဇ္ဈာသယ (တိ)[အဘိဝဍ္ဎမာန+ ဒါန + အဇ္ဈာသယ] တိုးတက်–ပွါးများ – သော ပေးလှူလိုစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဧဝံ အင်္ကုရော....ဘိယျောသော မတ္တာယ အဘိဝဍ္ဎမာနဒါနဇ္ဈာသယော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။

အဘိဝဍ္ဎမာနပသာဒ (တိ) [အဘိဝဍ္ဎမာန+ ပသာဒ] တိုးတက်–ပွါးများ–သော ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ သူ။ ရာဇာ.... ရတနတ္တယေ ပုဗ္ဗမေဝ အဘိဝဍ္ဎမာနပသာဒေါ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။

အဘိဝဍ္ဎမာနသဒ္ဓ (တိ) [အဘိဝဍ္ဎမာန+သဒ္ဓါ] တိုးတက်–ပွါးများ – သော သဒ္ဓါတရားရှိသော၊သူ။ ကာဠကာရာမသုတ္တဒေသနာယ အဘိဝဍ္ဎမာနသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၁။

အဘိဝဍ္ဎမာနသံဝေဂ (တိ) [အဘိဝဍ္ဎမာန+သံဝေဂ] တိုးတက်–ပွါးများ– သော – ထိတ်လန့်ခြင်း– သံဝေဂ–ရှိသော၊သူ။ (မဟာသတ္တော) အနိစ္စတာမနသိကာရမုခေန သဗ္ဗဘဝေသု အဘိဝဍ္ဎမာနသံဝေဂေါ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၅၉။

အဘိဝဍ္ဎယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+ဏယ+ တိ] အဘိဝဍ္ဎေတိ-ကြည့်။

အဘိဝဍ္ဎိ (ထီ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+တိ] တိုးတက်– ကြီးပွါး–ခြင်း။ဇိနသာသနပရိဟာနိံ ဒိသွာ အဘိဝဍ္ဎိယာ ဝါယမတိ... အဘိဝဍ္ဎိံ ဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။၁၀၂။

အဘိဝဍ္ဎိတ (တိ) [အဘိ + ဝဍ္ဎ + ဏေ +တ] (က) ပွါးအပ် – ပွါးစေအပ် – သော။ (ခ) တက်စီး၍–တိုးတက်–ကြီးပွါး–စေအပ်ပြီးသော၊ စီး၍ – အစီးခံအောင် – လေ့ကျင့် – သင်ကြား – အပ်ပြီးသော။ (က) ပရိစိတာယာတိ....သဗ္ဗဒိသာသု စိတာယ အာစိတာယ ဘာဝိတာယ အဘိဝဍ္ဎိတာယာတိအတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ (ခ) ဥရုဠှဝါတိ အဘိဝဍ္ဎိတော အာရောဟသမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ (မ၊ဋီ၊၄။၆၀-လည်း ကြည့်။)

အဘိဝဍ္ဎိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+ဏေ+တဗ္ဗ] တိုးတက်–ကြီးပွါး – သင့်– ထိုက် – နိုင် – ရာ – သော။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန.... အရဟတ္တေ အဘိဝဍ္ဎိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၅၇။

အဘိဝဍ္ဎိတုကာမ (တိ) [အဘိဝဍ္ဎိတုံ+ကာမ] တိုးတက်–ကြီးပွါး–ခြင်းငှါ – အလိုရှိသော –လိုသော၊သူ။ အရဟတ္တေ အဘိဝဍ္ဎိတုကာမေန မနသာ အာရမ္မဏံ အာလမ္ဗိတွာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၇။

အဘိဝဍ္ဎေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+ဏေ+ တိ] (က) တိုးတက်–ပြည့်လျှမ်း–စေ၏။

(ခ) တိုးတက် — ပွါးများ — စေ၏။ (က) သမာဓိ ပီတိ အဘိဝဍ္ဎယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၅။ (ခ) အနုဗြူဟယိန္တိ အဘိဝဍ္ဎေယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၉၇။

အဘိဝဒတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝဒ+အ+တိ]မြွက်—ဆို—ပြော—ဟော—၏။ (က) နှစ်သက်—တပ်မက်—သောအားဖြင့်—မြွက်—ဆို—၏။ "သြော်— ချမ်းသာပေစွ—ချစ်—နှစ်သက်—ဖွယ် ကောင်းပေစွ"ဟု မြွက်—ဆို—၏၊ သာယာ၏။ (ခ) သက်ဝင်—ကျုံ—နစ်—၍ လိပ်ခဲတည်းလည်း—စွဲစွဲလမ်းလမ်း — မြွက်—ဆို — ပြော — ဟော—၏၊ "ဤအယူသာ မှန်၏ အခြားအယူကား အချည်းနှီးတည်း" ဟု လိပ်ခဲတည်းလည်း —မြွက် — ဆို — ပြော — ဟော—၏။ "ဤအယူသာ တရားဟုတ်၏၊ ဤအယူကား တရားမဟုတ်" စသည်ဖြင့်—ငြင်းခုံ၏၊ ဖိနှိပ်၍ — မြွက်— ဆို— ပြော— ဟော— ၏။ (ဂ) ရည်စူး၍—တောင့်တအပ်သော အကျိုးကို ရည်စူး၍—မြွက်—ဆို—၏။ (ဃ) လာစေလိုသောစိတ်ဖြင့်— နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်သော အားဖြင့်—မြွက် — ဆို — ၏၊ လာခွင့်ပြု၏။ (င) အဆုံးအမပေးသောအားဖြင့်—မြွက်—ဆို—၏။ (စ)ခေါ် —ခေါ်ဆို—၏။ (ဆ) "သြော်-ချမ်းသာပေစွ"ဟုမြွက်—ဆို—သက်ဝင်—ရှာမှီး—၏။ (ဇ) ရှိခိုး, နှုတ်ဆက်ခြင်းကို လက်ခံခြင်း, ဆုတောင်းပတ္ထနာပြုခြင်းအားဖြင့် — မြွက် — ဆို၏။ အိမ်း, ကောင်း၏၊ ချမ်းသာစေသတည်းဟု—မြွက်—ဆို—၏။

(က) နှစ်သက်—တပ်မက်—သောအားဖြင့်—မြွက်—ဆို—၏၊"သြော်—ချမ်းသာပေစွ—ချစ်—နှစ်သက်—ဖွယ် ကောင်းပေစွ"ဟု မြွက်—ဆို—၏၊ သာယာ၏။ မ၊၁။၃၃၃။ သံ၊၂။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ မ၊ဋီ၊၁။၇၂။ သော တံ ဝေဒနံ အဘိနန္ဒတိ အဘိဝဒတိ။ မ၊၁။၃၃၃။ တဏှာဝသေနေဝ အဟော သုခန္တိအာဒီနိ ဝဒန္တော အဘိဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ အဘိဝဒတိတိ တဏှာဝသေန တံ တံ အာရမ္မဏံ အဘိနိဝိဿ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။

(ခ) သက်ဝင်—ကျုံ—နစ်—၍—လိပ်ခဲတည်းလည်း — စွဲစွဲလမ်းလမ်း—မြွက်— ဆို—ပြော — ဟော — ၏၊ "ဤအယူသာ မှန်၏ အခြား အယူကား အချည်းနှီးတည်း"ဟု လိပ်ခဲတည်းလည်း—မြွက်ဆို— ပြော—ဟော—၏၊"ဤအယူသာ တရားဟုတ်၏ ဤအယူကား တရားမဟုတ်"စသည်ဖြင့် ငြင်းခုံ၏၊ ဖိနှိပ်၍ — မြွက်—ဆို—ပြော — ဟော၏။အဓိမုတ္တိပဒါနိ အဘိဝဒန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၂။ အဘိဝဒန္တိတိ "ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောဃမညံ"န္တိ အဘိနိဝိသိတွာ ဝဒန္တိ "အယံ ဓမ္မော နာယံ ဓမ္မော"တိအာဒိနာ ဝိဝဒန္တိ။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၂) အဘိဘဝိတွာပိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၃။

(ဂ) ရည်စူး၍ — တောင့်တ အပ်သော အကျိုးကို ရည်စူး၍ — မြွက် — ဆို — ၏။ ဝေဠုပန တထာဂတာ ဝေရူပေ မဟေသက္ခေ ယက္ခေ အဘိဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အဘိဝဒန္တိတိ အာသီသိတမေဝတ္ထံ ဉာဏကရုဏာဟိ အဘိမုခံ ကတွာ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ အာသီသဝါဒံ ဝဒန္တော အဘိဝဒတိ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

(ဃ) လာစေလိုသောစိတ်ဖြင့်—နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်သောအားဖြင့်—မြွက်—ဆို—၏၊ လာခွင့်ပြု၏။ အဘိဝဒတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃံ။ မ၊၂။၁၂၀။ အဘိဝဒတုတိ တေ ဘိက္ခုသံဃေ ဝေ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေန္တော အဘိဝဒတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အဘိဝဒတုတိ အဘိရူပဝသေန ဝဒတု။ မ၊ဋီ၊၃။၇၉။

(င) အဆုံးအမ ပေးသော အားဖြင့်—မြွက်—ဆို—၏။ အဘိဝဒတု ဘန္တေ ဘဂဝါ

ဘိက္ခုသံဃံ။သံ၊ ၂။၇၆။ အဘိဝဒတုတိ အာဂတဿ ဩဝါဒါနုသာသနိံ ဒဒန္တော အဘိဝဒတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

(စ) ခေါ် –ခေါ်ဆို –၏။ မဥ္စုနာ'ဘိဝဒေထ မံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၃။ မစုရဿရေန မံ အဘိဝဒေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၄။ ယံ မာဏဝေါ တျာဘိဝဒိ ဇနိန္ဒ။ဇာ၊ ၂။ ၃၁၀။ ဇနိန္ဒ ယံ တွံ "မာဏဝေါ"တိ အဘိဝဒသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၆။

(ဆ) "သြော်ချမ်းသာပေစွ"ဟု –မြွက် –ဆို –ချီးမွမ်း– ဖွယ်ရှိသောကြောင့် သက်ဝင်–ရှာမှီး–၏။ ဘဝံ နာဘိဝဒိ ကိဉ္စိ။ မ၊ ၁။၄၀၅။ ဘဝံ နာဘိဝဒိန္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ကိဉ္စိ ဘဝံ န အဘိဝဒိ၊ န ဂဝေသိန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၁။ န အဘိဝဒိန္တိ "အဟော ဝတ သုခ"န္တိ ဝေ၀ံ အဘိဝါဒါပနာကာရဘာဝတော န အဘိနိဝိသိံ၊ လက္ခဏဝစနမေတံ၊ ဂါဟတ္ထော ဝေ ဝါ အဘိဝါဒသဒ္ဒေါတိ အာဟ "နာဘိဝဒိန္တိ, န ဂဝေသိ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၈-၉။

(ဇ) ရှိခိုး– နှုတ်ဆက်ခြင်း– ကို လက်ခံခြင်း, ဆုတောင်းပတ္ထနာ ပြုခြင်းအားဖြင့်– မြွက်–ဆို–၏။ အိမ်း, ကောင်း၏၊ ချမ်းသာစေ သတည်းဟု – မြွက် – ဆို – ၏။ မဟေသက္ခော အဘိဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၅။ အဘိဝဒန္တီတိ အဘိဝါဒနသမ္ပဋိစ္ဆနေန ဝဍ္ဎိတဝစနေန ဝဒန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။

အဘိဝဒန (န) [အဘိ+ဝဒ+ယု] (က) မြွက်–ဆို– ချီးမွမ်း – ခြင်း။ (ခ) "ငါ၏ဥစ္စာ, ငါ, ငါ၏အတ္တ"ဟု သက်ဝင်–စွဲလမ်း–၍–မြွက်–ဆို–ခြင်း။ (ဂ) သက်ဝင်–ကျုံ–နစ်–၍–ဖိနှိပ်၍–မြွက်–ဆို–ငြင်းခုန်–ပြော–ဟော–ခြင်း။ (က) အဘိဝဒနဝသေန ဝါ တံခဏာနုရူပံ ပမောဒံ ကရောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ (ခ) တီဟိပိ အဘိဝဒနံ အဝိသေသေန ဝါ တီဟိပိ တယော ယောဇေတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇။ (ဂ) အဘိဝဒန ကိရိယာ-နှင့် အဘိဝဒတိ (ခ) အနက်ကြည့်။

အဘိဝဒနကိရိယာ (ထိ) [အဘိဝဒန+ကိရိယာ] သက်ဝင်–ကျုံ–နစ် –ဖိနှိပ်–၍–မြွက်–ဆို – ငြင်းခုံ – ခြင်းပြုမှု၊ အဘိဝဒနကိရိယာ။ အဘိဝဒနကိရိယာႋယ အဇ္ဈာပိ အဝိစ္ဆေဒဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝတ္တမာနကာလဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၉။ အဘိဝဒတိ (ခ) အနက်လည်း-ကြည့်။

အဘိဝဒန္တ (တိ) [အဘိ+ဝဒ+အန္တ] မြွက်–ဆို–ချီးမွမ်း–သော၊ "သြော်ချမ်းသာပေစွ, ချစ်နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းပေစွ,ငါ၏ ဝေဒနာပါတကား"စသည်ဖြင့်–မြွက်–ဆို–ချီးမွမ်း–သော၊သူ။ တဿ တံ ဝေဒနံ အဘိနန္ဒတော အဘိဝဒတော အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတော။ မ၊ ၁။၃၃၃။ သံ၊ ၂။ ၁၂။ အဘိဝဒတိ (က) အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဝါဒပနာကာရ (ပု) [အဘိဝါဒပန+အာကာရ]မြွက်–ဆို–ချီးမွမ်း–စေသော အခြင်းအရာ။ အဘိဝဒတိ (ဆ) ကြည့်။

အဘိဝဒိတ (တိ) [အဘိ+ဝဒ+တ] မြွက်–ဆို –အပ်ပြီးသော၊ "ချမ်းသာစေသတည်း"ဟု ဆုပတ္ထနာစကား မိန့်ကြားအပ် ပြီးသော၊ သူ။ အဘိဝဒိတော သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၅။ အဘိဝဒိတောတိ ဝဍ္ဎိတဝစနေန ဝုတ္တော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ဝဍ္ဎိတဝစနေန ဝုတ္တောတိ "သုခီ ဟောတု ပဉ္စသိခ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော"တိ အာသီသဝါဒံ ဝုတ္တောႋ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။

အဘိဝဒိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဝဒ+တဗ္ဗ] မြွက်–ဆို–အပ်–သင့်–ထိုက်–နိုင်–သော၊ "ငါ, ငါ့ဥစ္စာ"ဟု စွဲလမ်းခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေခြင်းအားဖြင့်–မြွက်–ဆို–အပ်–သင့်–ထိုက်–နိုင်–သောအရာ၊ မြွက်ဆိုဖွယ်ရာ။ ဒွေ စေ နတ္ထိ

အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ အဘိဝဒိတဗ္ဗံ အဇ္ဈောသိတဗ္ဗံ။ မ၊၁။၁၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အဘိဝဒိတဗ္ဗန္တိ "အဟံ မမ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ (မ၊ဋီ၊ ၂။၆၀။)

အဘိဝဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒ+တုံ] မြွက်–ဆို–ခြင်းငှါ၊ "ဤဟာ ငါ့ဟာ ငါ့အတ္တ"ဟု–မြွက်–ဆို–ခြင်းငှါ။ တံ....နာလံ အဘိဝဒိတုံ နာလံ အဇ္ဈောသိတုံ။ မ၊၃။၄၉။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။)

အဘိဝန္ဒတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+အ+တိ] ရှိခိုး၏၊ ရိုသေစွာရှိခိုး၏၊ အထူးသဖြင့် ရှိခိုး၏။ ထေရော သပရိသော သတ္ထာရံ အဘိဝန္ဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ကောကနဒါဟမသ္မိ အဘိဝန္ဒေ။ သံ၊၁။၂၇။ (အဘိဝန္ဒေတိ....ဝန္ဒာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆-၇။) ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ အဘိဝန္ဒဟံ။ အပ၊၁။၁၂၄။ (အဘိဝိသေသေန ဝန္ဒိံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၈)။ **အဘိဝန္ဒိသုံ**–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

အဘိဝန္ဒနီယ (တိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+အနီယ] ရှိခိုး – ရိုသေစွာရှိခိုး – အပ် – သင့် – ထိုက် – သော၊သူ။ ရာဇာ နာမ ဥပဂတသမ္ပတ္တဇနာနံ ဗဟူနမဘိဝန္ဒနီယော ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၁။

အဘိဝန္ဒိတ (တိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+တ] (က) ရှိခိုးအပ်သော၊သူ။ (ခ) ချီးမွမ်းအပ်သော၊သူ။ (ဂ) ရှေ့ဦးဆိုက်ရောက်–ချဉ်းကပ်–မျက်နှာမူ – ၍ – ရိုသေစွာ – ချီးမွမ်းအပ် – ရှိခိုးအပ်–သော၊သူ။ (က) (ခ) အဘိဝန္ဒိတောသိ ထုတိဝန္ဒနာယ။ ဝိမာန။၁၁၈။ အဘိဝန္ဒိတောတိ နမဿိတော ထောမိတော ဝါ အသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ (ဂ) ဗြဟ္မုနာ အဘိဝန္ဒိတော။ ထေရ။၃၆၄။ အဘိဝန္ဒိတောတိ မဟာဗြဟ္မုနာ သဒေဝကေန လောကေန စ အဘိမုခေန ဟုတွာ ထောမိတော နမဿိတော စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၄၉၁။

အဘိဝန္ဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+တုံ] ရှိခိုး–ရိုသေစွာရှိခိုး–ခြင်းငှါ။ စေတိယံ အဘိဝန္ဒိတုံ။ အပ၊၁။၃၁၀။

အဘိဝန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+တွာ] ချီးမွမ်း–ထောမနာ – နှုတ်ဆက်သမှု – ပြု၍။ အဿမံ အဘိဝန္ဒိတွာ၊ နိက္ခမိံ ဝိပိနာ အဟံ။ အပ၊၁။၄၁၈။

အဘိဝန္ဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+တွာ] ရှိခိုး–ရိုသေစွာရှိခိုး–၍။ ဝန္ဒိတွာတိ .... ကာယဝါစာဟိ ကရဏဘူတာဟိ အဘိဝန္ဒိယ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၁၂။

အဘိဝန္ဒိယမာန (တိ) [အဘိ+ဝန္ဒ+ယ+မာန] ရှိခိုးအပ် – ရိုသေစွာရှိခိုးအပ်–သော၊ သူ။ ဒေဝတာဟိ အဘိဝန္ဒိယမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၉။

အဘိဝဿ (တိ)[အဘိ+ဝဿု+အ] ရွာသွန်း–ပစ်လွှတ်–သော။ ရထူမိဇာတေဟိ သရာဘိဝဿေဘိ။ ဇာ၊၁။၆၂။ သရာဘိဝဿေဘီတိ တေဟိယေဝ ရထာနိကေဟိ ဃနဝဿမေဃော ဝိယ သရဝဿံ ဝဿန္တေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉။

အဘိဝဿတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝဿု+အ+တိ] (က) ရွာ၏။ (ခ) ဖုံး–လွှမ်း–ပြည့်–လျှံ–၏။ (ဂ) ရွာ–ကျ–၏။ (ဃ) (တရားရေစင်ဖြင့်) သွန်း–ဖျန်း–အေးမြစေ–၏။ (င) နှုးညှံ့–ပြည့်ဝ–စီးသွား–စေ၏၊ စိတ်နှလုံး နှုးညှံ့–အလိုဆန္ဒပြည့်ဝ–သဒ္ဓါ,ပီတိပွါး၍ စီးသွား–စေ၏။ (စ) စွတ်–စို–စေ၏။ (က) ယော ဒိသာ အဘိဝဿတိ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၄။ **အဘိဝဿတု**—စရိယာ။၄၁၆။ **အဘိဝဿေယျ**—မိလိန္ဒ။၁၃၅။ **အဘိဝဿထ**— အပ၊၂။၂၁၈။ စရိယာ။၄၁၆။ **အဘိဝဿန္တိ**— ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ (အဘိဝဿိံသု၊ နိပတိံသူတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။) အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

(ခ) ဘောဂေဟိ အဘိဝဿတိ။ ဇာ၊၂။ ၂၉၄။ (ဂ) အဘိဝဿသိ — ထေရ။၃၇၁။ (ဃ) အဘိဝဿိ—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။ (ပါဝဿိ—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။) (င) ဒါတာရံ အဘိဝဿတိ။ သံ၊၁။၁၀၀။ ဥဒကမဓာရာ ပထဝိံ သိနေဟ-ယန္တိ တေမေန္တိ ကိလေဒယန္တိ အဘိဝဿတိ၊ ဧဝမေဝ အယမ္ပိ ...တမေဝ ဒါတာရံ အန္တော သိနေဟေတိ ပူရေတိ အဘိသန္ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၉-လည်း ကြည့်။) (စ) ဇဏ္ဏုကေနာဘိဝဿတိ။ ထေရ။၃၄၄။ =ဇဏ္ဏုကဒ္ဓယံ ဝဿောဒကေန န တေမိယ-တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။

အဘိဝဿန္တ (တိ) [အဘိ+ဝဿု+အန္တ] ရွာသွန်းသော။ (၁) ရွာသော။ (က) မဟိမိဝ သုရော အဘိဝဿံ။ ဒီ၊၃။၁၃၀။ မဟာပထဝိံ အဘိဝဿန္တော ဒေဝေါ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အဘိဝဿံ ဝသုန္ဓရံ။ သံ၊၁။၁၀၀။ အံ၊၂။၂၈။ (ခ) မဟတိမဟာမေဃော အဘိဝဿန္တော။ မိလိန္ဒ။၁၆၁။

အဘိဝဿာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝဿု+ဏာပေ+တိ] ရွာစေ၏။ အပရာပရံ အနုပ္ပ-ဗန္ဓာပေယျံ အဘိဝဿာပေယျံ။ မိလိန္ဒ။၁၃၅။

အဘိဝဿိမေဃ (ပု) [အဘိဝဿီ+မေဃ] ရွာသောမိုး။ အဘိဝဿီ-ကြည့်။

အဘိဝဿီ (တိ) [အဘိ + ဝဿု + ဏီ] ရွာသော၊ မိုး။ အဝုဋ္ဌိကသမော, ပဒေသ-ဝဿီ, သဗ္ဗတ္ထာဘိဝဿီ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆-လည်း ကြည့်။

အဘိဝါဒ (ပု) [အဘိ+ဝဒ+ဏ] မြွက်–ဆို–ခြင်း၊ "ချမ်းသာစေသတည်း" ဟု-မြွက်ဆိုခြင်း။ အဘိဝါဒံ ကာရေတွာ။....အနုပစ္ဆိန္န-ဘဝမူလကာနံ တာဝ အဘိဝါဒေါ ဟောတု။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။

အဘိဝါဒန (န) [အဘိ+ (၁) ဝဒိ+ဏေ+ယု။ (၂) ဝဒ+ဏေ+ယု။ နီတိ၊ဓာ။ ဝဒိ-ဓာတ်၊ ၃၁၅-ကြည့်) အဘိဝါဒေတွာ-လည်း ကြည့်။] (၁) (က) ရှိသေစွာနှုတ်ဆက်ခြင်း၊ ရှိသေစွာ ရှိခိုးခြင်း။ (ဆရာကိုမြင်၍ ရှိခိုးခြင်း, ဆရာ ရှိရာအရပ်ကို – မျက်နှာမူ – ရည်စူး – လျက် ရှိခိုး၍သွားခြင်း, ရပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း, လျောင်းခြင်းသည်လည်း ရှိသေစွာ ရှိခိုးခြင်းမည်၏။) (ခ) ရှိခိုးစေ၏၊ သူတပါးတို့ကို မိမိအား ရှိခိုးစေခြင်း။ (၂) မြွက်–ဆို–စေကြောင်းဖြစ်သော၊ "ချမ်းသာစေသတည်း" ဟု–မြွက်–ဆို–စေကြောင်းဖြစ်သောအရာ၊ ရှိခိုးခြင်း။ (၁) (က) အဘိဝါဒန ပစ္စုဋ္ဌာန အဥ္စလိကမ္မ။ မ၊၃။၂၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၅။ အဘိ-ဝါဒနာဒီသု အာစရိယံ ဒိသွာ အဘိဝါဒနက-ရဏံ အဘိဝါဒနံ နာမ။ ယသ္မိံ ဝါ ဒိသာ-ဘာဂေ အာစရိယော ဝသတိ၊ ဣရိယာပထေ ကပ္ပေန္တော တတော အဘိမုခေါဝ ဝန္ဒိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တိဋ္ဌတိ၊....နိသီဒတိ၊....နိပဇ္ဇတိ၊ ဣဒံ အဘိဝါဒနံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၇၀။ (ခ) အဘိဝါဒနံ ထောမနဥ္စ ဝန္ဒနဥ္စ ပသံသနံ။ နမဿနဥ္စ ပူဇဥ္စ၊ သဗ္ဗံ အရဟသိ တုဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ အဘိဝါဒနန္တိ အညေဟိ အတ္တ-နော အဘိဝါဒနကာရာပနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ (၂) အဘိဝါဒေန္တိ ဧတေနာတိ အဘိဝါဒနံ။ ဝန္ဒမာနေဟိ အန္တေဝါသိကေဟိ အာစရိယံ "သုခီ ဟောတူ"တိအာဒိနာ အဘိဝါဒေန္တိ နာမ၊ တေန ဝုတ္တံ "အဘိဝါဒန"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၀၈။

အဘိဝါဒနကရဏ (န) [အဘိဝါဒန+ကရဏ] ရှိခိုးခြင်းကို ပြုခြင်း။ အဘိဝါဒန-ကြည့်။

အဘိဝါဒနကာရာပန (န) [အဘိဝါဒန+ကာရာပန] ရှိခိုးခြင်းကိုပြုစေခြင်း။ အဘိဝါဒန-ကြည့်။

အဘိဝါဒနဝါဒ (ပု) [အဘိဝါဒန+ဝါဒ] ရှိခိုးသောစကား။ ပိတရာ ပယုတ္တံ အာသီသဝါဒံ အဘိဝါဒနဝါဒံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉။

အဘိဝါဒနသီလီ (တိ) [အဘိဝါဒန+သီလ+ဤ] ရှိခိုးလေ့ရှိသော၊ မပြတ် ရှိခိုးခြင်းပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဘိဝါဒနသီလိဿ၊ နိစ္စံ ဝုဍ္ဎာပစာယိနော။ ဓမ္မ။ ၂၉။ အဘိဝါဒနသီလိဿာတိ ဝန္ဒနသီလိဿ၊ အဘိဏှံ ဝန္ဒနကိစ္စပသုတဿာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ ("ဤ၌ ပါဠိစာပေအဆိုနှင့် သက္ကတစာပေအဆို ခြားနားပုံကလေးကို သုတတပုဒ် အလိုငှါ ထုတ်ပြရန်ရှိပါသည်၊ ခြားနားပုံမှာ "အဘိဝါဒနသီလိဿ၊ နိစ္စံ ဝုဍ္ဎာပစာယိနော။ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဝဍ္ဎန္တိ၊ အာယု ဝဏ္ဏော သုခံ ဗလံ။ အမြဲမပြတ် ရှိခိုးခြင်းအလေ့ရှိသော, အသက်အရွယ် ဂုဏ်သိက္ခာအားဖြင့် ကြီးသောသူကို အရိုအသေပြုလေ့ရှိသော သူအား (၁) အသက်ရှည်ခြင်း (၂) အဆင်းလှခြင်း (၃) ချမ်းသာမျှားခြင်း (၄) ခွန်အားကြီးခြင်း ဤသို့အားဖြင့် လေးပါးသော အကျိုးဘရားတို့ တိုးပွါးကုန်၏" ဟု ပါဠိစာပေ၌အဆိုရှိသည်။ သက္ကတစာပေ၌– "အဘိဝါဒနဂီလသျ၊ နိတျံ ဝ္ဓဒ္ဓေါပသေဝိနး။ စတွာရိ သံပြဝဒ္ဓန္တေ၊ အာယု ဝိဒျာ ယဂေါ ဗလမ်။ အမြဲမပြတ် ရှိခိုးခြင်း အလေ့ရှိသော ကြီးသောသူတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်လေ့ရှိသော သူအား (၁) အသက်ရှည်ခြင်း (၂) ပညာတတ်ခြင်း (၃) ကျော်စောခြင်း (၄) ခွန်အားကြီးခြင်း ဤသို့အားဖြင့် လေးပါးသော အကျိုးတရားတို့ တိုးပွါးကုန်၏" ဟု အဆိုရှိသည်။ ဤ၌ ပါဠိစာပေ ဆိုသည်မှာ ဓမ္မပဒ (၂၉)ဖြစ်၍ သက္ကတ ဆိုသည်မှာ 'မနု'ဟူ၍ ကပ္ပဒုမ (၇၅)၌ ဖော်ပြသည်။)

အဘိဝါဒနာဒိရဟ (ပု) [အဘိဝါဒနာဒိ+အရဟ] ရှိခိုးခြင်းစသည်ကို ပြုခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ ရှိခိုးခြင်းစသည် ပြုထိုက်သော၊ သူ။ မယှံ အဘိဝါဒနာဒိရဟော ပုဂ္ဂလော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ မယှံ အဘိဝါဒနာဒိကိရိယာယ အရဟော အနုစ္ဆဝိကော ပုဂ္ဂလော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၉။

အဘိဝါဒနာရဟ (တိ) [အဘိဝါဒန+အရဟ] အဘိဝါဒေတဗ္ဗ-ကြည့်။

အဘိဝါဒယတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝဒ (ဝဒိ)+ဏယ+တိ] အဘိဝါဒေတိနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အဘိဝါဒယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ + ဝဒိ + ဏယ+တွာ] ရှိခိုး၍။ မာတာပိတူ အဘိဝါဒယိတွာ သမ္ဗုဒ္ဓ ဉာတိဂဏဝဂ္ဂံ။ ထေရီ။၄၂၇။

အဘိဝါဒါပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဘိ + ဝဒ + ဏာပယ + တိ] အဘိဝါဒါပေတိ-ကြည့်။

အဘိဝါဒါပေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဝဒိ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ရှိခိုးစေအပ်သော၊ သူ။ သစေ နဝကော ဟောတိ၊ အဘိဝါဒါပေတဗ္ဗော။ ပိ၊၄။၃၇၄။

အဘိဝါဒါပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဘိ+ဝဒ (ဝဒိ) +ဏာပေ+တိ] ရှိခိုးစေ၏။ နဂ္ဂါ နဂ္ဂံ အဘိဝါဒါပေန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၈။ ကထံ နော အဘိဝါဒေယျ၊ အဘိဝါဒါပယေထ ဝေ။ ဇာ၊၂။ ၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၂၄။

အဘိဝါဒါပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒိ+ဏာပေ+တုံ] ရှိခိုးစေခြင်းငှါ။ ဝဋ္ဋော ပန အဘိဝါဒေတုံ, ဝဋ္ဋံ ဝါ အဝဋ္ဋောပိ အဘိဝါဒါပေတုံ န လဘတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၂၃။

အဘိဝါဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒ(ဝဒိ)+ဏာပေ+တွာ] (၁) ရှိခိုးစေ၍။ (၂) ချမ်းသာစေသတည်းဟု – မြွက် – ဆို – စေ၍။ အဘိဝါဒေတွာ (၂) အနက်ကြည့်။

အဘိဝါဒိယ (ကြိ၊ ဝိ) [အဘိ+ဝဒိ+ဏေ+တွာ] ရှိခိုး၍။ အဘိဝါဒိယ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ သိရေ ကတွာန

အဥ္စလိံ။ အပ၊၁။၉၆။ တေန စိတ္တပ္ပသာ-
ဒေန၊ သုဗ္ဗတေ အဘိဝါဒိယ။ အပ၊၁။၃၂၇။

အဘိဝါဒေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ + ဝဒ (ဝဒီ) +
ဏေ+တဗ္ဗ] ရှိခိုး – အပ် – သင့် – ထိုက် –
သော၊သူ။ သစေ အာဝါသိကော ဘိက္ခု
ဝုဍ္ဎော ဟောတိ၊ အဘိဝါဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။
၃၇၄။ အဘိဝါဒေတဗ္ဗံ န အဘိဝါဒေတိ။
မ၊၃။၂၄၇။ အဘိဝါဒေတဗ္ဗန္တိ အဘိဝါဒနာ-
ရဟံ ဗုဒ္ဓံ ဝါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဝါ အရိယသာဝကံ
ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။

အဘိဝါဒေတိ (ကြိ) [အဘိ + ဝဒ (ဝဒီ)+
ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၁၅-ကြည့်။ အဘိ-
ဝါဒန, အဘိဝါဒေတွာ-တို့လည်းကြည့်။] (၁)
ရှိခိုး၏၊ (၂) မြွက်–ဆို–စေ၏။ န သမဏော
ဂေါတမော ဗြာဟ္မဏေ.... အဘိဝါဒေတိ ဝါ
ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂။ အံ၊၁။၆၈။ န အဘိ-
ဝါဒေတဗ္ဗန္တိ သလ္လက္ခေတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၃၃၀။ ဝိမတိ၊၁။၆၇။ ဘဂဝန္တံ
အဘိဝါဒေတိ။ ဒီ၊၂။၂၁၄။ အဘိဝါဒေတဗ္ဗံ
န အဘိဝါဒေတိ။ မ၊၃။၂၄၇။ ဥဋ္ဌာယ အဘိ-
ဝါဒေတိ။ သံ၊၁။၉၇။ ဝုဍ္ဎတရေပိ အာဝါသိ-
ကေ ဘိက္ခူ န အဘိဝါဒေန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၇၃။
သံ၊၁။၄၂။ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဒိသွာန၊ မစ္စော မစ္စု-
ဘယဋ္ဋိတော၊ ဗျမ္ဟိတော နာဘိဝါဒေသိ။ ဇာ၊
၂။၃၀၃။ (ပဏ္ဍိတ တံ....ယံ မံ နာဘိဝါဒေ-
သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၃။) အဘိဝါဒေမိ တံ
ဘန္တေ။ ဇာ၊၁။၃၉၃။ ဝိမာန။၁၀၉။ အဘိဝါ-
ဒေဟိ မေ တံ တာတ ပဋ္ဌသိခ။ ဒီ၊၂။၂၁၄။
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။) ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၄။ ယံ ဟိ
ဗြဟ္မဏာ.... အဘိဝါဒေယျ။ ဝိ၊၁။၂။ ဇာ၊၂။
၃၀၃။ ဟန္ဒ မယံ ....နေဝ အဘိဝါဒေယျာမ။
ဝိ၊၃။၅၀၁။ ဒီ၊၁။၅၇။ ယမဟံ အဘိဝါဒေ-
ယျံ။ ဝိ၊၁၊၂။ဒီ၊၁။၁၁၁။ သော ဥပါ-
သကော....နေဝ အဘိဝါဒေသိ။ ဝိ၊၂။၂၀၆။
ဒီ၊၂။၂၁၆။ ဇာ၊၂။၃၇၃။ ကောသမ္ဗကာ
ဥပါသကာ....နေဝ အဘိဝါဒေသုံ။ ဝိ၊၃။
၅၀၁။ တေ မယံ ....အဘိဝါဒိမှ။အံ၊၃။၁၉၄။
အပ၊၁။၁၇၁။ သိရသာ အဘိဝါဒေသိံ။
ထေရ။၂၈၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ဝိမာန။၂။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀။ အပ၊၁။၂။ ကထံ ဟိ နာမ-
ယံ....နေဝ အဘိဝါဒေဿတိ။ ဝိ၊၂။၂၁၆။
ယေ တေ မာဏဝကာ ဝါ.... အဘိဝါဒေ-
ဿန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၀၃။ သံ၊၂။၃၃၇။ ဝိ၊၄။၃၇၃။
နိဟစ္စမာနံ အဘိဝါဒယိံသံ။ ဇာ၊၁။၁၅၁။

အဘိဝါဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒီ+ဏေ+တုံ]
ရှိခိုးခြင်းငှါ။ သတ္တ ဗြာဟ္မဏီသဃော အသိ-
တံ ဒေဝလံ ဣသိံ အဘိဝါဒေတုံ ဥပက္ကမိံ သု။
မ၊၂။၃၆၂။

အဘိဝါဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒ(ဝဒီ)+
ဏေ+တွာ] (၁) ရှိခိုး၍၊ ရှိသေစွာရှိခိုး၍။
(၂) မြွက်–ဆို–စေ၍၊ ချမ်းသာစေသတည်း
ဟု–မြွက်–ဆို–စေ၍။ (၁)ဘဂဝန္တံ အဘိဝါ-
ဒေတွာ။ ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၃။၄။ ဝိ၊၄။၃၈။ ဒီ၊၁။
၄၇။ မ၊၁။၄၈။ သံ၊၁။၁။ အံ၊၁။၁၃၀။ ခုဒ္ဒက။
၃။ ဥဒါန။၁၀၅။ သုတ္တနိ။၃၇၉။ ဘဂဝန္တံ
အဘိဝါဒေတွာတိ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဏာမိတွာ
နမဿိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၈။ ဘဂဝန္တံ အဘိ-
ဝါဒေတွာတိ သမဒသနခုဇ္ဇလဝိဘူသိတေန
သိရသာ ဘဂဝန္တံ သက္ကစ္စံ ဝန္ဒိတွာ။ (၂)
အဘိဝါဒါပေတွာ ဝါ“သုခီ ဘဝ စုန္ဒာ”တိ ဧဝံ
ဝစီဘေဒံ ကာရာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။
အဘိဝါဒါပေတွာတိ အဘိဝါဒံ ကာရေတွာ။
မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ အဘိဝါဒေတိ, အဘိဝါဒန-တို့
လည်း ကြည့်။

အဘိဝါဒေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝဒ (ဝဒီ)
+ဏေ+တွာန] ရှိခိုး၍။ အဘိဝါဒေတွာန
သတ္ထုနော။ အပ၊၁။၄၀။ အဘိဝါဒေတွာန
ပက္ကမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၁၂။

အဘိဝါဒေန္တ (တိ) [အဘိ + ဝဒ (ဝဒီ) +
ဏေ+အန္တ] ရှိခိုးသော၊သူ။ အညတရော

ဥပါသကော တံ ဘိက္ခုံ အဘိဝါဒေန္တော ဥပါဟနာယော သီသေန ဃဋ္ဋေတိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၄။ ဣမေ ပန သတ္တာ ဂုဏဝန္တေ ဝန္ဒန္တာ အဘိဝါဒေန္တာ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဝဍ္ဎန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

အဘိဝါယတိ (ကြိ)[အဘိ+ဝါ+ယ+တိ]တိုက်ခတ်၏၊ ရနံ့သင်းကြိုင်စေ၏။ ဝါယု သုပုပ္ဖိတဝနသဏ္ဍန္တရံ အဘိဝါယတိ။ မိလိန္ဒ။၃၆၇။

အဘိဝါရေတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝရ+ဏေ+တိ] တားဆီး၏။ ဘာတာ သောဏပဏ္ဍိတော တမှာ ပုညာ အဘိဝါရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၄၆။

အဘိဝါဟယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝဟ+ဏယ+တိ] မျှောစေ၏၊ မျှော၏။ တတ္ထ သဗ္ဗကိလေသာနံ၊ အသေသမဘိဝါဟယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၁။ အဘိဝါဟယိတိ မဂ္ဂေါဒိနာ စ ကိလေသောဓိနာ စ သဗ္ဗေ ကိလေသေ အဘိဝါဟယိ၊ ဝိနာသမုပနေသီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂။

အဘိဝိစာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+စရ+ဏေ+တွာ] တဖန်–ထပ်မံ–ကြံစည်–စဉ်းစား–၍၊ ဆုံးဖြတ်၍။ ပကပ္ပေတွာတိ အဘိဝိစာရေတွာ၊ သန္နိဋ္ဌာနံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

အဘိဝိဇယ (ပု) [အဘိ+ဝိ+ဇိ+အ] အောင်မြင်ခြင်း။ ရညာ နာမ စေရူပေါ သြပဝယှော မင်္ဂလဟတ္ထိ ဣဿရိယံ အဘိဝိဇယဥ္စ အာကင်္ခန္တေန န ဒါတဗ္ဗော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၇။

အဘိဝိဇိနာတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိ+ဇိ+နာ+တိ] အောင်မြင်၏။ ပဝတ္တတု ဘဝံ စက္ကရတနံ၊ အဘိဝိဇိနာတု ဘဝံ စက္ကရတနံ။ ဒီ၊၂။၁၄၁။ ဒီ၊၃။၅၁။ မ၊၃။၂၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ သင်္ဂါမေ ပရသေနံ အဘိဝိဇိနန္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၉၊ အဘိဝိဇိန မဟာရာဇ။ မ၊၂။ ၂၅၉။

အဘိဝိဇိနိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ဇိ+နာ+တုံ] အောင်မြင်ခြင်းငှါ။ တာဝတကေန ဗလမတ္တေန အဘိဝိဇိနိတုံ။ မ၊၂။၂၅၉။

အဘိဝိဇိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ဇိ+နာ+တွာ] အောင်မြင်၍။ သမုဒ္ဒပရိယန္တံ ပထဝိံ အဘိဝိဇိနိတွာ။ .... တံ သင်္ဂါမံ အဘိဝိဇိနိတွာ။ ဒီ၊၂။၁၄၂၊၂၂၇။ မ၊၁။၃၁၉။

အဘိဝိဇိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + ဝိ + ဇိ + တွာ] အောင်မြင်၍၊ လွှမ်းမိုးအောင်မြင်၍။ ဖြဟ္မဒတ္တော ကာသိရာဇာ....ကောသလ္လ ကောသလ္လာဂါရဥ္စ အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဝိ၊၃။၄၇၇။ မဟန္တံ ပထဝိမဏ္ဍလံ အဘိဝိဇိယ။ ဒီ၊၁။၁၂၇။ အဒဏ္ဍေန အသတ္ထေန ဓမ္မေန အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဒီ၊၂။၁၄။ ဒီ၊၃။၆၃။

အဘိဝိဇေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ဇိ+တုံ] အောင်မြင်ခြင်းငှါ။ မာရံ အဘိဝိဇေတုံ သန္နယှတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

အဘိဝိညာပန (နပ၊ထီ) [အဘိ+ဝိ+ဉာ+ဏာပေ+ယု] (က)သိစေခြင်း၊သိစေနိုင်–ကြားစေနိုင်–ခြင်း။ (ခ) မေထုန်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ (က) ကေသုံ့ယေဝ ခဏေ သရေန အဘိဝိညာပနံ အတ္တနော ရူပဒဿနဥ္စ ပဋိဇာနန္တေန ဘဂဝတာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (ခ) တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပနဥ္စေသ ဂဗ္ဘဿာနသန္နိဋ္ဌာနတ္ထမကာသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ တိက္ခတ္တုံ အဘိဝိညာပနန္တိ မုတ္တိပါပနဝသေန တီသု ဝါရေသု မေထုနဓမ္မဿ ပဝတ္တနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂။

အဘိဝိညာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဝိ+ဉာ+ဏာပေ+တိ] ဖြစ်စေ၏။ ပုရာဏဒုတိယိကာယ တိက္ခတ္တုံ မေထုနံ ဓမ္မံ အဘိဝိညာပေသိ။ ဝိ၊၁။၂၁။ အဘိဝိညာပေသီတိ ပဝတ္တေသိ။ ပဝတ္တနာပိ ဟိ ကာယဝိညတ္တိစောပနတော

ဝိညာပနာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ အဘိဝိညာပေသီတိ ဉာမဿ ပဝတ္တေသီတိ အယမေတ္ထ ကထံ လဒ္ဓေါတိ အာဟ "ပဝတ္တနာပိ ဟိ"တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂။

အဘိဝိတရတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိ+တရ+အ+တိ] (က) နှိပ်နင်း – ပယ်ဖျောက် – ၏။ လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကအဖြစ်ကိုစွန့်စေ၏။ (ခ) ဆုံးဖြတ်၏၊ သမာနသံဝါသက အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်၏။ (က) ပုစ္ဆိတွာ နာဘိဝိတရန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၁၈၇။ နာဘိဝိတရန္တီတိ နာနာသံဝါသကဘာဝံ မဒ္ဒိတုံ အဘိဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တံ ဒိဋ္ဌိံ န နိဿဇ္ဇာပေန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ နာနာသံဝါသကဘာဝန္တိ လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကဘာဝံ၊ တဿ အဘိဘဝေါ နာမ တေသံ လဒ္ဓိဝိဿဇ္ဇာပနန္တိ အာဟ "တံ ဒိဋ္ဌိံ .... အတ္ထော"တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၁။ (ခ) ပါဠိယံ အဘိဝိတရန္တိ သမာနသံဝါသကံ နိစ္ဆိနန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၄။

အဘိဝိတရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+တရ+တွာ] အကြောက်–အရွံ့–ကင်းသောစိတ်ကို စေလွှတ်၍၊ မကြောက်–မရွံ့–ရဲရင့်–ထက်သန်–သော စိတ်ကိုစေလွှတ်၍၊ ဆုံးဖြတ်၍။ သဉ္စိစ္စာတိ ဇာနန္တော သဉ္ဇာနန္တော စေစ္စ အဘိဝိတရိတွာ ဝီတိက္ကမော။ ဝိ၊၁။၉၂၊၁၅၃။ အဘိဝိတရိတွာတိ ဥပက္ကမဝသေန မဒ္ဒန္တော နိရာသင်္ကစိတ္တံ ပေသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၊ ၁၀၆။ အဘိဝိတရိယာတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ၊ တေနေဝါဟ "နိရာသင်္ကစိတ္တံ ပေသေတွာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၁။

အဘိဝိဓိ (ပု) [အဘိ+ဝိ+ဓာ+ဣ။ အဘိဝိဓိမှိတိ အဘိဗျာပနေ။ ရူ၊ဋီ၊နှာ၊၇၇။ အန္တောကရဏတ္ထော ဟိ အယံ အာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။] ပြန့်နှံ့ခြင်း၊ အတွင်းပြုခြင်း၊ ပိုင်းခြားအပ်သော နယ်အားလုံး–ပြန့်နှံ့ခြင်း–အတွင်းပြုခြင်း–ပါဝင်ခြင်း။ မရိယာဒံ ကိရိယံ ဗဟိ ကတွာ ပဝတ္တတိ၊ ယထာ "အာပါဋလိပုတ္တံ ဝုဋ္ဌော ဒေဝေါ"တိ။ အဘိဝိဓိ ပန ကိရိယံ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တတိ၊ ယထာ "အာဘဝဂ္ဂံ ဘဂဝတော ယသော ပဝတ္တတိ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆-၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၆။ အဘိဝိဓိဝိသယံ ကိရိယာ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တတိ "အာဘဝဂ္ဂါ ဘဂဝတော ယသော ဂတော"တိ၊ ဣတရံ ဗဟိ ကတွာ "အာပါဋလိပုတ္တာ ဝုဋ္ဌော ဒေဝေါ"တိ။ မူလဋီ၊၁။၅၂။ (အဝဓိဟူသည် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းတည်း၊ ယင်းအနက်ရှိသော အဝဓိသည် (၁) မရိယာဒါဝဓိ (၂) အဘိဝိဓျဝဓိဟူ၍ ၂-မျိုးရှိသည်၊ ထိုတွင် (၁) မရိယာဒါဝဓိ၌ ကိရိယာသည် ပိုင်းခြားအပ်သောနယ်–နှင့် ကင်း၍–မှ–ဤမှာ ဖက်–အပြင်ဖက်–၌ ဖြစ်၏။ (၂) အဘိဝိဓျဝဓိ၌ ပိုင်းခြားအပ်သောနယ်–နှင့် အတူတကွ–ကို အတွင်းပြု၍ –အားလုံး–သိမ်းကျုံး–ပြန့်နှံ့–၍ ဖြစ်၏။

ပုံစံအားဖြင့် (၁) "အာပါဋလိပုတ္တံ ဝုဋ္ဌော ဒေဝေါ၊ အာပါဋလိပုတ္တာ ဝုဋ္ဌော ဒေဝေါ = ပါဋလိပုတ်တိုင်အောင် မိုးရွာ၏" ဟူရာ၌ ရွာခြင်းကိရိယာသည် ပါဋလိပုတ်–နှင့် ကင်း၍–မှအပ၌–ဖြစ်၏၊ ယင်းပါဋလိပုတ်တိုင်အောင်ဟူသော အဝဓိသည် မရိယာဒါဝဓိ မည်၏။

(၂) "အာဘဝဂ္ဂံ ဘဂဝတော ယသော ပဝတ္တတိ၊ အာဘဝဂ္ဂါ ဘဂဝတော ယသော ဂတော = မြတ်စွာဘုရား၏ အကျော်အစောသည် ဘဝဂ်တိုင်အောင် ဖြစ်၏ ရောက်၏" ဟူရာ၌ ဖြစ်ခြင်း, ရောက်ခြင်း ကိရိယာသည် ဘဝဂ်ကို အတွင်းပြု၍, ဘဝဂ်ပါ အလုံးစုံပါဝင်စေ၍ ဖြစ်၏၊ ယင်းဘဝဂ်တိုင်အောင်ဟူသော အဝဓိသည် အဘိဝိဓျဝဓိ မည်၏။

"အထ ဝါ ဘဝတော အာဘဝဂ္ဂံ ဓမ္မတော ဂေါတြဘုံ သဝန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ အာသဝါ။အဘိ-

ဓမ္မတ္တဝိဘာဝိနီ။ ဓမ္မတော ယာဝ ဂေါတြဘုံ သြကာသတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ သဝန္တီတိ ဝါ အာသဝါ။ အဘိ၊၄၁၁၀။ ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင် စီးသွားတတ်, ဖြစ်တတ်သောကြောင့် အာသဝ မည်၏'' ဟူသည့်တို၌ စီးသွားခြင်း, ဖြစ်ခြင်း ကိုရိယာသည် ဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်, ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတို့ကို အတွင်းပြု၍, အလုံးစုံပါဝင်စေ၍ ဖြစ်၏၊ ယင်း ဘဝဂ်တိုင်အောင်, ဂေါတြဘုတိုင်အောင် ဟူသော အဝဓိသည်လည်း အဘိဝိဓျဝဓိ မည်၏။

အဘိဝိဓိအတ္ထ (ပု) [အဘိဝိဓိ+အတ္ထ] အဘိဝိဓိ အနက်။ အဘိဝိဓိအတ္ထော စာယံ အာကာရော ဣမ ဂဟိတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၇။ ဒီ၊ ဋီ၊၃၊၁၈၀။ အယဉ္စ အာကာရော အဘိဝိဓိအတ္ထော ဣမ ဂဟိတောတိ ''အန္တောကရဏတ္ထော''တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၅၂။

အဘိဝိဓိဂ္ဂဟဏ (နံ) [အဘိဝိဓိ+ဂဟဏ] အဘိဝိဓိသဒ္ဒါ။ ပဋိသန္ဓိစိတ္တတောတိ ဣဒံ မရိယာဒဂ္ဂဟဏံ န အဘိဝိဓိဂ္ဂဟဏံ။ အနုဋီ၊၃။၂၁၃။

အဘိဝိဓိဝိသယ (ပု) [အဘိဝိဓိ+ဝိသယ] အဘိဝိဓိ၏ အရာ၊ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရာ နယ်။ အဘိဝိဓိ-ကြည့်။

အဘိဝိနယ (ပု) [(၁) အဘိ+ဝိနယ။ (၂) အဘိ+ဝိ+နီ+အ။] (က) ဝိနည်း၊ ဝိနည်းပိဋက။ အချင်းချင်း မရောယှက် သော-ပိုင်းခြား အပ်သော-ဝိနည်း။ (ခ) ထူးသောဝိနည်း။ (ဂ) ကိလေသာ ငြိမ်းအေးကြောင်းတရား။ မဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါဖြစ်သော သိက္ခာသုံးပါး အကျဉ်းအားဖြင့် ဝိဝဋ္ဋနိဿိတဖြစ်သော သမထ ဝိပဿနာ။ (က) အဘိဝိနယေ ဝိနေတုံ။ ဝိ၊၃။၈၃။ အဘိဝိနယေတိ သကလေ ဝိနယပိဋကေ ဝိနေတုံ န ပဋိဗလောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊၃။၂၇၁။ ''ပဋိဗလော ဝိနေတုံ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ''တိ-အာဒီသု ပရိစ္ဆိန္နေ၊ အညမညသင်္ကရဝိရဟိတေ ဓမ္မေ စ ဝိနယေ စ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၆။ အာရည်-ကေန ဘိက္ခုနာ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ ယောဂေါ ကရဏီယော။ မ၊၂။၁၃၇။ အဘိ-ဓမ္မေ အဘိဝိနယေတိ အဘိဓမ္မပိဋကေ စေဝ ဝိနယပိဋကေ စ ပါဠိဝသေန စေဝ အဋ္ဌ-ကထာဝသေန စ ယောဂေါ ကရဏီယော။ မ၊၄၊၃။၁၂၈။ (ခ) (ဂ) အဘိဓမ္မေ အဘိ-ဝိနယေ ဥဋ္ဌာရပါမောဇ္ဇော။ ဒီ၊၃။၂၂၂။ အံ၊၃။၂၇၅။ အဘိဝိနယောတိ ခန္ဓကပရိဝါရာ.... ကိလေသဝူပသမကရဏံ အဘိဝိနယော။ ဒီ၊၄၊၃။၂၃၀။ အံ၊၄၊၃။၂၈၁။ အဘိဝိနယော ခန္ဓကပရိဝါရာ ဝိသေသတော အာဘိသမာ-စာရိကဓမ္မကိတ္တနတော။ အာဘိသမာစာရိ-ကဓမ္မပါရိပူရိဝသေနေဝ ဟိ အာဒိဗြဟ္မစရိ-ယကဓမ္မပါရိပူရီ.... ကိလေသဝူပသမကာရဏံ ပုဗ္ဗဘာဂိယာ တိဿော သိက္ခာ သင်္ခေပတော ဝိဝဋ္ဋနိဿိတော သမထော ဝိပဿနာ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၆၆-၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၀-၈။

အဘိဝိနယန (နံ) [အဘိ+ဝိ+နီ+ယု] ယဉ်ကျေး-လိမ္မာ-စေခြင်း။ ပို့ဆောင်-ကယ်တင်-ခြင်း။ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ....ဇနဿ အစ္စန္တိကသင်္ဂဟကရဏေန အဘိဝိနယနံ သိဗ္ဗ-တိ။ စရိယာ၊၄။၃၂၀။

အဘိဝိနယသဒ္ဒ (ပု) [အဘိဝိနယ+သဒ္ဒ] အဘိ-ဝိနယသဒ္ဒါ။ အဘိပုရိလ-ကြည့်။

အဘိဝိန္ဒတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိန္ဒ+အ+တိ] ရ၏။ အပ္ပေဝိမ အဘိဝိန္ဒေ သုမေဓံ။ သုတ္တနိ။၃၄၆။ အဘိဝိန္ဒေ လဘေယျာသိ အဓိဂစ္ဆေယျာသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

အဘိဝိရာဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ရာဇ+ဏေ+တွာ] တောက်ပ-ထင်ရှား-စေ၍။ စေတသာ အဘိဝိရာဇေတွာ။ အံ၊၁။၂၆၈။ (သီ၊သျာ၊ကံ၊ဣ၊မူကွဲ။) အဘိနိဝိဇ္ဈိတွာ-လည်း ကြည့်။

အဘိဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အဘိ + ဝိ + သိသ + တ။ (အဘိဝိဂိမှ-သံ)] ထူးမြတ်သော။

အဘိဝိသိဋ္ဌဂဟ (ပု၊ထီ) [အဘိဝိသိဋ္ဌ+ဂဟ] ထူးမြတ်သောဂြိုဟ်၊ သောကြာဂြိုဟ်။ သုက္ကော- ဘာသတာယ သုက္ကာ၊ အဘိဝိသိဋ္ဌဂဟာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၄။

အဘိဝိသိဋ္ဌဉာဏ (န) [အဘိဝိသိဋ္ဌ+ဉာဏ] ထူးမြတ်သောဉာဏ်။ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန.... အဘိဝိသိဋ္ဌဉာဏာဓိဂမဟေတု။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၄။

အဘိဝိသိဋ္ဌတာ (ထီ) [အဘိဝိသိဋ္ဌ+တာ] ထူးမြတ်သည်၏အဖြစ်။ အဘိဝိသိဋ္ဌတာယ အဂ္ဂ- မဂ္ဂပညာယ ဥ တ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀။

အဘိဝိသိဋ္ဌတ္တ (န) [အဘိဝိသိဋ္ဌ+တ္တ] ထူးမြတ်သည်၏အဖြစ်။ ပကတိပညာယ အဘိဝိသိ- ဋ္ဌတ္တာ အဘိညာ နာမ အပ္ပနာဝဟာ ဘာဝ- နာပညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။

အဘိဝိသိဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အဘိဝိသိဋ္ဌ+ဘာဝ] ထူးမြတ်သည်၏အဖြစ်။ အဘိဝိသိဋ္ဌဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေတိ သဝိသေသဘာဝံ ဝဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၁၅။

အဘိဝိဿဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိ+သဇ္ဇ+အ+ တိ] စွန့်၏၊ ပေးလှူ၏။ ပုရိမတရာဘဝေ ဋ္ဌိတော အဘိဝိဿဇိ။ ဒီ၊၃။၁၃၀။ အဘိ- ဝိဿဇီတိ အဘိဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အဘိဝိဿဇ္ဇေသီတိ အဒါသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၀။

အဘိဝိဿတ္ထ (တိ) [အဘိ + ဝိ+ သသ+တ (ဝိဿတ္ထ-သံ)] အလွန်ယုံကြည် အားထားအပ် သော၊ အလွန် – အကျွမ်းဝင် – ရင်းနှီး – သော၊သူ။ ယဿ မေ ကဿပေါ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဧဝံ အဘိဝိဿတ္ထော။ မ၊၂။၂၄၂။ အဘိဝိဿတ္ထောတိ အတိဝိဿ- တ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ အတိဝိဿတ္ထောတိ အတိဝိယ ဝိဿတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။

အဘိဝိဟစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ဟန+တွာ] နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – ပယ်ဖျောက် – ၍။ အာဒိစ္စော.... သဗ္ဗံ အာကာသဂတံ တမဂတံ အဘိဝိဟစ္စ ဘာသတေ စ။ မ၊၁။၃၉၀။ သံ၊ ၁။၆၅။ အံ၊၁။၂၄၄။ ဣတိဝုတ်။၂၀၇။ အဘိ- ဝိဟစ္စာတိ အဘိဟန္တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ အဘိ- ဝိဟစ္စာတိ အဘိဝိဟနိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အဘိဝိဟစ္စာတိ အဘိဟန္တွာ ဝိဓမိတွာ။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၆။

အဘိဝိဟနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဝိ+ဟန+ တွာ] အဘိဝိဟစ္စနှင့် အနက်အရတူ။

အဘိဝုဋ္ဌ (တိ) [အဘိ+ဝဿ+တ] (၁) မိုးကြီး ရွာသွန်းအပ်သော။ (၂) ရွာသော၊ ရွာသွန်း သော။ (၁) အဘိဝုဋ္ဌာ ရမ္မတလာ၊ နာဂါ ဣသိဘိ သေဝိတာ။ ထေရ။၃၅၁။ အဘိဝုဋ္ဌာ- တိ မဟာမေဃေန အဘိပ္ပဝုဋ္ဌာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၂။ (၂) အဘိဝုဋ္ဌေ မဟာမေဃေ။ မိလိန္ဒ။၁၇၆။

အဘိဝုဋ္ဌိတ (တိ) [အဘိ+ဝိ+ဥ+ဌာ+တ]ဖြစ် ပေါ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော။ ဧတေန အနတ္တတော အဘိဝုဋ္ဌိတဿ အရိယမဂ္ဂဿ ဝသေန ဒုက္ခသစ္စေ ပရိညာဘိသမယံ အာဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။

အဘိဝုဍ္ဎ (တိ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+တ] ကြီးပွါး သော၊သူ။ သုခေဓိတာ .... သုခေန အဘိ- ဝုဍ္ဎာ ဖိတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ အဘိဝုဒ္ဓ-လည်း ကြည့်။

အဘိဝုဍ္ဎိ (ထီ) [အဘိ+ဝဍ္ဎ+တိ] (၁) တိုးတက် – ပွါးစီး – ခြင်း။ (၂) တိုးတက် – ကြီးပွါး – ခြင်း။ (၁) ဣဒ္ဓဥ္စ မူလံ ကုသလာဘိဝုဍ္ဎိယာ။ မိလိန္ဒ။၃၃။ (၂) အတ္တနော အဘိဝုဍ္ဎိံ ဣစ္ဆန္တေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၆။

အဘိဝုဍ္ဎိကာမ (တိ) [အဘိဝုဍ္ဎိ+ကာမ] ကြီး ရင့် – ကြီးမြင့် – ခြင်း – ကို အလိုရှိသော၊ သူ။

မာတာ....စတူသု ပုတ္တေသု ဒဟရဿ အဘိဝုစ္စိကာမာ ပေ့ာတိ။ အဘိ၊၌၊၁။ ၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၄။

အဘိဝုစိုကာရဏ (န) [အဘိဝုစိုု+ကာရဏ] ကြီးပွါး – တိုးတက် – ခြင်း၏ အကြောင်း။ မင်္ဂလသမ္မတ (စရိယာ၊၌။၃၆) ကြည့်။

အဘိဝုစိုနိမိတ္တ (န) [အဘိဝုစိုု+နိမိတ္တ] ကြီးပွါးတိုးတက်ခြင်း၏ – အကြောင်း – နိမိတ်။ ဝုစိုု (သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၉) ကြည့်။

အဘိဝုတ္ထ (တိ) [အဘိ+ဝသ+တ။ (ပရိဝုတ္ထ၊ ပရိဝုသိအ-ပြာ။ အဘျုဗိတ၊ ပယ်ုဗိတ-သံ)] (၁) နေပြီးသော၊ ညဥ့်လွန်ပြီးသော။ (၂) နေစေအပ်ပြီးသော၊ ညဥ့်လွန်စေအပ်ပြီးသော။ အာဘိဒေါသိက (ဝိမတိ၊၁။၁၀၀) ကြည့်။

အဘိဝုဒ္ဓ (တိ) [အဘိ+ဝစု+တ] ကြီး – မြတ် – သော။ ဘဝေါ ဧဝ ပဏီတတရော အဘိဝုဒ္ဓေါ အဘဝေါ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၂၄။ ဘဝေါ ဧဝ အဘိဝုဒ္ဓေါ အဘဝေါ "ယထာ အသေက္ခာ ဓမ္မာ"-တိ။ အနုဋီ၊၂။ ၂၂၁။ အဘိဝုစု-ကြည့်။

အဘိဝုဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိ+ဝစု+တိ] တိုးတက် – ကြီးပွါး – ခြင်း။ အတ္တနော အဘိဝုဒ္ဓိံ ပတ္ထယမာနေန။ ဝိမာန၊၌။၃၄။ ဣတရံ ခန္ဓတ္တယံ ဝါ နိဿာယ အဘိဝုဒ္ဓိံ ပတိဋ္ဌံ မဟန္တဥ္စ ပါပုဏာတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၅။ အဘိဝုစိုု-လည်း ကြည့်။

အဘိဝူဋ္ဌိတတ္တ (န) [အဘိဝူဋ္ဌိတ+တ္တ] မကောင်းမှုကို မျှောအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်။ ဗြာဟ္မဏဿ သဗ္ဗဂုဏဂဏေဟိ မဏ္ဍိတတ္တာ အဘိဝူဋ္ဌိတတ္တာ ဗြာဟ္မဏမ္ပိ ကကုသန္ဓေ ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ။ အပ၊၌၊၂။ ၂၇၉။

အဘိဝေဒေတိ (ကြိ) [အဘိ+ဝိဒ+ဏေ+တိ] သိ၏။ တံ မံ မတံ ဝါ ဇီဝံ ဝါ၊ နာ'ဘိဝေဒေန္တိ ဉာတကာ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၃။ နာဘိဝေဒေန္တိတိ န ဇာနန္တိ။ ဇာ၊၌၊၇။၁၉။

အဘိသညူ(သံယူ)ဟိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဦဟ+တွာ] ရော – နှော – စု – ပေါင်း – ချုံး – ချဥ်း – ၍၊ တပေါင်းတည်းပြု၍။ တဒေကဇ္ဈံ အဘိသညူဟိတ္ဝာ။ အဘိ၊ဝိ။၁။ အဘိသညူဟိတ္ဝာတိ အဘိသံဟရိတွာ။ အဘိ၌၊ ၂။၆။ အဘိသညူဟိတ္ဝာတိ ထွေ သမူဟံ ကတွာတိပိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၆။

အဘိသံယူဟန (န) [အဘိ+သံ+ဦဟ+ယု] ရော – နှော – စု – ပေါင်း – ခြင်း။ စိတ္တေန ပန ကေဇ္ဈံ အဘိသံယူဟန၀သေန သမူဟတာ ဝုတ္တာ ယထာ "ဝေဒနာက္ခန္ဓော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၂။ အတီတာဒိဘေဒဘိန္နဿ ပညာယ အဘိသံယူဟနေန ရာသိကတေ။ အနုဋီ၊၂။၇။

အဘိသံဝစုမာန (တိ) [အဘိ+သံ+ဝစု+မာန] အလွန် – တိုး – တက် – ပြင်း – ထန် – ထက် – သန် – သော။ ယာစိယမာနောပိ အဘိသံဝစုမာနသံဝေဂတ္တာ အနောသက္ကိတမာနသော။ စရိယာ၊၌။၁၇၉။

အဘိသံဝိသေတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဝိသ+ဏေ+တိ] သက်ဝင် – ကျုံ – နစ် – ၍ – မှား သောအားဖြင့် – မှတ်ယူ – စွဲလမ်း – ၏။ အဘိသံဝိသေယျံ ဘဉ္ဇံ။ ထေရီ။၄၃၀။ "မမ ဣဒ"န္တိ အဘိနိဝေသေယျံ။ ထေရီ၌။ ၂၇၉။

အဘိသံဟရတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဟရ+အ+တိ]စုမိ – စုဆောင်းမိ – ၏။ ဥစ္စာဂေ ပါဋ္ဌလိပုပ္ဖံ၊ ကတွာန အဘိသံဟရိံ။ အပ၊၁။၁၃၆။ သဟာဿံ အဘိသံဟရိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။

အဘိသံဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဟရ+တွာ] စု – ပေါင်း – ၍။ အဘိသညူဟိတ္ဝာ-ကြည့်။

အဘိသခ်စ္စ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+တွာ] အလွန် ကောင်းစွာ – ပြု – ပြင် – စီရင် – ၍၊

ခဲဖွယ် အမျိုးမျိုးကို – စုပေါင်း – ထည့်စွက် – ပါဝင်စေ – ၍။ တထေဝ သဒ္ဓေါ သုတဝါ၊ အဘိသင်္ခစ္စ ဘောဇနံ။ သံ၊၁။၁၀၀။ အဘိသင်္ခစ္စာတိ အဘိသင်္ခရိတွာ သမောဓာနေတွာ ရာသိံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အဘိသင်္ခရိတွာ သမောဓာနေတွာတိ ခါဒနီယဿ ဝိဝိဓဇာတိယာနိ သမ္မိဿေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။ အဘိသင်္ခရိတွာ-လည်း ကြည့်။

အဘိသင်္ခတ (တိ) [အဘိ+သံ+ကရ+တ] ပြုအပ် – လုပ်အပ် – ပြုလုပ်အပ် – သော။ ပြုအပ်–ပြင်အပ်– ပြုပြင်အပ်–စီရင်အပ်–သော။ (က) ပြုအပ်–ဖြစ်စေအပ်–သော။ (ခ) အကြောင်းတရားတို့သည်–ပြု–စီရင်–အပ်သော၊ အချင်းချင်း အမှီသဟဲပြု၍ အကြောင်းတရားတို့သည်– ပေါင်းစု–ပြု–စီရင်–အပ်သော။ (ဂ) ကံသည် ပြုစီရင်အပ်သော။ (ဃ) အစု–အပုံ–ပြုအပ်သော၊ အမြောက်အမြား စုပေါင်း ဆည်းပူးအပ်သော။ (င) ပြုအပ်–စီရင်အပ်—စီကုံးအပ် – ရေးသားအပ် – သော။ (စ) ပြုစု– ရှာဖွေ – စုဆောင်း – စီစဉ် – အပ်သော။

(က) ဣဒမ္ပိ ခေါ ပဌမံ ဈာနံ အဘိသင်္ခတံ အဘိသဉ္စေတယိတံ။ မ၊၂။၁၃။ အံ၊၃။၅၄၃။ အဘိသင်္ခတန္တိ ကတံ ဥပ္ပါဒိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (ခ) အဘိသင်္ခတန္တိ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ အဘိသမ္မုခဘာဝေန သမေစ္စ သမ္ဘုယျ ကတံ။ သွာယံ ကတဘာဝေါ ဥပ္ပါဒနေန ဝေဒိတဗ္ဗော၊ န ဥပ္ပန္နဿ ပဋိသင်္ခရဏေနာတိ အာဟ "ဥပ္ပါဒိတ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၂။ ပုရာဏမိဒံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ အဘိသင်္ခတံ အဘိသဉ္စေတယိတံ ဝေဒနီယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊၁။၂၉၄။ သံ၊၂။ ၃၄၆။ မဟာနိ။၃၄၆။ အဘိသင်္ခတန္တိ ပစ္စယေဟိ ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အဘိသင်္ခတန္တိ ပစ္စယေဟိ အဘိသမာဂန္တွာ ကတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ အဘိမုခဘာဝေန သမာဂန္တွာ သမေစ္စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ အညမညာဘိမုခေဟိ သမေစ္စ ပစ္စယေဟိ ကတော အဘိသင်္ခတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၁။ (ဂ) အဘိသင်္ခတန္တိ ကမ္မေန သင်္ခရိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၅။ (ဃ) အဘိသင်္ခတံ နိရာရမ္ဘံ၊ ယညံ ကာလေန ကပ္ပိယံ။ အံ၊၁။၁၅၂။ အဘိသင်္ခတန္တိ ရာသိကတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ သင်္ခတာ အဘိသင်္ခတာ သဏ္ဌာပိတာ။ မဟာနိ။၅၅။ အဘိသင်္ခတာတိ ပစ္စယေဟိ အဘိကတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၈-တို့လည်း ကြည့်။) (င) အယံ ပဉ္စော စတုဟိ မာသေဟိ အဘိသင်္ခတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ယာ ဒီပဝါသိနံ၊ ဘာသာယ အဘိသင်္ခတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂။ အဘိသင်္ခတာ-တိ ရစိတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၀။ (စ) ကတံ ပဋ္ဌန္တိ အဘိသင်္ခတံ ပဋ္ဌံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ အဘိသင်္ခတန္တိ စိတံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။

အဘိသင်္ခတကာယ (ပု) [အဘိသင်္ခတ+ကာယ] ပြုစီရင်အပ် – ဖန်ဆင်းအပ်–သော ကိုယ်။ အဘိသင်္ခတကာယေနေဝ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၁။

အဘိသင်္ခတတာ (ထီ) [အဘိသင်္ခတ + တာ] (က) ပြု – စီရင် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ပေါင်း–စု–၍–ပြု–စီရင်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (က) ယသ္မိံ ဟိ သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တံ၊ တဿ တေန အဘိသင်္ခတတာ အဝဿံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။ (ခ) ဟေတုပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခတတာယ သင်္ခတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၈။

အဘိသင်္ခတတ္တ (န) [အဘိသင်္ခတ+တ္တ] ပြုပြင်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်စေအပ်

သည်၏အဖြစ်။ သတိသမ္ပဇညေဟိ အဘိသင်္ခတတ္တာ ပါသာဒိက ....ပသာရိတော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ အဘိသင်္ခတတ္တာတိ သမ္မာ ပဝတ္တိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၄။ ဒေသနာဉာဏေန သုဋ္ဌု ကတတ္တာ အဘိသင်္ခတတ္တာ သုကတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ သာတိသယံ သန္တာနဿ အဘိသင်္ခတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆-တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိသင်္ခတပဋ္ဌ (တိ) [အဘိသင်္ခတ+ပဋ္ဌ] စီစဉ်ထားအပ်သော – တွေးဆကြံစည်၍ စီစဉ်ထားအပ်သော–ပြဿနာ။ ဒေဝလောကေ အဘိသင်္ခတပဋ္ဌံ ပုစ္ဆန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ "အတ္တနာ အဘိသင်္ခတပဋ္ဌံ ပုစ္ဆတု"တိ ဧဝံ ဘဂဝတာ အဓိပ္ပေတတ္တာ ပဋ္ဌံ ပုစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

အဘိသင်္ခတပစ္စယဒါန (န) [အဘိသင်္ခတ+ပစ္စယ+ဒါန] ကောင်းစွာ–ပြုပြင်–စီရင်–အပ်သော ပစ္စည်းကို ပေးလှူခြင်း။ အဘိသင်္ခတပစ္စယဒါနံ သက္ကာရော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၁။

အဘိသင်္ခတဘာဝ (ပု) [အဘိသင်္ခတ+ဘာဝ] ပေါင်း–စု–၍–ပြု–စီရင်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခတဘာဝဒီပနာ နယေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခတဘာဝံ ပဋိဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။

အဘိသင်္ခတဘောဇန (န) [အဘိသင်္ခတ+ဘောဇန] အလွန်ကောင်းစွာ–ပြုပြင်–ရော–နှော–စီရင်–အပ်သောဘောဇဉ်။(ဂဝပါနံ) .... ပက္ကမဓုသက္ခရစုဏ္ဏသပ္ပိဟိ အဘိသင်္ခတဘောဇနံ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။

အဘိသင်္ခတသင်္ခါရ (ပု) [အဘိသင်္ခတ+သင်္ခါရ] ပြုပြင်စီရင်အပ်သော – ကံသည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သော – ကံကြောင့်ဖြစ်သော – သင်္ခါရတရား၊ ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော ရုပ်, နာမ်တရား။ သင်္ခတသင်္ခါရော အဘိသင်္ခတသင်္ခါရော အဘိသင်္ခရဏကသင်္ခါရော ပယောဂါဘိသင်္ခါရောတိ ဣမေ ပန စတ္တာရော သင်္ခါရသဒ္ဒေန အာဂတသင်္ခါရာ .... ကမ္မနိဗ္ဗတ္တာ တေဘူမကာ ရူပါရူပဓမ္မာ အဘိသင်္ခတသင်္ခါရာတိ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇-၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။

အဘိသင်္ခတသန္တတိ (ထီ) [အဘိသင်္ခတ+သန္တတိ] ပြုစီရင်အပ်သော – အစဉ် – အဆက် အတန်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ။ သန္တတိယန္တိ ယေန ကမ္မုနာ ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ၊ တေန အဘိသင်္ခတသန္တတိယံ။ တဉ္စ ခေါ ပဋိသန္ဓိက္ခဏဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅။

အဘိသင်္ခရဏ (နု၊ထီ) [အဘိ+သံ+ကရ+ယု] (က) ပြု–စီရင်–ခြင်း၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မပြန့်မကြဲစေမူ၍–တခုသောအာရုံ၌–ပေါင်းစည်းခြင်း–မိမိကိစ္စတို့၌–ဖြစ်စေခြင်း–အားထုတ်စေခြင်း။ (ခ) ပြု–ပြင်–ခြင်း၊ ကြည်ညိုဖွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ (ဂ) ပြု–စီရင်–တတ်–ကောင်းစွာဖြစ်စေတတ်–သည်၏ အဖြစ်။ (ဃ) ပြု–လုပ်–တည်–ဆောက်–ခြင်း။ (င) ပြု–စီရင်–ခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်း။ (စ) ပြု–ပြင်–တတ်–ဆက်စပ်၍ တည်ထားတတ်–သည်၏အဖြစ်။ (က) ဖဿာဒိကေ ဟိ အဝိပ္ပကိဏ္ဏေ ကတွာ သကိစ္စေသု ပဝတ္တနံ အာယူဟနံ။ ....တထာကရဏံ အဘိသင်္ခရဏံ။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ အနုဋီ၊၁။၈၃-လည်း ကြည့်။ အဘိသင်္ခရဏမေဝ ဟိ အာယူဟနာဒီနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။ အဘိသင်္ခရဏံ သံဝိဓာနံ၊ ပကပ္ပနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၅။ (ခ) သဏ္ဌပနာတိ အဘိသင်္ခရဏာ၊ ပါသာဒိကဘာဝကရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ (ဂ) သန္တာနဿ ပရိဘာဝနာဝသေန အဘိသင်္ခရဏတော ဇတော ဒါနပရိက္ခာရာ နာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။

၁၁၀။ (ဃ) တာဒိသဿ ဝါ သေနာသနဿ အဘိသင်္ခရဏေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇။ (င) ရူပသမာပတ္တိယာ အဘိသင်္ခရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။ (စ) ဇီဝိတမ္ပိ ဇီဝိတသင်္ခါရေ ပတိတုံ အဒတွာ အတ္တဘာဝဿ အဘိသင်္ခရဏတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။

အဘိသင်္ခရဏကသင်္ခါရ (ပု) [အဘိသင်္ခရဏ-က + သင်္ခါရ] ပြုစီရင်တတ်သော - မိမိ၏ အကျိုးကို ပြုစီရင်တတ်သော - သင်္ခါရ၊ တေဘူမက ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာ။ တေဘူမကကုသလာကုသလစေတနာ ပန အဘိသင်္ခရဏကသင်္ခါရောတိ ဝုစ္စတိ။ တဿ "အဝိဇ္ဇာဂတောယံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသပုဂ္ဂလော ပုညဉ္စေ သင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတိ"တိအာဒီသု အာဂတဋ္ဌာနံ ပညာယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။ အတ္တနော ဖလဿ အဘိသင်္ခရဏတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၃။ အဘိသင်္ခတသင်္ခါရ-လည်း ကြည့်။

အဘိသင်္ခရဏကာလ (ပု) [အဘိသင်္ခရဏ+ကာလ] ပြုပြင်စီရင်သောကာလ။ စုဏ္ဏမတ္တိကာနံ အဘိသင်္ခရဏကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗပယောဂေသု ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။

အဘိသင်္ခရဏကိစ္စ (တိ) [အဘိသင်္ခရဏ+ကိစ္စ] အဘိသင်္ခရဏကိစ္စရှိသော။ အဘိသင်္ခရဏ (က) အနက် ကြည့်။ အဘိသင်္ခရဏကိစ္စေ ကိလေသာဘိသင်္ခါရေ ဝိဇ္ဇမာနေ သဗ္ဗဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသအဘိဓာဝနာဘိနိဝေသာဒီနံ ဝသေန အာယူဟန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၄။

အဘိသင်္ခရဏဋ္ဌ (ပု) [အဘိသင်္ခရဏ + အတ္ထ] အဘိသင်္ခရဏအနက်သဘော။ အဘိသင်္ခရဏ (က) အနက် ကြည့်။ ရာသဋ္ဌေန စ အဘိသင်္ခရဏဋ္ဌေန စ ကောဝ ဓမ္မော သင်္ခါရက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ တော ဟိ စေတသော အနိဉ္ဇနဋ္ဌေန အနိဉ္ဇနဿ စ အဘိသင်္ခရဏဋ္ဌေန အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရောတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၄။)

အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏ (န) [အဘိသင်္ခရဏ + လက္ခဏ] (၁) အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ။ အဘိသင်္ခရဏ (က) အနက် ကြည့်။ (တိ) (၂) အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာရှိသော။ (၁) သင်္ခါရာနံ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ (တထံ အဝိတထံ။) ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။ (၂) စေတနာ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ။ မိလိန္ဒ၊၆၂။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏော သင်္ခါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏောတိ အဘိသဉ္စေတယိတသဘာဝေါ၊ အာယူဟနသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၂၅။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏောတိ အာယူဟနသဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉။ ယံ ကိဉ္စိ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ ....သင်္ခါရက္ခန္ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၈၂။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ နာမ ရာသိကရဏလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂။ အဘိသင်္ခရဏံ အာယူဟနံ ဗျာပါရာပတ္တိ၊ အဘိသန္ဒဟနံ ဝါ၊ ဥဘယထာပိ စေတနာပဓာနတာယ သင်္ခါရက္ခန္ဓဿ ဧဝ ဝုတ္တံ "အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏ"န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။ ရာသိကရဏလက္ခဏန္တိ သမ္ပိဏ္ဍနလက္ခဏံ၊ တတော သင်္ခါရာ အာယူဟနရသာ ဝုစ္စန္တိ။ စေတနာပဓာနတာယ ဟိ သင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မာ ဧဝ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ စ စေတနာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၀။

အဘိသင်္ခရဏဝိသေသ (ပု) [အဘိသင်္ခရဏ+ ဝိသေသ] ပြုပြင်စီရင်ခြင်း၏ ထူးခြားခြင်း၊ ပြုပြင် - စီရင် - ချက်ပြုတ် - ခြင်း၏ ထူးခြား ခြင်း။ မုဒုမံသဘာဝတော ဟိ အဘိသင်္ခရဏဝိသေသေန စ "မဒ္ဒဝ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။

အဘိသင်္ခရဏသဘာဝ (ပု) [အဘိသင်္ခရဏ + သဘာဝ] ပြုပြင်ခြင်း - အလွန်ကောင်းစွာ

ပြုပြင်ခြင်း–သဘော၊ အားထုတ်ခြင်း–စေ့ဆော်ခြင်း– ဆက်စပ်ခြင်း– စုပေါင်းခြင်း– ဖြစ်စေခြင်း–သဘော။အဘိသင်္ခရဏ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဏာပေ+တုံ] ပြု–ပြင်–စီရင်–စေခြင်းငှါ။ အပိ စ အလင်္ကနာ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စိ အဘိသင်္ခရာပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၁။

အဘိသင်္ခရိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+ဤ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ကရ+တုံ] ပြု–ပြင်– စီရင်–ခြင်း – ချက်ခြင်း – ငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဇ္ဇံ အဘိသင်္ခရိတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈။ ပဇ္ဇံ အဘိသင်္ခရိတုန္တိ ယေန ဖာလိတပါဒါ ပါကတိကာ ဟောန္တိ၊ တံ နာဠိကေရာဒီသု နာနာဘေသဇ္ဇာနိ ပက္ခိပိတွာ ပဇ္ဇံ အဘိသင်္ခရိတုံ၊ ပါဒါနံ သပ္ပါယဘေသဇ္ဇံ ပစိတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။

အဘိသင်္ခရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သံ + ကရ+ တွာ] ပြု၍၊ အလွန်ကောင်းစွာပြု၍။ (က) ပြု၍၊ အားထုတ်–စုဆောင်း–ဆည်းပူး–၍၊ အဖန်ဖန်ဖြစ်စေ၍။ (ခ) ပြုပြင်–တဖန်ပြုပြင်–၍။ (ဂ) ပြု–စီရင်–၍။ ရောနှော–စုပေါင်း–၍။ (ဃ) ပြု–လုပ်–၍၊ စီမံ–ဖော်စပ်–၍။ (င) အလွန်ကောင်းစွာ–ပြု–ပြင်–စီရင်–၍၊ ခဲဖွယ် အမျိုးမျိုးကို–စုပေါင်း – ထည့်စွက်–ပါဝင်စေ–၍။ (စ) ရှေးဦးအလျင်–တင်ကြို–ပြင်ဆင်၍၊ သိလိုသော – အနက် – အချက် – ကို မိမိဉာဏ်အားလျော်စွာ–စီကုံး–ရေးသား၍။ (ဆ) ဟန်ဆောင် – လှည့်စား– ခြင်း ပြု၍၊ ပရိယာယ်–မာယာ–လုပ်–ဆင်–၍။ (ဇ) ပြု၍၊ ဖန်ဆင်း၍၊ ပြု၍။

(က) သင်္ခါရေ အဘိသင်္ခရိတွာ။ သံ၊၃။ ၃၉၂။ သော သဗ္ဗာဗဇ္ဇံ ကာယသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရိတွာ။ မ၊ ၂။ ၅၂။ အံ၊ ၁။ ၁၂၀။ အဘိသင်္ခရိတွာတိ သင်္ကဍ္ဍိတွာ၊ ပိဏ္ဍံ ကတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အဘိသင်္ခရိတွာတိ အာယူဟိတွာ၊ တံ ပန ပစ္စယသမဝါယ-သိဒ္ဓိတော သံကစ္စနံ ပိဏ္ဍနံ ဝိယ ဟောတီတိ အာဟ "သင်္ကဍ္ဍိတွာ၊ ပိဏ္ဍံ ကတွာတိ အတ္ထော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၅။ (ခ) ဝေဠုဒိန္နံ ဘေသဇ္ဇံ သစေ သာမဏေရော အဘိသင်္ခရိတွာ ဝါ အနဘိသင်္ခရိတွာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၇။ (ဂ) သပ္ပိမဓုသက္ကရာဒီဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ပဏီတပဏီတာ သူပရသူပရာ စ အဘိသင်္ခရိတွာ ကတာ သက္ကာရာတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (ဃ) ကောစိဒေဝ ပုရိသော ဝိသံ အဘိသင်္ခရိတွာ........ကေဇ္ဈံ အဘိသင်္ခရိတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၆၃။ (င) အဘိသင်္ခရိတွာ သမောဓာနေတွာတိ ခါဒနီယသာ ဝိဝိဓဇာတိယာနိ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။ အဘိသင်္ခစ္စ-လည်း ကြည့်။ (စ) တေ ပဉ္စံ အဘိသင်္ခရိတွာ အဘိသင်္ခရိတွာ.... ပုစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ။၃၇၇။ မဟာနိ။၁၄၀။ ပဉ္စံ အဘိသင်္ခရိတွာတိ ဒွိပဒမ္ပိ တိပဒမ္ပိ စတုပ္ပဒမ္ပိ ပုစ္ဆံ ရစယိတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၁။ ပဉ္စံ အဘိသင်္ခရိတွာ ပုစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ ပဉ္စံ အဘိသင်္ခရိတွာတိ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတံ အတ္ထံ အတ္တနော ဉာဏဗလာနုရူပံ အဘိရစိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၆၃) (ဆ) အဘိသင်္ခရိတွာ ကုဟကော။ သုတ္တနိ။၄၂၉။ အဘိသင်္ခရိတွာတိ ဂေါမယ-ဝနပုပ္ဖကုသတိဏာဒီနိ အာဒါယ........ဝေရူပံ ကုဟနံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ (ဇ) အထ ခေါ ဘဂဝါ တထာရူပံ ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရိတွာ။ ဝိ၊၃။၃၂။

အဘိသင်္ခရိယမာန (တိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ယ+မာန] ပြု–စီရင်–အားထုတ်–ဖြစ်စေ–အပ်သော။ ပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခရိယမာနေ စေတနာပမာနော ဓမ္မသမူဟော။

သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၃၇။ တေန အဘိသင်္ခရိယမာနံ ဇီဝိတသင်္ခါရံ န ပဝတ္တယိဿာမိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၅၀၈။

အဘိသင်္ခရိဿာမိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဿ+ဿာမိ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ)[အဘိ+သံ+ကရ+ယ+တေ] အလွန်ကောင်းစွာ–ပြု–စီရင်အပ်၏။ ယဉ္ဇ အတ္တနော အတ္ထာယ အဘိသင်္ခရိယတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၇။

အဘိသင်္ခရေသိ (ကြိ)[အဘိ+သံ+ကရ+ဿ+ဤ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရေယျုံ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဿ+ယျုံ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရေယျ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဿ+ယျ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရောတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဿ+တိ။ ကရ-ဓာတ်ကို ခရ-ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၉၀။ ရူ၊နှာ။ ၃၂၁-ကြည့်။] ပြုစီရင်၏၊ အလွန် ကောင်းစွာ–ပြု–စီရင်–၏၊ ပြီးစေ–ဖြစ်စေ–၏။ (က) ပြု၏၊ အားထုတ်၏၊ စုဆောင်း – ဆည်းပူး – ၏။ ပြီးစေ – ဖြစ်စေ – အထပ်ထပ် ဖြစ်စေ – ၏။ (ခ) အခြား အကြောင်းတို့ထက် အလွန်ကောင်းသော အကြောင်း၏အဖြစ်ကိုပြု၏၊ အပေါင်းအစုအားဖြင့် ဖြစ်စေ၏။ (ဂ) ပြုစေ၏၊ အားထုတ် – စုဆောင်း – ဆည်းပူး – စေ၏။ (ဃ) အခြံအရံ – အထောက်အကူ – ပြု၏။ (င) ရှေးဦး – အလျင် – တင်ကြို၍ – မိမိသိလိုသော – အနက် – အချက် – ကို – စီကုံး – ရေးသား – ၏။ (စ) ပြု၏၊ ဖန်ဆင်း၏၊ ဖန်ဆင်းပြ၏၊ အဓိဋ္ဌာန်၏။ (ဆ) ဖြစ်စေ၏။ (ဇ) ရှေးဆောင်လျက် – စုပေါင်း၍ – ပြု၏ – ဖြစ်စေ၏။ (ဈ) အလွန်ထူးခြားစေလျက် – ပြု – စီရင် – ၏။

(က) ပြု၏၊ အားထုတ်၏၊ စုဆောင်း – ဆည်းပူး – ၏၊ ပြီးစေ – ဖြစ်စေ – အထပ်ထပ် ဖြစ်စေ – ၏။ သော နေဝ စေတေတိ န စ အဘိသင်္ခရောတိ။ ဒီ၊၁။၁၇၁။ ဥပရိသမာပတ္တိအတ္ထာယ နိကန္တိံ ကုရုမာနော အဘိသင်္ခရောတိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အဘိသင်္ခရောတီတိ အာယူဟတိ၊ သမ္ပိဏ္ဍေတီတိ အတ္ထော၊ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော ဟိ သမုဒယတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၆၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၈၀။ ပုညံ စေ သင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတိ။ သံ၊၁။၃၁၀၊ အဘိသင်္ခရောတီတိ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ (–မ၊၂။၅၂။ မ၊၃။ ၂၈၇။ သံ၊၁။ ၂၇၅။ အံ၊၁။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀၊၃၉၁။) အဘိသင်္ခရောတိ အာယူဟတိ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ နိပ္ဖါဒေတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၉။ အဘိသင်္ခရောတီတိ အာယူဟတိ၊ တံ ပန အာယူဟနံ ပစ္စယသမဝါယသိဒ္ဓိတော သက်မိုတ္တာ ပိဏ္ဍနံ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၈၈။ အဘိသင်္ခရောတိ အာယူဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ **အဘိသင်္ခရောန္တိ**— သံ၊၁။၂၇၅။ သံ၊၂။၇၂။ သံ၊၃။၃၉၂။ မဟာနိ။၁၁၄၊၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇၊၁၃၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၂။ **အဘိသင်္ခရေယျ** — သံ၊၁။၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၉၅။ **အဘိသင်္ခရေယျုံ**—ဒီ၊၁။၁၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၉။ (ခ) အခြားအကြောင်းတို့ထက် အလွန်ကောင်းသော အကြောင်း၏ အဖြစ်ကိုပြု၏၊ အပေါင်းအစုအားဖြင့် ဖြစ်စေ၏။ တထတ္တာယ ရူပဘာဝါယ အဘိသင်္ခရောတိ အာယူဟတိ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ နိပ္ဖါဒေတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၉။ အဘိသင်္ခရောတီတိ ဣတရေဟိ ပစ္စယေဟိ အဓိကံ သင်္ခတံ ပစ္စယတံ ကရောတိ။ "ဥပဂစ္ဆတိ ယာပေတိ အာယူဟတီ"တိ တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၃၇။

(ဂ) ပြုစေ၏၊ အားထုတ် – စုဆောင်း – ဆည်းပူး– စေ၏။ ယံ ပန ပရေ သမာဒပေတွာ အာဏာပေတွာ ကာရေန္တိ၊ တဿ တံ ကာယသင်္ခါရံ ပရေ **အဘိသင်္ခရောန္တိ**— နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇၊ (ဃ) အခြံအရံ – အထောက်အကူ – ပြု၏။ ပရိက္ခရောန္တိ **အဘိသင်္ခရောန္တီတိ** ပရိက္ခာရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။ သမာဓိံ ပရိက္ခာရောန္တိ အဘိသင်္ခရောန္တီတိ သမာဓိပရိက္ခာရာ။ သမာဓိဿ သမ္ဘာရဘူတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၇။ (င) ရှေးဦး–အလျင်–တင်ကြို၍–မိမိသ်လိုသော – အနက် – အချက် – ကို – စီကုံး – ရေးသား –၏။ တေ ပဋ္ဌံ **အဘိသင်္ခရောန္တိ** — မ၊၁။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ **အဘိသင်္ခရောမိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ **အဘိသင်္ခရိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၂။ **အဘိသင်္ခရိဿာမိ**— အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (စ) ပြု၏၊ ဖန်ဆင်း၏၊ ဖန်ဆင်းပြု၏၊ အဓိဋ္ဌာန်၏။ ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ **အဘိသင်္ခရေယျံ**။ **အဘိသင်္ခရေသိ**— ဝိ၊၃။၂၂။ အဘိသင်္ခရေသီတိ **အဘိသင်္ခရိ**၊ အကာသီတိ အတ္ထော၊ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ (ဒီ၊၁။၉၉။ သံ၊၂။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဝဇီရ။၄၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။ **အဘိသင်္ခါသိ** —မ၊၂။၃၀၂၊၃၃၆။ သံ၊၂။၇၆။ သံ၊၃။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။ **အဘိသင်္ခါသိံ**— မ၊၁။၄၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ (ဆ) ဖြစ်စေ၏။ တေ သလ္လေ အဘိသင်္ခရောတိ။ မဟာနိ။၃၂၉။ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၁။ (ဇ) ရှေ့ဆောင်လျက် စုပေါင်း၍ ပြု၏၊ ဖြစ်စေ၏။သင်္ခတမဘိသင်္ခရောန္တီတိ သင်္ခါရာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၃၅။ အဘိသင်္ခရောန္တီတိ အဘိမုခါ ဟုတွာ သင်္ဂမ္မ ကရောန္တိ၊ ဥပ္ပါဒေန္တိ။မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၃၆။ (ဈ) အလွန် ထူးခြားစေလျက်– ပြု–စီရင်–၏။ အဘိသင်္ခရောတီတိ အဘိဝိသိဋ္ဌံ ကတွာ သင်္ခရောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။

အဘိသင်္ခရောန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+အန္တ] (က) ပြု–စီရင်–သော၊ ဖြစ်စေသော၊ အားထုတ်သော၊ သူ။ (ခ) ပြု – စီရင် – သော၊ ဆန်းကြယ်သော ဝေဒ၏အဖြစ်အားဖြင့် အချင်းချင်းထူးခြားသော ဝေဒတို့ကို– ပြု–စီရင်–သော၊သူ။ (က) တေ သလ္လေ အဘိသင်္ခရောန္တော သလ္လာဘိသင်္ခါရဝသေန ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ ဓာဝတိ။ မဟာနိ။၃၂၉။ အဘိသင်္ခရောန္တောတိ အဘိနိဗ္ဗတ္တေန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၁။ ကုသလာဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောန္တော။ မဟာနိ။၃၃၄။ အဘိသင်္ခရောန္တောဝ နာဘိသင်္ခရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အဘိသင်္ခရောန္တောဝါတိ တတ္ထ အပ္ပဟီနနိကန္တိကတာဝသေန အာယူဟန္တော ဧဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။) (ခ) တယော ဝေဒေ အဘိသင်္ခရောန္တာ စေဝ ဝါစေန္တာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ အဘိသင်္ခရောန္တာတိ စိတ္တမန္တဘာဝေန အညမညံ အဘိဝိသိဋ္ဌေ ကရောန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၇။

အဘိသင်္ခရောန္တိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+အန္တိ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခရောမိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+မိ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခါတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ကရ+တုံ] ပြု–စီရင်–ဖြစ်စေ–ခြင်းငှါ။ ဝိတက္ကဝိစာရာ ဝါစံ အဘိသင်္ခါတုံ န သက္ကောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။

အဘိသင်္ခါရ (ပု) [အဘိ + သံ + ကရ+ဏ] (၁) ဖြစ်စေခြင်း၊ ပြုလုပ် – အားထုတ် – ခြင်း၊ ဝီရိယ၊ ဝီရိယ–အဟုန်–အစွမ်းသတ္တိ။ (၂) ဝိပါက်, ကဋတ္တာရုပ်ကို–ပြု–စီရင်–တတ်သော တရား (ပုညာဘိသင်္ခါရစသည်။) (၃) အပ္ပနာကို – ပြု – စီရင် – တတ်သော တရား။ (၄) (က) အလွန်ကောင်းစွာ–ပြုလုပ်–ချက်ပြုတ်–စီမံ–ခြင်း။ (ခ) ပြုပြင်

ခြင်း။ အချိုရည်, ချိပ်ရည် လောင်းခြင်း စသည်ဖြင့် ပြုပြင်ခြင်း။ (ဂ) "ဤမျှသော ကာလကို သမာပတ်ဖြင့် ကုန်လွန်စေအံ့"ဟု –အခွန့်–ကာလ– ကို–ပြုစီရင်– ပိုင်းခြား –ခြင်း။

(၁) ယာဝတိကာ အဘိသင်္ခါရဿ ဂတိ၊ တာဝတိကာ ဂန္တွာ။ အံ၊၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၇။ အဘိသင်္ခါရဿ ဂတိတိ ပယောဂဿ ဂမနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ပဝတ္တနတ္ထံ အဘိသင်္ခ-ရဏံ အဘိသင်္ခါရော။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၃။ အဘိ-သင်္ခါရဿာတိ ပယောဂဝေဂဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၃။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၄။၂၀၁-လည်းကြည့်။) ဂမိကာဘိသင်္ခါရ။ (ဝိမတိ၊ ၂။၁၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၂၄)လည်း ကြည့်။ (၂) အဘိသင်္ခရောတိ ဝိပါကံ ကဋတ္တာရူပဥ္စာတိ အဘိသင်္ခါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ တေ အဘိသင်္ခါရာ အပ္ပ-ဟီနာ (မဟာနိ။ ၆၃)တိ ယေ ပုညာပုည-အာနေဥ္စာဘိသင်္ခါရာ၊ တေ အပ္ပဟီနာ။မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၁၇၄-၅။ သင်္ခတ အဘိသင်္ခါရာ။ ပဋိသံ။ ၉၉၊၁၁၇။ ဝိပါကံ အဘိသင်္ခရောန္တီတိ အဘိ-သင်္ခါရာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၂။) (၃) အပ္ပနံ အဘိသင်္ခရောတိ သင်္ခတတိ အဘိသင်္ခါရော။ မဏိမဥ္ဇူ၊၁။၂၅၄။ ပုဗ္ဗာဘိသင်္ခါရ-လည်း ကြည့်။ (၄)(က) တံ အဘိသင်္ခါရေန သာဒု-တရံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ (ခ) ဗီဇာနံ အဘိသင်္ခါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၇၇။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။(ဂ) တယော ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ....ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရော။ မ၊၃။၃၇၁။ ပုဗ္ဗေ စ အဘိ-သင်္ခါရောတိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေါ ဝုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၂။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၃။)

အဘိသင်္ခါရက (တိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဏျ၊ ထိ-၌ အဘိသင်္ခါရိကာ] (က) ပြုစီရင်တတ် – ဖြစ်စေတတ်–သော။ (ခ) ပြုပြင်တတ် သော အရသာ၊ နူတ်မြိန်ဖွယ်–အထောက် အကူ–အခြံအရံ–အရသာ။ (က) သညာဝ-သေန အဘိသင်္ခါရကေ သင်္ခါရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၀။ အာယုနော ဇီဝိတဿ အဘိသင်္ခါရကံ ဖလသမာပတ္တိဓမ္မံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၇။ တတော သညာဝ-သေန အဘိသင်္ခါရိကာ စေတနာ (ဝုတ္တာ)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (ခ) ကဠုကာဒိရသာ ပန ကေဝလံ အဘိသင်္ခါရကာ ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၉။

အဘိသင်္ခါရဂ္ဂဟဏ (နပ) [အဘိသင်္ခါရ+ဂဟဏ] အဘိသင်္ခါရသဒ္ဒါ။ တထာ အဘိသင်္ခါရဂ္ဂဟ-ဏေန အဝသေသကိလေသ .... အဘိသင်္ခါရာ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၀။

အဘိသင်္ခါရပ္ပစ္စယ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + ပစ္စယ] အလွန်ကောင်းစွာ ချက်ပြုတ်စီမံခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဘိသင်္ခါရပ္ပစ္စယာ ပန သု-ဂန္ဓာနိပိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။

အဘိသင်္ခါရပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဘိသင်္ခါရ+ပဝတ္တိ] အဘိသင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ သညာယ ဂဟိတာ-ကာရေ ဝိသယေ အဘိသင်္ခါရပ္ပဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၆၃-၄။

အဘိသင်္ခါရဘာရ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + ဘာရ] အဘိသင်္ခါရဟူသော ဝန်။ ကတမော အဘိ-သင်္ခါရဘာရော၊ ပုညာဘိသင်္ခါရော အပုညာ-ဘိသင်္ခါရော အာနေဉ္စာဘိသင်္ခါရော၊ အယံ အဘိသင်္ခါရဘာရော။ မဟာနိ။ ၂၆၀။ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဩ-ဟိတဘာရ-လည်း ကြည့်။)

အဘိသင်္ခါရမန (ပု၊န) [အဘိသင်္ခါရ + မန] အဘိသင်္ခါရနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ (ပုညာဘိ-သင်္ခါရ, အပုညာဘိသင်္ခါရနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၄-လည်း ကြည့်။) သတိပိ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘိသင်္ခါရမနသာ နိဗ္ဗတ္တ-ဘာဝေ ဗာဟိရပ္ပစ္စယေဟိ ဝိနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၅။ အဝိသေသေန ပန အဘိသင်္ခါရမနသာ

သဗ္ဗေပိ သတ္တာ မနောမယာ ဝေ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၅၈။

အဘိသင်္ခါရမာရ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + မာရ။ ဇာတိဇရာဒိမဟာဗျသနနိဗ္ဗတ္တနေန အဘိသင်္ခါရောဝ မာရော အဘိသင်္ခါရမာရော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။] အဘိသင်္ခါရဟူသော မာရ်၊ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ)။ အရိယမဂ္ဂက္ခဏေ ကိလေသမာရော, အဘိသင်္ခါရမာရော, ဒေဝပုတ္တမာရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ အဘိသင်္ခါရမာရံ ဇေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။

အဘိသင်္ခါရမုခ (တိ) [အဘိသင်္ခါရ+မုခ] ပဋိမုခေါ အဘိသင်္ခါရမုခေါ ဟုတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၉၁။ (ဤပါဌ်သည် ပမာဒလေခ ဖြစ်နေဟန်တူသည်၊ အကြောင်းမှာ ဤပါဌ်အတိုင်း ဆိုလျှင် "အဘိသင်္ခါရသို့ မျက်နှာမူသော" ဟူသည့်အနက် ဖြစ်ရာသည်၊ ဤနေရာ၌ မလိုအပ်သော အနက်ဖြစ်သည်၊ ဋီကာဆရာသည် ပဋိပန္နော-တွင် ပဋိ-ကို ပဋိမုခေါ, ပန္နော-ကို အဓိဂတော-ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ပဋိမုခ-၏အခြားအနက်များကို စင်စေလို၍ အဘိမုခေါ-ဟု ထပ်ဖွင့်သည်ဟု မှန်းဆရသည်၊ ဤအတိုင်း မှန်လျှင် "ပဋိပန္နောတိ ပဋိမုခေါ အဘိမုခေါ ဟုတွာ ပန္နော အဓိဂတော"ဟူသော ပါဠိဝါကျအရ "နိဗ္ဗာန်ကို မျက်နှာမူလျက် ဇရာမရဏ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကိုသိ၏"ဟူသောအနက် ဖြစ်ရာသည်၊ ဤနေရာ၌ လိုအပ်သောအနက် ဖြစ်သည်။ အနုဓမ္မစာရီ-လည်း ကြည့်။)

အဘိသင်္ခါရမူလက (တိ) [အဘိသင်္ခါရ+မူလ+က] အဘိသင်္ခါရလျှင် – အရင်း – မူလ – ရှိသော။ အဘိသင်္ခါရမူလကော ဟိ ခန္ဓသန္တာနော။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၈။

အဘိသင်္ခါရမေဃ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + မေဃ] အဘိသင်္ခါရ ဟူသော မိုး။ အဘိသင်္ခါရမေဃဿ ဝဿနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

အဘိသင်္ခါရလောက (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + လောက] အဘိသင်္ခါရလောက။ လုဇ္ဇနဋ္ဌေနာတိ အဘိသင်္ခါရလောကဝသေန လောကဿ အတ္ထံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ (န) [အဘိသင်္ခါရ + ဝိညာဏ] အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ်၊ ကမ္မဝိညာဉ်၊ ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန။ စူဠနိ။၃၃။ ကုသလာကုသလစေတနာသမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။ ပဉ္စဝေါကာရဘဝသ္မိံ ဟိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ရူပက္ခန္ဓံ နိဿာယ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၃။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၇၀၊၂၃၇။) အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေနာတိ ကမ္မဝိညာဏဿ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဋ္ဌိတိ (ထီ) [အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ + ဌိတိ] အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ် – ကမ္မဝိညာဉ် – ၏ တည်ရာ။ အာရမ္မဏဝသေန စတဿော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဋ္ဌိတိယော ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၉။

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏပစ္စယ (ပု) [အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ + ပစ္စယ] အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ် – ကမ္မဝိညာဉ် – ဟူသော အကြောင်း။ ဣဓ အသညသတ္တေသု ကမ္မသမုဋ္ဌာနတ္တာ ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ ပဝတ္တအဘိသင်္ခါရဝိညာဏပစ္စယာ ရူပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၉၄။

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ + သမ္ပယုတ္တ] အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ် – ကမ္မဝိညာဉ် – နှင့် ယှဉ်သော။ ဖဿပစ္စယ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃) ကြည့်။

အဘိသင်္ခါရဝိသေသ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + ဝိသေသ] အားထုတ်ခြင်း – အဘိသင်္ခါရ –

၏ – အထူး – ထူးခြားချက်။ အရိယေဟဲပိ သေက္ခာဒိဝိသေသတောပိ လဒ္ဓဟိ အဘိသင်္ခါရဝိသေသတော အဘိနိဗ္ဗာနတော စ ဇ္ဇနတော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

အဘိသင်္ခါရဝဋ္ဋိ (ထီ) [အဘိသင်္ခါရ+ဝဋ္ဋိ] အဘိသင်္ခါရ ဟူသော မီးရေ။ တေန သဗ္ဗဿပိ အဘိသင်္ခါရဝဋ္ဋိတေမနတ္ထံ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၆၇။

အဘိသင်္ခါရသမုဒယ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ + သမုဒယ] အဘိသင်္ခါရ ဟူသော ကံ၏ဖြစ်ကြောင်း တရား၊ တဏှာတရား။ သဗ္ဗံ အဘိသင်္ခါရသမုဒယံ ။ပ။ ကိလေသတမံ။ စူဠနိ။၁၄၄။ သကလံ ကမ္မံ သမုဒယံ ဉပ္ပါဒံ၊ တဏှန္တိ အတ္ထော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁။

အဘိသင်္ခါရသမ္ပဒါ (ထီ) [အဘိသင်္ခါရ+သမ္ပဒါ] အလွန်ကောင်းစွာ ချက်ပြုတ် စီမံခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ယာယံ ပုဗ္ဗေ ဝဏ္ဏသမ္ပဒါ, ဂန္ဓသမ္ပဒါ, အဘိသင်္ခါရသမ္ပဒါ စ၊ သာ ကေသေန ဝိနဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၂၀။

အဘိသင်္ခါရသဟဂတ (တိ) [အဘိသင်္ခါရ + သဟဂတ] အဘိသင်္ခါရနှင့် တကွဖြစ်သော၊ အဘိသင်္ခါရ သုံးပါးနှင့် ယှဉ်သော၊ တဆယ့်သုံးပါးသော ပုညာဘိသင်္ခါရ, တဆယ့်နှစ်ပါးသော အပုညာဘိသင်္ခါရ, လေးပါးသော အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရနှင့် ယှဉ်သော။ တေသု နန္ဒိဥ္စ နိဝေသနဥ္စ အဘိသင်္ခါရသဟဂတဥ္စ ဝိညာဏံ နဇ္ဇ ပနဇ္ဇ။ စူဠနိ။၇၉။

အဘိသင်္ခါရသဟဂတဝိညာဏ (န) [အဘိသင်္ခါရသဟဂတ + ဝိညာဏ] အဘိသင်္ခါရနှင့် တကွဖြစ်သော ဝိညာဉ်၊ ကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ အဘိသင်္ခါရသဟဂတဝိညာဏဿ ဩကာသံ န ကရောတီတိပိ အနောကော။ မဟာနိ။၃၇၉။ အဘိသင်္ခါရသဟဂတဝိညာဏဿာတိ ကုသလာကုသလစေတနာသမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၄။

အဘိသင်္ခါရဟေတု (ပု) [အဘိသင်္ခါရ+ဟေတု] အဘိသင်္ခါရ ဟူသော အကြောင်း။ အဘိသင်္ခါရဟေတုတော ဟေတ္ထ ပရိဠာဟဝူပသမဿ ဉပသမဘာဝေန အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၅။

အဘိသင်္ခါရိက (တိ) [အဘိသင်္ခါရ+ဏိက] (၁) ရောနှော၍ – ပြု – စီရင် – အပ်သော၊ အထူးကောင်းမွန်စွာ ချက်ပြုတ် စီမံအပ်သော။ (၂) အထူး ကောင်းမွန်စွာ ဝတ်စားဆင်ယင် – ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော – ခြင်းရှိသော။ (၁) ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ အဘိသင်္ခါရိကံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါတုံ။ ဝိ၊၁။၂၄၆။ အဘိသင်္ခါရိကန္တိ နာနာသမ္ဘာရေဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ ကတံ သုသင်္ခတံ၊ သုသမ္ပာဒိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။(၂) ဝတ္ထာဘရဏာဒိနာ စ အဘိသင်္ခါရိကေန ရူပေန ဝဏ္ဏေန။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

အဘိသင်္ခါရိကခါဒနီယ (န) [အဘိသင်္ခါရိက+ခါဒနီယ] အလွန် ကောင်းစွာ ပြုစီရင်အပ်သော ခဲဖွယ်။ သင်္ခတိယောတိ အဘိသင်္ခါရိကခါဒနီယာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ (သင်္ခတိ-ပါ။ သံသ္ကတိ-သံ။ ချက်အပ်သော အစားအစာ။ သင်္ခဒိ-ပြာ။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပွဲစသည်၌ ဆွေမျိုးစသည်တို့အား ဧည့်ခံကျွေးမွေးသော အစားအစာ-ဟု သဒ္ဒမဟဏ္ဏဝ-၌ ဖွင့်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် မင်္ဂလာပွဲနေ့ပွဲထိုင် အစာ၊ တော်ဝင်အစာ-ဟု ဆိုနိုင်သည်။)

အဘိသင်္ခါရူပမိ (ပု) [အဘိသင်္ခါရ+ဉပမိ] အဘိသင်္ခါရဟူသော ဉပမိ၊ ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာဟူသော ဘဝဒုက္ခ၏တည်ရာ၊ ဘဝဒုက္ခ၏တည်ရာဖြစ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာ။ ခန္ဓူပမိ,ကိလေသူပမိ, အဘိသင်္ခါရူပမိ, ပဉ္စကာမဂုဏူပမီတိ ဣမေ ဉပမိယော ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ အဘိသင်္ခါရာပိ ဘဝဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ဝုတ္တနယေန ဉပမီတိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃။

အဘိသင်္ခါသိံ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+ဣံ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခါသိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ကရ+ဩ+ဤ] အဘိသင်္ခရောတိ-ကြည့်။

အဘိ (သံ) သင်္ခိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ခိပ+တွာ] ချုံး၍၊ အကျဉ်းချုံး၍။ တဒေကစ္စံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသင်္ခိပိတွာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၊၈၉။ အဘိသင်္ခိပိတွာတိ သင်္ခေပံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အဋ္ဌာရသ အဋ္ဌာရသ ကတွာ သဗ္ဗာနိပိ တာနိ အဋ္ဌာရသကာနိ ကေစ္စံ အဘိသင်္ခိပိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။)

အဘိသင်္ဂ[၁] (ပု) [အဘိ+သဉ္ဇ+ဏ။ အဘိၐင်္ဂ-သံ။ (၁) သိမ်းပိုက်-ပွေ့ဖက်-ဆက်ဆံ-ပေါင်းဖော်-ခြင်း။ (၂) ပြင်းပြ-လှိုက်လှဲစွာ-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-ငြိကပ်-ခြင်း။ ချစ်ခင်-နှစ်သက်-သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်-တပ်မက်-ငြိကပ်-ခြင်း။ ဝါစပ္ပတိ။ကောတ္ထုဘ။ဝိလျံ။] အလွန်-ပြင်းပြစွာ-ငြိကပ်ခြင်း၊ ကျက်ကျက်ပူသော အိုးခင်း၌ ပစ်ချအပ်သော အသားကဲ့သို့ ငြိကပ်ခြင်း၊ အလွန်-ပြင်းပြစွာ-လိုချင်-တပ်မက်-ခြင်း၊တဏှာ။ မာ ရောစယမဘိသင်္ဂံ။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ ဧဝံ တဏှာဘိသင်္ဂံ မာ ရောစယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇။ တဒဘိသင်္ဂေါ တဏှာ။ နေတ္တိ။ ၉၂။ အဘိသင်္ဂေါ အာသင်္ဂေါတိ လဒ္ဓနာမာ တဏှာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ အဘိသင်္ဂေါ အဘိမုခဘာဝေန အာသတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။ ၁၄၉။ အဘိသင်္ဂရသ-လည်း ကြည့်။

အဘိသင်္ဂ[၂] (ပု) [အဘိ+သဉ္ဇ+ဏ။ (အဘိၐင်-ဝါစပ္ပတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ကောတ္ထုဘ။ ဝိလျံ။ အဘိသင်္ဂ-ကောတ္ထုဘ။ (၁) ရောနှောခြင်း၊ တပေါင်းတည်းပြုခြင်း၊ အတူ- ဖက်စပ် - ပူးပေါင်း - ခြင်း။ (၂) တွန်းလှန် - ဖိနှိပ် - ခြင်း၊ အောင်နိုင်ခြင်း။ (၃) နှိပ်စက်ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၄) ဘုတ်,ပြိတ္တာ ပူးဝင်ခြင်း။ (၆) ကျိန်ဆဲခြင်း။ (၇) ပွေ့ဖက်ခြင်း၊ ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်း။ (၈) ဆဲရေးခြင်း။ (၉) လိမ်လည်ခြင်း။ (၁၀) မလေးစား-မခန့်ညား-ခြင်း၊ မမြတ်နိုး- မရိုသေ - ခြင်း။ (၁၁) စိုးရိမ်ခြင်း။ စိတ်ပျက်ခြင်း။ ဝါစပ္ပတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ကောတ္ထုဘ။] (၁) ဆဲရေးခြင်း။ အက္ကောသနံ အဘိသင်္ဂေါ။ ဓာန်။ ၇၅၉။ (၂) ငြိတွယ်ခြင်း၊ ကောက်သော ဆူးကဲ့သို့ - ငြိတွယ်-ချိတ်ငင်-စူးဝင်-ထိုးဖောက်-ခြင်း၊ အလွန် - ပြင်းစွာ - မလွတ်နိုင်အောင် - အမျက်သို့-ရန်ငြိုးဖွဲ့-ခြင်း။အဘိသင်္ဂိတာ, အဘိသဇ္ဇနီ-စသည် ကြည့်။

အဘိသင်္ဂပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဘိသင်္ဂ[၁] + ပဝတ္တိ] အလွန်-ပြင်းပြစွာ-ငြိကပ် - တပ်မက် - ခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း။ ဗာဟိရေပိ ဝတ္ထုသ္မိံ အဘိသင်္ဂပ္ပဝတ္တိ ဟတ္ထိသိနာနသဒိသီ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၂။

အဘိသင်္ဂရသ (တိ) [အဘိသင်္ဂ[၁]+ရသ] အလွန် - ပြင်းပြစွာ-ငြိကပ်- တပ်မက် - ခြင်းကိစ္စရှိသော။ (လောဘော)အဘိသင်္ဂရသော တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တမံသပေသိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဂူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၉၈။

အဘိသင်္ဂဟေတုက(တိ) [အဘိသင်္ဂ[၁]+ဟေတု+က] အလွန်-ပြင်းပြစွာ-ငြိကပ်ခြင်း-တပ်မက်ခြင်း-လျှင် အကြောင်းရှိသော။ တေသံ ဝိနာသေန အဘိသင်္ဂဟေတုကာသု ဒုက္ခာသု အဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

အဘိသင်္ဂိတာ (ထီ) [အဘိသင်္ဂီ+တာ] အလွန် - ပြင်းပြစွာ-မလွတ်နိုင်အောင် -ငြိတွယ်ခြင်း - ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း - ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကောဓဟေတု အဘိသင်္ဂိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အဘိသင်္ဂေါတိ ဒုမ္မောစနီယော ဗလဝဥပ-

နာဟောၤ၊ သော အဿ အတ္ထီတိ အဘိသင်္ဂီ၊ တဿ ဘာဝေါ အဘိသင်္ဂီတာ။ ဒုမ္မောစနီ-ယဿ ဗလဝဥပနာဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆၄။

အဘိသင်္ဂီ (တိ) [အဘိသင်္ဂ+ဤ] ကပ်ငြိခြင်းရှိသော၊ အလွန် – ပြင်းပြစွာ – မလွတ်နိုင်အောင် – ငြိတွယ်ခြင်း – ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း – ရှိသော၊သူ။ ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု ကောဓနော ဟောတိ ကောဓဟေတု အဘိ-သင်္ဂီ။ မ၊၁။၁၃၃။ အဘိသင်္ဂီတာ-လည်း ကြည့်။

အဘိသဉ္ဈုဠှ (တိ) [အဘိ+သံ+ဈုသ+တ] တွန်မြည် – ကြွေးကြော် – ရာဖြစ်သော။ အညေဟိ စ ပက္ခီဟိ အဘိသဉ္ဈုဠှ နိန္နာဒိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၀။

အဘိသဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဘိ+သဇ္ဇ+အ+တိ] (က) ငြိကပ်၏၊ ချစ် – နှစ်သက် – သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ငြိကပ်၏။ (ခ) ငြိတွယ်၏၊ အမျက်ထွက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ငြိတွယ်၏။ (က) ဂါမေ စ နာဘိသဇ္ဇေယျ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇၊၄၂၃။ ခမ္မ။၇၂။ မဟာနိ။၃၀၂။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉၊၂၈၀။ ဂါမေ စ နာဘိသဇ္ဇေယျာတိ ဂါမေ စ ဂိဟိ သံသဂ္ဂါ-ဒီဟိ နာဘိသဇ္ဇေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၇။ (ခ) အပ္ပမ္ပိ ဝုတ္တော သမာနော အဘိ-သဇ္ဇတိ ကုပ္ပတိ။ မ၊၃။၂၄၅။ အံ၊၁။၂၂၁၊ ၅၂၄။ အဘိ၊ပု။၁၃၃။ အဘိသဇ္ဇတီတိ လဂ္ဂ-တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂၊၃၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ အဘိသဇ္ဇတီတိ ကုဇ္ဈနဝသေနေဝ ကုဋ္ဋိလ-ကဏ္ဍကော ဝိယ တသ္မိံ တသ္မိံ သမုဋ္ဌာနေ မကရဒန္တော ဝိယ လဂ္ဂတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၆၉။ နာဘိသဇ္ဇေထာတိပိ ပါဠော၊ န ကောပေ-ယျာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၇။ (အဘိသပိတ္တာ-လည်း ကြည့်။) နေဝါဘိသဇ္ဇာမိ န စာပိ ကုပ္ပေ။ ဇာ၊၁။၁၁၂။ (နေဝ လဂ္ဂါမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀။) ဗဟုမ္ပိ....**နာဘိသဇ္ဇိ** န ကုပ္ပိ။ ဒီ၊၃။ ၁၃၀။ (န လဂ္ဂိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။) **အဘိသဇ္ဇိံ**— အံ၊၁။၅၂၆။ **အဘိသဇ္ဇိဿာမိ**— အံ၊၁။၅၂၆။

အဘိသဇ္ဇန (န၊ထီ) [အဘိ+သဇ္ဇ+ယု] (က) ငြိကပ်ခြင်း၊ ချစ် – နှစ်သက် – သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ငြိကပ်ခြင်း။ (ခ) ငြိတွယ်ခြင်း၊ အမျက်ထွက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ငြိတွယ်ခြင်း။ (က) ဝါစာဘိလာပေ အဘိသဇ္ဇနာဝါ။ သုတ္တနိ။ ၂၇၇။ တသ္မိံ သိနေဟဝသေန အဘိသဇ္ဇနာ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အပ၊၁။ ၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ (ခ) ဥပနာဟဿ ပစ္စယဘူတံ ကုဇ္ဈနဝသေန အဘိသဇ္ဇနံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၆၉။

အဘိသဇ္ဇန (တိ) [အဘိ+သဇ္ဇ+ဏော+ယု၊ထီဝှိ အဘိသဇ္ဇနီ။] ငြိတွယ်စေတတ်သော။ ယာ သာ ဝါစာ ကဏ္ဏကာ ကက္ကသာ ကဋုကာ အဘိ-သဇ္ဇနီ မမ္မစ္ဆေဒိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ ပရာ-ဘိသဇ္ဇနီ။ မ၊၁။၃၅၆။ အံ၊၃။၄၇၄။ အဘိ၊ ခ။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅-လည်း ကြည့်။

အဘိသဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အဘိ+သဇ္ဇ+တုံ] ငြိတွယ်ခြင်းငှါ၊ အမျက်ဒေါသ၏အစွမ်းဖြင့် ငြိတွယ်ခြင်းငှါ။ နာရဟတာယသ္မာ အမ္ဗဋ္ဌော ဗြာဟ္မဏ အပ္ပမတ္တာယ အဘိသဇ္ဇိတုံ။ ဒီ၊၁။၈၆။ အဘိ-သဇ္ဇိတုန္တိ ကောဓဝသေန လဂ္ဂိတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၉။

အဘိသဉ္စယတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+စိ+အ+တိ] ဆည်းပူး၏။ အဘိသင်္ခေတိ-ကြည့်။

အဘိသဉ္စိက္ခ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+စိက္ခ+တွာ] မြင်၍။ တေ သတ္တုမဘိသဉ္စိက္ခ၊ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာ ဒိဇာ။ ဇာ၊၂။၈၄။ အဘိသဉ္စိက္ခာတိ .... အာယန္တံ ပဿိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၄။

အဘိသဉ္စိနာတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+စိ+နာ+တိ] ဆည်းပူး၏။ အဘိသင်္ခေတိ-ကြည့်။

အဘိသင်္ခေတယတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+စိတ+ဏယ+တိ] စေ့ဆော် – စီရင် – ၏။ သော....

န အဘိသဉ္စေတယတိ ဘဝါယ ဝါ ဝိဘဝါယ ဝါ။ မ၊၃။၂၈၇။ န ကပ္ပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၀-လည်း ကြည့်။

အဘိသဉ္စေတယန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+စိတ+ဏယ+အန္တ] စေ့ဆော်–စီရင်–သော၊သူ။ အနဘိသဉ္စေတယန္တ-ကြည့်။

အဘိသဉ္စေတယိတ (တိ) [အဘိ+သံ+စိတ+ဏယ+တ] (က) စေ့ဆော်–စီရင်–အပ်သော။ (ခ) စေ့ဆော်–စီရင်–အပ်သော စေတနာလျှင်–တည်ရာ–ဝတ္ထု–အရင်းမူလ–ရှိသော။ (ဂ) ရှေ့ဆောင်–ရှေ့သွား–အဖြစ်အားဖြင့်–စေ့ဆော် – စီရင် – အပ်သော–ဖြစ်စေအပ်သော။ (ဃ) စိတ်သည်–စိတ်ဖြင့် – အစုပြုအပ်– စုဆောင်းပေးအပ်–သော။ (က) ဣဒမ္ပိ ခေါ ပဌမံ ဈာနံ အဘိသင်္ခတံ အဘိသဉ္စေတယိတံ။ မ၊၂။၁၃။ အံ၊၃။၅၄၃။ အဘိသဉ္စေတယိတန္တိ စေတယိတံ ပကပ္ပိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ အယမ္ပိ ခေါ အနိမိတ္တော စေတောသမာဓိ အဘိသင်္ခတော အဘိသဉ္စေတယိတော။ မ၊၃။၁၅၀။ (ခ) ပုရာဏမိဒံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ အဘိသင်္ခတံ အဘိသဉ္စေတယိတံ ဝေဒနိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊၁။၂၉၄။ မဟာနိ။၃၄၆။ အဘိသဉ္စေတယိတန္တိ စေတနာဝတ္ထုကော စေတနာမူလကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (ဂ) အဘိသဉ္စေတယိတန္တိ တထာ အဘိသင်္ခတတ္တာ သင်္ခါတေန အဘိမုခဘာဝေန စေတယိတံ ပကပ္ပိတံ၊ ပဝတ္တိတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၁။ (ဃ) အဘိသဉ္စေတယိတန္တိ စိတ္တေန ရာသိကတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၅။

အဘိသဉ္စေတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+စိ+အ+တိ] အနီးသို့ – အရောက် – သွား၍ – ကောင်းစွာ ဆည်းပူး၏။ တဉ္စာဟံ အဘိသဉ္စေယျံ၊ ဘိယျော နူန ဣတော သိယာ။ ဝိမာန။၆၆။ တဉ္စာဟံ အဘိသဉ္စေယျန္တိ တဉ္စ အဟံ အဘိသဉ္စိနေယျံ၊ .... စိနေယျံ ဥပစိနေယျံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

အဘိသဉ္ဆန္န (တိ) [အဘိ + သံ + ဆဒ + တ] ကောင်းစွာ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဟေမဇာလာဘိသဉ္ဆန္န (အပ၊၂။၁၄)ကြည့်။

အဘိသညာနိရောဓ (ပု) [အဘိသညာ+နိရောဓ] သညာ၏ – စိတ်၏ – ချုပ်ခြင်း၊ (ခဏိက-နိရောဓ)။ အဘိသညာနိရောဓော ကထံ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၁။၁၆၈။ အဘိသညာနိရောဓောတိ ဧတ္ထ အဘီတိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ။ သညာနိရောဓောတိ စိတ္တနိရောဓော၊ ခဏိကနိရောဓော ကထံ ဥပ္ပန္နောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ သညာနိရောဓောတိ သညာသီသေနာယံ ဒေသနာ၊ တသ္မာ သညာသဟဂတာ သဗ္ဗေပိ ဓမ္မာ သင်္ဂယှန္တိ။ တတ္ထ ပန စိတ္တံ ပဓာနန္တိ အာဟ "စိတ္တနိရောဓော"တိ။ အစ္စန္တနိရောဓော ပန တေဟိ အနဓိပ္ပေတတ္တာ, အဝိသယတ္တာ စ "ခဏိကနိရောဓော"တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၃။

အဘိသညူဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဦဟ+တွာ] အဘိသံယူဟိတွာ-နှင့် အနက်အရ တူ။ တဒေကဇ္ဈံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသင်္ခိပိတွာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၊၃၊၈၉။ အဘိသညူဟိတွာတိ အဘိသံဟရိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ တဒေကဇ္ဈံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသမ္ပိဏ္ဍေတွာ။ မိလိန္ဒ။၄၆။ မူလ၊ဋီ၊၂။၆။ အဘိသံယူဟိတွာ-လည်း ကြည့်။

အဘိသဋ (တိ) [အဘိ+သရ+တ] (က) သွားလာ – ဆက်ဆံ – မှီဝဲ – ပျော်ပါး – အပ်သော၊သူ။ (ခ) ပြန့်နှံ့သော။ (ဂ) စုရုံး – စည်းဝေး – ခြုံရုံ၍လာ – လိုက်ပါလာ – သော၊သူ။ (က) အဘိသဋာ အတ္ထိကာနံ အတ္ထိကာနံ မနုဿာနံ ပညာသာယ စ ရတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၃။၃၇၇။ အဘိသဋာတိ အဘိဂတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၆။ (ခ) အပ္ပတီတ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀)ကြည့်။ န အဘိသဋော .... ပီတိသုခါဒီဟိ န ပတ္ထဋောတိ

အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၈။ (၈) ကတ္တေ- သော အဘိသင္ဒော ဇနော။ ....ဌေတ္တေ'သော အဘိသင္ဒော ဇနော။ ဇာ၊ ၂။၁၇၀။ အဘိ- သင္ဒော သန္နိပတိတော။ .... အဘိသင္ဒော အနုဗန္ဓော အာဂတော။ ဇာ၊ ၄၊၆။၇၀။

အဘိသင္ဒ (တိ) အဘိသတ္တ-ကြည့်။

အဘိသတ္တ (တိ) [အဘိ + သပ + တ။ (အဘိ- ဂပ္တ-သံ)] ကျိန်ဆဲအပ်သော၊ သူ။ သောဟံ တေနာဘိသတ္တောသ္မိ။ ဇာ၊ ၁။၃၈၃။=တေန ဝါနရေန အဘိသတ္တော။ ဇာ၊ ၄၊၅။၇၇။ ပစ္ဆာ ဣသိနာ အဘိသတ္တော ပရိဟီနသဘာဝေါ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄၊၃။၄၃၆။

အဘိသတ္တရူပ (တိ) [အဘိသတ္တ+ရူပ] ကျိန်ဆဲ အပ်သော သဘောရှိသော၊ ကျိန်ဆဲအပ်သည် နှင့် တူသော၊ ကျိန်ဆဲအပ်သကဲ့သို့သော။ ဘူမိပ္ပဒေသော အဘိသတ္တရူပေါ။ ဝိမာန။ ၁၁၆။ အဘိသတ္တရူပေါတိ "ဇာံ လူခေါ့ သော- ရကာရော ဟောတူ"တိ ပေါရာဏေဟိ ဣသီ- ဟိ သပိတသဒိသော၊ ဒိန္နသပေါ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။၃၁၅။

အဘိသတ္ထ (တိ) [အဘိ+သာသ+တ။ အဘိ- ဂတ္တ-သံ။(တိ) (၁) ညှဉ်းဆဲအပ်သော။ (၂) ဖိနှိပ်အပ်သော။ ဝါစပ္ပတိ။] ဆုံးမ – စေခိုင်း – အမိန့်ချ – အပြစ်ဒဏ်ပေး – အပ်သော၊ သူ။ အဘိသတ္ထော၀ နိပတတိ ဝယော။ ထေရ။ ၂၄၅။ အဘိသတ္ထောဝါတိ တံ့ သီဃံ ဂစ္ဆ မာ တိဋ္ဌာတိ ဒေဝေဟိ အနုသိဋ္ဌော အာ- ဏတ္တော ဝိယ။ အဘိသဋ္ဌောဝါတိပိ ပါဌော။ ထေရ၊ ၄၊၁။၂၉၉။ (စာမူတို့၌ ဒန္တဇ သဒိသ- ဒွေးဘော်တ္တ-နှင့် အဘိသတ္တော-ဟု ရှိသည်။ သသု-ဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော ဓား, သန်လျက် စသည် လက်နက်ဟော သတ္ထ-ပုဒ်, သာသ- ဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ကျမ်းဂန်ဟော သတ္ထ-ပုဒ်, ဆရာဟော သတ္ထာ-ပုဒ်တို့ကဲ့သို့ ဒန္တဇ အသဒိ- သ-ဒွေးဘော် တ္ထ-နှင့် အဘိသတ္ထော-သာလျှင် ပါဠိမှန်ဖြစ်ရာသည်။)

အဘိသဒ္ဒ (ပု) [အဘိ+သဒ္ဒ]အဘိသဒ္ဒါ။ အယဉ္စ အဘိသဒ္ဒေါ ဝုဍ္ဎိ လက္ခဏ ပူဇိတ ပရိစ္ဆိန္နာဓိ- ကေသု ဒိဿတိ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၆။ ဒီ၊၄၊၁။၁၈။ အဘိ၊၄၊၁။၂၀။ (သာရတ္ထ၊၁။၇၁-၂-၃။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉။ မူလဋီ၊၁။၁၂၊ ၂၀။ အနုဋီ၊၁။၁၃-တို့လည်း ကြည့်။) အဘိ- ဓမ္မသဒ္ဒ-လည်း ကြည့်။ သာ ဟိ သောဘန- ဌေန အဘိသဒ္ဒေန တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝဇာနနဝသေန သောဘနံ ဇာနနန္တိ ကတွာ အဘိညာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။ ၃၃။

အဘိသဒ္ဒယောဂ (ပု) [အဘိသဒ္ဒ + ယောဂ] အဘိသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ "သာဓု ဒေဝဒတ္တော မာတရမဘိ"တိ ဧတ္ထ အဘိသဒ္ဒယောဂတော ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနေ ဥပယောဂဝစနံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၄။ ဝိမတိ၊၁။၄၃။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၉။

အဘိသဒ္ဒဟတိ (ကြိ) [အဘိ + သံ + ဓာ + အ + တိ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၄၅-လည်း ကြည့်။] ယုံကြည်၏။ သဒ္ဓေါ သော ဘန္တေ အရိယ- သာဝကော.... ဇာံ အဘိသဒ္ဒဟတိ။ သံ၊၃။ ၁၉၈။ အဘိသဒ္ဒဟန္တိ—ဇာ၊ ၂။ ၂၃၅။ အဘိ- သဒ္ဒဟာမိ— ဇာ၊ ၂။၁၃၅။ ဇာ၊၄၊၅။၅၁၉။ အဘိသဒ္ဒဟာသု—ပေတ။၁၈၄။ အဘိသဒ္ဒ- ဟေယျုံ—ဇာ၊ ၂။ ၂၃၆။ အဘိသဒ္ဒဟေယျံ— ပေတ။၁၈၂။ ပေတ၊၄။ ၂၀၇၊ ၂၁၁။

အဘိသဒ္ဒဟန (န) [အဘိ + သံ + ဓာ + ယု] ယုံကြည်ခြင်း။ ဩကပ္ပနီယမေတံ .... သမ္မာ- သမ္ဗုဒ္ဓဿာတိ ဧဝမာဒိသု အဘိသဒ္ဒဟန- မတ္တော။ ဒီ၊၄၊၃။၁၄၃။ မ၊၄၊၂။၃၁-၂။ အံ၊ ၄၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊၄။၉၇-၈။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၇။ (– ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၈၆။)သဒ္ဒါ သဒ္ဒဟနာ ဩကပ္ပနာ အဘိပ္ပသာဒေါတိအာဒိသု အဘိသဒ္ဒဟနေ၊ သဒ္ဒါယန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊၄။၁၀။

အဘိသဒ္ဒဟတ္တ (တိ) [အဘိ + သံ+ဓာ + အ + အန္တ] ယုံကြည်သော၊သူ။ တဿပ္ပပညော အဘိသဒ္ဒဟန္တော။ မ၊၂။ ၂၆၁။ ထေရ။၃၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ တဿ တာဒိသဿ အပ္ပ- ပညဿ အညော အပ္ပပညော အဘိသဒ္ဒ- ဟန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အဘိသဒ္ဒဟန္တော ဟိတသုခါဝဟန္တိ ပတ္တိယာယန္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၆။ အဘိသဒ္ဒဟန္တော အတ္တာ စ မေ ဟောတီတိ ပတ္တိယာယန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈။ အဘိသဒ္ဒဟံ ကမ္မဖလံ ဥဋ္ဌာရှံ။ မ၊၃။ ၃၀၀။ ကမ္မဖလံ အဘိသဒ္ဒဟန္တာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ မိလိန္ဒ။၂၅၀။

အဘိသဒ္ဒါပေက္ခာ (ထိ) [အဘိသဒ္ဒ+အပေက္ခာ] အဘိသဒ္ဒါကို ငဲ့ခြင်း။ အဇ္ဈဂ္ဂတ္တတီတိ ဧတ္ထ အဘိသဒ္ဒါပေက္ခာယ "န"တ္တိ သာမိအတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၄။

အဘိသန္တာပန (န) [အဘိ + သံ + တပ+ ဏေ + ယု] ပူလောင်စေခြင်း၊ ဝီရိယအပူဖြင့် ခွါခြင်း။ ဝီရိယတာပေန ဝိက္ခမ္ဘနံ အဘိ- သန္တာပနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၄။

အဘိသန္တာပယန္တ (တိ) [အဘိ + သံ + တပ + ဏယ+အန္တ] ပူလောင်စေသော၊ ဝီရိယအပူ ဖြင့် ခွါသော၊သူ။ အဘိနိဂ္ဂဏှန္တ-ကြည့်။

အဘိသန္တာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+သံ+တပ+ ဏေ + တဗ္ဗ] ပူလောင်စေအပ်သော၊ ဝီရိယ အပူဖြင့် ကွာစေအပ်သော။ အဘိနိဂ္ဂဏှိ- တဗ္ဗ-ကြည့်။

အဘိသန္တာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+သံ+တပ +ဏေ+တိ] ပူလောင်စေ၏၊ ဝီရိယအပူဖြင့် ကွာစေ၏။ အဘိနိဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဘိသန္ဒ (ပု) [အဘိ+သန္ဒ+အ။ (အဘိသျန္ဒ- သံ)] စီးသွားတတ်-မပြတ်ဖြစ်တတ်-သော အရာ၊ အလျဉ်၊ မြစ်၊အစု၊အများ၊အာနိသင်၊ အကျိုး။ပုညာဘိသန္ဒ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ဝဇိရ။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄-၅။ ဝိမတိ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၃၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၁၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀၆။ ပါရာ၊ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၄၂-၃ တို့ကြည့်။ နိဿန္ဒ-နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။ ကမ္မာဘိသန္ဒ (မိလိန္ဒ။ ၂၆၇), ကုသလာဘိသန္ဒ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိသန္ဒတိ (ကြိ) [အဘိ + သန္ဒ + အ + တိ] စီးဝင်၏၊ ပြည့်စေ၏။ မမေဝ ပမုခါ ဟောန္တိ၊ အဘိသန္ဒန္တိ ပါဝုသေ။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ အဘိ- သန္ဒန္တီတိ သန္ဒန္တိ ပဝတ္တန္တိ၊ တတော တတော အာဂန္တွာ မံ ကောသိကိဂင်္ဂံ ပဝိသန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆။ အဘိသန္ဒန္တိ ဝါရိနာ။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ ဝါရိနာ၀ အဘိသန္ဒန္တိ ပူရေန္တီတိ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆။

အဘိသန္ဒန (န) [အဘိ + သန္ဒ + ယု] (က) စီးသွားခြင်း။ (ခ) စွတ်စိုစေခြင်း။ (ဂ)ထက် ဝန်းကျင် ပြန့်နှံ့စေခြင်း။ (က) လောကတ္တ- ယာဘိဗျာပနတော အဘိသန္ဒနတော စ အဘိသင်္ခါရ မေဃသဒိသာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၇။ (ခ) အဘိသန္ဒနံ ပနေတံ တိန္တဘာဝါပါဒနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၆။ (ဂ) အဘိသန္ဒနံ နာမ ယထာဝုတ္တပီတိသုခသမုဋ္ဌာနေဟိ ပဏီတ- ရူပေဟိ ကာယဿ ပရိပ္ဖရဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၁၃၆။

အဘိသန္ဒနဋ္ဌ (ပု) [အဘိသန္ဒန + အတ္ထ] (က) စွတ်စို-စိမ့်ဝင်-ခြင်း အနက်သဘော။ (ခ) စီးသွားခြင်း - မပြတ်ဖြစ်ခြင်း - အနက်သ ဘော။ (က) သုခဿ အဘိသန္ဒနဋ္ဌောတိ တေမနဋ္ဌော သမာဓိဝသေန စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂ- ဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (ခ) ပုညာဘိသန္ဒ (သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၅) ကြည့်။

အဘိသန္ဒနပရိဝါရ (ပု) [အဘိသန္ဒန + ပရိဝါရ] စေးကပ်စေခြင်း - နှစ်မြို့စေခြင်း - ကိစ္စ အားဖြင့်ဖြစ်သော-အခြံအရံ-အကူအညီ- အထောက်အပံ့။ သောမနဿိန္ဒြိယံ အဘိ- သန္ဒနပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၁၁-၂။ ပရိ-

ဝါရန္တိ စ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ကတော။ .... အဘိသန္ဒနပရိဝါရန္တိ နှာနိယစုဏ္ဏာနံ ဥဒကံ ဝိယ စိတ္တစေတသိကာနံ သိနေဟနကိစ္စေန ပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။

အဘိသန္ဒတ္တ (တိ) [အဘိ + သန္ဒ + အ + အန္တ] စီးသွားသော။ ထလံ နိန္နဥ္စ ပူရေတိ၊ အဘိသန္ဒန္တော ဝ ဝါရိနာ။ ဇာတိဝုတ်။၂၄၀။ ဝါရိနာ ဥဒကေန ထလံ နိန္နဥ္စ အဘိသန္ဒန္တော ပူရေတိ။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၈။

အဘိသန္ဒယမာန (တိ) [အဘိ+သန္ဒ+ဏယ+မာန] စီးသွား–စွတ်စို–စိမ့်ဝင်–ပြည့်လျှမ်း–စေသော။ ယဒါ သုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒါ သကလံ သရီရံ .... ဖရမာနံ အဘိသန္ဒယမာနံ သတဓောတသပ္ပိ ခါဒါပယန္တံ ဝိယ....ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။)

အဘိသန္ဒဟတိ (ကြိ) [အဘိ + သံ + ဓာ + အ + တိ] ဆက်စပ်၏၊ ပေါင်းစု၏၊ ဖြစ်စေ၏၊ သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို မိမိကိစ္စ၌ ဖြစ်စေ၏။ စေတယတီတိ စေတနာ၊ သဒ္ဓိံ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏေ အဘိသန္ဒဟတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။ အဘိသန္ဒဟတီတိ ပဗန္ဓတိ ပဝတ္တေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၁။ ပဗန္ဓတီတိ ပဋ္ဌပေတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ သကသကကိစ္စေ ပဋ္ဌပေတိ။ တေနေဝ ဟိ တဒတ္ထံ ဝိဝရန္တော ပဝတ္တေတီတိ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၉၃။ (အဋ္ဌသာ၊ဿျ၊၂။၂၂-လည်း ကြည့်။)

အဘိသန္ဒဟန (န) [အဘိ + သံ + ဓာ + ယု] ဆက်စပ်ခြင်း၊ ပေါင်းစု – ဆည်းပူး–ခြင်း၊ အားထုတ်–ပြုလုပ်–ခြင်း။ အာယူဟန (မ၊ ဋီ၊၁။၃၁၂။သံဋီ၊၂။၃၀။), စေတနာ (နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၃၇)တို့ ကြည့်။

အဘိသန္ဒဟနလက္ခဏ (တိ) [အဘိသန္ဒဟန + လက္ခဏ] ဆက်စပ်–ပေါင်းစု – ဖြစ်စေ – ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ သာ (စေတနာ) စေတနာဘာဝလက္ခဏာ, အဘိသန္ဒဟနလက္ခဏာ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

အဘိသန္ဒဟန္တ (တိ) [အဘိ + သံ + ဓာ + အ + အန္တ၊ ထိ-၌ အဘိသန္ဒဟန္တီ] ဆက်စပ် – ပေါင်းစု – ဆည်းပူး – သော၊ အားထုတ် – ပြုလုပ် – သော။ အာယူဟမာန (သံဋီ၊၂။ ၂၉) ကြည့်။

အဘိသန္ဒဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သံ + ဓာ + တွာ] ဆက်စပ်၍၊ ကွဲပြတ်သော ကိုယ် အင်္ဂါတို့ကို နကို(နဂို)နေရာ၌ ထားခြင်းဖြင့် တပေါင်းတည်းပြု၍။ သော နိသိန္နော အဘိသန္ဒဟိတွာ။ ထေရ။၂၅၁။ ဆိန္နဘိန္နာဝယဝံ မတသရီရံ တေ အဝယဝေ ယထာဌာနေ-ယေဝ ဌပနေန သန္ဒဟိတွာ သဟိတံ ကတွာ မံသာပဏံ ပသာရေန္တိ ဝိယ သော နိသိန္နော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

အဘိသန္ဒဟီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+သံ+ဓာ + ယ+တိ၊ (အဘိသံဓာ ^-သံ၊ ဝိလျံ-၇၂-ကြည့်။)] ဆက်စပ်အပ်၏၊ ရည်ရွယ်မြှော်မှန်းအပ်၏။ သကလာယ ပဋိပတ္တိယာ ဒိဿတိ အပဒိဿတိ အဘိသန္ဒဟီယတီတိ ဒိသာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အဘိသန္ဒိတ (တိ) [အဘိ + သန္ဒ + ဏေ + တ] စွတ်စိုစေအပ် – နှစ်မြှုပ်စေအပ် – သော။ ဩဇဝန္တေန သုစိနာ၊ သုခေန အဘိသန္ဒိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၃။ အဘိသန္ဒိတန္တိ သဗ္ဗသော လူခဘာဝါပဂမနေန သိနေဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၅၂၀။

အဘိသန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သန္ဒ + တွာ] စီးသွား၍။ ပုညာဘိသန္ဒ(ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၆) ကြည့်။

အဘိသန္ဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + သန္ဒ + ဏေ+တိ] စီးသွားစေ၏။ (၁) စွတ်စိုစေ၏၊

ပြန့်နှံ့ စေ၏၊ နှစ်မြို့–ချမ်းမြေ့ – စေ၏။ (၂) ဖြစ်စေ၏။ (၁) ဣမမေဝ ကာယံ ဝိဝေကဇေန ပီတိသုခေန အဘိသန္ဒေတိ ပရိသန္ဒေတိ။ ဒီ၊၁။၇၀၊၇၁။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၇။ အံ၊၂။၂၂။ အဘိသန္ဒေတီတိ တေမေတိ သ္နေဟေတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပဝတ္တပီတိ-သုခံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ အဘိသန္ဒေတီတိ အဘိ-သန္ဒနံ ကရောတိ၊ တံ ပန ဈာနမယေန ပီတိသုခေန ကရဇကာယဿ တိန္တဘာဝါ-ပါဒနံ, သဗ္ဗတ္ထကမေဝ လူခဘာဝါပနယနန္တိ အာဟ "တေမေတီ"တိ အာဒိ။ တယိဒံ အဘိသန္ဒနံ ....ကာယဿ ပရိပ္ဖရဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။ သိတေန ဝါရိနာ **အဘိသန္ဒေယျ**။ ဒီ၊၁။၇၀။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၈။ (၂) ဓမ္မာ-ဓမ္မေ **အဘိသန္ဒေန္တိ**၊ ဓမ္မာဓမ္မေ ပရိပူရေန္တိ။ အံ၊၃။၂၅၉၊၅၁၇။ အဘိသန္ဒေန္တီတိ ပဝ-တ္တေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၇။

အဘိသန္ဒေန္တိ (ကာ၊ကြိ) အဘိသန္ဒေတိ-ကြည့်။

အဘိသန္ဒေယျ (ကာ၊ကြိ) အဘိသန္ဒေတိ-ကြည့်။

အဘိသန္ဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဓာ+တွာ] စွဲ၍၊ အစွဲပြု၍၊ ထောက်မြှော်–ရည်ရွယ်–၍။ ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယ၊ လဟုစိတ္တဿ ဒုဗ္ဘိနော။ ဇာ၊၁။၈၂။ ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယာတိ ကိံ နု ခေါ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကိံ သမ္ပဿမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အာရုပ္ပံ ဝါဘိသန္ဓာယ၊ ဘာသိတော ယမကဿ ဟိ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၈။

အဘိသန္ဓိ (ပု၊ထီ) [အဘိ+သံ+ဓာ+ဣ] စိတ္တေ အဘိသန္ဓယတီတိ အဘိသန္ဓိ၊ ဒွိသု။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၆၆။ **အဘိသန္ဓိ** (ပု) [(အဘိ+သမ်+ဓာ +ဘာဝေ–ကိ။ သံ။ (၁) အဇ္ဈာသယ, (၂) အဓိပ္ပါယ, (၃) အာသယ, (၄) အဘိသန္ဓိ, (၅) ဘာဝ, (၆) အဓိမုတ္တိ, (၇) ဆန္ဒ၊ နှလုံးသွင်း–ရိုးရင်း–ကြံစည်–ရည်ရွယ်–ချက်၊ အလို။ ဓာန်။ ၇၆၆။ (၁) ဆက်–စပ်–ပေါင်း–ဆုံ–ခြင်း၊ တွဲ–ဖက်–ပူး–ပေါင်း–ခြင်း။ (၂) ပြောဆို–ကြေညာ–ခြင်း။ (၃) လိုချင်–တပ်မက်–မြှော်လင့်–တောင့်တ–ခြင်း။ (၄) ထင်မြင်–ယူဆ–ယုံကြည်–ချက်၊ မှန်းဆ–ကြံစည်–ရည်သန်–ရည်ရွယ်–ချက်။ (၅) သဘောတူ–ငြိမ်းအေး–ပြေလည်–ခြင်း–သော စာချုပ်။ (၆) သစ္စာဖောက်–လိမ်လည်–လှည့်စား–ခြင်း။ ဝါစပ္ပတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ကောတ္ထု-ဘ။] (၁) စိတ်ထား၊ နှလုံးသွင်း၊ အလို၊ သဘော။ (၂) ပြောဆို–ကြေညာ–ခြင်း။ ကောင်းစွာ–ချင့်ချိန်–စဉ်းစား–၍–ပြောဆို–ကြေညာ–ခြင်း။ (၁) ဧကံ မာရေမီတိ အဘိသန္ဓိနာပိ ဟိ ဧကဋ္ဌာနေ ဌိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ အဘိသန္ဓိနာတိ အဓိပ္ပါယေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။ နာလကော အာဂမိဿတိ၊ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီတိ ဣမိနာ စ အဘိသန္ဓိနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ....အညဿ ပတနေ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဘိသန္ဓိ နတ္ထိ။ ဝဇီရ။ ၁၆၈။ တေသံ တာဒိသာယ အဘိသန္ဓိယာ အဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။ (၂) ဥပ္ပန္နာဘိသန္ဓိ(ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၂) ကြည့်။

အဘိသန္ဓိက (တိ) [အဘိသန္ဓိ+က] အဘိသန္ဓိ-(၁)အနက်နှင့် တူ။ သာဘိသန္ဓိက (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁)ကြည့်။

အဘိသန္ဓိစိတ္တ (န) [အဘိသန္ဓိ+စိတ္တ] ရည်ရွယ်သောစိတ်၊ သေစေလိုသောစိတ်။ သဗ္ဗတ္ထ ဟိ ပုရိမံ အဘိသန္ဓိစိတ္တံ အပ္ပမာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၁၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ ပုရိမံ အဘိ-သန္ဓိစိတ္တန္တိ ပုဗ္ဗဘာဂိယော မရဏာဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။

အဘိသန္ဓိပုဗ္ဗ (တိ) [အဘိသန္ဓိ+ပုဗ္ဗ] စိတ်ထား–နှလုံးသွင်း–ရှေးရှိသော။ အဘိသန္ဓိပုဗ္ဗကတာ-ကြည့်။

အဘိသန္ဓိပုဗ္ဗကတာ (ထီ) [အဘိသန္ဓိပုဗ္ဗက++တာ] စိတ်ထား – နှလုံးသွင်း – ရှေးရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘိသန္ဓိပုဗ္ဗကတာ စေတ္တုန သက္ကာ ပဋိက္ခိပိတုံ တထာ တထာ အဘိသန္ဓိယာ ယာတနတော(ဃာတနတော)။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၅၀။

အဘိသ(ဃ)န္ဒ (တိ) [အဘိ+သန္ဒ+တ။(အဘိသျန္ဒ-သံ)] စီးသွားသော။ (က) စွတ်စိုသော၊ပြည့်ဝ–ပြန့်နှံ့–သော။ (ခ) များ–ပြော – လွန် – ထန် – သော၊ လေဒေါသ, သည်းခြေဒေါသ, သလိပ်ဒေါသ ဟူသော ဒေါသသုံးပါး – များ – ပြော–လွန်–ထန်–သော။ (က) သန္တာဝုသော သတ္တာ သုခေန အဘိသန္နာ ပရိသန္နာ ပရိပူရာ ပရိပ္ဖုဋ္ဌာ။ ဒီ၊၃။၁၈၃။ သုခေန အဘိသန္နာတိ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခေန တိန္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ တာနိ (ဥပ္ပလာဒီနိ) ယာဝ စဂ္ဂါ ယာဝ စ မူလာ သီတေန ဝါရိနာ အဘိသန္နာနိ ပရိသန္နာနိ ပရိပူရာနိ ပရိပ္ဖုဋ္ဌာနိ။ ဒီ၊၁။၇၃။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၈။ မ၊၃။၁၃၆။ အံ၊၂။၂၂။ အာဘဿရာ နာမ ဒေဝါ သုခေန အဘိသန္နာ ပရိသန္နာ။ အံ၊၂။၁၇၇။ အဘိဿန္ဒော၊ ပလ္လင်္က အာဘုဇိ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ပီတိ ပရိပ္ဖုဋ္ဌော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၄။ (ခ) ကာယေ အဘိသန္ဒေ ဇီဝကေန ဝိရေစေကော ကာရိတော။ မိလိန္ဒ။၁၃၆။ အပိ နု ခေါ မဟာရာဇ တိကိစ္ဆကော အဘိသန္နေ ကာယေ ကုပိတေ ဒေါသေ သိနေဟနီယာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ ဒေတိ။ ၎င်း။ ၁၇၂။ အဘိသန္နကာယ-လည်းကြည့်။

အဘိသန္နကာယ (တိ) [အဘိသန္န+ကာယ] လေဒေါသ, သည်းခြေဒေါသ, သလိပ်ဒေါသ ဟူသော ဒေါသသုံးပါး – များ – ပြော – လွန် – ထန် – သောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အညတရော ဘိက္ခု အဘိသန္နကာယော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၉။ အဘိသန္နကာယောတိ ဥဿန္နဒေါသကာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ ဘိက္ခူ ပဏီတဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ အဘိသန္နကာယာ ဟောန္တိ ဗဟွာဗာဓာ။ ဝိ၊၄။၂၅၆။ အဘိသန္နကာယာတိ သေမှာဒိဒေါသုဿန္နကာယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ အဘိသန္နကာယာတိ သေမှာဒိဒေါသသန္နိစိတကာယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒေါသာဘိသန္န (ဝိ၊၃။၃၉၀)လည်း ကြည့်။

အဘိသန္နတ္တ (နု) [အဘိသန္န+တ္တ] စွတ်စို–ပြည့်ဝ–ပြန့်နှံ့–သည်၏ အဖြစ်။ သုခေန အဘိသန္နတ္တာ ဉာဏောဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။

အဘိသန္နဓာတု (တိ) [အဘိသန္န+ဓာတု] များ–ပြော–လွန်–ထန်–သော – ဓာတ်ရှိသော၊ ဓာတ်–ခုနစ် ပါး – များ –ပြော–လွန်–ထန်–သော။ ပကတိယာ အဘိသန္နဓာတု ကုစ္ဆိ အညသ္မိံ အဇ္ဈောဟရိတေ ဘိယျော အာယမေဿ။ မိလိန္ဒ။၁၇၆။

အဘိသပ (ပု) [အဘိ+သပ+အ] ကျိန်ခြင်း၊ ကျိန်ဆိုခြင်း၊ ကျိန်ဆဲခြင်း၊ဆဲရေး–ရေရွတ်–ခြင်း။ တေဿ အဘိသပေါ တေဿဝ ဥပရိ ပတိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၀။ ကဿ နု ခေါ ဥပရိ အဘိသပေါ ပတိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၊၂၈။ ကဿစိ အဘိသပံ ဒေန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ အဘိသပံ အဒါသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

အဘိသပတိ (ကြိ) [အဘိ + သပ + အ + တိ] ကျိန်၏၊ ကျိန်ဆို၏၊ ကျိန်ဆဲ၏။ ဆဲရေး – ရေရွတ်–၏။ စဏ္ဍကာဠီ ဘိက္ခုနီ အတ္တာနမ္ပိ ပရမ္ပိ နိရယေနပိ ဗြဟ္မစရိယေနပိ အဘိသပတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၆၃-၄။ ဝိ၊၅။၁၃၂။ နိရယေန အဘိသပတိ နာမ ... အက္ကောသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၄။ ကင်္ခါ။၃၂၁။ "တဝ မုဒ္ဓါ သတ္တဓာ

ဖလတူ"တိ ဝေ ရညော အဘိသပန္တိ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၀။ မမ ဝဒန္တဿေဝ တုမှေ အဘိသပထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇။ ဟန္ဒ နံ အဘိသပါမ။ မ၊၂။၃၆၂။ နိရယေန ဝါ ဗြဟ္မစရိယေန ဝါ အဘိသပေယျ။ ဝိ၊၂။၃၆၃။ အဘိသပေယျာတိ သပထံ ကရေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ကင်္ခါ။ ၃၂၁။ နိရယေနပိ ဗြဟ္မစရိယေနပိ အဘိသပိ။ ဝိ၊၅။၁၀၉။ အဘိသပိ (ဇာ၊၂။ ၃၃၄)တိ သမဏဗြာဟ္မဏေ အက္ကောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄။ အဘိသပိ မုဒ္ဓဖာလန (စရိယာ။ ၄၀၄)န္တိ ....''ဣတော တေ သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလတူ"တိ မေ အဘိသပံ အဒါသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။ ဣသိံ အဘိသပိံ သု။ မ၊၂။၃၆၂။ အထာဟံ .... အဘိသပိံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အဟံ လောကေ အဘိဿပိ (ဇာ၊၂။၃၆၁) န္တိ .... ဝေ နူန အက္ကောသိံ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၇။ ကစ္စိန္နု တံ နာဘိသပိတ္ထ ကောစိ။ ဇာ၊၂။၂၃။ နာဘိသပိတ္ထာတိ ကစ္စိ နု ခေါ မမ ပုတ္တာဒီသု ကောစိ တံ န အက္ကောသိ န ပရိဘာသတိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၇။ ကထံ ဟိ နာမ အယျာ....ဗြဟ္မစရိယေနပိ အဘိသပိဿတိ။ ဝိ၊၂။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၀။ အဘိသပိဿာမိ တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အဘိသာပ-လည်းကြည့်။

အဘိသပထ (ပု) [အဘိ+သပ+ထ] ကျိန်ခြင်း၊ ကျိန်ဆိုခြင်း၊ ကျိန်ဆဲခြင်း။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၁။

အဘိသပန (န) [အဘိ+သပ+ယု] ကျိန်ခြင်း၊ ကျိန်ဆိုခြင်း၊ ကျိန်ဆဲခြင်း၊ ဆဲရေး – ရေရွတ် – ခြင်း။ တိရစ္ဆာနယောနိယာ ဝါ ပေတ္တိဝိသယေန ဝါ မနုဿဒေါဘဂ္ဂေန ဝါ အဘိသပနေ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၃၂၁။ အဘိသပနဝသေန ကတံ ပါပကမ္မံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၄။

အဘိသပနသိက္ခာပဒ (န) [အဘိသပန + သိက္ခာပဒ]ကျိန်ခြင်း–ကျိန်ဆိုခြင်း–ကျိန်ဆဲခြင်း–ဆဲရေး – ရေရွတ် – ခြင်း – ကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ အဘိသပနသိက္ခာပုဒ်။ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၃၆၃-၄။

အဘိသပန္တ (တိ) [အဘိ+သပ+အ+အန္တ။ ထိ·ဌ် အဘိသပန္တီ] ကျိန်သော၊ ကျိန်ဆိုသော၊ ကျိန်ဆဲသော၊ ဆဲရေး – ရေရွတ် – သော၊သူ။ ဣတိ တံ ဂရဟိတွာ ဣဒါနိ အဘိသပန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၁။.... အဘိသပန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ ကတ္တ ပညတ္တန္တိ။ ဝိ၊၅။၁၀၉။ (– ဝိ၊၅။၁၃၂။)

အဘိသပိတ (တိ) [အဘိ+သပ+တ] (၁)ကျိန်တတ် – ကျိန်ဆိုတတ် – ကျိန်ဆဲတတ် – သော၊ ဆဲရေး – ရေရွတ် – တတ်သော (၂) ကျိန်အပ် – ကျိန်ဆိုအပ် – ကျိန်ဆဲအပ် – သော၊ ဆဲရေး – ရေရွတ် – အပ်သော၊သူ။(၁)အဘိသပိတေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ဝိ၊၅။၁၃၂။(၂)တေဟိ ဣသီဟိ သီလဝန္တေဟိ ကလျာဏဓမ္မေဟိ အဘိသပိတော။ သံ၊၁။၂၂၉။ ဣမိနာ အဘိသပိတောမှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဣမိနာ ကာရဏေန အဟံ ဣမိနာ အဘိသပိတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈။ သမဏေန ဂေါတမေန အဘိသပိတော ဒေဝဒတ္တော ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ အဘိသပိတော။ နီတိ၊ ဓာ။၁၂၁။

အဘိသပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သပ + တွာ] ကျိန်၍၊ ကျိန်ဆို၍၊ ကျိန်ဆဲ၍၊ ဆဲရေး – ရေရွတ် – ၍။ .... သမ္ဗရံ အသုရိန္ဒံ အဘိသပိတွာ။ သံ၊၁။၂၂၉။ အဘိသပိတွာ စ ပန ....။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

အဘိသမယ (ပု) [အဘိ+သံ+ဣ+ဏ]ရှေ့ရှု မျက်မှောက် – ရှေးရှုတူရှု – အတူတကွ –

ပေါင်း – ဆုံ – ကြုံ – တွေ့ – ခြင်း – မိခြင်း၊ (၁) (က) ဇရာမရဏ၏အကြောင်းနှင့် ပညာ၏ – ပညာနှင့် ဇရာမရဏ၏ အကြောင်း၏ – ပေါင်း – ဆုံ – ခြင်း – မိခြင်း၊ – ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း သိခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် – ပေါင်း – ဆုံ – ခြင်း – မိခြင်း။ (ခ) ပရိညေယျာဘိသမယ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ (ဂ) သစ္စာတရားတို့ကို – ရှေ့ရှုမျက်မှောက်အားဖြင့် – ကြုံ – တွေ့ – ခြင်း – ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ (၂) (က) ရခြင်း၊ ရှေ့ရှုမျက်မှောက်ရခြင်း။ (ခ) အထက်မဂ်ကို ရခြင်း။ (၃) လွန်ကဲသော ပယ်ခြင်း။ (၄) (က) ရှေ့ရှု မျက်မှောက်အဖြစ် အားဖြင့် ကောင်းစွာ သိတတ်သော ဉာဏ်၊ တရားတို့ကို ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း သိတတ်သောဉာဏ်။ (ခ) ရှေ့ရှုမျက်မှောက် ကောင်းစွာ သိကြောင်း ဖြစ်သောဉာဏ်။ (၅) ရှေ့ရှုမျက်မှောက် – ဉာဏ်ဖြင့် – သိအပ်သောတရား၊ နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွသော တရားတို့၏ မဖောက်မပြန်သော သဘော၊ ပရမတ္ထတရား။

(၁) (က) ယောနိသော မနသိကာရ အဟု ပညာယ အဘိသမယော။ ဒီ၊၂။၂၆။ သံ၊၁။၂၄၆၊၃၂၇။ ဗောဓိသတ္တဿ ပညာယ ယသ္မိံ သတိ ဇရာမရဏံ ဟောတိ၊ တေန ဇရာမရဏကာရဏေန သဒ္ဓိံ သမာဂမော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ပညာယ သဒ္ဓိံ ဇရာမရဏကာရဏဿ အဘိသမယော သမဝါယော သမာယောဂေါ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သမာဂမော အဟောသီတိ ယာထာဝတော ပဋိဝိဇ္ဈနဝသေန သင်္ဂမော (သမာဂမော။ သံ၊ဋီ။) အဟောသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃။ (ခ) သစ္စာနံ အဘိသမယော။ ထေရ၊၃၀၆။ ဒုက္ခာဒီနံ အရိယသစ္စာနံ ပရိညာဘိသမယာဒိဝသေန ပဋိဝေဓော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ (ဂ) အဘိသမယောတိ ကေန အဘိသမေတိ? စိတ္တေန အဘိသမေတိ။ ကိံ ....နု တွေ့ကောယေဝ အဘိသမယောတိ။ ပဋိသံ၊၃၉၁။ အဘိသမယောတိ သစ္စာနံ အဘိမုခေန သမာဂမော၊ ပဋိဝေဓောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ကေသိကာ အဘိသမယေ ဝိသေသိယ။ ဝိမာန၊၁၉။ အဘိသမယေ ဝိသေသိယာတိ သစ္စပဋိဝေဓဝသေန ဝိသေသံ ပတွာ။ "ဝိသေသိနီ"တိပိ ပဌန္တိ၊ အဘိသမယဟေတု ဝိသေသဝတီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၇။ ပဌမာဘိသမယ, ဓမ္မာဘိသမယ-တို့လည်း ကြည့်။ (၂) (က) အတ္ထာဘိသမယ-ကြည့်။ (ခ) အဘိသမယောတိ ဥပရိမဂ္ဂါဘိသမယော။ အနုဋီ၊၃။၁၉၀။

(၃) သမယနံ ဥပသမယနံ အပဂမောတိ သမယော၊ ပဟာနံ။ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဘာဝတော ပန အဓိကော သမယောတိ အဘိသမယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ မာနာဘိသမယ (မ၊၁။၅။ သံ၊၂။၄၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၇။), ဖဿာဘိသမယ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃) တို့လည်း ကြည့်။

(၄) (က) အဘိမုခဘာဝေန သမ္မာ ဧတိ ဂစ္ဆတိ ဗုဇ္ဈတီတိ အဘိသမယော၊ ဓမ္မာနံ ယထာဘူတသဘာဝါဝဗောဓော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ အနုဋီ၊၁။၆၇။ ခုန်၊ဋီ။၇၇၀။ အဘိသမယဿာတိ ဉာဏဿ။ အနုဋီ၊၂။၆၁။ နောက်အနက်လည်း ကြည့်။ (ခ) ပဋိဝေဓောတိ အဘိသမယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အဘိသမေတီတိ အဘိသမယော၊ အဘိသမေန္တိ ဧတေနာတိ

ဝါ အဘိသမယော။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၇။ အနုဋီ၊၁။၂၃။) နောက် အနက်လည်း ကြည့်။

(၅) လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဒဿနာဘိသမယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အမတောဂဓံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနဋ္ဌေန အဘိသမယော။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။ နိဗ္ဗာနံ အဘိသမီယတီတိ အဘိသမယော၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ အဘိမုခံ ဉာဏေန သမ္မာ ဧတဗ္ဗော အဘိသမေတဗ္ဗောတိ အဘိသမယော၊ ဓမ္မာနံ အဝိပရီတသဘာဝေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ အနုဋီ၊၁။၆၇။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၇၈။ အဘိသမယဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

(အဘိသမယ အနက်ကို အကျဉ်းချုံးသော် (၁) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သောတရား။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော တရား။ (၃) ထိုးထွင်း၍သိခြင်း-ဟူ၍ သုံးနက်သာ ရရာသည်။

ထိုတွင် ယင်းတို့ကို အရကောက်သော် လောကုတ္တရာအနေအားဖြင့် (၁) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော တရားဟူသည် နိဗ္ဗာန်တည်း။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော တရားဟူသည် မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, ယင်းဉာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်သောစိတ်, စေတသိက်တရားတို့တည်း။ ဤ၌ လောကုတ္တရာဖြစ်သော မဂ္ဂင်, ဗောဇ္ဈင်, ဗိုလ်, ဣန္ဒြေ, သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်, ဝိမောက္ခ, ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

လောကီ အနေအားဖြင့်ကား (၁) ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော တရားဟူသည် အဘိဉေယျ, ပရိညေယျ, ပဟာတဗ္ဗ ဖြစ်သော ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာဟုဆိုအပ်သော မဖောက်မပြန် မှန်သော ပရမတ္ထတရားတို့တည်း။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော တရားဟူသည် ဉာတပရိညာ, တီရဏပရိညာ, ပဟာနပရိညာ အစွမ်းအားဖြင့်သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်တို့တည်း။ ဤ၌လည်း လောကီဖြစ်သော မဂ္ဂင်, ဗောဇ္ဈင်, ဗိုလ်, ဣန္ဒြေ, သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်စသည်တို့ ပါဝင်ရာသည်။ အကျယ်ကို ပဋိသံ။၃၉၁-၅။ ၎င်း-ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂-၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၉၈-တို့ ကြည့်။

(၃) ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသည် အဘိဉေယျတရားတို့ကို ဉာတပရိညာကိစ္စအားဖြင့်၎င်း, ပရိညေယျတရားတို့ကို တီရဏပရိညာကိစ္စအားဖြင့်၎င်း, ပဟာတဗ္ဗ တရားတို့ကို ပဟာနပရိညာ ကိစ္စအားဖြင့်၎င်း, ဘာဝေတဗ္ဗတရားတို့ကို ဘာဝနာကိစ္စအားဖြင့်၎င်း, သစ္ဆိကာတဗ္ဗ တရားတို့ကို သစ္ဆိကရဏကိစ္စအားဖြင့်၎င်း ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော တရား၏ ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့် ပေါင်းဆုံမိခြင်း (ဝါ) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော တရားနှင့် ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော, သိကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်းတည်း။ ပဋိသံ။၃၉၁-၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀-တို့ ကြည့်။

ထို့ပြင် အဆိုတမျိုး ရှိသေး၏၊ ယင်းအဆိုကား "ထိုးထွင်း၍သိခြင်း, သိတတ်သော ဉာဏ်သည် အဘိသမယတည်း၊ ၎င်းသည် လောကီအဘိသမယ, လောကုတ္တရာ အဘိသမယ-ဟူ၍ နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် အကျိုးစသည်အား လျော်စွာ အကြောင်း စသည်တို့၌ သိခြင်း, သိတတ်သော ဉာဏ်မည်သည် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း, သင်္ခါရစသောအကျိုး ထိုနှစ်ပါး လုံးကို သိစေတတ်သော သဒ္ဒပညတ်–နာမပညတ်–လျှင် အာရုံရှိသော လောကီအဘိသမယတည်း။ မတွေမဝေသော အားဖြင့်

အကျိုးစသည်အား လျော်စွာ အကြောင်းစသည်တို့၌ သိခြင်း, သိတတ်သော ဉာဏ်မည်သည် နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်း, အကျိုး, ပညတ်တို့၌ ပြင်းပြသော တွေဝေခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော လောကုတ္တရာ-အဘိသမယတည်း''ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သာရတ္ထ၊၁။ဂ၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၀၇။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၂၁-ကြည့်။)

အဘိသမယကထာ (ထီ) [အဘိသမယ+ကထာ] အဘိသမယကိုပြဆိုရာစကားရပ်။ ပဋိသမ္ဘိဒါ-မဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ ပဋိသံ၊၃၉၁-၅။ အဘိသမယံ ဒဿေန္တေန ကထိတာယ အဘိ-သမယကထာယ အပုဗ္ဗတ္ထာနုဝဏ္ဏနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

အဘိသမယကရဏူပါယ(ပု)[အဘိသမယ+ကရဏ+ဥပါယ] သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို ပြုခြင်း၏အကြောင်း။ ဣဒါနိ အဘိသမယကရဏူပါယံ ဒဿေန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

အဘိသမယကာလ (ပု) [အဘိသမယ+ကာလ] သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိရာ–ကာလ–ခဏ။ ယာနိ ဝုတ္တာနိ အဘိသမယကာလေ။ သစ္စာဘိသမယကာလံ ဟိ ဧတေသု စတူသု ဉာဏေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၁။ စတုန္နံ အရိယ-သစ္စာနံ ပဋိဝိဇ္ဈနက္ခဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၃။

အဘိသမယကိစ္စ (န) [အဘိသမယ + ကိစ္စ] ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကိစ္စ။ ယောဂိနော အန-ဘိသမေတာနံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အဘိ-သမယကိစ္စဿ ဥပ္ပါဒကာလော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အဘိသမယဇာတိယ (တိ) [အဘိသမယဇာတိ+ဣယ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်မျိုး– အဘိသမယ ဇာတ်–နှင့်သက်ဆိုင်–၌ ပါဝင်–သော။ ကိံ ပနဿ ပစ္ဆိမေ ဘဝေ အဘိသမယဇာတိယံ မဂ္ဂံ အာရဗ္ဘ သတိသမ္ဘောသော ဟောဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အဘိသမယဉာဏ (န) [အဘိသမယ+ဉာဏ] သစ္စာလေးပါးတို့ကို တပြိုင်နက် သိသော ဉာဏ်၊ အဘိသမယဉာဏ်။ ကတမံ အဘိသမ-ယဉာဏံ။ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဧကေန ဉာဏေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အဘိသမေတိ၊ .... ဣဒံ အဘိသမယဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အတ္တနော အဘိသမယဉာ-ဏဿ ပဝတ္တိအာကာရံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၅။

အဘိသမယဋ္ဌ (ပု) [အဘိသမယ + အတ္ထ] (၁) ရှေ့ရှုမျက်မှောက်–ရှေးရှုတူရှု–အတူတကွ–ပေါင်း–ဆုံ–ခြင်း–မိခြင်း–ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း–အနက်သဘော။ (၂) လောကီဉာဏ်ဖြင့်–ရောက်အပ်– သိအပ်–သော– ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော –အနက်သဘော။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အနက်သဘော။ (၄) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်ကောင်းစွာ ရောက်အပ်သော –ဉာဏ်ဖြင့်ရအပ်သော– အနက်သဘော။ (၅) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော – ပဋိဝေဓ–ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော အနက်သဘော။ (၆) ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော–ပဋိဝေဓ–ဉာဏ်၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ။

(၁) ကတမေတိ သတ္တဟာကာရေဟိ တထော ဝိမောက္ခာ ကေနဋ္ဌေန ဟောန္တိ။ သ-မောဓာနဋ္ဌေန အဓိဂမနဋ္ဌေန ပဋိလာဘဋ္ဌေန ပဋိဝေဓဋ္ဌေန သစ္ဆိကိရိယဋ္ဌေန ဖဿနဋ္ဌေန အဘိသမယဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၂၆၁။ အဘိသမယ-ဋ္ဌေနာတိ အဘိမုခံ သမာဂမဋ္ဌေန။ တတ္ထ ''သမောဓာနဋ္ဌေနာ''တိ မူလပဒံ၊ သေသာနိ အဓိဂမဝေဝစနာနိ။ တသ္မာယေဝ ဟိ သဗ္ဗေ-သံ ဧကတော ဝိဿဇ္ဇနံ ကတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၇။

(၂) ဖုသနဋ္ဌေန အဘိသမယဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၁၀၂။ အဘိသမယဋ္ဌေနာတိ လောကိယေန ဉာဏေန အဘိသမာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ ဒုက္ခဿ ပီဠနဋ္ဌော....အဘိသမယဋ္ဌော။ ပဋိသံ။ ၂၉၆။

(၃) ဒုက္ခဿ....ဝိပရိဏာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌောတိအာဒီသု ပဋိဝေဓော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၅။ အဘိသမေတဗ္ဗော ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗောတိ အဘိသမယော၊ အဘိသမယောဝ အတ္ထော အဘိသမယဋ္ဌော၊ ပီဠနာဒီနိ။ တာနိ ဟိ အဘိသမေတဗ္ဗဘာဝေန ဧကီဘာဝံ ဉပနေတွာ အဘိသမယဋ္ဌောတိ ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၃။ မူလဋီ၊၁။၆၀။

(၄) အဘိသမယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၂၀။ အဘိသမယဋ္ဌောတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန အဘိသမာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌော ဉာဏေန ပဋိလဘိတဗ္ဗဋ္ဌော ဝါ။ ပဋိလာဘောပိ ဟိ "အတ္ထာဘိသမယာ ဓီရော"တိအာဒီသု ဝိယ အဘိသမယောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

(၅) အဘိသမယဿ ဝါ ပဋိဝေဓဿ ဝိသယဘူတော အတ္ထော အဘိသမယဋ္ဌောတိ တာနေဝ တထာ ဧကန္တေန ဝုတ္တာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈။ အဘိသမယဿ ဝါ ပဋိဝေဓဿ ဝိသယဘူတော အတ္ထော အဘိသမယဋ္ဌောတိ တာနေဝ ပီဠနာဒီနိ အဘိသမယဿ ဝိသယဘာဝူပဂမနသာမညတော ဧကတ္တေန ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၃။ မူလဋီ၊၁။ ၆၀။ အဘိသမယဋ္ဌောတိ အဘိသမေတဗ္ဗဋ္ဌော။ အဘိသမယဿ ဝါ ဝိသယဘူတော အတ္ထော အဘိသမယဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၁။

(၆) အထ ဝါ အဘိသမယဿ ပဝတ္တိအာကာရော အဘိသမယဋ္ဌော။ သော စေတ္ထ အဘိသမေတဗ္ဗေန ပီဠနာဒိနာ ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ မူလဋီ၊၂။၅၁။

အဘိသမယဋ္ဌာန (န) [အဘိသမယ+ဌာန] အဘိသမယ၏ – ဖြစ်ကြောင်း – ဖြစ်ရာ – ဌာန။ သုခဒုက္ခာဒီသု တီသု အဘိသမယဋ္ဌာနေသု။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။

အဘိသမယဋ္ဌာနတာ (ထီ) [အဘိသမယဋ္ဌာန+တာ] အဘိသမယဋ္ဌာန၏ အဖြစ်။ လောကုတ္တရာနိ အဓိမုစ္စနတာယ မဂ္ဂဉာဏဿ အဘိသမယဋ္ဌာနတာယ စ နိယ္ယာနိ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၁။

အဘိသမယတ္ထ (ပု) [အဘိသမယ+အတ္ထ]အဘိသမယဋ္ဌ-နှင့် အနက်အရ တူ။

အဘိသမယန္တရာယ (ပု) [အဘိသမယ+အန္တရာယ] အဘိသမယ အန္တရာယ်။ အယံ မာရော ဣမံ မဟာသမာဂမံ ဒိသွာ အဘိသမယန္တရာယံ ကရိဿာမီတိ အန္တရန္တရေ မာရသေနံ ပေသေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

အဘိသမယန္တရာယကရ (တိ) [အဘိသမယန္တရာယ+ကရ] အဘိသမယ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အဇာနန္တေနပိ ကတံ ပါပံ အဘိသမယန္တရာယကရံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၀-၉။

အဘိသမယပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အဘိသမယ+ပရိစ္ဆေဒ] အဘိသမယ အပိုင်း အခန်း။ (တရားထူးရခြင်းကို ပြဆိုသော အဘိသမယ အပိုင်းအခန်း သုံးမျိုးကို ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၄-ကြည့်။) သွာယံ ကပ္ပပရိစ္ဆေဒေါ.... အဘိသမယပရိစ္ဆေဒေါ .... ပရိနိဗ္ဗာနပရိစ္ဆေဒေါတိ

....ဗာဝီသတိယာ ပရိစ္ဆေဒေဟိ ပရိစ္ဆိန္နော ဝဝတ္ထိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။

အဘိသမယပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိသမယ+ပတ္တ] သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသို့ရောက်သော၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်သော၊သူ။ အဘိသမယပ္ပတ္တသတ္တာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၀။

အဘိသမယပ္ပဘေဒ (ပု) [အဘိသမယ+ပဘေဒ] အဘိသမယအပြား။ ဣဒါနိ အဘိသမယပ္ပဘေဒတော (အဘိသမယပ္ပကာရတော၊ သာရတ္ထ။) အဘိသမယာကာရတော အာရမ္မဏတော သဘာဝတော စ ပါကဋ္ဌံ ကာတုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၇။ (ပါရာ၊ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၁၆၇-ဂ-လည်း ကြည့်။)

အဘိသမယဘာဂ (တိ) [အဘိသမယ+ဘာဂ] ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော အဖို့ရှိသော။ အထ ဝါ အဘိညေယျေသု ဓမ္မေသု.... စတုဗ္ဗိဓာ အဘိသမယဘာဂါ (ဓမ္မာ)။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။

အဘိသမယဘာဂီ (တိ) [အဘိသမယ+ဘာဂ +ဤ] သစ္စာလေးပါးတရားကို–ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း အဖို့ ရှိသော – သိထိုက်သော၊သူ။ ယေဘုယျေန စ တာ ဒေဝတာ အဘိသမယဘာဂိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၃၅။ (အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၉-လည်း ကြည့်။)

အဘိသမယဘာဝ (ပု) [အဘိသမယ+ဘာဝ] သစ္စာလေးပါးတရားကိုထိုးထွင်း၍ သိလတ္တံ့သည်၏ အဖြစ်။ အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ အဘိသမယဘာဝံ အဒ္ဒသ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

အဘိသမယဘူတ (တိ) [အဘိသမယ+ဘူတ] အဘိသမယဖြစ်သော။....အဘိသမယဘူတာယ ဒုက္ခနိရောဓပ္ပတ္တိယာ ပဋိပဒတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။၆၂။

အဘိသမယလက္ခဏ (နု)[အဘိသမယ+လက္ခဏ] အဘိသမယ လက္ခဏာ။“ဇဟာတိ ပါပက”န္တိ ဧတေန ပရိညာဘိသမယာဒယောပိ ဒဿိတာ အဘိသမယလက္ခဏေန ဧကလက္ခဏတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

အဘိသမယဝဂ္ဂ (ပု) [အဘိသမယ+ဝဂ္ဂ] အဘိသမယဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်။ သံ၊၃။ ၄၀၀-၄။

အဘိသမယသံယုတ္တ (နု)[အဘိသမယ+သံယုတ္တ] အဘိသမယသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်။ သံ၊၁။၃၅၂-၇။

အဘိသမယသဒ္ဒ (ပု) [အဘိသမယ+သဒ္ဒ] အဘိသမယသဒ္ဒါ။ သမဝါယေ ခဏေ ကာလေ....တိ ဂါထာဝဏ္ဏနာယံ အဘိသမယသဒ္ဒေါ ပဋိဝေဓတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ သမယသဒ္ဒေါ အတ္ထုဒ္ဓါရေ အဘိသမယသဒ္ဒေါ ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၄၀။ နိတိ၊ ဓာ။၁၄၁။ ဓာန်၊ဋီ။၇၇၈။)

အဘိသမယသာမက (တိ) [အဘိသမယ+သာမက။ ထိ-ဍ္ဍ—သာမိကာ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ အဘိသမယသာမိကာယ စတုသစ္စဒေသနာယ သခေ်ပေနေဝ ဒေသိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၃။

အဘိသမယဟေတု (ပု) [အဘိသမယ+ဟေတု] သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၏ အကြောင်း။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ တဿ တေန ဒေါသေန အဘိသမယဟေတု သမုစ္ဆိန္နော။ မိလိန္ဒ။၂၄၈။ အဘိသမယ (၁) (က) လည်း ကြည့်။

အဘိသမယဟေတုဘာဝ (ပု) [အဘိသမယ-ဟေတု+ဘာဝ] သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ ဣဒံ ပန အညေသံ အဘိသမယဟေတုဘာဝေန ပစ္စေကဗုဒ္ဓဗောဓိသတ္တာဒီနံ ဒေသနာသာမတ္ထိယာဘာဝတော ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၃၀။

အဘိသမယာကာရ (ပု) [အဘိသမယ+အာကာရ] အဘိသမယ အခြင်းအရာ။ အဘိသမယပ္ပဘေဒ-ကြည့်။

အဘိသမယာဓိကာရတ္တ (နှ) [အဘိသမယ + အဓိကာရတ္တ] အဘိသမယ – အရိယမဂ် – ၏ မှီရာ ဥပနိဿယ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပဿနာဝသေန ပန ဘိန္နာယေဝ ပဋိပဒါဘိညာယော ဣဓ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ အဘိသမယာဓိကာရတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၆၇။

အဘိသမယာနုရူပ (တိ)[အဘိသမယ+အနုရူပ] အဘိသမယအား လျော်သော။ အတ္တနာ အဓိဂတမဂ္ဂနယာနုရူပံ (အဘိသမယာနုရူပံ၊ သီ-မူကွဲ) ဥဒါနံယေဝ ဥဒါနေန္တေန။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အဘိသမယာဘာဝ (ပု) [အဘိသမယ + အဘာဝ] အဘိသမယ၏ မဖြစ်ခြင်း။ စိတ္တံ ဝိနာ အဘိသမယာဘာဝတော တထာ ဝိဿဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

အဘိသမာဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+အာ+ဂမု+အ+တိ] ပေါင်းဆုံ၏။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမာဂတ (တိ) [အဘိ+သံ+အာ+ဂမု+တ] ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။ အဘိသမိတ-ကြည့်။

အဘိသမာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌ (ပု)[အဘိသမာဂန္တဗ္ဗ+အတ္ထ] လောကီဉာဏ်,ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်–ရောက်အပ် – ပေါင်းဆုံအပ် – သော – ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော – အနက်သဘော။ အဘိသမယဋ္ဌ(၂,၄) အနက် ကြည့်။

အဘိသမာဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+အာ+ဂမု+တွာ] (က) အနီးသို့သွား၍၊ ချဉ်းကပ်၍။ (ခ) ရှေ့ရှုမျက်မှောက်ဉာဏ်ဖြင့် ဉေယျ တရားသို့ ကောင်းစွာရောက်၍၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၍။ (ဂ)ပေါင်းဆုံ၍၊ ရှေ့ရှုမျက်မှောက်– ရှေးရှုတုရှု– အဖြစ်အားဖြင့် – အတူတကွ–ချဉ်းကပ်–ပေါင်းဆုံ–၍။(က) သမေစ္စာတိ....သမာဂန္တွာ အဘိသမာဂန္တွာ။ စူဠနိ။၇၃။ အဘိသမာဂန္တွာတိ သမိပံ ဂန္တွာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ (ခ) အဘိသမေစ္စ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၀။ မဋီ၊၂။၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။) (ဂ) အဘိသမ္ဘုန္တိ ပစ္စယေဟိ အဘိသမာဂန္တွာ ကတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ ပစ္စယေဟိ အဘိသမာဂန္တွာ ကတန္တိ တဏှာဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယေဟိ အဘိမုခဘာဝေန သမာဂန္တွာ သမေစ္စ နိဗ္ဗတ္တိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။

အဘိသမာစာရ (ပု) [အဘိ+သမာစာရ]လွန်ကဲသော – ထူးသော – မြတ်သော – အကျင့်။ အဘိသမာစာရောတိ ဥတ္တမသမာစာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၉။ အဓိကော သမာစာရော အဘိသမာစာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အဘိဝိသိဋ္ဌော ဥတ္တမော သမာစာရောတိ အဘိသမာစာရော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၀။ အဘိသမာစာရိက-လည်း ကြည့်။

အဘိသမာစာရိက (တိ) [အဘိသမာစာရ+ဣက] အာဘိသမာစာရိက-ကြည့်။

အဘိသမာယောဂ (ပု) [အဘိ+သံ+အာ+ယုဇ+ဏ] ယှဉ်စပ်ခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်း။ ဓမ္မာဘိသမယောတိ စတုသစ္စဓမ္မဿ ဉာဏေန သဒ္ဓိံ အဘိသမာယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇။

အဘိသမိတ (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တ] ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော။ အမှာကံ အယျပုတ္တေန

ဓမ္မော အဘိသမိတော။ ဝိ၊၁။ ၂၇၁။ အမ္ဗာကံ အယျပုတ္တေန စတုသစ္စဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဓမ္မော အဘိသမိတော။ သံ၊၂။၈၇။ အဘိသမိတောတိ မဟာ ဉာဏေန စတုသစ္စဓမ္မော အဘိသမာဂတော၊ သောတာပန္နောသ္မိ ဇာတောတိ ကထေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အဘိသမေတောတိ အဘိသမိတော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။

အဘိသမိတတ္တ (န)[အဘိသမိတ+တ္တ] ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသည်၏အဖြစ်။ ဓမ္မဿ သုတတ္တာ သစ္စာနဥ္စ အဘိသမိတတ္တာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ စတုသစ္စဓမ္မာနံ ဝါ အဘိသမိတတ္တာ သမိတာဝီ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။ စတုသစ္စဓမ္မာနံ အဘိသမိတတ္တာ သမိတာဝီ။ ဝိမတိ၊၁။၅၂။

အဘိသမိတဗ္ဗဘာဝ (ပု)[အဘိသမိတဗ္ဗ+ဘာဝ] ထိုးထွင်း၍သိအပ်သည်၏အဖြစ်။ အဘိသမယဋ္ဌ (၃) အနက် (မူလဋီ၊၁။၆၀) ကြည့်။ အဘိသမေတဗ္ဗဘာဝ-လည်း ကြည့်။

အဘိသမိတသစ္စ (တိ) [အဘိသမိတ+သစ္စ] ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော သစ္စာတရားရှိသော၊ သစ္စာတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊သူ။ အဘိသမေတာဝီ.... (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၂)ကြည့်။

အဘိသမိယမာန (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+မာန] ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော။ပတီယမာန(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၃၃)ကြည့်။

အဘိသမီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣ+ ယ+တိ] ထိုးထွင်း၍သိအပ်၏။ အဘိသမယ (၅) အနက် (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄) ကြည့်။

အဘိသမီဟိတ (တိ) [အဘိ+သံ+ဤဟ+တ] ပြုလုပ်– အားထုတ်– အပ်သော။ ပကပ္ပိတ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆)ကြည့်။

အဘိသမေက္ခ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဣက္ခ+ တွာ]ကြည့်ရှု၍။ တံ့ နေ၁ တ္တမေဝါဘိသမေက္ခ နာရဒ။ ဇာ၊၂။၁၀၂။ အဘိသမေက္ခာတိ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၈။

အဘိသမေက္ခတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣက္ခ+ အ+တိ] ကြည့်ရှု၏။ ယံ တံ့ သုခေနာဘိသမေက္ခသေ မံ။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ အဘိသမေက္ခသေ ပိယစက္ခူဟိ ဩလောကေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။

အဘိသမေစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တွာ] ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍၊ သိ၍၊ရှေ့ရှုမျက်မှောက်ဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၍။ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိသမေစ္စ အနုမောဒိ။ မ၊၁။၃၁၈။ အဘိသမေစ္စာတိ ဉာဏေန အဘိသမာဂန္တွာ၊ ဇာနိတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ အဘိသမာဂန္တွာတိ အဘိမုခဉာဏေန ဥဧ ယျ သမာဂန္တွာ ယာထာဝတော ဝိဒိတွာ၊ တေနာဟ "ဇာနိတွာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၉။ အရိယသစ္စံ ယထာဘူတံ အဘိသမေစ္စ။ သံ၊၃။၃၈၄။ သမ္မဒတ္ထံ အဘိသမေစ္စ။ အံ၊၃။ ၂၉၇။ သမ္မဒတ္ထံ အဘိသမေစ္စာတိ သမ္မာ သဘာဝတ္ထံ ဉာဏေန အဘိသမာဂန္တွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ ယန္တံ သန္တံ ပဒံ အဘိသမေစ္စ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ သမေစ္စ အဘိသမေစ္စ ဓမ္မံ။ မဟာနိ။၇၂။ ဉာဏေန သမာဂန္တွာ စတုသစ္စဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။

အဘိသမေတ (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တ] အဘိသမိတ-နှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဘိသမေတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တဗ္ဗ] ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။ ယေ ဒုက္ခာဒီနိ အဘိသမေန္တေဟိ အဘိသမေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၅။ အရိယမဂ္ဂေန အဘိသမေတဗ္ဗစတုသစ္စဓမ္မေ ဌိတော။ သုတ္တ-

နိ၊၄၊၁။၃၀၇။ အဘိသမယ အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိသမေတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [အဘိသမေတဗ္ဗ+ဘာဝ] ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တာနိ ဟိ အဘိသမေတဗ္ဗာဘာဝေန ဧကီဘာဝံ ဥပနေတွာ (အဘိသမယဋ္ဌောတိ၊ သာရတ္ထ။၁) ဝုတ္တာနိ။ ဥဒါန၊၄၊၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၃။

အဘိသမေတာဝီ (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တာဝီ။ ထီ-၌ **အဘိသမေတာဝိနီ**] ပညာဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊သူ။ (က) သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) အထက်မဂ္ဂဋ္ဌာန်သုံးယောက်နှင့် ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်လေးယောက်၊ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂါနန္တရ ဖိုလ်မှစ၍ ပစ္စိမစိတ်တိုင်အောင် သစ္စာလေးပါးတရားကို သိဘူးပြီးသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်ပြီးသော အထက်မဂ္ဂဋ္ဌာန်သုံးယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် လေးယောက်။ ယမိုက်အကောက်၊ ဆဋ္ဌ။၂၂၂။) (က) သဒ္ဒေယျဝစသာ နာမ အာဂတဖလာ အဘိသမေတာဝိနီ ဝိညာတသာသနာ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။ အဘိသမေတာဝိနီတိ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စာတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၀။ အရိယသာဝကဿ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ အဘိသမေတာဝိနော။ သံ၊၁။၃၅၃။ သံ၊၃။၃၉၉။ အဘိသမေတာဝိနောတိ ပညာယ အရိယသစ္စာနိ အဘိသမေတွာ ဌိတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အဘိသမေတွာတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ၊ တသ္မာ အဘိသမေတာဝိနော ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စဿာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။ (ခ) အဘိသမေတာဝိနံ တေသံ ဒုက္ခသစ္စဥ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတ္ထ၊ မဂ္ဂသစ္စဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတ္ထ။ ယမက၊၁။၂၁၆။ အဘိသမေတာဝိနန္တိ အဘိသမိတသစ္စာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။

အဘိသမေတိ (ကြိ) [အဘိ + သံ + ဣ + အ + တိ] (က) ချဉ်းကပ်၏၊ ရောက်၏၊ သိ၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ရှေ့ရှုမျက်မှောက်–ချဉ်းကပ်၏–ရောက်၏၊ ထိုးထွင်း၍သိ၏။ (ခ) ထိုးထွင်း၍ အထက်မဂ်သုံးပါးကို–သိ၏–ရ၏။ (ဂ) သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (က) တံ တထာဂတော အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ အဘိသမေတိ။ သံ၊၁။၂၆၄။ သံ၊၂။၁၁၃။ အံ၊၁။၂၈၉။ အဘိသမေတီတိ ဉာဏေန သမာဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အဘိသမေတီတိ အဘိမုခံ သမာဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ အဘိသမေတီတိ ဉာဏေန အဘိသမာဂစ္ဆတိ။ အထ ဝါ .... အဘိသမေတိ အဘိမုခံ သမာဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၂၁၇။ အဘိသမယောတိ ဧကေန အဘိသမေတိ၊ စိတ္တေန အဘိသမေတိ။ ပဋိသံ။၃၉၁။ အဘိသမေတိ အဘိမုခေါ ဟုတွာ သမာဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊ ။ ဒုက္ခံ အဘိသမေတီတိ ဒုက္ခံ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊ဟောင်း။၁၃၆။ အဘိသမေတီတိ အသမ္မောဟပဝသေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၁။) ဓမ္မံ အဘိသမေန္တိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃) တိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။ ယထာဘူတံ အဘိသမေန္တိ။ သံ၊၃။၃၆၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ မိလိန္ဒ။၂၅၆။ (ခ) ယဒိ စ သတ္တက္ခတ္တုပရမော အန္တရာ အဘိသမေယျ၊ ကောလံကောလော သိယာတိ။ မူလဋီ၊၃။ ၉၈။ (အနုဋီ၊၃။၁၃၅-လည်း ကြည့်။) (ဂ) ကောဋ္ဌသဟဿာဘိသမိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၉။ (–မိလိန္ဒ။၃၃၁။) ယထာဘူတံ အဘိသမေသုံ။ သံ၊၃။၃၆၄။ အဘိသမေဿသိ။ သံ၊၃။၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ ပဋိသံ၊

ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၇။ **အဘိသမေဿန္တိ**။ သံ၊၃။၃၆၄-၅၊၃၇၅။

အဘိသမေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သံ+ဣ+တုံ] (က) ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းငှါ။ (ခ) အထက်မဂ်သုံးပါးကို–ထိုးထွင်း၍–သိခြင်း–ရခြင်း–ငှါ။ (က) အဘိသမေတုံ န ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဘဗ္ဗော သော ဓမ္မံ အဘိသမေတုံ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ (ခ) န ပန အန္တရာ အဘိသမေတုံ ဘဗ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၉၈။

အဘိသမေတု (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တု] ထိုးထွင်း၍သိသော၊သူ။ တသ္မိံ အဘိသမယေ ဝတ္တမာနေ အဘိသမေတာ (အဘိသမေတော၊ က) ပုဂ္ဂလော ကေန ဓမ္မေန သစ္စာနိ အဘိသမေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဓမ္မံ အဘိသမေတာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အဘိသမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဣ+တွာ] ထိုးထွင်း၍ သိ၍။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ အဘိသမေတွာ အာစိက္ခတိ။ သံ၊၁။၂၆၄။ အံ၊၁။၂၇၉။ ဒုက္ခံ ပရိညာဘိသမယေန အဘိသမေတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ပရိညာပဟာနာဘိသမယေဟိ အဘိသမေတွာ ပဇဟေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉) အဘိသမေတွာတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

အဘိသမေန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဣ+အန္တ] ထိုးထွင်း၍ သိသော၊သူ။ ဓမ္မံ အဘိသမေန္တဿ။ အပ၊၂။၇၂။ နိရောဓသစ္စံ သစ္ဆိကိရိယာဘိသမယဝသေန အဘိသမေန္တေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၅၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၆၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၅။ မ၊ဋီ၊၃။၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။)

အဘိသမေန္တိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣ+အန္တိ] ထိုးထွင်း၍သိကုန်၏။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမေယျ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣ+ယျေ] ထိုးထွင်း၍သိ–ရာ၏–ငြားအံ့။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမေဿတိ (ကြိ) [အဘိ + သံ + ဣ + ဿတိ] ထိုးထွင်း၍ သိလတ္တံ့။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမေဿန္တိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣ+ဿန္တိ] ထိုးထွင်း၍ သိကုန်လတ္တံ့။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမေသုံ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဣ+ဥံ] ထိုးထွင်း၍သိကုန်ပြီ။ အဘိသမေတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ပရာယ (ပု) [အဘိ + သံ + ပရ + ဏယ+အ။ ကမ္မဝသေန အဘိမုခေါ သမ္ပရေတိ ဧတ္ထာတိ အဘိသမ္ပရာယော၊ ပရလောကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ ပရလောကော စ ကမ္မဝသေန အဘိမုခေါ သမ္ပရေတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ အဘိသမ္ပရာယော။ .... အင်္ဂါယ ပရေန္တီတိအာဒီသု ဝိယ ဟိ စုရာဒိဂဏိကဝသေန ပရ-သဒ္ဒံ ဂတိယံ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။ အဘိသမ္ပရာယ, ပုလ္လိင်,(ဣ-ခေတ်) Futurity Lalit. ဝိလျ။ ၇၃။ အဘိသမ္ပရာယး (ပု) ဘဝိဗျဒ် (ဟိန္ဒီ) ကောဿုဘာ။] (၁) တမလွန်–နောက်–နောင်–ဘဝ၊တမလွန်–တပါးသော–လောက၊ ဘဝသစ်။ (၂) တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်း။ (က) ကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ဆည်းပူးအပ်သောကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် သေပြီးသည့်နောက် တမလွန်ဘဝဝယ် ဂတိငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးသောဂတိ၌ ဖြစ်ခြင်း၊ (ဉာဏာဘိသမ္ပရာယ-ကို ထောက်၍ ကမ္မာဘိသမ္ပရာယ-ဟု ခေါ်နိုင်သည်။) (ခ) ဉာဏ်နှင့်တကွသော တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း၊ တမလွန်ဘဝ၌–ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း–မဂ်ဉာဏ်တို့ကိုရခြင်း။ (ဤလူ့ဘုံက အောက်မဂ်တပါးပါး ရသွားသောပုဂ္ဂိုလ်သည် တမလွန်ဘဝ၌ ပိုင်းခြား ထားအပ်သော ကာလအတွင်းရသင့်သောအထက်မဂ်တို့ကို ရသည်။ အဘိ၊ပု။၁၁၈-၉-ကြည့်။) (၃) တမလွန်ဘဝ

၌ – ရောက်အပ် – ရအပ် – သော – အရာ – ဌာန၊ (ဘဝဂတိ, ဉာဏဂတိ, ထူးခြားချက်, အခြေအနေ စသည်)။ (က) မင်္ဂနှင့်ယှဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ တမလွန်ဘဝ၌–ရောက်အပ်–ရအပ် –သော – ဂတိဝိသေသ – မင်္ဂဉာဏ်ဟူသော တရားထူး။ (ဤလူ့ဘုံက အောက်မင်္ဂတပါး ပါး ရသွားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ တမလွန်ဘဝ၌ ရအပ်သော အထက်မင်္ဂတပါးပါး။ အဘိ၊ပု၊ ၁၁၈-၉-ကြည့်။) (ခ)တမလွန်ဘဝ၌ – ရောက် အပ် – ရအပ် – သော ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေနေ ရခြင်းစသော ထူးခြားချက်၊ မင်္ဂဉာဏ်ရခြင်း ထိုမင်္ဂဉာဏ်ရခြင်း အစွမ်းအားဖြင့် တမလွန် ဘဝ၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်းစသောထူးခြားချက်။ (ဤလူ့ဘုံက အနာဂါမိမင်္ဂ ရသွားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် သည် ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ သို့ ရောက်၍ ဤလူ့ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မလာတော့ပဲ ထိုဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်၊ သကဒါဂါမိမင်္ဂ ရသွားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် သည် ဤလူ့ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တကြိမ် သာလာ၍ ဘဝဇာတ်ဆုံးရာသို့ ရောက်သွား သည်၊ သောတာပတ္တိမင်္ဂရသွားသောအရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ်ကျခြင်းမှ ကင်းသည်၊ မဂ္ဂနိယာမအားဖြင့် မြဲသည်၊ ရပြီးသောမင်္ဂ လျှင် မှီရာအထောက်အပံ့ရှိ၍ အထက်မင်္ဂသုံး ပါးလျှင် ဧကန်ရလတ္တံ့သော အလားအလာ အားကိုးရာရှိသည်၊ အရှည်ဆုံးကာလ အပိုင်း အခြားအားဖြင့် လူ့ပြည် နတ်ပြည် ခုနစ်ဘဝ ကျင်လည်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ဝင်စံသည်၊ ဤသည်တို့ ကား ဤလူ့ဘုံက အောက်မင်္ဂရသွားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ထူးခြားချက်တို့တည်း။) အဘိ၊ပု။၁၁၈-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆-၉။ မူလဋီ၊ ၃။၃၇-၈-တို့ ကြည့်။ (ဂ) တမလွန်ဘဝ၌ – ရောက်အပ် – ရအပ် – သော အခြေအနေ၊ ဘဝဆက် ဖြစ်နေခြင်းနှင့် ဘဝ ချုပ်ငြိမ်း သွားခြင်း ဟူသော အခြေအနေ။ (၁)

ဒိဋ္ဌေ စေဝ ဓမ္မေ အညမညံ ပဋိတ့ံ အဘိသ- မ္ပရာယဥ္စ အညမညံ ပဋိတ့ံ။ အံ၊၁။၃၇၃။ အဘိသမ္ပရာယဥ္စာတိ ပရလောကေ စ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ တတောနိဒါနံ ပုရိသံ ဒုက္ခဝေ- ဒနိယာ အာသဝါ အဿဝေယျုံ အဘိသမ္ပ- ရာယန္တိ။ အံ၊၁။၅၁၇။ အဘိသမ္ပရာယန္တိ ဒုတိယေ အတ္တဘာဝေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ အဘိသမ္ပရာယဥ္စ အတ္တာနံ သစ္စတော ထေ- တတော န ပညပေတိ။ အဘိ၊ပု။၁၄၃။ အဘိသမ္ပရာယဥ္စာတိ အပရသ္မိံ အတ္တဘာ- ဝေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ ကာယဿ ဘေဒါ အဘိသမ္ပရာယံ။ ပေတ။၁၇၅။ အဘိသမ္ပရာ- ယန္တိ ပုနဗ္ဘဝေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။) (၂) (က) တဿ ကာ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္ပရာယော။ မ၊၂။၅၀။ ကာ ဂတီတိ ကာ နိပ္ဖတ္တိ။ အဘိသမ္ပရာယော- တိ အဘိသမ္ပရာယမှိ ကတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၁။ ဂမနံ နိပ္ဖဇ္ဇနံ ဂတိ .... ဝိပါကဓမ္မပ္ပ- ဝတ္တိ။ ကတူပစိတကမ္မဝသေန အဘိသမ္ပရေတိ ဧတ္ထာတိ အဘိသမ္ပရာယော၊ ပရလောကော၊ တတ္ထဿ စ နိပ္ဖတ္တိ ပုစ္ဆတီတိ အာဟ "အဘိ- သမ္ပရာယောတိ အဘိသမ္ပရာယမှိ ကတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၇။ သာ- ရတ္ထ၊၁။၄၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၈။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၅၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။) (၂) (ခ) တဿ ကာ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္ပရာယော။ ဝိ၊၃။၄၀၇။ ဒီ၊၂။၇၈။ မ၊၃။၂၉၀။ သံ၊၂။၂၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၅။ အဘိသမ္ပရာယောတိ ဉာဏာဘိသမ္ပ- ရာယော ဉာဏသဟိတော ပေစ္စဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။ (၃) (က) အဘိသမ္ပရာ- ယောတိ "သကိဒေဝ ဣမံ လောကံ အာဂန္တွာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရေတီ"တိ အာဒိနာ ဝုတ္တော ဉာဏာဘိသမ္ပရာယော၊ မဂ္ဂဉာဏယုတ္တောဟိ ဂန္တဗ္ဗဂတိဝိသေသောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။

၁၉၉။ (ခ) ဂတိန္တိ ဉာဏဂတိံ၊ အဘိသမ္ပရာယန္တိ ဉာဏာဘိသမ္ပရာယမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဉာဏဂတီတိ.... မဂ္ဂဉာဏဂမနံ။ ယသ္မာ တဿာ ဝေ ဉာဏဂတိယာ ဝသေန တဿ တဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ ဩပပါတိကတာဒိဝိသေသော၊ တသ္မာ တံ တာဒိသံ တဿ အဘိသမ္ပရာယံ သန္ဓာယာဟ "ဉာဏာဘိသမ္ပရာယမေဝါ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ (ဂ) တဿ ကာ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္ပရာယော။ ဥဒါန။ ၈၆။ အဘိသမ္ပရာယောတိ ပေစ္စ ဘဝုပ္ပတ္တိ, ဘဝနိရောဓော ဝါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၆။

အဘိသမ္ပရေတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ပရ+ဏေ+တိ] ရှေးရှု – တူရှု – သွား၏ – ဖြစ်၏။ အဘိသမ္ပရာယ-ကြည့်။

အဘိသမ္ပာတ (ပု) [အဘိ+သံ+ပဒ+တ] စစ်တိုက်ခြင်း၊ စစ်ထိုးခြင်း။ .... အနီကံ, အဘိသမ္ပာတော.... အဘျာမဒ္ဒေါ ဣစ္စာဒယောပိ ယုဒ္ဓေ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၀။

အဘိသမ္ပိဏ္ဍေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ပိဍိ+တွာ] ပေါင်း–စု–၍။ တဒေကဇ္ဈံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသမ္ပိဏ္ဍေတွာ။ မိလိန္ဒ။၄၆။

အဘိသမ္ဗန္ဓ (တိ) [အဘိ+သံ+ဗန္ဓ+အ] ဆက်စပ်သော။ တာယ စ ပန စလိတေဟိ စိတ္တဇရူပေဟိ အဘိသမ္ဗန္ဓာနံ ဥတုဇာဒီနမ္ပိ စလနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။

အဘိသမ္ဗန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဗန္ဓ+တွာ] ဆက်စပ်၍။ အဟံ အဓိဂတောတိ ဧဝံ အဘိသမ္ဗန္ဓိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+တိ] (က) သိ၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏၊ ရောက်၏၊ ရ၏။ (အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ-အဖွင့် ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉၊၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂-ကို အမှီပြုသည်။) (ခ) သိ၏၊ ဉာဏ်ဖြင့်သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြုသောအားဖြင့် ရှေးရှု သိ၏၊ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း ထိုးထွင်း၍သိ၏၊ အလွန်ကောင်းစွာသိ၏။ (ဂ) သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို – သိ၏ – ထိုးထွင်း၍သိ၏ – မျက်မှောက်ပြု၏။ ဘုရားအဖြစ်ကို ရ၏၊ ဘုရားဖြစ်ရ၏။ (ဃ)အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို–သိ၏–ထိုးထွင်း၍ သိ၏–မျက်မှောက်ပြု၏ – ရောက်၏ – ရ၏၊ ဘုရားအဖြစ်ကို ရ၏၊ ဘုရားဖြစ်ရ၏။ (က) တထာဂတော အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊၂။၉၁။ ဒီ၊၃။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၃၂၊ ၄၄၆။ ဥဒါန။၁၈၃။ ဣတိဝုတ်။၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အာသဝက္ခယဉာဏေန သဒ္ဓိံ သဗ္ဗညုတညာဏံ အဓိဂစ္ဆတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၅၀။ အဟော ဝတာဟံ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈေယျံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၆၊၂၁၁၊ ၂၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈။) သဗ္ဗေ တေ ဘဂဝန္တော....အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိံသု။ ဒီ၊၂။၇၁။ ဒီ၊၃။၈၃။ သံ၊၃။၁၃၉။ အဟံ ဟိ မဟာကသိံ ကသန္တော တာဝ န မုဥ္စိံ၊ ယာဝ န သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သဗ္ဗေ တေ ဘဂဝန္တော....အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၇၁။ ဒီ၊၃။၈၃။ သံ၊ ၃။၁၃၉၊၁၈၀။ (ခ) စတ္တာရိ သစ္စာနိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ စတုသစ္စဓမ္မေ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၈။ တံ တထာဂတော အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ အဘိသမေတိ။ သံ၊ ၁။၂၆၄။ သံ၊၂။၁၁၃။ အံ၊၁။၂၈၉။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတီတိ ဉာဏေန အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ ပစ္စက္ခကရဏေန အဘိမုခံ ဗုဇ္ဈတိ၊ ယာထာ-

ဝတော ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၉၊၅၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၇။ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ယထာဘူတံ **အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တိ**။ သံ၊ ၃။၃၈၀။ အဘိသမ္ဗောဇ္ဈန္တိ။ သံ၊၃။၃၆၅။ သာမံ သစ္စာနိ **အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိ**။ ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ။၃၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၁၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတိ ဘုသံ သမ္မာ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၉။ သံ၊၃။၃၇၉၊၃၈၀။ **အဘိသမ္ဗောဇ္ဈိသန္တိ**။ သံ၊၃။၃၆၅။ (ဂ) (ဃ) အယံ.... အဿတ္ထရုက္ခမူလေ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ တ္လဒါနာဟံ မနုဿယောနိယံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ **အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿာမိ**။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၀။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန (န) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+ယု] (က) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရခြင်း၊ ဘုရားဖြစ်ခြင်း။ (ခ) သိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (က) ထွေဋ္ဌန္တရေတိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဿ ပရိနိဗ္ဗာယနဿ စ ဝိဝရေ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၈၄။ (ခ) ဗုဇ္ဈနတ္ထ (မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၅) ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနက (တိ) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+က] သိလတ္တံ့–ထိုးထွင်း၍သိလတ္တံ့–မျက်မှောက်ပြုလတ္တံ့–သော၊သူ။ သမ္ဗောဓိပရာယဏ(သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉၅။) ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကာလ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန + ကာလ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရလတ္တံ့သောအချိန်အခါ၊ ဘုရားဖြစ်မည့်အချိန်အခါ။ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရဿ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကာလော အာသန္နော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ အဘိသမ္ဗောဓိ (ခ) ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနက္ခဏ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+ခဏ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရသော–ဘုရားဖြစ်ဆဲ–ခဏ။ ရတ္တေကဒေသဘူတဿ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနက္ခဏဿ အစ္စန္တသံယောဂတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၁၄။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓက္ခဏ-လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနတ္ထ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+အတ္ထ] သိခြင်း–ထိုးထွင်း၍သိခြင်း–မျက်မှောက်ပြုခြင်း–ရောက်ခြင်း–ရခြင်း–အကျိုး။ ဘဂဝါ ဗောဓိမဏ္ဍေ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ နိသိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+ဒိဝသ]အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရသော – ဘုရားဖြစ်သော–နေ့။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသေ စ စတုဝီသတိကောဋိသတသဟဿသင်္ချာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၆။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသေ ဩိတရိတွာ နှာနဋ္ဌာနံ သုပတိဋ္ဌ နာမ အတ္ထိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနမတ္တ (န) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+မတ္တ] သိခြင်း–ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း–မျှ။ န ပန အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနမတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၁၇။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဟေတု (ပု) [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန+ဟေတု] သိခြင်း – ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း – ၏ အကြောင်း။ လောကဿ တထာဂတော ဝိသံယုတ္တောတိ အာဒိနာ.... အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဟေတုံ ဝါ ဒေဿဟိ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၁။၃၁၇။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+အန္တ] သိရာ–ထိုးထွင်း၍သိရာ–မျက်မှောက်ပြုရာ–ရောက်ရာ–ရရာ–ဌာန–အခါ။ ဗုဇ္ဈန္တ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၇) ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+တွာ] (က) သိ၍၊ ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍၊ မျက်မှောက်ပြုသဖြင့် ရှေးရှု သိ၍၊ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း ထိုးထွင်းသိ၍။ (အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ-

အဖွင့် သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀-ကို အမှီပြုသည်။) (ခ) သိ၍၊ ထိုးထွင်းသိ၍၊ မျက်မှောက်ပြု၍၊ရောက်၍၊ရ၍။ (အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ (က) အနက်ကို အမှီပြုသည်။) (က) အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ အဘိသမေတွာ အာစိက္ခတိ ဒေသေတိ။ သံ၊၁။၂၆၄။ သံ၊၂။၁၁၃။ အံ၊၁။၂၈၉-၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ မူလဋီ၊၃။၁၇၅။ (ခ) ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+ဿတိ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရလတ္တံ့၊ ဘုရားဖြစ်လတ္တံ့။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿန္တိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+ဿန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့၊ မျက်မှောက်ပြုသောအားဖြင့် ရှေးရှုသိကုန်လတ္တံ့၊ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ထိုးထွင်း၍ သိကုန်လတ္တံ့။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈေယျံ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ယ+ဧယျံ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို –ရ –ဘုရားဖြစ် –ရာ၏ –ရပါမူကား။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ (တိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+တ] (၁) (က) သိပြီးသော၊ ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊ မျက်မှောက်ပြုပြီးသော၊ရောက်ပြီးသော၊ရပြီးသော။ (ခ)သိသော၊ထိုးထွင်း၍သိသော၊သူ။ (ပု)(ဂ) ရှေးရှုမျက်မှောက် အဖြစ်အားဖြင့် ကောင်းစွာသာလျှင် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတတ်သောဘုရား။(ဃ)သိတတ်သော။ (င) သစ္စာလေးပါးကို – သိသော – ထိုးထွင်း၍သိသော – မျက်မှောက်ပြုသော။ (၂) သိအပ်သော၊ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော၊ မျက်မှောက် ပြုအပ်သော။ (သစ္စာလေးပါး အနက် စသည်။) (၁) (က) အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၁။၄။ ဝိ၊၃။၁၆။ ဒီ၊၂။၇၁။ မ၊၁။၈။ သံ၊၁။၆၊၈၁။ သံ၊၂။၂၄။ သံ၊၃။၃၇၀။ အံ၊၁။ ၂၆၁၊၄၃၅။ အံ၊၂။၄၃၉။ အံ၊၃။၂။ ပဋိသံ၊၃၃၁။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အဗ္ဗညာသိံ ပဋိဝိဇ္ဈိ၊ ပတ္တောမှိ အဓိဂတောမှီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ- (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄)တိ အဗ္ဗညာသိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၉။ (–သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၆။)အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ပစ္စညာသိန္တိ "အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဟံ ပတ္တော ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတော"-တိ ဧဝံ ပဋိဇာနိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၀။ (ခ) အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ ပကာသေသုံ- (သံ၊၃။၄၆၅)န္တိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဟန္တိ ဧဝံ အတ္တာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ ပကာသယိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ (ဂ) အဘိမုခဘာဝေန သမ္မဒေဝ သဗ္ဗဓမ္မေ ဗုဇ္ဈတီတိ အဘိသမ္ဗောဓိ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏံ၊ တေန သမန္နာဂတတ္တာ စ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၁။ (ဃ) တထာဂတ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈။) ကြည့်။ (င) ဝိပဿီ.... ပါဠလိယာ မူလေ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၂။၃၊ ၄၃။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ သကလံ ဗုဒ္ဓဂုဏဝိဘဝသိရိံ ပဋိဝိဇ္ဈမာနော စတ္တာရိ သစ္စာနိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။ မိလိန္ဒ။၁၁၄။) (၂) လောကော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။ ၃၃၁။ ဣတိဝုတ်။၂၇၅။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ဉာတော ပစ္စက္ခော ကတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ.... အဘိဝိသိဋ္ဌေန သယမ္ဘုဉာဏေန သမ္မာ အဝိပရီတံ ယော ယော အတ္ထော ယထာ ယထာ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ တထာ တထာ ဉာတော အတ္တပစ္စက္ခော ကတောတိ

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၆။ (....စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၆၁။) မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ။ ဝိ၊၃။၁၄။ သံ၊၃။၃၆၉။ ပဋိသံ။ ၃၃၀။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါတိ ပဋိဝိဒ္ဓါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။ (–ဒီ၊၃။၁၁၁။ မ၊၃။၂၆။ သံ၊၁။ ၁၄၁။ အံ၊၁။၃၂၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။) အန- ဘိသမ္ဗုဒ္ဓ, ပဋ္ဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓက္ခဏ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ + ခဏ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရပြီးသော –ဘုရားဖြစ်ပြီးသော–ခဏ။ တတော ပရံ ပန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓက္ခဏံ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ "ဟန္ဒိ ဝိဟန္ဒိ ဝိဒ္ဓံသေသိ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနက္ခဏ-လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာ (ထီ) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+ဂါထာ] မြတ်စွာဘုရား ဟောအပ်သော ဂါထာ။ (ဇာတ်,နိပါတ်,ဝတ္ထုကြောင်း အတွင်း သက်ဆိုင်ပါဝင်သူတို့ ပြောဆိုသောဂါထာများတွင် မြတ်စွာဘုရားက ကြားဝင်ဟောကြားအပ်သောဂါထာများနှင့်)ဇာတ်, နိပါတ်, ဝတ္ထုတို့၏ အဆုံး၌ အကျဉ်းချုံး ရှင်းပြဖော်ထုတ်၍ မြတ်စွာဘုရားဟောအပ်သောဂါထာ၊ ယဿ တေဒိသာ ဟောန္တီတိ အယံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- ဂါထာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဣမာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- ဂါထာ ဝတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅၊၃၀၉။ ဣမာ တိဿော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (– ၄၀၊၁၀၇၊၃၁၆၊၄၀၆၊၄၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၀၊၀၀၊၁၃၃.၄၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၅၊၄၃၂။)

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတာသာမည (နု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- တာ+သာမည] သိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တူခြင်း။ သာမံ သစ္စာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတာ- သာမညေန "ဗုဒ္ဓရတနမ္ပိ ဒုဝိဓ"န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၉၃။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တ (နု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+တ္တ] ထိုး ထွင်း၍ သိသည်၏ အဖြစ်။ စတုန္နံ အရိယ- သစ္စာနံ ယထာဘူတံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာ- ဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၃။၃၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ပဘာသေတီတိ အတ္တဒမတ္တတ္တံ ယထတ္တံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ သော ဣမံ လောကံ သြဘာသေတိ ဘာသေတိ ပဘာသေတိ။ ပဋိသံ။၁၇၃။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ- တိ သာဝကပါရမိဉာဏေနပိ ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ တထာနံ (ဓမ္မာနံ) အဘိ- သမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ "တထာဂတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။)

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္ထ (တိ) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+အတ္ထ] ထိုး ထွင်း၍သိမြင်း အနက်ရှိသော။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ- တ္ထော ဟိ တ္ထော (ဟေတ္ထ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။) ဂတ- သဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၃။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄-တို့၌ အဘိသမ္ဗော- ဓတ္ထ-ဟု ရှိသည်။)

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဒိဝသ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+ဒိဝသ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရသော – ဘုရားဖြစ်သော–နေ့။ တေန အဘိ- သမ္ဗုဒ္ဓဒိဝသေန သဒ္ဓိံ အဋ္ဌာဟံ ကေပလ္လ- ကေန နိသိန္နဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝဇိရ။၃၉၃။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဓမ္မသဘာဝ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+ဓမ္မ +သဘာဝ] သိအပ်သောတရား၏–ကေန်– ထင်ရှား – ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပဌမာဘိ- သမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ဝစနံ သုတွာ သာဝကသံဃာ- ဘာဝံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဓမ္မသဘာဝဥ္စ ဇာနိံသုတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ငဇိရ။၃၉၆။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+ဘာဝ] (က)ထိုးထွင်း၍သိသည်၏အဖြစ်၊ အရဟတ္တ- မဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရသော ဘုရား၏–

အဖြစ် – ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) သိသော – ထိုးထွင်း၍ သိသော – မျက်မှောက်ပြု – ရပြီး – ရောက်ပြီး – သော – သူ၏ အဖြစ်။ (က) တထာယံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝံ အာဂတော အဓိဂတောတိ တထာဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ (ခ) ဟိမဝန္တေ ဝသန္တော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝံ သုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၅၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၆၁။)

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါကာရ (ပု) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+အာကာရ] သိသော အခြင်းအရာ။ သမ္မဒက္ခာတောတိ တေနေဝ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါကာရေန သမ္မဒေဝ ဒေသိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၇။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါဝတ္ထာ (ထီ) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ+အဝတ္ထာ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရသော – ဘုရားဖြစ်ဆဲ – အခိုက်အတန့်။ ဣဒါနိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါဝတ္ထာသု ဧဝ သီဟသဒ္ဒိသတံ ဒဿေတုံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၃။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+အန္တ] ထိုးထွင်း၍သိသော၊သူ။ ယံ ဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဇ်။ သံ၊၁။၂၁၂။ ယံ ဓမ္မံ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တော၊ တေနာဟ "အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိ"တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၄။

အဘိသမ္ဗုဇ္ဈမာန (တိ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+အာန] သိသော၊သူ။ မရိစိဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈမာနော။ ဓမ္မ။၂၀။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈမာနော ဗုဇ္ဈန္တော၊ ဇာနန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

အဘိသမ္ဗောဇ္ဈန္တိ (ကြိ) အဘိသမ္ဗုဇ္ဈန္တိ·ကြည့်။

အဘိသမ္ဗောဇ္ဈိံသု (ကြိ) အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိံသု·ကြည့်။

အဘိသမ္ဗောဇ္ဈိဿန္တိ (ကြိ) အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿန္တိ·ကြည့်။

အဘိသမ္ဗောဓ (ပု) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ဏ] (၁) (က) သိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ရောက်ခြင်း၊ ရခြင်း။ (ခ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို – သိသော–ထိုးထွင်း၍သိသော–ဉာဏ်။ (၂)(က) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ (ခ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ (၁) (က) တဿာ အဘိသမ္ဗောဓာယ အယံ ပဌမော မဟာသုပိနော ပါတုရဟောသိ။ အံ၊၂။၂၁၁။ (ခ) သစ္စာဘိသမ္ဗောဓ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀) ကြည့်။ (၂) (က) ဗောဓိရုက္ခမူလေတိ ဧတ္ထ စ ဗောဓိ ဝုစ္စတိ အဘိသမ္ဗောဓော၊ သော စ အတ္ထတော ဘဂဝတော စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏံ ဟောတိ။ ဝဇီရ။၃၉၃။ (ခ) သကလာပိ ဝါ သော ရတ္တိ အဘိသမ္ဗောဓာယ ပဒဟနကာလတ္တာ ပရိယာယေန အစ္စန္တသံယောဂဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၁၄။

အဘိသမ္ဗောဓတ္ထ (ပု) [အဘိသမ္ဗောဓ+အတ္ထ] အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္ထ–နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဗောဓိ (ထီ) [အဘိ+သံ+ဗုဓ+ဣ၊ သဗ္ဗညုတညာဏပဒဋ္ဌာနဉ္စ မဂ္ဂဉာဏံ တံပဒဋ္ဌာနဉ္စ သဗ္ဗညုတညာဏံ အဘိသမ္ဗောဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၃။ အဘိမုခဘာဝေန သမ္မဒေဝ သဇ္ဇဓမ္မေ ဗုဇ္ဈတီတိ အဘိသမ္ဗောဓိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၁။] (၁) (က) အလုံးစုံသောတရားတို့ကို ရှေးရှု မျက်မှောက် ကောင်းစွာသာလျှင် သိတတ်သောဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်, အဘိသမ္ဗောဓိဉာဏ်။ (ခ) အလုံးစုံသောတရားတို့ကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ကောင်းစွာသာလျှင်သိခြင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရခြင်း။ (၂) အလုံးစုံသောတရားတို့ကို ရှေးရှု မျက်မှောက် ကောင်းစွာသာလျှင် သိသောအခါ၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရသော အခါ။ (၃) သိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊

မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ရောက်ခြင်း၊ ရခြင်း။ (၁) (က) အဘိသမ္ဗောဓိယာ ဝါ အာဒိ- ကလျာဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၇။ (ခ) ဝိပဿိဿ ....ဝေ အဘိသမ္ဗောဓိ ဝေ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ။ ဒီ၊၂။၄၃။ အဘ္ဘနော အဘိသမ္ဗောဓိံ၊ ပကာသေတိ နရာသဘော။ အပ၊၂။၂၉၇။(–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၊၁၃၃။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။ ဝဇီရ။ ၃၄။ ဝိမတိ၊၂။၃၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈။) (၂) ဘဂဝါ ဟိ အဘိသမ္ဗောဓိတော သတ္တ- မေ သံဝစ္ဆရေ .... နိသီဒိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အဘိသမ္ဗောဓိတော တိ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကာလ- တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၅။ အဘိသမ္ဗောဓိ- ယံ ဉာဏတေဇေန အဘိသဟတာ ဟုတ္វာ အကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉၊၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁။ အဘိသမ္ဗောဓိယံ ပဋိဝေဓဉာဏတေ- ဇေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ အဘိသမ္ဗောဓိ- တော တိံသဝဿေ.... ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃၊၃၈၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၊၂၉၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။) (အဘိသမ္ဗောဓိ,သမ္ဗောဓိ ဟူသော အမည် ၂-ခုသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓနှင့် သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓတို့၏ ဉာဏ် ၏ အမည်တို့သာ ဖြစ်၏။ နီတိ၊ပဒ။၁၁၂- ကြည့်) (၃) အဘိဓမ္မဿ အဘိသမ္ဗောဓိ အဓိဂမနိဒါနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၅။

အဘိသမ္ဗောဓိအတ္ထ (ပု) [အဘိသမ္ဗောဓိ + အတ္ထ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရခြင်းအကျိုး။ တထာ ဟိ ဝိသာခပုဏ္ဏမာ- ယံ အဘိသမ္ဗောဓိအတ္ထံ ဗောဓိရုက္ခမူလေ နိသိန္နဿ လောကနာထဿ အန္တရာယကရ- ဏတ္ထံ ဥပဋ္ဌိတံ မာရဗလံ ဝိဓမိတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၇။ အဘိသမ္ဗောဓိအတ္ထံ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

အဘိသမ္ဗောဓိဉာဏ (နပ) [အဘိသမ္ဗောဓိ + ဉာ- ဏ] အလုံးစုံသော တရားတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိသော – အပိတ်အပင်မရှိသော – ပစ္စေက- ဗုဒ္ဓါ, သာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံသော – ဉာဏ်၊ အဘိသမ္ဗောဓိ – သဗ္ဗညုတ – ဉာဏ်။ သာဝက- ဗောဓိဉာဏံ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ အဘိ- သမ္ဗောဓိဉာဏံ ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ ဝဇီရ။၄၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၃။

အဘိသမ္ဗောဓိဋ္ဌာနတာ (ထီ) [အဘိသမ္ဗောဓိ + ဋ္ဌာနတာ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ် ကို ရရာဌာန၏အဖြစ်။ အဘိသမ္ဗောဓိဋ္ဌာန- တာယ ဥတ္တမေ မဂဓရဋ္ဌေ ပုရတ္ထိမဒိသာယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။

အဘိသမ္ဗောဓိဒီဝသ (ပု) [အဘိသမ္ဗောဓိ + ဒိဝ- သ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရ သော – ဘုရားဖြစ်သော – နေ့။ တံဒိဝသန္တိ ဝါ တံ ဘဂဝတော အဘိသမ္ဗောဓိဒိဝသေ၊ သော ကိရ ဗောဓိရုက္ခေ.... အဘိသမ္ဗောဓိ- ဒိဝသေ ပထဝိံ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။ ယံ တံ ဘဂဝတာ (ဘဂဝါ?) အဘိသမ္ဗော- ဓိဒိဝသေ ပစ္ဆိမယာမေ .... အာရဘန္တေန (အာရဘန္တော?).... သမာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၅၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ (–အနု၊ဋီ၊၂။၂၁၁။)

အဘိသမ္ဗောဓိဒီပန (နပ) [အဘိသမ္ဗောဓိ + ဒီပန] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်, ရခြင်းကို ပြခြင်း။ ဘဂဝတော ဂါမတော ဒူရတရေ အရညေ အဘိသမ္ဗောဓိဒီပနေန ဒုတိယပုတ္တိ- ဋ္ဌာနနိယမံ တီဟိ ပဒေဟိ အကာသိ။ ဝဇီရ။ ၃၉၂။

အဘိသမ္ဗောဓိပဋိပတ္တိ (ထိ) [အဘိသမ္ဗောဓိ+ပဋိပတ္တိ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရကြောင်း အကျင့်၊ အဘိသမ္ဗောဓိပဋိပတ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဘိသမ္ဗောဓိပဋိပတ္တိမဂ္ဂညူ (ပု) [အဘိသမ္ဗော-ဓိပဋိပတ္တိမဂ္ဂ+ဉာ+ရူ] အဘိသမ္ဗောဓိပဋိပတ် ဟူသော အရိယမဂ်ကို သိတော်မူသော(မြတ်စွာဘုရား)။ မဂ္ဂညူတိ.... အဘိသမ္ဗောဓိပဋိ-ပတ္တိမဂ္ဂညူ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၅။

အဘိသမ္ဗောဓိသမဓိဂမ(ပု)[အဘိသမ္ဗောဓိ+သ-မဓိဂမ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို – ရခြင်း – ရသောအခါ။ အဘိသမ္ဗောဓိသမ-ဓိဂမတော ပဋ္ဌာယ ဟိ သဗ္ဗံ ဉာဏသမာဓိကိစ္စံ အာကင်္ခါမတ္တပဋိဗဒ္ဓမေဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၃။

အဘိသမ္ဗောဓိသမယ (ပု) [အဘိသမ္ဗောဓိ+သမယ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရသောအခါ။ အဘိသမ္ဗောဓိသမယော.... ပရိနိဗ္ဗာနသမယောတိ ဧဝမာဒယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀။ .... ဉာဏကိစ္စသမယော အတ္တဟိတပဋိပတ္တိသမယော စ အဘိသမ္ဗော-ဓိသမယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၅။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။)

အဘိသမ္ဘရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+သံ+ဘရ+ယ+တိ] ထောက်ပံ့အပ်၏။ ပစ္စယဘူတေ-ဟိ ဧတေဟိ အဘိသမ္ဘရိယန္တိတိ သမ္ဘာရာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

အဘိသမ္ဘဝ (ပု) [အဘိ+သံ+ဘူ+အ] (၁) (က)ဖြစ်စေနိုင်သော။ (ခ) နင်း–လျှောက်–သွား–သော–ရသော–နိုင်သော။ (ဂ) ဖြစ်စေ–ပြီးစေ–နိုင်သော၊ သက်ဝင်နိုင်–နေနိုင်–သော။ (ဃ) နှစ်ခြိုက်–အားရ–ပြည့်ဝ–စေနိုင်သော။ (၂) ကံ၏ဖြစ်တည်ရာ ခန္ဓာငါးပါး။ (၁) (က) ဒုရဘိသမ္ဘဝ (ဇာ၊၂။၂၁၁၊၂၄၅-၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၂-၄-၈)ကြည့်။ (ခ) ဒုရဘိသမ္ဘဝ (ဇာ၊၂။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၆၊၂၉၃) ကြည့်။ (ဂ) ဒုရဘိသမ္ဘဝ (မ၊၁။၂၀။ အံ၊၃။၄၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၂။) ကြည့်။ (က) (ဂ) (ဃ) ဒုရဘိသမ္ဘဝ (ဇာ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။) ကြည့်။ (၂) အဘိသမ္ဘဝတိ ကမ္မံ ဧတေသူတိ အဘိသမ္ဘဝါ၊ ခန္ဓာ၊ ဧဝံ အဘိသမ္ဘဝါ ကမ္မာဓိဋ္ဌာနဘူတာ ခန္ဓာတိ အတ္ထော။ အဘိ-ဓမ္မာဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၁။

အဘိသမ္ဘဝတိ=အဘိသမ္ဘောတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အ+တိ] (က) ဖြစ်စေအပ်–ပြီးစေအပ် – ပြုအပ် – အားထုတ်အပ် – ၏။ (ခ) ဖြစ်စေနိုင်၏၊ စီမံ – ခန့်ခွဲ – နိုင်၏။ (ဂ) နှိပ်စက်–လွှမ်းမိုး–၏၊ ကုန်ခန်းစေ၏၊ ချေမှုန်း၏။ (ဃ) ရောက်၏။ (င) ရောက်၏၊ ရ၏၊ ထိုးထွင်း၍သိ၏။ (စ) စွမ်းနိုင်၏။ (ဆ) သည်းခံ၏။ (က) ဘာဝနာမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထုံ နာဘိသမ္ဘောတိ။ အံ၊၃။၇၂။ နာဘိသမ္ဘောတီတိ န နိပ္ဖာဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ (ခ) တေပိ ကမ္မန္တေ အဘိ-သမ္ဘောတိ။ ဒီ၊၂။၁၈၇။ တေပိ ကမ္မန္တေ အဘိသမ္ဘောသိ။ ဒီ၊၂။၁၈၇။ အဘိသမ္ဘော-သီတိ သံဝိဒဟိတွာ ပဋ္ဌပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အဘိသမ္ဘောသီတိ ကမ္မန္တာနံ သံဝိဓာနေ သမတ္ထော ဟောတီတိ အာဟ “သံဝိဒဟိ-တွာ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။ (ဂ) **အဘိသမ္ဘော-တိ** အဘိသမ္ဘဝတီတိ ပရံ အဇ္ဈောတ္ထရတိ မဒ္ဒတိ။ နီတိ၊ပဒ။၆။ အထာပရာနိ **အဘိသမ္ဘ-ဝေယျ**.... အဒ္ဓါ ဘဝန္တော အဘိသမ္ဘဝေယျုံ။ သုတ္တနိ။၄၂၇။ မဟာနိ။၃၈၇၊၃၉၁။ အဘိ-ဘဝေယျ၊ န တတြ သိထိလံ ပရက္ကမေယျာ-တိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၄၀၆။ ယေ ဘိက္ခူ **အဘိသမ္ဘဝေ**၊ ပန္တမ္ပိ

သယနာသနေ။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ မဟာနိ။ ၃၇၆။ အဘိသမ္ဘဝေတိ အဘိဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အဘိသမ္ဘဝေတိ အဘိသမ္ဘဝေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၂။ (ဃ) ခိပ္ပမေဝ **အဘိသမ္ဘောန္တိ** ရတိတ္တာယ။ ဇာ၊၂။ ၁၁၄။ ပါပုဏန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။ တာနိ စေ **နာဘိသမ္ဘောမ**။ ဇာ၊၁။၁၁၆။ ယဒိ တာနိ န ပါပုဏာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အာဝါသံ **အဘိသမ္ဘောသိ**။ အပ၊၁။၁၄၂။ (င) ယထာဂတိံ တေ **အဘိသမ္ဘဝေမ**။ ဇာ၊၂။ ၁၁။ တဝ ဂတိံ နိပ္ဖတ္တိံ အဘိသမ္ဘဝေမ ပါပုဏေယျာမ၊ ကယာ ပဋိပတ္တိယာ ပဋိဝိဇ္ဈေယျာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၉။ ယထာဂတိံ မေ **အဘိသမ္ဘဝေထ**။ ဇာ၊၂။၁၁။ (စ) ပဿံ ထလံ **နာဘိသမ္ဘောမ** ဂန္တုံ။ ဇာ၊၁။၃၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ (ဆ) သဗ္ဗာနိ **အဘိသမ္ဘောသိ**။ ဇာ၊၂။၃၂၆။ အဘိသမ္ဘောသိန္တိ သဟိသာမိ အဓိဝါသေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၇၇။

အဘိသမ္ဘဝနီယ (တိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အနီယ] ရောက်အပ်သော၊ ရောက်–မီ–တတ်–စွမ်း–နိုင်သော။ အနဘိသမ္ဘဝနီယ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘဝန္တ=အဘိသမ္ဘောန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အန္တ၊ ထိ-၌ အဘိသမ္ဘဝန္တီ။ (နီတိ၊ ပဒ။၈၅။)] ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဖြစ်စေနိုင်သော။ (က) စီမံ – ခန့်ခွဲ – တတ် – နိုင် – သော။ (ခ) ပြုလုပ်–ဆောင်ရွက်–တတ်–နိုင် – သော။ (ဂ) နှိပ်စက် – လွှမ်းမိုး – သော၊ ကုန်ခန်းစေသော၊ ချေမှုန်းသော။ (ဃ) သည်းခံ – အောင့်အည်း – မညည်းမညူ – သော။ (င) ပြီးစီးစေသော၊ မတွန့်မဆုတ် – မရွံ့မမုန်း – ခြေသလုံးအားကိုးဖြင့် ကျင့်ဆောင် ပြီးစီးစေသော။ (စ) ရောက်သော။ (က) သဗ္ဗကမ္မေ အဘိသမ္ဘဝန္တံ ဒိသွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ (ခ) သဗ္ဗာနိ အဘိသမ္ဘောန္တော၊ သရာဇဝသတိံ ဝသေ။ ဇာ၊၂။၂၉၀။ သဗ္ဗာနိ ရာဇကိစ္စာနိ ကရောန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။ (ဂ) ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌံ အဘိသမ္ဘဝန္တော ဝါ အဘိဘဝေယျ အဓိဘဝန္တော ဝါ အဘိသမ္ဘဝေယျ။ မဟာနိ။ ၃၉၂။ (ဃ)လူခမ္ပိ အဘိသမ္ဘောန္တော။ထေရ။ ၂၇၈၊၂၇၇။ ဒုဿဟမ္ပိ ပစ္စယလူခံ အဘိဘဝန္တော အဓိဝါသေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ (င) တောနိ အဘိသမ္ဘောန္တိ၊ ပရလောကေ အနာသဝါ။ ထေရီ။ ၄၁၅။ အဘိသမ္ဘောန္တီတိ အနိပ္ဖန္နရူပါ ဇဿဗလံ နိဿာယ အဘိသမ္ဘဝန္တိ၊ သာဓေန္တီတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (စ) (ဂေါတြဘုစိတ္တံ) အရိယဂေါတ္တမဘိသမ္ဘောန္တဥ္စ ပဝတ္တတိ။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။၆၅။ အဘိသမ္ဘောန္တန္တိ ပါပုဏန္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၇၃။ အဘိ-သံ-သဒ္ဒါနံ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကတ္တာ ဘူဓာတုယာ သတ္တာအတ္ထေ အပ္ပဝတ္တိတွာ ဂတျတ္ထေ ပဝတ္တတီတိ အာဟ "အဘိ။ပ။ဏန္တ"န္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၆၀။ အနဘိသမ္ဘဝန္တ-လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဘဝိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+တုံ] (က) ရောက်ခြင်းငှါ။ (ခ) သည်းခံခြင်းငှါ။ (ဂ) ပြီးစေခြင်းငှါ။ (က) န အညော ကောစိ သက္ကောတိ အဘိသမ္ဘဝိတုံ။ ပဋိသံ။ ၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃။ အဘိသမ္ဘဝိတုန္တိ သမ္ပာပုဏိတုံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ အနဘိသမ္ဘဝနီယ-လည်း ကြည့်။ (ခ) ကယိရမာနဥ္စ သမ္ဘဝိတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ယဒိ နံ ကာတုံ ဝါ အဘိသမ္ဘောတုံ ဝါ သုခံ ဘဝေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ (ဂ) အဘိသမ္ဘဝိတုံ သာဓေတုံ အသက္ကုဏေယျတရံ။ မူလဋီ၊ ၂။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။

အဘိသမ္ဘဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + သံ + ဘူ + တွာ] သည်းခံ၍။ သဗ္ဗာနိပေတာနိ အဘိသမ္ဘဝိတွာ။ သုတ္တနိ။၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အဘိသမ္ဘဝေ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အ+ယျေ] နှိပ်စက်–လွှမ်းမိုး–၏၊ ကုန်ခန်းခစေ၏၊ ချေမှုန်း၏။ အဘိသမ္ဘဝတိ (၇) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘဝေထ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အ+ယျာထ] ရောက်ရှိ–ရရှိ–ထိုးထွင်းရှိ–သိကြ–ရာ၏–စေသတည်း။ အဘိသမ္ဘဝတိ (၄) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘဝေမ (ကြိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အ+ယျာမ]ရောက်–ရ–ကုန်ရာ–၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိကုန်ရာ၏။ အဘိသမ္ဘဝတိ (၄)ကြည့်။

အဘိသမ္ဘဝေယျ (ကြိ) [အဘိ+သံ + ဘူ + အ+ယျေ]နှိပ်စက်–လွှမ်းမိုး–၏၊ ကုန်ခန်းစေ၏၊ ချေမှုန်း၏။ အဘိသမ္ဘဝတိ (၇) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုဏန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+ဥဏာ+အန္တ] ရောက်–မီ–တတ်–စွမ်း–ပြီးစေ–နိုင်သော၊သူ။ အနဘိသမ္ဘုဏန္တ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုဏန္တိ (ကြိ) အဘိသမ္ဘုဏာတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုဏမာန (တိ) [အဘိ + သံ +ဘူ+ဥဏာ+မာန] ရောက်–မီ–တတ်စွမ်း–နိုင်သော၊သူ။ အနဘိသမ္ဘုဏမာန-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုဏာတိ (ကြိ) [အဘိ+သမ္ဘု(သံ+ဘူ)+ဥဏာ+တိ] ရောက်၏၊ ပြီး–ပြည့်စုံ–စေ၏၊ တတ်–စွမ်း–နိုင်၏။ န ကိဉ္စိ အတ္ထံ အဘိသမ္ဘုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ န ကိဉ္စိ အတ္ထံ အဘိသမ္ဘုဏာတီတိ ကိဉ္စိ ပယောဇနံ ဖလံ ဟိတံ န သာဓေတီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၁၇။ န ကိဉ္စိ အတ္ထံ အဘိသမ္ဘုဏာတီတိ န ကိဉ္စိ အတ္ထံ သာဓေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၆။ န အဘိသမ္ဘုဏာတီတိ န သမ္ပာပုဏာတိ၊ န သာဓေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၄၅။ ဇိဏ္ဏကာလေ.... နာဘိသမ္ဘုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ နာဘိသမ္ဘုဏာတီတိ န သမ္ပာဒေတိ၊.... န သက္ကောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။ (– သာရတ္ထ၊၁။၂၇၇၊ ၃၉၀။) သစေပိ ဥပပတ္တိဒေဝါ... နာနုဘဝန္တိ န အဘိသမ္ဘုဏန္တိ န သက္ကောန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၃၂။) သော ဘဝမာနေ၁ အဘိသမ္ဘုဏေယျ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၃။ ၄ဟောတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဘူ (သမ္ဘု)+ဥဏာ+တွာ] ဖြစ်စေ–ပြည့်စုံစေ–၍၊ ပြုကျင့်၍။ ယောပိ ဒဟရကာလေ အရညာဝါသံ အဘိသမ္ဘုဏိတွာ ဇိဏ္ဏကာ-လေ.... နာဘိသမ္ဘုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အဘိသမ္ဘုဏိတွာတိ နိပ္ဖါဒေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၅။

အဘိသမ္ဘုဏေယျ (ကြိ) [အဘိ + သံ+ဘူ (သမ္ဘု)+ဥဏာ+တိ] ရောက်ရာ၏။ အဘိ-သမ္ဘုဏာတိ(မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၃) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဘူဧ+တွာ]နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက်–မညည်းမညူ–အသုံးပြု–သုံးဆောင်–၍။ ယသောတေ အဘိ-သမ္ဘုတွာ။ ထေရ။၃၅၀။ ယသောတေ အဘိ-သမ္ဘုတွာတိ ယော ဘိက္ခု တေ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍာ-ဒယော စတ္တာရော ပစ္စယေ အန္တိမဝတ္ထုန အဘိရမိတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။

အဘိသမ္ဘူ (ပု) [အဘိ+သံ+ဘူ+ကွိ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်နှင်း–သော၊သူ။ လောမဟံသာ-ဘိသမ္ဘူ(ဒီ၊၂။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘူတ (တိ) [အဘိ + သံ + ဘူ + တ] အပေါင်း အစုပြုအပ်သော၊ မြင်အပ်သော၊ ကြားအပ်သော။ ယေ စက္ခုဝိညာဏာဘိ-သမ္ဘူတာ .... သောတဝိညာဏာဘိသမ္ဘူ-တာ။ မဟာနိ။၉၇။ စက္ခုဝိညာဏေန အဘိ-သမ္ဘူတာ ရာသိကတာ ဒိဋ္ဌာ စတုသမုဋ္ဌာနိ-ကာ ရူပါ။ သောတဝိညာဏသမ္ဘူတာတိ.... သဒ္ဒါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။

အဘိသမ္ဘောတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+တဗ္ဗ] လွှမ်းမိုး–နိုင်နင်း–အပ်သော။ အထာပရာနိပိ အတ္ထိ အဘိသမ္ဘောတဗ္ဗာနိ (မဟာနိ။ ၃၇၇)တိ အပရာနိပိ မဒ္ဒိတဗ္ဗာနိ အတ္ထိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၄။

အဘိသမ္ဘောတိ (ကြိ) အဘိသမ္ဘဝတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘောတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+တုံ] အဘိသမ္ဘဝိတုံ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း (ခ) အနက် ကြည့်။

အဘိသမ္ဘောန္တ (တိ) [အဘိ+သံ+ဘူ+အန္တ၊ ထိ-၌ အဘိသမ္ဘောန္တီ] အဘိသမ္ဘဝန္တ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

အဘိသမ္ဘောန္တိ (ကြိ) အဘိသမ္ဘဝတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္ဘောမ (ကြိ) အဘိသမ္ဘဝတိ (ဇာ၊၁။ ၁၁၆။) ကြည့်။

အဘိသမ္ဘောသိ (ကြိ) အဘိသမ္ဘဝတိ-ကြည့်။

အဘိသမ္မတ¹ (တိ) [အဘိ+သံ+မန+တ] အလွန်ကောင်းစွာ – ကြံ–သိ – ဆင်ခြင်– မှတ်ထင်–ယုံကြည်–အပ်သော။(က) ချီးမွမ်းအပ် – နှစ်သက်အပ် – သော၊ "ချိုမြိန်ကောင်းမြတ် သည်"ဟု–ချီးမွမ်းအပ် – နှစ်သက်အပ်–သော။ (ခ) ဂုဏ်မြင့်အပ်–သိဒ္ဓိတင်အပ်–သော။ (ဂ) အရိုအသေပြုအပ်– ခေါ်ဝေါ် – သမုတ်–အပ်–သော။ (ဃ)ထင်ရှား–ကျော်စော–သော။ (င) မှတ်ထင်အပ်–ယုံကြည်အားထားအပ်–သော။ (က) နာဠိကေရဠ္ဌ ပါဒါသိ၊ ခဇ္ဇကံ အဘိသမ္မတံ။ အပ၊၁။၂၀၂။ ခဇ္ဇကံ အဘိသမ္မတန္တိ ခါဒိတဗ္ဗံ ခဇ္ဇကံ အဘိဝိသေသေန မဓုသက္ကရာဒီဟိ သမ္မိဿံ ကတ္ဂာ နိပ္ဖါဒိတံ သုန္ဒရံ မဓုရန္တိ သမ္မတံ ဉာတံ အဘိသမ္မတံ ခဇ္ဇကဥ္စ အဒါသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ (ခ) မနုဿတ္တံ ဒေဝါနံ အဘိသမ္မတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၄။ (ဂ) "ပါပပဝါဟန"န္တိ အဘိသမ္မတေ ဂယာ- တိတ္ထေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ (ဃ) ကုလပဒေ- သသီလာစာရာဒိဂုဏေဟိ အဘိသမ္မတဿ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ (င) မင်္ဂလံ အဘိဝုဍ္ဎိကာရဏန္တိ အဘိသမ္မတံ ဇနေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၆။

အဘိသမ္မတ² (ပု) [အဘိ+သံ+မန+တ] နှစ်သက်–လေးမြတ်–အပ်သော–အဘိသမ္မတ အမည်ရှိသော၊သူ။ (လွန်ခဲ့သော ကိုးဆယ့်လေးကမ္ဘာထက်က သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်အား ပန်းပူဇော်ခဲ့၍ သုဂတိဘုံတို့၌သာ ချမ်းသာကောင်းကျိုး အမျိုးမျိုးကို ခံစားပြီးလျှင် ဤ ဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ ရဟန္တာဖြစ်သွားသော ကဏ္ဏဝေရပုပ္ဖိယ ထေရ်၏ အလောင်းဖြစ်သော ဘုရင့် – နန်းတော် – အတွင်းဆောင်–မှူး၏ အမည်။) ရညော အန္တေပုရေ အာသိံ၊ ဂေါပကော အဘိသမ္မတော။ အပ၊၁။၂၀၁။ ရညော အန္တေပုရပါလကော အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

အဘိသမ္မတက (ပု) [အဘိသမ္မတ+က] အဘိသမ္မတ-အမည်ရှိသော။ အဘိသမ္မတကော ဂယှ၊ အမ္ဗရေ ဟာသိ မေ ဓဇံ။ အပ၊၁။၈၁။ အဘိသမ္မတနာမက-လည်း ကြည့်။

အဘိသမ္မတနာမက (တိ) [အဘိသမ္မတ+နာမက] အဘိသမ္မတအမည်ရှိသော၊သူ။ (က) အဘိသမ္မတအမည်ရှိသော နတ်ဘီလူးစစ်သူကြီး၊ လူ, နတ်, နဂါး, ဂဠုန်, ကုမ္ဘဏ်,ယက္ခတို့သည် ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရား၏ ခါတ်တော်ကို ဌာပနာ၍ ဉာဏ်တော် ခုနစ်ယူဇနာအမြင့်ရှိ ရတနာ ခုနစ်ပါးဖြင့်ပြီးသော စေတီကို တည်ကြသည်။ ယင်း စေတီတော်အား ပူဇော်သောပစ္စည်းများကို စောင့်ရှောက်ရန် အဘိသမ္မတအမည်ရှိသော နတ်ဘီလူးစစ်သူကြီးကို ခန့်ထားကြသည်။ အရှင်ဥပဝါဏ မထေရ်အလောင်း ဆင်းရဲသား လူသော အလံကို အဘိသမ္မတနတ်ဘီလူး စစ်သူကြီးသည် ကိုယ်ရောင်ဖျောက်လျက် စေတီတော်

ကို သုံးကြိမ်လကျ်ာရစ်ပူဇော်ပေးသည်။ (ခ) အဘိသမ္မတအမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ အရှင်ပါဠိလိပုပ္ပိယမထေရ်အလောင်း သူဌေးသားသည် ဤကမ္ဘာမှ ရှေး ကိုးဆယ့်နှစ်ကမ္ဘာထက်၌ အရှင် တိဿ မြတ်စွာဘုရားအား သခွတ်ပန်းလှူဒါန်းခဲ့ဘူးသောကြောင့် ခြောက်ဆယ့်သုံးကမ္ဘာထက်၌ အဘိသမ္မတအမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်းဖြစ်လာသည်။ (က) ဒွေဝေဟိ ဌပိတော ယက္ခော၊အဘိသမ္မတနာမကော။ အပ၊၁။၇၀။ အပ၊၂။၁၇၁။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။) (ခ) ဣတော တေသဋ္ဌိကပ္ပမှိ၊ အဘိသမ္မတနာမကော။ အပ၊၁။၁၃၆။

အဘိသမ္မတဘာဝ (ပု) [အဘိသမ္မတ+ဘာဝ] သမုတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ ယုံကြည်အားကိုးရသည်၏အဖြစ်။ "ဝစီကာရဏ"န္တိ အဘိသမ္မတဘာဝေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။

အဘိသမ္မာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [အဘိ+သမ္မာ+ဂန္တဗ္ဗ+အတ္ထ] ရှေးရှု ကောင်းစွာ – ရောက်အပ်– ထိုးထွင်း၍သိအပ် – သော အနက်သဘော။ အဘိသမယဋ္ဌ-ကြည့်။

အဘိသမ္မုခဋ္ဌာန (န) [အဘိသမ္မုခ + ဌာန] မျက်နှာမူရာ – မျက်နှာရှေ့တည့်တည့် – ရင်ပြင်–အရပ်။ ဣမဿ ပန အာရာမဿ အဘိသမ္မုခဋ္ဌာနေ တတော မဟာဥဒကရဟဒေါ ဇာတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။

အဘိသမ္မုခဘာဝ (ပု) [အဘိသမ္မုခ+ဘာဝ] ရှေးရှု–မျက်မှောက်–၏အဖြစ်။အဘိသခ်တကြည့်။

အဘိသရ (ပု) [အဘိ+သရ+အ] အခြံအရံ၊ ကိုယ်ရံတော်။ (က) ကိုယ်ရံတော်–တပ်–တပ်သား။ စောင့်ရှောက်ရန် ဝန်းရံလိုက်ပါသော လက်နက်ကိုင်လူစု ပရိသတ်။ (ခ) အတူသွားအတူလာ၊ သွားဖော် လာဖက်၊ အပေါင်းအသင်း၊ ရောင်းရင်းဘက်၊ အဖော်သဟဲ။ (က) နှ တေ အဘိသရံ ပဿေ၊ .... နှ မေ အဘိသရေန်'တ္တော။ ဇာ၊၂။၉၄-၅။ အဘိသရန္တိ ရက္ခဏတ္ထာယ ပရိဝါရေတွာ ဌိတံ အာဝုဓဟတ္ထံ ပရိသံ။ အဘိသရေနာတိ အာရက္ခပရိဝါရေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇-၈။ (ခ) အနုပ္ပလပေါ် အဘိသရောပိ။ မဉ်၊ဋီ။၃၈၀။

အဘိသရဏ (န) [အဘိ+သရ+ယု] သွားသော၊သူ။ အဘိသာရိကာ-ကြည့်။ တဏှာဘိသရဏ (ဉဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၆)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဘိသရဏတာ (ထီ) [အဘိသရဏ + တာ] သွားသည်၏ – သွားသောသူ၏ – အဖြစ်။ အဘိသာရိကာ-ကြည့်။

အဘိသရတိ (ကြိ) [အဘိ+သရ+အ+တိ] (၁) အနီးသို့သွား၏၊ ချဉ်းကပ်၏၊ အနီးသို့သွား၍–ချဉ်းကပ်၍–သက်သာရာရစေ၏။ (၂) တိုးပွါး၏၊ တိုးပွါးခြင်းအားဖြင့် ဖြင်၏။ (၁) အဘိသရဏ-ကြည့်။ (၂) အဘိသရန္တိ ဝဍ္ဎန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။ အဘိသရန္တီတိ အဘိဝဍ္ဎနဝသေန ပဝတ္တန္တိ တေနာဟ "ဝဍ္ဎန္တီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၇။

အဘိသရန္တိ (ကြိ) [အဘိ+သရ+အ+အန္တိ] တိုးပွါးကုန်၏၊ တိုးပွါးခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အဘိသရတိ (၂) ကြည့်။

အဘိသရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သရ+တွာ] အနီးသို့ သွား၍၊ ချဉ်းကပ်၍။ အနဘိဿရ-ကြည့်။

အဘိသလ္လေခ (ပု) [အဘိ+သံ+လိခ+ဏ] ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာ ခေါင်းပါးစေတတ်သော (အပ္ပိစ္ဆတာ-စသော ဂုဏ်)။ အဘိသလ္လေခိက-ကြည့်။

အဘိသလ္လေခက (တိ) [အဘိ+သံ+လိခ+ဏျ] အဘိသလ္လေခ-နှင့် အနက်တူ။ အဘိသလ္လေ-

ခကာနံ သန္တောသဂုဏာဒီနံ ဝုဒ္ဓိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉၇။

အဘိသလ္လေခကထာ (ထီ) [အဘိသလ္လေခ+ကထာ] ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်သောစကား။ ကလျာဏမိတ္တတာ သီလသံဝရော အဘိသလ္လေခကထာ ဝီရိယာရမ္ဘော.... ဣမေ....ပဉ္စ ဓမ္မာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။

အဘိသလ္လေခတိ (ကြိ) [အဘိ+သံ+လိခ+အ+တိ]လွန်စွာခြစ်ခွါတတ်၏၊ခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်၏။ အဘိသလ္လေခန္တိတိ အဘိသလ္လေခိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၇။

အဘိသလ္လေခဝုတ္တိ (ထီ) [အဘိသလ္လေခ+ဝုတ္တိ] ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာခေါင်းပါးအောင် ပြုတတ်သော – အကျင့် – အသက်မွေးခြင်း။ စာတုမာသံ ဖြဟ္မစရိယံ အဘိသလ္လေခဝုတ္တိ ပရမုက္ကဋ္ဌ အဟောသိ။ စရိယာ၊ဌ၊၅၀။ အတိသယဝတီ စ အဘိသလ္လေခဝုတ္တိ။ ၎င်း၊ဌ။၁၃၈။

အဘိသလ္လေခိက = အာဘိသလ္လေခိက (တိ) [(က) အဘိ+သံ+လိခ+ဏျ။ (ခ) အဘိသလ္လေခ+ဏိက] (က) ကိလေသာတို့ကို–လွန်စွာ ခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်–ပယ်တတ်–သော (စကား)၊ ကိလေသာတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်းငှါ သင့်လျော်သော (စကား)။ (ခ) ကိလေသာတို့ကို – လွန်စွာ ခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်– ပယ်တတ်–သော–အပ္ပိစ္ဆတာ-စသောဂုဏ်–ရှိသော–နှင့် ပြည့်စုံသော (စကား)။ (က) (ခ) ယာ စ ခေါ အယံ အာနန္ဒ ကထာ အဘိသလ္လေခိကာ.... သမ္ဗောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊၃။၁၅၅-၇။ အံ၊၂။၁၀၃။ အံ၊၃။၁၆၄-၈။ ဥဒါန။၁၁၉။ မ၊ဌ၊၁။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၂၊၂၅၆။ အဘိသလ္လေခိကာ (အာဘိသလ္လေခိကာ)တိ အတိဝိယ ကိလေသသလ္လေခိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၉။ အဘိသလ္လေခန္တိတိ အဘိသလ္လေခိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၇။ (ဤသို့ ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထ ပြုပြီးနောက် သုတ္တတဒ္ဓိတ် ဏ-ပစ္စည်းထပ်သက်လျှင် အဘိသလ္လေခိကာ-၌ အဘိ-မှ အ-ကို အာဝုဒ္ဓိပြု၍ အာဘိသလ္လေခိကာ-ဟု ပါဠ်ရှိရမည်၊ ၎င်း ဏ-ပစ္စည်း ထပ်မသက်လျှင် အာဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ အဘိသလ္လေခိကာ-ဟုသာ ရှိရမည်။) အဘိသလ္လေခိကာတိ အတိဝိယ ကိလေသာနံ သလ္လေခနီ (သလ္လေခနီယာ)၊ တေသံ တနုဘာဝါယ ပဟာနာယ ယုတ္တရူပါ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ (ခ) အဘိသလ္လေခိကာတိ အတိဝိယ ကိလေသေ သလ္လိခတီတိ အဘိသလ္လေခေါ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏသမုဒါယော၊ သော ဧတိဿာ အတ္ထီတိ အဘိသလ္လေခိကာ၊ မဟိစ္ဆတာဒီနံ တနုဘာဝါယ ယုတ္တရူပါ အပ္ပိစ္ဆတာဒိပဋိသံယုတ္တတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။ (ဤ ဋီကာအလို အဿတ္ထိ "ဏိက" ပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့် အာဘိသလ္လေခိကာ-ဟုသာ ရှိသင့်သည်။)

အဘိသလ္လေခိတ (တိ) [အဘိ+သံ+လိခ+တ] ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာခေါင်းပါးအောင်ပြုတတ်သော။ တဿာနုရူပံ အဘိသလ္လေခိတံ အပ္ပိစ္ဆတာဒိမေ့။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၆။

အဘိသဝတိ=အဘိဿဝတိ (ကြိ) [အဘိ+သု+အ+တိ] (က) စီး၏၊ စီးဆင်း၏၊ စီးဝင်၏။ (ခ) ရောက်၏။ (က) ယာ ကာစိ နဇ္ဇော ဂင်္ဂမဘိဿဝန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၉၉။ (ခ) မဟဂ္ဃါနိ စ ပုပ္ဖါနိ၊ သယနေဘိသဝန္တိ မေ။ အပ၊၁။၁၅၁။

အဘိသသတိ (ကြိ) [အဘိ+သသု(သသ)+အ+တိ။ (အဘိဂသတိ-သံ)] နှိပ်စက်–ညှဥ်းဆဲ–၏။ ကစ္စိ နု တေနာဘိသသိ၊ ကစ္စိ တေ အတ္ထိ ဝေဒနာ။ ဇာ၊၂။၂၂၆။ ကစ္စိ နု တံ ကောစိ န အဘိသသိ အက္ကောသေန ဝါ ပရိဘာသာယ ဝါ ဝိဟိံသိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၂။ သွာဟံ သကေ အဘိဿသိ-

(ဇာ၊၂။၃၂၅)န္တိ သော အဟံ အတ္တနော နဂရဝါသိနော ယေဝ ပိဠ္ဌေသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၇၄။

အဘိသာခေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+သာခ+ဏေ+တိ] ပြီးစေ၏။ သာမညတ္တ'မဘိသာ-ခေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၆။ သဗ္ဗတ္ထ' မဘိသာခယေ။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄ = သဗ္ဗံ အတ္ထံ သာခေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅။

အဘိသာပ (ပု) [အဘိ+သပ+ဏ] ဆဲရေး–ရေရွတ်–ကြောင်း–ဖြစ်သော အပြုအမူ (ဆွမ်းခံခြင်း၊ ဆွမ်းခံခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခြင်း။)အဘိသာပေါယံ ဘိက္ခဝေ လောကသ္မိံ "ပိဏ္ဍောလော ဝိစရသိ ပတ္တပါဏီ"တိ။ သံ၊ ၂။၇၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ အဘိသာပေါတိ အက္ကောသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇။အဘိသပန္တိ ဧတေနာတိ အဘိသာပေါ၊ အဘိသာပဝတ္ထု ပိဏ္ဍောလျံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ မုဏ္ဍော ဝိရူပေါ အဘိသာပ'မာဂတော။ ထေရ။၃၅၇။ အရိယေဟိ ကာတဗ္ဗံ အဘိ-သာပံ ဥပဂတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။

အဘိသာပဝတ္ထု (နု) [အဘိသာပ+ဝတ္ထု] ဆဲရေးကြောင်းဝတ္ထု၊(အက္ကောသဝတ္ထု ၁၀-ပါး၌ ပါဝင်သော "ကမ္မ"ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ဆွမ်းခံခြင်း၊ ဆွမ်းခံခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခြင်း)။ အဘိသာပ-ကြည့်။

အဘိသာပယိံ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ + သပ + ဏယ+ဤ] ဆဲရေး–ရေရွတ်–ပြီ။ အဘိသာ-ပေတိ-ကြည့်။

အဘိသာပေတိ (ကြိ) [အဘိ+သပ+ဏေ+တိ] ဆဲရေး–ရေရွတ်–စေ၏။ ဝိမုတ္တစိတ္တံ ကုပိတာ၊ ဘိက္ခုနိံ အဘိသာပယိံ။ အပ၊၂။ ၂၉၅။

အဘိသာမ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] အဘိသာမ အမည်ရှိသော၊သူ။ (စကြဝတေးမင်း)။ လွန်ခဲ့သော တဆယ့်ငါးကမ္ဘာထက်က ဖြစ်သော ဥဒကာသနဒါယကမထေရ်အလောင်း ဖြစ်သည်။ ဣတော ပန္နရသေ ကပ္ပေ၊ အဘိ-သာမ သမဝှယော။ အပ၊၁။၂၄၅။ အဘိ-သာမကတ(ထေရ၊ဋ္ဌ-၁။၂၉၉-၌ လာသော) ပါဌ်ကား အဘိလာပကတ-ဟူသော ပါဌ်မှ ပျက်လာသောပါဌ်တည်း။ အဘိသတ္တ, အဘိ-လပိတ, အဘိလာပကတ-တို့ ကြည့်။)

အဘိသာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+သရ+ဏယ+တိ] ဖိနှိပ်၏၊ ကလူ–ကျီစယ်–၏။ အဇ္ဈက္ခာတိ အဘူတေန၊ အလိကေနာ'ဘိ-သာရယေ။ ဇာ၊၁။၁၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၁။ အလိကေန သာရေန္တိ စောဒေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၂၁။

အဘိသာရိကာ (ထီ) [အဘိ+သရ+ဏျ+အာ] သွားတတ်သော မိန်းမ။ (က) ချစ်သူ–ယောကျ်ား–ရီးစား–ကို–တောင့်တ–မြော်မှန်း–လျက်– သူ့ ထံ–သူ၏ချိန်းချက်ရာ–သို့ သွားတတ်သောမိန်းမ။ (ခ)လင်လိုချင်–လင်ရှာ–လင်ဆာ–သောမိန်းမ။ (က)(ခ) ဒီဃံဂစ္ဆတု အဒ္ဓါနံ၊ဧကိကာ အဘိသာရိကာ။ ဇာ၊၁။၁၁၆။ သာ ပတိံ ပတ္ထယမာနာ ဝသာ သန္တိကံ အဘိသရဏတာယ အဘိသာရိကာ နာမ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ မဝတ္ထိနီ တု သင်္ကေတံ၊ ယာတိ ယာ သာ'ဘိသာရိကာ။ ဓာန်။၂၃၂။ ယာ နာရီ ပုရိသဿ သင်္ကေတံ ယာတိ၊ သာ "ခဝတ္ထိနီ, အဘိသာရိကာ"တိ စောစ္စတေ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၂။

အဘိသိဥ္စတိ=အဘိသေစတိ (ကြိ) [အဘိ+ သိစ+အ+တိ၊ (အဘိသိဥ္စတိ၊ အဘိဗိဥ္စတိ-သံ)]စီးသွား၏၊စီးသွားစေ၏၊သွန်း–လောင်း–ပက်–ဖျန်း–၏၊ ရေ–သွန်း–လောင်း–ပက်–ဖျန်း–၏၊ အဘိသိက်–သွန်း–မြှောက်–၏၊ ဘုရင်–မင်း–တင်–မြှောက်–၏၊အဘိသိက်–ခံ–ယူ–၏၊ ဘုရင်–မင်း

ပြု – လုပ် – ၏၊ ခန့်ထား – အပ်နှင်း – တင် – မြှောက် – ၏၊ အမည်ပညတ်၏၊ ခေါ်ဝေါ်သမုတ်၏၊ ရွေးချယ် – သတ်မှတ် – ၏။ ဝိလျံ၏ သင်္ကရိုဋ္ဌ်·အင်္ဂလိပ်နှင့် အင်္ဂလိပ်·သင်္ကရိုဋ္ဌ် စသည်။] (၁) (က) သွန်း – လောင်း – ပက် – ဖျန်း – ၏၊ (ခ) အဘိသိက်သွန်း၏၊ မင်းမြှောက်၏၊ (ဂ) ရွာသွန်း၏၊ (ဃ) ရေစင် – သွန်း – ဖျန်း – ၏၊ အေးချမ်းစေ၏၊ (င) မိဖုရားကြီး မြှောက်၏၊ နန်းမတော်ညာ တင်၍ မိဖုရားကြီးအရာကို ပေး၏၊ (စ) ခန့်ထား – အပ်နှင်း – ၏၊ ရာထူး – ခန့်ထား – အပ်နှင်း – ၏။ (၂) (က)အဘိသိက်ခံ၏၊မင်းပြု၏၊(ခ)အဘိသိက်ခံ၏၊ ရဟန္တာဖြစ်၏၊ (၃) သွန်း – လောင်း – ပက် – ဖျန်း – ၏။ (၄)အမည်ပညတ်၏၊ ခေါ်ဝေါ်သမုတ်၏၊ ဘွဲ့ချည်၏။ (၅) စိမ့်ထွက် – စီးဝင် – ၏။ (၁) (က) ဘာသု မုဒ္ဓနိ အဘိ·သေကောဒကံ အဘိသိဉ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ အဘိသေကောဒကံ အဘိသိဉ္စိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၆။ (ခ) တမေဝ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။တတော ပဋ္ဌာယ ကိရ ယာဝဇ္ဇတနာ ရာဇာနော ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌေ နိသီဒါပေတွာ တီဟိ သင်္ခေဟိ အဘိသိဉ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ အမောဃာသု ဝဇ္ဇီသု၊ ကိံ မံ ရဇ္ဇေ'ဘိသိဉ္စသိ။ ဇာ၊၂။၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂။ တတ္ထ ကုမာရံ အဘိ·သိဉ္စထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၁။ အဇ္ဇေဝ မေ ပုတ္တံ အဘိ·သိဉ္စထ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ တံ ရဇ္ဇေ အဘိ·သိဉ္စသု။ ဇာ၊၂။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၃။ အဟော ဝတ မံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စေယျုံ။ ဝိ၊၃။၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ ရေဏုံ ရာဇပုတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စေယျုံ။ ဒီ၊၂။၁၈၇။ ရဇ္ဇေ အဘိ·သိဉ္စိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၊၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၁။ စန္ဒကုမာရံ အဘိသိဉ္စိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၃-၄။ တဿ ရဇ္ဇဿ ဘီတော'ဟံ၊ မာ မံ ရဇ္ဇာ'ဘိသေစယုံ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀။ ရဇ္ဇာ'ဘိသေစယုန္တိ ရဇ္ဇေ အဘိ·သေစယုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ ပဗ္ဗာဇိတဿ ရဋ္ဌသ္မာ၊ စေတာ ရဇ္ဇေ'ဘိသေစယုံ။ ဇာ၊၂။၃၃၂။ စေတရဋ္ဌဝါသိနော ကိရ ဝေဿန္တရံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၈။ ရာဇ·ပုတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဒီ၊၂။၁၈၈။ တစ္ဆကံ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဇာ၊၁။၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁၊၂၉၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆၊၁၁၇၊၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၃၊၂၈၈။) ပုနာပိ အဘိသေစိံသု၊ လက္ခာဟိတသုခေရ·တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ ဒုတိယံ အဘိသိဉ္စိတ္ထ၊ ရာဇာနံ ဒေဝါနံ ပိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ ဒီပဝံ၊၉။၃၉။ ကုဒါဿု နာမ မမ္ပိ ခတ္တိယာ ခတ္တိယာဘိသေကေန အဘိသိဉ္စိဿန္တိ။ အံ၊၁။၁၀၆။ ရဇ္ဇေန နံ အဘိသိဉ္စိဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၄။ ပစ္ဆာ အဘိသိဉ္စိဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၈။ တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိဿံ။ ဇာ၊၂။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၃။ (ဂ) မဟာမေဃော ဝိယ ဝုဋ္ဌိယာ ဘောဂေဟိ အဘိသိဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၇။ (ဃ) ဟဒယံ မေ'ဘိသိဉ္စထ၊ ကရော·ထ မမ ဝေနံ။ ဇာ၊၂။၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၅။ (င) ပဉ္စန္နံ ခတ္တိယသတာနံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ အဘိသိဉ္စိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (စ) ဇောတိပါလံ မာဏဝံ ဂေါဝိန္ဒိ·ယေ အဘိသိဉ္စိ။ ဒီ၊၂။၁၈၇။ ပေတ္တိကေ တံ ဌာနေ ဌပေဿာမိ၊ ဂေါဝိန္ဒိယေ အဘိသိဉ္စိ·ဿာမိ။ ဒီ၊၂။၁၈၇။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၆။) ကြည့်။ (၂)(က) ယထာ မဟာရာဇ ကောစိ အယုတ္တော.... အနရဟော.... ကုဇာတိကော ခတ္တိယာဘိသေကေန အဘိသိဉ္စတိ၊ သော လဘတိ ဟတ္ထစ္ဆေဒံ။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။ (ခ) ဝိမုတ္တိပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တေန အဘိသိဉ္စ·တိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၉။ (၃) တ'မဇ္ဈပတ္တံ ရာဇ·ပုတ္တိံ၊ ဥဒကေနာ'ဘိသိဉ္စထ။ ဇာ၊၂။၃၆၂။

သုဂန္ဓောဒကေန ပူရေတွာ ဗောဓိရုက္ခံ အဘိသိဉ္စိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ တတော အမတ-မာဒါယ၊ အဘိသိဉ္စိ မဟီရုဟံ။ ဇာ၊၁။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။ ဂင်္ဂေါဒကံ ဂဟေတွာ အဘိသိဉ္စယိတိ အဝေါစ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။ အမတေန အဘိသိဉ္စိ။ ဇာ၊၁။၂၀၀။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၉။ သေသနာဂကာ တာနိ(အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ) သမောဓာနေတွာ ဥဒကေန **အဘိသိဉ္စိံသု။** တသ္မိံ (အင်္ဂမှိ) နိဗ္ဗုတေ စိတကံ ဥဒကေန အဘိသိဉ္စိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၅။ အဟံ ဂန္ဓော-ဒကေန **အဘိသိဉ္စိန္တိ** အဝေါစ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သောဏ္ဏာယု ဒက မာဟရိတွာ၊ မာတရံ **အဘိသိဉ္စထ။** ဇာ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ မာတု သရီရဿ ဖဿပဋိလာဘနတ္ထံ ဥပရိ ဥဒကံ သိဉ္စိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၅။ (၄) သယမေဝ အတ္တာနံ မနသာ "အဟံ ပဏ္ဍိတော"တိ **အဘိသိဉ္စတိ။** သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၈။ မနသာဘိသိတ္တ (သုတ္တနိ။၃၁၇။ မဟာနိ။၂၃၁)လည်း ကြည့်။ (၅) ဝါရိဏာဝ ပဝေဓေန္တိ၊ ထနဓာရာ **ဘိသိဉ္စထ။** ဇာ၊၂။ ၃၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၇။ ယက္ခာဝိဋ္ဌာ ရက္ခ-ဏိကာ ဝိယ ပဝေဓမာနာ ထနဓာရာ အဘိ-သိဉ္စထ၊ .... ဒွီဟိ ထနေဟိ ဒွေ ခီရဓာရာ တေသံ မုခေယေဝ ပဝိသိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၇၇။

အဘိသိဉ္စနကရ (တိ) [အဘိသိဉ္စန+ကရ+အ] သွန်းလောင်းခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အဘိ-သေစနကာရ-ကြည့်။

အဘိသိဉ္စန္တ (တိ) [အဘိ+သိစ+အန္တ။ ထိ-၌ အဘိသိဉ္စန္တီ] သွန်း–လောင်း–သော၊သူ။ ဝေရူပံ ဥဒကံ အဘိသိဉ္စန္တီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၄။ အမတေန အဘိသိဉ္စန္တီ ဝိယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၂။

အဘိသိဉ္စန္တိ } (ကြိ) အဘိသိဉ္စတိ-ကြည့်။
အဘိသိဉ္စဿု }

အဘိသိဉ္စာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သိစ+ဏာပေ+တွာ] အဘိသိက်သွန်းစေ၍၊ မင်းမြှောက်စေ၍။ မဟာသတ္တော တတ္ထေဝ တံ အဘိသိဉ္စာပေတွာ နဂရံ ပါဟေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၂၇။

အဘိသိဉ္စိံသု } (ကြိ) အဘိသိဉ္စတိ-ကြည့်။
အဘိသိဉ္စိ }

အဘိသိဉ္စိတ (တိ) [အဘိ+သိစ+တ] သွန်းလောင်းအပ်သော။ ဥဒကေ အဘိသိဉ္စိတေ တတော ဆာရိကတော ဟေဋ္ဌာ ပဂ္ဃရိတံ ခါရောဒကံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

အဘိသိဉ္စိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+သိစ+တဗ္ဗ] သွန်းလောင်းအပ်သော၊ အဘိသိက်သွန်းလောင်းအပ်သော။ အဘိသေက (၄)ကြည့်။

အဘိသိဉ္စိတဘာဝ (ပု) [အဘိသိဉ္စိတ+ဘာဝ] အဘိသိက်သွန်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ "မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တော"တိ ဣမိနာ မုဒ္ဓနိယေဝ အဘိ-သိဉ္စိတဘာဝသင်္ခါတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။

အဘိသိဉ္စိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သိဉ္စ+တုံ] အဘိ-သိက်သွန်းခြင်း–မင်းမြှောက်ခြင်း–ငှါ။အထ တံ ရဋ္ဌေ အဘိသိဉ္စိတုံ အာဂတမှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၈၁။ အဘိသိဉ္စိတုံ ဥပါဂမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၇၄။

အဘိသိဉ္စိတုကာမ (တိ) [အဘိသိဉ္စိတုံ+ကာမ] အဘိသိက်သွန်းလို–အဘိသိက်ခံလို–သော၊ သူ။ (က) မင်းမြှောက်လို–ထီးနန်းတင်လို –သော၊သူ။ (ခ) မင်းအဖြစ်ခံယူလို–ထီး နန်းသိမ်းပိုက်လို–သော၊သူ။ (က) အနေ္တ-ပုရံ နေတွာ အဘိသိဉ္စိတုကာမော အဟော-သိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ ရာဇာ ပုတ္တံ ရဋ္ဌေ အဘိသိဉ္စိတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၆။) (ခ) ဇိဃစ္ဆိတဿ ဝိယ ပဏီတဘောဇနံ၊.... အဘိသိဉ္စိတုကာမဿ ဝိယ ပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၉။

အဘိသိဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+သိစ+တွာ] အဘိသိက်သွန်း၍၊ (က) မင်းမြှောက်၍။ (ခ) မိဖုရားမြှောက်၍။ (ဂ) သိဒ္ဓိတင်၍၊ သျှန္တိမင်္ဂလာ ပြု၍။ (က) ဆတ္တေန အဘိသိဋ္ဌိတွာ။ စရိယာ။၄၁၃။ အဘိသိဋ္ဌိတွာတိ တသ္မိံ ရာဇကုလေ ရာဇာဘိသေကနိယာမေန အဘိသိဋ္ဌိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄ဂဂ။) ကုမာရံ အဘိသိဋ္ဌိတွာ ရာဇာနံ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ (ခ) တံ သပရိဝါရံ အာနေတွာ အဘိသိဋ္ဌိတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၆၊၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄။) (ဂ) ဥဒကေန အဘိသိဋ္ဌိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။

အဘိသိဋ္ဌိယမာန (တိ) [အဘိ+သိစ+ယ+မာန] အဘိသိက်သွန်းအပ်သော၊သူ။ တီဟိ သင်္ခေဟိ အဘိသိဋ္ဌိယမာနော ဍ္ပမံ ကုလသန္တကံ.... ပဋိပဇ္ဇ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀-၁။

အဘိသိဉ္စတိ = အဘိသေစေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+သိစ+ဏေ+တိ] အဘိသိက်သွန်း စေအပ်၏၊ အဘိသိက် အသွန်းခံ၏၊ ထီးနန်း သိမ်းပိုက်—မင်းအဖြစ် ခံယူ—၏။ အဇ္ဇေဝ ရဇ္ဇံ အဘိသိဉ္စယဿု။ ဇာ၊၁။၃၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇။ အဘိသေကံ အဘိသိဉ္စယဿု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၇။

အဘိသိဋ္ဌိဿန္တိ
အဘိသိဋ္ဌိဿာမ
အဘိသိဋ္ဌိဿာမိ
အဘိသိဉ္စေယျုံ
(ကြိ) အဘိသိဉ္စတိ-ကြည့်။

အဘိသိတ္တ (တိ) [အဘိ + သိစ + တ] (က) အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော၊ မင်းမြှောက် အပ် ပြီးသော။ (ခ) ခန့်ထား – အပ်နှင်း – ချီးမြှင့် – အပ်ပြီးသော။ (ဂ) သွန်း – လောင်း – ပက် – ဖျန်း – အပ်သော။ (ဃ) ခေါ်ဝေါ် – သမုတ် – ဘွဲ့ချည် – အပ်သော။ (က) ခတ္တိယာဘိသေကေန အဘိသိတ္တော။ ဝိ၊၂။၂၁၀။ အံ၊၁။၁၀၆။ အဘိသိတ္တော ရဇ္ဇံ.... ပရိစာရေတိ။ ဒီ၊၂။၁ဂဂ။ အယံ အဘိသိတ္တော ဧတေသံ ရဇ္ဇသံဝိဘာဂံ ကရေယျ ဝါ န ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အဘိသိတ္တောတိ ရဇ္ဇေ အဘိသိတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၆၅၊ ၂၆၆။ ဝိနိစ္ဆယ။၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ။ ၂။၇၄၊၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၅။ ဒီပဝံ၊၆။၁၁၂။ ဓာန်၊ဋီ။ဂ၉၁။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၅၆၄။) အနဘိသိတ္တ, ဧကမာသာဘိသိတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၄။), ပဌမာဘိသိတ္တ (ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။), မုဒ္ဓါဘိသိတ္တ (ဒီ၊၃။၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃ဂ။), မုဒ္ဓါဝသိတ္တ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၇၉), အစိရာဘိသိတ္တ, အဘိသေက, အနဘိသိတ္တ,-တို့လည်း ကြည့်။ (ခ) ဂေါဝိန္ဒိယာဘိသေကေန အဘိသိတ္တော၊ ဂေါဝိန္ဒဿ ဌာနေ ဌပနာဘိသေကေန အဘိသိတ္တောတိ အတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁ဂ။ (ဂ) အမတေန အဘိသိတ္တော။ သံ၊၂။၂။ သော ဘိက္ခု အမတေနေဝ အဘိသိတ္တော ပရမဿာသပ္ပတ္တော အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ အမ္ဗဋ္ဌော ဃဋ္ဋသတေန အဘိသိတ္တော ဝိယ ပဿဒ္ဓဒရထော ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃ဂ။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ မိလိန္ဒ။၃၁၉။) (ဃ) သယမေဝ သာမံ မနသာ'ဘိသိတ္တော။ သုတ္တနိ။၄၁၇။ မဟာနိ။၂၃၁။

အဘိသိတ္တကာလ (ပု) [အဘိသိတ္တ+ကာလ] (က) အဘိသိက် – သွန်းအပ်ပြီး – ခံပြီး – မင်းမြှောက်ပြီး – မင်းအဖြစ်ခံယူပြီး – သော အခါ။ (ခ) ဂေါဝိန္ဒရာထူးဖြင့် ခန့်ထားအပ်ပြီးသောအခါ။ (က) အဘိသိတ္တကာလေ ဝါ ဧဝံဘူတော ဘောဂေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ န သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ တေ အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ အတိဿရာ ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။ အဘိသိတ္တကာလေ ပုရောဟိတောယေဝ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (ခ) အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ "ဂေါဝိန္ဒော"တိ သင်္ချံ ဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ဗောဓိသတ္တဿ အယံ သမညာ ဇာတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၆။

အဘိသိတ္တခတ္တိယ (ပု) [အဘိသိတ္တ+ခတ္တိယ] အဘိသိက် – သွန်းပြီး – ခံပြီး – သော မင်း။ အဘိသိတ္တခတ္တိယာ ဘဒြဿာဇာနေယျာဒိရတနသမ္ပဒါနေနပိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀-၉။

အဘိသိတ္တခတ္တိယတာ (ထီ) [အဘိသိတ္တခတ္တိယ+တာ] အဘိသိက် – သွန်းပြီး – ခံပြီး – သော မင်း၏အဖြစ်။ အဘိသိတ္တခတ္တိယတာ ဥဘိန္နမ္ပိ သယနိဿရတော အနိက္ခန္တတာ။ ဝိမတိ၊၂။၅၄။

အဘိသိတ္တဂတ္တ (တိ) [အဘိသိတ္တ+ဂတ္တ] သွန်း – လောင်း – ပက် – ဖျန်း – အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ရာဇာ အမတေနေဝ အဘိသိတ္တဂတ္တော ဝိယ.... ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

အဘိသိတ္တတာ (ထီ) [အဘိသိတ္တ+တာ] (က) အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်။ (ခ) ခန့်ထား – ချီးမြှင့် – အပ်သည်၏အဖြစ်။ (က) ခတ္တိယတာ, အဘိသိတ္တတာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ (ခ) မဟာနုဘာဝတာယ ဂေါဝိန္ဒဿာဘိသေကေန အဘိသိတ္တတာယ စ "မဟာဂေါဝိန္ဒော"တိ သင်္ချံ ဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၆။

အဘိသိတ္တတ္တ (နပုံ) [အဘိသိတ္တ+တ္တ] အဘိသိက်သွန်းအပ်သည်၏အဖြစ်။ မုဒ္ဓနိ အဘိသိတ္တတ္တာဝ "မုဒ္ဓါဘိသိတ္တာ"တိ ကတနာမဓေယျာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၈။

အဘိသိတ္တဒေဝီ (ထီ) [အဘိသိတ္တ+ဒေဝီ] အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသောမိဖုရား။ အဘိသိတ္တရာဇ-ကြည့်။

အဘိသိတ္တဘာဝ (ပု) [အဘိသိတ္တ + ဘာဝ] အဘိသိက်သွန်းအပ်သည်၏အဖြစ်။ န တာဝ အဘိသိတ္တဘာဝေန စ အဘိသေကပ္ပတ္တိအတ္ထာယ အစလပ္ပတ္တော နိစ္စလပ္ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အဘိသိတ္တဘာဝေါ ပမာဏံ။ ဝဇီရ။၃၄၀။

အဘိသိတ္တမတ္တ (တိ) [အဘိသိတ္တ+မတ္တ] အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးကာမျှ ဖြစ်သော၊ အဘိသိက်မင်္ဂလာကိုခံယူပြီးခါစဖြစ်သော။ ရာဇာနော ကိရ အဘိသိတ္တမတ္တာယေဝ ဓမ္မဘေရိံ စရာပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

အဘိသိတ္တရာဇ (ပု) [အဘိသိတ္တ+ရာဇ] အဘိသိက် သွန်းအပ်ပြီးသော မင်း။ ကုမာရာတိ အဘိသိတ္တရာဇူနံ အဘိသိတ္တဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဥပ္ပန္နကုမာရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၁။ ယေန အဘိသိတ္တရာဇူနံ ရာဇာနုဘာဝေါ သမိဇ္ဈတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။)

အဘိသိတ္တဟံသပေါတ (ပု) [အဘိသိတ္တ+ဟံသပေါတ] အဘိသိက်သွန်းအပ်သော ဟင်္သာငယ်၊ မင်းမြှောက်ခံရသော ဟင်္သာငယ်။ တဒါ ရညော အဘိသိတ္တဟံသပေါတော အဟမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

အဘိသိတ္တဟဒယ (တိ) [အဘိသိတ္တ+ဟဒယ] သွန်းလောင်း – ပက်ဖျန်း – အပ်သော – စိတ်

–နှလုံး–ရှိသော၊သူ။ အမတေနေဝ အဘိ-သိတ္တဟဒယော အတ္တမနော .... ဟုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

အဘိသိနေဟ (ပု) [အဘိ+သိနိဟ+ဏ] ငြိကပ်ခြင်း၊ နှစ်သက်–တပ်မက်–ခြင်း။ အာနန္ဒာ-ဒီနံ အာရမ္မဏေ အဘိသိနေဟော ဟေတု။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၃။

အဘိသိသတိ (ကြိ) [အဘိ+သိသ+အ+တိ] တောင့်တ၏၊ အလိုရှိ၏၊ ဝန်ခံ၏။ အဘိသိသိံ တဒါ အဟံ။ ဝိမာန။၁၁၁။ အဘိသိသိန္တိ အာသိသိံ ဣစ္ဆိံ သမ္ပဋိစ္ဆိံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၇။

အဘိသုဏောတိ (ကြိ) [အဘိ+သု+ဏု+တိ] ကြားနာ၏၊ နားထောင်၏။ အဘိသုဏော-တိ။ ကစ္စည်း။၄၄၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၉၁။

အဘိသုတ (န) [အဘိ+သု+တ။ အဘိဖုတ-သံ] သောမအပင်မှရသော အရည်။ တဆေး၊ ကစော်၊ ပအုံးရည်၊ (ပဲပုံးရည်၊ ဆန်ပုံးရည်၊ ဘိလပ်ပုံးရည်-စသော အချဉ်ရည်။) အဘိ-သုတံ အဝန္တိသောမံ။ မာန်၊ဋီ။၄၆၀။ အ-ဘိသာဝတိတိ အဘိသုတံ။ မာန်၊ဋီ၊သျ။၇၈။

အဘိသေက¹ (ပု) [အဘိ+သိစ+ဏ။ အဘိ-သေအ, အဘိသေဂ-ပြာ၊ အဘိသေအ, အဘိ-သေယ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ အဘိမေက-သံ။ (၁) ရေဖြင့်–သွန်း–လောင်း–ပက်–ဖျန်း–ခြင်း။ (၂)အဘိသိက်၊ အဘိသိက်သွန်းခြင်း၊ (မင်းမြှောက်–မင်းပွဲ–သည့်အခါ–နန်းတင်ပွဲ–နန်းသိမ်းပွဲ–တို့၌ ဆေးဝါးမန္တရားစသည်တို့ဖြင့် စီရင်ထားသည့် မင်္ဂလာ ရေစင်ကို ဦးခေါင်းထက်၌–သွန်း –လောင်း–ပက်–ဖျန်း–ခြင်း။) (၃) မင်းမြှောက်–မင်းပွဲ–ထီးနန်း–အပ်နှင်း–သိမ်းပိုက်–သော မင်္ဂလာသဘင်။ (၄) အဘိသိက်သွန်းသည့်ရေ၊ အဘိသိက်မင်္ဂလာ ရေစင်။ (၅) ခန့်ထား–အပ်နှင်း–တင်မြှောက်–ခြင်း၊ မင်း–အစိုးရ–တိုက ရာထူး–ခန့်ထား–အပ်နှင်း–ခြင်း။ ကောတ္ထုဘ, အဒ္ဓမာဂဓီ, ဝိလျံ စသည်။] (၁) အဘိသိက်၊ အဘိသိက်မင်္ဂလာသဘင်။ အဘိသိက်သွန်းခြင်း။ (၂) အဘိသိက်သွန်းကြောင်း ပစ္စည်း အဆောက်အဦ၊ အဘိသိက်–သွန်းရာ–မင်္ဂလာသဘင်–၌ လိုအပ်သော အရာ။ (ထီးဖြူ, သားမြီးယပ်-စသော မင်းမြှောက်တန်ဆာ ငါးပါးနှင့်တကွ ခရုသင်း, အနဝတတ်ရေ, မျက်နှာချေမှုန့်, နားတန်ဆာ, ရွှေကရားစသည့် ကိရိယာ တန်ဆာ, ပစ္စည်းဝတ္ထုများ။) (၃) အဘိသိက် – သွန်းအပ်ပြီး–ခံပြီး–သော အခါ။ (၄) အဘိ-သိက် သွန်း အပ် သော၊ အဘိသိက်ခံထိုက်သော၊သူ။

(၁) အဘိသေကံ ဒတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ မဟာဗောဓိဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ အဘိသေကံ ဒတွာတိ အနောတတ္တော-ဒကေန အဘိသေကံ ဒတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၈၂။ အညဉ္စ အဘိသေကတ္ထာယ ဗဟုဝိဓံ ပဏ္ဏာကာရံ(ပဟိဏိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ အဘိသေကမကံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ အဘိသေကံ ကာတုံ ယုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ပဌမံ တာဝ အဘိသေကံ ဂဏှန္တာနံ ရာဇူနံ... လဒ္ဓံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅၊၂၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၉။) အဘိသေကံ အကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ တာသံ အဘိသေကံ ဒါပေ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ အဘိသေကံ ကတွာ .... အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဥဘိန္နမ္ပိ အဘိသေကံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။

၁၃၃။ ခတ္တိယာဘိသေကေန မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ခတ္တိယာဘိသေကေနာတိ ခတ္တိယဘာဝါဝဟေန အဘိသေကေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ ဠမိနာ အဘိသေကေန အဘိသေကိကံ မဟာရဇ္ဇာနံ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၇၉၊၈၀။ (အဋ္ဌဝဿာဘိသေက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉), အမတာဘိသေက (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂), အရဟတ္တာဘိသေက (သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄), ကေရဇ္ဇာဘိသေက (ဝိမတိ၊၁။ ၂၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃), ကောဘိသေက (ဒီပဝံ၊၆။၁၀), ကတာဘိသေက (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄), ခတ္တိယာဘိသေက(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ကခါ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ ဝိနိစ္ဆယ။၁၆၅။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၅၆၄။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၉), ဂေါဝိန္ဒိယာဘိသေက (ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၅), ဒုတိယာဘိသေက (သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၄။ ဒီပဝံ၊၁၁။၃၉), ဒွယာဘိသေက (မဟာဝံသ၊၅၂။၁၁၊၃၇), ပတ္တာဘိသေက (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃), ပဗ္ဗဇ္ဇာဘိသေက (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃), မောဠိယမင်္ဂလာဘိသေက(မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၇), ရဇ္ဇာဘိသေက (အဘိ၊ဋ္ဌ။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၄), ရာဇာဘိသေက (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၈), လဒ္ဓါဘိသေက (မဟာဝံ၊၅၂။၃၇), သကာဘိသေက (ဒီပဝံ၊၁၀။၅) တို့လည်း ကြည့်။)

(၂) သွာယံ ရာဇာ တံ ဒိဝသံ အသောကရညာ ပေသိတေန အဘိသေကေန ဧကမာသာဘိသိတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အသောကရညာ ပေသိတေန အဘိသေကုပကရဏေန။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၃။ ပါရာဇိကဏ်၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၂၇၀-၁။ (၃) ဗောဓိသတ္တော အဘိသေကတော သတ္တဝဿသတစ္စယေန ကာလမကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ပဏ္ဍုကာဘယဿ အဘိသေကတော ပုဗ္ဗေ သတ္တရသ ဝဿာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၉။ (၄) အဘိသိဉ္စိတဗ္ဗောတိ အဘိသေကောတိ ကမ္မသာဓနော အဘိသေကသဒ္ဒေါ၊ တေနာဟ "အဘိသေကံ ကာတုံ ယုတ္တော"တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၇-၈။ (သံဝဏ္ဏနာတဗ္ဗဖြစ်သော အဋ္ဌကထာစာမူနှင့်ပါဠိတော်စာမူတို့၌ အာဘိသေကောဟု အ-ကို ဝုဒ္ဓိပြုလျက်ရှိသော်လည်း ဤဋီကာက ဝုဒ္ဓိမပြုပဲ အဘိသေကော-ဟု ထားလိုဟန်ရှိသည်။)

အဘိသေက² (ပု) အဘယဂိရိ၌ ရှိသော မြတ်စွာဘုရား ရုပ်ပွါးတော်တဆူ၏အမည်၊ အဘိသေက-ဘုရား။ အဘိသေကဝှယဿ ဗုဒ္ဓဗိမ္ဗဿ။ မဟာဝံ၊၃၈။၆၆။ အဘိသေကဇိနနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဘိသေကဥဒက (နု) [အဘိသေက+ဥဒက] အဘိသိက်ရေစင်။ အဘိသေကဥဒကံ အာသိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။

အဘိသေကကရဏ (နု) [အဘိသေက+ကရဏ] (၁) အဘိသိက်ပွဲခြင်း၊ အဘိသိက်မင်္ဂလာ သဘင်ဆင်ယင်ခြင်း။ (၂) အဘိသိက်ပွဲသည့်အခါ၊ အဘိသိက်မင်္ဂလာသဘင်ဆင်ယင်သည့်အခါ။ (၁) တတော ပဋ္ဌာယ ဥဒုမ္ဗရာဒ္ဒဝီဠေ့ နိသီဒါပေတွာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋသင်္ခေန အဘိသေကကရဏံ ပဝတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။ မဟာဝံ၊ဋီ။၃၀၆။ တတော ပဘုတိ ယာဝဇ္ဇတနာ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယမေဝ အဘိသေကကရဏမာစိဏ္ဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ (၂) ဧတေန အဘိသေကကရဏတော ပဋ္ဌာယ တဿ မဟာဒါနဿ ပဝတ္တိတဘာဝံ ဒဿေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။

အဘိသေကကရဏတ္ထ (ပု) [အဘိသေကကရဏ+အတ္ထ] အဘိသိက် ပွဲခြင်း–အဘိသိက်မင်္ဂလာသဘင် ဆင်ယင်ခြင်း–အကျိုး။ အဘိသေကကရဏတ္ထာယ ဥဿာဟဇာတေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ တတော ယညဘူမိတော နိဂ္ဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဠမေ တယော

ပါဒေ ပုတ္တဿ တတ္ထေဝ အဘိသေကကရဏတ္ထာယ "ပဥ္စ ရာဇကကုဓဘဏ္ဍာနိ ဟရထာ"တိ အာဏာပေန္တော ရာဇာ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၈။

အဘိသေကကာရက (တိ) [အဘိသေက+ကာရက] အဘိသိက်ပြုသော၊ အဘိသိက်-သွန်း-မြှောက်-သော၊သူ။ အဘိသေကကာရကာ စတ္တာရောပိ ကောဋ္ဌာသာ ကရိံသုယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄။

အဘိသေကကာလ (ပု) [အဘိသေက+ကာလ] အဘိသိက်သွန်းရာ-အဘိသိက်ခံရာ-အခါ။ ရာဇာဘိသေကကာလ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈),ရဇ္ဇာဘိသေကကာလ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၄) ကြည့်။

အဘိသေကကိစ္စ (နပ) [အဘိသေက+ကိစ္စ] အဘိသိက်ကိစ္စ။ အဟံ တုယှံ ပါဒမေဝနဥဒကေန သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇနံ အဘိသေကကိစ္စံ ကာရေတုံ သမတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၂။

အဘိသေကဂေဟပ္ပဝေသနအာဝါဟမင်္ဂလ (နပ) [အဘိသေက+ ဂေဟပဝေသန+အာဝါဟ+မင်္ဂလ] အဘိသိက်မင်္ဂလာ, အိမ်တက်မင်္ဂလာ, လက်ထပ်မင်္ဂလာ။ (ဤ၌ အဘိသိက်မင်္ဂလာဟူသည် အိမ်ရှေ့နန်းသော ဥပရာဇာအဘိသိက်မင်္ဂလာ ဖြစ်သည်။) နန္ဒကုမာရဿ အဘိသေက ဂေဟပ္ပဝေသန အာဝါဟ မင်္ဂလေသု ဝတ္တမာနေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။

အဘိသေကဂ္ဂဟန (နပ) [အဘိသေက+ဂဟန] အဘိသိက်ခံယူခြင်း။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ။၃၆။

အဘိသေကဆဏဝတ္ထု (နပ) [အဘိသေက+ ဆဏ+ဝတ္ထု] အဘိသိက်ပွဲကျင်းပရာ နေရာ။ အဘိသေကဆဏဝတ္ထုနိ။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ။၃၀၇။

အဘိသေကဇိန (ပု) [အဘိသေက^၂+ဇိန] အဘိသေက-အမည်ရှိသော အဘယဂိရိရှိ ရုပ်ပွါးတော်။ ဂေဟံ အဘိသေကဇိနဿ။ မဟာဝံ၊ ၃၉။၆၊၄၀။

အဘိသေကဋ္ဌာန (နပ) [အဘိသေက+ဋ္ဌာန] (က) အဘိသိက်သွန်းရာ-အဘိသိက်ခံရာ-ဌာန။ (ခ) အဘိသိက်ရ မိဖုရားအရာ။ (က) ရညော အဘိသေကဋ္ဌာနေပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။ အဘိသေကဋ္ဌာနံ နာမ ရညော ဗလဝတုဋ္ဌိကရံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ယထာ နာမ ခတ္တိယော အဘိသေကဋ္ဌာနံ .... ပီတိသောမနဿဇာတော ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၅။ (ခ) ဿရံ နေတွာ အဘိသေကဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇။

အဘိသေကတ္ထ (ပု) [အဘိသေက+အတ္ထ] အဘိသိက် - အကျိုး-ကိစ္စ။ အညဥ္စ အဘိသေကတ္ထာယ ဗဟုဝိဓံ ပဏ္ဏာကာရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၆။ အညဥ္စ အဘိသေကတ္ထာယ ဗဟုံ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။

အဘိသေကဒ (တိ) [အဘိသေက+ဒါ+ဏ] အဘိသိက်-ပေး-သွန်း-မြှောက်-သော၊ သူ(သိကြားမင်း)။ ဝိဇယုတ္တရသင်္ခေန အဘိသေကဒေါ။ မဟာဝံ၊၃၀။၇၄။

အဘိသေကနိဝေသနပ္ပဝေသနအာဝါဟမင်္ဂလ(နပ) [အဘိသေက +နိဝေသနပဝေသန +အာဝါဟ+မင်္ဂလ] အဘိသေကဂေဟပ္ပဝေသနအာဝါဟမင်္ဂလ-နှင့် အနက်တူ။နန္ဒကုမာရဿ အဘိသေကနိဝေသနပ္ပဝေသနအာဝါဟမင်္ဂလေသု ဝတ္တမာနေသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

အဘိသေကပရိယောသာန (တိ) [အဘိသေက +ပရိယောသာန] အဘိသိက်သွန်းခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ရဇ္ဇာဘိသေကပရိယောသာန (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉) ကြည့်။

အဘိသေကပရိဟာရ (ပု) [အဘိသေက+ပရိဟာရ] အဘိသိက်၏ အခြံအရံ၊ အဘိသိက်၌ လိုအပ်သော အသုံးအဆောင် ပရိဘောဂ, လူသူပရိသတ်။ လင်္ကာဒီပေ အဘိသေကပရိဟာရံ ပုစ္ဆိတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။

အဘိသေကပီဌက (ပု၊န) [အဘိသေက+ပီဌက] အဘိသိက်သွန်းရာ – အဘိသိက်ခံရာ – အင်းပျဉ် – ရာဇပလ္လင်။ အဘိသေကသိဉ္စက-ကြည့်။

အဘိသေကပေသန (န) [အဘိသေက+ပေသန] အဘိသိက်၌ လိုအပ်သောအရာများကို – ပေးပို့ – ဆက်သ – ခြင်း။ အဘိသေကပေသနာဒိကထာ ဝိတ္ထာရေန ဥတ္တရတော အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၄။

အဘိသေကပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိသေက+ပတ္တ] အဘိသိက်သို့ ရောက်ပြီးသော၊ အဘိသိက်ခံပြီးသော၊သူ။ ဧဝံ အဘိသေကပ္ပတ္တော မဟာသတ္တော အလင်္ကတရထေ ဌတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။

အဘိသေကပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဘိသေက + ပတ္တိ] အဘိသိက်သို့ရောက်ခြင်း၊အဘိသိက်ခံရခြင်း။ အဘိသိတ္တဘာဝ-ကြည့်။

အဘိသေကပ္ပတ္တိအတ္ထ (ပု) [အဘိသေကပ္ပတ္တိ+အတ္ထ] အဘိသိက်သို့ရောက်ခြင်း – အဘိသိက်ခံရခြင်း – အကျိုး – ကိစ္စ။ အဘိသိတ္တဘာဝ-ကြည့်။

အဘိသေကမင်္ဂလ (န) [အဘိသေက+မင်္ဂလ] အဘိသိက်မင်္ဂလာ။ (က) အိမ်ရှေ့နှင်းသော ဥပရာဇာဘိသိက်မင်္ဂလာ။ (ခ) ထီးနန်း – အပ်နှင်း – သိမ်းပိုက် – မင်းမြှောက် – မင်းပြု – သောရာဇာဘိသိက်မင်္ဂလာ။ (က) နန္ဒကုမာရံ အဘိသေကမင်္ဂလံ န တထာ ပီဠေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။ နန္ဒဿ အာဘရဏမင်္ဂလံ အဘိသေကမင်္ဂလံ အာဝါဟမင်္ဂလံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အဘိသေက.... မင်္ဂလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (ခ) အဘိသေကမင်္ဂလတ္ထံ အလင်္ကတပ္ပဋိယတ္တဿ မဏ္ဍပဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄-၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

အဘိသေကမင်္ဂလနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဘိသေကမင်္ဂလ+နိဒ္ဒေသ] အဘိသေကမင်္ဂလာကို ညွှန်ပြသောအပိုင်း၊ အဘိသေကမင်္ဂလနိဒ္ဒေသ။ မဟာဝံသ။ အတွဲ-၇၂။

အဘိသေကမင်္ဂလပေါက္ခရဏီ (ထီ) [အဘိသေကမင်္ဂလ+ပေါက္ခရဏီ] အဘိသိက်မင်္ဂလာပြုရာ – ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသူတို့ချိုးသုံးရာ – မင်္ဂလာရေကန်။ လိစ္ဆဝိရာဇာနံ အဘိသေကမင်္ဂလပေါက္ခရဏိံ ဩတရိတွာ နှတွာ ပါနီယံ ပိဝိတုကာမော'မှိ သာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။

အဘိသေကပင်္ဂလသိဉ္စက (ပု) [အဘိသေကမင်္ဂလ+သိဉ္စက] အဘိသိက်မင်္ဂလာကို သွန်းလောင်းတတ်သော၊သူ။ အဘိသေကသိဉ္စက-ကြည့်။

အဘိသေကမဏ္ဍပ (ပု၊န) [အဘိသေက+မဏ္ဍပ] အဘိသိက် – သွန်းရာ – ခံယူရာ – မဏ္ဍပ်၊ အဘိသိက်မဏ္ဍပ်။ တေ တာဝဒေဝ အဘိသေကမဏ္ဍပံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ ရာဇူနံ အဘိသေကမဏ္ဍပေ ပရိစ္စဇ္ဇဝတ္တံ။ ဥတ္တရ၊ဝိ၊ဋီ။၆၆၄။

အဘိသေကဝိဓာန (န) [အဘိသေက+ဝိဓာန] အဘိသိက်အစီအရင်။ အဘိသေကဝိဓာနဉ္စေတ္ထ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄-၆။

အဘိသေကဝိဓာနဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အဘိသေက-ဝိဓာန+ဝိနိစ္ဆယ]အဘိသိက်အစီအရင်အဆုံးအဖြတ်။ အယံ ပန တတ္ထာဂတနယေန အဘိသေကဝိဓာနဝိနိစ္ဆယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။

အဘိသေကဝိဘာဝနာ (ထီ) [အဘိသေက+ဝိဘာဝန] အဘိသိက်သွန်းပုံကို ထင်ရှားပြခြင်း။ မဟာသမ္မတာဘိသေကဝိဘာဝနာ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉) ကြည့်။

အဘိသေကသဒ် (ပု) [အဘိသေက+သဒ်] အဘိသိက်သွန်းကြောင်းဖြစ်သော ခရုသင်း။ သင်္ခန္တိ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋံ အဘိသေကသင်္ခံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

အဘိသေကသတ္တာဟ (နပုံ) [အဘိသေက + သတ္တာဟ] အဘိသိက်သွန်း၍ ပူဇော်သော ရက် ခုနစ်ရက်၊ အဘိသေကသတ္တာဟ။ တတော ဟိမဂဗ္ဘသတ္တာဟံ အဘိသေက-သတ္တာဟဥ္စ ဝီတိနာမေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၀။

အဘိသေကသဒ္ဒ (ပု) [အဘိသေက+သဒ္ဒ] အဘိသေကသဒ္ဒါ။ အဘိသေက (၄) အနက်ကြည့်။

အဘိသေကသမ္ဘာရ (ပု) [အဘိသေက+သမ္ဘာ-ရ] အဘိသိက်၌ အထောက်အကူဖြစ်သော ပစ္စည်းအဆောက်အဦ၊ အဘိသိက်အဆောင် အယောင်။ တတ္ထေဝ အဘိသေကသမ္ဘာရေ အာဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၃။

အဘိသေကသိဉ္စက (တိ) [အဘိသေက+သိဉ္စက] အဘိသိက်မင်္ဂလာ – သွန်း – လောင်း – တတ်သော။ အမှာကံ အာယုဝဍ္ဎနော စေတိယ-ငွာနံ ပူညခေတ္တံ အဘိသေကသိဉ္စကော (အဘိသေကပီဌကော၊ သျာ)သော ဘဂဝါ သတ္ထာ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အဘိသေကသိဉ္စကောတိ ရဇ္ဇာဘိ-သေကေ အဘိသေကမင်္ဂလသိဉ္စကော ဥတ္တမ-မင်္ဂလဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။

အဘိသေကသေနာမစ္စ (ပု) [အဘိသေက+သေနာ + အမစ္စ] အဘိသိက်, စစ်တပ်, အမတ်။ အဘိသေကသေနာမစ္စာဒိနာ ခတ္တိ-ယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၇-၈။

အဘိသေကာနုဘာဝ (ပု) [အဘိသေက+အာ-နုဘာဝ] အဘိသိက်အာနုဘော်။ အဘိသေ-ကာနုဘာဝေန စဿ ဣမာ ရာဇိဒ္ဓိယော အာဂတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

အဘိသေကာရဟ (တိ) [အဘိသေက+အရ-ဟ+အ] အဘိသိက်ခံယူထိုက်သော၊ သူ။ ဇေဋ္ဌောပိ န အဘိသေကာရဟော အာသိ န ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ အဘိသေကံ အရဟတီတိ အဘိသေကာရဟော။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၉။ ဥဒုမ္ဗရသာခမတ္တူပဿ မဇ္ဈေ သုပ္ပတိ-ဋ္ဌိတေ ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌမှိ အဘိသေကာရဟံ အဘိဇစ္စံ ခတ္တိယံ နိသီဒါပေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ မဟာဝံ၊ဋီ။၃၀၅။

အဘိသေကာသာ (ထီ) [အဘိသေက+အာ-သာ] အဘိသိက်ကို တောင့်တခြင်း။ ယာ ဟိဿ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနဘိသိတ္တဿ အဘိသေကာသာ၊ သာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ။ အံ၊၁။၁၀၆။

အဘိသေကာသိဉ္စနက (တိ) [အဘိသေက+အာသိဉ္စနက] အဘိသိက်သွန်းကြောင်း ဖြစ်သော။ သင်္ခန္တိ အဘိသေကာသိဉ္စနကံ သာ-မုဒ္ဒိကံ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋံ သင်္ခံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။

အဘိသေကိက (တိ) [အဘိသေက+ဣက] အဘိသိက် – ခံယူ – သွန်းလောင်း – ခြင်း ရှိသော၊သူ။ ဣမာနိ အဘိသေကေန အဘိ-သေကိကံ (အဘိသေကိတံ၊ သီ) မဟာရာဇံ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉၊၈၀။ မဟာဝံ၊ဋီ။၃၀၅။

အဘိသေကိယ (တိ) [အဘိသေက + ဣယ] အဘိသိက် သွန်းရာ မဏ္ဍပ်၌ စွန့်အပ်သော (အဝတ်)။ ထုပစိဝရိကဓ္ဓော၊ တထေဝ အဘိသေကိယံ။ ဥတ္တရ၊ဝိ။၆၆၄။ ရာဇူနံ အဘိသေကမဏ္ဍပေ ပရိစ္စတ္တဝတ္ထံ။ ဥတ္တရ၊ဝိ၊ဋီ။ ၆၆၄။

အဘိသေကုပကရဏ (နု) [အဘိသေက+ဥပကရဏ] အဘိသိက်၏–အထောက်အကူဖြစ်သော–ပစ္စည်း–အဆောက်အဦ–အဆောင်အယောင်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆-လည်း ကြည့်။

အဘိသေကောဒက (နု) [အဘိသေက+ဥဒက] အဘိသေကဥဒက-နှင့် အနက်တူ။ တဝ သီသမောဝနဥဒကံ (ပါဒမောဝနဥဒကံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၄) သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရာဇူနံ အဘိသေကောဒကံ ဘဝိဿတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၇၈။ တေန တဿ မုဒ္ဓနိ အဘိသေကောဒကံ အဘိသိဥ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ မဟာဝံ၊ဋီ။၃၀၅။

အဘိသေကောပကရဏ (နု) [အဘိသေက+ဥပကရဏ] အဘိသေကုပကရဏ-နှင့် အနက်တူ။ အဘိသေကောပကရဏာနိပိ သမန္တပါသာဒိကာဒီသု (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆) ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၀-၁။

အဘိသေစတိ (ကြိ) [အဘိ+သိစ+အ+တိ] အဘိသိက်သွန်း၏။ အဘိသိဥ္စတိ-ကြည့်။

အဘိသေစန (နု) [အဘိ+သိစ+ယု] သွန်းလောင်းခြင်း။ (က) ချိုးခြင်း၊ ရေချိုးခြင်း၊ သုံးသပ်ခြင်း၊ ရေသုံးသပ်ခြင်း၊ စံပယ်ခြင်း၊ ရေစံပယ်ခြင်း၊သပ္ပါယ်ခြင်း၊ ရေသပ္ပါယ်ခြင်း။ (ခ) အဘိသိက်သွန်းခြင်း၊ မင်းမြှောက်ခြင်း။ (ဂ) အဘိသိက် – ခံ – ယူ–ခြင်း။ (က) ဥဒကာဘိသေစန (ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁-၂), ဥဒကာဘိသေစနဟေတု (ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁), တောယာဘိသေစနတ္ထ (အပ၊၁။၃၁၃), ဒကာဘိသေစန (ထေရီ။၄၀၆။ အပ၊၂။ ၂၉၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၈-၉၊၂၁၁)တို့ ကြည့်။ (ခ) ဥလူကဿ အဘိသေစနံ။ ဇာ၊၁။၇၉။ ဥလူကဿ အဘိသေစနံ ကရိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၉။ ရဇ္ဇာဘိသေစန(ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃)လည်း ကြည့်။ (ဂ) အဂ္ဂဟိံ မတ္တိကာပတ္တံ၊ တံ (ဣဒံ) ဒုတိယာဘိသေစနံ။ ထေရ။၂၄၀၊၃၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ပဌမံ ရဇ္ဇာဘိသေစနံ ဥပါဒါယ ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂမနံ မမ ဒုတိယံ အဘိသေစနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဒုတိယာဘိသေစန (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃)လည်း ကြည့်။

အဘိသေစနဟေတု (ပု) [အဘိသေစန+ဟေတု] သွန်းလောင်း – ချိုး – သုံး– ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ ဥဒကာဘိသေစနဟေတု (ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁) ကြည့်။

အဘိသေစနကကမ္မ (နု) [အဘိသေစနက + ကမ္မ] သွန်းလောင်း – ချိုး – သုံး – ခြင်းအမှု။ အဘိသေစနကကမ္မံ ကရောန္တော.... နိရဂ္ဂဠံ ဝါ ယဇန္တော သုဝဏ္ဏယူပံ ဥဿာပေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၀၁။

အဘိသေစနကရ (တိ) [အဘိသေစန+ကရ+အ] သွန်းလောင်း – ချိုး – သုံး – ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ။ တောယာဘိသေစနကရာ၊ မမ သိဿာ ဒုရာသဒါ။ အပ၊၁။၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၃၇၉။ ဥဒကေန အတ္တနိ အဘိသိဥ္စနကရာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

အဘိသေစနကာလ (ပု) [အဘိသေစန+ကာလ] သွန်းလောင်းသော – အခါ–ကာလ။ ပုရိသဿ သီသေ သီတုဒကဃဋသဟဿေဟိ အဘိသေစနကာလော ဝိယ ဇာတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၂၀။

အဘိသေစယံ } (ကြိ) အဘိသိဥ္စတိ-ကြည့်။
အဘိသေစိံသု }

အဘိသေတိ (ကြိ) [အဘိ+သီ+အ+တိ] လဲလျောင်း၍အိပ်၏၊ ကပ်–မှီ–၏။ အဓိသေတီတိ ဂစ္ဆတိ။ "အဘိသေတီ"တိပိ ပါဌော၊ တတ္ထ ယံ ယံ ဒိသံ အလ္လီယတိ အပဿယတီတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ အဓိသေတိ-လည်း ကြည့်။

အဘိဿန္န (တိ) [အဘိ+သန္ဒ+တ] ယိုစီးစိမ့်ဝင်သော၊ တွေ့ထိပျံ့နှံ့သော။ အဘိသန္နကြည့်။

အဘိဿပိ (ကြိ) အဘိသပတိ-ကြည့်။

အဘိဿရ (ပု) [အဘိ+သရ+ဏ] အဘိဿရဏ-နှင့် အနက်တူ၊ ယင်းပုဒ် ကြည့်။

အဘိဿရဏ (န) [အဘိ+သရ+ယု] စောင့်ရှောက်–ကာကွယ်–သူ၊ ချဉ်းကပ်၍ သက်သာရာရစေနိုင်သူ(ဋ္ဌ-အနက်)၊ စောင့်ရှောက်–ကာကွယ်–သူ၊ ချမ်းသာသုခကိုပေးတတ်၊ အကျိုးစီးပွါးကိုစီမံဖန်ဆင်းတတ်သော အစိုးရသူ 'ဣဿရ' (ဋီ-အနက်)။ (ဤဋ္ဌ ဋီ-ပါဌ်ရှိသည့်အတိုင်း အနက်မှာ "ဤလောကကို သံသရာဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်စေအံ့၊ ထိုလောကကို အိုခြင်း နာခြင်း သေခြင်းတို့၏ နှိပ်စက်ခြင်းငှါ မပေးအံ့ဟု စောင့်ရှောက်ကာကွယ်တတ်သောကြောင့် အဘိဿရဏမည်သော, လောကအား ချမ်းသာသုခကို ပေးတတ်, လောက၏အကျိုးစီးပွါးကို စီမံဖန်ဆင်းတတ်သော အစိုးရသူ 'ဣဿရ'တည်း" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ယင်း ဣဿရကို ခုဒ်၊ဋ္ဌီ။၁၆-၌ 'ဣဿေပဘဝတီတိ ဣဿရော၊ ဣဿတိ အဘိဘဝတီတိ ဝါ ဣဿရော'ဟု ဝစနတ္ထအားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်၊ ပြာကရိုင်၌-'ဣဿရ, ဤသရ'ဟု၎င်း,သက္ကတ-၌'ဤဝ္ဝရ,ပရမာတ္မာ, ပရဗြဟ္မာ, ပရမေဝ္ဝရ'ဟု၎င်း ပရိယာယ်စကားလှယ်အားဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။

အထက်ပါ အနက်ဖော်ချက် ဖွင့်ပြချက်များသည် သမယန္တရ၌ ဖြစ်တတ်သော ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဆိုခြင်းသာဖြစ်ရာ ယင်း ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးအတိုင်း စွဲယူသော ဣဿရ-အစွဲ ဣဿရ-အယူကို ဣဿရ-ဝါဒ-ဟု ခေါ်သည်၊ "ဣဿရသည် လောကကို ဖြစ်စေ၏, စီရင်၏, နစ်စေ၏, ရုပ်သိမ်း၏-ဟု ဣဿရ ကာရဏ ဝါဒ-ရှိသူတို့ ဆိုကြကုန်၏" ဟူ၍ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၇-၌) ထုတ်ပြသောကြောင့်ဣဿရကာရဏဝါဒ-ဟုခေါ်ကြောင်း သိရသည်။

ယင်းဝါဒသည် မည်သည့်အခါက မည်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဆိုလျှင် "ကမ္ဘာ တည်စ အခါက တဦးသော ဗြဟ္မာသည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ သူ တောင့်တနေစဉ်အတွင်း အခြား ဗြဟ္မာတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုအခါ ရှေးဦးစွာဖြစ်ပေါ်နှင့်သော ဗြဟ္မာအား— 'ငါသည်မြတ်သော ဗြဟ္မာကြီးဖြစ်၏....လောကကို ပြုလုပ်သူဖြစ်၏၊ လောကကို ဖန်ဆင်းသူလည်းဖြစ်၏ 'ဟု ကြံစည်တွေးခေါ်ခြင်းဖြစ်၏၊ နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဗြဟ္မာတို့အားလည်း — 'ဤအရှင်သည် မြတ်သော ဗြဟ္မာကြီး ဖြစ်၏.... လောကကို ပြုလုပ်သူဖြစ်၏၊ လောကကို ဖန်ဆင်းသူလည်း ဖြစ်၏....'ဟု ကြံစည်တွေးခေါ်ခြင်း ဖြစ်၏"ဟူ၍ (ဒီ၊၁။၁၇-၌) လာရှိသောကြောင့် ကမ္ဘာတည်စအခါက ဗြဟ္မာတို့၏ ယင်းသို့ ကြံစည်တွေးခေါ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ထင်ရှားသည်။

မည်သို့ ဖြစ်စေ စင်စစ်အားဖြင့် ယင်း ဣဿရ ဝါဒ, ဣဿရ နိမ္မာနဝါဒ-ဟူသည် ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ-ခေါ် ခြောက်ဆယ့် နှစ်ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့တွင် ကေစ္စသဿတဝါဒ ခေါ် မိစ္ဆာအယူတပါးသာ ဖြစ်သည်။) ဣမံ လောကံ ဣတော ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မောစေ-

သာမိ၊ ဇရာဗျာဓိမရဏာနံ တံ အဓိဘဝိတုံ န ဒဿာမီတိ ဇဝံ အဘိသရတီတိ အဘိဿရ-ဏံ၊ လောကဿ သုခဿ ဒါတာ ဟိတဿ ဝိဓာတာ ကောစိ ဣဿရော၊ တဒဘာဝတော အာဟ "အနဘိဿရောတိ အသရဏော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ အနဘိဿရ-လည်း ကြည့်။

အဘိဿဝတ္ထိ (ကြိ) အဘိသဝတိ-ကြည့်။

အဘိဿသိံ (ကြိ) အဘိသသတိ-ကြည့်။

အဘိဟံသတိ (ကြိ) [အဘိ+ဟံသ+အ+တိ] နှစ်သက်၏။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ မနာပံ နာဘိဂိဇ္ဈတိ နာဘိဟံသတိ န ရာဂံ ဇနေတိ။ သံ၊၃။၆၆။ မဟာနိ၊၁၈၆။ နာဘိဟံသတီတိ န သာမိသာယ တုဋ္ဌိယာ အဘိဟံသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ နာဘိဟံသတီတိ န အဘိ-တုဿတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၃။ န တုဿတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၃။

အဘိဟညတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+ဟန+ယ+တိ] နှိပ်စက်အပ်၏။ အကွီနိ ဓူမရဇံပံသုကာ-ဒီဟိ အဘိဟညန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။

အဘိဟဋ္ဌ¹ (တိ) [အဘိ+ဟရ+တ။အဘိဟဋ-ပြာ၊ အဘိဟ္ဘတ-သံ။] (က) ရှေးရှု–ရည်စူး–၍–အနီးသို့–အရောက်–ဆောင်ခဲ့အပ်သော–ပေး–ပို့–ဆက်–ကပ်–အပ်သော။ (ခ) မိမိမရောက်မီက ဆောင်ယူထားအပ်သော။ (က) ဒိသွာ အဘိဟဋ္ဌံ အဂ္ဂံ။ ဇာ၊၂။၉၆။ တသ္မာ သာ အဘိဟဋ္ဌာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ အမှေဟိ အဘိဟဋ္ဌေန ဥဒကေန ဘာဂဝါ ပါဒေ ပက္ခာလေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ (အဘိ-ဟဋ္ဌာ—ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၀။ အဘိဟဋ္ဌံ—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀၊၃၁၆။ ကင်္ခါ။၂၂၀-၁။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၆၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ အဘိဟဋ္ဌဿ—ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၄။ အဘိဟဋ္ဌာနံ—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၅၂။အဘိဟဋ္ဌေ—ကင်္ခါ။၂၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၁၂၈။ အဘိဟဋ္ဌမတ္တ —ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ (ခ) နာဘိဟဋ္ဌံ န ဥဒ္ဒိဿကတံ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊၃။၃။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၀၀။ မ၊၂။၅၊၃၆၇။ အံ၊၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၃။ မဟာနိ။၃၂၇။ အဘိဟဋ္ဌန္တိ ပုရေတရံ ဂဟေတွာ အာဟဋ္ဌံ ဘိက္ခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၀။ ပုရေတရန္တိ တံ ဌာနံ အတ္တနော ဥပဂမနတော ပုရေတရံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၉။

အဘိဟဋ္ဌ² (တိ) အဘိဟဋ္ဌ-မည်သော (သိက္ခာ-ပုဒ်)။ ဘေဒါနုဝတ္တက....ကထိန အဘိဟဋ္ဌ-ကုဋိကာရ....သိက္ခာပဒေသု ပဉ္စတ္တိံသေသု "ယော ပန ဘိက္ခူ"တိ နတ္ထိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄။

အဘိဟဋ္ဌ³ (တိ) [အဘိ+ဟန+တ။ ဤဌ်၌ အက္ခရာစဉ်အရ ထုတ်ဆောင် ထားအပ်သော ဥဒါဟရဏ်ပုံစံပါ အဘိဟဋ္ဌ-ပုဒ်တို့သည် "ပုဗ္ဗော"အဖွင့်ချည်း ဖြစ်ကြသော အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇-တို့၌ အဘိဟတေ-ဟု ဒန္တဇ တ-နှင့် ရှိကြလျက် အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂-၌သာ အဘိဟဋ္ဌေ-ဟု မုဒ္ဓဇ ဋ္ဌ-နှင့် ရှိနေသည်၊ အထူးအားဖြင့် အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၃-၌ အဘိဟတေ-ဟု ဒန္တဇ တ-နှင့်ရှိပြီး ယင်းစာအုပ် ၆၂-၌ အဘိဟဋ္ဌေ-ဟု မုဒ္ဓဇ ဋ္ဌ-နှင့် ရှိနေ၍ ရှေ့တမျိုး နောက်တဖုံ ဖြစ်နေသည်။

ဒန္တဇအက္ခရာကို မုဒ္ဓဇအက္ခရာသို့ ပြောင်းလဲခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ရေဖ-သောဝ်ရှင်း, ရိဆွဲ-သောဝ်ရှင်း ရှိသော ဓာတ်မှ နောက်၌ နေသောင်းသော ပစ္စည်းများ၌သာ ဖြစ်လေသည်။ ဤ အဘိဟဋ္ဌ-ပုဒ်တို့၏ ဓာတ်တို့မှာ ဟန-ဓာတ်ချည်း ဖြစ်ရာ ရေဖ-လည်း

မရှိ, ရှိဆဲ-လည်း မပါသဖြင့် ယင်းခေါ်နောင်
နှောင်းသော ဒန္တဇ တ-ပစ္စည်းကို မုဒ္ဓဇ ဋ-သို့
ပြောင်းလွဲရန် အကြောင်းမရှိချေ။ သို့ရာတွင်
ဒန္တဇ တ-နှင့်ရှိသော အဘိဟတ-ဟု ပါဌ်မှန်
အနေအားဖြင့် မှတ်ယူ၍ ရှိဆဲစာမူကို အနက်
ပြန်သော် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ရာသည်။]

ညှဉ်းဆဲ– နှိပ်စက်– အပ်သော။ (က) နှိပ်စက်– ထိပါး– အပ်– ဒဏ်ရာရစေအပ်– သော။ (ခ) သတ်ဖြတ်–ညှဉ်းဆဲ– အပ်သော။ (ဂ) တိုက်ခတ်– နှိပ်စက်– အပ်သော။ (ဃ) ရိုက်နှက်–နှိပ်စက်–အပ်သည်သို့ရောက်သော၊ ရိုက်နှက်– နှိပ်စက်– ခံရသော။ (က) ယတ္ထ ယတ္ထေဝ ခါဏုကဏ္ဋကပ္ပဟရဏအဂ္ဂိဇာလာဒီဟိ အဘိဟဋ္ဌေ သရီရပ္ပဒေသေ လောဟိတံ သဏ္ဌဟိတွာ ပစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ (ခ) မစ္စုနာ အဘိဟဋ္ဌံ ပဟဋ္ဌံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။ (ဂ) ဝါတာဘိဟဋ္ဌ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅)။ (ဃ) အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တ- ကြည့်။ အဘိဟတ - လည်း ကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌစီဝရ (န) [အဘိဟဋ္ဌ+စီဝရ] ဆောင်ယူခဲ့အပ်–လှူဒါန်းအပ် – သော သင်္ကန်း။ တတော အဘိဟဋ္ဌစီဝရတော တွေကံ စီဝရံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃၊၂၄၉။ ကင်္ခါ။၁၆၆။

အဘိဟဋ္ဌတ္တ (န) [အဘိဟဋ္ဌ+တ္တ] ဆောင်ယူခဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်။ တဿ ပတ္တေ ပတိတေသု ဒါတုကာမတာယ အဘိဟဋ္ဌတ္တာ ဒေါသော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၊၃၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၄။ ဝဇိရ။ ၃၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။)

အဘိဟဋ္ဌပဋိယတ္တ (တိ) [အဘိဟဋ္ဌ+ပဋိယတ္တ] ဆောင်ယူခဲ့၍ သံဃာ့အလို့ငှါ– ပြုပြင်–စီရင် –အပ်သော (ဆွမ်းနှင့် သင်္ကန်း စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထု)။ အဘိဟဋ္ဌပဋိယတ္တေ စ ဥဒ္ဒိဿ ဌပိတဘာဂေ စ ပယုတ္တဝါစာ နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

အဘိဟဋ္ဌပဏ္ဏာကာရ (ပု) [အဘိဟဋ္ဌ+ပဏ္ဏာကာရ] ဆောင်ယူခဲ့–ပေး–ဆက်–အပ်– သော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ။ ဒေဝမနုဿေဟိ အဘိဟဋ္ဌပဏ္ဏာကာရေနေဝ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အဘိဟဋ္ဌပဝါရဏာ (ထီ) [အဘိဟဋ္ဌ+ပဝါရဏာ] ဆောင်–ယူ–ခြင်းငှါ ဘိတ်ကြားခြင်း။ အနတိရိတ္တေန အဘိဟဋ္ဌပဝါရဏာ ဘောဇနပရိယောသာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁။ အလားတူ နေရာတို့၌ အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရဏတာ-ဟု ရှိ၏။ ကင်္ခါ။၂၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၆၅-ကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တ (တိ) [အဘိဟဋ္ဌ[2]+ပတ္တ] ညှဉ်းဆဲ – ရိုက်နှက် – အပ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ညှဉ်းဆဲ – ရိုက်နှက် – ခံရသော။ ဒဏ္ဍေန အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တရူပဟေတုံ သတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကဒုက္ခံ ဉာဏေန ဝိမံသန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၄၆။

အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တရူပဟေတု (ပု) [အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တ+ရူပ+ဟေတု] (၁) ညှဉ်းဆဲ–ရိုက်နှက် –အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော ရုပ်ဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၂) ညှဉ်းဆဲ– ရိုက်နှက်–အပ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော ရုပ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အဘိဟဋ္ဌပ္ပတ္တ-ကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌပ္ပဒေသ (ပု) [အဘိဟဋ္ဌ[2]+ပဒေသ] အဘိဟတပ္ပဒေသ-ကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌဘာဇန (န) [အဘိဟဋ္ဌ+ဘာဇန] ဆောင်–ယူ–ခဲ့အပ်သော ခွက်။ အဘိဟဋ္ဌဘာဇနတော ပတိတရဇမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ။ ၂၃၀။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၄။)

အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခုတ္တ (န) [အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခု+တ္တ] ပို့ထားအပ်သော ဆန်ကို သာမဏေတို့က ချက်၍ကပ်အပ်သောဆွမ်း၏ အဖြစ်။ အဘိ-

ဟဋ္ဌဘိက္ခတ္တာ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၉။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၂။

အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ (ထီ) [အဘိဟဋ္ဌ+ဘိက္ခာ] ဆောင်–ပို့–ဆက်ကပ်–လှူဒါန်း–အပ်သော ဆွမ်း။ (က) ရည်စူးလျက် ချက်ပြုတ်၍ ဆောင်ခဲ့အပ်သောဆွမ်း။ (ခ) ရှေးဦးစွာ ကျောင်းသို့ ဆောင်ယူခဲ့၍ သင့်ရာ၌ ထားလျက် လာလာသမျှရဟန်းတို့အား လောင်းလှူသော ဆွမ်း။ (ဂ) သံဃာအားဖြစ်စေ, မထေရ်ကြီးအားဖြစ်စေ ရည်စူးလျက် ဆောင်ယူခဲ့၍ လှူအပ်သော ဆွမ်း။ (ဃ) ပို့ထားအပ်သော ဆန်ကို သာမဏေတို့က ချက်၍ ကပ်အပ်သော ဆွမ်း။ (င) မြတ်စွာဘုရားအား ရည်စူး၍ လှူဒါန်းအပ်သော ဆွမ်း။ (က) န ဟိ သော တထာဂတဿ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာယ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာယာတိ ပဓိတ္ဝာ အဘိဟရိယမာနဘိက္ခာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၁။ (ခ) အယံ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ နာမ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ဂ၃။ (ဂ) အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ နာမ ပိဏ္ဍပါတိကာနမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၃၂။ (ဃ) အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခတ္တ-ကြည့်။ (င) တေန အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာယ ပရေသံ အပရိဘောဂါရဟတော စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၁။

အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာနိဟာရ (ပု) [အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ+နိဟာရ] အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာသခေ်ပ-ကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာသခေ်ပ (ပု) [အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ+သခေ်ပ] ရည်စူးလျက် ချက်ပြုတ်၍ ဆောင်ခဲ့အပ်သောဆွမ်း၏–အခြင်းအရာ–သဘော၊ (ဆောင်ခဲ့သောဆွမ်း၏ အသွင်၊ ရွှေဥမင်၊ သျှ၊၂။၆၁။ ချက်ပြီး၍ ရွှေးရွှူ ဆောင်အပ်သော ဆွမ်းနှင့် တည့်ခြင်း၊ ပါရာ၊ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။ ၃၄ဂ။) (ဤ၌ သိမှယ်အထူးမှာ ဆိုလတ္တံ့အတိုင်းဖြစ်သည်၊ တစ်တယောက်သောသူမျှ လေးမျိုးသောအရာတို့၏ အန္တရာယ်ကို မပြုနိုင်၊ ၎င်းတို့ကား— (၁) (က) အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာ=မြတ်စွာဘုရားကို ရည်စူးလျက် ချက်ပြုတ်၍ ဆောင်ခဲ့အပ်သောဆွမ်း၊ (ခ) နိဗဒ္ဓဒါန= "ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး မြတ်စွာဘုရားအား လှူကုန်အံ့" ဟု မြွက်ဆိုပိုင်းခြား၍ ထားအပ်သော နိစ္စဘတ်ဝတ်အလှူ၊ (ဂ) အပ္ပိတဝတ္တု= "ဤအရာသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ပစ္စည်းလေးပါးအလို့ငှါ" ဟု ကျောင်းသို့ ပို့ဆောင် သိုမှီးထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု၊ (၂) ဇီဝိတ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏အသက်တော်။ (၃) အနုဗျဉ္ဇနဗျာမပ္ပဘာ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏ ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်နှင့် အမြဲတောက်ပလျက် ရှိသော တလံမျှလောက်သော ရောင်ခြည်တော်။ (၄) သဗ္ဗညုတဉာဏ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၊ ဤလေးမျိုးတို့တည်း။ ထိုလေးမျိုးတို့တွင် ဥတ္တရပထက ကုန်သည်တို့၏ မဓုယောဆွမ်းသည် (၁)(က),(ခ) အမျိုးတို့၌ ပါဝင်သည်၊ ထို့ကြောင့် မာရ်နတ် အန္တရာယ်မပြုနိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။) တထာဂတဿ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာသခေ်ပေန ဝါ နိဗဒ္ဓဒါနဿ အပ္ပိတဝတ္တုသခေ်ပေန ဝါ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာသခေ်ပေနာတိ အဘိဟဋ္ဌဘိက္ခာနိဟာရေန။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၁-၂။

အဘိဟဋ္ဌဘောဇန (န) [အဘိဟဋ္ဌ+ဘောဇန] ဆောင်–ယူ–ခဲ့အပ်သော ဘောဇဉ်။ ယဿ ကဿစိ အဘိဟဋ္ဌဘောဇနဿ ပဋိက္ခေပသင်္ခါတာ ပဝါရဏာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၃။

အဘိဟဋ္ဌမတ္တ (န) [အဘိဟဋ္ဌ+မတ္တ] ဆောင်–ယူ–ခဲ့အပ်သောဆွမ်းမျှ။ ကေဝလံ သံဃဿ ဥဒ္ဒိဿ အဘိဟဋ္ဌမတ္တမေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

အဘိဟဋ္ဌုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟရ+တုံ။ အဘိ+ဟရ+တွာ] အဘိဟဋ္ဌုံ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အဘိဟဋ္ဌုံ (ကြိ၊ဝိ) [(၁) အဘိ+ဟရ+တုံ။ ဓာတ္ဝန်နှင့်တကွ တုံ-ပစ္စည်းက တ-ကို ဌ-ပြု။ ရူ။နှာ-၃၇၃-ကြည့်။ (၂) အဘိ+ဟရ+တ္ဝာ တုံယာနာ-ဟူသောသုတ်ဖြင့် တွာ-ပစ္စည်းကို တုံ-ပြု၊ ပုစ္ဆာဒိတော-ဟူသောသုတ်ဖြင့် တ-ကို ဌ-ပြု၊ ပရရူပ-စသည် ပြု။ မောဂ်၊၅။၁၆၅။ ၎င်း ပဉ္စိကာ နှင့် မောဂ်၊သျ၊၅။၁၆၅-တို့ ကြည့်။ ရကာရန္တ ဓာတ်နောင်ဖြစ်၍ တ-ကို ဋ္ဌ-ပြုလျက် အဘိဟဋ္ဌုံ-ဟု ရှိခြင်းကို ဆရာ များ နှစ်သက်ကြ၏။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ သုတ်နက်၊ ကိတ်၊၄၃၇-သုတ်။ ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော် နိသျ၊ စိဝရဝဂ်၊တတုတ္တရှိ သိက္ခာပုဒ်-ကြည့်။] (၁) ဆောင်–ယူ–ခြင်းငှါ။ (၂) ဆောင်–ယူ–၍။ (၁) (၂) အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရေယျ။ ဝိ၊၁။၃၁၆။ ဝိ၊၂။၁၁၃။ မ၊၁။၂၇၃။ သံ၊၂။ ၃၉၅။ သံ၊၃။၂၆၃။ အံ၊၃။၅၄၇။ အဘိဟဋ္ဌုန္တိ အဘိတိ ဥပသဂ္ဂေါ၊ ဟရိတုန္တိ အတ္ထော၊ ဂဏှိတုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။....အထ ဝါ ယထာ နေက္ခမ္မံ ဒဋ္ဌု ခေမတောတိ တ္ထေ ဒိသွာတိ အတ္ထော၊ ဧဝမိဓာပိ အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရေယျာ-တိ အဘိဟရိတွာ ပဝါရေယျာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ အဘိတိ ဥပသဂ္ဂေါတိ တဿ ဝိသေသတ္ထာ-ဘာဝံ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၃။ ကခ၊ ဋီ။၃၀၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ ကခါ။၁၆၆၊၂၂၄၊၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇၊၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၆၅။ ဝဇီရ။၂၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။ ကခါ၊ဋီ။၇၇။)

အဘိဟတ (တိ) [အဘိ+ဟန+တ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–အပ်သော။ (က) ဖိအပ်–ထောင်း အပ်–သော။ (ခ) ညှဉ်းအပ်–ပင်ပန်းစေ အပ်–သော။ (ဂ) တီးခတ်အပ်သော။ (ဃ) ရိုက်ခတ်အပ်သော။ (င) နှိပ်စက်–ထိပါး–ဒဏ်ရာရစေ–အပ်သော။ (စ) နှိပ်ချ–နှိမ်ချ –အပ်သော။ (က) တေ ဇရာယ'ဘိဟတာ န သောဘရေ။ ထေရီ။၄၀၈။ ဇရာယ'-ဘိဟတာတိ.... ဇရာယ အဘိဟတာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၁၈။ (ခ) ဗျာဓိနာ အဘိဟတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄၊၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဗျာဓိနာ အဘိဟ-တောတိ ဗျာဓိနာ ဗာဓိတော၊ ဥပဒ္ဒုတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈။) (ဂ) အဘိဟတဿ ကံသဘာဇနဿ သဒ္ဒေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ (ဃ) ဉာဏာတေဇေန အဘိဟတာ ဟုတွာ အကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉-၁၅၀။ (င) ခါဏုကဏ္ဍကပ္ပဟရဏာဒိဂ္ဂိဇာ-လာဒီဟိ အဘိဟတေ သရီရပ္ပဒေသေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂-၌ အဘိဟဋ္ဌေ-ဟု ရှိသည်။ အဘိဟဋ္ဌ-ကြည့်။အဘိဟန္တ-လည်းကြည့်။) (စ) အဂ္ဂတော ဟတောတိ အဂ္ဂတော အဘိ-ဟတော အပ္ပဂ္ဂနကော ကတော။ (သီဟဠ) ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။ (–အနိလဗလဝေဂါဘိဟတ (မိလိန္ဒ၊၁၆၂။), ကသာဘိဟတ (သီ၊ သျာ), (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။), ဇာလာဘိဟတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၃၁။),ဒဏ္ဍာဘိဟတ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂၀။), ဝါတာဘိဟတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၁။), ဝါတ-ဝဿာဘိဟတ (ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၁။), ဝိသဝေဂါ-ဘိဟတ (မိလိန္ဒ။၂၉၁။), သီတာဘိဟတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅) တို့လည်း ကြည့်။)

အဘိဟတဋ္ဌာန (န) [အဘိဟတ+ဌာန] ရိုက်–နှက်–ထု–တေ–မိသော နေရာ။ အဘိဟ-တဋ္ဌာနေသု မဟန္တာ မဟန္တာ ဃဋ္ဋပ္ပမာဏာ ဂဏ္ဍာ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၁။

အဘိဟတပ္ပဒေသ (ပု) [အဘိဟတ+ပဒေသ] နှိပ်စက်–ထိပါး–အပ်–ဒဏ်ရာရစေအပ်–သော နေရာ။ ခါဏုကဏ္ဍကာဒီဟိ အဘိဟ-တပ္ပဒေသာ ဇာနန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၅။ အဘိ-ဟတပ္ပဒေသေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။ အဘိဟဋ္ဌ (၃) လည်း ကြည့်။

အဘိဟတမုခ (တိ) [အဘိဟတ+မုခ] နှိပ်စက်ခံရသော–ဆင်းရဲပင်ပန်းသော – မျက်နှာရှိသော။ အဿုဟိ သဗ္ဗသော အဘိဟတမုခေါ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။

အဘိဟတသဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘိဟတ+သဗ္ဗ+တာ]နှိပ်စက်အပ်သောအလုံးစုံ(စက္ခုစသည်)၏ အဖြစ်။ ဥပသဋ္ဌရောဂေန ဝိယ အင်္ဂေဝေ အဘိဟတသဗ္ဗတာ ဥပဟတင်္ဂေ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၁။

အဘိဟနတိ (ကြိ) [အဘိ + ဟန+အ +တိ] (က) ပစ်–ရိုက်–ထုနှက်–ပုတ်ခတ်–ညှဉ်းဆဲ–၏။ (ခ) ခတ်၏ (ဟတ္ထေဟိ ဗာဟာ အဘိဟနတိ=လက်ပန်းပေါက်ခတ်၏)။ (ဂ) တီး၏။ (ဃ) ညှဉ်းဆဲ–သတ်ဖြတ်–၏။ (င) ထိုးဆွ–ကိုက်ခဲ–ညှဉ်းဆဲ–၏၊ (စ) ထိုး–ဖောက်–ခွဲ – ဖြတ် – ဖျက်ဆီး – ၏။ (ဆ) ရိုက်ခတ်၏။ (ဇ) ခုခံ–တားမြစ်–၏။ (က) သာ တံ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ မုဋ္ဌိအာဒီဟိ စ အဘိဏှံ အဘိဟနတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ တံ ဥစ္ဆုံ အဘိဟန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ ဒဏ္ဍာဘိဃာတ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၉) လည်းကြည့်။ (ခ) ဟတ္ထေဟိ ဗာဟာ အဘိဟန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ (ဂ) (အမတဒုန္ဒုဘိံ) အာဟနိတိ အဘိဟနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ (ဃ) အဘိဟန္တိ တွောတိ အဗ္ဘာဃာတံ.... "စောရာနံ မာရဏတ္ထာယ ကတ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၆။ (င) ယေ ပါနဘောဇနာဒိမှိ အဝိဇ္ဇမာနေ ဥလ္လင်္ဃိတွာ ဝိရဝန္တာ ဟဒယမံသံ အဘိဟန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ (ခုဒ္ဒကပါဌ။၄၆–၌ အဘိတုဒန္တိ ဟု ရှိသည်)။ (စ) ကဝစံ မဘိဟေဿတိ။ ဇာ၊၁။၂၂၆။ ကဝစံ အဘိဟနိဿတိ ဘိန္ဒိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ (ဆ) ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿိတဒ္ဓဇာ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိံ အဘိဟန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဒုဂ္ဂန္ဓော နာသာပုဋံ အဘိဟနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ (ဇ) ပဋိမုက္ကကဝစော သရေ အဘိဟနတိ နိဝါရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၅။

အဘိဟနန (န) [အဘိ+ဟန+ယု] ထိုး–ဆွ–ခြင်း။ ပါဒပ္ပဒေသတော ပဋ္ဌာယ နိရန္တရံ အဘိဟနနဝသေန အာဂတေန.... အယသူလေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၂။

အဘိဟန္တ (တိ) [အဘိ+ဟန+အန္တ] (က) တိုက်–ထိ–သော၊ တိုက်ထိသော။ (ခ) တိုက်မိ–ခိုက်မိ–သော။ (ဂ)ခိုက်–ဆိုက်–သော။ (က)တမ္ပိ ဇလနိမိဇလံ နေမိမဏ္ဍလပရိယန္တံ အဘိဟန္တံ နိရန္တရမေဝ (တိရံ) ဥပဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ (ခ) ပါသာဏာ နိရန္တရာ အညမညံ အဘိဟန္တာ ပတန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ (ဂ) ဥတ္တရဘာဂေါ ဥဂ္ဂန္တွာ ဘဝဂ္ဂံ အဘိဟနန္တော ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

အဘိဟန္တိ (ကြိ) အဘိဟနတိ-ကြည့်။

အဘိဟနိ (ကြိ) အဘိဟနတိ-ကြည့်။

အဘိဟနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ ဟန + တွာ] ထိခိုက်၍။ တတော ဘိဇ္ဇိတွာ ဂတာ ပပဋိကာ ဘဂဝတော ပါဒံ ပဟရိတွာ (အဘိဟနိတွာ၊သီ၊သျာ) လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

အဘိဟနိဿတိ (ကြိ) အဘိဟနတိ-ကြည့်။

အဘိဟန္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟန+တုံ] ဟန့်တား – ပယ်ဖျောက် – ခြင်းငှါ။ မမ ဝိသတေဇော အညထာ တေဇေန အဘိဟန္တုမ္ပိ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၆။

အဘိဟန္တုကာမ (တိ) [အဘိဟန္တု+ကာမ] နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ တံ ဒေဝဒေဝံ အဘိဟန္တုကာမံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၃၉။

အဘိဟန္တြာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟန+တွာ] (က) နှိပ်စက်၍၊ ထိုးဆိတ်၍။ (ခ) တိုက်မိ–ခိုက်မိ–၍။ (ဂ) ခုခံ–တားမြစ်–၍။ (ဃ) ပယ်ဖျောက်၍။ (က) တုဏ္ဍေန နာသဂ္ဂမဿ အဘိဟန္တြာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ (ခ) တေ အညမညံ အဘိဟန္တြာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာ ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၆။ အဘိဟန္တြာတိ ဃဋ္ဋေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။ (ဂ) နိဝတ္တကောဇေဝ သရေဘိဟန္တြာ။ ဇာ၊၁။၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၅။ ပစ္စတ္ထိကေ အဘိဟန္တြာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၅-၆။ (ဃ) စန္ဒသူရိယပဘံ အဘိဟန္တြာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ အဘိဝိဟစ္စ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ဂ၆) ကြည့်။ အာဟစ္စ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉) လည်း ကြည့်။

အဘိဟရဏ (န) [အဘိ+ဟရ+ယု] (က) ဆောင်–ပို့–ခြင်း။ (ခ) ရှေ့သို့ဆောင်ခြင်း၊ တိုးတက်စေခြင်း၊ ဝီရိယကိုမလျှော့ခြင်း။ (ဂ) ဆောင်–ယူ–ခဲ့ခြင်း၊ ဆောင် – ယူ – ခဲ့၍ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ခင်းခြင်း။ (ဃ) အနီးသို့–ဆောင်–ယူ–ခဲ့ခြင်း၊ ပေး–လှူ–ခြင်း။ (င) ဆောင် – ယူ – စားသောက် – သုံးဆောင်–ပွဲတော်တည်–ရာ။ (စ) ကိုယ်ကို–ဆောင်–ပို့–ခြင်း၊ သွားခြင်း။ (ဆ) ပေး–ကပ်–ခြင်း။ (က) ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ကာယဿ အဘိဟရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၇။ (ခ) တေန္တိ အဘိဟရဏံ ဟိနာယ အနာဝတ္တနဥ္စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁။ (ဂ) အာသနဿ အဘိဟရဏံ အာသနံ ဂဟေတွာ အဘိဂမနံ ပညာပနမေဝ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ (ဃ) နိမန္တနဝသေန အဘိဟရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။ (င) အဘိဟရဏဋ္ဌာန-ကြည့်။ (စ) အဘိဟရဏသညာ-ကြည့်။ (ဆ) အနဘိဟရဏ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၀၅) ကြည့်။

အဘိဟရဏဋ္ဌာန (န) [အဘိဟရဏ+ဌာန] ဆောင် – ယူ – စားသောက် – သုံးဆောင် – ပွဲတော်တည် – ရာအရပ်။ ဘတ္တာဘိဟာရေတိ ဘတ္တံ အဘိဟရဏဋ္ဌာနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

အဘိဟရဏသညာ (ထီ) [အဘိဟရဏ+သညာ] ကိုယ်ကိုဆောင်ပို့ခြင်း – သွားခြင်း – ၌ ဖြစ်သော သညာ။ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ အဘိဟရဏသညာယ သညာဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။

အဘိဟရတိ (ကြိ) [အဘိ+ဟရ+အ+တိ] ရှေးရှုဆောင်၏။ (က) ရှေးရှု – ရည်စူး – ၍ – အနီးသို့ – အရောက် – ဆောင် – ယူ – ခဲ့၏။ ပေး – ဆက် – ကပ် – လှူ – ၏။ (ခ) ဆောင် – ပို့ – ၏၊ ချဉ်း – ကပ် – ဆိုက် – ရောက် – စေ၏။ (ဂ) ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကို ဆောင်၏၊ အလည်အပတ်သွား၏၊ အပေါင်းအသင်း မိတ်သင်္ဂဟနှင့် ပျော်ပွဲစား သွား၏။ (ဃ) ဆောင်၏၊ ဝတ်၏၊ ဆင်၏၊ ဝတ်ဆင်၏။ (င) ဆောင်၏၊ယူခြင်း–နှိုက်ခြင်း–ငှါ လက်ကို – ဆန့် – လှမ်း – ၏၊ နှိုက်၏။ (စ) ဆောင်၏၊ ပို့၏၊ တက်စေ၏။ (ဆ) ဆောင်၏၊ ပြော – ဟော – ကျေညာ – ၏၊ အနာဂတ်ကို – ပြော – ဟော – ကျေညာ – ၏၊ လက္ခဏာဖတ်၏။ (ဇ) ဆောင်၏၊ တိုးတက်စေ၏။ (ဈ) ဆောင်၏၊ ဆောင်း၏၊ လွှမ်း – မိုး – အုပ် – စီး – ၏၊ ထိုမှ ဤမှ ပါဠိ ပါဌ်သားကို ဆောင်၍ – လွှမ်း – မိုး – အုပ် – စီး – ၏။ (ည) ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကို ရှေ့စေ၏၊ လှည့်လည်၏။ (ဋ) ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကိုဆောင်၏၊ သွား၏။ (ဌ) ဆောင်၏၊ အထက်သို့ ဆောင်၏၊ တက်၏။ (ဍ) ဆောင်၏၊ အတွင်းသို့ဆောင်၏၊ ခံတွင်းတိုင်အောင် – သွင်း – ခဲ့ – ၏။

(က) ရှေးရှု – ရည်စူး – ၍ အနီးသို့ – အရောက် – ဆောင် – ယူ – ခဲ့၏၊ ပေး –

ဆက်–ကပ်–လှူ–၏။ ဟတ္ထပါသေ ဌိတော အဘိဟရတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၁၊၃။ ကခါ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၅၉။ အဘိဟရတီတိ သော စေ ဒါယကော တဿ တံ ဘတ္တံ ကာယေန အဘိဟရတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂဂ။ အဘိဟရတီတိ ဟတ္ထပါသဗ္ဘန္တရေ ဌိတော ဂဟဏတ္ထံ ဥပနာမေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ရညော အဘိဟရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၃။ လာဘသက္ကာရံ အဘိဟရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၉။ ပိဏ္ဍပါတံ အဘိဟရန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ဋ္ဌ။၂၆။ (အာဟရန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၉-လည်း ကြည့်။) (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၀။) အန္နပါနဉ္စ ခဇ္ဇဉ္စ၊ ခိပ္ပံ အဘိဟရန္တု တေ။ ဇာ၊၂။၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၇။ ယထာ စ ကာယေန အဘိဟရေယျ။ ကခါ၊ဋီ။၃၀၆။ (–မိလိန္ဒ။၁၅၆။) တေန မေ အဘိဟရေယျာထ။ မ၊၁။၂၉၉။ တထာဂတဿ အဘိဟရိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။) သုဓာဘိဟာသိ- (ဇာ၊၂။၁၁၀)တိ သုဓံ အဘိဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၅။ ပုက္ကုသော အဘိဟာရယိ။ ဒီ၊၂။၁၁၁။ ဗလိံ မာဘိဟာရိ။ နေတ္တိ။၁၂၁။ ပုဇာဗလိံ အဘိဟရိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ဘတ္တာဘိဟာရံ အဘိဟရိံသု။ ဝိ၊၁။၁၇။ အဘိဟရိံသူတိ အဘိမုခါ ဟရိံသု၊ တဿ သန္တိကံ ဂဟေတွာ အဂမံသူတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (–ဝိ၊၃။၃၀၂။ မ၊၁။၂၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၄။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၉၊၁၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁ဂ။) ပဏ္ဏိတဿာဘိဟာရယုံ။ ဇာ၊၂။၃၁၁။ ပေသေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၀။ ထူပံ အဘိဟရိံ အဟံ။ ဝိမာန။၆၆။ (နု တေ သော အဘိဟာ- ရိတုံ၊) အဘိဟာရယိန္တိပိ ပါဌော၊ သော အဟံ တံ တေ ပဏ္ဏာကာရတ္တာယ နာဘိ- ဟာရယိံ၊ နု အာဟရိန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၂၂။ သုဓာဘိဟာသိံ တုရိတော မဟာမုနိ။ ဇာ၊၂။၁၀၄။ သုဓာဘိဟာသိန္တိ ဣမံ သုဓာဘောဇနံ တုယှံ အဘိဟရိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၂။ ဟံသာနံ အဘိဟာရေသုံ။ ဇာ၊၂။၉၆။ အဘိဟာရေသုန္တိ ဥပနာမေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၁။ (ခ) ဆောင်–ပို့–၏၊ ချဉ်း –ကပ်–ဆိုက်–ရောက်–စေ၏။ နိဗ္ဗာနံ မဘိ- ဟာရယေ။ ထေရ။၃၁၂။ အတ္တာနံ နိဗ္ဗာနံ အဘိဟရေယျ ဥပနေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (ဂ) ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကို ဆောင်၏၊ အလည်အပတ် သွား၏၊ အပေါင်း အသင်း မိတ်သင်္ဂဟနှင့်ပျော်ပွဲစားသွား၏။ဂေဟတော နိက္ခမိတွာန၊ ဥယျာနံ မဘိဟာရယိံ။ ထေရီ။ ၃၉၅။ ဥယျာနံ ဥပနေသိံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ (ဃ) ဆောင်၏၊ ဝတ်၏၊ ဆင်၏၊ ဝတ်ဆင် ၏။ ကသွာ နာဘိဟရိဿန္တိ။ ဇာ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၆။ (င) ဆောင်၏၊ ယူခြင်း– နှိုက်ခြင်း – ငှါ လက်ကို – ဆန့်–လှမ်း–၏၊ နှိုက်၏။ ဣမဿ ဝါ အဘိဟရတိ။ သံ၊၃။ ၁၃၀။ အဘိဟရတီတိ ဂဟဏတ္ထာယ ဟတ္ထံ ပသာရေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ (စ) ဆောင် ၏၊ ပို့၏၊ တက်စေ၏။ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဥဒ္ဓံ ဩဇံ အဘိဟရန္တိ။ သံ၊၁။၃၁၄။ ဥပရိ အာ- ရောပေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၇။ (ဆ) ဆောင်၏၊ ပြော – ဟော – ကျေညာ –၏၊ အနာဂတ်ကို – ပြော–ဟော – ကျေညာ – ၏၊ လက္ခဏာဖတ်၏။ ပုဗ္ဗေ စ တဿ အဘိဟရန္တိ တဒါ။ ဒီ၊၃။၁၃ဂ။ အဘိဟရန္တိ တဒါတိ ဒဟရကာလေယေဝ တဒါ ဝေ ဗျာ- ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ အဘိဟရန္တီတိ ဗျာဟရန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ (ဇ) ဆောင်၏၊ တိုးတက်စေ၏။ သော အဘိဟရတိ နေ ဟိနာယာဝတ္တတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ သော အဘိ- ဟရတီတိ သော တံ သီလံ အဘိဟရတိ ဥပရူပရိ ဝဍ္ဎေတိ။.... အလမေတ္တာဝတာတိ န ဝိရိယံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အဘိဟရ-

တိတိ အဘိဗုဒ္ဓိံ နေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁။ (ဈ) ဆောင်၏၊ ဆောင်း၏၊ လွှမ်း–မိုး–အုပ်–စီး–၏၊ ထိုမှ ဤမှ ပါဋ္ဌိ ပါဌ်သွားကို ဆောင်၍–လွှမ်း–မိုး–အုပ်–စီး–၏။ သစာယံ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော ပဥ္စ ပုဗ္ဗော သမာနော အဘိဟရတိ။ အံ၊၁။၁၉၈။ အဘိဟရတီတိ ဂူတော စိတော စ သုတ္တံ အာဟရိတွာ အဝတ္ထရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ နာ'ဘိဟရေ နာ'ဘိမဒ္ဒေ။ အံ၊၁။၁၉၉။ နာ'ဘိဟရေတိ နာ'ဝတ္ထရေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။(ည)ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကို ရွှေ့စေ၏၊ လှည့်လည်၏။ ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေသိ။ သုတ္တနိ။၃၄၀။ ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေသီတိ ဘိက္ခတ္ထာယ တသ္မိံ နဂရေ စရိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (ဋ) ဆောင်၏၊ မိမိကိုယ်ကို ဆောင်၏၊ သွား၏။ ဝနန္တမဘိဟာရယေ (သုတ္တနိ။၃၈၉)တိ.... ဝနံ ဧဝ ဂစ္ဆေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဂါမန္တ'မဘိဟာရယေ။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဂါမံ ဂစ္ဆေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ (ဌ) ဆောင်၏၊ အထက်သို့ ဆောင်၏၊ တက်၏။ ပဏ္ဍဝံ အဘိဟာရေသိ။ သုတ္တနိ။၃၄၀။ ပဏ္ဍဝံ အဘိဟာရေသီတိ တံ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (ဍ) ဆောင်၏၊ အတွင်းသို့ ဆောင်၏၊ သွင်း–ခံ့–၏။ ယာဝမုခါ အဘိဟရတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၆။ အတိဟရတိ (၅)လည်း ကြည့်။

အဘိဟရန္တ (တိ) [အဘိ+ဟရ+အန္တ။ ထိ-၌ အဘိဟရန္တီ] (က) ဆောင်–ပို့–သော၊ တက်စေသော။ (ခ) ဆောင်–ယူ–သော၊သူ။ (ဂ) ဆောင်–ယူ–တွန်း–ပို့–သော၊သူ။ (ဃ) ဆောင်–ပို့–ပစ်လွှတ်–သော၊သူ။ (က) ဥဒ္ဓံ ဩဇံ အဘိဟရန္တေန မူလေန။ မူလဋီ၊၃။၁၆၈။ (ခ) အပရော ဘတ္တံ အဘိဟရန္တံ ဘိက္ခုံ သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၆။ အာဟာရတ္ထာယ အဘိဟရန္တဿ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (ဂ) ပုရတော ကာယံ အဘိဟရန္တော အဘိက္ကမတိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၈၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။ အဘိဟရန္တောတိ ဂမနဝသေန ကာယံ ဥပနေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ဂ၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၇။ (ဃ) ကဏ္ဍံ ဝါ အသိံ ဝါ ယုဒ္ဓကာလေ သတ္တုနံ ဥပရိ အဘိဟရန္တီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။

အဘိဟရန္တိ (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။

အဘိဟရန္တီ (ထီ) အဘိဟရန္တ-ကြည့်။

အဘိဟရန္တု (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။

အဘိဟရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟရ+ဏာပေ+တွာ] (က) ဆောင်–ပို့–စေ၍။ (ခ) ဖိတ်ခေါ်–ပင့်ဆောင်–စေ၍။ (က) ဂေဟတော မနံ ရာဇကုလံ အဘိဟရာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ (ခ) အန္တေပုရံ အဘိဟရာပေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။

အဘိဟရိ (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။

အဘိဟရိံ
အဘိဟရိံသု } (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။

အဘိဟရိတဗ္ဗ (တိ) [အဘိ+ဟရ+တဗ္ဗ] ဆောင်–ပို့–အပ်သော၊ ပေးအပ်–ဆက်သအပ်–လှူဒါန်းအပ်–သော။ ဘတ္တာဘိဟာရ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃) ကြည့်။ အဘိဟရိတဗ္ဗဘတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဘိဟရိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘိဟရိတဗ္ဗ+တာ] ဆောင်–ပို့–အပ်–သည်၏ အဖြစ်။ အဘိဟာရ (သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀) ကြည့်။

အဘိဟရိတဗ္ဗဘတ္တ (န) [အဘိဟရိတဗ္ဗ+ဘတ္တ] ဆောင်–ပို့–အပ်သော–စားသောက်ဖွယ်၊

လက်ဆောင် – ပဏ္ဏာ – အလှူငွေ – ဆောင် – ပို့ – ဆက်သ – အပ်သော – ပွဲတော်စာ – ပွဲတော်အုပ်။ အဘိဟရိတဗ္ဗဘတ္တ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၅) နှင့် ဥပနေတဗ္ဗဘတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ အဘိဟရိ-တဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။

အဘိဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟရ+တုံ] ပို့–ဆောင်–ဆက်သ–ခြင်းငှါ။ န တေ သော အဘိဟာရိတုံ။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ (ဟာ-ကား ဆန်းဒီဃ)သော မိဂရာဇာ န သက္ကာ ကေနစိ ပဏ္ဏာကာရတ္ထာယ အဘိဟရိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၂။ အဘိဟဋ္ဌုံ-လည်း ကြည့်။

အဘိဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟရ+တွာ] (က) ဆောင်–ယူ–ခဲ့စေ၍။ (ခ) ဆောင်–ယူ–ခဲ့၍။ (ဂ) ဆောင်–ခေါ်–ခဲ့၍။ (ဃ) ရှေးရှု–မျက်မှောက်–အနီးသို့–ဆောင်–ယူ–ခဲ့၍။ (င) ရှေ့သို့ဆောင်၍၊ အားယူ၍။ (က) မာလာဝိလေပနံ အဘိဟရိတွာ။ ဇာ၊၁။၂၆၆။ (ခ) အာဝုမာနံ အဘိဟရိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ (ဂ)အာဂစ္ဆန္တူတိ ပက္ကောသာပေတွာ အဘိဟရိတွာ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၀။ (ဃ) ကာယေန ဝါ ဟိ ဝတ္ထာနိ အဘိဟရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ ဝါစာယ အဘိဟရိတွာ နိမန္တေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အဘိဟရိတွာတိ အဘိမုခီဘာဝေန နေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။ ဧကော သမံသကံ ရသံ အဘိဟရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ (င) ပုရိမဘာဂံ အဘိဟရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ အဘိဟရိတွာတိ အဘိမုခံ ဟရိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

အဘိဟရိ(ရီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဘိ+ဟရ+ယ+တေ] ဆောင်–ပို့–ဆက်သ–လှူဒါန်း–အပ်၏။ အဘိဟရိယတီတိ အဘိဟာရော။ ကိံ အဘိဟရိယတိ၊ ဘတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဘတ္တာဘိဟာရော အဘိဟရိယတိ။ ဝိ၊၄။ ၃၄၁။ သံ၊၁။၄၃၇။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၆။) ကသ္မာ နာဘိဟရိယန္တိ (နာဘိဟရိယန္တိ။ သီ၊ သျာ၊ဣ) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၆။ ဘတ္တာဘိဟာရော အဘိဟရိယိတ္ထ။ ဒီ၊၂။၁၅၃။ သံ၊၂။၁၁၉။

အဘိဟရိယမာန(တိ) [အဘိ+ဟရ+ယ+မာန] ဆောင်–ယူ–ခဲ့အပ် – ကပ်အပ်–ဆက်ကပ်အပ်–သော။ အဘိဟရိယမာနဿ ပတ္တဿ မုခဝဋ္ဋိယာ.... ဖုသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။

အဘိဟရိယမာနဘိက္ခာ (ထီ) [အဘိဟရိယမာန +ဘိက္ခာ] ရည်စူးလျက် ချက်ပြုတ်၍ ဆောင်ယူခဲ့အပ်သောဆွမ်း။ အဘိဟဋဘိက္ခာ (က) အနက် ကြည့်။

အဘိဟရိယိတ္ထ (ကြိ) အဘိဟရိယတိ-ကြည့်။

အဘိဟရိဿန္တိ
အဘိဟရေ } (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။
အဘိဟရေယျ

အဘိဟသ(ဿ)နာ (ထီ) [အဘိ+ဟသ(ဿ) +ယု] အလွန်–ပျော်ရွှင်–အားရ–နှစ်သိမ့်–ဝမ်းမြောက်–ခြင်း၊ အလွန် ကျယ်လောင်စွာ–အသံပြု–ဟစ်ကြွေး–အော်မြည်–ခြင်း၊ ဟီခြင်း။ အဘိဟိံသနာ-ကြည့်။

အဘိဟာရ (ပု) [အဘိ+ဟရ+ဏ] (၁)(က) ဆောင်–ယူ–ခဲ့ခြင်း။ (ခ) ဆောင်–ယူ–ခဲ့ခြင်း၊ ကပ်ခြင်း၊ ဆက်ကပ်ခြင်း။ (ဂ) ပူဇော်–လှူဒါန်း–ခြင်း။ (၂) ရှေးရှု မျက်မှောက်အားဖြင့်–ဆောင်–ယူ–ခဲ့အပ်သော –ပေး–ပို့–ဆက်သ–လှူဒါန်း–အပ်သော အရာ။ (က) ဆုလာဘ်၊ (ခ) လက်ဆောင် ပဏ္ဏာ၊ ပူဇော်–လှူဒါန်း–ဖွယ်ဝတ္ထု၊ ရာလုံး–ထောင်လုံး–ချီ၍ လှူဒါန်းအပ်သော ဒေယျဓမ္မဝတ္ထု။ (ဂ) လက်ဆောင်ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ (ဃ) ပို့ဆောင်–ဆက်သ–လှူဒါန်း –အပ်သော အရာ။ (င) အတိရေက လာဘ် မျိုး၌ ပါဝင်သောဆွမ်း။ (၁) (က) ကာယာဘိဟာရော ဝါစာဘိဟာရောတိ ဒုဝိဓော

အဘိဟာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။
အဘိဟာရောတိ နိမန္တနဝသေန အဘိဟရဏံ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။) ဒွေ
အဘိဟာရာ ဝါစာဘိဟာရော စ ပစ္စယာဘိ-
ဟာရော စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။
ဝါစာယ အဘိဟာရော ဝါစာဘိဟာရော။
မ၊ဋီ၊၂။၁၉၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၀။ အဘိဟရဏ-
လည်း [ကြည့်]။ (ခ) ကဋစ္ဆုအဘိဟာရော-
ယေဝ တဿ အဘိဟာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။
အဘိဟာရေ တာဝ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၂၂၄။
ဟတ္ထပါသော ပညာယတိ၊ အဘိဟာရော
ပညာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၂။
ဒဿာမိတိ ဂဏှန္တေ ပိ အဂဏှန္တေ ပိ ဒါတု-
ကာမာဘိဟာရော၀ အဘိဟာရော နာမ
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ အဘိဟာရဿ
ဝိဂတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၁၅။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၀၆၊၁၉၂။) (ဂ) အဘိဟာ-
ရေ ပူဇာယံ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၂၈။ (၂) (က)
တဿ ရာဇာ အတ္တမနော အဘိဟာရမဒါသိ။
သံ၊၂။၅၂၄။ (ခ) န လာဘိ အဘိဟာရာနံ။
သံ၊၃။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆။ အဘိဟာရာနန္တိ
သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဥက္ခိပိတွာ အဘိဟ-
ဋ္ဌာနံ ဒါယာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ အဘိဟာ-
ရာနန္တိ အဘိမုခေန ဟရိတဗ္ဗာနံ ပဏ္ဏာကာ-
ရာနံ၊ ပူဇာဘိဟာရာနံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၇၆။ ဒါတုံ အဘိဟရိတဗ္ဗတာယ အဘိဟာ-
ရာ၊ ဒေယျဓမ္မာ၊ တေနာဟ “အဘိဟဋ္ဌာနံ
ဒါယာန”န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။ (ဂ) အဘိဟာရံ
ဣမံ ဒဇ္ဇာ။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉)။
(ဃ) ဘတ္တာဘိဟာရ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၇၈) [ကြည့်]။ (င) အဝှါနံ နာဘိနန္ဒေယျ၊
အဘိဟာရဥ္စ ဂါမတော။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ (–
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။) (–အာသနာဘိဟာရ။
ဝိ၊၄။၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၆၁, ကဋစ္ဆုအဘိဟာရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။
သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၅, ကတာ-
သနာဘိဟာရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၁, ကာယာ-
ဘိဟာရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။
ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၅, ကယိကာဘိဟာရ။ မဟာဝံ၊
ဋီ။၁၄, ဒါတုကာမာဘိဟာရ။ သာရတ္ထ၊၃။
၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၅, ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာဘိဟာရ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၁၅, ပစ္စယာဘိဟာရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆,
ပဏ္ဏာကာရာဘိဟာရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂, ပိဏ္ဍ-
စာရာဘိဟာရ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄, ပုပ္ဖာဘိ
ဟာရ။ ဇာ၊၂။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅, ဘတ္တာ-
ဘိဟာရ။ ဝိ၊၁။၁၇။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ ဒီ၊၂။၁၅၃။
မ၊၁။၂၉၉။ မ၊၂။၃၂၇။ သံ၊၁။၄၃၇။ သံ၊၂။
၁၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၈, ဘိက္ခာ-
ဘိဟာရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇, မာနသိကာဘိဟာရ။
မဟာဝံ၊ဋီ။၁၄, ဝါစသိကာဘိဟာရ။ မဟာဝံ၊
ဋီ။၁၄, ဝါစာဘိဟာရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၅၅။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။
ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၀။
ဝန္နနာဘိဟာရ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄, ဝုတ္တ-
ပိဏ္ဍစာရဝန္နနာဘိဟာရ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။
သေယျာဘိဟာရ။ ဝိ၊၄။၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆)
တို့လည်း [ကြည့်]။

အဘိဟာရက (တိ) [အဘိ+ဟရ+ဏ္ဍု] ဆောင်
–ယူ–ခဲ့သော၊သူ။ အဘိဟာရကဿ ဂမနံ
ပဋ္ဌမံ ဥပစ္ဆိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ တသ္မိံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တေ
အဘိဟာရကဿ ဘိက္ခုနော ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၉၈။ (–ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၉။)

အဘိဟာရတာ (ထီ) [အဘိဟာရ + တာ]
ဆောင်–ယူ–ခဲ့ခြင်း၊ ဆက်–ကပ်–ခြင်း။
အသနံ ဘောဇနံ စေဝ၊ ဟတ္ထပါသာ ဘိဟာ-
ရတာ။ ဝိနိစ္ဆယ။၁၂၄၁။ အဘိဟရဏံ အဘိ-
ဟာရော၊ သော ဧဝ အဘိဟာရတာ။ ဝိ၊
နိစ္ဆယ၊ဋီ။၁၂၄၁။

အဘိဟာရဒွယ (န) [အဘိဟာရ+ဒွယ] အဘိ-
ဟာရ – ရှေးရှု ဆောင်ယူခြင်း – ခုနှစ်

အပေါင်း။ တဒုဘယမ္ပိတိ တဒေဝ အဘိဟာရဒွယမ္ပိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၅။

အဘိဟာရပူဇာ (ထီ) [အဘိဟာရ+ပူဇာ] လက်ဆောင်ပေးခြင်းဟူသော ပူဇော်ခြင်း။ အဘိဟာရပူဇံ ကရောန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉။

အဘိဟာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဘိ+ဟရ+ဏယ+တိ] ဆောင်စေ၏၊ ခံယူစေ၏၊ လက်ဆောင်အဖြစ် – ပေး – ပို့ – ဆက်သ – ၏။ ပုက္ကုသော အဘိဟာရယိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၁။ ပဏ္ဏိတဿာ'ဘိဟာရယုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၀၊၃၁၁။ အဘိဟာရယန္တိ အဘိဟာရပေသုံ၊ပဟိဏိံသုတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၇။ ပဏ္ဏိတဿ ပေသေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၀။

အဘိဟာရယိံ (ကြိ) အဘိဟာရတိ-ကြည့်။

အဘိဟာရယိ }
အဘိဟာရယုံ } (ကာ၊ကြိ) အဘိဟာရယတိ-ကြည့်။

အဘိဟာရယေ (ကြိ) အဘိဟရတိ-ကြည့်။

အဘိဟာရသဗ္ဘာဝ (ပု) [အဘိဟာရ+သဗ္ဘာဝ] ဆောင်ခဲ့ခြင်း – ပေးခြင်း – ကပ်ခြင်း – ၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ န ပန ထေရဿ အဘိဟာရသဗ္ဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၃။၆၁။

အဘိဟာရာဘာဝ (ပု) [အဘိဟာရ+အဘာဝ] ဆောင်ခဲ့ခြင်း – ပေးခြင်း – ကပ်ခြင်း – ၏ – မဖြစ်–မရှိ–ခြင်း။ပတ္တော ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဘူမိယံ ဌပိတေ အဘိဟာရာဘာဝတော။ ဝဇိရ၊၃၂၃။

အဘိဟာရီ (တိ) [အဘိ+ဟရ+ဏီ] ဆောင် – ယူ – ပူဇော် – သော၊သူ။ တသ္မိံ မနုဿော ဗလိ'မာဘိဟာရီ။ နေတ္တိ၊၁၂၁။ ဗလိံ ပူဇာဗလိံ အဘိဟာရီ မနုဿော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၉၆။

အဘိဟာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ+ဟရ+ဏေ+တွာ] သွား၍၊ သွားရောက်၍။ ဝနန္တ'မဘိဟာရေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

အဘိဟာရေန္တ (တိ) [အဘိ + ဟရ + ဏေ + အန္တ] လှည့်လည်သွားလာသော၊သူ။ ပိဏ္ဍာယ အဘိဟာရေန္တံ မဟာသတ္တံ အဒ္ဒသ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အဘိဟရတိ(၄)အနက်လည်း ကြည့်။

အဘိဟာရေသိ }
အဘိဟာရေသုံ }
အဘိဟာသိ } အဘိဟရတိ-ကြည့်။
အဘိဟာသိံ }
အဘိဟာသိ }

အဘိဟာသန (တိ) [အဘိ+ဟာသ+ဏေ+ယု] ရွှင်ပြုံး – ဝမ်းမြောက် – စေတတ်သော။ ဝေလာ စ သံဝရံ သီလံ၊ စိတ္တဿ အဘိဟာသနံ။ ထေရ၊၃၀၉။ အဘိဟာသနန္တိ တောသနံ အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတာယ စိတ္တဿာဘိပ္ပမောဒနတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

အဘိဟိတ (တိ) [အဘိ+ဓာ (=ဟိ)+တ။ အဘိပုဗ္ဗော ဓာ ဓာရဏေ၊ တော၊ ဓာတိဿ ဟိ၊ ဟိ ဂမနေ ဝါ။ဓာန်၊ဋီ။၇၅၅။ ဓာ-ဓာတ်သည် အဘိ-ရှေးရှိမှု ဘာသန-အနက်ကို ဟောသည်။ နီတိ၊ဓာ။၁၀၆။] (၁) ဟောအပ်သော၊ ပြော–ဆို–ဖွင့်–ပြ–အပ်သော။ (က) ဟောအပ်သော။ (ခ) ဟောအပ်သော ကတ္တား၊ အဘိဟိတကတ္တား။ (ဂ) ဟောအပ်သောကံ၊ အဘိဟိတကံ။ (ဃ) ဟောအပ်သော ကမ္မကာရက။ (င) ဟောအပ်သော သံသဋ္ဌလိင်္ဂတ္ထ။ (စ) ပြော – ဆို – အပ်သော၊ ပြော–ဆို–အပ်သောစကား။ (ဆ)ဟောအပ်သော၊ ဖွင့်–ပြ–အပ်သော။ (၂) ဟော– ပြော–ဆို–ဆုံးမ–တတ်သော၊သူ။ (၁)(က) ဟောအပ်သော။ န ဟိ အနိရုဒ္ဓတာသခါတံ .... အန္တောဂဓနိယမေဟိ ဝစနေဟိ အဘိ-

ဟိတံ မုဋ္ဌိတ္ဝာ အညော ပစ္စယဘာဝေါ နာမ အတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈။ အာချာတာဒီဟိ အဘိဟိတေ ကမ္မာဒိအတ္ထေ စ။ ရူ၊ဋီ။၉၁။ ၄င်း-၁၀၂-လည်း ကြည့်။ (ခ) ဟောအပ်သော ကတ္တား၊ အဘိဟိတကတ္တား၊ ဝုတ္တကတ္တား။ အဘိဟိတေ န ဘဝတိ။ ကင့္ကရောတိ ဒေဝဒတ္တော, ကာရေတိ ဝါ။ ရူ။ ၁၄၇။ အဘိဟိတေတိ အချာတာဒီဟိ အဘိဟိတေ ကထိတေ ကတ္တရိ....။ ရူ၊ဋီ။၁၀၂။ (ဂ) ဟောအပ်သော ကံ၊ အဘိဟိတ ကံ၊ ဝုတ္တ ကံ။ အဘိဟိတေ န ဘဝတိ။ ပုရိသေန ပုရိသော ဂါမံ ဂမိယတေ။ ရူ။၁၄၁။ ဂမိယတေတိ ဣမိနာ အာချာတေန ကမ္မဿ အဘိဟိတတ္တာ ဣမိနာ ဒုတိယာ န ဘဝတီတိ ဒဿေတုံ "အဘိဟိတေ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ရူ၊ဋီ။၉၆။ (ဃ) ဟောအပ်သော ကမ္မကာရက၊ အဘိဟိတ ကမ္မကာရက။ ကထိတံ အကထိတံ အဘိဟိတံ အနဘိဟိတန္တိ အပရေန စတုဗ္ဗိဓေန.... ကမ္မကာရကံ သတ္တဝိဓံ ဘဝေ။ ရူ၊ဋီ။၁၂၇။ (င) ဟောအပ်သော သံသဋ္ဌလိင်္ဂတ္ထ။ ကိတကာဘိဟိတ, တဒ္ဓိတာဘိဟိတ, သမာသာဘိဟိတ။ ရူ၊ဋီ။၉၀-၁-တို့ ကြည့်။ (စ) ပြော–ဆို–အပ်သော၊ ပြော–ဆို–အပ်သောစကား။ ဘာသိတံ လပိတံ ဝုတ္တာဘိဟိတာချာတ ဇပ္ပိတာ။ ဓာန်။၇၅၅။ (ဆ) ဟောအပ်သော၊ ဖွင့် – ပြ – အပ်သော။ ပဒါဘိဟိတ, အာကာရာဘိဟိတ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇၂။ ဋီ။၃၅)တို့ ကြည့်။ (ဇ) ဟော–ပြော–ဆို–ဆုံးမ–တတ်သော၊သူ။ အဘိဟိတော ဒေသကော သော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဉာတိ အဘိဟိတော ဒေသကော။ ဝဇိရ။၄။

အဘိဟိတကတ္တု (ပု) [အဘိဟိတ + ကတ္တု] အဘိဟိတကတ္တား၊ ဝုတ္တကတ္တား။ သုဒ္ဓကတ္တာ ဟေတုကတ္တာ ကမ္မကတ္တာ အဘိဟိတကတ္တာ အနဘိဟိတကတ္တာ စာတိ ကတ္တာ ပဉ္စဝိဓော ဘဝေ။ ရူ၊ဋီ။၁၂၇။

အဘိဟိတကတ္တုဘာဝ (ပု) [အဘိဟိတကတ္တု + ဘာဝ] အဘိဟိတကတ္တား၏ အဖြစ်။ ကေစိ ပန လိင်္ဂတ္ထေ တတိယာ အဘိဟိတကတ္တုဘာဝတော တိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၀။

အဘိဟိတကမ္မ (နု)[အဘိဟိတ+ကမ္မ] အဘိဟိတ-ကံ၊ဝုတ္တကံ။ ကမ္မကတ္တာ စေတံ ဒွယံ အဘိဟိတကမ္မံ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၄။ အဘိဟိတကမ္မေ ပန န ဟောတိ။ ရူ။နှာ-၁၄၀။ ဒေသိတောတိ ဣမိနာ ကိတကေန ဓမ္မောတိ အဘိဟိတကမ္မံ၊ ဒွိကမ္မကေ ယာစိယတေတိ ဣမိနာ အပဓာနေ ယညဒတ္တော အဘိဟိတကမ္မံ။ ရူ၊ဋီ။၉၅။

အဘိဟိံသနာ (ထီ) [အဘိ+ဟိံသ(ဟိသိ)+ယု] အလွန်–အပြင်းအထန်–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ခြင်း။ (ဟိံသဓာတ်, ဟိသိဓာတ်-တို့သည် ညှဉ်းဆဲခြင်း ဝိဟိံသာ အနက်ကိုသာ ဟောသည်၊ ဟသ, ဟေသ, ဟေသု-ဓာတ်တို့သည် ရွှင်ခြင်း, အသံပြုခြင်း,ဟီခြင်းအနက်တို့ကို ဟောသည်။ "ဟူပ,တုပ။ ဓာတုရူပကပ္ပဒုမ။ ဟဗ်....ပျော် – ရွှင် – အားရ – နှစ်သိမ့် – ဝမ်းမြောက် – ခြင်း၊ ဝီလုံ။ ဟိသိ၊....ပြုံး – ရယ်–ခြင်း၊ ဟိသ်၊ ရယ်မောသံ၊ကျယ်လောင်စွာ ရယ်မောခြင်း။ ဝီလုံ။ တုသ, ဟြသ,ဟ္လသ, ရသ, ဂဗ္ဗ။ ဓာတုရူပကပ္ပဒုမ (တုသ ဟသ ဟိသ ရသ သဒ္ဒေ။ နိတိ)။" ဤသက္ကတဓာတ်တို့နှင့် အညီ အဘိဟသနာ, အဘိဟဿနာ, အဘိဟေသနာ-တို့ကို အနက် ဖော်လျှင် — အလွန် – ပျော် – ရွှင် – အားရ – နှစ်သိမ့် – ဝမ်းမြောက်–ခြင်း၊ အလွန်ကျယ်လောင်စွာ–ရယ်မော – မြူးတူး – ခြင်း၊ အပြင်းအထန် – အသံပြု – ဟစ်ကြွေး – အော်မြည် – ခြင်း၊ ဟီခြင်း" ဟူ၍ ဖြစ်ရာသည်။) ခုရဿ နာဒေါ အဘိဟိံသနာယ (အဘိဟသ(ဿ)နာယ, အဘိဟေသနာယ ?) စ။ ဝိမာန။ အဘိဟိံသနာယ စာတိ အဿာနံ အဓိကဟိံသနေန စ၊ အန္တရန္တရာ အဿေဟိ ပဝတ္တိတ-

ဟေသနေန စာတိ အတ္ထော၊ အဘိဟေသနာ-ယ စာတိ ကေစိ ပဌန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ (ဤပါဠိတော်နှင့်အဋ္ဌကထာတို့၌ အရာအားလျော်စွာ အဘိဟသ(ဿ)နာယ စ-ဟူ၍ရင်း၊ အဘိဟေသနာယ စ-ဟူ၍ရင်း ရှိမှ သဒ္ဒယုတ္တိ၊ အတ္ထယုတ္တိ ရှိမည်-ဟု သဘောရသည်။)

အဘိဟေသနာ (ထီ) [အဘိ+ဟေသ(=ဟေသု)+ယု+အာ။ ဟေသ အဗျတ္တသဒ္ဒေ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၁၇-၉။ ဟေသု အဗျတ္တသဒ္ဒေ။ နိတိ၊ဓာ။ ၁၇၁။] ဟီခြင်း။ အဘိဟိံသနာ-ကြည့်။

အဘိဟေဿတိ (ကြိ) အဘိဟနတိ-ကြည့်။

အဘိံသာပန (န) [န+ဘိံသာပန] မကြောက်-မလန့် - စေခြင်း၊ မချောက် - မလှန့် - ခြင်း။ ကရုဏာယ ပရေသံ အဘိံသာပနံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၆။ မ၊ဋီ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၃-၄။

အဘီတ (တိ) [န+ဘီတ] ကြောက်-ရွံ့-ခြင်း မရှိသော၊ မကြောက် - မရွံ့ - သော၊သူ။ အဘီတော ပါဝိသိ ဘယမတီတော။ ဝိ၊၃။ ၃၃။ အဘီတော နိဗ္ဗုယော။ ကသ္မာ? ယတော သော မဂ္ဂေန ဘယမတီတော။ ဝဇီရ။၄၁၃။ အဘီတော အနုဗ္ဗိဂ္ဂေါ အနုဿင်္ကီ....ဝိဟရာမိ။ ဝိ၊၄။၃၄၀။ ဥဒါန။၉၉။(—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၅။) အဆမ္ဘီ စ အဘီတော စ၊ ဗျာကာသိံ သတ္ထုနော အဟံ။ ထေရ။ ၂၉၃။ ဆမ္ဘိတဿ ဘယဿ စ သေတုဿာတေန ပဟီနတ္တာ အဆမ္ဘီ စ အဘီတော စ ဗျာကာသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အဘီတော ဘဏ သာရထိ။ ဇာ၊၂။၁၅၃။ (—ဇာ၊၂။၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၄။)

အဘီတနာဒ (ပု) [အဘီတ+နာဒ] ကြောက်-ရွံ့-တွန့်ဆုတ်-နှောင့်နှေး-ခြင်း မရှိသော၊ မကြောက်ရွံ့သော - ရဲရင့်သော - သူ၏ - ပြောဆို-ဟောကြား-ကြုံးဝါး-ကျူးရင့်-ခြင်း-အသံ။ သီဟနာဒ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀၊ ၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉။ မ၊ဋီ၊၂။၅။) ကြည့်။ အဘီတနာဒန္တိ ဝေသာရဇ္ဇယောဂတော ကုတောစိ နိဗ္ဘယနာဒံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၇။

အဘီတနာဒဘာဝ (ပု) [အဘီတနာဒ+ဘာဝ] ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိသော-ပြောဆို-ကျူးရင့်-ခြင်း - အသံ-၏ အဖြစ်။ ယထာဘုစ္စ-ဂုဏာဘိဗျာဟာရတာယ အဘီတနာဒဘာဝ-တော သီဟနာဒံ ဗုဒ္ဓဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အဘီတနာဒ-အနက်လည်း ကြည့်။

အဘီတနာဒဘူတ (တိ) [အဘီတနာဒ + ဘူတ] ကြောက် - ရွံ့ - ခြင်းမရှိသော - ကြုံးဝါး - ကျူးရင့် - ခြင်း - အသံ - ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဘီတနာဒ-အနက်လည်း ကြည့်။ ဘယဟေ-တူနံ သုပ္ပဟီနတ္တာ အဘီတနာဒဘူတာ ပမတ္တ-ဇနသန္တာသကရာ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။

အဘီတဘာဝ (ပု) [အဘီတ+ဘာဝ] မကြောက် - မရွံ့ - သည်၏ အဖြစ်။ ယသ္မာ ကုတောစိပိ အဘီတဘာဝေန ပဝတ္တိယတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉။ အညေသံ အဘီတဘာဝံ ဥပဓာရေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၇။ တေဇဿဒတ္တာတိ ဣမိနာ သီဟဿ အဘီတဘာဝံ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၄။ အဘီရုကဘာဝ-လည်း ကြည့်။

အဘီတဘာဝဉာပန (န) [အဘီတဘာဝ+ဉာပန] မကြောက်–မရွံ့–သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေခြင်း။ အဘီတဘာဝဉာပနတ္ထဉ္စ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၁၀။)

အဘီတဘာဝဒဿန (န) [အဘီတဘာဝ+ဒဿန] မကြောက်–မရွံ့–သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဣမာနိ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ အဘီတဘာဝဒဿနတ္ထမေဝ အာနီတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၂။)

အဘီတရူပ (တိ) [အဘီတ+ရူပ] မကြောက်–မရွံ့–သော သဘောရှိသော၊သူ။ အဘီတရူပေါ တတ္ထာသိ(အပ၊၁။၅၄)န္တိ အဘီတသဘာဝေါ နိဗ္ဘယသဘာဝေါ မိဂရာဇာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အဘီတရူပံ သီဟံဝ။ အပ၊၁။၁၃၀။ ဒွိပဒစတုပ္ပဒါဒယော သတ္တေ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ သီဟော၊ အဘီတရူပေါ အဘီတသဘာဝေါ၊ တံ အဘီတရူပံ သီဟံ ဣဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အဘီတသဘာဝ (တိ) [အဘီတ + သဘာဝ] အဘီတရူပ-နှင့် အနက်-အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဘီတာဒိတာ (ထီ) [အဘီတ+အာဒိ+တာ] ကြောက် – ရွံ့ – ခြင်း-စသည် မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဘယာဒိနိမိတ္တဿ ပရိဂ္ဂဟဿ တံနိမိတ္တဿ စ ကိလေသဿ အဘာဝေနေဝ'ဿ အဘီတာဒိတာ (ဝေဒိတဗ္ဗာ)။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၅။

အဘီရု (တိ) [န+ဘီရု] မကြောက်–မရွံ့ – သော – သူ။ အဘီရု အစ္ဆမ္ဘီ အနုတြာသီ အပလာယီ။ သံ၊၁။၉၉၊၂၂၂။ မဟာနိ။၁၃၃။ စူဠနိ။၃၀၂။ မိလိန္ဒ။၃၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။)

အဘီရုက (တိ) [န+ဘီရုက] မကြောက်–မရွံ့–သော၊သူ။ သီဟော ပန အဘီရုကော သဘာဝတော (အဘီရုကဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။) သတောကာရီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၄။ သူရ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅)လည်း ကြည့်။

အဘီရုကဇာတိက (တိ) [အဘီရုက+ဇာတိ+က] ကြောက်–ရွံ့–သောသဘောမရှိသော၊ မကြောက်–မရွံ့–သော သဘောရှိသော၊ သူ။ သူရ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၃၉) ကြည့်။

အဘီရုကဘာဝ (ပု) [အဘီရုက + ဘာဝ] မကြောက် – မရွံ့–သည်၏ အဖြစ်။ တေဇုဿဒတ္တာတိ ဣမိနာ အဘီရုကဘာဝံ (အဘီတဘာဝံ–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ အဘီရုဘာဝံ–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။) ဒဿေတိ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘီတဘာဝ, အဘီရုဘာဝ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘီရုကဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [အဘီရုကဘာဝ+သိဒ္ဓ]မကြောက်–မရွံ့–သည်၏အဖြစ်ဖြင့်ပြီးသော။ ဝုတ္တသီဟကိရိယာ အနုတြာသပဗုဇ္ဈနံ ဝိယ အဘီရုကဘာဝသိဒ္ဓါ ဓမ္မတာဝသေနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၄။

အဘီရုဘာဝ (ပု) [အဘီရု+ဘာဝ] အဘီရုကဘာဝနှင့် အနက်အရတူ။ သီဟော ပန အဘီရုဘာဝတော သတောကာရီ ဘိက္ခု ဝိယ ဥပဋ္ဌာပေတွာဝ သယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၅။

အဘီရုဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [အဘီရုဘာဝ+သိဒ္ဓ] အဘီရုကဘာဝသိဒ္ဓ-နှင့် အနက်အရတူ၊ဝုတ္တာသီဟကိရိယာ အနုတြာသပဗုဇ္ဈနံ ဝိယ အဘီရုဘာဝသိဒ္ဓါ ဓမ္မတာဝသေနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၄။

အဘုဇိဿ (ပု) [န+ဘုဇိဿ] မိမိကိုယ် မိမိ– မပိုင်–အစိုးမရ–သော၊ မိမိအလို မိမိဆန္ဒ

အတိုင်း နေပိုင်, ပြုပိုင်ခွင့် မရှိသော၊ အုပ်ချုပ်စိုးမိုးခြင်းမှမကင်းလွတ်သော၊ အရှင်သခင်မဟုတ်သော၊သူ။ ကျေးကျွန်။ ဘုဇိဿ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၄) ကြည့်။ အောက်ပုဒ်များလည်း ကြည့်။

အဘုဇိဿဘာဝ (ပု)[အဘုဇိဿ+ဘာဝ]ကျေးကျွန်၏အဖြစ်။

အဘုဇိဿဘာဝကရဏ (န) [အဘုဇိဿဘာဝ+ကရဏ] ကျေးကျွန်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ န ဟိ ယေသံ ကေသဉ္စိပိ ဘုဇိဿာနံ အဘုဇိဿဘာဝကရဏံ သာဓုဓမ္မောတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၉၇။ သတ္တဝဏိဇ္ဇာ အဘုဇိဿဘာဝကရဏတော (အကရဏီယာ ဝုတ္တာ။) သာရတ္ထ၊ ၁။၄၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၃။

အဘုဉ္ဇန (န) [န+ဘုဉ္ဇန] မစားခြင်း။ သဗ္ဗသော အာဟာရဿ စ အဘုဉ္ဇနသင်္ခါတေန အနသနေန ဝါ.... ဝသန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၂။ အဘုဉ္ဇနတ္တာယာပိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဂဟိတေ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃၂၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇။)

အဘုဉ္ဇနက (ထီ)[အဘုဉ္ဇန+က(သွတ္ထ-ဍ်က?)] မစားခြင်း၊ အစာမစားခြင်း။ အနာဟာရက (သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃), အနာသကာ-တို့ ကြည့်။

အဘုဉ္ဇနီယ (တိ) [န+ဘုဉ္ဇနီယ] မစား-အပ်-ထိုက်-ကောင်း-သော။ အတ္တနော ပစိ-တဘတ္တံ အဒေဟိ အဘုဉ္ဇနီယံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈။

အဘုဉ္ဇန္တ (တိ) [န+ဘုဉ္ဇန္တ] မစားသော၊သူ။ နတ္ထိ ပုညံ အဘုဉ္ဇတော။ ဇာ၊၂။၂၆၃။ ဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ အဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ ပုညံ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၂၂။ ဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ အဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ ပဋိ-သန္ဓိစိတ္တေနေဝ သဟဇာတာ ကမ္မဇာ သြဇာ နာမ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ကောဓဝသေန အဘုဉ္ဇန္တဿ ဥဗ္ဗန္ဓန္တဿ စ ဒုက္ခံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ကေတော အဘုဉ္ဇန္တံ ဿာတေဿ-တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၄၂၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။ မူလဋီ၊၁။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၀။)

အဘုဉ္ဇိ
အဘုဉ္ဇိံ
အဘုဉ္ဇိံသု } (ကြိ) ဘုဉ္ဇတိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁) ကြည့်။

အဘုဉ္ဇိတ (တိ) [န+ဘုဉ္ဇိတ] မစားခြင်း၊ အစာမစားပဲ-နေခြင်း - ကျင့်ခြင်း။ အဇဇ္ဇိတ-ကြည့်။အဘောဇန(က)အနက်လည်းကြည့်။

အဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ] အဘုတ္တဗ္ဗ-နှင့် အနက်အရတူ၊ ၎င်းကြည့်။ အဘောဇနေယျ-လည်း ကြည့်။

အဘုဉ္ဇိတုကာမ (တိ) [န+ဘုဉ္ဇိတုံ + ကာမ] စားခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မစားလိုသော၊သူ။ တသ္မိံ ပန အာသနေ အဘုဉ္ဇိတုကာ-မော ဝိဟာရံ ဝါ ပဝိသိတွာ ဘုဉ္ဇိတုကာ-မော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။

အဘုဉ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘုဉ္ဇိတွာ] မစားမူ၍။ ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ အဘုဉ္ဇိတွာ။ မ၊၁။၁၆။ ဥပါ-သကေန ပဌမံ ဒိန္နံ အဘုဉ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၄၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။)

အဘုဉ္ဇိယမာန (တိ) [န+ဘုဉ္ဇိယမာန] မစားအပ်သေးသော၊ မစားရသေးသော။ အဘုဉ္ဇိ-

ယမာနံ ယာဝ ဘုဉ္ဇိတုံ နာရဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉၆။

အဘုဉ္ဇိသံ (ကြိ) ဘုဉ္ဇတိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁) ကြည့်။

အဘုတ္တ (တိ) [န+ဘုတ္တ] (၁) မစားအပ်သေးသော၊ (၂) မစားသုံး–မဘုဉ်းပေး–သော၊ သူ။ (က) မဘုဉ်းပေးသော မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) မဘုဉ်းပေးခဲ့သော ဥပဇ္ဈာယ်။ (ဂ) မစားသုံး–မဘုဉ်းပေး–သေးသောရဟန်း။ (၃) မစားခြင်း။ (၁) အဘုတ္တဘာဝ-ကြည့်။ (၂) (က) ယဒိ ဟိ အဘုတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇိဿထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ယဒိ ဟိ အဘုတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇိဿာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂။ (ခ) ဂိလေ အဘုတ္တဿ ပန လဒ္ဓဘိက္ခဿ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ (ဂ) အဘုတ္တာဝီ-ကြည့်။ (၃) အဘုတ္တပစ္စယ-ကြည့်။

အဘုတ္တတာ (ထီ) [အဘုတ္တ+တာ] မစား–သည်၏အဖြစ်–ခြင်း။ တဿ အဘုတ္တတာယ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၂၇။

အဘုတ္တပရိဘောဂ (ပု) [အဘုတ္တ+ပရိဘောဂ] မစားအပ်သည်ကို စားခြင်း၊ ဇာတ်တူသားကို စားခြင်း။ အဘုတ္တပရိဘောဂေနာတိ အတ္တနော သမာနဇာတိကာနံ ပရိဘောဂေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၈။

အဘုတ္တပါတရာသ (တိ) [အဘုတ္တ+ပါတရာသ] မစားအပ်သေးသော နံနက်စာရှိသော၊နံနက်စာမစားရသေးသော၊ နံနက်ဆွမ်းမဘုဉ်းပေးရသေးသော၊သူ။ အကတပါတရာသ-ကြည့်။

အဘုတ္တပုဗ္ဗ (တိ) [အဘုတ္တ+ပုဗ္ဗ] ရှေးအခါက မစားအပ်သေးသော၊ မစားဘူးသေးသော။ အဘုတ္တပုဗ္ဗံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

အဘုတ္တပစ္စယ (ပု) [အဘုတ္တ+ပစ္စယ] မစားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိဟိံသာ နာမ အဘုတ္တပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကာ ခုဒါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၇။ (–မူလဋီ၊၁။၁၈၆။ အနုဋီ၊၁။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉၊၆၀။)

အဘုတ္တဗ္ဗ (တိ) [န+ဘုတ္တဗ္ဗ] မစား–အပ်–ကောင်း–သော။ နိယတေ'တံ အဘုတ္တဗ္ဗံ။ ဇာ၊၂။၂၆၃။ အဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၂။

အဘုတ္တဘာဝ (ပု) [အဘုတ္တ+ဘာဝ] မစားအပ်သေးသည်၏အဖြစ်။ပကတိယာ အဘုတ္တဘာဝံ ဥပါဒါယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

အဘုတ္တဘောဂ (တိ) [အဘုတ္တ+ဘောဂ] မသုံးဆောင်အပ်သေးသော စည်းစိမ် ရှိသော၊ စည်းစိမ်ကို–မသုံးဆောင်–မခံစား–ရသေးသော၊သူ။ အဘုတ္တဘောဂေ ပဌမေ ဝယသ္မိံ။ ဇာ၊၁။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၇။

အဘုတ္တာဝီ (တိ) [န+ဘုတ္တာဝီ] (က) စားပြီးမဟုတ်သော၊ မစားသေးသော၊ ပဝါရဏာလောက်သော ဘောဇဉ်ကို–စားပြီးမဟုတ်သော–မစားသေးသော၊သူ။ (ခ) မသုံးဆောင်–မခံစား–ဘူးသေးသော၊သူ။ (က) အဘုတ္တာဝိနာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၁၊ ၁၁၃။ အဘုတ္တာဝိနာ ကတန္တိ ယော "အလမေတံ သဗ္ဗ"န္တိ အတိရိတ္တံ ကရောတိ၊ တေန ပဝါရဏပ္ပဟောနကံ ဘောဇနံ အဘုတ္တေန ကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ကင်္ခါ၊၂၂၃။ (ခ) အနိက္ကီဠိတာဝီ-ကြည့်။

အဘုတွ (ကြိ၊ဝိ) အဘုတွာ-ကြည့်။

အဘုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဘုတွာ] (က) မစားမူ၍။ (ခ) မသုံးဆောင်–မခံစား–မူ၍။ (က) စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။ ထေရ၊၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။

အဘုတ္တာတိ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စဝါ အာလောပေ ကဗဠေ အဘုဉ္ဇိတွာ တတ္တကာယ အာဟာရဿ ဩကာသံ ဌပေတွာ ပါနီယံ ပိဝေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ "အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ"တိ လိခန္တိ၊ "ဘုတွာန"တိ ပန ပါဠော။ မူလဋီ၊၁။၁၈၇။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဝဇိရ။၃၁၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃။) (၁) အဘုတွာ ဘိက္ခသိ ဘိက္ခု။ သံ၊၁။၉။ ဇာ၊၁။၄၂။ အဘုတွာတိ ပဉ္စကာမဂုဏေ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။) အဘုတွ ဘောဂေ (ဇာ၊၁။၃၅၁)တိ အဘုတွာ ဘောဂေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၈၇။ (အဘုတွ-ကား ဆန်းကြောင့် ရဿ။)

အဘုသ (တိ) [န+ဘုသ] ကောက်ရိုး–မပါ–မရှိ–ကင်း–သော။ သာမိကေဟိ ပန လာယိတွာ ဌပိတံ သဘုသံ ဝါ အဘုသံ ဝါ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ အဘုသန္တိ ပလာလရဟိတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၄။

အဘူ (ထိ) [န+ဘူ] (၁) ကြီးပွါးခြင်းမှ ကင်းသော စကား။ (၂) မဖြစ်ဘူးသော စကား။ (၃) မဖြစ်နိုင်–မဟုတ်နိုင်–သော စကား။ (၄) မကြီးပွါးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်–ပျက်စီး–ခြင်း။ (၁) (၂) (၃) အဘူတိ ဝဍ္ဎိဝိရဟိတာ ကထာ။ န ဘူတပုဗ္ဗာတိ ဝါ အဘူ၊ အဘူတပုဗ္ဗာ ကထာ။ န ဘူတာတိ ဝါ အဘူ၊ အဘူတာ ကထာ။....ဉီကာရန္တိတ္ထိလိင်္ဂနိဒ္ဒေသော။နီတိ၊ပဒ။၁၁၃-၄။(–၂၇၃)။ အဘုံ မေ (အဘုမ္မေ) ကထံ နု ဘဏသိ။ ဇာ၊၂။၂၅၊၃၁၇။ အဘုန္တိ အဝဍ္ဎိံ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၉၀။ အဘုံ မေတိ အဘူတံ ဝတ မေ ကထေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၁။ (၄) (အညတရ ဂဏ္ဌိ) ပဿိတွာ ဘီတာ ဝိဿရံ မကာသိ "အဘုံ မေ ပိသာစော ဝတာယ"န္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၁။ မ၊၂။၁၁၂။ အဘုံမေတိ ဥတြာသဝစနမေတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈။ အဘုံ မေတိ ဧတ္ထ ဘဝတီတိ ဘူ၊ ဝဍ္ဎိ၊ န ဘူတိ အဘူ၊ အဝဍ္ဎိ၊ ဘာယဝသေန ပန သာ ဂဏ္ဌိ "အဘု"န္တိ အာဟ၊ ဝိနာသော မယှန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၂။ အဘုံ မေတိ အဘူတိ မယှံ၊ ဝိနာသော မယှန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅။ မ၊ဋီ၊၃။၇၅။) "အဗ္ဘုမ္မေ(အဘုံ မေ) အနတ္ထော သမ္ပော"တိ ဝိဏံ ဆဒ္ဒေတွာ ပလာယိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ အဗ္ဘုံ မေတိ မေ အဝဍ္ဎိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၀။(ဤ၌ အဘုံ မေ-ဟုရှိသော်လည်း ဋ္ဌ-ဋီ-တို့၌ ပဌမတ္ထ-ချည်း ဖွင့်ပြကြသည်။ အနက်ကိုဖွင့်ပြရာ၌—အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၏ အာဘော်ကို ငြင်းဆန်ရန် "မဝံ့"သင့်၊ ချောက်ချားရန် မကြံသင့်၊ သို့သော် ဖြစ်နိုင်သည်ကို စူးစမ်းရှာဖွေခွင့်ကား ရှိ၏-ဟု ယုံကြည်မိသည်၊ သို့ယုံကြည်သည့်အတိုင်း စူးစမ်းရှာဖွေသော်— "အဗ္ဘုမ္မေတိ ဝေါဝစနံ၊ အဗ္ဘုမ္မေ-ဟူသော ဤစကားသည်၊ ဥတြာသဝစနံ၊ ထိတ်လန့်သောစကားတည်း။ (အဗ္ဘုမ္မေ၊ အို အမိ ဟူသတည်း။ တနည်းသော်ကား မေ၊ ငါ့အား၊ အဗ္ဘုံ၊ ဩ-ပျက်၏ တကား။)" ဤသို့ စူဠဝါ အဋ္ဌကထာနိဿယ၌ အနက်ပြန်သည်၊ ပုဒ်အနက်မပေါ်သော်လည်း အာမေဍိတ် အနက် ပြန်လိုကြောင်း သိရသည်၊ နောက်ဆက်၍ စူးစမ်းရှာဖွေသော်— "အဘူး=အဘူ-သံ (ပု) ဗုိပ်ဒ်ဒါန ဟုအာဟို၊ ဘဂဝါန် ဝိမ္ဘုကာ နာမ်။(ဟိန္ဒီ) ကောတ္ထုဘ"ဝိလုံ-ကလည်း ဤအတိုင်း ဖွင့်သည်၊ "ပဋိသန္ဓေ မနေသောသူ (ဘုရား)၊ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသော ဗိဿုဏု၏ အမည်" ဟု ပုဒ်အနက်နှင့် အရကောက်ကို အခြေအမြစ်နှင့်တကွ အခိုင်အမာတွေ့ရသည်၊ တဖန် ဤ၌ သာဓကပြုထားသော စကား, ဝါကျ, အကြောင်းအရာတို့ကို ဆက်စပ် နှိုင်းညှိ၍ ကြည့်ပြန်သော် ၎င်းတို့သည် စိုးရိမ်ခြင်း, ကြောက်လန့်ခြင်း (သောက, ဘယ)ဟူသော အာမေဍိတ်၌ဖြစ်ကြောင်း နားလည်ရသည်။

ယင်း စိုးရိမ်ခြင်း, ကြောက်လန့်ခြင်းနှင့် ကြုံတွေ့သည့်အခါ ကိုးကွယ်ရာ အယူဝါဒရှိသူတိုင်း မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ 'ဘုရား'ကို 'ခေါ်' 'ဆို' 'ယောင်' 'တ' ကြသည်မှာ မျိုးရိုးဓလေ့နှင့် ယုံကြည်ချက်၏ သဘာဝ ဖြစ်ကြောင်း တလောကလုံး လက်ခံထားကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌'ဘုရားတ'သော စကားဖြစ်ကြောင်း ကေန်ဆုံးဖြတ်ထိုက်သည်၊ ပုဒ်နေပုံမှာ ဤ 'အဘူ'ပုဒ်သည် သက္ကတအလို ဦကာရန္တပုလ္လိင်ဖြစ်သည်၊ အာလုပ်'သိ' ကြောင့် အဘူ-၌ 'ဦ' ဒီဃသရ-က 'ဥ' ရဿသရ ဖြစ်လာ၍'အဘု မေ'ဟု ရှိရမည်၊ အနက်မှာ "အို—အလို—ဘုရား—ဘုရားရေ"ဟု ဖြစ်ရမည်။)

အဘူတ ၁ (တိ) [န+ဘူတ] (၁) (က) မဖြစ်သော။ (ခ) မဖြစ်သေးသော။ (ဂ) မဖြစ်ဘူး—မိမိသန္တာန်၌မဖြစ်ဘူး—သော တရား၊ အဘူတတရား။ (ဃ) အကြောင်းကင်း၍—မိမိအလိုလို—ဖြစ်သည်မဟုတ်သော(နိဗ္ဗာန်)။ (၂) (က) မဟုတ် မမှန်သော (စကား)။ (ခ) ဟုတ်မှန်သော အနက်မှကင်းသော (စကား)။ (ဂ) ထင်ရှားမရှိသော (စကား)။ (ဃ) မဖြစ်ဘူးသော။ (၃) မဟုတ် မမှန်—သည်၏အဖြစ်—ခြင်း။ (ဘာဝပ္ပဓာန)။ (၄) မဖြစ်သေးသော၊ ဖြစ်ခြင်းသို့ မရောက်သေးသော။ (၅) မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထု။ (၁) (က) တေန အဘူတေန အနုသယေန....၊ သခ်ံ ဂဏ္ဌိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဘူတေနာတိ အဇာတေန အနုသယဝသေန အပ္ပဝတ္တနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။ (ခ) အဗ္ဘုတ ၁-ကြည့်။ (ဂ) အသင္ခတံ အဘူတံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ အဘူတန္တိ အနုပ္ပန္နံ၊ အနုပ္ပန္နတ္တာ ဟိ တဿ တံ အသန္တန္တိ၊ ပုရိမဿ ပစ္စိမံ ကာရဏဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၅၁။ (—ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။) (ဃ) အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသခ်တံ။ ဥဒါန။ ၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၁။ ကာရဏေန ဝိနာ, သယမေဝ ဝါ န ဘူတံ န ပါတုဘူတံ န ဥပ္ပန္နန္တိ အဘူတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၁၀။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၆။ (နေတ္တိ။ ၄၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။) (၂) (က) (ခ) (ဂ) အဘူတံ အဘူတတော နိဗ္ဗေဌေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊၁။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အဘူတန္တိ ကတ္တုဘူတံ ဝစနံ၊ ယံ ဝစနံ အဘူတံ ဟောတိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၃။ တုစ္ဆာ မုသာ အဘူတေန အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၈။ မ၊၁။၁၉၃။ အဘူတေနာတိ ဘူတတ္ထဝိရဟိတေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ အဘူတေနာတိ ယံ နတ္ထိ တေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ။ ဒီ၊၃။၁၁၁။ မ၊၂။၅၇။ စူဠနိ။ ၁၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၇။ ဥပပဒန္တိ....အဘူတေန။ မဟာနိ။ အဘူတေနာတိ အသံဝိဇ္ဇမာနေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ အဘူတေန ပသံသတိ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ အဘူတေနာတိ အဝိဇ္ဇမာနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ ဘဏန္ဍု နာမ အဘူတဿ ဝါ ဘူတတံ၊ ဘူတဿ ဝါ အဘူတတံ ကတွာ။ ကင်္ခါ။၁၉၀။ အဘူတဿာတိ အတစ္ဆဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၆။ (—ဝိ၊၃။၃၃၀။ဒီ၊၃။၁၅၃။အံ၊၂။၁၇၂၊၂၀၄။ အံ၊၃။၃၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ သုတ္တနိ။၃၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ကင်္ခါ။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ ဇာ၊၁။၁၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။) (ဃ) အဘူ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၁) ကြည့်။ (၃) အဘူတတော နိဗ္ဗေဌေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊၁။၃။ အဘူတဘာဝေန အပနေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အဘူတတောတိ ပန အဘူတတာကိရိယာဝဘာဝပ္ပဓာနတ္တာ, ဘာဝလောပတ္တာ စ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၃။ (၄) ယေ ဓမ္မာ အဇာတာ အဘူတာ အသမုဋ္ဌာတာ။ အဘိ၊၈။၂၁၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၊၅၊၈၊၁၀။ အနာဂတံ အဇာတံ

အဘူတံ အသဥ္စာတံ။ အဘိ၊က။၃၀၇။ အဇာတ (ခ) အနက်လည်း ကြည့်။ (ဇာတ, ဘူတ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၃၉၃-တို့လည်း ကြည့်။) (၅) အနေကာဘူတဒဿနေန (အဘိဓမ္မတ္ထ-ဝိဘာဝနီ။၁၉၄)။ အနေကေသံ အဘူတာနံ အတစ္ဆာနံ ဝတ္ထူနံ ဒဿနေန။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။ ၁၀၅-ဂ။ အဘူတဿာပိ ဘူတာကာရသဒ္ဒာ-ပနာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၃။

အဘူတ၂ (ပု) [အဘူတ+အတ္ထ] မဟုတ်မမှန်သော အနက်ဖြစ် (စကား)။ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ။ မ၊၂။၅၇။ စူဠနိ။ ၁၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၇။ အဘူ-တန္တိ အဘူတတ္ထံ ("ရူပံ အတ္တာ"တိအာဒိ-ဝစနံ။) မ၊ဋ္ဌ၃။၇၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၅၁။ အဘူတတ္ထောဝ အဘူတံ ဥတ္တရပဒလော-ပေနာတိ အာဟ "အဘူတန္တိ အဘူတတ္ထ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၉။ အဘူတန္တိ အဘူတတ္ထံ အတ္ထ-မုခေန ဟိ ဝါစာယ အဘူတတာ, ဘူတတာ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။

အဘူတ၃ (ပု) [အဘူတ+ဘာဝ] မဟုတ်မမှန်သည်၏အဖြစ်။ (ဘာဝလောပ) အဘူတ၁ (၃)ကြည့်။

အဘူတကထာ (ထီ) [အဘူတ+ကထာ] မဟုတ်မမှန်သောစကား။ အဘူတကထာ ဟိ ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တာ ဘူတကထာယ ဝသေန ဒွေ ကထာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၄။

အဘူတ(တာ?)ကာရ (ပု) [အဘူတ(တာ)+အာကာရ] မဟုတ်မမှန်သော အခြင်းအရာ။ အဘူတ(တာ?)ကာရံ သမာရောပေတွာ ကပ္ပေတီတိ သင်္ကပ္ပော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။

အဘူတကာရီ (တိ) [အဘူတ + ကရ + ဏီ] မဟုတ်မမှန်သည်ကိုပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဘူ-တကာရီနံ လဥ္ဇဂ္ဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၂။

အဘူတက္ကောသ (ပု) [အဘူတ + အက္ကောသ] မဟုတ်မမှန်သော ဆဲရေးခြင်း၊ မဟုတ်မမှန်သော–ဆဲရေးကြောင်း–ဝတ္ထု–ဖြင့် ဆဲရေးခြင်း။ အဘူတက္ကောသေန ပန ပရိမုစ္စေတွာ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၁။၃၆။ အဘူတေန အဘူတက္ကောသေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၁။

အဘူတဂါမဗီဇဂါမ (ပု) [န+ဘူတဂါမ+ဗီဇ-ဂါမ] ဘူတဂါမ် ဗီဇဂါမ်-မဟုတ်သော–ကြီးပွါးပြီး ကြီးပွါးဆဲ မြက်သစ်ပင်အပေါင်း မျိုးစေ့ အပေါင်း မဟုတ်သော အရာဝတ္ထု။ အဘူတဂါမဗီဇဂါမေ ဘူတဂါမဗီဇဂါမသညီ-နော စေဝ ဝေမတိကဿ စ။ ကင်္ခါ။၁၉၈။ ဘူတဂါမ (ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။၂၆။ ကင်္ခါ။ ၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၁။ ဝဇိရ။ ၂၉၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၇)ကြည့်။

အဘူတဂါမမူလ (တိ) [န + ဘူတဂါမ + မူလ] (၁) ဘူတဂါမ်ဟူသော အကြောင်းရှိသည် မဟုတ်သော–ဘူတဂါမ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်သော–ဗီဇဂါမ်။ (န) (၂) ဘူတဂါမ်၏–အကြောင်း – မျိုးစေ့ – မဟုတ်သော ဗီဇဂါမ်။

အဘူတဂါမမူလတ္တ (န) [အဘူတဂါမမူလ + တ္တ] (၁) ဘူတဂါမ်ဟူသော အကြောင်းမရှိသည်၏အဖြစ်၊ မြက်သစ်ပင်မှ ဖြစ်လာသော ဗီဇဂါမ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဘူတဂါမ်၏ အကြောင်းမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အဘူတဂါ-မမူလတ္တာ တာဒိသဿ ဗီဇဂါမဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။ ၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၇၉။ အဘူတဂါမမူလတ္တာ-တိ ဧတ္ထ ဘူတဂါမော မူလံ ကာရဏံ ဧတဿာ-တိ ဘူတဂါမမူလော၊ ဘူတဂါမဿ ဝါ မူလံ ကာရဏန္တိ ဘူတဂါမမူလံ။ ဗီဇဂါမော ဟိ နာမ ဘူတဂါမတော သမ္ဘဝတိ၊ ဘူတဂါ-မဿ စ ကာရဏံ ဟောတိ။ အယံ ပန တာ-ဒိသော န ဟောတီတိ "အဘူတဂါမမူလတ္တာ"-တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁။ အဘူတဂါမမူ-လတ္တာတိ ဘူတဂါမတော အနုပ္ပန္နတ္တာ အဘူ-

တဂါမမူလံ၊ ဘူတဂါမဿ အမူလကတ္တာတိ။ ဝဇီရ။၂၉၇။

အဘူတဂါမာဗိဇဂါမ (ပု) [အဘူတဂါမ+အဗီဇဂါမ] ဘူတဂါမ်လည်းမဟုတ် ဗီဇဂါမ်လည်း မဟုတ်သော သစ်ပင်, ချုံ, နွယ်-စသည်နှင့် မပေါက်နိုင် မအောင်မြင်သော အမြစ်မျိုးစေ့ စသည့် မျိုးစေ့ အပေါင်း။ အတထာသညီ ဿာတိ အဘူတဂါမာဗီဇဂါမသညီဿ။ ကော ပန ဝါဒေါ အဘူတဂါမာဗီဇဂါမေသု အဘူတဂါမာဗီဇဂါမသညီဿ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၃၅၇။

အဘူတဂါမာဗိဇဂါမသညီ (တိ) [အဘူတဂါမာဗီဇဂါမ + သညာ+ဤ] ဘူတဂါမ်လည်း မဟုတ်, ဗီဇဂါမ်လည်း မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အဘူတဂါမာဗီဇဂါမ-ကြည့်။

အဘူတဂုဏအဘိတ္ထဝန (န၊ထီ) [အဘူတဂုဏ+အဘိတ္ထဝန] မဟုတ်မမှန် - ထင်ရှားမရှိ - သော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်း။ အဘူတဂုဏအဘိတ္ထဝနဝသေန ဘာသတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၄။

အဘူတဂုဏကထာ (ထီ) [အဘူတဂုဏ + ကထာ] မဟုတ်မမှန်-ထင်ရှားမရှိ-သောဂုဏ် ကျေးဇူးစကား။ ဒေဝဒတ္တကောကာလိကာ အညမညဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ ဂုဏကထာ(သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၇)လည်း ကြည့်။

အဘူတဂုဏဒဿန (နှ) [အဘူတဂုဏ + ဒဿန] မဟုတ်မမှန်-ထင်ရှားမရှိ-သော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြခြင်း။ သာဌေယျဥ္စ အဘူတဂုဏဒဿနတော အဘူတဘဏ္ဍဂုဏဒဿနသမံ ကတွာ ကေရာဋိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။

အဘူတဂုဏပတ္ထနာ (ထီ) [အဘူတဂုဏ+ပတ္ထနာ] မဟုတ်မမှန်သော-ထင်ရှားမရှိသော-ဂုဏ်ကျေးဇူးကို တောင့်တခြင်း။ ယံ ဝေဠုပံ ပဥ္စကာမဂုဏနိဿိတံ ဇာနေယျာထ အဘူတဂုဏပတ္ထနာကာရပဝတ္တာယ (မဟုတ် မမှန်သော ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို တောင့်တသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော။)ပါပိကာယ ဣစ္ဆာယ သမန္နာဂတတ္တာ ပါပိစ္ဆံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

အဘူတဂုဏရောပန (နှ) [အဘူတဂုဏ + ရောပန] မဟုတ်မမှန်သော- ထင်ရှားမရှိသော-ဂုဏ် ကျေးဇူးသို့ တင်ခြင်း။ အဘူတံယေဝ ပုဂ္ဂလံ “အသုကော ဘိက္ခု ဈာနလာဘီ, အရိယော”တိ ဝါ အဘူတဂုဏရောပနေန ကိတ္တေန္တိ အဘိတ္ထဝန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။

အဘူတဂုဏသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဘူတဂုဏ + သံဝဏ္ဏနာ] မဟုတ်မမှန်သော - ထင်ရှားမရှိသော-ဂုဏ် - ကျေးဇူး-ကို-ချီးမွမ်း - ပြော ဆို - ခြင်း။အထ ခေါ ကုဟကတာယ အဘူတဂုဏသံဝဏ္ဏနာယ လဒ္ဓါနိ ပဏီတဘောဇနာနိ ဘုဥ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

အဘူတဂုဏသမ္ဘာဝနာ (ထီ) [အဘူတဂုဏ + သမ္ဘာဝနာ] မဟုတ်မမှန်သောဂုဏ်ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်း။ တံ အဘူတဂုဏသမ္ဘာဝနံ အနဓိဝါသေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၄။

အဘူတဂုဏာဘိဗျာဟာရ (ပု) [အဘူတဂုဏ + အဘိဗျာဟာရ]မဟုတ်မမှန် - ထင်ရှားမရှိ- သော ဂုဏ်ကျေးဇူးကိုမြွက်ဆိုခြင်း။ တေ ဟိ အဘူတဂုဏာဘိဗျာဟာရဝသေနာပိ နံ ဥပ္ပါဒေယျုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။

အဘူတညေယျာကာရ (ပု) [အဘူတ+ဉေယျ+အာကာရ] မဟုတ်မမှန်သောအားဖြင့် သိအပ်သော အခြင်းအရာ။

အဘူတညေယျာကာရတ္တ (နှ) [အဘူတညေယျာကာရ+တ္တ] မဟုတ်မမှန်သော အားဖြင့် သိအပ်သောအခြင်းအရာ၏အဖြစ်။ မာယာမရီစိအာဒယော အဘူတညေယျာကာရတ္တာ အသစ္စိကဋ္ဌာ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၅၀။ ဣဓ ပန မာ-

 အဘူတတဗ္ဘာဝ

ယာယ အာဟိတဝိသေသာ အဘူတညေယျာကာရာ အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋီ၊၃။၆၀။

အဘူတတဗ္ဘာဝ (ပု) [အဘူတ+တဗ္ဘာဝ] မဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ ထို(မဖြစ်ဘူးသောအဆင်းစသည်)ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ သုတ်အနက်။ (က) (အဝတ္ထာရှိသော ရှေးအဝတ္ထာမှ တပါးသော အဝတ္ထာဖြင့်) မဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ ထို (မဖြစ်ဘူးသော အဝတ္ထာတပါး)ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဝုတ္တိအနက်။ (ခ) (ရှေးအခိုက်အတန့်မှ တပါးသော အခိုက်အတန့် သရုပ်သဏ္ဌာန်ဖြင့်) မဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ (အခြားမဲ့၌) ထို(ရှေးအခိုက်အတန့်သရုပ်သဏ္ဌာန်မှ တပါးသော သရုပ်သဏ္ဌာန်)ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ မုဂ္ဓဗောဓဋီကာအနက်။ (ဂ) ရှေးက မဖြစ်ဘူးသော သဘောဖြင့် ထိုအဘူတဝတ္ထု၏ ဖြစ်ခြင်း။ သိဒ္ဓန္တဒီပနီအနက်။ (ဃ) (အခိုက်အတန့်တပါးဖြင့်) မဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ ထို (မဖြစ်ဘူးသော အခိုက်အတန့်)ဖြင့် (အခိုက်အတန့်တပါး၌) ဖြစ်ခြင်း။ ပဉ္စိကာဋီကာအနက်။ ဤသည်တို့ကား အဘယာရာမဆရာတော်၏ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယနှင့် ပဉ္စိကာဋီကာနိဿယ၊၄၊၁၁၉-ကိုမှီ၍ နားလည်သမျှသောအနက်တို့တည်း။ (င) (ပကတိရုပ်ဖြင့်) ထင်ရှားမဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ ထို(ပကတိရုပ်)ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဝါစပ္ပတိအနက်။ (စ) တစုံတခုသော – ဝတ္ထု – သဘာဝ – သည် ရှေးကမဖြစ်ဘူးသည့် တစုံတခုသော–ဝတ္ထု–သဘာဝ–ဖြစ်လာခြင်း–သို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း။ ဝိလ်သံအနက်။] အဘူတတဗ္ဘာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရဝါစကတော ဤပစ္စယော, အန္တဿရဿ ဝါ ဤ-ကာရာဒေသောတိ သဒ္ဒဝိဒူ၊ ယထာ "ဓဝလီကာရော ကဗဋီကာရော"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၇။ ဤ၌ ဋီကာတို့က "ကိုး"သော သုတ်မှာ မာဂဓဗျာကရုဏ်း မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းက ဖြစ်သည်၊ သုတ်နေပုံမှာ "အဘူတတဗ္ဘာဝေ ဘူကရာသယောဂေ ဝိကာရာ စီ" ဟူ၍ ဖြစ်သည်၊ ပုံစံမှာ "ဓဝလီကရောတိ၊ မဖြူသည်ကို အဖြူ–ပြု၏–ဖြစ်စေ၏။ ဓဝလီသိယာ၊ မဖြူသောအရာသည် ဖြူရာ၏၊ ဓဝလီဘဝတိ၊ မဖြူသောအရာသည် အဖြူဖြစ်၏" ဤသည်တို့တည်း။ ဝါစပ္ပတိ-က 'ကိုး' သော သုတ်မှာ သက္ကတဗျာကရုဏ်း ပါဏိနိကျမ်းက ဖြစ်သည်။ သုတ်နေပုံမှာ "ကၞဘွသ္တိယောဂေ သမ္ပဒ္ယ ကတ္တရိ စ"ပါ။ "အဘူတတဒ္ဘာဝေ ဣတိ ဝက္တဝ္ယမ်"ပါ-ဟူ၍ ဖြစ်သည်၊ ပုံစံမှာ "မၞတ္တိကာ ဃဋီဘဝတိ၊ မြေကြီးက အိုးဖြစ်၏" ဤသည်ပင်တည်း။ ဤသုတ်၏ အင်္ဂါကား (၁) ဘူကရာသယောဂ (ဘူဓာတ်, ကရဓာတ်, အသဓာတ်-တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း) (၂) အဘူတတဗ္ဘာဝ (မဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထု၏ အခိုက်အတန့်တပါး၌ တမျိုးတဖုံ ဖြစ်ခြင်း = မဖြူသည်မှ ဖြူသွားခြင်း၊ ပူသည်မှ အေးသွားခြင်းစသည်)တို့တည်း။ (ဆိုခဲ့သည့် "ဓဝလီကရောတိ(မာဂဓ),မၞတ္တိကာ ဃဋီဘဝတိ(သက္ကတ)"စသော ပုံစံတို့သည် ဤအင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့်ကိုက်ညီကြသည်၊ သို့ရာတွင် "အန္ဓိဘူတော, သီတီဘာဝေါ"စသော သာသနာသုံးစကားတို့သည် အဘူတတဗ္ဘာဝအင်္ဂါနှင့် မကိုက်ညီဟု ယူဆသည်၊ အကြောင်းမှာ အန္ဓိဘူတော-၌ ပညာမျက်စိမကန်းသောသူ အဖြစ်မှ ပညာမျက်စိ ကန်းသောသူ ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ပုထုဇဉ်လောက၏ ပညာမျက်စိ ကန်းသည်မှာ ဓမ္မတာတည်း။ သီတီဘာဝေါ-၌ မငြိမ်းအေးခြင်းမှ ငြိမ်းအေးခြင်း ဖြစ်လာသည် မဟုတ်၊နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းမှာ သဘာဝတည်း။ ဤအကြောင်းကြောင့်တည်း။ ဤပုံစံမျိုးကို ဤသုတ်ဖြင့် ရုပ်စီရင်မည်ဆိုလျှင် ဤသုတ်၏ အင်္ဂါနှစ်မျိုးတို့တွင် ဘူကရာသယောဂ-သည်သာ ပဓာနလော?ဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဤသုတ်ဖြင့် မစီရင်မူ၍ "ယထာဂမ" မိဝဏ္ဏာဂမော ဘူ-

ကရေသု''ဟူသော (နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၃၇)သုတ်နှင့်အညီ ဤကာရာဂမ-ပြု၍ စီရင်သော်ငင်း, သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၉ အဆိုအရ သိတ,အန္တတို့၏ အစိတ်သရ အ-ကို ဤ-ပြု၍ စီရင်သော် ငင်း ဆိုခဲ့သည့် ပြဿနာ ဖြစ်ဖွယ်မလို။)

အဘူတတာ (ထီ) [အဘူတ+တာ] မဟုတ်မမှန်သည်၏အဖြစ်။ ဘဏနဥ္စ နာမ အဘူတဿ ဝါ ဘူတတံ, ဘူတဿ ဝါ အဘူတတံ ကတ္ဝာ။ ကင်္ခါ။၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁။ အတ္တမုခေန ဟိ ဝါစာယ အဘူတတာ၊ အတတ္ထတ္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။

အဘူတတ္တ (န) [အဘူတ^{2}+တ္တ](၁)အကြောင်းကင်း၍ မိမိအလိုလိုမဖြစ်ခြင်း။ (၂) မဟုတ်မမှန်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဧဝံ အဇာတတ္တာ အဘူတတ္တာ စ ယေန ကေနစိ ကာရဏေန န ကတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။ (၂) ''ဧဝံ မေ''တိ ပဒါနံ ပန အတ္ထော အဘူတတ္တာ အနုတ္တမတ္တာ စ န တထာ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၅။

အဘူတတ္ထ(ပု)[အဘူတ+အတ္ထ](၁)မဟုတ်မမှန်သောအနက်သဘော။ (တိ)(၂) မဟုတ်မမှန်သော–အနက်–ဒြဗ်–ဝတ္ထု–ရှိသော– အနက်–ဒြဗ်–ဝတ္ထု–ကိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်သော။ (၁) ယော မာယာမရီစိအာဒယော ဝိယ အဘူတတ္ထော အနုဿဝါဒီဟိ ဂဟေတဗ္ဗော ဝိယ အနုတ္တမတ္ထောပိ န ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၉။ အဘူတ^၂-လည်း ကြည့်။ (၂) ကို ဘူတတ္ထာ အဘူတတ္ထာ၊ ဘူတဝိပါကာ အဘူတဝိပါကာတိ (ဘူတတ္ထာ ဘူတဝိပါကာ အဘူတတ္ထာ အဘူတဝိပါကာတိ) ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။ အဓမ္မိကာယ ပဋိညာယ အဘူတတ္ထာယ ''မယံ ဘိက္ခူ''တိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။

အဘူတတ္ထတာ (ထီ) [အဘူတတ္ထ+တာ] မဟုတ်မမှန် အကျိုးမရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဿာ ကထာယ ယေဘုယျေန အဘူတတ္ထတံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၅။

အဘူတတ္ထဝိပါက (တိ) [န+ဘူတတ္ထ+ဝိပါက] ဟုတ်မှန်သော – အလိုရှိအပ်သော– အကျိုးကိုမပြီးစေတတ်သော။အဘူတဝိပါက-ကြည့်။

အဘူတဒေါသနိဗ္ဗိဂိသာ(ထီ)[အဘူတ+ဒေါသ+နိဗ္ဗိဂိသာ(=နီ+ဟရ+သ။ ဟရ-ဓာတ်ကို ဂိ-ပြု။] မဟုတ်မမှန်သော အပြစ်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ပညာယ ပရိယေသနံ ယထာဘူတဒေါသပဝိစယော၊ ဒေါသဿ အဘူတဒေါသနိဗ္ဗိဂိသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အဘူတဒေါသာရောပန (န) [အဘူတဒေါသ+အာရောပန] မဟုတ် မမှန်သော အပြစ်ကို တင်ခြင်း။ သတ္တရိ အဘူတဒေါသာရောပနဝသေန မိစ္ဆာဂဟိတာယ နိရယဂါမိနိယာ ပါပဒိဋ္ဌိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၇။

အဘူတဓမ္မ (ပု) [အဘူတ+ဓမ္မ] မဟုတ်မမှန်သော တရား၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူ။

အဘူတဓမ္မသညာပန (န၊ထီ) [အဘူတဓမ္မ+သညာပန] မဟုတ်မမှန်သော တရားကို–မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူကို–သိစေခြင်း–ဟောပြောခြင်း။ အသဒ္ဓမ္မသညတ္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။) အဘူတဓမ္မဿ ဒိဋ္ဌိဘာဝဿ သညာပနာ အာစိက္ခနာ အဘူတဓမ္မသညာပနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၂။

အဘူတပက္ခေပ (ပု) [အဘူတ+ပက္ခေပ] မဟုတ်မမှန်သော သုဘ,သုခ စသည်ကို ထည့်သွင်းခြင်း။ ယောဂါနုဘာဝေါ ဟိ သေ, ယဒိဒံ အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပမုတ္တော အရတိရတိသဟော အဘူတပက္ခေပဘူတာပနယနဝိရဟိတော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

အဘူတပရိကပ္ပ (ပု) [အဘူတ+ပရိကပ္ပ] မဖြစ်နိုင် – မရှိနိုင် – သည်ကို ကြံဆခြင်း။ "မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိပတေယျာ"တိ ဧတ္ထ ဝိယ အဘူတပရိကပ္ပေါ ကိရေသ။ ဝဇိရ၊၃၉၈။ "သေဒ္ဓ ဝိနဿိဿတိ"တိ ဝိယ အဘူတပရိကပ္ပဝသေန ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။ မူလဋီ၊၂။၂၀၇။

အဘူတပရိကပ္ပန (န၊ထီ) [အဘူတ+ပရိကပ္ပန] မဖြစ်နိုင် – မရှိနိုင် – သည်ကို ကြံဆခြင်း။ အယဥ္စ ဂါထာ အဘူတပရိကပ္ပနာဝသေန အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၄။ သုတ္တေ ပန အဘူတပရိကပ္ပနဝသေန ဥပမာ-မတ္တံ အာဟဋံ။ အနုဋီ၊၁။၆၉။

အဘူတပရိကပ္ပနဝစန (န) [အဘူတပရိကပ္ပန+ ဝစန]မဖြစ်နိုင်–မရှိနိုင်–သည်ကို ကြံဆသော စကား။ "ကပ္ပမ္ပိ စေ အညံ မဘာသမာ-နေ"တိ အဘူတပရိကပ္ပနဝစနမေတံ တထာ-ဘာသမာနဿ အဘာဝတော။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

အဘူတပရိကပ္ပိတ (တိ) [အဘူတ+ပရိကပ္ပိတ] မဟုတ်မမှန်သောအားဖြင့်ကြံစည်အပ်သော။ တတြ တတြ ဝုဋ္ဌာနသမယံ အဘူတပရိကပ္ပိတံ ကိဥ္စိ ဥပ္ပါဒိယံ ဝတ္ထုံ အတ္တနော သမယံ ကတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။

အဘူတပုဗ္ဗ(တိ)[အဘူတ+ပုဗ္ဗ] မဖြစ်ဘူးသော၊ သူ။ ပုဗ္ဗေ အဘူတပုဗ္ဗံ အဇ္ဇ မေ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၀။ ပုရိသာ ဟိ ဣတ္ထိယော, ဣတ္ထိယော ဝါ ပုရိသာ အဘူတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇-၀။ အနမတဂ္ဂေ သံသာ-ရေ ဇာယာ ဝါ ပတိ ဝါ အဘူတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အဗ္ဘုတ ၁ - လည်း ကြည့်။

အဘူတပုဗ္ဗတာ (ထီ) [အဘူတပုဗ္ဗ+တာ] မဖြစ်ဘူးသည်၏ အဖြစ်။ အဗ္ဘုတ ၁(ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၀၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၀) ကြည့်။

အဘူတပုဗ္ဗတ္တ (န) [အဘူတပုဗ္ဗ+တ္တ] မဖြစ်ဘူး သည်၏အဖြစ်။ အဘူတပုဗ္ဗတ္တာ အဗ္ဘုတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ အဘူတပုဗ္ဗတ္တာတိ အနုပ္ပန္န-ပုဗ္ဗတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၇။

အဘူတဗလိဂ္ဂါဟက (တိ) [အဘူတ + ဗလိ+ ဂဟ+ဏ္ဍု] မဟုတ် မမှန် – မတရား – သော အားဖြင့် အခွန်အတုတ်ကို ကောက်ယူသော၊ သူ။ စောရသမာတိ အဘူတဗလိဂ္ဂါဟကာ သန္ဓိစ္ဆေဒကစောရသဒိသာ အသပ္ပုရိသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

အဘူတဗ္ဘက္ခာန (န) [အဘူတ + အဗ္ဘက္ခာန] မဟုတ်မမှန်သော – ထင်ရှားမရှိသော – အား ဖြင့် – လုပ်မ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောဆိုခြင်း – စွပ်စွဲ ပြောဆိုခြင်း။ မဟုတ် မမှန် ပြောဆိုခြင်း။ မဟုတ်မမှန် – နှိပ်စက်ပြောဆို – စွပ်စွဲ – ခံရခြင်း။ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာပိ သုန္ဒရိယာ ကာရဏာ အဘူတဗ္ဘက္ခာနံ ပါပုဏိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၃၀-၉။ ဝေ ဘဂဝါ အဘူတဗ္ဘက္ခာန-ဝသေန....ဝိပါကံ ဒဿေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။

အဘူတဗ္ဘက္ခာနသံဝတ္တနိက(တိ) [အဘူတဗ္ဘက္ခာ-န+သံဝတ္တနိက] မဟုတ်မမှန် – နှိပ်စက် ပြော ဆို – စွပ်စွဲ – ခံရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ မုသာဝါဒဿ ဝိပါကော မနုဿဘူတဿ အ-ဘူတဗ္ဘက္ခာနသံဝတ္တနိကော ဟောတိ။ အံ၊၃။ ၃၀။(–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။)အဘူတေန အဗ္ဘက္ခာနံ သံဝတ္တေတိ၊ ယေန ကေနစိ ကတံ တဿေဝ ဥပရိ ပတတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။

အဘူတဗျာကရဏ (န) [အဘူတ+ဗျာကရဏ] မရှိ – မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိ – သော ဂုဏ်ကို ပြော ကြားခြင်း။အဘူတဗျာကရဏံ ဗျာကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အတ္တနိ အဝိဇ္ဇမာနဂုဏာဘိဗျာ-ဟာရံ ဗျာဟရတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၆။

အဘူတဘတ္တုဂုဏဒဿန (န) [အဘူတ+ဘတ္တု+ဂုဏ+ဒဿန] မဟုတ်မှန်–မစစ်မှန်–သော ဘတ္တာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဖော်ပြခြင်း။ အဘူတဂုဏဒဿန-ကြည့်။

အဘူတဘာဝ (ပု) [အဘူတ + ဘာဝ] မဟုတ်မမှန်သည်၏အဖြစ်။ ယံ အဘူတံ၊ တံ အဘူတဘာဝေနေဝ အပနေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ တဿ ကာရဏဿ အဘူတဘာဝံ ဉတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇။ သက္ကေန္တဿ အဘူတဘာဝေ ပကာသိတေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၈၂။

အဘူတဘာဝကထန (န) [အဘူတဘာဝ + ကထန] မဟုတ်မမှန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြောကြားခြင်း။ တဿာ အဘူတဘာဝကထနေန တဿ ဗြာဟ္မဏဿ န ကာစိ အတ္ထသိဒ္ဓိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။

အဘူတဝစန (န) [အဘူတ+ဝစန] (က) မဟုတ်မမှန်ပြောဆိုခြင်း။ (ခ) မဟုတ်မမှန် –ပြောဆို–စွပ်စွဲ–ခြင်း။ (က) ကေစိ ပန အဘူတဝစနံ, ဝိသံဝါဒနစိတ္တံ, ပရဿ တဒတ္ထဝိဇာနနန္တိ တယော သမ္ဘာရာတိ ဝဒန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၆။ (ခ) အဘူတဝစနံ စ တသ္မိံ ရုဟတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၈။

အဘူတ(တာ?)ဝဋ္ဌိတ (တိ) [န+ဘူတ+အာ-ဝဋ္ဌိတ] ရာဂဟူသော – ဘုတ် – တစ္ဆေ – ဘီလူး– မပူးဝင်– မဖမ်းစား – အပ်သော၊ သူ။ အယက္ခဂဟိတော အဘူတဝဋ္ဌိတော (သျှာ) ပုရိသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၂။ အဘူတဝိဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အဘူတဝတ္ထု (န) [အဘူတ+ဝတ္ထု] မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထု။ အဘူတဝတ္ထုဝသေန အဓမ္မကမ္မံ ဘူတဝတ္ထုဝသေန ဓမ္မကမ္မဉ္စ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၂၉။ မုသာ (ဝိမတိ၊၂။၁၁၅) လည်း ကြည့်။

အဘူတဝါဒ (ပု) [အဘူတ+ဝါဒ] (၁) (က) မဟုတ်မမှန်သော စကား။ (ခ) မဟုတ်မမှန် သည်ကို ပြောဆိုခြင်း။ (တိ) (၂) မဟုတ် မမှန်သည်ကို ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ (၁) (က) သဘာဝဝစနေန သမုဒါစိဏ္ဏံ၊ နော အဘူတဝါဒေန။ မိလိန္ဒ။၁၇၁။ (ခ) မုသာ-ဝါဒါတိ အဘူတဝါဒတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ (၂) တေ ဒေဝါ သစ္စံ နု ဝိဒဟန္တိ၊ ဥဒါဟု အဘူတဝါဒါယေဝတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၆။

အဘူတဝါဒိက (တိ) [အဘူတဝါဒီ + က] မဟုတ် မမှန် သည်ကို ပြောဆိုတတ်သော၊ လိမ် – ညာ – ၍ ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ တံ အဘူတဝါဒိကေန စိတ္တစူဠေန နာမ ကဏ္ဍ-ပေန....။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

အဘူတဝါဒီဘာဝ (ပု) [အဘူတဝါဒီ+ဘာဝ] မဟုတ် မမှန်သည်ကို ပြောဆိုတတ်သူ၏ အဖြစ်၊ မဟုတ် မမှန်သည်ကို ပြောဆိုခြင်း။ အနဝဇ္ဇ။ပ။ ဖလေယျ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉) အဘူ-တဝါဒီဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၃။ အဘူတဝါဒိက-လည်း ကြည့်။

အဘူတဝါဒီ (တိ) [န+ဘူတ+ဝဒ+ဏီ] (က) မဟုတ်မမှန်–ထင်ရှားမရှိ–သည်ကို ပြောဆို တတ်သော၊ သူ။ (ခ) မဟုတ်မမှန်သော အားဖြင့် – စွပ်စွဲ – ပြောဆို–တတ်သော၊ သူ။ (ဂ) အရိယာကို စွပ်စွဲခြင်း အားဖြင့် မဟုတ်မမှန်သည်ကို ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ (က) အကာလဝါဒီတိပိ အဘူတဝါဒီတိပိ။ မ၊၃။၉၆။ အံ၊၁။၂၀၃၊၃၃၀။ အံ၊၃။၄၇၄။ ၄၉၁။ ဘူတံ န ဝဒတိ၊ အဘူတံ ဝဒတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အဘူတဝါဒီတိ ယံ နတ္ထိ၊ တဿ ဝတ္တာ၊ တေနာဟ "ဘူတံ န ဝဒတီ"တိ။ အထ ဝါ အဘူတန္တိ အသန္တံ အဝိဇ္ဇမာနံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၁။ အသဘာဝံ ဝဒတီတိ အဘူတဝါဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အသဘာဝံ ဝဒတီတိ ယံ နတ္ထိ၊ တံ ဝဒတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။ (–မ၊၁။

၃၅၆။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။) (ခ) အဘူဘဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ။ ဓမ္မ။၅၇။ ဥဒါန။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ သုတ္တနိ။၃၈၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ အဘူတဝါဒီတိ ပရဿ ဒေါသံ အဒိသွာဝ မုသာဝါဒံ ကတွာ တုစ္ဆေန (အဘူတေန အဟစ္ဆေန) ပရံ အဗ္ဘာစိက္ခန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ (ဂ) အဘူတဝါဒီ- တိ အရိယူပဝါဒဝသေန အလိကဝါဒီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈၊၂၃၆။

အဘူတ(တာ ?)ဝိဋ္ဌ (တိ) [န+ဘူတ+အာဝိဋ္ဌ] ရောဂ ဟူသော–ဘုတ်–တစ္ဆေ–ဘီလူး–မပူး ဝင်– မဖမ်းစား– အပ်သော၊ သူ။ အဒေဝ- သတ္တ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၂) ကြည့်။

အဘူတဝိပါက (ပု) [န+ဘူတ+ဝိပါက] မဟုတ် မမှန်သော အကျိုးရှိသော၊ အလိုမရှိအပ် သော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ ဒွေမာ ဝိပါကာတိ ဘူတဝိပါကာ ဝါ အဘူတဝိပါကာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ ဘူတဝိပါကာတိ ဘူတတ္ထ- နိဋ္ဌာယကာ အဓိပ္ပေတတ္ထသာဓကာ၊ ဝုတ္တဝိ- ပရိယာယေန အဘူတတ္ထဝိပါကာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၁၉၃-၄။ ဘူတဝိပါကာ အဘူတ- ဝိပါကာတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။

အဘူတသဒ္ဒ (ပု) [အဘူတ+သဒ္ဒ] အဘူတ- သဒ္ဒါ။ ဝါစ္စလိင်္ဂါဘိဓေယျလိင်္ဂဿ အဗ္ဘုတ- သဒ္ဒဿ စ ဝါစ္စလိင်္ဂဿ အဘူတသဒ္ဒဿ စာတိ ဣမေသံ ကိစ္စ္စ ဝိသေသံ ကထယာမ။ နိတိ၊ပဒ။၃၃၉။

အဘူတာကာရ (ပု) [အဘူတ + အာကာရ] မဟုတ်မမှန်သော–ထင်ရှား–မဖြစ်–မရှိ– သော–အခြင်းအရာ။ သစ္စကဋ္ဌောတိ မာယာ- မရီစိအာဒယော ဝိယ အဘူတာကာရေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဘူတဋ္ဌော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ "သုဘံ သုခ"န္တိ အာဒိကံ အာရမ္မဏေ အဘူတာကာရံပိဝိမံ နိန္နဘာဝေန နိစ္စိနောတိ (စိနောတိ) အာရောပေတီတိ ဝိနိစ္ဆယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။

အဘူတာရောစန (န) [အဘူတ+အာရောစန] မိမိသန္တာန်၌–မဖြစ်ဘူး–ထင်ရှားမရှိ–သော (ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်)တရားကို ပြောကြားခြင်း။ ဣဒံ ပန အနုဒ္ဒိသနံ အဘူတာရောစနဥ္စ တော- ယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၃။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၇။ ဝိနိစ္ဆယ။၅၀၀။ ဥတ္တရ၊ဝိ။၄၅၅။)

အဘူတာရောစနဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အဘူတာရော- စန + ဝိနိစ္ဆယ] အဘူတာရောစန အဆုံး အဖြတ်။ အဘူတာရောစနဝိနိစ္ဆယော စတုတ္ထ- ပါရာဇိကေ ဝုတ္တော။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၂၄၃။

အဘူတာရောစနာဓိပ္ပါယဝိရဟိတ (တိ) [အဘူ- တာရောစန + အဓိပ္ပါယ + ဝိရဟိတ] မိမိ သန္တာန်၌ – မဖြစ်ဘူးသော – ထင်ရှားမရှိ သော – ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်-တရားကို – ပြော ကြားရန် အလိုဆန္ဒမှ ကင်းသော – ပြော ကြားလိုခြင်း မရှိသော – မပြောကြားလို သော၊သူ။ အနုလ္လပနာဓိပ္ပါယ (ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၂၂) ကြည့်။

အဘူတာရောစနာပတ္တိ (ထီ) [အဘူတာရောစန + အာပတ္တိ] အဘူတာရောစန အာပတ်၊ စတုတ္ထပါရာဇိကအာပတ်။ အလဒ္ဓသမာပတ္တိ- ကဿ အာပတ္တိ နာမ အဘူတာရောစနာ- ပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ (–ဥတ္တရ၊ဝိ။၄၃၇။)

အဘူတာရောပန (န) [အဘူတ+အာရောပန] မဟုတ်မမှန်သော–ထင်ရှားမရှိသော–မိန်းမ ယောကျ်ား စသော သတ္တဝါ အခြင်းအရာကို ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌ တင်ထားခြင်း၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ၌ပင် – မဟုတ်မမှန်သောအားဖြင့် – မိန်းမ ယောကျ်ား စသော သတ္တဝါ အခြင်းအရာ အားဖြင့် – စိတ်ကိုတင်ထားခြင်း – ထင်မှတ် ခြင်း။ အာရောပေတွာတိ ဣတ္ထိပုရိသာဒိ-

အာကာရံ, သတ္တာကာရမေဝ ဝါ အသန္တံ ရူပါဒိဥပါဒါနေ အာရောပေတွာ။ အဘူတာ-ရောပနဥ္စေတ္ထ ပဏိဒဟနန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ အနုဋီ၊၃။၁၀၈။

အဘူတိ (ထီ) [န+ဘူတိ] မကြီးပွါးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း။ အဘူ (ဝိမတိ၊၂။၂၃၁) ကြည့်။

အဘူတောပမာ (ထီ) [အဘူတ+ဥပမာ၊ အဘူ-တေန ဥပမာ အဘူတောပမာ။ အလင်္ကာ-နိသျှသစ်၊၁၉၅။] ထင်ရှားမရှိသော–အနက်–အရာဝတ္ထု–ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ (က) မရှိသော အရာဝတ္ထုကို ရှိသကဲ့သို့ပြု၍ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း ဟူသော ဥပမာ။ (ခ) လောက၌–မဖြစ်နိုင် – မရှိနိုင် – သော အရာဝတ္ထုဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းဟူသော ဥပမာ။ (က) ဘူတ-မတ္တံ ကတွာ အဘူတောပမံ ကထယိဿတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၁။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃-၄-လည်း ကြည့်။) (ခ) သဗ္ဗမ္ဘောဇပဘာသာရော၊ ရာသိဘူတောဝ ကတ္ထစိ။ တဝါနနံ ဝိဘာတီတိ၊ ဟောတာ’ဘူတောပမာ အယံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊၁၉၅။ အဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထုတော ဥပမိတတ္တာ အဘူတောပမာ နာမ ဟောတိ။ သုဗောဓာလင်္ကာရဋီ၊၁၉၅။

အဘူမိ (ထီ) [န+ဘူမိ] (၁) (က) တည်ရာ–သွားလာရာ – မဟုတ်သော အရပ်။ (ခ) တည်ရာ–ဖြစ်ရာ–သွားလာရာ– ကျက်စားရာ–နေထိုင်ရာ–မဟုတ်သော အရပ်။ (တိ) (၂) အရာ–အခွင့်–မဟုတ်သော။ (၁) (က) အယာနဘူမိန္တိ ယာနဿ အဘူမိံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၆။ (ခ) အဘူမိံ တာတ သေဝသိ။ ဇာ၊၁။၃၉၊၁၄၁။ တာတ ဂိရိဝိသမံ နာမ တဝ အဘူမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။၆။ (၂) အဘူမိယံ တာတ ဟညာမ။ ဇာ၊၂။၂၄၅။ အဘူမိယံ အနောကာသေ-ယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၄။

အဘေဇ္ဇ (တိ) [န+ဘေဇ္ဇ] (က) မခွဲ–မထွင်း ဖောက်–မဖျက်ဆီး–နိုင်သော။ (ခ) မခွဲအပ် – မကွဲစေအပ်–မခွဲနိုင် – မကွဲစေနိုင်–သော၊ (ဂ) မကွဲပြား–နီးနှော–ညီညွတ်–စည်းလုံး–သော။ (က) သေယျထာပိ ဘိက္ခ-ဝေ ဝဇိရဿ နတ္ထိ ကိဉ္စိ အဘေဇ္ဇံ မဏိ ဝါ ပါသာဏော ဝါ။ အံ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ပု။၁၃၄။ (– ဇာ၊၁။၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅။ မူလဋီ၊ ၁။၅၆။) (ခ) သ ဝေ မိတ္တော ယော ပရေဟိ အဘေဇ္ဇော။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ ယော စ ပရေဟိ ကာရဏသတံ ကာရဏသဟဿမ္ပိ ဝတွာ အဘေဇ္ဇော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ကေနစိ အဘေဇ္ဇော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (ဂ) ဣဒံ ဥဒကံ ဝိယ သံသဋ္ဌော အဘေဇ္ဇော ဟောထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။

အဘေဇ္ဇကပါလ (ပု၊န) [အဘေဇ္ဇ + ကပါလ] မကွဲ–မအက်–မပေါက်–သော – လုံသော – ရေမဝင်နိုင်သော – ဗူးအုံ–ဗူးတောင်း။ အလာဗုကဥ္စာဟ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၂) ကြည့်။

အဘေဇ္ဇကဝစဇာလိကာ (ထီ)[အဘေဇ္ဇ+ကဝစ +ဇာလိကာ] မဖျက်ဆီးနိုင်သော–မြွား စသော လက်နက်ဖြင့်–မတိုးပေါက်–မစူးဝင် – မပျက်စီး – နိုင်သော–ချပ်ဝတ်တန်ဆာ ကွန်ရက်။ ဣမ မဟာရာဇ ပုရိသော သင်္ဂါမ-သူရော အဘေဇ္ဇကဝစဇာလိကံ သန္နယှိတွာ။ မိလိန္ဒ။၁၉၆။

အဘေဇ္ဇကာယ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+ကာယ] မဖြိုခွဲ–မဖျက်ဆီး–နိုင်သော–ဖြိုခွဲ–ဖျက်ဆီး–၍ မရသော–ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ပေသုညနိဝတ္တိ-ယာ ပရူပက္ကမေဟိပိ အဘေဇ္ဇကာယော ဟောတိ အဘေဇ္ဇပရိဝါရော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၃၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၉။

အဘေဇ္ဇကာယတာ (ထီ) [အဘေဇ္ဇကာယ + တာ] မဖြိုခွဲ–မဖျက်ဆီး–နိုင်သော–ဖြိုခွဲ–ဖျက်ဆီး – ၍ မရသော – ကိုယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တထာဂတဿ အဘေဇ္ဇကာယတာယ ပရူပက္ကမေန စမ္မစ္ဆေဒံ ကတွာ လောဟိတပဂ္ဃရဏံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၁။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၄-လည်း ကြည့်။)

အဘေဇ္ဇစိတ္တ (တိ) [အဘေဇ္ဇ + စိတ္တ] မကွဲပြား– သွေးစည်း– ညီညွတ်– သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ဓာတ်မကွဲပြားသော၊သူ။ ဧဝံ အနောသက္ကနံ သမဂ္ဂဘာဝေန အဘေဇ္ဇစိတ္တာနံ.... ထိရော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

အဘေဇ္ဇတာ (ထီ) [အဘေဇ္ဇ+တာ] မဖျက်ဆီးနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ တာသံ ပုရေစရံ, သဟဝစရဉ္စ ဉာဏံ ပဋိပက္ခေဟိ အဘေဇ္ဇတံ, မဟတ္တဉ္စ ဥပါဒါယ မဟာဝဇိရဉာဏံ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၅။

အဘေဇ္ဇနကသဒ္ဓ (တိ) [န+ဘေဇ္ဇနက+သဒ္ဓါ] ပျက်စီးခြင်းမရှိသော– မပျက်စီးသော– ခိုင်မြဲသော– သက်ဝင် ယုံကြည်ခြင်း– ကြည်ညိုခြင်း– သဒ္ဓါတရား– ရှိသော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မေသု စ အဘေဇ္ဇနကသဒ္ဓေါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၉။

အဘေဇ္ဇန္တ (တိ) [န + ဘိဒ + အန္တ။ ထိ-၌ အဘေဇ္ဇန္တီ] မကွဲပြား– မခြားနား– သော၊ တစည်း တလုံးတည်း ဖြစ်သော။ ပထဗျာပိ အဘေဇ္ဇန္တျာ(သီ၊ဣ)။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၇။ အဘေဇ္ဇန္တျာတိ အဘေဇ္ဇန္တိယာ (သီ၊ဣ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၉။

အဘေဇ္ဇန္တရတာ (ထီ) [န+ဘေဇ္ဇ+အန္တရ+တာ] ကျိုး– ပြတ်– သော အကြားမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မကျိုး– မပြတ်– သော အကြားရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘေဇ္ဇန္တရတာယ သမာသေဝိတတာယ သုဋ္ဌု အာသေဝိတတာယ။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၁၆။

အဘေဇ္ဇပရိဝါရ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+ပရိဝါရ] မခွဲ– မဖျက်ဆီး– အပ်– နိုင်– သော– ညီညွတ် – စည်းလုံး – သော အခြံအရံရှိသော၊ သူ။ အဘေဇ္ဇကာယ-ကြည့်။

အဘေဇ္ဇပရိသ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+ပရိသ] မခွဲ – မဖျက်ဆီး – အပ် – နိုင် – သော – ညီညွတ် – စည်းလုံး – သော – ပရိသတ်ရှိသော၊ သူ။ အဘေဇ္ဇပရိသော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၀။ အဘေဇ္ဇပရိသောတိ အဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ အဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိသောတိ ပရေဟိ ကေနစိ သင်္ဂဟေန သင်္ဂဟေတွာ, ယုတ္တိကာရဏံ ဒဿေတွာ ဝါ န ဘိန္ဒိတဗ္ဗပရိသော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ (–အပ၊၁။၃၆၅။ အပ၊၂။၁၂၊ ၈၆။ မိလိန္ဒ။၁၆၁။)

အဘေဇ္ဇပရိသတာ (ထီ) [အဘေဇ္ဇပရိသ+တာ] မခွဲ– မဖျက်ဆီး– အပ်– နိုင်– သော ပရိသတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ အဘေဇ္ဇပရိသတာ အာနိသံသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိယာ အဘေဇ္ဇပရိသတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၃။

အဘေဇ္ဇပရိသပဥှ (တိ) [အဘေဇ္ဇပရိသ+ပဥှ] အဘေဇ္ဇပရိသနှင့် စပ်သောပြဿနာ။ မိလိန္ဒ။၁၆၁–၂။

အဘေဇ္ဇပါကာရ (ပု) [အဘေဇ္ဇ+ပါကာရ] မဖြိုခွဲ – မဖျက်ဆီး – နိုင်သော – ခိုင်ခံ့သော– အကာအရံ– တံတိုင်း။

အဘေဇ္ဇပါကာရသုဂေါပုရ (တိ) [အဘေဇ္ဇပါကာရ+သုဂေါပုရ] မဖြိုခွဲ– မဖျက်ဆီး– နိုင်သော – ခိုင်ခံ့သော– တံတိုင်း, မြို့တံခါး ရှိသော။ အဘေဇ္ဇပါကာရသုဂေါပုရသ္မိံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၇။

အဘေဇ္ဇမစ္ဆိ (ပု) [အဘေဇ္ဇ+မစ္ဆိ] မကွဲ–မအက်–အနာမရှိ–မပျက်စီး–သော–ကျောက်မျက်ရတနာ–ပတ္တမြား။ အဘေဇ္ဇ-သုတ္တာဝုတဿ အဘေဇ္ဇမစ္ဆိနော ဝိယ နိယ-တပ္ပဝတ္တိတာယ.... နိယာမော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀။

အဘေဇ္ဇမန္တ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+မန္တ] မကွဲပြား–စည်းလုံး–ညီညွတ်–သော တိုင်ပင်ခြင်းရှိသော။ အမစ္စဗလ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၈) ကြည့်။

အဘေဇ္ဇမာန (တိ) [န+ဘေဇ္ဇမာန] မပြိုကွဲ–မပျက်စီး–သော။ သော ဇေံ ဝိဘဇန္တော မိတ္တာနိ ဂန္ထတိ နာမ၊ အဘေဇ္ဇမာနာနိ ဋ္ဌပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။

အဘေဇ္ဇရူပ (တိ) [န+ဘေဇ္ဇ+ရူပ] (က) မပျက်သော–အသွင်–သဏ္ဍာန်–သဘော–ရှိသော၊ ရွေ့ရှားပြောင်းလဲခြင်း သဘော မရှိသော (ခ) မကွဲပြား–စည်းလုံး–ညီညွတ်–သော–စိတ်–သဘော–ရှိသော၊သူ။ (က) အသနိသတသန္နိပါတေနပိ အဘေဇ္ဇ-ရူပံ အပရာဇိတပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ (ခ) အဘေဇ္ဇရူပေဟိ သုစီဟိ မန္တိဘိ။ ဇာ၊၁။၁၅၅။....အဘေဇ္ဇဟာဒယေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အဘေဇ္ဇဟာဒယ- လည်း ကြည့်။

အဘေဇ္ဇဝဂ္ဂ (ပု) [အဘေဇ္ဇ+ဝဂ္ဂ] အဘေဇ္ဇဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉ္ဟပါဠိ၊ ၄-မေဏ္ဍကပဉ္ဟ၊ ၂-အဘေဇ္ဇဝဂ္ဂ။ မိလိန္ဒ။၁၄၅၊၁၆၂။

အဘေဇ္ဇဝရသူရ (ပု) [အဘေဇ္ဇဝရ+သူရ] မကွဲပြား–စည်းလုံး–ညီညွတ်–သော မြတ်သော သူရဲကောင်း။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ သမတ္ထာ သဟာဿမတ္တာ အဘေဇ္ဇ-ဝရသူရာ မဟာယောဓာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂ဂ၁။

အဘေဇ္ဇသမာဓိ (ပု) [အဘေဇ္ဇ + သမာဓိ] သူတပါးတို့မဖျက်ဆီးနိုင်သော ဝီရိယ။ ပြည်မူ၊ဇာ၊သျှ၊၂။ နှာ-၅-ကြည့်။ သမဂ္ဂဘာဝေန မနသော အဘေဇ္ဇော အဘေဇ္ဇသမာဓိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

အဘေဇ္ဇသရီရ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+သရီရ] မဖြိုခွဲ–မဖျက်ဆီး–နိုင်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ (ဘုရား)။ ဇေံ ဘဂဝါပိ ကေနစိ အဘေဇ္ဇ-သရီရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၉။

အဘေဇ္ဇသရီရတ္တ (နု) [အဘေဇ္ဇသရီရ + တ္တ] မဖြိုခွဲ–မဖျက်ဆီး–နိုင်သော ကိုယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝဇိရ သင်္ဃာတ သမာန ကာယော ပရေဟိ အဘေဇ္ဇသရီရတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄ဂ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၂။ သံ၊ဋီ၊၃။၃၉။

အဘေဇ္ဇသဟာယ (ပု) [အဘေဇ္ဇ+သဟာယ] မကွဲပြား–သွေးစည်း–သော အဆွေခင်ပွန်း။ တေန သဒ္ဓိံ အဘေဇ္ဇသဟာယော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

အဘေဇ္ဇဟာဒယ (တိ) [အဘေဇ္ဇ+ဟာဒယ] မကွဲပြား–စည်းလုံး–ညီညွတ်–သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ မန္တိတိ အဘိဇ္ဇဟာဒယေဟိ (အဘေဇ္ဇဟာဒယေဟိ၊ ဣ) သုသင်္ဂဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အဘေဇ္ဇရူပ (ခ) အနက် လည်း ကြည့်။

အဘေဒ (ပု) [န+ဘေဒ] (၁) (က) မပျက်စီးခြင်း။ (ခ) မချိုးဖောက်–မဖျက်ဆီး–ခြင်း၊ မလွန်ကျူးခြင်း။ (ဂ) မထူးခြားခြင်း၊ တူခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ကွဲပြား–ထူးခြား–ခြင်းမရှိသော။ (ခ) ကျိုးပေါက်–ပျက်စီး–ခြင်း မရှိသော၊ မကျိုးပေါက်–မပျက်စီး–သော။ (၁) (က) အဘေဒတော ပန ဣဋ္ဌ-မေဝ ဖလံ ဒေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇။ သရီရဿာပိ အဘေဒေါတိ သက္ကာ ဝိညာတုံ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။ (ခ) သဗ္ဗသော သိက္ခာပဒါနံ အဘေဒေန။

ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၀။ အဘေဒေနာတိ အဝိတိက္ကမေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၈၄။ (၈) တဿ အတ္တတော အဘေဒံ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အညမညံ သမာနတာ အဘေဒေါ၊ အသမာနတာ ဘေဒေါ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၀၉။ န ဟိ ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗာနံ အတ္ထာနံ အစ္စန္တံ ဘေဒေါ ဝါ အဘေဒေါ ဝါ ဣစ္ဆိတော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၆၉။ (၂) (က) သေသာနံ အဘေဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၃။ အဘေဒေန အနာဂါမီ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။) (ခ) သစေ တဿ အဘေဒံ သီလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဃဋ္ဋယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အဘေဒတာ (ထီ) [အဘေဒ+တာ] ပျက်စီးခြင်း–ဖရိုဖရဲပြန့်ခြင်း–မရှိ–သည်၏ အဖြစ်။ အဘေဒတာယ ပုပ္ဖရာသိ မာလာဂုဏာ စ ဥပမာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။

အဘေဒဒဿန (န) [အဘေဒ+ဒဿန] မကွဲပြား–မထူးခြား–ခြင်းကို ပြခြင်း။ တသ္မာ အဘေဒဒဿနဝသေန ပဌမနယော ဝုတ္တော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၆၉။

အဘေဒဒီပန (န) [အဘေဒ+ဒီပန] မပျက်စီးခြင်းကို ပြခြင်း။ အယံ နိဂမော အတ္တနော ဝါဒံ ဘိန္ဒတိ ပတိဋ္ဌာနဿ, ပတိဋ္ဌာယကဿ စ အဘေဒဒီပနတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၅။

အဘေဒန (န) [န+ဘေဒန] မပျက်စီးစေခြင်း၊ မဖျက်ဆီးခြင်း။ ယောနိသော ဥပသံဟာရော အဘေဒနဋ္ဌိ အပရေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊ ၁။၆၈။

အဘေဒနမုခ (န) [အဘေဒန+မုခ] ဖောက်ခွဲ၍– ခွဲစိတ်၍– ပြုအပ်သည် မဟုတ်သော– ကံသက်သက်ကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်သော – အပေါက်ဝ၊ ခွဲစိတ်ခြင်းကြောင့် မဟုတ်ပဲ ကံ ကြောင့်ဖြစ်သော အမာဝ။ အဿ သုဂတ္တဿ နဝ ဝဏမုခါနိ နဝ အဘေဒနမုခါနိ။ အံ၊ဌ။ ၁၉၁။ အဘေဒနမုခါနီတိ န ကေနစိ ဘိန္ဒိတွာ ကတာနိ၊ ကေဝလံ ကမ္မသမုဋ္ဌိတာနေဝ ဝဏမုခါနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။

အဘေဒဝေါဟာရ (ပု) [အဘေဒ+ဝေါဟာရ] မကွဲပြားသော–မခွဲခြားသော–ခေါ်ဝေါ်– သုံးနှုန်း–ပြောဆို–ခြင်း၊ အဘေဒဝေါဟာရနည်း။ အဘေဒဝေါဟာရေန ဂါမသဒ္ဒေနေဝ ဂါမဝါသိနော ဂဟိတာတိ ဝုတ္တံ ဂါမဝါသိနန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၃၂။ အဘေဒူပစာရ-လည်း ကြည့်။

အဘေဒသန္ဒဿန (န) [အဘေဒ+သန္ဒဿန] မခွဲခြားပဲ– ရောနှော၍– တပေါင်းတည်း– ပြခြင်း။ ပဌမာ ပဋိပဒါတိအာဒိ ပဋိပဒါသတိပဋ္ဌာနာဒီနံ အဘေဒသန္ဒဿနံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၀၄။

အဘေဒါပတ္တိ (ထီ) [အဘေဒ+အာပတ္တိ] မကွဲပြား–မခြားနား–သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။

အဘေဒါပတ္တိပရိကပ္ပနာ (ထီ) [အဘေဒါပတ္တိ+ ပရိကပ္ပနာ] မကွဲပြား–မခြားနား–သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ကြံခြင်း။ ဃဋ္ဋသရာဝါဒိဗုဒ္ဓိယာ အဘေဒါပတ္တိပရိကပ္ပနာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။၇၅။

အဘေဒိ (ကြိ) [ဘိဒ+ဤ] (က) ပျက်စီးပြီ။ (ခ) ဖျက်ဆီးပြီ။ (က) အဘေဒိ ကာယော။ ဥဒါန။၁၉၂။ သဗ္ဗော ဘုတုပါဒါယ ပဘေဒေါ စတုသန္တတိရူပကာယော ဘိဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၉၀။ (ခ) အဘေဒိ ဗင်္ဂသံ။ သံ၊၂။၃၆၉။ နေတ္တိ။၁၃၅။ အဘေဒီတိ ဘိန္ဒိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။ ဘိဇ္ဇတိ, ဘိန္ဒတိ-တို့လည်း ကြည့်။

အဘေဒိတတ္တ (န) [အဘေဒိတ+တ္တ] မခွဲခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထာပိ စ ဟေတုဖလဘာဝေန သမ္ဗန္ဓာနံ သန္တတိဃနဿ အဘေဒိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၀။

အဘေဒ္ဒု(ဒေါ)ပစာရ (ပု) [အဘေဒ+ဥပစာရ] မခွဲခြား–မကွဲပြား–သော အားဖြင့်–ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–သုံးနှုန်း–ခြင်း။ ခြားနား–ကွဲပြား– လျက် – မခြားနား – မကွဲပြား – သော အားဖြင့် တင်စား၍ – ခေါ်ဝေါ် – ပြောဆို – သုံးနှုန်း – ခြင်း၊ အဘေဒ္ဒုပစာ= အဘေဒေါပစာ။ (၁) အကြောင်းနှင့်အကျိုးကို မခွဲခြားပဲဆိုခြင်း။ (က) အကြောင်း၏ အမည်ကို အကျိုး၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (ခ) အကျိုး၏ အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (၂) ဌာနနှင့် ဌာနီကို မခွဲခြားပဲ ဆိုခြင်း၊ ဌာန၏အမည်ကို ဌာနီ၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (၃) ထင်ရှားရှိသော ဝတ္ထုနှင့် ထင်ရှားမရှိသော ဝတ္ထုကို မခွဲခြားပဲ ဆိုခြင်း။ ထင်ရှားရှိသော ဝတ္ထု၏အမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော ဝတ္ထု၌ တင်စား၍ဆိုခြင်း။ (၄) အတူရှိသော ဝတ္ထုနှင့် အတူဖြစ်သော ဝတ္ထုကို မခွဲခြားဘဲ ဆိုခြင်း၊ အတူရှိသော ဝတ္ထု၏ အမည်ကို အတူဖြစ်သော ဝတ္ထု၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (၅) အပေါင်းနှင့် အစိတ်ကို မခွဲခြားဘဲ ဆိုခြင်း၊ အပေါင်း၏ အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း (၁) (က) အကြောင်း၏ အမည်ကို အကျိုး၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (ကာရဏူပစာ)။ ယထာ ဂတမဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော ကာရဏဖလာနံ အဘေဒ္ဒုပစာရေနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၆။ (ခ) အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (ဖလူပစာ)။ သုခမေဝ တံ ယဒိဒံ ပုညန္တိ ဖလေန ကာရဏဿ အဘေဒ္ဒုပစာရံ ဝဒတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁-၂။ အံဋီ၊၃။၁၇၂။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၆။) (၂) ဌာန၏အမည်ကို ဌာနီ၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (ဌာနူပစာ)။ ဂါမဓမ္မန္တိ တွေ ဂါမသဒ္ဒေန ဂါမဝါသိနော ဝုတ္တာ အဘေဒ္ဒုပစာရေနာတိ အာဟ ဂါမဝါသိကမနုဿာနန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃။ (၃) ထင်ရှားရှိသော ဝတ္ထု၏အမည်ကို ထင်ရှားမရှိသော ဝတ္ထု၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (တဒ္ဓမ္မူပစာ)။ သီလဝိပတ္တိမူလကဥ္စ လဟုကာပတ္တိ အာပန္နော ဣမ အဘေဒ္ဒုပစာရေန "အဓိသီလေ သီလဝိပန္နော"တိ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၁၂။ (၄) အတူရှိသော ဝတ္ထု၏ အမည်ကို အတူဖြစ်သော ဝတ္ထု၌ တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ အဘေဒေါပစာရေန ပန အက္ခရဿ ခတ္တိယသဒ္ဒဿ သေဋ္ဌတာတိ ပါဠိယံ "အဂ္ဂညေန အက္ခရေနာတိ ဝုတ္တံ။ ဒီဋီ၊၃။၄၇။ (၅) အပေါင်း၏အမည်ကို အစိတ်၌တင်စား၍ ဆိုခြင်း။ (အဝယဝူပစာ)။ ဓမ္မကထိကဂုဏောတိ ဝိပဿနာဝိသယော အဘေဒေါပစာရေန ဝုတ္တော။ သံဋီ၊၂။၁၂၂။

အဘေဒေါပစာရကတ္တ (နပ) [အဘေဒေါပစာရက+တ္တ] အဘေဒ္ဒု(ဒေါ)ပစာ၏ အဖြစ်။ ကမ္မုနာ ဟိ ဖလဿ ဝေါဟရော အဘေဒေါပစာရကတ္တာ။ သံဋီ၊၂။၄၂။

အဘေဒေါပစာရသိဒ္ဓ (တိ) [အဘေဒေါပစာရ+သိဒ္ဓ] အဘေဒ္ဒု(ဒေါ)ပစာအားဖြင့် ပြီးသော။ ယာ ပုရိမကာလဘူတာ အဘေဒေါပစာရသိဒ္ဓါ အာဂမနာဝတ္ထာ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၀၆။

အဘေသဇ္ဇ (နပ) [န+ဘေသဇ္ဇ] ဆေးမျိုးမဟုတ်သော၊ ဆေးဖက်မဝင်သော၊ (နွယ်မြက်သစ်ပင်)။ ယံ ကိဉ္စိ အဘေသဇ္ဇံ ပဿေယျာသိ။ ဝိ၊၃။၃၇၉။

အဘေသဇ္ဇကရဏီယ (တိ) [န+ဘေသဇ္ဇကရဏီယ] ဆေးဖြင့်–ပြုအပ်သည်–ပြုရမည်–မဟုတ်သော၊ ဆေးဖြင့် ပြုဖွယ်မလိုသော (ကိစ္စ)။ အဘေသဇ္ဇကရဏီယေန ဘေသဇ္ဇံ ဝိညာပေန္တော အဂိလာနော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။

အဘောဂ (ပု) [န+ဘောဂ] (၁) မိမိမစိုးပိုင်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ (၂) အစဉ်အလာမဟုတ်သော–နည်းလမ်းမကျသော–မသင့်လျော်သော–သုံးစွဲခြင်း–အသုံးပြုခြင်း၊ အလွဲသုံးစား ပြုခြင်း။ (တိ) (၃) စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိသော၊သူ။ (၁) ယထာ စ ဒါသာ ဘောဂါပိ အဘောဂါ ပရာယတ္တာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၇။ (၂) န အဘောဂေန ဘုဥ္စိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၃၅၈။ န အဘောဂေနာတိ ယာဂုရန္ဓနရဇနပစနာဒိနာ အပရိဘောဂေန န ပရိဘုဥ္စိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ (၃) အဘောဂေါဝ သမာနော ဘောဂဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉၁။

အဘောဂမံသတာ (ထီ) [အဘောဂမံသ+တာ] မစား–အပ်–ကောင်း–သော အသား၏ အဖြစ်။ ကတမေဟိ နဝဟိ ကာရဏေဟိ ပဋိကူလောတိ စေ?.... အဘောဂမံသတာယ အလောဏတာယ အစူပိတတာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အဘောဂီ (တိ) [န+ဘောဂီ] စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိသော၊သူ။ ဘောဂေသု ဝါ နဋ္ဌေသု ဇီဝမာနာ စ အဘောဂိနော ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၉။

အဘောဇန (နု) [န+ဘောဇန] (က) မစားခြင်း၊ မစားပဲ–နေခြင်း–ကျင့်ခြင်း။ (ခ) ဘောဇဉ်မဟုတ်သော–ဘောဇဉ်ငါးပါးတွင် မပါဝင်သော–အရာဝတ္ထု (နှီးစသည်)။ (က) တဿ အဘောဇနေန သုဒ္ဓိကာမော ဟုတွာ တံ န ဘုဥ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ အဇ္ဈတ-လည်း ကြည့်။ (ခ) အဘောဇနတ္တ-ကြည့်။

အဘောဇနတ္တ (နု) [အဘောဇန+တ္တ] ဘောဇဉ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ တဥ္စ အဘောဇနတ္တာ ဥပ္ပဋ္ဌိပါဋ္ဌိယာ ပိဝတောပိ အနာပတ္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၈။

အဘောဇ(နီ)နေယျ (တိ) [န+ဘောဇ(နီ)နေယျ] စားခြင်းငှါ–မအပ်–မသင့်–မထိုက်–သော၊ မစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–ကောင်း–သော။ ဂါထာဘိဂီတံ အဘောဇနေယျံ။ သံ၊၁။၁၆၉၊၁၇၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၂၊၃၄၉။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁။ အဘောဇနေယျန္တိ အဘုဥ္ဇိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂-၃။ အဘုဥ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဘုဥ္ဇိတုံ န ယုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။ အဘောဇ-နေယျန္တိ ဘုဥ္ဇနာရဟံ န ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အဘောဇနေယျန္တိ ဘောဇနံ ကာတုံ အနရဟရူပံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၉။ ဗဟုမ္ပိ ဘုဥ္ဇေယျ အဘောဇနေယျံ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ အဘောဇနေယျန္တိ ဘုဥ္ဇိတုံ အယုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉။

အဘောဇယိံ (ကာ၊ကြိ) ဘောဇေတိ (ဝိမာန။ ၂၇။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၁၀၂) ကြည့်။

အဘောဇေသိ (ကာ၊ကြိ) ဘောဇေတိ (အပ၊ ၁။၇၂) ကြည့်။

အဘောတ္တုကာမ (တိ) [န+ဘောတ္တု ၁ + ကာမ] စားခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မစားလိုသော၊ မဆာလောင်သော၊ အဆာခံနိုင်သော။ သပ္ပိံ ပန ပသဋ္ဌမတ္တံ ပိဝိတွာ ဒိဝသံ အဘောတ္တုကာမော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

အဘျာဂတ (တိ) [အဘိ+အာ+ဂမု+တ။ အဘိမုခံ အာဂစ္ဆတီတိ အဘျာဂတော။ ခုန်၊ ဋီ၊သျ၊၂။ နှာ-၃၇။] ရှေးရှု–မိမိအလိုရှိရာသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်–လာရောက်သော၊ သူ၊ ဧည့်သည်။ အာဝေသိကော၊ အဘျာဂတော-ပျတြ။ ခုန်၊ဋီ။၄၂၄။

အဘျာမဒ္ဒ (ပု) [အဘိ+အာ+မဒ္ဒ+အ] လွှမ်းမိုးနှိပ်နင်းခြင်း၊ စစ်တိုက်ခြင်း။ ဇညံ....အဘျာ-မဒ္ဒေါ ဣစ္စာဒယောပိ ယုဒ္ဓေ။ ခုန်၊ဋီ။၄၀၀။

အဘျာသ ၁ (ပု) [အဘိ+အသ+ဏ။ (အဘျာ-သ-သံ)] အဖန်ဖန် – ဖြစ်စေ – ပြုလုပ် –

ခြင်း၊ အလေ့အလာပြုခြင်း၊ လေ့ကျင့်ခြင်း။ သရာဘျာသ(ဓာန်၊ဋီ။၃၉၀)ကြည့်။အဗ္ဘာသ-လည်း ကြည့်။

အဘျာသ ၂ (တိ) [အဘိ+အသ+ဏ။ (အ-ဘျာဂ-သံ)] အနီး၊ အနီးထံပါး။ သမီပံ နိကဋ္ဌာ’သန္နော၊ ပကဋ္ဌာ’ဘျာသ သန္တိကံ။ ဓာန်။၇၀၅။အဘျာ သီဒတီတိ အဘျာသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၀၅။ ဥတ္တေတိ အဘျာသေ၊ သန္တိကေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇။ အဘျာ-သော တု သမီပမ္ဟိ။ စိန္တာမဏိ၊ဋီ။၂၁၊၆၇။ အဗ္ဘျာသ-လည်း ကြည့်။

အဘျုပဂမ (ပု) [အဘိ+ဥပ+ဂမု+အ။ အဘိ-ဥပဂစ္ဆတီတိ အဘျုပဂမော။ ဓာန်၊ဋီ၊သျ၊၁။ နှာ-၂၇၉။] သဘောတူခြင်း၊ ဝန်ခံခြင်း။ ပဋိညာ(ဓာန်၊ဋီ။၁၇၁)ကြည့်။

အမံသက (တိ) [န+မံသ+က] အသား–မရှိ–မပါ–သော။

အမံသကဘတ္တ (န) [အမံသက+ဘတ္တ] အသား မပါသော – ထမင်း – စားဖွယ်။ အမံသက-ဘတ္တမ္ပိ ဘုဥ္ဇိတုံ နာသက္ခိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ သစေ အမံသကဘတ္တံ ဥပနာမေဿာမိ၊ ဇီဝိတံ မေ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၇။

အမံသကဘောဇန (န) [အမံသက+ဘောဇန] အသားမပါသော– ဘောဇဉ်–စားသောက်ဖွယ်။ အမံသကဘောဇနံ နာမ ဥပနာမေတုံ န သက္ကောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အမံသမိဿက (တိ) [န+မံသ+မိဿက]အသား နှင့် – မရောပြွမ်းသော – မရောနှောသော။ ကရမ္ဗကော ဟိ မံသမိဿကောပိ ဟောတိ အမံသမိဿကောပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃၀။

အမကသ (တိ) [န + မကသ] ခြင်မရှိသော (အရပ်,နေရာ)။တေ ဟိ သောတ္ထိံ ဂမိဿန္တိ၊ ကစ္ဆေဝါမကသေ မဂ္ဂါ။ သံ၊၁။၅၀။ တေ အမကသေ ပဗ္ဗတကစ္ဆေ ဝါ နဒိကစ္ဆေ ဝါ မဂ္ဂါ ဝိယ သောတ္ထိံ ဂမိဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။

အမက္ခ (ပု) [န+မက္ခ] ကျေးဇူးကို မချေဖျက်ခြင်း။ မက္ခိဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ အမက္ခော ဟောတိ ပရိက္ကမနာယ။ မ၊၁။၅၄။ အမက္ခော စ အပလာသော စ။ အံ၊၁။၉၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၇၄။ မက္ခ-လည်း ကြည့်။

အမက္ခိကမဓု (နု) [န + မက္ခိက + မဓု] ပျား ကောင်–မရှိ – မပါ – သော – ပျားရည်။ မဟာရာဇ အမက္ခိကမဓုံ ပဿာမိ၊ တံ ခါ-ဒန္တော နတ္ထိ။....ဥဒ္ဒေဟိ အမက္ခိကမဓုံ ခါဒါ-ဟီတိ မဟာသဒ္ဒံ အကာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၅။

အမက္ခိတ (တိ) [န + မက္ခိတ] မလိမ်းကျံအပ် သော၊ မပေကျံသော။ ဝိသဒေါဝ နိက္ခမတိ အမက္ခိတော ဥဒေန အမက္ခိတော သေမ္ဘေန။ ဒီ၊၂။၁၂။ မ၊၃။၁၆၄။ ကေနစိ အသုစိနာ အမက္ခိတောဝ နိက္ခမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။)

အမက္ခီ (တိ) [န+မက္ခ+ဤ] သူတပါးတို့၏ ကျေးဇူးကို– ချေဖျက်ခြင်းမရှိ – မချေဖျက် တတ်–သော၊သူ။ အမက္ခီ ဟောတိ အပဠာ-သီ။ ဒီ၊၃။၃၉။ မယမေတ္ထ အမက္ခီ ဘဝိဿာ-မာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။ မ၊၁။၅၂။ (–အံ၊၂။၉၈။ အံ၊၃။၃၉၁။ အဘိ၊ပု။၁၀၅။ မဟာနိ။၁၇၈။)

အမက္ခေတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မက္ခေတ္ဗာ] မပျက်စီး စေမူ၍၊ မဖျက်ဆီးမူ၍၊ မပိမပြင် မရွတ်ဆို မူ၍၊ ဠာန်, ကရိုဏ်း, ပယတ်တို့ကို မယုတ် လျော့စေမူ၍။ ဒသဝိဓံ ဗျဥ္ဇနံ အမက္ခေတ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ဏ္ဍမိနာ နီဟာရေန ဓမ္မန္တရံ အမက္ခေတွာ၀ သုခံ ဂဟေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ သုဘာသိတာနန္တိ ဗျဥ္ဇနံ အမက္ခေတွာ သုဋ္ဌု ဘာသိတာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၂။ အမက္ခေတွာတိ အမိလေစ္ဆေတွာ၊အဝိနာသေတွာ၊အဟာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၆။

အမက္ခေန္တ (တိ) [န + မက္ခေန္တ] (ပါဠိတော်စသည်ကို) မပျက်စီးစေ – မဖျက်ဆီး – သော၊သူ။ ပါဠိယာ အနုသန္ဓိဥ္စ ပုဗ္ဗာပရဥ္စ အမက္ခေန္တော အာစရိယေဟိ ဒိန္နနယေ ဌတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အမက္ခေန္တောတိ အဝိနာသေန္တော၊ တံ တံ အတ္ထံ သုဋ္ဌု ဝဝတ္ထိတံ ကတွာ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၉။

အမဂ္ဂ (ပု) [န + မဂ္ဂ] (၁) (က) ခြေကြောင်း မဟုတ်သော လမ်းခရီး (ကောင်းကင်ခရီး)။ (ခ) သွားရိုး သွားစဉ် မဟုတ်သော လမ်းကြောင်း (ပုဇ္ဇန်တွင်းစသည်)။ (ဂ) သွားရိုးသွားစဉ်မဟုတ်သော လမ်းကြောင်း၊ လွဲမှားသော လမ်းကြောင်း။ (ဃ) လမ်းခရီး မဟုတ်သောအရပ် (ဘိက္ခုနီမတို့ကျောင်း)။ (င) လိုရာအရပ်သို့ မရောက်စေနိုင်သော – သွားရမည်မဟုတ်သော – လမ်းခရီး၊ လွဲမှားသော လမ်းခရီး၊လမ်းမှား။ (၂) (က) မဂ်– သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသောအရိယမဂ်– မဟုတ်သော– ကျင့်စဉ်မဟုတ်သော – တရား။ (ခ) မဂ်– အရိယမဂ် – မဟုတ်သော (သာသဝတရား။) (ဂ) မဂ် – အရိယမဂ် – မဟုတ်သော ဩဘာသ, ပီတိ-စသော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း တရား။(ဃ)ဒုဂ္ဂတိစသည်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော အကျင့်။ (င) သုဂတိစသည်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော ရာဂတရား။ (စ) ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော အကျင့်။ (ဆ) ကြီးပွါးတိုးတက်သော – ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော – လမ်းခရီး (အကျင့်။) (ဇ) မဂ်မဟုတ်သော – ဝစ္စမဂ်, ပဿာဝမဂ်, မုခမဂ် မဟုတ်သော – အမာဝစသည်။ (၁) (က) ခြေကြောင်းမဟုတ်သော လမ်းခရီး (ကောင်းကင်ခရီး)။ အပထေန တုမှာဒိသာနံ အမဂ္ဂေန ပထံ မာပေတွာ ယာမ၊ အာကာသစာရိနော မယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၉၈။ (ခ) သွားရိုး သွားစဉ် မဟုတ်သော လမ်းကြောင်း (ပုဇ္ဇန်တွင်းစသည်)။ ကေဒါရေ ပူရေတွာ နဒီပဝေသနမဂ္ဂဘူတံ မာတိကံ အပ္ပဝိသိတွာ ကက္ကဋ္ဋကမဂ္ဂါဒိနာ အမဂ္ဂေန နဒိံသြတရဏံ ဝိယ....။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၉။ (ဂ) သွားရိုး သွားစဉ်မဟုတ်သော လမ်းကြောင်း၊ လွဲမှားသော လမ်းကြောင်း။ မဂ္ဂေန၀ ဝါ ယန္တိ၊ နော အမဂ္ဂေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ အမဂ္ဂပ္ပဋိပန္န-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ဃ) လမ်းခရီး မဟုတ်သော အရပ် (ဘိက္ခုနီမတို့ကျောင်း)။ အမဂ္ဂေ ဘိက္ခုနုပဿယာဒိမှိ န သမ္မာ၀တိယေ၀။ ဝဇီရ၊၃၀၉။ (င) လိုရာအရပ်သို့ မရောက်စေနိုင်သော – သွားရမည်မဟုတ်သော – လမ်းခရီး၊ လွဲမှားသော လမ်းခရီး၊ လမ်းမှား။ ယထာ ဆေကော ပုရိသော ကုသလော မဂ္ဂဿ ကုသလော အမဂ္ဂဿ မဂ္ဂံ ပုဋ္ဌော....အာစိက္ခတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။

(၂) (က) မဂ် – သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော အရိယမဂ်–မဟုတ်သော–ကျင့်စဉ်မဟုတ်သော– တရား။ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ ကောဝိဒေါတိ မဂ္ဂကောဝိဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၂။ အမဂ္ဂေ ပရိဝဇ္ဇေနေန မဂ္ဂေ ပဋိပတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၆။ မဂ္ဂေ ကုသလော အမဂ္ဂေပိ ကုသလော ဧဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၆။ (ခ) မဂ်–အရိယမဂ်–မဟုတ်သော (သာသဝတရား)။ အမဂ္ဂေန ပဟီနံ လောကိယေန သာသဝေန။ အဘိ၊က။၁၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၂။ (ဂ) မဂ် – အရိယမဂ် – မဟုတ်သော ဩဘာသ, ပီတိ-စသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရား။ အမဂ္ဂမေဝ "မဂ္ဂေါ"တိ

အဖလမေဝ "ဖလ"န္တိ ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၀-၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁-၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၇-ဂ။(–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ မဏိ-မဉ္ဇူ၊၂။၅၅၄။) (ဃ) ဒုဂ္ဂတိ-စသည်သို့ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော အကျင့်။ အယံ ဒုဂ္ဂတိယာ, အယံ သုဂတိယာ, အယံ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ အမဂ္ဂေါတိ ဧဝံ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ ဆေကတာယ မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ....ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဂဂ။ (င) သုဂတိ-စသည်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော ရာဂတရား။ ရာဂေါ ဥပ္ပထောတိ သုဂတိံ စ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တဿ အမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂဂ။ အမဂ္ဂေါတိ န မဂ္ဂေါ အနုပါယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ (စ) ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးမဟုတ်သော အကျင့်။ (ဆ) ကြီးပွါးတိုးတက်သော–ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော–လမ်းခရီး (အကျင့်)။ မဂ္ဂါမဂ္ဂေ (ဒီ၊၁။၂၂၂)တိ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ မဂ္ဂေါ စေတ္ထ ဗြဟ္မလောကဂမနုပါယပဋိပဒါဘူတော ဥဇုမဂ္ဂေါ။ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဥဇုကံ မဂ္ဂတိ ဥပဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဟိ မဂ္ဂေါ၊ တဒညော အမဂ္ဂေါ။ အ-သဒ္ဒေါ ဝါ ဝုဒ္ဓိအတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၂၅-၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။) (ဇ) မဂ်မဟုတ်သော – ဝစ္စမဂ်, ပဿာဝမဂ်, မုခမဂ် မဟုတ်သော – အမာဝ စသည်။ မဂ္ဂေန အမဂ္ဂံ ပဝေသေတိ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။ ၄၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၁။ မဂ္ဂေန အမဂ္ဂန္တိ ပဿာဝါဒိမဂ္ဂေန ပဝေသေတွာ တဿ သာမန္တာ ဝဏေန နီဟရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အမဂ္ဂကုသလ (တိ) [န+မဂ္ဂကုသလ] လမ်းခရီး၌–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–သော၊လမ်းခရီးမသိသော၊သူ။ တမေနံ သော အမဂ္ဂကုသလော ပုရိသော အမုံ မဂ္ဂကုသလံ ပုရိသံ မဂ္ဂံ ပုစ္ဆေယျ။ သံ၊၂။ဂဂ။

အမဂ္ဂကုသလတာ (ထီ) [အမဂ္ဂ+ကုသလ+တာ] အရိယမဂ် မဟုတ်သောတရား၌ သိနားလည်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ မဂ္ဂကုသလတာ ဝိယ အမဂ္ဂကုသလတာပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။

အမဂ္ဂင်္ဂ (နှ) [န+မဂ္ဂင်္ဂ] မဂ်၏အင်္ဂါ – မဂ္ဂင် – မဟုတ်သော တရား။ ပီတိပဿဒ္ဓိဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ အမဂ္ဂင်္ဂါနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ပရမတ္ထတော အမဂ္ဂင်္ဂါနိပိ သတ္တေ မဂ္ဂင်္ဂဝေါဟာရသိဒ္ဓိယာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၆၁။ (–အဘိ၊ ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၇)။

အမဂ္ဂင်္ဂတ္တ (နှ) [အမဂ္ဂင်္ဂ + တ္တ] မဂ္ဂင်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အမဂ္ဂင်္ဂတ္တာ အတ္တနော မဂ္ဂဿ ပရမတ္ထတော နာမံ ဒါတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆ဂ။ န စ တေဟိ မဂ္ဂဿ တေသံ အမဂ္ဂင်္ဂတ္တာ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဝိရတိယော ဝ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ စေတနာနံ အမဂ္ဂင်္ဂတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၅။

အမဂ္ဂင်္ဂဘူတ (တိ) [အမဂ္ဂင်္ဂ + ဘူတ] မဂ္ဂင်မဟုတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မဂ္ဂင်မဟုတ်သော။ ပုန မဂ္ဂင်္ဂဘူတေ စ အမဂ္ဂင်္ဂဘူတေ စ ဓမ္မေ....သန္ဓါယ ဝေ အမဂ္ဂင်္ဂဘူတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၁။

အမဂ္ဂတာ (ထီ) [အမဂ္ဂ + တာ] အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်္ဂန္တိ အာဒိ မဂ္ဂင်္ဂဿ အမဂ္ဂတာ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၄။

အမဂ္ဂပစ္စယ (ပု) [န+မဂ္ဂပစ္စယ] မဂ္ဂ ပစ္စည်း – မဟုတ်သော – မထိုက်သော – တရား။ အာသေဝနပစ္စယာတိ အာသေဝနဘူတာ ပစ္စယာ၊ န မဂ္ဂေ အမဂ္ဂပစ္စယေ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၃၇။

အမဂ္ဂပ္ပဋိပန္န (တိ) [န+မဂ္ဂပ္ပဋိပန္န] လမ်း–ခရီး – အတိုင်း မသွားသော၊ လမ်းမှန်အတိုင်း–မသွား–မတိုက်ခတ်–သော၊ တိုက်ခတ်ရိုး–တိုက်ခတ်စဉ်–အတိုင်း မတိုက်ခတ်သော (လေ)။ န ပဋ္ဌသာ အပဋ္ဌသာ၊ အမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

အမဂ္ဂဖလဓမ္မ (ပု) [န+မဂ္ဂဖလ+ဓမ္မ] မဂ်,ဖိုလ် မဟုတ်သော–မဂ်,ဖိုလ်မှ တပါးသော–တရား။ ဉပါဒိန္နသဒ္ဒေန ဝါ အမဂ္ဂဖလဓမ္မာ-ယေဝ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၇။

အမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အမဂ္ဂ+ဘာဝ] အရိယမဂ်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဈာနဿ အမဂ္ဂ-ဘာဝေပိ သတိ မဂ္ဂဝစနံ အညမဂ္ဂဘာဝနိဝါ-ရဏတ္ထံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၀။

အမဂ္ဂဘာဝဒဿန (န) [အမဂ္ဂဘာဝ+ဒဿန] ကျင့်စဉ်–လမ်းမှန်–သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရကြောင်း–မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဒုက္ကရစရိ-ယာယ ဗောဓာယ အမဂ္ဂဘာဝဒဿနတ္ထံ အကာသီတိ ကေစိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။

အမဂ္ဂဘာဝဒီပန (န) [အမဂ္ဂဘာဝ + ဒီပန] အမဂ္ဂဘာဝဒဿနနှင့် အနက်အရတူ။ အထ ခေါ မဇ္ဈိမာယ ဧဝ ပဋိပတ္တိယာတိ တဿာ ဗျတိရေကမုခေန သဒေဝကဿ လောကဿ ဗောဓာယ အမဂ္ဂဘာဝဒီပနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။

အမဂ္ဂဘာဝနာသမယ (ပု) [န+မဂ္ဂဘာဝနာ+သမယ] မဂ်ကို မပွါးသောကာလ။ အမဂ္ဂ-ဘာဝနာသမယေ ပဝတ္တာနံ ဖဿာဒီနံ ကုသလဘာဝေါ န ဒဿိတော သိယာ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၀။

အမဂ္ဂဘူတ (ထိ) [အမဂ္ဂ+ဘူတ] မဂ်မဟုတ်သည်–နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်မဟုတ်သည်–ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ မဂ်–နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်–မဟုတ်သော။ နိရောဓဿ စ အမဂ္ဂဘူတေသုပိ ယညာမရတပါဒီသု နိရောဓမဂ္ဂသညီ ဟုတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။

အမဂ္ဂမလ (န) [အမဂ္ဂ+မလ] မဂ်မဟုတ်သောအညစ်အကြေး (ဩဘာသ, ပီတိ စသော ညစ်ညူးကြောင်းတရား)။ တေန ဟိ အမဂ္ဂ-မလံ ဝိသောဓေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

အမဂ္ဂဝဏ္ဏ (တိ) [န + မဂ္ဂဝဏ္ဏ] မဂ်ဖြင့် – သတ်–ပယ်–အပ်သည်မဟုတ်သော၊ မဂ်ဖြင့်–မသတ်–မပယ်–အပ်သော။ အသံကိလိဋ္ဌာပိ အဝိဇ္ဇာ အတ္ထိ အမဂ္ဂဝဏ္ဏာ။ အနုဋီ၊၂။၈၉။

အမဂ္ဂဝဏ္ဏတ္တ (န) [အမဂ္ဂဝဏ္ဏ+တ္တ] မဂ်ဖြင့်–မသတ် – မပယ် – အပ် – ထိုက် – သည်၏အဖြစ်။ တံ အမဂ္ဂဝဏ္ဏတ္တာ ကေနစိပိ ဉာဏေန ပဟာတဗ္ဗံ န ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၀။

အမဂ္ဂသဘာဝ (တိ) [န + မဂ္ဂသဘာဝ] မဂ်၏သဘော–မဂ်သဘော–မရှိသော။ မဂ္ဂင်္ဂါနိပိ ဝေဒနာဒယော ဝိယ မဂ္ဂဟေတုကာဘာဝေန ဝတ္တဗ္ဗတာ အမဂ္ဂသဘာဝါနံ အလောဘာဒီနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၉။

အမဂ္ဂါဂတ (တိ) [န+မဂ္ဂါဂတ] မဂ်သို့–သောတာပတ္တိမဂ်သို့ – မဆိုက်ရောက်သေးသော၊ သောတာပတ္တိမဂ်ကို မရသေးသော။ ဉပါသ-ကတ္တာန္တိ အမဂ္ဂါဂတံ ဉပါသကတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။

အမဂ္ဂါဓိပတိ (ပု) [န+မဂ္ဂါဓိပတိ] မဂ္ဂါဓိပတိ မဟုတ်သော တရား။ န စ အမဂ္ဂါဓိပတိနံ မဂ္ဂါဓိပတိ နာမ ဒါနာဘာဝေါ ဝိယ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၃။

အမင်္ကုတာ (ထိ) [အမင်္ကု+တာ] မျက်နှာမသာမယာ – အရှိန်အဝါမဲ့ – မဖြစ် – သည်၏အဖြစ်၊ နှလုံးကြည်ရွှင်သည်၏အဖြစ်။ သစ္စ-

ကာရိတာ အမက်ုတာ အာရာမနေသုခတာ။ ဋီကာဝတ်၊၄။၂၂၄။ မက်ုတာ (သာရတ္ထ၊၂။ ၃၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၅)လည်း ကြည့်။

အမက္ခဘာဝ (ပု) [အမက်ု+ဘာဝ] အမက်ုတာ-နှင့် အနက်တူ။ အဝိပ္ပဋိသာရော ဥပဒဟာ-တဗ္ဗောတိ အမက္ခဘာဝေါ ဥပနေတဗ္ဗော... အမက္ခဘာဝဿ အဝိပ္ပဋိသာရဿ အတ္ထာယ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉၊၂၇၇။

အမက္ခဘူတ (တိ) [အမက်ု+ဘူတ] မျက်နှာ မသာမယာ– အရှိန်အစော်မဲ့ – မဖြစ်သော၊ နှလုံးကြည်ရှင်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊သူ။ ဝိ-သာရဒေါ ဥပသင်္ကမတိ အမက္ခဘူတော။ ဝိ၊ ၃။၃၂၂။ ဒီ၊၂။၇၃။ အံ၊၂။၃၃၁၊၄၅၀။ ဥဒါန။ ၁၀၅။ ပဋိသံ။၄၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ အမက္ခ-ဘူတောတိ (အသင်္ကိစိတော) နိတ္တေဇ-ဘူတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ အမက္ခဘူတောတိ အဝိလက္ခိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀။ (–မိလိန္ဒ။၁၉၊၃၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၃။)

အမင်္ဂလ (န) [န+မင်္ဂလ] အမင်္ဂလာ၊ မင်္ဂလာ မရှိသော – မင်္ဂလာမဟုတ်သော – အရာ၊ အောင်မြင် – ကြီးပွါး – ပြည့်စုံ – ကြောင်း မဟုတ်သော–အရာ (မင်္ဂလာမရှိဟု ယူဆအပ်သောမြင်အပ်ကြားအပ်သောအာရုံ-စသည်)။ ကေစ္စာနံ ရူပါနံ ဒဿနံ အမင်္ဂလံ ပစ္စေန္တိ။ မဟာနိ၊၆၇။ အနိဋ္ဌိကာရဏံ န ဗုဒ္ဓိကာရဏံ န သမ္ပတ္တိကာရဏံ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ မင်္ဂလံ အမင်္ဂလန္တိ မညတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။ မင်္ဂလံ အမင်္ဂလန္တိ ဤဒိသံ ဒိဋ္ဌံ မင်္ဂလံ ဤဒိသံ အမင်္ဂလန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၈၆။ (–ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၀။ အနုဋီ၊၂။၁၀၆။)

အမင်္ဂလဒိဝသ (ပု) [အမင်္ဂလ+ဒိဝသ] မင်္ဂလာ မရှိသောနေ့။ တဒဿ ဒိသွာ မနုဿာ အယံ အမင်္ဂလဒိဝသော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။

အမင်္ဂလူပစာရ (ပု) [အမင်္ဂလ+ဥပစာရ] မင်္ဂလာ မရှိသောအမှုတို့၌–အသုဘကိစ္စ-စသည်တို့၌– မပြတ် – ကျင်လည် – ကျက်စား – ဆောင် ရွက် – ရခြင်း။ တယာ သဗ္ဗကာလံ သော-ကာဘိဘူတာယ မတာနံ ပုတ္တာဒီနံ အမင်္ဂလူ-ပစာရဝသေန ဥဒကောရောဟဏေန အလ္လ-ဝတ္ထာယ အလ္လကေသာယ ဝေ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၅။

အမစ္စ ၁ (ပု) [(၁)အမာ+အစ္စ။ အမာသဒ္ဒ-တော အစ္စော ဟောတိ ဘဝတ္ထေ။ မောဂ်၊ ၄။၂၃။ အမာ သဟဘာဝေါ အမစ္စော။ ပဒ္မို-ကာ၊ဋီ၊၄။၂၃။ သဗ္ဗကိစ္စေသု အမာ ဝတ္တတီ-တိ အမစ္စော။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၇၇။ (၂) အမာ+စ္စ(စ)၊ သဗ္ဗကိစ္စေသု ရညာ မဇ္ဈေန အမာ သဟ ဘဝတီတိ အမစ္စော။ အမာ-သဒ္ဒေါယံ နိပါတော သဟတ္ထေ စ္စ-ပစ္စယော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၀။ တံတံကိစ္စေသု ရညာ မဇ္ဈေန အမာ သဟ ဘဝန္တီတိ အမစ္စာ....စ ပစ္စယေန စ တဒ္ဓိတသိဒ္ဓိတိ နေရုတ္တိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၀၆။ (အမာတျ-သံ) ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ပ။ ၁၂၁-လည်း ကြည့်။] အမှုကြီးငယ်တို့၌–တကွ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် – လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်–တိုင်ပင် ဖော်တိုင်ပင်ဖက်–ဖြစ်သော၊သူ။ (၁)အမတ်၊ အမတ်ကြီး၊ မင်း၏အတိုင်ပင်ခံဖြစ်သူ။ (၂) အဆွေခင်ပွန်း၊ သူငယ်ချင်း။ (၃) အလုပ် အကျွေးနတ်၊ မင်းချင်းနတ်။ (၄) သူခစား၊ အစေခံ၊ ကျေးကျွန်။ (၅) ဆင်းရဲချမ်းသာကို အတူခံစားသူ၊ အလုပ်အကျွေး။ (၁) အမစ္စေ ပါရိသဇ္ဇေ သန္တပ္ပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၄၉၄။ အမစ္စေ ပါရိသဇ္ဇေ အာမန္တေသိ။ ဒီ၊၁။၈၇။ အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာ ကဏ္ဍံ ဋ္ဌသိ ဥပသင်္က-မိတွာ။ ဒီ၊၁။၉၀။ အမစ္စာတိ မဟာမစ္စာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ယေ တေ ဘောတော ရညော ဇနပဒေ အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာ။ ဒီ၊၁။၁၂၉။ အမစ္စာတိ ပိယသဟာယကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အမာ သဟ ဘဝန္တိ ကိစ္စေသူတိ အမစ္စာ။ ဒီ၊

ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၅။(-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၇။) အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာ သန္နိပတိတွာ။ ဒီ၊၃။၅၃။ အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာတိ အမစ္စာ စေဝ ပရိသာဝစရာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ တတ္ထ တတ္ထ ရာဇကိစ္စေ ရညာ အမာ သဟ ဘဝန္တီတိ အမစ္စာ။ ယေဟိ ဝိနာ ရာဇကိစ္စံ န ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉။ အကတွာမစ္စဿာတိ မမ ဥတ္တမ-အမစ္စဿ ဝစနံ အကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၅။ အမစ္စော—စရိယာ။၃၈၆။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဇာ၊ ၂။၂၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၊၂၅၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ အမစ္စာ— ပေတ။၁၅၀၊ ၂၀၃။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ မိလိန္ဒ။၁၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၀၊၉၃၊၂၃၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၅၊၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။ အမစ္စံ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၆။ ဝဇီရ။၂၇။ အမစ္စေ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂၊၂၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၃။ အမစ္စေန— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။ အမစ္စေဟိ—ဇာ၊၂။ ၃၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၂။ အမစ္စဿ— ဇာ၊၂။၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၆။ ဝဇီရ။၂၉။

အမစ္စာနံ—ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၉၊၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၄၇။ အမစ္စတော— မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၄။ (၂) ယေ ဝါ ပနဿ ဟောန္တိ....မိတ္တာ ဝါ အမစ္စာ ဝါ ဉာတီ ဝါ သာလောဟိတာ ဝါ။ ဒီ၊၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ ပဋိသံ။၃၈။ ကိစ္စကရ-ဏီယေသု သဟဘာဝဋ္ဌေန အမာ ဟောန္တီတိ အမစ္စာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ အမာသဒ္ဒေါ သဟဘာဝဒီပကော။ မူလဋီ၊ ၂။၆၇။ ယေ စ သောတဗ္ဗံ မညေယျုံ မိတ္တာ ဝါ အမစ္စာ ဝါ ဉာတီ ဝါ သာလောဟိတာ ဝါ။ သံ၊၃။၃၁၇-၈။ အံ၊၁။၂၂၃။ အမစ္စာတိ အာ-မန္တနုပဋ္ဌိမန္တနုက္ကရိယာပထာဒိသု ကေတော ပဝတ္တကိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ အမာ သဟ ဘဝန္တီတိ အမစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၃၃။ အမစ္စာတိ သုဟဇ္ဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ကိစ္စကရဏီ-ယေသု သဟဘာဝဋ္ဌေန အမာ ဟောန္တီတိ အမစ္စာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၇၊ ၁၈၂။ (-ဝိ၊၄။၂၆၄။ ဒီ၊၁။၄၈။ သံ၊၂။ ၃၉၆။ သံ၊၃။၄၉၊၂၆၃။ အံ၊၁။၁၅၁။ အံ၊၂။ ၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။) (၃) အဋ္ဌမိယံ ဘိက္ခဝေ ပက္ခဿ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ အမစ္စာ ပါရိ-သဇ္ဇာ ဣမံ လောကံ အနုဝိစရန္တိ။ အံ၊၁။ ၁၄၁။ အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာတိ ပါရိစာရိက-ဒေဝတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ အမာ သဟ ဝတ္တန္တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေတိ အမစ္စာ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၁၇။ (၄) န မိတ္တာမစ္စေဟိ ကတံ။ ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ။၃၆၃။ အမစ္စာ ဘစ္စာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ မိတ္တာမစ္စ-ပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတွာ။ မဟာနိ။၉၅။ အမစ္စာ ဘစ္စာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ မိတ္တာ ဝါ အမစ္စာ ဝါ။ မဟာနိ။၁၀၃။ အမစ္စာ ဘစ္စာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၄။ (ပဋိသံ၊သျှ။နှာ-၂၀၂-လည်း ကြည့်။) (၅) သဟနန္ဒီ အမစ္စေဟိ၊ အာရာ သံယော-ဇနက္ခယာ။ ဣတိဝုတ်။၂၄၄။ သုခဒုက္ခေသု အမာ သဟ ဘဝါတိ အမစ္စာ၊ သဟာယသဒိ-သာ ဥပဋ္ဌာကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ပဏ္ဍိတာ-

မစ္စ (အံၑ္ဂုဋ္ဌိ၊၃။၆၅။), ဘဏ္ဍာဂါရိကာမစ္စ (အံၑ္ဂု၊ ၃။၂၄၄။), မဟာမစ္စ (ဒီၑ္ဂု၊၁။၂၃၇။), မဟာဝိနိစ္ဆယာမစ္စ (မၑ္ဂု၊၂။၁၅၃။), မိတ္တာမစ္စ (ဝိ၊၄။၂၆၄။), ရာဇာမစ္စ (ဒီ၊၁။၄၄။), ဝိနိစ္ဆယာမစ္စ (ဇာၑ္ဂု၊၆။၅၅။), သဗ္ဗကမ္မိကာမစ္စ (အဘိၑ္ဂု၊၂။၂၉၇။), သမိတ္တာမစ္စ (ဝိ၊၄။၂၆၄။), သဟာမစ္စ (အပ၊၂။၁၂၀), သာမစ္စ (ဒီ၊၂။၁၂၃)တို့လည်းကြည့်။

အမစ္စ၂ (ပု) [န+မစ္စ။ အမတို့-သံ] နတ်။ အမစ္စာ အမတာသနာ ဣစ္စာဒီနိပိ ဒေဝတာနံ သာမညနာမာနေဝ။ ခဉ်၊ဋီ။ ၁၁-၂။ နတ္ထိ မရဏံ ဧတေသန္တိ အမစ္စာ။ ခဉ်၊ဋီ၊သျ၊ ၁။နာ-၅၅။

အမစ္စကညာ (ထီ) [အမစ္စ+ကညာ] အမတ်မျိုး၌ ဖြစ်သော သတိုးသမီး။ ခတ္တိယကညာနံ သဟဿံ၊ အမစ္စကညာနံ သဟဿံ၊ ဇာၑ္ဂု၊ ၄။၃၁၇။

အမစ္စကုလ (န) [အမစ္စ+ကုလ] အမတ်မျိုး။ တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတောမစ္စကုလေ အဟုံ။ အပ၊၂။၁၅၇၊၂၁၄။ ကောသိ‌ယံ အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ မၑ္ဂု၊၂။၁၉၄။ (-မၑ္ဂု၊၄။ ၁၇၉။ သံၑ္ဂု၊၂။၁၇၃။ အံၑ္ဂု၊၁။၁၃၃။ အပ၊ ၌၁။၂၈၈။ ဓမ္မၑ္ဂု၊၁။၃၅၃။ ထေရၑ္ဂု၊၂။ ၁၇၉။ ဇာၑ္ဂု၊၃။၃၆၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၆။)

အမစ္စဂဏ (ပု) [အမစ္စ+ဂဏ] အမတ်အပေါင်း။ ကဒါ ဟံ အမစ္စဂဏေ စ၊ သဗ္ဗာလင်္ကာရဘူသိတေ။ ဇာ၊၂။၁၆၅။ ဇာၑ္ဂု၊၆။၆၁။

အမစ္စဂဏနာ (ထီ) [အမစ္စ+ဂဏနာ] အမတ်ဟု ရေတွက်ခြင်း။ တေသံ ဆဿေဝ ဇနာ အမစ္စဂဏနာယ ဂဏီယန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၁၁၉။

အမစ္စဂဏပရိဝုတ (တိ) [အမစ္စဂဏ+ပရိဝုတ] အမတ်အပေါင်းခြံရံအပ်သော၊သူ (မင်း)။ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ အလင်္ကရိတွာ အမစ္စဂဏပရိဝုတော နဂ်လကရဏဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ မၑ္ဂု၊၂။၁၉၃။ (-အဘိၑ္ဂု၊၁။၇၀။ ဓမ္မၑ္ဂု၊၁။ ၁၄၂။ အပၑ္ဂု၊၁။၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံၑ္ဂု။၃၂၄။ ဇာၑ္ဂု၊ ၁။၅၁။ ဇာၑ္ဂု၊၂။၁၆၁။ ဇာၑ္ဂု၊၄။၃၅၆။ ဇာၑ္ဂု၊၆။၂။ ဇာၑ္ဂု၊၇။၁၀၆။)

အမစ္စဂေဟ (န) [အမစ္စ+ဂေဟ] အမတ်၏အိမ်။ ရာဇဂေဟ္ဟေပုရေ ဝါ အမစ္စဂေဟေ ဝါ အာဂန္တွာ။ ဝိၑ္ဂု၊၂။၆၇။ (-အံၑ္ဂု၊၁။၂၃၄။ ထေရၑ္ဂု၊၂။ ၁၆၅။ စရိယာၑ္ဂု၊၂၀၉၊၂၁၀။ ဇာၑ္ဂု၊၆။၂။ ဇာၑ္ဂု၊၇။၂၄၉။)

အမစ္စဋ္ဌာန (န) [အမစ္စ+ဌာန] အမတ်ရာထူး။ အပရဘာဂေ ဝယပ္ပတ္တော ကင္ခာဝါဟနရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟန္တော အမစ္စဋ္ဌာနံ လဘိ။ အံၑ္ဂု၊၁။ ၂၅၆။ အမစ္စဋ္ဌာနေသု ဌပိတာ သောဠသ သိဿာ။ သုတ္တနိၑ္ဂု၊၂။၂၉၂။

အမစ္စဓီတု (ထီ) [အမစ္စ+ဓီတု] အမတ်၏သမီး။ အမစ္စဓီတာပိ တံယေဝ ပိဋ္ဌကံ နိဿာယ။ မၑ္ဂု၊၂။၂၇၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၀၀။)

အမစ္စပဏ္ဍိတ (ပု) [အမစ္စ+ပဏ္ဍိတ] ပညာရှိသော အမတ်၊ အမတ်ပညာရှိ။ အမစ္စပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။ ဇာၑ္ဂု၊၁။၂၀၇။

အမစ္စပရိဇန (ပု) [အမစ္စ+ပရိဇန] အမတ် အခြံအရံ။ သဗ္ဗေ ခတ္တိယမဟာသာလာဒယောပိ အမစ္စပရိဇနာပိ။ ဇာၑ္ဂု၊၄။၁၉၂။ (-ဇာၑ္ဂု၊ ၅။၂၉။)

အမစ္စပရိဝါရိတ (တိ) [အမစ္စ + ပရိဝါရိတ] အမတ်တို့သည် ခြံရံအပ်သော၊သူ (မင်း)။ စက္ကဝတ္တိ ယထာ ရာဇာ၊ အမစ္စပရိဝါရိတော။ သံ၊၁။၁၉၃။ ထေရ၊၃၇၀။ (-ဇာ၊၂။၂၁၃။ ထေရၑ္ဂု၊၂။၅၂၉။)

အမစ္စပရိဝုတ (တိ) [အမစ္စ+ပရိဝုတ] အမစ္စပရိဝါရိတ-နှင့် အနက်တူ။ နဂရမဇ္ဈေ အမစ္စပရိ-

ဝုတ္တေန ပေက္ခိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၁။)

အမစ္စပလိဗောဓ (ပု) [အမစ္စ + ပလိဗောဓ] အပေါင်းအသင်း–သူငယ်ချင်း– အနှောက် အယှက်။ မိတ္တာမစ္စပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတွာ။ စူဠနိ။၂၉၁။

အမစ္စပါရိသဇ္ဇ (တိ) [အမစ္စ+ပါရိသဇ္ဇ] အမတ် အခြွေအရံ။ သနာဂရေဟိ အမစ္စပါရိသဇ္ဇာ- ဒီဟိ ရာဇပုရိသေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

အမစ္စပါရိသဇ္ဇပ္ပမုခ (တိ) [အမစ္စပါရိသဇ္ဇ+ပမုခ] အမတ်အခြွေအရံများ အကြီးအမှူးရှိသော၊ အမတ်အခြွေအရံများ ကြီးမှူးသော။ အမစ္စ- ပါရိသဇ္ဇပ္ပမုခေဟိ နာဂရေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၀။

အမစ္စပုတ္တ (ပု) [အမစ္စ+ပုတ္တ] အမတ်၏သား။ ကိံ နုခေါ အမစ္စပုတ္တော ပါသာဒိကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။ အမစ္စပုတ္တော— သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အမစ္စပုတ္တာ —ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၉။ အမစ္စပုတ္တံ— ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၂။ အမစ္စပုတ္တေ— ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၇။ အမစ္စ- ပုတ္တေဟိ— သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အမစ္စပုတ္တဿ —သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၃။ အမစ္စပုတ္တာနံ— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၉၂။ အမစ္စပုတ္တေသု—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ သာတပုတ္တ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၉) လည်း ကြည့်။

အမစ္စပုတ္တဘာဝ (ပု) [အမစ္စပုတ္တ+ဘာဝ] အမတ် သား၏အဖြစ်။ အယံ တေ ရာဇပုတ္တဘာဝံ ဝါ အမစ္စပုတ္တဘာဝံ ဝါ န ဇာနာမ။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၀။

အမစ္စပုတ္တသဒိသ (တိ) [အမစ္စပုတ္တ+သဒိသ] အမတ်သားနှင့် တူသော၊သူ။ ရညော ဝဏ္ဏ- ဒါသီနံ ပုတ္တာ ဟောန္တိ အမစ္စပုတ္တသဒိသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၈။

အမစ္စပုရိသ (ပု) [အမစ္စ + ပုရိသ] အမတ် ဖြစ်သော ယောကျာ်း၊ အမတ်။ ယော ကောစိ ရညော မုဒ္ဒါဓိကာရေ ဌပိတော လဉ္ဆန- ဓရော အမစ္စပုရိသော သေနာပတိ ဝါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အမစ္စဗလ (နု) [အမစ္စ+ဗလ] အမတ်အင်အား၊ လျှို့ဝှက်တိုင်ပင်ချက်ကို မဖောက်ဖျက်–သူရ- သတ္တိ စိတ်ကောင်းရှိ – သော အမတ်အင် အား။ အမစ္စဗလဉ္စ ဒီဃာဝု၊ တတိယံ ဝုစ္စတေ ဗလံ။ ဇာ၊၂။၃။ အမစ္စဗလန္တိ အဘေဇ္ဇ- မန္တဿ သူရဿ သုဟဒယဿ အမစ္စမဏ္ဍ- လဿ အတ္ထိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၈။

အမစ္စဘရိယာ (ထီ) [အမစ္စ+ဘရိယာ] အမတ်၏ မယား၊ အမတ်ကတော်။ အမစ္စဘရိယာနံ ကုစ္ဆိသု ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိံ သု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၉၂။)

အမစ္စမဏ္ဍလ (နု) [အမစ္စ + မဏ္ဍလ] အမတ် အပေါင်း။ အမစ္စမဏ္ဍလံ ရဇ္ဇံ၊ ဖီတံ အန္တေပုရံ မမ။ စရိယာ။၄၁၉။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ အမစ္စ- မဏ္ဍလန္တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ရာဇကိစ္စေ ရညာ အမာ သဟ ဝတ္တန္တီတိ အမစ္စာ၊ တေသံ မဏ္ဍလံ သမူဟံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၂။)

အမစ္စရတန (နု) [အမစ္စ+ရတန] အမတ်ရတနာ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ အမစ္စရတနံ အဟော- သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။(သိ၊သျှာ၊မှုကွဲ)။

အမစ္စရတနဋ္ဌာန (နု) [အမစ္စရတန+ဌာန]အမတ် ရတနာ၏ ရာထူး။ သော တဿ သန္တိကာ မဟန္တံ ယသံ လဘိတွာ အမစ္စရတနဋ္ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။

အမစ္စဝဏ္ဏ (နု) [အမစ္စ+ဝဏ္ဏ] အမတ်၏– ဝဏ္ဏ–အကြောင်းအရာ။ "အမ္ဘံ ဆိန္ဒိတွာ ဝေဠုယာ ဝတိံ ကရောဟီတိ" တိ ဝုတ္တအမစ္စ- ဝဏ္ဏနာ ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၂၇။

အမစ္စသံဃ(ပု)[အမစ္စ+သံဃ] အမတ်အပေါင်း။ ခတ္တသံဃပရိဗျူဠ္ဟန္တိ ကထာဖာသုကေန အမစ္စသံဃေန ပရိဝုတံ၊ ခတ္တိယသမူဟေဟိ ဝါ ပရိဝါရိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၈။

အမစ္စသမ္ဗုခ (န) [အမစ္စ+သမ္ဗုခ] အမတ်၏–မျက်မှောက်–ရှေ့မှောက်။ ရာဇသမ္ဗုခေပိ ရာဇဒွါရေပိ အမစ္စသမ္ဗုခေပိ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၆၈။

အမစ္စသဟာယ (န) [အမစ္စ + သဟာယ] အမတ်တထောင်။ ရာဇာပိ အမစ္စသဟာယေန သဒ္ဓိံ ဂင်္ဂါယတီရံ ပါပုဏိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁။)

အမစ္စသဟာယပရိဝါရ(တိ) [အမစ္စသဟာယ+ပရိဝါရ] အမတ်တထောင် အခြံအရံရှိသော၊သူ။ ရဇ္ဇံ ပဟာယ အမစ္စသဟာယပရိဝါရော မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတုံ အာဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

အမစ္စသဟာယပရိဝုတ(တိ)[အမစ္စသဟာယ+ပရိဝုတ] အမတ်တထောင် ခြံရံအပ်သော၊သူ။ အထေကဒိဝသံ အမစ္စသဟာယပရိဝုတော ဥယျာနကီဠိကံ အဂမာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။)

အမစ္စသေဝက (ပု) [အမစ္စ+သေဝက] အမတ်, မင်းမှုထမ်း။ ကောကိယောတိ အမစ္စသေဝကာဒိသဟာယာဘာဝေန ကေကော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၈။

အမစ္ဆုဓေယျ(န) [န+မစ္စု+ဓေယျ] သေမင်း၏–တည်ရာ–မှီရာ–ကျက်စားရာ–မဟုတ်သော တရား။ (လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး၊ နိဗ္ဗာန်။)ကုသလာ အမစ္စုဓေယျသ။ မ၊၁။ ၂၈၈။ အမစ္စုဓေယျံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မာ။.... ဓေယျန္တိ ဌာနံ ဝတ္ထု နိဝါသော ဂေါစရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ အမစ္စုဓေယျံ ပုစ္ဆန္တိ၊ ယေ ဇနာ ပါရဂါမိနော။ သံ၊၁။၁၂၄။ အမစ္စုဓေယျန္တိ မစ္စုနော အနောကာသဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ကုသလော အမစ္စုဓေယျသ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အမာရဓေယျနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အမစ္ဆရ (တိ) [န + မစ္ဆရ။ မစ္ဆရံ အဿ အတ္ထိတိ မစ္ဆရော၊ န မစ္ဆရော အမစ္ဆရော။ ရူ၊ဋီ။နှာ၁၇၁။] ဝန်တိုခြင်း မရှိသော၊ ဝန်မတိုသော၊ သူ။ ဝေဘူတော ဝေအမစ္ဆရော အဟိနာ၁စရိယမုဋ္ဌိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။ ပါဠတ္တဝိဒသံဟိရော၊ ဝတ္တာ သုစိ အမစ္ဆရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇိရ။၂။ နာဿ မစ္ဆရောတျ' မစ္ဆရော။ ဝဇိရ။၃။

အမစ္ဆရတ္တ (န) [အမစ္ဆရ+တ္တ] ဝန်တိုခြင်း မရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ အမစ္ဆရတ္တာ န စာဋ္ဌာနေ နိယောဇကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇိရ။၄။

အမစ္ဆရာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + မစ္ဆရာယိတွာ (မစ္ဆရ+အာယ+တွာ)] ဝန်တိုခြင်းမရှိမူ၍။ ဝေမေဝပိဏ္ဍပါတံ လဘိတွာ အမစ္ဆရာယိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ အဓိဂတအမုဋ္ဌိတာဒိဘာဝေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတော "အမစ္ဆရာယိတွာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ (–ကင်္ခါ။၃၃၇။)

အမစ္ဆရိတာ (ထီ) [အမစ္ဆရိ+တာ] ဝန်တိုခြင်း မရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ကတဝေဒိတာ အမစ္ဆရိတာ စာဂဝန္တတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၄။ အနိဿုကိတာ အမစ္ဆရိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

အမစ္ဆရိယ (န) [န+မစ္ဆရိယ] ဝန်မတိုခြင်း။ မစ္ဆရိယဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ အမစ္ဆရိယံ ဟောတိ ပရိက္ကမနာယ။ မ၊၁။၅၄။ အနိဿာ စ အမစ္ဆရိယဥ္စ။ အံ၊၁။၉၅။

အမစ္ဆရိယတာဝစန (န) [အမစ္ဆရိယတာ+ဝစန] ဝန်မတိုသည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုခြင်း။ (ရှင်းပါဠိ ကား "အစ္ဆရိယတာဝစနတော" မှ ပျက်လာသောပါဠိသာ ဖြစ်ရာ၏။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ပ-တွဲ၊ ဒု-ပိုင်း။ ၁၁၅-လည်း ကြည့်)။ သတ္တုဟိတာယ အာရမ္မဏ အမစ္ဆရိယတာဝစနတော ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ ဝတ္ထာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ (သီ၊မူ၊ ကွဲ။)

အမစ္ဆရီ(တိ)[န+မစ္ဆရီ။ထိ-၌အမစ္ဆရိနီ] ဝန်တိုခြင်း–လျှို့ဝှက်ခြင်း–မရှိသော–ကင်းသော၊ သူ။ အနိဿုကိနီ စ ဟောတိ အမစ္ဆရိနီ စ။ အံ၊ ၂။၁၂၄။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဠဒံ မစ္ဆရိယံ ပဟီနံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော အမစ္ဆရီ။ အဘိ၊ပု။၁၂၆။ ယော ဓမ္မယာဂံ အယဇီ အမစ္ဆရီ။ ဣတိဝုတ်။၂၆၄။ အမစ္ဆရီတိ သဗ္ဗမစ္ဆရိယာနံ ဗောဓိမူလေယေဝ သုပ္ပဟီနတ္တာ မစ္ဆေရရဟိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ အပိဟာလု အမစ္ဆရီ။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ မဟာနိ။ ၁၇၂-၄။ အမစ္ဆရီတိ ပဉ္စမစ္ဆေရဝိရဟိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၂။ (–ဒီ၊၃။၁၂၆။ မ၊၁။၄၀၊၅၂၊၁၃၆။ သံ၊၁။ ၉၆။ သံ၊၂။၄၄၁။ အံ၊၁။၁၀၄။ အဘိ၊ပု။ ၁၀၅။ ဝိမာန။၇၄။ ပေတ။၁၂၀၊၂၀၇။ ဇာ၊၁။၁၃၀။ ဇာ၊၂။၃၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၀။)

အမစ္ဆရီသုတ္တ (န) [အမစ္ဆရီ+သုတ္တ] အမစ္ဆရီသုတ်။ (ဤသုတ်၌ ၄-ခုမြောက် တရားသည် "အမစ္ဆရီ စ ဟောတိ" ဖြစ်၍ ဤသုတ်ကို ယင်းအမည် မှည့်သည်။ သဒ္ဓါ၊ဟိရီ၊ဩတ္တပ္ပ၊ ပညာ-ရှိ၍ မစ္ဆရိယ-မရှိသော အမျိုးသမီးသည် နတ်ပြည် ရောက်၏ - ဟု ထိုသုတ်၌ ဟောသည်။) သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၂။၄၄၁။

အမဇ္ဇ (န)[န+မဇ္ဇ] သေမဟုတ်–သေရည် သေရက်မဟုတ်–သော(အရိဋ္ဌဆေးရည်စသည်)။ အမဇ္ဇေ အမဇ္ဇသညီ အနာပတ္တိ၊ အမဇ္ဇံ အရိဋ္ဌံ ပိဝတိ။ ဝိ၊၂။၁၄၆။ အမဇ္ဇံ အရိဋ္ဌန္တိ ယော အရိဋ္ဌော မဇ္ဇံ န ဟောတိ၊ တသ္မိံ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ (–ကင်္ခါ။၂၃၀။)

အမဇ္ဇပ[၁] (တိ) [န+မဇ္ဇ+ပါ+အ] သေရည် သေရက်ကို မသောက်တတ်သော၊သူ။ အမဇ္ဇပါ နော စ မုသာ အဘာဏိံ။ ဝိမာန။၁၄။ ပေတ။၁၉၇။ ဇာ၊၁။၂၁၅။ ကစ္စိ အမဇ္ဇပေါ တာတ၊ ကစ္စိ တေ သုရမပ္ပိယံ။ ဇာ၊၂။၁၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀။ ကစ္စိ မဇ္ဇံ န ပိဝသီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉။ အမဇ္ဇပေါ ဇာတောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ (–ဝိမာန။၁၁၅။ ပေတ။၁၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၂။)

အမဇ္ဇပ[၂] (တိ) [အ[၃]+မဇ္ဇ+ပါ+အ] သေရည် သေရက်ကိုသောက်တတ်သော၊သူ။ အမဇ္ဇပါ မဇ္ဇရဟာ ပိဝန္တု။ ဇာ၊၂။၃၁၁။ အမဇ္ဇပါတိ တွေ အကာရော နိပါတမတ္တံ၊ မဇ္ဇပါ ပုရိသာ မဇ္ဇရဟာ အတ္တနော အတ္တနော အာပါနဋ္ဌာနေသုနိသိန္နာ ပိဝန္တူတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။

အမဇ္ဇပါယက (တိ) [န+မဇ္ဇ+ပါ+ဏျု] သေရည် သေရက်ကို မသောက်သော၊သူ။ အနုသူယကော အဟံ ဒေဝ၊ အမဇ္ဇပါယကော အဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

အမဇ္ဇဘူတ(တိ)[အမဇ္ဇ+ဘူတ] သေမဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သေမဟုတ်သော။ အနေကေဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ အဘိသင်္ခတော အမဇ္ဇဘူတော အာသဝဝိသေသော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၇၉။

အမဇ္ဇဝ(န ?)[?] အဖူး၊အငုံ၊အကင်း။ အမဇ္ဇဝမဥ္ဇရိရေပဟဠ္ဌ....ဝိတတေ(ပဒေသေ)။

ဇာ၊ ၂။၁၁၃။ မကုလဓရေဟိ စေဝ မဇ္ဇရိ-
ဓရေဟိ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။

အမဇ္ဇသညီ (တိ) [အမဇ္ဇ + သညာ + ဣ] သေ
မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အမဇ္ဇ-ကြည့်။

အမဇ္ဈတ္တ (တိ) [န + မဇ္ဈ + အတ္တ] အလယ်အလတ်
၌ တည်သော သဘောမရှိသော၊ လျစ်လျူ
မရှုသော။

အမဇ္ဈတ္တဘာဝ(ပု)[အမဇ္ဈတ္တ + ဘာဝ] လျစ်လျူ
မရှုသည်၏ အဖြစ်။ အမောဟော မောဟ-
ဝသေန အမဇ္ဈတ္တဘာဝဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၂။ အမဇ္ဈတ္တဘာဝဿ ပဋိဃာနုနယသံခါ-
တဿ မောဟေန ပဝတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

အမညံ
အမညထ (ကြိ) မညတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၂၊
၄၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၉၅။)ကြည့်။

အမညနာ (ထီ) [န + မညနာ] မအောက်မေ့ -
မမှတ်ထင် - ခြင်း၊ နှလုံးမသွင်းခြင်း။ တတ္ထ
ပဌမီအာဒီနံ ပရိညာတတ္တာ အမညနာ။ မ၊ဋီ၊
၁။၉၆။ မညနာ (မ၊ဋီ၊၁။၆၉) လည်း ကြည့်။

အမညန္တ (တိ) [န + မညန္တ] မအောက်မေ့ - မမှတ်
ထင် - နှလုံးမသွင်း - သော၊သူ။ အတ္တာနံ
သမနုပဿနနယေန အမညန္တော ဒိဋ္ဌိသို့ နှ
မညတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ သယံ သညာယ
တထာ အမညန္တော ကုက္ကုစ္စပ္ပဒိနတ္ထံ မညေ။
ဝဇိရ။၃၃၇။

အမညမာန (တိ) [န + မညမာန] (က) နှလုံး
မသွင်းသော၊သူ။ (ခ) မအောက်မေ့ - မမှတ်
ထင် - သော၊ အလေးမမူ - ဂရုမပြု - သော၊
သူ။(က)အမညမာနော မုတ္တော ပါပိမတော။
သံ၊၂။၂၆။ ဒိဋ္ဌတော ဝါ အညော အတ္တာတိ
အမညမာနော ဒိဋ္ဌတော နှ မညတီတိ
ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ မညမာန
(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈)လည်း ကြည့်။ (ခ) သတ္တ-
ရတနသမုဇ္ဇလံ ယသံ တိဏာယပိ အမည-
မာနော နိရပေက္ခော ပဟာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၈-၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ ဥပေက္ခာကတာယ တိဏာ-
ယပိ အမညမာနဿ တတော အပဂမနံ။
မ၊ဋီ၊၁။၄၇။ မဟလ္လကဘာဝံ တိဏာယပိ
အမညမာနော ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။

အမညရုံ (ကြိ) မညတိ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၄) ကြည့်။

အမညိံ
အမညိံသု (ကြိ) မညတိ-ကြည့်။
အမညိ

အမညိတ (တိ) [န + မညိတ] နှလုံးမသွင်းအပ်
သော။ တသ္မိံ ယေဝ ပနဿ ဒိဋ္ဌမညနာယ
အမညိတေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အမညိတ္ထ (ကြိ) မညတိ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁)ကြည့်။

အမညိတ္ထော (ကြိ) မညတိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁)-
ကြည့်။

အမညိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + မန + တွာ] မအောက်
မေ့ - မမှတ်ထင် - မူ၍။ တံ ဘာရောတိ
အမညိတွာဝ မံ တုမှေ ဥပဋ္ဌိတံ သမာနံ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၃၀။

အမညိမှာ (ကြိ) မညတိ-ကြည့်။

အမညိသံ (ကြိ) မညတိ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃)ကြည့်။

အမညီ (တိ) [န + မန + ယ + ဏီ] နှလုံးမသွင်း
တတ်သော၊ သူ။ ပဟီနာနံ ပန ဝသေန
နှ မညတီတိ အမညီ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၃။

အမဋ္ဌတာ (ထီ) [န + မဋ္ဌတာ] မနူးညံ့ - မပြေ
ပြစ် - မချောမော - သည်၏အဖြစ်။ အနေ္တာ
အမဋ္ဌတာယ ကဍ္ဍိယပုဏ္ဏာ လာဗု။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

အမင္ဂဝစန(န) [အမင္ဂ+ဝစန] မပြေပြစ်–မချော မော–သော စကား။ ကေစိ "အသိလိင္ဂ"န္တိ ပဌန္တိ၊ အမင္ဂဝစနန္တိ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၁၄။

အမဏ္ဍာလ (န) [?၊ အမ္ဗဏ္ဍာလ-သံ။] ပန်းရင်း။ အဘယံ နလဒံ သေဗျံ ဇလာသယံ အမဏ္ဍာလံ လာမဇ္ဇကမ္ပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၀၁။ အမရ၊သျ။နှ၁-၁၅၄-လည်း ကြည့်။

အမဏိ (ပု) [န+မဏိ] ပတ္တမြားမဟုတ်သော–ပတ္တမြားနှင့်တူသော–အရာ–ဝတ္ထု၊ ပတ္တမြားတု။ အမဏိံ မဏိန္တိ .. ပတိရူပကေန ဝဥ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၅၃။ မူလဋီ၊၃။၅၀။)

အမဏိသဘာဝ (တိ) [န + မဏိ + သဘာဝ] ပတ္တမြားသဘောမရှိသော၊ သဘောအားဖြင့် ပတ္တမြားမဟုတ်သော၊ ပတ္တမြားအစစ်အမှန် မဟုတ်သော။ ယထာ နာမ ဗာလော အမဏိသဘာဝေပိ မဏိအာကာရနုပဿီ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။

အမက္ခနဟတ (တိ) [န+မက္ခန+ဟတ] (က) တန်ဆာမဆင်ခြင်းဖြင့် သုဘအဖြစ်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သော။ (ခ) တန်ဆာမဆင်ခြင်း ဖြင့် အသုဘအဖြစ်–ထင်ရှား–ပေါ်လွင်–သော။ (ဂ) တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြင့် ပယ်ဖျောက်–အပ်–နိုင်–သော သဘောမရှိသော (ရုပ်သခ်ါရ-တရား)။ အမက္ခနဟတ-တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၉။ (က) န မက္ခနေန ဟတာ အမက္ခနဟတာ၊ အမက္ခနေန သက္ကာရေတေသံ သုဘာဘာဝံ ဟန္တုန္တိ အတ္ထော။ (ခ) အမက္ခနေန ဝါ တေသံ အသုဘတာ ပါကဋာ ဟောတီတိ အမက္ခနဟတာ။ (ဂ) မက္ခနေန ဝါ န ဟန္တဗ္ဗသဘာဝါ "အသုရိ-ယပဿာ"တိ ဝိယ အမက္ခနဟတာ။ တတော အမက္ခနဟတဘာဝတောတိ ရူပသင်္ခါရေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၃။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ၊၅။ ၂၆၁-လည်း ကြည့်။)

အမက္ခနသီလ (တိ) [န + မက္ခနသီလ] တန်ဆာဆင်လေ့မရှိသော၊သူ။အစပလောတိ အမက္ခ-နသီလော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၇။(–သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။)

အမက္ခနာ (ထီ) [န + မက္ခနာ] တန်ဆာမဆင်ခြင်း။ အမက္ခနာ အဝိဘူသနာ ဝဏ္ဏဿ ပရိ-ပန္ထော။ အံ၊၃။၃၆၄။

အမက္ခိတ (တိ) [န+မက္ခိတ] တန်ဆာမဆင်အပ်သော၊သူ။ ခုရကမ္မရဟိတတ္တာ အမက္ခိ-တာ အပသာဓိတာတိ အဓိပ္ပါယော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ရမ္မရူပန္တိ အနုဥ္စိတံ အမက္ခိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၄။ အနုဥ္စိတအမက္ခိတ, အနုဥ္စိတ-မက္ခိတ-တို့လည်း ကြည့်။

အမတံဒဒ(အမတန္ဒဒ) (တိ) [အမတ+ဒဒ+အ] (က) နိဗ္ဗာန်–ရကြောင်း–ရောက်ကြောင်း–ဖြစ်သော–တရားကို–ပေးတတ်–ဟောကြားတတ်–သော၊သူ။ (ခ) နိဗ္ဗာန်ကို ပေးတတ်သော၊သူ။ (ဂ) နတ်သုဓာ–နတ်သြဇာ–ကို ပေးတတ်သော၊သူ။ (က) အမတံ-ဒဒေါ စ သော ဟောတိ ယော ဓမ္မမနုသာ-သတိ။ သံ၊၁။၂၉။ အမတံဒဒေါ စ သော ဟောတီတိ ပဏ်ဍိတဘောဇနေသု ပတ္တံ ပူ-ရေန္တော ဝိယ အမရဏဒါနံ နာမ ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ န မရတိ ဇောတေနာတိ အမရဏံ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာဒယော။ တဿ ဒါနံ ဓမ္မူပဒေ-သော၊ တံ ဒေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ နမော တေ အမတံဒဒ။ ထေရီ။ ၂၂၇။ (ခ) (ဂ) သုခမိစ္ဆိတမစ္စန္တံ၊ အမတန္ဒဒ ဝိန္ဒတိ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၃၀၁။ အမတံ သုခံ, အမတံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဒဒါတီတိ အမတန္ဒဒါတိ အာမန္တနံ.... အမတန္ဒဒ ဟေ သုဓာဒါယက နော စေ, နိဗ္ဗာနဒါယက တထာဂတ။ သုဗောဓာ-လင်္ကာရ၊ ဋီ။ ၃၀၁။ (ရှင်းဋီကာ၌ အမတံ

သုခံ-ဟု ပါဌ်ရှိ၍ အမတံ သုခံ-ဟု ရှိမှ တွေ့ အမတံ သုခံ နိဗ္ဗာနဥ္စ-ဟု ဆိုလတ္တံ့သော စကားနှင့်ငှင်း, အမတန္ဒဒ ပေ သုခါဒါယက-ဟူသော ဋီကာသစ်နှင့် ငှင်း ညီမည်။)

အမတံပဒ (န) [အမတ + ပဒ] သေခြင်းကင်းရာ – အဖို့ – အစု – နိဗ္ဗာန်။ အပဿံ အမတံပဒံ။ ဓမ္မ။၃၀။ အမတံပဒန္တိ မရဏဝိရဟိတကောဋ္ဌာသံ၊ အမတမဟာနိဗ္ဗာနန္တိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၅။ ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ပ။ ၂၂၆-ကြည့်။ အမတပဒ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အမတံသ(သု)က (ပု) [အမတ + အံသ(သု) + က] အမြိုက်သုက်။ (မဏိ ၂၄-မျိုးတို့တွင် တမျိုး)။ အမတံသကော (အမတံသုကော၊ သီ) ပိယကော ဗြဟ္မဏီ စာတိ စတုဗ္ဗိ-သတိ မဏီ နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၃၁၅။ ငှင်း၊သျ။၂၀၂-လည်း ကြည့်။)

အမတ^၁ (တိ) [န+မတ (မရ+တ)၊ အမ္ဗတ-သံ။ အမတ-သဒ္ဒါသည် "ယဇ်ကြွင်း, နတ်သုခ, ရေ, ထောပတ်, မတောင်းပဲ ရအပ်သော ဥစ္စာ, နိဗ္ဗာန်-ဟူသော အနက်တို့၌ နပုံလိင်။ နတ်, မန္ဒန္တရီဆေးဆရာ ဟူသော အနက်တို့၌ ပုလ္လိင်။ ဖာလာသယ်, ပိတ်ချင်း, ဖန်ခါးသီး, ဆင်သမနွယ်, ဆီးဖြူသီး ဟူသော အနက်တို့၌ ဣတ္ထိလိင်တည်း" ဤသို့လျှင် နာနတ္ထကောသ-၌ ဆိုကြောင်း ဓာန်၊သျ၊ သစ်။၂၅-၌ ဖော်ပြသည်။ ယင်းအနက်တို့ကိုပင် မေဒိနီခကာသ၌ ဆိုကြောင်း ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၅။ အောက်ခြေမှတ်ချက်၌ ဖော်ပြသည်။ ထို့ပြင် "(အဗျယီဘာဝ) ၁-သေခြင်းကင်းသော၊ ၂-မသေသော၊ ၃-ပျက်စီးခြင်းကင်းသော၊ ထာဝရမြဲသော၊သူ၊ အရာ။ (ပု) ၁-နတ်၊ ၂-နတ်တို့ကို ဆေးကုသော မန္ဒန္တရီခေါ် နတ်ဆေးဆရာ။ (န) ၁-မသေခြင်း။ ၂-မောက္ခဘုံ။ ၃-သဂ္ဂဘုံ။ ၄-နတ်သုခ။၅-သောမ-အပင်မှ ထွက်သော အရည်။ ၆-အဆိပ်ပင် သတ်သောသူ။ ၇-ယဇ်ကြွင်း။ ၈-မတောင်းပဲ ရအပ်သော အစားအစာ။ ၉-ရေ။ ၁၀-သကြားနှင့် ကြံသကာကို ချက်၍ ပေါင်းခံယူအပ်သောအရက်၊အရက်ချို။ ၁၁-ထောပတ်။ ၁၂-နွားနို့။ ၁၃-စားအပ်သော အရာဝတ္ထု။ ၁၄-ထမင်း။ ၁၅-နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်, နှလုံးအလိုကို ဆောင်တတ်သော သတ္တဝါ, အရာဝတ္ထု။ ၁၆-ရွှေ။ ၁၇-ပြဒါး။ ၁၈-အဆိပ်။ ၁၉-ဗြဟ္မာ"ဟု ကောတ္ထုဘာ၌ တွေ့ရ၍ ဝါစပ္ပတိ-၌ အနက်ပေါင်းလေးဆယ် တွေ့ရသည်။]

(န) (၁) (က) သေခြင်း – မရှိရာ – မရှိကြောင်း – ကင်းရာ – ကင်းကြောင်း – ဖြစ်သော တရား၊ အမြိုက်တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) မပျက်စီးတတ်သော–ဥပါဒ်, ဌီ,ဘင်-မရှိသော –တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (၂) နိဗ္ဗာန် ရကြောင်း ဖြစ်သော – နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင် တတ်သော – တရား၊ (က) ပဋိပတ်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ပဋိပတ်။ (ခ) သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရား၊ သုံးဆဲ့ရှစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် တမျိုးမျိုးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ဂ) ပီတိ ပါမောဇ္ဇ။ (ဃ) ကာယဂတာ-သတိ။ (၃) အမြိုက်သုခ၊ နတ်ဩဇာ။ (၄) (က) ဆေး၊ ပြကတိ ဆေး။ (ခ) ကိလေသာ အဆိပ်ဖြေဆေး။ (ဂ) ဒုက္ခ အဆိပ်ဖြေဆေး။ (၅) (က) အမြိုက် ရေစင်။ (ခ) တရားတည်းဟူသော အမြိုက် ရေစင်။ (ဂ) မဂ်,ဖိုလ် ရကြောင်းတရား တည်းဟူသော အမြိုက်ဖျော်ရည်။ (ထီ) (၆) ဆီးဖြူ၊ သျှစ်သျှား။ (၇) ဆင်သမနွယ်။ (တိ) (၈) သေခြင်း – မရှိ – ကင်း – သော။ (၉) မသေသေးသော၊ အသက်ရှင်လျက်ရှိသော၊ သူ။ (၁၀) (က) အမြိုက် အရသာ – နတ်ဩဇာ – နှင့် တူသော။ (ခ) အမြိုက် နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။ (၁၁) မြတ်သော။ (န) (၁) (က) သေခြင်း – မရှိရာ – မရှိကြောင်း – ကင်းရာ – ကင်း

ကြောင်း – ဖြစ်သော၊ တရား၊ အမြိုက်တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အသင်္ခတံ သိဝံ မမတံ သုဒုဒ္ဒသံ။ ဓာန်။၇။ နတ္ထိ ဧတ္ထ မတံ မရဏံ, ဧတသ္မိံ ဝါ အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလဿ မတန္တိ အမတံ။ ဓာန်၊ဋီ။၇။ အမတမဓိဂတံ မဟာမနုဿာဿာမိ။ ဝိ၊၃။၁၃။ အမတမဓိဂတန္တိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ မယာ အဓိဂတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ အပါရုတာ တေသံ အမတဿ ဒွါရာ။ ဝိ၊၃။၁၀။ ဒီ၊၂။၃၄။ မ၊၁။၂၂၆။ သံ၊၁။၁၄၀။ အမတဿ ဒွါရာတိ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ အမတသင်္ခါတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၆၊ ၁၅၉။ အမတဥ္စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၂။၅၄၁။ မရဏာဘာဝေန အမတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (နတ္ထိ ဧတ္ထ မတံ)ဧတသ္မိံ အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလဿ မရဏံ နတ္ထီတိ ဝါ အမတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၈။ နတ္ထိ ဧတ္ထ မတန္တိ အမတံ၊ ဧတသ္မိံ ဝါ အဓိဂတေ နတ္ထိ ပုဂ္ဂလဿ မတံ မရဏန္တိ အမတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇။ (– ဒီ၊၂။၁၇၅-၆။ သံ၊၁။၂၁၅။ သံ၊၃။၇။ အံ၊၁။၄၇၊၃၆၁။ အဘိ၊က။ ၂၉၅။ ခုဒ္ဒက။ ၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၉။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ ဝိမာန။၉၄။ ပေတ။၁၇၇။ ထေရ။၂၆၃၊၂၇၆၊၃၄၀၊၃၄၃။ ထေရီ။၃၆၉၊ ၄၀၃၊၄၃၄။ အပ၊၁။၂၈။ အပ၊၂။၂၈၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၆၊၃၈၇။ ဇာ၊၂။၁၄၈။ မဟာနိ။ ၂၁။ စူဠနိ။၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀၊ ၂၈၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆၊ ၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဝဇိရ။၃၉၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၇။) အမတောဂဓ-လည်း ကြည့်။

(၁) မပျက်စီးတတ်သော – ဥပါဒ်,ဌီ, ဘင်-မရှိသော–တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ ခယံ ဝိရာဂံ အမတံ ပဏီတံ။ ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ ယသ္မာ ပနဿ န ဥပ္ပါဒေါ ပညာယတိ.... တသ္မာ တံ န ဇာယတိ န ဇီယတိ န မီယတီတိ ကတွာ အမတန္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ အမတံ ပဒန္တိ အမတံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ။ တဉှိ အဇာတတ္တာ န ဇီယတိ န မီယတိ၊ တသ္မာ အမတန္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၀။ (–ဝိမာန။၇၁။ နေတ္တိ။၄၇။ ပဋိသံ။၄၁၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။)

(၂) နိဗ္ဗာန်ရကြောင်းဖြစ်သော–နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော–တရား။ (က) ပဋိပတ်၊ နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း ပဋိပတ်။ သောဟာဝုသော ဘဂဝါ .... အမတဿ ဒါတာ ဓမ္မဿာမီ တထာဂတော။ မ၊၁။၁၅၇။ သံ၊၂။ ၃၁၅။ အံ၊၃။၄၄၀။ မဟာနိ။၁၃၈။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အမတာဓိဂမာယ ပဋိပတ္တိံ ဒဒါတီတိ အမတဿ ဒါတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ အမတာဓိဂမာယ ပဋိပတ္တိံ ဒေသေတီတိ အမတဿ ဒါတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄။ အမတသစ္ဆိကိရိယံ သတ္တေသု ဥပ္ပါဒေန္တော အမတံ ဒဒါတီတိ အမတဿ ဒါတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၅၄။ မူလဋီ၊၁။၁၆။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။) (ခ) သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရား၊ သုံးဆယ့်ရှစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် တမျိုးမျိုးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ တသ္မိဥ္စ အမတေ အက္ခာတေ။ သံ၊၁။၁၉၄။ ထေရ။ ၃၇၁။ တသ္မိံ စ အမတေ အက္ခာတေတိ တသ္မိံ တေန အက္ခာတေ အမတေ (အမတာဝဟေ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၃၀။ အမတေ အက္ခာတေတိ အမတာဝဟေ ဓမ္မေ ဒေသိတေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

(အနေကဝိဟိတံ မဂ္ဂ-အဖွင့် ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၃၀-ကြည့်)။

(ဂ) ပီတိ ပါမောဇ္ဇ။ လဘတီ ပီတိပါမောဇ္ဇံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။ ဓမ္မ။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၂။ အမတန္တိ တံ သပ္ပစ္စယေ နာမရူပေ ပါကဋေ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တေ ဥပ္ပန္နံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပကတ္တာ ဝိဇာနတံ ပဏ္ဍိတာနံ အမတမေဝါတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ (ဃ) ကာယဂတာသတိ။ အမတံ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ အမတဿ ဝါ နိဗ္ဗာနဿ အဓိဂမဟေတုတာယ အမတသဒိသအတ္တပ္ပကပီတိသုခပတိတာယ စ ကာယဂတာသတိ အမတန္တိ ဝုတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂ဂဂ။

(၃) အမြိုက် သုဓာ၊ နတ်ဩဇာ။ ပိယုသံ တွ မတံ သုဓာ။ ဓာန်။၂၅။ န မတံ မရဏမနေန အမတံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၅။ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ အမတမိဝ နိဗ္ဗိကာရော ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။) (၄) (က) ဆေး၊ ပြကတိ ဆေး။ ပုရိသော သဗ္ဗဇနဿ အမတံ ဒဒေယျ။ မိလိန္ဒ။၀၆၇။ (–မိလိန္ဒ။၃၀၅။) အမတမဒသံဃသုပ္ပဟိန-လည်း ကြည့်။ (ခ) ကိလေသာ အဆိပ်ဖြေဆေး။ ကိလေသဝိသပဋိပက္ခတ္တာ အဂဒန္တိပိ အမတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂဂ၊၂၉၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ (ဂ) ဒုက္ခအဆိပ် ဖြေဆေး၊ ဆင်းရဲ အဆိပ်ပျောက်ဆေး။ ဒုက္ခဒ္ဓိ ဝိသံ၊ အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဝဇီရ။၄၂။ (၅) (က) အမြိုက် ရေစင်။ တတော အမတမာဒါယ အဘိသိဉ္စိ မဟီရုဟံ။ ဇာ၊၁။၁၉၁။ အမတမာဒါယာတိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဋ္ဌိတော ဂင်္ဂေါဒကံ ဂဟေတွာ အဘိသိဉ္စိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။ အမတေန အဘိသိဉ္စိ။ ဇာ၊၁။၂ဂ၀။ အမတေနာတိ ဥဒကံ အမတန္တိ မညမာနာ ဇေမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂ဂ၇။ သော ဘိက္ခု အမတေနေဝ အဘိသိတ္တော ပရမဿာသပတ္တော အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆။ တဒါ မဟာကာရုဏိကော၊ သိဉ္စန္တော ဝါ'မတေန မံ။ အပ၊၂။၁၅၇။ (ခ) တရားတည်းဟူသော အမြိုက်ရေစင်။ ဣဒါနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မိယာ ကထာယ အမတေန အဘိသိတ္တော။ သံ၊၂။၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၇။) (ဂ) မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်းတရား တည်းဟူသော အမြိုက် ဖျော်ရည်။ အမတေန တပ္ပယီ လောကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၃။ အမတေနာတိ မဂ္ဂဖလာဓိဂမာမတပါနေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ (ဆ) (၆) ဆီးဖြူ၊ သျှစ်သျှား။ အမတာ-မလကီ တိသု။ ဓာန်။၅၆၉။ နတ္ထိ မတမေတိယံ ဟေတုဘူတာယံ အမတာ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၉။ (၇) ဆင်သမန္တယ်။ အမတာ မဓုပဏ္ဏိပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅ဂ၁။ (တိ) (ဂ) သေခြင်း–မရှိ–ကင်း–သော။ ပပေါ့တိ အမတံ ဖြဟ္မလောကံ။ ဒီ၊၂။၁၉၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၉။ ယေ အမတံ ဓာတုံ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရန္တိ။ အံ၊၂။၃၁၃။ အမတံ ဓာတုံ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရန္တီတိ မရဏဝိရဟိတံ နိဗ္ဗာနဓာတုံ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

(၉) မသေသေးသော၊ အသက်ရှင်လျက်ရှိသော၊သူ။ ယော အမတံ သတ္တံ မရဏံ ပါပေတိ။ နီတိ၊ဓာ။၃ဂ၀။ သီတောဒကေ အမတာ ပါဏာ ပါနကာလေ ပန မရန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉။ အမတံ ယေဘုယျေန ခါယိတမ္ပိ ပါရာဇိကဝတ္ထုမေဝ။ ဝဇီရ။၁၀၃။ "မတမန္တာနံ့ယေဝ တေသံ သန္တကတ္တာ အမတေ ဂဏှန္တဿ နတ္ထိ အဝဟာရော"တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။

(၁၀) (က) အမြိုက်အရသာ–နတ်ဩဇာ–နှင့် တူသော၊ (ခ) အမြိုက် နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ သစ္စံ ဝေ အမတာ

ဝါစာ။ သံ၊၁။၁၉၁။ သုတ္တနိ။၃၄၄။ ထေရ။ ၃၇၀။ အမတာတိ သာဓု (ဒု) ဘာဝေန အမတသဒိသာ။.... နိဗ္ဗာနာမတပစ္စယတ္တာ ဝါ အမတာ။ သံ၊၄၊၁။၂၅၁။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၂၆။ ထေရ၊၄၊၂။၅၂၇။ (၁၁) မြတ်သော။ အဇ္ဈ-ဂါ အမတံ သန္တိံ ။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ မရဏာ-ဘာဝေန ပဏီတဋ္ဌေန ဝါ အမတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၁။၂၄၃။

အမတ၂ (တိ) [န+မတ=(မန+တ)] (က) မသိအပ်သော။ (ခ) သိအပ်သော။ (က) (ခ) အမတအဂ္ဂတ္တ၊ အမတဂ္ဂ (၂) အနက်နှင့် အနမတဂ္ဂ-တို့ ကြည့်။

အမတအဂ္ဂတ္တ (န) [အမတ+အဂ္ဂ+တ္တ] မသိအပ်သော အစရှိသည်၏အဖြစ်။ သံသာရဿ အနု အမတဂ္ဂတ္တာ ဉာဏေန အနုဂန္တွာပိ အမတအဂ္ဂတ္တာ အဝိဒိတဂ္ဂတ္တာ ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ။ ထေရီ၊၄။၂၉၃။

အမတက (တိ) [အမတ+က] မသေသော၊ အသက်ရှင်နေသော၊သူ။ အမတကဘာဝ-ကြည့်။

အမတကပ္ပ (တိ) [အမတ+ကပ္ပ] နတ်သြဇာ-နတ်သုဓာ-နှင့် တူသော။ သူဒေါ သဗ္ဗမံ-သာနံ ရသံ ဂဟေတွာ အတိဝ သုသင်္ခတံ အမတကပ္ပံ အန္တရဘတ္တံ ပစိတွာ ဥပနာမေသိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၀၆။

အမတကဘာဝ (ပု) [အမတက+ဘာဝ] မသေသည်၏အဖြစ်။ သရီရကန္ခံ ဿာယိတွာ တထ-တောဝဿ အမတကဘာဝံ ဉတွာ.... တဝ မတကဘာဝေါ ဝါ အမတကဘာဝေါ ဝါ ဒုဇ္ဇာနောတိ ဝတွာ။ ဇာ၊၄၊၁။၅၁၅။ (ရင်း၊ ၄။၅၁၆။)

အမတကသိဖလဖလန (န) [အမတ+ကသိ+ဖလ+ဖလန] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တည်း ဟူသော လယ်ယာအသီးအနှံကို သီးစေခြင်း။ အမတ-ကသိဖလဖလနေ ဗီဇံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၁။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။

အမတဂတ (တိ) [အမတ+ဂတ] (၁) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၂) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (၁) ခေမ္မာမတဂတံ ဒိသ္ဝာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။ (၂) အမတဂတော အမတပ္ပတ္တော။ မဟာနိ။၁၆။ အမတဂတော-တိ မရဏရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂေန ဂတော။ မဟာနိ၊၄။၇၂။ အမတပ္ပတ္တ-လည်း ကြည့်။

အမတဂါမိတာ (ထီ) [အမတဂါမီ+တာ] နိဗ္ဗာန်သို့-ရောက်စေတတ်သည်-ရောက်ကြောင်း-၏ အဖြစ်။ တေသဉ္စ အမတဂါမိတာ နာမ တန္နိန္နတာဝသေနေဝ သစ္ဆိကိရိယာဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

အမတဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [အမတဂါမီ+မဂ္ဂ] နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း-မဂ်-လမ်း-ခရီး (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။ ကတမံ နု ခေါ ဘန္တေ အမတံ၊ ကတမော အမတဂါမိမဂ္ဂေါ။ .... အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ အမတဂါမိမဂ္ဂေါ။ သံ၊၃။ ၇။ (-ဇာ၊၄၊၇။၁၅၁။)

အမတဂါမီ (တိ) [အမတ + ဂမု + ဏီ] နိဗ္ဗာန်သို့ - ရောက်စေ တတ် - ရောက်ကြောင်းဖြစ်- သော (အရိယမဂ်)။ ခေမံ အမတဂါမိနံ။ မ၊၂။၁၇၆-၇။ သံ၊၁။၁၂၄။ အံ၊၂။၂၇၉။ ခေမံ အမတဂါမိနန္တိ ထွေ ခေမန္တိပိ အမတန္တိပိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမံ။ မ၊၄၊၃။၁၅၃။ ခေမံ အမတဂါမိနန္တိ ဝိဘတ္တိ-အလောပေန နိဒ္ဒေသော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၆။ အမတဂါမိနန္တိ နိဗ္ဗာနဂါမိနံ၊ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊၄၊၃။၁၀၅။ (-သံ၊၂။၅၄၃။ ထေရီ။၄၀၃။)

အမတဂ္ဂ (တိ) [အမတ+အဂ္ဂ] (၁) မသိ-အပ် - နိုင် - သော အစရှိသော၊ အစမထင်သော။ (၂) သိ-အပ်-နိုင်-သော အစရှိ

သော၊ အစထင်သော။ (၁) အနမတဂ္ဂ (သံ၊၄၊၂။၁၄၅။ ထေရီ၊၄။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၀၊ ၂၂၁) ကြည့်။ (၂) မတော ဧဝ အမတော, အ-ကာရဿ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိတ္တာ။ အမတော ဉာတော အဂ္ဂေါ အာဒိ ဧတဿာတိ အမ-တဂ္ဂေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၆၀။

အမတဂ္ဂတ္တ (န) [အမတဂ္ဂ+တ္တ] မသိအပ်သော အစရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမတအဂ္ဂတ္တ-ကြည့်။

အမတဂ္ဂပထ (ပု)[အမတဂ္ဂ+ပထ]အမတဂ္ဂပထ-မည်သော ကျမ်း။ အမတဂ္ဂပထေတိ ဓေံ-နာမကေ ပကရဏေ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၂။

အမတဂ္ဂပထဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အမတဂ္ဂပထ+ဝိနိစ္ဆ-ယ] အမတဂ္ဂပထကျမ်း–၌ လာသော–ကို အစဉ် မှီငြမ်း ပြုအပ်သော – အဆုံးအဖြတ်။ အတ္တနာ အာနီတံ အမတဂ္ဂပထဝိနိစ္ဆယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၃၂၃။

အမတဂ္ဂပထာနုဂတ (တိ) [အမတဂ္ဂပထ+အနု-ဂတ] အမတဂ္ဂပထကျမ်းသို့ အစဉ်လိုက်သော (အဆုံးအဖြတ်)။ အယံ ပနေတ္ထ အမတဂ္ဂ-ပထာနုဂတော ဝိနိစ္ဆယော။ မူလဋီ၊၂။၉၅။

အမတဃဋ (ပု) [အမတ+ဃဋ] အမြိုက်တရား ဟူသော ရေအိုး။ အမတဃဋိကာ-ကြည့်။

အမတဃဋိကာ(ထီ)[အမတ+ဃဋိကာ]အမြိုက် တရားဟူသော ရေအိုး။ အမတဃဋိကာယံ ဓမ္မကဋမတ္တော။ ထေရ။၂၅၀။ မမ အမတ-ဃဋေ တဟံ တဟံ ဝဿန္တေ အမတမဓိဂတံ အဟာမနုဿာဿာမိ။ ထေရ၊၄၊၁။၄၁၀။

အမတင်္ဂတ (တိ) [အမတံ + ဂတ] နိဗ္ဗာန်သို့ –သွား–ရောက်–သော၊သူ။ အလုတ္တသမာ-သော ဧသ ယထာ "အမတင်္ဂတော"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၂။

အမတဋ္ဌ (ပု) [အမတ +အတ္ထ] (က) မပျက် စီးခြင်း သဘော။ (ခ) မသေကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော။ နိရောဓဿ အမ-တဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၂၀။ အမ-တဋ္ဌော နိစ္စသဘာဝတ္တာ မရဏာဘာဝေါ၊ သတ္တာနံ မရဏာဘာဝဟေတုတာ ဝါ။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။(–ပဋိသံ၊ ၂၉၄၊ ဝိ၊၄၊၁။၉၇။ အဘိ၊၄၊၂။၇၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၅။ ဥဒါန၊၄။၁၁၉။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၁၇။ ဝဇိရ။ ၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၆၁။)

အမတဋ္ဌာန (န) [အမတ + ဌာန] မသေရာ– မသေဘူးသော–အရပ်–ဌာန။ ဣမေသဥ္စ သတ္တာနံ ပထဝိယံ နိပဇ္ဇိတွာ အမတဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၄၂။

အမတတ္ထ (ပု) [အမတ + အတ္ထ] မသေခြင်း အကျိုး၊ သေခြင်းကင်းရာ(နိဗ္ဗာန်)အကျိုး။ အမရတပ-ကြည့်။

တမတဒသ (တိ) [အမတ+ဒိသ+အ] နိဗ္ဗာန်ကို မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ဓေံ အဟံ အမတဒသမှိ ဒေဝတာ။ ဝိမာန။၁၉။ အမတဒသမှီတိ အမတဒသာ နိဗ္ဗာနဒဿာဝိနီ အမှိ။ ဝိမာန၊ ၄။၇၇။ အမတဒ္ဒသ-လည်း ကြည့်။

အမတဒဿီ (တိ) [အမတ+ဒိသ+ဏီ] နိဗ္ဗာန် ကို မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ဥတ္တမေ ဒမထေ ဒန္တော၊ အမတဒဿီ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။ ၂၇။ (–မဟာနိ။၁၀၀။)

အမတဒါန (န) [အမတ+ဒါန] မသေကြောင်း တရားကို ပေးခြင်း၊ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် ရောက် ကြောင်းတရားကို ဟောခြင်း။ အမှာကံ သတ္ထာ....ဝေနေယျာနံ အမတဒါနေ ဆေ-ကော။ ထေရ၊၄၊၁။၉၅။ အမရဏဒါန-လည်း ကြည့်။

အမတဒါယက (တိ) [အမတ+ဒါယက] အမြိုက် သုဓာ–အမြိုက်ဆေး–မသေဆေး–ကို ပေး သော၊ သူ။ အမတဒါယကော ပုရိသော

တတောနိဒါန် ကိဉ္စိ အပုည် အာပဇ္ဇေယျ။ မိလိန္ဒ။၁၆၇။

အမတဒိသာ (ထီ) [အမတ+ဒိသာ] မသေရာ-အရပ်-ဒေသ (နိဗ္ဗာန်)။ လောကိယေဟိ အဂတပုဗ္ဗံ နိရောဓသမာပတ္တိဒိသံ အမတ-ဒိသဉ္စ ပက္ခန္ဒနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

အမတဒုဒြဘိ (ပု)[အမတ+ဒုဒြဘိ]အမတဒုန္ဒုဘိ-သုတ်။ အမတဒုန္ဒုဘိ(၂)အနက်(မ၊၃။၁၁၂၊ က-မူကွဲ)ကြည့်။

အမတဒုန္ဒုဘိ (ပု) [အမတ+ဒုန္ဒုဘိ] (၁)အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ရခြင်းအကျိုးငှါ-ကြွေးကြော်-ဟောကြား-အပ်သော တရားစည်၊ အမတစည်။ (၂) အမတဒုန္ဒုဘိ-သုတ်။ (၁) အာဟဉ္ဆံ အမတဒုန္ဒုဘိံ ။ ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၇။ အဘိ၊က။၂၁၈။ အာဟဉ္ဆံ အမတဒုန္ဒုဘိန္တိ ဓမ္မ-စက္ကပ္ပဋိလာဘာယ အမတဘေရိံ ပဟရိ-ဿာမီတိ ဂစ္ဆာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၄။ ဝဇိရ။၄၀၀။ အမတဒုန္ဒုဘိန္တိ ဝေ-နေယျာနံ အမတာဓိဂမာယ ဥဃ္ဃောသနာဒိံ ကတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာ အမတဒုန္ဒုဘိန္တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ အမတာဓိဂမာယ ဥဃ္ဃောသနတော အမတ-ဒုန္ဒုဘိန္တိ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၈၉။(-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၃။) (၂) အမတဒုန္ဒုဘိသုတ်၊ ဗဟု-ဓာတုကသုတ်၏ အမည်တမျိုး။ ဥပရိပဏ္ဏာ-သပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊၃။၁၀၆-၁၁၂။ အမတဒုန္ဒုဘိတိပိ (အမတဒုဒြဘီတိပိ၊က) နံ ဓာရေဟိ။ မ၊၃။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။

အမတဒုန္ဒုဘိဃောသန (နပုံ) [အမတဒုန္ဒုဘိ + ဃောသန] အမြိုက်တရားစည်ကို - ကြွေးကြော်-ဆော်ရွမ်း - ခြင်း။ ဓမ္မဘေရိယာ အနုသာဝနဿ အမတဒုန္ဒုဘိဃောသနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။

အမတဒ္ဒသ (တိ) [အမတ+ဒိသ+အ] နိဗ္ဗာန်ကို-မြင်တတ် -မြင်လေ့ရှိ - မျက်မှောက်ပြု-သော၊သူ။ အမတဒ္ဒသော အမတံ သစ္ဆိ-ကတွာ ဣရိယတိ။ အံ၊၂။၃၉၂။ အမတံ အဒ္ဒသာတိ အမတဒ္ဒသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ တေဝိဇ္ဇော အမတဒ္ဒသော။ ထေရ။၂၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ အမတဒ္ဒသောတိ နိဗ္ဗာနဿ ဒဿာဝီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိ-ကတတ္တာ အမတဒ္ဒသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

အမတဒွါရ (နပုံ၊ထီ) [အမတ+ဒွါရ] နိဗ္ဗာန်သို့ဝင်ရာ တံခါး၊ နိဗ္ဗာန်တံခါး၊ အရိယမဂ်။ ဝိဝရံ အမတဒွါရံ၊ ခေမံ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ။ မ၊၁။၂၈၉။ အမတဒွါရန္တိ အရိယမဂ္ဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အမတဒွါရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ(သံ၊၁။၂၇၈)တိ အမတံ နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ တဿ ဒွါရံ အရိယမဂ္ဂံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (-မ၊၂။၁၅။ အံ၊၃။၅၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၉။) .

အမတဒွါရပညာပန (နပုံ) [အမတဒွါရ+ပညာ-ပန] နိဗ္ဗာန်တံခါးကို သိစေခြင်း၊ အရိယမဂ်ကို ဝေဘန်၍ ဟောပြခြင်း။ တသ္မိံ အတ္ထေတိ အမတဒွါရပညာပနေ အတ္ထေ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၆။

အမတဓမ္မ (ပု) [အမတ+ဓမ္မ] အမြိုက် - အမတ - တရား၊နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရား။ တေ အမတဓမ္မံ တမ္ပိ ဇာနာပေဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အမ္မ ဥတ္တရေ တယာ လဒ္ဓံ အမတဓမ္မံ အမှာကမ္ပိ ဒေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။

အမတဓာတု (ထီ) [အမတ+ဓာတု] အမြိုက်-အမတ-ဓာတ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ကာယေန အမတ-ဓာတုံ၊ ဖုသယိတွာ နိရူပဓိံ ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၈။ အသင်္ခတံ အမတဓာတုမဝ၊ အနုပါဒါပရိ-နိဗ္ဗာနန္တိ ကထေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ သဗ္ဗံ

သံယောဇနံ သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ အမတဓာတုံ သမဓိဂစ္ဆန္တော ဝမိ ဥဂ္ဂိရိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၉။ ပစ္စယဝသေန အနုပ္ပန္နံ အသင်္ခတံ အမတဓာတုမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၂။

အမတဓာရာ (ထီ) [အမတ+ဓာရာ] အမြိုက် ရေအယဉ်။ ဓမ္မဒေသနာမဟာအမတဓာရာဟိ ဓမ္မဝဿံ ဝဿန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။

အမတနိဋ္ဌ (တိ) [အမတ+နိဋ္ဌာ] နိဗ္ဗာန်ဟူသော –အပြီးအဆုံး–သံသရာလမ်းဆုံး – ရှိသော၊ တရား။ အမတပရိယောသာန-ကြည့်။

အမတနိပ္ဖတ္တိက (တိ) [အမတ + နိပ္ဖတ္တိ + က] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပြီးစေတတ်သော။ အမတပရာယဏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉၊ ဋီ-မူကွဲ)ကြည့်။

အမတနိပ္ပါဒကရသသဒိသတာ (ထီ) [အမတ+နိပ္ပါဒက+ရသ+သဒိသတာ] မသေသည့် အဖြစ်ကို–ပြီးစေတတ်–ဖြစ်စေတတ်–သော အရသာနှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အမတရသ (သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၉) ကြည့်။

အမတနိဗ္ဗတ္တိက (တိ) [အမတ + နိဗ္ဗတ္တိ+က] အမြိုက် – နိဗ္ဗာန် – ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အမတပရာယဏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉)ကြည့်။

အမတနိဗ္ဗာန (န) [အမတ+နိဗ္ဗာန] သေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်၊ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်။ ဝိမုတ္တိရသော နာမ အမတနိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၈၅။ နိဗ္ဗာနာယာတိ အမတနိဗ္ဗာနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

အမတနိဗ္ဗာနမဟာတဠာက (ပု) [အမတနိဗ္ဗာန+မဟာတဠာက] အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော တဖက်ဆည်ကန်။ ကိလေသမလဓောဝနေ အမတမဟာနိဗ္ဗာနတဠာကေ ဝိဇ္ဇန္တေ တဿ အဂဝေသနံ န အမတနိဗ္ဗာနမဟာတဠာကဿ ဒေါသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

အမတနိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယ (န၊ထီ) [အမတနိဗ္ဗာန+သစ္ဆိကိရိယ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ သဗ္ဗဝဋ္ဋဒုက္ခက္ခယာယ အမတနိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာယ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။

အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပကတ္တ (န) [အမတနိဗ္ဗာန+သမ္ပာပကတ္တ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အမတ ၁ (၂) (ဂ) အနက် ကြည့်။

အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပနတ္ထ (ပု) [အမတနိဗ္ဗာန+သမ္ပာပနတ္ထ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်းအကျိုး။ ဒေဝမနုဿာနဉ္စ အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပနတ္ထာယ အဟံ ပါရမိယော ပူရေသိံ ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။

အမတနိရောဓာရမ္မဏ (တိ) [အမတ+နိရောဓ+အာရမ္မဏ] သေခြင်းကင်းရာ – နိရောဓသစ္စာ –နိဗ္ဗာန်–ဟူသော အာရုံရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော။ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ နဂရံ ပဝိသိတွာ အမတနိရောဓာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၄။

အမတန္တဠ (ပု) [အမတ+တဠ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန် ဟူသော တဖက်ဆည်ကန်။ န ဒေါသော အမတန္တဠေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အမတန္တဠေတိ အမတသင်္ခါတဿ တဠာကဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အမတန္ဒဒ (ပု) အမတံဒဒ-ကြည့်။

အမတပ (ပု) [အမတ+ပါ+အ] နတ်။ သုရာမန္ဒ ဒိဝေါကာ စာ’မတပါ သဂ္ဂဝါသိနော။ ဓာန်။၁၁။ အမတံ ပိဝန္တီတိ အမတပါ၊ အမတောသဓံ ဝါ ပိဝန္တီတိ အမတပါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁။

အမတပစ္စယတ္တ (န) [အမတ + ပစ္စယ + တ္တ] အမြိုက် နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ အမတ ၁ (၁၀) အနက် ကြည့်။

အမတပဋိလာဘ (ပု) [အမတ+ပဋိလာဘ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကိုရခြင်း။ ခုဒ္ဒပိဠနဿ အဘာဝေါ ကာယဂတာသတိ အမတပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။

အမတပ(ပ္ပ)တ္တိပဋိပဒါ (ထီ) [အမတ+ပတ္တိ+ပဋိပဒါ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းသောအကျင့်။ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရဗောဓေကေ စွော အမတပ္ပတ္တိပဋိပဒံ ကထေတွာ ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အမတပတ္တိပဋိပဒန္တိ အမတပ္ပတ္တိဟေတုဘူတံ သမ္မာပဋိပဒံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၈။

အမတပ(ပ္ပ)တ္တိဟေတု (ပု) [အမတပတ္တိ+ဟေတု] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏အကြောင်း။ အမတပတ္တိပဋိပဒါ(အံ၊ဋီ၊၂။၅၈)ကြည့်။

အမတပထ (ပု) [အမတ+ပထ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာ – ခရီး – လမ်း။ ဗြဟ္မပထေတိ သေဋ္ဌပထေ အမတပထေ နိဗ္ဗာနပထေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။

အမတပဒ (နု) [အမတ+ပဒ] (၁) အမြိုက်နိဗ္ဗာန် – သို့ရောက်–ကိုရ–ကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (၂) သေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်။ (၁) အပ္ပမာဒေါ အမတပဒံ။ ဓမ္မ။၁၆။ ဇာ၊၁။ ၃၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အမတပဒန္တိ အမတံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ။....အမတဿ ပဒံ အမတပဒံ၊ အမတဿ အဓိဂမူပါယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅-၆။ သာရတ္ထ-၁။၁၃၁။ အမတပဒန္တိ အမတဿ နိဗ္ဗာနဿ ပဒံ အဓိဂမကာရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၄။ သုတွာနဟံ အမတပဒံ အသင်္ခတံ။ ဝိမာန။ ၁၉။ နိဗ္ဗာနံ ဥဒ္ဒိဿ ဒေသိတတ္တာ,အမတဿ ဝါ နိဗ္ဗာနဿ ပဋိပဇ္ဇနုပါယတ္တာ ကေနစိပိ အသင်္ခရဏီယတ္တာ စ အမတပဒံ အသင်္ခတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။ အစ္စုတပဒံ အမတပဒံ နိဗ္ဗာနပဒံ။ မဟာနိ။၂၆၆။ (၂) အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အနညာတံ အနဓိဂတံ အမတပဒံ စတုသစ္စဓမ္မမေဝ ဝါ ဇာနိဿာမိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၉၈။ (အလားတူနေရာတို့၌ အမတံ ပဒံ-ဟုလည်း ရှိကြသည်။ အနညာတညဿာမီ-တိန္ဒြိယ–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ ဝိဘာဝိနီ၊ ဋီ။၂၂၃-ကြည့်။) အဘိနိက္ခမိံ အမတပဒံ ဇိဂီသံ။ ထေရ။၃၅၆။ အမတပဒံ နိဗ္ဗာနံ ဇိဂီသံ ပရိယေသန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ နိစ္စတာယ နတ္ထိ ဧတဿ မတံ ဘင်္ဂေါ, န ဝါ ဧတသ္မိံ အဓိဂတေ မရဏန္တိ အမတံ၊ ပဇ္ဇိ-တဗ္ဗတော ပဒညာတိ အမတပဒံ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ အမတပဒန္တိ အမတသင်္ခါ-တံ နိဗ္ဗာနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၆၀။

အမတပရာယဏ (နု) ဏ (တိ) [အမတ+ပရာယဏ] (၁) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၂) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်လျှင်–တည်ရာ–မှီရာ – လည်းလျောင်းရာ – ရှိသော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတိ အမတောဂဓံ အမတပရာယဏံ အမတပရိယောသာနံ။ သံ၊၃။၃၅၊၅၁။ (– သံ၊၃။၁၉၄။၂၀၄။ အဘိ၊က။၄၄၈။ မဟာနိ။၁၈၁။) (၁) အမတပရာယဏန္တိ အမတနိဗ္ဗတ္တိကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (၂) အမတပရာယဏန္တိ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အမတံ ပရံ အယနံ ဂတိ ပတိဋ္ဌာ အဿာတိ အမတပရာယနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

အမတပရိယေသန (နု) [အမတ+ပရိယေသန] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ဇဝံ တေသု အမတပရိယေသနံ စရမာနေသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

အမတပရိယောသာန (တိ) [အမတ+ပရိယောသာန] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော–ပြီးဆုံးခြင်း–သံသရာလမ်းဆုံး – ရှိသော။ အမတောဂဓံ ဟောတိ အမတပရာယနံ အမတပရိယောသာနံ။ သံ၊၃။၁၉၄။ အဘိ၊က။၄၄၈။ မဟာ-

နိ။၁၈၁။ အမတပရိယောသာနန္တိ အမတနိဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ အမတပရိယောသာနန္တိ တံ အမတံ သံသာရဿ နိဋ္ဌာဘူတတ္တာ ပရိယောသာနမဿာတိ အမတပရိယောသာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ အမတောဂဓာ အမတပရိယောသာနာ။ အံ၊၂။၇၀၊၄၃၂။ အံ၊၃။၁၉၁။ အမတပရိယောသာနာတိ နိဗ္ဗာနာဝသာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ အမတံ ပရိယောသာနံ အဝသာနံ ဧတာသန္တိ အမတပရိယောသာနာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၃။) အမတပရာယဏ, အမတဘေရီ-တို့လည်း ကြည့်။

အမတပရိယောသာနတ္တ (န) [အမတပရိယောသာန+တ္တ] အမြိုက်–နိဗ္ဗာန်–ဟူသော ပြီးဆုံးခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိမုတ္တိရသတောကိသာသနဿ အမတပရိယောသာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅။

အမတပါန (န) [အမတ+ပါန] (က) အမြိုက်ရည်၊ အမြိုက်တရားဟူသော – အဖျော် – ယမကာ၊ မင်္ဂိုလ်တရား။ (ခ) အမြိုက်ရည်၊ အမြိုက်ရေစင်၊ နတ်မျက်စဉ်း။ (က) ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိ ပါဏသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ အမတပါနံ ပိဝိံသု ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဖလသမ္ပိဂမဝသေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၅။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅-၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၀။) မဂ္ဂဖလာမတပါန(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ခ) ဒေဝမနုဿနာဂသုပဏ္ဏဂန္ဓဗ္ဗယက္ခာဒီနံ အဂ္ဂိနိ အမတပါနံ ဝိယ လဘိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၀။

အမတပုဗ္ဗပဒေသ (ပု) [အမတ+ပုဗ္ဗ+ပဒေသ] ရှေး၌ မသေဘူးသော – အရပ် – နေရာ။ မရန္တေသု သတ္တေသု အမတပုဗ္ဗပဒေသေ မရန္တာ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

အမတပုရ (န) [အမတ+ပုရ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော မြို့တော်။

အမတပုရဂါမိ (တိ) [အမတပုရ+ဂမု+ဏီ] အမြိုက် နိဗ္ဗာန် ဟူသော မြို့ သို့ သွားရောက်သော၊သူ။ လောကေ အမတပုရဂါမိနော သမ္မတ္တနိယာမဘူတဿ မဂ္ဂဿ ဒဿာဝီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အမတပုရပ္ပဝေသန (န) [အမတပုရ+ပဝေသန] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသောမြို့သို့ဝင်ခြင်း။ အမတဒုန္ဒုဘိ(မ၊ဋီ၊၃။၃၀၃)ကြည့်။

အမတပ္ပကာသန (တိ) [အမတ + ပကာသန] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပြတတ်သော။ အမတပ္ပကာသနော သဒ္ဓမ္မော မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အမတပ္ပကာသနာယ ဝါ ဓမ္မဒေသနာယ အမတဿ အဓိဂမာပနတော အမတဿ ဒါတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။

အမတပ္ပတ္တ(တိ)[အမတ+ပတ္တ]အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော၊သူ။ "အမတပ္ပတ္တော အမတပ္ပတ္တော"တိ အာဝုသော ဝုစ္စတိ။ အံ၊၃။ ၂၄၀။ အမတဂဝေါ အမတပ္ပတ္တော။ မဟာနိ။၁၆၊၆၄။ အမတပ္ပတ္တောတိ တံ ဖလေန ပတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ အမတပ္ပတ္တန္တိ အမတံ မဟာနိဗ္ဗာနံ ပတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

အမတပ္ပတ္တသုတ္တ(န) [အမတပ္ပတ္တ+သုတ္တ] အမတပ္ပတ္တသုတ်။အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊၉-နိပါတ်၊ ၂ ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊၃။၂၄၈။

အမတပ္ပတ္တိဟေတုဘူတ (တိ) [အမတ+ပတ္တိ+ဟေတု+ဘူတ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အမတပတ္တိပဋိပဒါ-ကြည့်။

အမတပ္ဖလ(န)[အမတ+ဖလ](၁) အမြိုက်သီး၊ အမြိုက်ဖိုလ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်-စသော အသီး။ (တိ)(၂) အမြိုက်သီး–ချိုမြိန်သော အသီး–ရှိ–သီး–သော။ (၃) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော–အသီး–အကျိုး–ရှိသော။ (၁) ကမ္မမူလံ ဇနာ ဒတွာ၊ ဂဏှန္တိ အမတပ္ဖလံ။ မိလိန္ဒ။၃၁၈။ (တိ)(၂) ဥဒုမ္ဗရံ အမတဖလံ ကတွာ အာဂမိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၈၊၄၇၀။ (၃) ဝေမသော ကသိ ကဋ္ဌာ၊ သာ ဟောတိ အမတပ္ဖလာ။ သံ၊၁။၁၇၅။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ သာ သော ကသိ အမတပ္ဖလာ ဟောတိ။ အမတံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနာနိသံသာ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။)

အမတဗ္ဘာက (န) [အမတ + ဝါက ?] အမတဗ္ဘာက-မည်သော ပတ္တမြား၊ ပတ္တမြားနက်။ အမတဗ္ဘာကဝိမလယကာဒိ မဏိရတနာနံ ဝသေန ကဏ္ဍောဘာသာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ (က-မူ)။

အမတဗ္ဘန္တရ (တိ) [အမတ+အဗ္ဘန္တရ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏ အတွင်း၌ဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာန်၏ အတွင်းသို့ သက်ဝင်သော၊ နိဗ္ဗာန်သို့ သက်ဝင်သော။ အမတောဂဓ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇)ကြည့်။

အမတဘာဝ (ပု) [အမတ+ဘာဝ] (၁) မသေသည်၏အဖြစ်။ (၂) အမြိုက်၏အဖြစ်။ (၃) နိဗ္ဗာန်ဟူသော အမတဓာတ်သဘော။ (၁) သေဋ္ဌိပိ တဿ စက္ကပထေ မတဘာဝံ ဝါ အမတဘာဝံ ဝါ ဩလောကာပေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ သမဏဿ မတဘာဝံ ဝါ အမတဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အမတဘာဝမဿ ပကာသေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၁၅။ (၂) ဒုတိယေန အမတဘာဝေန ဓမ္မံ ထောမေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၉။ (၃) အမတုပ္ပတ္တိအတ္ထ-ကြည့်။

အမတဘာဝသာဓက(တိ) [အမတဘာဝ+သာဓက] မသေသည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ အမတောသဓ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၃) ကြည့်။

အမတဘာဝသာဓန (တိ)[အမတဘာဝ+သာဓန]မသေသည်၏အဖြစ်ကိုပြီးစေတတ်သော။ အနာမတ(၂) အနက် ကြည့်။

အမတဘူတ(တိ) [အမတ+ဘူတ] အမြိုက်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အမတောသဓ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၇၃) ကြည့်။

အမတဘေရီ(ထီ)[အမတ+ဘေရီ] အမတစည်၊ နိဗ္ဗာန် ရစေခြင်းငှါ –ကြွေးကြော် –တီးခတ်–ဟောကြား–အပ်သော–တရားစည်။ ဝိသိဋ္ဌမဓုနာဒေန၊ အမတဘေရိမာဟနိံ။ အပ၊၁။၇။ အမတဘေရိမာဟနိန္တိ အမတဘေရိံ ဒေဝဒုန္ဒုဘိံ ပဟရိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ ဣသိနာ မေ မိဂါရညေ၊ အမတဘေရိမာဟနိ။ အပ၊၁။၅၃။ အမတဘေရိံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဘေရိံ အဟနိ ပဟရိ ဒဿေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ တဒါ အမတဘေရိံ သော၊ အာဟနိ မေခလေ ပုရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၉။ အမတဘေရိန္တိ အမတာဓိဂမာယ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ဘေရိံ။ .... သာယံ အမတဘေရီ နာမ အမတပရိယောသာနံ နဝင်္ဂ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ အာဟတေ အမတဘေရိမှိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ အမတဘေရိမှိတိ အမတဘေရိယာ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ အမတဒုန္ဒုဘိ (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အမတမဂ္ဂ (ပု) [အမတ+မဂ္ဂ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ရာ လမ်း။ အမတမဂ္ဂဒေသက-ကြည့်။

အမတမဂ္ဂဒေသက (ပု) [အမတမဂ္ဂ+ဒေသက] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ရာလမ်းကို ညွှန်ကြားတတ်သော၊သူ။ ကောစိ ဝေါ အမတမဂ္ဂဒေသကော လဒ္ဓေါ။ မ္မေ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။

အမတမဒ (ပု) [အမတ+မဒ] ဆေးဖြင့်ယစ်မူးသော မြွေ။ အမတမဒသံဃသုပ္ပဟီန-ကြည့်။

အမတမဒသံဃ (ပု) [အမတမဒ+သံဃ] ဆေးဖြင့်ယစ်မူးသော မြွေတို့၏အပေါင်း။ အမတမဒသံဃသုပ္ပဟီန-ကြည့်။

အမတမဒသံဃသုပ္ပဟီန (တိ) [အမတမဒသံဃ+သု+ပဟီန] ဆေးဖြင့် ယစ်မူးသော မြွေ အပေါင်းမှ ကောင်းစွာ ကင်းလွတ်သော။ တာ'မတမဒသံဃသုပ္ပဟီနာ။ ထေရ။၂၇၃။ တာ'မတမဒသံဃသုပ္ပဟီနာတိ အမတံ ဝုစ္စတိ အဂဒံ၊ တေန မဇ္ဇန္တိတိ အမတမဒါ သပ္ပါ၊ တေသံ သံဃော အမတမဒသံဃော၊ တတော သုဋ္ဌု ပဟီနာ အပဂတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

အမတမဓုရ (တိ) [အမတ+မဓုရ] အမြိုက်သုဓာ-နတ်သြဇာ-ကဲ့သို့ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော။ တံ တွံ ဩပမ္မေဟိ....အမတမဓုရံ သဝဏ္ဏူပဂံ အကာသိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၁။

အမတမဟာနိဗ္ဗာန (န) [အမတ+မဟာ+နိဗ္ဗာန] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်။ သတ္တာနံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ သဒ္ဒါမိကာ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ အဝိသယံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၂။)

အမတမဟာနိဗ္ဗာနတဠာက (ပု) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+တဠာက] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန် ဟူသော တဖက်ဆည်ကန်။ ဧဝံ ကိလေသမလဓောဝနေ အမတမဟာနိဗ္ဗာနတဠာကေ ဝိဇ္ဇန္တေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနဒဿန (န) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+ဒဿန] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်း။ ပရိယောသာနေ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဒဿနမ္ပိ လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနဓာတု (ထီ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+ဓာတု] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန ဓာတ်။ ဘဂဝတာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဓာတုယာ အနေကာကာရဝေါကာရံ အာနိသံသံ ဒဿေန္တေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၉။ နိဗ္ဗာနဓာတုယာတိ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဓာတုယာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနနဂရ (န) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+နဂရ] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော မြို့တော်။ ကာယံ ဆဍ္ဍေတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနပရိယောသာန (တိ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန + ပရိယောသာန] မြတ်သော အမြိုက် နိဗ္ဗာန်လျှင် ပြီးဆုံးခြင်း ရှိသော။ အမတမဟာနိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ သီလဿ ပယောဇနံ ဒဿိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၂။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနဘေရီ (ထီ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+ဘေရီ] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရစေခြင်းငှါ-ကြွေးကြော်-တီးခတ်-ဟောကြား-အပ်သော တရားဟူသော စည်၊ မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း တရားဟူသောစည်။ အမတဘေရီ(အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈) ကြည့်။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနဝုဋ္ဌိဓာရာ (ထီ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန + ဝုဋ္ဌိ + ဓာရာ] မြတ်သော အမြိုက် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တရားဒေသနာဟူသော မိုးရေအယဉ်။ အမတံ ဝုဋ္ဌိန္တိ

အမတမဟာနိဗ္ဗာနဝုဋ္ဌိဓာရံ ပဝဿန္တော။ အပ၊၄၊၂။၈၅။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+သမ္ပတ္တိ] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အပ္ပမာဒံ ရက္ခိတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိံ ပါပုဏန္တိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၆၃။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနသမ္ပာပက (တိ) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+သမ္ပာပက] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ အမတမဟာနိဗ္ဗာနသမ္ပာပကေသု ဟိ ဓမ္မေသု ပညာဝ သေဋ္ဌာ။ ဇာ၊၄၊၃။၃၂၇။

အမတမဟာနိဗ္ဗာနာဝဟတ္တ (န) [အမတမဟာနိဗ္ဗာန+အာဝဟ+တ္တ] မြတ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်သည်၏အဖြစ်။ အမတမဟာနိဗ္ဗာနာဝဟတ္တာ ဝါ ဖလူပစာရေန အမတံ။ ဝိ၊နိဋ္ဌယ၊ဋီ။၁၉၆၃။

အမတမဟာပါရ (န) [အမတ + မဟာပါရ] မြတ်သော မသေရာ ကမ်းတဖက်၊ မြတ်သော နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကမ်းတဖက်။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတဿ အမတမဟာပါရဿ တိတ္ထဘူတံ အရိယမဂ္ဂဒဿနံ။ ထေရ၊၄၊၂။၂၈၇-၈။

အမတမေဃ (ပု) [အမတ + မေဃ] အမြိုက်တရားဟူသော မိုး။ မဟတာ ဓမ္မာမတမေဃေန သကလလောကမဘိတပ္ပယန္တော။ မိလိန္ဒ။၂၀။

အမတမ္ဗု (န) [အမတ+အမ္ဗု] အမြိုက်ဟူသော တရားရေစင်။ သဒေဝကံ တပ္ပယန္တော၊ အဘိဝဿိ အမတမ္ဗုနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။ အမတမ္ဗုနာတိ အမတသင်္ခါတေန ဓမ္မကထာသလိလေန တပ္ပယန္တော ပါဝဿိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၇၄။

အမတရသ (ပု) [အမတ+ရသ] (၁) အမြိုက်အရသာ။ (က) နတ်သြဇာဟူသော အမြိုက်အရသာ။ (ခ) ကာယဂတာသတိ ဟူသော အမြိုက်အရသာ။ (ဂ) တရားတော်ဟူသော အမြိုက်အရသာ။ (ဃ) မြတ်စွာဘုရား၏ဂုဏ်တော်ဟူသော အမြိုက်အရသာ။ (င) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အမြိုက်အရသာ။ (၂) အမြိုက်သုဓာ နတ်သြဇာအရည်။ (၁) (က) ဒိဗ္ဗောဇံ အမတရသံ ပရိဘုဉ္ဇမာနော ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ မ၊၄၊၃။၂၀၆။ (ခ) ယောဂါဝစရော အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ ပတ္တောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ (ဂ) သုဘာသိတံ အမတရသံ အဓိဂန္တုကာမော။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၃၆။ (ဃ) ဘဂဝတော ဂုဏဂဏာမတရသညုတာယ ပတိဋ္ဌိတပေမော။ ဒီ၊၄၊၁။၈။ အမတနိပ္ဖါဒကရသသဒိသတာယ အမတရသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၉။ (င) တော အမတန္တိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တိယာ ဇော အရဟတ္တံ အမတရသံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၈။ (၂) ဒယာရသေသု မုဇ္ဇန္တော၊ ဇနော မတရသေသွိဝ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၁၅၄။ အမတရသေသွိဝ ပီယူသရသေသု ဝိယ။....အမတရသေသု ဣဝ သုဓာဇလေသု ဝိယ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ဋီ။၁၅၄။

အမတရသပရိဘောဂတာ (ထိ) [အမတရသ+ပရိဘောဂ+တာ] အမြိုက်အရသာဟူသော သုံးဆောင်ဖွယ်၏အဖြစ်။ သာ ပနေတ္ထ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာသတိ ကာယာနုပဿနာဒိကိစ္စသာဓနဝသေန အမတရသပရိဘောဂတာယ စ အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနန္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၂။

အမတရဟဒ (ပု) [အမတ+ရဟဒ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်-ဟူသော ရေအိုင်။ ဘဒ္ဒသာလော စ ဝိဇိတမိတ္တော စ ဒွေ ဗြာဟ္မဏသဟာယကာ အမတရဟဒံ ဂဝေသမာနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၂၁။

အမတလိင်္ဂ (န) [အမတ+လိင်္ဂ] မသေသော–အသက်ရှင်သော – သူ၏ အသွင် သဏ္ဌာန်။ ဒါနသီလဿ ပန အမတလိင်္ဂါနိ ဝုတ္တာဝိပရိယာယတော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။

အမတဝဂ္ဂ (ပု) [အမတ+ဝဂ္ဂ] အမတဝဂ်။ (က) အမတသုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သောဝဂ်၊ အမတ-စသော သုတ် ၁၀-ခုတို့၏ အပေါင်း။ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁၆၁-၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂-၃။ (ခ) ကာယဂတာသတိကို ပွါးများကြစေခြင်းငှါ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်နှင့် တန်းတူထား၍ ဟောအပ်သော သုတ်အပေါင်း။ အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ၊ ဧကကနိပါတပါဠိ၊ ၂၀-ဝဂ်။ အံ၊ ၁။၄၇-၈။

အမတဝရ (နံ) [အမတ + ဝရ] မြတ်သော အမြိုက် နိဗ္ဗာန်။ လဒ္ဓါန' ဟံ အမတဝရံ ဝိသေသနံ။ ဝိမာန။၁၉။

အမတဝရနဂရ (နံ) [အမတဝရ+နဂရ] မြတ်သောအမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသောမြို့တော်။ ဗောဓိ-ပက္ခိယဇနသမာကုလံ အမတဝရနဂရံ မာပေ-သိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။

အမတဝဿ (နံ) [အမတ+ဝဿ] အမြိုက်မိုး။ မဟာမေဃော ခန္ဓေ ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဝိယ အမတဝဿံ ဝဿန္တော ဝိယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၆။ သောတာယတနရသာယနဘူတံ သုဏန္တာနံ အမတဝဿံ ဝဿန္တော ဝိယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇။ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတ-ရန္တော ဝိယ အမတဝဿံ ဝဿေန္တော ဝိယ စ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။

အမတဝါဒ (ပု) [အမတ+ဝါဒ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ဟောပြောသောသူ။ အစ္စုတဝါဒေါ အမတဝါဒေါ နိဗ္ဗာနဝါဒေါ။ မဟာနိ။၁၅၆။

အမတသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [အမတ+သစ္ဆိကိရိ-ယာ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အမတ ^၁ (၂) (က) အနက် ကြည့်။

အမတသဒိသ (တိ) [အမတ+သဒိသ] (က) နတ်သြဇာ – နတ်သုဓာ – နှင့်တူသော။ (ခ) အမြိုက်ဆေးနှင့်တူသော။ (က) ပူတိမံသဿ ရသောပိ အတိမဓုရော အမတသဒိသော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ အတပ္ပကဋ္ဌေန အမတသဒိသတ္တာ အမတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အမတသဒိသာ-(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။)တိ သဒိသေ တဗ္ဗောဟာ-ရော .... အာဟ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ အမတ ^၁ (၁၀) အနက်လည်း ကြည့်။ (ခ) အမတ-သဒိသကိစ္စတ္တ-ကြည့်။

အမတသဒိသကိစ္စတ္တ (နံ) [အမတသဒိသ+ကိစ္စ +တ္တ] အမြိုက်ဆေးနှင့်တူသော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမတောသဓ (၁)အနက် ကြည့်။

အမတသဘာဝတ္တ (နံ) [အမတ+သဘာဝ+တ္တ] သေခြင်းကင်းသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ တတော အမတသဘာဝတ္တာ စဝန-ဘာဝေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။

အမတသမ (တိ) [အမတ+သမ] အမြိုက်ဆေးနှင့်တူသော။ အမတသမံ မဟာရာဇ....သဗ္ဗ-ကိလေသဝိသနာသနဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။၃၃၅။

အမတသုတ္တ (နံ) [အမတ + သုတ္တ] အမတသုတ်။ (က) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်နှင့် အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းလမ်းစဉ်ကို ဟောသောသုတ်။ သံ-ယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၄-သုတ်။ သံ၊၂။၅၄၁။ (ခ) သတိပဋ္ဌာန်ဟူသော အမြိုက်တရားတို့၌ ကောင်းစွာ စိတ်တည်တံ့နေရန် ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာ-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၃။၁၆၁။ (ဂ) အမတဟု ဆိုနိုင်သော အတိုင်းအတာ သဘောကိုဟောသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာ-သက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊၃။၂၄၈။

အမတဟေတုတာ (ထီ) [အမတ + ဟေတု + တာ] မသေခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။

အမတဟေတုတာယ ဘင်္ဂါဘာဝတော စ အမတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။

အမတာ (ထီ) [န+မတ] ဆီးဖြူ၊ သျှစ်သျှား။ အမတ [၁] (၆) အနက် ကြည့်။

အမတာကာရ (တိ) [အမတ + အာကာရ] အမြိုက်ရတနာ အသွင်သဏ္ဌာန် ရှိသော။ နပုနော အမတာကာရံ ပဿိဿာမိ မုခံ တဝ။ အပ၊၂။၂၁၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။

အမတာဓိဂတ (တိ) [အမတ+အဓိဂတ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်–ကိုရ–သို့ရောက်–သော၊သူ။ အမတာဓိဂတော ကစ္စိ၊ နိဗ္ဗာနမစ္စုတံ ပဒံ။ အပ၊ ၁။၂၈။ ဣတ္ထမ္ဘူတော တွံ အမတာဓိဂတော အမတံ နိဗ္ဗာနံ အဓိဂတော အသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၇။

အမတာဓိဂမ (ပု) [အမတ+အဓိဂမ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကိုရခြင်း။ အဒ္ဓါ တေန အမတံ အဓိဂတံ ဘဝိဿတီတိ အမတာဓိဂမံ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၅။ ဓာတုတ္တယသမတိက္ကမေန အမတာဓိဂမံ ဒဿေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ ဝိသေသာဓိဂမံ သမ္ဘာဝေတွာ အမတာဓိဂမံ ပုစ္ဆိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၈၉။ မဋီ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၁။) အမတဒုန္ဒုဘိ–လည်း ကြည့်။

အမတာဓိဂမပဋိပတ္တိ (ထီ) [အမတာဓိဂမ+ပဋိပတ္တိ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်။ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဧကေရသမ္ပိ အမတာဓိဂမပဋိပတ္တိယာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၃။၉။

အမတာဓိဂမဟေတု (ပု) [အမတာဓိဂမ+ဟေတု] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏အကြောင်း။ နာနပ္ပကာရကုသလာဓိဂမဟေတုတော အမတာဓိဂမဟေတုတော စ မင်္ဂလန္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

အမတာဓိဂမဟေတုတာ (ထီ) [အမတာဓိဂမဟေတု+တာ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ တံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ အမတာဓိဂမဟေတုတာယ အမတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဋီ၊၃။၃၈၃။

အမတာဓိဂမဟေတုဘူတ (တိ) [အမတာဓိဂမဟေတု+ဘူတ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အမတာဓိဂမဟေတုဘူတံ အနပ္ပကံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄။ မဋီ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄။

အမတာဓိဂမူပါယမဂ္ဂ (ပု) [အမတာဓိဂမ + ဥပါယ + မဂ္ဂ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောမဂ်။ ဘဂဝတော စတုသစ္စဒေသနံ သုတွာ အမတာဓိဂမူပါယမဂ္ဂံ အဟံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အမတာပဏ (ပု) [အမတ+အာပဏ] အမြိုက်ဈေး။ အမြိုက်ရေစင်ရောင်းသော ဈေးရုံတော်၊ ကာယဂတာသတိဟူသော အမြိုက်တရားဈေး။ ကတမံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အမတာပဏံ....ဗျာဓိတံ ဇနတံ ဒိသွာ၊ အမတာပဏံ ပသာရယိ။ မိလိန္ဒ၊၃၁၉။

အမတာဘိမုခ (တိ) [အမတ+အဘိမုခ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့–ရှေ့ရှု–မျက်နှာမူ–သော။ အသဋ္ဌာမာယာဝိကဿ၊ သုမေဓော အမတာဘိမုခေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ အညာတာဝိန္ဒြိယံ အညဿ ကာတဗ္ဗဿ အဘာဝါ အမတာဘိမုခမေဝ တဋ္ဌာဝပစ္စယော စ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။

အမတာဘိမုခတ္တ (န) [အမတာဘိမုခ + တ္တ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့–ရှေ့ရှု–မျက်နှာမူ–သည်၏ အဖြစ်။ အသဋ္ဌာမာယာဝိတ္တာ (အသဋ္ဌာမာယတ္တာ၊ ဝဇိရ) အမတာဘိမုခတ္တာ စ

အဝိကွိတ္တစိတ္တော ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇိရ။၄။

အမတာဘိမုခဘာဝပစ္စယတာ (ထီ) [အမတာဘိမုခ+ဘာဝ+ပစ္စယ+တာ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ အညာတာဝိန္ဒြိယဿ သဗ္ဗကိစ္စေသု ဥဿုက္ကပဟာနဋ္ဌေဝ အမတာဘိမုခဘာဝပစ္စယတာ စ သမ္ပယုတ္တာနန္တိ ဧဝမေတ္ထ ကိစ္စတော ဝိနိစ္ဆယံ ဝိဇာနိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၄။(–မူလဋ္ဌီ၊၂။ဂဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁ဂဂ။)

အမတာဘိသေက (ပု) [အမတ+အဘိသေက] (က) အမြိုက်တရားဟူသော ရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း၊ (တရားဟောခြင်း)။ (ခ) အမြိုက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း။ (က) နဿိမ အညံ ကိဉ္စိ....အမတာဘိသေကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မဓုရဓမ္မဒေသနာယေဝ ပန အမတာဘိသေကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။ မဓုရဓမ္မဒေသနာယေဝ သတ္တေ သမ္မုခါ ပဋိလဒ္ဓါ တဿ အတ္တနော ပေမဂါရဝဂဟိတတ္တာ အမတာဘိသေကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၂။ (ခ) အမတာဘိသေကသဒိသ-ကြည့်။

အမတာဘိသေကသဒိသ (တိ) [အမတာဘိသေက+သဒိသ] အမြိုက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်းနှင့် တူသော။ ပဏ္ဍိတဇနဟဒယာနံ အမတာဘိသေကသဒိသေန ဗြဟ္မဿရေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။ အမတာဘိသေကသဒိသေနာတိ ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမကံ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရာဘိသင်္ခတံ ဥဒကံ ဒီဃာယုကတာသံဝတ္တနတော အမတံ နာမ။ တေနာဘိသေကသဒိသေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၂။ ဥတ္တရော အမတာဘိသေကသဒိသေန သတ္တုဟတ္ထသမ္ဘဿေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၂။

အမတာမုခ (တိ) [အမတ+မုခ] အမတာဘိမုခနှင့် အနက်တူ။ အသဋ္ဌာ’မာယော သောတာဿ၊ သုမေဓော အမတာမုခေါ။ ဝဇိရ။၄။

အမတာရမ္မဏ (တိ) [အမတ + အာရမ္မဏ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော။ အမတာရမ္မဏံ သံယောဇနန္တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၉၅။ အယောနိသော အတ္တံ ဂဟေတွာ အမတာရမ္မဏံ သံယောဇနံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓဒရထံ၊ အမတာရမ္မဏံ သုဘံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၃။ အမတာရမ္မဏန္တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၀။

အမတာရမ္မဏကထာ (ထီ) [အမတာရမ္မဏ + ကထာ] အမတာရမ္မဏကထာ၊ သံယောဇဉ်တရား၏အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု-မပြု စိစစ်ချက်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၂-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၉၅-၇။ ဣဒါနိ အမတာရမ္မဏကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။

အမတာရမ္မဏကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အမတာရမ္မဏကထာ + ဝဏ္ဏနာ] အမတာရမ္မဏကထာ၏ အဖွင့်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ မူလဋ္ဌီ၊၃။ ၉၁။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၂၇။

အမတာဝဟ (တိ) [အမတ+အာဝဟ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော။ သတ္တသာရဝရေ တသ္မိံ၊ ပသာဒေါ အမတာဝဟော။ အပ၊၂။၁၁၀။ အမတ³(၂)(ခ) အနက်လည်း ကြည့်။

အမတာသန (ပု) [အမတ+အသန] နတ်။ အမတာသနာ, အဂ္ဂိမုခါ....ဣစ္စာဒီနိပိ ဒေဝတာနံ သာမညနာမာနေဝ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၂။ အမတာ အသနာ ဧတေသန္တိ အမတာသနာ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊ သျှ။၁၂။

အမတာသိတ္တသန္နိဘ(တိ) [အမတ+အာသိတ္တ+သန္နိဘ] အမြိုက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်းအပ်သည်နှင့် တူသော။ ဟာသံ သုပုဏ္ဏနယနံ၊ ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏဂတာသယံ။ ဓမ္မဇံ ဥဂ္ဂဟာဒယံ၊ အမတာသိတ္တသန္နိဘံ။ အပ၊၂။၁၁၄။ ထေရါဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

အမတိ (ကြိ) [အမ+အ+တိ] သွား၏၊ ရောက်၏၊ ကျော်၏။ အမတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထ သဘာဝေါ ဩသာနန္တိ အဓ္ဒော။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀။ အမတိ ဂစ္ဆတိ ဘာဝေါ ဩသာနမေတ္ထာတိ ဟိ အဓ္ဒော။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။ (–ဒီဋ္ဌီ၊၃။၁၉၃။ အံဋ္ဌီ၊၃။၂ဂဂ။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၂။)

အမတုပ္ပတ္တိအ(ယ)တ္ထ (ပု) [အမတ+ဥပ္ပတ္တိ+အတ္ထ] နိဗ္ဗာန်ဟူသော အမတဓာတ်သဘော –၏ ဖြစ်ကြောင်း – သို့ ရောက်ကြောင်း – အကျင့်ကောင်း၏ အဖြစ် (အကျင့်ကောင်းဖြစ်ခြင်း) ဟူသော အနက်သဘော။ အမတုပ္ပတ္တိအတ္ထေန ဝါ သဗ္ဗေပိ ကေဓမ္မာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄ဂ။ အမတုပ္ပတ္တိအတ္ထေနာတိ အမတဘာဝဿ ဥပ္ပတ္တိဟေတုတာယ၊ သဗ္ဗာနိပိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ကေရသာပိ အမတာဓိဂမဿ ပဋိပတ္တိယာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၃။

အမတုပ္ပတ္တိပဋိပဒါ (ထီ) [အမတုပ္ပတ္တိ+ပဋိပဒါ] အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်။ နိယျာနိကသာသနေ ဧကာဒသဝိဓံ အမတုပ္ပတ္တိပဋိပဒံ ဒေသေန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄ဂ။

အမတောဂဓ (တိ) [အမတ+ဩဂဓ] (က) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်–သို့သက်ဝင်တည်နေ–၌ညွတ်ကိုင်း – ၏ အတွင်း၌ဖြစ် – သော၊ (ခ) အမြိုက်တရား၌ အကျုံးဝင်သော၊ အမြိုက်တရားဟု ဆိုအပ်သော။ (က) အမတောဂဓံ အနုပ္ပတ္တံ။ မ၊၂။၄၁၁။ ဓမ္မ။၇၂။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇။ အမတောဂဓန္တိ အမတဗ္ဘန္တရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။ အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တန္တိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟေတွာ အနုပ္ပတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ တေ ပန သမိဒ္ဓိ ကိံ ဩဂဓာတိ....။ အမတောဂဓာ ဘန္တေ။ အံ၊၃။ ၁၉၁။ အမရဏဝသေန အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟေတွာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတာတိ အမတောဂဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅-၆။ (–သံ၊၃။၃၄-၅၊ ၅၁၊၁၉၄၊၂၀၄။ အံ၊၂။၇၀၊၂၆ဂ၊၄၃၂။ အဘိ၊က။၄၄ဂ။ ဝိမာန။၇။ ထေရ။၂၅၃၊၂၅၅၊ ၃၂၃။ မဟာနိ။၁ဂ၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၊၉ဂ၊၁၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၃၊၃ဂဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃၊၂ဂ၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။) (ခ) အမတောဂဓံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနင္ဂေန ပဿန္တော သစ္စိကရောတိ။ ပဋိသံ။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃ဂ။ အမတောဂဓန္တိ အမတပရိယာပန္နံ၊ အမတသခ်ါတန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၅၁၁။ အမတောဂဓဿ နိဗ္ဗာနဿ ပရိယောသာနလက္ခဏံ ဇာထံ အဝိတထံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၄။)

အမတောဒက (န) [အမတ+ဥဒက] အမြိုက်ရေ။ နှာနောဒကံ ပန တေ အမတောဒကံ (အမတောသဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇ဂ) ဘဝိဿတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

အမတောသဓ (န) [အမတ+ဩသဓ] (၁) အမတောသဓမည်သော ဆေးလုံး၊ အမြိုက်ဆေးနှင့် အလားတူ အကျိုးသက်ရောက်စေနိုင်သော ဆေး။ (ပါရာဇိကဏ်ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။ ၂၆၉-၌ အမတောသဓမည်သော ဆေးဂုံချင်းဟုပြန်ဆို၏)။ (၂)အမြိုက်ဆေး၊ မသေသည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော ဆေး၊ မသေဆေး။ (၁) ဟရီတကံ အာမလကံ၊ မဟဂ္ဃံ အမတောသဓံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဒီပဝံ၊၁၂။၄။ အမတောသဓန္တိ ဓေနာမိကာ ဂုဠိကဇာတိ၊ အမတသဒိသကိစ္စတ္တာ ဧဝံဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊

၁။၁၆၂-၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၄။ နဟာနေ့ာဒကံ ပန တေအမတောသဓံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၃၊၄။ ၃၇၈။ တေသံ ယက္ခာနံ ပလာယနတ္ထာယ အမတောသဓံ ဒဿာမိ။ ဇာ၊၃၊၄။၃၈၆။ အမတောသဓံ မေ လဒ္ဓံ။ ဇာ၊၃၊၄။၃၈၇။ (၂) တေ ဣမံ အမတောသဓံ ပိဝိတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၁။ ဟဒယေ အမတောသဓံ ပူရေဿာမိတိ ဝိပဿနံ အာဝိကနေ့ာ။ မ၊၃၊၃။၁၄၄။ ကိလေသဝိသနိမ္မထနံ အမတောသဓံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ အမတဘူတံ, အမတဘာဝသာဓကံ ဝါ [ဩ]သဓံ အမတောသဓံ၊ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၃။

အမတောသဓပူရိတ (တိ) [အမတောသဓ+ပူရိတ] အမြိုက်ဆေးဖြင့်ပြည့်သော။ န ပုဏ္ဏရိကကုမုဒုပ္ပလဂစ္ဆသမ္ဘူတော န အမတောသဓပူရိတော။ ဇာ၊၃၊၁။၁၆၃။

အမတ္တ[၁] (တိ) [န+မတ္တ (မဒ+တ)] မယစ်မူးသော။ အမတ္တာ သမာနာ န ပမာဒံ အာပဇ္ဇိဿာမ။ မ၊၁။၂၀၇။ ကစ္စိ'မတ္တော မဒနီယေ။ ဇာ၊၂။၉၆။ ဇာ၊၃၊၅။၄၀၂။ ရူပါဒီသု ကာမဂုဏေသု အမတ္တော အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ။ ဇာ၊၃၊၅။၄၃၀။

အမတ္တ[၂] (တိ) [န+မတ္တာ (မာ+တ္တ)] အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – မရှိသော။ အမတ္တော (အမတ္တာ၊သိ) ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။ဂဂ။ အမတ္တာတိ အပ္ပမာဏေန။ ဇာ၊၃၊၂။၃၉၀။

အမတ္တ[၃] (နှ) [အမ+အတ္တ။ အမတိ ကာလန္တရံ ပဝတ္တတီတိ အမတ္တံ၊ ဘာဇနံ။ ဏွာဒိ။ ဂ၁။ အမ ဂတိယံ၊ အတ္တော၊ အမတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၅၇။ အမတိ ဘုဉ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ အမတ္တံ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ နှ၁-၅၅။ အမ[တြ-သံ။] ခွက်၊ စားခွက်။ အာမတ္တိကာပဏံ ဝါတိ အမတ္တာနိ ဝုစ္စန္တိ ဘာဇနာနိ။ ဝိ၊၃၊၂။၂ဂ၁။ ယာဝါမတ္တ (မောဂ်၊၃။၄။) လည်း [ကြည့်]။

အမတ္တညုတာ (ထိ) [အမတ္တညူ+တာ] အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – ကို မသိသောသူ၏အဖြစ်။ အပရေပိ တယော ပဋိက္ခေပါ မဟိစ္ဆတာ အသန္တုဋ္ဌိတာ အမတ္တညုတာ။ ဝိ၊၅။၂၁ဂ။ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ။ ဒီ၊၃။၁၇၉။ အံ၊၁။၉၃။ အံ၊၂။၁၅၃။ အံ၊၃။၁၄၇။ အဘိ၊ဓ။ ၁၅။ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာတိ....ဘောဇနေ အမတ္တညုဘာဝေါ။ ဒီ၊၃၊၃။၁၆၄။ ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂဝသေန ဘောဇနေ မတ္တံ အဇာနနဘာဝေါ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ။ အဘိ၊၃၊၁။၉၅။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။ ၁၆၁။ တတ္ထ ကတမာ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၇၊ ၃၇၅။ အဘိ၊ပု။၁၂၃။ အမတ္တညုတာတိ အမတ္တညုဘာဝေါ၊ ပမာဏသင်္ခါတဿ မတ္တာယ အဇာနနံ။ အဘိ၊၃၊၁။၄၂၉။ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာယ စ။ ဣတိဝုတ်။၂၁၁။ ပုဗ္ဗေ ပန အမတ္တညုတာယ....ဝိဇဟိံသု။ ဇာ၊၄။ ၃၅၀။ ပါပိစ္ဆတာ, မဟိစ္ဆတာ (မ၊၃၊၂။၄၅။ အံ၊၃၊၁။၅၇။ အဘိ၊၃၊၂။၄၅၄၊၄၅၈။ မဟာနိ၊ ၃။၂၈၅-၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၊၃၆၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁ဂ၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၀) တို့လည်း [ကြည့်]။

အမတ္တညုတာလက္ခဏ (တိ) [အမတ္တညုတာ+လက္ခဏ] အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – ကို – မသိသည်၏အဖြစ် ဟူသော – မသိခြင်း – လက္ခဏာရှိသော။ အသန္တုဋ္ဌိတာသမ္ဘာဝနတာလက္ခဏာ, ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာလက္ခဏာ ဟိ ပါပိစ္ဆတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂။

အမတ္တညုဘာဝ (ပု) [အမတ္တညူ+ဘာဝ] အမတ္တညုတာနှင့် အနက်တူ။ မာတာ တဿ အမတ္တညုဘာဝံ ဥတွာ။ အဘိ၊၃၊၂။၄၅၅။ အမတ္တညုတာ-လည်း [ကြည့်]။

အမတ္တညူ (တိ) [န+မတ္တာ+ဉာ+ရူ] အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – ကို မသိသော၊သူ။ ဘောဇနေ အမတ္တညုနော ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တာ။

မ၊၁။၃၀။ မ၊၃။၅၇။ ဘောဇနေ ယာ မတ္တာ ဇာနိတဗ္ဗာ ပရိယေသနပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂေသု ယုတ္တတာ၊ တဿာ အဇာနနတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဘောဇနမှိ စာမတ္တညုံ၊ ဓမ္မ။ ၁၄။ ပရိယေသနမတ္တာ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာ ပရိဘောဂမတ္တာတိ ဣမိဿာ မတ္တာယ အဇာနနတော ဘောဇနမှိ စာမတ္တညုံ။ အပိ စ ပစ္စဝေက္ခဏမတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနမတ္တာတိ ဣမိဿာပိ မတ္တာယ အဇာနနတော အမတ္တညုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဘောဇနမှိ အမတ္တညူ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၁။ စူဠနိ။၁၅၀။ ပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂဝသေန ဘောဇနေ မတ္တံ န ဇာနာတီတိ ဘောဇနေ အမတ္တညူ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၂။ (—မ၊၂။၁၃၅။ သံ၊၁။၄၁၀။ အံ၊၂။၆၁။ အံ၊၃။၆။ အဘိ၊ပု။၁၂၃။ မဟာနိ။၄၂။ စူဠနိ။၁၅၀။ ဇာ၊၁။၇၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀-၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၆၀။)

အမတ္တတာ (ထီ) [အမတ္တ + တာ] မယစ်မူးသည်၏ အဖြစ်။ အနေလမူဂတာ အမတ္တတာ အပ္ပမတ္တတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၄။

အမတ္တေယျ (တိ) [န+မတ္တေယျ] အမိ၏ အစီးအပွါး မဖြစ်သော၊ အမိ၏ အကျိုးစီးပွါးကို ကောင်းစွာမဆောင်ရွက်သော၊ အမိအပေါ်၌ မရှိမသေ ပြုကျင့်သော၊ သူ။ အယံ ဒေဝ ပုရိသော အမတ္တေယျော အပေတ္တေယျော။ မ၊၃။၂၁၇။ အံ၊၁။၁၃၇။ အထ ခေါ ဓေတေ ဗဟုတရာ သတ္တာ၊ ယေ အမတ္တေယျာ။ သံ၊၃။၄၀၅။ အမတ္တေယျောတိ မာတု ဟိတော မတ္တေယျော၊ မာတရိ သမ္မာ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ န မတ္တေယျောတိ အမတ္တေယျော၊ မာတရိ မိစ္ဆာ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (—ဒီ၊၃။၆၀။)

အမတ္တေယျတာ (ထီ) [အမတ္တေယျ + တာ] အမိ၏အကျိုးစီးပွါးကို ကောင်းစွာမဆောင်ရွက်သောသူ၏ အဖြစ်။ အမတ္တေယျတာ အပေတ္တေယျတာ အသာမညတာ။ ဒီ၊၃။၅၀။ အမတ္တေယျတာတိအာဒီသု မာတု ဟိတော မတ္တေယျော၊ တဿ ဘာဝေါ မတ္တေယျတာ၊ မာတရိ သမ္မာ ပဋိပတ္တိယာ တေံ နာမံ။ တဿာ အဘာဝေါ စေဝ တပ္ပဋိပက္ခတာ စ အမတ္တေယျတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

အမတ္ထမာန (တိ) [န+မတ္ထ+မာန] မပွတ်တိုက်အပ်သော။ နာ'မတ္ထမာနော(နာမန္ထမာနော၊ သီ၊ဣ) အရဏိနရေန၊ နာကမ္မုနာ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါ။ ဇာ၊၂။၂၃၄။ နာ'မတ္ထမာနောတိ နာပိ အရဏိဟတ္ထေန နရေန အမတ္ထိယမာနော နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။

အမတ္ထိယမာန (တိ) [န + မတ္ထ + ယ+မာန] အမတ္ထမာန-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အမထိတ[1] (တိ) [န+မထ+တ] (ကိလေသာတို့သည်) မနှောင့်ရှက် — မချောက်ချား — မနှိပ်စက် — အပ်သော။ အနုပလိတ္တံ အမထိတံ အသံကိလိဋ္ဌံ တဏှာဒိဋ္ဌိသံကိလေသာဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။

အမထိတ[2] (န) [န+မထိတ] အမထိတ-မည်သော သောက်ဖွယ်၊ နို့ရည်၏ မူလဓာတ်သဘော ပျက်ပြယ်ပြီးနောက် နို့ဓမ်း(နို့ချဉ်)၏ ဓာတ်သဘောသို့ မကူးပြောင်းသေးသော (နို့ရည်ဟုလည်း မဆိုနိုင်၊ နို့ဓမ်းဟုလည်း မဆိုနိုင်သော) သောက်ဖွယ်တမျိုး။ အမထိတကပ္ပ-ကြည့်။

အမထိတကပ္ပ (ပု) [အမထိတ+ကပ္ပ] အမထိတ မည်သော သောက်ဖွယ်ကို—တမျိုးတဖုံကြံဆခြင်း — သောက်ကောင်း၏ဟု တမျိုးတဖုံ ယူဆ၍သောက်ခြင်း။ [နို့ရည်၏ မူလဓာတ်သဘော ပျက်ပြယ်ပြီးနောက် နို့ဓမ်း (နို့ချဉ်)၏ ဓာတ်သဘောသို့ မကူးပြောင်းသေးသော သောက်ဖွယ် (နို့ရည်ဟုလည်း မဆို

နိုင်၊ နို့ ဓမ်းဟုလည်း မဆိုနိုင်သော သောက်ဖွယ်)ကို ပဝါရိတ်သင့်ပြီးဖြစ်လျက် အတိရိတ်ဝိနည်းကံ မပြုပဲသောက်ခြင်း။ ကပ္ပတိ အမထိတကပေ့ါ။ ဝိ၊၄။၄၉၁။ ဝိ။၊၁။ ၂၆။ ကော သော အာဝုသော အမထိတကပ္ပေါတိ။ ကပ္ပတိ ဘန္တေ ယံ တံ ခီရံ ခီရဘာဝံ ဝိဇဟိတံ အသမ္ဘတ္တံ ဒဓိဘာဝံ၊ တံ ဘုတ္တာဝိနာ ပဝါရိတေန အနတိရိတ္တံ ပါတုန္တိ။ ဝိ၊၄။၅၀၇။ ကပ္ပတိ အမထိတကပ္ပေါတိ ယံ ခီရံ ခီရဘာဝံ ဝိဇဟိတံ ဒဓိဘာဝံ အသမ္ဘတ္တံ တံ ဘုတ္တာဝိနာ ပဝါရိတေန အနတိရိတ္တံ ဘုဥ္ဇိတုံ ကပ္ပတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၅။

အမဒ (ပု) [န+မဒ] မဒ-မဟုတ်သော၊ မာန်မယစ်–မထောင်လွှား–သော။ (ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွားသော မာန်မာန)။ မဒါ နိမ္မဒါ အမဒါ ဟောန္တိ ဝိနဿန္တီ။ ဝိ။၊၁။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။)

အမဒန (န) [န + မဒန] မာန်မယစ်ခြင်း၊ မထောင်လွှားခြင်း။ မာနဿ နိမ္မဒနတ္တံ အဘိမဒ္ဒနတ္တံ၊ အမဒနတ္တံ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၁။

အမဒဘာဝ (ပု) [အမဒ+ဘာဝ] မာန်ယစ်ခြင်း – ထောင်လွှားခြင်း – မရှိသည်၏အဖြစ်။ မဒါ နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္ထ အမဒဘာဝံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တီတိ မဒနိမ္မဒနော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။

အမဒ္ဒန (န) [န+မဒ္ဒန] မကျော်နင်း–မကျူးလွန်–ခြင်း။ အမဒ္ဒနလက္ခဏ-ကြည့်။

အမဒ္ဒနလက္ခဏ (တိ) [အမဒ္ဒန + လက္ခဏ] မကျော်နင်း–မကျူးလွန်–ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ လက္ခဏာဒိတော....အဝိတိက္ကမလက္ခဏာ၊ အမဒ္ဒနလက္ခဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။ အမဒ္ဒနာမဒ္ဒနပဋိပက္ခဘာဝေါ၀။ မူလဋီ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

အမဒ္ဒန္တ (တိ) [န+မဒ္ဒန္တ] (က) မနင်းသော၊ သူ။ (ခ) မကျော်နင်း–မကျူးလွန်–မချေဖျက်–သော၊သူ။ (က) ကေမန္တံ ဓည ံ အမဒ္ဒန္တေန ပိဋကံ ပညပေတွာ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ။၊ ၂။၁၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၂၉။ (ခ) တထာ အကရောန္တောတိ နဝံ ကတိကဝတ္တံ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဝါ အမဒ္ဒန္တော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။

အမဒ္ဒဝ (ပု) [န+မဒ္ဒဝ] မနူးညံ့ မသိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်၊ မနူးညံ့ မသိမ်မွေ့ခြင်း။ အနဇ္ဇဝေါ စ အမဒ္ဒဝေါ စ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀။ တတ္ထ ကတမော အမဒ္ဒဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ ပတ္ထဒ္ဓေါတိ ဝိသေသေန အမဒ္ဒဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။

အမဒ္ဒဝတာ (ထီ) [အမဒ္ဒဝ+တာ] မနူးညံ့မသိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်၊ မနူးညံ့ မသိမ်မွေ့ခြင်း အခြင်းအရာ။ ယာ အမုဒုတာ အမဒ္ဒဝတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၄။ အမဒ္ဒဝါကာရော အမဒ္ဒဝတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

အမဒ္ဒဝတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အမဒ္ဒဝတာ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (က) မနူးညံ့မသိမ်မွေ့ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှေးရှု ထင်လာတတ်သော။ (ခ) မနူးညံ့မသိမ်မွေ့သည့်အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အပ္ပတိဿယဝုတ္တိရသော၊ အမဒ္ဒဝတာပစ္စုပဋ္ဌာနော (ထမ္ဘော)။ မ၊ဋ္ဌ ၁။၁၁၁။ အမဒ္ဒဝါကာရေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ၊ အမဒ္ဒဝတံ ဝါ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အမဒ္ဒဝတာပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၀။

အမဒ္ဒဝနိဒ္ဒေသ (ပု) [အမဒ္ဒဝ+နိဒ္ဒေသ] အမဒ္ဒဝ ပုဒ်ကို အကျယ်ဖွင့်၍ပြရာဖြစ်သော စကားရပ်။ အမဒ္ဒဝနိဒ္ဒေသေ န မုဒုဘာဝေါ အမုဒုတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

အမဒ္ဒဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အမဒ္ဒဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] အမဒ္ဒဝတာပစ္စုပဋ္ဌာန-နှင့် အနက်တူ။ အပ္ပတိဿဝဝုတ္တိရသော၊ အမဒ္ဒဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃။

အမဒ္ဒဝါကာရ (ပု) [အမဒ္ဒဝ+အာကာရ] မနူးညံ့ မသိမ်မွေ့ခြင်း အခြင်းအရာ။ အမဒ္ဒဝတာ, အမဒ္ဒဝတာပစ္စုပဋ္ဌာန-တို့ ကြည့်။

အမဒ္ဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န+မဒ္ဒိတွာ] မနှိပ်နယ်မူ၍၊ မညှစ်မူ၍။ မဓုကပုပ္ဖါနိ သီတောဒကေန မဒ္ဒိ‧တွာ ပရိဿာဝေတွာ ပစိတွာ ကတံ၊ အမဒ္ဒိ-တွာ ကတန္တိ ကေစိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၃။ မဓုက-ပုပ္ဖါနိ သီတုဒကေ ပက္ခိပိတွာ အမဒ္ဒိတွာ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၃၃၁။

အမဓုရ (တိ) [န+မဓုရ] (က) မချိုမြိန်သော (ခဲဖွယ်ဘောဇဉ် စသည်)။ (ခ) မချိုသာ-သာယာနာပျော်ဖွယ်မရှိ-ချစ်ဖွယ်မကောင်း-သော (စကား၊ အသံ။) (က) မဓုရံ လဘိတွာ အမဓုရံ ပရိယေသန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၇၅။ ပရေသံ အမဓုရံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဖလံ ကိဉ္စိ မဓုရံ ကိဉ္စိ အမဓုရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။ အသာတံ အမဓုရမေဝ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။(—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂၊၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃။ ဝဇီရ။၂၇၁။) အသာတ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀)လည်း ကြည့်။ (ခ) ကော-ဗဟုံ ဘာသန္တော အသဟိတံ အမဓုရံ ဘာ-သတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ အမဓုရန္တိ န မဓုရံ န ကဏ္ဏသုခံ န ပေမနီယံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ ဂီတဉ္စ အမဓုရံ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၉။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။)

အမဓုရဋ္ဌ (ပု) [အမဓုရ+အတ္ထ] မချိုမြိန်-မသာယာအပ်-သော အနက်သဘော။ အမဓုရဋ္ဌေန အသာတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အသာတဋ္ဌေနာတိ အမဓုရဋ္ဌေန။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂။

အမဓုရတ္တ (နု) [အမဓုရ + တ္တ] မချိုမြိန်-မကောင်း-သည်၏ အဖြစ်။ အသာတတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁)ကြည့်။

အမဓုရနိမ္ဗမူလသံသဂ္ဂ (ပု) [အမဓုရ+နိမ္ဗမူလ+သံသဂ္ဂ] မချိုမြိန်-မကောင်း-ခါး-သောတမာမြစ်နှင့် - ရောနှော-ပေါင်းရှက်-ခြင်း။ အသာတသန္နိဝါသေနာတိ အမဓုရ-နိမ္ဗမူလသံသဂ္ဂေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။

အမဓုရပံသု (ပု) [အမဓုရ+ပံသု] မချိုမြိန် - မကောင်း-မသန့်ရှင်း-သော မြေ။ သမန္တာ အမဓုရပံသုံ ဟရာပေတွာ မဓုရပံသုံ ပက္ခိပါ-ပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

အမဓုရဘတ္တ (နု) [အမဓုရ+ဘတ္တ] မကောင်း-အရသာမကောင်း-သော ဆွမ်း။ မဓုရ-ဘတ္တဒါယကာ အမှာကံ အမဓုရဘတ္တံ ဒါ-ပေတုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။

အမဓုရဘာဝ (ပု) [အမဓုရ+ဘာဝ]မကောင်း-မသာယာအပ်-သည်၏အဖြစ်။ အာဒီနဝန္တိ အမဓုရဘာဝံ ဒေါသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

အမဓုရသံသဂ္ဂ (ပု) [အမဓုရ+သံသဂ္ဂ] မချိုမြိန်သော-ခါးသော-အပင်တို့၏ အခက် အလက်တို့နှင့် ရောရှက်ခြင်း။ တေန အသာတ-အမဓုရသံသဂ္ဂေန တာဝ မဓုရဖလော အမ္ဗော တိတ္တကော ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅-၆။

အမန (နု) [အမ + ယု] အဆုံးသို့ရောက်ခြင်း။ အမနံ နိဋ္ဌာနဂမနန္တိ အဓိပ္ပာယော၊ ညာသာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။

အမနသိကတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န+မနသိကတွာ] စိတ်၌ မထားမူ၍၊ မတွေးတော-မကြံစည်-မူ၍၊ နှလုံးမသွင်း - မဆင်ခြင် - မူ၍။ ထေရော စာမနသိကတွာ။ ပေတ။၁၆၉။ အ-မနသိကတွာတိ "အယံ နာမ သော" တိ ဇေဝံ မနသိ အကရိတွာ အနာဝဇ္ဇေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

ခုဒ္ဒကါဋ္ဌ။ ၅၈။ ဓမ္မါဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ ဇာါဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၇။)

အမနသိကရဏ (နု) [န + မနသိကရဏ] (က) နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ မဆင်ခြင်ခြင်း။ (ခ) နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ ဘာဝနာကို အားမထုတ်ခြင်း။ (က) အပ္ပဝတ္တိကရဏေန စ အမနသိကရဏေန စ သမတိက္ကမိတ္ဗာဝ။ အဘိါဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅ဝ။ စူဠနိါဋ္ဌ။ ၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၆။ (– မါဋီ၊ ၂။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိါဋီ၊ ၁။ ၄ဝဝ။) (ခ) တထာ အမနသိကရဏေန ဟာပေတဗ္ဗံ။ သံါဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ တထာ အမနသိကရဏေနာတိ ယေနာကာရေန ဘာဝနမနုယုဥ္ဇန္တဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဇာတံ၊ တေနာကာရေန ဘာဝနံ နာနုယုဥ္ဇနေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံါဋီ၊ ၂။ ၄၃၂။

အမနသိကရဏီယ (တိ) [န + မနသိကရဏီယ] နှလုံးမသွင်း – မဆင်ခြင် – အပ် – ထိုက် – သင့် – သော။ အမနသိကရဏီယေ ဓမ္မေ နပ္ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၉။ မနသိကရဏီယေ....တိတိ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗေ သမန္နာဟရိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ နပဇာနာတိ။ အမနသိကရဏီယေတိ တဗ္ဗိပရီတေ။ မါဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ ဟိတသုခါဝဟဘာဝေန မနသိကရဏံ အရဟန္တီတိ မနသိကရဏီယာ၊ တပ္ပဋိပက္ခတော အမနသိကရဏီယာ။ မါဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။ (– မါဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။)

အမနသိကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မနသိကရိတွာ] နှလုံး မသွင်း – မဆင်ခြင် – မူ၍။ ဝေမေဝ ခေါ် အာနန္ဒ ဘိက္ခု အမနသိကရိတွာ ဂါမသညံ။ မ၊ ၃။ ၁၄၇။ အမနသိကရိတွာတိ စိတ္တေ အကတွာ အနာဝဇ္ဇိတွာ အပစ္စဝေက္ခိတွာ။ မါဋ္ဌ၊ ၄။ ၁ဝ၈။ ပိတုဃာရံ အမနသိကရိတွာ (ဒီါဋ္ဌ၊ ၁။ ၃ဝ၈။) တိ ပဝိသိတွာ သမတိက္ကန္တမ္ပိ ပိတုဃာရံ န မနသိကတွာ။ ဒီါဋီ၊ ၁။ ၃၇ဝ။ သီါဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၃၈၁။ တံ ဝိညာဏံ အမနသိကရိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၇။ အမနသိကရိတွာတိ သမ္မေန သဗ္ဗံ မနသိ အကတွာ အစိန္တေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိါဋီ၊ ၁။ ၄ဝ၂။ (– သံ၊ ၃။ ၃၈၅။ အံ၊ ၁။ ၂၈၆။ မါဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံါဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ စရိယာါဋ္ဌ။ ၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅ဝ။ ဒီါဋီ၊ ၁။ ၈၃။ သီါဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၇ဝ။)

အမနသိကရောန္တ (တိ) [န + မနသိကရောန္တ။ ထီ-၌ အမနသိကရောန္တီ] နှလုံးမသွင်း – မဆင်ခြင် – သော၊သူ။ မနသိကရောတာ နော အမနသိကရောတာ။ သံ၊ ၁။ ၇၈။ အံ၊ ၁။ ၅ဝ၇။ ဥဒါန။ ၁၅၆။ မနသိကရောတာ နော အမနသိကရောတာတိ တမ္ပိ "သီလမဿ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမိ"တိ မနသိကရောန္တေန ပစ္စဝေက္ခန္တေန သက္ကာ ဇာနိတုံ၊ န ဣတရေန။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃ဝ၁-၂။ အမနသိကရောန္တဿ ဟောတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၅၇။ အမနသိကရောန္တဿာတိ မနံ အကရောန္တဿ။ အာဝဇ္ဇနေန ဟိ တဒနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ မနံ ကရောတိ နာမ၊ ဇေ အကရောန္တဿာတိ အတ္ထော။ အဘိါဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၈။ ကမ္မဋ္ဌာနံ အမနသိကရောန္တီ တဿ ဥမ္မဂ္ဂပဋိပန္နာ အမ္ဗိ။ ထေရီါဋ္ဌ။ ၉၃။ (– ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။ မါဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိါဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။)

အမနသိကာတဗ္ဗ (တိ) [န + မနသိကာတဗ္ဗ] နှလုံးမသွင်းထိုက် – မဆင်ခြင်ထိုက် – သော။ ပိတုဂေဟံ ဝိယ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိ အမနသိကာတဗ္ဗတော မဇ္ဈေ ဌိတတ္တာ စ။ သီါဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၃၈၁။

အမနသိကာရ (ပု) [န + မနသိကာရ] (က) နှလုံး မသွင်းခြင်း၊ မဆင်ခြင်ခြင်း။ (ခ) နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ ဘာဝနာကို အားမထုတ်ခြင်း။ (က) နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂။ ဒီ၊ ၂။ ၅၉။ ဒီ၊ ၃။

၁၇၇၊ ၂၀၉။ မ၊ ၂။ ၂၀၅။ သံ၊ ၁။ ၄၁၃။ သံ၊ ၂။ ၁၉၉၊ ၄၆၀။ သံ၊ ၃။ ၁၀၄။ အံ၊ ၁။ ၄၂၊ ၅၀၄။ အံ၊ ၃။ ၁၂၇။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၀၊ ၁၁၇၊ ၁၄၃။ စူဠနိ။ ၁၆၀။ ပဋိသံ။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၄။ တာသံ သဗ္ဗသော နာနတ္တသညာနံ အမနသိကာရာ အနာဝဇ္ဇနာ အသမန္နာဟာရာ အပစ္စဝေက္ခဏာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၄။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။ ၂၄၀။ (– ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။) အမနသိကာရော ခေါ မေ ဥဒပါဒိ။ မ၊ ၃။ ၁၉၆။ အမနသိကာရောတိ ရူပါနိ ပဿတော....အမနသိကာရော ဥဒပါဒိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၀။ တံ ပန တုဏှီဘာဝပ္ပတ္တိ သန္နာယာဟ အမနသိကာရောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဗဟိဒ္ဓါ ကာမာနံ အမနသိကာရာ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၄။ ကာမာနံ အမနသိကာရာတိ....မနသိကာရဿေဝ အဘာဝေါ။ အမနသိကာရာတိ ဝါ မနသိကာရပဋိပက္ခဟေတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၀။ ကေဝလံ ဣမဿ အမနသိကာရဋ္ဌ ပဋိစ္စ ဥဋ္ဌါဠိတံ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၁။ အမနသိကာရန္တိ မနသိ အကရဏံ အစိန္တနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၅။ အမနသိကရဏံ အမနသိကာရော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅။ အသတိ အမနသိကာရ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၄) လည်း ကြည့်။ (– ဒီ၊ ၂။ ၈၅။ မ၊ ၁။ ၃၇၁။ မ၊ ၃။ ၁၅၃၊ ၁၉၉။ အံ၊ ၂။ ၄၅၆။ သံ၊ ၃။ ၁၃၃။ မိလိန္ဒ။ ၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၃၂။) (ခ) တထာ အမနသိကာရေန ဟာပေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၃။ တထာ အမနသိကာရေနာတိ ယေနာကာရေန ဘာဝနမနုယုဉ္ဇန္တဿ သဒ္ဒိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဇာတံ၊ တေနာကာရေန ဘာဝနာယ အနနုယုဉ္ဇနတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

အမနသိကာရဗဟုလီကာရ (ပု) [န+မနသိကာရ + ဗဟုလီကာရ] နှလုံးသွင်းမှုကို ကြိမ်ဖန်များစွာ မပြုလုပ်ခြင်း။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ တတ္ထ အမနသိကာရဗဟုလီကာရော။ သံ၊ ၃။ ၉၃။

အမနသိကာရမတ္တ (နု) [အမနသိကာရ+မတ္တ] နှလုံးမသွင်းခြင်းမျှ။ ဣဓ ပနဿ အာဂတာဂတဝသေန အမနသိကာရမတ္တမေဝ ပဋိယောဇနတ္ထိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။

အမနသိကာရသာမည (နု) [အမနသိကာရ+သာမည] နှလုံးမသွင်း–မဆင်ခြင်–ခြင်း–ပုံ–အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ အမနသိကာရသာမညေန မနသိကာရသာမညေန စ ဥပမုပမေယျတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၀။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၁။

အမနသိကာရာဓိကရဏ (နု) [အမနသိကာရ+အဓိကရဏ] နှလုံးမသွင်းခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အမနသိကာရော ခေါ မေ ဥဒပါဒိ၊ အမနသိကာရာဓိကရဏဉ္စ ပန မေ သမာဓိ စဝိ။ မ၊ ၃။ ၁၉၆။ ဝဇီရ။ ၃၉၀။

အမနာပ (တိ) [န+မနာပ] စိတ်၌ သွင်းမထားအပ်သော၊ စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွါးစေတတ်သော၊ မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး–အပ်သော။ အမနာပါ ဘဝိဿတိ ယာစနာ အမနာပါ ဝိညတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၂-၃။

မနာပမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနာပံ ကုဒါစနံ။ ဝိ၊၂။ဂ။ (အမနုည-လည်း ကြည့်။) ဥပ္ပန္နာနံ.... အမနာပါနံ ပါဏဟရာနံ အဓိဝါသကဇာတိ-ကော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၀၉၊၄၁ဂ။ မ၊၁။၁၃။ အံ၊၂။၁၂၇၊၁၄၄-၅။ ဘုသာ သုဒံ ဘဂဝတော ဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ.... အသာတာ အမနာပါ။ သံ၊၁။၂၅။ မနံ အဝဍ္ဎနတော အမနာပါ။ မ႒၊၁။ဂ၂။ န တာသု မနော အပ္ပေတိ န တာ မနံ အပ္ပါယန္တိ န ဝဍ္ဎေန္တီတိ အမနာပါ။ သံ႒၊၁။၇၄။ အံ႒ိ၊၃။၄၆။ အမနာပါနန္တိ မနံ အပ္ပါယိတုံ ဝဍ္ဎေတုံ အသမတ္ထာနံ။ အံ႒၊ ၃။၅၀။ ဣဓ ယဿ တေ ဟောန္တိ အနိဋ္ဌာ အကန္တာ အမနာပါ ရူပါ သဒ္ဒါ ဂန္ဓာ ရသာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ ပဋိသံ။၃ဂ။ မနသ္မိံ န အပ္ပိယန္တိ, န ဝါ မနံ ဝဍ္ဎေန္တီတိ အမနာပါ။ အဘိ႒၊၂။၁၀၀။ ပဋိ-သံ႒၊၁။၁၄၄။ အမနာပေနပိ ဝုစ္စမာနော သန္တိယတိမေဝ။ အံ၊၁။၂ဂ၇။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ အမနာပေနာတိ မနံ အနလ္လီယန္တေန အဝ-ဍ္ဎန္တေန။ အံ႒၊၂။၂၄၁။ အမနာပေနာတိ န စိတ္တာသုခေန။ အဘိ႒၊၃။၆၅။ ယံ ရူပံ.... အနိဋ္ဌံ အကန္တံ အမနာပံ။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အမနာပန္တိ မနသ္မိံ န အပ္ပိတံ။ တာဒိသဉ္ဟိ အာရမ္မဏံ မနသ္မိံ န အပ္ပိယတိ, အထ ဝါ မနံ အပ္ပါယတိ ဝဍ္ဎေတီတိ မနာပံ၊ န မနာပံ အမနာပံ။ အဘိ႒၊၂။ဂ။ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မာ အနိဋ္ဌာယ အကန္တာယ အမနာပါယ အဟိ-တာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။၁၃၅။ မနဿ အဝဍ္ဎနတော, မနသိ အဝိသပ္ပနတော စ အမနာပံ။ ပဋိသံ႒၊၂။၄၉။ အမနာပံ တေ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊၂။၃၃၅။ အမနာပံ တေတိ .... တဝ အရုစ္စနကံ ကမ္မံ ကရိဿာမိ။ ဇာ႒၊ ၇။၂၉၆။ (–ဝိ၊၂။၁၆၃၊၂ဝဂ။ ဝိ၊၄။၃၄၃။ ဝိ၊၅။၂၉၃။ ဒီ၊၂။၁၅၆။ ဒီ၊၃။၁၅ဂ၊၂၁ဂ။ မ၊၁။၁၃၇။ မ၊၂။၅၇။ မ၊၃။၁၁၁၊ ၃၀၉၊ ၃၄ဂ။ သံ၊၃။၆၆။ အံ၊၁။၃၀၊၁၅၁။ အံ၊၂။ ၉၁၊၂၀၊၂၂၂။ အံ၊၃။၆၊၃၂၀။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၆။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၄။ အပ၊ ၁။ ၃၁၁။ မဟာနိ။၁၆၅၊၁ဂ၆။ ဇာ၊၂။၃၃၄။ ဝိ႒၊၁။ ဂ၉။ ဝိ႒၊၂။၁၅၂။ ဝိ႒၊၃။၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ဋ္ဌ။၁၄၁။ ဒီ႒၊၁။၁၂ဂ။ ဒီ႒၊၂။၃၉ဂ။ ဒီ႒၊ ၃။၂၉။ မ႒၊၂။၄ဂ။ မ႒၊၄။၂၀၆။ သံ႒၊ ၂။၁၀၅။ သံ႒၊၃။၁ဂ၃။ အံ႒၊၁။၁၃၀။ အံ႒၊၂။၁၃ဂ။ အံ႒၊၃။၁၂ဂ။ ခုဒ္ဒက႒။ ၁၀၀။ ဓမ္မ႒၊၁။၃၄၉။ ဣတိဝုတ်႒။၂၅ဂ။ သုတ္တနိ႒၊၁။၇ဂ။ သုတ္တနိ႒၊၂။၂။ ထေရ႒၊ ၂။၄၃၁။ ဇာ႒၊၁။၂၀၇။ ဇာ႒၊၂။၃၉၄။ မဟာနိ႒။၂ဂဂ။ စူဠနိ႒။၁၁၁။ နေတ္တိ႒။ ၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၄။ ဒီ႒ိ၊ ၃။၂၄၊၁ဂ၅။ သီ႒ိ၊သစ်၊၂။၂၇၂။ မ႒ိ၊၃။ ၄ဂ။ မူလ႒ိ၊၁။၁၆၉။ မူလ႒ိ၊၂။ဂ။ အနု႒ိ၊၂။ ၁၃။ ကင်္ခါ႒ိ။၂၁၄။)

အမနာပဂန္ဓ (ပု) [အမနာပ+ဂန္ဓ] စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွါးစေတတ်သော– မနှစ်သက်– မမြတ်နိုး –အပ်သော–အနံ့။ ဝိသရုက္ခာနံ မူလာဒိ-ဂန္ဓာ ကုဏပဂန္ဓာ စ အမနာပဂန္ဓာ။ ဝိ႒၊ ၂။၅၉။

အမနာပတာ (ထီ) [အမနာပ+တာ] (က) စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွါးစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) နှစ်သက်ဖွယ်ဟု ရှုဆင်ခြင်မှု မရှိသော သူ၏အဖြစ်၊ (မနှစ်မြို့ဖွယ်ဟု ရှုဆင်ခြင်သော စိတ်စေတသိက်များ)။(က) အမနာပတာယ ဝါ ကဍ္ဍုကရသသဒိသာနံ။ ဝိ႒၊၃။၁၃၅။ (–သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။)(ခ)တဿ သဟ ဒဿ-နေန အမနာပတာ စ သဏ္ဌဟေယျ။ မ၊၁။ ၃၆။ တဿ....သဏ္ဌဟေယျာတိ တဿ ကုဏ-ပဿ ဒဿနေန သဟေဝ တဿ ဇနဿ အမနာပတာ တိဋ္ဌေယျ။ အမနာပတာတိ စ "အမနာပံ ဣဒ"န္တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တစေတသိ-ကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ မ႒၊၁။၁၅၄-၅။ န

မနာပံ တေသာတိ အမနာပေ၊ တဿ ဘာဝေါ အမနာပတာ။ တထာပဝတ္တော စိတ္တုပ္ပါဒေါတိ အာဟ "အမနာပံ ဣဒန္တိ။ပ။ အဓိဝစန"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။

အမနာပဒဿန (တိ) [အမနာပ+ဒဿန] မနှစ်သက်အပ်သည်ဖြစ်၍ – မနှစ်မြို့ဖွယ် အဖြစ်ဖြင့် – ကြည့်ရှုအပ်သော၊ သူ။ ဒုဒ္ဒသိကောတိ ဝိဇာတမာတုယာပိ အမနာပဒဿနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။

အမနာပဓမ္မ (ပု) [အမနာပ+ဓမ္မ] မနှစ်သက် –မမြတ်နိုး–အပ်သော–တရား။ အမနာပဓမ္မံယေဝ ဝိဇာနာတိ နော မနာပဓမ္မန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၇။

အမနာပဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပု) [အမနာပ+ဖောဋ္ဌဗ္ဗ] မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး–အပ်သော– အတွေ့။ ဝိသဖဿမဟာကစ္ဆုဖဿာဒယော အမနာပဖောဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အမနာပရသ (ပု) [အမနာပ+ရသ] မနှစ်သက် –မမြတ်နိုး–အပ်သော–အရသာ–ရသာရုံ။ ပဋိကူလမူလရသာဒယော အမနာပရသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အမနာပရူပ (နံ) [အမနာပ+ရူပ] (၁) မနှစ်သက်– မမြတ်နိုး– အပ်သော – အဆင်း– ရူပါရုံ။ (တိ) (၂) မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး– အပ်သော–အဆင်းရှိသော၊ သူ။ (၃) မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော သဘောရှိသော (အာရုံ)။ (၁) အမနာပရူပဒဿန- ကြည့်။ (တိ) (၂) ပရံ ဝါ အမနာပရူပံ တဿ သမီပေ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ပရံ ဝါ အမနာပရူပန္တိ တွေ အမနာပံ ရူပံ တေသာတိ အမနာပရူပေါတိ ဗာဟိရတ္ထသမာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၁။

(၃) အမနာပရူပံယေဝ ပဿတိ၊ နော မနာပရူပံ။ သံ၊၂။၃၄၁။ သံ၊၃။ ၃၉၃။ အဘိ၊က။၁၆၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၆။

အမနာပရူပဒဿန (နံ) [အမနာပရူပ+ဒဿန] မနှစ်သက်– မမြတ်နိုး– အပ်သော ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း။ အမနာပရူပဒဿနေန မင်္ကုံ ဝိလက္ခော န ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၃။

အမနာပဝစန (နံ) [အမနာပ+ဝစန] မနှစ်သက် –မမြတ်နိုး–အပ်သော စကား။ မက္ကဋော ဝိယ ဣတော စိတော စ ဝိလောကေတီတိ ဧဝံ အမနာပဝစနံ ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ နိစ္စန္တိ မနုဿဒ္ဒဝသေန ဝါ အမနာပဝစနေန ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၈။)

အမနာပဝဏ္ဏယုတ္တ (တိ) [အမနာပ + ဝဏ္ဏ + ယုတ္တ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော အဆင်းနှင့်ယှဉ်သော၊သူ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏောတိ ဒေါသနိဿန္ဒယုတ္တတ္တာ အနိဋ္ဌာကန္တအမနာပဝဏ္ဏယုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။

အမနာပဝါသ (ပု) [အမနာပ + ဝါသ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော နေရခြင်း၊ ပျော်ရွှင်ဖွယ်မရှိသော နေခြင်း။ အမနာပဝါသံ ဝသိ၊ ဇိဏ္ဏေန ပတိနာ သဟ။ ဇာ၊၂။ ၃၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၃။

အမနာပသဒ္ဒ (ပု) [အမနာပ+သဒ္ဒ] (၁) မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး–အပ်သော အသံ။ (တိ) (၂) မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး–အပ်သော အသံရှိသော။ (၁) အမနုဿသဒ္ဒါဒယော ဥတြာသဇနကာ အမနာပသဒ္ဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဘိန္နဿရံ အမနာပသဒ္ဒံ နဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိက-လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) စက္ကဝါဠေ စ အမနာပသဒ္ဒေ သဗ္ဗေ မိဂပက္ခိနော စ ပလာပေတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅။

အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိက (တိ) [အမနာပသဒ္ဒ+သံဝတ္တနိက] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော အသံကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဖရုသာ-ယ ဝါစာယ ဝိပါကော မနုဿဘူတဿ အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိကော ဟောတိ။ အံ၊၃။ ၇ဂ။ အဘိ၊ဏ။၄၄၇။ အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တ-နိကောတိ အမနာပသဒ္ဒံ သံဝတ္တေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၂။

အမနာပသမ္ပယောဂ (ပု) [အမနာပ + သမ္ပ-ယောဂ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော သတ္တဝါ, သင်္ခါရတို့နှင့် – ပေါင်းဖော် – ယှဉ်တွဲ – ရခြင်း။ ယံ ဝါ ဝေါ.... အမနာပသမ္ပ-ယောဂါ မနာပဝိပ္ပယောဂါ ကန္တန္တာနံ ရော-ဒန္တာနံ အဿု ပဿန္နံ ပဂ္ဃရိတံ။ သံ၊၁။၃ဂဂ။

အမနာပါရမ္မဏ (နု) [အမနာပ + အာရမ္မဏ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော အာရုံ။ ပရိယေသိတာ ဝါ ဟောန္တု အပရိယေသိတာ ဝါ၊ နာမမေဝေတံ အမနာပါရမ္မဏာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဝဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

အမနာပိက (တိ) [န+မနာပိက] စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွါးစေတတ်သော၊ မနှစ်သက်–မမြတ်နိုး – အပ်သော။ အမနာပိကံ ရူပံ ဥပသံဟရတိ။ ဝိ၊၁။၉၇။ အမနာပိကာ ရူပါ အမနာပိကာ သဒ္ဒါ။ မဟာနိ။၁ဝ၃။ ဒေါသော အကုသလ-မူလံ အမနာပိကေန အာရမ္မဏေန သမင်္ဂ-ဟတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။ အမနာပိကေနာပိ ဟိ အာရမ္မဏေန ဝိပရိယေသဝသေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၂၄။ မနာပိက (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁ဝ) လည်း ကြည့်။

အမနာပိကာရမ္မဏ (နု) [အမနာပိက+အာရမ္မ-ဏ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အပ်သော အာရုံ။ အမနာပိကာရမ္မဏံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒုက္ခဝေဒနီယော ဖဿော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။

အမနာပိယ (တိ) [န+မနာပိယ] မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး – အလိုမရှိ – အပ်သော၊ အမနာ-ပိယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗော ဒုက္ခသမ္ဖဿော။ အဘိ၊ ဓ။၂ဝ၃။ အမနာပိယေသု ရူပေသု စိတ္တဿ အာဃာတော။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၄။ အမနာပိ-ယေသူတိ အနိဋ္ဌေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဂဂ။

အမနိယ (တိ) [အမ+အနိယ] သိအပ်သော။ မဇ္ဈိမပဋိပဒါယ ဥပ္ပထဘာဝေန အမနိယာ ဂန္တဗ္ဗာ ဉာတဗ္ဗာတိ အန္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂ဝ။

အမနုည (တိ) [န+မနုည (=မန+အာ+ဉာ+အ)] စိတ်ကို မနှစ်သက် စေတတ် သော (စကား)။ မနုညမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနုညံ ကုဒါစနံ။ ဇာ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဝ၉။ (ဝိ၊၂။ ဂ-၌ "မနာပမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနာပံ ကုဒါစနံ-ဟု ရှိ၏)။ ပါပကောတိ လာမကော အမနုညော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ အမနုညောတိ ဖရုသတိက္ခတာယ န မနုညော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃ဝ၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၆။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂ဝ၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁ဝ။) အမ-နာပ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄), ပဋိကူလ (မ၊ဋီ၊၃။ ၄၄ဝ), အဇည (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၃) တို့လည်း ကြည့်။

အမနုညဂန္ဓ (ပု) [အမနုည+ဂန္ဓ] စိတ်ကို မနှစ်သက်စေတတ်သောအနံ့။ အမနုညဂန္ဓံ ဗဟူနံ အကန္တံ။ ဇာ၊၂။၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၅။

အမနုညတာ (ထီ) [အမနုည + တာ] စိတ်ကို မနှစ်သက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ယံ သုတွာပိ ပါနဘောဇနာဒီသု အမနုညတာ သဏ္ဌာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅ဝ။ အမနုညတာယ န ပိဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၆။ မုတ္တံ ဝါတိအာဒိနာ ဇုတိရေကမုခေန ကာယဿ အမနုညတံ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၂။

အမနုညဖလ (တိ) [အမနုည+ဖလ] စိတ်ကို မနှစ်သက် စေတတ်သော အကျိုးရှိသော။ ဒါနံ အနိဋ္ဌဖလံ အကန္တဖလံ အမနုညဖလံ....

ဒုက္ခဝိပါကန္တိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။ ၁၆၂။

အမနုညဘာဝကာရဏ (နှ) [အမနုည+ဘာဝ+ကာရဏ] စိတ်ကို မနှစ်သက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်၏ အကြောင်း၊ စိတ်နှလုံး မကြည်လင်ခြင်း ညစ်နွမ်းခြင်း၏ အကြောင်း။ သီလဝိပတ္တိ အမနုညဘာဝကာရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ဂ၅။

အမနုညဝဏ္ဏ (တိ) [အမနုည + ဝဏ္ဏ] စိတ်ကို မနှစ်သက်စေတတ်သော အဆင်း ရှိသော။ ပူတိဘူတေ စုဏ္ဏေ ဓေဝ ဖေဂ္ဂုပပဋ္ဌိကာသု စ အမနုညဝဏ္ဏာ အသုဘာဝေတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

အမနုညသဘာဝ (တိ) [အမနုည + သဘာဝ] စိတ်ကို မနှစ်သက်စေတတ်သော သဘောရှိသော။ တံ ဣဒါနိ ပရိဝတ္တိတွာ အမနုညသဘာဝံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၉။

အမနုညသရတာ (ထီ) [အမနုည+သရ+တာ] စိက်ကို မနှစ်သက် စေတတ်သော အသံရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကာကဿ ဝိယ အမနုညသရတာယ ကာကဿရောပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၅။

အမနုဿ (ပု) [န + မနုဿ၊ အမနုဿောတိအာဒီသု သဒိသေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၇၄။ သူစိ၊၁။] (၁) လူမဟုတ်သော–လူနှင့်တူသော–လူယောင် ဆောင်နိုင်သော – နတ်, ပြဟ္မာ စသော သတ္တဝါများ။ (က) နတ်။ (ခ) ပြဟ္မာ။ (ဂ) သိကြား။ (ဃ) ဘီလူး။ (င) မြေပေါ်၌ မှီနေသောကြောင့် ပံသုပိသာစက-ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော သားစားပြိတ္တာ မြေဘုတ် တစ္ဆေ သားရဲနှင့် ရက္ခိုဿ်စသည်။ (စ) ငရဲထိန်း။ (ဆ) ပြိတ္တာ။ (ဇ) ဝေမာနိက ပြိတ္တာ၊ (ဘုံဗိမာန်ပိုင်ဆိုင်သော ပြိတ္တာ)။ (ဈ) ဂန္ဓဗ္ဗ။ (ည) ကုမ္ဘဏ်။ (ဋ) နဂါး။ (ဌ) ဂဠုန် စသော လူယောင်ဆောင်နိုင်၍လူနှင့်တူသော ကြွင်းကျန်သော သတ္တဝါများ။ (၂) လူမှ တပါးသော – လူနှင့်မတူသော – သတ္တဝါ၊ (ကျွဲ, နွား, ခွေး, ဝက်-စသည်)။ (တိ) (၃) လူမရှိသော၊ လူမနေသော၊ နတ်, ဘီလူး စသည်တို့ သိမ်းပိုက်နေထိုင်အပ်သော။ (၁) (က) အမနုဿာ ဒွါရံ ဝိဝရိံသု။ ဝိ၊၃။၂၁။ ဝိ၊၄။၃၀၂။ သံ၊၁။၂၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ အမနုဿာတိ အဓိဂတဝိသေသာ ဒေဝတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၆။ န ယံ လဗ္ဘာ မနုဿေန၊ အမနုဿေန ဝါ ပန။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ မနုဿေန ဝါ ဒေဝေန ဝါ ပန န လဗ္ဘာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၇။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆ဂ-၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၃။) (ခ) အမနုဿော ကထံဝဏ္ဏော၊ ကိံ တေ အတ္ထံ အဘာသထ။ ဒီ၊၂။၁၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ (ဂ) သာယံ ကဿပ အမနုဿေန ပါဏိနာ ခဏိတာ ပေါက္ခရဏီ။ ဝိ၊၃။၃ဂ။ တံ သုတွာ အမနုဿော၊ အယောကူဋံ ပရိဗ္ဘမေတွာန။ ဇာ၊၂။၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၁။ အမနုဿောတိ သက္ကော ဒေဝရာဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၂။ (ဃ) သဗ္ဗေ သော ယက္ခော အမနုဿော ဘက္ခသိ။ ဒီ၊၂။၂၇၃။ အဇိနာနိ စ သန္ဓဒ္ဓေါ၊ အမနုဿော ဘယာနကော။ ဇာ၊၂။၃၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂ဂ။ အမနုဿောတိ န မနုဿော၊ မနုဿဝေသေန ဝိစရန္တောပိ ယက္ခော သော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၅။) (ဃ) (င) အမနုဿာ မနုဿေ ဝိဟေဌေန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၀၉။ ပံသုပိသာစကာဒယော ဧဝ ဟိ မနုဿေ ဝိဟေဌေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ပံသုပိသာစကာဒယောတိ ပံသုနိဿိတပိသာစကာဒယော၊ အာဒိသဒ္ဒေန ဘူတရက္ခသာဒီနံ ဂဟဏံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၉၃။ မနုဿာနံ ဝါ အမနုဿာနံ ဝါ ဒေဝတာနံ ဝါ သဒ္ဒံ သုတွာ အာဒိသတိ။ ဒီ၊၃။ဂ၅။ အံ၊၁။၁၇၁။ ပဋ္ဌိသံ။

၄၀၂။ အမနုဿာနန္တိ ယက္ခပိသာစာဒီနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၉။ (–ဝိ၊၁။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။) (စ) အမနုဿာ အတိဗလာ၊ ဟန္တာရံ ဇနယန္တိယာ။ ဇာ၊၂။ ၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၅။ အမနုဿာတိ နိရယ-ပါလကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။ (ဆ) "အမ-နုဿော ဒုဿီလော မံ ဝိလုမ္ပတီ"တိ ဝိရဝိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ (ဿ) (ဈ) (ည) (ဋ) တံ စေ အမနုဿော ယက္ခော ဝါ ယက္ခိနီ ဝါ ယက္ခပေါတကော ဝါ....ယက္ခပစာရော ဝါ....ဂန္ဓဗ္ဗော ဝါ....ကုမ္ဘဏ္ဍော ဝါ....နာဂေါ ဝါ... နာဂပစာရော ဝါ....အနုဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊၃။ ၁၆၄။ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င) (စ) (ဆ) (ဇ) (ဈ) (ည) (ဋ) (ဌ) တေသံ ပါတုရဟု ဉာဏံ၊ အမနုဿာန ဒဿနံ။ ဒီ၊၂။ ၂၀၄။ အမနုဿောတိ တဗ္ဘာဝမတ္တနိဝတ္တိ-ယာ၊ မနုဿတ္တမတ္တံ နတ္ထိ အညံ သမာနန္တိ သဒိသတာ ဟေတ္တ သူစိယတိ။ အနု၊ဋီ၊ ၁။၂၉။ အမနုဿောတိ မနုဿသဏ္ဌာနော ယက္ခာဒိ။ ရူ၊ဋီ။၁၄၄။ အမနုဿော ဒေဝ-ရက္ခသာဒိ။ မောန်၊ဋီ။၇ဂဂ-၉။ (– ဝိ၊၅။ ၂၄၉။ ဒီ၊၂။၁၁။ ဒီ၊၃။၁၆၁။ မ၊၃။၁၆၂။ သံ၊၁။၄၅၆။ အံ၊၃။၅၄၂။ အဘိ၊က။၄၅၀။ မိလိန္ဒ။၁၉၅၊၂၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၇။ ကင်္ခါ။၂၀၂။ ဝိသုဒ်ဟာ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂၊၂၇ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃ဂ၊ ၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ ၂။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၁။ ဝဇီရ။ ၃၁။ ဝိမတိ၊၁။ဂ၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။) (၂) မဂဓနာမကေ ဇနပဒေ မနုဿာနဥ္စ အမနုဿာနဥ္စ ပဉ္စ ရောဂါ ဥဿန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၇။ အမနုဿာနဉ္စာတိ မနုဿေဟိ အညသတ္တာနဉ္စ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁ဂ၉။ (တိ) (၃) သမနုဿောပိ ဂါမော အမနုဿောပိ ဂါမော။ ဝိ၊၁။၅၆။ အမနုဿော နာမ ယော သဗ္ဗသော ဝါ မနုဿာနံ အဘာဝေန ယက္ခ-ပရိဂ္ဂဟဘူတော၊ ယတော ဝါ မနုဿာ ကေ-နစိ ကာရဏေန ပုနပိ အာဂန္တုကာမာ ဧဝ အပက္ကန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အာနန္ဒော နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါ....အမနုဿမှိ ကာနနေ။ အပ၊၁။ ၂၅၆။ အမနုဿမှိ ကာနနေတိ အမနုဿပရိ-ဂ္ဂဟေ ကာနနေ မဟာအရညေ။ အပ၊ဋ္ဌ။ ၂။၁ဂ၉။

အမနုဿဥပဒ္ဒဝ (ပု) [အမနုဿ+ဥပဒ္ဒဝ] ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ, မြေဘုတ်-စသော ဘေးရန်။

အမနုဿဥပဒ္ဒဝပရိဝဇ္ဇန (နပုံ) [အမနုဿဥပဒ္ဒဝ+ပရိဝဇ္ဇန] ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ, မြေဘုတ်-စသောဘေးရန်ကို ရှောင်လွှဲခြင်း။ အမနုဿ ဥပဒ္ဒဝပရိဝဇ္ဇနတ္ထံ စတုရဿသာလဝသေန ကတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၉။

အမနုဿက (တိ) [အမနုဿ+က] လူမှကင်းသော၊ လူမရှိသော။ ရမ္မေ ပဒေသေ ရမဏီ-ယေ၊ ဝိဝိတ္တေ အမနုဿကေ။ စရိယာ။၄၀၃။ အမနုဿကေတိ သဥ္စရဏမနုဿာနမ္ပိ တတ္ထ အဘာဝေန မနုဿရဟိတေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ သုညာ အမနုဿကာ ဗြဟာ ရညာ။ ဇာ၊၂။၂၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၂။

အမနုဿကန္တာရ (ပု) [အမနုဿ + ကန္တာရ] ဘီလူးစသည်တို့ အုပ်စိုးတည်နေရာ – ခရီးခဲ – ခက်ခက်ခဲခဲ သွားလာအပ်သောခရီး။ ယတ္ထ ဗလဝါမုခယက္ခိနီအာဒီနံ အမနုဿာနံ ဝသေန ဘယံ အတ္ထိ၊ တံ အမနုဿကန္တာရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။ အမနုဿာဓိဋ္ဌိတံ အမနုဿကန္တာရံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅၊၄၂၀။

အမနုဿဂဟိတ (တိ) [အမနုဿ+ဂဟိတ] (က) နတ်, ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ-စသည်တို့တွင်

တမျိုးမျိုး – ဖမ်းယူ – ပူးကပ် – အပ်သော၊ သူ။ (ခ) နတ်ပူးအပ်သော၊သူ။ (က) န ဝေတ္တကေနေဝ အမနုဿဂဟိတဿ ပဟာရော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ (ခ) အဇ္ဇေဝ တယာ အမနုဿဂဟိတဿ ဥပဋ္ဌာကပုတ္တဿ ပါဒမောဝနဉဒကံ သီသေ အာသိတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ၊၁၁။

အမနုဿဂဟိတက (တိ) [အမနုဿဂဟိတ+က] နတ်, ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ စသည် တို့တွင် တမျိုးမျိုး – ဖမ်းယူ – ပူးကပ် – အပ် သော၊ သူ။ တတော အမနုဿဂဟိတကော "တွံ ကော နာမာ"တိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ၊၁၂။

အမနုဿဂဟိတဝတ္ထု (န) [အမနုဿဂဟိတ+ ဝတ္ထု] နတ်, ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ-စသည်တို့ တွင် တမျိုးမျိုး – ဖမ်းယူ – ပူးကပ် – အပ် သော ရဟန်း၏ – ဝတ္ထု – အကြောင်းအရာ။ အမနုဿဂဟိတဝတ္ထုသု ပဥ္စမေ ဝတ္ထုသ္မိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အမနုဿဂေါစရ (ပု) [န + မနုဿဂေါစရ] လူများ – သွားလာ – ကျက်စား – ရာ မဟုတ် သော။ တေ စ ဝေဠု အမနုဿဂေါစရေ ဇဝ ပဒေသေ ဇာယန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။ မ၊ဋီ၊ ၁။၇၀။

အမနုဿဂ္ဂါဟ (ပု) [အမနုဿ+ဂါဟ] (က) ဆယ်ယူ တတ်သော နတ်, နဂါး စသော သတ္တဝါ။ (ခ) နတ် နဂါးစသော သတ္တဝါ– တို့၏ – တို့သည် – ဆယ်ယူခြင်း။ (ဂ) နတ်– ဘီလူး – တို့၏ – ဖမ်းယူ – ပူးကပ် – ခြင်း၊ ရန်သူဖြစ်သော – နတ် – ဘီလူး – တို့၏ ပူးကပ် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အနာရောဂါ၊ နတ်ရူး ရောဂါ။ (က) န အမနုဿဂ္ဂါဟော ဂဟေ- ဿတိ။ သံ၊၂။၃၇၇။ န အမနုဿဂ္ဂါဟော ဂဟေဿတီတိ "မဟာဝ္ဂေါ အယံ စန္ဒနသာ- ရော၊ ဝိမာနဒွါရေ နံ ဌပေဿာမာ"တိ မည- မာနာ န အမနုဿာ ဂဏှိဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၆။ (ခ) ကတမော စ ဘိက္ခု အမနုဿဂ္ဂါ- ဟော။ သံ၊၂။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁။ မနုဿဂ္ဂါဟောတိ မနုဿာနံ သမ္ဗန္ဓိ- ဘူတာနံ, မနုဿေဟိ ဝါ ဂဟဏံ။ တထာ အမနုဿဂ္ဂါဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၆။ (ဂ) အပမာရ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၁) ကြည့်။

အမနုဿစဏ္ဍမိဂဘယ (ပု) [အမနုဿ+စဏ္ဍမိဂ +ဘယ] ဘီလူး သားရဲ စသည်နှင့် ကြမ်း ကြုတ်သော ခြင်္သေ့ သစ် ကျား စသော သားကောင်တို့မှ ကြောက်ခြင်း။ အမနုဿ- စဏ္ဍမိဂဘယေန အန္တရာယိကသညီ ဟုတွာ ဆာဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ၊၃၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၂၅၈။

အမနုဿဇာတိက(ယ) (တိ) [အမနုဿ+ဇာတိ +က] (က) ဘီလူးမျိုး၌ဖြစ်သော၊သူ။ (နတ် ဘီလူးမ)။ (ခ) လူယောင်ဆောင်နိုင်သော နတ်, နဂါး, ဂဠုန် စသည်တို့၏ အမျိုး ဇာတ်၌ – ဖြစ်သော – ပါဝင်သော၊သူ။ (က) ရာဇာ တံ ကာရဏံ န ဥပပရိက္ခိတွာဝ "အမနုဿဇာတိကာ ဘဝိဿတီ"တိ တံ ဂေ- ဟတော နိက္ကဍို။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၉၃။ နာယံ မဟာရာဇ မနုဿဇာတိကာ.... အဒ္ဓါ အယံ ယက္ခိနီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ (ခ) တိရစ္ဆာနဂတောတိ အန္တမသော သက္ကံ ဒေဝ- ရာဇာနံ ဥပါဒါယ ယော ကောစိ နာဂမာဏ- ဝကာဒိကော အမနုဿဇာတိကော (အ- မနုဿဇာတိယော) ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၅၀၊၁၇၃။

အမနုဿဋ္ဌာန (န) [(၁)အမနုဿ+ဌာန၊ (၂) န + မနုဿဋ္ဌာန] (၁) ဘီလူး, မြေဘုတ် စသည်တို့၏ – ကျက်စားရာ – နေထိုင်ရာ – အရပ်။ (၂) လူတို့၏–သွားလာ – ကျက်စား – နေထိုင် – ရာ မဟုတ်သောအရပ်။ သေယျ- ထာပိ မဟာရာဇ အမနုဿဋ္ဌာနေ ပေါက္ခရဏီ

အဇ္ဈောဒကာ။ သံ၊၁။၉၀။ ဝဏ်ေ အရညေ အမနုဿဋ္ဌာနေ။ ဝိမာန။၁၁၆။ အမနုဿ-ဋ္ဌာနေတိ အမနုဿာနံ ပိသာစာဒီနံ သဉ္စ-ရဏဋ္ဌာနေ, မနုဿာနံ ဝါ အဂေါစရဋ္ဌာနေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

အမနုဿတ္တ (န) [အမနုဿ+တ္တ] လူမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ န ဟိ ဣန္ဒသ္သ အမနုဿတ္တေ တတော အနညေသံ သက္ကာဒီနံ မနုဿတ္တံ ဒာတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။၃၄။

အမနုဿဒဿန (န) [အမနုဿ+ဒဿန] နတ်ကို မြင်တွေ့ခြင်း။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အမနုဿ-ဒဿနံ နာမ မနုဿာနံ သပ္ပဋိဘယံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၀။

အမနုဿဒုဋ္ဌ (တိ) [အမနုဿ + ဒုဋ္ဌ] ဘီလူး သားရဲတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ (ဘီလူး သားရဲတို့ သွားလာထကြွ သောင်းကျန်းကြသဖြင့် ဘေးရန် ရှိသော အရပ်)။ ဒွေပိ စေတာနိ ဌာနာနိ အမနုဿဒုဋ္ဌာနိ (အမနု-ဿုဿဒဋ္ဌာနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉) ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ အမနုဿဒုဋ္ဌာနီတိ အမနုဿ-သဉ္စာရေန ဒူသိတာနိ၊ သပရိဿယာနီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။

အမနုဿန္တရာယ (ပု) [အမနုဿ+အန္တရာယ] နတ်, ဘီလူး, တစ္ဆေ, သားရဲ စသည်တို့-နှောင့်ယှက်ခြင်း – ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်ခြင်း – အန္တရာယ်။ အမနုဿန္တရာယော။ ဝိ၊၃။၁၅၂၊ ၂၅၂။ ဘိက္ခုံ ယက္ခော ဂဏှာတိ၊ အယံ အမနုဿန္တရာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂ-ဟ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဘိက္ခုဿ ပါတိမောက္ခေ ဌပိတေ ပရိသာ ဝုဋ္ဌာတိ ဒသန္နံ အန္တရာယာနံ အညတရေန....အမနုဿန္တရာယေန ဝါ။ ဝိ၊၄။ ၄၂၉။

အမနုဿပဏ္ဍက (ပု) [အမနုဿ+ပဏ္ဍက] နတ် ပဏ္ဍုက်။ တယော ပဏ္ဍကာ မနုဿပဏ္ဍကော အမနုဿပဏ္ဍကော တိရစ္ဆာနဂတပဏ္ဍကော။ ဝိ၊၁။၃၄-၅။ (– ဝိ၊၁။၃၇-၄၀)

အမနုဿပထ (ပု) [(၁) အမနုဿ+ပထ။, (၂) န+မနုဿပထ] (၁) နတ်, ဘီလူး စသည်တို့၏ သွားလာကျက်စားရာလမ်းခရီး။ (၂) လူတို့၏ သွားလာကျက်စားရာလမ်းခရီး မဟုတ်သော အရပ် (လမ်း ခရီး, တော-စသည်)။ (၁) (၂) ဣတရာ တိဿော နဒိယော အနုပဂမ္မ ပါစီနမုခါ ဟိမဝန္တေနေဝ အမနုဿပထံ ဂန္တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၆။ ဘန္တေ ဥဇုမဂ္ဂေါ တိံသ-ယောဇနော အမနုဿပထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၀။ (၂) မိဂေါ ဟိ အမနုဿပထေ အရညေ ဝသမာနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၅-၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၂။

အမနုဿပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အမနုဿ+ပရိဂ္ဂဟ] နတ် – ဘီလူး – သားရဲ – တို့ – သိမ်းယူ – အုပ်စိုး – အပ်သော။ ဣမသ္မိံ အမနုဿပရိဂ္ဂဟော မရု-ကန္တာရေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ အမနုဿ-ပရိဂ္ဂဟေ ကာနနေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၊ အမနု-ဿပရိဂ္ဂဟံ အဋဝိံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။

အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [အမနုဿ + ပရိဂ္ဂ-ဟိတ] (က) နတ်တို့ သိမ်းပိုက် အုပ်စိုး အပ်သော။ (ခ) ဘီလူးသည် သိမ်းပိုက် အုပ်စိုး အပ်သော။ (က) သာ စ ပေါက္ခရဏီ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ အယံ ပန အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။ (က) (ခ) အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ ပေါက္ခရဏီ-ယော နာမ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄-၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆-၇။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊၃၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၅၁။)

အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတတာ (ထီ) [အမနုဿပရိဂ္ဂ-ဟိတ+တာ] နတ် – ဘီလူး – တို့သည် သိမ်းပိုက် အုပ်စိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အမနုဿ-

ပရိဂ္ဂဟိတတာယ ဝါ အသပ္ပါယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၈။

အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏီ (ထီ) [အမနုဿ-ပရိဂ္ဂဟိတ+ပေါက္ခရဏီ] နတ်–ဘီလူး–တို့သည် သိမ်းပိုက် အုပ်စိုးအပ်သော ရေကန်။ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏိယောပိ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။

အမနုဿပရိပန္ထ (ပု) [အမနုဿ+ပရိပန္ထ] ဘီလူး, သားရဲ စသော ဘေးရန်။ မဂ္ဂပဋိပန္နာနံ မနုဿာနံ အမနုဿပရိပန္ထမောစနတ္ထံ မဂ္ဂ-ရက္ခကံ ဌပေသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

အမနုဿပရိပန္ထမောစန (နပ) [အမနုဿပရိပန္ထ+မောစန] ဘီလူး, သားရဲ စသော ဘေးရန်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ အမနုဿပရိပန္ထ-ကြည့်။

အမနုဿပရိသာ (ထီ) [အမနုဿ + ပရိသာ] နတ်ဗြဟ္မာပရိသတ်။ အမနုဿပရိသာ ဥဂ္ဂါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၇။

အမနုဿပရိဿယ (ပု) [အမနုဿ+ပရိဿယ] ဘီလူး သားရဲ စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ဘေးရန်။ ယေပိ ပကတိယာ မနုဿာမနုဿ-ပရိဿယာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။ မနုဿာ-မနုဿပရိဿယာတိ မာနုသကာ အမာနု-သကာ စ ဥပဒ္ဒဝါ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။

အမနုဿပဝိဋ္ဌ (တိ) [အမနုဿ+ပဝိဋ္ဌ] ဘုတ်, တစ္ဆေ, ဘီလူးတို့–ပူးဝင်–လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–ဖမ်းစား–အပ်သော၊သူ။ အမနုဿပဝိဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊၁။၆၂။ အပရေ ပဏ္ဍိတာ ဘူတဝေဇ္ဇာ ဘူတယက္ခာဒီဟိ အမနု-ဿေဟိ ပဝိဋ္ဌဿ အဘိဘူတဿ ဂဟိတဿ.... တိကိစ္ဆံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

အမနုဿပုစ္ဆာ (ထီ) [အမနုဿ+ပုစ္ဆာ] နဂါး, ဂဠုန်, နတ်, ဗြဟ္မာ စသည်တို့၏ အမေးပုစ္ဆာ။ ကတမာ အမနုဿပုစ္ဆာ၊... နာဂါ ပုစ္ဆန္တိ၊ သု-ပဏ္ဏာ ပုစ္ဆန္တိ၊....ဒေဝတာယော ပုစ္ဆန္တိ။ အယံ အမနုဿပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။ အမနုဿ-ပုစ္ဆာတိ နာဂသုပဏ္ဏာဒီနံ ပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၇။

အမနုဿပုရိသ (ပု) [အမနုဿ+ပုရိသ] လူ မဟုတ်သော–လူနှင့်တူသော – နတ်,ဘီလူး (စသော)ယောကျ်ား။ တယော ပုရိသာ မနုဿပုရိသော အမနုဿပုရိသော တိရစ္ဆာ-နဂတပုရိသော။ ဝိ၊၁။၃၅။ ပုရိသဒမ္မာတိ အဒန္တာ ဒမေတုံ ယုတ္တာ တိရစ္ဆာနပုရိသာပိ မနုဿပုရိသာပိ အမနုဿပုရိသာပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၀။ အမနုဿ-ပုရိသာတိ ဧတ္ထ န မနုဿာတိ အမနုဿာ။ တံသဒိသတာ ဧတ္ထ ဇောတီယတိ။ တေန မနုဿတ္တမတ္တံ နတ္ထိ၊ အညံ သမာနန္တိ ယက္ခာ-ဒယော အမနုဿာတိ အဓိပ္ပေတာ။ န ယေ ကေစိ မနုဿေဟိ အညေ၊ တထာ တိရစ္ဆာနပုရိသာနံ ဝိသုံ ဂဟဏံ ကတံ။ ယက္ခာဒယော ဝေ စ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။

အမနုဿဗဟုလ (တိ) [အမနုဿ + ဗဟုလ] များသော ဘီလူး, သားရဲ, တစ္ဆေ-စသည် ရှိသော၊ ဘီလူး, သားရဲ, စသည် ပေါများရာ ဖြစ်သော မြို့ (ရာဇဂြိုဟ်မြို့)။ ရာဇဂဟံ ပကတိယာပိ အမနုဿဗဟုလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။

အမနုဿဘယ (နပ) [အမနုဿ+ဘယ။ အမနု-ဿေဟိ ဘယံ အမနုဿဘယံ။ ရူ။နှာ-၁၉၅။] (က) နတ် ဘီလူး (စသည်)တို့မှ ကြောက်ခြင်း။ (ခ) နတ် ဘီလူး (စသော)ဘေး ရန်။ (က) အရိယကောဋိယမဟာဒတ္တော အမနုဿဘယေန ဂတောတိ ဝဓနတော လဇ္ဇာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။ (ခ) ဒုဗ္ဘိက္ခဘယံ အမနုဿဘယံ ရောဂဘယန္တိ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဝဇ္ဇီရဋ္ဌေ အဝုဋ္ဌိဘယံ ဗျာဓိဘယံ အမနုဿ-

ဘာယန္တိ တိဏ္ဏံ ဘာယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိ'သု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၉၊၁၆၀။ တတော အမနုဿဘာယ-တော နိဝါရဏတ္တံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

အမနုဿဘူတ (တိ) [အမနုဿ+ဘူတ] (၁) နတ် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ (န) (၂) နတ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ (၁) အမနုဿဘူတော မာရော ဒေဝပုတ္တော....ကိဉ္စိ အပဿန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (၂) ဇဝံ ဘဂဝါ သဗ္ဗာနေဝ အမနုဿဘူတာနိ .... အာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။

အမနုဿရက္ခာ (ထီ) [အမနုဿ+ရက္ခာ] ဘီလူး ဘေးရန်မှ – ကာကွယ် – စောင့်ရှောက် – ခြင်း။ နာနာဝိဓာယ အမနုဿရက္ခာယ သမ္မာဓေ အယောဏရေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

အမနုဿရာဇ (ပု) [အမနုဿ+ရာဇ] နတ်မင်း။ သော တတော စုတော မနုဿရာဇာ, အမ-နုဿရာဇာ ဒိဝိ ဟောမိ (သိ၊ဏ္ဍ၊ မူကွဲ)။ ဒီ၊ ၂။၁၆၇။

အမနုဿဝစ (ပု၊န) [အမနုဿ+ဝစ] ဖြဟ္မာ၏ စကား။ အမနုဿဝစော သုတွာ၊ တဿာဟံ န ဂဟေ ရမေ ....။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ (–ဒီ၊၂။ ၁၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။)

အမနုဿဝစန (န) [အမနုဿ+ဝစန] အမနုဿ-သဒ္ဒါ။ အမနုဿဝစနေန န မနုဿောဟိ အညေ ပါဏိနော ဝေ ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၅၀။

အမနုဿဝိဂ္ဂဟ (တိ) [အမနုဿ + ဝိဂ္ဂဟ] တိရစ္ဆာန်၏ ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ လူနှင့် တူသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော ?။ အမနုဿဝိဂ္ဂဟာ ပါကတိကတိရစ္ဆာနဂတိတ္ထိ အမိပ္ပေတာ။ ဝဇီရ။၁၀၃။

အမနုဿသဥ္စာရ (ပု) [အမနုဿ+သဥ္စာရ]ဘီလူး သားရဲတို့၏ လှည့်လည် သွားလာခြင်း။ အမနုဿဒုဋ္ဌ-ကြည့်။

အမနုဿသဒ္ဒ (ပု) [အမနုဿ + သဒ္ဒ] (က) လူမှ တပါးသော သက်ရှိ သက်မဲ့ အားလုံးတို့၏ အသံ။ (ခ) နတ်–ဘီလူး–သားရဲ–တို့၏ အသံ။ (က) ကတမံ တံ ရူပံ သဒ္ဒါ-ယတနံ။.... မနုဿသဒ္ဒေါ အမနုဿသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၄။ မနုဿာနံ သလ္လာပါဒိသဒ္ဒေါ မနုဿသဒ္ဒေါ၊ တံ ဌပေတွာ သေသော သဗ္ဗောပိ အမနုဿသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ (ခ) ကေဝလဥ္စေတ္ထ အမနုဿသဒ္ဒါဒယော ဥတြာသဇနကာ အမနာပသဒ္ဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အမနုဿသဒ္ဒဥ္စ သာဝေတုံ အာရဘိ'သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

အမနုဿသမုဋ္ဌာပိတ (တိ) [အမနုဿ+သမုဋ္ဌာ-ပိတ] ဘီလူး–သားရဲ–တစ္ဆေ–မြေဘုတ်–တို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော။ ပဇ္ဇရကေနာတိ အမနုဿသမုဋ္ဌာပိတေန ပဇ္ဇရကရောဂေန။ ဝိမတိ၊၁။၃၄။

အမနုဿသမ္ဘဿ (ပု) [အမနုဿ + သမ္ဘဿ] ဘီလူး၏ အတွေ့အထိ။ ဇဝံ ခရေန အမနုဿ-သမ္ဘဿေန မနုဿော သမာနော အယံ န ဘာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

အမနုဿသေဝိတ (တိ) [အမနုဿ+သေဝိတ] လူမဟုတ်သူ–ဘီလူး ရက္ခိုသ်–တို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ ဥပ္ပလံ စုဒကာ သမုဂ္ဂတံ၊ ယထာ တံ အမနုဿသေဝိတံ။ ထေရီ။၄၂၁။ ရက္ခ-သပရိဂ္ဂဟိတာယ ပေါက္ခရဏိယာ ဇာတတ္တာ နိမ္မနုဿေဟိ သေဝိတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

အမနုဿာဓိဋ္ဌိတ (တိ) [အမနုဿ + အဓိဋ္ဌိတ] ဘီလူး ရက္ခိုသ် တို့သည်–လွှမ်းမိုး၍ နေအပ်သော–သိမ်းပိုက်စီး အုပ်အပ်သော (ခရီးခဲ)။ အမနုဿကန္တာရ-ကြည့်။

အမနုဿာဝါသတ္တ (န) [အမနုဿ+အာဝါသ+တ္တ] ဘီလူးတို့၏ နေထိုင်ရာဌာန၏ အဖြစ်။ ပုဗ္ဗေ အမနုဿာဝါသတ္တာ အာဟ "မနုဿာ-ဝါသံ အကာသိ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၆။

အမနုဿိက (တိ) [အမနုဿ+ဣက] သားရဲ တစ္ဆေ မြေဘုတ် ဘီလူး-တို့ကြောင့် ဖြစ်သော။ အမနုဿိကာဗာဓ-ကြည့်။

အမနုဿိကာဗာဓ (ပု) [အမနုဿိက+အာဗာဓ] သားရဲ တစ္ဆေ မြေဘုတ် ဘီလူး-တို့ကြောင့် ဖြစ်သော အနာရောဂါ။ အညတရဿ ဘိက္ခု-နော အမနုဿိကာဗာဓော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၄။ (—ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။)

အမနုဿိတ္ထိဂ္ဂဟဏ (န) [အမနုဿိတ္ထိ+ဂဟဏ] အမနုဿိတ္ထိ-ဟူသော သဒ္ဒါ။ န ဟိ ဣတော ပုဗ္ဗေ အမနုဿိတ္ထိဂ္ဂဟဏံ ကတံ အတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၂။ဂ၆။

အမနုဿိတ္ထိပသင်္ဂ (ပု) [အမနုဿိတ္ထိ + ပသင်္ဂ] အမနုဿိတ္ထိသဒ္ဒါနှင့် – စပ်လျဉ်းခြင်း – ဆက်သွယ်ခြင်း၊ (အမနုဿိတ္ထိ-ပုဒ်ကို ဟောတော်မူသဖြင့် ရှေ့ ငွေ့စသည်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော မိန်းမရုပ်များ ဆက်သွယ် ရောနှော ပါဝင်လာခြင်း)။ "ဝတ္ထုမေဝ န ဟောတီတိ အမနုဿိတ္ထိပသင်္ဂေန အာဂတံ သုဝဏ္ဏရဇ-တာဒိမယံ ပဋိက္ခိပတိ"တိ တီသုပိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။ဂ၆။

အမနုဿိတ္ထိဘူတ (တိ) [အမနုဿိတ္ထိ + ဘူတ] နတ်မိန်းမ, ဘီလူးမ-စသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဇနိကာပိ ဝါ အမနုဿိတ္ထိဘူတာ မာတာ ဃာတိတာ၊ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာ န ဝါရိတာ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၁၇၂။

အမနုဿိတ္ထိ (ထီ) [အမနုဿ+ဣတ္ထိ] နတ်, ဘီလူး မိန်းမ။ မနုဿိတ္ထိ အမနုဿိတ္ထိ တိရစ္ဆာ-နဂတိတ္ထိ။ ဝိ၊၁။၃၄။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၅၊၁၄၃။ ကင်္ခါ။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။ဂ၆။)

အမနုဿိဒ္ဓိ (ထီ) [အမနုဿ+ဣဒ္ဓိ] နတ်ပြိတ္တာ၏ တန်ခိုး၊ ဝေမာနိကနတ်ပြိတ္တာ – ဗိမာန်ရှင်နတ်ပြိတ္တာ – ၏ တန်ခိုး။ အမနုဿိဒ္ဓိယာ ယာဝတတိယံ တဿာ ဝေ ဣတ္ထိယာ ပါပုဏိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။

အမနုဿိဘာဝ (ပု) [(၁) န+မနုဿိဘာဝ။ (၂) အမနုဿီ+ဘာဝ] လူမိန်းမ မဟုတ်သည်၏ – ဘီလူးမ၏ – အဖြစ်။ မနုဿမံသံ ခါဒမာနံ ဒိသွာ တဿာ အမနုဿိဘာဝံ ဥတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၃။

အမနုဿုပစာရိတာ (ထီ) [အမနုဿ+ဥပစာရိ+တာ] တိရစ္ဆာန်တို့၏–အနီးအပါး–ပတ်ဝန်းကျင် –၌ လှည့်လည် သွားလာခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်၊ အနီးအပါး ပတ်ဝန်းကျင်၌ တိရစ္ဆာန်တို့ လှည့်လည် သွားလာခြင်း။ တေန တေသံ အမနုဿုပစာရိတာယ အရညလက္ခဏူပေတတံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၄။ ဂေါနင်္ဂုလမိဂါယုတာ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၄)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အမနုဿုဘတောဗျဉ္ဇနက (ပု) [အမနုဿ + ဥဘတောဗျဉ္ဇနက] နတ် ဥဘတောဗျည်း။ တယော ဥဘတောဗျဉ္ဇနကာ မနုဿုဘတော-ဗျဉ္ဇနကော အမနုဿုဘတောဗျဉ္ဇနကော တိ-ရစ္ဆာနဂတုဘတောဗျဉ္ဇနကော။ ဝိ၊၁။၃၄။

အမနုဿုဿဒဋ္ဌာန (န) [အမနုဿ + ဥဿဒ + ဌာန] ဘီလူး တစ္ဆေ သားရဲတို့ ပေါများသော – ဘေးအန္တရာယ်များသော – အရပ်။ အမနုဿဒဋ္ဌ-ကြည့်။

အမနုဿူပဒ္ဒဝ (ပု) [အမနုဿ + ဥပဒ္ဒဝ] (၁) ဘီလူး သားရဲ တစ္ဆေ မြေဘုတ် စသော ဘေးရန်။ (တိ) (၂) ဘီလူး သားရဲ စသော ဘေးရန်ရှိသော။ (၁) အမနုဿူပဒ္ဒဝေန ဗဟုတရာ ကာလမကံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ (တိ) (၂) ဘန္တေ အမနုဿုပဒ္ဒဝေါ မဂ္ဂေါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

အမနောဂဏ (ပု) [န+မနောဂဏ] မနောဂိုဏ်း မဟုတ်သော ဂိုဏ်း၊ အမနောဂိုဏ်း။ "ပရော-သတံ ဂေါမယ"န္တိအာဒီသု အမနောဂဏော။

ပဗ္ဗဘူတံ ပဒံ ဩဿာဂမတ္တာ နိစ္စတာယ စ။ နီတိ၊ပဒ။၁၆၁။

အမနောဂဏလက္ခဏ (န) [အမနောဂဏ + လက္ခဏ] အမနောဂိုဏ်း၏ လက္ခဏာ။ အထ အမနောဂဏလက္ခဏံ ကထယာမ။ နီတိ၊ပဒ။ ၁၆၀။ မနောဂိုဏ်းလက္ခဏာ, အမနောဂိုဏ်း လက္ခဏာတို့ကို နီတိ၊ပဒ။၁၆၀-၁၆၁-ကြည့်။

အမနောဂဏသညိတ (တိ) [အမနောဂဏ+ သညိတ] အမနောဂိုဏ်းဟု – သိအပ် – မှတ် အပ် – သော။ သဒ္ဒါ ဧဝံပကာရာ တေ၊ အ- မနောဂဏသညိတာ။ နီတိ၊ပဒ။၁၆၀–၁။

အမနောရမ (တိ) [န+မနောရမ] စိတ်နှလုံးကို ပျော်ရွှင် နှစ်သက်စေနိုင်သည် မဟုတ်သော၊ နှစ်သက်ဖွယ်မရှိသော၊ မနှစ်သက် – မမြတ်နိုး –အပ်သော။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ မနောရမာပိ အမနောရမာပိ။ သံ၊၂။ ၃၄၀။ အမနောရမာတိ အမနာပါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄။ (– အပ၊၂။၆၀။ ဇာ၊၂။၇၇၊၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၃။)

အမန္တနီယ (တိ) [န+မန္တနီယ] မတိုင်ပင်–သင့် –ထိုက်–သော၊ အကျိုးရှိ-မရှိကို မတိုင်ပင် ထိုက်သော၊သူ။ ဇာတိမာပိ ဧကော အမန္တ- နီယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အမန္တ- နီယောတိ ဟိတာဟိတမန္တနေ န အရဟော။ မူလဋီ၊၂။၁၆၇။

အမန္တဘာသ (ပု) [န+မန္တ+ဘာသ] ပြိန်ဖျင်း သောစကားကို မဆင်ခြင်ပဲ ပြောဆိုခြင်း။ သမ္ဖဘာသေနာတိ အမန္တဘာသေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၁။ အမန္တဘာသေနာတိ သမ္ဖဿ သမ္ဖပ္ပလာပဿ အမန္တာယ မန္တာရဟိတ- ဘာသနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၉။

အမန္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မန္တာ (=မန+တွာ)] မသိမူ၍၊ မနှိုင်းချိန် – မဆင်ခြင် – မူ၍။ ယံ ဝါ တေ မန္တာ ဝါစံ ဘာသေယျုံ၊ ယံ ဝါ အမန္တာတိ။ မ၊၂။၄၁၀။ မန္တာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၄)လည်း ကြည့်။

အမန္တိ (တိ) [န+မန္တိ] ပညာမရှိသော၊ ဥပါယ် တမျည်–အကြောင်း–နည်းလမ်း–ပရိယာယ် – ဥ္ – နားမလည်– မကျွမ်းကျင် – မပါးနပ် –မလိမ်မာ – သော၊သူ။ အပ္ပသေနောပိ စေ မန္တီ၊ မဟာသေနံ အမန္တိနံ။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ အမန္တိနန္တိ အနုပါယကုသလံ ဇိနာတိ၊ ပည- ဝါ ဒုပ္ပညံ ဇိနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၆။

အမန္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မန္တေတွာ] မတိုင်ပင် –မနှီးနှော–မူ၍။ တေန သဒ္ဓိံ အမန္တေ- တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၆။)

အမန္တမာန (တိ) [န+မန္တမာန] အမတ္တမာန-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အမန္ဒ (တိ) [န+မန္ဒ] (၁) မနုံ့နှေး–မလေးကန် –သော၊ လျင်မြန်သော (အဘိညာဉ်)။ (၂) မသေးငယ်သော၊ မနည်းသော၊ ကြီးကျယ် များပြားသော။ (၁) ကေစ္စဿ ခိပ္ပါ အမန္ဒာ သီဃပ္ပဝတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ (၂) အမန္ဒော အဘိယောဂေါ စ အနပ္ပကော အဘျာသော စေတိ အယမေသော သဗ္ဗောပိ .... ဘဝတိ။ သုဗောဓာလင်္ကာရဋီ။၁၆၃။ အမန္ဒရူပ, မန္ဒ (နီတိ၊ဓာ။၉၂) တို့လည်း ကြည့်။

အမန္ဒမန္ဒ (တိ) [အ+မန္ဒ+မန္ဒ။ အ-အနက်မရှိ] အလွန် – နူးညံ့ – ပျော့ညံ့ – နုံ့နှေး – လေး ကန် – သော၊သူ။ ပရမသလ္လေခဝုတ္တိကောပိ အဗလဗလော အမန္ဒမန္ဒော ဝိယ.... ဝိစရတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ အဗလဗလ,မန္ဒမန္ဒ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၆)တို့လည်း ကြည့်။

အမန္ဒရူပ (တိ) [အမန္ဒ+ရူပ] မနည်းပါးသော –အလွန်များပြားသော–သဘော ရှိသော။

မောဂယ္ယ ဝိန္ဒတိ ဟိ ကိတ္တိမမန္ဒရူပံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၁၆၃။ အမန္ဒရူပံ အတိဗဟုံ ကိတ္တိံ.... အမန္ဒရူပံ အနပ္ပကသဘာဝံ အတိဗဟုံ ကိတ္တိံ .... လဘတေဝ။ သုဗောဓာလင်္ကာရဋီ။၁၆၃။

အမမ (တိ) [န+မမ။ အမမောတိ နတ္ထိ တဏှာမမတ္တံ ဒိဋ္ဌိမမတ္တဥ္စ ဧတဿာတိ အမမော။ ကော သော? အရဟာယေဝ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အပိ စ ယေ သတဏှာပိ သဒိဋ္ဌိပိ "မမ ဣဒ"န္တိ မမတ္တံ န ကရောန္တိ၊ တေပိ အမမာယေဝ။ နီတိ၊ပဒ။၃၄၄။ နတ္ထိ မမံ ဧတဿာတိ အမမော။ မောဂ်၊သျ။နှာ-၆၀၁။] တဏှာဒိဋ္ဌိဖြင့် ငါ့,ငါ၏ဥစ္စာ-ဟု-စွဲလမ်းခြင်း-မြတ်နိုးခြင်း-မရှိသော၊သူ။ (က) သတ္တဝါ, သင်္ခါရ-တို့၌ ငါ, ငါ့ကိုယ်, ငါ့ဥစ္စာ-ဟု-စွဲလမ်း-မြတ်နိုး-ခြင်း မရှိသော၊သူ (ဘုရား, ရဟန္တာ)။ (ခ) အဝတ်တန်ဆာ စားသောက်ဖွယ်ရာ စသည်တို့၌ ငါ့ ဥစ္စာ, ငါ့ ပစ္စည်း-ဟု-စွဲလမ်း-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ-ခြင်းမရှိသော၊သူ (ရသေ့, ရဟန်း, မြောက်ကျွန်းသူ စသည်။) (က) အမမဿ ဌိတဿ တာဒိနော။ ဥဒါန။၁၀၀။ အမမဿာတိ ရူပါဒီသု ကတ္ထစိ "မမ" န္တိ ဂဟဏာဘာဝတော အမမဿ မမင်္ကာရရဟိတဿ .... အရဟာ ပန အမမော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ ကာသာဝဝတ္ထော အမမော နိရာသော။ ထေရ။၃၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၈။ အမမောတိ ကုလေ ဝါ ဂဏေ ဝါ မမတ္တာဘာဝေန အမမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ အခေတ္တဗန္ဓူ အမမော နိရာသော။ ဇာ၊၁။၂၈၄။ အမမောတိ သတ္တသင်္ခါရေသု တဏှာဒိဋ္ဌိမမာယနရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၂။ (-ဥဒါန။၁၁၀၊၁၁၄။ သုတ္တနိ။၃၁၁၊၃၄၈၊၃၅၃၊၄၀၀။ ပေတ။၁၈၅။ ဇာ၊၁။၃၀၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၅၊၁၈၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။) (ခ) မနုဿာ တတ္ထ ဇာယန္တိ အမမာ အပရိဂ္ဂဟာ။ ဒီ၊၃။၁၆၁၊ ၁၆၉။ အမမာတိ ဝတ္ထာဘရဏပါနဘောဇနာဒီသုပိ မမတ္တဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ မမတ္တဝိရဟိတာတိ "ဣဒံ မမ၊ ဣဒံ မမာ"တိ မမင်္ကာရဝိရဟိတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။ အမမာ အပရိဂ္ဂဟာ နိယတာယုကာ။ အံ၊၃။၁၉၈။ အမမာတိ နိတ္တဏှာ၊ အဋ္ဌကထာယံ ပန နိဒ္ဒုက္ခာတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ အမမာတိ ဝတ္ထာဘရဏပါနဘောဇနာဒီသုပိ မမတ္တဝိရဟိတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။(-ဇာ၊၁။၂၀၃။ နေတ္တိ။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။)

အမမသဒ္ဒ (ပု) [အမမ+သဒ္ဒ] အမမ-သဒ္ဒါ။ ဣဒါနိ သမာသတဒ္ဓိတပဒဘူတာနံ အမမသဒ္ဒါဒီနံ နာမိကပဒမာလာ ဝုစ္စတေ။ နီတိ၊ပဒ။၃၄၄။

အမမာယန္တ (တိ) [န + မမာယန္တ (=မမ+အာယ+အန္တ)] တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် "ငါ့ဟာ, ငါ့ဥစ္စာ"ဟု-စွဲလမ်း-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ - ခြင်းကို မပြုသော၊သူ။ စက္ခုံ အမမာယန္တော, သောတံ အမမာယန္တော။ မဟာနိ။၃၈။ အမမာယန္တောတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အာလယံ အကရောန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အမမာယမာန (တိ) [န+မမာယမာန] ငါ့ဟာ, ငါ့ဥစ္စာ-ဟု-မစွဲလမ်း- မနှစ်သက်- မမြတ်နိုး-မတွယ်တာ-သော၊သူ ။ "တေ မမာ"တိ တဏှာဝသေန အမမာယမာနော ဒိဋ္ဌံ တဏှာမညနာယ န မညတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အမမာယိတ (တိ) [န + မမာယိတ] တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် ငါ့ဟာ, ငါ့ဥစ္စာ-ဟု-မစွဲလမ်းအပ်-မသိမ်းပိုက်အပ်-သော(ကာမဂုဏ်)။ အမမာယိတာ ကာမာ။ မဟာနိ။၁။ မမာယိတာတိ တဏှာဝသေန "မမ တေ"န္တိ ဂဟိတာ။ အမမာယိတာတိ ဝုတ္တပဋိပက္ခာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။

အမရံ (တိ) [အမှ+နံ-ဖြင့် အမှံ-ဟု ဆိုရမည့် အစား သောကဏ် အစွမ်းဖြင့် အမရံ-ဟု ဆိုလိုက်မိသော စကားဖြစ်သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၇-အလိုမူ "န + မရ" ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ သေခြင်းသဘော မရှိသောဟု ပေးသင့်၏။ အမရ[၁] (၃) (က) အနက်၌ ထည့်သွင်းရမည်။ ၎င်းပုဒ် ကြည့်] ငါတို့၏။ အဟော ဝတာ နော အမရာတိ စာဟု။ မ၊၂။၂၆၀။ အမရာတိ စာဟုတိ အမရံ ဣတိ စ အာဟု။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ .... အမှာကံ ဘာတာ မတော, ပုတ္တော မတောတိ အာဒီနိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အမရာတိအာဒီသု အာဟုတိ ကထေန္တိ။ မတံ ဉဒ္ဒိဿ "အမှ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ သောကဝသေန "အမရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၄၆။

အမရ[၁] (ပု) [န+မရ] (၁) နတ်၊ (က) ဉပပတ္တိနတ်၊ (ခ) ဝိသုဒ္ဓိနတ်။ (၂) နဂါး။ (တိ) (၃) (က) သေခြင်း သဘော မရှိသော။ (ခ) သေခြင်းသဘောမရှိသော၊ အိုခြင်း သေခြင်းကို လွန်မြောက်သော။ (ဂ) ပျက်စီးခြင်း မရှိသော၊ တည်မြဲသော (အတ္တ)။ (၄) (တဖက်ဖက်၌ မရပ်တည်နိုင်သဖြင့်) မပြတ်သားသော၊ အမရာ မည်သော ငါးကဲ့သို့ ရှောင်လွှဲတတ်, ငြင်းပယ်တတ်သော ဝိတက်။ (၅) မပြီးပြတ်နိုင် – မပြီးဆုံးနိုင် – ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား – သော၊ အယူ၊ စကား။ (၆) လူ, တိရစ္ဆာန်, နေရာဌာန-တို့၏အမည်များ၊ (က) အမရာ၊ တော်ဝင် မိန်းမမြတ်တဦး၏ အမည်။ (ခ) အမရာ-မည်သော ငါး။ (ဂ) အမရ-အမည်ရှိသောမြို့၊ အမရဝတီမြို့။ (ဃ) အမရ-မည်သောမြို့။ (င) အမရမည်သော ဉယျာဉ်၊ အမရဉယျာဉ်။ (၁) နတ်။ (က) ဉပပတ္တိနတ်။ (ခ) ဝိသုဒ္ဓိနတ်။ သနရာမရလောကဂရုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁။ နရာ စ အမရာ စ နရာမရာ၊ သဟ နရာမရေဟိ သနရာမရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄။ မ၊ဋီ၊၁။၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၇။ မရဏံ မရော၊ သော နတ္ထိ ဧတေသန္တိ အမရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ တံ ဝိမာနံ အဘိရုယှ၊ အမရာနံ သုခေသိနံ။ ဇာ၊၂။၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉။ အမရာနန္တိ ဒီဃာယုကာနံ ဒေဝါနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉။ အမရဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ဉပပတ္တိဒေဝါ အဓိပ္ပေတာ။....အမရသဒ္ဒေန စေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါပိ သင်္ဂယှန္တိ။ တေ ဟိ မရဏာဘာဝတော ပရမတ္ထတော အမရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅။ မ၊ဋီ၊၁။၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ဂ။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၂။) (၂) နဂါး။ အမရာဓိပ (၂) အနက်ကြည့်။ (၃) (က) သေခြင်းသဘောမရှိသော။ န စတ္တိ သတ္တော အမရော ပထဗျာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၉။ အမရောတိ အမရဏ-သဘာဝေါ သတ္တော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ဂ၃။ (– ထေရ။၃၂၀။ ထေရီ။၃၄၃။ အပ၊၁။ ၄၄။ ဇာ၊၂။၄၁၊၈၃၊၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၃၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၉၊ ၃၆၁-၃။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ-နှင့် ၎င်း-ဋီ။၂၄၄၃။) (ခ) သေခြင်းသဘော မရှိသော၊ အိုခြင်း, သေခြင်းကို လွန်မြောက်သော။ ယဒါ စ အဝိဇာနန္တာ၊ ဣရိယန္တ္ယမရာ ဝိယ။ ထေရ။ ၂၇၆။ အမရာ ဝိယ ဇရာမရဏံ အတိက္ကန္တာ ဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ (ဂ) ပျက်စီးခြင်းမရှိသော၊ တည်မြဲသော (အတ္တ)။ ရူပါဒီသု အညတရံ အတ္တာတိ စ လောကောတိ စ ဂဟေတွာ တံ သဿတံ အမရံ နိစ္စံ ဓုဝံ ပညပေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၁။၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ အမရံ နိစ္စံ ဓုဝန္တိ သဿတဝေဝစနာနိ။ မရဏာဘာဝေန ဝါ အမရံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၈။ သမ္ဘရာယေ အတ္တာ သုခီ ဟောတိ အမရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။

၃၆၇-၉။ မၬ္ဍီ၊၁။၁၇၂။ (၄) (တဖက်ဖက်၌ မရပ်တည်နိုင်သဖြင့်) မပြတ်သားသော၊ အမရာမည်သော ငါးကဲ့သို့ ရှောင်လွှဲတတ်၊ ငြင်းပယ်တတ်သော ဝိတက်။ အမရဝိတက္က-ကြည့်။ အမရာဝိက္ခေပိက (ခ) (ဂ)နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (၅) မပြီးပြတ်နိုင် – မပြီးဆုံးနိုင်–ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား–သော အယူ့စကား။ အမရာဝိက္ခေ-ပိက (က) ကြည့်။ (၆) လူ, တိရစ္ဆာန်,နေရာဌာန-တို့၏ အမည်များ။ (က) အမရာ၊ တော်ဝင်မိန်းမမြတ်တဦး၏ အမည်။ (ယင်းတော်ဝင် မိန်းမမြတ်ကား မဟောသဓ သုခမိန်၏ ဇနီးတည်း၊ ဤ၌ တော်ဝင်မိန်းမမြတ်ဆိုသည်မှာ မိမိ၏ ခင်ပွန်းယောကျ်ားအပေါ်၌ ရာနှုန်းပြည့်သစ္စာရှိလျက် အကျင့်ကောင်းသဖြင့် လူ့ရွာ,လူ့ပြည်၌ “စံ”အဖြစ် ထားရသော အိမ်သူမမျိုး ဖြစ်သည်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာမြန်မာစာပေလောက၌ တော်ဝင်မိန်းမမြတ်ဟု “စံ”အဖြစ် ထားရသူတို့မှာ—“(၁) အမရာ,(၂) ကိန္နရီ, (၃) မဒ္ဒီ, (၄) သမ္ဘုလ” ဤလေးဦးတို့ ဖြစ်ကြသည်၊ ဤလေးဦးသော မိန်းမမျိုး ရှားကြောင်းကို မဃဒေဝလင်္ကာ အပိုဒ် ၃၁၁-၌ “အမရာ, ကိန္နရီ၊ မဒ္ဒီ, သမ္ဘူ၊ ဤလေးဆူသို့၊ ကြည်ဖြူချစ်ဇော၊ ချစ်မနော နှင့်၊ သဘောဖြောင့်ကား၊ အလွန်ရှားခဲ့”ဟု ဖွဲ့ဆိုချီးမွမ်းထားသည်၊ ထိုလေးဦးတို့တွင် ဤနေရာ၌ အမရာနှင့်သာဆိုင်သည်၊ ယင်းအမရာ၏မေတ္တာ-သစ္စာ-သတ္တိ-ဝီရိယရှိပုံ,အိမ်ထောင်ရေး-လူမှုရေး ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်ပုံ, တရားမှုခင်းအရေး-မင်းရေး-စိုးရေး၌ မနှေးမဖင့် အသင့်လက်ငင်း ရှင်းလင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပုံ, ဉာဏ်ပရိယာယ်ကြွယ်ပုံ-စသော အကြောင်းသည် ဥမင်္ဂ (၅၄၂) ဇာတ်၌ အပြည့်အစုံပါသည်၊ ဤနေရာ၌မူ အမရာ-က မိမိ၏ အမည်ကို ဝှက်ဆိုသော ပဟေဠိ (စကားထာ) တပုဒ်ကိုသာ ဖော်ပြမည်၊ အမရာဒေဝီသည် နံနက်စောစော၌ ဘခင်ရှိရာ လယ်တောသို့ ယာဂုပို့သွားစဉ် ဇနီးလောင်းရှာရန် ထွက်လာသော မဟောသဓာနှင့် လမ်း၌တွေ့၍ နာမည်ကို မေးသောအခါ ဘယ်ခေတ် ဘယ်အခါမျှ မရှိသူ၏ နာမည်သည် သူ၏နာမည်ဖြစ်၏ဟု စကားဝှက်၍ ပြောပြ၏။ အမရ (မသေသောသူ)မည်သည် ဘယ်ခေတ်ဘယ်အခါမျှ မရှိ၊ ထို့ကြောင့် အသင်၏နာမည်မှာ “အမရာ” ဖြစ်ရမည်ဟု မဟောသဓာ-က ဖြေဆိုပြရာ ဟုတ်မှန်ကြောင်း ဝန်ခံသည်။) မဟောသဓော ဘရိယာ အမရာ နာမ ဂူတ္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၀၂။ လောကေ အမရာ နာမ နတ္ထိ၊ တွံ အမရာ နာမ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၀၅။ (ခ) အမရာမည်သော ငါး။ (၎င်းကား သတ်ရန်, ဖမ်းရန် မတတ်နိုင်သော – အသတ်ရ, အဖမ်းရ ခက်သော – ငါးတည်း၊ ယင်းကို မြန်မာနိဿယတို့၌ “ငါးစင်း”ဟု အမည်ပေး၍ အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြန် တို့၌ “ငါးရှဥ့်”ဟုဆိုကြသည်။)အမရဝိက္ခေပိကနှင့် အမရဝိတက္က-တို့ကြည့်။ (ဂ) အမရ-အမည်ရှိသော မြို့၊ အမရဝတီမြို့။ (၎င်းကား— ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားထံ နိယတဗျာဒိတ်ခံယူမည့်ဘဝ၌ သုမေဓာဗြာဟ္မဏ အဖြစ်ဖြင့် နေခဲ့သော မြို့တည်း၊ အမရဝတီ-ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ ယင်းမြို့သည် “(၁) ဆင်သံ, (၂) မြင်းသံ, (၃) ရထားသံ, (၄) စည်ကြီးသံ, (၅) ခရုသင်းသံ, (၆) မုရိုးစည်သံ, (၇) စောင်းသံ, (၈) သီချင်းသံ, (၉) ခွက်ခွင်း (သစ်သားချပ်) ကြေးနင်း (မောင်း) သံ, (၁၀) သုံးဆောင်ကြပါ, စားကြပါ, သောက်ကြပါ ဟူသော အသံ” ဤအသံ ဆယ်ပါးတို့ဖြင့် တယံမစဲ သဲသဲညံလျက်ရှိ၏၊ ထမင်း, ဟင်း, အဖျော်ယမကာ စားသောက်ဖွယ်ရာ အမျိုးမျိုးနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏၊ ယင်းမြို့သည် တံတိုင်း, မြို့တံခါး, တံခါး မုခ်, ပစ္စင်, ပြအိုး စသော မြို့၏ အင်္ဂါတို့နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏၊

ဥစ္စာ, စပါး, မြက်, ထင်း, ရေ-စသော မြို့၏ ရိက္ခာ သုံးဆောင်ဖွယ်ရာတို့နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏၊ အလုံးစုံသော (လယ်ယာလုပ်ငန်း, လက်မှုလုပ်ငန်း, စက်မှုလုပ်ငန်း စသော) လုပ်ငန်း ကိုင်ငန်း-တို့နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏၊ ပုလဲ, သန္တာ-စသော ရတနာ ခုနစ်ပါး, ဆင်ရတနာ-စသော ရတနာခုနစ်ပါးနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏၊ ဘာသာစကား အမျိုးစုံပြောသော နိုင်ငံအမျိုးစုံမှ လူတို့နှင့်လည်း ပြွမ်း၏၊ လူတို့ သုံးဆောင်ဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့နှင့်လည်း ပြည့်နှက်ပေါ်ဒြေး၏၊ အာဠကမန္ဒာမည်သော နတ်မြို့ကဲ့သို့ စည်ကားသာယာ၏၊ အမျိုးဂုဏ်, အဆင်းဂုဏ်, စည်းစိမ်ဂုဏ်, အစိုးရခြင်းဂုဏ် ဖြင့် ထင်ရှားသူ, ဘုန်းကံ ပါရမီရှိသူတို့၏ နေရာဖြစ်၏။) အမရံ နာမ နဂရံ၊ ဒဿနေယျံ မနောရမံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ အဘိ၊၄၊၁။၃၃။ အမရန္တိ စ အမရဝတီတိ လဒ္ဓနာမံ နဂရံ အပေဟာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၈၆-၇။ ဇာ၊၄၊၁။၃။ (—မူလဋီ၊၁။၂၄။) (ဃ) အမရ-မည်သော မြို့၊ (ရင်းသည် သိဒ္ဓတ္ထ-မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်၌ သမ္ဗလနှင့် သုမိတ္တ ညီနောင်တို့ မင်းပြုအုပ်စိုး၍ နေထိုင်ရာ မြို့တော် ဖြစ်သည်။) အမရနဂရ-ကြည့်။ (င) အမရ-မည်သော ဥယျာဉ်၊ အမရဥယျာဉ်။ အမရ-ယျာန-ကြည့်။

အမရ[၂] (တိ) [အမရ+အ] (၁) (က) မသေခြင်းအကျိုးငှါ ပြုလုပ်အပ်သော။ (ခ) နတ်ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ ပြုလုပ်အပ်သော။ (ဂ) သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှါ ပြုလုပ်အပ်သော။ (၂) နတ်ပြည်။ (၁) (က) (ခ) ယံ ကိဉ္စိ အမရံ တပံ (အမရန္တပံ)။ သံ၊၁။၁၀၄။ အမရံ တပန္တိ အမရတပံ၊ (အမရဏတပံ၊ သီ) အမရဘာဝတ္ထာယ ကတံ လူခတပံ၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါ။ သံ၊၄၊၁။၁၅၅။ ကာယကိလမထံ အနုယုဥ္ဇန္တော ယေဘုယျေန အမရတ္ထာယ အနုယုဥ္ဇတိ၊ သော စ ကမ္မဝါဒီဟိ အနုယုဥ္ဇိယမာနော ဒေဝတ္ထာယ သိယာတိ အာဟ "အမရဘာဝတ္ထာယာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ (—သုတ္တနိ။ ၃၁၇။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၃၀၇။) (ဂ) အကာသိံ အမရံ တပံ။ ထေရ။၂၆၃။ အကာသိံ အမရံ တပန္တိ သုဒ္ဓိယာ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂံ အဇာနန္တော .... အတ္တကိလမထာနုယောဂံ သုဒ္ဓိမဂ္ဂေါတိ မညာယ အကာသိံ အစရိံ ပဋိပဇ္ဇိံ။ ထေရ၊၄၊၁။၄၃၅။ (၂) တေန ကမ္မေန အဟံ အဇ္ဇ၊ အဘိဘောမိ နရာမရေ။ အပ၊၁။ ၁၅၆။

အမရ[၃] (တိ) [အ+မရ။ အ-အနက်မဲ့။] သေစေတတ်သော၊အကျင့်။ အမရတပ-ကြည့်။

အမရကောသ (ပု) [အမရ+ကောသ] အမရကောသ မည်သော သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်း။ "ပန္နကုဏ္ဍံ ကောသေယျဝိသေသော"တိ ဟိ အမရကောသေ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။

အမရဂိရိ (ပု) [အမရ+ဂိရိ] အမရဂိရိ အမည်ရှိသော—ပြာသာဒ်—နန်းတော်။ အတ္ထဒဿီဘုရားအလောင်း စံမြန်းသော နန်းမ သုံးဆောင်တို့တွင် တဆောင် ဖြစ်သည်။ အမရဂိရိ သုဂိရိဝါဟနာ၊ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၄။ အမရဂိရိ သုရဂိရိ ဂိရိဝါဟနနာမကာ.... ပါသာဒါ အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၂၅၄။

အမရဂ္ဂဟဏ (နု) [အမရ+ဂဟဏ] အမရသဒ္ဒါ။ အမရ[၁] (၁) အနက် ကြည့်။

အမရင်္ဂနာ (ထိ) [အမရ+အင်္ဂနာ] နတ်မိန်းမ၊ နတ်သမီး။ အကံသု သဒ္ဒိံ အမရင်္ဂနာဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၃၃၉။

အမရဏ (နု) [န+မရဏ] (၁) မသေခြင်း။ (၂) မသေရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၃) မသေကြောင်း — နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း — တရား။ (၄) နတ်။ (၁) နတ္ထိ ဇာတဿ

အမရဏံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၇။ သံ၊ ၁။ ၁၀၉။ အံ၊ ၂။ ၅၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၇။ အမရဏေန ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ (-ထေရ။ ၃၄၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၆၊ ၄၀၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀၀။) (၂) အမရဏံ သုခံ သိဝံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။ (၃) အမရဏဒါန-ကြည့်။ (၄) အမရဏတပ (ခ) အနက် ကြည့်။

အမရဏကာရဏ (န) [အမရဏ + ကာရဏ] မသေခြင်း၏ အကြောင်း။ မမ နတ္ထု အမရဏကာရဏံ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၅။

အမရဏစိတ္တ (တိ) [န+မရဏ+စိတ္တ] သေစေလိုသောစိတ် မရှိသော၊သူ။ တထာ မရဏစိတ္တဿ၊ မတေပျုမ္မတ္တကာဒိနော။ ဝိ၊နိဿယ။ ၃၀၄။ အမရဏစိတ္တဿာတိ အမရဏိစ္ဆာသဟိတစိတ္တဿ။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။ ၃၀၄။

အမရဏတပ (ပု) [အမရဏ + တပ] (က) မသေခြင်း အကျိုးငှါ ပြုလုပ်အပ်သော အကျင့်။ (ခ) နတ် (ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ ပြုလုပ်အပ်သော) အကျင့်။ အမရ[2] (၁) (က), (ခ) ကြည့်။

အမရဏတာ (ထီ) [အမရဏ+တာ] မသေသည်၏ အဖြစ်။ ပရူပက္ကမေန အမရဏတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

အမရဏတ္ထ (ပု) [အမရဏ+အတ္ထ] (၁) မသေခြင်း–နိဗ္ဗာန်–အကျိုး။ (တိ) (၂) မသေခြင်း–နိဗ္ဗာန်–အကျိုးရှိသော။ (၁) အမရဝိတက္က(မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၁)ကြည့်။ (၂) အမရတပ-ကြည့်။

အမရဏဒါန (န) [အမရဏ + ဒါန] မသေကြောင်း – နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း – တရားကို ပေးလှူခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း တရားဟောခြင်း။ ပဏီတဘောဇနဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ ဝိယ အမရဏဒါနံ နာမ ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ န မရတိ ဧတေနာတိ အမရဏံ၊ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာဒယော၊ တဿ ဒါနံ ဓမ္မုပဒေသော၊ တံ ဒေတိ။ တေနာဟ "ယော ဓမ္မံ အနုသာသတီ"တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

အမရဏဓမ္မ (တိ) [န+မရဏဓမ္မ] သေခြင်း– ပျက်စီးခြင်း–သဘော မရှိသော (သတ္တဝါ၊ သင်္ခါရ)။ အဟဉ္စ "အမရဏဓမ္မော နာမ ကောစိ သတ္တော နတ္ထိ"တိ ဇာနာမိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ တိသု ဘဝေသု အမရဏဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀-၁။ ဇာတသတ္တော အမရဏဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၃။

အမရဏဘာဝ (ပု) [အမရဏ+ဘာဝ] မသေသည်၏အဖြစ်။ ဇာနာမဟံ ပုတ္တဿ အမရဏဘာဝံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။

အမရဏသဘာဝ (တိ) [န + မရဏသဘာဝ] သေခြင်းသဘော မရှိသော၊သူ (သတ္တဝါ)။ အမရ[3] (၃) (က) (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၈၃) ကြည့်။

အမရဏာဓိကာရတ္တ (န) [န+မရဏာဓိကာရ+တ္တ] ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ်ခံရသူ၏ သေခြင်းကို ပြဆိုရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အမရဏာဓိပ္ပါယ-ကြည့်။

အမရဏာဓိပ္ပါယ (တိ) [န+မရဏ+အဓိပ္ပါယ] သေခြင်းငှါအလိုမရှိသော၊မသေစေလိုသော၊သူ။ ပဟာရေ ဒိန္နေ မတေပိ အမရဏာဓိပ္ပါယဿ အနာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။ ၁၁။ အမရဏာဓိကာရတ္တာ ကေဝလံ အမရဏာဓိပ္ပါယော ဧဝ သောတိ တာ ဝိယ တာ န ဝုတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၀၁။ (အနုဋီ၊ ၁။ ၈၉-လည်း ကြည့်)။

အမရဏာဓိပ္ပါယတာ (ထီ) [အမရဏာဓိပ္ပါယ+တာ] သေခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မသေစေလိုသည်၏အဖြစ်။ အင်္ဂေသု န မောက္ခာဓိပ္ပါယတာ ဝိယ အမရဏာဓိပ္ပါယ-

တာ ဝတ္တဗ္ဗာတိ စေ? န ဝတ္တဗ္ဗာ။ ကခ်ါ၊၄ို။ ၁၀၁။

အမရဏိစ္ဆာသဟိတစိတ္တ (တိ) [န + မရဏ + ဣစ္ဆာ + သဟိတ + စိတ္တ] သေခြင်း၌ အလို ဆန္ဒနှင့် တကွဖြစ်သော–သေစေလိုသော– စိတ်မရှိသော။ အမရဏစိတ္တ-ကြည့်။

အမရတပ (ပု) [အမရ+တပ] အမရ-အကျင့်။ (၁) သေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော အကျိုး ရှိ၏ဟု ယူဆ အပ်သော အကျင့်။ (၂) နတ်ဖြစ်ရန် ကျင့်အပ်သော အကျင့်။ (၃) သေစေတတ်သော အကျင့်။(ထိုအကျင့်ကား ရွှေ့, နောက်, ဝဲ, ယာ မီးပုံလေးပုံ, အထက်မှ နေပူ-ဟူသော အပူငါးပါး (ပဉ္စာတပ)ဖြင့် ကိုယ်ကို ပူစေခြင်း, ကိုယ်ကို ဆင်းရဲပင်ပန်း စေခြင်း စသော အတ္တကိလမထာနုယောဂ- အကျင့်တည်း။ထိုအကျင့်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက် နိုင်သည်, နတ်ဖြစ်နိုင်သည် ဟု မိစ္ဆာဝါဒီ-တို့ အယူရှိကြသည်။ အမှန်စင်စစ် ထိုပဉ္စာတပ အကျင့်သည် ကိုယ်ကို ပင်ပန်း ဆင်းရဲစေ တတ်သောအကျင့် ဖြစ်သောကြောင့် သေစေ တတ်သော အကျင့်ဖြစ်သည်။) နိရောဓဿ စ အမဂ္ဂဘူတေသုပိ ယညာမရတပါဒီသု နိရောဓမဂ္ဂသညီ ဟုတွာ။ အဘိ၊၄၊၂။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ အမရဏတ္တာတိ ဂဟိတာ ဒုက္ကရကိရိယာ အမရတပေါ၊ ဒေဝဘာဝတ္ထံ တပေါ ဝါ, ဒုက္ခတ္တာ ဝါ မရော မာရကော တပေါ အမရတပေါ။ ဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌ-သဒ္ဒေါ ဝိယ မရေသု အမရ-သဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၂။၉၈။ အမရဏတ္တာတိ အမတတ္တာ၊ နိဗ္ဗာ- နတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒုက္ကရကိရိယာတိ ပဉ္စာ- တပတပ္ပနာဒိဒုက္ကရစရိယာ။ ဒေဝဘာဝါယ တပေါ ဒေဝဘာဝတ္ထံ တပေါ။ မာရေတီတိ မရော ဟေတုအတ္ထံ အန္တောနီတံ ကတွာ။ အမင်္ဂလမ္ပိ မင်္ဂလပရိယာယေန ဝေါဟရန္တိ မင်္ဂလိကာတိ ဝုတ္တံ "ဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌ-သဒ္ဒေါ ဝိယာ"တိ ယထာ "အသိဝေ သိဝါ"တိ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၆။ အမရဏတ္တာတိ ဂဟိတာ ဒုက္ကရကိရိယာ အမရတပေါ၊ အမရော ဝါ ဒေဝေါ ဝါ ဘဝေယျံ၊ ဒေဝညတရော ဝါတိ ပဝတ္တိတာ ဝတစရိယာ အမရတပေါ။ ဒုက္ခတ္တာ ဝါ မရော မာရကော တပေါ အမရ- တပေါ။ ဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌ-သဒ္ဒေါ ဝိယ မရေ အမရ-သဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၆၅။ အမရ² (၁) (က) (ခ) အနက်တို့နှင့် အမရန္တပ-လည်း ကြည့်။

အမရတ္တ (န) [အမရ+တ္တ] (၁) နတ်၏အဖြစ်။ (၂) သေခြင်းမရှိသော–မသေသော–သူ၏ အဖြစ်၊ မသေခြင်း။ (၁) န စာပါဟံ အဝမ္မေ- န၊ အမရတ္တမဘိပတ္ထယေ။ ဇာ၊၂။၄၆။ အမ- ရတ္တန္တိ ဒေဝတ္တံ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၃၉။ (၁) (၂) အမရတ္တာယ ဝိတက္ကော။ မဟာနိ၊၄။၃၆၈-၉။

အမရတ္ထ (ပု) [အမရ+အတ္ထ] (၁) မသေခြင်း အကျိုး။ (၂) နတ်ဖြစ်ရန်အကျိုး။ အမရ- ဝိတက္က-ကြည့်။

အမရနဂရ (န) [အမရ+နဂရ] အမရပူရမြို့။ အမရ- ဝရနဂရသဒိသတော အမရနဂရတော နိက္ခ- မိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၉၆။ (၎င်း အမရမြို့ အကြောင်းကို အမရ² (၆) (ဂ) ကြည့်။) အမရရုစိရဒဿနေ အမရနဂရေ နာမ သမ္ဘ- လော စ သုမိတ္တော စ ဒွေ ဘာတရော ရဇ္ဇံ ကာရေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၆၄။ (၎င်း အမရမြို့ အကြောင်းကို အမရ² (၆) (ဃ) ကြည့်။)

အမရနဂရမဇ္ဈ (ပု၊န) [အမရနဂရ+မဇ္ဈ] အမရ မြို့လယ်။ ဂဂနတလေန ဂန္တွာ အမရနဂရမဇ္ဈေ ဩတရိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၆၅။

အမရနရပရိဝုတ (တိ) [အမရ+နရ+ပရိဝုတ] နတ်, လူတို့သည် ခြံရံအပ်သော၊သူ (ဘုရား)။ တဒါ နံ ဒသဗလော အမရနရပရိဝုတော ဓမ္မကထံ ကထေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၂၃။

အမရန္တပ (ပု) [အမရံ+တပ] အမရတပ-နှင့် အနက်အရ တူ။ တေ ဇိဂုစ္ဆိတံ အမရန္တပံ ဝါ ဒိဋ္ဌသုဒ္ဓိအာဒီသု ဝါ အညတရညတရံ ဥပ-နိဿာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

အမရပုရ (န) [အမရ+ပုရ] (၁) နတ်မြို့။ (၂) မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အမရပုရမြို့။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄-ခု (ခရစ်သက္ကရာဇ်-၁၇၈၄-ခု) နှစ်တွင် ဘိုးတော်ဘုရားတည်ထောင်သော မြို့။ (၁) အမရပုရသဒိသသောဘံ နဂရံ။ မဟာဗောဓိ-ဝံသ။၄၅။ (၂) အမရပုရံ နာမ မဟာရာဇ-ဓာနီနဂရံ မာပေသိ။ သာသနဝံသ။၁၃၂၊ ၁၃၅၊၁၃၇။

အမရပုရနာမက (တိ) [အမရပုရ+နာမ+က] အမရပုရ-အမည်ရှိသော မြို့။ တမ္ဗဒီပရဋ္ဌေ ပုရံ၊ အမရပုရနာမကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၆။

အမရပုရနိကာယ (ပု) [အမရပုရ+နိကာယ] အမရပုရဂိုဏ်း၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း သံဃာဂိုဏ်း တခု၏ အမည်။ သာသနဝံသ။၁၄၂။

အမရပုရနိကာယိက (ပု) [အမရပုရနိကာယ+ဣက] အမရပုရဂိုဏ်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်။ သာသန-ဝံသ။၁၄၂၊၁၆၃။

အမရပုရမာပက (ပု) [အမရပုရ + မာပက] အမရပုရမြို့ကိုတည်ထောင်သောသူ၊ ဘိုးတော်ဘုရားမင်း။ အမရပုရမာပကဿ ရညော ကာလေ။ သာသနဝံသ။၂၃။

အမရဘာဝ (ပု) [အမရ+ဘာဝ] (၁) သေခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်၊ မသေခြင်း။ (၂) နတ်၏ အဖြစ်၊ နတ်ဖြစ်ခြင်း။ အမရ ^၂ (၁)-အနက် ကြည့်။

အမရဘာဝပတ္ထနတာ (ထီ) [အမရဘာဝ+ပတ္ထ-န+တာ] (၁) သေခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ကို တောင့်တသူ၏အဖြစ်၊ မသေဖို့ရာ တောင့်တခြင်း။ (၂) နတ်၏အဖြစ်ကို တောင့်တသူ၏ အဖြစ်။ အမရာတိ အမရဘာဝပတ္ထနတာယ ပဝတ္တကာယကိလေသာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

အမရမစ္ဆသဒိသီ (ထီ) [အမရ+မစ္ဆ+သဒိသီ] အမရမည်သော ငါးနှင့်တူသော ဒိဋ္ဌိ။ အမ-ရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

အမရမန္တိ (ပု) [အမရ+မန္တိ] နတ်အတိုင်ပင်ခံ၊ အတိုင်ပင်ခံနတ် အမတ်။ ဝတ္တာ သော အမရ-မန္တိဝ။ မဟာဝံ၊၅၂။၃၈။

အမရမန္တု (ပု) [အမရ+မန္တု] အမရမန္တီ-နှင့် အနက်တူ။ ဗုဒ္ဓိယာ အမရမန္တာရံ အနုဂန္တာ။ မဟာဝံ။၄၂-၃။

အမရရုစိရဒဿန (န) [အမရ+ရုစိရ+ဒဿန] နတ်မြို့သဖွယ် တင့်တယ် လှပသဖြင့် ကြည့်ရှု-သင့်-ထိုက်-သော။ သေခြင်းလည်းမရှိ၊ နှစ်သက် စဖွယ်လည်း ရှိသဖြင့် ကြည့်ရှု-သင့်-ထိုက်-သော။ အမရနဂရ-ကြည့်။

အမရဝတီ=အမရာဝတီ (ထီ) [အမရ+ဝန္တု+ဤ] (၁) အမရ(ရာ)ဝတီမြို့၊ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ တည်ရှိသော သိကြားမင်း၏ စံရာ မြို့တော်။ ဒေဝလောကေ အမရဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ သိရိတော အဓိကတရသဿိရီ-ကံ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇။ မသက္ကသာရာ ဝသောက-သာရာ စေဝါ မရာဝတီ။ ဓာန်။ ၂၁။ အမရာ တေဿံ သန္တိ အမရဝတီ၊ သာ ဧဝ အမရာဝတီ၊ ရဿဿ ဒီဃတာ။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၁။ နဂရီ တွမရာဝတီ။ အမရ၊ ၁။၄၈။ (၂) အမရဝတီမြို့၊ ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက် ဘုရားအလောင်း သုမေဓာ၏ မွေးဖွားရာမြို့၊ ၎င်းမြို့ကို အမရမြို့ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အမရ ^၁ (၆) (ဂ) အနက်-ကြည့်။ နဂရေ အမရဝတိယာ၊ သုမေဓော နာမ ဗြာဟ္မဏော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ အမရဝတိယာတိ အမရဝတီသင်္ခါတေ နဂရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၉။ ဣတော ကိရ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ အမရဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဓမ္မ၊

၄၊၁။၅၂။ ဇာ၊၄၊၁။၂။) အမရ ^၁ (၆) (ဂ) လည်း ကြည့်။ (၃) အရှန္တဝတီ-ခေါ်သော အမရဝတီမြို့၊ အရှန္တဝတီနဂရ-ကြည့်။

အမရဝတီနဂရ (န) [အမရဝတီ+နဂရ] အမရဝတီမြို့၊ အရှန္တဝတီနဂရ-ကြည့်။

အမရဝတီနဂရဒွါရ (န) [အမရဝတီနဂရ + ဒွါရ] အမရဝတီ–မြို့ တံခါး–မြို့တံခါး၏အနီး။ ပုန ဘဂဝါ အမရဝတီနဂရဒွါရေ မဟာသိရိ-သရုက္ခမူလေ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။

အမရဝရ (ပု) [အမရ+ဝရ] မြတ်သောနတ်၊ သိကြားမင်း။ ပုပ္ဖုတ္တမံ အမရဝရေဟိ သေဝိတံ။ ဇာ၊၂။၁၀၁။ အမရဝရေဟိတိ သက္က သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၈။

အမရဝရနဂရ (န) [အမရဝရ+နဂရ] သိကြားမင်း၏ နေထိုင်ရာမြို့။ အမရနဂရ-ကြည့်။

အမရဝရနဂရသဒိသ (တိ) [အမရဝရနဂရ + သဒိသ] သိကြားမင်း၏ မြို့နှင့်တူသော။ အမရနဂရ-ကြည့်။

အမရဝရသေနာ (ထီ) [အမရဝရ + သေနာ] သိကြားမင်း၏ စစ်သည်။ အမရဝရသေနာ ဝိယ ပရမရုစိရဒဿနာ ဓရဏီ ဝိယ ဂဂနတ-လေန ပါသာဒံ ပရိဝါရေတွာ အဂမာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။

အမရဝါဒ (ပု) [အမရ+ဝါဒ] အမရအယူဝါဒ၊ အပြီးမသတ်နိုင်–ဆုံးဖြတ်ချက်မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား–သောအယူဝါဒ (အမရာဝိက္ခေပ-ဒိဋ္ဌိ)။ အမရဝိတက္က-ကြည့်။

အမရဝါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အမရဝါဒ + ပဋိ-သံယုတ္တ] အမရအယူဝါဒနှင့် ယှဉ်စပ် ဆက်သွယ်သော (အကြံအစည်–ဝိတက်၊ အမရ ဝိတက်)။ အမရဝိတက္က-ကြည့်။

အမရ(ရာ)ဝိတက္က (ပု) [အမရ+ဝိတက္က] (၁) (က) မသေခြင်းအကျိုးငှါ ကြံစည်မှုဝိတက်၊ သေခြင်း ကင်းကွာ ချမ်းသာဖို့ အကျိုးငှါဟု ယူဆ၍ ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ကျင့်အပ်သော အကျင့်နှင့် ယှဉ်စပ် ဆက်သွယ်သော အကြံအစည်။ (ခ) နတ်ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ ကြံစည်မှု ဝိတက်၊ နတ်ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါဟု ယူဆ၍ ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ကျင့်အပ်သော အကျင့်နှင့် ယှဉ်စပ် ဆက်သွယ်သော အကြံအစည်။ (၂) (တဖက်ဖက်၌ မရပ်တည်နိုင်သဖြင့်) မပြတ်သားသော – အမရ မည်သော ငါး ကဲ့သို့ ရှောင်လွှဲတတ်, ငြင်းပယ်တတ်သော– ဝိတက် (အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော ဝိတက်)။ တတ္ထ ကတမော အမရဝိတက္ကော၊ ဒုက္ကရကာရိကာပဋိသံယုတ္တော ဝါ ဒိဋ္ဌိဂတ-ပဋိသံယုတ္တော ဝါ ဂေဟသိတော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အမရဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၀။ အမရတ္တာ-ယ (အမရတ္တာယ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ) ဝိတက္ကော, အမရော ဝါ ဝိတက္ကောတိ အမရဝိတက္ကော။ တတ္ထ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနာဒီဟိ ဒုက္ခေ နိဇ္ဇိဏ္ဏေ သမ္ပရာယေ အတ္တာ သုခီ ဟောတိ အမရောတိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တဿ တာယ ဒုက္ကရ-ကာရိကာယ ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော အမရတ္တာယ (အမရတ္တာယ၊ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ) ဝိတက္ကော နာမ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ပန .... ဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ၊ တဿ သော ဒိဋ္ဌိဂတ-ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော ယထာ အမရော နာမ မစ္ဆော .... ဇဝေဓဝ ကေသို ပက္ခေ အသဏ္ဌဟနတော န မရတီတိ အမရော နာမ ဟောတိ။ တံ ဒုဝိဓမ္ပိ ကေတော ကတ္ဝာ အယံ ဝုစ္စတိ အမရဝိတက္ကောတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀-၉။ အမရဝါဒ-ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော အတ္တနော အမ-ရဏတ္ထာယ ဒေဝဘာဝတ္ထာယ ဝါ ဝိတက္ကော အမရဝိတက္ကော။ မူလဋီ၊၂။၂၂၁။ ဥက္ကုဋိက-

ပွစာနာဒီဟိ.... ဝိတက္ကော, တံ ဝါ အာရဗ္ဘ အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိသဟဂတော အမရော စ သော ဝိတက္ကော စာတိ အမရဝိတက္ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁-၂။ (–အဘိ၊ ဝိ။၃၅၉။ မဟာနိ။၃၀၁။ မ၊ဋီ၊၁။ဂ၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၅။)

အမရ(ရာ)ဝိတက္ကဝစုန (န) [အမရဝိတက္က + ဝစုန] အမရဝိတက်ကို ပွါးခြင်း။ တက္ကဝစုန်ံ ဝိတက္ကဝစုနံ .... အမရာဝိတက္ကဝစုနံ။ စူဠနိ။ ၂၁၀။

အမရသဒ္ဒ (ပု) [အမရ+သဒ္ဒ] အမရ-သဒ္ဒါ။ အမရ² (၁) အနက်နှင့် အမရတပ-တို့ ကြည့်။

အမရာ¹ (ကြိ) မရတိ (ဇာ၊၁။၁၆ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆ဂ)ကြည့်။

အမရာ² (ထီ) [အမရ+အာ] (က) အမရာ မည်သောအမျိုးသမီး။ (ခ) အမရာမည်သော ငါး။ (က) အမရ²(၆) (က) အနက် ကြည့်။ (ခ) အမရ² (၆) (ခ) အနက် ကြည့်။

အမရာဒေဝီ (ထီ) [အမရာ+ဒေဝီ] အမရာဒေဝီ မည်သော အမျိုးသမီး၊ (မဟောသဓသုခမိန်၏ ဇနီး)။ အမရာဒေဝီ နာမ အဘိရူပါ ဒဿ-နီယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၄။ အမရ² (၆) (က) အနက်လည်း ကြည့်။

အမရာဒေဝီ(ဝိ)ပဉ္ဟ (တိ) [အမရာဒေဝီ+ပဉ္ဟ] (က) အမရာဒေဝီ၏ ဆန္ဒပြဿနာ၊ လွယ်ကူစွာ မသိနိုင်အောင် လျှို့ဝှက်၍ ပြောဆိုအပ်သော– လမ်းခရီး– အကြောင်းအရာ– ကို ဆိုလိုအပ်–ရည်ညွှန်းအပ်–သော ပြဿနာ စကားရပ်၊ ("ယေန သတ္တုဗိလင်္ဂါ စ.... ဆန္ဒပထံ ဝိဇာနာဟီ"ဟူသော စကားရပ်။) (ခ) အမရာဒေဝီနှင့် စပ်ဆိုင်သော ပြဿနာ စကားရပ်။ (က) ယေန သတ္တုဗိလင်္ဂါ စာတိ အယမ္ပိ အမရာဒေဝိပဉ္ဟော နာမ တတ္ထေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၀၆) (ခ) အမရာဒေဝိပဉ္ဟော အဋ္ဌမော။ မိလိန္ဒ။၂၀၄။

အမရာမိပ (ပု) [အမရ+အဓိပ] (၁) နတ်တို့၏ –အကြီးအကဲ–အရှင်သခင်၊ သိကြားမင်း။ (၂) နဂါးတို့၏–အကြီးအကဲ–အရှင်သခင်၊ နဂါးမင်း။ (၁) ဘဝဿု အမရာဓိပေါ။ ဇာ၊ ၁။၂၇၃။ အမရာဓိပေါတိ တွံ တော် သက္က မာရေတွာ သယံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟော-ဟီတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၃။ (၂) သစေ ဟိ ပုတ္တော ဥရဂူသဘဿ ကာသိဿ ရညော အမရာဓိပဿ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၀။ အမရာဓိ-ပဿာတိ ဒီဃာယုကတာယ အမရသင်္ခါတာနံ နာဂါနံ အဓိပဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၅။

အမရာဝိက္ခေပ (ပု) [အမရာ+ဝိက္ခေပ] (၁) မပြီးပြတ်နိုင် – အပြီးမသတ်နိုင် – ဆုံးဖြတ်ချက်မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား–သော အယူ, စကားဖြင့် အမျိုးမျိုးငြင်းပယ်ခြင်း။ (၂) အမရာမည်သော ငါး၏ ဖမ်း၍မမိနိုင်အောင် အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှား ပြေးသွားခြင်းကဲ့သို့ (မည်သို့မည်ပုံ အယူအဆရှိကြောင်းကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ဖမ်းမမိနိုင်အောင်) အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှား ငြင်းပယ်ခြင်း။ အမရာဝိက္ခေပိက-ကြည့်။

အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အမရာဝိက္ခေပ+ဒိဋ္ဌိ] အမရာဝိက္ခေပ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ (က) မပြီးပြတ်– မပြီးဆုံး – နိုင်လောက်အောင် အမျိုးမျိုး ငြင်းပယ်တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ (ခ) အမရာ မည်သော ငါးကဲ့သို့ အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှား တတ်, ငြင်းပယ်တတ်သော မိစ္ဆာအယူ။ "နေဝ ဟောတိ န နဟောတီတိ ဂဏှာတော စတုတ္ထာ အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၃။ "ဟောတိ"တိ စ ပုဋ္ဌော "နေဝါ"တိ, "န ဟောတီ"တိ စ ပုဋ္ဌော "န"ဣတိ သဗ္ဗတ္ထ ပဋိက္ခိပန္တဿ အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ၊ အမရာ

အနုပဇ္ဇေဒါ, အမရမစ္စသဒိသီ ဝါ ဝိက္ခေပ-ဒိဋ္ဌိတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၇၀။ (–မဟာနိ၊ဌ။၂၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။)

အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိဘယ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ+ဘယ] အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ–မှ–ကို–ကြောက်ခြင်း။ နေဝ သော န အညောတိ ပုဋ္ဌော အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိဘယေန (ပဋိက္ခိပတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိသဟဂတ (တိ) [အမရာဝိက္ခေပ-ဒိဋ္ဌိ+သဟဂတ] အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော ဝိတက် (အမရဝိတက်)။ အမရ-ဝိတက္က-ကြည့်။

အမရာဝိက္ခေပဓမ္မ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပ+ဓမ္မ] အမရာဝိက္ခေပသဘော (အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ)။ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အနရိယဓမ္မော....အမရာ-ဝိက္ခေပဓမ္မော ယဒိဒံ မိစ္ဆာပဋိပဒါ။ မဟာနိ။ ၁၁၂။

အမရာဝိက္ခေပပက္ခ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပ+ပက္ခ] အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ၏–အဖွဲ့အစု–ဖက်။ နေဝ ဟောတိ န န ဟောတီတိ စ အမရာဝိက္ခေပ-ပက္ခံ ဂဏှန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။....အညထာ ဟေသ အမရာဝိက္ခေပပက္ခညေဝ ဘဇေယျ စတုတ္ထဝါဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၀။

အမရာဝိက္ခေပဝတ္ထု (နိ) [အမရာဝိက္ခေပ+ဝတ္ထု] အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်း၊ (မုသာဝါဒမှ ကြောက်ခြင်း, ဥပါဒါန်မှ ကြောက်ခြင်း, ပညာရှိတို့ စစ်ဆေးမေးမြန်းမှုမှကြောက်ခြင်း, ဖျင်းအ-ခြင်းဟူသော အကြောင်းလေးပါး)။ ယေန ယေန ဝါ ပန ဝတ္ထုနာတိ အမရာ-ဝိက္ခေပဝတ္ထုအာဒိနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အမရာဝိက္ခေပဝါဒ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပ+ဝါဒ] အမရာဝိက္ခေပအယူဝါဒ (အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ)။ နေဝ ဟောတိ န န ဟောတီတိ ဣမိနာ ပန အမရာဝိက္ခေပဝါဒေါ ဒဿိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅။ တဒေတဿ အမရာ-ဝိက္ခေပဝါဒဿ သဿတဒိဋ္ဌိသင်္ဂဟဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၄။)

အမရာဝိက္ခေပဝါဒဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အမရာဝိက္ခေပ-ဝါဒ+ဝဏ္ဏနာ] အမရာဝိက္ခေပဝါဒကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌကထာ။ အမရာဝိက္ခေပေ ဝုတ္တ-နယော ဧဝါတိ ဗြဟ္မဇာလေ အမရာဝိက္ခေပ-ဝါဒဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယော ဧဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၃။

အမရာဝိက္ခေပိက (တိ) [(၁) အမရာဝိက္ခေပ+ဣက။ (၂) အမရာဝိက္ခေပီ+က] (၁) (က) မပြီးပြတ်နိုင်–အပြီးမသတ်နိုင်–ဆုံးဖြတ်ချက်မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား–သော အယူ, စကားဖြင့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ–ငြင်းပယ်ခြင်းရှိ–ငြင်းပယ်တတ်–သော၊သူ။ (ခ) အမရာ မည်သော ငါး၏ ဖမ်း၍မမိနိုင်အောင် အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှား ပြေးသွားခြင်းကဲ့သို့ (မည်သို့ မည်ပုံ အယူအဆရှိကြောင်းကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ဖမ်းမမိနိုင်အောင်)အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှား ငြင်းပယ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ (ဂ) အမရာမည်သော ငါးကဲ့သို့ အမျိုးမျိုး ရှောင်ရှားတတ်, ငြင်းပယ်တတ်သော၊သူ။ (က)(ခ)(ဂ) သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အမရာ-ဝိက္ခေပိကာ တတ္ထ တတ္ထ ပဉှံ ပုဋ္ဌာ သမာနာ ဝါစာဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇန္တိ အမရာဝိက္ခေပံ။ ဒီ၊၁။၂၃။ (က) န မရတီတိ အမရာ၊ ကာ သာ? ဧဝန္တိပိ မေ နောတိအာဒိနာ နယေန ပရိယန္တရဟိတာ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဒိဋ္ဌိ စေဝ ဝါစာ စ။ ဝိဝိဓော ခေပေါတိ ဝိက္ခေပေါ၊ အမရာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါစာယ စ ဝိက္ခေပေါတိ အမရာဝိက္ခေပေါ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ အမရာဝိက္ခေပိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ န မရတီတိ "ဧဝမေဝ"တိ သန္နိဋ္ဌာနာ-ဘာဝေန န ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊....ခေပေါတိ သကဝါ-ဒေန ပရဝါဒါနံ ခိပနံ။....အမရာယ ဒိဋ္ဌိယာ

ဝါစာယ စ ဝိက္ခိပန္တိ, ဝိဝိဓမပနေန္တီတိ ဝါ အမရာဝိက္ခေပိနော၊ တေယေဝ“အမရာဝိက္ခေပိကာ”တိပိ ယုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၄၅-၆။) (ခ) အပရော နယော၊ အမရာ နာမ ကော မစ္ဆဇာတိ၊ သာ ဥမ္မုဇ္ဇနနိမုဇ္ဇနာဒိဝသေန ဥဒကေ သန္ဓာဝမာနာ ဂဟေတုံ န သက္ကာတိ ဧဝမေဝ အယမ္ပိ ဝါဒေါ ဣတော စိတော စ သန္ဓာဝတိ၊ ဂါဟံ န ဥပဂစ္ဆတီတိ အမရာဝိက္ခေပေါတိ ဝုစ္စတိ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ အမရာဝိက္ခေပိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။ ဧတေန အမရာယ ဝိက္ခေပေါ တထာ၊ သော ဝိယာတိ အမရာဝိက္ခေပေါတိ အတ္ထမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၀။(–သာရတ္ထ၊၁။၁၄၆။) (ဂ) အထ ဝါ အမရာ ဝိယ ဝိက္ခိပန္တီတိ အမရာဝိက္ခေပိနော၊ တေယေဝ အမရာဝိက္ခေပိကာ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၃၀။ (–မ၊ ၂။၁၉၀။အဘိ၊ဝိ။၄၁၄။ ပဋိသံ။၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၊၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၂-၃-၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁၊၂၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။)

အမရာဝိက္ခေပိကပက္ခ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပိက+ပက္ခ] အမရာဝိက္ခေပ-မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ – ဖက် – အုပ်စု – အသင်း အပင်း။ အမရာဝိက္ခေပိကပက္ခမ္ပိ ဤသကံ ဘဇတိ ဘဂဝါ “သဿတော လောကော”တိ....သမ္မုတိသစ္စဒီပနတော စ။ ဝဇိရ။၂၇။

အမရာဝိက္ခေပိကဝါဒ (ပု) [အမရာဝိက္ခေပိက+ဝါဒ] အမရာဝိက္ခေပ-မိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့၏ အယူဝါဒ။ ယထာ အမရာဝိက္ခေပိကဝါဒါ ဧကန္တအလာဘိဝသေနေဝ ဒဿိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၄။

အမရာဝိက္ခေပီ (တိ) [အမရာ + ဝိက္ခေပီ (=ဝိ+ခိပ+ဏီ)] (က) မပြီးပြတ်နိုင် – အပြီးမသတ်နိုင် – ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်သဖြင့် မပြတ်သား – သော အယူ့စကားဖြင့် အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ငြင်းပယ်တတ်သော၊သူ။ (ခ) အမရာမည်သော ငါးကဲ့သို့ အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ရှောင်ရှားတတ်, ငြင်းပယ်တတ် သော၊ သူ။ အမရာဝိက္ခေပိက-ကြည့်။

အမရာသဒိသ (တိ) [အမရာ+သဒိသ] အမရာမည်သော ငါးနှင့် တူသော မိစ္ဆာအယူ (အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ)။ ဒုတိယနယဝသေန အမရာသဒိသာယ အမရာယ ဝိက္ခေပံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

အမရာသဒိသဝိက္ခေပ (ပု) [အမရာသဒိသ + ဝိက္ခေပ] အမရာမည်သော ငါးနှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူဖြင့် အမျိုးမျိုး ငြင်းပယ်ခြင်း။ ဒုတိယနယဝသေန ပန အမရာသဒိသဝိက္ခေပံ ဒဿေတုံ “ကုဒံ ကုသလန္တိ ပုဋ္ဌော”တိအာဒိဝစနံ ဝက္ခတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။

အမရိ (ကြိ)၊ မရတိ (ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅) ကြည့်။

အမရိကာ (ထီ) [န + မရိကာ] အမရိကာ-မည်သော မြစ်။ နဒိံ အမရိကံ နာမ၊ ဥပဂန္တွာန-ဟံ တဒါ။....သုဒိဋ္ဌာ’မရိကာ နဒီ။ အပ၊၂။ ၇၉၊၈၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇-၈။

အမရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [န + မရိတုံ] မသေခြင်းငှါ။ အမရိတုကာမ(မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၁)ကြည့်။

အမရိတုကာမ (တိ) [အမရိတုံ+ကာမ] မသေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ မသေလိုသော၊သူ။ သမဏဗြာဟ္မဏော.... အမရိတုကာမေ သုခကာမေ။ ဒီ၊၂။၂၆၃။ အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဇီဝိတုကာမော အမရိတုကာမော။ မ၊၁။၃၉၀။ မ၊၃။၄၇။ သံ၊၂။၃၉၃။ မဟာနိ။ ၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ အမရိတုံ ကာမယတီတိ

အမရိတုကာမော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ယော ပန မရိတုကာမာ ဝါ အမရိတုကာမာ ဝါ မာရေတုကာမာ ဝါ အမာရေတုကာမာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ (– သံ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉။ ဝဇီရ။၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၈။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၀။)

အမရိတုကာမတာ (ထိ) [အမရိတုကာမ+တာ] မသေခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မသေစေလိုသည်၏ အဖြစ်။ ပါဏေ ဇီဝိတုကာမ-တာယ အမရိတုကာမတာယ သုခကာမ-တာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အမရိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မရိတ္ဗာ] မသေမူ၍။ သော တေန ကာရဏေန အမရိတ္ဗာ၊ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။ တယာ သဒ္ဓိံ အမ-ရိတ္ဗာ အကာမာ ဇီဝိဿာမ။ ဝဇီရ။၆၈။

အမရိန္ဒ (ပု) [အမရ+ဣန္ဒ] နတ်တို့ကို အစိုးရသော၊သူ။ သိကြားမင်း။ အဟောသိ အမ-ရိန္ဒဿ၊ မဟေသီ ဒယိတာ တဟိံ။ အပ၊၂။ ၂၁၅။

အမရိန္ဒသုနန္ဒန (န) [အမရိန္ဒ+သုနန္ဒန] သိကြားမင်းသည် အလွန်နှစ်သက်အပ်သော (နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်)။ သုဒိဋ္ဌ နန္ဒနံ တေန၊ အမရိန္ဒ-သုနန္ဒနံ။ အပ၊၂။၂၂၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ နိတိ၊ဓာ။၉၀။

အမရိသ (ပု) [န + မရိသ] သည်းမခံခြင်း၊ သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ စိန္တာ ဂဗ္ဗာ ပမာရော-မရိသမဒ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၃၄၄။ အမ-ရိသော အက္ခမတာ။ အက္ခမလက္ခဏာဿ အမရိသဿ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ဋီ။၃၄၄။

အမရိသန (န) [န + မရိသန] (၁) သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ (တိ) (၂) သည်းခံခြင်းမရှိသော၊ စိတ်ဆိုးတတ်သော၊သူ။ (၁)အနောကပ္ပနာ-မရိသနတ္ထဝသေန တော် အတ္ထိနာမ-သဒ္ဒေ ဥပပဒေ ပရိဘုဥ္စိဿသိတိ အနာဂတဝစနံ ကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အမရိ-သနံ အသဟနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ (တိ) (၂) အမရိသ-နေ့ာပိ၊ နတ္ထိ မရိသနံ ခမာ အဿ အမရိ-သနော၊ မရိသ အသဟနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃၂။

အမရိသနတ္တ (ပု) [အမရိသန+အတ္တ] သည်းမခံနိုင်ခြင်း အနက်။ အတ္ထိနာမာတိ အမရိသ-နတ္တေ နိပါတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ အမရိသ-နတ္တေတိ အသဟနတ္တေ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၂။ အမရိသန (၁)အနက်နှင့် မောဂ်၊ သျ၊ ၂။ နှာ-၈၃၇-လည်း ကြည့်။

အမရိဿ (ကြိ) မရတိ။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃)-ကြည့်။

အမရုယျာန (န) [အမရ + ဥယျာန] အမရမည်သော ဥယျာဉ်။ အမရုယျာနံ ဂန္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

အမလ၁ (တိ) [န + မလ] (ကိလေသာ-ဟူသော) အညစ်အကြေး – မရှိ – ကင်း – သော၊ (က) မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) နိဗ္ဗာန်။ (ဂ) တရားတော်။ (ဃ) ကေတုမာလာ ရောင်ခြည်တော်။ (က) အမလော ဗုဒ္ဓေါ ဝိမလော။ စူဠနိ။ ၂၀၂။ အမလောတိ ကိလေသမလဝိရဟိတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၉။ (ခ) သစိရံ အမလံ ဝိသောဓိတ (အပ၊၂။၇၀)ဣတိ သုဒ္ဓု စိရံ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ အမလံ နိဗ္ဗာနံ ဝိသောဓေန သောဓိတံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ (ဂ) ဗုဒ္ဓဥ္စ ဓမ္မံ မမလံ ဂဏမုတ္တမဥ္စ။ ကစ္စည်း။ နှာ-၁၉။ (ဃ) အမလောကာဘာသော အဿ သတ္တုနော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ဋီ။ ၂၉၀။

အမလ၂ (န) [အမ + အလ။ အမ ဂမနေ၊ အလော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၂။] အဘြိုက် (လ-ချေး)။ အမလံ တွဗ္ဘကံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၄၉၂။

အမလက (တိ) [အမလ+က] အညစ်အကြေး
မရှိသော(အရောင်)။ အမလကော နိမ္မလော
အာဘာ သော အဿ စန္ဒဿ။ သုဗောဓာ-
လင်္ကာရဋီ။ ၂၉၀။

အမလစရဏ (န) [အမလ + စရဏ] အညစ်
အကြေး မရှိသော – သန့်ရှင်းသော – ခြေ
တော်။ ဒသဗလဿ အမလစရဏကမလယုဂ-
ဋ္ဌေသု သပရိဝါရော သိရသာ အဘိဝန္ဒိတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂ဂ၇။

အမလဋ္ဌ (ပု) [အမလ+အတ္ထ] အညစ်အကြေး
မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော–အညစ်အကြေး
မတင် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း – အနက်
သဘော။ အမလဋ္ဌော အဘိဓေယျော။
ပဋ္ဌိသံ။၁၉။ အမလနိဗ္ဗာနာရမ္မဏတ္တာ အမလ-
ဋ္ဌော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

အမလနိဗ္ဗာနာရမ္မဏတ္တ (နှ) [အမလ+နိဗ္ဗာန+
အာရမ္မဏ+တ္တ] အညစ်အကြေး မရှိသော
နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမလဋ္ဌ-
ကြည့်။

အမလမဇ္ဈိမ (တိ) [အမလ + မဇ္ဈိမ] အညစ်
အကြေးကင်းသော – သန့်ရှင်း – စင်ကြယ် –
သော–ခါး ရှိသော၊သူ။ တံ ဝုယှမာနံ သော-
တေန၊ ဒိသွာန’ မလမဇ္ဈိမေ။ ဇာ၊၁။၃၅ဂ။
အမလမဇ္ဈိမေတိ နိမ္မလမဇ္ဈေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။

အမလမတိ (တိ) [အမလ+မတိ]အညစ်အကြေး
ကင်းသော – သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော – စိတ်ရှိ
သော၊သူ။ အမလမတိံ။ မဟာဝံ၊၁၅။၂၁၄။
ရာဂါဒိသဗ္ဗကိလေသာမလဝိရဟိတတ္တာ ပရိ-
သုဒ္ဓမတိံ။ မဟာဝံ၊ဋ္ဌီ၊၁၅။၂၁၄။

အမလိ(လီ)န (တိ) [န + မလိ(လီ)န] မညစ်
နွမ်းသော၊ ကေန် အထူးစင်ကြယ်သော။
ကိလေသမလေန အမလီနံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂ဂ၀။ ကိလေသမလေန
အမလီနံ ကတွာတိ တဏှာသံကိလေသာ-
ဒိနာ အသံကိလိဋ္ဌံ ကတွာ၊ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တမ္ပိ
သံကိလေသမလံ အနုပ္ပါဒေတွာ၊ အစ္စန္တမေဝ
ဝိသုဒ္ဓံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၀။
အမလီနန္တိ အသံကိလိဋ္ဌံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၇၆။
(–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃ဂ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၅။)

အမလီနဘာဝ (ပု) [အမလီန + ဘာဝ] မညစ်
နွမ်းသည်၏ အဖြစ်။ နိရုပက္ကိလေသဋ္ဌ (မ၊ဋ္ဌီ၊
၂။၂၃ဂ)-ကြည့်။

အမလ္လ (ပု) [န+မလ္လ] လက်ဝှေ့သမား–လက်
ပမ်းသည်–မဟုတ်သောသူ။ ‘အမလ္လောမှိ၊
အမလ္လောမှိ’တိ ဝဒန္တမေဝ နာဟံ တဝ မလ္လ-
ဘာဝံ ဝါ အမလ္လဘာဝံ ဝါ ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။ဂ၂။

အမလ္လဘာဝ (ပု) [အမလ္လ+ဘာဝ] လက်ဝှေ့
သမား မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အမလ္လ-ကြည့်။

အမဿုက (တိ) [န+မဿု + က] မုတ်ဆိတ်–
ကြင်စွယ်–မရှိသော၊သူ။ ဒွေ ဒွေ ဂဟပတ-
ယော ဂေဟေ၊ ဧကော တတ္ထ အမဿုကော။
ဇာ၊၁။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉၊၁၇၀။

အမဿုဇာတ (တိ) [န + မဿု + ဇာတ] မုတ်
ဆိတ် – ကြင်စွယ် – မပေါက် – သေး –
သော၊ ငယ်ရွယ်နုပျိုသော၊သူ။ အမဿုဇာ-
တော အပုရာဏဝဏ္ဏီ။ ဇာ၊၂။၃၄။ အမဿု-
ဇာတောတိ န တာဝဿ မဿု ဇာယတိ၊
တရုဏောယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၆။

အမဟဂ္ဂတ (တိ) [န+မဟဂ္ဂတ] မဟဂ္ဂုတ်စိတ်
– ရူပါဝစရစိတ် အရူပါဝစရစိတ် – မဟုတ်
သော၊ (က) ကာမာဝစရစိတ် လောကုတ္တရာ
စိတ် ဖြစ်သော။ (ခ) ကာမာဝစရစိတ် ဖြစ်
သော။ (က) အမဟဂ္ဂတံ ဝါ စိတ္တံ ‘အမဟဂ္ဂတံ
စိတ္တ’န္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊၁။၇၅။ မ၊၁။၄၁။
သံ၊၃။၂၃၂။ ပဋ္ဌိသံ။၁၀၉။ ရူပါဝစရာရူပါ-

ဝစရံ မဟဂ္ဂတံ၊ အဝသေသံ အမဟဂ္ဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၀။ အဝသေသန္တိ ပရိတ္တအပ္ပမာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။ (၃) အမဟဂ္ဂတံ ဝါ စိတ္တံ 'အမဟဂ္ဂတံ စိတ္တ'န္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၇။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၄-၅။ အမဟဂ္ဂတန္တိ ကာမာဝစရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။) မဟဂ္ဂတ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အမဟဂ္ဂတဇ္ဈတ္တာရမ္မဏ (တိ) [အမဟဂ္ဂတ + အဇ္ဈတ္တ+အာရမ္မဏ] မဟဂ္ဂုတ် မဟုတ်သော– အဇ္ဈတ္တ-ဟူသော– အာရုံရှိသော – အာရုံကို အာရုံပြုသော။ အမဟဂ္ဂတဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာဝယ မဟဂ္ဂတဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၄။

အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ (တိ) [အမဟဂ္ဂတ + ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ] မဟဂ္ဂုတ်မဟုတ်သော ဗဟိဒ္ဓ (ပညတ်)–ဟူသော အာရုံရှိ–ကိုအာရုံပြု–သော။ ကဒါစိ အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာဝယ မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၆။ အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာဝယ စုတိယာ အနန္တရာ မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ ဒုတိယစတုတ္ထာရုပ္ပပဋိသန္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (–မူလဋီ၊၂။၁၁၀။ အနုဋီ၊၂။၁၂၄။)

အမဟဂ္ဃသဘာဝ (ပု) [န+မဟဂ္ဃသ+ဘာဝ] အလွန် မစားသော–အစားမကြူးသော–သူ၏ အဖြစ်။ အနောဒရိကတ္တ(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁) ကြည့်။

အမဟတ္တ (နပုံ) [န+မဟတ္တ] မများ–မကြီးမား–သည်၏ အဖြစ်။ ပယောဂဝတ္ထုအာဒိပစ္စယာနံ အမဟတ္တေပိ ဂုဏမဟန္တတာဒိပစ္စယေဟိ....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။ ပယောဂဝတ္ထုအာဒိပစ္စယာနံ ဟိ အမဟတ္တေပိ ဟန္တဗ္ဗဿ ဂုဏဝန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ (–အနုဋီ၊၁။၈၈။)

အမဟတ္ထ (ပု) [န+မဟတ္ထ] မများ–အနည်းငယ်–ဟူသော အနက်။ အမဟတ္ထဝါစက-ကြည့်။

အမဟတ္ထဝါစက (တိ) [အမဟတ္ထ + ဝါစက] မများ– အနည်းငယ် – ဟူသော အနက်ကို ဟောသော။ မတ္တသဒ္ဒေါ အမဟတ္ထဝါစကော 'ဘောဇနေမတ္တာ'တိအာဒီသု ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၃၂။

အမဟန္တ (တိ) [န+မဟန္တ] (၁) မကြီး–မကျယ်ဝန်း–သော။ (၂) မများသော။ (၁) လဥ္ဇံ အလဘန္တာ ဟိ ခေတ္တံ အမဟန္တမ္ပိ မဟန္တံ ကတွာ မိနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၃။ (၂) 'တာနိ ဟိ သုဝိညေယျာနိ အမဟန္တာနီ'တိ ဂဟေတွာ ဋ္ဌိတော တေသံ ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟိတတံ ဒိသွာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၅၁-၂။ မဟန္တ (အနုဋီ၊၁။၁၄၈) လည်း ကြည့်။

အမဟန္တတာ (ထီ) [အမဟန္တ+တာ] မကြီးကျယ် – မများ – မမြင့်မြတ် – သည်၏ အဖြစ်။ ဝိပါကဝိပ္ဖါရဿ အမဟန္တတာယ န မဟာဝိပ္ဖါရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အမဟန္တဘာဝ (ပု) [အမဟန္တ+ဘာဝ] မများ–မကြီး–သည်၏ အဖြစ်။ ပယောဂဝတ္ထုနံ အမဟန္တဘာဝေ ဟန္တဗ္ဗဿ ဂုဏမဟတ္တေနပိ တတ္ထ ပဝတ္တဥပက္ကာရစေတနာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၂၂။

အမဟပ္ဖလ (တိ) [န+မဟပ္ဖလ] ကြီးကျယ်–များ–မြတ်–သောအကျိုးမရှိသော။ တေသံ ကာရာနိ အတ္တနိ ကတာနိ အမဟပ္ဖလာနိ ကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ခါဏုကနိစိတံ အမဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၁။

အမဟပ္ဖလဘာဝ (ပု) [အမဟပ္ဖလ + ဘာဝ] ကြီးကျယ်–များ–မြတ်–သော အကျိုးမရှိ

သည်၏ အဖြစ်။ တဿ အမဟပ္ဖလဘာဝေ-နေဝ ပစ္စယဒါယကာနမ္ပိဿ န မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အမဟပ္ဖလဘာဝကရဏ (တိ) [အမဟပ္ဖလဘာဝ +ကရဏ] ကြီးကျယ်-များ-မြတ်-သော အကျိုးမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ အပိစ ကုဟကော ဒက္ခိဏာယ အမဟပ္ဖလဘာဝကရ-ဏေနေဝ ဒါယကံ ဟနတီတိ ဝုတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀-၁။

အမဟာပုညတာ (ထီ) [န+မဟာပုညတာ] ကြီးမားသော ဘုန်းကံရှိသူ - ဘုန်းကံကြီး မားသူ-မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အလဘန္တာ-ပိတိ အမဟာပုညတာယ န လာဘိနော သမာနာပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

အမဟေသက္ခ (တိ) [န+မဟေသက္ခ] ဘုန်း တန်ခိုးကြီးမားသူမဟုတ်သော၊ ဘုန်းတန်ခိုး နည်းပါးသော၊သူ။ အမဟေသက္ခေဟိ ဒေဝ-မနုဿေဟိ ကရိယမာနာနံ နာတိဥဠာရာနံ ပူဇာဝိသေသာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၂၄။

အမာ (ဗျ) [န+မာ+အာ] (၁) အတူတကွ။ (၂) အနီး။ (၁) သဟ သဒ္ဓိံ သမံ အမာ ဣတိ သမကြိယာယံ။ ရူ။နှာ-၁၃၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ-၃၇၇။ (၁) (၂) အမာ သဟသမီ-ပေထ။ ဓာန်။၁၁၉၉။ အမာသဒ္ဒေါ သဟတ္ထေ သမီပတ္ထေ စ၊ အမာဝါသီ, အမာဂတော စ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၉၉။ အမစ္စ,အမာဝသီ-တို့လည်း ကြည့်။

အမာတာပိတရသံဝ(ဍ္ဍ)ဒ္ဓ(တိ) [န+မာတာပိတု +သံဝဒ္ဓ]အမိအဘတို့အထံ၌ ကြီးပြင်းရသည် မဟုတ်သော၊ မိဘတို့၏အဆုံးအမကို မနာယူ ရပဲ အသက်ကြီးလာသော၊သူ။ အမာတာ-ပိတရသံဝ (ဍ္ဍော) ဒ္ဓေါ (အမာတာပိတရိ-သံဝဒ္ဓေါ၊ သီ၊ဋ္ဌ။ အမာတာပိတုသံဝဒ္ဓေါ၊ သျာ) အနာဝေရကုလေ ဝသံ။ ဇာ၊၁။၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ မာတာပိတရော နိဿာယ တေသံ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟေတွာ သံဝဍ္ဎော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။

အမာတာပိတရသံဝဒ္ဓတ္တ (န) [အမာတာပိတရ-သံဝဒ္ဓ+တ္တ] အမိအဘတို့အထံ၌-အမိအဘ တို့၏ အဆုံးအမကို နာယူ၍-ကြီးပြင်းလာ ရသူ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ တုမှေ ပန အမာတာပိတရသံဝဒ္ဓတ္တာ....ယံ ဝါ တံ ဝါ မုခါရုဠှံ ဝဒထ။ နီတိ၊ပဒ။၁၂၇။

အမာတာပိတရိသံဝဒ္ဓ (တိ) [န+မာတာပိတု+ သံဝဒ္ဓ] အမာတာပိတရသံဝဒ္ဓ-နှင့် အနက်တူ၊ ရင်း-ကြည့်။

အမာတာပိတုသံဝဍ္ဎ (တိ) [န+မာတာပိတု+ သံဝဒ္ဓ] အမာတာပိတရသံဝဒ္ဓ-နှင့် အနက်တူ၊ ရင်း-ကြည့်။

အမာတာပုတ္တ (တိ) [န+မာတာပုတ္တ] (အချင်း ချင်း စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော) အမိနှင့်သား မရှိရာဖြစ်သော၊ အမိနှင့် သား ပင် အချင်းချင်း အကူအညီ မပေးနိုင်သော၊ (ဘေး)။ အမာတာပုတ္တိက-ကြည့်။

အမာတာပုတ္တိက (တိ) [အမာတာပုတ္တ+ဣက] အမာတာပုတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ 'အမာတာပုတ္တိကာနိ ဘယာနိ'တိ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော ဘာသတိ။ အံ၊၁။ ၁၇၈။ အမာတာပုတ္တိကာနီတိ မာတာ စ ပုတ္တော စ မာတာပုတ္တံ၊ ပရိတ္တာတုံ သမတ္ထ-ဘာဝေန နတ္ထိ ဧတ္ထ မာတာပုတ္တန္တိ အမာတာ-ပုတ္တိကာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ပရိတ္တာတုံ သမတ္ထ-ဘာဝေနာတိ ဥပ္ပန္နဘယတော ရက္ခိတုံ သမတ္ထ-ဘာဝေန။ နတ္ထိ တတ္ထ မာတာပုတ္တံ အညမညံ တာယိတုံ သမတ္ထန္တိ အမာတာပုတ္တာနိ၊ တာနိ-ယေဝ အမာတာပုတ္တိကာနိ။ တေနာဟ "နတ္ထိ ဧတ္ထာ"တိအာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။

အမာတိက (တိ) [န + မာတု + က] အမိမရှိသော၊သူ။ အမာတိကော အပိတိကော၊ ရုက္ခမူလသ္မိ ဈာယတိ။ ဇာ၊၂။၅၃။ နိမ္မာတိကော နိပ္ပိတိကော ကာရုညပ္ပတ္တော ဈာယတိ။ ဇာ၊ ဋ၊၅။၂၆၅။

အမာတိကာ (ထီ) [န+မာတိကာ] (ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော) ခေါင်းစဉ် မာတိကာ မဟုတ်သော ပုဒ်။ 'အနိစ္စာ ဇရာဘိဘူတာ'တိအာဒီဟိ အမာတိကာဝသေန.... ဧကကမာတိကာ နိက္ခိတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၃၇၉။

အမာတု (ထီ) [န+မာတု] အမိမဟုတ်သော မိန်းမ။ အယံ ဒသ မာသေ ကုစ္ဆိယာ ဓာရိတတ္တာ အမာတာ ကာတုံ န သက္ကာ၊ မ၊ဋ၊၄။ ၁၃၇။ အံ၊ဋ၊၁။၂၃၉။ ဝေရူပေန ဟိ အမာတရမေဝ 'မာတာ မေ'တိ အပိတာဒယော ဝေ စ 'ပိတာ မေ'တိ အာဒိနာ နယေန ဝတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၂၂၄။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၄၃။)

အမာတုဂါမ (ပု) [န+မာတုဂါမ] မာတုဂါမ –မိန်းမ–မဟုတ်သူ။ အမာတုဂါမေ မာတုဂါမသညီ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ၊....အမာတုဂါမေ အမာတုဂါမသညီ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၃၁။

အမာတုဂါမသညီ (တိ) [အမာတုဂါမ+သညာ +ဤ] မာတုဂါမ – မိန်းမ – မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အမာတုဂါမ-ကြည့်။

အမာနန (န၊ထီ) [န+မာနန] မမြတ်နိုးခြင်း၊ မလေးစားခြင်း၊ ဂရုမစိုက်ခြင်း။ အမာနနာ ယတ္ထ သိယာ၊ သန္တာနံ ဝါ ဝိမာနနာ။ ဇာ၊ ၁။၁၄၀။ သန္တာနံ ပဏ္ဍိတာနံ သီလသမ္ပန္နာနံ မာနနာယ အဘာဝေန အမာနနာ။ ဇာ၊ဋ၊ ၃။၂၃၃။

အမာနဝတ္တု (န) [န + မာန + ဝတ္ထု] မာန်မာန-၏–ဖြစ်ရာ–အကြောင်း– ဖြစ်ကြောင်း –မဟုတ်သော။

အမာနဝတ္ထုဘာဝ (ပု) [အမာနဝတ္ထု + ဘာဝ] မာန်မာန၏ ဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။

အမာနဝတ္ထုဘာဝပဝေဒန (န) [အမာနဝတ္ထုဘာဝ+ပဝေဒန] မာန်မာန၏ ဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို– သိစေခြင်း – ပြောကြားခြင်း။ ဂေါတ္တမူလဿ ဂါရယှတာယ အမာနဝတ္ထုဘာဝပဝေဒနတော 'မာနဒ္ဓဇံ မူလေ ဆေတွာ'တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၂။

အမာနသ (တိ) [န+မာနသ] စိတ်–ဝိညာဏ် –မရှိသော၊ အသညီဘဝ။ သုခဒုက္ခာဒိသမတိက္ကမနတော အမာနသော။ မ၊ဋီ၊၂။၉။

အမာနသတ္တ (တိ) [န+မာန+သတ္တ] မာနဖြင့် –ငြိကပ်–တွယ်တာ–တော်မမူသော–မငြိကပ်–မတွယ်တာ–သော၊သူ၊ မြတ်စွာဘုရား။ ယော မာနသတ္တော သု အမာနသတ္တော သု အမာနသတ္တော။ သုတ္တနိ။၃၄၇။

အမာနိတ (တိ) [န+မာနိတ] မမြတ်နိုးအပ်သော၊သူ။ အညတိတ္ထိယာ ပန ပရိဗ္ဗာဇကာ အသက္ကတာ ဟောန္တိ အဂရုကတာ အမာနိတာ အပူဇိတာ။ ဥဒါန။၉၀။ အမာနိတော အပူဇိတော။ မဟာနိ။၁၂၉။ အံ၊ဋ၊၂။၁၇၃။

အမာနိယမာန (တိ) [န+မာနိယမာန] မမြတ်နိုးအပ်သော၊သူ။ အထ ခေါ ကောသမ္ဗကာ ဘိက္ခူ ကောသမ္ဗကေဟိ ဥပါသကေဟိ.... အမာနိယမာနာ အဘာဇိယမာနာ။ ဝိ၊၃။ ၅၀၁။

အမာနုသ ၁ (ပု) [(၁) န+မာနုသ။ (၂) န +မာနုသ (=မာနုသ+အ)] (၁) လူမဟုတ်သော–လူနှင့်တူသော–သတ္တဝါ၊ (က) နတ်။ (ခ) နဂါး။ (ဂ) ကိန္နရာ။ (တိ) (၂) လူတို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်သော၊ (က) လူတို့၏အသံ မဟုတ်သော၊ အသံ (ဗလဝါမုခ သမုဒ္ဒရာ၏ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ရေလှိုင်းလုံးကြီးများ၏

အသံ)။ (ခ) လူတို့၏ အဆီမှ တပါးသော၊ အဆီ၊ (ဝံ,ဝက်-စသည်တို့၏အဆီ)။ (၁)(က) အမာနုသော မာနုသေ အဇ္ဈာဘာသိ။ ဝိမာန။ ၁၁၆။ ပေတ။၁၉၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ ဒေဝါ ဒဿန် မာယန္တိ၊ မာနုသိယာ အမာနုသာ။ ဇာ၊၁။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၃။ (—ပေတ။ ၁၇၉၊၁၈၉။ ဇာ၊၂။၂၉၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၄။) (ခ) ယံ မာနုသော ဝိဿသေ အမာနုသမှိ။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၆၄၊၄၆၅။ (ဂ) ဠဒ္ဓ သုတ္တာန အမာနုသာနံ။ ဇာ၊၁။၃၃၃။ အမာနုသာနန္တိ ကိန္နရာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၆။ (တိ) (၂) (က) သဒ္ဒေါ သုယျတိ မာနုသော။ ဇာ၊၁။၂၃၉။ သုယျတိ မာနုသောတိ သုယျတိ အမာနုသော သဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄-၅။ (ခ) ဝဿာ ကာလေ အမာနုသာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၉၁။ အမာနုသာ မနုဿဝသာရဟိတာ ဝသာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၉၁။

အမာနုသ ၂ (တိ) [အမာနုသ+အ] (၁) နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ နတ်တို့ပိုင်ဆိုင်သော။ (၂) ပြိတ္တာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပြိတ္တာတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်မှာ ရှိသော။ (၁) အာယုံ ဟိတွာ အမာနုသ(ဒီ၊၂။၂၂၈)န္တိ ဒိဗ္ဗံ အာယုံ ဇဟိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ ရူပံ ပဿတိ အမာနုသံ။ ဝိမာန။၅၅-၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၈-၉၊၁၆၁။ လဒ္ဓံ မေ စက္ခု အမာနုသံ။ ဇာ၊၁။၃၁၉။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၇၄-၅။ အမာနုသန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခု မယာ လဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၂။ (—အပ၊၂။၁၂၃။ ပေတ။ ၁၆၄၊၁၆၅။ ဇာ၊၁။၁၀၃-၂။ ဇာ၊၂။၂၀၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၆၀။) (၂) အမာနုသော ဝါယတိ ဂန္ဓော။ ပေတ။၂၀၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ပေတာနံ သရီရဂန္ဓော ဝါယတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။

အမာနုသက (တိ) [အမာနုသ+က] နတ်,ဘီလူး, ဘုတ်,ပြိတ္တာ (စသည်) တို့ကြောင့် ဖြစ်သော။ အမနုဿပရိဿယ (မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅)-ကြည့်။

အမာနုသိကာ (ထီ) [န+မာနုသိကာ] အမာနုသီ-နှင့် အနက်တူ။ ယေသံ သဝနပစ္စယာ အမာနုသိကာသဝနရတိ (အမာနုသိကာဘိရတိ၊သီ) ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အမာနုသိကာသဝနရတီတိ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ အရညသဒ္ဒုပ္ပတ္တိယာ အရညေ ဟံ ဝသာမိတိ ဝိဝေကဝါသူပနိဿယာ ဓိနသဒ္ဒသဝနပစ္စယာ ဓမ္မရတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ (ဤ ဋီကာ-၌ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ-ဝယ်ယ-အက္ခရာ ပိုဟန်တူ၏၊ အမာနုသိကာ-ကို အတိက္ကန္တမာနုသိကာ-ဟု ဖွင့်၍ သဝနရတိ-ကို အရညသဒ္ဒုပ္ပတ္တိယာ စသည်ဖြင့် ဖွင့်ခြင်းဖြစ်ရကား အတိက္ကန္တမာနုသိကာ-ကို သဒ္ဒသဝနပစ္စယာ ဓမ္မရတိ-၌ စပ်မှသာ 'လူတို့၏ ကာမသုခရတိထက် သာလွန်သော သဒ္ဒသဝနပစ္စယ ဓမ္မရတိ' ဟု အဓိပ္ပါယ်မှန် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်း 'ယ' အက္ခရာ မရှိသင့်။)

အမာနုသိကာဘိရတိ (ထီ) [အမာနုသိကာ+အဘိရတိ] လူတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော ကာမဂုဏ်ချမ်းသာ ခံစားမွေ့လျော်မှုမျိုး—မဟုတ်သော—ထက်သာလွန်သော—မွေ့လျော်မှု။ အမာနုသိကာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉၊ သီ-မူ) ကြည့်။

အမာနုသီ ၁ (ထီ) [န+မာနုသီ] လူတို့၏—လူ့, နတ်တို့၏—ဥစ္စာဖြစ်သော—ကာမသုခရတိ—မဟုတ်သော—ထက်သာလွန်သော (ဝိပဿနာပီတိသုခ, သမာပတ်ရှစ်ပါး ဟူသော ရတိ)။ အမာနုသီ ရတီ ဟောတိ။ ဓမ္မ။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၇။ ဝိပဿနာသင်္ခါတာ အမာနုသီ ရတိ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတာ ဒိဗ္ဗာပိ ရတိ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၅။ မနုဿာနံ အယန္တိ မာနုသီ၊ မနုဿယောဂ္ဂါ ကာမသုခရတိ၊ တာဒိသေဟိ မနုဿဝိသေသေဟိ အနုဘဝိတဗ္ဗတာနတိဝတ္တနတော ဒိဗ္ဗာ ရတိပိ သင်္ဂဟိတာ၊ မာနုသီသဒိ-

သတာယ ကာမသုခဘာဝေန ဒိဗ္ဗာ ရတိပိ ဝါ၊ တဿာ အတိက္ကန္တတာယ န မာနုသီတိ အ-မာနုသီ .... အနာရဒ္ဓဝိပဿနာနံ မနုဿာနံ အဝိသယတာယ အမာနုသီ။ ဝိပဿနာပီတိ-သုခသညိတာ ရတိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၄၃၀-၁။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၃၆-၇။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၈၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၉။)

အမာနုသီ၂ (ထီ) [အမာနုသ+ဤ] နတ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာ။ တဿ ကမ္မဿ ကုသလဿ၊ အနုဘောမိ ရတ္တိံ အမာနုသိံ။ ပေတ။၁၇၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

အမာပယ (ကြိ) မာပေတိ (ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀) ကြည့်။

အမာပယိံ (ကြိ) မာပေတိ(အပ၊၁။၄၂)ကြည့်။

အမာပယိံသု (ကြိ) မာပေတိ (ဇာ၊၁။၂၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၁) ကြည့်။

အမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အ+မာပေတွာ။ အ-အနက် မရှိ။] ဖန်ဆင်း၍။ ပဏ္ဏသာလံ အ-မာပေတွာ။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ အမာပေတွာတိ မာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀။

အမာမက (တိ) [န+မာမက] (ရတနာသုံးပါးကို) ငါ့ဟာ, ငါ့ဥစ္စာ-ဟု မသတ်မှတ်-ရတနာသုံးပါးကို-မလေးစား မကြည်ညို-မမြတ်နိုး-သော၊သူ။ ပိရေတိ ပရ အမာမက။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။ ကင်္ခါ။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၈၁။ ဩဝါဒဿ အပဋိဂ္ဂဟဏေန အတိက္က-မနေန အမာမကာ ပရေ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဧဝံ 'မောနေယျံ ပူရေမိ' တိ ဥဒ္ဓတော ဟောတိ အမာမကော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ မာမက (မောဂ်၊သျ၊၂။နှာ-၆၀၁-၂)လည်း ကြည့်။

အမာယာ (ထီ) [န + မာယာ] (၁) မလှည့်ပတ်ခြင်း၊ မိမိ၏အပြစ်ကို မဖုံးကွယ်ခြင်း။ (တိ) (၂) လှည့်ပတ်ခြင်း မရှိသော၊ မလှည့်ပတ်သော၊သူ။ (၁) မာယာဝိဿ ပုရိသပုဂ္ဂ-လဿ အမာယာ ဟောတိ ပရိက္ကမနာယ။ မ၊ ၁။၅၄။ အမာယာ စ အသာဌေယျဉ္စ။ အံ၊၁။ ၉၅။(တိ) (၂)အမာယော ရိတ္တပေသုဏော။ သုတ္တနိ။၄၂၄။ ထေရ။၂၉၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၁။ သန္တဒေါသပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာယ မာ-ယာယ အဘာဝတော အမာယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အသဌော အမာယော။ ဝိမာန။ ၁၂၂။ မိလိန္ဒ။၃၃၉။ အသဌေန အမာယေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

အမာယာဝိတာ (ထီ) [အမာယာဝီ + တာ] လှည့်ပတ်ခြင်း - မာယာ - မရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ အမာယာဝိတာယ သုဟုဇူ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

အမာယာဝီ (တိ) [န+မာယာဝီ] လှည့်ပတ်ခြင်း -မာယာ-မရှိသော၊သူ။ အသဌော ဟော-တိ အမာယာဝီ။ ဒီ၊၃။၃၉၊၁၉၈။ မ၊၁။၁၃၆။ မ၊၂။၃၂၉။ အံ၊၂။၅၈။ အံ၊၃။၂၆၈။ အသဌာ အမာယာဝိနော။ မ၊၁။၃၈။ မ၊၃။၅၇။ အသဌော စ အမာယာဝီ စ။ အဘိ၊ပု။၁၀၅။ (-ဒီ၊၃။၄၅။ မ၊၁။၅၂။ မ၊၂။၂၃၄။ သံ၊၂။ ၄၈၇။ အံ၊၃။၃၉၂။ မိလိန္ဒ။၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၃။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၂၀။)

အမာရဓေယျ (န) [န+မာရဓေယျ] ကိလေ-သ-မာရ်၏ တည်ရာမဟုတ်သော (လောကုတ္တ-ရာ တရား ကိုးပါး)။ အကုသလာ အမာရ-ဓေယျဿ။ မ၊၁။၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အမာရဓေယျံ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၈။

အမာရိတ (တိ) [န+မာရိတ] မသတ်အပ်သော။ အမာရိတတ္တ, အမာရိတဘာဝ-တို့ ကြည့်။

အမာရိတတ္တ (န) [အမာရိတ+တ္တ] မသေစေအပ် သည်၏ အဖြစ်၊ မသတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။

တေ ဂေါမာယ အမာရိတတ္တာ နိရယေ တာဝ န ပစ္စိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

အမာရိတဘာဝ (ပု) [အမာရိတ+ဘာဝ] မသေစေအပ်သည်၏ အဖြစ်၊ မသတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂပါဒေဟိ ဂန္တွာ ပရဿ အမာရိတဘာဝံ ပန တထာဂတဿ သဒေဝကော လောကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။

အမာရိယမာန (တိ) [န+မာရိယမာန] မသတ်အပ်သော (ငါး)။ န ဇာလေန ဗဒ္ဓတာမတ္တေန အမာရိယမာနာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၄။

အမာရေတုကာမ (တိ) [န+မာရေတု+ကာမ] မသေစေလို-မသတ်လို-သော၊သူ။ အမရိတုကာမ-ကြည့်။

အမာရေတုကာမတာ (ထီ) [အမာရေတုကာမ+တာ] မသေစေလိုသည်၏ အဖြစ်။ အမာရေတုကာမတာစိတ္တ-ကြည့်။

အမာရေတုကာမတာစိတ္တ (န) [အမာရေတုကာမတာ+စိတ္တ] မသေစေလို-မသတ်လို-သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း စိတ်၊ မသေစေလိုသော စိတ်။ အညစိတ္တေနာတိ အဝဓာဓိပ္ပါယေန အမာရေတုကာမတာစိတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၅။

အမာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မာရေတွာ] မသေစေမူ၍၊ မသတ်မူ၍။ ဣဒံ နာမ စိန္တေတွာ အမာရေတွာဝ ဣမာဂတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ မစ္ဆံ ဂဟေတွာ အမာရေတွာဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၂။

အမာရေန္တ (တိ) [န+မာရေန္တ] မသေစေသော၊ မသတ်သော၊သူ။ တယိ မာရေန္တေပိ အမာရေန္တေပိ န သက္ကာ အဇ္ဇ မယာ မရဏာ မုစ္စိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ တယိ အမာရေန္တေ အညော ကော မာရေဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၇။)

အမာဝသိဥပေါသထ (ပု) [အမာဝသီ+ဥပေါသထ] အမာဝသုပေါသထ-နှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အမာဝသီ (ထီ) [အမာ+ဝသ+ဏီ။ အမာ သဟ ဝသန္တိ ရဝိစန္ဒာ ယဿံ အမာဝသီ၊ အမာဝါသီ စ ဒီဃံ ကတွာ၊ အမာ-သဒ္ဒေါ သဟတ္ထော အဗျယံ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃။] လကွယ်နေ့။ အယံ ပန အမာဝသီ ရတ္တိ ဒေဝေါ စ မေဃပဋလသဉ္ဆန္နော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၂၂။ အမာဝါသီ-လည်းကြည့်။

အမာဝသုပေါသထ (ပု) [အမာဝသီ+ဥပေါသထ] လကွယ်ဥပုသ်နေ့။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တတော အစ္စုမာသံ အတိက္ကမ္မ အမာဝသုပေါသထေ (ပရိနိဗ္ဗုတော)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၇။ အမာဝသုပေါသထေတိ အမာဝသိဥပေါသထေ။ ကာလပက္ခဥပေါသထေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။

အမာဝါသီ (ထီ) [အမာ+ဝသ+ဏီ] လကွယ်နေ့။ (သော ဟိ) အမာဝါသိယံ သူရိယေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၄၃။ ဝိသာခပုဏ္ဏမိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိသာခမာသဿ အမာဝါသီ၊ တာဝ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၆၅။ အမာဝသီ-လည်း ကြည့်။

အမာသဒ္ဒ (ပု) [အမာ + သဒ္ဒ] အမာ-သဒ္ဒါ။ အမစ္စ, အမာ, အမာဝသီ-တို့ ကြည့်။

အမိဉ္ဇက (တိ) [န+မိဉ္ဇာ+က] အဆံ-အမြောင့်-မရှိသော။ စာပလသုဏော အမိဉ္ဇကော။ အကုံရမတ္တမေဝ ဟိ တဿ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၅။ စာပလသုဏံ အမိဉ္ဇကော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၄။

အမိတ[1] (တိ) [န + မိတ] (က) ဉာဏ်ဖြင့်-မနှိုင်းချင့်-မပိုင်းဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်ရေတွက်၍ မသိ-အပ်-နိုင်-သော။ (ခ) အချင့်အချိန်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ- မရှိသော၊ များ

ပြားသော။ (က) (ခ) ကဒါ နု ရူပေ အမိတေ စ သဒ္ဒေ။ ထေရ။၃၅။ အမိတေတိ ဉာဏေန အမိတေ၊ အပရိစ္ဆိန္နေ အပရိညာ-တေတိ အတ္ထော။.... အမိတေတိ ဝါ အပရိ-မာဏေ နီလာဒိဝသေန အနေကဘေဒဘိန္နေ ရူပေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၇။ (ခ) ဣဒံ မေ အမိတံ ဘောဂံ။ အပ၊၁။၄၂။ အမိတံ ပမာဏဝိရဟိတံ ဘောဂရာသိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၁။ အက္ခောဘံ အမိတံ ဘောဂံ။ အပ၊၁။ ၃၅၁။ အမိတံ အပရိမာဏဘောဂံ မန္ဒံ မမ ဃရေ သန္နိစိတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ အမိ-တောဒယ-လည်း ကြည့်။

အမိတ၂ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ-အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ အမိတောဂတ-ကြည့်။

အမိတကိတ္တိ (တိ) [အမိတ+ကိတ္တိ] မနိုင်းချင့်-အပ်-နိုင်-သော ကျော်စောခြင်းရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ အမိတယသ-ကြည့်။

အမိတဂုဏ (တိ) [အမိတ + ဂုဏ] မနိုင်းချင့်အပ်သော-နိုင်းချင့်ရေတွက်၍ မရနိုင်သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ အမိတဂုဏော၊ အသမပ္ပဋိပုဂ္ဂ-လော။ အပ၊၂။၁၉၅။ သော ဘဂဝါ .... အမိတဂုဏော ဂုဏပါရမိပ္ပတ္တော။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ အမိတယသ-လည်း ကြည့်။

အမိတဂုဏကိတ္တိ (တိ) [အမိတ+ဂုဏ+ကိတ္တိ] မနိုင်းချင့်-အပ်-နိုင်-သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-သတင်း ကျော်စောခြင်း ရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ အမိတယသ-ကြည့်။

အမိတဥ္စလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတဥ္စလ-အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ ဣတော စုဒ္ဒသကပ္ပမှိ၊ အဟောသိ အမိတဥ္စလော။ အပ၊၁။၂၄၆။

အမိတတေဇ (တိ) [အမိတ+တေဇ] မနိုင်းချင့်-အပ်-နိုင်-သော ဉာဏ် တန်ခိုးရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ အက္ခောဘံ အမိတ-တေဇံ။ စူဠနိ၊၂၀၉။ အမိတတေဇန္တိ အပရိ-မိတဉာဏတေဇံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အမိတဒဿန (တိ) [အမိတ+ဒဿန] မနိုင်းချင့်အပ်သော-နိုင်းချင့်၍ မရနိုင်သော-အပိုင်းအခြား-အကန့်အသတ်-ပမာဏ-မရှိအောင် အလွန်များသော-ဉာဏ်အမြင်ရှိတော်မူသော (ဘုရား)။ အနောမဒဿီ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၆) ကြည့်။

အမိတဓန (နု) [အမိတ + ဓန] မနိုင်းချင့်အပ်သော-နိုင်းချင့်၍မရနိုင်သော-အလွန်များသော-ဥစ္စာ။ အမိတဓနံ ဆဍ္ဍယိတွာ၊ ပဝိ-သိမှာ မဟာဝနံ။ စရိယာ။၄၁၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၆။

အမိတပရိဝါရ (တိ) [အမိတ+ပရိဝါရ] မနိုင်းချင့်-မရေတွက်-နိုင်သော-အလွန်များပြားသော-အခြံအရံရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ အမိတယသ-ကြည့်။

အမိတပ္ပဘာ (တိ) [အမိတ+ပဘာ] မနိုင်းချင့်-အပ်-နိုင်-သော-အကန့်အသတ် ပမာဏမရှိအောင်ထွန်းလင်းသော-ရောင်ခြည်တော်ရှိတော်မူသော (ဘုရား)။ ယဒါ စ ဗုဒ္ဓေါ လောကသ္မိံ၊ ဥဒေတိ အမိတပ္ပဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၉။

အမိတဗုဒ္ဓိမန္တု (တိ) [အမိတ+ဗုဒ္ဓိမန္တု] မနိုင်းယှဉ်အပ်သော လောကုတ္တရာ ပညာ ဉာဏ်ရှိသော၊သူ။ သောဏကော အမိတဗုဒ္ဓိမာ။ ဇာ၊၂။၅၆။ အမိတာယ လောကုတ္တရဗုဒ္ဓိယာ အမိတဗုဒ္ဓိမာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၃။

အမိတဘောဂ (ပု) [အမိတ + ဘောဂ] (၁) မနိုင်းချင့်-မရေတွက်-နိုင်သော-များပြားသော-စည်းစိမ်။ (တိ) (၂) မနိုင်းချင့်-မရေတွက်-နိုင်သော-များပြားသော-စည်းစိမ်ရှိသော၊သူ။ (၁) အမိတဘောဂံ

လဘာမဟံ။ အပ၊၁။၈၃။ အမိတဘောဂံ အနန္တယသံ ပဟာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ (တိ) (၂) ပဥ္စ အမိတဘောဂါ နာမ အဟေသုံ ဇောတိကော ဇဋိလော မေဏ္ဍကော ပုဏ္ဏော ကာကဝလိယောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၃။

အမိတဘောဂဝိန္ဒနကုလ (န) [အမိတဘောဂ+ ဝိန္ဒန + ကုလ] မနိုင်းချင့်–မရေတွက်–နိုင်သော – များပြားသော – စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ရသော အမျိုး။ မမ အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ အမိတဘောဂဝိန္ဒနကုလံ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၂။

အမိတယသ (တိ) [အမိတ+ယသ] (၁) အချင့် အချိန် – အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – မရှိသော– အလွန်များပြားသော– အခြံအရံရှိသော၊သူ။ (၂)မနိုင်းချင့်–အပ်–နိုင်–သော ကျော်စောခြင်း ရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ (၃) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော – အတူ မရှိသော – ကျော်စောသတင်း ရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ (၁) ကေနစ္ဆသိ တွံ အမိတယသာ သုခေဓိတာ။ ဝိမာန။၁၈။ အမိတယသာတိ နမိတယသာ အနပ္ပကပရိဝါရာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃။ အနန္တတေဇော အမိတယသော။ အပ၊၁။ ၄၉။ အမိတယသော ပမာဏာတိက္ကန္တပရိဝါရော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ (–ဇာ၊၁။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။) (၁)(၂)(၃) အနန္တတေဇော အမိတယသော၊ အပ္ပမေယျော ဒုရာသဒေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၃။ အမိတယသောတိ အနန္တပရိဝါရော။....အမိတဂုဏကိတ္တိပိ 'အမိတယသော'တိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ အမိတယသော (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၆) တိ အမိတပရိဝါရော၊ အမိတကိတ္တိ ဝါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ အမိတယသာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၈)တိ အမိတပရိဝါရာ၊ အတုလကိတ္တိဃောသသာ ဝါ (အတုလကိတ္တိဃောသာ ဝါ?)။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ (– ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၁၊၃၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၁၊၂၃၆၊ ၂၃၈-၉၊၂၄၁၊၂၅၁။)

အမိတရုစိရပရိဝါရပရိဝုတ (တိ) [အမိတ+ရုစိရ + ပရိဝါရ + ပရိဝုတ] မနိုင်းချင့် – မရေတွက်–နိုင်သော တင့်တယ်သောအခြံအရံဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊သူ။ သဗ္ဗာလင်္ကာရသမလင်္ကတအမိတရုစိရပရိဝါရပရိဝုတာယ .... ရညော ကုလေ....ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၂။

အမိတဝိဟိရာသိ (ပု) [အမိတ+ဝိဟိရာသိ] မနိုင်းချင့်–မရေတွက်–နိုင်သော ကောက်စပါး– အစု–အပုံ။ အမိတဝိဟိရာသိတော ဝိဟိံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။

အမိတဝှယ (ပု)[အမိတ+အဝှယ]အမိတ-အမည်ရှိသော စကြာဝတေးမင်း။ အမိတောဂတ-ကြည့်။

အမိတာ (ထီ) [န+မိတာ ။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အမိတာ-အမည်ရှိသော ထေရီ။ ကမ္ဘာတသိန်းထက်က ပွင့်တော်မူသော ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရား၏အမြတ်ဆုံးလကျာ်ရံတပည့်မ (အဂ္ဂသာဝိကာ) ဖြစ်သည်။ (၂) အမိတာ အမည် ရှိသော မိဖုရား။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄ - ၌ အမိတ္တာ-ဟု ရှိသည်။ သီဟဟနုမင်းကြီး၏ သမီးတော် နှစ်ယောက်တွင် တယောက်ဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓေါဒန (မြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော်), သုက္ကောဒန, သက္ကောဒန, ဓောတောဒန, အမိတောဒန-တို့၏ နှစ်မတော်ဖြစ်သည်။ သုပ္ပဗုဒ္ဓ သကျ၏ ဇနီးဖြစ်၍ ဘဒ္ဒကစ္စာနာ (ယသောဓရာ)နှင့် ဒေဝဒတ်တို့၏ မယ်တော် ဖြစ်သည်ဟု မဟာဝံသ-၌ ဆိုသည်။ တိဿ-ထေရ်၏ မယ်တော်လည်း ဖြစ်သည်။ (၁) အမိတာ စ အသမာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၅။) (၂) အမိတာ နာမ ဒေဝီ တေသံ

ဘဂိနီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၇။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၁။ မဟာဝံ၊၂။၁၆-၂၂။)

အမိတာဘ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတာဘ အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း၊ နှစ်ဆယ့်ငါး ကမ္ဘာထက်၌ ဖြစ်သော မင်း။ ကေသညက- မထေရ်၏ အလောင်း။ အမိတာဘောတိ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလော။ အပ၊၁။ ၂၃၅။

အမိတောဂတ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိ- တောဂတ အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း၊ ရှေးလွန်ပြီးသော ၂၅-ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်သော မင်း။ အဂ္ဂပုပ္ဖိယထေရ်၏ အလောင်း ဖြစ် သည်။ ပဥ္စဝီသတိကပ္ပမှိ၊ အဟောသိ အမိ- တောဂတော (အမိတဝှယော၊သီ)။ အပ၊၁။ ၂၅၉။ သီ-မူ-အလို အမိတ-မည်သော စကြ- ဝတေးမင်း ဖြစ်သည်။

အမိတောဒက (န) [အမိတ+ဥဒက] မနိူင်းချင့် – မရေတွက် – နိုင်သော ရေ။ အကွောဘံ အမိတောဒကံ ဇလရာသိံ အဓိဂစ္ဆေယျ။ စူဠနိ။၂၀၉။ အပရိမိတံ ဥဒကဇလရာသိံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၂။

အမိတောဒန (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတော- ဒနမည်သော သာကီဝင်မင်းသား။ သီဟဟနု မင်းကြီး(နှင့် ကစ္စနာ၊မဟာဝံ)၏ သားတော် ငါးယောက်တို့တွင်တယောက်ဖြစ်၍ (မြတ်စွာ ဘုရား၏ ခမည်းတော်ဖြစ်သော) သုဒ္ဓေါဒန မင်းကြီး၏ ညီ, အရှင်အာနန္ဒာ၏ ခမည်းတော် ဖြစ်သည်၊ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ ခမည်းတော်ဟု လည်း ဆိုကြသည်။ အနုရုဒ္ဓ ၂ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂ၄)ကြည့်။ ဤ အမိတော- ဒန-မင်းသားကိုပင် အမိတ္တောဒန-ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ အမိတ္တောဒနသက္က-ကြည့်။ သီဟဟနုရညော ကိရ ပဉ္စ ပုတ္တာ အဟေသုံ သုဒ္ဓေါဒနော အမိတောဒနော ဓောတော- ဒနော သက္ကောဒနော သုက္ကောဒနောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၉။ အာနန္ဒတ္ထေရော အမိ- တောဒနဿ (ပုတ္တော)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၇။ ဝိမတိ၊၂။၄၀။ အမိတော- ဒနဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂ၂။ (– မဟာဝံ၊၂။၁၇၊၂၀။ ဒီပဝံ၊၃။ ၄၆။)

အမိတောဒနသက္က (ပု) [အမိတောဒန+သက္က] အမိတောဒန-မည်သော သာကီဝင်မင်းသား။ (အရှင်အာနန္ဒာ၏ ခမည်းတော် ဖြစ်သည်။) အမိတောဒနသက္ကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄ဂ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၁-၂။ အခြားနေရာ တို့၌ အမိတ္တောဒနသက္က-ဟုရှိသည်။အမိတ္တော- ဒနသက္က-ကြည့်။

အမိတောဒယ (ပု) [အမိတ + ဥဒယ] (၁) မနှိုင်းချင့် – မရေတွက် – နိုင်သော – အတိုင်း အတာ – ပမာဏ – မှကင်းသော – မရှိသော – ကြီးပွါးခြင်း။ (တိ) (၂) မနှိုင်းချင့် – မရေ တွက် – နိုင်သော – ဂုဏ်တို့၏ – ဖြစ်ပွါးရာ – တိုးပွါးရာ – ဖြစ်သော၊သူ (ဘုရား)။ (၁) အကာသိ ဗုဒ္ဓေါ ဝေနေယျ-ဗန္ဓူနမမိတော- ဒယံ။ အလင်္ကာရ။၂၂၉။ အမိတ’မပရိမိတံ ဥဒယမဘိဝုဒ္ဓိံ အကာသိ၊ အမိတောဒယံ ပမာဏရဟိတဝုဒ္ဓိံ အကာသိ။ အလင်္ကာရ၊ ဋီ။၂၂၉။ (၂) သယမ္ဘူ အမိတောဒယ။ အပ၊၁။၂၂။ အမိတောဒယ အမိတာနံ အပရိမာဏာနံ ဂုဏာနံ ဥဒယ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာန။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

အမိတ္တ (တိ) [န+မိတ္တ] (က) မိတ်ဆွေစစ် မဟုတ်သော၊သူ။ မိတ်ဆွေတု။ (ခ) မိတ်ဆွေ ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊သူ၊ ရန်သူ။ (က) စတ္တာရောမေ ဂဟပတိပုတ္တ အမိတ္တာ မိတ္တ- ပဋိရူပကာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊၃။၁၅၁။ (– ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၀)။ (ခ) အမိတ္တော ရိပု ဝေရီ စ။ ဓာန်။

၃၄၄။ မိတ္တပဋိပက္ခတ္တာ အမိတ္တော။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၄၄။ စရန္တိ ဗာလာ ဒုမ္မေဓာ၊ အမိတ္တေ- နေဝ အတ္တနာ။ သံ၊၁။၅၆။ ဓမ္မ။၂၂။ နေတ္တိ။ ၁၁၀။ အတ္တနာ အမိတ္တဘူတေန ဝိယ ဝေရိ- နာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ အမိတ္တဿ စ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊၁။၃၄၉။ အမိတ္တဿ စာတိ ဂူထိယာ စ ပစ္စတ္ထိကဿ စ န ကထေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၃။ အမိတ္တာ ဝဓကာ ကာမာ။ ထေရီ။၄၁၇။ ကာမာ ဟိ အဟိတာဝဟတ္တာ မေတ္တိယာ အဘာဝေန အမိတ္တာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ အမိတ္တာ နူန တေ မာတာ။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၃။ (— အံ၊၁။၃၇၀၊၃၇၂။ အံ၊၂။၄၈။ ပေတ။၂၁၃။ ဇာ၊၁။၁၁၊၅၂၊၁၃၆၊ ၁၈၂၊ ၂၀၇၊ ၂၅၁၊ ၂၅၅၊ ၃၉၀-၁။ ဇာ၊၂။၁၂၀။၁၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၁၁၊၂၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။)

အမိတ္တက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တက- မည်သော စကြဝတေးမင်း။ ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ နှစ်ဆယ့်ငါးကမ္ဘာထက်၌ ဘောဇနဒါယက မထေရ်၏ အလောင်းဖြစ်သော စကြဝတေး မင်း။ ပဉ္စဝီသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ဧကော အာသိံ အမိတ္တကော (အမိတ္တဘာ၊ ဣ)။ အပ၊၁။၂၈၈။

အမိတ္တဂါမ (ပု) [အမိတ္တ + ဂါမ] ရန်သူ့ရွာ၊ ရန်သူနေထိုင်ရာအရပ်၊ရန်သူတို့၏အစုအဝေး။ အထ ကေန ဝဏ္ဏေန အမိတ္တဂါမံ။ ဇာ၊၂။ ၃၀၁။ အမိတ္တဂါမန္တိ အမိတ္တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ အမိတ္တသမာဂမန္တိ အတ္ထော၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၀။

အမိတ္တဇနန (တိ) [အမိတ္တ+ဇနန] ရန်သူအဖြစ် ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဇေဝံ အမိတ္တဇနနာ၊ တာပနာ သံကိလေသိကာ။ ထေရီ။၄၁၈။ အမိတ္တဇနနာတိ အမိတ္တဘာဝဿ နိဗ္ဗတ္တန- ကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အမိတ္တဉာတိ (တိ) [န+မိတ္တဉာတိ] မိတ်ဆွေနှင့် ဆွေမျိုးမရှိသော၊သူ။ အမိတ္တဉာတိ မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလော လောကသ္မိံ ဩညာတော အဝ- ညာတော.... အစိတ္တီကတော။ မိလိန္ဒ။၂၇၉။

အမိတ္တတာပန[၁] (တိ) [အမိတ္တ+တာပန] ရန်သူ တို့ကို–ပူပန်စေတတ်–နှိပ်စက်တတ်–သော –ပူပန်စေခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ သူရော စ ဝီရော စ အမိတ္တတာပနော။ ဒီ၊၃။၁၃၂။ အမိတ္တ- တာပနောတိ အမိတ္တာနံ ပတာပနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၇။ အမိတ္တတာပနောတိ အမိတ္တာနံ တပန- သီလော၊ အမိတ္တတာပနံ ဟောတု ဝါ မာ ဝါ ဇေဝံသဘာဝါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၉။ မာ တံ့ သောစိ အမိတ္တတာပန။ ဇာ၊၂။၂၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၁။ ဣမဉ္စ အာဇည’မမိတ္တတာ- ပနံ။ ဇာ၊၂။၂၈၁။

အမိတ္တတာပန[၂] (ပု) [အမိတ္တ+တာပန။ ယာ- ဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တတာပန အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ ၁၁၇-ကမ္ဘာထက်၌ ဖြစ် သောမင်း။ ဧကပသာဒနိယထေရ် (ပဝိဋ္ဌ- ထေရ်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄)၏ အလောင်း။ သတ္တရသေ ကပ္ပသတေ၊ ရာဇာ အာသိ မဟိ- ပတိ။ အမိတ္တတာပနော နာမ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလော။ အပ၊၁။၁၈၆။

အမိတ္တတာပနာ (ထီ) [အမိတ္တ+တာပနာ။ ယာ- ဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တတာပနာ–အမိတ္တာပုန်– မည်သော ပုဏ္ဏေးမ။ ဇူဇကာပုဏ္ဏား၏ ဇနီး။ ဇူဇကာပုဏ္ဏားသည် လှည့်လည်တောင်းခံ၍ ရသော အသပြာတရာကို တဦးသော ပုဏ္ဏား အိမ်၌ အပ်ထားခဲ့ပြီး လှည့်လည်တောင်းခံ ရန် ထွက်သွားခဲ့လေရာ ကြာမြင့်နေသဖြင့် အသပြာလက်ခံထားသောပုဏ္ဏားက အသပြာ များကို သုံးစွဲ လိုက်လေသည်။ ဇူဇကာ ပုဏ္ဏား ပြန်လာ၍ သူ၏ အသပြာ များကို

တောင်းသောအခါ ပြန်မပေးနိုင်သဖြင့် သိမ်း ဖြစ်သူ အမိတ္တာပုန်ကို ပေးလိုက်သည်။ ယခု ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်၌ အမိတ္တာပုန်သည် စိဉ္စမာဏဝိကာ ဖြစ်လာ သည်။ တဿာသိ ဒဟရာ ဘရိယာ၊ နာမေ-နာ မိတ္တတာပနာ။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၉၂။ အမိတ္တတာပနာ စိဉ္စမာဏဝိကာ (အဟောသိ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၇၊ ၃၇၀။)

အမိတ္တဒမန (န) [အမိတ္တ + ဒမန] ရန်သူကို ဆုံးမခြင်း။ အမိတ္တမဒ္ဒန-ကြည့်။

အမိတ္တဒုဗ္ဘိဘာဝ (ပု) [န+မိတ္တ+ဒုဗ္ဘိ+ဘာဝ] အဆွေခင်ပွန်းကို ဖျက်ဆီးလေ့ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗထာပိ အတ္တနော အမိတ္တဒုဗ္ဘိ-ဘာဝံ ကထေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၀။

အမိတ္တဒုဗ္ဘိ (တိ) [န + မိတ္တ + ဒုဗ္ဘိ] အဆွေခင်ပွန်းကို – ဖျက်ဆီးလေ့မရှိသော – မဖျက်ဆီးသော၊သူ။ ဗဟူနံ သန္ဓိပါတဋ္ဌာနေ အမိတ္တ-ဒုဗ္ဘိနော ဂုဏကထံ ကထေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇။

အမိတ္တဝမ္မ (ပု) [အမိတ္တ+ဝမ္မ] မိတ်ဆွေမဟုတ်သူ –ရန်သူ– ၏ သဘော၊ မိတ်ဆွေ၏ ချစ်ခင် ခြင်းသဘောမှ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲလာ သော ရန်သူ၏ မုန်းတီးခြင်းသဘော။ ယထာ နိဗ္ဗတ္တသဘာဝဿ ဘာဝတော အညထတ္တံ ဇရာ၊ ဇဝံ မိတ္တဘာဝတော ဝုတ္တိဝိပရိယာယေော အမိတ္တဓမ္မော ဇရာပရိယာယေန ဝုတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၄၄။

အမိတ္တပက္ခ (ပု) [အမိတ္တ+ပက္ခ] ရန်သူ အသင်း အပင်း။ အမိတ္တပက္ခေပိ တုဝဋ္ဋံ မေတ္တစိတ္တတာ သန္တိဋ္ဌတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၆။

အမိတ္တဘာ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တဘာ မည်သော စကြဝတေးမင်း၊ အမိတ္တက-ကြည့်။

အမိတ္တဘာဝ (ပု) [အမိတ္တ + ဘာဝ] ရန်သူ၏ အဖြစ်။ အမိတ္တဘာဝံ အသမ္ပတ္တတာယ န အမနာပေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၃။ မိတ္တဘာဝေါ ဝါ အမိတ္တဘာဝေါ ဝါ သဏ္ဍာ ဇာနိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အတ္တနော မိတ္တဘာဝံ ဝါ အမိတ္တဘာဝံ ဝါ ဇာနိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။)

အမိတ္တဘူတ (တိ) [အမိတ္တ+ဘူတ] ရန်သူဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အမိတ္တ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၅)ကြည့်။

အမိတ္တမဇ္ဈ (ပု၊န) [အမိတ္တ+မဇ္ဈ] ရန်သူတို့၏ အလယ်။ အမိတ္တမဇ္ဈေ ဝသတော။ ဇာ၊၁။ ၁၅၃။ တတော အမိတ္တမဇ္ဈေသု၊ သရတာဏံ ဘဝံ အကာ။ ဇာ၊၂။၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၆။

အမိတ္တမထန (န) [အမိတ္တ+မထန] ရန်သူကို– ချေမှုန်း – ဖျက်ဆီး – ခြင်း။ သင်္ဂါမေ ဒွေ တယော သမ္ပဟာရေ ဒတွာ အမိတ္တမထနံ ကတွာ ပတ္တရဇ္ဇော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ရာဇာ ဂတမတ္တောယေဝ အမိတ္တမထနံ ကတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အမိတ္တမဒ္ဒန-လည်း ကြည့်။

အမိတ္တမဒ္ဒန (န) [အမိတ္တ + မဒ္ဒန] ရန်သူကို နှိမ်နင်းခြင်း။ ဗလံ ပေသေတွာ အမိတ္တမဒ္ဒနံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ အဟံ ဣဒါနိ အမိတ္တမဒ္ဒနံ (အမိတ္တဒမနံ၊က။ အမိတ္တမထနံ၊သီ) ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

အမိတ္တရာဇ (ပု) [အမိတ္တ + ရာဇ] ရန်သူ ဖြစ်သော မင်း၊ ရန်သူမင်း။ အမိတ္တရာဇာနံ ယာယ အတ္တနော ပိယပုတ္တံ ပဿိ အဟံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၇။

အမိတ္တလက္ခဏ (န) [အမိတ္တ+လက္ခဏ] ရန်သူ ဟူ၍ – မှတ်ကြောင်း – သိကြောင်း – လက္ခ-ဏာ။ အထဿ အမိတ္တလက္ခဏံ ကထေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။

အမိတ္တဝသ (ပု) [အမိတ္တ+ဝသ] ရန်သူတို့၏ အလိုနိုင်ငံ။ အမိတ္တဝသမန္ဝေတိ။ ဇာ၊၁။၁၁၅။

အမိတ္တဝသံ ယာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အမိတ္တဝသံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅-၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။

အမိတ္တဝိဇယ (ပု) [အမိတ္တ + ဝိဇယ] ရန်သူကို အောင်မြင်ပြီးသောသူ။ ဥပသက်မိတိ အ-မိတ္တဝိဇယေန ဝိယ တုဋ္ဌော.... ဥပသက်မိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

အမိတ္တသံဃ (ပု) [အမိတ္တ + သံဃ] ရန်သူ အပေါင်း။ သောစယန္တော အမိတ္တသံဃံ။ မိလိန္ဒ။၂၂၁။

အမိတ္တသံဝါသ (ပု) [အမိတ္တ+သံဝါသ] ရန်သူနှင့် ပေါင်းသင်းခြင်း။ ဗာလေန သဟ သံဝါသော နာမ အမိတ္တသံဝါသော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၀။

အမိတ္တသညာ (ထီ) [အမိတ္တ+သညာ] ရန်သူ ဟူသော–အမှတ်–သညာ။ သဗ္ဗတ္ထ အမိတ္တ-သညာယ အဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၈။

အမိတ္တသတ္တု (ပု) [အမိတ္တ + သတ္တု] အဆွေ ခင်ပွန်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော ရန်သူ။ ဩတာရဂဝေသီ အမိတ္တသတ္တု ဝိယ စိတ္တေ ဝေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

အမိတ္တသမာဂမ (ပု) [အမိတ္တ+သမာဂမ] ရန်သူ တို့၏ အစုအဝေး။ အမိတ္တဂါမ-ကြည့်။

အမိတ္တဟတ္ထ (ပု) [အမိတ္တ+ဟတ္ထ] ရန်သူ၏ လက်။ အမိတ္တဟတ္ထံ ပုနရာဝဇေယျ။ ဇာ၊၂။ ၁၃၅။ အမိတ္တဟတ္ထံ ပတ္တောမှိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ အမိတ္တဟတ္ထတော မောစေတွာ ဂဏှန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၉။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၂၉၆။)

အမိတ္တဟတ္ထဂတ (တိ) [အမိတ္တ+ဟတ္ထ+ဂတ] ရန်သူ့လက်သို့ ရောက်သော၊သူ။ အမိတ္တ-ဟတ္ထတ္တဂတ-ကြည့်။

အမိတ္တဟတ္ထတ္တ (န) [အမိတ္တဟတ္ထ + တ္တ။ တ္တ-ပစ္စည်း အနက်မဲ့?] ရန်သူတို့၏လက်။ အမိတ္တ-ဟတ္ထတ္တံ ဂတာ၊ ပယာ ဒုဗ္ဗလဃာတကာ။ ဇာ၊ ၂။၃၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂။ အမိတ္တဟတ္ထတ္တဂတ-လည်း ကြည့်။

အမိတ္တဟတ္ထတ္တဂတ (တိ) [အမိတ္တဟတ္ထတ္တ+ဂတ] ရန်သူတို့၏လက်သို့ ရောက်သော။ အမိတ္တ-ဟတ္ထတ္တဂတေ၊ မောစယိ နော မဟောသ-ဓော။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၆-၇။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ.... ယသ္မာ အမိတ္တဟတ္ထဂတေ မောစယိ နော မဟောသဓော....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၉၆။

အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတ (တိ) [အမိတ္တ+ဟတ္ထတ္ထ (= ဟတ္ထ + အတ္ထ) + ဂတ] (က) ရန်သူတို့၏ လက်တွင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ (ခ) ရန်သူ တို့၏လက်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (က)အမိတ္တ-ဟတ္ထတ္ထဂတော၀ သေတိ။ ဇာ၊၁။၁၁။ အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတော၀ သေတီတိ အမိတ္တာနံ အနတ္ထကာရကာနံ ဒုက္ခုပ္ပါဒကပုဂ္ဂလာနံ ဟတ္ထတ္ထံ ဟတ္ထပထံ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။ ဟတ္ထပထန္တိ ဣမိနာ ဟတ္ထတ္ထန္တိ ဧတ္ထ အတ္ထ-သဒ္ဒဿ ပထတ္ထတံ ဒဿေတိ၊ ပထန္တိ စ အန္တရန္တိ အတ္ထော။ ပထ-သဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ အန္တရတ္ထောတိ။ ဇာတ်၊ဋီကာ။ (ခ) အမိတ္တ-ဟတ္ထတ္ထဂတာ၊ တစသာရသမပ္ပိတာ။ ဇာ၊ ၁။၁၃၁။ အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတာတိ ကုဒ္ဒာလ-ကေဟိ ဂီဝါယံ ဗန္ဓိတွာ အာနေန္တာနံ အမိတ္တာနံ ဟတ္ထဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ (ဟတ္ထတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉), အမိတ္တာနံ၀ ဟတ္ထတ္ထံ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄)တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်လျှင် အတ္ထ-သဒ္ဒါ ဝိနာသ=ပျက်စီးခြင်း အနက် ဟော ဖြစ်နိုင်၍ ဤပုဒ်ကို"ရန်သူတို့၏လက်၌ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ"ဟုလည်း အနက်ပြန်ဆိုနိုင်သည်။)

အမိတ္တာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တာ-မိဖုရား။ အထ ဘဂဝါ နေဝ သုဒ္ဓေါဒန-မဟာရာဇဿ, ...န အမိတ္တောဒနဿ, န

အမိတ္တာယ ဒေဝိယာ .... အာရောဂျံ ပုစ္ဆိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အခြားနေရာတို့၌ အမိတာ-ဟု ရှိသည်။ အမိတာ-ကြည့်။

အမိတ္တာဒိသဒိသတာ (ထီ) [အမိတ္တာဒိ+သဒိသ+တာ] ရန်သူ အစရှိသည်တို့နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဇေ တာဝ ပညာသိရပါတနတော အမိတ္တာဒိသဒိသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၆၂။

အမိတ္တောဒန (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမိတ္တောဒနမည်သော သာကီဝင်မင်းသား။ အမိတ္တာ-ကြည့်။ အမိတောဒန-လည်း ကြည့်။

အမိတ္တောဒနသက္က (ပု) [အမိတ္တောဒန+သက္က] အမိတ္တောဒန မည်သော သာကီဝင်မင်း။ အမှာကံ သတ္ထု ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ အမိတ္တောဒနသက္ကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ အမိတောဒနသက္က-လည်း ကြည့်။

အမိလက္ခ(က္ခု) (ပု) [န + မိလက္ခ(က္ခု)] မိလက္ခ(က္ခု)လူမျိုး-တောသူ တောင်သား-လူရိုင်း - မဟုတ်သော လူမျိုး။ အရိယသဒ္ဒေါ အမိလက္ခေသုပိ (အမိလက္ခုသုပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၂) မနုဿေသု ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။

အမိလာတ (တိ) [န+မိလာတ] (၁) မညှိုးနွမ်းသော။ (ပု) (၂) မညှိုးပန်း၊ နှင်းဆီပန်း။ (၁) တိလဗီဇကသာသပမတ္တကသေဝါလောပိ ဥဒကတော ဥဒ္ဓတော အမိလာတော အဂ္ဂဗီဇသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဗျာမိနာ သာယန္ဟသမယေ အမိလာတာ အကိလန္တာ ကာလမကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ သတ္တာဟံ အမိလာတံ ဟုတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (ပု) (၂) ထာ'မိလာတော မဟာသဟာ။ ဓာန်။ ၅၇၀။ န မိလာတမဿ ဘဝတီတိ အမိလာတော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၀။

အမိလာတဂ္ဂဟဏ (နှ) [အမိလာတ+ဂဟဏ] အမိလာတ-သဒ္ဒါ။ အမိလာယိတွာ-ကြည့်။

အမိလာတတာ (ထီ) [အမိလာတ+တာ] မညှိုးနွမ်းသည်၏ အဖြစ်။ အမိလာတတာယ ဝါ အလမ္ဗနတာယ ဝါ န အန္တော ပဝိဋ္ဌာတိ အပတိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၇။

အမိလာတဘာဝ (ပု) [အမိလာတ + ဘာဝ] မညှိုးနွမ်းသည်၏အဖြစ်။ ဣန္ဒြိယာနံ အမိလာတဘာဝေန ပီဏိန္ဒြိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

အမိလာနတာပဇ္ဇန (နှ) [အမိလာနတာ+အာပဇ္ဇန] မညှိုးနွမ်းသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ယဉ္စ မိလာတဿ ဥဒကသညောဂေ အမိလာနတာပဇ္ဇနံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၁။

အမိလာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + မိလာယိတွာ] မညှိုးနွမ်းမူ၍။ တာ ကိရ သဋ္ဌိသတသဟဿာမိကာ သတ္တ ပဏ္ဏာသဝဿကောဋိယော အမိလာယိတွာ တဒါ မိလာယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ အမိလာယိတွာတိ ဧတ္ထ အမိလာတဂ္ဂဟဏေနေဝ တာသံ မာလာနံ.... အဝိနာသော ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၂။

အမိလေစ္ဆေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မိလေစ္ဆေတွာ] မပိမသ မရှုတ်ဆိုမူ၍၊ မဖျက်ဆီးမူ၍၊ မယုတ်စေမူ၍ ? ။ အမက္ခေတွာ-ကြည့်။

အမိဿ (တိ) [န+မိဿ] မရောနှောသော၊ မရောယှက်-မရှုပ်ထွေး-သော။ တံ ဝဏ္ဏယိဿံ ဝိနယံ အမိဿံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အမိဿန္တိ (သာရတ္ထ၊၁-၌ အသမ္မိဿန္တိ-ဟု တည်ပါဠ်မှားနေသည်။) ဘာဝနုပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ အသမ္မိဿံ ကတွာ အနာကုလံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅၊ ၁၉၅။ ဝဇိရ။၁၇၊၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃-၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။)

အမိဿက (တိ) [အမိဿ+က] မရောနှောသော။

အမိဿကကာလဘေဒ (ပု) [အမိဿက+ကာလဘေဒ] (၁) မရောနှောသော ကာလအပြား။ (တိ)(၂) မရောနှောသော ကာလအပြားရှိသော။ (၁) အမိဿကကာလဘေဒေသု ဂဟိတနိယာမေန .... ယောဇေတဗ္ဗာ ဝုတ္တာနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၄။ (–အနုဋီ၊၃။၁၇၅။) (၂) အမိဿကကာလဘေဒေသု ဝါရေသု အတ္တဝိသေသဘာဝတော။ မူလဋီ၊၃။၁၂၄။ (–ဂှင်း-၁၂၉။ အနုဋီ၊၃။၁၇၄။)

အမိဿကတ (တိ) [အမိဿ+ကတ] မရောနှော သည်ကို–မရောနှောအောင်–ပြုအပ်သော။ အမိဿီကတ-ကြည့်။

အမိဿကတာ (ထိ) [အမိဿက+တာ] မရောနှောသည်၏အဖြစ်။ လောမာပိ န ကေသာတိ ဧဝံ အမိဿကတာဝသေန ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၅။ အမိဿကတာဝသေနာတိ ကောဋ္ဌာသန္တရေဟိ အဝေါမိဿကတာဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၃၀၀။

အမိဿကရသတ္တ (နု) [အမိဿက+ရသ+တ္တ] မရောနှောသော အရည်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အရည်နှင့်မရောနှောသည်၏အဖြစ်။ အမိဿကရသတ္တာ ပုန တာနိ ကပ္ပိယံ ကာရာပေတွာ....ဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃၁၈။ ကင်္ခါဋီ။ ၉၂။

အမိဿကာဋ္ဌဝဏ္ဏ (တိ) [အမိဿ + ကာဋ္ဌဝဏ္ဏ] (အခြားသော အဆင်းအရောင်တို့နှင့်) မရောနှောသည်ဖြစ်၍ မည်းနက်သော အဆင်းရှိသော၊ မည်းနက်သော အဆင်းတမျိုးသာရှိသော။ သုဒ္ဓကာဋ္ဌကာ အမိဿကာဋ္ဌဝဏ္ဏာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

အမိဿတ္တ (နု) [အမိဿ+တ္တ] မရောနှောသည်၏ အဖြစ်။ စုဏ္ဏိယဂန္ထေဟိ အမိဿတ္တာ စနောသုတ္တနာမိကာ သုဒ္ဓိကဂါထာ နာမာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၇။

အမိဿပစ္စတ္တကရဏ (တိ) [အမိဿ+ပစ္စတ္တ+ကရဏ] မရောနှောသော ပဌမာဝိဘတ်တတိယာဝိဘတ် ရှိသော (သိက္ခာပုဒ်)။ တေသု အမိဿပစ္စတ္တကရဏာနိ ဒွိဒသုတ္တရာနိ ဒွိသတာနိ။ ကင်္ခါဋီ။၁၄။

အမိဿိတ (တိ) [န+မိဿိတ] မရောနှော–အပ်–သော။ ပလောကဓမ္မာ တိဋ္ဌန္တိ၊ ပုရာဏေဟိ အမိဿိတာ။ မဟာနိ။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ ပုရာဏေဟိ အမိဿိတာတိ ပုရေ ဥပ္ပန္နေဟိ ခန္ဓေဟိ န မိဿိတာ န သံသဋ္ဌာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ယောနိ (သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၃။ မါဋီ၊၂။၂၉) လည်း ကြည့်။ (–ကင်္ခါ။၁၈၂။ ကင်္ခါဋီ။၈၁။ ဒီဋီ၊၂။၁၀၃။ သံဋီ၊၂။၂၀၇။ အနုဋီ၊၃။၁၉။)

အမိဿိတကာဋ္ဌက (တိ) [အမိဿိတ+ကာဋ္ဌက] အမိဿကာဋ္ဌဝဏ္ဏ-နှင့် အနက်တူ။ သုဒ္ဓကာဋ္ဌကာနန္တိ သုဒ္ဓါနံ ကာဋ္ဌကာနံ၊ အညေဟိ အမိဿိတကာဋ္ဌကာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၃။ ကင်္ခါဋီ။၃၁၆။

အမိဿိတတ္တ (နု) [အမိဿိတ+တ္တ] မရောနှောအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သော ဟိ ရူပေန အမိဿိတတ္တာ အရူပေါတိ ဝေမေတ္တ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။၈၃။

အမိဿိတရသ (တိ) [အမိဿိတ+ရသ] မရောနှောအပ်သော အရည်ရှိသော၊ အရည်နှင့်မရောနှောသော။ အသမ္ဘိန္နရသ (ကင်္ခါဋီ။ ၃၉၀) ကြည့်။

အမိဿိတဝိပဿနာယာနဝန္တု (တိ) [အမိဿိတ+ဝိပဿနာယာန+ဝန္တု] သမထနှင့် မရောနှောသော ဝိပဿနာယာဉ်ရှိသော (ဝိပဿနာကိုသာ အားထုတ်သော)၊သူ။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၅၁)ကြည့်။

အမိဿိကတ (တိ) [အမိဿ+ကတ] မရောနှော
သည်ကို–မရောနှောအောင်–ပြုအပ်သော။
အမိဿိကတမေဝဿ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။
၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၂။ အံ၊၃။၂၀၄။ အမိဿိက-
တန္တိ အမိဿကတံ၊ ကိလေသာ ဟိ အာ-
ရမ္မဏေန သဒ္ဓိံ စိတ္တံ မိဿံ ကရောန္တိ၊ တေ-
သံ အဘာဝါ အမိဿိကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၃။ ဝိမတိ၊၂။
၁ဂ၃။ အမိဿိကတန္တိ တာနိ အာရမ္မဏာနိ
အနလ္လီနတ္တာ တေဟိ အမိဿိကတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၇၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅၊၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၇။

အမိဿိဘာဝ (ပု) [အမိဿ+ဘာဝ။ န+မိဿိ-
ဘာဝ] မရောနှောသည်၏ အဖြစ်။ ယာ
တေဟိ သဒ္ဓိံ အသင်္ဂတိ အသမာဂမော အ-
သမောဓာနံ အမိဿိဘာဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။
အဘိ၊ဝိ။၁၀၆။ ပဋိသံ။၃ဂ။

အမိဿိဘူတ (တိ) [အမိဿ+ဘူတ] မရောနှော
သည်(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ အသံသဋ္ဌာ ဉာတီဟိ
ဂဟဋ္ဌေဟိ အမိဿိဘူတာတိ အတ္ထော။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

အမိဿေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မိဿေတွာ] မရော
နှောမူ၍။ ကောဘာဇနေပိ အမိဿေတွာ
ပိဏ္ဍပိဏ္ဍဝသေန ဌပိတေ ပိဏ္ဍဂဏနာယ
နိဿဂ္ဂိယာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၂။
ကောဘာဇနေ ဝါ အမိဿေတွာ ဌပိတာနိ
ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ (–မူလဋီ၊၂။၁၆ဂ။)

အမိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အမ+ယ+တိ] ပြီးစေ
အပ်၏။ အထ ဝါ အမီယတီတိ အန္တော၊
သာဓိယတီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝဇီရ။၁၉။

အမိယမာန (တိ) [န+မီယမာန] မသေသော၊
သူ။ အမီယမာနော ကိံ ကုပ္ပိဿတိ။ မ၊၃။
၂ဂ၉။

အမိယမာနဝတ္ထု (န) [အမီယမာန+ဝတ္ထု]
သေလိမ့်မည်မဟုတ်သော –ဝတ္ထု – မာတု-
ဂါမ။ အင္ဂကထာယံ ‘န တေ္တဝ အာမသိ-
တဗ္ဗာ’တိ ဣဒံ ပန ဝစနံ အမိယမာနဝတ္ထုံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ အယံ အမှာကံ ခန္တိ။ ဝိမတိ၊
၁။၂၆၁။

အမု (တိ) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ဤသဗ္ဗနာမ်ပုဒ်သည်
အဝေးဟော ဖြစ်၏။ အမု-သဒ္ဒေါ ဒူရဝစ-
နော။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၃။ ယ တ ဧတ အမု-
ကိံ ဣစ္စေတေ ပရမ္ဘုခသမိပအစ္စန္တသမိပဒူရ-
ပစ္စက္ခနတ္တဝစနာ။ ရူ။နှာ-၁၀၂။ အမုသဒ္ဒါသည်
(ပု၊ထီ)တို့၌ သိဝိဘတ်ကြောင့် မ-ကို သ-ပြု၍
အသု-ဟု လည်း ဖြစ်၏။ (န) ၌ သိ,အံ-
ဝိဘတ်တို့ဖြင့် အဒုံ-ဟု လည်း ဖြစ်၏။ (ပု၊န)
တို့၌ သ-ဝိဘတ်ကြောင့် အမု-ကို ‘အဒုံ’ပြု၊
‘သ’လာ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၍ ‘အဒုဿ’ဟု
ဖြစ်၏။ ၎င်း ‘အဒုဿ’မှ ‘အ’ကို ချေသော်
‘ဒုဿ’ဟု ဖြစ်၏။ ရူ။နှာ-၁၀၇။ နီတိ၊သုတ္တ။
၁၅ဂ။ နီတိ၊ပဒ။၃၆ဂ။ မောဂ်၊သျ။နှာ-၃၅ဂ-
ကြည့်။] (က) ထို၊ထိုသူ။ (ထိုယောကျ်ား,
ထိုမိန်းမ,စသည်)။ (ခ)ထိုဘဝ,တမလွန်ဘဝ။
(ဂ) ဤဘဝ,မျက်မှောက်ဘဝ။ (က) အမု ဟိ
ဘော ဂေါတမ ပုရိသော မနသာကင္ခေ ဇာ-
တသံဝဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ အမု—မ၊၁။၁ဂ၀။
မ၊၂။၄၂၂။ မ၊၃။၉၊၃၁ဂ။ အသု စ ဝိသဒေါ-
သော အပနီတော အနုပါဒိသေသော။ မ၊၃။
၄၆။ အသု စ ဝိသဒေါသောတိ သော စ
ဝိသဒေါသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ အသု—ဒီ၊၂။
၁၆၂-၃။ မ၊၂။၁၂ဂ၊၁၇၄။ သံ၊၁။၄၅၅။ သံ၊၂။
၅၀၀-၁။ အံ၊၁။၂၅၁၊၅၂၁။ ဇာ၊၂။၁၀၃။ အဒုံ
ဟိ ဘော ဂေါတမ အလ္လကပ္ပံ သဒ္ဒေယံ။
မ၊၁။ ၃၀၇။ အဒုံ—မ၊၂။၂၇။ သံ၊၂။၅၀၀။
အံ၊၁။ ၂၅၁။ ဥပသင်္ကမန္တာ ခေါ် အမူ
အာဝုသော ရေဝတ သပ္ပုရိသာ။ မ၊၁။၂၇၃။
အဟံ ခေါ် သကမှာ ဂါမာ အမုံ ဂါမံ အဂစ္ဆိံ ။
ဒီ၊၁။၇၇။ အမုံ—ဒီ၊၁။၂၀၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၂။) မ၊၁။၂၀၆။ မ၊၂။၂၇၊၁၇၇။ သံ၊၁။
၄၅၅။ သံ၊၂။ ၃ဂ၆။ အံ၊၁။၁၇၁။ အံ၊၂။၂၇၊

၂၉၉၊၄၉၅။ မာရဿ အမုနိ လောကာမိသာနိ အနုပခဇ္ဇ။ မ၊၁။၂၀၀-၁။ အမုနာ ပဋ္ဌမေန ပုဂ္ဂလေန သမသမော ဘဝိဿတိ။ အံ၊၂။၁၄၇-၈။ အဘိ၊ပု။၁၇၃-၄။ အမုနာ—အံ၊၁။၂၅၁။ အံ၊၂။၃၀၈။ အံ၊၃။၃၆၇။ အမုဟိ ကထိတံ ဣမေသံ အန္တရံ ပဝေသေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ ဣမဿ သုတ္တာ အမုဿ အက္ခာယန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၀။ အမုဿ—မ၊၂။၁၇၃။ မ၊၃။၃၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၃။ ဒုဿ မေ ခေတ္တပါလဿ၊ ရတ္တိဘတ္တံ အပါဘတံ။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ ဒုဿ မေတိ ယော သော မမ အဝိဒူရေ ခေတ္တပါလော ဝသတိ၊ ဒုဿ အမုဿာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။

အဟံ ခေါ အမုဿာ ဣတ္ထိယာ သာရတ္တော။ မ၊၃။၁၀။ အမုမှာ မဟာဓညရာသိမှာ အာဟရမ။ အံ၊၃။၁၂။ အမူသံ ဘောဒိယ။ ဒီ၊၁။၄။ ဒီ၊၃။၁၃၉၊၁၄၀။ မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၆။ အံ၊၃။၄၂၂၊၃၇၄၊၄၉၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။) ယော အမူသိ့ တေလမလိကတေ သာဟုဋ္ဌိစိရေ ဆန္ဒရာဂေါ။ မ၊၂။၁၇၈။ အမုသ္မိန္တိ တသ္မိံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (—မ၊၁။၂၀၆၊၂၁၀။) ဂစ္ဆ အမုမှိ ဩကာသေ တိဋ္ဌာဟိ။ ဝိ၊၃။၁၃၀။ (—အံ၊၂။၂၉၉။) အမုတြ-လည်း ကြည့်။ (ခ) (ဂ) ပရသ္မိံ အတြ တီသွ မုံ။ ဓာန်။၁၀၈၉။ ပရသ္မိံ ပရဋ္ဌာနေ ပရလောကေ ဝါ၊ အတြ ဌာနေ, လောကေ ဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၀၈၉။ အမုတြ-လည်း ကြည့်။

အမုက (တိ) [အမု+က] ထို၊ ထိုသူ၊ ထိုရွာ (စသည်)။ အမုကော ယော သော ပုရိသော ပဌမံ ရုက္ခံ အာရူဠှော။ မ၊၂။၃၀။ အမုကံ နာမ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ဩသရိဿတိ။ မ၊၁။၂၃၃-၄။ (—မ၊၃။၅၆။ ပဋိသံ၊၄၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။) အမုကဿ တန္တဝါယဿ ဒေဟိ။ ဝိ၊၁။၃၇၀။ ကုတော ဘော ဂေါတမ အာဂစ္ဆသီတိ၊ အမုကမှာ ဇနပဒါတိ။ ဒီ၊၂။၂၇၃။ အမုကသ္မိံ ဘန္တေ ဝိဟာရေ အညတရော ဘိက္ခု .... ဗာဠှဂိလာနော။ သံ၊၂။၂၇၂-၃။ အမုကသ္မိန္တိ အသုကသ္မိံ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ (—ဝိ၊၂။၅၁။ ဝိ၊၃။၃၇၁။ ဝိ၊၄။၂၂၇၊၃၅၁။ အံ၊၁။၂၀၆၊၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၉၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၄၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။)

အမုခ (တိ) [န+မုခ] အဝ—မျက်နှာဝ—မရှိသော၊ ရေဝင်ပေါက်မရှိသော။ စန္ဒနိကာယ ပက္ခိတ္တော အမုခေ (ရဝဏဃဋ္ဋေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊) ပေဠာဃဋ္ဋေ စန္ဒနိကာရသော ပဝိသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၆။

အမုခရ (တိ) [န+မုခရ] ကြမ်းတမ်းသောနှုတ် (နှုတ်ထွက်စကား) မရှိသော၊ နှုတ်မကြမ်းသော၊ ကြမ်းတမ်းစွာ မပြောသော၊သူ။ အစပလာ အမုခရာ အဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ မ၊၁။၃၈။ မ၊၃။၅၇။ အံ၊၁။၇၀။ အံ၊၂။၁၇၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၁။ အဗျာသေကာ အမုခရော။ ထေရ၊၃၃၈။ အမုခရာတိ န မုခရာ၊ န မုခေန ခရာ ဝစီပါဂဗ္ဘိယရဟိတာတိ ဝါ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အမုစ္စထ (ကြိ) မုစ္စတိ (စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၆-၇)-ကြည့်။

အမုစ္စန (န) [န+မုစ္စန] မလွတ်ခြင်း။ မနုဿဝိဂ္ဂဟပါရာဇိကတော ပရိယာယေန အမုစ္စနတော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၇။

အမုစ္စန္တ (တိ) [န+မုစ္စန္တ] မလွတ်သော၊သူ။ အမုစ္စန္တေ ထုလ္လစ္စယမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

အမုစ္စမာန (တိ) [န + မုစ္စမာန] မလွတ်အပ်သော၊ ကြပ်စည်းမဖြေအပ်သော။ တသ္မိံ

အမုစ္စမာနေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဘဂဝတော သရီရေ ပရိဠာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။

အမုစ္စိတုကမျတာ (ထီ) [န+မုစ္စိတုကမျတာ] လွတ်ကင်းခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မလွတ်ကင်းလိုသည်၏ အဖြစ်။ မုစ္စိတုကမျတာညာဏေန အမုစ္စိတုကမျတာယ (ပဟာနံ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ အမုစ္စိတုကမျတာ အာဒါနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၅။ အမုဉ္စိတုကာမတာ-လည်း ကြည့်။

အမုစ္စိတုကာမတာ (ထီ) [န+မုစ္စိတုကာမတာ] အမုစ္စိတုကမျတာနှင့် အနက်အရတူ။ မုစ္စိတုကမျတာညာဏေန အမုစ္စိတုကာမတာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အမုစ္စိတုကာမတာ အာဒါနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။

အမုစ္စိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မုစ္စိတွာ] မလွတ်မူ၍။ ဟတ္ထိပဒတော အမုစ္စိတွာ တသောဝ အန္တောဂဓတ္တာ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ တတော အမုစ္စိတွာ တသောဝ အန္တောဂဓတ် သန္တာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၅။

အမုစ္ဆိတ (တိ) [န+မုစ္ဆိတ] (က) (လွန်ကဲသော တဏှာဖြင့်) တွေဝေမိန်းမောခြင်းသို့မရောက်သော၊ မတွေဝေ-မမိန်းမော-သော၊သူ။ (ခ) (ဆန္ဒာဂတိ စသော ကိလေသာတို့သည်) မလွှမ်းမိုး-မနှိပ်စက်-အပ်သော၊သူ။ (က) လဒ္ဓါ စ ဝိဝရံ အဂမိတော အမုစ္ဆိတော....ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ သံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၁။၃၃၆။ မဟာနိ။၃၉၇-၈။ စူဠနိ။၂၄၉။ အမုစ္ဆိတောတိ အဓိမတ္တတဏှာယ မုစ္ဆံ (မုစ္ဆနံ၊ စူဠနိ၊ဋ္ဌ) အနာပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ သော တံ ပိဏ္ဍပါတံ အဂဓိတော အမုစ္ဆိတော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ မ၊၂။၃၃-၄။ အံ၊၁။၂၇၈။ အမုစ္ဆိတောတိ တဏှာမုစ္ဆနာယ အမုစ္ဆိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (-အံ၊၂။၂၁၂။ မိလိန္ဒ။၃၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၄။) (ခ) အမုစ္ဆိတော ယော နယတေ နယာနယံ။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အမုစ္ဆိတောတိ ဆန္ဒာဒီဟိ အဂတိကိလေသေဟိ အမုစ္ဆိတော အနဘိဘူတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

အမုဋ္ဌန (နှ) [န+မုဋ္ဌန] မလွတ်ခြင်း၊ စွဲမြဲစွာ ယူခြင်း။ ဒဠှဂ္ဂဟဏံ အမုဋ္ဌနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။ ယဋ္ဌိကောဋ္ဌိဂမနံ ဝိယ ခန္ဓပဋိပါဋိယာ အမုဋ္ဌနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃။)

အမုဋ္ဌနဂ္ဂဟဏ (နှ) [အမုဋ္ဌန+ဂဟဏ] မလွတ်မူ၍ ယူခြင်း၊ မြဲမြံစွာယူခြင်း။ ဒဠှဂ္ဂဟဏန္တိ အမုဋ္ဌနဂ္ဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၂။

အမုဋ္ဌနရသ (တိ) [အမုဋ္ဌန+ရသ] မလွတ်ခြင်း-မြဲမြံစွာယူခြင်း-ကိစ္စ ရှိသော။ ဂဟဏလက္ခဏံ ဥပါဒါနံ၊ အမုဋ္ဌနရသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၀။ အမုဋ္ဌနရသံ တဏှာဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။

အမုဋ္ဌတ္တ (တိ) [န+မုဋ္ဌတ္တ] မလွတ်သော၊သူ။ ဂဟဏံ ဝါ အမုဋ္ဌန္တော ဥဇုကမေဝ ဟတ္ထံ ဩနာမေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ ပရက္ကမံ အမုဋ္ဌန္တောယေဝ အာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။) အထ နေ ကုမာရေ ဗြာဟ္မဏံ အမုဋ္ဌန္တေ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၄။ ဟတ္ထေန အမုဋ္ဌန္တေနေဝ ပစိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၁။ ဟတ္ထပါသံ အမုဋ္ဌန္တေန နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၅၃။ အမုဋ္ဌန္တဿ န ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ အမုဋ္ဌတော ပန ဘဏ္ဍဒေယျံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၁။

အမုဋ္ဌမာန (တိ) [န+မုဋ္ဌမာန] မလွတ်သော၊သူ။ တံ အမုဋ္ဌမာနေ၀ ပဌမေန အနုလောမစိတ္တေန ဥလ္လင်္ဂိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၃။

အမုဋ္ဌိ (ကြိ) မုဋ္ဌတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃)ကြည့်။

အမုဋ္ဌိတ (တိ) [န+မုဋ္ဌိတ] မလွတ်အပ်သော။ ပလိဗုဒ္ဓ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၄) ကြည့်။

အမုဋ္ဌိတုကမျတာ (ထီ) [န+မုဋ္ဌိတုကမျတာ] (တေဘူမကသင်္ခါရအာရုံကို)စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မစွန့်လွှတ်လိုခြင်း။ မုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏေန အမုဋ္ဌိတုကမျတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

အမုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏ (န) [အမုဋ္ဌိတုကမျတာ+ဉာဏ] အမုဋ္ဌိတုကမျတာဉာဏ်။ အမုဋ္ဌိတုကမျတာ-ကြည့်။

အမုဋ္ဌိတုကာမ (တိ) [န+မုဋ္ဌိတုကာမ] လွှတ်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မလွှတ်လိုသော၊သူ။ ပက္ကမန္တော ပိ အမုဋ္ဌိတုကာမောဝ ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၃။

အမုဋ္ဌိတုကာမတာ (ထီ) [န+မုဋ္ဌိတုကာမတာ] စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မစွန့်လွှတ်လိုသည်၏ အဖြစ်။ မုဋ္ဌိတုကမျတာ-ဉာဏေန အမုဋ္ဌိတုကာမတာယ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ (ဤအရာ၌ အမုစ္စိတုကမျတာ, အမုစ္စိတုကာမတာ, အမုဋ္ဌိတုကာမတာ-ဟု ပါဌ်အမျိုးမျိုး ရှိ၏။ မုစ-ဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်မူ လွတ်ကင်းခြင်း အနက်ဟော, ရုဓာဒိဂိုဏ်းဖြစ်မူ စွန့်လွှတ်ခြင်း အနက်ဟောဟု ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဆိုသည်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂-၃-၌လည်း မုဋ္ဌိတုကမျတာ၊ စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်။မုစ္စိတုကာမျတာ၊ လွတ်မြောက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်- ဟု ၂-မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်ကြောင်း, မုဋ္ဌိတုကမျ-တာ-က ပို၍ ကောင်းကြောင်း ဖွင့်ပြ၏။ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း ဆိုခဲ့ပြီးသော ပါဌ် ၃-မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်ပေသည်။ အမုစ္စိတုကမျ-(ကာမ)တာ အာဒါနံ-ဟု ဖွင့်ပြသော မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၅-တို့၌ အာဒါန=ယူထားခြင်း—ဆုပ်ကိုင်ထားခြင်း-ဟူသည် မစွန့်လွှတ်လိုခြင်းပင် ဖြစ်၍ ယင်းဋီကာများနှင့် ၎င်းတို့၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဖြစ်သော မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄-တို့၌ကား အမုဋ္ဌိတုကမျ(ကာမ)-တာ ဟုသာ ရှိသင့် မှတ်သင့်အံ့ ထင်သည်။)

အမုဋ္ဌိတုကာမဘာဝ (ပု) [န+မုဋ္ဌိတုကာမ+ဘာဝ] အမုဋ္ဌိတုကာမတာနှင့် အနက်အရတူ။ မုဋ္ဌိတုကမျတာယ အမုဋ္ဌိတုကာမဘာ-ဝဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၅။

အမုဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မုဋ္ဌိတွာ] မလွတ်မူ၍၊ မလွတ်စေမူ၍။ ပစ္စာ ပုဋ္ဌကံ အမုဋ္ဌိတွာ ပ-ဿေန ဆိဒ္ဒံ အကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ ဓမ္မဋ္ဌိ ဝိနယဋ္ဌ အမုဋ္ဌိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ တုမှေ အမုဋ္ဌိတွာ ဝိစရန္တာနံ အရုစ္စနကံ နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အမုဋ္ဌိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၃။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၇။ မူလဋီ၊၁။၁၈၀။)

အမုဠှ (ပု) [န+မုဠှ] ဦးပြည်းထားသူ — ခေါင်းရိတ်ထားသူ—မဟုတ်သူ၊ ဦးမပြည်း—ခေါင်းမတုံး—သူ။ မဟာမာတာယ ပုတ္တော အမုဠှော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

အမုတ (တိ) [န+မုတ] (ဃာနဝိညာဉ်, ဇိဝှါ-ဝိညာဉ်, ကာယဝိညာဉ် တို့ဖြင့် တစပ်တည်းကဲ့သို့ပူ၍) မရောက် — မယူ — မသိ — အပ်သော၊ အာရုံ၊ ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မနမ်းအပ်—ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် အရသာ မခံအပ်—ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မထိအပ် — သော။ အမုတံ နာမ န ဃာနေန ဃာယိတံ, န ဇိဝှါယ သာယိတံ, န ကာယေန ဖုဋ္ဌံ။ ဝိ၊၂။၂။ ဃာနာဒိဝသေန မုနိတွာ တီဟိ ဣန္ဒြိ-

ယေဟိ ကောဗဒ္ဓံ ဝိယ ကတွာ ပတွာ အဂ္ဂဟိတံ အမုတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂။ ဃာနဒါဒီနံ တိဏ္ဏံ ဣန္ဒြိယာနံ သမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟကတ္တာ ဝုတ္တံ 'တီဟိ ....ကတွာ'တိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂။ (–ဝိ၊၅။ ၂၂၄။ ဒီ၊၃။ ၁၉၃။ အံ၊၁။ ၃၃၄။ သုတ္တနိ။ ၄၄၈။ စူဠနိ။ ၂၀။)

အမုတဝါဒိတာ (ထီ) [အမုတဝါဒီ+တာ] ဃာနဝိညာဉ်, ဇိဝှါဝိညာဉ်, ကာယဝိညာဉ်-တို့ဖြင့် မသိအပ်ဟု ပြောဆိုလေ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်။ မုတေ အမုတဝါဒိတာ။ ဝိ၊၅။ ၂၂၄။ ဒီ၊၃။ ၁၉၄။ အံ၊၃။ ၁၂၇။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၉၀။

အမုတဝါဒီ (တိ) [အမုတ+ဝဒ+ဏီ] ဃာန-ဝိညာဉ်, ဇိဝှါဝိညာဉ်, ကာယဝိညာဉ်တို့ဖြင့် မသိအပ်ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ အမု-တေ အမုတဝါဒီ ဟောတိ။ အံ၊၁။ ၅၄၉။

အမုတ္တ (တိ) [န+မုတ္တ] (၁) မလွတ်သော၊ မလွတ်မြောက်သော။ (၂) လက်မှ–မလွှတ် အပ်–မပစ်အပ်–သော (သန်လျက်, ဓား မြှောင်-စသော) လက်နက်။ (လက်နက်သည် (၁) လက်မှပစ်လွှတ်လိုလျှင် လွှတ်ရ, မလွှတ် လိုလျှင် မလွှတ်ရသောလက်နက်၊ (၂) လက် မှမလွှတ်ရသောလက်နက်၊ (၃) လက်မှကေန် ပစ်လွှတ်ရသောလက်နက်၊ (၄) စက်ယန္တရား ဖြင့် ပစ်လွှတ်ရသောလက်နက်-ဟူ၍ ၄-မျိုး ရှိရာတွင် ဒုတိယ အမျိုးအစား ဖြစ်သော လက်နက်တည်း။) (၁) အမုတ္တာ မာရဗန္ဓနာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၇။ အဟဉ္စမှိ မုတ္တော၊ လော-ကော စ အမုတ္တော။ ပဋိသံ။ ၁၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ အမုတ္တော ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၄၂။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၈။) (၂) မုတ္တာမုတ္တမမုတ္တဉ္စ....အမုတ္တံ ဆုရိကာ-ဒိကံ။ ဓာန်။ ၃၈၆-၇။ မုတ္တာမုတ္တဉ္စ အမုတ္တဉ္စ ပါဏိတော မုတ္တဉ္စ ယန္တမုတ္တဉ္စေတိ သကလံ တံ အာယုဓံ စတုဗ္ဗိဓံ ဗဟူနမ္ပိ တဗ္ဗေဒါန-တိဝတ္တနတော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၃၈၆-၇။

အမုတ္တက (တိ) [န+မုတ္တ+က] မကင်းလွတ် သော၊ နိဿယည်းမှ မကင်းလွတ်သော၊ မှီခိုရာ ဆရာနှင့် ကင်းကွာ၍ နေထိုင်ခွင့်မရသော၊သူ (ရဟန်း)။ နိဿယမုတ္တကဿာပိ အမုတ္တက-ဿာပိ အာပတ္တိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၅။

အမုတ္တကနိဿယ (တိ) [အမုတ္တက+နိဿယ] မလွတ်ကင်းသေးသော– နိဿယည်းဆရာ– မှီခိုရာဆရာ–ရှိသော၊ မှီခိုရာဆရာနှင့် ကင်း ကွာ၍ နေထိုင်ခွင့်မရသော၊ နိဿယည်း မလွတ်ကင်းသေးသော(ရဟန်း)။ ကေစ္စဿ ပတ္တဒါနတော ပဌ္ဌာယ အမုတ္တကနိဿယ-ဿေဝ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။

အမုတ္တစာဂ (တိ) [န+မုတ္တ+စာဂ] လွတ်လွတ် ကျွတ်ကျွတ်– ပေးကမ်း–စွန့်ကြဲ– ခြင်း မရှိ သော၊သူ။ မုတ္တစာဂေါ ဒေတိ နော အမုတ္တ-စာဂေါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၃။

အမုတ္တစာဂတာ (ထီ) [အမုတ္တစာဂ + တာ] လွတ်လွတ် ကျွတ်ကျွတ်–ပေးကမ်း–စွန့်ကြဲ– ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမုတ္တစာဂတာဒိ-ဝသေန ပဝတ္တာယ စေတနာယ သမ္ပယုတ္တော။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၄။

အမုတ္တဋ္ဌာန (နု) [အမုတ္တ+ဌာန] မလွတ်သော –အရပ်–ဌာန။ မံသတော အမုတ္တဋ္ဌာနေ လာခါရသပူရိတာနိ ဝိယ....ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၇။

အမုတ္တတဏှ (တိ) [အမုတ္တ+တဏှာ။ န+မုတ္တ-တဏှာ] မလွှတ်အပ်သော တဏှာရှိသော၊ တဏှာကို မလွတ်သေးသော၊သူ။ အစတ္တ-တဏှာ အဝန္တတဏှာ အမုတ္တတဏှာ။ မဟာနိ။ ၃၇။ အမုတ္တတဏှာတိ အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာ-နာဘာဝေန န မုတ္တတဏှာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၇။

အမုတ္တပလိဗောဓ (တိ) [အမုတ္တ+ပလိဗောဓ] မလွတ်ကင်းသော ကြောင့်ကြမှု ရှိသော၊ ကြောင့်ကြမှု မလွတ်ကင်းသော၊ သူ။ မုတ္တ-ပလိဗောဓဿ ဝဋ္ဋတိ အမုတ္တပလိဗောဓဿ ပူရေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၂။

အမုတ္တဘာဝ (ပု) [အမုတ္တ+ဘာဝ] မလွတ်ကင်းသည်၏အဖြစ်။ တာဟိပိ နိဿိတော အမုတ္တ-ဘာဝတောတိ အာဟ "တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ နိဿိ-တဿာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၀။

အမုတ္တဝါဒီ (တိ) [အမုတ္တ+ဝဒ+ဏီ] လွတ်လွတ်ကင်းကင်း – ရှင်းရှင်းလင်းလင်း – ပြတ်ပြတ်သားသား – မပြောတတ်သော၊သူ။ ယသ္မာ အမုတ္တဝါဒိနော ဝစနံ အဝိဿဋ္ဌတာယ န သိနိယှတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။

အမုတ္တာ (ထီ) [န+မုတ္တာ] ပုလဲမဟုတ်သော အရာဝတ္ထု။ အမုတ္တမေဝ မုတ္တာတိ အာဒိနာ ဝဋ္ဋေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။

အမုတ္တိမဂ္ဂ (ပု) [အမုတ္တိ + မဂ္ဂ] လွတ်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော – အကျင့် – မဂ်။ အမုတ္တိမဂ္ဂေ မုတ္တိမဂ္ဂပရာမာသတော တထာ အာယူဟနမ္ပိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၀။

အမုတြ^၁ (ဗျ) [အမု+တြ] (က) ထို...၌၊ထို သံဝဋ္ဋကပ်, ထိုဘဝ(စသည်)၌၊ ဘဝတပါး၌။ (ခ) ထိုအရပ်သို့၊ထိုအိမ်သို့။ (ဂ) ထိုအရပ်မှ။ (က) ပေစ္စာ'မုတြ ဘဝန္တရေ။ ဓာန်။၁၁၄၀။ ပေစ္စအမုတြသဒ္ဒါ ဘဝန္တရေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၄၀။ အမုတြာသိံ ဧဝံနာမော ဧဝံဂေါတ္တော။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၇၆-၇။ မ၊၁။၂၇။ ပဋိသံ။ ၁၁၀။ ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ စူဠနိ။၁၆၄။ နေတ္တိ။ ဂ၄။ အမုတြာသိန္တိ အမုမှိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ (အဟံ) အမုမှိ ဘဝေ ဝါ... သတ္တနိကာယေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၂။ အသု အမုတြ ဥပပန္နော။ ဒီ၊ ၂။၁၆၂။ မ၊၂။၁၂၈။ အမုတြ ဝါ လဒ္ဓံ အာမိသံ ဣဓ အာဟရတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ အမုတြာတိ အမုကမှိ ဂေဟေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ (– ဒီ၊၁။၄။ ဒီ၊၃။၁၃၉။ မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၆။ အံ၊၃။၄၂၂၊၄၇၄၊ ၄၉၀။) (ခ) အမုတြာဂစ္ဆ။ ဒီ၊၁။ဂ။ အမုတြာဂစ္ဆာတိ တတော အသုကံ နာမ ဌာနံ ဂစ္ဆ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။ ဣတော လဒ္ဓံ အာမိသံ အမုတြ ဟရတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ (ဂ) အမုတြ ဣတံ အာဟရ။ ဒီ၊၁။ဂ။ အမုတြ ဣတံ အာဟရာတိ အသုက-ဌာနတော ဣတံ နာမ ဣဓ အာဟရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၁။ဂ၇။

အမုတြ^၂ (ဗျ) [အမုတြ + အမုတြ။ အမုတြ တပုဒ် ချေ။ ဝိစ္ဆာလောပ။] ထိုထို ဘဝ (စသည်)၌၊ ဘဝတိုင်း၌။ အမုတြာသိံ ဧဝံ-နာမော။ ဝိ၊၁။၅၊၇၆-၇။ ပဋိသံ။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ စူဠနိ။၁၆၄။ အပိ စ (အထ ဝါ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။) ယသ္မာ အမုတြာသိန္တိ ဣဒံ အနုပုဗ္ဗေန အာရောဟန္တဿ ယာဝဒိစ္ဆကံ သရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။ အမုတြာသိန္တိ သာမညနိဒ္ဒေသော ယံ၊ ဗျာပနိစ္ဆာလောပေါ ဝါ၊ အမုတြ အမုတြ အာသိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၅။

အမုဒု (တိ) [န+မုဒု] မနူးညံ့–မပျော့ပျောင်း –သော၊သူ။ အမုဒု အတိက္ခော ဟုတွာ ရဇ္ဇံ ကာရေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၇)။ အမုဒုတာ-လည်း ကြည့်။

အမုဒုက (တိ) [အမုဒု+က] မနူးညံ့ – မပျော့ပျောင်း–သော။ ယော နိပိစ္ဆလေန အမုဒုကော နိရုဒကတာယ ထဒ္ဓလူခဘူမိပ္ပ-ဒေသော၊ သော 'ဇင်္ဂလော'တိ ဝုစ္စတိ။

မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ပဋိထဒ္ဓ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆)လည်း ကြည့်။

အမုဒုစိတ္တ (တိ) [အမုဒု+စိတ္တ] မနူးညံ့–မပျော့ပျောင်း–သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ သော ဇဝံ ပဋိပန္နော....ထဒ္ဓေါ ဟောတိ အမုဒုစိတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၄။

အမုဒုတာ (ထီ) [အမုဒု+တာ။ န+မုဒုတာ] မနူးညံ့– မပျော့ပျောင်း– သည်၏အဖြစ်။ ထမ္ဘော ထမ္ဘနာ.... ဥဇုစိတ္တတာ အမုဒုတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ ထဒ္ဓဿ အမုဒုနော ဘာဝေါ အမုဒုတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ ယာ အမုဒုတာ အမဒ္ဒဝတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ န မုဒုဘာဝေါ အမုဒုတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

အမုဒုတာဂဟဏ (န) [အမုဒုတာ + ဂဟဏ] အမုဒုတာ-သဒ္ဒါ။ ပုန အမုဒုတာဂဟဏံ တဿာ ဝိသေသနတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။

အမုနန္တ (တိ) [န + မုနန္တ] မသိသော၊သူ။ အမုနန္တောပိ မုနန္တော ဝိယ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၁၇၇။

အမုယှန္တ (တိ) [န+မုယှန္တ] မတွေဝေ–မမိန်းမော–သော။ အာဝဇ္ဇနာဒီသုပိ အရဇ္ဇန္တေသု အဒုဿန္တေသု အမုယှန္တေသု စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။

အမုယှမာန (တိ) [န+မုယှမာန] မတွေဝေ–မမိန်းမော – သော၊သူ။ ဇဝံ အရဇ္ဇမာနော အဒုဿမာနော အမုယှမာနော အကိလိဿမာနော။ စူဠနိ။၉၆။ ဇဝနက္ခဏေ အရဇ္ဇမာနံ အဒုဿမာနံ အမုယှမာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

အမုသာ (ဗျ) [န+မုသာ] (၁) မချွတ်ယွင်း–မဖောက်ပြန်–ဟုတ်မှန်–သောစကား။ (တိ) (၂) မဟုတ်မမှန်သောစကား–မရှိသော–ကို မပြောဆိုသော၊သူ။ (၁) သစ္စမေဝ သဘာဝမေဝ အမုသာဝ ကထေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ (၂) အမုသာ အပိသုဏာ အဖရုသာ မန္တဘာဏီနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။

အမုသာဝါဒ (ပု) [န+မုသာ+ဝါဒ] မဟုတ်မမှန်သောစကားကို မပြောဆိုခြင်း၊ ဟုတ်မှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်း။ သစ္စဘာသနံ-သင်္ခါတော အမုသာဝါဒေါ စ။ မူလဋီ၊၁။ ၇၅။ အသာဟသ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂) လည်း ကြည့်။

အမုသာသဘာဝ (ပု) [အမုသာ + သဘာဝ] ဟုတ်မှန်သော–မချွတ်ယွင်းသော–သဘော။ အမုသာသဘာဝတော အဝိတထာနိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၁၂။ အမုသာသဘာဝါတိ ဗာဓနာဒိဘာဝေန ဘူတသဘာဝါ။ အနု၊ဋီ၊၂။၆၀။ အဝိတထ (မူလဋီ၊၂။၅၀)လည်း ကြည့်။

အမုသာသဘာဝတ္တ (န) [အမုသာသဘာဝ+ တ္တ] ဟုတ်မှန်–မချွတ်ယွင်း–သော သဘော ရှိသည့်အဖြစ်။ အဝိတထာနိ အမုသာသဘာဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ သစ္စသဘာဝတ္တ(နေတ္တိ၊ဋီ။၃၃)လည်း ကြည့်။

အမူဂ (တိ) [န+မူဂ] မအ–မဆွံ့–သော၊ သူ။ အမူဂေါ မူဂသမ္မတော။ သုတ္တနိ။၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အမူဂေါ မူဂဝဏ္ဏေန၊ အပက္ခော ပက္ခသမ္မတော။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ အမူဂေနေဝ မူဂေန ဝိယ....ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။)

အမူလ ^၁ (တိ) [န+မူလ] (၁) အရင်း–မူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသော။ (၂) အဖိုး–အခ–မရှိ–မယူ–သော။ (၁) ယထာ သသကဿ ....မိစ္ဆာဂါဟသမုဋ္ဌာနံ အမူလံ၊ ဇဝံ ဝိတက္ကစာရောပိ သညာဝိပလ္လာသသမုဋ္ဌာနော အမူလော။ မ၊ဋီ၊၂။၇၇။ စောဒနာယ အမူလာယ အမူလိကဘာဝဒီပနိယာ ယုတ္တိယာ

ဝါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၇။ (၂) မူဓာတိ အမူလေန၊ ကိဋ္ဌိ မူလံ အဂ္ဂဟေတွာပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၉။ (−ဝိမတိ၊၁။၂၃၁။)အမူလက (၂) အနက်,အမူလိက(၁)အနက်တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (အယုတ္တတ္ထ သမာသ်ဖြစ်လျှင် အမူလမှ န-သဒ္ဒါသည် မူလ-၌ မယှဉ်ပဲ အခြားပုဒ်နှင့် ယှဉ်စပ်၍ အနက်ပေးရသည်။ အမူလာမူလံ ဂန္တွာ။ အကြောင်းရင်းတခုမှ အကြောင်းတခုသို့ −မသွား−မလိုက်−မူ၍။ ဝိ၊၃။၅၀၈။ အမူလာမူလံ ဂန္တွာတိ န မူလာ မူလံ ဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ န မူလာမူလံ ဂန္တွာတိ မူလတော မူလံ အဂန္တွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၆၂။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၃၂၃။ မောဂ်၊၃။ ၁၂။ ရှင်း-သျှ-တို့လည်း ကြည့်။)

အမူလ[၂] (န) [အမူလ+သိက္ခာပဒ။ သိက္ခာပဒ-ပုဒ် ကျေသည်။] အမူလသိက္ခာပုဒ် (သံဃာဒိသေသ်၊ပဌမဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ်။)အမူလာ အညဘာဂိယာ။ ဝိ၊၅။၁၅၈။ အမူလာ အညဘာဂိယာတိ ဒွေ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။ အမူလကသိက္ခာပဒ - လည်းကြည့်။

အမူလက[၁] (တိ) [န+မူလ+က။] (၁) အရင်းမူလ−အခြေ အမြစ် − မရှိသော။ (က) ပိုင်ဆိုင်သော မူရင်းရဟန်း မရှိသော (ဆွမ်း-စသည်)။ (ခ) (မြင်ခြင်း ကြားခြင်း ယုံမှားခြင်းဟူသော) အရင်းမူလ− အခြေအမြစ်−မရှိသော။ (၂) အဖိုး−အခ−မရှိ−မယူ−သော။ (၃) အမြစ်မရှိသော၊ အမြစ်မပေါက်သော။ (၁) (က) အပရဿ ဘာဂံ ဒေဟီတိ အမူလကံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊၁။၇၃။ အမူလကံ အဂ္ဂဟေသီတိ သာမိကေသု ဒေန္တေသု ဝေ၀ံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (ခ) အမူလကေန ပါရာဇိကေန ဓမ္မေန အနုဒ္ဓံသေယျ။ ဝိ၊၁။၂၄၉။ အမူလကေန ပါရာဇိကေနာတိ ဧတ္ထ နာဿ မူလန္တိ အမူလကံ.... ဇတေသံ ဒဿနသဝနပရိသင်္ကာသင်္ခါတာနံ မူလာနံ အဘာဝတော အမူလကံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၀။ ကင်္ခါ။၁၃၇။ အမူလကံ နာမ အဒိဋ္ဌံ အသုတံ အပရိသင်္ကိတံ။ ဝိ၊၁။၂၅၀။ ဝိ၊၂။ ၁၉၅။ အမူလကေန အဗြဟ္မစရိယေန အနုဒ္ဓံသေတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၅။ ဣတိဝုတ်။၂၂၃။ အမူလကေန အဗြဟ္မစရိယေန အနုဒ္ဓံသေတီတိ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အဝိဇ္ဇမာနေန အန္တိမဝတ္ထုနာ အနုဝဒတိ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ အမူလကေနာတိ ဒိဋ္ဌာဒိမူလဝိရဟိတေန၊ ဒိဋ္ဌံ သုတံ ပရိသင်္ကိတန္တိ ဣမေဟိ စောဒနာမူလေဟိ ဝဇ္ဇိတေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ (− ကင်္ခါ။ ၁၃၈၊၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ဝဇိရ။၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၂။) (၂) မယံ အမူလကာနိ သုရာဘတ္တာဒီနိ န လဘိမှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၉၁။ ကိံ နု ခေါ မုဓာ အမူလကေနေဝ လဘိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၈။ အမူလိက(၁) အနက်နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (၃) အမူလကဘူတဂါမ, အမူလိက (၂) အနက်တို့ကြည့်။

အမူလက[၂] (န) [အမူလက+သိက္ခာပဒ။သိက္ခာပဒ-ပုဒ် ကျေသည်။] အမူလကသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ပါစိတ္တိယကဏ္ဍ၊ဂ-ဝဂ်၊၆-သိက္ခာပုဒ်။ မောဟော အမူလကေန စ။ ဝိ၊၅။၁၅၈။ မောဟော အမူလကေန စာတိ---အမူလကေန သံဃာဒိသေသေန အနုဒ္ဓံသနသိက္ခာပဒဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။ အမူလကသိက္ခာပဒ - လည်းကြည့်။

အမူလကကထာ (ထီ) [အမူလက+ကထာ] အမူလက-နှင့်စပ်သော စကားရပ်။ ဝိ၊နိဿယ။ ၁၇၄၅-၁၇၄၇။

အမူလကကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အမူလကကထာ+ဝဏ္ဏနာ]အမူလကကထာ၏အဖွင့်။ အမူလကကထာ-ကို − ဖွင့်ပြကြောင်း − ဖွင့်ပြရာ− စကားရပ်။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။၁၇၄၅−၁၇၄၇။

အမူလကစေတနာ(ထီ) [အမူလက+စေတနာ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသော–စေတနာခြင်း။ အမူလကစေတနာပယောဂ်-ကြည့်။

အမူလကစေတနာပယောဂ်(ပု) [အမူလက+စေတနာ+ပယောဂ်] အမူလကစေတနာ–၌ ငြိကပ်ဆက်စပ်ခြင်း–နှင့် စပ်လျဉ်းခြင်း။ အမူလကစေတနာပယောဂေန သမူလကစေတနာလက္ခဏာဒိ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၇၅။

အမူလကတာ (ထီ) [အမူလက+တာ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သံဃာဒိသေသဿ အမူလကတာ။ ကခ်ါ။ ၂၅၄။ တဿ ဒိဋ္ဌာဒိဝသေန အမူလကတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၃။ အမူလကတ္တလည်း ကြည့်။

အမူလကတ္တ (နု) [အမူလက+တ္တ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–အကြောင်းရင်း–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သုတာဒီနံ အဘာဝေန အမူလကတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ နိဝတ္တော အမူလကတ္တာ (အမူလကတာယ၊ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၁) ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗတာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၆၂။ (–ကခ်ါ၊ဋီ။၂၄၂။)

အမူလကပရိသင်္ကိတ (တိ) [အမူလက+ပရိသင်္ကိတ] အခြေအမြစ်မရှိပဲ – ယုံမှား တွေးတောအပ်–ယုံမှားတွေးတောခံရ – သော၊ အကြောင်း မရှိပဲ အထင်မှား ခံရသော၊ (ရဟန်း)။ တသ္မာ အသုဒ္ဓပရိသင်္ကိတော ဟောတိ၊ အမူလကပရိသင်္ကိတောတိ အတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၉၀။

အမူလကပါရာဇိက(တိ) [အမူလက+ပါရာဇိက] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသော ပါရာဇိကအာပတ်။ အမူလကဉ္စေဝ တံ အဓိကရဏန္တိ ဧတ္ထ အမူလကပါရာဇိကမေဝ အဓိကရဏသဒ္ဒေန အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၇၉။

အမူလကဘာဝ (ပု) [အမူလက+ဘာဝ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣဒဉ္စ အမူလကဘာဝဿ ပါကဋကာလဒဿနတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ ဝတ္ထုဿ စ သိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈၂။

အမူလကဘာဝဒီပက (တိ) [အမူလကဘာဝ+ဒီပက] အရင်းမူလ – အခြေ အမြစ် – မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ အညေန စေတနာယ အမူလကဘာဝဒီပကေန ကာရဏေန ပဋိစရတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၃။

အမူလကဘူတဂါမ (ပု) [အမူလက+ဘူတဂါမ] အမြစ်မရှိသော – ဘူတဂါမ် – မြက်သစ်ပင် အပေါင်း။ မူလေ အနိဂ္ဂတေပိ တာဒိသာယ ပတ္တဝဋ္ဋိယာ ဇာတာယ အမူလကဘူတဂါမေ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂ၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၁။)

အမူလကလက္ခဏ (နု) [အမူလက+လက္ခဏ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိဟူ၍–မှတ်ကြောင်း–သိကြောင်း–လက္ခဏာ။ ယသ္မာ အမူလကလက္ခဏံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ တံ အဝတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။

အမူလကသံဃာဒိသေသ (ပု) [အမူလက+သံဃာဒိသေသ] အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသော ပါရာဇိကအာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သံဃာဒိသေသ် သိက္ခာပုဒ်။ (သံဃာဒိသေသ် ၁၃-ပါးတွင် အဋ္ဌမမြောက် ပဌမဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ်။) ဘဂဝါ မေတ္တိယဘူမဇကာနံ ဘိက္ခူနံ အမူလကသံဃာဒိသေသံ ပညပေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၉။

အမူလကသိက္ခာပဒ (နု) [အမူလက + သိက္ခာပဒ] အမူလကသိက္ခာပုဒ်။ (၁) မြင်ခြင်း, ကြားခြင်း, ယုံမှားခြင်းဟူသော–အရင်းမူလ–အခြေအမြစ်–မရှိသော ပါရာဇိကအာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ် (သံဃာဒိသေသ်၊

ပဌမ ဒုဋ္ဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ်တည်း။) သေသ-
မေတ္တ တေရသကမ္မိ အမူလကသိက္ခာပဒေ
ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။
(–ကခါ၊ဋ္ဌိ။၅၅)။ (၂) မြင်ခြင်း, ကြားခြင်း,
ယုံမှားခြင်း-ဟူသော – အရင်းမူလ – အခြေ
အမြစ်–မရှိသော သံဃာဒိသေသ် အာပတ်
ဖြင့် စွပ်စွဲခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော
သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ဂ-ဝဂ်၊
၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၉၄-၅။

အမူလကာနုဒ္ဒံသန (န) [အမူလက+အနုဒ္ဒံ-
သန] အရင်းမူလ – အခြေအမြစ် – မရှိသော
– သံဃာဒိသေသ်အာပတ်ဖြင့် – စွပ်စွဲ – ဖျက်
ဆီး – ခြင်း။ ယသ္မာ အမူလကာနုဒ္ဒံသနေ
ဝိသုညေဝ ပါစိတ္တိယံ ပညတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၃။

အမူလစ္ဆေဒကတဘိက္ခု (ပု) [န+မူလစ္ဆေဒ+
ကတ+ဘိက္ခု] ပြုအပ်သော–မူလစ္ဆေဒ–
အရင်းခံ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပယ်ဖြတ်ခြင်း–မရှိ
သော ရဟန်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာကို အပြီးအပိုင်
တောင်းခြင်း မဟုတ်ပဲ ငှါးရမ်းရုံမျှ ငှါးရမ်း
သော ရဟန်း။ သစေပိ ဥပနန္ဒော ဘိက္ခု
အလဇ္ဇီ၊ တထာပိ သန္တကမေတံ အမူလစ္ဆေ-
ဒကတဘိက္ခုနော လဇ္ဇီနောပိ သမာနသာ
ကပ္ပတီတိ ယုဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၅၂၄။

အမူလဝလ္လီ(လ္လိ) (ထီ) [အမူလ+ဝလ္လီ] အမူလ-
အမည်ရှိသော နွယ်။ အမူလဝလ္လိ (အမ္ဗိလ-
ဝလ္လိ၊သျှာ၊က) စတုရဿဝလ္လိ ကဏာဝီရာဒီနိ
ဖင္ဍုဗီဇာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ရုက္ခေ့ာဝဿ....န
ဝဋ္ဋတိ၊ အမူလဝလ္လိအာဒီနမယမေဝ ဝိနိစ္ဆ-
ယော။ ဝိ၊နိစ္ဆယ။၁၀၁၆။ အမူလဝလ္လီတိ ဇဝံ-
နာမိကာ ဝလ္လိ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁၆။
အမ္ဗိလဝလ္လီ-လည်း ကြည့်။

အမူလိက (တိ) [န+မူလ+ဣက] (၁) အချည်း
နှီးအားဖြင့် – အခမဲ့ – ပေးအပ်သော၊ အဖိုး
အခ မရှိသော။ (၂) အမြစ်မရှိသော၊ အမြစ်
မပေါက်သော။ (၃) (မြင်ခြင်း, ကြားခြင်း,
ယုံမှားခြင်း-ဟူသော) အရင်းမူလ – အခြေ
အမြစ်–မရှိသော။ (၁) ဘော ဂေါတမ မယှံ
မန္တေန ဣမံ မန္တံ ဒေထာတိ အမူလိကော
ဝဂ်ီသ မယှံမန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ မုဓာ ဝေ
ဒါတဗ္ဗန္တိ အမူလိကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၅။
အမူလ, အမူလက-တို့၏ (၂)အနက်လည်း
ကြည့်။ (၂) ကော အမူလိကာ (အမူလ-
ကာ၊ က) လတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။
(၃) အမူလိကာယ သီလဝိပတ္တိယာ အနုဒ္ဒံ-
သေထ။ ဝိ၊၄။၁၉၇-ဂ။ သမူလိကာ ဝါ
အမူလိကာ ဝါ။ ဝိ၊၅။၂၈၂။ (–ဝိ၊၄။၄၂၆-
၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၅၉။)

အမူလိကဘာဝဒီပန (တိ) [အမူလိကဘာဝ +
ဒီပန။ ထိ-၌ အမူလိကဘာဝဒီပနီ] အရင်း
မူလ – အခြေအမြစ် – မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို
ပြတတ်သော။ အညေနေဝ စောဒနာယ အ-
မူလိကဘာဝဒီပနေန ကာရဏေန။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၀၆၄။ ကာရဏေနာတိ စောဒနာယ အမူ-
လာယ အမူလိကဘာဝဒီပနိယာ ယုတ္တိယာ
ဝါ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၇။ အမူလက-
ဘာဝဒီပက-လည်း ကြည့်။

အမူသိတဗ္ဗ (တိ) [န+မူသိတဗ္ဗ] မခိုး–မဝှက်–
အပ် – နိုင် – သော။ ကိလေသစောရေဟိ
အမူသိတဗ္ဗံ ဈာနမေဝ စိတ္တမဥ္ဇူသံ။ အနုဋီ၊
၃။၄၅။

အမူဠ္ဍ (တိ) [န+မူဠ္ဍ] (က) မတွေဝေ–မမိန်း
မော–သတိမလစ်–သော၊သူ။ (ဝိ၊၄။၁၉၉။
၏ နိသျ-၌ အမူဠ္ဍကို အာ+မုဟ+တ-ဟု ခွဲ၍
အာ-ကို အတိရေက-အနက်ဟော ကြံပြီးလျှင်
ရှေးအခါ၌ အလွန်တွေဝေသော ဟု ဘာသာ
ပြန်တော်မူ၏။ အမူဠ္ဍဝိနယ-လည်း ကြည့်။)
(ခ) မတွေဝေ – မောဟမကြီး – သော၊သူ။
ဂဂ္ဂေါ ဘိက္ခုနော အမူဠ္ဍဿ အမူဠ္ဍဝိနယံ
ဒေတု။ ဝိ၊၄။၁၉၉။ အရတ္တော အဒုဋ္ဌော

အမူဋ္ဌော၊ ဘယာ မောဟာ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၇၉။ အမူဋ္ဌော ဂဗ္ဘမေဿာမိ။ ဒီ၊၂။၂၂၇။ အမူဋ္ဌော ဂဗ္ဘမေဿာမီတိ နိယတဂတိကတ္တာ အမူဋ္ဌော ဟုတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ အမူဋ္ဌော ဟိ ဟိတာဟိတံ ဥ.တွာ .... ဒိဿာယုကော ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (–မ၊၂။၃၇၄။ အံ၊၁။၂ဝ၄။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ မူလဋီ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ဝ။)

အမူဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [အမူဋ္ဌ+စိတ္တ] မတွေဝေသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အမူဋ္ဌစိတ္တာ ဝိဝဒန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၁၄။

အမူဋ္ဌတာ (ထီ) [အမူဋ္ဌ+တာ] မတွေဝေသည်၏ အဖြစ်။ အမူဋ္ဌဝိနယဒါနကာလ-ကြည့်။

အမူဋ္ဌပည (တိ) [အမူဋ္ဌ+ပညာ] တွေဝေခြင်း ကင်းသော၊ ပညာရှိသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ သွာဟံ အမူဋ္ဌပညဿ၊ ဝိဟရံ သာသနေ ရတော။ ဒီ၊၂။၂၂၇။

အမူဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အမူဋ္ဌ+ဘာဝ] မတွေဝေသည်၏ အဖြစ်။ အမူဋ္ဌဝိနယ-ကြည့်။

အမူဋ္ဌဝိနယ (ပု) [အမူဋ္ဌ+ဝိနယ] တွေဝေခြင်း–ရူးခြင်း–ကင်းပျောက်သော–မတွေဝေ–မရူး–သော–ရဟန်းအား– ပေးအပ်– ပြုအပ်–သောဝိနည်း၊ အမူဋ္ဌဝိနည်း။ (ရဟန်းတပါးသည် ရူးသွပ်သောကြောင့် ရဟန်းတို့နှင့် မလျော်ပတ်သော ပြစ်မှုတို့ကို လွန်ကျူး၏၊ အရူးပျောက်၍ စိတ်ကောင်းရောက်သော အခါ ထိုရဟန်းကို အခြားရဟန်းများက စောဒနာ(အပြစ်တင်)ကြ၏၊ ရူး၍ ကျူးလွန်မိပါသည်ဟု ဆိုသော်လည်း စောဒနာမြဲ စောဒနာကြ၏၊ ထိုရူးခဲ့ဘူးသော ရဟန်းအား နောက်ထပ် မစောဒနာ (အပြစ်မတင်)စေခြင်းငှါ အရူးပျောက်သောအခါ၌ ပေးအပ်သောဝိနည်းကို အမူဋ္ဌဝိနယ ဆိုသည်။)သောဟံ ဘန္တေ အမူဋ္ဌော သံဃံ အမူဋ္ဌဝိနယံ ယာစာမိ။ ဝိ၊၄။၂ဝဝ။ "ယဿ ဥမ္မတ္တကဿ တံတံဝီတိက္ကမမတာ အနာပတ္တိ၊ တာဒိသဿေဝ အမူဋ္ဌဝိနယံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီတိ အမူဋ္ဌဿ ကတ္တဗ္ဗဝိနယော အမူဋ္ဌဝိနယော"တိ လိခိတံ။ ဝဇီရ။ ၅၁၅။ အမူဋ္ဌဿ ဒါတဗ္ဗော ဝိနယော အမူဋ္ဌဝိနယော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၅။ ပဌမံ မူဋ္ဌော ဟုတွာ ပစ္ဆာ အမူဋ္ဌဘာဝံ ဥပဂတဿ ဒါတဗ္ဗော ဝိနယော အမူဋ္ဌဝိနယော။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၂၂။ (–ဝိ၊၃။၄၄၇-၉။ ဝိ၊၅။၃ဝဝ၊၃ဝ၆။ ဒီ၊ ၃။၂၁ဝ။ မ၊၃။၃၅-၆။ အံ၊၁။၉၇။ အံ၊၂။ ၅၈ဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၂။ ကခါ။ ၂၉ဝ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၄-၅။ မဋ္ဌ၊၄။၂၉-၃ဝ။ အံဋ္ဌ၊၂။၆၆။)

အမူဋ္ဌဝိနယဒါနကာလ (ပု) [အမူဋ္ဌဝိနယ+ဒါနကာလ] အမူဋ္ဌဝိနည်းကို ပေးရာအခါ။ အမူဋ္ဌဝိနယဒါနကာလေ ပနဿ အမူဋ္ဌတာ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗာ။ ဝဇီရ။၅၁၆။

အမူဋ္ဌဝိနယာရဟ (တိ) [အမူဋ္ဌဝိနယ+အရဟ] အမူဋ္ဌဝိနည်းကို ပေးထိုက်သော၊သူ။ အမူဋ္ဌဝိနယာရဟဿ တဿပါပိယသိကာကမ္မံ ကရောတိ။ ဝိ၊၃။၄၄၇-၉။ ဝိ၊၅။၃ဝဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၂။ အမူဋ္ဌဝိနယာရဟဿာတိ ဂဂ္ဂဘိက္ခုသဒိသဿ ဥမ္မတ္တကဿ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ။၂၇၅။

အမေဇ္ဈ (တိ) [န+မေဇ္ဈ] (၁) မဖြူစင်သော။ (၂) မစင်ကျင်ကြီး။ (၁) အသုစိ (အံဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၄) ကြည့်။ (၂) သမ္ဘဝေ အသုစိ ပုမေ၊ အမေဇ္ဈေ တီသု ဒိဿတိ။ ဓာန်။၁ဝ၂၄။ အမေဇ္ဈေ အပဝိတ္တေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁ဝ၂၄။

အမေဇ္ဈဘရိတ (တိ) [အမေဇ္ဈ+ဘရိတ] မဖြူစင်– မသန့်ရှင်း – သော မစင်-စသည်ဖြင့် ပြည့်သော၊သူ။ ဇာတာ အမေဇ္ဈဘရိတာ၊ အဟော ရူပံ မသဿတံ။ အပ၊၂။၂၅၆။

အမေတိ (ကြိ) [အမ+ဏေ+တိ] နာကျင်၏၊ ရောဂါရ၏။ အမ ရောဂေ၊ အမေတိ၊ အမယတိ။ အနွော။ နီတိ၊ဓာ။၃၃၃။

အမေတ္တာဝိဟာရီ (တိ) [န+မေတ္တာဝိဟာရီ] မေတ္တာဖြင့် – မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွါးများ စီးဖြန်း၍–မနေသော–နေလေ့မရှိသော၊သူ။ မေတ္တာဝိဟာရိနောပီတိ အပိ-သဒ္ဒေန အ-မေတ္တာဝိဟာရိနောပိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅။

အမေဓာဝီ (တိ) [န+မေဓာဝီ] ပညာရှိမဟုတ် သူ၊ပညာမဲ့သူ၊ သူမိုက်။ ဗာလော ဟိနော.... အမေဓာဝီ ဒုပ္ပညော။ မဟာနိ။၂၂၉။

အမောဃ (တိ)[န+မောဃ] အချည်းနှီးမဟုတ် သော၊ မမြုံသော၊ အကျိုးရှိသော၊ ကြီးပွါး တိုးတက်သော။ အမောဃံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဘုဉ္ဇတိ။ အံ၊၁။၉။၄၁။ အမောဃန္တိ အတုစ္ဆံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၄။ အမောဃာ တေ ကုဋိကာ ကတာ။ ထေရ။၂၃၂။ တယာ ကတာ ကုဋိကာ အမောဃာ အဝဉ္စျာ သဖလာ သဉ္ဇာတဖလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (– ဒီ၊၂။၂၀၁။ မ၊၂။ ၃၅၃။ သံ၊၁။၂၃၄။ သံ၊၃။၃၅၄။ အံ၊၁။၃၆၈။ အံ၊၂။၃၉၈-၉။ သုတ္တနိ။၃၅၄။ ထေရ။၂၃၂။ ၂၅၉၊ ၂၇၇၊ ၂၈၉၊ ၂၉၆၊ ၃၃၁၊ ၃၄၄၊ ၂၇၄-၅။ ထေရီ။၃၉၃-၆။ ဇာ၊၂။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉၊၁၃၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၉၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၉။)

အမောဃကထာ (တိ) [အမောဃ+ကထာ] အချည်းနှီး မဟုတ်သော–အကျိုးရှိသော– စကား။ ဝေရူပံ အဒ္ဒေဠှကထံ အမောဃ-ကထံ....ကထေန္တေန ဘာဂဝတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။

အမောဃဇီဝိတ (တိ) [အမောဃ+ဇီဝိတ] အချည်းနှီးမဟုတ်သော–အကျိုးရှိသော– အသက်ရှိသူ – အသက်ရှင်နေသူ။ ယထာ-ဝုတ္တသဒ္ဓါဒိဂုဏသမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော အ-ဒလိဒ္ဒေါ "အမောဃဇီဝိတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

အမောဃတာ (ထီ) [အမောဃ+တာ] အချည်း နှီးမဟုတ်သည်–အကျိုးရှိသည်–၏အဖြစ်။ သာသနဿ စ အမောဃတာ ဒီပိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ သဘာဝဿ အမော-ဃတာယ အဝိတထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ အမော-ဃတာတိ နိယျာနိကဘာဝေန အမောဃ-တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၃၀။

အမောဃဓမ္မတ္တ (န) [အမောဃဓမ္မ + တ္တ] အချည်းနှီး မဟုတ်သော–အကျိုးရှိသော– တရား၏အဖြစ်။ပရမသစ္စန္တိ အမောဃဓမ္မတ္တာ ပရမတ္ထသစ္စံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၄။

အမောဃဓုဝသိဒ္ဓကမ္မ (တိ) [အမောဃ+ဓုဝ+ သိဒ္ဓ+ကမ္မ] အချည်းနှီးမဖြစ်ပဲ အမြဲ ပြီး မြောက်သော ဆေးကုမှုရှိသော၊ ဆေးကုရာ တွင် အကျိုးမဲ့မဖြစ်ပဲ အမြဲ ပျောက်အောင် ကုသော၊သူ (ဆေးဆရာ)။ အမောဃဓု-ဝသိဒ္ဓကမ္မော ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တော သဗ္ဗရောဂူပသမဘေသဇ္ဇံ သန္နိပါတေတွာ။ မိလိန္ဒ။၂၄၂။

အမောဃဘာဝ (ပု) [အမောဃ + ဘာဝ] အချည်းနှီးမဟုတ်သည်–အကျိုးရှိသည်–၏ အဖြစ်။ တဿာ ပဋိပတ္တိယာ အမောဃဘာဝံ ပကာသေန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

အမောဃဘာဝဒဿန (န) [အမောဃဘာဝ+ ဒဿန] အချည်းနှီးမဟုတ်သည်–အကျိုးရှိ သည်–၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဝီရိယာရမ္ဘဿ စ အမောဃဘာဝဒဿနေန ပမုဒိတော ပါ-မောဇ္ဇဗဟုလော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ (– ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၀။)

အမောဃဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [အမောဃဘာ-ဝဒဿန+အတ္ထ] အချည်းနှီး မဟုတ်–အ ကျိုးရှိ–သည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်းအကျိုး။ ပဋိ-ပတ္တိယာ အမောဃဘာဝဒဿနတ္ထံ တတော အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။

အမောဃဝစန (တိ) [အမောဃ + ဝစန] အချည်းနှီးမဟုတ်သော – အကျိုးရှိသော – စကားရှိသော၊ မချွတ်ယွင်းသော စကားရှိသော၊ သူ (ဘုရား)။ အမောဃဝစနာ ဇိနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅။ အမောဃဝစနာတိ အဝိတထဝစနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ (–မိလိန္ဒ။ ၁၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။)

အမောဃဝုတ္တိတာ (ထီ) [အမောဃ+ဝုတ္တိ+တာ] အချည်းနှီး မဟုတ်သော – အကျိုးရှိသော – ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တေန နေသံ ဝိပါကာနုပ္ပါဒနေပိ အမောဃဝုတ္တိတံ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၄၉။

အမောစနတ္ထ (ပု) [အမောစန+အတ္ထ] မလွှတ်စေခြင်းအကျိုး။ အတ္တနိဗန္ဓနတ္ထာယ အမောစနတ္ထာယ ကတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

အမောစနာဓိပ္ပါယ (တိ) [န+မောစနာဓိပ္ပါယ] လွှတ်စေခြင်း၌ အလိုမရှိသော၊ မလွှတ်စေလိုသော၊သူ (ရဟန်း)။ မောစနာဓိပ္ပါယဿာပိ အမောစနာဓိပ္ပါယဿာပိ မုတ္တေ အနာပတ္တိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အမောစနာဓိပ္ပါယဿ စ....အနာပတ္တိ။ ကင်္ခါ။၁၂၇။

အမောစယိံ (ကာ၊ကြိ) [မုစ+ဏယ+ဣံ] လွှတ်စေပြီ။ မောစေတိ (ဇာ၊၁။၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁)ကြည့်။

အမောစယိ (ကာ၊ကြိ) [မုစ+ဏယ+ဤ။ ဤ-ဝိဘတ်ကို ဣ-ပြု။ ရူ။နှာ-၂၇၇။ မောဂ်၊၆။၄၂။] လွှတ်စေပြီ။ မောစေတိ (ဇာ၊၁။၁၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀)ကြည့်။

အမောစယိတ္ထ (ကာ၊ကြိ) [မုစ+ဏယ+ဤ။ ဤ-ဝိဘတ်ကို တ္ထ-ပြု။ မောဂ်၊၆။၄၂။] လွှတ်စေပြီ၊ မောစေတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇) ကြည့်။

အမောစယီ (ကာ၊ကြိ) [မုစ+ဏယ+ဤ။ ဤ-ဝိဘတ်ကို ဣ-ပြု၊ ဣ-ကို ဒီဃပြု] လွှတ်စေပြီ။

မောစေတိ (ဇာ၊၁။၁၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇)ကြည့်။

အမောစိတ(တိ) [န+မောစိတ] မလွှတ်စေအပ်သော၊ မလွှတ်အပ်သော။ ကာယတော အမောစိတေန အသိအာဒိနာ ပဟရဏေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၂။ ကာယတော အမောစိတေ ကေကာဝ အာပတ္တိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၇။

အမောစိတတ္တ (နု) [န+မောစိတတ္တ] မလွှတ်စေအပ်–မလွှတ်အပ်–သည်၏အဖြစ်။ န မုစ္စတိ အတ္တနိယဘာဝတော အမောစိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၇။ ဝဇိရ။၁၆၄။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၂။)

အမောစေတွာ (ကြိ၊ဝိ)[န+မောစေတွာ]မလွှတ်စေမူ၍။ ပုန ဘိတ္တိံ အမောစေတွာပိ အကုံသတော နိဟဋ္ဌမတ္တေယေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၃။ ဌပိတဘဏ္ဍံ အမောစေတွာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၀။ ကာယတော အမောစေတွာဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄။ ဝဇိရ။၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇၆။)

အမောစေန္တ (တိ) [န+မောစေန္တ] မလွှတ်စေသော၊ မ–လွှတ်–ချ–သော၊သူ။ ဟတ္ထတော အမောစေန္တေန ယတ္ထ အနုပသမ္ပန္နော အတ္ထိ၊ တတ္ထ နေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။

အမောဒ (နု) [အာ+မုဒ+ဏ] အမောဒ-မည်သော အသီး။ ရထိယံ ပဋိပဇ္ဇန္တံ၊ အမောဒမဒဒိံ ဖလံ။ အပ၊၂။၉၁။

အမောဒဖလ (နု) [အမောဒ+ဖလ] အမောဒမည်သော အသီး။ မဓုရံ အမောဒဖလံ အဒါသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ (–၃၂၄။)

အမောဒဖလိယ(ပု) [အမောဒဖလ+ဣယ] အမောဒမည်သော အသီးကိုပေးလှူခဲ့ဘူးသော သူ၊အမောဒဖလိယထေရ်။ ဤမထေရ်သည်

လွန်ပြီးသော ၉၁-ကမ္ဘာထက်က အမောဒ-မည်သောအသီးကို လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး ဝိမောက္ခရှစ်ပါး အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ထေရ၊ငွ-၌ ဣသိဒတ္တထေရ်, ဂေါတမထေရ်-တို့သည် ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရားအား အမောဒ-မည်သောအသီးကို လှူခဲ့ဘူးကြောင်း ပြဆိုထားသည်။ ထေရ၊ငွ၊၁။၃၀၂။၃၂၄-ကြည့်။ အာယသ္မာ အမောဒဖလိယော (အမောရ-ဖလိယော၊ဣ) ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၉၁။

အမောဒဖလိယတ္ထေရ (ပု) [အမောဒဖလိယ+ထေရ] အမောဒဖလိယထေရ်။ အမောဒ-ဖလိယတ္ထေရဿာပဒါနံ အဋ္ဌမံ။ အပ၊၂။၉၁။ အမောဒဖလိယ-လည်း ကြည့်။

အမောဒဖလိယတ္ထေရအပဒါန (န) [အမောဒ-ဖလိယတ္ထေရ + အပဒါန] အမောဒဖလိယ-ထေရအပဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ထေရာပဒါန-ပါဠိ၊ ၅၁-ဝဂ်၊ ၈-အပဒါန်။ အပ၊၂။၉၁။

အမောနသမ္ပတ္တ (တိ) [န + မောန+သမ္ပတ္တ] မဂ်ဉာဏ်သို့ မရောက်သေးသော၊သူ။ လော-ကိယာ ဟိ အမောနသမ္ပတ္တမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတံ“မုနိ”-တိ ဘဏန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ မောန-(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅)လည်း ကြည့်။

အမောရဖလိယ (ပု) အမောဒဖလိယ-ကြည့်။

အမောရဘာဝ (ပု) [န + မောရ + ဘာဝ] ဥဒေါင်းမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ သန္တိကံ ဥပဂတာယေဝ တဿာ အမောရဘာဝံ ဇာနန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

အမောသဓမ္မ (တိ) [န+မောသ + ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်းသဘော မရှိသော၊ မပျက်စီးသော သဘောရှိသော။ တံ သစ္စံ၊ ယံ အမောသဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ။ မ၊ ၃။ ၂၈၈။ အမောသဓမ္မန္တိ အနသနသဘာဝံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ အမော-သဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ။ သုတ္တနိ။၃၉၆။ မောသဓမ္မ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅)လည်း ကြည့်။

အမောသဓမ္မတာ (ထီ) [အမောသဓမ္မ+တာ] ပျက်စီးခြင်း သဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မပျက်စီးသော သဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယထာသကံ သဘာဝေန အဝိတထဘာဝေ အမောသဓမ္မတာယ တေဟိပိ အဝိတထ-ဘာဝါ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၂။

အမောသဓမ္မတ္တ (န) [အမောသဓမ္မ+တ္တ] ပျက်စီးခြင်းသဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမော-သဓမ္မတ္တာ နိဗ္ဗာနံ ပရမတ္ထသစ္စံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။၅၄။

အမောသပဟာရဏ (န) [အမောသ+ပဟာရဏ] ရန်သူတို့ မလုယက် မဖျက်ဆီး နိုင်သော ?။ (ကောသော ဟိ နာမ သတိ 'ဉဿာဟာသမ္ပ-တ္တိယံ.... ပဗ္ဗတောမုခံ အမောသပဟာရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။ (ဝိမံသိတဗ္ဗမိဒံ ဌာနံ။) ဋီ-မှတ်ချက်။)

အမောသဝဇ္ဇ (ပု) [န+မောသဝဇ္ဇ+(=မုသာ-ဝါဒ+ဏျ)] မချွတ်ယွင်း – မဖောက်ပြန် – မှန်ကန် – သည်ကို ပြောဆိုခြင်း။ ယထာ ဟိ ပါပဓမ္မေသု မုသာဝါဒေါ ဂရုတရော၊ ဧဝံ ပုညဓမ္မေသု အမောသဝဇ္ဇော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၇။

အမောဟ (ပု) [န+မောဟ။ န မုယှတိ ဧတေ-နာတိ အမောဟော။ဓာန်၊ဋီ။၁၅၂-၄။] (၁) မတွေဝေတတ် – မတွေဝေ ကြောင်းဖြစ် – မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်–သော တရား၊ အမောဟစေတသိက်၊ ပညာ၊ ဉာဏ်။ (တိ) (၂) မောဟမရှိသော၊ သူ။ (၁) ပညာရတနံ အမောဟော၊ ဓမ္မဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ၈။၂၀၊ ၂၂၊ ၂၅။ အဘိ၊ပု။၁၂၈။ ပဋိသံ။၁၁၄။ မဟာနိ။၄၄။ နေတ္တိ။၆၅။ န တေန သတ္တာ

မုယှန္တိ, သယံ ဝါ အာရမ္မဏေ န မုယှတီတိ အမောဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂-၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ မောဟဿ ပဋိ-ပက္ခော အမောဟော ဧတ္ထာပိ အ-သဒ္ဒေါ ပဋိပက္ခတ္ထော၊ န အဘာဝတ္ထာဒိကောတိ အဓိပ္ပါယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၆။ တီဏိ ကုသလ-မူလာနိ အလောဘော အဒေါသော အမော-ဟော။ အဘိ၊၈။၂၀၅။ အဘိ၊ဝိ။၂၁၈။ ဒီ။၃။၁၈၀။ (–အဘိ၊၈။၇၉၊၂၁၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၁၂၊၂၄၆၊၃၀၇၊၃၂၄။ အံ၊၁။၁၉၁၊၁၉၆၊၂၀၃။ အံ၊၃။၃၂၄။ နေတ္တိ။၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၇၈။ အနုဋီ၊၁။၃၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၃၅။) (တိ) (၂) သော အရာဂေါ အဒေါသော အမောဟော.... ကာလံ ကရိ-ဿတိ။ မ၊၁။၃၀။ အနေဠော အစလော ဓီမာ၊ အမောဟော အသမော မုနိ။ အပ၊၂။ ၁၀၉။

အမောဟကုသလမူလ (န) [အမောဟ+ကုသ-လမူလ] အမောဟ-ဟူသော ကုသိုလ်မူလ တရား။ အောက်ပုဒ်တို့ [ကြည့်]။

အမောဟကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝ (ပု) [အမောဟကုသလမူလ + ဇနိတ + ကမ္မ + အာနုဘာဝ] အမောဟ-ဟူသောကုသိုလ်မူလ သည် ဖြစ်စေအပ်သော ကံ၏အာနုဘော်။ ပစ္ဆိမမေကံ အမောဟကုသလမူလဇနိတ-ကမ္မာနုဘာဝေနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄။

အမောဟကုသလမူလုပ္ပါဒနတ္ထ (ပု) [အမောဟ-ကုသလမူလ+ဥပ္ပါဒနတ္ထ] အမောဟ-ဟူသော ကုသိုလ်မူလကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ တဒါ အရိယဝိဟာရေန ဝိဟရတိ တေသံ အမော-ဟကုသလမူလုပ္ပါဒနတ္ထံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။

အမောဟဇ (တိ) [အမောဟ+ဇန+ကွိ] အ-မောဟ – ပညာ – ကြောင့် ဖြစ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ အမောဟပကတံ ကမ္မံ အမောဟဇံ အမောဟနိဒါနံ အမောဟသမုဒယံ။ အံ၊၁။ ၁၃၅၊၂၆၇။ ဣတိဿ’မေ အမောဟဇာ အမောဟနိဒါနာ အမောဟသမုဒယာ အ-မောဟပစ္စယာ အနေကေ ကုသလာ ဓမ္မာ-သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊၁။၂၀၄။

အမောဟဇ္ဈာသယ (ပု) [အမောဟ+အဇ္ဈာ-သယ] (၁) အမောဟဟူသော အဇ္ဈာသယ ဓာတ်ခံတရား၊ (တိ) (၂) အမောဟ-ဟူသော – အဇ္ဈာသယ – ဓာတ်ခံ – တရားရှိသော၊ သူ။ (၁) နေက္ခမ္မဇ္ဈာသယော ပဝိဝေကဇ္ဈာသ-ယော... အမောဟဇ္ဈာသယော နိဿရဏဇ္ဈာ-သယောတိ ဆ အဇ္ဈာသယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ အဇ္ဈာသယ (၂) အနက်လည်း [ကြည့်]။ (တိ) (၂) အမောဟဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိ-သတ္တာ မောဟဒေါသဒဿာဝိနော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၃။

အမောဟန (န) [န+မောဟန] မတွေဝေစေ ခြင်း၊ မတွေဝေအောင် – နားလည်အောင် – ဟောတော်မူခြင်း။ အပရေနပိ ပရိယာယေန အမောဟနမေဝ ယာစန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။

အမောဟနိဒါန (တိ) [အမောဟ + နိဒါန] အမောဟ – ပညာ – ဟူသော အကြောင်း ရှိသော။ အမောဟဇ-[ကြည့်]။

အမောဟနိဿန္ဒ (ပု) [အမောဟ+နိဿန္ဒ] အမောဟ – ပညာ – ၏ အကျိုးဆက်။

အမောဟနိဿန္ဒတာ (ထီ) [အမောဟနိဿန္ဒ+ တာ] အမောဟ – ပညာ – ၏ အကျိုးဆက်၏

အဖြစ်။ အမောဟနိယျာနတာယ မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေနကာမံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂။

အမောဟနိယျာနယုတ္တ (တိ) [အမောဟနိယျာန+ယုတ္တ] အမောဟ–ပညာ–၏ အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သော။

အမောဟနိယျာနယုတ္တတ္တ (န) [အမောဟနိယျာန-ယုတ္တ+တ္တ] အမောဟ–ပညာ–၏ အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်။ ပဏီတေတိ အမောဟနိယျာနယုတ္တတ္တာ တဗ္ဗိပရီတေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ အမောဟနိယျာန-ယုတ္တတ္တာတိ ဧတ္ထ အမောဟော သမ္ပယုတ္တ-ဝသေန....ကထိတော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။

အမောဟပကတ (တိ) [အမောဟ+ပကတ] အမောဟ–ပညာ–သည် ပြုပြင် စီရင်အပ်သော။ အမောဟဇ-ကြည့်။

အမောဟပစ္စယ (တိ) [အမောဟ + ပစ္စယ] အမောဟ-ဟူသော အကြောင်း ရှိသော။ အမောဟဇ-ကြည့်။

အမောဟပရိက္ခိတ္တ (တိ) [အမောဟ+ပရိက္ခိတ္တ] အမောဟ – ပညာ–သည် ခြံရံအပ်သော။ အမောဟပရိဝါရ-ကြည့်။

အမောဟပရိဝါရ (တိ) [အမောဟ+ပရိဝါရ] အမောဟ – ပညာ – ဟူသော အခြံအရံရှိသော၊ အမောဟ–ပညာ–သည်–ခြံရံအပ်–ပြုပြင်စီရင်အပ်–သော။ ယထာ ဝါ အမောဟပရိဝါရေန ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တော ဗုဒ္ဓိစရိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၁။ အမောဟပရိဝါရေနာတိ အ-မောဟပရိက္ခိတ္တေန၊ ဥပနိဿယတော, သမ္ပ-ယောဂတော စ ပညာယ အဘိသင်္ခတေနာ-တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၆။

အမောဟပ္ပဓာန (တိ) [အမောဟ + ပဓာန] အမောဟ – ပညာ – ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ဘာဝနာ အမောဟပ္ပဓာနာ၊ (ဝိသေသတော အပ္ပနာဝဟာ။) ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၃၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၉။

အမောဟယိ (က၁၊ကြိ) မောဟယတိ(ဣတိဝုတ်။၂၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၇)ကြည့်။

အမောဟယိတ္ထ(က၁၊ကြိ)မောဟယတိ(သုတ္တနိ။ ၃၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁)ကြည့်။

အမောဟယိ (က၁၊ကြိ) မောဟယတိ (သံ၊၁။ ၃၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀) ကြည့်။

အမောဟဝိပါကဟေတု (ပု) [အမောဟ + ဝိ-ပါက+ဟေတု] အမောဟ ဟူသော ဝိပါက် ဟိတ်။ အမောဟဝိပါကဟေတုဿ အဓိပတိ-ပစ္စယဘာဝေါ စ လောကုတ္တရဝိပါကေယေဝ လဗ္ဘတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၉၆။

အမောဟသဒိသ (တိ) [အမောဟ+သဒိသ] အမောဟ-နှင့်တူသော။ အဓိပတိပစ္စယေ ဝီမံ-သာ အမောဟသဒိသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။

အမောဟသမုဋ္ဌာန (တိ) [အမောဟ+သမုဋ္ဌာန] အမောဟ-ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ အမောဟဇ-ကြည့်။

အမောဟသိဒ္ဓိ (ထီ) [အမောဟ+သိဒ္ဓိ] အမော-ဟ–ပညာ–၏–ပြီးမြောက်–ပြည့်စုံ–ခြင်း။ တယိဒံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ပဇာနာ-တီတိအာဒိနာ အမောဟသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၉၈။

အမောဟဟေတု (ပု) [အမောဟ+ဟေတု] အမောဟ-ဟူသော ဟိတ်၊ အမောဟ-ဟိတ်။ ရူပံ သဟေတုကန္တိ၊ အာမန္တာ.... အမောဟ-ဟေတုနာတိ။.... န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ က။၃၇၇။ သဟဇာတာဓိပတိသု ဝီမံသာ အမောဟဟေတု ဝိယ ဝိသတိဓာ ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ (–၄၄၆-၄၅၄၊ ၄၅၉။)

အမောဟုဿဒ (တိ) [အမောဟ+ဥဿဒ] များသော – အမောဟ–ပညာ – ရှိသော၊သူ။ ဣမေ သတ္တာ ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန....အမောဟုဿဒါ စ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။

အမောဟေတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+မောဟေတ္ဗာ] မတွေဝေစေမူ၍။ ဓမ္မမေဝ "အယံ ဓမ္မော" တိ- အာဒိနာ နယေန အမောဟေတ္ဗာ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။

အမောဠိဗန္ဓ (တိ) [န+မောဠိဗန္ဓ] ဥဿျောင်–ဆံထုံး–မဖွဲ့–မထုံး–သော၊သူ။ ဒဟရတာ- ယ အမောဠိဗန္ဓော မုဏ္ဍိကသီသော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၁။

အမ္ဗ[1] (ပု၊န) [(၁) အမ+ဗ။ (၂) အမ္ဗ+အ။ အမ ဂတိယံ၊ ဗော၊ အမ္ဗ သဒ္ဒေ ဝါ၊ အ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၇။ (အာမြ-သံ)] (ပု) (၁) သရက်ပင်။ (န) (၂) သရက်သီး။ (ပု) (၁) ရဉော အမ္ဗော မုဝဖလော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၂၆၇။ ဖလိ* အမ္ဗံ တိရောစ္ဆဒံ။ ဇာ၊၂။ ၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၅။ ဖလိ* အမ္ဗန္တိ ဖလိတံ အမ္ဗရုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၅။ (–ဝိ၊ ၃။၃၉။ ဝိ၊၄။၂၄၄။ ဒီ၊၁။၄၉။ ဝိမာန။၁၀၇။ အပ၊၁။၁၇၊၁၂၉၊၄၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄၈၊ ၁၆၆၊ ၂၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၉။ ကင်္ခါ။၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၃၊၂၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၈-၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၅၊၃၁၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၆၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၇၀။ ဓာန်။၅၅၇။) (န) (၂) အမ္ဗဓောရကာ အမ္ဗံ ပါတေတွာ ဘဏ္ဍိကံ အာဒါယ အဂမံသု။ ဝိ၊၁။၇၆။ တရုဏဉ္စေဝ အမ္ဗ (ဝိ၊၄။ ၂၄၄)န္တိ တရုဏံ အဗဒ္ဓဋ္ဌိတဗီဇံ ဧဝ အမ္ဗဖလံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။ (–ဝိ၊၁။၈၂။ ဝိ၊၂။ ၂၆၈။ ဒီ၊၁။၄၂။ အံ၊၁။၄၂၁။ အံ၊၂။၃၂၀။ အာ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။)

အမ္ဗ[2] (တိ) [အမ+ဗ။(အမ္လ-သံ)] ချဉ်သော။ အမ္ဗကဉ္ဇိက-ကြည့်။

အမ္ဗကဉ္ဇိက (န) [အမ္ဗ+ကဉ္ဇိက] ချဉ်သော–ပအုံးရည်–ဆန်ပုံးရည်(ကစီရည်ချဉ်)။ အမ္ဗကဉ္ဇိကံ အဟမဒါသိ*။ ဝိမာန။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၃။ အမ္ဗကဉ္ဇိကန္တိ အမ္ဗိလကဉ္ဇိကံ၊ ခဋ္ဌ- ယာဂုန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၄။

အမ္ဗကဉ္ဇိကဒါယိကာဝိမာနဝတ္ထု (န) [အမ္ဗကဉ္ဇိက + ဒါယိကာ + ဝိမာနဝတ္ထု] ပုံးရည်ချဉ်ကို ပေးလှူသော ဒါယိကာမ၏–ဗိမာန်–အကြောင်းအရာ–ဝတ္ထု။ ဝိမာန။၄၆။

အမ္ဗကဋ္ဌ (န) [အမ္ဗ+ကဋ္ဌ] သရက်သားထင်း။ အထာပရော ပုရိသော သုက္ခံ အမ္ဗကဋ္ဌံ အာဒါယ အဂ္ဂိံ* အဘိနိဗ္ဗတ္တေယျ။ မ၊၂။ ၃၃၁။

အမ္ဗကပစ္စရီ
အမ္ဗကမဒ္ဒရီ } (ထီ) အမ္ဗုကသဉ္စရီ-ကြည့်။
အမ္ဗကမမ္မရီ

အမ္ဗကာ (ထီ) [အမ္ဗ+က] မိန်းမ၊ မိန်းမသား။ ဇိတမှ ဝတ ဘော အမ္ဗကာယ။ ဝိ၊၃။၃၂၇။ ဒီ၊၂။၈၂။ အမ္ဗကာယာတိ ဣတ္ထိကာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အမ္ဗကာယာတိ မာတုဂါမေန။ ဥပစာရဝစနဉ္စေတံ၊ ဣတ္ထီသု ယဒိဒံ အမ္ဗကာ မာတုဂါမော ဇနနိကာတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၄။ အမ္ဗကာ-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗခါဒက (တိ) [အမ္ဗ+ခါဒက] သရက်သီးကို စားတတ်သော၊သူ။ အမ္ဗခါဒကမဟာတိဿ- တ္ထေရ-ကြည့်။

အမ္ဗခါဒကမဟာတိဿတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗခါဒက+ မဟာတိဿ+ထေရ] အမ္ဗခါဒကမဟာတိဿ-

ထေရ်။ စိရဂုမ္ဗအရပ်၌ နေသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ ဤမထေရ်သည် အစာရှားပါးရာ ဒုဗ္ဘိက္ခ အခါ၌ ခရီးသွားရာတွင် အစာပြတ်ခြင်း, ခရီးပန်းခြင်း-တို့ကြောင့် ပင်ပန်း အားနည်းလှသဖြင့် သရက်ပင် တပင်အောက်၌ အိပ်နေခဲ့၏၊ သရက်သီးတို့သည် ထိုထိုအရပ်၌ ကြွေကျနေကြသော်လည်း မထေရ်မြတ်ကား ကပ်မည့်သူမရှိသဖြင့် ကောက်ယူ ဘုဉ်းပေးတော်မမူ၊ ထိုအချိန်၌ ဒကာတယောက်ရောက်လာပြီး မထေရ်မြတ် ပင်ပန်းနေသည်ကိုသိ၍ သရက်သီး အဖျော်ကို ဆက်ကပ် လှူဒါန်းပြီးလျှင် မထေရ်မြတ်ကို မိမိကျောပေါ် တင်၍ (ကျောဖြင့် ပိုး၍) နေထိုင်ရာအရပ်သို့ ပို့ဆောင်သည်၊ မထေရ်မြတ်လည်း "ဤဒကာသည် သင်၏ မိဘ,ဆွေမျိုး, မိတ်ဆွေ မဟုတ်၊ သင့်မှာ သီလရှိ၍သာ ဤ (ကျောပိုး၍ ပို့ဆောင်ခြင်း)အမှုကို ပြုပေသည်"ဟု မိမိကိုယ်ကို ဆုံးမလျက် ဝိပဿနာပွါးများရာ ထိုဒကာ၏ ကျောပေါ်၌ပင် ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ ဤဝတ္ထု၌ မထေရ်သည် သရက်သီးကို ကပ်လှူမှသာ စားသောကြောင့် အမ္ဗခါဒက အမည်ရသည် ဖြစ်ရာ၏၊ သို့မဟုတ် ကြွေကျနေသော သရက်သီးများကို မိမိအလိုလို ကောက်ယူ မစားသောကြောင့် အမ္ဗခါဒက အမည်ရသည် ဖြစ်ရာ၏။ နောက်နည်းအလို အမ္ဗ+အခါဒက ပုဒ်ဖြတ်၍ သရက်သီးကို မစားတတ်သော-ဟု ပေး။ အမ္ဗခါဒက-သော်လည်း မူရင်းအမည် ဖြစ်ရာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊သျ၊၁။၁၇၀-ကြည့်။)ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၇၀။ စိရဂုမ္ဗဝါသိက အမ္ဗခါဒက မဟာတိဿတ္ထေရဿ သီလမိဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၄။

အမ္ဗဂန္ဓ (ပု) [အမ္ဗ+ဂန္ဓ] သရက်ပင်ငယ်။ သုက္ခဒဏ္ဍကောတိ တဿေဝ အမ္ဗဂန္ဓဿ သုက္ခကော သာခါသီသကော။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၊ ၁၀။ အမ္ဗဂန္ဓက-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဂန္ဓက (ပု) [အမ္ဗဂန္ဓ+က] သရက်ပင်ငယ်။ သုက္ခဒဏ္ဍကောတိ တဿေဝ အမ္ဗဂန္ဓကဿ သုက္ခော သာခါသီသကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။

အမ္ဗဂ(န္ဓိ)န္ဓိ (ပု) [အမ္ဗဂန္ဓ+ဤ] အမ္ဗဂန္ဓိ-မည်သော ချုံ။ နယိတာ အမ္ဗဂန္ဓိ စ။ အပ၊၁။ ၁၇၊၄၂၅၊၄၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ ကုမုဒါ အမ္ဗဂန္ဓိ စ။ အပ၊၁။၄၀၇။ နယိတာ စ ဂန္ဓာ အမ္ဗဂန္ဓိ စ ဂန္ဓာ ဥတ္တလိ နာမ ဂန္ဓာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၈။

အမ္ဗဂါမ (ပု) [အမ္ဗ+ဂါမ] အမ္ဗမည်သော ရွာ။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီး နောက်ဆုံး ဒေသစာရီ ကြွစဉ်တွင် ပါဝင်သောရွာ ဖြစ်သည်၊ ဝေသာလီမှ ကုသိနာရုံသို့ သွားသော ခရီးတွင် ဘဏ္ဍဂါမ-နှင့် ဘောဂနဂရ-အကြားမှာ ရှိသည်။ အာယာမာနန္ဒ....ယေန အမ္ဗဂါမော။ ဒီ၊၂။၁၀၂။

အမ္ဗဂေါပက (တိ) [အမ္ဗ+ဂေါပက] သရက်ပင်ကို စောင့်သော၊သူ။ ပုဗ္ဗေပေဿ အမ္ဗဂေါပကော ဟုတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

အမ္ဗဂေါပကတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗဂေါပက+ထေရ] အမ္ဗဂေါပကထေရ်၊ သရက်ပင်စောင့်ထေရ်။ ၎င်းထေရ်သည် အသက်ကြီးမှ ရဟန်းပြုပြီး ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက် အစွန်အဖျားသရက်တော၌ နေ၏၊ တနေ့သ၌ ဆွမ်းခံသွားနေခိုက် မိမိသရက်ပင်တို့မှ သရက်သီးတို့ကို သူခိုးများ ခိုးယူထွက်သွားပြီးချိန်တွင် အစိရဝတီမြစ်မှ ရေချိုးပြီး ဝင်ရောက်လာသော သူဌေးသမီး ၄-ယောက်တို့ကို သရက်သီး သူခိုးဟု စွပ်စွဲ၍ မခိုးကြောင်းကို အရှက်ကွဲအောင် ကျိန်ဆိုခိုင်းပြီးမှ လွှတ်လိုက်၏၊ ၎င်းထေရ်၏ ထိုအပြုအမူကို အကြောင်းပြု၍ မြတ်စွာဘုရားသည် အမ္ဗဇာတ်ကို ဟောတော်မူသည်။ ဓေ အမ္ဗဂေါပကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ အမ္ဗဇာတက-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အမ္ဗကုံရ (ပု)[အမ္ဗ+အင်္ကုရ]။ သရက်ညွန့်။ အမ္ဗ-ကုံရေနာပိ ဒီပေတုံ ဝဋ္ဋတိ ဝေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ တသ္မိံ ခဏေ အမ္ဗကုံရော ဥဋ္ဌဟိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။)

အမ္ဗင်္ကုရဝဏ္ဏ (တိ) [အမ္ဗင်္ကုရ+ဝဏ္ဏ] သရက်ညွန့်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော (ရုပ်ရုံ)။ ယံ ရူပံ....ဟရိ ဟရိဝဏ္ဏံ အမ္ဗင်္ကုရဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၂၆။ အမ္ဗင်္ကုရဝဏ္ဏန္တိ အမ္ဗင်္ကုရေန သမာနဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။

အမ္ဗင်္ဂ (တိ) [အမ္ဗ+အင်္ဂ] သရက်ပင်ကဲ့သို့ မတုန်မလှုပ် ခိုင်မာသော ကိုယ်အင်္ဂါ။ အမ္ဗဋ္ဌ^၂- ကြည့်။

အမ္ဗင်္ဂဏ (န) [အမ္ဗ+အင်္ဂဏ] အမ္ဗင်္ဂဏ အရပ်၊ သရက်ကွင်းပြင်။ (သီဟိုဠ်နိုင်ငံမှ သံဃာအများ စည်းဝေးရာဌာနတခု၏ အမည်)။ တွမသ္မိံ မဟာရာဇ သြကာသေ သံဃဿ အနာဂတေ အမ္ဗင်္ဂဏံ နာမ သန္နိပါတဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

အမ္ဗင်္ဂဏဋ္ဌာန (န) [အမ္ဗင်္ဂဏ+ဌာန] အမ္ဗင်္ဂဏ အရပ်။ ဤအရပ်၌ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းသည် အရှင်မဟိန္ဒမထေရ်အား သရက်သီးတလုံး ဆက်ကပ်ခဲ့သည်၊ မထေရ်သည် သရက်သီးကို ဘုဉ်းပေး၍ သရက်စေ့ကို ထိုနေရာ၌ ပင် စိုက်စေ၏၊ ဘုရင်မင်းသည် သရက်စေ့ကို စိုက်၍ ရေလောင်းဆဲခဏ၌ မဟာပထဝီမြေကြီးသည် တုန်လှုပ်လေ၏၊ မထေရ်သည် ယင်းနေရာ၌ နောင်အခါတွင် အမ္ဗင်္ဂဏမည်သော သံဃာစည်းဝေးရာအရပ် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု နိမိတ်ဖတ်ခဲ့သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ရာဇာ ပုန ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော အမ္ဗင်္ဂဏဋ္ဌာနံ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

အမ္ဗင်္ဂဏသမီပ (န) [အမ္ဗင်္ဂဏ+သမီပ] အမ္ဗင်္ဂဏ-မည်သော အရပ်၏အနီး။ ပုနဒိဝသေ အမ္ဗင်္ဂဏသမီပတော.... ပဋိနိဝတ္တိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

အမ္ဗစောရ (ပု) [အမ္ဗ+စောရ] သရက်သီးခိုးသူ၊ သရက်သီးသူခိုး။ သုကပေါတကံ ဒိသွာ "အမ္ဗစောရော'ယ"န္တိ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၇။

အမ္ဗစောရက (တိ) [အမ္ဗစောရ+က] အမ္ဗစော-ရ-နှင့် အနက်တူ။ အမ္ဗ^၁ (၂) အနက် ကြည့်။

အမ္ဗစောရကဇာတက (န) [အမ္ဗစောရက+ဇာ-တက] အမ္ဗစောရကဇာတ်။ အမ္ဗဇာတက-ကြည့်။

အမ္ဗစောရကာဒိဝတ္ထု (န) [အမ္ဗစောရက+အာ-ဒိ+ဝတ္ထု] သရက်သီးသူခိုး အစရှိသည်တို့၏ –ဝတ္ထု–အကြောင်းအရာ။ သတ္တသု အမ္ဗ-စောရကာဒိဝတ္ထူသု ပံသုကူလသညာယ ဂဟဏေ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

အမ္ဗဇမ္ဗွာဒိပဏ္ဏ (န) [အမ္ဗ+ဇမ္ဗု+အာဒိ+ပဏ္ဏ] သရက်, သပြေ အစရှိသည်တို့၏ အရွက်။ ပဏ္ဏာနီတိ အမ္ဗဇမ္ဗွာဒိပဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၉။

အမ္ဗဇမ္ဗုပက္က (တိ) [အမ္ဗ+ဇမ္ဗု+ပက္က] မှည့်သော သရက်သီး, သပြေသီး။ အာကာသေ အမ္ဗဇမ္ဗုပက္ကာနံ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

အမ္ဗဇမ္ဗုပနသာဒိဖလ (န) [အမ္ဗ+ဇမ္ဗု+ပနသ+အာဒိ+ဖလ] သရက်, သပြေ, ပိန္နဲ အစရှိသည်တို့၏အသီး။ ယတ္ထ နာနာဝိဓံ အမ္ဗဇမ္ဗု-ပနသာဒိဖလံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၇။

အမ္ဗဇာတက (န) [အမ္ဗ+ဇာတက] (၁) အမ္ဗ-ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၃-ဝဂ်၊ ၁၂၄-ဇာတ်။ ပူပြင်းသော နွေတနွေတွင် ရသေ့ငါးရာအနက် ရသေ့တပါးသည် သစ်သားစားကျင်း၌ ရေထည့်၍ တိရစ္ဆာန်များအား နေ့စဉ် ရေတိုက်၏၊ ထို ရသေ့မှာ သစ်သီးရှာသွားချိန်ပင်မရတော့ပေ၊

သို့ဖြစ်၍ ကျေးဇူး တုံ့ပြန်သော အားဖြင့် တိရစ္ဆာန်တို့သည် သရက်သီး သပြေသီး စသော အသီးများ ယူဆောင်လာခဲ့ကြရာ ရသေ့ ငါးရာ အတွက် စား မကုန်အောင်ပင် ပေါများလှပေသည်။ ဤဝတ္ထုကို ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ် ကျေပွန်သော ရဟန်းတပါးကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်၊ ဤ ရဟန်း၏ ဆောင်ရွက်မှုကို ကြည်ညိုသော ကြောင့် ဒါယကာများက နေ့စဉ် ဆွမ်းအုပ် ငါးရာ ပို့လှူကြသည်။ ဇာ၊၁။ ၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၅-၆။ (၂) အမ္ဗဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃၄၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။ ၁၁၆။ ရသေ့စဉ်းလဲတပါးသည် ဗာရာဏသီမြစ်ကမ်းပါးတနေရာ၌ ဥယျာဉ်ခြံလုပ်၍ ဖောက်ပြန်သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလျက် နေလေ၏။ ဘုရားလောင်း သိကြား မင်းသည် ရသေ့ ဆွမ်းခံသွားစဉ် သရက်သီး များကို သူခိုးခိုးသကဲ့သို့ ပြုလေ၏၊ ရသေ့ပြန် လာ၍ သူဌေးသမီးလေးဦးကိုမြင်လျှင် သူခိုးဟု စွပ်စွဲ၍ ရက်လောက်ကြောက်လောက်အောင် ကျိန်ဆိုခိုင်း၍ လွှတ်လိုက်လေသည်၊ သိကြား မင်းသည် ရသေ့စဉ်းလဲကို ချောက်လှန့်၍ ပြေးစေ၏၊ ဤဝတ္ထုကို ထိုရသေ့ကဲ့သို့ ပြုကျင့် နေထိုင်သော ရဟန်းတပါးကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်။ အမ္ဗ-ဂေါပကတ္ထေရ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဇာ၊၁။ ၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၅၊ ၁၂၈။ (၃) အမ္ဗဇာတ်။ ခုဒ္ဒက-နိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၃-နိပါတ၊ ၄၇၄-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဒွန်းစဏ္ဍားထံမှ အကာလဖလမန္တန်ကို သင်ယူသော ပုဏ္ဏား လုလင်တဦး၏ ဇာတ်ကြောင်း ဖြစ်သည်။ မန္တန်သည် အခါမဲ့ လှပ မွေးကြိုင်သော သရက်သီးများကို သီးစေသည်။ လုလင် သည် ဘုရင်အား မန္တန်၏တန်ခိုးကို ပြရာ ဘုရင်က မည်သူ့ထံမှ သင်ယူခဲ့ကြောင်း မေးလေသည်၊ လုလင်သည် ရှက်နိုးသဖြင့် တက္ကသိုလ်ဆရာ့ထံမှ သင်ယူခဲ့သည်ဟု လိမ် လည်၍ ဖြေကြားလေသည်၊ ချက်ခြင်း မန္တန်မေ့ပျောက်၍ တန်ခိုးအားလုံး သူ့ထံ မှ စွန့်ခွါသွားလေသည်၊ ဘုရင်၏ အမိန့် ဖြင့် ဆရာ့ထံသွား၍ မန္တန် သင်ယူပြန်ရာ ဆရာက မပေးတော့ပေ၊ လုလင်သည် တော သို့ဝင်၍ အားကိုးရာမဲ့ သေကျေ ပျက်စီးရ လေသည်။ ဤဇာတ်ကို ဒေဝဒတ်အား အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်။ ဇာ၊၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၁-၂၀၈။

အမ္ဗဋ္ဌ¹ (တိ) [(၁) အမ္ဗဋ္ဌာ+ဏ။ (၂) အမ္ဗဋ္ဌ+ဏ] (၁) အမ္ဗဋ္ဌာ-မည်သော အတတ်ရှိသော၊ အမ္ဗဋ္ဌာ-မည်သောအတတ်ကို တတ်သော၊သူ (ကဏ္ဍရသေ့)။(အမ္ဗဋ္ဌာ²နှင့် ယှဉ်ကြည့်) (၂) အမ္ဗဋ္ဌ-အနွယ်၌ဖြစ်သော လုလင်၊ အမ္ဗဋ္ဌ-လု လင်။ (၁) ယတော အမ္ဗဋ္ဌာ တေသံ အတ္ထိတိ အမ္ဗဋ္ဌောတိ ကဏှော ဉာသိ ပညာယိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။ ၂၆၂။ (၂) တံဝံသဇာတတာယ (တဗ္ဗံသဇာတတာယ ပန) အယံ မာဏဝေါ အမ္ဗဋ္ဌောတိ ဝေါ-ဟရီယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၂၆၂။ (ဤ အမ္ဗဋ္ဌ လုလင်သည် ဥက္ကဋ္ဌာမြို့ ပေါက္ခရသာတိ ပုဏ္ဏား၏ တပည့် ဖြစ်၍ ဝေဒကျမ်း, လောကာယတကျမ်း, မဟာ-ပုရိသလက္ခဏာ ကျမ်းတို့ကို တတ်ကျွမ်း လိမ္မာသူ ဖြစ်သည် (ဒီ၊၁။ ၈၂)။ အမ္ဗဋ္ဌသည် ထောင်လွှားတတ်သူဖြစ်သည်၊ တခါက သူ၏ ဆရာ့ကိစ္စဖြင့် ကပိလဝတ်ပြည်သို့သွားရာတွင် သူ၏ ထောင်လွှားမှုကြောင့်....သာကီဝင်မင်း သားတို့၏ လွှတ်ရုံး(လွှတ်တော်)၌ မင်းသား တို့၏ ပြောင်လှောင်သရော်မှုကို ခံခဲ့ရသည် (ဒီ၊၁။ ၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉)။ အမ္ဗဋ္ဌ အမျိုး အနွယ်၏ အစဆုံးပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဩက္ကာကမင်း ကြီး၏ ဒိသာမည်သော ကျွန်မမှ ဖွားမြင် သော ကဏှမည်သောသူ ဖြစ်သည် (ဒီ၊၁။ ၈၇)။ အမ္ဗဋ္ဌသည် ထိုဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်ကို မရ

ချေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅)။ ဥမင် (မဟောသဓ) ဇာတ်လာ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီး၏ ပညာရှိ လေးယောက်တို့တွင် တယောက် ဖြစ်သော ကာမိန္ဒသည် အမ္ဗဋ္ဌဖြစ်လာ၏ဟု (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၃၂-တွင်) ပြဆိုရာ၌ ဤအမ္ဗဋ္ဌလုလင်ပင် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။)

အမ္ဗဋ္ဌ၂ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်၊ (အမ္ဗ္ဗ-သံ)] အမ္ဗဋ္ဌအမျိုး၊ ပစ္စည်း ဥစ္စာ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသူ လူကုံထံမျိုး။ (ဝေဿမျိုးမိန်းမ, ဗြာဟ္မဏမျိုး ယောကျ်ားတို့မှ ဖွားမြင်သောသားသည် အမ္ဗဋ္ဌမျိုးမည်၏၊ ၎င်းအမ္ဗဋ္ဌမျိုးသည် ဆေးကု၍ အသက်မွေးသည်။ အမရ၊၂၀။၁၊ ၂။ ၎င်း-သျ။နှာ-၃၁၁။ မာန်၊ဋီ။၅၀၄။ ၎င်း-သျ-တို့ ကြည့်) သမာ အမ္ဗဋ္ဌဝေဿဟိ၊ တေပိ ဝုစ္စန္တိ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊၁။၃၀၄။ အမ္ဗဋ္ဌဝေဿဟိတိ ကုဋုမ္ဗိကေဟိ ဓေဝ ဂဟပတီဟိ စ သမာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။

အမ္ဗဋ္ဌကုလ (န) [အမ္ဗဋ္ဌ၂+ကုလ] အမ္ဗဋ္ဌအမျိုး၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူ လူကုံထံမျိုး။ အမ္ဗဋ္ဌကုလဿ ခတ္တိယ၊ ဒါသျာဟံ ပရပေသိယာ အဟုံ။ ဇာ၊၁။၁၇၃။ အမ္ဗဋ္ဌကုလဿာတိ ကုဋုမ္ဗိယကုလဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။ တဒါ ကိရ ဇမ္ဗုဒီပေ အမ္ဗဋ္ဌကုလံ နာမ ပါကဋကုလမဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ (−စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၀။) အမ္ဗဋ္ဌ၂-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဋ္ဌကောလ(က) (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗဋ္ဌကောလ(က)အရပ်။ သီဟိုဠ်ရှိ နယ်တခု၏ အမည်။ ယင်း အရပ်သည် ယခု ကုရုနေဂလ-အနီး၌ရှိ၍ အနုရာဓမြို့မှ ငါးဆယ့်ငါးမိုင်ဝေးကွာသည်။ ဒေသေ အမ္ဗဋ္ဌကော(လေ)လကေ။ မဟာဝံ၊၃၉။၂၁။

အမ္ဗဋ္ဌကောလမလယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗဋ္ဌကောလမလယ-တောင်၊ တောင်တန်းတခု၏ အမည်။ မဟာဝံ၊ဋီ။၆၂၄။

အမ္ဗဋ္ဌကောလလေဏ (န) [အမ္ဗဋ္ဌကောလ + လေဏ] အမ္ဗဋ္ဌကောလ-မည်သော လိုဏ်ဂူ၊ အမ္ဗဋ္ဌကောလအရပ်ရှိ လိုဏ်ဂူ။ မဟာဝံ၊၂၇။ ၂၀။

အမ္ဗဋ္ဌဇ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗဋ္ဌဇ-အမည်ရှိသောသူ၊ ၁၇၇- ကမ္ဘာထက်က ဖြစ်သော စကြဝတေးမင်း၊ အမ္ဗဒါယက ထေရ်အလောင်း။ အမ္ဗဋ္ဌဇသနာမက-ကြည့်။

အမ္ဗဋ္ဌဇသနာမက (တိ) [အမ္ဗဋ္ဌဇ+သ+နာမ+က] အမ္ဗဋ္ဌဇ - ဟူသော မိမိအမည်ရှိသော၊ အမ္ဗဋ္ဌဇ-ဟူသော အမည်ရှိသော၊သူ။ သတ္တသတ္တတိကပ္ပသတေ၊ အမ္ဗဋ္ဌဇသနာမကာ။ အပ၊၁။၁၂၉။

အမ္ဗဋ္ဌမာဏဝ (ပု) [အမ္ဗဋ္ဌ+မာဏဝ] အမ္ဗဋ္ဌလုလင်။ မနုဿပုရိသာပိ သစ္စကနိဂဏ္ဌပုတ္တအမ္ဗဋ္ဌမာဏဝ (က) ပေါက္ခရသာတိသောဏဒဏ္ဍကူဋဒန္တာဒယော (ဒမိတာ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။

အမ္ဗဋ္ဌလေဏ (န) [အမ္ဗဋ္ဌ+လေဏ] အမ္ဗဋ္ဌမည်သော လိုဏ်ဂူ။ အမ္ဗတ္ထလ-ကြည့်။

အမ္ဗဋ္ဌဝံသ (ပု) [အမ္ဗဋ္ဌ+ဝံသ] အမ္ဗဋ္ဌလုလင်၏ အမျိုးအနွယ်။ ဝေ သက္ယဝံသံ ပကာသေတွာ ဣဒါနိ အမ္ဗဋ္ဌဝံသံ ပကာသေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄။

အမ္ဗဋ္ဌဝေဿ (ပု) [အမ္ဗဋ္ဌ+ဝေဿ] ပစ္စည်းဥစ္စာ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသူ လူကုံထံ အမ္ဗဋ္ဌအမျိုး, အိမ်ပိုင်ရှင် ဝေဿအမျိုး။ အမ္ဗဋ္ဌ၂-ကြည့်။

အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တ (န) [အမ္ဗဋ္ဌ+သုတ္တ] အမ္ဗဋ္ဌပုဏ္ဏားလုလင်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သောသုတ်။ (ဤသုတ်၌ အမ္ဗဋ္ဌ၏ အမျိုးအနွယ်ကိုင်း, မင်းမျိုးသည် လောက၌ အမြတ်ဆုံးဖြစ်၍ နတ်လူအပေါင်းတွင် ဝိဇ္ဇာစရဏနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်ကြောင်းကိုင်း, အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဝိဇ္ဇာ-

စရဏတရားနှင့် ထိုဝိဇ္ဇာစရဏတရား၏ ပျက်စီးကြောင်း အပါယမုခ လေးမျိုး-စသည်ကို ၎င်း ဟောကြားတော်မူသည်။)ဒီဃနိကာယ၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-ခုမြောက်သုတ်။ ဒီ၊၁။ ၈၂၊၁၀၃။

အမ္ဗဋ္ဌ၁ (ထီ) [အမ္ဗ (အဝ) + ဋ္ဌ + အာ။ အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊ ဌော၊ အဝ ရက္ခဏေ ဝါ၊ နိဂ္ဂဟီတာဂမော၊ ဓာန်၊ဋီ။၅၈၂။ (အမ္ဗဋ္ဌာ-သံ)] (၁) ကြွက်နပေါင်းပင်၊ (တောဆောင်းမေးခါးပင်ဟုလည်း ဘာသာပြန်ကြ၏။။ အမရ၊ သျ။ နှာ-၁၃၇-ကြည့်)။ (၂) စပယ်ပင်။ (၁) အမ္ဗဋ္ဌာ စ တထာ ပါဌာ။ ဓာန်။၅၈၂။ (၂) ဂဏိကာ အမ္ဗဋ္ဌာပိ၊ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၆။

အမ္ဗဋ္ဌ၂ (ထီ) [အမ္ဗဂ်+ဋ္ဌပ+ကွိ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် အမ္ဗဋ္ဌာ-ပြီးသည်။] အမ္ဗဋ္ဌာမည်သော အတတ်၊ သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်၌ နယ်ဆီသုတ်လိမ်းသကဲ့သို့ (သရက်ပင်ကဲ့သို့) မတုန်လှုပ်သောကိုယ်အင်္ဂါကို ထားတတ်သောအတတ်၊ လေး, မြား စသောလက်နက်—မလာနိုင် — မထိမှန်နိုင်—သောအတတ်။ တဿ ဓနုအာဂမနီယံ အမ္ဗဋ္ဌံ နာမ ဝိဇ္ဇံ အဒါသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ အမ္ဗဋ္ဌံ နာမ ဝိဇ္ဇန္တိ သတ္တာနံ သရီရေ အမ္ဗင်္ဂံ (အမ္ဗင်္ဂံ၊က) ဋ္ဌပေတီတိ အမ္ဗဋ္ဌာတိ ဇေ့ လဒ္ဓနာမံ ဝိဇ္ဇံ၊ မန္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၂။ ပခုက္ကူမူ သီလက္ခန်၊ဋ္ဌ၊ သျ၊၂။၃၉၄-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဋ္ဌိ (န) [အမ္ဗ+အဋ္ဌိ] သရက်စေ့။ ရာဇာ တံ အမ္ဗဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ ရောပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အာနန္ဒ ဣဒံ အမ္ဗဋ္ဌိံ ဥယျာနပါလကဿ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ရောပနတ္ထာယ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။ အမ္ဗဋ္ဌိတိ အမ္ဗဗီဇံ။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။၁၀၁၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၁၃၁။)

အမ္ဗဏ (န) [(၁) အမ္ဗု+နီ+အ။ (၂) အမ္ဗ+ယု။ (အမ်ဏ-သံ)] (၁) ရေလှောင်အိုးကြီး၊ ရေစည်။ (၎င်းတို့ကို ပျဉ်ချပ်များဖြင့် ရေလှောင်ကန် ပုံသဏ္ဌာန် ပြုလုပ်ရ၏ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ပြကြ၏၊ သို့သော် မြေ, အင်္ဂတေတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ရေလှောင်အိုး စဉ့်အိုးတို့နှင့် သံစည်များကိုလည်း အမ္ဗဏဟု ခေါ်သင့်၏။ ဓာန်၊သျ၊သစ်-၌ စကျင်းဟုလည်း ပြန်ဆို၏။) (၂) လုံးထွင်းလှေ။ (၃) ထမင်းပွဲခုံ။ (တောင်း တင်း ဇလား သေတ္တာများကို မှောက်၍ ထားသကဲ့သို့ အဖုံးနှင့် နံကာ လေးမျက်နှာ မြေထိ လူအများ နေလောက်အောင် အပြင်ကျယ်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ် စားသောက်ရာ ထမင်းပွဲခုံဟု ဇာတ်တော်ကြီးဆယ်ဘွဲ့၊ ၁။၇၃၀-၌ မင်းဘူးဆရာတော် ပြန်ဆိုတော်မူ၏။) (၄) အမ္ဗဏမည်သော တူရိယာ။ (စတုရဿအမ္ဗဏ-ဟု စတုရဿ-ပုဒ်နှင့် တွဲပြထားသည့် ပြလတ္တံ့သော သာဓကတို့၌ လေးထောင့်စည် လေးထောင့်ဗုံ တမျိုးမျိုး ဖြစ်သင့်၏၊ မြန်မာဝေါဟာရအားဖြင့် မည်သည့် တူရိယာ, မည်သည့်ဗုံစည်ကို အမ္ဗဏဟုခေါ် ကြောင်းပြနိုင်လျှင်လည်း ကောင်း၏၊ စတုရဿအမ္ဗဏပုဒ်ကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျ၊ဟောင်း၊ ၁။၂၇၅-၌ လေးထောင့်ရှိသော တူရိယာဟု ပြန်ဆို၍ ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျ၊သစ် (ပခုက္ကူ-မူ) ၁။၄၂၅-၌ လေးထောင့်ထက်စည်ဟု ပြန်ဆို၏၊ သို့သော် အမ္ဗဏ-ပုဒ်၏ ထက်စည်အနက် ဟော, မဟော စဉ်းစားသင့်သည်။ ၎င်း အမ္ဗဏ-တူရိယာ ပြုလုပ်နည်းကို အမ္ဗဏက-ပုဒ် ကြည့်။ (၅) အမ္ဗဏ (အချင့်အတိုင်းအတာ တခု၏ အမည်။) (က) လေးစိတ်ရှိသော အမ္ဗဏ (တတင်း)။ (ခ) ခြောက်စိတ်ရှိသော အမ္ဗဏ (တတင်းခွဲ)။ (ဂ) တဆယ့်တစိတ်ရှိသော အမ္ဗဏ။ (ဃ) တဆယ့်ခြောက်စိတ်ရှိသော အမ္ဗဏ။

(၁) အမ္ဗဏံ ရဇနဒေါဏိ ဥဒကပဋိစ္ဆိ-ကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀ဂ။ အမ္ဗဏန္တိ ဖလကေဟိ ပေါက္ခရဏိသဒိသံ ကတပါနီယဘာဇနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ အမ္ဗ-

ဏန္တိ ကေဒေါဏိကနာဠိဖလကေဟိ ပေါက္ခ-
ရဏိသဒိသံ ကတံ၊ ပါနီယဘာဇနန္တိပိ ဝဒန္တိ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၇။ သတ္တာ အမ္ဗဏံ(အမ္ဗဏံ၊သီ။
အမ္ဗဏကံ၊သျာ) အာဟရာပေတွာ ဥဏ္ဍော-
ဒကံ အာသိဉ္စိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။(–ကခါ၊
ဋီ၊သစ်။၄၂၇။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။ ၂၈၅။) (၁)
(၂) ဒေါဏိ တိတ္တိ တထာမ္ဗဏံ (အမ္ဗဏံ)။
ဓာန်။၆၆၈။ အမ္ဗုံ နေတိ ယေနာတိ အမ္ဗဏံ၊
ဥဿတ္တံ ဏတ္တဥ္စ၊ အမ္ဗု သဒ္ဒေ ဝါ၊ ယု။ ဓာန်၊
ဋီ။၆၆၈။ ၎င်း-သျ၊သစ်-လည်း ကြည့်။ (၃)
အမ္ဗဏဿ ဟေဋ္ဌာ နိပဇ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၂၂၆။ ကောဿ ဘတ္တမ္ဗဏဿာတိ ကောဃ
ဘတ္တဋ္ဌပနတ္ထာယ ကတာယ ဒေါဏိယာ။
ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်၊၅။၄၁၂။ လက်ရေးမူ။ (၄)
အမ္ဗဏက (၁) နှင့် အမ္ဗဏဝါဒိတ-ကြည့်။
(၅) (က) (ခ) ကဟာပဏာနဥ္စ ပဥ္စ အမ္ဗ-
ဏာနိ ဒိဝသဝလဉ္ဇော နိက္ခမတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၀၂။ စတုဒေါဏံ အမ္ဗဏံ၊ ဆဒေါဏန္တိ
ကေ။ မူလဋီ၊၂။၂၃၂။ (ဂ) ကောဒသ
ဒေါဏာ တု အမ္ဗဏံ။ ဓာန်။၄၈၄။ အမ္ဗ ဂမနေ၊
ယု၊ အမ္ဗု သဒ္ဒေ ဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၈၄။ (က)
(ခ) (ဂ) ကေကဿ ခေတ္တတော အမ္ဗ-
ဏမ္ဗဏံ အာဟရိတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။(–ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။
အနုဋီ၊၂။၁၅၆။) (ဃ) ၁-အမ္ဗဏ-၌ လေး
စိတ်ရှိ၏ဟု ၎င်း, ခြောက်စိတ်ရှိ၏ဟု ၎င်း,
တဆယ့်တစိတ် ရှိ၏ဟု၎င်း ဤသို့ ဝါဒ သုံး
မျိုး ရှိကြောင်းကို ပြခဲ့သော မူလဋီကာနှင့်
အဘိဓာန်တို့ အတိုင်း သိရ၏၊ ၁-အမ္ဗဏ၌
၁၆-စိတ်ရှိ၏-ဟူသော (ဃ) အမှတ်ပြ ဝါဒ
ကိုကား ဆိုလတ္တံ့သော ပါဠိတော်, အဋ္ဌ-
ကထာ,ဋီကာ တို့ကို အချင်းချင်း စပ်ဟပ်
တိုက်ဆိုင်ကြည့်မှသာ သိနိုင်သည်။ (၁)
တိလဝါဟောတိ မာဂဓာနံ သုခုမတိလာနံ
တိလသကဋံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝါဟော တု-
သကဋော။ ဓာန်။၄၈၄။ (၂) တေသု
ခတ္တိယမဟာသာလာ နာမ ယေသံ ကောဋိ-
သတမ္ပိ ကောဋိသဟဿမ္ပိ ဓနံ နိခဏိတွာ
ဌပိတံ၊ ဒိဝသပရိဗ္ဗယော ကေံ ကဟာ-
ပဏသကဋံ နိဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ (၃)
ယဿ ပန ဂေဟေ ပဋ္ဌိမနန္တေန ကောဋိသတ-
ဓနံ နိဓာနဂတံ ဟောတိ။ ကဟာပဏာနဥ္စ
ဝီသတိ အမ္ဗဏာနိ ဒိဝသဝလဉ္ဇော နိက္ခမတိ။
အယံ ခတ္တိယမဟာသာလော နာမ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၀၂။ (၄) သေယျထာပိ ဘိက္ခု
ဝီသတိခါရိကော ကောသလကော တိလဝါ-
ဟော။ သံ၊၁။၁၅၃။ ဝါဟော ပန ဝီသတိ-
ခါရိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။ ခါရိယော ဝီသဝါ-
ဟော။ ဓာန်။၄၈၃။ ခါရိ, အမ္ဗဏ, ဝါဟ,
သကဋ ဟူသော အချင့်အချိန်ပမာဏ လေး
မျိုးတို့တွင် လှည်းတစီးတိုက် ပမာဏကိုပင်
တစ်ဝါဟဟု၎င်း, တစ်သကဋဟု၎င်း ခေါ်
သောကြောင့် (၁) သာဓကပါဠိတို့ဖြင့် ဝါဟ
နှင့် သကဋ အတူတူ ဖြစ်ကြောင်းကို ရှေးဦး
စွာ သတိပြုရာ၏၊ တဖန် ခတ္တိယမဟာသာလ
တို့ နေ့စဉ်သုံးစွဲသော ငွေအရေအတွက်ကို
ပြသော (၂) နှင့် (၃) သာဓကတို့တွင်
(၂) ဖြင့် ကျပ်ဒင်္ဂါးပေါင်း လှည်းတစီးတိုက်
ဟု ပြ၍ (၃) ဖြင့် ကျပ်ဒင်္ဂါးပေါင်း အမ္ဗဏ
၂၀-ဟု ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် (၂) (၃) သာဓက
တို့ကို စပ်ဟပ်တိုက်ဆိုင်ကြည့်သောအခါ တစ်
ဝါဟ (တစ်သကဋ)၌ အမ္ဗဏ ၂၀-ရှိကြောင်း
သိရ၏။ (၄) သာဓက တို့ဖြင့် တစ်ဝါဟ
(တစ်သကဋ)၌ ခါရိ ၂၀-ရှိကြောင်း သိရ၏၊
သို့ဖြစ်လျှင် ဝါဟ(သကဋ) တခုတည်းမှာပင်
အမ္ဗဏ ၂၀-ရှိ၏ဟု၎င်း, ခါရိ ၂၀-ရှိ၏ ဟု၎င်း
သိရသောကြောင့် ခါရိနှင့် အမ္ဗဏတို့လည်း
အတူတူဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်တော့၏။ သို့ဖြစ်
လျှင် တစ်အမ္ဗဏ၌ စိတ်ပေါင်း မည်မျှ ရှိသ
နည်းဟူမူ "ခါရီ'သောဠသဒေါဏမတ္တာ" ဟူ
သော ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၈-နှင့်အညီ တစ်ခါရိ၌ ၁၆-
စိတ်ရှိရကား တစ်အမ္ဗဏ၌လည်း (ဃ) ဝါဒ

အလို ၁၆-စိတ်ပင်ရှိသည်။ ဆိုလိုရင်းကား— ဝါဟနှင့် သကဋသည် အခိပ္ပါယ် တူညီသကဲ့သို့ (တစ်ဝါဟ, တစ်သကဋတို့၌ ခါရီ ၂၀, အမ္ဗဏ ၂၀-ရှိ၏ဟု ဆိုသောစကားကို ထောက်၍) ခါရီနှင့် အမ္ဗဏလည်း တူ၏၊ ထို့ကြောင့် တစ်ခါရီ၌ ၁၆-စိတ်ရှိရကား တစ်အမ္ဗဏမှာလည်း ၁၆-စိတ်ရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။၃၃၇-ဂ၊၄၇၃-၄-တို့လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဏက (န) [အမ္ဗဏ+က] (၁) အမ္ဗဏ မည်သော တူရိယာ၊ သစ်သားနှစ်-စသည်တို့ကို လေးထောင့်–ပုံး–စည်ခေါင်း–ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်၍ အနားလေးဖက်တို့၌ သားရေကြက်ထားအပ်သော တူရိယာ။ (အမ္ဗဏ(၄) အနက်ပင် ဖြစ်၏။) (၂) ရေလှောင်အိုးကြီး၊ ရေစည်၊ (၁) စတုရဿအမ္ဗဏကတာဠံ နာမ ရုက္ခသာရဒဏ္ဍာဒီသု ယေန ကေနစိ စတုရဿအမ္ဗဏကံ ကတွာ စတူသု ပဿေသု စမ္မေန ဩနန္ဓိတွာ ကတဝါဒိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ စတုရဿ.... စတုရဿအမ္ဗဏံ ကတွာ ဩနန္ဓိတွာ ဝါဒိတဘဏ္ဍဿ တာဠန်။ တဥ္စိ ကောဒသဒေါဏပ္ပမာဏာ မာနဝိသေသသဏ္ဍာနတ္တာ "အမ္ဗဏက"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၅၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။) (၂) အမ္ဗဏ (၁) (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃-သျှ၁-မူ) ကြည့်။ (၁) အနက်၏သာဓက-တို့တွင် ဒီ၊ဋ္ဌ-၌ စတုရဿအမ္ဗဏကံ ကတွာ-ဟု က-ပစ္စည်းဖြင့် ပါ၍ရှိသော်လည်း သီ၊ဋီ၊သစ်-၌ကား သားရေ မကြက်သေးမီ စည်ခေါင်း အခိုက်အတန့်၌ စတုရဿအမ္ဗဏံကတွာ ဟု က-ပစ္စည်းမပါပဲ ပြဆိုပြီးမှ "တဥ္စိ ကောဒသ.... ဝုစ္စတိ"ဟု ဋီကာဟောင်း (ဒီ၊ဋီ။၁) ထက် ပိုလွန်၍ က-ပစ္စည်း၏ အနက်ကိုပြသော သံဝဏ္ဏနာဝါကျကို ဆိုထား၏၊ အမ္ဗဏံ ဝိယာတိ အမ္ဗဏကံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "တဆယ့်တစိတ်ဝင် ချင့်တောင်းနှင့်တူသော တူရိယာ"ဟု သီ၊ဋီ၊သစ် ဆရာတော် ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် က-ပစ္စည်း မသက်ရ သေးသော အမ္ဗဏ-သဒ္ဒါသည် "တဆယ့်တစိတ်ဝင် ချင့်တောင်း" ဟူသော အနက် ကိုသာ ဟောနိုင်၍ တီးခေါက်ဖို့ရာ တူရိယာအနက်ကိုမဟောနိုင်သေး၊ က-ပစ္စည်း သက်ပြီးမှသာ ဟောနိုင်၏ဟု ဆိုလိုရာရောက်၏၊ သို့သော် ပြခဲ့ပြီးသော အမ္ဗဏပုဒ်သည် က-ပစ္စည်းမပါပဲ ရေလှောင်အိုး စသော (၁) (၂) (၃) (၅) အနက်တို့ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် အမ္ဗဏမည်သော တူရိယာဟူသော (၄) အနက်ကိုလည်း က-ပစ္စည်းမပါပဲ ဟောနိုင်ကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထိုအနက် (၅) မျိုးလုံးပင် အခေါင်း (လိုဏ်ခေါင်း) ပါရှိသော ပုံး, စည်, ချင့်တောင်း အမျိုးအစားများဖြစ်ရကား "အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊ ယု"ဟု ပြခဲ့သော ဓာန်၊ဋီ-နှင့် အညီ "အမ္ဗတိ သဒ္ဒံ ကရောတိ" ဟူသော ဝစနတ္ထဖြင့်ပင် အမ္ဗဏသဒ္ဒါ၏ ဟောနက်များ ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သားရေမကြက်ရသေးမီ လေးထောင့် စည်ခေါင်း, ပုံး အခိုက်၌ရှင်း, သားရေကြက်ပြီး ဗုံ စည် တူရိယာအခိုက်၌ရှင်း က-ပစ္စည်း ပါခြင်း-မပါခြင်းအတွက် ထူးခြားချက် မရှိသောကြောင့် က-ပစ္စည်း သွတ္ထ ကြံရမည် ဖြစ်သည်။ အမ္ဗဏဝါဒိတ-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဏကတာဠ (ပု) [အမ္ဗဏက+တာဠ] အမ္ဗဏက-တူရိယာကို–တီးခြင်း–တီး၍ ကစားခြင်း။ အမ္ဗဏက-ကြည့်။ ကုမ္ဘထူဏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ဂ၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၄) လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဏကောဋ္ဌက (ပု) [အမ္ဗဏ + ကောဋ္ဌက] ရေလှောင်အိုး–ရေစည်–ထားရာအဆောင်။ (ဒုကနိပါတ် ဇာတ်ဝတ္ထု မြန်မာပြန် ၃၂၂-၌ကား ခွေးစားခွက်ဟု ပြန်ဆို၏။ C.P.D.-၌ အမ္ဗလကောဋ္ဌက-ဟု ပါ၍ရှိ၏။) အမ္ဗဏကောဋ္ဌကေ အာသနသာလာယ ဘတ္တဘာဇနသုနခံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

အမ္ဗဏပိဋ္ဌ (န) [အမ္ဗဏ+ပိဋ္ဌ] ထမင်းပွဲခုံ၏–အပြင်–ကြမ်းပြင်။ (ထမင်းတင်သော အင်

ပျဉ်ဟု သတ္တတိ နိပါတ် ဇာတ်ဝတ္ထု မြန်မာပြန်၊၂၉၆-၌ ပြန်ဆိုတော်မူ၏။) သယန္တော အမ္ဗဏပိဋ္ဌေ သယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၄။

အမ္ဗဏဝါဒိတ (န) [အမ္ဗဏ+ဝါဒိတ] အမ္ဗဏမည်သော တီးခေါက်အပ်သောတူရိယာ။ အညမ္ပိ တန္တိဗဒ္ဓံ စတုရဿအမ္ဗဏဝါဒိတာဒီနိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၇။

အမ္ဗတရုဏ (န) [အမ္ဗ+တရုဏ] သရက်သီးနု။ အမ္ဗတရုဏာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥဒကေ ပက္ခိပိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၉၅။

အမ္ဗတိ (ကြိ) [အဗိ+အ+တိ] အသံပြု၏။ အဗိ ဒပိ သဒ္ဒေ။ အမ္ဗတိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၄။

အမ္ဗတိတ္ထ[1] (န) [အမ္ဗ+တိတ္ထ] သရက်ပင်ဆိပ်၊ အမ္ဗတိတ္ထ အရပ်။ (ဤအရပ်သည် စေတိယတိုင်း ဘဒ္ဒဝတိကာရွာ အနီးမှာ ရှိသည်။) မာ ခေါ် ဘန္တေ ဘဂဝါ အမ္ဗတိတ္ထံ အဂမာသိ။ ဝိ၊၂။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။

အမ္ဗတိတ္ထ[2] (ပု) [အမ္ဗတိတ္ထ+ဏ] အမ္ဗတိတ္ထအရပ်၌ နေသော–အမ္ဗတိတ္ထ အမည်ရှိသော–ရသေ့။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ သာဂတော ယေန အမ္ဗတိတ္ထဿ (အမ္ဗတိတ္ထကဿ၊သီ။) ဇဋိလဿ အဿမော တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၂။၁၄၄။

အမ္ဗတိတ္ထက (ပု) [အမ္ဗတိတ္ထ+က] အမ္ဗတိတ္ထအရပ်၌ နေသော – အမ္ဗတိတ္ထ အမည်ရှိသော– (က) ရသေ့။ – (ခ) နဂါး။ – (ဂ) အမ္ဗတိတ္ထက မည်သော ခံတပ်။ တိတ္ထမ္ဗမည်သော ဒမိဠကျေးကုလားသည် ယင်းခံတပ်၌နေ၍ ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းကို ခုခံသည်၊ မြစ်မှ သွယ်ဆောသောရေဖြင့် ကျုံးပတ်လည်ဖောက်ထား၏၊ ဤခံတပ်ကို ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းသည် လေးလတိုင်တိုင် တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ရသည်။ (က) အမ္ဗတိတ္ထ²-ကြည့်။ (ခ) အမ္ဗတိတ္ထကော နာမ နာဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ (ဂ) မဟာဝံ၊၂၅။၇-၉။

အမ္ဗတိတ္ထနာဂ (ပု) [အမ္ဗတိတ္ထ + နာဂ] အမ္ဗတိတ္ထအရပ်၌ နေသော–အမ္ဗတိတ္ထ အမည်ရှိသော–နဂါး။ အယျေန ကိရ သာဂတေန အမ္ဗတိတ္ထနာဂေါ ဒမိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အမ္ဗတိတ္ထိက (တိ) [အမ္ဗတိတ္ထ+ဣက] အမ္ဗတိတ္ထ အရပ်၌ နေသော–အမ္ဗတိတ္ထ အမည်ရှိသော(နဂါး)။ အယျော ကိရ သာဂတော အမ္ဗတိတ္ထိကေန နာဂေန သင်္ဂါမေသိ။ ဝိ၊၂။၁၄၅။

အမ္ဗတိဿဝိဟာရဝါသီ (တိ) [အမ္ဗတိဿဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] အမ္ဗတိဿကျောင်း၌ နေသော (မထေရ်)။ အမ္ဗရိယဝိဟာရဝါသီ-ကြည့်။

အမ္ဗတ္ထလ (န) [အမ္ဗ+ထလ။ အမ္ဗရုက္ခေန ဥပလက္ခိတံ ထလံ။ ပါရာ၊ယော။၄၅] သရက်ပင်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော– သရက်ပင်တို့ စည်ပင် ပေါက်ရောက်ရာ ဖြစ်သော– ကုန်းမြင့်အရပ်၊ အမ္ဗတ္ထလ မည်သော အရပ်။ အဋ္ဌာသိ သီလကူဋမှိ၊ ရုစိရမ္ဗတ္ထလေ ဝရေ။ မဟာဝံ။၁၃။ ရာဇာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓန္တော အမ္ဗတ္ထလမေဝ အဘိရုဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၅။ စေတိယဂိရိမှိ အမ္ဗတ္ထလေ (အမ္ဗဋ္ဌလေ-ဏော၊သျာ၊က) မဟာထူပံ ကာရာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ဤအမ္ဗတ္ထလ-အရပ်ကား သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၏ အရှေ့ ရှစ်မိုင်ခန့်အကွာတွင်ရှိသော မိဿကပဗ္ဗတ ဟူ၍၎င်း,စေတိယပဗ္ဗတ စေတိယဂိရိ ဟူ၍၎င်း မဟာဝံသနှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ လာ၍ ယခုခေတ် သီဟိုဠ်တိုင်းသားတို့ အခေါ်အားဖြင့်"မိဟိန္တလေ" (မဟိန္ဒတလ)ဟု ကျော်ကြားသော တောင်ပေါ်တွင် တည်ရှိသည်၊ ၎င်းတောင်ပေါ်၌ အရှင်မဟိန္ဒ၏ ဓာတ်တော် ဌာပနာထားသော စေတီတဆူရှိသည်၊ ၎င်းစေတီကို အမ္ဗတ္ထလစေတီဟု ခေါ်သည်၊ စေတီအနီး၌ ယခု

တိုင် သရက်ပင်ကြီးများ ရှိသည်၊ ထိုစေတီ၏ အနီးတွင် သုမနသာမဏေ တရားကြွေးကြော်သော တောင်ထွတ်ရှိ၍ စေတီ၏ အရှေ့ ခပ်ယွန်းယွန်း အောက်နားတွင် အရှင်မဟိန္ဒ နေ့သန့်စင်ရာ နေရာရှိသည်၊ ၎င်းကို "မဟိန္ဒဂုဟာ(မဟိန္ဒဂုဟာ)" ဟု ခေါ်သည်။ စေတိယမ္ဗတ္ထလ (မဟာဝံ၊၁၇။၆၉), ထေရမ္ဗတ္ထလ (မဟာဝံ၊၁၆။၁၀၆)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အမ္ဗတ္ထလမဂ္ဂ (ပု) [အမ္ဗတ္ထလ+မဂ္ဂ] အမ္ဗတ္ထလ အရပ်သို့ သွားရာလမ်း။ မိဂေါ် အမ္ဗတ္ထလမဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ပလာယိတုံ အာရဘိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။

အမ္ဗတ္ထလမဟာထူပ (ပု) [အမ္ဗတ္ထလ+မဟာထူပ] အမ္ဗတ္ထလ မဟာစေတီ။ အမ္ဗတ္ထလမဟာထူပံ ကာရာပေသိ။ မဟာဝံ၊၃၄။၇၁။ (–မဟာဝံ၊ ဋီ။၆၃၆။)

အမ္ဗဒါန (နု) [အမ္ဗ+ဒါန] သရက်သီးကို ပေးလှူခြင်း၊ သရက်သီးအလှူ။ ဣမိနာ မဓုဒါနေန၊ အမ္ဗဒါနေန စူဘယံ။ အပ၊၁။၁၂၉။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ အမ္ဗဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၂၈၀။

အမ္ဗဒါယက (တိ) [အမ္ဗ+ဒါယက] သရက်သီးကို ပေးလှူဘူးသောသူ၊ အမ္ဗဒါယကထေရ်၊ ဤမထေရ်သည် အနောမဒဿီဘုရား ထင်ရှားပွင့်စဉ်အခါက မျောက်မျိုး၌ ဖြစ်၍ အနောမဒဿီ မြတ်စွာဘုရားအား သရက်သီး လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ဤ ဂေါတမဘုရားသာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, ဝိမောက္ခရှစ်ပါး, အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာ ဖြစ်လာသည်။ အာယသ္မာ အမ္ဗဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၂၉။

အမ္ဗဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗဒါယက + ထေရ] အမ္ဗဒါယက ထေရ်။ အမ္ဗဒါယကတ္ထေရဿာပဒါနံ အဋ္ဌမံ။ အပ၊၁။၁၂၉။ ပုဗ္ဗပုညနာမေန အမ္ဗဒါယကတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အမ္ဗဒါယက-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဒါယကတ္ထေရအပဒါန (နု) [အမ္ဗဒါယကတ္ထေရ+အပဒါန] အမ္ဗဒါယကတ္ထေရအပဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါန ပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၈-အပဒါန်။ အပ၊၁။၁၂၉။

အမ္ဗဒုဂ္ဂမဟာဝါပိ (ထီ) [အမ္ဗဒုဂ္ဂ+မဟာဝါပိ] အမ္ဗဒုဂ္ဂ-မည်သော ဆည် (တဖက်ဆည်ကန်) ကြီး။ အမ္ဗဒုဂ္ဂမဟာဝါပိံ။ မဟာဝံ၊၃၄။၃၃။

အမ္ဗဒေါဟဠိနီ (ထီ) [အမ္ဗ+ဒေါဟဠိနီ] သရက်သီး၌ ချင်ခြင်းရှိသော –သရက်သီး စားချင်စိတ်ရှိသော–မိန်းမ။ တဿ ဘရိယာ အမ္ဗဒေါဟဠိနီ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

အမ္ဗနိယျာသ (ပု) [အမ္ဗ+နိယျာသ] သရက်အစေး။ ယေဝါပနကဝသေန သင်္ဂဟိတာနံ အမ္ဗနိယျာသော ကဏိကာရနိယျာသောတိ ဧဝံ နာမဝသေန န သက္ကာ ပရိယန္တံ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၈။

အမ္ဗပက္က (နု) [အမ္ဗ+ပက္က] မှည့်သောသရက်သီး၊ သရက်သီးမှည့်။ အမ္ဗပက္ကံ ဒကံ (အမ္ဗပက္ကောဒကံ၊သီ၊ဣ) သီတံ။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ အမ္ဗပက္ကာနိ မဓုရအမ္ဗဖလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဟရေဟိ အမ္ဗပက္ကာနိ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ အမ္ဗပက္ကံ ဒကံ (အမ္ဗပက္ကောဒကံ၊ သီ၊သျာ၊ဣ။ အမ္ဗပက္ကူဒကံ၊ က) ယာဂု။ ပေတ။၂၁၅။ ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နံ အတိမဓုရရသမေကံ အမ္ဗပက္ကံ အာဟရိယိတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မဓုရရသံ အမ္ဗပက္ကံ မုခတုဏ္ဍကေန ပဟရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ မဓုရံ အမ္ဗပက္ကံ ပရိဘုဉ္ဇိတုကာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆။ အမ္ဗပက္ကံ ဌပေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။

၅၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။)

အမ္ဗပက္ကတ္ထ (ပု) [အမ္ဗပက္က+အတ္ထ] သရက်သီးမှည့်အကျိုး။ ရာဇာ ဒေဝိယာ ကထံ သုတွာ အမ္ဗပက္ကတ္ထာယ ဥယျာနံ ပေသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

အမ္ဗပက္ကသဒိသတာ (ထီ) [အမ္ဗပက္က+သဒိသတာ] သရက်သီးမှည့်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဇေဋ္ဌိသာ အမ္ဗရုက္ခသဒိသတာ.... အမ္ဗပက္ကသဒိသတာ ယုဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၀၊၁။

အမ္ဗပန္တိ (ထီ) [အမ္ဗ+ပန္တိ] သရက်ပင်–အစဉ်–အတန်း၊သရက်ပင်တန်း။ သော အာဝါသော သမန္တတော အမ္ဗပန္တိဟိ ပရိက္ခိတ္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အမ္ဗပလ္လဝ (နု) [အမ္ဗ+ပလ္လဝ] သရက်ရွက်ညွန့်၊ သရက်ရွက်နု။ အမ္ဗပလ္လဝံ ယာဝကာလိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၇။

အမ္ဗပလ္လဝဝဏ္ဏ (တိ) [အမ္ဗပလ္လဝ+ဝဏ္ဏ] သရက်ရွက်ညွန့် အဆင်းရှိသော။ အမ္ဗပလ္လဝဝဏ္ဏံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၀။

အမ္ဗပလ္လဝသင်္ကာသ (ထီ) [အမ္ဗပလ္လဝ+သင်္ကာသ] သရက်ရွက်ညွန့်နှင့်တူသော၊ သရက်ရွက်ညွန့်ပမာ နီမြန်းသောသဏ္ဌာန်အဆင်းရှိသော။ အမ္ဗပလ္လဝသင်္ကာသံ၊ အံသေ ကတွာန စီဝရံ။ ထေရ။၂၅၀။ အမ္ဗပလ္လဝသင်္ကာသံ .... အမ္ဗပလ္လဝါကာရံ ပဝါဠဝဏ္ဏံ စီဝရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။

အမ္ဗပလ္လဝါကာရ (တိ) [အမ္ဗပလ္လဝ+အာကာရ] သရက်ရွက်ညွန့်အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ အမ္ဗပလ္လဝသင်္ကာသ-ကြည့်။

အမ္ဗပါန (နု) [အမ္ဗ+ပါန] သရက်သီးတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော အဖျော်၊ သရက်သီးအဖျော်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဋ္ဌ ပါနာနိ အမ္ဗပါနံ ဇမ္ဗုပါနံ စောစပါနံ မောစပါနံ မဓုကပါနံ မုဒ္ဒိကပါနံ သာလုကပါနံ ဖာရုသကပါနံ။ ဝိ၊၃။၃၄၄။ အမ္ဗပါနန္တိ အာမေဟိ ဝါ ပက္ကေဟိ ဝါ အမ္ဗေဟိ ကတပါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၈။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၉။ ကင်္ခါ၊၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၉။ ဝဇိရ။၂၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၁။)

အမ္ဗပါနက (နု) [အမ္ဗပါန + က] သရက်သီးအဖျော်။ သတ္ထာ အမ္ဗပါနကံ ပိဝိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အမ္ဗပါလက (တိ) [အမ္ဗ+ပါလ+ဏ္ဏု] သရက်ပင်စောင့်။ အမ္ဗပါလကာ ဘိက္ခုံ အမ္ဗဖလံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၂။

အမ္ဗပါလိ (နု) [အမ္ဗပါလိ+သုတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ] အမ္ဗပါလိသုတ်။ အမ္ဗပါလိ သတော ဘိက္ခူ။ သံ၊၃။၁၃၇။

အမ္ဗပါလိကာ (ထီ) [အမ္ဗ + ပါလ + ဏ္ဏု] အမ္ဗပါလိကာ မည်သော ပြည့်တန်ဆာမ။ အမ္ဗပါလီ(ဝိ၊၃။၃၇၆) ကြည့်။

အမ္ဗပါလိထေရီအပဒါန (နု) [အမ္ဗပါလိထေရီ+အပဒါန] အမ္ဗပါလိထေရီ အပဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီအပဒါန ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-ထေရီအပဒါန။ အပ၊၂။၂၉၆။

အမ္ဗပါလိဒဿန (နု) [အမ္ဗပါလီ+ဒဿန] အမ္ဗပါလီ-မည်သော ပြည့်တန်ဆာမကို မြင်ရခြင်း။ ဘဂဝါ အမ္ဗပါလိဒဿနေ သတိပစ္စုပဋ္ဌာနတ္ထံ ဝိသေသတော ဣဓ သတိပဋ္ဌာနဒေသနံ အာရဘိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အမ္ဗပါလိဝဂ္ဂ (ပု) [အမ္ဗပါလီ+ဝဂ္ဂ] အမ္ဗပါလိ-စသော သုတ် ၁၀-ခု အပေါင်း၊ အမ္ဗ-

ပါလိဝဂ်။ အမ္ဗပါလိဥယျာဉ်၌ ဟောသော အမ္ဗပါလိသုတ်ကို အစပြု၍ ဖွဲ့အပ်သော ဝဂ်။ သံယုတ္တ နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁၂၃၊၁၃၆။

အမ္ဗပါလိဝန (န) [အမ္ဗပါလီ+ဝန] အမ္ဗပါလီ၏ သရက်ဥယျာဉ်တော၊ အမ္ဗပါလီ ပြည့်တန်ဆာမသည် စိုက်ပျိုးအပ်သော သရက်ဥယျာဉ်။ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ အမ္ဗပါလိဝနေ။ ဒီ၊၂။ ၇၂။ သံ၊၃။၁၂၃။ အမ္ဗပါလိဝနေတိ အမ္ဗပါလိယာ ဂဏိကာယ ဥယျာနဘူတေ အမ္ဗဝနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အမ္ဗပါလိဝနေတိ အမ္ဗပါလိယာ နာမ ရူပူပဇီဝိနိယာ ရောပိတေ အမ္ဗဝနေ။တံ ကိရ တဿာ ဥယျာနံ အဟောသိ၊ သာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တာ တတ္ထ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ တထာဂတဿ နိယျာတေသိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ န အမ္ဗပါလိဝနံ ဝိယ အန္တေနဂရသ္မိံ ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၂၉။

အမ္ဗပါလိဝနသုတ္တ (န) [အမ္ဗပါလိဝန+သုတ္တ] အမ္ဗပါလိဝနသုတ်။ (ဤသုတ်၌ အရှင်အနုရုဒ္ဓါနှင့် အရှင်သာရိပုတြာတို့ အမ္ဗပါလိဥယျာဉ်၌ နေကြစဉ် အရှင်သာရိပုတြာက "ယခုအခါ ဘယ်လိုနေခြင်းမျိုးဖြင့် နေပါသလဲ"ဟု မေး၍ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး၌ တည်သောစိတ်ဖြင့် နေကြောင်းကို အရှင်အနုရုဒ္ဓါက အကျယ်ဖြေကြားသည်)သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၃။၂၆၃-၄။

အမ္ဗပါလိသုတ္တ (န) [အမ္ဗပါလီ+သုတ္တ] အမ္ဗပါလိ-သုတ်၊ အမ္ဗပါလိဥယျာဉ်၌ ဟောကြားတော်မူသောသုတ် (ဤသုတ်၌ သတ္တဝါတို့၏ ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်ရန်၊ သောက ပရိဒေဝ-တို့ လွတ်မြောက်ရန်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် တခုတည်းသော လမ်းကြောင်းမှာ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးဖြစ်ကြောင်း ဟောကြားတော်မူသည်)။သံယုတ္တနိကာယ၊မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၃။၁၂၃။

အမ္ဗပါလီ (ထီ) [အမ္ဗ+ပါလ+ဏီ] အမ္ဗပါလီ-မည်သော ပြည့်တန်ဆာမ၊ အမ္ဗပါလီ-မည်သော ထေရီ။ အဿောသိ ခေါ အမ္ဗပါလီ ဂဏိကာ။ ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၈၁။ အမ္ဗပါလီ (အမ္ဗပါလိကာ၊ဣ) စ ဂဏိကာ အဘိရူပါ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၃၇၆။ ကာဠကာ ဘမရဝဏ္ဏသဒိသာတိအာဒိကာ အမ္ဗပါလိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

အမ္ဗပါလီသည် ဖုဿ-မြတ်စွာဘုရား၏ နှမတော်ဘဝ၌ အလှူကြီးပေး၍ ရုပ် ဆင်း အင်္ဂါ လှပ ချောမောစေရန် ဆုတောင်းခဲ့သည်၊ သိခီမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တွင် ဘိက္ခုနီမဘောင် ဝင်ရောက်ခဲ့သည်၊ ဘိက္ခုနီမများစွာနှင့်အတူ စေတီကို ရှိခိုး၍ လကျာရစ်လှည့်လည်စဉ် မိမိရှေ့မှ ရဟန္တာဘိက္ခုနီမ တပါးသည် ချေဆတ်သဖြင့် တံတွေးပေါက်သည် စေတီ ယင်ပြင်တော်၌ အမှတ်မဲ့ ကျသွားလေသည်၊ ထိုတံတွေးကို မြင်၍ "ဘယ်ပြည့်တန်ဆာမ ဒီနေရာမှာ တံတွေး ထွေးခဲ့တာလဲ"ဟု ဆဲရေး တိုင်းထွာ ခဲ့လေသည်၊ ထိုအပြစ်ကြောင့် ငရဲ၌ ခံရ၍ ဘဝတသောင်း ပြည့်တန်ဆာမ ဖြစ်ခဲ့ရသည်၊ ကဿပ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်၌လည်း ဘိက္ခုနီမအဖြစ်ဖြင့် သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ခဲ့သည်၊ ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေ-နေရရန် ဆုတောင်းခဲ့သဖြင့် နောက်ဆုံးဘဝတွင် ဝေသာလီဥယျာဉ်တော်တွင်းရှိ သရက်ပင်ရင်းသရက်ပင်ခွကြား၌ ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေဖြင့် လူဖြစ်လာလေသည်၊ ဥယျာဉ်မှူးသည် တွေ့ရှိ၍ မြို့သို့ခေါ်လာသည်၊ သရက်ပင်ရင်း၌ လူဖြစ်လာသောကြောင့် အမ္ဗပါလီ-ဟု ခေါ်တွင်သည်။

အမ္ဗပါလီသည် လှလွန်း၏၊ ရှုမောဖွယ် ရှိ၏၊ ကြည်နူးဖွယ် ကောင်း၏၊ တင့်တယ်၏၊ နှစ်သက်ဖွယ် ဂုဏ်ပေါင်းစုံ၏၊ မင်းညီမင်းသား အခြောက်အမြားပင် သိမ်းပိုက်လိုကြ၏။ အမ္ဗပါလီကို သူရထိုက်, ငါရထိုက် ငြင်းခုံကြ၏၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါးကြ၏၊ ခိုက်ရန်အေးငြိမ်းစေရန် မင်းသားအားလုံးနှင့် ဆိုင်စေဟု ပြည့်တန်ဆာမရာထူး၌ ထားကြလေသည်။ အပ၊ ၂။ ၂၉၅-၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄၊ ၂၂၂။

ရာဇဂြိုဟ်ပြည့်ရှင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် ငယ်စဉ်က အမ္ဗပါလီ လှပ ချောမောကြောင်း ကြား၍ အခြံအရံအနည်းငယ်နှင့် မထင်ရှားသောအသွင်ဖြင့် ဝေသာလီသို့ သွား၍ အမ္ဗပါလီနှင့်ပျော်ပါးလေသည်၊ အမ္ဗပါလီက ကိုယ်ဝန်တည်ရှိကြောင်း ပြောသဖြင့် မိမိလည်း ရာဇဂြိုဟ်ဘုရင် ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြလေသည်၊ ကိုယ်ဝန်အစောင့်အရှောက်ပေးထားသည်၊ နောင်အခါ ဝိမလကောဏ္ဍညမထေရ်ဟု ကျော်ကြားမည့် သူငယ်ကို ဖွားမြင်လေ၏။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

အမ္ဗပါလီထံ၌ တည နေလိုလျှင် အသပြာတထောင်ပေးရ၏၊အမ္ဗပါလီကြောင့် ဝေသာလီသည် တဖက်တလမ်းမှ စီးပွါးရေး ဖွံ့ ဖြိုးခဲ့သည်၊ ဤအချက်ကို မြင်သော ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် မိမိ၏ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌လည်း သာလဝတီ-ကို ပြည့်တန်ဆာမအဖြစ် ရွေးချယ်ထားလေသည်။ ဝိ၊၃။၃၇၇-၈။

ရဟန်းတော်များ အမ္ဗပါလီကို မြင်ရလျှင် သတိထား၍ နေနိုင်ရန် မြတ်စွာဘုရားသည် သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်ကို ရဟန်းတော်များအား ဟောထားတော်မူရသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၅။ (အမ္ဗပါလိဒဿန-လည်း ကြည့်။)

အမ္ဗပါလီကို မြင်ရသောကြောင့် ဆောက်တည်ရာမရ ဖြစ်နေသော ရဟန်းတို့အား အရှင်အာနန္ဒာသည် ဂါထာ ခုနစ်ဂါထာဖြင့် ဆုံးမတော်မူရသေး၏။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။

မြတ်စွာဘုရားသည် ကောဋိရွာ၌ (ဝိ၊၃။ ၃၂၆) အမ္ဗပါလီ၏သရက်ဥယျာဉ်၌ (ဒီ၊၂။ ၈၁) သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် အမ္ဗပါလီသည် ဝေသာလီမှ လာရောက်၍ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးရန် ပင့်လျှောက်လေသည်၊ ထိုနောက် လိစ္ဆဝီမင်းများ လာရောက်၍ ဆွမ်းဘုဉ်းပေး ပင့်လျှောက်သော်လည်း မြတ်စွာဘုရားက လက်ခံတော်မမူ၊ နောက်တနေ့ အမ္ဗပါလီသည် မြတ်စွာဘုရား အမှူးပြုသော သံဃာတော်များကို ဆွမ်းကပ်ပြီး မိမိ၏သရက်ဥယျာဉ်၌ ကျောင်းဆောက်၍ ဥယျာဉ် ခြံနှင့် တကွ ကျောင်းကို ဘုရားအမှူးပြုသော သံဃာတော်အား လှူဒါန်း လေသည်။ ဝိ၊၃။ ၃၂၆-၈။ ဒီ၊၂။၈၁-၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၃။

ဤ အမ္ဗပါလီ၏ ဥယျာဉ်သည် အခြားဥယျာဉ်များကဲ့သို့ မြို့ပြင်၌ မတည်ရှိပဲ မြို့ထဲမှာပင် တည်ရှိသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၂၉။

အမ္ဗပါလီသည် နောင်အခါ၌ မိမိ၏သား ဖြစ်သော ဝိမလကောဏ္ဍည မထေရ်အထံ၌ တရားနာရ၍ ဘိက္ခုနီမဘောင်သို့ ဝင်ရောက်လေသည်၊ နှပျိုစဉ် မိမိခန္ဓာကိုယ်နှင့် အိုမင်းရင့်ယော်သောအခါ မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို ယှဉ်ကြည့်၍ ဝိပဿနာရှုရာ ပဋိသမ္ဘိဒါ, ဝိမောက္ခ, အဘိညာဏ် ရရှိသော ရဟန္တာမ ဖြစ်လေ၏။ ထေရီ။၄၀၈။ အပ၊၂။၂၉၅-၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄၊၂၂၂။

အမ္ဗပါလီထေရီဂါထာ (ထီ) [အမ္ဗပါလီ+ထေရီ+ဂါထာ] အမ္ဗပါလီထေရီ-ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၁၃-နိပါတ၊ ၁-ထေရီဂါထာ။ ထေရီ။၄၀၈-၄၁၀။

အမ္ဗပါလိဝတ္ထု (န) [အမ္ဗပါလီ+ဝတ္ထု] အမ္ဗပါလီပြည့်တန်ဆာမ၏ အကြောင်းအရာ။ ဝိနယ-

ပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၆-ခန္ဓက၊ ၁၇၆-ဝတ္ထု။ ဝိ၊၃။၃၂၆။

အမ္ဗပါသာဏ (ပု) [အမ္ဗ+ပါသာဏ] အမ္ဗပါ-သာဏ-ကျောင်း။ အမ္ဗပါသာဏဝါသီ-ကြည့်။

အမ္ဗပါသာဏဝါသီ (ပု) [အမ္ဗ+ပါသာဏဝါသီ] အမ္ဗပါသာဏကျောင်း၌ နေလေ့ ရှိသော မထေရ် (စိတ္တဂုတ္တမထေရ်)။ အင်္ဂဏကောလ-ဂါမကေ အမ္ဗပါသာဏဝါသီ စိတ္တဂုတ္တတ္ထေ-ရော။ မဟာဝံ၊ဋီ။၅၅၂။

အမ္ဗပိဏ္ဍ (ပု) [အမ္ဗ+ပိဏ္ဍ] သရက်သီးပြွတ်၊ သရက်သီးခိုင်။ အမ္ဗပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာန။ အပ၊၂။၂၂။ အမ္ဗပိဏ္ဍံ အာဟရိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ ဣမံ အမ္ဗပိဏ္ဍံ သရေန ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

အမ္ဗပိဏ္ဍိ(ဏ္ဍီ) (ထီ) [အမ္ဗ+ပိဏ္ဍိ] သရက်သီးပြွတ်၊ သရက်သီးခိုင်။ သေယျထာပိ ဘိက္ခ-ဝေ အမ္ဗပိဏ္ဍိယာ ဝဏ္ဍစ္ဆိန္နာယ။ ဒီ၊၁။၄၂။ သံ၊၂။၁၂၇။ အံ၊၂။၃၂၀။ အမ္ဗပိဏ္ဍိယာတိ အမ္ဗဖလပိဏ္ဍိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ အမ္ဗပိဏ္ဍီ မယာ ဒိန္နာ၊ အပ၊၁။၂၈၀။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀-၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂။)

အမ္ဗပိဏ္ဍိဥပမာ (ထီ) [အမ္ဗပိဏ္ဍိ+ဥပမာ] သရက်သီးခိုင် ဥပမာ။ ပုရိမာယ‌ေတိ ကဿကပဗ္ဗ-ဇလာယနအမ္ဗပိဏ္ဍိဥပမာယ‌ဟိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။

အမ္ဗပိဏ္ဍိဒဏ္ဍက (ပု) [အမ္ဗပိဏ္ဍိ+ဒဏ္ဍက] သရက်သီးပြွတ် — သရက်သီးခိုင် — ၏ — ရိုးတံယံ — အညှာ။ အမ္ဗပိဏ္ဍိဒဏ္ဍကာနုဝတ္တက-ကြည့်။

အမ္ဗပိဏ္ဍိဒဏ္ဍကာနုဝတ္တက (န) [အမ္ဗပိဏ္ဍိ+ဒဏ္ဍ-က+အနုဝတ္တက] သရက်သီးပြွတ် — သရက်သီးခိုင် — ၏ အညှာသို့ အစဉ်လိုက်သော (သရက်သီး)။ အမ္ဗပိဏ္ဍိဒဏ္ဍကာနုဝတ္တကာနိ ဘဝန္တီတိပိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

အမ္ဗပိဏ္ဍိဓရ (တိ) [အမ္ဗပိဏ္ဍိ+ဓရ+အ] သရက်သီးခိုင်ကိုဆောင်သော။ ကေကသ္မိံ ဌာနေ ပရိပက္ကအမ္ဗပိဏ္ဍိဓရော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၅။

အမ္ဗပိဏ္ဍိယ (ပု) [အမ္ဗပိဏ္ဍ+ဣယ] သရက်သီးခိုင်ကို ပေးလှူဘူးသောသူ၊ (၁) အမ္ဗပိဏ္ဍိ-ယ-ထေရ်။ ဤ မထေရ်သည် ၉၁-ကမ္ဘာ ထက်က ရေမသ-မည်သော ဒါနဝ(ဘီလူး) ဖြစ်၍ ဝိပဿီ-မြတ်စွာဘုရားအား သရက်သီးခိုင် လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ဤ ဂေါတမမြတ်စွာ ဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, ဝိမောက္ခ-ရှစ်ပါး, အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အာ-ယသ္မာ အမ္ဗပိဏ္ဍိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-ယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၈၀။ (၂) အမ္ဗပိဏ္ဍိယထေရ်။ ဤမထေရ်သည် ၉၄-ကမ္ဘာထက်က ဆင်မင်းဖြစ်၍ သိဒ္ဓတ္ထမြတ်စွာ ဘုရားအား သရက်သီးခိုင်ကို လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ဤ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, ဝိမောက္ခရှစ်ပါး, အဘိ-ညာဉ်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အာယသ္မာ အမ္ဗပိဏ္ဍိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၂။

အမ္ဗပိဏ္ဍိယတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗပိဏ္ဍိယ+ထေရ] အမ္ဗပိဏ္ဍိယ ထေရ်။ အမ္ဗပိဏ္ဍိယထေရဿာ-ပဒါနံ နဝမံ။ အပ၊၁။၂၈၀။ အပ၊၂။၂၂။ အမ္ဗပိဏ္ဍိယ-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗပိဏ္ဍိယတ္ထေရအပဒါန (န) [အမ္ဗပိဏ္ဍိယတ္ထေရ + အပဒါန] အမ္ဗပိဏ္ဍိယတ္ထေရ အပဒါန်။ (၁) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊၃၀-ဝဂ်၊ ၉-အပဒါန်။ အပ၊၁။၂၈၀။ (၂) ခုဒ္ဒကနိကာ-ယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၄၄-ဝဂ်၊ ၉-အပဒါန်။ အပ၊၂။၂၂။

အမ္ဗပိဏ္ဍိဝဏ္ဍု (ပု၊နု) [အမ္ဗပိဏ္ဍိ+ဝဏ္ဍု] သရက်သီးခိုင်၏ အညှာ။ ဣဒံ ကဏ္ဍံပန အာရောဟမာနံ အမ္ဗပိဏ္ဍိဝဏ္ဍုံ ယာဝမဇ္ဈံ ကန္တမာနံ အာရောဟိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

အမ္ဗပေတ (ပု) [အမ္ဗ+ပေတ] သရက်ဥယျာဉ်ပိုင်ဆိုင်သော ပြိတ္တာ၊ သရက်ဥယျာဉ်၌ နေသော ပြိတ္တာ။ အယဥ္စ.... သုရမ္မာတိ ဣဒံ.... အမ္ဗပေတံ အာရဗ္ဘ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။

အမ္ဗပေသိကာ (ထီ) [အမ္ဗ+ပေသိကာ] သရက်သီးခြမ်း၊ သရက်သီးစိတ်။ သူပေ အမ္ဗပေသိကာယော ပက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။.... အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အမ္ဗပေသိကံ။ ဝိ၊၄။၂၄၄။

အမ္ဗပေါတက (ပု) [အမ္ဗ+ပေါတက] သရက်ပင်ငယ်၊ သရက်ပင်ပေါက်။ အမ္ဗပေါတကဿ သမန္တာ ဥဒကကောဋ္ဌကံ ထိရံ ကတွာ ဗန္ဓတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈။ တဒဟုဇာတာပိ အမ္ဗပေါတကာ ဥပ္ပါဋ္ဋာပိတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၅။

အမ္ဗဖလ (နု) [အမ္ဗ+ဖလ] သရက်သီး။ အမ္ဗပါလကာ ဘိက္ခူနံ အမ္ဗဖလံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၈၂။ အဟောသိ မေ အမ္ဗဖလာနိ ပုဗ္ဗေ။ ဇာ၊၁။၂၅၇။ မခုရံ အမ္ဗဖလံ တုဏ္ဍေန ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ အကာလေ အမ္ဗဖလာနိ ပရိဘုဥ္ဇိတုံ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ နတ္ထိ အမ္ဗေသု အမ္ဗဖလံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂။

အမ္ဗဖလဒါန (နု) [အမ္ဗဖလ+ဒါန] သရက်သီး–ပေးလှူခြင်း–အလှူ။ ယံ တယာ ဘဒ္ဒေ အမ္ဗဖလဒါနေန ပုညံ ပသုတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂။)

အမ္ဗဖလဒွယ (နု) [အမ္ဗဖလ+ဒွယ] သရက်သီးနှစ်လုံးအပေါင်း။ ဝဏ္ဏုနိဗဒ္ဓေ အမ္ဗဖလဒွယေန ဝဏ္ဍုံ ဇာနာတိ "မယာ အမ္ဗဖလဒွယံ ဥပနိဗဒ္ဓ"န္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အမ္ဗဖလပိဏ္ဍိ (ထီ) [အမ္ဗဖလ+ပိဏ္ဍိ] သရက်သီးခိုင်၊ သရက်သီးပြွတ်။ အမ္ဗပိဏ္ဍိ(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂) ကြည့်။

အမ္ဗဖလသညာ (ထီ) [အမ္ဗဖလ + သညာ] သရက်သီး ဟူသော အမှတ်၊ သရက်သီးဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ တေသု ကေစ္စေ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသေသု ဗဇ္ဈိတွာ အမ္ဗဖလသညာယ ဖလာနိ ခါဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။

အမ္ဗဖလသဒိသ (တိ) [အမ္ဗဖလ + သဒိသ] သရက်သီးနှင့် တူသော။ ဂန္ဓရသေဟိပိဿ အာမပက္ကာနိ ဖလာနိ အမ္ဗဖလသဒိသာနေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

အမ္ဗဖလိက (ပု) [အမ္ဗဖလ+ဏိက] သရက်သီးဖြင့်ကစားသူ။ အက္ခေန ဒိဗ္ဗတီတိ အက္ခိကော၊ ....အမ္ဗဖလိကော။ ကစ္စာယန၊ ဝုတ္တိ။ ၁၈၉။ ရူ။နှာ-၂၂၅။

အမ္ဗဖလိယ(ပု)[အမ္ဗဖလ+ဣယ] သရက်သီးလှူခဲ့ဘူးသောသူ၊ အမ္ဗဖလိယထေရ်။ ဤမထေရ်သည် ကမ္ဘာတသိန်းထက်က ပဒုမုတ္တရ-မြတ်စွာဘုရားအား သရက်သီး လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ယခု ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, ဝိမောက္ခရှစ်ပါး, အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လာသည်။ အာယသ္မာ အမ္ဗဖလိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၃။

အမ္ဗဖလိယတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗဖလိယ+ထေရ] အမ္ဗဖလိယ-ထေရ်။ အမ္ဗဖလိယတ္ထေရဿာပဒါနံ ဒသမံ။ အပ၊၂။၂၃။ အမ္ဗဖလိယ-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဖလိယတ္ထေရအပဒါန (နု) [အမ္ဗဖလိယတ္ထေရ+အပဒါန] အမ္ဗဖလိယတ္ထေရ အပဒါန်။

ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၄၄-ဝဂ်၊၁၀-အပဒါန်။ အပ၊၂။၂၃။

အမ္ဗဗဟုလ (တိ) [အမ္ဗ+ဗဟုလ] သရက်ပင်များသော၊သရက်ပင်အများအပြားရှိသော။ ပါဝါရိကသေဋ္ဌိနော အမ္ဗဗဟုလေ ဥပဝနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဂဂ။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၉။)

အမ္ဗဗီဇ (န) [အမ္ဗ+ဗီဇ] သရက်စေ့၊ သရက်မျိုးစေ့။ ကေသွာ အမ္ဗဗီဇာ ဓောဝ အင်္ကုရော နိက္ခမတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀ဂ။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဝိ၊နိဋ္ဌယ၊ဋီ။ ၁၀၁၅။)

အမ္ဗဗီဇရောပန (န) [အမ္ဗဗီဇ+ရောပန] သရက်စေ့ကိုစိုက်ပျိုးခြင်း။ သဟ အမ္ဗဗီဇရောပနေန ပထဝီ အကမ္ပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

အမ္ဗဘာဇာပန (န) [အမ္ဗ + ဘာဇာပန] သရက်သီးကို – ဝေဘန် – ခွဲဝေ – စေခြင်း။ အမ္ဗဘာဇာပနာဒီဝတ္ထူသု တေ ဘိက္ခူ.... အာဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။

အမ္ဗမာလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗမာလ-ကျောင်းတိုက်။ ရောဟဏ (သီဟိုဠ်ကျွန်း)ရှိကျောင်းတိုက်တတိုက်။ မဟာဝံသ၊၄၅။၅၅။

အမ္ဗယာဂ (ပု) [အမ္ဗ+ယာဂ] သရက်သီးဖြင့် – ပူဇော် – လှူဒါန်း – ခြင်း၊ သရက်သီးအလှူ။ အမ္ဗယာဂံ အဒါသဟံ။ အပ၊၁။၂၄ဂ။ အဟံ အမ္ဗဒါနံ အဒါသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဂဂ။

အမ္ဗယာဂဒါယက (တိ) [အမ္ဗယာဂ+ဒါယက] သရက်သီး အလှူကို လှူခဲ့ဘူးသော၊ သူ၊ အမ္ဗယာဂဒါယက ထေရ်။ ဤမထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော ၉၁-ကမ္ဘာထက်က ဝိပဿီ-မြတ်စွာဘုရားအား သရက်သီးကို လှူခဲ့ဘူးသည်၊ ဤ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါး, ဝိမောက္ခ ရှစ်ပါး, အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အာယသ္မာ အမ္ဗယာဂဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၄ဂ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဂဂ။

အမ္ဗယာဂဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗယာဂဒါယက+ထေရ] အမ္ဗယာဂဒါယကထေရ်။ အမ္ဗယာဂဒါယကတ္ထေရဿာပဒါနံ အဋ္ဌမံ။ အပ၊၁။၂၄ဂ။ အမ္ဗယာဂဒါယက-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗယာဂဒါယကတ္ထေရအပဒါန (န) [အမ္ဗယာဂဒါယကတ္ထေရ + အပဒါန] အမ္ဗယာဂဒါယကထေရ-အပဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၂၄-ဝဂ်၊ ဂ-အပဒါန်။ အပ၊၁။ ၂၄ဂ။

အမ္ဗယာဂု (ထီ) [အမ္ဗ+ယာဂု] သရက်သီးဖြင့် ရောရှ၍ ကျိုအပ်သော ယာဂု။ (ချဉ်သော ယာဂု၊ ယာဂုချဉ် ?။) အမ္ဗကဥ္စိက-ပုဒ်၌ အမ္ဗသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဤ၌ အမ္ဗ-သည် အချဉ်ဟော ဖြစ်မည် ထင်သည်။ အမ္ဗိလယာဂု-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာန၊ အမ္ဗယာဂုံ အဒါသဟံ။ အပ၊၁။၃၂၇။

အမ္ဗယာဂုဒါယက (တိ) [အမ္ဗယာဂု+ဒါယက] သရက်သီးယာဂုကို ပေးလှူခဲ့ဘူးသော သူ၊ အမ္ဗယာဂုဒါယက ထေရ်။ ဤ မထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော ၉၄-ကမ္ဘာထက်က သတရံသိမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား သရက်သီးယာဂုကို ပေးလှူခဲ့ဘူးသည်။ဤဂေါတမမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါး, ဝိမောက္ခ ရှစ်ပါး, အဘိညာဉ်-ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အာယသ္မာ အမ္ဗယာဂုဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၂၇။

အမ္ဗယာဂုဒါယကတ္ထေရအပဒါန [အမ္ဗယာဂုဒါယကတ္ထေရ+အပဒါန] အမ္ဗယာဂုဒါယကတ္ထေရ-

အပဒါန်။ ခုဒ္ဒက နိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၃၆-ဝဂ်၊ ၆-အပဒါန။ အပ၊၁။၃၂၇။

အမ္ဗယူသ (န) [အမ္ဗ+ယူသ။ (အာမြယူမ-သံ)] သရက်သီးရည်။ အမ္ဗရသ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆) ကြည့်။

အမ္ဗရံသ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗရံသ-အမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း၊ ၁၁၁-ကမ္ဘာထက်၌ ဖြစ်သော စကြဝတေးမင်း။ အရှင်နီတ (ပုပ္ဖစ္ဆဒနိယ)မထေရ် အလောင်း။ အမ္ဗရံသ-သနာမာ တေ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလာ။ အပ၊၁။ ၁၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အမ္ဗရံသိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗရံသိ-မည်သော မင်း၊ ဗာရာဏသီပြည့်ရှင်မင်း။ (ဤမင်းသည် စိတ္တရံသိမင်း၏ သား,ဥက္ကာကမင်း၏ ဘိုးတော် ဖြစ်သည်။ အမ္ဗရံသိ။ မဟာဝံ၊ ဋီ။၁၃၀။

အမ္ဗရ (န) [(၁) အမ္ဗ+ရ။ အမ္ဗတေ သဒ္ဒါယတေ အတြာတိ အမ္ဗရံ၊ ရော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅။ (၂) အမ္ဗ+အရ။ အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊ ကတ္တရိ အရော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၉၀။ (၃) န + ဝရ။ ဝရိယတေ ဆာဒီယတေ အနေနာတိ ဝရံ၊ န ဗရန္တိ အမ္ဗရံ၊ သေတဝတ္ထသဒိသံ အာကာသန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။] (၁) ကောင်းကင်၊ (၂) အဝတ်၊ ပုဆိုး။ (၁) ဟံသရာဇာဝ အမ္ဗရေ။ အပ၊၁။၇၀။ အပ၊၂။၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၄။ အမ္ဗရေ အာကာသေ ဟံသရာဇာ ဣဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အမ္ဗရေတိ အာကာသေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၅။ ဂစ္ဆာမိ အမ္ဗရေ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ (—ဓာန်။၄၅။ နီတိ၊ဓာ။၁၇၃။ အပ၊၁။၂၀၊ ၈၀၊၁၇၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁-၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅-၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၈။) သရဒမ္ဗရ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆)လည်း ကြည့်။ (၂) နာနာရတ္တေ စ အမ္ဗရေ။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ (—ဓာန်။ ၂၉၀။ နီတိ၊ဓာ။၅၄။) ဒိဗမ္ဗရ (ဓာန်၊ဋီ။ ၄၄၀၊၇၃၄),ရတ္တမ္ဗရ (ဝိမာန။၇၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉), သရဒမ္ဗရ (အပ၊၂။၁၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁)-တို့လည်း ကြည့်။

အမ္ဗရအမ္ဗရဝတိယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗရ-အမ္ဗရဝတိယ-မြို့။ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီး၏ မြို့တမြို့အမည်။ နဝနဝုတိယော အမ္ဗရအမ္ဗရ-ဝတိယော။ ဒီ၊၃။၁၆၂။ နဝနဝုတိယောတိ အညမ္ပိ နဝနဝုတိယော နာမ ဧကံ နဂရံ,အပရံ အမ္ဗရအမ္ဗရဝတိယော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။

အမ္ဗရသ (ပု) [အမ္ဗ+ရသ] (၁) သရက်သီးအရည်။ (၂) သရက်သီးအရသာ။ (၁) ဘဂဝါ အမ္ဗရသံ ပိဝိတွာ အမ္ဗဋ္ဌိံ ဥယျာနပါလဿ ဒတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ မုခေ ပဝိဋ္ဌံ အမ္ဗရသံ (အမ္ဗယူသံ၊ ဋ္ဌ) နိမ္ဗကသဋ္ဌံ ဝိယ အဇ္ဈောဟရိတုံ အသက္ကောန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ အမ္ဗရသံ ပိဝိတွာ အမ္ဗပက္ကံ အာဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အမ္ဗရသေ ပီတေ ဥဒရ-ဝါတော ဝူပသမ္မတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ အမ္ဗ-ရသာဒီနိ ဟိ ယာဝကာလိကတ္တာ ဂရုကာနိ။ ဝဇိရ။၂၆၉။ (၂) အမ္ဗရသာဒယော ဝိယ ရူပရသာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။

အမ္ဗရသဒါန (န) [အမ္ဗရသ+ဒါန] သရက်သီးအဖျော်ရည်ကို လှူဒါန်းခြင်း။ ဗိမ္ဗာဒေဝီ-ထေရိယာ အမ္ဗရသဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အမ္ဗရာဝစရ (တိ) [အမ္ဗရ+အဝစရ] ကောင်းကင်၌ — လှည့်လည် — ကျက်စား — သွားလာ — သော၊သူ။ အမ္ဗရာဝစရာ သတ္တေ၊ ဝသန္တိ အဿမေ တဒါ။ အပ၊၁။၄၂၆။

အမ္ဗရိယမဟာဝိဟာရဝါသီ (တိ) [အမ္ဗရိယမဟာဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] အမ္ဗရိယကျောင်းကြီး၌ နေသော (မထေရ်)။ တသ္မိံ သမယေ အမ္ဗရိယမဟာဝိဟာရဝါသီ ပိဏ္ဍပါတိယ-တိဿတ္ထေရော ... ပဋိပဇ္ဇိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။

အမ္ဗရိယဝိဟာရ (ပု) [အမ္ဗရိယ+ဝိဟာရ] အမ္ဗရိယ-မည်သောကျောင်း။ အမ္ဗရိယဝိဟာရဝါသီ-ကြည့်။

အမ္ဗရိယဝိဟာရဝါသီ (တိ) [အမ္ဗရိယဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] အမ္ဗရိယ-ကျောင်း၌ နေသော (မထေရ်)။ သော ကိရ အမ္ဗရိယဝိဟာရဝါသီနော (အမ္ဗတိဿဝိဟာရဝါသီနော၊ က) ပိဏ်လဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ သန္တိကေ သိက္ခာပဒါနိ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

အမ္ဗရုက္ခ (ပု) [အမ္ဗ+ရုက္ခ] သရက်ပင်။ အမ္ဗရုက္ခေ ဝသာမဟံ။ အပ၊၂။၁၄၃။ အမ္ဗရုက္ခံ စတုရဿဝလ္လိံ အာလုဝကန္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ အမ္ဗရုက္ခော ဝိယ ဟိ တထာဂတဿ ကာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂၊ ၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။)

အမ္ဗရုက္ခဗဟုလ (တိ) [အမ္ဗရုက္ခ + ဗဟုလ] သရက်ပင် များသော၊ သရက်ပင် အများအပြားရှိသော။ အမ္ဗဝနေတိ အမ္ဗရုက္ခဗဟုလေ ဥပဝနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၉။

အမ္ဗရုက္ခမတ္ထက (ပု) [အမ္ဗရုက္ခ+မတ္ထက] သရက်ပင်ထိပ်ဖျား။ မဟတိ မဟန္တေ အမ္ဗရုက္ခမတ္ထကေ ဖလပိဏ္ဍိံ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၅။

အမ္ဗရုက္ခမူလ (န) [အမ္ဗရုက္ခ+မူလ] သရက်ပင်ရင်း။ တဿ ပုရိသဿ အမ္ဗရုက္ခမူလေ နိဒ္ဒါယနကာလေ ဝိယ ဘဝင်္ဂသမင်္ဂိကာလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အမ္ဗရုက္ခမူလေ ကိရ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀။)

အမ္ဗရုက္ခသဏ္ဍ (ပု) [အမ္ဗရုက္ခ+သဏ္ဍ] သရက်ပင်အုပ်စု၊ သရက်တော။ အမ္ဗဝန[၁]-ကြည့်။

အမ္ဗရုက္ခသဒိသတာ (ထီ) [အမ္ဗရုက္ခ+သဒိသတာ] သရက်ပင်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အမ္ဗပက္ကသဒိသတာ-ကြည့်။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာ (ထီ) [အမ္ဗ+လဋ္ဌိကာ၊ (လဋ္ဌ+ဏွု)] သရက်ပင်ပျို။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ[၂]-ကြည့်။

အမ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာန (န) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ဌာန] သရက်ပင်ပျိုဖြင့် မှတ်သားအပ်သော အရပ်၊ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-မည်သော အရပ်။ လောဟပါသာဒဿ ပါစီနအမ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ နာမ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ပါစီနဒိသာဘာဂေ တရုဏမ္ဗရုက္ခေန လက္ခိတဋ္ဌာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၅။

အမ္ဗလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒ (ပု) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ရာဟုလောဝါဒ] အမ္ဗလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒသုတ်၊ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-ပြာသာဒ်၌ သီတင်းသုံးခိုက်ဖြစ်သော အရှင်ရာဟုလာအား ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဩဝါဒသုတ် တရားတော်။ (ဤသုတ်၌မဟုတ်မှန်းသိလျက် မုသားစကား ပြောကြားရာဝယ် အရှက်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ကောင်းမြတ်သော ရဟန်းတရား (သာမညတရား) မရှိနိုင်ပုံကို ရေခွက်ငယ်ဖြင့်ဥပမာပြ၍ရှင်း, မုသားစကား ပြောကြားသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မပြုလုပ်ဝံ့သော မကောင်းမှုဟူ၍ မရှိတော့ကြောင်းကို စစ်ဆင်ကြီးဖြင့် ပုံနှိုင်း၍ရှင်း, ပညာမျက်စိဖြင့် ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ပြီးမှ မိမိ,သူတပါး နှစ်ဦးသားကို မဆင်းရဲစေတတ်သော ကောင်းမြတ်သော ကာယကံ,ဝစီကံ,မနောကံ-တို့ကို ပြုလုပ်ရမည်ကို ကြေးမုံ(မှန်)ဖြင့် ဥပမာပြ၍ရှင်း ဟောကြားတော်မူသည်)။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊၂။၇၇-၈၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။)

အမ္ဗလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒသုတ္တ (န) [အမ္ဗလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒ+သုတ္တ] အမ္ဗလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာ[၁] (ထီ) [အမ္ဗ+လဋ္ဌိကာ။ ပါဠိဇာကဏ်ဂဏ္ဌိသစ်-၌ "အမ္ဗလဋ္ဌိကာ"ဟု ဆိုသည်။

၎င်း၊ ၁။၁၃၀-ကြည့်] နုပျိုသောသရက်ပင်၊ သရက်ပင်ပျို။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ၂ ကြည့်။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာ၂ (ထီ) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ဏ(အဏ်)။ အဝိဒူရဘဝ-အနက်၌ ဏ (အဏ်) ပစ္စည်းသက်၊ ဝရဏာဒီဟိ စ-သုတ်ဖြင့် ၎င်းပစ္စည်းကိုချေ၊ "လောပေ ယုတ္တဿ ဝိယ ဗျတ္တိဝစနာနိ" သုတ်ဖြင့် ပစ္စည်း ကျေလျှင် မိမိပကတိ၏ လိင်ဝုစ်ကဲ့သို့ ငံ့၍ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-ဟု (ထီ)လိင် ရှိသည်။ တနည်း ရုဠှီနာမ်ပုဒ်, ယာဒိစ္ဆက-နာမ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ မောဂ်၊သျှ၊ ၄။၁၉။] သရက်ပင်ပျို၏ အနီး၌-ဖြစ်-ရှိ-ဆောက်လုပ်အပ်-သော(ဥယျာဉ်-စသည်)။ (၁) အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-မည်သော ဥယျာဉ်။ (၂) အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-မည်သောရွာ။ (ရာဇဂြိုဟ်မြို့နှင့် နာလန္ဒာ၏ အကြား၌ ရှိသည်။) (၃) အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-မည်သော ပြာသာဒ်။ (၄) အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-မည်သော အရပ်။ (၁) (၂) အထ ခေါ ဘဂဝါ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ ကေရတ္တိဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဒီ၊၁။၁။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာတိ ရညော ဥယျာနံ၊ တဿ ကိရ ဒွါရသမီပေ တရုဏအမ္ဗရုက္ခော အတ္ထိ၊ တံ အမ္ဗလဋ္ဌိကာတိ ဝဒန္တိ၊ တဿ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနမ္ပိ အမ္ဗလဋ္ဌိကာတွေဝ သင်္ချံ ဂတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနံ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ၊ ယထာ "ဝရုဏာနဂရံ ဂေါဒါဂါမော"တိ အာဟ "တဿ ကိရာ"တိ။ ကေစိ ပန အမ္ဗလဋ္ဌိကာတိ ယထာဝုတ္တနယေနေဝ ကေဂါမောတိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ မတေ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယန္တိ သမီပတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၆။ (-ဝိ၊၄။၄၈၃။ ဒီ၊၁။၁၂၀။ ဒီ၊၂။၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဝဇီ၊၂၃။ သာရတ္ထ၊၁။၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၀။) (၃)အာယသ္မာ ရာဟုလော အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ဝိဟရတိ။ မ၊၂။၇၇။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ဝိဟရတီတိ ဝေဠုဝနဝိဟာရဿ ပစ္စန္တေ ပဓာနဃရသင်္ခေပေ ဝိဝေကကာမာနံ ဝသနတ္ထာယ ကတေ အမ္ဗလဋ္ဌိကာတိ ဧဝံနာမကေ ပါသာဒေ ပဝိဝေကံ ဗြူဟယန္တော ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယန္တိ ယတ္ထ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ ဝုစ္စတိ သုဇာတော တရုဏအမ္ဗရုက္ခော၊ တဿ ပန အဝိဒူရေ ကတော ပါသာဒေါ ဣမ အမ္ဗလဋ္ဌိကာတိ အဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋီ၊၃။၅၈။ (၄) လောဟပါသာဒဿ ပါစီနပဿေ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ဣမံ သုတ္တံ သဇ္ဈာယန္တာနံ သုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အမ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာန-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာဂမန (နှ) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ဂမန] အမ္ဗလဋ္ဌိကာ ဥယျာဉ်သို့သွားခြင်း၊ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ ဥယျာဉ်သို့ သွားခြင်းနှင့်-စပ်သော-သက်ဆိုင်သော-ပါဠိ။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာဂမနံ ဥတ္တာနမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာဂမနန္တိ အမ္ဗလဋ္ဌိကာဂမနပဋိသံယုတ္တပါဠိမာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာဒွါရ (နှ) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ဒွါရ] အမ္ဗလဋ္ဌိကာ-ဥယျာဉ်သို့ဝင်ရာတံခါး။ အနုပုဗ္ဗေန အမ္ဗလဋ္ဌိကာဒွါရံ ပါပုဏိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အမ္ဗလဋ္ဌိကာပါသာဒ (ပု) [အမ္ဗလဋ္ဌိကာ+ပါသာဒ] အမ္ဗလဋ္ဌိကာ ပြာသာဒ်။ (လောဟပါသာဒ၏ပြာသာဒ်ဆောင်တခု)။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာပါသာဒေါ။ မဟာဝံ၊၂၇။၁၇။ အမ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာန, အမ္ဗလဋ္ဌိကာ၂ တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အမ္ဗလလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗလလအရပ်၊ (သီဟိုဠ်ကျွန်း ရောဟဏနယ်ရှိ အရပ်တခု။) အမ္ဗလလဝှယ-ကြည့်။

အမ္ဗလလဝှယ (တိ) [အမ္ဗလလ+အဝှယ] အမ္ဗလလ အမည်ရှိသော။ ဌာနံ အမ္ဗလလဝှယံ။ စူဠဝံ၊၇၄။၅၈။

အမ္ဗလောဘ (ပု) [အမ္ဗ+လောဘ] သရက်သီး၌–လိုချင်–တပ်မက်–ခြင်း။ တရုဏောဝ သမာနော အမ္ဗလောဘေန မရုဏံ အဘိကခ်ိသိ။ ဇာ၊၄၊၅။၇။

အမ္ဗဝန[၁] (နု) [အမ္ဗ+ဝန] (က) သရက်တော၊ သရက်ဥယျာဉ်။ (ခ) သရက် ဥယျာဉ်၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတိုက်၊ အမ္ဗဝန်ကျောင်းတိုက်။ (က) ဇီဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အမ္ဗဝနေ။ ဒီ၊၁။၄၄။ မ၊၂။ ၃၁။ အစိရဝတိယာ နဒိယာ တီရေ အမ္ဗဝနေ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ အမ္ဗဝနေတိ တရုဏအမ္ဗရုက္ခသဏ္ဍေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ တရုဏအမ္ဗရုက္ခသဏ္ဍေတိ တရုဏမ္ဗရုက္ခသမူဟေ။ ရုက္ခသမုဒါယဿ ဟိ ဝနသမညာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၅။ (– ဒီ၊၂။၁၁၁–၂။ အံ၊၃။ ၁၆၆။ ဥဒါန။ ၁၀၁–၂။ ပေတ။၂၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။) (ခ) အနုပိယာယံ ဝိဟရတိ အမ္ဗဝနေ။ ဥဒါန။၉၀။ အမ္ဗဝနေတိ တဿ နဂရဿ အဝိဒူရေ မလ္လရာဇူနံ ဧကံ အမ္ဗဝနံ အဟောသိ၊ တတ္ထ မလ္လရာဇူဟိ ဘဂဝတော ဝိဟာရော ကာရိတော၊ သော အမ္ဗဝနန္တွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ နိသီဒမ္ဗဝနေ ရမ္မေ။ ထေရ။၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇။ အမ္ဗဝနေတိ အမ္ဗဝနေ ဇီဝကေန ကတဝိဟာရေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅–၆။ အမ္ဗဝနေတိ အမ္ဗဝနေ ကတဝိဟာရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၂။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။)

အမ္ဗဝန[၂] (နု) [အမ္ဗ + ဝန] (၁) အမ္ဗဝနကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း၊(သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သုံးကြိမ်မြောက် ကဿပဘုရင် ဆောက်လုပ်သည့်ကျောင်း)။စူဠဝံ၊၄၀။ ၂၅။ (၂) အမ္ဗဝနနယ်၊ (သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ ခရိုင်တခု၏အမည်)။ စူဠဝံ၊ ၅၆။၀၅။

အမ္ဗဝနပရိက္ခိတ္တ (တိ) [အမ္ဗဝန + ပရိက္ခိတ္တ] သရက် –တော–ဥယျာဉ်–ဖြင့် ဝန်းရံအပ်သော။ တဿာ မဟန္တံ ဝိမာနံ ပါတုရဟောသိ အမ္ဗဝနပရိက္ခိတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အမ္ဗဝနပေတ (ပု) [အမ္ဗဝန+ပေတ] သရက်ဥယျာဉ် ပိုင်ခဲ့ဘူးသော ပြိတ္တာ။ အမ္ဗဝနပေတဝတ္ထု-ကြည့်။

အမ္ဗဝနပေတဝတ္ထု (နု) [အမ္ဗဝနပေတ+ဝတ္ထု] အမ္ဗဝနပေတဝတ္ထု၊ သရက်ဥယျာဉ်ပိုင်ခဲ့ဘူးသောပြိတ္တာ၏ အကြောင်းအရာ။ သာဝတ္ထိပြည်၌ပစ္စည်းပျက်သော သူကြွယ်တယောက်သည် မိမိ၏ တဦးတည်းသောသမီးကို မိတ်ဆွေထံ အပ်နှံ၍ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရန် လှည်းကုန်သည်များနှင့် လိုက်သွား၏၊ အပြန်တွင် လူဆိုးများနှင့် တွေ့၍ အသတ်ခံရရာ ပစ္စည်းကို တွယ်တာသဖြင့် ထိုနေရာတွင်ပင် ပြိတ္တာဖြစ်၍ နေသည်၊ ကျန်ရစ်သော သမီးက မြတ်စွာဘုရားအား ယာဂုနှင့်သရက်သီးကပ်၍ အမျှအတန်းပေးဝေရာ ထိုပြိတ္တာသည် သရက်ဥယျာဉ်ဗိမာန်ပဒေသာပင်-စသည်ဖြင့် နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားရသည်။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၆-၉။

အမ္ဗဝနုယျာန (နု) [အမ္ဗဝန+ဥယျာန] သရက်တောဥယျာဉ်။ အဟံ ပန ပဗ္ဗဇိတွာ မဃဒေဝအမ္ဗဝနုယျာနေ ဝသန္တော သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ မိထိလံ နေတွာ အမ္ဗဝနုယျာနေ .... နိပဇ္ဇာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၄၇။

အမ္ဗဝဿ (နု) [အမ္ဗ+ဝဿ] သရက်သီးမိုး။ ဃနမေဃဝဿံ ဝိယ အမ္ဗဝဿံ ဝဿာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၃။

အမ္ဗဝါပီ (ထီ) [အမ္ဗ+ဝါပီ] အမ္ဗဆည်၊ အမ္ဗမည်သော တဖက်ဆည်ကန်။ (သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ တဖက်ဆည်ကန်တခု၏ အမည်။) စူဠဝံ။ ၂၀။၄၅။ ၆၀။၄၃။

အမ္ဗဝိမာန (န) [အမ္ဗ+ဝိမာန] (၁) သရက်ပင်တို့ဖြင့် ဝန်းရံအပ်သော ဗိမာန်၊ သရက်ဥယျာဉ်ဗိမာန်။ (၂) သရက်ပင်ရင်း၌ ချီးရေလှူခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဗိမာန်။ (၁) ဒိဗ္ဗံ တေ အမ္ဗဝနံ ရမ္မန္တိ အမ္ဗဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၇၂။ (၂) ဥစ္စမိဒံ မဏိထူဏန္တိ အမ္ဗဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ အမ္ဗဝိမာနဝတ္ထု-လည်းကြည့်။

အမ္ဗဝိမာနဝတ္ထု (န) [အမ္ဗဝိမာန + ဝတ္ထု] (၁) သရက်ပင်တို့ဖြင့် ဝန်းရံအပ်သော ဗိမာန်၏ အကြောင်း အရာ။ (၂) သရက်ပင်ရင်း၌ ချီးရေ လှူခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဗိမာန်၏ အကြောင်းအရာ။ (၁)သာဝတ္ထိပြည်၌ အမျိုးသမီးတဦးသည် သရက်ပင်တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော ကျောင်းကို သံဃာတော် အကျိုးငှါ လှူဒါန်း၏။ ကျောင်း ပူဇော်ပွဲ ၌ လည်း ကျောင်းကို အဝတ်ပန်းမာလ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်၍ သရက်ပင်တို့ကို အသစ်စက်စက် အဝတ်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်ပြီး ဆီမီးတန်ဆောင် ထွန်းကာ သံဃာတော်အား လှူဒါန်းခဲ့၏။ ဤကုသိုလ်ကြောင့် နတ်ပြည်တွင် သရက်ဥယျာဉ်ကြီးအတွင်း ခမ်းနားသော ဗိမာန်၌ တူရိယာအစုံ နတ်သမီး အကအခုန်တို့ဖြင့် ပျော်စံရလေသည်။ ဝိမာန။၆၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၇၂။ (၂) ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ ဆင်းရဲသားတယောက်သည် အခစားဖြင့် သရက်ဥယျာဉ်ခြံကို စောင့်ရှောက်ရ၏၊ အရှင်သာရိပုတြာသည် သဲပူတံလှပ်တို့ဖြင့် ဟုန်းဟုန်း ပူသော နွေခေါင်ခေါင်တွင် ချွေးတလုံးလုံးဖြင့် သရက်ခြံအနီးမှဖြတ်သန်းကြွလေ၏၊ ဥယျာဉ်စောင့်သည် အရှင်မြတ်အား ပင့်၍ သရက်ပင်ရင်း၌ ချီးရေကိုလှူဒါန်း၏။ ချီးရေလှူခြင်းဖြင့် သရက်ပင်ကို ရေလောင်းခြင်း, အရှင်မြတ် ရေချိုးခြင်း ၂-ကိစ္စ ပြီးစီးရ၏။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် တာဝတိံသာနတ်ပြည်ဝယ် ပတ္တမြားတိုင်, ကြောင်မျက်ရွဲတိုင်-တို့ ရှိသော ဗိမာန်ပြာသာဒ်၌ နတ်တူရိယာ, နတ်ကချေသည်တို့ဖြင့် စံစားရလေသည်။ ဝိမာန။၁၀၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။

အမ္ဗသက္ကရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗသက္ကရ-မည်သော (လိစ္ဆဝီမင်း)။ တတ္ထ အဟု လိစ္ဆဝိ အမ္ဗသက္ကရော (အမ္ဗသက္ခရော၊ သီ၊ သျာ)။ ပေတ။၁၇၁။ တောဒိသော လိစ္ဆဝိ အမ္ဗသက္ကရော။ ပေတ။၁၈၃။ အမ္ဗသက္ကရော နာမ လိစ္ဆဝိရာဇာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

အမ္ဗသက္ကရပေတဝတ္ထု (န) [အမ္ဗသက္ကရ+ပေတဝတ္ထု] အမ္ဗသက္ကရပြိတ္တာ၏အကြောင်းအရာ၊ အမ္ဗသက္ကရပေတဝတ္ထု။ အမ္ဗသက္ကရ လိစ္ဆဝီမင်းသည် နတ္ထိကဝါဒီ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်၏၊ လင်ရှိမိန်းမတယောက်ကို သိမ်းပိုက်လိုသဖြင့် လင်ကို သုံးယူဇနာဝေးသော ရေကန်မှ မြေညက်နှင့် ကြာပန်းကို ယူခိုင်း၍ ထိုနေ့ညနေ ပြန်မရောက်လျှင် အသတ်ခံရမည်ဟု သေဒဏ်ထား၏၊ နေမဝင်မီ ပြန်ရောက်သော်လည်း တံခါးပိတ်ထားသဖြင့် မြို့တံခါးအနီး တံကျင်လျှိုခံနေရသောသူကို သက်သေထား၏၊ တံကျင်လျှိုခံရသူက သူ့ ထံလာသော ပြိတ္တာကို သက်သေထားရန် တိုက်တွန်း၏၊ ပြိတ္တာလာသောအခါ ပြိတ္တာကို သက်သေထား၏၊ နောက်တနေ့ အမ္ဗသက္ကရ-ထံ ရောက်သော အခါ ပြိတ္တာကို သက်သေအဖြစ် တင်ပြ၏၊ အမ္ဗသက္ကရသည် ထိုနေ့ည ပြိတ္တာကို မြင်ရသောအခါ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ ကပိနစ္စနာ အရပ်ရှိ အရှင်ကပ္ပိတအား သင်္ကန်းလှူပြီး အမျှပေးဝေလေသည်။ ပေတ။၁၇၁။ ဣဒံ အမ္ဗသက္ကရ-ပေတဝတ္ထု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀၊ ၂၂၇။

အမ္ဗသက္ခရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗသက္ခရ-မည်သော (လိစ္ဆဝီမင်း)။ အမ္ဗသက္ကရ-ကြည့်။

အမ္ဗသဏ္ဍ (ပု၊န) [အမ္ဗ+သဏ္ဍ] သရက်ပင်တို့၏ အပေါင်း၊ သရက်တော။ အမ္ဗသဏ္ဍာ-ကြည့်။

အမ္ဗသဏ္ဍာ (ပု၊ဗ) [အမ္ဗသဏ္ဍာ+ဏ။ ဏ-ပစ္စည်း ကျေသောအခါ အမ္ဗသဏ္ဍာ-ဟု ပုံလိင် ဗဟုဝုစ် ဖြင့် ပကတိအတိုင်း ပြီးသည်၊ တနည်း ရှင်္ဗိနာမ်, ယာဒိစ္စကနာမ်၊ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ၂- နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ မောဂ်၊ သျ၊၄။၁၉-လည်းကြည့်။] သရက်တော၏ အနီး၌-ဖြစ်-တည်ရှိ-သော-ရွာ၊ အမ္ဗသဏ္ဍာရွာ။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ.... အမ္ဗသဏ္ဍာ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော။ဒီ၊၂။၂၁၁။ သော ကိရ ဂါမော အမ္ဗသဏ္ဍာနံ အဝိဒူရေ နိဝိဋ္ဌော၊ တသ္မာ အမ္ဗသဏ္ဍာတွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ အမ္ဗသဏ္ဍာနံ အဒူရဘဝတ္တာ ဧကောပိ သော ဗြာဟ္မဏဂါမော "အမ္ဗသဏ္ဍာ"တွေဝ ဗဟုဝစနဝသေန ဝုစ္စတိ၊ ယထာ "ဝရုဏာနဂရ"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

အမ္ဗသဒိသ (တိ) [အမ္ဗ+သဒိသ] သရက်နှင့် တူသော။ ကေသွိံ ဂါမဒ္ဓါရေ ကိံဖလရုက္ခော နာမ အတ္ထိ၊ တဿ ခန္ဓသာခါပလာသပုပ္ဖ-ဖလာနိ သဗ္ဗာနိ အမ္ဗသဒိသာနေဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀၊၁၉၀။ ဝိသရုက္ခောတိ အမ္ဗ-သဒိသော ကိံပက္ကရုက္ခော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၅။

အမ္ဗသာခန္တရ (န) [အမ္ဗသာခါ+အန္တရ] သရက်ပင်၏ အကိုင်းအခက်အကြား၊ သရက်ကိုင်းကြား။ အမ္ဗသာခန္တရေ ဌာတာ၊ အမ္ဗပါလီတိ တေနဟံ။ အပ၊၂။၂၉၆။

အမ္ဗသာခါ (ထီ) [အမ္ဗ+သာခါ] သရက်ကိုင်း။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ အမ္ဗသာခံ ဒဠှံ ဂဏှိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။

အမ္ဗသာမိက (ပု) [အမ္ဗ+သာမိက] သရက်သီးပိုင်ရှင်။ တမေနံ အမ္ဗသာမိကော ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေယျ။ မိလိန္ဒ။၄၆။

အမ္ဗသာလဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတ (တိ)[အမ္ဗသာလဝန-သဏ္ဍ+မဏ္ဍိတ] သရက်တောအုပ်,အင်ကြင်း တောအုပ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အမ္ဗသာလဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတေဟိ ဝနဂဟနေဟိ ဉပသောဘိတတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၂။

အမ္ဗသိဥ္စက (တိ) [အမ္ဗ+သိစ+ဏျ] သရက်ပင်ကို ရေလောင်းသော၊ (သရက်ပင်ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်သော)၊သူ။ အဝေါစံ အမ္ဗသိဥ္စကော။ ဝိမာန။၁၀၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၇၇-၈။

အမ္ဗသေစန (န) [အမ္ဗ+သေစန] သရက်ပင်ကို-ရေသွန်း-ရေလောင်း-ခြင်း။

အမ္ဗသေစနဂရုသိနာန (န) [အမ္ဗသေစန + ဂရုသိနာန] သရက်ပင်ကို ရေသွန်းလောင်း ခြင်း, ဆရာ၏ရေချိုးခြင်း။ ဂရု ပန ယထာ ဧကေနေ ဒကဃဋေန အမ္ဗသေစနဂရုသိနာ-နာနိ ဘဝန္တီတိ ဥပမံ အာဟရန္တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၄၅၇။

အမ္ဗသေစနဂရုသိနာနနယ (ပု) [အမ္ဗသေစန-ဂရုသိနာန + နယ] သရက်ပင်ကို ရေသွန်းခြင်း, ဆရာကို ရေချိုးစေခြင်းနှင့် တူသောနည်း၊ အမ္ဗသေစနဂရုသိနာနနည်း။ (သရက်ပင်ရင်း၌ ချိုးရေတည်ခြင်းဟူသော ကြိယာ-တခုတည်းဖြင့် သရက်ပင်ကို ရေသွန်းခြင်း, ဆရာကို ရေချိုးစေခြင်း နှစ်ကိစ္စ ပြီးသကဲ့သို့ တချက်တည်း ပြသဖြင့် နှစ်နက်ပြီးသော နည်းသည် အမ္ဗသေစနဂရုသိနာနနည်း မည်၏။ နည်းလေးဆယ်။) သောစ အနုဋ္ဌိကာယံ အမ္ဗသေစနဂရုသိနာနနယေန ဝုတ္တောန စ "မမ္မေန ဟိ"တိ အာဒိဝစနေန သံသန္ဒတိ။ မဏိဒီပ၊၁။၇။

အမ္ဗသေစနယတိန္ဟာပန (န) [အမ္ဗသေစန+ယတိန္ဟာပန] သရက်ပင်ကို ရေသွန်းခြင်း, ရဟန်းကို ရေချိုးစေခြင်း။ တထာ ဟိ ဧကေနေ ဒကဃဋေန အမ္ဗသေစနယတိန္ဟာ-ပနာဒိ ဘဝတိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၅၇။

အမ္ဗဟတ္ထပဗ္ဗတ (န) [အမ္ဗဟတ္ထ + ပဗ္ဗတ] အမ္ဗဟတ္ထမည်သော တောင်၊ သုနာပရန္တ-တိုင်း၌ ပုဏ္ဏမထေရ် ရှေးဦးစွာ သီတင်းသုံးသော တောင်။ သုနာပရန္တရဋ္ဌံ တာဝ ပဝိ-သိတွာ အဇ္ဇုဟတ္ထပဗ္ဗတေ (အမ္ဗဟတ္ထ-

ပဗ္ဗတေ၊ သီ၊ သျာ) ပဝိသိတွာ ဝါဏိဇဂါမံ
ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။ အဗ္ဗုဟတ္ထ-
ပဗ္ဗတ-လည်း ကြည့်

အမ္ဗာ (ထီ) [အမ+ဗ။ အမ ပူဇာယံ၊ ကမ္မနိ
မော ဗော စ၊ အမ္ဗာ အမ္ဗာ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၄၄။
ပုတ္တေန အမိယတိ ဂမိယတီတိ အမ္ဗော။
ဏွာဒိ။ ၁၂၁] အမိ၊ မိခင်၊ အမေ။ အမ္မမ္ဗာ
ဇနနီ မာတာ။ ဓာန်။ ၂၄၄။ ဘောတိ
အမ္ဗာ။ ကစ္စည်း၊ ၂။ ၁၁၅။ ရူ။ နှာ-ဂ၄။
မောဂ်၊၂။၆၁။ (−နီတိ၊ပဒ။၂၆၂။)

အမ္ဗာဋ္ဌက (ပု) [အမ္ဗ+အဋ္ဌ+က။ အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊
အဋ္ဌော၊ သကတ္တေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၄။
(အမြာတက-သံ)] (က)ဝေ့းပင်။(ခ) ဝေ့း
သီး။ (က) အမ္ဗာဋ္ဌကော ပီတနကော။
ဓာန်။၅၅၄။ အမ္ဗာဋ္ဌကာ ဗဟူ တတ္ထ၊ ဝလ္လိ-
ကာရဖလာနိ စ။ အပ၊၁။၄၀၆။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝဇိရ။၃၁၉။ ဝိ၊
နိဿယ။၁၃၃၀။) (ခ) အမ္ဗာဋ္ဌကံ ဂဟေတွာန၊
သယမ္ဘုဿ အဒါသဟံ။ အပ၊ ၂။ ၂၀။ ပသန္န-
စိတ္တော သုမနော၊ အမ္ဗာဋ္ဌကံ အပူဇယိံ။
အပ၊ ၂။ ၂၇။

အမ္ဗာဋ္ဌကကန္ဒ (ပု) [အမ္ဗာဋ္ဌက+ကန္ဒ]ဝေ့းပင်၏
အဖု။ အမ္ဗာဋ္ဌကကန္ဒော ကေတကကန္ဒော....
ဝေမာဒယော ယာဝကာလိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၅။

အမ္ဗာဋ္ဌကဋ္ဌိ (န) [အမ္ဗာဋ္ဌက+အဋ္ဌိ] ဝေ့းသီး
စေ့။ အဋ္ဌိခါဒနီယေ လဗုဇဋ္ဌိ ပနသဋ္ဌိ အမ္ဗာ-
ဋ္ဌကဋ္ဌိ.... ဝေမာဒီနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂ-
ဟ။၉၈။

အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယက (တိ) [အမ္ဗာဋ္ဌက+ဒါယက]
ဝေ့းသီးပေးလှူဘူးသော၊ သူ။ အမ္ဗာဋ္ဌက-
ဒါယကထေရ်။ ဤမထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော
၃၁-ကမ္ဘာထက်က ဝေ့းသီး ပေးလှူခဲ့ဘူး
သည်၊ ဤ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသာသနာ
တော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, ဝိမောက္ခရှစ်ပါး,
အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော
ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅-ဂ-၌
လာသော ရာဇဒတ္တ-ထေရ်မှာ ဤမထေရ်
ပင် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။ အာယသ္မာ
အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါ-
ထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၂။ ၂၁။

အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယက-
+ထေရ] အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယကထေရ်။ အမ္ဗာဋ္ဌ-
ကဒါယကတ္ထေရဿ အပဒါနံ သတ္တမံ။ အပ၊ ၂။
၂၁။ အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယက-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယကတ္ထေရာပဒါန (န) [အမ္ဗာဋ္ဌက-
ဒါယကတ္ထေရ+အပဒါန] အမ္ဗာဋ္ဌကဒါယ-
ကတ္ထေရအပဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပ-
ဒါနပါဠိ၊ ၄၄-ဝဂ်၊ ၇-အပဒါန။ အပ၊ ၂။ ၂၀။

အမ္ဗာဋ္ဌကပိဋ္ဌ (န) [အမ္ဗာဋ္ဌက+ပိဋ္ဌ] ဝေ့းသီး
မှုန့်။ လဗုဇပိဋ္ဌံ အမ္ဗာဋ္ဌကပိဋ္ဌံ သာလပိဋ္ဌံ ပိဋ္ဌ-
ခဇ္ဇကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၈။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၉။

အမ္ဗာဋ္ဌကဖလ (န) [အမ္ဗာဋ္ဌက+ဖလ] ဝေ့းသီး။
သုပရိသုဒ္ဓံ အမ္ဗာဋ္ဌကဖလံ အဒါသိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။

အမ္ဗာဋ္ဌကဝန (န) [အမ္ဗာဋ္ဌက + ဝန] ဝေ့း
တော။ ဝသတု ဘန္တေ အယျော သုဓမ္မော
မစ္ဆိကာသဏ္ဍေ ရမဏီယံ အမ္ဗာဋ္ဌကဝနံ။
ဝိ၊၄။၃၉။ သမ္ဗဟုလာ ထေရာ ဘိက္ခူ မစ္ဆိ-
ကာသဏ္ဍေ ဝိဟရန္တိ အမ္ဗာဋ္ဌကဝနေ။ သံ၊ ၂။
၄ဂ၀။ အမ္ဗာဋ္ဌကဝနံ နာမ အတ္တနော ဥယျာနံ
သံဃာရာမံ ကတ္တုကာမော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အမ္ဗာဋ္ဌကာရာမ (ပု) [အမ္ဗာဋ္ဌက+အာရာမ]
အမ္ဗာဋ္ဌက-အမည်ရှိသော အရံ၊ အမ္ဗာဋ္ဌကာ-
ရာမ ဥယျာဉ်။ ပရေ အမ္ဗာဋ္ဌကာရာမေ၊ ဝန-
သဏ္ဍမှိ ဘဒ္ဒိယော။ ထေရ။၂၉၁။ အမ္ဗာဋ္ဌ-
ကာရာမေတိ ဧဝံနာမကေ အာရာမေ။

သော ကိရ ဆာယူဒကသမ္ပန္နော ဝနသဏ္ဍ-မဏ္ဍိတော ရမဏီယော ဟောတိ၊ တေန "ပဍရေ"တိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ အမ္ဗာဋ္ဌကာရာမံ နာမ ဥယျာနံ နေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

အမ္ဗာဋ္ဌကိယ (ပု) [အမ္ဗာဋ္ဌက+ဣယ] ငှေးသီး ပေးလှူဘူးသော သူ၊ အမ္ဗာဋ္ဌကိယ ထေရ်။ ဤမထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော ၃၁-ကမ္ဘာထက်က ဝေဿဘူ-မြတ်စွာဘုရားအား ငှေးသီး ပေးလှူခဲ့သည်၊ ဤ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါး, ဝိမောက္ခရှစ်ပါး, အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အာ-ယသ္မာ အမ္ဗာဋ္ဌကိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၇။

အမ္ဗာဋ္ဌကိယတ္ထေရ (ပု) [အမ္ဗာဋ္ဌကိယ+ထေရ] အမ္ဗာဋ္ဌကိယထေရ်။ အမ္ဗာဋ္ဌကိယတ္ထေရဿာ-ပဒါနံ။ အပ၊၂။၂၇။

အမ္ဗာဋ္ဌကိယတ္ထေရအပဒါန (န) [အမ္ဗာဋ္ဌကိ-ယတ္ထေရ+အပဒါန] အမ္ဗာဋ္ဌကိယတ္ထေရအပ-ဒါန်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၄၅-ဝဂ်၊ ၆-အပဒါန်။ အပ၊၂။၂၇။

အမ္ဗာရာမ (ပု) [အမ္ဗ+အာရာမ] သရက် အရံ။ အမ္ဗာရာမမသိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန။၁၀၇။ အမ္ဗာ-ရာမံ အသိဋ္ဌံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၆၊၂၀၀။

အမ္ဗာလဝဝိပီ (ထီ) [အမ္ဗာလ+ဝါပီ] အမ္ဗာလ-မည်သော တဖက်ဆည်ကန်။ ဂိရိယာဝါပိ.... အမ္ဗာလံ။ စူဠဝံ၊၆၈။၄၆။

အမ္ဗိလ (ပု၊န) [အမ္ဗ+အရ။ အ-ကို ဣ,ရ-ကို လ-ပြု။အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊ အရော၊ ဣတ္တံ,လတ္တဉ္စ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၄၀။ အမ္ဗ-သံ] (၁) အချဉ်၊ ချဉ်သော အရသာ။(တိ)(၂)ချဉ်သောအရသာရှိသော (ဝတ္ထု)။ (၁) အမ္ဗိလမ္ပိ ဝိဇာနာတိ။ သံ၊ ၂။၇၂။ အမ္ဗအမ္ဗာဋ္ဌကမာတုလုင်္ဂါဒိအမ္ဗိလံ "အမ္ဗိလ"န္တိ ဝိဇာနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ရသောတိ.... အမ္ဗိလံ မဓုရံ တိတ္တကံ။ အဘိ၊ ဓ။၁၆၇။ မဟာနိ။၁၀၄-၅။ အမ္ဗိလန္တိ တက္ကမ္ဗိ-လာဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ အမ္ဗိလံ မဓုရဂ္ဂဉ္စ။ ထေရ။၃၂၂။ အမ္ဗိလန္တိ အမ္ဗိလရသံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ အမ္ဗိလာဒိနိ လဒ္ဓါ အနမ္ဗိလာဒိနိ ပရိယေသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၀။ (တိ) (၂) အနမ္ဗိလံ တက္ကံ ဝါ ကဉ္ဇိကံ ဝါ.... အမ္ဗိလံ ဟောတိ.... အမ္ဗိလံ အနမ္ဗိလန္တိ နာနာ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၆။ အနုဋီ၊၁။၉၃။)

အမ္ဗိလအမ္ဗပက္က (န) [အမ္ဗိလ + အမ္ဗပက္က] ချဉ်သော သရက်သီးမှည့်။ အမ္ဗိလအမ္ဗ-ပက္ကာဒိံ ခါဒန္တံ ဒိသွာ မုခေ ခေဠုပ္ပတ္တိ။ အနုဋီ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

အမ္ဗိလကဥ္ဇိက (န) [အမ္ဗိလ + ကဥ္ဇိက] အမ္ဗ-ကဥ္ဇိက နှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အမ္ဗိလကဥ္ဇိယ (န) [အမ္ဗိလ+ကဥ္ဇိယ] အမ္ဗ-ကဥ္ဇိက-နှင့် အနက်တူ။ အဝိဿာသိကေန ဟိ ဒိန္နံ စတုမဓုရမ္ပိ ဝိဿာသိကေန ဒိန္နံ အမ္ဗိလကဥ္ဇိယံ န အဂ္ဃတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

အမ္ဗိလကောဋ္ဌကဝိဟာရ (ပု) [အမ္ဗိလကောဋ္ဌက+ဝိဟာရ] အမ္ဗိလကောဋ္ဌကမည်သော ကျောင်းတိုက်၊ အမ္ဗိလကောဋ္ဌကကျောင်းတိုက်။ အမ္ဗိ-လကောဋ္ဌကဝိဟာရေ ပန တိပိဋကစူဠနာ-ဂတ္ထေရေ ဣမံ သုတ္တံ ကထေန္တေ မနုဿာ-ပရိသာ ဂါဝုတံ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။

အမ္ဗိလကောဋ္ဌာသ (ပု) [အမ္ဗိလ+ကောဋ္ဌာသ] ချဉ်သော အဖို့အစု၊ အချဉ်၊ (ချဉ်သော ဟင်း)။ အမ္ဗိလဂ္ဂ-ကြည့်။

အမ္ဗိလဂ္ဂ (ပု) [အမ္ဗိလ+အဂ္ဂ] (က) ချဉ်သော အဖို့အစု၊ (ချဉ်သောဟင်း)။ (ခ) ချဉ်သော အရသာရှိ၍ မွန်မြတ်သော (ဟင်း)။ နာနစ္စယေဟိ သူပေဟိ ပစ္စုပဋ္ဌိတော အဿ အမ္ဗိလဂ္ဂေဟိပိ တိတ္တကဂ္ဂေဟိပိ။ သံ၊၃။ ၁၃၀။ အမ္ဗိလဂ္ဂေဟိတိ အမ္ဗိလကောဋ္ဌာသေဟိ။ သံ။၃။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆။ အဂ္ဂိယတိ အသက်ရတော ဝိဘဇီယတိတိ အဂ္ဂေါ၊ အမ္ဗိလမေဝ အဂ္ဂေါ အမ္ဗိလဂ္ဂေါတိ အာဟ "အမ္ဗိလဂ္ဂေဟိတိ အမ္ဗိလကောဋ္ဌာသေဟီ"တိ။ သံ။ဋီ၊၂။၄၇၀။ အမ္ဗိလဂ္ဂေဟီတိ အမ္ဗိလကောဋ္ဌာသေဟိ။ ယေ ဝါ အမ္ဗိလရသာ ဟုတွာ အဂ္ဂဘူတာ၊ တေဟိ စတုရမ္ဗိလာဒိမိဿေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၇၆။ (—ဒီ။၁။၂၁၀။ မ။၁။၁၄၁။ အံ။၁။ ၉၆။ အံ။၂။၂၂။ ဋ္ဌတိဝုတ်။။၂၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။။၆၉။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၁။ အံဋီ၊၁။ ၁၄၂။)

အမ္ဗိလင်္ကုရဖလ (တိ) [အမ္ဗိလ+အင်္ကုရ+ဖလ] ချဉ်သော အညွန့် အသီးရှိသော။ ကပိတ္ထန (သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၅)ကြည့်။

အမ္ဗိလဇနပဒ (ပု) [အမ္ဗိလ+ဇနပဒ] အမ္ဗိလ မည်သော ဇနပုဒ်။ မဟာဝံ၊ဋီ။၅၅၂။

အမ္ဗိလတက္က (နပ) [အမ္ဗိလ+တက္က] ချဉ်သော ရက်တက်ရည်။ အမ္ဗိလတက္ကေန အာလောဠေတွာ။ ဇာ။၁။၂၆၁။

အမ္ဗိလတ္တ (နပ) [အမ္ဗိလ+တ္တ] ချဉ်သည်၏အဖြစ်။ ဇီဝ့ါယ ရသေ နိက္ခိတ္တေ ဇာနေယျ အမ္ဗိလတ္တံ ဝါ လဝဏတ္တံ ဝါ။ မိလိန္ဒ။၅၇။

အမ္ဗိလဓောတ (တိ) [အမ္ဗိလ+ဓောတ] အချဉ်ဖြင့်ဆေးကြောအပ်သော။ သောတ္တိသေနဿ ကုဋ္ဌံ အမ္ဗိလဓောတံ ဝိယ တမ္ဗမလံ တာဝဓေဒဝ အပဂစ္ဆိ။ ဇာ။၅။၉၉။

အမ္ဗိလပဿဝ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗိလပဿဝ ကျောင်းတိုက်။ အမ္ဗိလပဿဝံ။ စူဠဝံ။ ၄၂။၁၇။

အမ္ဗိလပါယ(ယာ)သ (ပု) [အမ္ဗိလ + ပါယ(ယာ) သ] ချဉ်သော—နို့ထမင်း—နို့ဃနာ။ အမ္ဗိလပါယာသာဒီသု အညတရံ ပစိဿာမ။ ဝိ။၃။၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၄။

အမ္ဗိလပါယာသဂ္ဂဟဏ (နပ) [အမ္ဗိလပါယာသ+ဂဟဏ] အမ္ဗိလပါယာသ-သဒ္ဒါ။ အမ္ဗိလပါယာသဂ္ဂဟဏေန တက္ကာဒိအမ္ဗိလသံယုတ္တာ ဃနယာဂု ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၀။

အမ္ဗိလဖလ (နပ) [အမ္ဗိလ+ဖလ] (၁) ချဉ်သောအသီး။ (တိ) (၂) ချဉ်သော အသီးရှိသော အပင်၊ သီးပင်။ (၁) ဣမသ္မိံ ကာလေ အမ္ဗံ နတ္ထိ၊ အညံ ကိဉ္စိ အမ္ဗိလဖလံ အာဟရိဿာမိ။ ဇာ။၃။၂၆၊ (တိ) (၂) ကပိတ္ထေ.... ဒဓိတ္ထော။ အမ္ဗိလဖလော ပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၁။

အမ္ဗိလဘာဇန (နပ) [အမ္ဗိလ+ဘာဇန] ချဉ်သော—အချဉ်ဓာတ် စွဲကပ်နေသော—အိုး—ခွက်။ ယာဝ ဒဓိဘာဇနာဒိကံ အမ္ဗိလဘာဇနံ န ပါပုဏာတိ။ ဓမ္မ။၁။၃၂၃။

အမ္ဗိလယာဂု[၁] (ထီ) [အမ္ဗိလ+ယာဂု] ချဉ်သော ယာဂု၊ ရက်တက်စသော အချဉ်နှင့်ရောသော ယာဂု။ အမ္ဗိလပဏ္ဏဖလကဋီရမိဿကာ အမ္ဗိလယာဂု ဝါ.... အဗ္ဘုဂ္ဂာ ဟောတိ။ ဝိ။၃။ ၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၅။ တံ သမ္ဗုံ ဂဟေတွာ အမ္ဗိလယာဂုအာဒီနိ ကတွာ။ ဒီ။၁။၂၄၁။ အမ္ဗိလယာဂု နာမ တက္ကာဒိအမ္ဗိလသံယုတ္တာ ယာဂု။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။ သာကပဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ကဏတက္ကုလေဟိ အမ္ဗိလယာဂုံ ပစိတွာ။ ဒီ။၂။၃၇၉။ အဘိ။၂။၂၆၇။

အမ္ဗိလယာဂု[၂] (ပု) [အမ္ဗိလ+ယာဂု] အမ္ဗိလယာဂု-မည်သောရွာ၊ အမ္ဗိလယာဂုရွာ။ (ဓာ-

တုသေနေ၏ဘခင် ဒါဌာနာမ-နေသော ရွာ ဖြစ်သည်။) အမ္ဗိလယာဂုမ္ပိ။ စူဠဝံ၊၃၇။၁၅။

အမ္ဗိလရသ (ပု) [အမ္ဗိလ+ရသ] (၁) ချဉ်သော အရသာ။ (တိ) (၂) ချဉ်သော အရသာရှိသော။ (၁) အမ္ဗိလ (၁) ကြည့်။ (တိ)(၂) အမ္ဗိလရသံ ပိတ္တဗြူဟနံ ကဋုကဝိပါကသဘာဝံ။ အနုဋီ၊၂။၁၁၀။

အမ္ဗိလဝလ္လိ (လ္လီ) (ထီ) [အမ္ဗိလ+ဝလ္လီ။ အမ္ဗလဝလ္လီ-သံ] အမ္ဗိလ-အမည်ရှိသောနွယ်၊ နွယ်ချဉ်ပင်၊ ရှားစောင်းလက်ဆက်ဟုလည်း မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပြန်ဆိုကြသည်။ အမ္ဗူလဝလ္လီ-ကြည့်။

အမ္ဗိလသံယုတ္တ (တိ) [အမ္ဗိလ+သံယုတ္တ] အချဉ်နှင့် ရောသော။ အမ္ဗိလပါယာသဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

အမ္ဗိလသာက (ပု၊နု) [အမ္ဗိလ+သာက] ချဉ်သောဟင်းရွက်။ တဥ္စ (လသုဏံ)ပစ္စမာနေသု .... အမ္ဗိလသာကာဒီသု ဝါ ဥတ္တရိဘင်္ဂေသု ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အန္တမသော ယာဂုဘတ္တေပိ ပက္ခိတ္တံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။ ကခါ၊ဋီ။ ၄၆၇။

အမ္ဗိလသုရာ (ထီ) [အမ္ဗိလ+သုရာ] ချဉ်သောသေရည်။ အမ္ဗိလသုရာယ ကောသကံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ.... ပိဝန္တိ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။

အမ္ဗိလာပိက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗိလာပိက ရွာ။ အမ္ဗိလာပိကံ။ စူဠဝံ၊၄၄။၉၇။

အမ္ဗိလိကာ (ထီ) [အမ္ဗိလ+ဣက] မန်ကျည်း။ အမ္ဗိလိကာဖလ-ကြည့်။

အမ္ဗိလိကာဖလ (နု) [အမ္ဗိလိကာ+ဖလ] မန်ကျည်းသီး။ ကောကပိတ္ထဖလဥ္စ အမ္ဗိလိကာဖလဉ္စ (အဒ္ဒသ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အမ္ဗိလိကာဖလန္တိ တိန္တိဏိဖလန္တိ ဝဒန္တိ၊ စတုရမ္ဗိလန္တိ အပရေ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၅-၆။

အမ္ဗိလုဂ္ဂါရ (ပု) [အမ္ဗိလ+ဥဂ္ဂါရ] လေချဉ်တက်(စားချဉ်ပြန်)ခြင်း။ အမ္ဗိလုဂ္ဂါရသမုဋ္ဌာပက-ကြည့်။

အမ္ဗိလုဂ္ဂါရသမုဋ္ဌာပက (တိ) [အမ္ဗိလုဂ္ဂါရ+သမုဋ္ဌာပက] လေချဉ်တက် (စားချဉ်ပြန်) ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပစ္ဆာဘတ္တေ အမ္ဗိလုဂ္ဂါရသမုဋ္ဌာပကံ ကတွာ ကောဒိဝသမ္ပိ အာဟာရံ န အာဟာရေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

အမ္ဗိလောဒန (ပု၊နု) [အမ္ဗိလ + ဩဒန] ချဉ်သော ထမင်း၊ ထမင်းချဉ်။ အငွင်္ဂသမန္နာဂတံ အမ္ဗိလောဒနံ ပစိတွာ ပေသေန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၇၇။

အမ္ဗိလ္လပဒရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗိလ္လပဒရ-မည်သောရွာ။ တတိယ အဂ္ဂဗောဓိမင်းသည် စေတိယပဗ္ဗတကျောင်းတိုက်အား လှူဒါန်းထားသော ရွာ။ အမ္ဗိလ္လပဒရံ။ စူဠဝံ၊၄၄။ ၁၂၂။

အမ္ဗု (နု) [အမ္ဗ+ဥ။ အမ္ဗတိ နာဒံ ကရောတီတိ အမ္ဗု။ ဏွာဒိ။၂။ အမ္ဗ သဒ္ဒေ၊ ဥ၊ အမ္ဗု။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၁] ရေ။ တောယံ အမ္ဗုဒကဉ္စ ကံ။ ဓာန်။၆၆၁။ ဇလံ ပါတော စ အမ္ဗု စ။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၇။ မုဋ္ဌာလပုပ္ဖံ ဝိမလံ အမ္ဗုနာ-(ထေရ။၃၅၃)တိ ယထာ နိမ္မလံ ဝိရဇံ နဠိနံ ဥဒကေန န လိမ္ပတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ (-ဇာ၊၁။၃၅၉။ ဇာ၊၂။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။) အမ္ဗုစာရီ, အမ္ဗုဇ-တို့လည်း ကြည့်။

အမ္ဗုကသဥ္စရိရဝိတ (ပု) [အမ္ဗုကသဥ္စရိ+ရဝိတ] ကြက်မငယ်တွန်သံ။ အမ္ဗုကသဥ္စရိ-ကြည့်။

အမ္ဗုကသဥ္စရိ (ထီ) [အမ္ဗုကသဥ္စရ+ဤ။ မြန်မာမူ၌ အမ္ဗုကသဥ္စရိ, သီ-မူ၌ အမ္ဗကမဒ္ဒရိ, သျာ-မူ၌ အမ္ဗကပစ္စရိ-ဟု ပါ၍ အမျိုးမျိုး ရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကတ်အဘိဓာန်၌ အမ္ဗကမမ္ဗရိ-ဟုရှိသင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်၏။] ကြက်မငယ်။

သေယျထာပိ အာဝုသော သရာဘ အမ္ဗုက-သဋ္ဌရီ (အမ္ဗုကမဒ္ဒရီ၊ သီ။ အမ္ဗုကပစ္စရီ၊ သျာ) ပုရိသကရဝိတံ ရဝိယာမီတိ အမ္ဗုက-သဋ္ဌရိရဝိတံယေဝ ရဝတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၈၈။ အမ္ဗုကသဋ္ဌရီတိ ခုဒ္ဒကကုက္ကုဋိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁။

အမ္ဗုစာရီ (တိ) [အမ္ဗု+စရ+ဏီ] ရေ၌ကျက်စား သွားလာသော သတ္တဝါ၊ (ငါး)။ ဇာလံဝ ဘေတွာ သလိလမ္ဗုစာရီ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၈။ အပ၊ ၁။ ၁၃။ အမ္ဗုစာရီ ဝုစ္စတိ မစ္ဆော။ စူဠနိ။ ၂၈၃။ အမ္ဗုတိ ဥဒကံ၊ တတ္ထ စရတီတိ အမ္ဗုစာရီ၊ မစ္ဆယောတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။

အမ္ဗုဇ (ပု၊န) [အမ္ဗု + ဇန + ကွိ] ရေ၌ဖြစ်သော (ငါး-စသည်) (ပု) (၁) ငါး။ (န) (၂) ပဒုမ္မာကြာ။ (ပု) (၁) ဝက်ဿသွောဝ အမ္ဗုဇော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဗဠိသံ ဂိလိတွာ ဌိတမစ္ဆော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဆေတွာ ဇာလံဝ အမ္ဗုဇော။ သံ၊ ၁။ ၅၀။ အမ္ဗုဇောတိ မစ္ဆော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ ဗဠိသေနေဝ အမ္ဗုဇံ။ ထေရ။ ၂၈၉။ အမ္ဗုဇံ မစ္ဆံ အာမိသဗဒ္ဓေန ဗဠိသေန ဝိယ ဗာဠိသိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဒုမမ္ဟာစယာ ဗလိသာ အမ္ဗုဇော ဝါ- (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄)တိ....မစ္ဆော ဗလိသာ ဒုမမ္ဟာ-စယော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂၄။ (န) (၂) ဇလမ္ဗုဇံ ကဏ္ဍကဝါရိဇံ ယထာ၊.... လေ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ၊ အမ္ဗုဇံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ။ မဟာနိ။ ၁၅၆။ လေသညိတေ အမ္ဗုမှိ ဇာတံ ကဏ္ဍကနာဠံ ဝါရိဇံ၊ ပဒုမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ ဇာတံ ယထာ ပေါက္ခ-ရဏီသု အမ္ဗုဇံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၆။ အမ္ဗုဇန္တိ ပဒုမဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၁။

အမ္ဗုဇာကရ (ပု) [အမ္ဗုဇ+အာကရ] ပဒုမ္မာကြာတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန၊ ဆည်၊ တဖက်ဆည်ကန်။ ဒဟော'မ္ဗုဇာကရော စာထ။ ဓာန်။ ၆၇၈။ အမ္ဗုဇာနံ ပဒ္မါနံ အာကရော ဥပ္ပတ္တိ-ဌာနံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၇၈။

အမ္ဗုဇိနီ (ထီ) [အမ္ဗုဇ+ဣနီ။ အမ္ဗုဇယော-ဂတော, အမ္ဗုဇာနံ သမူဟတော ဝါ အမ္ဗု-ဇိနီ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၈၉။] ကြာရှိသောအရပ်၊ ကြာတော။ ဘိသိန္ယမ္ဗုဇိနီ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၆၈၉။

အမ္ဗုဇောဒရ (န) [အမ္ဗုဇ+ဥဒရ] ပဒုမ္မာကြာတိုက်။ သမ္ပတန္တာမ္ဗုဇောဒရေ။ သုဗောဓာ-လင်္ကာရ။ ၁၂၀။ အမ္ဗုဇောဒရေ .... ပဒုမ-ဂဗ္ဘေ .... အမ္ဗုဇဿ ဥဒရန္တိ စ ဝါကျံ။ ၎င်း-ဋီ။ ၁၂၀။

အမ္ဗုဋ္ဌ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အမ္ဗုဋ္ဌ-မည်သော တဖက်ဆည်ကန်။ (ဒုတိယ ဥပတိဿဘုရင် ဆောက်လုပ်သည်။) စူဠဝံ၊ ၃၇။ ၁၈၅။

အမ္ဗုဒ (ပု) [အမ္ဗု+ဒါ+အ] မိုးတိမ်။ ဝါရိဝါ-ဟော တထမ္ဗုဒေါ။ ဓာန်။ ၄၇။ အမ္ဗုံ ဒဒါတီတိ အမ္ဗုဒေါ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၇။ ဇီမူတော အမ္ဗုဒေါ-ဃနော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၂၆။ ဿမ္ဗကာလေမ္ဗုဒေါ ဝိယ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၂၀၃။ အမ္ဗုဒေါ မေဃော ဝိယ။ အမ္ဗုဒေါ ဝိယ မေဃော ဣဝ။ ၎င်း-ဋီ။ ၂၀၃။

အမ္ဗုဓရ (ပု) [အမ္ဗု+ဓရ+အ] မိုးတိမ်။ ပဇ္ဇုန္နမ္ဗုဓရော ဃနော။ ဓာန်။ ၄၇။ အမ္ဗုံ ဥဒကံ ဓာရေတီတိ အမ္ဗုဓရော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၇။ အမ္ဗုံ ဓာရေတီတိ အမ္ဗုဓရော၊ ကော သော? ပဇ္ဇုန္နော။ ကစ္စည်း။ ၃၂၈။

အမ္ဗုဓိ (ပု) [အမ္ဗု + ဓာ + ဣ] သမုဒ္ဒရာ။ ပစ္စက္ခော'ယံ ဇိနော'မ္ဗုဓိ။ သုဗောဓာလင်္ကာ-ရ၊ ၂၁၅။ အမ္ဗုဓိ သာဂရော။ ၎င်း-ဋီ။ ၂၁၄။

အမ္ဗုပမာ (ထီ) [အမ္ဗု+ဥပမာ] သရက်သီးဥပမာ။ အမ္ဗုပမာ စ ယုဇ္ဇေယျ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၉။

အမ္ဗုယျာန (န) [အမ္ဗ+ဥယျာန] အမ္ဗုယျာန-မည်သော ကျောင်းတိုက်။ စူဠဝံ၊ ၄၆။ ၃၀။

အမ္ဗုဝေဂ (ပု) [အမ္ဗု+ဝေဂ] ရေအဟုန်၊ ရေအယဉ်။ ပဝါဟော....အမ္ဗုဝေဂေါ၊ အမ္ဗုနော ဥဒကဿ ဝေဂေ သောတော။ ဓာန်၊ဋီ။၉၆၂။

အမ္ဗုသေဝါလသဥ္ဆန္န (တိ) [အမ္ဗု+သေဝါလ+သဥ္ဆန္န] ရေ,မှော်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ အမ္ဗုသေဝါလသဥ္ဆန္နာ၊ တေ သေလာ ရမယန္တိ မံ။ ထေရ။၂၄၄၊၃၀၇။ ဥဒကသေဝါလသဥ္ဆာဒိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။

အမ္ဗုဟတ္ထပဗ္ဗတ (ပု) [အမ္ဗု+ဟတ္ထ+ပဗ္ဗတ] အမ္ဗုဟတ္ထ-မည်သော တောင်။ အဗ္ဗုဟတ္ထပဗ္ဗတ-ကြည့်။

အမ္ဗူပမ (တိ) [အမ္ဗ+ဥပမာ] သရက်သီး ဥပမာရှိသော၊ သရက်သီးနှင့် တူသော၊ သူ။ စတ္တာရော အမ္ဗူပမာ ပုဂ္ဂလာ။ အံ၊၁။၄၂၁။ အဘိ၊ပု။၁၀၇။

အမ္ဗောပမနိယာမကထာ (ထီ) [အမ္ဗောပမာ+နိယာမကထာ] သရက်သီးဥပမာနှင့် နိယာမငါးမျိုးကို ပြဆိုရာစကားရပ်။ အမ္ဗောပမနိယာမကထာ စ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄-၆။

အမ္ဗောပမပဥ္စနိယာမကထာ (ထီ) [အမ္ဗောပမ+ပဥ္စနိယာမ+ကထာ] သရက်သီးဥပမာနှင့် နိယာမတရား ငါးမျိုးကို ပြဆိုရာစကားရပ်။ အမ္ဗောပမပဥ္စနိယာမကထာ ပါကတိကာ ဧဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ၎င်း-နိသျ၊၃။၉၉-၌ကား အမ္ဗောပမဥ္စ နိယာမကထာ စ ပါကတိကာ ဧဝ-ဟု ပါဌ်ရှိ၏။

အမ္ဗောပမာ (ထီ) [အမ္ဗ+ဥပမာ] သရက်သီး ဥပမာ၊ သရက်ပင်အောက်အိပ်သူ၏ ကြွေကျသော သရက်သီးကို ကောက်ယူစားသော ဥပမာ)။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အမ္ဗောပမံ နာမ ဂဏှိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။

အမ္ဘ (ပု) [အဘိ+အ] ရေ။ ဧတ္ထ စ အမ္ဘော ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ တဥ္ဟိ....အမ္ဘတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ အမ္ဘောတိ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၇။

အမ္ဘတိ (ကြိ) [အဘိ+အ+တိ] အသံပြု၏။ မြည်၏။ အမ္ဘ-ကြည့်။

အမ္ဘော (ဗျ) အို....၊ ဟယ်....၊အချင်း၊ အချင်းတို့၊ အမောင်၊ အမောင်တို့၊ (ယောကျ်ားတယောက်, သို့မဟုတ် အများကို ခေါ်ဝေါ်ရာ၌ သုံးသော ပုဒ်)။ အာဝုသော အမ္ဘော ဟမ္ဘော ဟရေ အရေ ဟေ ဣစ္စေတေ ကေဝဝစနပုထုဝစနဝသေန ပုရိသာနံ အာမန္တနေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၇၁။ အာဝုသော အမ္ဘော ဟမ္ဘော ရေ အရေ ဟရေ ဇေ ဣစ္စေတေ အာမန္တနေ။ ရူ။၁၃၃။ အမ္ဘော ပုရိသာတိ အာလပနာဓိဝမနမေတံ။ ဝိ၊၁။၉၃။ အမ္ဘော ပုရိသာတိ အာလပနမေတံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ အမ္ဘော ပုရိသ ယံ တွံ ဇနပဒကလျာဏိံ ဣစ္ဆသိ ကာမေသိ။ ဒီ၊၁။၁၇၇။ ဟေဝိ တွံ အမ္ဘော ပုရိသ။ ဒီ၊၂။၁၅၅။ အံ၊၁။၂၀၆။ ဥဒါန။၁၅၉။ အမ္ဘောတိ အာလပနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ (—ဒီ၊၃။၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ မ၊၁။၃၆။ ဇာ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။)

အမ္ဘောဇ (နု) [အမ္ဘ+ဇန+ကွိ] ကြာ။ တဝါ'နန' မိဝ' မ္ဘောဇံ၊ အမ္ဘောဇမိဝ တေ မုခံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၁၇၇။

အမ္ဘောဒ (ပု) [အမ္ဘ+ဒါ+ကွိ] တိမ်၊ မိုးတိမ်။ စူဠဝံ၊၆၃။၁၃၄။

အမ္ဘောဓရ (ပု) [အမ္ဘ+ဓရ+အ] တိမ်၊ မိုးတိမ်။ စူဠဝံ၊၇၅။၁၇။

အမ္ဘောဓိ (ပု) [အမ္ဘ + ဓာ + ဣ] သမုဒ္ဒရာ၊ စူဠဝံ၊၇၅။၄၅၊၇၇၊၁၁၆။

အမ္ဘောရာသိ (ပု) [အမ္ဘ+ရာသိ] သမုဒ္ဒရာ၊ စူဠဝံ၊၇၅။၁၂၂။

အမ္မကသည (တိ) [အမ္မကာ+သညာ] မိန်းဟူသော အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ အမ္မကာကြည့်။

အမ္ဗကာ (ထီ) [အမ္ဗာ+က] မိန်းမ။ ကာ စာနန္ဒ မိဂသာလာ ဥပါသိကာ ဗာလာ အဗျတ္တာ အမ္ဗကာ အမ္ဗကသညာ။ (အမ္ဗကာ အမ္ဗက-ပညာ၊ သီ၊ဋ္ဌ။ အမ္ဗကာ အမ္ဗကသညာ၊ သျာ၊ကံ။) အံ၊ ၂။ ၃၀၆၊ ၃၀၈။ အမ္ဗကာ အမ္ဗကသညာတိ ဣတ္ထိ ဟုတွာ ဣတ္ထိသညာယ ဧဝ သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ အမ္ဗ-ကာတိ မာတုဂါမော၊ ဥပစာရဝစနံ ဟေတံ၊ ဣတ္ထီသု ယဒိဒံ အမ္ဗကာ မာတုဂါမော ဇနနီ ဇနိကာတိ၊ တေနာဟ ဣတ္ထိ ဟုတွာ ဣတ္ထိ-သညာယ ဧဝ သမန္နာဂတာတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၃။ အမ္ဗကာ-လည်း ကြည့်။

အမ္ဗဏ (နု) [အမ+ယု။ (အမ်ဏ-သံ)] အမ္ဗဏ-နှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း ကြည့်။

အမ္ဗတာတဝဒန္တ (တိ) [အမ္ဗ+တာတ+ဝဒန္တ] အမိ၊ အဘ-ဟု ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ အမ္ဗတာတဝဒန္တရ-ကြည့်။

အမ္ဗတာတဝဒန္တရ(တိ) [အမ္ဗ+တာတ+ဝဒန္တရ] အမိ၊ အဘဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ အမ္ဗ၊တာတဟု ပြောတတ်သော၊ အမေ အဖေ ခေါ်တတ်ခါစဖြစ်သော၊ သူ။ ပဿာမိ ဝေါဟံ ဒဟရံ၊ အမ္ဗတာတဝဒန္တရံ (အမ္ဗတာ-တဝဒံ နရံ၊သီ)။ ဇာ၊ ၂။၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂။ အမ္ဗတာတဝဒန္တရန္တိ (အမ္ဗတာတ ဝဒံ နရန္တိ၊ သီ) "အမ္ဗတာတာ"တိ ဝဒန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။

အမ္ဗတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အမ+ယ+တေ] (၁) လှမ်းမိုးအပ်၏၊ ရှုတ်ချအပ်၏။ (၂) သိအပ်-အဖို့အစုအားဖြင့် သိအပ်-၏။ (၁) အမ္ဗတိ ပရိဘုယျတိ ဟိဋ္ဌီယတီတိ အမ္ဗော၊ လာမ-ကော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။ (၂) အမ္ဗတိ ဘာဂ-သော ဉာယတီတိ အမ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။

အမ္ဗာ (ထီ) [အမ+မ။ အမေတိ ပေမေန ပုတ္တကေသု ပဝတ္တတီတိ အမ္ဗာ၊ မာတာ။ ဏွာဒိ။၁၃၆။ အမ္မာ-လည်း ကြည့်] (၁)အမိ၊ မိခင်။ (၂) သမီး။ (၁) အမ္ဗတာတာ ယထာ ယထာဟံ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာ-နာမိ။ ဝိ၊၁။၁၄။ မ၊ ၂။ ၂၄၆။ အမ္ဗာတိ မာတရံ အာလပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။ အမ္ဗာ န ဗျာဟရိဿာမိ။ သံ၊၁။၂၁၂။ အမ္ဗာ စ တာတ နိက္ခန္တာ....ယာဝ အမ္ဗမ္ပိ ပဿေမု။ ဇာ၊၂။၃၅၁။ အမ္ဗာယ ပတန္နု-ကေသာ။ ဇာ၊၂။၃၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၆-၇။ ဂစ္ဆ အမ္ဗာယ အဖာသုကံ ဇာနာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၀။ (-ဒီ၊၁။၈၇။ သံ၊၁။၂၁၁။ ထေရ။၂၂၉။ ထေရီ။၃၈၂၊၄၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၀၇။) (၂) အမ္ဗ ဇီဝိတိ ဝနမှိ ကန္ဒသိ။ ထေရီ။၃၈၅။ အမ္ဗ ဇီဝိတိ မာတုပစာရနာမေန ဓီတုယာ အာလပနံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဟေဲ အမ္ဗ ပိယ မိတိ။ ဇာ၊ ၂။၃၅၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၅။)

အမှ° (အလိင်) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။(အသ္မ-သံ) ဤ အမှ-သဒ္ဒါသည် အ-လိင် ဖြစ်သောကြောင့် လိင်သုံးပါးလုံး ရုပ်စဉ်တူသည်။ တေသံ ပနာ-လိင်္ဂတ္တာ တီသု လိင်္ဂေသု သမာနရူပံ။ ရူ။နှာ-၁၁၂။ တေသံ တုမှမှ-သဒ္ဒါနံ မလိင်္ဂတ္တာ.... အဟံ ပုရိသော, အဟံ ကညာ, အဟံ နပုံ-သကမိတိ တီသု လိင်္ဂေသု သမာနရူပံ ဟောတိ။ ရူ၊ဋီ။ နှာ-၆၉။] ငါ၊ ကျွန်ုပ်၊ ကျွန်တော်၊ တပည့်တော်၊ ကျွန်မ၊ တပည့်တော်မ။ (မိမိကိုယ်ကို မိမိ သုံးနှုန်းသော စကား)။ အမှသဒ္ဒေါ အတ္တနိ ဝတ္တဗ္ဗဝစနံ။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၃။ (ပ၊ဧ) အဟံ ဟိ ဗြဟ္မာ အဘိဘူ အကြိယံ ဝဒါမိ။ ဝိ၊၁။၂။ အဟံ ဟိ အရဟာ လောကေ၊ အဟံ သတ္ထာ အနုတ္တရော။ ဝိ၊၃။ ၁၂။ မ၊၁။၂၂၇။ အဟံ နု ခေါသ္မိ(မ၊၁။၁၀။ သံ၊၁။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂၃၄။)တိ အတ္တနော အတ္ထိဘာဝံ ကင်္ခတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။ အဟမသ္မိ ဘိက္ခဝေ

ဖြာဟူသော ယာစယောဂေါ။ ဋီကာဝုတ်။ ၂၆၄။ အဟန္တိ အတ္တနိဒ္ဒေသော။ ဋီကာဝုတ်၊ ၄။၃၀၃။ (ဤ ''အဟံ-ပုဒ်နှင့် သန္ဓိစပ်၍လည်း အသုံးများသည်၊ ပုံစံအချို့မှာ .... အဟဉ္စ။ ဇာ၊၁။၃၃၂။ ထေရီ။၃၉၅။ အဟဉ္စမှိ။ ဝိ၊၃။ ၄၁၄။ အဟဉ္စိဒံ။ ဇာ၊၁။၃၃၂။ အဟဉ္စိမံ။ ဝိ၊၁။၂၉၄။ ဝိ၊၃။၄၀၃။ အဟဉ္စိ။ ဇာ၊၂။ ၃၃၁။ အဟဉ္စေဝ။ ဒီ၊၁။၁၁၁-၂။ အဟဉ္စေ-ဝေကော။ အံ၊၂။၆၅-၆။ အဟမသ္မိ။ ဒီ၊၁။ ၁၇၊၂၁၁။ အဟမ္ပမှိ။ သံ၊၄၊၃။၁၄၂။ အဟမ္ပိ။ ဒီ၊၁။၅၇။ အဟမေဝ။ ဝိ၊၁။၃၀၆။ ဇာ၊ ၁။၁၂၅။ အဂ္ဂေါဟမသ္မိ။ ဒီ၊၂။၁၃။ အဇ္ဈာ-ဟံ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ (ရှင်း၄-လည်း ကြည့်) အဋ္ဌာဟံ။ ဝိ၊၃။၄၀၅။ အထ ခွါဟံ။ ဒီ၊၂။ ၄၄။ အဒ္ဓါဟံ။ ဇာ၊၂။၇၉။ အပါဟံ။ ဝိ၊၁။ ၃၀။ အမာဟံ။ ဒီ၊၁။၂၀၇။(ရှင်း-၄-ကြည့်)။ အယမဟမသ္မိ။ ဝိ၊၃။၄၁။ ဣစ္ဆာမဟံ။ ဝိ၊ ၃။၄၀၆။ ဣဓာဟံ။ ဝိ၊၁။၁၄၄-၅။ ကေမိဒါ-ဟံ။ ဒီ၊၁။၄၀။ ကောဟံ။ ဝိ၊၁။၀။ သောဟံ။ ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၃။၄၀။ ဒီ၊၁။၈၀၊၁၀၃။ ကထာ-ဟံ။ ဝိ၊၃။၁၁၅။ ကဒါဟံ။ ဇာ၊၂။၁၆၁-၆။ ကျာဟံ။ ဝိ၊၁။၂၄၀။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ တမဟံ။ ဝိ၊၁။၃၃၇။ မမ္မ။၆၀၊၇၄။ တျာဟံ။ ဒီ၊၁။ ၁၇၀။ ဒွါဟံ။ အံ၊၁။၆၂။ ဒိန္နာဟံ။ အံ၊၁။ ၆၃။ နာဟံ။ အံ၊၁။၁-၇။ ယထာ ယထာဟံ။ ဝိ၊၁။၁၃-၁၄။ ယဒိ ပနာဟံ။ ဝိ၊၁။၂၉။ ယ-မဟံ။ ဒီ၊၁။၈၃။ အံ၊၁။၅၇၁။ ယေသာဟံ။ ဇာ၊၄၊၄။၃၈၂။ သစ္စာဟံ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။ သဗ္ဗ-ဝိဒူဟမသ္မိ။ ဝိ၊၃။၁၂။ သာဓာဟံ။ ဝိ၊၁။၈။ သာဝကောဟမသ္မိ။ ဝိ၊၃။၄၇။ သုမုတ္တာဟံ။ ဝိ၊၁။၃၃။ သေယျောဟမသ္မိ။ အံ၊၁။၄၉၆။ ဟန္ဒ ခွါဟံ။ ဇာ၊၂။၂၀၇။ ဟန္ဒာဟံ။ ဝိ၊၁။ ၃၀-စသည်တည်း) အဟကဉ္စ စိတ္တဝသာနုဂါ ဘာသိတံ (ဘာသိဿံ)။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၁၉။ နီတိ၊ပဒ။၃၈၄။

(ပါ၈) စိဝရဉ္စ ခေါ မယံ ပဋိဂ္ဂဏှာမ။ ဝိ၊၁။၃၂၅။ နှ စ မယံ ဘဂဝန္တံ ပိဏ္ဍကေန ကိလမာမ။ ဝိ၊၃။၄၉၈။ မ၊၁။၂၆၆။ မယေ-ကရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိမှ လုဒ္ဒ။ ဇာ၊၁။၃၃၁။ မယေ-ကရတ္တန္တိ မယံ ကေရတ္တံ။ ဇာ၊၄၊၄။၄၄၄။ ကထံ အမှေ ကရောမသေ။ ဇာ၊၂။၂၂၁။ အမှေတိ အမှေ မနုဿဇာတိကာ သမာနာ ကထံ တိရစ္ဆာနဂတသမ္ဗန္ဓံ ကရောမ။ ဇာ၊၄၊ ၇။၇။ စတုသစ္စံ ဖုသိမှ နော။ အပ၊၂။၂၇၇။

(ဒါ၉) ဥပါသကံ မံ ဘဝံ ဂေါတမော (ဘဂဝါ)ဓာရေတု။ ဝိ၊၁။၇။ ဒီ၊၁။၈၀၊၁၀၃၊ ၁၁၇။ အံ၊၁။၁၅၇။ အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မံ၊ အဇိနိ မံ အဟာသိ မေ။ ဝိ၊၃။၄၉၆။ မမ္မ။ ၁၃။ မမံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ အနုဿရတံ။ သံ၊၁။၂၂၁။ ဒူရတော၀ မမံ ဒိသွာ။ အပ၊၂။ ၂၄၆။ မမဉ္စ ဒိသွာ ပဝဒ္ဓကာယံ။ ဇာ၊၁။ ၁၄၉။ (ဒါ၈) အယဉ္စ ဖြာဟူသော အမှေ အရဟန္တဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၂။ အမှေ တေဒဝေါစ။ သံ၊၁။၁၁၉။ အသ္မာ-ဘိဇပ္ပန္တိ ဇနာ အနေကာ (သံ၊၁။၁၄၅။ ဇာ၊၁။၁၆၃)တိ အနေကဇနာ အမှေ အဘိ-ဇပ္ပန္တိ။သံ၊၄၊၁။၁၉၁-၂။ (—ဇာ၊၄၊၃။၃၃၀။) ဥပါသိကာယော နော ဘဂဝါ ဓာရေတု။ ဝိ၊၃။၂၅။ မာ နော အဇ္ဇ ဝိကန္တိံသု။ ဇာ၊ ၂။၉၃။

(တါ၉) သာ မယာ ပေါသေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁။ ၃၀။ မယာ သဒ္ဓိံ မန္တေတွ်ါ။ ဒီ၊၁။၈၈။ ကိစ္စေန မေ အဓိဂတံ။ ဝိ၊၃။၅။၇။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။ ၂၂၄။ သံ၊၁။၁၃၈။ ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျ (သံ၊၁။၁၆၉၊၁၇၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၂)န္တိ အာဒီသု မယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၄၊၁။ ၂၈။ မ၊၄၊၁။၅။ သံ၊၄၊၁။၅။ အံ၊၄၊၁။၅။ ဋီကာဝုတ်၊၄။၂၀။ (တါ၈) ကထံ နု ခေါ အမှေဟိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၁၄၂-၃။ ဝိ၊၃။ ၁၇၀။ အတိထိ ခေါ ပနမှေဟိ သက္ကာတဗ္ဗော။ ဒီ၊၁။၁၂၆။ အသ္မာဘိ ပရိစိဏ္ဏောသိ။ အပ၊၂။

၂၁၇။ နု နော ဝိဝါဟော နာဂေဟိ၊ ကတ-ပုဗ္ဗော ကုဒါစနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၁။

(စ၊ ၉) ပဗ္ဗဇ္ဇာ မမ ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဒေဟိ မံ ရတနံ မမ (မံ)။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဒေဟိ ဣမံ ရတနံ မံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၅။ တေန တေ ဒေန္တိ ဣရန္တိ မံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၆၈။ နု မယှံ ဒဿတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၄။ မယှံ ဂါမဝရံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၀။ ဒေဟိ မေ အာဝုသော အာနန္ဒ ဝိနိစ္ဆယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၄။ ဒဒါဟိ မေ ဂါမဝရာနိ ပဉ္စ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ ပုတ္တေ မေ ဒေဟိ ယာစိတော (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၉)တိ မယာ ယာစိတော တဝ ပုတ္တေ မယှံ ဒါသတ္တာယ ဒေဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၂၁။ သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတု (သံ၊ ၂။ ၁၆၂၊ ၂၈၅။ အံ၊ ၁။ ၅၇၁)တိအာဒီသု မယှန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ (စ၊ ဗ) အမှာ-ကမ္ဘေတံ ခမတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၇-၈။ တေံ အမှာ-ကမ္ပိ ရုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဒေထာဝုသော အမှာကံ ဣမာနိ စီဝရာနိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၉။ ခန္တိ-ရံ သမှာက ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁။ အသ္မာကံ ဝေ-ရူပေသု ဌာနေသု အဓိဝါသနခန္တိယေဝ ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၊ ၁၉၀။ အသ္မာကံ အဓိ-ပန္နာနံ၊ ခမဿု ရာဇကုဥ္ဇရ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ အပ-ရာဓံ မဇာနန္တိ၊ ခမ အမှံ ဝိနာယက။ အပ၊ ၂။ ၂၇၃။ သံဝိဘာဇေထ နော ရဇ္ဇေန။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈။

(မိ၊ ၉) အညော နု ကော တေ ပဋိမန္တ-ကော မယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၅။ မယာ အညော ကော တဝ ပဋိမန္တကော ပဋိဝစနဒါယကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈။ (မိ၊ ဗ) အတ္ထိ ခေါ ဘိက္ခု စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အမှေဟိ အဘိ-က္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၈-၉။ ကောသု နာမ မှေဟိ အညော ကောစိ အတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။

(ဆ၊ ၉)တေန ဟိ ဘော မမပိ သုဏာထ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၄။ တေဒင်္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာ-နံ ဘိက္ခူနံ ရတ္တညူနံ ယဒိဒံ အညာသိ-ကောဏ္ဍညော။ အံ၊ ၁။ ၂၃။ (–၂၄၊ ၂၇။) မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေ-ယျုံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ မမံ ဟိ ဝေါ ဇင်္ဂံ ဥလ္လော-ကယတံ....ပဟီယိဿတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၀။ အာ-ဝုသော မယှံ စီဝရံ ကေန အဝဟဋံ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၁-၂။ ကိလေသာ ဗျာပိတာ မယှံ။ အပ၊ ၂။ ၂၄၊ ၂၉၇။ ယော အမှံ အနုကမ္ပကော(ထေ-ရ။ ၃၄၈)တိ ယော သတ္ထာ မယှံ အနုဂ္ဂါဟ-ကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၇။ (မောဂ်၊ သျှ၊ ၂။ ၂၃၀-၁ ၌ ယင်း အမှံကို ဗဟုဝုစ်ဟု ဆို၏။) ဓေံ မေ ရူပံ ဟောတု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ၂။ ၅၅။ (ဆ၊ ဗ) အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဓမ္မော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၁။ အတိထိမှာကံ သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၆။ အမှာကဥ္စ ပန ကုလာ နတ္ထိ ကော-စိ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၆။ အမှာကန္တိ အမှေသု၊ အမှာကံ ကုလ-တောတိ ဝါ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ ဣမ ဘန္တေ အမှာကံ ယော ပဠမံ ဂါမတော ပိဏ္ဍာယ ပဋိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၉။ မ၊ ၁။ ၂၆၇။ အမှာကန္တိ အမှေသု တီသု ဇနေသု၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။ အမှာကမ္ဘေဝ သော သေဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၂။ ၈၉။ အမှာကမ္ဘေဝါတိ ဆန္နဝုတိယာ ပါ-သဏ္ဍာနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၄။ သော အသ္မာက မမ္မတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၄။ အသ္မာကဥ္စိ မက္ကဋာနံ နာမ သော ဓမ္မတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။ မဒ္ဒီ အသ္မာက မာတရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၅။ ဉာဏံ အမှံ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပန္နံ တဝ သန္တိကေ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၇။ တသ္မာဟိ အမှံ ဒဟရာ နု မိယျရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄-၅။ သော နော ဘဂဝါ သတ္ထာ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၃-၄။ သတ္ထာ နော ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၇။ မ၊ ၁။ ၂၆၆။

(သ၊ ၉) ယဿ ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ မယိ ကဍ္ဎါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ၊ သော မံ ပဥှေန။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။

ဟေိ တုံ မာလုကျပုတ္တ မယိ ဖြဟ္မစရိယံ စရ။ မ၊၂။၉၁။ (သ၊ဗ)—နတ္ထိ စေတံ အမ္ဘေသု၊ န စ ပနေတံ အမ္ဘေသု သံဝိဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၁။၃။ ဟောတု ဂိဒ္ဓိ တဝ'မှသု (တဝ'သ္မသု။ သီ၊ သျှ၁)။ ဇာ၊၁။ဂ၅။ တဝ'မှသူတိ တဝ အမ္ဘေသု ဂိဒ္ဓိ ဟောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၅။ န စာယံ ကိဉ္စိရသ္မာသု။ ဇာ၊၂။ဂဂ။ ကိဉ္စိရသ္မာသူတိ ကိဉ္စိ အမ္ဘေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၂။ ကတမသ္မာသု တံ တယာ။.... ဘတ္တိရသ္မာသု ယာတဝ။ ဇာ၊၂။ဂ၉။ ကတ'မသ္မာသူတိ ကတံ အမ္ဘေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၅။ ယာန'သ္မေသု (ယာန'သ္မာသု၊ သီ၊သျှ၁၊ဣ)န ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၂။၉ဂ။ ယာန'သ္မေသူတိ ယာနိ ဝိဇ္ဇာနိ အမ္ဘေသု န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ဝ၄။ (နီတိ၊ သုတ္တ။၄၃ဂ။ မောဂ်၊၂။၂ဝ၃-လည်း ကြည့်။)

ဒအမှ၂ (န)[အမ+ဟ။ အမတိ ပဝတ္တတီတိ အမှံ၊ အသ္မာ။ ဏွာဒိ။၂၂၂။ အဂ္ဂါန-သံ] ကျောက်၊ ကျောက်ခဲ။အသ္မ(သုတ္တနိ။၃၄၃။က-မူ)ကြည့်။

အမှ၃ (ကြိ) အတ္တိ ၂ ကြည့်။

အမှမယ (တိ) [အမှ+မယ] ကျောက်ဖြင့် ပြီးသော။ အသ္မမယ (ဓမ္မ။၃၇။ က-မူ) ကြည့်။

အမှယောဂ (ပု) [အမှ+ယောဂ] အမှ-သဒ္ဒါ—အဟံ, မယံ-ဟူသော ပုဒ်တို့—နှင့် ယှဉ်သော ကြိယာ၊ အမှယောဂ ကြိယာ၊ (ဝတ္တေမိ, ဂစ္ဆာမိ, ဂစ္ဆာမ-စသည်။) အဟံသဒ္ဒယောဂတော ဟိ သဗ္ဗတ္ထ အမှယောဂေန ဝစနတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂ဝ။

အမှသု(အ-လိင်)[အမှ+သု]ငါတို့၌။အမှ၁ကြည့်။

အမှသေ (ကြိ) အတ္တိ၂ ကြည့်။

အမှာ (ကြိ) အတ္တိ၂ ကြည့်။

အမှာကံ (အ-လိင်)[အမှ+နံ] (က) ငါတို့အား။ (ခ) ငါတို့၏။ (ဂ) ငါတို့တွင်။ အမှ၁ကြည့်။

အမှာက (တိ) [အမှ+ဏ။ ဒိယာန္တသ္သေပိ ပစ္စယာ-သုတ်ဖြင့် ဏ္ဍံ-အနက်၌ ဏ-ပစ္စည်းသက်၊ တဒမိနာဒီနိ-သုတ်ဖြင့် အမှ-ကို အမှာက-ပြု။ မောဂ်၊သျှ၊၄။၃၃] ငါတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော၊သူ။ ငါတို့ဖက်သား။ န ဒါနိ တုံ အမှာက(သံ၊၁။၄၂၅)န္တိ ဣဒါနိ တုံ အမိတ္တပက္ခံ ဂတော န အမှာကံ သန္တကောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

အမှာဒိက္ခ (တိ) [အမှ+ဒိသ+ရိက္ခ။ မောဂ်၊၃။ဂဂ။ အမှ+ဒိသ (ဒုသ၊ ကစ္စည်း၊နီတိ)+က္ခိ။ မာဒိက္ခ။ ကစ္စည်း။၆၄၂။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၆၉။ ရူ။နှာ-၃၆၃) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊သူ၊ ငါလိုလူ။ တုမှာဒိ,အမှာဒိ, တုမှာဒိက္ခော, အမှာဒိက္ခော, တုမှာဒိသော, အမှာဒိသော။ မောဂ်၊၃။ဂဂ။

အမှာဒိသ (တိ) [အမှ+ဒိသ+က(က္ခိ)] အမှာဒိက္ခနှင့် အနက်တူ။ ကော အမှာဒိသေ ဥဂ္ဂဟာပေတုံ သမတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (—သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။) အမှာဒိက္ခ-လည်း ကြည့်။

အမှာဒိ (တိ) [အမှ+ဒိသ+ရိ] အမှာဒိက္ခ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

အမှိ (ကြိ) အတ္တိ၂-ကြည့်။

အမှေ (အလိင်) [အမှ+ယော] (က) ငါတို့သည်။ (ခ) ငါတို့ကို။ အမှ ၁ ကြည့်။

အမှေသု (အ-လိင်) [အမှ+သု] (က) ငါတို့၌။ (ခ) ငါတို့တွင်။ အမှ ၁-ကြည့်။

အမှေဟိ (အ-လိင်) [အမှ+ဟိ] (က) ငါတို့သည်။ (ခ) ငါတို့ဖြင့်။ (ဂ) ငါတို့နှင့်။ (ဃ) ငါတို့မှ။ (င) ငါတို့ထက်။ အမှ ၁ ကြည့်။

အယံ (ပု၊ထီ) [ဣမ+သိ] ဤယောကျ်ား-ဤမိန်းမ (စသည်) သည်။ ဣမ-ကြည့်။

အယ (ပု) [ဣ (=ဧ, အယ)+အ] (၁) သံ။ (၂) ကုသိုလ်ကောင်းမှု။ (သုခ၏ဖြစ်ရာ—လူ နတ် နိဗ္ဗာန် စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့၏ ဖြစ်

ကြောင်း – ဖြစ်သော ကုသိုလ် ကောင်းမှု။) (၃) ချမ်းသာသုခ။ (ကုသိုလ်ကောင်းမှု ကြောင့် ဖြစ်သော – ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုသူ တို့သည် ခံစားခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရောက်အပ်သော – ဣဋ္ဌာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်သော – မိမိဖြစ်ရာ သတ္တဝါကို ပြည့်ဖြိုးတိုးပွါးစေလျက်သာ ဖြစ်တတ်သော – သဘောတရား၊ ချမ်းသာသုခ။) (၄) သုဂတိ (လူ့ပြည်, နတ်ပြည်, ဗြဟ္မာ့ပြည်)။ (၅) သာယာဖွယ် တရား (သုခဝေဒနာ, သောမနဿဝေဒနာ, ဣဋ္ဌာရုံ)။ (၆) ကြီးပွါးခြင်း။ (၇) အကြောင်းတရား။

(၁) အယောတိ ကာဠလောဟံ၊ အယတိ နာနာကမ္မာရကိစ္စေသု ဥပယောဂံ ဂစ္ဆတီတိ အယော။ နီတိ၊ဓာ။၁၄၀။ ပဟူတံ အယံ ဆဒ္ဒိတံ ဒိသွာ။ ဒီ၊၂။၂၇၈။ အယန္တိ ကာဠလောဟံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၂။ အယသာ ပဋိကုဇ္ဇိတော။ မ၊၃။ ၂၀၅၊၂၂၂။ အံ၊၁။၁၄၀။ အဘိ၊က။၄၃၂။ ပေတ၊၁၃၄။ ဇာ၊၂။၆၀။ ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ အယသာတိ ဥပရိ အယပဋ္ဋေန ဆာဒိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ အယသာ ပဋိကုဇ္ဇိတန္တိ အယောပဋ္ဋလေနေဝ ဥပရိ ပိဟိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၉။ အယသာတိ ဥပရိ နဝယောဇနိကေန အယပတ္တေန ဆာဒိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅။ အယသာ ပဋိကုဇ္ဇိတာတိ သဗ္ဗေပိ နဝယောဇနိကေန အယကပါလေန ပဋိစ္ဆန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၉၊ ၂၈၀။ မနုဿာ တိခိဏံ အယံ အယေန သုဃံသိတွာ တံ အယစုဏ္ဏံ....ခါဒါပေန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ တိခိဏံ အယန္တိ ဝေကန္တကသဒိသံ သာရအယံ၊ အယေနာတိ အယောဃံသကေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (– သံ၊၁။၇၇။ အံ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဝိ။၈၄။ ဓမ္မ။၄၈။ ဇာ၊၁။ ၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇-၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။ မူလဋီ၊၁။၁၇၄။ ခုဒ်။ ခုဒ်၊ဋီ။၄၉၃။)

(၂) သဂ္ဂမောက္ခဟေတုဘူတာ ပုညသမ္ပတာ အယာ အပေတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၇။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၁။ တေ ဂ္ဂမသ္မာ သုခဉ္စ အယော၊ ပုညန္တိ အာဟ "ပုညသမ္ပတာ အယာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၆။ ဝိမတိ၊၁။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၆၁။ တိဿော သမ္ပတ္တိယော အယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ အယော၊ ပုညောတိ အာဟ "ပုညသမ္ပတာ အယာ"-တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂။ (၃) အနက်မှ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၄-လည်း ကြည့်။

(၃) အယောတိ သုခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အယတော သုခတော အပေတာတိ အပါယာ၊ နိရယာဒယော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ ပုညကမ္မတော တေ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အယော၊ သုခံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။ ပုညတော အယတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ, ပုညကာရီဟိ ဝါ အယိတဗ္ဗော တေဗ္ဗော ပတ္တဗ္ဗော အနုဘဝနုဝသေနာတိ အယော၊ သုခန္တိ အာဟ "အယတော သုခတော"တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂။ တေ ဣဋ္ဌာဘာဝေန ပဝတ္တတီတိ အယော၊သုခံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၂။ ယဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဖြူဟေန္တော ယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အယော၊ သုခံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၄။ အပါယောတိ အယေန သုခေန, သုခဟေတုနာ ဝါ ဝိရဟိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ (– နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၆။)

(၄) တိရစ္ဆာနယောနိ ဟိ အပါယော သုဂတိယာ အပေတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ (၅) နတ္ထိ ဧတ္ထ အဿာဒသညိတော အယောတိ နိရယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ ဣယတိ အဿာဒီယတီတိ အယော၊ အဿာဒေါတိ အာဟ

“အဿာဒသညိတော အယော”တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၁။

(၆) န အယောတိ အနယော၊ အဝဍ္ဎိယာ ဌာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အယန္တိ ဝဍ္ဎိ အယော၊ တပ္ပဋိက္ခေပေန အနယောတိ အာဟ “အဝဍ္ဎိယာ ဌာနံ”န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၁ (− သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။) (၇) အနက်၏သာဓကကိုလည်း ကြည့်။ (၇) အယေ (စ) ဣရိယနတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ ဝိမတိ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃။ အယေတိ ဝဍ္ဎိယံ အတ္ထေ ဥပါယေ ဝါ။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။ အယ-သဒ္ဒေါ ပန ကာရဏံ ဒီပေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။

အယကဏ္ဋက (ပု) [အယ+ကဏ္ဋက] (က) သံဆူး။ (ခ) သံကောက်ဆူး။ (၎င်းသည် ပါဠိလို ပပတာ-ဟု ခေါ်သော လက်နက်ကို ပုံသဏ္ဌာန်ပေါ်အောင် ဖော်ပြသော စကားသာ ဖြစ်၏၊ ပပတာ-ကို မှိန်းဟု ဘာသာပြန်ကြ၏၊ ရေထဲမှ လိပ် (ငါး-စသည်)ကို ပစ်လွှတ်ထိုးစိုက်၍ ဖမ်းယူဖို့အတွက် လက်နက် တမျိုးတည်း၊ ၎င်း၏ ခေါင်းပိုင်းမှာ ကဏ္ဋကသလ္လ(နားရွက်−စဉ်းသွား−အထစ်−ပါရှိသောမြှား) နှင့် ပုံသဏ္ဌာန်တူ၏၊ ကိုယ်ပိုင်း၌ တုတ်လျှိုသွင်းဖို့ရာ အခေါင်း ပါရှိ၏၊ ငါး လိပ်တို့ကို ပစ်လွှတ် ထိုးစိုက် ပြီးနောက် ပြန်ဆွဲယူနိုင်အောင် ကြိုးရှည်ရှည်လည်း တပ်ထား၏။) (က) အယကဏ္ဋကေ ဝါ ပကတိကဏ္ဋကေ ဝါ ဘူမိယံ ကောဋ္ဋေတွာ တတ္ထ စမ္မံ အတ္ထရိတွာ ဌာနစင်္ကမာဒီနိ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ အယကဏ္ဋကေတိ အယောမယကဏ္ဋကေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၇။ (ခ) ပပတာ ဝုစ္စတိ ဒီဃရဇ္ဇုကဗဒ္ဓေါ အယကန္တကောသကော (အယကောသကော၊ ဋီ) ဒဏ္ဍံ ပဝေသေတွာ ဂဟိတော ကဏ္ဋကသလ္လသဏ္ဌာနော အယကဏ္ဋကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အယကဏ္ဋကောတိ အယောမယဝင်္ကကဏ္ဋကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။

အယကန္တကောသက (ပု၊န) [အယကန္တ+ကောသက] သံအိမ်။ (အယကဏ္ဋက (ခ) အနက်၌ ပြခဲ့သောလက်နက်၏အခေါင်းပါရှိသော ကိုယ်ထည်တည်း)။ အယကဏ္ဋက (ခ) ကြည့်။ ဋီကာ၌ အယကောသကေ-ဟု ပါ၍ရှိ၏၊ ကန္တ-ပုဒ် မပါ၊ သံလိုက်ဟူသော အနက်ကို ဟောသော အယောကန္တ-ပုဒ် ရှိသေး၏။ (နီတိ၊ပဒ။၁၅၇။)

အယကန္တပါသာဏ (ပု) [အယကန္တ+ပါသာဏ] သံသည် နှစ်သက်အပ်သော−သံကို နှစ်သက်သော−ကျောက်၊ သံလိုက်ကျောက်။ တတ္ထ အယကန္တပါသာဏေဟိ ပရိက္ခိတ္တာ ကတစင်္ကမော အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အယောကန္တ-လည်း ကြည့်။

အယကပလ္လ (န) [အယ + ကပလ္လ] သံအိုးကင်း။ သီသံ ယာဝ ကဏ္ဌသက္ခလိတော ဥပရိ အယကပလ္လံ ပါဝိသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ တဿ ပိဋ္ဌိယမာနဿ ရုဟိရံ ဂဏှိတွာ အယကပလ္လံ ပူရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။

အယကပါလ (ပု၊န) [အယ+ကပါလ] သံအိုးကင်း၊ သံအုပ်ဆောင်း။ သဗ္ဗေပိ နဝယောဇနိကေန အယကပါလေန ပဋိစ္ဆန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။

အယကလာပ (ပု) [အယ+ကလာပ] သံချောင်း−အပေါင်း − အစည်း။ ဣမေ ပန အယကလာပါဒိဝသေန ဥပမံ အနာဟရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

အယကာရ (တိ) [အယ+ကရ+ဏ] ပန်းဘဲသမား။ သုသိက္ခိတာ စ နံ အယကာရာ ဗဟုဟတ္ထကမ္မမူလံ လဘိတွာ ကရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ အယကာရော ကမ္မာရကာရ-

ကော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄။ (–မိလိန္ဒ။၁၁၅။) ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄-လည်း ကြည့်။

အယကူဋ(ပု၊န)[အယ+ကူဋ] သံတူ။ ဣမံ အယကူဋံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ တေ ဒုရတ္တဘာဝါ သတ္တာ အယကူဋေဟိ မတ္ထကေ ဘိန္ဒမာနေ ဝမန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။ ဣမိနာ တေ ဇလိတေန အယကူဋေန သီသံ ဘိန္ဒိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၄။ ဇလိတံ အယကူဋံ အာဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၁။

အယကူဋဇာတက (န) [အယကူဋ+ဇာတက] အယကူဋဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ သားဖြစ်၍ ခမည်းတော် နတ်ရွာစံသောအခါ၌ တရားနှင့်အညီ မင်းပြုသည်၊ ထိုအခါ၌ လူတို့သည် သိုး, ဆိတ် စသော သတ္တဝါများကို သတ်၍ နတ်တို့အား ပူဇော်ပသကြသည်၊ အလောင်းတော်က သတ္တဝါများကို မသတ်ရဟု အမိန့်ထုတ်ပြန်သောအခါ နတ်တို့သည် ပူဇော်ပသမှု မရကြသဖြင့် စိတ်ဆိုးကြ၍ အလောင်းတော်အား သတ်ရန် ဘီလူးတယောက်ကို စေလွှတ်လိုက်သည်၊ ထိုဘီလူးသည် ထောင်ထွတ်ပမာဏရှိ ရဲရဲပြောင်သော သံတူကြီးဖြင့် ထုသတ်ရန်သွား၍ ဘုရားလောင်း၏ အိပ်ရာထက်၌ တည်သောအခါ သိကြားမင်းသည် ထိုအကြောင်းကိုသိ၍ ဝရဇိန်လက်နက်ကို ယူပြီး ဘီလူးအထက်၌ ရပ်တည်သည်၊ ဘီလူးသည် သိကြားမင်းကို ကြောက်သောကြောင့် ဘုရားလောင်းကို မသတ်တော့ပေ၊ သိကြားမင်းသည် ဘီလူးကို နှင်ထုတ်၍ ဘုရားလောင်းအား စောင့်ရှောက်မည် ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားကာ မိမိနေရာသို့ ပြန်သွားလေသည်၊ ဤဇာတ်ကို လောကအကျိုး ကျင့်ဆောင်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်။ ဇာ၊၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄-၅။

အယကောသက (ပု၊န) [အယ+ကောသက] သံဖြင့်ပြီးသော အအိမ်။ အယကောသကေတိ အယောမယကောသကေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အယကဏ္ဍက(ခ)နှင့် အယကန္တကောသကလည်း ကြည့်။

အယက္ခဂဟိတက (တိ) [န+ယက္ခ+ဂဟိတ+က] ဘီလူး–မဖမ်းစား–မပူးဝင်–မဖမ်းယူ–အပ်သော၊သူ။ အဒေဝသတ္တ-ကြည့်။

အယက္ခန္ဓ (ပု) [အယ+ခန္ဓ] သံတုံး၊ သံခဲ။ သောဟိ အန္တောဥဒကေ အယက္ခန္ဓံ ကောဋ္ဋေတွာ တတ္ထ သာရဒါရုံ ယဋ္ဌိံ ဗန္ဓိတွာ ဩဍ္ဍိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၆။

အယခါဏုက (ပု၊န) [အယ+ခါဏု+က] သံငုတ်။ နဂ်လဗဒ္ဓံ အယသင်္လိကံ အယခါဏုကေ ဗန္ဓေယျာထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။

အယဂုဠ (ပု) [အယ+ဂုဠ] သံတွေခဲ။ ပါသာဏနိမိတ္တေ အယဂုဠောပိ ပါသာဏသင်္ချမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၁။

အယဂုဠမဏ္ဍလ (န) [အယဂုဠ+မဏ္ဍလ] သံတွေခဲအဝိုင်း။ အယဂုဠဝဿ-ကြည့်။

အယဂုဠဝဿ (န) [အယဂုဠ+ဝဿ] သံတွေခဲမိုး။ လောဟကူဋဝဿန္တိ အယဂုဠဝဿံ။ တဒါ ဟိ ရတနမတ္တာနိ ဒိယဍ္ဎရတနမတ္တာနိပိ တိခိဏံသာနိ အယဂုဠမဏ္ဍလာနိ ဣတော စိတော စ နိပတန္တာ မနုဿာနံ သရီရာနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍကာနိ အကံသု။မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၅။

အယဂုဠိကာ (ထီ) [အယ+ဂုဠိကာ] သံတွေခဲ။ သက္ခရာ ဝါ အယဂုဠိကာ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅။

အယဂူထ (ပု၊န) [အယ+ဂူထ] သံချေး။ စမ္မကာရာ ဥဒကေ တိပုမလံ အယဂူထဉ္စ ပက္ခိပိတွာ စမ္မံ ကာဠံ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၂။

အယစက္က (န) [အယ+စက္က] သံစက်ဝန်း။ ခုရ-မာရံ အယစက္ကံ တဿ မတ္ထကေ ပုနပ္ပုနံ ပတနဝသေန ဘမန္တံ ဒိသွာ ဝေမာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။

အယစုဏ္ဏ (ပု) [အယ+စုဏ္ဏ] သံမှုန့်။ တသ္မိံ အယစုဏ္ဏေန ဝါ အာဏိယာ ဝါ ပဋိပါကတိ-ကေ ကတေ ဒသာဟဗ္ဘန္တရေ ပုန အဓိဋ္ဌာ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉။ အန္တော အယစုဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ဂဏ္ဌိကမ္မာ ဗန္ဓနံ ... (Note: the following reproduces print) အန္တော အယစုဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ဂဏျန္တော တံ ပဗ္ဗဇ္ဇာဘာဂေ ကရောဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၃။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၉။)

အယဇီ (ကြိ) ယဇတိ (ဓာတ်ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၇) ကြည့်။

အယတိ (ကြိ) [အယ+အ+တိ] သွား၏၊ ဖြစ်၏။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၄၊၃၉၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ အယတိ−ဝိမတိ၊၁။၈၄၊၂၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂။ အယန္တိ−ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။ အယာမာတိပိ ပါဌော၊ ဂစ္ဆာမာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။

အယထာကာလဝိဟိတ (တိ) [န+ယထာကာလ-+ဝိဟိတ] ကာလအားလျော်စွာ မစီရင်အပ်သော၊ မိမိတို့ ဟောနေကျ ကာလကို−မဟော−မဆိုလို−သော၊ ပစ္စည်း။ ("ဘာ-သိတော=ပြောဆိုအပ်ပြီ"ဟု "တ" ပစ္စည်းသည် ပင်ကိုက အတိတ်ကာလကို ဟောသော်လည်း "ဘာသိတော ဘဝိဿတိ"ဟု အနာဂတ်ကြိယာနှင့် တွဲသောအခါ မိမိပင်ကိုယ် အတိတ်ကာလကို မဟောတော့ပဲ အနာဂတ်ကာလကို ဟောရ(ဆိုလိုရ)တော့၏၊ ထို "တ" ပစ္စည်းမျိုးကို "အယထာ-ကာလဝိဟိတ"ဟု ဆိုသည်။) ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ သတိ အယထာကာလဝိဟိတာပိ ပစ္စယာ သာဓဝေါ ဘဝန္တီတိ သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၇။

အယထာဂဟဏ (န) [န+ယထာဂဟဏ] အကြင်အကြင်သို့သော−ယူဆ−နာယူ ကျင့်သုံး−သင့်−ထိုက်−သည်မဟုတ်သော အယူဝါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ တဿ တံ အယထာဂဟ-ဏဿ သမာဒိန္နတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ သတ္တာ ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

အယထာစိတ္တ (တိ) [န+ယထာစိတ္တ] အကြင်အကြင်သို့သော စိတ်−ရှေးပင်ကိုယ်မူရင်းစိတ်−မရှိသော၊သူ။ (စိဝရံ-ဟု ရွတ်ဆိုလိုပါလျက် စီရံ-ဟု လွဲမှား ရွတ်ဆိုမိရာ၌ ရွတ်ဆိုလိုသော ရှေး ပင်ကိုယ် မူရင်းစိတ်နှင့် မကိုက်ညီသောကြောင့် "အယထာစိတ္တ=မူရင်းစိတ်မရှိသူ" ဟု ဆိုလိုသည်။) ဣတိ ပုဗ္ဗဘာဂေန စိတ္တေန အသဒိသတ္တာ အယထာစိတ္တော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

အယထာဒဿန (န) [န+ယထာဒဿန] ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်ခြင်း။ တေ တိတ္ထိယာနံ ဓမ္မသဘာဝံ ယထာဘူတံ အဇာနန္တာနံ အပဿန္တာနံ ဇစ္စန္ဓာနံ ဝိယ ဟတ္ထိမှိ ယထာ-ဒဿနံ (အယထာဒဿနံ၊ သီ၊က၊ဣ) မိစ္ဆာ-ဘိနိဝေသံ.... ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

အယထာဓိပ္ပါယ (န) [န+ယထာဓိပ္ပါယ] အလိုဆန္ဒအား မလျော်သော၊ မထိမှန်−မထင်းဖောက်−စေလိုသောဆန္ဒနှင့်မကိုက်ညီသော။ ဥသု အယထာဓိပ္ပါယံ ဂန္တွာ ပိတရံ မာရေ-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ အယထာဓိပ္ပါယံ ပန ဥဇုကမေဝ ဂန္တွာ ပိတရိ ဝိဒ္ဓေပိ မရဏာ-ဓိပ္ပါယေန အတ္တနာဝ ကတပ္ပယောဂတ္တာ နေဝတ္ထိ ဝိသင်္ကေတောတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၁။

အယထာနုက္ကမ (န) [န+ယထာနုက္ကမ] အစဉ်အား မလျော်သော၊ အစဉ်အတိုင်း မဟုတ်သော။ "အဟံ မမ"န္တိ အယထာနုက္ကမေန ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇။

အယထာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [န+ယထာနုပုဗ္ဗီ] အစဉ်အား မလျော်သော၊ အစဉ်အတိုင်း မဟုတ်သော။ အယထာနုပုဗ္ဗိယာ နိဒ္ဒိသန္တော "ကတမော စ ဘိက္ခဝေ အသပ္ပုရိသဓမ္မော"တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။

အယထာဘုစ္စ (န) [န+ယထာဘုစ္စ] ဟုတ်မှန်သည်အား မလျော်သော၊ မဟုတ်မှန်သော။ လဒ္ဓိံ နိက္ခိပိတွာ အယထာဘုစ္စံ အဓမ္မာဒီသု ဓမ္မာဒိလဒ္ဓိကော ဟုတွာ ကထေတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။

အယထာဘုစ္စနိမိတ္တဂ္ဂါဟက (တိ) [အယထာဘုစ္စ+နိမိတ္တဂ္ဂါဟက] မဟုတ်မမှန်သော–နိမိတ်–အမှတ်အသား–ကို ယူတတ်သော။ အယထာဘုစ္စနိမိတ္တဂ္ဂါဟကတော ဝနမိဂေါ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၀။

အယထာဘူတ (န) [န+ယထာဘူတ] မဟုတ်မမှန်သော။ အယထာဘူတတော စ ပကာသနဝသေန ဓမ္မာဓမ္မေသု ဝေ ပဝိသန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၆။ အယထာဘူတံ မိစ္ဆာဒိပိတအတ္ထမတ္တေနေဝ ဥဋ္ဌေါသိတဂုဏေဟိ သမုဂ္ဂတော ဃောသိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၃။

အယထာဘူတဂါဟိတာ (ထီ) [န+ယထာဘူတ+ဂါဟီ+တာ] ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ယူလေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဿ ပန အယထာဘူတဂါဟိတာယ ပရမတ္ထတော စ အဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၉။

အယထာဘူတဂုဏ (ပု) [အယထာဘူတ+ဂုဏ] မဟုတ်မမှန်သောဂုဏ်။ အယထာဘူတဂုဏေဟိ စေဝ ယထာဘူတဂုဏေဟိ စ သမုဂ္ဂတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅။

အယထာဘူတဂုဏသန္နိဿယတ္တ (န) [အယထာဘူတဂုဏ+သန္နိဿယ+တ္တ] မဟုတ်မမှန်သောဂုဏ် ဟူသော မှီရာရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မဟုတ်မမှန်သော ဂုဏ်ကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ မမှန်မကန်ကျော်စောခြင်း။ ကေသဉ္စိ ယသော ပဒေသဝုတ္တိ အယထာဘူတဂုဏသန္နိဿယတ္တာ အပရိသုဒ္ဓေါ စ ဟောတိ၊ န ဧဝံ တထာဂတဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။

အယထာဘူတဒဿိတာ (ထီ) [န+ယထာဘူတ+ဒဿီ+တာ] ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မြင်လေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မဟုတ်မမှန် မြင်လေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဗာဟိရကာ ဟိ အယထာဘူတဒဿိတာယ အသညာဘဝံ ဘဝဝိပ္ပမောက္ခံ မညမာနာ တဒုပဂဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ အသညေသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။

အယထာဘူတနိဂ္ဂဟတ္တ (န) [အယထာဘူတ+နိဂ္ဂဟ+တ္တ] ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ နှိပ်ကွပ်ခြင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ယေ ပန "အယထာဘူတနိဂ္ဂဟတ္တာ တတ္ထ ပဋိကမ္မံ ဝိသုံ န ဝုတ္တ"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ ဒုတိယေ ဝါဒမုခေ နိဂ္ဂဟစတုက္ကဘာဝေါ ပဋိကမ္မပဥ္စကဘာဝေါ စ အာပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၃။၅၁။

အယထာဘူတပဇာနန (န၊ထီ) [န+ယထာဘူတ+ပဇာနန] ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိခြင်း။ တံ သုတွာ ဘဂဝါ အညတိတ္ထိယာနံ ဓမ္မဿ အယထာဘူတပဇာနနံ ပကာသေန္တော အညတိတ္ထိယာ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိမာဟ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

အယထာဘူတသဘာဝ (ပု) [အယထာဘူတ+သဘာဝ] မဟုတ်မမှန်သော သဘော။ တဿ အယထာဘူတသဘာဝမာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၉။

အယထာမဂ္ဂ (န) [န+ယထာမဂ္ဂ] မမှန်သော လမ်းကြောင်း၊ လေ၏ တိုက်ခတ်ရိုးမဟုတ်

သော လမ်းကြောင်း။ အယထာမဂ္ဂေန ဝါယန္တော အာကာသင္ဂကဝိမာနာနိ ခေါဝဘော- တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။

အယထာဝါဒိတာ (ထီ) [အယထာဝါဒီ+တာ] မှန်ကန်စွာ ဆိုလေ့မရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ သုတ္တတ္တံ ဟိ အညထာ ဝဒန္တော အယထာ- ဝါဒိတာယ သတ္တာရံ အပဝဒန္တော နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၈၆။

အယထာသဘာဝ (ပု) [န+ယထာသဘာဝ] မဟုတ်မမှန်သောသဘော။ အယထာသဘာ- ဝံ မုသာဝါဒံ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အယထာသဘာဝေန ဝဒန္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၄၉။ ယုတ္တိနိဒ္ဒါရဏေန အယထာသဘာဝ- တော ဝိဝေစိတ္ဂာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၅၆။

အယဒဏ္ဍ (ပု) [အယ+ဒဏ္ဍ] သံဖြင့် ပြီးသော တုတ်၊ သံတုတ်။ မဟာပထဝီ တာဝဒေဝ အယဒဏ္ဍေန ပဟဋ္ဌံ ကံသထာလံ ဝိယ .... မုဥ္စနမကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၉။(—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀။)

အယဒဏ္ဍက (ပု) [အယဒဏ္ဍ+က] အယဒဏ္ဍနှင့် အနက်တူ။ ဒိဋ္ဌမတ္တေဝ ဒသသဟဿိလော- ကဓာတု အယဒဏ္ဍကေန အာကောဋိတကံ- သတာလံ ဝိယ....ကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၅။

အယဒါမ (န) [အယ+ဒါမ] သံနှောင်ကြိုး။ အယဒါမံ ဆိန္ဒိတ္ဂာ မတ္တဟတ္ထိ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၀၄။

အယန (တိ) [အယ(ဣ)+ယု] (နာ၊ထီ) (၁) (က) ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ဖြစ်ခြင်း၊ သက်ဝင် တည်နေခြင်း။ (၂) သွားခြင်း၊ သွားပုံ သွားဟန် အမူအရာ။ (၃) ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဖြစ်စွမ်းနိုင်သောသတ္တိ။ (ဤနည်း၌ အယနပုဒ်ကို ဘာဝပ္ပဓာန ကြံ၊ သို့မဟုတ် အယနဘာဝဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ်အကျေ ကြံ။) (၄) လားရာ—လည်းလျောင်းရာ— တရား ၊(အထက်မဂ် ၃-ပါး)။ (၅) ရောက် အပ်—ရောက်ထိုက်—သောတရား၊ (အထက် မဂ်၃-ပါး)။ (နာ၊ပု) (၆) လမ်းခရီး။ (ကော- ယနေဿ ယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ-၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးကို လမ်းခရီးအဖြစ်ဖြင့် တင်စား၍ အယန-ဟု ဟောတော်မူသည်၊ ကောယန- ကြည့်။) ပါရာယန (သုတ္တနိ။၄၄၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀) လည်း-ကြည့်။

(နာ၊ထီ) (၁) (က) ဖြစ်ခြင်း။ သမထ- ဝိပဿနာဘာဝနာယ သဟ အယနဝသေန သဟာယာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဒေါဝစဿဿ ဝါ အယနံ ပဝတ္တိ ဒေါဝစဿာယံ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။ ၁ဂ၂။ တဿ အယနာ ပဝတ္တိ ကုဟာယနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၅၄။ (— အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၃ဂ)။ (ခ) ဖြစ်ခြင်း၊ သက်ဝင် တည်နေခြင်း။ သမံ သဟ ဝါ အဝယဝါနံ အယနံ ပဝတ္တိ အဝဋ္ဌာနန္တိ သမယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅။ (၂) သွားခြင်း၊ သွားပုံ သွားဟန် အမူအရာ။ ကုဟဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ အယနာ ဂတိ ကိရိ- ယာ ကုဟာယနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၄။ (၁) (က) သာဓကမှ ကုဟာယနာနှင့်လည်း ယှဉ် ကြည့်။ အယနံ ဂမနေ ပထေ။ ဓာန်။၁၁၀၁။ အယနသဒ္ဒေါ ဂမနေ ပထေ စ ဝတ္တတိ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၁၁၀၁။ (၃) ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဖြစ်စွမ်းနိုင်သောသတ္တိ။ စတူသု ဣရိယာ- ပထေသု သဟ အယနတော ပါပါ သဟာယာ တေသန္တိ ပါပသဟာယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု သဟ အယနတော သဟာ- ယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ သဟ အယနတောတိ သဟ ဝတ္တနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၂၆။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။) (၄) လား ရာ—လည်းလျောင်းရာ—တရား (အထက်မဂ် ၃-ပါး)။ (၅) ရောက်အပ် ရောက်ထိုက်သော တရား၊ (အထက်မဂ် ၃-ပါး)။ (၄) သမ္ဗောဓိ ပရံ အယနံ ပရာ ဂတိ အဿာတိ သမ္ဗောဓိ- ပရာယဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆ဂ။ (၄) (၅) ဥပရိမဂ္ဂသင်္ခါတာ သမ္ဗောဓိ ပရံ

အယနံ အဿ, အနေန ဝါ ပတ္တဗ္ဗာတိ သမ္ဗော-ဓိပရာယဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ပရံ အယနံ ပရာ ဂတိ အဿ အတ္ထီတိ အတ္ထော။ အနေ-နာတိ ပုန တတိယသမာသဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၃၄။ (ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၃၃-လည်း ကြည့်) (ပု၊န) (၆) လမ်းခရီး။ ကဿ သောဓိယတိ မဂ္ဂေါ၊ အဋ္ဌသံ ဝဋ္ဋုမာ-ယနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ မဂ္ဂေါ အဋ္ဌသံ ဝဋ္ဋုမာယနန္တိ မဂ္ဂဿောဝေတာနိ ဝေဝစနာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂။) (၂) အနက်မှ ဓာန်-နှင့် ဓာန်၊ဋီ-လည်း ကြည့်။ အဋ္ဌသာယန, အနိလာယန, ဥတ္တရာ-ယန (ဓာန်။ဂ၁။), ဥဒယန, (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။), ကောယန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁ဂ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၀။), ဒက္ခိဏာယန (ဓာန်။ဂ၀။), ပရကမ္မာယန (အပ၊၁။ ဂ၄။), ရသာယန (အပ၊၂။၂၅၅။), ဝါတာ-ယန (မဟာဝံ၊၅။၃၇) တို့လည်း-ကြည့်။

အယနကိရိယ (န၊ထီ) [အယန+ကိရိယ] ဖြစ်ခြင်းကြိယာ။ ဂမနန္တိ "ပဋိစ္စ"တိ ဧတ္ထ လဗ္ဘမာနံ အယနကိရိယံ ပရိယာယန္တရေ-နာဟ၊ သာ ပနတ္ထတော ပဝတ္တိ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၇၀။

အယနဂ်လ (န) [အယ+နဂ်လ] သံထွန်တုံး။ ဥပရိ ဌိတာနိ ဘိန္ဒာပေန္တော မဟာန္တေဟိ အယနင်္ဂလေဟိ ကသာပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၄။)

အယနဋ္ဌ (ပု) [အယန+အတ္ထ]သွားခြင်းအနက်။ ယဒိ သံသာရတော နိဿရဏဋ္ဌော အယန-ဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ဂ၀။

အယနဒွယ (န) [အယန+ဒွယ] အယာဉ်နှစ်ခု – သွားခြင်း နှစ်ခု – အပေါင်း။ ဝဿောာယနဒွယံ။ ဓာန်။ဂ၁။ ဣဒံ အယန-ဒွယံ သမ္ပိဏ္ဍိတံ ဝဿော နာမ။ ဓာန်၊ဋီ။ဂ၁။

အယနနာမ (န) [အယန+နာမ] အယန-ဟူသောအမည်။ မဂ္ဂဿ ဗဟူသု နာမေသု အယနနာမေန ဝုတ္တမဂ္ဂနာမေန ဝုတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၅။

အယနဘာဝ (ပု) [အယန+ဘာဝ] ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ သဟ အယနဘာဝေန သဟာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ (ကခ်ါ။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။)

အယနဘူတ (ပု) [အယန+ဘူတ] သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ တသ္မာ တေသံ မဂ္ဂဘူတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ အယနဘူတော မဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။

အယနသဒ္ဒ (ပု) [အယန+သဒ္ဒ] အယန-သဒ္ဒါ။ အယန-သဒ္ဒေါ မဂ္ဂပရိယာယော။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၀၁။

အယန္တိ (ကြိ) အယတိ-ကြည့်။

အယပဋ္ဋ (ထီ) [အယ+ပဋ္ဋ] သံဖြင့် ပြီးသော တောင်း၊ သံခြင်းတောင်း။ မဟတိဟိ အယ-ပဋ္ဋိဟိ အာဒါယ ဥပရိအင်္ဂါရေ ဩကိရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၅။

အယပဋ္ဋ (ပု၊န) [အယ+ပဋ္ဋ](၁)သံပြား။ (၂) လွှ။ (၁) အယပဋ္ဋေန ကုဋ္ဋိံ ပရိက္ခိပိတွာ စရ-တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅။ (၂) အယပဋ္ဋန္တိ စ ကကစံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၅။

အယပဋ္ဋက (ပု၊န) [အယ+ပဋ္ဋက] (၁) သံပြား။ (၂) လွှ။ (၁) အယပဋ္ဋကေန အာ-ဗန္ဓိတွာ ဝိယ ဒဟရသာမဏေရေ သင်္ဂဏှိ-

တွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ ပါဒံ အဃပဋ္ဋကေန ကစုဝေဌေတွာ ဝိယ အာဗန္ဓိတွာ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၀၊၃၈၁။ (၂) ဣမဿ ပန အဃပဋ္ဋကေန ဆိန္နသင်္ပဋ္ဋလံ ဝိယ သမာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အဃပဋ္ဋကန္တိ စ ကကစံ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၁။

အဃပဋ္ဋဆိန္နသင်္ပဋ္ဋလ (န) [အဃပဋ္ဋ+ဆိန္န+သင်္ပဋ္ဋလ] လွှဖြင့် ဖြတ်အပ်သော ခရုသင်းလွှာ။ တထာဂတဿ ပန အဃပဋ္ဋဆိန္နသင်္ပဋ္ဋလံ ဝိယ သမာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

အဃပတ္တ (ပု) [အဃ+ပတ္တ] (၁) သံသပိတ်၊ သံခွက်။ (၂) သံပြား။ (၁) အဃပတ္တော အဃထာလကံ။ ကင်္ခါ။၂၆၁။ အဃပတ္တော ဝါ မတ္တိကာပတ္တော ဝါ မိဿကောဒနော ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ (၂) ဥပရိ နဝယောဇနိကေန အဃပတ္တေန ဆာဒိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅။

အဃပထဝီ (ထီ) [အဃ+ပထဝီ] သံမြေကြီး။ ပါဒါ ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ဟေဋ္ဌာ အဃပထဝိယံ ပဝိဋ္ဌာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၁။)

အဃပဗ္ဗတ (ပု) [အဃ+ပဗ္ဗတ] သံတောင်။ ဇလိတံ အဃပဗ္ဗတံ အာရောပေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၃။ အထ ပုရတ္ထိမတော ဇလိတော အဃပဗ္ဗတော သမုဋ္ဌာယ....တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈။

အဃပိဏ္ဍ (ပု) [အဃ+ပိဏ္ဍ] သံတုံး၊ သံခဲ။ နိဗ္ဗတ္တအဃပိဏ္ဍ (အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄) ကြည့်။

အဃပိဏ္ဍိ (ထီ) [အဃ + ပိဏ္ဍ+ ဣ] သံတုံး၊ သံခဲ။ အဃပိဏ္ဍိအာဒီသု ပထဝီဓာတု တာဒိသာယ အာပေါဓာတုယာ အနာဗဒ္ဓါ သန္တိ ဝိသရေယျ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။

အဃဖလက (န) [အဃ + ဖလက] သံပျဉ်ချပ်။ ဇလိတေသု အဃဖလကေသု ဌပေတွာ မံသံ ဝိယ ပေါတ္ထနိယာ ကောဋ္ဋေတွာ ပုဉ္ဇကတာ ဟုတွာ သယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၉။

အဃဖာလ (ပု) [အဃ+ဖာလ] သံထွန်သွား၊ သံထယ်သွား။ မူသိကာ ပန အဃဖာလေ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

အဃဗန္ဓန (န) [အဃ+ဗန္ဓန] သံအနှောင်အဖွဲ့၊ သံနှောင်ကြိုး၊ သံခြေကျဉ်း။ ပဗ္ဗဇနံ နာမ ဂန္ဓဟတ္ထိနော အဃဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ ဂမနံ ဝိယ အတိဥဠာရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ အဃံ မဟာဟတ္ထိ ဝိယ အဃဗန္ဓနံ သရဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

အဃဗလိ(ဠိ)သ (ပု) [အဃ+ဗလိ(ဠိ)သ] သံငါးမျှားချိတ်။ ရဇ္ဇုဗဒ္ဓံ အဃဗလိသံ ခိပိတွာ ဇိဝှံ နိဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁-၂။ ပဇ္ဇလိတေဟိ အဃဗဠိသေဟိ ဥဒ္ဓရိတွာ ပရိကဍ္ဎိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၁။

အဃဗီဇ (န) [အဃ+ဗီဇ] သံမျိုးစေ့၊ သံကျောက်။ ယော ဟိ ရူပိယံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တေန အဃဗီဇံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။

အဃမ (ပု၊န) [န+ဃမ] အစုံ – အတွဲ – မဟုတ်သော၊ တခုစီသာဖြစ်သော။ အဃမာဝတ္တနီလာမလတနုရုဟ·ကြည့်။

အဃမကာစိဝါလ (ပု) [အဃ+မကာစိဝါလ] သံဖြင့်ပြီးသော သင်ပေါင်းလျှော်။ ဝါလေဟီတိ အဃမကာစိဝါလေဟိ ဝေဌေတွာ အဃယန္တေန ပီဠယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။

အဃမာဝ(ဋ္ဋ)တ္တနီလာမလတနုရုဟ (တိ) [အဃမ+ အာဝတ္တ+နီလ+အမလ + တနုရုဟ] (တခုတခုသော အမွေးတွင်းတော်၌ နှစ်ပင်သုံးပင် စသည်ဖြင့်) အစုံအစုံတွဲလျက် မပေါက်သော – တပင်စီတပင်စီသာ ပေါက်သော – လက်ျာရစ် လည်လျက် ခွေနေ

သော ညိုမှောင်သော အညစ်အကြေးကင်း၍ သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သော မွေးညှင်းရှိတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ယမက်အယမာဝတ္တ (ဋ္ဌ၊ သျှ-မူ) နီလာမလတနူရုဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ တနူ-၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။) အယမာ ကေကာ ဟုတွာ အာဝတ္တာ နီလာ အမလာ စ တနုရုဟာ အဿာတိ အယမာဝတ္တနီလာမလတနုရုဟော။ မူလဋီ၊၃။၁၁၇။

အယမုဂ္ဂရ (ပု) [အယ + မုဂ္ဂရ] သံဆောက်ပုတ်၊ သံတင်းပုတ်၊ သံတုတ်။ သမ္ပဇ္ဇလိတေဟိ အယမုဂ္ဂရေဟိ ပေါထေန္တာ အာရောပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ ဇလိတံ အယမုဂ္ဂရံ ဂဏှာတော နိရယပါလဿ စေတနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။၆၀။)

အယမုဋ္ဌိ (ပု၊ထီ) [အယ+မုဋ္ဌိ] သံကဲ့သို့ ခက်မာသော လက်သီးဆုပ်ပမာဏရှိသော ကျောက်ခဲ။ အယမုဋ္ဌိက^၂-ကြည့်။

အယမုဋ္ဌိက^၁ (ပု၊ထီ) [အယမုဋ္ဌိ+က] သံတူ။ လောဟေနာတိ အယမုဋ္ဌိကေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။

အယမုဋ္ဌိက^၂ (တိ) [အယမုဋ္ဌိ+ဣက] သံကဲ့သို့ ခက်မာသော လက်သီးဆုပ်ပမာဏ ရှိသော ကျောက်ဖြင့် – ဖြစ်တတ် – အသက်မွေးတတ် – အစာအဟာရကို ရှာမှီးသုံးဆောင်တတ် – သော၊သူ။ (ကျောက်ခဲဖြင့် သစ်ခွံကို ထုနှက်ရိုက်ခွဲ၍ စားသောက်သော ရသေ့။) အဋ္ဌဝိမာ ဟိ တာပသာ.... အသ္မမုဋ္ဌိကာ (အယမုဋ္ဌိကာ။ သျှ၊က) ဒန္တဝက္ကလိကာ ပဝတ္တဖလဘောဇနာ ပဏ္ဍုပလာသိကာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ အယော ဝိယ ကဌိနော မုဋ္ဌိပ္ပမာဏော ပါသာဏော အယမုဋ္ဌိ နာမ၊ တေန ဝတ္တန္တီတိ အယမုဋ္ဌိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။ အသ္မမုဋ္ဌိက-လည်း ကြည့်။

အယမုသလ (ပု၊န) [အယ+မုသလ] သံကျည်ပွေ့။ အယမုသလေန ဝါ ဆေဒနဘေဒနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ အယမုသလေဟိ ကောဋ္ဋေတွာ ကောဋ္ဋေတွာ သဏ္ဌု နိခါတတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။

အယယန္တ (န) [အယ+ယန္တ] သံဖြင့်ပြီးသော–စက်–ယန္တရား။ အယမကစိဝါလ-ကြည့်။

အယရူပ (န) [အယ+ရူပ] သံဖြင့်ပြုအပ်သော–သံဖြင့် ပြီးသော–အရုပ်၊ သံရုပ်။ ဣတ္ထိသဏ္ဌာနေန ကတံ ကဋ္ဌရူပမ္ပိ ဒန္တရူပမ္ပိ အယရူပမ္ပိ....အနာမာသမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

အယလောဟာဒိဓာတု (ပု၊ထီ) [အယ+လောဟ + အာဒိ + ဓာတု] သံကျောက်၊ ကြေးကျောက် အစရှိသော ကျောက်ဓာတ်၊ (သံ, ကြေး စသည် ဖြစ်အောင် စီမံတတ်သော ဓာတ်သတ္တု)။ အယလောဟာဒိဓာတုယော ဝိယ အယလောဟာဒိ အနေကပ္ပကာရံ သံသာရဒုက္ခံ ဝိဒဟန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၅။

အယဝလယ (ပု၊န) [အယ+ဝလယ] သံကွင်း။ အယဝလယာနိ ဒတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ အယဝလယာနိ ပဋိမုဥ္စိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂။

အယသ^၁ (ပု) [န+ယသ] (က) အခြွေအရံ အသင်းအပင်း၏–ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း–ကင်းမဲ့ခြင်း။ (ခ) အကျော်အစော ကင်းမဲ့စေခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့စကား။ (အကိတ္တိ-စသော ပရိယာယ်ပုဒ်များနှင့် တွဲနေသောဝါကျများ၌ကား မျက်မှောက် ကဲ့ရဲ့ခြင်းကိုအကိတ္တိ, မျက်ကွယ် ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို အယသ-ဟုလည်း ဆိုသည်။) (ဂ) ထင်ပေါ် ကျော်

စောခြင်း – ချီးမွမ်းဖွယ် ဂုဏ်သတင်း – ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၊ အကျော် အစော မဲ့ခြင်း၊ မကောင်းသတင်း၊ သတင်းဆိုး။ (က) ယသေပိ တာဒီ၊ အယသေပိ တာဒီ။ မဟာနိ။ ဂဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ယသေပီတိ ပရိဝါရေပိ၊ အယသေပီတိ ပရိဝါရဝိပတ္တိယာပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၁၃။ (–ဒီ၊၃။၂၁၅။ အံ၊၁။၅၀၉။ အပ၊ ၁။၁၀ဂ။ ဇာ၊၁။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ဂ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၅၃။) (ခ) သုခဒုက္ခေ တုလာဘူတော၊ ယသေသု အယသေသု စ။ စရိယာ။ ၄၁၉။ အယသေသူတိ နိန္ဒာသု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ အယသတော ဝါ။ ဂရဟတော ဝါ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃)တိ ဧတ္ထ ပရမ္မုခါ အဂုဏဝစနံ အယ-သော၊ သမ္မုခါ ဂရဟာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၄။ (–ထေရ။၃၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄ဂ။ ဝဇိရ။ ၅၆၀။) (က) (ခ)ယာ တေသာ အကိတ္တိ၊ မယေ့သာ အကိတ္တိ၊.... မယေ့သော အယ-သော။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ အကိတ္တီတိ နိန္ဒာ။ အယ-သောတိ ပရိဝါရဝိပတ္တိ၊ ပရမ္မုခဂရဟာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ သမ္မုခါ ဂရဟနံ အကိတ္တိ၊ ပရမ္မုခါ ဂရဟနံ အယသော။ အထ ဝါ သမ္မုခါ ပရမ္မုခါ စ ဂရဟနံ အကိတ္တိ၊ ပရိ-ဝါရဟာနိ အယသော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၃၀။ (– ဇာ၊၂။၁၄၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ဝိမတိ၊၁။၁၀၅။) (ခ) (ဂ) အကိတ္တိန္တိ အယသံ အသိလောကံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၀။ (ဂ) အယသော ပတ္တရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၇။ အယသော ဝဍ္ဎတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၇၉။) (က) (ခ) (ဂ) ပါပကံ လာမကံ မဟာဇနေသု အယသံ ကရဏတော ပါပိမာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။ အယသန္တိ ယသပဋိပက္ခံ၊ အကိတ္တိ-ကမ္မာနုဘာဝဥ္စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ (–ဝိ၊၂။၅၇။ ဝိ၊၄။၃၆၅။ မိလိန္ဒ။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄၊၉၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄ဂ။)

အယသ² (န) [အယ+ဏ။ သ-လာ] (၁) သံ၊ (၂) ရွှေ။ အဇ္ဈာဂမုံ အယသံ လောဟံ၊ တိပုသီသံ စ ဝါဏိဇာ။ ဇာ၊၁။၇၃။ အယ-သန္တိ ကာဠလောဟံ၊ လောဟန္တိ တမ္ဗ-လောဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သတ္တကံ, တိကဏ္ဍံ, အယသံ, အသ္မသာရေပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၉၃။ (၂) အာယသ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅)ကြည့်။ ဓာန်၊ဋီ၊သျ။၂။ နှာ-၁၂၇-လည်း ကြည့်။

အယသကာမတာ (ထီ) [အယသကာမ+တာ] အကျော်အစောမဲ့ကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလိုခြင်း။ အဝဏ္ဏကာမတာယာတိ အယသကာမတာယေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၄။

အယသခ်လိကာ (ထီ) [အယ + သခ်လိကာ] သံခြေကျဉ်း၊ သံကြိုး။ ဂီဝါယ စ ကေသ္မိဥ္စ ပါဒေ အယသခ်လိကာယ ဗဒ္ဓသ ဆ ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ဂ။ အယသခ်လိကံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ.... အတ္တနော ရုစိဝသေန စရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၉။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၃၊ ဂ၄။)

အယသသံဃာဋက (န) [အယ+သသံဃာဋက (= သံ+ဟန+ဏ္ဍု)] ပြင်းထန်စွာ–နှိပ်စက်–စူးဝင် – တတ်သော သံ၊ သံချွန်၊ သံဆူး။ တဿာနန္တရာ မဟန္တာနိ အယသသံဃာဋ-ကာနိ နိရန္တရံ ဘူမိယံ ဩဒဟိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၁။

အယသတ္တ (ပု) [အယသ+အတ္တ] အခြံအရံမဲ့ခြင်း အကျိုး၊ အကျော်အစော မဲ့ခြင်း အကျိုး။ အနတ္တာယ ဝါ အယသတ္တာယ ဝါ.... ဝိဟေဌေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၀။

အယသဒ္ဓ (ပု) [အယ+သဒ္ဒ] အယ-သဒ္ဒါ။ အယန (ဓာန်၊ဋီ။၁၁၀၁)-ကြည့်။

အယသပတ္တရဏ (န) [အယသ + ပတ္တရဏ] အကျော်အစောမဲ့ခြင်း–မကောင်းသတင်း–သတင်းဆိုး–၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဝေဠ ကတွာ ဟောင္ဒာ ဝုတ္တံ အယသပတ္တရဏမ္ပိ ဒေဝတာနံမာရေစနဝသေနာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၁၉။

အယသဘယ (န) [အယသ+ဘယ] အကျော်အစောမဲ့ခြင်း–ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း–မှ ကြောက်လန့်ခြင်း။ အသိလောကဘယ (သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅) ကြည့်။

အယသဘာဝ (ပု) [အယသ+ဘာဝ] အကျော်အစောမဲ့သည်၏ အဖြစ်။ အာယသကျန္တိ အယသဘာဝံ အယသော နိယသော ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၀။ အယသဘာဝန္တိ အကိတ္တိမဘာဝံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။ အာယသကျံ-လည်း ကြည့်။

အယသမတ္တဘယ (န) [အယသ+မတ္တ+ဘယ] အကျော် အစော မဲ့ခြင်း – ကဲ့ရဲ့ခြင်း – မျှလောက်ကို ကြောက်ခြင်း။ ကိံ မဟာရာဇ အယသမတ္တဘယာ ဇဝံ ကိလန္တောသိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၃။

အယသလာကပဝေသနကာလ (ပု) [အယသလာကာ+ပဝေသန+ကာလ] သံချောင်းကို သွင်းရာ အခါ။ ဒိဗ္ဗမန္တသုတကာလတော ပဋ္ဌာယ မဟာသတ္တဿ ကဏ္ဏေသု အယသလာကပဝေသနကာလော ဝိယ ဇာတော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၅၉။

အယသလာကာ (ထိ) [အယ+သလာကာ] သံချောင်း။ အယသလာကာယ သဒ္ဒံ အနုဋ္ဌာပေန္တော၀ ဆိန္ဒေယျံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ အယသလာကေ ဒဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၂၇။

အယသလ္လ (ပု၊န) [အသ+သလ္လ] သံငြောင့်၊ သံငုတ်။ အယသလ္လ အဋ္ဌိသလ္လ ဒန္တသလ္လဝိသာဏသလ္လ ကဋ္ဌသလ္လာနံ အညတရေန သလ္လေန ရုပ္ပမာနာနံ မနုဿာနံ နိဒ္ဒါ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၇၁။

အယသာဘိဘူတ (တိ) [အယသ+အဘိဘူတ] အကျော်စောမဲ့သည်–နှိပ်စက်အပ်–လွှမ်းမိုးအပ်–သော။ အယသာဘိဘူတော ဂါမသတမ္ပိ ပဝိသိတွာ....နိက္ခမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အယသိဃာဋက (န) [အယ+သိဃာဋက] သံချိတ်။ (သောနုတ္တိုရ်မုဆိုး တောင်တက်ရာ၌ အသုံးပြုသည်ကို ထောက်၍ တောင်တက်ခန်းစာသွားနှင့် ကိုက်ညီအောင် သံချိတ်ဟု ဘာသာပြန်သည်။ ညောင်ကန်မူ ဇာတ်မြန်မာပြန်၊၄။၅၈၆-၇ ၌ "သံကက္ကူဆူး" ဟုပြန်တော်မူ၏။) အယသိဃာဋကံ ယောတ္တေန ဗန္ဓိတွာ ဥဒ္ဒံ ခိပိတွာ ပဗ္ဗတေ လဂ္ဂါပေတွာ .... အဘိရုဟတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (–ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆။) အယောသိဃာဋက-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အယသုပ္ပတ္တိ (ထိ) [အယသ+ဥပ္ပတ္တိ] အခြံအရံ အကျော်အစောမဲ့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အက္ခန္တိနိမိတ္တံ အယသုပ္ပတ္တိဂုဏပရိဟာနိအာဒိံ အက္ခမတာယ အာဒီနဝံ ပကာသေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၈၀။

အယသူစိမုခ (တိ) [အယသူစိ+မုခ] သံဖြင့် ပြီးသော အပ်နှုတ်သီးရှိသော၊ အပ်ဖျားကဲ့သို့ ချွန်ထက်သောနှုတ်သီးရှိသော(ပိုးလောက်)။ အယောမုခါတိ အယသူစိမုခါ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၂၉၂။

အယသူလ (န) [အယ+သူလ] သံတံကျင်၊ သံတံစို့။ တိဏှာဝရမယသူလမုပေတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ စတူဟိ အယသူလေဟိ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌဟတိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၆၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ (–မ၊ဌ၊၂။ ၃၁၀။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၀။ သံ၊ဌ၊၃။၅၁။ မဟာနိ၊

ဋ္ဌ။၂၄၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂။) အယောသကုံ-လည်း ကြည့်။

အယသူလသမပ္ပိတ (တိ)[အယသူလ+သမပ္ပိတ] သံတံကျင် – သံတံစို့ –သည် ကောင်းစွာ ရောက်အပ်–စူးဝင်အပ်–သော။ သန္ဓိပဗ္ဗေသု အဝိမတ္တံ အယသူလသမပ္ပိတံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

အယာဂုက (တိ) [န+ယာဂု+က] ယာဂုမရှိသော၊ ယာဂုမပါသော။ အယာဂုကေ နိမန္တနေ "ယာဂုံ ဒဿာမ"တိ....ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ကင်္ခါ။၂၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၅။ ဟေဋ္ဌာ အယာဂုကေ နိမန္တနေ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၀။

အယာစ (တိ) [န+ယာစ] မတောင်းသင့်–မတောင်းထိုက်–သော။ အယာစံ ယာစတေ ဓနံ။ ဇာ၊၁။၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၆။ တံ အယာစိတဗ္ဗရူပံ မယံ ဒေဟီတိ ယာစတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၆။

အယာစက (တိ) [န+ယာစက] မတောင်းတတ်သော၊သူ။ ယော ပန အယာစကော သမိဒ္ဓေါ၊ သော န နာထတိ န ယာစတီတိ အနာထော သိယာတိ? န။ နီတိ၊ ဓာ။၇၂။

အယာစထ (ကြိ) ယာစတိ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၁၄) ကြည့်။

အယာစန္တ (တိ) [န + ယာစန္တ။ ထီ-၌ အယာစန္တီ] မတောင်းသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေပေသ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌာနံ အယာစန္တာနညေဝ သီလံ ဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ယာ-စန္တာနညေဝ ဒဒေယျာထ,မာ အယာစန္တာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ တံ တံ အယာစန္တံ မဟံ နိမန္တယေ၊ သုဓာယ ယဉ္စိစ္ဆသိ တမ္ပိ ဒမ္မိ တေ။ ဇာ၊၂။၁၀၀။

အယာစာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ယာစ+ဏာပေ+တွာ] မတိုက်တွန်း–မတောင်းပန်စေ–မူ၍။ ဧဝံ အကတွာ အမေ့ ပုနပ္ပုနံ အယာစာပေတွာ သုဝိညေယျမ္ပိ နေဝ ကတွာ ကထေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။

အယာစိ (ကြိ) ယာစတိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉) ကြည့်။

အယာစိတ (တိ) [န+ယာစိတ] (၁) မတောင်းအပ်သော။ (၂) မတိုက်တွန်းအပ်–မတောင်းပန်အပ်–သော။ (၁) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယာစိတောဝ ဗဟုလံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇတိ အပ္ပံ အယာစိတော။ အံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၂။၂၇၊ ၁၁၅။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၉၊၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၁၊ ၂၇၃။) (၂) ကိဿ မံ တုမှေ အယာစိတာ ဥပသမ္ပာဒိတ္ထာ တိ။ ဝိ၊၃။၇၁။ အယာစိတော တတာဂစ္ဆိ (ထေရီ။၄၃၉)တိ.... ကေနစိ အယာစိတော ဣဓ အာဂစ္ဆိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။)

အယာစိတဗ္ဗရူပ (တိ) [အယာစိတဗ္ဗ+ရူပ] မတောင်းသင့် – မတောင်းထိုက် – သော သဘောရှိသော။ အယာစ-ကြည့်။

အယာစိတ္ထ (ကြိ) ယာစတိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄) ကြည့်။

အယာစိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ယာစိတွာ] မတောင်းမူ၍။ ဧဝရူပံ အယာစိတွာပိ "ဟေ ရေ ဣဒံ ဝါ ဣဒံ ဝါ ကရောဟီ"တိ ယဒိစ္ဆကံ ကာရာ-ပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅။ "ဒေထာ"တိ အယာစိတွာဝ ဃရဒွါရေ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၁။)

အယာစိဿံ (ကြိ) ယာစတိ (စရိယာ၊၄။၈၆) ကြည့်။

အယာစုံ (ကြိ) ယာစတိ (စရိယာ။၃၉၂။ စရိယာ၊၄။၈၂) ကြည့်။

အယာစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ယာစေတွာ] ခွင့်မတောင်းစေ — ခွင့်တောင်းမခိုင်း — မူ၍။ "သံဃံ ဘန္တေ ဥပသမ္ပဒံ ယာစာမီ"တိ- အာဒိဝါကျေန အယာစေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၂၆။

အယာထာဝ (တိ) [န+ယာထာဝ] မဟုတ်မမှန် — ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သော သဘော၊ ထင်ရှားမရှိသော သဘော။ အလိကံ တော် အယာထာဝံ တော်။ မဟာနိ။ ၂၂၅။ (— ဝိမတိ၊၂။၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၊၂၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၀။ အနုဋီ၊၁။၁၇။ အနုဋီ၊၃။၁၀၆။) ယာထာဝ (မဟာနိ၊၄။ ၃၁၇)-လည်း ကြည့်။

အယာထာဝအနိယျာနိက (တိ) [အယာထာဝ+ အနိယျာနိက] ဖောက်ပြန်—မှားယွင်း—သည် ဖြစ်၍ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက် တတ်သော။ အ ယာထာဝ အ နိယျာနိက- ဝသေနေဝ မိစ္ဆာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ အသုဘာဒီသု သုဘာဒိအာကာ- ရဂ္ဂဟဏတော အယာထာဝအနိယျာနိကာ အယောနိသော ဥပ္ပတ္တိယာ၊ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။

အယာထာဝအနိယျာနိကအကုသလသက်ပ္ပ (ပု) [အယာထာဝအနိယျာနိက + အကုသလ + သက်ပ္ပ] ဖောက်ပြန်—မှားယွင်း—သည်ဖြစ်၍ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်တတ်သော အကုသိုလ်ဝိတက်။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါတိ အယာ- ထာဝအနိယျာနိကအကုသလသက်ပ္ပါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၂။

အယာထာဝက (တိ) [အယာထာဝ + က] သဘာဝ အစစ်အမှန် မဟုတ်သော။ "အ- ယာထာဝကသ္မိံ ယာထာဝက"န္တိ ဂါဟော။ မဟာနိ။၃၇။ စူဠနိ။၁၀၇၊၂၃၅။ အယာထာ- ဝကသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ န သဘာဝသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ တထံ ယာထာဝကံ သဘာဝန္တိ ဂါဟော "အယာထာဝကသ္မိံ ယာထာဝက"န္တိ ဂါ- ဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

အယာထာဝကတ္တ (န) [အယာထာဝက+တ္တ] ဖောက်ပြန်—မှားယွင်း—သည်၏ အဖြစ်။ သာ ဒိဋ္ဌိ အယာထာဝကတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၀။

အယာထာဝဂ္ဂဟဏ (န) [အယာထာဝ+ဂဟ- ဏ] ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သောအားဖြင့် မှတ်ယူခြင်း။ သာ စ ခေါ ဒိဋ္ဌိ အယာထာဝဂ္ဂ- ဟဏေန အညာဏမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၇။

အယာထာဝဂဟဏဟေတုတာ (ထီ) [အယာ- ထာဝဂဟဏ+ဟေတု+တာ] ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သောအားဖြင့် — မှတ်ယူ—ယူဆ— ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ "အဝိဇ္ဇာဘိ- ဘူတာ ။ပ။ အဘိနိဝိသန္တာ"တိ ဧတေန အဝိဇ္ဇာယ အယာထာဝဂဟဏဟေတုတံ ဒ- ဿေတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၈။

အယာထာဝဂါဟိတာ (ထီ) [အယာထာဝဂါဟိ +တာ] ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သော အား ဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဝိပရီတာ အယာထာဝဂါဟိတာယ အယာထာဝဝါဒိ- တာယ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂။

အယာထာဝဂါ(ဂ္ဂါ)ဟိ (တိ) [အယာထာဝ+ ဂဟ+ဏီ] ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သော အားဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသော၊ သူ။ အနိစ္စေ "နိစ္စ"န္တိ အယာထာဝဂါဟိ သမထဗလေန သမာဟိတဘာဝတော သင်္ခါရာနံ ခဏိကဘာ- ဝံ ယထာဘူတံ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။ အယာထာဝဂ္ဂါဟိနာ (အယာထာဝဂ္ဂါဟိ-

နေ ?) အဘိနိဝေသနပညာပနာနံ ဥပတ္ထမ္ဘ-ဘာဝတော ဒိဋ္ဌိ စေ၀ နိဿယောတိ ဒိဋ္ဌိနိဿ-ယော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂၊၉၂။ ဒိဋ္ဌိဂတာနဥ္စ အယာ-ထာဝဂါဟိနံ ယာထာဝဂါဟိနိယာ ပညာယ ဥဇုဝိပစ္စနီကဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁၊၂၂။

အယာထာဝဂ္ဂါဟတာ (ထိ) [အယာထာဝ+ဂါဟ+တာ] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော အားဖြင့် မှတ်ယူကြောင်း တရား၏ အဖြစ်။ ဩဠာရိကန္တိ တသ္မာ ပဋိပိဋ္ဌနဋ္ဌေန အယာ-ထာဝဂ္ဂါဟတာယ ရူပံ န သဏှံ ဩဠာရိက-မေဝ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃၊၁၀၀။

အယာထာဝဉာဏ (န) [အယာထာဝ+ဉာဏ] ဖောက်ပြန်သော– မှားယွင်းသော – ဉာဏ်။ မိစ္ဆာဉာဏန္တိ ဝိပရီတဉာဏံ အယာထာဝဉာဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၈။

အယာထာဝဒဿန (န) [အယာထာဝ+ဒဿန] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သောအားဖြင့် မြင်ခြင်း။ ပဋိစ္ဆာဒိတာဒီနဝေ အယာထာဝဒဿ-နဝသေန တဏှာယ ပဋိလဒ္ဓစိတ္တဿ တံတံ-ဘဝူပဂါ သခါရာ သင်္ခရီယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂၊၄၅။

အယာထာဝဒဿနဋ္ဌ (ပု) [အယာထာဝ+ဒဿန+အတ္ထ] ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း – သောအားဖြင့် မြင်ခြင်း အနက်သဘော။ အယာထာဝဒဿနဋ္ဌေန ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅။

အယာထာဝဒိဋ္ဌိ (ထိ) [အယာထာဝ + ဒိဋ္ဌိ] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော–အယူ။ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိတိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၉၀။ "နတ္ထိ ဒိန္နံ နတ္ထိ ယိဋ္ဌံ"န္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယာထာဝဒိဋ္ဌိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ အယာထာဝဒိဋ္ဌိတိ ဝါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၁။

အယာထာဝဒိဋ္ဌိက (တိ) [အယာထာဝဒိဋ္ဌိ + က] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော အယူရှိသော၊သူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောတိ အယာထာဝ-ဒိဋ္ဌိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၁။

အယာထာဝပဋိပတ္တိ (ထိ) [အယာထာဝ+ပဋိ-ပတ္တိ] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သောအကျင့်။ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိန္တိ အယာထာဝပဋိပတ္တိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

အယာထာဝပဋိပတ္တိဘာဝ (ပု) [အယာထာဝ ပဋိပတ္တိ + ဘာဝ] (က) ဖောက်ပြန်–မှား ယွင်း–စွာ ကျင့်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သောအကျင့်၏ အ ဖြစ်။ (က) ဣဒါနိ ပန တတော အညာထာ ဘိက္ခုနံ ဣရိယံ ဒိဿတိ အယာထာဝပဋိ-ပတ္တိဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၁။ (ခ) န ရုဟတိ အယာထာဝပဋိ-ပတ္တိဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃၊၄၀၇။

အယာထာဝပဋိပဒါ (ထိ) [အယာထာဝ+ပဋိ-ပဒါ] အယာထာဝပဋိပတ္တိ-နှင့် အနက်တူ။ မိစ္ဆာ ပဋိပဇ္ဇတီတိ အယာထာဝပဋိပဒံ အနိ-ယျာနိကပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ မိစ္ဆာပဋိပဒါတိ အယာထာဝပဋိပဒါ အကု-သလပဋိပဒါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။

အယာထာဝပဋိပန္န (တိ) [အယာထာဝ+ပဋိ-ပန္န] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–စွာကျင့်သော၊ သူ။ မိစ္ဆာပဋိပန္နန္တိ အယာထာဝပဋိပန္နံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

အယာထာဝပထ (ပု) [အယာထာဝ + ပထ] မဟုတ်မမှန်သော–မှားယွင်းသော–ခရီး – လမ်းစဉ်။ အယာထာဝပထတော မိစ္ဆာပ-ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

အယာထာဝမာန (ပု) [အယာထာဝ + မာန] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သောမာန၊မိမိအဆင့် အတန်းနှင့် မကိုက်ညီပဲ လွဲမှားစွာ မှတ်ထင် သော မာန။ (မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါလျက် "ငါသည် ယုတ်နိမ့်သော ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်"

စသည်ဖြင့် လွဲမှားသော မာန။ အကျယ်ကို ဖော်ပြလတ္တံ့သော ကျမ်းများ၌ ကြည့်။) "သေယျောဟမသ္မီ"တိ မာနော သေယျ-ဿေဝ ယာထာဝမာနော၊ သေသာနံ အ-ယာထာဝမာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ ဧတ္ထ စ သေယျဿ သေယျော-ဟမသ္မီတိ ဥပ္ပန္နမာနောဝ ယာထာဝမာနော၊ ဣတရေ ဒွေ အယာထာဝမာနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ သေသာ ဆ မာနာ အယာထာဝ-မာနာ နာမ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။

အယာထာဝလဒ္ဓိကတာ (ထီ) [အယာထာဝ+လဒ္ဓိက+တာ] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော အယူရှိသည်၏အဖြစ်။ တက္ကိကာ ဟိ အယာ-ထာဝလဒ္ဓိကတာယ.... န ကဒါစိပိ မုစ္စန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

အယာထာဝတ္ထုသာဓန (န) [အယာထာဝ+ဝတ္ထုသာဓန] မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းကို ပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အယာထာဝ-ပဋိပတ္တိ, န ယထာပဋိပတ္တိ၊ ဟေတုမ္ပိ ဖလေပိ အယာထာဝဝတ္ထုသာဓနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။

အယာထာဝဝါဒိတာ (ထီ) [အယာထာဝဝါဒီ+တာ] မှားယွင်းစွာ ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ အယာထာဝဂါဟိတာ-ကြည့်။

အယာထာဝဝါဒီ (တိ) [အယာထာဝ+ဝါဒီ] မှားယွင်းစွာ ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ အ-သဘာဝဝတ္တာတိ အယာထာဝဝါဒီ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။

အယာထာဝဝိမုတ္တိ (ထီ) [အယာထာဝ+ဝိမုတ္တိ] (စေတောဝိမုတ္တိဟု မှတ်ထင်အပ်သော) မှားယွင်းသော ဝိမုတ္တိ။ သမ္မာဝိမုတ္တိယာ မိစ္ဆာ-ဝိမုတ္တိတိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ ဝိပရီတာ အယာထာဝဝိမုတ္တိယေဝ စေတောဝိမုတ္တိသ-ညိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အယာထာဝသက္ခိ (ပု) [အယာထာဝ+သက္ခိ] မဟုတ်မမှန်သော သက်သေ၊ မတရားသက်သေ။ ကူဋသက္ခီတိ အယာထာဝသက္ခိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

အယာထာဝသညာ (ထီ) [အယာထာဝ + သညာ] (၁) ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော –အမှတ်–သညာ။ (တိ) (၂) ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော အမှတ် သညာ ရှိသော၊သူ။ (၁) "သတ္တော ပေါသော ဣတ္ထီ ပုရိသော" တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ အယာထာဝသညာ ဥဂ္ဂါဟောတိ သမ္မုဟနတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၈။ (၂) ဝိပရီတ-သညောတိ အယာထာဝသညော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၂။

အယာထာဝသဘာဝ (ပု) [အယာထာဝ+သဘာဝ] ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း – သော သဘော။ မိစ္ဆာသဘာဝန္တိ အယာထာဝသ-ဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။

အယာထာဝသမာဓာန (န) [အယာထာဝ+သမာဓာန] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–သော–အားဖြင့် အာရုံ၌ တည်တံ့နေခြင်း။ အယာ-ထာဝသမာဓာနတော မိစ္ဆာသမာဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

အယာထာဝုပဋ္ဌာန (န) [အယာထာဝ+ဥပဋ္ဌာ-န] ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း– သောအားဖြင့် ထင်မြင်ခြင်း။ မရီစိပိ ဣတ္တရကာလိကာဝ၊ နိဿယပဗန္ဓဝသေန ပန စိရတရုပဋ္ဌာနန္တိ "ယထာ ပဿေ မရီစိက" န္တိ ဝုတ္တာ၊ န အယာ-ထာဝုပဋ္ဌာနတောဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။

အယာနက (တိ) [န+ယာန+က] ယာဉ်မရှိသော၊သူ။ ဘဥ္ဇန္တိ ရထံ အယာနကာ၊ အတိ-ဝါဟေန ဟနန္တိ ပုဂ္ဂံ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄။)

အယာနဘူမိ (ထီ) [န+ယာနဘူမိ] ယာဉ်–၏–ဖြင့်–သွားနိုင်ရာ မဟုတ်သော အရပ်၊ (ကျောင်းတိုက် တံခါးမုခ် အနီး စသော အရပ်)။ အယာနဘူမိံ ဒွါရကောဋ္ဌကသမီပံ ဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ အယာနဘူမိန္တိ ယာနဿ အဘူမိံ၊ ယာနေန ယာတုမ-သက္ကုဏေယျဋ္ဌာနဘူတံ ဒွါရကောဋ္ဌကသမီပံ ဂန္တွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၄၆။

အယာနယဇာနနသမတ္ထတာ (ထီ) [အယ+အ-နယ+ဇာနန+သမတ္ထ + တာ] ကြီးပွါးမှု ဆုတ်ယုတ်မှုကို သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊ အကောင်း, အဆိုးကို–ကောင်း, မကောင်းကို – ခွဲခြားသိနိုင်ခြင်း။ တေသု ထေ၀ါက ၀ရိုတွာ အတ္တနော အယာနယ-ဇာနနသမတ္ထတံ သမ္ပတ္တောသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။

အယာပေန္တ (တိ) [န+ ယာပေန္တ] မမျှတသော၊သူ။ ပဏ္ဍိတပိဏ္ဍပါတံ ၀ိနာ အယာ-ပေန္တာနံ သပြဟ္မစာရီနံ အနုရူပေါ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။

အယာမ (ကြိ) အယတိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇)ကြည့်။

အယာမကာလိက (ပု) [န+ယာမကာလိက] ယာမကာလိက မဟုတ်သော။ အညော ဖလ-ရသော နတ္ထိ အယာမကာလိကော ဣဓ။ ၀ိ၊နိဿယ။ ၂၆၉၆။ ဧညဿ ဖလဇံ ရသံ ဌပေ-တွာ အယာမကာလိကော အညော ဖလရ-သော နတ္ထီတိ ယောဇနာ။ ၀ိ၊နိဿယ၊ဋီ။ ၂၆၉၆။ ယာမကာလိက-လည်း ကြည့်။

အယာ၀ဒတ္ထ (န) [န + ယာ၀ဒတ္ထ] အလိုရှိသလောက် စားနိုင်ဖို့ရာ–၀တ်တည်–တည်ခင်း–မထားအပ်သော ဆွမ်း။ ယသ္မာ ဩ-ဒိဿ အယာ၀ဒတ္ထော ဒါယကာနံ ပီဋ္ဌာ နတ္ထိ၊ တသ္မာ "အနောဒိဿ ယာ၀ဒတ္ထော"-တိ ၀ုတ္တံ။ ၀ဇိရ။၃၁၁။

အယာ၀ဘာ၀ိကသဒ္ဒါ၀ — အနုဋီ၊၂။၁၄၄ - ၌ လာသောပါဌ်ကား အယာ၀ဘာ၀ိကသမ္ဘ၀-မှ ပျက်လာသော ပါဌ် ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ၎င်း-ကြည့်။

အယာ၀ဘာ၀ိကသမ္ဘ၀ (ပု) [အယာ၀ဘာ၀ိက +သမ္ဘ၀] မနာယတနဖြစ်သည့်တိုင်အောင် မဖြစ်သော–မတည်ရှိသော – ချုပ်ပျောက်သွားသော–တရားဖြစ်ခြင်း။ အယာ၀ဘာ၀ိ-ကသမ္ဘ၀ါတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၁၄၄။ (အ၀ိဂတပစ္စည်း၌ ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန် တရား နှစ်မျိုးလုံး မချုပ်သေးမီ အခိုက်၌သာ ပစ္စည်းတရားသည် ပစ္စယုပ္ပန် တရားအား အ၀ိဂတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် နာမပစ္စယာ ဆဠာယတန နာမ-ဟေတုကံ (အဘိ၊ ၀ိ။ ၁၄၆) ၌ လည်း ပစ္စည်းဖြစ်သော နာမ်တရားက မချုပ်သေးမှသာ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော မနာယတနအား အ၀ိဂတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်၏။ ထိုကဲ့သို့ ကျေးဇူးပြုနိုင်အောင် ပစ္စည်းဖြစ်သော နာမ် တရား၏ မနာယတနဖြစ်သည်အထိ မတည်ရှိခြင်း, ချုပ်ပျောက်သွားခြင်းကို အယာ၀-ဘာ၀ိကသမ္ဘ၀-ဟု ဆိုသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၅။)မူလဋီ၊၂။၁၃၆-လည်းကြည့်။ဤပုဒ်၏ သံ၀ဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော အတက္က(ခ်)ဏိက-သမ္ဘ၀ပုဒ်ကိုလည်း "ထိုမနာယတနဖြစ်ရာခဏ မရှိသောတရား ဖြစ်ခြင်း၊ ၀ါ ထိုမနာယတန ဖြစ်ရာ ခဏတိုင်အောင် မတည်ရှိသော ချုပ်ပျောက်သွားသော တရား ဖြစ်ခြင်း" ဟု ဘာသာပြန် သင့်၏၊ ၎င်းပုဒ်၏ ၀စနတ္ထကို အနုဋီ၊ ၂။၁၄၄-၌ ကြည့်။ ၎င်း၌ အယာ၀-ဘာ၀ိကသဒ္ဒါ၀ါ-ဟု ပါဌ်ရှိ၏။

အယာ၀ဘာ၀ိတတာ (ထီ) [အယာ၀ဘာ၀ိတ +တာ] မိမိတို့ (မဟာဘုတ်တို့)–တည်တံ့နေ သလောက်–အသက် ရှည်သလောက်– ဖြစ် – တည်တံ့ – အသက်ရှည် – စေအပ်သော

ရုပ်များ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ မိမိတို့ အသက်ရှည်သလောက် အသက်ရှည် တည်တံ့အောင် သဟဇာတ, နိဿယ-စသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခံရသော ရုပ်များ မဟုတ်ခြင်း။ ဝိညတ္တိ ။ပ။ န သက္ကာ ဝတ္တုံ မဟာဘူတေဟိ သမယဝတ္တာနေ ကိရိယမာနေ တေဟိ အယာဝဘာဝိတတာယာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၁။၁၄၆။ (ဤ ဋီကာ၏ ဆိုလိုရင်းကား—မဟာဘုတ်တို့သည် စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် အသက်ရှည်ကြ သော်လည်း ဝိညတ်ရုပ်, ဥပစယရုပ် စသည်တို့ကား စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် အသက်မရှည်ကြကုန်၊ စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် အသက်ရှည်အောင်လည်း ဝိညတ်ရုပ်, ဥပစယရုပ် စသည်တို့ကို မဟာဘုတ်တို့က (သဟဇာတ, နိဿယ စသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်) ကျေးဇူးမပြုကြချေ၊ သို့ဖြစ်၍ မဟာဘုတ်တို့နှင့် ဝိညတ်ရုပ်, ဥပစယရုပ် စသည်တို့ သမာနကာလ (သက်တမ်းအတူတူ) မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ယသ္မိံ သမယေ ပထဝီဓာတု ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ၊ တသ္မိံ သမယေ ကာယဝိညတ္တိ ဟောတိ (=ပထဝီဓာတ် ဖြစ်ရာ အချိန်၌ ကာယဝိညတ်ရုပ် ဖြစ်၏)စသည်ဖြင့် သမယဝဝတ္ထာန (ဝိညတ်ရုပ်-စသည်တို့ဖြစ်ရာ အချိန်ကို သတ်မှတ်မှု) မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။)

အယာဝဘာဝီ (တိ) [န+ယာဝဘာဝီ] (က) ပစ္စည်းတရား ဖြစ်သည်တိုင်အောင်–မဖြစ်–မတည်ရှိ–သော။ (ခ) ပစ္စယုပ္ပန်တရား ဖြစ်သည် တိုင်အောင်–မဖြစ်–မတည်ရှိ–သော။ အယာဝဘာဝိနော ပစ္စယုပ္ပန္နဿ, ပစ္စယဓမ္မဿ စ အဝိဂတပစ္စယဘာဝဒဿနတော။ အနုဋီ၊၂။၁၄၄။ (ဤ ဋီကာပါဌ်၌ အယာဝဘာဝိနော-ကို ပစ္စယုပ္ပန္နဿ-၌ စပ်ခိုက် (က)အနက် ဖြစ်သင့်၍ ပစ္စယဓမ္မဿ-၌ စပ်ခိုက် (ခ)အနက် ဖြစ်သင့်၏၊ ဤသို့ ဖြစ်သင့်သလို ယူရမည်။)

အယိဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [န+ယိဋ္ဌပုဗ္ဗ] ရှေး၌ ယဇ် မပူဇော်အပ်သော၊ ယဇ် မပူဇော်ဘူးသော။ ယော မယာ အယိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ။ မ၊၁။၁၁၆။

အယိတ (တိ) [အယ+တ] ဖြစ်တတ်သော။ မစ္ဆရေန အယိတဿ မစ္ဆေရသမင်္ဂိနော ဘာဝေါ မစ္ဆရာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀၊၄၅၉။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၅။ မူလဋီ၊၁။၁၆၇။)

အယိတဗ္ဗ (တိ) [အယ+တဗ္ဗ] (၁) သွားအပ်–ကျင့်အပ်–သော။ (၂) ဖြစ်စေအပ်သော။ (၃) သိအပ်သော။ (၁) အယိတဗ္ဗောတိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၅။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၄။ မဟာနိ၊ဌ။၄၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၈၅။ (– နေတ္တိ၊ဌ။၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂။) (၂) အယိတဗ္ဗာ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၃၈။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။) (၃) ပရံ အယနန္တိ အတိဝိယ သဝိသယေ အယိတဗ္ဗံ ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၈၅။

အယိတဘာဝ (ပု) [အယိတ+ဘာဝ] ဖြစ်တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဓူမာယိတတ္တန္တိ ဓူမဿ ဝိယ အယိတဘာဝံ ပဝတ္တိအာကာရံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၉။

အယိရ (ပု) [အရ+ဏျ။အရိယ-မှ ယ-နှင့် ရ ရှေ့နောက်ပြန်၍ အယိရ-ဖြစ်သည်။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၅၄။ ရူ။နှာ-၄၀-ကြည့်။ အရိယနှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။] (က) အရှင်သခင်။ (ခ) အရှင်ကောင်း၊ အရှင်မြတ်။ (က) အယိရဿ ကယိရာထ သုခါဂမာယ။ ဇာ၊၁။၂၈၂။ သာမိသန္တိကံ အယိရဿ ကရေယ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၉၅။ အယိရော ဟိ ဒါသဿ ဇနိန္ဒ ဣဿရော။ ဇာ၊ ၂။၂၉၅။ အယိရောတိ သာမိကော။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၂၀၅။ (ခ) ဝန္ဒာမိ တေ အယိရပသန္န-

စိတ္တော။ ဇာ၊၂။၆။ အယိရေတိ အယျေ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၄၅။

အယိရက (ပု) [အယိရ + က] အရှင်သခင်။ အယျိရက-ကြည့်။

အယိရကုလ (န) [အယိရ + ကုလ] အရှင်သခင်၏ အိမ်။ ဒါသီ အယိရကုလေ (အယျိရ-ကုလေ၊သျာ၊က)အဟုံ။ ဝိမာန။၅၆။ အယိရ-ကုလေတိ အယျကုလေ၊ သာမိကဂေဟေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

အယိရဖြပ္ပ (ပု) [အယိရ + ဖြပ္ပ] အရှင်ဖြပ္ပမင်း၊ (သိကြားမင်းအား ခေါ်သော စကား ဖြစ်သည်။) ဝန္ဒေ တေ အယိရဖြပ္ပေ (အယိရေ ဖြပ္ပေ၊ က)။ ဇာ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၈၇။

အယုဇ္ဈမာနက (န) [အယုဇ္ဈမာန+က] မသင့်လျော်ခြင်း။ တထာ သတိ ဗောဓိသတ္တပိတု အညာယ အဂ္ဂမဟေသိယာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တထာပိ ဗောဓိသတ္တမာတရိ ဓရန္တိယာ အယုဇ္ဈမာနကတ္တာ အာဟ "န စ သက္ကာ"တိ-အာဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀။

အယုဇ္ဈမာနကတ္တ (န) [အယုဇ္ဈမာနက + တ္တ] မသင့်လျော်သည်၏အဖြစ်။ တသ္မာ စ ကာ-ရကဝေဒကဘာဝဿ အယုဇ္ဈမာနကတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၆။ (–အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၀၃။)

အယုဇ္ဈမာနတာ (ထီ) [အယုဇ္ဈမာန + တာ] မယှဉ်စပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ မသင့်လျော်သည်၏အဖြစ်။ အဝိကလစတုက္ကန္ဓသင်္ဂါဟ-ကေဟိ ပဒေဟိ....နတ္ထေဝါတိ တဿ အယု-ဇ္ဈမာနတံ ဒဿေန္တော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၃၀။ တ-မေဝ အယုဇ္ဈမာနတံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၉၄။ (–အနုဋ္ဌီ၊၃။၃၀၂။)

အယုဇ္ဈမာနတ္တ (န) [အယုဇ္ဈမာန+တ္တ] မယှဉ်စပ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ န ကရဏတ္တံ တဿ အယုဇ္ဈမာနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃။ ခဏိက-နိရောဓဿ ဣဓ အနဓိပ္ပေတတ္တာ အယုဇ္ဈမာ-နတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁။

အယုဇ္ဈမာနဝိဿဇ္ဇနတ္တ (န) [အယုဇ္ဈမာန + ဝိဿဇ္ဇန+တ္တ] မသင့်လျော်သော အဖြေ၏ အဖြစ်။ အယုဇ္ဈမာနဝိဿဇ္ဇနတ္တာ ဝေဠုပါနိ ပဒါနိ သင်္ဂါဟကဘာဝေန န ဂဟိတာနီတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃။

အယုဇ္ဈနဂရ (န) [အယုဇ္ဈ+နဂရ] အယုဇ္ဈာ-အမည်ရှိသော မြို့၊ ကာလယောနက-မင်း၏ နေရာ မြို့။ ဒီပဝံသ၊၃။၁၅-၌ အရိန္ဒမ-ဘုရင်၏ မြို့ဖြစ်၍ အရိန္ဒမမင်းဆက် ၅၅-ဆက် စိုးစံ ကြောင်း ဆိုထားသည်။ အယုဇ္ဈနဂရံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ အယုဇ္ဈပုရ, အယုဇ္ဈာ-တို့လည်း ကြည့်။

အယုဇ္ဈပုရ (န) [အယုဇ္ဈ + ပုရ] အယုဇ္ဈာမြို့၊ မတိုက်ခိုက်အပ်–တိုက်ခိုက် သိမ်းယူခြင်းငှါ မတတ်နိုင်–သော မြို့ (တာဝတိံသာနတ်မြို့နှင့် အသုရာတို့၏ မြို့။) အန္တရာ ဒွိန္နံ အယုဇ္ဈ-ပုရာနံ၊ ပဉ္စဝိဓာ ဌပိတာ အဘိရက္ခာ။ .... ဒွေ့ ကိရ နဂရာနိပိ ယုဒ္ဓေန ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ ဇာတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉၊ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၂။

အယုဇ္ဈပုရဝါသီ (တိ) [အယုဇ္ဈပုရ+ဝါသ+ဏီ] အယုဇ္ဈာမြို့၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ အယုဇ္ဈ-ပုရဝါသိနော အပရိမာဏဘိက္ခုပရိဝါရံ စာ-ရိကံ စရမာနံ တထာဂတံ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တံ ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အယုဇ္ဈာ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အယုဇ္ဈမာန (တိ) [န+ယုဇ္ဈမာန] မတိုက်ခိုက် စေလိုသော။ ယော ယုဇ္ဈမာနာန' မယုဇ္ဈမာ-နော၊ မေတ္တာယတိ အစ္စုပတိ ကုလိင်္ဂေ။ ဇာ၊ ၁။၂၆၉။

အယုဇ္ဈာ (ထီ) [န+ယုဓ+ဏျ။ ယာဒိစ္စက နာမ်] စစ်မတိုက်နိုင်–စစ်တိုက်၍မသိမ်းပိုက်နိုင်–ခဲသောမြို့၊ အယုဇ္ဈာမြို့။ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းရှိ မြို့တမြို့ ဖြစ်သည်၊ ယင်းမြို့၌ ဖေဏပိဏ္ဍူပမသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၁၄)ကို ဟောတော်မူသည်။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ အယုဇ္ဈာယံ (အယောဇ္ဈာယံ၊ သီ၊ဋ္ဌ) ဝိဟရတိ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ တီရေ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၄။ ကေနစိ ကာရဏေန ယုဇ္ဈိတွာ ဂဟေတုံ န သက္ကာတိ အယုဇ္ဈာ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

အယုဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ယုဇ္ဈိတွာ] (က) မငြို့မူ၍ (ခ) မတိုက်ခိုက်မူ၍။ (က) ဥသဘာဝိယ အယုဇ္ဈိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။ အယုဇ္ဈိတွာဝ ပဋိက္ကန္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၅။ (ခ) အယုဇ္ဈိတွာဝ ရဇ္ဇံ လဘိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၅၄။

အယုဥ္ဇန္တ (တိ) [န+ယုဥ္ဇန္တ] အားမထုတ်–မမှီဝဲ–သော၊ သူ။ ယောဂသ္မိံ တဗ္ဗိပရိတေ စ ယောနိသော မနသိကာရေ အယုဥ္ဇန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။

အယုဥ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [န+ယုဥ္ဇိတဗ္ဗ] အားမထုတ်–မမှီဝဲ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ အယောဂ-ကြည့်။

အယုတ (န) [န + ယုတ] သောင်းသိန်း၊ ထောင်ပေါင်းဆယ်ခု အရေအတွက်။ ဒသသတသဟဿာနိ အယုတံ။ ခန်၊ဋ္ဌီ။ ၈၁။ ယုဇ ယောဂေ၊ နိယုတံ, အယုတမ္ပိ၊ ယု မိဿနေ ဝါ၊ တော။ ခန်၊ဋ္ဌီ။ ၄၇၄။

အယုတ္တ (တိ) [န+ယုတ္တ] (က) (နွားဖြင့်)–မယှဉ်တပ်–မက–အပ်သော။ (ခ) မသင့်မလျော်သော။ (က) အယုတ္တေ ဝါ ဝယှာဒိကေ ယာနေ ဝိသင်္ခရိတွာ ဝါ ဌပိတေ စက္ကမတ္တေပိ နိသိန္နော ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၆။ (ခ) တုဝံ သီလဂုဏူပေတော၊ အယုတ္တံ တေ ပရပောဌနံ။ စရိယာ။ ၃၉၇။ မာဒိသံ နာမ ရာဇာနံ ဒလိဒ္ဒရာဇာတိ ဝတ္တုံ အယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ ပဋိဃစိတ္တံ နာမ ဥပ္ပါဒေတုံ အတိဝိယ အယုတ္တံ အပ္ပတိရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၉၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ ဝဇီရ။ ၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၈၊ ၂၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၈၅။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊ ၁။ ၉၈။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁၄။)

အယုတ္တက (တိ) [(၁) န+ယုတ္တက။ (၂) အယုတ္တ+က] (၁) နွားဖြင့်–မယှဉ်တပ်အပ်–မကအပ်–သော (ယာဉ်)။ (၂) မလျော်သော။ (၁) ယံ ပန အယုတ္တကံ ဝုရေ ဌပေတ္ဝာ ပစ္ဆတော စ ဒွိဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိနိဟိ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ အယုတ္တကန္တိ ဝေါဏေဟိ အယုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌီ၊ ၁။ ၉၂။ (၂) အဘဒ္ဒကံ အသုန္ဒရံ အယုတ္တကံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၅။

အယုတ္တကထာ (ထီ) [အယုတ္တ+ကထာ] မသင့်လျော်သော စကား။ ဂဏ္ဍိတေနာတိ “အယုတ္တကထာ”တိ သင်္ကေတံ အနာပဇ္ဇန္တေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၆။

အယုတ္တကာရဏတာ(ထီ) [အယုတ္တ+ကာရဏ+တာ] မသင့်လျော်သော အကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝတ္ထုသ္မိံ ဟိ သဒ္ဒါ အယုတ္တကာရဏတာယ န အာကာရဝတီ။ မၢဋီ၊၃။ ၅၁။

အယုတ္တကာရိတာ (ထီ) [အယုတ္တကာရီ+တာ] မသင့်လျော်သည်ကို ပြုလေ့ရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ဟတ္ထ သန္နိသိဿတီတိ သကာယ ကတိကာယ အယုတ္တကာရိတာဝသေန ဝိညူဟိ သန္နိသိဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၃၄။ တဿ ဗာလဘာဝဿ အယုတ္တကာရိတာယ အနုစ္ဆဝိကကထာသဝနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၅။

အယုတ္တကာရီ (တိ) [အယုတ္တ+ကရ+ဏီ၊ထီ ၌ အယုတ္တကာရိနီ] မသင့်လျော်သည်ကို ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ "ဣမေ မယာ သဒ္ဓိံ ဝသန္တာပိ ဝေဲ ပမတ္တာ၊ အဟော အယုတ္တကာရိနော"။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဘေသော နာမ ဓကော ယက္ခော အယုတ္တကာရီ။ သာရတ္ထ၊၃။ဂ၁။ မၢဋီ၊၂။၄၉။ အယုတ္တကာရိနီဟိ ယာဝ အပရဒ္ဓဥ္စ တုမှေဟိ သမာနဇ္ဈာသယာနံ....အာဟ။ ထေရၢဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

အယုတ္တကာလ (ပု) [အယုတ္တ+ကာလ] မသင့်လျော်သော– အချိန်– အခါ။ ဝတ္တဗ္ဗကာလဿ ပုဗ္ဗေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ အယုတ္တကာလေ ဝတ္တာ ဟောတိ။ မၢဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အကာလ (အံၢဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သီၢဋီ၊သစ်၊၁။၇၁။ မၢဋီ၊၂။ ၂၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိၢဋီ၊၁။၁၅၄) လည်း ကြည့်။

အယုတ္တကာလ (ပ္ပ) **ပယောဂ** (ပု) [အယုတ္တကာလ + ပယောဂ] မသင့်လျော်သော အချိန်အခါ၌ အားထုတ်ခြင်း၊ မပြောသင့်သောအချိန်၌ ပြောခြင်း။ အတ္ထသံဟိတာပိ ဟိ ဝါစာ အယုတ္တကာလပယောဂေန အတ္ထာဝဟာ န သိယာ။ သီၢဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၃။ မၢဋီ၊ ၂။၁၅၆။ ဒီၢဋီ၊၁။၁၂၂။ အံၢဋီ၊၂။၃၇၂။

အယုတ္တကမ္မရစနေ (နံ) [အယုတ္တ+အက္ခရ+ဝစန] မသင့်လျော်သော အက္ခရာကို ရွတ်ဆိုခြင်း။ မမ္မနတ္ထိ ဌာနကရဏဝိသုဒ္ဓိယာ အဘာဝေန အယုတ္တက္ခရဝစနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂ဂ။

အယုတ္တဂမန (နံ) [အယုတ္တ+ဂမန] မသင့်လျော်သော–လားခြင်း–ဖြစ်ခြင်း။ အဂတိဂမန- ကြည့်။

အယုတ္တဂေါစရ (ပု) [အယုတ္တ+ဂေါစရ] မသင့်လျော်သော ကျက်စားရာ (သွားလာဝင်ထွက်၍ ရင်းရင်းနှီးနှီး မဆက်ဆံသင့်သော–သူ–အရပ်)။ တိပ္ပကာရေပိ အယုတ္တဂေါစရေ အဂေါစရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၁။

အယုတ္တင်္ဂ (နံ) [အယုတ္တ+အင်္ဂ] မသင့်လျော်သော–အကြောင်း–အချက်အလက်။ ဝေဲ ဝုတ္တာနိ ပဥ္စ အယုတ္တင်္ဂါနိ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၇။

အယုတ္တဇန (ပု) [အယုတ္တ+ဇန] မသင့်လျော်သော လူ။ ဩဝါဒံ ဒေန္တေန ယုတ္တဇနဿေဝ ဒါတဗ္ဗော, န အယုတ္တဇနဿ။ ဇာၢဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၇။

အယုတ္တဋ္ဌ (ပု) [အယုတ္တ+အတ္ထ] မသင့်လျော်သော အနက်သဘော။ ပူရေတုံ အယုတ္တဋ္ဌေန ကာယဒုစ္စရိတာဒိ အဝိန္ဒိယံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၁။

အယုတ္တဋ္ဌာန (နံ) [အယုတ္တ+ဌာန] (၁) မသင့်လျော်သော အရာ။ (၂) မသင့်လျော်သော အရပ်။ (၁) အတ္တနော ဝယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ဆန္ဒရာဂံ ဝိနေတုံ ပဋိဗလော ဟောတိ။ ဝိၢဋ္ဌ၊၃။၅၆။ (–ဓမ္မၢဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၇။ ဇာၢဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။ ဝိမတိ၊၁။ဂ။) အဓမ္မရာဂ- လည်း ကြည့်။ (၂) ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ကော်

ကာရဏံ ပဋိစ္စ ဂန္တုံ အယုတ္တဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၇။) အဂေါစရ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂) လည်း ကြည့်။

အယုတ္တဋ္ဌာနဘူတ (တိ) [အယုတ္တဋ္ဌာန+ဘူတ] မသင့်လျော်သော အရပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အယုတ္တဋ္ဌာနဘူတံ ဝေသိယာဒိအဂေါစရဋ္ဌ ပဟာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အယုတ္တတာ (ထီ) [အယုတ္တ+တာ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ "ဆ ဟေတူ"တိ ဣဒံ ကုသလာနံ အာပတ္တိဟေတုဝေါဟာရဿ အယုတ္တတာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၉။ (—ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ အနုဋီ၊၁။၉၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ဂဝ။)

အယုတ္တတာဒဿန (နု) [အယုတ္တတာ+ဒဿန] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ "အနေကဝါရမ္ပိ အယတိ"တိ ပုရိမနယဿ အယုတ္တတာဒဿနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ဂဝ။

အယုတ္တတာပကာသန (နု) [အယုတ္တတာ+ပကာသန] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ကုရုန္ဒိဝစနေ အယုတ္တတာပကာသနတ္ထံ အဋ္ဌဝိစာရဏက္ကမော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၅။

အယုတ္တတာဝိဘာဝနာ (ထီ) [အယုတ္တတာ+ဝိဘာဝနာ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှားစွာပြခြင်း။ တတ္ထာယံ (တတြာယံ) အယုတ္တတာဝိဘာဝနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၂။ ဧတ္ထ စ "သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ"တိ ဝါဒေ အယမယုတ္တတာဝိဘာဝနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။

အယုတ္တတ္တ (နု) [အယုတ္တ+တ္တ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ ပုပ္ဖုပ္ပဇနတ္ထာယ ဒိန္နေပိ အကပ္ပိယဝေါဟာရေန ဝိဓာနဿ အယုတ္တတ္တာ "ကပ္ပိယဝသေနာ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၅။ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ဒါတုံ အယုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅။ (—ဝဇိရ။ဂ၇။ ဝိမတိ၊၂။၃။ မူလဋီ၊၃။၂၀။ အနုဋီ၊၃။၆၃။)

အယုတ္တတ္တသမာသ (ပု) [အယုတ္တတ္တ+သမာသ] အယုတ္တတ္တသမာသ်၊ မစပ်သင့်သော အနက်ရှိသော သမာသ်၊ စပ်သင့်သော အနက်ရှိသော ပုဒ်နှင့် မစပ်မူ၍ မစပ်သင့်သော အနက်ရှိသောပုဒ်နှင့် စပ်သော သမာသ်။ (န ပုနဂေယျာတိ အပုနဂေယျာ-၌ ဂေယျာ-သဒ္ဒါနှင့်သာ အနက်အဓိပ္ပါယ်ဆက်သွယ်သော န-သဒ္ဒါကို ဂေယျာ-သဒ္ဒါနှင့် ပူးကပ်ယှဉ်တွဲ မထားပဲ ပုန-သဒ္ဒါနှင့်သာ ပူးကပ်ယှဉ်တွဲ ထားသောကြောင့် အယုတ္တတ္တသမာသ်ဟု ဆိုသည်။ ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့၌ ဤသမာသ်ကိုပင် အယုတ္တသမာသ်၊ အသမတ္ထ သမာသ်ဟု လည်း အမည် ပေးကြသည်။ အယုတ္တသမာသ, အသမတ္ထသမာသ-တို့ ကြည့်။) ဂေယျာဒိနေဝ သမ္ဗန္ဓိ၊ နာဒိသဒ္ဒေါ ပုနာဒိနာ။ သမဿတေ အယုတ္တတ္တ-သမာသော ပဋိပဇ္ဇတေ။ ဘေဒစိန္တာ။၂၄၅။ သမသီတဗ္ဗပဒတ္ထေန ယုတ္တော သမသီတော အတ္ထော ယဿာတိ ယုတ္တတ္ထော၊ န ယုတ္တတ္ထော အယုတ္တတ္ထော၊ အယုတ္တတ္ထော စ သော သမာသော စာတိ အယုတ္တတ္တသမာသော။ ဘေဒစိန္တာ မဟာဋီကာ။၂၄၅။ (—ရူ။နှာ-၁၉၀။ ရူ၊ဋီ။နှာ။၁၄၅။ နိတိ၊သုတ္တ။၆ဂ၉။)

အယုတ္တတ္ထေရဝါဒပဋိက္ခေပ (ပု) [အယုတ္တတ္ထေရဝါဒ+ပဋိက္ခေပ] မသင့်လျော်သော—ထေရဝါဒ—မထေရ်တို့ အယူ—ကိုပယ်ခြင်း။ အယုတ္တတ္ထေရဝါဒပဋိက္ခေပေန ပုဂ္ဂလပ္ပမာဏတံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝဇိရ။၁ဂ။

အယုတ္တဒဿန (နု) [အယုတ္တ+ဒဿန] မသင့်လျော်သောအားဖြင့် ရှုမြင်ခြင်း။ အသမပေက္ခနေတိ အသမံ အယုတ္တဒဿနေ အယော-

နိသော သမ္မောဟပုဗ္ဗကံ အာရမ္မဏဿ ဂဟ-
ဏော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၄။

အယုတ္တပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အယုတ္တ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] မသင့်လျော်သော ခံယူခြင်း။ **(က)** အလှူဒါယကာ၌ ပေးလှူလိုစိတ် ရှိ-မရှိကိုဋင်း, လှူဖွယ်ဝတ္ထု အနည်းအများကိုဋင်း, မိမိ၌အသုံးဝင်-မဝင်ကိုဋင်း မချင့်ချိန်ပဲ အလှူခံခြင်း။ (ခ) သဒ္ဓါတရားဖြင့် လှူဒါန်း ထားသော ပစ္စည်းများကို အလွဲသုံးစားလုပ်ရန် (မိဘမှတပါး အခြားသူများအားပေးကမ်းရန်)ရည်ရွယ်၍ အလှူခံခြင်း။ ဒါယကဒေယျမ္မာနံ, အတ္တနော စ ပမာဏံ အဇာနိတွာ ပဋိဂ္ဂဟဏံ, သဒ္ဓါဒေယျဝိနိပါတနတ္တံ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟဏံ အယုတ္တပဋိဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၁။

အယုတ္တပရိဘောဂ (ပု) [အယုတ္တ+ပရိဘောဂ] မသင့်လျော်သော သုံးဆောင်ခြင်း။ (နိဿဂ္ဂိ-ပစ္စည်းကို မစွန့်လွှတ်ပဲ သုံးဆောင်ခြင်း, သပိတ် သင်္ကန်းတို့ကို နေပူ၌ ကြာမြင့်စွာ ထားခြင်း, ညစ်ပေသော သင်္ကန်းတို့ကို မလျော်ဖွပ်ခြင်း, အညစ်အကြေး ·ရှိသော သပိတ်ကို မဖုတ်ခြင်း, သပိတ်ဖြင့် ယာဂု-ဆီးရည် စသည် ကျိုခြင်း, ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို မဆင်ခြင်မူ၍ သုံးဆောင်ခြင်း စသည်ကို အယုတ္တပရိဘောဂ ဆိုသည်)။ ဧဝံ သတိ အယုတ္တပရိဘောဂေါ စ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၆။ နိဿဂ္ဂိယဝတ္ထုနော အနိဿဇ္ဇိတွာ ပရိဘောဂေ .... အယုတ္တ-ပရိဘောဂေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ အယုတ္တပရိဘောဂေါ ပစ္စယေ အပစ္စဝေက္ခိ-တွာ ပရိဘောဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၀-၁။ (–ဝဇီရ။၂၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၂၈။)

အယုတ္တပရိဘောဂကမ္မ (န) [အယုတ္တပရိ-ဘောဂ + ကမ္မ] မသင့်လျော်သော သုံးဆောင်ခြင်း–မဆင်ခြင်မူ၍ သုံးဆောင်ခြင်း –အမှု။ တဿ နဝဒေဝနာယ မူလံ အယုတ္တ-ပရိဘောဂကမ္မံ အနိဗ္ဗတ္တေန္တော သမ္ဗေန သဗ္ဗံ အနုပ္ပါဒေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၀။

အယုတ္တပရိဘောဂကမ္မပစ္စယ (ပု) [အယုတ္တပရိ-ဘောဂကမ္မ + ဥပစ္စယ] မသင့်လျော်သော သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော ဆည်းပူးအပ်သော ကံ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာမဆင်ခြင်မူ၍ သုံးဆောင်ခြင်းဖြင့် ဆည်းပူးအပ်သော အကုသိုလ်ကံ။ ယာ စာယံ အဝုနာ ကတံ ဒယုတ္တပရိ-ဘောဂကမ္မူပစယံ နိဿာယ အာယတိံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော နဝဝေဒနာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂။

အယုတ္တပရိယေသနပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂပရိဝဇ္ဇန (န) [အယုတ္တ+ပရိယေသန+ပဋိဂ္ဂဟဏ+ပရိဘောဂ + ပရိဝဇ္ဇန] မသင့်လျော်သော အားဖြင့် ရှာမှီးခြင်း, ခံယူခြင်း,သုံးဆောင်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ အနဝဇ္ဇတာ စ ဖာသုဝိဟာရော စာတိ အယုတ္တပရိယေသ-နပဋိဂ္ဂဟဏ ပရိဘောဂ ပရိဝဇ္ဇနေန အနဝဇ္ဇ-တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၇။

အယုတ္တပရိယေသနာ (ထီ) [အယုတ္တ+ပရိ-ယေသနာ] မသင့်လျော်သော ရှာမှီးခြင်း၊ မှားသော အသက်မွေးမှုဖြင့် ရှာမှီးခြင်း။ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌေန မိစ္ဆာဇီဝေန ပရိယေသနာ အယုတ္တပရိယေသနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၁။

အယုတ္တပရိဟာရ (ပု) [အယုတ္တ + ပရိဟာရ] မသင့်လျော်သော–သဘော – အကြောင်း ယုတ္တိ–ကို ပယ်ရှားခြင်း။ အယုတ္တိ-ကြည့်။

အယုတ္တပါဠ (ပု) [အယုတ္တ + ပါဠ] မသင့်လျော်သော ပါဠ်။ ကတ္ထစိ ပါဠိယံ အယုတ္တ-ပါဌော ဒိဋ္ဌော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၇။

အယုတ္တဘာဝ (ပု) [အယုတ္တ + ဘာဝ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ ယုတ္တဘာဝံ ဝါ အယုတ္တဘာဝံ ဝါ သော ရုက္ခဒေဝတာ

ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ သဒ္ဒဟိတုံ ပန ယုတ္တဘာဝံ ဝါ အယုတ္တဘာဝံ ဝါ အဟံ ဇာနိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၉။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၂၉။)

အယုတ္တဘာဝပ္ပသင် (ပု) [အယုတ္တဘာဝ+ပသင်] မသင့်လျော်သော အဖြစ်၌–ကပ်ငြိခြင်း–လျှဉ်းပါးခြင်း၊ "မသင့်လျော်, မမှန်ကန်"ဟု–စကားကပ်ခြင်း–ငြင်းချက်ထုတ်ခြင်း။ နာတိ အယုတ္တဘာဝပ္ပသင်္ဂံ နိဒေဿတွာ တတ္ထ ကာရဏမာဟ "အညထာ ဂဟေတဗ္ဗတ္တတော"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈။

အယုတ္တဘောဇန (နု) [အယုတ္တ + ဘောဇန] မသင့်လျော် – မလျောက်ပတ် – သော ဘောဇဉ်။ အတ္တနော အယုတ္တဘောဇနဿ ဘုတ္တတ္တာ နေဝ ဟာသော, န သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆။ လောကေ ဟိ အယုတ္တဘောဇနံ ဩဒရိယံ ဂရဟန္တာ ဇေဝ ဝဒန္တိ "ကိံ သု နာမ တဿ အန္တာနိ ဗဟိ စရန္တီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၀။

အယုတ္တယာန (နု) [အယုတ္တ+ယာန] နွားဖြင့်–မယှဉ်တပ်အပ်သော – မကအပ်သော – ယာဉ်။ အယုတ္တယာနဝိနိစ္ဆယ-ကြည့်။

အယုတ္တယာနဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အယုတ္တယာန+ဝိနိစ္ဆယ] နွားဖြင့် မကအပ်သော ယာဉ်နှင့်ပတ်သက်သော အဆုံးအဖြတ်။ ဣဒါနိ အယုတ္တယာနဝိနိစ္ဆယံ ဒဿေတုမာဟ "အယုတ္တကဿာ"တိ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၉၂။

အယုတ္တရူပ (တိ) [အယုတ္တ+ရူပ] မသင့်လျော်သော သဘောရှိသော။ ပဌမံ ဟိ တေန ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတုံ အယုတ္တရူပံ ကတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၁။)

အယုတ္တဝစန (နု) [အယုတ္တ + ဝစန] မသင့်လျော်သော စကား။ နာနပ္ပကာရံ အသမ္ဗန္ဓဝါကျံ သာဓုသဘာဝါယ ဝါစာယ ဝတ္တုံ အယုတ္တဝစနံ ဝက္ခတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။

အယုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အယုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] မသင့်လျော်သော ကုန်သွယ်ခြင်း။ မိစ္ဆာဝဏ္ဏနာတိ န သမ္မာဝဏ္ဏနာ အယုတ္တဝဏ္ဏနာ အသာရုပ္ပဝဏ္ဏနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၈၉။)

အယုတ္တဝါဒိတာ (ထီ) [အယုတ္တဝါဒီ+တာ] မသင့်လျော်သည်ကို ဆိုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ကလီတိ ဝါ ကောဓမာနာဒိကိလေသဇာတိ၊ တာယ ပန အယုတ္တဝါဒိတာ ကလိသာသနံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၁၁။

အယုတ္တဝါဒီ (တိ) [အယုတ္တ+ဝဒ+ဏီ] မသင့်လျော်သည်ကို ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ တေ အယုတ္တဝါဒိနော'တိ တေသံ ဝါဒဝိသောဓနတ္ထံ အယံ ကထာ အာရဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။

အယုတ္တဝါဒီဘာဝဒီပန (နု) [အယုတ္တဝါဒီဘာဝ+ဒီပန] မသင့်လျော်သည်ကို ဆိုလေ့ရှိသောသူ၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ လောကုတ္တရေ သောတေတိအာဒီနိ တဿ အယုတ္တဝါဒီဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။

အယုတ္တဝါဟ (တိ) [အယုတ္တ+ဝါဟ] မယှဉ်စေအပ်–မကအပ်–သော မြင်းရှိသော။ "ကိံ ပန တံ ဝိမာနံ ယုတ္တဝါဟံ, ဥဒါဟု အယုတ္တဝါဟ"န္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃။

အယုတ္တဝေလာ (ထီ) [အယုတ္တ+ဝေလာ] မသင့်လျော်သော အချိန်။ အဝေလာယာတိ အယုတ္တဝေလာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။

အယုတ္တသံသဂ္ဂ (ပု) [အယုတ္တ+သံသဂ္ဂ] မသင့်လျော်သော–နှီးနှော–ပေါင်းဖော်–ခြင်း။

အယုတ္တသံသဂ္ဂဉှိ ပဋိစ္စ သတ္တာ အက္ကောသံ လဘန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၅။ အယုတ္တသံသဂ္ဂံ ဟိ ပဋိစ္စ သတ္တာ သုဒ္ဓဇာတိကာ ကိရိယာပရာဓေဟိတာပိ အက္ကောသံ လဘန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

အယုတ္တသံသဂ္ဂါဘာဝ (ပု) [အယုတ္တသံသဂ္ဂ+အဘာဝ] မသင့်လျော်သော – နှီးနှော – ပေါင်းဖော် – ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ "အနုပကုဋ္ဌော"တိ ဣမိနာ အယုတ္တသံသဂ္ဂါဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၅။ "အနုပကုဋ္ဌော"တိ ဧတေန အယုတ္တသံသဂ္ဂါဘာဝေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၅။

အယုတ္တသမာသ (ပု) [အယုတ္တ+သမာသ] အယုတ္တသမာသ်၊ စပ်အပ်သောပုဒ်နှင့် မစပ်မူ၍ မစပ်အပ်သောပုဒ်နှင့် စပ်သောသမာသ် သည် အယုတ္တသမာသ် မည်၏ (ပုဒ်စစ်)။ အယုတ္တသမာသောယံ ဂမကတ္တာ ယထာ "အသူရိယံပဿာနိ မုခါနိ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။ တေန ဝုတ္တံ "အနု။ပ။အတ္ထော"တိ၊ တေန အယုတ္တသမာသောယံ ယထာရုတပါဌောတိ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၂။ အယုတ္တတ္ထသမာသ, အသမတ္ထသမာသ-တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အယုတ္တသမ္ဗန္ဓ (ပု) [အယုတ္တ+သမ္ဗန္ဓ] မယှဉ်မူ၍ ပြီးသော စပ်ယှဉ်ခြင်း။ (တခြားစီ ဖြစ်နေသော အရာဝတ္ထု ၂-ခုတို့ နောက်ကာလမှ အကြောင်းအားလျော်စွာ ယှဉ်တွဲသွားခြင်းမျိုး မဟုတ်ပဲ ချည်မျှင်နှင့် ပုဆိုး စသည်တို့ကဲ့သို့ နဂို မူလကတည်းကပင် အလိုလို ယှဉ်တွဲနေခြင်းကို အယုတ္တသမ္ဗန္ဓဟုခေါ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ၊၄။၂၂၅-၉-ကြည့်။) အယုတ္တသမ္ဗန္ဓေ သမဝါယသမညာတိ ဒြဗျာဒီနမ္ပိ နာမရူပန္တောဂမတော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

အယုတ္တိ (ထီ) [န+ယုတ္တိ] မသင့်လျော်ခြင်း၊ မသင့်လျော်သော – သဘော – အကြောင်း အရာ။ ဧတ္ထ စ အယုတ္တပရိဟာရေန ယုတ္တိသမဓိဂမောတိ ယုတ္တိဝိစာရဏာယ အယုတ္တိပိ ဂဝေသိတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ "ယဒိ ဟိ။ပ။ န ယုဇ္ဇတိ ဒေသနာ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၉၀။ မူလဋီ၊၁။၃၅။ မူလဋီ၊၃။၁၃၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၉။)

အယုတ္တိဂဝေသန (န) [အယုတ္တိ+ဂဝေသန] မသင့်လျော်ခြင်း – အယုတ္တိ – ကိုရှာမှီးခြင်း။ သေသေသုပိ... အယုတ္တိဂဝေသနေသု အယမေဝ ဥပါယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၉။

အယုတ္တိနိဒ္ဓါရဏာ (ထီ) [အယုတ္တိ+နိဒ္ဓါရဏာ] မသင့်လျော်ခြင်း – အယုတ္တိ – ကိုထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ကသ္မာ ပန ယုတ္တိဟာရေ အယုတ္တိနိဒ္ဓါရဏာ ကတာတိ စောဒနံ မနသိ ကတွာ အာဟ "ဧတ္ထ စာ"တိ အာဒိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၉။

အယုတ္တိဘာဝ (ပု) [အယုတ္တိ+ဘာဝ] မသင့်လျော်သည်၏အဖြစ်။ အယုတ္တိဘာဝေါ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန ဂဟေတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၁။

အယုတ္တိယုတ္တ (တိ) [အယုတ္တိ+ယုတ္တ] ယုတ္တိ – သင့်လျော်သော အကြောင်း – နှင့် မယှဉ်သော။ န ဌာနိယာတိ အဋ္ဌာနိယာ၊ နိက္ကာရဏာ အယုတ္တိယုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၉။

အယုဒ္ဓ (တိ) [န+ယုဓ+တ] စစ်မထိုးအပ် – စစ်မတိုက်အပ် – သော။ ယထာ အဂန္တွာ သင်္ဂါမံ၊ အယုဒ္ဓေါဝ ပရာဇိတော။ ဇာ၊၂။၃၃၅။

အယုဒ္ဓပရာဇိတ (န) [အယုဒ္ဓ+ပရာဇိတ] စစ် မတိုက်ဘဲ အရှုံးပေးခြင်း။ မာ ဘဝံ အဿလာယနော အယုဒ္ဓပရာဇိတံ ပရာဇယိ။ မ၊၂။၃၃၅။

အယုဝဏ္ဏ (ပု) [အ+ဣ+ဥ+ဝဏ္ဏ] အ-အက္ခရာ, ဣဝဏ်, ဥဝဏ်၊ အ, ဣ, ဤ, ဥ,

ဦ ၅-လုံး။ အယုဝဏ္ဏာနဥ္စာယော ဝုဒ္ဓိ။ တေသံ အကာရဣဝဏ္ဏုဝဏ္ဏာနံ။ ကစ္စာယန။ ၂၁၃။ ရူ။ ၂၁၇။

အယူပ (တိ) [န+ယူပ] ယဇ်တိုင်မရှိသော။ အယူပေါ အပ္ပကဒိဝသော ယာဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၅။

အယေဝါပနကနိဒ္ဒေသ (ပု) [န+ယေဝါပနက+နိဒ္ဒေသ] ယေဝါပနကနိဒ္ဒေသ မဟုတ်။ အထခေါ် အယေဝါပနကနိဒ္ဒေသော ဝိယ ဝုတ္တသင်္ဂဟတ္ထန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၆။

အယောကဋာဟ (ပု) [အယ+ကဋာဟ] သံအိုးကင်း၊ သံဒယ်အိုး။ ဒိဝသံ သန္တတ္တေ အယောကဋာဟေ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ဥဒကဖုသိတာနိ နိပါတေယျ။ မ၊၂။၁၁၇။ မ၊၃။၃၅၀။ သံ၊၂။၃၉၅။ အံ၊၂။၅၀၂။ နိပါတိတောတိ အယောကဋာဟမှိ ပတနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

အယောကဏ္ဋကသီသ (တိ) [အယောကဏ္ဋက+သီသ] ထိပ်၌ သံဆူးရှိသော။ တုတ္တံ ဝုစ္စတိ အယောကဏ္ဋကသီသော ဒီဃဒဏ္ဍော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀၄။

အယောကန္တ (ပု) [အယ + ကန္တ။ အယောကန္တတီတိ အယောကန္တော။ နီတိ၊ပဒ။ ၁၅၇။] သံကို နှစ်သက်သော အရာဝတ္ထု၊ သံလိုက်။ ဒူရေ ဌိတောပိ သဒ္ဒေါ တာဒိသေ ဌာနေ ပဋိဃောသာဒီနံ ပစ္စယော ဟောတိ အယောကန္တော ဝိယ အယောစလနဿ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၄-၉။ (—မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၄၉။)

အယောကပါလ (ပု၊န) [အယ+ကပါလ] သံအိုးကင်း၊သံအိုးခွက်။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒိဝသံ သန္တတ္တေ အယောကပါလေ ဟညမာနေ ပပဋိကာ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥပ္ပတိတွာ နိဗ္ဗာယေယျ။ အံ၊၂။၄၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အယောကပါလမာဒိတ္တံ၊ သန္တတ္တံ ဇလိတံ ယထာ။ မဟာနိ၊၃၁၀။ စူဠနိ၊၂၃၀။

အယောကပါလသဒိသ (တိ) [အယောကပါလ+သဒိသ] သံအိုးကင်း—သံအိုးခွက်—နှင့် တူသော။ တေနာဟ "တတ္တမိဝ ကပါလ"န္တိ၊ တတ္တံ အယောကပါလသဒိသန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၁၄။

အယောကမ္မ (န) [အယ+ကမ္မ] သံလုပ်ငန်း၊ ပန်းဘဲလုပ်ငန်း။ ကမ္မာရေတိ အယောကမ္မလောဟကမ္မာဒိနာ ကမ္မေန ဇီဝတိ ရူဟတိ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဠှိံ အာပဇ္ဇတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

အယောကာယ (ပု) [အယ+ကာယ] သံအထည်ကိုယ်၊ သံကိုယ်ထည်။ အယောကာယော, ဝါလိကကာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

အယောကာရ (ပု) [အယ+ကရ+ဏ] သံကို ပြုလုပ်တတ်သော သူ၊ ပန်းဘဲသမား။ ဝဋ္ဋကာရာ အယောကာရာ မဏိကာရာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၅။ တစ္ဆကအယောကာရတန္တဝါယရဇကနှာပိတတာ ပဉ္စ ကာရုဝေါ "ကာရုကာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၉။

အယောကုဏ္ဍိကာ (ထီ) [အယ + ကုဏ္ဍိကာ] သံရေကရား။ ကုဏ္ဍိကာတိ အယောကုဏ္ဍိကာ စေဝ တမ္ဗလောဟကုဏ္ဍိကာ စ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၄၂၇။

အယောကုမ္ဘီ (ထီ) [အယ + ကုမ္ဘီ] သံအိုး။ တတ္တာယ အယောကုမ္ဘိယာ ပက္ခိပေယျ အာဒိတ္တာယ သမ္ပဇ္ဇလိတာယ သဇောတိဘူတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၃။

အယောကူဋ (ပု၊န) [အယ+ကူဋ] သံတူ၊တူမ။ တံ သုတွာ အမနုဿော အယောကူဋံ ပရိဗ္ဗမေတွာန။ ဇာ၊၂။၂၅၅။ (— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၆။) အယောဃနဟတ-လည်း ကြည့်။

အယောကူဋပဟဋ(တ) (တိ) [အယောကူဋ+ပဟဋ] သံတူ—တူမ—ဖြင့်—ထု—ပုတ်ခတ်—အပ်သော။ တံ အယောကူဋပဟဋော ဝိယ

နိဒ္ဓန္တအယောပိဏ္ဍော ပပဋိကာယော မုဉ္စိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ တံ အယောကူဋပ္ပဟာတော ဝိယ နိဒ္ဓန္တအယပိဏ္ဍော ပပဋိကာယော မုဉ္စိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အယောကူဋယောတ္တကသဏ္ဌာန (န) [အယော-ကူဋ + ယောတ္တက + သဏ္ဌာန] သံကိုက် သဏ္ဌာန်ရှိသော(ပြည်နိသျှ)။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊မြန်၊ ပ။၄၇၉။) ဟေဋ္ဌိမဟနုကဋ္ဌိ ကမ္မာရာနံ အယောကူဋယောတ္တကသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။

အယောကူဋသဒိသ(တိ)[အယောကူဋ+သဒိသ] သံတူနှင့် တူသော။ သဗ္ဗဿ ဘုဉ္ဇနတော အယောကူဋသဒိသာ ဒန္တာ ဧဝ ဒန္တကူဋံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။

အယောကူဋသဟဿ (န)[အယောကူဋ+သဟ-ဿ] သံတူတထောင်။ ကမ္မဝေဂုက္ခိတ္တာနိ ပုဗ္ဗဏှသမယံ မဇ္ဈန္ဟိကသမယံ သာယနှသမ-ယဉ္စ သဋ္ဌိ အယောကူဋသဟဿာနိ မတ္ထကေ နိပတန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။

အယောခိ(ခီ)လ (ပု) [အယ+ခီလ] သံတံသင်း၊ သံတံစို့၊ သံငုတ်၊ သံချောင်း။ သေယျထာပိ အာဝုသော ဣန္ဒခီလော ဝါ အယောခီလော ဝါ....အသမ္ပဝေဓီ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ (–သံ၊၃။ ၃၈၈။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။)တတ္တံ အယောခိလံ ဟတ္ထေ ဂမေန္တိ။ မ၊၃။၂၀၄။ အံ၊၁။၁၃၉။ အဘိ၊က။၄၃၁။ မဟာနိ။၃၁၆။ စူဠနိ။၂၃၆။ တတ္တံ အယောခိလန္တိ တိဂါဝုတံ....တာလပ္ပ-မာဏံ အယသူလံ ပဝေသေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၆။)

အယောဂ (တိ) [န+ယောဂ] (၁) ယှဉ်ဘက်–မရှိ – ကင်း – သော၊ ပေါင်းစပ်ခြင်း ကင်း သော။ (ပု) (၂) (က) ဘာဝနာကို–အားမ ထုတ်ခြင်း–အားထုတ်ကြောင်းသမာဓိမှကင်း ခြင်း။ (ခ) အားမထုတ်–မပြည့်စုံစေ–ခြင်း။ (ဂ) မယှဉ်ခြင်း၊ သမ္ပယုတ်မဖြစ်ခြင်း။ (ပု) (၃) အားမထုတ်–မမှီဝဲ–သင့်–ထိုက်–သော တရား။ (၁) အယောဂန္တိ ကတ္ထ သဗ္ဗမတ္တိ-တိ၊ န ယောဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၉၆။ အယောဂန္တိ အယုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ အယုတ္တန္တိ ယောဂရဟိတံ ဝဒတိ....တေန ရဟိတံ ဧကသဘာဝံ အယောဂန္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၆၇။ (ပု) (၂) (က) အယောဂါ ဘူရိသင်္ခယော။ ဓမ္မ။၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ (ခ) အနနုယောဂေါတိ အယောဂေါ အပ္ပ-ယောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အယောဂေါတိ အသမင်္ဂီဘာဝေါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။(ဂ)နိရော-ဓသစ္စအပ္ပစ္စယအသင်္ခတေဟိပိ အယောဂေါ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၃။၂၄။ အယောဂေါတိ အသမ္ပယောဂေါ။ အနုဋီ၊၃။၃၀။ (ပု) (၃) အယောဂေ ယုဉ္ဇမတ္တာနံ။ ဓမ္မ။၄၄။ ထေရ။ ၂၇၅။ အယောဂေတိ အယုဉ္ဇိတဗ္ဗေ အ-ယောနိသောမနသိကာရေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အယောဂေတိ အယုဉ္ဇိတဗ္ဗေ အသေဝိတဗ္ဗေ အန္တဒ္ဓယေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အဓုရ-လည်း ကြည့်။

အယောဂက္ခေမ (န) [န+ယောဂ+ခေမ]ယော-ဂလေးပါးဟူသော– ဘေးရန်တို့ဖြင့်– ဘေး ရန် ရှိနေသောကြောင့် – ဘေးမကင်းခြင်း။ အယောဂက္ခေမမေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၃။

အယောဂက္ခေမကာမ (တိ) [န+ယောဂက္ခေမ +ကာမ] (က) ယောဂလေးပါး ဟူသော ဘေးရန်တို့ဖြင့်–ဘေးရန်မကင်းရာကို–ဘေး ရန်, ဝဋ္ဋဒုက္ခ တို့နှင့် တွေ့ကြုံနေရခြင်းကို– အလိုရှိသော၊သူ။ (ခ) အားလုံးသောဘေး ဒုက္ခ ဟူသမျှတို့ ကင်းဝေးခြင်းကို အလိုမရှိ သော၊သူ။ (ပဌမနည်း၌ ယုတ္တသမာသ် ဝစ-နတ္ထ ဖြစ်၏၊ ယောဂလေးပါးကိုသာ ယူ၏။

ဒုတိယနည်း၌ အယုတ္တသမာသ်ဝစနတ္တဖြစ်၏၊ ယောဂ လေးပါးကိုသာမက ဓာတ်ရန်အားလုံးကို ယူ၏။ အနုတ္တကာမ။ မူလဋီ၊ ၂။၆၆၊ ၆၇-ကြည့်။) (က) (ခ) တဿ ကောစိဒေဝ ပုရိသော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ အနုတ္တကာမော အဟိတကာမော အယောဂက္ခေမကာမော။ မ၊၁။ ၁၆၆။ သံ၊၂။၉၂။ (က) အယောဂက္ခေမကာမောတိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမံ နိဗ္ဗာယဋ္ဌာနံ အနိစ္ဆန္တော၊ သဘယမေဝ ဂစ္ဆန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အယောဂက္ခေမကာမောတိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမဘာဝံ အနိစ္ဆန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ (ဤ၌ ယောဂ-အရ မ၊ဋီ၊ ၂။၇၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၅-တို့ ကြည့်။)

(က) (ခ) ယေ ဝါ ပနဿ တေ ဟောန္တိ .... အဖာသုကာမာ အယောဂက္ခေမကာမာ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ ပဋ္ဌိသံ။၃၈။ မဟာနိ။၁၀၃။ (က) စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမံ နိဗ္ဗာယံ ဝိဝဋ္ဋံ န ဣစ္ဆန္တိ။ သဘယံ ဝဋ္ဋမေဝ နေသံ ကာမေန္တိ ဣစ္ဆန္တီတိ အယောဂက္ခေမကာမာ။ (ခ) ယဿ ကဿစိ နိဗ္ဗယဿ အကာမနတော ဘယဿ စ ကာမနတော အယောဂက္ခေမကာမာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄-၅။ အယောဂက္ခေမကာမာနံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၆။ မဟာနိ။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃။

အယောဂက္ခေမိ (တိ) [န+ယောဂက္ခေမ+ဏီ] ယောဂလေးပါးတို့ဖြင့် – နိဗ္ဗာန် – အရဟတ္တဖိုလ် – ကိုမရ – သို့မရောက် – သော၊သူ။ သံယုတ္တော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ... ဇာတိဇရာမရဏိကေဟိ၊ တသ္မာ "အယောဂက္ခေမီ"-တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊၁။၃၁၇။ တေ ယောဂယုတ္တာ မာရဿ၊ အယောဂက္ခေမိနော ဇနာ။ အံ၊၁။ ၃၆၃။ ဣတိဝုတ်။၂၂၉။ ပဋ္ဌိသံ။၂၇၃။ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမံ နိဗ္ဗာနံ အနဓိဂတတ္တာ န ယောဂက္ခေမီတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အယောဂက္ခေမိနောတိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမံ နိဗ္ဗာနံ အပ္ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ စတူဟိ ယောဂေဟိ အနုပဒ္ဒုတတ္တာ ယောဂက္ခေမံ၊ နိဗ္ဗာနံ အရဟတ္တဉ္စ၊ တဿ အနဓိဂမေန အယောဂက္ခေမိနော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၉၀။ စတူဟိ ယောဂေဟိ ဤတိဟိ ခေမံ နိဗ္ဗာနံ အပ္ပတ္တာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။

အယောဂတ (တိ) [အယ+ဂတ] သံ၌–ဖြစ်–ရောက်–သော။ အယောဃနေန ဟတဿ ပဟတဿ အယောဂတဿ, ကံသဘာဇနေ၁ ဒိဂတဿ ဝါ ဇလမာနဿ အဂ္ဂိဿ အနုက္ကမေန ဥပသန္တဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၆။

အယောဂနိယ (တိ) [န+ယောဂနိယ] ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော။ အယောဂနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၇။ အတ္ထိ အယောဂနိယော။ အဘိ၊ဝိ။၁၇။

အယောဂဟာဏ (နှ) [အယ+ဂဟာဏ] (၁) အယ-သဒ္ဒါ။ (၂) သံကို ယူခြင်း။ (၁) အယောဂဟာဏေန စေတ္ထ တမ္ဗလောဟံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (၂) ကမ္မာရဿ မဟာသဏ္ဍာသေန အယောဂဟာဏံ ဝိယ ဒိဋ္ဌိအဘိနိဝေသပရာမသနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆။

အယောဂီ (ပု) [န+ယောဂီ] (အားထုတ်ထိုက်သော တရားတို့၌) အားမထုတ်သော၊သူ။ ရတ္တော စ သောဏ္ဍော အကတော၊ ဗာလော သုရာ အယောဂိနော။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ ယောဂေသု အယုတ္တတာယ အယောဂိနော အယောဂိနော တိပိ ပါဠော၊ ကိလေသမာရေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၄။

အယောဂုဠ (ပု) [အယ+ဂုဠ] သံတွေခဲ၊ (သံလုံး)။ သေယျော အယောဂုဠော ဘုတ္တော၊ တတ္တော အဂ္ဂိသိခူပမော။ ဝိ၊၁။ ၁၁၆။ ဓမ္မ။၅၇။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄၊၂၅၆။

(– သံ၊၃။ ၂၄၇။ မိလိန္ဒ။၉၀၊၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀၊ ၃၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၀၊၂၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၄။ ကင်္ခါ။၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂။)

အယောဂုဋ္ဌကိဋ္ဌာ (ထီ) [အယောဂုဋ္ဌ+ကိဋ္ဌာ] သံတွေခဲ–သံလုံး–ကစားခြင်း။ စဏ္ဍာလန္တိ အယောဂုဋ္ဌကိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၄။

အယောဂုဋ္ဌပဝေသ(န)ပ္ပမာဏ (တိ) [အယော-ဂုဋ္ဌ+ပဝေသ(န)+ပမာဏ] သံတွေခဲ ဝင်(သွင်း)လောက်သောပမာဏရှိသော။ သီသ-ကပါလံ ဥပ္ပါဋ္ဌေတွာတိ အယောဂုဋ္ဌပဝေသ-နပ္ပမာဏံ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။ သီသ-ကဋာဟံ ဥပ္ပါဋ္ဌေတွာတိ အယောဂုဋ္ဌပ္ပဝေ-သပ္ပမာဏံ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။

အယောဂုဋ္ဌဝဂ္ဂ (ပု) [အယောဂုဋ္ဌ+ဝဂ္ဂ] အယောဂုဋ္ဌဝဂ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်။ သံ၊၃။၂၄၅။

အယောဂုဋ္ဌသုတ္တ (န) [အယောဂုဋ္ဌ+သုတ္တ] အယောဂုဋ္ဌသုတ်၊ (တနေကုန် မီးဖုတ်ထားသော သံတွေခဲဖြင့် ဥပမာပြ၍ မြတ်စွာဘုရား ခန္ဓာကိုယ်တော်၏ အထူးသဖြင့် ပေါ့ပါးပုံ၊ နူးညံ့ပုံ၊ အဘိညာဏ်ကိစ္စ၌ ခန့်ညားလျောက်ပတ်ပုံ၊ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် တောက်ပပုံ-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူရာ သုတ်။) မဟာဝဂ္ဂသံ-ယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၃။၂၄၆။

အယောဂ္ဂ¹ (တိ) [န+ယောဂ္ဂ။ ပုံလိင်ယောဂ္ဂ-သဒ္ဒါ စွမ်းနိုင်သူ-ဟောဟု ဓာန်။၁၀၇၃-၌ ဆိုသည်။] (ပု) (၁) မစွမ်းနိုင်သူ။ (တိ) (၂) မသင့်လျော်သော (အမှု)။ (ပု) (၁) ဒုရာသဒါတိ ဒုဋ္ဌု အာသဒါ အာသာဒေတုံ ဃဋ္ဋေတုံ အသက္ကုဏေယျာ၊ အယောဂ္ဂါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ (တိ) (၂) သာ-သနေ ဌိတာနံ အပ္ပတိရူပံ အယောဂ္ဂံ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၇၀။

အယောဂ္ဂ² (ပု၊န) [အယ+အဂ္ဂ။ အယော အဂ္ဂေ ကောဋိယံ ယဿာတိ အယောဂ္ဂံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅၅။ (အယောဂြ-သံ)] ကျည်ပွေ့။ အယောဂ္ဂေါ မုသလော နိတ္ထီ။ ဓာန်။၄၅၅။

အယောဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အယောဂ္ဂ¹ + ဘာဝ] မသင့်သည်၏ အဖြစ်။ ပဒပရမော ပုဂ္ဂလော ကထိတော သမ္မတ္တနိယာမောက္ကမနဿ အ-ယောဂ္ဂဘာဝတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၁။

အယောဂျ (တိ) [န+ယောဂျ] မသင့်လျော်သော။ သာသနေ ဌိတာနံ နပ္ပတိရူပံ အသာ-ရုပ္ပံ အယောဂျံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။ တာဒိ-သော ဘိက္ခုနံ အယောဂျတော န ဂဟိ-တော။မ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ အကမ္မညန္တိ အကမ္မနိယံ၊ ဘာဝနာကမ္မဿ အယောဂျန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။

အယောဂျတာ (ထီ) [အယောဂျ + တာ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ အကတာဓိ-ကာရတာယ ပန ဘိက္ခုနီနံ ဟေဘိက္ခုနုပ-သမ္ပဒါယ အယောဂျတာယ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၁၁၃။ အကိလမန္တောဝ သလ္လက္ခေ-ဿန္တီတိ ဣဒံ တဒါ တေသံ အသေခဘူမိ-အဓိဂမာယ အယောဂျတာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၄။

အယောဂျဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [အယောဂျဋ္ဌာန+ဘာဝ] မသင့်လျော်သော အရာ၏အဖြစ်။ မေတ္တာ ဗျာပါဒဿ အယောဂျဋ္ဌာနဘာဝ-တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။

အယောဂျဘာဝ (ပု) [အယောဂျ + ဘာဝ] မသင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်။ ဗြဟ္မုဏဿ

အယောဂုဘာဝံ ဥပါဒါယ "အတ္တိ" တိ ပိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။

အယောဃံသက (တိ) [အယ+ဃံသက] သံဖြင့် ပြီးသော ပွတ်တိုက်စရာဝတ္ထု၊ တစဉ်း၊ ကျားလျှာ။ အယေနာတိ အယောဃံသကေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

အယောဃန (ပု၊န) [အယ+ဃန၊ အယသော, အယောမယော ဝါ ဃနော အယောဃနော။ မဟန်၊ဋ္ဌ။၅၂၆။] သံတူ၊ တူမ၊ သံတင်းပုတ်။ ယထာ ဟိ အယောဃနေန သတ္တကော နိပ္ပါဒိယမာနေ....ဝိသေသပစ္စယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇။ ကူဋ္ဌံ ဝါ အယောဃနော။ မဟန်။၅၂၆။ အယောဃနံ ယေန ပဟရတိ။ မဟန်၊ဋ္ဌ။၈၂၈။ အယောဃနဟတ-လည်း ကြည့်။

အယောဃနသဒိသ (တိ) [အယောဃန+သဒိသ] သံတူနှင့် တူသော။ တိခိဏသိင်-အယောဃနသဒိသ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅) ကြည့်။

အယောဃနဟတ (တိ) [အယောဃန+ဟတ] သံတူ (သံတင်းပုတ်)ဖြင့် ထုနှက် အပ်သော။ အယောဃနဟတဿေဝ၊ ဇလတော ဇာတဝေဒသော။ ဥဒါန။၁၉၃။ အပ၊၂။၂၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ (= အယောဟညတိ ဧတေနာတိ အယောဃနံ၊ ကမ္မာရာနံ အယောကူဋ္ဌံ၊ အယောမုဋ္ဌိ စ တေန အယောဃနေန ဟတဿ ပဟတဿ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။)

အယောဃရ[၁] (န) [အယ + ဃရ] သံဖြင့် ဆောက်လုပ်အပ်သော အိမ်၊ သံအိမ်။ အယောဃရမှိ သံဝဍ္ဍော (စရိယာ။၄၁၀)တိ အမနုဿဥပဒ္ဒဝပရိဝဇ္ဇနတ္ထံ စတုရဿသာလဝသေန ကတေ မဟတိ သဗ္ဗအယောမယေ ဂေဟေ သံဝဍ္ဍော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၆။)

အယောဃရ[၂] (ပု) [အယောဃရ+အ] သံအိမ်၌ မွေးဖွားသော မင်းသား ၊အယောဃရမင်းသား။ နာမေနာသိ အယောဃရော(စရိယာ၊ ၄၁၀)တိ အယောဃရေ ဇာတသံဝဍ္ဍဘာဝေန "အယောဃရကုမာရော"တိ နာမေန ပါကဋော အဟောသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ ဤ အယောဃရ မင်းသားကား.... ဗာရဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ် (ကာသိ) မင်း၏ သား, ဘုရားအလောင်းတော် ဖြစ်သည်၊ ထိုမင်းသား၏ အလျှင်ဖြစ်သော သားငယ် နှစ်ယောက်တို့ကို မိဖုရား၏ ရှေးဘဝက ရန်သူဖြစ်သော ဘီလူးမက လာရောက်စားသဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော် ပဋိသန္ဓေနေသော တတိယအကြိမ်၌ ဘီလူးရန်ကို တားမြစ်ခြင်းငှါ အမတ်များ၏ အကြံပေးချက်အရ သံအိမ်ကြီးဆောက်လုပ်စေသည်၊ မိဖုရားကြီးသည် ထိုသံအိမ်၌ ဘုန်းတန်ခိုးရှိသော ဘုရားအလောင်းတော်ကို ဖွားမြင်သည်၊ သံအိမ်၌ ဖွားမြင်သောကြောင့် အယောဃရမင်းသားဟု မှည့်ခေါ်သည်၊ ထိုမင်းသားသည် အရွယ်ရောက်၍ မင်းအဖြစ်ကို အပ်နှင်းမည့်အခါ၌ ပင် အမိအဖတို့ကို ခွင့်တောင်း၍ ရဟန်းပြုသည်၊ ထိုမင်းသား၏ အမိ, အဖနှင့် တိုင်းသူပြည်သား အားလုံးတို့လည်း မင်းသားနှင့် အတူ တောထွက် ရဟန်းပြုကြသည်။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၅၊၅၀၄။

အယောဃရကုမာရ(ပု) [အယောဃရ+ကုမာရ] အယောဃရ အမည်ရှိသော မင်းသား။ အယောဃရကုမာရ အကိတ္တိပဏ္ဍိတာ ဒယော စ ပဏ္ဍိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ "အယောဃရကုမာရော"တွေဝဿ နာမံ ကရိံသု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၆။ အယောဃရ[၂]လည်း ကြည့်။

အယောဃရစရိယ(န၊ထီ)[အယောဃရ+စရိယ] အယောဃရမည်သော ဘုရားလောင်း၏ကျင့်စဉ်၊ အယောဃရစရိယာ။ စရိယာပိဋကပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊၃-စရိယာ။ စရိယာ။၄၁၀။

အယောသရဇာတက (န) [အယောဃရ+ဇာတက] အယောဃရဇာတ်၊ ဘီးလူမ စားမည့် အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရန် ဆောက်လုပ်အပ်သော သံအိမ်၌ ကြီးပြင်းသော အလောင်းတော်မင်းသား၏ အကြောင်းကို ဟောသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၀-နိပါတ်၊ ၁၄-ဇာတ်၊ ဇာ၊၁။၃၅၃-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၅-၅၀၄။

အယောသရပဏ္ဍိတ (ပု) [အယောဃရ+ပဏ္ဍိတ] အယောဃရ မည်သော ဘုရားအလောင်း ပညာရှိ။ အယောဃရပဏ္ဍိတော လောကနာထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ အယောဃရပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၄။

အယောသရပဏ္ဍိတကာလ (ပု) [အယောဃရပဏ္ဍိတ + ကာလ] အယောဃရမည်သော ဘုရားအလောင်းပညာရှိ–ဖြစ်စဉ်–ဖြစ်ရာ–အခါ။ အယောဃရပဏ္ဍိတကာလေတိ မဟာရဇ္ဇံ ပဟာယ နေက္ခမ္မပါရမိတာယ ပူရိတတ္တာ ဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ အယောဃရပဏ္ဍိတကာလေ .... စူဠသုတသောမကာလေတိ ဝေမာဒီသု။ ဥဒါနဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉။

အယောသရပဏ္ဍိတသမာဂမ (ပု) [အယောဃရပဏ္ဍိတ+သမာဂမ] အယောဃရမင်းသား၏ အစည်းအဝေး။ အယောဃရပဏ္ဍိတသမာဂမေ ဟတ္ထိပါလသမာဂမေ စ သဗ္ဗပစ္ဆာ နိက္ခန္တပုရိသာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၄။

အယောသရပဏ္ဍိတာဒိကာလ (ပု) [အယောဃရပဏ္ဍိတ+အာဒိ+ကာလ] အယောဃရ မည်သော ဘုရားလောင်း ပညာရှိ-စသည်–ဖြစ်စဉ်–ဖြစ်ရာ–အခါ။ န ကေဝလံ အယောဃရပဏ္ဍိတာဒိကာလေယေဝ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

အယောစလန (န) [အယ+စလန] သံ၏လှုပ်ခြင်း။ အယောကန္တ-ကြည့်။

အယောဇ(န)နာ (န၊ ထီ) [န+ယောဇ(န)နာ] မယှဉ်စေခြင်း၊ မယှဉ်စပ်ခြင်း။ န ယောဇနာသုကရတာယ ဧဝ ပုရိမေ အယောဇနာ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၅။ ခုဒ္ဒကပေယျာလဝသေန ဝါ ပါကဋတ္တာ တဿ အယောဇနံ ကတံ။ ကခါ၊ဋီ။၁၂၈။

အယောဇယန္တ (တိ) [န+ယောဇယန္တ] မယှဉ်စေသော၊ အား မထုတ်သော၊သူ။ အယောဂေ ယုဉ္ဇ'မတ္တာနံ၊ ယောဂသ္မိဉ္စ အယောဇယံ။ ဓမ္မ။၄၄။ ယောဂသ္မိန္တိ တဗ္ဗိပရီတေ စ ယောနိသောမနသိကာရေ အယုဉ္ဇန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အယောဇယုံ (ကြိ) [ယုဇ+ဏယ+ဉံ] ယှဉ်စေကုန်ပြီ။ ဇာ၊၂။၁၁၁။ ယောဇေတိ-ကြည့်။

အယောဇာလ (န) [အယ+ဇာလ] သံပိုက်ကွန်။ အယောဇာလေန ပလိဝေဌေတွာ မိဂလုဒ္ဒကာ မိဂံ ဝိယ ဟနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

အယောဇိတ (တိ) [န+ယောဇိတ] (က) မယှဉ်စေအပ်–မရောနှောအပ်–သော။ (ခ) မယှဉ်စေအပ်–မယှဉ်စပ်အပ်–သော။ (က) သစေ အယံ အယောဇိတာ အဿ၊ ဣမံ တုမှေဝ ပိဝေယျာထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ အညေဟိ ယာဝကာလိကေဟိ အယောဇိတံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၂။ (ခ) နှ "ဝဒေဟီ"တိ ဣမိနာ အယောဇိတေ "ဧဝ"န္တိ ပဒေ ဣမံ နာမ အာကာရံ ဒဿေတီတိ အနုဝဗောဓေတော။ ဝဇိရ။၂၈၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၈၁။)

အယောဇိတကာလ (ပု) [အယောဇိတ+ကာလ] မယှဉ်စေအပ်–မကအပ်–မတပ်အပ်–သော အခါ။ ဓုရဝါဟာနဥ္စ မဟာဂေါဏာနံ ယုဂပရမ္မုခါယ အယောဇိတကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅။

အယောဇီယမာန (တိ) [န+ယောဇီယမာန] မယှဉ်စပ်အပ်သော။ အယောဇီယမာနေ ဥပယောဂဝစနံ န ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ဂ၂။ တထာ အယောဇီယမာနာ ပုရိမာ စ ဒသာတိ ဇေ ဒသာဓိကံ သီဟနာဒသုတ် ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅ဂ။

အယောဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ယောဇေတွာ] (က) မယှဉ်စေမူ၍၊ မက – မတပ် – မူ၍။ (ခ) မယှဉ်စေမူ၍၊အားမထုတ်မူ၍။(ဂ) မယှဉ်စေမူ၍၊မပြုလုပ်စေမူ၍။ (ဃ) မယှဉ်စေမူ၍၊ မယှဉ်စပ်မူ၍။ (က) ဓုရဝါဟေ ဘန္တေ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နေ မဟာဂေါဏေ ယုဂပရမ္ပရာယ အယောဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၂။ (ခ) အဓုရာယန္တိ သဒ္ဓါဓုရသီလဓုရပညာဓုရေသု အယောဇေတွာ အယောဂေ နိယုဥ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ (ဂ) အသုတသဝနာဒီနိ ပဉ္စာယန္တေနပိ ဘိက္ခုံ အတိဝိဿာသေန ဝေဇ္ဇကမ္မနဝကမ္မာဒီသု အယောဇေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၄။ (ဃ) ဓမ္မသဒ္ဒေန အယောဇေတွာ ဝုတ္တဝေဝစနေန ပစ္စက္ခာနံ နာမ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇။ သဗ္ဗဋ္ဌာနေပိ ဓေတေနေဝ ပကာရေန ယောဇေတွာ ဇေ ဝါ, အယောဇေတွာ ဝါ အနုဿာဝနံ ပသတ္ထတရံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၁။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။ မူလဋီ၊၁။၄၂။ မူလဋီ၊၃။၁၆၊၂၁၀။ အနုဋီ၊၃။၁၉)။

အယောဇေသုံ (ကြိ) [ယုဇ+ဏေ+ဦ] ယှဉ်စေကုန်ပြီ။ ဇာ၊၂။၂၅ဂ။ ယောဇေတိ-ကြည့်။

အယောဇ္ဈ (တိ) [န+ယောဇ္ဈ] စစ်မထိုး – အပ် – နိုင် – သော၊ အယုဝါဒချင်း ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ခြင်း အားဖြင့် အခြားသော သူတို့က – မလှုပ်ရှားစေ – မရှုံးစေ – အနိုင်မယူ – နိုင်သော (ရဟန်း)။ စတူဟိ ခေါ် အပံ ဂဟပတိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတံ ပုရိသပုဂ္ဂလံ ပညပေမိ သမ္ပန္နကုသလံ ဥတ္တမပတ္တိပတ္တံ သမဏံ အယောဇ္ဈံ။ မ၊၂။၂၁၅။ မဟာနိ။ ၂၄၀။ အယောဇ္ဈန္တိ ဝါဒယုဒ္ဓေန ယုဇ္ဈိတုံ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျံ အစလံ နိက္ကမ္ပံ ထိရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ၃။ အယောဇ္ဈန္တိ ဝါဒယုဒ္ဓေန အယောဓနိယံ၊ ဝါဒယုဒ္ဓံ ဟောတု၊ တေန ပရာဇယော န ဟောတီတိ ဒဿေတိ၊ တေနာဟ "ဝါဒယုဒ္ဓေနာ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂ဂ။ အယောဇ္ဈန္တိ (အယောဇ္ဈန္တိ ?) ပရာဇေတုံ အသက္ကုဏေယျံ သမဏံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁ဂဂ။

အယောဇ္ဈသမဏ (ပု) [အယောဇ္ဈ+သမဏ] စစ်မထိုး – အပ် – နိုင် – သော ရဟန်း၊ ဝါဒစစ်ပွဲဖြင့် စစ်ထိုး၍ လှုပ်ရှားခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော ရဟန်း။ ဇေ သန္တေ ဥတ္တာနသေယျကော ကုမာရော အယောဇ္ဈသမဏော ထိရသမဏော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ၄။

အယောဇ္ဈာ (ထီ) [န+ယုဓ+ဏျ။ ယာဒိစ္စကနာမ်] အယောဇ္ဈာမြို့။ အယုဇ္ဈာ-ကြည့်။

အယောဓနိယ (တိ) [န+ယောဓနိယ] (အယုဝါဒချင်း ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ခြင်း အားဖြင့် အခြားသော သူတို့က) စစ်မထိုး – အပ် – နိုင် – သော (ရဟန်း)။ အယောဇ္ဈ-ကြည့်။

အယောဓိ (တိ) [န + ယောဓိ] ကိလေသာမာရ်နှင့် စစ်မထိုးနိုင်သော၊သူ။ "အယောဓိနော"တိပိ ပါဌော၊ ကိလေသမာရေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

အယောနိ (ထီ) [န + ယောနိ] သင့်လျော်သော အကြောင်း မဟုတ်၊ မသင့်လျော်သော အကြောင်း။ အယောနိ ဟောသာ ဘူမိဇ ဖလဿ အဓိဂမာယ။ မ၊၃။၁ဂဝ။ အယောနိ သုဒ္ဓိမန္ဒေသံ။ ထေရ၊၂၆၃။ အယောနိတိ အယောနိသော အနုပါယေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ နိဿိတစိတ္တာ အယော-

နိယာ စ အယောနိသော မနသိကာရေန စ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ။ ၃၄-၅။ အယောနိသော ဒါယဇ္ဇံ ဂဝေသန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ အယောနိသောတိ အနုပါယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အယောနိသော စ မနသိကာရံ။ မ၊၁။၉။ (—အံ၊၁။၇၆) အယောနိသော အာဟာရံ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၁။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၇။ အဘိ၊ပု။၁၂၃·၄။ အယောနိသောတိ အနုပါယေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ (—မ၊၁။ ၁၀။ အံ၊၁။၃။ အပ၊၂။၁၂၇။ ဇာ၊၁။၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၄၉။)

အယောနိသံဝိဓာန (နု) [အယောနိ+သံဝိဓာန] အကြောင်းမဟုတ်သော အားဖြင့်—စီမံ—ပြုလုပ်—ခြင်း၊ သင့်လျော်သော အကြောင်း အားဖြင့်—စီမံ — ပြုလုပ် — မှု၏ မရှိခြင်း။ အယောနိသံဝိဓာနေန၊ဗာလော ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ။ ထေရ။ ၂၇၁။ အယောနိသံဝိဓာနေနာတိ အနုပါယသံဝိဓာနေန ဥပါယသံဝိဓာနာဘာဝေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

အယောနိသော (ထိ) [အယောနိသော+မနသိကာရ။ နောက်ပုဒ်·ကျေ။] (၁) (အလိုရှိအပ်သော စီးပွါးချမ်းသာ ကုသိုလ်တရားဖြစ်ခြင်း၏) အကြောင်း မဟုတ်သော အားဖြင့်—အကြောင်းမှန် — လမ်းမှန် — မဟုတ်သော အားဖြင့်—မသင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် —နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရ ဟူသော ပုဒ်။ (၁) အယောနိသော (အယောနိ°၊ ဣ၊ က) ပဋိနိဿဇ္ဇာ- (သံ၊၁။၂၀၄)တိ ဧတံ အနုပါယမနသိကာရံ ဝဇ္ဇေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ တဒါပဟံ ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိ°၊ ပဋိလစ္ဆိ° အယောနိသော။ ဇာ၊၁။ ၃၇၂။ အယောနိသောတိ အယောနိသော- မနသိကာရေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၆။ (၂) တတ္ထ "ယောနိသော, အယောနိသော"တိ ဣမေ- ဟိ တာဝ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ ဟောတိ ဥပရိ သကလသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အယော- နိသောတိ စ အယောနိသောမနသိကာရော၊ တတ္ထ အနုဝတ္တနတော, ဝက္ခမာနတ္တာ စ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။

အယောနိသောမနသိကာရ(ပု)[အယောနိသော + မနသိကာရ] (က) (အလိုရှိအပ်သော စီးပွါးချမ်းသာ, ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ခြင်း၏) အကြောင်း မဟုတ်သော အားဖြင့် — အကြောင်းမှန် — လမ်းမှန် — မဟုတ်သော အား ဖြင့် — မသင့်သော အကြောင်း အားဖြင့်— နှလုံး သွင်းခြင်း။ (အနုပါယမနသိကာရ- လည်း ကြည့်) (ခ) အကြောင်းမှန် — လမ်းမှန် — မဟုတ်သော — မသင့်သော အကြောင်း အားဖြင့် — နှလုံး သွင်းခြင်း၊ ဝေသိယာဒိဂေါစရ·စသော အဂေါစရ·ကို မှီဝဲ ခြင်း။ (က) ကတမော စေကော ဓမ္မော ဟာနဘာဂိယော၊ အယောနိသောမနသိ- ကာရော။ ဒီ၊၃။၂၂၇။ အယောနိသောမနသိ- ကာရောတိ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တော ဥပ္ပထမနသိကာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ တတ္ထ ကတမော အယောနိသောမနသိကာ- ရော၊ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ အယောနိသောမနသိ- ကာရော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၇။ အယောနိသော- မနသိကာရောတိ အနုပါယမနသိကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ **အယောနိသောမနသိကာ- ရော**—အံ၊၁။၃၁၊၃၃။ ပဋိသံ။၁၃၂။ နေတ္တိ။ ၂၅၆၊၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၊၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။

၃၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀၊၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၅။ **အယောနိသောမနသိကာရာ**—နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၆၁။ **အယောနိသောမနသိကာရံ**— အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အနုဋီ၊ ၁။၃၂။ **အယောနိသောမနသိကာရေန**—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၄။ အနုဋီ၊၂။၁၅၉။ **အယောနိသောမနသိကာရာ**—သံ၊၁။၂၀၄။ ထေရ။၂၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ **အယောနိသောမနသိကာရတော**—မူလဋီ၊၁။၁၇၅။ **အယောနိသောမနသိကာရဿ** — မူလဋီ၊၂။၁၅၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။ **အယောနိသောမနသိကာရေသု**—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။(ခ)အယောဂေတိ အယုဉ္ဇိတဗ္ဗေ အယောနိသောမနသိကာရေ။ ဝေသိယာဒိဂေါစရာဒိဘေဒဿ ဟိ ဆဗ္ဗိဓဿ အဂေါစရဿ သေဝနံ ဣဓ အယောနိသော-မနသိကာရော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အယောနိသောမနသိကာရနိမိတ္တတာ (ထီ) [အယောနိသောမနသိကာရ+နိမိတ္တ+တာ] အယောနိသောမနသိကာရ-၏ အကြောင်း ၏ အဖြစ်။ ဝိသဘာဂဝတ္ထု အနုပ္ပဋ္ဌာနံ အယောနိသောမနသိကာရနိမိတ္တတာယ ကိ-လေသမာရံ ဝဓေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာန (တိ) [အ-ယောနိသောမနသိကာရ+ပဒဋ္ဌာန]အယော-နိသောမနသိကာရ ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ (မောဟော) အယော-နိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅။ (ဝိစိကိစ္ဆာ) အယောနိသောမနသိကာရပဒ-ဋ္ဌာနာ။ ပဋ္ဌိပတ္တိယာ အန္တရာယကရာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၁။

မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၉။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။)

အယောနိသောမနသိကာရပရိက္ခတ (တိ) [အယောနိသောမနသိကာရ + ပရိက္ခတ] အယောနိသောမနသိကာရ-သည် ဝန်းရံ အပ်သော။ အယောနိသောမနသိကာရ-ပရိက္ခတာ စ ဓမ္မာ ကိလေသုပ္ပတ္တိဟေတု-ဘာဝတော ကိလေသပစ္စယာပိ ကိလေသ-ဝတ္ထူတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ အယော-နိသောမနသိကာရပရိက္ခတာ ဓမ္မာ သုဘာ-ရမ္မဏာဒယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၁၀။

အယောနိသောမနသိကာရပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အယောနိသောမနသိကာရ + ပရိဂ္ဂဟ] အယောနိသောမနသိကာရ-ကိုသိမ်းယူခြင်း။ "အဇာနတံ အပဿတ"န္တိ အဝိဇ္ဇာဂ္ဂဟဏေ-န အယောနိသောမနသိကာရပရိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၉။ အဿု-တဝါ ပုထုဇ္ဇနောတိ ဣမိနာ.... အယောနိ-သောမနသိကာရပရိဂ္ဂဟော ဒီပိတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၂၉။

အယောနိသောမနသိကာရပရိဗြူဟန (နု) [အယောနိသောမနသိကာရ + ပရိဗြူဟန] အယောနိသောမနသိကာရ-ကို တိုးပွါးစေ ခြင်း။ အကုသလံ စိတ္တံ ကတ္ဒာတိ အယော-နိသောမနသိကာရပရိဗြူဟနေန စိတ္တံ အ-ကုသလံ ကတ္ဒာ။ အနုဋီ၊၂။၁၁၁။

အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလ (တိ) [အယောနိသော မနသိကာရ + ဗဟုလ] များသော အယောနိသောမနသိကာရ ရှိ သော၊ သူ။ ယော ဟိ အန္ဓပုထုဇ္ဇနော ပါပဇန-သေဝီ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ ဝိသဘာဂါ သဘာဂါ နာမ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလေသု ပုထုဇ္ဇ-နေသု။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၀။

အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလိကာရ (ပု) [အယောနိသောမနသိကာရ+ဗဟုလိကာရ] အယောနိသော မနသိကာရ-ကို – ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုခြင်း – ထပ်ခါထပ်ခါ ဖြစ်စေခြင်း။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သုဘနိမိတ္တံ၊ တတ္ထ အယောနိသောမနသိကာရဗဟုလီကာရော။ သံ၊၃။ ၅၉၊၉၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၃။)

အယောနိသောမနသိကာရမူလက (တိ) [အယောနိသောမနသိကာရ+မူလ+က] အယောနိသောမနသိကာရ-လျှင် အကြောင်းရှိသော။ "ယေ ကေစိ ဘိက္ခဝေ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အယောနိသောမနသိကာရမူလကာ"တိ အသာဓာရဏတ္တာ ကေ ယေတုမာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၇၄။ တေန စ အယောနိသောမနသိကာရမူလကာ ဓမ္မာ အာဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၉၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၉။

အယောနိသောမနသိကာရလက္ခဏ (နု) [အယောနိသော မနသိကာရ + လက္ခဏ] အယောနိသော မနသိကာရ-၏ လက္ခဏာ။ အဿာဒမနသိကာရော အယောနိသောမနသိကာရလက္ခဏော ဝုတ္တော နိဒဿနမတ္တအတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၆၁။ (ဤဋီကာ ဝါကျမှာ ပါဠိစာသွား မကောင်း၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် မဟုတ်ပဲ အယောနိသောမနသိကာရလက္ခဏော ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိခြင်းလည်း မကောင်း၊ ပါဠိတော် ရှိသည့်အတိုင်း "အဿာဒမနသိကာရလက္ခဏော အယောနိသောမနသိကာရော"ဟု ရှိသင့်၏။)

အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [အယောနိသောမနသိကာရ + သတိဝေါဿဂ္ဂ] မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းခြင်း, သတိကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဂန္ထကမ္မံ ပဟာယ ကုသိတဿ စရတော အယောနိသောမနသိကာရသတိဝေါဿဂ္ဂေ အာဂမ္မ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။

အယောနိသောမနသိကာရသမုဒယ (ပု) [အယောနိသောမနသိကာရ+သမုဒယ] အယောနိသောမနသိကာရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အယောနိသောမနသိကာရသမုဒယာ နီဝရဏဓမ္မာနံ(သမုဒယော)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

အယောနိသောမနသိကာရသမ္ဘူတ (တိ) [အယောနိသောမနသိကာရ + သမ္ဘူတ] အယောနိသော မနသိကာရ-ကြောင့်ဖြစ်သော။ မယှံ သူရိယေန သဒ္ဓိံ ဇဝနံ နာမ နိရတ္ထကံ အယောနိသောမနသိကာရသမ္ဘူတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၄။

အယောနိသောမနသိကာရသဟိတ (တိ) [အယောနိသောမနသိကာရ + သဟိတ] အယောနိသောမနသိကာရ-နှင့် တကွဖြစ်သော။ မိစ္ဆာဘိနိဝေသေ အယောနိသောမနသိကာရသဟိတာ တဏှာ အနေကဝိဟိတံ ဒိဋ္ဌိဇာလံ ပသာရေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၉၁။

အယောနိသောမနသိကာရသုတ္တ (နု) [အယောနိသောမနသိကာရ+သုတ္တ] (၁) အယောနိသောမနသိကာရသုတ်။ အယောနိသောမနသိကာရကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒ-စသော နီဝရဏတရားတို့ ဖြစ်ကြ၍ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်စသော ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ မဖြစ်ပုံ, ယောနိသော မနသိကာရ-ကြောင့် နီဝရဏတရားတို့ မဖြစ်မူ၍ ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ ဖြစ်ပုံကို ဟောတော်မူသော သုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၃။၇၆-၇။ (၂) အယောနိသောမနသိကာရ-သုတ်။ အယောနိသောမနသိကာရ-ကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒ-စသော နီဝရဏတရားတို့ ဖြစ်ပုံကို ဟောတော်မူသော သုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၃။၈၃။

အယောနိသောမနသိကာရဟေတု (ပု) [အယောနိသောမနသိကာရ + ဟေတု] အယောနိသောမနသိကာရ-ဟူသော အကြောင်း။ ဠမဿ အယမာယသ္မတော ဒိဋ္ဌိ အတ္တနော ဝါ အယောနိသောမနသိကာရဟေတု ဥပ္ပန္နာ ပရတောဃောသပစ္စယာ ဝါ။ အံ၊၃။၄၀၇။

အယောနိသောမနသိကာရဟေတုက (တိ) [အယောနိသောမနသိကာရဟေတု + က] အယောနိသောမနသိကာရလျှင် အကြောင်း ရှိသော။ လောဘာဒီနံ ကေန္တသာဝဇ္ဇတာယ အယောနိသောမနသိကာရဟေတုကာနံ နတ္ထိ ဝိပါကဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၂၇။

အယောနိသောမနသိကာရဟေတုကတ္တ (နု) [အယောနိသောမနသိကာရဟေတုက+တ္တ] အယောနိသောမနသိကာရ-လျှင်အကြောင်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ အယောနိသောမနသိကာရဟေတုကတ္တာ အာဝဇ္ဇနာယ အကုသလာနုကူလကိစ္စတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၁။

အယောပဋ္ဋလ (နု) [အယ+ပဋ္ဋလ] သံပြား။ အယသာ ပဋ္ဋိကုဋ္ဋိတန္တိ အယောပဋ္ဋလေနေဝ ဥပရိ ပိဟိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၉။

အယောပဋ္ဋ (ပု) [အယ+ပဋ္ဋ] သံပြား။ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော တတ္တေန အယောပဋ္ဋေန အာဒိတ္တေန သမ္ပဇ္ဇလိတေန သဇောတိဘူတေန ကာယံ သမ္ပလိဝေဌေယျ။ အံ၊၂။ ၄၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၃။ အယောပဋ္ဋေန ပရိက္ခိတ္တော ဝိယ ထိရော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တဗဟလံ အယောပဋ္ဋံ ကဏ္ဍေန ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ သီလာဝ စ အယောပဋ္ဋေန စ ဝါဒနတာဠံ သိလာတာဠံ၊ ခုန်၊ဋီ။၁၄၂။ အယောပတ္တ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အယောပတ္တ (ပု) [အယ + ပတ္တ။ အယသာ ပတ္တော အယောပတ္တော။ ရူ။ နှာ- ၁၉၆။] (၁) သံသပိတ်၊ သံခွက်။ (၂) သံပြား။ (၁) ပတ္တော နာမ ဒွေ ပတ္တာ အယောပတ္တော မတ္တိကာပတ္တောတိ။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ အယောပတ္တော ဘူမိပတ္တော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၆၀။ အယောပတ္တော နာမ အယသာ ကာဠလောဟေန နိဗ္ဗတ္တော ပတ္တော။ ၎င်း၊ဋီ၊သစ်။၆၀။ (–ဝိ၊၄။၂၄၈။ ဝိ၊၅။၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၈၇၊၄၀၇။) (၂) သီလာယ အယောပတ္တေန စ ဝါဒနတာဠံ သိလာသလာကတာဠံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။)

အယောပတ္တသဒိသ (တိ) [အယောပတ္တ+သဒိသ] သံသပိတ်–သံခွက်– နှင့် တူသော။ လောဟပတ္တသဒိသောတိ အယောပတ္တသဒိသော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။

အယောပါကာရ (ပု) [အယ+ပါကာရ] သံတံတိုင်း၊သံမြို့ရိုး။ အယောပါကာရေ သမုဋ္ဌဟိတွာ ပရိက္ခိပတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။

အယောပါကာရပရိယတ္တ (တိ) [အယောပါကာရ +ပရိယတ္တ (=ပရိ + အာ+ဒါ + တ)] သံတံတိုင်းဖြင့် ကာရံအပ်သော။ အယောပါကာရပရိယန္တ-ကြည့်။

အယောပါကာရပရိယန္တ (တိ) [အယောပါကာရ +ပရိယန္တ] သံတံတိုင်းဟူသော အဆုံးအပိုင်း အခြားရှိသော၊ သံတံတိုင်းဖြင့် ကာရံ ပိုင်းခြားအပ်သော (ငရဲ)။ နှ-သံယုဂ်ပါသော ပရိယန္တ-ပုဒ်နှင့် စာမူ အရှိများသော်လည်း (ပရိ+အာ+ဒါ+တ-ဖြင့်) ပရိယတ္တပါဠ်သာ ဋ္ဌ၊ဋီ-အဖွင့်တို့နှင့် ကိုက်ညီသည်။ အယောပါကာရပရိယန္တော၊ အယသာ ပဋိကုဇ္ဇိတော။ မ၊၃။၂၀၅၊၂၂၂။ အံ၊၁။၁၄၀။ အဘိ၊က။ ၄၃၂။ မဟာနိ။၃၁၇။ (အယောပါကာရပရိယတ္တော၊ သျာ၊က) စူဠနိ။၂၃၇။ ပရိယန္တော (ပရိယတ္တော) တိ ပရိက္ခိတ္တော။

မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၅။အယောပါကာရေန ပရိတော အတ္တော ဂဟိတောတိ အယောပါကာရပရိယတ္တော၊ ပရိက္ခိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၃။ (—ပေတ။၁၃၄၊ ၂၀၄။ ဇာ၊၂။၆၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၉။)

အယောပိဏ္ဍိ (ထီ) [အယ+ပိဏ္ဍိ] သံခဲ။ အယောပိဏ္ဍိအာဒီနိ ဟိ အာပေါဓာတု အာဗန္ဓိတွာ ဗဒ္ဓါနိ ကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ (—မူလဋီ၊ ၁။၁၅၄။)

အယောပိဏ္ဍိရောဟိန (ပု) [အယောပိဏ္ဍိ+ရောဟိန] (ရဲရဲနီသော) သံတွေခဲ၏ နီသော အဆင်းရောင်။ ဥပမံ ကတွာ အာဟဋ္ဌေ ဝိသေသော ဝိယ သာမညာ ယထာ အယောပိဏ္ဍိရောဟိနော (အယောပိဏ္ဍိရောဟိတော ?) ဝိယ ရူပါနုဋ္ဌိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၁။

အယောပိဋ္ဌ (နု) [အယ+ပိဋ္ဌ] သံဖြင့်ပြုလုပ်သော —အင်းပျဉ်—ကုလားထိုင်။ တတ္ထ အယောမဥ္စံ ဝါ အယောပိဋ္ဌံ ဝါ အဘိနိသီဒါပေယျ ဝါ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ။ အံ၊၂။၄၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၃။

အယောပေါက္ခရပတ္တ (နု) [အယ + ပေါက္ခရ+ ပတ္တ] သံကြာရွက်။ တိခိဏာနိ အယောပေါက္ခရပတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၁။

အယောပေါက္ခရသဉ္ဆန္န (တိ) [အယ+ပေါက္ခရ +သဉ္ဆန္န] သံကြာရွက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ အယောပေါက္ခရသဉ္ဆန္နာ၊ တိက္ခာ ပတ္တေဟိ သန္ဒတိ။ ဇာ၊၂။၂၇၃။ အယောမယေဟိ တိခိဏပရိယန္တေဟိ ပေါက္ခရပတ္တေဟိ သဉ္ဆန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၃။

အယောဖလ (နု) [အယ+ဖလ] သံပိုက်ဆံပြား။ ကာဠလောဟံ နာမ အယောဖလံ။ (ဤဋီကာ၏အဋ္ဌကထာ-၌ ကောပန ဝါဒေါ ရူပိယသာ-တိ သုဝဏ္ဏရဇတတမ္ဗလောဟကာဠလောဟ-ဖာလကဋ္ဌပါဒိဘေဒဿ .... ရူပိယဘဏ္ဍဿ ပန ကော ဝါဒေါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆) ဟု ပြအပ်သော "ကာဠလောဟ" သည် ရိုးရိုးသံ မဟုတ်နိုင်၊ ရူပိယဘဏ္ဍာ တခု အပါအဝင် အနေအားဖြင့် ပြထားသောကြောင့် သံဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ပိုက်ဆံပြား ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ကာဠလောဟ-၏ သံဝဏ္ဏနာ ဖြစ်သော "အယောဖလ"ပုဒ် သည်လည်း သံပိုက်ဆံပြားပင် ဖြစ်သင့်ပေ သည်။)

အယောဗန္ဓန (နု) [အယ+ဗန္ဓန] သံဖြင့်ပြီးသော အနှောင်အဖွဲ့။ ပဗ္ဗဇနံ နာမ ဂန္ဓဟတ္ထိနော အယောဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ ဝနဂမနံ ဝိယ အတိဥဠာရံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၁။ အညတရံ အယောဗန္ဓနံ ဖေဂ္ဂုဒဏ္ဍံ ဝိယ သုခေနေဝ ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

အယောဗီဇ (နု) [အယ+ဗီဇ] သံမျိုးစေ့။ ယဋ္ဌိ အဿာမိကဘူမိယံ ခဏိတွာ သမုဋ္ဌာပိတံ အယောဗီဇံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၇။

အယောဗီဇသမုဋ္ဌာပန (နု) [အယောဗီဇ+သမုဋ္ဌာပန] သံမျိုးစေ့ကို ဖြစ်စေခြင်း။ မာရဏတ္ထမေဝ အယောဗီဇသမုဋ္ဌာပနာဒိနာ ဝါ-သိအာဒိံ သတ္ထံ ကာရေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၂။ ယထာ ရူပိယံ ဘတကာနံ ဒတွာ အဿာမိကဘူမိယံ အယောဗီဇသမုဋ္ဌာပနေ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၇။

အယောဗီဇသမုဋ္ဌာပနတ္ထ (ပု) [အယောဗီဇသ-မုဋ္ဌာပန+အတ္ထ] သံမျိုးစေ့ကို ဖြစ်စေခြင်း အကျိုး။ ကုဒ္ဒါလာဒိအတ္ထာယ အယောဗီဇ-သမုဋ္ဌာပနတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၀။

အယောဗ္ဗနံပတ္တ (တိ) [န + ယောဗ္ဗန + ပတ္တ၊ အလုတ္တသမာသ်] အရွယ်သို့ မရောက်သေးသော၊ သူ။ မာ နော ပိတရံ အဝဓိ၊ ဒဟရံ-မှာယောဗ္ဗနံပတ္တာ။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဒဟရံ-မှာယောဗ္ဗနံပတ္တာတိ ဒေဝ မယံ တရုဏာ-

ဒါရကာ၊ န တာဝ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ။ ဇာ၊ဠ္ဌ၊ ၇။၈၇။

အယောမဠု (ပု) [အယ+မဠု] သံညောင်စောင်း၊ သံကုတင်။ အယောပီဌ-ကြည့်။

အယောမယ (တိ) [အယ+မယ။ အယသာ ပကတံ အယောမယံ။ ရူ။နှာ-၂၃၅။ အယ-သာ နိဗ္ဗတ္တံ ဘာဇနံ အယောမယံ။ ရူဋီ။ နှာ-၂၆] သံဖြင့် ပြုအပ်–သံဖြင့် ပြီး–သော။ တဿ (တေသံ၊ ဇာ၊၂။၆ဝ) အယောမယာ ဘူမိ၊ ဇလိတာ တေဇသာ ယုတာ။ မ၊၃။၂၀၅၊ ၂၂၂။ အံ၊၁။၁၄ဝ။ အဘိ၊က။၄၃၂။ ပေတ။ ၁၃၅၊၂ဝ၄။ ဇာ၊၂။၆ဝ။ မဟာနိ။၃၁၇။ စူဠနိ။၂၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဠ္ဌ။၂၆၇။ အယော-မယေန သလ္လေန ဝါ ဝိဒ္ဓေါ။ မဟာနိ။၄။ အယောမယေနာတိ ကာဠလောဟာဒိနိဗ္ဗ-တ္တေန။ မဟာနိ၊ဠ္ဌ။၂၄။ (–အပ၊၁။၅ဝ။ ဇာ၊၂။၆၃၊၂၇၂။ မ၊ဠ္ဌ၄။၁၆၈။ ဝိမာန၊ဠ္ဌ။ ၂၁ဝ။ အပ၊ဠ္ဌ၁။၃၂၈။ စရိယာ၊ဠ္ဌ။၁၉ဝ။ ဇာ၊ဠ္ဌ၄။၄၉၆။ ဇာ၊ဠ္ဌ၅။၂၈၅။ ဇာ၊ဠ္ဌ၇။ ၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဝ၅။ ဒီဋီ၊၁။၂ဝ၉။ သီဋီ၊ သစ်၊၂။၆။ မဋီ၊၃။၃၆၅။ အံဋီ၊၂။၁၁၃၊ ၁၁၇။ အနုဋီ၊၃။၁၄၉။)

အယောမယဥပကရဏဝိသေသ (ပု) [အယော-မယ+ဥပကရဏ+ဝိသေသ] သံဖြင့်ပြီးသော –အဆောက်အဦ–လက်နက်ပစ္စည်း–အထူး။ ကု ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တဿာ ဒါလနတော ဝိဒါလနတော အယောမယဥပကရဏဝိသေ-သော ကုဒါလံ နာမ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၉၇။

အယောမယကဏ္ဍက (ပု) [အယောမယ + ကဏ္ဍက] သံဖြင့် ပြီးသော ဆူး၊ သံဆူး။ အယကဏ္ဍက (သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၇) ကြည့်။

အယောမယကူဋ (ပု၊န) [အယောမယ+ကူဋ] သံဖြင့် ပြီးသော တူ၊ သံတူ။ တတ္ထ ဟနန္တိ အယောမယကူဋေဟိ။ သုတ္တနိ။၃၈၃။ (ကု-ဋ္ဌ ဆန်း ရဿ။ အယောမယကူဋေဟိ၊ သီ၊သျာ၊ ဣ။)

အယောမယကောသက (ပု၊န) [အယောမယ+ ကောသ+က] သံဖြင့် ပြီးသော အအိမ်။ အယကောသက-ကြည့်။

အယောမယတ္တ (န) [အယောမယ+တ္တ] သံဖြင့် ပြီးသည်၏ အဖြစ်။ သမန္တတော အယောမ-ယတ္တာ အာယသဠ္ဌ။ ဝိမာန၊ဠ္ဌ။၃၁၅။

အယောမယနဂရ (န) [အယောမယ+နဂရ] သံဖြင့် ပြီးသော မြို့။ အဒ္ဒါရကဿ အယော-မယနဂရဿ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘော-ဂေါ အန္တောဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဠ္ဌ၅။၅၈။

အယောမယပဋ္ဋ (ပု၊န) [အယောမယ + ပဋ္ဋ] သံဖြင့်ပြီးသော အပြား၊ သံပြား။ သာဋကာ စ ဇလိတာ အယောမယပဋ္ဋာ ဟောန္တိ။ .... သာဋကဠ္ဌ ဒိန္နံ တာယ ပရိဒဟိတံ ပဇ္ဇလိတံ အယောမယပဋ္ဋံ ဟောတိ။ ပေတ၊ဠ္ဌ။၄ဝ။

အယောမယဗန္ဓန (န) [အယောမယ+ဗန္ဓန] သံဖြင့် ပြီးသော အနှောင်အဖွဲ့။ မတ္တဝရဝါရ-ဏော ဝိယ အယောမယဗန္ဓနံ ဃနဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိ-တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂစ္ဆိံ သု။ ဒီဋီ၊၂။၄၃၇။

အယောမယဝင်္ကကဏ္ဍက (ပု) [အယောမယ+ ဝင်္က+ကဏ္ဍက] သံဖြင့်ပြီးသော ကောက် သော ဆူး။ အယကဏ္ဍက-ကြည့်။

အယောမယဝိဇ္ဈနကဏ္ဍက (ပု) [အယောမယ+ ဝိဇ္ဈန+ကဏ္ဍက] သံဖြင့်–ပြုလုပ်အပ်သော– ပြီးသော–ဖောက်ထွင်းစူး၊ဖောက်ထွင်းသော သံစူး။ အဂ္ဂေ တု သိခရဋ္ဌာယော-မယဝိဇ္ဈန-ကဏ္ဍကော။ ဓာန်။၉၉၄။ အယောမယဝိဇ္ဈန-ကဏ္ဍကော သူစျာဒိဝိဇ္ဈနံ။ ဓာန်ဋီ။၉၉၄။

အယောမယသတ္တ (န) [အယောမယ+သတ္တ] သံဖြင့် ပြီးသော ဓားငယ်၊ သံဓားငယ်။ သုဝဏ္ဏပရိက္ခတေန ဝါ အယောမယသတ္တေ-

နာတိ အတ္တေပိ အယမေဝါဓိပ္ပါယော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၆။

အယောမလ (န) [အယ + မလ] သံချေး။ မဟာပစ္စရိယံ ပန "အယောမလံ လောဟမလံ၊ ဇော် ကံသနီလံ နာမာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ကခါ၊ဋီ။၄၀၆။

အယောမုခ (န) [အယ+မုခ] (၁) သံ၏–အဦး–ထိပ်ဖျား–အချွန်–အသွား။ (တိ) (၂) သံနှုတ်သီးရှိသော။ (၁) ဒိဝသံ သန္တတ္တာနမ္ပိ ဟိ အာရကဏ္ဍကပိပ္ဖလိကန်ခစ္ဆေဒနာနံ အယောမုခေ ဟညမာနေ ပပဋိကာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာဝ နိဗ္ဗာယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၀။ (တိ) (၂) တမေနံ ကိမယော တတ္တာ၊ အတိကာယာ အယောမုခါ။ ဇာ၊၂။၆၂-၃။ အယောမုခါတိ အယသူစိမုခါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၂။

အယောမုဂ္ဂရ (ပု) [အယ+မုဂ္ဂရ] သံဆောက်ပုတ်။ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ မဟန္တေ မဟန္တေ အယောမုဂ္ဂရေ ဂဟေတွာ အညမညံ အာကောဋေန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၁။

အယောမုဋ္ဌိ (ပု၊ထီ) [အယ+မုဋ္ဌိ] သံတူ၊ လက်တဖက်ကိုင် တူငယ်၊ သံလက်ဆုပ်။ အယောဃနဟတ-ကြည့်။

အယောမုဋ္ဌိက (ပု) [အယ+မုဋ္ဌိ+က] သံတူ၊ သံလက်ဆုပ်။ လောဟေနာတိ အယောမုဋ္ဌိကေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။

အယောမုဋ္ဌိကူဋ (ပု၊န) [အယောမုဋ္ဌိ+ကူဋ] သံတူ၊ သံတူမ။ အယောမုဋ္ဌိကူဋာဒိနာ မဟတာ အယောဃနေန ဟတဿ သံဟတဿ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၆။)

အယောလောဟမယ (တိ) [အယ+လောဟ+မယ] သံ,ကြေးဖြင့်–ပြီး–ပြုလုပ်ထား–သော။ အယောလောဟမယံ ပဉ္စံ ဒွိစတုရင်္ဂုလံ နိဗ္ဗေဓယတိ ကဏ္ဍေန။ မဟာဝံ၊၂၃။ ၈၇။

အယောဝလယ (ပု၊န) [အယ+ဝလယ] သံလက်ကောက်၊ သံကွင်း။ သဒ္ဒနိစ္ဆရဏတ္တာယ ကတံ အယောဝလယာဒိကံ သံယုတ္တမ္ပိ ကပ္ပိယတော ဥပပန္နံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။ ကတအယောဝလယ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၁) လည်း ကြည့်။

အယောသင်္ကု (ပု) [အယ+သင်္ကု] (၁) သံညှပ်။ (၂) သံတံကျင်၊ သံတစို့၊ သံဆူး၊ သံချောင်း။ (၁) တတ္တေန အယောသင်္ကုနာ (အာဒိတ္တေန သမ္ပဇ္ဇလိတေန သဇောတိဘူတေန၊ ဝိသုဒ္ဓိ) မုခံ ဝိဝရိတွာ။ မ၊၃။၂၂၄။ အံ၊၂။၄၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၃။ အယောသင်္ကုနာတိ သဏ္ဍာသေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၆။ အထဿ တေ တတ္တေန အယောသင်္ကုနာ မုခံ ဝိဝရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။ (၂) ဝရံ ဘိက္ခဝေ တိဏှေန အယောသင်္ကုနာ .... သောတိန္ဒြိယံ သမ္ပလိမဋ္ဌံ။ သံ၊၂။၃၇၇။ အယောသင်္ကုနာတိ အယသူလေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ သတံ အာသိ အယောသင်္ကု။ မ၊၁။၄၁၃။ ထေရ။၃၆၅။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၄-၅။)

အယောသင်္ကုသမာဟတဋ္ဌာန (န) [အယောသင်္ကု + သမာဟတ+ ဋ္ဌာန] သံဆူးချောင်းတို့ အပြည့်စိုက်နှက် ထားရာအရပ်။ အယောသင်္ကုသမာဟတဋ္ဌာနံ၊ တိက္ခဓာရမယသူလမုပေတိ။ သုတ္တနိ။၃၈၃။ ယံ တံ အယောသင်္ကုသမာဟတဋ္ဌာနံ သန္ဓာယ ဘဂဝတာ "တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနံ နာမ ကာရဏံ ကာရေန္တီ"တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

အယောသင်္ခလိကသဒိသ (တိ) [အယ+သင်္ခလိက+သဒိသ] သံကွင်းဆက် – ကွင်းဆက်သံကြိုး–နှင့်တူသော။ တတ္ထ ပုရိမပုရိမပဒဿ အနန္တရပဒေနေဝ ယောဇိတတ္တာ အယောသင်္ခလိကသဒိသန္တိ "သင်္ခလိကနယ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။

အယောသလာကာ (ထီ) [အယ+သလာကာ] သံချောင်း။ ဝရံ ဘိက္ခဝေ တတ္တာယ အယောသလာကာယ အာဒိတ္တာယ သမ္ပဇ္ဇလိတာယ သဇောတိဘူတာယ စက္ခုန္ဒြိယံ သမ္ပလိမဋ္ဌံ။ သံ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၊၃၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။)

အယောသိင်္ဃာဋက (န) [အယ+သိင်္ဃာဋက] သံချိတ်ငယ်၊ သံခွ။ (မ၊မြန်၊၂။၆၀-၌ သံဆူး ဟု ဘာသာပြန်၍၊ မ၊သျှ၊၂။၆၉-၌ သံတွေခဲ ဟု ပြန်၏။ ဤ၌ကား အယသိင်္ဃာဋက-ပုဒ်၌ စာသွားကိုထောက်ဆ၍ သံချိတ်ဟု ဘာသာပြန်ခဲ့သဖြင့် "ကဏ္ဍေ ဝိလဂ္ဂ" နှင့် လျော်အောင် သံချိတ်ငယ်ဟု ဘာသာပြန်သည်၊ တဖန် သိင်္ဃာဋက-ပုဒ်၏ လမ်းဆုံ လမ်းခွ-ဟူသောအနက်ကို နည်းမှီး၍ သံခွဟုလည်း ပြန်သည်၊ ထို့ပြင် ကဏ္ဍေ ဝိလဂ္ဂ-နှင့် နေဝ သက္ကုဏေယျ ဥဂ္ဂလိတုံ.... သြဂိလိတုံ-ဟူသော စာဆိုအတိုင်း အချိတ်အခွပါရှိမှသာ လည်ချောင်းတွင်း၌ ငြိတွယ်နေသဖြင့် ထွေးလည်း မထွေးနိုင်, မျိုလည်း မမျိုချနိုင်ဟု ဆိုနိုင်ပေမည်။) သေယျထာပိ နာမ ပုရိသဿ အယောသိင်္ဃာဋကံ ကဏ္ဍေ ဝိလဂ္ဂံ၊သော နေဝ သက္ကုဏေယျ ဥဂ္ဂလိတုံ,န သက္ကုဏေယျ သြဂိလိတုံ။ မ၊၂။၅၅။ အယသိင်္ဃာဋက-လည်း ကြည့်။

အယောသုကတနေမိ (တိ) [အယ+သုကတ+နေမိ] သံဖြင့် ကောင်းစွာ–ဝန်းရံ–ရစ်ပတ်–အပ်သော အကွပ် (ဘီးကို ရစ်ပတ်ထားသော အကွပ်) ရှိသော။ တတော ရထသဟဿာနိ၊ ယောဇယန္တု စတုဒ္ဒသ။ အယောသုကတနေမိယော။ ဇာ၊၂။၃၇၀။ အယောသုကတနေမိယောတိ အယေန သုဋ္ဌု ပရိက္ခိတ္တနေမိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၉။

အယောသူလ (န) [အယ+သူလ] သံ–တံကျင်–ငြောင့်–တစို့။ ဒိဝသသန္တတ္တံ အယောသူလံ သဗ္ဗတ္ထ ဥပဍ္ဍဟန္တံ ကဏ္ဍသောတံ ပဝိသေယျ။ မိလိန္ဒ၊၂၇၇။ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာနံ အယောသူလာနံ .... သတမေဝ ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၄။ ခဒိရသူလံ အယောသူလံ သုဝဏ္ဏသူလန္တိ ပဋိပါဋိယာ ဌပိတံ သူလတ္တယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၃။

အယောသူလမယ (တိ) [အယောသူလ+မယ] သံတကျင်–သံငြောင့်–သံတစို့ – ဖြင့် ပြီးသော။ ပေါက္ခရပတ္တ (မ၊ဋီ၊၃။၃၆၅)ကြည့်။

အယျ (ပု၊ထီ) [အယ+ယ။ အယ ဂတိယံ၊ အယိတဗ္ဗော ဥပဂန္တဗ္ဗောတိ အယျော၊ ကမ္မနိ ယော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၃၃။ အယ ဂမနေ၊ ယော၊ အယျော။ ဍင်း-၇၂၅။(အာယ်-သံ၊) သျာဒယီး သွာမိဝဲဂျယေား။ အမရ၊၂၃။ ၁၄၆။ မဟာကုလကုလီနာယ်၊ သဘျသဇ္ဇန သာဓဝး။ အမရ၊၁၇။၃။ (နီတိ၊ပဒ။၁၄၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၀၃-တို့လည်း ကြည့်။)] (ပု) (၁) (က) အရှင်၊ သခင်၊ အိမ့်ရှင်။ (ထီ) အရှင်မ၊ သခင်မ၊ အိမ့်ရှင်မ။ (အစိုးရသူ၊ ပိုင်ဆိုင်သူ)။ (ပု) (ခ) အရှင်ကောင်း၊ အရှင်မြတ်။ (ထီ) အရှင်မ (ရှိသေမြတ်နိုးအပ်သူ)။ (ပု) (ဂ) အမောင်။ (ထီ) အရှင်၊ ရှင်မ၊ (တစုံတယောက်ကို ယဉ်ကျေးစွာ ခေါ်သော သဒ္ဒါ)။ (ပု) (ဃ) ချစ်သား။ (ထီ) ချစ်သမီး၊ (သားသမီးတို့ကို ချစ်ခင်စွာ ခေါ်သော သဒ္ဒါ)။ (ပု) (၂) အဘ၊ အဘိုး။ (ထီ) အမိ၊မိခင်။ (ပု) (၃) အမျိုးကောင်းသား၊ အမျိုးမြတ်သူ။ (အမရ၊၂၃။၁၄၆-၌ ကုန်သည်မျိုး ဟူသော အနက်လည်း ပြထား၏။)

(ပု) (၁) (က) ဇဝံ အယျာတိ ခေါသာ ဒါသီ....ပစ္စဿောသိ။ ဝိ၊၁။၂၄၇။ ဝိ၊၄။ ၁၉၅။ အယျော ဟုတွာ ဒါသော ဟောတိ။ မ၊၂။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ အယံ အမှာကံ အယျော။ အံ၊၁။၂၀၇။

(–ထေရီ။၄၀၆။ အပ။၂။၂၉၄။ ဇာ၊၂။၅၆။
ထေရီဋ္ဌ။၂၁၀။ ပေတာဋ္ဌ။၆၀။ ဇာဋ္ဌ၊၃။
၁၅၄။) (ဋီ) ယဂ္ဃေယျ ဇာနေယျာသိ
အယျပုတ္တော သုဒိန္နော (ရဋ္ဌပါလော၊ မ၊၂။
၂၅၁) အနုပ္ပတ္တော။ ဝိ၊၁။၁၈။ မယံ ခေါ
အယျာယ ဧဝံ ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဒေါ
အဗ္ဘုဂ္ဂတော။ မ၊၁။၁၇၆။ အယျာ စ ဘရိ-
ယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ အံ၊၂။၃၆၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ (–ဝိ၊၁။၂၁။ ဝိ၊၂။၃၂။ ဝိ၊၃။
၃၁၀၊၃၇၈၊၃၈၀-၁၄၀၄။ ဒီ၊၂။၁၅၄။ အံ၊
၂။၄၄၅။ ဇာ၊၂။၂၂၇။၃၃၀။၃၇၃။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၃၀၄။ ဇာဋ္ဌ၊၇။
၃၇၆။) အယျမိတ္တ, အယျပုတ္တ-တို့လည်း
ကြည့်။ (ပု) (ခ) အပိ မေယျ ဧဝံ ဟောတိ-
(ဝိ၊၁။၃၁၇)တိ အပိ မေ အယျ ဧဝံ
ဟောတိ၊ အပိ မယျာ ဧဝန္တိပိ ပါဌော။
ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အပိ မယျာတိ ပါဌေပိ သော-
ယေဝတ္ထော၊ အယျာတိ ပန ဗဟုဝစနေန
အာမန္တနံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၆။ အယျ
(အာ၊ဧ)—ဝိ၊၂။၈၈၊၁၇၄။ ဝိ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊
၄။၄၆၀။ သံ၊၂။၃၄၀။ ပေတ။၁၃၈။ ဇာ၊၁။
၇၈။ ဇာ၊၂။၂၅၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ပေတာဋ္ဌ။
၆၄။ အပဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အယျာ (အာ၊ဗ)—
ဝိ၊၁။၂၄၈။ ဝိ၊၂။၃၃။ ဝိ၊၄။၁၉၆၊၂၆၂၊
ဥဒါန။၁၂၈။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၈၈။
အယျော(ပ၊ဧ)—ဝိ၊၁။၂၈၇-၈၊၂၉၁-၃။ ဝိ၊
၂။၂၉၊၁၄၅၊၁၇၃။ ဝိ၊၃။၂၇၄၊၂၈၂။ ဝိ၊၄။
၃၅၀။ မ၊၂။၃၀၅။ မ၊၃။၃၁၅၊၃၂၀။ သံ၊၁။
၄၁၆၊၄၁၉။ သံ၊၂။၄၈၁။ အံ၊၂။၁၈၉၊၁၉၁။
အံ၊၃။၉၂။ ဥဒါန။၈၂၊၁၄၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၇၊
၁၃၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၈၅၇။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။ ဒီဋ္ဌ၊
၁။၁၂၄။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ မဋ္ဌ၊
၂။၁၉၅။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ ဥဒါနဋ္ဌ။၆၅။
အယျော အဇ္ဇုကော။ ဝိ၊၁။၈၄။ အယျော
ဥဒါယီ။ ဝိ၊၂။၃၂။ သံ၊၂။၃၄၀။ အယျော
သာရိပုတ္တော.... အယျော ရာဟုလော။ ဝိ၊၂။
၉၁။ အယျော ဥပနန္ဒော။ ဝိ၊၃။၃၀၇။
အယျော သုမနော။ ဝိ၊၄။၃၈-၉။ အယျာ(ပ၊
ဗ)— ဝိ၊၂။၃၃၊၈၇၊၂၀၄၊၂၀၆။ ဝိ၊၃။၁၃၉၊
၁၉၈၊၅၀၀။ ဝိ၊၄။၁၉၅၊၂၄၄။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။
ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၂၊၁၈၇။ ဝိမာနဋ္ဌ။၃၄။ အယျံ
(ဒု၊ဧ)—ဝိ၊၁။၃၁၇။ ဝိ၊၄။၃၉။ သံ၊၁။၄၁၉။
အပဋ္ဌ၊၂။၉။ အယျေ (ဒု၊ဗ)— ဝိ၊၃။၅၀၁။
ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၄၅။ အယျေန (တ၊ဧ)— ဝိ၊၁။
၁၈၇၊၂၄၈။ ဝိ၊၂။၁၇၃။ ဝိ၊၃။၃၀၂၊၄၀၇-၈။
ဝိ၊၄။၃၉၊၁၉၆၊၂၄၇၊၂၆၂၊၃၅၀။ သံ၊၁။၄၁၉။
အံ၊၁။၂၂၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၄။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၃၉။
အယျေဟိ(တ၊ဗ)—ဝိ၊၂။၈၇။ ဝိ၊၄။၂၄၄။
အံဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အယျဿ(စ၊ဧ)— ဝိ၊၁။၅၂
၃၄၄၊၃၆၀။ ဝိ၊၃။၃၀၀။ ဝိ၊၄။၃၉၊၄၉၅။
မ၊၂။၃၀၅။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၅၂-၃။ မဋ္ဌ၊၄။၂၂၇။
သံဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၅။ အယျာနံ(စ၊ဗ)
—ဝိ၊၁။၂၄၈၊၃၅၅။ ဝိ၊၂။၁၄၅၊၂၀၄။ ဝိ၊၄။
၁၉၆၊၂၆၂။ ကစ္စည်း။၃၊၂၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။
၅၅၄။ ရူ။နှာ-၁၅၃။ အယျဿ (ဆ၊ဧ) —
ဝိ၊၁။၈၅၊၁၈၇၊၂၉၂၊၃၄၄။ ဝိ၊၂။၂၉။ ဝိ၊၃။
၃၀၂။ မ၊၂။၃၀၅။ မ၊၃။၃၁၅၊၃၂၀။ သံ၊၁။
၄၁၆။ အံ၊၁။၄၆၂။ အယျာနံ(ဆ၊ဗ)—ဝိ၊၂။
၂၀၆။ ဝိ၊၃။၂၀၁-၄။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။အယျေသု
(သ၊ဗ)—ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

(ဋီ) သိက္ခမာနာယ မေ အယျေ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတံ။ထေရီ။၄၁၆။အယျေတိ
အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယံ အာလပတိ။ ထေရီဋ္ဌ။
၂၄၃။ အယျေ(အာ၊ဧ)—ဝိ၊၂။၃၅၇၊၄၁၅။
ဝိ၊၄။၄၆၀။ မ၊၁။၃၇၃၊၃၇၉။ သံ၊၁။၁၃၂။
သံ၊၂။၅၄၅။ အံ၊၁။၃၆၂။ အံ၊၃။၃၀၀။ ထေ-
ရီ။၄၂၅၊၄၂၇။ အပ၊၂။၂၀၇။ ဇာ၊၁။၃၈၅။
မဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၃၂၈။ အံဋ္ဌီ၊၃။၃၁၁။
အယျေ(အာ၊ဗ)—ဝိ၊၂။ ၂၇၄၊၃၁၃-၆၊၃၁၉၊
၃၆၀၊၄၆၂၊၄၁၂။ ဝိ၊၃။၄၀၇။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၅၂။
ဝိဋ္ဌ၊၄။၃၀၊၂၅၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ မဋ္ဌ၊၁။
၂၃၄။ အယျာယော (အာ၊ဗ)— ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ

ခေါ အယျာယော အဋ္ဌ ပါရာဇိကာ ဓမ္မာ။ ဝိ၊၂။၂၈၇။ (-ဝိ၊၂။၂၈၈၊၃၁၇၊၃၁၈၊၄၆၂၊ ၄၆၇၊၄၆၈၊၄၇၀။) အယျာ (ပါ၈) — အယျာ ဣစ္ဆတိ တေကဥ္စုလယာဂုံ ပါတုံ။ ဝိ၊၁။၈၃-၄။ အယျာ သုန္ဒရီနန္ဒာ။ ဝိ၊၂။၂၇၄။ အယျာ ထုလ္လနန္ဒာ။ ဝိ၊၂။၃၁၃၊၃၃၉၊၃၇၄။ အယျာ စဏ္ဍကာဠီ။ ဝိ၊၂။၃၆၃။ (-ဝိ၊၂။ ၄၁၇။ ဝိ၊၄။၄၄၇-၈။ ထေရီ။၄၂၇။) အယျာယော (ပါ၀) — ပရိသုဒ္ဓေတ္ထာယျာယော။ ဝိ၊၂။၂၈၇၊၃၁၇၊၄၆၂၊၄၇၀။ (-ဝိ၊၂။၃၆၃၊ ၄၁၂) အယျံ(ဒု-၈)—ဝိ၊၂။၃၆၂။ အယျာယော (ဒု၀)— တတ္ထာယျာယော ပုစ္ဆာမိ ကစ္စိတ္ထ ပရိသုဒ္ဓါ။ ဝိ၊၂။ ၂၈၇၊၃၁၇၊၄၆၂၊ ၄၆၇၊၄၇၀။ အယျာယ (တ၈) — ဣတ္ထန္နာမာ သံဃံ ဥပသမ္ပဒံ ယာစတိ ဣတ္ထန္နာမာယ အယျာယ ပဝတ္တိနီယာ။ ဝိ၊၄။၄၆၆-၇။ အယျာဟိ (တ၀) — အယျာဟိ စီဝရံ လဒ္ဓံ။ ဝိ၊၂။ ၃၂၀။ အယျာယ (စ၈) — ဣတ္ထန္နာမာယ အယျာယ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ .... ယဿ အယျာယ ခမတိ။ ဝိ၊၄။၄၆၆-၇။ (- ဝိ၊၂။ ၃၁၉၊၃၇၄၊၄၁၆။ ဝိ၊၄။၄၇၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၆၃။) အယျာနံ (စ၀) — ဝိ၊၂။၃၁၉၊၃၃၉။ အယျာယ (မီ၈) — ဝိ၊၂။၂၇၃။ အယျာယ (ဆ၈) — အယျာယ သုန္ဒရီနန္ဒာယ ကာရဏာ။ ဝိ၊၂။၂၇၄။ (- ဝိ၊၂။၄၀၅၊၄၆၁။ သံ၊၂။၅၄၄။ ထေရီ။၃၉၃။)

(ပု) (၈) သစေ ခေါ တွံ အယျ ပဗ္ဗဇိဿသိ။ ဝိ၊၃။၁၀၈။ အလံ အယျ အတ္ထိ မေ ဝေယျာယိကံ။ ဝိ၊၄။၃၀၅။ အဟံ ခွယျော တုမှေ န ဇာနာမိ။ ဝိ၊၁။၁၉၇-၈။ အဟံ ခွယျောတိ တွေ အယျောတိ ဗဟုဝစနံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၉၀။ (-ဝိ၊၁။၃၁၅။ ဝိ၊ ၂။၂၉၊၁၇၃။ ဝိ၊၃။၁၀၁-၃၊၁၀၅၊၁၀၇။ ဝိ၊၄။၂၆၊၉၃၀၅၊၄၉၄။ သံ၊၂။၅၀၉။) (ထိ) ဣစ္ဆာမ အယျေ ဥယျာနံ ဒဋ္ဌုံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။ ၆၄။ ကိံ ကရောမ အယျေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။

(ပု) (သ) ထေယျော ရာဇဝသတိံ၊ နိသီဒိတွာ သုဏာထ မေ။ ဇာ၊၂။၂၉၀။ ထေယျောတိ ထေ အယျော ပိယသမုဒါစာရေန ပုတ္တေ အာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၅။ (ထိ) တာဒိသာ အယျေ ဘဝါဟိ။ သံ၊၁။၄၃၂။ (ပု) (၂) န ဟိ နူန မှာကံ အယျဿ၊ ပုတ္တေ သ္နေဟော အဇာယထ။ ဇာ၊၂။၃၆၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၆၇။ အယျဝေါသာဋိတက - လည်း ကြည့်။ (ထိ) သမ္မုခါ မေတံ သမ္မ သဋ္ဌိကာပုတ္တာ အယျာယ သုတံ။ မ၊၂။၃၀၀။ (ပု) (၃) ကုလီနော သဇ္ဇနော သာဓု၊ သဘျော အယျော မဟာကုလော။ ဓာန်။၃၃၃။ (-အမရ၊၁၇။၃။)

အယျဥတ္တိယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အယျဥတ္တိယ-မည်သော မင်း၊ တိဿ-၏ နောင်တော် ကလျာဏီမင်း။ အယျဥတ္တိယနာမကော။ မဟာဝံ၊၂၂။၁၄။

အယျက (ပု) [အယျ+က။ (အာယိက-သံ)] (၁) အဘိုး၊ (အဖေ၏အဖေ)။ (၂) အရှင်သခင်။ (၁) အယျကော တု ပိတာမဟော။ ဓာန်။၂၄၇။ အယျကေ ပိတုပိတရိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၁၁၈။ ဓမ္မေန မေ ဘော ဂေါတမ အယျကောသိ။ ထေရ။၃၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈၊၂၆၄။ အယျကောသီတိ ပိတာမဟော အသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။၂၆၄။ (-ပေတ။ ၁၃၂။ ဇာ၊၁။၁၂။ ဇာ၊၂။၃၅၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၆၊၃၂၃။) (၂) အယျကာ ပဿိတွာ ဝေမာဟံသု။ ဝိ၊၃။၁၀၇။ သာ (သာရဒါသီ) ဝယပ္ပတ္တာ အတ္တနော အယျကာနံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တီ ဇီဝတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၄၈။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။)

အယျကကုလ (န) [အယျက+ကုလ] အဘိုး၏ အမျိုး။ ဟော် ဒါရကာနံ အယျကကုလံ ဒဿေမ (ဒဿေဿာမ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဒါရကာ အယျကကုလေ ဝဍ္ဎန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ အမ္မ အယျကကုလံ နော ဒဿေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၅။

အယျကဃရ (န) [အယျက+ဃရ] အဘိုးအိမ်။ ဂစ္ဆ ဒါနိ တုယှံ အယျကဃရန္တိ နိက္ကဍ္ဎေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အယျကပယျက (ပု) [အယျက + ပယျက] အဘိုးနှင့်အဘေး၊ (အဖေ၏အဖေကို အဘိုး ဟု ခေါ်၍ အဘိုး၏ အဖေကို အဘေးဟု ခေါ်သည်။) တွေကာ အယျကပယျကာနံ သန္တကာတိ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ မနံ အာစိက္ခိတ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃။ လ္မံ တွေကံ မနရာသိ အယျက- ပယျကာဒယော အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဂဖေတ္ဗာ ဂန္တုံ နာသက္ခိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၂။

အယျကသေဋ္ဌိ (ပု) [အယျက+သေဋ္ဌိ] အဘိုး သူဌေး။ တတော အယျကသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ သဗ္ဗဇေဋ္ဌကဿ ပုတ္တဿ အယျ- ကသေဋ္ဌိနော၀ သမာနနာမကတ္တာပိ မိဂါရ- မာတာတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

အယျကာနီ (ထီ) [အယျက+ဤ] အဘိုး၏ မိန်းမ၊ အဖွား။ (သပြေကန်၊ သဒ္ဒါ၊သျှ-၌ သခင်မ ဟု ပေး၏။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၆၀-၌ အယျိကာနီ ဟု ရှိ၍ ၎င်း-သျှ-၌ အဘွားဟု ပေးသည်။) မာတုလာနီ အယျကာနီ ဝရု- ဏာနီ။ ကစ္စည်း။ ၉၈။ ရူ။နှာ-၈၇။ အယျ- ကာနီ အယျကဿ ဣတ္ထီ။ ရူဋီ။နှာ-၅၇။

အယျကာယိကာ (ထီ) [အယျက+အယိကာ] အဘိုး, အဘွား။ သော မာတာပိတရော စ အယျကာယိကေ စ ဝန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၂။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။)

အယျကုလ (န) [အယျ+ကုလ] အရှင့်အိမ်၊ သခင့်အိမ်။ ဒါသိ အဟံ အယျကုလေသု ဟုတွာ။ ပေတ။၂၁၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ အယိရကုလ-လည်း ကြည့်။

အယျဓီတု (ထီ) [အယျ+ဓီတု] အရှင်သခင်၏ သမီး၊ အရှင့်သမီး။ "အယျဓီတာ မေ"တိ သညံ ဥပ္ပါဒေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ အယျဓီတာတိ အမှာကံ အယျဿ ဓီတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅-၆။)

အယျပုတ္တ (ပု) [အယျ+ပုတ္တ] အရှင့်သား၊ သခင့်သား။ ကိဒိသာ နာမ တာ အယျပုတ္တ အစ္ဆရာယော။ ဝိ၊၁။၂၀။ မ၊၂။၂၅၂။ (— ဝိ၊၂။၁၀၂။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ သံ၊၂။၄၉၀။ ဥဒါန။ ၁၀၁။ ပေတ။၁၆၂။ မဟာနိ။၃၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ ၃။၁၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)တထာ ဟိ ပန မယာ အယျပုတ္တာ သွာတနာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ဘိက္ခု- သံဃော နိမန္တိတော။ ဝိ၊၃။၃၂၇။ ဒီ၊၂။ ၈၂။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ မံ အယျပုတ္တော သုဒိန္နော ဘဂိနိဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ဝိ၊၁။၂၀။ (—မ၊၂။၂၅၁-၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆၊၁၅၅။) အယျပုတ္တာ သကျာ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊၁။၈၇။ အယျပုတ္တာတိ သာမိနော ပုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အယျ- ပုတ္တာတိ အယျိကပုတ္တာ (အယျိရကပုတ္တာ?)- တိ အာဟ သာမိနော ပုတ္တာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၀။ အယျပုတ္တာတိ ထွေ အယျ-သဒ္ဒေါ အယျိရကေတိ ဝုတ္တံ "သာမိနော ပုတ္တာ"-

တိ။ သီဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၅၄။ (– ဒီ၊၁။၉၀။ ဇာ၊၂။၂၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၂။) ဂစ္ဆ အယျပုတ္တံ ဝန္ဒာဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၉။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။) အမှာကံ အယျပုတ္တေန မမ္မော အဘိသမိတော။ ဝိ၊၁။ ၂၇၂။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။) ကိန္နု ခေါ ဘန္တေ အမှာကံ အယျပုတ္တဿ ကောစိ အန္တရာယော ဘဝိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ယဋ္ဌ မေ အယျပုတ္တဿ၊ မနော ဟေဿတိ အညထာ။ ဇာ၊၁။၃၉၄။

အယျမိတ္တ (ပု) [အယျ+မိတ္တ။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အယျမိတ္တ-မည်သောမထေရ်။ ကဿကလိုဏ်၌ နေသော မထေရ်ဖြစ်သည်၊ ထိုမထေရ်၏ ဆွမ်းခံရွာ၌နေသော ဥပါသိကာမကြီး တယောက်သည် မထေရ်အား မိမိသားကဲ့သို့ ပြုစုလုပ်ကျွေးသည်၊ ဥပါသိကာမကြီးသည် တနေ့သ၌ တောသို့သွားခါနီးတွင် သူ၏သမီးအား မထေရ်အတွက် ဆွမ်းချက်၍ နို့,ထောပတ်တို့နှင့်တကွ လှူလိုက်ရန်နှင့် သူ့အတွက်မူ (ပအုံးရည်နှင့် ထမင်းကြမ်း စားပြီးပြီဖြစ်၍ နေ့လည်စာအတွက်) ဟင်းရွက်နှင့် ဆန်ကွဲ ရောပြီး ယာဂုကျိုထားရန် ပြောဆိုမှာထားသည်။ ထိုစဉ် မထေရ် ရောက်ရှိကြားသိသဖြင့် "ဤ ဥပါသိကာမကြီးသည် သူ့အတွက် ထမင်းကြမ်း, ပအုံးရည်, ယာဂု-တို့ကိုသာ စားသောက်၍ သင့်အဖို့မူ နှစ်ချိုဆန်, ထောပတ် စသည် လှူရန် ပြောကြားနေပေသည်၊ ဤသို့ လှူဒါန်းခြင်းသည် သင့်ကိုမှီ၍ လယ်, ယာ စသည်ကို ရလို၍ မဟုတ် သမ္ပတ္တိ ၃-မျိုးကို ရလို၍သာ ဖြစ်သည်၊ ထို သမ္ပတ္တိကို သင် ပေးစွမ်းနိုင်ပါရဲ့လား? ဤဆွမ်းကို ရာဂ, ဒေါသ-တို့ ရှိနေလျက် စားရန် မသင့်လျော်"ဟု မိမိကိုယ်ကို ဆုံးမ၍ ကဿကလိုဏ်သို့ ပြန်ကာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ပဲ မထွက်တော့အံ့ ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ဂူအတွင်း၌ ထိုင်ကာ တရားအားထုတ်ရာ နံနက်အချိန်မှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်၍ ရဟန္တာဖြစ်သည်၊ လိုဏ်တံခါး၌ နေသော နတ်က "နမော တေ ပုရိသာဇည" စသည်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်စွာ ဥဒါန်း ကျူးသည်။ အရှင်ဘုရား ကဲ့သို့သော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆွမ်းလှူ၍ အမယ်ကြီးများသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ကြပါလိမ့်မည်ဟု ပြောဆိုသည်၊ မထေရ်သည် အချိန်စောသေး၍ ဆွမ်းခံဝင်ရာ ဥပါသိကာမကြီး၏ သမီးက ဆွမ်းချက် လှူဒါန်းသဖြင့် "သုခံ ဟောတု" ဟု အနုမောဒနာပြု၍ ပြန်ကြွသည်၊ ထိုအချိန်၌ မထေရ်၏ကိုယ်အဆင်း ကြည်လင်သန့်ရှင်းလှသည်။ ဥပါသိကာမကြီး ပြန်ရောက်၍ သူ့သမီးက အကြောင်းစုံပြောပြရာ ရဟန်းကိစ္စ ပြီးစီးကြောင်း သိ၍ "သင့်မောင်တော်ဟာ သာသနာတော်မှာ ပျော်မွေ့နေပါပြီ၊ မငြီးငွေ့တော့ပါဘူး"ဟု ပြောဆိုလေသည်။ တဝ ဘာတိကဿ အယျမိတ္တဿ အာဂတကာလေ ....ဒေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ မဟာမိတ္တထေရ်-ဟုလည်း ခေါ်၏၊ မဟာ-မိတ္တတ္ထေရ-ကြည့်။

အယျဝေါသာဒ္ဓိတက (န) [အယျ+ဝေါသာဒ္ဓိ-တက] ကွယ်လွန်ပြီးသော – အဘ, အဘိုး – မိဘ, ဘိုးဘွား – တို့၏ အကျိုးငှါ သုသာန် စသည်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော – ခဲဖွယ် ဘောဇဉ် – ထမင်း။ (အညတရော ဘိက္ခု) သုသာနေ-ပိ ရုက္ခမူလေပိ ဥမ္မာရေပိ အယျဝေါသာဒ္ဓိ-တကာနိ သာမံ ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၂၀။ အယျဝေါသာဒ္ဓိတကာနီတိ ဌေ အ-ယျာ ဝုစ္စန္တိ ကာလက်တာ ပိတိပိတာမဟာ။ ဝေါသာဒ္ဓိတကာနိ ဝုစ္စန္တိ တေသံ အတ္ထာယ သုသာနာဒီသု ဆဍ္ဍိတကာနိ ခါဒနီယဘောဇနီယာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ အယျဝေါသာဒ္ဓိ-တကာနီတိ ပိတု ပိတ္တူဿတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၀။

အယျှသဒ္ဒ (ပု) [အယျ+သဒ္ဒ] အယျ-သဒ္ဒါ။ အယျပုတ္တ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၄) ကြည့်။

အယျှသမ (တိ) [အယျ+သမ] အရှင်သခင်နှင့် တူသော၊(မယား)။ သတ္တ ခေါ...ဝဓကသမာ စောရီသမာ အယျသမာ မာတာသမာ ဘဂိ-နိသမာ သခီသမာ ဒါသီသမာ။ အံ၊၂။၄၆၇။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။)

အယျိကဋ္ဌာန (နု) [အယျိကာ+ဌာန] အဖွား၏ အရာဌာန။ ရာဇာ ယာနံ ပေသေတွာ တဿ ဗြာဟ္မဏိံ အာဟာရာပေတွာ အယျိကဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ အယျိကဋ္ဌာနေတိ မာတာမဟိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ သတ္တု စိတ္တာရာမ-နုဝတ္တေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

အယျိကပုတ္တ (ပု) [အယျိက + ပုတ္တ] အရှင် သခင်၏သား။ အယျပုတ္တ-ကြည့်။

အယျိကာ (ထီ) [အရဟ (အယ) + ဏျ။ အရဟ ပူဇာယံ၊ ဏျ၊ ရဟဿ ယော။ အယ ဂတိမှိ ဝါ၊ ဏျ၊ အယျိကာ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၄၅။] အဖွား။ ရညော ပသေနဒိဿ ကော-သလဿ အယျိကာ ကာလင်္ကတာ။ ဝိ၊၄။ ၃၂၀။ အယျိကာ စ အဝိဒူရေ၊ ဘာဇိတဥ္စ ကိင္ခာဂိရေ။ ဝိ၊၄။၃၃၄။ အယျိကာ ခေါ ပန မေ ဘန္တေ ပိယာ။ သံ၊၁။၉၇။ အတ္တိ ဂေဟေ တေ အယျိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၄။၃၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၂။၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။)

အယျိကာကာဠက (ပု) [အယျိကာ+ကာဠက] အယျိကာကာဠက - မည်သော ဘုရား အလောင်း နွား။ အမယ်အိုတယောက်သည် ဘုရားအလောင်း နွားနက်တကောင်ကို သား အမှတ်ဖြင့် မွေးစားထားလေသည်။ အယျိ-ကာကာဠက (အဖွား၏ နွားနက်)ဟု တွင် သည်။ ကုန်သည် တယောက် လှည်းငါးရာ နှံနစ် နေလေရာ သူ၏နွားများ မရုန်းနိုင် ကြပေ။ အယျိကာကာဠက-သည် ငွေတ ထောင်ပေးမည်ဟု ကတိပြုမှသာ လှည်းများ ကို ရုန်းထုတ်ပေးလေသည်၊ ငွေငါးရာသာ ပေးသဖြင့် လှည်းများ ရှေ့မှ တားထား လေရာ တထောင်အပြည့်ပေးမှသာ သွားခွင့် ပြုသည်။ "အယျိကာကာဠကော"တွေ့ဝ နာမံ ပညာယိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဂါမဒါရ-ကာ "ကိ" နာမေတံ အယျိကာကာဠကဿ ဂလေ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အာ-ဂစ္ဆန္တိ။ ၎င်း-၂၁၁။

အယျိကာသုတ္တ (နု) [အယျိကာ+သုတ္တ] အ-ယျိကာသုတ်၊ အသက် ၁၂၀-ရှိ ကွယ်လွန် လေပြီးသော ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး ၏ အဖွားနှင့်စပ်၍ ဟောကြားတော်မူသော သုတ်။ (ထိုသုတ်၌ "အလုံးစုံသော သတ္တဝါ တို့သည် သေခြင်းသဘောရှိ၏၊ သေခြင်းလျှင် အဆုံးရှိ၏၊ သေခြင်းကို မလွန်မြောက်နိုင်" ဟူ၍၎င်း, ကံအားလျော်စွာ မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်သော သူတို့သည် ငရဲသို့ ရောက်ကြ ရ၍ ကောင်းမှုကို ပြုသောသူတို့သည် ကောင်း ရာ ဘဝသို့ ရောက်ကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် နောင်တမလွန် ဘဝ၌ ထောက်တည်မှီခိုရာ ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုလုပ် ရမည်ဟူ၍၎င်း ဟောကြားတော် မူသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၁။၉၇-၈။

အယျိရ (ပု) [အရိယ-မှ ယ-နှင့် ရ ရှေ့-နောက်ပြန် ၍ ယ-ကို သဒိသဒွေဘော် ပြု။ အယိရ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။]အရှင်သခင်။အယိရဗြဟ္မ-ကြည့်။

အယျိရက (ပု) [အရိယ+က၊ ရ,ယ ရှေ့နောက် ပြန်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၅၄] အရှင်၊ သခင်။ ပဥ္စဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ဌာနေဟိ အယျိရ-ကေန (အယိရကေန၊ သီ၊ သျာ၊ဣ) ပေဌိမာ ဒိသာ ဒါသကမ္မကရာ ပစ္စုပဋ္ဌာတဗ္ဗာ။ ဒီ၊၃။

၁၅၅။ အယျော မေတိ အယျိရကော တံ မမ အတိထိဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၀။ အယျပုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အယျိရကပုတ္တ (ပု) [အယျိရက+ပုတ္တ] အရှင့်သား၊ သခင့်သား။ အယျပုတ္တ-ကြည့်။

အယျိရကုလ (န) [အယျိရ + ကုလ] အရှင်သခင်၏ အိမ်။ အယိရကုလ-ကြည့်။

အရံ (ဗျ) [အလ+အမ်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] လျှင်-မြန်-လျင်မြန်-စွာ။ ခိပ္ပံ အရံ လဟု အာသုံ တုဏ္ဏံ အစိရံ သီဃတ္တေ။ ရှု။နှာ-၁၃၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ-၃၉၁။ အရဋ္ဌရ-လည်း ကြည့်။

အရ (ပု၊န) [အရ+အ] (ပု) (၁) အကန့်၊ (အကွပ် ခေါ် တကူ နှင့် ပုံတောင်းတို့၏ အကြား၌ရှိသော ဒေါက်)။ (က) ရထား-လှည်း-ဘီး၏ အကန့်။ (ခ) သံသရာစက်၏ အကန့်။ (၂) တစဉ်း။ (ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၊ ၃။ ၃၃၉။) (န) (၃) အလျင်အမြန်။ (ဤအတိုင်း "ဂုဏ်, ဝိသေသန" အနက်ဟော ဖြစ်မှသာ နပုလ္လိင် ဖြစ်သည်၊ ဝိသေသျ, ဒြဗ်ဟောဖြစ်မူ တိလိင်တည်း။ ဓာန်။၄၂။) (ပု) (၁) (က) (ခ) (စက္ကဿ) အရာပိ သဝက်ာ သဒေါသာ သကသာဝါ။ အံ၊၁။၁၁၀။ အရာနံ စက္ကနာဘိနံ၊ ဤသာ နေမိ ရထဿ စ။ ဇာ၊၁။၂၅၉။ အရာပိတဿ (သကဋဿ) ဘိဇ္ဇေယျုံ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၄။ သံသာရ-စက္ကဿ အရေ ဟနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၄-၅။ ဧတေဟိ ပန ဝိသတိယာ အာကာရေဟိ အရေဟိ ဝိသတိအာကာရာရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဂ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။ သံသာရစက္ကဿ အရာနံ (ဟတတ္တာ)။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၃။ အရော(ပု၊ပ၊ဧ)— ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ **အရာ** (ပု၊ပ၊ဗ)—အံ၊၁။၁၁၀။ ဇာ၊၁။၂၀၄။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၇။ ဝိမတိ၊၁။၄၄။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၁။ မဏိမဥ္ဇူ၊၁။၂၇၆။)

အရေ (ဒု၊ဗ) — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။ **အရေဟိ** (တ၊ဗ)—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။ **အရာနံ** (ဆ၊ဗ) — ဇာ၊၁။၂၅၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၀၊၃၅၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၂။ **အရေသု**(သ၊ဗ)—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၂၄။ ကောရ—ဝိမာန။၁၇၃။ သံ၊၂။၄ဂ၂။ မုဠာရ (မုဒ္ဒါရ၊ သီ)။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၄။, ဝိသတိအာကာရာရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။, (သဟဿရ။ ဒီ၊၃။၁၂၂။) သဟဿာရ။ ဒီ၊၂။၁၅။ ဒီ၊၃။ ၁၁၇။ မ၊၂။၃၃၆။ အံ၊၁။၃၄၆-စသည်။, သဟဿာရ (စက္ကဝတ္တိ)။ အပ၊၁။၃၀၁။, ဟတသံသာရစက္ကာရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၅-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အရေန (အာရေန၊သျာ) ဃံသိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကတွာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏော မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ဂ။ (န) (၃) အာသု တုဏ္ဏံ မရံ ဥာဝိလမ္ဗိတံ တုဝဋမ္ပိ စ။ ဓာန်။ ၄၀။ အရတိ ဂစ္ဆတီတိ အရံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀။

အရက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရက-အမည်ရှိသော ဘုရားအလောင်းဆရာရသေ့။ အရကော နာမ သတ္ထာ အဟောသိ တိတ္ထကရော ကာမေသု ဝီတရာဂေါ။ အံ၊၂။၅၀၀၊၅၀၁။ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ....အရကော နာမ သတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အရကဇာတက, အရကသုတ္တ-တို့လည်း ကြည့်။

အရကဇာတက (န) [အရက + ဇာတက] အရက-ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဗြဟ္မဝိဟာရ တရားလေးပါးကို ရသော မျှားသော အခြံအရံရှိသော အရက-မည်သော ရသေ့ဆရာကြီး ဖြစ်၍ ဟိမဝန္တာ၌ နေလေသည်၊ ထို အရက-ဆရာကြီးက ရသေ့များကို "ရသေ့ရဟန်း မည်သည် မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ (ဟူသော ဗြဟ္မဝိဟာရ) တရားတို့ကို ပွါးများသင့်သည်၊ အပ္ပနာစျာန်သို့ ရောက်သော မေတ္တာစိတ်သည် ဗြဟ္မာ့ပြည် တိုင်အောင် အကျိုးကို ဖြစ်စေသည်" စသည်ဖြင့် ဆုံးမ ဩဝါဒ ပေးလေသည်။ မေတ္တာသုတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဤဇာတ်ကို ဟောတော်မူသည်။ ဇာ၁။၄၂။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၅၅-၆။

အရကပဏ္ဍိတကာလ (ပု) [အရက+ပဏ္ဍိတ+ကာလ] အရက-ပညာရှိ ဖြစ်သောအခါ။ အရကပဏ္ဍိတကာလေ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

အရကသုတ္တ (န) [အရက+သုတ္တ] အရက-သုတ်။ အနှစ် ၆-သောင်း သက်တမ်း ရှိစဉ် အခါ ဘုရားအလောင်း အရက-ဆရာရသေ့က လူတို့ အသက်တိုလှကြောင်းကို ဥပမာ ၇-ခုတို့ဖြင့် ဟောခဲ့ပုံနှင့် သက်တမ်းတိုလှသော ယခု အခါ၌ စျာန်တရား ပွါးသင့်ကြောင်း, မမေ့ မလျော့ သင့်ကြောင်းကို ဟောကြားသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၂။၅၀၁-၄။

အရက္ခဏ (န) [န+ရက္ခဏ] မစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဇေ၀ံ ကောသဇ္ဇပါတတော အရက္ခဏေန ဩနတံ ဥဒ္ဒစ္စပါတတော အရက္ခဏေန အပနတံ ဝိဇ္ဇန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅ဂ။)

အရက္ခတ္တ (န) [အရက္ခ+တ္တ] (က) မစောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) မစောင့်ရှောက်အပ်သည်၏—စောင့်ရှောက်မှုမရှိသည်၏—အဖြစ်။ (က) အလေဏ (မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၀၀) ကြည့်။ (ခ) အရက္ခတ္တာ ယထာဝုစ္စမဘဇေတဗ္ဗတောပိ စ။ ဝိ၊နိဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ အရက္ခတ္တာတိ.... သံဃေန ကတာရက္ခာယ အဘာဝါ။ ဝိ၊နိဋ္ဌ၊ဋ္ဌီ၊၁၀၃။ အရက္ခိတဗ္ဗတ္တ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရက္ခန္တ (တိ) [န+ရက္ခန္တ] မစောင့်ရှောက်သော၊သူ။ ပဗ္ဗဇိတံ ဝါ ပန ဆ ဒွါရာနိ အရက္ခန္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၇။ သီလံ အရက္ခန္တော မမ သန္တိကံ မာ အာဂစ္ဆတု။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၇။ မနုဿဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အရက္ခတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆။ အသံဝုတ-လည်း ကြည့်။

အရက္ခမာန (တိ) [န + ရက္ခမာန] မစောင့်ရှောက်သော၊သူ။ ဗာလော ဟိ ဂေါပါလကော ဧဝံ ဂါဝေါ အရက္ခမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၆။

အရက္ခိတ (တိ) [န+ရက္ခိတ] (က) မစောင့်ရှောက်အပ် — မစောင့်စည်းအပ် — သော၊ စောင့်စည်းမှု မရှိသော။ (ခ) မစောင့်ရှောက်အပ် — စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင် —သော။ (က) (သော) ဂါမံ ဝါ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ အရက္ခိတေနေဝ ကာယေန အရက္ခိတာယ ဝါစာယ။ မ၊၂။၁၂၄။ သံ၊၁။၄၂၀။ အံ၊၂။၀၄။ (—သံ၊၂။၃၃၀။) အရက္ခိတေနေဝ ကာယေနာတိ သီသပ္ပစာလကာဒိကရဏေန အရက္ခိတကာယော ဟုတွာ။ အရက္ခိတာယ ဝါစာယာတိ ဒုဋ္ဌုလ္လဘာသနာဒိဝသေန အရက္ခိတဝါစော ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၃။ အရက္ခိတေနေဝ ကာယေနာတိအာဒီသု ဟတ္ထပါဒေ ကီဠာပေန္တော ခန္ဓဋ္ဌိံ ဝါ နာမေန္တော ကာယံ န ရက္ခတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊

၂။၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (−ဒီ၊၃။၁၄၈။ သံ။၂။၂၉၃။ အံ၊၁။၆။၂၆၄။ ဥဒါန။၁၂၁။ ထေရ။၃၂၂။ ဇာ၊၁။၃၉၉။ နေတ္တိ။၇၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၄၂၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၈၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၆။) (ခ) အရက္ခိတာ ဟောထာတိ ဒီပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။ အရက္ခိယ (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

အရက္ခိတအဂေါပိတဋ္ဌာန (န) [အရက္ခိတ+ အဂေါပိတ + ဌာန] မစောင့်ရှောက်အပ်, မလုံခြုံစေအပ်သော အရပ်။ အရက္ခိတ-အဂေါပိတဋ္ဌာနေ ဟိ ဝိနဿကဘာဝေန ဌိတံ ဂရုဘဏ္ဍံ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၇။

အရက္ခိတကာယ (တိ) [အရက္ခိတ+ကာယ] မစောင့်ရှောက်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အရက္ခိတ (က) အနက် ကြည့်။

အရက္ခိတကာယကမ္မန္တ (တိ) [အရက္ခိတ+ကာ-ယကမ္မန္တ] မစောင့်ရှောက်အပ်သော ကာယ-ကံမှု ရှိသော၊သူ။ တဿ အရက္ခိတကာယ-ကမ္မန္တဿ အရက္ခိတဝစီကမ္မန္တဿ အရက္ခိတ-မနောကမ္မန္တဿ ကာယကမ္မမ္ပိ အဝဿုတံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၆၄။

အရက္ခိတစိတ္တ (တိ) [အရက္ခိတ+စိတ္တ] မစောင့်ရှောက်အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ယေ သတိ-အာရက္ခာဘာဝေန သဗ္ဗသော အရက္ခိတ-စိတ္တာ။....အရက္ခိတစိတ္တော မာရဿ ယထာ-ကာမကရဏီယော ဟုတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ အယံ ကာယဒဠှီဗဟုလော အရက္ခိတစိတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။

အရက္ခိတစိတ္တတာ (ထီ) [အရက္ခိတစိတ္တ+တာ] မစောင့်ရှောက် အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အရက္ခိတစိတ္တတာဒီနိ သေခနမုခေန ရက္ခိတစိတ္တတာဒီသု နိယောဇနံ ဘဂဝတော အာဏတ္တိ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။(−နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၂၇။)

အရက္ခိတစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [အရက္ခိတစိတ္တ+သ-မင်္ဂီ] မစောင့်ရှောက်အပ်သောစိတ်နှင့်ပြည့်-စုံသော၊သူ။အရက္ခိတေန စိတ္တေန အရက္ခိတ-စိတ္တသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော မာရဿ မစ္စုနော ဝသံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၂၀။

အာရက္ခိတတ္တ (န) [အရက္ခိတ + တ္တ] မစောင့်ရှောက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ယာဝဒိစ္ဆကံ ဂဟ-ဏတ္တမေဝ ဌပိတတ္တာ အရက္ခိတတ္တာ သဗ္ဗ-သာဓာရဏတ္တာ စ အညံ သံဃိကံ ဝိယ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၇။

အရက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အရက္ခိတဗ္ဗ + ဌာန] မစောင့်ရှောက်−အပ်−သင့်−ထိုက်−သော အရာ။ အယံ သေဋ္ဌိ မံ အရက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ရက္ခတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အရက္ခိတဗ္ဗတ္တ (န) [အရက္ခိတဗ္ဗ+တ္တ] မစောင့်ရှောက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ အရက္ခိတဗ္ဗတ္တာ, သဗ္ဗသာဓာရဏတ္တာ စ အညမ္ပိ သံဃသန္တကံ ဣဒံ န ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၃၁။ အရက္ခိ-တဗ္ဗတ္တာ သဗ္ဗသာဓာရဏတ္တာ စ အညံ သံဃိ-ကံ ဝိယ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။

အရက္ခိတဘာဝ (ပု) [အရက္ခိတ + ဘာဝ] မစောင့်ရှောက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိညာဏ-ဒွါရဿ သတိယာ အရက္ခိတဘာဝတော.... ဆဝိညာဏကာယဿ အရက္ခိတဘာဝံ သန္ဓာ-ယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၇။

အရက္ခိတမနောကမ္မန္တ (တိ) [အရက္ခိတ+မနော-ကမ္မန္တ] မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနောကံရှိသော၊သူ။ အရက္ခိတကာယကမ္မန္တ-ကြည့်။

အရက္ခိတဝစီကမ္မန္တ (တိ) [အရက္ခိတ+ဝစီ-ကမ္မန္တ] မစောက်ရှောက်အပ်သော ဝစီကံရှိသော၊သူ။ အရက္ခိတကာယကမ္မန္တ-ကြည့်။

အရက္ခိတဝါစ (တိ) [အရက္ခိတ+ဝါစာ] မစောင့်ရှောက်–မစောင့်စည်း–အပ်သော စကားရှိသော၊သူ။ အရက္ခိတ (က) ကြည့်။

အရက္ခိတသီလ (န) [အရက္ခိတ+သီလ] မစောင့်ရှောက်အပ်သောသီလ။ အရက္ခိတသီလံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။

အရက္ခိတာဂေါပိတ (တိ) [အရက္ခိတ+အဂေါ-ပိတ] မစောင့်ရှောက်အပ်, မလုံခြုံစေအပ်သော။ သာမဏေရာ။ပ။ ဌပေန္တိ အရက္ခိ-တာဂေါပိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၃။

အရက္ခိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ရက္ခိတွာ] မစောင့်ရှောက်မူ၍။ ဒါနံ အဒတွာ ဝါ အရက္ခိတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။

အရက္ခိယ(တိ)[န+ရက္ခိယ](က)မစောင့်ရှောက်အပ်သော၊ စောင့်ရှောက်ဖို့ရန် မလိုသော၊သူ (ဘုရား)။ (ခ) မစောင့်ရှောက်အပ်သော၊ သူတပါးစွပ်စွဲမည့်ဘေးမှ မကြောက်ရသဖြင့် စောင့်ရှောက်ရန်ကိစ္စ မရှိသော။ (မြတ်စွာဘုရား၌ ကာယဒုစရိုက်, ဝစီဒုစရိုက်, မနောဒုစရိုက်, မိစ္ဆာဇီဝ-တို့ မရှိတော့သည်ဖြစ်၍ သူတပါးတို့ သိရှိ စွပ်စွဲမည့် ဘေးမှကြောက်ဖွယ် မရှိရကား သူတပါးတို့ မသိအောင် စောင့်ရှောက်ရန်ကိစ္စ မရှိဟု ဆိုလိုသည်)။ (ဂ) မစောင့်ရှောက်–အပ်–နိုင်–သော၊ ထိန်းသိမ်း–စောင့်ရှောက်–ခြင်းငှါမတတ်နိုင်သော၊ ထိန်းသိမ်း၍ မရသော၊ သူ (မိန်းမ)။ (က) အရက္ခိယာ ဘိက္ခဝေ တထာဂတာ။ ဝိ၊၄။၃၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (ခ) ဘဂဝတာပိ စတ္တာရိ အရက္ခိယာနိ။ ယထာ-ဟ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ အရက္ခိယာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ အရက္ခိယာနီတိ ပရာနုဝါဒတော န ဘာယိတဗ္ဗာနိ သုပရိသုဒ္ဓ-ဘာဝတော။ သံဋီ၊၁။၂၉၀။ အရက္ခေယျ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ဂ) ဣတ္ထိယော နာမ အရက္ခိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ မာတုဂါမော နာမ အရက္ခိယော၊ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ရက္ခန္တာပိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ၎င်း။၅၂၁။ အရက္ခိယာ နာမိတ္ထိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ မာတုဂါမော နာမ အရက္ခိယော န သက္ကာ ရက္ခိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၃။

အရက္ခိယကာယသမာစာရာဒိတာ (ထီ) [အရက္ခိ-ယ + ကာယသမာစာရာဒိ + တာ] မစောင့်ရှောက်အပ်သော ကိုယ်အကျင့်စသည် ရှိသူ၏ အဖြစ်။ သံဝုတတ္တာဿတိ အရက္ခိယ-ကာယသမာစာရာဒိတာယ သံဝုတသဘာဝ-ဿ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂။

အရက္ခိယတာ (ထီ) [အရက္ခိယ+တာ] မစောင့်ရှောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ (စောင့်ရှောက်ဖွယ် မလိုခြင်း)။ ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါတိ ဣဒံ စတုန္နံ အရက္ခိယတံ သန္ဓာယ ထေရော အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အရက္ခိယမာန (တိ) [အရက္ခိယ+မာန] မစောင့်ရှောက်အပ်သော။ ဓေနုပဂေါ ဝဇ္ဇော ဓေနု-တော အပနီတော အရက္ခိယမာနော....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။)

အရက္ခေယျ (တိ) [န+ရက္ခေယျ] မစောင့်ရှောက်အပ်သော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ – မရှိ–

မလို–သော။ တီဏိ တထာဂတဿ အရက္ခေယျာနိ။ ဒီ၊၃။၁၈၂။ အရက္ခေယျာနီတိ န ရက္ခိတဗ္ဗာနိ။ တီသု ဒွါရေသု ပစ္စေကံ ရက္ခဏကိစ္စံ နတ္ထိ သဗ္ဗာနိ သတိယာ ဝေ ရက္ခိတာနီတိ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ န ရက္ခိတဗ္ဗာနီတိ "ဣမာနိ မယာ ရက္ခိတဗ္ဗာနိ"တိ ဇေံကတ္ထစိ ရက္ခာကိစ္စံ နတ္ထိ ပရတော ရက္ခိတဗ္ဗဿေဝ အဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။ (–အံ၊၂။၄၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။)

အရဃန္တဃဋိယန္တ (န)[အရ+ဃန္တ+ဃဋီ+ယန္တ] အိုးတပ်ရေငင်စက်။ အရဟဋ္ဌဃဋိယန္တ-ကြည့်။

အရဃာတ (ပု) [အရ+ဃာတ] သံသရာစက်၏ အကန့်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ တသ္မိံ အရဃာတေ တေဿ ဉပယောဂိတံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၄၈။

အရဃာတနပ္ပကာရဘေဒ (ပု) [အရဃာတန+ပကာရ + ဘေဒ] အကန့် – သံသရာစက် အကန့် – တို့ကို ဖျက်ဆီးပုံ – အခြင်းအရာ အထူး။ တဿ အရဃာတနပ္ပကာရဘေဒဿ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။

အရစိတ (တိ) [န+ရစိတ] မစီရင်–မဖွဲ့–အပ် သော။ အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓန္တိ တီသု ပိဋကေသု ပါဠိသင်္ခါတသုတ္တန္တဝသေန အရစိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၄။

အရဇ[1] (တိ) [န+ရဇ] (က)မြူမရှိသော၊ မြူကင်းသော။ (ခ) ကိလေသာတည်းဟူသော မြူမရှိသော၊သူ။ (က) သရဇာ ဝါတာ၊ အရဇာ ဝါတာ။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အရဇာ ဝါတာတိ ရဇဝိရဟိတာ သုဒ္ဓါ အရဇာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၁။၇၉။ (–သံ၊ ၂။၄၁၉။ ဝိမာန။၇၇။ ဇာ၊၂။၂၀၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀။) (ခ) တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ အရဇော။ စူဠနိ။၁၅၄။ အရဇောတိ နိက္ကိလေသော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၄။ (–ဇာ၊၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။)

အရဇ[2] (ပု) [ယာဒိစ္ဆက နာမ်] အရဇ-မည် သော ပြာသာဒ်။ ဓမ္မဒဿီ မြတ်စွာဘုရား အလောင်းတော်စံရာဖြစ်သော ပြာသာဒ်သုံး ဆောင်တို့တွင် တဆောင်ဖြစ်သည်။ အရဇော ဝိရဇော သုဒဿနော၊ တယော ပါသာဒ- မုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၆။ တဿ ကိရ အရဇ- ဝိရဇသုဒဿနနာမကာ တယော ပါသာဒါ အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

အရဇနီယ (တိ) [န +ရဇနီယ] မတပ်မက်–မနှစ်သက်–အပ်သော။ ပရိတ္တာတိ ပဗ္ဗတ- မတ္တမ္ပိ ရူပံ အနိဋ္ဌံ အရဇနီယံ ပရိတ္တံ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။

အရဇပါနီယ (န) [အရဇ +ပါနီယ] မြူမှုန်မပါ သော ရေ။ အရဇပါနီယံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။

အရဇိတ (တိ) [န + ရဇိတ] မဆိုးအပ်သော။ ပရိဘောဂကာလေ ပန အရဇိတံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၂၂၄။ အရဇိတေပိ အဓိဋ္ဌာနံ ရုဟတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၀။

အရဇ္ဇန (န) [န+ရဇ္ဇန] မတပ်မက်ခြင်း။ သာ ပနေသာ ကိဋ္ဌာပိ ခီဏာသဝဿ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု အာရမ္မဏေသု အရဇ္ဇနာဒိဝသေန ပဝတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အရဇ္ဇနာဒုဿနဝသေန ပဝတ္တိ တေသမ္ပိ သာဓာရဏာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။

အရဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [အရဇ္ဇန+အတ္ထ] မတပ်[illegible]း ဟူသော အကျိုး။ ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ[illegible] နတ္ထာယ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။

အရဇ္ဇတ္တ (တိ) [န+ရဇ္ဇတ္တ] မ[illegible] ယာ–မစွဲလမ်း–သော၊[illegible]

န္တဿ .... ဥပ္ပန္နာ ဝိပဿနာဉာဏသမ္ပယုတ္တ-ဥပေက္ခာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အရဇ္ဇန္တဿာတိ န ရဇ္ဇန္တဿ ရာဂံ အနုပ္ပါဒေန္တဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉၊၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁၊၃၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။)

အရဇ္ဇမာန (တိ) [န+ရဇ္ဇမာန] မတပ်မက်-မသာယာ-မစွဲလမ်း-သော၊ သူ။ ဝေ အ-ရဇ္ဇမာနော အဒုဿမာနော။ စူဠနိ။ ၉၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ မူလဋီ၊၃။၃၉။) အရဇ္ဇန္တ-လည်း ကြည့်။

အရဇ္ဇနသဘာဝတ္တ (န) [န+ရဇ္ဇန+သဘာဝ+တ္တ] တပ်မက်ခြင်းသဘောမရှိသည်၏အဖြစ်။ မေတ္တာ....သိနေဟသဘာဝါပိ အရဇ္ဇနသဘာ-ဝတ္တာ အသံကိလိဋ္ဌတ္တာ စ န ရာဂေါ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၅၆။

အရဉ္ဇရ (ပု) [အရံ+ဇရ။ အလံ+ဇလ။ လ-နှစ်လုံးကို ရ-နှစ်လုံး ပြု။ (အလဉ္ဇရ-သံ)] အိုးစရည်း၊ ရေလှောင်အိုးကြီး။ ဘာဏကော စ အရဉ္ဇရော။ ဓာန်။၄၅၆။ အရံ သိဃံ ဇရော အဿ အရဉ္ဇရော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅၆။ တေ ပန ဘာဏကန္တိ အရဉ္ဇရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၂။ အရဉ္ဇရော ဥဒကစာဋိ၊ အလဉ္ဇရော၊ ဗဟုဥဒကဂဏှ-ကောတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၅၂၀။ အရဉ္ဇ-ရောတိ ဗဟုဥဒကဂဏှကာ မဟာစာဋိ၊ ဇလံ ဂဏှိတုံ အလန္တိ အရဉ္ဇရော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၅။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၂၈၅၁-၌ အလဉ္ဇရ-ဟု ရှိ၏။

အရဉ္ဇိ° (ကြိ) ရဉ္ဇတိ (ဝိ၊၃။၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၅) ကြည့်။

အရည (န) [(၁) အရ+အည။ အရ ဂမနေ၊ အညော၊ အရညံ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၃၆။ အရိယတေ ဂမျတေတိ အရညံ၊ ဝနံ။ ဏွာဒိ။၅၁။ အရတိ ဂစ္ဆတိ မိဂသမူဟော ဧတ္ထာတိ အရညံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ (၂) အာ+ရဉ္ဇ+ဏျ။ အာ သမန္တတော ရဇ္ဇန္တိ တတ္ထ .... သပ္ပုရိသာတိ အရညံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ (၃) န+ရာဇ။ နတ္ထိ ရာဇာ ဧတ္ထာတိ အရညံ။ ဓာန်၊ဋီ၊သျ။ ၅၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅-နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (အရဏျ-သံ)] (၁) တော၊ တောအုပ်။ (ဝိနည်းဒေသနာတော်၌ ရွာ, ရွာ၏ ဥပစာမှ ကြွင်းကျန်သော အရပ်ကို အရည - ဟုရင်း, အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၌ တံခါးခုံမှ ပြင်ပ အရပ်ကို အရည-ဟုရင်း, သုတ္တန်ဒေသနာ တော်၌ ကုပ်လုပ်လေး (ညို့ တင်ထားလျှင် ၄-တောင် ရှိသော လေး)ဖြင့် ရွာတံခါးမှ တိုင်းတာလျှင် အပြန်ငါးရာ ဝေးသောအရပ် ကို အရည - ဟု ရင်း ဟောတော်မူသည်။ ဝိနည်းဒေသနာ, သုတ္တန်ဒေသနာ တို့သည်ပရိ ယာယ် ဒေသနာ ဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာဒေသနာ၌ ပြသော အရညသည်သာ မုချဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၀-၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၉-၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။ မူလဋီ၊၂။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇-၈-တို့ ကြည့်။) (၂) တော၊ တောကျောင်း (ဇေတဝန်ကျောင်း)။ (၃) ဥယျာဉ်။

(၁) အရညံ နာမ ဌပေတွာ ဂါမဉ္စ ဂါမူ-ပစာရဉ္စ အဝသေသံ အရညံ နာမ။ ဝိ၊၁။၅၇။ ကင်္ခါ။၁၁၅။ အရညသ္မိန္တိ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမန္တိ ဝုတ္တအရညလက္ခဏယောဂတော အရညေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ပုဗ္ဗေ ကိရ သော ဝနသဏ္ဍော အရညော (လိင်္ဂ-ဝိပလ္လာသ?) အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အရညန္တိ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ သဗ္ဗ-မေတံ အရည (အဘိ၊ဝိ။၂၆၀။ ပဋိသံ။ ၁၇၄)န္တိ ဣဒံ ဘိက္ခုနီနံ ဝသေန အာဂတံ။

အာရညကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမန္တိ ဝုတ္တံ ပန ဝုတ္တမေဝ ဘိက္ခုနော အနုရူပံ။ ဒီ၊၁၊၁၀၇-၈။ မ၊၂၊၁၁၉။ အံ၊၂၊၃၀၃။ မဟာနိ၊၈၃။ အရညံ — ဝိ၊၁၊၆၂။ ဒီ၊၁၊၆၇။ မ၊၁၊၂၃၉။ မ၊၂၊၄၁။ သံ၊၁၊၁၀၂။ အံ၊၂၊၈၈။ အဘိ၊ဝိ၊၂၅၃။ အဘိ၊ပု၊၁၆၈။ မဟာနိ၊၂၀။ ဇာ၊၁၊၁၀၀၊၃၂၉။ မိလိန္ဒ၊၃၅၁။ ဒီ၊၁၊၄၇။ မ၊၄၊၇၁။ သံ၊၁၊၂၇၃။ အံ၊၁၊၃၃။ ဓမ္မ၊၂၊၂၀။ သုတ္တနိ၊၁၊၁၆၁။ သုတ္တနိ၊၂၊၄၂။ ဝိမာန၊၁၉၁။ ထေရ၊၂၊၃၂။ ဇာ၊၄၊၇၀။ ဇာ၊၇၊၁၄။ ဝဇိရ၊၁၃၀။ မ၊၂၊၇၁။ သံ၊၁၊၂၇၅။ အံ၊၃၊၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၉၇၊၁၁၀။ အရညာနိ—ဓမ္မ၊၂၀။ ထေရ၊၃၄၄။ ဓမ္မ၊၁၊၄၀၄။ ထေရ၊၂၊၄၀၀။ အရညာ—ဝိ၊၁၊၅၆။ ဇာ၊၁၊၁၁၇။ ကင်္ခါ၊၁၁၅။ ဇာ၊၃၊၄၇၊၁၃၆။ အရညတော—ဝိ၊၂၊၅၅။ သံ၊၂၊၂၈၀။ အဘိ၊၂၊၃၂၀။ ဇာ၊၃၊၁၃၆။ ဇာ၊၄၊၂၂၁။ အရညေ—ဝိ၊၁၊၅၅၊၁၃၉၊၃၀၂။ ဝိ၊၂၊၈၈။ ဝိ၊၃၊၁၅၀။ ဝိ၊၄၊၂၉၀။ မ၊၁၊၁၆၆။ သံ၊၁၊၁၀၃၊၂၂၁၊၂၃၄၊၃၂၀–၈–၉။ အံ၊၁၊၄၀၀။ ဓမ္မ၊၂၇။ ဥဒါန၊၉၀။ ဣတိဝုတ်၊၂၅၆။ သုတ္တနိ၊၂၈၇၊၂၉၈။ ထေရ၊၃၃၅၊၃၃၈၊၃၄၄။ အပ၊၁၊၆၁၊၇၄၊၁၀၈၊၁၃၆။ ဇာ၊၁၊၁၀၊၃၈၁။ မဟာနိ၊၇၀။ စူဠနိ၊၁၀၇။ မိလိန္ဒ၊၂၀၈။ ဝိ၊၃၊၃၈။ ဝိ၊၄၊၁၀။ ဒီ၊၂၊၁၀။ မ၊၁၊၉၉၊၃၈၈။ မ၊၂၊၃၇။ သံ၊၁၊၂၅။ သံ၊၃၊၂၂၉။ အဘိ၊၁၊၃၁။ ဝိမာန၊၃၁၄။ အပ၊၂၊၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၅၁။ ဇာ၊၁၊၃၅၃။ ဇာ၊၅၊၇၅။ မဟာနိ၊၁၉၀။ စူဠနိ၊၆၈။ ဝိမတိ၊၁၊၃၀။ ဒီဋ္ဌိ၊၁၊၂၅၅။ အရညသ္မိံ — အံ၊၁၊၁၅၁။ ထေရ၊၂၂၇၊၂၆၆။ ဇာ၊၁၊၂၆၂။ အံ၊၂၊၁၃၀။ အံ၊၃၊၂၂။ ထေရ၊၁၊၄၅၉။ အရညမှိ—ဇာ၊၄၊၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၇။ အရညေသု— ထေရ၊၁၀၇။ ဓမ္မ၊၁၊၄၀၄။ ထေရ၊၂၊၄၀၀။

(၂) အတ္တာယ ဝတ မေ ဗုဒ္ဓေါ၊ အရညာ ဂါမမာဂတော။ ဝိမာန၊၈၂။ အရညာတိ ဝိဟာရတော၊ ဇေတဝနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊၂၃၁။

(၃) မိဂေါ အရညမှိ ယထာ အဗဒ္ဓေါ။ စူဠနိ၊၂၄၃။ သုတ္တနိ၊၂၈၅။ အရညမှိတိ ဂါမဥ္စ ဂါမူပစာရဥ္စ ဌပေတွာ အဝသေသံ အရညံ၊ ဣဓ ပန ဥယျာနံ အဓိပ္ပေတံ။ စူဠနိ၊၁၀၆။ သုတ္တနိ၊၁၊၇၃။ ယာ မန္တနာ အရညသ္မိံ။ ဇာ၊၁၊၁၁၂။ အရညသ္မိန္တိ ဥယျာနေ။ ဇာ၊၃၊၁၁၄။ ကာလိင်္ဂရည (မ၊၂၊၄၁။ မ၊၃၊၄၆-၄၈။ မိလိန္ဒ၊၁၃၂), ဒဏ္ဍကာရည (မိလိန္ဒ၊၁၃၂), ဒဏ္ဍကီရည (ဒဏ္ဍကာရည၊ သီ၊ဋီ) (မ၊၂၊၄၁။ မ၊၃၊၄၂။ ဇာ၊၅၊၃၀),ဗြဟာရည(အံ၊၁၊၁၈၈။ သံ၊၁၊၇၊၂၀၅။ ဇာ၊၇၊၂၆၆၊၂၇၆-စသည်), မဟာရည (သံ၊၁၊၇),မဇ္ဈာရည(မေဇ္ဈာရည၊ သီ၊သျာ၊ ကံ၊ဋီ) (မ၊၂၊၄၁။ မ၊၃၊၄၈-၆၃။ မိလိန္ဒ၊၁၃၂), မာတင်္ဂရည (မ၊၂၊၄၁။ မ၊၃၊၆၃။ မိလိန္ဒ၊၁၃၂), မိဂါရည (အပ၊၁၊၅၃)တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရညအဿ (ပု) [အရည+အဿ] တောမြင်း။ ဟတ္ထီ အရညဟတ္ထီ၊ အဿာ အရညအဿာ။ မ၊၃၊၂၃။ အဿာပိ အရညအဿာ ဇာတာ။ ဇာ၊၆၊၃၇။

အရညက (တိ) [အရည+က] တော။ အာသနသာလာယံ ဝါ အရညကေ ဝါ တတ္ထ ကိစ္စံ ကရောန္တေဟိ.... သစေ ကိဉ္စိ ကမ္မံ ကရောန္တိ အာဟရာပေတိ။ ဝိ၊၂၊၁၅၀။ န သက္ကောန္တိ အရညကာဒီနိ သေဝန္တာ ဒုက္ခဿန္တံ ကာတုံ။ သာရတ္ထ၊၂၊၃၅၉။

အရညကင် (နု) [အရညက+အင်္ဂ] တောနေ ရဟန်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါ၊ အရညကင်

မုတင်။ အရညကင်္ဂါဒိနိ တိဏိ ပါဠိယံ သေ-နာသနာဒိပစ္စယတ္တယဿ အာဒိအင်္ဂဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။ (ဤ၌ အာရညိ-ကင်္ဂါဒိနိ-ဟု ဖြစ်စေ, သို့မဟုတ် သာရတ္ထ၊၂။ ၄၁၄-အတိုင်း အာရညကင်္ဂါဒိနိ-ဟု ဖြစ်စေ ရှိလျှင် သာ၍ ကောင်းမည်။)

အရညကင်္နိပ္ဖါဒက (တိ) [အရညကင်္+နိပ္ဖါ-ဒက] အရညကင်ဓုတင်ကို ပြီးစေနိုင်သော၊ အရညကင်ဓုတင် ဆောက်တည်နိုင်လောက်သော (ကျောင်း)။ ယံ တံ "ပဥ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမ"န္တိ အရညကင်္နိပ္ဖါဒကံ သေနာသနံ ဝုတ္တံ။ သံ၊၃၊၃။၁၃။ တတ္ထ ယံ အရညကင်္-နိပ္ဖါဒကံ အာရညကာနံ၊ တံ အရညန္တိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅။ (ဤ၌လည်း မ၊ဋ၊၁။ ၁၁၆- အတိုင်း အာရညိကင်္နိပ္ဖါဒကံ ဟု ဖြစ်စေ, မ၊ဋီ၊၁။၂၀၉-အတိုင်း အာရညကင်္-နိပ္ဖါဒကံ-ဟု ဖြစ်စေ ရှိလျှင် သာ၍ ကောင်း မည်။)

အရညကင်္ယုတ္တတာ (ထီ) [အရညကင်္+ယုတ္တ+တာ] အရညကင်ဓုတင်နှင့် ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်၊ အရညကင်ဓုတင် ဆောက်တည်နိုင် လောက်အောင် ဝေးသောတော၏ အဖြစ်။ အရညဝနပတ္ထ-ကြည့်။

အရညကုဋိ (ထီ)[အရည+ကုဋိ]တောကျောင်း။ အရညကုဋိယံ ဝိဟရန္တော ဒီဃာယုကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၁။၄၂၃။

အရညကုဋိကာ (ထီ) [အရည+ကုဋိကာ] တော ၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်း၊ တော ကျောင်း။ အစိရဝတော သမန္တာ ဒွေသော အရညကုဋိကာယံ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၁၆၉။ အရညကုဋိကာယန္တိ တဿေဝ ဝေဠုဝနဿ.... ကတသေနာသနေ။ မ၊ဋ၊၄။၁၄၀။ ကော သမယံ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော အဝန္တီ-သု ဝိဟရတိ မက္ကရကတေ အရညကုဋိကာ-ယံ။ သံ၊၂။၃၃၄။ အရညကုဋိကာယန္တိ အရ-ညေ ကတာယ ပါဠိယေက္ကာယ ကုဋိယံ။ သံ၊ ဋ၊၃။၄၁။ (-မ၊၃။၂၅၀။ သံ၊၁။၆၀။ သံ၊၂။ ၉၅။ ဥဒါန။၁၂၁။ သံ၊ဋ၊၂။၂၈၆။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။ ၃၂၄၊၃၈၇။ ဥဒါန၊ဋ။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ၊၃။၃၁။)

အရညကောက (ပု) [အရည+ကောက] တော ခွေး၊ ခွေးအ။ (မဟာဝါ ဘာသာဋီကာ၌ ဝံပုလွေ ဟု ပြန်ဆို၏။) သုနခမံသန္တိ တွေ့ အရညကောကာ နာမ သုနခသဒိသာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၃၇၆။ အရညသုနခ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရညဂတ (တိ) [အရည + ဂတ] တော-တောကျောင်း-သို့ ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ ရုက္ခ-မူလဂတော ဝါ သုညာဂါရဂတော ဝါ နိသီ-ဒတိ။ ဝိ၊၁။ဂ၉။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ မ၊၁။၇၀။ မ၊၃။ ၁၂၄။ သံ၊၃။၂၇၁။ ပဋိသံ။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅ဂ။ အရညဂတော ဝါတိ .... အရညံ ဂတော။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၂။ အရ-ညဂတောတိ ဥပရိ ဝုတ္တလက္ခဏံ ယံကိဉ္စိ ပဝိဝေကသုခံ အရညံ ဂတော။ ပဋိသံ၊ဋ၊၂။ ဂ၉။ **အရညဂတော**—ဝိ၊၄။၃၃၉။ မ၊၁။ ၃၇၂။ မ၊၂။ဂဂ။ မ၊၃။၅၀။ သံ၊၂။၄ဂ၆။ အံ၊၁။၁၄၆။ အံ၊၂။ဂဂ။ အံ၊၃။၃၄၂-၄၊၅၂၇။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၃၊၂၆၁။ ဥဒါန။၉၉။ ဒီ၊ဋ၊၂။ ၃၄ဂ၊၃၅၃။ မ၊ဋ၊၁။၂၄၇၊၂၅၂။ အံ၊ဋ၊၁။ ၂၅၀။ မဟာနိ၊ဋ။၃၉။ **အရညဂတာ**—မ၊ဋ၊ ၂။၃၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၁၃၂။ **အရညဂတံ**—အဘိ၊ ပု။၁၇၇။ မ၊ဋ၊၄။၁၇ဂ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၆။ **အရညဂတာနံ**—သံ၊၁။၂၂၁။

အရညဂတဘာဝ (ပု) [အရညဂတ + ဘာဝ] တောသို့သွားသည်၏ အဖြစ်။ တေသောဝေ-ကဿ အရညံ ဂတဘာဝံ (အရညဂတဘာဝံ၊ ဣ) ဥ တွာ။ မ၊ဋ၊၂။၂ဂ၉။

အရညဂတသညီ (တိ) [အရညဂတ+သညာ+ဤ] တောသို့ ကပ်ရောက်၏ဟု အမှတ်သညာ ရှိသော၊သူ။ ကသ္မာ သာ မယာ ဟတ္ထဂတာ ကာတဗ္ဗာတိ ဧပံ အရညဂတသညိနော နေ-က္ခမ္မသင်္ကပ္ပဗဟုလဿာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

အရညဂတသုဒေသက (တိ) [အရညဂတ+သု-ဒေသက] တော၌ ကျင်လည်သော ခရီး (လမ်း) ညွှန်ကောင်းသူ၊ တောသွားသော သူတို့အား ကောင်းစွာ ခရီးညွှန်တတ်သော၊ တောကျင်လည်သော၊ သူ။ ပညာ .... အ-သမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ, အရညဂတသုဒေ-သကော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၂။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၅။) (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၃-၌ အရည-ဂတသုဒေသိက-ဟု ရှိ၏။) အရညေ ဂတော မဂ္ဂသုဒေသကော ဝိယ။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၂။

အရညဂတာဒိနိဒ္ဒေသ (ပု) [အရညဂတ+အာဒိ +နိဒ္ဒေသ] အရညဂတ-စသောပုဒ်၏နိဒ္ဒေသ၊ အရညဂတ - စသောပုဒ် – ၏ – ကို – အကျယ် ပြရာ စကားရပ်။ အရညဂတာဒိနိဒ္ဒေသေ အရညံ ဝုတ္တမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အရညဂတိတ္ထိ (ထီ) [အရညဂတာ + ဣတ္ထိ] တော၌ ကျင်လည် – တောသို့သွား – သော မိန်းမ။ ဒဟရကုမာရကေ ဩဟာယ အရည-ဂတိတ္ထိယော နာမ သသာမိကိတ္ထိယော ဝေရူပါ န ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၅။

အရညဂမန (နု) [အရည + ဂမန] တောသို့ သွားခြင်း။ တေန ဣဒါနိ ကရိယမာနဿ အရညဂမနဿ နိစ္စိတဘာဝမာဟ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

အရညဂမနတ္ထ (ပု) [အရညဂမန+အတ္ထ] တော သို့ သွားခြင်းအကျိုး။ အရညတ္ထ-ကြည့်။

အရညဂမနဝေလာ (ထီ) [အရညဂမန+ဝေလာ] တောသို့ သွားရာအခါ။ အရညဂမနဝေလာ-ယ သာမိ တဝ နိဝါပံ ဒတွာ ယာဟိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

အရညဂါမက (ပု) [အရည+ဂါမက] တော အရပ်၌ရှိသော ရွာငယ်။ ကေသို့ အရည-ဂါမကေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ အရညဂါမကေတိ အရညပဒေသေ ကေသို့ ခုဒ္ဒကဂါမေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၀။ တာပသော ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ အရည-ဂါမကံ နိဿာယ ဝသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

အရညဂေါဏ (ပု) [အရည+ဂေါဏ] တော နွား။ ဂေါဏသိရ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆) ကြည့်။

အရညဂ္ဂဟဏ (နု) [အရည+ဂဟဏ] အရည-သဒ္ဒါ။ တေနေဝ အတ္ထေပိ အရညဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝဇီရ။၁၃၀။ အရညဝနပတ္ထ-လည်း ကြည့်။

အရညဇ (တိ) [အရည+ဇန+ကွိ] တော၌ ဖြစ်သော၊ တော၌ ပေါက်သော။ သာမူ သမ္ဗ-ဟုလာ ဉာတီ၊ အပိ ရုက္ခာ အရညဇာ။ ဇာ၊ ၁။၁၇၊၂၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၂။ အပိ ရုက္ခာ အ-ရညဇာတိ တိဋ္ဌန္တု မနုဿဘူတာ၊ အရညေ ဇာတရုက္ခာပိ သမ္ဗဟုလာ အညမညုပတ္ထ-မ္ဘေန ဠိတာ သာခုယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ (–ဇာ၊၁။၃၉၉။)

အရညဇာတက (နု) [အရည+ဇာတက] အ-ရည-ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ဂ-ဇာတ်။ (ဘုရား အလောင်းတော်သည် မိမိဇနီး ကွယ်လွန် သောအခါ၌ သားငယ်နှင့်အတူ ရသေ့ရဟန်း ပြုလုပ်၍ ဟိမဝန္တာ-၌ နေထိုင်၏၊ တနေ့သ၌ သားငယ်ကို သခ်မ်း ကျောင်း၌ ထား၍ သစ်သီးရှာထွက်ခဲ့ရာ ဓားပြများက သုံ့ပန်း အဖြစ် ခေါ်ဆောင်လာသူများ အနက်

အမျိုးသမီးတယောက်သည် ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်ပြီး ရသေ့ငယ် နေရာ ကျောင်းသို့ ရောက်ရှိလာသည်၊ မိန်းမငယ်သည် ရသေ့ငယ်အား ဖြားယောင်း သွေးဆောင်ကာ အကျင့် သီလ ပျက်စေပြီး မိမိနှင့်အတူ လိုက်ခဲ့ရန် ခေါ်သည်၊ ရသေ့ငယ်က ခမည်းတော် ပြန်လာမှ ဖူးမျှော်ပြီး သွားကြရန် ပြော၍ အမျိုးသမီးသည် သွားနှင့်၍ လမ်းမှ စောင့်နေသည်၊ ဖခင် ရသေ့ကြီး ပြန်လာသောအခါ တောအရပ်မှ ရွာသို့ သွားရောက်နေထိုင်လိုသော သားငယ်အား မှီဝဲထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ပြောပြရာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ရဖို့ရန် မလွယ်သောကြောင့် အမျိုးသမီး ခေါ်ရာရွာသို့ မလိုက်တော့ပေ၊ နောင်အခါ၌ သား-အဖ နှစ်ယောက်လုံး ဈာန်ရ၍ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ လားရောက်ကြသည်။ ဤဇာတ်ကို အပျိုကြီး၏ ဖြားယောင်း သွေးဆောင်မှုကို အကြောင်း ပြု၍ ဟောတော်မူသည်။) ဇာ၊ ၁။၁၁၇-၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆-၇။

အရညဇ္ဈာသယ (တိ) [အရည+အဇ္ဈာသယ] တော၌(နေလိုသော)အလိုဆန္ဒရှိသော။ ဗုဒ္ဓေါ နာမ အရညဇ္ဈာသယာ အရညာရာမာ အဓေ္တာဂါမေ ဝသိတုံ ဣစ္ဆေယျုံ ဝါ နော ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၀၇။

အရညဋ္ဌ (တိ) [အရည+ဌာ+အ] တော၌ တည်ရှိသော (ဥစ္စာ၊ဘဏ္ဍာ)။ အရညဋ္ဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ အရညေ စတုဟိ ဌာနေဟိ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၆၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။)

အရညဋ္ဌကထာ (ထီ) [အရညဋ္ဌ+ကထာ] တော၌ တည်သော ဥစ္စာကို ဆိုရာစကားရပ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။)

အရညဋ္ဌကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရညဋ္ဌကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အရညဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြရာစကားရပ်။ အရညဋ္ဌကထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။

အရညဋ္ဌာန (န) [အရည+ဌာန] တောအရပ်။ ဝိဝနေတိ အရညဋ္ဌာနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၁ ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၀၄။)

အရညတ္ထ (ပု) [အရည+အတ္ထ] တောသို့သွားခြင်း အကျိုး။ ကေဘိက္ခုသ ဟိ ကော အရည- တ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ အရညတ္ထာယာတိ အရညဂမနတ္ထာယ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၅၇။

အရညနိဒါနက (တိ) [အရည+နိဒါနက] တော ဟူသော – အကြောင်း –နိဒါန်း–ရှိသော။ အရညနိဒါနကံ နာမေတံ သုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၇။ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ပရိဒီပိတံ၊ တတော ဧဝ အရညနိဒါနကံ နာမေတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

အရညနိဝါသူပဂတ (တိ) [အရည+နိဝါသ+ ဥပဂတ] တော၌နေခြင်းငှါကပ်ရောက်သော။ အရညနိဝါသူပဂတာ မနုဿာ အပရိစိတဘူ- မိဘာဂတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၈။

အရညပ(ပ္ပ)ဒေသ (ပု) [အရည+ပဒေသ] တော အရပ်။ အရညပဒေသံ ကောလောကံ ဣရော- ဓေန္တော....အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ တာသဥ္စ ဝသနဋ္ဌာနသမီပေ.... အာရာမသဒိသော အ- ရညပ္ပဒေသော အတ္ထိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၇။) အရညဂါမက-လည်း ကြည့်။

အရညပဗ္ဗတနဒီဒီပကထာ (ထီ) [အရည+ပဗ္ဗ- တ+နဒီ+ဒီပ+ကထာ] တော တောင် မြစ် ကျွန်း-နှင့် စပ်သောစကား။ အရညပဗ္ဗတနဒီ- ဒီပကထာ ဣတိ-သဒ္ဒေန သင်္ဂဟေတွာ ဒွတ္တိံသ တိရစ္ဆာနကထာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။

အရညပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အရည+ပရိစ္ဆေဒ] တော၏ အပိုင်းအခြား။ ဂါမူပစာရေ ဟိ ဒဿိတေ ဌပေတွာ ဂါမဉ္စ ဂါမူပစာရဉ္စ အဝသေသံ အရညံ နာမာတိ အရညပရိစ္ဆေဒေါ သက္ကာ ဒဿေတုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၄။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၈။)အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထ-လည်း ကြည့်။

အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထ (ပု) [အရညပရိစ္ဆေဒ+ဒဿန+အတ္ထ] တော၏ အပိုင်းအခြားကို ပြခြင်းအကျိုး။ ဂါမူပစာရောတိအာဒိ အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထန္တိ ဂါမဂါမူပစာရေသု ဒဿိတေသု တဒညံ အရညန္တိ အရညပရိစ္ဆေဒေါ သက္ကာ ဉာတုန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၇၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈။)

အရညပရိယာပန္န (တိ) [အရည+ပရိယာပန္န] တော၌ အကျုံးဝင်သော။ အရညေ ပရိယာပန္နံ အရညပရိယာပန္နံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အာရညက-လည်း ကြည့်။

အရညပဝန (နု) [အရည+ပဝန] ကြီးစွာ–ကျယ်ပြန့်–သော–တော၊ တောကြီး။ အရညပဝနေ စရမာနပုရိသော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၈။ ပဝနေတိ မဟာဝနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ မဟာရညတာယ ပဝဍ္ဎံ ဝနံ ပဝနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၇။

အရညပါလ (ပု) [အရည+ပါလ] တောကို စောင့်ရှောက်သောသူ၊ တောစောင့်။ ယောပိ ဘိက္ခု ပဌမံယေဝ အရညပါလာနံ ဒေယျဓမ္မံ ဒတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ တေသံ အာရက္ခဋ္ဌာနန္တိ တေသံ အရညပါလာနံ ဌိတဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။ ဒါယပါလ-လည်း ကြည့်။

အရညပီတိ (ထီ) [အရည+ပီတိ] တော၌–နှစ်သက်ခြင်း–ပီတိ။ တေသံ မေ ဘန္တေ သဒ္ဒံ သုဏတော အရညပီတိ နာမ ဥပ္ပန္နာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။

အရညပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အရည+ပဋိသံယုတ္တ] တောနှင့်–စပ်သော–စပ်ယှဉ်သော။ အရညပ္ပဋိသံယုတ္တာနံ သိက္ခာပဒါနံ.... ဘိက္ခုနီနံ အသာဓာရဏတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅။

အရညဗိဠာရ (ပု) [အရည+ဗိဠာရ] တောကြောင်။ ဗိဠာရောတိ အရညဗိဠာရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၇၇။

အရညဘာဂ (ပု) [အရည+ဘာဂ] တော–အဖို့–အစိတ်အပိုင်း။ အာရညကေသူတိ အရညဘာဂေသု အရညပရိယာပန္နေသု။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၆၅။

အရညဘာဝ (ပု) [အရည+ဘာဝ] တော၏ အဖြစ်။ အရညမေဝ ဟုတွာတိ သဗ္ဗသော အရညမေဝ အရညဘာဝေန အရညံ ဇာတံ, န နာမမတ္တေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။

အရညဘာဝပ္ပသင်္ဂဘယ (နု) [အရညဘာဝ+ပသင်္ဂ+ဘယ] တောအဖြစ်၌– ယုံမှားဖွယ်မှု–လျှဉ်းပါးဖွယ်မှု–ကြောက်ခြင်း– စိုးရိမ်ခြင်း။ ဂါမဿ ပန အရညဘာဝပ္ပသင်္ဂဘယာ ဝုတ္တန္တိ စေ?။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇။

အရညဘူတ (တိ) [အရည+ဘူတ] တောဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ သော စ တဝ မတေန အရညဘူတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇။

အရညဘူတဘာဝ (ပု) [အရညဘူတ+ဘာဝ] တောဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်၊ တောအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ ဒဏ္ဍကီရညာဒီနံ ဧဝံ အရညဘူတဘာဝေါ ဇာနိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။)

အရညဘူမိအကုသလတာ (ထီ) [အရညဘူမိ+အကုသလ+တာ] တောအရပ်၌–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–သည်၏ အဖြစ်။ အခေတ္တည-ကြည့်။

အရညမက္ကဋ (ပု) [အရည+မက္ကဋ] တောမျောက်။ မနောဝိညာဏဓာတု အာရမ္မဏေသု ဝတ္တနာသဘာဝတော အရညမက္ကဋော ဝိယ ....ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၁။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၄။)

အရညမဇ္ဈ (ပု၊န) [အရည+မဇ္ဈ] တော၏ အလယ်။ နိဒါဃသမယသ္မိံ.... ခန္ဓေန ခန္ဓံ သာခါယ သာခံ သံဃဋ္ဋယန္တာနံ ပါဒပါနဉ္စ အရညမဇ္ဈေ မဟာသဒ္ဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။)

အရညမဇ္ဈဂတတ္တ (န) [အရညမဇ္ဈ+ဂတ+တ္တ] တော၏ အလယ်သို့ ရောက်သည်၏ အဖြစ်။ ပဏ္ဏသာလာယ သမီပေ ဂဟိတကာရပဏ္ဏံ ပဏ္ဏသာလာယ အရညမဇ္ဈဂတတ္တာ "ပဝနာ အာဘတ" န္တိ ဝုတ္တံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄။

အရညမဟာဝန (န) [အရည+မဟာဝန] တောအရပ် – ၌ – မှာ – ကြီးစွာသောတောအုပ်။ (အရည-သည် သာမညဖြစ်၍ မဟာဝန-သည် ဝိသေသဖြစ်၏။) အရညမဟာဝနံ ဝိယ ဟိ အာရမ္မဏဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ အရညမဟာဝနံ ဝိယာတိ အရညဋ္ဌာနေ ဖြဟာရညေ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။

အရညမဟိံသ (ပု)[အရည+မဟိံသ]တောကျွဲ။ အညေသမ္ပိ ဝါဠာနန္တိ အရညမဟိံသာဒီနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၆။

အရညမာသ (ပု) [အရည+မာသ] တောပဲ (ပဲရိုင်း)။ ကေဏူ (ဝေဏူ၊ သီ၊သျာ၊ဣ) တိ အရညမာသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။

အရညရတိ (ထီ) [အရည+ရတိ] တော၌ – မွေ့လျော်ခြင်း – နှစ်သက်ခြင်း။ တေသံ မေ ဘန္တေ သဒ္ဒံ သုဏတော အရညရတိ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁-၌ အရညပီတိ-ဟု ရှိ၏)

အရညလက္ခဏ (န) [အရည+လက္ခဏ] တော၏ – အမှတ်အသား – လက္ခဏာ။ ယံ ပန အတ္တနော အရညလက္ခဏေန အရညံ, မနုဿာနဉ္စ ပရိဂ္ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇။)

အရညလက္ခဏပတ္တ (တိ) [အရညလက္ခဏ+ပတ္တ] တော၏လက္ခဏာသို့ရောက်သော။ အရညဝန-ပတ္တ-ကြည့်။

အရညလက္ခဏပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရညလက္ခဏ+ပတ္တိ] တော၏လက္ခဏာသို့ ရောက်ခြင်း။ န ကေဝလံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တအရညလက္ခဏပ္ပတ္တိ-မတ္တေန အရညံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၆။

အရညလက္ခဏယောဂ (န) [အရညလက္ခဏ+ယောဂ] တော၏ လက္ခဏာနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အရညလက္ခဏယောဂမတ္တေန အရညံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၇၁။

အရညလက္ခဏာယောဂ (ပု) [အရညလက္ခဏ+အယောဂ] တော၏ လက္ခဏာနှင့် မယှဉ်ခြင်း။ ဥဒ္ဒိနပ္ပမာဏေ တာဝ အရညလက္ခဏာ-ယောဂတော န လဗ္ဘတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄၂။

အရညဝဂ္ဂ (ပု) [အရည+ဝဂ္ဂ] (၁) အရညဝဂ်။ တောနေပုဂ္ဂိုလ်, အရညကင် ဓုတင် စသော ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ် အပြားနှင့် အမြတ်ဆုံး ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောရာ သုတ် အပေါင်း၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်။ အံ၊၂။၁၉၃-၅။ (၂) အရညဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ၊၃-ဝဂ်။ ဥဒပါနဒူသကာဒိ(အရညဝဂ္ဂေါ၊ သီ၊ဣ၊က) တတိယော။ ဇာ၊၁။၈၃။

အရညဝစန (န) [အရည+ဝစန] အရည-သဒ္ဒါ။ တေနာတိ ပန အရညဝစနေန။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၆။

အရညဝဏ္ဏ (ပု) [အရည+ဝဏ္ဏ] တောဏ်ဂုဏ်။ တတ္ထ ပဋ္ဌမပစ္စာမိတ္တဿ အရညဝဏ္ဏံ ကထေတွာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အရညဝန (န) [အရည+ဝန] တော၊ တောကြီး၊ တောအုပ်။ ကုဒါလပိဋ္ဌကံ အာဒါယ အရညဝနံ အဇ္ဈောဂါဟတိ။ ဒီ၊၁။၉၅။ (–အပ၊၁။ ၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။)

အရညဝနဂေါစရ (တိ) [အရညဝန+ဂေါစရ] တော ဟူသော ကျက်စားရာ ရှိသော။ သန္တိ အဉ္ဇေပိ သသကာ၊ အရညဝနဂေါစရာ။ ပေတ။၁၄၉။ အဉ္ဇေပိ အရညေ ဝနဂေါစရာ သမဏာ အတ္ထိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ဂ၉။

အရညဝနပတ္ထ (န) [အရည + ဝနပတ္ထ] အရညကင်ဓုတင်ဆောက်တည်နိုင်လောက်သော –တော၏ လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော–တောအုပ်၊ အရညကင်ဓုတင်လည်း မြောက်, လူတို့ လှည့်လည် သွားလာရာလည်း မဟုတ်သော တောအုပ်။ ယေ ခေါ တေ ရာဇည သမဏဗြာဟ္မဏာ အရညဝနပတ္ထာနိ ပန္တာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၆၂။ အရညဝနပတ္ထာနီတိ အရညကင်ယုတ္တတာယ အရညာနိ မဟာဝနသဏ္ဍတာယ ဝနပတ္ထာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အညထာ ခေါ ပန သော ဘဂဝါ အရညဝနပတ္ထာနိ ပန္တာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝတိ။ ဒီ၊၃။၃၁။ အရညဝနပတ္ထာနီတိ ဂါမူပစာရတော မုတ္တာနိ ဒူရသေနာသနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အရညာနိ စ တာနိ ဝနပတ္ထာနိ စာတိ အရညဝနပတ္ထာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅။ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနိ ခေါ ဘော ဂေါတမ အရညဝနပတ္ထာနိ ပန္တာနိ သေနာသနာနိ။ မ၊၁။၂၀။ (–ဒီ၊၃။၄၄။ မ၊၂။ ၂၀၁။ သံ၊၂။၂၆၄။ အံ၊၁။၆၂၊၅၇၅။ အံ၊၂။ ၉၁၊၁၉၊၁၂၂၊၃၀၂။ အံ၊၃။၄၂။ မဟာနိ။ ၁၁၀။ စူဠနိ။၂၆။) အရညဝနပတ္ထာနီတိ အရညာနိ စ ဝနပတ္ထာနိ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အရညဝနပတ္ထာနီတိ အရညာနိ စ ဝနပတ္ထာနိ စ။ အာရညကင်နိပ္ဖါဒနေန အရညာနိ ဂါမန္တံ အတိက္ကမိတွာ မနုဿာနံ အနုပစာရဋ္ဌာနဘာဝေန ဝနပတ္ထာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ အရညဝနပတ္ထာနီတိ အရညလက္ခဏပတ္တာနိ ဝနပတ္ထာနိ၊ ဝနပတ္ထ-သဒ္ဒေါ ဟိ သဏ္ဍာဘူတေ ရုက္ခသမူဟေပိ ဝတ္တတီတိ အရညဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀ဂ–၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၅၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂ဂ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၂၊ ၂၃၁။ ဝဇီရ။၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉ဂ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။) (ဒီ၊၃။၃၁။ သံ၊၂။၂၆၄။ မဟာနိ။၁၁၀-စသည်တို့၌ "အရညဝနပတ္ထာနိ....အပ္ပသဒ္ဒါနိ အပ္ပနိဂ္ဃောသာနိ" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူရာ အပ္ပသဒ္ဒ, အပ္ပနိဂ္ဃောသ, ဝိဇနဝါတ-စသော ပုဒ်တို့သည် သေနာသန-၏ဂုဏ်-ဝိသေသန-ပြုပုဒ်တို့ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ အရညဝနပတ္ထ-ပုဒ်သည်လည်း သေနာသန-၏ဂုဏ်-ဝိသေသန-ပြုပုဒ်သာ ဖြစ်သည်၊ ၎င်းပုဒ်၌ ဂုဏ်ပုဒ်နှစ်မျိုး ထင်ရှားစေရန် "အရညာနိ စ ဝနပတ္ထာနိ စ"ဟု အဋ္ဌကထာတို့ဖွင့်ပြခြင်း ဖြစ်ရာသည်၊ ထို့ကြောင့် အရညဝနပတ္ထ-ကို ဒွန်သမာသ် မကြံမူ၍ ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရည်း ကြံလျှင် အဋ္ဌကထာနည်း, ဋီကာနည်း ဟူ၍ မကွဲပြားတော့ပါ။ မ၊သျ၊၁။၁၇-၌ ဋ္ဌ-အလိုတမျိုး, ဋီ-အလိုတမျိုး ကြံထားသည်ကိုလည်း ကြည့်။ ဝိ၊ပိ၊ခေန်-၌ "ဝ"၌ ဒီဃဖြင့် အရညဝါနပတ္ထ-ဟု ဆို၏။)

အရညဝါသ (ပု) [အရည+ဝါသ] (၁) တော၌ နေခြင်း။ (၂) တော၌နေသောသူ။ (၃) တောကျောင်း။ ("နေရာကျောင်း" အနက်ဟော အာဝါသပုဒ်နှင့် သမာသ်စပ်ထားသော "အရညာဝါသ" ပုဒ်သာ တောကျောင်း အနက်ဟော ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ပြလတ္တံ့သော (၃) အနက် သာမကဒ်၌

"အရညာဝါသ" ဟု ဒီဃသရဖြင့် ပါဌ်ရှိသင့်သည်။ အရညာဝါသ-လည်း ကြည့်။) (၁) အရညဝါသော နာမ ဘဂဝတာ ပသတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၅။ အရညဝါသေန ပဓာနာနုယောဂကိစ္စံ ရညော နာဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂၊၃၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉၊၄၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄၊၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၉၂၊၂၁၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။) (၂) ဥဘောပိ တေ အရညဝါသာ အဟေသုံ။ မိလိန္ဒ။၁၃၉။ (၃) အဿမော အရညဝါသော အာ သမန္တတော သမောတိ အဿမော .... သော ဇူတ္ထမ္ဘာ-တော အရညဝါသော သဥ္ဘူ ကတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဓုတင်္ဂါရညဝါသ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရညဝါသတ္ထ (ပု) [အရညဝါသ + အတ္ထ] တောသွ် နေခြင်း – တောသွ် နေသောအခါ သုံးစွဲခြင်း – အကျိုး။ ကေဘိက္ခုဿ ဟိ ကော အရညဝါသတ္ထာယ....ဒွေ ဥပါဟန-သဃာဋ္ဌကာ ဝဋ္ဋန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃။

အရညဝါသမူလက (တိ) [အရညဝါသ+မူလ+က] တောသွ်နေခြင်းဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော၊ တောသွ် နေခြင်းကြောင့် ရထိုက်သော။ တဿ ဟိ အရညဝါသမူလကော ကောဝိ အတ္ထော နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။

အရညဝါသလဒ္ဓ (တိ) [အရညဝါသ+လဒ္ဓ] တောသွ် နေခြင်းကြောင့် ရအပ်သော။ အ-ရညဝါသလဒ္ဓေန ကာယဝိဝေကေန ဇာဂရိယံ အနုယုဥ္ဇန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

အရညဝါသာဒိဂုဏ (ပု) [အရညဝါသ+အာဒိ+ဂုဏ] တောသွ်နေခြင်း-စသော–အကျိုး–ဂုဏ်။ တံ အဘိပတ္ထေန္တိတိ စ တာဒိသေ အရညဝါသာဒိဂုဏေ အဘိပတ္ထေန္တာ နာမ ဟောန္တီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

အရညဝါသာနုစ္ဆဝိက (တိ) [အရညဝါသ + အနုစ္ဆဝိက] တောသွ်နေခြင်းအား လျောက်ပတ်သော။ အသုကဿ ဘိက္ခုနော အရညေ ....နိဝါသမတ္တမေဝ၊ န ပန အရညဝါသာနုစ္ဆ-ဝိကာ ကာစိ သမ္မာပဋိပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။

အရညဝါသိက (တိ) [အရညဝါသ + ဣက] တောသွ် – နေသော – နေလေ့ရှိသော၊သူ။ အာရညိကော ဟောတီတိ.... အရညဝါသိ-ကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အဟံ ပုဗ္ဗေ အရညဝါသိကော ကော တာပသော ဈာ-နလာဘီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

အရညဝါသိတ္ထေရ (ပု) [အရညဝါသီ+ထေရ] တောသွ် နေလေ့ရှိသော မထေရ်။ ကေဿ အရညဝါသိတ္ထေရဿ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ....သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အရညဝါသီ (တိ) [အရည+ဝသ+ဏီ] တောသွ် နေလေ့ရှိသော၊သူ။ အရညဝါသိနော ဘိက္ခူ ရုက္ခသုသိရာဒိသု စီဝရံ ဌပေတွာ.... ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၇။)

အရညဝိမာန (ပု၊န) [အရည+ဝိမာန] တောသွ် တည်ရှိသော ဗိမာန်၊ တောဗိမာန်။ ကို

အမှာက် အတ္တော အရညဝိမာနေဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။

အရညဝိဟာရ (ပု) [အရည+ဝိဟာရ] (၁) တောကျောင်း။ (၂) တော၌ နေခြင်း။ (၁) စောရာ ကိရ အရညဝိဟာရေ....ပစိတွာ ခါဒိတွာ အဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၀။ အရညဝိဟာရေ ဝသံ ဥပဂန္တွာ....ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ကေသာ အရညဝိဟာရဿ ပိဋ္ဌိဘာဂေ ပါဒေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ (၂) တေနာဟံ နာဂိတ တဿ ဘိက္ခုနော အတ္တမနော ဟောမိ အရညဝိဟာရေန။ အံ၊၂။ ၃၀၁။ အံ၊၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။

အရညဝေါဟာရ (ပု) [အရည+ဝေါဟာရ] တောဟူသော – အခေါ်အဝေါ် – ပညတ်။ အရညာယတန-ကြည့်။

အရညဝေါဟာရာဘာဝ (ပု) [အရညဝေါဟာရ +အဘာဝ] တောဟု ခေါ်ဝေါ်မှုမရှိခြင်း။ တသ္မာ ဣဓာပိ ဥပရိ အရညတလေန သဒ္ဓိံ ယေဇ္ဇာ ပထဝိယာ အရညဝေါဟာရာဘာဝါ ဝိသုံ အရညသီမာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၆၆။

အရညသခ္ေပ (ပု) [အရည+သခ္ေပ] တောဟု–ခေါ်ဝေါ်–ရေတွက်–သတ်မှတ်–ခြင်း။ တဿ ဟိ ဗာဟိရေ ဣန္ဒခီလော အာဘိဓမ္မိကနယေန အရညသခ္ေပံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၇၀။)

အရညသဉ္ဇာ (ထီ) [အရည+သဉ္ဇာ] တောဟု–ရေတွက်–ခေါ်ဝေါ်–ခြင်း။ တာသညို ဠိတဌာနံ အရညသဉ္ဇံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၅။ ဂါမူပစာရောပိ စေ အရညသဉ္ဇံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၇။

အရညသင်္ကါမဂတ (တိ) [အရည+သင်္ကါမ+ဂတ] တောဟူသော စစ်မြေပြင်အရပ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ အရညသင်္ကါမဂတော၊ အဝသေသဓုတာယုဓော။ သမတ္တော နစိရဿေဝ၊ ဇေတုံ မာရံ သဝါဟိနိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၇၁။

အရညသညာ (ထီ) [အရည+သညာ] တောဟူသော–အမှတ်–သညာ။ ဘိက္ခု....အရညသညံ ပဋိစ္စ မနသိကရောတိ ကေတ္တ (မ၊၃။ ၁၄၇)န္တိ ဣဒံ အရညံ .... ဝေ ဂေ အရညယေဝ ပဋိစ္စ အရညသညံ မနသိ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ (–အံ၊၂။၃၀၁။ အံ၊၃။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၂၃။)

အရညသညိတတာ (ထီ) [အရည+သညိတ+တာ] တောဟု–သိအပ်–မှတ်အပ်–သည်၏အဖြစ်။ ဘိက္ခုနိယာ အရညသညိတတာယ တဿ ဗာဟိရဿ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၀။

အရညသညီ (တိ) [အရညသညာ+ဤ] တောဟု–အမှတ်ရှိသော– မှတ်သားထားသော၊ သူ။ ဝိဝေကကာမဿ အရညသညိနော။ ထေရ။၂၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

အရညသတ္တ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရညသတ္တ-မည်သော စကြဝတေးမင်း။ နိမိတ္တသညက-ထေရ်၏ အလောင်း။ သတ္တဝိသေ ဣတော ကပ္ပေ....အရညသတ္တော တိ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလော။ အပ၊၁။၂၉၇။

အရညသဒိသ (တိ) [အရည + သဒိသ] တောနှင့် တူသော။ အရညသဒိသံ ဟုတ္ဂာ ဌိတံ ဇနဝါသံ ကရောန္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၉။(–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၉၃။)

အရညသဒ္ဒုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရည+သဒ္ဒ+ဥပ္ပတ္တိ] တော၌ဖြစ်သော အသံ–ငှက်၊ သမင်စသည်တို့၏အသံ– ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ အမာနုသိကာ သဝနရတိတိ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ အရညသဒ္ဒုပ္ပတ္တိယာ .... ဓမ္မရတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၀။

အရညသာမိက (ပု) [အရည+သာမိက] တောကို ပိုင်ဆိုင်သူ၊ တောပိုင်ရှင်။ ယေ ဟိ အရညသာမိကာနံ ဒေယျဓမ္မံ ဒတွာ ဆိန္နာနိ၊ တေ ဧဝ ဂ္ဂဏှာထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၄။)

အရညသီမာ (ထီ) [အရည + သီမာ] တောသိမ်၊ အရညသိမ်၊ တောအပိုင်းအခြား။ ယံယဥ္စိ အဂါမခေတ္တဘူတံ နဒီသမုဒ္ဒဇာတဿရဝိရဟိတံ ပဒေသံ၊ တံ သဗ္ဗံ အရညသီမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၈။ တတ္ထ စ ယတ္တကေ ပဒေသေ ကော် အရညန္တိ ဝေါဟရန္တိ၊ အယမေကာရညသီမာ။ .... ဝိမတိ၊၂။၁၆၆။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၅၁။)

အရညသီမာဒိဘာဝ (ပု) [အရညသီမာ+အာဒိဘာဝ] အရညသိမ်–တောအပိုင်းအခြား–စသည်၏ အဖြစ်။ ....ကေတ္တေန လောကဇနပညတ္တာနမေဝ အရညာဒီနံ အရညသီမာဒိဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။

အရညသီမာသဏ္ဍာ (ထီ) [အရညသီမာ+သဏ္ဍာ] အရညသိမ်–တောအပိုင်းအခြား–ဟု–ရေတွက်–ခေါ်ဝေါ်–ခြင်း။ ဒီပကော ဝါ ပဗ္ဗတော ဝါ ဟောတိ၊ သော စေ ဒူရေ ဟောတိ မစ္ဆဗန္ဓာနံ အဂမနပထေ၊ အရညသီမာသဏ္ဍမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၈။

အရညသုတ္တ (နု) [အရည+သုတ္တ] (၁) အရညသုတ်၊ တော၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသော ရဟန်းတို့၏ ဆွမ်း တထပ်တည်းမျှဖြင့် ရုပ်အဆင်း ကြည်လင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဟောပြရာ သုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊၁၀-သုတ်။ သံ၊၁။၅။ (၂) အရညသုတ်၊ လူသူမနီးသောတောမြိုင်ထည်း၌ ရဟန်းများ မနေထိုက်သော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကို ဟောပြရာ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၄ - နိပါတ်၊ ၆ - ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၇၅။ (၃) အရညသုတ်၊ လူသူမနီး တောမြိုင်ထည်း၌ ရဟန်းများ နေထိုက်သော အကြောင်းတရား ငါးပါးတို့ကို ဟောပြရာ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၂။၁၁၉။

အရညသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရညသုတ္တ+ဝဏ္ဏနာ] (၁) အရညသုတ်၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာ။ (၂) အရညသုတ်၏ အဖွင့် ဋီကာ။ (၁) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ္တဝဏ္ဏနာ။ အရညသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ (၂) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တဋီကာ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ္တဝဏ္ဏနာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၂။

အရညသုနခ (ပု) [အရည+သုနခ] တောသွားမှဆိုး၏ ခွေး (နီတိ၊ဓာ။သျ)။ ဝံပုလွေ (မဟာဝါ၊ ဘာသာဋီကာ)။ ကောကောတိ အရညသုနခေါ။ နီတိ၊ဓာ။၁၆။ ကောက (ဓာန်၊သျ၊သစ်။၆၁၅)လည်း ကြည့်။

အရညသေနာသန (နု) [အရည+သေနာသန] တောကျောင်း။ တေနဿ ပရက္ကမဇဝနယောဂ္ဂဘူမိံ အရညသေနာသနံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ "အရညဂတော ဝါ"တိအာဒိမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၂၆။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈။)

အရညဟတ္ထိ (ပု) [အရည+ဟတ္ထိ] တောဆင်။ ဟတ္ထိပိ အရညဟတ္ထိ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၇။ (– မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။) အရညအဿ-လည်း ကြည့်။

အရညာဒိပ္ပဒေသ (ပု) [အရည+အာဒိ+ပဒေသ] တော-အစရှိသော အရပ်။ ရာဇာနော ပန ကေသိံ အရညာဒိပ္ပဒေသေ မဟန္တံ ဂါမံ ကတွာ....ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒေန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၇။

အရညာဒိဝိဝေကဋ္ဌာန (န) [အရညာဒိ+ဝိဝေက +ဌာန] တော-စသော ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ်။ မဂ္ဂဖလာဒိအရိယဂုဏံ အရညာဒိဝိဝေကဋ္ဌာ- နဋ္ဌ ဘဇိ သေဝိ သီလေနာတိ ဘဇီ။ ဝိမတိ၊ ၁။၅၈။

အရညာဒိသေဝ (ပု) [အရညာဒိ + သေဝ] တော-စသည်-ကို မှီဝဲခြင်း-၌ မှီတင်း နေ ထိုင်ခြင်း။ ဗဟူနန္တိ ဒုဗ္ဗလတာယ အရညာ- ဒိသေဝါယ စိတ္တံ သမာဟိတံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၅။

အရညာနိသံသ (ပု) [အရည + အာနိသံသ] တော၌နေခြင်း၏ အကျိုး။ သတ္တာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ရေဝတတ္ထေရဿ ပဋ္ဌဟိ ဂါထာ- သတေဟိ အရညာနိသံသံ နာမ ကထေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉-၌ အရညေ နိဝါသာနိသံသံ နာမ-ဟု ရှိသည်။)

အရညာနီ (ထီ) [အရည+ဣနီ။ ဣ-ကို ချေ၍ ည-၏ အ-ကို အာ-ဒီဃ ပြု။ အရညာနီ ဝုစ္စတိ မဟာအရညံ၊"ဂဟပတာနီ"တိ ပဒမိဝ ဣနီပစ္စယဝသေန သာဓေတဗ္ဗံ ပဒံ ဣတ္ထိ- လိင်္ဂဉ္စ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၁၄။ (အရဏျာနီ-သံ)] တောအုပ်ကြီး၊ တောကြီးမြိုင်ကြီး။ ဖြဟာ- ဝနေတိ မဟာရုက္ခဂစ္ဆဂဟနတာယ မဟာ- ဝနေ၊ အရညာနိယံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဖြဟာရညေတိ မဟာအရညေ၊ အရညာနိယံ၊ မဟာဝန္တေ ဝနေတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၁၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၃၂။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၃၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၆၉။)

အရညာဘိရတိ (ထီ) [အရည + အဘိရတိ] တော၌ အလွန်-မွေ့လျော်ခြင်း-ပျော်ပိုက် ခြင်း။ ဧဝံ ထေရော အတ္တနော စိရကာလ- ပရိဘာဝိတံ အရညာဘိရတိံ ပဝေဒေန္တော တိဝိဓံ ဝိဝေကာဘိရတိမေဝ ဒီပေတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

အရညာယတန (န) [အရည + အာယတန] တော၊ သားရဲတိရစ္ဆာန် သို့မဟုတ် ရသေ့ ရဟန်းတို့၏နေရာ တော။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ သမ္ဗဟုလာ ဣသယော သီလဝန္တော ကလျာ- ဏဓမ္မာ အရညာယတနေ ပဏ္ဏကုဋီသု သမ္မန္တိ။ သံ၊၁။၂၂၈။ "အရညာယတနေ ပဏ္ဏကုဋီသု သမ္မန္တိ"တိ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အရညာယတနေ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနစင်္ကမနာ- ဒိဟိ သမ္ပန္နာသု ပဏ္ဏသာလာသု ဝသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ အာယတနသဒ္ဒေါ အညေသု ဝိယ န ဧတ္ထ အတ္ထန္တရာဝဗောဓကောတိ အာဟ "ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ"တိ၊ တထာ တထာ ပညတ္တိမတ္တေတိ အတ္ထော၊ ရုက္ခဂစ္ဆသမူဟေ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ ဟိ အရညဝေါဟာရော၊ အရ- ညမေဝ စ အရညာယတနန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၄၆၁။ (-ဝိ၊၄။၃၆၄။ ဒီ၊၁။၉၅။ ဒီ၊၂။ ၂၇၀။ ဒီ၊၃။၇၈။ မ၊၁။၁၁၂။ မ၊၂။၃၆၁။ သံ၊၁။၄၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၊၅၅၊၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅၊၁၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၁၁၈၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၄။)

အရညာယတနဂ္ဂသိသုတ္တ (န) [အရညာယတန- ဂ္ဂသိ+သုတ္တ] အရညာယတနဂ္ဂသိ-သုတ်၊ (တောမှာနေသော ရသေ့တို့ အထံသို့ ဝေပ- စိတ္တိအသုရာနှင့် သိကြားမင်းတို့ အတူတကွ သွားကြ၍ ဝေပစိတ္တိအသုရာ၏ မရိုမသေချဉ်း ကပ်ပုံနှင့် သိကြားမင်း၏ ရိုသေစွာ ချဉ်းကပ် ပုံကိုဖြင့်, ရသေ့များက မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ်မှ အနံ့မကောင်းသဖြင့် လေအောက်မှာမနေရန် ပြောရာ၌ သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်အနံ့ ကို နတ်တို့က ရှုံ့စရာဟု သဘောမထားပါ ကြောင်းကို သိကြားမင်းက လျှောက်ထားပုံ ကိုဖြင့် ဟောပြရာ သုတ်)။ သဂါထာဝဂ္ဂ-

သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၁။၂၂၈။

အရညာရာမ (တိ) [အရည+အာရာမ] တောဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိသော၊ တော၌နေခြင်းကို မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ အရညဇ္ဈာသယာ အရညာရာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃ဝ၇။ အရညံ အာရာမော အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဧတေသန္တိ အရညာရာမာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။

အရညာဝါသ (ပု) [အရည+အာဝါသ] တောကျောင်း။ ကေသုစိ အရညာဝါသေ တိံသ ဘိက္ခူ ဝသန္တိ။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၆၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၈၇။)

အရညာဝါသဇနိတ (တိ) [အရညာဝါသ+ဇနိတ] တောကျောင်း၌ နေခြင်း – သည် ဖြစ်စေအပ်သော–ကြောင့် ဖြစ်သော။ (အရညဝါသဇနိတ-ဟု ည-၌ ရဿသရနှင့် ရှိလျှင် “ တော၌ နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ”ဟု ဥပစာ မကြံပဲ တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်နိုင်ခြင်းကြောင့် သာ၍ ကောင်း၏။) လူခမ္မိ အဘိသမ္ဘောန္တေ့ာတိ အရညာဝါသဇနိတံ သလ္လေခဝုတ္တိံပေဟတုကံ ဒုဿဟမ္ပိ ပစ္စယလူခံ အဘိဘဝန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆ဝ။

အရဋ္ဌ (န) [န+ရဋ္ဌ] တိုင်းနိုင်ငံမဟုတ်သော–တိုင်းနိုင်ငံ အဖြစ်မှ ပျက်စီး သွားသော – အရပ်၊ တိုင်းပျက်, ပြည်ပျက် အရပ်။ ဒေဝတာ အတိဝိယ ကုပိတာ ဓုဝံ ရဋ္ဌံ အရဋ္ဌံ ကရိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။)

အရဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အရဋ္ဌ+ဘာဝ] တိုင်းနိုင်ငံ–တိုင်းပြည် – မဟုတ်တော့သည်၏–တိုင်းပျက် – ပြည်ပျက် – ၏– အဖြစ်။ တဿ ဇဝံ အရဋ္ဌဘာဝေါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပညာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။

အရဏ (တိ) [န + ရဏ] (၁) ငိုကြွေး မြည်တမ်းကြောင်း ဖြစ်သော – သတ္တဝါတို့ကို ကြိတ်ချေနှိပ်စက်ကြောင်း ဖြစ်သော–အရိယမဂ်၏ ဖြိုဖျက်တိုက်ခိုက်ခံရခြင်းရှိသော–ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ မှုမရှိသော–(က) ဘုရား။ (ခ) ဘုရားရဟန္တာ။ (ဂ) အရဏတရား။ (ထို အရဏတရားတို့ကား— (၁) အရဏာ ဓမ္မာ-စသော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဟောတော် မူအပ်သော ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန် တရားများ, (၂) အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်၌ ဟောတော် မူသော အရဏတရား ၉-ပါး, ၎င်း ၉-ပါးကို အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တ-ပုဒ်၌ ကြည့်။ (၃) ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ ဟောတော် မူအပ်သော အရဏ (အရဏဝိဟာရ) တရား သုံးပါး, ၎င်းသုံးပါးကို အရဏဝိဟာရပုဒ်၌ ကြည့်။ (၄) နေတ္တိ ၄၇-၌ ဟောတော်မူအပ်သော နိဗ္ဗာန်, (၅) နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၄-၌ ဖွင့်ပြ အပ်သော အလုံးစုံသော ကုသိုလ် အဗျာကတသမာဓိ၊ တနည်း လောကုတ္တရာ သမာဓိ။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ထိုထိုပါဠိတော်တို့၌ အရာဌာနအားလျော်စွာ အရဏတရားတို့ကို အမျိုးမျိုး ဟောတော်မူသည်။) (၂) ဒုက္ခ, ဥပဃာတ, ဥပါယာသ, ပရိဠာဟ-ဟူသော ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်း “ရဏ” မရှိသော တရား (အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်လာ အရဏ တရား ၉-ပါး)။ (၃) အရဏ (အရဏိယ) နတ်။ (၁) (က) ယဒိပဟံ လောကသရဏံ၊ အရဏံ အရဏန္တဂုံ။ အပ၊၂။၂၂၇။ (ခ) ကေသုစ အရဏာ လောကေ .... သမဏာဓ အရဏာလောကေ။ သံ၊၁။၄၂။ အရဏာတိ နိက္ကိလေသာ....သမဏာတိ ခီဏာသဝသမဏာ။ တေ ဟိ ကေန္တေန အရဏာ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ရဏန္တိ ကန္ဒန္တိ ဧတေဟီတိ ရဏာ၊ ရာဂါဒ-

ယော။ တေဟိ အဘိဘူတတာယ ဟိ သတ္တာ နာနပ္ပကာရံ ကန္ဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ၊ တေ ပန သဗ္ဗသော နတ္ထိ ဧတေသံ ရဏာတိ အရဏာ၊ နိက္ကိလေသာ ခီဏာသဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ (၈) အရဏာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၃။ ကတမေ ဓမ္မာ အရဏာ၊ ကုသလာဗျာကတာ ဓမ္မာ ကာမာဝစရာ ရူပါဝစရာ အရူပါဝစရာ အပရိယာပန္နာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော.... ဝိညာဏက္ခန္ဓော သဗ္ဗဉ္စ ရူပံ အသင်္ခတာ စ ဓာတု၊ ဣမေ ဓမ္မာ အရဏာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၅။ ရဏန္တိ ဧတေဟီတိ ရဏာ၊ ယေဟိ အဘိဘူတာ သတ္တာ နာနပ္ပကာရေန ကန္ဒန္တိ၊ တေသံ ရာဂါဒီနံ ဧတံ အဓိဝစနံ၊.... တေနာကာရေန နတ္ထိ ဧတေသံ ရဏာတိ အရဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ရဏသဒ္ဒေါ ဝါ ရာဂါဒိရေဏူသု နိရုဠှော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ရဏံ ဝါ ယုဒ္ဓံ၊ "ကာမာ တေ ပဌမာ သေနာ"တိ ဝေမာဒိကာ စ အကုသလာ သေနာ အရိယမဂ္ဂယုဒ္ဓေန ဇေတဗ္ဗတ္တာ သယုဒ္ဓတ္တာ "သရဏာ"တိ ဝုစ္စန္တီတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၅။ ရာဂါဒယော ဟိ ရဏန္တိ သတ္တေ စုဏ္ဏေန္တိ ပီဠေန္တီတိ ရဏာ၊.... နတ္ထိ တေသံ ရဏာတိ အရဏော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (–မ၊၃။၂၇၈၊ ၂၇၉၊၂၈၀။ အဘိ၊ဓ။၂၉၈။ အဘိ၊ဝိ။၆၀၊ ၇၄၊၁၀၃၊၂၉၈၊၃၀၅-၆။ နေတ္တိ။ ၇၄၊ ၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀၊ ၁၃၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၀၅။) (၂) တတြ ဘိက္ခဝေ.... အဒုက္ခော ဧသော ဓမ္မော အနုပဃာတော အနုပါယာသော အပရိဠာဟော သမ္မာပဋိပဒါ၊ တသ္မာ ဧသော ဓမ္မော အရဏော။ မ၊၃။၂၇၈-၉၊ ၂၈၀။ ပါဠိယံ ပန "သဒုက္ခော ဧသော ဓမ္မော"တိအာဒိနာ အာဂတတ္တာ ကာမသုခါ-နုယောဂါဒယောပိ "သရဏော"တိ ဝုတ္တာတိ ဒုက္ခာဒီနံ ရဏဘာဝေါ တန္နိဗ္ဗတ္တကသဘာဝါနံ အကုသလာနံ သရဏတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အရဏောတိအာဒီနံ ပဒါနံ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၂။ အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တေ ပန သဒုက္ခာ သဥပဃာတာ သဥပါယာသာ သပရိဠာဟာ မိစ္ဆာပဋိပဒါ-ဘူတာ ကာမသုခါနုယောဂါဒယော "သရဏာ"တိ ဝုတ္တာတိ ဒုက္ခာဒီနံ ရဏဘာဝေါ တန္နိဗ္ဗတ္တကသဘာဝါနံ အကုသလာနံ သရဏ-တာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၅၅။ (၃) အရဝတ္တို-ကြည့်။

အရဏဉ္ဇဟ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရဏဉ္ဇဟ-စကြဝတေးမင်း။ (အသောကပူဇက-ထေရ်၏ အလောင်း။ ဤကမ္ဘာမှ ၃၇-ကမ္ဘာထက်၌ ဖြစ်ခဲ့သော စကြဝတေးမင်းတည်း။) သတ္တ-တိံသမိတော ကပ္ပေ၊ သောဠသ အရဏဉ္ဇ-ဟာ (အရုဏဉ္ဇဟာ၊ သီ)။သတ္တရတနသမ္ပန္နာ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလာ။ အပ၊၁။၂၂၂။

အရဏန္တ (ပု) [အရဏ+အန္တ] (အရဏာ ဓမ္မာ-ဟူသော မာတိကာပုဒ်ဖြင့် ဟောအပ်သော) အရဏ-အဆုံးရှိသော တရား။ ဓမ္မေတိ ကုသ-လာဒိအရဏန္တေ။ မူလဋီ၊၁။၂၄။ (–မူလဋီ၊ ၃။၂၃။ အနုဋီ၊၃။၃၀။)

အရဏန္တဂ (တိ) [အရဏ+အန္တ+ဂမု+ကွိ] ငိုကြွေး မြည်တမ်းကြောင်းဖြစ်သော ကိလေ-သာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (သုတ္တန္တ, ဝနန္တ-စသည်တို့၌ကဲ့သို့ ဤ 'အရဏန္တဂ'ပုဒ်၌ အန္တ-သည် အနက်မရှိ)။ အရဏန္တဂူ-ကြည့်။

အရဏန္တဂူ (တိ) [အရဏ+အန္တ+ဂမု+ရူ] ငို ကြွေးမြည်တမ်းကြောင်းဖြစ်သောကိလေသာ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ယဒါဟံ လောကသရဏံ၊ အရ-ဏံ အရဏန္တဂုံ (အရဏန္တဂံ၊သျာ)။ အပ၊ ၂။၂၂၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။

အရဏပဋိပဒါ (ထီ) [အရဏ+ပဋိပဒါ] ရာဂ-စသော ကိလေသာမရှိသောအကျင့်။ အရ-

ဏပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇိဿာမာတိ ဧဝံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ မ၊၃။၂၇၀။ အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တန္တ-လည်း ကြည့်။ (အရဏပဋိပဒါ ၉-ပါးကို အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တ-ပုဒ်၌ ကြည့်။)

အရဏဘာဝ (ပု) [အရဏ+ဘာဝ] အရဏမည်သည်၏ အဖြစ်၊ သုတ္တန္တဒေသနာယ ဝါ ပရိယာယကထာဘာဝတော နိပ္ပရိယာယတော သရဏဘာဝေါ ဝိယ အရဏဘာဝေါပိ အကုသလဓမ္မာနံ ယေဝ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၉။

အရဏဝတ္တိ (ပု) [အရဏ+ဝတ္တ+ဤ] အရဏိယ-နတ်တို့နှင့်တူသောအဆင်းရှိသော။ "အရဏဝတ္တိ ပဘာသသိ"တိပိ ပါဠိ။ အရဏန္တိ (အရဏဝတ္တိတိ ?) အရဏိယေဟိ ဒေဝေဟိ သဒိသဝဏ္ဏော အရိယာဝကာသောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။

အရဏဝိဘင်္ဂ (ပု) [အရဏ+ဝိဘင်္ဂ] အရဏဝိဘင်းတရား၊ ကိလေသာမရှိသော အကျင့်တရားတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ပြရာ ဒေသနာတော်။ အရဏဝိဘင်္ဂံ* ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။ မ၊၃။၂၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တ (နပ) [အရဏဝိဘင်္ဂ+သုတ္တ] အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်။ (၁) ကာမချမ်းသာကို ရှောင်ရှားခြင်း။ (၂) အတ္တကိလမထအကျင့်ကို မကျင့်ခြင်း။ (၃) သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော မဇ္ဈိမပဋိပဒါတရား။ (၄) ပုဂ္ဂိုလ်စွဲအားဖြင့် မြှောက်ပင့်ခြင်း, နှိပ်ကွပ်ခြင်း မပါပဲ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော သဘောတရားတို့ကို ဟောပြောခြင်း။ (၅) ပဋ္ဌမစျာန်သုခ အစရှိသော စျာန်ချမ်းသာ။ (၆) ကုန်းတိုက်မှုကို ရှောင်ရှား၍ အခါကာလအားလျော်စွာ ကွယ်ရာ၌ ပြောဆိုအပ်သော အကျိုးရှိ ဟုတ်မှန်သော စကား။ (၇) အကျိုးရှိစေလို၍ အခါကာလအားလျော်စွာ မျက်မှောက်၌ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် ပြောဆိုအပ်သော အကျိုးရှိဟုတ်မှန်သောစကား။ (၈) အဆောတလျင် မပြောပဲ ဖြေးဖြေးပြောဆိုခြင်း။ (၉) ဤအရပ်ဒေသမှ စကားအသုံးအနှုန်းသာ မှန်သည်ဟု ဒေသ အစွဲအလမ်း မထားပဲ ထိုထို အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ ပြောဆို သုံးနှုန်းခြင်း။ ဤသို့အားဖြင့် ကိလေသာ ကင်းကွာသော ၉-ပါးသော အရဏတရား (အရဏပဋိပဒါတရား) တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဟောပြရာ သုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊၃။၂၇၃။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၆၂။(–မ၊ဋီ၊၃။၃၉၂။ အနုဋီ၊၁။၁၇၉။)

အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တန္တ (နပ) [အရဏဝိဘင်္ဂ+သုတ္တန္တ] အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်။ ယာ စ အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တန္တေ ဘဂဝတာ ဒေသိတာ အရဏပဋိပဒါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

အရဏဝိဟာရ (နပ) [အရဏ+ဝိဟာရ] အရဏဝိဟာရတရား၊ ကိလေသာလည်း မရှိ, အထူးထူး အပြားပြား များစွာသော ဆန့်ကျင်ဖက် အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ရှားကြောင်းလည်း ဖြစ်သော တရား။ (၁) ဒဿနာဓိပတေယျ-ဟု ခေါ်ဝေါ် အပ်သော ဝိပဿနာပညာ။ (၂) သန္တဝိဟာရာဓိဂမ-ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိပညာ။ (၃) ပဏိဟိတာဓိမုတ္တတာ-ဟု ခေါ်ဝေါ် အပ်သောဖလသမာပတ္တိပုဗ္ဗဘာဂပညာ။ ဤသုံးပါးကို အရဏဝိဟာရ-ဟု ခေါ်သည်။ နိဒ္ဒေသဝါရ (ပဋိသံ၊၉၄)မှ ပဌမစျာန် စသည်တို့နှင့် အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်မှ အရဏပဋိပဒါတရား၉-ပါးတို့ကို ပဏိဟိတာဓိမုတ္တတာ-၌ သွင်းယူရမည်ဟု ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆-၌ မိန့်ဆိုသည်။

ဒဿနာဓိပတေယျံ သန္တော စ ဝိဟာရာဓိဂမော ပဏိဟိတာဓိမုတ္တတာ ပညာ အရဏဝိဟာရေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၂။ (ဤ ဒဿနာဓိပတေယျ-စသော သုံးပါးကို အရဏဝိဟာရ-

ဟုရင်း, အရဏဝိဟာရဉာဏ်-ဟုရင်း နှစ်မျိုး ခေါ်နိုင်၏၊ အရဏဝိဟာရဉာဏ-နှင့် ယှဉ် ကြည့်။) အရဏဝိဟာရေတိ ကေနဋ္ဌေန အရဏဝိဟာရော၊ ပဌမေန ဈာနေန နီဝရ-ဏေ ဟရတီတိ အရဏဝိဟာရော....။ ပဋိသံ။ ၉၄။ အရဏဝိဟာရေတိ နိက္ကိလေသဝိဟာ-ရေ။ ရာဂါဒယော ဟိ ရဏန္တိ သတ္တေ စုဏ္ဏေန္တိ ပီဠေန္တီတိ ရဏာ၊ ရဏန္တိ ဧတေဟိ သတ္တာ, ကန္ဒန္တိ ပရိဒေဝန္တီတိ ဝါ ရဏာ၊ ဝိဝိဓေ ပစ္စနီကဓမ္မေ ဟရန္တိ ဧတေနာတိ ဝိဟာရော၊ တသ္မိံ အရဏေ ဝိဟာရေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ အပ၊၁။၇၇။)အရဏ-ဝိဟာရီ-လည်း ကြည့်။

အရဏဝိဟာရဉာဏ (န) [အရဏဝိဟာရ+ဉာဏ] (က) အရဏဝိဟာရ-တရား၌ ပါဝင်သော ဉာဏ်။ (ခ) အရဏဝိဟာရ-မည်သောဉာဏ်။ (က).... သုတမယေ ဉာဏံ....ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒီနဝေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁။ ဤ၌ "သုတမယေ"ကို ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃-၌ ပစ္စတ္တ-ဝစနမေတံ-ဟုရင်း, "အာဒီနဝေ"ကို ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀-၌ ဘုမ္မဝစနမေဝ-ဟုရင်း, "ဘယတု-ပဋ္ဌာနေ"ကို ပစ္စတ္တ,ဘုမ္မ နှစ်မျိုးလုံးအားဖြင့် ၎င်း အရာဌာနအားလျော်စွာ ဖွင့်၏၊ အရဏ-ဝိဟာရေ ဉာဏံ-၌ တသ္မိံ အရဏေ ဝိဟာရေ-ဟု ဘုမ္မတ္ထဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် အရဏ ဝိဟာရေ ဉာဏံ အရဏဝိဟာရဉာဏံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဉာဏ်ကိုရင်း, ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော တရားများ ကိုရင်း အရဏဝိဟာရ ဟု ခေါ်ပြီးလျှင် ထို အရဏဝိဟာရ တရားတို့၌ အပါအဝင်ဖြစ် သော ဉာဏ်ကို အရဏဝိဟာရဉာဏ်-ဟု ခေါ် သည်၊ ဥပမာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၌ အပါအဝင် ဖြစ် သော သမ္မာဒိဋ္ဌိကို "မဂ္ဂေ ဉာဏံ၊ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏံ-ဟု ခေါ်သကဲ့သို့တည်း။ (ခ) စာသွားစာလာနှင့် သဘာဝအဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း, ပဋိသံ၊၁။၇၂-မှ အနိစ္စာနုပဿနာ နိစ္စသညံ ဟရတီတိ အရဏဝိဟာရော-စသော ဝစနတ္ထ များကိုရင်း ထောက်၍ ဉာဏ်ကို အရဏ-ဝိဟာရ-ဟု ခေါ်သင့်ကြောင်းကား ထင်ရှား ပြီး ဖြစ်၏။ ဣမေသံ ဉာဏာနံ အနန္တရံ အ-ရဏဝိဟာရဉာဏာဒီနိ စတ္တာရိ ဉာဏာနိ ဥဒ္ဒိ-ဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဝိပဿနာဖလသမာ-ပတ္တိ ပဏီတာဓိမုတ္တိဝသေန တိဓာ အရဏ-ဝိဟာရဉာဏံ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကသ္မာ ဈာနသမာ-ပတ္တိယောဝ အရဏဝိဟာရောတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

အရဏဝိဟာရဉာဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [အရဏဝိဟာ-ရဉာဏ + နိဒ္ဒေသ] အရဏဝိဟာရ-ဉာဏ်ကို အကျယ်ချဲ့၍ ပြဆိုရာ – စကားဝါကျများ – အပိုင်းအခဏ်း။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-ကထာ၊၃၃-နိဒ္ဒေသ။ ပဋိသံ။၉၃-၄။ အရဏ-ဝိဟာရဉာဏနိဒ္ဒေသေ အနိစ္စာနုပဿနာဒ-ယော ဝုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

အရဏဝိဟာရသီလ (တိ)[အရဏဝိဟာရ+သီလ] ကိလေသာမရှိသော – ကိလေသာကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ – နေထိုင်ကျင့်သုံးခြင်း အလေ့ရှိသော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (အရဏဝိဟာရ-တရားဖြင့် နေသောပုဂ္ဂိုလ်)။ အရဏဝိဟာရိမှိ အရဏဝိဟာရသီလေ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၉၅။

အရဏဝိဟာရိအင်္ဂ (န) [အရဏဝိဟာရိ+အင်္ဂ] အရဏဝိဟာရိ-ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ တရား၊ (အရဏဝိဟာရတရား)။ သတ္တာ ပန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတော အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေန ဒက္ခိဏေယျင်္ဂေန စာတိ ဒွိဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကော် သာဝကံ .... အာဏာပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ အရဏဝိဟာရိအင်္ဂေ ဒက္ခိဏေယျအင်္ဂေ စ တဒင်္ဂံ ပတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

အရဏဝိဟာရိတ္ထေရ (ပု) [အရဏဝိဟာရိ + ထေရ] အရဏဝိဟာရိ ထေရ်၊ ကိလေသာ မရှိသော – ကိလေသာကင်း၍ သန့်ရှင်းစွာ နေထိုင်ကျင့်သုံးခြင်း အလေ့ရှိသော – ထေရ်။

တဿ ကိရ အရဏဝိဟာရိတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောတုံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ.... စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

အရဏဝိဟာရီ (တိ) [အရဏဝိဟာရ+ဏီ] အရဏဝိဟာရီ-ပုဂ္ဂိုလ်၊ ကိလေသာမရှိသော –ကိလေသာအညစ်အကြေးကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ–နေထိုင်ကျင့်သုံးခြင်း အလေ့ရှိသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ (က) အရဏဝိဟာရအကျင့်တရားဖြင့် နေသောပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) (အရဏဝိဟာရ-တရားတွင် အပါအဝင် ဖြစ်သော) မေတ္တာဖြင့် နေသောပုဂ္ဂိုလ်။ (က) အရဏဝိဟာရီနံ ယဒိဒံ သုဘူတိ။ အံ၊၁။၂၄။ အရဏဝိဟာရီနန္တိ နိက္ကိလေသဝိဟာရီနံ၊ ရဏန္တိ ဟိ ရာဂါဒယော ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသံ အဘာဝေန နိက္ကိလေသဝိဟာရော အရဏဝိဟာရော နာမ။ သော ယဿ အတ္ထိ၊ တေ အရဏဝိဟာရိနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (–နေတ္တိ။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) (ခ) ပုညဿ ခေတ္တံ အရဏဝိဟာရီ၊ ဒေဝမနုဿာနဥ္စ ဒက္ခိဏေယျော။ ပေတ။၁၀၅။

အရဏသုတ္တ (န) [အရဏ+သုတ္တ] အရဏသုတ်၊ (မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကိလေသာ မရှိသော အရဏပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြပါသနည်း စသည်ဖြင့် နတ်က မေးလျှောက်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကိလေသာမရှိသော အရဏပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကြသည် စသည်ဖြင့် ဖြေဆိုရာ သုတ်)။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-ဒေဝတာ သံယုတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။ သံ၊၁။၄၂။

အရဏိ (ဏီ) (ထီ၊ပု) [အရ+အဏိ။ နောက်ထပ် 'ဏီ' ပစ္စည်းဆင့်လျှင် 'ဏီ-ကာရန္တ' ဖြင့် အရဏီ-ဟု ဖြစ်၏။ ယံ ကဌံ ကဋ္ဌန္တရေနာဂ္ဂိနိပ္ဖါဒနတ္ထံ ဃံသတေ၊ တဿိံ နိမ္မန္ထျဒါရုမှိ အရဏီ။ အရ ဂမနေ၊ အဏိ။ ဤမှိ အရဏီ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁၉။ ဏှာဒိဝုတ္တိ။၆၂-လည်း ကြည့်။]

မီးပွတ်ခုံ၊ မီးပွတ်ကျည်၊ (မီး တောက်လာအောင် အချင်းချင်း ပွတ်ဖို့ရာ အောက်ခံ သစ်သားနှင့် အထက်မှ သစ်သား)။ ခါရီတိ အရဏီကမဏ္ဍလုသုဇာဒယော တာပသပရိက္ခာရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၉၇။ အရဏီတိ ဟေဋ္ဌိမုပရိမဝသေန အဂ္ဂိမနကံ အရဏီဒွယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၇။ ဒွိန္နံ ကဋ္ဌာနန္တိ ဒွိန္နံ အရဏီနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ ဒွိန္နံ အရဏီနန္တိ အဓရုတ္တရာရဏီနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။ အရဏိံ မန္ထေတွာ အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဓူမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၀။ (–ဝိ၊၄။၄၁၃။ အပ၊၁။၃၅၃။ မိလိန္ဒ။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိ၊နိဿယ။၂၇၉၁။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၄။ ရူ။၄၁၇။) အဓရာရဏိ၊ ဥတ္တရာရဏိ - တို့လည်း ကြည့်။

အရဏိက (န) [အရဏီ+ဏ္ဏက] ပွတ်နှိပ်လေး၊ မီးထွက်အောင် ပွတ်ရာ၌ နှိပ်သောလေး။ အနာပတ္တိ ဂဏ္ဌိကာယ အရဏိကေ ဝိဓေ အဥ္စနိယာ။ ဝိ၊၂။၂၁၀။ အရဏိကေတိ အရဏီဓနုကေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (–ကခ်ါ။၂၆၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၇။ ကခ်ါ၊ဋီ။၄၃၀။ ဝိ၊နိဿယ။ ၁၈၁၀။ ၎င်း၊ဋီ၊၁။၅၆၈)။

အရဏီဒွယ (န) [အရဏီ+ဒွယ] မီးပွတ်ခုံ၊ မီးပွတ်ကျည် နှစ်ခုအပေါင်း။ အရဏီသဟိတ-ကြည့်။

အရဏီဒွယသံဃဋ္ဋနာ (ထီ) [အရဏီဒွယ+သံဃဋ္ဋနာ] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်နှစ်ခုတို့၏ ပွတ်တိုက်ခြင်း။ သံဃဋ္ဋော ဝိယ ဖဿသံဃဋ္ဋနံ အရဏီဒွယသံဃဋ္ဋနာ ဝိယ ဖဿသော ဝတ္တာရမ္မဏောသု သံဃဋ္ဋနာကာရေန ပဝတ္တိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။

အရဏီဓနုက (န) [အရဏီ + ဓနုက] ပွတ်နှိပ်လေး။ ဥတ္တရာရဏိယံ ဝါ အဓရာရဏိယံ ဝါ အရဏီဓနုကေ ဝါ....န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အရဏိမနေ့ကေတိ အရဏိယာ မနေ့ကေ။ ပါစိ-
တျာဒိ၊ယော။၁၀၁။ ကခ်ါ၊ယော။၂၇၆။

အရဏိပေါတက (ပု) [အရဏိ + ပေါတက] မီးပွတ်တံ၊ မီးပွတ်ခုံ၌ မီးဖြစ်လာအောင် ပွတ်တိုက်သော တုတ်ချောင်းငယ်။ ယတော စ ခေါ မဟာရာဇ အရဏိ သိယာ အရဏိ-ပေါတကော သိယာ အရဏိယောတ္တကံ သိယာ။ မိလိန္ဒ။၅၅။

အရဏိမထနယောဂ (ပု) [အရဏိ+မထန+ယောဂ] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်ကို ပွတ်တိုက်သော လုံ့လ။ ယောဂယုတ္တောတိ အရဏိမထန-ယောဂေန ယုတ္တော ဟုတွာ တံ ပစ္စယံ လဘိတွာ အဂ္ဂိ သမောရောဟတိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။

အရဏိမန္ထန (နု)[အရဏိ+မန္ထန] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်ကို ပွတ်တိုက်ခြင်း။ ကရဏုတ္တရိယက-ရဏလက္ခဏာ သာရမ္ဘာ အရဏိမန္ထနတော ဝိယ ပါဝကော ကောဓော ဇာယတေ။ စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

အရဏိ(ဏီ)ယုဂဠ (နု) [အရဏိ + ယုဂဠ] ပွတ်ခုံ ပွက်ကျည်အစုံ။ အရဏိသဟိတ-ကြည့်။

အရဏိယောတ္တက (နု) [အရဏိ+ယောတ္တက] မီးပွတ်ရာ၌ အသုံးပြုသောကြိုး၊ မီးပွတ်ကြိုး။ ယတော စ ခေါ မဟာရာဇ အရဏိ သိယာ၊ အရဏိပေါတကော သိယာ၊ အရဏိယော-တ္တကံ သိယာ။ မိလိန္ဒ။၅၅။

အရဏိသဏ္ဌပန (နု) [အရဏိ+သဏ္ဌပန] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်ကို – ကောင်းစွာထားရာ – မီး ပွတ်ဖို့အတွက် ပြင်ဆင်ရာ–အခါ။ ဇောတိံ သမာဒဟိတုကာမတာယ အရဏိသဏ္ဌပန-တော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ သယံ သမာ-ဒဟန္တဿ အရဏိသဏ္ဌပနတော ပဋ္ဌာယ။ ကခ်ါ။၂၄၀။

အရဏိ(ဏီ)သဟိတ (နု) [အရဏိ(ဏီ)+သဟိ-တ] အတူတကွဖြစ်သော–အတူတကွ အစုံ တွဲဖက် ထားအပ်သော–ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်။ (အရဏိ-ပုဒ်၌ ပြခဲ့သော သာဓကများအရ ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည် နှစ်ခုလုံးပင် အရဏိပုဒ်၏ ဟောနက်များ ဖြစ်၏၊ သဟိတ-ပုဒ်ကား အရဏိယုဂဠ-၌ ယုဂဠ-ပုဒ်ကဲ့သို့ ဝိသေသနမျှ သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤ"အရဏိသဟိတ" ပုဒ်သည် ဝိသေသန ပရနိပါတ ကမ္မဓာရယ-သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှား၏၊ ပြလတ္တံ့သော ပါဠိတ်ယောဇနာ၌ ကား အရဏိ-အရ ပွတ်ခုံကိုသာယူ၍ သဟိတ-ပုဒ်ကို ပွတ် ကျည်အနက်ဟောဖြစ်အောင် ဝဏ္ဏနာပြုကြံပြီး လျှင် ၎င်း ၂-ပုဒ်ကို ဒွန္ဒသမာသ်ကြံထား၏၊ သဟိတ-ပုဒ်၏ ပွတ်ကျည် အနက်ဟော ဖြစ်နိုင်-မဖြစ်နိုင် စဉ်းစား သင့်သည်။) နု အရဏိသဟိတံ ဥပဋ္ဌာပေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၅။ အယံ ဝါသိ ဣမာနိ ကဋ္ဌာနိ ဣဒံ အရဏိ-သဟိတံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၀။ အရဏိသဟိတန္တိ အရဏိယုဂဠံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၀။ အရဏိယုဂဠန္တိ ဥတ္တရာရဏိ အဓရာရဏီတိ အရဏိဒွယံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၄။ အရဏိသဟိတေန အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗတ္တေ-တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ အရိ-ယတိ အဂ္ဂိနိပ္ဖါဒနတ္ထံ ဃံသိယတိ ဧတ္ထာတိ အရဏိ၊ ဟေဋ္ဌာ နိမန္ထနီယဒါရု။ အရဏိ စ သဟိတော စ အရဏိသဟိတော။ ပါစိတ်၊ ယော၊၁။၁၄။ ကတ္တရယဋ္ဌိ ဥပါဟနာ အရဏိ-သဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ကခ်ါ။၂၆၄။ အရဏိ-သဟိတန္တိ အရဏိယုဂဠံ၊ ဥတ္တရာရဏိ အဓရာ-ရဏီတိ အရဏိဒွယန္တိ အတ္ထော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊ သစ်။၄၂၇။ ထဝိကတော အရဏိသဟိတာနိ နီဟရိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ အရဏိသဟိတေ မထိယမာနေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ (–ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊

၂။ ၂၁၅။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၇၇။)

အရဏိဟတ္ထ (တိ) [အရဏိ+ဟတ္ထ] ပွတ်ခုံပွတ်ကျည် လက်၌ရှိသော၊ သူ၊ ပွတ်ခုံပွတ်ကျည်-လက်စွဲထားသူ-ကိုင်ထားသူ။ အရဏိနရ-ကြည့်။

အရဏီ (ထီ) အရဏိ-ကြည့်။

အရဏိဒွယ (နပုံ) [အရဏိ+ဒွယ] ပွတ်ခုံပွတ်ကျည် နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း။ အရဏိ, အရဏိသဟိတ-တို့ ကြည့်။

အရဏိနရ (ပုံ) [အရဏိ+နရ] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်-လက်၌ ရှိသော-လက်စွဲ ထားသော-ကိုင်သော-လူ။ နာမတ္ထမာနော အရဏိနရေန။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၄။ နာမတ္ထမာနောတိ နာပိ အရဏိဟတ္ထေန နရေန အမတ္ထိယမာနော နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၅၇။

အရဏိမတ္ထန (နပုံ)[အရဏိ+မတ္ထန(=မတ္ထ+ယု)] ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်ကို ပွတ်တိုက်ခြင်း။ အရဏိမတ္ထနာ ဝိယ ပါဝကော ကောမော ဇာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။

အရဏိယ (တိ) [အရ+အနီယ] (က) ရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) ပူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ပိုင်းခြား၍ သိ-ပယ်စွန့်-မျက်မှောက်ပြု-ပွါးစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ဂ) ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ဃ) ရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏အဖြစ်။ (ပဥ္စမီ တော-ပစ္စည်းသက်သော ဟိတ်ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ထုံးစံအတိုင်း ဘာဝပစ္စာန ကြံ၍ "အဖြစ်"ဟု ဖြည့်စွက် ဘာသာပြန်သည်)။ (င) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ (စ) ချဉ်းကပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ (ဆ) အစဉ်လိုက်-နောက်ကလိုက်-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ဇ) ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ (ဈ) အရဏိယ-မည်သော (နတ်)။

(က) ရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တဥ္စ ပဟုတဝသေန အရဏိယံ ဂန္တဗ္ဗံ ပတ္တဗ္ဗံ၊ တသ္မာ အရဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။ အတ္တနာ အရဏိယော ပတ္တဗ္ဗော အတ္ထော အတ္တတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၈။ (ခ) ပူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပိုင်းခြား၍ သိ-ပယ်စွန့်-မျက်မှောက်ပြု-ပွါးစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အတ္တဟိတကာမေဟိ အရဏိယာနိ ကရဏိယာနိ.... အရိယသစ္စာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၃။ (ဂ) ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဟိတကာမေန.... တသ္မာ ယေဟိ ဂုဏေဟိ သော အရဏိယော ဟောတိ၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ (ဇ)မှ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ဃ) ရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ ပဋိပက္ခသမုစ္ဆိန္ဒနဝသေန အရဏိယတော ပတ္တဗ္ဗတော....အရိယော၊ ဝိဟာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ (င) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ ဥေယျံ ဟိ ဉာဏေန အရဏိယတော အဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၀။ အရဏိယတော အဝဂန္တဗ္ဗတော အဏ္ဍော ဝုစ္စတိ သုတ္တဒေသနာယ ဝတ္ထု။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၁၈။ သော ဟိ အတ္တနော ပစ္စယုပ္ပန္နေဟိ အရဏိယတော ဥပဂန္တဗ္ဗတော ဉာဏေန ဝါ ဉာတဗ္ဗတော အဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၆၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၈၁၊ ၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၉၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၆၀။ အနု၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၆၁။) (စ) ချဉ်းကပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်။ တံ သဗ္ဗံ အရဏိယတော အဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ အရဏိယတော နာမ ဥပဂန္တဗ္ဗတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၀၁။ အရဏိယတော ဥပဂန္တဗ္ဗတော အနုဇာတဗ္ဗတော

(အနုဋ္ဌာတဗ္ဗတော၊ မူကွဲ) အတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၅၉။ (–ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၁။) (ဆ) အစဉ်လိုက်–နောက်ကလိုက်– အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဖလေန အရဏီယတော အနုဂန္တဗ္ဗတော ကာရဏမ္ပိ အတ္တောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၆။ ဖလေနေဝ အရဏီယတော ကာရဏံ အတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၀၁။ (ဇ) ဆည်းကပ်–ကိုးကွယ်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သည်၏ အဖြစ်။ သဒေဝကေန စ လောကေန အရဏီယတော ဗုဒ္ဓါ စ ဝုစ္စန္တိ .... အရိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၁။ အရဏီယတောတိ ပယိရုပါသိတဗ္ဗတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၂။(–ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၀၁၊၃၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၇၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၂။) (ဈ) အရဏီယ မည်သော(နတ်) အရဏဝဏ္ဏီ-ကြည့်။

အရဏီယဋ္ဌ (ပု) [အရဏီ + အတ္ထ] သိအပ်သော အနက်။ ဉာဏေန ယာထာဝတော အရဏီယဋ္ဌေန အတ္တေ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၁။

အရဏီယတ္တ (နှ) [အရဏီယ+တ္တ] (က) သိ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ဆည်းကပ်–ကိုးကွယ်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သည်၏ အဖြစ်။ (က) အဝိတထဘာဝေန ဝါ အရဏီယတ္တာ အဓိဂန္တဗ္ဗတ္တာ အရိယံ သစ္စန္တိပိ အရိယသစ္စံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၇။ အဝိတထဘာဝေန ဝါ အရဏီယတ္တာ အဝဂန္တဗ္ဗတ္တာ အရိယာနိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂။ (–မူလဋ္ဌီ၊၂။ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၂။) (ခ) သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယတ္တာ အရိယာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အရဏီယတ္တာတိ ပယိရုပါသိတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၃၄။

အရဏီယပုဂ္ဂလ (ပု) [အရဏီယ+ပုဂ္ဂလ] ဆည်းကပ်–ကိုးကွယ်–ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ သဒေဝကေဟိ ဝါ လောကေဟိ "သရဏံ ပရာယဏ"န္တိ အရဏီယပုဂ္ဂလော ဥပဂန္တဗ္ဗပုဂ္ဂလော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၇၇။

အရဏီယဘာဝဒီပန (နှ) [အရဏီယ+ဘာဝ+ဒီပန] ဆည်းကပ်–ကိုးကွယ်–ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ သဒေဝကေန စ လောကေန အရဏီယဘာဝဒီပနတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ၁၂။

အရဏီသဟိတ (နှ) [အရဏီ + သဟိတ] အရဏီသဟိတ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

အရဏီသဟိတာဘိမဒ္ဒန (နှ) [အရဏီသဟိတ+အဘိမဒ္ဒန] အတူတကွဖြစ်သော–နှစ်ခုအတူတွဲထားအပ်သော–ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်နှစ်ခုကို ဖိနှိပ်ပွတ်တိုက်ခြင်း။ အာယတနဃဋ္ဋနတော ဖဿော ဇာယတိ၊ အရဏီသဟိတာဘိမဒ္ဒနတော အဂ္ဂိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အရတ (တိ) [န+ရတ] တဏှာဖြင့်မမွေ့လျော်–မွေ့လျော်မှုဟူသော တဏှာမရှိ–သော၊ သူ (ရဟန်း)။ အရတော သ ဟိ ဘိက္ခု။ သံ၊၁။၁၀၀။ အရတောတိ တဏှာရတိရဟိတော။ သံ၊၁။၂၄၇။

အရတနာကရ (ပု) [န+ရတနာကရ] ရတနာတို့–ဖြစ်ရာ–ပေါ်ထွက်ရာ–မဟုတ်သော အရပ်။ အပိ အနာယတနေသုပိ အရတနာကရေသု ရတနာနိ....ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။

အရတိ ၁ (ထီ) [န+ရတိ] (၁) ပျော်မွေ့ဖွယ် မဟုတ်သော။ (မိဋ္ဌသဒိသာ-ဟုဖြစ်နှင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဘာဝသာဓ်နက် မပြန်ပဲ ကမ္မသာဓ်နက် ပြန်သည်။) (၂) မပျော်မွေ့ခြင်း။ (က) သုခိတသတ္တဝါတို့၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာစသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်းကို ဝမ်းမမြောက်နိုင်,မရှုစိမ့်နိုင် ခြင်း၊ ငြူစူခြင်း။ (ခ) တောကျောင်း, သမထဝိပဿနာတရား, သာသနာတော်-စသည်တို့၌ မပျော်မွေ့ခြင်း, ပျင်းရိ

ခြင်း။ (ဂ) ဇရာဘေး-စသည်တို့ကြောင့် အိမ်ယာ တည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ မပျော်မွေ့ခြင်း၊ သံဝေဂ အစွမ်းဖြင့် ငြီးငွေ့ ထိတ်လန့်ခြင်း။ (ဃ) စိတ်မချမ်းသာခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ။

(၁) အရတိ ဒါနိ သာ မမ (အရတိ မယှ သာ အဟု။ သံ၊၁-မူ)။ သံ၊ ၁။ ၁၂၉။ ထေရီ။ ၃၈၆။ အပ၊ ၂။ ၂၃၅။ ယံ ကာမရတိံ ရမိတဗ္ဗံ သေဝိတဗ္ဗံ ကတ္ွာ ဝဒသိ၊ သာ ဒါနိ မမ နိရတိဇာတိကတ္တာ မိဋ္ဌသဒိသာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၆၇။ (၂) (က) (ခ) အရတိ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ ဌဿတိ .... နိဿရဏံ ဟောတိ အာဝုသော အရတိယာ၊ ယဒိဒံ မုဒိတာ စေတောဝိမုတ္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂။ သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိယာ, ပန္တသေနာသနေသု, အဓိကုသလေသု စ အသဟနံ အရမဏံ အရတိလ္လက္ခဏံ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉၊ ၃၈၀။ အဓိ-ကုသလေသူတိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇။ (— မ၊ ၃။ ၈၇။ အံ၊ ၂။ ၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၆၄။) (ခ) န စ နံ အရတိ သဟေယျ။ မ၊ ၁။ ၄၀။ အရတိတိ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု ပန္တသေနာသနေသု စ ဥက္ကဏ္ဌာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အရတိ ဘတ္တသမ္မဒေါ။ သံ၊ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ (ဤ၌ သ-ဂိုဏ်း န-ဂိုဏ်း ရှောင်လိုသောကြောင့် အရတိ-ဟု ဒီဃနှင့် ရှိသည်၊ မူရင်းပါဠိကား ရဿနှင့်သာတည်း။) အရတိတိ အကုသလပက္ခာ ဥက္ကဏ္ဌိ-တတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။ အရ-တိံ စ ရတိံ စာတိ သာသနေ အရတိံ ကာမဂုဏေသု စ ရတိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ (—မ၊ ၂။ ၄၁၁။ သံ၊၁။ ၅၃။ သံ၊၃။ ၉၁။ အံ၊ ၁။ ၃၊ ၃၃၇။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၅။ ဓမ္မ။ ၇၃။ သုတ္တ-နိ။ ၃၂၀။ ၃၄၂။ မဟာနိ။ ၁၃၊ ၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၄၊ ၃၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၊၁၁၇၊၁၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၂၊ ၅၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၈၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၇။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၄၊ ၂၈၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၇၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။)

(ဂ) ဩသာနေတွေဝ ဗျာရုဒ္ဓေ ဒိသွာ မေ အရတိ အဟု။ သုတ္တနိ။ ၄၂၄။ မဟာနိ။ ၃၂၃။ မေ အရတိတိ ယာ အရတိ ယာ အနဘိရတိ ယာ အနဘိရမဏာ ယာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ ယာ ပရိတသိတာ။ မဟာနိ။ ၃၂၄။ ဥက္ကဏ္ဌိတောသ္မိ ဗာဠှံ၊ အရတိ မံ သောမဒတ္တ အာဝိသတိ.... အဇ္ဇေဝါဟံ ပဗ္ဗ-ဇိဿာမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၉၇။ (— မိလိန္ဒ။ ၃၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၇။) (ဃ) သစေ ရောဒေ ကိသာ အဿံ၊ တတ္ထ မေ ကိံ ဖလံ သိယာ။ ဉာတိ-မိတ္တသုဟဇ္ဇာနံ၊ ဘိယျော နော အရတိ သိယာ။ ဇာ၊၁။ ၁၂၂။ ပေတ။ ၁၃၇။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၀။ တေသံ အဓိကတရာ အရတိ သိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၄။ ဉာတိမိတ္တသုဟဇ္ဇာနံ၊ ဘိယျော နော အရတိ သိယာတိ အမှာကံ ဉာတီနံ မိတ္တာနံ သုဟဒယာနဉ္စ မမ သော-စနေန ဘာတု မရဏဒုက္ခတော ဘိယျောပိ အရတိဒုက္ခမေဝ သိယာတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၆၀။

အရတိ၂ (ထီ) [န + ရတိ။ အရတိ + ဏ] အရတိ-မည်သော နတ်သမီး။ (မာရ်နတ်၏ သမီးသုံးယောက်တို့တွင် တယောက်ဖြစ်သည်။ ဤနတ်သမီး၏ အမည်ကို "အရတိ" ဟု ဒီဃဖြင့်လည်း တွေ့ရသည်၊ အရတိ-ကြည့်။) အထ

ဓေါ တဏှာ စ အရတိ စ ရဂါ စ မာရဓီတရော....တေနုပသင်္ကမိံ သု။ သံ၊၁။၁၂၅-ဂ။ (– သုတ္တနိ။၄၃၉။ မဟာနိ။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၅။ ဓမ္မ၊၁။၁၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။)

အရတိ၃ (ကြိ) [အရ+အ + တိ] ချဉ်းကပ်တတ်၏၊ ကပ်ရောက်တတ်၏။ ယထာကမ္မံ တံ-တံဂတိယော (တာ တာ ဂတိယော၊ အံ။ဋ္ဌ) အရန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ အရိယာ၊ သတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

အရတိ၄ (ကာ၊ကြိ) [အရ+ဏေ+တိ၊ ဏေ-ပစ္စည်းကျေ။] ဖြစ်စေတတ်၏။ တံ တံ ကိရိယံ အရတိ ဝတ္တေတီတိ ဥတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ တံ တံ သတ္တကိစ္စံ အရတိ ဝတ္တေတီတိ ဥတု။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၉။

အရတိတာ (ထီ) [အရတိ + တာ] မွေ့လျော်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်၊ မမွေ့လျော်–မပျော်ရွှင်–သော အခြင်းအရာ, အမူအရာ။ ပန္တေသု ဝါ သေနာသနေသု အညတရညတရေသု ဝါ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု အရတိ အရတိတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ ယာ အရတိ အရတိတာ။ မဟာနိ။၃၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ အရတိတာတိ အရမဏာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁၆။

အရတိနိဒ္ဒေသ (ပု) [အရတိ+နိဒ္ဒေသ] အရတိ-ပုဒ်၏ အကျယ် နိဒ္ဒေသ၊ အရတိ-ပုဒ်ကို အကျယ်ဖွင့်ဆိုရာ စကားဝါကျ။ အရတိ-နိဒ္ဒေသေ ပန္တေသူတိ ဒူရေသု, ဝိဝိတ္တေသု ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။

အရတိပစ္စတ္ထိကပ္ပဟာန (န) [အရတိ+ပစ္စတ္ထိက +ပဟာန] အရတိ-တည်းဟူသော ဆန့်ကျင်ဖက်ကို ပယ်ခြင်း။ (ဤ၌ အရတိ-၏ဆိုလိုရင်းကို အရတိ၁ (၂) (က) (ခ) အနက် ကြည့်။) မုဒိတာယ အရတိပစ္စတ္ထိကပ္ပဟာနေန (အဝေရံ)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

အရတိပဋိပက္ခ (တိ) [အရတိ+ပဋိပက္ခ] အ-ရတိ–မနှစ်သက်ခြင်း–ဒေါသ, ဒေါမနဿ–၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော။ ပါမောဇ္ဇန္တိ အရတိပဋိပက္ခာ ပီတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

အရတိဗဟုလ (တိ) [အရတိ+ဗဟုလ] များစွာ မမွေ့လျော်ခြင်း ရှိသော၊သူ။ ဣဓေကစ္စော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော အ-ရတိဗဟုလော။ ပဋိသံ။၃ဂ၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ မုဒိတာ အ-ရတိဗဟုလဿ, ဥပေက္ခာ ရာဂဗဟုလဿ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၄။)

အရတိရတိ (ထီ) [အရတိ+ရတိ] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမထဝိပဿနာ အကျင့်တရား၌ မမွေ့လျော်ခြင်း၊ ကာမဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဥပ္ပန္နံ အရတိရတိံ အဘိ-ဘုယျ အဘိဘုယျ ဝိဟရေယျုံ။ အံ၊၃။ ၃၆၁။ အရတိရတိသဟ-လည်း ကြည့်။

အရတိရတိသဟ (ပု) [အရတိရတိ+သဟ။ ပန္တေ-သေနာသနေသု အဓိကုသလေသု စ အရတိံ ကာမဂုဏေသု စ ရတိံ သဟတိ အဘိဘဝ-တီတိ အရတိရတိသဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၃၀။] တောကျောင်း, သမထဝိပဿနာ အကျင့်တရား-တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်း, ကာမ ဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးနိုင်သော၊သူ။ အရတိရတိသဟော အဿံ။ မ၊ ၁။၄၀။ အရတိရတိသဟော အဿန္တိ အ-ရတိယာ စ ရတိယာ စ သဟော အဘိ-ဘဝိတာ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ ဘဝေယျံ။ တတ္ထ စ အရတီတိ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု ပန္တ-သေနာသနေသု စ ဥက္ကဏ္ဌာ။ ရတီတိ ပဉ္စ-

ကာမဂုဏရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အရတိရတိသဟော (အံ၊၃။၃၆၁)တိ နေက္ခမ္မပတ္တိယာ ကာမဂုဏေသု ရတိယာ စ သဟော အဘိဘဝိတာ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ (—မ၊၃။၁၃၉။ အံ၊၁။၃၃၇။ အံ၊၃။၁၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၇။ ၃၆၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၆။)

အရတိရတိသဟနတာ (ထီ) [အရတိရတိ+ သဟန+တာ] တောကျောင်း, သမထဝိပဿနာအကျင့်တရား-တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်း, ကာမဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို—လွှမ်းမိုး— နှိပ်နင်း—နိုင်သည်၏အဖြစ်။ ခန္တိသောရစ္စပဋိ- လာဘော အရတိရတိသဟနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၈၁။ အရတိရတိသဟနတာဒီနဉ္စ (သံသိဒ္ဓိ- ယာ မဟာနိသံသာ စ) ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၉၈။ ပန္တသေနာသနေသု အဓိကုသလေ- သု စ အရတိယာ, ကာမဂုဏေသု ရတိယာ စ သဟနတော အဘိဘဝနတော အရတိရတိ- သဟနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၅။

အရတိဝန္တု (တိ) [အရတိ+ဝန္တု] မမွေ့လျော် ခြင်းရှိသော၊ မွေ့လျော်မှု မရှိသော၊ သူ။ ယေန ခေါ ဇီဝက ရာဂေန ယေန ဒေါသေန ယေန မောဟေန ဝိဟေသဝါ အဿ၊ အရ- တိဝါ အဿ၊ ပဋိဃဝါ အဿ။ မ၊၂။၃၄။

အရတိဝိက္ခမ္ဘန (နိ) [အရတိ+ဝိက္ခမ္ဘန] မမွေ့ လျော်ခြင်းကို – ခွါခြင်း – ဖယ်ရှားခြင်း။ မုဒိတာယ အရတိဝိက္ခမ္ဘနဝသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၇။

အရတိဝိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အရတိ+ ဝိဃာတ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) မမွေ့လျော်ခြင်း ကို ပယ်ဖျောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှေး႐ှု ထင်တတ်သော။ (၂) အရတိ၏ ပျောက်ငြိမ်းခြင်းကို ဖြစ်စေ တတ်သော။

(အဋ္ဌသာ၊သျှ)။ (၁) (၂) (မုဒိတာ) အ- နိဿာယနရသာ၊ အရတိဝိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာ- နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၉။ သတ္တာနံ သမ္ပတ္တိယာ ပန္တသေနာသ- နေသု အဓိကုသလဓမ္မေသု စ အသဟနံ အရမဏံ အရတိဣစ္စေဝ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿာ ဝိဟနနာကာရေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ၊ တဿ ဝါ ဝိဃာတံ ဝူပသမံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အရတိဝိဃာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉၊၃၈၀။

အရတိဝိဇမ္ဘိကာ (ထီ) [အရတိ + ဝိဇမ္ဘိကာ] တောကျောင်း, သမထဝိပဿနာတရား-တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်းဟူသော အရတိ, ကိုယ်လက် ဆန့်တန်းကြောင်းဖြစ်သော ပျင်းရိမှုဟူသော ဝိဇမ္ဘိကာ။ ဥဘယမ္ပိ အရတိဝိဇမ္ဘိကာဒီသု အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၉။ အရတိ ပန္တသေနာသနေသု, အဓိ- ကုသလဓမ္မေသု စ အရောစနာ။ ဝိဇမ္ဘိကာ ဝိဇမ္ဘနသင်္ခါတာ ကာယဒုဋ္ဌုလ္လတာ ကာရ- ဏဘူတာ သံကိလေသပ္ပဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၀။

အရတိဝိနောဒန (နိ) [အရတိ + ဝိနောဒန] မမွေ့လျော်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ သမာ- ပတ္တိဝိပဿနာနံ အရတိဝိနောဒနအဝိဇ္ဇာပဒါ- လနာဒိ ဥပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ သမာပတ္တိ- ယာ အရတိဝိနောဒနံ ဥပါယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၇။ (—ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၈။)

အရတိဝူပသမ (ပု) [အရတိ+ဝူပသမ] အရ- တိ၏ ငြိမ်းပျောက်ခြင်း။ အရတိဝူပသမော တဿာ သမ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၁။

အရတိသဟတ္တ (နိ) [အရတိ + သဟ + တ္တ] တောကျောင်း, သမထဝိပဿနာတရား-တို့၌

မမွေ့လျော်ခြင်းကို – လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – နိုင်သည်၏အဖြစ်။ အရတိဿဟ-ကြည့်။

အရတိသုတ္တ (န) [အရတိ+သုတ္တ] အရတိသုတ်။ အရတိ, ဝိဟိံသာ, အဓမ္မစရိယာ-ဟူသော တရားသုံးပါးနှင့် ၎င်းတရားသုံးပါးတို့ကို ပယ်သတ်ကြောင်းဖြစ်သောမုဒိတာ, အဝိဟိံသာ, ဓမ္မစရိယာ-ဟူသော တရား သုံးပါးတို့ကို ဟောပြရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ဇ-နိပါတ်၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၂။၃၇၉။

အရတိဿဟ (တိ) [အရတိ+သဟ+အ] တောကျောင်း, သမထ ဝိပဿနာ တရား-တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်းကို – လွှမ်းမိုး – နှိပ်နင်း – နိုင် – သော၊သူ။ မိရော အရတိံ သဟတိ၊ မိရော ဟိ အရတိဿဟော။ အံ၊၁။၃၃၇။ အရတိသဟတ္တာ ဟိ သော မိရော နာမ၊ တသ္မာ အရတိံ သဟတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။

အရတိ (ထီ) [န+ရတိ+ဤ]။ နတ္ထိ ရတိ ယဿာ အတိတ္တတ္တာ၊ ဤ-သက်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အရတိ+ဤ။? ပရေသံ ကုသလဓမ္မေသု အရတိံ ကရောတီတိ အရတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃] အရတိ-မည်သော နတ်သမီး။ (မာရ်နတ်၏ သမီး) တဏှာ'ရတီ ရဂါ မီတူ။ ဓာန်။၄၃။ အထဿ တဏှာ အရတိ ရဂါတိ ဣမာ တိဿော မာရ-ဓီတရော.... နိသိန္နံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇။ အရတိ-ဟု ရဿဖြင့်လည်း ရှိ၏။ အရတိ²နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရတီသုတ္တ (န) [အရတိ+သုတ္တ] အရတိသုတ်၊ အရှင်ဝင်္ဂီသထေရ်သည် မိမိသန္တာန်၌ တဏှာရာဂကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော (သာသနာတော်၌) ပျင်းရိသည့်စိတ်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ပျော်ရွှင်စိတ်ပေါ်ပေါက်လာစေသော အချိန်အခါဝယ် "ဤမည် ဤမည်သော ပုဂ္ဂိုလ်များသာ ရဟန်းဟု ခေါ်ဆို သင့်ကြောင်း" စသည်ကို ဂါထာ စကားဖြင့် ဟောကြားမြွက်ဆိုရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာ-ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ဂ-ဝင်္ဂီသသံယုတ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၁။၁၈၈။

အရတ္တ (တိ) [န+ရတ္တ] ရာဂဖြင့် မတပ်မက်သော၊ သူ။ သာ တတ္ထ အရတ္တာ တတြ အနဘိရတာ ဗဟိဒ္ဓါ သံယောဂံ နာကင်္ခတိ။ အံ၊ ၂။၄၄၁။ နနု ရတ္တဒ္ဓေဝ အရတ္တဒ္ဓ, ဒုဋ္ဌဒ္ဓေဝ အဒုဋ္ဌဒ္ဓ, မူဠှဒ္ဓေဝ အမူဠှဒ္ဓ။ အဘိ၊က။၁၇၄။ အမူဠှ-လည်း ကြည့်။

အရထက (တိ) [န+ရထ+က] ရထားမစီးသော၊သူ။ အနဿကော အရထကော၊ ဒီဃ-မဒ္ဓါနမာဂတော။ ဇာ၊ ၂။၃၃၀။ အရထကော-တိ အယာနကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၈၅။

အရနေမိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆာကနာမ်] အရနေမိ-မည်သော ဂိုဏ်းဆရာကြီး။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဗြာဟ္မဏာ (ဘိက္ခဝေ) .... အရနေမိ နာမ သတ္ထာ အဟောသိ။ အံ၊ ၂။၃၂၆၊၅၀၀။ အရနေမိ စ ဗြာဟ္မဏော။ အံ၊ ၂။၃၂၇။

အရန္တရ (န) [အရ + အန္တရ] အကန့်–ဘီးထောက်–တို့၏ အကြား။ တဿ နာဘိ-ယောပိ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ အရာပိ အရန္တ-ရာနိပိ နေမိယောပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ အရန္တ-ရာနီတိ အရဝိဝရာနိ တံ တံ အရာနံ ဝေမဇ္ဈ-ဋ္ဌာနာနိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၀။

အရန္တိ (ကြိ) အရတိ² (အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၆) ကြည့်။

အရဘာဝ (ပု) [အရ+ဘာဝ] သံသရာစက်အကန့်၏ အဖြစ်။ ကထံ တေသံ သံသာရစက္ကဿ အရဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၈။ ဣဒံ သံသာ-ရစက္ကံ ဒသန္နံ အရဘာဝေန ကေတ္တံ သမာ-ရောပေတွာတိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။

အရမဏ (န) [န+ရမု+ယု] တောကျောင်း စသည်တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်း။ အရတိ² (၂) အနက်နှင့် အရတိဝိဿာတပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အရမဏဋ္ဌာန (န) [အရမဏ+ဌာန] မမွေ့လျော်ရာ–အရပ်–နေရာ။ ဘိက္ခု ကာမဂဝေသကာနံ အရမဏဋ္ဌာနမေဝ ဝိတရာဂါနံ ရမဏဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။

အရမဏာကာရ (ပု) [အရမဏ+အာကာရ] မမွေ့လျော်သော အခြင်းအရာ။ အရတိတာ-ကြည့်။

အရမန္တ (တိ) [န+ရမန္တ] မမွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဝိဿာသိကညာတိကဘိက္ခုနိယော ဝိနာ ဘိက္ခုနိဘာဝေ အရမန္တဿ မာနပကတိကဿ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။

အရမ္မ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရမ္မလူမျိုး။ စေလာဝကာ အာရဗ္ဘာ(အရမ္မာ၊သီ၊ဋ္ဌ) စ၊ ဩဃုဋ္ဌာ မေဃလာ ဗဟူ။ အပ၊၁။၄၂၁။

အရဝစ္ဆာ (ထီ)[ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရဝစ္ဆာမြစ်။ ကုက္ကုဋဝတီပြည့်ရှင် မဟာကပ္ပိနမင်းသည် မြတ်စွာဘုရားအထံသို့ လာရာတွင် ရှေးဦးစွာ တွေ့ရသောမြစ်။ ရာဇာပိ အာဂစ္ဆန္တော ဇေကံ နဒိံ ပတွာ "ကာ နာမေသာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အပရစ္ဆာ (အရဝစ္ဆာ၊ သီ) နာမ ဒေဝါတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။

အရဝါဠ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရဝါဠ-မည်သော နဂါးမင်း။ ကသ္မီရဂန္ဓာရရဋ္ဌေ သဿပါကသမယေ အရဝါဠော နာမ နာဂရာဇာ ကရကဝဿံ နာမ ဝဿာပေတွာ သဿံ ဟာရာပေတွာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပါပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အရဝါဠော နာဂရာဇာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၀။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၉-၌ အာရဝါဠ-ဟု ရှိသည်။)

အရဝါဠဒဟ (ပု) [အရဝါဠ + ဒဟ] အရဝါဠ-မည်သောအိုင်။ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဟိမဝတိ အရဝါဠဒဟဿ ဥပရိ ဩတရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။

အရဝါဠဒဟပိဋ္ဌိ (ထီ) [အရဝါဠဒဟ+ပိဋ္ဌိ] အရဝါဠအိုင်၏ ရေမျက်နှာပြင်။ အရဝါဠဒဟပိဋ္ဌိယံ စင်္ကမတိပိ တိဋ္ဌတိပိ နိသီဒတိပိ သေယျမ္ပိ ကပ္ပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အရဝါဠဒဟပိဋ္ဌိယန္တိ အရဝါဠဒဟဿ ဥဒကပိဋ္ဌိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၀။

အရဝိ (ကြိ) ရဝတိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄)-ကြည့်။

အရဝိန္ဒ (န) [အရ+ဝိဒ+အ။ အရံ ဝိန္ဒတီတိ အရဝိန္ဒံ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၈၄] ကြာ၊ ကြာပင်။ ဒိဗ္ဗကမလံ လီလာရဝိန္ဒံ ကတ္တုကာမတာယ တဝ ဟတ္ထေန ဘဇ္ဇသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဟုတာဝဟမဇ္ဈေဇာတံ၊ သမုဒိတမကရန္ဒမရဝိန္ဒံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၉။

အရဝိန္ဒသံကာသ (တိ) [အရဝိန္ဒ+သံကာသ] ကြာနှင့်တူသော။ ဖုလ္လာရဝိန္ဒသံကာသေ၊ .. စက္ကင်္ကိတေ ပါဒတလေ။ အပ၊၂။၂၁၀။

အရဝိန္ဒသဟာယဗန္ဓု (ပု) [အရဝိန္ဒ+သဟာယ+ဗန္ဓု] ကြာ၏ အဖော်သဟဲဖြစ်သော နေမင်း၏ အဆွေ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ "အာဒိစ္စဗန္ဓု"တိ အဘိဓာနံ ပဋိစ္စ "အရဝိန္ဒသဟာယဗန္ဓု"တိအာဒိနိ အဘိသင်္ခရောန္တိ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၀၂။ လောကေကဗန္ဓုမရဝိန္ဒသဟာယဗန္ဓုံ။ ၎င်း-၃၁၉။ (နီတိ၊ပဒ၊သျှ။ ၅၀၂-လည်း ကြည့်။)

အရဝိဝရ (န)[အရ+ဝိဝရ] အကန့်–ဘီးထောက်–တို့၏ အကြား။ အရန္တရ-ကြည့်။

အရသ (တိ) [န+ရသ] (က) အရသာ မရှိသော။ (ခ) သာမဂ္ဂီရသမရှိသော။ (က) ယထာ မဟာရာဇာ ရညော သူဒေါ အရသံ ဝါ ရသံ ဝါ ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။၆၅။ (ခ) အရသဇာတိက, အရသရူပ-တို့ ကြည့်။

အရသက (တိ) [န+ရသ+က] ရသာယတန–မရှိ – ချို့တဲ့ – သော၊သူ။ တထာ ဃာနပိ

"သရူပကာနံ အဂန္ဓကာနံ အရသကာနံ အဖေဘဋ္ဌဗ္ဗကာနံ"န္တိ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

အရသဇာတိက (တိ) [န + ရသဇာတိ + က] သာမဂ္ဂိရသ–ရှိခိုးခြင်း, ခရီးဦး ကြိုဆိုခြင်း-စသော – သဘောမရှိသော၊သူ။ အရသရူပ (က) အနက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရသဒိသ (တိ) [အရ+သဒိသ] အကန့်နှင့်တူသော။ နာဘိယာ စ နေမိယာ စ သမ္ဗန္ဓာ အရသဒိသာ ပစ္စယဖလဘူတေဟိ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာဇရာမရဏေဟိ သမ္ဗန္ဓာ ပုညာဘိသင်္ခါ-ရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

အရသပဋိသံဝေဒီ (တိ) [န+ရသ+ပဋိသံဝေဒီ] အရသာကို ခံစားလေ့ မရှိသော၊ သူ။ ဘုဉ္ဇ-မာနော စ မုခပူရကံ အာလောပံ ကတွာ အရသပဋိသံဝေဒီ တရမာနော ဘုဉ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၃။

အရသဘတ္တ (န) [အရသ+ဘတ္တ] အရသာမရှိသောထမင်း။ တတော သူဒေါ "နတ္ထိ ဣမဿ ရညော ဇိဝှါဝိညာဏ"န္တိ ဒုတိယဒိဝသေ အရသဘတ္တံ ဥပနာမေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

အရသဘာဝ (ပု) [အရသ+ဘာဝ] အရသာ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တတော ဝေ အရသ-ဘာဝေန နိရသာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

အရသရူပ (တိ) [န+ရသရူပ] သာမဂ္ဂိရသ-ဟူသော သဘောမရှိသော၊သူ။ (က) သာ-မဂ္ဂိရသ–ရှိခိုးခြင်း,ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း စသော –သဘောမရှိသော၊ သူ။ (ခ) သာမဂ္ဂိရသ–ရူပါရုံ-စသည်တို့ကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော တဏှာနှင့် ယှဉ်သောသောမနဿ ဝေဒနာဟူသော–သဘောမရှိသော၊ သူ။ (ဂ) သာမဂ္ဂိရသ–ရူပတဏှာ-အစရှိသော – သဘောမရှိသော၊ သူ။ (က-ခ-ဂ) အနက်အားလုံး၌ အရသရူပေါ-မှ ရသ-အရ သာမဂ္ဂိရသ-ကိုချည်း ယူရ၏၊ ထိုရာတွင် (က) အနက်၌ ပုဏ္ဏား၏ ဆန္ဒအရ ရှိခိုးခြင်း-စသည်ကို "သာမဂ္ဂိရသ" ဟု ခေါ်၍ (ခ) (ဂ) အနက်တို့၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ဆန္ဒတော်အရ ရူပရသ, သဒ္ဒရသ.... စသော ရသ-တို့ကို "သာမဂ္ဂိရသ"-ဟု ခေါ်၏။)

(က) အရသရူပေါ ဘဝံ ဂေါတမော။ ဝိ၊၁။၂။ ယံ ပရိယာယံ သန္ဓာယ တွံ မံ "အရသရူပေါ"တိ ဝဒေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ယံ လောကေ အဘိဝါဒနပစ္စုဋ္ဌာနအဉ္ဇလိ-ကမ္မသာမီစိကမ္မံ သာမဂ္ဂိရသောတိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဘောတော ဂေါတမဿ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အရသရူပေါ ဘဝံ ဂေါတမော အရသဇာတိ-ကော အရသသဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ ယဿ အဘိဝါဒါဒိကရဏ-သင်္ခါတဿ သာမဂ္ဂိရသဿ ဘဂဝတိ အဘာဝံ မညမာနော ဗြာဟ္မဏော "အရသရူပေါ"တိ အာဟ။ ဝိမတိ၊၁။၆၈။ အရသရူပေါတိ အာစာရရဟိတသဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။ (ခ) (ဂ) အရသရူပေါ သမဏော ဂေါတမော။ ဝိ၊၁။၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ (ဂ) တဗ္ဗိဓုရဿ ရူပတဏှာဒိကဿေဝ သာမဂ္ဂိ-ရသဿ အဘာဝေန ဘဂဝါ "အရသ-ရူပေါ"တိ ဒဿေတုံ သာမဂ္ဂိရသ-သဒ္ဒဿ ရူပရသာဒိသု ဝတ္တနပ္ပကာရံ ဒဿေန္တော အာဟ "ဝတ္ထာရမ္မဏာဒိတိ"အာဒိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၆၈။ (က) (ခ) (– သံ၊ဋ္ဌ။၁။၃၀၁။)

အရသရူပတာ (ထီ) [အရသရူပ+တာ] (ရှိခိုးခြင်း, ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း စသော) သာမဂ္ဂိ-ရသ-သဘော မရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဧဝံ ဗြာဟ္မ-ဏော အတ္တနာ အဓိပ္ပေတံ အရသရူပတံ အာရောပေတုံ အသက္ကောန္တော .... အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄၁။၄၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၆၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။

အရသသဘာဝ (တိ) [န+ရသသဘာဝ] သာ-မဂ္ဂရသ–ရှိခိုးခြင်း, ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း-စသော–သဘော မရှိသော၊သူ။ အရသရူပ (က) အနက်-ကြည့်။

အရဿလောမ (တိ) [န+ရဿလောမ] မတိုသော အမွေးရှိသော။ ဒီဃလောမန္တိ အရဿ-လောမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အရဟံ (ပု) [(၁) အာရကာ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်မှ အာ-နှင့် ကာ-တို့မှ အာ-ကို အ-ရဿ, က-ကို ဟံ-ပြု၊ (က-ကို ဟ-ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။) အာရကာတိ စေတ္ထ အာကာရဿ ရဿတ္တံ က-ကာရဿ စ ဟကာရံ သာနုသာရံ ကတွာ အရဟန္တိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၀။ ၎င်း အာရကာ-ဟူသော ပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာတို့၌ အဝေးဟောအနက် ကြံ၍ ဋီကာတို့၌ အဝေး ဟော အနီးဟော အနက်နှစ်မျိုး ယူသည်။ (၁) (က) (ခ) (ဂ)အနက်တို့-ကြည့်။ (၂) အရိ + ဟန+ကွိ။ အရီနံ ဟတတ္တာ အရိ-ဟာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန အရဟန္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၀။ (၃) အရ+ဟန+ကွိ။ သဗ္ဗေ အရေ ဟနီတိပိ အရဟံ။ နီတိ၊ဓာ။၃၆၂။ (၄) အရဟန္တ+သိ။ အရဟန္တ-လည်း ကြည့်။ (၅)န+ရဟော (ရဟ) (ဤနည်း၌ ရဟော-နိပါတ်ပုဒ် သို့ မဟုတ် "ရဟ" နာမ်ပုဒ်သည် ဆိတ်ကွယ်ရာ အရပ်ကို ဟောသည်။) (၅) အနက် ကြည့်။ (၆) န+ရဟ (ရဟ+အ။ ရဟ-ဓာတ် စွန့်ခြင်း အနက်ဟော။) သဗ္ဗသော န သန္တိ ဧ-တဿ ရဟာတိ အရဟောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဩ-ကာရဿ သာနုသာရံ အကာရာဒေသံ ကတွာ "အရဟ" န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ (၇) န+ရဟ (ရဟိ+အ။ ရဟိ-ဓာတ် သွားခြင်း-အနက်ဟော)]

(၁) (က) ကိလေသာတို့မှ ဝေးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) ပညာမရှိသူ – သူယုတ်မာ – တို့မှ ဝေးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ဂ) ပညာရှိသူ – သူတော်ကောင်း – တို့နှင့် နီးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၂) (ကိလေသာ) ရန်သူတို့ကို ပယ်သတ်တော်မူတတ်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၃) သံသရာစက်၏ အကန့်တို့ကို ဖျက်ဆီးတော် မူတတ်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၄) (က) ပူဇော်အထူး – ပစ္စည်းလေးပါးတို့ – ကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) ချီးမွမ်းထိုက်တော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၅) မကောင်းမှု ပြုလုပ်ရန် ဆိတ်ကွယ်ရာ ရှိတော်မမူသော၊ ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်တော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၆)(က) စွန့်ပစ်ထိုက်သော – စွန့်ပစ်ရမည်ဖြစ်သော – ကိလေသာရှိတော်မမူသော၊ စွန့်ပစ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို စွန့်ပစ်တော်မူပြီးသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) (ရဟန္တာ, သေက္ခ, ကလျာဏပုထုဇဉ် - ဟူသော) သူတော်ကောင်းတို့ကလည်း မစွန့်ပစ်အပ် – သူတော်ကောင်းတို့ကိုလည်း စွန့်ပစ်တော်မမူတတ် – သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ဂ) စွန့်ပစ်တတ်သော သူတော်ကောင်း ရှိတော်မမူသော၊ သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ်အပ်သည်၏ အဖြစ် (စွန့်ပစ်ခြင်း) ရှိတော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (၇) သံသရာ၌–တဖန်သွားလာခြင်း–တဖန်ဖြစ်ခြင်း–ရှိတော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ (ဤ "အရဟံ" ပုဒ်သည်ပြလတ္တံ့သော "အရဟန္တ" ပုဒ်ထက် အနက် ပိုလွန်သော်လည်း ထိုပိုလွန်သော အနက် များလည်း မြတ်စွာဘုရားအပါအဝင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်တန်ရာ၏။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ-တို့၌ မြတ်စွာဘုရား၏ အရဟံ-ဂုဏ်တော်ကို ရိုးရိုးအရဟန္တ-ပုဒ်ထက် ပိုလွန်၍ ဖွင့်ထားသောကြောင့် ဤ၌ မြတ်စွာဘုရားကို ပဓာနထား ပြန်ဆို

ထားသည်။) ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ.... ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ။ ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။၄၆၊၈၂။ ဒီ၊၃။၃။ မ၊၁။၄၅၊၉၈။ မ၊၂။၃၃၄။ သံ၊၁။၂၂၈။ သံ၊၃။ ၂၉၈-၉။ အံ၊၁။၁၆၉၊၁၈၁၊၂၀၇။ အံ၊၂။၂၅၂၊ ၂၇၅။ အံ၊၃။၉၈၊၂၀၆။ သုတ္တနိ၊၃၆၉။ အာရကတ္တာ အရီနံ, အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ,ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ သော ဘဂဝါ အရဟန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၁။

(၁) (က) ကိလေသာတို့မှ ဝေးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ သော တတော အာရကာ နာမ၊ ယဿ ယေနာသမင်္ဂိတာ။ အသမင်္ဂီ စ ဒေါသေဟိ, နာထော တေနာ'ရဟံ မတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၇။ (ခ) ပညာမရှိသူ–သူယုတ်မာ–တို့မှ ဝေးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ သမ္မာ န ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ ယေ နိဟီနာသယာ နရာ။ အာရကာ တေဟိ ဘဂဝါ၊ ဒူရေ တေနာရဟံ မတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (ဂ) ပညာရှိသူ–သူတော်ကောင်း–တို့နှင့် နီးတော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ယေ သမ္မာ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ သုပ္ပဏီတာမိမုတ္တိကာ။ အာရကာ တေဟိ အာသန္နေ၊ တေနာပိ အရဟံ ဇိနော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ (၂) (ကိလေသာ) ရန်သူတို့ကို ပယ်သတ်တော်မူတတ်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ တေ စာနေန ကိလေသာရယော မဂ္ဂေန ဟတာတိ အရီနံ ဟတတ္တာပိ အရဟံ။ ယသ္မာ ရာဂါဒိသင်္ခါတာ၊ သဗ္ဗေပိ အရယော ဟတာ။ ပညာသတ္ထေန နာထေန၊ တသ္မာပိ အရဟံ မတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၇။ (၃) သံသရာ စက်၏ အကန့်တို့ကို ဖျက်ဆီးတော်မူတတ်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ အရာ သံသာရစက္ကဿ၊ ဟတာ ဉာဏာသိနာ ယတော။ လောကနာထေန တေနေသ၊ အရဟန္တိ ပဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၄။

(၄) (က) ပူဇော်အထူး – ပစ္စည်းလေးပါးတို့ – ကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ပူဇာဝိသေသံ သဟ ပစ္စယေဟိ၊ ယသ္မာ အယံ အရဟတိ လောကနာထော။ အတ္ထာနုရူပံ အရဟန္တိ လောကေ၊ တသ္မာ ဇိနော အရဟတိ နာမမေတံ။ (ခ) ချီးမွမ်းထိုက်တော်မူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ပါသံသတ္တာ ဝါ ဘဂဝါ အရဟံ။ အက္ခရစိန္တကာ ဟိ ပသံသာယံ အရဟ-သဒ္ဒံ ဝဏ္ဏေန္တိ.... ဂုဏေဟိ သဒိသော နတ္ထိ၊ ယသ္မာ လောကေ သဒေဝကေ။တသ္မာ ပါသံသိယတ္တာပိ၊အရဟံ ဒ္ဓိပဒုတ္တမော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။) နီတိ၊ဓာ။၃၆၃။ (၅) မကောင်းမှု ပြုလုပ်ရန် ဆိတ်ကွယ်ရာ ရှိတော်မမူသော၊ ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်တော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ယသ္မာ နတ္ထိ ရဟော နာမ၊ ပါပကမ္မေသု တာဒိနော။ ရဟာဘာဝေန တေနေသ၊ အရဟံ ဣတိ ဝိဿုတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။ (၆) (က) စွန့်ပစ်ထိုက်သော–စွန့်ပစ်ရမည်ဖြစ်သော – ကိလေသာရှိတော်မမူသော၊မြတ်စွာဘုရား။ ပါပဓမ္မာ ရဟာ နာမ၊ သာဓူဟိ ရဟိတဗ္ဗတော။ တေသံ သုဋ္ဌု ပဟီနတ္တာ၊ ဘဂဝါ အရဟံ မတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ (ခ) (ရဟန္တာ, သေက္ခ, ကလျာဏပုထုဇဉ်-ဟူသော) သူတော်ကောင်းတို့သည် မစွန့်ပစ်အပ် – သူတော်ကောင်းတို့ကို စွန့်ပစ်တော်မမူတတ် – သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ယေ တေ သဗ္ဗသော ပရိညာတက္ခန္ဓာ ပဟီနကိလေသာ

.... သဒ္ဓါသီလသုတာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ ပုဂ္ဂလာ၊ တေဟိ န ရဟိတဗ္ဗော န ပရိစ္စဇိတဗ္ဗော၊ တေ စ ဘဇဝတာတိ အရဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၆-၇။ အထ ဝါ ခီဏာသဝေဟိ သေက္ခေဟိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနေဟိ စ န ရဟိတဗ္ဗော န ပရိစ္စဇိတဗ္ဗော၊ တေ စ ဘဇဝါ(ဘဇဝတာ ?)တိ အရဟံ။ နီတိ၊ဓာ။ ၃၆၃။ (ဂ) စွန့်ပစ်တတ်သော သူတော်ကောင်းရှိတော်မမူသော၊သူတော်ကောင်းတို့သည် စွန့်ပစ်အပ်သည်၏အဖြစ်(စွန့်ပစ်ခြင်း) ရှိတော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ န သန္တိ ဧတဿ ရဟာ ပရိစ္စဇနကာ, နတ္ထိ ဝါ ဧတဿ ရဟော သာဓူဟိ ပရိစ္စဇိတဗ္ဗတာတိ အရဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၇၊ (ခ၊ဂ) ယေ သတ္တိကတသဒ္ဓမ္မာ၊ အရိယာ သုဒ္ဓဂေါစရာ။ န တေဟိ ရဟိတော ဟောတိ၊ နာထော တေနာရဟံ မတော။ ငင်း။ (ဃ) သံသာရာဠ် – တဖန်သွားလာခြင်း – တဖန်ဖြစ်ခြင်း – ရှိတော်မမူသော၊ မြတ်စွာဘုရား။ ရဟောတိ စ ဂမနံ ဝုစ္စတိ၊ ဘဇဝတော စ နာနာဂတီသု ပရိဗ္ဘမနသင်္ခါတံ သံသာရေ ဂမနံ နတ္ထိ....ရဟော ဝါ ဂမနံ ယဿ၊ သံသာရေ နတ္ထိ သဗ္ဗသော။ ပဟီနဇာတိမရဏော၊ အရဟံ သုဂတော မတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၇-ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂ဂ။ (– မ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။ နီတိ၊ဓာ။၃၆၃။) အရဟန္တလည်း ကြည့်။

အရဟ (တိ) [အရဟ+အ] ထိုက်–ထိုက်တန်–သော၊ သင့်လျော်–လျောက်ပတ်–သော။ ဗဟူ ဝိဝိဓေ ဂိဟီနံ အရဟာနိ(ဒီ၊၃။၁၃၃)တိ ဗဟူ ဝိဝိဓာနိ ဂိဟီနံ အနုစ္ဆဝိကာနိ ပဋိလာဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁ဂ။ န မေ မိတရမာရဟော။ ဇာ၊၂။၂၂၁။=သော အဟိဇာတိကတ္တာ မမ မိတရံ အရဟော န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ဂ။ မဏိ ဓာရေတုမာရဟော။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ ဓာရေတုမာရဟောတိ ဓာရေတုံ အရဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅။ ယော ပန မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလော ယုတ္တော ပတ္တော အနုစ္ဆဝိကော အရဟော။ မိလိန္ဒ။၃၃၉။ ပစ္စယာဒီနံ စာရဟော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။

အစ္စနာရဟ (အဇ္ဇိနာရဟ, အဇ္ဇနာရဟ) (ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၉။), အဋ္ဌာနာရဟ(ဝိ၊၃။၁၅၀။ ၄၃၁။ ဝိ၊၄။၁ဂ၁။), အဓိဂမာရဟ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၅၇။), အနိဗ္ဗတ္တာရဟ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။), အဗ္ဘစ္စနာရဟ, အဗ္ဘာနာရဟ (ဝိ၊၁။၆၂၊ ၄၄ဂ။), အမူဠ္ဟဝိနယာရဟ(ဝိ၊၃။၆၁၊၄၄ဂ။), အလေပနာရဟ, အဝဏ္ဏာရဟ (အံ၊၁။ဂဂ၊ ၃၀၉။ အံ၊၂။၂၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၀ဂ၊၁၅၆။), အဝိပါကာရဟ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇ဂ။), အသုက်ာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆ဂ။), အရှည်ကာဂ်ါရဟ, အာရောပနာရဟ, အာသနာရဟ (မ၊၃။ ၂၄၇။), ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။), ဥပ္ပတ္တိရဟ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂), ကမ္မာရဟ (ဝိ၊၃။၆၁၊၄၄ဂ။), ဃာတာရဟ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇ဂ။), စောဒနာရဟ (ဒီ၊၁။ ၂၁၉၊၂၂၁။), ဆန္ဒာရဟ (ဝိ၊၃။ ၄၃၇။), ဇီဝိတာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၉။), ဌာနာရဟ (ဝိ၊၃။၁၅၀၊၄၃၁၊၅၀၆။ ဝိ၊၄။ ၁ဂ၁။), တဇ္ဇနာရဟ (မိလိန္ဒ။၁၇၂။), တဒါရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၇။), ထုတိရဟ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။), ထူပါရဟ (ဒီ၊၁။၁၁၇-ဂ။ အံ၊ ၁။၇၆၊၅၆၇။), ဒက္ခိဏာရဟ (ပေတ။၁၅၃။ အပ၊၁။၁၇ဂ၊၂၆၄။), ဒဏ္ဍာရဟ (မိလိန္ဒ။ ၂ဂ၃။), မနဇာနိရဟ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇ဂ။), ပဂ္ဂဟာရဟ (ဝိ၊၃။၅၀၉-၁၀။), ပဋိတ္ထာနာရဟ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၁။), ပရိဘာသနာရဟ (မိလိန္ဒ၊၁၇၁။), ပရိဘောဂါရဟ (ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၄။), ပရိဝါသာရဟ (ဝိ၊၁။၆၁၊၄၄ဂ။), ပသံသာရဟ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။),ပူဇနာရဟ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။), ပူဇာနာရဟ (ဓမ္မ။၄၂။ အပ။၃၁။),ပဗ္ဗာဇနာရဟ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇ဂ။),

ဗုဒ္ဓါရဟ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။), ဘတ္တာရဟ (မိလိန္ဒ။ ၁၁၃။), မဂ္ဂါရဟ (မ၊၃။၂၄၇။), ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၂။), မဟာရဟ(ထေရီ။၄၂၁။ အပ၊၁။၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၁၊၁၄၈။), မာတတ္တာရဟ (ဝိ၊၁။ ၆၁၊၄၄၈။), မုသလာဘိသာတာရဟ, ယထာ-ရဟ (ဒီ၊၃။၁၅၆။ အံ၊၁။၃၄၁။ သုတ္တနိ။၃၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၀။), ရဇ္ဇာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆၁။), ရာဇာရဟ (မ၊၃။၁၇၄။ အံ၊၁။ ၂၄၇၊၄၂၈။), ဝဏ္ဏာရဟ (အံ၊၁။၈၈၊၃၀၉။ အံ၊၂။၂၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၀၈၊၁၅၆။), ဝဓဗန္ဓ-ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၀။), ဝိစာရ-ဏာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။), သံဝါသနာရဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၄။), သံဝါသာရဟ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၈။), သင်္ကေစာရဟ, သတာရဟ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။), သတိဝိနယာရဟ (ဝိ၊၃။၆၁၊ ၄၄၈။), သမဏာရဟ (ဒီ၊၃။၁၂၈) တို့နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရဟဂ္ဂတ (တိ) [အရဟ+ဂတ] အလုံးစုံသော ပူဇော်သက္ကာရကို (ခံယူခြင်းငှါ) ထိုက်သော ရတနာသုံးပါး၌ဖြစ်သော သတိ။ အရဟဂ္ဂတံ အာယသ္မန္တော သတိံ ဥပဋ္ဌာပေထ။ အံ၊၂။ ၂၃၀။ အရဟဂ္ဂတန္တိ သဗ္ဗသက္ကာရာနံ အရ-ဟေ ရတနတ္တယေ ဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။

အရဟဋ္ဌဃဋီယန္တ (န) [အရ + ဟဋ္ဌ+ဃဋီ+ ယန္တ] အိုးတပ်ရေငင်စက်၊ အကန့်တို့၌-ဘီး၏ ဒေါက်တိုင်း ဒေါက်တိုင်း၌-အိုးငယ် များတပ်ဆင်၍(လူတယောက်,နှစ်ယောက်) လှည့်အပ်သော လှည်းဘီးပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော ရေငင်စက်။ (ဝိ၊မြန်၊၄။၂၆၀-၌ ရေစုတ်စက် ဟု ပြန်ဆို၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊သျှ-၌ အကန့်ရှိသော ရဟတ်-ဟုရင်း, ကျွန်းရဟတ်-ဟုရင်း ပြန်ဆို ၏။) စက္ကဝဋ္ဋကန္တိ အရဟဋ္ဌဃဋီယန္တံ (အရ-ဃဋ္ဋဃဋီယန္တံ၊သီ။ အရဟတ္တဃဋီယန္တံ၊က)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ အရဟဋ္ဌဃဋီယန္တံ နာမ သကဋ္ဌ-စက္ကသဏ္ဌာနံ အရေ အရေ ဃဋီကာနိ ဗန္ဓိတွာ ကေန ဒွီဟိ ဝါ ပရိဗ္ဗမိယမာနံ ယန္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၈။ (-ဝဇိရ။၅၂၄။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၃။) အရဟတ္တဃဋီယန္တ-လည်း ကြည့်။

အရဟဋ္ဌာန (န) [အရဟ+ဌာန] ထိုက်သော -ထိုက်တန်သော- အရပ်။ ပကတိစက္ခုနာ ပကတိသောတေန စ ဒဋ္ဌုံ သောတုဉ္စ အရဟ-ဋ္ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။

အရဟတာ (ထီ) [အရဟ + တာ] ထိုက်တန် သည်၏အဖြစ်။ န အရဟတာ တေဟံ ဒဒေယျံ မဂ္ဂံ။ ဇာ၊၁။၂၂၉။ အဟဉ္စိ တေနေဝ ယာစ-နာယ န ပတိရူပဝစနေန မဂ္ဂါရဟတာယ မဂ္ဂံ ဒဒေယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။

အရဟတာဒိဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏ (တိ) [အရဟ-တာဒိ+ဗုဒ္ဓဂုဏ + အာရမ္မဏ] အရဟတာ-အစရှိသော ဘုရားဂုဏ်တော်-ဟူသော အာရုံ ရှိသော။ အရဟတာဒိဗုဒ္ဓဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာ တော် အဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အရဟတိ (ကြိ) [အရဟ + အ+တိ။ ရူ။ နှာ-၁၅၄။ မောဂ်။ ၉၆၊၁၇၁။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၅၃။] ထိုက်၏၊ ထိုက်တန်၏၊ သင့်လျော်၏။ ဝတ္တေယျ ဘော ဂေါတမ ဝတ္တိတုံ စ အရဟတိ။ မ၊၁။၂၉၃။ ဝတ္တုံ စေဝ ဝတ္တိတုဉ္စ အရဟတိ၊ ဝတ္တိတုံ ယုတ္တောတိ ဒီပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ ဝိ၊၁။၅၂။ ဝိ၊၂။ ၁၀၀၊၂၀၅။ ဝိ၊၃။၃၄၃၊၃၈၉။ ဝိ၊၄။၃၁၀၊ ၃၆၄။ ဒီ၊၁။၈၅၊၁၀၅၊၁၀၇၊၁၂၂၊၁၂၄။ ဒီ၊ ၃။၉၊၁၅၊၁၃၂။ မ၊၂။၃၇၇။ မ၊၃။၁၅၆၊ ၁၉၀၊၂၆၃။ သံ၊၁။၆၆၊၂၀၈၊၄၀၂။ သံ၊၂။ ၃၄၃။ အံ၊၁။၃၁၄၊၃၃၇။ အံ၊၂။၄၁၊၄၂။ အံ၊၃။၃၇။ ဓမ္မ။၁၄၊၄၇။ ဥဒါန။၁၇၃။ သုတ္တနိ။၃၄၂၊၃၄၇၊၃၅၀၊၃၉၇။ ပေတ။၂၀၄။ ထေရ။၂၉၄၊၃၄၂။ ဇာ၊၁။၆၀၊၉၉၊၁၀၆၊ ၁၂၄၊၁၃၀၊၁၆၂၊၂၅၃၊၃၆၄၊၃၇၄၊၃၇၇၊၃၈၇။ ဇာ ၁၊ ၂။ ၉၃၊ ၉၆၊ ၁၂၄၊ ၁၄၅၊ ၁၇၇၊ ၃၀၁။ မိလိန္ဒ။၁၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၇၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။ မူလဋီ၊၃။၇။ အနုဋီ၊၁။၂၀၇။ နေတ္တိဋီ။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၆၈။ ကင်္ခါဋီ။၁၆၃။

ယေ ကေစိ လောကေ ဝန္ဒနေယျာ၊ ဝန္ဒနံ အရဟန္တိ ယေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ဇာ၊၁။၃၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဇာ၊၂။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ မူလဋီ၊၁။၄၀။ မူလဋီ၊၃။၁၇၈။ အနုဋီ၊၁။၄၃။ နေတ္တိဋီ။၁၁၄၉။

အရဟာသိ အနန္တဇိနော။ ဝိ၊၃။၁၂။ အနန္တဇိနော ဘဝိတုံ ယုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဒီ၊၁။၉၃။ မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။၃၅၁။ သံ၊၂။၃၉၉။ သုတ္တနိ။၃၆၈။ ထေရ။၃၃၀။ ဇာ၊၁။၆၄၊၂၅၄၊၃၃၇၊၃၄၀။ ဇာ၊၂။၉၀၊ ၁၀၇ (ဣ၊မူ)၊ ၁၃၃၊၁၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇၊၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄၊၄၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၀။ သဗ္ဗံ အရဟာသိ တုဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သက္ကာရဝိသေသံ တုဝံ အရဟာသိ ယုတ္တောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၅။ **အရဟာမိ**—ဒီ၊၂။၁၃၅။ ဒီ၊၃။၂၁၄။ သံ၊၁။၂၀၆။ အံ၊၂။၄၄၄။ အံ၊၃။၆၉။ ပေတ။၁၇၅။ ဇာ၊၁။၁၅၂၊၂၁၃၊၃၀၇၊၃၀၈။ သံ၊၁။၂၇၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၃။ **အရဟာမ**—ဒီ၊၁။၁၀၇၊၁၂၆။ ဒီ၊၂။၁၃၅။ မ၊၂။၃၇၈၊ ၃၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၃။

အရဟတ္တ[၁] (န) [အရဟ+တ္တ] ထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၈၊၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။ ပယောဂါရဟတ္တ (နီတိ၊ ပဒ။၇၇)နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရဟတ္တ[၂] (န) [အရဟန္တ+တ္တ။ အရဟတော ဘာဝေါ အရဟတ္တံ၊ ကိံ တံ? အရဟတ္တဖလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။] ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်းတရား၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ အညာ တု အရဟတ္တဿ။ ဓာန်။၄၃၆။ အရဟတော ဘာဝေါ အရဟတ္တံ၊ ဘာဝေ တ္တော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃၆။ **အရဟတ္တံ** (ပ၊ဧ)—အရဟတ္တံ သစ္ဆိကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၄၃။ ဝိ၊၄။၁၉၁။ ပဋိသံ။၂၅၀။ (—သံ၊၂။၄၄၇။ မိလိန္ဒ။၃၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၂။) **အရဟတ္တံ** (ဒု၊ဧ)—အရဟတ္တံ သစ္ဆာကံသု။ ဝိ၊၁။၂၂။ သံ၊၂။၁၃၇။ (—ဒီ၊၁။၂၁၈။ အံ၊၂။၂၈၊၂၃၉၊၃၆၈၊၃၇၅၊၃၈၄။ အဘိ၊က။၂၀၃။ အပ၊၁။၆၄၊၉၃။ အပ၊၂။၆၀။ မိလိန္ဒ။၁၇၊၁၆၅၊၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၊ ၂၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၊၁၃၄။

၁၄၈၊၁၈၂၊၃၃၉၊၃၅၄။ မငွ၊၁။၁၈၈၊၂၃၈၊ ၂၅၃။ မငွ၊၂။၂၉၀။ သံငွ၊၁။၅၅။ အံငွ၊၁။ ၂၉၊၃၄။ အဘိငွ၊၃။၃၇။ ဓမ္မငွ၊၂။၅၄။ ထေရီငွ။၁၂။ အပငွ၊၂။၂။ ဗုဒ္ဓဝံငွ။၁၈၉။ ဇာငွ၊၁။၆၅။ နေတ္တိငွ။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၃။ ဒီဋီ၊ ၁။၂၄၆။ ဒီဋီ၊၃။၂၄၈။ သံဋီ၊၂။၂၃၉။ အံဋီ၊၃။၁၅၇။ အနုဋီ၊၃။၈၅။ နေတ္တိဝိ။၃၄၉။) တံ (စိတ္တဇာတန်) ပန **အရဟတ္တေန** ဖောတိ။ ဒီငွ၊၂။၆၉။ နေတ္တိငွ။၁၀၇။ (–မငွ၊ ၄။၁၀။ ဓမ္မငွ၊၁။၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၃။ ကင်္ခါဋီ။၁၅၁။)သော ဟိ ဗာဟိယ ဘဂဝါ အရဟာ စေဝ အရဟတ္တာယ စ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ အရဟတ္တာယာတိ အဂ္ဂဖလပဋိလာဘာယ။ ဥဒါနငွ။၇၆။ (–အံ၊၁။၁၁၈။ အံ၊၃။၄၆၊၁၁၅၊၁၇၉၊၁၈၀။ ဥဒါန။ ၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၉။)ပရိဟာယတိ အရဟာ အရဟတ္တာတိ။ အဘိ၊က။၇၇-၉။ (– ဒီငွ၊၂။ ၃၁၅။ မငွ၊၁။၂၅၈။ အဘိငွ၊၂။၆၉။ အဘိ၊ ငွ၊၃။၁၄၃။) **အရဟတ္တ**သ္သ သစ္ဆိကိရိယာ။ ဝိ၊၁။၁၃၉။ (– ဒီ၊၃။၅။ သံ၊၂။၄၄၇-၈။ မိလိန္ဒ။၂၅၇။ မငွ၊၄။၉၇။ သံငွ၊၃။၁၆၇။ အံငွ၊၁။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၉။) ဒွိန္နံ **အရဟတ္တာ**နံ အဘာဝါ။ အဘိငွ၊၃။၅၈။ တံ ဘဂဝါ ဗျာကရိဿတိ သောတာပတ္တိဖလေ ဝါ....**အရဟတ္တေ** ဝါ။ ဝိ၊၃။၄၀၇။ (–အဘိ၊က။၉၃။ ဝိငွ၊၂။၇၉။ ဒီငွ၊၂။၃၁၅၊ ၃၉၅။ သံငွ၊၂။၁၇။ အဘိငွ၊၁။၁၂။ ဓမ္မငွ၊ ၂။၂၂။ ဝိမာနငွ။၃၁၁။ ထေရငွ၊၂။၁၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ ကင်္ခါဋီ။၂၂၁။)

အရဟတ္တကဏ္ဍိကာ (ထီ) [အရဟတ္တ + ကဏ္ဍိကာ] အရဟတ္တဖိုလ် တည်းဟူသော – အထွတ်–အထွတ်အထိပ်တရား။ သုဝဏ္ဏဂေဟော ဝိယ ရတနမယကဏ္ဍိကာယ ဒေသနာ အရဟတ္တကဏ္ဍိကာယ နိဋ္ဌာပိတာ။ သီဋီ၊ သစ်၊၁။၄၆၉။

အရဟတ္တကိတ္တန (နပ) [အရဟတ္တ + ကိတ္တန] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြောကြားခြင်း။ "ပဥ္စ ခေါ ဣမေ သုနက္ခတ္တ ကာမဂုဏာ"တိအာဒိနာ အာရဒ္ဓဒေသနာ "သမ္မာ နိဗ္ဗာနာဓိမုတ္တော ပုရိသပုဂ္ဂလော"တိ အရဟတ္တကိတ္တနေန နိဋ္ဌာပိတာ။ မငွ၊၃။၂၄၈။

အရဟတ္တကူဋ (ပုံ၊နပ) [အရဟတ္တ+ကူဋ] အရဟတ္တဖိုလ် တည်းဟူသော အထွတ်အထိပ်တရား။ ဧဝံ သတ္ထာ အရဟတ္တကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ ဇာငွ၊၁။၂၉၅။

အရဟတ္တဂဟဏတ္ထ (ပုံ) [အရဟတ္တဂဟဏ+အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို–ရယူခြင်း–ရရှိခြင်း–အကျိုး။ ဧဝမေဝံ ဘဂဝါ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တံ ဘိက္ခုံ အရဟတ္တဂဟဏတ္ထာယ ဥယျောဇေန္တော။ မငွ၊၁။၃၉၇။

အရဟတ္တဂါဟာပန (နပ) [အရဟတ္တ+ဂါဟာပန] အရဟတ္တဖိုလ်ကို–ယူစေခြင်း–ရရှိစေခြင်း။ စူဠရာဟုလောဝါဒံ ထေရဿ ပဥ္စဒသဝိမုတ္တိပရိပါစနိယဓမ္မပရိပါကကာလေ အရဟတ္တဂါဟာပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မငွ၊၃။၈၉။

အရဟတ္တဂုဏ (ပုံ) [အရဟတ္တ+ဂုဏ] ရဟန္တာ၏ အဖြစ် ဟူသောဂုဏ်၊ (အရဟတ္တဖိုလ်ဂုဏ်)။ ဒါရုမယပတ္တဿ ကာရဏာ ပဋိစ္ဆန္နံ အရဟတ္တဂုဏံ မဟာဇနဿ မာ ဒဿယိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ ငွ၊၂။၁၃၃။ (–မဟာနိငွ။၁၆၁။ ပဋိသံငွ၊ ၁။၁၉၈။)

အရဟတ္တဂ္ဂဟဏ (နပ) [အရဟတ္တ + ဂဟဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကိုယူခြင်း။ သလ္လဟုကဝုတ္တိနော ...အတ္တဘာဝေ ခယဝယံ... ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဣဒံ ဝိပဿနာဓုရံ နာမာတိ။ ဓမ္မငွ၊၁။၅။

အရဟတ္တဂ္ဂဟဏကာလ (ပုံ) [အရဟတ္တဂဟဏ+ကာလ] အရဟတ္တဖိုလ်ကိုယူရာ အခါကာလ။ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တဿ ဝိဝဋ္ဋေတွာ

အရဟတ္တဂ္ဂဟဏကာလေ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

အရဟတ္တဇယ (ပု) [အရဟတ္တ+ဇယ] အရဟတ္တဖိုလ်-တည်းဟူသော – အောင်ခြင်း – အောင်ပန်း – အောင်ဆု၊ အရဟတ္တဖိုလ်အောင်ပန်း။ ဝိပဿနံ ပဂ္ဂဟေတွာ ကိလေသေ မဒ္ဒိတွာ အတ္တနော အရဟတ္တဇယံ ဂဏှန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။

အရဟတ္တဇယဂ္ဂါဟ (ပု) [အရဟတ္တ + ဇယ+ ဂါဟ] အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော–အောင်ခြင်း–အောင်ပန်း–အောင်ဆု–ကိုယူခြင်း။ တတ္ထ ယော.... ဝိဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ နိယျာတုံ အရဟတ္တဇယဂ္ဂါဟံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅-၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အရဟတ္တဉာဏ (နု) [အရဟတ္တ+ဉာဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်။ တေ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဇေ ဝိပဿတော အနုက္ကမေနေဝ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဉာဏံ အဝိပရီတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၁။)

အရဟတ္တဉာဏဖဿ (ပု) [အရဟတ္တဉာဏ+ ဖဿ] အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ။ အနုတ္တရာယ သမ္မောဓာယာတိ အရဟတ္တာယ၊အရဟတ္တဉာဏဖဿေန ဖုသိတုံ အဘဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။

အရဟတ္တတ္တ (ပု) [အရဟတ္တ+အတ္တ] (၁) ထိုက်တန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၊ အရဟတ္တဖိုလ်အား လျော်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသောအကျိုး။ (၃) အရဟံ – အရဟန္တ – မည်တော်မူသည့်အဖြစ် ဟူသောအနက်။ (၁) အတ္ထာနုရူပန္တိ အရဟတ္တဿ အနုရူပံ အနုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ (၂) "အရဟတ္တတ္တာယ ဝိပဿနံ ဘာဝေဟိ"တိ ဩဝဒိတဗ္ဗောဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။ ယဿတ္တာယ

ပေသိတောတိ ယေန အရဟတ္တတ္တာယ အတ္တဘာဝေါ ပရိစ္စတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၂။ (၃) တတောနေန ဉာယမာနော အရဟတ္တတ္တော ဖလံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၉။

အရဟတ္တဒ္ဓဇ (ပု) [အရဟတ္တ+ဓဇ] အရဟတ္တဖိုလ်၏–အောင်လံ–တံခွန်(သင်္ကန်း)။ အနောမာနဒီတီရံ ပတွာ သဋ္ဌိကာရမဟာဖြဟ္မုနာ အာနီတေ အရဟတ္တဒ္ဓဇေ ဂဟေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။)

အရဟတ္တဒ္ဓဇဘူတ (တိ) [အရဟတ္တဒ္ဓဇ+ဘူတ] အရဟတ္တဖိုလ်၏တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ မဟာပုရိသော ကိရ တတော ပါသာဒတော ဩတရိတွာ အရဟတ္တဒ္ဓဇဘူတာနိ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ ဒေဝဒတ္တိယာနိ ပါရုပိတွာ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

အရဟတ္တဓမ္မ (ပု) [အရဟတ္တ+ဓမ္မ] အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ သဓမ္မကုလဿာတိ အတ္တနော အရဟတ္တဓမ္မမတ္တေယေဝ ကုသလဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

အရဟတ္တဓာရ (တိ) [အရဟတ္တ+ဓာရ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဆောင်သော၊သူ။ အရဟတ္တဓာရနံ ဟိ ခန္ဓာ နာမ ပုဂ္ဂလတ္တံ တဿပိ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၈၂။

အရဟတ္တနိကူဋ (ပု၊နု) [အရဟတ္တ + နိကူဋ] အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော– အထွတ်အထိပ်–ဦးထိပ်ရတနာသဖွယ် – ဖြစ်သော အဆုံးစွန်တရား။ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ကူဋော ဝိယ ကူဋာဂါရဿ ဘဂဝတော ဒေသနာယ အရဟတ္တံ ဥတ္တမင်္ဂဘူတန္တိ အာဟ "အရဟတ္တနိကူဋေနာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ ရတနကူဋံ ဝိယ ကူဋာဂါရဿ အရဟတ္တံ ကူဋံ ဥတ္တမင်္ဂဘူတံ ဘဂဝတော ဒေသနာယ အရဟတ္တပရိယောသာနတ္တာတိ အာဟ "အရဟတ္တနိကူဋေ-

နာ”တိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇၊၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁၊ ၄၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။)

အရဟတ္တပညာ (ထီ) [အရဟတ္တ + ပညာ] အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ။ သေသေဟိ အရဟတ္တပညာတိ မူသိကာဘယတ္ထေရော အာဟ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ တတ္ထ ပညာယာတိ အရဟတ္တပညာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၄။

အရဟတ္တပဉှဗျာကရဏ (န) [အရဟတ္တ+ပဉှ+ဗျာကရဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ပြဿနာကို ဖြေခြင်း။ အရဟတ္တပဉှဗျာကရဏေ ယသ္မာ အရဟတ္တံ ရာဂဒေါသမောဟာနံ ခီဏန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ....ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

အရဟတ္တပဉှာသုတ္တ (န) [အရဟတ္တပဉှာ+သုတ္တ] အရဟတ္တဖိုလ်ပြဿနာနှင့် စပ်ဆိုင်သောသုတ်၊ အရဟတ္တပဉှာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၂။၄၄၇-၈။

အရဟတ္တပဉှာသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရဟတ္တပဉှာသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] အရဟတ္တပဉှာသုတ်၏ အဖွင့်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၂-သုတ္တဝဏ္ဏနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၇။

အရဟတ္တပ (ပ္ပ) ဋိလာဘ (ပု) [အရဟတ္တ + ပဋိလာဘ] အရဟတ္တဖိုလ်ကိုရခြင်း။ န ခေါ အဟန္တိ အဟံ .... အရဟတ္တပ္ပဋိလာဘမေဝ ပစ္စာသီသာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။)

အရဟတ္တပဋိဝေဓ (ပု) [အရဟတ္တ+ပဋိဝေဓ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ အာဒိတောဝ သီလပူရဏာဒိ အကတွာ အရဟတ္တပ္ပ(ပ)ဋိဝေဓော နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

အရဟတ္တပတ္တကာလ (ပု) [အရဟတ္တပတ္တ + ကာလ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရာ–အချိန်–အခါ။ အဘိညာပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ သောတ္ထိနာ အရဟတ္တပတ္တကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။

အရဟတ္တပတ္တက္ခဏ (ပု) [အရဟတ္တပတ္တ+ခဏ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရာခဏ။ အထဿ အရဟတ္တပတ္တက္ခဏေယေဝ အညတရာ ဒေဝတာ ဘဂဝတော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အရဟတ္တပတ္တဒိဝသ (ပု) [အရဟတ္တပတ္တ+ဒိဝသ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရာနေ့၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရသောနေ့။ အရဟတ္တပတ္တဒိဝသေ စဿ စက်မနကောဋိယံ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ အင်္ဂုလိဟိ ဒီပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။)

အရဟတ္တပတ္တိအတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တပတ္တိ+အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းအကျိုး။ အရဟတ္တပတ္တိယာတိ အရဟတ္တပတ္တိအတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၁။

အရဟတ္တပတ္တိဋ္ဌာန (န) [အရဟတ္တပတ္တိ+ဌာန] အရဟတ္တဖိုလ်–သို့ရောက်သော–ကို ရရာ–အရပ်။ အတ္တနော အရဟတ္တပတ္တိဋ္ဌာနံ နာမ ယာဝဇီဝံ သာရဏီယံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

အရဟတ္တပတ္တိနိဋ္ဌ (တိ) [အရဟတ္တပတ္တိ+နိဋ္ဌာ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း ဟူသော–ပြီး

ဆုံးခြင်း – အပြီးသတ်ကိစ္စ – ရှိသော။ ဣဒါနိ တံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နဿ ဘိက္ခုနော အရဟတ္တပတ္တိနိဋ္ဌံ ခုတဂ်သမာဒါနသေနာသနဝတ္တဥ္စ ကထေန္တော "သပိဏ္ဍစာရ"န္တိ ဂါထာဒွယမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အရဟတ္တပတ္တိဝိဇာနန (န) [အရဟတ္တပတ္တိ + ဝိဇာနန] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို သိခြင်း။ နိသိန္နာနံ ထေရာနံ အရဟတ္တပတ္တိဝိဇာနနေန သောမနဿုပ္ပါဒနတ္ထံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၇၇။

အရဟတ္တပတ္တိသမနန္တရ (တိ) [အရဟတ္တပတ္တိ+ သမနန္တရ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အခြားမဲ့ကာလ။ သေယျံ ကပ္ပေတီတိ အရဟတ္တပ္ပတ္တိသမနန္တရံ သယိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။

အရဟတ္တပဒဋ္ဌာန (တိ) [အရဟတ္တ+ပဒဋ္ဌာန] အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် နီးသော အကြောင်း ရှိသော။ အရဟတ္တပဒဋ္ဌာနံ သဏှံ သုခုမံ သုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏံ အာစိက္ခတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၆။)

အရဟတ္တပရမ (တိ) [အရဟတ္တ + ပရမ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော – အပြီးသတ် – အထွတ်အမြတ် – တရားရှိသော။ ယသ္မာ တဿ အရဟတ္တပရမာ မေတ္တာ န ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀။ အရဟတ္တပရမာဝ မေတ္တာ အရဟတ္တမဂ္ဂဿပါဒကတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၄၆။ သုဘပရမ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရဟတ္တပရိယာယ (ပု) [အရဟတ္တ + ပရိယာယ] အရဟတ္တဖိုလ် ရခြင်း၏အကြောင်း။ ဣဓ ဒွတ္တိံသာယ စတုသစ္စပရိယာယေဟိ ဒွတ္တိံသာယ အရဟတ္တပရိယာယေဟီတိ စတုသဋ္ဌိယာ ကာရဏေဟိ အလင်္ကရိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၀။ အရဟတ္တပရိယာယေဟီတိ "သော သဗ္ဗသော ရာဂါနုသယံ ပဟာယာ"တိအာဒိနာ အရဟတ္တာဓိဂမကာရဏေဟိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၂၇။

အရဟတ္တပရိယောသာန (တိ) [အရဟတ္တ+ပရိယောသာန] (က) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော – အပြီးသတ် – အဆုံးသတ် – တရား ရှိသော။ (ခ) အပြီးသတ် – အရဟတ္တဖိုလ် – တရား အထိ ရရှိစေနိုင်သော။ (က) အရဟတ္တပရိယောသာနဉ္စ ဘဂဝတော သာသနန္တိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ (က) (ခ) အရဟတ္တပရိယောသာနမေကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ တွေက ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၆။ ဧဝမဿ အရဟတ္တပရိယောသာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထိတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂။

အရဟတ္တပရိယောသာနတာ (ထီ) [အရဟတ္တပရိယောသာန+တာ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော – အပြီးသတ် – အဆုံးသတ် – တရားရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနုသယသမုဂ္ဃါတာယာတိ ဣမိနာ တဿာ ကထာယ အရဟတ္တပရိယောသာနတံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၉။

အရဟတ္တပရိယောသာနတ္တ (န) [အရဟတ္တပရိယောသာန+တ္တ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော – အပြီးအဆုံး – အထွတ်အထိပ် – တရား ရှိသည်၏အဖြစ်။ အရဟတ္တနိကူဋ-ကြည့်။

အရဟတ္တပါပန (န) [အရဟတ္တ+ပါပန] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ တေစီဝရိယာဌာနေသု အရဟတ္တပါပနေန ဒေသနာဝိလာသော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၂။

အရဟတ္တပ္ပတ္တ (တိ) [အရဟတ္တ + ပတ္တ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း။ (၁) အထ ခေါ အာယသ္မာတော သောဏဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တဿ ဧတဒဟောသိ။ ဝိ၊၃။၂၆၉။ အံ၊၂။ ၃၃၀။ (–အံ၊၂။၂၀။ အံ၊၃။၆၀။ စူဠနိ။ ၂၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁၆၉။

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၃။) (၂) အရဟတ္တပ္ပတ္တေ ယော တဋ္ဌော ဆန္ဒော၊ သော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေါ။ သံ၊ ၃။၂၃၈။ (–စူဠနိ။၄၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈။)(၁)(၂) အရဟတ္တပ္ပတ္တ (ပဋိသံ၊၂၈၄)န္တိ အတ္တနာ အရဟတ္တဿ ပတ္တံ။ နပုံသကေ ဘာဝေ သိဒ္ဓ-ဝစနံ။ .... အရဟတ္တပ္ပတ္တံ အတ္တာနန္တိ ဝါ ပါဌ-သေသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။

အရဟတ္တပ္ပတ္တာဘိကင်္ခု (ပု)[အရဟတ္တပ္ပတ္တ+ဘိက္ခု] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သောရဟန်း။ ယတ္ထ ယာဂုံ ပိဝိတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တာဘိက္ခူ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အရဟတ္တ(ပ္ပ)ပတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တ+ပတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ် – သို့ရောက်ခြင်း –ကိုရခြင်း။ တဿ ယော ပုဗ္ဗေ ဆန္ဒော အဟောသိ အရ-ဟတ္တပ္ပတ္တိယာ။ သံ၊၃။၂၃၈။ ယော ဟိ ကောစိ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ မမ သန္တိကေ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဗျာကရောတိ။ အံ၊၁။၄၇၅။ (–အဘိ၊က။၄၃၇၊၄၄၅၊၄၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇၊၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁-၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၊၁၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၇၇၊၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၊၇၀၊၉၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ မူလဋီ၊၃။၆၄၊၁၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၈၄။)

အရဟတ္တဖလ (နှ) [အရဟတ္တ + ဖလ။ အရ-ဟတ္တမေဝ ဖလံ အရဟတ္တဖလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၉။] ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ အနာဂါမိဖလံ ဝါ အရဟတ္တ-ဖလံ ဝါ သစ္ဆိကာတုံ။ ဝိ၊၄။၄၄၃။ အံ၊၃။ ၁၀၃။ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ....အရဟတ္တ-ဖလံ။ ဒီ၊၃။၁၉၀။ အရဟတ္တဖလံ သစ္ဆိကရေ-ယျ။ သံ၊၂။၁၃၈။ ကတမေ ဓမ္မာ အသေက္ခာ၊ ဥပရိဋ္ဌိမံ အရဟတ္တဖလံ။ အဘိ၊ဓ။၂၀၊၂၇၀။ (–အဘိ၊ဝိ။၃၃၉။ အဘိ၊က။၁၆၃။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၉။ ဝဇိရ။၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။ ဝိမတိ၊၂။၈၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၆၊၂၁၆။ မူလဋီ၊ ၁။၄၄။ အနုဋီ၊၃။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၅။)

အရဟတ္တဖလကာမီ (တိ) [အရဟတ္တဖလ+ ကာမီ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို အလိုရှိသော၊သူ။ တထေဝ ဗုဒ္ဓပုတ္တေန၊ အရဟတ္တဖလကာမိနာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၇။

အရဟတ္တဖလက္ခဏ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ခဏ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဖြစ်ရာ–ခဏ–အခိုက်အတန့် ကာလ။ အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ဒဿနံ ဝိသုဒ္ဓံ။ ပဋိသံ။၁၀၂။ အရဟတ္တဖလက္ခဏေ အဝိ-မောက္ခဋ္ဌေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ (–မ၊

ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇၆၊၁၈၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၅၀။)

အရဟတ္တဖလစိတ္တ (န) [အရဟတ္တ+ဖလစိတ္တ။ အရဟတ္တဿ တံ ဖလစိတ္တဉ္စာတိ အရဟတ္တဖလစိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၉၉။] အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်။ သဗ္ဗစိတ္တာနံ အဓိကေန အရဟတ္တဖလစိတ္တေန သမန္နာဂတဿာတိ အဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။)

အရဟတ္တဖလစေတောဝိမုတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + စေတောဝိမုတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော စေတောဝိမုတ္တိတရား၊ အလုံးစုံသော ကိလေသာ အနှောင်အဖွဲ့မှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေတတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်။ အကုပ္ပါတိ အရဟတ္တဖလစေတောဝိမုတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ စေတောဝိမုတ္တိ အမျိုးအစားကို ၎င်း-ဋ္ဌ-တို့၌ ကြည့်။

အရဟတ္တဖလဉာဏ (န) [အရဟတ္တဖလ+ဉာဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ညာဏ်။ အရဟတ္တဖလဉာဏသောတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ အသေခဉာဏန္တိ အရဟတ္တဖလဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယေ ဉာဏန္တိ အရဟတ္တဖလဉာဏံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၂။

အရဟတ္တဖလဋ္ဌ (တိ) [အရဟတ္တဖလ+ဌာ+အ] အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်သော၊သူ။ တတိယဂါထာ အရဟတ္တဖလဋ္ဌံ သန္ဓာယ.... ဝုတ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ ဝီတမောဟာတိ အရဟတ္တဖလဋ္ဌာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃။

အရဟတ္တဖလတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ်၏အကျိုး။ အရဟတ္တဖလတ္ထံ ဣဒံ ဖြဟ္မစရိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ယဒိပိ အရဟတ္တဖလတ္ထံ ဗျာနဝိပဿနာ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အနာဂါမီ၊ မူလဋီ၊၃။၁၈၇။

အရဟတ္တဖလတ္ထတ္တ (န) [အရဟတ္တဖလတ္ထ+တ္တ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ "အသေက္ခဖလ"န္တိ စ ဣဒံ ဝစနတ္တယံ အရဟတ္တဖလတ္ထတ္တာ အရဟတ္တဖလဿ ဝေဝစနံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၅။

အရဟတ္တဖလဒါန (န) [အရဟတ္တဖလ+ဒါန] အရဟတ္တဖိုလ်ကိုပေးခြင်း။ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဓမ္မေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အရဟတ္တဖလဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အရဟတ္တဖလဓမ္မ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ဓမ္မ] အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ အညာတာဝိန္ဒြိယန္တိ အညာတာဝီသု အရဟတ္တဖလဓမ္မေသု ဥပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ မူလဋီ၊၁။၄၄။ အနုဋီ၊၁။၄၇။)

အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ထီ) [အရဟတ္တဖလ+ပစ္စဝေက္ခဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဣဒါနိ အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏံ သတတဝိဟာရဉ္စ ဒဿေတွာ ဒေသနာ နိဝတ္တေတဗ္ဗာ သိယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏာနန္တရ (တိ) [အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏ+အနန္တရ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းသည်၏ အခြားမဲ့ကာလ။ အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏာနန္တရံ ကဏ္ဍနာဠိဒ္ဓေဒပစ္စယာ ဇီဝိတနိကန္တိမေန သမသီသီ ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၁။

အရဟတ္တဖလပညာ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + ပညာ] အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ။ ပညာဓိဋ္ဌာနေန ဝါ ဧကေန အရဟတ္တဖလပညာ ကထိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၀။) ပညာဝိမုတ္တိလည်း-ကြည့်။

အရဟတ္တဖလပညာဓိဋ္ဌာန (န) [အရဟတ္တဖလပညာ+အဓိဋ္ဌာန] အရဟတ္တဖိုလ် ပညာဟူသော တည်ကြောင်း မှီကြောင်းတရား။ (မ၊ဋီ၊၃။၃၉၇။ စတုရာဓိဋ္ဌာန-ပုဒ်အဖွင့် ကြည့်။) ဧဝံ သမန္နာဂတောတိ ဣမိနာ ဥတ္တမေန အရဟတ္တဖလပညာဓိဋ္ဌာနေန သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ဧဝံ သမန္နာဂတောတိ ဧတ္ထ ဧဝံ-သဒ္ဒေါ ဣဒံ-သဒ္ဒတ္ထဝစနောတိ အာဟ "ဣမိနာ ဥတ္တမေန အရဟတ္တဖလပညာဓိဋ္ဌာနေနာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၂။

အရဟတ္တဖလပရိယောသာန (တိ) [အရဟတ္တဖလ+ပရိယောသာန] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အပြီးသတ်တရားရှိသော။ အရဟတ္တဖလပရိယောသာနဥ္စ ဘဂဝတော သာသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (− သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၀။)

အရဟတ္တဖလပရိယောသာနတ္တ (န) [အရဟတ္တဖလပရိယောသာန+တ္တ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အပြီးသတ်တရား ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣဒဥ္စ အရဟတ္တဖလပရိယောသာနတ္တာ သဗ္ဗဂုဏာနံ တဒေဝသဗ္ဗေသံ ဥတ္တရိတရန္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁။

အရဟတ္တဖလဘာဝ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ဘာဝ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ တေ ဧဝ သေက္ခာ ဓမ္မာ အရဟတ္တဖလဘာဝံ အာပန္နာတိ သက္ကာ ဝတ္တုံ။ မူလဋီ၊၁။၄၄။

အရဟတ္တဖလဘူမိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ+ဘူမိ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ဘုံ၊ မိမိနှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက်တရားတို့၏ဖြစ်ရာမှီရာအရဟတ္တဖိုလ်။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ပဌမာယ ဘူမိယာ အဖွင့် ကြည့်။) ဒန္တဘူမိမနုပ္ပတ္တာတိ ဧကန္တဒမနံ အရဟတ္တဖလဘူမိံ ပါပုဏိတွာ ဌိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

အရဟတ္တဖလဝသိဘာဝိတခန္ဓ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ဝသိဘာဝိတခန္ဓ] ဝသီဘော် မြောက်စေအပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ခန္ဓာ၊ အစွမ်းသတ္တိထက်မြက်အောင်−ကျေညက်အောင်−ပွါးစေအပ်−ကြိမ်ဖန်များစွာ လေ့လာအပ်−ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ခန္ဓာ။ ခီဏာသဝေါတိ စဿ အရဟတ္တဖလဝသိဘာဝိတခန္ဓေ ဥပါဒါယ အယံ ပညတ္တိ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၉။

အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ(ထီ)[အရဟတ္တဖလ+ဝိမုတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ဝိမုတ္တိ။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်။ ဝိမုတ္တိပိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၈။ အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၀၂။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။)

အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိမုခ (န) [အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ+မုခ] အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိဟူသော အဦးပဓာနတရား။ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိမုခေန ဝိစယဟာရသမ္ပာတံ နိဒ္ဒိသန္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ (−နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၇။)

အရဟတ္တ ဖလဝိမုတ္တိ ဝရဝိမလ သေတစ္ဆတ္တပဋိလာဘ (ပု) [အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ+ ဝရ+ဝိမလ +သေတ+ဆတ္တ+ပဋိလာဘ] အရဟတ္တဖိုလ်

ဝိမုတ္တိ-ဟု ဆိုအပ်သော မြတ်သော အညစ်အကြေးကင်းသော ထီးဖြူကို ရခြင်း။ သေတစ္ဆတ္တခရဏံ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိဝရဝိမလသေတစ္ဆတ္တပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၉၂။

အရဟတ္တဖလဝိမောက္ခ (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ဝိမောက္ခ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ဝိမောက္ခတရား။ စိတ္တဿ ဝိမောက္ခောတိ အရဟတ္တဖလဝိမောက္ခော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

အရဟတ္တဖလဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + ဝိသုဒ္ဓိ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိတရား၊ ကိလေသာ အညစ်အကြေး မတင် အထူး သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ အရဟတ္တဖလဝိသုဒ္ဓိယာ အတိဝိယ ဝေါဒါယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၆။

အရဟတ္တဖလဝေဠု (ပု) [အရဟတ္တဖလ+ဝေဠု] အရဟတ္တဖလဝေဠုနှင့်အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အရဟတ္တဖလဝေဠုန (နု) [အရဟတ္တဖလ+ဝေဠုန] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို မယိုင်လဲအောင် တည်တံ့ခိုင်မြဲအောင် ရစ်ပတ် နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း, ဖေးမထောက်ကူကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်တရား။ အရဟတ္တဖလဝေဠုနေန စတုက္ကုရိယာပထကမ္မံ တထာဂတဿ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အရဟတ္တဖလဝေဠုနောတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသညိတေန အတ္တဘာဝဝေဠုန။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၂။

အရဟတ္တဖလသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + သစ္ဆိကိရိယာ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို–မျက်မှောက်ပြုခြင်း–သိမြင်–ရ–ရောက်–ခြင်း။ အရဟတ္တဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော ။ဝိ၊ ၄။၄၂၄။ ဒီ၊၃။၂၁၁။ အဘိ၊ပု။၁၀၄။ (–မ၊ ၃။၂၉၇။ သံ၊၃။၁၇၈၊၁၅၉။ အံ၊၁။၂၃၊ ၄၆။ အဘိ၊က။၁၆၅။ ပဋိသံ။၃၇၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၄၄။)

အရဟတ္တဖလသညာ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + သညာ] အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သညာ။ "ဘဂဝါ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ကိံ ပဌမံ အရဟတ္တဖလသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒါဟု ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ"န္တိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

အရဟတ္တဖလသမင်္ဂီ (တိ) [အရဟတ္တဖလ+သမင်္ဂီ] အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အရဟတ္တဖလသမင်္ဂီဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝိမုတ္တိဉာဏံ ဝိမုတ္တန္တိ။ အဘိ၊က။၂၂၇။ စတုမဂ္ဂဟေဋ္ဌိမဖလတ္တယသမင်္ဂီနော ဝိယ အရဟတ္တဖလသမင်္ဂိပိ တာသု သိက္ခာသု ဇာတော။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။

အရဟတ္တဖလသမယ (ပု) [အရဟတ္တဖလ + သမယ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို – သိမြင်ခြင်း – ရခြင်း။ ဇံ အနာဂါမိ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏေန "ဥပရိ အရဟတ္တဖလသမယော (အရဟတ္တဖလာဘိသမယော၊ သီ) နာမ အတ္ထီ"တိ ဇာနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ဥပရိ အရဟတ္တဖလသမယောတိ ဥပရိ သိဇ္ဈနတော အရဟတ္တပဋိလာဘော တထာ အတ္ထိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၃။

အရဟတ္တဖလသမာဓိ (ပု) [အရဟတ္တဖလ + သမာဓိ] အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိ။ စိတ္တံ သမာဓိယတီတိ အရဟတ္တဖလသာမာဓိနာ သမာဓိယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၃။)

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ+အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်အကျိုး။ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တတ္ထာယ.... ပဋိသင်္ခါသန္တိဋ္ဌနာ ပညာ သင်္ခါရုပေက္ခာသု

ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၅။ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တတ္ထာယ....ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရနိမိတ္တံ အဘိဘုယျတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၂။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ+သမာပတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်၊ကောင်းစွာရောက်အပ်– ဝင်စားအပ်– သော အရဟတ္တဖိုလ်။အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။ ၂၁။ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ ဉာဏစရိယာ။ ၎င်း-၈၀-၉၆။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁၊၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၄၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၂။)

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိစိတ္တ (န) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ+စိတ္တ] အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်စိတ်။ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိစိတ္တံ သက္ကာယနိဿရဏန္တိ အက္ခာတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိထလ (န) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ+ထလ] အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်တည်းဟူသော –ကြည်း –ကုန်း။ ထလေ တိဋ္ဌတီတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိထလေ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိပညာ (ထီ) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ+ပညာ] အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်ပညာ။ သော စ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာဓိ (ပု) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ + သမာဓိ] အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်နှင့် ယှဉ်သောသမာဓိ။ တမှာ သမာဓိမှာတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာဓိမှာ။ ဝိမတိ၊၂။၇၅။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသညိတ (တိ) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ + သညိတ] အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်ဟု – သိ– မှတ်သား –အပ်သော။ အရဟတ္တဖလဝေဠုန-ကြည့်။]

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇန (န) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ+သမာပဇ္ဇန] အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်ကိုဝင်စားခြင်း။ တဥ္စ နိရောဓနိန္နတာယ ခီဏာသဝါနံ နိစ္စကပ္ပံ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ သမာပဇ္ဇနတော "ဖလေန သဟိတ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၂။ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနေန စေတောသမထမနုယုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၃။

အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာပန္န (တိ) [အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ + သမာပန္န] အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်–သို့ ကောင်းစွာရောက် – ကို ဝင်စား –သော၊ သူ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရဟတ္တဖလ+သမ္ပယုတ္တ]အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော။ အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တာဟိ သီလစိတ္တပညာသမ္ပဒါဟိ အညာ ဥတ္တရိတရာ ဝါ ပဏီတတရာ ဝါ သီလာဒိသမ္ပဒါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၀၀။)

အရဟတ္တဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ + သမ္မာဒိဋ္ဌိ] အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်ကို ဝင်စားရာ အခါ၌ ဖြစ်သော ကောင်းသော ဉာဏ်အမြင်။ သောခါယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာတိ အရဟတ္တဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ အရဟတ္တဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိယာတိ ဖလသမာပတ္တိကာလေ ပဝတ္တသမ္မာဉာဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၄။

အရဟတ္တဖလသီလ (န) [အရဟတ္တဖလ+သီလ] အရဟတ္တဖိုလ်သီလ။ အရဟတ္တဖလသီလံ ဟိ ဝွာခမိပ္ပေတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၅။

အရဟတ္တဖလသီသ (န) [အရဟတ္တဖလ+သီသ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော–အဦးပမာန–အထွတ်အမြတ်–ဖြစ်သောတရား။ သတ္ထာ အာယ-

သမ္ဗန္ဓံ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယံ အရဟတ္တဖလသီသေန သုစက္ကံ.... အာဇဉ္ဉရထံ ကတွာ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၆။

အရဟတ္တဖလသုခ (နပုံ) [အရဟတ္တဖလ+သုခ] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ။ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟန္တဿ ယံ အရဟတ္တမဂ္ဂသုခဥ္စေဝ အရဟတ္တဖလသုခဉ္စ၊ တံ ဣဓ "သုခ"န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။

အရဟတ္တဖလဿာဒ (တိ) [အရဟတ္တဖလ + အဿာဒ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော သာယာဖွယ် အရသာရှိသော (မြတ်စွာဘုရား စကားတော်)။ ဝိမုတ္တိရသန္တိ အရဟတ္တဖလဿာဒံ၊ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။ ဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ရသမေတဿာတိ ဝိမုတ္တိရသံ၊ အရဟတ္တဖလဿာဒန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၄။

အရဟတ္တဖလာဓိဂမ (ပုံ၊ နပုံ) [အရဟတ္တဖလ+အဓိဂမ] အရဟတ္တဖိုလ် – ကို ရခြင်း – သို့ ရောက်ခြင်း။ အဓမ္မကာမဿ ဝိယ အရဟတ္တဖလာဓိဂမမနုတ္တရံ။ မိလိန္ဒ။၃၃၉။ အရဟတ္တဖလာဓိဂမော န ဘဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ အနုက္ကမေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တဿ အရဟတ္တဖလာဓိဂမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ မူလဋီ၊၁။၄၈။)

အရဟတ္တဖလာဘိသမယ (ပုံ) [အရဟတ္တဖလ+အဘိသမယ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်း။ အရဟတ္တဖလသမယ-ကြည့်။

အရဟတ္တဖလိန္ဒြိယ (နပုံ) [အရဟတ္တဖလ+ဣန္ဒြိယ] အရဟတ္တဖိုလ်၌ အကျုံးဝင်သော ဣန္ဒြေ။ သမတ္တာနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ အရဟတ္တဖလိန္ဒြိယာနိ နာမ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ အရဟတ္တမဂ္ဂိန္ဒြိယ-လည်း ကြည့်။

အရဟတ္တဖလုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တဖလ+ဥပ္ပတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ အနာဂါမိနော အရဟတ္တဖလုပ္ပတ္တိ ကုဟိန္တိ ပုစ္ဆာ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၂။)

အရဟတ္တဖလောဒယ (ပုံ) [အရဟတ္တဖလ+ဥဒယ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ဖြစ်ခြင်း။ သဗ္ဗညုဘာဝေါ ဟိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သိဇ္ဈတိ၊ အရဟတ္တဖလောဒယေ သိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။

အရဟတ္တဗျာကရဏ (နပုံ) [အရဟတ္တ + ဗျာကရဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြောကြားခြင်း။ (အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရသည်ဟု ပြောကြားခြင်း)။ သစေ တေ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာ ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အရဟတ္တဗျာကရဏံ မိစ္ဆာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အညာဗျာကရဏ-လည်း ကြည့်။

အရဟတ္တဘာဝဒီပက (တိ) [အရဟတ္တ+ဘာဝ+ဒီပက။ ထီ-၌ အရဟတ္တဘာဝဒီပိကာ] အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ အတ္တနော အရဟတ္တဘာဝဒီပကံ ဥတ္တမဝါစံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အရဟတ္တဘာဝဒီပကန္တိ အရဟတ္တဿ အတ္တိဘာဝဒီပကံ။ "အရဟတ္တဘာဝဒီပက"န္တိ ဝါ ပါဌော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၆။

အရဟတ္တမဂ္ဂ (ပုံ) [အရဟတ္တ+မဂ္ဂ။ အရဟတ္တဿ မဂ္ဂေါ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ကိလေသာဒီနံ ဟနနာဒီနာ အရဟံ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂဋ္ဌော။ တဿ ဘာဝေါ အရဟတ္တံ၊ သော ဧဝ မဂ္ဂေါတိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။] အရဟတ္တမဂ်။ **အရဟတ္တမဂ္ဂေါ** အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၂၁။ (–ပဋိသံ။၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၉၀၊၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅။) **အရဟတ္တမဂ္ဂ**—ဝိ၊၃။၄၂။ ဒီ၊၁။၁၃၇။ သံ၊၁။၇၀။ အံ၊၂။၃၄၃။ ဥဒါန။၈၄။ မဟာနိ။

၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ **အရဟတ္တမဂ္ဂေန—**အဘိ၊ က။ ၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၁။ မူလဋီ၊၁။၁၇၅။ မူလဋီ၊၃။၇၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၃။ **အရဟတ္တမဂ္ဂါ—**သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ **အရဟတ္တမဂ္ဂ-တော—**သာရတ္ထ၊၂။၅၅။ **အရဟတ္တမဂ္ဂဿ—**အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၆။ **အရဟတ္တမဂ္ဂေ —** အဘိ၊ဓ။ ၂၅၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၄၈။ ပဋိသံ။ ၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀။

အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ + ခဏ] အရဟတ္တ-မဂ် ခဏ၊ အရဟတ္တမဂ်၏ ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့် ကာလ။ အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၉။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။)

အရဟတ္တမဂ္ဂခန္တိ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ + ခန္တိ] အရဟတ္တမဂ္ဂခန္တိတရား၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို နှစ်သက်တတ်သော အရဟတ္တမဂ်တရား။ အရ-ဟတ္တမဂ္ဂခန္တိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အရဟတ္တမဂ္ဂဂ္ဂဟဏ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဂဟဏ] အရဟတ္တမဂ်ကိုယူခြင်း။ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသဝသေ-န အရဟတ္တမဂ္ဂဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၈။

အရဟတ္တမဂ္ဂင်္ဂ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+အင်္ဂ] အရ-ဟတ္တမဂ်၏ အင်္ဂါ။ သေသာနိ မဂ္ဂင်္ဂါနီတိ သေသာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂင်္ဂါနိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။

အရဟတ္တမဂ္ဂစိတ္တ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ + စိတ္တ] အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်၊ အရဟတ္တ-မဂ်စိတ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂစိတ္တဋ္ဌေတိ.... နာမ။ အဘိ၊သင်္ဂဟ။၆။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝေန ပူဇာဝိသေသံ အရဟတီတိ အရဟာ .. တဿ အာဂမနဘူတော မဂ္ဂေါ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ တေန သမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ အရဟတ္တမဂ္ဂစိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၉၈။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ(န)[အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဉာဏ]အ-ရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အဘိ-သင်္ခါရဝိညာဏဿ....ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ။ စူဠ-နိ။၃၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ ဣဓ ပန ဘာဂဝတော အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၄။ အနုဋီ၊၂။ ၂၀၀။ အနုဋီ၊၃။၁၇၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၂။)

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏကုဒ္ဒါလ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ-ဉာဏ+ကုဒ္ဒါလ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် တည်း ဟူသော ပေါက်တူး။ ဣမိဿာ ဆဒ္ဒါရိက-တဏှာယ မူလံ ကာရဏံ အဝိဇ္ဇာဒိကိလေ-သဂ္ဂဟနံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏကုဒ္ဒါလေန ခဏထ သမုစ္ဆိန္ဒထ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဇုတိ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ +ဇုတိ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်း ဟူသော အရောင်။ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဇုတိယာ ခန္ဓာဒိ-ဘေဒေ ဓမ္မေ ဇောတေတွာ ဠိတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၅။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+ အတ္ထ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် တည်းဟူသော အကျိုး။ အာသဝါနံ ခယဉာဏာယာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (–အဘိ၊ပု။၉၃။)

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+ဝိဇ္ဇာ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသော ဝိဇ္ဇာ။ ဝိဇ္ဇာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဝိဇ္ဇာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏသမ္ဗန္ဓ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+သမ္ဗန္ဓ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် – စပ်–ဆက်သွယ်–ခြင်း။ အာသဝါနံ ခယဉာဏသင်္ခါတအရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏသမ္ဗန္ဓေန ....ဒဿေတုံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာနန္တရ (ဗျ) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+အနန္တရ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့ကာလ။ အညိန္ဒြိယတော ပစ္ဆာ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာနန္တရ အရဟတ္တဖလေန အညာဝိမုတ္တိယာ အညာတာဝိန္ဒြိယေန ဝိမုတ္တဿ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၉။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+အာနုဘာဝ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏–အစွမ်း–အာနုဘော်။အာယသ္မတော ဗာက္ကုလဿ ပစ္ဆိမဘဝိကဿ တေန အတ္တဘာဝေန ပဋိလဘိတဗ္ဗ အရဟတ္တမဂ္ဂ ဉာဏာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေတ္တာ ဉာဏဝိပ္ဖါရာ ဣဒ္ဓိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇-၈။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာသိ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ+အသိ] အရဟတ္တ-မဂ်ဉာဏ်တည်း ဟူသော သန်လျက်။ တေသံ တဏှာဒီနံ အရဟတ္တ-မဂ္ဂဉာဏာသိနာ ဟတတ္တာ ခီဏာသဝေါ နိဒ္ဒုက္ခော ဟုတွာ ယာတီတိ အယမေတ္ထ-တ္ထော။ မမ္ပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဌာ+အ] အရဟတ္တမဂ်၌ တည်သော၊သူ။ သော သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာ ဆဗ္ဗိဓော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃။ မူလဋီ၊ ၃။၃၃။)

အရဟတ္တမဂ္ဂတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+အတ္ထ] အရဟတ္တမဂ်ဟူသော အကျိုး။ သဗ္ဗကိလေသေ ပဇဟန္တော အရဟတ္တမဂ္ဂတ္ထံ သန္ဓေတိ။ ပဋိသံ။၁၀၁။

အရဟတ္တမဂ္ဂဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဒိဋ္ဌိ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သောပညာ၊ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။ သုခုမံ ဒိဋ္ဌိဝိပဿကန္တိ အရဟတ္တ-မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သုခုမဒိဋ္ဌိဖလသမာပတ္တိအတ္ထာယ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အာဂတတ္တာ ဝိပဿကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အရဟတ္တမဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဓမ္မ] အရဟတ္တ မဂ်တရား။ အရဟတ္တမဂ္ဂဓမ္မာ ဝုဋ္ဌိပ္ပတ္တာ စ....အသေခဘာဝေါအာပန္နောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။ ဒီဋီ၊ ၃။ ၂၀၅။ မူလဋီ၊ ၁။၄၄။

အရဟတ္တမဂ္ဂပညာ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပညာ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သောပညာ၊ အရဟတ္တ-မဂ်ပညာ။ အညာယာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂပညာ-ယ ဉ တွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (–ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၀။)

အရဟတ္တမဂ္ဂပဋိလာဘ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပဋိလာဘ] အရဟတ္တမဂ်ကိုရခြင်း။ အရဟတ္တ-မဂ္ဂပဋိလာဘော သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အရဟတ္တမဂ္ဂပဋိလာဘတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပဋိလာဘ+အတ္ထ] အရဟတ္တမဂ်ကို ရခြင်း အကျိုး။အရဟတ္တမဂ္ဂပဋိလာဘတ္ထာယ ဥပ္ပါဒံ .... ဥပါယာသေ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။

အရဟတ္တမဂ္ဂပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပရိဂ္ဂဟ] သိမ်းပိုက်လက်ခံအပ်သော အရဟတ္တ-မဂ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂပရိဂ္ဂဟော သဗ္ဗကိလေ-သေဟိ သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အရဟတ္တမဂ္ဂပရိယာပန္န (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပရိယာပန္န] အရဟတ္တမဂ်၌ အကျုံးဝင်သော။ အရဟတ္တမဂ္ဂိန္ဒြိယ ကြည့်။

အရဟတ္တမဂ္ဂပရိယောဂါဟဏ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပရိယောဂါဟဏ] (နိဗ္ဗာန်သို့) သက်ဝင်တတ်သော အရဟတ္တမဂ်တရား။ အရဟတ္တမဂ္ဂပရိယောဂါဟဏံ သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အရဟတ္တမဂ္ဂပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ပဋိဝေဓ] ထိုးထွင်းသိအပ်သော အရဟတ္တမဂ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂပ္ပဋိဝေဓော သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အရဟတ္တမဂ္ဂဖလ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဖလ] အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်။ အဟဥ္စ တဏှာနံ ခယသန္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလံ အဇ္ဈဂါ၊ ပတ္တောသ္မီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။)

အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဒါယက (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂဖလ+ဒါယက။ ထိ-၌ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဒါယိကာ] အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပေးတတ်သော။ ပရိယောသာနေ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဒါယိကာ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။

အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဝဇ္ဈ] အရဟတ္တမဂ်သည်ပယ်သတ်အပ်သော။ ကာမစ္ဆန္ဒော နီဝရဏပတ္တော အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၀၇၊၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။)

အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈက (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈ+က] အရဟတ္တမဂ်သည် ပယ်သတ် အပ်သော။ မာနော'တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈကော မာနော ဧဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။

အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈတ္တ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈ+တ္တ] အရဟတ္တမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ကာမုပါဒါနံ ပစ္ဆာ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈတ္တာ'တိ အယမေတေသံ ပဟာနက္ကမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၅။ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈတ္တာ ဘဝရာဂဿပိ ကာမုပါဒါနဘာဝေ အတ္ထေဝ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၃။

အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ (ထိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဝိဇ္ဇာ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဥ်သော – ဝိဇ္ဇာ – ဉာဏ်။ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၀။)

အရဟတ္တမဂ္ဂဝိပဿနာ (ထိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဝိပဿနာ] အရဟတ္တမဂ်၏ ဝိပဿနာ၊ အရဟတ္တမဂ်ကို ရစေနိုင်သော ဝိပဿနာ။ ဣမိနာ အနာဂါမိနော ဘဝရာဂက္ခယတ္ထာယ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိပဿနာ ကထိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

အရဟတ္တမဂ္ဂဝေါသာန (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဝေါသာန] အရဟတ္တမဂ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ တာယ စ ပန အရဟတ္တမဂ္ဂဝေါသာနာယ မဇ္ဈိမာယ ပဋိပဒါယ....အတိက္ကန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

အရဟတ္တမဂ္ဂသတ္တ (န) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သတ္တ] အရဟတ္တမဂ် တည်းဟူသော – ဓား – လက်နက်။ အရဟတ္တမဂ္ဂသတ္ထေန ဥစ္ဆိန္နာ ဘဝနေတ္တိ အဿာတိ ဥစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

အရဟတ္တမဂ္ဂသန္နိဿိတ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သန္နိဿိတ] အရဟတ္တမဂ်ကို–ကောင်းစွာမှီသော–အမှီပြုသော။ ဥပရိ ဒွေ မဂ္ဂါ စ ဖလာနိ စ အရဟတ္တမဂ္ဂသန္နိဿိတာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

အရဟတ္တမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သမင်္ဂီ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ အရဟတ္တာယ ပဋိပန္နောတိ အရဟတ္တမဂ္ဂသမင်္ဂိံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။)

အရဟတ္တမဂ္ဂသမာဓိ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သမာဓိ] အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ အရဟတ္တမဂ္ဂသမာဓိသင်္ခါတေန ဧကောဒိဘာဝေန အဓိဂတတ္တာ ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။

အရဟတ္တမဂ္ဂသမာပန္န (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သမာပန္န] အရဟတ္တမဂ်သို့ ကောင်းစွာရောက်သော၊သူ။ နေဝ စ ခေါ တွံ ကဿပ အရဟာ၊ နာပိ အရဟတ္တမဂ္ဂသမာပန္နော။ ဝိ၊၃။၄၂။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇။)

အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သမ္ပယုတ္တ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သော။ အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သုခုမာဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၆။

အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာပက (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သမ္မာပက] အရဟတ္တမဂ်သို့ ကောင်းစွာရောက်စေတတ်သော၊သူ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာပကောတိ တယော အာစရိယာ ဗဟုကာရာတိ အာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ + သမ္မာဒိဋ္ဌိ] အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သမ္မာဒိဋ္ဌီတိ အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၈-၉။

အရဟတ္တမဂ္ဂသဟဇာတ (တိ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+သဟဇာတ] အရဟတ္တမဂ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ အရဟတ္တမဂ္ဂသဟဇာတာ သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

အရဟတ္တမဂ္ဂသုခ (နပုံ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ + သုခ] အရဟတ္တမဂ်ချမ်းသာ။ သုခန္တိ အရဟတ္တမဂ္ဂသုခဉ္စေဝ ဖလသုခဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။)

အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဂမ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+အဓိဂမ] အရဟတ္တမဂ်ကို ရခြင်း။ အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဂမေန သာဝကပါရမိဉာဏဿ ပါပုဏနေန ပရိပုဏ္ဏော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဋ္ဌာန (နပုံ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+အဓိဋ္ဌာန] အရဟတ္တမဂ်ဟူသော အဓိဋ္ဌာနတရား၊ သက်ဝင်တည်တံ့သော အရဟတ္တမဂ်တရား။ အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဋ္ဌာနံ သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညံ။ ပဋိသံ၊၃၆၅။

အရဟတ္တမဂ္ဂိန္ဒြိယ (နပုံ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဣန္ဒြိယ] အရဟတ္တမဂ်၌ အကျုံးဝင်သော ဣန္ဒြေ။ တထာ သမတ္တာနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ ပဋိပန္နိယာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂိန္ဒြိယာနိ နာမ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ သမ္ပယောဂတော သဘာဝတော စ အရဟတ္တမဂ္ဂပရိယာပန္နာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂိန္ဒြိယာနိ၊ အရဟတ္တဖလိန္ဒြိယာနီတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၀။

အရဟတ္တမဂ္ဂုပ္ပါဒ (ပု) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဥပ္ပါဒ] အရဟတ္တမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ သူရိယုဂ္ဂမနံ ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂုပ္ပါဒေါ ပန "ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ"တိ ပဒေန ဂဟိတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

အရဟတ္တမဂ္ဂေကတ္တ (နပုံ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဧကတ္တ] အရဟတ္တမဂ်ဟူသော– ဧကတ္တတရား – တခုတည်းသော သဘောတရား။ အရဟတ္တမဂ္ဂေ-

ကတ္တံ စေတယတော သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အရဟတ္တမဂ္ဂေသနာ (ထီ) [အရဟတ္တမဂ္ဂ+ဧသနာ] အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ရှာမှီးအပ်သော တရား။ အရဟတ္တမဂ္ဂေသနာ သဗ္ဗကိလေသေဟိ သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၃။

အရဟတ္တမဏ္ဍန (န) [အရဟတ္တ+မဏ္ဍန] အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော – တန်ဆာ – အဆင်အယင်။ အရဟတ္တမဏ္ဍနေန အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍေတွာ။ သံ၊၂။၇၇။

အရဟတ္တဝဂ္ဂ (ပု) [အရဟတ္တ+ဝဂ္ဂ] အရဟတ္တဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၈-ဝဂ်။ အံ၊၂။၃၇၄-၈။

အရဟတ္တဝိပဿနာ (ထီ) [အရဟတ္တ+ဝိပဿနာ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဝိပဿနာ။ အရဟတ္တဝိပဿနာယ စေဝ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပစာရဿ စ ပဋိလာဘော ပဋိလာဘသမနန္တရာဒေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။

အရဟတ္တဝိမုတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တ + ဝိမုတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော–ဝိမုတ္တိတရား– ကိလေသာ-မှ လွတ်မြောက်ပြီးသောတရား။ ယတ္ထဿ တံ သီလန္တိ အရဟတ္တဝိမုတ္တိံ ပတွာ သီလံ အပရိသေသမ္ပိ နိရုဇ္ဈတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။)

အရဟတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [အရဟတ္တ+ဝိမောက္ခ] အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော ဝိမောက္ခ။ အရဟတ္တဝိမောက္ခဿ ဟိ မဂ္ဂသမ္မယုတ္တသမ္မာသင်္ကပ္ပါဒိဘေဒါ ဓမ္မတ္တက္ကော ပုရေဇဝေါ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အရဟတ္တသင်္ခါတနိရောဓ — "အရဟတ္တသင်္ခါတနိရောဓဿ" ဟု ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၁-၌ ရှိသော ပါဌ်ကား "အရဟတ္တံ သင်္ခတနိရောဓဿ" ဟု ရှိရာမှ ချတ်ယွင်း ပျက်စီးလာသော ပါဌ် ဖြစ်သည်။ နိရောဓော တဿ နိဿရဏန္တိ ဣဓ ....နိရောဓောတိ ဝုတ္တံ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂-၃) ဟူသော အကြောင်းအကျိုး ဝါကျနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရဟတ္တသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [အရဟတ္တ+သစ္ဆိကိရိယာ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အရဟတ္တသစ္ဆိကိရိယာတိ ဧတ္ထဿ အစ္စန္တံ အနဂ်ဏကာလကိရိယာ ဧဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၄။)

အရဟတ္တသမဏ (ပု) [အရဟတ္တ + သမဏ] ရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက် – ရဟန္တာဖြစ် – သော ရဟန်း။ စတုတ္ထော အရဟတ္တသမဏောပိ တတ္ထ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။

အရဟတ္တသမဓိဂမ (ပု) [အရဟတ္တ+သမဓိဂမ] အရဟတ္တဖိုလ်–ကို ကောင်းစွာရခြင်း – သို့ ရောက်ခြင်း။ သဟဿမတ္တာ အရဟတ္တသမဓိဂမေန မစ္စုဝိသယာတိက္ကမေန မစ္စုပဟာယိနော ဇာတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၄။ (–၂၆၇။)

အရဟတ္တသမဓိဂမတာ (ထီ) [အရဟတ္တသမဓိဂမ +တာ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောင်းစွာရသည်၏ အဖြစ်။ "သော ဘာတိ ဝတ တေ အာဝုသော အာနန္ဒ အရဟတ္တသမဓိဂမတာ" တိ- အာဒိနာ သာဓုကာရမဒါသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇၈။

အရဟတ္တသမာဓိ (ပု) [အရဟတ္တ + သမာဓိ] (က) အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ၊ အရဟတ္တမဂ် သမာဓိ။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ၊ အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိ။ (က) ဣမဿ စ အရဟတ္တသမာဓိဿ ဘာဝိတတ္တာ အရိယပုဂ္ဂလဿ သဗ္ဗုပပတ္တိသမုဂ္ဃါတသမ္ဘဝတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ (ခ) ဣမဿ ပန အရဟတ္တသမာဓိဿ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓသဗ္ဗကိလေသတ္တာ န နိဂ္ဂယှတဖ္ဖံ ဝါရိတဗ္ဗဋ္ဌ

အတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၉၁။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၂၀၅။

အရဟတ္တသမာပတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တ + သမာပတ္တိ] ကောင်းစွာရောက်အပ်–ဝင်စားအပ်–သော အရဟတ္တဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်။ ဘဂဝါ ဟိ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကံ အရဟတ္တသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။ အရဟတ္တသမာပတ္တိယာ အနုယောဂံ ကရောဟိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။

အရဟတ္တသမာပန္န (တိ) [အရဟတ္တ+သမာပန္န] အရဟတ္တဖိုလ်–သို့ ကောင်းစွာရောက်–ကို ဝင်စား–သော၊သူ။ ကေစိ ပဗ္ဗဇိတွာတိ စ အရဟတ္တသမာပန္နာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာသခေ်ပဂတဒဿနတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၇။

အရဟတ္တသမာပန္နတာပဋိက္ခေပနတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တသမာပန္နတာ + ပဋိက္ခေပန + အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ်–သို့ ကောင်းစွာရောက်–ကို ဝင်စား – သည်၏အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း အကျိုး။ န ပန ဂိဟီနံ အရဟတ္တသမာပန္နတာပဋိက္ခေပနတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၇။

အရဟတ္တသမ္ပာပက (တိ) [အရဟတ္တ+သမ္ပာပက။ ထီ-၌အရဟတ္တသမ္ပာပိကာ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ကောင်းစွာရောက်စေတတ်သော။ ဝေကေဃ ဘိက္ခုနော သခေ်ပတော ဆဓာတုဝသေန အရဟတ္တသမ္ပာပကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ "အရဟတ္တသမ္ပာပိကံ ပဋိပဒံ ပရိပူရေဿာမီတိ ဝေ ယောဂေါ ကရဏီယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

အရဟတ္တသာခနာ (ထီ) [အရဟတ္တ+သာခနာ] ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြီးစေခြင်း၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို အစစ်အမှန် ပရမတ်အနက်သဘော အားဖြင့် မရစကောင်းကြောင်းကို ခိုင်မြဲစွာ ပြောဆိုခြင်း။ ဣတော ပရံ အဘိညာနုယောဂါဒိဝသေန အရဟတ္တသာခနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ အရဟတော သာခနံ အရဟတ္တသာခနာတိ အာဟ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၆၁။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ဂ၂-လည်း ကြည့်။

အရဟတ္တသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရဟတ္တ+သိဒ္ဓိ] အရဟံ ဟူသောပုဒ်၏ အနက် (ကိလေသာကင်းဝေးခြင်းအနက်) ၏ –ပြီးစီး – ခိုင်မြဲ – ခြင်း။ ပုရိမသိဒ္ဓိတိ ပုရိမဿ "အရဟ"န္တိ ပဒဿ အတ္ထသိဒ္ဓိ အရဟတ္တသိဒ္ဓိ (အရဟတ္ထသိဒ္ဓိ?)။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၄။

အရဟတ္တသုခ (နံ) [အရဟတ္တ+သုခ] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ။ ပရမံ နာမ အရဟတ္တသုခံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။

အရဟတ္တသုတ္တ (နံ) [အရဟတ္တ+သုတ္တ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်သုတ်။ ထိနံ,မိဒ္ဓံ,ဥဒ္ဓစ္စံ, ကုက္ကုစ္စံ, အဿဒ္ဓိယံ, ပမာဒ-ဟူသော တရား ၆-ပါးတို့ကို မပယ်ပဲ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက် မပြုနိုင်ကြောင်း ဟောရာ ဖြစ်သော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၇-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၂။၃၆ဂ။ (၂) အရဟတ္တသုတ်။ မာနံ, ဩမာနံ, အတိမာနံ, အဓိမာနံ, ထမ္ဘံ, အတိနိပါတ-ဟူသော တရား ၆- ပါးတို့ကို မပယ်ပဲ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက် မပြုနိုင်ကြောင်း ဟောရာဖြစ်သော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၂။ ၃၇၅။ အရဟန္တသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အရဟတ္တဟေတု (ပု) [အရဟတ္တ + ဟေတု] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကြောင်း။ "နာဟံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စီဝရာဒိဟေတု၊ အရဟတ္တဟေတု ပနာဟံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ"တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ နိဟတမာနဒပ္ပေနေဝ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ (–၂၇၅။)

အရဟတ္တာဓိဂမ (ပု) [အရဟတ္တ + အဓိဂမ] အရဟတ္တဖိုလ်–ကို ရခြင်း–သို့ ရောက်ခြင်း။

အရဟတ္တာဓိဂမော ပဌမံ ဒီပိတော။ သံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၄။ (–ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉။ ဥဒါန၊ဌ။၇၅။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉။ အပ၊ဌ၊၂။၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၄။)

အရဟတ္တာဓိဂမကာရဏ (န) [အရဟတ္တ+အဓိဂမ + ကာရဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို – ရခြင်း – ရောက်ခြင်း – ၏ အကြောင်း။ အရဟတ္တပရိယာယ ကြည့်။

အရဟတ္တာဓိဂမတ္ထ (ပု) [အရဟတ္တာဓိဂမ+အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ် – ကိုရခြင်း – သို့ရောက်ခြင်း – အကျိုး။ အညံ ပရိယာယန္တိ အရဟတ္တာဓိဂမတ္ထာယ အညမ္ပိ ကာရဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၉။

အရဟတ္တာဓိဂမဒီပန (န) [အရဟတ္တာဓိဂမ + ဒီပန] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကိုပြခြင်း။ တေန မမ္မေသု ဥက္ကဋ္ဌေ ဘောတိ အဝိသေသေန ဝုတ္တံ ဥက္ကဋ္ဌဘာဝံ ဝိသေသေတိ အရဟတ္တာဓိဂမဒီပနတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၃၄။

အရဟတ္တာဓိဂမန (န) [အရဟတ္တ+အဓိဂမန] အရဟတ္တဖိုလ် – ကို ရ – သို့ ရောက် – ခြင်း။ တတောတိ အရဟတ္တာဓိဂမနတော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၄။

အရဟတ္တာဓိမာန (ပု) [အရဟတ္တ+အဓိမာန] အရဟတ္တဖိုလ်ကို(မရသေးပဲ)ရ၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ အယဥ္စာယ အရဟတ္တာဓိမာနေ ဝါ ဝိနိယာတယ ဥပ္ပန္နော ဘောတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၇၅။

အရဟတ္တာနိသံသ (တိ) [အရဟတ္တ+အာနိသံသ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးရှိသော။ အရဟတ္တာနိသံသော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တော ဒွေဋ္ဌော ဈာယီ ဘဝေယျ။ သံ၊ဌ၊၁။၉၇။ အရဟတ္တံ အာနိသံသိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာနိသံသံ တေသာတိ အရဟတ္တာနိသံသော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၃။

အရဟတ္တာဘာဝ (ပု) [အရဟတ္တ + အဘာဝ] အရဟတ္တဖိုလ်၏မရှိခြင်း။ တေန ကေမဂ္ဂေနေဝ အရဟတ္တာဘာဝံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၅။

အရဟတ္တာဘိသေက (ပု)[အရဟတ္တ+အဘိသေက] အရဟတ္တဖိုလ်တည်း ဟူသော အဘိသိက်ရေစင်။ အရဟတ္တာဘိသေကေန အဘိသိဉ္စိတဗ္ဗော ဝိပဿနာဝိညာဏရာဇပုတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဌ၊၃။၁၀၄။

အရဟတ္တာယတန (န)[အရဟတ္တ+အာယတန] အရဟတ္တဖိုလ် တည်းဟူသော အာယတန။ အာယတနန္တိ အရဟတ္တာယတနံ။ မ၊ဌ၊၄။ ၁၀၆။

အရဟတ္တာသန္နဂတ (တိ) [အရဟတ္တ+အာသန္န+ဂတ] အရဟတ္တဖိုလ်၏အနီးသို့ ရောက်သော။ အရဟတ္တာသန္နဂတောတိ အရဟတိ ဥပါသကော သောတာပန္နော ဘိက္ခုံ ပုထုဇ္ဇနံ အဘိဝါဒေတုံ ပစ္စုဋ္ဌာတုံ။ မိလိန္ဒ။၁၆၄။

အရဟတ္တာသာ (ထီ) [အရဟတ္တ + အာသာ] အရဟတ္တဖိုလ်၌ လိုလား တောင့်တခြင်း။ အယံ ဝုစ္စတီတိ အယံ ဝေရူပေါ ပုဂ္ဂလော အရဟတ္တာသာယ အဘာဝါ နိရာသောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၅၀။

အရတ္တုပဂ (တိ) [အရဟတ္တ+ဥပဂ] အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အရဟတ္တဖိုလ်၏ နီးကပ်သော အကြောင်းဖြစ်သော။ အရဟတ္တုပဂံ သီလံ အဒ္ဒသ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၅၆။ အရဟတ္တုပဂံ အရဟတ္တပဒဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၆။

အရဟတ္တုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရဟတ္တ+ဥပ္ပတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ဖြစ်ခြင်း။ တွောဝတာ စ ကေဿ

ဘိက္ခုနော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တုပ္ပတ္တိ ဒဿိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၈။ အရဟတ္တုပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ ဟီနုက္ကဋ္ဌတာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၂။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၃။ ဝဇိရ။၆၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။)

အရဟတ္တူပနိဿယ (ပု) [အရဟတ္တ + ဥပနိဿယ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ အားကြီးသော အကြောင်း။ သတ္ထာ....အန္တရာမဂ္ဂေ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ အရဟတ္တူပနိဿယံ ဒိသွာ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။)

အရဟတ္တူပနိဿယပုညသမ္ပဒါ (ထီ)[အရဟတ္တူပနိဿယ+ပုည+သမ္ပဒါ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ အားကြီးသော အကြောင်း ဖြစ်သော ကောင်းမှု၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဟေတုသမ္ပဒန္တိ အရဟတ္တူပနိဿယပုညသမ္ပဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၈။

အရဟတ္တူပနိဿယသမ္ပန္န (တိ) [အရဟတ္တူပနိဿယ+သမ္ပန္န] အရဟတ္တဖိုလ်၏ အားကြီးသောအကြောင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဘန္တေ ဧဝရူပဿ ပန အရဟတ္တူပနိဿယသမ္ပန္နဿ ဘိက္ခုနော ကိံ ကာရဏာ ဂတ္တံ ပူတိကံ ဇာတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အရဟတ္တူပသဉှိတ (တိ)[အရဟတ္တ+ဥပသဉှိတ] အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို အကြောင်းပြု(အမှီပြု)၍ ဖြစ်သော။ ဓမ္မူပသဉှိတာ, အရဟတ္တူပသဉှိတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊၂၄၈။ ဗုဒ္ဓူပသဉှိတာ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

အရဟတ္ထ (တိ) [အရဟ+အတ္ထ] ထိုက်ခြင်း အနက်ရှိသော။ အနေကတ္ထတ္တာ ဟိ ဓာတူနံ အရဟတ္ထော ဝိ-ပုဗ္ဗော သု-သဒ္ဒေါ။ မူလဋီ၊ ၁။၈၆။

အရဟတ္ထဃဋိယန္တ (န) [အရ+ဟတ္ထ+ဃဋီ+ယန္တ] အိုးတပ်ရေငင်စက်၊ အကန့်ဟူသော လက်(ထောက်)တို့၌ အိုးငယ်များဖွဲ့တပ်အပ်သော လှည်းဘီးပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော ရေငင်စက်။ အရဟတ္ထဃဋိယန္တံ နာမ စက္ကသဏ္ဌာနံ အနေကာကာရံ အရေအရေ ဃဋာနိ ဗန္ဓိတွာ ဧကေန ဝါ ဒွီဟိ ဝါ ပရိဗ္ဘမိယမာနယန္တံ။ အရသင်္ခါတေသု ဟတ္ထေသု ဃဋာ ဗန္ဓိတဗ္ဗာ ဧတ္ထာတိ အရဟတ္ထဃဋီ၊ တာ ဧဝ ယန္တံ အရဟတ္ထဃဋိယန္တံ။ ပါစိတ်၊ယော၊၂။၄၁။ အရဟဋ္ဋဃဋိယန္တ-လည်း ကြည့်။

အရဟဒ္ဓဇ (ပု) [အရဟန္တ+ဓဇ။ အရဟတံ ဓဇော အရဟဒ္ဓဇော။ မောန်၊ဋီ။ ၂၉၆။]ရဟန္တာ တို့၏ တံခွန်၊ သင်္ကန်း။ ဆဒ္ဒန္တော ဟိ တဒါ ဒိသွာ၊ သုရတ္တံ အရဟဒ္ဓဇံ။ ထေရ။၃၄၂။ သုရတ္တံ အရဟဒ္ဓဇန္တိ သောဏုတ္တရေန ပရိဒဟိတကာသာဝံ သန္ဓာယာဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ အရဟဒ္ဓဇော သဗ္ဘိ အဝဇ္ဈရူပေါ။ ဇာ၊၁။၃၇၄။ (—မိလိန္ဒ။၂၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆၊၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀-၅၁။)

အရဟဒ္ဓဇဘူတ (တိ) [အရဟဒ္ဓဇ + ဘူတ] ရဟန္တာတို့၏ — တံခွန် — သင်္ကန်း — ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အရဟဒ္ဓဇဘူတေ ကာသာဝေ အဂါရဝေါ အဗဟုမာနံ တဒါ အနာဂတေ တေသံ ဘဝိဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

အရဟန္တ (ပု) [အရဟ+အန္တ။ အရဟံ-ပုဒ်၏ အဖွင့် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄)နှင့် ဤ အရဟန္တပုဒ်၏ အဖွင့် (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇) တို့သည် အတူတူပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာတို့၌ အာရကာစသည်မှ အရဟံဖြစ်အောင်ရုပ်စီရင် သကဲ့သို့ အာရကာ-စသည်မှ အရဟန္တ ဖြစ်အောင်လည်း ရုပ်စီရင်ရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဝိ၊ ပါ၊ဓာန်-၌လည်း "အရဟ + အန္တ" ဖြင့်

အရဟန္တ-ပြီးသကဲ့သို့ (န+ရဟော-စသော)
အခြားသော ဝိကပ်ဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်ဟူသမျှ
လည်း ဂစ္ဆန္တာဒိဂဏ်က အရဟန္တ-ချည်း ပြီးရ
သည်ဟု ဆို၏။ အရဟံ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။
အရဟန္တပုဒ်၏ လိင်ကို ဆိုရာ၌ နီတိ၊ပဒ။၂၃၀-
၌ ပုလ္လိင်ရုပ်စဉ် တမျိုးသာ ပြ၍ ထီ၊ နပုံး-
လိင် မထင်ရှားဟု မိန့်သည်၊ အပြည့်အစုံကို
ထိုနီတိ၌ကြည့်။] (၁) (က) ကိလေသာတို့မှ
ဝေးတော်မူသော၊(ခ)ကိလေသာရန်သူတို့ကို
ပယ်သတ်တော် မူတတ်သော၊ (ဂ) သံသာရာ
စက်၏ အကန့်တို့ကို ဖျက်ဆီးတော် မူတတ်
သော၊ (ဃ) ပစ္စည်းလေးပါး–ပူဇော်အထူး
–မြတ်သော အလှူ – ကို ခံယူတော်မူထိုက်
သော၊ (င)မကောင်းမှုပြုလုပ်ရန် ဆိတ်ကွယ်
ရာအရပ် ရှိတော်မမူသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ် (ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ,
အဝိဇ္ဇာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်ကို
ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။ အဘိ၊ပု။၁၂၀-
၁-ကြည့်။ ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်—သုက္ခ-
ဝိပဿက ရဟန္တာ, သမထယာနိက ရဟန္တာ
ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၂-ကြည့်။ သုညတဝိမောက္ခ, အနိ-
မိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ ၃-ပါးကို
တည်၍ ပဋိပဒါ ၄-ပါးဖြင့် မြှောက်သော်
ရဟန္တာ ၁၂-မျိုးဖြစ်၏။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃-ကြည့်။
၎င်း ၁၂-မျိုးကို ပညာဝိမုတ္တ, ဥဘတော-
ဘာဂဝိမုတ္တ, တေဝိဇ္ဇ, ဆဠဘိည, ပဋိသမ္ဘိဒါ-
ပတ္တ ၅-မျိုးတို့ဖြင့် မြှောက်၍ ရဟန္တာ-၆၀
ဖြစ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၂၊၅၃၃-ကြည့်။ ထို
ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ အရောအားလျော်စွာ သမ္မာ-
သမ္ဗုဒ္ဓ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓ, ဗုဒ္ဓသာဝက အရဟတ္တ-
ဖလဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။) (၂)
အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။

(၁) အရဟံ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု။
ဝိ၊၁။၄ဂ။ ယော သော ဘန္တေ ဘိက္ခု အရဟံ
ခီဏာသဝေါ။ ဝိ၊၃။၂၆၉။ အံ၊၂။၃၃၁။
တထာဂတောပိ ဘိက္ခဝေ အရဟံ သမ္မာ-
သမ္ဗုဒ္ဓေါ ပထဝိံ ပထဝိတော အဘိဇာနာတိ။
မ၊၁။၇။ ကေပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ....တထာ-
ဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။၂၁။
အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ ပဒဒွယေ ပန အာရ-
ကတ္တာ, အရီနံ အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာ-
ဒီနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါတိ
ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ အရဟန္တိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။ အရဟံ—
ဒီ၊၁။ဂ၄။ ဒီ၊၃။၆ဂ၊၁၁၇၊၁၂၀။ မ၊၁။၅-၆။
မ၊၃။၁၁၀။ သံ၊၁။၁၃။၁၄၊၁၂၀၊၁၂၆၊၁၇၇။
အံ၊၁။၂၉၊၃၀၊၁၀ဂ၊၁၄၂။ အံ၊၂။၃၁၅။အံ၊၃။
၁၇ဂ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၉။ ဥဒါန။ဂ၅၊၁၃၁။
သုတ္တနိ။၂၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၅၊
၂၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။ အရဟံ-လည်း ကြည့်။

အသုကော ဘိက္ခု အရဟာ။ ဝိ၊၁။
၁၁၃။ ဝိ၊၂။၃၆။ အဟံ ဟိ အရဟာ
လောကေ။ ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၇။ အာရ-
ကတ္တာ အရဟာ ဟောတိ။ အံ၊၂။၅၀၉။အန္တိ-
မေ သမုဿယေ ဌိတော အန္တိမဒေဟဓရော
အရဟာ။ မဟာနိ။၁၇။ အရဟာတိ အာရ-
ကတ္တာ, အရီနံ.... ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါ
အရဟာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇ဂ။ အရဟာ—ဝိ၊၃။
၄၀၊၄၁။ ဝိ၊၄။၂၄၆၊၄၂၄။ အံ၊၃။၄၆၊၃၅၁။
အဘိ၊ ပု။ ၁၀၄။ အဘိ၊ က။ ၃၉၃-၄၊ ၄၃၇။
ယမက၊၁။ ၆၉၊ ၇၀၊ ၁၉၃၊ ၁၉၄၊ ၂၆၄၊ ၂၆၅။
ပဋ္ဌာန၊၁။ ၁၃၃၊၁၃၄၊၁၃၆၊၁၄၇။ ပဋိသံ။
၃၇၅။ ထေရ။၂၇၇။အပ၊၁။၆၇။ မဟာနိ။ဂဂ၊
ဂ၉၊၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဂ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၇၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၄၊
၂၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂ဂ၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂။
အနု၊ဋီ၊၃။၂၂၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၂၇၆၊၂၇၇။
ဓာန်၊ဋီ။၁၀။

အရဟန္တော မေ မနာပါဝ ပဿိတုံ။ ဇာ၁၊၁။၁၇၃။ အရဟန္တောတိ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ .... ဝေလဒ္ဓနာမာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဇာ၁၊ဋ္ဌ၁၃။၃၉၁။ **အရဟန္တော—** ဝိ၊၁။၁၃၉၊ ၁၄၂။ ဝိ၊၂။၁၄၈။ ဝိ၊၃။၂၀၊၂၄၊၂၆၊၂၇၊ ၅၀။ ဒီ၊၂။၆၃။ မ၊၃။၁၁၀။ သံ၊၁။၇၈၊၄၁၉။ သံ၊၂။၆၈၊၆၉၊၃၃၉။ အံ၊၁။၂၉၊၃၅၁။ အံ၊ ၂။၃၄၃၊၄၀၈၊၄၅၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၉၊၄၃၇။ ဥဒါန။၈၄။ ပေတ။၁၂၇။ မဟာနိ။၄၄။မိလိန္ဒ။ ၆၊၂၃၁၊၂၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဇာ၁၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၇။ **အရဟန္တာ—**အပ၊၁။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ **အရဟန္တံ—**အံ၊၃။၃၉၇။ဓမ္မ။ ၇၃။ သုတ္တနိ။၃၇၈။ မိလိန္ဒ။၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ **အရဟန္တေ—** ဒီ၊၃။၂၀၊၂၁။ သံ၊၁။၁၈၀။ အပ၊၁။၇။ ဇာ၁၊ ၂။၁၉၂။ မိလိန္ဒ။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၁၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၄၀။

အရဟတာ— ဋီကာဝုတ်။ ၁၉၅-၆၊၂၆၁။ ဝိ၊၅။၁၄၂၊၈၃၊၉၈၊၁၄၅။ ဒီ၊၁။၂။ ဒီ၊၃။ ၁၁၀။ မ၊၁။၉၂။ အံ၊၃။၅၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၀၊၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၂။၇။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၁။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ....သဗ္ဗေဟေဝ အရဟန္တေဟိ။ ဒီ၊၂။၁၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၂၊၃၃၈။ မိလိန္ဒ။၁၃၃။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ ဒီ၊၂။၂၃၀။ မ၊၁။၂၃၅။ မ၊၂။၃၄၁၊၄၂၄။ သံ၊၁။၁၆၂။ အံ၊၁။၆၈။ အံ၊၂။၂၀၈။ (ဤ "နမော တဿ....သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓဿ" ဟူသော ဝါကျကို မဟာနမက္ကာရ-ပါဠိ-ဟု နီတိ၊ ပဒ။ ၁၇၅-၌ အမည်ပေးထား သည်။ မဟာနမက္ကာရ-ပါဠိ ဖြစ်သည့်အား လျော်စွာ ပိဋကကျမ်းစာတို့၌ အစဆုံး ရေး သား သုံးနှုန်းလေ့ရှိကြသည်။) **အရဟတော—** ဝိ၊၃။၄၀၉။ သံ၊၁။၂၄၆။ အံ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ က။၃၉၃၊၃၉၅။ ပေတ။၁၈၀။ ထေရ။၃၁၈။ မဟာနိ။၂၀။ စူဠနိ။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။ အညဿ အရဟန္တဿ အာဂမနံ ဘဝေယျ ဝါ န ဝါ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၅၇။ အညတရော စ ပနာယသ္မာ သောဏော အရဟတံ အဟောသိ။ ဝိ၊၃။၂၆၉။ **အရဟတံ —**ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။၈၂၊၁၂၀၊၁၆၆။ ဒီ၊၂။၂၁၂၊ ၂၀၂၊၂၁၇။ မ၊၁။၄၈။ မ၊၂။၅၄။ သံ၊၁။၁၄၂၊ ၁၆၃၊၁၆၅-၉၊၁၇၄၊၂၆၁။ သံ၊၂။၃၀၊၆၂-၇၊ ၂၆၆၊ အံ၊၁။၂၀၂၊၂၈၆။ ဓမ္မ။၃၈။ ဥဒါန။ ၁၀၃။ ဋီကာဝုတ်။၂၇၀။ ပေတ။၁၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၂၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၆။ **အရဟန္တာနံ—**ဒီ၊၃။ ၂၀၊၂၁။ အံ၊၃။၁၉၇။ အဘိ၊က။၄၅၀။ ယမက၊၁။ ၂၁၈-၉၊၂၃၇-၉။ ပဋိသံ။၄၁၊ ၂၁၆၊၄၀၁။ စူဠနိ။၂၃၃။ မိလိန္ဒ။၂၀၄-၅၊ ၂၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၉၇။

အနေကဘာဝေါ သမုပ္ပါဒိ၊ အရဟန္တေဝ ဒက္ခိဏာ။ ဒီ၊၂။၂၁၃။ အရဟန္တေဝ ဒက္ခိ-ဏာတိ အရဟန္တမှိ ဒိန္နဒါနံ ဝိယ နာနပ္ပကာ-ရတော ပတိဋ္ဌေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အဘိပ္ပ-သာဒေဟိ မနံ၊ အရဟန္တမှိ တာဒိနံ။ ဝိမာန။ ၂၅။ အရဟန္တမှိ တာဒိနန္တိ အာရကတ္တာ ကိလေသာနံ....ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါ စ အရဟန္တေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။ ယံ မေ အတ္ထိ ကတံ ပုညံ၊ အရဟန္တေသု တာဒိသု။ ဒီ၊၂။ ၂၁၃။ အရဟန္တေသု တာဒိသူတိ တာဒိလက္ခ-ဏပ္ပတ္တေသု အရဟန္တေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ **အရဟန္တေသု—**ဒီ၊၂။၆၃။ အံ၊၂။၄၀၈။ သံ၊ ၃။၁၃၉။ ပဋိသံ။၂၁၅။

(၂) အဂ္ဂဖလသမင်္ဂီ စ ပဌမဖလသမင်္ဂီ အရဟာ စာတိ ဒုဝိဓော။ မူလဋီ၊၃။၁၆၃။ အရဟာတိ အရိယော အယမေဝ ဝါ ပါဠော။ အနုဋီ၊၃။၂၂၁။

အရဟန္တအဘာယနပဥှ (ပု) [အရဟန္တ+အဘာယန + ပဥှ] ရဟန္တာတို့ မကြောက်ခြင်းနှင့် စပ်သော အမေးပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဥှပါဠိ၊၄-ပဥှ, ၉-ပဥှ။ မိလိန္ဒ။၂၀၄-၅။

အရဟန္တကောဋ္ဌိ (ထီ) [အရဟန္တ + ကောဋ္ဌိ] ရဟန္တာတို့၏ အကုဋေ။ နဝုတိယာ အရဟန္တကောဋ္ဌီနံ သန္တိပါတေ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။.... အသီတိယာ အရဟန္တကောဋ္ဌီဟိ သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိကေ သန္နိပါတေ ပဝါရေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၂။

အရဟန္တကောဋ္ဌိသဟဿ (န) [အရဟန္တ + ကောဋ္ဌိ + သဟဿ] ရဟန္တာတို့၏ ကုဋေတထောင်။ သုမနော ဘဂဝါ အသီတိယာ အရဟန္တကောဋ္ဌိသဟဿေဟိ ပရိဝုတော ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အရဟန္တဃာတ (ပု) [အရဟန္တ+ဃာတ] ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်း၊ အရဟန္တဃာတက-ကံ။ (ဤ အရဟန္တဃာတကကံသည် အာနန္တရိယကံ (သေသည်၏ အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ကံ) ငါးပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အနန္တရိယ, အာနန္တရိက(ယ)တို့ ကြည့်။) အရဟန္တဃာတော ဟောတိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀၀။(–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ အနုဋီ၊ ၂။၂၀၀။) အရဟန္တဃာတက-လည်း ကြည့်။

အရဟန္တဃာတက (တိ) [အရဟန္တ+ဃာတက] (က) ရဟန္တာကို သတ်သော၊ သူ။ (ခ) ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်း၊ အရဟန္တဃာတက-ကံ။ (က) အရဟန္တဃာတကော ဘိက္ခဝေ အနုပသမ္ပန္နော န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။ ၁၂၃။ အရဟန္တဃာတကောပိ မနုဿအရဟန္တဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ (–ဝိ၊၃။၁၆၂၊၁၆၃၊ ၂၂၅။ ဝိ၊၄။၃၂၇။ ဝိ၊၅။ ၃၈၂။ အဘိ၊က။ဂ၀၊၃၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၄။ ကင်္ခါ။၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၄။) (ခ) အရဟန္တဃာတကော ဟောတိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ တဒဘာဝေ အရဟန္တဃာတကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။

အရဟန္တဃာတကစေတုဏ္ဍ (တိ) [အရဟန္တဃာတက + စေတုဏ္ဍ] ရဟန္တာကိုသတ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လျှင် လေးယောက်မြောက် ရှိသော၊ ရဟန္တာကို သတ်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်အပါအဝင် လေးယောက်ဖြစ်သော၊ သံဃာ။ အရဟန္တဃာတကစေတုဏ္ဍော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊၃။ ၄၄၀။

အရဟန္တဃာတကုပဇ္ဈာယ (ပု) [အရဟန္တဃာတက+ဥပဇ္ဈာယ]ရဟန္တာကိုသတ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ။ အရဟန္တဃာတကုပဇ္ဈာယေန ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၁၂၄။

အရဟန္တဃာတိကမ္မ (န) [အရဟန္တ+ဃာတိ+ကမ္မ] ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်းအမှု၊ အရဟန္တဃာတက ကံ။ အရဟန္တဃာတိကမ္မဿ ရုဟိရုပ္ပါဒကမ္မဿ အရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၂။၃၇၃။ ဝဇီရ။၁၆၅။ အရဟန္တဃာတ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရဟန္တနာဂ (ပု) [အရဟန္တ+နာဂ] ရဟန္တာတည်းဟူသော ဆင်။ ခီဏာသဝသင်္ခါတာ ပဏ္ဍိတာ မဟိဒ္ဓိကာ အရဟန္တနာဂါ သန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

အရဟန္တဘာဝ (ပု) [အရဟန္တ+ဘာဝ] ရဟန္တာ၏ အဖြစ်။ တဿာပိ အနရဟန္တဿေဝ သတော အရဟန္တဘာဝံ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၂။၇၀။

အရဟန္တဘူမိ (ထီ) [အရဟန္တ+ဘူမိ] ရဟန္တာတို့၏ ဖြစ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်။ သော တေသံ ဓမ္မာနံ....အရဟန္တဘူမိံ သြက္ကမတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၄။

အရဟန္တမဇ္ဈ (န) [အရဟန္တ+မဇ္ဈ] ရဟန္တာတို့၏ အလယ်။ အရဟန္တမဇ္ဈေ သောတ္ထာနံ

တဒါဟု။ ဇာ၊၁။၂၂၃။ အရဟန္တမဇ္ဈေတိ အရဟန္တာနံ မဇ္ဈေ ပဋိလဘိတဗ္ဗံ တံ သောတ္တာနန္တိ ပဏ္ဍိတံ ကထေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၉။

အရဟန္တဝဂ္ဂ (ပု) [အရဟန္တ+ဝဂ္ဂ] (၁) အရဟန္တဝဂ်။ မြတ်စွာဘုရားအား အပြစ်တင်သော ပုဏ္ဏား, ဆဲရေးသော ပုဏ္ဏား-စသော ပုဏ္ဏားတို့အား ရဟန္တာအဖြစ် ရောက်အောင် ဟောသော သုတ်အပေါင်း။ သဂါထာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံသုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ သံ၊၁။ ၁၆၂-၁၇၄။ (၂) အရဟန္တဝဂ်။ မာရ်နတ်၏ ကျော့ကွင်းဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခံရပုံ, မာရ်နတ် ကျော့ကွင်းမှ လွတ်ပုံကို ဟောတော်မူပြီး၍ နောက်အဖို့၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်ကို ပြသော သုတ်အပေါင်း။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၇) ၁-ဝဂ်။ သံ၊၂။၆၁-၆၇။ (၃) အရဟန္တဝဂ်။ ရဟန္တာတို့၏ ပူပန်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း - စသည်ကို ဟောတော်မူသော ဂါထာအပေါင်း။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်။ ဓမ္မ။ ၂၆၊၂၈။

အရဟန္တဝါဒ (ပု) [အရဟန္တ+ဝါဒ] ရဟန္တာ ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း။ အယဥ္စ ဗြာဟ္မဏော အမှေ အရဟန္တဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၂။ (−ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။)

အရဟန္တဝါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အရဟန္တဝါဒ+ပဋိသံယုတ္တ] ရဟန္တာဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းနှင့် စပ်သော။ သဗ္ဗံ "အရဟန္တာနံ အာသနာနိ ပညပေထ, ပါဒေါဒကံ ဒေထ, အရဟန္တော ပါဒေ ဓောဝန္တု" တိ အရဟန္တဝါဒပဋိသံယုတ္တံယေဝ။ဝိ၊၂။၉၄။ (−ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။)

အရဟန္တဝတ္တဘာဝဝစန (န) [အရဟန္တ+ဝတ္တ+ဘာဝ+ဝစန] ရဟန္တာ ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြသောစကား။ အထ ဝါ "ဝုတ္တ" န္တိ ယဒေတံ ဒုတိယံ ပဒံ၊ တံ အရဟန္တဝုတ္တဘာဝဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆။

အရဟန္တဝေဒနာဝေဒိယနပဥှ (ပု) [အရဟန္တ+ဝေဒနာ + ဝေဒိယန + ပဥှ] ရဟန္တာတို့ ဝေဒနာခံစားမှုနှင့် ပတ်သက်သော−အမေး−ပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဥှပါဠိ၊ ၅-ပဥှ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-ပဥှ။ မိလိန္ဒ။၂၄၅-၇။

အရဟန္တသညိ (တိ) [အရဟန္တ+သညီ] ရဟန္တာဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ တေသု ပုထုဇ္ဇနာ "အယံ အမှေသု အာရဟန္တသညိ" တိ စိန္တယိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။

အရဟန္တသတ (န) [အရဟန္တ+သတ] ရဟန္တာ-(တရာ) အရာ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဧကေနူနပဥ္စအရဟန္တသတာနိ ဥစ္စိနိ။ ဝိ၊၄။၄၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၆၁။)

အရဟန္တသတသဟဿ (န) [အရဟန္တ+သတ-သဟဿ] ရဟန္တာ − တသိန်း − အသိန်း။ ဟေဋ္ဌာဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာနံ သတ္တန္နံ အရဟန္တသတသဟဿာနံ မဇ္ဈေ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။

အရဟန္တသမဏ (ပု) [အရဟန္တ+သမဏ] ရဟန္တာဖြစ်သောရဟန်း။ အယံ သမဏောတိ အယံ အရဟတံ သမဏော (အရဟန္တသမဏော၊ ဣ) ဧကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

အရဟန္တသဟဿ [အရဟန္တ+သဟဿ] ရဟန္တာ −တထောင်−အထောင်။ တေန အရဟန္တသဟဿေန ပရိဝုတော .... လင္ဋိဝနုယျာနံ ဂန္တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

အရဟန္တသုတ္တ (န) [အရဟန္တ+သုတ္တ] (၁) အရဟန္တ သုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၁၃-၁၄။ ဤသုတ်၌ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသည် "ငါ,

ငါ့ ဥစ္စာ'' ဟု သုံးနှုန်း ပြောဆိုကြသော်လည်း လောကဝေါဟာရအားဖြင့်သာ ပြောဆိုကြခြင်းဖြစ်၍ တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိ-တည်းဟူသော မှတ်ယူခြင်း ''မညနာ'' တရားတို့ဖြင့် ပြောဆိုကြခြင်း မဟုတ်သည်ကို ဟောတော်မူသည်။ (၂) အရဟန္တသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၆ဂ-၉။ ဤသုတ်၌ ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်-တရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟု ရှုမြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၎င်းတရားတို့ကို ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်ကာ ရဟန္တာဖြစ်ရလေသည်။ ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် လောကသုံးပါးတွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း စသည်ကို ဟောတော်မူသည်။ (၃) အရဟန္တသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၆၉။ ဤသုတ်သည် (၂) အရဟန္တသုတ်နှင့် သဘောတူပင်ဖြစ်၍ ဂါထာ မပါခြင်းသာ ထူးတော့သည်။ (၂) အရဟန္တသုတ်၏ အခြားမဲ့၌ ထားရှိပြီး ဒုတိယ အရဟန္တသုတ်-ဟု အမည်ပေးထား၍ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဂ-၌ ဤ (၂) (၃) အရဟန္တသုတ်တို့ကို အရဟတ္တသုတ်-ဟု အမည်ပေးထားသည်။

(၄) အရဟန္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ဂ-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဤသုတ်၌ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး၏ ဖြစ်ခြင်း, ချုပ်ခြင်း-စသည်ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိပြီးလျှင် စွဲလမ်းတွယ်တာမှု ကင်းပျောက်၍ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီးသောရဟန်းကို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ (၅) အရဟန္တ-သုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၇၀-၁။ ဤသုတ်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ-စသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့၏ သာယာဖွယ်ကိုရင်း, အပြစ်ကိုရင်း, ထွက်မြောက်ရာကိုရင်း ဟုတ်မှန်စွာသိပြီးလျှင် စွဲလမ်းတွယ်တာမှု ကင်းပျောက်၍ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီးသောရဟန်းကို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ (၆) အရဟန္တသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၇၁။ ဤသုတ်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ-စသော ဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကိုရင်း, ချုပ်ခြင်းကိုရင်း, သာယာဖွယ် ကိုရင်း, အပြစ်ကိုရင်း, ထွက်မြောက်ရာကိုရင်း ဟုတ်မှန်စွာ သိပြီးလျှင် စွဲလမ်း တွယ်တာမှု ကင်းပျောက်၍ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန်းကို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ (၅) အရဟန္တသုတ်ကို ထောက်၍ ဤသုတ်ကို ဒုတိယအရဟန္တသုတ်ဟု အမည်ပေးထားသည်။ (၇) အရဟန္တသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၇၉-၃ဂ၀။ ဤသုတ်၌ အဆူဆူသော ဘုရားရှင်များ အားလုံးပင် သစ္စာလေးပါး တရားကို သိမြင်တော်မူကြသောကြောင့် သူတော်စင်မှန်သမျှ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်အောင် အားထုတ်ထိုက်ကြောင်း တိုက်တွန်းတော် မူသည်။

အရဟန္တိ (ကြိ) အရဟာတိ-ကြည့်။

အရဟန္တူ(တ္တူ)ပသင်္ကိတ (တိ) [အရဟန္တ+ဥပသင်္ကိတ] ရဟန္တာ – ရဟန္တာတို့၏ဂုဏ် – ကို မှီ၍ဖြစ်သော။ ဣမာ စ ဂါထာ အဘာသိ....အရဟန္တူပသင်္ကိတာ ကာမူပသင်္ကိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဓမ္မူပသင်္ကိတာ အရဟတ္တူပသင်္ကိတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ဂ။

အရဟာဘာဝ (ပု) [အရဟ+ဘာဝ] ထိုက်–သင့်လျော်–သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တဗျူဠှနမဓုရတာယ သုစိရမ္ပိ ကာလံ သာရေတုံ နိရန္တရံ ပဝတ္တေတုံ အရဟာဘာဝတော သရိတဗ္ဗဘာဝတော စ သာရဏီယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃ဂဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၂၄-၅။)

အရဟရူပ (တိ) [အရဟ + ရူပ] ထိုက်သော–သင့်လျော်သော–သဘောရှိသော။ အတ္တဗျဉ္ဇနမဓိရတာယ သုစိရမ္ပိ ကာလံ သာရေတုံ နိရန္တရံ ပဝတ္တေတုံ အရဟရူပတော သရိတဗ္ဗဘာဝတော စ သာရဏီယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။)

အရဟရူပတာ (ထီ) [အရဟရူပ+တာ] ထိုက်သော–သင့်လျော်သော–သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ န ဒဠှံ အရဟရူပတံ အာပဇ္ဇိတွာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အရဟသညီ (ပု) [န+ရဟ+သညီ] ဆိတ်ကွယ်ရာဟု အမှတ်သညာမရှိသော၊သူ။ ဌိတဿာရဟသညိနော။ ဝိ၊နိဿယ။၅၄၇။ အရဟသညိနော....နတ္ထီတိ....ရဟောတိ သညာရဟိတဿ အနာပတ္တီတိ အတ္ထော။ ၎င်း-ဋီ။၅၄၇။

အရဟသတ္တ (ပု) [အရဟ+သတ္တ] ထိုက်သောသတ္တဝါ။ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဓိဂန္တုံ အရဟသတ္တဿေဝ သတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

အရဟသဒ္ဒ (ပု) [အရဟ+သဒ္ဒ] အရဟ-သဒ္ဒါ။ အက္ခရစိန္တကာ ဟိ ပသံသာယံ အရဟ-သဒ္ဒံ ဝဏ္ဏေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ နီတိ၊ဓာ။၃၆၃။

အရဟသိ (ကြိ) အရဟတိ-ကြည့်။

အရဟဿ (တိ) [န+ရဟဿ] မလျှို့ဝှက်တတ်သော၊ ပွင့်လင်းသော။ ယထာ မဟာရာဇ ပုရိသံ ဝိဝဋံ ပါကဋံ အကိရိယံ အရဟဿံ ရဟဿကာမာ ပရိဝဇ္ဇေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၀၉။

အရဟဿကာရီ (တိ) [န+ရဟဿ + ကာရီ] မလျှို့မဝှက်ပြုလေ့ရှိသော၊ လျှို့ဝှက်စွာပြုလေ့မရှိသော၊သူ။ အရဟဿကာရိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။

အရဟဿဝစန (န) [အရဟဿ+ဝစန] မလျှို့ဝှက်သော စကား။ အရဟဿဝစနမေတံ၊ သဒေဝမနုဿာနံ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဘဏိတံ။ မိလိန္ဒ။၁၂၇။

အရဟာဒိဂုဏ (ပု) [အရဟံ + အာဒိ + ဂုဏ] အရဟံ အစရှိသော–ဂုဏ်–ကျေးဇူး။ နဝ အရဟာဒိဂုဏေ ဝတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၆။

အရဟာမ
အရဟာမိ } (ကြိ) အရဟတိ-ကြည့်။

အရဟိတ (တိ) [အရဟ+တ] ပူဇော်အပ်သော။ အပစာယိတော မဟိတော၊ ပူဇိတာ’ရဟိတော’စ္စိတော။ ဓာန်။၇၅၀။ အရဟ ပူဇာယံ၊ အရဟိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅၀။

အရဟိတဗ္ဗ (တိ) [န+ရဟိတဗ္ဗ] မစွန့်ပစ်–အပ်–ထိုက်–သော။ ရဟိတဗ္ဗဿ အဘာဝတော သယဉ္စ အရဟိတဗ္ဗတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။

အရဟော[1] (ဗျ) [န+ရဟော] ဆိတ်ကွယ်ရာမဟုတ် – မျက်မှောက်ဖြစ် – သော အရပ်။ အရဟော ရဟောသညီ ဥလ္လပတိ။ ဝိ၊၁။၉၅။ အရဟော ရဟောသညီ နိဒ္ဒေသာဒိသု အရဟောတိ သမ္မုခေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အရဟော ရဟောသညီ၊ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၉၅။

အရဟော[2] (ပု) [န+ရဟ] စွန့်ပစ်ထိုက်သော–စွန့်ပစ်ရမည်ဖြစ်သော –ကိလေသာမရှိသော မြတ်စွာဘုရား၊ ကိလေသာကို စွန့်ပစ်တော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား။ သဗ္ဗသော န သန္တိ တေဿ ရဟာတိ အရဟောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဩ-ကာရဿ သာနုသာရံ အ-ကာရာဒေသံ ကတွာ “အရဟ”န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။

အရဟောပေက္ခ (တိ) [န+ရဟော+အပေက္ခာ] ဆိတ်ကွယ်ရာကို မငဲ့သော၊ ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်ကို သာယာနှစ်သက်ခြင်း ကင်းသော၊

သူ။ အရဟောပေက္ခော၊ အညဝိဟိတော နိဿိဒတိ။ ဝိ၊၂။၉၅၊၁၃၀။ အရဟောပေက္ခာ၊ အညဝိဟိတာ(ဝိ၊၂။၃၅၂)တိ န ရဟော-အဿာဒါပေက္ခာ .... ပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ (—ကင်္ခါ။၁၅၁၊၃၁၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၄၇၂။)

အရဟောသညီ (တိ) [အရဟော+သညီ] ဆိတ်ကွယ်ရာမဟုတ်–မဆိတ်ကွယ်–ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ရဟော အရဟောသညီ။ ဝိ၊၁။ ၉၄။ ဝိ၊၂။၉၅။ အယံ ရဟော အရဟော-သညီ ဥလ္လပတိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

အရာ (ဗျ) အဝေး၊ ဝေးကွာခြင်း။ အာရာ (အရာ၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်) သော အာသဝက္ခယာ။ ဓမ္မ။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အရာတိ ဒူရာ။ "အာရာ သိင်္ဃာမိ ဝါရိဇ"န္တိအာဒီသု ဝိယ ဟိ ဒူရတ္တော့ာယံ နိပါတော...တဒေဝ ဟိ ပဒံ သဒ္ဒသတ္တေ ဥဒါဟဋံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၅၅။ အရာ၊ အာရာ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၄၁၉။ အာရာ-လည်း ကြည့်။

အရာဂ (တိ) [န+ရာဂ] တပ်မက်ခြင်း–ရာဂ–မရှိသော၊သူ။ အမောဟော (၂) အနက် ကြည့်။

အရာဇ (ပု) [န+ရာဇ] မင်း–ရှင်ဘုရင်–မဟုတ်သူ။ တုယှံ ပန အရညော့ပိ သတော အမိဝါသနဘာရော ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၀။

အရာဇက (တိ) [န+ရာဇ+က] မင်း–ရှင်ဘုရင်–မရှိသော။ နဂ္ဂါနဒီ အနုဒကာ၊ နဂ္ဂံ ရဋ္ဌံ အရာဇကံ။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ အရာဇကေ ဌာနေ ရာဇာနံ ကာတုံ ယုတ္တမိမံ ဗြာဟ္မဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃။)

အရာဇပတ္တ (တိ) [န+ရာဇ+ပတ္တ] မင်း–ရှင်ဘုရင်–ထံသို့–မရောက်အပ်– မရောက်ထိုက်–သော၊ ရှင်ဘုရင်ထံ ခစားဘို့ရာ မသင့်လျော်သော။ အရာဇယုတ္တ-ကြည့်။

အရာဇယုတ္တ (တိ) [န+ရာဇ+ယုတ္တ] မင်း–ရှင်ဘုရင်–ထံ–သို့ သွားရောက်ခြင်း–ခစားခြင်း–ငှါမလျောက်ပတ်သော။ ဥပ္ပန္နော ရောဂေါ အရာဇယုတ္တော (အရာဇပတ္တော၊ဣ)။ ဇာ၊ ၁။၃၄၉။ တတ္ထ အရာဇယုတ္တောတိ မဟာ-ရာဇ တေသ ကုဋ္ဌရောဂေါ ဥပ္ပန္နော၊ သော ရာဇာနံ ပတ္တုံ အယုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၁။

အရာဇိက (တိ) [န+ရာဇ+က။ အ-ကို ဣ-ပြု။] မင်းမရှိသော။ အမ္ဘော အရာဇိကံ နာမ ရဋ္ဌံ ပါလေတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၀။ (—သာ-ရတ္ထ၊၁။၁၅၆။)

အရာတိ (ပု) [အရ+တိ။ အရ ဂမနေ၊တိ။ဓာန်၊ ဋ္ဌီ။၃၄၄။] ရန်သူ။ အမိတ္တော ရိပု ဝေရိ စ၊ သပတ္တာ'ရာတိ သတ္တ'ရိ။ ဓာန်။၃၄၄။

အရာသဟဿ (န) [အရာ+သဟဿ] အကန့် တထောင်။

အရာသဟဿပဋိမဏ္ဍိတစက္ကလက္ခဏပတိဋ္ဌိတ(တိ) [အရာသဟဿ+ပဋိမဏ္ဍိတ+စက္က+လက္ခဏ +ပတိဋ္ဌိတ] အကန့်တထောင်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော စက်လက္ခဏာတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော။ အရာသဟဿပဋိမဏ္ဍိတစက္က-လက္ခဏပတိဋ္ဌိတာ ဒသဗလဿ ပါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၅။

အရိ (ပု၊ ထိ) [အရ+ဣ။ ရူ။နှာ-၄၁၀-ကြည့်။ အရ+အ။ ရ-၏ အစိတ်'အ'ကို ဣ-ပြု။ ဝေရ-မရတီတိ အရိ၊ ရဿန္တော ဣ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၄၄။ ထိ-၌ အရိနီ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၆၉။] ရန်သူ။ (အချို့အရာ၌ ရန်သူနှင့်တူသောရာဂ-စသော ကိလေသာတို့ကို အရိ-သဒ္ဒါဖြင့် သုံးသည်။ အရဟံ, အရဟန္တ-တို့ကြည့်။ ပြလတ္တ႓သော သာမကတို့ကိုလည်း ကြည့်။) ယထာ အရိဟိ ပရိရုဒ္ဓေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အရိ-

ဟိတိ ပစ္စတ္ထိကေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ရာဂေါ အရိ။ ပဋိသံ။၃၇၇။ အာရကတ္တာ အရီနံ, အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ အရီနန္တိ ကိလေသာ-ရီနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃၊၂၁၅။ (–အပ၊၁။၄၁၅။ ဇာ၊၁။၃၁။ ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။)

အရိကာရိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရိကာရိ-ကျောင်းတိုက်။ အရိကာရိဝိဟာရေ။ စူဠဝံ၊ ၆၉။၃၂။

အရိဂဏ (ပု) [အရိ + ဂဏ] ရန်သူအပေါင်း။ ကာမကောဓာဒိကဿ အဗ္ဘန္တရဿ, ပဋိရာဇ-ဘူတဿ ဗာဟိရဿ စ အရိဂဏဿ ဝိဇယိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၄။

အရိဇနဝါရဏ (တိ) [အရိ+ဇန+ဝါရဏ] ရန်သူ လူအပေါင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ အရိဇန-ဝါရဏံ မုနိဝါရဏံ မာရဏတ္ထာယ ပေသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။

အရိဋ္ဌမာန (တိ) [န + ရိဋ္ဌမာန] မစွန့်သော၊ မစွန့်လွှတ်သော၊ မကင်းဆိတ်သော။ ပဋိ-သလ္လာနံ ဈာနမရိဋ္ဌမာနော၊ ဓမ္မေသု နိစ္စံ အနုဓမ္မစာရီ။ သုတ္တနိ။၂၈၆။ စူဠနိ။၂၉၈။ အရိဋ္ဌမာနော အဇဟမာနော အနိဿဇ္ဇ-မာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

အရိဋ္ဌ[၁] (န၊ပု) [(၁) န+ရိသ+တ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (၂) န+ရိဋ္ဌ။ ရိဋ္ဌံ မရဏလက္ခဏံ၊ တဒဿ နတ္ထိ အရိဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၈။ (၃) အရိ+ ဌာ+အ။ တိတ္တရသတ္တာ အရိဘာဝေ တိဋ္ဌ-တီတိ အရိဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၀။ (၄) အရိ +ဟန+အ။ ဟန-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ ဟတဇန္တု-ပမောဟသခိတာရိဖလတာယ အရိဋ္ဌော၊ နိပါတနာ ဟန္တိဿ ဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၅။ (၅) အရိ+ဣသု+တ။ တံ ရောဂါရိဝန္တ-ဇနေဟိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗဖလတ္တာ ဝါ အရိဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၅။ (အရိမှ-သံ)]

(န) (၁) ရက်တက်။ (၂) သေအံ့သည်ကို သိကြောင်း အမှတ်၊ သေမည့် – အမှတ် အသား –လက္ခဏာ။ (၃) မတင့်တယ်ခြင်း။ (၄) တင့်တယ်ခြင်း။ (၅) ကြက်သွန်ဖြူ။ (ပု) (၆) ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော ဆေး ရည်၊ အရိဋ္ဌ ဆေးရည်။ (၇) ကျီး၊ ကျီးငှက်။ (၈) တမာပင်။ (၉) ကင်ပွန်းတော်၊ မျောက်မင်းသွေးခဲ၊ ပုတီးနက်။ (န) (၁) (၂) (၃) (၄) တကွေ့ မရဏလိင်္ဂေ စ၊ အရိဋ္ဌံ အသုဘေ သုဘေ။ ဓာန်။၈၂၂။ ဓာန်၊ဋီ။၈၂၂။ (၅) ကြက်သွန်ဖြူ၊ မဟော-သဓံ, အရိဋ္ဌံ, ရသောနော ပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၅။ (ပု) (၆) ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော ဆေး ရည်၊ အရိဋ္ဌဆေးရည်။ အမဇ္ဇံ အရိဋ္ဌံ ပိဝတိ။ ဝိ၊၂။၁၄၆။ အမဇ္ဇံ အရိဋ္ဌန္တိ ယော အရိဋ္ဌော မဇ္ဇံ န ဟောတိ၊ တသ္မိံ အနာပတ္တိ။ အာမ-လကာဒီနံယေဝ ကိရ ရသေန အရိဋ္ဌံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ အရိဋ္ဌော အာ-သဝေ ကာကေ၊ နိမ္ဗေ စ ဖေဏိလဒ္ဒုမေ။ ဓာန်။၈၂၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ ကင်္ခါ။၂၃၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၂။)

(၇) ကျီး၊ ကျီးငှက်။ ကာကောတွ-ရိဋ္ဌော မကော် စ။ ဓာန်။၆၃၈။ (၈) တမာ ပင်။ နိမ္ဗော’ရိဋ္ဌော ပုစိမန္ဒော။ ဓာန်။၅၇၀။ (၉) ကင်းပွန်းတော်၊ မျောက်မင်းသွေးခဲ၊ ပုတီးနက်။ အရိဋ္ဌော ဖေဏိလော ဘဝေ။ ဓာန်။၅၅၅။ အညတ္ထ “အရိဋ္ဌ”န္တိ အာဒိသု ဝုဒ္ဓိအတ္ထေပိ အ-ကာရော ဒိဿတီတိ ဝုဒ္ဓိပတ္တာ သေက္ခာ အသေက္ခာတိ အယမ္ပိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၄၇။ (ဤဋီကာ၌ အ-

သေက္ခ-ပုဒ်ကို အရိဋ္ဌ-ပုဒ်နှင့် နှိုင်းယှဉ် ပြထားသော်လည်း ထိုအရိဋ္ဌ-ပုဒ်မှာ အနက် အသိခက်၏)။

အရိဋ္ဌ ၂ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အရိဋ္ဌ-မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) အရိဋ္ဌ-မည်သော ရဟန်း။ (၃) အရိဋ္ဌ-မည်သော ဥပါသကာ။ (၄) အရိဋ္ဌ-မည်သော အမတ်။ (၅) အရိဋ္ဌ-မည်သော ဘီလူး။ (၆) အရိဋ္ဌ-မည်သော နဂါး။ (၇) အရိဋ္ဌ-မည်သော မြို့။ (၈) အရိဋ္ဌ-မည်သော တောင်။ (၉) အရိဋ္ဌ-မည်သော ကျောင်းတိုက်။

(၁) အရိဋ္ဌ-မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ထိုပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်သည် ဗာရာဏသီမင်းကြီး၏ ပဒုမဝတီမိဖုရားကြီးမှ ဖွားမြင်သော သားတော်ငါးရာတို့တွင် တယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉-၉၀-ကြည့်။ ပဒုမဝတီ-လည်း ကြည့်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်ပြီးနောက် ဣသိဂိလိတောင်တွင် ကြာမြင့်စွာ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူသည်။ အရိဋ္ဌောနာမ ဘိက္ခဝေ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဣမသ္မိံ ဣသိဂိလိသ္မိံ ပဗ္ဗတေ စိရနိဝါသီ အဟောသိ။ မ၊၃။၁၁၃။ နေတ္တိ။၁၂၂။ (— အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။)

(၂) အရိဋ္ဌ-မည်သော ရဟန်း။ အရိဋ္ဌ-အမည်ဖြင့် တွေ့ရသော ရဟန်းတို့မှာ (က) အယူအဆလွဲမှား၍ ဥက္ခေပနီယကံ အပြုခံရသော အရိဋ္ဌရဟန်း။ (ခ) မြတ်စွာဘုရားထံ၌ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွါးများကြောင်း ဝန်ခံလျှောက်ထားသော အရိဋ္ဌ ရဟန်း။ (ဂ) အရှင်မဟိန္ဒ၏ တပည့် ဒေဝါနံပိယတိဿ မင်းကြီး၏ တူ အရိဋ္ဌ ရဟန်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသုံးယောက်တို့တွင်—

(က) အရိဋ္ဌရဟန်းမှာ ဗဟုဿုတမျာ းသော ဓမ္မကထိကရဟန်းဖြစ်၏။ ထိုရဟန်း၏ အယူကား "လူဒါယကာတို့သည် ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို ခံစားလျက်ပင် သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ် အဖြစ်သို့ ရောက်ကြကုန်၏။ ရဟန်းတို့သည်လည်း နှစ်သက်စဖွယ် ရှုပါရုံ-စသည်နှင့် နူးညံ့သော အတွေ့ရှိသော အခင်း အရုံ-စသည်တို့ကို သုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ထိုအရာအားလုံး အပ်ကြလျှင် မိန်းမ၏ ရှုပါရုံ-စသည်တို့လည်း အပ်ရမည်သာ" ဟု ရိုးရိုးအာရုံနှင့် မိန်းမအာရုံကို တန်းတူထားပြီးလျှင် "မြတ်စွာဘုရားက အန္တရာယ်ပြုတတ်၏ ဟု ဟောထားသော ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို အန္တရာယ် မပြုနိုင်အောင် မှီဝဲနည်းကို ငါ သိပါသည်" ဟူ၍ မိမိနှင့် မတန်မရာ ပြောဆိုလေသည်၊ အရိဋ္ဌရဟန်း၏ မှားယွင်းသော ထိုအယူဝါဒကို ရဟန်းတော်များ မပယ်ဖျောက် မချေချွတ် နိုင်ကြချေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အရိဋ္ဌရဟန်း၏ အယူဝါဒကြောင့်ပင် ပါစိတ်ပါဠိတော်၌ သိက္ခာပုဒ်တခု ပညတ်ရသည်။ (အရိဋ္ဌသိက္ခာပဒ-ကြည့်)။ အရိဋ္ဌရဟန်းလည်း ယင်းအယူကို မစွန့်သောကြောင့် ဥက္ခေပနီယ-ကံ အပြုခံရသည်။ ဝိ၊၄။၇၀-၁။ အလဂဒ္ဒူပမ-သုတ်ကိုလည်း ထိုရဟန်းကိုပင် အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်။ မ၊၁။၁၈၂-၁၉၅။ အရိဋ္ဌသည် ဤသာသနာတော်၌ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၏ အငွေ့အသက်မျှပင် မရရှိနိုင်ပေ။ မ၊၁။၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဤအရိဋ္ဌရဟန်းကို သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သူ, သာသနာ့ရန်သူဟုခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းကြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ ဝဇိရ။၃၃၅-ကြည့်။ အရိဋ္ဌဿ နာမ ဘိက္ခုနော ဂဒ္ဓဗာဓိပုဗ္ဗဿ ဧဝရူပံ ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊၄။၆၈။ မ၊၁။၁၈၂။ (— ဝိ၊၂။၂၈၁။ ဝိ၊၅။ ၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀-၂၂၊၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ သာရတ္ထ၊၁။၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။

၂၂။ သာရတ္ထ၊၄။၈၇။ ဝိမတိ၊၂။၄၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၁၇)။

(ခ) အရိဋ္ဌရဟန်း။ ဤအရိဋ္ဌရဟန်းသည် မြတ်စွာဘုရားထံတော်၌ အာနာပါနဿတိကို ပွါးများ အားထုတ်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်ထားရာတွင် ကာမစ္ဆန္ဒနှင့် ပဋိဃသညာတို့ကို ပယ်ပြီးကြောင်း ထည့်သွင်း လျှောက်ထားသည်။ ပဋိဃသညာကို ပယ်ပြီးပါပြီဟု ဆိုသဖြင့် မိမိ၏အနာဂါမိမဂ်ကို လျှောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။ ဥက္ကဲ့ပနီယကံ အပြုခံရသော အရိဋ္ဌရဟန်းမှာ ဤသာသနာတော်၌ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၏အငွေ့အသက်မျှပင် မရရှိသူ ဖြစ်၍ ဤ အရိဋ္ဌရဟန်းနှင့် တခြားစီသာဖြစ်သည်။ ဝေဝုတ္တေ အာယသ္မာ အရိဋ္ဌော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ သံ၊၃။၂၇၄။

(ဂ) အရိဋ္ဌရဟန်း။ အရှင်မဟိန္ဒထေရ်ထံမှ ဝိနည်းပိဋကကို သင်ယူ ဆောင်ထားသော ရဟန်းတော် ဖြစ်သည်။ တတော အရိဋ္ဌော မေဓာဝီ၊ တိဿဒတ္တော စ ပဏ္ဍိတော။ ဝိ၊၅။၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ မဟိန္ဒတ္ထေရာဒီနံ အဋ္ဌသဋ္ဌိမဟာထေရာနံ အရိဋ္ဌာဒယော အန္တေဝါသိကာ စ.... ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၇။ (၄)အနက်နှင့် အရိဋ္ဌတ္ထေရ-တို့လည်း ကြည့်။

(ဃ) အရိဋ္ဌမည်သော ဥပါသကာ။ ဤ ဥပါသကာသည် ဘုရား,တရား,သံဃာ ရတနာ မြတ်သုံးပါးတို့၌ သက်ဝင်ယုံကြည်၍ အရိယသီလ,အရိယဉာဏ်,အရိယဝိမုတ္တိတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဥပါသကာဒါယကာ ဖြစ်သည်။ အရိဋ္ဌော ဥပါသကော.... အမတံ သစ္ဆိကရိတွာ ဣရိယတိ။ အံ၊၂။၃၉၂။

(၄) အရိဋ္ဌ-မည်သော အမတ်။ ဒေဝါနံပိယတိဿ မင်းကြီး၏တူဖြစ်သည်။ ဤအရိဋ္ဌ အမတ်လည်း အမည်တူနှစ်ဦးပင်ဖြစ်၍ နှစ်ဦးလုံး မင်းကြီး၏တူချည်း ဖြစ်ကြ၏။ တဦးမှာ ဝါမဆိုမိ စေတိယဂိရိတောင်၌ ငါးဆယ့် ငါးယောက်သောညီတော်တို့နှင့်အတူ ရဟန်းပြု၍ အားလုံးပင် ဆံရိတ်ခြင်း၏အဆုံး၌ ရဟန္တာ ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၉။ အရှင်မဟိန္ဒထံမှ ဝိနည်းကို သင်ယူ ချပို့တော်မူသော မဟာအရိဋ္ဌထေရ်သည်ကား စေတိယဂိရိ၌ ရဟန်းပြုခဲ့သော အရိဋ္ဌထေရ်ပင် ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅-၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၇။ အခြား အရိဋ္ဌ-အမတ်တဦးမှာ အနုဠာမိဖုရားကြီး ရဟန်းပြုလို၍ ပါဋလိပုတ်ပြည်၌ နေထိုင်သော သံဃမိတ္တာထေရီနှင့် မဟာဗောဓိပင်ကို ပင့်ဆောင်ရန် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းကြီး၏ တာဝန်ပေး စေခိုင်းခြင်းခံရသည့် အမတ် ဖြစ်သည်။ ပင့်ဆောင်ပြီးနောက် အရှင်မဟိန္ဒ ထံ၌ ယောကျ်ားငါးရာနှင့်တကွ ရဟန်းပြု၍ မကြာမြင့်မီပင် ရဟန္တာဖြစ်သည်။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇၊ ၇၄။ တံဒိဝသမေဝ အရိဋ္ဌော နာမ အမစ္စော ....အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အရိဋ္ဌော နာမ အမစ္စောတိ ရညော ဘာဂိနေယျော အရိဋ္ဌော နာမ အမစ္စော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၉။ အရိဋ္ဌောပိ ခေါ ရညော ဘာဂိနေယျော....နစိရဿေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

(၅) အရိဋ္ဌ-မည်သော ဘီလူး။ ဘီလူးအကြီးအမှူး ၁၂-ဦးတို့တွင် တဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်၊ ထိုဘီလူး ၁၂-ဦးတို့သည် တံခါးစောင့် ဘီလူး ၁၂-ဦးတို့မှ တဆင့် ကုဝေရ (ဝေဿဝဏ်) နတ်မင်းထံ သတင်းစကား ပေးပို့ရသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ ပစ္စေသန္တော ပကာသေန္တိ၊....သူရော ရာဇာ အရိဋ္ဌော နေမိ။ ဒီ၊ ၃။၁၆၃။ အရိဋ္ဌော နေမိတိ ဧကော အရိဋ္ဌော နာမ၊ ဧကော နေမိ နာမ၊ ဧကော အရိဋ္ဌနေမိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။

(၆) အရိဋ္ဌ-မည်သော နဂါး။ ဓတရဋ္ဌနဂါးမင်းနှင့် သမုဒ္ဒဇာမင်းသမီးတို့မှ ဖွားမြင်သော သားလေးယောက်တို့တွင် တယောက် ဖြစ်သည်။ ဘုရားအလောင်းတော် ဘူရိဒတ်

နဂါးမင်း၏ညီငယ်ဖြစ်သည်။ အခြားနဂါးတို့က''သင့်မယ်တော်သည်နဂါးမဟုတ်၊လူမိန်းမဖြစ်သည်''ဟုဆိုကြ၍ နဂါးမ ဟုတ်-မဟုတ်ကို နဂါးအသွင်ပြ၍ စူးစမ်းရာ အမိ၏လက်သည်းဖြင့်ထိခိုက်မိ၍ မျက်စိကန်းသည်၊ ထို့ကြောင့် ကာဏာရိဋ္ဌဟု အမည်ရသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂။ သာ အပရဘာဂေ မတရဋ္ဌံ ပဋိစ္စ သုဒဿနော ဒတ္တော သုဘောဂေါ အရိဋ္ဌောတိ စတ္တာရော ပုတ္တေ ပဋိလဘိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

(၇) အရိဋ္ဌ-မည်သော မြို့။ အရိဋ္ဌပုရ, အရိဋ္ဌပုရနဂရ, အရိဋ္ဌသဝှယ-တို့ ကြည့်။ (၈) အရိဋ္ဌမည်သောတောင်။ အရိဋ္ဌံ ဂိရိံ။ မဟာဝံ၊ ၆၄။၈၆။ အရိဋ္ဌမှိ ပဗ္ဗတေ။ မဟာဝံ၊၅၀။၆၃။ အရိဋ္ဌပဗ္ဗတ,အရိဋ္ဌပါဒ-တို့လည်း ကြည့်။ (၉) အရိဋ္ဌ-မည်သော ကျောင်းတိုက်။ အရိဋ္ဌဝိဟာရ-ကြည့်။

အရိဋ္ဌက ၁ (တိ) [အရိဋ္ဌ ၁+က] ပုတီးနက်စေ့ အဆင်း – ကျီးတောင်အဆင်း – ရှိသော၊ မည်းနက်သော။ သေယျထာပိ နာမ မဟာ-အရိဋ္ဌကော မဏိ၊ ဧဝမေဿ သီသံ ဟောတိ။ သံ၊၁။၁၀၅။ အရိဋ္ဌကောတိ ကာဠကော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ အရိဋ္ဌကောတိ အရိဋ္ဌကဝဏ္ဏော။ တေနာဟ ကာဠကောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရိဋ္ဌက ၂ (နံ) [အရိဋ္ဌ ၂+က] အရိဋ္ဌသိက္ခာပုဒ်။ ဥနဝီသတိ သတ္တဋ္ဌ၊ သံဝိဓာနံ အရိဋ္ဌကံ။ ဝိ၊၂။ ၁၈၅။

အရိဋ္ဌက ၃ (တိ) [အရိဋ္ဌ + က] သေမည့် – အမှတ်အသား – လက္ခဏာ – ဥ ဖြစ်သော၊ သေမည့် လက္ခဏာကို သိသော၊ ဉာဏ်။ ''အယံ ဧတ္တကံ ဇီဝိဿတိ၊ အယံ ဧတ္တက''န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တံ အာဒိဋ္ဌဉာဏံ (အရိဋ္ဌံ ဉာဏံ၊ သီ။ အရိဋ္ဌကံ ဉာဏံ၊ ဣ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

အရိဋ္ဌက ၄ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရိဋ္ဌက-မည်သော နတ်မျိုး။ အရိဋ္ဌကာ စ ရောဇာ စ ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိနော။ ဒီ၊၂။၂၀၈။ အရိဋ္ဌကာ စ ရောဇာ စာတိ အရိဋ္ဌကဒေဝါ စ ရောဇဒေဝါ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၂။)

အရိဋ္ဌကဏ္ဍက (ပု) [အရိဋ္ဌ+ကဏ္ဍက] အရိဋ္ဌ-ရဟန်းနှင့် ကဏ္ဍက-သာမဏေ။ ဗုဒ္ဓကာလေ အရိဋ္ဌကဏ္ဍကာ သာသနပစ္စတ္ထိကာ။ ဝဇီရ။ ၃၃၅။

အရိဋ္ဌကဏ္ဍကသဒိသ (တိ) [အရိဋ္ဌကဏ္ဍက+သဒိသ] အရိဋ္ဌရဟန်း, ကဏ္ဍကသာမဏေ-တို့နှင့် တူသော။ သတ္တမေ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ အတေကိစ္ဆာ အနိဝတ္တိနော အရိဋ္ဌကဏ္ဍကသဒိသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။)

အရိဋ္ဌကထာ (ထီ) [အရိဋ္ဌ+ကထာ] အရိဋ္ဌ-ရဟန်းနှင့် စပ်သောစကားရပ်။ အရိဋ္ဌကထာ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ။၁၆၉၈–၁၇၀၃။

အရိဋ္ဌကဒေဝ (ပု) [အရိဋ္ဌက+ဒေဝ] အရိဋ္ဌက-မည်သော နတ်။ အရိဋ္ဌက-ကြည့်။

အရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ (တိ) [အရိဋ္ဌက ၁+ဝဏ္ဏ] ပုတီးနက်စေ့ အဆင်း–ကျီးတောင်အဆင်း–ရှိသော၊ မည်းနက်သော အဆင်းရှိသော။ အရိဋ္ဌက ၁, အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ-တို့ ကြည့်။

အရိဋ္ဌဂန္ဓ (ပု) [အရိဋ္ဌ ၁+ဂန္ဓ] အရိဋ္ဌ-မည်သော ဆေး၏အနံ့။ ဘိက္ခုနော သရီရေ မာလာ-ဂန္ဓဥ္စ အရိဋ္ဌဂန္ဓဥ္စ ဒိသွာ ဧဝံ ''ဝတ္တ၊ စ ပဂ္ဂ-လော စ ပညာယတီ''တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၈၀။

အရိဋ္ဌဇနက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရိဋ္ဌဇနက မည်သော မင်းသား။ ဝိဒေဟတိုင်း,မိထိလာပြည့်ရှင် မဟာဇနကမင်းကြီး၏ သား နှစ်ယောက်တို့တွင် သားကြီးဖြစ်၍ ခမည်းတော် နတ်ရွာစံသောအခါ၌ မိထိလာပြည်၌ ဘုရင် ဖြစ်လာသည်၊ ညီတော် ပေါလဇနက မင်းသားအပေါ် အထင်မှား၍ အကျဉ်း

ချထားရာမှ သစ္စာအဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် အကျဉ်းသားဘဝမှ လွတ်မြောက်သွားသဖြင့် ပေါလဇနကမင်းသားနှင့် စစ်တိုက်ရာ ရှုံးနိမ့်၍ နတ်ရွာ စံလေသည်။ တဿ ဒွေ ပုတ္တာ အဟေသုံ အရိဋ္ဌဇနကော စ ပေါလဇနကော စာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၉။

အရိဋ္ဌဇနကရာဇ (ပု) [အရိဋ္ဌဇနက + ရာဇ] အရိဋ္ဌဇနက-မည်သော မင်း။ တာတ မိထိလာယံ အရိဋ္ဌဇနကရညော အဂ္ဂမဟေသိမှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၁။ အရိဋ္ဌဇနက-လည်း ကြည့်။

အရိဋ္ဌတ္ထေရ (ပု) [အရိဋ္ဌ + ထေရ] အရိဋ္ဌ-မည်သော ထေရ်။ အရှင်မဟိန္ဒထေရ်ထံမှ ဝိနည်းပိဋကကို သင်ယူကြသော ထေရ်တို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ မဟိန္ဒတော ဥဂ္ဂဟေတွာ ကိဋ္ဌိ ကာလံ အရိဋ္ဌတ္ထေရာဒီဟိ အာဘတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။) တတော အရိဋ္ဌော မေဓာဝီ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၈။

အရိဋ္ဌနာမက (တိ) [အရိဋ္ဌ+နာမ+က] အရိဋ္ဌ-အမည်ရှိသော၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အရိဋ္ဌနာမကဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဥပနာမေသိ ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၉၆။ အရိဋ္ဌ^၂ (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အရိဋ္ဌနေမိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရိဋ္ဌနေမိ-မည်သော ဘီလူး။ ဘီလူးအကြီးအမှူး ၁၂-ဦးတို့တွင် တဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အရိဋ္ဌ^၂ (၅) အနက် ကြည့်။

အရိဋ္ဌပစန (န) [အရိဋ္ဌ^၃+ပစန] အရိဋ္ဌ-မည်သော ဆေးရည်ချက်ခြင်း။ ကာယိကော မိစ္ဆာဇီဝေါ နာမ ပဋိက္ခိတ္တဝေဇ္ဇကမ္မာဒိဝသေန တေလပစနအရိဋ္ဌပစနာဒီနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။

အရိဋ္ဌပဗ္ဗတ (န) [အရိဋ္ဌ+ပဗ္ဗတ] အရိဋ္ဌ-မည်သော တောင်။ အရိဋ္ဌပဗ္ဗတံ။ မဟာဝံ၊ ၁၀။၆၃။

အရိဋ္ဌပါဒ (န) [အရိဋ္ဌ+ပါဒ] အရိဋ္ဌ-တောင်ခြေရင်း။ အရိဋ္ဌပါဒေ။ မဟာဝံ၊ ၂၁။၆။

အရိဋ္ဌပုရ (န) [အရိဋ္ဌ+ပုရ] (၁) အရိဋ္ဌ-မည်သော မြို့။ သိဝိတိုင်းအတွင်းရှိ၍ သိဝိဘုရင်အုပ်စိုးရာ မြို့တော်ဖြစ်သည်၊ ဥမ္မာဒန္တီသူဌေးသမီး မွေးဖွားရာမြို့လည်း ဖြစ်သည်။ တတော စုတာရိဋ္ဌပုရေ၊ ဇာတာ ဝိပ္ပကုလေ အဟံ။ အပ၊၂။၂၃၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ အရိဋ္ဌပုရနဂရ-လည်း ကြည့်။

(၂) အရိဋ္ဌမြို့။ သိဝိတိုင်း, သိဝိဘုရင်အုပ်စိုးရာမြို့ပင်ဖြစ်၍ ထိုမြို့၌ ဘုရားအလောင်း သိဝိမင်းကြီးသည် ပုဏ္ဏားယောင် ဆောင်သော သိကြားမင်းအား မိမိ၏မျက်စိနှစ်လုံးကို ထုတ်လှူဘူးသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသော (၁) အမှတ် အရိဋ္ဌမြို့နှင့် မြို့အမည်, တိုင်းအမည်, ဘုရင်အမည် အားလုံး တူနေသော်လည်း ကာလမှာ မတူပဲ ကွဲပြား ခြားနားသည်။ အရိဋ္ဌပုရနဂရ, အရိဋ္ဌသဝှယ-တို့ ကြည့်။

(၃) အရိဋ္ဌမြို့။ မဟောသဓာ-သုခမိန်သည် စူဠနီဗြဟ္မဒတ်မင်းနှင့် ကေဝဋ္ဋပုဏ္ဏားတို့၏ လျှို့ဝှက်သော အကြံကို သိရှိရန် ကျေးသားကို စေလွှတ်ရာ မဟောသဓာ၏ ကျေးသား တထောက်နားရာ မြို့ဖြစ်သည်။ သော သုဝပေါတကော....သိဝိရဋ္ဌေ အရိဋ္ဌပုရံ နာမ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၅။

(၄) အရိဋ္ဌ-မြို့။ ထိုမြို့၌ ဘုရားလောင်း ရွှေကုန်သည်နှင့် ဒေဝဒတ်လောင်း ရွှေကုန်သည်တို့ ရွှေများကို လှည့်လည်ရောင်းချခဲ့ဘူးသည်၊ အသပြာတသိန်း ထိုက်သော ရွှေခွက်ကို ဒေဝဒတ်လောင်းက မတရားယူလိုရာ ဘုရားလောင်းက တရားသဖြင့် ယူခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေဝဒတ်လောင်းက ပဋိမဦးဆုံး ရန်ငြိုးစ၍ ဖွဲ့ခဲ့သည်။ အရိဋ္ဌပုရံ နာမ နဂရံ ပဝိသန္တော .... ဝိက္ကိဏန္တော ဝိစရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၇။

အရိဋ္ဌပုရနဂရ (န) [အရိဋ္ဌပုရ+နဂရ] (၁) အရိဋ္ဌပုရ-မြို့။ သိဝိမင်းကြီးသည် မျက်စိနှလုံးကို ထုတ်၍ လှူခဲ့ဘူးသည့် မြို့။ အတီတေ ကိရ သိဝိရဋ္ဌေ အရိဋ္ဌပုရနဂရေ သိဝိရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ့ မဟာသတ္တော တဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀၂။ (၂) အရိဋ္ဌပုရ-မြို့။ ဥမ္မာဒန္တီသူဌေး သမီး မွေးဖွားရာမြို့။ အတီတေ သိဝိရဋ္ဌေ သိဝိနာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၂၁။ အရိဋ္ဌပုရ-လည်း ကြည့်။

အရိဋ္ဌပုရနာမက (တိ) [အရိဋ္ဌပုရ+နာမက] အရိဋ္ဌပုရ-အမည် ရှိသော။ အရိဋ္ဌသဝှယ-ကြည့်။

အရိဋ္ဌဘိက္ခု (ပု) [အရိဋ္ဌ+ဘိက္ခု] အရိဋ္ဌရဟန်း။ ဝိပရီတဒဿနော ပန အရိဋ္ဌဘိက္ခုကဏ္ဍကသာမဏေရဝေသာလိကဝဇ္ဇိပုတ္တကာ ပရူပဟာရ-အညာဏကင်္ခါပရဝိတရဏာဒိဝါဒါ .... သာသနပစ္စတ္ထိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၂။

အရိဋ္ဌဝတ္ထု (န) [အရိဋ္ဌ+ဝတ္ထု] အရိဋ္ဌ-ရဟန်း၏ – ဝတ္ထု – အကြောင်းအရာ ။ အရိဋ္ဌဝတ္ထု ခုဒ္ဒကဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ (– ဝိမတိ၊ ၂။၂၁၅။)

အရိဋ္ဌဝိဟာရ (ပု) [အရိဋ္ဌ+ဝိဟာရ] အရိဋ္ဌ-ကျောင်းတိုက်။ အရိဋ္ဌဝိဟာရံ ကာရေသိ။ မဟာဝံ၊၃၃။ ၂၇။

အရိဋ္ဌသဒိသ (တိ) [အရိဋ္ဌ+သဒိသ] အရိဋ္ဌ-ရဟန်းနှင့်တူသော။ ဒိဋ္ဌိဂတိကောတိ သာသနိကော ဧဝံ အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ သာသနံ ဥဒ္ဒမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ ကတွာ ဒီပေန္တော အရိဋ္ဌသဒိသော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။

အရိဋ္ဌသဝှယ (တိ) [အရိဋ္ဌ+သဒ္ဒ+အဝှယ။ ဒ္ဒ-ကို ချေ။ အရိဋ္ဌ+သဟ+အဝှယ။ သဟ-ကို သ-ပြု။ တနည်း ဟ-ကို ချေ။ စန္ဒသဝှယ(နီတိ၊ သုတ္တ။၇၄၆) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] အရိဋ္ဌ-သဒ္ဒါဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ အရိဋ္ဌ-အမည်နှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ အရိဋ္ဌအမည်ရှိသော။ အရိဋ္ဌသဝှယေ နဂရေ၊ သိဝိနာမာသိ ခတ္တိယော။ စရိယာ။၃၉၀။ အရိဋ္ဌသဝှယေ နဂရေတိ အရိဋ္ဌပုရနာမကေ နဂရေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၄။

အရိဋ္ဌသိက္ခာပဒ (န) [အရိဋ္ဌ+သိက္ခာပဒ] အရိဋ္ဌ-သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၈-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၇၅-၁၇၉။ ယမ္ပိ အရိဋ္ဌသိက္ခာပဒဿ အနုပတ္တိယံ အာဒိကမ္မိကဿာတိ ပေါတ္ထကေသု လိခိတံ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၂၅၃။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။) သာရတ္ထ၊၂။ ၁၃၃။ ဝိမတိ။၁။၁၇၆။

အရိဋ္ဌသုတ္တ (န) [အရိဋ္ဌ+သုတ္တ] အရိဋ္ဌ-သုတ်။ ဤသုတ်၌ အာနာပါနဿတိ-ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွါးများပုံကို အရိဋ္ဌရဟန်းအားအကျယ်အားဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ-ပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၃။ ၂၇၄။

အရိတ (တိ) [အရ+တ] ဖြစ်ပွါးသော။ သဇ္ဈုဘ္ဘ-ရိတန္တိ သမန္တတော ဘုသံ အရိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၇၆။ သဇ္ဈုဘ္ဘရိတန္တိ ဧတဿ “သံ အဓိ အဘိ အရိတန္တိ” ပဒစ္ဆေဒေါ၊ သမန္တတော ဘုသံ အရိတန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၀။ (မူဟောင်းတို့၌ အရိတံ-နေရာဝယ် ဘရိတံ-ဟု ရှိ၏။ ပဓုက္ကူ-မူ-ဒီ၊၁။သျှ-၅၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျှ။ ၅၇၉-တို့ ကြည့်။)

အရိတ္တ[၁] (န) [အရ+တ။ အရတိ တေန နာဝါတိ အရိတ္တံ၊ ပါဇနဒဏ္ဍော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၈။ အရတိ ယေနာတိ အရိတ္တံ၊ ဆဒါဒီဟိ တြကဏ်၊ ဣကာရာဂမော၊ ဒွိတ္တဉ္စ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၆၇။ (အရိတြ-သံ)] ထိုးဝါး၊လှော်တက်၊ လှေခတ်တက်၊ ပဲ့တက်။ အရိတ္တံ ကေနိပါတော’ထ။ ဓာန်။၆၆၇။ ဖိယာရိတ္တံ ဗန္ဓေယျာ (အံ၊၁။၅၂၂) တိ ဖိယဉ္စ အရိတ္တဉ္စ

ယောဇေယျ။ အံ၊၄၊၂။၃၇၂။ ဖိယေန ရိတ္တေန သမင်္ဂီဘူတော။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ ရိတ္တေနာတိ (အရိတ္တေနာတိ?) ဝေဠုဒတ္တေန။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၆၄။ (–ဝိ၊၄၊၁။၂၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၆။ အဘိ၊၄၊၁။၂၄၄။ ဇာ၊၄၊၄။၁၆၆။ ကခါ၊ဋီ။ ၁၄၆။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ၊၁။၇၉။) အရိတ္တဗလ, အရိတ္တုပတ္ထမ္ဘန, ဖိယာရိတ္တ (သံ၊၁။၁၀၄) တို့လည်း ကြည့်။

အရိတ္တ[၂](တိ) [န+ရိတ္တ=(ရိစ+တ)။ (အရိက္တ-သံ)] မကင်း–မဆိတ်–သော။ အချည်းနှီး မဟုတ်သော။ ဝေံ ခေါ ဂဟပတိ ကာမေဟိ အရိတ္တော ဟောတိ။ သံ၊၂။၁၀။ မဟာနိ။ ၁၅၃။ ဝေံ ကိလေသကာမေဟိ အရိတ္တော ဟောတိ အန္တော ကာမာနံ ဘာဝေန အ-တုစ္ဆော။ သံ၊၄၊၂။၂၄၀။ မဟာနိ၊၄။၂၇၀။ ပဋ္ဌနံ့ ခန္ဓာနံ နိရောဓော "အရိတ္တံ နိဗ္ဗာန"န္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ ပဋိသံ။ ၄၁၃။

အရိတ္တဇ္ဈာန (တိ) [အရိတ္တ+ဈာန] မကင်းဆိတ် – အချည်းနှီးမဟုတ် – မစွန့်အပ် – သော ဈာန်ရှိသော၊ ဈာန်နှင့် မကင်းကွာသော၊ သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရိတ္တဇ္ဈာနော ဝိဟရတိ။ အံ၊၁။၉၊၄၁။ အရိတ္တဇ္ဈာနောတိ အတုစ္ဆဇ္ဈာနော အပရိစ္စတ္တဇ္ဈာနော ဝါ။ အံ၊၄၊၁။၅၄။ အရိတ္တဇ္ဈာနောတိ အဝိရဟိတဇ္ဈာ-နော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

အရိတ္တဇ္ဈာနတာ (ထီ) [အရိတ္တဇ္ဈာန + တာ] မကင်းဆိတ်– အချည်းနှီးမဟုတ်–မစွန့်အပ် –သော ဈာန်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ အရိတ္တဇ္ဈာနတာယ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။

အရိတ္တတာ (ထီ) [အရိတ္တ+တာ] အချည်းနှီး မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာသယဿ အရိတ္တ-တာယ အနိဂ္ဂတေ ဝမနဝိရေစနယောဂံ အဇာနန္တော။ ဥဒါန၊၄။၁၀၄။

အရိတ္တဗလ (န) [အရိတ္တ+ဗလ] လှော်တက်–ခတ်တက်–ထိုးဝါး–၏ စွမ်းအား။ အပရိ-သဏ္ဌိတဇလာယ သီဃသောတာယ နဒိယာ အရိတ္တဗလေနေဝ နာဝါ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊၄၊၁။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဂဂ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ အရိတ္တဗလေနာတိ ပါဇနဒဏ္ဍဗလေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ (–ဝိဘာဝိနီ။၂၆၁။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။၄၉၄။)

အရိတ္တဟတ္ထ (တိ) [အရိတ္တ + ဟတ္ထ] (၁) အချည်းနှီးမဟုတ်သော လက်ရှိသော။ (၂) ထိုးဝါး – လှော်တက် – ခတ်တက်–လက်၌ ရှိသော။ (၁) မမ သန္တိကံ အာဂတော အရိတ္တဟတ္ထော ဟုတွာ ဂမိဿတိ။ စရိယာ၊၄။၁၀၆။ (၂) အရိတ္တဟတ္ထော ပုရိသော သန္တာရေတိ တောယာတိ သန္တာရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

အရိတ္တု(တ္တူ)ပတ္ထမ္ဘန (န) [အရိတ္တ+ဥပတ္ထမ္ဘန] ထိုးဝါး–လှော်–ခတ်–တက်–ဖြင့်–ထောက်ပံ့ခြင်း–ထောက်ကူခြင်း။ ဂဏ္ဍနာပဋိဗဒ္ဓေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဂဏ္ဍနာဗလေနေဝ စိတ္တံ ကောဋ္ဌံ ဟောတိ အရိတ္တု(တ္တူ)ပတ္ထမ္ဘနဝသေန စဏ္ဍ-သောတေ နာဝါဋ္ဌပနမိဝ။ ဝိ၊၄၊၂။၂၄။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။ အရိတ္တေန ဥပတ္ထမ္ဘနံ အရိတ္တုပတ္ထမ္ဘနံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။

အရိနရဝရမန္ထက (တိ) [အရိ + နရ + ဝရ + မန္ထက] ရန်သူလူအပေါင်းကို–ကောင်းမြတ်စွာ – အောင်မြင်စွာ – ချေမှုန်းနိုင်သော။ "အရိနရဝရမန္ထကံ ကဏ္ဍကံ (ကန္ထကံ၊ သီ) နာမ တုရင်္ဂ....ဝရမာဟရ"။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၇။

အရိနသတ္တု (ပု) [အရိန+သတ္တု] အရိနသတ္တု-မည်သော မင်းသား။ အလီနသတ္တု-ကြည့်။

အရိန္ဒမ[၁] (တိ) [အရိ+ဒမု+အ] ရန်သူတို့ကို–ဆုံးမတတ်သော–ဆုံးမလေ့ရှိသော။ ပိဝတု

ဒေဝေါ ပါနီယံ၊ ပူဝေ ခါဒ အရိန္ဒမ။ ပေတ။ ၂၀၃။ အရိန္ဒမာတိ အရီနံ ဒမနသီလ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ တေသံ သောကပရေတာနံ၊ ဘီတာနံ တေ အရိန္ဒမ။ ဇာ၊၁။၁၆၅။ အရိန္ဒမာတိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ရာဇာ ဟိ စောရာဒီနံ အရီနံ ဒမနတော "အရိန္ဒမော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ (−ဇာ၊၂။ဂ၉၊၉ဂ။ ဇာ၊၂။ ၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၅၊၄၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၂၁။)

အရိန္ဒမ၂ (ပု၊န) [အရိ+ဒမု+အ။ ယာဒိစ္ဆက နာမ်] (ပု) (၁) (က) အရိန္ဒမ-မည်သော မင်း။ မဟာသမ္မတမင်းမှ ဆင်းသက်၍ ၁၀၀-မြောက် နောက်ဆုံးဖြစ်သော အရိန္ဒမမင်း။ ဒီပဝံ၊၃။၁၅။ (ခ) သုမန မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်၌ဖြစ်သော အရိန္ဒမမင်း။ ဥပသင်္ကမိတွာ အရိန္ဒမော ရာဇာ ဘဂဝန္တံ နိရောဓပဋ္ဌိတံ ပုစ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁ဂဂ။ (ဂ) ရေဝတဘုရား လက်ထက်၌ ဖြစ်သော အရိန္ဒမမင်း။ ယဒါ အရိန္ဒမံ ရာဇံ၊ ဝိနေသိ ရေဝတော မုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၂။ အရိန္ဒမော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ (ဃ) သိခီမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်က ဘုရားလောင်း အရိန္ဒမမင်း။ အဟံ တေန သမယေန၊ အရိန္ဒမော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။ တဒါ ကိရ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော ကတ္တစိ အသံသဋ္ဌော ပရိဘုတ္တနဂရေ အရိန္ဒမော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂ဂ၇။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။) (င) ၄၁-ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်သော အရိန္ဒမမည်သော စကြဝတေးမင်း။ ကေတာလီသကပ္ပမှိ၊ ဧကော အာသိံ အရိန္ဒမော။ သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလော။ အပ၊၁။၁၀ဂ။ (စ) ဗာရာဏသီပြည့်ရှင် ဘုရင် အရိန္ဒမမင်း။ "အရိန္ဒမော"တိ မေ နာမံ၊ "ကာသိရာဇာ"တိ မံ ဝိဒူ။ ဇာ၊၂။၅၄။ အရိန္ဒမယ ဖုဿရညော အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၆၁။ (ဆ) ဟံသာဝတီပြည့်ရှင် အရိန္ဒမမင်း။ အာနန္ဒော မဟာရညော (အရိန္ဒမနာမ ရညော၊ ဋီ)။ အပ၊၁။၄၂၂။ (န) (၂) အရိန္ဒမ-မည်သော စကြာရတနာ။ အရိန္ဒမံ နာမ နရာဓိပဿ၊ တေနေဝ တံ ဝုစ္စတိ တဿ စက္ကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။ (၃) အရိန္ဒမ-မည်သော မြို့။ အရိန္ဒမနဂရ-ကြည့်။

အရိန္ဒမကုမာရ (ပု) [အရိန္ဒမ+ကုမာရ] အရိန္ဒမ-မင်းသား။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ "အရိန္ဒမကုမာရော"တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆၁။

အရိန္ဒမနဂရ (န) [အရိန္ဒမ+နဂရ] အရိန္ဒမ-မည်သောမြို့။ တဒါ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော အရိန္ဒမနဂရေ ဝိဇိတာဝီ နာမ ခတ္တိယော ဟုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။

အရိန္ဒမမဟာရာဇ (ပု) [အရိန္ဒမ+မဟာရာဇ] အရိန္ဒမမည်သော မင်းမြတ်။ ယထာ အတ္တနော ဝိဇိတရဋ္ဌံ မဟာဇနကရာဇာ စ အရိန္ဒမမဟာရာဇာ စ ပဟာယ ကောကာ ဝိစရိံသု၊ ဧဝံ ဝိစရေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။

အရိန္ဒမရာဇ (ပု) [အရိန္ဒမ+ရာဇ] အရိန္ဒမမင်း။ ဝိဇိတံ ရဋ္ဌံ မဟာဇနကရာဇာ စ အရိန္ဒမရာဇာ စ ပဟာယ ကေကောဝ စရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၆၆။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၃။)

အရိပဟာန (န) [အရိ+ပဟာန] ရန်သူကို ပယ်ခြင်း။ အရိယ (၃) (ဂ) အနက် ကြည့်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ဂ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၀။

အရိမဒ္ဒန (တိ) [အရိ+မဒ္ဒန] ရန်သူတို့ကို နှိမ်နင်းရာဖြစ်သော၊ အရိမဒ္ဒန-မည်သော။ အရိမဒ္ဒနပုရ-ကြည့်။

အရိမဒ္ဒနပုရ (န၊ထီ) [အရိမဒ္ဒန+ပုရ] အရိမဒ္ဒန-မည်သော မြို့၊ ပုဂံမြို့ (မြန်မာပြည်)။ တမ္ဗဒီပဝှယေ ရဋ္ဌေ-ရိမဒ္ဒနပုရေ ကတာ။ ဘောဒစိန္တာ၊၃၉၇။ တမ္ဗဒီပဝှယေ တမ္ဗဒီပနာ-

မဂေ ရဋ္ဌေ အရိမဒ္ဒနပုရေ။ ဘောဓိစိန္တာ၊ဋီ။ ၃၉၇။

အရိမဒ္ဒနပုရဝါသီ (ပု) [အရိမဒ္ဒနပုရ+ဝသ+ဏီ] အရိမဒ္ဒန-မည်သောမြို့၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ သုသမ္ဗုဒ္ဓါယေန ကရုဏာသမ္ပတ္တိဇနိတနိရဝဇ္ဇ-ဝစနေန အရိမဒ္ဒနပုရဝါသိနာ အဂ္ဂဝံသာ-စရိယေန ကတံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၃၂။

အရိမဒ္ဒနရာဇ (ပု) [အရိမဒ္ဒန+ရာဇ] အရိမဒ္ဒန-မင်း။ အရိမဒ္ဒနရာဇိနော။ စူဠဝံ။၇၀-၆။

အရိမန္ထက (တိ) [အရိ+မန္ထက] ရန်သူတို့ကို-မွှေနှောက်-ချေမှုန်း-နိုင်သော။ သုမနပဋ္ဌ-ပိတာနသ္သ ပေဟဌော ပရမရမဏီယေ ဘူမိ-ဘာဂေ ဌိတံ အရိမန္ထကံ ကဏ္ဍကံ တုရင်္ဂဝရံ ဒိသွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။

အရိယ¹ (တိ) [(၁) အာရကာ-သဒ္ဒါကို နိရုတ္တိနည်းဖြင့် အရိယ-ပြု။ ကိလေသာနံ အာရ-ကတ္တာ အရိယော နိရုတ္တိနယေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၇၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။) ကိလေသေဟိ အာရ-ကာတိ အရိယော ယဒါဒိနာ အာရကာ-သဒ္ဒဿ အရိယာ-ဒေသော။ သုစိ။၃၉။ (၂) အယ+ဣရိယ+အ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် အရိယ-ပြု။ မ၊ဋီ၊၁။၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂-၃။ မူလဋီ၊ ၁။၁၆၂။ ပါရာဇိကဏ် ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၃၄-တို့ ကြည့်။ (၃) အရိ+ဟန+ကွိ။ ကိလေသာ-ရယော ဟနတီတိ အရဟော၊ သော ဧဝ အရိယော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃၅။ (၄) အရ+ဏျ။ အရ ဂမနေ ဝါ၊ အရတိ အဓိဂစ္ဆတိ မဂ္ဂဖလ-မမ္မေတိ အရိယော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃၅။ အရ ဂမနေ၊ ဏျော၊ ဣကာရာဂမော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၉၃-၆။ အာယ် -သံ]

(၁) (က) အပြစ် မရှိ-အပြစ်ကင်း-သော၊ ကောင်းသော။ (ခ) ကိလေသာ တို့မှ-ကင်းဝေး-စင်ကြယ်-သော၊ ဖြူစင်သော၊မြင့်မြတ်သော။ (ဂ) (နိဗ္ဗာန်ကို အလို ရှိသော သူတို့သည်)သိအပ်-ရောက်အပ်-သော။ (ဃ) မချွတ်မယွင်း-မှန်ကန်-သော။ (င) ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးကြောင်း တရား၌ မဖြစ်တတ်သော၊သူ။ (စ) သတ္တဝါ တို့အား ကောင်းသော ကျင့်ဝတ်ကို-သင်ယူ စေတတ်-သင်ပေးတတ်-သော၊သူ။ (ပု) (၂) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (က) ကိလေသာတို့မှ ကင်းဝေးသော-အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို မဖြစ် စေတတ်သော-အကျိုးစီးပွါးကိုဖြစ်စေတတ် သော-သတ္တလောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သော-ကိလေသာရန်သူကို သတ်တတ်သော-မဂ်,ဖိုလ်တရားကိုရသော-ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော-ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဋိဝေဓအရိ-ယာပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ကောင်းသောအကျင့်ရှိ သော-အကျင့်ကောင်းသော-ပုဂ္ဂိုလ်၊ အာစာရ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် သည် အာစာရ အရိယာ, ဒဿန အရိယာ, လိင်္ဂအရိယာ, ပဋိဝေဓအရိယာ-ဟူ၍ ၄-မျိုး ရှိ၏၊ ထို ၄-မျိုးတို့တွင် အရိယာတို့၏ အကျင့် တရား၌ တည်သောသူသည် (လူဖြစ်စေ, တိရစ္ဆာန်ပင်ဖြစ်စေ) အာစာရအရိယာ မည် ၏။ ရုပ်အဆင်းအားဖြင့်ငှင်း, ဣရိယာပုထ် အားဖြင့်ငှင်း ကြည်ညိုဖွယ် ရှုမြင်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒဿနအရိယာ မည်၏။ အဝတ် အရုံ အသွင်အပြင်အားဖြင့် ရဟန်းနှင့်တူ သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလမရှိသူပင် ဖြစ်စေ ကာမူ လိင်္ဂအရိယာ မည်၏။ ဘုရားပစ္စေက ဗုဒ္ဓါနှင့် မဂ်,ဖိုလ်တရားကို ရသော မြတ်စွာ ဘုရား၏ တပည့်သာဝကသည် ပဋိဝေဓ အရိ ယာ မည်၏။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ထို ပဋိဝေဓ အရိယာသည် အကျဉ်းအားဖြင့်——မဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်၊ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက် ဟူ၍ ၈-ယောက် ရှိသည်။ အကျယ် အားဖြင့်ကား——သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၃-တို့၌ ၉၆-ယောက် ပြ၏။ ခုဒ္ဒက၊

ဋ္ဌ။ ၁၅၂-၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁-၂-တို့၌ ၁၀၀-ယောက် ပြ၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၂-၃-တို့၌ ၁၄၆-ယောက် ပြ၏၊ အရိယသာဝက-လည်း ကြည့်။) (၃) သတ္တဝါ။ (၄) အရှင်သခင်။ (၅) အကြီးအကဲ။ (၆) ဝေဿမျိုး၊ သူကြွယ်။ (၇) ပုဏ္ဏား။ (၈) နတ်ပြည်။

(၁) (က) အပြစ်မရှိ – အပြစ်ကင်း – သော၊ ကောင်းသော။ ယာယံ ဒိဋ္ဌိ အရိယာ နိယျာနိကာ နိယျာတိ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၁။ ၃၉၇။ အံ၊ ၂။ ၂၅၆။ အရိယာတိ နိဒ္ဒေါသာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။ သော ဣမိနာ အရိယေန သီလက္ခန္ဓေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆၊ ၁၆၃။ မ၊ ၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ၁။ ၅၃၀။ အံ၊ ၂။ ၃၉၂။ အရိယေနာတိ နိဒ္ဒေါသေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၂။ အရိယန္တိ (အရန္တိ?) အပေတ္တိ တတော ဒေါသာ, တေဟိ ဝါ အာရကာတိ အရိယော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။ (–ဒီ၊ ၃။ ၅၀။ မ၊ ၃။ ၁၁၆။ သံ၊ ၁။ ၂၉၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဇာ၊ ၂။ ၉၁။ မဟာနိ။ ၃၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ မ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၀၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၅။) (ခ) ကိလေသာတို့မှ–ကင်းဝေး –စင်ကြယ်–သော၊ ဖြူစင်သော၊ မြင့်မြတ်သော။ ယာဝတာ ကဿပ အရိယံ ပရမံ သီလံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃။ အရိယန္တိ နိရုပက္ကိလေသံ ပရမဝိသုဒ္ဓံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ ပညာဝါ ဟောတိ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော အရိယာယ နိဗ္ဗေဓိကာယ သမ္မာဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၀။ မ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၉၉။ အံ၊ ၂။ ၂။ ၅၀။ ဥဒါန။ ၁၁။ မဟာနိ။ ၃၀။ အရိယာယာတိ ပရိသုဒ္ဓါယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇။ အရိယာယာတိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန စ သမုစ္ဆေဒဝသေန စ ကိလေသေဟိ အာရကာ ဌိတာယ ပရိသုဒ္ဓါယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ သန္တိပတိတာနံ ဝေါ.... အရိယော ဝါ တုဏှီဘာဝေါ။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။ အံ၊ ၃။ ၁၇၀။ ဥဒါန။ ၀၉။ အရိယောတိ ကေန္တဟိတာဝဟတ္တာ အရိယော၊ ဝိသုဒ္ဓေါ ဥတ္တမောတိ ဝါ အရိယော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၄။ (–ဒီ၊ ၃။ ၂၃၄။ မ၊ ၃။ ၁၅၆။ သံ၊ ၁။ ၃၇၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၃။ ပေတ။ ၁၉၂။ ထေရ။ ၂၂၇၊ ၂၅၁၊ ၂၈၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၇၃။) အရိယ²နှင့် အရိယဉာဏဒဿန-တို့လည်း ကြည့်။ (ဂ) (နိဗ္ဗာန်ကိုအလိုရှိသောသူတို့သည်) – သိအပ် –ရောက်အပ်–သော။ အဋ္ဌနာမ ကိံ? အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ ခုဒ္ဒက။ ၃။ အရိယောတိ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ အဘိဂန္တဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ အရိယံ စဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဓမ္မ။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၇။ ထေရီ။ ၄၀၀၊ ၄၁၅။ အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ, အရဏီယတော စ အရိယော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၈၁။ အရိယ²နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ဃ) မချွတ် မယွင်း – မှန်ကန် – သော။ အရိယသစ္စ-ကြည့်။ (င) ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးကြောင်း တရား၌ မဖြစ်တတ်သော၊ သူ။ အရိယော ဒဿနသမ္ပန္နော၊ သ လောကံ ဘဇတေ သိဝံ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၇။ အရိယောတိ န မဂ္ဂေန န ဖလေန၊ အပိစ ခေါ ပန တေသ္မိံ ပရာဘဝ-သင်္ခါတေ အနယေ န ဣရိယတီတိ အရိယော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ (စ) သတ္တဝါတို့အား ကောင်းသောကျင့်ဝတ်ကို– သင်ယူစေ တတ်– သင်ပေးတတ် – သော၊ သူ။ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ၊ အရိယာ ဓမ္မဇီဝိနော။ ထေရီ။ ၄၁၁။ သတ္တာနံ အာစာရသမာစာရသိက္ခာ-ပဒေန အရိယန္တိတိ (အာစာရသမာစာရ-သိက္ခာပနေန ဣရိယန္တီတိ ?) အရိယာ။

ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ အာစာရသမာစာရသိက္ခာပနက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၆), အာစာရသမာစာရသိက္ခာပက (ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅), အာစာရသိက္ခာပန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅) တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

(မှ)(၂) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (က) ကိလေသာတို့မှ ကင်းဝေးသော – အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို မဖြစ်စေတတ်သော – အကျိုးစီးပွါးကို ဖြစ်စေတတ်သော– သတ္တလောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သော – ကိလေသာရန်သူကို သတ်တတ်သော – မဂ်, ဖိုလ်တရားကို ရသော – ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော – ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဋိဝေဓအရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ ကတမေ စ ပုဂ္ဂလာ အရိယာ၊ အဋ္ဌ အရိယပုဂ္ဂလာ အရိယာ။ အဘိ၊ပု။၁၁၆။ အရိယနိဒ္ဒေသေ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ အရိယာ၊ သဒေဝကေန လောကေန အရဏီယတ္တာ အရိယာ။ အရိယဋ္ဌော နာမ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌော-တိ ပရိသုဒ္ဓတ္တာပိ အရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

အရိယော — ဝိ၊၃။ ၂၈၆။ မ၊၁။၁၉၂-၃၊ ၃၈၁။ သံ၊၂။ ၂၇၉။ အံ၊၂။၇၄-၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၇။ မိလိန္ဒ။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ အရိယာ—ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၇၁။ မ၊၁။ ၄၉။ သံ၊၁။၃၉၊၄၄၊၄၆၊၁၆၃။ သံ၊၂။၃၄၂။ အံ၊၁။၅၅။ အဘိ၊ဓ။၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၇။ အဘိ၊ပု။၁၆၉။ ပဋိသံ။၄၁။ ဣတိဝုတ်။၂၆၇။ သုတ္တနိ။၃၉၆-၇။ ဇာ၊၁။၁၆၂။ မဟာနိ။၃၀။ နေတ္တိ။၉၃။ မိလိန္ဒ။၂၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ အရိယေဘိ — သံ၊၂။၃၄၂။ သုတ္တနိ။၃၉၇။ အရိယဿ — ဝိ၊၂။၃၀။ ဝိ၊၃။၄၃၄။ ဝိ၊၄။ ၂၆၄။ ဒီ၊၃။၄၅၊၁၄၆။ မ၊၁။၄၉။ မ၊၂။၁၀၃။ သံ၊၂။၂၇၉။ အံ၊၃။၄၇၃။ အရိယာနံ အဒဿာဝီ (မ၊၁။၁။၁၈၈။ မ၊၃။၂၂၇။ သံ၊၂။ ၃။ အဘိ၊ဓ။၂၀၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၉။ ပဋိသံ။ ၁၃၇)တိ အာဒီသု အရိယာတိ အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ အနယေ န ဣရိယနတော အယေ ဣရိယနတော သဒေဝကေန စ လောကေန အရဏီယတော ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁။ နိရုတ္တိနယေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ ပုရိမေသု အတ္ထဝိကပ္ပေသု၊ ပစ္ဆိမေ ပန သဒ္ဒသတ္ထဝသေနပိ။ မဋီ၊၁။၆၂။ သံဋီ၊၂။၂၀၂-၃။ (–မူလဋီ၊၁။၁၆၂။) အရိယာနံ— ဝိ၊၁။ ၆။ ဝိ၊၅။၂၄၁။ ဒီ၊၁။၇၈။ သံ၊၁။၄၆။ အံ၊ ၃။၃၇၁-၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၇။ အဘိ၊ပု။၁၆၉။ အဘိ၊က။၁၉၃။ ပဋိသံ။၁၁၁။ ဓမ္မ။၁၆၊၄၄။ ဣတိဝုတ်။၂၆၈။ ဇာ၊၂။၃၄၃။ နေတ္တိ။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃-၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။၁၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ သုတွာန အရိယာန သုဘာသိတာနိ။ ဒီ၊၂။၂၁၇။ သော အရိယာန ယာစနာ။ ဇာ၊၁။၁၆၂။ မိလိန္ဒ။၂၂၄။ အရိယေသု—အံ၊၂။၃၅။ ဇာ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

(ခ) ကောင်းသော အကျင့် ရှိသော– အကျင့်ကောင်းသော – ပုဂ္ဂိုလ်၊ အာစာရ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ အရိယော ဟိ အရိယဿ ကထံ န ဒဇ္ဇာ။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ အရိယောတိ အာစာရသမ္ပန္နော။ အရိယဿာတိ အာစာရသမ္ပန္နဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ ယဒိပိ အရိယသဒ္ဒေါ "ယေဟိ ဝေါ အရိယာ ပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တာ" (မ၊၁။၂၀-၁)တိအာဒီသု ဝိသုဒ္ဓါသယပယောဂေသု ပုထုဇ္ဇနေသုပိ ဝတ္တတိ။ မဋီ၊၁။ ၆၂။ သံဋီ၊၂။၂၀၃။ (–ဇာ၊၁။၄၀၊၁၁၃၊ ၂၈၀၊၃၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁၊၄၂၆။ ဒီဋီ၊၃။၂၂၂။ အံဋီ၊ ၂။၂၆၅။)

(၃) သတ္တဝါ။ ယထာကမ္မံ တံတံဂတိယော အရန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ အရိယာ၊ သတ္တာ။ သံဋီ၊၁။၁၂၆။ အံဋီ၊၂။၃၀၆။

(၄) အရှင်သခင်။ အရိယသဒ္ဒေန သာမိပိ ဝတ္တဗ္ဗော အရိယော အယိရော, သာမီတိ အတ္ထော။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၅၄။ မနောဇံ ပဿ သေမာနံ၊ ဂိရိ ယဿာ (အရိယဿာ၊ သီ၊ သျာ၊ ဋ္ဌ၊ က) နုသာသနီ။ ဇာ၁၊၁၅၆။ ဂိရိ ယဿာ (အရိယဿာ၊သီ၊သျာ၊ဋ္ဌ၊က) နုသာသနီတိ....ဂရုဟာဇ္ဇော အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (ပြည်မှ ဇာတ်ပါဠိတော်နိဿယနှင့် ငါးရာ့ ငါးဆယ်တို့၌ "အရိယဿာ၊ မြေခွေး၏" ဟု ပေးကြ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ "ဂရုဟာဇ္ဇော အာဟ"ဟု ဖွင့်သောကြောင့် မြေခွေးစကားကို နားထောင်မိ၍ သေရသော မနောဇမည်သော ခြင်္သေ့ကိုကဲ့ရဲ့လိုရကား မြေခွေးကိုခြင်္သေ့၏ အရှင်သခင်အနေဖြင့် တင်စားသုံးနှုန်းသော စကားဖြစ်၍ "အရိယဿာ၊ အရှင်သခင်၏"ဟု ပေးလျှင် သဒ္ဒတ္ထနှင့်လည်း လျော်, ဂရုဟာ အနက်လည်း ပေါ်မည်။)

(၅) အကြီးအကဲ။ သာမိကော ပကိရိယေသု။ ဓာန်။၁၁၂၂။ အရိယော အဓိပတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၂၂။ (၆) ဝေဿမျိုး၊ သူကြွယ်။ ဦရုဇော အရိယောပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၄၅။ ဝေဿောပိ အရိယော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၀၀၂။ (၇) ပုဏ္ဏား။ သောတာပန္နာဒိကေ အဂ္ဂေ၊ အရိယော တီသု ဒွိဇေ ပုမေ။ ဓာန်။၁၀၀၂။ ဒွိဇေ ဗြာဟ္မဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၀၀၂။ အရိယဂဏ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။ (၈) နတ်ပြည်။ အရိယမဂ္ဂါဝရ-ကြည့်။

အရိယ[၂] (တိ) [(၁) အရိယ[၁]+အ။ (၂) အရိယကရ (အရိယကရဏ) ဟု ဆိုလိုလျက် ကရ (ကရဏ) ဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေ။ (၃) အရိ + ယာ + အ] (က) အရိယာ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ (ခ) အရိယဖိုလ်ကို–ရစေ–ဖြစ်စေ–တတ်သော။ (ဂ) ကိလေသာရန်–မကောင်းမှု–၏ ကင်းဝေးကြောင်းဖြစ်သော။ (ဃ) အရိယာ ဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား–သည် ဟောကြားအပ်–၏ ဥစ္စာဖြစ်–သော။ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ ဝိ၊၁။၁၁၉။ ဝိ၊၃။၁၄။ ဝိ၊၄။ ၄၂၃။ ဒီ၊၁။၁၄၉။ ဒီ၊၂။၁၀၀၊၂၄၉။ ဒီ၊၃။ ၈၄။ မ၊၁။၁၉။ သံ၊၂။၄၄၇-၄၅၄။ အံ၊၁။ ၁၇၈။ အံ၊၂။၃၆၀။ အံ၊၃။၄၃၊၅၉။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၁၀။ ပဋိသံ။၂၇၈။ ဥဒါန။၁၄၃။ ထေရီ။ ၃၉၆။ မိလိန္ဒ။၃၁၅။ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။ မဟာနိ။၃၁၂။ စူဠနိ။၂၁၇။ အရိယဿ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ မဂ္ဂဿ။ မဟာနိ။၁၁။

(က) အရိယောတိ တံ တံ မဂ္ဂဝဇ္ဈေဟိ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ အရိယဘာဝကရတ္တာ စ အရိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ အရိယဘာဝကရတ္တာတိ အရိယကရဏော အရိယောတိ ဥတ္တရပဒလောပေန၊ ပုဂ္ဂလဿ အရိယဘာဝကရတ္တာ အရိယံ ကရောတီတိ ဝါ အရိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ မူလဋီ၊၂။၇၁။) (ခ) အရိယဖလပဋိလာဘကရတ္တာ ဝါ အရိယံ ဖလံ လဘာပေတိ ဇနေတီတိ အရိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၂။ မူလဋီ၊၂။၇၁။ (ဂ) အရိပဟာနာယ သံဝတ္တတီတိပိ (အရိယော)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အရယော ပါပဓမ္မာ ယန္တိ အပဂမန္တိ ဧတေနာတိ အရိယော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။(–သာရတ္ထ၊ ၃။၁၇၀။) (ဃ) အရိယေန ဒေသိတောတိပိ (အရိယော)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အရိယေန ဒေသိတောတိ ဧတ္ထ အရိယဿ ဘဂဝတော အယန္တိ အရိယော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။ အရိယာယ ဝဍ္ဎိယာ ဝဍ္ဎတီ။ အံ၊၃။၃၆၅။ အရိယာယာတိ အပေါထုဇ္ဇနိကာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။ (–ပဋိသံ။၃၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇။)

အရိယ[၃] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အရိယမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ပဒုမဝတီ-မိဖုရား

ကြီး၏ သားငါးရာတို့တွင် တယောက်ဖြစ်၍ နောက်အခါ၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီး ဣသိဂိလိတောင်တွင် ကြာမြင့်စွာ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူသည်။ ကေတုမ္ဘရာဂေါ စ မာတင်္ဂေါ အရိယော (မ၊၃။၁၁၅) ဣမေတိ တယော ဇနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။ (၂) အရိယ မည်သော တံငါ။ တနေ့သ၌ အရိယ-မည်သော တံငါ ငါးမျှားနေစဉ် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုတံငါ၏ သောတာပတ္တိမဂ် ရမည့်အကြောင်းကို မြင်တော်မူ၍ ရဟန်းအပေါင်းခြံရံကာ ကြွတော်မူလာသည်၊ ထိုတံငါသည် မြတ်စွာဘုရား အမှူးရှိသော ရဟန်းတော်တို့ကိုမြင်၍ ငါးမျှားတံကို စွန့်ပစ်ကာ ရပ်တည်နေသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုတံငါ၏အနီး၌ ရပ်တည်တော်မူပြီးလျှင် အရှင်သာရိပုတြာ-စသော မထေရ်တို့၏ အမည်ကို မေးတော်မူရာ တံငါသည်က သူ၏အမည်ကိုလည်း မေးတော်မူလိမ့်မည် ဟု ကြံစီ စဉ်းစားနေသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် တံငါ၏ အလိုဆန္ဒကို သိတော်မူ၍ ထိုတံငါ၏အမည်ကို မေးတော်မူရာ တံငါယောကျ်ားက အရိယ-အမည်ရှိပါကြောင်းဖြင့် လျှောက်ထားသည်၊ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက "သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲ သတ်ဖြတ်သောသူသည် အရိယ-မမည်၊ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲသောသူ(အဟိံသာတရား၌ တည်သော့သူ)ကိုသာ အရိယ-ဟူ၍ ဆိုရမည်"ဟု ဟောတော်မူရာ ဒေသနာတော်အဆုံး၌ ထိုတံငါယောကျ်ားသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေသည်။ န တေန အရိယော ဟောတိ ယေန ပါဏာနိ ဟိံသတိ...။ ဓမ္မ-ဒေသနံ....အရိယံ နာမ ဗာလိသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (၃) အရိယ လူမျိုး။ ယာဝတာ အာနန္ဒ အရိယံ အာယတနံ (အရိယာယတနံ ?) ယာဝတာ ဝဏိပ္ပထော။ ဝိ၊၃။၃၂၃။ ဒီ၊၂။၇၄။ ဥဒါန။၁၈၇။ ယာဝတာ အရိယံ အာယတနန္တိ (အရိယာယတနန္တိ ?) ယတ္တကံ အရိယကမနုဿာနံ (အရိယမနုဿာနံ၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ) သြသရဏဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၈။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၈၇။ အရိယကမနုဿာနန္တိ အရိယဒေသဝါသိမနုဿာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။ အရိယသဒ္ဒေါ အမိလက္ခုသုပိ (အမိလက္ခေသုပိ၊ အံ၊ဋီ)မနုဿေသု ဝတ္တတိ၊ ယေသံ ပန နိဝါသနဋ္ဌာနံ အရိယံ အာယတနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။ (၄) အရိယ-မည်သော အရပ်။ အရိယဒေသ,အရိယဒေသဝါသီ-တို့ ကြည့်။

အရိယအဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂရထ (ပု) [အရိယ+အဋ္ဌင်္ဂိက+မဂ္ဂ+ရထ] မြတ်သောအင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော မဂ်တည်းဟူသောရထား။ ရထောတိ အရိယ-အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂရထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။

အရိယက (နု) [အရိယ+က] အရိယ-လူမျိုးတို့ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ မာဂဓဘာသာ။ အရိယကေန မိလက္ခဿ သန္တိကေ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာတိ။ ဝိ၊၁။၃၃။ အရိယကံ နာမ အရိယဝေါဟာရော မာဂဓဘာသာ။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၀။)

အရိယကထာ (ထီ) [အရိယ+ကထာ] အပြစ်ကင်းသော စကား၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကား။ အနရိယဝေါဟာရာတိ န အရိယ-ကထာ သဒေါသကထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။

အရိယကန္တ (တိ) [အရိယ+ကန္တ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-စုံမက်-မြတ်နိုး-အပ်သော။ (ပြလတ္တံ့သော အဋ္ဌ-ကထာတို့ကို ထောက်၍ အရိယကန္တ-အရ အရာဋ္ဌာနအား လျော်စွာ ငါးပါးသီလ, မဂ်ဖိုလ် သီလ, တတိယဈာန် သုခဝေဒနာတို့ကို ကောက်ယူရသည်။) အရိယကန္တေဟိ သီလေ-ဟိ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၈၀၊၁၇၆။ ဒီ၊၃။၁၉၀။ မ၊၂။၂၄၁။ မ၊၃။၂၉၆။ သံ၊၁။

၂၉၉။ သံ၊၃။၂၉၈၊၃၄၇။ အံ၊၁။၃၆၇။ အံ၊၂။ ၂၉၃။ အဘိ၊က။၁၆၄။ အရိယကန္တေဟီတိ အရိယာနံ ကန္တေဟိ ပိယေဟိ မနာပေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ အရိယကန္တေ-ဟီတိ ပဉ္စဟိ သီလေဟိ၊ တာနိ ဟိ အရိယာနံ ကန္တာနိ ပိယာနိ....အရိယကန္တာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အရိယကန္တေဟီတိ မဂ္ဂဖလ-သမ္ပယုတ္တေဟိ။ တာနိ ဟိ အရိယာနံ ကန္တာနိ ဟောန္တိ ပိယာနိ မနာပါနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အရိယကန္တေဟီတိ အရိယာနံ ကန္တေဟိ မဂ္ဂ-ဖလသီလေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ ယသ္မာ စ အရိယကန္တံ အရိယဇနသေဝိတမေဝ စ အသံကိလိဋ္ဌံ သုခံ နာမကာယေန ပဋိသံ-ဝေဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၈။ (-သံ၊၁။၂၃၄။ သံ၊၂။၄၆၅။ သံ၊ ၃။၃၃၅။ အံ၊၁။၃၆၈။ အံ၊၂။၃၀၊၄၇။ ထေရ။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၊၂၉၅၊ မူလဋီ၊ ၂။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၉။)

အရိယကန္တသီလ (န) [အရိယကန္တ + သီလ] အရိယာတို့သည် နှစ်သက်အပ်သော သီလ။ အရိယကန္တသီလာနိ နာမ ပဉ္စသီလာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၉။) အရိယကန္တ-လည်း ကြည့်။

အရိယကမနုဿ (ပု) [အရိယက + မနုဿ] အရိယမည်သောအရပ်၌နေသောလူ၊ အရိယ-လူမျိုး အရိယ[၃] (၃) အနက် ကြည့်။

အရိယကရ (တိ) [အရိယ + ကရ] အရိယာ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အရိယ[၂] (သာရတ္ထ၊ ၃။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆) ကြည့်။

အရိယကရဏ (တိ) [အရိယ+ကရဏ] အရိယာ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အရိယ[၂]-ကြည့်။

အရိယကရတ္တ (န) [အရိယကရ+တ္တ] အရိယာ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အရိယ-သစ္စ (ဝိဘာဝိနီ။၂၃၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၁၅) ကြည့်။

အရိယကရဓမ္မ (ပု) [အရိယကရ+ဓမ္မ] အရိယာ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား အရိယကရ-ဓမ္မာနံ အရိယဘာဝဿ စ အဒိဋ္ဌတ္တာ အရိ-ယာနံ အဒဿာဝီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အရိယကရဓမ္မာ အနိစ္စာနုပဿနာဒယော ဝိပဿိယမာနာ အနိစ္စာဒယော စတ္တာရိ ဝါ အရိယသစ္စာနိ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ မူလဋီ၊၁။၁၆၂။ အနုဋီ၊၁။၁၇၆။

အရိယကောဋိယမဟာဒတ္တ (ပု) [အရိယကော-ဋိယ + မဟာဒတ္တ] အရိယကောဋိယ-၌ နေလေ့ရှိသော မဟာဒတ္တမထေရ်။ အမနုဿ-ဘယ (က) အနက် ကြည့်။ အရိယကောဋိယ-ဝါသီ-လည်း ကြည့်။

အရိယကောဋိယဝါသီ (တိ) [အရိယကော-ဋိယ+ဝါသီ] အရိယကောဋိယ-၌ နေလေ့ရှိသော။ သီလာဒိဂုဏယုတ္တော ဟိ ဘယဘေ-ရဝံ သဟတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ မဒ္ဒိတွာ တိဋ္ဌတိ အရိယကောဋိယဝါသီ မဟာဒတ္တတ္ထေရော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။

အရိယဂဏ (ပု) [အရိယ[၁]+ဂဏ] (၁) အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်း။ (၂) (မြတ်သောအကျင့် ရှိသော) ပုဏ္ဏား အပေါင်း။ (၁) အသဒ္ဓိသံ သံဿာရာမံ ကတွာ စာတုဒ္ဒိသဿ အရိယဂ-ဏဿ အနာဝဋ္ဋဒွါရော ဘဝိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၄။) (၂) ကဒါဟံ အရိ-ယဂဏေ စ၊ ဝတဝန္တေ အလင်္ကတေ။ ဇာ၊၂။ ၁၆၅။ အရိယဂဏေတိ ဗြာဟ္မဏဂဏေ။ တေ

ကိရ တဒါ အရိယာစာရာ အဟေသုံ၊ တေန တေ ဝေမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅။

အရိယဂဏပရိဝုတ (တိ) [အရိယဂဏ+ပရိဝုတ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော။ အနောမဒဿီဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗညုတံ ပတွာ အရိယဂဏပရိဝုတော စာရိကံ စရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၉။)

အရိယဂဏမဇ္ဈ (န) [အရိယဂဏ+မဇ္ဈ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း၏ အလယ်။ အထ သတ္ထာ အပရဘာဂေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ထေရံ အာရညကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁၊ ၄၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။)

အရိယဂဗ္ဘ (ပု) [အရိယ + ဂဗ္ဘ] အရိယာဖြစ်သော ကိုယ်ဝန်သူငယ်။ သော ဥပသမ္ပဒါယ ကေဝဿိကော ဟုတွာ "အရိယဂဗ္ဘံ ဝဍ္ဎေမိ"တိ ဧကံ ကုလပုတ္တံ အတ္တနော သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။

အရိယဂမန (န) [အရိယ + ဂမန] (က) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏–သွားခြင်း–သွားပုံသွားနည်း။ (ခ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ – သွားရောက် – ညဏ်ဖြင့် အာရုံပြု – အပ်သော၊ အရပ် (နိဗ္ဗာန်)။ (က) အရိယဂမနေန လောကန္တံ ပတွာဝ အတ္ထိ ပမောစနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၃၉။ (ခ) ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ နိဗ္ဗာနံ န ဇာယတိ....အရိယဂမနံ နိရာဝရဏံ အနန္တံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၇။

အရိယဂရဟိတ (တိ) [အရိယ+ဂရဟိတ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ အနရိယန္တိ အရိယဂရဟိတံ သဗ္ဗံ အသုန္ဒရံ အပရိသုဒ္ဓံ ကမ္မံ ပရိဝဇ္ဇယာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။

အရိယဂရဟီ (ပု) [အရိယ+ဂရဟီ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ကဲ့ရဲ့တတ်သော၊သူ။ ယမရိယဂရဟီ နိရယံ ဥပေတိ၊ သံ၊၁။၁၅၁။ အံ၊၁။၃၁၀။ အံ၊၃။၃၉၅။ သုတ္တနိ။၃၈၂။ နေတ္တိ။ ၁၁၁။ ယမရိယဂရဟီတိ ယံ အရိယေ ဂရဟန္တော နိရယံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၉၀။)

အရိယဂုဏ (ပု) [အရိယ+ဂုဏ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဂုဏ်။ န ဥပသောဘတိ အရိယဂုဏာနံ အဘာဝတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၈။ ဝိမတိ၊၁။၅၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄။)

အရိယဂုဏတ္ထေနက (တိ) [အရိယဂုဏ+ထေနက] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဂုဏ်ကို ခိုးယူတတ်သော၊ သူ။ အယံ ဝိဇ္ဇမာနဂုဏမက္ခီ အရိယဂုဏတ္ထေနကော တတိယော မဟာစောရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။

အရိယဂုဏပဋိဝေဓ (ပု) [အရိယဂုဏ+ပဋိဝေဓ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ သော ဟိ အရိယဂုဏပဋိဝေဓေ နိက္ကင်္ခေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၁။

အရိယဂုဏာဘာဝ (ပု) [အရိယဂုဏ+အဘာဝ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဂုဏ် – မဂ်ဖိုလ်တရား – မရှိခြင်း။ အရိယောတိ ပန အဇာနတော အဒုဋ္ဌစိတ္တဿေဝ တတ္ထ အရိယဂုဏာဘာဝံ (အရိယဂုဏာဘာဝံ ?) ပဝေဒေန္တဿ ဂုဏပရိမံသနံ န ဟောတီတိ တဿ အရိယူပဝါဒေါ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၃။

အရိယဂုဏသာမန္တ (တိ) [အရိယဂုဏ+သာမန္တ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဂုဏ်–၏ အနီးအပါး –နှင့် နီးကပ်သော။ အတ္တာနံ အရိယဂုဏသာမန္တံ ကတွာ ဘဏန္တဿေဝ .... ပရေသံ

ဝိမှာပနကာရဏာနိ ကုဟနဝတ္ထူနိ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၂၀။

အရိယဂုဏာဓိဂမ (ပု) [အရိယဂုဏ + အဓိဂမ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဂုဏ်ကို–ရခြင်း–သိခြင်း။ သော ဟိ အရိယဂုဏာဓိဂမေ နိရာသော၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁ဂ၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၁။

အရိယဂေါတ္တ (နံ) [အရိယ+ဂေါတ္တ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အနွယ်။ အရိယသဉ်္ဗ အရိယဂေါတ္တံ အရိယမဏ္ဍလံ အရိယပညတ္တိံ ဩက္ကမနတော ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလော နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (– စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၂။)

အရိယဂေါတ္တဘဝန (နံ) [အရိယဂေါတ္တ+ဘဝန] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အနွယ်ကို – ဖြစ်စေ – ပွါးစေ – ခြင်း။ အရိယဂေါတ္တဘဝနတော (အရိယဂေါတ္တဘာဝနတော?) စ နိဗ္ဗာနိယာယတော ဂေါတြဘူတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄ဂ၇။ အရိယဂေါတ္တဘာဝန-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရိယဂေါတ္တဘာဝန (နံ) [အရိယဂေါတ္တ+ဘာဝန] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အနွယ်ကို–ဖြစ်စေခြင်း–တိုးပွါးစေခြင်း။ ပုထုဇ္ဇနဂေါတ္တာဘိဘဝနတော အရိယဂေါတ္တဘာဝနတော ဂေါတြဘူ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၃။

အရိယစက္ကဝတ္တိဝတ္တ (နံ) [အရိယ+စက္ကဝတ္တိ+ဝတ္တ] မြတ်သော စကြဝတေးမင်း၏ ကျင့်ဝတ်။ ဣဒံ ဒသဝိဓံ ဒွါဒသဝိဓဥ္စ အရိယစက္ကဝတ္တိဝတ္တံ နာမ။ ဒီ၊၃။၃၅။ ဝတ္တန္တိ အရိယစက္ကဝတ္တိဝတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၉။

အရိယစာရ (ပု) [အရိယ+စာရ] အရိယာတို့၏ စကြံသွားခြင်း။ ဖလသမာပတ္တိဥ္စ သမာပန္နဿပိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿပိ စင်္ကမာဒယော အရိယစင်္ကမာဒယော ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။

အရိယစိတ္တ (တိ) [အရိယ+စိတ္တ] မြတ်သောစိတ်ရှိသော။ "ယာ ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယစိတ္တဿ အနာသဝစိတ္တဿ အရိယမဂ္ဂသမင်္ဂိနော သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်္ဂံ"။ မ၊၃။၁၁၇-၉။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။)

အရိယဇန (ပု) [အရိယ+ဇန] မြတ်သော–အရိယာဖြစ်သော–လူအပေါင်း။ ဣဿရဇနေန အရိယဇနေန ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗတာယ....ကိလေသာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇ဂ။(–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။)

အရိယဇနပညတ္တ (တိ) [အရိယဇန+ပညတ္တ] မြတ်သော–အရိယာဖြစ်သော–လူအပေါင်းသည် ပညတ်အပ်သော။ တထာပဝတ္တပရမတ္ထဓမ္မေ ဥပါဒါယ အရိယဇနပညတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ နာမ သမ္မုတိသစ္စတာ အတ္ထိတိ သမတ္ထိတံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။

အရိယဇနသေဝိတ (တိ) [အရိယဇန+သေဝိတ] မြတ်သော–အရိယာဖြစ်သော–လူအပေါင်းသည် မှီဝဲအပ်သော။ တံ အနုဘဝန္တော နစိရေနေဝ အရိယဇနသေဝိတံ အဇရာမရဏံ နိဗ္ဗာနမတံ သစ္ဆိကရောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၂။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။)

အရိယဇာတိ (ထီ) [အရိယ+ဇာတိ] အရိယာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ အရိယာဇာတ်။ ပဌမာ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ပဌမာ နိက္ခန္တိ ပဌမာ အရိယဇာတိ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆၊၂၀၇။

အရိယဇာတိပဒုမ (နံ) [အရိယဇာတိ+ပဒုမ] အရိယာဇာတ် တည်းဟူသော ပဒုမ္မာကြာ။ အရိယဇာတိပဒုမေ ဥပ္ပန္နတာယ ဝါ ပဒုမိဘဝေယျ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

အရိယဇာတိသမန္နယ (တိ) [အရိယဇာတိ+သမန္နယ] အရိယာတို့၏ ဇာတ်သို့ အစဉ်လိုက်

သော။ ဇေ ဘဂဝတော အရိယဇာတိသမန္နယံ ယေဘုယျဝုတ္တိကံ အဂ္ဂဖလဘူတံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ "တထာဂတသေယျာ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၉၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၁၅။

အရိယဉာဏ (န) [အရိယ+ဉာဏ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်၊ စင်ကြယ်သော – မြတ်သော–ဉာဏ်။ (မဂ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ယူ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။သျှ၊၁။၂၃၅-ကြည့်။) ယာဝကီဝဥ္စ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကဿ အရိယဉာဏံ န ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ သံ၊၃။၂၀၀။ အရိယဉာဏံ လောကုတ္တရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။ အရိယဉာဏံ လောကုတ္တရန္တိ ဝုတ္တံ မဂ္ဂဉာဏံ ကတ္ဝာ။ (–သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၀၁။ ပဋ္ဌိသံ။၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၈၀။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၀၁။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၅၃။) အရိယဉာဏဒဿန-လည်း ကြည့်။

အရိယဉာဏဒဿန (န) [အရိယဉာဏ+ဒဿန] စင်ကြယ်သော –မြတ်သော – ဉာဏ်အမြင်။ အရိယံ ဝိသုဒ္ဓံ ဉတ္တမံ ဉာဏဒဿနန္တိ အရိယဉာဏဒဿနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ကင်္ခါ။၁၂၄။ အရိယံ ဝိသုဒ္ဓံ, ဉတ္တမံ ဝါ ဉာဏသင်္ခါတံ ဒဿနံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၈၆။

အရိယဥ္ဇသ (န) [အရိယ+အဥ္ဇသ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လမ်းခရီး။ (က) အရိယဝံသတရား ၄-ပါး။ (ခ) မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး။ (က) ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော အရိယဝံသာ အရိယတန္တိယော အရိယပဝေဏိယော အရိယဥ္ဇသာ အရိယဝဋ္ဋမာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ (ခ) အရိယဥ္ဇသန္တိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၅။ (အရိယဥ္ဇသံ ထောမယန္တာ-ဟု ဗုဒ္ဓဝံပါဠိ ၃၈၀-၌ ရှိ၏၊ အရိယဥ္ဇသံ ထောမယန္တာ ရှိမှ ဋ္ဌ-နှင့်ညီမည်။)

အရိယဋ္ဌ (ပု) [အရိယ+အတ္ထ] အရိယ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ အရိယဋ္ဌော နာမ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌောတိ ပရိသုဒ္ဓတ္တာပိ အရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

အရိယဋ္ဌင်္ဂဝရ (န) [အရိယ+အဋ္ဌင်္ဂဝရ] အပြစ်ကင်းသော မြတ်သော အင်္ဂါရှစ်ပါး။ အရိယတ္တာ ဇေဝ ဝါ အရိယဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ ဥပေတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ အဋ္ဌင်္ဂဝရ-လည်း ကြည့်။

အရိယတန္တိ (ထီ) [အရိယ+တန္တိ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အစဉ်အဆက်။ ဇေ အယမ္ပိ အဋ္ဌမော အရိယဝံသော အရိယတန္တိ အရိယပဝေဏီ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၃။

အရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အရ+ယ+တေ] (၁) ရအပ်–ရောက်အပ်–သိအပ်–၏။ (၂) ပွတ်တိုက်အပ်၏။ (၁) ဟေတုဖလံ ဟိ ယသ္မာ ဟေတုအနုသာရေန အရိယတိ အဓိဂမိယတိ သမ္ပာပုဏိယတိ၊ တသ္မာ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀။ (၂) အရိယတိ အဂ္ဂိနိပ္ဖါဒနတ္ထံ ဃံသိယတိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၄။

အရိယတုဏှိ(ဏှီ)ဘာဝ (ပု) [အရိယ+တုဏှီဘာဝ] အပြစ်မရှိသော–စင်ကြယ်သော–ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်း။ အရိယံ ဝါ တုဏှီဘာဝန္တိ အရိယတုဏှီဘာဝေါ နာမ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ၊ သေသကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရောပိ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ (–အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၅။)

အရိယတုဏှီ (ဏှိ) ဘာဝသမယ (ပု) [အရိယတုဏှီဘာဝ+သမယ] အပြစ်မရှိသော – စင်ကြယ်သော–ဆိတ်ဆိတ်နေသည့်–အချိန်–အခါ။ အရိယတုဏှီ(ဏှိ)ဘာဝသမယော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၃၂။

အရိယတုဏှီဘာဝသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယတုဏှီဘာဝ+သိဒ္ဓိ] အပြစ်မရှိသော – စင်ကြယ်

သော – ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်း၏ ပြီးခြင်း။ ဝိန-ယေန အရိယတုဏှိဘာဝသိဒ္ဓိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

အရိယတ္တ (န) [အရိယ+တ္တ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်။ အရိယဋ္ဌဂ်ဝရ-ကြည့်။ အရိယသစ္စ (မူလဋ္ဌီ၊၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၂) လည်း ကြည့်။

အရိယတ္ထ (ပု) [အရိယ+အတ္ထ] အရိယ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ ယသ္မာ ပန နိဒ္ဒေါသတ္တော အရိယ-တ္တော၊ တသ္မာ "အနရိယန္တိ န နိဒ္ဒေါသ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၀။ အရိယဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အရိယဒဿန (န) [အရိယ+ဒဿန] အရိယာ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အမြင်။ စတုကောဋ္ဌိကသုညတာ-ဒဿနဝသေန ပဝတ္တံ ပန အရိယဒဿန-မေဝါတိ န တတ္ထ မုသာဝါဒေါ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၇၃။

အရိယဒေဝတာ (ထီ) [အရိယ + ဒေဝတာ] အရိယာဖြစ်သော နတ်။ အရိယဒေဝတာ စိန္တယိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

အရိယဒေသ (ပု) [အရိယ+ဒေသ] အရိယ-မည်သော အရပ်။ အရိယဒေသေ အတီဝ သမ္မတံ ကိရ။ ဝဇီရ။၂၀။

အရိယဒေသဝါသီ (တိ) [အရိယဒေသ+ဝသ+ဏီ] အရိယမည်သောအရပ်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ အရိယဝေါဟာရ (၃) အနက် ကြည့်။

အရိယဒ္ဒသ (တိ) [အရိယ+ဒိသ+အ] (က) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိမြင်ထိုက်သော–နိဗ္ဗာန် –သစ္စာလေးပါး–တရားကိုမြင်ပြီးဖြစ်သော။ (ခ) ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသော–နိဗ္ဗာန်– သစ္စာလေးပါး – တရားကို မြင်ပြီးသော။ အရိယဒ္ဒသာ ဝေဒဂုနော၊ သမ္မဒညာယ ပဏ္ဍိ-တာ။ ဣတိဝုတ်။၂၅၇။ တတ္ထ အရိယဒ္ဒသာတိ အရိယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပဿိတဗ္ဗံ, ကိလေသေဟိ ဝါ အာရကတ္တာ အရိယံ နိဗ္ဗာနံ, အရိယံ စတု-သစ္စမေဝ ဝါ ဒိဋ္ဌဝန္တောတိ အရိယဒ္ဒသာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၃။

အရိယဒ္ဓဇ (ပု) [အရိယ+ဓဇ] အရိယာတို့၏– တံခွန်–အလံ၊ သင်္ကန်း။ တာတ သုဒိန္န ဥတ္တမံ အရိယဒ္ဓဇံ ပဗ္ဗဇိတလိင်္ဂံ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၆။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅၄။)

အရိယဒ္ဓဇဓာရဏ (န) [အရိယဒ္ဓဇ + ဓာရဏ] အရိယာတို့၏ တံခွန်အလံသဖွယ် ဖြစ်သော သင်္ကန်းကိုဆောင်ခြင်း။ တွေကမေဝ အရိယဒ္ဓ-ဇဓာရဏမတ္တံ၊ သေသံ သာမညံ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။

အရိယဒ္ဓဇမာလာမာလိတာ (ထီ) [အရိယဒ္ဓဇ+ မာလာ+မာလိတာ] အရိယ-မဂ် ဗောဇ္ဈင် တည်းဟူသော တံခွန်ပန်းတို့ဖြင့် ပန်းရှိသည် ၏ အဖြစ်။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ ကေဒ္ဓဇမာလိတာ အရိယဒ္ဓဇမာလာမာလိ-တာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ အရိယဒ္ဓဇမာလာမာလိတာ-ယာတိ သဒေဝကဿ လောကဿ အရိယ-မဂ္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂဇမာလာဟိ မာလိတာဘာဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃။)

အရိယဒ္ဓဇမာလိတာ (ထီ) [အရိယဒ္ဓဇ+မာလီ+ တာ] အရိယ-မဂ် ဗောဇ္ဈင်ဟူသော တံခွန် ပန်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒသသဟဿိလော-ကဓာတုယာ ကေဇမာလိတာ အရိယဒ္ဓဇ-မာလိတာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ အရိယဒ္ဓဇမာလာမာလိတာ-လည်း ကြည့်။

အရိယနေ=အရိယဒ္ဓန (န) [အရိယ+ဓန] အရိယာ–သူတော်ကောင်း–တို့၏ ဥစ္စာ၊ စင် ကြယ်သော – မြတ်သော–ဥစ္စာ။ သတ္တ

အရိယဓနာနိ သဒ္ဓါဓနံ, သီလဓနံ, ဩတ္တပ္ပဓနံ, သုတဓနံ, စာဂဓနံ, ပညာဓနံ။ ဒီ၊၃။ ၂၀၀။ သတ္တဝိဓေန အရိယဓနေန အစ္စောစေဝ မဟဒ္ဓနော စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ အရိယာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ဓနန္တိပိ အရိယဓနံ၊ နိဗ္ဗာနန္တိ ကေစိ။ အနယတောပိ ဝိသုဒ္ဓတ္တေန အရိယဥ္စ တံ ဓနဉ္စ ဓနာယိတဗ္ဗတ္တေနာတိ အရိယဓနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၇။ (— ထေရီ။၄၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆၊၃၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။ ထေရီ ဋ္ဌ။၂၄၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၀။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၅။ အနု၊ဋီ၊၁။၆။ နေတ္တိ၊ဋီ၊ ၂၁။)

အရိယဓနဒါယဇ္ဇ (န) [အရိယဓန + ဒါယဇ္ဇ] အရိယာ — သူတော်ကောင်း — တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အမွေ။ ဧဝံ ကုသီတောပိ ဣဒံ အရိယဓနဒါယဇ္ဇံ န လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

အရိယဓနပဋိလာဘ (ပု) [အရိယဓန+ပဋိလာဘ] အရိယာတို့၏ဥစ္စာကို ရရှိခြင်း။ "အရိယသစ္စာန ကောဝိဒါ"တိ ဣမိနာ သုတဓနံ ပညာဓနဥ္စ ဒဿိတန္တိ သာ အတ္တနော သတ္တဝိဓအရိယဓနပဋိလာဘံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အရိယဓနလာဘ (ပု) [အရိယဓန+ လာဘ] အရိယာတို့၏ ဥစ္စာကိုရရှိခြင်း။ သတ္တဝိဓအရိယဓနလာဘော ပန လာဘာနုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၀။

အရိယဓနသမ္ပန္နတာ (ထီ) [အရိယဓန+သမ္ပန္န+တာ] အရိယာ — သူတော်ကောင်း — တို့၏ ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်။ အရိယဓနသမ္ပန္နတာယ မဏိကနကာဒိရတနသမ္ပန္န-

နိဓိသဒိသံ ဗုဒ္ဓသာ သာသနံ အဓိဂန္တွာ တုဋ္ဌော ဘဝေယျံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၉။

အရိယဓနီ (တိ) [အရိယ+ဓန+ဤ]အရိယာ — သူတော် ကောင်း — တို့၏ ဥစ္စာရှိသော၊သူ။ ကုရုတေ စ အရိယဓနိနံ၊ မိတ္တာမဂ္ဂဥ္စ ပဇဟတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အရိယဓမ္မ (ပု) [အရိယ+ဓမ္မ] (က) အရိယာဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောတော်မူအပ်သော တရား။ (ခ) အရိယာ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား။ (ဂ) ဘုရား-စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တရား။ (ဃ) အပြစ်မရှိ — အပြစ်ကင်း — သော တရား။ (င) သူတော်ကောင်း တို့၏တရား။ (စ) အရိယာတို့၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာ။ (အရိယဓမ္မအရ— အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃-တို့၌ ငါးပါးသီလ တရားကိုရင်း, မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅-တို့၌ သတိပဋ္ဌာန် စသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုရင်း, သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၃-၌ သစ္စာလေးပါးကိုရင်း, အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅-၌ လောကုတ္တရာ မဂ်တရားကိုရင်း, နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၊၂၇၄-၌ မဂ်,ဖိုလ်တရားကိုရင်း, ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉-၌ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကိုရင်း အရကောက်ရန် ဖွင့်ပြ၏။ အံ၊၃။၄၅၃-၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့် သမ္မာဉာဏ, သမ္မာဝိမုတ္တိ-တို့ကို အရိယဓမ္မဟု ဟောတော်မူ၏။)

သော အပရေန သမယေန အရိယဓမ္မံ သုဏာတိ။ ဒီ၊၂။၁၇၃။ အရိယဓမ္မန္တိ အရိယေန ဘဂဝတာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ ဓမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၆။ အရိယဓမ္မန္တိ အရိယဘာဝကရံ ဓမ္မံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။ ဣမသ္မိံဉေဝ ပုဗ္ဗဏှသမယံ အရိယဓမ္မံ အာဟရိဿာမိ။ မဟာနိ။၅၁။ အရိယဓမ္မန္တိ အနဝဇ္ဇဓမ္မံ, အရိယာနံ ဝါ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဓမ္မံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ အရိယဓမ္မံ အပဿတ(ဇာ၊၁။၅၉)န္တိ

အရိယာနံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဓမ္မံ, အရိယံ ဝါ နိဒ္ဒေါသံ နဝဝိဓံ လောကုတ္တရဓမ္မံ အပဿန္တာနံ သောဝကထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ (— မ၊၁။၁၉၊ ၁၇၀။ မ၊၂။၉၇၊ မ၊၃။၂၂၇။ သံ၊၂။၃။ အံ၊၁။၃၇၀။ အံ၊၂။၄၀၊၁၇၇။ အဘိ၊ဓ။၂၀၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၉။ အဘိ၊ပု။၁၅၅။ ပဋိသံ။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်။၂၅၇။ သုတ္တနိ။၄၀၁။ ဇာ၊၁။ ၂၂၃။ မဟာနိ။၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆၊ ၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိမတိ၊၁။၇၇။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၃။)

အရိယဓမ္မပဋိပက္ခတ္တ (န) [အရိယဓမ္မ+ပဋိပက္ခ+တ္တ] အရိယာ—သူတော်ကောင်း—တို့၏တရားနှင့် ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်။ အနရိယောတိ အရိယာနံ အနနုစ္ဆဝိကတ္တာ, အရိယဓမ္မပဋိပက္ခတ္တာ, အနရိယကရတ္တာ, အနရိယဓမ္မတ္တာ, အနရိယာစိဏ္ဏတ္တာ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။ ၄၀၂။

အရိယဓမ္မပဋိဝေဓ (ပု) [အရိယဓမ္မ+ပဋိဝေဓ] အရိယာ—သူတော်ကောင်း—တို့၏ တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ နတ္ထိ ဣဒါနိ အရိယဓမ္မပဋိဝေဓော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။(—ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂။)

အရိယဓမ္မပဋိဝေဓသမတ္ထတာ (ထီ) [အရိယဓမ္မပဋိဝေဓ+သမတ္ထ+တာ] အရိယာ—သူတော်ကောင်း—တို့၏ တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနာ သဟ ပဗ္ဗဇိတာနံ အရိယဓမ္မပဋိဝေဓသမတ္ထတံ ဥတ္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

အရိယဓမ္မပဒဋ္ဌာန (တိ) [အရိယဓမ္မ+ပဒဋ္ဌာန] အရိယာတို့၏တရား— စင်ကြယ်သော သီလစသော သူတော်ကောင်းတရား—လျှင် နီးသော အကြောင်း ရှိသော။ အပ္ပိစ္ဆတာဒိ- အရိယဓမ္မပဒဋ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၉။ အရိယဓမ္မပဒဋ္ဌာနာနီတိ ပရိသုဒ္ဓသီလာဒိသဒ္ဓမ္မ- ပဒဋ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၀။

အရိယဓမ္မပရမ္မုခ (တိ) [အရိယဓမ္မ+ပရမ္မုခ] အရိယာ—သူတော်ကောင်း—တို့၏ တရားမှ မျက်ကွယ်ဖြစ်သော။ အရိယဓမ္မပရမ္မုခါနံ နီစဓမ္မသမာစာရာနံ ဇနာနံ အန္ဓော ဂဓတ္တာပိ ပုထုဇ္ဇနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

အရိယဓမ္မပ္ပကာသက (တိ) [အရိယဓမ္မ+ပကာသက။ ထီ-၌ အရိယဓမ္မပကာသိကာ] အရိယာတို့၏ တရားကို ပြတတ်သော။ သုညတ- ပဋိသံယုတ္တာ၊အရိယဓမ္မပ္ပကာသိကာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁။

အရိယဓမ္မပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရိယဓမ္မ + ပတ္တိ] အရိယာ တို့၏တရားသို့ ရောက်ခြင်း။ အရိယဓမ္မပ္ပတ္တိ- တော လဒ္ဓဝိသေသော ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၁။

အရိယဓမ္မမယ (တိ) [အရိယဓမ္မ+ မယ]အရိယာ တို့၏ တရားဖြင့်ပြီးသော။ အရိယမနု-ကြည့်။

အရိယဓမ္မရတန (န) [အရိယဓမ္မ+ရတန] အရိယာတို့၏ တရားရတနာ။ ဘဂဝတော သန္တကဿ ဝိမုတ္တိသုခဿ အရိယဓမ္မရတနဿ စ ကေန္တဘာဂိနောတိ သြရသာ ဝိယ သြရသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။

အရိယဓမ္မလာဘိဘာဝ (ပု) [အရိယဓမ္မလာဘီ+ ဘာဝ] အရိယာတို့၏ တရားကို ရသည်၏ အဖြစ်။ ဘိက္ခုဝေ သော ဘိက္ခု အတ္တနော

အလာဘိဘာဝဠ္ဌ အရိယဓမ္မလာဘိဘာဝဠ္ဌ အတ္တနာဝ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

အရိယဓမ္မလာဘီ (တိ) [အရိယဓမ္မ + လာဘီ] အရိယာတို့၏ တရားကို ရသော၊သူ။ "အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ"တိ ဝိပဿနာယ ယုတ္တဘာဝဿ ဗလေန အရိယဓမ္မလာဘီ ဇာတော"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

အရိယဓမ္မဝိနယ (ပု) [အရိယ + ဓမ္မဝိနယ] မြတ်သော–အရိယာတို့၏–ဓမ္မဝိနယ။ သံဝရပဟာနဘာဒေန ဒုဝိဓော, ဒသဝိဓော ဝါ အရိယဓမ္မဝိနယော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။

အရိယဓမ္မဝိပါက (ပု) [အရိယဓမ္မ + ဝိပါက] အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်– ဖြူစင်– သော မဂ်တရား၏ အကျိုး။ နတ္ထိ အရိယဓမ္မဝိပါကောတိ၊အာမန္တာ။ အဘိ၊က၊၂၆၆။ အရိယဓမ္မဝိပါကောတိ မဂ္ဂသင်္ခါတဿ အရိယဓမ္မဿ ဝိပါကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။

အရိယဓမ္မဝိပါကကထာ (ထီ) [အရိယဓမ္မ+ဝိပါက+ကထာ] အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော မဂ်တရား၏ အကျိုးကို ပြဆိုသော စကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၉-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၆၆။ ဣဒါနိ အရိယဓမ္မဝိပါကကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။

အရိယဓမ္မဝိသယ (တိ) [အရိယဓမ္မ+ဝိသယ] အရိယာတို့၏တရားလျှင်–ဖြစ်ရာ–တည်ရာ–အာရုံ–ရှိသော။ "ကထံ နု ခေါ အဟံ သကဒါဂါမိနီ ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထနာ စ မေ ဒေဝိန္ဒ အရိယဓမ္မဝိသယာဝ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အရိယဓမ္မဝီထိ (ထီ) [အရိယဓမ္မ + ဝီထိ] အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားလမ်းကြောင်း။ အရိယပထ-ကြည့်။

အရိယဓမ္မသန္နိဿိတ (တိ) [အရိယဓမ္မ+သန္နိဿိတ] အရိယာတို့၏တရား – လောကုတ္တရာတရား–ကို မှီ–နှင့် စပ်ဆိုင်–သော။ အရိယဓမ္မသန္နိဿိတံ ဝါစံ ဘာသတိ။ မဟာနိ။ ၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅။ အရိယဓမ္မသန္နိဿိတန္တိ လောကုတ္တရဓမ္မပဋိဗဒ္ဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။

အရိယဓမ္မသာဓန (န) [အရိယဓမ္မ + သာဓန] အရိယာတို့၏တရားကို ပြီးစေခြင်း။ အရိယဓမ္မသာဓနေ အတ္ထံ ဝိဝရတိ။ ပေဋကော။ ၂၂၃။

အရိယဓမ္မသုတ္တ (န) [အရိယဓမ္မ + သုတ္တ] အရိယဓမ္မသုတ်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော အရိယဓမ္မနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-စသော အနရိယဓမ္မတို့ကို ခွဲခြား၍ ဟောကြားသော သုတ်၊ အရိယဓမ္မသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၃။၄၅၃၊၄၇၂။

အရိယဓမ္မသောတ (ပု၊ န) [အရိယဓမ္မ + သောတ] အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော မဂ်တရား တည်းဟူသော အယဉ်။ အရိယဓမ္မသောတံ သမ္မဒေဝ အာပန္နော ပတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၁။

အရိယဓမ္မဿဝန (န) [အရိယဓမ္မ + သဝန] အရိယာဖြစ်သောမြတ်စွာဘုရားသည် ဟောအပ်သောတရားကို နာခြင်း။ သော အရိယဓမ္မဿဝနံ အာဂမ္မ ယောနိသောမနသိကာရံ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိံ။ ဒီ၊၂။၁၇၃။

အရိယဓမ္မာဓိဂမ (ပု) [အရိယဓမ္မ + အဓိဂမ] အရိယာတို့၏ တရားကို–ရခြင်း–သိခြင်း။ အရိယဓမ္မာဓိဂမာယ ဒုပ္ပဋိသနတော ဒုက္ခာဓိဝါဟဠ္ဌ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ ၂၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။)

အရိယဓမ္မာဓိဂမနဒီပနီ (ထီ) [အရိယဓမ္မ+အဓိဂမန+ဒီပနီ] အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ တရားကို – ရခြင်း – သိခြင်း–ကို ပြတတ်သော။ အတ္တနော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိယာ သဒ္ဓိံ

အရိယဓမ္မာဓိဂမနဒီပနီ°.... ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

အရိယဓမ္မာဓိဂမနသိဒ္ဓ (တိ) [အရိယဓမ္မ+အဓိဂမန+သိဒ္ဓ] အရိယာ–သူတော်ကောင်း–တို့၏ တရားကို–ရခြင်း–သိခြင်း–ကြောင့် ပြီးစီးသော။ ဘိက္ခုနော ဂုဏန္တိ အရိယဓမ္မာဓိဂမနသိဒ္ဓံ ဂုဏမာဟ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၂။

အရိယဓမ္မာဘိမုခ (တိ) [အရိယဓမ္မ+အဘိမုခ] အရိယာတို့၏ တရားသို့–ရှေ့ရှု–ဦးတည်–သော။ လောကုတ္တရ ပါဒကဇ္ဈာနာဒိ အရိယဓမ္မာဘိမုခံ ဒုက္ခေန အဓိဂါဟိယတိ ပေသိယတိတိ ဒုက္ခာဓိဂါဟံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

အရိယနာမလာဘ (ပု) [အရိယ + နာမ+လာဘ] အရိယ-ဟူသောအမည်ကို ရခြင်း။ ပစ္ဆိမေန ဖလဝသေန အရိယနာမလာဘော ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၂။ (–မူလဋ္ဌီ၊၂။၇၁။)

အရိယနိဒ္ဒေသ (ပု) [အရိယ+နိဒ္ဒေသ] အရိယပုဒ်ကို အကျယ်ချဲ့ပြရာ စကားရပ်။ အဘိ၊ပု။ ၁၁၆။ အရိယနိဒ္ဒေသေ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ အရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

အရိယနိရာမိသာဒိဘာဝ (ပု) [အရိယ+နိရာမိသ+အာဒိ+ဘာဝ] ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးသည်ဖြစ်၍ အာမိသ မရှိသော အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိ-စသည်၏ အဖြစ်။ အရိယနိရာမိသာဒိဘာဝေါ ပန ပညာနုဘာဝေန နိပ္ဖဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ အယံ အရဟတ္တဖလသမာဓိ ကိလေသအရီဟိ အာရကတ္တာ အရိယော, ကာမာမိသဝဋ္ဋာမိသလောကာမိသာနံ အဘာဝတော နိရာမိသော စ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၃။

အရိယနိသေဝိတ (တိ) [အရိယ+နိသေဝိတ] အရိယာ–သူတော်ကောင်း – တို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ ဣဒံ ဟိ အရိယနိသေဝိတံ နိရာမိသံ ကိလေသာနံ အဝတ္ထုဘူတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ဣတိ သန္တာ သမာပတ္တိ၊ အယံ အရိယနိသေဝိတာ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၅၁။ အရိယေဟိ ဝေ နိသေဝိတဗ္ဗတ္တာ အရိယနိသေဝိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၀။

အရိယန္တိ — "အရိယန္တိ အပေန္တိ တတော ဒေါသာ (မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၁)"၌ အရိယန္တိ-ကား အရန္တိ-ဟုရှိရာမှ ပျက်လာသောပါဌ် ဖြစ်ဟန်တူသည်။

အရိယန္တိကထာ (ထီ) [အရိယန္တိ+ကထာ] အရိယန္တိကထာ၊ အရိယ–ဟူသော–မည်သော–ကထာ၊ အရိယမည်သော တရားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြန်အလှန် အချီအချ–ပြောဆိုချက်–စကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-ကထာ။ အဘိ၊က။၁၇၇။ ဣဒါနိ အရိယန္တိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။

အရိယန္တိကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရိယန္တိကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အရိယန္တိကထာ-အဖွင့်။ အရိယန္တိကထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၇၄။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၀၀။

အရိယပက္ခ (ပု) [အရိယ+ပက္ခ] အရိယာ-သူတော်ကောင်းတို့၏ အသင်းအပင်း။ သဒေဝကေန စ လောကေန "သရဏ"န္တိ အရဏီယတော အရိယပက္ခံ ဘဇန္တော ပုထုဇ္ဇနဘူမိံ အတိက္ကန္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၁။

အရိယပညတ္တိ (ထီ) [အရိယ+ပညတ္တိ] အရိယာဟူသော နာမည် ပညတ်။ အရိယပညတ္တိံ ဩက္ကမနတော ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလော နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

အရိယပညာ (ထီ) [အရိယ+ပညာ] အလွန်စင်ကြယ်သောပညာ၊အရိယာတို့၏ အသီးအခြားဖြစ်သော ပညာ။ သဒ္ဓဟနာ အရဟတံ၊ အရိယပညာယ ဈာယိနော။ ဣတိဝုတ်။၂၇၀။ အရိယပညာယာတိ သုဝိသုဒ္ဓပညာယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ သေက္ခာ ပညာတိ သတ္တ အရိယ-

ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ သတ္တ အရိယပညာတိ အဋ္ဌမကတော ပဋ္ဌာယ သတ္တန္နံ အရိယာနံ တေသံ တေသံ အာဝေဏိကပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဋီ၊၃။ ၂၀၉။ သာသနစရိတာယ အရိယပညာယ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၅၃။)

အရိယပဋိပတ္တိ (ထီ) [အရိယ + ပဋိပတ္တိ] ကောင်းသော – အပြစ်မရှိသော–အကျင့်။ သုန္ဒရာယ ပဋိပတ္တိယာ အရိယပဋိပတ္တိယာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၂။

အရိယပဋိပဒ (န၊ထီ) [အရိယ+ပဋိပဒ] အရိယာ –သူတော်ကောင်း–တို့၏ အကျင့်။ ဣမာနိ အရိယပဋိပဒါနိ ပူရေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

အရိယပဋိရူပက (တိ) [အရိယ + ပဋိရူပက] အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့ – ၏ အတုဖြစ်သော–နှင့်တူသော–ကဲ့သို့အယောင်ဆောင်သော၊ သူ။ အရိယာ-သူတော်ကောင်း အတု အယောင်။ အရိယာဝကာသ-ကြည့်။

အရိယပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗ (တိ) [အရိယ+ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗ] အရိယာတို့သည် ထိုးထွင်း၍သိ–အပ်–ထိုက် –သော။ အရိယသစ္စ-ကြည့်။

အရိယပဋိဝိဒ္ဓ (တိ) [အရိယ+ပဋိဝိဒ္ဓ] အရိယာ တို့သည် ထိုးထွင်း၍– သိအပ်– သိထိုက် – သော။ အရိယသစ္စ-ကြည့်။

အရိယပထ (ပု) [အရိယ+ပထ] အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရား တည်းဟူသော) လမ်းခရီး။ တဿ နတ္ထညော ကောစိ အရိယပထံ အာနေတာ အညတြ မယာ။ ပဋိသံ၊၁၂၄။ အရိယပထံ အာနေ- တာတိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဥပနေတာ ပဋိပဒါယိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ အရိယ- ပထေ တိရိယံ နိပတိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၅။ အရိယပထေ အရိယမမ္မဝီထိယံ....နိပတိတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၃။ (–ဇာ၊၂။၉၁။ မဟာနိ။ ၂၀၀။ စူဠနိ။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၃။)

အရိယပရိယေသနသုတ္တ (န) [အရိယပရိယေ- သန+သုတ္တ] အရိယပရိယေသနသုတ်၊ ပါသ- ရာသိသုတ်။ (ဤသုတ်၌ မိမိကိုယ်တိုင် ပဋိ သန္ဓေနေ–အို– နာ – သေ –ရသူဖြစ်နေပါ လျက် ပဋိသန္ဓေနေရ, အိုရ, နာရ, သေရ-ဖြစ် သော သားမယားစသည်ကို ရှာမှီးနေခြင်း အားဖြင့် အပြစ်ရှိသောရှာမှီးခြင်းကိုင်း, မိမိ ကိုယ်တိုင် ပဋိသန္ဓေနေ–အို–နာ–သေ–ရသူ ဖြစ်နေသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေနေ–အို– နာ–သေ–ရခြင်း မရှိသော နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီး ခြင်းအားဖြင့် အပြစ်ကင်းသော ရှာမှီးခြင်း ကိုင်း ဟောတော်မူသည်။) မ၊၁။၂၁၆။ အံ၊၁။၅၇၀။

အရိယပရိယေသနာ (ထီ) [အရိယ+ပရိယေ- သနာ] အရိယာတို့သည် ရှာမှီးအပ်သော တရား၊ အရိယာတို့၏ ရှာမှီးခြင်း၊ အပြစ်မရှိ– အပြစ်ကင်း–သော ရှာမှီးခြင်း။ စတဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ အရိယပရိယေသနာ။ အံ၊၁။ ၅၇၀။ နိဒ္ဒေါသတာယပိ အရိယေဟိ ပရိယေ- သိတဗ္ဗတာယပိ အရိယပရိယေသနာတိ ဝေဒိ- တဗ္ဗာ။ မ၊၂။၇၆။ အရိယေဟိ ပရိယေ- သနာ, အရိယာနံ ပရိယေသနာတိ ဝါ အရိယ- ပရိယေသနာတိ သမာသဒွယံ ဒဿေတိ "အယံ ဘိက္ခဝေ"တိအာဒိနာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၀။)

အရိယပရိဟာရ (ပု) [အရိယ+ပရိဟာရ] အရိ- ယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင် ရွက်ခြင်း, ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရေချိုးရိုးအစဉ်အလာ။ ကေပဿော အရိယပရိဟာရေန ပဋ္ဌမတရံ နှာယိတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အရိယပရိဟာရေနာတိ အရိယာ- နံ ပရိဟာရေန။ အနာဂါမီနံ နှာနကာလေ အတ္တနော ကာယဿ ပရိဟာရနိယာမေနာ- တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၆။

အရိယပဝေဏီ (ထီ) [အရိယ + ပဝေဏီ] အရိယာ – သူတော်ကောင်း – တို့၏ အစဉ်အဆက်။ အရိယတန္တိ-ကြည့်။

အရိယပုဂ္ဂလ (ပု) [အရိယ+ပုဂ္ဂလ] ကိလေသာတို့မှ ဝေးသော – အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို မဖြစ်စေတတ်သော – အကျိုးစီးပွါးကို ဖြစ်စေတတ်သော – မြတ်သော – စင်ကြယ်သော – လောကသုံးပါးသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ အဋ္ဌ အရိယပုဂ္ဂလာ အရိယာ။ အဘိ၊ပု။ ၁၁၆။ အရိယပုဂ္ဂလောတိ ဥတ္တမပုဂ္ဂလော, ပရိသုဒ္ဓပုဂ္ဂလော ဝါ, သဒေဝကေဟိ ဝါ လောကေဟိ "သရဏံ ပရာယဏ"န္တိ အရဏီယပုဂ္ဂလော ဥပဂန္တဗ္ဗပုဂ္ဂလော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၇၇။ **အရိယပုဂ္ဂလော**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ ဝဇိရ။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၂။ **အရိယပုဂ္ဂလာ** — ဝိ၊၅။ ၂၁၄။ အဘိ၊ပု။ ၁၁၄။ မဟာနိ။ ၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၇၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၃။ **အရိယပုဂ္ဂလံ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၇၃။ **အရိယပုဂ္ဂလေ** —မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၅၄။ **အရိယပုဂ္ဂလေန**— ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃။ **အရိယပုဂ္ဂလဿ**— ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ဂ၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၁ဂ၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၇။ **အရိယပုဂ္ဂလာနံ** — ပဋိသံ။၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ပဋိသံ၊၂။၇၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အရေအတွက်ကို အရိယ²-(၂)အနက် ကြည့်။

အရိယပုဂ္ဂလတ္တ (န) [အရိယပုဂ္ဂလ+တ္တ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ သေက္ခော ဟိ ခီဏာသဝေန အရိယပုဂ္ဂလတ္တာ သဘာဂေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၄။

အရိယပုဂ္ဂလဘာဝ (ပု) [အရိယပုဂ္ဂလ+ဘာဝ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ ဤဒိသေ ဌာနေ အဂ္ဂဖလဋ္ဌတာယ အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၀၇။

အရိယပုဂ္ဂလမဇ္ဈ (န) [အရိယပုဂ္ဂလ + မဇ္ဈ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလယ်။ ဘိက္ခုသံဃေ အရိယပုဂ္ဂလမဇ္ဈေ နိသိဒိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။

အရိယပုဂ္ဂလမိဿကတ္တ (န) [အရိယပုဂ္ဂလ+မိဿက+တ္တ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ရောပြွမ်းသည်၏ အဖြစ်။ အရိယပုဂ္ဂလမိဿကတ္တာ ပနေတ္ထ "မောဃပုရိသာ"တိ အဝတွာ "တေ ဘိက္ခူ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ (– သာရတ္ထ၊၂။၂၄၉။)

အရိယပုဂ္ဂလဝိဘာဂ (ပု) [အရိယပုဂ္ဂလ+ဝိဘာဂ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေဘန်ခြင်း။ သတ္တအရိယပုဂ္ဂလဝိဘာဂါယ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၇။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇ဂ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၃၁။)

အရိယပုဂ္ဂလ သံသန္ဒန ပရိဟာနိ (ထီ) [အရိယပုဂ္ဂလ + သံသန္ဒန + ပရိဟာနိ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အချင်းချင်း နှိုင်းယှဉ်ထောက်ထား၍ "အသီးသီးသော အရိယဖိုလ်အဆင့်အတန်းမှ လျှောကျနိုင်၏"ဟူသော ဝါဒကို မှန်-မမှန် စိစစ်ရာအပိုင်း၊ အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိ အပိုင်း။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ကထာ၊ ၂-ပရိဟာနိ။ အဘိ၊က။ ၆၁-၇၆။

အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိ+ဝဏ္ဏနာ] အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိအပိုင်းကို ဖွင့်ပြရာစကားရပ်။ အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိ-

ဝဏ္ဏနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃၊၁၄၄။ အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနပရိဟာနိဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ မူလဋီ၊ ၃။၆၄။ အနုဋီ၊၃။၇၅။

အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနာ (ထီ) [အရိယပုဂ္ဂလ+သံသန္ဒနာ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိုးနှော ကြောင်း ဖြစ်သောစကား။ ဣဒါနိ အရိယပုဂ္ဂလသံသန္ဒနာ အာရဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။

အရိယပုဂ္ဂလသမူဟ (ပု) [အရိယပုဂ္ဂလ+သမူဟ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း။ အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလသမူဟ-ကြည့်။

အရိယပူဇိတ (တိ)[အရိယ+ပူဇိတ] ဘုရား-အစ ရှိကုန်သော အရိယာတို့သည် ပူဇော်အပ် သော။ တံ သဗ္ဗလောကေ ဟိရိ'မရိယပူဇိတံ။ ဇာ၊၂။၁၁၂။ အရိယပူဇိတန္တိ အရိယေတိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပူဇိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၉။

အရိယပ္ပတ္တ (တိ) [အရိယ+ပတ္တ] အရိယာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ အရိယပ္ပတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ အံ၊၁။၅၀၃။ အရိယပ္ပတ္တာတိ ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ အတိက္ကမ္မ အရိယဘာဝံ ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။)

အရိယပ္ပ(ပ)ဝေဒိတ (တိ) [အရိယ+ပဝေဒိတ] (၁) ဘုရားစသော အရိယာတို့သည်–သိစေ အပ်–ဟောကြားအပ်–သော၊တရား။ (က) ခဗောဓိပက္ခိယ တရား။ (ခ) သမထဝိပဿနာ တရား။ (၂) အာစာရအရိယာ– တရား စောင့်သောမင်း–တို့သည်–သိစေအပ်–ဟော ကြားအပ်–သော၊ တရား (မင်းကျင့်တရား ၁၀-ပါး)။ (၁) (က) အရိယပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မေ၊ သဒါ ရမတိ ပဏ္ဍိတော။ ဓမ္မ၊၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။ အရိယပ္ပဝေဒိတေတိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အရိယေဟိ ပဝေဒိတေ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၈။ (–သံ၊၁။၄၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။) (ခ) ဓမ္မေ စ ယေ အရိယပဝေဒိတေ ရတာ။ သုတ္တနိ။၃၂၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၀။ အရိယပ္ပဝေဒိတော ဓမ္မော နာမ သမထဝိပဿနာဓမ္မော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (၂) ဓမ္မေ စ ယေ အရိယပ္ပဝေဒိတေ(ဇာ၊၁။ ၁၇၉)တိ ယေ ရာဇာနော အာစာရအရိယေဟိ ဓမ္မိကရာဇူဟိ ပဝေဒိတေ ဒသဝိဓေ ရာဇဓမ္မေ ရတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။ (–ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၂၁၆။)

အရိယဖလ (န) [အရိယ+ဖလ] (သောတာပတ္တိ ဖိုလ်-စသော) အရိယဖိုလ်။ (က) အရိယမဂ်၏ အကျိုး။ (ခ) စင်ကြယ်သော အကျိုး။ အရိယဖလန္တိ ဟိ သောတာပတ္တိဖလာဒိသာမညဖလံ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။ အရိယဿ မဂ္ဂဿ ဖလံ အရိယဖလံ၊ အရိယဉ္စ တံ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ ဖလဉ္စာတိပိ အရိယဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၅၁၃။ န ကေဝလဉ္စ....အပိစ ခေါ အရိယဖလေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိယတ္တိဓမ္မောပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဝိမုတ္တီတိ အရိယဖလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ မဂ္ဂဖြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနဘူတံ အရိယဖလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ ၁။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၇။ အနုဋီ၊၁။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၇၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၀။)

အရိယဖလဋ္ဌ (တိ) [အရိယဖလ + ဌာ + အ] အရိယဖိုလ်၌တည်သော၊သူ။ ဣမိနာ သဗ္ဗေပိ အရိယဖလဋ္ဌာ ပုဂ္ဂလာ ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈။

အရိယဖလတ္တ (ပု) [အရိယဖလ+အတ္တ] အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုး။ ကိလေသပဋိပ္ပဿ-

ဒ္ဓတ္တာ အရိယဖလတ္တော ဝေါဒါနေ၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၇။

အရိယဖလစေတပရိပါကဂဟဏတ္ထ (ပု) [အရိယဖလ+စေတ+ပရိပါက+ဂဟဏ+အတ္ထ] အရိယဖိုလ်တည်းဟူသော–စပါး၏ မှည့်ရင့်မှုကို ယူခြင်း–စပါးမှည့်၏ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်း – အကျိုး။ အရိယဖလစေတပရိပါကဂဟဏတ္ထံ ဝဆုတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အရိယဖလစေတပရိပါကဂဟဏတ္ထန္တိ အရိယဖလမေဝ ဓနာယိတဗ္ဗတော ဓညံ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိအတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။

အရိယဖလဓမ္မ (ပု) [အရိယဖလ+ဓမ္မ] အရိယဖိုလ်တရား။ တေတိ တေ အရိယဖလဓမ္မေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၉။)

အရိယဖလပဋိလာဘ (ပု) [အရိယဖလ+ပဋိလာဘ] အရိယဖိုလ်ကို ရစေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အရိယဖလပဋိလာဘတော စာပိ အရိယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၂။

အရိယဖလပဋိလာဘကရတ္တ (နပ) [အရိယဖလပဋိလာဘ+ကရ+တ္တ] အရိယဖိုလ် ရခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ အရိယ ၂ (ခ) အနက် ကြည့်။

အရိယဖလပတ္တိ (ထီ) [အရိယဖလ + ပတ္တိ] အရိယဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါပိ သတ္တာနံ အရိယဖလပ္ပတ္တိယာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ သာဝကာပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

အရိယဖလပရိယောသာနတ္တ (နပ) [အရိယဖလ+ပရိယောသာန + တ္တ] အရိယဖိုလ်ဟူသော အဆုံးသတ်တရား ရှိသည်၏အဖြစ်။ အရိယဖလပရိယောသာနတ္တာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိဘာဝတော စ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၁။

အရိယဖလရသာနုဘဝန (နပ) [အရိယဖလ + ရသာနုဘဝန] အရိယဖိုလ်၏ အရသာကို ခံစားခြင်း။အရိယဖလရသာနုဘဝနမ္ပိ ပညာဘာဝနာယ အာနိသံသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။

အရိယဖလဝိပါက (ပု) [အရိယဖလ + ဝိပါက] အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုး။ န အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓေါ အရိယဖလဝိပါကော(အဓိပ္ပေတော)။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။

အရိယဖလဝိမုတ္တိ (ထီ) [အရိယဖလ + ဝိမုတ္တိ] အရိယဖိုလ်ဟူသော ဝိမုတ္တိ၊ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရိယဖိုလ်။ ဝိမုတ္တိပိ အရိယဖလဝိမုတ္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ (–သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။)

အရိယဖလသန္နိဿယ (ပု) [အရိယဖလ+သန္နိဿယ] အရိယဖိုလ်ကို ကောင်းစွာမှီခြင်း။ အရိယဖလသန္နိဿယေန ဟိ အရိယာ....ပရ-ဟိတာယ တိဋ္ဌန္တိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၁၀။

အရိယဖလသဘာဝ (တိ) [အရိယဖလ+သဘာဝ] အရိယဖိုလ် သဘောရှိသော။ အရိယဖလသဘာဝါ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။

အရိယဖလသမာဓိ (ပု) [အရိယဖလ + သမာဓိ] အရိယဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ၊ အရိယဖိုလ်သမာဓိ။ ဇေ၊ အရိယဖလသမာဓိ သမာဒါနဉ္စ ဥပါဒါယ "သမ္မာသမာဓိ"တိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။

အရိယဖလသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရိယဖလ + သမ္ပယုတ္တ] အရိယဖိုလ်နှင့် ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့်ယှဉ်သော။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိယော အရိယဖလသမ္ပယုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။

အရိယဖလသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [အရိယဖလသမ္ပယုတ္တ + ဓမ္မ] အရိယဖိုလ်နှင့် ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ယှဉ်သောတရား။ အရိယ-

ဖလသမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဟိ သဗ္ဗသော ပဋိပက္ခ-တော ဝိမုတ္တတ္တံ ဥပါဒါယ ဝိမုတ္တီတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၂၃။ ဒီဋီ၊၃။ ၂၇၄။

အရိယဖလာဓိဂမ (ပု) [အရိယဖလ + အဓိဂမ] အရိယဖိုလ်ကို – သိ–ရ–ခြင်း။ အရိယဖလာ-ဓိဂမဝသေန ပညာယ ဇီဝတိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အရိယဖလာဓိဂမန (န) [အရိယဖလ + အဓိဂ-မန] အရိယဖိုလ်ကို – သိခြင်း – ရခြင်း။ ဥပါ-ယပဗ္ဗေနေတိ အရိယဖလာဓိဂမနဿ ဥပါ-ယဘူတေ ပဗ္ဗေန “အနုပုဗ္ဗပါပကာနုပုဗ္ဗါ-ဒါဒိအတ္ထာ”တိ ဂဟိတာ တထေဝ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။

အရိယဖလာဝဟ (တိ) [အရိယ+ဖလ+အာဝဟ] အရိယဖိုလ်ကို ဆောင်တတ်သော။ ပညာပ-ဘာဝိတံ အတ္တနော အရိယဖလာဝဟံ ပဋိ-ဝေဓဉာဏံ။ သံဋ္ဌ၊၂။၄၄။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၇၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အံဋီ၊၃။၁၄၀။

အရိယဗလပဋိလာဘကရတ္တ (န) [အရိယ+ဗလ + ပဋိလာဘ+ ကရ+ တ္တ] အရိယာတို့၏ အား အစွမ်းရခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ အရိယဗလပဋိလာဘကရတ္တာ (အရိယဗလ-ပဋိလာဘကရတ္တာ၊ သီ) စ အရိယော။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၂၇၇။

အရိယဗလဝိသေသယောဂ (ပု) [အရိယဗလ +ဝိသေသ+ယောဂ] အရိယာတို့၏ အား အစွမ်းအထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ မဟာထေရာ အရိယဗလဝိသေသယောဂေန သဗ္ဗေသမ္ပိ ပရိ-သာယာနံ သဟနတော။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၆။

အရိယဗလာဝဟ (တိ) [အရိယဗလ+အာဝဟ] အရိယာတို့၏စွမ်းအားကို ရှက်ဆောင်သော။ ပညာပဘာဝိတံ အတ္တနော အရိယဗလာဝဟံ (အရိယဖလာဝဟံ၊ သီ၊သျာ) ပဋိဝေဓဉာဏံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ အရိယဖလာဝဟ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရိယဖြဟ္မ (ပု) [အရိယ + ဖြဟ္မ] အရိယာ ဖြစ်သော ဖြဟ္မာ။ တေ တေ ဣဒ္ဓိမတော ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပုတ္တာ အရိယဖြဟ္မာနော သဟော၀ အာဂတာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဖြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဟေဋ္ဌိမေသု ပတိဋ္ဌိတာ အရိယ-ဖြဟ္မာနော။ ဒီဋီ၊၂။၂၄၃။

အရိယဘဝဂ္ဂ (န) [အရိယ+ဘဝဂ္ဂ] အရိယာ တို့၏ – အထက်ဆုံးဖြစ်သော – နောက်ဆုံး ဖြစ်ရာ – ဘုံ၊ အရိယဘဝဂ်။ ပုထုဇ္ဇနဘဝဂ္ဂံ အရိယဘဝဂ္ဂံ သဗ္ဗဘဝဂ္ဂန္တိ ဝေဟပ္ဖလာဒီနံ သမညာ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။

အရိယဘာဝ (ပု) [အရိယ + ဘာဝ] အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ် ကြောင်း မဂ်ဖိုလ်တရား။ အရိယကရဓမ္မာနံ အရိယဘာဝဿ စ အဒိဋ္ဌတ္တာ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ စူဠနိဋ္ဌ။ ၇၁။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အရိယဘာဝေါတိ ယေဟိ ယောဂတော “အရိယာ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တေ မဂ္ဂဖလဓမ္မာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မဋီ၊၁။၆၁။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၃။ မူလဋီ၊၁။၁၆၂။ (– ဒီဋ္ဌ၊၃။၄၆။ မဋ္ဌ၊၄။၇၅။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၇၄။ ထေရဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ နေတ္တိဋ္ဌ။၉။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၃။ ဒီဋီ၊၃။၄၁။ သံဋီ၊၂။၂၀၃။ အံဋီ၊၃။၂၂။ အနုဋီ၊၁။၁၁၇။ နေတ္တိဋီ။၂၂။)

အရိယဘာဝကရ (တိ) [အရိယဘာဝ+ကရ] အရိယာ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အရိယ-ဘာဝကရာနံ ပန ဓမ္မာနံ အရိယဘာဝဿ စ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလေဟိ အဓိဂမော ဉာဏဒဿနံ နာမ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၃၁၄။ (– အံဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၅၃၃။ နေတ္တိဋ္ဌ။၇၈။ ဒီဋီ၊၂။ ၂၁၁။ အနုဋီ၊၃။၃၇။) အရိယသစ္စ-လည်း ကြည့်။

အရိယဘာဝကရဏဋ္ဌ (ပု) [အရိယဘာဝ+ကရ-ဏ+အတ္ထ] အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော

–အနက်–သဘော။ ပဋိပဇ္ဇန္တာနံ အရိယဘာဝကရဏဋ္ဌေန စ အရိယံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၄။

အရိယဘာဝကရဏတ္တ (န) [အရိယဘာဝကရဏ+တ္တ] အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အရိယသီလ-ကြည့်။

အရိယဘာဝကရတ္တ (န) [အရိယဘာဝကရ+တ္တ] အရိယာ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အရိယာဘာဝကရတ္တာ မဟတ္တနိမိတ္တတာယ မဟန္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အရိယ၂ (က) အနက်လည်း ကြည့်။

အရိယဘာဝကရမဂ္ဂဖလဓမ္မဘေဒ (ပု) [အရိယဘာဝကရ + မဂ္ဂ + ဖလ + ဓမ္မ + ဘေဒ] အရိယာအဖြစ်ကိုပြုတတ်သော မဂ်ဖိုလ်တရားတို့၏ –အထူး–အပြား။ အရိယဘာဝကရမဂ္ဂဖလဓမ္မဘေဒေန ဣမံ ဂဏနုပရိစ္ဆေဒံ နာတိဝတ္တန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂။

အရိယဘာဝဂေါစရ (တိ) [အရိယဘာဝ + ဂေါစရ] အရိယာအဖြစ်–မဂ်,ဖိုလ်–ဟူသော ကျက်စားရာအာရုံရှိသော၊ မဂ်ဖိုလ်ကို အာရုံပြုသော။ တေသံ စက္ခုနံ ဝဏ္ဏမတ္တဂ္ဂဟဏတော၊ န အရိယဘာဝဂေါစရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

အရိယဘာဝတ္ထ (ပု) [အရိယဘာဝ + အတ္ထ] အရိယာအဖြစ်ဟူသော အကျိုး။ အရိယာ နာမ ဇာတိပဗ္ဗဇ္ဇာ အရိယဘာဝတ္ထာယ ဇာတိတိ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။

အရိယဘာဝပုစ္ဆာ (ထီ) [အရိယဘာဝ+ပုစ္ဆာ] အရိယာအဖြစ်ကို မေးခြင်း။ သေသညာဏာနံ အနုလောမတော စ ပဋိလောမတော စ အရိယဘာဝပုစ္ဆာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၉။

အရိယဘာဝပ္ပဋိလာဘ (ပု) [အရိယာဘာဝ+ပဋိလာဘ] အရိယာ၏ အဖြစ်ကိုရခြင်း။ အရိယ၂ (က) အနက် ကြည့်။

အရိယဘာဝသာဓကတ္တ (န) [အရိယဘာဝ+သာဓက+တ္တ]အရိယာ-အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အရိယဘာဝသာဓကတ္တာ ဝါ အရိယာနိ ဥတ္တရပဒလောပေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၂။

အရိယဘာဝသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယဘာဝ+သိဒ္ဓိ] အရိယာအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ အရိယောပပဒတံ န ကရောတိ ဝိနာပိ တေနသ အရိယဘာဝသိဒ္ဓိတော။ အနုဋီ၊၂။၁၇၄။ သင်္ခါရေ သန္ဒာယ ပဋိဇာနန္တဿ ပန ကထံ အရိယဘာဝသိဒ္ဓိ ဌာနာဌာနညာဏာဒီနန္တိ ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၃။၁၀၀။ အရိယသစ္စ-လည်း ကြည့်။

အရိယဘာဝါဝဟ (တိ) [အရိယဘာဝ + အာဝဟ] အရိယာ၏ အဖြစ်ကို– ရွက်ဆောင် – ဆောင်ယူ – တတ်သော။ အရိယဓမ္မမယမ္ပိ ဓနံ န ဟောတိ န အရိယဘာဝါဝဟတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၇။(–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၇။)

အရိယဘိက္ခု (ပု) [အရိယ+ဘိက္ခု] အရိယာဖြစ်သောရဟန်း။ သေခါ ဖလသမင်္ဂိနော ဟောန္တိမေဟိ တီဟိ ဖလေဟိ သမန္နာဂတာ စ တေ အဋ္ဌ အရိယဘိက္ခူ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။

အရိယဘူတ (တိ) [အရိယ + ဘူတ] အရိယာဖြစ်၍ဖြစ်သော။ တေန တိပိဋကဓရော အရိယဘူတော ပဏ္ဍိတော ဝါစကတ္ထဘာဝေန ဂဟိတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃။

အရိယဘူမန္တရ (န) [အရိယဘူမိ+အန္တရ] အရိယာတို့၏ ဘုံအထူး။ ကိလေသေ အာဒီနဝံ သဉ္ဇာနိတွာ အရိယဘူမန္တရံ ပဝိဋ္ဌော ပရမပတ္တိပ္ပတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။

အရိယဘူမိ (ထီ) [အရိယ+ဘူမိ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာဘုံ။ (က) အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လားရောက်ရာဖြစ်သော သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံ။ (ခ) သမ္မတ္တနိယာမမည်သော အရိယမဂ်တရား။ (က) ဒိဗ္ဗံ အရိယဘူမိံ ဥပေဟိသိ။ ဓမ္မ။၄၈။ ဒိဗ္ဗံ အရိယဘူမိန္တိ .... ပဉ္စဝိဓံ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိံ ပါပုဏိဿတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ (ခ) တတ္ထေဝ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ သမ္မတ္တနိယာမသင်္ခါတံ အရိယဘူမိဉ္စ ဩက္ကန္တော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၉။)

အရိယဘူမိပဋိလာဘ (ပု) [အရိယဘူမိ+ပဋိလာဘ] အရိယဘုံ–အရိယမဂ်တရား–ကို ရခြင်း။ တတ္ထ အဇ္ဈတ္တဓမ္မံ (အဇ္ဈတ္တဓမ္မေ၊ ဝိသုဒ္ဓိ) ပရိညာယ အရိယဘူမိပဋိလာဘော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။

အရိယဘူမိပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရိယဘူမိ + ပတ္တိ] အရိယဘုံ–အရိယမဂ်–သို့ရောက်ခြင်း။ ဧဝံ ဝိစိကိစ္ဆာပိ.... အရိယဘူမိပ္ပတ္တိယာ အန္တရာယံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

အရိယဘူမိသမောက္ကမန (န) [အရိယဘူမိ+သံ+ဩက္ကမန] အရိယာတို့၏ဘုံ–အရိယမဂ်–သို့ ကောင်းစွာသက်ရောက်ခြင်း။ ကထံ ပနာယံ တေသံ အရိယဘူမိသမောက္ကမနံ ဇာနာတီတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။

အရိယမဂ္ဂ (ပု) [အရိယ+မဂ္ဂ] (၁) အရိယမဂ်၊ ဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်–တို့သည် သွားအပ်သော–တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော–လမ်းခရီး–ကျင့်စဉ်တရား။(ပြလတ္တံ့သော သာဓကများကိုထောက်၍ ကုမ္မဂ္ဂဟုခေါ်သော မှားယွင်းသော သာသနာပ အယူဝါဒ၏ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော မှန်ကန်သော အယူဝါဒနှင့် ဒါနစသောတရားများကိုရင်း,သောတာပတ္တိမဂ်-စသော လောကုတ္တရာ မဂ်နှင့် လောကီကုသိုလ်ကြိယာနှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော လောကီမဂ် တရားများကိုရင်း ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ-စသော သုစရိုက်တရား ဆယ်ပါးကိုရင်း အရာဌာနအား လျော်စွာ အရိယမဂ်ဟု ခေါ်၏။) (၂)အရိယမဂ်၊ နတ်ပြည်ခရီး။ (ဥဋ္ဌာနပါရိစရိယာ-တို့ဖြင့် မိဘတို့ကို ချမ်းသာအောင် ဆောင်ရွက်မှု ကုသိုလ်တရား။) (၁) ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္နံ မံ၊ အရိယမဂ္ဂံ သမာနယိ။ ထေရီ။၄၀၆။ အရိယမဂ္ဂံ သမာနယီတိ....ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အရိယေဟိ ဂတမဂ္ဂံ သမာနယိ သမ္မဒေဝ ဥပနေသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ အရိယမဂ္ဂံ သမာရူဟ။ ဇာ၊၁။၂၄၉။ အရိယာနံ ဒါနာဘိရတာနံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ မဂ္ဂံ အဘိရူဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၃။ အရိယမဂ္ဂဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ အနရိယမဂ္ဂဉ္စ။ အံ၊၃။၄၅၅၊၄၈၅။ ဧတေန နပ္ပကာသတိ၊အရိယမဂ္ဂေါ ဣမေ ပါဏာနံ။ သံ၊၁။၇။ အရိယမဂ္ဂေါတိ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ ဝိရိယေန နံ ပဏ္ဍာမေတွာ အရိယမဂ္ဂေါ ဝိသုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။၇။ အရိယမဂ္ဂေါတိ လောကိယလောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အရိယမဂ္ဂါနန္တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒိစတုန္နံ အရိယမဂ္ဂါနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၁။

အရိယမဂ္ဂေါ—အဘိ၊က။၃၉၈။ မဟာနိ။၂၀၈။ စူဠနိ။၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။

၉ဂ၊၁၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁ဂ၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆။ သံ။ ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၃၊၄၀၉။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၉၂၊၂၀၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂။ အရိယမဂ္ဂါ—အဘိ၊ဓ။၂၇၂။ ပဋ္ဌိသံ။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂ ၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇။ အရိယမဂ္ဂံ—မ၊၃။၁၁၇။ အဘိ၊ဓ။၂၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၁၁ဂ၊၃၃၉။ အဘိ၊ ပု။၁၁ဂ၊၁၂၀၊၁ဂ၃။ အဘိ၊က။၁၇၃။ မဟာ- နိ။၁၅၉။ ဇာ၊၁။၃၃၇။ မိလိန္ဒ၊၁၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၆၊၁၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၃၊ ၂၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၆။ ဝဇီရ။ ၃၉၇။ ဝိမတိ၊၂။ဂ၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂ဂ၁။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၃၇။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၄ဂ။ အရိယမဂ္ဂေ — ပဋ္ဌိသံ။ဂ၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ အရိယမဂ္ဂေန— အဘိ၊က။ ၄၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၀။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၀၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၇။ အရိယမဂ္ဂေဟိ— မဟာနိ။ ၇၄၊၁၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ အရိယမဂ္ဂဿ — မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၇။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၆၄။ အရိယမဂ္ဂါယ— မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အရိယမဂ္ဂါနံ — မဟာနိ။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆။ အရိယမဂ္ဂေ —ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၁ဂ။ အရိယမဂ္ဂေ- သု— အဘိ၊ဓ။၂၅၅။ ပဋ္ဌိသံ။၂၅၁။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (၂) အရိယမဂ္ဂါဝရ-ကြည့်။

အရိယမဂ္ဂကထာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ကထာ] အရိယမဂ် – နှင့်စပ်သော –ကိုပြဆိုသော– စကား။ တသ္မာ အရိယမဂ္ဂကထာယံ သမ္မာ- ဒိဋ္ဌိ အာဒိတော ဂယှတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၆။

အရိယမဂ္ဂကိစ္စတ္တ (နပ) [အရိယမဂ္ဂ+ကိစ္စ+တ္တ] အရိယမဂ်ကိစ္စ၏ အဖြစ်။ [သြသတရဏာဿ] အရိယမဂ္ဂကိစ္စတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ကိဉ္စာပိ ဥဒတာရိတိ တရဏကိရိယာ အတီတကာလေန ဝုတ္တာ၊ တရဏမေဝ ပန ဂဟေတွာ အာဟ "[သြသတရဏာဿ အရိယမဂ္ဂကိစ္စတ္တာ" တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၃၂။

အရိယမဂ္ဂကုလ္လ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ကုလ္လ] အရိယမဂ်တည်းဟူသောဖောင်။ န ဟိ ဒုဿီလော အဿဒ္ဓေါ သာသနေ အပ္ပတိဋ္ဌိတော ပဋိပတ္တိ အဿဒ္ဓဟန္တော အရိယမဂ္ဂကုလ္လံ ဗန္ဓိတုံ သက္ကောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။

အရိယမဂ္ဂကုသလစေတနာ (ပု၊န) [အရိယမဂ္ဂ+ကုသလ+စေတနာ] အရိယမဂ်ကုသိုလ် တည်းဟူသော – အရှိန်အစော် – တန်ခိုး။ ပုည- တေဇောတိ ဝိပဿနာဟိ လဒ္ဓပတိဋ္ဌော အရိယမဂ္ဂကုသလတေဇော။ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၉၃။

အရိယမဂ္ဂကုသလဓမ္မရတန (နပ) [အရိယမဂ္ဂ- ကုသလ+ဓမ္မ + ရတန] အရိယမဂ်ကုသိုလ် တရားတည်းဟူသော ရတနာ။ အရိယမဂ္ဂ- ကုသလဓမ္မရတနံ မေ နဿိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

အရိယမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ခဏ] အရိယ မဂ်၏–ခဏ – အခိုက်အတန့်။ ယသ္မာ ပန အရိယမဂ္ဂက္ခဏေ အနိစ္စာဒိမနသိကာရဿ ကိစ္စံ နိပ္ဖတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၉၊၂၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂ဂဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၅၃။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅။)

အရိယမဂ္ဂက္ခဏုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂက္ခဏ+ ဥပ္ပတ္တိ] အရိယမဂ်ခဏ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ တဥ္စ

ခေါ် အရိယမဂ္ဂက္ခဏုပ္ပတ္တိယာ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆေဒတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အရိယမဂ္ဂဂတိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ဂတိ] အရိယမဂ်၏–ဖြစ်ခြင်း–ဖြစ်ပုံ – ဖြစ်ဟန်။ ကာမသုခံ အတ္တကိလမထဉ္စ ဣမေ အနုပဂစ္ဆန္တော ဂတောတိ ဧတေန အရိယမဂ္ဂဂတိံ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။

အရိယမဂ္ဂဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ဂဟဏ+သမတ္ထ+တာ] အရိယမဂ်ကိုယူခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊ အရိယမဂ်ကို–ရယူနိုင်–သိမ်းပိုက်နိုင်–စွမ်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဘာဝနာနုဘာဝေါ အရိယမဂ္ဂဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၁။

အရိယမဂ္ဂင်္ဂ (န) [အရိယမဂ္ဂ+အင်္ဂ] အရိယမဂ်၏–အစိတ်အပိုင်း–အင်္ဂါ။ ယေန အရိယမဂ္ဂင်္ဂေန ပရိယောဒါပေတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၆၅။

အရိယမဂ္ဂစိတ္တ (န) [အရိယမဂ္ဂ+စိတ္တ]အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်၊ အရိယမဂ်စိတ်။ ဝိတက္ကုပ္ပါသမေန အရိယမဂ္ဂစိတ္တေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၅။ မူလဋီ၊၁။၁၃၂။)

အရိယမဂ္ဂစေတနာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+စေတနာ] အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာ။ အရိယမဂ္ဂစေတနာယေဝ စေတ္ထ ကမ္မပစ္စယတံ လဘတိ, န သေသဓမ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ အနုဋီ၊၁။၄၁။)

အရိယမဂ္ဂဇနနသမတ္ထတ္တ (န) [အရိယမဂ္ဂ+ဇနန + သမတ္ထ + တ္တ] အရိယမဂ်ကိုဖြစ်စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ တသ္မာ အရိယမဂ္ဂဇနနသမတ္ထတ္တာ ယဒါ တဒုဘယသမာယောဂေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။

အရိယမဂ္ဂဇလ (န) [အရိယမဂ္ဂ+ဇလ] အရိယမဂ်ဟူသော ရေစင်။ အရိယမဂ္ဂဇလေန ဝိက္ခာလိတသဗ္ဗပါပေါ အမ္ဘိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၉။)

အရိယမဂ္ဂဇဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဇဝ] အရိယမဂ်၏–အရှိန်–အဟုန်။ တေသံ ပန အရိယမဂ္ဂဇဝေါ ဣဒ္ဓိဇဝေါ စ အညေဟိ အသာဓာရဏော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။

အရိယမဂ္ဂဇာတိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ဇာတိ] အရိယမဂ် တည်းဟူသော ဇာတ်။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသင်္ခါတတော ဝိမောက္ခမုခတော ဝါ အရိယမဂ္ဂဇာတိယာ ဇာတာတိပိ မုခတော ဇာတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

အရိယမဂ္ဂဉာဏ (န) [အရိယမဂ္ဂ+ဉာဏ] အရိယမဂ်၌ – ဖြစ်သော – ပါဝင်သော –ဉာဏ်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်။ တထာနိ နာမ စတ္တာရိ အရိယမဂ္ဂဉာဏာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၉။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၇။ အနုဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၁။)

အရိယမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိ (ပု) [အရိယမဂ္ဂဉာဏ+အဂ္ဂိ] အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသောမီး။ ဇဝံ အရိယမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာပိ မဟန္တာနိ စ ခုဒ္ဒကာနိ စ သံယောဇနာနိ ဥဟန္တေန ဂန္တဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။)

အရိယမဂ္ဂဉာဏစက္ခု (န) [အရိယမဂ္ဂဉာဏ+စက္ခု] အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသော မျက်စိ။ ဣဒါနိ ပန ယေန သော သက္ကာ ဒဋ္ဌုံ၊ တေန အရိယမဂ္ဂဉာဏစက္ခုနာ ဂဟာကာရက ဒိဋ္ဌော အသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။

အရိယမဂ္ဂဉာဏမုခ (န) [အရိယမဂ္ဂဉာဏ+မုခ] အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသောခံတွင်း။ အထ

ဝါ ဘာဂေ ဝမီတိ သဗ္ဗေပိ ကုသလာကုသလေ....ဓမ္မေ အရိယမဂ္ဂဉာဏမုခေန ဝမိ ဥဂ္ဂိရိ။ ဋီကာဝုတ်၊ ဌ။၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။

အရိယမဂ္ဂဉာဏမ္ဗု (န) [အရိယမဂ္ဂဉာဏ+အမ္ဗု] အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသော ရေစင်။ တတ္ထ အရိယမဂ္ဂဉာဏမ္ဗုနာ နိဒ္ဓေါတမလတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိဝိဇ္ဇောဟိ။ ဝဇီရ။၁၇။

အရိယမဂ္ဂတ္တ (န) [အရိယမဂ္ဂ+တ္တ] အရိယမဂ်၏ အဖြစ်။ အပရိဟာနသဘာဝေါ ဘာဝနာမဂ္ဂေါ အရိယမဂ္ဂတ္တာ ဒဿနာဒဿနမဂ္ဂေါ ဝိယ။ အနုဋီ၊၃။၈၅။

အရိယမဂ္ဂတ္တယ (န) [အရိယမဂ္ဂ+တယ] အရိမဂ် သုံးခု အပေါင်း။ အရိယမဂ္ဂတ္တယပညာကြည့်။

အရိယမဂ္ဂတ္တယပညာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂတ္တယ+ပညာ] (အောက်ဖြစ်သော) အရိယမဂ် သုံးခု အပေါင်း၌ဖြစ်သော ပညာ။ "ဝိရဇံ ဝီတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒီ"တိ ဟိ ဧတ္ထ အရိယမဂ္ဂတ္တယပညာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆၅။ အရိယမဂ္ဂတ္တယပညာတိ ဟေဋ္ဌိမ အရိယမဂ္ဂတ္တယေ ပညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။ ၈၁။)

အရိယမဂ္ဂတ္ထ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+အတ္ထ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော အကျိုး။ သမ္မောဓာယာတိ အရိယမဂ္ဂတ္ထာယ။ ဋီကာဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၆၄။)

အရိယမဂ္ဂဒမထ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဒမထ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့ကြောင်းတရား။ ဥတ္တရိဒမထာယာတိ အရိယမဂ္ဂဒမထာယ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၃။

အရိယမဂ္ဂဒဿန (န) [အရိယမဂ္ဂ+ဒဿန] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဉာဏ်အမြင်။ နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကတာ အမတမဟာပရိယဿ တိတ္ထဘူတံ အရိယမဂ္ဂဒဿနံ .... အဒ္ဒက္ခိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၈၇-၈။

အရိယမဂ္ဂဒါဌာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ဒါဌာ] အရိယမဂ် တည်းဟူသော အစွယ်။ ဝေမေတေပိ စတုန္နံ အရိယမဂ္ဂဒါဌာနံ ဗလေန.... အဘိဘဝိတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၇။

အရိယမဂ္ဂဒွါရ (န) [အရိယမဂ္ဂ+ဒွါရ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော တံခါး။ အရိယမဂ္ဂဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ ပဝိသတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂၇။

အရိယမဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဓမ္မ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော တရား၊ အရိယမဂ်တရား။ ဉာယံ ဓမ္မန္တိ အရိယမဂ္ဂဓမ္မံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၆၈။ (-ဥဒါန၊ဌ။၃၂။ ဋီကာဝုတ်၊ဌ။၃၀၅။ ထေရီ၊ ဌ။၁၃၃။ နေတ္တိ၊ဌ။၃၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။ အနုဋီ၊၁။၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၊၅၁၈။)

အရိယမဂ္ဂနာဝါ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + နာဝါ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော – လှေ – သင်္ဘော။ သတ္တာရာ ဥပနီတံ သမထဝိပဿနာယုဂေတံ အရိယမဂ္ဂနာဝံ လဘိတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၃၆။ (–ထေရ၊ဌ၊၂။၂၈၇။ ထေရီ၊ဌ။၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၁၈၇။)

အရိယမဂ္ဂနာဋ္ဌ (န) [အရိယမဂ္ဂ+နာဋ္ဌ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ရှိုးတံ။ အရိယမဂ္ဂနာဋ္ဌေန အရိယဖလဓညပရိပါကဂဟဏတ္ထံ ဝစနတိ။ သံ၊ ဌ၊၁။၂၃၀။ အရိယမဂ္ဂနာဋ္ဌေနာတိ အရိယမဂ္ဂသောတေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။

အရိယမဂ္ဂနိပ္ဖါဒန (န) [အရိယမဂ္ဂ+နိပ္ဖါဒန] အရိယမဂ်ကို ပြီးစေခြင်း။ သေယျထာပီတိအာဒိနာ.... အရိယမဂ္ဂနိပ္ဖါဒနဥ္စ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉။

အရိယမဂ္ဂနိဗ္ဗာနတဏှာဝဇ္ဇ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+နိဗ္ဗာန+တဏှာ+ဝဇ္ဇ] အရိယမဂ်, နိဗ္ဗာန်, တဏှာသည် ကြဉ်အပ်သော။ အရိယမဂ္ဂနိဗ္ဗာနတဏှာဝဇ္ဇော ဣမေ ဓမ္မာယတနေကဒေသောတိ စ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၃၉။

အရိယမဂ္ဂပက္ခ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ပက္ခ] အရိယမဂ်၏–အဖို့–ဖက်။ တတ္ထ အရိယမဂ္ဂပက္ခေ သတိပဋ္ဌာနာဒီနံ...ဝသေန နိဿရဏံ ဝိဘာဇိတွာ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁။

အရိယမဂ္ဂပညာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ပညာ] အရိယမဂ်–၌ ဖြစ်–၌ ပါဝင်–သော ပညာ၊ အရိယမဂ်ပညာ။ ဝေဠု စတ္တာရိ သစ္စာနိ ယထာဘူတံ အရိယမဂ္ဂပညာယ ဇာနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၆။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၅၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၂၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၁။)

အရိယမဂ္ဂပဋိပတ္တိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိပတ္တိ] အရိယမဂ်ဟူသော အကျင့်။ အရိယမဂ္ဂသံဝါသ-ကြည့်။

အရိယမဂ္ဂပဋိပဒါ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိပဒါ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော အကျင့်၊ ကျင့်စဉ်။ သာ အရိယမဂ္ဂပဋိပဒါ ပဋိပက္ခဓမ္မေ အနိဝတ္တိဓမ္မေ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၇၈။

အရိယမဂ္ဂ(ပ္ပ)ပဋိပါဋိ(ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိပါဋိ] အရိယမဂ်၏ အစဉ်။ သဟ ဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂပဋိပါဋိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၂၉-၃၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၃၆။ သဟ ဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂပဋိပါဋိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၅၇။

အရိယမဂ္ဂပဋိဗောဓ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိဗောဓ] အရိယမဂ်တည်းဟူသောထိုးထွင်းခြင်း။ ယေ ကိလေသနိဒ္ဒါယ သုတ္တာ၊ တေ တုမှေ အရိယမဂ္ဂပဋိဗောဓေန ပဗုဇ္ဈထ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၆။

အရိယမဂ္ဂပ(ပ္ပ)ဋိဝေဓ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိဝေဓ] အရိယမဂ်ကို–ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း–ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်။ သာ ပဌမဇ္ဈာနပညာ အရိယမဂ္ဂပဋိဝေဓဿ ပဒဋ္ဌာနတာယ နိဗ္ဗေဓဘာဂိနီတိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၀-၁။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၈၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၄၄။)

အရိယမဂ္ဂပ(ပ္ပ)ဋိဝေဓာဝဟ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိဝေဓ+အာဝဟ] အရိယမဂ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို ရွက်ဆောင်နိုင်သော။ ဘဂဝတော သာသနတ္တိ အရိယမဂ္ဂပ္ပဋိဝေဓာဝဟံ သတ္တု ဩဝါဒံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၉၄။

အရိယမဂ္ဂပဋိသညုတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဋိသညုတ္တ] အရိယမဂ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဝိရာဂူပသံဟိတာတိ အရိယမဂ္ဂပဋိသညုတ္တာ ဝိပဿနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။

အရိယမဂ္ဂပဒဋ္ဌာန (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပဒဋ္ဌာန] အရိယမဂ်၏ နီးသော အကြောင်းဖြစ်သော။ အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဏှနံ အရိယမဂ္ဂပဒဋ္ဌာနဿ ပဌမဇ္ဈာနဿ အဓိဂမုပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၀၃။

အရိယမဂ္ဂပဒဋ္ဌာနဘူတ (တိ) [အရိယမဂ္ဂပဒဋ္ဌာန + ဘူတ] အရိယာမဂ်၏ နီးသော အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အရိယမဂ္ဂပဒဋ္ဌာနဘူတာ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၆၉။)

အရိယမဂ္ဂပရိက္ခတ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပရိက္ခတ] အရိယမဂ်ဖြင့်–ပြုပြင်အပ်–ဆင်ယင်အပ်–သော။ အရိယမဂ္ဂပရိက္ခတေ ပန ဗုဒ္ဓသာသနေ ယောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၉၂။

အရိယမဂ္ဂပရိက္ခိတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပရိက္ခိတ္တ] အရိယမဂ်သည် ခြံရံအပ်သော။ အရိယမဂ္ဂ-

ပရိက္ခိတ္တေ ပန ဗုဒ္ဓသာသနေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၃။

အရိယမဂ္ဂပရိယာပန္န (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ပရိယာပန္န] အရိယမဂ်၌ အကျုံးဝင်သော။ ဝီရိယပါရမီဘာဝပ္ပဓတ္တာ အရိယမဂ္ဂပရိယာပန္နော စ သမ္မာဝါယာမသင်္ခါတော ဉာယာ ဟော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။

အရိယမဂ္ဂပရိယာပန္နဝိသေသ (ပု) [အရိယမဂ္ဂပရိယာပန္န+ဝိသေသ] အရိယာမဂ်၌အကျုံးဝင်သော ထူးသောတရား။ တဒင်္ဂေါဂဓဘေဒါနန္တိ အရိယမဂ္ဂပရိယာပန္နဝိသေသာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၆။

အရိယမဂ္ဂပါတုဘာဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ပါတုဘာဝ] အရိယမဂ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ သမထဝိပဿနာနံ ယုဂနဒ္ဓဘာဝေ သတိ အရိယမဂ္ဂပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ (−သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၉။)

အရိယမဂ္ဂပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] အရိယမဂ်လျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ အရိယမဂ္ဂပုဗ္ဗင်္ဂမော အနုတ္တရော နိယျာနိကော ဓမ္မော ဒေသိတော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၁၂-၃။

အရိယမဂ္ဂပေါက္ခရဏီ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ပေါက္ခရဏီ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ရေကန်။ ယောဂီနော အရိယမဂ္ဂပေါက္ခရဏိယံ .... ဟိရောတ္တပ္ပသာဝဋ္ဋကေ နိဝါသေတွာ။ သံ၊ဌ၊၂။ ၇၇။

အရိယမဂ္ဂပ္ပကာသန (နပုံ) [အရိယမဂ္ဂ+ပကာသန] အရိယမဂ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဣမေ စ ယထာက္ကမံ သမ္မောဓိယာ, ဒေဝမနုဿာသု အရိယမဂ္ဂပကာသနဿ .... ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၄။

အရိယမဂ္ဂပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ပတ္တိ] အရိယမဂ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အရိယမဂ္ဂပ္ပတ္တိတော အပရာဘာဂေယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၇။

အရိယမဂ္ဂပ္ပဓာန (တိ) [အရိယမဂ္ဂ + ပဓာန] အရိယမဂ်လျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော၊ အရိယဓမ္မော နာမ အရိယမဂ္ဂပ္ပဓာနော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၉၄။

အရိယမဂ္ဂပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ပဝတ္တိ] အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ အရိယမဂ္ဂပ္ပဝတ္တိယာ ဟိ နိဗ္ဗာနံ ဝေဒနာနိရောဓောတိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။ (−အနုဋီ၊၁။၂၀၄။)

အရိယမဂ္ဂဖလ (နပုံ) [အရိယ+မဂ္ဂ+ဖလ] အရိယမဂ်, အရိယဖိုလ်၊ အရိယမဂ်ဖိုလ်။ တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂဖလေ နိဿယဘူတေ ပညာ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၄။ (−နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၆။)

အရိယမဂ္ဂဖလဉာဏ (နပုံ) [အရိယမဂ္ဂဖလ+ဉာဏ] အရိယမဂ်ဖိုလ်၌−ဖြစ်−ပါဝင်−သော ဉာဏ်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ် − အရိယဖိုလ်ဉာဏ်။ အဋ္ဌဟိ စ အရိယမဂ္ဂဖလဉာဏေဟီတိ ဧဝံ သောဠသဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆၀။

အရိယမဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂဖလ + သမ္ပယုတ္တ] အရိယမဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော။ အရိယမဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တာ ပညာ လောကုတ္တရာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၀။ (−ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၃၃။)

အရိယမဂ္ဂဗောဇ္ဈင်္ဂဓ(ဒ္ဓ)ဇမာလာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ဗောဇ္ဈင်္ဂ + ဓဇမာလာ] အရိယမဂ် ဗောဇ္ဈင်တည်းဟူသော တံခွန်ပန်း။ အရိယဒ္ဓဇမာလာ မာလိတာ-ကြည့်။

အရိယမဂ္ဂဗျာပါရ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဗျာပါရ] အရိယမဂ်၏−ကြောင့်ကြဗျာပါရ−ကိစ္စ။ ပရိပုဏ္ဏော အရိယမဂ္ဂဗျာပါရော ဣဓ ကထိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၈။ (−

သာရတ္ထ၊၁။၄၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၆။)

အရိယမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + ဘာဝ] အရိယမဂ်၏အဖြစ်။အရိယမဂ္ဂဝုဋ္ဌိပုဒ်-ကြည့်။

အရိယမဂ္ဂဘာဝနာ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ဘာဝနာ] အရိယမဂ်ကို – ဖြစ်စေခြင်း – ပွါးများခြင်း။ အပရဘာဂေ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာယ သုဒန္တေ-န ဒန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ဂ၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄၃။)

အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနုယုတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ ဘာဝနာ+အနုယုတ္တ] အရိယမဂ်ကိုပွါးများခြင်းကိစ္စကို အားထုတ်သော။ အယံ အရိယ-မဂ္ဂဘာဝနာနုယုတ္တော ယောဂီ....သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

အရိယမဂ္ဂဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ဘာဝ+ ပတ္တိ] အရိယမဂ်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝပ္ပတ္တိယာ စေဝ အရိယမဂ္ဂ-ဘာဝပ္ပတ္တိယာ စ ဂ္ဂဏ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။

အရိယမဂ္ဂဘူတ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ဘူတ] အရိယမဂ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဟ ပုဗ္ဗဘာဂ-ပဋိပတ္တိဓမ္မေန ဝါ အရိယမဂ္ဂဘူတံ ဓမ္မံ ဘာ-ဝေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။

အရိယမဂ္ဂဘေသဇ္ဇ (နှ) [အရိယမဂ္ဂ+ဘေသဇ္ဇ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဆေး။ အရိယမဂ္ဂ-ဘေသဇ္ဇေန အနဝသေသတော နီဟရိတု-ကာမောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။

အရိယမဂ္ဂမယ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+မယ] အရိယမဂ်ဖြင့် ပြီးသော။ ဝိပဿနာမယေန စ အရိ-ယမဂ္ဂမယေန စ ပညာဝုဓေန တံ တံ မဂ္ဂဝဇ္ဈံ ကိလေသမာရံ ပဋိဗာဟန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။

အရိယမဂ္ဂမုခ (နှ) [အရိယမဂ္ဂ+မုခ] အရိယမဂ် တည်းဟူသော ခံတွင်း။ ဝဋ္ဋန္တိ အရိယမဂ္ဂ-မုခေန ဥဂ္ဂိရိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၅၇။

အရိယမဂ္ဂမူလက (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+မူလက။ ထီ-၌ အရိယမဂ္ဂမူလိကာ] အရိယမဂ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ယသ္မာ ပညာဓိမုတ္တိ အရိယမဂ္ဂမူလိကာ၊ တသ္မာ စတုတ္ထဇ္ဈာနပါဒ-ကေ အရိယမဂ္ဂဓမ္မေ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄ဂ။

အရိယမဂ္ဂယုဒ္ဓ (နှ) [အရိယမဂ္ဂ+ယုဒ္ဓ] အရိယမဂ်၏ – တိုက်ခိုက်ခြင်း – စစ်ထိုးခြင်း။ အကုသ-လာ သေနာ အရိယမဂ္ဂယုဒ္ဓေန ဇေတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၅၅။

အရိယမဂ္ဂရထ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ရထ] (က) အရိယမဂ်ရထား၊ ဖြူစင်သောမဂ်တရား ဟူသော ရထား။ (ခ) အရိယမဂ်ရထားနှင့်မဂ် ရထား၊ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်ရထားနှင့် လောကီမဂ်ရထား။ (က) အဋ္ဌင်္ဂိကေ အရိယ-မဂ္ဂရထေ အာရောပေတွာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၉။ (က) (ခ) ယဿ အရိယမဂ္ဂရထေ ဌိတဿ ကုလပုတ္တဿ တေ ပဥ္စဝိဓံ အာဝုဓံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၉။ အရိယမဂ္ဂရထေတိ ပရိသုဒ္ဓမဂ္ဂသင်္ခါ-တေ ရထေ။ အရိယမဂ္ဂရထော စ မဂ္ဂရထော စာတိ အရိယမဂ္ဂရထော၊ ဧဝံ ဧကသေသ-နယေန ဝါ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေနာ-ဟ "ဣမသ္မိံ လောကိယလောကုတ္တရ-မဂ္ဂရထေ ဌိတော"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉ဂ။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅။)

အရိယမဂ္ဂဝဂ္ဂ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဝဂ္ဂ] အရိယ-မဂ္ဂ-ဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတ-ပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၉) ၄-ဝဂ်။ အံ၊၃။ ၄ဂ၅။

အရိယမဂ္ဂဝဇ္ဇ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ဝဇ္ဇ] အရိယ-မဂ်သည် ကြဉ်အပ်သော။ အနိယျာနိကာတိ အရိယမဂ္ဂဝဇ္ဇာ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အရိယမဂ္ဂဝါသ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဝါသ] အရိယမဂ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း။ တေသံ အရိယမဂ္ဂဝါသော န နဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၀။)

အရိယမဂ္ဂဝိဘာဝနညာဏ (နု) [အရိယမဂ္ဂ+ဝိဘာဝန + ညာဏ] အရိယမဂ်ကို–ထင်စွာပြတတ်သော–ထင်စွာပြကြောင်းဖြစ်သော–ညာဏ်။ ဘဂဝတော အရိယမဂ္ဂဝိဘာဝနညာဏာနိ အတ္တဿ အဝိသံဝါဒနတော သဗ္ဗာနိပိ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

အရိယမဂ္ဂဝိရတိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ + ဝိရတိ] အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိရတိ။ တတ္ထ သေတုဃာတဝိရတိ နာမ အရိယမဂ္ဂဝိရတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။

အရိယမဂ္ဂဝီထိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ဝီထိ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော–လမ်း–ခရီး။ အရိယမဂ္ဂဝီထိယံ ဟိ အနုလောမညာဏာနိ....မဂ္ဂညာဏာနုကူလာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၈။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။)

အရိယမဂ္ဂဝုဋ္ဌိနိပါတ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + ဝုဋ္ဌိ+နိပါတ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော မိုးပေါက်ကျခြင်း။ မဟတာ သလိလဝုဋ္ဌိပါတေန အဂ္ဂိခန္ဓော ဝိယ အရိယမဂ္ဂဝုဋ္ဌိနိပါတေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

အရိယမဂ္ဂဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တ] အရိယမဂ် အနေအားဖြင့် ကြီးပွါးခြင်းသို့ ရောက်သော (အာနာပါနဿတိ သမာဓိ)။ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယတ္တာ ဝါ အနုပုဗ္ဗေန အရိယမဂ္ဂဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော သမုစ္ဆိန္ဒတိ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတီတိပိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ အရိယမဂ္ဂဿ ပါဒကဘူတော အယံ သမာဓိ အနုက္ကမေန ဝဍ္ဎိတွာ အရိယမဂ္ဂဘာဝံ ဥပဂတော ဝိယ ဟောတီတိ အာဟ "အနုပုဗ္ဗေန အရိယမဂ္ဂဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ (–ဝဇီရ။၁၄၉။)

အရိယမဂ္ဂသံပဟာရ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သံပဟာရ] အရိယမဂ်ဖြင့် စစ်ထိုးခြင်း။ ကာမာနံ ရဏံ တရိတွာ တဉ္စ မယာ ကာတဗ္ဗံ အရိယမဂ္ဂသံပဟာရံ ကတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

အရိယမဂ္ဂသံဝါသ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သံဝါသ] အရိယမဂ်နှင့် အတူတကွနေခြင်း။ဝုသိတဝါတိ ဂရုသံဝါသေပိ အရိယမဂ္ဂသံဝါသေပိ ဒသသု အရိယဝါသေသုပိ ဝသိ ပရိဝသိ ဝုတ္ထော ပရိဝုတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အရိယမဂ္ဂပဋိပတ္တိ ဧဝ အရိယမဂ္ဂသံဝါသော။ မ၊ဋီ၊၁။၉၅။

အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတဝမနယောဂပါန (နု) [အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတ+ဝမနယောဂ+ပါန] အရိယာမဂ်ဟု ဆိုအပ်သော အန်ဆေးကို သောက်ခြင်း။ သဗ္ဗံ ဝါ ကိလေသဒေါသံ အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတဝမနယောဂပါနေန ဥဂ္ဂိရိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အရိယမဂ္ဂသညိတ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+သညိတ] အရိယာမဂ်ဟု သိမှတ်အပ်သော။ ယေ အရိယမဂ္ဂသညိတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒယော အဋ္ဌ, သတ္တ ဝါ ဓမ္မာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၅။

အရိယမဂ္ဂသဏ္ဍာသ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သဏ္ဍာသ] အရိယာမဂ်တည်းဟူသော ညှပ်။ အရိယမဂ္ဂသဏ္ဍာသေန ဝိနာ နီဟရိတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဒုန္နီဟရဏီယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။

အရိယမဂ္ဂသတ္တ (နု) [အရိယမဂ္ဂ+သတ္တ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော–ဓား–လက်နက်။ အရိယမဂ္ဂသတ္ထေန ဥစ္ဆိန္နံ တဏှာဝိဇ္ဇာမယံ မူလမေတေသန္တိ ဥစ္ဆိန္နမူလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ မဟာနိ၊

ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၉။)

အရိယမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ + သမင်္ဂီ] အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ အရိယမဂ္ဂသမင်္ဂီနော အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝယတော။ မ၊ ၃။၁၁၇-၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၇။ အရိယမဂ္ဂသမင်္ဂီဿ အလောဘော အဒေါသော အမောဟော၊ ဣမေ ဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတူ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၂။ (-မူလဋီ၊၁။၄၆၊ ၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၃၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၄။)

အရိယမဂ္ဂသမာဓိ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သမာဓိ] အရိယမဂ်-နှင့် ယှဉ်-၌ရှိ-သော သမာဓိ။ သမာဟိတောတိ အရိယမဂ္ဂသမာဓိနာ သမာဟိတစိတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၅။)

အရိယမဂ္ဂသမာဓိန္ဒြိယ (နု) [အရိယမဂ္ဂ+သမာဓိန္ဒြိယ] အရိယမဂ်-နှင့် ယှဉ်-၌ ပါဝင်-သော သမာဓိန္ဒြေ။ အရိယမဂ္ဂသမာဓိန္ဒြိယဿ စ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၇၈။

အရိယပဂ္ဂသမိဇ္ဈနက (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+သမိဇ္ဈနက] အရိယမဂ်ဖြင့်ပြီးစီးသော၊ အရိယမဂ်ကို ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရရှိသော (ဈာန်)။ အရိယမဂ္ဂသမိဇ္ဈနကံ ဟိ ဈာနံ ကဿစိဒေဝ ဟောတိ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

အရိယမဂ္ဂသမုပ္ပါဒန (နု) [အရိယမဂ္ဂ+သမုပ္ပါဒန] အရိယမဂ်ကို ကောင်းစွာ ဖြစ်စေခြင်း။ မာဒိသာနမ္ပိ ကင်္ခါဗဟုလာနံ ကင်္ခံ ဝိနယန္တော အရိယမဂ္ဂသမုပ္ပါဒနေန ဝိဓမန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄။

အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+သမ္ပယုတ္တ] အရိယမဂ်နှင့် ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ယှဉ်သော။ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ပန ဝိရတိ သမုစ္ဆေဒဝိရတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၂၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၁၅။)

အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ +ဓမ္မ] အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သောတရား။ ဆဋ္ဌာဘိညာဓမ္မေသူတိ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၄။

အရိယမဂ္ဂသမ္ပယောဂ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သမ္ပယောဂ] အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ တတ္ထ န အရိယမဂ္ဂသမ္ပယောဂမတ္တေန ဈာနဿ ဗောဓိပက္ခိယတာ လဗ္ဘတိ အတိပ္ပသင်္ဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၉၃။

အရိယမဂ္ဂသမ္ပာဒန (နု) [အရိယမဂ္ဂ + သမ္ပာဒန] အရိယမဂ်ကို ပြီးစီးစေခြင်း။ တထာ အရိယမဂ္ဂသမ္ပာဒနတော ဝိမုတ္တိရသတော စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄။

အရိယမဂ္ဂသမ္ဖဿ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သမ္ဖဿ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော - အတွေ့ - အထိ။ ဧဝံ အရိယမဂ္ဂသမ္ဖဿံ အာဂမ္မ တဏှာသိနေဟဿ ပရိယာဒိန္နတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

အရိယမဂ္ဂသမ္ဘဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သမ္ဘဝ] အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာနုက္ကမေန အရိယမဂ္ဂသမ္ဘဝတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၄၂။

အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + သမ္ဘာရ] အရိယာမဂ်၏ အဆောက်အဦ ဖြစ်သော ပါရမီတရား။ ဧတဿ အာဝဟနတ္ထံ ဟိ စိရတရံ ကာလံ အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရော သမ္ဘတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၅၆။

အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရဘာဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရ+ ဘာဝ] အရိယမဂ်၏ အဆောက်အဦအဖြစ်။ အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရဘာဝတော စာတုဒ္ဒိသာဒိ-

ဘာဝဟောတုတော စ မဂ်လက္ခိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒကၚ၃။၁၂၃။ သုတ္တနိၚ၂။၂၉။

အရိယမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+သမ္မာဒိဋ္ဌိ] အရိယမဂ်–နှင့် ယှဉ်–၌ ပါဝင်–သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ယောနိသော ပဋိပဇ္ဇန္တဿ အရိယမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ သဗ္ဗာပိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမုစ္ဆေဒပဟာနဝသေန မယံ့ ပဟီနာ။ ထေရၚ၂။ ၅၄။ (–နေတ္တိၚဝိ။၁၀၂။)

အရိယမဂ္ဂသဟဂတ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ + သဟဂတ] အရိယာမဂ်နှင့်– တကွ – အတူ–ဖြစ်သော။ အရိယမဂ္ဂသဟဂတံ အပစယဂါမိဝိညာဏမ္ပိ။ မၚဋီ၊၂။၂၆၂။

အရိယမဂ္ဂသာမန္တ (န) [အရိယမဂ္ဂ+သာမန္တ] အရိယာမဂ်–၏ အနီးအပါးစကား–နှင့် နီးကပ်သောစကား။ အရိယမဂ္ဂသာမန္တံ ကထေတိ။ အံၚ၃။၁။၃၂။

အရိယမဂ္ဂသာရ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ + သာရ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော – အနှစ်သာရ – မြင့်မြတ်သော–တရားရှိသော။ သာသနေ န သီလမေဝ သာရောတိ အရိယမဂ္ဂသာရေ ဘဂဝတော သာသနေ ယထာဒဿိတံ သီလံ သာရော ဧဝ န ဟောတိ။ ဒီၚဋီ၊၁။၃၀၆။ သီၚဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၆။

အရိယမဂ္ဂသာသန (န) [အရိယမဂ္ဂ+သာသန] အရိယမဂ်တည်းဟူသော သာသနာ။ သိက္ခတ္တယသင်္ဟံ သဖလံ အရိယမဂ္ဂသာသနံ။ နေတ္တိၚ၃။၉။

အရိယမဂ္ဂသိဒ္ဓ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+သိဒ္ဓ] အရိယမဂ္ဂသမိဇ္ဈနက-နှင့် အနက်တူ။ နနု စ အရိယမဂ္ဂသိဒ္ဓဿပိ အာဂမနဝသေန ပဋိပဒါ ဥပလဗ္ဘတိယေဝ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၇။

အရိယမဂ္ဂသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+သိဒ္ဓိ] အရိယမဂ္ဂသမိဇ္ဈနက-နှင့် အနက်တူ။ အညာနီတိ အရိယမဂ္ဂသိဒ္ဓိတော အညာနိ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၀၇။

အရိယမဂ္ဂသီသ (န) [အရိယမဂ္ဂ + သီသ] အရိယမဂ်ဟူသော အဦးပဓာနတရား။ အရိယမဂ္ဂသီသေန သဗ္ဗလောကုတ္တရကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ ဂဟေတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၄၃။

အရိယမဂ္ဂသုတ္တ (န) [အရိယမဂ္ဂ + သုတ္တ] (၁) အရိယမဂ္ဂသုတ်။ ဤသုတ်၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-အစ သမ္မာဉာဏ သမ္မာဝိမုတ္တိ အဆုံး ဆယ်ပါးသော အရိယာလမ်းနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-အစ မိစ္ဆာဉာဏမိစ္ဆာဝိမုတ္တိအဆုံး ဆယ်ပါးသော အနရိယာလမ်းကိုခွဲခြား၍ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံၚ၃။၄၅၅။

(၂) အရိယမဂ္ဂသုတ်။ ဤသုတ်၌ သူ့အသက်သတ်ခြင်း စသော အကုသလကမ္မပထ ဆယ်ပါးသည် အရိယာမဟုတ်သူတို့၏ လမ်းကြောင်း ဖြစ်၍ သူ့အသက်သတ်ခြင်း မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အစရှိသော ကုသလကမ္မပထ ဆယ်ပါးသည် အရိယာတို့၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်ကြောင်းကို ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံၚ၃။၄၇၅။

အရိယမဂ္ဂသေတု (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + သေတု] အရိယမဂ်တည်းဟူသော တံတား။ ယေန အရိယပုဂ္ဂလေန အရိယမဂ္ဂသေတုနာ သဗ္ဗောဒိဋ္ဌိပင်္ကော သံသာရပင်္ကော ဧဝ ဝါ နိဗ္ဗာနပါရဂမနေန တိဏ္ဏော။ ဥဒါနၚ၃။၁၆၀။

အရိယမဂ္ဂသောတ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+သောတ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ရေအယဉ်။ သောတာပန္နာတိ အရိယမဂ္ဂသောတံ အာပန္နာ။ အံၚ၃။၁။၃၁၇။ (–ပဋိသံၚ၂။၂။၆၇။ ဝိမာနၚ၃။၇၇။) အံၚဋီ၊၂။၄၄။

အရိယမဂ္ဂဟတ္ထ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဟတ္ထ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော လက်။ နိဗ္ဗာနထလံ တံ-

သမ္မာပကံ အရိယမဂ္ဂဟတ္ထဉ္စ ဒဿယိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

အရိယမဂ္ဂါဓိဂန္တဗ္ဗ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+အဓိဂန္တဗ္ဗ] အရိယမဂ်ကို – ရထိုက်သော – ရနိုင်သော။ ဝိနေတဗ္ဗောတိ သမုစ္ဆေဒဝိနယေန ဝိနေတဗ္ဗော အရိယမဂ္ဂါဓိဂန္တဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၀၃။

အရိယမဂ္ဂါဓိဂမ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + အဓိဂမ] အရိယမဂ်ကိုရခြင်း။ ဣမေသံ စတုန္နမ္ပိ ဥပါဒါနာနံ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမေန အနဝသေသပ္ပဟာနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁၊၃၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၁၊၂၀၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၁။၆။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၉၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၇။)

အရိယမဂ္ဂါဓိဂမန (န) [အရိယမဂ္ဂ+အဓိဂမန] အရိယမဂ်ကိုရခြင်း။ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမနတော ပုဗ္ဗေ သုပိနန္တေပိ အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ....ဥတ္တိဏ္ဏော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၉။

အရိယမဂ္ဂါဓိဂမနဝိရောဓိနီ (ထီ) [အရိယမဂ္ဂ+ အဓိဂမန+ဝိရောဓိနီ] အရိယမဂ်ကို – ရခြင်း– သိခြင်း–၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော။ ယထာ အဘိနိက္ခမနတော ပဘုတိ မဟာဗောဓိသတ္တာနံ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမနဝိရောဓိနီ ပဋိပတ္တိ နတ္ထိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၇-၈။

အရိယမဂ္ဂါဓိဂမသမယ (ပု) [အရိယမဂ္ဂါဓိဂမ+ သမယ] အရိယာမဂ်ကို ရရာအခါ။ အရိယသာဝကာနံ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမသမယေ ဘဂဝတော ဝိယ တဒနုရူပယကရဏတ္တံ ဒေဝပုတ္တမာရော,မာရဝါဟိနီ ဝါ န ဧကန္တေန အပသာဒေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅။

အရိယမဂ္ဂါနုက္ကမ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ + အနုက္ကမ] အရိယာမဂ်၏ အစဉ်။ ယာဝ ဂေါတြဘုဉာဏံ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရိယမဂ္ဂါနုက္ကမေန သကလေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ပဋိလဘီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၁၉။

အရိယမဂ္ဂါနုဘာဝ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+အာနုဘာဝ] အရိယာမဂ်၏ အစွမ်းအာနုဘော်။ အရိယမဂ္ဂါနုဘာဝေနေဝ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာနိ သိဒ္ဓါနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။)

အရိယမဂ္ဂါဘိမုခီကာလ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+အဘိမုခီ+ကာလ]အရိယမဂ်သို့ရှေးရှုရာဖြစ်သော အခါ။ တာ စ သမထဝိပဿနာ အရိယမဂ္ဂါဘိမုခီကာလေ စ မဂ္ဂက္ခဏေ စ သမာနဘာဂါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အရိယမဂ္ဂါဝရ (တိ) [အရိယမဂ္ဂ+အာဝရ] အရိယ-မဂ်–နတ်ပြည် လမ်းခရီး–ကို တားမြစ် ပိတ်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ တံ မံ ပုညာ နိဝါရေတိ၊ အရိယမဂ္ဂါဝရော နရော။ ဇာ၊၂။၇၈။ အရိယမဂ္ဂါဝရောတိ သော ဧဝံ....အရိယသင်္ခါတဿ ဒေဝလောကဿ မဂ္ဂါဝရဏော နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၆။

အရိယမဂ္ဂါဝုဓ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+အာဝုဓ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော လက်နက်။ အရိယမဂ္ဂါဝုဓေန ဝိရဇ္ဇန္တော ဝိမုစ္စန္တော အရေ ဟနိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။

အရိယမဂ္ဂုပစ္ဆေဒ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဥပစ္ဆေဒ] အရိယမဂ်၏ ပြတ်ခြင်း၊ အရိယာမဂ်ကို မရခြင်း။ တေသံ အရိယမဂ္ဂုပစ္ဆေဒေါ ဘဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။

အရိယမဂ္ဂုပ္ပါဒ (ပု) [အရိယမဂ္ဂ+ဥပ္ပါဒ] အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ သေယျထာပီတိအာဒိနာ ဥပမာဝသေန နေသံ သံကိလေသပ္ပဟာနံ, အရိယမဂ္ဂုပ္ပါဒဉ္စ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၀။

အရိယမဂ္ဂုပ္ပါဒန (န) [အရိယမဂ္ဂ + ဥပ္ပါဒန] အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ သေယျထာပီတိ- အာဒိနာ ဥပမာဝသေန သီဟဿ ကိလေ-

သပ္ပဟာနံ, အရိယမဂ္ဂုပ္ပါဒနဉ္စ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ (– နေတ္တိ၊ဝိ။၆၅။)

အရိယမင်္ဂလ (ပုန) [အရိယ+မင်္ဂလ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်း။ ဧဝံ ဩသီဒမတ္တေ ပန တသ္မိံ အရိယမင်္ဂလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ အရိယမင်္ဂလေတိ အရိယသမူဟေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၁၁၉၊၁၂၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။)

အရိယမနုဿ (ပု) [အရိယ+မနုဿ] အရိယာလူမျိုးဖြစ်သော လူ။ ယတ္တကံ အရိယမနုဿာနံ ဩသရဏဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၈။

အရိယမိတ္တကရ (တိ) [အရိယ + မိတ္တကရ] ဘုရားစသော အရိယာတို့နှင့် မိတ်ဖွဲ့ခြင်းကို ပြုသော။ ပတိရူပေ ဝသေ ဒေသေ၊ အရိယမိတ္တကရော သိယာ။ အံ၊၁။၃၄၁။

အရိယမိဿက (တိ) [အရိယ+မိဿက] အရိယာတို့နှင့် ရောနှောသော။ အရိယမိဿကာ န ဟောန္တီတိ ဒွေပိ ကေသဒိသာနီတိ မမ တက္ကော။ ဝဇီရ။၂၈၅။

အရိယမိဿကတ္တ (န) [အရိယမိဿက+တ္တ] အရိယာတို့နှင့် ရောနှောသည်၏အဖြစ်။ အထ ဘဂဝါ အရိယမိဿကတ္တာ "မောဃပုရိသာ"-တိ အဝတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

အရိယယာစနာ (ထီ) [အရိယ+ယာစနာ] အရိယာတို့၏တောင်းခြင်း။ ဧဝံ ဝုတ္တာယ အရိယယာစနာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။

အရိယယာန (န) [အရိယ+ယာန] အရိယာတို့၏ ယာဉ်။ အရိယယာနေန နိဗ္ဗာနပုရံ ယာယိနီ ဥပဂတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

အရိယယာနဓုရယုဂလသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယယာန + ဓုရ + ယုဂလ+သိဒ္ဓိ] အရိယ-ယာဉ်၏ ထမ်းပိုးအစုံ၏ ပြီးမြောက်ခြင်း။ ဒါနပညာယုဂလေန အရိယယာနဓုရယုဂလသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၄။

အရိယရတန (န) [အရိယ+ရတန] အရိယာဖြစ်သောရတနာ၊ အရိယာရတနာ။ အရိယရတနမ္ပိ ဒုဝိဓံ သေခါသေခဝသေန။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၉။

အရိယရုဒ (န) [အရိယ+ရုဒ (=ရု+တ၊တ-ကို ဒ-ပြု။)] အရိယာတို့၏စကား၊ ကောင်းမြတ်သောစကား။ ယော စ’ရိယရုဒံ ဘာသေ၊ အနရိယဓမ္မ’ဝဿိတော။ ဇာ၊၂။၉၆။ အရိယရုဒန္တိ မုခေန အရိယဝစနံ သုန္ဒရဝစနံ ဘာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။

အရိယရူပ (န) [အရိယ+ရူပ] အရိယရုပ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရုပ်၊ အရိယာဖြစ်သော ရုပ်။ (ဥတ္တရာပထဂိုဏ်းသားတို့ဝါဒအားဖြင့် "သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ-တို့ကို အရိယရုပ် ဟု ခေါ်၏။) အရိယရူပံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယာတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၆၁။ တတ္ထ အရိယာနံ ရူပံ, အရိယံ ဝါ ရူပန္တိ အရိယရူပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ သမ္မာဝါစာဒိ ရူပံ မဂ္ဂေါ-စာတိ ဂဏှန္တော "အရိယရူပ"န္တိပိ ဝဒတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၁။

အရိယရူပကထာ (ထီ) [အရိယရူပ+ကထာ] အရိယရုပ်နှင့်စပ်သော စကားရပ်။ အရိယရူပကထာ၊ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထု ပါဠိ၊ ၁၄-ဝဂ်၊ (၁၃၉) ၄-ကထာ။ အဘိ၊က။၃၆၁။

အရိယရူပကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အရိယရူပကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အရိယရူပကထာ၏ အဖွင့်။ အရိယရူပကထာဝဏ္ဏနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ မူလဋီ၊၃။၁၀၁။ အနုဋီ၊၃။၁၁၈။

အရိယဝံသ (ပု) [အရိယ+ဝံသ] အရိယဝံသအကျင့်တရား၊ ဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဆက်အနွယ်တရား။ (သင်္ကန်း, ဆွမ်း, ကျောင်းတို့၌ ရသမျှဖြင့် ရောင့်ရဲတင်း

တိမ်ခြင်း, ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း-ဟူသော စီဝရ-သန္တောသ, ပိဏ္ဍပါတသန္တောသ, သေနာ-သနသန္တောသ-အားဖြင့် သန္တောသ ၃-ပါး, သတိပဋ္ဌာန် သမ္မပ္ပဓာန် စသည်တို့၌ မွေ့လျော်ခြင်းဟူသော ဘာဝနာရာမတာ ၁-ပါး ဤ ၄-ပါးကို အရိယဝံသဟု ခေါ်၏၊ ဂိလာနပစ္စယ-သန္တောသ-ကား ပိဏ္ဍပါတသန္တောသ၌ ပါဝင်၏။ အကျယ်ကို ပြလတ္တံ့ကျမ်းတို့၌ ကြည့်။) စတ္တာရော အရိယဝံသာ။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ (—အံ၊၁။၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။) အရိယ-ဝံသာတိ အရိယာနံ ဝံသာ။ ယထာ ဟိ....ဝေံ အယမ္ပိ အဋ္ဌမော အရိယဝံသော အရိယတန္တိ အရိယပဝေဏီ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ စတ္တာရော အရိယဝံသာ-(စတ္တာရိ အရိယဝံသာနိ၊ ပဋိသံ။၈၂) တိ အရိယာ ဝုစ္စန္တိ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ တထာ-ဂတသာဝကာ စ၊ တေသံ အရိယာနံ ဝံသာ တန္တိယော ပဝေဏိယောတိ အရိယဝံသာ။ ကေ ပန တေ? စီဝရသန္တောသော....ဘာဝနာ-ရာမတာတိ ဣမေ စတ္တာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။ ဘာဝနာရာမတာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅-ကြည့်။ (—မဟာနိ။၃၉၈။ စူဠနိ။ ၂၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈၊၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၈၊၄၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃၊၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၈၉။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၉။)

အရိယဝံသကထာ (ထီ) [အရိယဝံသ+ကထာ] အရိယဝံသအကျင့်တရားနှင့် စပ်သောစကား။ ပဏ္ဍိတပရိက္ခာရေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အရိယဝံသ-ကထံ ကထေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၁၃။)

အရိယဝံသတ္တယ (နု) [အရိယဝံသ+တယ] အရိယဝံသတရား ၃-ပါးအပေါင်း။ ပေါရာ-ဏော အရိယဝံသတ္တယေ ပတိဋ္ဌိတာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇။

အရိယဝံသဒေသနာ (ထီ) [အရိယဝံသ + ဒေသနာ] အရိယဝံသဒေသနာတော်။ ယထာ စ အရိယဝံသဒေသနာယ "စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ...."အဘာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁-၂။ (—အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။)

အရိယဝံသဓမ္မ (ပု) [အရိယဝံသ+ဓမ္မ] အရိယ-ဝံသတရား။ ထေရံ ကိရ....အရိယဝံသဓမ္မံ သုဏန္တညေဝ ဃောရဝိသော သပ္ပေါ ဍံသိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။

အရိယဝံသဓမ္မသေနာပတိ [အရိယဝံသ+ဓမ္မသေ-နာပတိ (ယာဒိစ္ဆကနာမ်)] အရိယဝံသဓမ္မ-သေနာပတိ-မည်သော မထေရ်။ မဏိသာရ-မဉ္ဇူသာဋီကာ ကျမ်းပြုဆရာတော်။ ရေဝတိ-နဒီတီရ....နိဝါသိနာ အရိယဝံသဓမ္မသေနာ-ပတီတိ ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျေန မဟာ-ထေရေန....ရစိတာ.... မဏိသာရမဉ္ဇူသာနာ-မိကာ....အယံ ဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌဝီသာဓိကအဋ္ဌ-သတသက္ကရာဇမှိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၈၀။

အရိယဝံသပဋိပတ္တိ (ထီ) [အရိယဝံသ+ပဋိပတ္တိ] အရိယဝံသ အကျင့်တရား။ ထေရဿ အရိယ-ဝံသပဋိပတ္တိယာ အာရာဓိတစိတ္တေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။

အရိယဝံသပဋိပတ္တိပူရက (တိ) [အရိယဝံသ ပဋိ-ပတ္တိ+ပူရက] အရိယဝံသအကျင့်ကိုဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးသော၊သူ။ အရိယဝံသိကောတိ အ-ရိယဝံသပဋိပတ္တိပူရကာနံ အဂ္ဂေါ ဥတ္တမော။ သာရတ္ထ၊၂။၈။

အရိယဝံသပဋိပဒါ (ထီ) [အရိယဝံသ+ပဋိပဒါ] အရိယဝံသ — အကျင့် — ကျင့်စဉ် — ကျင့်နည်း။ ဒီဃဘာဏကမဟာအဘယတ္ထေရော နာမ

အရိယဝံသပဋိပဒံ ကထေတိ။ အံ၊၄၊၂။၁၃၅။ (–ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၈၄။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၉၀။ ထေရ၊၄၊၂။၃၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။)

အရိယဝံသပရိပူရဏ (န) [အရိယဝံသ+ပရိပူရဏ] အရိယဝံသအကျင့်ကို–ဖြည့်ကျင့်ခြင်း–ဆည်းပူးခြင်း။ အရိယဝံသပူရကော မီရော သီလဝါ ဘိက္ခု အရိယဝံသပရိပူရဏာယ ဘေဒံ အနိစ္ဆန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

အရိယဝံသပူရက (တိ) [အရိယဝံသ+ပူရက] အရိဝံသအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်သော။ အရိယဝံသပရိပူရဏ-ကြည့်။

အရိယဝံသပ္ပဋိပဒါ—အရိယဝံသပဋိပဒါ-ကြည့်။

အရိယဝံသသုတ္တ (န) [အရိယဝံသ + သုတ္တ] အရိယဝံသတရား ၄-ပါးကို ဟောသောသုတ်၊ အရိယဝံသသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊၁။၃၃၆။

အရိယဝံသိက (တိ) [အရိယဝံသ+ဣက] အရိယဝံသအကျင့်–ရှိ–၌ ယှဉ် – ကို ကျင့် – သော၊သူ။ သဗ္ဗေပိ ဟိ အရိယဝံသိကော ကေဝါရမေဝ ဝိတက္ကေတုံ လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ အရိယဝံသိကာနံ ဝသေန ဂဟေတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ဥတ္တမအရိယဝံသိက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၆၉။)လည်း ကြည့်။

အရိယဝံသိကဘာဝ (ပု) [အရိယဝံသိက+ဘာဝ] အရိယဝံသ-အကျင့်ကို ကျင့်သောသူ၏ အဖြစ်။ ပရိဗာဟိရေတိ အရိယဝံသိကဘာဝတော ဗဟိဘူတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၁။

အရိယဝစန (န) [အရိယ+ဝစန] ကောင်းသော စကား။ အရိယရုဒ-ကြည့်။

အရိယဝဏ္ဏ (တိ) [အရိယ+ဝဏ္ဏ] အရိယာသည် ကြဉ်အပ်သော။ လောကော အရိယဝဏ္ဏော သတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ဂ၅။

အရိယဝဋ္ဋုမ (န) [အရိယ+ဝဋ္ဋုမ] အရိယာတို့၏ လမ်းကြောင်း၊ (အရိယဝံသအကျင့်)။ ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော အရိယဝံသာ.... အရိယဥသာ အရိယဝဋ္ဋုမာနီတိ သုတ္တန္တံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

အရိယဝတ္တိ (တိ) [အရိယဝတ္တ + ဣ] ကောင်းသော –လှပသော–အဆင်းရှိသော၊ အဆင်းလှသော၊သူ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပံ တုဝ မရိယဝတ္တိံ။ ဇာ၊၁။၁၅၀။ အရိယဝတ္တိတိ သုန္ဒရရူပေ။ ဇာ။ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။

အရိယဝတ (ပု၊န) [အရိယ+ဝတ] အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သီလစသော ကျင့်ဝတ်၊ ထိုကျင့်ဝတ်ကို ဆောက်တည်စေခြင်း။ အနုသာသိ မံ အရိယဝတာ။ ထေရ။၂၇၇။ အရိယဝတာတိ သုဝိသုဒ္ဓသီလာဒိဝတသမာဒါနေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

အရိယဝတ္တ (တိ) [အရိယ+ဝတ္တ] မြတ်သော ကျင့်ဝတ် ရှိသော၊ အာစာရ-အရိယာတို့၏ ကျင့်ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အရိယဝတ္တသိ ဝက္ကင်္ဂ၊ ယော ပိဏ္ဍမပစာယတိ။ ဇာ၊၂။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၆။ အရိယဝတ္တသီတိ မိတ္တဓမ္မရက္ခဏသင်္ခါတေန အာစာရအရိယာနံ ဝတ္တေန သမန္နာဂတောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၆။

အရိယဝရဂဏမဇ္ဈ (ပု၊န) [အရိယ+ဝရ+ဂဏ+မဇ္ဈ]မြတ်သော အရိယာအပေါင်း၏အလယ်။ အရိယဝရဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။

အရိယဝါသ (ပု) [အရိယ+ဝါသ] အရိယာ–ရဟန္တာ–ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ မှီခိုနေထိုင်ရာ တရား၊ အရိယဝါသတရား။ (၎င်းတရား ၁၀-ပါးကို ပြလတ္တံ့သော ကျမ်းတို့၌ ကြည့်။ ဤ၌ အရိယဝါသ-ဟု "ယ"၌ ရဿ-နှင့် ရှိသော်လည်း အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိ၊ ဋ္ဌ၊ဋ္ဌီ-စသည်၌ အရိယာဝါသ-ဟု ဒီဃနှင့် ရှိ၏၊ အရိယာဝါသ-လည်း

ကြည့်။) ဒသ အရိယဝါသာ။ ဒီ၊၃။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၂၁။ အရိယဝါသာတိ အရိယာ ဝေ ဝသိံသု ဝသန္တိ ဝသိဿန္တိ ဧတေသူတိ အရိယဝါသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အရိယာနံ ဝေ ဝါသာတိ အရိယဝါသာ၊ အနရိယာနံ တာဒိသာနံ အသမ္ဘဝတော။ အရိယာတိ စေတ္ထ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန ခီဏာသဝါ ဂဟိတာ....ဝသိံသူတိ နိဿာယ ဝသိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၂။ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝါသာ၊ အရိယာနံ ဝေ ဝါသာတိ အရိယဝါသာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဝဇိရ။၄၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၁။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၁။၇။)

အရိယဝါသဘာဏက (တိ) [အရိယဝါသ+ဘာဏက] အရိယဝါသသုတ်ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်တတ်သော၊သူ။ တံ အရိယဝါသဘာဏကော ဟောသိ, နု ဟောသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၀။

အရိယဝိနယ (ပု) [အရိယ+ဝိနယ] အရိယာတို့၏ အဆုံးအမ။ ယော စ တေ သပ္ပုရိသဝိနယာ၊ တော စ တေ အရိယဝိနယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ (—သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၂။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၀၄။)

အရိယဝိဟာရ (ပု) [အရိယ+ဝိဟာရ] မြင့်မြတ်သော–အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ – နေထိုင်ကျင့်သုံးခြင်း – နေထိုင်ကျင့်သုံးကြောင်း တရား၊ အရိယဝိဟာရ တရား (ဖလသမာပတ် ၄-ပါး)။ ယံ ဟိ တံ ဘိက္ခဝေ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ အရိယဝိဟာရော ဣတိပိ။ သံ၊၃။၂၀၄။ အဝိသေသေန ဣရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အရိယာ ဥတ္တမာ ဝိဟာရာတိ အရိယဝိဟာရာ၊ အနညသာဓာရဏတ္တာ အရိယာနံ ဝါ ဝိဟာရာ အရိယဝိဟာရာ၊ စတသော ဖလသမာပတ္တိယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃။ အရိယာနံ အရိယာ ဝါ ဝိဟာရာ အရိယဝိဟာရာ၊ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၅၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၀။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၁၆။)

အရိယဝိဟာရဂဗ္ဘ (တိ) [အရိယဝိဟာရ+ဂဗ္ဘ] တိုက်ခန်း – အတွင်း – ၌ အရိယဝိဟာရ ရှိသော၊ အရိယဝိဟာရနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ တဿံ ကုဋိကာယံ အရိယဝိဟာရဂဗ္ဘေန ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဝိဟာရာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

အရိယဝိဟာရသန္နိဿယ (ပု) [အရိယဝိဟာရ+သန္နိဿယ] အရိယဝိဟာရကို ကောင်းစွာ မှီခိုခြင်း။ အရိယဝိဟာရသန္နိဿယေန ဥပ္ပန္နံ တတိယံ သမ္ပဒါနံ အဝိဇ္ဇာပဟာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၁၆။

အရိယဝိဟာရူပသံဟိတ (တိ) [အရိယဝိဟာရ+ဥပသံဟိတ] အရိယဝိဟာရတရားနှင့်–အတူတကွဖြစ်သော–စပ်ယှဉ်သော။ အပ္ပမတ္တော အရိယဝိဟာရူပသံဟိတေန .... ဣရိယာပထဝိဟာရေန ဝိဟာရာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

အရိယဝုတ္တိ (ထီ) [အရိယ+ဝုတ္တိ] (၁) ဘုရားအစ ရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကျင့်။ (တိ) (၂) စင်ကြယ်သော–အကျင့်–အသက်မွေးမှု–ရှိသော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

(တိ)(၂) အရိယဝုတ္တိ မေဓာဝိ၊ ဟီနဇစ္စမ္ပိ ပူဇယေ။ သံ၊၁။၁၀၀။ ဓမ္မေန ပေါသေတိ အရိယဝုတ္တိ။ ဝိမာန။၁၂၂။ ပေတ။၁၉၉။ အရိယဝုတ္တီတိ ပရိသုဒ္ဓဝုတ္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ (–ဇာ၊၁။၂၁၁။ ဇာ၊၂။။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၄။)

အရိယဝုတ္တိသမာစာရ (တိ) [အရိယဝုတ္တိ+သမာစာရ] ဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကျင့်ကို ကျင့်သောသူ။ အရိယဝုတ္တိသမာစာရော၊ ယေန ဝုစ္စတိ သီလဝါ။ ဇာ၊၁။၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ ယေန ဝုစ္စတီတိ ယေန သီလေန သီလဝါ ပုရိသော အရိယာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ပဋိပတ္တိ သမာစရန္တော အရိယဝုတ္တိသမာစာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

အရိယဝေါဟာရ (ပု) [အရိယ+ဝေါဟာရ] (၁) အရိယဝေါဟာရ၊ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏–အမှန်စကား–မှန်ကန် ဖြောင့်စင်းစွာ ပြောဆိုခြင်း–မှန်ကန်စွာ ပြောကြောင်းစေတနာ။ (အဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌဝါဒိတာ-စသော လေးမျိုးနှင့် ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ-စသော လေးမျိုး ဖြစ်သောကြောင့် အရိယဝေါဟာရ ရှစ်မျိုးရှိ၏။ အကျယ်ကို ပြလတ္တံ့သောကျမ်းတို့၌ ကြည့်။) (၂) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားအသုံးအနှုန်း။ (၃) အရိယလူမျိုးတို့၏ဘာသာစကား၊ မာဂဓ ဘာသာ။ (၄) အရိယအရပ်သားတို့၏–အရိယ အရပ်သားတို့သာ ပြောဆိုအပ်သော–စကား အသုံးအနှုန်း။ (၅) အရိယဟူသော–ဝေါဟာရ–အခေါ် အဝေါ်–နာမပညတ်။ (၁) စတ္တာရော အရိယဝေါဟာရာ။ ဝိ၊၅။၂၃၄။ ဒီ၊၃။၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။ (–အံ၊၁။၅၆၈။) အရိယဝေါဟာရာတိ အရိယာနံ သပ္ပုရိသာနံ ဝေါဟာရာ... ထွေ စတံသမုဋ္ဌာပကစေတနာဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၃။ (–ဋီကာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၂၊၂၀၆။ မဋီ၊၃။၂၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၃။) (၂) ဘဂိနီတိ အရိယဝေါဟာရေန ဉာတိဒါသိ အာလပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၃။ အရိယဝေါဟာရေနာတိ အရိယသမုဒါစာရေန၊ အရိယာဟိ မာတုဂါမံ ဘဂိနိဝါဒေန သမုဒါစရန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ မဋီ၊၃။၁၄၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၅၃။) (၃) အရိယကံ နာမ အရိယဝေါဟာရော မာဂဓဘာသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (၄) အက္ကန္တိ တွေ ပါဒေနေဝ အက္ကန္တံ နာမ ဟောတိ။ ဟတ္ထေန ဥပ္ပီဠိတံ၊ ရုဠ္ဟိသဒ္ဒဝသေန ပန အက္ကန္တန္တွေဝ ဝုတ္တံ၊ အယမ္ပေတ္ထ အရိယဝေါဟာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ အရိယဝေါဟာရောတိ အရိယဒေသဝါသီနံ ဝေါဟာရော။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၇။ (၅) အရိယသစ္စ (ဃ) အနက်ကြည့်။

အရိယဝေါဟာရယုတ္တ (တိ) [အရိယဝေါဟာရ+ယုတ္တ] အရိယဝေါဟာရ–အဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌဝါဒိတာ-စသည်–နှင့်–ယှဉ်–ပတ်သက်–သော။ အဋ္ဌ အနရိယဝေါဟာရေ ဝဇ္ဇေတွာ အဋ္ဌ အရိယဝေါဟာရယုတ္တမေဝ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၅။

အရိယသံဃ (ပု) [အရိယ+သံဃ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း၊ မဂ္ဂဋ္ဌာန်လေးယောက် ဖလဋ္ဌာန်လေးယောက်အားဖြင့် ရှစ်ယောက်သော အရိယာသံဃာတော်။ တမရိယသံဃံ သိရသာ နမာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သိရသာ ဝန္ဒေ အရိယသံဃံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အရိယသံဃန္တိ တွေ အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ, အရိယာ၊ အရိယာနံ သံဃော သမူဟောတိ အရိယသံဃော။ အထ ဝါ အရိယော စ သော ယထာဝုတ္တနယေန သံဃော စ ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဟတဘာဝတောတိ အရိယသံဃော၊ အဋ္ဌ အရိယပုဂ္ဂလာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၊၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ ဝဇီရ။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၄။ သီ၊

ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆။)

အရိယသံဃဂုဏ (ပု) [အရိယသံဃ+ဂုဏ] အရိယသံဃာ၏ဂုဏ်တော်။ ယေ သုပ္ပဋိပန္န-တာဒယော အနေကေဟိ သုတ္တပဒေဟိ သံ-ဝဏ္ဏိတာ အရိယသံဃဂုဏာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇ဂ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇ဂ။)

အရိယသံဃဘာဝ (ပု) [အရိယသံဃ+ဘာဝ] အရိယာသံဃာ၏ အဖြစ်။ အရိယသံဃဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။

အရိယသံဃဝိသယ (ပု) [အရိယသံဃ+ဝိသယ] အရိယသံဃာ၏ အရာ။ အရိယသံဃဝိသယာ ဝိစိကိစ္ဆာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄။

အရိယသဒ်ါ (ထီ) [အရိယ+သဒ်ါ] အရိယာ ဟူသော–အခေါ်အဝေါ်–နာမည်။ အရိယ-သဒ္ဒံ အရိယဂေါတ္တံ အရိယမဏ္ဍလံ အရိယ-ပညတ္တိံ ဩက္ကမနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၂။)

အရိယသစ္စ (န) [(၁) အရိယ+သစ္စ။ (၂) အရိ-ယပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗ+သစ္စ။ (၃) အရိယသာဓက+သစ္စ။ (၄) အရိယဘာဝကရ+သစ္စ။] အရိ-ယသစ္စာ (ဒုက္ခသစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ, နိရောဓ-သစ္စာ, မဂ္ဂသစ္စာ-ဟူသော သစ္စာလေးပါး)။ (က) အရိယာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ အမှန်တရား။ (ခ) ဘုရား-အစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမှန်တရား။ (ဂ) မချွတ်မယွင်း သိသင့်သိထိုက်သော အမှန်တရား။ (ဃ) မချွတ်မယွင်းသော – မှန်ကန်သော – သစ္စာတရား။ (င) သိသင့်သိထိုက်သော အမှန်တရား။ (စ) ဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိအပ်သော အမှန်တရား။ (ဆ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် – ကို ပြီးစေတတ်သော – သို့ ရောက်စေတတ်သော – အမှန်တရား။ (ဇ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်အောင်ပြုတတ်သော အမှန်တရား။

စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အရိယသစ္စာနိ။ သံ၊၃။၃ဂ၁။ (–ဝိ၊၃။၁၄၁၆။ ဒီ၊၂။၇၇၊၂၄၃-၆။ ဒီ၊၃။၂၃၁။ မ၊၁။ဂ၂၊၂၄၂။ မ၊၂။၂၀၃။ မ၊၃။၂၉၁။ သံ၊၃။၃၆၄၊၃၆၉-၃၇၁၊၃ဂ၅။ အံ၊၁။၁၇၇။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ အဘိ၊က။၃၉ဂ၊၄၃၄။ ပဋိသံ။၆၊၃၃၀၊၃၇၄။ ခုဒ္ဒက။၃၊၄၊၆။ ဓမ္မ။၄၂။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ ဝိမာန။၁၇။ ထေရ။၂၆၁၊၂၉၄။ ထေရီ။၃၉ဂ၊၄၂၉။ အပ၊၁။၂၃၄။ မိလိန္ဒ။၃ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၂ဂ၊၁၅၅-၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉၊၁၆၀၊၄၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၂ဂ၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၆၊ဂ၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၁၊၂၅၃။ ဝဇိရ။၃ဂ။ ဝိမတိ၊၂။၉၁။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၉၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅ဂ။ အနုဋီ၊၁။၂၅။ အနုဋီ၊၂။၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၆၅။)

(က) အရိယသစ္စာနီတိ ယသ္မာ အရိ-ယေန တထာဂတေန ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဒေသိတတ္တာ စ တာနိ အရိယသန္တကာနိ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ အရိယဿ သစ္စတ္တာ အရိယသစ္စာနီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ တေန သယမ္ဘု-ဉာဏေန ဒိဋ္ဌတ္တာ တဿ သစ္စာနိ အရိယ သစ္စာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ဂ၁။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။

မူလဋီ၊ ၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၂။ ဝိဘာဝိနီ၊ ဋီ။ ၂၃၁။) (ခ) အရိယသစ္စာနီတိ ယသ္မာ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ၊ တသ္မာ အရိယာနံ သစ္စာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ အရိယာနံ ဝါ သစ္စာနိ တေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ၊ဋီ။ ၂၃၁။ (ဂ) (ဃ) အရိယာနိ သစ္စာနီတိပိ အရိယသစ္စာနိ။ အရိယာနီတိ တထာနိ အဝိတထာနိ၊ အဝိသံဝါဒကာနီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၆။ (ဂ) အရိယာနိ သစ္စာနီတိပိတိ ဧတ္ထ အဝိတထဘာဝေန အရဏီယတ္တာ အဓိဂန္တဗ္ဗတ္တာ အရိယာနိ။ မူလဋီ၊ ၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၂။ အဝိတထဘာဝေန ဝါ အရဏီယတ္တာ အဓိဂန္တဗ္ဗတ္တာ အရိယံ သစ္စန္တိပိ အရိယသစ္စံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။ (ဃ) အရိယဝေါဟာရော ဝါ အယံ အဝိသံဝါဒကော အဝိတထရူပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၂။၅၂။ အရိယသမညာ ဝါ အဝိသံဝါဒကေ အဝိတထေ နိရူဋ္ဌာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၂။ (င) အရိယသစ္စာနီတိ အရဏီယတော အရိယာနိ, အဝိတထဘာဝေန သစ္စာနီတိ အရိယသစ္စာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၁။ (—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။) (စ) ယသ္မာ ပနေတာနိ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ၊ တသ္မာ အရိယသစ္စာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၆။ အရိယပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာနိ သစ္စာနိ အရိယသစ္စာနီတိ ဧဝမေတ္ထ ပုရိမပဒေ ဥတ္တရပဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၂။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၃၁၈။) (ဆ) ဧတေသံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ အရိယဘာဝသိဒ္ဓိတောပိ အရိယသစ္စာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၆။ အရိယဘာဝသိဒ္ဓိတောပီတိ ဧတ္ထ အရိယသာဓကာနိ သစ္စာနိ အရိယသစ္စာနီတိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဥတ္တရပဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၂။ (—သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။) (ဇ) အရိယသစ္စာနန္တိ အရိယဘာဝကရာနံ သစ္စာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂။ အရိယကရတ္တာ အရိယာနိ, တစ္ဆဘာဝတော သစ္စာနီတိ အရိယသစ္စာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၃၁။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၀။ အနုဋီ၊၃။၃၇။)

အရိယသစ္စကထာ (ထီ) [အရိယသစ္စ+ကထာ] အရိယသစ္စာလေးပါးနှင့် စပ်သော–အရိယသစ္စာလေးပါးကို ပြဆိုရာဖြစ်သော–စကား။ အဝသေသာ အရိယသစ္စကထာ...ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၆။ (—မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၂။)

အရိယသစ္စစတုက္က (န) [အရိယသစ္စ+စတုက္က] အရိယသစ္စာ လေးပါးတို့၏ အပေါင်း။ အရိယသစ္စစတုက္ကမ္ပိ တထဋ္ဌေန သစ္စာနံ ဧကသမ္ဗန္ဓတ္တာ ဧကတော ဝေ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။

အရိယသစ္စဒဿန (န) [အရိယသစ္စ+ဒဿန] အရိယသစ္စဒဿန-ဟူသော–ပုဒ်–သဒ္ဒါ။ ဣမ ပန အရိယသစ္စဒဿနေန ပရတော မဂ္ဂဿ သင်္ဂဟိတတ္တာ(ဂဟိတတ္တာ)အဝသေသံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃။

အရိယသစ္စဒေသနာ (ထီ) [အရိယသစ္စ+ဒေသနာ] အရိယသစ္စာ လေးပါးကို ပြဆိုရာဖြစ်သော ဒေသနာ။ ကာ ပန သာတိ၊ အရိယသစ္စဒေသနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၉၇။ မူလဋီ၊ ၂။၅၀၊၇၅။)

အရိယသစ္စဒွယ (န) [အရိယသစ္စ+ဒွယ] အရိယသစ္စာ နှစ်ပါးတို့၏ အပေါင်း။ ဣတရံ ပန အရိယသစ္စဒွယံ သိယာ ဒုက္ခံ အနိစ္စတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။ (—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။ မူလဋီ၊ ၂။၅၇။)

အရိယသစ္စဓမ္မ (ပု) [အရိယသစ္စ+ဓမ္မ] အရိယသစ္စာတရား။ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု စတူသု ဝါ အရိယသစ္စဓမ္မေသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၄။) ဒိဋ္ဌဓမ္မ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၂)လည်းကြည့်။)

အရိယသစ္စပ္ပကာသနာ (ထီ) [အရိယသစ္စ+ပကာသနာ] အရိယသစ္စာကို ရှင်းလင်းပြဆိုရာ – အပိုင်း – အခဏ်း။ ပေဋကောပဒေသေ မဟာကစ္စာယနေန ဘာသိတေ ပဌမဘူမိ အရိယသစ္စပ္ပကာသနာ နာမ။ ပေဋကော။ ၁၈၃။

အရိယသစ္စပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [အရိယသစ္စ+ပဋိဝေဓ] အရိယသစ္စာကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ယသ္မာ ပန အရိယသစ္စပ္ပဋိဝေဓေန....ဝိဒူတိ ဝုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၂။)

အရိယသစ္စပ္ပဋိဝေဓသမ္ပာဒန (နု) [အရိယသစ္စပဋိဝေဓ+သမ္ပာဒန] အရိယသစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေခြင်း။ တေသံ အရိယသစ္စပ္ပဋိဝေဓသမ္ပာဒနဝသေန ပဝတ္တိတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၃။)

အရိယသစ္စဘာဝနာ (ထီ) [အရိယသစ္စ+ဘာဝနာ] အရိယသစ္စာကို ပွါးများခြင်း။ ဇေ သမာဓိကမ္မိကဿ သမာဓိ အရိယသစ္စဘာဝနာ ပညာဘာဝနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆။

အရိယသစ္စဘူတ (တိ) [အရိယသစ္စ+ဘူတ] အရိယသစ္စာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ တေ ပန အရိယသစ္စဘူတာ ဣဓာဓိပ္ပေတာတိ ဝုတ္တံ "ပဠုပါဒါနက္ခန္ဓာ" တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၃။

အရိယသစ္စဝိသေသ (ပု) [အရိယသစ္စ+ဝိသေသ] အရိယသစ္စာအထူး။ အရိယသစ္စဝိသေသံ ဝါ အကတ္ဂာ သမုဒယသစ္စန္တိ ဝုတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၁။

အရိယသစ္စသဒ္ဒါပေက္ခ (တိ) [အရိယသစ္စ+သဒ္ဒ+အပေက္ခာ] အရိယသစ္စ-သဒ္ဒါကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ အရိယသစ္စသဒ္ဒါပေက္ခံ ဒုက္ခသဒ္ဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၅။

အရိယသစ္စသန္နိဿိတ (တိ) [အရိယသစ္စ+သန္နိဿိတ] အရိယသစ္စာကို ကောင်းစွာမှီသော။ ဘူတံ တစ္ဆံ အတ္ထသဉှိတန္တိ အရိယသစ္စသန္နိဿိတံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။

အရိယသစ္စသမ္ပဋိဝေဓန (နု) [အရိယသစ္စ+သမ္ပဋိဝေဓန] အရိယသစ္စာကို ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ လဒ္ဓပတိဋ္ဌာ အရိယသစ္စသမ္ပဋိဝေဓနတော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၉။

အရိယသစ္စာဘိသမယ (ပု) [အရိယသစ္စ+အဘိသမယ] အရိယသစ္စာကို သိမြင်ခြင်း။ အပရာဘာဂေ ပဋိပဒါ နာမ အရိယသစ္စာဘိသမယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၈။

အရိယသဇ္ဇနပသတ္ထ (တိ) [အရိယ+သဇ္ဇန+ပသတ္ထ] အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်သော။ နိဗ္ဗာနံ အရိယသဇ္ဇနပသတ္ထံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၇။

အရိယသဒိသ (တိ) [အရိယ+သဒိသ] အရိယာနှင့် တူသော။ အရိယသဒိသော ဒေဝဝဏ္ဏော ဟုတွာ စရသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၄။

အရိယသဒိသတ္တ (နု) [အရိယသဒိသ+တ္တ] အရိယာနှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အရိယသဒိသတ္တာ ဝါ အရိယသီလံ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၆၉။

အရိယသဒ္ဒ (ပု) [အရိယ+သဒ္ဒ] အရိယ-သဒ္ဒါ။ အရိယသဒ္ဒေါ စေတ္ထ သုဒ္ဓပရိယာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၃၈၇။ နာပိ လောကိယမဂ္ဂေန အနေကန္တိကတာ အရိယသဒ္ဒေန ဝိသေသိတတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၈၅။

အရိယသဒ္ဒသိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယသဒ္ဒ+သိဒ္ဓိ] အရိယသဒ္ဒါ၏–ရုပ်ပြီးခြင်း – ရုပ်ပြီးပုံ။ အာရ-

ကတ္တာတိ နိရုတ္တိနယေန အရိယသဒ္ဒသိဒ္ဓိ-
မာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

အရိယသန္တဘာဝ (ပု) [အရိယ + သန္တ + ဘာဝ] မြတ်သည်ဖြစ်၍ ငြိမ်းအေးသော တရား၏အဖြစ်။ ဖလဿ အရိယသန္တဘာဝဒီပ-နတ္ထေန စ သေဋ္ဌတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၀။

အရိယသန္တောသဂုဏ (ပု) [အရိယ+သန္တော-သ+ဂုဏ] အရိယာတို့၏ ရောင့်ရဲခြင်း ဂုဏ်။ တဿ သတ္ထာ အရိယသန္တောသဂုဏံ ပကာ-သေန္တော မမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

အရိယသပ္ပုရိသဘာဝ (ပု) [အရိယ+သပ္ပုရိသ+ဘာဝ] အရိယာသူတော်ကောင်း၏ အဖြစ်။ ယသ္မာ ပန နိပ္ပရိယာယတော အရိယသပ္ပု-ရိသဘာဝါ အဘိန္နသဘာဝါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။

အရိယသဘာဝ (ပု) [အရိယ+သဘာဝ] အရိ-ယာတို့၏ သဘော။ သပ္ပုရိသော အရိယ-သဘာဝေါ၊ အရိယော စ သပ္ပုရိသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ မူလဋီ၊၁။၁၆၃။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၃၃။)

အရိယသမညာ (ထီ) [အရိယ+သမညာ] အရိ-ယ ဟူသော အမည်။ အရိယသစ္စ(ဃ)အနက် ကြည့်။

အရိယသမာစာရ (တိ) [အရိယ+သမာစာရ] ကောင်းသောအကျင့် ရှိသော၊သူ။ အရိယော အရိယသမာစာရော၊ ဗာဠှံ တုံ့ မမ ရုစ္စသိ။ ဇာ၊၂။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၇။ အရိယသမာ-စာရောတိ သုန္ဒရသမာစာရောပိ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၇။

အရိယသမာပတ္တိ (ထီ) [အရိယ + သမာပတ္တိ] မြတ်သော–ဖြူစင်သော–သမာပတ်။ အရိ-ယသမာပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ပေဋကော။၁၉၀။

အရိယသမုဒါစာရ (ပု) [အရိယ+သမုဒါစာရ] အရိယာတို့၏– စကား အသုံးအနှုန်း– ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း။ အရိယဝေါဟာရ (၂) အနက် ကြည့်။

အရိယသမူဟ (ပု) [အရိယ + သမူဟ] အရိ-ယာတို့၏–အပေါင်း–အစု။ အရိယမဏ္ဍလ ကြည့်။

အရိယသာဝက (တိ) [အရိယ + သာဝက] အရိယာ၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ အရိ-ယသစ္စ(ဆ)အနက် ကြည့်။

အရိယသာဝက (တိ) [အရိယ+သာဝက။ ထီ-၌ **အရိယသာဝိကာ**] (က) အရိယာဖြစ်သော တပည့်။ (ခ) အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်။ (ပြလတ္တံ့သော သာဝကတို့တွင် အံ၊ဋ္ဌ-၌ ၄-ချက် ခွဲပြထား၏။ (၁) မြတ်စွာဘုရားနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့သည် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သာ ဟုတ်၍ တပည့်သာဝက မဟုတ်ကြ။ (၂) မဂ်ဖိုလ် မရသေးသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် လူဒါယကာများသည် သာဝက သာဟုတ်၍ အရိယာမဟုတ်။ (၃) ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မဟုတ်သူတို့သည် အရိယာလည်း မဟုတ်, သာဝကလည်း မဟုတ်။ (၄) မဂ်ဖိုလ် ရရှိပြီးသော ရဟန်း သံဃာများသည် အရိယာလည်း ဟုတ်၏၊ သာဝကလည်းဟုတ်၏။ ဤသို့ လေးချက်ခွဲပြီး နောက်တဖန် "ခန္ဓာ အာယတန စသည်တို့ကို ကြားနာပြီး ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ပြီး၍ သုတရှိသော အရိယသာဝက"ဟု အထူးဆိုရာ၌ကား ရင်းသုတ-ရှိသော လူ ရဟန်းအားလုံးကို အရိယသာဝက ဟု ခေါ်နိုင်ကြောင်း မိန့်ဆို၏။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ-၌ကား (၁) မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့် သာဝကဖြစ်လိုသောသူ၊ (၂) မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝက ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့သော သူများကို အရိယသာဝကခေါ် ဆိုနိုင်ကြောင်း မိန့်ဆိုထားသည်။) (က) (ခ) တံ သုတဝါ

အရိယသာဝကော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ အံ၊၁။၉။ (က) အရိယသာဝကောတိ....အတ္တိ အရိယော စေဝ သာဝကော စ။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (ခ) အရိယသာဝကော (ဋီကာတိ၀ုတ်။၂၄၆)တိ အရိယဿ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာဝကော, သာဝကဘာဝံ ဥပဂန္တုကာမော အရိယသာဝကော ဝါ အဝဿံဘာဝီ။ အန္တိမဘဝိကံ သာဝကမဟာမိသတ္တံ သန္ဓာယ အယမာရမ္ဘော။ ဋီကာတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

(က) (ခ) (–ဝိ၊၃။၂၀၊၄၅။ ဒီ၊၂။၇၉၊ ၈၀။ ဒီ၊၃။၁၄၇၊၁၅၃၊၁၉၀။ မ၊၁။၁၁၅၇၊ ၁၂၆၊၁၈၉၊၁၉၂၊၂၃၉။ မ၊၂။၁၇။ မ၊၃။၄၉။ သံ၊၁။ ၂၇၈၊ ၂၉၀။ သံ၊၂။၄၇၊၅၈၊၇၄၊၁၀၆၊ ၁၁၆၊၂၆၁၊၄၄၆။ သံ၊၃။၁၇၃။ အံ၊၁။၁၉၂-၇၊ ၂၁၁၊ ၂၂၃၊ ၂၂၄၊၂၄၄-၅၊၃၆၇၊၃၇၄-၆-၇-၈-၉။ အံ၊၂။ ၂၊ ၄၉၊ ၅၄၊ ၇၀ - ၈၊ ၁၈၆-၇၊ ၂၅၃၊ ၂၅၄၊၂၇၉၊၄၃၉၊၄၈၇-၈။ အံ၊၃။၇၇၊၃၀၃-၆။ အဘိ၊ဝိ။၂၄၄။ အဘိ၊က။ ၉၁၊ ၁၃၉၊ ၁၆၉။ ပဋိသံ။၄၀။ ဋီကာတိ၀ုတ်။၂၄၆။ သုတ္တနိ။၂၉၄။ ဝိမာန။၃၉။ မဟာနိ။၃၄၆။ စူဠနိ။၁၈၂။ နေတ္တိ။၄၂။ မိလိန္ဒ။၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၊၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၊၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃၊၁၂၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၈၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ မူလဋီ၊ ၁။၁၁၁။ မူလဋီ၊၂။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၉၊၆၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇၂။) (ထိ) (က) (ခ) ပဠမံ ဘိက္ခဝေ ဝစီဟိ ဝစမာနာ အရိယသာဝိကာ အရိယာယ ဝုဍ္ဎိယာ ဝဍ္ဎတိ။ သံ၊၂။၄၄၆။ အံ၊၂။၇၂။ (–သံ၊၃။၃၄၆။ အံ၊၁။၃၇၄။ ဝိမာန။၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ဋီကာတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၅၊၁၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၈၀။)

အရိယသာဝကဥပါသက (တိ) [အရိယသာဝက + ဥပါသက] အရိယသာဝကဖြစ်သော–ဥပါသကာ– သီတင်းသည်–ဒါယကာ။ သောတာပန္နသကဒါဂါမိနံ ယေဝ အရိယသာဝကဥပါသကာနံ ပဌမံ သတေဟိ ပရိဝုတော.... တေနုပသင်္ကမိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။

အရိယသာဝကဂဟဏ (နု) [အရိယသာဝက+ ဂဟဏ] အရိယသာဝက-သဒ္ဒါ။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ မဟာနာမသုတ္တာဒီသု ဗဟူသု သုတ္တေသု အရိယသာဝကဂဟဏံ ကတန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၈၆။

အရိယသာဝကတ္တ (နု) [အရိယသာဝက+တ္တ] အရိယသာဝက၏ အဖြစ်။ သောပိ စ ဥပါသကော အရိယသာဝကတ္တာ သဗ္ဗမေဝ ဒါပေယ်သိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။)

အရိယသာဝကပရိသာ (ထိ) [အရိယသာဝက+ ပရိသာ] အရိယသာဝကပရိသတ်။ အရိယာတိ အရိယသာဝကပရိသာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၄၆။

အရိယသာဝကဘာဝ (ပု) [အရိယသာဝက+ ဘာဝ] အရိယသာဝက၏အဖြစ်။ အတ္တနော အရိယသာဝကဘာဝံ အဇာနန္တောပိ န ဝီတိက္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။)

အရိယသာဝကသံဃ (ပု) [အရိယသာဝက+သံဃ] အရိယသာဝကသံဃာတော်။ အရိယသာဝကသံဃဥ္စ အဟံ သရဏံ ဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၃။

အရိယသာဝိကာ (ထီ) [အရိယ+သာဝိကာ] အရိယာဖြစ်သောတပည့်မ။ အရိယသာဝက-ကြည့်။

အရိယသာဝိကာဘာဝ (ပု) [အရိယသာဝိကာ+ဘာဝ] အရိယာဖြစ်သော တပည့်မ၏ အဖြစ်။ အတ္တနော အရိယသာဝိကာဘာဝဿ ပါကဋဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၇။

အရိယသာဝိတ္တီ (ထီ) [အရိယ + သာဝိတ္တီ] အရိယသာဝိတ္တီဆန်းဂါထာ၊ အရိယာ–အားလုံးသော ဘုရားရှင်–တို့ ဟောကြားတော်မူအပ်သော သာဝိတ္တီ-မည်သော ဆန်းဂါထာ။ (ယင်း ဂါထာမှာ ပိဋကသုံးပုံတို့၏ အဦး အစဖြစ်၍ ပါဒအားဖြင့် သုံးပါဒ, အက္ခရာ အရေ အတွက် အားဖြင့် ၂၄-လုံး ရှိသော "ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ" ဟူသော ဂါထာတော် ပေသည်း။) ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ ပရမတ္ထဝေဒါနံ တိဏ္ဏံ ပိဋကာနံ အာဒိဘူတံ.... ဣမံ အရိယသာဝိတ္တိံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။

အရိယသီလ (န) [(၁) အရိယ+သီလ။ (၂) အရိယဘာဝကရဏ+ သီလ။ (၃) အရိယသီလ+ ဏ] (၁) အရိယသီလ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏မဂ်ဖိုလ်သီလ။ (၂)အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောသီလ၊ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ။) (၃) အရိယသီလ–မဂ်ဖိုလ်သီလ–နှင့်တူသောသီလ (ကလျာဏပုထုဇဉ်တို့၏ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ)။ (တိ) (၄) အရိယသီလ – မဂ်ဖိုလ်သီလ – ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ (၁) သီလဝန္တော (ဇာ၊၁။ ၁၀၆)တိ အရိယသီလေန သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၈။(၂)(၃)ယတောဟံ....ဇာတောတိ ဧတ္ထ အရိယသီလေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ (၂) အရိယဘာဝကရဏတ္ထာ အရိယသီလန္တိ ပါတိမောက္ခသံဝရော ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၂။၆၁။ (၃) အရိယသဒိသတ္တာ (အရိယသီလသဒိသတ္တာ ?) ဝါ အရိယသီလံ၊ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာနမ္ပိ ဟိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ အရိယသီလသဒိသံ။ အနုဋီ၊၂။၆၉။ (တိ) (၄) ပုန စပရံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဝုဒ္ဓသီလော အရိယသီလော။ အံ၊၃။ ၃၀၈။ အရိယသီလောတိ အပေါထုဇ္ဇနိကေဟိ သီလေဟိ သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေဟိ သီလံ အရိယံ သုဒ္ဓံ။ တေန ဝုတ္တံ "အရိယသီလော" တိ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၂၉။

အရိယသီလဝတ (တိ) [အရိယ+သီလ+ဝတ] မြတ်သော – ဖြူစင်သော – သီလအကျင့်ရှိသော၊ သူ။ န စာဟံ တသ္မိံ ဒုဗ္ဘေယျံ၊ အရိယသီလဝတော ဟိ သော။ ဇာ၊၂။၃၁၄။ အရိယသီလဝတော အရိယေန သီလဝတေန အရိယာယ စ အာစာရသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၅။

အရိယသီလသဒိသ (တိ) [အရိယသီလ+သဒိသ] အရိယာတို့၏ မဂ်ဖိုလ်သီလနှင့် တူသော။ အရိယသီလ (၈) ကြည့်။

အရိယသီလီ (တိ) [အရိယသီလ+ဤ] ကိလေသာ ဝေးကွာသော – ကိလေသာဝေးကွာသောကြောင့် မြင့်မြတ်ဖြူစင်သော–စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ ရှိတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော သီလဝါ အရိယသီလီ။ ဒီ၊၁။၁၀၈။ မ၊၂။ ၃၇၉။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန သီလဝါ၊ တံ ပန သီလံ အရိယံ ဥတ္တမံ ပရိသုဒ္ဓံ၊ တေနာဟ

"အရိယသိလီ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀။ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ အရိယံ နိရုတ္တိနယေန၊ တတောယေဝ ဥတ္တမတာ ပရိသုဒ္ဓတာတိ ဝုတ္တံ ဥတ္တမံ ပရိသုဒ္ဓန္တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၉၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။)

အရိယသုခ (န) [အရိယ + သုခ] (က) အရိယာ –ပုထုဇဉ်မဟုတ်သူ– တို့၏ချမ်းသာ။ (ခ) မြတ်သောချမ်းသာ။ ဒွေမာနိ ဘိက္ခဝေ သုခါနိ။ ကတမာနိ ဒွေ၊ အရိယသုခဉ္စ အနရိယသုခဉ္စ။ အံ၊၁။၇၉။ အရိယသုခန္တိ အပုထုဇ္ဇနသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ အရိယာနမေဝ သုခံ အရိယသုခံ။ အရိယဉ္စ တံ သုခဉ္စာတိပိ အရိယသုခံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၇။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆၅။)

အရိယသုခဝိရာဓန (န) [အရိယသုခ+ဝိရာဓန] အရိယာတို့၏ ချမ်းသာမှ လွဲချော်ခြင်း။ ဒုက္ခာယာတိ အရိယသုခဝိရာဓနေန ဝဋ္ဋဒုက္ခတာယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၅။

အရိယသေဋ္ဌ (ပု) [အရိယ + သေဋ္ဌ] အာစာရ အရိယ-တို့တွင် မြတ်သော၊သူ။ ပါဝေက္ခိ အဒ္ဒေတ္ထပုရမရိယသေဋ္ဌော။ ဇာ၊၂။၂၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၉၁။ အရိယသေဋ္ဌောတိ အာစာရ-အရိယေသု ဥတ္တမော ပဏ္ဏကော ယက္ခော ပက္ကိတဿ အဒ္ဒေတ္ထပုရံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၉၁။

အရိယသေဋ္ဌအင္ဂဘာဝ (ပု) [အရိယ+သေဋ္ဌ+ အင္ဂ + ဘာဝ] သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်, ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်, မြတ်သည်၏အဖြစ်။ အရိယဘာဝါဒယောတိ အရိယသေဋ္ဌအင္ဂဘာဝါဒယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၂။

အရိယသေဝိတ (တိ) [အရိယ+သေဝိတ] အရိယာတို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ ပုထုဇ္ဇနေဟိ အသေဝိတံ အရိယသေဝိတမေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂။

အရိယသောတ (ပု၊န) [အရိယ + သောတ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော ရေအယဉ်။ သောတော နာမ အရိယသောတော ပုရိမပဒလောပေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။

အရိယသောတသမာပန္နဘာဝ (ပု) [အရိယသောတ + သမာပန္န + ဘာဝ] အရိယမဂ်တည်းဟူသော အယဉ်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်သည်၏ အဖြစ်။ ဣတိ ဒေဝပုတ္တော အတ္တနော အရိယသောတသမာပန္နဘာဝံ ပဝေဒေန္တော....နိဝတ္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အရိယသောတာပဇ္ဇန (န) [အရိယသောတ+ အာပဇ္ဇန] အရိယမဂ်တည်းဟူသော အယဉ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အရိယသောတာပဇ္ဇနဿ အင်္ဂဘူတေဟိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။

အရိယာ (ထီ) [(၁) အရ+ဏျ+အာ။ (၂) အရိယ+ဏ+အာ] မြဲသော မတြာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်–မတြာ၏အစွမ်းဖြင့်သိအပ်–သော ဂါထာ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားနှင့် တူသောဂါထာ၊ အရိယာဂါထာ။ ဆဋ္ဌောခိလလဟု ဇော ဝါ.... အရိယာယန္တစေ့ လော၊ ဆဋ္ဌောဒ္ဒေ ဝေါ ဂဏာ ဆည္ဍော။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁၇။ မတ္တာနိယမေန အရတိ ပဝတ္တတီတိ အရိယာ၊ ယထာ နိယျာနိကောတိ။ မတ္တာဝသေန အရီယတေ ဉာယတေတိ ဝါ အရိယာ၊ အရိယာနံ ဝါစာတိ ဝါ အရိယာ၊ သာဝိယာတိပိ အရိယာ။ ဝစနတ္ထ ဇောတိကာဋီကာ။၁၇။

အရိယာဂါထတ္တ (န) [အရိယ+ဂါထာ+တ္တ] အရိယာဂါထာ၏ အဖြစ်။ တဒပိ အရိယာဂါထတ္တာ ဝုတ္တိလက္ခဏတော အတ္ထတော စ ယုတ္တမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁။

အရိယာစရိတ (တိ) [အရိယ+အာစရိတ]ဘုရားအစရှိသော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့သည် လေ့ကျင့်အပ်သော။ အရိယာစရိတံ

သုကောသလေ၊ အရဟန္တော မေ မနာပါဝ ပဿိတုံ။ ဇာ၊၁။၁၇၃။အရိယာစရိတန္တိ အရိယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အာစိဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။

အရိယာစာရ (ပု) [အရိယ+အာစာရ] (၁) စင်ကြယ်သော–မြတ်သော–အကျင့်။ (တိ) (၂) စင်ကြယ်သော–မြတ်သော–အကျင့်ရှိသော၊သူ။ (၁) အရိယာစာရေ ဌိတော အာစာရအရိယော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အရိယဝုတ္တိ-လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) တေ ကိရ တဒါ အရိယာစာရာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅။

အရိယာစာရဓမ္မ (ပု) [အရိယာစာရ + ဓမ္မ] စင်ကြယ်သော–မြတ်သော–အကျင့်တရား။ ယေ ဇနာ ဓမ္မဿ အရိယာစာရဓမ္မေ အာကုသလာ၊ တေ ဗာလာ....မညန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အရိယာဇာတိ(ထီ) [အရိယာ+ဇာတိ] အရိယာ ဂါထာမျိုး၊ အရိယာဂါထာဇာတ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အရိယာဇာတိကတ္တ (န) [အရိယာဇာတိ+က+တ္တ] အရိယာဂါထာမျိုး – အရိယာဂါထာဇာတ်–၌ ဖြစ်သည်၏–အဖြစ်။ သော အယုတ္တော၀ အရိယာဇာတိကတ္တာ ဣမိဿာ ဂါထာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁။

အရိယာဇာတိဘာ၀ (ပု) [အရိယာ+ဇာတိ+ဘာ၀] အရိယာဂါထာမျိုး–အရိယာဂါထာဇာတ်–၏ အဖြစ်။ အယဥ္စ သသညောဂဝိမိ အရိယာဇာတိဘာ၀တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀။

အရိယာဓိဂတ (တိ) [အရိယ+အဓိဂတ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်–ရအပ်–သိအပ်–ရောက်အပ်–သော၊ အရိယာဓိဂတဥ္စ ဓမ္မံ အနဓိဂစ္ဆန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။

အရိယာနုယောဂ (ပု) [အရိယ+အနုယောဂ] အရိယာကို–စိစစ်ခြင်း–စိစစ်ကြောင်း ဝါရ။ သောဝတာပန္နောတိအာဒိကော ပဋိဝေဓာနုယောဂေါ အရိယာနုယောဂေါတိပိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

အရိယာယတန (န) [အရိယ + အာယတန] အရိယာတို့၏နေရာ၊ မဇ္ဈိမဒေသ။ အရိယာယတနေ ပစ္စာဇာတိ ဒုလ္လဘာ လောကသ္မိံ။ အံ၊၂။၃၇၄။ အရိယာယတနေတိ မဇ္ဈိမဒေသေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။

အရိယာယတနဝဏိပ္ပထ (ပု) [အရိယာယတန+ဝဏိပ္ပထ] (က) အရိယလူမျိုးတို့ စုဝေးလာရောက်ရာ ဌာန, ကုန်ပစ္စည်းတို့ကို အစုလိုက်အပုံလိုက် ရောင်းဝယ်ရာဌာန။ (ခ) အရိယလူမျိုးတို့ စုဝေးလာရောက်ရာ ဌာန, ကုန်သည်တို့ နေထိုင်ရာဌာန။ (ပြလတ္တံ့သော အဋ္ဌကထာတို့နှင့် ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၀-တို့မှ ဝဏိပ္ပထအဖွင့် ကြည့်။) ဣဒံ အဂ္ဂနဂရန္တိ တေသံ အရိယာယတနဝဏိပ္ပထာနံ ဣဒံ အဂ္ဂနဂရံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အရိယာဝကာသ (တိ) [အရိယ+အဝကာသ] (က) အရိယာ အတုအယောင်ဖြစ်သော၊သူ။ (ခ) အရိယာနှင့် တူသော၊ နတ်နှင့်တူသော ရုပ်အဆင်းရှိသော၊သူ။(ဂ)အပြစ်ကင်းလတ်ကောင်းမြတ်သော–ကြည့်ရှုဖွယ် ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊ လှပသော ရုပ်အဆင်းရှိသော၊သူ။ (အရိယာ လေးမျိုးတို့တွင် ဒဿနအရိယာဟုဆိုသည်။ ရှေ့အနက် ၂-မျိုးကိုကား ဒဿနအရိယာ-ဟု မဆို။) (က) အရိယာဝကာသော’သိ အနရိယော၀ါ’သိ။ ဇာ၊၁။၃၉၂။ အရိယာဝကာသောသီတိ အရိယပဋိရူပကောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၀။ (ခ) အရိယာဝကာသောသိ အနရိယရူပေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၈။ အရိယာဝကာသောတိ ရူပေန အရိယသဒိသော ဒေဝဝဏ္ဏော ဟုတွာ စရသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။

၂၁၄။ (ဂ) အရိယာဝကာသောသိ ပသန္န-
နေတ္တော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆။ အရိယာဝကာ-
သောသီတိ နိဒ္ဒေါသသုန္ဒရသရီရာဝကာသော-
သိ။ အဘိရူပေါသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၇၅။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။)

အရိယာဝါသ (ပု) [အရိယ+အာဝါသ] အရိယ-
ဝါသ-နှင့် အနက်တူ။ ဒသယိမေ ဘိက္ခဝေ
အရိယာဝါသာ။ အံ၊ ၃။ ၂၇၉။ အရိယာဝါ-
သာတိ အရိယာနံ အာဝါသာ၊ တေ အာဝ-
သိံသု အာဝသန္တိ အာဝသိဿန္တီတိ အရိ-
ယာဝါသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၁။ အရိယာနံ ဝေ
အာဝါသာတိ အရိယာဝါသာ အနရိယာနံ
တာဒိသာနံ အသမ္ဘဝတော။ အရိယာတိ
စေတ္ထ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန ခီဏာသဝါ ဂဟိတာ။
အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၉။ (— မ၊ဋီ၊ ၁။ ၉၅။ အနုဋီ၊ ၂။
၂၁၂။) အရိယဝါသ-လည်း ကြည့်။

အရိယိဒ္ဓိ (ထီ) [အရိယ+ဣဒ္ဓိ] အရိယာတို့၏—
တန်ခိုး — ဣဒ္ဓိပါဒ်။ နော အရိယာတိ
ဝုစ္စတီတိ အရိယိဒ္ဓိတိ န ဝုစ္စတိ။ အရိယာတိ
ဝုစ္စတီတိ အရိယိဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇ဂ။
အရိယာနံ ဣဒ္ဓီတိ အရိယိဒ္ဓီတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။ ၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃-၄။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၁။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၄၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂။
နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၅။)

အရိယိဒ္ဓိဗလ (နု) [အရိယိဒ္ဓိ+ဗလ] အရိယာ
တို့၏ တန်ခိုးအစွမ်း။ တံ ထေရဿ အရိယိဒ္ဓိ-
ဗလေန ပရိက္ခယံ န အဂမာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၅၄။

အရိယိဒ္ဓိယောဂ (ပု) [အရိယိဒ္ဓိ+ယောဂ] အရိ-
ယာတို့၏ တန်ခိုးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အရိယိဒ္ဓိ-
ယောဂေန အဗျာဝဋအပ္ပဋိသင်္ခပေက္ခာဘာ-
ဝတော စ မနိန္ဒြိယဝသေန ယတိန္ဒြိယံ။
သာရတ္ထ၊၃။ ၃၀၀။

အရိယု(ယူ)ပေါသထ (ပု) [အရိယ+ဥပေါသ-
ထ] အရိယဥပုသ်၊ အရိယာတို့စောင့်သုံးအပ်
သောဥပုသ်။ ဂေါပါလကုပေါသထော နိဂဏ္ဌု-
ပေါသထော အရိယုပေါသထော။ အံ၊၁။
၂၀၆။ အရိယုပေါသထောတိ အရိယာနံ
ဥပဝသနုပေါသထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ (—
အံ၊၁။ ၂၀၇၊ ၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ဂ၂။)

အရိယုပေါသထသီလ (နု) [အရိယုပေါသထ+
သီလ] အရိယဥပုသ်သီလ၊ အရိယာတို့စောင့်
သုံးအပ်သော ဥပုသ်သီလ။ ဥပဝုဋ္ဌဥပေါသ-
ထန္တိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတဿ အရိယုပေါသထ-
သီလဿ ရက္ခဏဝသေန ဥပဝသိတဥပေါသ-
ထံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၂ဂ။

အရိယူပဝါဒ (ပု) [အရိယ+ဥပဝါဒ] အရိယာ
တို့ကို — စွပ်စွဲ ကဲ့ရဲ့ခြင်း — စွပ်စွဲ ကဲ့ရဲ့
ကြောင်းစေတနာ၊ အရိယူပဝါဒကံ။ ဥဘယ-
ထာပိ အရိယူပဝါဒေါဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၅။ အရိယူပဝါဒါ ဥပဝါဒန္တရာ
ယိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃ဂ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၄၁၀။
ယာဟိ အရိယေ ဥပဝဒတိ၊ တာ စေတနာ
အရိယူပဝါဒါ ဇာတာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ဂ၇။
(—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀ဂ။ သုတ္တ-
နိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။
၂၂၆။ ဝဇီရ။ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၀၃။ ဝိမတိ၊
၁။ ဂ၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁ဂဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၉။)

အရိယူပဝါဒကစိတ္တ (နု) [အရိယ+ဥပဝါဒက+
စိတ္တ] အရိယာ တို့ကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ကြောင်း ဖြစ်
သော စိတ်။ စိတ္တန္တိ အရိယူပဝါဒကစိတ္တံ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ဂ၄။

အရိယူပဝါဒကမ္မ (နု) [အရိယူပဝါဒ + ကမ္မ]
အရိယာတို့ကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ကြောင်း-ကံ၊ အရိယူ-
ပဝါဒကံ။ အရိယူပဝါဒကမ္မံ အဘိသပသင်္ခါတံ

ဖရုသဝစနံ ပယုတ္တံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။ (– သာရတ္ထ၊၃။၃၇၉။)

အရိယူပဝါဒဓမ္မ (ပု) [အရိယူပဝါဒ+ဓမ္မ] အရိယာတို့ကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ကြောင်းတရား။ အရိယူပဝါဒဓမ္မာ ဉပဝါဒန္တရာယိကာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အရိယူပဝါဒပဋိဃာတ (န) [အရိယူပဝါဒ+ပဋိဃာတ] အရိယူပဝါဒကံကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ အရိယူပဝါဒပဋိဃာတတ္ထံ "ထေရံ ဝန္ဒာဟိ"တိ တံ ဉယျောဇေန္တေန ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉၁။

အရိယူပဝါဒပါပ (န) [အရိယူပဝါဒ + ပါပ] အရိယာတို့ကို စွပ်စွဲ ကဲ့ရဲ့ခြင်းတည်းဟူသော မကောင်းမှု။ အယဉှိ အရိယူပဝါဒပါပဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဿ စ ဓမ္မတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။

အရိယူပဝါဒဖလ (န) [အရိယယူပဝါဒ+ဖလ] အရိယူပဝါဒကံ၏–အစွမ်း – စွမ်းအား။ အရိယူပဝါဒဖလေန ဒုဂ္ဂတကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

အရိယူပဝါဒီ (တိ) [အရိယ+ ဉပ+ဝဒ+ ဏီ] အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို စွပ်စွဲ ကဲ့ရဲ့လေ့ ရှိသော၊ သူ။ ယော သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အက္ကောသကပရိဘာသကော အရိယူပဝါဒီ သဗြဟ္မစာရီနံ။ အံ၊၂။၂၂၀။ အံ၊၃။၃၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၄။ (– သံ၊၁။၂၂၇။ ပေတ။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၉၇။)

အရိဝဂ္ဂ (ပု) [အရိ+ဝဂ္ဂ] ရန်သူ–အပေါင်း–အစု။ ဇိတွာ’ရိဝဂ္ဂံ အတိဒုပ္ပသယှံ။အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂။

အရိဝရဝါရဏ (တိ) [အရိ + ဝရ + ဝါရဏ] ရန်သူတို့ကို – ကောင်းစွာ – အောင်မြင်စွာ – တားမြစ်နိုင်သော။ ဒိယစုယောဇနသတိကံ ဟိမဂိရိသိခရသဒိသံ ဂိရိမေခလံ နာမ အရိဝရဝါရဏံ ဝရဝါရဏံ အဘိရုယှ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၀။

အရိဝါရဏ (တိ) [အရိ+ဝါရဏ] ရန်သူကိုတားမြစ်တတ်သော။ ဧရာဝဏဝါရဏမိဝ အရိဝါရဏံ ဝရဝါရဏံ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂ဂဂ။

အရိဝါရဏဝါရဏ (ပု) [အရိဝါရဏ+ဝါရဏ] ရန်သူကိုတားမြစ်တတ်သောဆင်။ ဂိရိမေခလံ နာမ ရတနခစိတဝရဝါရဏံ အရိဝါရဏဝါရဏံ အဘိရုဟိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃ဂ။

အရိသ (န) [(၁) အရိ+သသ+ကွိ။ (၂) အရ+ဣသ။ အရိ ဝိယ သသတိ ဟိံသတီတိ အရိသံ။ သသ ဟိံသာယံ၊ ကွိ၊ အရ ဂမနေ ဝါ၊ ဣသော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၂၇။ (အမိသ်-သံ)] ဒူလာ မြင်းသရိုက်နာ, လိပ်ခေါင်းထွက်နာ။ ဒုန္နာမကဥ္စ အရိသံ။ ဓာန်။ ၃၂၇။ အဿာဝ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၃၁။), ပါပရောဂီ (ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၁။), အရိသသ - တို့လည်းကြည့်။

အရိသက (တိ) [အရိ+သက] (လောဘတည်းဟူသော) ရန်သူ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော။ လောဘဿ န ဝသံ ဂစ္ဆေ၊ ဟနေယျာ’ရိသကံ မနံ။ ဇာ၊၁။၃ဝဝ။ ဟနေယျာ’ရိသကံ မနန္တိ အနေ္တာ ဉပ္ပဇ္ဇမာနာနံ နာနာဝိဓာနံ လောဘသတ္တူနံ သန္တကံ မနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၄။

အရိသရောဂ (ပု) [အရိသ+ရောဂ] ဒူလာ မြင်းသရိုက်နာ၊ လိပ်ခေါင်းထွက် ရောဂါ။ အံသာတိ အရိသရောဂေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဒွယံ အရိသရောဂေ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၂၇။

အရိသသ (တိ) [အရိသ+အ၊ သ-လာ။] ဒူလာ မြင်းသရိုက်ရောဂါရှိသော၊ လိပ်ခေါင်းရောဂါရှိသော၊သူ။ပီတိသုခသဒ္ဒတော စ အတ္ထိ အတ္ထဝိသေသဝတော အဿ ဗျာနဿ, အဿိ ဝါ ဗျာနေတိ ဧတ္ထ အ-ကာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော ယထာ

အရိသသောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ ရူပ္ပနသ-
ဘာဝေါ ရူပံ၊ တေန ယုတ္တမ္ပိ ရူပံ ယထာ
အရိသသောတိ။ ဝိဘာဝိနီ၊ဋီ။၁၉၉။ အရိသံ
ဝုစ္စတိ မံသရောဂေါ၊ တမေတဿ အတ္ထီတိ
အရိသသော၊ ပုဂ္ဂလော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၃၆။
(– အနုဋီ၊၁။၁၀၈။ ၎င်း-၂။၂၁။)

အရိယတိ (ကြိ) [အရ+ယ+တေ။ သိအပ်၏၊
ရောက်အပ်၏။ တံ ဟိ ယသ္မာ ဟေတုအနု-
သာရေန အရီယတိ အဓိဂမီယတိ ပါပုဏီ-
ယတိ၊ တသ္မာ အတ္တောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ (–သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၀၆။ အနုဋီ၊၁။၂၀၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၁။) အရီ-
ယန္တိ— ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ အရိယန္တိ အရိယန္တိ-
ဟု ရှိသောပါဌ်ကား အရန္တိ၊ သို့မဟုတ် ဣရိ-
ယန္တိ-မှ ပျက်လာသော ပါဌ်ဖြစ်ဟန်တူသည်။
သတ္တာနံ အာစာရသမာစာရသိက္ခာပဒေန
(သိက္ခာပနေန ?) အရိယန္တိတိ အရိယာ-ဟု
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၇-၌ ရှိ၏။

အရု (နု) [အရ+ဥ။ အရ ဂမနေ၊ ဥ၊ အရု။
ဓာန်၊ဋီ။၃၂၄။] အနာ၊ အမာ၊ အနာဆွေး၊
အနာဟောင်း။ ကာယော ဝါ ကာယေ အရု
ဝါ န မက္ခေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃၂။
အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။)

အရုက (ပု) [အရု+က] အနာ၊အနာဟောင်း၊
အနာဆွေး။ ဒုဋ္ဌာရုက (အံ၊၁။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂) ကြည့်။

အရုကရ (ပု) [အရု+ကရ] ချေးပင်။ဘလ္လာ-
တကော တီသွယံ၊ အရုကရော အဂ္ဂိမုခေါပိ၊
ဓာန်၊ဋီ။၅၆၁။

အရုကာယ (ပု) [အရု + ကာယ] (က) အနာ
ချည်းသက်သက်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်၊ အနာ
ကိုယ်။(ခ) အနာအစုအဝေး။ ပဿ စိတ္တိကတံ
ဗိမ္ဗံ၊ အရုကာယံ သမုဿိတံ။ မ၊၂။၂၅၃။
ဓမ္မ။၃၅။ ထေရ။၃၂၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၀။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ အရုကာယန္တိ နဝန္နံ ဝဏမုခါနံ
ဝသေန (အရုဘူတံ) ဝဏကာယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ အရု-
ကာယန္တိ နဝန္နံ ဝဏမုခါနံ လောမကူပါနဉ္စ
ဝသေန ဝိဿန္ဒမာနအသုစိ၊ သဗ္ဗသော စ
အရုဘူတံ ဝဏဘူတံ၊ အရုနံ ဝါ ကာယံ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

အရုကူပမ (တိ) [အရု + က + ဥပမာ] အမာ-
ဟောင်း ဥပမာရှိသော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အရုကူပမစိတ္တ (တိ) [အရုကူပမ+စိတ္တ] အနာ
ဟောင်း–အနာဆွေး–ဥပမာရှိသော–အနာ
ဆွေးပမာ မခံသာအောင် နာကြည်းတတ်
သော–စိတ်ရှိသော၊သူ။ အရုကူပမစိတ္တော
ပုဂ္ဂလော။ အံ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ပု။၁၀၆၊၁၃၃။
အရုကူပမစိတ္တောတိ ပုရာဏဝဏသဒိသ-
စိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ အရုက္ကတိ ပုရာဏံ
ဒုဋ္ဌဝဏံ ဝုစ္စတိ။ က-ကာရော ပဒသန္ဓိကရောတိ
အရုကူပမံ စိတ္တံ ဧတဿာတိ အရုကူပမ-
စိတ္တော အပ္ပမတ္တကဿပိ ဒုက္ခဿ အသဟ-
နတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။)

အရုက္ခ (တိ) [န+ရုက္ခ] သစ်ပင်မရှိသော။ တေ
မံ ပရိယောနန္ဓိဿန္တိ အရုက္ခံ မံ ကရိဿရေ။
ဇာ၊၁။၁၇၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ကင်္ခါ၊
ဋီ။၃၄။)

အရုဂတ္တ (တိ) [အရု+ဂတ္တ] အနာပေါက်သော
ခန္ဓာကိုယ် ရှိသော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ
ပုရိသော အရုဂတ္တော ပက္ကဂတ္တော သရဝနံ
ပဝိသေယျ။ သံ၊၂။၄၀၁။ အရုဂတ္တောတိ
ဝဏသရီရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဝဏသရီရောတိ
ဝဏိတသရီရော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၇။ (–မ၊၂။
၁၇၃။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။)

အရုစိ (ထီ) [န+ရုစိ] မကြိုက်–မနှစ်သက်–
ခြင်း၊ အလိုမရှိခြင်း။ ဘိက္ခု....တဿာ ရုစိ*

ဝါ အရုစိ ဝါ ပုန အာဂန္တွာ ဣမဿ အာရောစေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ န အတ္တနော အရုစိယာ သော အနုဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈၊၄၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၈။)

အရုစိကရဏ (န) [(၁) န + ရုစိကရဏ။ (၂) အရုစိ+ကရဏ] (၁) အကြိုက်ကို မပြုခြင်း။ (၂) မကြိုက်သည်ကိုပြုခြင်း၊ မနှစ်သက်မှုကို ပြုခြင်း။ အကာမကာရိယတောတိ အတ္တနော အကာမံ အရုစိကရဏဝသေန။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၈။

အရုစိတ (တိ) [န + ရုစိတ] မနှစ်သက်အပ်သော။ တေန ဟိ ဒိဋ္ဌအက္ခမေန အရုစိတေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗံ ခမတီတိ ရုစ္စတီတိ အာပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။

အရုစိယတ္ထ (ပု) [အရုစိ+အတ္ထ] အရုစိ–မနှစ်သက်ခြင်း–အနက်။ ပနသဒ္ဒေန အရုစိယတ္ထံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆။

အရုစိယဘာဝ (ပု) [အရုစိယ+ဘာဝ] မနှစ်သက်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တထာပိ ပုန ဇေ-ဘုတာတိ အရုစိယဘာဝံ သံသူစေတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၈။

အရုစိသံသူစန (န) [အရုစိ + သံသူစန] မနှစ်သက်ခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်းအနက်။ ပနသဒ္ဒေါ အရုစိသံသူစနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈။

အရုစိသံသူစနတ္ထ (တိ) [အရုစိသံသူစန+အတ္ထ] အရုစိသံသူစန အနက် – မနှစ်သက်ခြင်းကို ဖော်ပြခြင်းအနက်–ရှိသော။ ပနာတိ အရုစိ-သံသူစနတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၅။ ကိရ-သဒ္ဒေါ အရုစိသံသူစနတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄။

အရုစိသူစက (တိ) [အရုစိ+သူစက] မနှစ်သက်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ အရုစိသူစကဿ ကိရသဒ္ဒဿ ဂဟဏံ ကတန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၀၉။

အရုစိသူစန (န) [အရုစိ+သူစန] မနှစ်သက်ခြင်းကို ပြခြင်းအနက်။ ကိရ-သဒ္ဒေါ အရုစိ-သူစနေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ကိရာတိ အရုစိ-သူစနေ၊ ဇေဝ္ဓေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၅။

အရုစိသူစနတ္ထ (ပု) [အရုစိသူစန+အတ္ထ] (၁) (က) မနှစ်သက်ခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်းအနက်။ (ခ) မနှစ်သက်ခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) မနှစ်သက်ခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်း အနက်ရှိသော။ (၁) (က) ကိရဣတိ အနုဿ-ဝနတ္ထေ အရုစိသူစနတ္ထေ စ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၈၅။ (ခ) အရုစိသူစနတ္ထံ ကိရသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကရောတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။ (တိ) (၂) ကိရ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ အရုစိသူစနတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၃၉။

အရုစ္စထ (ကြိ) ရုစ္စတိ (ဇာ၊၂။၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၇၃)ကြည့်။

အရုစ္စန (န) [န+ရုစ္စန] မနှစ်သက်ခြင်း။ ဝဋ္ဋု-ပစ္ဆေဒဿ အရုစ္စနတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။)

အရုစ္စနက (န) [အရုစ္စန+က] မနှစ်သက်အပ်သော – အမှု – အဖြစ်။ ဇွောကံ ဘန္တေ အမှာကံ ဆာယာ ဝိယ တုမှေ အမုဋ္ဌိတွာ ဝိစရန္တာနံ အရုစ္စနကံ နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၆။)

အရုစ္စနတာ (ထီ) [အရုစ္စန+တာ] မနှစ်သက်သည်၏အဖြစ်။ အမရာဝိက္ခေပိကော သဿ-တာဒီနံ အတ္တနော အရုစ္စနတာယ သဗ္ဗတ္ထ "ဧဝန္တိပိ မေ နော"တိအာဒိနာ ဝိက္ခေ-ပညေဝ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၄။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။)

အရုစ္စနဘာဝ (ပု) [အရုစ္စန+ဘာဝ] မနှစ်သက်သည်၏အဖြစ်။ တေနေတ္တ အာစရိယဝါဒဿ အတ္တနော အရုစ္စနဘာဝံ ဒီပေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၄။

အရုစ္စနဘာဝဒီပန (နု) [အရုစ္စနဘာဝ+ဒီပန] မနှစ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဣတိ ကိရာတိ ဘဂဝတော ယထာဒေသိတာယ အတ္တသုညတာယ အတ္တနော အရုစ္စနဘာဝဒီပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။

အရုစ္စနရောဂ (ပု) [အရုစ္စန+ရောဂ] မနှစ်သက်ကြောင်းဖြစ်သော–မစားချင်မသောက်ချင် ဖြစ်စေတတ်သော–ရောဂါ။ အရောစကော အာဟာရဿ အရုစ္စနရောဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၁။

အရုစ္စမာန (တိ) [အရုစ္စ+မာန] မနှစ်သက်သော။ အက္ခမမာနံ အာဟ ခမတီတိ အရုစ္စမာနံယေဝ ရုစ္စတိ မေတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၂၂။

အရုစ္စိတ္ထ (ကြိ) ရုစ္စတိ (ဇာ၊၂။၁၇၃။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၇၃) ကြည့်။

အရုဇ (တိ) [န+ရုဇ] နာကျင်ခံဆိုး ရောဂါ အမျိုးမျိုးတို့ – မဖြစ်ကြောင်း – ကင်း ပျောက်ကြောင်း–ဖြစ်သော။ အမရံ အဇရံ အရုဇံ အရုဇံ အဓိဂစ္ဆတိ သန္တိပဒံ။ ဝိ၊နိဿယ။ ၂၄၄၃။ အနေကပ္ပကာရရောဂါနံ အပဝတ္တိ-ဟေတုတ္တာ အရုဇံ။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။၂၄၄၃။

အရုဏ° (တိ) [အာ+ဥဏ+အ။ အာ-ကို ရဿ ပြု၊ ရ-အက္ခရာ လာ၊ အာ သမန္တတော အာ-လောကံ ကရောန္တော ဥဏတိ ဂစ္ဆတီတိ အရုဏော။ အပ၊ဌ၊၂။၁၀၇။ အရ+ဥဏ။ အရုဏဝဏ္ဏတာယ အရတိ ဂစ္ဆတီတိ အရု-ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅] (ပု၊န) (၁) နေ မထွက်မီ ရှေးဦးစွာ ထွက်ပေါ်လာသော အရောင်၊ နေ၏ရှေးပြေးအရောင်၊ အရုဏ်။ (တိ) (၂) စဥ်းငယ်–အနည်းငယ်–နီသော အရောင်၊ အနီပျော့ရောင်။ (၃) အနီရောင်။ (ထီ) (၄) တိဝုသ်။ (အမရကောသ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂၉-ဂါထာ။ ၂၃-ဝဂ်၊ ၄၈-ဂါထာနှင့် ၎င်း-သျှ။ နှာ-၃၅၊၃၉၇-တို့၌ (၁) နေ။ (၂) ကြောင်သောအဆင်း။ (၃) ည ဆည်းဆာ ရောင်ဟူသော အနက်တို့ကိုလည်း ပြထား သည်။ ထိုကျမ်းကိုပင် အမှီပြု၍ ဤ၌ (၂) (၃) အနက်တို့ကို တိလိင်ဟု ပြထားသည်။ ဓာန်၊ဋီ။၅၈၆, ၎င်း-သျှ၊၂။ နှာ-၂၆၇-တို့၌ ပုလ္လိင် အရုဏ-သည် (၁) စဥ်းငယ်နီသော နေရောင်၊ (၂) ဆည်းဆာဖြင့် တပ်စွန်းခြင်း၊ (၃) သလင်း၊ (၄) အသံဆိတ်ခြင်း၊ (၅) ကြောင်သောအဆင်း၊ (၆) နူနာ-ဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၍ ဣတ္ထိလိင် အရုဏာ-သည် (၁) ချင်း (ဂျင်း)၊ (၂) ဥပသကာ၊ (၃) ထန်းကျင့်၊ (၄) ကြံ့ဟင်းညို၊ (၅) ပန်းရင်း၊ (၆) တိဝုသ် ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောသည်ဟု ဆိုသည်။)

(ပု၊န) (၁) သူရဿောဒယတော ပုဗ္ဗု-ဋ္ဌိတရံသိ သိယာရုဏော။ ဓာန်။၆၅။ သူရိ-ယဿ ဥဒယတော ပုဗ္ဗေ ဥဋ္ဌိတရံသိ အရုဏော နာမ သိယာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅။ ဥဋ္ဌေတွေ အရုဏေ (ဥဒါန။၁၀၇)တိ ဥဂ္ဂတေ အရုဏေ၊ အရုဏော နာမ ပုရတ္ထိမဒိသာယ သူရိယော-ဒယတော ပုရေတရမေဝ ဥဋ္ဌိတောဘာသော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၆၀။ အရုဏံ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊၁။၄၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၀။ (–ဝိ၊၃။၄၀၁။ ဝိ၊၄။၄၁၀။ ဝိ၊၅။၃၇၇။ အံ၊၃။၄၄။ ဇာ၊၂။၄၅၊၁၀၇။ မိလိန္ဒ။၉၇။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၄၊ ၂၉၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၇၅၊၃၄၉။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃။ ကင်္ခါ။၁၄၇။ မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။ မ၊ဌ၊ ၄။၂၁၅။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃၁။၂၆၆။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၅၂။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၃။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၆။ အံ၊ဌ၊ ၃။၂၁၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၄၆။ ဝိမာန၊ဌ။

၆ဂ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၃ဂ၊ ၄၀၅၊၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၉။ ဝဇီရ။၄၆၇၊၄၉ဂ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဂ၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၁။၃၁၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၁၆၀။) (တိ) (၂) အရုဏော ကိဉ္စိရတ္တော။ မာန်။၉၇။ ကိဉ္စိရတ္တော အဗျတ္တရတ္တဝဏ္ဏော အရုဏော နာမ။ မာန်၊ ဋီ။၉၇။ (–အမရ၊၅။၁၅။) (၁) (၂) (၃) အရုဏော ရုံသိဘောဒေ စာ-ဗျတ္တရာဂေ စ လောဟိတေ။ မာန်။၉ဂ၁။ (–မာန်၊ဋီ။ ၉ဂ၁။) (ထီ) (၄) ဝိသာ, အရုဏာ, သိင်္ဂိပီ။ မာန်၊ဋီ။၅ဂ၆။ (–အမရ၊၁၄။၉၉။)

အရုဏ² (ပု၊န) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အရုဏမည်သောမင်း။ အရုဏဝတီမြို့ဘုရင်၊ သိခီမြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော်ဖြစ်သည်၊ ထိုမင်း၏ မိဖုရားကြီးမှာ ပဘာဝတီ ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၂။၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ဤမင်း၏ အမည်ကို အရုဏဝါ-ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အရုဏဝန္တု-ကြည့်။ အရုဏမင်းကြီး၏ မိဖုရားနှစ်ယောက်တို့သည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ အဘယာ - မည်သော ရဟန္တာထေရီမနှင့် သောမာ-မည်သော ရဟန္တာ ထေရီမတို့ ဖြစ်လာကြသည်။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၄၂။၆ဂ။ (– အပ၊၂။၁၉၃။၂ဂ၃။) သိခိဿ ဘိက္ခဝေ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ အရုဏော နာမ ရာဇာ ပိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊၂။၆။ နဂရံ အရုဏဝတီ နာမ၊ အရုဏော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။) အရုဏဝန္တု-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အရုဏမည်သော မင်း၊ အဿကတိုင်း ပါဋလိမြို့ဘုရင်။ အရုဏရာဇ (၂) ကြည့်။ (၃) အရုဏမည်သောနတ်မျိုး။ သုက္ကာ ကရမ္ဘာ အရုဏာ၊ အာဂုံ ဝေဃနသာ သဟ။ ဒီ၊၂။၂၀ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၄။ (၄) အရုဏ-မည်သော – ဥယျာဉ် – အာရာမ် (အရံ)။ အရုဏာရာမ, အရုဏုယျာန တို့ ကြည့်။ (၅) အရုဏမည်သော ကြာ။ (နဂါးပြည်ရှိ ထူးမြတ်သော ကြာပန်းဖြစ်သည်။) နာဂါနံ ပဝရံ ပုပ္ဖံ၊ အရုဏံ နာမ ဥပ္ပလံ။ အပ၊၂။၂၃၂။ (၆) အရုဏမည်သော မြို့။ အရုဏပုရ ကြည့်။

အရုဏဉတု (ပု) [အရုဏ+ဥတု] နေအရုဏ်၏ အငွေ့။ သာ မေဃဥတုဇ္ဇ ပဗ္ဗတဥတုဇ္ဇ အရုဏဥတုဇ္ဇ ဂဟေတွာ ဇာတတ္တာ ပုတ္တဿ ဥတေနောတိ နာမံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အရုဏက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏကမည်သော စကြဝတေးမင်း။ အရုဏဝ-ကြည့်။

အရုဏဂ္ဂ (န) [အရုဏ + အဂ္ဂ] အရုဏ်ဦး။ အရုဏုဂ္ဂ-ကြည့်။

အရုဏဉ္ဇဟ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏဉ္ဇဟမည်သော စကြဝတေးမင်း။ အရုဏဉ္ဇဟ-ကြည့်။

အရုဏနိဘ (တိ) [အရုဏ+နိဘာ] အရုဏ်ရောင် အဆင်း ရှိသော။ အရုဏဝဏ္ဏ-ကြည့်။

အရုဏပါဏိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနမ်] အရုဏပါဏိမည်သော စကြဝတေးမင်း။ ကဏိကာရပုပ္ဖိယ မထေရ် (အပဒါန်), ဥဇ္ဇယမထေရ် (ထေရ၊ဋ္ဌ)၏အလောင်း သုံးဆယ့်ငါးကမ္ဘာ ထက်၌ ဖြစ်သော စကြဝတေးမင်း။ ပဉ္စတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ အရုဏပါဏိ (အရုဏဗလော၊ သီ၊ အရုဏပါလော၊ သီ)တိ ဝိဿုတော။ အပ၊၁။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

အရုဏပါလ (ပု)[ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏပါလစကြဝတေးမင်း၊ အရုဏပါဏိ-ကြည့်။

အရုဏပုရ (န) [အရုဏ+ပုရ] အရုဏမြို့။ တဒါရုဏပုရေ ရမ္မေ။ အပ၊၂။၂၉၅။

အရုဏပ္ပ(ပ)ဘာ (ထီ) [အရုဏ + ပဘာ] အရုဏ်အရောင်။ တသ္မိံ ပဒေသေ အရုဏ-

ပဘာ န ပညာယတိ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အရုဏ-
ပ္ပဘာယ သူရိယာလောကုပဇီဝိနော သတ္တေ
နန္ဒာပနမုခိယာ ဝိယ ရတ္တိယာ ဇာတာယ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၈။

အရုဏပ္ပဘာရဉ္ဇိတ (တိ) [အရုဏပ္ပဘာ+ရဉ္ဇိတ]
အရုဏ်ရောင်ဖြင့်ဆိုးအပ်သော။ အရုဏပ္ပဘာ-
ရဉ္ဇိတေ ဂဂနပ္ပဒေသေ ဩသဓိတာရကာ ဝိယ
စ အတိမနောဟရာယ သိရိယာ ဝိရောစတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

အရုဏပ္ပဘာဝဏ္ဏ (တိ) [အရုဏပ္ပဘာ+ဝဏ္ဏ]
အရုဏ်အရောင်အဆင်းရှိသော။ အရုဏဝဏ္ဏ-
ကြည့်။

အရုဏဖလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏဖလ
မည်သော စကြဝတေးမင်း။ အရုဏပါဏ-
ကြည့်။

အရုဏဗ္ဘန္တရ (န) [အရုဏ+အဗ္ဘန္တရ] အရုဏ်
အတွင်း၊ အရုဏ်မတက်မီ အချိန် အတွင်း။
သစေ ပန အရုဏဗ္ဘန္တရေ သတက္ခတ္တုမ္ပိ ဆာ-
ဒေတုကာမတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အစ္ဆန္နာဝ ဟောတိ။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋ္ဌ။၇၅။

အရုဏရာဇ (ပု) [အရုဏ+ရာဇ] (၁) အရုဏ
မည်သောမင်း။ သိခီမြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်း
တော် ဖြစ်သည်။ အရုဏရညော (အရုဏ-
ဝတော ရညော၊သီ) အဂ္ဂမဟေသီ အဟော-
သိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၂၆၈။ အရုဏ ² (၁) အနက်
လည်း ကြည့်။ (၂) အရုဏမည်သောမင်း၊
အဿကတိုင်း, ပါဋလိပြည်၌ စိုးစံသောဘုရင်
ဖြစ်၍ စိုးစံရာတိုင်းပြည်၏အမည်ဖြင့် အဿက
မင်း-ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အရုဏမင်းသည်
စစ်ကို လိုလားနေသော ကာလိင်္ဂမင်း၏ သမီး
တော်လေးယောက်တို့ကို သိမ်းယူကာ ပညာရှိ
အမတ်ကြီး နန္ဒိသေန၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ကာ-
လိင်္ဂမင်းကို အနိုင်တိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ ဝိဝရထိ'-
မာသံ ဒ္ဓါရံ၊ နဂရံ ပဝိသန္တု အရုဏရာဇဿ။
ဇာ၊၁၊၈၃။ အရုဏရာဇဿာတိ သော ဟိ
ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတကာလေ ရဋ္ဌနာမဝသေန အ-
ဿကော နာမ ဇာတော၊ ကုလဒတ္တိယံ ပနဿ
နာမံ အရုဏောတိ။ တေနာဟ "အရုဏ-
ရာဇဿာ"တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃-၄။

အရုဏဝ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏဝ မည်
သော စကြဝတေးမင်း။ ဝတ္ထဒါယကထေရ်၏
အလောင်း ဖြစ်သည်။ အရုဏဝ-အမည်ဖြင့်
၇-ကြိမ် ဖြစ်ဘူးသောကြောင့် ပါဠိတော်၌
ဗဟုဝုစ်ဖြင့် အရုဏဝါဟု ဟောတော်မူခြင်း
ဖြစ်သည်။ အရုဏဝါ (အရုဏကာ၊သီ။ အရုဏ-
သာ၊သျာ) သတ္တ ဇနာ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟဗ္ဗလာ။
အပ၊၁။၁၂၉။

အရုဏဝဏ္ဏ (တိ) [အရုဏ+ဝဏ္ဏ] အရုဏ်
အဆင်းရှိသော၊ စဉ်းငယ် – အနည်းငယ်–
နီသော အဆင်းရှိသော။ နီလာဒိဝဏ္ဏ မတ္တိကံ
အဂ္ဂဟေတွာ ဂင်္ဂါဝဟေ မတ္တိကာသဒိသာယ
အရုဏဝဏ္ဏာယ မတ္တိကာယ ကသိဏံ ကာတဗ္ဗံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ သီဟဠဒီပေ ကိရ ရာဝဏ-
ဂင်္ဂါ (ရောဝနဂင်္ဂါ၊ သျာ၊က) နာမ နဒီ၊
တဿာ သောတေန ဆိန္နတဋ္ဋဋ္ဌာနေ မတ္တိ-
ကာ အရုဏဝဏ္ဏာ၊.... အရုဏဝဏ္ဏာယ အရုဏ-
နိဘာယ အရုဏပ္ပဘာဝဏ္ဏာယာတိ အတ္ထော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ တဏှာယ အရုဏဝဏ္ဏာယ၊
မတ္တိကာယ မနောရမံ။ အဘိ၊ဝတာရ၊။၇၄၃။
အရုဏဝဏ္ဏာယာတိ အရုဏနိဘာယ၊ အရုဏ-
ဝဏ္ဏပ္ပဘာယာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဝတာရ၊
ဋီ။၇၄၃။

အရုဏဝဏ္ဏပဘာ (တိ) [အရုဏဝဏ္ဏ + ပဘာ]
အရုဏ်အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော
စဉ်းငယ် – အနည်းငယ် – နီသောအဆင်း
ရှိသော။ အရုဏဝဏ္ဏ ကြည့်။

အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကာ (ထိ) [အရုဏဝဏ္ဏ+မတ္တိကာ]
စဉ်းငယ် နီသော အဆင်းရှိသော မြေညက်။
အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကံ အဥ္ဇနံ ဟရိတကံ အာမလ-

ကန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၁" သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

အရုဏဝတိ(တီ)နဂရ (န) [အရုဏဝတီ+နဂရ] အရုဏဝတီမည်သော မြို့။ ဣမသ္မာ ဟိ ကပ္ပါ ကေတိ သကပ္ပမတ္တကေ အရုဏဝတိနဂရေ (အရုဏဝတီနဂရေ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ) အရုဏဝတော ရညော ပဘာဝတိယာ နာမ မဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ အရုဏဝန္တု(၂) အနက်နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရုဏဝတိယသုတ္တန္တ (န) [အရုဏဝတိယ + သုတ္တန္တ] အရုဏဝတိယသုတ်၊ အရုဏဝတီသုတ်။ ပါစီနပဗ္ဗတပဿေ သာမဏေရဿ အရုဏဝတိယသုတ္တန္တံ သဇ္ဈာယန္တဿ....သုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈-၉။ အရုဏဝတီသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အရုဏဝတီသုတ္တ (န) [အရုဏဝတီ+သုတ္တ] အရုဏဝတီသုတ်။ ဣမံ အရုဏဝတီသုတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ အရုဏဝတီသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အရုဏဝတီသုတ္တန္တ (န) [အရုဏဝတီ+သုတ္တန္တ] အရုဏဝတီသုတ်၊ ဗြဟ္မသံယုတ္တေ အာဂတဿ အရုဏဝတီသုတ္တန္တဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အရုဏဝတီသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အရုဏဝတီ (ထီ) အရုဏဝန္တု-ကြည့်။

အရုဏဝတီမတ္တိကာ (ထီ) [အရုဏဝတီ+မတ္တိကာ] အရုဏ်ရောင် အဆင်း — စဉ်းငယ် — အနည်းငယ်—နီသော အဆင်း—ရှိသော မြေညက်။ အရုဏဝတီမတ္တိကဥ္စ (အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကဥ္စာသိ) အာဟရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကာ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရုဏဝတီဝိဟာရ (ပု) [အရုဏဝတီ+ဝိဟာရ] အရုဏဝတီမည်သော ကျောင်း။ မဂဓတိုင်း ဣဋ္ဌကဝတီ ရွာအနီး၌ရှိသော ကျောင်းဖြစ်၍ ထိုကျောင်း၌ အရှင်သာရိပုတြာ မထေရ်မြတ် သိတင်းသုံး နေထိုင်တော် မူခဲ့ဘူးသည်။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရော တမေဝ ဂါမံ ဥပနိဿာယ အရုဏဝတီဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၂။

အရုဏဝတီသုတ္တ (န) [အရုဏဝတီ + သုတ္တ] အရုဏဝတီသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၁။၁၅၇။

အရုဏဝန္တု (တိ) [အရုဏ+ဝန္တု။ ထီ-၌ အရုဏဝတီ။ အာ သမန္တတော အာလောကံ ကရောန္တော ဥဏတိ ဂစ္ဆတီတိ အရုဏော၊ သော တသ္မိံ ဝိဇ္ဇတီတိ အရုဏဝတီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။] (၁) အရုဏဝါ အမည်ရှိသော မင်း၊ အရုဏဝတီမြို့ဘုရင်။ သိခီမြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော်ဖြစ်သည်။ ဤမင်း၏ အမည်ကို အရုဏ-ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အရုဏ၂ (၁) အနက် ကြည့်။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ အဟောသိ အရုဏဝါ နာမ။ သံ၊၁။၁၅၇။ အရုဏဝတီနဂရေ အရုဏဝတော ရညော ပဘာဝတိယာ နာမ ဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။) အရုဏရာဇ-လည်းကြည့်။ (၂) အရုဏဝတီမည်သောမြို့။ သိခီမြတ်စွာဘုရား၏ခမည်းတော် အရုဏ (အရုဏဝါ)မင်းကြီး ထီးနန်းစိုးစံရာမြို့တော် ဖြစ်သည်၊ နေ၏အရုဏ်ရောင် အဆင်း ထွန်းလင်းတောက်ပရာ မြို့ဖြစ်သောကြောင့် (အခြားမြို့များ၌လည်း အရုဏ်ရောင် အဆင်းရှိသော်လည်း ဂေါ်မဟိံသ-စသည်တို့ကဲ့သို့ ရုဋ္ဌီအားဖြင့်)အရုဏဝတီအမည်ရသည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ သိခီမြတ်စွာဘုရားသည် အဘိဘူ-မည်သော အဂ္ဂသာဝကမထေရ်မြတ်နှင့် အတူ အရုဏဝတီမြို့မှ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ကြွသွားတော်မူခဲ့ဘူးသည်။ သံ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဝင်းမြို့၌ သာလပုပ္ဖိယ

ထေရ်၏ အလောင်းဖြစ်သော မှုံသည်သည် သိခီမြတ်စွာဘုရားအားအင်ကြင်းပန်းကို လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသည်။ အပ၊၁။၂၄၆။ ယဝကလာပိယထေရ်၏ အလောင်း မုယောခင်းစောင့်ယောကျ်ားသည်လည်း သိခီမြတ်စွာဘုရားအား ၎င်းမြို့ လမ်းခရီးဝတွင် မုယောအခင်းကို ခင်း၍ လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသည်။ အပ၊၁။၃၂၅။ အရုဏာဿ ရညော အရုဏဝတီ နာမ နဂရံ ရာဇဓာနီ အဟောသိ။ သံ၊၁။၁၅၇။ (–အပ၊၁။၂၄၆၊၃၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။) (၃) အရုဏဝတီမည်သော ကျောင်း။ အရုဏဝတီဝိဟာရ-ကြည့်။

အရုဏာသ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အရုဏာသ-မည်သော စကြာဝတေးမင်း။ အရုဏဝ-ကြည့်။

အရုဏသိခါ (ထီ) [အရုဏ + သိခါ] အရုဏ်ရောင်ခြည်အဦးအဖျား။ အရုဏ်ညွန့်။ အထထေရော အရုဏသိခါယ ပညာယမာနာယ မဟာပထဝိံ ဥန္နာဒယန္တော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။

အရုဏသီသ (နပ်) [အရုဏ + သီသ] အရုဏသိခါ-နှင့် အနက်တူ။ ဥဒ္ဓသ္တေ အရုဏောတိ ဥဂ္ဂတေ အရုဏသီသေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။

အရုဏာရာမ (ပု) [အရုဏ+အာရာမ] အရုဏမည်သော–အာရာမ် – ဥယျာဉ်။ ဝေဿဘူဘုရားရှင် ဓမ္မစကြာတရား ဟောကြားတော်မူရာ ဥယျာဉ်ဖြစ်သည်။ ဝတ္တိံ စက္ကံ မဟာဝီရော၊ အရုဏာရာမေ နရုတ္တမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၀။ အရုဏုယျာန-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အရုဏုဂ္ဂ (နပ်) [အရုဏ+ဥဂ္ဂ] အရုဏ်တက်ခြင်း၊ အရုဏ်တက်ရာအချိန်။ အတ္ထာပတ္တိ အရုဏုဂ္ဂေ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၂၁၃။ သူရိယဿ ဘိက္ခဝေ ဥဒယတော ဧတံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဧတံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ယဒိဒံ အရုဏုဂ္ဂံ။ သံ၊၃။၂၃၊၇၀၊ဂ၉၊၃ဂ၆။ အံ၊၃။၄၄၉။ အရုဏုဂ္ဂံ (အရုဏုဂ္ဂံ၊သီ) ဝိယ သူရိယဿ ဥဒယတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အရုဏောတိ သူရိယဿ ဥဒယတော ပုဗ္ဗဘာဂေ ဥဋ္ဌိတရံသိ၊ တဿ ဥဂ္ဂံ ဥဂ္ဂမနံ .... ဘဝိတုံ အရဟတိ ဝိယာတိ သမ္ဗန္ဓော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။ (–ဝိ၊၅။၁၆၄။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆၊၂၃ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃၊၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၉၆။)

အရုဏုဂ္ဂမ (ပု) [အရုဏ+ဥဂ္ဂမ] အရုဏ်တက်ခြင်း။ ဆန္နာ ဒသင်္ဂေဟျရုဏုဂ္ဂမမှိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၂၉။ အရုဏုဂ္ဂမမှိ အရုဏသခါတဿ ပဌမဗာလသူရိယရံသိနော ဥဂ္ဂမနေ သတိ ဆန္နာ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၂၆၉။

အရုဏုဂ္ဂမန (နပ်) [အရုဏ+ဥဂ္ဂမန] အရုဏ်တက်ခြင်း၊ အရုဏ်တက်ရာအချိန်။ ကောဒသေ (ကေတိံသေ) အရုဏုဂ္ဂမနေ နိဿဂ္ဂိယံ (နိဿဂ္ဂိယော) ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၀၅၊ ၃၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဝိ၊၂။၃၅၇။ ဝိ၊၅။၁၃၆၊ ၂၃၉၊၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဂ၃။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅။ ကင်္ခါ။၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၆။ ဝဇီရ။၂၃၇၊၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၅-၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၁။ ကင်္ခါ၊

ဋီ။၄၅၉။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၁။ အနုဋီ၊၂။၁၇၉။)

အရုဏုဂ္ဂမနကာလ (ပု) [အရုဏုဂ္ဂမန+ကာလ] အရုဏ်တက်ရာ အခါ၊ အရုဏ်တက်ချိန်။ အရုဏုဂ္ဂမနကာလေ ဒုတိယိကာယ ဟတ္ထပါသံ ဝိဇဟန္တီ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၅၉−၄၆၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။)

အရုဏုဂ္ဂမနက္ခဏ (ပု) [အရုဏုဂ္ဂမန + ခဏ] အရုဏ်တက်ရာ − ခဏ − အခိုက် အတန့် ကာလ။ ရတ္တိံ ပိဟိတေပိ အပိဟိတေပိ ဒွါရေ နိပန္နဿ အရုဏုဂ္ဂမနက္ခဏေယေဝ .... ပိဟိ- တတ္တာ အနာပတ္တိတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၀။

အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာ (ထီ) [အရုဏုဂ္ဂမန+ဝေလာ] အရုဏ်တက်သည့်−အချိန် − အခါ။ အရု- ဏုဂ္ဂမနဝေလာယမေဝ "ဘောဇနကိစ္စေန ဘဝိတဗ္ဗ" န္တိ ဥတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ ယာယ သဗ္ဗော သော ဩကာသော အရု- ဏုဂ္ဂမနဝေလာ ဝိယ သဉ္ဇာတာလောကော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ အရု- ဏုဂ္ဂမနဝေလာ ဝိယာတိ အရုဏုဂ္ဂမနသီသေန သူရိယုဒယလက္ခဏံ ဥပလက္ခေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၇။ (−ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၀။)

အရုဏုဂ္ဂမနသမနန္တရ (တိ) [အရုဏုဂ္ဂမန+သမ- နန္တရ] အရုဏ်တက်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့ ကာလ။ ပဝါရဏာဒိဝသဿ အရုဏုဂ္ဂမနသမ- နန္တရမေဝ ဝုတ္ထဝဿာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝဇိရ၊၁၂၀။

အရုဏုဂ္ဂမနသမယ (ပု) [အရုဏုဂ္ဂမန+သမယ] အရုဏ်တက်ရာ−အခါ−အချိန်။ သစေ ပန အရုဏုဂ္ဂမနသမယေ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅။ (−စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။)

အရုဏုဂ္ဂမနသီသ (န) [အရုဏုဂ္ဂမနမ+သီသ] ပဓာနဖြစ်သော အရုဏ်တက်ခြင်း။ အရုဏုဂ္ဂ- မနဝေလာ-ကြည့်။

အရုဏုဋ္ဌာန (န) [အရုဏ+ဥဋ္ဌာန] အရုဏ်တက် ခြင်း။ ဘဂဝတော ကိရ ဓမ္မဒေသနာပရိနိ- ဋ္ဌာနဉ္စ အရုဏုဋ္ဌာနဉ္စ ရသ္မိဝိဿဇ္ဇနဉ္စ ဧကက္ခ- ဏေ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။

အရုဏုဋ္ဌာနကာလ (ပု) [အရုဏုဋ္ဌာန+ကာလ] အရုဏ်တက်ရာ− အချိန်− အခါ− ကာလ။ သတ္တာဟပရိယောသာနဘူတံ အရုဏုဋ္ဌာန- ကာလံ ပုန ဝိဟာရေဝ သမ္ဗန္ဓဝသေန သတ္တာ- ဟံ ဝိဟာရေ သန္နိဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၇၅။

အရုဏုဋ္ဌာနဝေလာ (ထီ) [အရုဏုဋ္ဌာန + ဝေ- လာ] အရုဏုဋ္ဌာနကာလ-နှင့် အနက်တူ။ သစေ အရုဏုဋ္ဌာနဝေလာယံ တေသံ အာ- ဗာဓော ဝဍ္ဎတိ၊ တေသံယေဝ ကိစ္စံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၀။

အရုဏုဋ္ဌာနသမယ (ပု) [အရုဏုဋ္ဌာန+သမယ] အရုဏုဋ္ဌာနကာလ-နှင့် အနက်တူ။ အရုဏု- ဋ္ဌာနသမယေ ကောစိ ဝိဝရတိ။ ဝဇိရ။၁၁၇။

အရုဏုဋ္ဌာပန (န) [အရုဏ + ဥဋ္ဌာပန] အရုဏ် တက်စေခြင်း။ ဘဂဝတော ဟိ စာရိကာစရ- ဏမ္ပိ အရုဏုဋ္ဌာပနမ္ပိ နိယတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (− သာရတ္ထ၊၁။၄၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၉။)

အရုဏုဋ္ဌာပနတ္ထ (ပု) [အရုဏုဋ္ဌာပန+အတ္ထ] အရုဏ်တက်စေခြင်း အကျိုး။ အရုဏုဋ္ဌာပ- နတ္ထာယ အရညံ အာဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၂။

အရုဏုယျာန (န) [အရုဏ + ဥယျာန] အရုဏ မည်သော ဥယျာဉ်။ အနောမ-မြို့၏ အနီး၌ တည်ရှိသည်၊ ထိုဥယျာဉ်၌ ဝေဿဘူမြတ်စွာ

ဘုရားသည် ညီငယ် သောဏနှင့် ဥတ္တရ အမှူး ပြုသော ပရိသတ်အပေါင်းအား ဓမ္မစကြာ တရားကို ဟောကြားတော်မူသည်။အနော္တမ-နဂရသမီပေ အရုဏုယျာနေ ဩတရိတွာ.... ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၁။

အရုဏောဒယ (ပု) [အရုဏ + ဥဒယ] အရုဏ် တက်ရာ–အချိန်–အခါ။ ယက္ခဒါသိယော.... နန္ဒိတွာ ဂါယိတွာ အရုဏောဒယေ ဧကံ သုရာ-ပါတိံ ပိဝိတွာ ဝုဋ္ဌဟန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄-၅။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၅။)

အရုန္ဓဝတီနဂရ (န) [အရုန္ဓဝတီ+နဂရ] အရုန္ဓ-ဝတီမည်သော မြို့။ ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား သည်အရုန္ဓဝတီ(အမရဝတီ)မြို့၏အနီး ဒေဝ-ဝန(နတ်သစ်တော)၌ဆယ်ကုဋေသောရဟန်း တို့အား ဓမ္မစကြာတရား ဟောတော်မူသည်။ ဣတော အဋ္ဌာရသယောဇနိကေ အရုန္ဓဝတီ-နဂရေ (အမရဝတီနဂရေ၊ သီ၊ဣ) ဒေဝဝနေ ဝိဟရန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

အရုဘူတ (တိ) [အရု + ဘူတ] အမာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အရုကာယ-ကြည့်။

အရုမက္ခန (န) [အရု+မက္ခန] အမာ–အနာ–ကို လိမ်းကျံခြင်း၊ အနာလိမ်းဆေး။ အရု-မက္ခနာဒီသု ဥပနေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၀၅။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃၁။ မူလဋီ၊၁။၉၇။ အနုဋီ၊ ၁။၁၀၅။)

အရုဟဏ (န) [န+ရုဟ+ယု] မရောက်ခြင်း–မပါဝင်ခြင်း။ တီဟိပိ သင်္ဂဟေတိ အသင်္ဂဟိ-တာနံ သမ္ဘယောဂဝိပ္ပယောဂါဘာဝေါ အရု-ဟဏေ ကာရဏံ။ မူလဋီ၊၃။၂၆။

အရူပ (န) [န+ရူပ] (၁) ရုပ်မဟုတ်သော–ရုပ်မှတပါးသော–တရား၊ (က) (နာမက္ခန္ဓာ လေးပါး,နိဗ္ဗာန်-ဟူသော) နာမ်တရား။ (ခ) (အရူပါဝစရစိတ်,စေတသိက်တည်းဟူသော) အရူပါဝစရတရား၊ အရူပဘဝ။ (ဂ) အရူပ-သမာပတ်။ (ဃ) အရူပပဋိသန္ဓေ။ (င) အရူပဈာန်။ (စ) အရူပတဏှာ၊ အရူပရာဂ။ (ဆ) ကသိုဏ်းရုပ်နိမိတ် – ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံ–မဟုတ်သော အာရုံ၊ အဇ္ဈတ္တ (ခန္ဓာ ကိုယ် ကာယမှ) ကသိုဏ်းရုပ် မဟုတ်သော အာရုံ၊ ဗဟိဒ္ဓ (ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်အပမှ) ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံ။ (ဇ) ရုပ်မဟုတ်သော အာရုံ၊ (ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံ လေးပါး)။ (၂) ရုပ်မရှိရာဖြစ်သော ဘုံ၊ အရူပဘုံ။ (၃) ရုပ်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အရူပ ပုဂ္ဂိုလ်။ (တိ) (၄) ရုပ်သဘောကို လွန်မြောက် – ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိ – အသွင် သဏ္ဌာန်မရှိ– အကြောင်းတရားမရှိ–သော၊ တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (တိ)(၅) အသွင်သဏ္ဌာန် –အဆင်း–မရှိသော တရား၊ စိတ်။ (တိ) (၆) (က) ရုပ်မရှိသော၊ ရုပ်နှင့် မရောနှော သော။ (ခ) အကြောင်းမရှိသော။

(၁) ရုပ်မဟုတ်သော – ရုပ်မှတပါး သော–တရား၊ (က) (နာမက္ခန္ဓာလေးပါး, နိဗ္ဗာန်ဟူသော)နာမ်တရား။ စတ္တာရော အရူ-ပိနော ခန္ဓာ နိဗ္ဗာနဉ္စေတိ ပဉ္စဝိဓမ္ပိ အရူပန္တိ စ နာမန္တိ စ ပဝုစ္စတိ။ သင်္ဂဟ။၅၇။ ဓမ္မာယတနံ သိယာ ရူပံ သိယာ အရူပံ။ အဘိ၊ဝိ။၇၇။ အရူပံ ဝေါဟရန္တသ္သ အရူပံ ဟောတိ။ အဘိ၊ က။၁၇၂။ အရူပေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ဒီ၊၃။၂၀၀၊ ၂၃၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။သာရတ္ထ၊၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇၊ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ မူလဋီ၊၂။၂၁။ အနုဋီ၊၂။၂၇၊ အနုဋီ၊၃။၂၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၆။) (ခ) (အရူပါ ဝစရစိတ်, စေတသိက် တည်းဟူသော) အ-ရူပါဝစရတရား၊ အရူပဘဝ။ အရူပေသု

(အာရုပ္ပေသုဌ) အသဏ္ဍိတာ။ ဋီကာဝုတ်။
၂၂၆၊၂၃၈။ အာရုပ္ပေသု အသဏ္ဍိတာတိ အ-
ရူပါဝစရဓမ္မေသု....အရူပေသု အသဏ္ဍိတာတိ
စ ပဌန္တိ၊ သော ဧဝ အတ္ထော။ ဋီကာဝုတ်၊ဌ။
၁၇၄။အရူပေသု အသဏ္ဍိတာတိ အရူပရာဂေန
အရူပဘဝေသု အပ္ပတိဋ္ဌဟန္တာ။ ဋီကာဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၂၁၀။ (ခ) အရူပဘဝ။ (ဂ) အရူပသမာ
ပတ်။ ရူပေတိ ဘိက္ခဝေ အရူပါ သန္တတရာ။
ဋီကာဝုတ်။၂၃၈။ သုတ္တနိ။၃၉၆။ အရူပါတိ အ-
ရူပဘဝါ, အရူပသမာပတ္တိယော ဝါ။ သုတ္တနိ။
ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ (ခ) အရူပဘဝ။ (ဃ) အရူပ-
ပဋိသန္ဓေ။ အထ ရူပါ အရူပါ စ၊ သုခဒုက္ခာ
ပမုစ္စတိ။ ဉဒါန။၈၇။ အရူပါတိ အရူပဓမ္မာ၊
တေန ရူပေနာမိဿိကတော အရူပဘဝေါ
ဂဟိတော ဟောတိ။ .... အရူပါတိ အရူပ-
လောကပဋိသန္ဓိတော။ ဉဒါန၊ဋ္ဌ။၈၈။ (င)
အရူပဈာန်။ အရူပါဝစရ် စတုန္နံ အာရုပ္ပါနံ
(အရူပါနံ၊ဋ္ဌိ) ယောဂဝသေန စတုဗ္ဗိဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၈၃။ စတုန္နံ အရူပါနန္တိ ဉပေက္ခာသမာဓိ-
သခ်ါတေဟိ စတူဟိ အရူပဇ္ဈာနေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၁၁၉။ အာရုပ္ပ (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၈၅)
လည်း ကြည့်။ (စ) အရူပတဏှာ၊ အရူပ-
ရာဂ။ အရူပဓာတု (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၁), အရူပဘဝ(သာရတ္ထ၊
၁။၈၃၂), အရူပါဝစရ(မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၄၉)တို့
ကြည့်။ (ဆ) ကသိုဏ်းရုပ်နိမိတ်–ကသိုဏ်း
ရုပ် အာရုံ–မဟုတ်သော အာရုံ၊ အဇ္ဈတ္တ
(ခန္ဓာကိုယ်ကာယမှ) ကသိုဏ်းရုပ် မဟုတ်
သော အာရုံ၊ ဗဟိဒ္ဓ (ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်
အပမှ) ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံ။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပံ
ဗဟိဒ္ဓါ ရူပမိဒ”န္တိ ရူပသညီ ဟောတိ။ ပဋိသံ။
၂၃၅။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပန္တိ အဇ္ဈတ္တံ ရူပနိမိတ္တံ
နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (ဇ)
ရုပ်မဟုတ်သော အာရုံ၊ (ကောင်းကင်ပညတ်
စသော အာရုံလေးပါး)။ အရူပေ အာရမ္မ-
ဏေ ပဝတ္တာ အာရုပ္ပါ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၆၀။
န ရူပံ အရူပံ၊ ရူပပ္ပဋိပက္ခံ အာကာသာဒိ-
အာရမ္မဏစတုက္ကံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၈၆။

(၂) ရုပ်မရှိရာဖြစ်သော ဘုံ၊ အရူပဘုံ။
အရူပံ ဉပပဇ္ဇန္တာနံ။ ယမက၊၁။၃၁၊၃၂၊၃၆၊
၃၉။ အရူပေ တတ္ထ။ ၎င်း-၃၂၊၃၆၊၃၉၊၄၂၊
၄၅၊၄၈။ အရူပါ စဝန္တာနံ။ ၎င်း-၄၄၊၄၆၊၄၉။
နတ္ထိ ခေါ ပနေတံ သဗ္ဗသော အရူပေ။ မ၊၂။
၈၃။ (– အဘိ၊က။၂၈၀။ ပဋ္ဌာန၊၃။၃၀၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ မူလဋီ၊၃။
၁၃၁။ အနုဋီ၊၁။၂၁၈။) အရူပါဝစရ-လည်း
ကြည့်။

(၃) ရုပ်မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အရူပပုဂ္ဂိုလ်။
အရူပါနံ တေသံ တတ္ထ ဝေဒနာက္ခန္ဓော
ဉပ္ပဇ္ဇတ္ထ။ ယမက၊၁။၃၃။ (– ၎င်း-၄၀၊၄၃၊
၅၁၊၅၅၊၉၄။) (တိ) (၄) ရုပ်သဘောကို လွန်
မြောက် – ဖောက်ပြန်ခြင်း မရှိ – အသွင်
သဏ္ဌာန်မရှိ–အကြောင်းတရားမရှိ–သော၊
တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ ရူပသဘာဝါတိက္ကမတော
အရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၀။ တာဏံ လေဏမရူ-
ပဥ္စ။ ခုဒ္ဒ။၆။ နီတိ၊ပဒ။၉၆။ နတ္ထိ ဒီဃ-
ရဿာဒိကံ ရူပံ သဏ္ဌာနမေတဿာတိ အရူပံ၊
အပ္ပစ္စယတ္တာ ဝါ အရူပံ။ ခုဒ္ဒ၊ဋီ။၆။ အရူပ-
သညီ (ဉဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၇) လည်း ကြည့်။

(တိ) (၅) အသွင်သဏ္ဌာန်–အဆင်း–
မရှိသော၊ စိတ်။ အရူပ ဒုရင်္ဂမ ဧကစာရိ၊ န
တေ ကရိဿံ ဝစနံ ဣဒါနိဟံ။ ထေရ။
၃၅၈။ ရူပါဘာဝတော အရူပံ။ စိတ္တဿ
ဟိ တာဒိသံ သဏ္ဌာနံ နီလာဒိဝဏ္ဏဘေဒေါ ဝါ
နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ အရူပါတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၇၂။ (တိ)(၆)(က) ရုပ်မရှိသော၊ ရုပ်နှင့်
မရောနှောသော။ အရူပေ အတ္တပဋိလာ-
ဘော(ဒီ၊၁။၁၈၀။ မူလဋီ၊၃။၆၂)တိ အရူပါ-
ဝစရတ္တဘာဝေါ။ သော ဟိ ရူပေန အမိဿိ-
တတ္တာ အရူပေါတိ ဝေမေတ္တ အတ္တော
ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။၈၃။ (ခ) အကြောင်း
မရှိသော။ သရူပါ ဘိက္ခဝေ ဉပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ

အကုသလာ ဓမ္မာ, နော အရူပါ။ အံ၊၁။၈၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၀။

အရူပက (တိ) [အရူပ+က] ရုပ်မရှိသော၊သူ။ အရူပကာနံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ တေသံ မနာယတနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၁။၈၃။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၉။ နေတ္တိ။၁၅၄။)

အရူပကထာ (ထီ) [အရူပ+ကထာ] အရူပကထာ၊ အရူပဈာန်လေးပါးကို အကျယ်ပြဆိုရာ အပိုင်း။ အရူပကထာပိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။

အရူပကမ္မဋ္ဌာန (န) [အရူပ+ကမ္မဋ္ဌာန] အရူပကမ္မဋ္ဌာန်း၊ နာမ်တရားတို့ကိုသိမ်းဆည်းခြင်း၊ နာမ်တရားတို့ကို အဦးပဓာနထား၍ ဝိပဿနာတရားပွါးများအားထုတ်ခြင်း။(ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရူပ ကမ္မဋ္ဌာန်း, အရူပ ကမ္မဋ္ဌာန်း-ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ရူပကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောတော်မူသောအခါ များသောအားဖြင့် စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အကျဉ်း နှလုံးသွင်းပုံ, အကျယ်နှလုံးသွင်းပုံအားဖြင့် ဟောတော်မူသည်၊ အရူပကမ္မဋ္ဌာန်း၌မူ ဖဿ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပွါးများနည်း, ဝေဒနာ၏အစွမ်းအားဖြင့် ပွါးများနည်း, စိတ်၏အစွမ်းအားဖြင့်ပွါးများနည်းဟု ၃-နည်းရှိရာ များသောအားဖြင့် ဝေဒနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ပွါးများနည်းကိုဟောတော်မူသည်။)ဒုဝိဓဥ္ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ အရူပကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄၊ ၃၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ အရူပကမ္မဋ္ဌာနန္တိ အရူပပရိဂ္ဂဟံ၊ အရူပဓမ္မမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၈-၉။ မူလဋီ၊၂။၁၅၇။)

အရူပကမ္မဋ္ဌာနဒဿနတ္ထ (ပု) [အရူပကမ္မဋ္ဌာန+ဒဿန + အတ္ထ] အရူပကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပြခြင်းအကျိုး။ တဥ္ဟ ခေါ ဝိပဿနာကမ္မိကာနံ ယောဂါဝစရာနံ ဝေဒနာမုခေန အရူပကမ္မဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အရူပကလာပ (ပု) [အရူပ+ကလာပ] အရူပကလာပ်၊ နာမ်တရားအပေါင်း။ ကာယောတိ ဣဓ အရူပကလာပေါ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၂။ (– ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၃၄။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၁။)

အရူပကသိဏ (န) [န+ရူပကသိဏ] အရူပကသိုဏ်း၊ ရုပ်ကသိုဏ်းမဟုတ်သော ကောင်းကင်ပညတ်။ အရူပီ (၃)အနက် ကြည့်။

အရူပကသိဏလာဘီ (တိ) [အရူပကသိဏ + လာဘ+ဤ] အရူပကသိဏ-ဈာန်ကို ရခြင်းရှိသော။ အရူပီ (၃)အနက် ကြည့်။

အရူပကာယ (ပု) [အရူပ + ကာယ] နာမ်တရား အပေါင်း၊ နာမကာယ။ ပီဋ္ဌသမ္ဗိဝိယ အရူပကာယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ (– ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၆။ ဝဇိရ။၁၅၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၈။)

အရူပကာယဘာဝ (ပု) [အရူပကာယ+ဘာဝ] နာမ်တရားအပေါင်း၏ အဖြစ်၊ နာမကာယ၏ အဖြစ်။ အရူပကာယဘာဝတော ဝါ ဖဿာဒိဓမ္မသမူဟဘူတေ အရူပတ္တဘာဝေ ကာယနိဒ္ဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၀။

အရူပကာယိက (တိ) [အရူပကာယ + ဣက] အရူပ ဖြဟ္မာအပေါင်း၌ – ဖြစ် – ပါဝင် – သော။ အတ္ထိ မဟာရာဇ ဒေဝေသု အရူပကာယိကာ နာမ ဒေဝါ။ မိလိန္ဒ။၃၀၄။

အရူပကောဋ္ဌာသ (ပု) [အရူပ + ကောဋ္ဌာသ] နာမ်၏ အဖို့အစု၊ နာမ်တရားစု။ ဇီဝိတိန္ဒြိယဥ္ဟိ.... အရူပကောဋ္ဌာသေန သိယာပဏ္ဏေ သင်္ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (– မူလဋီ၊၂။ ၈၁။ အနုဋီ၊၂။၈၆။)

အရူပက္ခန္ဓ (ပု) [အရူပ+ခန္ဓ] နာမ်တရားတို့၏
အစုအပေါင်း၊ နာမ်ခန္ဓာ။ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာ,
သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာ-
ဤလေးပါးကို အရူပက္ခန္ဓာ=နာမက္ခန္ဓာ-ဟု
ခေါ်သည်။) အရူပက္ခန္ဓေသု စ အရူပက္ခန္ဓာ
ဣစ္စေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဣမေ စတ္တာရော
အရူပက္ခန္ဓာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၁။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။
သာရတ္ထ၊၂။၂၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ မ၊ဋီ၊၁။
၃၇၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။ မူလဋီ၊
၁။၁၃၂။ မ၊ဋီ၊၂။၅။ အနုဋီ၊၁။၂၁၇။ အနုဋီ၊
၂။၁၀။ အနုဋီ၊၃။၂၃။)

အရူပက္ခန္ဓဂေါစရ (တိ) [အရူပက္ခန္ဓ+ဂေါစရ]
နာမ်ခန္ဓာလျှင် အာရုံရှိသော။ အရူပက္ခန္ဓ-
ဂေါစရံ ဝါတိ ဝေမတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၅။

အရူပက္ခန္ဓသမ္ဘာဝ (ပု) [အရူပက္ခန္ဓ+သမ္ဘာဝ]
နာမက္ခန္ဓာ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။
အရူပီတိ ဝုတ္တေပိ အရူပက္ခန္ဓသမ္ဘာဝတော
စေဝ တထာရူပါယ စ ပညတ္တိယာ အတ္ထိတာ-
ယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

အရူပဂတိ (ထီ) [အရူပ+ဂတိ] ရုပ်မရှိသော-
အရူပ-ဘုံသို့-လား-ရောက်-ခြင်း၊ အ-
ရူပဟူသော လားရာဂတိ။ နနု အရူပဘဝေါ
အရူပဂတိ အရူပသတ္တာဝါသော အရူပ-
သံသာရော အရူပယောနိ အရူပတ္တဘာဝ-
ပဋိလာဘောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၈၀။
(-၂၈၁။)

အရူပဂမန (နု) [အရူပ+ဂမန] အရူပဘုံသို့
သွားခြင်း၊ အရူပဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း။ အထတ္တနော
ဂမနန္တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အရူပဂမနံ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

အရူပစတုတ္ထဇ္ဈာန (နု) [အရူပ+စတုတ္ထ+ဈာန]
အရူပစတုတ္ထဈာန်။ တတ္ထ ဥပ္ပန္နာ အရူပ-
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။

အရူပစုတိ (ထီ) [အရူပ+စုတိ] အရူပစုတိ၊
အရူပဗြဟ္မာတို့၏ စုတိ။ ကထံ ကဒါစိ
စတုက္ခန္ဓာယ အရူပစုတိယာ အနန္တရာ
စတုက္ခန္ဓာဝ အာရမ္မဏတောပိ အဘိန္နာ
ပဋိသန္ဓိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၈၆။

အရူပဇီဝိတ (နု) [အရူပ+ဇီဝိတ] နာမ်ဇီဝိတ၊
နာမ်အသက်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်။ နိရောဓ-
သမာပန္နပဉှေသုပိ စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တံ အရူပဇီဝိတ-
မေဝ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ စ ပဋိဇာနာတိ စ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။)

အရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ (နု) [အရူပဇီဝိတ+ဣန္ဒြိယ]
နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ နာမ်အသက်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ-
စေတသိက်။ အတ္ထိ အရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊
ဝိ။၁၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၄။ မူလဋီ၊၃။
၁၉၆။ အနုဋီ၊၃။၂၅၈။)

အရူပဇ္ဈာန (နု) [အရူပ+ဈာန] အရူပဈာန်။
စတ္တာရိ အရူပဇ္ဈာနာနိ သောဠသက္ခတ္တုံ-
ကာနိ။ အဘိ၊ဓ။၆၈။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၀။ ဝိမတိ၊၁။၇၇။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။
သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၅။ မူလဋီ၊၃။၃၆။
အနုဋီ၊၁။၁၂၃။ အနုဋီ၊၃။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။
၄၆၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၉။)

အရူပဇ္ဈာနပဋိလာဘ (ပု) [အရူပဇ္ဈာန+ပဋိ-
လာဘ] အရူပဈာန်ကိုရခြင်း။ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာ-

နေန ပဟီနောတိ အရူပဇ္ဈာနပဋိလာဘေန ဝိက္ခမ္ဘနေန ပဟီနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။

အရူပဇ္ဈာနပါဒက (တိ) [အရူပဇ္ဈာန+ပါဒက] အရူပဈာန်လျှင် အခြေရှိသော။ "အရူပဇ္ဈာနပါဒကေနာ" တိပိ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၆၆။

အရူပဇ္ဈာနဘာဂ (ပု) [အရူပဇ္ဈာန+ဘာဂ] အရူပဈာန်အဖို့။ ဧဝံ ရူပဇ္ဈာနဘာဂေန, အရူပဇ္ဈာနဘာဂေန စ ဥဘတော ဝိမုတ္တောတိ ပါယသမာနော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၀။

အရူပဇ္ဈာနလာဘီ (တိ) [အရူပဇ္ဈာန+လာဘီ] အရူပဈာန်ကိုရသော၊သူ။ ဧတ္တာဝတာ စေသ ရူပဇ္ဈာနလာဘီယေဝ, န အရူပဇ္ဈာနလာဘီတိ န ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၈။)

အရူပဇ္ဈာနဝိက္ခမ္ဘနေယျ (တိ) [အရူပဇ္ဈာန+ဝိက္ခမ္ဘနေယျ။ န + ရူပဇ္ဈာနဝိက္ခမ္ဘနေယျ] (က) အရူပဈာန်ဖြင့် ပယ်ခွါအပ်သော၊ (ခ) ရူပဈာန်ဖြင့် မပယ်ခွါ–အပ်–နိုင်–သော။ အဋ္ဌေဝ သုခုမာနိ အရူပဇ္ဈာနဝိက္ခမ္ဘနေယျာနိ နီဝရဏာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၅။

အရူပဇ္ဈာနသညာဝိမောက္ခ (ပု) [အရူပဇ္ဈာနသညာ + ဝိမောက္ခ] အရူပဈာန်သညာ ဟူသော ဝိမောက္ခတရား။ အာရုပ္ပဝိမောက္ခာတိ အရူပဇ္ဈာနသညာဝိမောက္ခာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၄။

အရူပဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [အရူပဇ္ဈာန+သမာဓိ] အရူပဈာန်၌ ဖြစ်သောသမာဓိ၊ အရူပဈာန် သမာဓိ။ သမာဓိနိဿန္ဒောတိ ရူပဇ္ဈာနသမာဓိနံ ဟေဋ္ဌိမာနံ တိဏ္ဏံ အရူပဇ္ဈာနသမာဓိနဉ္စ နိဿန္ဒော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၈၃။

အရူပဇ္ဈာနေကဒေသာဘာဝ (ပု) [အရူပဇ္ဈာန+ ဧကဒေသ + အဘာဝ] အရူပဈာန် တစိတ်တဒေသ၏ မရှိခြင်း။ ဝေဋ္ဌိ အရူပဇ္ဈာနေကဒေသာဘာဝေပိ အဋ္ဌဝိမောက္ခပဋိက္ခေပေါ န ဟောတီတိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၃။

အရူပဋ္ဌ (ပု) [အရူပ+အတ္ထ] နာမ်ဖြစ်သော အနက်သဘော၊ အာရုံသို့ညွတ်ခြင်း အနက်သဘော။ တံ တံ လီနမတ္ထံ ဂမေန္တီတိ "အရူပဋ္ဌော အာရမ္မဏာဘိမုခနမနဋ္ဌော" တိ ဧဝမာဒိကံ....ဉာပေန္တီတိ လိင်္ဂါနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၀။

အရူပဋ္ဌာဒိက (တိ) [အရူပဋ္ဌ+အာဒိက] နာမ် ဖြစ်သော အနက်သဘော အစရှိသော။ တဿ တဿ အရူပဋ္ဌာဒိကဿ သလ္လက္ခဏဿ ကာရဏတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၀။

အရူပဋ္ဌာန (န) [အရူပ+ဌာန] နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်း။ အရူပဋ္ဌာနိက, အရူပဋ္ဌာနိကဝဇ္ဇ-တို့ ကြည့်။

အရူပဋ္ဌာနိက (ပု) [အရူပဋ္ဌာန+ဣက] နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ပစ္စည်း။ (နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ရှိကုန်သော ပစ္စည်း။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ သျ။) အာရမ္မဏ-အနန္တရ သမနန္တရ ဥပနိဿယ သမ္ပယုတ္တ နတ္ထိ-ဝိဂတပစ္စယေသု ပန အနုလောမတော ဋ္ဌိတေ-သု အရူပဋ္ဌာနိကာ ပစ္စနီကတော န လဗ္ဘန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။ ယေဟိ ဝိနာ အရူပံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေ ကေန္တိကတ္တာ အရူပဋ္ဌာနိ-ကာတိ ဣမေ ဝုတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။ ၂၁၃။ အရူပဋ္ဌာနိကာတိ အရူပပစ္စယာ အရူပ-ဓမ္မာနံယေဝ ပစ္စယဘူတာ အနန္တရပစ္စယာ-ဒယော။ အနုဋီ၊၃။၂၈၆။

အရူပဋ္ဌာနိကဝဇ္ဇ (တိ) [အရူပဋ္ဌာနိက+ဝဇ္ဇ] နာမ်တရားတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ပစ္စည်း သည်ကြဉ်အပ်သော။ ယေ ရူပဓမ္မာနံ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ တေသု အရူပဋ္ဌာနိကဝဇ္ဇေသု ဧတေ-ယေဝ န လဗ္ဘန္တီတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊ ၃။၂၁၅။

အရူပဋ္ဌာယီ (တိ) [အရူပ+ဌာယီ] အရူပ–ဘဝ–ဘုံ–၌တည်သော၊သူ။ ယေ စ ရူပူပဂါ သတ္တာ၊ ယေ စ အရူပဋ္ဌာယိနော။ သံ၊၁။ ၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊၂၃၈။ သုတ္တနိ။၃၉၆။ အရူပ-

ဌာယိနောတိ အရူပါဝစရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၀။ (−သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၅။)

အရူပတဏှာ (ထီ) [အရူပ+တဏှာ] အရူပဘဝ၌ လိုလားတပ်မက်သော−တဏှာ−ဆန္ဒရာဂ။ ရူပတဏှာ အရူပတဏှာ နိရောဓတဏှာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၅၊ ၂၂၉၊ ၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၈၀။ ဒီ၊၃။ ၁၈၁။ မဟာနိ။ ၇၊ ၂၃။ စူဠနိ။ ၂၇။ အရူပဘဝေ ဆန္ဒရာဂေါ အရူပတဏှာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၀။ အရူပဘဝေ တဏှာ အရူပတဏှာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၈။ (−ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၁။ မူလဋီ၊၁။ ၆၄။)

အရူပတာ (ထီ) [အရူပ+တာ] ရုပ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ နာမ်၏အဖြစ်။ သော အရူပတာယ န ဆေဒနဘေဒနာဒိဝသေန ဝိကောပနသမတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၂။ အရူပတာယ ဝါ အညနာမသဘာဝတ္တာ သင်္ဂဟိတောယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၇။

အရူပတ္တ (န) [အရူပ+တ္တ] နာမ်၏အဖြစ်။ အရူပတ္တာ န ဆေဒနဘေဒနာဒိဝသေန ဝိကောပနသမတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၆။

အရူပတ္တဘာဝ (ပု) [အရူပ+အတ္တဘာဝ] ရုပ်မရှိသော−အရူပဗြဟ္မာ၏−အတ္တဘော၊ (အရူပဗြဟ္မာ၏ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါး)။ ဒိဋ္ဌိဂတိကော အရူပတ္တဘာဝေပိ ကာယဝေါဟာရံ အာရောပေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၄၉။

အရူပတ္တဘာဝပဋိလာဘ (ပု) [အရူပတ္တဘာဝ + ပဋိလာဘ] ရုပ်မရှိသော အတ္တဘောကို ရခြင်း။ အရူပဂတိ-ကြည့်။

အရူပဒဿနဝေလာ (ထီ) [န + ရူပဒဿန + ဝေလာ] ရူပါရုံကို ကောင်းစွာမမြင်နိုင်သော အချိန်အခါ။ သော အရူပဒဿနဝေလာယ ဘတ္တပစနဥက္ခလိံ ဒူရတော ဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၉၄။

အရူပဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အရူပ + ဒိဋ္ဌိ] အရူပဓာတ်၌ အကျုံးဝင်သော မှားသောအယူ၊ အရူပဒိဋ္ဌိ။ အာဒိသဒ္ဒေန အရူပဒိဋ္ဌိအာဒိံ သင်္ဂဏှာတိ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၃၉။

အရူပဒေဝ (ပု) [အရူပ+ဒေဝ] အရူပဗြဟ္မာ။ အရူပဒေဝါ ဟိ လောကေ ဝိသေသတော ဒီဃာယုကာတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၆၅။

အရူပဒေဝဂ္ဂဟဏ (န) [အရူပဒေဝ+ဂဟဏ] အရူပဗြဟ္မာကို ယူခြင်း။ သဒေဝကေတိ အရူပဒေဝဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၄၁။

အရူပဒေဝတာ (ထီ) [အရူပဒေဝ + တာ] အရူပဗြဟ္မာ။ တတ္ထ ယေဘုယျေနာတိ ဣဒံ အသညသတ္တာနဉ္စေဝ အရူပဒေဝတာနဉ္စ ဩဟီနဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၀။

အရူပဓမ္မ (ပု) [အရူပ + ဓမ္မ] နာမ်တရား။ အရူပဓမ္မာနံ ဇရာခဏော နာမ န သက္ကာ ပညာပေတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆။ ဝိပက္ကဘာဝမာပန္နာနံ အရူပဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ (− အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၉၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၈။ မ၊ဋီ၊၃။ ၉၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၉။ မူလဋီ၊၁။ ၃၈၊ ၁၃၉။ မူလဋီ၊၂။ ၅။ မူလဋီ၊၃။ ၂၅။ အနုဋီ၊၁။ ၃၁။ အနုဋီ၊၃။ ၃၁၅။)

အရူပဓမ္မကောဋ္ဌာသ (ပု) [အရူပဓမ္မ+ကောဋ္ဌာသ] နာမ်တရားအစု။ အရူပဓမ္မကောဋ္ဌာသံ "ဝေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝေ နိရုဇ္ဈေ"တိ သရိတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈။

အရူပဓမ္မတ္တ (န) [အရူပဓမ္မ+တ္တ] နာမ်တရား၏အဖြစ်။ အယဉ္စ အရူပဓမ္မတ္တာ ကေဒေသေန အနလ္လီယမာနောပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၀။

အရူပဓမ္မပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [အရူပဓမ္မ+ ပရိဂ္ဂါ-ဟက] နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းယူတတ်သော။ သဗ္ဗအရူပဓမ္မပရိဂ္ဂါဟကာ ပန သဟဇာတာ-ဒယော ပစ္စယာ ဣမသ္မိံ ပစ္စနီယဝါရေ ပရိ-ဟာယန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။ (−မူလဋီ၊၃။၂၃၇။)

အရူပဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [အရူပဓမ္မ+ပုစ္ဆာ] နာမ်တရားတို့ကိုမေးခြင်း၊ နာမ်တရားနှင့်ဆိုင်ရာ−မေးခွန်း−ပုစ္ဆာ။ အရူပဓမ္မပုစ္ဆာသု ပနေတ္ထ သဠာယတနဒ္ဓေ ဝါ ဝေဒနာက္ခန္ဓေ ဝါ ဓေကော ခန္ဓော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

အရူပဓမ္မပုဉ္ဇ (ပု) [အရူပဓမ္မ+ပုဉ္ဇ] နာမ်တရားအပေါင်း။ စတုဗ္ဗိဓောပိ ဟိ သဿတဝါဒီ.... အရူပဓမ္မပုဉ္ဇေ သဿတာဘိနိဝေသီ ဇာတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (−ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။)

အရူပဓမ္မပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အရူပဓမ္မ+ပဝတ္တိ] နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ န စ ရူပဓမ္မပ္ပဝတ္တိ အရူပ-ဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ အန္တရံ ကရောတိ အညသန္တာ-နတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၀။

အရူပဓမ္မဘာဝ (ပု) [အရူပဓမ္မ + ဘာဝ] နာမ်တရား၏အဖြစ်။ ဇေဝံ ကုသလာကုသလာနံ ဖလာနိ အရူပဓမ္မဘာဝေန သာရမ္မဏ-ဘာဝေန....ဝိပါကနိရုတ္တိံ လဘန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။၃၇။ န စေတ္ထ အရူပဓမ္မဘာဝတော အလံ ပရိဟာရာယ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၃။

အရူပဓမ္မဘူတ (ပု) [အရူပဓမ္မ+ဘူတ] နာမ်တရားဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ယထေဝ ဟိ အရူပ-ဓမ္မဘူတော သဟဇာတပစ္စယော နိပ္ပဒေ-သေန စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓေ ဂဏှာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၁။

အရူပဓမ္မမုခ (န) [အရူပဓမ္မ+မုခ] နာမ်တရားတည်းဟူသော အဦးပဓာနတရား။ အရူပဓမ္မ-မုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၇။

အရူပဓမ္မရာသိ (ပု) [အရူပဓမ္မ + ရာသိ] နာမ်တရား အစု။ အယံ ပန အနန္တရပစ္စယော နာမ ဌပေတွာ နိဗ္ဗာနံ စတုဘူမကော အရူပ-ဓမ္မရာသိယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၃။

အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာနဒုက္ကရပဉှ (တိ) [အရူပဓမ္မ+ ဝဝတ္ထာန+ဒုက္ကရ+ပဉှာ] အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာန-ဒုက္ကရပဉှာ၊ နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားခြင်း၌ ခဲယဉ်းပုံ ပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒ-ပဉှာပါဠိ၊ ၂-ပဉှ၊ ၁၆-ပဉှ။ အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာန-ဒုက္ကရပဉှော သောဠသမော။ မိလိန္ဒ။၉၄။

အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာနဝဂ္ဂ (ပု) [အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာန+ ဝဂ္ဂ] အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာနဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉှာပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်။ အရူပဓမ္မဝဝတ္ထာန-ဝဂ္ဂေါ သတ္တမော။ မိလိန္ဒ။ ၉၄။

အရူပဓမ္မဝိဇ္ဇမာနက္ခဏ (ပု) [အရူပဓမ္မ+ဝိဇ္ဇ-မာန+ခဏ] နာမ်တရား၏ ထင်ရှား ရှိရာခဏ။ အတ္ထိက္ခဏန္တိ အရူပဓမ္မဝိဇ္ဇမာနက္ခဏံ၊ ဥပ္ပါဒက္ခဏန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။

အရူပဓမ္မဝိမုရ (တိ) [အရူပဓမ္မ+ဝိမုရ] နာမ်တရားနှင့် ဆန့်ကျင်သော။ ကက္ခဠတ္တာဒီနံ-ယေဝ ပန အရူပဓမ္မဝိမုရော သဘာဝဝိသေ-သောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၂။၁၀။

အရူပဓမ္မသာရမ္မဏတာ (ထီ) [အရူပဓမ္မ+သာ-ရမ္မဏ+တာ] နာမ်တရား၏အဖြစ်, အာရုံပြုခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ အရူပဓမ္မသာရမ္မဏတာ သုက္ကကဏှာဒိဘာဝေဟိ အတ္တနာ သဒိသဿ။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။

အရူပဓမ္မာဒိဘာဝဂ္ဂဟဏ (န) [အရူပဓမ္မ+အာဒိ +ဘာဝ+ဂဟဏ]နာမ်တရားစသည်၏အဖြစ်ကိုယူခြင်း။ အရူပဓမ္မာဒိဘာဝဂ္ဂဟဏေန စဿ ပရိနိပ္ဖန္နတာ ဒီပိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၆။

အရူပဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [အရူပဓမ္မ+အာရမ္မဏ] နာမ်တရားလျှင်အာရုံရှိသော။ န ဟိ သော

အရူပဓမ္မာရမ္မဏောတိ အနုယောဂံ ပရိဟရန္တော ဣဒ္ဓဉ္စာတိအာဒိမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၅၃-၄။

အရူပဓာတု (ထီ) [အရူပ + ဓာတု။ အရူပေနယုတ္တာ ဓာတု အရူပဓာတု၊ အရူပသင်္ခါတာ ဝါ ဓာတု အရူပဓာတု။ မဟာနီ၊ဋ္ဌ။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂။] အရူပဓာတ်။ (၁) အရူပဘုံ။ (၂) အရူပါဝစရ တရား၊ အရူပါဝစရခန္ဓာ လေးပါး။ (၃) နာမ်တရား။ (၁) ကာမဓာတုယာ ဒွိသု ဝေဒနာသု ရူပဓာတုယာ အရူပဓာတုယာ ဧတ္ထ မာနာနုသယော အနုသေတိ။ ယမက။၅၅။ အရူပဓာတူသူ(ထေရ။၂၆၇)တိ အရူပဘဝေသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဂ၂။ (-အဘိ၊ ဝိ။၄၂၁။ အဘိ၊က။၃၆၄-၅။ ယမက။၂၇၅-၂ဂဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉၊၃၂၁-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ဝ၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၇။) (၂) ကာမဓာတု ရူပဓာတု အရူပဓာတု။ ဒီ၊၃။၁ဂ၁။ မ၊၃။၁ဝဂ။ စတ္တာရော အရူပါဝစရက္ခန္ဓာ အရူပဓာတု နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ အရူပတဏှာယ ဝိသယဘူတာ ဓမ္မာ အရူပဓာတူတိ အာဟ "စတ္တာရော အရူပါဝစရက္ခန္ဓာ"တိ အာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၁။ (-ဣတိဝုတ်။၂၂၆။ မဟာနိ။၇၊၄၆။ ပဋိသံ။၉။ နေတ္တိ။ဂ၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၊၁၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။) (၃) အရူပိနော ဓမ္မာ အရူပဓာတူတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၇၆။ အရူပိနော ဓမ္မာ အဝိသေသေန "အရူပဓာတူ"တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။ဂ၉။ အဝိသေသေနာတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနဝိသေသံ အကတွာ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၅။

အရူပဓာတုကထာ (ထီ) [အရူပဓာတု+ကထာ] အရူပဓာတ်ကို ပြဆိုသော စကားရပ်၊ အရူပဓာတုကထာ။ အရူပဓာတုကထာယပိ ဣမိနာဝုပါယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဝ၉။

အရူပဓာတုပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အရူပဓာတု+ပဋိသံယုတ္တ] အရူပဓာတ်နှင့်-စပ်ယှဉ်-ပတ်သက်-သော။ အရူပဓာတုပဋိသံယုတ္တော ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃ဂဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇ဝ။

အရူပဓာတုပရိယာပန္န (တိ) [အရူပဓာတု+ပရိယာပန္န] အရူပဓာတ်၌ အကျုံးဝင်သော။ အရူပရာဂေါ အရူပဓာတုံ အနုသေတိ, အရူပဓာတုပရိယာပန္နောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၆၄-၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃၊၂၅၃။)

အရူပဓာတုဝေပက္က (တိ) [အရူပဓာတု+ဝေပက္က] အရူပဓာတ်-အရူပဘဝ-၌ အကျိုးပေးတတ်သော။ အရူပဓာတုဝေပက္ကဉ္စ အာနန္ဒ ကမ္မံ နာဘဝိဿ၊ အပိ နု ခေါ အရူပဘဝေါ ပညာယေထာတိ။ အံ၊၁။၂၂၄၊၂၂၅။

အရူပဓာတုပပတ္တိ (ထီ) [အရူပဓာတု+ဥပပတ္တိ] အရူပဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း။ အရူပဓာတုပပတ္တိ စ နနိဝါရိတာတိ သမ္ဗန္ဓော။ အနုဋီ၊၂။၂၂ဂ။

အရူပနိရပေက္ခတာ (ထီ) [အရူပ + နိရပေက္ခ + တာ] နာမ်တရားကို ငဲ့ကွက်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ တဿ ဝိနာ အရူပေန ပဝတ္တိ အရူပနိရပေက္ခတာယ ကာရဏဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၇။

အရူပနိဿိတတ္တ (နု) [အရူပ + နိဿိတ + တ္တ] နာမ်တရားကို မှီသည်၏အဖြစ်။ ကိလေသသံကိလေသော ဧဝ ပန ဒုဗ္ဗိသောဓနီယတရော အနာဒိကာလိကတ္တာ အရူပနိဿိတတ္တာ စ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၃။

အရူပပစ္စယ (ပု) [အရူပ + ပစ္စယ] (က) နာမ်တရားဟူသော-အထောက်အပံ့-အကြောင်း။ (ခ) နာမ်တရားတို့၏-အကြောင်း-ပစ္စည်း။ (က) တတြ ဟိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တမတ္တမ္ပိ အရူပပစ္စယံ ဝိနာ ရူပဓမ္မာဝ

ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။ (ခ) အရူပဋ္ဌာနိ-က-ကြည့်။

အရူပပဋိဘာဂတာ (ထီ) [အရူပ + ပဋိဘာဂ + တာ] နာမ်တရားနှင့် – တူသောအဖို့ရှိ – တူညီ–သည်၏ အဖြစ်။ တဿေဝ အရူပပဋိဘာဂတော ယုတ္တာတိ ဝါယောကသိဏေယေဝ ပရိကမ္မံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။

အရူပပဋိဘာဂဘူတ (တိ) [အရူပပဋိဘာဂ + ဘူတ] နာမ်တရားနှင့်တူသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဇဝံ အပရိဗျတ္တဝိဂ္ဂဟတာယ အရူပပဋိဘာဂဘူတေ ကသိဏဝိသေသေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။

အရူပပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အရူပ+ပဋိသံယုတ္တ] နာမ်တရားနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ အရူပါမိသ-ကြည့်။

အရူပပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အရူပ+ပဋိသန္ဓိ] အရူပပဋိသန္ဓေ၊ အရူပပြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေ။ ကဒါစိ ပဉ္စက္ခန္ဓာယ ကာမာဝစရစုတိယာ ရူပါဝစရစုတိယာ ဝါ အနန္တရာ စတုက္ခန္ဓာ အရူပပဋိသန္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၆။

အရူပပဓာနတာ (ထီ) [အရူပပဓာန + တာ] နာမ်တရား ပြဓာန်းသည်၏ အဖြစ်။ ဝိပါကာ ဓမ္မာတိအာဒီသု အရူပပဓာနတာယ စ တဗ္ဗဟုလတာယ စ ဝိပါကဝဇ္ဇန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၄၀။

အရူပပဓာနဘာဝ (ပု) [အရူပ+ပဓာန+ဘာဝ] နာမ်တရား ပြဓာန်းသည်၏ အဖြစ်။ အရူပ-ပဓာနဘာဝေါ ကထိတော ဟောတိ။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၉။

အရူပပရိဂ္ဂဏှနုပါယ (ပု) [အရူပ + ပရိဂ္ဂဏှန + ဥပါယ] နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အကြောင်း။ တတ္ထ ဌိတဿ ဖဿာဒိမုခေန အရူပပရိဂ္ဂဏှနုပါယော ဒဿိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၅၇။

အရူပပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အရူပ + ပရိဂ္ဂဟ] (က) နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာအခါ။ (ခ) နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ (က) သောဝပိ ဩဠာရိကော အရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၇။ (ခ) ဣမိနာ ဘဂဝါ.... အရူပပရိဂ္ဂဟံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၀၊၂၅၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၄၊၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၅။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။) အရူပကမ္မဋ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

အရူပပဝတ္တ (တိ) [အရူပ+ပဝတ္တ] နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ ယော ဟိ ဘိက္ခု အရူပပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဍိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

အရူပပ(ဝ္ပ)ဝတ္တိ (ထီ) [အရူပ + ပဝတ္တိ] နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ အရူပပ(ဝ္ပ)ဝတ္တိယာ အာဒီနဝဒဿနေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။(–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃။)

အရူပပါက (ပု) [အရူပ + ပါက] အရူပဝိပါက်။ အရူပါဝစရပါက ကြည့်။

အရူပပုဂ္ဂလ (ပု) [အရူပ+ပုဂ္ဂလ] အရူပပုဂ္ဂိုလ်။ တဿ အရူပသမာပတ္တိပဋိလာဘိနော အရူပ-ပုဂ္ဂလဿ ရူပါဝစရကာယော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅၂။

အရူပပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [အရူပ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] နာမ်တရား ဟူသော – ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား – ပဓာန တရား–ရှိသော။ အရူပပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝါ ရူပံ ရူပ-ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝါ အရူပန္တိ ရူပါရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။(–သာရတ္ထ၊၂။၂၃၄။)

အရူပပဋိသညုတ္တ (တိ) [အရူပ + ပဋိသညုတ္တ] နာမ်တရားနှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ အရူပသမာပတ် ဖြစ်သော။ ကတမော နိရာမိသော ဝိမောက္ခော အရူပပဋိသညုတ္တော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။ ၂၃၇။ အရူပပဋိသညုတ္တောတိ အရူပသမာပတ္တိယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။

အရူပဗြဟ္မ (ပု) [အရူပ + ဗြဟ္မ] အရူပဗြဟ္မာ။ ဋ္ဌပေတွာ အသညသတ္တေ စ အရူပဗြဟ္မာနော စ.... သမ္ပရိဝါရေသုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၁။

အရူပဗြဟ္မလောက (ပု) [အရူပ+ဗြဟ္မလောက] အရူပဗြဟ္မာဘုံ။ အရူပဗြဟ္မလောကော နာမ သဗ္ဗာကာရေန နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။

အရူပဘဝ (ပု) [အရူပ+ဘဝ] (၁) အရူပဘုံ။ (၂) အရူပါဝစရတရား၊ (အရူပါဝစရစိတ်, စေတသိက် တရားများ)။ (၃) အရူပကမ္မဘဝ၊ (အရူပဘုံသို့ရောက်ကြောင်းကံ)။ (၄) အရူပဥပပတ္တိဘဝ၊ (အရူပဝိပါက်စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။ (၁) တွေ စ "ကာမဘဝေ ရူပဘဝေ အရူပဘဝေ" တိ ဩကာသဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၆၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၉။) (၂) အရူပဘဝေတိ အရူပါဝစရေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၊၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၄။) (၃) ကာမဘဝေါ ဝါ ရူပဘဝေါ ဝါ အရူပဘဝေါ ဝါ။ ဒီ၊ ၂။၄၉။ ကာမဘဝူပဂံ ကမ္မံ ကာမဘဝေါ၊ သေ နယော ရူပါရူပဘဝေသုပိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၆။

(၄) တတ္ထ ကတမော ဥပပတ္တိဘဝေါ၊ ကာမဘဝေါ ရူပဘဝေါ အရူပဘဝေါ....။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၆။ ကာမဘဝါ ဒီသု ကာမသင်္ခါတော ဘဝေါ ကာမဘဝေါ၊ သေ နယော ရူပါရူပဘဝေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ အရူပန္တိ အာကာသာနဉ္စာယတနာဘိဝုဂ္ဂပရိစ္ဆိန္နာ စတ္တာရော ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ ဝုစ္စန္တိ။ အရူပမေဝ ဘဝေါ အရူပဘဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။ အရူပေ အရူပဘဝေ ပဝတ္တော ဘဝေါ, အရူပဇ္ဈာနသင်္ခါတဝါဖလဘူတော ဘဝေါ အရူပဘဝေါ၊ ဝိပါကဘူတော ဥပပတ္တိဘဝေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၃၁။ (–ခုဒ္ဒကပါဌ၊ဋ္ဌ။၁၃။ အံ၊၁။ ၂၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၁၂။ မူလဋီ၊၃။ ၂၅။ အနုဋီ၊၁။၁၈၅။ အနုဋီ၊၃။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၅၁။) (၃) (၄) တယောမေ အာဝုသော ဘဝါ ကာမဘဝေါ ရူပဘဝေါ အရူပဘဝေါ။ မ၊၁။၆၂။ ကမ္မဉ္စ ဥပပတ္တိ စ ဥဘယမ္ပေတမိဓ "ကာမဘဝေါ" တိ ဝုတ္တံ၊ သေ နယော ရူပါရူပဘဝေသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ အရူပဘဝူပဂကမ္မံ အရူပဘဝေါ၊ တံတံနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓာ ရူပါရူပူပပတ္တိဘဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ (– မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။)

အရူပဘဝဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [အရူပဘဝ+ဂဟဏ] အရူပဘဝ – အရူပဥပပတ္တိဘဝ – ကို ယူခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ပန ယံ ကိဉ္စိ ဂဟေတွာ ယထာ တထာ အဘိနိဝိသတီတိ အရူပဘဝဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၃။

အရူပဘဝင်္ဂ (နပုံ) [အရူပ+ဘဝင်္ဂ] အရူပဘဝင်။ အရူပသင်္ခါတော အင်္ဂါတိ အရူပဘဝင်္ဂံ အာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၆။

အရူပဘဝတဏှာ (ထီ) [အရူပဘဝ + တဏှာ] အရူပဘဝ – အရူပါဝစရတရား – ၌ တပ်မက်

သော တဏှာ။ ဝိဘဝတဏှာယာတိ အရူပ-ဘဝတဏှာယ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၁၆။

အရူပဘဝပရိယာပန္န (တိ) [အရူပဘဝ+ပရိယာ-ပန္န] အရူပဘုံ၌ အကျုံးဝင်သော။ ဣဒါနိ အရူပသဘာဝတ္တေပိ နိဗ္ဗာနဿ အရူပဘဝ-ပရိယာပန္နာနံ ဓမ္မာနံ တတ္ထ အဘာဝံ ဒဿေ-တုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၄။

အရူပဘဝဘေဒ (ပု) [အရူပဘဝ+ဘေဒ] အရူပဘဝ–အရူပဥပပတ္တိဘဝ–အပြား။ဧဝဥ္စ ကတ္ွာ အရူပဘဝဘေဒဝသေန ဝိယ ကာမ-ရူပဘဝဘေဒဝသေနာပိ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ ဝိဘ-ဇိတ္ွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။)

အရူပဘဝသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အရူပဘဝ + သမ္ပတ္တိ] အရူပဘဝ၏ ပြည့်စုံမှု။ အရူပဘဝသမ္ပတ္တိ အနုဘဝိဿာမိ။ ဝိ၊၁။၈၆။ အဝိဇ္ဇာသမ္မူ-ဋ္ဌတ္တာ အရူပဘဝသမ္ပတ္တိယော ပတ္ထေတ္ွာ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၇။

အရူပဘဝူပဂကမ္မ (နပုံ) [အရူပဘဝ + ဥပဂ + ကမ္မ] အရူပဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကြောင်း ကံ။ အရူပဘဝ (၃) (၄) အနက်တို့ ကြည့်။

အရူပဘဝေကဒေသ (ပု) [အရူပဘဝ + ဧက-ဒေသ] အရူပဘဝ၏ တစိတ်တဒေသ။ နေဝ သညာ နာသညာ အသ္မိံ ဘဝေတိ နေဝ-သညာနာသညာဘဝေါ၊ သော အရူပဘဝေ-ကဒေသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၂။

အရူပဘာဝ (ပု) [အရူပ+ဘာဝ] နာမ်တရား၏ အဖြစ်။ အရူပဘာဝေန စ အတ္တာ ဥပတိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၁။ အရူပဘာဝေန စ အတ္တာတိ ဂဟေတ္ွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၂။

အရူပဘာဝတ္တ (နပုံ) [အရူပဘာဝ + တ္တ] နာမ်တရား၏ အဖြစ်။ တတ္ထ ယဒိ အတ္တာ ရူပီ၊ န သညီ သညာယ အရူပဘာဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၃။

အရူပဘာဝနာ (ထီ) [အရူပ+ဘာဝနာ] အရူပါ-ဝစရဘာဝနာ၊ အရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါးစေ ခြင်း။ ယေသဥ္စ ရူပသညာဒီနံ အရူပဘာဝ-နာယ သမတိက္ကမာဒိကော လဗ္ဘတိ၊ တေ ဒဿေတုံ။ အနုဋီ၊၁။၁၁၆။ အယံ ပန ဘာဝ-နာတိ အရူပဘာဝနမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၈။

အရူပဘာဝါဒိပ္ပကာရ (ပု) [အရူပဘာဝ+အာဒိ + ပကာရ] နာမ်၏ အဖြစ် အစရှိသော အပြား။ တထာ တထာ အရူပဘာဝါဒိပ္ပ-ကာရေန ဝေဒယိတာဒိပ္ပကာရေန စ ဥဒ္ဒိသိ-တဗ္ဗတော ကထေတဗ္ဗတော ဥဒ္ဒေသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။

အရူပဘူမိ (ထီ) [အရူပ+ဘူမိ] အရူပဘုံ။ အယံ တာဝ အရူပဘူမိသုယေဝ နယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၆။ (–အဘိ၊ဝတာရ၊ ဋီ၊၁။၆၁။)

အရူပမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [အရူပ+မဂ္ဂ+သမင်္ဂီ] အရူပမဂ်– အရူပစျာန်– နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဧဝံ သမေတဿ အရူပမဂ္ဂသမင်္ဂိနော ဝိဘောတိ ရူပံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၃။

အရူပမိဿကတ္တ (နပုံ) [အရူပ + မိဿက + တ္တ] နာမ်တရားနှင့် ရောနှောသည်၏အဖြစ်။ ဇီဝိ-တိန္ဒြိယံ ပန အရူပမိဿကတ္တာ ဣဓ အနာ-ဘဋ္ဌံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အရူပမုခ (နပုံ) [အရူပ+မုခ] နာမ်ဟူသော အဦး ပဓာနတရား၊ နာမ်ကို အဦးပဓာနပြုခြင်း။ အရူပမုခဝသေန စတုဓာတုဝဝတ္ထာနေ ဝုတ္တာ-နံ တေသံ တေသံ ဓာတုပရိဂ္ဂဟမုခါနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။)

အရူပယောနိ (ထီ) [အရူပ+ယောနိ] နာမ်တရား အစုအဝေး။ အရူပဂတိ-ကြည့်။

အရူပရဟိတ (တိ) [အရူပ + ရဟိတ] နာမ်တရားမှ ကင်းသော။ ရူပရဟိတာ အရူပရဟိတာ စ ခန္ဓာနံ ပဝတ္တိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၈။

အရူပရာဂ (ပု) [အရူပ+ရာဂ] အရူပရာဂ၊ အရူပဘဝ၌ တပ်မက်သော ရာဂ။ ရူပရာဂ အရူပရာဂ မာန ဥဒ္ဓစ္စ အဝိဇ္ဇာယ အနဝသေသပ္ပဟာနာယ။ အဘိ၊မ။ဂ၉။ အရူပရာဂေါတိ အရူပဘဝေ ဆန္ဒရာဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (– ဒီ၊၃။ ၁၉၆။ သံ၊၃။၁၆ဂ၊၂၁၉။ အံ၊၃။၂၅၂၊၂၇၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၁။ အဘိ၊က။၃၆၅၊၃၉၂။ ပဋိသံ။ ၆၉၊၇၀။ မဟာနိ။၇၇။ စူဠနိ။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁ဂ၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၄ဂ။)

အရူပရာဂုပစ္ဆေဒ (ပု) [အရူပရာဂ + ဥပစ္ဆေဒ] အရူပရာဂကို ဖြတ်ခြင်း။ အရူပရာဂုပစ္ဆေဒေါ စ ဘဝိဿတိယေဝ။ မူလဋီ၊၂။၂၃၄။

အရူပရာသိ (ပု) [အရူပ + ရာသိ] နာမ်တရားအစု။ ကတ္ထစိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ဝေ ဝေဒနာဝသေန အရူပရာသိတော။ မူလဋီ၊၂။၁၅၇။

အရူပလောက (ပု) [အရူပ + လောက] အရူပ ဗြဟ္မာ့ဘုံ။ စတူဟိ အရူပါဝစရဝိပါကေဟိ အရူပလောကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁ဂ၀။ အရူပလောကံ ဟိ သန္ဓာယ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပံ ဝါ "နော"တိ သက္ကာ ဝတ္တုန္တိ။ အနုဋီ၊၂။၃၀။

အရူပဝိပါက (ပု၊န) [အရူပ + ဝိပါက] အရူပကုသိုလ်၏ အကျိုး၊ အရူပဝိပါက်။ သဗ္ဗသတ္တာနဉ္စ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ခီဏာသဝဿ စုတိစိတ္တံ ဒွိပဉ္စဝိညာဏာနိ စတ္တာရိ အရူပဝိပါကာနိတိ သောဠသ စိတ္တာနိ ရူပံ န သမုဋ္ဌာပေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရပစ္စယာ ပန စတ္တာရိ အရူပဝိပါကာနိတိ ဧဝံ စတုဗ္ဗိဓံ ဝိညာဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇ဂ။

အရူပဝိဘာဝန (န) [အရူပ + ဝိဘာဝန] နာမ်တရားကို ထင်ရှားစွာ ဖြစ်စေခြင်း။ အရူပဝိဘာဝနေန အရူပဝိရာဂဘာဝနာသင်္ခါတော ရူပသမာပတ္တိဝိသေသော အဓိဂမိယတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။

အရူပဝိရာဂဘာဝနာ (ထီ) [အရူပ + ဝိရာဂ + ဘာဝနာ] နာမ်တရား၌ – မတပ်မက် – စက်ဆုပ် – သော ဘာဝနာ။ အရူပဝိဘာဝန-ကြည့်။

အရူပဝိရာဂဘာဝနာပရိကမ္မ (န) [အရူပဝိရာဂဘာဝနာ + ပရိကမ္မ] နာမ်တရား၌ – တပ်မက်ခြင်း ကင်းသော – စက်ဆုပ်သော – ဘာဝနာပရိကမ် – အဖန်ဖန် စီးဖြန်း ပွါးများသော ဘာဝနာ။ စတုတ္ထေဝ ဘူတကသိဏေ အရူပဝိရာဂဘာဝနာပရိကမ္မံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။

အရူပသံသာရ (ပု) [အရူပ+သံသာရ] အရူပသံသရာ၊ အရူပ ဗြဟ္မာတို့၏ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး။ အရူပဂတိ-ကြည့်။

အရူပသညိတာ (ထီ) [အရူပသညီ + တာ] ကသိုဏ်းရုပ်၌ သညာ – ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန်စီးဖြန်းပွါးများသော သညာ အမှုးရှိသော ဈာန် – မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝေံ အဝတွာ ဣဓ စတူသုပိ အဘိဘာယတနေသု အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညိတာဝ ဝုတ္တာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (– မ၊ဋီ၊၃။၁၂၃၊၂၄ဂ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၆။) အရူပသညီ-လည်း ကြည့်။

အရူပသညီ (တိ) [(၁) န+ရူပသညီ၊ (၂)အရူပ-+သညာ+ဤ] (၁) ကသိုဏ်းရုပ်၌ သညာ – ကသိုဏ်းနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ အဖန်ဖန်စီးဖြန်း

ပွါးများသော သညာအမှုးရှိသော ဈာန်–မရှိသော၊သူ။ (၂) အရူပ–နိဗ္ဗာန်–ကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သောမဂ်ဖိုလ်သညာရှိသော၊သူ။ (၁) အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ (ကော) ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ။ ဒီ၊၂။ ၆ဝ၊၉၂၊၉၃၊၉၄။ ဒီ၊၃။ ၂၁၆၊ ၂၁၇။ မ၊၂။ ၂ဝ၅၊၂ဝ၆။ မ၊၃။ ၂၆၄။ အံ၊၁။ ၄၂။ အံ၊၃။ ၁၂၆၊ ၁၆၁၊ ၃ဝ၄၊ ၃ဝ၅၊ ၃ဝ၆။ အဘိ၊ ၈။ ၅၅၊၅၆၊ ၅၇၊ ၈၅၊ ၅၉၊ ၆ဝ-၁-၂-၃-၄-၅။ ပဋိသံ။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ မူလဋီ၊၁။ ၁ဝ၅။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ၊ အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဈာနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဝ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ရူပသညာ၊ သာ ဧတဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ သညာသီသေန ဈာနံ ဝဒတိ တပ္ပဋိက္ခေပေန အရူပသညီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၈။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၉။ ရူပေ သညာ ရူပသညာ၊ သာ အဿ အတ္ထီတိ ရူပသညီ၊ န ရူပသညီ အရူပသညီ၊ သညာသီသေန ဈာနံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၇။ (၂) တံ သင်္ဂမတိစ္စ အရူပသညီ၊ စတုယောဂါတိဂတော န ဇာတု မေတိ။ ဥဒါန။၁၆၆။ တံ သင်္ဂမတိစ္စ အရူပသညီတိ ဧတ္ထ .... ရူပသဘာဝါဘာဝတော ရုပ္ပနသင်္ခါတဿ စ ဝိကာရဿ တတ္ထ အဘာဝတော နိဗ္ဗိကာရဟေတုဘာဝတော ဝါ အရူပန္တိ လဒ္ဓနာမံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တာယ မဂ္ဂဖလသညာယ အရူပသညီ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၇။

အရူပသတ္တ (ပု) [အရူပ+သတ္တ] အရူပသတ္တဝါ။ လာဘန္တဿ ပန အရူပသတ္တာနံ....ပဏ္ဏကဘာဝပက္ခေပိ ဘိက္ခုဘာဝေါ အတ္ထိ။ဝဇိရ။၈၄။

အရူပသတ္တက (န) [အရူပ+သတ္တက] နာမ်တရားတို့၏– နှလုံးသွင်းပုံ – ဝိပဿနာရှုပုံ – ၇-ပါးအပေါင်း – ၇-မျိုး။ အရူပသတ္တကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၄။ ရူပေသု မနသိကာရသတ္တကံ ရူပသတ္တကံ၊ ရူပဓမ္မေသု သတ္တဟာကာရေဟိ မနသိကရောတီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ အရူပသတ္တကမ္ပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄ဝ၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅၊၂၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။)

အရူပသတ္တာဝါသ (ပု) [အရူပသတ္တ+အာဝါသ] အရူပသတ္တဝါ–အရူပဘုံသားဗြဟ္မာ–တို့၏– ဖြစ်ရာ – တည်နေရာ – အစုအဝေး၊ အရူပသတ္တဝါအပေါင်း။ အရူပဂတိ-ကြည့်။

အရူပသဒ္ဒ (ပု) [အရူပ+သဒ္ဒ] အရူပသဒ္ဒါ။ အရူပက္ခန္ဓနိဗ္ဗာနမတ္တဝါစကော အရူပ-သဒ္ဒေါ န ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထံ။ မူလဋီ၊၃။၃၂။

အရူပသန္တတိ (ထီ) [အရူပ + သန္တတိ] နာမ်တရားတို့၏–အစဉ်–ဖြစ်စဉ်၊ စဉ်ကာဆက်ကာဖြစ်နေသော နာမ်တရား။ ဒွေ တယော ဇဝနဝါရာ အရူပသန္တတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၅၄။(–ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၂။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁၃။ အနုဋီ၊၃။၁၅၅။)

အရူပသန္တတိဝါရ (ပု) [အရူပသန္တတိ + ဝါရ] နာမ်တရားဖြစ်စဉ်အလှည့်အကြိမ်။ ဧတ္ထန္တရေ ပဝတ္တာ ရူပသန္တတိအရူပသန္တတိဝါရာ ဧကဒွေသန္တတိဝါရာ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။

အရူပသန္တာန (နှ) [အရူပ+သန္တာန] နာမ်တရားအစဉ်။ ယထာတိ အရူပသန္တာနေန သဒ္ဓိံ ဒယောနိပ္ပါဒိတာ ဥတုဘောဇနာဒယော စ ဥပသေဝိတာ၊ န ဧဝံ ရူပသန္တာနေန။ မူလဋီ၊၃။၁ဝ၅။

အရူပသန္နိဿိတ (တိ) [အရူပ+သန္နိဿိတ] နာမ်တရားကိုမှီသော။ နနု သိယာ အရူပသန္နိဿိတာယေဝ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ ဣမေဝ ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ တထာ ဥပ္ပတ္တိယာ အဒဿနတောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၇။

အရူပသဘာဝ (တိ) [အရူပ+သဘာဝ] နာမ်သဘောရှိသော။ အရူပဓာတူတိ အရူပသဘာဝါ ဓမ္မာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ တေနေဝါတိ အရူပသဘာဝဿ ခန္ဓဿ အတ္ထိဘာဝေနေဝ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၁။

အရူပသဘာဝတ္တ (န) [အရူပသဘာဝ + တ္တ] နာမ်သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ တတ္ထ ကေဝလံ ပန တံ အရူပသဘာဝတ္တာ အပစ္စယတ္တာ စ န ကတ္ထစိ ပတိဋ္ဌိတန္တိ အပ္ပတိဋ္ဌံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၅။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃၇။)

အရူပသမာပတ္တိ(ထီ) [အရူပ+သမာပတ္တိ]အရူပသမာပတ်၊ အာကာသာနဉ္စာယတန-စသော အရူပဈာန်။ ဘာဂီ ဝါ ဘဂဝါ....စတုန္နံ အရူပသမာပတ္တီနန္တိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။၁၁၁၊၁၆၂၊၂၆၂။ စူဠနိ။၂၆။ အရူပသမာပတ္တီနန္တိ အာကာသာနဉ္စာယတနာဒီနံ စတုန္နံ အရူပဇ္ဈာနာနံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၂။ (-ပဋိသံ။၈၁၊၂၃၂·၈။ မဟာနိ။၂၁၇၊၂၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀၊၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄-၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇၊၂၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈။ မ၊ဋီ၊၃။၈၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။ မူလဋီ၊၁။၁၀၈။ အနုဋီ၊၁။၅၁။ အနုဋီ၊၂။၇၈။ အနုဋီ၊၃။၄၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၂။)

အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တ (န) [အရူပသမာပတ္တိ+နိမိတ္တ]အရူပသမာပတ်၏အာရုံ။အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တံ ပန "အတ္တာ" တိ သမာပတ္တိသညဉ္စဿ "သညာ"တိ ဂဟေတွာ ဝါ နိဂဏ္ဌာဒယော ဝိယ....ပညပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၀၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။)

အရူပသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [အရူပသမာပတ္တိ + လာဘီ] အရူပသမာပတ်ကို ရရှိသော၊ သူ။ ဣတိ သော အရူပသမာပတ္တိလာဘီ သမာနောပိ ရူပါဝစရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ ဗောဓိသတ္တာ ဟိ အရူပသမာပတ္တိလာဘိနော ဟုတွာပိ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တာ အာရုပ္ပေ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။

အရူပသမာပတ္တိဝိသေသ (ပု) [အရူပသမာပတ္တိ + ဝိသေသ] အရူပသမာပတ် အထူး။ ရူပဝိရာဂဘာဝနာသင်္ခါတော အရူပသမာပတ္တိဝိသေသော သစ္စိကရိယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။

အရူပသမုဒါယ (ပု) [အရူပ+သမုဒါယ] နာမ်တရား အပေါင်း။ တံ အရူပသမုဒါယံ အတ္တာနံ တသ္မိံ ရူပေ သမနုပဿတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

အရူပသမ္မသန(န) [အရူပ+သမ္မသန]နာမ်တရားကို သုံးသပ်ခြင်း။ တဗ္ဗိသယံ အရူပသမ္မသနံ သာတိသယံ အနိစ္စာဒိလက္ခဏပ္ပဋိဝေဓာယ သမ္ဘတ္တီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၈၃။)

အရူပသမ္မသနကာလ (ပု) [အရူပသမ္မသန+ကာလ] နာမ်တရားတို့ကို သုံးသပ်ရာ အခါ-ကာလ။ သစေ ပနဿ အရူပသမ္မသနကာလေ ဝိပဿနာမဂ္ဂေန သဒ္ဓိံ ဃဋိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၀။

အရူပသမ္ဘူဋ္ဌ(တိ)[အရူပ+သမ္ဘူဋ္ဌ]နာမ်တရား၌ တွေ့ဝေသော။ အပိ စ ရူပသမ္ဘူဋ္ဌာ အရူပသမ္ဘူဋ္ဌာ ဥဘယသမ္ဘူဋ္ဌာတိ တိဝိဓာ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလာ။ အနုဋီ၊၂။၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ဂ၅။)

အရူပသဟဂတ (တိ) [အရူပ + သဟဂတ] ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံမှတပါးသော ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံနှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ ကောင်းကင်ပညတ်စသည်ကို အာရုံပြုသော။ ဣမေကစ္စော ပုဂ္ဂလော လာဘီ ဟောတိ ရူပသဟဂတာနံ ဝါ အရူပသဟဂတာနံ ဝါ သမာပတ္တီနံ။ အဘိ၊ပု။၁၁၄၊၁၇၁။ အရူပသဟဂတာနန္တိ ရူပတော အညံ န ရူပန္တိ အရူပံ၊ အရူပေန သဟဂတာနံ၊ တေန သဒ္ဓိံ ပဝတ္တာနံ နဝိနာ အရူပါရမ္မဏာနံ စတုန္နံ အရူပါဝစရဇ္ဈာနာနန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ အရူပသဟဂတာနန္တိ န ရူပနိမိတ္တာရမ္မဏာနံ အရူပသမာပတ္တီနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။)

အရူပါဗျာကတ (တိ) [အရူပ+အဗျာကတ] နာမ်အဗျာကတတရား။ အရူပါဗျာကတော အရူပါဗျာကတဿ, ရူပါဗျာကတော စ ရူပါဗျာကတဿာတိ ဒွေ ဒွယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၅၃၅။

အရူပါမိသ (န) [အရူပ+အာမိသ] နာမ်အာမိသ (ရုပ်အာမိသမဟုတ်သော အာမိသ)။ အရူပါမိသဿ အဘာဝတော အရူပပဋိသံယုတ္တော ဝိမောက္ခော နိရာမိသော နာမ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။

အရူပါယတန (န) [အရူပ+အာယတန] နာမ်အာယတန။ ရူပဘဝပဋ္ဌေ သဗ္ဗေသမ္ပိ အရူပက္ခန္ဓာနံ အရူပါယတနာနဉ္စ အတ္ထိတာယ နကေဟိစိတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

အရူပါရမ္မဏ (တိ) [အရူပ+အာရမ္မဏ] (၁) အရူပါဝစရဈာန် - ဟူသော အာရုံရှိ-ကို အာရုံပြု - သော။ (၂) နာမ်တရား-ဟူသော အာရုံရှိ - ကို အာရုံပြု - သော။ (၃)ကသိုဏ်းရုပ်မှတပါးသောကောင်းကင်ပညတ်-စသော အာရုံရှိ-စသည်ကို အာရုံပြု-သော။ (၁) (၂) ရူပါရမ္မဏာဥ္စ သုခံ အရူပါရမ္မဏာဥ္စ သုခံ။ အံ၊၁။ဂ၀။ အရူပါရမ္မဏန္တိ အရူပါဝစရဇ္ဈာနာရမ္မဏံ၊ ယံကိဉ္စိ အရူပံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ ဝါတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (၃) အရူပသဟဂတ-ကြည့်။

အရူပါဝစရ[1] (တိ) [အရူပ+အဝစရ] နာမ်တရား၏ ဖြစ်ရာဘုံ၊ အရူပါဝစရဘုံ။ ယေ စ ရူပါဝစရံ အရူပါဝစရံ ဥပပဇ္ဇန္တာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿန္တိ။ ယမက၊၁။၁၁၀။ အရူပဘဝေါယေဝ ဝါ“အရူပံ ဧတ္ထ အဝစရတီ”တိ အရူပါဝစရော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၁၄၉။ ရူပါဝစရ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇)နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။ မူလဋီ၊၃။၁၄၀။ အနုဋီ၊၃။၁ဂ၉။)

အရူပါဝစရ[2] (တိ) [(၁) အရူပါဝစရ[1]+အဝစရ။ “အဝစရ” ၂-ပုဒ်တွင် ရှေ့ပုဒ်ကို ချေ။ ရူပါဝစရ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အရူပဘဝ+အဝစရ။ အရူပဘဝေါ အရူပံ၊ တသ္မိံ အရူပေ အဝစရန္တီတိ အရူပါဝစရာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၄၉။ (၃) အရူပတဏှာ+အဝစရ။ အရူပတဏှာ အရူပံ၊ တံ ဧတ္ထ အဝစရတိ အာရမ္မဏကရဏဝသေနာတိ အရူပါဝစရံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၁၄၉။ (၄) အရူပဘဝ+အဝစာရ။ “ဘဝ” ပုဒ်ကို ချေ၊ “စာ”မှ “အာ” ကို ရဿပြု။ ရူပါဝစရ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] (က) အရူပါဝစရဘုံ (အရူပဘုံ)၌ ဖြစ်တတ် ကျင်လည် တတ်သော - အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ, ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော - တရား၊ အရူပါဝစရတရား။ (အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဝိပါက် ကြိယာစိတ်စေတသိက်အားလုံးတည်း။ အနန္တကဂိုဏ်းသားတို့ကား ရုပ်တရားများကိုလည်း အရူပါဝစရတရား၌ ထည့်သွင်းထား၏။ အဘိ၊

က။၃၉၀-ကြည့်။) (ခ) အရူပဘုံ၌–ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော – ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတတ်သော – တရား (ဤနည်း၌ကား အရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်စေတသိက် တရားများသာတည်း၊ အရူပါဝစရ ဝိပါက် ကြိယာ စိတ် စေတသိက်တရားတို့ မပါဝင်နိုင်။) (ဂ) အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အရူပဗြဟ္မာ။

(က)(ခ) ကတမေ ဓမ္မာ အရူပါဝစရာ.... စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အရူပါဝစရာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၄။ တဿဝ အရူပါဝစရဿ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ။ အဘိ၊ ဓ။၁၁၇။ အဘိ၊ဝိ။၁၈၇။ အရူပါဝစရေ သမာဓိ။ ပဋိသံ။၄၇။ (–အဘိ၊ဓ။၁၂၁၄၃-၅၊၂၀၅၊၂၃၄။ အဘိ၊ဝိ။၅၇၊၈၃၊၁၂၇၊၁၄၁-၂၊၂၈၀၊၄၃၆။ အဘိ၊က။၃၇၄၊၃၉၁။ ပဋိသံ။ ၈၁-၂။ မဟာနိ။၂၊၂၁၊၃၉၊၁၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂၊၃၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၁၂၊၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၊၁၃၇၊ ၂၉၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၅။ အနုဋီ၊၂။၁၁၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇၂။) (ဂ) ရူပါဝစရာနံ အရူပါဝစရာနံ တေသံ တတ္ထ မနာယတနံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ။ ယမက၊၁။၉၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။)

အရူပါဝစရကိရိယစိတ္တ (န) [အရူပါဝစရ+ကိရိယ+စိတ္တ] အရူပါဝစရကိရိယာ စိတ်။ ဣမာနိ စတ္တာရိပိ အရူပါဝစရကိရိယစိတ္တာနိ နာမ။ အဘိ၊သင်္ဂဟ။၅။

အရူပါဝစရကုသလ (တိ) [အရူပါဝစရ+ကုသလ] အရူပါဝစရကုသိုလ်။ အရူပါဝစရကုသလံ။ အဘိ၊ဓ။၆၉။ ရူပါဝစရာရူပါဝစရကုသလေ ပညာ အာစယာယ စေဝ အပစယာယ စ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၃။ (–ပဋိသံ။၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၉၊၃၇၃။ မူလဋီ၊၃။၁၈၇။)

အရူပါဝစရကုသလစေတနာ (ထီ) [အရူပါဝစရ-ကုသလ + စေတနာ] အရူပါဝစရကုသိုလ် စေတနာ။ စတုန္နံ အရူပါဝစရကုသလစေတနာနံ ဇော်အမိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၈။)

အရူပါဝစရကုသလဟေတု (ပု) [အရူပါဝစရ-ကုသလ+ဟေတု] အရူပါဝစရကုသိုလ် ဟိတ်၊ (အလောဘဟိတ်, အဒေါသဟိတ်, အမောဟ-ဟိတ်။) အရူပါဝစရကုသလဟေတု ကာမာ-ဝစရကုသလဟေတုသဒိသောဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၇။

အရူပါဝစရက္ခဏ (ပု) [အရူပါဝစရ + ခဏ] အရူပါဝစရစိတ်၏ ဖြစ်ရာ – ခဏ – အခိုက်အတန့်ကာလ။ တတော ပရံ ဘာဝနာယ အရူပါဝစရက္ခဏေ ရူပါဝစရစိတ္တဿ အဘာဝါ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။

အရူပါဝစရက္ခန္ဓ (ပု) [အရူပါဝစရ+ခန္ဓ] အရူပါဝစရ ခန္ဓာ (အရူပါဝစရ စိတ်-စေတသိက် တရား)။ အရူပဓာတု (၂) အနက် ကြည့်။

အရူပါဝစရစတုတ္ထ (နှ) [အရူပါဝစရ+စတုတ္ထ] အရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်။ အရူပါဝစရစတုတ္ထံ ပန အာသဝါနံ ခယစတုတ္ထဥ္စ ပါဠိယံ အာဂ-တဋ္ဌာနေယေဝ ကထေဿာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၁။

အရူပါဝစရစေတနာ (ထီ) [အရူပါဝစရ+ စေတနာ] အရူပါဝစရစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာ။ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာနတော ဟိ တိဿော ကုသလဝိပါကကိရိယစေတနာ ဒွါ-ဒသ အရူပါဝစရစေတနာတိ ပဉ္စဒသဓမ္မာ အ-နိစ္စလက္ခဏေန အဖန္ဒနလက္ခဏေန အာနေဥ္ဇာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အရူပါဝစရဈာန (န) [အရူပါဝစရ+ဈာန] အရူပါဝစရဈာန်။ အရူပါဝစရဈာနမ္ပိ တာဒိ-သမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဝဇိရ။၁၀၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။ ဒီ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။ဂ၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ မူလဋီ၊၃။၃၆။ အနုဋီ၊၃။၂၅၃။)

အရူပါဝစရဇ္ဈာနလာဘီ (တိ) [အရူပါဝစရဇ္ဈာန+လာဘ+ဤ] အရူပါဝစရစျာန်ကို ရခြင်းရှိသော၊သူ။မဟာပန္ထကော အရူပါဝစရဇ္ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ဈာနင်္ဂေဟိ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၅။ ဣတရော အရူပါဝစရဇ္ဈာနလာဘီ.... သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

အရူပါဝစရဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇနကာလ (ပု) [အရူပါဝစရဇ္ဈာန + သမာပဇ္ဇန + ကာလ] အရူပါဝစရစျာန်ကို ဝင်စားသောကာလ။ အန္တရဓာယတီတိ သော ရူပါဝစရဇ္ဈာနေဘာသော အရူပါဝစရဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇနကာလေ ဝိဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။

အရူပါဝစရဇ္ဈာနာရမ္မဏ (တိ) [အရူပါဝစရဇ္ဈာန +အာရမ္မဏ] အရူပါဝစရစျာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ အရူပါရမ္မဏ-ကြည့်။

အရူပါဝစရတ္တဘာဝ (ပု) [အရူပါဝစရ+အတ္တဘာဝ] အရူပါဝစရအတ္တဘော။ (ရုပ်တရားမဖက် နာမ်တရားသက်သက်ကိုပင် အတ္တဘော-ဟု ဆိုသည်။) ရူပါဝစရအရူပါဝစရတ္တဘာဝေ ဌိတဿ အတ္တနော သမ္ပာသမုဒ္ဓေဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ဂ၉။ အရူပေါ် အတ္တပဋိလာဘောတိ အရူပါဝစရတ္တဘာဝေါ။ သော ဟိ ရူပေန အမိဿိတတ္တာ အရူပေါတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။ဂ၃။

အရူပါဝစရဒေဝ (ပု) [အရူပါဝစရ + ဒေဝ] အရူပါဝစရ ဖြဟ္မာ။ ဌပေတွာ အရူပါဝစရဒေဝေ စေဝ အသညဒေဝေ စ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၉။

အရူပါဝစရဒေဝတာ (ထီ) [အရူပါဝစရ+ဒေဝတာ]အရူပါဝစရဖြဟ္မာ။ မနုဿ န သန္ဓိပတိတာ အသညာ အရူပါဝစရဒေဝတာ သမာပန္နဒေဝတာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။(–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။)

အရူပါဝစရဒေဝလောက (ပု) [အရူပါဝစရ + ဒေဝလောက]အရူပါဝစရ·ဖြဟ္မာ့ဘုံ။ သဒေဝကဂ္ဂဟဏေန အရူပါဝစရဒေဝလောကော ဂဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၇။

အရူပါဝစရဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [အရူပါဝစရ+ဓမ္မ +အာရမ္မဏ] အရူပါဝစရတရားလျှင် အာရုံရှိသော။ အရူပါဝစရဓမ္မာရမ္မဏာယ ဝိပဿနုပေက္ခာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၃ဂ၆။

အရူပါဝစရပရိယာပန္န (တိ) [အရူပါဝစရ+အပရိယာပန္န] အရူပါဝစရတရား, အပရိယာပန္န-(–တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ၌မပါဝင်သော လောကုတ္တရာ)တရား။ တွေကာ ရူပါဝစရအရူပါဝစရ(ရာ?)ပရိယာပန္နာ ဓမ္မာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄။

အရူပါဝစရပါက (ပု) [အရူပါဝစရ + ပါက] အရူပါဝစရဝိပါက်။ အရူပါဝစရပါကာနန္တိ ဇာတိနိဒ္ဒိရဏံ၊ စတုတ္ထဒုတိယာနံ အရူပပါကာနမ္ပိ အာရမ္မဏံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၆၆။

အရူပါဝစရဖြဟ္မ (ပု) [အရူပါဝစရ + ဖြဟ္မ] အရူပါဝစရဖြဟ္မာ။ အရူပါဝစရဖြဟ္မာနေ စျာနရတိယာ ကီဠန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

အရူပါဝစရဘာဝ (ပု) [အရူပါဝစရ + ဘာဝ] အရူပါဝစရ၏ အဖြစ်။ အရူပါဝစရဘာဝေါ-ယေဝ ဟိ တွေ ဝိသေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။

အရူပါဝစရဘူမိ (ထီ) [အရူပါဝစရ + ဘူမိ] အရူပတဏှာနှင့် တကွဖြစ်သော ဘုံ၊ အရူပလေးဘုံ။ တတ္ထ အပါယဘူမိ....အရူပါဝစရဘူမိ စေတိ စတဿော ဘူမိယော နာမ။

သင်္ဂဟ။ ၂၉။ အရူပတဏှာသဟစရိတာ ဘူမိ အရူပါဝစရဘူမိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂။

အရူပါဝစရလောက (ပု) [အရူပါဝစရ+လောက] အရူပါဝစရဗြဟ္မာ့ဘုံ။ အရူပါဝစရလောကေ အတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ (−အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ဝိမတိ။၁။၆၃။)

အရူပါဝစရလောကုတ္တရဝိပါက (ပု) [အရူပါဝစရ+လောကုတ္တရ + ဝိပါက] အရူပါဝစရဝိပါက်, လောကုတ္တရာဝိပါက်။ အရူပါဝစရကုသလံ ကာမာဝစရကုသလဝိပါကဿ ရူပါဝစရအရူပါဝစရလောကုတ္တရဝိပါကဿ.... ဒွါဒသဝိဓေန အနန္တရပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၀။

အရူပါဝစရဝိပဿနုပေက္ခာ (ထီ) [အရူပါဝစရ+ဝိပဿနာ+ဥပေက္ခာ] အရူပါဝစရတရားကို အာရုံပြုသော−ဝိပဿနုပေက္ခာ−ဝိပဿနာဉာဏ်။ အရူပါဝစရဝိပဿနုပေက္ခာယ ရူပါဝစရဝိပဿနုပေက္ခံ (ပဇဟာပေတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၉။ အရူပါဝစရဝိပဿနုပေက္ခာယာတိ အရူပါဝစရဓမ္မာရမ္မဏာယ ဝိပဿနုပေက္ခာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၆။

အရူပါဝစရဝိပါက (ပု၊န) [အရူပါဝစရ+ဝိပါက] အရူပါဝစရဝိပါက်။ အရူပါဝစရဝိပါကာ။ အဘိ၊ဓ။၁၁၀။ အရူပါဝစရဝိပါကသ္မိံ ဟိ ဝါရဒွယမေဝ လဗ္ဘတီတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၀။ မူလဋီ၊၃။၁၇၇။ အနုဋီ၊၃။၂၅၄။)

အရူပါဝစရဝိပါကစိတ္တ (နု) [အရူပါဝစရဝိပါက+စိတ္တ] အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်။ စတုန္နံ အရူပါဝစရဝိပါကစိတ္တာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁။

အရူပါဝစရဝိပါကစေတနာ (ထီ) [အရူပါဝစရဝိပါက + စေတနာ] အရူပါဝစရဝိပါက်ဖြစ်သောစေတနာ။ အရူပါဝစရဝိပါကစေတနာ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနညေဝ သဟဇာတကမ္မပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။

အရူပါဝစရဝိပါကဇာနနတ္ထ (ပု) [အရူပါဝစရဝိပါက+ဇာနန+အတ္ထ] အရူပါဝစရဝိပါက်ကို သိခြင်းအကျိုး။ ရူပါဝစရကိရိယဿ စ ပုဗ္ဗေ နိဝုဋ္ဌာဒီသု အရူပါဝစရဝိပါကဇာနနတ္ထံ ဈာနာဘိညာယော ဥပ္ပါဒေန္တဿ အရဟတော။ မူလဋီ၊၃။၁၇၇။

အရူပါဝစရဝိပါကဟေတု (ပု) [အရူပါဝစရဝိပါက + ဟေတု] အရူပါဝစရဝိပါက်ဟိတ်။ အရူပါဝစရဝိပါကဟေတု အရူပဘဝေ သမ္ပယုတ္တကာနညေဝ ဟေတုပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၇။

အရူပါဝစရဝိပါကာရမ္မဏ (နု) [အရူပါဝစရဝိပါက+အာရမ္မဏ] အရူပါဝစရဝိပါက်အာရုံ။ အရူပါဝစရဝိပါကာရမ္မဏမ္ပိ ဣမေသံယေဝ ပဉ္စန္နံ ရာသီနံ အာရမ္မဏပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၉။

အရူပါဝစရသတ္တ (ပု) [အရူပါဝစရ+သတ္တ] အရူပါဝစရသတ္တဝါ၊ အရူပဗြဟ္မာ။ အသညေ စ အရူပါဝစရသတ္တေ စ ဌပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (−ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၆။)

အရူပါဝစရသမာဓိ (ပု) [အရူပါဝစရ+သမာဓိ] အရူပါဝစရသမာဓိ။ န ဣဉ္ဇတီတိ အာနေဉ္ဇာတိ အရူပါဝစရသမာဓိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၆။

အရူပါဝစရသမာပတ္တိ (ထီ) [အရူပါဝစရ + သမာပတ္တိ] အရူပါဝစရသမာပတ်။ အရူပါဝစရသမာပတ္တိယာ လာဘီ သတ္တာ တေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ပု။၁၄၃။ (−ပဋိသံ။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၇။)

အရူပါဝစရသမာပတ္တိဥပေက္ခာ (ထီ) [အရူပါဝစရသမာပတ္တိ + ဥပေက္ခာ] အရူပါဝစရသမာပတ်၌ ပါဝင်သော ဥပေက္ခာ။ ဣဓ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာယ အရူပါဝစရသမာပတ္တိဥပေက္ခဥ္စ ဝိပဿနုပေက္ခဥ္စ ပဇဟာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။

အရူပါဝစရသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အရူပါဝစရ+သမ္ပယုတ္တ] အရူပါဝစရစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ အရူပါဝစရာတော် ကုသလာဗျာကတဝသေန ဒွါဒသ-အရူပါဝစရသမ္ပယုတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

အရူပါဝစရဟေတု (ပု) [အရူပါဝစရ+ဟေတု] အရူပါဝစရဟိတ်။ ဆ အရူပါဝစရဟေတူ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၄။

အရူပါဝစရိက (တိ) [အရူပါဝစရ+ဣက] အရူပါဝစရ-ဈာန်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ အရူပါဝစရိကာနံ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ပသာဒေါ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ရူပါ-ဝစရိက (မူလဋီ၊၁။၇၆။ အနုဋီ၊၁။၁၁၀)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရူပါဟာရ (ပု) [အရူပ+အာဟာရ] နာမ်-အာဟာရ(ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဉ်-ဟူသော နာမ်အာဟာရ ပစ္စည်းတရား ၃-ပါး။) အာ-ဟာရပစ္စယေ သမ္ပေသမ္ပိ ကုသလာဒီနံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဿ စ အရူပါဟာရဝသေန ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။ အနုဋီ၊၃။၃၀၅-၇။)

အရူပါဟာရနိဝတ္တနတ္ထ (ပု) [အရူပါဟာရ + နိဝတ္တန + အတ္ထ] နာမ်အာဟာရကို–နစ်စေ–တား–မြစ်–ခြင်း အကျိုး။ သဟဇာတ-တော အညဿာတိ စ ဣဒံ အရူပါဟာရ-နိဝတ္တနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၅။

အရူပါဟာရိန္ဒြိယ (နု) [အရူပ+အာဟာရ + ဣန္ဒြိယ] နာမ်အာဟာရ,နမ်ဣန္ဒြေ။ သဟဇာ-တာဟာရိန္ဒြိယဝသေနာတိ သဟဇာတအရူ-ပါဟာရိန္ဒြိယဝသေန။ အနုဋီ၊၃။၃၁၁။

အရူပိဂ္ဂဟဏ (နု) [အရူပီ+ဂဟဏ] အရူပီ-သဒ္ဒါ။ အရူပိဂ္ဂဟဏေန အရူပဘဝေါ စတုဝေါကာရ-ဘဝေါ စ ဒဿိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။

အရူပိတာ (ထီ) [အရူပီ+တာ] ရုပ်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယဒိ စိတ္တစေတသိကသင်္ခါနော၊ သော အရူပိတာယ န ဆေဒနဘေဒနာဒိ-ဝသေန ဝိကောပနသမတ္ထော, နာပိ ဝိကော-ပနီယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၈။

အရူပိန္ဒြိယ (နု) [အရူပ+ဣန္ဒြိယ] နာမ်ဣန္ဒြေ။ ဣဓ ပန ကုသလာဒိပုစ္ဆာဝသေန ပဌမံ အရူ-ပိန္ဒြိယာနံ ပစ္စယတာ ဒဿိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၉။ အနုဋီ၊၃။၃၀၃။)

အရူပိန္ဒြိယပစ္စယ (ပု) [အရူပိန္ဒြိယ+ပစ္စယ] နာမ် ဣန္ဒြေပစ္စည်း။ အရူပိန္ဒြိယပစ္စယော အတ္တနာ သဟဇာတာနညေဝ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ သာ-ဓေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၄။

အရူပိန္ဒြိယာလာဘ (ပု) [အရူပိန္ဒြိယ + အလာ-ဘ] နာမ်ဣန္ဒြေကို–နာမ်ဣန္ဒြိယပစ္စည်းကို – မရခြင်း။ အရူပိန္ဒြိယာလာဘံ ဝါ သန္ဓာယ ဣန္ဒြိယပစ္စယာလာဘော ဝုတ္တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၂၁၅။ အရူပိန္ဒြိယာလာဘန္တိ အရူ-ပီနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝသေန ဣန္ဒြိယပစ္စယာလာဘံ။ အနုဋီ၊၃။၂၈၈။

အရူပိဖြဟ္မ (ပု) [အရူပီ + ဗြဟ္မ] နမ်တရားသာ ရှိသော – ရုပ်မရှိသော – ဗြဟ္မာ၊ အရူပ-ဗြဟ္မာ။ ဧဝံ သော အသညေ စ အရူပိ-ဗြဟ္မာနော စ ဌပေတွာ သဗ္ဗတ္ထ မုဟုတ္တေနေဝ အာဟိတ္တော အာရောစေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အရူပိဘာဝ (ပု) [အရူပီ+ဘာဝ] ရုပ်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယဒိ သဏ္ဌာနံ သုဝဏ္ဏော တာဝ

ဟောတု၊ ကထံ ဇီဝြဒ္ဓဗျေ အရူပိဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၁၀၃။

အရူပိမန္တု (တိ) [န+ရူပိမန္တု] အဆင်းမလှ –အရုပ်ဆိုး – အကျည်းတန် – သော၊သူ။ ပဿာမိ ပေါသံ အလသံ မဟဂ္ဃသံ၊ သုဒုက္ကုလီနမ္ပိ အရူပိမံ နရံ။ ဇာ၊၂။၁၀၅။ အရူပိမန္တိ ဝိရူပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။

အရူပိယ (န) [န+ရူပိယ] ရွှေငွေမဟုတ်သော ဝတ္ထု ပစ္စည်း။ အရူပိယေ ရူပိယသညီ ရူပိယံ စေတာပေတိ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။ ၃၄၉။ အရူပိယေ ရူပိယသညီတိ ခရပတ္တာဒီသု သုဝဏ္ဏာဒိသညီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ (–ဝိ၊၁။ ၃၄၇။ ကင်္ခါ။၁၇၆။ ဝဇိရ။၂၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၅။ ဝိ၊ နိဿယ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၃၁၃။)

အရူပိယဂ္ဂါဟက (န) [အရူပိယ+ဂါဟက] အရူပိယ-သဒ္ဒါ။ ကေစိ ပန အရူပိယဂ္ဂါဟကေန ... ကပ္ပိယဝတ္ထုဒုက္ကဋဝတ္ထုနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၅။

အရူပိယဆဍ္ဍနကသမ္မုတိ (ထီ) [အရူပိယ+ဆဍ္ဍနက+သမ္မုတိ] ရွှေငွေမဟုတ်သော ဝတ္ထုကို စွန့်သောရဟန်းဟု – သမုတ်ခြင်း – အသိအမှတ်ပြုခြင်း။ တသ္မိဉ္စ တိကေ ဝုတ္တေ ကပ္ပိယဝတ္ထုနောပိ အရူပိယဆဍ္ဍနကသမ္မုတိ ဒါတဗ္ဗာတိ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၂၆၅။

အရူပိယပဒ (န) [အရူပိယ+ပဒ] အရူပိယပုဒ်။ ဣဒါနိ ဒုတိယတ္တိကေ အရူပိယပဒဿ အတ္ထံ ဘူတေသု....အာပတ္တိဘေဒံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ။ ၁။၃၄၄။

အရူပိယပရိဝတ္တန (န) [အရူပိယ + ပရိဝတ္တန] ရွှေငွေမဟုတ်သော ဝတ္ထုကို လဲလှယ်ခြင်း။ ဒသမံ အရူပိယပရိဝတ္တနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၅။

အရူပိယသညီ (တိ) [အရူပိယ+သညီ] ရွှေငွေမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ရူပိယေ အရူပိယသညီ ရူပိယံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၆။ ရူပိယေ အရူပိယသညီတိ သုဝဏ္ဏာဒီသု ခရပတ္တာဒိသညီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (–ဝိ၊၁။၃၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇-၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၇၅။) အရူပိယ-လည်း ကြည့်။

အရူပိယသဒ္ဒ (ပု) [အရူပိယ+သဒ္ဒ] အရူပိယသဒ္ဒါ။ တတ္ထ အရူပိယသဒ္ဒေန ဒုက္ကဋဝတ္ထုမ္ပိ သင်္ဂဏှာတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၃။

အရူပီ (တိ) [(၁) န+ရူပီ။ (၂) အရူပ+ဤ။] (၁) ရူပါယတန မရှိသော၊ ပထဝီ-အစရှိသော ရုပ်မရှိသော- ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောလက္ခဏာမရှိသော – နာမ်ဖြစ်သော – တရား (စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန် တရားများ)။ (၂) နာမ်တရားသာ ရှိသော၊ ရုပ်မရှိသော၊ (က) ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဗြဟ္မာ(အရူပဗြဟ္မာ)။ (ခ) အတ္တ။ (ဂ) အတ္တဘော၊ (ဘဝ)။ (ဃ) ဘုံ (အရူပဘုံ)။ (၃) (က) အရူပကသိဏ-ဈာန်–ရုပ်ကသိုဏ်းမဟုတ်သော ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသကို အာရုံပြုသော ဈာန်–အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်–ရရှိသော၊ အတ္တ, ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) နာမ်ခန္ဓာအာရုံရှိသော၊ နာမ်ခန္ဓာကို အာရုံပြုသော၊ အတ္တ, ပုဂ္ဂိုလ်။ (၄) အရောင်အဆင်း မရှိသော၊ ကောင်းကင်။ (၅) (က) ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံမဟုတ်သော အရူပသမာပတ်၏ အာရုံ–ကောင်းကင်ပညတ် စသော အာရုံ – ရှိသော၊ အတ္တ။ ("ဓနဝါ၊ ဥစ္စာရှိသောလူ"ဟု ဆိုရာ၌ ဥစ္စာဒြဗ်, လူဒြဗ်ဟု ဒြဗ်နှစ်မျိုး ကွဲပြားသော်လည်း "ကောင်းကင်ပညတ် စသော အာရုံရှိသောအတ္တ"ဟု ဆိုရာ၌ကား ကောင်းကင်ပညတ်စသောအာရုံက တမျိုး အတ္တ-က တမျိုး ဟု နှစ်မျိုးမကွဲပြားနိုင်၊ ကောင်းကင် ပညတ် စသော အာရုံကိုပင် မိစ္ဆာဝါဒီတို့က "အတ္တ" ဟု ခေါ်ဝေါ် သမုတ်ထားသောကြောင့် တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏၊

ဥပမာ....“သီလာပုတ္တကဿ သရီရံ=ကျောက်တုံး ကျောက်သား၏ အထည်ကိုယ်” ဟု ဆိုရာ၌ ကျောက်တုံးကတမျိုး, အထည်ကိုယ်ကတမျိုးဟု နှစ်မျိုးရအောင် အဘေဒဘေဒူပစာရ-အားဖြင့် စကား သုံးနှုန်းထားသော်လည်း အမှန်စင်စစ်မှာ ထိုကဲ့သို့ နှစ်မျိုးမဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ တည်း။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀-ကြည့်။) (ခ) ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာမရှိသော အရူပသမာပတ်၏ အာရုံ – ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံ–ဖြစ်သော၊ အတ္တ။ (ဂ) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာမရှိသော (သညာက္ခန္ဓာမှ ကြွင်းသော) နာမ်တရားဖြစ်သော၊ အတ္တ။ (၆) (က) ကသိုဏ်းရုပ် မဟုတ်သော စျာန်တရားရှိသော၊ အတ္တ။ (ခ) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာမရှိသော စျာန်တရား ဖြစ်သော၊ အတ္တ။

(၁) ရူပါယတနမရှိသော၊ ပထဝီ-အစရှိသော ရုပ်မရှိသော–ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ မရှိသော – နာမ်ဖြစ်သော – တရား (စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန် တရားများ)။ အရူပိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၅။ စတ္တာရော ခန္ဓာ အရူပိနော ဒုညမညံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၅။ တထာဝိဓံ နတ္ထိ ဧတေသံ ရူပန္တိ အရူပိနော။ ရုပ္ပနလက္ခဏံ ဝါ ရူပံ၊ တံ ဧတေသံ အတ္ထီတိ ရူပိနော၊ န ရူပိနော အရူပိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (– အဘိ၊ဓ။၁၇၊၂၀၊၂၆၊၂၇၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၁၂-၆-၉။ အဘိ၊က။၂၉၁-၄။ပဋိသံ။၂၆၉။ စူဠနိ။၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇၊၇၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ မူလဋီ၊၃။၉၀။ အနုဋီ၊၁။၂၈။ အနုဋီ၊၃။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။)

(၂) (က) နာမ်တရားသာ ရှိသော ရုပ်မရှိသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဗြဟ္မာ (အရူပဗြဟ္မာ)။ အရူပမာတုယာ အရူပိပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊က။၂၇။ ယာဝတာ ရူပိနော သတ္တာ၊ အရူပီ ဝါ အသညိနော။ သဗ္ဗေ တေ တဝ ဉာဏမှိ၊ အန္တော ဟောန္တိ သမောဂဓာ။ အပ၊၁။၉၆။ န ရူပံ အရူပံ၊တမေတေသမတ္ထီတိ အရူပိနော။ ရူပမေတေသမတ္ထီတိ ဝါ ရူပိနော၊ န ရူပိနော အရူပိနော၊ တေသံ။ “ဗြဟ္မာန”န္တိ ပါဌသေသော, အဓိကာရော ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၂၂။ (–မ၊၃။၂၈၉။ သံ၊၂။၅၆၇။ သံ၊၃။၃၈။ အံ၊၁။၁၄၃။ အံ၊၂။၁၇၈။ အံ၊၃။၂၇၃။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၇။ ဣတိဝုတ်။၂၅၄။ မဟာနိ။၂၉၊၁၀၆၊၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆၊၃၃၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၇၊၃၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၆။) (ခ) နာမ်တရားသာရှိသော၊ ရုပ်မရှိသော၊ အတ္တ။ အရူပိံ ခေါ် အဟံ ဘန္တေ အတ္တာနံ ပစ္စေမိ သညာမယန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၇၃။ (ဂ) နာမ်တရားသာရှိသော၊ ရုပ်မရှိသော၊ အတ္တဘော၊ (ဘဝ)။ အပိစ ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိဗ္ဗတ္တပုဗ္ဗော ဟောတိ ယဒိ ဝါ ရူပီသု ယဒိ ဝါ အရူပီသု။ ဒီ။၃။၉၂။ (ဃ) နာမ်တရားသာရှိသော၊ ရုပ်မရှိသော၊ ဘုံ (အရူပဘုံ)။ အရူပီသု အရူပဘူမီသု။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ။၆၁။

(၃) (က) အရူပကသိဏစျာန် – ရုပ်ကသိုဏ်းမဟုတ်သော ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသကို အာရုံပြုသောစျာန် – အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် – ရရှိသော၊ အတ္တ,ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) နာမ်ခန္ဓာအာရုံ ရှိသော၊ နာမ်ခန္ဓာကို အာရုံပြုသော၊ အတ္တ,ပုဂ္ဂိုလ်။ ယော သော အရူပိံ ပရိတ္တံ အတ္တာနံ ပညပေန္တော ပညပေတိ။ ဒီ၊၂။၅၅။ အရူပိန္တိ ထွေ ပန အရူပကသိဏလာဘိံ၊ အရူပက္ခန္ဓဂေါစရံ ဝါ။

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ အရူပကသိဏ် နာမ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသံ .... သဒ္ဒယောဇနာ ပန အရူပံ အရူပကမ္မဋ္ဌာ ဂေါစရဘူတာ တေသ အတ္ထီတိ အရူပီ၊ တံ အရူပိ ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၉။ (၄) အရောင်အဆင်းမရှိသော၊ကောင်းကင်။ အယံ ဟိ ဘန္တေ အာကာသော အရူပီ အနိဒဿနော။ မ၊၁။၁၇၉။ အရူပီတိ အရူပေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဝဏ္ဏသင်္ခါတံ ရူပံ အဿ အတ္ထီတိ ရူပီ၊ န ရူပီတိ အရူပီတိ အာဟ "အရူပေါ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၁။ (၅) (က) ကသိဏ်း ရုပ် အာရုံ မဟုတ်သော အရူပသမာပတ်၏ အာရုံ -- ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံ – ရှိသော၊ အတ္တ။ (ခ) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာမရှိသော အရူပသမာပတ်၏အာရုံ–ကောင်းကင်ပညတ်စသောအာရုံ–ဖြစ်သော၊ အတ္တ။ (ဂ) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာ-မရှိသော (သညာက္ခန္ဓာမှ ကြွင်းသော) နာမ်တရား ဖြစ်သော၊ အတ္တ။ အရူပိံ ဝါ တေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ သညိံ အတ္တာနံ ပညပေန္တိ အရောဂံ ပရံ မရဏာ။ မ၊၃။၁၈။ (– ဒီ၊၁။၂၉။) အရူပိန္တိ အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တံ ဝါ ဌပေတွာ သညာက္ခန္ဓံ သေသအရူပဓမ္မေ ဝါ အတ္တာတိ.... ပညပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာ-က ၁ သ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏနတ္ထိဘာဝအာကိဉ္စညာယတနာနိ အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၁။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။)

(၆) (က) ကသိဏ်းရုပ် မဟုတ်သော ဈာန်တရားရှိသော၊ အတ္တ။ (ခ) ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာ မရှိသော ဈာန်တရားဖြစ်သော၊ အတ္တ။ အရူပီ အတ္တာ ဟောတိ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ။ သံ၊၂။၁၈၈။ အရူပီတိ ဈာနံ အတ္တာတိ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။

အရူပီစတုက္က (န) [အရူပီ+စတုက္က] အရူပီ-ဟု ဟောတော်မူအပ်သော သညီဝါဒ–လေးပါး အပေါင်း–လေးမျိုး။ သောဠသ သညီဝါ-ဒါတိ ရူပီစတုက္ကံ, အရူပီစတုက္ကံ, အန္တဝါ-စတုက္ကံ, ကေန္တသုခီစတုက္ကန္တိ ဣမေသံ စတုက္ကာနံ ဝသေန သောဠသ သညီဝါဒါ ကထိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၉။

အရူပီဗြဟ္မလောက (ပု) [အရူပီ+ဗြဟ္မ+လောက] အရူပဗြဟ္မာ့–ပြည်–ဘုံ။ အရူပဇ္ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အရူပီဗြဟ္မလောကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၅-၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၉။)

အရူပီဘာဝ (ပု) [အရူပီ+ဘာဝ] နာမ်တရား၏ အဖြစ်။ ရူပမေဝါတိ "ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပိ-နော ဓမ္မာ"တိ မာတိကာယ ဝုတ္တံ အရူပီ-ဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

အရူပူပဂ (တိ) [အရူပ+ဥပဂ] အရူပဘုံသို့ ကပ် ရောက်သော။ နိရယူပဂဿ ပုဂ္ဂလဿ အ-သညူပဂဿ အရူပူပဂဿ စ အန္တရာဘဝံ န ပညပေတိ။ မူလဋီ၊၃။၅၉။ အရူပူပဂါနံ ပန သဗ္ဗေပိ န ဣစ္ဆန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၉၇။

အရူပူပပတ္တိ (ထီ) [အရူပ+ဥပပတ္တိ] အရူပဘုံ၌ –ဖြစ်ခြင်း–ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ယသ္မိံ သမယေ အရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ အဘိ၊၁။ ၆၈။ အဘိ၊ဝိ၊၂၇၆။ အရူပူပပတ္တိယာတိ အရူပဘဝေါ အရူပံ၊ အရူပေ ဥပပတ္တိ အရူပူပပတ္တိ၊ တဿာ အရူပူပပတ္တိယာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ သရတ္ထ၊ ၁။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။)

အရူပေကဒေသဘူတ (တိ) [အရူပ+ ဧကဒေသ-ဘူတ] နာမ်တစိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဧ ပန တေ ရူပေန အသမ္မိဿာ အရူပေကဒေသ-ဘူတာ။ အနုဋီ၊၃။၃၀။

အရေ (ဗျ) (၁) ပင်ပန်းခြင်း၊ ဝမ်းနည်း ပူဆွေး ငိုကြွေးခြင်း = ခေဒ။ (ဝမ်းနည်း

ပူဆွေး ငိုကြွေးသောအခါ နှုတ်မှ ထွက်လာသော အသံတမျိုး ဖြစ်သောကြောင့် ဤ "အရေ"သဒ္ဒါ၏အနက်ကို "ခေဒ"အနက်ဟု ဆိုသည်၊ သိရီမဟာမာယာသောကမင်းကြီးသည် မိမိကြည်ညိုမြတ်နိုးလှသော ဒက္ခိဏသာခါ မဟာဗောဓိပင်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ပို့သောအခါ ဝမ်းနည်းလှသဖြင့် "ဂစ္ဆတိ ဝတ'ရေ"စသည်ဖြင့် ငိုကြွေးသည်၊ ဤ၌ "အရေ"ပုဒ် တပုဒ်တည်း ခွဲ၍ ဘာသာပြန်ရန် မလျော်သောကြောင့် "ဂစ္ဆတိ ဝတ' ရေ၊ သွားပါပြီပေါ့လား"ဟု တွဲဖက်ပုဒ်နှင့်ရောနှော၍ ဘာသာပြန်ကြသည်။)(၂) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း=အာလပန။ (ယုတ်နိမ့်အောက်ကျသူများကို နှိမ်ချ၍ ခေါ်ဝေါ်သော အာလုပ်ဖြစ်၏၊ ဘာသာပြန်သောအခါ "အရေ၊ ဟဲ့ကောင်, ဟေ့ကောင်"ဟု တပုဒ်တည်း သန့်သန့်သော်၎င်း "အရေအန္ဓဗာလ၊ ဟယ်ငမိုက်ကန်း၊ အရေ မက္ကဋ၊ ဟဲ့မျောက်"စသည်ဖြင့် အခြားပုဒ်နှင့် တွဲဖက်၍ သော်၎င်း ဘာသာပြန်ကြသည်။)

(၁) ဂစ္ဆတိ ဝတ'ရေ ဒသဗလဿ သရသရံသိဇာလံ ဝိမုဥ္စန္တော မဟာဗောဓိရုက္ခော"တိ ကန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဂစ္ဆတိ ဝတ' ရေတိ ဧတ္ထ အရေတိ ခေဒေ၊ တေနေဝါဟ "ကန္ဒိတွာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ဂ၃။ (၂) ရေ,အရေ, ဟရေတိ ဟီနသမ္ဗောဓနေ၊ ရှူ၊ဋီ။ဂ၁။ ကရောဟ'ရေ မက္ကဋိယာနိ မက္ကဋ။ ဇာ၊၁။၉၁။ ကရောဟ'ရေတိ ဧတ္ထ အရေတိ အာလပနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ အရေ အန္ဓဗာလ ဝဿသတမ္ပိ ဝဿသဟဿမ္ပိ ပရိမာဝမာနော.... လဘိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄ဂ။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂၊၃၇၇၊၃၄၀ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁။)

အရောဂ (တိ) [န+ရောဂ] (က) အနာရောဂါ–မရှိ–ကင်း–သော။ (ခ) ပျက်စီးခြင်း မရှိသော၊ မြဲသော၊ အနာရောဂါ မရှိသည်ဖြစ်၍ မြဲသော။ (ဂ) ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းမရှိသော။ (က) အာရောဂျတ္ထာယာတိ အာရောဂေါ ဘဝိဿာမိ။ ဝိ၊၁။၁၅၄။ အရောဂေါ ဘဝိဿာမိတိ မောစေတွာ အရောဂေါ ဘဝိဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အရောဂေါ ဘဝိဿာမိတိ ရာဂပရိဠာဟဝူပသမတော နိရောဂေါ ဘဝိဿာမိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၄။ ပုတ္တာ စ မေ သမာနိယာ အရောဂါ။ သုတ္တနိ။၂ဂ၃။ အရောဂါတိ နိရာဗာဓာ သဗ္ဗေဝ ဦရုဗာဟုဗလာတိ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။(–ဝိ၊၃။၁၀၂၊၂၆၁၊၂၉၄၊၃၀၀၊၃ဂ၃။ မ၊၂။၁၇၃၊၁၇၆။ မ၊၃။၄။ သံ၊၃။၃၅။ အံ၊၁။၂၉။ ဥဒါန။၉၄။ အပ၊၁။၂၁။ ဇာ၊၁။၁၃၅၊၁၄၉၊၂၇၀၊၃၅၀။ ဇာ၊၂။၂၂၃။ မဟာနိ။၆၄။ မိလိန္ဒ။၄၃၊၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄-၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၃ဂ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၊၆၇။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂၊၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၃။) (ခ) ရူပီ အတ္တာ ဟောတိ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ။ ဒီ၊၁။၂၉။ သညီ အတ္တာ ဟောတိ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ။ မ၊၃။၁ဂ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၉၂။ အရောဂေါတိ နိစ္စော၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဂ၆။ နတ္ထိ တေသံ ရောဂေါ ဘင်္ဂေါတိ အရောဂေါတိ အရောဂ-သဒ္ဒဿ နိစ္စပရိယာယတာ

ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ရောဂရဟိတတာသီသေန ဝါ နိဗ္ဗိကာရတာယ နိစ္စတံ ပဋိစ္စာနာတိ ဒိဋ္ဌိဂတိ-ကောတိ အာဟ "အရောဂေါတိ နိစ္စော"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၁၉။ ရောဂ-သဒ္ဒေါ ဘင်္ဂပရိယာယော ဘင်္ဂဿာပိ ရုဇ္ဇနဘာဝ-တော၊ ဝေဠု ကတ္ဝာ အရောဂ-သဒ္ဒဿ နိစ္စ-ပရိယာယတာ ဥပပန္နာ ဟောတိ၊ တေနာဟ နိစ္စောတိ။ ရောဂ-သဒ္ဒေါ ဝါ ဗျာဓိပရိယာ-ယော....နိစ္စောတိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၄၁-၂။(–ဒီ၊၁။၁၇၇-ဂ၊၁၀၀။ မ၊၃။၁၉၊၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၉၈။)
(ဂ) ဥဒါဟု ဝေ သဿတိယာ အရောဂေါ။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ ဥဒါဟု ဝေ သဿတိယာ သဿတဘာဝေန အရောဂေါ အဝိပရိဏာမ-ဓမ္မော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

အရောဂကာလ (ပု) [အရောဂ+ကာလ] အနာ –ရောဂါ–မရှိ–ကင်း–သော–အချိန်–အခါ –ကာလ။ ဘေသဇ္ဇံ အာဂမ္မ အရောဂကာ-လော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆ဂ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၆၉။)

အရောဂစိတ္တ (တိ) [အရောဂ+စိတ္တ] ရောဂါ–ကာမစ္ဆန္ဒဟူသော အကုသိုလ်ရောဂါ–ကင်းသောစိတ်ရှိသော။ ကလ္လစိတ္တ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၄)ကြည့်။

အရောဂစိတ္တတာ (ထီ) [အရောဂစိတ္တ+တာ] (ကာမစ္ဆန္ဒ အကုသိုလ်ဟူသော) ရောဂါမရှိသောစိတ် ရှိသူ၏အဖြစ်။ ကာမစ္ဆန္ဒဝိဂမေန ကလ္လစိတ္တတာ အရောဂစိတ္တတာ... ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၂၇။

အရောဂတာ (ထီ) [အရောဂ+တာ] အနာ–ရောဂါ–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပါရိပူရီ ဒီဃ-ရတ္တံ အရောဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ ဣတရော

တေသံ ဝတ္ထုံနံ အရောဂတာယ တထာရူပံ ကိရိယံ အဿသန္တော "န ဟောဝ"န္တိ ပဋိက္ခိ-ပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၉။)

အရောဂနတ္တု (တိ) [အရောဂ + နတ္တု] အနာရောဂါကင်းသောမြေး ရှိသော၊သူ။ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ ဗဟုပုတ္တာ ဟောတိ ဗဟုနတ္တာ အရောဂပုတ္တာ အရောဂနတ္တာ အဘိမင်္ဂလ-သမ္မတာ။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅ဂ။

အရောဂပုတ္တ (တိ) [အရောဂ+ပုတ္တ] အနာ ရောဂါကင်းသော သားရှိသော၊သူ။ အရော-ဂနတ္တု-ကြည့်။

အရောဂဘာဝ (ပု) [အရောဂ+ဘာဝ] အနာ ရောဂါ–မရှိ–ကင်း–သည်၏ အဖြစ်။ အ-ရောဂဘာဝေန ပန.... ဥပနိဿယပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၇။ သော အရော-ဂဘာဝဝိယ မဟာယမုနာယ နှာပိယမာနေ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၊ဂ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၁။)

အရောဂဘာဝကရ (တိ) [အရောဂဘာဝ+ကရ] အနာရောဂါ မရှိသည်၏အဖြစ်ကို – အနာ ရောဂါ ကင်းအောင်–ပြုတတ်သော။ အာ-ရောဂျကရဏကမ္မ(ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၀)ကြည့်။

အရောဂဘာဝကရဏတ္ထ (ပု) [အရောဂဘာဝ+ ကရဏတ္ထ] အနာရောဂါမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို –အနာရောဂါကင်းအောင်–ပြုခြင်းအကျိုး။ အာရောဂျသာလာ (အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၄)ကြည့်။

အရောဂဘာဝတ္ထ (ပု) [အရောဂဘာဝ+အတ္ထ] အနာရောဂါ မရှိသည်၏အဖြစ် ဟူသော– အနာရောဂါကင်းခြင်း–အကျိုး။ "ပုတ္တဿ မေ အရောဂဘာဝတ္ထာယ ဘေသဇ္ဇံ ဒေထ ဘဂဝါ"တိ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

အရောဂဘာဝပရမ (တိ) [အရောဂဘာဝ+ပရမ] အနာရောဂါကင်းသည်၏ အဖြစ်လျှင် အမြတ်ဆုံးရှိသော။ အာရောဂျပရမ (ဓမ္မ၊၄၊၂။ ၁၇၃) ကြည့်။

အရောဂရူပ (တိ) [အရောဂ+ရူပ] အနာရောဂါကင်းသော သဘောရှိသော။ ကောဝ ဂိလာနော အရောဂရူပေါ သက္ကောတိ အင်္ဂောဂါမံ ဂန္တုံ။ ဝိ၊သဂ်ဟ။၂၈၀။

အရောဂသဒ္ဒ (ပု) [အရောဂ+သဒ္ဒ] အရောဂသဒ္ဒါ။ အရောဂ (ခ) အနက် ကြည့်။

အရောဂိက (တိ) [အရောဂီ+က] အနာရောဂါမရှိသော။ သုတံ တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတံ ဟောတိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ အရောဂိကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အရောဂိယ (န) [အရောဂ+ဏျယ] အနာရောဂါမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာယုံ အရောဂိယံ ဝဏ္ဏံ၊ သဂ္ဂံ ဥစ္စာကုလီနတံ။ သံ၊၁။၈၇။

အရောဂီ (တိ) [န+ရောဂီ] အနာရောဂါမရှိသော၊ သူ။ ဓဝံ သန္တေပိ ယော အရောဂိနော ဝိယ ရူပါနံ လဟုဘာဝေါ....သော ရူပဝိကာရော ရူပဿ လဟုတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။

အရောစက (ပု) [န+ရောစက] အာဟာရကို မနှစ်သက်သော ရောဂါ၊ နှုတ်မမြိန်သော ရောဂါ။ ယက္ခာဂါဟက ခိပိတက အရောစကေ ကရိဿာမိ။ ဒီ၊၃၊၂။၂၀၂။ အရောစကော အာဟာရဿ အရုစ္စနကရောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၁။

အရောစယိတ္ထ (ကြိ) ရောစယတိ (သုတ္တနိ။၃၁၇။ ဇာ၊၁။၃၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၉၁) ကြည့်။

အရောစိက (ပု) [န+ရောစိက] (အာဟာရကို) မနှစ်သက်သော ရောဂါ၊ နှုတ်မမြိန်သော ရောဂါ။ ဘတ္တစ္ဆာဒကေနာတိ ဘတ္တံ အရောစိကေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ အရောစက-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အရောစေန္တ (တိ) [န+ရောစေန္တ] မနှစ်သက်-မကြိုက်-သော။ အနိစ္ဆမာနန္တိ မနသာ အရောစေန္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၄။

အရောဒနကာရဏ (န) [အရောဒန+ကာရဏ] မငိုခြင်းအကြောင်း။ တံ သုတွာ သာ အရောဒနကာရဏံ ကထေန္တီ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၉။ သော အရောဒနကာရဏံ ကထေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။

အရောဒန္တ (တိ) [န+ရောဒန္တ] မငိုကြွေးသော။ အထ နံ အရောဒန္တမ္ပိ ဒိသွာ "ပုတ္တော မေ ဆာတော" တိ မာတာ ဝါ ထညံ ပါယေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆။

အရောဒမာန (တိ) [န+ရောဒမာန] မငိုသော။ ကေန ကာရဏေန တွံ ရောဒိတုံ ယုတ္တကာလေ အရောဒမာနာဝ မဟာဟသိတံ ဟသသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။

အရောပိတ (တိ) [န+ရောပိတ] (၁) (အညဝါဒက-ကံသို့) မတက်ရောက်စေအပ်-မတင်အပ်-သေးသော။ (၂) မပေါက်ရောက်စေအပ်-မစိုက်ပျိုးအပ်-သော။ (၁) အရောပိတေ အညဝါဒကေ....အညေနညံ ပဋိစရတိ။ ဝိ၊၂။၅၅။ အရောပိတေ အညဝါဒကေတိ ကမ္မဝါစာယ အနာရောပိတေ အညဝါဒကေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (-ဝဇိရ။၂၉၈။) (၂) မဟာဝနေတိ သယံဇာတေ အရောပိတေ ဟိမဝန္တေန သဒ္ဓိံ ဧကာဗဒ္ဓေ မဟာတိ ဝနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။)

အရောပိမ (တိ) [န+ရောပိမ] မပေါက်စေအပ်-မစိုက်ပျိုးအပ်-သော။ အန္တောနိဝေသနေ ဇာတာ၊ နာနာရုက္ခာ အရောပိမာ။ ဝိမာန။ ၆၁။ မဟာဝနံ နာမ သယံဇာတံ အရောပိမံ သပရိစ္ဆေဒံ မဟန္တံ ဝနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။

၁၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၂၉။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၇၉။)

အရောပိမဝန (န) [အရောပိမ+ဝန] မစိုက်ပျိုးအပ်သော တော၊ အလေ့ပေါက်တော။ သယံဇာတေ အရောပိမဝနေ သီမံ ပရိက္ခိပိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။

အရောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ရောပေတွာ] မစိုက်ပျိုးစေမူ၍။ တတ္ထ ဗီဇံ ဝါ ဥပရောပကေ ဝါ အရောပေတွာဝ ကေဝလံ ဘူမိံ သောဓေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

အရောသနေယျ (တိ)[န+ရောသနေယျ] မချုတ်ချယ်–မထိခိုက်–မတားမြစ်–ထိုက်သော၊ သူ။ ဒဟာရော မဇ္ဈိမော စ မုနိ ယတတ္တော။ အရောသနေယျော န သော ရောသေတိ ကိဉ္စိ။ သုတ္တနိ။၃၁၀။ မုနိ အရောသနေယျော န သော ရောသေတိ ကိဉ္စီတိ .... ရောသေတုံ ဃဋ္ဋေတုံ ဗာဓေတုံ အရဟော န ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

အလံ (ဗျ) [အလမ်-သံ။ အလံ-နိပါတ်ပုဒ်ကို ပုဒ်အစ, ပုဒ်အဆုံး-တို့၌ ထားရသည်၊ ပုဒ်၏ အလည်၌ မထားရ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၉၃-ကြည့်။] (၁) တန်ဆာဆင်ခြင်း = ဘူသန။ (၂) တားမြစ်–ပယ်မြစ်–ခြင်း= ပဋိသေဓ, ပဋိက္ခေပ, ဝါရဏ။ (၃) စွမ်းနိုင်ခြင်း = သက္ကာ, သမတ္ထ, ပရိယတ္တ။ (၄) သင့်လျော်ခြင်း = ယုတ္တ။ ထိုက် – ထိုက်တန်–ခြင်း=အရဟ။ (၅) ပြည့်စုံခြင်း = ပရိပုဏ္ဏ။ (၁) (၂) (၃) ဘူသနေ ဝါရဏေ စာလံ၊ ဝုစ္စတေ ပရိယတ္တိယံ။ ဓာန်။၁၁၉၀။ အလံ မေ ဗုဒ္ဓေနာတိ ဝဒတိ ဝိညာပေတီတိ တွေ ပဋိသေဓေ။ အလမေတံ သဗ္ဗန္တိ-အာဒီသု ပရိယတ္တိယံ။ အလင်္ကာရောတိ-အာဒီသု ဘူသနေ။ သုစိ။ န နော မာ အ အလံ ဟလံ ဣစ္စေတေ ပဋိသေဓနတ္ထေ။ အလံ ပရိယတ္တိဘူသနေသု စ။ ရူ။နှာ-၁၃၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၇၂-၄။ (၁) တန်ဆာဆင်ခြင်း =ဘူသန။ အလင်္ကာရ-ကြည့်။ (၂) တားမြစ်–ပယ်မြစ်–ခြင်း=ပဋိသေဓ, ပဋိက္ခေပ, ဝါရဏ။ နိသေဓေ န အ နော မာ'လံ။ ဓာန်။၁၁၄၇။ အလံ မောဃပုရိသာ န မာ တေ ရုစ္စိ ပဗ္ဗဇ္ဇိ ပရိဝဇ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၁။၈။ အလန္တိ ပဋိက္ခေပဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ အလံ ဒါနိ အာနန္ဒ မာ တထာဂတံ ယာစိ။ ဒီ၊၂။၉၆။ အလန္တိ ပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ အလံ ဟိ တေ ဇဂ္ဂိတာယေ။ ဇာ၊၁။၁၃၆။ အလန္တိ ပဋိသေဓတ္ထေ နိပါတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ (–ဝိ၊၁။၁၀၊၄၅၊၄၉၊၂၆၄၊၂၈၀။ ဝိ၊၂။၃၅၊၁၀၄၊၁၁၁၊၁၁၃၊၄၄၂။ ဝိ၊၃။၃၉၊၅၄၊၂၅၄-၅၊၂၇၅၊၂၈၀၊၃၆၉၊၃၈၆၊၄၈၆။ ဝိ၊၄။ ၂၆၄၊၃၀၅၊၃၆၀၊၄၄၃၊၄၈၀။ ဒီ၊၂။၁၁၉၊ ၁၂၃၊၁၃၄။ မ၊၂။၅၀၊၂၇၇၊၂၄၁၊၂၅၁။ မ၊၃။ ၁၉၁။ သံ၊၂။၉၈၊၄၀၀၊၄၉၄-၆။ အံ၊၂။၃၃၃။ အံ၊၃။၁၀၂၊၂၂၆။ ထေရီ။၄၂၇။ ဇာ၊၁။၃၀၊ ၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။)

(၃) စွမ်းနိုင်ခြင်း=သက္ကာ, သမတ္ထ, ပရိယတ္တ။ အလဉ္စ ခေါ ဟောတိ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသိတုန္တိ သက္ကာ ဟောတိ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသိတုံ။ ဝိ၊၁။၂၉၁။ အလံ ကာတုံ အလံ သံဝိဓာတုံ။ ဝိ၊၂။၂၇၃။ အံ၊၂။၃၂။ အံ၊၃။၂၇၅။ အလံ ကာတုန္တိ သမတ္ထာ တံတံကမ္မံ ကာတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ အလံ ကာတုံ အလံ သံဝိဓာတုန္တိ အတ္တနာ ကာတုမ္ပိ ပရေဟိ ကာရာပေတုမ္ပိ ယုတ္တာ စေဝ သမတ္ထာ စ ဘာဝိယာဓာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ အလံ အတ္တနော အလံ ပရေသ (အံ၊၃။၁၁၈) န္တိ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ ဟိတပဋိပတ္တိယံ သမတ္ထော ပရိယတ္တော အနုစ္ဆဝိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။(–ဝိ၊၁။၂၂။ ဝိ၊၂။၁၇၅-၇။ ဝိ၊၃။ ၃၈၀။ ဝိ၊၄။၄၃၈။ ဒီ၊၃။၃၁၊၁၀၃။ မ၊၁။ ၂၂၃။ မ၊၂။၁၅၄၊၂၅၃။ ဥဒါန်။၁၁၇။ ပေတ။

၁၃၀။ ထေရ။ ၂၂၉၊၃၂၅၊၃၄၃-၄။ ၔ၁၊၂။ ၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၊၉၄၊၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၈၆။) (၄) သင့်လျော်ခြင်း – လျော်ကန်သင့်တော်ခြင်း = ယုတ္တ။ ထိုက်–ထိုက်တန် – ခြင်း = အရဟ။ ပဥ္စဟိ ဘိက္ခဝေ .... အလံ ပဏ္ဏာမေတုံ။ ဝိ၊၃။၆၉။ အလံ ပဏ္ဏာမေတုန္တိ ယုတ္တော ပဏ္ဏာမေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ အလမေဝ သဒ္ဒေန ကုလပုတ္တေန ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိတုံ။ ဒီ၊၁။၁၁၈။ အလမေဝါတိ ယုတ္တမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဓမ္မကထိကော ဘိက္ခုတိ အလံ ဝစနာယ။ သံ၊၁။၂၅၈။ အလံ ဝစနာယာတိ ဧဝံ ဝတ္တုဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ ယုတ္တော အနုစ္ဆဝိကောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ အလမေဝ ဒါနာနိ ဒါတုံ။ အံ၊၂။၂၈။ အလမေဝါတိ ယုတ္တမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (–ဝိ၊၃။၃၁၆။ မ၊၃။၁၀၇-၉။ သံ၊၁။၂၆၆၊၃၁၉၊၃၈၇၊၃၉၈။ သံ၊၂။၅၂၇။ အံ၊၁။၁၄၉၊၁၈၉၊၂၆၃၊၅၀၃။ အံ၊၂။၄၇၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၀။ ဝိမာန။၆၁၇၉။ ပေတ။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁၊၂၃၁၊၃၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၅၊၂၇၈။) (၅) ပြည့်စုံခြင်း=ပရိပုဏ္ဏ။ အလဂဒ္ဒ-ကြည့်။

အလံကမ္မနိယ (တိ) [အလံ+ကမ္မနိယ] မေထုန် အမှုအား သင့်လျော် လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်-အကျိုးငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ မေထုန်အမှုကို ပြုနိုင်လောက်သော။ အာယသ္မာ ဥဒါယီ .... ရဟောပဋိစ္ဆန္နေ အာသနေ အလံကမ္မနိယေ နိသဇ္ဇံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊၁။၂၈၅။ အလံကမ္မနိယေတိ သက္ကာ ဟောတိ မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝိတုံ။ ၎င်း။၂၈၆။ အလံကမ္မနိယေတိ ကမ္မက္ခမံ ကမ္မယောဂ္ဂန္တိ ကမ္မနိယံ၊ အလံ ပရိယတ္တံ ကမ္မနိယဘာဝါယာတိ အလံကမ္မနိယံ၊ တသ္မိံ အလံကမ္မနိယေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ကင်္ခါ။၁၅၀။ (–ဝိ၊၁။၂၈၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဝဇိရ။၂၁၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၆၀။)

အလံဂဒ (ပု) [အလံ+ဂဒ] အလဂဒ္ဒ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း (ဝိမတိ။၂၂) ကြည့်။

အလံပည (တိ) [အလံ+ပညာ] သင့်လျော်သော ပညာရှိသော၊ သူ။ ယတော စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သော ကုမာရော ဝုဍ္ဎော ဟောတိ အလံပညော။ အံ၊၂။၅။ အလံပညောတိ ယုတ္တပညော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။

အလံပတေယျာ (ထီ) [အလံ+ပတေယျ(=ပတိ+ဏေယျ)] လင်ပေးစားခြင်းငှါ သင့်လျော်သော၊ လင်ပေးစားနိုင်လောက်သော (မိန်းမငယ်)။ ဒသဝဿာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု ပဉ္စဝဿိကာ ကုမာရိကာ အလံပတေယျာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။၅၉။ အလံပတေယျာတိ ပတိနော ဒါတုံ ယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ အလံ ပတိနောတိ အလံပတေယျာ။ တဿာ ပရိယတ္တတာ ဘရိယာဘာဝေနာတိ အာဟ "ဒါတုံ ယုတ္တာ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။ (–ဒီ၊၃။၆၂။ အံ၊၂။၅၀၃။)

အလံဝစနီယ (တိ) [အလံ+ဝစနီယ] (၁) လင်–မယား–အဖြစ်မှ ကွာရှင်းပြတ်စဲပြီးသော ယောကျ်ား, မိန်းမ။ (က) ပြောဆို–စေ့စပ်–အောင်သွယ်–ပေးခြင်းငှါ ထိုက်သော ယောကျ်ား, မိန်းမ။ (ခ) ပြုလုပ်–ပြောဆို–ထိုက်သော အောင်သွယ်စကား ရှိသော–အောင်သွယ်စကား ပြောပေး ထိုက်သော–ယောကျ်ား, မိန်းမ။ (ဂ) မပြောဆိုကောင်း – ရဟန်းတို့ အောင်သွယ်မပေးကောင်း – သော ယောကျ်ား, မိန်းမ။ အလံဝစနီယာ ဘိက္ခုတိ။ ဝိ။၁။၂၁၈။ သစေ ဟိဿ မာတာပိတရော ကုဇ္ဈိတွာ အလံဝစနီယာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အလံဝစနီယာ ဟောန္တီတိ ဒေသစာရိတ္တဝသေန ပဏ္ဏဒါနာဒိနာ ပရိစ္စတ္တာ

ပေါတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၉။ အလံဝစနီယံ မာတရမ္ပိ ဧဟိ မေ ပိတရံ ဥပဋ္ဌာဟီတိ ဝတ္ဘာ။ ကင်္ခါ။၁၃၃။ ပရိသမဇ္ဈေ အလံဝစနီယံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။ (က) (ခ) အလံဝစနီယာ ပေါတ္ထိတိ .... ဝစနီယတာယ ဝတ္တဗ္ဗတာယ အလံ အရဟာတိ အလံဝစနီယာ၊ အလံ ဝါ ကတ္တုံ အရဟံ သန္ဓာနဝစနမေတေသု ဂုတ္တိ-ပုရိသေသူတိ အလံဝစနီယာ၊ သန္ဓာနကာ-ရဿ ဝစနံ ဝိနာ အသင်္ဃနကာ ပရိစ္စတ္တာ-ယေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၁။ (ဂ) အလံဝစနီယာတိ န ဝစနီယာ၊ နိဝါ-ရဏော အလံ-သဒ္ဒေါ။ ဝဇိရ။၁၉၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၅၂။ အလံဝစနီယတာ-လည်း ကြည့်။

အလံဝစနီယတာ (ထီ) [အလံဝစနီယ+တာ] စွန့်လွှတ် – ကွာရှင်း – ပြတ်စဲ – ပြီးသော သူ၏ အဖြစ်။ န နာလံဝစနီယတာ (ကင်္ခါ။ ၁၃၃) တိ ယထာဝုတ္တနယေန ပရိစ္စတ္တာ အလံဝစနီယာ။ နိဝါရဏတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ အလံ-သဒ္ဒေါ။ န အလံဝစနီယာ နာလံဝစနီယာ၊ န နာလံဝစနီယာ၊ တဿ ဘာဝေါ န နာလံ-ဝစနီယတာ၊ "အလံဝစနီယတာ" ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၃၆။

အလံဝစနီယဘာဝ (ပု) [အလံဝစနီယ+ဘာဝ] စွန့်လွှတ်–ကွာရှင်း – ပြတ်စဲ – ပြီးသည်၏ အဖြစ်။ ပဏ္ဏတ္တိံ ဝါ အလံဝစနီယဘာဝံ ဝါ အဇာနန္တဿ....။ ကင်္ခါ။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၂၉။ ပဏ္ဏတ္တိံ ပန ဇာနိတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၇)တိ ဧတ္ထ အလံဝစနီယဘာဝံ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၇၁။

အလံသဒ္ဒ (ပု) [အလံ + သဒ္ဒ] အလံ-သဒ္ဒါ။ အလံ-သဒ္ဒေါ ယုတ္တတ္ထောပိ ဟောတိ....။ မ၊ ဋီ၊၃။၇၈။

အလံသမက္ခာတု (တိ) [အလံ + သမက္ခာတု (=သံ+အာ + ခါ + တု)] (က) မယုတ် လျော့စေပဲ – အပြည့်အစုံ–ကောင်းစွာဟော ကြားတတ်သော၊ သူ။ (ခ) စွမ်းနိုင်သည် ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ ဟောကြား တတ်သော၊ ကောင်းစွာ ဟောကြား စွမ်းနိုင်သော။ ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ .... အလံသမက္ခာတာ-ရော သဒ္ဒမ္မဿ။ ဣတိဝုတ်။၂၆၇။ အလံ-သမက္ခာတာရောတိ အလံ ပရိယတ္တံ ယထာ-ဝုတ္တံ အပရိဟာပေတွာ သမ္မဒေဝ အနုဂ္ဂဟာ-ဓိပ္ပါယေန အက္ခာတာရော။ အထ ဝါ....အလံ သမက္ခာတာရောတိ သမတ္ထာ ဟုတွာ ဝုတ္တ-နယေန သမက္ခာတာရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၁၄။

အလံသာကစ္ဆ (တိ) [အလံ+သာကစ္ဆာ] ဆွေး နွေး – သင့် – ထိုက် – သော၊ သူ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အလံသာကစ္ဆော သဗြဟ္မစာရီနံ။ အံ၊ ၂။၇၁။ အလံသာကစ္ဆောတိ သာကစ္ဆာယ ယုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

အလံသာဇီဝ (တိ) [အလံ+သာဇီဝ] ပြဿနာ မေးခြင်း ပြဿနာဖြေခြင်းငှါ – သင့် –ထိုက်– သော၊ မေးမြန်းဖြေဆို–သင့်–ထိုက်–သော၊ သူ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အလံသာဇီဝေါ သဗြဟ္မစာရီနံ။ အံ၊ ၂။၇၁။ အလံသာဇီဝေါတိ သာဇီဝါယ ယုတ္တော။ သာဇီဝေါတိ ပဉ္စပုစ္ဆနဉ္စေဝ ပဉ္စ-ဝိဿဇ္ဇနဉ္စ၊ "သဇ္ဈပိ ဟိ သဗြဟ္မစာရီနော ပဉ္စံ ဥပဇီဝန္တိ၊ တေနေတံ ပဉ္စပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနံ သမာနာဇီဝတာယ သာဇီဝေါတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ သဟ အာဇီဝန္တိ ဧတ္ထာတိ သာဇီ-ဝေါ၊ ပဉ္စဿ ပုစ္ဆနံ ဝိဿဇ္ဇနဉ္စ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။

အလံသာဋက (ပု) [အလံ+သာဋက] ခါးဝတ် ပုဆိုးကိုမျှ မြဲစွာမဝတ်နိုင်အောင် စားသော ပုဏ္ဏား၊ အလံသာဋကပုဏ္ဏား၊ (အစားကြူး သော ပုဏ္ဏား ၅-ယောက်တို့တွင် တယောက် ဖြစ်သည်)။ အလံသာဋကော နာမ အစ္စုဒြ-မာတကုစ္ဆိတာယ ဥဋ္ဌိတောပိ သာဋကံ

နိဝါသေတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ နဝဠ္ဍ ဝေဒနံ အပရိမိတ-ဘောဇနပစ္စယံ အာဟရ ဟတ္ထက အလံ-သာဋ္ဋက တတြဝဋ္ဋက ကာကမာသက ဘုတ္တ-ဝမိတက ဗြာဟ္မဏာနံ အညတရော ဝိယ န ဥပ္ပါဒေဿာမိတိပိ ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁။ ယေ ဘုဥ္ဇိတွာ အစ္စုဒ္ဓုမာတကုစ္ဆိ-တာယ ဥဋ္ဌိတောပိ သာဋ္ဋကံ နိဝါသေတုံ န သက္ကောတိ၊ အယံ အလံသာဋ္ဋကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဂဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂ဂ။)

အလံသုတ္တ (န) [အလံ+သုတ္တ] အလံသုတ်၊ (၁) မိမိအကျိုးစီးပွါး, သူတပါးအကျိုးစီးပွါးကို ကျင့်စွမ်းနိုင်ကြောင်း ဖြစ်သော တရားစသည်ကို မြတ်စွာဘုရား ဟောသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၃။၁၁ဂ-၁၂၁။ (၂) အရှင်သာရိပုတြာ ဟောသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ဂ-သုတ်။ အံ၊၃။၁၄၅-၇။

အလ(ဋ္ဋ)က (ပု၊န) [အလ+အက။ အလတိ ဘူသယတိ မုခံ။ ကပ္ပဒုမ။ ဝါစပ္ပတိ။ ၎င်းပုဒ်၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ-ကို ဓာန်၊ တောင်ပေါက်၊ သျှ။ ၃၂-၌ ကြည့်။] ပုပြင်ထားသော ဆံပင်၊ ဆံခွေ, ဆံလိပ်။ ကဿ ဝါ တေန ဆုပိတာ၊ နိဒ္ဒုတ္တာ မုဒုကာ’ဠ္ဍကာ (မုဒုကာဋ္ဋကာ၊ သီ။ မုဒုကာဠိကာ။ သျှာ)။ ဇာ၊၂။၂၄၁။ အဋ္ဌပဒကတ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃) လည်း ကြည့်။

အလကမန္ဒာ (ထီ) [အလက+မန္ဒာ] အလက-မန္ဒာ-မည်သော မြို့၊ ကုဝေရနတ်မင်း၏ မြို့တော်။ အလကာ, အဋ္ဋကမန္ဒာ, အာဋ္ဋက-မန္ဒာ-တို့ ကြည့်။

အလ (ဋ္ဋ) ကာ (ထီ) [အလံ + ကရ + ကွိ။ အလံ ဝိဘူသနေ၊ အလံ ဝိဘူသနံ ကရောတီတိ အလကာ၊ သာ ဧဝ အဋ္ဋကာ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂။ ၎င်း ဓာန်၊ဋီ-အလို မုဒ္ဒဇ ဋ္ဋ-ဖြင့် အဋ္ဋကာ-ဟု ရှိသင့်၏၊ ဓာန်၊သျှ၊သစ်၊ ဓာန်၊တောင်ပေါက်၊သျှ။ အမရ၊သျှ။ ကပ္ပဒုမ-တို့၌ ဒန္တဇ-လ-ဖြင့် အလကာ-ဟု ရှိကြသည်။] အလ-(ဋ္ဋ)ကာ-မည်သော မြို့။ (ကုဝေရနတ်မင်း၏ မြို့တော် ဖြစ်သည်။) အလကာလကမန္ဒာဿ (အဋ္ဋကာဋ္ဋကမန္ဒာဿ၊ ဓာန်၊ဋီ)၊ ပုရီ ပဟာ-ရဏံ ဂဒါ။ ဓာန်။၃၂။

အလ (ဋ္ဋ) က္က[၁] (ပု) [အလ+ဏွု။ (အလကီ-သံ)] ခွေးရူး။ ဥမ္မတ္တာဒိတ’မာပန္နော၊ အလ(ဋ္ဋ)က္ကောတိ သုနော မတော။ ဓာန်။ ၅၁၉။ အလ နိဝါရဏေ၊ ကမ္မနိ ဏွု၊ ဒွိတ္တ-ဋ္ဋတ္တာနိ၊ အဋ္ဋက္ကော။ အလက္ကောပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၁ဂ-၉။ (ဆေးစသော ပယောဂကြောင့် ရူးသွပ်ဆိုးသွမ်း ကြမ်းတမ်းလာသော ခွေး ဟု အမရကောသ၊၂၀။၂၂-၌ ဆိုသည်။)

အလ (ဋ္ဋ) က္က[၂] (ပု) [အလ+အက္က။ (အလကီ-သံ)] ဖြူသော အပွင့်ရှိသော မရိုးပင်။ အက္ကော ဝိကီရဏော တသ္မိံ၊ တွ’လ(ဋ္ဋ)-က္ကော သေတပုပ္ဖကေ။ ဓာန်။၅ဂ၁။ တသ္မိံ အက္ကေ ယော သေတပုပ္ဖကော၊ တသ္မိံ အဋ္ဋက္ကော။ သေတပုပ္ဖတာယ အလံဘူတော အက္ကော အဋ္ဋက္ကော၊ အလ ဘူလနေ၊ ဋ္ဋတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၅ဂ၁။

အလက္ကမာလာ (ထီ) [အလက္က[၂]+မာလာ] မရိုးပန်း။ အလက္ကမာလီ-ကြည့်။

အလက္ကမာလီ (တိ) [အလက္ကမာလာ+ဤ] မရိုးပန်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ မရိုးပန်းကို ပန်သော၊ သူ။ အလက္ကမာလီ တိပုကဏ္ဏဝိဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ ၁။၂ဂ၇။ (“တိပုကဏ္ဏဝိဒ္ဓော”။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၉။) အလက္ကမာလီတိ အဟိတုဏ္ဍိကေန

ကဏ္ဍေ ပရိက္ခိပိတွာ ဌပိတာယ အလင်္က-
မာလာယ သမန္နာဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၁။

အလက္ခိက (တိ) [(၁) အလက္ခီ+က။ (၂) န+
လက္ခ+ဏျ] (၁) ကျက်သရေ–မင်္ဂလာ–
ဘုန်းကံ–ပညာ–မရှိသော၊ သူ။ (၂) (က)
မသိတတ်သော၊ သူ။ (ခ) (သူတော်ကောင်း
တို့သည်) မကြည့်ရှုအပ်သော၊ သူ။ (ဂ)
အရှက်မရှိသော၊ သူ။ (၁) မယမေဝမှာ
အလက္ခိကာ မယံ အပ္ပပုညာ။ ဝိ၊၁။၂၇။ မ၊၂။
၁၉၇။ သံ၊၃။၁၂၇။ အလက္ခိကာတိ နိဿိရိ-
ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အပ္ပ-
ပုညာ အလက္ခိကာ၊ ရဇ္ဇုမာလာတိ မံ ဝိဒူ။
ဝိမာန။၆၉။ အလက္ခိကာတိ နိဿိရိကာ
ကာလကဏ္ဏီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ အဟံ ကာဠိ
အလက္ခိကာ၊ ကာဠကဏ္ဏီတိ မံ ဝိဒူ။ ဇာ၊၁။
၁၄၁။ အလက္ခိကာတိ နိပ္ပညာ (နိပ္ပညာ၊
သီ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (–ဇာ၊၁။ဂ၅၊၁၄၂။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ဂ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၊၂၄၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။
၇ဂ။) (၂)(က)(ခ)(ဂ) ယာဝ ပါပေါ အယံ
ဒေဝဒတ္တော အလက္ခိကော။ ဝိ၊၄။၃၅၇။
အလက္ခိကောတိ ဇ္ဈော န လက္ခေတီတိ အလ-
က္ခိကော၊ န ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အဟံ
ပါပကမ္မံ ကရောမီတိ န ဇာနာတိ။ န လက္ခိ-
တဗ္ဗောတိ ဝါ အလက္ခိကော၊ န ပဿိတဗ္ဗော-
တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ န ဇာနာတီတိ
ဣမိနာ လက္ခ ဒဿနင်္ကေသူတိ ဓာတုပါဌေသု
ဝုတ္တေသု ဣဓ ဒဿနတ္တောတိ ဒဿေတိ။ န
လက္ခိတဗ္ဗောတိ အညေဟိ သပ္ပုရိသေဟိ န
လက္ခိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ဇ္ဈော ဏျ-ပစ္စယော
ကတ္တုကမ္မေသု ဟောတိ၊ ယကာရဿ ကကာရံ
ကတွာ အလက္ခိကောတိ ဝုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ယော၊
၂။၉၁။ အလက္ခိကောတိ အဟိရိကော။
သာရတ္ထ၊၃။၄၁၅။

အလက္ခိကတာ (ထီ) [အလက္ခိက+တာ] ကျက်
သရေမရှိသည်၏ အဖြစ်။ (အလက္ချ-လည်း
ကြည့်)။အဟံ ဘန္တေ ဗာလတာယ အညာဏ-
တာယ အလက္ခိကတာယ ဝေဝံ အကာသိံ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၀။

အလက္ခိပုရိသ (ပု) [အလက္ခိ+ပုရိသ] ကျက်
သရေမရှိသော ယောကျ်ား။ ကလိ (သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇) ကြည့်။

အလက္ခီ (ထီ) [န+လက္ခီ] (၁) ကျက်သရေမရှိ
သော၊ သူ၊ သူယုတ်။ (၂) ကျက်သရေမရှိ
ခြင်း၊ သီလ,ပညာ-မရှိခြင်း၊ (ငါးရာ့ငါးဆယ်
ဝတ္ထု)။ (၃) ဆင်းရဲခြင်း။ (၁) အလက္ခီ
ကာဠကဏ္ဏိတ္ထီ။ ဓာန်။ဂ၂။ နိန္ဒိတဗ္ဗတ္တာ န
လက္ခီယတေတိ အလက္ခီ။ ဓာန်၊ဋီ။ဂ၂။ သိရိ
တာတ အလက္ခီ စ၊ ပုစ္ဆိတာ တေဒဖြဝုံ။
ဇာ၊၂။၁။ (–ဇာ၊၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၉။
နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၀။) (၂) အတ္တနာ ကုရုတေ
လက္ခိံ၊ အလက္ခိံ ကုရုတတ္တနာ။ ဇာ၊၁။၁၄၃။
ယော ကောစိ အတ္တနာ အတ္တနော လက္ခိံ ဝါ
အလက္ခိံ ဝါ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။
(၃) ကိံ သဗ္ဗလောကံ ဝိဒဟိ အလက္ခိံ။
ဇာ၊၂။၂၃၆။ အလက္ခိန္တိ ကိံ ကာရဏာ
သဗ္ဗလောကေ ဒုက္ခံ ဝိဒဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅ဂ။

အလက္ချ (န) [အလက္ခီ+ဏျ] ကျက်သရေမရှိ
သည်၏ အဖြစ်။ နာဟံ အလက္ချာ အဟိရိက္က-
တာယ ဝါ။ ထေရ။၃၅ဂ။ နာဟံ အလက္ချာတိ
အလက္ခိကတာယ နိဿိရိကတာယ နာဟံ
ဂေဟတော နိက္ခမိန္တိ ယောဇနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၇၃။

အလဂဒ္ဒ^၁ (ပု) [(၁) အလံ+ဂဒ။ လ-ထက်၌
ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ ဒ-အက္ခရာလည်း
လာ။ မ၊ဋီ၊၂။ဂဂ။ (အလံ=ပြည့်စုံသော၊
စွမ်းနိုင်သော။ ဂဒ=အဆိပ်။) (၂) အရ+
ဂမု+အ။ မ-ကို ဒ-ပြု, ရ-ကို လ-ပြု။ ဓာန်၊
ဋီ။ ၆၅၃။ (အလဂဒ်-သံ)။ အရ=အလ=

လျင်မြန်ခြင်း။ ဂမု = ဂဒ = သွားခြင်း။) အမရ၊ဂ။၅။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၃-တို့၌ အလဂဒ် (အလဂဒ္ဒ)-သဒ္ဒါ ရေမြွေဟောကြောင်း ပြဆိုထားသည်။ အလဂဒ်-ဟူသော ပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂြိုဟ်ကို လက္ခာသာ ဝဒ်ဂ္ဂ။ လဂ္ဂသန် ပိဋက ကတျထ်း။ နိဝိဗတ္တာတ္တဒ္ဒိန္နော လဂဒ်း"ဟု ဗျာချာသုဓာ-၌ ဆိုကြောင်း အမရ၊ သျ။ နှာ-ဂာ-၌ ပြဆိုထား၏။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌လည်း အလဂဒ္ဒ-ကို နှ-ပုဗ္ဗ လဂ-ဓာတ်, အဒ္ဒ-ဓာတ် ကြံ၍ လဂန္တောပိ သမာနော န အဒ္ဒတိ ပီဠေတိ = ထိ, ကိုက်-သော်လည်း အဆိပ်မတက် မနှိပ်စက်တတ်သော ရေမြွေဟု ထောမနိမိ-၌ ဆိုကြောင်း ပြဆိုပြီး အဆိပ်ထန်သော မြွေမှာ "အလ+ဂိမ+အ" ဖြင့် အလဂဒ္ဓ-ဟု ဒန္တဇ စတုတ္ထက္ခရာနှင့် သင့်ကြောင်းကိုရင်း, အလဂဒ္ဒူပမသုတ်၌ ယင်း အလဂဒ္ဓပုဒ်သာ လျော်ကြောင်းကိုရင်း ပြဆိုထားသေးသည်။] (၁) (က) ပြည့်စုံသော-အသက်ကို ပယ်ရှားနိုင်သော-အဆိတ်ရှိသော-လျင်သော အဆိပ်ရှိသော-သတ္တဝါ၊ မြွေ။ (ခ) လျင်မြန်စွာ သွားတတ်သော သတ္တဝါ၊ မြွေ။ (၂) အလဂဒ္ဒ-မည်သော သုတ်၊ အလဂဒ္ဒသုတ်။ (၁) (က) သော ပသောယျ မဟန္တံ အလဂဒ္ဒံ။ မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဂဒေါတိ ဟိ ဝိသဿ နာမံ၊ တံ တဿ အလံ ပရိပုဏ္ဏံ အတ္ထီတိ အလဂဒ္ဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အလဂဒ္ဒေါတိ စေတ္ထ အာသီဝိသော ဝုစ္စတိ။ ဂဒေါတိ ဟိ ဝိသဿ နာမံ၊ တဉ္စ တဿ အလံ ပရိပုဏ္ဏံ အတ္ထိ၊ တသ္မာ အလံ ပရိယတ္တော ပရိပုဏ္ဏော ဂဒေါ အဿာတိ အနုနာသိကလောပံ, ဒ-ကာရာဂမဉ္စ ကတွာ အလဂဒ္ဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ အလံ ဇီဝိတဟရဏေ သမတ္ထော ဂဒေါ အဿာတိ အလဂဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၀။ အလဂဒ္ဒေါတိ စေတ္ထ အာသီဝိသော ဝုစ္စတိ။ သော ဟိ အလံ ပရိယတ္တော, ဇီဝိတဟရဏသမတ္ထော ဝါ ဝိသသင်္ခါတော ဂဒေါ အဿာတိ "အလံဂဒေါ"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ အလဂဒ္ဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၈။) (ခ) သရီသပ ဖဏိ သပ္ပါ-လဂဒ္ဒါ ဘောဂိ ပန္နဂါ။ ဓာန်။၆၅၃။ အရံ သီဃံ ဂစ္ဆတီတိ အလဂဒ္ဒေါ၊ မဿ ဒေါ, ရဿ လတ္တဉ္စ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၅၃။ (၂) အလဂဒ္ဒေ ဟေဋ္ဌာ ဒိဋ္ဌိပရိဒီပနေန ဥဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ အလဂဒ္ဒသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အလဂဒ္ဒ[၂] (ပု) [အလဂဒ္ဒ+ဂဟဏ။ နောက်ပုဒ်ကျေ] မြွေကိုဖမ်းခြင်း။ အလဂဒ္ဒူပမ-ကြည့်။

အလဂဒ္ဒ[၃] (တိ) [(၁) အလဂဒ္ဒ+ဥပမာ။ (၂) အလဂဒ္ဒ+အ။] မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော၊ မြွေဖမ်းခြင်းနှင့်တူသော။ ပုထုဇ္ဇနဿ ဟိ ပရိယတ္တိ နာမ အလဂဒ္ဒါ ဝါ ဟောတိ။ နိတ္ထရဏာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။

အလဂဒ္ဒဂဝေသီ (တိ) [အလဂဒ္ဒ+ဂဝေသ+ဏီ] မြွေကိုရှာလေ့ရှိသော၊သူ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော အလဂဒ္ဒတ္ထိကော အလဂဒ္ဒဂဝေသီ အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ စရမာနော။ မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁-၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အလဂဒ္ဒံ ဂဝေသတိ ပရိယေသတိ သီလေနာတိ အလဂဒ္ဒဂဝေသီ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏ (န) [အလဂဒ္ဒ+ဂဟဏ] မြွေကို ဖမ်းခြင်း။ အလဂဒ္ဒူပမ-ကြည့်။

အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏူပမ (တိ) [အလဂဒ္ဒဂဟဏ+ဥပမာ] မြွေကိုဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော။ အလဂဒ္ဒူပမ-ကြည့်

အလဂဒ္ဒတ္ထိက (တိ) [အလဂဒ္ဒ + အတ္ထိက] မြွေဖြင့်-မြွေကို-အလိုရှိသော၊သူ။ အလဂဒ္ဒတ္ထိကော (မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊

၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄)တိ အာသီဝိသတ္တိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၈၂။ အလဂဒ္ဒတ္တိကောတိ အာသီဝိသေန, အာသီဝိသံ ဝါ အတ္တိကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ (ထီ) [အလဂဒ္ဒ+ပရိယတ္တိ] မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော – မြွေဖမ်းခြင်းနှင့်တူသော – သင်ယူခြင်း။ (သက်နိုးစသော ပစ္စည်းရလိုမှု, ထင်ပေါ် ကျော်ကြားလိုမှုစသော အကြောင်းကြောင့် ပရိယတ်တရားတော်ကို သင်ယူခြင်းသည် အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ =မြွေဖမ်းခြင်းနှင့်တူသော သင်ယူခြင်း မည်၏။ အလဂဒ္ဒူပမ-လည်း ကြည့်) တိသော ဟိ ပရိယတ္တိယော အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ နိတ္ထရဏပရိယတ္တိ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တီတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

အလဂဒ္ဒပရိယေသန (နု၊ထီ) [အလဂဒ္ဒ + ပရိယေသန] (၁) မြွေကိုရှာခြင်း။ (၂) မြွေကိုရှာရာအရပ်၊ တော။ (၁) အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ စရမာနော (မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄)တိ အလဂဒ္ဒပရိယေသနတ္ထံ စရမာနော။ သာရတ္ထ၊၁။၈၂။ (၁) (၂) အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ စရမာနောတိ အလဂဒ္ဒပရိယေသနတ္ထံ စရမာနော။ တဒတ္ထေ ဟေတံ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ ဥပယောဂဝစနံ ဝါ၊ အလဂဒ္ဒပရိယေသနဋ္ဌာနံ ဝါ စရမာနော။ အလဂဒ္ဒံ ပရိယေသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဟိ အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁။

အလဂဒ္ဒပရိယေသနဋ္ဌာန (နု) [အလဂဒ္ဒပရိယေသန+ဌာန] မြွေကိုရှာရာ– ဌာန– တော။ အလဂဒ္ဒပရိယေသန-ကြည့်။

အလဂဒ္ဒပိတ္တ (နု) [အလဂဒ္ဒ + ပိတ္တ] မြွေသည်းခြေ။ ပိတ္တ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇)န္တိ အလဂဒ္ဒပိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၀။

အလဂဒ္ဒသဒ္ဒ (ပု) [အလဂဒ္ဒ + သဒ္ဒ] အလဂဒ္ဒသဒ္ဒါ။ အလဂဒ္ဒူပမ (သာရတ္ထ၊၁။၈၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉)-ကြည့်။

အလဂဒ္ဒသုတ္တ (နု) [အလဂဒ္ဒ+သုတ္တ] မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော စာသင်ခြင်းကို ပြသော သုတ်၊ အလဂဒ္ဒသုတ်။ မ၊၁။၁၈၂-၁၉၅-၌ ဟောတော်မူသော အလဂဒ္ဒူပမသုတ်ကိုပင် အလဂဒ္ဒသုတ်ဟုဆိုသည်၊ အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တလည်း ကြည့်။ သကလမ္ပိ အလဂဒ္ဒသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၁၊၁၄၄။)

အလဂဒ္ဒသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထီ) [အလဂဒ္ဒသုတ္တ + အဋ္ဌကထာ] အလဂဒ္ဒသုတ်၏–အနက်ကို ပြဆိုရာစကား–အဖွင့်–အဋ္ဌကထာ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ အလဂဒ္ဒသုတ္တဋ္ဌကထာယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၀။

အလဂဒ္ဒသုတ္တသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အလဂဒ္ဒသုတ္တ+သံဝဏ္ဏနာ] အလဂဒ္ဒသုတ်၏–အဖွင့်–အဋ္ဌကထာ။ ဟေဋ္ဌာတိ အလဂဒ္ဒသုတ္တသံဝဏ္ဏနံ သန္ဓာယာဟ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။

အလဂဒ္ဒူပမ (တိ) [(၁) အလဂဒ္ဒ + ဥပမာ၊ အလဂဒ္ဒေါ အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ဥပမာ ဧတိဿာတိ အလဂဒ္ဒူပမာ။ အလဂဒ္ဒ-ဖြင့် အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏ-တိုင်အောင် ယူ။ (၂) အလဂဒ္ဒ+ ဂဟဏ + ဥပမာ။ "အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏူပမာ" ဆိုလိုလျက် အလယ်မှ "ဂဟဏ" ပုဒ်ကို ချေ၍ "အလဂဒ္ဒူပမာ"ဟု ဆိုသည်။] မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော – သင်ယူခြင်း – သင်ယူအပ်သော ပါဠိ။ (ပရိယတ္တိတရားတို့ကို သင်ယူခြင်းသည် (၁) အလဂဒ္ဒူပမာပရိယတ္တိ = မြွေဖမ်းခြင်းနှင့်တူသော သင်ယူခြင်း။ (၂) နိဿရဏတ္ထပရိယတ္တိ = သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း အကျိုးရှိသော သင်ယူခြင်း။ (၃) ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ = ဘဏ္ဍာ

တိုက်စိုးနှင့်တူသော သင်ယူခြင်း ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏၊ ထို ၃- မျိုးတို့တွင်—

(၁) မြွေဖမ်းသောယောကျ်ားသည် မြွေကို မကောင်းသဖြင့် ဖမ်းလျှင် (အဖမ်းမတတ်လျှင်) ထိုမြွေ ကိုက်၍ ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်ရသကဲ့သို့ ပရိယတ်တရားတို့ကိုလည်း သူတပါးတို့ အယူဝါဒ၌ အပြစ်တင်ခြင်း ကဲ့ရဲ့ခြင်း အကျိုး, သူတပါးတို့က မိမိဝါဒ၌ အပြစ်တင်ခဲ့သော် ရှောင်ရှားနိုင်ခြင်း ပြန်လည် ချေပနိုင်ခြင်း အကျိုး, လာဘ်ပေါများခြင်း ထင်ရှား ကျော်ကြားခြင်း စသော အကျိုးတို့ကို ရည်ရွယ်လျက် သင်ယူလျှင် မကောင်းသော စိတ်ထားကြောင့် ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်ရလေသည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုကဲ့သို့ မကောင်းသော သင်ယူခြင်းကို အလဂဒ္ဒူပမာပရိယတ္တိ - ဟု ဆိုသည်။ အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ-ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်၊ ၎င်းပုဒ် ကြည့်။

(၂) သီလ, သမာဓိ, ပညာ, ဝိပဿနာ တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့် ပွါးများအားထုတ်ရန်, မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် ရည်မှန်း၍ သင်ယူခြင်းသည် နိဿရဏတ္ထပရိယတ္တိ မည်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃-၌ နိတ္ထရဏပရိယတ္တိဟု အမည်ပေးထားသည်၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ အတူတူပင်။

(၃) အာသဝေါ ကုန်ခန်းပြီးသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပရိယတ္တိသင်ယူခြင်းသည် ဘဏ္ဍာ တိုက်စိုးနှင့် တူသောကြောင့် ဘဏ္ဍာ ဂါရိက-ပရိယတ္တိမည်၏၊ မင်း၏ ဘဏ္ဍာတိုက်စိုးသည် ဝတ်စားတန်ဆာဥစ္စာရတနာတို့ကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်၍ သင့်လျော်သော အချိန်၌ ဘုရင်မင်းမြတ်အား ထုတ်ဆောင် ပေးဆက်သကဲ့သို့ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့သည်လည်း ပရိယတ်တရားတော်တို့ကို သင်ကြား ထိန်းသိမ်း စောက်ရှောက်ကြကုန်လျက် ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့နှင့် တွေ့သောအခါ၌ ထုတ်ဖော်

ဟောကြားတော်မူကြကုန်၏၊ ဤသို့ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ ပရိယတ် တရားတော်တို့ မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါသာ သင်ယူခြင်း ဖြစ်၍ ဘဏ္ဍာတိုက်စိုးနှင့် တူသောကြောင့် ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ မည်သည်။ ပုထုဇဉ်တို့ သည်လည်း ထိုကဲ့သို့ ထိန်းသိမ်း စောင့် ရှောက်ခြင်းငှါ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ သင်ကြား ဆောင်ထားကြ ကုန်သော်လည်း မိမိတို့ ကိုယ်တိုင် သံသရာဆင်းရဲမှ မလွတ်သေး သည်ဖြစ်၍ ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိ မဖြစ်ပဲ နိဿရဏတ္ထပရိယတ္တိသာ ဖြစ်လေသည်။ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သင်ယူခြင်းမှာ အလဂဒ္ဒူ-ပမာသော်လည်းဖြစ် နိဿရဏတ္ထသော်လည်း ဖြစ်မည်၊ ဘဏ္ဍာဂါရိက-ကား မဖြစ်နိုင်ပေ။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်တို့၏သင်ယူခြင်း သည် နိဿရဏတ္ထဖြစ်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သင်ယူခြင်းသည် ဘဏ္ဍာဂါရိကဖြစ်ပေသည်။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉-၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁-၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃-၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သာရတ္ထ၊၁။၈၁-၆။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉၊၁၁၆-ကြည့်။) တိသော ပရိယတ္တိယော အလဂဒ္ဒူပမာ နိဿရဏတ္ထာ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အလဂဒ္ဒူပမာတိ အလဂဒ္ဒေါ အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ဥပမာ ဧတိဿာ-တိ အလဂဒ္ဒူပမာ။ အလဂဒ္ဒဿ ဂဟဏံ ဟေတ္ထ အလဂဒ္ဒသဒ္ဒေန ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ "အာပူပိကော" တိ ဧတ္ထ အပူပသဒ္ဒေန အ-ပူပခါဒနံ ဝိယ အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတ-ပရိယတ္တိ ဥပမီယတိ, န ပန အလဂဒ္ဒေန။ "အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏူပမာ"တိ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗေ မဇ္ဈေ-ပဒလောပံ ကတွာ "အလဂဒ္ဒူပမာ"တိ ဝုတ္တံ သြဋ္ဌမုခေါတိ အာဒီသု ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၈၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ အလဂဒ္ဒူပမာတိ ဧတ္ထ အလဂဒ္ဒသဒ္ဒေန အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ဝုစ္စတိ ဝီဏာဝါဒနံ ဝီဏာတိအာဒီသု ဝိယ၊ ဂဟာ-

ဏဋ္ဌေတ္ထ ယထာ ဍံသတိ၊ တထာ ဒုဂ္ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ဣတရဂ္ဂဟဏေ ဝိရောဓာဘာဝါ။ တသ္မာ အလဂဒ္ဒဿ ဂဟဏံ ဥပမာ ဧတိဿာတိ အလဂဒ္ဒူပမာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။

အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တ (နှ) [အလဂဒ္ဒူပမ+သုတ္တ] မြွေဖမ်းခြင်း ဥပမာရှိသော စာသင်ခြင်းကို ပြသော သုတ်၊ အလဂဒ္ဒူပမသုတ်။ ဥပမာ သဒ္ဒါကို ဖြုတ်၍ အလဂဒ္ဒသုတ် ဟု လည်း သုံးနှုန်းသည်၊ အလဂဒ္ဒသုတ္တ ကြည့်။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ မ၊၁။၁၇၂၊ ၁၉၅။ ဝေံ မေ သုတန္တိ အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တံ။ မဋ္ဌ၊ ၂။၉။ (မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂-တို့လည်း ကြည့်။)

အလဂဒ္ဒူပမာပရိယာပုဏန (နှ) [အလဂဒ္ဒူပမာ+ပရိယာပုဏန] မြွေဖမ်းခြင်းဥပမာရှိသော သင်ယူခြင်း။ အလဂဒ္ဒူပမာပရိယာပုဏနယောဂတော အလဂဒ္ဒူပမာ ပရိယတ္တီတိ ပါဠိပိ သက္ကာ ဝတ္တုံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၈၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၀၉။

အလဂ္ဂ (တိ) [နှ+လဂ္ဂ] မကပ်ငြိ–မတွယ်တာ – မစွဲလမ်း – သော၊သူ။ အသတ္တံ အလဂ္ဂံ အလဂ္ဂိတံ။ စူဠနိ။၈၅၊၁၃၄။ (–မိလိန္ဒ။၃၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။)

အလဂ္ဂစိတ္တ (တိ) [အလဂ္ဂ + စိတ္တ] မကပ်ငြိ– မတာတွယ်–မစွဲလမ်း–သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဘဝသမ္ဘတ္တီသု အလဂ္ဂစိတ္တော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၉။ ဤဒိသဿ အယံ ထေရော ဝိယ အလဂ္ဂစိတ္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ အနုပလိတ္တ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။), အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။), အသင်္ဂမာနသ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၄) တို့လည်း ကြည့်။

အလဂ္ဂစိတ္တတာ (ထီ) [အလဂ္ဂစိတ္တ+တာ] မကပ်ငြိသော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တထာ အာကာသေ ပါဏိံ စာလေတွာ အလဂ္ဂစိတ္တတာယ စေဝ စန္ဒောပမပဋိပဒါယ စ ပသံသိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အလဂ္ဂစိတ္တတာယာတိ ဝါ အာခရေ ဘုမ္မံ.... ကုလေသု အလဂ္ဂနစိတ္တေန ဘဝိတုံ ယုတ္တတာယ စေဝ မညေဝ သက္ခိံ ကတွာ ပသံသိတောတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၀။

အလဂ္ဂတာ (ထီ) [အလဂ္ဂ + တာ] မကပ်ငြိ သည်၏အဖြစ်။ တီသု ဘဝေသု အလဂ္ဂတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၃၈။)

အလဂ္ဂတ္တ (နှ) [အလဂ္ဂ+တ္တ] မကပ်ငြိ–မစွဲလမ်း – သည်၏ အဖြစ်။ စတူသု ပစ္စယေသု အလဂ္ဂတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၂။

အလဂ္ဂန (နှ) [နှ + လဂ္ဂန] မကပ်ငြိခြင်း။ အလဂ္ဂနစိတ္တ, အလဂ္ဂနဋ္ဌ, အလဂ္ဂနတ္ထ-တို့ ကြည့်။

အလဂ္ဂနက (တိ) [နှ+လဂ္ဂနက] မကပ်ငြိသော။ ဗဟုလ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉) န္တိ ဟတ္ထမုခေသု အလဂ္ဂနကမ္ပိ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၈။

အလဂ္ဂနစိတ္တ (တိ) [အလဂ္ဂန+စိတ္တ] မကပ်ငြိ သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အလဂ္ဂစိတ္တတာ-ကြည့်။

အလဂ္ဂနဋ္ဌ (ပု) [အလဂ္ဂန+အတ္ထ] မကပ်ငြိခြင်း– အနက်–သဘော။ အလဂ္ဂနဋ္ဌေန အဗ္ဗောကာသော ဝိယာတိ အဗ္ဗောကာသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ အလဂ္ဂနဋ္ဌေနာ-

တိ အသဇ္ဇနုဋ္ဌေန အပ္ပဋိဗဒ္ဓဘာဝေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။

အလဂ္ဂနုတ္တ (ပု) [အလဂ္ဂန+အတ္တ] (၁) မကပ်ငြိခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) မကပ်ငြိခြင်းဟူသောအနက်။ (၁) တံ ဗန္ဓနံ အာမိသဿ အလဂ္ဂနတ္ထံ....ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀။ (၂) ဘန္တေ အသဇ္ဇမာနေနာတိ တေသ ကော အတ္ထောတိ။ အလဂ္ဂနတ္ထော မဟာရာဇာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။

အလဂ္ဂန္တ (တိ) [အလဂ္ဂ+အန္တ] မကပ်ငြိသော၊ သူ။ အတိဋ္ဌန္တော အလဂ္ဂန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ သုခေနေဝ ကိလေသာနံ ဩကာသံ အဒေန္တော အန္တရာ အသဇ္ဇန္တော အလဂ္ဂန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၃။ မနသိနေဟေန အလဂ္ဂန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

အလဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အလဂ္ဂ+ဘာဝ] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်။ အညံ ဉာတိမိတ္တာဒီသု ကိဉ္စိ န ပေါသေတိ ကတ္တစိ အလဂ္ဂဘာဝတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၉၈။)

အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏ (တိ) [အလဂ္ဂဘာဝ+လက္ခဏ] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်-ဟူသော လက္ခဏာ–မတွယ်တာခြင်း ဟူသော အမှတ်အသား–ရှိသော။ အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏော ဝါ (အလောဘော) ကမလဒလေ ဇလဗိန္ဒု ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အလဂ္ဂဘာဝေါ အနာသတ္တတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

အလဂ္ဂဘာဝသန္ဒိတနိယျာန (န) [အလဂ္ဂဘာဝ+သန္ဒိတ+နိယျာန] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော တဏှာမှထွက်မြောက်ကြောင်း တရား။ နိဿရဏမေဝါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၂) တိ စီဝရေ ဂူဒမတ္တိတာဒဿနပုဗ္ဗကံ အလဂ္ဂဘာဝသန္ဒိတနိယျာနမေဝ ပဇာနန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ နိဿရဏပညာ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၇) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အလဂ္ဂမာန (တိ) [န+လဂ္ဂမာန] မကပ်ငြိသော၊ သူ။ သောတံ အလဂ္ဂမာနော ဝ ဟုတွာ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ အလဂ္ဂမာနောတိ ဝိနိဝဋ္ဋိတွာ ဂမနေန ကုဋ္ဌာဒီသု ကတ္တစိ န လဂ္ဂမာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။ အသဇ္ဇမာန (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၂) လည်း ကြည့်။

အလဂ္ဂမာနသ (တိ) [အလဂ္ဂ+မာနသ] မကပ်ငြိသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနောလီယန္တော အလဂ္ဂမာနသော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဃရာဝါသေ အလဂ္ဂမာနသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အလဂ္ဂမာနသတာ (ထီ) [အလဂ္ဂမာနသ+တာ] မကပ်ငြိသော စိတ်ရှိသည်အဖြစ်။ ဝေဘူတော စ ကတ္တစိ အလဂ္ဂမာနသတာယ ပဝိဝေကံ ပရိဗြူဟေန္တော....။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ သဗ္ဗတ္ထ အလဂ္ဂမာနသတာယ စ သောမ္မဘာဝေန စ စန္ဒူပမတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။

အလဂ္ဂိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+လဂ္ဂိတွာ] မကပ်ငြိမူ၍။ အညတ္ထ အလဂ္ဂိတွာ တာပသဿေဝ ဇဋာသု လဂ္ဂတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

အလက်တ (တိ) [အလံ+ကတ။ (အလံကၖတ-သံ)] (၁) (က) တန်ဆာဆင်အပ်သော၊သူ။ (ခ) တန်ဆာဆင်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းကို တန်ဆာဆင်သော၊ သူ။ (ဂ) တန်ဆာဆင်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို တန်ဆာဆင်သော၊သူ။ (၂) ဤမျှဖြင့် ပြည့်စုံလုံလောက်ပြီ–နောက်ထပ် အလိုမရှိပြီ– တော်ပြီ– ဟု ပယ်မြစ်အပ်သော၊ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်အပ်သော။ (န) (၃) တန်

ဆာဆင်ခြင်း။ (၁) (က) ယေန အလက်ာ-ရေန အလက်တာ ပုတ္တာ သုဒိန္နသာ ပိယာ ဟောတိ မနာပါ။ ဝိ၊၁။၂၁။ အလက်တော စေပိ သမံ စရေယျ။ ဓမ္မ။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အလက်တောတိ ဝတ္ထာဘရဏေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။ အလက်တော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ။ ဝိမာန။ ၁၁၂။ ဇာ၊၁။၂၁၇။ အလက်တောတိ ဝိဘူသိ-တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ အလက်တောတိ နာနာဘရဏဝိဘူသိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ (– ဝိ၊၁။၃၆၁။ ဝိ၊၃။၃၀၁။ ဒီ၊၂။၁၃၈။ ထေရ။၃၂၅။ အပ၊၁။၃၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။ ဇာ၊၁။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၉။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၂၊ ၂၉၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၅။) (ခ) မာလာခေရီ အလက်တော။ ပေတ။၁၆၇-၈။ မာလာဟိ ပိဠန္ဓိတွာ အလက်တသီသဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (ဂ) အလက်-တေ မလျူဓရေ သုဝတ္ထေ။ ဝိမာန၊၁။ အလက်တေတိ အလက်တဂတ္တေ .... ဒိဗ္ဗာ-လက်ာရေဟိ ဝိဘူသိတသရီရေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀။ အလက်တာ (ဝိမာန။၁၈)တိ သဋ္ဌိသကဋ္ဌဘာရေဟိ ဒိဗ္ဗာလက်ာရေဟိ အ-လက်တသရီရာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁။ အလက်တာ သုဝသနာ။ ထေရ။၂၆၉။ ထေရီ။၃၉၅။ ဇာ၊ ၁။၁၁၆။ ဇာ၊၂။၂၇၆။ အလက်တာတိ ဟတ္ထူပဂါဒိအာဘရဏေဟိ အလက်တ-ဂတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (၂) အလက်-တော (အနလက်တော၊ က) သုန္တရကော။ ဇာ၊၂။၂၅၃။ အလက်တောတိ အယံ မမ ကောဝ အလံ ပရိယတ္တောတိ ဧဝံ အလက်-တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၈။ အနလက်တ (၂) အနက်နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (၃) အလက်-တကရဏ, အလက်တပဋိယတ္တ-တို့ ကြည့်။

အလက်တအလက်ာရ=အလက်တာလက်ာရ(ပု) [အလက်တ + အလက်ာရ] ဆင်ယင် အပ်သော အဆင်တန်ဆာ။ အပိစ ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထဝတ္ထာသပိ အလက်တအလက်ာရာသပိ.... ဣတ္ထိသရဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အပိစ ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထနိ-ဝါသနသာပိ အလက်တာလက်ာရသာပိ.... ဣတ္ထိသဒ္ဒေါတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

အလက်တအဿ (ပု) [အလက်တ+အဿ] တန် ဆာဆင်အပ်သော မြင်း။ သော ကေဒိဝသံ အလက်တအဿံ အာရုယှ....။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။

အလက်တဣတ္ထီ (ထီ) [အလက်တ+ဣတ္ထိ] တန် ဆာဆင်အပ်သော မိန်းမ။ ကော အလက်တ-ဣတ္ထိံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၀။)

အလက်တဥမင်္ဂ (ပု) [အလက်တ + ဥမင်္ဂ] တန် ဆာဆင်အပ်သော–ဥမင်–လိုဏ်။ အလက်-တဥမင်္ဂေန နေသာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၂။

အလက်တဥယျာန (န) [အလက်တ+ဥယျာန] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဥယျာဉ်။ တတ္ထ ဂန္တွာ နန္ဒနဝနမိဝ အလက်တဥယျာနံ ပဝိ-သိတွာ....မိထိလာဘိမုခါ ပက္ကမိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၃၉။

အလက်တကဏ္ဏ (တိ) [အလက်တ + ကဏ္ဏ] တန်ဆာဆင်အပ်သော နားရှိသော၊ နားကို တန်ဆာဆင်ထားသော၊ သူ။ သုကုဏ္ဍလီ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၆) ကြည့်။

အလက်တကရဏ (န) [အလက်တ + ကရဏ] တန်ဆာ ဆင်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ နနု ဣမဿ အလက်တကရဏံ ဂူထပုဏ္ဏဃဋဿ ဗဟိ

စိတ္တကမ္မကရဏံ ဝိယ ဟောတီတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၄။ အလင်္ကတပဋိယတ္တ-လည်း ကြည့်။

အလင်္ကတကာလ (ပု) [အလင်္ကတ + ကာလ] တန်ဆာဆင်ရာ – အချိန် – အခါ – ကာလ။ အလင်္ကတကာလေ ရာဇာ ဘာရိကော ဘဝိဿတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ရာဇာ အလင်္ကတကာလေယေဝ (ဝိရောစတိ)။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။

အလင်္ကတဂဇဝရက္ခန္ဓဂတ (တိ) [အလင်္ကတ + ဂဇ+ ဝရ+ ခန္ဓ+ ဂတ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဆင်မြတ်၏ ကျောက်ကုန်းထက်သို့ တက်ရောက်သော၊သူ။ သော....အလင်္ကတဂဇဝရက္ခန္ဓဂတော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

အလင်္ကတဂတ္တ (တိ) [အလင်္ကတ + ဂတ္တ] တန်ဆာဆင်အပ်သောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အလင်္ကတ (၁) (ဂ) အနက် ကြည့်။

အလင်္ကတဂဗ္ဘ (ပု) [အလင်္ကတ+ဂဗ္ဘ] တန်ဆာဆင်အပ်သော တိုက်ခန်း။ အန္တော ဥမင်္ဂေယေဝ အလင်္ကတဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၃။

အလင်္ကတစင်္ကမ (ပု) [အလင်္ကတ+စင်္ကမ] တန်ဆာ ဆင် အပ် သော စင်္ကြံ။ အလင်္ကတစင်္ကမဿ ဥဘောသု အန္တေသု အာလမ္ဗနဖလကံ သံဝိဓာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အလင်္ကတစန္ဒကပါသာဒမဟာတလ (န) [အလင်္ကတ+ စန္ဒက+ပါသာဒ+မဟန္တ+တလ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော စန္ဒက မည်သော ပြာသာဒ်၏ – ကြီးစွာသော အပြင်–ကြမ်းပြင်။ အာကာသေန အာဂန္တွာ အလင်္ကတစန္ဒကပါသာဒမဟာတလံ ပဝိသိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅။

အလင်္ကတစေတိယ (န) [အလင်္ကတ+စေတိယ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော စေတီ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ တဝ ပိတရဉ္စ ပိတာမဟဉ္စ အလင်္ကတစေတိယံ ဝိယ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။

အလင်္ကတတောရဏ (န) [အလင်္ကတ + တောရဏ] တန်ဆာဆင်အပ်သော တုရိုဏ်း တိုင်။ အလင်္ကတတောရဏံ ဝိယ စိတ္တပဋ္ဋော ဝိယ စ အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (၎င်း ၃၀၃-ကြည့်။)

အလင်္ကတတ္တဘာဝ (တိ) [အလင်္ကတ + အတ္တဘာဝ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော–ကိုယ်–အတ္တဘော – ရှိသော၊သူ။ ဗာဟုသစ္စသိပ္ပဝိနယေဟိ အလင်္ကတတ္တဘာဝါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အလင်္ကတဒဏ္ဍက (ပု) [အလင်္ကတ+ဒဏ္ဍ+က] တန်ဆာ ဆင် အပ် သော – တုတ်ငယ် – နှင်တံ။ အပရေ စတုဟတ္ထဒဏ္ဍံ ဝါ အညံ ဝါ ပန အလင်္ကတဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ အလင်္ကတဒဏ္ဍကန္တိ ပန တတော ဩမကံ ရထယဋ္ဌိအာဒိကံ သန္ဓာယာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၆။

အလင်္ကတဒိဗ္ဗသယန (န) [အလင်္ကတ+ဒိဗ္ဗ+ သယန] တန်ဆာ ဆင် အပ် သော နတ်၌ ဖြစ်သော အိပ်ရာ။ တေ ရာဇဓီတရံ ပါသာဒံ အာရောပေတွာ အလင်္ကတဒိဗ္ဗသယနေ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁။

အလင်္ကတဒိဗ္ဗာဘရဏ (တိ) အလင်္ကတ+ဒိဗ္ဗ+ အာဘရဏ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော နတ်၌ ဖြစ်သော တန်ဆာရှိသော၊သူ။ ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၉) ကြည့်။

အလင်္ကတဒေဝနဂရ (န) [အလင်္ကတ+ဒေဝ+ နဂရ] တန်ဆာဆင်အပ်သော နတ်မြို့တော်။

အလက်တဒေဝနဂရံ ဝိယ နာဂဘဝနံ ဒိသ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁။

အလက်တဒေဝသဘာ (ထီ) [အလက်တ + ဒေဝ+သဘာ] တန်ဆာဆင်အပ်သော နတ်သဘင်။ သကလော ဥမင်္ဂေါ ကော-ဘာသော အလက်တဒေဝသဘာ ဝိယ ဝိရောစိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၃။

အလက်တဒွါရကောဋ္ဌက (တိ) [အလက်တ+ဒွါရကောဋ္ဌက] တန်ဆာ ဆင် အပ် သော မြို့တံခါးမုခ်ရှိသော။ အလက်တဒွါရကောဋ္ဌကံ ....တာဝတိံသဘဝနံ ဒိသ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၃။

အလက်တဒွါရဋ္ဋာလက (တိ) [အလက်တ + ဒွါရ + အဋ္ဋာလက] တန်ဆာဆင်အပ်သော တံခါး, ပစ်စင် ရှိသော။ တံ ပန ဂေဟံ .... အလက်တဒွါရဋ္ဋာလကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၄။

အလက်တဓဇဂ္ဂ (နု) [အလက်တ+ဓဇ+အဂ္ဂ] တန်ဆာ ဆင်ထားအပ်သော တံခွန်ဖျား။ တာနိ ရုက္ခာနိ အလက်တဓဇဂ္ဂါနိ ဝိယ ဒိဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၅။

အလက်တဓမ္မသဘာ (ထီ) [အလက်တ+ဓမ္မ+သဘာ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော တရား – သဘင်–ပွဲတော်။ သော သမ္မာဓိပ္ပတ္တော သတ္ထာ မဟာနုဘာဝေါ အလက်တဓမ္မသ-ဘာယံ အလက်တဓမ္မာသနေ ပရိသမဇ္ဈေ နိသိန္နော....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၇။

အလက်တဓမ္မာသန (နု) [အလက်တ + ဓမ္မာ-သန] တန်ဆာ ဆင်အပ် သော – တရား ဟောရန်နေရာ–တရားပလ္လင်။ ပုဏ္ဏတ္ထေရော စတုပရိသမဇ္ဈေ အလက်တဓမ္မာသနေ စိတ္တ-ဗီဇနိံ ဂဟေတွာ နိသိန္နော လီဠ္ဟာယန္တော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဓမ္မံ ကထေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။ ပရိသမဇ္ဈေ အလက်တဓမ္မာသနေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇၊၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၈၈။)

အလက်တနဂရ (နု) [အလက်တ + နဂရ] တန်ဆာဆင်အပ်သောမြို့။ ရာဇာနံ အလက်-တနဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တမေဝ ဒိသ္ဝာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၁၁။)

အလက်တနာဂကညာ (ထီ) [အလက်တ+နာဂ-ကညာ] တန်ဆာဆင်အပ်သော နဂါးမငယ်။ အလက်တနာဂကညာ ယက္ခိနိယော ဝိယ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇။

အလက်တနာဂဘဝန (နု) [အလက်တ+နာဂ+ဘဝန] တန်ဆာဆင်အပ်သော နဂါးတို့၏–ဘုံ–ဗိမာန်။ ဗျုမှ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၈) ကြည့်။

အလက်တနာဂမာဏဝိကာ (ထီ) [အလက်တ+နာဂမာဏဝိကာ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော နဂါးပျိုမ။ အလက်တနာဂမာဏဝိကာ တဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၅၈။

အလက်တနာဠကပရိဝုတ (တိ) [အလက်တ+နာဠက + ပရိဝုတ] တန်ဆာဆင်အပ်သော ကချေသည် အပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ သော အလက်တနာဠကပရိဝုတော နဂရ-တော နိက္ခမ္မ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၈။)

အလက်တနာဠကိတ္တိ (ထီ) [အလက်တ+နာဠက + ဣတ္ထိ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ကချေ သည်မိန်းမ။ အလက်တနာဠကိတ္ထိဟိ ပရိဝု-တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

အလက်တနာရိ (ထီ) [အလက်တ+နာရီ] တန်ဆာဆင်အပ်သော မိန်းမ။ အလက်တနာရိယော စ ဝုတ္တပ္ပကာရေ ရထေ နိဝေသနေ နိဝေသေ စ ဒိသွာဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

အလက်တနာဝါ (ထီ) [အလက်တ+နာဝါ] တန်ဆာဆင်အပ်သော လှေ။ ဒေဝတာ....ဗြာဟ္မဏံ အာလိင်္ဂိတွာ အလက်တနာဝါယ အာရောပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။

အလက်တနိယာမ (ပု) [အလက်တ+နိယာမ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သူ၏ နိယာမ သဘော၊ အဆင်တန်ဆာများကို မပယ်စွန့်သေးပဲ ဆင်ယင်မြဲ ဆင်ယင်ထားခြင်း။ အလက်တနိယာမေနေဝ အာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ဝ၄။)

အလက်တပ(ပ္ပ)ဋိယတ္တ (တိ) [အလက်တ+ပဋိယတ္တ] တန်ဆာ ဆင်ခြင်းအားဖြင့်–ပြင်ဆင်–ခြယ်လှယ်–ထားအပ်သော၊ အလှပြင်ထားအပ်သော၊ အထ ခေါ သာ ဣတ္ထိ.... အလက်တပ္ပဋိယတ္တာ ဂန္ဓဂန္ဓိနီ ယေနာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၂။၂၉။ မနုဿာ အလက်တပ္ပဋိယတ္တာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ။၂။၂၁ဝ။ အလက်တပဋိယတ္တံ နဂရံ အနုဝိစရန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အလက်တပဋိယတ္တန္တိ အလက်တကရဏဝသေန သဇ္ဇသဇ္ဇိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၃။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁ဝဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂဂ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁ဝ၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂ဂဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁ဂ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၆။)

အလက်တပဋိယတ္တကာလ (ပု) [အလက်တပဋိယတ္တ + ကာလ] တန်ဆာဆင်ခြင်းအားဖြင့် – ပြင်ဆင် – ခြယ်လှယ် – ထားရာ – အချိန်–အခါ။ ယဉ္စောပိ....မဟာသတ္တဿ ဒိဗ္ဗဒုဿဂန္ဓမာလာဒီနိ ဒတွာ အလက်တပ္ပဋိယတ္တကာလေ ဒိဗ္ဗဘောဇနံ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၂။)

အလက်တပဋိယတ္တနဂရ (နပုံ) [အလက်တပဋိယတ္တ+နဂရ] တန်ဆာဆင်ခြင်းအားဖြင့်–ပြင်ဆင်–ခြယ်လှယ်–မွမ်းမံ–ထားအပ်သော မြို့။ ဗဟူနံ နေရယိကသတ္တာနံ ကမ္မကရဏာနုဘဝနဋ္ဌာနံ မိတ္တဝိန္ဒကဿ အလက်တပဋိယတ္တနဂရံ ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။

အလက်တပဋိယတ္တမာလာသန (နပုံ) [အလက်တပဋိယတ္တ+မာလာ+အာသန] တန်ဆာဆင်ခြင်းအားဖြင့်–ပြင်ဆင်–မွမ်းမံ – ထားအပ်သော – ပန်းခင်းအပ်သောနေရာ – ပန်းမွေ့ရာ။ သကလဒသသဟဿီ လောကဓာတု .... အလက်တပဋိယတ္တမာလာသနံ ဝိယ....အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

အလက်တပဋိယတ္တရထ (ပု) [အလက်တပဋိယတ္တ+ရထ] တန်ဆာဆင်ခြင်းအားဖြင့်–ပြင်ဆင်–ခြယ်လှယ် – မွမ်းမံ – ထားအပ်သော ရထား။ အလက်တပဋိယတ္တရထေ မဟာဗောဓိံ ဌပေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ဂ၅။

အလက်တပဋိယတ္တသရီရ (တိ) [အလက်တပဋိယတ္တ+သရီရ] တန်ဆာဆင်ခြင်းအားဖြင့်–ပြင်ဆင် – ခြယ်လှယ် – ထားအပ်သော – ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဇော် အလက်တပဋိယတ္တသရီရံ မာတုဂါမံ ဩလောကေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

အလက်တပလ္လက်ဝရမဇ္ဈဂတ (တိ) [အလက်တ+ပလ္လက်+ဝရ+မဇ္ဈ+ဂတ] တန်ဆာဆင်အပ်သော မြတ်သောပလ္လင်၏ အလယ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ သတ္တာ .... အလက်တပလ္လက်ဝရမဇ္ဈဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၆။

အလက်တပါသာဒ (ပု) [အလက်တ+ပါသာဒ] တန်ဆာဆင်အပ်သော ပြာသာဒ်။ အလက်တပါသာဒေါယေဝ နေ့ာ ဒါရုစိတကော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇။)

အလက်တပါသာဒတလ (နု) [အလက်တပါသာဒ + တလ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ပြာသာဒ်–အပြင်–ကြမ်းပြင်။ အလက်တပါသာဒတလမေဝ အဘိရုဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၉၆။

အလက်တဗုဒ္ဓါသန (နု)[အလက်တ+ဗုဒ္ဓ+အာသန] တန်ဆာဆင်အပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ နေရာ။ ဓမ္မဒေသနာကာလေ ပန မဇ္ဈဋ္ဌာနေ အလက်တဗုဒ္ဓါသနမှိ သတ္ထုရိ နိသိန္နေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁။)

အလက်တမဂ္ဂ (ပု) [အလက်တ+မဂ္ဂ] တန်ဆာဆင်အပ်သော လမ်း။ အလက်တမဂ္ဂေန အာဂစ္ဆန္တဿ ဒသဗလဿ .... အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၇၄။)

အလက်တမဏိကဥ္စနာစိတ (တိ) [အလက်တ+မဏိ+ကဉ္စန+အာစိတ] ပတ္တမြားရွှေတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်–စီ–ခြယ်–ထားအပ်သော။ "အလက်တမဏိကဥ္စနာစိတ"န္တိ ပိ ပါဌော။ အလက်တမဏိကဥ္စနာစိတံ, အတိဝိယ ဒိဗ္ဗမာနေဟိ မဏိကဥ္စနေဟိ စ အလက်ရဏဝသေန ခစိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၆၆။

အလက်တမဏ္ဍပ (ပု) [အလက်တ + မဏ္ဍပ] တန်ဆာဆင်အပ်သော မဏ္ဍပ်။ အလက်တမဏ္ဍပေ ခါဒန္တာ....မဟာကလဟံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂဂ။

အလက်တမဏ္ဍပမဇ္ဈ (နု) [အလက်တမဏ္ဍပ+မဇ္ဈ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော မဏ္ဍပ်၏ အလယ်။ အလက်တမဏ္ဍပမဇ္ဈေ သုပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနံ အဘိရုယှ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အလက်တမဏ္ဍပမဇ္ဈေ ပလ္လက်ံ အတ္တရိတွာ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

အလက်တမဏ္ဍလမာဠမဇ္ဈ (ပု) [အလက်တ+မဏ္ဍလမာဠ + မဇ္ဈ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော တန်ဆောင်း– ဝန်း– ဝိုင်း – ၏ အလယ်။ အလက်တမဏ္ဍလမာဠမဇ္ဈေ (အလက်တမဏ္ဍပသာလာယ မဇ္ဈေ၊ က) သုပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနံ အဘိရုယှ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

အလက်တမဟာတလ (ပု) [အလက်တ+မဟာတလ] တန်ဆာဆင်အပ်သော–မြတ်သော ပြာသာဒ် – အပြင်– ရင်ပြင်– ကြမ်းပြင်။ ရာဇာ ဣသိဂဏံ ဒိသွာ ဣရိယာပထေ ပသန္နော အလက်တမဟာတလေ နိသီဒါပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၂။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂ဂ၂။)

အလက်တမဟာပထ (ပု) [အလက်တ+မဟာပထ] တန်ဆာဆင်အပ်သော– လမ်းမကြီး– လမ်းမတော်။ အန္တောနဂရေ အလက်တမဟာပထံ ရာဇမဂ္ဂံ နိဿာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၉။

အလက်တမာလာဂစ္ဆ (ပု) [အလက်တ+မာလာ+ဂစ္ဆ] တန်ဆာဆင်အပ်သော ပန်းတိုက်ခန်း။ ဥက္ခိတ္တမာလာပုဋော ဝိယ အလက်တမာလာဂစ္ဆော ဝိယ စ သဗ္ဗာကာရပါရိပူရိယာ သမိဒ္ဓေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

အလက်တရဇတဒါမသဒိသ (တိ) [အလက်တ+ရဇတ+ဒါမ+သဒိသ] တန်ဆာ ဆင်အပ်

သော ငွေပန်းဆိုင်းနှင့် တူသော။ အလက်တရဇတဒါမသဒိသံ ဟတ္ထိသောဏ္ဍံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ဂ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅၂။

အလက်တရတနမဏ္ဍပ (ပု) [အလက်တ+ရတန+မဏ္ဍပ] တန်ဆာဆင်အပ်သော ရတနာမဏ္ဍပ်။ အလက်တရတနမဏ္ဍပေ ပညတ္တဝရဓမ္မာသနံ အဘိရုဟိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အလက်တရတနမဏ္ဍပေ ဓမ္မာသနံ ပညပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၅။

အလက်တရတနမဏ္ဍပမဇ္ဈ (န) [အလက်တရတနမဏ္ဍပ + မဇ္ဈ] တန်ဆာ ဆင် အပ် သော ရတနာမဏ္ဍပ်၏ အလယ်။ အလက်တရတနမဏ္ဍပမဇ္ဈေ သုပညတ္တဝရပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။

အလက်တရထ (ပု) [အလက်တ+ရထ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ရထား။ အလက်တရထေန မာတာပိတူနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဂ၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၃။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄ဂ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉၊၂ဂ၀။)

အလက်တရာဇပုတ္တဂဏ (ပု) [အလက်တ+ရာဇပုတ္တ+ဂဏ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော မင်းသားတို့၏ အပေါင်း။ အလက်ာရကာရကော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ၊ အလက်ာရော ဝိယ ဓမ္မော၊ အလက်တရာဇပုတ္တဂဏော ဝိယ သဒ္ဓမ္မာလက်တော သံဃော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂။

အလက်တရာဇာသန (န) [အလက်တ+ရာဇ+အာသန] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော မင်း၏ နေရာ။ သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ အလက်တရာဇာသနေ နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

အလက်တဝရဗုဒ္ဓါသန (န) [အလက်တ + ဝရ +ဗုဒ္ဓ+အာသန] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော မြတ်သောဘုရား နေရာတော်။ ဓမ္မသဘာမဏ္ဍပံ ပဝိသိတွာ အလက်တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

အလက်တဝါရဏ (ပု) [အလက်တ+ဝါရဏ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဆင်။ အလက်တဝါရဏံ ဖြာဟ္မဏာနံ အဒါသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ဂ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၂။

အလက်တဝေဇယန္တပါသာဒ (ပု) [အလက်တ+ဝေဇယန္တပါသာဒ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဝေဇန္တာပြာသာဒ်။ သော တတော ပဋ္ဌာယ သက္ကဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော အလက်တဝေဇယန္တပါသာဒံ.... သက္ကဿ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ဂ၃။

အလက်တသဒိသ (တိ) [အလက်တ+သဒိသ၊ ထီ-၌ အလက်တသဒိသီ] တန်ဆာဆင်သည်နှင့် တူသော၊ သူ။ အနလက်တာပိ တံ့ အအလက်တသဒိသီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

အလက်တသယန (န) [အလက်တ + သယန] တန်ဆာဆင်အပ်သော အိပ်ရာ။ အလက်တသယနေ န သယိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂။)

အလက်တသယနပိဋ္ဌ (န) [အလက်တသယန+ပိဋ္ဌ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော အိပ်ရာ − ပြင်−အပြင်။ တံ အလက်တသယနပိဋ္ဌေ နိသိန္နံ သယံ သယနပဿေ နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၄။

အလက်တသရိရ (တိ) [အလက်တ+သရိရ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သော .... အလက်တသရီရော နဂရံ ပဝိသန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ နာဂရာဇာ .... အလက်တသရီရော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၄။ အလက်တ (၁) (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။

အလက်တသိရိဂဗ္ဘ (ပု) [အလက်တ + သိရိ+ဂဗ္ဘ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ကျက်သရေရှိသည့် တိုက်ခန်း။ တသ္မိံ သမယေ စောရဃာတော(?) ရာဇာ အလက်တသိရိဂဗ္ဘေ သိရိသယနပိဋ္ဌေ နိပန္နော နိဒ္ဒါယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၃။ (−ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။)

အလင်္ကတသိရိသယန (န) [အလင်္ကတ+သိရိ+သယန] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ကျက်သရေရှိသည့် အိပ်ရာ။ ပုန ဒိဝသေ နံ (ပန တံ) သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ အလင်္ကတ-သိရိသယနေ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂။)

အလင်္ကတသီသ (န) [အလင်္ကတ + သီသ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဦးခေါင်း။ အလင်္ကတသီသံ ဝါ ဆိန္ဒိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၀။ အလင်္ကတသီသမ္ပိ ဆိန္ဒိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။)

အလင်္ကတသီသဂ္ဂ (တိ) [အလင်္ကတ+သီသ+အဂ္ဂ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော မြတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ အလင်္ကတ (၁) (ခ) အနက် ကြည့်။

အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓ (ပု) [အလင်္ကတ+ဟတ္ထိ+ခန္ဓ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဆင်၏ ကျောက်ကုန်း။ အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓေ သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋကေ သဟဿထဝိကံ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၇။ အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ဩရုယှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၃။

အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတ (တိ) [အလင်္ကတ+ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရ + ဂတ] တန်ဆာဆင်အပ်သော မြတ်သော ဆင်ကျောက်ကုန်းထက်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဗောဓိသတ္တော.... အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော ဒါနဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၅။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၀၊၂၅၀။)

အလင်္ကတဟတ္ထိဂဝါဿ (ပု) [အလင်္ကတ+ဟတ္ထိ +ဂေါ+အဿ] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဆင်, နွား, မြင်း။ ဟတ္ထိဂဝါဿဆန္ဒ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉) ကြည့်။

အလင်္ကတဟတ္ထိပိဋ္ဌိ (ထီ) [အလင်္ကတ + ဟတ္ထိ-ပိဋ္ဌိ] တန်ဆာ ဆင်ထား အပ်သော ဆင်၏ ကျောက်ကုန်း။ ဓမ္မဃောသကံ အလင်္ကတ-ဟတ္ထိပိဋ္ဌိံ အာရောပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။

အလင်္ကတာကာရ (ပု) [အလင်္ကတ + အာကာရ] တန်ဆာဆင်ခြင်းဟူသော–တန်ဆာဆင်ပုံ–အခြင်းအရာ။ တံ ပန အလင်္ကတာကာရံ ဒဿေတုံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အလင်္ကတာဘရဏ (တိ) [အလင်္ကတ+အာဘရဏ] ဆင်ယင်အပ်သော အဆင်တန်ဆာ ရှိသော။ သာ ဧဝံ ဝတွာ အတ္တနော ပုတ္တံ အလင်္ကတာဘရဏံ မဏ္ဍေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။

အလင်္ကတာလင်္ကာရ (ပု) [အလင်္ကတ + အလင်္ကာရ] အလင်္ကတအလင်္ကာရနှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အလင်္ကတာသန (ပု) [အလင်္ကတ + အာသန] တန်ဆာ ဆင်အပ်သော နေရာ။ သတ္တာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ အလင်္ကတာသနေ နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၂။)

အလင်္ကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အလံ + ကရ + တွာ] တန်ဆာဆင်၍။ ထေရဿ ဝိစိတ္တပဋိဘာန-တာယ နာနာဟေတူပမာဟိ အလင်္ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

အလင်္ကရ (ပု) [အလံ+ကရ+ဏ။ အလင်္ကာရ-ဟု ဆိုလိုလျက် ရဿပြု၍ အလင်္ကရ-ဟု ဆိုသည်။] (၁) တန်ဆာဆင်ခြင်း။ (၂) (သီလ-စသော) အဆင်တန်ဆာ။ (၁) ရတနံ အလင်္ကရာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။ (၂) "နိဗ္ဗာန-မဘိပတ္ထေန္တာ၊ ပဿန္တု မံ အလင်္ကရ" န္တိပိ ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ အလင်္ကရန္တိ ရဿံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

အလင်္ကရဏ (န) [အလံ+ကရ+ယု] (၁) တန်ဆာဆင်ခြင်း။ (၂) (က) တန်ဆာဆင်ရာ

ဖြစ်သော (အခါ, အရပ်)။ (ခ) တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော (အရာဝတ္ထု)။ (၁) (ဓုတင်္ဂဏ်) ယောဂီဇနာလက်ရဏာယ။ မိလိန္ဒ၊၃၃၈။ ဝတ္ထာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရဏော, ဂန္ဓမာလာဒီဟိ မဏ္ဍနေ စ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၉၁။ (−သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၁၊ ၄၈။) (၂) (က) အလင်္ကရဏကာလ, အလင်္ကရဏမင်္ဂလသာလာ-တို့ ကြည့်။ (ခ) အလင်္ကရဏစုဏ္ဏ-ကြည့်။

အလင်္ကရဏကာလ (ပု) [အလင်္ကရဏ+ကာလ] တန်ဆာဆင်ရာ−အချိန်−အခါ။ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု အလင်္ကရဏကာလော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ ရသ္မီဟိ အလင်္ကရဏကာလော ဝိယာတိ အတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၃၇။

အလင်္ကရဏစုဏ္ဏ (နပုံ) [အလင်္ကရဏ + စုဏ္ဏ] တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော နံ့သာမှုန့်။ ဝစ္စမာနန္တိ အလင်္ကရဏစုဏ္ဏံ။ ဝဇိရ၊၂၈။

အလင်္ကရဏဘာဝ (ပု) [အလင်္ကရဏ+ဘာဝ] တန်ဆာဆင်သည်၏ အဖြစ်။ ပါရိက္ခတ္တိယ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၁) ကြည့်။

အလင်္ကရဏမင်္ဂလသာလာ (ထီ) [အလင်္ကရဏ+ မင်္ဂလ+သာလာ] တန်ဆာဆင်ရာဖြစ်သော မင်္ဂလာဇရပ်။ ပသာဓနမင်္ဂလသာလာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈) ကြည့်။

အလင်္ကရဏာကာရ (ပု) [အလင်္ကရဏ+အာကာရ] တန်ဆာဆင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ပရိက္ခတ္တတာ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၁)ကြည့်။

အလင်္ကရိ
အလင်္ကရိံသု } (ကြိ) အလင်္ကရောတိ-ကြည့်။

အလင်္ကရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အလံ + ကရ + တုံ] တန်ဆာဆင်ခြင်းငှါ။ အဟံ ဣမံ ဩကာသံ ဣတ္ထိယာ အလင်္ကရိတုံ ပဟောမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အလင်္ကရိတုံ ယုတ္တဘာဝေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၇၃။

အလင်္ကရိတုကာမ (တိ) [အလင်္ကရိတုံ+ကာမ] တန်ဆာဆင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗညုသီလာလင်္ကာရေဟိ သတ္တေ အလင်္ကရိတုကာမေန မဟာပုရိသေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၇၈။

အလင်္ကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အလံ+ကရ+တွာ] (၁) တန်ဆာဆင်၍။ (၂) သင့်လျော်၏ဟု−စိတ်၌ပြု−နှလုံးသွင်း−၍။ (၃) တော်ပြီ−တန်ပြီ−မသင့်−ဟု နှလုံးသွင်း၍။ အလင်္ကရိတွာ ဆတ္တမှိ (အပ၊၁။ ၆၈) တိ တေန ပုဗ္ဗေန ဆတ္တံ ဆာဒေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၃။) (၂) အနလင်္ကရိတွာ¹-ကြည့်။ (၃) အနလင်္ကရိတွာ²-ကြည့်။

အလင်္ကရိဿာမိ (ကြိ) အလင်္ကရောတိ-ကြည့်။

အလင်္ကရောတိ (ကြိ) [အလံ+ကရ+အ+တိ] တန်ဆာဆင်၏။ ကောသနုခေါ်ကမ္မံ ပဏ္ဍိတောလံ အလင်္ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃။ (သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၁၁၅-၆-လည်း ကြည့်။) **အလင်္ကရောန္တိ**— မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ **အလင်္ကရ**— ဝိ၊၁။၁၉။ **အလင်္ကရောဟိ**—ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ **အလင်္ကရောတု**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ **အလင်္ကရောထ**—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၉၄။ **အလင်္ကရောမိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၇။ **အလင်္ကရောမ** — အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ **အလင်္ကရိ** — သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ **အလင်္ကရိံသု** — စရိယာ၊ဋ္ဌ။

၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။ **အလက်ရိဿာမိ—** အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အလက်ရောတု
အလက်ရောထ } (ကြိ)အလက်ရောတိ-ကြည့်။

အလက်ရောန္တ (တိ) [အလံ + ကရ + အ + အန္တ၊ ထီ-၌ အလက်ရောန္တီ] တန်ဆာဆင်သော၊သူ။ မနုဿာနံ အလက်ရောန္တာနံ ဂိဝေယျကာဒိပိဠန္ဓနံ ဝါ ....ပတတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ ဗာရဏသိသေဋ္ဌိနော ဓိတာ....အတ္တာနံ အလက်ရောန္တီ နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။)

အလက်ရောန္တီ
အလက်ရောမ
အလက်ရောမိ
အလက်ရောဟိ } (ကြိ)အလက်ရောတိ-ကြည့်။

အလက်ာရ (ပု) [အလံ+ကရ+ဏ] (၁) တန်ဆာ ဆင်ခြင်း။ (၂) (က) ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆင်ယင်ကြောင်း ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ ပုတီး နားဒှောင်း-စသော အဆင်တန်ဆာ။ (ခ) စကား ဝါကျ၊ အဖွဲ့၊ ဗန္ဓ-ကို ဆင်ယင်ကြောင်း ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု စကားတန်ဆာ၊ အလက်ာ။ (၃) အလက်ာ ကျမ်း။ (၁) အလက်ာရကရဏ, အလက်ာရ-သဘာ၁၀-တို့ ကြည့်။ (၂) (က) အနက် (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃) လည်း ကြည့်။ (၂) (က) ဝိဘူသနဋ္ဌာ’ဘရဏံ၊ အလက်ာရော ပိဠန္ဓနံ။ ဓာန်။၂၇၃။ (—ဓာန်၊ဋီ။၂၇၃။) သီလံ ယောဂိဿ’လက်ာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အလက်ရဏံ ဝိဘူသနံ အလက်ာရော၊ ကုဏ္ဍလာဒိပသာဓနံ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၃။ အလံကရဏံ ဝိဘူသနံ အလက်ာရော၊ ပသာဓနကိရိယာ။ အလံ ကရောတိ ဧတေနေဝါတိ ဝါ အလက်ာရော၊ ကုဏ္ဍလာဒိပသာဓနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃။ အလက်ာရံ မေ ဒေထ။ ဝိ၊၁။၃၆၁။ ဝိ၊၃။ ၃၀၁။ (—ဝိ၊၁။၂၁။ မ၊၂။၂၅၂။ အပ၊ ၂။၂၅၄၊၂၆၇။ ပဋိသံ၊၄၅။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ ဝိမတိ၊၁၊၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၇၁။)

(ခ) ဒွိပ္ပကာရာ အလက်ာရာ၊ တတ္ထ သဒ္ဒတ္ထဘေဒတော။ သုဗောဓာလက်ာရ။ ၁၃။ သဒ္ဒါလက်ာရာ အတ္ထာလက်ာရာတိ အလက်ာရာ ဒွိပ္ပကာရာ ဟောန္တိ။ ၎င်း-ဋီ။၁၃။ (ဤ စကားတန်ဆာ အလက်ာသည် သဒ္ဒအလက်ာ (=သဒ္ဒါလက်ာရ), အတ္ထ အလက်ာ (= အတ္ထာလက်ာရ) ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိရာ သုဗောဓာလက်ာရကျမ်း၊ ဂုဏာဝဗောဓ တတိယပရိစ္ဆေဒ ၌ ပြဆိုအပ်သော ပသာဒဂုဏ်, ဩဇဂုဏ်စသော ဂုဏ် ၁၀-မျိုးတို့ကိုပင် သဒ္ဒအလက်ာဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်၍ ၎င်း-သဒ္ဒအလက်ာသည် ပသာဒအလက်ာ၊ ဩဇအလက်ာ, မဓုရတာ အလက်ာ, သမတာ အလက်ာ, သုခုမာလတာ အလက်ာ, သိလေသအလက်ာ, ဥဒါရတာ အလက်ာ, ကန္တိ အလက်ာ, အတ္ထဗျတ္တိ အလက်ာ, သမာဓိ အလက်ာ ဟူ၍ ၁၀-မျိုး ရှိပေသည်။ ဧတေ သဗ္ဗေပိ အလက်ရောန္တိ ဗန္ဓမနေနာတိ ဝါကျေန အလက်ာရာ နာမ။ သုဗောဓာလက်ာရ၊ ဋီ၊ သစ်။၁၁၇။ ၎င်း အလက်ာ ၁၀-မျိုး (=ဂုဏ် ၁၀-မျိုး) တို့၏ လက္ခဏာနှင့် ဥဒါဟရုဏ် အကျယ်ကို သုဗောဓာလက်ာရ၊ တတိယ ပရိစ္ဆေဒ-ကြည့်။ အတ္ထအလက်ာသည် သဘာဝဝုတ္တိ အလက်ာ, ဝင်္ကဝုတ္တိ အလက်ာ-ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏၊ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် ဇာတိ, ဂုဏ်,

ကြိယာ, ဒြဗ်-တို့၏ အထူးထူး အပြားပြား များပြားဆန်းကြယ်သော သဘောကို သူတပါးတို့ နားချင်စဖွယ် မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်ဖွဲ့ဆိုအပ်သော အလင်္ကာသည် သဘာဝဝုတ္တိ အလင်္ကာ-မည်၏။ ယင်း-အလင်္ကာကို ဇာတိသဘာဝဝုတ္တိ, ကြိယာသဘာဝဝုတ္တိ, ဂုဏသဘာဝဝုတ္တိ, ဒဗ္ဗသဘာဝဝုတ္တိ, နာမသဘာဝဝုတ္တိ-ဟူ၍ ငါးမျိုး ခွဲခြားပြသည်။ အကျယ်ကို အလင်္ကာနိသျသစ်၊ ၁၆၅-၆-ဂါထာတို့ကြည့်။ ဇာတ်, ဂုဏ်, ကြိယာ, ဒြဗ်-တို့၏ အထူးထူးသော သဘောကို တိုက်ရိုက်မပြဆိုမူ၍ သွယ်ဝိုက် တင်စားလျက် ဖွဲ့ဆိုအပ်သော အလင်္ကာသည် ဝင်္ကဝုတ္တိ အလင်္ကာမည်၏၊ ထိုအလင်္ကာသည် အလွန်များပြားသည် ဖြစ်ရာ ထို များလှစွာသော ဝင်္ကဝုတ္တိ အလင်္ကာတို့အနက် ၃၅-မျိုးသော ဝင်္ကဝုတ္တိ အလင်္ကာတို့ကို သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်း၌ ပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ စတုတ္ထပရိစ္ဆေဒ-ကြည့်။

(၃) ရာမသမ္မာဒျ’ လင်္ကာရာ၊ သန္တိ သန္တော ပုရာတနာ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၂။ အလင်္ကာရာ ဘူသာဝိသေသာ, ဗန္ဓာလင်္ကာရပဋိပါဒကတ္တေန အလင်္ကာရချာ ဂန္ထာဝိသေသာ ဝါ။ ရင်း၊ဋီ၊ဟောင်း။ ဂန္ထောပိ ကဝိဝါစာနမလင်္ကာရပ္ပကာသကော။ ယာတိ တဗ္ဗစနီယတ္တံ၊ တဗ္ဗောဟာရူပစာရတော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၁၂။

အလင်္ကာရက (တိ) [အလံ + ကရ + ဏျု] တန်ဆာဆင်တတ်သော၊သူ။ အလင်္ကာရကသဘာဝ-ကြည့်။

အလင်္ကာရကရဏ (န) [အလင်္ကာရ+ကရဏ] (၁) တန်ဆာဆင်ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ တန်ဆာဆင်ခြင်း။ (၂) တန်ဆာဆင်ခြင်းကိုပြုသော (အခါ)။ (၁) အလင်္ကာရကရဏာဒီဟိ ဒါရကကီဠာပနသေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ စပလတာ (မဟာနိ။၂၉၆)တိ အလင်္ကာရကရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ အလင်္ကာရပရိဟာရ (သံ၊ဋီ၊၁။၈၄) လည်း ကြည့်။ (၂) အလင်္ကာရကရဏကာလ-ကြည့်။

အလင်္ကာရကရဏကာလ (ပု) [အလင်္ကာရကရဏ+ကာလ] တန်ဆာဆင်ခြင်းကို ပြုသော – အချိန် – အခါ – ကာလ။ ....ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု အလင်္ကာရကရဏကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၀။

အလင်္ကာရကရဏတ္ထ (ပု) [အလင်္ကာရကရဏ+အတ္ထ] တန်ဆာဆင်ခြင်းကို ပြုခြင်းအကျိုး။ အာဘရဏတ္ထာယ အလင်္ကာရကရဏတ္ထာယ ဆ အဘိညာယော ဒတ္ဝာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

အလင်္ကာရကရဏသီလ (တိ) [အလင်္ကာရကရဏ+သီလ] တန်ဆာဆင်ခြင်းကို ပြုခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ မဏ္ဍနကဇာတိက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉) ကြည့်။

အလင်္ကာရကသဘာဝ (တိ) [အလင်္ကာရက+သဘာဝ] တန်ဆာဆင်တတ်သော သဘောရှိသော၊ သူ။ မဏ္ဍနကဇာတိက (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇), မဏ္ဍနကပကတိက (သာရတ္ထ၊၂။၁၇၉) တို့ ကြည့်။

အလင်္ကာရကာရက (တိ) [အလင်္ကာရ+ကာရက] အဆင်တန်ဆာကို ပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ။ အလင်္ကာရကာရကော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂။

အလင်္ကာရစုဏ္ဏ (န) [အလင်္ကာရ+စုဏ္ဏ] တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော နံ့သာမှုန့်။ ဝစုမာနန္တိ အလင်္ကာရစုဏ္ဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

အလင်္ကာရဇနိတသောဘရာဂိ (တိ) [အလင်္ကာရ+ဇနိတ+သောဘ+ရာဂိ] အဆင်တန်ဆာသည် ဖြစ်စေအပ်သော တင့်တယ်သော

အရောင်အဆင်း၌ တပ်မက်သော ရာဂရှိသော၊သူ။ လောဟိတကံ လောဟိတမက္ခိတပဋ္ဌိကူလဘာဝပ္ပကာသနတော အလက်ာရဇနိတသောဘာရာဂိနော သပ္ပါယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၈။

အလက်ာရဋ္ဌန (န) [အလက်ာရ+အဋ္ဌန] တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော မျက်စဉ်း၊ မျက်စိကို အလှပြင်သော ဆေး။ အဉ္ဇန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၃), အဉ္ဇနက္ခိက (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄) တို့ကြည့်။

အလက်ာရဋ္ဌ (ပု) [အလက်ာရ+အတ္ထ] အဆင်တန်ဆာ ဟူသောအနက်။ တဿ စ သမ္ဘာဝါစာဒယော အလက်ာရဋ္ဌေန "ပရိက္ခာရော"တိ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၄။

အလက်ာရဋ္ဌ (ပု) [အလက်ာရ+အတ္ထ] (၁) တန်ဆာ ဆင်ခြင်း – တင့်တယ် လှပခြင်း – အကျိုး။ (တိ) (၂) အဆင်တန်ဆာဟူသော အနက်ရှိသော။ (၁) သမထဝိပဿနာ စိတ္တဿ အလက်ာရဋ္ဌေဝပရိဝါရဋ္ဌေ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အလက်ာရဋ္ဌန္တိ ဥပသောဘနဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ (– ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။) (တိ) (၂) (ပရိက္ခာရသဒ္ဒေါ) "ရထော သီလပရိက္ခာရော၊ ဈာနက္ခော စက္ကဝီရိယော"တိအာဒီသု ပန အလက်ာရဋ္ဌော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၁။

အလက်ာရဋ္ဌမ္ဘ (ပု) [အလက်ာရ + ထမ္ဘ] တန်ဆာဆင်ကြောင်း ဖြစ်သော တိုင်။ ဧသိကတ္ထမ္ဘ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃) ကြည့်။

အလက်ာရဒါန (န) [အလက်ာရ+ဒါန] အဆင်တန်ဆာကို ပေးခြင်း။ အလက်ာရာနုပ္ပဒါန - ကြည့်။

အလက်ာရပဋ္ဌိမဏ္ဍိတ (တိ) [အလက်ာရ+ပဋ္ဌိမဏ္ဍိတ] အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ သဗ္ဗာလက်ာရပဋ္ဌိမဏ္ဍိတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၀) ကြည့်။

အလက်ာရပရိဘောဂူပဂ (တိ) [အလက်ာရ+ပရိဘောဂ+ဥပဂ] တန်ဆာဆင်ခြင်း သုံးဆောင်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော၊ တန်ဆာဆင်ခြင်း သုံးဆောင်ခြင်းငှါ ဖြစ်သော။ ယံ မနုဿာနံ ဝေါဟာရူပဂံ အလက်ာရပရိဘောဂူပဂဉ္စ....ဝိတ္တံ၊ တံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၄၂။

အလက်ာရပရိဝါရ (ပု) [အလက်ာရ+ပရိဝါရ] အဆင်တန်ဆာ, အခြံအရံ။ ဝဏ္ဏေန စေဝ ယသသာ စာ (ဒီ၊၂။၁၈၂)တိ အလက်ာရပရိဝါရေန စ ပုညကိရိယာ စာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ အလက်ာရဝါရေနာတိ အလက်ာရေန စ ပရိဝါရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၈၁။)

အလက်ာရပရိဝါရဒါန (န) [အလက်ာရပရိဝါရ+ဒါန] အဆင်တန်ဆာ, အခြံအရံ ဖြစ်သော ဒါန။ သတ္တမံ အလက်ာရပရိဝါရဒါနံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

အလက်ာရပရိဟာရ (ပု) [အလက်ာရ+ပရိဟာရ] တန်ဆာဆင်မှုကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ယံ ယဒေဝ အလက်ာရပရိဟာရံ လဒ္ဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀။ အလက်ာရပရိဟာရန္တိ အလက်ာရကရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၀၄။

အလက်ာရပလိဗောဓ (ပု) [အလက်ာရ+ပလိဗောဓ] တန်ဆာဆင်ခြင်းဟူသော အနှောင့်အရှက်။ ကတမေ သောဠသ။ အလက်ာရပလိဗောဓော... ဦကာပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

အလက်ာရဘဏ္ဍ (န) [အလက်ာရ+ဘဏ္ဍ] အဆင်တန်ဆာဖြစ်သောဘဏ္ဍာ။ သြမုဋ္ဌိတ္ဆာ

ဌပိတံ အလင်္ကာရဘဏ္ဍံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ အလင်္ကာရဘဏ္ဍန္တိ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာဒိအလင်္ကာ- ရဘဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၀။ (−ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၁။၈၆။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၁၅။)

အလင်္ကာရဘဏ္ဍက (န) [အလင်္ကာရဘဏ္ဍ+က] အလင်္ကာရဘဏ္ဍာ-နှင့် အနက်တူ။ သောဌသ ဂေါဏေ အလင်္ကာရဘဏ္ဍကံ နိဝါသဂါမဥ္စာ ဖြဟ္မဒေယျံ ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၇၉။

အလင်္ကာရဘူတ (တိ) [အလင်္ကာရ+ဘူတ] အဆင်တန်ဆာဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အလင်္ကာ- ရဘူတာယ ဝိတ္တူပကရဏာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၂။ (−အံ၊ဌ၊၃။၁၆၈။ ဝဇိရ။၅၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၈၆။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။)

အလင်္ကာရဘူသိတ (တိ) [အလင်္ကာရ+ဘူသိတ] အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့် ဆင်ယင် အပ်သော။ ဝီတာလင်္ကာရဘူသိတ (ဝိမာန။၅၂။ ၎င်း၊ ဌ။၁၅၁။ ဍ္ကတိဝုတ်၊ဌ။၂၆၀) ကြည့်။

အလင်္ကာရရထ (ပု) [အလင်္ကာရ + ရထ] တန်ဆာဆင်ထားသူတို့ စီးထိုက်သောရထား၊ မွှမ်းမံဆင်ယင် အလှပြင်ထားသော ရထား။ အလင်္ကာရရထော မဟာ ဟောတိ၊ဒီဃံတော ဒီဃော ပုထုလတော ပုထုလော(စ)။ မ၊ဌ၊ ၂။၉၉။ သံ၊ဌ၊၃။၁၅၆။ အလင်္ကာရရထော မင်္ဂလဒိဝသေသု အလင်္ကတပဋိယတ္တောဟိ အာရောဟိတဗ္ဗရထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။

အလင်္ကာရလောလ (တိ) [အလင်္ကာရ+လော- လ] အဆင်တန်ဆာ၌ လျှပ်ပေါ်သော၊သူ။ ဍ္ကတ္ထိယော.... အလင်္ကာရလောလာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅။

အလင်္ကာရလောလတာ (ထီ) [အလင်္ကာရလော- လ+တာ] အဆင်တန်ဆာ၌ လျှပ်ပေါ်သော သူ၏အဖြစ်။ အလင်္ကာရလောလတာယ အညံ

အလင်္ကာရံ အလဘမာနော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၃၂။

အလင်္ကာရဝစန (တိ) [အလင်္ကာရ + ဝစန] အဆင်တန်ဆာ(ဟူသော အနက်)ကို ဟော သော။ အလင်္ကာရဝစနော ပရိက္ခာရသဒ္ဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။

အလင်္ကာရဝိဓိ (ပု) [အလင်္ကာရ+ဝိဓိ] တန်ဆာ ဆင်ခြင်း အစီအရင်၊ အလှပြင်မှု အစီအရင်။ ကပ္ပက (ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃) ကြည့်။

အလင်္ကာရဝိဘူသိတ (တိ) [အလင်္ကာရ+ဝိဘူ- သိတ] အဆင်တန်ဆာဖြင့် ဆင်ယင်အပ် သော၊သူ။ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတ (ဇာ၊ဌ၊ ၁။၅၉) ကြည့်။

အလင်္ကာရဝိသေသ (ပု) [အလင်္ကာရ+ဝိသေ- သ] အဆင်တန်ဆာ အထူး။ ဘာရမကုဋ္ဌ- ကုဏ္ဍလာဒိဟိ ပစုရဇနာလင်္ကာရေဟိ အသာ- ဓာရဏော သာခုန့် အလင်္ကာရဝိသေသော။ စရိယာ၊ဌ။၂၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၆။ (− ဝဇိရ။ ၄၂၇။)

အလင်္ကာရသတ္ထ (န) [အလင်္ကာရ+သတ္ထ] အလှ ပြင်နည်းကို ပြသော− အလင်္ကာ − ကျမ်း။ ကပ္ပိတကေသမဿု (ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃) ကြည့်။

အလင်္ကာရသဘာဝ (တိ) [အလင်္ကာရ+သဘာ- ဝ] တန်ဆာဆင်ခြင်း သဘောရှိသော၊သူ။ မဏ္ဍနကဇာတိက (အံ၊ဋီ၊၃။၄၂)ကြည့်။

အလင်္ကာရသာဓန (န) [အလင်္ကာရ+သာဓန] အဆင်တန်ဆာကို ပြီးစေခြင်း။ သမာဓိဿ သဒ္ဒိန္ဒြိယာဒိအလင်္ကာရသာဓနေန အလင်္ကာ- ရာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၁၁။

အလင်္ကာရာနုပ္ပဒါန (န) [အလင်္ကာရ+အနုပ္ပ- ဒါန]အဆင်တန်ဆာကို ပေးလှူခြင်း။ သမ္မာ- နနာယ .... အလင်္ကာရာနုပ္ပဒါနေန။ ဒီ၊၃။ ၁၅၄။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၁၆။ အလင်္ကာရာနုပ္ပဒါ-

နေနာတိ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန အလင်္ကာ-ရဒါနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ (−ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။)

အလင်္ကာရပိတ (တိ) [အလံ+ကရ+ဏာပေ+တ] တန်ဆာဆင်စေအပ်သော။ နဂရေ အလင်္ကာရပိတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅။ ရညာ မေ မဂ္ဂေါ အလင်္ကာရပိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၇။

အလင်္ကာရပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အလံ+ကရ+ဏာပေ+တိ] တန်ဆာဆင်စေ၏။ ဝယော-ဝုဍ္ဎာနုရူပံ ကပ္ပါပနာဒိနာ အလင်္ကာရပေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။ **အလင်္ကာရပေထ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅။ **အလင်္ကာရပေသိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။

အလင်္ကာရပေတုကာမ (တိ) [အလင်္ကာရပေတုံ+ကာမ] တန်ဆာဆင်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ အတ္တာနံ အလင်္ကာရပေတုကာ-မော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

အလင်္ကာရပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အလံ+ကရ+ဏာ-ပေ+တွာ] တန်ဆာဆင်စေ၍။ အလင်္ကာ-ရပေတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂)တိ ဝါလုကာဒီနံ ဩကိရာပနာဒိဝသေန သဇ္ဇေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၅။ အာသနဋ္ဌာနံ အလင်္ကာရပေ-တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာရပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၈။)

အလင်္ကာရပေထ / **အလင်္ကာရပေသိ** (ကာ၊ ကြိ) အလင်္ကာရ-ပေတိ-ကြည့်။

အလင်္ကာရူပစာရ (တိ) [အလင်္ကာရ+ဥပစာရ] တန်ဆာဆင်ခြင်းအလို့ငှါ လှည့်လည်ကျက်စားတတ်သော စိတ်ရှိသော၊ တန်ဆာဆင်ဘို့ရာ စိတ်ကူးနေသော၊သူ။ ဣတ္ထီ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ပုရိသာဓိပ္ပါယာ အလင်္ကာရူပစာ-ရာ။ အံ၊၂။၃၁၉။ အလင်္ကာရတ္ထာယ မနော ဥပဝိစရတိ ဧတိဿာတိ အလင်္ကာရူပစာရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

အလင်္ကာရေတုကာမတာ (ထီ) [အလင်္ကာရေတု-ကာမ+တာ] တန်ဆာ ဆင်စေလိုသည်၏ အဖြစ်။ ဗောဓိသတ္တဿ အလင်္ကာရေတုကာ-မတံ ဉတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

အလင်္ကာရောဘာသ (ပု) [အလင်္ကာရ+ဩဘာ-သ] အဆင်တန်ဆာ၏ အရောင်။ သဗ္ဗတော-ပဘာ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅) ကြည့်။

အလင်္ကုရုမာန (တိ) [အလံ+ကရ+မာန] တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အာကာသံ အလင်္ကုရု-မာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။ ဘုဉ္ဇမာနာပိ အလင်္ကုရုမာနာပိ။ အံ၊ဋ္ဌ။၃။ ၁၅၁။

အလင်္ဃနီယ (တိ) [န+လင်္ဃနီယ] မခုန်ကျော် − မကျော်လွန် − အပ် − ထိုက်− သင့် −သော။ ဂရုဝစနံ အလင်္ဃနီယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ အလင်္ဃနီယာ စဿ အာဏာ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၀၁။

အလဇ္ဇန (တိ) [န+လဇ္ဇန] ရှက်ခြင်း−အရှက် −မရှိသော၊ မရှက်တတ်သော။ န ဟိ လဇ္ဇနံ နိဗ္ဗုယံ၊ ပါပဘာယံ ဝါ အလဇ္ဇနံ အတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၁။ မူလဋီ၊၁။၉၁။ (−ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၂၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။)

အလဇ္ဇနက (တိ) [န+လဇ္ဇနက] အရှက်မရှိ− မရှက်တတ်−သော၊သူ။ နာယံ ကုလဃရဿ အနုစ္ဆဝိကော၊ ကေဝလံ အလဇ္ဇနကော အာဇီဝကာနံ ဧသ အနုစ္ဆဝိကော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၄။

အလဇ္ဇနဘာဝ (ပု) [အလဇ္ဇန+ဘာဝ] အရှက်မရှိ–မရှက်တတ်–သည်၏အဖြစ်။ အလဇ္ဇိတာ-ကြည့်။

အလဇ္ဇနာကာရ (ပု) [အလဇ္ဇန+အာကာရ] အရှက်မရှိ – မရှက် – သော အခြင်းအရာ။ အဟိရိက (အံ၊၄၊၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၉) ကြည့်။

အလဇ္ဇနာကာရသဏ္ဌိတ(တိ) [အလဇ္ဇနာကာရ+သဏ္ဌိတ] အရှက်မရှိ–မရှက်–သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော။ အဟိရိက (သံ၊၄၊၃။၁၅၃) ကြည့်။

အလဇ္ဇမာန (တိ) [န+လဇ္ဇမာန] အရှက်မရှိ–မရှက်–သော၊သူ။ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပတ္တဿ သတ္ထု အလဇ္ဇမာနော မစ္ဆရာဇာ ကဿ လဇ္ဇိဿတိ။ မ၊၄၊၄။၄၇။ (–ဓမ္မ၊၄၊၂။၃၀၅။)

အလဇ္ဇာလက္ခဏ (တိ) [အလဇ္ဇာ + လက္ခဏ] မရှက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ တေသု အဟိရိကံ ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏံ, အလဇ္ဇာလက္ခဏံ ဝါ။ အဘိ၊၄၊၁။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။

အလဇ္ဇိအဘိဘဝန (န) [အလဇ္ဇိ+အဘိဘဝန] အရှက်မရှိသူ– အလဇ္ဇိ– ကို– လွှမ်းမိုး–နှိပ်နင်း–ခြင်း။ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ (ဝိ၊၄၊၄။၂၀၅)တိ အလဇ္ဇိအဘိဘဝနဝသေန သံဃမဇ္ဈံ ပဝိသိတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၉။

အလဇ္ဇိက (တိ) [အလဇ္ဇိ+က] အရှက်မရှိသော၊သူ။ ပစ္စယလောလာ အလဇ္ဇိကာ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဘဝိဿန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၇။

အလဇ္ဇိတ (န) [န+လဇ္ဇိတ] မရှက်ခြင်း။ တေန တေသံ အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန လဇ္ဇိတံ လဇ္ဇိတဗ္ဗေန အလဇ္ဇိတံ တုစ္ဆဂဟဏဘာဝေန စ အညထာဂဟဏဘာဝေန စ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၃၀၆။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၃၄၂။)

အလဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [န+လဇ္ဇိတဗ္ဗ] မရှက်–အပ်–ထိုက်–သင့်–သော။ အလဇ္ဇမာန, အလဇ္ဇိတ, အလဇ္ဇိတာယေ-တို့ ကြည့်။

အလဇ္ဇိတာ (ထီ) [န+လဇ္ဇိတာ(=လဇ္ဇိ+တာ)] ရှက်ခြင်း–အရှက်–မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အရှက်မရှိခြင်း၊ မရှက်ခြင်း၊ (အာပတ်သင့်ကြောင်း ၅-မျိုး တို့တွင် တမျိုး။) အလဇ္ဇိတာ၊ အညာဏတာ.... သတိသမ္မောသာ။ ဝိ၊၅။ ၁၈၄၊၃၃၈။ ဝိ၊၄၊၃။၁၄၁။ ဝိ၊၄၊၄။၁၇၂၊ ၁၇၈။ ကင်္ခါ။၁၀၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၀။ အလဇ္ဇိတာတိ အလဇ္ဇိတာယ၊ အလဇ္ဇနဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၆၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၉၀။ ဝိမတိ၊၂။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၀။) အလဇ္ဇိတ-လည်း ကြည့်။

အလဇ္ဇိတာဒိပစ္စယ (ပု) [အလဇ္ဇိတာ+အာဒိ+ပစ္စယ] အလဇ္ဇိတာ-အစရှိသော အကြောင်း။ အနာပတ္တိ အလဇ္ဇိတာဒိပစ္စယေနေဝ နိက္ကမ္မ နဿ အာရဒ္ဓတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇။

အလဇ္ဇိတာယ (တိ) အလဇ္ဇိတာယေ-ကြည့်။

အလဇ္ဇိတာယေ (တိ) [န+ လဇ္ဇ+ တဗ္ဗ။ သို့ ဝိဘတ်နှင့်တကွ တဗ္ဗပစ္စည်းကို တာယေ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၄၅၅-ကြည့်။ ၎င်း-နိသျ-၌ကား "အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန-ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ဖြင့် အလဇ္ဇိတာ, အညာဏတာ-စသည်၌ကဲ့သို့ ယကာရလောပ-ကို ပြသည်"ဟု ဆို၏။ ၎င်းအလို ပြလတ္တံ့သော ဓမ္မပဒပါဠိတော်၌ အလဇ္ဇိတာ တပုဒ်, ယေ တပုဒ် ၂-ပုဒ် ဖြစ်ရပေမည်။ သင်္ဂဇာမူ ဓမ္မ၊သျ-၌လည်း ၂-ပုဒ် ကြံ၍ အနက်ပေးထားသည်။ နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၇၂၁-သုတ်၌ကား တာယ-ပစ္စည်း ဆိုသည်၊ ၎င်းအလို အလဇ္ဇိတာယ-ဟု တည်ပုဒ်ထားရမည်။] မရှက်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ အလဇ္ဇိတာယေ လဇ္ဇန္တိ၊ လဇ္ဇိတာယေ န လဇ္ဇရေ။ ဓမ္မ။၅၇။ အလဇ္ဇိတာယေတိ အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၃၀၅။

အလဇ္ဇိတာလက္ခဏ (န) [အလဇ္ဇိတာ+လက္ခဏ] အရှက်မရှိသည်၏ အဖြစ်–အလဇ္ဇိတာ–ဟူသော–အမှတ်–လက္ခဏာ။.... ဘိက္ခုပဋိညာနံ ဒုဿီလာနမ္ပိ သာမာရဏဝသေန အလဇ္ဇိတာလက္ခဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၃။

အလဇ္ဇိတ္တ (န) [အလဇ္ဇီ+တ္တ] အလဇ္ဇိပုဂ္ဂိုလ်–အရှက်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်–၏ အဖြစ်။ သော အလဇ္ဇိတ္တေ သတိ ဧဝ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၃၉။

အလဇ္ဇိဓာတုက (တိ) [အလဇ္ဇီ+ဓာတု+က] အလဇ္ဇီသဘော – မရှက်ခြင်းသဘော – ရှိသော၊သူ။ တေန န အလဇ္ဇိဓာတုကော ပကတိသိဒ္ဓေါ ဣဓ ပုထုဇ္ဇနသီလဝါတိ အဓိပ္ပေတောတိ ဒဿေတိ။ မဋီ၊၃။၄၀၉။

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)နိဂ္ဂဟ (ပု) [အလဇ္ဇီ+နိဂ္ဂဟ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း။

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)နိဂ္ဂဟတ္ထ (ပု) [အလဇ္ဇီ+နိဂ္ဂဟ+အတ္ထ] (၁) အလဇ္ဇီကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၁) အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထာယ ဟိ လဇ္ဇီပဂ္ဂဟတ္ထာယ စ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၁။ သဗ္ဗဉ္စေတံ သုကတမေဝ အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထာယ ပဝတ္တိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၉။ (တိ) (၂) အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထတာ-ကြည့်။

အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထတာ (န) [အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထ+တာ] အလဇ္ဇီကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းအကျိုး ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အလဇ္ဇီဟိပိ သဒ္ဓိံ ဥပေါသထကရဏမ္ပိ ပဋိက္ခိတ္တမေဝ အလဇ္ဇိနိဂ္ဂဟတ္ထတာ သဗ္ဗသိက္ခာပဒါနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၂။

အလဇ္ဇိနီ (ထီ) အလဇ္ဇီ-ကြည့်။

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ပက္ခ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ပက္ခ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသင်းအပင်း။ အလဇ္ဇီပက္ခေ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၂၅၇။ (–ဝဇီရ။၄၄၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄။)

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ပဂ္ဂဟ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ပဂ္ဂဟ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်ကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ လဇ္ဇီပဂ္ဂဟော အလဇ္ဇီပဂ္ဂဟော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၃၉။)

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ပဋိညာ (ထီ) [အလဇ္ဇီ+ပဋိညာ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဝန်ခံခြင်း။ ဓောဒကေနေဝ အလဇ္ဇီပဋိညာယ ဌာတဗ္ဗတော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈၂။

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ပရိဘောဂ(ပု) [အလဇ္ဇီ+ပရိဘောဂ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အတူသုံးဆောင်ခြင်း။ အပရေပိ စတ္တာရော ပရိဘောဂါ လဇ္ဇီပရိဘောဂေါ အလဇ္ဇီပရိဘောဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၈။ (–ဝဇီရ။၄၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၇။)

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ပုဂ္ဂလ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ပုဂ္ဂလ] အရှက်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်။ (စေတနာနှင့်တကွ အာပတ်သင့်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း, သင့်သော အာပတ်ကိုမပြောကြားပဲ ဖုံးကွယ်လျှို့ဝှက်ထားခြင်း, အဂတိလိုက်ခြင်း ဤလက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုသည်၊ ၎င်းလက္ခဏာတို့ကိုလည်း အလဇ္ဇီလက္ခဏာဟု ဆိုရသည်)။ သဉ္စိစ္စ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ... ဧဒိသော ဝုစ္စတိ အလဇ္ဇီပုဂ္ဂလော။ ဝိ၊၅။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ ကင်္ခါ။ ၁၀၀။ ဝဇီရ။၄၄၅။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။)

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)ဘာဝ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ဘာဝ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ ယဒါသ အလဇ္ဇိဘာဝံ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၃၊၄၂၁။)

အလဇ္ဇိ(ဇ္ဇီ)လက္ခဏ (န) [အလဇ္ဇီ+လက္ခဏ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ သဉ္စိစ္စ

အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတီတိအာဒိ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီ-နညေ၀ ဝုတ္တံ အလဇ္ဇီလက္ခဏံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၄၉။ (—ဝိမတိ၊၁။၁၂၇၊၂၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၃။) အလဇ္ဇီ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈), အလဇ္ဇီပုဂ္ဂလ-တို့လည်း ကြည့်။

အလဇ္ဇီဝစန (န) [အလဇ္ဇီ+ဝစန] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကား။ အလဇ္ဇီဝစနံ ဝဒတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၃။ ပဋ္ဌာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

အလဇ္ဇီဝါဒ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ဝါဒ] အလဇ္ဇီ-ဟု ပြောဆိုခြင်း။ ကိဿ တုမှေ အာဝုသော အမှေ အလဇ္ဇီဝါဒေန ပါပေထ။ ဝိ၊ ၂။၁၉၇။

အလဇ္ဇီဝိဝေက (ပု) [အလဇ္ဇီ+ဝိဝေက] အလဇ္ဇီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း။ အတိဝိယ အလဇ္ဇီဝိဝေကေန ကာတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၃၉၊၃၄၁။

အလဇ္ဇီ(ဇ္ဇိ)ဝေါဟာရ (ပု) [အလဇ္ဇီ+ဝေါဟာရ] အလဇ္ဇီဟူသော – အခေါ်အဝေါ် – အသုံး အနှုန်း။ သာမဏေရာဒီနမ္ပိ အလဇ္ဇီဝေါဟာရ-ဒဿနတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၈။

အလဇ္ဇီသံဝါသာပတ္တိ (ထီ) [အလဇ္ဇီ+သံဝါသ+ အာပတ္တိ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ပေါင်းသင်း ခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ တတော ပိ အလဇ္ဇီသံဝါသာပတ္တိ ဧဝ သဒ္ဓမ္မပရိဟာနိဟေ-တုကော ဂရုကတရာတိ ဝိညာယတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၄၁။

အလဇ္ဇီသတ (န) [အလဇ္ဇီ+သတ] အလဇ္ဇီ ပုဂ္ဂိုလ် တရာ။ ဧကံ ဧကော အလဇ္ဇီ အလဇ္ဇီ-သတမ္ပိ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၉။ ယံ ပန အလဇ္ဇီသတံ အနုပေက္ခိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၃၉။

အလဇ္ဇီသန္တက (တိ) [အလဇ္ဇီ+သန္တက] အလဇ္ဇီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ဥစ္စာ။ ယံ ယံ အလဇ္ဇီသန္တကံ ဝါ အတ္တနော အပါပုဏကသံဃိကာဒိံ ဝါ။ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉။

အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂပစ္စယ (ပု) [အလဇ္ဇီ+သမ္ဘော-ဂ+ပစ္စယ] အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်နှင့် – အတူတကွ သုံးဆောင်ခြင်း–ပေါင်းသင်းခြင်း–ဟူသော အကြောင်း။ အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂပစ္စယာ ဒုက္ကဋံ ပန အာပဇ္ဇတိ ဝေါတိ အာပတ္တိနိယမော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၉။

အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂါဒိပစ္စယ (ပု) [အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂ +အာဒိ+ပစ္စယ] အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂ-စသော အကြောင်း။ တသ္မာ ဧတ္ထ အလဇ္ဇီသမ္ဘောဂါ-ဒိပစ္စယာ ဒုက္ကဋာပတ္တိနိယမော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၉။

အလဇ္ဇီသာမဏေရ (ပု) [အလဇ္ဇီ+သာမဏေရ] အလဇ္ဇီ သာမဏေ၊ အရှက်မရှိသော သာမ-ဏေ။ "အလဇ္ဇီသာမဏေရေဟိ ဟတ္ထကမ္မမ္ပိ န ကာရေတဗ္ဗ"န္တိ ဟိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၈။

အလဇ္ဇီ (တိ) [န+လဇ္ဇီ(=လဇ္ဇာ+ဤ)၊ ထီ-ဥ္ဇ္ဇ အလဇ္ဇိနီ] အရှက်မရှိသော၊ မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းမရှိသော၊ သူ၊ အလဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်။ အလဇ္ဇိနော ဣမေ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ။ ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊၃။၁၀၇။ ဥဒါန။၁၂၉။ အလဇ္ဇိ-နောတိ န လဇ္ဇိနော၊ ပါပဇိဂုစ္ဆာဝိရဟိတာ-တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ အလဇ္ဇိနော ပါပဘိက္ခူ(ဝိ၊၁။၂၇၄။ဝိ၊၄။၂၂။)တိ နိလ္လဇ္ဇာ လာမကဘိက္ခူ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အသုစိ စ ဟောတိ အလဇ္ဇီ စ။ ဝိ၊၄။၂၀၆။ အလဇ္ဇီတိ သဉ္စိစ္စ အာပဇ္ဇနာဒိနာ အလဇ္ဇီလက္ခဏေန သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။ အနာပတ္တိ ဥပဇ္ဈာယာ ဗာလာ ဝါ ဟောတိ အလဇ္ဇိနီ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။၄၃၁။ သစေ ဗျတ္တာ ဟောတိ အလဇ္ဇိနီ။ ဝိ၊ ၂။၄၄၀။

အလဇ္ဇီ (ပု၊ပ၊ဧ) — ဝိ၊၅။ ၂၂၈၊ ၂၇၉၊ ၃၁၅၊၃၂၆။ ဒီ၊၃။၁၁။ ဇာ၊၂။၃၅၄။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အလဇ္ဇီ (ပု၊ပ၊ဗ) — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ အလဇ္ဇိနော

(ပု၊ပ၊ဗ) — ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝဇိရ။၄၄၅။ အလဇ္ဇီ (ပု၊ဒု၊ဧ)—ဝိ၊၂။၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ ဝဇိရ။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀။ အလဇ္ဇိနော-(ပု၊ဒု၊ဗ)— ဝိမတိ၊၁။၃၃၉။ ဝိမတိ၊၂။၅၀။ အလဇ္ဇိနာ (ပု၊တ၊ဧ) — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ သာရတ္ထ။၂။၄၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ဟောင်း။၂။ အလဇ္ဇီဟိ (ပု၊တ၊ဗ)— ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆။ အလဇ္ဇိဿ(ပု၊စ၊ဧ)— ဝိ၊၅။ ၂၁၄။ ဝဇိရ။၄၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၇။ အလဇ္ဇီ-နော (ပု၊စ၊ဧ) — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အလဇ္ဇိနံ (ပု၊စ၊ဗ)— ဝိ၊၃။၁၂၇။ အလဇ္ဇိဿ (ပု၊ဆ၊ ဧ) — ဝိ၊၅။၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ ကင်္ခါ။ ၂၀၅။ အလဇ္ဇိနံ (ပု၊ဆ၊ဗ) — ဝိ၊၃။၁၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ အလဇ္ဇီသု (ပု၊သ၊ဗ) — ဝိ၊၅။ ၂၇၉။ အလဇ္ဇိနီယော (ထီ၊ပ၊ဗ)— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။ အလဇ္ဇိနီဟိ (ထီ၊တ၊ ဗ) — ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။ အလဇ္ဇိနီသု (ထီ၊ သ၊ဗ) — ဝိမတိ၊၁။၃၄၁။

အလဇ္ဇီအာစာရ (ပု)[အလဇ္ဇီ+အာစာရ]အလဇ္ဇီ တို့၏ အကျင့်။ ယသ္မာ စဿာ နဂ္ဂဘာဝေန အလဇ္ဇီအာစာရော ပါကဋော အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

အလဇ္ဇုဿဒ (ပု) [အလဇ္ဇီ + ဥဿဒ] အလဇ္ဇီ ပေါများခြင်း။ အလဇ္ဇုဿဒေ ဂူဠ္ဌေန၊ ဝိဝ-ဋ္ဋေနေဝ လဇ္ဇီသု။ ဝိ၊နိဿယ။၂၇၇၁။

အလဇ္ဇုဿန္န (တိ) [အလဇ္ဇီ+ဥဿန္န] များသော အလဇ္ဇီရှိသော။ အလဇ္ဇုဿန္နာ ဟောတိ ပရိသာ။ ဝိ၊၅။၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၁၁။ အလဇ္ဇုဿန္နာယ ပရိသာယ.... ဝိဝဋ္ဋကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။(– ဝိမတိ၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၄၀။)

အလဇ္ဇုဿန္နတာ (ထီ) [အလဇ္ဇုဿန္န + တာ] အလဇ္ဇီများပြားသည်၏ အဖြစ်။ ပရိသာယံ အလဇ္ဇုဿန္နတာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ အလဇ္ဇုဿန္နတာယ သာသနေ ဩသက္ကန္တေ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၉။

အလဒ္ဒရ (ပု) [အလံ + ဇလ] အရဒ္ဒရ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အလဒ္ဒလ (ပု) [အလံ+ဇလ၊ အရဒ္ဒရ-၏ မူရင်း ပုဒ်။] အရဒ္ဒရနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အလတိ (ကြိ) [အလ+အ+တိ] တန်ဆာဆင်၏။ အလ ဘူသနေ။ အလတိ။ အလင်္ကာ-ရော၊ အလင်္ကတော၊ အလင်္ကတံ။ နီတိ၊ဓာ။ ၁၆၂။

အလတ္တက (ပု) [အာ+ရတ္တ+ကရ+ကွိ၊ ရ-ကို အ-ပြု၊ အာ ဘုသော ရတ္တံ ကရောတီတိ အလတ္တကော၊ လတ္တံ၊ ကွိ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၀၅။] ချိပ်၊ချိပ်ရည်။ အလတ္တကော ယာဝကော စ၊ လာခါ ဇတု နပုံသကေ။ ဓာန်။၃၀၅။ အလတ္တကကတ-နှင့် အလတ္တကကတာပါဒ-တို့လည်း ကြည့်။

အလတ္တကကတ (တိ) [အလတ္တက+ကတ] ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော၊ ချိပ်လုံးဖြင့် အဆင်း လှအောင် ပြုအပ်သော။ အလတ္တကကတာ ပါဒါ။ မ၊၂။၂၅၃။ ထေရ။၃၂၅။ အလတ္တက-ကတာတိ အလတ္တကေန ရဉ္ဇိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉။ အလတ္တကကတာတိ အလတ္တကေန ကတရဉ္ဇနာ လာခါယ သံရဉ္ဇိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၂။ အလတ္တကကတာတိ ပိဏ္ဍိအလတ္တ-ကေန သဝဏ္ဏကတာ။ တေနာဟ "အလတ္တ-ကေန ရဉ္ဇိတာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။ အလတ္တ-ကကတာပါဒ-လည်း ကြည့်။

အလတ္တကကတပါဒ (တိ) [အလတ္တကကတ + ပါဒ] အလတ္တကကတာပါဒ-ကြည့်။

အလတ္တကကတာပါဒ (တိ) [အလတ္တကကတ + ပါဒ] ချိပ်ရည်ဖြင့်ဆိုးအပ်သော ခြေထောက် အစုံရှိသော၊သူ။ အလတ္တကကတာပါဒါ၊ ပါဒု-

ကာ' ရုဃု ဝေသိကာ။ ထေရ၊၂၉၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၉။ အလတ္တကကတာပါဒါတိ ပရိဏ-တဇာယသုမနပုပ္ဖဝဏ္ဏေန လာခါရသေန ရဉ္ဇိ-တစရဏာယုဂဠ္ဌာ။ သမာသပဒဋ္ဌေတံ။ "အ-လတ္တကကတပါဒါ'တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာသုခတ္ထံ ဒီဃံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အသမာသဘာဝေ ပန "တဿာ"တိ ဝစနသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

အလတ္တကပဋလဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖသဒိသ (တိ) [အ-လတ္တကပဋလ+ဗန္ဓုဇီဝက+သဒိသ]ချိပ်လွှာ, မိုးစွေပန်း-နှင့်တူသော။ အလတ္တကပဋလဗန္ဓု-ဇီဝကပုပ္ဖသဒိသံ မံသပေသိံ ဝိဇာယိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၀။

အလတ္တကပါဋလဝဏ္ဏ (တိ) [အလတ္တက+ပါဋလ +ဝဏ္ဏ] ချိပ်လွှာအဆင်းရောင်–ရှိသော–နှင့် တူသော။ အလတ္တကပါဋလ (ပဋလ ?) ဝဏ္ဏံ ဥတ္တရာသင်္ဂံစီဝရံ ကော်သံ ကတမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၆။ ဧတုပဋ္ဌလေန သဒိသဝဏ္ဏံ ဥတ္တရာ-သင်္ဂံစီဝရံ။ ၎င်း-ဋီ။

အလတ္တကရသရဉ္ဇိတ (တိ) [အလတ္တက+ရသ +ရဉ္ဇိတ] ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော။ ဘူမိ အလတ္တကရသရဉ္ဇိတာ ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။

အလတ္တကဝဏ္ဏ (တိ) [အလတ္တက+ဝဏ္ဏ] ချိပ် ရည်အဆင်း ရှိသော။ ထေရော အလတ္တက-ဝဏ္ဏေ ဟတ္ထေ ပသာရေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ တာဝဒေဝ အလတ္တကဝဏ္ဏံ ရတ္တစန္ဒနံ ပညာ-ယိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အလတ္ထံ
အလတ္ထာ } (ကြိ) လဘတိ-ကြည့်။

အလတ္ထ ² (ကြိ၊ဝိ) [န + လဒ္ဓါ၊ "ဒ္ဓါ" ကို "တ္ထ"ပြု။ အလဒ္ဓါ, အလဒ္ဓါန-တို့နှင့် ယှဉ် ကြည့်။] မရမူ၍။ အညံ အလတ္ထ ပီဠသပ္ပိနာပိ

သဒ္ဒိံ။ ဇာ၊၂။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၉။ အ-လတ္ထာတိ အလဒ္ဓါ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ အညံ သမ္မန္နပုရိသံ အလဘိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၇၂။

အလတ္ထုံ (ကြိ) လဘတိ-ကြည့်။

အလဒ္ဓ ¹ (တိ) [န+လဒ္ဓ(=လဘ+တ)] မရအပ် သော။ အလဒ္ဓဿ စ ယော လာဘော။ ဇာ၊ ၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၂-၃။ တေသံ့ ဟိ အန္တရေ ဝသိကသာဝ်ိကံ အလဒ္ဓံ ပရိယေသိတုံ လဒ္ဓံ ကာတုဥ္ဉ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ လောဘေန အလဒ္ဓံ ပတ္ထေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၀။)

အလဒ္ဓ ² (ကြိ၊ဝိ) [န+လဒ္ဓါ(=လဘ+တွာ)] မရမူ၍။ အလဒ္ဓါ-ကြည့်။

အလဒ္ဓအနာဂါမိဖလ=အလဒ္ဓါနာဂါမိဖလ (တိ) [အလဒ္ဓ + အနာဂါမိဖလ] မရအပ်သော အနာဂါမိဖိုလ်ရှိသော၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို မရ သေးသောသူ။ တေသု သမထဝိပဿနာ-သခိတေသု ဓမ္မေသု ဆန္ဒရာဂမတ္တေန အနာ-ဂါမိနာ လဒ္ဓဗ္ဗံ အလဒ္ဓအနာဂါမိဖလေန-(အလဒ္ဓါနာဂါမိဖလေန၊ မ၊ဋီ၊ ၃။၈) ပိ လဒ္ဓဗ္ဗတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။

အလဒ္ဓအာသေဝန (တိ) [အလဒ္ဓ+အာသေ-ဝန]မရအပ်သော အာသေဝနပစ္စည်းရှိသော၊ အာသေဝနပစ္စည်းကို မရသော။ တံ မုဥ္စိယ ဂေါတြဘုနာ၊ အလဒ္ဓအာသေဝနေန တု ပ-ဝေဇံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အလဒ္ဓါသေဝန-လည်း ကြည့်။

အလဒ္ဓကာလ (ပု) [အလဒ္ဓ+ကာလ] မရအပ် သော အချိန်အခါ။ အာယမုခါနံ ပိဟိတ-

ကာလော ဝိယ ဓမ္မဿဝနောဒကဿ အလဒ္ဓ-ကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၃။)

အလဒ္ဓဂါဓ (တိ) [အလဒ္ဓ+ဂါဓ] မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသော၊ ထောက်တည်ရာ မရသော။ တတ္ထ ဒုရဓိဂမတာယ ဝိဘာဝနေ အလဒ္ဓဂါဓော ဂမ္ဘီရော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁။

အလဒ္ဓတ္တဘာဝ (ပု) [အလဒ္ဓ+အတ္တဘာဝ] မရအပ်သေးသော အထည်ကိုယ်သဘောရှိသော တရား။ အလဒ္ဓတ္တဘာဝဿ သမ္ဘဝေန သဗ္ဗံ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၂၀။

အလဒ္ဓတ္တလာဘ (ပု) [န+လဒ္ဓ+အတ္တလာဘ] ရအပ်သောသဘောကို မရခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အလဒ္ဓတ္တလာဘတာ (ထီ) [အလဒ္ဓတ္တလာဘ +တာ] ရအပ်သောသဘောကို မရသည်၏ အဖြစ်။ အလဒ္ဓတ္တလာဘတာယ ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏံ အပ္ပတ္တဿ ဝိပါကဿ အနုပ္ပန္နဘာဝေါ နတ္ထိ-ဘာဝေါ ပါကဋ္ဌဘာဝတော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁ဝဝ-ဝ၁။

အလဒ္ဓတ္တလာဘတ္တ (နပ) [အလဒ္ဓတ္တလာဘ+တ္တ] ရအပ်သောသဘောကို မရသည်၏ အဖြစ်။ န စေတ္ထ သက္ကာ ဥပ္ပါဒါဘိမုခါဝတ္ထံ ပရိ-ကပ္ပေတုံ တဒါ တဿ အလဒ္ဓတ္တလာဘတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂ဝဝ။

အလဒ္ဓနိဝရဏသဟာယ (တိ) [အလဒ္ဓ + နီဝ-ရဏ+သဟာယ] မရအပ်သော နီဝရဏ အဖော်ရှိသော၊ နီဝရဏအဖော်ကိုမရသော။ သန္တိသိန္နာယပေါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀)တိ အလဒ္ဓ-နီဝရဏသဟာယာ ဩလီနာယပေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၉။

အလဒ္ဓပက္ခ (တိ) [အလဒ္ဓ+ပက္ခ] မရအပ်သော အသင်းအပင်းရှိသော၊ အသင်းအပင်းကို မရ သော၊သူ။ အယံ အလဒ္ဓပက္ခော အလဒ္ဓပရိ-ဝါရော န ပက္ခဝါ န ဉာတိမာ။ ဝိ၊၅။၂၉၇။

အလဒ္ဓပတိဋ္ဌတာ (ထီ) [အလဒ္ဓ + ပတိဋ္ဌာ + တာ] မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပကတိဉာဏေန အလဒ္ဓပတိဋ္ဌတာယ အဂါဓေန ဂမ္ဘီရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၄။

အလဒ္ဓပရိဝါရ (တိ) [အလဒ္ဓ+ပရိဝါရ] မရအပ် သော အခြံအရံရှိသော၊ အခြံအရံကို မရ သော၊သူ။ အလဒ္ဓပက္ခ ကြည့်။

အလဒ္ဓပုဗ္ဗ (တိ) [အလဒ္ဓ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မရအပ် သော၊ ရှေးက မရဘူးသော။ အလဒ္ဓပုဗ္ဗံ လဒ္ဓါန၊ အစ္စုမာသံ ကကဏ္ဍကော။ ဇာ၊၁။ ၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁ဝ၅။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅ဝ၅။)

အလဒ္ဓပုဗ္ဗတာ (ထီ) [အလဒ္ဓပုဗ္ဗ+တာ] ရှေးက မရဘူးသည်၏ အဖြစ်။ အထဿ စ ဒီဃရတ္တံ အလဒ္ဓပုဗ္ဗတာယ ခီရယာဂုံ ပါတုံ ဗလဝ-အဇ္ဈာသယော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၆။

အလဒ္ဓပုဗ္ဗတ္တ (နပ) [အလဒ္ဓပုဗ္ဗ+တ္တ] ရှေးက မရ ဘူးသည်၏အဖြစ်။ တသ္မာ သော ဗုဒ္ဓဿနဿ အလဒ္ဓပုဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

အလဒ္ဓဖလ (တိ) [အလဒ္ဓ+ဖလ] မရအပ်သော အသီးရှိသော၊အသီးကိုမရသော၊သူ။ ကောစိ ပုရိသော.... အလဒ္ဓဖလော ဝ တေ မူလတော ဆိန္ဒိတုံ ဣစ္ဆတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။

အလဒ္ဓဗ္ဗ (တိ) [န+လဒ္ဓဗ္ဗ] မရ–အပ်–ထိုက်–သင့်–သော။ ပိဏ္ဍမ္ပိ အလဒ္ဓဗ္ဗံ အဟောသိ။ မ၊၂။၁ဝဝ။ အလဗ္ဘနီယ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။), အဝိန္ဒိယ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅ဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဝ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၇)တို့လည်း ကြည့်။

အလဒ္ဓဘတ္တ (နပ) [အလဒ္ဓ+ဘတ္တ] မရအပ်သော ဘတ္တာ။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အလဒ္ဓဘတ္တမ္ပိ ဟိ ဣဓေဝ လဘိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃ဝဝ။

အလဒ္ဓဘာဝ (ပု) [အလဒ္ဓ+ဘာဝ] မရအပ်သည်၏အဖြစ်။ အလဒ္ဓဘာဝံ ဥတွာ သင်္ဂဟံ ကာတုံ မညီသက္ကိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၄၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၇၊၂၇၄။)

အလဒ္ဓဘောဇန (တိ) [အလဒ္ဓ+ဘောဇန] မရအပ်သော – ဘောဇဉ် – အစားအစာ – ရှိသော၊ အစားအစာ – ဘောဇဉ် – ကို မရသော။ တာတ တေမိယကုမာရ အလဒ္ဓဘောဇနာနံ တေ အတ္တဘာဝါနံ ဂဏနာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇။

အလဒ္ဓမောက္ခ (တိ) [အလဒ္ဓ+မောက္ခ] မရအပ်သော နိဗ္ဗာန်ရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်ကိုမရသော၊သူ။ အလဒ္ဓမောက္ခာ ဇိနသာသနေသု။ အပ၊၁။၈။ ဇိနသာသနေသု အလဒ္ဓမောက္ခာ အပတ္တနိဗ္ဗာနာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

အလဒ္ဓလာဘ (ပု) [အလဒ္ဓ + လာဘ] မရအပ်သေးသည်ကို ရခြင်း။ မရသေးသည်ကို ရအောင် ပြုလုပ်ခြင်း။ အလဒ္ဓလာဘလဒ္ဓပရိရက္ခဏရက္ခိတသမ္ပန္နဝသေန ခန့် ပရိပါလေယျ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။

အလဒ္ဓလာဘုပ္ပါဒန (န) [အလဒ္ဓလာဘ+ဥပ္ပါဒန] မရအပ်သေးသောလာဘ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း။ အလဒ္ဓလာဘုပ္ပါဒနေ ပန....မဟာဘောသဇ္ဇဒါနဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၈။

အလဒ္ဓလေသတ္တ (န) [အလဒ္ဓ + လေသ + တ္တ] မရအပ်သော – လေသ – အရိပ် – အမြွက် – ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိဝါဒေါ ပန ဟောတိ အလဒ္ဓလေသတ္တာ။ ဝဇီရ။၄၄၃။

အလဒ္ဓဝဿာဝါသိက (တိ) [အလဒ္ဓ+ဝဿာဝါသိက] မရအပ်သော ဝါဆိုသင်္ကန်းရှိသော၊ ဝါဆိုသင်္ကန်းကိုမရသော၊သူ။ ဝဿုပဂတေသု အလဒ္ဓဝဿာဝါသိကာနံ ဧကေစ္စာနမေဝ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၃။

အလဒ္ဓဝိပါကဝါရ (တိ) [အလဒ္ဓ+ဝိပါက+ဝါရ] မရအပ်သော အကျိုးပေးခွင့် – အလှည့် – အကြိမ် – ရှိသော၊ အကျိုးပေးခွင့် – အလှည့် အကြိမ် – ကို မရသော၊ ယံ အလဒ္ဓဝိပါကဝါရံ ပဋိသန္ဓိဇနကံ ဝါ ပဋိသန္ဓိံ, ရူပဇနကံ ဝါ ရူပံ ဇနေတုံ နာသက္ခိ၊ တံ အဟောသိ ကမ္မံ, နတ္ထိ ကမ္မဝိပါကောတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အလဒ္ဓဝိပါကဝါရာန (မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၆) န္တိ ဝိပါကဒါနံ ပတိ အလဒ္ဓေါကာသာနံ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၄၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။)

အလဒ္ဓဝိဝေကဿာဒ (တိ) [အလဒ္ဓ+ဝိဝေက+အဿာဒ] ရအပ်ပြီးသော – မိမိရရှိထားပြီးသော – ဆိတ်ငြိမ်မှု၌ သာယာနှစ်သက်ခြင်း မရှိသော၊ ဆိတ်ဆိတ်ငြိမ်ငြိမ် ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ပျင်းရိငြီးငွေ့သော၊သူ။ ဒုရဘိသမ္ဘဝါန(အဘိ၊ဝိ။၂၆၈)န္တိ အလဒ္ဓဝိဝေကဿာဒေဟိ အဘိဘုယျ ဝသိတုံ န သက္ကုဏေယျာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။

အလဒ္ဓဝိသေသ (တိ) [အလဒ္ဓ + ဝိသေသ] မရအပ်သော တရားထူးရှိသော၊ တရားထူးကို မရသော၊သူ။ ဘာဝနမနုယုဉ္ဇန္တဿ ပုဗ္ဗေနာပရံ အလဒ္ဓဝိသေသဿ.... ဝုတ္တာ တယော အာကာရာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၈။

အလဒ္ဓဝေလာ (ထိ) [အလဒ္ဓ + ဝေလာ] မရသော–အချိန်–အခါ။ သေသဒါရကာ ထည် အလဒ္ဓဝေလာယမေဝ ရောဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆။

အလဒ္ဓသမာဓိ (တိ) [အလဒ္ဓ + သမာဓိ] မရအပ်သော သမာဓိရှိသော၊ သမာဓိကို မရသော၊သူ။ ဉာဒိသဿာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃)တိ အလဒ္ဓသမာဓိနော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၂။

အလဒ္ဓသမ္မုတိက (တိ) [အလဒ္ဓ+သမ္မုတိ+က] ရအပ်ပြီးသော – သမ္မုတိ – သမုတ်ခြင်း –

အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း – မရှိသော၊ သမ္မုတိ မရသော၊ အသိအမှတ် အပြုမခံရသော၊သူ။ အလဒ္ဓသမ္မုတိကဿ ဘိက္ခုနော။ ကင်္ခါ။ ၁၅၈။ (ဋင်း ၁၇၃-လည်း ကြည့်။)

အလဒ္ဓသမ္မုတိကတာ (ထီ) [အလဒ္ဓသမ္မုတိက+တာ] ရအပ်ပြီးသော သမ္မုတိမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ သမ္မုတိမရသည်၏ အဖြစ်။ အဓိဋ္ဌိတစီဝရတာ, အနတ္ထတကထိနတာ, အလဒ္ဓသမ္မုတိကတာ (အလဒ္ဓသမ္မုတိတာ၊ သာရတ္ထ။ဝိမတိ), ရတ္တိဝိပ္ပဝါသော။ ကင်္ခါ။၁၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၀။

အလဒ္ဓသမ္မုတိတာ (ထီ) [အလဒ္ဓသမ္မုတိ+တာ] အလဒ္ဓသမ္မုတိကတာ-နှင့် အနက်တူ။ ဋင်း-ကြည့်။

အလဒ္ဓသာဒ (တိ) [အလဒ္ဓ + အဿာဒ] မရအပ်သော သာယာဖွယ်ရှိသော။ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဧဝ သတိံ သံဟရန္တဿ အလဒ္ဓဿာဒံ ကာယသုခံ န ဝိန္ဒတိ။ မဋ္ဌိ၊၂။၂၁၁။

အလဒ္ဓ (ကြိ၊ဝိ) [န+လဒ္ဓ (=လဘ+တွာ၊ မောဂ်၊၅။၁၆၉။ ဋင်း သျ-တို့ ကြည့်)] မရမူ၍ အလဒ္ဓါ စ စီဝရံ န ပရိတဿတိ။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ သံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၁။၃၃၆။ မဟာနိ။၃၉၇။ စူဠနိ။၂၄၉။ အလဒ္ဓါ စာတိ အလဘိတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၁၂။ စူဠနိဋ္ဌ။၁၁၃။ ပရိဗာဟိရာ ဟောန္တိ အလဒ္ဓ ယော တံ။ သံ၊၁။၁၂၇။ (ဋင်း အလဒ္ဓ-ကား ဆန်းကြောင့် ရဿ။) အလဒ္ဓါတိ အလဘိတွာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (–ဓမ္မ။၃၆။ သုတ္တနိ။၂၈၆။ ပေတ။၂၁၄။ ထေရ။၂၈၅။ ထေရီ။၃၈၃။ အပ၊၁။၁၁။ ဇာ၊၁။၂၄၇။ ဇာ၊၂။၁၃၃။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ မဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၈၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၂၀။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ထေရီဋ္ဌ။၄၆။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၅၀၃။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၃၃၁။ မဋ္ဌီ၊၃။၁၂။ သံဋ္ဌီ၊၂။၃၃၇။)

အလဒ္ဓါဓိမောက္ခ (တိ) [အလဒ္ဓ+အဓိမောက္ခ] မရအပ်သော အဓိမောက္ခရှိသော၊ အဓိမောက္ခ-ကို မရသော။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတေ အလဒ္ဓါဓိမောက္ခေ ဒုဗ္ဗလေပိ ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎမာနေ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတံ လဒ္ဓါဓိမောက္ခံ ဗလဝံ ကသ္မာ နာကဍ္ဎတီတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။

အလဒ္ဓါန (ကြိ၊ဝိ) [န + လဒ္ဓါန (=လဘ+တွာန။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၀၇-ကြည့်)] မရမူ၍။ ဇမ္ဗုပေသိမလဒ္ဓါန။ ဇာ၊၂။၁၃၃။ အလဒ္ဓါန အလဘိတွာန။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၅၀၃။

အလဒ္ဓါနာဂါမိဖလ (တိ) [အလဒ္ဓ+အနာဂါမိဖလ] အလဒ္ဓအနာဂါမိဖလ နှင့် အနက်တူ။ ဋင်း-ကြည့်။

အလဒ္ဓါလာဘ (ပု) [အလဒ္ဓ+အလာဘ] မရအပ်သေးသည်ကို မရခြင်း။ အလဒ္ဓါလာဘော လဒ္ဓဝိနာသော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၉၀။

အလဒ္ဓါသေဝန (တိ) [အလဒ္ဓ + အာသေဝန] မရအပ်သော အာသေဝန-ပစ္စည်း ရှိသော၊ အာသေဝနပစ္စည်းကို မရသော။ ယထာ အလဒ္ဓါသေဝနံ ပဌမံ ဇဝနံ ဒုဗ္ဗလတ္တာ ဂေါတြဘုံ န ဥပ္ပါဒေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၉၄။)

အလဒ္ဓါသေဝနတာ (ထီ) [အလဒ္ဓါသေဝန+တာ] မရအပ်သော အာသေဝနပစ္စည်းရှိ – အာသေဝန ပစ္စည်းကို မရ–သည်၏ အဖြစ်။ ကောရမ္မဏော ပန အလဒ္ဓါသေဝနတာယ ဝေဓမာနော သော ပုရိသော ဝိယ န တာဝ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။

အလဒ္ဓုပစာရ (တိ) [အလဒ္ဓ + ဥပစာရ] မရအပ်သော ပူဇော်ခြင်းရှိသော၊ ပူဇော်ခြင်းကို မရသော၊ (အတတ် ပညာ)။

အလဒ္ဓုပစာရံ သိပ္ပံ ဖလံ န ဒေတိ တာတ။ မ၊၃၊၃။၂၂၈။ ဥပစာရ (ဇာ၊၃၊၃။၂၆၄။ ၎င်း ဇာတ်ဝတ္ထု) လည်း ကြည့်။

အလဒ္ဓေါကာသ (တိ) [အလဒ္ဓ+ဩကာသ] မရအပ်သော အခွင့်ရှိသော။ အလဒ္ဓေါကာသဿ ပန စိတ္တဿ ယံ ဝါ ပန အဝသေသပစ္စယဝိကလံ။ အဘိ၊၃၊၁။၁၀၈။ (—ဝိမာန၊၃။၁၅၆-၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။ မူလဋီ၊၁။၁၆၆။ အနုဋီ၊၁။ ၇၂။ အနုဋီ၊၃။၁၄၂။)

အလဒ္ဓေါကာသတာ (ထီ) [အလဒ္ဓေါကာသ+တာ] အကျိုးပေးခွင့် မရသည်၏ အဖြစ်။ တဿ ပန အလဒ္ဓေါကာသတာ....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၆၇။

အလပိတ (တိ) [န+လပိတ] မပြောာ–မဆို–အပ်သော။ အဘာသိတံ အလပိတံ တထာဂတေန။ ဝိ၊၃။၅၀၁။ ဝိ၊၄။၂၁၁၊၃၆၈။ ဝိ၊၅။၂၉၅။ အံ၊၁။၁၉၊၆၁။ အံ၊၃။၃၁၄၊၃၁၇။ ဝိ၊၃၊၄။၁၁၄။ အံ၊၃၊၁။၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။ မူလဋီ၊၁။၂၃။

အလဗ္ဘ (တိ) [န+လဗ္ဘ(=လဘ+ဏျ)] (၁) မရအပ်–မရနိုင်–မရကောင်း–သော။ (၂) ခဲယဉ်းစွာ ရအပ်သော၊ ရနိုင်ခဲသော။ (၁) တံ ဥပက္ကမေန ဝါ ပဓာနေန ဝါ "သမ္ပာပုဏိတုံ န သက္ကာ" ဝေဒနီယံ ဟောတု"တိ အလဗ္ဘမေတံ။ မ၊၃။ ၇။ (၂) အလဗ္ဘမဗျာဟရတိ နရော ဣဓ။ ဇာ၊၁။၃၈၉။ အလဗ္ဘံ ဒုလ္လဘံ အဌသမာပတ္တိမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသခ်ါတမ္ပိ ဝိသေသံ အဗျာဟရတိ။ ဇာ၊၃၊၅။၈၄။

အလဗ္ဘန (န) [န+လဗ္ဘန] မရခြင်း။ ဌာနာစာဝနဿ အလဗ္ဘနတော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၉။ ဣစ္ဆိတဿ ဝတ္ထုနော အလဗ္ဘနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။ (—ဝိမတိ၊၂။၂၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၀။ အနုဋီ၊၃။၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။)

အလဗ္ဘနက (တိ) [န+လဗ္ဘနက] မရသော။ သော ယသ္မာ သဝိညာဏကေသု အလဗ္ဘနကော နာမ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၂။

အလဗ္ဘနီယ (တိ) [န+လဗ္ဘနီယ] မရအပ်–မရကောင်း–မရနိုင်–သော။ ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ အလဗ္ဘနီယာနိ ဌာနာနိ....လောကသ္မိံ။ အံ၊ ၂။၄၇၊၅၈၊၅၃။ အလဗ္ဘနီယာနီတိ အလဒ္ဓဗ္ဗာနိ၊ န သက္ကာ လဘိတုံ။ အံ၊၃၊၃။၂၄။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၇။)

အလဗ္ဘနီယဋ္ဌာန (န) [အလဗ္ဘနီယ+ဌာန] မရအပ်–မရကောင်း–မရနိုင်–သော–အရာ–ဌာန။ 'အလဗ္ဘနီယဋ္ဌာန'န္တိ တထတော ဥတ္တာ။ ဇာ၊၃၊၄။၅၉။

အလဗ္ဘနီယတ္တ (န) [အလဗ္ဘနီယ+တ္တ] မရအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပုဗ္ဗာပရကောဋိနံ အလဗ္ဘနီယတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။

အလဗ္ဘနီယဘာဝ (ပု) [အလဗ္ဘနီယ+ဘာဝ] မရအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တဒါ တဿ စီဝရဿ အလဗ္ဘနီယဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၄။

အလဗ္ဘနီယဝတ္ထု (န) [အလဗ္ဘနီယ + ဝတ္ထု] မရနိုင်သော အရာဝတ္ထု။ အလဗ္ဘနီယဝတ္ထုံ ဝတာဟံ ပတ္ထေတွာ ကေဝလံ သောကဂ္ဂိနာ ဍယှာမိ။ ဝိမာန၊၃။၃၀၇။

အလဗ္ဘနေယျ (တိ) [န + လဗ္ဘနေယျ] အလဗ္ဘနီယ-နှင့်အနက်တူ။ သစေ ပဇာနေယျ အလဗ္ဘနေယျော။ အံ၊၂။၅၀၊၅၅။ ယတော စ ဇာနေယျ အလဗ္ဘနေယျော။ ဇာ၊၁။ ၁၃၂။ ယတော စ ဇာနေယျာတိ....အလဗ္ဘနေယျော နာနပ္ပကာရေန ဝါယမိတွာပိ န သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ဇာ၊၃၊၃။၁၉၂။ (—အဘိ၊၃၊၂။၁၀၂။ သုတ္တနိ၊၃၊၁။၁၅၅။ မူလဋီ၊၃။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၅။)

အလဗ္ဘနေယျဂ္ဂစ္ဆာ (ထီ) [အလဗ္ဘနေယျ + ဂ္ဂစ္ဆာ] မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို အလိုရှိခြင်း။ တထာပိ အလဗ္ဘနေယျဂ္ဂစ္ဆာဝ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆ဂ။ အလဗ္ဘနေယျဂ္ဂစ္ဆန္တိ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုသ္မိံ ဂ္ဂစ္ဆံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၃။

အလဗ္ဘနေယျခေမ (တိ) [အလဗ္ဘနေယျ + ခေမ] မရနိုင်သော ဘေးကင်းခြင်းရှိသော၊ ဘေးကင်းခြင်းကို မရနိုင်သော။ အတာဏ (စူဠနိ၊ ၄။ ၁၉) ကြည့်။

အလဗ္ဘနေယျခေမတာ (ထီ) [အလဗ္ဘနေယျခေမ + တာ] မရနိုင်သော ဘေးကင်းခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတာဃနတာယ စေဝ အလဗ္ဘနေယျခေမတာယ စ အတာဏတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၅-၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၇။

အလဗ္ဘနေယျဋ္ဌာန (နု) [အလဗ္ဘနေယျ + ဌာန] အလဗ္ဘနီယဋ္ဌာန-နှင့်အနက်တူ။ ဂ္ဂဒံ အလဗ္ဘနေယျဋ္ဌာနံ နာမ န ပတ္တေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ဂ၆။

အလဗ္ဘနေယျဒဿန (နု) [အလဗ္ဘနေယျ + ဒဿန] မရအပ်-မရကောင်း-မရနိုင်-သည်ကို ပြခြင်း။ ကေဝလံ အလဗ္ဘနေယျဒဿနတ္ထံ "ဇရာဓမ္မော" တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၉။

အလဗ္ဘနေယျနာနတ္တ (နု) [အလဗ္ဘနေယျ + နာနာ + တ္တ] မရနိုင်-မသိနိုင်-သော ထူးခြားမှု ရှိသည်၏ အဖြစ်။ "အယံ သညာ, ဂ္ဂဒံ ဝိညာဏံ, အယံ ပညာ" တိ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ အလဗ္ဘနေယျနာနတ္တာ သုခုမာ ဒုဒ္ဒသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၇။

အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌ (တိ) [န + လဗ္ဘနေယျ + ပတိဋ္ဌာ။ အလဗ္ဘနေယျာ ပတိဋ္ဌာ ဧတ္ထာတိ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။ န လဘိတဗ္ဗာတိ အလဗ္ဘနီယော၊ သောယေဝ အလဗ္ဘနေယျော၊ လဘီယတေ ဝါ လဗ္ဘနံ၊ တံ နာရဟတီတိ အလဗ္ဘနေယျော၊ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထ ဩကာသေတိ ပတိဋ္ဌော၊ ပတိဋ္ဌဟနံ ဝါ ပတိဋ္ဌော၊ အလဗ္ဘနေယျော သော ယေသု တေ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၅။ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ၁။ ၁၄၇-ဂ-၌ "အလဘနေယျပတိဋ္ဌ" ဟု ရှိ၍၊ "လဘ-ဓာတ်က ဒိဝါဒိ-မရှိသောကြောင့်ရင်း, ကံဟော အနီယ-ပစ္စည်းရှိပြီးဖြစ်၍ ယ-ပစ္စည်း လည်း မလိုသောကြောင့်ရင်း 'လဗ္ဘနေယျာ' ဖြစ်ဖို့ ခဲယဉ်း၏" ဟုလည်း မှာထား၏။] မရအပ် - ရခြင်းငှါမထိုက် - မရထိုက် - သော - ထောက်တည်ရာ - ထောက်တည်ခြင်း - ရှိသော၊ ထောက်တည်ရာကို မရနိုင်သော။ မန္ဒဗုဒ္ဓိဟိ ဒုက္ခောဂါဟာ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁ဂ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅ဂ။ ကေဒေသေန ဩဂါဟန္တေဟိပိ မန္ဒဗုဒ္ဓိဟိ ပတိဋ္ဌာ လဒ္ဓုံ န သက္ကာတိ အာဟ- "အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ စာ" တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇ဂ။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅ဂ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅ဂ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။)

အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌတာ (ထီ) [အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌ + တာ] မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသည်၏ - ထောက်တည်ရာမရနိုင်သည်၏ - အဖြစ်။ အနုပစိတသမ္ဘာရေဟိ ဒုရဝဂါဟတာယ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌတာယ စ သုဋ္ဌု ဂမ္ဘီရော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁ဂ၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇ဂ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။)

အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌတ္တ (နု) [အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌ + တ္တ] မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသည်၏ - ထောက်တည်ရာ မရနိုင်သည်၏ - အဖြစ်။ သဗ္ဗညုတညာဏဂုဏာ ဟိ အညတြ

တထာဂတာ အသေသံ ဉာဏေန အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌတ္တာ ဂမ္ဘီရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၂။

အလဗ္ဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌပညာ (တိ) [အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ+ပညာ] မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသော – ထောက်တည်ရာမရနိုင်သော – ပညာရှိသော၊ အခြားသူတို့၏ဉာဏ်ဖြင့် – မထောက်တည်နိုင် – မမီနိုင် – သော ပညာရှိတော်မူသော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဂမ္ဘီရပညာ (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၆) ကြည့်။

အလဗ္ဘနေယျဘာဝဒဿန (ပု) [အလဗ္ဘနေယျ+ဘာဝ+ဒဿန] မရနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဇေဝ အလဗ္ဘနေယျဘာဝဒဿနတ္ထံ ဣဒါနီတိ ဝုတ္တန္တိ ဧကေ။ ဝဇိရ။၂၄။

အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထု (နု) [အလဗ္ဘနေယျ+ဝတ္ထု] မရနိုင်သော – အရာ – ဝတ္ထု။ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုနံ ပတ္ထနာ တဿ ကာရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၀၊၉၁။)

အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုကာမ္ဘန (နု) [အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထု+ဣစ္ဆန] မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို အလိုရှိခြင်း။ တံ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဣစ္ဆနံ ဒုက္ခန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဣစ္ဆနလက္ခဏ (တိ) [အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဣစ္ဆန + လက္ခဏ] မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကိုအလိုရှိခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သာ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဣစ္ဆနလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။

အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဂတ (တိ) [အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထု+ဂတ] မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုသို့ ရောက်သော။ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုဂတာ ဣစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။

အလဗ္ဘမာန (တိ) [န + လဗ္ဘမာန] မရအပ်သော။ အလဗ္ဘမာနာယ သာမဂ္ဂိယာ။ ဝိ၊၃။ ၁၃၅။ တိကေသု အလဗ္ဘမာနေ .... အပနေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဝဇိရ။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၈။ မူလဋီ၊၃။၁၈၊၂၆။ အနုဋီ၊၂။၁၇၂။ အနုဋီ၊၃။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။)

အလဗ္ဘမာနက (တိ) [အလဗ္ဘမာန+က] မရအပ်သော။ တေ့ ပန အလဗ္ဘမာနကံ ဥပါဒါယ လဗ္ဘမာနကာပိ ပဋိက္ခိတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ (– မူလဋီ၊၂။၁၇၂။)

အလဗ္ဘမာနတာ [အလဗ္ဘမာန + တာ] မရအပ်သည်၏အဖြစ်။ သဒ္ဓါဝတသမ္ပန္နာနံ ယမကာနံ အလဗ္ဘမာနတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၈၄။

အလဗ္ဘမာနတ္တ (နု) [အလဗ္ဘမာန + တ္တ] မရအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သံသဂ္ဂဘေဒဿ သဗ္ဗတ္ထ အလဗ္ဘမာနတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၇။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၈။ မ၊ဋီ၊၂။၇၀။ မူလဋီ၊၁။ ၁၂၂။ အနုဋီ၊၁။၁၆၈။ အနုဋီ၊၂။၁၆၇။)

အလဗ္ဘမာနဝိသေသန (တိ) [အလဗ္ဘမာန + ဝိသေသန] မရအပ်သောအဖြေရှိသော၊ အဖြေ မရနိုင်သော။ အလဗ္ဘမာနဝိသေသနမ္ပိ သဒ္ဒါယတနေန သဒ္ဓိံ ယမကံ ပုစ္ဆာမတ္တလာဘေန သင်္ဂဟိတွာ ဝုတ္တံတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၈။

အလဗ္ဘမာနဝိသေသနတာဒဿန (နု) [အလဗ္ဘမာနဝိသေသန + တာ + ဒဿန] မရအပ်သော အဖြေရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ အလဗ္ဘမာနဝိသေသနတာဒဿနေန ဝိသေဇ္ဇိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၀။

အလဗ္ဘာ (ဗျ) [န+လဗ္ဘာ] မရအပ်၊ မရထိုက်၊ မရနိုင်။ န အလဗ္ဘာ ဘုဥ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၆။

အလဗ္ဘိ (ကမ္မ၊ကြိ) လဗ္ဘတိ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၁) ကြည့်။

အလဗ္ဘိယ (တိ) [န+လဗ္ဘိယ] မရအပ်–မရကောင်း–မရထိုက်–မရနိုင်–သော။ ကုတော လဗ္ဘာ အလဗ္ဘိယံ။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ ယသ္မာ အလဗ္ဘိယံ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထု နာမေတန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။

အလာဘနကာလ (ပု) [အလာဘန+ကာလ] မရသော–အချိန်–အခါ–ကာလ။ အကုသလဿ ဝိပစ္စနောကာသံ အလာဘနကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။

အလာဘနဒိဝသ (ပု) [အလာဘန+ဒိဝသ] မရသော နေ့။ အလာဘနဒိဝသာ ဗဟုတရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၈။)

အလာဘန္တ (တိ) [န+လာဘန္တ။ ထိ-၌ အလာဘန္တီ] မရသော၊သူ။ အလာဘန္တော ထောကတရံ အာဒိယိတွာ ကရောတိ။ ဝိ၊၁။၃၃၉။ တဿ ခေါ.... အလာဘန္တဿ အာဗာဓော ဝါ အဘိဝဍ္ဎိဿတိ။ ဝိ၊၃။၃၁၀။ အတ္တနော အနုရူပံ သက္ကာရံ အလာဘန္တီ အတိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။ ပရိယေသိတွာ ဒုတိယိကံ ဘိက္ခုနိံ အလာဘန္တိယာ။ ကင်္ခါ။၃၃၀။ (–ဝိ၊၃။ ၃၁၄၊၃၄၆၊၄၀၇။ မ၊၂။၆၃၊၁၂။ အံ၊၁။ ၁၁၈-၉။ အဘိ၊ပု။၁၃၀-၁။ ထေရ။၂၇၉။ အပ၊၁။၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၄၊၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁၊ ၂၀၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၅၀။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅၊၉၃။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၂၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။)

အလာဘမာန (တိ) [န+လာဘမာန] မရသော၊သူ။ ဘိက္ခု.... ပိဏ္ဍံ အလာဘမာနာ။ ဝိ၊၁။ ၇၀။ တံ ဟိ သော.... အလာဘမာနော န သုဝစော ဟောတိ။ မ၊၁။၁၇၈။ အလာဘမာနော တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ လဘတိ၊ ဧဝံ အလာဘန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ **အလာဘမာနော** (ပု၊ပဌ)— ဝိ၊၂။၂၇၊၂၇၃။ ဝိ၊၃။၇၀။ ဝိ၊၄။ ၃၀၉။ မ၊၂။၃၉။ သံ၊၁။၁၂၃။ အံ၊၃။၄၂၀။ သုတ္တနိ။၄၂၂။ ထေရီ။၄၃၄။ မဟာနိ။၂၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၄၃။ **အလာဘမာနာ** (ပု၊ပ၊ဗ)— ဝိ၊၂။ ၉၅။ ဝိ၊၃။၁၁၇၊၃၉၅ ဝိ၊၄။၃၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၁။ **အလာဘမာနေန** (ပု၊တ၊ဧ)—ဝိ၊၃။၁၂၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၇၀။ **အလာဘမာနဿ** (ပု၊စ၊ဧ)— မ၊၁။၂၀။ အံ၊၃။၄၂၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ **အလာဘမာနံ**(နု၊ပ၊ဧ)—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ **အလာဘမာနာနံ** (နု၊စ၊ဧ)—မူလဋီ၊၃။၁၇၅။ (ထီ၊ပ၊ဧ) — သခ်ါရဂတေ ရတိံ အလာဘမာနာ- (ထေရီ။၄၃၄)တိ အဏုမတ္တေပိ သင်္ခါရပဝတ္တေ အဘိရတိံ အဝိန္ဒန္တီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၂။၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၀၆။) **အလဘမာနာယ** (ထီ၊ဆ၊ေ)— အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၀။

အလဘိ (ကြိ) လဘတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁) ကြည့်။

အလဘိံ (ကြိ) လဘတိ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅) ကြည့်။

အလဘိတဗ္ဗ (တိ) [န+လဘိတဗ္ဗ] မရအပ်သော။

အလဘိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အလဘိတဗ္ဗ+ဋ္ဌာန] မရအပ်သော-အရာ-ဌာန။ တေဥ္စ လဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ အလဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ....နဇာနာတိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

အလဘိတ္ထ (ကြိ) လဘတိ (ပေတ။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၀) ကြည့်။

အလဘိတ္ထံ (ကြိ) လဘတိ (ထေရ။၂၆၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂) ကြည့်။

အလဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+လဘိတွာ] မရမူ၍။ တတ္ထ စ ဝိနိစ္ဆယံ အလဘိတွာ မဟာဝိဟာရံ အဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ န ရူပံ အလဘိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၄။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၄။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဥဒါ-နဋ္ဌ။၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၃၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။)

အလဘိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [န+လဘိတွာန] မရမူ၍။ အလဒ္ဓါန-ကြည့်။

အလဘိမှ (ကြိ) လဘတိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀) ကြည့်။

အလဘိသ (ကြိ) လဘတိ (မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃) ကြည့်။

အလဘိသာ (ကြိ) လဘတိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၅) ကြည့်။

အလဘိသံ (ကြိ) လဘတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃) ကြည့်။

အလမတ္တ (တိ) [အလံ+အတ္တ] (၁) သင့်လျော်-စွမ်းဆောင်နိုင်-သော သဘောရှိသော။ (၂) စွမ်းဆောင်နိုင်သော-အတ္တဘော-ကိုယ်-ရှိသော၊ ကိုယ်စွမ်းရှိသော။ (၃) စွမ်းဆောင်နိုင်သော စိတ်ရှိသော။ (၁) အလမတ္တော ကုလေ ဂိဟီ။ ဒီ၊၃။၁၅၃၊၁၅၆။ အလမတ္တော-တိ ယုတ္တသဘာဝေါ သမတ္ထော ဝါ ပရိယတ္တ-ရူပေါ ဃရာဝါသံ သဏ္ဌာပေတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ အလံသဒ္ဒေါ....ယော ဝေဋ္ဌိတတ္တောတိအာဒီသု ဝိယ အတ္တသဒ္ဒေါ သဘာဝပရိယာယောတိ တံ သမ္ဗန္ဓ ဒဿေန္တော ယုတ္တသဘာဝေါတိအာဒိ-မာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၄၅။) (၂) ဥရုဗလီ ဗာဟုဗလီ အလ-မတ္တော သင်္ဂါမာဝစရော။ မ၊၂။၂၅၇။ အလ-မတ္တောတိ သမတ္ထအတ္တဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ အာဟိတော အဟံမာနေ့ာ တ္တောတိ အတ္တာ၊ အတ္တဘာဝေါ။ အလံ သမတ္ထော အတ္တာ ဧတဿာတိ အလမတ္တောတိ အာဟ "သမတ္ထအတ္တဘာဝေါ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ (၃) တွမ္ပိ ပဟု ဝိသဝီ အလမတ္တော။ စူဠနိ။ ၄၀။ အလမတ္တောတိ သမတ္ထစိတ္တော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁။ (မဟာနိ။၃၇၀-၌ အလမတ္ထော-ဟု ရှိ၏၊ ပြခဲ့ပြီးသော စူဠနိ-နှင့် စာသွားတူ သည်ဖြစ်၍ ၎င်းအတိုင်း အလမတ္တော-ဟုသာ ရှိသင့်၏။)

အလမတ္တတရ (တိ) [အလမတ္တ+တရ] သာ၍ စွမ်းဆောင်နိုင်သော သဘောရှိသော၊ သာ၍

စွမ်း ဆောင် နိုင် သော၊ သူ။ အလမတ္ထတရ-ကြည့်။

အလမတ္ထ (ပု) [အလံ+အတ္ထ] (၁) အလံ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ (၂) အမှုကိစ္စတို့၌ စွမ်းဆောင်နိုင်သောသူ။ (၁) ပတ္တဝစနေ အလမတ္ထေသု စ။ ကစ္စည်း။၅၆၃။ အလံ-သဒ္ဒဿ အတ္ထာ အလမတ္ထာ၊ ဘူသနပရိယတ္တိနိဝါရဏာ။ ရူ။နှာ-၃၉၂။ (–ကစ္စည်း။၂၇၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၅၄။) (၂) အလမတ္ထတရ-ကြည့်။ အလမတ္တ-လည်း ကြည့်။

အလမတ္ထတရ (တိ) [အလမတ္ထ+တရ] (ပြုလုပ်ခြင်း,ပြောဆိုခြင်း) အမှုကိစ္စတို့၌ အထူး စွမ်းဆောင်နိုင်သော၊သူ။ တုမှေ တေန ပဏ္ဍိတတရာ စ ဗျတ္တတရာ စ ဗဟုဿုတတရာ စ အလမတ္ထတရာ စ (အလမတ္တတရာ စ၊ က)။ ဝိ၊၄။၁။ အလမတ္ထတရာတိ သမတ္ထတရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁။ အတ္ထေသု ကရဏဘာသနကိစ္စေသု အလံ သမတ္ထာတိ အလမတ္ထာ၊ တေသံ ဝိသေသနာတိ အလမတ္ထတရာ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။၁-၂။

အလမတ္ထဒသ (တိ) [အလံ+အတ္ထ+ဒသ] ထိုထိုကိစ္စကို မြင်စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ အလမတ္ထဒသတရ-ကြည့်။

အလမတ္ထဒသတရ (တိ) [အလမတ္ထဒသ+တရ] ထိုထိုကိစ္စကို မြင်စွမ်းနိုင်သောသူကို သာလွန်သော၊ ထိုထိုကိစ္စကို သာလွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ ဖလမတ္ထဒသတရော စေဝ ပိတရော။ ဒီ၊၂။၁၇၆။ အလမတ္ထဒသတရောတိ သမတ္ထော ပဋိဗလော အတ္ထဒသော အလမတ္ထဒသော၊ တံ အလမတ္ထဒသံ တီရေတိ-(တရတိ?)တိ အလမတ္ထဒသတရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၃။ တံ တံ အတ္ထံ ကိစ္စံ ပဿတီတိ အတ္ထဒသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။ (–အံ၊၁။၅၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။)

အလမတ္ထဝိစိန္တက (တိ) [အလံ+အတ္ထ+ဝိစိန္တက] (၁)မိမိ၊ သူတပါး တို့၏ အကျိုးစီးပွါးကို–ကြံစည်–သိမြင်–ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော။ (၂) အကျိုးစီးပွါးကို ပြည့်စုံစွာ–ကြံစည်–သိမြင်–တတ်သော။ (၃)ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးခြင်း၌ စွမ်းနိုင်လောက်အောင် အနက်သဘောကို သိမြင်တတ်သော။ ပဏ္ဍိတံ ဝတမံ သန္တံ၊ အလမတ္ထဝိစိန္တကံ။ ထေရ။၂၆၆။ အလမတ္ထဝိစိန္တကန္တိ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ အတ္ထံ ဟိတံ ဝိစိန္တေတုံ သမတ္ထံ, အလံ ဝါ ပရိယတ္တံ အတ္ထဿ ဝိစိန္တကံ, ကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထံ အတ္ထဒဿိန် ဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၇။

အလမရိယ (တိ) [အလံ+အရိယ] အရိယာတို့အား လျောက်ပတ်သော၊ အရိယာအဖြစ်ကို ပြုစွမ်းနိုင်သော။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ-ကြည့်။

အလမရိယဉာဏဒဿန (တိ) [အလံ+အရိယ+ဉာဏ+ဒဿန] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော–စင်ကြယ်သော–မြတ်သော–ဉာဏ် အမြင် ရှိသော၊ (ဥတ္တရိ မနုဿ ဓမ္မ-တရား)။ ယော ပန ဘိက္ခု အနဘိဇာနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ အလမရိယဉာဏဒဿနံ သမုဒါစရေယျ။ ဝိ၊၁။၁၁၆-၇။ အလမရိယဉာဏဒဿနန္တိ ဇေတ္ထ လောကိယလောကုတ္တရာ ပညာ (မဟဂ္ဂတလောကုတ္တရပညာ။ ကင်္ခါ) ဇာနနဋ္ဌေန ဉာဏံ.... အလံ ပရိယတ္တံ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထံ အရိယဉာဏဒဿနမေတ္ထ ဈာနာဒိဘေဒေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ, အလံ ဝါ အရိယဉာဏဒဿနမဿာတိ အလမရိယဉာဏဒဿနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ကင်္ခါ။၁၂၄။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ-လည်း ကြည့်။

အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ (ပု) [(၁) အလမရိယ+ဉာဏဒဿနဝိသေသ။ (၂) အလမရိယဉာဏဒဿန+ဝိသေသ] (၁) အရိယာတို့

အား လျော်က်ပတ်သော–အရိယာ၏ အဖြစ်ကို ပြုစွမ်းနိုင်သော–ဉာဏ်အမြင်အထူး။ (၂) ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော–စင်ကြယ်သော – မြတ်သော – ဉာဏ်အမြင်ရှိသော–ဉာဏ်အမြင်ဟူသော–တရားအထူး။ (၎င်း-ပုဒ်အရ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇၊၃၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆-၌ လောကုတ္တရာမဂ်ကို၎င်း,အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉-၌ မဂ်လေးပါး,ဖိုလ်လေးပါးကို၎င်း,သာရတ္ထ၊၃။၁၆၀-၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်ကို (တနည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို)၎င်း, မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၄-၌ ဈာန်တရားကို၎င်း အရကောက်ပြသည်။) (၁) နေ၀ဇ္ဇာဂါ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသံ။ ဝိ၊၁။၁၃။ နတ္ထိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။ မ၊၁။၉၇။ အလမရိယံ ဉာတုန္တိ (ကာတုန္တိ၊ သာရတ္ထ) အလမရိယော၊ အရိယဘာဝါယ သမတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဉာဏဒဿနမေဝ ဉာဏဒဿနဝိသေသော။ အလမရိယော စ သော ဉာဏဒဿနဝိသေသော စာတိ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ (အံ၊၁။၈)န္တိ အရိယာနံ ယုတ္တံ, အရိယဘာဝံ ဝါ ကာတုံ သမတ္ထံ ဉာဏဒဿနသင်္ခါတံ ဝိသေသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ (–မ၊၁။၁၅၊၂၆၈-၂၇၀။ အံ၊၂။၅၆-၇၊၃၇၅။ သံ၊၂။၄၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၊၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂။) (၂) အတ္ထိ နု ခေါ မေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မော အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော အဓိဂတော။ အံ၊၃။၃၂၅။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသောတိ ဧတ္ထ....အလမရိယဉာဏဒဿနော စ သော ဝိသေသော စာတိ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။ အထ ဝါ တမေဝ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထံ ဝိသုဒ္ဓံ ဉာဏဒဿနမေဝ ဝိသေသောတိ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄-၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။)

အလမ္ဗာန (ပု) [?။ C. P. D -၌ အလမ္ဗာန-သည် အာလမ္ဗာန, အာလမ္ဗာန-တို့မှ ပျက်လာသော ပါဠိဟု ဆိုသည်။ အလမ္ဗာယန နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။] မြွေအလမ္ဗာယ်ဆရာ။ အာစရိယော ဝိသဃာတာနံ၊ အလမ္ဗာနောတိ (အာလမ္ဗာနောတိ။ သီ၊ဣ။ အာလမ္ဗာယနောတိ၊သျာ) မံ ဝိဒူ။ ဇာ၊၂။၂၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆။ အလမ္ဗာနေ (အာလမ္ဗဏေ၊ သီ။ အာလမ္ဗာနေ၊ သျာ၊က) န ကုပ္ပါမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၆။ အလမ္ဗာနေတိ ဝေဠနာမကေ အဟိတုဏ္ဍိကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၀။

အလမ္ဗာယန[၁] (နှ?) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်?] အလမ္ဗာယန-မည်သော–အတတ်–မန္တန်–မန္တရား။ အလမ္ဗာယန[၂]နှင့် အလမ္ဗာယနမန္တ, အလမ္ဗာယနဝိဇ္ဇာပရိဇပ္ပန-တို့ ကြည့်။

အလမ္ဗာယန[၂] (တိ) [အလမ္ဗာယန + ဏ ? စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂၂။ ဘူရိဒတ္တဇာတ် ဋီကာ၌ "အလမ္ဗော ဝုစ္စတိ သပ္ပေါ၊ တံ ဂဟေတွာ အယတိ တံ တံ ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ အလမ္ဗာယနော"ဟုဆို၏။ ၎င်းအလို "အလမ္ဗ+အယ+ယု"ဟု ပုဒ်ခွဲရမည်။ သို့သော် အလမ္ဗသဒ္ဒါ မြွေဟော မတွေ့ရ။] အလမ္ဗာယ်–အတတ်–မန္တန်–ကို–ရွတ်တတ်–စုပ်တတ်–မန်းမှုတ်တတ်–သော၊သူ၊ အလမ္ဗာယ်ဆရာ။ အလမ္ဗာယနော (အာလမ္ဗာယနော၊ စရိယာ။ ၄၀၀)တိ အလမ္ဗာယနဝိဇ္ဇာပရိဇပ္ပနေန အလမ္ဗာယနောတိ ဝေဠဒ္ဓနာမော အဟိတုဏ္ဍိကပြာဟ္မဏော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄–၆။)

အလမ္ဗာယနမန္တ (န) [အလမ္ဗာယန + မန္တ] အလမ္ဗာယ်မန္တန်၊ အလမ္ဗာယ် အတတ်။ သုပဏ္ဏရာဇတော လဒ္ဓံ အလမ္ဗာယနမန္တံ

(အာလမ္ဗာယနမန္တံ၊သီ)....အဒါသိ။ စရိယာ၊ ၄။၁၁၉။(—ဇာ၊၄၊၄။၁၅၉။ ဇာ၊၄၊၇။၂၃။)

အလမ္ဗာယနဝိဇ္ဇာပရိဇပ္ပန (န) [အလမ္ဗာယန+ဝိဇ္ဇာ+ပရိဇပ္ပန] အလမ္ဗာယ် — အတတ်— မန္တန်—ကို—ရွတ်ခြင်း—စုပ်ခြင်း — မန်းမှုတ် ခြင်း။ အလမ္ဗာယန-ကြည့်။

အလမ္ဗ (တိ) [န+လမ္ဗ] (၁) တွဲလျားမကျသော။ (ပု) (၂) မန့်နေ့း — မလေးကန် — မဆိုင်းတွ—မဖင့်နွဲ—ခြင်း။ တေ နူန တာလူ-ပနိဘေ အလမ္ဗေ။ ဇာ၊၂။၆၉။ ဇာ၊၄၊၅။ ၃၂၀။ (၂) အလမ္ဗိတ္တ (—အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၄) ကြည့်။

အလမ္ဗတ္ထ(ထ)န (တိ) [အလမ္ဗ + ထန] တွဲလျားမကျသော သားမြတ်ရှိသော၊ သူ။ အလမ္ဗတ္ထနာ မဓုရဘညာ စတုသဋ္ဌိ မာတိ-ယော။ စရိယာ၊၄။၂၁၈။ ဂူတ္ထိယောပိ.... အလမ္ဗထနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၄။

အလမ္ဗတ္ထနတာ (ထီ) [အလမ္ဗတ္ထန + တာ] တွဲလျား မကျသော သားမြတ် ရှိ သည်၏ အဖြစ်။ အလမ္ဗတ္ထနတာ သတ္တမော။ ဇာ၊၄၊ ၇။၂၄၆။ (—စရိယာ၊၄။၇၇။)

အလမ္ဗတ္ထနီ (ထီ) [အလမ္ဗတ္ထန+ဤ] တွဲလျားမကျသောသားမြတ်ရှိသောမိန်းမ။အလမ္ဗတ္ထ-နီယော မဓုရထညာယော စတုသဋ္ဌိ မာတိ-ယော။ ဇာ၊၄၊၇။၂၄၉။

အလမ္ဗန (န) [န+လမ္ဗန] တွဲလျားမကျခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အလမ္ဗနတာ (ထီ) [အလမ္ဗန+တာ] တွဲလျားမကျသည်၏အဖြစ်။ အမိလာတတာယ ဝါ အလမ္ဗနတာယ ဝါ န အန္တော ပဝိဋ္ဌာတိ အပတိတာ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၆၇။

အလမ္ဗိတ (န) [န + လမ္ဗိတ] မန့်နေ့း— မလေးကန် — မဆိုင်းတွ — မဖင့်နွဲ — ခြင်း။ အလမ္ဗိတ္တ-ကြည့်။

အလမ္ဗိတ္တ (ကြိ၊ဝိ) [န+လမ္ဗိတ္တ] မန့်နေ့း— မလေးကန် — မဆိုင်းတွ — မဖင့်နွဲ — မူ၍။ ပုဋ္ဌော ခေါ ပန ပဉ္ဇာဘိနိတော အဟာပေ-တွာ အလမ္ဗိတ္တာ။ အံ၊၁။၃ဂ၉။ အဟာ-ပေတွာ အလမ္ဗိတ္တာတိ အပရိဟိနံ အလမ္ဗိတံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ဂ။ အလမ္ဗိတံ ကတွာတိ အလမ္ဗံ ကတွာ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ ဝိပလမ္ဗံ အကတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၄။

အလမ္ဗုသာ (ထီ) [အလံ+ဝသ+အ။ ကာမ-ရတိဝသေန ဒေဝပုတ္တေ အတ္တနိ ဝသာပေတုံ အလံ သမတ္ထာတိ အလမ္ဗုသာ။ ခုန်၊ဋီ။၂၄] အလမ္ဗုသာ-မည်သော နတ်သမီး။ ဒေဝကညံ ပဟာဘေတွာ၊ သုဓမ္မာယံ အလမ္ဗုသံ။ ဇာ၊၂။ ၁၂။ အလမ္ဗုသံ နာမ အစ္ဆရံ။ ဇာ၊၄၊၅။ ၁၆၂။ (—ဝိမာန။၂၂။ ဒီ၊၄၊၁။၃၀၄။ ခုန်။ ၂၄။ ရူ၊ဋီ။၅၅။)

အလမ္ဗုသာဇာတက (န) [အလမ္ဗုသာ+ဇာ-တက] အလမ္ဗုသာ နတ်သမီး၏အကြောင်းကို ပြရာဖြစ်သော ဇာတ်၊ အလမ္ဗုသာဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ စတ္တာလီသနိပါတ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊၂။၁၂-၆။ ဇာ၊၄၊၅။၁၆၁၊၁၇၂။

အလဝဏဘောဇန (န) [န+လဝဏ+ဘော-ဇန] ဆား—မှကင်း—မပါ—သော ဘောဇဉ်။ အနုတ္တာတိ အတ္တဝိရဟိတာ၊ "အလဝဏ-ဘောဇန"န္တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝဇိရ။၅၄၅။

အလသ ၁ (တိ) [(၁) အလ+ဂ္လသ။ ဂ္လ-ကို အ-ပြု။ ပါပကရဏေ အလတိ သမတ္ထောတိတိ အလသော။ ကစ္စည်း။၆၇၃။ (၂) အလ+ အသ။ အလီယတိ ဗန္ဓိယတိတိ အလသော၊ မန္တကာရီ။ ဏွာဒိ။၂၁၇။ (၃) န + လသ + အ။ န လသတိ ကီဠတိတိ အလသော။ ခုန်၊ဋီ။၅၁၆] ပျင်းရိ — လုံ့လဝီရိယမရှိ — သော၊သူ။ မာတုဂါမော....အလသော စ ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၃၆။ အလသော စာတိ

ကန္တနုပစနာဒိနိ ကမ္မာနိ ကာတုံ န သက္ကော-တိ၊ ကုသီတော အာလသိယော နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နောဝ, ဌိတဋ္ဌာနေ ဌိတောဝ နိဒ္ဒါယတိ ဝေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ အကမ္မကာမာ အလ-သာ။ ပေတ။၁၆၈။ ထေရီ။၄၁၁။ အလသာတိ ကုသီတာ ကုသလကမ္မကရဏေ နိဗ္ဗိရိယာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ (–သံ၊၁။၄၁၊၂၁၈။ အံ၊၂။ ၄၆၈။ ဓမ္မ။၅၃။ သုတ္တနိ။၂၉၅။ ထေရ။၂၈၅။ ဇာ၊၁။၁၀၉၊၁၂၀၊၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။ ဝဇီရ။၃၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၅၅။)

အလသ[၂] (?) [?] ပိန်း။ (ဝဇီရ၊သျှ၊ပေမူ)။ ကဋ္ဌိ တစ္ဆိ အင္ဌိ အလသာ ကဋ္ဌိသာလ နမေဒတိ မေရ။ ဝဇီရ၊ဋ၁၉။ဋ္ဌ၊သျှ-ဌ် အာလုဝကန္ဒ-ကို “ပြိန်းဖု” ဟု ပေးသည်။

အလသက (ပု) [န + လသ + အ၊ က-လာ၊ (အလသ-သံ)] အစာမကြေ ရောဂါ၊ အစာ မကြေ၍ မစုန်နိုင် မဆန်နိုင် ဖြစ်နေသော အလသက-ရောဂါ။ သော သတ္တမံ ဒိဝသံ အလသကေန ကာလကံရိယာတိ။ ဒီ၊၃။၅။ အလသကေနာတိ အလသကဗျာဓိနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅။ အလသကေနာတိ အဇီရဏေန အာမ-ရောဂေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅။

အလသကဗျာဓိ (ပု) [အလသက+ဗျာဓိ] အစာ မကြေသော အနာ။ အလသက-ကြည့်။

အလသဇာတိက (တိ) [အလသ+ဇာတိ+က] ပျင်းရိသော သဘောရှိသော၊သူ။ အညတ-ရဿ သတ္တဿ အလသဇာတိကဿ တေဒ-ဟောသိ။ ဒီ၊၃။၇၄။ အညတရဿ အလသ-ဇာတိကဿ သတ္တဿ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာ-ပဇ္ဇန္တာ သန္နိဓိံ ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။ အလသဇာတိကဿာတိ .... အလသပကတိ-ကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၅၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၈၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၉၇။)

အလသတာ (ထီ) [အလသ+တာ] ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်။ ဣမာယ ဂါထာယ....အလသတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဣတရေ ဒွေ ဇနာ အလ-သတာယ....တယော မာသေ အတိက္ကာမေ-သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။

အလသတိ (ကြိ) [အလသ+အ+တိ] ပျင်းရိ၏။ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျာတိ ဝီရိယံ ကရောန္တော န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ န အလသေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။

အလသတ္ထေရ (ပု) [အလသ + ထေရ] ပျင်းရိသောမထေရ်။ အလသတ္ထေရောပိ ပဌမယာ-မေ ဝိသိဗ္ဗေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အလသန္ဒ[၁] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အလသန္ဒ မည်သောကျွန်း။ (၂) အလသန္ဒ-မည်သော မြို့။ (၁) အတ္ထိ ဘန္တေ အလသန္ဒော နာမ ဒီပေါ။ မိလိန္ဒ။၈၈။ (ဤကျွန်းသည် မိလိန္ဒ-ဘုရင်၏ မွေးဖွားရာဒေသဖြစ်၍ သာဂလ မြို့မှ ယူဇနာ-၂၀၀ ကွာဝေးသည်။) နာဝိ-ကော .... အလသန္ဒံ သုဝဏ္ဏဘူမိံ ဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။၃၄၀။ (၂) သာကယဝနေပိ စီနဝိ-လာတေပိ အလသန္ဒေပိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၃။

အလသန္ဒ[၂] (တိ) [အလသန္ဒ+ဏ] အလန္ဒမြို့၌ နေသော၊သူ။ အလသန္ဒကသ္မီရဂန္ဓာရာ တံ နဂရံ ဝါသာယ ဥပဂတာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

အလသန္ဒက (တိ) [အလသန္ဒ+က] အလသန္ဒ– ကျွန်း–မြို့–၌နေသော၊သူ။ အလသန္ဒကာ ပလ္လဝတာ....အာဂစ္ဆန္တိ မမံ ဃရံ။ အပ၊၁။ ၄၂၁။

အလသပကတိက (တိ) [အလသ+ပကတိ+က] ပျင်းရိသော သဘောရှိသော၊သူ။ အလသ-ဇာတိက-ကြည့်။

အလသပဋိသေဓ (ပု) [အလသ + ပဋိသေဓ] ပျင်းရိခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ လဟုကန္တိ သလ္လဟုကံ အလသပဋိသေဓော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။

အလသပုဂ္ဂလ (ပု) [အလသ+ပုဂ္ဂလ] ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ပေသလောပိ ကုလပုတ္တော ကုသိတံ အလသပုဂ္ဂလံ နိဿာယ သီဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။

အလသဗဟုလီ (တိ) [အလသ+ဗဟုလ+ဤ] များသော ပျင်းရိခြင်းရှိသော၊ အပျင်းထူသော၊သူ။ သော.... ကတိပယကာလံ အလသဗဟုလီ ဝိဟာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။

အလသဘာဝ (ပု) [အလသ+ဘာဝ] ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်။ အလသဘာဝေန ဥပေတော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ အလသဘာဝေန ကမ္မံ ကာတုံ အနိစ္ဆန္တံ ဂေဟာ နီဟရိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ (– ဇာတိဝုတ္တ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။)

အလသဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [အလသဘာဝ+ပတ္တိ] ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အာလသျာယိတတ္တ (သံ၊ဋီ၊၁။၇၉)ကြည့်။

အလသဘာဝါဟရဏ (နု) [အလသဘာဝ+အာဟရဏ] ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်ကို ဆောင်ခြင်း။ အာလသျ (သံ၊ဋီ၊၁။၇၉)ကြည့်။

အလသဘိက္ခု (ပု) [အလသ+ဘိက္ခု] ပျင်းရိသော ရဟန်း။ ကေ အလသဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အလသိယ (တိ) [အလသ+ဣယ] ပျင်းရိခြင်းရှိ–ပျင်းရိ–သော၊သူ။ ယုဝါပိ သမာနော န အလသိယော ကိလိဋ္ဌဝတ္ထသရီရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၂။

အလသုဏ (နု) [န+လသုဏ] (မဂဓတိုင်း၌ ဖြစ်သော) ကြက်သွန်ဖြူမဟုတ်သော အရာဝတ္ထု။ အလသုဏေ လသုဏသညာ ခါဒတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၀။ အလသုဏေ ဒွိကဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။ ၃၁၃။

အလသေယျ (ကြိ) အလသတိ-ကြည့်။

အလဟု (တိ) [န+လဟု] မပေါ့သော။ မာတာပိတာ စရိယေသု၊ ဒုဇ္ဇရေ အလဟုမှိ စ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁။

အလဟုသ (တိ) [န+လဟုသ(=လဟု+သ)] မပေါ့သော။ သပ္ပယောဂေန အလဟုသာယ ဂတိယာ ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။

အလာတ[၁] (နု) [အလ+အာတက်။ အလတီတိ အလာတံ=ဥမ္မုက်။ ဏွာဒိ။၈၀။ န+လာ+တ။ ဟာနိမေဝ လာတိ န ဝုဍ္ဎိံ ဝိသေသဍ္ဍာတိ အလာတံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆] မီးစ၊ မီးစွဲငြိပြီးသော ထင်း။ ဥသုကာရော တေဇနံ ဒွီသု အလာတေသု အာတာပေတိ။ မ၊၃။၁၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၄။ ဓာန်။၃၆။ ရူ၊ဋီ။၆၀။) ဥဒ္ဒနာလာတ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈), ဆဝါလာတ (သံ၊၂။၇၇။ အံ၊၁။၄၀၀။ ဇာတိဝုတ္တ။၂၅-၆။ အပ၊၁။၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ ဇာတိဝုတ္တ၊ဋ္ဌ။၂၇၉), ပဋိလာတ (ဝိ၊၂။၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀)တို့လည်း ကြည့်။

အလာတ[၂] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အလာတမည်သော အမတ်။ ဤအမတ်သည် မဟာနာရဒကဿပ ဇာတ်တော်လာ အင်္ဂတိမင်း၏ အမတ် ၃-ယောက်တို့တွင် တယောက်အပါအဝင် ဖြစ်သည်၊ အင်္ဂတိမင်း၏ စစ်သူကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူချိန်၌ ဒေဝဒတ်

ဖြစ်လာသည်။ တတော သေနာပတိ ရညော၊ အလာတော တေဒဖြဝိ။ ဇာ၊၂။ ၂၅၇။ တဿ ခေါ် ပန ဝိဇယော စ သုနာမော စ အလာ-တော စာတိ တယော အမစ္စာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။

အလာတက (ပု) [အလာတ+က] အလာတ-မည်သော – စစ်သူကြီး – အမတ်။ ဝိဇယဥ္စ သုနာမဉ္စ သေနာပတိ အလာတကံ။ ဇာ၊၂။ ၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၆။

အလာတခဏ္ဍ (နု) [အလာတ + ခဏ္ဍ] မီးစ အပိုင်း။ အလာတခဏ္ဍံ ဝါ အင်္ဂါရပိဏ္ဍော ဝါ ဆာရိကာ ဝါ မူမော ဝါ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၆။

အလာတဂ္ဂိသိခါ (ထီ) [အလာတ+အဂ္ဂိသိခါ] မီးစ၏ မီးလျှံ။ ဗလဝတာ ပုရိသေန အာဝိ-ဉ္ဆနအလာတဂ္ဂိသိခါ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

အလာတစက္က (နု) [အလာတ+စက္က] မီးစက် ဝိုင်း၊ စက်ဝိုင်းပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်အောင် လှည့် အပ်သော မီးစ။ မာယာမရီစိသုပိနန္တ အ-လာတစက္ကဂန္ဓဗ္ဗနဂရဖေဏကဒလိ အာဒယော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၉။ မဏ္ဍလာကာရေန အာဝိဇ္ဈိယမာနံ အလာတမေဝ အလာတ-စက္ကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၂၆။ (–အနုဋီ၊၁။၆၇။)

အလာတစက္ကဒဿန(နု) [အလာတစက္က+ဒဿန] မီးစစက်ဝိုင်းကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မီးစစက်ဝိုင်း – ပုံစံ – နမူနာ။ အယဉ္စ အတ္ထော အလာတ-စက္ကဒဿနေန သုပါကဋော ဝိညာယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၆၀။

အလာတစက္ကနိဒဿန (နု) [အလာတစက္က+နိ-ဒဿန] မီးစစက်ဝိုင်းကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မီးစ စက်ဝိုင်း–ဥပမာ–ပုံစံ–နမူနာ။ အယဉ္စတ္ထော အလာတစက္ကနိဒဿနေန ဒီပေတဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။

အလာတဗ္ဗ (တိ) [နု+လာတဗ္ဗ] မယူအပ်သော။ သာဓူဟိ အလာတဗ္ဗတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၀။

အလာဗု(ဗူ) (နု၊ ထီ) [အာ+လမ္ဗ+ဦ။ လမ္ဗ အဝံသသနေ, အာပုဗ္ဗော၊ သံယောဂါဒိ-လောပဒီဃရဿာ၊ အာလမ္ဗတိ အဝံသ-တီတိ အလာဗူ။ ဏွာဒိ။၄။ ပါဏိနိ-ဆရာအလို "နု + လမ္ဗ + ဥ"မ-ကို ချေ, နု-ကို အ-ပြု၍ "အလာဗု"ဟုရင်း, ကာတန္တဆရာ, စန်း ကျမ်းဆရာတို့ အလို အာ-ရှေးရှိသော လမ္ဗ-ဓာတ်ဖြင့် "အာလာဗု"ဟု ပြီးကြောင်းကို ရင်း, ဓာန်၊ဋီ-ဆရာ အလိုမူ အာ-ကို ရဿပြု၍ အလာဗု-ဟု ပြီးကြောင်းကိုရင်း၊ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၉၆-၌ ပြဆိုထား၏။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၄၁၉-၌လည်း အလာဗု, အာလာဗု-ဟု ပါဌ် ၂-မျိုး ပြ၏။] ဗူး၊ ဗူးသီး၊ ဗူးပင်။ တုမ္ဗ၊လာဗု စ လာဗု သာ။ ဓာန်။၅၉၆။ ယာနိမာနိ အပတ္ထာနိ အလာဗူနေဝ သာရဒေ။ ဓမ္မ။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ အလာဗူနိ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၂။ ဖာရုသကာ အလာဗုဝ၊ ပုဏ္ဏရိကာ စ ပုပ္ဖိ-ကာ။ အပ၊၁။၃၈၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၀၊၃၈၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ ကင်္ခါ။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၃။ မူလဋီ၊၁။၈၉။) တိတ္တအလာဗု, တိတ္တ-အလာဗုဝလ္လိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆), တိတ္တကာ-လာဗု (မ၊၁။၁၁၄၊၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၉၇)တို့လည်း ကြည့်။

အလာဗုက (နု) [အလာဗု+က] ဗူး။ ဗုဒ္ဓဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ၊ အလာဗုကမဒါသဟံ။ အပ၊၂။၁၃၄။ တေလဘာဇနေသု ဝိသာဏေ ဝါ နာဠိယံ ဝါ အလာဗုကေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇။

အလာဗုကဋ္ဌာဟ (နု၊ ပု) [အလာဗု+ကဋ္ဌာဟ] ဗူးခွံ၊ ဗူးတောင်း။ ဥဒကေ အလာဗုကဋ္ဌာဟံ

ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ အလာဗုကဋ္ဋာဟတ္ထိ လာဗုဖလဿ အဘေဇ္ဇကပါလံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅၂။

အလာဗုပတ္တ (န) [အလာဗု+ပတ္တ] ဗူးခွက်၊ ဗူးသီးသပိတ်။ နိဂဏ္ဍသမဏာ ဝိယ အလာဗုပတ္တံ ဘိက္ခူ ပတ္တံ အဂ္ဂဗဟာယ ပက္ခိပိတွာ အာဒါယ ဝိစရန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

အလာဗုမတ္တ (တိ) [အလာဗု + မတ္တ] ဗူးသီးအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ မုဂ္ဂမာသ... အလာဗုမတ္တာ ဥဒကမာရာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

အလာဗုလောမ (န) [အလာဗု + လောမ] ဗူးမွေး၊ ဗူးသီးမွေး။ အလာဗုလောမသ- ကြည့်။

အလာဗုလောမသ (တိ) [အလာဗုလောမ + သ] ဗူးမွေးနှင့်တူသော – ဗူးသီးမွေးကဲ့သို့ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော–ချည်ရှိသော။ အဟံ ခေါ ပန ဒါယိ အပ္ပေကဒါ ဂဟပတိစီဝရာနိ ဓာရေမိ ဒဋ္ဌာနိ သတ္ထလူခါနိ အလာဗုလောမသာနိ။ မ၊၂။၂၀၀။ အလာဗုလောမသာနီတိ အလာဗုလောမသဒိသသုတ္တာနိ သုခုမာနီတိ ဒီပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ အလာဗုလောမသာနီတိ အလာဗုလောမာနိ ဝိယ သုခုမတရာနိ စီဝရသုတ္တံသူနိ ဧတေသံ သန္တီတိ အလာဗုလောမသာနိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၄။

အလာဗုလောမသဒိသသုတ္တ (တိ) [အလာဗုလောမ+သဒိသ + သုတ္တ] ဗူးသီးမွေးနှင့်တူသော ချည်ရှိသော။ အလာဗုလောမသ- ကြည့်။

အလာဗုဝလ္လိ(လ္လီ) (ထီ) [အလာဗု+ဝလ္လိ(လ္လီ)] ဗူးနွယ်။ ခေတ္တေ ဇာတံ တိတ္တအလာဗုဝလ္လိံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ တိတ္တအလာဗုဝလ္လိယာ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၇၀။ တဿာ တိတ္တအလာဗုဝလ္လိယာ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၇၅။

အလာဘ (ပု) [န+လာဘ] (က) မရခြင်း။ (ခ) ဈာန်စသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို – စီးပွါးချမ်းသာကို – မရခြင်း၊ အလှူ၏ အကျိုးဟူသော လာဘ်ကို မရခြင်း၊ လူ့အဖြစ် ရဟန်းအဖြစ် စသည်ကို (ရသော်လည်း) ရသည် မမည်ခြင်း၊ အရ မတော်ခြင်း။ (နှောင်တတဖန် ပူပန်ပုံကို ပြသောစကား။) (ဂ) အစား, အဝတ်, ပစ္စည်းလေးပါး·စသည်ကို မရခြင်း၊ ရအပ်သော–အစားအဝတ်–လာဘ်–၏ မရှိခြင်း၊ လာဘ်မရခြင်း၊ မရအပ်သော လာဘ်၊ (လောကဓံတရား ရှစ်ပါးတွင် တပါးဖြစ်သည်)။ (က) ပညာယ စ အလာဘေန၊ ဝိတ္တာပါပိ န ဇီဝတိ။ ထေရ။ ၃၀၂။ ပညာယ စ အလာဘေန၊ ဓမ္မဿ စ အဒဿနာ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၂။) (ခ) အလာဘာ ဝတ မေ။ ဝိ၊၁။၂၂၊၈၇။ ဝိ၊၃။၃၁၇။ မ၊၁။၂၄၃။ သံ၊၁။၁၈၇၊၁၈၉။ အံ၊၁။၂၃-၈-၉။ အလာဘာ ဝတ မေတိ မယှံ ဝတ အလာဘာ။ ယေ ဈာနာဒီနံ ဂုဏာနံ အလာဘာ နာမ, တေ မယှံ၊ န အညဿာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ အလာဘာ ဝတ မေတိအာဒိ ကုက္ကုစ္စဿ ပဝတ္တိအာကာရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ .... မမ ဟိတသုခလာဘာ နာမ နတ္ထီတိ အနုတ္ထုနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ တဿ တေ အာဝုသော စုန္ဒ အလာဘာ။ ဒီ၊၂။၁၁၂။ ဥဒါန။၁၈၂။ အလာဘာတိ ယေ အညေသံ ဒါနာနိသံသသင်္ခါတာ လာဘာ ဟောန္တိ၊ တေ အလာဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။ တေ အလာဘာတိ တေ သဗ္ဗေ တုယှံ အလာဘာ၊ လာဘာ ဧဝ န ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၂။ (–ဝိ၊၂။၁၃၉၊၁၉၀။) (ဂ) အလာဘာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊၃။၂၁၇။ ဝိ၊၅။ ၃၃၉။ အံ၊၃။၁၅၈-၉။ အလာဘာယ ပရိသက္ကတီတိ ယထာ လာဘံ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ ပရက္ကမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အလာဘာယာတိ

စတုန္နံ ပစ္စယာနံ အလာဘတ္တာယ။ ဝိ၊၃၊၄။ ၂၂၀။ အံ၊၃၊၃။ ၂၅၄။ အဠ လောကဓမ္မာ၊ လာဘော စ အလာဘော စ ယသော စ အယသော စ နိန္ဒာ စ ပသံသာ စ။ ဒီ၊၃။ ၂၁၅။ လာဘော အလာဘောတိ လာဘေ အာဂတေ အလာဘော အာဂတော ဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊၃၊၃။ ၂၂၈။ အံ၊၃၊၃။ ၁၉၆။ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီနံ လဒ္ဓိ လာဘော၊ တာနိ ဝေ ဝါ လဒ္ဓဗ္ဗတော လာဘော၊ တဒဘာဝေါ အလာဘော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၆။ သောယေဝ အလဗ္ဘမာနော လာဘော အလာဘော။ ပဋိသံ၊၃၊၁။ ၁၀၆။ စူဠနိ၊၃။ ၈၁။ (− ဝိ၊၂။ ၂၈၀။ ဝိ၊၄။ ၃၆၅-၆။ အံ၊၃။ ၇။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၁။ သုတ္တနိ။ ၄၁၂။ ထေရ။ ၃၁၅။ ဇာ၊၁။ ၁၀၇။ ဇာ၊၂။ ၂၄၀။ မဟာနိ။ ၃၄၉။ အဘိ၊၃၊၂။ ၄၉၂။ ထေရ၊၃၊၂။ ၂၄၇။ မဟာနိ၊၃။ ၃၈၆။)

အလာဘက (ပု) [အလာဘ+က] (၁) မရခြင်း။ (တိ) (၂) လာဘ်မရှိသော၊ နေရာ။ (၁) ဂ္ဂမံ ပဏ္ဍိတွာ အလာဘကေန သုဿိတွာ မရိဿတိ။ ဝိ၊၁။ ၉၇။ အလာဘကေန စ သုဿိတွာ မရတိ။ ဝိ၊၃၊၂။ ၅၈။ (တိ) (၂) အညေသု အလာဘကေသု အာဝါသေသု။ ဝိ၊၃၊၄။ ၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၈။ (−ဝဇိရ။ ၅၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၇၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၃။) အသန္တာသိ (သုတ္တနိ၊၃၊၂။ ၂၆၃) လည်း ကြည့်။

အလာဘကာလ (ပု) [အလာဘ+ကာလ] မရသော−အချိန်−အခါ−ကာလ။ အလာဘကာလေ လာဘဿ လဒ္ဓကာလေပိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၅။

အလာဘဂ္ဂဟဏ (နှ) [အလာဘ + ဂဟဏ] အလာဘ-သဒ္ဒါ၊ အလာဘဂ္ဂဟဏေန ဝိရောဓော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၆။

အလာဘတ္ထ (ပု) [အလာဘ+အတ္ထ] လာဘ်မရခြင်းဟူသော အကျိုး။ အလာဘာယ ပရိသက္ကနာဒိကေဟိ (ကင်္ခါ။ ၂၅၈)တိ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ အလာဘတ္တာယ ပယောဂကရဏာဒိကေဟိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၂၀။ အလာဘ (၈) အနက်လည်း ကြည့်။

အလာဘတ္ထိက (တိ) [အလာဘ+အတ္ထိက။ နှ +လာဘတ္ထိက] လာဘ်မရခြင်းကို အလိုရှိသော၊ လာဘ်ရခြင်းကို အလိုမရှိသော၊သူ။ ကိံ နု ခေါ ဘဂဝါ သာဝကာနံ အလာဘတ္ထိကော။ မ၊၃၊၁။ ၉၄။ အပရော တဿ အလာဘတ္ထိကော။ အဘိ၊၃၊၁။ ၄၀၅။

အလာဘပမာနာဘာဝ (ပု) [အလာဘ+ပမာန+အဘာဝ] မရခြင်း−နှလာဘတိ၌ အလာဘ − ကြိယာ၏ လိုရင်းပမာန မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အလာဘဝိသိဋ္ဌ ကြည့်။

အလာဘပရိတ္တာသ (ပု) [အလာဘ+ပရိတ္တာသ] လာဘ်မရခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ အလာဘပရိတ္တာသေန ဝိဃာတပ္ပတ္တိယာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၆။

အလာဘပရိဟာနိ (နှ) [အလာဘ+ပရိဟာနိ] (ရသင့်သောတရားထူးကို) မရခြင်းဟူသော ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ အလာဘပရိဟာနိယာ ဓမ္မတော ပရိဟာယန္တိ။ သံ၊၃၊၁။ ၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၀။ အလာဘပရိဟာနိယာ, နှ လဒ္ဓပရိဟာနိယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၅။

အလာဘဘယ (နှ) [အလာဘ+ဘယ] လာဘ်မရခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ တတ္ထ အဂစ္ဆန္တော ပုန သတ္တာဟံ သလာကံ နှ လဘတီတိ အလာဘဘယေန ဂစ္ဆတိ။ သံ၊၃၊၂။ ၁၆၀။

အလာဘမူလက (တိ) [အလာဘ+မူလက] မရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ အလာဘမူလကမ္ပိ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ (မဟာနိ။ ၁၂၀)တိ အဝိန္ဒနမူလကမ္ပိ

ကာယိကစေတသိကဒုက္ခံ ပဋိလဘတိ။ မဟာ-
နိ၊ဌ၊၂၄၃။

အလာဘဝစန (န) [အလာဘ+ဝစန] မရခြင်း
ကို ပြဆိုခြင်း။ စောရာနံ ဂယှပဂဿ အလာ-
ဘဝစနနေနေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။

အလာဘဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အလာဘ+ဝိသိဋ္ဌ] မရ
ခြင်း–နလဘတိ၌ အလာဘ–ကြိယာသည်
အထူးပြုအပ်သော။ အလာဘဝိသိဋ္ဌာ ဣစ္ဆာ
ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။ မူလဋီ၊၂။
၆၈။ "န လဘတိ"တိ ဧတ္ထ အလာဘပဓာနာ-
ဘာဝတော ဣစ္ဆာ ဝိသေသိယတီတိ အာဟ
"အလာဘဝိသိဋ္ဌာ ဣစ္ဆာ ဝုတ္တာ ဟောတီ"-
တိ။ အနုဋီ၊၂။၇၃။

အလာဘဟေတုသမာယောဂ (ပု) [အလာဘ+
ဟေတု + သမာယောဂ] မရခြင်း၏ အ
ကြောင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အလာဘီ-ကြည့်။

အလာဘီ° (ကြိ) လဘတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊
၁။၂၂၄)-ကြည့်။

အလာဘီတာ(ထီ)[အလာဘီ+တာ] မရသည်၏
အဖြစ်။ အလာဘီတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ
ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၃၃။ (– မူလဋီ၊၂။၁၀၇။)

အလာဘီ (တိ) [န+လာဘီ] ရခြင်းမရှိသော၊
မရသော၊သူ။ လာဘီ စ အလာဘီ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ အလာဘီ° သမဏံ
ပန္ထဘူမိတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ "သော န ကုမ္ဘိမုခါ
ပဋိဂ္ဂဏှာတီတိအာဒိနာ နယေန (မဟာ-
သီဟနာဒသုတ္တေ၊ သီ၊ဋီ၊သစ်) ဝုတ္တအလာဘ-
ဟေတုသမာယောဂေန အလာဘီ°။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၂၂၄-၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၅။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ မ၊ဋီ၊၃။
၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။)

အလာဘေသိ (ကာ၊ကြိ) လာဘေတိ (ဝိ၊၂။၈။
ဇာ၊၁။၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဝဇိရ၊၂၈၀)-
ကြည့်။

အလာမက (တိ) [န+လာမက၊ထိ-၌ **အလာမိ-
ကာ**]မယုတ်ညံ့သော၊မြတ်သော၊သူ။ အလာ-
မကော ဥတ္တမပုရိသော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။
အပါပိကာ စ သိတိရူပေန အလာမိကာ စ
အသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉–၆၀။ အနောမ°
(မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၆၅။), အပါပက (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၂၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။), ဝိသိဋ္ဌပုရိသ
(စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉)တို့လည်း ကြည့်။

အလာမကဒဿန (တိ) [အလာမက+ဒဿန]
မယုတ်ညံ့သော မြင်ရခြင်းရှိသော၊ ရှုချင်
စဖွယ် တင့်တယ်လှပသော။ အနောမဒဿန
(ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၇၂), အနောမဒဿိက (ဝိမာန၊
ဋ္ဌ၊၉၃)တို့-ကြည့်။

အလာမကပုရိသ (ပု) [အလာမက + ပုရိသ]
မယုတ်ညံ့သော ယောကျ်ား။ အကာပုရိသ-
သေဝိတ (ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂)-ကြည့်။

အလာယိတ (တိ) [န+လာယိတ] မရိတ်ဖြတ်
အပ်သော။ အလာယိတံ ဟုတွာ အနူနမေဝ
ပညာယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ အလာယိတန္တိ
လာယိတဌာနမ္ပိ တေသံ ကမ္မပစ္စယာ အလာ-
ယိတမေဝ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၆။

အလာလာမုခ (တိ) [န + လာလာ + မုခ]
တံထွေး – သွားရည် – ယို– ကျ – ထွက်–
သော ခံတွင်းမရှိသော၊ တံတွေး–သွားရည်
–မယို–မကျ– သော ခံတွင်းရှိသော၊ သူ။
အနေလ(ဠ)မူဂ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ စူဠနိ၊
ဋ္ဌ၊၁၃၅)-ကြည့်။

အလိ(ဠိ) (ပု) [အရ+ဣ။ အရ ဂမနေ၊ဣဋ္ဌတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၆။ အလ+ဣ။ အလတိ ဒုံဂေ သမထော် ဘဝတိ ယႏ၊ သႏ။ ကပ္ပဒုမ။ ထီ-၌ အလိနီ] (၁) ပိတုန်း။ (၂) အဆွေ ခင်ပွန်း။ (၃) ကင်းမြီးကောက်၊ ကင်းပုဇွန်၊ ကင်းမလက်မည်း။ (၁) မဓုလီဟော မဓုက-ရော၊ မဓုပေါ် ဘမရော အလိ(ဠိ)။ ဓာန်။ ၆၃၆။ အလိ ဝိဓာဝတ္တိ ဝိကူဇမာနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၁။ မာ ဝုစ္စတိ လက္ခိ၊ အလိနီ ဘမရီ။ နီတိ၊ ပဒ။၃၂။ (၂) အလိန္ဒ-ကြည့်။ (၃) ဝ္ဍိဂ္ဂိကး ဂူကကိဋ္ဌး သျှာဒလိဒြေဘဏော် တု ဝ္ဍိဂ္ဂိကေ။ အမရ။၁၅၊၁၄။ ၎င်း-သျှ။နှာ-၁၅၉။ (ဓာန်။၆၂၁-၌ကား ကင်းမြီးကောက်ဟော ပုဒ်မှာ "အာလိ"ဟု ရှိ၏)။

အလိ(လီ)က(တိ)[အလ+ဏိက။ အလတိ ဗန္ဓတိ စေတနာတိ အလိကံ = အသစ္စံ။ ဏွာဒိ။ သက္ကတ-၌ ရဿနှင့်အလိက-သဒ္ဒါသည် နဖူးဟူ သော အနက်ကို ဟော၍ ဒီဃနှင့် အလီက-သဒ္ဒါသည် မမှန်သောစကား၊မချစ်အပ်သော သူ၊နဖူး-ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောသည်။ အမရ၊၁၆။၉၂-နှင့် ၂၃၊၁၂။ ဝါစပ္ပတိ-အဘိ ဓာန်တို့ ကြည့်] (၁) မမှန်သော၊ မှားသော။ (၂) မချစ်—မနှစ်သက်—အပ်သော။ (န) (၃) မမှန်သောစကား၊ မှားသောစကား။ (၁)အလိကံ တေ အယာထာဝံ ဇေတံ။ မဟာနိ။ ၂၂၅။ တံ တေသံ တိတ္ထိယာနံ ဝစနံ မိစ္ဆာ အဘူတံ ဝိတထံ အလိကံ ဝိရဒ္ဓံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၆။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇-တို့၌ အလီက-ဟု ဒီဃ-နှင့် ရှိ၏။) (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။) (၂) အပ္ပိယေပျလိ-ကော ဘဝေ။ ဓာန်။၁၀၇၀။ ပီဥာသော်ပိ ဝျလီကံသျှာ' ဒလီကံ တွပြိယေနွတေ။ အမရ၊ ၂၃။၁၂။ (၃) အဗ္ဗတော အလိကံ ဘဏံ။ ဓမ္မ။၅၁။ အလိကံ ဘဏန္တိ မုသာဝါဒံ ဘဏ-န္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ အလိကံ ဝတ မံ သမ္မ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ အလိကံ ဝတာတိ မုသာ ဝတ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ (—ဒီ၊၃။၁၃၉။ သံ၊၁။၁၉၀။ အံ၊၃။၃၈၄။ ဇာ၊၁။၂၅၈၊၃၆၃။ ဇာ၊၂။၉။ ၁၃၅၊၁၇၅။ မိလိန္ဒ။၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၊၁၅၄၊၅၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၁။)

အလိကဝစန (န) [အလိက+ဝစန] မှားသော စကား။ ကိံ ပန တယာ မယှံ အဂါရေ ဝသန္တသာ အလိကဝစနံ သုတပုဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၃။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။)

အလိကဝါဒိတာ (ထီ) [အလိကဝါဒီ + တာ] မှားသောစကားကို ဆိုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အလိကဝါဒိတာယ မုသာဝါဒိနော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၃၅။

အလိကဝါဒီ (တိ) [အလိက+ဝဒ+ဏီ] မှား သောစကားကို ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ သစ္စေ-နာလိကဝါဒိနံ။ ဓမ္မ။၄၆။ ဇာ၊၁။၃၆။ အလိ-ကဝါဒီ သစ္စဝစနေန ဇိနိတဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၂။ (—ဇာ၊၁။၂၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇၊ ၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇၊၁၂၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။)

အလိခိတပေါတ္ထက (ပု) [အလိခိတ+ပေါတ္ထက] မရေးအပ်သော—ပေ—စာအုပ်။ ရိတ္တပေါတ္ထက (ဝိမတိ၊၂။၂၄၆)ကြည့်။

အလိတ္တ (တိ) [န + လိတ္တ (=လိပ+တ္တ)] မလိမ်းကျံအပ်သော။ သရောဒိဒ္ဒေါ ကလာ-ပံဝ၊ အလိတ္တမုပလိမ္ပတိ။ ဣတိဝုတ်၊၂၄၁။ ဇာ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ အလိတ္တာ(သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉)တိ အမက္ခိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၁။ (—မဟာနိ။၄၂။ စူဠနိ။၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၆။ ဝဇီရ။၁၉၃။ ဝိမတိ၊ ၂။၈၉။)

အလိတ္တတ္တ (န) [အလိတ္တ+တ္တ] မလိမ်းကျံအပ် – မကပ်ငြိ – သည်၏ အဖြစ်။ ဝိပ္ပမုတ္တာတိ အလိတ္တတ္တမေဝ နာနာဗျဥ္စနေန ဝိသေသိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

အလိတ္တဘာဝ (ပု) [အလိတ္တ+ဘာဝ] မလိမ်းကျံအပ် – မကပ်ငြိ – သည်၏ အဖြစ်။ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ လာဘေ အလိတ္တဘာဝဿ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၅၄။

အလိနီ (ထီ) အလိ-ကြည့်။

အလိ(ဋ္ဌိ)န္ဒ (ပု) [အလိ+ဣန္ဒ] အိမ်ဦး၊ ဆင်ဝင်။ ပဃာဏော ပဃာဏာ'လိ(ဋ္ဌိ)န္ဒော။ ဓာန်။၂၁၈။ အလိ သခါ ဣန္ဒော တွောတိ အလိန္ဒော၊ "ဂေဟေကဒေသေ အလိန္ဒော၊ ပဃာဏော ပဃဏော ဘဝေ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၈။

အလိပစ္စယ (ပု) [အလိ+ပစ္စယ] အလိ-ပစ္စည်း။ အဥ္စသဒ္ဒတော ဗျတ္တိယံ, အလိပစ္စယော ဣစ္စနေန သဒ္ဒဝိဒူ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၅။

အလိပ္ပမာန (တိ) [န+လိပ္ပမာန] မလိမ်းကျံ–မလိမ်းကပ်–မကပ်ငြိ–အပ်သော။ မဟာတော မိဋ္ဌပဗ္ဗတာဿ ဥပရူပရိ စင်္ကမတိ အလိပ္ပမာနော (အလိမ္ပမာနော၊ က) မိဋ္ဌေန။ အံ၊၂။၂၁၀။ အလိပ္ပမာနော ဣစ မာဏဝေဟိ-(သုတ္တနိ။၃၄၆) တိ ဥပကရဏသိနေဟဿ ပဟီနတ္တာ မနုဿေဟိ အလိတ္တော အသံသဋ္ဌော ကေနစ္ဆိဝိတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (–သုတ္တနိ။၂၉၀။ အပ၊၁။၁၄။ စူဠနိ။၃၀၁၊ ၃၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄၊၂၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။) အလိမ္ပမာန-လည်း ကြည့်။

အလိပ္ပိယ (န) [အလိ + ပိယ။ အလီဟိ ဘမရေဟိ ပိယာယိတဗ္ဗာတိ အလိပ္ပိယာ။ ဓာန်၊ ဋီ၊သျ။ (အလိပြိယ-သံ)။ အလိန် ပြိယ။ ကပ္ပဒုမ] သံသတ်ပင် (ဓာန်၊ဋီ၊သျ)။ သခွတ်ဖို၊ ဆင်ငှေး (ဓာန်၊သျ၊သစ်)။ အလိပ္ပိယံ တမ္ဗပုပ္ဖိပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၉။ (ကပ္ပဒုမ-၌ နပုလ္လိင် အလိပြိယ-ကို ကြာနီပဟောဟုရင်း, ဣတ္ထိလိင် အလိပြိယာ-ကို ပါဋ္ဌလာပင် ဟောဟုရင်း ဆိုသည်။)

အလိမ္ပမာန (တိ) [န+လိမ္ပမာန] မလိမ်းကျံ–မလိမ်းကပ် – မကပ်ငြိ–သော။ ဣမံ ပဒုမံ ဥဒကေ သဥ္စာတမေဝ ဥဒကေန အလိမ္ပမာနံ ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ ဗောဓိသတ္တဿ.... အလိမ္ပမာနဿ စင်္ကမနံ ကော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၅၄။ အလိပ္ပမာန-လည်း ကြည့်။

အလိမ္ပိတုကာမတာ (ထီ) [န + လိမ္ပိတုကာမတာ] လိမ်းကျံခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဘိတ္တိံ အလိမ္ပိတုကာမတာယ အဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။

အလိမ္ပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န+လိမ္ပိတွာ] မလိမ်းကျံမူ၍။ ဥပစိကာမောစနတ္ထမေဝ ဟေဋ္ဌာ ပါသာဏကုဋ္ဋံ ကတွာ တံ အလိမ္ပိတွာ ဥပရိ လိမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၉။

အလီန (တိ) [န+လီန] မတွန့်တို–မဆုတ်နစ်–သော၊သူ။ အလီနေနာ'ပ္ပဂဗ္ဘေန၊ သုဒ္ဓါဇီဝေန ပဿတာ။ ဓမ္မ။၄၉။ အလီနေနာတိ ဇီဝိတဝုတ္တိမနလ္လီနေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ယော အလီနေန စိတ္တေန၊ အလီနမနသော နရော။ ဇာ၊၁။၁၃။ ယော ပုရိသော အလီနေန အသံကုဋ္ဌိတေန စိတ္တေန ပကတိယာပိ အလီနမနော အလီနဇ္ဈာသယော၀ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ (– မဟာနိ။၄၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၃၄။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၉၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၄၀။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉။)

အလီနအသင်္ကုဋိတစိတ္တသန္တာန (ပု) [အလီန+အသင်္ကုဋိတ+စိတ္တ+သန္တာန] မတွန့်မဆုတ်သော စိတ်တည်းဟူသော အခင်း။ အလီန-စိတ္တသန္တာန-ကြည့်။

အလီနစိတ္တ[၁] (န) [အလီန+စိတ္တ] (၁) မတွန့်တို-မဆုတ်နစ်-သောစိတ်။ (တိ) (၂) မတွန့်တို - မဆုတ်နစ်- သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) မဟာဇနဿ အလီနစိတ္တံ ပဂ္ဂဏှန္တော ဇာတောတိ "အလီနစိတ္တကုမာရော" တွေ-ဝဿ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (တိ)(၂) အလီနစိတ္တော အကုသီတဝုတ္တိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၉။ အပ၊ ၁။ ၁၄။ စူဠနိ။ ၂၉၆။ အလီန-စိတ္တောတိ ဧတေန ဗလဝီရိယူပတ္ထမ္ဘာနံ စိတ္တစေတသိကာနံ အလီနတံ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၄။ (- အံ၊ ၃။ ၃၇၄။ သုတ္တနိ။ ၃၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၄၇။) အဒီနမာနသ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၉), အနောလီန (စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅), အလီနမန (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၄), ဥဒဂ္ဂ-စိတ္တ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၀။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄) တို့လည်း ကြည့်။

အလီနစိတ္တ[၂] (ပု) [အလီန+စိတ္တ] အလီနစိတ္တ-မည်သော မင်းသား။ အလီနစိတ္တံ နိဿာယ၊ ပဟဋ္ဌာ မဟတိ စမူ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ အလီနစိတ္တံ နိဿာယာတိ အလီနစိတ္တံ ရာဇကုမာရံ နိဿာ-ယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ အလီနစိတ္တကုမာရ-လည်း ကြည့်။

အလီနစိတ္တကုမာရ (ပု) [အလီနစိတ္တ+ကုမာရ] အလီနစိတ္တမည်သော မင်းသား။ အလီနစိတ္တ-ကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ အလီနစိတ္တ[၁] (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အလီနစိတ္တဇာတက (န) [အလီနစိတ္တ+ဇာတက] အလီနစိတ္တဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဒုကနိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆-၂၁။

အလီနစိတ္တတာ (ထီ) [အလီနစိတ္တ+တာ] မတွန့်တို-မဆုတ်နစ်-သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ထိနမိဒ္ဓဝိဂမေန ဥဒဂ္ဂစိတ္တတာ သံပဂ္ဂဏှန-ဝသေန အလီနစိတ္တတာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။

အလီနစိတ္တရာဇ (ပု) [အလီနစိတ္တ+ရာဇ] အလီန-စိတ္တ-မည်သော မင်း။ ဗောဓိသတ္တော သတ္တ-ဝဿိကကာလေ အဘိသေကံ ကတွာ အလီန-စိတ္တရာဇာ နာမ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။

အလီနစိတ္တသန္တာန (ပု) [အလီနစိတ္တ+သန္တာန] မတွန့်တို - မဆုတ်နစ် - သော စိတ်တည်း ဟူသော အခင်း။ အလီနစိတ္တသန္တာနော၊ ဝုဒ္ဓိ သေဝိ ရဇောဟတော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။ အလီန-စိတ္တသန္တာနောတိ ယထာ ရထော .... ဒါနာဒိနာ အလီနအသင်္ကုဋိတစိတ္တသန္တာနော ဟောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၈။

အလီနဇီဝိတာ (ထီ) [အလီန+ဇီဝိတာ] မဆုတ်နစ်သော အသက်မွေးခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ အနောလီနဝုတ္တိတာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၅) ကြည့်။

အလီနဇ္ဈာသယ (တိ) [အလီန + အဇ္ဈာသယ] မတွန့်တို - မဆုတ်နစ်-သော စိတ်ရှိသော။ အလီန-ကြည့်။

အလီနတာ (ထီ) [အလီန + တာ] မတွန့်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်။ မမွာနုဝတ္တိ စ အလီနတာ စ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀။ အလီနတာ စာတိ စိတ္တဿ

အလီနတာ အနီစတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ (– ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၄၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၉။) အလီနစိတ္တ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အလီနပဝတ္တိတာ (ထိ) [အလီန + ပဝတ္တိတာ] မတွန့်ဆုတ်သောဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အလီနဇီဝိတာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅) ကြည့်။

အလီနဘာဝ (ပု) [အလီန+ဘာဝ] မတွန့်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အထ ဣမံ ပဥ္စဝေယျာကရဏံ သုတွာ ဥပ္ပန္နာယ မဟာပီတိယာ သန္ထမ္ဘိတွာ အလီနဘာဝံ၊ ကာယစိတ္တာနံ ဥဒဂ္ဂံ ပတွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။

အလီနမန (တိ) [အလီန + မန] မတွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ စက္ခုနာ ခေါ ပနေဝ ရူပံ ဒိသွာ .... အလီနမနသော အဗျာပန္နစေတသော။ မဟာနိ။၁၈၆။ စူဠနိ။ ၆၅။ အလီနမနသောတိ အလီနစိတ္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၀၄။ အလီနမနသောတိ န သင်္ကုစိတစိတ္တော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ အလီန-လည်း ကြည့်။

အလီနမနသင်္ကပ္ပ (တိ) [အလီန+မန+သင်္ကပ္ပ] မတွန့်ဆုတ်သော စိတ်အကြံအစည်ရှိသော။ အလီနမနသင်္ကပ္ပေါ၊ ဝိဓူရော ဧတဒဗြဝီ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၅။

အလီနဝီရိယ (တိ) [အလီန + ဝီရိယ] မတွန့်ဆုတ်သော လုံ့လရှိသော။ အလီနဝီရိယော ဟောတိ။ ပဂ္ဂဟိတမနော သဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အလီနဝီရိယောတိ အနောလီနဝီရိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။

အလီနဝုတ္တိ (တိ) [အလီန+ဝုတ္တိ] မတွန့်ဆုတ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဥဋ္ဌာဟကံ ဓေပိ အလီနဝုတ္တိံ။ ဇာ၊ ၂။၁၂၆။

အလီနဝုတ္တိတာ (ထိ) [အလီနဝုတ္တိ + တာ] မတွန့်ဆုတ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနောသက္ကနတာယ အလီနဝုတ္တိတာယ အနောလီနဝုတ္တိတာယ အဘိမုခဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တေန္တော အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၇။

အလီနသ (တ္တ) တ္တု (ပု) [အလီန + သတ္တ (သတ္တု)] အလီနသ (တ္တ) တ္တု မည်သော မင်းသား။ (ပဉ္စာလတိုင်း ကပိလမြို့ ဇယဒ္ဒိသ မင်း၏ သား ဖြစ်သည်၊ ၎င်း-မင်းသား၏ အမည်ကို အလီနသတ္တ, အလီနသတ္တု, အရိနသတ္တု, အဒီနသတ္တ, အဒီနသတ္တု-ဟု အမျိုးမျိုး တွေ့ရသည်။) အလီနသတ္တော ဂုဏဝါ၊ အနုရက္ခပရိဇနော သဒါ။ စရိယာ။၄၀၅။ အလီနသတ္တောတိ ဧဝံနာမော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ အာမန္တယိ ပုတ္တမလီနသတ္တံ (သတ္တုံ၊ သျာ၊ ကျ၊က)။ ဇာ၊၁။၃၆၆။ အလီနသတ္တုန္တိ ဧဝံနာမကံ ကုမာရံ။ ပါဠိယံ ပန "အရိနသတ္တု" န္တိ (အဒီနသတ္တုန္တိ၊ သီ။ အလီနသတ္တန္တိ၊ သျာ။ အဒီနသတ္တုန္တိ၊ ကျ) လိခိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇။

အလီနသတ္တုကုမာရ (ပု) [အလီနသတ္တု + ကုမာရ] အလီနသတ္တုမည်သော မင်းသား။ အလီနသတ္တု ကုမာရော လောကနာထော (အဟောသိ)။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ အလီနသတ္တုကုမာရောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃။

အလီနသတ္တုကုမာရကာလ (ပု) [အလီနသတ္တုကုမာရ+ကာလ] အလီနသတ္တုမင်းသားဖြစ်ရာ – အခါ – ကာလ။ သီလဝနာဂရာဇကာလေ .... အလီနသတ္တုကုမာရကာလေတိ သီလပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

အလီနသတ္တုစရိယ (နု၊ထိ) [အလီနသတ္တု+စရိယ] အလီနသတ္တုမည်သော ဘုရားအလောင်း၏ ကျင့်စဉ်။ အလီနသတ္တုစရိယံ နဝမံ။ စရိယာ။၄၀၆။

အလီနာနုဒ္ဒစ္စတာ (ထီ) [အလီန+ အနုဒ္ဒစ္စ + တာ] မတွန့်ဆုတ် မပျံ့လွင့်သည်၏ အဖြစ်။ အလီနာနုဒ္ဒစ္စတာဟိ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၀။

အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိက (တိ) [အလီနာနုဒ္ဒစ္စ+ပက္ခိက] မတွန့်ဆုတ်ခြင်း, မပျံ့လွင့်ခြင်း အဖို့၌ ဖြစ်သော။ အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိကံ သန္တမိရိယာပထံ ဥပဒိသန္တော နိသီဒတီတိ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၂။ အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိကန္တိ အသင်္ကောစဝိက္ခေပပက္ခိကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၆။ (–သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၂၄။)

အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိကတ္တ (န) [အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိက+တ္တ] မတွန့်ဆုတ်ခြင်း, မပျံ့လွင့်ခြင်း အဖို့၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂသပ္ပါယတာ အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိကတ္တာ နိသဇ္ဇာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၃။

အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိယ (တိ) [အလီနာနုဒ္ဒစ္စ+ပက္ခိယ] မတွန့်ဆုတ်ခြင်း, မပျံ့လွင့်ခြင်းအဖို့၌ ဖြစ်သော။ ဧဝံ နိသီဒတီတိ ဣမိနာ အလီနာနုဒ္ဒစ္စပက္ခိယော သန္တော ဣရိယာပထော ဒဿိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၉၊ ၃၈၁။

အလီနာနုဒ္ဒတတာ (ထီ) [အလီန+အနုဒ္ဒတ+တာ] မတွန့်ဆုတ်, မပျံ့လွင့်သည်၏အဖြစ်။ အလီနာနုဒ္ဒတတာ ဟိ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၉။

အလီနာနုဒ္ဒတပ္ပဝတ္တိပစ္စယတာ (ထီ) [အလီနာနုဒ္ဒတ + ပဝတ္တိ + ပစ္စယ + တာ] မတွန့်ဆုတ်, မပျံ့လွင့်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ အလီနာနုဒ္ဒတပ္ပဝတ္တိပစ္စယတာ ဥဇုဘာဝိကတာနိဝါရဏံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၇၅။

အလီနာနုဒ္ဒတပ္ပဝတ္တိပစ္စယတ္တ (န) [အလီနာနုဒ္ဒတ+ ပဝတ္တိ+ ပစ္စယ+ တ္တ] မတွန့်ဆုတ်, မပျံ့လွင့်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၏ အဖြစ်။ အလီနာနုဒ္ဒတပ္ပဝတ္တိပစ္စယတ္တာ ဥဇုဘာဝိကနိဝါရဏရသာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၉၃။

အလီနာနုဒ္ဒတာနိရယာသာဒတာ (ထီ) [အလီနာနုဒ္ဒတ+အနိရယာသာဒ+တာ] မတွန့်ဆုတ် မပျံ့လွင့် သာယာဖွယ် မကင်းသည်၏ အဖြစ်။ သမပ္ပဝတ္တိယာ ဘာဝနာယ ဝီထိပဋိပန္နာယ အလီနာနုဒ္ဒတာနိရယာသာဒတာယ .... မဇ္ဈတ္တာကာရဘူတာ ဖောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၀၅။

အလုတ္တကိတန္တသမာသ (ပု) [အလုတ္တ+ကိတန္တ + သမာသ] ဝိဘတ် မကျေသော ကိတ်ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော သမာသ်၊ အလုတ္တကိတန္တ-သမာသ်။ အာဟုတိန်ပဋိဂ္ဂဟ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇)-ကြည့်။

အလုတ္တဘာဝ (ပု) [အလုတ္တ+ဘာဝ] မကျေသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ ဟိ ဝိဘတ္တိယာ အလုတ္တဘာဝတော။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၃၉။

အလုတ္တသမာသ (ပု) [အလုတ္တ+ သမာသ] ဝိဘတ်မကျေသောသမာသ် (၎င်းသမာသ်ပုဒ်အချို့ကို နီတိ၊သုတ္တ။၆၈၆။ ရူ။နှာ-၁၉၉။ ရူ၊ဋ္ဌိ။နှာ-၁၅၀-၁-ကြည့်။) တေန စ ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတံ ဝန် ဇာတိယာဝနန္တိ အလုတ္တသမာသောတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။ (– ဝိမတိ၊၂။၂၂၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၄၄၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၄၁၊၃၄၂။)

အလုဒ္ဒ (တိ) [န+လုဒ္ဒ] မတပ်မက်–မလိုချင်–မမက်မော–သော၊သူ။ တထာရူပေါ ဝဓိသမာစာရော ယထာ တံ အလုဒ္ဒဿ။ မ၊၂။ ၃၈၃။ အလုဒ္ဒေါ ပနာယံ ကာလာမ ပုရိသပုဂ္ဂလော.... နေဝ ပါဏံ ဟနတိ။ အံ၊၁။၁၉၁။ (– အံ၊၁။၂၀၄၊၅၁၃။ အံ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။)

အလုဒ္ဒစိတ္တ (တိ) [အလုဒ္ဒ+စိတ္တ] မတပ်မက်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ အလုဒ္ဒစိတ္တာ ဝိဝဒန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၁၄။

အလုဒ္ဓါသယ (တိ) [န + လုဒ္ဓ + အာသယ] တတ်မက်သော အလိုဆန္ဒမရှိသော၊ အာသာဆန္ဒ မရှိသော၊သူ။ အလဂ္ဂစိတ္တော ဟောတိ မာတုဂါမေသု အလုဒ္ဓါသယော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၇၉။

အလုဗ္ဘန (န၊ထီ) [န+လုဗ္ဘန] မတပ်မက်ခြင်း – မတပ်မက်ခြင်းဟူသော – အခြင်းအရာ – အမူအရာ။ ယော တသ္မိံ သမယေ အလောဘော အလုဗ္ဘနာ အလုဗ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊၁။ ၂၃။ယော အလောဘော အလုဗ္ဘနာ အလုဗ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊၁။၂၁၄၊၂၁၇။ အလုဗ္ဘနာတိ အလုဗ္ဘနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၃။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၉၄။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၄။)

အလုဗ္ဘနက (န) [အလုဗ္ဘန+က] မတပ်မက်ခြင်း။ အလောဘနိဒ္ဒေသေ အလုဗ္ဘနကဝသေန အလောဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အလုဗ္ဘနကဝသေနာတိ ဧတ္ထ အလုဗ္ဘနမေဝ အလုဗ္ဘနကန္တိ ဘာဝနိဒ္ဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၉၇။

အလုဗ္ဘနာကာရ (ပု) [အလုဗ္ဘန+အာကာရ] မတပ်မက်ခြင်းဟူသော– အခြင်းအရာ – အမူအရာ။ အသမ္ပတ္တသမ္ပတ္တေသု ပစ္စယေသု အလုဗ္ဘနာကာရေန ပဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၃။)အလုဗ္ဘန-လည်း ကြည့်။

အလုဗ္ဘိတ (တိ) [န + လုဗ္ဘိတ] မတပ်မက်သော၊ သူ။ လောဘာသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော လုဗ္ဘိတော နာမ၊ န လုဗ္ဘိတော အလုဗ္ဘိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃-၄။ (–အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၁။)

အလုဗ္ဘိတတ္တ (န) [အလုဗ္ဘိတ+တ္တ] မတပ်မက်သောသူ၏ အဖြစ်၊ မတပ်မက်ခြင်း။ ယော တသ္မိံ သမယေ အလောဘော အလုဗ္ဘနာ အလုဗ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊၁။၂၃။ အလုဗ္ဘိတဿ ဘာဝေါ အလုဗ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၀၁။)

အလုဠိတ (တိ) [န+လုဠိတ] မမွှေနှောက်အပ်သော၊ မနှောက်ကျူသော၊ ရှုံ့ညှန်အနယ်မထသော။ အစလိတော အလုဠိတော အဘန္တော ဝုပသန္တော။ မဟာနိ။၂၇၄။ အလုဠိတောတိ န ကလလီဘူတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၀ (– စူဠနိ။၃၇။ မိလိန္ဒ။၃၆၆။)

အလူခ (တိ) [န+လူခ]မွဲခြောက်ခြောက်မဟုတ်သော၊ စိုစိုပြေပြေရှိသော၊ ကြည့်ချင်ဖွယ်ကောင်းသော။ မဇ္ဈေ ကဏ္ဍံ ဟောတိ သုကဏ္ဍံ အလူခံ သိနိဒ္ဓံ ပါသာဒိကံ ဒဿနေယ့်။ မဟာနိ။၂၇၆။ စူဠနိ။၁၇၃။ အလူခန္တိ ပါသာဒိကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။

အလူခတာ (ထီ) [န+လူခ+တာ] မကြမ်းတမ်း–မခြောက်သွေ့–မခေါင်းပါး–သည်၏အဖြစ်။ တတ္ထ သဒ္ဒါယ သိနိယှနံ ပသာဒဝသေန အကာလုဿိယံ အလူခတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၂။

အလူခသဘာဝ (တိ) [အလူခ+သဘာဝ] မကြမ်းတမ်း–မခြောက်သွေ့–ခြင်း သဘောရှိသော၊ စိုစိုပြေပြေရှိသော၊ သူ။ အလူခသဘာဝေါ စ ဟောတိ မေတ္တာဝိဟာရီ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၀။

အလေဏ (တိ) [န+လေဏ] (က) ပုန်းအောင်း မှီခိုရာ မဟုတ်သော၊ အားကိုးအားထား မပြု ထိုက်သော။ (ခ) မှီခိုရာ–အားထားရာ – အားကိုးရာ–မရှိသော၊ သူ။ (က) အနိစ္စ- တော ဒုက္ခတော ရောဂတော ဂဏ္ဍတော.... အတာဏတော အလေဏတော အသရဏ- တော။ ပဋိသံ။၄၁၁။ မဟာနိ။၄၀၊၂၁၄။ စူဠနိ။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၉။ အလ္လီယိတုံ အန- ရဟတာယ အလ္လီနာနမ္ပိ စ လေဏကိစ္စာ- ကာရိတာယ အလေဏတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ (–အဘိ၊က။၂၉၅။ ပဋိသံ။၁၂၁၊၄၁၄။ မဟာ- နိ။၃၂၂။ စူဠနိ။၂၇၊၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ ပဋိ- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။) (ခ) အလေဏာ အန- ဂါရာ စ၊ နိလမဥ္ဇပရာယဏာ။ ပေတ။၁၄၀-၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၃။ အလေဏာတိ အသရဏာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။

အလေဏဒဿီ (တိ) [န+လေဏဒဿီ။ ထိ-၌ အလေဏဒဿိနီ] မှီခိုရာ–နေထိုင်ရာ–အရပ် ကို မမြင်သော။ ပရိယေသတိ လေဏမလေဏ- ဒဿိနီ။ ထေရ။၂၇၃။ အလေဏဒဿိနီတိ ဝသနဋ္ဌာနံ အပဿန္တီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

အလေပ (ပု) [န+လေပ] (၁) လိမ်းကျံ ကြောင်း – သုတ်လိမ်းစရာ – မဟုတ်သော၊ အုတ်တိုက်၌ သုတ်လိမ်းဖို့ရာ မသင့်လျော် သော၊ အရာဝတ္ထု (ပြာ, နွားချေး, ရွှံ့ညွန်- စသည်။) (၂) မလိမ်းကျံခြင်း၊ မသုတ်လိမ်း ခြင်း။ (၁) တတ္ထ လေပေါ စ အလေပေါ စ လေပေါကာသော စ အလေပေါကာသော စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ (၂) တဿာ ကေဒေသာ အလေပေပိ ဆဒနလေပဿ အဿဋ္ဌနတော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၉။

အလေပါရဟ (တိ) [န+လေပါရဟ] မလိမ်း ကျံ–မသုတ်လိမ်း–ထိုက်သော။ အလေပါ- ရဟော ဩကာသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။

အလေပေါကာသ (ပု) [န+လေပေါကာသ] မလိမ်းကျံ – မသုတ်လိမ်း – အပ် – သင့် – ထိုက်–သော အရပ်။ ဌပေတွာ ထမ္ဘတုလာ- ပိဋ္ဌသင်္ဃာဋဝါတပါနဓူမစ္ဆိဒ္ဒါဒိဘေဒံ အလေ- ပေါကာသံ။ ကင်္ခါ။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃။ အလေပ-လည်း ကြည့်။

အလေပေါကာသတ္တ (န) [အလေပေါကာသ+ တ္တ] မလိမ်းကျံ – မသုတ်လိမ်း – သင့်သော အရပ်၏ အဖြစ်။ သမန္တာ လေပဃဋ္ဋနေနေဝ အာပတ္တိ ဝါတပါနာဒီနံ အလေပေါကာ- သတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၇။

အလေသဋ္ဌာန (န) [န+လေသ+ဌာန] အမြွက် မထောင်သင့်သော အရာ၊ အနည်းငယ်သော အကြောင်းပြုစရာမဟုတ်သည့် အရာ၊ ရှိးမယ် မဖွဲ့သင့်သော အရာ။ အလေသဋ္ဌာနေ တွံ လေသံ ဩဍ္ဍေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

အလေသောကာသ(ပု)[န+လေသ+ဩကာသ] အမြွက်မထောင်သင့်သော အရာ၊ အနည်း ငယ်သော အကြောင်းပြုစရာ မဟုတ်သည့် အရာ၊ ရှိးမယ်မဖွဲ့သင့်သော အရာ။ တဒေဝ သိက္ခာပဒံ ပဌမပညတ္တမေဝ လေသတ္တိကာနံ အလေသောကာသံ ကတ္တာ။ ဝဇီရ။၇၅။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉။)

အလောကသဘာဝတ္တ (န) [န+လောက+ သဘာဝ + တ္တ] ပျက်စီးခြင်း သဘော မရှိ သည်၏ အဖြစ်။ နာမဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ နိဗ္ဗာ- နဿ အဂ္ဂဟဏံ တဿ အလောကသဘာ- ဝတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။

အလောကုတ္တရတ္တ (န) [န+လောကုတ္တရ+တ္တ] လောကုတ္တရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ န စ တာနိ မဂ္ဂဂတိကာနိ အနိဗ္ဗာနာရမ္မဏတ္တာ အလောကုတ္တရတ္တာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။

အလောစယိ (ကြိ) လောစေတိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄) ကြည့်။

အလောစယိံ (ကြိ) လောစေတိ (ထေရ။၂၇၀) ကြည့်။

အလောဏ (တိ) [န+လောဏ] ဆားမရှိသော၊ ဆားမပါသော၊ ဆားမခတ်သော၊ ဆားပေါ့သော၊ ဆားနည်းသော။ ကထံ သာမာကနီဝါရံ၊ အလောဏံ ဆာဒယန္တိ တံ။ ဇာ၊၁။ ၁၁၆။ ကိံ ဣဒံ ဥတ္တဏ္ဍုလံ အတိကိလိန္နံ အလောဏံ အတိလောဏံ အနမ္ဗိလံ အစ္စမ္ဗိလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၃။)

အလောဏက (တိ) [န+လောဏ+က] (က) ဆား–မပါ–မခတ်–သော။ (ခ) ဆားမရှိသော၊ ဆားမရသော။ (က) ယမ္ပိ အလောဏကံ အာမိသံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၁၊၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၃။) (ခ) အလောဏကဒိဝသ-ကြည့်။

အလောဏကဒိဝသ (ပု) [အလောဏက+ဒိဝသ] ဆား–မရသော–မရှိသော–နေ့။ ဝိဒေဟတာပသော .... "အလောဏကဒိဝသေ ဘဝိဿတီ"တိ တိဏဝဏ္ဍကအန္တရေ ဌပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

အလောဏကပဏ္ဏ (န) [အလောဏက+ပဏ္ဏ] ဆား–မပါ–မခတ်–သော သစ်ရွက်။ ဥဒကမတ္တသိတ္တံ အလောဏကပဏ္ဏံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

အလောဏကပိဏ္ဍပါတ (ပု) [အလောဏက+ပိဏ္ဍပါတ] ဆား–မပါ–မခတ်–သော ဆွမ်း။ အလောဏကပိဏ္ဍပါတေန သဒ္ဓိံ ဘုဉ္ဇိတုံ ကပ္ပတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၄။

အလောဏကာဟာရ (ပု) [အလောဏက+အာဟာရ] ဆား–မပါ–မခတ်–သော အစာအာဟာရ။ ကေဒါ အလောဏကာဟာရမေဝ ဒေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

အလောဏတာ (ထီ) [အလောဏ+တာ] ဆား–မပါ–မခတ်–သည်၏ အဖြစ်။ အလောဏတာယ အစ္စုပိတတာယာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အလောဏပဏ္ဏဘက္ခ (တိ) [အလောဏ+ပဏ္ဏ+ဘက္ခ] ဆားမပါသော သစ်ရွက်ကိုစားသော၊ ဆားမပါပဲ ဟင်းရွက်တို့ကို ချက်ပြုတ် စားသော၊ သူ။ အလောဏပဏ္ဏဘက္ခော်မှိ၊ နိယမေသု စ သံဝုတော။ အပ၊၁၊၂၅၀။ အလောဏပဏ္ဏဘက္ခော်မှီတိ ခီရပဏ္ဏာဒီနိ ဥဋ္ဌာစရိယာယ အာဟရိတွာ လောဏဝိရဟိတာနိ ပဏ္ဏာနိ ပစိတွာ ဘက္ခာမိ၊ အလောဏပဏ္ဏဘက္ခော အမှိ ဘဝါမီတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၀။

အလောဏဘတ္တ (န) [အလောဏ+ဘတ္တ] ဆား –မပါ–မခတ်–သော ထမင်း။ အလောဏမစ္ဆ-ကြည့်။

အလောဏဘောဇန (န) [အလောဏ+ဘောဇန] ဆား–မပါ–မခတ်–သော အစာကို စားခြင်း။ အလောဏဘောဇနဒဗ္ဗသယနသုသာနဂမနာဒီဟိ ပယောဂေဟိ မန္တံ ပရိဝတ္တေန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၄။

အလောဏမစ္ဆ (ပု) [အလောဏ+မစ္ဆ] ဆား–မပါ–မခတ်–သော–ငါး–ငါးဟင်း။ အလောဏိကန္တိ အလောဏယာဂု အလောဏမစ္ဆ အလောဏဘတ္တာဒိ နာနပ္ပကာရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၀။

အလောဏယာဂု (ထီ) [အလောဏ+ယာဂု] ဆားမပါ – ဆားမခတ် – သော ယာဂု။ အလောဏမစ္ဆ-ကြည့်။

အလောဘာမိသ (န) [အလောဘ+အာမိသ] ဆား–မပါသော–မခတ်သော– အာမိသ–စားဖွယ် သောက်ဖွယ်။ တဒဟုပဋ္ဌိဂ္ဂဟိတန္တိ သိင်္ဂိလောဏေန မိဿေတွာ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ အ-လောဏာမိသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၅၄။

အလောဏိက (တိ) [(၁) န+လောဏ+ဣက။ (၂) န+လောဏိက] (၁) ဆားမပါသော၊ ဆားမခတ်သော၊ ဆားပေါ့သော။ (၂) တင်လဲမပါသော။ (၁) ဣဒံ လောဏိကံ ဣဒံ အလောဏိကံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ (–စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅၊၂၆၉။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၈။) (၂) သုက္ခာယ အလောဏိကာယ စ။ ဇာ၊၁။၁၇၂။ အလောဏိကာယာတိ ဖာဏိတဝိရဟိတာယ။ နိပ္ဖါဏိတတ္တာ ဟိ သာ အလောဏိကာတိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၇။

အလောပ (ပု) [န + လောပ] မချေ–မကျေ – ခြင်း။ ဝိဝေကဇံပီတိသုခန္တိ စ အညပဒတ္ထသမာသော ပစ္စတ္တနိဒ္ဒေသဿ စ အလောပေါ ကတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၀၇။)

အလောပသမာသ (ပု) [အလောပ+သမာသ] ဝိဘတ်မကျေသော သမာသ်၊ အလောပ-သမာသ်။ တဋ္ဌဿ အတ္ထိတိ တသ္မာ အလော-ပသမာသံ ကတွာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။ (– ဝဇီရ။၁၅၀။) အလုတ္တ-သမာသ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အလောဘ (ပု) [န+လောဘ] (၁) မတပ်မက်–မလိုချင်–မမက်မော–ကြောင်း ဖြစ်သော–မတပ်မက်တတ်သော– တရား၊ မတပ်မက်ခြင်း သဘော၊ လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် အလောဘ စေတသိက်။ (အလောဘသည် ကာမဂုဏ် အာရုံ၌ စိတ်၏ မမက်မောခြင်း, မလိုချင်ခြင်း ဟူသော–အမှတ်အသား–လက္ခဏာ–ရှိ၏၊ တနည်း ကြာရွက်ပေါ်၌ ရေပေါက် ငြိကပ်မနေသကဲ့သို့ အလောဘသည် အာရုံ၌ မငြိကပ်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏ (လက္ခဏ)။ လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့မှ လွတ်လွတ် ရှင်းရှင်း နေသော ရဟန်းကဲ့သို့ အလောဘသည်မည်သည့်လောကီအာရုံကိုမျှ ငါ့ဟာ,ငါ့ဥစ္စာဟုမသတ်မှတ် မသိမ်းပိုက်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏(ရသ)။ မစင်တွင်း၌ကျသောသူသည် ခန္ဓာကိုယ်၌ မစင်တွေ လူးပေနေသော်လည်း သူ့စိတ် အလိုအားဖြင့်မူ မစင်လူးပေစေလို သောဆန္ဒ မရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ အလောဘ တရားသည် လောကီအာရုံတို့ကို အာရုံပြုနေရ သော်လည်း ထိုအာရုံတို့၌ မငြိကပ် မတွယ် တာသော သဘောရှိသော တရားအဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့ဉာဏ်၌ ထင်လာ၏ (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)။ (ပဒဋ္ဌာန်ကို ကား အဋ္ဌကထာ၌ မပြ။) အလောဘသည် မပေးရက် မလှူလို တွန့်တိုသော မစ္ဆေရစိတ်အကြေး၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်၏၊ ဒါနစေတနာ၏ အကြောင်းတရားလည်းဖြစ်၏။ လောဘကြီးသူသည် အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်တတ်၍ အလောဘ ဓာတ်ခံရှိသူကား မဖုံးကွယ်တတ်၊ မိမိအပြစ်ရှိလျှင် အပြစ်ရှိကြောင်း ဝန်ခံ၏။ မိမိမှာ မရှိသော ဂုဏ်ကိုလည်း အရှိလုပ်၍ အပိုမပြောတတ်။ လော-ဘကြောင့် ချစ်သူတို့နှင့် ကွေကွင်းရခြင်းကို မခံမရပ်နိုင်ခြင်း ဆင်းရဲ (ပိယဝိပ္ပယောဂ-ဒုက္ခ) ဒဏ်ကို ခံကြရပြီးလျှင် အလောဘကြောင့် ထိုဒုက္ခမှ ကင်းဝေး ကြရသည်။ ထို့ပြင် သမုဒယသစ္စာ ဟူသော တဏှာကြောင့် ဇာတိဒုက္ခ ခံနေကြရသော သတ္တဝါတို့သည် ထိုတဏှာကို ပယ်ခွါနိုင်သော ဤအလောဘကြောင့် ယင်းဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ကြရသည်။ လယ်ယာမြေ စသည်နှင့် ပတ်သက်၍ သူပိုင် ငါပိုင် တရားဆိုင်ကြရခြင်း အရေးအခင်းမျိုး မပေါ်ပေါက်နိုင်သည့်အ

တွက် အလောဘကြောင့် လူသူခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းစွာ နေထိုင်ကြရ၏။ များသော အားဖြင့် တဏှာ(လောဘ)ကြောင့် ပြိတ္တာ ဘုံ၌ ကျရောက် နေကြရသည်ဖြစ်ရာ ထို တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဤအလောဘ ကြောင့် ပြိတ္တာဘုံသို့ မကျရောက်ရပေ၊ ထိုအလောဘကြောင့် နေက္ခမ္မသညာ ဖြစ်၏။ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ-ဟူသော မှားသော အကျင့်တရားစုကို ရှောင်ရှားနိုင်၏။အဘိဇ္ဈာ-ကာယဂန္ထ-ကိုလည်း ပယ်နိုင်၏။ ကာယာ-နုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်, ဝေဒနာနုပဿနာသတိ ပဋ္ဌာန် နှစ်ပါးသည် အလောဘ, အဒေါသ တို့၏ အစွမ်း အာနုဘော်ကြောင့် ပြီးစီးကုန် ၏။ ထို့ပြင် အလောဘရှိမှ မသင့်မတင့်သော အစားအစာတို့ကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်မည် ဖြစ်ရ ကား အလောဘသည် ရောဂါပျောက် ကြောင်း ဆေးဝါးကောင်းလည်း ဖြစ်၏။ လောဘမရှိမှ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်း ဖြင့် နောက်ဘဝ၌ စီးပွါးဥစ္စာ ပြည့်စုံနိုင်ရ ကား အလောဘသည် ဘောဂသမ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်၏။

ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ-ဈာန် တည်းဟူသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရတရား ဖြစ်ပွါးဘို့ အတွက် အလောဘသည် အချက်အခြာ ဖြစ် ၏။ အလောဘကြောင့် မိမိဆိုင်ရာ သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပူပန်ကင်းကွာ ချမ်း သာစွာနေနိုင်ပြီးလျှင် ၎င်းတို့ ပျက်စီးဆုံးပါး သွားသောအခါ လွန်စွာ စွဲလမ်း နေခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲမျိုး မခံစားရ။ လောဘရှိသူသည် စည်းစိမ်ခံရေး ဇိမ်ခံရေး ၌သာ မျှော်တွေးတောင့်တနေခြင်းကြောင့် အနိစ္စ အစစ်အမှန် ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စဟု မမြင်၊ အလောဘကြောင့်ကား အနိစ္စ ဟု ရှုမြင်သည့်ပြင် အနိစ္စ ဟု ရှုခြင်း ကြောင့်ပင် အလောဘတရား ထပ်ကာပွါး

ပြန်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁-၂-၃။ မူလဋီ၊၁။ ၉၁။ အနုဋီ၊၁။၉ဂ)။

ခြင်္သေ့ရေ, ကျားရေ-တို့သည် ပြကတေ့ ရထား၏ အမိုးအကာများ ဖြစ်သကဲ့သို့ အ-လောဘသည်လည်း အရိယမဂ်ရထား၏ အ မိုးအကာ ဖြစ်၏ (သံ၊၃။၅)။ အလောဘ သည် ကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာဘို့ရာ ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသော ကြောင့် ကုသိုလ်တို့၏ အရင်းခံရေသောက် မြစ်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်အလောဘကိုကုသလ မူလတရားဟုရင်း, ကုသိုလ်ဟိတ်တရားဟုရင်း ခေါ်သည် (အဘိ၊ဓ။၂၂၊၂၇၄)။ အန-ဘိဇ္ဈာ, အပ္ပိစ္ဆတာ, သန္တုဋ္ဌိတာ, သန္တော့သ, နေက္ခမ္မ,ဒါန-တို့၏ မူရင်းတရားကိုယ်မှာလည်း အလောဘပင်ဖြစ်သည်၊ ပြလတ္တံ့သောကျမ်း ဂန်တို့၌ ကြည့်။)

(၂) အလောဘနှင့်ယှဉ်သော—စိတ္တုပ္ပါဒ် —စိတ်စေတသိက်တရား။ (၁) အလောဘော ခေါ် မဟာလိ ဟေတု အလောဘော ပစ္စယော ကလျာဏဿ ကမ္မဿ ကိရိယာယ။ အံ၊၃။၃၂၄။(—အဘိ၊ဓ။၂၂၊၂၀၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၁ဂ။) န လုဗ္ဘန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ န လုဗ္ဘတိ, အလုဗ္ဘနမတ္တမေဝ ဝါ တန္တိ အ-လောဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (— ဒီ၊၃။ ၁၈၀၊၂၃၀။ မ၊၁။၅ဂ။ မ၊၂။၁၅၇။ အံ၊၁။ ၁၃၄၊ ၁၉၁-၆၊၂၀၃။ အံ၊၂။၂၉ဂ။ အဘိ၊ ဓ။၂၇၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၇၅၊၄၁၆၊၄၃၅။ အဘိ၊ က။၃၇၆၊၃ဂ၆-ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၊၂၇၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇-၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ ဝဇိရ။၅၅၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။

၂၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၅၉၊၁၂၇။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၆ဂ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃ဂ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၂၃။ နေတ္တိဋ္ဌီ။၁၀၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၃။) (၂) တတ္ထ အလောဘဿ နေက္ခမ္မဆန္ဒေန မနောပုဗ္ဗင်္ဂမံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၁။ အလောဘဿာတိ အလောဘယုတ္တဿ စိတ္တုပ္ပါဒဿ။ နေတ္တိဋ္ဌီ။ ၁၀၀။

အလောဘကုသလမူလဇနိတ (တိ) [အလောဘ + ကုသလမူလ] အလောဘ-ဟူသော ကုသိုလ်မူလသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ မဇ္ဈိမာနိ အလောဘကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄။

အလောဘကုသလမူလုပ္ပါဒနတ္ထ (ပု) [အလောဘကုသလမူလ + ဥပ္ပါဒနတ္ထ] အလောဘ-ဟူသော ကုသိုလ်မူလကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ တဒါ ကိရ ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗေန ဝိဟာရေန ဝိဟရတိ တေသံ အလောဘကုသလမူလုပ္ပါဒနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။

အလောဘဇ (တိ) [အလောဘ + ဇန + ကွိ] အလောဘကြောင့် ဖြစ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ အလောဘပကတံ ကမ္မံ အလောဘဇံ အလောဘနိဒါနံ အလောဘသမုဒယံ။ အံ၊၁။ ၁၃၄၊၁၃၅၊၂၆၆။ (– အံ၊၁။၂၀၄။ အံ၊၂။ ၂၉ဂ။ စူဠနိ။၄၇။)

အလောဘဇ္ဈာသယ (ပု) [အလောဘ + အဇ္ဈာသယ] (၁) အလောဘ-ဟူသော – အဇ္ဈာသယ – အတွင်းဓာတ်ခံတရား၊ မတပ်မက် – မတွယ်တာ – မမက်မော – ခြင်း ဟူသော အရင်းခံ ဓာတ်သဘော။ (တိ) (၂) အလောဘ-ဟူသော အရင်းခံ ဓာတ်သဘောရှိသော၊သူ။ (၁) နေက္ခမ္မဇ္ဈာသယော ပဝိဝေကဇ္ဈာသယော အလောဘဇ္ဈာသယော.... ဆ အဇ္ဈာသယာ ဗောဓိပရိပါကာယ သံဝတ္တန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၇။) (၂) အလောဘဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ လောဘေ ဒေါသဒဿာဝိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အလောဘဇ္ဈာသယာတိ အလုဗ္ဘနာကာရေန ပဝတ္တအဇ္ဈာသယာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၁၃၇။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဂ၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။)

အလောဘဇ္ဈာသယတာ (ထီ) [အလောဘဇ္ဈာသယ + တာ] အလောဘဓာတ်ခံရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဒါနပရိစယေန ဟေတေ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ အလောဘဇ္ဈာသယတာယ သဗ္ဗတ္ထ အသင်္ဂမာနသာ အနပေက္ခစိတ္တာ ဟုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (– ဝဇိရ။၅ဂ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။. · ၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။ဂဂ။)

အလောဘနိဒါန (တိ) [အလောဘ + နိဒါန] အလောဘ-ဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ အလောဘဇ-ကြည့်။

အလောဘနိဿန္ဒတာ (ထီ) [အလောဘ + နိဿန္ဒ + တာ] အလောဘ အကျိုးဆက်၏ အဖြစ်။ တဿ အလောဘနိဿန္ဒတာယ သောဝဏ္ဏမယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂။

အလောဘနိဿန္ဒယုတ္တတ္တ (နု) [အလောဘနိဿန္ဒ + ယုတ္တ + တ္တ] အလောဘ အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သည်၏အဖြစ်။ အလောဘနိဿန္ဒယုတ္တတ္တာ ဝါ အစ္ဆေ မဟာဒ္ဓနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ဂ၆။

အလောဘနိယ (တိ) [န + လောဘနိယ] မတပ်မက်အပ်သော၊ လိုချင်ဖွယ် – တပ် နှစ်သက်ဖွယ် – မဟုတ်သော။ ဘိက္ခု ဘာဝေါ ပန အပုပ္ဖိတရုက္ခော ဝိယ အလောဘနိယော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အလောဘနိယတ္တ (န) [အလောဘနိယ+တ္တ] လိုချင်ဖွယ်ရာ – လောဘဖြစ်ဖွယ်ရာ – မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အယံ ပနဥဿဒော အလောဘနိယတ္တာ တထေဝ ဌိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။)

အလောဘနိယပရိက္ခာရတာ (ထီ) [န+လောဘနိယ + ပရိက္ခာရ + တာ] လိုချင်ဖွယ်ရာ – ပရိက္ခရာ – အသုံးအဆောင် – ပစ္စည်းဥစ္စာ – မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယံ ပဗ္ဗဇိတံ မေတ္တာဝိဟာရိတာယ အလောဘနိယပရိက္ခာရတာယ စ ရက္ခိတဗ္ဗဿ အဘာဝတော အဥဿသေဝကာဒယော န ရက္ခန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။

အလောဘပကတ (တိ) [အလောဘ+ပကတ] အလောဘသည် ပြုအပ်သော။ အလောဘဇ-ကြည့်။

အလောဘပက္ခ (ပု) [အလောဘ+ပက္ခ] အလောဘ၏ – အဖို့ – အစု – ဖက်။ အယံ တာဝ အလောဘပက္ခေ နယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၈။

အလောဘပစ္စယ (တိ) [အလောဘ+ပစ္စယ] အလောဘ-ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အလောဘပစ္စယာ အနေကေ ကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊၁။ ၂၀၄။

အလောဘပ(ပ္ပ)ဓာန(တိ)[အလောဘ+ပဓာန] အလောဘ ပြဓာန်းသော။ နေက္ခမ္မေနာတိ အလောဘပ္ပဓာနေန ကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၂။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁။၄၃။)

အလောဘပဓာနတာ (ထီ) [အလောဘပဓာန + တာ] အလောဘ ပြဓာန်းသည်၏ အဖြစ်။ အလောဘပဓာနတာယ စ သမာဓိဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၃။

အလောဘဘာဝ (ပု) [အလောဘ+ဘာဝ] တပ်မက်မောခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ စာဂါဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂမေန သန္တုဋ္ဌိလက္ခဏသဘာဝသုခသမာယောဂေ၊ အလောဘဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃။

အလောဘမယ (တိ) [အလောဘ+မယ] အလောဘကြောင့် ဖြစ်သော၊ အလောဘသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ သဒ္ဓါလောဘသုသခါရောတိ ကမ္မဖလသဒ္ဓဟနသဒ္ဓါမယေန စ အလောဘမယေန စ သုန္ဒရေန အလင်္ကာရေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

အလောဘယုတ္တ (တိ) [အလောဘ + ယုတ္တ] အလောဘနှင့်ယှဉ်သော။ အလောဘ (၂) အနက် ကြည့်။

အလောဘသမုဒယ (တိ) [အလောဘ+သမုဒယ] အလောဘ-ဟူသော အကြောင်းတရားရှိသော။ အလောဘဇ-ကြည့်။

အလောဘသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အလောဘ+သမ္ပယုတ္တ] အလောဘနှင့်ယှဉ်သော။ ဣဒံ ပန အဒုဿနသဘာဝံ အလောဘသမ္ပယုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၈။

အလောဘသာဓနတာ (ထီ) [အလောဘ+သာဓန+တာ] အလောဘကို – ပြီး – ဖြစ် – စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ သမာဓိဿ အလောဘသာဓနတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။ ၂၉။

အလောဘသိဒ္ဓိ (ထီ) [အလောဘ + သိဒ္ဓိ] အလောဘ၏ – ပြီးခြင်း – ပြီးမြောက်ခြင်း။ အာနန္ဒာဒိနိမကရဏာဝစနေန ပန အလောဘသိဒ္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၈။

အလောဘသီသ (န) [အလောဘ + သီသ] အလောဘ-ဟူသော အဦးပဓာန တရား၊ အလောဘကို – အဦး – ပဓာန – ပြုခြင်း။ အနဘိဇ္ဈာ ဓမ္မပဒံ နာမ အလောဘော ဝါ အလောဘသီသေန အဘိဂတဇ္ဈာနဝိပဿ-

နာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇။

အလောဘုဿဒ (တိ) [အလောဘ+ဥဿဒ] ပြန့်ပွါး များပြားသော အလောဘတရားရှိသော၊ အလောဘတရား များပြား ပိုလွန်သော။ ဣမေ သတ္တာ ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန.... အလောဘုဿဒါ အဒေါသုဿဒါ အမောဟုဿဒါ စ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။

အလောဘူပနိဿယ (တိ) [အလောဘ+ဥပနိဿယ] အလောဘ ဟူသော အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းရှိသော။ အလောဘူပနိဿယေန ကမ္မုနာ သုဂတာ သမိဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။

အလောမ (တိ) [န+လောမ] အမွေး–မရှိ–မပါ– ကင်း–သော၊သူ။ အင်္ဂုတ္တရော ဝါရိသယော အလောမော။ ဇာ၊၁။၇၈၊၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ (–ဇာ၊၂။၂၁၈။)

အလောမက (တိ) [အလောမ+က] အမွေး– မရှိ–မပါ–သော။ ဒွေ အလောမကေ ဋ္ဌေကေ ဒတွာ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။

အလောမဝိမာန (န) [အလောမ + ဝိမာန] အလောမဝိမာန၊ အလောမ-မည်သော နတ်သမီး၏ ဗိမာန်။ ၎င်းဗိမာန်၏ အကြောင်းနှင့် စပ်သော တရားတော်။ ဝိမာနဝတ္ထု ပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊ ၄-ဝဂ်၊ ၄-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။၅၉။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ အလောမဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အလောမဟဋ္ဌ (တိ) [န + လောမ + ဟဋ္ဌ] မရှင်ပျသော အမွေးရှိသော၊ ကြက်သီး မွေးညှင်း မထသော၊ မကြောက်ရွံ့သော၊ သူ။ အလောမဟဋ္ဌော မနုဇိန္ဒ၊ ပုစ္ဆ ပဉ္ဟံ ယံ'မိစ္ဆသိ။ ဇာ၊၂။၁၀၅။ အလောမဟဋ္ဌောတိ နိဗ္ဘယော အဟဋ္ဌလောမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၂။ (–ဇာ၊၂။၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၂။)

အလောမာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အ-လောမာ-အမည်ရှိသော မိန်းမ။ အလောမံ သုခိတံ ဒိသွာဝါ (ဝိမာန၊ ၅၉)တိ အလောမမ္ပိ နာမ သုက္ခကုမ္မာသမတ္တံ ဒတွာ ဇဝံ ဒိဗ္ဗသုခေန သုခိတံ ဒိသွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အလောလ (တိ) [န+လောလ] (၁) လျှပ်ပေါ် လော်လည်ခြင်း မရှိသော၊ တည်ငြိမ်သော၊ (၂) မလိုချင်– မမက်မော – သော၊ သူ။ (၁) ရသေသု ဂေဓံ အကရံ အလောလော။ သုတ္တနိ။ ၂၇၉။ အပ၊၁။၁၃။ စူဠနိ။ ၂၉၂။ အလောလောတိ "ဣဒံ သာယိဿာမိ၊ ဣဒံ သာယိဿာမီ"တိ ဇဝံ ရသဝိသေသေသု အနာကုလော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၂။) (၂) သီလဝါ စ အလောလော (အလောဘော၊ သျာ၊က) စ။ ဇာ၊၂။ ၂၉၃။ အလောလောတိ အလုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၂။

အလောလက္ခ (တိ) [အလောလ + အက္ခိ] မလျှပ်ပေါ်သော မျက်စိရှိသော၊ တည်ငြိမ်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ပတ္တပါဏိ အလောလက္ခော၊ ပါစယန္တံ ဝိတာကရံ။ အပ၊၂။ ၁၂၉။ အလောလက္ခန္တိ ဣတော စိတော စ အနေဝလောကယမာနံ ဥတ္တမေ သာဝတ္ထိနဂရေ ပိဏ္ဍာယ ဝိစရန္တံ အဒ္ဒက္ခိန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

အလောလက္ခိ (တိ) [အလောလ+အက္ခိ] မလျှပ်ပေါ်သော မျက်စိရှိသော၊ တည်ကြည်ငြိမ်သက်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ အလောလက္ခိ မိတဘာဏိ၊ ယုဂမတ္တံ နိဒက္ခိတံ။ အပ၊၂။၁၅၃။

အလောလဇာတိက (တိ) [အလောလ+ဇာတိ +က] မလျှပ်ပေါ် – မလော်လည်–တည် ငြိမ်–သောသဘော ရှိသော။ ယေ တေ မက္ကဋာ အဗာလဇာတိကာ အလောလဇာ-

တိကာ၊ တေ လေပံ ဒိသွာ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇန္တိ။ သံ၊၃။၁၂၉။

အလောလုပ (တိ) [န+လောလုပ] မလျှပ်ပေါ်သော၊ မလော်လည်သော၊ တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည့် ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ အပ္ပါဟာရံ အလောလုပံ။ သံ၊၁။၁၅။ သုတ္တနိ။၃၀၄။ အလောလုပန္တိ စတုသု ပစ္စယေသု လောလုပ္ပ-ဝိရဟိတံ။ ရသတဏှာပဋိက္ခေပေါ ဝါ သော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ နိလ္လောလုပေါ(သုတ္တနိ၊၂၈၈)-တိ အလောလုပေါ။ ယော ဟိ ရသတဏှာ-ဘိဘူတော ဟောတိ။ သော ဘုသံ လုပ္ပတိ ပုနပ္ပုနံ စ လုပ္ပတိ၊ တေန လောလုပေါတိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ (–သုတ္တနိ။၃၇၉။ အပ၊၁။၁၃၉။ ဇာ၊၁။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၈။)

အလောလုပ္ပ (တိ) [န+လောလုပ္ပ] လုယက်ဖျက်ဆီးတတ်သော တဏှာမရှိသော၊ မလျှပ်ပေါ် –မလော်လည်– တည်ကြည်ငြိမ်သက်–သော ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ အပ္ပကိစ္စာ အလော-လုပ္ပါ၊ နိပကာ သန္တဝုတ္တိနော။ အပ၊၂။၅၆။ အလောလုပ္ပေါ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။

အလောလုပ္ပစာရ (တိ) [န + လောလုပ္ပစာရ] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို အလွန်အကဲ လုယက်ဖျက်ဆီးတတ်သော တဏှာဖြင့် လှည့်လည်သွားလာခြင်းမရှိသော၊လျှပ်ပေါ် လော်လည်သော အားဖြင့် သွားလာခြင်းမရှိသော၊သူ။ ပေါ-ရာဏကပဏ္ဍိတာ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာ-ပိ အလောလုပ္ပစာရာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၇၀။ လောလုပ္ပစာရ (သာရတ္ထ၊၂။၆) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အလောလုပ္ပစာရတာ (ထီ) [အလောလုပ္ပစာရ +တာ] လျှပ်ပေါ် လော်လည်သောအားဖြင့် သွားလာခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်။ သုဝရာဇာပိ သုဝဂဏပရိဝုတော အာဂန္တွာ အလောလုပ္ပ-စာရတာယ ဟိယျော ခါဒိတဋ္ဌာနေ ဩဍ္ဍိတ-ပါသေ ပါဒံ ပဝေသေန္တောဝ ဩတရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။

အလောဟိတ (တိ) [န+လောဟိတ] (၁) ဥတုသွေးမလာသော (ရာသီပန်းမပွင့်သော)၊ မိန်းမ။ (၂) အနီရောင်မဟုတ်သော၊ အနီရောင်မရှိသော၊ မနီသော။ (၁) အက္ကော-သတိ နာမ အနိမိတ္တာသိ အလောဟိတာ-သိ။ ဝိ၊၁။၁၇၉။ န သိ အလောဟိတာ။ ဝိ၊၄။၄၆၃။ အလောဟိတာတိ သုက္ခသော-တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ တတ္ထ အလောဟိတာ-သိ....တောနိ ဆ မဂ္ဂါနံ အနိယတဝစနာနိ။ ဝဇိရ၊၁၇၇။ အလောဟိတာသိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ (၂) အပီတာနိ အလောဟိတာနိ အနောဒါတာနေဝ ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၃။

အလောဟိတက (တိ) [န+လောဟိတက] အနီရောင်မရှိသော၊ မနီသော။ အလောဟိ-တကာနိ ဒွေပိ ဝဋ္ဋန္တိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အလ္လ (တိ) [(က)အလ+လ။ အလတိ သမတ္ထေ-တီတိ အလ္လံ။ ကစ္စည်း၊ ဥဏာဒိသုတ္တ။၆၁၂။ (ခ) အလိ+အ။ အလိ ဗန္ဓေ၊ ဘူ၊ အလ္လတိ ဗန္ဓတီတိ အလ္လံ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၅၇။] စိုသော၊ စိထိုင်းသော၊ စွတ်စိုသော၊ စိမ်းစိုသော၊ စိမ်းလန်းသော။ စီဝရာနိယာ အလ္လာ-နိ။ ဝိ၊၃။၁၄၇။ ယံ ကိဉ္စိ အလ္လံ ဝါ သုက္ခံ ဝါ တိဏရုက္ခလတာဒိံ ဆိန္ဒန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ (–ဝိ၊၃။၄၀၅။ ဝိ၊၄။၂၅၃၊၃၂၀။ ဒီ၊၂။၂၆၅။ မ၊၁။၃၀၇။ မ၊၂။၂၈၃။ မ၊၃။၁၃၇၊၁၈၀၊ ၂၀၅။ သံ၊၃။၉၉၊၁၀၀။ အံ၊၁။၃၄။ အံ၊၃။ ၃၂၊၄၂၈၊၄၄၇။ ပဋိသံ။၁၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။

၂၁၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၈၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၇။ ကခါ၊ ဋီ။၁၉၂။ မူလဋီ၊၁။၁၆၇။)

အလ္လအသုဘ (တိ) [အလ္လ+အသုဘ] စိုသော အသုဘ၊ သေပြီးစ–အရောင်အဆင်း စိုပြေနေသေးသော–အလောင်းကောင်၊ ဖောင်းကြွ ပုပ်ပွခြင်း-စသည် မရှိ၊ လောလောလတ်လတ်ဖြစ်သော သူသေကောင်။ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ အလ္လအသုဘံ ဩလောကေန္တွာ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အလ္လအသုဘဘာဝနာ (ထီ) [အလ္လအသုဘ+ဘာဝနာ] စိုသော – လောလောလတ်လတ်ဖြစ်သော–သေပြီးခါစ ဖြစ်သော–အသုဘကို ပွါးများခြင်း။ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ အလ္လအသုဘဘာဝနံ ကရောထာတိ ပဟိဏေယျာသိတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အလ္လကဋ္ဌ (န) [အလ္လ+ကဋ္ဌ] စိမ်းစိုသော–စိုစွတ်သော – စိုထိုင်းသော – သစ်သား–ထင်းချောင်း။ အလ္လကဋ္ဌတ္တိ အလ္လံ ဥဒုမ္ဗရကဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အလ္လကပ္ပ (န၊ပု) [အလ္လ+ကပ္ပ ?] (၁) အလ္လကပ္ပ– တိုင်း– တိုင်းပြည်။ (၂) အလ္လကပ္ပမင်း။ (၃) အလ္လကပ္ပရသေ့။ (၁) အလ္လကပ္ပ ဟူသော အမည်သည် ရှေးခေတ်က ခေါ်ဝေါ်သော အမည်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အရကပ္ပူရ်ဟု ခေါ်၍ ဗိဟာနယ် မြောက်ပိုင်း မူဇက်ဖပ္ပူရ် မတိဟာရီ ကေသာရိယာမြို့တို့ အနီး၌ တည်ရှိသည်။ ထိုအလ္လကပ္ပတိုင်းသည် ဝဇ္ဇီတိုင်း၌ရှိ၍ မဂဓအနီးရှိ ပြည်တခုဖြစ်သည်။ ထိုတိုင်းပြည်သည် ဓာတ်တော်ဝေရာ ဆယ်ဌာနတွင် တဌာန အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထိုတိုင်းပြည်ကို ပိုင်ဆိုင်အုပ်ချုပ်သော မင်းတို့မှာ ဗုလိ မင်းများ ဖြစ်သည်။ အလ္လကပ္ပကာပိ ဗုလယော အလ္လကပ္ပေ ဘဂဝတော သရီရာနံ ထူပဉ္စ မဟဉ္စ အကံသု။ ဒီ၊၂။၁၃၇။ (၂) အလ္လကပ္ပမင်း။ (၃) အလ္လကပ္ပရသေ့။ အလ္လကပ္ပတိုင်းကို အုပ်စိုးသောမင်း (အလ္လကပ္ပမင်း)နှင့် ဝေဋ္ဌဒီပတိုင်းကို အုပ်စိုးသောမင်း (ဝေဋ္ဌဒီပမင်း)နှစ်ပါးတို့မှာ ရင်းနှီးသော ငယ်သူငယ်ချင်း ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းမင်းနှစ်ပါးလုံး ထီးနန်းစွန့်၍ တောထွက်ပြီး ရသေ့ပြုကြသည်။ ထိုအခါမှစ၍ အလ္လကပ္ပရသေ့ ဟု ခေါ်တွင်ပြန်သည်။ ဝေဋ္ဌဒီပကရသေ့ စုတေ၍ နတ်မင်းဖြစ်လေသော် မကြာမီ အလ္လကပ္ပရသေ့ထံသို့ လာရောက်ကြည့်ရှုလေလျှင် ဆင်ရိုင်းများ၏ အနှောင့်အရှက်ကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲ နေကြောင်း သိရှိလေ၏။ နတ်မင်းက အလ္လကပ္ပရသေ့အား ဆင်ရိုင်းများကို နိုင်နင်းသည့် ကြိုး သုံးချောင်းပါသော စောင်းတလက်နှင့် မန္တန်သုံးမျိုးကို ပေးပြီး ပဌမကြိုးကို တီးခတ်၍ ပဌမမန္တန်ကို ရွတ်သော် ဆင်များ နောက်သို့ လှည့်၍ပင် မကြည့်နိုင်ပဲ ထွက်ပြေးကြကြောင်း, ဒုတိယကြိုးကို တီးခတ်၍ ဒုတိယမန္တန်ကို ရွတ်သော် နောက်ကို လှည့်ကြည့်ကာ ထွက်ပြေးကြကြောင်း, တတိယကြိုးကို တီးခတ်၍ တတိယမန္တန်ကို ရွတ်သော် ဆင်အုပ်ထဲမှ အကြီးအမှူး ဆင်ကြီးသည် အနီးသို့ ရောက်လာပြီး တက်စီးဘို့ရန် သူ၏ ကျောက်ကုန်းကို ညွတ်ပေးကြောင်း ပြောဆိုလျက် ဖဲသွားလေ၏။

တနေ့သ၌ ငှက်ဆင်ကြီး တကောင်သည် ကောသမ္ဗီပြည်မှ ပူရန္တပ္ပမင်း၏ ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာ ရှိနေသော မိဖုရားကြီးကို ဟိမဝန္တာသို့ ချီသွားလေရာမှ တောထဲတွင် ဥတေန မင်းသားကလေးကို ဖွားမြင်၏။ အလ္လကပ္ပရသေ့သည် ထိုသားအမိနှစ်ယောက်ကို တွေ့၍ မိမိ၏ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားပြီး စောင့်ရှောက် ထားလေ၏။ နောင်အခါတွင် အလ္လကပ္ပရသေ့သည်လည်း ပူရန္တပ္ပမိဖုရားနှင့် ပေါင်းသင်း နေထိုင်ကြလေ၏။

တနေ့သောအခါ ရသေ့သည် ပူရန္တပ္ပမင်း နတ်ရွာစံ၍ ဥတေနမင်းသား ထီးနန်း စည်းစိမ် ဆက်ခံရမည့်အကြောင်း နက္ခတ်တာရာကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် သိလေသော် ဥတေနမင်းသားအား ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို ရနိုင်ဘို့ရန် မိမိရရှိထားသော စောင်းနှင့် ဆင်နိုင်မန္တန်ကို ပေးခဲ့လေသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃)။ အလ္လကပ္ပရာဇ, အလ္လကပ္ပတာပသ-တို့လည်း ကြည့်။

အလ္လကပ္ပက (တိ) [အလ္လကပ္ပ+က] အလ္လကပ္ပနိုင်ငံကို အစိုးရသော၊ အလ္လကပ္ပနိုင်ငံ၌ နေထိုင်သော၊သူ။ အဿောသုံ ခေါ် အလ္လကပ္ပ-ကာ ဗုလယော။ ဒီ၊၂။၁၃၆။ (– ဒီ၊၂။ ၁၃၇။)

အလ္လကပ္ပတာပသ (ပု) [အလ္လကပ္ပ+တာပသ] အလ္လကပ္ပရသေ့။ အလ္လကပ္ပတာပသဿပိ ခေါ တတော အဝိဒူရေ ဝသန္တဿနံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အလ္လကပ္ပရဋ္ဌ (နေ) [အလ္လကပ္ပ+ရဋ္ဌ] အလ္လကပ္ပ–တိုင်း–နိုင်ငံ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌံ နာမ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၄။)

အလ္လကပ္ပရာဇ (ပု) [အလ္လကပ္ပ+ရာဇ] အလ္လကပ္ပမင်း။ အတီတေ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ အလ္လကပ္ပ-ရာဇာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။

အလ္လကရဏ (နေ) [အလ္လ+ကရဏ] စိုစွတ်အောင်ပြုခြင်း။ ပလိမဇ္ဇေယျာတိ အလ္လကရဏ-ဝသေန ပရိတော ပါဠိံ ဗန္ဓေယျ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၉၀။

အလ္လကာလ (ပု) [အလ္လ+ကာလ] စိုစွတ်သောကာလ။ ဟတ္ထေန ပဟရဏံ ပန နိဋ္ဌိတရဇ-နဿ စီဝရဿ အလ္လကာလေ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၄၇။

အလ္လကုသမုဋ္ဌိ (ပု၊ထီ) [အလ္လ+ကုသမုဋ္ဌိ] စိုစွတ်သော သမန်းမြက်ဆုပ်။ အလ္လကုသမုဋ္ဌိံ အာဒါယ ကေမန္တံ ဋ္ဌိတော။ အံ၊ဋ္ဌ။၄၄၇၊ ၄၅၉။

အလ္လကေသ (တိ) [အလ္လ+ကေသ] စိုစွတ်သောဆံပင်ရှိသော၊သူ။ ဝဓော လိစ္ဆဝိ .... အလ္လ-ဝတ္ထော အလ္လကေသော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၄။၂၆၄။ (–ဒီ၊၂။ ၂၇၃။ ဒီ၊၃။၁၄၆။ ဥဒါန။၉၃၊၁၉၀။ ဇာ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၂။)

အလ္လဂူထ (ပု၊န) [အလ္လ+ဂူထ] စိုသော–ချေး–မစင်–ကျင်ကြီး။ ရတ္တိယံ ပန "အလ္လဂူထံ သပ္ပါဏက"န္တိ အခါဒိတွာ သုက္ခဂူထမေဝ ခါဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အလ္လဂူထံ တသ္မိံ အာရုဠှေ ထောကံ သြနမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အလ္လဂေါမယ (နေ) [အလ္လ+ဂေါမယ] စိုသော–နွားရေ–သားရေ။ အဟံ အလ္လဂေါမယေန ပရိယောနဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၉။

အလ္လဂေါမယပရိယောနဒ္ဓ (တိ) [အလ္လဂေါမယ+ပရိယောနဒ္ဓ] စိုသော နွားရေဖြင့်–ဖွဲ့–ကြက်–မြေးယှက်–ဖုံးအုပ်–အပ်သော။ ယထာ အလ္လဂေါမယပရိယောနဒ္ဓါယ မဟာဝီဏာယ န မဟာဝီဏာ ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၉။

အလ္လဂေါမယ (နေ) [အလ္လ+ဂေါမယ] စိုသော နွားချေး။ သဝေါပရိကမ္မကတမ္ပိ ဘူမိံ အလ္လ-ဂေါမယေန သြပုဉ္ဆာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၅။)

အလ္လဂေါမယပရိဘဏ္ဍ (နေ) [အလ္လဂေါမယ+ပရိ-ဘဏ္ဍ] စင်ကြယ်သော နွားချေးရည်ဖြင့်–

အပြေ အပြစ် ပြုခြင်း–သုတ် လိမ်း ခြင်း။ ဥယျောဂဋ္ဌာနတော စ အာဂန္တွာ ယာဝ ဂေဟေသု အလ္လဂေါမယပရိဘဏ္ဍာဒီနိ က-ရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၆၅။

အလ္လဂေါမယရသ (ပု) [အလ္လဂေါမယ+ရသ] စိုသော နွားချေးအရည်။ အလ္လဂေါမယေ-နာတိ အစ္ဆေန အလ္လဂေါမယရသေန။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၅။

အလ္လဂ္ဂဟဏ (န) [အလ္လ+ဂဟဏ] အလ္လ-သဒ္ဒါ။ အလ္လဂ္ဂဟဏေန ကိလေသာနံ အသမုစ္ဆိန္န-ဘာဝံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။

အလ္လစမ္မ (န) [အလ္လ+စမ္မ] စိုသော သားရေ။ အလ္လစမ္မေန ပရိယောနဒ္ဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ သီသကဋ္ဌာဟဝေဌေနံ အလ္လစမ္မံ ကေသာနံ ဩကာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ (–ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၄။)

အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အလ္လစမ္မ+ပဋိစ္ဆန္န] စိုသော သားရေဖြင့်–ဖုံးလွှမ်းအပ်–မြှေးယှက်အပ်–သော။ အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္နော၊ နဝဒ္ဓါရော မဟာ၀ဏော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀။ အလ္လစမ္မပရိစ္ဆန္နောတိ အလ္လစမ္မပရိယော-နဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓ (တိ) [အလ္လစမ္မ+ပရိယော-နဒ္ဓ] စိုသောသားရေဖြင့် – မြှေးယှက် – ဖုံးလွှမ်း – အပ်သော။ မံသာ၀လေပနော အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ၊၈၀။ ယထာ အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓါယ ပေဠာယ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၃၅။ နဝမံသပေသိ-သတာနုလိတ္တံ အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၉။ အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္နောတိ အလ္လစမ္မ-ပရိယောနဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

အလ္လစီဝရ (န) [အလ္လ+စီဝရ] (၁) စိုစွတ်သော သင်္ကန်း။ (တိ) (၂) စိုစွတ်သော သင်္ကန်းရှိ သော၊သူ။ (၁) အလ္လစီဝရံ ပတ္တရိတ္တာ ဝိဟာ-ရံ ပါဝိသိ။ ဝိ၊၂။၃၇၀။ (တိ) (၂) သာ ထနေဟိ စီဝရံ မုဉ္စန္တေဟိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အလ္လ-စီဝရာ ဂန္တွာ ထေရံ ဂဏှိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ကေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ၀ဿောဒကေန တိန္တံ အလ္လစီဝရံ.... ဒိသွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

အလ္လဋ္ဌ (ပု) [အလ္လ+အဋ္ဌ] စိုစွတ်သော–အနက်–သဘော။ အလ္လဋ္ဌေန ဝါ သရိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃။

အလ္လတာ (န) [အလ္လ+တာ] စိုသည် – လတ်ဆတ်သည် – လောလတ်သည် – လန်းဆန်းသည်–၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ အနုပစ္ဆိန္နေပိ အလ္လ-တာဒိဝိဂမနံ နိဿာယ မတဝေါဟာရော သမ္မုတိမရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။

အလ္လတိဏ (န) [အလ္လ+တိဏ] စိုသောမြက်၊ မြက်စို။ တတ္ထ အလ္လတိဏာနိ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။)

အလ္လတ္တ (န) [အလ္လ+တ္တ] စိုစွတ်သည်၏ အဖြစ်၊ စိမ်းစို – စိမ်းလန်း – သည်၏အဖြစ်။ ယထာ မဟာရာဇ မတဿ ရုက္ခဿ....ကုမ္ဘဿဟဿော-နပိ ဥဒကေ အာကိရန္တေ အလ္လတ္တံ ဝါ ပလ္လ-ဝိတဟရိတဘာဝေါ န ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၃။ သစေပိ တံ အလ္လတ္တာ ကောဗဒ္ဓံ ဟောတိ၊ သတ္တုသင်္ဂဟမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁။ မူလဋီ၊၂။၁၈၂။)

အလ္လဒါရု (န) [အလ္လ+ဒါရု] စိုသောသစ်သား၊ သစ်သားစို။ အလ္လဒါရုံ ရုက္ခတော ဆိန္ဒိတွာပိ ကာတုံ ၀ဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။ (–ကင်္ခါ၊၂၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။)

အလ္လဒါရုရာသိ (ပု) [အလ္လ+ဒါရုရာသိ] စိုသော သစ်သား – အစု – အပုံ။ ပါသာဏပိဋ္ဌေ အလ္လဒါရုရာသိံ ကာရေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အလ္လနီလသဒ္ဒလ (ပု) [အလ္လ+နီလ+သဒ္ဒလ] စို၍ စိမ်းညိုသော နေဇာမြက်။ ဟရိတန္တိ အလ္လနီလသဒ္ဒလံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အလ္လပံသု (ပု၊နု) [အလ္လ+ပံသု] စိုသော–မြေမှုန့် – မြူမှုန့်။ ကပါလာဒီသု ဝါ အလ္လပံသုံ ပက္ခိပိတွာ နိက္ခိတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ဝိ၊သဂ်ဟ။၇၉။

အလ္လပဒုမိနိပတ္တ (နု) [အလ္လ+ပဒုမိနီ + ပတ္တ] စိုသော ပဒုမ္မာကြာရွက်။ ပေါက္ခရဏိတော အာဘတေဟိ အလ္လပဒုမိနိပတ္တေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၃၅။

အလ္လပရိသောသန (နု) [အလ္လ+ပရိသောသန] စိုသော အရာဝတ္ထုကို ခြောက်သွေ့စေခြင်း။ သမုဒီရဏံ အလ္လပရိသောသနံ။ အနု၊ဋီ၊၂။၅၃။

အလ္လပလာလ (ပု၊နု) [အလ္လ+ပလာလ] စိုသော ကောက်ရိုး၊ ကောက်ရိုးစို။ အလ္လပလာလံ သီသေ ဌပေတွာ နိသိန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အလ္လပါဏိ (တိ) [အလ္လ+ပါဏိ] စိုသောလက်ရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အလ္လပါဏိဟတ (တိ) [အလ္လပါဏိ + ဟတ] (က) စိုသောလက်ရှိသူ – ကျေးဇူးရှင် – သည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်– ၏ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ခံရ–သော၊ ကျေးဇူးရှင်ကို ကျူးလွန် စော်ကားခြင်းကြောင့် ကျေးဇူးရှင် ကိုယ်တိုင်က ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမပြုသော်လည်း ပြုသည်နှင့်တူစွာ မကောင်းမှု၏ အပြစ်ဒဏ်ကို ခံစားနေရသော၊ ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော၊ ကျေးဇူးကန်းသော၊သူ။ (ခ) စိုသောလက်ရှိသူ–ကျေးဇူးရှင်–ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော၊ ကျေးဇူးကန်းသော၊သူ။ အလ္လပါဏိဟတော ပေါသော၊ နု သော ဘဒြာနိ ပဿတိ။ ပေတ၊၁၅၅။ အလ္လပါဏိဟတော ပေါသောတိ အလ္လပါဏိနာ ဥပကာရကိရိယာယ အလ္လပါဏိနာ ဓောတဟတ္ထေန ပုဗ္ဗကာရိနာ ဟောန္တာ ဝုတ္တာနယေန ဟတော ဗာဓိတော၊ တဿ ဝါ ပုဗ္ဗကာရိနော ဗာဓနေန ဟတော အလ္လပါဏိဟတော နာမ အကတညူပုဂ္ဂလော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

အလ္လပါဒ (ပု) [အလ္လ + ပါဒ] စိုသော ခြေထောက်။ ပါဒပုဉ္ဆနိံ ပန အလ္လပါဒေဟိပိ အက္ကမိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ ဝိ၊သဂ်ဟ။ ၄၄၈။ အလ္လပါဒေန ဝါတိ ယေန အက္ကန္တဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ပညာယတိ၊ ဧဝရူပေန တိန္တပါဒေန။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။၂၈၉၈။

အလ္လပိဂ် (နု) [အလ္လ+ပိဂ်] မာလောန္တယ်–ခွေးတောက်နွယ်–၏ အညွန့်ဖျား။ အလ္လသိဂ်-ကြည့်။

အလ္လပိတ (တိ) [အလ္လ+ပိတ] မာလောန္တယ်–ခွေးတောက်နွယ်–၏ အညွန့်ဖျား။ အလ္လသိဂ်-ကြည့်။

အလ္လဘာဝ (ပု) [အလ္လ + ဘာဝ] စိုသည်၏ အဖြစ်။ ကုဏပဘာဝံ ဥပဂတမ္ပိ ဘိန္နမေဝ အလ္လဘာဝတော ဘိန္နတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၉။ တထာ အနုပါလေတိ အလ္လဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၆။

အလ္လဘာဝူပနယန (နု) [အလ္လဘာဝ + ဥပနယန] စိုစွတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ကပ်၍ ဆောင်ခြင်း။ ကိလေသာနံ အလ္လဘာဝူပနယနတ္တိ အာဟ တေမနဋ္ဌေနာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။

အလ္လမံသပိဏ္ဍ (ပု) [အလ္လ+မံသ + ပိဏ္ဍ] စိုသော–အသားတုံး–အသားစိုင်–အသားခဲ။ မံသပေသိန္တိ နိသဒပေါတပ္ပမာဏံ အလ္လမံသပိဏ္ဍံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။)

အလ္လမံသပေသိဝဏ္ဏ (တိ) [အလ္လ+မံသ+ပေသိ+ဝဏ္ဏ] စိုသောအသားတစ်သဏ္ဍာန်ရှိသော။ ဧဝတမတ္တာ အလ္လမံသပေသိဝဏ္ဏာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂။ ကခါ၊ဋီ။၂၂၉။)

အလ္လမံသသရီရ (တိ) [အလ္လ+မံသ+သရီရ] စိုသော အသားရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ န စ ဝမ္မိကာ အလ္လမံသသရီရာဝ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၀။

အလ္လမတ္တိကပိဏ္ဍ (ပု) [အလ္လ + မတ္တိကာ+ပိဏ္ဍ] စိုသောမြေညက်–စိုင်–ခဲ။ သတ္တာ ဃန-ပိဋ္ဌိပါသာဏေ အလ္လမတ္တိကပိဏ္ဍမ္ပိ လဥ္ဆနံ ဝိယ ပါဒစေတိယံ ဒဿေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

အလ္လမတ္တိကာ(က)ပုဉ္ဇ (ပု) [အလ္လ+မတ္တိကာ +ပုဉ္ဇ] စိုစွတ်သော–မြေစု–မြေပုံ။ ဂရုကံ သိလာဂုဠံ အလ္လမတ္တိကာပုဉ္ဇေ ပက္ခိပေယျ။ မ၊၃။၁၃၇။ ဝေ အဘာဝိတကာယဂတာ-သတိံ ပုဂ္ဂလံ အလ္လမတ္တိကပုဉ္ဇာဒီဟိ ဥပမေ-တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

အလ္လမဓု (န) [အလ္လ + မဓု] စိုသော–လတ်ဆတ်သော – ပျားရည်။ အလ္လမဓုမေဝ န အဒ္ဒသံသု။ ပက္ကမဓု ပန ဗဟုံ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၁။

အလ္လမနုဿစမ္မ (န) [အလ္လ + မနုဿ + စမ္မ] စိုသော လူအရေ။ တစေန သြနဒ္ဓတ္တိ အလ္လ-မနုဿစမ္မေန သြနဒ္ဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။

အလ္လယူသဘာဝ (ပု) [အလ္လ+ယူသ+ဘာဝ] စိုသော အစေးအရည်၏ အဖြစ်။ သော အာ-ပေါဘာဝသင်္ခါတော အလ္လယူသဘာဝေါ သသမ္ဘာရပထဝီ သသမ္ဘာရဥဒကာဒိဂတေ သမ္ဗန္ဓိမှ အာပသ္မိံ ဝိဇ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။

အလ္လယူသဘာဝလက္ခဏ (တိ) [အလ္လ+ယူသ+ ဘာဝ+လက္ခဏ] စိုသော အစေးအရည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ အာပေါ-ဂတန္တိ သမ္ဗန္ဓအာပေသု ဂတံ အလ္လယူသဘာဝ-လက္ခဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အလ္လရသ မုဒ္ဒိက ပါနက ပီတာဝ သေသ (န) [အလ္လ + ရသ + မုဒ္ဒိကပါနက + ပီတ + အဝ-သေသ] သောက်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော စိုပြေလတ်ဆတ်သည့် အရည်ဖြစ်သော–မုဒ ရက်သီးအဖျော်–သပြက်သီးအဖျော်။အလ္လ-ရသမုဒ္ဒိကပါနကပီတာဝသေသံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကသဒ္ဒံ ဥဒကေန မဒ္ဒိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

အလ္လရုက္ခ (ပု) [အလ္လ+ရုက္ခ] စိမ်းစိုသော သစ်ပင်၊ အလ္လရုက္ခံ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၈၀။)

အလ္လရောဟိတမစ္ဆ (ပု) [အလ္လ+ရောဟိတ+ မစ္ဆ] စိုသော–လတ်ဆတ်သော–ငါးကြင်း။ ပုဏ္ဏသဒ္ဒံ ဝါ အလ္လရောဟိတမစ္ဆံ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။)

အလ္လဝဏ (ပု) [အလ္လ+ဝဏ] စိုသော – အမာ –အနာ၊ အနာစို။ ယာဝ အလ္လဝဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၆။

အလ္လဝတ္ထ (တိ) [အလ္လ+ဝတ္ထ] စိုစွတ်သော အဝတ်ရှိသော၊ သူ။ အလ္လဝတ္ထာ အလ္လသိရာ၊ သဗ္ဗေဝ ပဥ္စလိကတာ။ အပ၊၁။၅၀။ အလ္လ-ဝတ္ထာတိ မယာ သဒ္ဓိံ ရာသိဘူတာ သဗ္ဗေ ဇနာ အလ္လဝတ္ထာ ဥဒကေန တိန္တဝတ္ထာ ဥတ္တ-ရာသင်္ဂါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ (–ဥဒါန။၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၅။) အလ္လကေသ-လည်း ကြည့်။

အလ္လဝရုဏဒါရု (န) [အလ္လ+ဝရုဏ+ဒါရု] စိုသော ခံတက်သားထင်း၊ ခံတက်သားထင်း စို။ အလ္လဝရုဏဒါရုနိ အာဟရိတွာ အဓေဟိ အာနီတဒါရုနံ ဥပရိ ပက္ခိပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။

အလ္လဝါလိကာ (ထီ) [အလ္လ+ဝါလိကာ] စိုသော သဲ၊ သဲစို။ ဧတေန အလ္လဝါလိကာဒီသု ဌပိ-

တာနံ နိဗ္ဗတ္တပဏ္ဏမူလာနံ သိင်္ဂိဝေရာဒီနံ သင်္ဂဟော ကတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

အလ္လဝေဋ္ဋုဝဏ္ဏ (တိ) [အလ္လ+ဝေဋ္ဋု+ဝဏ္ဏ] စိုသော ဝါး-အဆင်းရှိသော၊ ဝါးစိမ်း အဆင်းရှိသော။ ဝေဋ္ဋုရိယောတိ အလ္လဝေဋ္ဋုဝဏ္ဏော မဏိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၁။

အလ္လသရီရ (န) [အလ္လ+သရီရ] (က) စိုသော--ကိုယ်ကောင်-သူသေကောင်၊ ဖောင်းကြွ ဖူးယောင်ခြင်း, ပေါက်ပြဲခြင်း-စသော ချွတ်ယွင်းမှု မရှိသေးသောကြောင့် လောလော လတ်လတ်ဖြစ်သော သူသေကောင်။ (ခ) ရေစိုနေသော ခန္ဓာကိုယ်။ (က) အဘိန္နေ သရီရေတိ အဘ္ဘုဏှေ အလ္လသရီရေ ပံသုကူလံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ မတသရီရံ ယာဝ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဘာဝေန ကုထိတံ န ဟောတိ၊ တာဝ အလ္လသရီရန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။ (-ခမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၂။ ဝဇီရ။၁၀၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၄။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။) (ခ) အလ္လသရီရေ ပါရုတံ ဟိ စီဝရံ ကိလိဿတိ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။

အလ္လသသ(က)မံသ (န) [အလ္လ+သသ(က)+မံသ] စိုပြေ လတ်ဆတ်သော ယုန်သား၊ အသက်ရှင်နေဆဲ ယုန်၏ အသား။ အလ္လသသမံသံ(အလ္လသသကမံသံ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈) လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၆။ ဇီဝမာနသသဿ မံသရူမိရသမ္ဘိဿ-တာယ အလ္လသသမံသံ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ အလ္လ-သသမံသန္တိ ဇီဝမာနကသသမံသံ။ မူလဋီ၊ ၁။၈၁။

အလ္လသာကဘက္ခ (တိ) [အလ္လ+သာက+ဘက္ခ] ဟင်းရွက်အစိမ်းကို စားသော၊သူ။ သာ-ကဘက္ခောတိ အလ္လသာကဘက္ခော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ သာကဘက္ခာတိ အလ္လသာကဘက္ခာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

အလ္လသာခါ (ထီ) [အလ္လ+သာခါ] စိုသော သစ်ခက်၊ သစ်ခက်စို။ အလ္လသာခံ ဘဉ္ဇိတွာပိ အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗာပေတုံ လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။

အလ္လသာဋက (ပု) [အလ္လ+သာဋက] ရေစိုသော အဝတ်ပုဆိုး။ အလ္လသာဋကံ ဟဒယေ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။)

အလ္လသိင်္ဂ (န) [အလ္လ+သိင်္ဂ] မာလေသာနွယ်-ခွေးတောက်နွယ်-၏ အညွန့်ဖျား။ အယံ ဝါ သော မတော သေတိ၊ အလ္လသိင်္ဂံဝ (အလ္လ-ပိင်္ဂံဝ၊သီ၊ဣ။အလ္လပိတ်ံဝ၊ သျာ)ဝစ္ဆိတော။ ဇာ၊၁။၁၆၈။ အလ္လသိင်္ဂန္တိ မာလုဝလတာယ အဂ္ဂပဝါလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၈။

အလ္လသိင်္ဂိဝေရ (န) [အလ္လ+သိင်္ဂိဝေရ] စိုသော ချင်း၊ ချင်းစိမ်း။ အလ္လသိင်္ဂိဝေရာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၈၁။ အလ္လသိင်္ဂိဝေရဥ္စ သိဒ္ဓတ္ထကေ စ ပိသိ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

အလ္လသိနေဟ (ပု) [အလ္လ+သိနေဟ] စိုသော အစေး။ ယောပိ နေသံ အလ္လသိနေဟော၊ သော ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။ ၅၆။)

အလ္လသိနေဟပရိယာဒါန (န) [အလ္လသိနေဟ+ပရိယာဒါန] စိုသောအစေး၏ကုန်ခန်းခြင်း။ ကက္ကဋ္ဌိယာ တိဝိဓကိရိယာကရဏေန အဏ္ဍာ-နံ အလ္လသိနေဟပရိယာဒါနံ ဝိယ....ပရိယာ-ဒါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။)

အလ္လသိနေဟပရိယာဒါနတ္ထ (ပု) [အလ္လသိနေ-ဟပရိယာဒါန + အတ္ထ] စိုသော အစေး၏ ကုန်ခန်းခြင်းအကျိုး။ တေသံ အလ္လသိနေ-ဟပရိယာဒါနတ္ထံ အတ္တနော ကာယုသ္မာဝ-

သေန ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိယာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၂။၅၅။

အလ္လသိရ (တိ) [အလ္လ+သိရ] စိုစွတ်သော-ဦးခေါင်း-ဆံပင်-ရှိသော၊သူ။ အလ္လသိရာ (အပ၊၁။၅၀) တိန္တကေသာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၇။

အလ္လသုက္ခ (တိ) [အလ္လ+သုက္ခ] အပင်စို့, အပင်ခြောက်။ ယံ ကိဉ္စိ အလ္လသုက္ခံ သဏ္ဍြိယာ-နိန္ဒြိယံ ဥယျတု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။

အလ္လသုက္ခတိဏ (နု) [အလ္လသုက္ခ + တိဏ] စိုသောမြက်, ခြောက်သောမြက်။ တေ အလ္လ-သုက္ခတိဏာနိ ခါဒန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

အလ္လဟတ္ထ (ပု) [အလ္လ+ဟတ္ထ] (၁) (က) စိုသောလက်၊ (အဆွေခင်ပွန်း)။ (ခ) ရေစိုသော-လက်-လက်ဝါးပြင်။ (တိ) (၂) ရေစိုသောလက်ရှိသော၊သူ။ (၁) (က) ဉာတိ အလ္လဟတ္ထသာ အဇ္ဈာပန္နံ နာမ အယံ ဒုတိ-ယော သာမုနရမမ္ဘော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၉။ (ခ) လဂ္ဂပံသုံ ပန အလ္လဟတ္ထေန ဆုပိတွာ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၆။ အလ္လဟတ္ထေနာတိ ဥဒကတိန္တေန ဟတ္ထတ-လေန။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ။၉၇၄။ (တိ) (၂) ဘုတ္တ-ပါတရာသော အလ္လဟတ္ထော ၀ အလင်္ကတရထံ အဘိရုယှ သတ္တု သန္တိကံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁။

အလ္လဟရိတ (တိ) [အလ္လ+ဟရိတ] စိုသော-စိမ်းလန်းသော-မြက်သစ်ပင်။ အကပ္ပိယ-ဝေါဟာရေ နာမ အလ္လဟရိတာနံ ကောဋ္ဋနံ ကောဋ္ဋာပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈။

အလ္လာပ (ပု) [အာ+လပ+ဏ] ရှေးဦးစွာ ပြောဆိုခြင်း၊ အလ္လာပ သလ္လာပ- ကြည့်၊ အာလာပ-လည်း ကြည့်။

အလ္လာပသလ္လာပ (ပု) [အလ္လာပ + သလ္လာပ] (က) ရှေးဦးစွာ-စ၍-ပြောဆိုခြင်း, အတုံ့တကွ ပြောဆိုခြင်း၊ စကားဆုံ၍ ပြောဆိုခြင်း။ (ခ) စ၍ ပြောဆိုခြင်း အတုံ့အပြန်ပြောဆိုခြင်း။ (က) (ခ) သလ္လပိတုန္တိ အလ္လာပ-သလ္လာပံ ကာတုံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ အည-မညံ အလ္လာပသလ္လာပဝသေန ဥပ္ပန္နရာဂေါ ပန သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ နာမ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ အာဒေါ ဘာသနံ အလ္လာပေါ၊ သ-ညောဂေ ပရေ ရဿော၊ တဒုတ္တရိ သဟ ဘာသနံ သလ္လာပေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၁။ (-ဇာ၊၁။၂၆၇။ ဇာ၊၂။၃၃၄။ မိလိန္ဒ။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆။) (ခ) အာလာပသလ္လာပ (သာရတ္ထ၊၂။၅။) ကြည့်။

အလ္လာယတိ (ကြိ) [အလ္လ+အာယ+တိ] စို၏၊ ရေဖြင့် ပြည့်သကဲ့သို့ ရွှမ်းရွှမ်းစိုလျက် ထင်ရှား၏၊ အလ္လာယတေ အယံ ရုက္ခော၊ အပိ ဝါရိဝ သန္ဒတိ။ ဇာ၊၁။၂၉၈။ အလ္လာယတေ-တိ ဥဒကဘရိတော ဝိယ အလ္လော ဟုတွာ ပညာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၂။

အလ္လာရိဋ္ဌဖလဝဏ္ဏ (တိ) [အလ္လ+အရိဋ္ဌ+ဖလ+ဝဏ္ဏ] စိုသောပုတီးနက်သီး အဆင်းရှိသော။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ။ (ဝိမတိ၊၂။၁၈၃) ကြည့်။

အလ္လိ (ထီ) [အရ + လိ] ဒန်းပင်။ ရဇနန္တိ အလ္လိအာဒိရဇနဝတ္ထုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။

အလ္လိကာ (ထီ) [အာ + လီ + ဏ္ဏု] (၁) တွယ်တာ ကပ်ငြိ တတ်သော တဏှာ။ (၂) သစ်စေး၊ သစ်ပင်မှထွက်သောအစေး။ (၁) ကာမသုခလ္လိကာ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂) ကြည့်။ (၂) အလ္လိကာတိ နိယျာသော။ ဝိနယာ-လင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။၃၉။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။ ဝိ၊နိစ္ဆယ။၂၉၁။ ဝဇိရ။ ၄၉၇။)

အလ္လိပတ္တ (န) [အလ္လိ+ပတ္တ] ဒန်းရွက်။ အလ္လိပတ္တဥ္စ နီလိပတ္တဥ္စ ဌပေတွာ သဗ္ဗံ ပတ္တရဇနံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။

အလ္လိယာပနကခဏ္ဍ (ပု၊န) [အလ္လိယာပနက+ခဏ္ဍ] ကပ်ငြိစေသော အပိုင်းအစ၊ တွယ်စပ်ဖာထေးဖို့ အဝတ်ပိုင်း။ အဂ္ဂဠအနုဝါတပရိဘဏ္ဍေသူတိ ဥဒ္ဒရိတွာ အလ္လိယာပနကခဏ္ဍပိဋ္ဌိအနုဝါတကုစ္ဆိအနုဝါတေသု။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၀၆။ အလ္လိယာပနခဏ္ဍ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အလ္လိယာပေန္တ (တိ) [အာ+လီ+ဏာပေ+အန္တ] ကပ်ငြိစေသော၊ ထိကပ်စေသော၊ ပူးပေါင်း-စည်းလုံး-စေသော။ မံသံ ပိဏ္ဍံ ပိဏ္ဍံ ကတွာ စမ္မံ အလ္လိယာပေန္တော မံသကာယံ ဥပဟနတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ နိယျာသဝဋ္ဋိ ဝိယ စ ကေတော ကတွာ အလ္လိယာပေန္တော ပဋ္ဋိလေဏေတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ အလ္လိယာပေန္တောတိ ပိဏ္ဍံ ကထေန္တော….အလ္လိယာပေန္တော တေ ဒွေပိ မာရာ ကေတော သမ္ဗုသာပေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။

အလ္လိ (လ္လီ) ယာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လီ+ဏာပေ+တွာ] ကပ်ငြိစေ၍၊ တွယ်ကပ်စေ၍။ သန္တတာယ အန္တေ အနုဝါတံ ဝိယ ဒဿေတွာ ဩဒါတံ အလ္လိယာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။)

အလ္လိယိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+လီ+ယ+တဗ္ဗ] ကပ်ငြိ−ထိစပ်−အပ်သော။ ဣမံ ပုပ္ဖဒါမံ န အလ္လိယိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။

အလ္လီန (တိ) [အာ+လီ+တ။ မောဂ်၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၁၅၀-သုတ်။ လီန-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] ကပ်ငြိ−ထိစပ် − မှီကပ် − ပေါင်းစပ် − ရောနှော − သော။ ဣမံ ပဥ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အလ္လီနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အလ္လီနော သံကိလိဋ္ဌော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ အလ္လီနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇) တိ နိဿိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀။ အလ္လီနော-(မဟာနိ၊၄၉) တိ ကေဘူတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ (−ဒီ၊၃။၁၅။ မ၊၁။၉၄၊၁၁၅၊၂၉၅။ မ၊၂။၂၈၉၊၃၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။ မ၊ဋီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ မူလဋီ၊၁။၁၄၈။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၈၃။)

အလ္လီနတရ (တိ) [အလ္လီန+တရ] သာ၍−ကပ်ငြိ − ထပ်မိ − ဟပ်မိ − ဆက်စပ်မိ − ပြေပြစ် − ချောမော − သော။ ဩပါယိကတရာနီတိ ဣမဿ အတ္ထဿ ကတမာနိ ဗျဥ္ဇနာနိ ဥပပန္နတရာနိ အလ္လီနတရာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အလ္လီနတရာနီတိ သိလိဋ္ဌတရာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။

အလ္လီနကာလ (ပု) [အလ္လီန+ကာလ] ကပ်ငြိမိရာ−ပူးကပ်မိရာ−အခါ။ ဇဝံ ကိလေသကာမော နာမေသ သကိံ အလ္လီနကာလတော ပဋ္ဌာယ အပနေတုံ န သက္ကောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။

အလ္လီနတ္တ (န) [အလ္လီန+တ္တ] တွယ်တာကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်။ သော စိတ္တေန အလ္လီနတ္တာ….အနန္တောဃေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၈။

အလ္လီနဘာဝ (ပု) [အလ္လီန+ဘာဝ] ကပ်ငြိသည်၏အဖြစ်။ တဿ အလ္လီနဘာဝံ ဥတွာ မဂ္ဂရေန ပဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အလ္လီနမံသ (န) [အလ္လီန+မံသ] ကပ်ငြိ−တွယ်ကပ်−သော အသား။ ယဒေတ္ထ အလ္လီနမံသံ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

အလ္လီဘာဝ (ပု) [အလ္လီ+ဘာဝ] တွယ်တာကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်၊ ကပ်ငြိခြင်း။ ဤသကံ အလ္လီယတီတိ ဣမိနာ လေသောတိ လိသ အလ္လီဘာဝေတိ ဣမဿ ရူပန္တိ ဒဿေတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၄၈။

အလ္လီယတိ (ကြိ) [အာ+လီ+ယ+တ်] (က) ငြိကပ်၏၊ ပူးကပ်၏၊ တွယ်ကပ်၏၊ ဆက်စပ်၏။ (ခ) တွယ်တာ၏၊ ခင်တွယ်၏။ (ဂ) ကပ်ရောက်၏၊ သက်ရောက်၏။ (ဃ) ချဉ်းကပ်၏။ (င) မှီဝဲ၏။ (က) ဒေဝေ ဖုသာယန္တေ အလ္လီယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၇၅။ အလ္လီယတီတိ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ လဂ္ဂတိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၃။ အလ္လီယတိ— မိလိန္ဒ။ ၃၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ဝဇီရ။၂၀၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၆။ အနုဋီ၊၁။၂၁၆။ အလ္လီယန္တိ—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၉။ မူလဋီ၊၁။၁၄၈။ အလ္လီယိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ အလ္လီယိံသု—ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၆၊၂၉၁၊၅၂၉။ (က) (ခ) တဿ တံ ဒိသွာ စိတ္တံ န အလ္လီယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၆။ အလ္လီယတိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၃။ အလ္လီယန္တိ — သံ၊၂။၁၅၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၁။ အလ္လီယသိ— မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၈။ အလ္လီယေထ— မ၊၁။၃၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၊၂၀၈။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။ အလ္လီယိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ (ဂ) စိတ္တံ ဝိဓာဝတိ၊ န ကမ္မဋ္ဌာနံ အလ္လီယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၇။ န ကမ္မဋ္ဌာနံ အလ္လီယတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၅။ မ၊ဋီ၊၃။၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈။ အလ္လီယန္တိ—သာရတ္ထ၊၃။၄၂၉။ အလ္လီယိံသန္တိ — ဝိ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (ဃ) ပုဗ္ဗေ ဝိယ ရာဇာနံ န အလ္လီယတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (–ထေ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။) အလ္လီယန္တိ —သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၅။ (င) သတ္တာ ပဥ္စကာမဂုဏေ အလ္လီယန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃။ ပဥ္စ ကာမဂုဏေ အလ္လီယန္တီတိ ပဥ္စ ကာမဂုဏေ သေဝန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၁။ အလ္လီယန္တိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ ပါစိတ်၊ယော၊ ၁။၁၅၆။

အလ္လီယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+လီ+ယ+အန္တေ] ပျော်မွေ့ဖွယ်အဖြစ်–ပျော်စရာသဘော–ဖြင့် မှီဝဲအပ်ကုန်၏။ အလ္လီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝိယန္တီတိ အာလယာ၊ ပဥ္စ ကာမဂုဏာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၁။

အလ္လီ(လ္လိ)ယန (နပုံ) [အာ+လီ+ယ+ယု] (က) ငြိကပ်ခြင်း၊ တွယ်တာခြင်း။ (ခ) မှီခိုခြင်း။ (ဂ) မှီဝဲခြင်း။ (က) ဂူထခါဒိ ဝိယ ဂူထပိဏ္ဍေ ကာမေသုယော၀ အလ္လီယနံ ဣစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၅။ ဌပနာ စေတ္ထ အလ္လီယနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၀။ (–ပေဋက၊ ၂၃၃။ ဝဇီရ။၁၈၀၊၄၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၇၆။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၆၃။ အနုဋီ၊၁။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။) (ခ) နိဿယန္တိ အလ္လီယနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ (ဂ) အလ္လီယနံ သေဝနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၈။

အလ္လီယနက (တိ) [အလ္လီယန+က] ကပ်ရောက်တတ်သော။ မနာပေ နေဝါတိ မနံ အလ္လီယနကေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။

အလ္လီယနကထန (နပုံ) [အလ္လီယန+ကထန] တွယ်တာငြိကပ်ခြင်းကို ပြောဆိုကြောင်း စကား။ လဂ္ဂနာဓိဝစနန္တိ ဝိသေသေန အလ္လီယနကထနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။

အလ္လီယနင္ဌာန (န) [အလ္လီယန+ဌာန] ပုန်း အောင်းရာ–မှီခိုရာ–အားကိုးအားထားရာ–ဌာန။ အဟံ လေဏော အလ္လီယနင္ဌာနံ စေတ-သန္တိ မံလေဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။

အလ္လီယနလက္ခဏ (တိ) [အလ္လီယန+လက္ခဏ] တွယ်တာကပ်ငြိခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အာ-ရမ္မဏေသု အလ္လီယနလက္ခဏေန သေ္နဟေန သင်္ဂဟိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

အလ္လီယနာကာရ (ပု) [အလ္လီယန+အာကာရ] ကပ်ငြိခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ။ မနဝဓု-နေန မနံ အလ္လီယနာကာရေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၆။

အလ္လီယန္တ (တိ) [အာ+လီ+ယ+အန္တ] ကပ်ငြိသော၊ တွယ်တာသော။ ဘဇန္တိတိ သရီရေန အလ္လီယန္တာ ပယိရုပါသန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။)

အလ္လီယဝစနတာ (ထီ) [အလ္လီယ+ဝစန+တာ] တဖက်သား၏ စိတ်ဓာတ်၌ ငြိကပ်သော – ချွေ့မြူ ပင့်မြှောက်သော – စကားရှိသူ၏ အဖြစ်။ သိထိလဝါစတာတိ အလ္လီယဝစနတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀။

အလ္လီယာပန (န) [အာ+လီ+ဏာပေ+ယု] တွယ်တာကပ်ငြိစေခြင်း။ အလ္လီယာပနခဏ္ဍ, အလ္လီယာပနတ္ထ-တို့ ကြည့်။

အလ္လီယာပနက(တိ)[အာ+လီ+ဏာပေ+ယု+က] တွယ်တာကပ်ငြိစေအပ်သော၊မူလအဝတ်အထည်ပေါ်၌ ဖာထေးချုပ်စပ်ဖို့ ဖြစ်သော။ ဒဠှီကမ္မန္တိ အနုဒ္ဓရိတ္ဝာ ဥပဿယံ ကတ္ဝာ အလ္လီယာပနကံ ဝတ္ထခဏ္ဍံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။

အလ္လီယာပနခဏ္ဍ (ပု၊န) [အလ္လီယာပန+ခဏ္ဍ] တွယ်တာ ငြိကပ်စေအပ်သော – ဖာထေး ချုပ်စပ်ဖို့ဖြစ်သော–အဝတ်ပိုင်း။ အဂ္ဂဠံ တု-န္နန္တိ တွေ့ ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ အလ္လီယာပနခဏ္ဍံ အဂ္ဂဠံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ အလ္လီယာပနခဏ္ဍန္တိ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနံ အပနေတွာ အလ္လီယာပနဝတ္ထ-ခဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။

အလ္လီယာပနတ္ထ (ပု) [အလ္လီယာပန + အတ္ထ] ကပ်ငြိစေခြင်း–ကပ်ရောက်စေခြင်း–အကျိုး။ အစ္စန္တသန္တေ နိဗ္ဗာနေ ဖလသမာပတ္တိဝသေန အလ္လီယာပနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၈။

အလ္လီယာပနဝတ္ထခဏ္ဍ (ပု၊န) [အလ္လီယာပန+ဝတ္ထခဏ္ဍ] ကပ်ငြိစေအပ်သော – ဖာထေး ချုပ်စပ်ဖို့ဖြစ်သော–အဝတ်ပိုင်း။ အလ္လီယာ-ပနခဏ္ဍ-ကြည့်။

အလ္လီယာပိတ (တိ) [အာ+လီ+ယ+ဏာပေ +တ] ကပ်ငြိစေအပ်သော။ နိဝါသနပါရုပန-ဝသေန အလ္လီယာပိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

အလ္လီယာပေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+လီ+ယ + ဏာ-ပေ+တဗ္ဗ] ကပ်ငြိစေအပ်သော၊ ကပ်ရောက်စေအပ်သော။ ကာယံ အပ္ပေတဗ္ဗံ အလ္လီယာ-ပေတဗ္ဗံ ဧကီဘာဝံ ဥပနေတဗ္ဗံ အဝိဘာဇိတဗ္ဗံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

အလ္လီယာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+လီ+ဏာ-ပေ+တိ] ကပ်ငြိ – ဆက်စပ် – စေ၏။ ကေ-သေသု ဝါ အလ္လီယာပေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (–နေတ္တိဋီ။၁၄၃။) **အလ္လီယာပေထ**—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ **အလ္လီယာ-ပေဿတိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

အလ္လီယာပေတွာ(ကြိ၊ဝိ) [အာ+လီ+ယ+ဏာ-ပေ+တွာ] ကပ်ငြိစေ၍။ ဇတုနာ ဝါ သိ-လေသေန ဝါ အလ္လီယာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၂။)

အလ္လီယိတဗ္ဗ (တိ) [အာ + လီ+ ယ + တဗ္ဗ] (က) ကပ်ငြိ – ထိစပ် – အပ်သော။ (ခ) ဆည်းကပ်အပ်သော။ (ဂ) တွယ်တာ–တပ်မက် – ခင်တွယ် – အပ်သော။ (ဃ) ကပ်

ရောက်အပ်သော။ (င) မှိဝဲအပ်သော။ (က) ဣမံ ပုပ္ဖဒါမံ န အလ္လီယိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (ခ) ဘဇိတဗ္ဗောတိ အလ္လီယိတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၃။) (ဂ) ရဇ္ဇနီယေ အလ္လီယိတဗ္ဗေ ရူပါရမ္မဏာဒိဝတ္ထုသ္မိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (ဃ) ရမိတဗ္ဗံ အလ္လီယိတဗ္ဗန္တိ ရမဏီယံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (င) ကာမာ ဧဝ ပုထုဇ္ဇနေဟိ အလ္လီယိတဗ္ဗတော အာလယာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။)

အလ္လီယိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [အလ္လီယိတဗ္ဗ + အတ္ထ] ငြိကပ် တွယ်တာအပ်–တပ်မက်နှစ်သက်အပ် – မှိဝဲအပ် – သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အလ္လီယိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာလယောတိ ပဉ္စကာမဂုဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၄။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။)

အလ္လီယိတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [အလ္လီယိတဗ္ဗ + ယုတ္တ] ကပ်ငြိ–နှီးနှီးကပ်ကပ်ဆောင်ယူ–ထိုက်သည့်အဖြစ် နှင့် ယှဉ်သော။ ဩပနေယျိကာတိ ဥပနယေ ယုတ္တာ အလ္လီယိတဗ္ဗယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၃။

အလ္လီယိတဗ္ဗယုတ္တဋ္ဌ (ပု) [အလ္လီယိတဗ္ဗယုတ္တ+အတ္ထ] ပုန်းအောင်း– မှီခို – ထိုက်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော အနက်သဘော။ အလ္လီယိတဗ္ဗယုတ္တဋ္ဌေန လေဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၈။)

အလ္လီယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + လီ + ယ+ တုံ] (က) ချဉ်းကပ်ခြင်းငှါ။ (ခ) မှီခိုခြင်း–အားကိုးအားထားပြုခြင်း–ငှါ။ (က) နိဗ္ဗာနမတဏှိကာဒိပေတိယော အလ္လီယိတုမ္ပိ န သက္ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ (— သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။) (ခ) အလေဏ (က) အနက် ကြည့်။

အလ္လီယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လီ+ယ+တွာ] ကပ်ငြိ၍၊ တွယ်ကပ်၍၊ ထိစပ်၍။ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အလ္လီယိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ နင်္ဂလသီသေ အလ္လီယိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၄။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၈။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။)

အလ္လောကာသ (ပု) [အလ္လ+ဩကာသ] စိုစွတ်သော–နေရာ–အရပ်။ ဝါတေန အသမ္ဖုဋ္ဌေ အလ္လောကာသေ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ အလ္လောကာသေတိ သဘာဝေန ပိဟိတဿ နိမိတ္တဿ ပကတိဝါတေန အသမ္ဖုဋ္ဌေ တိန္တပ္ပဒေသေ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၈။ (–ကင်္ခါ။၁၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၅။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၁။၂၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၆၂၊၂၄၂။)

အဝ (ဗျ) [အဝ+အ။ ဥပသာရပုဒ် ၂၀-တို့တွင် တပုဒ်ဖြစ်သည်။ ၎င်း အဝ-ကို အချို့အရာ၌ ဩ-ပြုရသည်။ ကစ္စည်း။၅၀။ ရူ။နှာ-၃၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၆-တို့ ကြည့်။ မောဂ်၊၅။ ၁၃၁-နှင့် ၎င်း-ပဉ္စိကာတို့၌ အဝ-ကို ဩ-ပြုသည်-ဟု မယူဆပဲ ဩ-သည် သီးခြား ဥပသာရတပုဒ်ပင် ဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။ ဩ-လည်း ကြည့်။ အချို့အရာ၌ အဝ-ကို ဥ-ပြုရသည်။ ကစ္စည်း။၇၉။ ရူ။နှာ-၃၃-၄-တို့ ကြည့်။ ဥဇ္ဈာယန္တိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆)လည်း ကြည့်။] (၁) အောက်၊ အောက်အဖို့=အဓော, အဓောဘာဂ, ဟေဋ္ဌာ။ အဝကုဇ္ဇ, အဝဂစ္ဆတိ, အဝဇ္ဈာယတိ, အဝဘူတ, အဝဟနနဋ္ဌ-တို့ ကြည့်။ (၂) အောက်သို့ မျက်နှာပြုသော၊ အောက်သို့ ရှေးရှုသော=အဓောမုခ။ အဝပတိတ, အဝလိတ္တ-တို့ ကြည့်။ (၃) ယုတ်သော၊ ယုတ်ညံ့သော=နိစ, အဓမ။ အဝဇ္ဈာယတိ, အဝဇာတ-တို့ ကြည့်။ (၄) မယှဉ်ခြင်း, ကင်းကွာခြင်း=ဝိယောဂ။ ဝိယောဂေ ဩ-မုတ္တဥပါဟနော၊ အဝကောကိလံ ဝနံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ-၃၆၃။ ရူ။နှာ-၁၂၈။ (၅) အရပ်=ဒေသ။ ဒေသေ အဝကာသော၊ ဩကာ

သော။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၆၃။ ရူ။နှာ-၁၂၀။ (၆) ဆုံးဖြတ်ခြင်း=နိစ္ဆယ။ အဝဓာရဏ-ကြည့်။ (၇) စင်ကြယ်ခြင်း=သုဒ္ဓိ၊ သုဒ္ဓိယံ ဝေါဒါနံ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၆၄။ ရူ။နှာ-၁၂၀။ (၈)လွှမ်းမိုးခြင်း၊မထိမဲ့မြင်ပြုခြင်း=ပရိဘဝ။ အဝဇာနန, အဝဇာနာတိ, အဝညာ, အဝ-မညန-တို့ ကြည့်။ (၉) အနက်လည်း ကြည့်။ (၉) ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ရှုတ်ချခြင်း=ဝမ္ဘန, ဟီဠန။ အဝက္ခိပိတွာ, အဝညာတ-တို့ ကြည့်။ (၁၀) ခိုးခြင်း=ထေယျ။ အဝဟာရ-ကြည့်။ (၁၁) သိခြင်း=ဇာနန။ အဝဂစ္ဆတိ, အဝေတိ-တို့ ကြည့်။ (၁၂) လွန်ကဲခြင်း=ဘုသ။ အဝ-ပကာသန္တိ (ဝိ၊၃၊၄။၁၁၅)ကြည့်။ (၁၃) သက်ဝင်ခြင်း၊ အတွင်းသို့ဝင်ခြင်း = ဩဂါ-ဟန, ပဝိသန။ အဝစရ, အဝစရတိ, အဝ-ဋ္ဌိတိ-တို့ ကြည့်။ (၁၄) မကောင်းသော=ဒု, ဒုဋ္ဌု။ အဝဂ္ဂါဟ, အဝဘောတ္တုံ-တို့ ကြည့်။ (၁၅) အဖန်ဖန် = ပုနပ္ပုန။ အဝလော-ကေတိ-ကြည့်။ (၁၆) ငယ်သော=ခုဒ္ဒက။ အဝစ၂, ဥစ္စာဝစ-တို့ ကြည့်။ (၁၇) တားမြစ်ခြင်း=ပဋိသေဓ။ အဝမင်္ဂလ-ကြည့်။

အဝအသတိ (ကြိ) [အဝ+အသ+အ+တိ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ်-ကဲ့ရဲ့စရာ - ဖြစ်၏။ ဝဿ (သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၇၆)ကြည့်။

အဝံကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကတွာ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။] နှိမ်ချ၍ ဩမာနဿပိ အတ္တာနံ အဝံ-ကတွာ ဂဟဏံ သမ္ပဂ္ဂဟောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော မူလဋီ၊၁။၁၂၁။ (-အနုဋီ၊၁။၁၂၀။)

အဝံကရဏမုခ (န) [အဝ+ကရဏ+မုခ] နှိမ့်ချခြင်းကို - အဦး - အကြောင်း- ပြုခြင်း။ ဩမာနေနာပိ ဟိ အတ္တနော အဝံကရဏမုခေ-နပိ သမ္ပဂ္ဂဏှနဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၅၃။

အဝံသိရ (တိ) [အဝ+သိရ] အောက်သို့ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်း စောက်ထိုးဖြစ်သော၊သူ။ ပပတန္တိ အဝံသိရာ။ သံ၊ ၁။၄၆။ နေတ္တိ။၁၂၇။ အဝံသိရာတိ ဉာဏသိ-ရေန အဓောသိရာ ဟုတွာ ပပတန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ အဝံသိရာတိ အနုဋ္ဌဟနေန အဓောဘူတဥတ္တမင်္ဂါ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၄၆။ (-သုတ္တနိ။၃၁၇။ ဝိမာန။၇၆။ ပေတ။၁၀၇။ ဇာ၊၁။၁၀၊၂၃၀။ ဇာ၊၂။ ၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅-၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၃၆။)

အဝံသ (ပု) [အဝ + ကသ + အ] (၁) အောက်ထစ်ဆုံး - အလျော့ဆုံး - အပိုင်း အခြား။ (၂) ယုတ်လျော့ခြင်း။ (၁) အဝ-ကံသတော ပန ဇစ္စန္ဓဗဓိရအဃာနကနပုံသ-ကဿ ဇိဝှါကာယ ဝတ္ထုဒသကာနံ ဝသေန-တိံသ ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၆။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၃)။ (၂)ဟာပနံ အဝကံ-သော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅။ ဥက္ကံသာဝကံသ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဝကစ်တိ (ကြိ) [အဝ + ကစ် + အ + တိ] တောင့်တ၏၊ အလိုရှိ၏၊ ငဲ့ကွက်၏။ နာဝ-ကစ်န္တိ—ဇာ၊၂။၀၇။ နာဝကစ်န္တီတိ ဥရံ ဒတွာ ပရိစ္စဇန္တော ကစ္စိ အတ္တနော ဇီဝိတံ န ပတ္ထေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၁။ နာဝကစ်သိ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊၁။ ၃၀၇။ နာဝကစ်သီတိ.... န ကစ်သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၇၃။ နာဝကစ်ါမိ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊၂။၀၃။ မ၊၃။၃၀၀။ သံ၊၂။၂၀၂။

အဝကစုတိ (ကြိ) [အဝ+ကစု+အ+တိ] ဆွဲငင်၏။ ဩကစုတီတိ အဝစုတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ နဒိယံ ပတိတွာ သောတေန အဝ-ကစုယျ။ ဓာတုဝတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

အဝကစုယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကစု+ဏယ+ တွာ] ယူငင်-ဆွဲငင် - ၍၊ ထုတ်ဆောင်၍။

ဟောတုမဝကစုယိတွာ၊ သောသော ဟာရော ပရိက္ခာရော။ နေတ္တိ၊၄။ ဟေတုံ အာကစိုတွာ သုတ္တတော နိဒ္ဒိရေတွာ။ နေတ္တိ၊၄။ ၁၄။

အဝကစိုတ (တိ) [အဝ+ကစု+တ] ဆွဲငင်–ဒရွတ်ဆွဲ–အပ်သော။ မူဋ္ဌဿ ဟောတိ အဝကစိုတံ ပဒံ။ အံ၊၄၊၁။၃၃၅။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၂၉။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၁၂၇။ အနုကစိုတ-လည်း ကြည့်။

အဝကဏ္ဍက (ပု) [အဝ+ကဏ္ဍက] အဝကဏ္ဍကမည်သော ကျွန်၊ ပြတ်ပြီးသော နားရွက်ရှိသော ကျွန်။ ဟိနေန ဟိနံ ဝဒေတိ အဝကဏ္ဍကံ ဇဝကဏ္ဍကံ .... အဝကဏ္ဍကောသိ။ ဝိ၊၂။၁၀၊ အဝကဏ္ဏကာဒိ ဒါသာနံ နာမံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဟိနံ။ ဝိ၊၄၊၃။၅။ အဝကဏ္ဍကန္တိ ဆိန္နကဏ္ဍကနာမံ။ ဝဇီရ။၂၈၈။

အဝကတ္တ (န) [အဝ+ကတိ+အ] ဖြတ်ခြင်း၊ လှီးခြင်း။ တေနေဝ တဿာ ဂလကာဝကတ္တံ။ ဇာ၊၁။၂၆၉။ ဇာ၊၄၊၄။၂၅၂။

အဝကန္တတိ (ကြိ) [အဝ + ကတိ + အ + တိ] လှီး၏၊ ဖြတ်၏၊ ပုနပ္ပုနမ္ပိ အဝကန္တန္တိ—ပေတ၊၄။၁၉၈။ ခဏ္ဍာသော အဝကန္တထ—ဇာ၊၁။၂၄၃။ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကတွာ အဝကန္တထ။ ဇာ၊၄၊၄။၁၅၈။

အဝကန္တန္တ (တိ) [အဝ+ကတိ+အ+အန္တ] လှီး–ဖြတ်–သော၊သူ။ အဝကန္တန္တာ ပန ပဌမံ အင်္ဂေ တတော မဇ္ဈေ ဆေတွာ....။ ဇာ၊၄၊၄။၁၅၈။

အဝကန္တိတဋ္ဌာန (န) [အဝကန္တိတ+ဌာန] လှီးအပ်–ဖြတ်အပ်–သော–နေရာ–ဌာန။ အဝကန္တိတဋ္ဌာနေ ခါရောဒကေန အာသိဉ္စိတွာ။ ပေတ၊၄။၁၉၈။

အဝကန္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+ကန္ဒ+အ+တိ] ရိုသေစွာ–သိစေ၏–အသိပေး၏။ဩကန္ဒာမသေ (ဇာ၊၄၊၇။၃၃၆) ကြည့်။

အဝကပ္ပန (န၊ထိ) [အဝ+ကပ္ပ+ယု] ပြုပြင်–စီရင်–ခြင်း၊ စီမံဖန်တီးခြင်း၊ တပ်ဆင်ခြင်း။ ဇဝံ အဝကပ္ပနာယ ကပ္ပေတွာ။ ဇာ၊၄၊၆။ ၂၅၄။

အဝကပ္ပယန္တ (တိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏယ+အန္တ] ဆင်ခြင်သော၊ သက်ဝင်ယုံကြည်သော၊သူ။ ဩကပ္ပေန္တ (မဟာနိ၊၄။၁၆၅) ကြည့်။

အဝကပ္ပေန္တ (တိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+အန္တ] အဝကပ္ပယန္တ-နှင့် အနက်တူ။ ဩကပ္ပေန္တ (ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃၅)ကြည့်။

အဝကရ (ပု) [အဝ+ကရ+အ] အမှိုက်။ အဝကရောတိပျတြ။ အဝကရိယတေ နိရဿတေတိ၊ အ။ ခာန်၊ဋ္ဌိ။၂၂၄။

အဝကရဏမုခ (န) [အဝ+ကရဏ+မုခ] အဝံကရဏမုခ-နှင့် အနက်တူ။ သောပိ အဝကရဏမုခေန ပိဓာနဝတ္ထုနာ ပဋိဏ္ဍနဝသေန ပဝတ္တတီတိ နာယံ ဝိရောဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၉၁။

အဝကဿတိ[1] (ကြိ) [အဝ+ကဿ+အ+တိ] ဆွဲငင်၏၊ ဆွဲဆောင်၏။ တေ ဣမေဟိ ဒသဟိ ဝတ္ထူဟိ **အဝကဿန္တိ** အပကဿန္တိ။ အံ၊၃။၃၁၄။ အဝကဿန္တီတိ ပရိသံ အာကစ္ဍန္တိ ဝိဇဋ္ဋေန္တိ ဧကမန္တံ ဥဿာရေန္တိ။ အံ၊၄၊၃။၃၁၀။

အဝကဿတိ[2] (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကဿ+ယ+တေ] ဆွဲငင်အပ်၏၊ ဆွဲဆောင်အပ်၏။ ဟဒယံ မေ အဝကဿတိ။ ဇာ၊၁။၃၂၃။ အဝကဿတီတိ ကစုယတိ သောကေန ဝါ ကစိုယတိ။ ဇာ၊၄၊၄။၄၁၆။

အဝကဿိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကဿ+တွာ] ဆွဲငင်၍၊ ဆွဲဆောင်၍၊ ဆွဲခေါ် ယူငင်၍။ ဩက္ကဿ (ဒီ၊၄၊၂။၁၁၀။ အံ၊၄၊၃။ ၁၅၃) ကြည့်။

အဝကာရ (ပု) [အဝ+ကရ+ဏ] ယုတ်ညံ့ခြင်း။ ဩကာရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄)ကြည့်။

အဝကာရကံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+ဏွု+အံ] ဖြန့်ကြဲ၍ ဖြန့်ကြဲ၍။ န သိတ္ထာဝကာရကံ ဘုဉ္ဇိဿာမိ။ ဝိ၊၂။၂၅၇။ သိတ္ထာဝကာရကန္တိ သိတ္ထာနိ အဝကိရိတွာ အဝကိရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ အဝကိရိတွာတိ ဝုမိနာ သိတ္ထာ- ဝကာရကန္တိ ဧတ္ထ အဝပုဗ္ဗော ကိရဓာတု- ယောဝ၊ န ကရဓာတူတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊၁။၁၀၉။

အဝကာရိ (န) [အဝ+ကိရ+ဏ္ဂ] အသီးအသီး ပြုခြင်း၊ ခွဲခြားခြင်း။ တခုစီ ယူခြင်း၊ တခုစီ အသီး အခြား ပြုခြင်း။ ကဥ္စိ ဓမ္မံ အဝကာရိံ ကရိတွာ ရူပံ။ အဘိ၊ဝိ။၄၁၁။ အဝကာရိံ ကရိတွာတိ ဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉၇။ အဝကာရိံ ကရိတွာတိ ရူပါဒီနိ အတ္တတော ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ ဝုမိနာ ရူပေန.... ဝုမိနာတိ တေဿ အတ္တတော အဝိနိဗ္ဘုတ္တေန ရူပါဒိနာတိ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၂။ ၂၃၀။ အနဝကာရိ-လည်း ကြည့်။

အဝကာသ (ပု) [အဝ+ကာသ+ဏ] (၁) အကြောင်းအရာ။ (၂) ကြည့်ရှုဖူးမြော်ဖွယ် ရာ–လက်ခြေစသော အင်္ဂါကြီးငယ်ဟူသော –ဌာန။ (၃) အခွင့်၊ ခွင့်ပြုချက်။ (၄) အတုအပ၊ အတုအယောင်။ (၅) အတူ= သဒိသ။ (၆) အရပ်ဒေသ။ (၁) ဌာနမေတံ အဝကာသော။ အံ၊၃။၅၂၁။ (၂) အခုဒ္ဒါဝ- ကာသ-ကြည့်။ (၃) ကတာဝကာသ-ကြည့်။ (၄) (၅) အရိယာဝကာသ-ကြည့်။ (၆) အဝ(၅)အနက် ကြည့်။

အဝကာသာဘာဝ (ပု) [အဝကာသ+အဘာဝ] တည်ရာ–အကြောင်း – အခွင့် –မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကေသဉ္စိ တထာ ပရိဝိတက္ကောတိ တဿာပိ အဝကာသာဘာဝဒဿနတ္ထံ တထာ ဝုတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၉။

အဝကိဏ္ဏ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] ရောပြွမ်း သော။ တဒုဘယမ္ပိ ရာဂရဇောဒီဟိ အဝကိဏ္ဏံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၇။

အဝကိရဏ (န) [အဝ+ကိရ+ယု] ကြဲဖြန့်ခြင်း၊ အပေါင်းအစုကို အစိတ်အပိုင်းပြုခြင်း၊ ခွဲခြမ်း –စိတ်ဖြာ–ခြင်း။ အနဝကာရိ-ကြည့်။

အဝကိရတိ (ကြိ) [အဝ+ကိရ+အ+တိ] ဖြန့် နှံ့စေ၏၊ ကြဲဖြန့်၏။ ဩကိရန္တိ အဝကိရန္တိ– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၅၃၊၁၁၃။ သမော- ကိရန္တိ တဝ သေဃျံ အဟံ ကပိကစ္ဆုဖလ- ပတ္တေဟိ သမန္တတော အဝကိရိံ။ ပေတ- ဋ္ဌ၊၈၁။

အဝကိရိတ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] ကြဲဖြန့် တတ်သော။ အဝကိရိတတ္တ-ကြည့်။

အဝကိရိတတ္တ (န) [အဝကိရိတ+တ္တ] ကြဲဖြန့် တတ်–ကြဲမြောက်တတ်–သည်၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ အာကာသေ ပုပ္ဖါနံ အဝကိရိတတ္တာ အဝေါပုပ္ဖိယတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၈။

အဝကိရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တွာ] အဝ- ကိရိယ-နှင့် အနက်အရတူ။ ၎င်း-ကြည့်။ အဝကာရက-လည်း ကြည့်။

အဝကိရိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တွာ] ကြဲဖြန့် ၍။ ကင္ဂဝါယမုဋ္ဌိံ အဝကိရိယ ကေဝလံ။ ဇာ၊ ၁။၄၅။ အဝကိရိယာတိ အဝကိရိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ (–ဇာ၊၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။)

အဝကိရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+ယ+ တေ] ကြဲဖြန့်အပ်၏၊ ကြဲဖြန့်စွန့်ပစ်အပ်၏။ ပဟုတံ အန္နပါနမ္ပိ အပိဿ အဝကိရိယတိ။ ပေတ။၁၆၇။ အပိ အဝကိရိယတိ ဆဍ္ဍိယတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။

အဝကုစ္ဆိတ (တိ) [အဝ+ကုစ္ဆ+တ] စက်ဆုပ်အပ်သော။ ကာနန (အပ၊၃၊၂။၇၇) ကြည့်။

အဝကုဇ္ဇ[1] (တိ) [အဝ+ကုဇ္ဇ+အ။ (အဝကုဇ္ဇ-သံ)] အောက်သို့မျက်နှာပြုသော၊ မှောက်အပ်သော။ တေနဟိ ဘော ဣမံ ပုရိသံ အဝကုဇ္ဇံ နိပါတေထ။ ဒီ၊၂။၂၆၇။ အဝကုဇ္ဇော နိပဇ္ဇဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၀။ အဘိ၊၃၊၁။၄၃။ ဇာ၊၃၊၁။၁၇။ အဝကုဇ္ဇောတိ အဓောမုခေါ ဟုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၁၁၃။ တာဝတိံသဘဝနံ အဝကုဇ္ဇေန ဖဏေန ပဋိဂ္ဂဟေတွာ အဒဿနံ ဂမေသိ။ ထေရ၊၃၊၂။၅၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇။ အဝကုဇ္ဇေနာတိ နိကုဇ္ဇိတေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၉။ (-မ၊၁။၁၁၄။ မ၊၂။၂၇၉၊၄၃၅။ ပေတ။၂၁၄။ အပ၊၂။၁၉၀။ မ၊၃၊၁။၃၅။ သံ၊၃၊၂။၁၇၉။ ပေတ၊၃။၂၅၄။ ဇာ၊၃၊၆။၄၉။)

အဝကုဇ္ဇ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကုဇ္ဇ+တွာ] မှောက်၍၊ မှောက်ခုံပြု၍၊ အောက်သို့မျက်နှာ-မူ-ပြု-၍။ ယော အဝကုဇ္ဇ နိပန္နော။ မဟာနိ။၂၉၇။ အဝကုဇ္ဇ နိပန္နောတိ အဓောမုခေါ ဟုတွာ နိပန္နော ပဿတိ။ မဟာနိ၊၃။၃၆၅။ (-သံ၊၃၊၁။၃၇။)

အဝကုဇ္ဇက (န) [အဝ+ကုဇ္ဇ+က] ပျက်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ တေန ဝိစိနိ သင်္ခါရေ ဥက္ကုဇ္ဇမဝကုဇ္ဇကံ (မဝကုဇ္ဇတံ၊သျာ၊ကံ)။ အပ၊၂။၃၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၂၁၇။ ဥက္ကုဇ္ဇမဝကုဇ္ဇကန္တိ သင်္ခါရာနံ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ (ဥဒယဗ္ဗယံ၊ သီ၊ဤ) ဝိစိနီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၂၁၉။

အဝကုဇ္ဇဋ္ဌာန (န) [အဝကုဇ္ဇ+ဌာန] ကုန်းလျက် တည်နေခြင်း။ အဝကုဇ္ဇဋ္ဌာနံ တဉ္စောပိ ဥပရိမကာယဿ ဥဇုကံ အဝိဝဋ္ဋကရဏတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၃။

အဝကုဇ္ဇန္တ (တိ) [အဝ+ကုဇ္ဇ+အ+အန္တ] အောက်သို့ မျက်နှာပြုသော၊ မှောက်သော။ ဘတ္တဘာရိတံ ပါတိံ အဝကုဇ္ဇန္တော ဝိယ။ အံ၊၃၊၂။၂၁၃။

အဝကုဇ္ဇပည (တိ) [အဝကုဇ္ဇ+ပညာ] မှောက်ထားအပ်သော ပညာရှိသော၊ တရားတော်ကို ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်သော ပညာ မရှိသော၊ သူ။ အဝကုဇ္ဇပညော ပုရိသော....။ အံ၊၁။၁၂၇-၉။ အဘိ၊ပု။၁၀၆၊၁၃၅။ အဝကုဇ္ဇပညောတိ အဓောမုခပညော။ အံ၊၃၊၂။၉၇။ ယထာသဘာဝတော တဿ မိနနေ နိဟီနပညတာယ အဝကုဇ္ဇပညံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ (-သံ၊၃၊၁။၁၉၆။ အဘိ၊၃၊၃။၆၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၆။)

အဝကုထတိ (ကြိ) [အဝ+ကုထ+အ+တိ] ပုပ်၏။ ပုပ်ဟောင်၏။ ပုပ်သိုး၏။ အဝကုထိ ပုတိဘာဝမဂမာသီတိ ဥက္လာပေါ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇၂။

အဝကုလ (န) [အဝ+ကုလ] ယုတ်ညံ့သော-မကောင်းသော - သစ်ငုတ် ခလုတ် စသည် ရောပြွမ်းသော-မတ်စောက်သော-မညီညာ မပြေပြစ်သော-ကမ်းပါး။ အနဝကုလ-ကြည့်။

အဝက္ကန္တ (တိ) [အဝ+ကမု+တ] သက်ဝင်အပ်သော၊ ဝင်ရောက် အပ်သော။ ဒုက္ခေန ဩက္ကန္တာ.... ဒုက္ခေန အဝက္ကန္တာ အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။

အဝက္ကန္တိ (ထီ) [အဝ+ကမု+တိ] ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ တိဏ္ဏံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သန္နိပါတာ ဂဗ္ဘဿာဝက္ကန္တိ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၃၂။ မိလိန္ဒ။၁၂၆။ အဝက္ကန္တိ ဟောတီတိ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ မ၊၃၊၂။၂၁၀။ ဆန္နံ ဘိက္ခဝေ ဓာတူနံ ဥပါဒါယ ဂဗ္ဘဿာဝက္ကန္တိ ဟောတိ၊ အံ၊၁။၁၇၇။ အဝက္ကန္တိ ဟောတီတိ ဩက္ကန္တိ နိဗ္ဗတ္တိ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၂။ ၁၆၂။ (-မ၊၂။၃၆၃။ သံ၊၁။၂၉၆။ အဘိ

ပု။၁၁၅။ မဟာနိ။၁၉။ နေတ္တိ။၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅။)

အဝက္ကမတိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+အ+တိ] နင်း၏။ ပစ္ဆတော တုယှံ နင်္ဂုဋ္ဌံ၊ ကထံ ခွါဟံ အဝက္ကမိံ။ ဇာ၊၁။၁၇၅။ တာ ပစ္ဆတော ဌိတံ အဟံ ကထံ အဝက္ကမိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၆။

အဝက္ကမန (န) [အဝ+ကမု+ယု] သက်ဝင်ခြင်း။ ဝင်ရောက်ခြင်း။.... မာတုကုစ္ဆိယံ အဝက္ကမနေသု အနုပ္ပဝေသေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၆။

အဝက္ကမနိယ (တိ) [အဝ + ကမု + အနီယ] အောက်အဖို့သို့ လားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ အပါယ်ဆင်းရဲ, သံသရာ ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဩက္ကမနိယ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၂)ကြည့်။

အဝက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကမု+တွာ] နင်း၍၊ နင်္ဂုဋ္ဌံ မေ အဝက္ကမ္မ၊ ဟေဌယိတွာန ဧဋ္ဌကော။ ဇာ၊၁။၁၇၅။

အဝက္ကရိ (ဗျ) အဝကာရိ-နှင့် အနက် တူ။ အနဝကာရိ-ကြည့်။

အဝက္ကရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+ယ+တေ]ခွဲခြားအပ်၏။ န အဝက္ကရိယတိတိ အနဝကာရိ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၄။

အဝက္ကာမေတိ (ကာ၊ ကြိ) [အဝ+ကမု+ဏာပေ+တိ] သက်ဝင်စေ၏၊ ဝင်ရောက်စေ၏။ ဩက္ကာမေန္တိ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁)ကြည့်။

အဝက္ကာရပါတိ (ထီ) [အဝက္ကာရ + ပါတိ] ပိုသောဆွမ်းကို ထည့်ထားရန်ခွက်။ အဝက္ကာရပါတိံ ဓောဝိတွာ ပဋိသာမေယျ။ ဝိ၊၃။ ၂၂၀။ မ၊၁။၂၆၇။ အဝက္ကာရပါတိန္တိ အတိရေကပိဏ္ဍပါတံ အပနေတွာ ဌပနတ္ထာယ ဧကံ သမုဂ္ဂပါတိံ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၇၇၊၃၅၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၂။၃၉။ အဝက္ကာရပါတိန္တိ အတိရေကပိဏ္ဍပါတဌပနကံ ဧကံ ဘာဇနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၀။ (-မ၊၃။ ၁၉၅။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။)

အဝက္ခလိတ (န) [အဝ+ခလ+တ] (၁) (က) ချွတ်ယွင်းချက်၊ အပြစ်။ (ခ) လွဲချော်သွားခြင်း။ (တိ) (၂) ချွတ်ချော် - လွဲမှား - စေအပ်သော၊ မှားမှားယွင်းယွင်း - မဟုတ် မမှန် - ပြောဆိုအပ်သော၊ စကား။ (၁) (က) ရထရေဏုမတ္တမ္ပိ အဝက္ခလိတံ အပဿန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (ခ) အဝက္ခလိတံ ဝါ ဟောတိတိ အတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၉၊ ၃၆၀။ (တိ) (၂) နတ္ထိ တတ္ထ ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အဝက္ခလိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၊၃၅၀။ အဝက္ခလိတန္တိ ဝိရာဓိတံ မုသာ ဘဏိတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

အဝက္ခာယိက (တိ) [အဝ + ခေ + ဏိက] အောက်သို့ ချိုင့်ဝင်သော၊ ချိုင့်ဝင်-နိမ့်ဝင်-သောအားဖြင့် ထင်မြင်အပ်သော။ ဩက္ခာယိက (မ၊ဋီ၊၂။၃၆) ကြည့်။

အဝက္ခိတ္တ (တိ) [အဝ+ခိတ္တ (=ခိပ+တ)] စွန့်ပစ်အပ်-ပစ်ချအပ်-သော။ အထာယံ ကာယော ဥဇ္ဈိတော အဝက္ခိတ္တော သေတိ။ မ၊၁။၃၇၀။ အနဝက္ခိတ္တ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၉၀), သေဒါဝက္ခိတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂) တို့လည်း ကြည့်။

အဝက္ခိတ္တက (တိ) [အဝက္ခိတ္တ+က] ပစ်လှင့်အပ်-စွန့်ပစ်အပ်-သော။ အပဝိဒ္ဓ (မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀၊၂၀၇) ကြည့်။

အဝက္ခိတ္တကာယ (တိ) [အဝက္ခိတ္တ+ကာယ] ပစ်ချအပ်သော - ပစ်လှဲအပ်သော - ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ပက္ခိတ္တကာယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၇) ကြည့်။

အဝကွိတ္တစက္ခု (တိ) [အဝကွိတ္တ+စက္ခု] အောက်သို့ချအပ်သော မျက်စိရှိသော၊ မျက်လွှာချထားသော၊ သူ။ အခေါဘာဂေ အဝကွိတ္တစက္ခု။ ရှု။၁၂၀။

အဝကွိတ္တမတ္တိကာပိဏ္ဍ (ပု) [အဝကွိတ္တ+မတ္တိကာပိဏ္ဍ] စွန့်ပစ်အပ်–ပစ်ပယ်အပ်–ပစ်ချအပ်–သော မြေစိုင်ခဲ။ အန္ဓပလာ အညာဏတာယဝ အဝကွိတ္တမတ္တိကာပိဏ္ဍော ဝိယ ယတ္ထ ကတ္ထစိ တုဏှီဘူတာ နိသီဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၄။

အဝကွိတ္တသေဒ (တိ) [အဝကွိတ္တ+သေဒ] ယိုစီး၍ကျသော ချွေးရှိသော၊ ချွေးယိုစီးကျသော။ သေဒါဝကွိတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃) ကြည့်။

အဝကွိပတိ (ကြိ) [အဝ+ခိပ+အ+တိ] (က) ပစ်လွှင့်၏၊ ပစ်ပယ်၏။ (ခ) အောက်သို့ချ၏၊ နှိမ့်ချ၏၊ ရှုတ်ချ၏၊ ကဲ့ရဲ့၏၊ မထိမဲ့မြင်အောက်မေ့၏။ (က) ထုသံ မုနန္တော ဝိယ ဒုရမေဝ အဝကွိပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ အဝကွိပိတိ အဝစာသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၆။ (ခ) ပရံ သံဟာရေတိ အဝကွိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အဝကွိပတီတိ အခေါ ခိပတိ၊ အဝမညတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀။ န **အဝကွိပေယျာ** (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂) တိ ဂေဟဿိတဝသေန ဝိရောဓဝသေန န နိဂ္ဂဏှေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၀။

အဝကွိပန (န၊ထီ) [အဝ+ခိပ+ယု] (က) နှိမ့်ချခြင်း၊ ရှုတ်ချခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (ခ) ပစ်ချခြင်း။ (က) ပရမမ္မာပသာဒနာတိ ပရေသံ လဒ္ဓိယာ ဃဋ္ဋနာ ဝမ္ဘနာ အဝကွိပနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (ခ) အခေါ အဝကွိပနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

အဝကွိပန္တ (တိ) [အဝ+ခိပ+အ+အန္တ၊ ထီ-၌ အဝကွိပန္တီ] (က) အောက်ချသော၊ နှိမ့်ချသော၊သူ။ (ခ) (နောက်သို့) ပစ်ချသော၊သူ။ (က) န ဘာဂဝန္တံ အဝကွိပန္တော ဘဏတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ (ခ) အဝကွိပန္တီ အသိံ မဇ္ဈာဂစ္ဆိ။ ဇာ၊၁။၂၆၉။ အဝကွိပန္တီတိ ကိဠာမာနာ ပစ္ဆိမပါဒေ ခိပန္တီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။

အဝကွိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခိပ+တွာ] နှိမ့်ချ၍၊ ရှုတ်ချ၍။ အဝကွိပိတွာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉)တိ "ကိံ ကူမဿ ဇီဝိတံ၊ ဗိဇဘောဇနော နာမာယ"န္တိ ဟီဠေတွာ လပနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

အဝကွိပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခိပ+ဏေ+တွာ] ယိုစီးကျစေ၍။ သေဒါဝကွိတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂) ကြည့်။

အဝကွေပန (န) [အဝ+ခိပ+ယု] အောက်သို့ ချခြင်း။ ပထဝီဓာတုယာ ပန အနုဂတာ အာပေါဓာတု အဝကွေပနဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၇။ အဝကွေပနဿာတိ အခေါနိက္ခိပနဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၀။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။)

အဝခဏ္ဍန (န) [အဝ+ခဍိ+ယု] ဖြတ်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ သပဒါန (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၆။ ဝိမတိ၊၂။ ၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၄၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၈၉) ကြည့်။

အဝခဏ္ဍနဋ္ဌ (ပု) [အဝခဏ္ဍန+အတ္ထ] ဖြတ်ခြင်း–ပိုင်းဖြတ်ခြင်း–အနက်သဘော။ ဝိရတိ အဝခဏ္ဍနဋ္ဌေန လဝနဋ္ဌေန ဝါ ဒါနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၇။

အဝခဏ္ဍနဝိရဟိတ (တိ) [အဝခဏ္ဍန+ဝိရဟိတ] ဖြတ်ခြင်း–ပိုင်းဖြတ်ခြင်း–ကျော်သွားခြင်း –မှ ကင်းသော။ သပဒါန (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၆-၇။ ဝိမတိ၊၂။၆၃) ကြည့်။

အဝခဏ္ဍ(န)ရဟိတ (တိ) [အဝခဏ္ဍ(န) +ရဟိတ] အဝခဏ္ဍနဝိရဟိတနှင့် အနက်တူ။ သပဒါန (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄-၅) ကြည့်။

အဝခဏ္လိုယနာ (ထီ) [အာ+ခဒိ+ယ+ယု] ဖြတ်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ သန္ဒိယတိ (သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၉)ကြည့်။

အဝခဏ္လိုယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ခဒိ+ယ+တေ] ဖြတ်–ပိုင်းဖြတ်–အပ်၏။ သန္ဒိယတိ (သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၉)ကြည့်။

အဝဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] (၁) အောက်–အပါယ်–သို့ သွားရောက်၏။ (၂) သိ၏။ (၁) န အဝဂစ္ဆတိ(မဟာနိ။၃၃၀)တိ န ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ဂ၁။ အဝဂစ္ဆန္တီတိပိ အဝဒါနိယာ။ မဟာနိ။ ၂ဂ။ အဝဂစ္ဆန္တီတိ အပါယံ ဂစ္ဆန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ (၂) အဝဂစ္ဆတီတိ ဇာနာတိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၀၃။ အဝေတိ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ ဥဒါနိဒုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၁)လည်း ကြည့်။

အဝဂဏ္ဍိတ (တိ) [အဝ+ဂဏ္ဍ+တ] အောက်ချ၍ ရေတွက်အပ်သော၊ မထီမဲ့မြင်–မလေး မစား–ပြုအပ်သော။ အဝညာတာဝဂဏ္ဍိတာ၊ ပရိဘူတာဝမာနိတာ။ ဓာန်။ ၇၅၆။ ဟေဋ္ဌာကတွာ.... အဝဂဏ္ဍိယတီတိ.... အဝဂဏ္ဍိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅၆။

အဝဂဏ္လကာရကံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝဂဏ္လ+ကာရကံ] မျောက်ကဲ့သို့ ပါးစောင်၌ ထား၍ ထား၍။ န အဝဂဏ္ဍကာရကံ ဘုဉ္ဇိဿာမီတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၇။ အဝဂဏ္လကာရကန္တိ မက္ကဋော ဝိယ ဂဏ္ဍေ ကတွာ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၆။

အဝဂတ (တိ) [အဝ+ဂမု+တ] (၁) သိတတ်သော၊ သိပြီးသော၊ လောကအားလုံးကို တီရဏပရိညာ-ဖြင့် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိပြီးသော၊ ဘုရား။ (၂) သိအပ်သော။ (၁) တတ္ထ သကလံ လောကံ တီရဏပရိညာယ တထာယ ဂတော အဝဂတောတိ တထာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ဂ၇။ ဥဒါနိဒုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၅၊ ၃၄၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။ ယထာ လောကေ အဝဂန္တွာ အဝဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ဂ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၅ဂ။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၁၃-၃၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၆၊ ၁၀၇။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။) (၂) ဝိဒိတာဝဂတံ မတံ။ ဓာန်။ ၇၅၇။ ဂတိ ဗုဇ္ဈတ္ထော။ အဝဂတံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၅၇။ နိဗ္ဗာနမဓမ္မောပိ.... ဗုဒ္ဓါဒီဟိ တထာ အဝဂတော၊ တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ အညာတ[?] (ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၆) လည်း ကြည့်။

အဝဂတတ္ထ (ပု) [အဝဂတ+အတ္ထ] သိတတ်သောသူ ဟူသောအနက်။ ဂတ-သဒ္ဒေါယေဝ (အနုပသဂ္ဂေါ) အဝဂတတ္ထံ အတိတတ္ထဥ္စ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၁၇။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။

အဝဂန္တဗ္ဗ (တိ) [အဝ + ဂမု + တဗ္ဗ] သိအပ်သော။ ယထာ ဝစနံ၊ တထာ အဝဂန္တဗ္ဗော နီတော "အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ"တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ အညာ ကထာတိ ဝစနံ အဝဂန္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၉ဂ။ ဒဋ္ဌဗ္ဗ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀)လည်း ကြည့်။

အဝဂန္တဗ္ဗတ္တ (နှ) [အဝဂန္တဗ္ဗ+တ္တ] သိအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိတထဘာဝေန ဝါ အရဏီယတ္တာ အဝဂန္တဗ္ဗတ္တာ အရိယာနိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂။

အဝဂန္တု (တိ) [အဝ+ဂမု+တု] သိတတ်သော၊ သိပြီးသောသူ။ အဝဂတ (၁) အနက် ကြည့်။

အဝဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂမု+တွာ] သက်ဝင်၍။ တံ ဘယံ ဗာလမဟာဇနော အဝဂန္တွာ ဩတရိတွာ န ဇာနာတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅ဂ။

အဝဂမ (ပု) [အဝ+ဂမု+အ] သိခြင်း။ အဝဂမော။ နီတိ၊ဓာ။၂၀၅။ အနဝဂမ, ပစ္စယာခယာဝဂမ-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝဂမန (နပ) [အဝ+ဂမု+ယု] (က) အောက်သို့ သွားကြောင်း တရား (နီဝရဏ)။ (ခ) သိခြင်း။ (က) ပဉ္စ နီဝရဏာနိ အဝဂမနတော သြက္ကမန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ အဝဂမနတောတိ အဓောဂမနတော၊ သြရမ္ဘာဂိယဘာဝတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။ (ခ) အဝဂမနတ္ထ-ကြည့်။

အဝဂမနဋ္ဌ (ပု) [အဝဂမန + အတ္ထ] အောက်သို့ သွားကြောင်းတရား၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ သြက္ကမနံ ဝုစ္စတိ အဝဂမနဋ္ဌေန ပဉ္စ နီဝရဏာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အဝဂမနဋ္ဌေနာတိ အဓောဂမနဋ္ဌေန၊ သြရမ္ဘာဂိယဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

အဝဂမနတာ (ထီ) [အဝဂမန+တာ] အောက်-အပါယ်-သို့ သွားရောက်သည်၏ အဖြစ်။ အဝဒါနိယ-ကြည့်။

အဝဂမနတ္ထ (ပု) [အဝဂမန+အတ္ထ] သက်ဝင်၍ သိခြင်းအနက်။ ကမ္မဝစနိစ္ဆာယ အဘာဝေန အဝဂမနတ္ထဝသေနေဝ ကတ္တုနိဒ္ဒေသော လဗ္ဘတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀။

အဝဂမိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဂမု+ယ+တေ] သိအပ်၏။ ဧဝံ ပနဿ နာနတ္တဘာဝေါ ပယောဂတော အဝဂမီယတီတိ ဒဿေတိ တဒနန္တရန္တိ အာဒိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၀။

အဝဂမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဂမု+ဏေ+တိ] သိစေ၏။ ပရိယာယ (သာရတ္ထ၊၁။၃၃၉) ကြည့်။

အဝဂဠိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဠ+တွာ] လျောကျ-ယိုစီးကျ-၍။ ဖရသုဓာရာဒီဟိ ပဟာတပ္ပဒေသေ အဝဂဠိတွာ ဌိတော နိယျာသော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။

အဝဂါဟ (ပု) [အဝ+ဂါဟု+အ] သက်ဝင်ခြင်း၊ ပါဝင်ခြင်း၊ အကျုံးဝင်ခြင်း။ အဝဂါဟတ္ထ-ကြည့်။

အဝဂါဟဏ (နပ) [အဝ+ဂါဟု+ယု] သက်ဝင်ခြင်း။ ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂါဟဏတ္ထံ ကာလဒေသဒေသကပရိသာပဒေသပဋိမဏ္ဍိတံ နိဒါနံ ဘာသိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။

အဝဂါဟတိ (ကြိ) [အဝ+ဂါဟု+အ+တိ] သက်ဝင်၏၊ သက်ဝင်၍တည်၏။ ဣဒဉ္စ ပန စတုဓာတုဝဝတ္ထာနံ အနုယုတ္တော ဘိက္ခု သုညတံ အဝဂါဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၇။ သုညတံ အဝဂါဟတီတိ .... ပရိယောဂါဟတိ။ တတ္ထ ပတိဋ္ဌဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၈။

အဝဂါဟတ္ထ (ပု) [အဝဂါဟ+အတ္ထ] သက်ဝင် – ပါဝင် – အကျုံးဝင် – ခြင်း အနက်။ အဝစရ-ကြည့်။

အဝဂါဟိတတ္တ (တိ) [အဝဂါဟိ+တတ္တ] သက်ဝင်အပ်သော အမှန်တရားရှိသော၊ အမှန်တရားကို သက်ဝင်ပြီးသော၊ အမျိုးဇာတ်။ အန္တော အစ္စန္တဝိမုတ္တာ အဝဂါဟိတတ္တာ ဇာတိ သုက္ကဇာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

အဝဂါဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂါဟု+တုံ] သက်ဝင်ခြင်းငှါ။ အဝဂါဟိတုံ သြတရိတုံ ဒုက္ခော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။

အဝဂါဠှ (တိ) [အဝ+ဂါဟု+တ] သက်ဝင်-ပါဝင်-အကျုံးဝင်-သော။ အဝစရ-ကြည့်။

အဝဂါဠှထမ္ဘ (တိ) [အဝဂါဠှ+ထမ္ဘ] စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်သော ခက်ထန်ခြင်းရှိသော၊ မဆုတ်နစ်သော မာန ဒေါသ ရှိသော။ အပတ္ထဒ္ဓ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅)ကြည့်။

အဝဂ္ဂ (ပု) [န+ဝဂ္ဂ] အစု အစု မဟုတ်သူများ၊ အုပ်စုမကွဲပြားသူများ။ သမဂ္ဂ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၅)ကြည့်။

အဝဂ္ဂဝါသ (ပု) [အဝဂ္ဂ+ဝါသ] အုပ်စုမကွဲပဲ–မကွဲမပြားပဲ–နေခြင်း၊ ညီညီညွတ်ညွတ် နေခြင်း။ သမဂ္ဂါတိ သမဂ္ဂဝါသာ (အဝဂ္ဂဝါသာသီ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။

အဝဂ္ဂဟ (ပု) [အဝ+ဂဟ+အ] သက်ဝင်၍ ယူခြင်း၊ စွဲမြဲစွာယူခြင်း။ သမ္ပဇ္ဇတီတိ အာသေဝနလာဘေန နိပ္ပဇ္ဇတိ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ အဝဂ္ဂဟာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၁။

အဝဂ္ဂဟဏ (န) [အဝ+ဂဟ+ယု] မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်း။ အဝဂ္ဂါဟ-ကြည့်။

အဝဂ္ဂါဟ (ပု) [အဝ + ဂဟ + ဏ] (မိုးကို) မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်း။ အဝဂ္ဂါဟော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀)တိ ဓာရာယ အဝဂ္ဂဟဏံ ဒုဂ္ဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၄။

အဝဂ္ဂါဟကာမ (တိ) [အဝဂ္ဂါဟ + ကာမ] စွဲမြဲစွာယူတတ်သော ကာမတရား။ အဝဂ္ဂါဟကာမတော နိက္ခမနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။

အဝင်္က (တိ) [န+ဝင်္က] မကောက်သော၊ ဖြောင့်မတ်သော၊ သူ။ အဝင်္ကာ အဒေါသာ အကသာဝါ။ အံ၊၁။၁၁၀။ မုတ္တော ဝိသလ္လော အမမော အဝင်္ကော။ ပေတ။၁၈၅။ အဝင်္ကောတိ ကာယဝင်္ကာဒိဝင်္ကဝိရဟိတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ (– ဝိမာန။၁၂၂။ ပေတ။ ၁၉၉။ မိလိန္ဒ။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။)

အဝင်္ကဂတိ (တိ) [အဝင်္က+ဂတိ] မကောက်သော သွားခြင်းရှိသော၊ ဖြောင့်ဖြောင့်–မတ်မတ်–သွားသော။ ဥဇုနာ အဝင်္ကဂတိနာ အဿာဇာနီယေန ယောဂ္ဂါစရိယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။

အဝင်္ကဂမန (န) [အဝင်္က+ဂမန] မကောက်သောသွားခြင်း၊ ဖြောင့်ဖြောင့် သွားခြင်း။ အဇ္ဇဝ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇) ကြည့်။

အဝင်္ကဂေါပါနသီ (ထီ) [အဝင်္က+ဂေါပါနသီ] မကောက်သော – ဖြောင့်သော – တည့်မတ်သော–အိမ်မိုးအခြင်။ ဝင်္ကာနဋ္ဌိ ဝင်္ကဘာဝဿ နိဒဿနတ္ထံ အဝင်္ကဂေါပါနသီပိ ဂယှတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။

အဝင်္ကတာ (ထီ) [အဝင်္က+တာ] မကောက်သည်၏ အဖြစ်၊ လ-ရေးကောက် ကဲ့သို့ မကောက်သည်၏ အဖြစ်။ အဇိမှတာ အဝင်္ကတာ အကုဋိလတာ....။ အဘိ၊ဓ။၂၅၊၂၆၀။ အဝင်္ကတာတိ စန္ဒလေခါဝင်္ကဘာဝပဋိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

အဝင်္ကတ္တ (န) [အဝင်္က+တ္တ] မကောက်သည်၏ အဖြစ်။ နေမိယာပိ အဝင်္ကတ္တာ အဒေါသတ္တာ အကသာဝတ္တာ။ အံ၊၁။၁၁၀။

အဝင်္ဂ (န) [အပ+အင်္ဂ?] သက်တန့်ရေးကဲ့သို့–အောက်သို့မျက်နှာမူသော–အောက်သို့ကွေးညွတ်သော–အရေး–အကြောင်း။ သဗ္ဗင်္ဂိယာ ဘိက္ခုနိယော အဝင်္ဂံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၈။ အဝင်္ဂံ ကရောန္တီတိ အက္ခိ အဉ္ဇန္တိယော အဝင်္ဂဒေသေ (အဝင်္ဂဒေသော၊ဋ္ဌ၊သျ) အဓောမုခံ လေခံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ အပင်္ဂ-လည်း ကြည့်။

အဝင်္ဂဒေသ (ပု) [အဝင်္ဂ+ဒေသ] အောက်သို့ ကွေးညွတ်သော–အရေး–အကြောင်း–ကို ပြုသင့်သောနေရာ၊ မှန်ကူခြင်းကို ပြုသင့်သောနေရာ။ (ဋ္ဌ၊နိသျ-၌၊ အဝင်္ဂဒေသေ၊ မကောက်သော အရပ်၌-ဟု ရှိသည်။)အဝင်္ဂ-ကြည့်။

အဝစ[၁] (ကြိ) ဝစတိ (ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၃) ကြည့်။

အဝစ[၂] (တိ) [အဝ+စိ+အ ?] (၁) ယုတ်–နိမ့်–သော။ (၂) ငယ်သော။ (၁) ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ အဝစာ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ခဏော ခဏော ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ စေတနာ ဥစ္စာပိ အဝစာပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၁-၂။ (၂) ဥစ္စာဝစာနိ ကရဏီယာနိတိ မဟန္တခုဒ္ဒကာနိ ကမ္မာနိ.... အဂ္ဂိသာလဝတ္တာဒီနိ အာဘိသမာစာရိကာနိ အဝစာနိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ဥစ္စာဝစ-လည်း ကြည့်။

အဝစကမ္မ (န) [အဝစ²+ကမ္မ] ငယ်သော-သေးနုတ်သော-အမှု-အလုပ်-ကိစ္စ။ အဝစ-ကမ္မံ နာမ ပါဒဓောဝနမက္ခနာဒိခုဒ္ဒကကမ္မံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ (-ရှင်း။၃၀၀။)

အဝစန (န) [န+ဝစန] မပြောဆိုခြင်း၊ မဟောခြင်း။ ဝုတ္တနယေနေဝ အဝစနေ ကာရဏံ ဒဿေတုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။ အနုဋီ၊ ၁။၁၁၃။ အနုဋီ၊၂။၁၈၈။ အနုဋီ၊၃။၁၈၂။ မဏိမဥ္ဇူ၊၁။၄၃၆။)

အဝစနကရ (တိ) [န+ဝစနကရ] ပြောစကားကို-မလိုက်နာသော-နားမထောင်သော၊ ဆုံးမခက်သော၊သူ။ န အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ အနဿဝါ အဝစနကရာ ပဋိလောမဝုတ္တိနော။ မဟာနိ။၂၈။ စူဠနိ။၂၅၃။ အဝစနကရာတိ သုဏမာနာပိ ဝစနံ န ကရောန္တိ အဝစနကရာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၈။ အဝစနကရာတိ ဒုဗ္ဗစာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

အဝစနညူ (တိ) [န+ဝစန+ဉာ+ရူ] ပြောစကားကို-အဆုံးအမကို-မသိသော-မလိုက်နာသော၊သူ။ အဝဒညူ-ကြည့်။

အဝစနတာ (ထိ) [အဝစန + တာ] မပြော-မဆို-သည်၏ အဖြစ်။ "တုံ့ ဒုဇ္ဇာတော, တုံ့ ဒုဿီလော"တိအာဒိနံ အဝစနတာယ မုခေန သံယတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

အဝစနတ္တ (န) [အဝစန+တ္တ] မဟော-မပြောဆို-သည်၏ အဖြစ်၊ မဟောခြင်း။ အဝစ-နတ္တမ္ပိ ဟိ ယထာဓမ္မသာသနေ အဘိဓမ္မေ ပဋိက္ခေပေါယေဝါတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၈၂-၃။

အဝစနီယ (တိ) [န+ဝစနီယ] မပြောဆို-မဆုံးမ-အပ်သော။ အတ္တာနံ အဝစနီယံ ကရောတိ။ ဝိ၊၁။၂၇၁။ ဝိ၊၅။၁၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၉။)

အဝစနီယကရဏတာ (ထိ) [အဝစနီယ+ကရဏ+တာ] မပြောဆို-မဆုံးမ-အပ်သည်ကို ပြုသည်၏ အဖြစ်။ ယထာ တတ္ထ ဘေဒါယ ပရက္ကမနံ၊ ဧဝံ ဣဓ အဝစနီယကရဏတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၇။

အဝစနီယကရဏဝတ္ထု (န) [အဝစနီယကရဏ+ဝတ္ထု] မပြောဆို-မဆုံးမ-အပ်သည်ကို ပြုခြင်း ဟူသော-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ အတ္တာနံ အဝစနီယကရဏဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၁၄၃။

အဝစနီယတ္တ (န) [န+ဝစနီယ+တ္တ] မဟော-မပြော-မဆို-အပ်သည်၏ အဖြစ်။.... ကေ-ဝလေန ပဋိဝေဓသဒ္ဒေန ဥဂ္ဂဟာဒိပဋိဝေဓာနံ အဝစနီယတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။ တံ တံ ကမ္မ-ဘာဝဿ အဝစနီယတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၈၃။

အဝစမ္ဗိ (ကြိ) ဝစတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၈)ကြည့်။

အဝစရ (တိ) [အဝ+စရ+ဏ] (၁) သက်ဝင်၍ ဖြစ်-လှည့်လည်-ကျက်စား-သွားလာ-တတ်သော။ (၂) အောက် အဖို့၌ ဖြစ်သော။ (၃) (ဉာဏ်ဖြင့်)-သက်ဝင်-ကျက်စား-အပ်သော၊ (ဉာဏ်၏) ကျက်စားရာ ဖြစ်သော။ (၁) (၂) ဟေဋ္ဌတော အဝီစိနိ-ရယံ....တ္တောဝစရာ တ္တော ပရိယာပန္နာ။ အဘိ၊ ဓ။၂၅၃။ တ္တောဝစရာတိ ဣမိနာ....။တေ ဟိ အဝဂါဠှာဝ စရန္တိ အဓောဘာဂေဝ စရန္တီတိ အဝစရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ အဝ-သဒ္ဒေန အဝဂါဟတ္တော အဓောအတ္တော စာတိ ဒွိဓာ

အဝသဒ္ဒဿ အတ္ထော ဂုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။ ၁၇၆။ (၃) အတက္ကာဝစရ-ကြည့်။

အဝစရက (တိ) [အဝ+စရ+ဏ္ဍု] အောက်ကျ-ယုတ်ညံ့-သေးနုပ်-သိမ်ဖျင်း-သောအမှုကို ပြုလုပ်သော၊ သူတပါးကို သတ်ဖြတ်တတ်သော၊ သူ။ ဩစရက(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၇၂)ကြည့်။

အဝစရဏ (တိ) [အဝ+စရ+ယု] (၁) လှည့်လည် သွားလာတတ်သော၊ ဆင်။ (န) (၂) ကျက်စားခြင်း၊ လှည့်လည် သွားလာခြင်း။ (၁) သင်္ဂါမေ အဝစရဏတော "သင်္ဂါမာ-ဝစရော"တိ လဒ္ဓနာမကော နာဂေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၄။ (န) (၂) ဂစ္ဆတိ အဝစရတိ အဝစရဏဝသေန ဝါ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ ဂတိ၊ ပဋိသရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၂၉။

အဝစရဏပ္ပဒေသ (ပု) [အဝစရဏ + ပဒေသ] ကျင်လည် - လှည့်လည် - ကျက်စား-ရာ အရပ်။ ဒုဝိဓေသုပိ သဟိတေသု အဝစရဏပ္ပ-ဒေသံ သင်္ကေတာတိ။ မူလဋီ၊၁။၆၃။

အဝစရတိ (ကြိ) [အဝ + စရ + အ +တိ] သွား လာ-လှည့်လည်-ကျင်လည်-ကျက်စား-သက်ဝင်၍ဖြစ်-၏။ သမထယောဂေ ဝိပဿ-နာယောဂေ ဝါ အဝစရတီတိ ယောဂါဝစ-ရော။ အဝစရတီတိ ပဝိသိတွာ စရတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ **အဝစရတိ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂ဝ၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။ အရူပေ အဝစရန္တီတိ အရူပါဝစရာ။ သသတ္တာ ပုရိသာ အဝစရန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂၊၁ဝ၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။ ကာမာဝစရ, ရူပါဝစရ,အရူ-ပါဝစရ-တို့လည်း ကြည့်။

အဝစရန္တ (တိ) [အဝ+စရ+အ+အန္တ] သွား လာ-လှည့်လည်-ကျင်လည်-ကျက်စား-သက်ဝင်၍ဖြစ် - သော။ တသ္မာ တေသံ အညတ္ထာပိ အဝစရန္တာနံ ပရိဂ္ဂဟော ကတော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။)

အဝစရသဒ္ဒ (ပု) [အဝစရ+သဒ္ဒ] အဝစရသဒ္ဒါ။ ယေဘုယျေန တတ္ထ အဝစရတိ ပဝတ္တတီတိ ကာမာဝစရံ ဧကော အဝစရသဒ္ဒေါ လောပံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။

အဝစရိတဗ္ဗ(တိ)[အဝ+စရ+တဗ္ဗ]ကျက်စား-သက်ဝင်-အပ်-နိုင်-သော။ အတက္ကာဝစရ (က) အနက် ကြည့်။

အဝစရိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဝစရိတဗ္ဗ + တာ] ကျက်စား-သက်ဝင်-အပ်-နိုင် - သည်၏ အဖြစ်။ အတက္ကာဝစရ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၄), ပညာဝစရ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၃)တို့-ကြည့်။

အဝစာကာရ (ပု) [အဝစ+အာကာရ] ယုတ် နိမ့်သော အခြင်းအရာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝစာကာရတာ (ထီ) [အဝစာကာရ+တာ] ယုတ်-နိမ့် - သော အခြင်းအရာ၏ အဖြစ်။ ဇီဝိတေ အာဒီနဝဒဿနဝသေန အဝစာ-ကာရတာ (ဝေဒိတဗ္ဗာ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၅၉။)

အဝစာပလျ (န) [အဝ+စာပလျ] လျှပ်ပေါ် - လော်လီ - သည်၏ အဖြစ် - ခြင်း။ တရုဏဒါရကာဝစာပလျေန သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အဝစာပလျေနာတိ ဒဟ္ဓဝါတာ-ပဟာတပလ္လဝသဒိသေန လောလဘာဝေန။ မ၊ဋီ၊၃။၇၃။

အဝစာရ (ပု) [အဝ+စရ+ဏ] လှည့်လည်-သွားလား-ကျက်စား-ခြင်း။ ဒဏ္ဍာဝစရ (သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၄) ကြည့်။

အဝစာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+စရ+ဏေ+တိ] ကျင်လည်စေ - ဖြစ်စေ-၏။ ကာမာ-ဝစရ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၅။ မူလဋီ၊၁။၆၄) ကြည့်။

အဝစာသိ (ကြိ) ဝစတိ(ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၇)ကြည့်။

အဝစုံ (ကြိ) ဝစတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၇) ကြည့်။

အဝစ္စကုဋ္ဌိ (ထီ) [န+ဝစ္စကုဋ္ဌိ] ရေအိမ်–ကျင်ကြီး စွန့်ရာ ကုဋ္ဌိအိမ်–မဟုတ်သော အရပ်။ န ဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒန္တေနာတိ အယံ ဝစ္စကုဋ္ဌိယာပိ အဝစ္စကုဋ္ဌိယာပိ သဗ္ဗတ္ထေဝ ပဋိက္ခေပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။

အဝစ္ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝ+ဆာဒန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဖုံးလွှမ်းခြင်းလျှင် ရှေးရှုထင်ခြင်း ရှိသော။ (မက္ခော) တဒဝစ္ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။

အဝစ္ဆာဒိတ (တိ) [အဝ + ဆဒ + ဏေ+တ] ဖုံးလွှမ်းအပ်–လွှမ်းခြုံအပ်–သော။ ကာဠမေဃာဝစ္ဆာဒိတံ ဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

အဝစ္ဆာဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဆဒ+ဏေ+ယ+တေ] ဖုံးလွှမ်းစေ–လွှမ်းခြုံစေ–အပ်၏။ တဿ ရဇ္ဇံ သဋ္ဌိယောဇနုဗ္ဗေဓေနေ ဝါလိကထလေန **အဝစ္ဆာဒိယိတ္ထ**။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

အဝစ္ဆိန္နန (န) [အဝ+ဆိဒိ + ယု] ပိုင်းခြားခြင်း။ ကိရိယာဝိသေသကတ္တဥ္စ ဥပသဂ္ဂါနံ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတုသဒ္ဒါနံ တေဟိ ဝတ္တဗ္ဗဝိသေသဿ ဇောတနဘာဝေန အဝစ္ဆိန္နနတ္ထိယတ္တကာ....အတ္ထဝိသေသာ။ အနုဋီ၊၁။၇၂။

အဝစ္ဆိန္နိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဆိဒိ+တဗ္ဗ] ပိုင်းခြားအပ်သော။

အဝစ္ဆိန္နိတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဝစ္ဆိန္နိတဗ္ဗ+ဘာဝ] ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝစ္ဆေဒကကြည့်။

အဝစ္ဆိန္နိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဆိဒိ+တွာ] (က) ပိုင်းဖြတ်၍၊ ဖြတ်တောက်၍။ (ခ) ပိုင်းခြား၍။ (က) အဝစ္ဆိန္နိတွာ အဝစ္ဆိန္နိတွာ ဒေတိ၊ ပယောဂေ ပယောဂေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ယဿ ပန ကိဉ္စိဒေဝ ဌာနေ အဝစ္ဆိန္နိတွာ ပါတေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (ခ) ဥပ္ပလသဒ္ဒေါပိ နီလသဒ္ဒသမာယုတ္တော....သာမညတော အဝစ္ဆိန္နိတွာ။ အနုဋီ၊၁။၃၃။

အဝစ္ဆိန္န (တိ) [အဝ+ဆိဒိ+တ] ပိုင်းခြားအပ်သော။ ပကရဏဝသေန ဝါ အယမတ္ထော အဝစ္ဆိန္နော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၂။

အဝစ္ဆိန္နတာ (ထီ) [အဝစ္ဆိန္န+တာ] ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သဒ္ဒန္တရသန္နိဓာနေန အဝစ္ဆိန္နတံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၀။

အဝစ္ဆိန္နတာကရဏ (န) [အဝစ္ဆိန္နတာ + အကရဏ] ပိုင်းဖြတ်အပ်–ဖြတ်တောက်အပ်–သည်၏ အဖြစ်ကို မပြုခြင်း၊ မဖြတ်တောက်နိုင်ခြင်း။ ဂန္ထကရဏံ အဝစ္ဆိန္နတာကရဏံ။ အနုဋီ၊၁။၆၀။

အဝစ္ဆိန္နတ္တ (န) [အဝစ္ဆိန္န+တ္တ] ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဥ္ဇနပညာတိ ပန ပကရဏေန အဝစ္ဆိန္နတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၀။

အဝစ္ဆေဒ (ပု) [အဝ+ဆိဒိ+ဏ] ပြတ်ခြင်း၊ ပြတ်ကင်းခြင်း။ အာသာဝစ္ဆေဒိက (ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇၇)ကြည့်။

အဝစ္ဆေဒက (တိ) [အဝ+ဆိဒိ+ဏျု] ပိုင်းခြားတတ်သော။ ဥပကာရေတိ စ အညမညံ အဝစ္ဆေဒကာဝစ္ဆိန္နိတဗ္ဗဘာဝေါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၆၆။

အဝစ္ဆေဒကတ္တ (န) [အဝစ္ဆေဒက+တ္တ] ပိုင်းခြားတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိသေသနေန စ နာမ နိဒ္ဒါရိတရူပေန ဘဝိတဗ္ဗံ အဝစ္ဆေဒကတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၀။

အဝစ္ဆေဒကဘာဝ (ပု) [အဝစ္ဆေဒက+ဘာဝ] ပိုင်းခြားတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သော ဟိ ဝိသေသနံ အဝစ္ဆေဒကဘာဝတော ပဌမံ သင်္ဂါဟိတဗ္ဗံ ဝိသေသေတိ။ အနုဋီ၊၂။၆၉။

အဝဆိဒ္ဓ (န) [အဝ+ဆိဒ္ဓ] ကြီးသောအပေါက်၊ အပေါက်ကြီး။ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ ဉဋ္ဌရန္တံ ပဋ္ဌရန္တံ။ အံ၊၃။၁ဂ၃။ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒန္တိ ပရိတ္တမဟန္တေဟိ ဆိဒ္ဒေဟိ သမန္နာဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။ ရုက္ခော ခါဏုကမတ္တော ဟုတွာ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒေါ ဝါတေ ပဟရန္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၇။

အဝဇာတ (တိ) [အဝ+ဇာတ] အဝဇာတ-သား။ (က) အမိအဖတို့အောက် ဂုဏ်အား ဖြင့် ယုတ်နိမ့်လျက် ဖြစ်သော၊ သား။ (ခ) မထိမ့်မြင် ပြုအပ်–ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်–သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော သား။ အတိဇာတော အနုဇာတော အဝဇာတော။ ဣတိဝုတ်။၂၃ဂ။ အဝဇာတောတိ ဂုဏေဟိ မာတာပိတူနံ အဓမော ဟုတွာ ဇာတော၊ တေဟိ ဟီနဂုဏောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ အပိစ အဝဇာတော အနုဇာတော အတိဇာတောတိ တယော ပုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ အဝညာတဗ္ဗ-ဘာဝေန ဇာတောတိ အဝဇာတော ဒုပ္ပဋိ-ပန္နတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁ဂ၃။ (–သုတ္တနိ။၃ဂ၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၄။)

အဝဇာတကပုတ္တ (ပု) [အဝဇာတ+က+ပုတ္တ] အဝဇာတသား။ (အဝဇာတ-လည်းကြည့်။) အဝဇာတကပုတ္တာ (နေတ္တိ။၁၁၂) တိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အဝဇာတပုတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇။

အဝဇာတဒါရက (ပု) [အဝဇာတ + ဒါရက] ယုတ်ညံ့သော သူငယ်။ ဝေဠုပေါ် ကော အဝဇာတဒါရကော အတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။

အဝဇာတပုတ္တ (ပု) [အဝဇာတ+ပုတ္တ] ယုတ်ညံ့သောသား၊ အဝဇာတသား။ ကော မေ အဝဇာတပုတ္တော အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အယံ မေ အဝဇာတပုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၉။ ပုရိသန္တ ကလီ အဝဇာတပုတ္တ (အဝ-ဇာတကပုတ္တ၊ သီ၊က)။ နေတ္တိ။၁၁၂။

အဝဇာတဘာဝ (ပု) [အဝဇာတ+ဘာဝ] ယုတ်ညံ့သော – အဝဇာတ – သား၏ အဖြစ်။ အဿဒ္ဓိယာဒယော ဟိ ဣဓ အဝဇာတဘာ-ဝဿ လက္ခဏံ ဝုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အဝဇာနန (န) [အဝ+ဉာ+နာ+ယု] (၁) လွှမ်းမိုးချိုးနှိမ်ခြင်း၊ အယုတ်စား, အညံ့စား အနေအားဖြင့် အသိအမှတ် ပြုခြင်း၊ မထိမ့်မြင်ပြုခြင်း။ (၂) ပယ်မြစ်ခြင်း၊ ဝန်မခံခြင်း။ (၁) ပရိဘဝေ အဝဇာနနံ အဝမညတိ။ ရူ။နှာ-၁၂ဂ။ အဝဇာနနံ အဝညာတော။ ရူ၊ဋီ။နှာ-၇၇။ ဣဿာရတ္တိကေန ပန ဝုတ္တပ္ပ-ကာရံ အဝဇာနနဥ္စ ပရိဘဝနဥ္စ အကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (–မ၊ဋီ၊၃။၆၃။) (၂) ယံ တံ ပဋိဇာနနဥ္စ အဝဇာနနဥ္စ၊ တဿ ပဋိစ္ဆာ-ဒနတ္ထံ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ နော စ ဝတ္တဗ္ဗောတိ ဣဒံ ပန န ဟောဝါတိ အဝဇာနနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (– မူလဋီ၊၃။၅၃။) အဝဇာနိတွာ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဝဇာနန္တ (တိ) [အဝ+ဉာ+နာ+အန္တ] (၁) အယုတ်စား, အညံ့စား အနေ အားဖြင့် – အောက်တန်းချလျက် – အသိအမှတ်ပြုသော၊ မထိမ့်မြင်ပြုသော၊သူ။ (၂) ပယ်မြစ်သော၊ ဝန်မခံသော၊သူ။ (၁) တဿ အဝဇာ-နန္တော အဝမ္မံ ဓမ္မောတိ ဒီပေတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၉၇-ဂ။ အဝဇာနန္တော တံ ဈာယန္တိ ဩ-လောကေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ (၂) အဝဇာ-နိတွာ ပဋိဇာနန္တော ပဋိဇာနိတွာ အဝဇာ-နန္တော ဧဝ စ အညေနညံ ပဋိစရတီတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ ဟောဝံ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗေတိ ပုန န ဟောဝါတိ အဝဇာနန္တော ဧဝံ နိဂ္ဂဟေ-တဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။

အဝဇာနမာန (တိ) [အဝ+ဉာ+နာ+မာန] အယုတ်စား, အညံ့စား-အနေအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုသော၊ မထိမ့်မြင်ပြုသော၊ သူ။ ဣဒံ

ကိံ ပန, ကထံ ပနာတိ အဝဇာနမာနာ ဘဏာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

အဝဇာနာတိ (ကြိ) [အဝ+ဉာ+နာ+တိ] (၁) အယုတ်စား, အညံ့စား အနေ အားဖြင့် – အောက်တန်းချလျက် – သိ၏ – အသိအမှတ်ပြု၏၊ အထင်အမြင်သေး၏၊ ကဲ့ရဲ့ – နှိမ့်ချ – မထီမဲ့မြင်ပြု – ၏။ (၂) ဝန်ခံမှုနှင့် ကင်းကွာစေ၏၊ ဝန်မခံ၊ ပယ်၏။ (၁) တမေနံ ဒတွာ အဝဇာနာတိ(အံ၊၂။၁၄၅။အဘိ၊ပု။၁၇၄)တိ "အယံ ဒိန္နံ ပဋိဂ္ဂဟေတုမေဝ ဇာနာတီ"တိ ဧဝံ အဝမညတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ **အဝဇာနာ-တိ**— မ၊၁။၃၉၃-၄။ ဥဒါန။၁၇၄။ သုတ္တနိ။ ၂၉၉။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ စူဠနိ။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ **အဝဇာနန္တိ** အဇာနတာ။ ထေရ။၂၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဒေသနံ ဥတ္တာနိကာတိ မညန္တာ အဝဇာနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၉။ ဇေဋ္ဌကံ အကတွာ **အဝဇာ-နာသီ**တိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆။ အတ္တာနဉ္စ **နာဝဇာနာမိ** (သံ၊၁။၂၈၆)တိ အတ္တာနဉ္စ န အဝဇာနာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ နီဟရထေတံ ကာဠကဏ္ဏိန္တိ **အဝဇာနာတု**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ ပရံ ဝါ **အဝဇာ-နေယျ**။ သုတ္တနိ။၃၀၈။ ပရံ ဝါ ဇာတိ-အာဒီဟိ အဝဇာနေယျ အတ္တာနံ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌပေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဒဟရောတိ နာဝဇာနေယျ။ သံ၊၁။၆၉။ ဒါတာရံ **နာဝ-ဇာနိယာ**။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ အဟော ဝတ မံ ပရေ န **အဝဇာနေယျုံ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ မာ မံ ပရေ **အာဝဇာနိံသု**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ အဝ-မညတိ-လည်း ကြည့်။ (၂) ပဋိဇာနိတွာ **အဝဇာနာတိ** (ဝိ၊၂။၁)တိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဝဒနေ .... "နာယံ မမ ဝါဒေါ"တိ အဝဇာ-နာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁-၂။ (–ဝဇိရ။၂၈၆။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၆။) တိတ္ထိယာ ဟိ ပဋိဇာနိတွာ ပစ္ဆာ နိဂ္ဂယှမာနာ **အဝဇာနန္တိ** (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃)တိ ပုဗ္ဗေ နိဒ္ဒေါသတံ .... "နေတံ မမ ဝစနန္တိ" အဝဇာနန္တိ၊ န ပဋိဇာနန္တီတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၂၇။ ပဋိဇာနိတွာ **အဝဇာ-နာသိ**။ ဝိ၊၂။၁၊၂။ ပဋိဇာနိတွာ **အာဝဇာ-နိဿတိ**။ ဝိ၊၂။၂။ ပဋိဇာနိတွာ **အာဝဇာနိ**။ ဝိ၊၅။၂၂။ အဝဇာနိတွာ-နှင့် လည်း ယှဉ် ကြည့်။

အဝဇာနာတိသုတ္တ (န) [အဝဇာနာတိ+သုတ္တ] အဝဇာနာတိသုတ်။ မထီမဲ့မြင်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တကွ ပုဂ္ဂိုလ် ၅-မျိုးကို ဟောသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာ-သက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၂။၁၄၅-၆။

အဝဇာနာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဉာ+နာ+ဏာပေ + တိ] အယုတ်အားဖြင့် သိစေ၏၊ မထီမဲ့မြင်ပြုစေ၏။ တံ အာယသ္မန္တံ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ **အာဝဇာနာပေန္တိ**။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ဥဇ္ဈာယသီတိ **အာဝဇာနာပေသိ**။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

အဝဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ + ဉာ + နာ + တဗ္ဗ] အယုတ်အားဖြင့် သိအပ်သော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်သော။ လာဘဂရုတာယ ဧဝံ အဝဇာ-နိတဗ္ဗမ္ပိ သမ္ဘာဝေန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ အယျ ပစ္စာမိတ္တော နာမ န အဝဇာနိတဗ္ဗော အာသင်္ကိတဗ္ဗောယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ဥညာတဗ္ဗ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၈) လည်း ကြည့်။

အဝဇာနိတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဝဇာနိတဗ္ဗ+ဘာဝ] အယုတ်အားဖြင့် သိအပ်သည်–မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်သည် – ၏ အဖြစ်။ ယထာဝုတ္တ-နယေန အဝဇာနိတဗ္ဗဘာဝေ သတိ တုယှံ ဂေဟတော နိက္ခမနေန ဟိ တံ ပါရမိပရိပူရဏံ ဘဝိဿတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

အဝဇာနိတုကာမ (တိ) [အဝဇာနိတုံ+ကာမ] အယုတ်အားဖြင့် သိလိုသော၊ မထိမဲ့မြင်ပြု လိုသော၊သူ။ အတ္တနော လဒ္ဓိံ နိဂုဟေတု-ကာမတာယ အဝဇာနိတုကာမောပိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၈၄။

အဝဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဉာ+နာ+တွာ] (၁) အယုတ်အားဖြင့်သိ၍၊ မထိမဲ့မြင်ပြု၍။ (၂) ဝန်ခံခြင်းနှင့် ကင်းကွာစေ၍၊ ဝန်မခံမူ၍၊ ပယ်၍။ (၁) အနာဒိယိတွာ (၂) အနက် ကြည့်။ (၂) အဝဇာနိတွာ ပဋိဇာ-နာတိ (ဝိ၊၂။၁)တိ အတ္တနော ဝါဒေ ကိဉ္စိ ဒေါသံ သလ္လက္ခေန္တော နာယံ မမ ဝါဒေါတိ အဝဇာနိတွာ .... ပဋိဇာနာတိ။ ဝိ·ဋ္ဌ၊၃။၁-၂။ အဝဇာနိတွာတိ ပဋိဃဝေန ဝိယောဂံ ကတွာ။ အဝသဒ္ဒေါ ဟိ ဝိယောဂတ္ထဝါစ-ကော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂။ (– ဝိ၊၅။၂၂။ ဝဇီရ။၂၈၆။)

အဝဇာနေယျ (ကြိ) အဝဇာနာတိ-ကြည့်။

အဝဇိတ (တိ) [အဝ+ဇိ+တ] (ရန်သူတို့သည်) အောင်အပ်သော။ တယာ ဇိတံ ပုန အဝ-ဇိတမေဝ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။

အဝဇိသံ (ကြိ) ဇေတိ (ဇာ၊၁။၁၇၇) ကြည့်။

အဝဇီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဇိ+ယ+တေ] တဖန်အောင်အပ်၏။ ယံ ဇိတံ အဝဇီယတိ၊ နာဝဇီယတိ။ ဇာ၊၁။၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ယံ ပစ္စာမိတ္တေ ပရာဇိနိတွာ ရဋ္ဌံ ဇိတံ ပဋိလဒ္ဓံ ပုနပိ တေဟိ ပစ္စာမိတ္တေဟိ အဝဇီယတိ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။

အဝဇီယန (တိ) [အဝ+ဇိ+ယ+ယု] (ရန်သူတို့သည်) ပြန်၍ အောင်အပ်သော။ န တံ ဇိတံ သာဓုဇိတံ၊ .... တံ ဇိတံ သာဓုဇိတံ နာမ န ဟောတိ၊ ကသ္မာ? ပုန အဝ-ဇီယနတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။

အဝဇ္ဇ[၁] (တိ) [အ[၁]+ဝဇ္ဇ=(ဝဒ+ဏျ)]။ "ဇာ-တျာ စာရုဒိဟိ နိဟီနော ယ" န္တိ အဝဒိ-တဗ္ဗောတိ အဝဇ္ဇော၊ တဗ္ဗာဝတ္ထော စေတ္ထ အ-ကာရော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၉။] ယုတ်ညံ့-ကဲ့ရဲ့ အပ်–သော၊ အရာ၊ အပြစ်။ ဂုတ္တရာ ဝဇ္ဇ ကုစ္ဆိတာ။ ဓာန်။၆၉၉။ န အဝဇ္ဇံ အနဝဇ္ဇံ၊ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတာယ အဂရဟိတဗ္ဗတာဝေါ။ အနုဋီ၊၁။၃၀။ အနဝဇ္ဇ, သာဝဇ္ဇ (မ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၁) တို့လည်း ကြည့်။

အဝဇ္ဇ[၂] (တိ) [န+ဝဇ္ဇ] အပြစ်မဟုတ်–အပြစ် မရှိ–သော၊ အရာ၊ အမှု။ အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇသညိ-တာ (အဘိ၊ဓ။၂၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၄။ မဟာ-နိ။၁၆၇) တိ နိဒ္ဒေသေ ဒေါသသညိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ (– ဓမ္မ။၅၈။ ထေရီ။၃၉၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၉။)

အဝဇ္ဇတ္ထ (ပု) [အဝဇ္ဇ[၁]+အတ္ထ] အဝဇ္ဇ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ အဝဇ္ဇတ္ထော ဒေါသတ္ထော ဂါရယှ-ပရိယာယတ္တာတိ အာဟ "သာဝဇ္ဇာတိ သဒေါသာ" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၀။

အဝဇ္ဇဒဿိနီ (ထီ) အဝဇ္ဇဒဿီ-ကြည့်။

အဝဇ္ဇဒဿီ (တိ) [အဝဇ္ဇ+ဒိသ+ဏီ။ ထီ-၌ အဝဇ္ဇဒဿိနီ] အပြစ်မရှိဟု ရှုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒဿိနော။ ဓမ္မ။၅၈။ ဒသ-ဝတ္ထုကာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ပန တဿာ ဥပ-နိဿယဘူတေ ဓမ္မေ စ အဝဇ္ဇဒဿိနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒဿိနီ (ထေရီ။ ၃၉၁) တိ မာနမက္ခပလာသဝိပလ္လာသာဒိကေ သာဝဇ္ဇေ အနဝဇ္ဇဒိဋ္ဌိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ (ပု) [အဝဇ္ဇ[၁]+ပဋိပက္ခ] အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ အနဝဇ္ဇ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၀၄။ မူလဋီ၊၁။၃၁) ကြည့်။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတာ (ထီ) [အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ+တာ] အပြစ် – အကုသိုလ် – ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏

အဖြစ်။ ဝိပါကာဒီနံ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတာ နတ္ထိတိ ကုသလမေဝ အနဝဇ္ဇလက္ခဏံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။၆၄။ အဝဇ္ဇ^၁-လည်း ကြည့်။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတ္တ (န) [အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ+တ္တ] အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အဖြစ်။ အဝဇ္ဇ-ပဋိပက္ခတ္တာ ဝါ အနဝဇ္ဇလက္ခဏမေဝ ကုသလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခဘာဝ (ပု) [အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ+ဘာဝ] အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အဖြစ်။ အနဝဇ္ဇ-ရသ-ကြည့်။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခသဘာဝ (တိ) [အဝဇ္ဇပဋိပက္ခ+သဘာဝ] အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်သဘော ရှိသော (တရား)။ အနဝဇ္ဇလက္ခဏ (ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၆) ကြည့်။

အဝဇ္ဇယိ ံသု (ကြိ) ဝဇ္ဇတိ (၈၁၁၊၁။၃၄၁)-ကြည့်။

အဝဇ္ဇရဟိတ (တိ) [အဝဇ္ဇ^၁+ရဟိတ] အပြစ်မှ ကင်းသော၊ အပြစ်မရှိသော။ အဝဇ္ဇရဟိတံ ကေန္တနိယျာနိကံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ အနဝဇ္ဇ (အနုဋီ၊၁။၃၁), နိဒ္ဒေါသ (အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၂) တို့လည်း ကြည့်။

အဝဇ္ဇရဟိတသဘာဝ (တိ) [အဝဇ္ဇရဟိတ+သဘာဝ] အပြစ်မရှိသော-အပြစ်မှ ကင်းသော-သဘောရှိသော (တရား)။ အန-ဝဇ္ဇလက္ခဏ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆)ကြည့်။

အဝဇ္ဇဝန္တတာဒဿန (န) [အဝဇ္ဇဝန္တု+တာ+ဒဿန] အပြစ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ပုရိမေန ဝါ အဝဇ္ဇဝန္တတာဒဿနတော ကိစ္စ-ဋ္ဌေန ရသေန အနတ္ထဇနနရသတံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။

အဝဇ္ဇဝိဓမန (တိ) [အဝဇ္ဇ^၁+ဝိဓမန] အပြစ်ကို-မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက်-တတ်သော။ ကုသလာ ဟိ ဓမ္မာ.... အဝဇ္ဇဝိဓမနတော ဝိညုပ္ပသတ္ထာ။ အနုဋီ၊၁။၃၄။

အဝဇ္ဇဝိနာသနဘာဝ (ပု) [အဝဇ္ဇ^၁+ဝိနာသန-ဘာဝ] အပြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အနဝဇ္ဇဝစနေန အဝဇ္ဇဝိနာသန-ဘာဝေါ ဒဿိတော။ မူလဋီ၊၁။၃၁။

အဝဇ္ဇဝိရဟတ္ထ (တိ) [အဝဇ္ဇ^၁+ဝိရဟ+အတ္ထ] အပြစ်မှ ကင်းခြင်းအနက်ရှိသော။ အနဝဇ္ဇ-တ္ထော (မူလဋီ၊၁။၂၈) အဝဇ္ဇဝိရဟတ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၂၇။

အဝဇ္ဇသညိတာ (ထိ) [အဝဇ္ဇသညီ+တာ] အပြစ် မရှိဟု အမှတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝဇ္ဇေ အဝဇ္ဇ-သညိတာ (အဘိ၊ဓ။၂၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၄။ မဟာနိ။၁၆၇)တိ သဒေါသေ နိဒ္ဒေါသ-သညိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၂။(-သာရတ္ထ၊၂။ ၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၊၄၀။)

အဝဇ္ဇသညီ (တိ) [အဝဇ္ဇ^၂+သညာ+ဤ] အပြစ် မရှိဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အဝဇ္ဇသညိတာ-ကြည့်။

အဝဇ္ဇသဘာဝ (တိ) [အဝဇ္ဇ+သဘာဝ] အပြစ် သဘောရှိသော။ ကုသလစိတ္တဥ္စ ရောဂါဒီနံ စေတသိကရောဂါနံ အဝဇ္ဇသဘာဝါနံ ပဋိ-ပက္ခဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။

အဝဇ္ဈိတကသာဝ (ပု) [အဝဇ္ဈိတ+ကသာဝ] မဖဲ့-ကြဉ်-မဖယ်ထုတ်-အပ်သော-အပြစ်-အညစ်အကြေး-ရှိသော။ အနိက္ကိတ္တ-ကသာဝန္တိ အဝဇ္ဈိတကသာဝံ (သီ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၇။ အနိဒ္ဓန္တကသာဝ-နှင့်လည်း ယှဉ် ကြည့်။

အဝဇ္ဇေတဗ္ဗတ္တ (န) [န+ဝဇ္ဇေတဗ္ဗတ္တ] မကြဉ် အပ်သည်၏အဖြစ်။ ကာယဝိ သောက္ခဖလ-သမာပတ္တိယာ အဝဇ္ဇေတဗ္ဗတ္တာ ဝတ္တဗ္ဗံ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၁။

အဝဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဇ္ဇေတွာ] မကြဉ်မူ၍၊ အကြွင်းမထားမူ၍။ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဩကာ-သံ အဝဇ္ဇေတွာ သကလသရီရံ အဠ္ဌိနိ ဘိန္ဒိ-

တွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။(—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။)

အဝဇ္ဈ (တိ) [န+ဝဇ္ဈ] မသတ်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော၊ (သတ္တဝါ)။ သဗ္ဗေ ပါဏာ အဝဇ္ဈာ၊ အံ၊၁။၄၉၆။ တံ အဝဇ္ဈံ ဃာတေမိ-(ဇာ၊၂။၂၇)တိ အဃာတေတဗ္ဗံ တံ ဃာတေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၄။ (—သုတ္တနိ။၃၂၃။ ဇာ၊၂။၂၃၁၊၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၆။)

အဝဇ္ဈရူပ (တိ) [အဝဇ္ဈ+ရူပ] မသတ်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော သဘော ရှိသော။ အရဟဒ္ဓဇော သဗ္ဘိ အဝဇ္ဈရူပေါ။ ဇာ၊၁။၃၇၄။ မိလိန္ဒ။၂၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

အဝဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [အဝ + ဈေ + အ + တိ] (၁) ကြံမှိုင်၏၊ အလွန်–စိတ်ပျက်၏–စိတ်ဆင်းရဲ၏။– (၂) အောက်ချ၍–ကြည့်၏–ကြံစည်တွေးတော၏၊ အယုတ်စား, အညံ့စား သဘောထား၏၊ ကဲ့ရဲ့၏။ (၃) စူးစူးစိုက်စိုက် စဉ်းစား၏။ (၁) အက္ခစ္ဆိန္နော-ဝဇ္ဈာယတိ။ သံ၊၁။၅၆။ မိလိန္ဒ။၆၇။ အက္ခစ္ဆိန္နော' ဝဇ္ဈာယတီတိ အက္ခစ္ဆိန္နော အဝဇ္ဈာယတိ ဗလဝစိန္တနံ စိန္တေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အဝဇ္ဈာယန္တိ—အံ၊၂။၃၁၂။ မမ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (၂) မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ အဝဇ္ဈာယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အဝဇ္ဈာယန္တီတိ ဟေဋ္ဌာကတွာ ဩလောကေန္တိ, စိန္တေန္တိ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။ အဝဇ္ဈာယန္တီတိ နီစတော စိန္တေန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၉။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀) (၃) သော ကာမရာဂံဝေဝ အန္တရံ ကတွာ အဝဇ္ဈာယတိ။ အံ၊၃။၅၂၆။

အဝဇ္ဈာ(ဈာ)ယန္တ (တိ) [အဝ+ဈေ+အ+အန္တ] ကြံမှိုင်–ငေးမှိုင်–အလွန်စိတ်ပျက်–သော၊ သူ။ ဈာယတီတိ ဈာယန္တော အဝဇ္ဈာယန္တော နိသိန္နောသီတိ ဝဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အဝဇ္ဈာယန္တောတိ ပဇ္ဈာယန္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

အဝဉ္စန (တိ) [န + ဝဉ္စန] (၁) သွားခြင်းငှါ မတတ်နိုင်သော၊ မသွားနိုင်သော။ (နာ၊ထီ) (၂) မလှည့်ပတ်ခြင်း၊ မကောက်ကျစ်–မစဉ်းလဲ–ခြင်း။ (၁) သန္တိပါဒါ အဝဉ္စနာ။ ဇာ၊၁။၉။ စရိယာ။၄၁၅။ ဝဉ္စိတုံ ပဒဝါရဂမနေန ဂန္တုံ န သက္ကာတိ အဝဉ္စနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (— နီတိ၊ ဓာ။၃၀၊၂၉၂။) (၂) အဝဉ္စနကိရိယ-ကြည့်။

အဝဉ္စနကိရိယ (နာ၊ထီ) [အဝဉ္စန + ကိရိယာ] လှည့်ပတ်မှုကို မပြုခြင်း၊ ကောက်ကျစ်–စဉ်းလဲ–မှုကို မပြုခြင်း။ အကုဟနကရဏ (မ၊ဋီ၊၃။၁၆၄)ကြည့်။

အဝဉ္စနဘာဝ (ပု) [အဝဉ္စန + ဘာဝ] မသွားနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ပါဒါနံ အတ္ထိဘာဝေ, တေ စ ဥက္ခိပိတွာ အဝဉ္စနဘာဝေ.... သစ္စသဘာဝဘူတော ဝေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အဝဉ္စယိ (ကြိ) ဝဉ္စေတိ, ဝဉ္စယတိ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဇာ၊၁။၈၇) ကြည့်။

အဝဉ္စိ (ကြိ) ဝဉ္စေတိ, ဝဉ္စယတိ (ဇာ၊၁။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၉)-ကြည့်။

အဝဉ္ဈ (တိ) [န+ဝဉ္ဈ] မမြုံသော၊ အချည်းနှီး မဟုတ်သော၊ အကျိုးရှိသော။ အမောဃာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အဟောသိ အဝဉ္ဈာ သဖလာ သဥဒြယာ။ ဒီ၊၂။၂၀၁။ အဝဉ္ဈာတိ န ဝဉ္ဈာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ အဝဉ္ဈာနိ တွေဝါဟံ ဘိက္ခဝေ သိက္ခာပဒါနိ ဝဒါမိ။ အံ၊၁။၂၃၄။ အဝဉ္ဈာနီတိ အတုစ္ဆာနိ သဖလာနိ သဥဒြယာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (—မ၊၁။၃၃၈။ သံ၊၁။၂၆၇။ သံ၊၃။၁၇၆။ ပေတ။၁၇၃။ ထေရ။

၃၂၇။ အပ၊၁။၄၅။ မိလိန္ဒ။၁၀၃-၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။)

အဝဇ္ဇတာ (ထီ) [အဝဇ္ဇ + တာ] အချည်းနှီး မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အမောဃတာ (သံ၊ ဋီ၊၂။၅၄၂)ကြည့်။

အဝဇ္ဇဓမ္မဒေသက (တိ) [အဝဇ္ဇ+ဓမ္မဒေသက] အချည်းနှီးမဟုတ်သော– အကျိုးရှိသော– တရားကို ဟောကြားသော၊သူ။ တေ အဝဇ္ဇ-ဓမ္မဒေသကဿ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

အဝဇ္ဇဘာဝ (ပု) [အဝဇ္ဇ+ဘာဝ] အချည်းနှီး မဟုတ်သည်– အကျိုးရှိသည်– ၏ အဖြစ်။ တထာ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ ပဋိပတ္တိယာ အဝဇ္ဇဘာဝံ ဒဿေန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

အဝဇ္ဇဘာဝဝိဘာဝန (နပုံ၊ထီ) [အဝဇ္ဇဘာဝ+ ဝိဘာဝန] အချည်းနှီးမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ တဿာ စ ပဋိပတ္တိယာ အဝဇ္ဇဘာဝဝိဘာဝနတ္ထံ.... အာဟ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၃။

အဝဇ္ဇာပဒ(နပုံ) [အဝဇ္ဇာ+ပဒ]အဝဇ္ဇာ-ဟူသော ပုဒ်။ တသောဝ အတ္ထောတိ တသောဝ အဝဇ္ဇာပဒဿေဝ အတ္ထနိဒ္ဒေသော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၁။

အဝညာ (ထီ) [အဝ+ဉာ+အ] (၁) အယုတ်စား, အညံ့စား, အောက်တန်းစား-ဟု – သိခြင်း– သဘောထားခြင်း၊ မထီမဲ့မြင် ပြုခြင်း၊ နိုင်ထက်စီးနင်း ပြုလုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အယုတ်စား, အညံ့စားဟု–သိအပ်– သဘောထားအပ်–သော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်သော။ (၁) တုမှသောဝ သံဿော ဉညာယာတိ အဝညာယ။ ဝိ၊၂။၃၁၄။ ဉညာ အဝညာ ပရိဘဝေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၇။ အဝညာတိ အဝဇာနနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။ (– မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။) (တိ) (၂) ဝေဏီ ဝါ အဝညာ ဟောန္တိ။ ပေတ။၁၆၈။ အ-ဝညာတိ အဝညေယျာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

အဝညာတ (တိ) [အဝ+ဉာ+တ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ၍– အယုတ်အားဖြင့်–သိအပ်သော၊ မထီမဲ့မြင် ပြုအပ်–ကဲ့ရဲ့အပ်–သော။ ဉညာတံ အဝ-ညာတံ ဟီဠိတံ။ ဝိ၊၂။၈။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အဝ-ညာတန္တိ ဝမ္ဘေတွာ ဉာတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။(–မိလိန္ဒ။၁၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃၊ ၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁၊၄၃၅။)

အဝညာတကရဏ (နပုံ) [အဝညာတ+ကရဏ] မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်း။ အတိမညိဿတိ (သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၄)-ကြည့်။

အဝညာတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဝညာတဗ္ဗ+ဘာဝ] မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်–ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ် – သည်၏ အဖြစ်။ အဝဇာတ-ကြည့်။

အဝညာတဝစန (နပုံ) [အဝညာတ+ဝစန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချကြောင်း – စကား – သဒ္ဒါ။ ယံ တန္တိ နာယံ ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသော၊ ယထာ လောကေ ယံ ဝါ တံ ဝါတိ အဝညာတဝစနံ၊ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃။

အဝညာပဋ္ဌက (တိ) [အဝညာ+ပဋ္ဌ+က] မထီ မဲ့မြင်ပြုခြင်း – ကဲ့ရဲ့ခြင်း–လျှင် ရှေ့သွားရှိသော၊ (စကား)။ ဥပဝဒတိ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၀) ကြည့်။

အဝညာလပန (နပုံ) [အဝညာ + အာလပန] နှိမ်ချသောအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ် – ခြင်း – ကြောင်း စကား။ ဇေတိ အဝညာလပနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။

အဝညိတ (တိ) [အဝ+ဉာ+တ] အောက်ချ၍ သိအပ်သော၊ အထင်သေးအပ်သော၊ မထီ-မဲ့မြင်ပြုအပ်သော။ အဝညိတာ'ဝဂဏိတာ။ ခုန်။၇၅၆။ ဟေဋ္ဌာကတွာ ဉာယတီတိ အဝညိတော။ ခုန်၊ဋီ။၇၅၆။

အဝဉ္ဇေယျ (တိ) [အ၀+ဉာ+ဏျ] အယုတ်အားဖြင့် သိအပ်သော၊ မထိမဲ့မြင်ပြုအပ်–ကဲ့ရဲ့အပ်–သော။ အဝညာ (၂) အနက်ကြည့်။

အဝဋ္ဋ (န) [အ၀ + အဋ္ဋ?] အဝဋ္ဋ-အသီး?။ အဝဋ္ဋံ အဒဒိံ ဖလံ။ အပ၊၁။၃၄၁။ အပ၊၂။ ၄၁။

အဝဋ္ဋံသ (ပု၊ န) [အ၀ + တသိ + အ] ဦးခေါင်း၌ စိုက်သောပန်း၊ ဦးဆောက်ပန်း။ ဝိရောစန္တိ ပရိက္ခိတ္တာ၊ အဝဋ္ဋံသာ သုနိမ္မိတာ။ အပ၊၂။၂၆၀။ ဝဋ္ဋံသက, အဝတံသ-တို့လည်းကြည့်။

အဝဋ္ဋဖလဒါယက (တိ) [အဝဋ္ဋဖလ + ဒါယက] အဝဋ္ဋအသီးကိုပေးလှူသော၊သူ (မထေရ်)။ ဣဒံ သုဒံ အာယသ္မာ အဝဋ္ဋဖလဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၄၁။

အဝဋ္ဋဖလဝဂ္ဂ (ပု) [အဝဋ္ဋဖလ+ဝဂ္ဂ] အဝဋ္ဋဖလဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါန ပါဠိ၊ ၃၉-ဝဂ်။ အပ၊၁။၃၄၁၊၃၅၀။

အဝဋ္ဋဖလိယ (တိ) [အဝဋ္ဋဖလ+ဣယ] အဝဋ္ဋဖလိယ-မည်သော မထေရ်။ အာယသ္မာ အဝဋ္ဋဖလိယော ထေရော။ အပ၊၂။၄၁။

အဝဋ္ဋဖလိယတ္ထေရ (ပု) [အဝဋ္ဋဖလိယ + ထေရ] အဝဋ္ဋဖလိယထေရ်။ အဝဋ္ဋဖလိယတ္ထေရဿာ-ပဒါနံ ဆဋ္ဌံ။ အပ၊၂။၄၁။

အဝဋ္ဋနက (တိ) [န+ဝဋ္ဋန+က] မအပ်သော၊ မလျောက်ပတ်သော။ မခုကပုပ္ဖံ ပနာတိ-အာဒိ ယာဝကာလိကရူပေန ဌိတဿပိ အ-ဝဋ္ဋနကမေရယဗီဇတ္တာ ဒဿေတုံ အာရဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၃။

အဝဋ္ဋနတာ (ထိ) [န+ဝဋ္ဋနတာ] မအပ်–မလျောက်ပတ်–သည်၏ အဖြစ်။ တေသုပိဥ ပါယေ သတိ ဂဏ္ဌိကာဟတပတ္တေသု အ-ဝဋ္ဋနတာ နာမ န သိယာတိ ဝုတ္တော-ဝါယမတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၃၃။

အဝဋ္ဋနတ္ထ (ပု) [န+ဝဋ္ဋန + အတ္ထ] မပြန်လည်ခြင်း–အကြွင်းမဲ့ပြတ်စဲခြင်း–အကျိုး။ နန္ဒိ-ယာ ဘဝတဏှာယ အဝဋ္ဋနတ္ထံ။ နေတ္တိ။၉၃။ အဝဋ္ဋနတ္ထန္တိ သမုစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၉၇။

အဝဋ္ဋပါဒကတ္တ (န) [န+ဝဋ္ဋပါဒကတ္တ] ဝဋ်၏–အခြေအမြစ်– အရင်းမူလ– မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ကိရိယဇ္ဈာနဿ အဝဋ္ဋပါဒကတ္တာ သာသက်* ဝဒတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၂။

အဝဋ္ဋိတ (တိ) [န+ဝဋ္ဋိတ] မလိမ် – မကျစ် – အပ်သော (ကြိုး)။ သုတ္တံ ပနာတိ ဝဋ္ဋိ-တဉ္စေဝ အဝဋ္ဋိတဉ္စ သုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၆။

အဝဋ္ဋုပစ္ဆေဒ (တိ) [န+ဝဋ္ဋ+ဥပစ္ဆေဒ] ဝဋ်၏ပြတ်ကြောင်းမဟုတ်သော။ သာ ဟိ အဝဋ္ဋု-ပစ္ဆေဒမေဝ ဝဋ္ဋုပစ္ဆေဒံ ကတွာ အဘိနိဝိ-သနတော အတိဓာဝနာဘိနိဝေသော နာမ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၃။

အဝဋ္ဋုမ (တိ) [န+ဝဋ္ဋုမ] အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော။ ပထဝီကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော.... သဝဋ္ဋုမေ, နော အဝဋ္ဋုမေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။

အဝဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဋ္ဋေတွာ] မလိမ် – မကျစ်–မူ၍။ သုတ္တံ ပန အဝဋ္ဋေတွာ ဒိန္နံ မကစိဝါကနာဠိကေရဟီရာ စ ဘာဇနီယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ ကင်္ခါ။၂၆၂။

အဝဋ္ဌာတဗ္ဗ (တိ) [အ၀+ဌာ+တဗ္ဗ] တည်အပ်–အမြဲတည်အပ်–သော။ ပဇဟန္တေန စ ဟာနဘာဂိယံ နီဟရိတွာ ဝိသေသဘာဂိယေ အဝဋ္ဌာတဗ္ဗန္တိ အာဟ.... "ဝိသေသဘာဂိ-ယော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၇။

အဝဋ္ဌာတိ (ကြိ) [အ၀+ဌာ+အ+တိ] တည်၏။ ဒိဋ္ဌမမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော အတ္တာ သကရူပေနေဝ

အဝဋ္ဌာသီတိ လဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။ အဝတိဋ္ဌတိ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဝဋ္ဌာန (န) [အဝ + ဌာ + ယု] တည်ခြင်း၊ တည်ရှိနေခြင်း။ တေသံ စတုန္နမ္ပိ အဿမေယေဝ အဝဋ္ဌာနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ နိရုဒ္ဓါနမ္ပိ ကေသိ ဌာနေ ရာသိတော နိစယတော နိဓာနတော အဝဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၆။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဂ၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၅။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၄။) အဝတ္ထာန-လည်း ကြည့်။

အဝဋ္ဌာနဒဿန (န) [အဝဋ္ဌာန+ဒဿန] တည်ခြင်းကိုပြခြင်း။ တဒေကဒေသေ ဝေ ပရေသံ အဝဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ ယထာဝုတ္တသီလသံဝရေဿဝ ပုန ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅၁။

အဝဋ္ဌာနဒီပန (န) [အဝဋ္ဌာန+ဒီပန] တည်ခြင်း –တည်ရှိနေခြင်း– ကိုပြခြင်း။ သုဒ္ဓသာ အတ္တနော သကရူပေ အဝဋ္ဌာနဒီပနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။

အဝဋ္ဌာနပရိဒီပန (န) [အဝဋ္ဌာန + ပရိဒီပန] တည်ခြင်း – တည်တံ့ခြင်း–ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (ပုဒ်)။ ဌိတန္တိ ဝါ....သကိစ္စဝသေန အဝဋ္ဌာနပရိဒီပနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃ဝဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂ဂ။

အဝဋ္ဌာနယာစန (န၊ထီ) [အဝဋ္ဌာန + ယာစန] တည်ခြင်း–ကြာမြင့်စွာ တည်နေခြင်း–ကိုတောင်းပန်ခြင်း။ "တိဋ္ဌတု ဘဂဝါ ကပ္ပံ"န္တိ သကလကပ္ပံ အဝဋ္ဌာနယာစနာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၄။

အဝဋ္ဌာနသမတ္ထတာ (ထီ) [အဝဋ္ဌာန+သမတ္ထတာ] တည်ခြင်း–ကြာမြင့်စွာတည်နေခြင်း –၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ကပ္ပံ အဝဋ္ဌာနသမတ္ထတာဝိဘာဝနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၃။

အဝဋ္ဌာနာဘာဝ (ပု) [အဝဋ္ဌာန+အဘာဝ] တည်တံ့ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ပဒီပဿ နိဗ္ဗာနသဒိသော တတ္ထ ဝိလီယိတွာ အဝဋ္ဌာနာဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၃။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂ဂ။)

အဝဋ္ဌာနာဘာဝဒီပန (န) [အဝဋ္ဌာနာဘာဝ+ဒီပန] တည်ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော (ပုဒ်)။ ဌာနာဘာဝပရိဒီပန (သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄)ကြည့်။

အဝဋ္ဌာပန (န) [အဝ+ဌာ+ဏာပေ+ယု] တည်စေခြင်း။ ပဿန္ဒသခါတေ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌာပနတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁ဝ၄။

အဝဋ္ဌာယိတာ (ထီ) [အဝဋ္ဌာယီ + တာ] တည်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိမာနဿ ဗဟုကာလာဝဋ္ဌာယိတာယ ကပ္ပဋ္ဌိတိကတာယ ဇေဝ ဝါ စိရဋ္ဌိတိကေတိ ဝုတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

အဝဋ္ဌာယီ (တိ) [အဝ+ဌာယီ] တည်လေ့ရှိသော။ အဝဋ္ဌာယိတာ-ကြည့်။

အဝဋ္ဌိတ (တိ) [အဝ+ဌာ+တ] တည်သော၊ တည်တံ့သော၊ တည်ကြည်သော၊ သက်ဝင်၍ – မြဲမြံစွာ– မတုန်မလှုပ် – တည်သော။ တဿ တေဇံ ဝီရိယဉ္စ၊ မိတိံ ဥတွာ အဝဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊၂။၁၆။ စတုပစ္စယသန္တောသေ အဝဋ္ဌိတော သပ္ပစ္စယံ နာမရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ဂ၅။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဂ၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၄။)

အဝဋ္ဌိတတာ (ထီ) [အဝဋ္ဌိတ+တာ] တည်– တည်တံ့ – တည်ကြည် – သည်၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ အဝဋ္ဌိတတာယ အနေ-

ကဂ္ဂတံ ပဟာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၄၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၀။

အဝင်္ဂိတတ္တ (န) [အဝင်္ဂိတ + တ္တ] တည်–တည်တံ့ – တည်ကြည် – သည်၏ အဖြစ်။ ကေတ္တန္တိ အဝင်္ဂိတတ္တာ အပရိပ္ဖန္ဒတ္တာ စကေသဘာဝေါ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။

အဝင်္ဂိတပေမ (တိ) [အဝင်္ဂိတ+ပေမ] သက်ဝင်၍ တည်သော–မတုန်မလှုပ်သော–ခိုင်မြဲသော – မြတ်နိုး – ကြည်ညို – ခြင်းရှိသော၊သူ။ သာဟံ အဝင်္ဂိတာ ပေမာ။ ဝိမာန။၇၁။ အဝ-င်္ဂိတာ ပေမာတိ ဗုဒ္ဓဘတ္တိ ရတနတ္တယေ နိစ္စ-လပသာဒသိနေဟာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။)

အဝင်္ဂိတဝါဒ (တိ) [အဝင်္ဂိတ+ဝါဒ] မြဲမြံစွာ တည်၍ ပြောဆိုခြင်းရှိသော။ သကာယနေ ဒဠ္ဟဝါဒါ ထိရဝါဒါ ဗလိကဝါဒါ အဝင်္ဂိတ-ဝါဒါ။ မဟာနိ။ ၂၃၄။ အဝင်္ဂိတဝါဒါတိ ပတိဋ္ဌဟိတ္ဝာ ကထိတဝါဒါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၉။

အဝင်္ဂိတသဘာဝ (တိ) [အဝင်္ဂိတ+သဘာဝ] တည်သော–တည်တံ့သော–သဘောရှိသော။ တေန အဝင်္ဂိတသဘာဝဿ အတ္တနော, ဓမ္မိနော စ ဓမ္မမတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ ဝိနဿတိ စာတိ ဣမံ ဝိပရိဏာမဝါဒံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၄၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၉၇။ ဌိတသဘာဝ (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၉၀),လည်း ကြည့်။

အဝင်္ဂိတသဘာဝတာ (ထီ) [အဝင်္ဂိတသဘာဝ+တာ] တည်တံ့ခိုင်မြဲသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယထာ ပါသာဏလေခါဒယော အဝ-င်္ဂိတသဘာဝတာယ ဌိတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၃၇-၈။

အဝင်္ဂိတသမာဒါန (တိ) [အဝင်္ဂိတ+သမာဒါန] သက်ဝင်၍–မြဲမြံစွာ–တည်သော–ကောင်းစွာယူခြင်း–ခံယူခြင်း–ဆောက်တည်ခြင်း–ရှိသော၊ ဆုံးဖြတ်အပ်သော ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊သူ။ အဝင်္ဂိတသမာဒါနော အဿ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ မဟာနိ။၁၂။ အဝ-င်္ဂိတသမာဒါနောတိ သန္နိဋ္ဌာနပဋိညော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ အဝတ္ထိတသမာဒါန-လည်း ကြည့်။

အဝင်္ဂိတိ (ထီ) [အဝ+ဌာ+တိ] (က) တည်ခြင်း၊ သက်ဝင်၍ တည်ခြင်း။ (ခ) (မတုန်မလှုပ်)တည်တတ်–သက်ဝင်၍ တည်တတ်–သော တရား၊ သမာဓိ။ နေဝ တာဝ စတုန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ အဝင်္ဂိတိ ဟောတိ။ သံ၊၃။ ၂၀၀။ ယာ စိတ္တဿ ဌိတိ သဏ္ဌိတိ အဝင်္ဂိတိ အဝိ-သာဟာရော။ အဘိ၊၈။၁၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀။ ပဋ္ဌိသံ။၁၉၀။ မဟာနိ။၂၈၄။ ပရတော ပဒ-ဒွယံ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝဍ္ဎိတံ၊ အပိ စ....အာ-ရမ္မဏံ ဩဂါဟေတွာ အနုပဝိသိတွာ တိဋ္ဌ-တီတိ အဝင်္ဂိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ ကောရမ္မဏော သုဋ္ဌု သမာဓာနဝသေန အဝင်္ဂိတိ ပါဒကံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၃။

အဝခုန (န၊ထီ) [န+ဝခုန] မတိုးပွါးခြင်း၊ မတိုးပွါးစေခြင်း။ တံ သဗ္ဗံ ဣတရေန တေသံ အဝခုနတော ပဋိက္ခိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အမနာပ-လည်း ကြည့်။

အဝခုနက (တိ) [အဝခုန+က] တိုးပွါး–ကျယ်ပြန့်–ကြီးပွါး – ခြင်းမရှိသော၊ မတိုးပွါး–မကျယ်ပြန့် – မကြီးပွါး – သော၊ (အမာ-စသည်)။ ပါကဋ္ဌဉ္ဇာနေပိ ပန နခပိဋ္ဌိပ္ပမာဏ-တော ဦနတရံ အဝခုနကံ ဝဍ္ဎတိတိ ယေ ဂဏ္ဌော့ယျုံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။

အဝခုနကပက္ခ (ပု) [အဝခုနက+ပက္ခ] မတိုးပွါးသော အဖို့။ နခပိဋ္ဌိပ္ပမာဏံ အဝခုနက-ပက္ခေ ဌိတံ ဟောတိ၊ ဝဍ္ဎတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။

အဝစုနီယ (တိ) [န+ဝစုနီယ] မပွါးစေအပ်သော။ အဝစုနီယတာ, အဝစုနီယတ္တ-တို့ကြည့်။

အဝစုနီယတာ (ထီ) [အဝစုနီယ+တာ] မပွါးစေအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဿ အဝစုနီယတံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

အဝစုနီယတ္တ (န) [အဝစုနီယ+တ္တ] မပွါးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အသုဘာရမ္မဏဿ စ အဝစုနီယတ္တာ ပရိတ္တေ ဥဒ္ဓုမာတကဋ္ဌာနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အဝစုတ္တ (တိ) [န+ဝစုတ္တ] (က) မတိုးပွါးသော၊ ဆုတ်ယုတ်သော။ (ခ) မတိုးပွါးစေသော။ (က) အဝစုတ္တေ ပရိဟီယမာနေ ဘေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ (ခ) အမနာပ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁)ကြည့်။

အဝစုမာန (တိ) [န+ဝစုမာန] မကြီးပွါး-မစည်ပင်-သော (ဘူတဂါမ်-စသည်)။ အဝစုမာနေပိ ဘူတဂါမမူလကတ္တာ ဝုတ္တံ "အမူလကဘူတဂါမေ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ" တိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၁။

အဝစိ (ထီ) [န+ဝစိ] မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-ခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ အဝစိ ဝိနာသံ ပါပုဏိ သူ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဣတော-နိဒါနံ ပန မေ အဝစိယေဝ, ကုတော ဝစိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အဝစိအာဝဟန (န) [အဝစိ+အာဝဟန] မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီး-ခြင်းကို ဆောင်ခြင်း။ အဝစိအာဝဟနတော အဃဝတ္ထုတော စ အဃတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။

အဝစိအာဝဟနတာ (ထီ) [အဝစိအာဝဟန+တာ] မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီး-ခြင်းကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိဂရဟဏီယတာယ အဝစိအာဝဟနတာယ အဃဝတ္ထုတာယ စ အဃတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။

အဝစိအာဝဟက္က (တိ) [အဝစိ+အာဝဟက္က] မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီး-ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ သတ္တာနံ အနတ္ထဇနနတော အဝစိအာဝဟံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။

အဝစိက (တိ) [န+ဝစိ+က] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ခြင်း-မရှိသော၊ မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-သော။ အပါယ (အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄)ကြည့်။

အဝစိကရ (တိ) [န+ဝစိကရ] ကြီးပွါး-တိုးပွါး-ခြင်းကို မပြုတတ်သော။ အသပ္ပါယ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆)ကြည့်။

အဝစိကာမ (တိ) [အဝစိ+ကာမ] မကြီးပွါး-မတိုးပွါး-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလာနန္တိ လဇ္ဇိနော ဝါ အလဇ္ဇိနော ဝါ ဥပဇ္ဈာယဿ အဝစိကာမေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၃။

အဝစိတ (တိ) [န+ဝစိတ] (၁) (က) မပွါးစေအပ်-မကျယ်စေအပ်-မချဲ့အပ်-သော။ (ခ) မပွါးများစေအပ်-ဘာဝနာ၏ အစွမ်းဖြင့် မဖြစ်စေအပ်-သော။ (န) (၂) မကြီးပွါး-မတိုးတက်-ခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၁) (က) ယော ပန အဝစိတေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တော၊ အယံ ပရိတ္တာရမ္မဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။ အဝစိတေတိ ဧကင်္ဂုလဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ န ဝစိတေ ယထာဥပဋ္ဌိတေ အာရမ္မဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၇။) (ခ) အဘာဝိတ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀)ကြည့်။ (န) (၂) လောကဿ အဝစိတံ ဝိနာသမေဝ ပညပေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။

အဝစိတကသိဏ (န) [အဝစိတ+ကသိဏ] (၁) မပွါးစေအပ်-မကျယ်စေအပ်-မချဲ့အပ်-

သော ကသိုဏ်းဝန်း။ (တိ) (၂) မပွါးစေအပ် – မကျယ်စေအပ် – မချဲ့အပ် – သော ကသိုဏ်းဝန်းရှိသော၊ ကသိုဏ်းကို မပွါးစေသော၊သူ။ (၁) အဝစိုတကသိဏဝသေန ပရိတ္တသညိတံ ... သရာဝမတ္တေန ဝါတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၂။ (တိ) (၂) အဝစိုတကသိဏာယ တံ ကသိဏံ အတ္တာတိ စ လောကောတိ စ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၀။

အဝစိုတကာလ (ပု) [အဝစိုတ+ကာလ] မပွါးစေအပ်ရာ ကာလ။ အဝစိုတကာလဝသေန ပန "န ပနာနန္တော"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၅။

အဝစိုတတ္တ (န) [အဝစိုတ+တ္တ] မပွါးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပရိတ္တကသိဏဝသေနာတိ အဝစိုတတ္တာ အပ္ပကကသိဏဝသေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၄၃။

အဝစိုတဗ္ဗတ္တ (န) [အဝစိုတဗ္ဗ+တ္တ] မပွါးများအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဘူတာ ဘန္တေ ဥဒ္ဒုမာတကသညာ အဝစိုတဗ္ဗတ္တာ အသုဘာနံ။ ဝဇီရ။၄၉။

အဝစိုတဘာဝ (ပု) [အဝစိုတ+ဘာဝ] မပွါးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ (ရူပိနော) အဝစိုတဘာဝေန ပရိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၀။

အဝစိုတဘာဝပုဗ္ဗကတ္တ (နှ) [အဝစိုတဘာဝ+ပုဗ္ဗကတ္တ] မပွါးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ရှေ့သွားရှိသည်၏ အဖြစ်။ အယံ တက္ကိကော အဝစိုတဘာဝပုဗ္ဗကတ္တာ ပဋိဘာဂနိမိတ္တာနံ ဝစိုတဘာဝဿ ဥဘယတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၅။

အဝစိုတာရမ္မဏပဋိပက္ခ (ပု) [အဝစိုတ+အာရမ္မဏ+ပဋိပက္ခ] မပွါးစေအပ်သော အာရုံ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ အဝစိုတာရမ္မဏပဋိပက္ခတော စ ဝစိုတာရမ္မဏံ ဝိပုလန္တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀၁။

အဝစိုတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝစိုတွာ] မပွါးစေမူ၍။ ဧဝံ အာရမ္မဏတ္တိကဝသေန စ ဝသိဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန စ အဝစိုတွာ ကတံ ပရိတ္တံ ကာမာဝစရကမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

အဝစိုနိဗ္ဗတ္တန (န) [န+ဝစို+နိဗ္ဗတ္တန] မကြီးပွါးခြင်း – ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း – ကို ဖြစ်စေခြင်း။ အပါယုပ္ပါဒနံ အဝစိုနိဗ္ဗတ္တနံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၂၀၃။

အဝစိုနိဿိတ (တိ) [အဝစို+နိဿိတ] မကြီးပွါးခြင်း–ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း–ကို–မှီသော–အမှီပြုသော၊ သူ။ အပါနုဘ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉) ကြည့်။

အဝစိုဘူတ (တိ) [အဝစို+ဘူတ] မကြီးပွါး– မတိုးတက် – ကျက်သရေမင်္ဂလာမရှိ – သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဝဘူတ-ကြည့်။

အဝစိုသဟိတ (တိ) [အဝစို+သဟိတ] မကြီးပွါးခြင်း – ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း–နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဝေရူပေါ် အာဝါသော ဣမ အနတ္ထသံဟိတော နာမ အဝစိုသဟိတောတိ ကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

အဝစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝစေတွာ] (က) မပွါးစေမူ၍၊ မကျယ်စေ–မကြီးစေ–မချဲ့– မူ၍။ (ခ) မပွါးများမူ၍။ (က) တေန ယောဂိနာ တံ နိမိတ္တံ....အဝစေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၇။ အဝစေတွာတိ ယထာ ကုမ္ဘကာရော .... ဧဝံ ပတ္တဝစုနယောဂေန ပတ္တဝစုနယုတ္တိယာ အဝစေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။) (ခ) ပဋ္ဌိန္ဒြိယာနိ အဘာဝေတွာ သမထဝိပဿနံ အဝစေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅-၆။

အဝဏ (တိ) [န+ဝဏ] (က) အမာ – အနာ – မရှိသော။ (ခ) အနာ – ဒဏ်ရာ – မရစေသော။ (က) အဝဏော ဝဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀။ အဗ္ဗဏ-လည်း

ကြည့်။ (ခ) ကော မေ အသဏ္ဍော အ-ဝဏ္ဏော၊ သလ္လံ မဗ္ဗုဠှနှရပဿယံ။ ထေရ။၃၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ အဝဏ္ဏောတိ ဝဏ္ဏေန ဝိနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

အဝဏ္ဏု (တိ) [န + ဝဏ္ဏု] အညာမရှိသော။ ဒုဝိဓာ ဇာတာ ဥရဇာ၊ အဝဏ္ဏု သာဓု ပစ္စုဒါ။ ဇာ၊၂။၁၄။ ဝဏ္ဏုဿ အဘာဝါ အဝဏ္ဏု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၆။

အဝဏ္ဏုက (တိ) [အဝဏ္ဏု + က] အညာမရှိသော။ အခိလကာနိ စ အဝဏ္ဏုကာနိ။ ဇာ၊၂။၃၅။ အဝဏ္ဏုကာနိ နိပပုပ္ပါနိ ပဝေသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အဝဏ္ဏ (တိ) [န + ဝဏ္ဏ] (၁) (က) ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၊ အပြစ်၊ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်။ (ခ) အပြစ်ပြောခြင်း၊ မျက်မှောက်၌–တိုက်ရိုက်–ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (၂) အဝဏ်၊ အ-နှင့် အာ သရနှစ်လုံး။ (၁) (က) ယော ဇေတိဿ အဝဏ္ဏော၊ မယေ့သော အဝဏ္ဏော။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ အဝဏ္ဏော၊ အဂုဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အဝဏ္ဏေ ဘညမာနေ(ဝိ၊၃။၁၀၀)တိ ဂရဟာယ ဘညမာနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဒီ၊၁။၁။ အဝဏ္ဏံ ဒေါသံ နိန္ဒံ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ (–ဝိ၊၂။၂၇၅။ မဟာနိ။၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၃၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။) (က) (ခ) အဝဏ္ဏံ ကတ္တုကာမော အယသံ ကတ္တုကာမော။ ဝိ၊၂။၅၇။ အဝဏ္ဏဉ္စ အကိတ္တိဉ္စ၊ ဒုဿီလော လဘတေ နရော။ ထေရ။၃၀၉။ အဝဏ္ဏန္တိ အဂုဏံ သမ္မုခါ ဂရဟံ ဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၆၆။) (၂) အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၃၅၄။ အအာ အ-ဝဏ္ဏော။ နီတိ၊သုတ္တ။၈။

အဝဏ္ဏကထန (န) [အဝဏ္ဏ+ကထန] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့–အပြစ်–ပြောခြင်း၊ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ အဝဏ္ဏာ-ရဟဿ အဝဏ္ဏကထနံ ဝဏ္ဏာရဟဿ ဝဏ္ဏ-ကထနံ ပဏ္ဍိတာနံ ပကတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။.... တိဏ္ဏံ ရတနာနံ အဝဏ္ဏကထနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၆၂။

အဝဏ္ဏကထာ (ထီ) [အဝဏ္ဏ+ကထာ] အပြစ်နှင့် စပ်သော စကား၊ ကဲ့ရဲ့စကား။ တတ္ထ စ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏကထာ ဝိပ္ပကတာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

အဝဏ္ဏကာမ (တိ) [အဝဏ္ဏ+ကာမ] ကျေးဇူးမဲ့ ကဲ့ရဲ့ခြင်း–အပြစ်ပြောခြင်း – ကို အလိုရှိသော၊ အပြစ်ပြောလို–ကဲ့ရဲ့လို–သော။ ဣမေ ဘဝန္တော တိတ္ထိယာ အဝဏ္ဏကာမာ ဗုဒ္ဓဿ။ ဝိ၊၂။၁၂၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅။)

အဝဏ္ဏကာမတာ (ထီ) [အဝဏ္ဏကာမ + တာ] ကျေးဇူးမဲ့ ကဲ့ရဲ့ခြင်း–အကျော်အစောကင်းမဲ့ခြင်း–ကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝေရူပေဘိက္ခူ အဝဏ္ဏကာမတာယ ဇေ ဘဏန္တိဿ ပါစိတ္တိယံ။ ကခါ။၂၁၁။ အဝဏ္ဏကာမတာ-ယာတိ အယသကာမတာယဝ။ ကခါ၊ဋ္ဌီ။ ၃၇၄။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၄၊၂၃။)

အဝဏ္ဏကာရဏ (န) [အဝဏ္ဏ+ကာရဏ] ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ အကြောင်း။ န ကေသကာရဏံ အဝဏ္ဏကာရဏဿ အဘူတတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၁၀၅။

အဝဏ္ဏဋ္ဌာန (န) [အဝဏ္ဏ + ဌာန] ကျေးဇူးမဲ့ ကဲ့ရဲ့ခြင်း–အပြစ်ပြောခြင်း –၏ အရာဌာန၊ ကဲ့ရဲ့ခံရသည့်အခါ။ စတုတ္ထာယ အဝဏ္ဏဋ္ဌာနေ ပဋိပတ္တိတဗ္ဗာကာရဿ ဒဿိတတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၀၁။

အဝဏ္ဏနီယ (တိ) [န+ဝဏ္ဏနီယ] (၁) မချီးမွမ်းအပ်သော။ (၂) ချီးမွမ်း၍ မကုန်နိုင်သော။ (၁) ဝဏ္ဏပဋိပက္ခတော, အဝဏ္ဏနီယ-

တော စ "အဝဏ္ဏ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၀။ (၂) အဝဏ္ဏနီယသောဘ-ကြည့်။

အဝဏ္ဏနီယသောဘ (တိ) [အဝဏ္ဏနီယ+သောဘ] မချီးမွမ်းနိုင်သော–ချီးမွမ်း၍ မကုန်နိုင်သော – တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ တံ သုဝဏ္ဏရူပကံ ဇိဝှါယ အဝဏ္ဏနီယသောဘံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၁။

အဝဏ္ဏပက္ခ (ပု) [အဝဏ္ဏ + ပက္ခ] ကျေးဇူးမဲ့ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ ဘက်၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို ပြဆိုရာ ပါဠိ ဝါကျ။ "အန္တရာယော"တိ ဣဒ"န္တိ အာဒိနာ ဟေတွာ အဝဏ္ဏပက္ခေ ဝုတ္တနယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၁။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၂၀။)

အဝဏ္ဏပ္ပကာသန (န) [အဝဏ္ဏ + ပကာသန] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့ကို – အပြစ်ကို – ပေါ်လွင် ထင်ရှားစေခြင်း–ဖော်ပြခြင်း။ န တဿာ-ယသ္မတော အဝဏ္ဏပ္ပကာသနတ္ထာယ (အာ-ရောစေသုံ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

အဝဏ္ဏပ္ပကာသနဋ္ဌာန (န) [အဝဏ္ဏပ္ပကာသန+ ဌာန] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့–အပြစ်–ကို ထင်ရှား ဖော်ပြရာဌာန၊ ကဲ့ရဲ့ခံရသည့်အခါ။ အဝဏ္ဏ-ဘူမိ-ကြည့်။

အဝဏ္ဏဘဏန (န) [အဝဏ္ဏ + ဘဏန] ဂုဏ် ကျေးဇူးမဲ့–အပြစ်–ကိုပြောဆိုခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ ခြင်း။ တိတ္ထိယာနံ အဝဏ္ဏဘဏနေ အတ္တမ-နတာ ဗုဒ္ဓါဒီနံ အဝဏ္ဏဘဏနေ အနတ္တမန-တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ ဝဏ္ဏာရဟဿ စ အဝဏ္ဏ-ဘဏနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။

အဝဏ္ဏဘယ (န) [အဝဏ္ဏ+ဘယ] ကဲ့ရဲ့ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ တေန အဝဏ္ဏဘယေန တံ မံသပေသိံ ကေသ္မိံ ဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၃။)

အဝဏ္ဏဘာသက (တိ) [အဝဏ္ဏ+ဘာသ+ဏ္ဍု] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့– အပြစ် – ကို ပြောဆိုတတ် သော၊ ကဲ့ရဲ့တတ်သော၊သူ။ တတြ စေ တုမှေ အဿထ ကုပိတာ အနတ္တမနာ ... အဝဏ္ဏဘာသကေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

အဝဏ္ဏဘာသန (န) [အဝဏ္ဏ + ဘာသန] ဂုဏ် ကျေးဇူးမဲ့–အပြစ်–ကို ပြောဆိုခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ ခြင်း။ အဝဏ္ဏဘာသနေ ပန အရဟံ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဒီနံ ပဋိပက္ခဝသေန ဗုဒ္ဓဿ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ အဝဏ္ဏဘာသနေ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃)တိ ဘိက္ခုနီနံ အဂုဏကထနေ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၇၀။

အဝဏ္ဏဘာသိတာ (ထီ) [အဝဏ္ဏဘာသီ + တာ] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့–အပြစ်–ကို ပြောဆိုတတ် သူ၏အဖြစ်၊ အပြစ်ပြောခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ပုရ-တော မဓုရံ ဘဏိတွာ ပရမ္မုခေ အဝဏ္ဏ-ဘာသိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။

အဝဏ္ဏဘူမိ (ထီ) [အဝဏ္ဏ+ဘူမိ] ဂုဏ်ကျေးဇူး မဲ့–အပြစ်–ကို ပြောဆိုခြင်း၏ဖြစ်ရာ အခိုက် အတန့်၊ အပြစ်ပြောခံရ–ကဲ့ရဲ့ခံရ–သည့်အခါ ကာလ။ ဝေံ အဝဏ္ဏဘူမိယံ တာဒိလက္ခဏံ ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အဝဏ္ဏဘူမိယန္တိ အဝဏ္ဏပ္ပကာသနဋ္ဌာနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၆။

အဝဏ္ဏယိ (ကြိ) ဝဏ္ဏယတိ, ဝဏ္ဏေတိ (ဣတိဝုတ်၊ ၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၉၅)-ကြည့်။

အဝဏ္ဏယိံသု (ကြိ) ဝဏ္ဏယတိ, ဝဏ္ဏေတိ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၂၂) ကြည့်။

အဝဏ္ဏယုံ (ကြိ) ဝဏ္ဏယတိ, ဝဏ္ဏေတိ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂)ကြည့်။

အဝဏ္ဏယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဏ္ဏယိတွာ] မဖွင့် ဆိုမူ၍။ သုတ္တန္တကထံ အဝဏ္ဏယိတွာ ဝိနယ-ကထံယေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

အဝဏ္ဏယုတ္တ (တိ) [အဝဏ္ဏ+ယုတ္တ] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့-ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်-နှင့် ယှဉ်သော၊ ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော၊ သူ။ အဝဏ္ဏာရဟ-ကြည့်။

အဝဏ္ဏဝန္တတာ (ထီ) [အဝဏ္ဏဝန္တု+တာ] အဆင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝဏ္ဏဝန္တတာယ ဝေ ဖရုသဓာတုကံ ခါယတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၈။

အဝဏ္ဏဝန္တု (တိ) [န+ဝဏ္ဏဝန္တု] အဆင်းမရှိသော။

အဝဏ္ဏဝါဒ (ပု) [န+ဝဏ္ဏ+ဝါဒ] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မပြောဆိုခြင်း၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆိုခြင်း၊ မျက်ကွယ် ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ဥပဝါဒေါ စုပက္ကောသာ'-ဝဏ္ဏဝါဒါနုဝါဒါ စ။ ဓာန်။ ၁၂၀။ ဝဏ္ဏော ထုတိ၊ တဿ အဝဒနံ အဝဏ္ဏဝါဒေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၂၀။

အဝဏ္ဏဝါဒီ (တိ) [အဝဏ္ဏ+ဝဒ+ဏီ] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့-အပြစ်-ကို ပြောဆိုတတ်သော၊ ကဲ့ရဲ့တတ်သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓဿ .... အဝဏ္ဏဝါဒီ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။။၂၅၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။)

အဝဏ္ဏဝိရဟိတ (တိ) [အဝဏ္ဏ+ဝိရဟိတ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ကင်းစင်သော၊သူ။ အဝဏ္ဏဝိရဟိတဿ အပရိမာဏဝဏ္ဏသမန္နာဂတဿာပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

အဝဏ္ဏသံယုတ္တ (တိ) [အဝဏ္ဏ+သံယုတ္တ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်-နှင့်ယှဉ်-ရှိ-သော၊ သူ။ အဝဏ္ဏသံယုတ္တာ ဇဟန္တိ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အဝဏ္ဏေန ယုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။

အဝဏ္ဏသံသဂ္ဂဘယ (န) [အဝဏ္ဏ+သံသဂ္ဂ+ဘယ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်နှင့် ရောယှက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ အဝဏ္ဏသံသဂ္ဂဘယာ ပုနေကေ။ ဇာ၊၁။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၇။

အဝဏ္ဏဟရဏ (န) [အဝဏ္ဏ+ဟရဏ] အဝဏ္ဏဟာရိကာ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဝဏ္ဏဟာရိကာ (ထီ) [အဝဏ္ဏ+ဟာရိကာ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ် - မကောင်းသတင်း - ကို ပို့ဆောင်ခြင်း။ ပါပနာ သမ္ဘာပနာ အဝဏ္ဏဟာရိကာ (အဝဏ္ဏဟာရိတာ၊ သီ)။ အဘိ၊ ဝိ။၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ အဝဏ္ဏဟာရိကာတိ "ဧဝံ မေ အဝဏ္ဏဘာယာပိ ဒဿတိ"တိ ဂေဟတော ဂေဟံ ဂါမတော ဂါမံ ဇနပဒတော ဇနပဒံ အဝဏ္ဏဟရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈။ အဝဏ္ဏဟာရိကာယာတိ အဂုဏဝစနေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အဝဏ္ဏဟာရိတာ (ထီ) [အဝဏ္ဏ+ဟာရီ+တာ] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့-ဂုဏ်သတင်းမဲ့ - ကို ဆောင်တတ်သောသူ၏ အဖြစ်။ အဝဏ္ဏဟာရိကာ-ကြည့်။

အဝဏ္ဏာမဋ္ဌ (တိ) [န+ဝဏ္ဏ+အာမဋ္ဌ] အဆင်းအားဖြင့် - မပြေပြစ် - ကြမ်းတမ်း - ခြောက်ကပ်-သော။ လူခ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၄) ကြည့်။

အဝဏ္ဏာရဟ (တိ) [န+ဝဏ္ဏာရဟ] ချီးမွမ်းခြင်းငှါ မထိုက်သော၊ မချီးမွမ်းထိုက်သော၊ သူ။ အဝဏ္ဏာရဟဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ အံ၊၁။ ၈၈။ အဝဏ္ဏာရဟဿာတိ အဝဏ္ဏယုတ္တဿ မိစ္ဆာပဋိပန္နဿ တိတ္ထိယဿ ဝါ တိတ္ထိယသာဝကဿ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အဝဏ္ဏာရဟဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၈။

အဝဏ္ဏိတ (တိ) [န+ဝဏ္ဏိတ] (၁) မဖွင့်ဆိုအပ်သော။ (၂) မချီးမွမ်းအပ်သော။ (၁) တံ သက္ကာ အဝဏ္ဏိတမ္ပိ ဇာနိတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ (၂) အဝဏ္ဏိတမ္ပိ ဝဏ္ဏိတံ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။

အဝဏ္ဏိတဇ္ဈာန (န) [အဝဏ္ဏိတ+ဈာန] မချီးမွမ်းအပ်သော ဈာန်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏိတဇ္ဈာနမ္ပိ အတ္ထိ၊ အဝဏ္ဏိတဇ္ဈာနမ္ပိ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။

အဝဏ္ဏိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အဝဏ္ဏိတဗ္ဗ + ဌာန] မဖွင့်ဆိုအပ်သော နေရာ။ အဝဏ္ဏိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ (အဝဏ္ဏိတပဒါနံ ?) အတ္ထံ တံတံသုတ္တာနုရူပံ သဗ္ဗသော ပရိဒီပယိဿာမ။ ဝိမတိ၊၁။ဂ။

အဝဏ္ဏေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဏ္ဏေတွာ] မဖွင့်ဆိုမူ၍။ ဣဓါပိ "ဘိက္ခူန" န္တိ ဣမံ ပဒံ ဝိသေသတ္ထာဘာဝတော ဝိသုံ အဝဏ္ဏေတွာဝ....။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အဝတံသ (ပု) [အဝ+တသိ+အ] (၁)နားတန်ဆာ၊ နားသွယ်ပန်း။ (၂) ဦးဆောက်ပန်း။ ဥတ္တံသော တွ'ဝတံသော စ၊ ကဏ္ဏပူရေ စ သေခရေ။ ဓာန်။ ဂ၇၀။ အဝဋံသ-လည်း ကြည့်။

အဝတတ (တိ) [အဝ+တနု+တ] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ် - အပ်သော။ သုဝဏ္ဏဇာလာဝတတော ရထော အယံ။ ဝိမာန။၉၀။ သုဝဏ္ဏဇာလေဟိ အဝတတော ဆာဒိတော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၅၇။ (- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။)

အဝတတ္တ (တိ) [အဝ+တပ+တ] ပူအိုက်သော၊ အပူဒဏ်ခံနေရသော။ သူဋ္ဌု အဝတတ္တောတိ ဝါ သောတတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

အဝတရဋ္ဌာန (န) [အဝတရ+ဌာန] သက်ဝင်ရာ-သက်ရောက်ရာ-အရပ်-ဌာန။ သဒ္ဓမ္မာဝတရဋ္ဌာနေ၊ ပန္ဓနေ နာဂသဝှယေ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၇၅။ သဒ္ဓမ္မာဝတရဋ္ဌာနေတိ ဒေသန္တရတော အာဂန္တွာ သဒ္ဓမ္မဿ အဝတရဏောကာသဘူတေ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၅၁။

အဝတရဏ (န) (၁)[အဝ+တရ+ယု။ (၂) အဝ + တရ+ ဏေ+ယု] (က) သက်ဆင်းခြင်း။ (ခ) သက်ဝင်စေခြင်း၊ သွတ်သွင်းခြင်း။ (က) အတာရော'ဝတရဏော။ ဓာန်။ ၉၈၂။ အဝတရဏော ဩတရဏော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၉၈၂။ (ခ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒမုခေန အဝတရဏံ....ဣမိနာ နယေန အကုသလာဗျာကတောသုပိ အဝတရဏံ ဒဿေတဗ္ဗန္တိ အယံ အဝတရဏောဟာရော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၇။

အဝတရဏောကာသဘူတ (တိ) [အဝတရဏ+ဩကာသ+ဘူတ] သက်ဝင်ရာ-ဝင်ရောက်ရာ-အရပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဝတရဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဝတရတိ (ကြိ) [အဝ+တရ + အ + တိ] သက်ဝင်-ပါဝင်-၏။ ယဒိ စတူသု အရိယသစ္စေသု အဝတရတိ။ နေတ္တိ။၂၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၁၉။

အဝတရန္တ (တိ) [အဝ+တရ+အ+အန္တ] သက်ဝင်-ပါဝင်-သော။သုတ္တာဒိသု အဝတရန္တေ သန္ဒိဿန္တေ အဝိလောမေန္တေ ကိံ နုဇနေတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၉။

အဝတာရ (ပု) [အဝ+တရ+ဏ] (၁) သက်ဆင်းခြင်း။ (၂) ရေဆိပ်။ (၃) အပေါက်အကြား။ အဝတာရော'ဝတရဏော၊ တိတ္ထိမ္ပိ ဝိဝရေပျထ။ ဓာန်။၉၈၂။ (- ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၉၈၂။)

အဝတာရဏ (န) [အဝ + တရ + ဏေ+ယု] သက်ဝင်စေခြင်း။ သာသနေ အနောတိဏ္ဏာနံ အဝတာရဏံ ဩတိဏ္ဏာနံ ပရိပါစနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၉၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၇၅။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၁။)

အဝတာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ +တိ] သက်ဝင်စေ၏။ သတ္တေ နိယျာနမဂ္ဂေ အဝတာရေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂ဂ၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ဂ၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၆၆။

အဝတိ ၁ (ကြိ) [ဥ+အ+တိ] အသံပြု၏၊ မြည်၏။ ပြောဆို၏။ ဥ သဒ္ဒေ၊ အဝတိ၊ အဝန္တိ။ အဝသိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၂။ (-ဂုဏ်း၊၂၀၉)။

အဝတိ ၂ (ကြိ) [အဝ+အ + တိ] (၁) စောင့်ရှောက်၏။ (၂) သွား၏။ (၃)ဖြစ်၏။ (၄)

စား၏။ (၁) မုဒ္ဒံ အဝတိရက္ခတိတိ အဝေဋ္ဌာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။ (၂) ပန္တာနံ (ပထံ ?) အဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ ပထာဝိနော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။ (၃) အဝတိ တ္တေ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဩကံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ (၄) မူလဂန္ဓာဒိဘေဒံ ဂန္ဓံ အဝန္တိ အဝဘုဥ္စန္တိတိ ဂန္ဓဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။

အဝတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [အဝ+ဌာ+အ+တိ] တည်၏၊ သက်ဝင်၍ တည်၏။ သာမညဇောတနာ ဟိ ဝိသေသေ အဝတိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၉၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈။ (— ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၂။)

အဝတိဋ္ဌန (န) [အဝ+ဌာ+ယု] တည်ခြင်း၊ သက်ဝင်၍ တည်ခြင်း။ သာမညဝစနဿ ဝုတ္တာဝသေသေယေဝ အဝတိဋ္ဌနတော။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၆။ (— သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၈။)

အဝတိဋ္ဌန္တ (တိ) [အဝ+ဌာ+အ+အန္တ] တည်သော၊ သက်ဝင်၍ တည်သော၊သူ။ "အတ္တ-ဟိတမတ္တေ အဝတိဋ္ဌန္တေနာပိ သတ္တေသု ဟိ-တစိတ္တတံ ဝိနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၉။

အဝတိဏ္ဏ (တိ) [အဝ+တရ+တ] သက်ဝင် —ကျရောက်—နစ်မြုပ်—သော၊သူ။ သော-ကာဝတိဏ္ဏံ ဇနတမပေတသောကာ။ ဝိ၊၃။ ၉။ မ၊၁။၂၂၅။ ဠတိဝုတ်။၂၁၇။ ဩတိဏ္ဏ, ဠစ္ဆာဝတိဏ္ဏ, ဠဿာဝတိဏ္ဏ, သောကာဝတိ-ဏ္ဏ-တို့လည်း ကြည့်။

အဝတ္တထ (ကြိ) ဝတ္တတိ (အပ၊၁။၅၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၇) ကြည့်။

အဝတ္တန (န) [န + ဝတ္တန] (၁) မဖြစ်ခြင်း။ (၂) မလှည့်လည် မသွားလာခြင်း။ (၃) မကျင့်ခြင်း။ (၄) မလိုက်ခြင်း၊ မသိခြင်း။ (၁) နာမရူပံ နာတိက္ကမတိ တေန ဝိနာ အဝတ္တနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၀။ (၁) (၂) ပရူပ-

ဿာတတ္တာယ ဒဏ္ဍံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ အာဒါယ အဝတ္တနတော နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော စေဝ နိက္ခိတ္တ-သတ္ထော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ အဝတ္တန-တောတိ အပဝတ္တနတော၊ အသဥ္စရဏတော ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။ (၁) (၃) ပိဏ္ဍ-စာရိကဝတ္တေ အဝတ္တနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ (၄) ယာဝတာ နေယျံ ဝတ္တိတဗ္ဗံ၊ တာဝတာ အဝတ္တနတော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၉။

အဝတ္တနဘာဝဒီပနဝစန (န) [အဝတ္တန+ဘာဝ +ဒီပန+ဝစန] ကျင့်ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ် ကို ပြတတ်သောစကား။ အဿဇိပုနဗ္ဗသု-ကေဟိ ဝုတ္တံ သိက္ခာယ အဝတ္တနဘာဝ-ဒီပနဝစနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၀။

အဝတ္တန္တ (တိ) [န+ဝတ္တန္တ] မကျင့်သုံး—မလိုက် နာ—မပြုကျင့်—သော၊သူ။ ပေါရာဏံ ဝဇ္ဇိဓမ္မံ သမာဒါယ အဝတ္တန္တာနံ ဝိဇိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။

အဝတ္တဗ္ဗ (တိ) [န+ဝတ္တဗ္ဗ] မပြောဆို—အပ်— သင့်—ထိုက်—သော။ အညံ ဗဟုမ္ပိ အဝတ္တဗ္ဗံ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ယော တုံ ဝေ အဝတ္တဗ္ဗံ ဝဒေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အဝတ္တဗ္ဗတာ (ထိ) [အဝတ္တဗ္ဗ+တာ] မပြောဆို — အပ် — သင့် — ထိုက် — သည်၏အဖြစ်။ အနုပ္ပန္နာနန္တိ အဝတ္တဗ္ဗတံ အာပန္နာနံ ပါပ-ဓမ္မာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ (— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။)

အဝတ္တဗ္ဗတာပသင်္ဂ (ပု) [အဝတ္တဗ္ဗတာ+ပသင်္ဂ] မပြောဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို လျှဉ်းပါး ခြင်း။ "အတ္တော မေ အာဝုသော ဝီဝရေ-နာ"တိပိ အဝတ္တဗ္ဗတာပသင်္ဂတော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၉။

အဝတ္တဗ္ဗတ္တ (န) [အဝတ္တဗ္ဗ+တ္တ] မဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်။အနုနာသိကလောပဿ အဝတ္တဗ္ဗတ္တာ။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၉၃။ "အတိတ္တေ ပက္ခန္ဒေ"တိ အဝတ္တဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၅။

အဝတ္တဗ္ဗပ္ပသက် (ပု) [အဝတ္တဗ္ဗ+ပသက်] မပြောဆိုအပ်သည်ကို လျှဉ်းပါးခြင်း။ တသ္မိံ အဓိကာရေ သတ္တာဟကာလိကဿ အဝတ္တဗ္ဗပ္ပသင်္ဂတော။ ဝဇိရ။ ၂၇၀။

အဝတ္တဗ္ဗဝစန (န) [အဝတ္တဗ္ဗ+ဝစန] မပြောဆို – သင့် – ထိုက် – ကောင်း – သော စကား။ ဒုရုသဒဝစန (ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂)ကြည့်။

အဝတ္တဗ္ဗာရဟ (တိ) [န+ဝတ္တဗ္ဗာရဟ] မပြောဆိုထိုက်သော။ အဝတ္တဗ္ဗာရဟဉ္စ ဝဒန္တော သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ။ ဝဇိရ၊၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၈၇။)

အဝတ္တဗ္ဗုတ္တရ (တိ) [(၁) န+ဝတ္တဗ္ဗုတ္တရ။ (၂) အဝတ္တဗ္ဗ+ဥတ္တရ။] (၁) ပြောဆိုထိုက်သော – နောက်စကား – စကားတုံ့ – အဖြေစကား – မရှိသော၊ မိမိက အတုံ့ပြန်၍ ပြောနေဖွယ် မလိုသော၊ အဖြေပေးနေဖွယ် မလိုသော (ပရဝါဒီစကား)။ (န) (၂) မပြောဆိုထိုက်သော – ပြောပြနေဖွယ်မလိုသော – အဖြေစကား။ (၁) (၂) အယောနိသော ပတိဋ္ဌာပိတတ္တာတိ အဝတ္တဗ္ဗုတ္တရေန ဥပေက္ခိတဗ္ဗေန ပတိဋ္ဌာပိတတ္တာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၇၁။ (၁) ကေဝလံ ဌပနီယပက္ခေ တိဋ္ဌတီတိ အဓိပ္ပါယေနာဟ "အဝတ္တဗ္ဗုတ္တရေနာ"တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၀၁။ (န) (၂) အထ ဝါ အဝတ္တဗ္ဗံ ဥတ္တရံ အဝတ္တဗ္ဗုတ္တရံ....ဥတ္တရံ န ဝတ္တဗ္ဗံ သိဒ္ဓသာဓနဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။ ၁၀၂။

အဝတ္တမာန (တိ) [န+ဝတ္တမာန] (က) မဖြစ်သော။ (ခ) မလိုက်နာ – မကျင့်သုံး – မပြုလုပ် – သော၊သူ။ (က) ကေတော ဝတ္တမာနာပီတိ အပိ-သဒ္ဒေါ ကော ပန ဝါဒေါ ကေတော အဝတ္တမာနာတိ တေမတ္တံ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊၁။၅၄။ သဗ္ဗဒါ အဝတ္တမာနမ္ပိ ဂမိယစိတ္တံ ....ဥပ္ပန္နန္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၆၈။ (က) (ခ) မာတာပိတရော အတ္တနော ဩဝါဒေ အဝတ္တမာနေ မိစ္ဆာပဋိပန္နေ ဒါရကေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။)

အဝတ္တမာနကဋ္ဌ (ပု) [န+ဝတ္တမာနက+အဋ္ဌ] (ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်-အစွမ်းဖြင့်) မဖြစ်သော အနက်သဘော။ အယဉ္စ အရိယမဂ္ဂေါ ပဝါရဏာသုတ္တေ အဝတ္တမာနကဋ္ဌေန အနုပ္ပန္နမဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ အဝတ္တမာနကဋ္ဌေနာတိ ဗုဒ္ဓသုညေ လောကေ ကဿစိ သန္တာနေ အပ္ပဝတ္တနတော ဥပ္ပါဒါဒိဝသေန ဝတ္တမာနဝသေန။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၉။

အဝတ္တမာနဋ္ဌ (ပု) [အဝတ္တမာန + အဋ္ဌ] (ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်-အစွမ်းဖြင့်) မဖြစ်သော အနက်သဘော။ ဣမေ အဝတ္တမာနဋ္ဌေန အနုပ္ပန္နမဂ္ဂေါ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၆။ အဝတ္တမာနဋ္ဌေနာတိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒတော ပုဗ္ဗေ န ဝတ္တမာနဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၆။

အဝတ္တမာနဘာဝါပဇ္ဇန (န) [အဝတ္တမာန + ဘာဝ+အာပဇ္ဇန] (ခန္ဓာတို့၏) – ဖြစ်ဆဲ – ဝတ္တမာန် – မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အဘာဝေ စ အဝတ္တမာနဘာဝါပဇ္ဇနတော .... အဘာဝဒေါသတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၉။

အဝတ္တသမ္ပန္န (တိ) [န+ဝတ္တ+သမ္ပန္န] ကျင့်ဝတ်နှင့်မပြည့်စုံသော၊ ကျင့်ဝတ်ကို မကျင့်သော၊ သူ။ ဒုဿီလာနံ ဒုရာစာရာနံ အဝတ္တသမ္ပန္နာနံ ပုတ္တာနဉ္စေဝ အန္တေဝါသိကသဒ္ဓိဝိဟာရိကာနဉ္စ ဝသေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

အဝတ္တိံသု (ကြိ) ဝတ္တတိ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၄)-ကြည့်။

အဝတ္တိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝတ္တိတွာ] မဖြစ်မူ၍၊ မပြုလုပ်–မကျင့်သုံး–မလိုက်လျော–မူ၍။ အညေသံ ဝသေ အဝတ္တိတွာ ပရေ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒေ အဝတ္တိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇။)

အဝတ္တုကာမ (တိ) [န+ဝတ္တုံ+ကာမ] မပြောလိုသော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော ဓမ္မရက္ခိတံ အဒိသွာ ဝါ အဝတ္တုကာမော ဝါ ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။

အဝတ္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝတ္တေတွာ] မဖြစ်မူ၍။ စက္ခာဒိဝတ္ထုသု အဝတ္တေတွာ တေသံ ခိဏတ္တာ ကောဋ္ဌိဘူတံ ဟဒယဝတ္ထုံယေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။

အဝတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝတွာ] မပြောဆိုမူ၍။ "န ဇာနာမိ"တိ အဝတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။)

အဝတ္ထု (တိ) [(၁) န+ဝတ္ထု။ (၂) အပ+အသ+တ။ (အပါသ္တ-သံ)။ အပါသ္တ တြိ အပ+အသ+က္တ၊ ခိတ္တေ နိရဿေ ဒူရိကတေ အပသာရိတေ စ။ ဝါစပ္ပတိ။] (၁) အဝတ်–မရှိ–မဝတ်–သော။ (၂) စွန့်ပစ်အပ်သော။ (၁) နဂ္ဂေါ ဒိဂမ္ဗရော'ဝတ္ထော။ ဓာန်။၇၃၄။ နတ္ထိ ဝတ္ထံ ဧတဿ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃၄။ (၂) ဆိန္နံ ဝနေ ခတ္တိယေဟိ အဝတ္ထံ။ ဇာ၊၂။၆၉။ အဝတ္ထန္တိ ဆဍ္ဍိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။ (စာမူဟောင်း၌ ဆိန္နန္တိ ဆဍ္ဍိတံ၊ အဝတ္ထန္တိ နဂ္ဂံ-ဟု ရှိ၏)။

အဝတ္ထဋ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] ဖုံးလွှမ်း–ဖိစီး–အပ်သော၊သူ။ သော ပဗ္ဗတေန ဝိယ မဟန္တေန သောကေန အဝတ္ထဋော ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။)

အဝတ္ထတ (တိ) [အဝ+ထရ+တ(=ဩတ္ထတ)] ဖုံးလွှမ်း အပ်သော။ ဩတ္ထတ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၈၀) ကြည့်။

အဝတ္ထတ္တယ (န) [အဝတ္ထာ+တယ] အခိုက်အတန့် သုံးပါးအပေါင်း။

အဝတ္ထတ္တယူပသဉှိတ (တိ) [အဝတ္ထတ္တယ+ဥပ-သဉှိတ] အခိုက်အတန့် သုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဒေါဏဂဇ္ဇိတံ နာမ အဝေါစ သတ္ထု အဝတ္ထတ္တယူပသဉှိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

အဝတ္ထန္တရ (န) [အဝတ္ထာ+အန္တရ] အခိုက်အတန့်တပါး၊ မိမိ၏ ပင်ကိုယ်သဘောအခိုက်အတန့်မှတပါး တခြားသော သဘောအခိုက်အတန့်။ ဝိညာဏံ ဟိ ရာဂါဒိသမ္ပယောဂေ သဒ္ဓါဒိသမ္ပယောဂေ စ အဝတ္ထန္တရံ ပါပုဏာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (–အနု၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။)

အဝတ္ထန္တရဘေဒ (ပု) [အဝတ္ထန္တရ+ဘေဒ] အခိုက်အတန့်တပါး၏ ကွဲပြားခြင်း၊ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် အချင်းချင်း မတူခြင်း။ ဧကလက္ခဏာနမ္ပိ တာသံ ပညာဒိဋ္ဌီနံ အဝတ္ထန္တရဘေဒေါ အတ္ထိ ဓိတိသမာဓိန္ဒြိယသမ္မာသမာဓီနံ ဝိယ။ ဝဇီရ။၃၇-၈။

အဝတ္ထရဏ (န) [အဝ+ထရ+ယု] လွှမ်းမိုး–ဖိစီး–ခြင်း။ ဆာဒနံ အဝတ္ထရဏံ ဝါ ဩနာဟော။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၇။

အဝတ္ထရဏကာလ (ပု) [အဝတ္ထရဏ+ကာလ] လွှမ်းမိုး – ဖိစီး – ရာ အခါ။ ကကဏ္ဋကဿ ပဗ္ဗတကူဋေန အဝတ္ထရဏကာလော ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၃။

အဝတ္ထရဏာဘာဝ (ပု) [အဝတ္ထရဏ+ဘာဝ] ဖိစီး နှိပ်ကွပ်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော အဝတ္ထရဏာဘာဝံ ဉတွာ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

အဝတ္ထရတိ (ကြိ) [အဝ+ထရ+အ+တိ] လွှမ်းမိုး၏၊ လွှမ်းဖိ၏၊ ဖုံးအုပ်၏။ သဗ္ဗာ ဒိသာ ဂန္ဓေန အဝတ္ထရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၆။) အဝတ္ထရန္တိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁၃။ အဝတ္ထရာမ—ဇာ၊၁။၃၂ဂ။ အဝတ္ထရေယျ— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အဝတ္ထရိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၄။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၄။ အဝတ္ထရိ သု—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။

အဝတ္ထရန္တ (တိ)[အဝ+ထရ+အ+အန္တ] လွှမ်းမိုးသော။ အထဿ ဇာယာ ဆာတကေ အဝတ္ထရန္တေ .... ပါပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ဂ၇။ ဝိမတိ၊၂။၁ဂဂ။ မဋ္ဌိ၊ ၃။၄၄၀။)

အဝတ္ထရမာန (တိ) [အဝ+ထရ+အ+မာန] လွှမ်းမိုး – ဖိစီး – နှိပ်စက် – သော။ တယောပိ ဇနေ အဝတ္ထရမာနံ ဂေဟံ ပတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ သောပိ ခေါ် အင်္ဂ ကေ-မူမော ကေဇာလော ဟုတွာ အဝတ္ထရမာ-နော အာဂစ္ဆတေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂ဂ။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄ဂ၃။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၃။)

အဝတ္ထရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ထရ+တွာ] လွှမ်းမိုး၍၊ လွှမ်းဖိ၍၊ ဖုံးအုပ်၍။ မမ ဘာတု-ဂုဏော သကလဇမ္ဗုဒီပံ အဝတ္ထရိတွာ ဂမိဿ-တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ တာ ဣတ္ထိယော တူရိ-ယာနိ အဝတ္ထရိတွာ နိဒ္ဒါယန္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၂၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဂ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၂၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၉။)

အဝတ္ထရိယတိ (နာမ၊ကြိ) [အဝတ္ထရ+ဣယ+တိ] လွှမ်းမိုး၏။ ဩလမ္ဗန္တိတိ အဝလမ္ဗန္တိ အဝတ္ထရိယန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

အဝတ္ထာ (ထီ) [အဝ+ထာ+အ၊(အဝဿာ-သံ)] အခိုက်အတန့်၊ အပိုင်းအခြား။ တီသုပိ အဝတ္ထာသု သဗ္ဗသတ္တေသု သမာနရသာယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ သီဋ္ဌိ၊ သစ်၊၁။ဂ။ ဒီဋ္ဌိ၊၁။၃။ ဒီဋ္ဌိ၊၂။ဂ၄။ မဋ္ဌိ၊ ၁။၃။)

အဝတ္ထာတိ (ကြိ) [အဝ+ထာ+အ+တိ] လွှမ်းမိုး၍ တည်၏၊ ဖိမိ၏။ အညတရဿ ဒါရကဿ မတ္ထကေ အဝတ္ထာသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၀၊၁၀၂။ (–ဝိ၊၂။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။)

အဝတ္ထာန (နံ) [အဝ+ထာ+ယု] (၁) ရပ်တည်ခြင်း၊ မတုန်လှုပ်သော တည်ခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း။ (၂) ပိုင်းခြားကြောင်း ဖြစ်သော (စကား)။ (၁) ယာစိမာ ဥဿာဟော ဥမ္မင်္ဂေါ အဝတ္ထာနံ ဟိတစရိယာ စာတိ စတဿော ဗုဒ္ဓဘူမိယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ မုဟုတ္တမ္ပိ ကမ္မမာနဿ အဝတ္ထာနံ နာမ နာ-ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၅။ အဝတ္ထာနံ နာမ အဓိဋ္ဌာနံ အစလာဓိဋ္ဌာနတာ။ သီဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၂၅၉။ (–မဋ္ဌိ၊၂။၁၆၉။ အံဋ္ဌိ၊၃။၁၁၇။) (၂) အဝတ္ထာနကထာ-ကြည့်။

အဝတ္ထာနကထာ (ထီ) [အဝတ္ထာန + ကထာ] ပိုင်းခြားကြောင်းဖြစ်သောစကား။ ကေသို့ ဌာနေ ဝိပဿနာ, ဒွိသု မဂ္ဂေ, တီသု နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တန္တိ ဧဝံ အဝတ္ထာနကထာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

အဝတ္ထာပန (နံ) [အဝ + ဌာ + ဏာပေ + ယု] ကောင်းစွာ တည်စေခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း။

အဝတ္ထာပနဝစန (န) [အဝတ္ထာပန + ဝစန] ကောင်းစွာတည်စေခြင်း–ဆုံးဖြတ်ခြင်း–ကို ဟောသော သဒ္ဒါ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းကို ဟောသော သဒ္ဒါ။ အဝတ္ထာပနဝစနမေတံ အဒ္ဓါတိ။ ပဋိသံ။၂၁၇။ မဟာနိ။၂။ စူဠနိ။ ဂ၂။ အဝတ္ထာပနဝစနန္တိ နိစ္ဆယဝစနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ဂ၇။)

အဝတ္ထာပဘေဒဂတ (တိ) [အဝတ္ထာ+ပဘေဒ+ ဂတ] အခိုက်အတန့် အပြားသို့ရောက်သော။ အဝတ္ထာပဘေဒဂတာ ဝိမတိ ဧဝ တီဟိ ဓမ္မေဟီတိ ဝုတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၅။

အဝတ္ထာပိယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ထာ+ ဏာပေ+ယ+တေ] ကောင်းစွာ–သက်ဝင်၍ – တည်စေအပ်၏။ တေန သောတေန ဟေတုဘူတေန ကရဏဘူတေန ဝါ အဝဓိ-ယတိ အဝတ္ထာပိယတိ အပ္ပိယတီတိ သော-တာဝဓာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

အဝတ္ထာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ထာ+ဏာ-ပေ+တိ] ကောင်းစွာတည်စေ၏၊ ဆုံးဖြတ်၏။ သန္နိဋ္ဌာပေတီတိ အဝတ္ထာပေတိ။ ပဋိသံ။ ၂၃၄။ အပ္ပနာဘူမိယံ သုဋ္ဌု နိစ္ဆိတံ နိစ္ဆိနာ-တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

အဝတ္ထာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ထာ+ဏာပေ +တွာ] ကောင်းစွာတည်စေပြီး၍၊ ဆုံးဖြတ်ပြီး၍။ သန္နိဋ္ဌာပေတွာ အဝတ္ထာပေတွာ အာ-သေဝတိ ဘာဝေတိ။ ပဋိသံ။၂၃၄။

အဝတ္ထာဘာဝ (ပု) [အဝတ္ထာ+ဘာဝ] အခိုက်အတန့်၏အဖြစ်။ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာတိ အဝတ္ထာ-ဘာဝတော ဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၁။

အဝတ္ထာဘာဝဝိသေသ (ပု) [အဝတ္ထာ+အဘာ-ဝ+ဝိသေသ] အခိုက်အတန့်မရှိခြင်းဟူသော အထူး။ “စိတ္တဿ ဌိတီ”တိအာဒီသု ဝိယ အညဿ အဝတ္ထာဘာဝဝိသေသံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃။ မူလဋီ၊၁။၉၄။

အဝတ္ထာဘူတ (တိ) [အဝတ္ထာ+ဘူတ] အခိုက်အတန့် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ တေ ဝါ ပနဿ ဓမ္မာ အဝတ္ထာဘူတာ အညေ ဝါ သိယုံ အန-ညေ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

အဝတ္ထာဘေဒ (ပု) [အဝတ္ထာ+ဘေဒ] အခိုက်အတန့်၏ကွဲပြားခြင်း။ တေန တေန အဝတ္ထာ-ဘေဒေန ပနဿာယံ ဘေဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇-ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၊၁၂၀။ (–ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။)

အဝတ္ထာမုခ (န) [အဝတ္ထာ+မုခ] အခိုက်အတန့်ကို–အကြောင်း–ပဓာန–ပြုခြင်း။....တာနိ ကာရဏာနိ အဝတ္ထာမုခေန ဒဿေတုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။

အဝတ္ထာဝန္တု (တိ) [အဝတ္ထာ+ဝန္တု] အခုက အတန့်ရှိသော (တရား)။ အဝတ္ထာနံ ဂဟ-ဏေန အဝတ္ထာဝန္တာ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ တဒဝိနာဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၃။

အဝတ္ထာဝိသေသ (ပု) [အဝတ္ထာ+ဝိသေး အခိုက်အတန့် အထူး။ အဇ္ဈတ္တိကသရီရဿ အဝတ္ထာဝိသေသံ သမုဒိတံ ပန ကေဇ္ဈံ တဒ္-ဘာယံ သုခါဒိဟေတူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇ဂ။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၁။ အနုဋီ၊၃။၃၆။)

အဝတ္ထာဝိသေသပညတ္တိ (ထီ) [အဝတ္ထာဝိသေသ +ပညတ္တိ] အခိုက်အတန့် အထူးပညတ်။ တိဿော ဟိ ပညတ္တိယော သန္တာနပညတ္တိ သမူဟပညတ္တိ အဝတ္ထာဝိသေသပညတ္တီတိ။ အနုဋီ၊၃။၃၆။

အဝတ္ထာဝိသေသပ္ပဝတ္တိဒဿန (န) [အဝတ္ထာ-ဝိသေသ+ပဝတ္တိ + ဒဿန] အခိုက်အတန့်

အထူး၏ ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်း။ အညထာပဝတ္တိဒဿနန္တိ .... အညာကာရပ္ပဝတ္တိယာ ဒဿနံ၊ အဝတ္ထာဝိသေသပ္ပဝတ္တိဒဿနံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၉။

အဝတ္ထာဝိသေသဘာဝ (ပု) [အဝတ္ထာဝိသေသ+ဘာဝ] အခိုက်အတန့်အထူး၏ အဖြစ်။ ဣရိယာပထပရိဂ္ဂဏှနမ္ပိ ဣရိယာပထဝတော ကာယဿေဝ ပရိဂ္ဂဏှနံ တဿ အဝတ္ထာဝိသေသဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၆။

အဝတ္ထာဝိသေသဝါစက (တိ) [အဝတ္ထာဝိသေသ+ဝါစက] အခိုက်အတန့်အထူးကို ဟောတတ်သော။ အဝတ္ထာဝိသေသဝါစကော ဝါ သဟ-သဒ္ဒေါ "သနိဒဿနာ"တိ အာဒီသု ဝိယ။ အနုဋီ၊၁။၇၃-၄။

အဝတ္ထာဝိသေသသဘာဝ (ပု) [အဝတ္ထာဝိသေသ+သဘာဝ] အခိုက်အတန့် အထူးဟူသော သဘောတရား။ န ဟိ ပရိစ္ဆေဒဝိကာရလက္ခဏာနိ ပရမတ္ထတော လဗ္ဘန္တိ နိပ္ဖန္နရူပါနံ အဝတ္ထာဝိသေသသဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၅၄။

အဝတ္ထာဝိသေသာပတ္တိ (ထီ) [အဝတ္ထာဝိသေသ+အာပတ္တိ] အခိုက်အတန့် အထူးသို့ ရောက်ခြင်း။ အဝတ္ထာဝိသေသာပတ္တိ ဝိပရိဏာမော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

အဝတ္ထိတ (တိ) [အဝ + ဌာ + တ] တည်တံ့သော။ ယထာ တေ ရတိဇနကာ ရူပါဒယော ဝိသယာ အနိစ္စဒုက္ခာသုဘာနတ္တာကာရေန အဝတ္ထိတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆-၇။ ယာယ စ အဝတ္ထာယ အဝတ္ထိတာ အဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၇၄။

အဝတ္ထိတသမာဒါန (တိ) [အဝတ္ထိတ+သမာဒါန] မတုန်မလှုပ်–မြဲမြံစွာ–တည်သော–ကောင်းစွာယူခြင်း–ခံယူခြင်း–ဆောက်တည်ခြင်း – ရှိသော၊ သက်ဝင်၍ ယူတတ်သော၊ သူ။ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အဝတ္ထိတသမာဒါနော။ ဒီ၊၃။၁၁၉။ အဝတ္ထိတသမာဒါနောတိ နိစ္စလဂဟဏော အနိဝတ္တိတဂဟဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ ဒဠှသမာဒါနော အဿ အဝတ္ထိတသမာဒါနော။ မဟာနိ၊၃၇၉။ အဝတ္ထိတသမာဒါနောတိ ဩတရိတွာ ဂါဟကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၄။ အဝဋ္ဌိတသမာဒါန-လည်း ကြည့်။

အဝတ္ထု (န) [န+ဝတ္ထု] (၁) (က) အကြောင်း –မဟုတ် – မရှိ – ခြင်း၊ အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) (ဒေါသ၏) အကြောင်းမဟုတ်သော အရာ၊ အမျက် မထွက်သင့်သော အကြောင်း။ (၂) (က) (ဥပသမ္ပဒါကံ၏) တည်ရာမဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန်း မဖြစ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) (သဒ္ဓါတရား၏) တည်ရာမဟုတ်သော ဝတ္ထု၊ မကြည်ညိုသင့်သော အရာဝတ္ထု။ (ဂ) (ကိလေသာတို့၏) တည်ရာ မဟုတ်သော ဝတ္ထု၊ ခန္ဓာငါးပါး။ (၁) (က) အဝတ္ထုသ္မိံ အကာရဏေ ဩကာသံ ကာရာပေန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၅၄။ (–မိလိန္ဒ။ ၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၆၀။) (ခ) အဝတ္ထုသ္မိံ ဥပ္ပန္နတ္တာ အဋ္ဌာနကောပေါ ဝေ ဘဝိတုံ ယုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၁၆၉။ (၂) (က) ဣတိ ဣမေ တေရသ ပုဂ္ဂလာ ဥပသမ္ပဒါယ အဝတ္ထု။ ကင်္ခါ၊၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၅။ (ခ) အဝတ္ထုသ္မိံ ပသီဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (ဂ) တေသံ တေသံ ဝဋ္ဋမူလကိလေသာနံ အဝတ္ထုတော ဘူမိတိ သင်္ခံ န လဘန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

အဝတ္ထုက (တိ) [အဝတ္ထု+က] (၁) (က) (ကြံဖတ်-ဟူသော) မှီရာဝတ္ထု–အထည်ဒြပ်–မရှိသော။ (ခ) မှီရာဝတ္ထုရုပ်မရှိသော။ (ဂ) (ထည့်သွင်းတည်ထားအပ်သော ဓာတ်တော်စသော) ဝတ္ထုဒြပ်မရှိသော။ (၂)(က) ဇာတ်

စသော အကြောင်း – မရှိ – ကင်းသော။ (ခ) လုံလောက်သောအကြောင်း မရှိသော။ (၁) (က) ဥစ္စုရယံ ဥပါဒါယ အပက္ကာ ဝါ အဝတ္ထုကပက္ကာ ဝါ သဗ္ဗာပိ အဝတ္ထုကာ ဥစ္ဆုဝိကတိ ဖာဏိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၅။ (ခ) မဂ္ဂေါ အဝတ္ထုကောပိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၁။) (ဂ) ဥဒ္ဒိဿကံ အဝတ္ထုကံ မမာယနမတ္တမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၉။ (၂) (က) ဣဒါနိ အဝတ္ထုကံ နိဗ္ဗတ္တိတမာနမေဝ ဒဿေန္တော .... အာဒိမာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ ဝတ္ထုနာ ဝိနာပိ ဝတ္တဗ္ဗတာယ အဝတ္ထုကံ, န ဝတ္ထုနော အဘာဝါ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၆။ ဝတ္ထုနာတိ ဇာတိအာဒိပဝတ္တိဟေတုနာ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။ (ခ) မဟာရာဇ အန္တဗာလာနံ နာမ အဝတ္ထုကေန ဝစနေန .... ဗဒ္ဓါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၅။

အဝတ္ထုကတာ (ထီ) [အဝတ္ထုက+တာ] မှီရာဟဒယဝတ္ထုရုပ် မရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝတ္ထုကတာယ ဒုဗ္ဗလဘာဝေါ ယုဇ္ဇတီတိ စေ၊ န, အဝတ္ထုကာယ ဘာဝနာပဘာဝါယ အတိရေကဗလဝသမ္ဘဝတော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊၄၈။

အဝတ္ထုကတိလတေလ (နပုံ) [အဝတ္ထုက+တိလတေလ] (နှမ်း-ဟူသော) ဝတ္ထု – မရှိ– မပါ–သောနှမ်းဆီ။ သာသပတေလာဒီသုပိ အဝတ္ထုကပဋိဂ္ဂဟိတေသု အဝတ္ထုကတိလတေလေ ဝုတ္တသဒိသောဝ ဝိနိစ္ဆယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။

အဝတ္ထုကပက္က (တိ) [အဝတ္ထုက+ပက္က] (ကြံဖတ်ဟူသော) ဝတ္ထု – မရှိ– မပါ–ပဲ ချက်အပ်သော။ အဝတ္ထုက (၁) (က) အနက်ကြည့်။

အဝတ္ထုကပဋိဂ္ဂဟိတ (တိ) [အဝတ္ထုက+ပဋိဂ္ဂဟိတ] (မုန်ညင်းစေ့-စသော) ဝတ္ထုမရှိပဲ– အကပ်ခံ–ခံယူ–အပ်သော။ အဝတ္ထုကတိလတေလ-ကြည့်။

အဝတ္ထုကရ (တိ) [အဝတ္ထု+ကရ] (ဥပသမ္ပဒါကံ၏) တည်ရာဝတ္ထုမဟုတ်သည်ကို ပြုတတ်သော။ အဘဗ္ဗတာဒိကေဟိ ဥပသမ္ပဒါယ အဝတ္ထုကရေဟိ စေဝ.... ပရိမုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၄။

အဝတ္ထုကဝစန (နပုံ) [အဝတ္ထုက+ဝစန] (၁) တည်ရာဝတ္ထုမရှိသောစကား။ (၂) အကျိုးမရှိသော စကား။ (၁) နိမ္မိတာနံ အဝတ္ထုကဝစနံ န ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အဝတ္ထုကဝစနံ န ဟောတီတိ နိမ္မိတာနံ "အယံ မဇ္ဈော"တိ အာဒိဝစနံ အဝတ္ထုကံ န ဟောတိ သဗ္ဗတ္ထ မဇ္ဈိမဋ္ဌာနံ သမ္ဘဝတော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၄၅။ (၂) တေန အဝတ္ထုကဝစနန္တိ နိရတ္ထကဝစနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၁။

အဝတ္ထုတာ (ထီ) [အဝတ္ထု + တာ] တည်ရာ–မှီရာ–မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ကပ္ပိယမ်သံ ခါဒန္တော....ကသ္မာ? အဝတ္ထုတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၁။ အဝတ္ထုတာယာတိ အနတိရိတ္တာပတ္တိသာဓိကာယ ပဝါရဏာယ အဝတ္ထုဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၃။၆၀။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၂။)

အဝတ္ထုတာလကတ (တိ) [အဝတ္ထု + တာလ + ကတ] အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်တိုကဲ့သို့ ပြုအပ်သော။ တာလာဝတ္ထုကတ (သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၁) ကြည့်။

အဝတ္ထုပ္ပဋိသေဝန (နပုံ) [အဝတ္ထု + ပဋိသေဝန] ရာဂ၏ တည်ရာဝတ္ထုမှ တပါးသောဝတ္ထု၌ မှီဝဲခြင်း။ အဝတ္ထုပ္ပဋိသေဝနသင်္ခါတေနာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂)တိ ယံ လောကိယသာဓုသမနုညာတံ ရာဂဿ ဝတ္ထုဋ္ဌာနံ၊ တတော အညသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ ပဋိသေဝနသင်္ခါတေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

အဝတ္ထုဘာဝ (ပု) [အဝတ္ထု + ဘာဝ] တည်ရာ–ဖြစ်ရာ–မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝတ္ထုဘာဝတော ဟိ ဣမ အနုသယနံ န ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။ အဝတ္ထုဘာဝတောတိ သဘာဝေနေဝ အနုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။ (– သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၈။)

အဝတ္ထုဘာဝဒဿန (န) [အဝတ္ထုဘာဝ+ဒဿန] တည်ရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တဏှာဒီနံ အဝတ္ထုဘာဝဒဿနမုခေန တဏှာဒီနံယေဝ အပ္ပဝတ္တိံ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ကထိတံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၆၀။

အဝတ္ထုဘူတ (တိ) [အဝတ္ထု + ဘူတ] တည်ရာ–မှီရာ – မဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဣဒံ ဟိ အရိယနိဝေသိတံ နိရာမိသံ ကိလေသာနံ အဝတ္ထုဘူတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ပဏ္ဏပုပ္ဖပလ္လဝါနံ အဝတ္ထုဘူတော တာလော ဧဝ တာလဝတ္ထု “အသိဝေ သိဝါ” တိ ဝေါဟာရော ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၀။

အဝတ္ထုဘူတတာ (ထီ) [အဝတ္ထုဘူတ+တာ] အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝတ္ထုဘူတတာယ တာလော ဝိယ ကတာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၀။

အဝဒ (န) [အ+ဝဒ] စကၠဆုပ်အပ်သော–စက်ဆုပ် ရွံမုန်းဘွယ်သော–စကား။ အဝဒမာန· ကြည့်။

အဝဒညုတာ (ထီ) [အဝဒညူ+တာ] စကားကို မသိသောသူ၏ အဖြစ်။ တတ္ထ ကတမာ အဝဒညုတာ၊ ပဥ္စ မစ္ဆရိယာနိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၆။ အဝဒညုတာတိ တဒ္ဓမစ္ဆရိယဝသေန ဒေဟိ ကရောဟီတိ ဝစနဿ အဇာနတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၁။ (– မဟာနိ။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၇။)

အဝဒညူ (တိ) [န + ဝဒညူ] စကားကိုမသိသော၊ ဆုံးမစကားကို – မနာယူ – မလိုက်နာ – သော၊ သူ။ အသဒ္ဓေါ ကဒရိယော အဝဒညူ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၂။ နေတ္တိ။ ၁၁၁။ အဝဒညူတိ အဝစနညူ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟဏေန။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇။

အဝဒန္တ (တိ) [န+ဝဒန္တ] မပြောဆိုသော၊ သူ။ ဧဝံ မံ အဝဒန္တံ ယော ဧဝံ ပုစ္ဆေယျ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၄။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅။)

အဝဒမာန (တိ) [အဝဒ+မာန+အ] စက်ဆုပ်ရွံမုန်းဘွယ်စကားကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသော–နှစ်သက်မြတ်နိုးစွာ ပြောဆိုသော၊ အထင်သေးလျက်–ဂရုမစိုက်သည့်အနေဖြင့်–ပြောဆိုသောငှက်။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ ....သကေ ဗလေ အသံဝဒမာနာ (သံဝဒမာနာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ အဝဒမာနာ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ အဿရမာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၅။ အဝစမာနာ၊ သီ) လာပံ သကုဏံ ပမုဥ္စိ။ သံ၊ ၃။ ၁၂၇။ ဝဇ္ဇတီတိ ဝဒံ၊ ဝစနံ။ ကုစ္ဆိတံ ဝဒံ အဝဒံ။ ဂရဟနေ ဟိ အယံ အ-ကာရော ယထာ “အပုတ္တော အဘာရိယာ” တိ။ အဝဒံ မာနေတီတိ အဝဒမာနာ၊ အတ္တနော ဗလမဒေန လာပံ အတိမညိတွာ ဝဒန္တီတိ အတ္ထော။ တေနေဝါဟ “ဂစ္ဆ....မောက္ခသိ” တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၇၀။

အဝဒဟတိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+အ+တိ] ထား၏၊ ချထား၏၊ တည်စေ၏။ ဩဒဟတိ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၇) ဩဒဟန္တိ၊ ဩဓေန္တိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၇)တို့ ကြည့်။

အဝဒဟန (န) [အဝ+ဒဟ+ယု] ပြင်းစွာ ပူလောင်ခြင်း။ ဩဒဟန (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၉၃) ကြည့်။

အဝဒဟနကာရက (တိ) [အဝဒဟန+ကာရက] ပြင်းစွာ ပူလောင် ခြင်းကို ပြုတတ်သော။

သြဒဟနကာရက (နေတ္တိ။၂၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၃၂)ကြည့်။

အဝဒါတက (တိ) [အဝ+ဒါ+တ+က]ဖြူသော အဝတ်။ ဓာရိယာန္တ'ဝဒါတကံ။ ထေရ။၃၄၂။ အဝဒါတကံ သေတဝတ္တံ ဓာရေယာန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

အဝဒါတတနုတ္တစ (တိ) [အဝဒါတ + တနု+ တစ] ဖြူဖွေးပါးလွှာသော–အရေ – ကိုယ် ရေ–ရှိသော၊သူ။ ဟေမယညောပစိတင်္ဂ၊ အဝဒါတတနုတ္တစံ။ အပ၊၂။၁၂၇။

အဝဒါနိယ (တိ) [အဝ+ဒါ+အနီယ] အောက် အရပ်–ငရဲစသည် – သို့ သွားရောက်တတ် သော၊ နှမြောစေးနှဲသော၊ (မြတ်စွာဘုရား စသော သူတော်ကောင်းတို့၏) ဆုံးမစကား ကို မနာယူသော၊သူ။ အဝဒါနိယာ တေ ဝိသမေ နိဝိဋ္ဌာ။ သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။ ၂၇။ အဝဂမနတာယ မစ္ဆရိတာယ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဝစနံ အနာဒိယနတာယ စ အဝဒါနိယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အဝဒါပေတဗ္ဗ (ကြိ၊ဝိ)[န+ဝဒါပေတဗ္ဗ] မပြော –မဆို–စေမူ၍။.... သောတာပန္နောတိ ဝါ သကဒါဂါမီတိ ဝါ အတ္တာနံ အဝဒါပေတ္ဗာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

အဝဒါရဏ (န) [အဝ + ဒရ + ယု] တူးဆွ ဖောက်ခွဲကြောင်းဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ တူး ရွင်း၊ ခနိတ္တိတ္တ'ဝဒါရဏံ။ ဓာန်။၄၄၇။ အဝဒါရိယတေ ယေန အဝဒါရဏံ၊ ဒရ ဝိဒါရဏေ၊ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၄၄၇။

အဝဒိသိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဒိသ+တဗ္ဗ] ညွှန်ပြ ထိုက်သော၊သူ။ အာဒိယာ ဘဝေယျာထ အပဒိသိတဗ္ဗာ (အဝဒိသိတဗ္ဗာ၊ သီ၊သျာ) ဝိသုံ ကာတဗ္ဗာ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ, ဝိညူဟိ ဂါရယှာ ဘဝေယျာထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အဝဒိဟတိ (ကြိ) [အဝ+ဒိဟ+အ+တိ] ပွါး အောင်ပြု၏၊ ပြည့်စေ၏။ ဥဒရာဝဒေဟက· ကြည့်။

အဝဒိဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဒိဟ+တွာ] ပွါး အောင်ပြု၍၊ ပြည့်စေ၍။ ဥဒရာဝဒေဟက· ကြည့်။

အဝဒေဟက (တိ)[အဝ+ဒိဟ+ဏ္ဍု] ပွါးအောင် ပြုသော၊ ပြည့်စေသော။ ဥဒရာဝဒေဟက (မ၊၁။၁၀၂။အံ၊၂။၁၉၆) ကြည့်။

အဝဒေဟန (န) [အဝ + ဒိဟ + ယု] ပွါး စေခြင်း၊ ပြည့်စေခြင်း။ အဝဒေဟနတော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃) ပူရဏတော။ မ၊ဋီ၊၂။၅၄။ အဝဒေဟနတော (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆)တိ ပူရ- ဏေန မံသူပစယဟေတုတာယ စ ဥပစယ- နတော။ မူလဋီ၊၂။၂၅။ ဥပစယနတောတိ ဝဍ္ဍနတော။အနုဋီ၊၂။၂၂။ ဥဒရာဝဒေဟက· လည်း ကြည့်။

အဝဋ္ဍိ (ထိ) [န+ဝဍ္ဍိ]မကြီးပွါးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ် ခြင်း။

အဝဍ္ဎိအာဝဟ (တိ) [အဝဍ္ဎိ + အာဝဟ] မကြီးပွါး–ဆုတ်ယုတ်–ခြင်းကို ဆောင်တတ် သော။ .... ဒုန္နိဂ္ဂဟရဏတော စ အဝဍ္ဎိအာဝ- ဟတော.... အာဗာဓတော။ မ၊ဋီ၊၃။၆၈။

အဝဓကစေတန (တိ) [န+ဝဓကစေတနာ] သေစေလိုသော စေတနာမရှိသော၊သူ။ အ- သဥ္စိစ္စာတိ အဝဓကစေတနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၁။

အဝဓာဓိပ္ပါယ (တိ) [န+ဝဓာဓိပ္ပါယ] သေစေ ခြင်း–သတ်ခြင်း–၌ အလိုမရှိသော၊ မသေ စေလို–မသတ်လို–သော။ အညစိတ္တေနာ- တိ အဝဓာဓိပ္ပါယေန အမာရေတုကာမတာ- စိတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။

အဝဓာန (န) [အဝ+ဓာ+ယု] ထားခြင်း။ ယေသံ သောတာဝဓာန'တ္ထိ၊ သုဏာထ

မမ ဘာသတော။ အပ၊၁။၅၁။ သောတဿ အဝစာနံ ဌပနံ။ အပ၊၄၊၁။၃၂၉။

အဝစာရဏ (န) [အဝ+စရ+ဏေ+ယု] ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–ကန့်သတ်–ဆုံးဖြတ်–ခြင်း။ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏန္တိ ဣစ္စဿ ဝစနီယန္တိအာဒီသု အဝစာရဏော၊ သန္နိဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ ဋီကာ၊ဂုတ်၊၄။၁၈။ (–ဒီ၊၄၊ ၁။၂၈။ မ၊၄၊၁။၄၊၁၄။ သံ၊၄၊၁။၄။ သံ၊၄၊ ၂။၁။ အံ၊၄၊၁။၄။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၇၄-၅။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၂၉။ ဝိမာန၊၄။ ၁၄၁။ နေတ္တိ၊၄။၃၆။ ရူ၊ဋီ။၈၃။)

အဝစာရဏကရဏ (န) [အဝစာရဏ+ကရဏ] ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–ဆုံးဖြတ်–ခြင်းကို ပြုခြင်း။ တေန္တိ ပုဗ္ဗပဒေယေဝ အဝစာရဏကရဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၇၁။

အဝစာရဏဋ္ဌ (တိ) [အဝစာရဏ + အတ္ထ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ်–ကန့်သတ်–ဆုံးဖြတ်ခြင်း–အနက်–အဝစာရဏအနက်–ရှိသော (ဝေ-သဒ္ဒါ)။ အဝစာရဏဋ္ဌေန တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ....သောတုကမျတံ ဇနေတိ။ မ၊၄၊ ၁။၅။ အဝစာရဏတ္ထ (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အဝစာရဏတ္ထ (ပု) [အဝစာရဏ+အတ္ထ] (၁) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ်–ကန့်သတ်–ဆုံးဖြတ်ခြင်း – အနက်၊ အဝစာရဏအနက်။ (တိ) (၂) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ကန့်သတ်–ဆုံးဖြတ်–ခြင်း အနက်ရှိသော၊ အဝစာရဏအနက်ရှိသော၊ (ဝေသဒ္ဒါ)။ (၁) အဿုဓာတိ ပဒပူရဏမတ္တေ အဝစာရဏတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ ဝိ၊၄၊၂။၅။ (–ဝဇီရ။၃၈။) (တိ) (၂) အဝစာရဏတ္ထေန .... သောတုကာမတံ ဇနေတိ။ ဒီ၊၄၊၁။၂၈။ အဝစာရဏဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အဝစာရဏပုဗ္ဗပဒ (တိ) [အဝစာရဏ+ပုဗ္ဗ+ပဒ] အဝစာရဏအနက်ဟောသော ဧဝ-သဒ္ဒါနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရှေ့ပုဒ်ရှိသော။ ရှေ့ပုဒ်၌ အဝစာရဏ-အနက်ဟော ဧဝ-သဒ္ဒါပါရှိသော၊ သမာသ် (အဝစာရဏပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ-သမာသ်)။ သော စ နဝဝိဓော....အဝစာရဏ-ပုဗ္ဗပဒေါ....ပါဒိပုဗ္ဗပဒေါ စာတိ။ ရူ။နှာ-၁၈၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၀၂။ အဝစာရိယမာနတ္ထဒီပကံ ဧဝသဒ္ဒသဟိတံ ပုဗ္ဗပဒမဿာတိ အဝစာရဏ-ပုဗ္ဗပဒေါ။ ရူ၊ဋီ။၁၃၇။

အဝစာရဏဖလ (န) [အဝစာရဏ + ဖလ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ဆုံးဖြတ် – ခြင်း (အဝစာရဏ)၏ အကျိုး။ တဒဝစာရဏဖလံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၀။ (–မ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၀။)

အဝစာရဏဖလတ္တ (န) [အဝစာရဏဖလ+တ္တ] အဝစာရဏ-အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗာနိ ဟိ ဝါကျာနိ ဧဝ-ကာရတ္ထသဟိတာနိယေဝ အဝစာရဏဖလတ္တာ တေသံ။ ဥဒါန၊၄။၁၂။ ဋီကာ၊ဂုတ်၊၄။၂၁။

အဝစာရဏဖလဒဿန (န) [အဝစာရဏဖလ+ဒဿန] အဝစာရဏအကျိုးကို ပြခြင်း။ အနိယတတံ ဒဿေတီတိ ဣဒံ အဝစာရဏ-ဖလဒဿနံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၁။

အဝစာရဏဝစန (န) [အဝစာရဏ + ဝစန] အဝစာရဏ-သဒ္ဒါ၊ ပိုင်းခြား ကန့်သတ်ခြင်း အနက်ကို ဟောသော ဧဝ-သဒ္ဒါ။ အယမေဝါတိ အဝစာရဏဝစနံ။ မ၊၄၊၁။၁၀၈။ သာရိပုတ္တောဝါတိ အဝစာရဏဝစနံ။ မ၊၄၊၄။၂၃၁။ သံ၊၄၊၁။၈၄။

အဝစာရဏဝိပလ္လာသ (ပု) [အဝစာရဏ + ဝိပလ္လာသ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ခြင်း အနက်ဟောသော ဧဝ သဒ္ဒါကို ရှေ့နောက် ပြန်ထားခြင်း။ တာသံ တတ္ထေဝါတိ အဝ-စာရဏဝိပလ္လာသော ကတော။ ဝဇီရ။၂၅။

အဝစာရဏာသမ္ဘဝ (ပု) [အဝစာရဏ + အ-သမ္ဘဝ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ်–ခြင်း၏–

အဝဓာရဏာ ၏– မဖြစ်သင့်ခြင်း။ .... "မနသာဝ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ အဝဓာရဏာသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၀။

အဝဓာရိကာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အဝဓာရိကာ-မည်သော သူငယ်မ။ ဒါရိကာနံ သစ္စာ, လောလာ, အဝဓာရိကာ (အဝဝါဒကာ၊သီ။ အဓိဝါသကာ၊ သျာ။) ပဋိစ္ဆာဒါတိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀-လည်း ကြည့်။)

အဝဓာရိတ (တိ) [အဝ+ဓရ+ဏေ+တ](က) ဆောင်ထား – နာယူမှတ်သား – အပ်သော။ (ခ) ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သော။ (ဂ) ကန့်သတ် – ကန့်သတ်၍ ပြောဆို – အပ်သော။ (က) သောတဒ္ဒါရာနုသာရေန ဝိညာတံ အဝဓာရိတံ ဓမ္မဇာတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အဝဓာရိတေ ဥပလက္ခိတေ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၉၇။ (ခ) ကမ္မမေဝါတိ ကမ္မာ အဝဓာရိတံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၇၂။ (ဂ) အဝဓာရိတာ နိယမေတွာ ဘာသိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ဂ။

အဝဓာရိတတာ (ထီ) [အဝဓာရိတ + တာ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ဆုံးဖြတ် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝဓာရိတတာ စ အနညာသာဘာဝတော။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃။

အဝဓာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဓရ+ယ+တေ]ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–အပ်၏။အသဘာဝေါပိ ဉာဏေန ဓာရိယတိ အဝဓာရိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။ စိတ္တေန အဝဓာရိယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

အဝဓာရေတဗ္ဗတ္တ (န) [အဝဓာရေတဗ္ဗ+တ္တ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဿေဝ အသင်္ဂဟိတေန အသင်္ဂဟိတဘာဝဿ အဝဓာရေတဗ္ဗတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၂၁။

အဝဓာရေတိ (ကြိ) [အဝ+ဓရ+ဏေ+တိ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ၏။ အာရမ္မဏံ ယာထာဝတော ဓာရေတိ အဝဓာရေတီတိ ဓမ္မော၊ ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၃။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၄။ အနုဋီ၊၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၄။)

အဝဓာရေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓရ+ဏေ+တုံ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ခြင်းငှါ။ ဣမမေဝါတိ အဝဓာရေတုံ န ယုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆။

အဝဓာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓရ+ဏေ+တွာ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ၍။ တတြူပပန္နာယေဝါတိ အဝဓာရေတွာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။ဂ၅။

အဝဓာရေန္တ (တိ) [အဝ+ဓရ+ဏေ+အန္တ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – သော၊သူ။ ....ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညန္တိ အဝဓာရေန္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၂။ နိယမေန္တ(မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၁)လည်း ကြည့်။

အဝဓိ[၁] (ကြိ) ဝဓတိ (ဝိ၊၃။၄၉၆။ မ၊၃။၁၉၂။ ဓမ္မ။၁၃။ ဝိမာန။၃၄၊၂၅၊၁၉ဂ၊၇၃။ ဇာ၊၂။ ၁၇ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၂၊၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄ဂ) ကြည့်။

အဝဓိ[၂] (ပု) [အဝ+ဓာ+ဣ] ပိုင်းခြားခြင်း၊ အပိုင်းအခြား။ ဒုဝိဓော ဟိ အဝဓိ အဘိဝိဓိဝိသယော အနဘိဝိဓိဝိသယော စ။ မူလဋီ၊ ၁။၅၂။ အဝဓိ သီမာ မရိယာဒါတိ သမာနတ္ထာ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ။ ၂။၂၆။ အဝဓိမှိ ပရိစ္ဆိန္နေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၉၃။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၃၁၆–၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂ၆။) အဘိဝိဓိ-လည်း ကြည့်။

အဝဓိအတ္ထ (တိ) [အဝဓိ+အတ္ထ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ခြင်း အနက်ရှိသော။ အဝဓိအတ္ထော ဟိ အာ-ကာရော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၀၆။

အဝဓိတ (တိ) [န+ဝဓိတ] မသတ်အပ်သော၊ အသတ် မခံရသော၊သူ။ စောရေဟိ အဝဓိ-တော ဧဝါတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

အဝဓိနိဒဿန (န) [အဝဓိ+နိဒဿန] အပိုင်းအခြားကို ညွှန်ပြတတ်သောတရား။ ပဌမ-မဂ္ဂပုရေစာရိကမေဝ ဝါ ဂေါတြဘု အဝဓိ-နိဒဿနဘာဝေန ဂဟိတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မူလ-ဋီ၊၁။၅၂။

အဝဓိပရိစ္ဆေဒနတ္ထ (ပု) [အဝဓိ+ပရိစ္ဆေဒန+အတ္ထ] ပိုင်းခြား ကန့်သတ်ခြင်း ဟူသော ပရိစ္ဆေဒန-အနက်။ ယာဝဒေဝါတိ အဝဓိ-ပရိစ္ဆေဒနတ္ထေ နိပါတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။

အဝဓိပရိစ္ဆေဒဘာဝဒဿန (န) [အဝဓိ + ပရိစ္ဆေဒ + ဘာဝ + ဒဿန] ပိုင်းခြားကန့်သတ်ခြင်းဟူသော ပရိစ္ဆေဒသဘောကို ညွှန်ပြကြောင်းပုဒ်။ ယာဝဥ္စာတိ အဝဓိပရိစ္ဆေဒ-ဘာဝဒဿနံ ယာဝဥ္စ တေန ဘဂဝတာတိ-အာဒီသု ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂–၃။

အဝဓိဘာဝ (ပု) [အဝဓိ+ဘာဝ] အပိုင်းအခြား၏ အဖြစ်။ တဒုဘယမ္ပိ အဝဓိဘာဝေန "တေ္ထန္တရေ"တိ ဧတ္ထ အတ္ထတော ဒဿိတန္တိ ဝိညာယတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။)

အဝဓိဘူတ (တိ) [အဝဓိ+ဘူတ] အပိုင်းအခြား ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ပရိနိဗ္ဗာနတောတိ ပရိနိဗ္ဗာ-နဝဿတော တံ အဝဓိဘူတံ မုဉ္စိတွာ....။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၆။

အဝဓိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+ယ+တွာ] ပိုင်းခြား၍။ အဝဓိယိတွာ ဂါဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အဝဓိဝါစီ (တိ) [အဝဓိ+ဝစ+ဏီ] ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းအနက်ကိုဟောသော။ အက္ခရ-စိန္တကာ ပန နေ-သဒ္ဒယောဂေ အဝဓိဝါစိနိ ပဒေ ဥပယောဂဝစနံ ဣစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၅။

အဝဓိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဓာ+ယ+တေ] ဆောင်ထား – နာယူမှတ်သား – အပ်၏။ တေန သောတေန ဟေတုဘူတေန ကရဏ-ဘူတေန ဝါ အဝဓိယတိ....။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

အဝဓုယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓု + တွာ] ခါချ၍၊ ပယ်စွန့်၍။ သြဓာနသမောဓာန (ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၆၄) ကြည့်။

အဝန (န) [န + ဝန] (၁) တောမဟုတ်သော အရပ်။ (တိ) (၂) တဏှာမရှိသော၊သူ။ (၁) အဝနတ္တ-ကြည့်။ (တိ) (၂) တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ အဝနော ဝိဝနော နိဗ္ဗနော။ စူဠနိ။၂၀၃။

အဝနတ (တိ) [အဝ+နမု+တ (=ဩနတ)] အောက်သို့ ညွတ်ကိုင်းသော၊ ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်း အောက်ကျသော၊ စိတ်အားငယ်သော။ သုခဒုက္ခေသု ဥန္နတာဝနတာ၊ တေ ဥပါဒါယ ဘဂဝတာ ဘဏိတံ....။ မိလိန္ဒ။၁၄၉။

အဝနတဂလ (တိ) [အဝနတ+ဂလ] အောက်သို့ ညွတ်ကိုင်းသော လည်ရှိသော၊သူ။ ဘိန္နဂလ (ဝိမတိ၊၂။၁၂၈)-ကြည့်။ ၎င်း-ဋီ-၌ အဝနတ-ဂတ-ဟု ရှိသည်။

အဝနတဒန္တ (တိ) [အဝနတ+ဒန္တ] အောက်သို့ ညွတ်သော–အတွင်းသို့ ကုပ်သော–သွားရှိသော၊သူ။ ဤသာဒန္တ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၃)-ကြည့်။

အဝနတိ (ထီ) [အဝ + နမု + တိ] ညွတ်ကိုင်းခြင်း။

အဝနတိပဋိပက္ခကိစ္စ (တိ) [အဝနတိ+ပဋိပက္ခ+ကိစ္စ] ညွတ်ကိုင်းခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ကိစ္စရှိသော။ ပဏီတသုခေပိ တသ္မိံ အဝနတိပဋိ-ပက္ခကိစ္စာ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။

အဝနတ္တ (န) [အဝန + တ္တ] တောမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိဟာရဿ အဝနတ္တာ တံ ပရိက္ခိ-ပိတွာ ဋ္ဌိတံ ဝနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၂။

အဝနထ (တိ) [န+ဝနထ] တဏှာမရှိသော၊သူ။ နိဗ္ဗနထော အဝနထော သ ဘိက္ခု။ ထေရ။ ၃၆၈။ ယော ဟိ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နိတ္တဏှော၊ တတော ဧဝ ကတ္ထစိပိ နန္ဒိယာ အဘာဝ- တော အဝနထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၃။

အဝနမတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+တိ] ညွတ် ကိုင်း၏။ ဩနမတိ (မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၁) ကြည့်။

အဝနမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] ညွတ်ကိုင်း အပ်–ဆင်ခြင်စဉ်းစားအပ်–သော။....အညံ ကာရဏံ မယာ အဝနမိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၈။

အဝနိ(နီ) (ထီ) [(၁) အဝ + အနိ။ ဏွာဒိ။ ၁၁၂။(၂) အဝ + ယု + နဒါဒိ ဤ-ပစ္စည်း။ မောဂ်၊ဋီ။၁၈၁။] မြေ။ ဘူ စ ဘူတဓရာ ဝနီ။ မောဂ်။၁၈၁။ အဝနီ ကု ဝသုန္ဓရာ။ နိတိ၊ပဒ။ ၁၁၀။ အဝနိရုဟ-လည်း ကြည့်။

အဝနိယ (တိ) [အဝ+အနိယ] သွားအပ် – ရောက်အပ်–ကျင့်အပ်–သော။ မဇ္ဈိမာယ ပဋိပတ္တိယာ ဥပ္ပထဘာဝေန အဝနိယာ ဂန္တဗ္ဗာတိ အန္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၄။

အဝနိရုဟ (ပု) [အဝနိ+ရုဟ+အ] မြေကြီးမှ– မြေကြီး၌–ပေါက်သော အရာဝတ္ထု၊ သစ်ပင်။ ဧကေကန္ဓေ့ာတိ အဝနိရုဟော ဧကော အဒု- တိယော စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

အဝန္တတဏှ (တိ) [န+ဝန္တတဏှာ] ထွေးအန်အပ် ပြီးသော တဏှာမရှိသော၊ တဏှာကို မထွေး မအန်သေးသော၊သူ။ .... အစတ္တတဏှာ အ- ဝန္တတဏှာ အမုတ္တတဏှာ....။ မဟာနိ။၃၇။ အဝန္တတဏှာတိ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနာဘာဝေန န ဝန္တတဏှာတိ အဝန္တတဏှာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၇။

အဝန္တိ (ပု) [န + ဝမု + တိ။ အတ္တနာ ခါဒိတံ လဍ္ဍုံ ပရာဇိတေဟိ ယာစိတေပိ ပုန န ဝမန္တီတိ အဝန္တီ။ မောဂ်၊ဋီ။၁၈၄။ ဤဝစနတ္ထ အတိုင်းဆိုလျှင် မင်းသားတို့ကို အဝန္တိဟုခေါ် ၏၊ ထိုသော် မင်းသားတို့၏ နေရာဌာနဖြစ် သော ဇနပုဒ်(တိုင်း)ကိုလည်း မင်းသားတို့ ၏ နာမည်ဖြင့်ပင် အဝန္တိ ဟု ခေါ်သည်၊ ဇန ပုဒ်တခုတည်း ဖြစ်သောကြောင့် အဝန္တိ-ဟု ဧကဝုစ်ဖြစ်သင့်သော်လည်း မင်းသားအများ ၏ နာမည်ကို ကူးပြောင်း မှည့်ခေါ်ထား ခြင်းကြောင့် ဇနပုဒ်တခုတည်းကိုပင် အဝန္တိ- ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်း ထားသည်။ အင်္ဂါ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] အဝန္တိ တိုင်း၊ အဝန္တိဇနပုဒ်။ (ဂုန္ဒိယအလယ်ပိုင်း၏ တောင်ဖက်မှာ ရှိသောကြောင့် အဝန္တိဒက္ခိ- ဏာပထ-ဟုလည်း ခေါ်သည်။) အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော အဝန္တီသု ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၃။ ၂၈၃။ သံ၊၂။၈။ ဥဒါန။၁၄၄။ အဝန္တီသူတိ အဝန္တိဒက္ခိဏာပထသင်္ခါတေ အဝန္တိရဋ္ဌေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ အဝန္တိဒက္ခိဏာပထေတိ အဝေ- သု သုတ္တပဒေသု အာဂတတ္တာ အာဟ “အဝန္တိ- ဒက္ခိဏာပထသင်္ခါတေ”တိ။ မဇ္ဈိမပဒေသ- တော ဟိ ဒက္ခိဏဒိသာယ အဝန္တိရဋ္ဌံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၉။(–ဒီ၊၂။၁၈၉။ သံ၊၂။၄၇၉။ စူဠနိ။ ၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၈။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၇၁။)

အဝန္တိဇနပဒ (ပု) [အဝန္တိ+ဇနပဒ] အဝန္တိ-ဇန ပုဒ်၊ အဝန္တိတိုင်း။.... အာယသ္မန္တေ မဟာ- ကစ္စာနေ အဝန္တိဇနပဒေ....ဝိဟရန္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၉။

အဝန္တိဒက္ခိဏာပထ (ပု) [အဝန္တိ+ဒက္ခိဏာပထ] အဝန္တိဒက္ခိဏာပထတိုင်း၊ မဇ္ဈိမဒေသ(ဂုန္ဒိယ- အလယ်ပိုင်း)၏ တောင်ဘက်အရပ်၌ တည်ရှိ သော အဝန္တိတိုင်း။ အဝန္တိဒက္ခိဏာပထေ ဘဝန္တေ့ အပ္ပဘိက္ခုကော။ ဝိ၊၃။၂၈၅။ အဝန္တိ- လည်း ကြည့်။

အဝန္တိဒက္ခိဏာပထက (တိ) [အဝန္တိဒက္ခိဏာ- ပထ + က] အဝန္တိဒက္ခိဏာပထ-တိုင်း၌ နေ

သော၊သူ။ အဋ္ဌာသီတိမတ္တာ အဝန္တိဒက္ခိဏာ-
ပထကာ ဘိက္ခူ....သန္နိပတိံသု။ ဝိ၊၄။၄၉၇။

အဝန္တိပုတ္တ (ပု) [အဝန္တိ + ပုတ္တ] အဝန္တိမင်း၏ သမီးတော်မှ မွေးဖွားသော သား၊ အဝန္တိမင်းသား။ ရာဇာ မာဓုရော အဝန္တိပုတ္တော။ မ၊၂။၂၇၀။ အဝန္တိပုတ္တောတိ အဝန္တိရဋ္ဌေ ရညော ဓီတာယ ပုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

အဝန္တိမဟာရာဇ (ပု) [အဝန္တိ + မဟာရာဇ] အဝန္တိမင်းကြီး၊ အဝန္တိမင်းမြတ်။ အတီတေ အဝန္တိရဋ္ဌေ ဥဇ္ဇေနိယံ အဝန္တိမဟာရာဇာ နာမ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၀။

အဝန္တိရဋ္ဌ (နု) [အဝန္တိ+ရဋ္ဌ] အဝန္တိတိုင်း။ အဝန္တိ-ကြည့်။

အဝန္တိသောမ (နု) [အဝန္တိ + သောမ] ဆန့်ပုံးရည်။ အဘိသုတံ အဝန္တိသောမံ.... ခဒိကာပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၀။

အဝန္ဒထ (ကြိ) ဝန္ဒတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅) ကြည့်။

အဝန္ဒနကာရဏ (နု) [အဝန္ဒန + ကာရဏ] ရှိမခိုးခြင်း၏အကြောင်း။ .... အဿမဏောသိ အသကျပုတ္တိယောသီတိ အဝန္ဒနကာရဏဿ ဝုတ္တတ္တာ...။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၀။ ကခါ၊ဋီ။ ၂၄၃။

အဝန္ဒနီယ (တိ) [နု+ဝန္ဒနီယ] ရှိမခိုး – အပ် – ထိုက် – ကောင်း – သော၊သူ။ အဝန္ဒနီယ-ဿေဝ နဂ္ဂလိင်္ဂဿ သေဋ္ဌဘာဝံ ဝါ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ။၄၃၁။

အဝန္ဒနီယကမ္မ (ပု) [အဝန္ဒနီယ+ကမ္မ] အဝန္ဒနီယ-ကံ၊ ဘိက္ခုနီမတို့အား အမြင်မတော်သော ကိုယ်အင်္ဂါကို ဖွင့်လှစ်ပြသော ရဟန်းအား ရှိမခိုးကြရန် ဘိက္ခုနီ အားလုံး သဘောတူ စည်းဝေးဆုံးဖြတ်ချက်ပြုလုပ်ခြင်းအမှု။ အပ္ပ-သာဒနီယံ ဒဿေန္တဿ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုနီ-သံဃေန ကာတဗ္ဗံ အဝန္ဒနီယကမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၄။ အဝန္ဒိယကမ္မ-လည်း ကြည့်။

အဝန္ဒန္တ (တိ) [နု+ဝန္ဒန္တ] ရှိမခိုးသော၊သူ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ ဝဿသတိကတာပသောပိ တဒဟုဇာတံ ဗြာဟ္မဏကုမာရံ အဝန္ဒန္တော ကောဏ္ဍိတော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဂ၁။

အဝန္ဒိ (ကြိ) ဝန္ဒတိ (ထေရ။၃၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၉) ကြည့်။

အဝန္ဒိံ (ကြိ) ဝန္ဒတိ (အပ၊၁။၁၂၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဂ၄) ကြည့်။

အဝန္ဒိတ (တိ) [နု+ဝန္ဒိတ] ရှိခိုးအပ်ပြီးမဟုတ် သော၊ရှိမခိုးရသေးသော။ အဝန္ဒိတော ဘဂ-ဝါ ကောသိနာရကေဟိ မလ္လေဟိ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၂။၁၂၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။)

အဝန္ဒိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဝန္ဒိတဗ္ဗ+တာ] ရှိမခိုး အပ်သည်၏အဖြစ်။ အနာဂတေ သံဃဿပိ နဝကတာ အဝန္ဒိတဗ္ဗတာ စ ပကာသိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၆။

အဝန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နု+ဝန္ဒိတွာ] ရှိမခိုးမူ၍။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇေန ပန ဝန္ဒိတေ ဘဂဝတိ အဝန္ဒိတွာ ဌိတော နာမ ဧကသာကိယောပိ နာဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဂဂ။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။)

အဝန္ဒိယ (တိ) [နု+ဝန္ဒိယ] ရှိမခိုးထိုက်သော၊ သူ။ ဒသယိမေ ဘိက္ခဝေ အဝန္ဒိယာ။ ဝိ၊၄။ ၃၁၂။ ဝိ၊၅။၂၄ဂ။ (အဝန္ဒိယ ပုဂ္ဂိုလ် ၁၀-ယောက် ၎င်းတို့၌ ကြည့်။)

အဝန္ဒိယကမ္မ (နု) [အဝန္ဒိယ+ကမ္မ] အဝန္ဒိယကံ၊ ရှိမခိုးကြရဟု အများသဘောတူ စည်းဝေး ဆုံးဖြတ်ချက်ပြုလုပ်မှု။ ဝေံ တိက္ခတ္တုံ သာ-ဝေတွာ အပလောကနကမ္မေန အဝန္ဒိယကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၂။

အဝန္ဒိယကရဏ (နု) [အဝန္ဒိယ+ကရဏ] ရှိမခိုး ကြရ–ဟု ပြုလုပ်မှု–ဟု ဆုံးဖြတ်မှု။ တေသ အယျာသ အဝန္ဒိယကရဏံ ရုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၂။

အဝန္ဒိယပုဂ္ဂလ (ပု) [အဝန္ဒိယ+ပုဂ္ဂလ] ရှိမခိုး ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒသ အဝန္ဒိယပုဂ္ဂလေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။

အဝန္ဒိယဘာဝ (ပု) [အဝန္ဒိယ+ဘာဝ] ရှိမခိုး ထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ ဝုတ္တမတ္တံ ဌပေတွာ အဝန္ဒိယဘာဝေ တံ ကာရဏံ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၀။

အဝန္ဒိယမာန (တိ) [န+ဝန္ဒိယမာန] ရှိမခိုးအပ် သော။... သစေ အဝန္ဒိယမာနော ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ သမ္မာ ဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၅။)

အဝပကဿတိ (ကြိ) [အဝ+အပ+ကဿ+ အ+တိ] အလွန်အကဲ−မရမနေ−ပရိသတ်ကို ဆွဲဆောင်၏။ သံဃာ သင်းကွဲသည်တိုင် အောင် မဖြစ်မနေ ခွဲ၏။ တေ ဣမေဟိ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထူဟိ အပကဿန္တိ အဝပက- ဿန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၆၈။ အဝပကာသန္တိ (အဝပက- ဿန္တိ?)တိ အတိဝိယ ပကာသေန္တိ (အပ- ကဿန္တိ?)၊ ယထာ ဝိသံသဋ္ဌာဝ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။

အဝပကာသတိ (ကြိ) အဝပကဿတိ-ကြည့်။

အဝပတိတ (တိ) [အဝ+ပတ+တ] စောက်ထိုး ကျသော၊သူ။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓာဝပတိတံ၊ကုဉ္ဇရော စေ အနုက္ကမေ။ ထေရ။၂၅၇။ အဝပတိတန္တိ အဝမုခံ ပတိတံ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောမုခံ ပတိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။

အဝပတိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ပတ+တွာ] ကျရောက်လာ၍၊ ရုတ်တရက် ရောက်လာ၍။ ကုတောစိပိ အဝပတိတွာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

အဝပတ္တ (တိ) [အဝ+ပတ္တ] (ကြွေကျပြီးဖြစ်၍) သစ်ရွက်မရှိသော၊သစ်ပင်။ အဝပတ္တံ နိပ္ပတ္တံ ပတိတပတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။

အဝပဿိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဒိသ+ယ+ တေ] ကြည့်ရှုအပ်၏၊ စူးစိုက်ကြည့်ရှုအပ်၏။ လောကီယတိ သံသာရနိဿရဏတ္ထိကေဟိ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ အဝပဿိယတိ....။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၂၇။

အဝဗဒ္ဓ (တိ) [အဝ + ဗန္ဓ + တ] ဖွဲ့အပ် − ထုံးဖွဲ့အပ် − သော။ ဂန္ထိတ (အံ၊ဋီ၊၂၊၄၃) ကြည့်။

အဝဗာဓန (န) [အဝ+ဗာဓ+ယု]နှိပ်စက်ခြင်း၊ ကပ်၍နှိပ်စက်ခြင်း။

အဝဗာဓနဘယ (န) [အဝဗာဓန+ဘယ] နှိပ် စက်ခြင်းမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။.... ဒ္ဒါရပဋ္ဌရနာ- ဋ္ဌနာဒိအဝဗာဓနဘယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၂။

အဝဗုဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဝ+ဗုဓ+ယ+တိ] (က) သိ၏။ (ခ) သက်ဝင်၍−စူးစိုက်၍−သိ၏။ (ဂ) ခံယူ၏၊ လက်ခံ၏။ (ဃ) အမှတ်ရ၏။ (က) တံ ဇနော နာဝဗုဇ္ဈတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၂။ နာဝဗုဇ္ဈတိ န ဇာနာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၆၃။ (−ဇာ၊၁။၂၁၊၁၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၀၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၆။)အဝဗုဇ္ဈာမိ—သာရတ္ထ၊ ၂။၃။ **အဝဗုဇ္ဈေယျာသိ**—ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ (ခ) တံ ဇနော နာဝဗုဇ္ဈတိ(မဟာနိ။၁၂)တိ တံ ဘယံ ဗာလမဟာဇနော အဝဂန္တွာ ဩတ- ရိတွာ န ဇာနာတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။ (က) (ဂ) အဥ္ဇလိံ နာဝဗုဇ္ဈသိ (ဇာ၊၂။၄၈)တိ.... အဉ္ဇလိံ န ဇာနာသိ၊ န ပဋိဂ္ဂဏှာသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၇။ (က) (ဃ) နာဝဗုဇ္ဈတိ (ဇာ၊၁။၂၆၇)တိ ပစ္ဆာပိ တံ ပရေန ကတံ ဥပကာရံ တဿ ဇိဏ္ဏကာလေ အသမတ္ထကာလေ န သရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။

အဝဗုဇ္ဈန (န) [အဝ+ဗုဓ+ယ+ယု] သိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ အာရမ္မဏမ္ပိ သဥ္ဇာနာတိ အဝဗုဇ္ဈနဝသေန၊ န သဥ္ဇာနနမတ္တေန။ မ၊ဋီ၊

၂။ ၂၆၅။....ယာထာဝတော အဝဗုဇ္ဈနံ သုခံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၇၄။

အဝဗုဇ္ဈနသဘာဝ (ပု) [အဝဗုဇ္ဈန+သဘာဝ] သိခြင်း – ထိုးထွင်း၍သိခြင်း – သဘော။ ဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝတော အဝဗုဇ္ဈန-သဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၉။ မဋီ၊ ၃။၄၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၁၅။

အဝဗုဇ္ဈမာန (တိ) [အဝ+ဗုဓ+ယ+မာန] သိအပ်သော၊ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။.... ဧဝံ အဝဗုဇ္ဈမာနဿ တေသံ သဘာဝဿ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၉။

အဝဗုဇ္ဈိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဗုဓ+ယ+တဗ္ဗ] သိအပ်–ထိုးထွင်း၍သိအပ်–သော။ ဒုရနုဗောဓော ဒုက္ခေန အဝဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန အဝဗုဇ္ဈိတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ဂ၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၉။

အဝဗုဇ္ဈိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ + ဗုဓ + ယ+ တုံ] သိခြင်း – ထိုးထွင်း၍သိခြင်း – ငှါ။ အဝ-ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗ-ကြည့်။

အဝဗုဇ္ဈိယတိ— မူလဋီ၊ ၁။၂၇။ ဤ၌ အဝဗုဇ္ဈိ-ယတိ-ဟု ကမ္မရုပ် မဖြစ်နိုင် သောကြောင့် အဝဗုဇ္ဈတိ (ကမ္မရုပ်)ဟု ရှိရာမှ ပျက်သော ပါဌ် ဖြစ်ဟန်တူသည်။

အဝဗုဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဗုဓ+တ] (က) သိသော၊ ထိုးထွင်း၍ – သက်ဝင်၍ – သိသော၊သူ။ (ခ) သိအပ်သော၊ တရား။ (က) အရိယသစ္စာနိ အာဂတာ အဓိဂတာ အဝဗုဒ္ဓါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (ခ) အညာတ^၁-ကြည့်။

အဝဗောဓ (ပု) [အဝ+ဗုဓ+ဏ] သိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ မချွတ်မလွဲ – အမှန် အကန် – သိခြင်း။ အတ္ထာနုရူပံ ဓမ္မေသု.... အဝဗောဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃။ အဝိရုဇ္ဈိတွာ ဝိသယဿ အဓိဂမသင်္ခါတော အဝဗောဓော။ မဋီ၊ ၁။၁၆၁။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆ဂ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၄။)

အဝဗောဓတိ (ကြိ) [အဝ + ဗုဓ + အ + တိ] ယုံကြည်၏၊ လက်ခံ၏။ နာဝဗောဓန္တိ သာရ-ထိ။ ဇာ၊၁။၁၁ဂ။ နာဝဗောဓန္တီတိ န သာရ-တော ပစ္စေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အဝဗောဓေန (န) [အဝ+ဗုဓ+ဏေ+ယု] သိစေခြင်း။....သညတ္တိ° အဝဗောဓနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၇၇။)

အဝဗောဓပ္ပကာရ (ပု) [အဝဗောဓ+ပကာရ] ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော အပြား၊ ထိုးထွင်း၍ သိပုံ အမျိုးအစား။ လောကိယ-လောကုတ္တရာနံ ယထာက္ကမံ အဝဗောဓပ္ပကာ-ရဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁။

အဝဗောဓယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဗုဓ+ဏယ+တုံ] သိစေခြင်း–ထိုးထွင်း၍သိစေခြင်း–ငှါ။ သင်္ခေပဝိတ္ထာရနယေန ဟေတုဒါဟရဏာဒီဟိ အဝဗောဓယိတုံ သမတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။ ဝဇီရ။၃။

အဝဗောဓဝိသေသ (ပု) [အဝဗောဓ+ဝိသေသ] သိခြင်း–သိပုံ–အထူး။တေသံ ပန အတ္တနော ကုသလာဒိဓမ္မာနဝဗောဓဿ အဝဗောဓဝိ-သေသော အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၆၄။

အဝဗောဓာနုဘာဝဒီပက (တိ) [အဝဗောဓ+ အာနုဘာဝ+ဒီပက] သိခြင်း – ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း – ၏ အာနုဘော်ကို – ပြတတ်သော –ပြကြောင်းဖြစ်သော။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတဿ ပစ္စယက္ခယဿ အဝဗောဓာနုဘာဝဒီပကံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၄။

အဝဗောဓေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဗုဓ+ဏေ+ တဗ္ဗ] သိစေအပ်သော။ သော ဧဝံ အဝ-

ဗောဓေတဗ္ဗော "ဘန္တေ တုမှေ မဟလ္လကာ.... သလာကာ"တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။

အဝဗောဓေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဗုဓ+ဏေ+တုံ] သိစေခြင်း–ထိုးထွင်း၍ သိစေခြင်း–ငှါ။ ကထေတုမ္ပိ သုခံ ဟောတိ ပရံ အဝဗောဓေတုမ္ပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁-၂။ ဒေသေတုံ အဝဗောဓေတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၄။

အဝဘာသ (ပု) [အဝ+ဘာသ + အ] ထင်သော၊ ထင်ရှားသော၊ ဉာဏ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော။ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော (ဒီ၊၂။ ၄၇။ သံ၊၂။၃၇၇)တိ ဂမ္ဘီရော ဟုတွာ အဝဘာသတိ၊ ဒိဿတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အဝဘာသတီတိ ဉာယတိ (ခါယတိ) ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဉာဏဿ တထာ ဥပဋ္ဌာနဉ္စ သန္ဓာယ ဒိဿတီတိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။

အဝဘာသတိ¹ (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+အ+တိ] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏၊ ထင်ရှား၏၊ ဉာဏ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှား၏။ အဝဘာသ·ကြည့်။

အဝဘာသတိ² (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ အဝဘာသေယျ (ဩဘာသေယျ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

အဝဘာသန (န) [အဝ+ဘာသ+ယု] ထင်ရှားခြင်း၊ စိတ်၌–ဉာဏ်၌ – ပေါ်လွင်ထင်ရှားခြင်း။ တထာ အဝဘာသနတော စ စေတသိ ဥပဋ္ဌာနတော ဂမ္ဘီရာဝဘာသဥ္စ ကရောန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၉။

အဝဘာသနကိစ္စ (တိ) [အဝဘာသန + ကိစ္စ] ထင်ရှားစွာသိမြင်ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ပထဝီ-အာဒီနံ ဓာတူနံ သဘာဝလက္ခဏာဝဘာသနေန အဝဘာသနကိစ္စာယ ဘာဝနာပညာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၆။

အဝဘာသနသမတ္ထတာ (ထီ) [အဝဘာသန+သမတ္ထတာ] ထင်မြင်လာခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ စက္ခာဒီနံ ရူပါဒိအဝဘာသနသမတ္ထတာ....ဂုဏောတိ တေသံ လဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၅၉။

အဝဘာသိယမာန (တိ) [အဝ+ဘာသ+ယ+မာန] ထင်မြင်အပ်သော။ ပညာယ ဟိ သာတိသယံ အဝဘာသိယမာနေ ဝိသယေ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။

အဝဘုဉ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ + ဘုဇ + တွာ] အောက်သို့ ခွေ၍။ ဩဘဂ္ဂ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၇) ကြည့်။

အဝဘုတ္တ (တိ) [အဝ + ဘုဇ + တ] (က) မကောင်းသော – အညံ့စားဖြစ်သော – အစားအစာ။ (ခ)(သူ့အစာ စားပြီးနောက် သူ့ကိစ္စ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို မဆောင်ရွက်သဖြင့် ကြွေးမြီ တင်ရှိနေခြင်း ကြောင့်) မကောင်းသဖြင့်– ကြွေးမဆပ်ပဲ– စားအပ်သော အစားအစာ။ (က) ပါနဘောဇနာ-ဒီဟိ နပ္ပဋိပူဇေတိ၊ န ဝါ ဒေတိ၊ အဝဘုတ္တံ ဝါ ဒေတီတိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၂။ (ခ) အဝဘောတ္တုံ·ကြည့်။

အဝဘူတ (တိ) [အဝ+ဘူတ(=ဘူ+တ)] မကြီးပွါး–မတိုးတက် – သော၊ အောက်တန်းကျသော၊ ယုတ်နိမ့်သော၊ ကျက်သရေ–မင်္ဂလာ – မရှိသော၊သူ။ အဝဘူတာဝ အယံ မေဥ္စာနီ ဖြာဟ္မဏီ၊ ပရာဘူတာဝ အယံ မေဥ္စာနီ ဖြာဟ္မဏီ။ မ၊၂။၄၂၅။ အဝဘူတာဝါတိ အဝစ္စိဘူတာ အဝမင်္ဂလဘူတာယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၈။ အဝဘူတာတိ အဓောဘူတာ၊ အဓောဘာဝေါ သတ္တာနံ အဝဖို အဝမင်္ဂလန္တိ အာဟ "အဝစ္စိဘူတာ အဝမင်္ဂလဘူတာယေ-ဝါ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။

အဝဘောတ္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘုဇ+တုံ] မကောင်းသဖြင့် စားခြင်းငှါ၊ ဆောင်ရွက်ရမည့် သူ့ကိစ္စကို မဆောင်ရွက်ပဲ စားခြင်းငှါ။

တံ ရာဇပိဏ္ဍံ အဝဘောတ္တုံ၊ နာဟံ ဗြာဟ္မဏ'-မုဿဟေ။ ဇာ၊၁။၁၄၅။ အဝဘောတ္တုန္တိ ဒုဇ္ဘုတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ။ ရညော ဟိ ကိစ္စံ အနိပ္ဖါ-ဒေန္တော တံ အဝဘုတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

အဝမင်္ဂလ (န) [အဝ+မင်္ဂလ] မင်္ဂလာမရှိသော (စကား, အမှုကိစ္စ စသည်)။ .... အဝမင်္ဂလံ ကထေတိ၊ အဝမင်္ဂလံ ကရောန္တာနံ ဂေဟံ ဂန္တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ မင်္ဂလကိစ္စေသု "သမဏဒဿနံ အဝမင်္ဂလ"န္တိ ဇဝံ ဒိဋ္ဌိကော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။) အဝဘူတ-လည်း ကြည့်။

အဝမင်္ဂလအဿ (ပု) [အဝမင်္ဂလ+အဿ] မင်္ဂ-လာမရှိသော မြင်း။ အဝမင်္ဂလရထေ အဝ-မင်္ဂလအဿေ ယောဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁။

အဝမင်္ဂလရထ (ပု) [အဝမင်္ဂလ+ရထ] မင်္ဂလာ မရှိသော ရထား။ ဂစ္ဆထ နံ အဝမင်္ဂလ-ရထေ နိပဇ္ဇာပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ အဝမင်္ဂလအဿ-လည်း ကြည့်။

အဝမင်္ဂလဝတ္ထ (န) [အဝမင်္ဂလ+ဝတ္ထ] မင်္ဂလာ မရှိသောအဝတ်။ သိဝေယျက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၀)-ကြည့်။

အဝမင်္ဂလသညီ (တိ) [အဝမင်္ဂလ+သညာ+ဤ] မင်္ဂလာမရှိဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ပါ-ဒေသု အပနီတေသု အဝမင်္ဂလသညိနော ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၅။

အဝမည (န) [အဝ + မန+ ဏျ] အထင် အမြင်သေးခြင်း၊ မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့ခြင်း။ တေသု အဝမညံ အကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဗောဓိ-သတ္တံ အဝမညံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။

အဝမညတိ (ကြိ) [အဝ+မန+ယ+တိ] အောက်တန်းချ၍ – နှိမ့်ချ၍ – အသိအမှတ်ပြု၏ – မှတ်ထင်၏၊ အထင်အမြင်သေး၏၊ မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့မှတ်ထင်၏။ "အယံ ဒိန္နံ ပဋိဂ္ဂဟေတုမေဝ ဇာနာတီ"တိ ဇဝံ အဝ-မညတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ အဝမညန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ အဝမညတု—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၅။ အဝမညေယျ— ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၆။ အဝမညေထ— ဓမ္မ။၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၊၁၃။ အဝမညထ — သုတ္တနိ။၃၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၉။ အဝမညိ—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၆။ အဝမညိမှ—ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၂။ အဝမညိဿတိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၂။

အဝမညန (န၊ထီ) [အဝ + မန + ယ + ယု] အထင် အမြင် သေးခြင်း၊ မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့ခြင်း။ .... မာနနဿ အဘာဝေန အမာနနာ အဝမညနာ စ အဝမာနဝသေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ဇောနိ အဝမညနာနိ ကတွာ အတိက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၀။

အဝမညန္တ (တိ) [အဝ + မန + ယ + အန္တ] အထင် အမြင် သေးသော၊ မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့သော၊သူ။ တထေဝ အဝမည-န္တော အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အဝမညမာန (တိ) [အဝ+မန+ယ+မာန] အဝမညန္တ-နှင့် အနက်တူ။ ပဟာတဗ္ဗဝတ္ထုံ အဝမညမာနေတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၅။ (–မူလဋီ၊၂။၂၁၇။)

အဝမညိတ (တိ) [အဝ+မန+ယ+တ] အထင် အမြင် သေးအပ်–မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့အပ် – ရှုတ်ချကဲ့ရဲ့အပ်–သော။ ဂရဟိတ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၃)ကြည့်။

အဝမညိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ + မန + ယ + တဗ္ဗ] အထင်အမြင်သေးအပ်သော၊ မထေမဲ့ မြင် အောက်မေ့အပ်သော။ "ပါပကမ္မံ နာဝမေတံ အပ္ပကာ"န္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၁၃။

အဝမညိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မန+ယ+တွာ] မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့၍။ ပုဏ္ဏကသေဋ္ဌိ-ဓီတရံ အဝမညိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။

အဝမတ (တိ) [အဝ+မန+တ] အယုတ်စား, အညံ့စား အနေအားဖြင့် – အောက်တန်းချ၍ – နှိမ့်ချ၍ – အသိအမှတ်ပြုအပ်သော၊ အထင်အမြင်သေးအပ်သော၊ မထေမဲ့မြင် အောက်မေ့အပ်သော။ ဉညာတ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ)ကြည့်။ အနဝမတ-လည်း ကြည့်။

အဝမဒ္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+အ+တိ] နင်းချေ၏၊ အောက်သို့ချ၏။ ဩမဒ္ဒ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဂ၆) ကြည့်။

အဝမန္တဗ္ဗ (တိ) [အဝ+မန+တဗ္ဗ] အဝမတနှင့် အနက်တူ။ န ဟိ အဟံ ရူပမတ္တေန အဝမန္တ-ဗ္ဗော၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အဝမာန (ပု) [အဝ+မာန] (၁) ယုတ်ညံ့ အောက်ကျသော မာန။ (၂) မထေမဲ့မြင် ပြုခြင်း၊ မရိုသေခြင်း၊ မခန့်လေးစားပြုခြင်း။ (၁) မာနော အတိမာနော မာနာတိမာနော ဩမာနော အဝမာနော။ စူဠနိ။၂၀၅။ (၂) ကတိပါဟေနေဝ တေ ပိတာ တယာ ကတံ အဝမာနံ စိန္တေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဝမာနန္တိ အဝမညနံ အနာဒရံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။)

အဝမာနန (န၊ထီ) [အဝ+မာနန] အမြတ်တနိုး မပြုခြင်း၊ မလေးစား – မရိုသေ – ခြင်း။ သမ္မာနနေပိ အဝမာနနေပိ ခမော၀ ဘဝေ-ယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

အဝမာနပ္ပတ္တ (တိ) [အဝမာန+ပတ္တ] မထေမဲ့မြင် ပြုခြင်းသို့ရောက်သော၊ မထေမဲ့မြင် အပြုခံရသော၊သူ။ သာ အဝမာနပ္ပတ္တာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။

အဝမာနာရဟ (တိ) [အဝမာန + အရဟ] မထေမဲ့မြင် ပြုထိုက်သော၊သူ။ သမ္မာနာရဟေ ခတ္တိယာဒိကုလေ, အဝမာနာရဟေ စဏ္ဍာ-လာဒိကုလေ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၃။

အဝမာနိတ (တိ) [အဝ + မန + တ] (၁) အောက်တန်းချ၍ သိအပ်သော၊ မထေမဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊ မထေမဲ့မြင် အပြုခံရသော၊ သူ။ (၂) မထေမဲ့မြင် ပြုခြင်း၊ နှိပ်စက်– လှမ်းမိုး–ခြင်း။ (၁) သော ဘရိယာယ အဝမာနိတော နိဗ္ဗိန္နမာနသော အညံ ကညံ အာနေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၄။ အဝညာတော'ဝ-ဂဏိတော၊ ပရိဘူတာဝမာနိတာ။ ဓာန်။၇၅၆။ ဟေဋ္ဌာ ကတ္ဟာ .... မညတီတိ .... အဝမာနိ-တော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅၆။ (၂) ဟီနမဇ္ဈိမဥက္ကဋ္ဌေ၊ သဟန္တော အဝမာနိတံ။ စရိယာ။၄၀၃။ အဝမာနံ ပရိဘဝံ သဟန္တော ခမန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အဝမာနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မန+ဏေ+တွာ]မထေမဲ့မြင် ပြု၍၊ မလေးမစားပြု၍။ ပဥ္စ-စူဠာကရဏ ဂဒ္ဒူလ ဗန္ဓန ဝေါမယာ သိဥ္စနေဟိ အဝမာနေတွာ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆၀။

အဝမာနေန္တ (တိ) [အဝ+မန+ဏေ+အန္တ] မထေမဲ့မြင်–မခန့်လေးစား–ပြုသော၊အထင် အမြင်သေးသော။ ဝိသေဝမာန (မ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၇)ကြည့်။

အဝမိ (ကြိ) ဝမတိ (ဇာ၊၁။၃၅၂)ကြည့်။

အဝမုက္က (တိ) [အဝ+မုစ+တ] ဖြေ–ဖြုတ်– ချွတ်–ပယ်ရှား–အပ်သော (မာရ်၏ ကြေ့ကွင်း)။ ဩမုက္က (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၅)ကြည့်။

အဝမုခ (တိ) [အဝ + မုခ] အောက်သို့ မျက်နှာ ပြုသော၊ စောက်ထိုးဖြစ်သော။ အဝပတိတ-ကြည့်။

အဝယ (တိ) [န+ဝယ] (၁) ယုတ်လျော့ခြင်း မရှိ – မယုတ်လျော့ – သော၊ ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အနဝယ (၁) အနက် ကြည့်။ (၂) (လောကာယတကျမ်း, မဟာပုရိသလက္ခဏာ ကျမ်း-တို့ကို) အပြည့်အစုံ ဆောင်ရွက် မှတ်သားမထားနိုင်သော၊ မတတ်မြောက်သော၊ သူ။အနဝယ (၂) အနက်ကြည့်။ (၃) မယုတ်လျော့–ပြည့်စုံ–သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုဖွယ်မရှိ–အပြတ်ကင်းစင် – သော၊ သူ။ အနဝယ (၃) အနက် ကြည့်။

အဝယဝ (ပု) [အဝ+ယု+အ။ အဝပုဗ္ဗော ယု မိဿနေ၊ အ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၀။] (၁) အစိတ်အပိုင်း။ (၂) ကိုယ်အင်္ဂါ။ (၁) ရုက္ခသဒ္ဒေန ပန အဝယဝေ သမူဟဝေါဟာရေန ဝါ နိကာယောတိ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၊ ၂၀၃။ ဝဇီရ။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၄။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၁၆၃။) (၂) အင်္ဂံ တွ'ဝယဝေါ ဝုတ္တော။ ဓာန်။၂၇၀။

အဝယဝကိရိယာ (ထီ) [အဝယဝ+ကိရိယာ] အစိတ်အပိုင်း – အစိတ်အစိတ် – ဖြစ်သော ကြိယာ။ အာခ္ယာတေ ဟိ သင်္ဂဟဏဝိဘင်္ဂနပ္ပဘေဒဝစနသင်္ခါတာနံ အဝယဝကိရိယာနံ တံ-သမုဒါယဘူတာနံ ပကရဏာနိ။အနု၊ဋီ၊၃။၃၅။

အဝယဝဂန္ဓ (ပု) [အဝယဝ + ဂန္ဓ] အစိတ်အပိုင်း–အမြစ်အခေါက်စသော တခုစီတခုစီ –ဖြစ်သောအရာဝတ္ထုတို့၏ အနံ့။ မူလဂန္ဓေတိအာဒိနာ ရုက္ခာနံ အဝယဝဂန္ဓော ဂဟိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၆-၇။

အဝယဝဇောတန (န) [အဝယဝ+ဇောတန] အစိတ်အစိတ်ကို ထွန်းပြခြင်း။ ဣဒါနိ အဝယဝဇောတနဝသေန ပဒတ္ထံ ဒဿေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၀။

အဝယဝတန္တိ (ထီ) [အဝယဝ+တန္တိ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ပါဠိ။ တန္တိသမုဒါယဿ အဝယဝတန္တိယာ အာခရဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၄။ မူလဋီ၊၁။၂၀။

အဝယဝတ္ထ (ပု) [အဝယဝ + အတ္ထ] အစိတ်အစိတ် ဖြစ်သော အနက်။ ဝုစ္စတေ အဝယဝတ္ထော ဓာတုအတ္ထော။ ပေဋကော၊၂၄၄။ အဝယဝတ္ထေ ကရဏဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃။

အဝယဝဒေသနာ (ထီ) [အဝယဝ+ဒေသနာ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ဒေသနာ။ သမုဒါယဒေသနာယ အဝယဝဒေသနာနံ အာခရဘာဝတော။ အနုဋီ၊၁။၃။

အဝယဝဒ္ဒါရ (န) [အဝယဝ + ဒွါရ] အစိတ်အပိုင်းကို အကြောင်းပြုခြင်း။ တံ ပန အဝယဝဒ္ဒါရေန သမုဒါယေ နိရုဠှံ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၂၅။

အဝယဝဓမ္မ (ပု) [အဝယဝ + ဓမ္မ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော တရား။ ဒေဟော အဝယဝေဟိ အဝယဝဓမ္မေဟိ ဝိနာ န ဝတ္တတိ ဥပလဗ္ဘတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ အဝယဝဓမ္မေန သမုဒါယဿ အပဒိသိတဗ္ဗတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၃-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။ အနုဋီ၊၁။၂၇။

အဝယဝဓာတု (ထီ) [အဝယဝ+ဓာတု] အစိတ်အစိတ် ဖြစ်သော ဓာတ်။ အနေကဓမ္မပါဟိ အကတ္တစက္ကာဤသာဒိအဝယဝဓာတူဟိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅၂။

အဝယဝနိဒ္ဒါရဏ (န) [အဝယဝ + နိဒ္ဒါရဏ] အစိတ်အစိတ်ကို ထုတ်ခြင်း။ သမုဒါယတော အဝယဝနိဒ္ဒါရဏံ ဒဿေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၀၅။

အဝယဝပဒ (န) [အဝယဝ + ပဒ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သောပုဒ်။ တေသံ ဒသ အဝယဝပဒါနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၁။

အဝယဝပဒတ္ထ (ပု) [အဝယဝပဒ + အတ္ထ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ပုဒ်၏အနက်။ သမာသပဒဿ အဝယဝပဒတ္ထံ ဒဿေန္တေန။ သာရတ္ထ၊၁။၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၀၅။ မူလဋီ၊၁။၂၁။

အဝယဝပရိမာဏ—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၈-၌ အဝယဝပရိမာဏော-ဟု ရှိသောပါဌ်ကား ယဝပရိမာဏော-ဟု ရှိရာမှ ပျက်လာသောပါဌ် ဖြစ်သည်။ ယဝပရိမာဏ (မ၊ဋီ၊၃။၆၅), ယဝပ္ပမာဏ (ဒီ၊ဋီ၊၁၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၂)တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝယဝပရိယာယတာ (ထီ) [အဝယဝ+ပရိယာယတာ] အဝယဝ-သဒ္ဒါ၏—ပရိယာယ်—စကားလှယ်—၏အဖြစ်။ အင်္ဂသဒ္ဒဿ အဝယဝပရိယာယတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၅။

အဝယဝပါရိပူရိ (ထီ) [အဝယဝ + ပါရိပူရိ] ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတို့၏ ပြည့်ဖြိုးခြင်း။ အဝယဝပါရိပူရိယာ စ ဒဿနာယ ဩကာသော န ခုဒ္ဒကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ (—ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၀။)

အဝယဝပါဠိ (ထီ) [အဝယဝ+ပါဠိ] အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သောပါဠိ။ ပါဠိသမုဒါယဿ အဝယဝပါဠိယာ အာဓာရဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၇၈။

အဝယဝပ္ပဘေဒ (ပု) [အဝယဝ + ပဘေဒ] အစိတ်အစိတ်—အပြား—အထူး။ ဇာတိဝသေန အဝယဝပ္ပဘေဒေန ဗဟုတ္တဿ ဇနပဒေတိ ဧကဝစနပယောဂေါ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၁။

အဝယဝဗျတိရေက (ပု) [အဝယဝ+ဗျတိရေက] အစိတ်အပိုင်း၏—ဆန့်ကျင်ဖက် — ပြောင်းပြန် — အနက်သဘော။ အဝယဝဗျတိရေကေန သမုဒါယဿ အဘာဝတော (သမုဒါယော ဇီဝါဘိနိဝေသော အဝယဝေပိ ဟောတိ)။ မ၊ဋီ၊၁။၇၂။ အနု၊ဋီ၊၃။၇၆။ ပရမတ္ထတော ယဒိပိ အဝယဝဗျတိရေကေန သမုဒါယော နတ္ထိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၂။

အဝယဝဗျာပါရ (ပု) [အဝယဝ + ဗျာပါရ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော တရားတို့၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရ။ အဝယဝဗျာပါရော ဟိ သမုဒါယေ ဝေါဟရီယတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၉၅။

အဝယဝဘာဝ (ပု) [အဝယဝ+ဘာဝ] အစိတ်အပိုင်း၏အဖြစ်။ အဝယဝဘာဝေန သဏ္ဍိတံ ဟုတွာ ဌိတမ္ပိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။

အဝယဝဘူတ (တိ) [အဝယဝ+ဘူတ] အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။....သရီရသင်္ခါတဿ သမုဒါယဿ အဝယဝဘူတေသု ရသသောဏိတာဒီသု အညမညံ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၆။ (—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၁။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။)

အဝယဝဘေဒ (ပု) [အဝယဝ+ဘေဒ] အစိတ်အပိုင်း—အပြား—အထူး။ အတ္ထတတွံ ဒဿေတွာ အဝယဝဘေဒဝသေန အတ္ထံ ဒဿေတုံ....။ အနု၊ဋီ၊၁။၄။

အဝယဝမုခ (န) [အဝယဝ+မုခ] အစိတ်အစိတ်ကို — အဦးအစ—အကြောင်း — ပဓာန—ပြုခြင်း။ အဝယဝမုခေန ဟိ သမုဒါယော ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။

အဝယဝယောဇနာ (ထီ) [အဝယဝ+ယောဇနာ] အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သောပုဒ်တို့ကို—ယှဉ်စပ်ခြင်း—အနက်ပေးခြင်း။ တံ တုမှေ သာဓုကံ သုဏာထ မနသိကရောထာတိ သမုဒါယယောဇနာ, အဝယဝယောဇနာပိ ကာတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅။

အဝယဝလေသဘူတ (တိ) [အဝယဝ+လေသ+ဘူတ] အစိတ်အပိုင်း—အစအန—ဖြစ်၍ ဖြစ်

သော။ တန္တုနော အဝယဝလေသဘူတပရမ-
သုခုမဘာဝပ္ပတ္တံ အံသုံ သန္ဓာယာဟ "အံသုံ
ပန မုဉ္စိတွာ" တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃၀။

အဝယဝဝါကျနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [အဝယဝ+ဝါကျ+
နိပ္ဖတ္တိ] အစိတ်ဖြစ်သောဝါကျ၏ ပြီးခြင်း။
ဒိဿတိ ဟိ အဝယဝဝါကျနိပ္ဖတ္တိ "ဗြာဟ္မ-
ဏာဒယော ဘူဥ္ဇန္တု"တိအာဒီသု။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊
၁။၁၀၉။

အဝယဝဝိကလ (တိ) [အဝယဝ+ဝိကလ] (န)
အစိတ်အစိတ်၏ချို့တဲ့ခြင်း။ အဝယဝဝိကလံ
ဥိန်။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၁။

အဝယဝဝိနိဗ္ဘောဂ (ပု) [အဝယဝ+ဝိနိဗ္ဘောဂ]
အစိတ် အစိတ် ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓိယာ
ဝါ အဝယဝဝိနိဗ္ဘောဂေ ကတေ န တံသ-
မညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၈၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၀၀။
မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၀။

အဝယဝဝိနိမုတ္တ (တိ) [အဝယဝ + ဝိနိမုတ္တ]
အစိတ်အပိုင်းမှ အလွတ်ဖြစ်သော။ န ဟိ
အဝယဝဝိနိမုတ္တော သမုဒါယော နာမ ကောစိ
အတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၄။၃၂၄။ (–ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၆။)

အဝယဝဝိပလ္လာသဝစန (န) [အဝယဝ+ဝိပလ္လာ-
သ+ဝစန] အစိတ် အစိတ်အားဖြင့် – ဖောက်
ပြန်ခြင်းကို ဆိုခြင်း – ဖောက်လွဲ ဖောက်ပြန်
ပြောဆိုခြင်း။ ဝိပလ္လာသဝစနံ အပ္ပတ္တကာလံ။
အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၁။

အဝယဝဝိဘာဂ (ပု) [အဝယဝ + ဝိဘာဂ]
အစိတ် အစိတ်အားဖြင့် ခွဲစိတ်ဝေဘန်ခြင်း။
ကောဋ္ဌာသာနံ ပန အဝယဝဝိဘာဂေန တဒ-
ဝယဝကလာပါနံ ဘေဒေ ဂယှမာနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၆။

အဝယဝဝိသေသ (ပု) [အဝယဝ + ဝိသေသ]
အစိတ်အပိုင်း အထူး။ ဟတ္ထေဟိ ဂဟဏ-
ယောဂ္ဂေ ရထဿ အဝယဝဝိသေသော။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၀၅။ သီ၊
ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၆။)

အဝယဝဝိသေသဝန္တု (တိ) [အဝယဝဝိသေသ+
ဝန္တု] အစိတ်အပိုင်းထူး ရှိသော၊ ထူးသော
အစိတ်အပိုင်းရှိသော။ သုသဏ္ဌိတဃဋကာဒိ-
အဝယဝဝိသေသဝန္တော ထမ္ဘကသမုဒါယော။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။

အဝယဝဝေါဟာရ (ပု) [အဝယဝ+ဝေါဟာရ]
အစိတ် – အစိတ်အပိုင်း – ကို တင်စား၍
ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို သုံးနှုန်းခြင်း။ အဝယ-
ဝေါဟာရေန သမုဒါယဿေဝ ပတီယမာ-
နတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၇။

အဝယဝသမုဒါယ (ပု) [အဝယဝ+သမုဒါယ]
(၁) အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတို့၏ အပေါင်းအစု။
(၂) အစိတ်, အပေါင်း။ (၁) ဘရိရန္တိ
သန္နိဝေသဝိသိဋ္ဌော ကရစရဏာဂီဝါသီသာဒိ
အဝယဝသမုဒါယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၄။၁၉၁။ (၂)
ယသ္မာ ပန ဝိသေသသာမညာနိ အဝယဝ-
သမုဒါယာ ဝိယ အညမညတော ဘိန္နာနိ။
အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၉။

အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍန (န) [အဝယဝ + သမ္ပိဏ္ဍန]
အစိတ်ကို ပေါင်းခြင်း။ ပိ-သဒ္ဒေါ, အပိ-
သဒ္ဒေါ ဝါ အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနေ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊
၁။၁၀၂။

အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ(တိ)[အဝယဝ+သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ]
အစိတ်ကို ပေါင်းခြင်းအနက်ရှိသော။ အပိ-
သဒ္ဒေါ, ပိသဒ္ဒေါ ဝါ အဝယဝသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။
သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၉၇။

အဝယဝသမ္ဗန္ဓ (ပု) [အဝယဝ + သမ္ဗန္ဓ]
အပေါင်းနှင့် အစိတ်တို့၏ – အဝယဝီ, အဝ-
ယဝ-အဖြစ်ဖြင့် – စပ်ခြင်း၊ အဝယဝသမ္ဗန်။
တေသန္တိ အဝယဝသမ္ဗန္ဓေ ဆဋ္ဌီ။ မောဂ်၊
ပဥ္စိကာ၊၂။၁။ အဝယဝသမ္ဗန္ဓေတိ သျာဒျ-
ဝယဝီ သမုဒါယေန ဒွေ ဒွေတိ ဝုတ္တာနမဝ-

ယဝါနံ သမ္ဗန္ဓေ။ ရင်း-ဋီ။ (— ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၃။ ရူ။နှာ-၁၆၇။)

အဝယဝသဟာဝဋ္ဌာန (န) [အဝယဝ+သဟ+အဝဋ္ဌာန] အစိတ် အစိတ်တို့၏ အတူတကွ တည်နေရာ အစုအဝေး။ အဝယဝသဟာဝဋ္ဌာနမေဝ ဟိ သမူဟော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။

အဝယဝသေသ (ပု) [အဝယဝ+သေသ] အစိတ် အစိတ်ဟူသော အကြွင်း။ ယထာ ဃဋ္ဋေ ဘိန္နေ ကပါလာဒိအဝယဝသေသော လဗ္ဘတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄။

အဝယဝါဒိသမ္ပန္န (တိ) [အဝယဝ+အာဒိ+သမ္ပန္န] အစိတ်အစိတ်စသည်နှင့် ပြည့်စုံသော။ အဝယဝါဒိသမ္ပန္နာပိ ဟိ ပေသုညာဒိသမန္နာဂတာ ဝါစာ ဒုဗ္ဘာသိတာဝ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

အဝယဝါဓိကတာ (ထီ) [အဝယဝ+အဓိကတာ] အစိတ်၏-အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဓာတ်၏-လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်။ စတုဓာတုသမုဒါယနိဿယဿ ဟိ ပသာဒဿ တဒေကဓာတုအဓိကတာ အဝယဝါဓိကတာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၉။

အဝယဝါဓိပ္ပါယ (ပု) [အဝယဝ+အဓိပ္ပါယ] အစိတ် အစိတ် ဖြစ်သော အဓိပ္ပါယ်၊ အသေးစိတ်အဓိပ္ပါယ်။ သမုဒါယဝသေန ဝုတ္တဿာပိ ဝါကျဿ အဝယဝါဓိပ္ပါယသမ္ဘဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။

အဝယဝါပေက္ခာ (ထီ) [အဝယဝ+အပေက္ခာ] အစိတ်အစိတ်ကို ငဲ့ခြင်း။ အဝယဝါပေက္ခာယ "ဩဝဒိယမာနာန"န္တိ ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဝိမတိ၊၁။၉၄။

အဝယဝါဝယဝိ(ဝီ)သမ္ဗန္ဓ (ပု) [အဝယဝ+အဝယဝီ+သမ္ဗန္ဓ] အစိတ်နှင့် အပေါင်းတို့၏ စပ်ခြင်း၊ အစိတ်အပေါင်းအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း။ အဝယဝ အဝယဝီ သမ္ဗန်။ အဝယဝါဝယဝိသမ္ဗန္ဓေ အဝယဝိနိ သာမိဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၂-၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။ အနုဋီ၊၃။၂၅၁။ ပက-ရဏဿာတိ ပန အဝယဝါဝယဝီသမ္ဗန္ဓေ။ အနုဋီ၊၃။၃။

အဝယဝိ(ဝီ)ဂါဟ (ပု) [အဝယဝီ+ဂါဟ] အပေါင်းအစု-အစိုင်အခဲ-အထည်ကိုယ်ဒြပ်-ဟု ယူဆခြင်း။ အဝယဝါ အဿ အတ္ထီတိ အဝယဝီ၊သမုဒါယော၊ သမူဟောတိ အတ္ထော၊ သော ပန အဝယဝိနိမုတ္တံ ဒြဗျန္တရန္တိ ဂါဟော လဒ္ဓိ အဝယဝီဂါဟော။ အနုဋီ၊၂။၁၅၂။ အဝယဝိဝါဒီ-လည်း ကြည့်။

အဝယဝိ(ဝီ)ဘာဝ (ပု) [အဝယဝီ+ဘာဝ] အစိတ်အပိုင်းရှိသောဝတ္ထု-အပေါင်း-၏ အဖြစ်။.... သံဃ-သဒ္ဒေ အဝယဝီဘာဝေန သမ္ဗန္ဓော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉။ ကာမံ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိယာ အဝယဝီဘာဝေါ လဗ္ဘတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၇။

အဝယဝိ(ဝီ)ဝါဒီ (တိ) [အဝယဝီ+ဝဒ+ဏီ] အစိတ်အပိုင်းရှိသောဝတ္ထု-အပေါင်းအစု-ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ ပါသာဒါဒိနုဂရာဝယဝသမူဟေ အဝယဝိဝါဒိနောပိ အဝယဝိဂါဟံ(အဝယဝိဂါဟဏံ) (အဝယဝိဂဟဏံ-?) န ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ မူလဋီ၊၂။၁၄၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၂။

အဝယဝိ(ဝီ)ဝိသယ (တိ) [အဝယဝီ+ဝိသယ] အပေါင်းဟူသော-ညွှန်ပြအပ်သောအရာ-ဟောဆိုရာ-ရှိသော။.... အဝယဝီဝိသယော သမ္ဗ-သဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂။ အနုဋီ၊၃။၂၅၁။

အဝယဝိ(ဝီ)သမ္ဗန္ဓ (ပု) [အဝယဝီ+သမ္ဗန္ဓ] အဝယဝီသမ္ဗန်၊ အဝယဝီ-အဝယဝ-အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ဗန်။ ဇော်မိဂဿ ဝိယာတိ ဇော်-မိဂဿ ဇင်္ဃာ ဝိယ။ အဝယဝီသမ္ဗန္ဓေ ဟိ ဣဒံ

သာမိဝစနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၈။ (ဤပုံစံနှင့် အလားတူသမ္ဗန်ကို အဝယဝသမ္ဗန်ဟု ဆိုကြသည်။ အဝယဝသမ္ဗန္ဓ-ကြည့်)။

အဝယဝီ (တိ) [အဝယဝ+ဤ] အစိတ်အပိုင်းရှိသောဝတ္ထု၊ အပေါင်း။....ကာစိ နတ္ထိ ပရဝါဒီနံ အဝယဝီအာဒိ ဝိယ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၉။ အပိ စ အဝယဝဝသေန အဝယဝီနော တထာနိဒ္ဒေသနိဒဿနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၄၁။

အဝယဝူပစာရ (ပု) [အဝယဝ + ဥပစာရ] အစိတ်၏ အမည်ကို တင်စားပြောဆိုခြင်း။ သမုဒါယေ အဝယဝူပစာရေနေဝ ဘိက္ခုပိ သန္တတော နာမာတိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၇။

အဝယဝေကတ္တ (န) [အဝယဝ + ဧကတ္တ] အစိတ်၏ တခုတည်း၏အဖြစ်။.... အဝယဝေကတ္တံ လိင်္ဂသမုဒါယဿ ဝိသေသကံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။

အဝရ (တိ) [(၁) န+ဝရ။ (၂) အဝ+ရာ+အ။] (၁) မမြတ်သော၊ ယုတ်ညံ့သော၊ နိမ့်သော (ဣန္ဒြေ)။ (၂) အနည်းငယ်သော။ (၁) အဝရိယ-ကြည့်။ (၂) အဝရမတ္တက-ကြည့်။

အဝရုဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ+ယ+တိ] ချုပ်လှဲစေ၏။ကရိယံ နာဝရုဇ္ဈိဿ (ထေရ။ ၂၅၃)-န္တိ တမဟံ ဒါနိ ကရိယံ န ဝိရာဓေဿံ၊ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိဿာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၂။

အဝရတ (တိ)[အဝ+ရမု+တ] ရှေးရှု-ဦးတည်၍-ရှောင်ကြဉ်သော။ ဩရတ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၂၅) ကြည့်။

အဝရမတ္တက (တိ) [အဝရ+မတ္တာ+က] နည်းသောအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အနည်းငယ်မျှသော။ ဩရမတ္တက (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁)ကြည့်။

အဝရဝါလိယအင်္ဂဏ (န) [အဝရဝါလိယ+အင်္ဂဏ] အဝရဝါလိယ-မည်သော မြေပြင်အရပ်၊ အဝရဝါလိယအင်္ဂဏ - မည်သော အရပ်။ တိံသ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ အဝရဝါလိယအင်္ဂဏံ ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၀၆။

အဝရိယ (တိ) [အဝရ+ဣယ] မမြတ်သော၊ ယုတ်ညံ့သော။ ဝရာနိ စ အဝရာနိ (အဝရိယာနိ) စ ဝရောဝရိယာနိ.... အဝရိယာနိတိ စ နု ဥတ္တမာနိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၈။

အဝရုဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဝ + ရုဓ + ယ + တိ] ဆန့်ကျင်၏။ နာဝရုဇ္ဈန္တိ တေ ဝစော။ ဇာ၊ ၁။၃၂၇။ န တေ ဝစနံ အဝရုဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၃၀။

အဝရုဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဓ+တ] (၁) နှင်ထုတ်အပ်သော၊သူ။ (၂) ဆန့်ကျင်သော၊ သူ။ (၃) ရန်သူ။ (၁) အဝရုဒ္ဓဿာပဟံ ဘရိယာ။ ဇာ၊၂။၃၅၇။ အဝရုဒ္ဓဿာတိ ရဋ္ဌတော ပဗ္ဗာဇိတဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၀။ (-ဇာ၊၂။၃၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၈။) (၂) တေန ခေါ ပန သမယေန သာကိယဒါသကာ အဝရုဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၃၅။ အဝရုဒ္ဓါ ဟောန္တိတိ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (၃) တေ ခေါ တေ မာရိသ အမနုဿာ မဟာရာဇာနံ အဝရုဒ္ဓါ နာမ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊၃။၁၆၅။ အဝရုဒ္ဓါ နာမ ပစ္စာမိတ္တာ ဝေရိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ အာဏာယ အဝရောဓိတုပစာရာ အဝရုဒ္ဓါ၊ တေ ပန အာဏာဝတော ပစ္စတ္ထိကာ နာမ ဟောန္တီတိ ပစ္စာမိတ္တာ ဝေရိနောတိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။

အဝရုဒ္ဓက (တိ) [အဝရုဒ္ဓ+က] (၁) ဆန့်ကျင်ဖက်-ရန်သူ-ဖြစ်သော၊သူ။ (၂) နှင်ထုတ်အပ်သော၊သူ။ (၃) အဝရုဒ္ဓက-မည်သော

ဘီလူး။ (၁) ဣတရေ.... အဝရုဒ္ဓကေ ပံသု-ပိသာစကာဒိယက္ခဂဏေ ပဋိက္ကမာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။) (၂) အရညေ အဝရုဒ္ဓကော။ ဇာ၊၂။၃၆၇။ အဝ-ရုဒ္ဓကောတိ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇိတော အရညေ ဝသန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၃။ (–ဇာ၊၂။၃၇၂-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂။) (၃) ကောပန အဝရုဒ္ဓကော နာမ ယက္ခော....ဥပဋ္ဌဟိတွာ....။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

အဝရုဒ္ဓကယက္ခ (ပု) [အဝရုဒ္ဓက+ယက္ခ] ရန်သူ ဖြစ်သော ဘီလူး။ အဝရုဒ္ဓကယက္ခာ ပန ဝေရူပံ သံဝိဟိတာရက္ခံ ဌာနံ ပဝိသိတုံ န သက္ကောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။)

အဝရုဒ္ဓတိ (ကြိ) [အဝ + ရုဓ + ယ + တိ] နှင်ထုတ်၏။ အဝရုဒ္ဓသိ (အဝရုန္ဓသိ ?) မံ ဒေဝ။ ဇာ၊၂။၃၂၄။ အဝရုဒ္ဓသီ (အဝရုန္ဓသီ)-တိ ရဋ္ဌာ နီဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၃။

အဝရုန္ဓတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ+အ+တိ] မယား အဖြစ်ဖြင့်သိမ်းပိုက်၏။ နာမေန ဂိရိဒါသော နာမ အဝရုန္ဓတိ (= ဩရုန္ဓတိ) အတ္တနော ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဂေဟေ ကရောတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။

အဝရောဇ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အဝရောဇ-မည်သော သူကြွယ်။ ဝိပဿိဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ သော ဝရရောဇဿ နာမ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဘာဂိနေယျော မာတုလေန သမာနနာမော အဝရောဇော နာမ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အဝရောဓ (ပု) [အဝ+ရုဓ+ဏ] ပါဝင်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း၊ အကျုံးဝင်ခြင်း။ တေပိ သဒ္ဓါ-ရက္ခန္ဓပရိယာပန္နတ္တာ ဧတ္ထေဝ အဝရောဓံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၉။

(–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၇။)

အဝရောဓတိ (ကြိ) [အဝ + ရုဓ + အ + တိ] ချုပ်နှောင်–ချုပ်ကိုင်–၏။ ဩရောဓယ္ယော-မာတိ နိရုဿာဟံ ဝိယ ကရောန္တာ အဝ-ရောဓယျာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆။

အဝရောဓန (န) [အဝ+ရုဓ+ယု] ပါဝင်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း၊ အကျုံးဝင်ခြင်း။ ကမ္မပထံ အပ္ပတ္တာနမ္ပိ တံတံဒွါရေ သံသန္ဒနံ အဝ-ရောဓနံ....။ မူလဋီ၊၁။၇၈။ (– အနုဋီ၊၁။ ၅၄။)

အဝရောဓိတ (တိ) [အဝ+ရုဓ+ဏေ+တ] (၁) သက်ဝင်စေအပ် – ပါဝင်စေအပ်– ထည့်သွင်းအပ် – သော။ (၂) ဆန့်ကျင်သော၊သူ။ (၁) "ဣမေ ဓမ္မာ ကုသလာ" တိ အပ္ပေတုံ ဝုတ္တန္တိ အပ္ပနာယ အဝရောဓိတံ။ မူလဋီ၊၁။၅၈။ (၂)အဝရောဓိတုပစာရ-ကြည့်။

အဝရောဓိတုပစာရ (တိ) [အဝရောဓိတ + ဥပစာရ] ဆန့်ကျင်လျက် အနီး၌–သွားလာ ကျက်စားခြင်းရှိသော– သွားလာကျက်စား သော၊သူ။ အဝရုဒ္ဓ (၃) အနက်-ကြည့်။

အဝရောဓေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ရုဓ+ဏေ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်–သွင်းယူအပ် – သော။.... ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ .... ပစ္စတ္တဓမ္မနာမဝသေန ပစ္စတ္တပညတ္တိယံ ဝါ အဝရောဓေတဗ္ဗာ။မူလဋီ၊ ၃။၂၉။ ဥပေက္ခာ ပန....ဒုက္ခေ အဝရောဓေ-တဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

အဝလက္ခဏ (တိ) [အဝ+လက္ခဏ] မကောင်း သော–ယုတ်ညံ့သော – လက္ခဏာရှိသော။ ယေသံ ဟတ္ထတော လာဘံ န လဘတိ၊ တေသံ အသိ "အဝလက္ခဏော" တိ ဂရ-ဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၀။

အဝလဥ္စိတ (တိ) [န+ဝလဥ္စိတ] မသုံး ဆောင်–အသုံးမပြု –အပ်–သင့် – ထိုက် –

သော (လမ်းခရီး-စသည်)။ .... အဝလဥ္ဇိ-တောန ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ။ ဂ၉။ .... အနွှရာ ကေဟိစိ အဝဥ္ဇိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

အဝလဥ္ဇိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အဝလဥ္ဇိတဗ္ဗ + ဋ္ဌာန] အသုံးမပြုထိုက်သော-နေရာ-အရပ်။ အကတပဗ္ဘာရ (ဝဇိရ။၂၉၆)-ကြည့်။

အဝလဥ္ဇိယမာန (တိ) [န + ဝလဥ္ဇိယမာန] အသုံးမပြုအပ်သော။ ဒီဃရတ္တံ အဝလဥ္ဇိယ-မာနာ မလဂ္ဂဟိတာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၇။

အဝလမ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လမ္ဗ+တွာ] မှီ၍၊ မှီခို၍၊ အမှီသဟဲပြု၍။ နာဝါယ စ တံ အဝလမ္ဗ တိဋ္ဌသိ။ ပေတ။၁၇၂။ အဝလမ္ဗာတိ အဝ-လမ္ဗိတွာ အပဿေန် အပဿာယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

အဝလမ္ဗတိ (ကြိ) [အဝ+လမ္ဗ+အ+တိ] (က) တွဲရရွဲဆွဲ၏၊ တွဲလျားကျ၏။ (ခ) ဖုံးလွှမ်း-ဖြန့်မိုး - ထင်ပေါ် - ထင်ဟပ် - ၏။ (က) အာကာသေ'ဝလမ္ဗရေ(ပေတ။၁၃၉)တိ အာ-ကာသေယေဝ သြလမ္ဗမာနာ တိဋ္ဌန္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၇၁။ ယာဝ ဘူမာ'ဝလမ္ဗရေ(ပေတ။၁၆၁)-တိ ယာဝ ဘူမိ၊ တာဝ သြလမ္ဗန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ (ခ) **အဝလမ္ဗန္တိ** အဝတ္ထရိယန္တိ။.... သြလမ္ဗနာဒိအာကာရေန ဟိ တာနိ ဥပဋ္ဌ-ဟန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၉။)

အဝလမ္ဗန (န) [အဝ+လမ္ဗ+ယု] အားပြုဆွဲမှီခြင်း။ အာရမ္မဏာဝလမ္ဗန (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃)န္တိ အာရမ္မဏဿ အဝလမ္ဗနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။

အဝလမ္ဗိတ (တိ) [အဝ+လမ္ဗ+တ] ဆွဲမှီအပ်-မှီတွယ်အပ်-သော။ တေသု ကာမေသု အဝ-လမ္ဗိတာ ဟုတွာ တေသုယေဝ နမိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။

အဝလမ္ဗိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လမ္ဗ+တွာ] မှီ၍၊ မှီခို၍၊ အမှီသဟဲပြု၍။ တသ္မာ တံ အဝ-လမ္ဗိတွာ၊ သြဂါဟေတွာန ပဋ္ဌပိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။

အဝလမ္ဗိနီ (ထီ) [အဝ+လမ္ဗ+ဏီ+ဣနီ] တွဲရရွဲဆွဲသော၊ တွဲလျားကျသော။ ကုသကသု-ဖုလ္လိတလတာဝလမ္ဗိနီဟိ။ ဝိမာန။၅၁။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။)

အဝလိခတိ (ကြိ) [အဝ+လိခ+အ+တိ] ခြစ်-ပွတ်တိုက် - ၏။ .... အဝလေခနမတ္တကေန အဝလိခေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ အဝလေခတိ-လည်း ကြည့်။

အဝလိတ္တ (တိ) [အဝ + လိပ + တ] (က) လိမ်းကျံအပ်သော။ (ခ) အောက်သို့မျက်နှာ ငုံ၍ လိမ်းကျံအပ်သော၊ အပြင်အပဥ္စ လိမ်း ကျံအပ်သော။ (က) နဝပေသိသတာ မံသာ၊ အဝလိတ္တာ ကဋ္ဌေဝရေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။) (ခ) ကုဋ္ဋိ နာမ ဥလ္လိတ္တာ ဝါ ဟောတိ အဝလိတ္တာ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။ အဝလိတ္တာတိ ဗဟိလိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ အဓောမုခံ လိတ္တာ အဝလိတ္တာ၊ ဗဟိ လိမ္ပန္တာ ဟိ ယေဘုယျေန အဓောမုခံ လိမ္ပန္တိ၊ တေနာ-ဟ "ဗဟိလိတ္တာ"တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။ (-ကင်္ခါ။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၃၇။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီ၊သစ်။၂၆၂။)

အဝလိ (လေ) ယှမာန (တိ) [အဝ+လိဟ+ ယ+မာန] (လျှာဖြင့်) လျက်အပ်သော။ ကာမာနဉ္စ သတ္တဓာရာလဂ္ဂမဓုဗိန္ဒု ဝိယ စ အဝလိယှမာနာ (အဝလေယှမာနာ)။ စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂ၉။

အဝလီယတိ (ကြိ) [အဝ + လီ + ယ + တိ] ကပ်ငြိ၏။ ကေစ္စေ ဒေဝါ မနုဿာ စ အဝ-လီယန္တိ အလ္လီယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၆၉။

အဝလေခတိ (ကြိ) [အဝ+လိခ+အ+တိ] ပြောင်အောင် ခြစ်၏။ (က) လျှာဖြင့် လျက်

၏။ (ခ) သုတ်သင်၏။ (က) ဇိဝှါယ ဟတ္ထံ အပလေခတိ အဝလေခတိ ဥဒကေန အ-ဓောဝနတော။ အံ၊၄ို၊၂။၂၁၉။ (ခ) ဖရု-သေနပိ ကဋ္ဌေန အဝလေခတ္တိ။ ဝိ၊၄။၃၉၁။

အဝလေခန (န) [အဝ+လိခ+ယု] (၁)(က) ခြစ်ယူ—ခွါယူ— ကြောင်းဖြစ်သောလက်နက် (ဓား-စသည်)။ (ခ) (မစင် ကျင်ကြီးကို) ခြစ်ပစ် — သုတ်သင် — ပယ်ရှား — ကြောင်း ဖြစ်သော—တုတ်တံ၊ ကနုတံ။ (တိ) (၂) (ထမင်းစားပြီးနောက် ထမင်းဟင်းစ ကပ်ငြိနေသော လက်ကို) လျှာဖြင့် လျက်တတ်သော၊ သူ။ (၃) (မစင်ကျင်ကြီးကို လက်ဖြင့်) ခြစ်— သုတ်သင်— တတ်သော၊ သူ။ (က) အဝလေခနေန တာလဂုဋ္ဌပဋ္ဌလံ ဥပ္ပါ-ဋ္ဌေန္တော ဝိယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၅။ (ခ) အဝ-လေခနကဋ္ဌ-ကြည့်။ (တိ) (၂) (၃) ဟတ္ထာ-ပလေခန၊ ဟတ္ထာဝလေခန (သျှာ၊က်) (အံ၊၁။၃၀၀)-ကြည့်။

အဝလေခနကဋ္ဌ (န) [အဝလေခန + ကဋ္ဌ] (မစင်ကျင်ကြီးကို) ခြစ်ပစ်—ပယ်ရှားသုတ်သင် — ကြောင်းဖြစ်သောတုတ်တံ၊ ကနုတံ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဝလေခနကဋ္ဌံ။ ဝိ၊၄။၂၇၃၊၃၉၁-၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၆။)

အဝလေခနပိဋ္ဌက (ပု) [အဝလေခန+ပိဋ္ဌက] ကနုတံ ထည့်ဘို့ရာ —ခြင်း — တောင်း — ပုံး၊ ကနုတံပုံး။ သစေ အဝလေခနပိဋ္ဌကော ပူရိတော ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၂။

အဝလေခနပိ (ပီ) ဌရ (ပု) [အဝလေခန+ပိ-(ပီ) ဌရ] အဝလေခနပိဋ္ဌက-နှင့် အနက်တူ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဝလေခနပိဌရံ။ ဝိ၊၄။၂၇၃။ အဝလေခနပိဌရောတိ အဝလေ-ခနကဋ္ဌာနံ ဌပနဘာဇနဝိသေသော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၆။

အဝလေခနပိဓရ (ပု) [အဝလေခန+ပိဓရ] အဝလေခနပိဋ္ဌက-နှင့် အနက်တူ။ သစေ အဝလေခနပိဓရော ပူရော ဟောတိ၊ အဝ-လေခနကဋ္ဌံ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၂။

အဝလေခနသတ္တက (န) [အဝလေခန+သတ္တက] (ကြံခွံစသည်ကို) ခြစ်—ခွါ—နွာ—ကြောင်း ဖြစ်သော ဓားငယ်။ ဥပရိမံ အဝလေခန-သတ္တကသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။ အဝလေခနသတ္တကံ ဥစ္ဆုတစာဝ-လေခနသတ္တကံ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၀၆။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၃။)

အဝလေခိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+လိခ+တဗ္ဗ] ခြစ်—သုတ်သင်—ပယ်ရှား—ထိုက်သော။ န ဖရု-သေန ကဋ္ဌေန အဝလေခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။)

အဝလေပ (ပု) [အဝ+လိပ+ဏ] (၁) လိမ်းကျံခြင်း။ (၂) မာန်မူခြင်း။ လေပဂဗ္ဗေသွ’-ဝလေပေါ။ ဓာန်။၁၀၇၉။ ဂဗ္ဗောတိ အဘိ-မာနော။ ဓာန်ဋီ။၁၀၇၉။ အဝလေပေါတိ အဟင်္ကာရော။ နီတိ၊ဓာ။၂၁၆။

အဝလောကန (န) [အဝ+လောက+ယု] ပြန်လှည့်၍ကြည့်ခြင်း။ အဝလောကနန္တိ “နာဂါ-ဝလောကိတံ အဝလောကေတွာ” တိ အာဒီသု ဝိယ ပုရိမကာယံ ပရိဝတ္တေတွာ’ ပေက္ခနံ။ နီတိ၊ဓာ။၂၇၁။

အဝလောကယန္တ (တိ) [အဝ+လောက+ဏယ + အန္တ။ ထိ-၌ အဝလောကယန္တီ] ကြည့်ရှုသော၊သူ။ တဒါ ဟိ မယှံ အဝလောကယန္တီ။ ဇာ၊၂။၄၀။ အဝလောကယန္တီတိ မယာ အဝလောကိတာ သယမ္ပိ မံ အဝလောကယန္တီ မံ ဥမ္မတ္တကံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၅။

အဝလောကယမာန (တိ) [အဝ+လောက+ဏယ+မာန] ကြည့်ရှု — ဖူးမြော်—သော၊

သူ။ အဝလောကယမာနာယေဝ (အပ-လောကယမာနာယေဝ၊ သီ၊က) အဝိဇ-ဟိတတ္တာ။ မ၊၂။၃၄၁။ အဝလောကယမာ-နာတိ....ဩလောကေန္တာဝ။ မ၊၄၊၃။၂၇၀။

အဝလောကိတ (တိ) [အဝ+လောက+တ] (က) ကြည့်ရှုအပ်သော၊ သူ။ (ခ) ကြည့်ရှုခြင်း၊ ကြည့်ရှု–ပုံ–နည်း။ (က) အဝလော-ကယန္တ-ကြည့်။ (ခ)နာဂါဝလောကိတ(နီတိ၊ ဓာ။၂ဂ၁) ကြည့်။

အဝလောကေတိ (ကြိ) [အဝ+လောက+ဏေ+တိ] (က) သေချာစွာကြည့်၏၊ ထပ်ခါထပ်ခါ–အဖန်ဖန်–ကြည့်၏။ (ခ) ကြည့်ရှု၏၊ ဆင်ခြင်၏။ (ဂ) ပြန်လည်၍ကြည့်၏။ (က) **အဝလောကေထာ**တိ ပုနပ္ပုန် ပဿထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဝလောကေထာတိ အပ-ဝတ္တိတွာ ဩလောကနံ ဩလောကေထ၊ တံ ပန အပဝတ္တိတွာ ဩလောကနံ အနု အနု ဒဿနံ ဟောတီတိ အာဟ "ပုနပ္ပုနံ ပဿထာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။ (ခ) **အဝ-လောကေမိ** ပညာစက္ခုနာ စတုသစ္စံ။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ **အဝလောကေယျာထ** ပါဝစနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (ဂ) ပရိဗ္ဗာဇကော အတ္တ-နော ပရိသံ **အဝလောကေသိ**။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

အဝလောကေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လောက+ဏေ+တွာ] ကြည့်ရှု၍၊ ဆင်ခြင်၍။.... ပညာ-စက္ခုနာ အဝလောကေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။

အဝလောကေန္တ (တိ) [အဝ+လောက+ဏေ+အန္တ] စူးစိုက်–စူးစမ်း–ကြည့်ရှုသော၊ သူ။ "သပ္ပေါ နု ခေါ, နော"တိ အဝလောကေန္တဿ သောဝတ္ထိကတ္တယံ ဒိသွာ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁ဂ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။

အဝဝတ္ထာန (န) [န+ဝဝတ္ထာန] မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–ခြင်း။....ကမ္မေဟိ ဒွါရာနံ အဝ-ဝတ္ထာနံ....။ မူလဋီ၊၁။၇၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။)

အဝဝတ္ထာနကရတ္တ (န) [န+ဝဝတ္ထာန+ကရတ္တ] ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–ခြင်းကို မပြုသည်၏ အဖြစ်။....အာဂမနဿ ဝဝတ္ထာနဿ အဘာ-ဝေန အဝဝတ္ထာနကရတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂ဂ၅။

အဝဝတ္ထာနာပတ္တိ (ထီ) [န+ဝဝတ္ထာန+အာ-ပတ္တိ] ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–ခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း။....ကေဝလဿ သရသဿ နာမ ဟေတု-ဘာဝေါ အဘိမမ္မေ နတ္ထိ အဝဝတ္ထာနာပတ္တိ-တော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၄။

အဝဝတ္ထာပေတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝဝတ္ထာပေတဗ္ဗ] မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–အပ်သော။ ကသိ-ဏာဒိအာရမ္မဏာနံ အဝဝတ္ထာပေတဗ္ဗတော အာရမ္မဏဝန္တာနိ ဈာနာနိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

အဝဝတ္ထာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဝတ္ထာပေတွာ] မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–မူ၍။ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ဝါ ပုရိသလိင်္ဂံ ဝါ တိ အဝဝတ္ထာပေတွာ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇ဂ။

အဝဝတ္ထိတ (တိ) [န+ဝဝတ္ထိတ] မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–အပ်သော။ ဝိပဿနာယ အနိ-မိတ္တာဒိနာမလာဘော အဝဝတ္ထိတတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။

အဝဝတ္ထိတဘာဝ (ပု) [အဝဝတ္ထိတ+ဘာဝ] မပိုင်းခြား – မသတ်မှတ် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သီတဗုဒ္ဓိယာ အဝဝတ္ထိတဘာဝတော ပါရာပါရံ ဝိယ။ အနုဋီ၊၁။၁၆ဂ။

အဝဝတ္ထိတာရမ္မဏ (တိ) [န+ဝဝတ္ထိတ+အာ-ရမ္မဏ] ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ဆုံးဖြတ် – အပ်သော အာရုံမရှိသော၊ အာရုံကို မပိုင်းခြား မသတ်မှတ် မဆုံးဖြတ်သော၊သူ။ တေ ကထံ ဘယဘေရဝံ အဝျာယန္တိ ? တေ အဝ-ဝတ္ထိတာရမ္မဏာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။

အဝဝတ္တိတာရမ္မဏာ အဝိနိစ္ဆိတဝိသယာ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၄။

အဝဝါဒကာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အဝဝါဒ- ကာ မည်သော သူငယ်မ။ အဝဒါရိကာ- ကြည့်။

အဝဝေခ (ပု) [အဝ+ဝိခ+ဏ] အစောက်၊ အနက်။ ဥဗ္ဗေဓေနာတိ အဝဝေခေန အခော- ဒိသတာယ၊ တေနာဟ "ဂမ္ဘီရတာယာ"တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။

အဝသ (တိ) [န+ဝသ] (၁) အားအစွမ်း မရှိ သော၊သူ။ (၂) မိမိအလိုသို့ မလိုက်–အလို အတိုင်း မဖြစ်–အလိုမကျ–သော၊သူ။ (၃) သေခါနီး၍ ဉာဏ်ပျက်စီးသူ။ (၁) သဗ္ဗေ သတ္တာ....အဝသာ အဗလာ အဝီရိယာ။ ဒီ၊ ၁။၅၀။ မ၊၂။၇၀။ သံ၊၂။၁၇၂။ အဝသာ အဗလာ အဝီရိယာတိ တေသံ အတ္တနော ဝသော ဝါ ဗလံ ဝါ ဝီရိယံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ နတ္ထိ တေသံ သံကိလေသဝိသုဒ္ဓိသု ဝသော သာ- မတ္ထိယန္တိ အဝသာ။ သီ·ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၀။ (– ဇာ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၈။) (၂) အဝ- သေ တံ(အဝသေသံ) ဘယံ ဟောတိ။ ထေရ။ ၃၂၀။ အဝသေတိ အဝသေ အသေရိကေ ကတ္ဂာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (၂) (၃) ဝိဝ- သော တွ'ဝသော ဘဝေ။ ခန်။၇၄၃။

အဝသံသန္ဒနပဒေသ (ပု) [အဝသံသန္ဒန+ပဒေ- သ] နှီးနှောရာ–အခွင့်–အခါ။ ဩကာသန္တိ အဝသံသန္ဒနပဒေသံ၊ တေနာဟ "ခဏံ ကာ- လ"န္တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀။

အဝသက္ကတိ (ကြိ) [အဝ + သက္က + အ + တိ] နောက်သို့ဆုတ်၏။ အဝသက္ကတိ ဒဿတိ သုပ္ပဟာရံ။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ အဝသက္ကိ–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၁။

အဝသက္ကိတ (တိ) [အဝ+သက္က+တ] နောက် သို့–ဆုတ်–ရွှေ့–ကျ–သော၊လျှောကျသော၊ (စကြာရတနာ)။ ဩသက္ကိတန္တိ ဤသကမ္ပိ အဝသက္ကိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ အဝသက္ကိတန္တိ ဩဂတဘာဝံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇။

အဝသဇ္ဇန (န) [အဝ+သဇ္ဇ+ယု] စွန့်လွှတ်ခြင်း။ ပဌမဝိကပ္ပေ အဝသဇ္ဇနမေဝ ဝုတ္တံ၊ တွေ အဝ- သဇ္ဇနာကာရောတိ တံ ဒဿေန္တော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၅၀၉။

အဝသဇ္ဇနာကာရ (ပု) [အဝသဇ္ဇန+အာကာရ] စွန့်လွှတ်ခြင်း အခြင်းအရာ။ အဝသဇ္ဇန- ကြည့်။

အဝသ(ဿ)ဋ (တိ) [အဝ+သရ+တ] ထွက်ခွါ –ပြောင်းရွှေ့–သွားသော၊တိတ္ထိဘောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့သော၊သူ။ ယဒါ စ သာ ဋ္ဌိတာ ဝါ အဿ စုတာ ဝါ နာသိတာ ဝါ အဝဿဋာ ဝါ။ .... အဝဿဋာ နာမ တိတ္ထာယတနံ သင်္ကန္တာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၂၀၀-၁။ တာဝဒေဝ အဝသဋ္ဌံ မနသာကဋ္ဌဿ မဂ္ဂံ ပုစ္ဆေယျုံ။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ မ၊၂။၄၂၂။ တစ်ဏမေဝ နိက္ခန္တံ့ အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

အဝသတာ (ထီ) [အဝသ + တာ] အလိုသို့ မလိုက်သည်–အလိုအတိုင်း မဖြစ်သည်–၏ အဖြစ်။ အဝသတာယ အဝိဓေယျတာယ စ ပရတော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၄၅။

အဝသဒ္ဒ (ပု) [အဝ+သဒ္ဒ] အဝ-သဒ္ဒါ။ အဝစရ (၁)(၂)အနက်တို့-ကြည့်။

အဝသန (န) [န+ဝသန] (၁) မနေခြင်း။ (၂) အဝတ်မဝတ်ခြင်း။ (၁) တသ္မိံ ဌာနေ အဝသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ (၂) အဝသနဘာဝ- ကြည့်။

အဝသနဋ္ဌ (ပု) [အဝသန+အတ္ထ] မနေခြင်း အနက်သဘော။ သဂရုဝါသံ အဝသနဋ္ဌေန

အဂါရဝဘာဝေါ် အဂါရဝတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄ဂ၁။

အဝသနဘာဝ (ပု) [အဝသန + ဘာဝ] အဝတ်မဝတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝသနဘာဝေန နဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။

အဝသနာကာရ (ပု) [အဝသန + အာကာရ] မနေခြင်း၏အကြောင်း။ ဣမဿိံ ဝိဟာရေ တေသာ အဝသနာကာရော မယာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

အဝသနောကာသ (ပု) [န+ဝသန+ဩကာသ] နေထိုင်ရာ မဟုတ်သောအရပ်။ ဘုမ္မဝစနေန ကဿာ န ဝုတ္တန္တိ၊ အဝသနောကာသတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အဝသန္တ (တိ) [န+ဝသန္တ] မကျင့်သုံးသော၊ သူ။ အဝသမာန (၂) အနက်-ကြည့်။

အဝသန္န (တိ) [အဝ+ သဒ + တ] (က) သက်ဝင်၍တည်သော။ (ခ) ဆုတ်နစ်သော။ (က) အဓိဩသန္န (ဒီ၊ဋီ၊၁။၄ဝ၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃ဝ) ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ်တို့ ကြည့်။

အဝသန္နဝီရိယ (တိ) [အဝသန္န+ဝီရိယ] ဆုတ်နစ်သော–စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော– ဝီရိယ ရှိသော၊သူ။ ဩသန္နဝီရိယ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄) ကြည့်။

အဝသန္နသမ္မာသင်္ကပ္ပစိတ္တ (တိ) [အဝသန္န+ သမ္မာသင်္ကပ္ပ+စိတ္တ] ဆုတ်နစ်သော ကောင်း သော စိတ်အကြံရှိသော။ သံသန္နသင်္ကပ္ပမန (မ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅ဂ)ကြည့်။

အဝသမာန (တိ) [န+ဝသမာန] (၁) မနေ သော၊သူ။ (၂) မကျင့်သုံးသော၊သူ။ (၁) အာစရိယကုလေပိ အဝသမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆၂။ (၂) ဝသေ အဝသမာနေသု (ထေရ။ ၂၃၆)တိ သတ္တေသု မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသံ အရိ- ယဝါသဉ္စ အဝသန္တေသု.... အဝသမာနေ နာမ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

အဝသရ (ပု) [အဝ+သရ+အ] အခွင့် အခါ၊ အခွင့်ရောက်ခြင်း၊ အလျဉ်းသင့်–စကားစပ် –ခြင်း။ ပတ္တာဝေါ်ဝသရော သမာ။ ခုန်။ ၇၇ဝ။ အဝသရံ အဒတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဝ၂။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။)

အဝသရစဇန (နံ) [အဝသရ+စဇန] အခွင့်ကို စွန့်ခြင်း။ ကုသလစာရဿ အဝသရစဇန- ဝသေန စိတ္တံ ဗဒ္ဓံ ဝိယ သမောရောမေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၂။

အဝသရတိ (ကြိ) [အဝ + သရ + အ + တိ] သွားရောက်၏၊ ကပ်ရောက်၏။ ယေန.... ဗြာဟ္မဏဂါမော တဒဝသရိ။ ဒီ၊၁။ဂ၂။ မ၊ ၁။၃၅၄။ တဒဝသရီတိ တေန အဝသရိ၊ တံ ဝါ အဝသရိ ...ဂတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၇။ တဒဝသရီတိ တံ အဝသရိ၊ သမ္ပ- တ္တောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇။ အဝသရိ— ဝိ၊၁။၁၂၁၇။ ဝိ၊၃။၃ဝ၄၊၃၂၁။ သုတ္တနိ။ ၃၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃ဝ၆။ ယေန ဝါသဘဂါမော တဒဝသရိ။ ဝိ၊၃။၄၃ဝ။

အဝသရဒါန (နံ) [အဝသရ + ဒါန] အခွင့် အခါပေးခြင်း။ .... အဝသရဒါနဝသေန နိတ္တုနန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ ဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ ပဋိဗာဟတီတိ ဝုတ္တံ အဝသရဒါနတော။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၂၅။

အဝသရပ္ပတ္တ (တိ) [အဝသရ+ပတ္တ] အခွင့်အခါ သို့ ရောက်သော။ အဝသရပ္ပတ္တံ အရဟတ္တံ ပဝေဒေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆ဂ။

အဝသရာပ္ပဒါန (နံ) [အဝသရ + အပ္ပဒါန] အခွင့်အခါကိုမပေးခြင်း။ ကုသလပ္ပဝတ္တိယာ အဝသရာပ္ပဒါနဝသေန စိတ္တံ ဗန္ဓံ ဝိယ သမော- ရောစေတွာ ဂဏှန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဝဂ။

အဝသရာဘာဝ (ပု) [အဝသရ + အဘာဝ] အခွင့်အခါမရှိခြင်း။ တတ္ထ အဝသရာဘာဝ‐တော ဣမေဝ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနာနန္တရ‐မေဝ ဒဿိတံ ဝိပဿနာညာဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၆။ ဩကာသာဘာဝ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၃) လည်း ကြည့်။

အဝသရိ (ကြိ) အဝသရတိ‐ကြည့်။

အဝသရိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ သရ+ တဗ္ဗ] သွား ရောက်အပ်–ကပ်ရောက်အပ်–သော။ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ အဝသရိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ အဝသရိတဗ္ဗန္တိ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၇။ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဝေသာလီ အဝသရိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁၂။

အဝသဝတိ (ကြိ) [အဝ + သု + အ + တိ] ယိုစီး၏၊ စီးကျ၏။ အဝသဝတိ ဥဒကံ တေသွာတိ ဩဿဝနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။

အဝသဝတ္တန (တိ) [န+ဝသဝတ္တန] မိမိအလိုသို့ မလိုက် တတ်သော။ အဝသဝတ္တနတောတိ အတ္တနော ဝသေ အဝတ္တနတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၈။ အနတ္တ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃)‐လည်း ကြည့်။

အဝသဝတ္တနက (တိ) [န + ဝသဝတ္တနက] မိမိ အလိုသို့ လိုက်တတ်သော အတ္တ–မရှိ–မဟုတ် –သော၊ အလိုသို့လိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ် မရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသဝတ္တနကဋ္ဌ (ပု) [အဝသဝတ္တနက+အတ္ထ] (က) မိမိအလိုသို့ လိုက်တတ်သော အတ္တ– မရှိ–မဟုတ်–သောတရား၏ အနက်သဘော၊ (အလိုသို့မလိုက်ခြင်းသဘော)။(ခ)အလိုသို့ လိုက်တတ်သည်၏အဖြစ် မရှိသော အနက် သဘော။ နတ္ထိ တေသ ဝသဝတ္တနကော, နာပိ ဣဒံ ဝသဝတ္တနကန္တိ အဝသဝတ္တနကံ၊.... အဝသဝတ္တနကဿ, အဝသဝတ္တနကော ဝါ အတ္တော သဘာဝေါ အဝသဝတ္တနကဋ္ဌော။ မူလဋီ၊၂။၃၇။ ၎င်း၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ အဋ္ဌ‐ကထာ‐၌ အဝသဝတ္တနဋ္ဌ‐ဟု ရှိ၏။

အဝသဝတ္တနဋ္ဌ (ပု) [အဝသဝတ္တန + အတ္ထ] အဝသဝတ္တနကဋ္ဌ‐နှင့်အနက်တူ။ အနတ္တ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂၊၃၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၃) ကြည့်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၅။ နှာ‐၁၄၃‐လည်းကြည့်။

အဝသဝတ္တနာကာရ (ပု) [အဝသဝတ္တန+အာ‐ ကာရ] အလိုသို့မလိုက်သော အခြင်းအရာ။ အနတ္တ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉)ကြည့်။

အဝသဝတ္တိက (တိ) [န+ဝသဝတ္တ+ဣက] မိမိ အလိုသို့ လိုက်ခြင်းမရှိသော။ စေ‌ံ အဝသ‐ ဝတ္တိကေ သံသာရပဝတ္တေ မရဏံ ပဋိစ္စ ကာ နာမ ပရိဒေဝနာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၉။

အဝသဝတ္တီ (တိ) [န+ဝသဝတ္တီ။ ထိ‐၌အဝသ‐ ဝတ္တိနီ] (က) မိမိအလို၌ – မိမိအလို အတိုင်း – မဖြစ်စေနိုင်သော၊ သူ။ (ခ) မိမိအလိုအားဖြင့် – မိမိအလိုအတိုင်း – မဖြစ် သော၊သူ။ (ဂ) အလိုသို့ လိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ်မရှိသော၊(တစုံတယောက်သောသူ၏) အလိုသို့ လိုက်ခြင်းမရှိသော။ (က) ဝသဝတ္တီ ဝါ အဝသဝတ္တီ ဝါ။ ဒီ၊၁။၂၃၂။ စိတ္တေ အဝ‐ သဝတ္တိနီ (ထေရီ။၃၀၃၊၃၀၉)တိ ဝိရိယသမ‐ တာယ အဘာဝေန မမ ဘာဝနာစိတ္တေန ဝသဝတ္တိနီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (– ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ဂ၂။) (ခ) ယေ မမ ပုတ္တာ အနဿဝါ အပ္ပ‐ တိဿာ အဝသဝတ္တိနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အဝသဝတ္တိနောတိ န မယှံ ဝသေန ဝတ္တန‐ ကာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။ (ဂ) သုညတော အဿာမိကတော အဝသဝတ္တိတော အတ္တ‐ ပဋိက္ခေပတော စ အနတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။ အဝသဝတ္တိတောတိ ယထာဝုတ္တဝသဝတ္တိ‐

ဘာဝါဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၀၇။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၅။ နှာ-၁၀၀-လည်း ကြည့်။)

အဝသသဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [န+ဝသ+သဘာဝ +ပတ္တ] အလိုသဘောသို့ မရောက်သော၊ အလိုအတိုင်း မရောက်သော၊သူ။ အဝသသဘာဝပ္ပတ္တံ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇန္တိ .... ကေသာဒီသု ဂဟေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၀။

အဝသာန (န) [အဝ+သော+ယု] (၁) အဆုံး၊ အပြီးအဆုံး၊ ပြီးဆုံးခြင်း။ (တိ) (၂) အဆုံးဖြစ်သော၊ နောက်ဆုံးဖြစ်သော။ (၁) အဝသာနေ စနိဗ္ဗာနံ၊ သိဝံ ပတ္တော အနုတ္တရံ။ အပ၊ ၂။၁၀၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။) (တိ) (၂) အန္တိမေ ဘဝေတိ အဝသာနေ ဥပပတ္တိဘဝေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၇။ အဝသာနေ ဒါရုမှိ ပါရာဇိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။ အဝသာနဂါထာ, အဝသာနဒိဝသ-တို့လည်း ကြည့်။

အဝသာနကရဏီယ (တိ) [အဝသာန+ကရဏီယ] အဆုံးကို-နောက်ဆုံး-ပြုအပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသာနကရဏီယကာလ (ပု) [အဝသာနကရဏီယ+ကာလ] အဆုံးကို - နောက်ဆုံး - ပြုအပ်သော-အခါ-ကာလ။ သစ္စနုလောမဉာဏံ ဇာနာတိ ပရိယန္တကာလေ စ အဝသာနကရဏီယကာလေ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

အဝသာနဂဟဏ (န) [အဝသာန+ဂဟဏ] အဆုံးကို ယူခြင်း။ အာဒိအဝသာနဂဟဏေန မဇ္ဈိမဿာပိ ဂဟိတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၀။

အဝသာနဂါထာ (ထီ) [အဝသာန+ဂါထာ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဂါထာ။ အဝသာနဂါထာသု ထေရော စ ပရိဘာသတီတိ အဝမညံ ကရောန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။)

အဝသာနတ္တိက (န) [အဝသာန+တိက] နောက်ဆုံး တိက်၊ (အရူပိယေ ရူပိယသညီ-စသော နောက်ဆုံး သုံးဝါကျတို့၏ အပေါင်း)။ တံ န ယုဇ္ဇတိ အနာပတ္တိမိဿိတေ အဝသာနတ္တိကေ ....ဝတ္ထုနာနတ္တဿ အဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၅။

အဝသာနဒိဝသ (န) [အဝသာန + ဒိဝသ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော-နေ့-ရက်။ အဝသာနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃဿ စီဝရသာဋကေ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။ ၃၇၉။)

အဝသာနဒေဟ (ပု၊န) [အဝသာန+ဒေဟ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော-ကိုယ်-ခန္ဓာ။ အန္တိမဒေဟဓရေ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၇)ကြည့်။

အဝသာနပဒ (န) [အဝသာန + ပဒ] (က) နောက်ဆုံးအပိုဒ်၊ စတုတ္ထပါဒ။ (ခ) နောက်ဆုံးပုဒ်။ (က) စတုပ္ပဒိကဂါထာယ....အဝသာနပဒံ ပရိယောသာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၇။ (ခ) အာဒိတ္တိကဿ အဝသာနပဒေ အနာပတ္တိယာ ဝုတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၅။

အဝသာနပါဒ (ပု) [အဝသာန+ပါဒ] နောက်ဆုံး-ပါဒ-အပိုဒ်။ ပဌမပါဒေါ အာဒိ၊ အဝသာနပါဒေါ ပရိယောသာနံ၊ အဝသေသာ မဇ္ဈံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

အဝသာနပိဏ္ဍ (ပု) [အဝသာန+ပိဏ္ဍ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော မြေစိုင်ခဲ။ တသ္မိံ အဝသာနပိဏ္ဍေ.... အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။

အဝသာနပိဏ္ဍပါတ (ပု) [အဝသာန+ပိဏ္ဍပါတ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဆွမ်း။ အဝသာနပိဏ္ဍပါတော ကိရ မယာ ဒိန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၆၆။

အဝသာနပ္ပတ္တ (တိ) [အဝသာန+ပတ္တ] အဆုံး-ပြီးဆုံးခြင်း-သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဇာနိတဗ္ဗာနံ အဝသာနပ္ပတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။

အဝသာနဘာဝ (ပု) [အဝသာန + ဘာဝ] နောက်ဆုံး၏ အဖြစ်၊ နောက်ဆုံးပုဒ်၏ အဖြစ်။ မူလပဒမေဝ အဝသာနဘာဝေန ယေသု ပဌေသု ယောဇိတံ။ မူလဋီ၊၃။၂၄၄။ (–အနုဋီ၊၃။၃၂၂။)

အဝသာနဝစန (နပ်) [အဝသာန+ဝစန] နောက်ဆုံးဖြစ်သော–စကား–သဒ္ဒါ–ပါဌ်။ တဿာ တဿာ ကမ္မဝါစာယ အဝသာနဝစနံ ပရိယောသာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၅။

အဝသာနဝတ္ထု (နပ်) [အဝသာန+ဝတ္ထု] နောက်ဆုံးဖြစ်သောဝတ္ထု။ ဣဓာပိ အဝသာနဝတ္ထုံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၄။

အဝသာနသဗ္ဘာဝ (ပု) [အဝသာန + သဗ္ဘာဝ] နောက်ဆုံး ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်၊ နောက်ဆုံး ဖြစ်ခြင်း။ ဥပသမ္ပန္နသီလေ ပတ္တေ အနုပသမ္ပန္နသီလဿ အဝသာနသဗ္ဘာဝတော ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။

အဝသာနသာခါ (ထီ) [အဝသာန + သာခါ] နောက်ဆုံးဖြစ်သော သစ်ခက်။ အဝသာနသာခါယ ပါရာဇိကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၄။

အဝသာယ (ပု) [အဝ + သာ + အ] ပြီးဆုံးခြင်း၊ အပြီးအဆုံး။ အဝသာယီ-ကြည့်။

အဝသာယီ (တိ) [အဝသာယ + ဤ] ပြီးဆုံးခြင်း – ရဟန်းကိစ္စပြီးဆုံးခြင်း – ရှိသော၊ ရဟန်းကိစ္စပြီးဆုံးပြီးသော၊သူ။ ဆန္နဇာတာ အဝသာယီ။ ထေရီ။၃၇၉။ အဝသာယီတိ အဝသာယော ဝုစ္စတိ အဝသာနံ နိဋ္ဌာနံ.... သမဏကိစ္စဿ နိဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၀။

အဝသိ (ကြိ) ဝသတိ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၇)ကြည့်။

အဝသိ*** (ကြိ) ဝသတိ(ထေရီ။၄၂၆)ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌနက (တိ) [အဝ+သိဋ္ဌန+က] ဖိတ်–လျှံ–ကျသော၊ လျှံထွက်သော။ အနဝသိဋ္ဌနက-ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌတ္တ (တိ) [အဝ+သိစ+အ+အတ္တ] သွန်းလောင်းသော၊သူ။ ဥဒကေန အဝသိဋ္ဌတ္တော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

အဝသိဋ္ဌ (တိ) [အဝ+သိသ+တ] ကြွင်းကျန်သော။ ဗဟုံ သုတ္တံ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၆၉။ သိယာ စဿ ဥတ္တရိ အဝသိဋ္ဌံ ဒါရုဘရဏာယ။ ဒီ၊၁။၆၈။ (–ဒီ၊၂။၁၀၆။ မ၊၂။ ၃၃၉။ မ၊၃။၁၄၇။ သံ၊၁။၃၅၂။ နေတ္တိ။၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။)

အဝသိဋ္ဌအဗျာကတဝိသေသ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + အဗျာကတ + ဝိသေသ] ကြွင်းကျန်သော အဗျာကတတရားအထူး။ အဝသိဋ္ဌအဗျာကတဝိသေသေန နိရောဓသစ္စံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၅။

အဝသိဋ္ဌဥပါဒါနက္ခန္ဓ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓ] ကြွင်းကျန်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဝေဒနာဂ္ဂဟဏေန အဝသိဋ္ဌဥပါဒါနက္ခန္ဓာနမ္ပိ သင်္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၅။

•

အဝသိဋ္ဌဓမ္မ (ပု)[အဝသိဋ္ဌ+ဓမ္မ] ကြွင်းကျန်သောဓမ္မတရား။ ကာမောဃဘဝေါဃာဒိဘေဒံ အဝသိဋ္ဌဓမ္မဥ္စ တရိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၇။

အဝသိဋ္ဌက (တိ) [အဝသိဋ္ဌ+က] အကြွင်းအကျန်၊ စားကြွင်းစားကျန်။ တုမှေ သီဟာနံ ဗျဂ္ဃါနံ၊ ဝိဃာသာဒါဝသိဋ္ဌကံ။ ဇာ၊၁။၁၅၃။ သေသဝိဃာသမိဂါနဉ္စ အဝသိဋ္ဌကံ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။

အဝသိဋ္ဌကထာဝတ္ထု (နပ်) [အဝသိဋ္ဌ+ကထာဝတ္ထု] ကြွင်းကျန်သော–ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကင်း

ခြင်းကို မှီသောစကား – ဝိဝဋ္ဋကထာ – ၏ တည်ရာအကြောင်း။ ဣဒါနိ အဝသိဋ္ဌကထာဝတ္ထုံနိ ဒဿေတုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

အဝသိဋ္ဌကိလေသ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ ကိလေသ] ကြွင်းကျန်သောကိလေသာ။အဝသိဋ္ဌကိလေသေ .... သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဝသေန ပဇဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၆။)

အဝသိဋ္ဌဂန္ထ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ဂန္ထ] ကြွင်းကျန်သောဂန္ထတရား။ အာဃာတဂ္ဂဟဏေန အဝသိဋ္ဌဂန္ထနီဝရဏာနံ သင်္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၅။

အဝသိဋ္ဌဂုဋ္ဌ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ဂုဋ္ဌ] ကြွင်းကျန်သော – တင်လဲ – ကြံသကာ – ထန်းလျက်။ အဝသိဋ္ဌဂုဠေ ဒေဝတာ သုခုမောဇံ ပက္ခိပိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။)

အဝသိဋ္ဌဋ္ဌ (တိ) [အဝသိဋ္ဌ+အတ္ထ] ကြွင်းကျန်သောအနက်ရှိသော၊ ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းသောအနက်ကို ဟောသော။ အဝသိဋ္ဌဋ္ဌေန ပန တေန,.... ပကာသိတာ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။၇။

အဝသိဋ္ဌတာ (ထီ) [အဝသိဋ္ဌ+တာ] ကြွင်းကျန်သည်၏ အဖြစ်။ သုခုမသင်္ခါရာနံ အဝသိဋ္ဌတာယ သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိ နာမ ဟုတွာ ပတ္တမ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။

အဝသိဋ္ဌတူရိယ (နု) [အဝသိဋ္ဌ + တူရိယ] ကြွင်းကျန်သော – တူရိယာ – တီးမှုတ်ရန်တန်ဆာပလာ။ မုဒိင်္ဂါနံ အာလမ္ဗရာနံ အဝသိဋ္ဌတူရိယာနဉ္စ သဒ္ဒေဟိ နိစ္စဃောသိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၉။

အဝသိဋ္ဌတေလ (နု) [အဝသိဋ္ဌ+တေလ] ကြွင်းကျန်သောဆီ။ နာဠိယဉ္စ အဝသိဋ္ဌတေလံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၁။

အဝသိဋ္ဌဒါရု (နု) [အဝသိဋ္ဌ+ဒါရု] ကြွင်းကျန်သောသစ်။ ဂေဟာဒီနံ ကတတ္တာ အဝသိဋ္ဌဒါရူနိ။ ဝိမတိ၊၁၊၁၈၄။

အဝသိဋ္ဌဒိဝသာစိက္ခန (နု) [အဝသိဋ္ဌ+ဒိဝသ+အာစိက္ခန] ကြွင်းကျန်သော – နေ့ – ရက် – ကို ပြောကြားခြင်း။ တသ္မိံ ဥတုမှိ အဝသိဋ္ဌဒိဝသာစိက္ခနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၈။

အဝသိဋ္ဌဒုက (နု) [အဝသိဋ္ဌ+ဒုက] ကြွင်းကျန်သော – ဒုက် – ဒေသနာနှစ်ခုတို့၏ အပေါင်း။ အာဝုတ္တိနယဒဿနဝသေန မိဿေတွာ အဝသိဋ္ဌဒုကဝသေန.... ဒဿိတာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၂၉။

အဝသိဋ္ဌဓန (နု) [အဝသိဋ္ဌ+ဓန] ကြွင်းကျန်သောဥစ္စာပစ္စည်း။ ဇာတရူပရဇတဉ္စ သုဝဏ္ဏဓဉ္ဇံ အဝသိဋ္ဌဓနဉ္စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၃၃။

အဝသိဋ္ဌဓမ္မ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ဓမ္မ] ကြွင်းကျန်သောတရား။ အတ္တဘာဝေါတိ ဇီဝိတဝေဒနာဝိညာဏာနိ ဌပေတွာ အဝသိဋ္ဌဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။

အဝသိဋ္ဌဓုတဓမ္မ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ဓုတဓမ္မ] ကြွင်းကျန်သော – ဓုတင်တရား – ကိလေသာကို ခါတွက်ဖျက်ဆီးတတ်သော တရား။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌဓုတဓမ္မာယုဓ (တိ) [အဝသိဋ္ဌဓုတဓမ္မ+အာယုဓ] ကြွင်းကျန်သောဓုတင်တရားတည်းဟူသော လက်နက်ရှိသော၊သူ။ အဝသေသဓုတာယုဓ-ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌပစ္စယ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ပစ္စယ] ကြွင်းကျန်သော ပစ္စည်းတရား။ ဟေတုအဓိပတိအနန္တရတိကာဒီနံ တံ တံ အဝသိဋ္ဌပစ္စယေဟိ ယောဇနာယ အတ္ထေဝ ဝိသေသော။ အနုဋီ၊ ၃။၂၇၂။

အဝသိဋ္ဌပဒ (န) [အဝသိဋ္ဌ+ပဒ] ကြွင်းကျန်သောပုဒ်။ သဗ္ဗပဒေသူတိ အဝသိဋ္ဌပဒေသု တတိယာဒီသု ကောဋ္ဌာသေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

အဝသိဋ္ဌပါရိသဇ္ဇ (တိ) [အဝသိဋ္ဌ + ပါရိသဇ္ဇ] ကြွင်းကျန်သော အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော၊ သူ။ ကေနစီတိ ယေန ကေနစိ အဝသိဋ္ဌပါရိသဇ္ဇေန။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃-၄။

အဝသိဋ္ဌပါဠိသင်္ဂဟန(န)[အဝသိဋ္ဌ+ပါဠိ+သင်္ဂဟန] ကြွင်းကျန်သော – ပါဠိ – ဝါကျ – ကို သိမ်းယူခြင်း။ တေန အဝသိဋ္ဌပါဠိသင်္ဂဟနေန "သိယာ န ဝတ္တဗ္ဗာ....အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာတိပိ" တိ ဣမာယ ပါဠိယာ။ အနုဋီ၊၂။ ၇၇။

အဝသိဋ္ဌဖဿ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + ဖဿ] ကြွင်းကျန်သော ဖဿ။ သေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မတ္တိ အဝသိဋ္ဌဖဿာဒိဓမ္မေသုဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၀။

အဝသိဋ္ဌဗလညာဏ (န) [အဝသိဋ္ဌ + ဗလညာဏ] ကြွင်းကျန်သော ဗလဉာဏ်။ အပေ့ကဒါ အဝသိဋ္ဌဗလညာဏေဟိ, သဗ္ဗညုတညာဏေန စ ဘဂဝါ တမတ္ထံ သာဓေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၉။

အဝသိဋ္ဌဗျာပါဒ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + ဗျာပါဒ] ကြွင်းကျန်သော–ဗျာပါဒ–ဒေါသ–တရား။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌဗျာပါဒတနုတ္တ (န) [အဝသိဋ္ဌဗျာပါဒ+တနုတ္တ] ကြွင်းကျန်သော–ဗျာပါဒ–ဒေါသ–တရား၏နည်းပါးသည်၏အဖြစ်၊ကြွင်းသော ဒေါသတရား၏ နည်းပါးခြင်း။ မဂ္ဂီ ဟိ ပုဂ္ဂလော အဝသိဋ္ဌဗျာပါဒတနုတ္တဝသေန .... သံယတော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၃၉၆။

အဝသိဋ္ဌဘာဂ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + ဘာဂ] ကြွင်းကျန်သော – အဖို့ – အစု။ အနုဘာဂ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀)ကြည့်။

အဝသိဋ္ဌမတ္တိကာ (ထီ) [အဝသိဋ္ဌ+ မတ္တိကာ] ကြွင်းကျန်သော မြေညက်။ ဘိတ္တိပါဒေသု အဝသိဋ္ဌမတ္တိကံ ပါတေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

အဝသိဋ္ဌမနုဿ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + မနုဿ] ကြွင်းကျန်သော လူ။ အဝသိဋ္ဌမနုဿပေတတိရစ္ဆာနာနံ ပန စိရဋ္ဌိတိသံဝတ္တနိကကမ္မဗဟုလေ ကာလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။

အဝသိဋ္ဌမနုဿကာယ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+မနုဿကာယ] ကြွင်းကျန်သော လူအပေါင်း။ မနုဿဂ္ဂဟဏေန အဝသိဋ္ဌမနုဿကာယံ ပရိယာဒိယတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၁။

အဝသိဋ္ဌမောဟ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + မောဟ] ကြွင်းကျန်သော မောဟတရား။ အဝသိဋ္ဌရာဂေါ အဝသိဋ္ဌမောဟော စ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ပဟီယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၅။

အဝသိဋ္ဌလောကဓမ္မ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + လောကဓမ္မ] ကြွင်းကျန်သော လောကဓံတရား။ အဝသိဋ္ဌလောကဓမ္မာနမ္ပိတ္ထ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

အဝသိဋ္ဌဝိသယ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+ဝိသယ] ကြွင်းကျန်သော အာရုံ။ ပါဠိပါဠိအတ္ထာနံ အဝသိဋ္ဌဝိသယဝသေနေဝ ဝေမတ္တတံ ဒီပေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

အဝသိဋ္ဌသံကိလေသဓမ္မ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + သံကိလေသ+ဓမ္မ] ကြွင်းကျန်သော သံကိလေသတရား။ ဂေဓတော အဝသိဋ္ဌသံကိလေသဓမ္မာ စ သဗ္ဗဝေါဒါနဓမ္မာ စ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၅၄။

အဝသိဋ္ဌသကုဏ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ + သကုဏ] ကြွင်းကျန်သော ငှက်။ ကိမိနံ အဝသိဋ္ဌသကုဏာနဉ္စ ဘတ္တဘူတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အဝသိဋ္ဌသတ္တာဝါသ (ပု) [အဝသိဋ္ဌ+သတ္တာဝါသ] ကြွင်းကျန်သော–သတ္တာဝါသ–သတ္တဝါ

တို့၏ ဖြစ်ရာအစုအဝေး – သတ္တဝါအပေါင်း။ အညထာဘာဝေါ တတော အဝသိဋ္ဌသတ္တာ- ဝါသာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၇။

အဝသိဋ္ဌသရီရ (န) [အဝသိဋ္ဌ+သရီရ] ကြွင်းကျန်သော ကိုယ်။ မာတု သစ္စကိရိယာယ အဝသိဋ္ဌသရီရတော ဝိသံ ဘဿိတ္ဝာ။ စရိ- ယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။

အဝသိတ[၁] (တိ) [အဝ + သိ + တ] မှီသော၊ ငြိတွယ်သော။ တေသို့ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာ နိဿိတာ အဝသိတာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၇။

အဝသိတ[၂] (တိ) [အဝ + သော + တ] (၁) နိုပ်စက်–ဖျက်ဆီး–အပ်သော။ (၂) သိအပ်သော။ (၃) အဆုံးသို့ရောက်သော။ (၁) ဩသိတ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၇)ကြည့်။ (၂) (၃) တီသု တွဝသိတံ ဉာတေ၊ အဝသာနဂတေ မတံ။ ဓာန်။၉၆၄။

အဝသိတ[၃] (တိ) [န+ဝသိတ] မနေဘူးသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အဝသိတတ္တ (န) [အဝသိတ + တ္တ] မနေဘူးသည်၏ အဖြစ်။ အာစာရသိက္ခာပကံ ကဥ္စိ နိဿာယ အဝသိတတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။

အဝသိတုကာမ (တိ) [န + ဝသိတုံ + ကာမ] နေခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မနေလိုသော၊သူ။ အဝသိတုကာမော ဟောတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

အဝသိတုကာမတာ (ထီ) [အဝသိတုကာမ + တာ] မနေလိုသောသူ၏ အဖြစ်။ အထဿ တတ္ထ အဝသိတုကာမတံ ဉတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁။

အဝသိတ္တ (တိ) [အဝ+သိစ+တ] သွန်းလောင်းအပ်သော၊အဘိသိက် သွန်းအပ်ပြီးသော၊သူ။ မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တောတိ မတ္ထကေယေဝ အဘိသိတ္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၇၉။ အနဝသိတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဝသိတ္တဥဒက (န) [အဝသိတ္တ+ဥဒက] သွန်းလောင်းအပ်သော ရေ။ ဩသိတ္တဝဏ္ဏ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆)-ကြည့်။

အဝသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝသိတွာ] မနေမူ၍။ တေမာသံ အဝသိတွာ။ ဝိ၊၂။၃၉၀။ ဝိ၊၄။ ၁၉၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။)

အဝသိပ္ပတ္တ (တိ) [န+ဝသိပ္ပတ္တ] ဝသီဘော်သို့ မရောက်သော၊သူ။ သကသမယေ ပန အဝ- သိပ္ပတ္တော ဈာနလာဘီ သမယဝိမုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ အဝသိပ္ပတ္တော ဈာနလာ- ဘီတိ သေက္ခော ဝုတ္တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၃။၆၄။

အဝသိမှ (ကြိ) ဝသတိ (ဇာ၊၁။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၉၇)ကြည့်။

အဝသိယ (တိ) [န+ဝသ+ဏ္ယ] အလိုအတိုင်းမဖြစ် – အလိုသို့မလိုက် – သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသိယပဝတ္တသလ္လက္ခဏ (န) [အဝသိယ + ပဝတ္တ + သလ္လက္ခဏ] အလိုသို့ မလိုက်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော – အလိုသို့မလိုက်သော – သင်္ခါရတရားတို့ကို–ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–ခြင်း။ အဝသိယပဝတ္တသလ္လက္ခဏဝသေန ဝါ (စူဠနိ။ ၁၈၁)တိ အဝသော ဟုတွာ ပဝတ္တသင်္ခါရေ ပဿနဝသေန ဩဧလောကနဝသေနာတိ အတ္တော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ-၆၆။

အဝသိဿ (တိ) [အဝ+သိသ+ဏျ] ကြွင်းကျန်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝသိဿတာ (ထီ) [အဝသိဿ+တာ] ကြွင်းကျန်သည်၏ အဖြစ်။ သုခုမသင်္ခါရာနံ တတ္ထ သမာပတ္တိယံ အဝသိဿတာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၄။

အဝသိဿတိ (ကြိ) [အဝ+ သိသ+ ယ+ တိ] ကြွင်းကျန်၏၊ ကျန်ရစ်၏။ န တံ တတြာ- ဝသိဿတိ။ ဒီ၊၁။၂၃၄-၅။ မ၊၂။၄၂၂။ သံ၊ ၂။၅၀၆-၇။ အံ၊၃။၅၀၄။ ဝိညာဏံယေဝ အဝသိဿတိ။ မ၊၃။၂၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။ **အဝသိဿတိ**—သုတ္တနိ။၄၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ **အဝသိဿန္တိ** (သံ၊၁။၃၁၀)- တိ အဝသိဋ္ဌာနိ ဘဝိဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ **အဝသိဿတု**—မ၊၂။၁၄၆ ။သံ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ ၁။၅၂။ မဟာနိ။၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ **အဝသိဿေယျ**— ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။ **အဝသိ- ဿေယျုံ**—သံ၊၁။၃၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၉၄။ **အဝသိဿိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၄။ **အဝသိဿိံသု**—ဒီ၊၂။၁၃၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

အဝသိဿန (န) [အဝ+သိသ+ယ+ယု။ သိသ အသဗ္ဗပယောဂေ၊ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၇။] ကြွင်း ကျန်ခြင်း။ အဝသိဿန’မဋ္ဌိသ။ ဓာန်။၁၅၇။

အဝသိ¹ (တိ) [န+ဝသ+ဣ]အလိုသို့လိုက်ခြင်း မရှိသော၊ အလိုသို့မလိုက်သော။ ဝိပရိဏာမ- ဓမ္မန္တိ အဝသိ ဟုတွာ ဇရာဘင်္ဂဝသေန ပရိ- ဝတ္တနပကတိကံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။

အဝသိ² (ကြိ) ဝသတိ (ဇာ၊၁။၃၈၀) ကြည့်။

အဝသိကတ (တိ) [န+ဝသိ+ကတ]ဝသီဘော် သို့ ရောက်အောင်မပြုအပ်သော၊ မလေ့လာ —မပွါးများ — အပ်သော၊ မလေ့ကျင့်အပ် သေးသော။ အပ္ပဂုဏ (မူလဋီ၊၁။၁၀၅) ကြည့်။

အဝသိဒတိ (ကြိ) [အဝ+သဒ+အ+တိ] နစ် မြုပ်၏။ (နာဝါ) အဏ္ဏဝေ အဝသီဒတိ။ ဇာ၊ ၂။၂၆၄။ န သြသီဒတိ၊ န အဝသီဒတိ- (မဟာနိ။၃၃၀)တိ န ပစ္စောသက္ကတိ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၁။ နာဝသီဒသိတိ န အဝသီဒသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၆။

အဝသီဒန (န) [အဝ+သဒ+ယု] နစ်မြုပ် ခြင်း။ ဥဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော အဝသီဒန- ဝသေန ဂုတော စိတော စ သံသပ္ပတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၉။

အဝသီဒနဋ္ဌ (ပု) [အဝသီဒန+အတ္ထ] နစ်မြုပ် ခြင်း အနက်သဘော။ ပဥ္စကာမဂုဏိကရာဂေါ အဝသီဒနဋ္ဌေန “ကာမောဃော”တိ ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၉။

အဝသီဘာဝဒဿန (န) [အဝသီ+ဘာဝ+ဒ- ဿန] မိမိအလိုသို့ မလိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဣဒံ ပန အဝသီဘာဝဒဿနတ္ထမွေဝ ဒုပ္ပမောက္ခဘာဝဒဿနတ္ထဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၄။

အဝသုဿတိ (ကြိ) [အဝ+သုသ+ယ+တိ] ခြောက်သွေ့၏၊ ခြောက်ခန်း၏။ အပ္ပေါဒကာ ကုန္နဒီ အဝသုဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၁။ **အဝ- သုဿတု**—မ၊၂။၁၄၆။ ကစ္စည်း။၅၀။ **အဝ- သုစ္ဆတိ**—ဇာ၊၂။၁၇၆၊၃၅၂-၃။

အဝသုရ (တိ) [အဝ+သုရ] အောက်သို့ရောက် သော နေရှိသော၊ နေဝင်သော။ အနဝသုရ- ကြည့်။

အဝသေက (ပု) [အဝ+သိစ+ဏ] လျှံထွက် သော–ဖိတ်–လျှံ–ကျသော – အရာဝတ္ထု၊ အကြွင်းအကျန်။ ယံ တေလံ....တံ အဝသေ- ကော (အဝသေသကော၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂)တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။

အဝသေသ (တိ) [အဝ+သိသ+ဏ] ကြွင်းကျန် သော၊ အကြွင်းအကျန်။ အဝသေသံ အရညံ နာမ။ ဝိ၊၁။၅၇။ အဝသေသေသု ကပ္ပေသု။ အပ၊၂။၆၆။ (—ဝိ၊၃။၁၅၀။ အံ၊၁။၅၂၈။ အံ၊၂။၁၉၆။ ထေရ။၃၂၀။ ယမက၊၁။၂၂၊ ၃၁၊၇၆။ မိလိန္ဒ။၁၃၈၊၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၊

၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၉။)

အဝသေသအင်္ဂမယ (တိ) [အဝသေသ+အင်္ဂ-မယ] ကြွင်းသော အရိုးဖြင့် ပြီးသော။ မနုဿင်္ဂ ဧပေတွာ အဝသေသအင်္ဂမယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

အဝသေသဥဒက (နု) [အဝသေသ+ဥဒက] ကြွင်းသောရေ။ အဝသေသဥဒကဿ အပါ-ယမုခေဟိ ပရိဿဝိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

အဝသေသကေစိတ္တက္ခဏာယုက (တိ) [အဝသေ-သ + ကေစိတ္တက္ခဏ + အာယု+က] ကြွင်းသော တခုသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသော။ အဝသေသကေစိတ္တက္ခဏာယုကေ တသ္မိံ-ယေဝ အာရမ္မဏေ။ အနုဋီ၊၂။၂၀။

အဝသေသကေဠာန (နု) [အဝသေသ+ကေ+ဠာန] ကြွင်းသော တပါးသော ဠာန်။ ဇဝံ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန ဓေဝ အဝသေသ-ကေဇ္ဈာနဝသေန စ ဒွိဓာ ဌိတာနမ္ပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁၇။

အဝသေသကေဠာနိက (တိ) [အဝသေသ+ ကေ+ဈာန+ဣက] ကြွင်းသောတပါးသော ဈာန်(စတုတ္ထဈာန်)နှင့် ယှဉ်သော။ ပစ္ဆိမာ ပန အဝသေသကေဇ္ဈာနိကာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၅။

အဝသေသက (တိ) [အဝသေသ+က] ကြွင်း သော၊ ပိုလျှံသော။ အဝသေက-ကြည့်။

အဝသေသကထိနာနိသံသ (နု) [အဝသေသ+ ကထိန+အာနိသံသ] ကြွင်းသော ကထိန်၏ –အကျိုးဆက်–အာနိသင်။ အဝသေသ-ကထိနာနိသံသေ ဗလဝဝတ္ထာနိ....ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၀။

အဝသေသကမ္မ (နု) [အဝသေသ+ကမ္မ] (က) ကြွင်းသောကံ (အကုသိုလ်ကံ)။ (ခ) ကြွင်း သောကံ (ဝိနည်းကံ)။ (က) အဝသေသ-ကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (ခ) ဥပေါသ-ထဿ ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ အဝသေသကမ္မ-ဝသေန သမာနသံဝါသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကခါ၊ဋီ။၁၄၅။

အဝသေသကာမာဝစရကိရိယ (ထီ၊နု) [အဝ-သေသ+ ကာမာဝစရကိရိယ] ကြွင်းသော ကာမာဝစရကိရိယာစိတ်။ နဝန္နံ ဝါ အဝသေ-သကာမာဝစရကိရိယာနံ ... ဇဝနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ဂ၉။

အဝသေသကာမာဝစရဓမ္မ (ပု) [အဝသေသ+ ကမာဝစရဓမ္မ]ကြွင်းသောကာမာဝစရတရား။ အဝသေသကာမာဝစရဓမ္မေသု အာရမ္မဏ-ဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ လောဘော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၀၆။

အဝသေသကာရဏ (နု) [အဝသေသ+ကာရဏ] ကြွင်းသောအကြောင်း။ ဥဘယထာပိ စ ယထာဝုတ္တဿ အဝသေသကာရဏဿ သမ္ဘ-ဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၂။

အဝသေသကာလ (ပု) [အဝသေသ+ကာလ] ကြွင်းသော–ကာလ – အချိန်အခါ။ အဝ-သေသကာလေ ယတ္ထ ဋ္ဌိတေန သက္ကာ ဒသ-ဗလံ ပဿိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (–ဝိမတိ၊ ၂။ဂ၅။)

အဝသေသကိစ္စ (နု) [အဝသေသ+ကိစ္စ] ကြွင်း သောကိစ္စ။ အတ္တနော ဝါ ပရေသံ ဝါ ဟိ-တာယ သုခါယ ပဋိပန္နော အဝသေသကိစ္စာနိ ပဟာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၇။)

အဝသေသကိလေသ (ပု) [အဝသေသ+ကိ-လေသ] ကြွင်းသောကိလေသာ။ ကေကေသဉ္စ စိတ္တေ ဌိတာ အဝသေသကိလေသာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ဂ၇။

အဝသေသကိလေသဖာသုကာ (ထီ) [အဝသေသကိလေသ+ဖာသုကာ] ကြွင်းသောကိလေသာဟူသော အိမ်၏အခြင်။ အဝသေသကိလေသဖာသုကာ မယာ ဘဂ္ဂါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၅။

အဝသေသကုသလ (ပု) [အဝသေသ+ကုသလ] ကြွင်းသော ကုသိုလ်။ သိက္ခာသခ်ါတာနဉ္စ အဝသေသကုသလဓမ္မာနံ.... ပတိဋ္ဌာ သိယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂။

အဝသေသက္ခန္ဓ (ပု) [အဝသေသ+ခန္ဓ] ကြွင်းသော ခန္ဓာ။ ကိဥ္စိ ဂယှုပဂံ အဒိသွာ အဝသေသက္ခန္ဓသမ္ဘူသန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၂။

အဝသေသဂဟဋ္ဌ (ပု) [အဝသေသ+ဂဟဋ္ဌ] ကြွင်းသောလူ။ ဂဟဋ္ဌာတိ အဝသေသဂဟဋ္ဌာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။

အဝသေသဂါထာ (ထီ) [အဝသေသ+ဂါထာ] ကြွင်းသောဂါထာ။ အဝသေသဂါထာယော အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၈။

အဝသေသဂါမီ (တိ) [အဝသေသ+ဂါမီ] ကြွင်းသော ရွာသူရွာသား။ ပရိစာရကာတိ အဝသေသဂါမိနော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၄။

အဝသေသဂုဏ (ပု) [အဝသေသ+ဂုဏ] ကြွင်းသောဂုဏ်။ တဒနာရောပိတာပိ အဝသေသဂုဏသမ္ပန္နတ္တာ ဥစ္စိနိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၆။

အဝသေသဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [အဝသေသ+ဂဟဏ] အဝသေသ-သဒ္ဒါ။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသပက္ခဉ္စ အဝသေသဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၆။ (—အနုဋီ၊၂။၁၃၁။ အနုဋီ၊၃။၁၇၄။)

အဝသေသစတုပ္ပဒဇာတိက (တိ) [အဝသေသ+စတုပ္ပဒဇာတိက] ကြွင်းသော ခြေလေးချောင်းရှိသော တိရစ္ဆာန်မျိုး။ ဌပေတွာ ဂါဝိံ အဝသေသစတုပ္ပဒဇာတိကံ ပသုံ ကေခုရံ ဝါဟနမေဝ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။

အဝသေသစောရ (ပု) [အဝသေသ+စောရ] ကြွင်းသော ခိုးသူ။ အဝသေသစောရေ ဇိနန္တဿ စ ဇယော နာမ န ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။

အဝသေသဇန (ပု) [အဝသေသ+ဇန] ကြွင်းသောလူ။ အဝသေသဇနာ ဟိ ခဇ္ဇာ ဝါ ဟောန္တိ ဝါမနာ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အဝသေသဇနောပိ မာ အပါယပူရကော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။

အဝသေသဈာ (ဈာ)န (နပုံ) [အဝသေသ+ဈာန] ကြွင်းသော ဈာန်။ အဝိတက္ကအဝိစာရေနာတိ ဒုတိယတတိယာဒိ အဝသေသဈာနေန။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၃။

အဝသေသဈာ (ဈာ) နင်္ဂ (နပုံ) [အဝသေသ+ဈာနင်္ဂ] ကြွင်းသောဈာန်အင်္ဂါ။ အဝသေသဈာနင်္ဂပဋိမဏ္ဍိတာ အပ္ပနာသခ်ါတာ ဌပနာ စ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (—သာရတ္ထ၊၂။၂၁၆။)

အဝသေသဉာတက (တိ) [အဝသေသ+ဉာတက] ကြွင်းသော ဆွေမျိုး။ အဝသေသဉာတကေ မိဂလုဒ္ဒကပရိသံ ဝိယ (ကတွာ ဒသောတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။

အဝသေသဋ္ဌာန (နပုံ) [အဝသေသ+ဌာန] ကြွင်းသော – တည်ရာဌာန – အရပ်။ တသ္မိံ ဌိတေပိ အဝသေသဋ္ဌာနေ အတိက္ကန္တမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၅။)

အဝသေသတ္တိက (နပုံ) [အဝသေသ + တိက] ကြွင်းသော တိက်။ အဝသေသတ္တိကာနံ ဒုကာနဉ္စ။ အနုဋီ၊၁။၄၁။

အဝသေသတ္ထေရ (ပု) [အဝသေသ + ထေရ] ကြွင်းသော မထေရ်။ ဘဏ္ဍာဂါရိကေန ပန

အဝသေသတ္ထေရေဟိ (အဝသေသထေရေ ဟိ) စ သဟာယေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။)

အဝသေသဒန္တ (ပု) [အဝသေသ+ဒန္တ] ကြွင်းကျန်သော – အစွယ်–ဆင်စွယ်။ အဝသေသ-ဒန္တေ ဒေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။

အဝသေသဒါသီ (ထီ) [အဝသေသ + ဒါသီ] ကြွင်းသော ကျွန်မ။ အာဂတာဂတာ (အာ-ဂတာ) အဝသေသဒါသိယော ဓေတ္တော ပေါထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၁။

အဝသေသဒိယစုဂါထာ (ထီ) [အဝသေသ+ ဒိယစု+ ဂါထာ] ကြွင်းသော – တခုခွဲဖြစ်သော ဂါထာ – တစ်ဂါထာခွဲ။ အဝသေသ-ဒိယစုဂါထာယ ပန အယံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

အဝသေသဒုက္ခဝေဒနာ (ထီ) [အဝသေသ+ ဒုက္ခဝေဒနာ] ကြွင်းသော ဒုက္ခဝေဒနာ။ အဝသေသဒုက္ခဝေဒနာယ ပန အာရမ္မဏ-ဝသေနေဝ အနုသေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။

အဝသေသဒေဝတာ (ထီ) [အဝသေသ+ဒေ-ဝတာ] ကြွင်းသောနတ်ဖြဟ္မာ။ ဋ္ဌပေတွာ အသညသတ္တေ စ အရူပဖြဟ္မာနေ စ သ-ကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ အဝသေသဒေဝ-တာယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

အဝသေသဒေဝလောက (ပု) [အဝသေသ+ ဒေဝလောက] ကြွင်းသောနတ်ပြည်လောက။ သဖလာတိ အဝသေသဒေဝလောကူပပတ္တိဟိ သာတ္ထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။

အဝသေသဓမ္မ (ပု) [အဝသေသ+ဓမ္မ] ကြွင်းသော တရား။ အဝသေသဓမ္မာနံ အာရမ္မဏ-ရသသာ ဓေဒေသာနုဘဝနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။

အဝသေသဓမ္မိက (တိ) [အဝသေသ + ဓမ္မိက] ကြွင်းသော တရား–ရှိသော – ကိုကျင့်သုံးသော၊သူ။ မယံ သမိတပါပေ ဗာဟိတပါပေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသမဏဗြာဟ္မဏေပိ အဝသေသ-ဓမ္မိကသမဏဗြာဟ္မဏေပိ .... အဘိတပွေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။

အဝသေသဓာတုတ္တယ (နှ) [အဝသေသ + ဓာ-တုတ္တယ] ကြွင်းသော–ဓာတ် – မဟာဘုတ် ၃-ပါး – တို့၏ အပေါင်း။ တာ သဗ္ဗာပိ အဝ-သေသဓာတုတ္တယပဒဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၃။

အဝသေသဓုတင်္ဂဓရ (တိ) [အဝသေသ + ဓုတင်-ဓရ+အ] ကြွင်းသော ဓုတင်ဆောင်သော၊ သူ။ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂါဒိအဝသေသဓုတင်္ဂဓရော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

အဝသေသဓုတာယုဓ (တိ) [အဝသေသ+ ဓုတ + အာယုဓ] ကြွင်းကျန်သော ဓုတင် တရားတည်းဟူသော လက်နက်ရှိသော၊ သူ။ အရညသင်္ဂါမဂတော၊ အဝသေသဓုတာယု-ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။ ယထာနုသိဋ္ဌ....ဝုတ္တံ "အဝသေသဓုတာယုဓော" တိ၊ အဝသိဋ္ဌဓုတ-ဓမ္မာယုဓောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၉၇။

အဝသေသနာဂ (ပု) [အဝသေသ + နာဂ] ကြွင်းသော နဂါး။ အဝသေသနာဂါဒိသ-တ္တေပိ သင်္ဂဟေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၆၄။

အဝသေသနာနတ္တ (နှ) [အဝသေသ+နာနတ္တ] ကြွင်းသော– ထူးခြား – ကွဲပြား – ခြားနား –ချက်။ အဝသေသနာနတ္တံ ဒဿေတုံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၆၆။

အဝသေသနိကာယဘာဏက (တိ) [အဝသေသ +နိကာယဘာဏက] ကြွင်းသော–နိကာယ-ဘာဏကဖြစ်သော – နိကာယ်ကို ရွတ်အံသရ-ဇ္ဈာယ်သော–ပုဂ္ဂိုလ်။ အဝသေသနိကာယ-ဘာဏကာ ဖလံ ကထိတန္တိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၅။

အဝသေသနိပ္ဖါဝ (ပု) [အဝသေသ+နိပ္ဖါဝ] ကြွင်းသောပဲတက်။ ဌပေတွာ မဟာနိပ္ဖါဝံ အဝသေသနိပ္ဖါဝေဝါ အဂ္ဂိမဒ္ဒေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၁။

အဝသေသနိမိတ္တ (န) [အဝသေသ+နိမိတ္တ] ကြွင်းသော–နိမိတ်–အမှတ်အသား။ အဝသေသနိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၇။

အဝသေသပစ္စယ (ပု) [အဝသေသ + ပစ္စယ] (၁) ကြွင်းသော – ပစ္စည်း – အကြောင်းတရား။ (၂) ကြွင်းသော–ပစ္စည်း–အသုံးအဆောင်။ (၁) ယော ကောစိ ဥပနိဿယော ဗလဝပစ္စယောတိ ယော ကောစိ အဝသေသပစ္စယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ အဝသေသပစ္စယာနံ သမာဂမေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ မ၊ဋီ၊၃။ ၇၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ (၂) အဝသေသပစ္စယတ္ထာယ ပန အဂိလာနော နော ကိဉ္စိ ဘဏေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

အဝသေသပစ္စယန္တရ (န) [အဝသေသ+ပစ္စယန္တရ] ကြွင်းသော – အကြောင်း – ပစ္စည်းတရား။ ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တိယမာနဿ အဝသေသပစ္စယန္တရသဟိတဿ ဝိပါကဝိညာဏဿ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၃။

အဝသေသပစ္စယဝိကလ (တိ) [အဝသေသပစ္စယ + ဝိကလ] ကြွင်းသော – ကာလ, ဂတိ, ပယောဂ စသော အထောက်အပံ့–အကြောင်း–ပစ္စည်း–ချို့တဲ့သော၊ (မစုံလင်သော)။ ယံ ဝါ ပန အဝသေသပစ္စယဝိကလံ၊ တဿ....အဇ္ဈတ္တိကံ စိတ္တံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၈။ (–အနုဋီ၊၁။၇၂။ သုဓမ္မဝတီ၊ မဓုဋီ။ ၁၃၇။)

အဝသေသပစ္စယဝေကလ္လ (န) [အဝသေသပစ္စယ+ဝေကလ္လ] ကြွင်းသော–ကာလ, ဂတိ, ပယောဂ စသော အထောက် အပံ့–အကြောင်း – ပစ္စည်း – ၏ ချို့တဲ့သည်၏ အဖြစ်–ချို့တဲ့ခြင်း။ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ အပရာပရိယဝေဒနီယကမ္မဝိညာဏံ ကာလဂတိပယောဂါဒိသဟကာရီပစ္စယဝိကလတာယ အဝသေသပစ္စယဝေကလ္လံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၆၇။

အဝသေသပစ္စယသမဝါယ (ပု) [အဝသေသပစ္စယ+သမဝါယ] ကြွင်းသော–အကြောင်း–ပစ္စည်း–နှင့်ပေါင်းဆုံခြင်း–တို့၏ ညီညွတ်ခြင်း။ အဝသေသပစ္စယသမဝါယေန ဝိပစ္စိတုံ အာရဒ္ဓံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။ အဝသေသပစ္စယသမဝါယေ ဝိပါကာဘိမုခတာ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉၆။

အဝသေသပစ္စယသမာဂမ (ပု) [အဝသေသပစ္စယ + သမာဂမ] အဝသေသပစ္စယသမဝါယ-နှင့် အနက်တူ။ အဝသေသပစ္စယသမာဂမေ ဥဒယတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။

အဝသေသပစ္စယသမာယောဂ (ပု) [အဝသေသပစ္စယ + သမာယောဂ] ကြွင်းသော – အကြောင်း–ပစ္စည်း–နှင့် ပေါင်းယှဉ်ခြင်း။ ဣဒဉ္စာပိ ဒုတိယသစ္စံ အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ သတိ ဒုက္ခဿုပ္ပတ္တိကာရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။

အဝသေသပဉ္စကောဋ္ဌာသ (ပု) [အဝသေသ+ပဉ္စ + ကောဋ္ဌာသ] ကြွင်းသော – ငါးပါးသော – အဖို့ – အစု။ ရတ္တိံ မဇ္ဈိမယာမံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အဝသေသပဉ္စကောဋ္ဌာသေသု နိဒ္ဒံ ဩက္ကမေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၈။

အဝသေသပဉ္စစိတ္တက္ခဏာယုက (တိ) [အဝသေသပဉ္စ+စိတ္တက္ခဏာယု+က] ကြွင်းသော ငါးခုသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသော၊ စိတ္တက္ခဏ ငါးချက်ခန့် အသက်ကြွင်းရှိသော။ အဝသေသပဉ္စစိတ္တက္ခဏာယုကေ တသ္မိံ ယေဝ အာရမ္မဏေ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၁။ (–အနုဋီ၊၂။၂၈။)

အဝသေသပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) [အဝသေသ+ပဋိသမ္ဘိဒါ] ကြွင်းသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ သဗ္ဗညုတညာဏသမင်္ဂိတာယ ဟိ အဝသေသပဋိသမ္ဘိဒါနုဘာဝိတာယ....ဝိတ္ထာရိယမာနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၅။

အဝသေသပဒ (န) [အဝသေသ+ပဒ] ကြွင်းသော ပုဒ်။ အဝသေသပဒေသုပိ ဣမိနာဝ နယေန ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀။)

အဝသေသပဒုမ (န) [အဝသေသ–ပဒုမ] ကြွင်းသော ပဒုမ္မာကြာ။ ဣဒံ ပဒုမံ အဝသေသပဒုမေဟိ မဟန္တတရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

အဝသေသပ(ပ္ပ)ဘေဒ (ပု) [အဝသေသ+ပဘေဒ] ကြွင်းသော–အပြား–အထူး။ အနိ္တရဝါရာဒယော စ အဝသေသပ္ပဘေဒါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။

အဝသေသပရိက္ခာရ (ပု) [အဝသေသ+ပရိက္ခာရ] ကြွင်းသော–ပရိက္ခရာ–အသုံးအဆောင်။ တတောတိ အဝသေသပရိက္ခာရတော။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁။

အဝသေသပရိဝါသကထာဝသာန (န) [အဝသေသ + ပရိဝါသ + ကထာ + အဝသာန] ကြွင်းကျန်သော–ပရိဝါသကထာ–ပရိဝါသ်ကိုပြဆိုရာစကား အပိုင်းအခဏ်း–၏အဆုံး။ ပက္ခမာနတ္တဥ္စ သမောဓာနမာနတ္တဥ္စ အဝသေသပရိဝါသကထာဝသာနေ ကထယိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈။

အဝသေသပရိသာ (ထီ) [အဝသေသ+ပရိသာ] ကြွင်းသော ပရိသတ်။ အဝသေသပရိသာ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓပရိသာ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

အဝသေသပါဌ (ပု) [အဝသေသ+ပါဌ] ကြွင်းသော–ပါဠ်–ပါဠိ။ "ယံ ယံ ဝါ ပနာတိ-အာဒိနာ"တိ ဣဒံ အဝသေသပါဌာမသနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၅။

အဝသေသပါဠိ (ထီ) [အဝသေသ+ပါဠိ] ကြွင်းသော ပါဠိ။ တေနေတ္ထ အဝသေသပါဠိ သင်္ဂဟိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။

အဝသေသပါဠိပ(ပ္ပ)ဒေသဒဿနတ္ထ (တိ) [အဝသေသ+ပါဠိပ(ပ္ပ)ဒေသ+ဒဿန + အတ္ထ] ကြွင်းသော ပါဠိစကားရပ်ကို ညွှန်ပြခြင်း အနက်ရှိသော။ အဝသေသပါဠိပ္ပဒေသဒဿနတ္ထော အာဒိသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။

အဝသေသပုဂ္ဂလ (ပု) [အဝသေသ + ပုဂ္ဂလ] ကြွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်။ အဝသေသပုဂ္ဂလာ ပန အနိယတဗန္ဓဂတိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

အဝသေသဗန္ဓ (ပု) [အဝသေသ+ဗန္ဓ] ကြွင်းသော အဆွေအမျိုး။ ပုတ္တဓီတာဒယော အဝသေသဗန္ဓဝေ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။

အဝသေသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ (ပု) [အဝသေသ+ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ] ကြွင်းသော ဗောဓိပက္ခိယ တရား။ အဝသေသဗောဓိပက္ခိယာနံ သဘာဝတော....ဒီပိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄။

အဝသေသဘတ္တ (န) [အဝသေသ + ဘတ္တ] ကြွင်းကျန်သော ဆွမ်း။ အဝက္ကာရပါတိယံ သစေ အဝသေသဘတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။

အဝသေသဘိက္ခု (ပု) [အဝသေသ + ဘိက္ခု] ကြွင်းသော ရဟန်း။ အဝသေသဘိက္ခူနံ ပါဒပိဋ္ဌိယံ အက္ကမိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။)

အဝသေသမဂ္ဂတ္တယပညာ (ထီ) [အဝသေသ +မဂ္ဂတ္တယပညာ] ကြွင်းသော မဂ် ၃-ပါး အပေါင်း၌ ပါဝင်သောပညာ။ အဝသေသမဂ္ဂတ္တယပညာ ဘာဝနာဘူမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။

အဝသေသမဥ္ဇ (ပု) [အဝသေသ+မဥ္ဇ] ကြွင်းသော ညောင်စောင်း။ မဉ္စေ အဝသေသမဥ္ဇပီဌာနိ အာရောပေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၇။

အဝသေသမဏိဝိစိတ္တက (တိ) [အဝသေသ+မဏိ+ဝိစိတ္တ + က] ကြွင်းသောပတ္တမြားတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ မဏိကရဏ္ဍေသူတိ... အဝသေသမဏိဝိစိတ္တကေသု ကရဏ္ဍေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။

အဝသေသမနာယတန (န) [အဝသေသ+မနာယတန] ကြွင်းသော မနာယတန။ ဧ-ပေတ္ထ ပန ပဥ္စ ဝိညာဏာနိ တသောဝ အဝသေသမနာယတနဿ .... ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၈။

အဝသေသမန္တီ (ပု) [အဝသေသ+မန္တီ] ကြွင်းသော အတိုင်ပင်ခံ – ပညာရှိ – အမတ်။ မဟာအမစ္စာ စေဝ အဝသေသမန္တိနော စ ပရိစာရကာ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။

အဝသေသမဟာဘူတ (န) [အဝသေသ+မဟာဘူတ] ကြွင်းသောမဟာဘုတ်။ ဧကံ မဟာဘူတံ အဝသေသမဟာဘူတေ နိဿာယ-တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။

အဝသေသမဟာသာဝက (ပု) [အဝသေသ+မဟာသာဝက] ကြွင်းသော–မဟာသာဝက – တပည့်ကြီး။ အဝသေသမဟာသာဝကာနံ ဝေဠုပံ သက္ကာရံ အကရိတ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။

အဝသေသမိဂ (ပု) [အဝသေသ + မိဂ] ကြွင်းသော သမင်။ အဝသေသမိဂေ ဝိနာသံ ပါ-ပေဿန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။

အဝသေသမူလက (တိ) [အဝသေသ+မူလ+က] ကြွင်းသော စက္ခုန္ဒြေစသော – မူရင်း – မူတည် – ဣန္ဒြေရှိသော (ယမက)။ တံ ဧပေ-တ္ထ အဝသေသမူလကာနိ စုတိဥပပတ္တိဝသေ-နေဝ ဝတ္တဗ္ဗာနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၅၆။ (– အနုဋီ၊ ၃။၂၁၄။)

အဝသေသမံသ (န) [အဝသေသ + မံသ] ကြွင်းကျန်သော အသား။ အဝသေသမံသံ အာဒါယ အဂမံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၀။

အဝသေသမနုဿ (ပု) [အဝသေသ + မနုဿ] ကြွင်းသောလူ။ သဒေဝမနုဿာဝစနေန သမ္မု-တိဒေဝအဝသေသမနုဿဂ္ဂဟဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အဝသေသယညဋ္ဌာန (န) [အဝသေသ+ယည+ဌာန] ကြွင်းသော ယဇ်ပူဇော်ရာ – နေရာ – အရပ်။ ယညဘူမိ (မ၊ဋီ၊၃။၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၀) ကြည့်။

အဝသေသယန္တသာလာ (ထီ) [အဝသေသ+ယန္တသာလာ] ကြွင်းသော ကြံကြိတ်စက်ရုံ။ အဝသေသသာလာ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈) ကြည့်။

အဝသေသရူပ (န) [အဝသေသ+ ရူပ] ကြွင်းသော ရုပ်တရား။ အသေသရူပါနိ ဓမ္မဓာတု-ယေဝ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၄။

အဝသေသရူပါရူပဇ္ဈာန (န) [အဝသေသ+ရူပါရူပဇ္ဈာန] ကြွင်းသော ရူပဈာန်, အရူပ-ဈာန်။ ဧပေတ္ထ နေဝသညာနာသညာယ-တနံ အဝသေသရူပါရူပဇ္ဈာနာနံ အညတရ-တော ဝုဋ္ဌာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၇။

အဝသေသရောဂ (ပု) [အဝသေသ + ရောဂ] ကြွင်းသောရောဂါ။ ဧပေတ္ထ ကမ္မဝိပါကံ အဝသေသရောဂံ.... တိကိစ္ဆိတုံ သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၇။

အဝသေသလက္ခဏပါရိပူရိ (ထီ) [အဝသေသ+လက္ခဏ+ပါရိပူရိ] ကြွင်းသောလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တေန .... အဝသေသလက္ခဏ-ပါရိပူရိံ ဝိယ တဒဝိနာဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃။

အဝသေသလောက (ပု) [အဝသေသ+လောက] ကြွင်းသောလောက။ သဒေဝကန္တိ ဒေဝေ-ဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

အဝသေသဝစန (န) [အဝသေသ + ဝစန] အဝသေသ-သဒ္ဒါ။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသာပေက္ခတ္တာ အဝသေသဝစနဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၉။

အဝသေသဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အဝသေသ + ဝိဇ္ဇာ] ကြွင်းသော အတတ်ပညာ။ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာနာမ.... အင်္ဂသတ္ထနိမိတ္တာဒိကာ အဝသေသဝိဇ္ဇာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၃။

အဝသေသဝိပါက (န) [အဝသေသ+ဝိပါက] ကြွင်းသော ဝိပါက်စိတ်။ အဗျာကတောတိ အဝသေသဝိပါကကိရိယာဗျာကတစိတ္တသမ္ပယုတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

အဝသေသဝိသေသ (ပု) [အဝသေသ+ဝိသေသ] ကြွင်းသော–ထူးသော–တရား၊ တရားထူး။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အာဂတာ ပဋိသမ္ဘိဒါဒယော အဝသေသဝိသေသာ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃၊၄။

အဝသေသဝီရိယာရမ္ဘ (ပု) [အဝသေသ+ဝီရိယ + အာရမ္ဘ] ကြွင်းသောဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း။ အထ ခေါ် အဝသေသဝီရိယာရမ္ဘာဒိကေပိ ဒေသနံ အာဝဋ္ဋေတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။

အဝသေသဝီဟိ (ပု) [အဝသေသ+ဝီဟိ] ကြွင်းသော ကောက်စပါး။ ဝီဟီတိ အဝသေသဝီဟယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၆။

အဝသေသဝေဿ (ပု) [အဝသေသ + ဝေဿ] ကြွင်းသော – ဝေဿမျိုး – သူကြွယ်မျိုး။ ဥဋ္ဌာရဘောဂကုလာတိ အဝသေသဝေဿာဒိကုလာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

အဝသေသသကုဏ (ပု) [အဝသေသ+သကုဏ] ကြွင်းသော ငှက်၊ သကုဏာတိ အဝသေသသကုဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။

အဝသေသ တိသမုဋ္ဌိတ ရူပသဿန္ဒန (န) [အဝသေသ+တိသမုဋ္ဌိတ+ရူပ+သဿန္ဒန] စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်မှ ကြွင်းသော ကံ,ဥတု, အာဟာရ-ဟူသော သုံးပါးသောအ-ကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်တို့ကို ထိခိုက်ခြင်း။ စိတ္တသမုဋ္ဌိတရူပေဟိ အဝသေသတိသမုဋ္ဌိတရူပသဿန္ဒနေန .... သုခံ ပဋိသံဝေဒေယျ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၆။

အဝသေသသတ္တ (ပု) [အဝသေသ + သတ္တ] ကြွင်းသော သတ္တဝါ။ အဝသေသသတ္တေ အာရမ္မဏံ ကရောန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။)

အဝသေသသတ္တလောက (ပု) [အဝသေသ+သတ္တလောက] ကြွင်းသော သတ္တလောက။ သဿမဏဗြာဟ္မဏဝစနေန .... အဝသေသသတ္တလောကော ဝါ ဂဟိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၀။

အဝသေသသဒ္ဒ (ပု) [အဝသေသ+သဒ္ဒ] အဝသေသ-သဒ္ဒါ။ ဝေဋ္ဌိ သတိ အဝသေသ-သဒ္ဒေါ ဥပပန္နော ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။

အဝသေသသမာပတ္တိ (ထီ) [အဝသေသ+သမာပတ္တိ] ကြွင်းသောသမာပတ်။ ဥဒါဟု အဝသေသသမာပတ္တိသုပိ သညဂ္ဂံ အတ္ထီ” တိ စိန္တေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

အဝသေသသမာပတ္တိဝုဋ္ဌာန (န) [အဝသေသသမာပတ္တိ+ဝုဋ္ဌာန] ကြွင်းသော သမာပတ်မှ ထခြင်း။ အဝသေသသမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟိ ဘဝင်္ဂေန ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။

အဝသေသသမုဋ္ဌာန (န)[အဝသေသ+သမုဋ္ဌာန] ကြွင်းသော သမုဋ္ဌာန်။

အဝသေသသမုဋ္ဌာနသီသ (န) [အဝသေသသမုဋ္ဌာန+သီသ] ကြွင်းသော–သမုဋ္ဌာနသီသ–အဦးပဓာန ဖြစ်သော သမုဋ္ဌာန်–သမုဋ္ဌာန်ခေါင်းဆောင်။ သမုဋ္ဌာနန္တိ အာဒိနာ ပန အဝသေသသမုဋ္ဌာနသီသဝသေန .... သင်္ဂဏှာတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၉။

အဝသေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [အဝသေသ+သမ္ပယုတ္တဓမ္မ] ကြွင်းသော – ယှဉ်ဖက် – သမ္ပယုတ်–တရား။ စေတနာ စေဝ အဝသေသသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ ပရိယာယသိက္ခာပဒန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃။

အဝသေသသရီရ (နပ) [အဝသေသ+သရီရ] ကြွင်းသော ကိုယ်။ အဝသေသသရီရေပိ ဒုက္ကဋမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အဝသေသသာခါပရာမသန (နပ) [အဝသေသ+သာခါ+ပရာမသန] ကြွင်းသော အကိုင်းအခက်တို့ကို သုံးသပ်ခြင်း။ အဝသေသသာခါပရာမသနံ ဝိယ ယောဂိနော ရူပက္ခန္ဓ သမ္မသိတ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃ဝ၂။

အဝသေသသာလာ (ထီ) [အဝသေသ+သာလာ] ကြွင်းသော ကြံကြိတ်စက်ရုံ။ အဝသေသသာလာဟိ တတ္တေဝ ဗဟုတရော အာယော ဥဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။

အဝသေသသာလိ (ပု) [အဝသေသ+သာလိ] ကြွင်းသော–သလေး–ကောက်ကြီး–စပါး။ ကေသာလိသီသတော အဝသေသသာလီယေဝ ဗဟူ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

အဝသေသသာဝက (ပု) [အဝသေသ+သာဝက] ကြွင်းသော–တပည့်–သာဝက။ ကေဿ ဟိ ဗုဒ္ဓဿ စတ္တာရော ဇနာ မဟာဘိညာ ဟောန္တိ၊ န အဝသေသသာဝကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၉။

အဝသေသသာသနပြဟ္မစရိယ (နပ) [အဝသေသ+သာသနဗြဟ္မစရိယ] သီလမှ ကြွင်းသော သမာဓိ,ပညာ-ဟူသော သာသနဗြဟ္မစရိယ တရား။ ဗြဟ္မစရိယန္တိ အဝသေသသာသနဗြဟ္မစရိယံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

အဝသေသသိပ္ပ (နပ) [အဝသေသ+သိပ္ပ] ကြွင်းသော အတတ်ပညာ။ တယော ဝေဒေ စ အဝသေသသိပ္ပါနိ စ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂ဝ၁။

အဝသေသသီလ (နပ) [အဝသေသ+သီလ] ကြွင်းသောသီလ။ ဣဒါနိ အဝသေသသီလေ ....ဒဿေတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၅ဝ။)

အဝသေသသုရာ (ထီ) [အဝသေသ+သုရာ] ကြွင်းသော သေအရက်။ အဒ္ဓါ တော ဟိ အဝသေသသုရာ ပီတာ ဘဝိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။

အဝသေသသေနာသန (နပ) [အဝသေသ+သေနာသန] ကြွင်းသောကျောင်း။ အဝသေသသေနာသနာနိ ဘိန္ဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

အဝသေသာပတ္တိ (ထီ) [အဝသေသ+အာပတ္တိ] ကြွင်းသော အာပတ်။ အဝသေသာပတ္တိနံ ဝုပသမနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

အဝသေသာဝါသ (ပု) [အဝသေသ+အာဝါသ] ကြွင်းသော–ကျောင်း–နေရာ။ ဝိဟာရော နာမ အစ္ဆယောဂါဒိမုတ္တကော အဝသေသာဝါသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇။

အဝသေသုဒ္ဒေသ (ပု) [အဝသေသ+ဥဒ္ဒေသ] ကြွင်းသော – ဥဒ္ဒေသ – ရွတ်ပြအပ်သော ပါတိမောက်ပါဠိ။ သေသန္တိ အဝသေသုဒ္ဒေသပရိစ္စေဒဒဿနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၉။

အဝသေသေကဗျာနိက (တိ) [အဝသေသ+ဧက+ဗျာန+ဣက] ကြွင်းသော တပါးသော ဗျာန်ရှိသော။ ပစ္ဆိမာ ပန အဝသေသေကဗျာနိကာဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

အဝသေသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သိသ+တွာ] ကြွင်းစေ၍။ အနဝသေသေတွာ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅ဝ)-ကြည့်။

အဝဿံ (ဗျ) [အဝဿ+အမ်။ (အဝဂျမ်-သံ)] မချွတ်ကေန်၊ မချွတ်မလွဲ၊ မချွတ်မယွင်း၊ အန္တရေနန္တရာ အဒွေ့ာ-ဝဿံ နူန စ နိစ္ဆယေ၊ ဓာန်။၁၁၅ဝ။ အဝဿံ ဒွေ တယော ပရိဝဋ္ဋေ

ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀၊၃၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၈။)

အဝဿံဘာဝိတာ (ထီ) [အဝဿံဘာဝီ+တာ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သည်၏အဖြစ်။ တာဒိသဿ ပုဂ္ဂလဿ အဝဿံဘာဝိတာယ တံ သုခံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝိယ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၈။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈၃။)

အဝဿံဘာဝိတာဒဿန (နပုံ) [အဝဿံဘာဝိတာ+ဒဿန] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သည်၏ အဖြစ်ကို မြင်ခြင်း။ မရဏဿ အဝဿံဘာဝိတာဒဿနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၇။

အဝဿံဘာဝိဓမ္မ (ပုံ) [အဝဿံဘာဝီ+ဓမ္မ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သောတရား။ လောကဿ ဓမ္မာတိ သတ္တလောကဿ အဝဿံဘာဝိဓမ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၆။

အဝဿံဘာဝိနိဘာဝ (ပုံ) [အဝဿံဘာဝိနီ+ဘာဝ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သည်၏ အဖြစ်။ ဂစ္ဆိတဗ္ဗာ အဝဿံဘာဝိနိဘာဝေန။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၆။

အဝဿံဘာဝိဖလ (နပုံ) [အဝဿံဘာဝီ+ဖလ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သောအကျိုး။ တေန ကတူပစိတာနံ ပုညာနံ အဝဿံဘာဝိဖလံ သုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၂။

အဝဿံဘာဝီ=အဝဿမ္ဘာဝီ (တိ) [အဝဿံ+ဘူ+ဏီ။ ထီ-၌ အဝဿံဘာဝိနီ=အဝဿမ္ဘာဝိနီ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ပါဠိကာခ်န္တိ ပဋိကင်္ခိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ အဝဿံဘာဝီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဂရုဂဗ္ဘာယ ဣတ္ထိယာ ဘာရမောရောပနံ ဓုဝံ အဝဿမ္ဘာဝီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ အဝဿံဘာဝိနီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၂။ အဝဿမ္ဘာဝိနီ အတ္တသိဒ္ဓိ အဓိပ္ပေတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၆။ သံ.၁။၈၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၆၈။)

အဝဿံဘာဝိအတ္တသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဝဿံဘာဝီ+အတ္တသိဒ္ဓိ] မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုး၏–ပြီး–ပြည့်စုံ–ခြင်း။ အာသီသာယန္တိ အဝဿံဘာဝိအတ္တသိဒ္ဓိယံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၅၅။

အဝဿံဟာရိတာ (တိ) [အဝဿံ+ဟာရီ+တာ] မချွတ်ကေန် ခိုးယူလတ္တံ့သည်၏ အဖြစ်။ ဘဏ္ဍဿ အဝဿံဟာရိတာ စ န သမ္ဘဝတိ။ ဝဇီရ။၁၃၅။

အဝဿံဟာရိယ (တိ) [အဝဿံ + ဟာရိယ] မချွတ်ကေန် ခိုးယူအပ်သော။ အဝဿံဟာရိယေ ဘဏ္ဍေ။ ဝဇီရ။၁၃၄။

အဝဿက (တိ) [အဝဿံ+က] အဝဿံ-နှင့် အနက်တူ။ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏကာလေ ပန အဝဿကမေဝ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ (–ကစ္စည်း။၆၃၈။ ရူ။နှာ-၄၀၇။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၄၅။ မောဂ်၊၅။၅၃။) အဝဿကိစ္စ-လည်း ကြည့်။

အဝဿကာရီ (ပုံ) [အဝဿံ+ကရ+ဏီ] မချွတ်မယွင်းပြု – တတ် – လေ့ရှိ – သူ။ ခီရပါယီ၊ အဝဿကာရီ။ မောဂ်၊၅။၅၃။ အဝဿံ ကရောတီတိ အဝဿကာရီ။ ၎င်း၊ ပဉ္စိကာ။

အဝဿကာလ (ပုံ) [န + ဝဿကာလ] မိုးလ မဟုတ်သော– ဝါမဆိုရသေးသော– အချိန် အခါ–ကာလ။ အဝဿကာလေယေဝ ဝဿကာလေ အဒ္ဓါနဂမနဿ ပါဋိယံယေဝ ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ။ ဝဇီရ။၄၄၀။

အဝဿကိစ္စ (နပုံ) [အဝဿံ+ကိစ္စ] မချွတ်ကေန် ပြုအပ်သော။ ကရဏီယာနီတိ အဝဿကိစ္စာ-

နီ။ ယဉ္စိ န အဝဿံ ကာတဗ္ဗံ၊ တံ ကိစ္စန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ အဝဿကေ အနိယ-သဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ အာဟ "အဝဿကိစ္စာနီ"-တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။

အဝဿဇတိ=အဝဿဇ္ဇတိ (ကြိ) [အဝ+သဇ္ဇ+အ+တိ] စွန့်လွှတ်၏၊ စွန့်ပယ်၏။ ဘဝသင်္ခါရ-မဝဿဇိ မုနိ။ ဒီ၊၂။၉၀။ သံ၊၃။၂၃၀။ အံ၊၃။၁၃၁။ ဥဒါန။၁၅၅။ နေတ္တိ။၅၂။ အဝဿဇီတိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ (–ဒီ၊၃။၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။) **အဝ-ဿဇိံ**—ဇာ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊၂။၁၇၅။

အဝဿဇိ (ကြိ) အဝဿဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အဝဿဇ္ဇန (န) [အဝ+သဇ္ဇ+ယု] စွန့်လွှတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝဿဇ္ဇနာကာရ (ပု) [အဝဿဇ္ဇန+အာကာရ] စွန့်လွှတ်သော အခြင်းအရာ။ ဘဝသင်္ခါရဿ အဝဿဇ္ဇနာကာရံ သရူပတော ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။

အဝဿဋ (တိ) [အဝ+သရ+တ] တိတ္ထိ—ဘောင်—ကျောင်း—သို့ ပြောင်းရွှေ့သော၊သူ။ ယဒါ စ သာ ဋ္ဌိဘာ ဝါ အဿ.... အဝဿဋာ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၈၀။ ကင်္ခါ။၃၉။ အဝဿဋာ နာမ တိတ္ထာယတနံ သင်္ကန္တာ။ ကင်္ခါ။၂၉၅။

အဝဿဋ္ဌ (တိ) [အဝ+သဇ္ဇ+တ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော။ ကိလေသာဘာဝေန စ ကတကမ္မဲ့ အပ္ပဋိသန္ဓိကတ္တာ အဝဿဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

အဝဿဋ္ဌဘဝသင်္ခါရ (တိ) [အဝဿဋ္ဌ+ဘဝ-သင်္ခါရ] စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ဘဝသင်္ခါရ ရှိသော၊ ဘဝသင်္ခါရကို စွန့်လွှတ်ပြီးသော။ ဣတိ ဗောဓိမူလေယေဝ အဝဿဋ္ဌဘဝသင်္ခါ-ရော ဘဂဝါ... အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇီတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

အဝဿန (န) [န + ဝဿန] (၁) (က) မရွာသွန်းခြင်း။ (ခ) မစွတ်စိုစေခြင်း။ (၂) မတွန်မြည်ခြင်း။ (၁) (က) ဒေဝဿ ဝဿနံ အဝဿနံ.... ဥတုနိယာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၆၇။) (ခ) အဝဿနံ စေတ္ထ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ (၂) တဿာ အဝဿနတ္တာယ မုခံ ဗန္ဓိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။

အဝဿနကာရဏ (န) [အဝဿန + ကာရဏ] မရွာသွန်းခြင်းအကြောင်း။ ရာဇာ အဝဿန-ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

အဝဿနကာလ (ပု) [အဝဿန+ကာလ] မရွာသင့်သော—အချိန်—အခါ။ ကဒါစိ အဝဿန-ကာလေ (အဝဿိတဗ္ဗကာလေ?) ဝဿတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀။

အဝဿန္တ (တိ) [န+ဝဿန္တ] မရွာသွန်းသော။ ဒေဝေ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ အဝဿန္တေ....။ အံ၊၂။၄၇၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၅။)

အဝဿန္တတ္တ (န) [န + ဝဿန္တတ္တ] မရွာသွန်းသည်၏ အဖြစ်။ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဒေဝဿ အဝဿန္တတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၃။

အဝဿဘာဝိတာ (တိ) [အဝဿဘာဝီ+တာ?] မချွတ်—ကေန်—ဖြစ်လတ္တံ့သည်၏ အဖြစ်။ အာရညိကဘာဝေါ နာမ လာဘာနံ ဇော်-သော အဝဿဘာဝိတာ (အဝဿံ ဘာဝိ-တတ္တာ၊ သျာ) န သက္ကာ အာရညိကေန လာဘံ န လဘိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။

အဝဿဘာဝီ (တိ) [အဝဿံ+ဘူ+ဏီ။နိဂ္ဂဟိတ်ချေ။ ထိ-၌ **အဝဿဘာဝိနီ**] အဝဿံဘာဝီ-နှင့် အနက်တူ။ သာ အဿ အဝဿဘာဝိနီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အဝဿယ (ပု) [အဝ+သိ+အ] မှီရာ၊ တည်ရာ၊ မှီခို–အားထား–ကိုးကွယ်–ရာ။ ဥပါဒါယ ပန အဝဿယော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၆၀။ ဒါနသဒ္ဒိသော အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ....နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အဝဿယောတိ ဝိနိပတိတုံ အဒေန္တော နိဿယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။)

အဝဿယကမ္မ (နု) [အဝဿယ+ကမ္မ] မှီရာ–တည်ရာ–အားထားရာ–ကိုးကွယ်ရာ–အမှု။ ယာဝါဟံ ဗုဒ္ဓပူဇာဒိံ အတ္တနော အဝဿယကမ္မံ ကရောမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။

အဝဿယဋ္ဌ (ပု) [အဝဿယ+အတ္ထ] အားထားရာဟူသော အနက်သဘော။ ဣဒဉ္စ အဝဿယဋ္ဌေန ရာဇနမယသီဟာသနသဒိသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။)

အဝဿယတာ (ထီ) [အဝဿယ+တာ] မှီရာ၏အဖြစ်။ အဝဿယန-ကြည့်။

အဝဿယတိ (ကြိ) [အဝ+သိ+အ+တိ] (က) အမှီပြု၏၊ အားကိုးအားထားပြု၏။ (ခ) (အမှီပြု၍) နေထိုင်၏။ (က) ဘိက္ခု ဆန္ဒံ အဝဿယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ အဝဿယိ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ (ခ) ဣတိ ပဂေ အဝဿယိ (ဇာ၊၁။၄၅)န္တိ ဣမိနာကာရဏေနာဟံ....ဝါသံ ကပ္ပေသိန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အဝဿယန (နု) [အဝ+သိ+ယု] မှီခိုခြင်း၊ အားထား–ကိုးကွယ်–ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ သပ္ပုရိသာနံ အဝဿယနံ သေဝနံ ဘဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဝိသေသနဘာဝေါ စ ဆန္ဒာဒီနံ တံ တံ အဝဿယနဝသေန ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၇။ တံတံအဝဿယန-ဝသေနာတိ တဿ တဿ ဆန္ဒဿ သမာဓိ-နော အဝဿယတာဝသေန၊ ပစ္စယဝိသေသ-တာယာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၁၆၆။

အဝဿယနဋ္ဌ (ပု) [အဝဿယန+အတ္ထ] မှီခို–အားထား–ရာ ဟူသော အနက်သဘော။ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဒီပေါ့ အဝဿယနဋ္ဌေန သရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ အဝဿယနဋ္ဌေနာတိ အဝဿယိတဗ္ဗဘာဝေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

အဝဿယဖလ (နု) [အဝဿယ+ဖလ] မှီရာတည်းဟူသော အားအစွမ်း။ တေ သဗ္ဗေပိ အတ္တနော အတ္တနော အဝဿယဖလေန ဌာနန္တရာနိ ပါပုဏိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

အဝဿယဘာဝ (ပု) [အဝဿယ+ဘာဝ] မှီခိုရာ၏ အဖြစ်။ တဿ ပတ္တိဿရိယဿ ဗဟူနံ ဇနာနံ အဝဿယဘာဝေါ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

အဝဿယရုက္ခ (ပု) [အဝဿယ+ရုက္ခ] မှီရာ သစ်ပင်။ အမှာကံ အဝဿယရုက္ခတော ယေဝ ဘယံ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အဝဿယသမ္ပန္န (တိ) [အဝဿယ+သမ္ပန္န] မှီရာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ နိဿယသမ္ပန္န (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆) ကြည့်။

အဝဿယိတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [အဝဿယိတဗ္ဗ+ဘာဝ] မှီခို – အားထား – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝဿယနဋ္ဌ-ကြည့်။

အဝဿဝ (ပု) [အဝ+သု+အ] စွတ်စိုခြင်း၊ ရာဂဖြင့် စွတ်စိုခြင်း။ ကေတော ဝါ ဥဘတော ဝါ အဝဿဝေ သတိပိ ဝဋ္ဋတီတိ လိခိ-တံ။ ဝဇီရ။၅၃၈။

အဝဿဝန (နု) [အဝ+သု+ယု] စွတ်စိုခြင်း။ တေမနကရဏံ အလ္လဘာဝကရဏံ၊ လောဘ-ဝသေန အဝဿဝနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၆။ ကိလေသာဝဿန-လည်း ကြည့်။

အဝဿဝနဋ္ဌာန (န) [အဝဿဝန+ဋ္ဌာန] ယို-
စီးရာ ဌာန။ "အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော"တိ-
အာဒိနာ ဝုတ္တံ အသုစိနော အဝဿဝနဋ္ဌာနံ
ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

အဝဿဝန္တ (တိ) [အဝ+သု + အန္တ] ယိုစီး
သော။ မဓုံ ယထာ ခုဒ္ဒမဝဿဝန္တံ။ အပ၊၁။
၁၆။ အဝဿဝန္တံ ပဂ္ဃရန္တံ ခုဒ္ဒံ မဓုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၂၇။

အဝဿဝဘာဝ (ပု) [အဝဿဝ+ဘာဝ] ရာဂ
ဖြင့် စွတ်စိုခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ "ဝိညူ ပဋိ-
ဗလော"တိ ဒွိန္နံ အဝဿဝဘာဝဿ ဣစ္ဆန-
တော ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၃၅၂။

အဝဿဝဟေတုတာ (ထီ) [အဝဿဝဟေတု+
တာ] ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်းအကြောင်း၏
အဖြစ်။ သမုဒနံ ကိလေသတေမနံ၊ အဝဿဝ-
ဟေတုတာ....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၇။

အဝဿာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သိ+တွာ] မှီ၍၊
အမှီပြု၍။ ဆန္ဒံ အဝဿာယ ကတ္တုကမျတာ-
ကုသလဓမ္မစ္ဆန္ဒေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ မာနု-
ဿယံ အဝဿာယ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေန္တော။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။

အဝဿာရောစနက (တိ) [အဝဿံ+အာရော-
စနက] မချွတ်ကေန် ပြောကြား–တတ်သော
–မည်ဖြစ်သော၊သူ။ တံ အဒိသွာ အညတ-
ရဿ အဝဿာရောစနကဿ "အာရောစေ-
ဟီ"တိ ဝတွာ ပစ္စာဟရတိ။ ကင်္ခါ။၁၃၂။

အဝဿာဝန (န) [အဝ+သု+ဏေ+ယု] ယိုစီး
စေခြင်း၊ ရေစစ်ခြင်း၊ စစ်အပ်သော (ထမင်း
ရည်)။

အဝဿာဝနကဋ္ဌိက (န) [အဝဿာဝန+ကဋ္ဌိက]
အဝဿာဝနကဋ္ဌိက-နှင့် အနက်တူ။

အဝဿာဝနကဋ္ဋိက (န) [အဝဿာဝန+ကဋ္ဋိက]
ထမင်းရည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ၊၂။၂၀၄)။ အာ-
စာမေ အဝဿာဝနကဋ္ဋိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၃၁၈။ (အဝဿာဝိတကဋ္ဋိကံ၊သိ။ အဝဿာ-
ဝနကဋ္ဋိကံ၊သျှာ)။

အဝဿာဝါသိက (တိ) [န + ဝဿာဝါသိက]
ဝါဆိုသောရဟန်း မရှိသော။ တေသံ ပစ္စယံ
အဝဿာဝါသိကေ သေနာသနေ ဂါဟေတုံ
ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ (ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၉-၌
အဝဿာဝါသိကသေနာသနေ-ဟု ရှိသည်။)

အဝဿာဝိတကဋ္ဋိက (န) [အဝဿာဝိတ+ကဋ္ဋိ-
က] အဝဿာဝနကဋ္ဋိက-နှင့် အနက်တူ။

အဝဿာဝိတောဒန (ပု) [အဝဿာဝိတ+ဩ-
ဒန] စစ်အပ်ငဲ့အပ်ပြီးသော ထမင်းရည်ရှိ
သော ထမင်း၊ ချိုးမကပ်သော ထမင်း (ပါ-
ရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၊၄။၃၆၃)။ အဝ-
ဿာဝိတောဒနံ ပစိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၆။

အဝဿာဝေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သု+ဏေ+
တွာ] စစ်၍။ ဆာရိကံ အဝဿာဝေတွာ ဂဟိ-
တယူသော မာသခါရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။

အဝဿိက (တိ) [န + ဝဿ + ဣက] (၁) ဝါ
မရှိသော၊ တဝါမျှ မရသေးသော၊ ရဟန်း။
(၂) ရွာသွန်းခြင်းမရှိသော၊မိုး။ (၁) ဥပ-
သမ္ပန္နကာလေ ပန အဝဿိကောဝ သမာ-
နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အဝဿိကော သမာနော-
တိ ဥပသမ္ပဒတော ပဋ္ဌာယ အပရိပုဏ္ဏဝေ-
ဝဿောတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃။
(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။) (၂) အဝ-
ဿိကမေဃ-ကြည့်။

အဝဿိကကာလ (ပု) [အဝဿိက+ကာလ]
တဝါမျှမရသေးသော–အခါ–ကာလ။ ထေ-
ရော ကိရ အဝဿိကကာလတော ပဋ္ဌာယ
အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

အဝဿိကဋ္ဌိတိကာ (ထီ) [အဝဿိက+ဋ္ဌိတိကာ]
ဝါမရရှိသေးသော ရဟန်းတို့၏–တည်စဉ်–
အလှည့်။ အယံ ကိံ အဝဿိကဋ္ဌိတိကာယ
ဂါဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။

အဝဿိကဒဟရ (ပု) [အဝဿိက+ဒဟရ] ဝါ မရသေးသော ရဟန်းငယ်။ အဝဿိကဒဟ-ရာနံ သန္တိကံ ဂန္ဒွာ .. ဩဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။

အဝဿိကဘိက္ခုကာလ (ပု) [အဝဿိက+ဘိက္ခု +ကာလ] ဝါမရသေးသော ရဟန်းဖြစ်စ အချိန်။ ရာဟုလသုတ္တံ သတ္တဝဿိကကာလ-တော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဝဿိကဘိက္ခုကာ-လာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၉။ အဝဿိကဘိက္ခု-ကာလေ အန္ဓဝနေ နိသိန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အဝဿိကမေဃ (ပု) [အဝဿိက+မေဃ] ရွာ သွန်းခြင်းမရှိသော–မရွာသွန်းသော–မိုး။ ဒါတဗ္ဗဝတ္ထုံ သမ္မေန သဗ္ဗံ အဒေန္တော ပုဂ္ဂ-လော အဝဿိကမေဃသဒိသော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၇။

အဝဿိကသင်္ကေတ (တိ) [န + ဝဿိက + သင်္ကေတ] မိုးရွာသွန်းခြင်း ရှိရာအခါ–မိုး ကာလ–ဟု မသတ်မှတ်အပ်သော။ အနုဇာ-နာမိ ဘိက္ခဝေ အဋ္ဌမာသေ အဝဿိက-သင်္ကေတေ မဏ္ဍပေ ဝါ ရုက္ခမူလေ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂ဂ။ အဝဿိကသင်္ကေတေတိ ဝဿိက-ဝဿာနမာသာတိ ဧဝံ အပညာတေ၊ စတ္တာ-ရော ဟေမန္တိကေ စတ္တာရော စ ဂိမှိကေ အဋ္ဌမာသေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

အဝဿိတ (တိ) [အဝ+သိ+တ] မှီခို–အား ထား–သော၊ အမှီပြုသော။ သကံ ဗလံ-မဝဿိတာ။ အပ၊၁။၄ဝဂ။ အနရိယမမ္မ-ဝဿိတော။ ဇာ၊၂။၉၆။ ကမ္မေန အနရိယ-ဓမ္မံ အဝဿိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ဝဝ။

အဝဿိတဗ္ဗကာလ (ပု) [န+ဝဿိတဗ္ဗ+ကာလ] မရွာသင့်သော–အချိန်–အခါ။ အဝဿန-ကာလ-ကြည့်။

အဝဿိတဘာဝ (ပု)[န+ဝဿိတ+ဘာဝ]မိုးအပ် သည်၏ အဖြစ်။ တဿ စ အဝဿိတဘာဝ-တော "ဇာတိယာ မူလံ ခဏန္တော နိသီဒီ"တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၅-၆။

အဝဿိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝဿိတွာ] မရွာသွန်း မူ၍။ ပဇ္ဇုန္နော ဒေဝရာဇာပိ ကောဝါရမေဝ အဝဿိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇ဝ။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။)

အဝဿုတ (တိ) [အဝ+သု+တ] စွတ်စိုသော၊ ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသော၊သူ။ အဝဿုတာ အဝ-ဿုတဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ။ ဝိ၊၂။၂၇၆။ အဝ-ဿုတာတိ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန အဝဿုတာ၊ တိန္တာ ကိလိန္နာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အဝဿုတာနန္တိ လောကဿာဒမိတ္တသန္ထဝ-ဝသေန ဉပ္ပန္နမေထုနရာဂေန တိန္တာနံ။ သာ-ရတ္ထ၊၂။ဂ၂။ (–ဝိ၊၂။၂၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁ဂ၊ ၂၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၂၃၁၊၂၄ဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၇၊၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဉဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇ဝ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ကင်္ခါ။၂၉၄-၆၊၃၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ဂ၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆ဂ။ သာရတ္ထ၊၂။ဂဝ၊ ၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၃ဂ၊ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ဂ၆။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂ဝဂ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃၂၊၄၉။)

အဝဿုတကာယကမ္မန္တ (တိ) [အဝဿုတ+ကာ-ယကမ္မန္တ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသော ကာယကံ ရှိသော၊သူ။ တဿ အဝဿုတကာယကမ္မန္တ-ဿ အဝဿုတဝစီကမ္မန္တဿ အဝဿုတမနော-ကမ္မန္တဿ ကာယကမ္မမ္ပိ ပူတိကံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၆၄။

အဝဿုတကိစ္စ (န) [အဝဿုတ+ကိစ္စ] စွတ်စို ခြင်း–အမှု–ကိစ္စ။ သရီရံ သေဒမလဂ္ဂဟိတံ ဝါ အဩေန ဝါ အဝဿုတကိစ္စေန ဝိဗာဓိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။

အဝဿုတစိတ္တ (တိ) [အဝဿုတ+စိတ္တ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝါ အဝဿုတစိတ္တံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ အစ္ဆရာယော ဩလောကာပေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။

အဝဿုတတာ (ထီ) [အဝဿုတ+တာ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသည်၏ အဖြစ်။ မနုဿပုရိသဿ အဝဿုတတာ။ ဝိမတိ၊၂။၇၄။

အဝဿုတပရိယာယ (ပု) [အဝဿုတ+ပရိယာယ] ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်း၏ – ကိလေသာမိုး စွတ်စိုခြင်း၏–အကြောင်း။ အဝဿုတပရိယာယဉ္စ အာဝုသော ဒေသေဿာမိ အနဝဿုတပရိယာယဉ္စ။ သံ၊၂။၃၉၀။ အဝဿုတဿ ပရိယာယံ၊ အဝဿုတဿ ကာရဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အဝဿုတပရိယာယဉ္စာတိ ကိလေသေဟိ တိန္တကာရဏဉ္စ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။)

အဝဿုတပရိယာယသုတ္တ (န) [အဝဿုတပရိယာယ+သုတ္တ] အဝဿုတပရိယာယသုတ်၊ ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်း (ကိလေသာ ဖြစ်ပွါးခြင်း)နှင့် ကိလေသာဖြင့် မစွတ်စိုခြင်း၏ အကြောင်းကို ဟောတော်မူရာ သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၂။၃၇၉။

အဝဿုတဘာဝ (ပု) [အဝဿုတ+ဘာဝ] စွတ်စိုသည်၏ အဖြစ်။ ဘိက္ခုနိယာ စေဝ ပုရိသဿ စ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန အဝဿုတဘာဝေ သတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ (–ဝိမတိ၊၂။၇၄။)

အဝဿုတမနောကမ္မန္တ (တိ) [အဝဿုတ + မနောကမ္မန္တ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသော မနောကံ ရှိသော၊ သူ။ အဝဿုတကာယကမ္မန္တ-ကြည့်။

အဝဿုတဝစီကမ္မန္တ (တိ) [အဝဿုတ + ဝစီကမ္မန္တ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုသော ဝစီကံရှိသော၊ သူ။ အဝဿုတကာယကမ္မန္တ-ကြည့်။

အဝဿုတိ (ထီ) [အဝ+သု+တိ] ရာဂဖြင့် စွတ်စိုခြင်း။ ဝုတ္တိံ နိက္ခမ္မ အဝဿုတိံ စရိ။ ဇာ၊၂။၂၇၆။ အဝဿုတိံ စရိ ကိလေသအဝဿုတိံ ဘတ္တုပရိယေသနံ စရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၂။

အဝဿုပဂမနပစ္စယ (ပု) [န+ဝဿ+ဥပဂမန+ပစ္စယ] ဝါမကပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဝဿုပဂမနပစ္စယာ ဒုက္ကဋံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၃၇၀။

အဝဟဋ (တိ) [အဝ+ဟရ+တ] (၁) (က) ခိုးယူအပ်သော၊ အခိုးခံရသော (ပစ္စည်း)။ (ခ) ဆောင်ယူအပ်သော (အရာဝတ္ထု)။ (၂) ခိုးယူတတ်သော၊ သူ။ (၁) (က) မယှံ စီဝရံ ကေန အဝဟဋံ။ ဝိ၊၁။၇၁။ (–မိလိန္ဒ၊ ၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။) (ခ) ဝဿောဃေန သမ္ဗကုဏပေသု အဝဟဋေသု သုဒ္ဓဝါဠုကကဝသံ ဝသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ (၂) ယော အဝဟဋော၊ သော ပါရာဇိကော။ ဝိ၊၁။၇၁။

အဝဟဋကာလ (ပု) [အဝဟဋ+ကာလ] ခိုးယူရာ – အချိန် – အခါ။ အာဏာပကော အာဏတ္တိက္ခဏေယေဝ ပါရာဇိကော ဟောတိ၊ အဝဟာရကော ပန အဝဟဋကာလေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။

အဝဟဋဘဏ္ဍ (န) [အဝဟဋ+ဘဏ္ဍ] ခိုးယူအပ်သော ဘဏ္ဍာ။ အဝဟဋဘဏ္ဍဉ္စ အာဟရာပေထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

အဝဟတ (တိ) [အဝ+ဟရ+တ] ခိုးယူအပ်သော။ စောရေဟိ အဝဟတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၂။

အဝဟန¹ (န) [အဝ+ဟု+ယု] ပူဇော်ခြင်း။ ဩဟာဝိမံ-ကြည့်။

အဝဟန² (န) [န+ဝဟန] မဆောင်ခြင်း၊ ရွက်ဆောင်မထားခြင်း။ အာဂတဿ ဘာရဿ အဝဟနတောယေဝ။ မဋီ၊၃။၇၉။

အဝဟနတ္ထ (ပု) [အဝဟန²+အတ္ထ] ရွက်ဆောင်မထားခြင်းအကျိုး။ တေသံ အဝဟနတ္ထံ စီရတရံ ကာလံ အရိယမဂ္ဂသမ္ဘာရော သမ္ဘ-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။

အဝဟနန (န) [အဝ+ဟန+ယု] အောက်–ငရဲစသည်–သို့ လားရောက်စေခြင်း။ အဝ-ဟနနဋ္ဌ-ကြည့်။

အဝဟနနဋ္ဌ (ပု) [အဝဟနန+အတ္ထ] အောက်–ငရဲစသည်–သို့–လားရောက်စေ–ဖြစ်စေ–ခြင်းအနက်သဘော။ သဗ္ဗောပိ စေသ အဝ-ဟနနဋ္ဌေန ရာသဋ္ဌေန စ ဩဃောတိ ဝေ-ဒိတဗ္ဗော။ အဝဟနနဋ္ဌေနာတိ အဓောဂမ-နဋ္ဌေန။ အယံ ဟိ... ဂမေတီတိပိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အဝဟနနတော ရာသိဘာဝ-တော စ "ဩဃ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၃။

အဝဟန္တ (တိ) [န+ဝဟန္တ] မရွက်ဆောင်နိုင်သော၊ မဆောင်စွမ်းနိုင်သော။ ပါဒေသု အဝဟန္တေသု ဇဏ္ဏုကေဟိ စင်္ကမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။)

အဝဟရဏ (န) [အဝ+ဟရ+ယု] ခိုးယူခြင်း။ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ အဝဟာရာနံ ဝသေန အဝ-ဟရဏဉ္စ။ ကင်္ခါ။၁၂၀။ တေန အဝဟရဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၀။

အဝဟရဏစိတ္တ (န) [အဝဟရဏ+စိတ္တ] (၁) ခိုးယူကြောင်း ဖြစ်သောစိတ်။ (တိ) (၂) ခိုးယူကြောင်းဖြစ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ထေနသ ဘာဝေါ ထေယျံ၊ အဝဟရဏ-စိတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ကင်္ခါ။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၂၇။) (တိ) (၂) ထေယျသင်္ခါတန္တိ ထေယျစိတ္တော အဝဟရဏစိတ္တော။ ဝိ၊၁။၅၇။

အဝဟရဏပယောဂ (ပု) [အဝဟရဏ+ပယော-ဂ] ခိုးယူကြောင်းဖြစ်သော–လုံ့လ–ပယော-ဂ။ နေဝ အဝဟာရောတိ ထေယျစိတ္တေန အဝဟရဏပယောဂဿ အကတတ္တာ။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၁၃၇။ ဣဒ္ဓိမယော အဝဟရဏပ-ယောဂေါ ဟောတိ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၁။

အဝဟရဏာဓိပ္ပါယ (တိ) [အဝဟရဏ+အဓိပ္ပါ-ယ] ခိုးယူခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ ခိုးယူလိုသော၊ သူ။ န အဝဟရဏာဓိပ္ပါယော နာပိ ဝိနာသာဓိပ္ပါယော တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။

အဝဟရတိ (ကြိ) [အဝ+ဟရ+အ+တိ] (၁) ခိုးယူ၏။ ဆောင်ယူ၏။ (၂) အောက်သို့ဆောင်၏။ (၁) ကောစ ဘဏ္ဍံ အဝဟရတိ။ ဝိ၊၁။၆၅။ **အဝဟရတိ**— ဝိ၊၁။၆၅-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ကင်္ခါ။၁၁၇။ **အဝဟရာမိ**— မိလိန္ဒ။၄၆။ အနုဋီ၊၂။၁၉၀။ **အဝဟရတု**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ **အဝဟရ**–ဝိ၊၁။၆၅-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ကင်္ခါ။၁၁၇။ **အဝဟရေယျ**— ဝိ၊၁။၅၇။ မိလိန္ဒ။၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ ကင်္ခါ။၁၁၆။ **အဝဟရိ**—ဝိ၊၁။၇၁၊၇၄၊၈၀။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ **အဝါဟရိ**— ဇာ၊၁။၁၁၅။ **အဝါဟရုံ**— ဝိ၊၅။၃၇၄။ အဝ-ဟရိံသု— ဝိ၊၁။၇၀။ အဝဟရိံ— ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၁။ **အဝဟရိဿသိ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။ **အဝဟရိဿာမိ**— ဝိ၊၁။၅၈-၆၂၊၇၁။ **အဝ-ဟရိဿာမ** — ဝိ၊၁။၈၀။ (၂) အဝဟရတိ ပေဟဋ္ဌာ ဟရတီတိ ဩဟာရိနံ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။

အဝဟရန္တ (တိ) [အဝ+ဟရ+အန္တ] ခိုးယူသော၊သူ။ သဿာမိကံ ဘဏ္ဍံ အဝဟ-ရန္တဿ ပါရာဇိကမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အဝ-ဟရန္တဿာ(ကင်္ခါ။၁၁၅)တိ ဂဏှန္တဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၆။)

အဝဟရမာန (တိ) [အဝ+ဟရ+အ+မာန] ခိုးယူသော၊သူ။ အာဒိယမာနေ‌ာတိ အာဒိယမာနေ‌ာ ဟရမာနေ‌ာ အဝဟရမာနေ‌ာ။ ဝိ၊၁။၅၇။

အဝဟရိတ (တိ) [အဝ+ဟရ+တ] ခိုးယူအပ်ပြီးသော၊ ခိုးရာပါဖြစ်သော။ ယံ ကိဉ္စိ ပရဘဏ္ဍံ အဝဟရိတံ။ ကခ်ါ။၂၉၉။

အဝဟရိတဗ္ဗ(တိ) [အဝ+ဟရ+တဗ္ဗ] ခိုးယူအပ်သော။ ယံ ပန အဝဟရိတဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံဘဗ္ဗဥ္စ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၅၈။)

အဝဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+တုံ] ခိုးယူခြင်းငှါ။ ဒေဝတာ ပန အဝဟရိတုံန သက္ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၁၈။)

အဝဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+တွာ] ခိုးယူ၍။ ရဇကဘဏ္ဍိကံ အဝဟရိတွာ။ ဝိ၊၁။၅၅။ အဝဟရိတွာ ထေနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အဝဟရိ(ရီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဟရ+ယ+တေ] ခိုးယူအပ်၏။ သစေ တတ္ထ ကိဉ္စိ အဝဟရိ(ရီ)ယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၉။

အဝဟသတိ (ကြိ) [အဝ+ဟသ+အ+တိ] ပြက်ရယ်ပြု၏။ အမစ္စာ အညမညံ အဝဟသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၅။ အဝဟသိံသု— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၅။

အဝဟသန္တ (တိ) [အဝ+ဟသ+အန္တ] ပြက်ရယ်ပြုသော။ အဘိဘဝန္တမိဝ ရာဇဘာဝနဝိဘူတိံ အဝဟသန္တမိဝ ဒေဝဝိမာနသိရိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အဝဟသန္တမိဝါတိ အဝဟာသံ ကုရုမာနံ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇၃။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။)

အဝဟသမာန (တိ) [အဝ+ဟသ+အ+မာန] ပြက်ရယ်ပြုသော။ အာကာသဂင်္ဂါ ပတိံ သောတံ အဝဟသမာနာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

အဝဟသိတ (တိ) [အဝ+ဟသ+တ] ပြက်ရယ်ပြုအပ်သော။ တတ္တကေန စ.... အဝဟသိတတာရကာသသိမရီစိယော .... ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

အဝဟသိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဝဟသိတဗ္ဗ+တာ] ပြက်ရယ်ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဥပဟ္လာနကထာ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၈) ကြည့်။

အဝဟသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟသ+တွာ] ပြက်ရယ်ပြု၍။ တံ ပန အဝဟသိတွာ ဝစနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။

အဝဟသိယမာန (တိ) [အဝ+ဟသ+ယ+မာန] ပြက်ရယ်ပြုအပ်သော၊ သူ။ အမစ္စေဟိ အဝဟသိယမာနေ‌ာ 'မာရေတွာ နံ အာဟရိဿာမိ' တိ ခတ္တိယမာနေန တံ အနုဗန္ဓန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။

အဝဟာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟာ+တွာ] စွန့်ပယ်၍။ ဗဟုဘဏ္ဍံ အဝဟာယ။ ဇာ၊၁။၂၀၁၊ ၃၈၀။ ဥဇုမဂ္ဂံ အဝဟာယ။ ဇာ၊၂။၂၆၅။

အဝဟာရ (ပု) [အဝ+ဟရ+ဏ] ခိုးယူခြင်း။ ထေယျ အဝဟာရော။ ရူ။နှာ-၁၂၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၆၄။ အဝဟရဏံ ထေနေတွာ ဟရဏံ အဝဟာရော။ ရူ၊ဋီ။နှာ-၇၇။ ပဉ္စ အဝဟာရာ...ကုသာဝဟာရော။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ ပဉ္စဝီသတိ အဝဟာရာ ဒဿေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇၊၃၀၁။ ကခ်ါ။ ၁၁၆-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၇၊ ၁၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၇၊၁၈၀၊၁၈၇။)

အဝဟာရက (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏ္ဍု] ခိုးယူတတ်သော၊ သူ။ အဝဟာရကဿ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၆၅။ (–ဝိ၊၁။၆၆-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂၊၃၂၄။) ကုသာဝဟာရက, ဆန္ဒာဝဟာရက, ထေယျာဝဟာရက, ပရ

သန္တကာဝဟာရက, ပရိကပ္ပါဝဟာရက, ဗလာဝဟာရက-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝဟာရကာလ (ပု) [အဝဟာရ+ကာလ] ခိုးယူရာ–အချိန်–အခါ။ ကာလောတိ အဝဟာရကာလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။

အဝဟာရက္ခဏ (ပု) [အဝဟာရ+ခဏ] ခိုးယူသောခဏ။ အဝဟာရကသာ ပန အဝဟာရက္ခဏေယေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

အဝဟာရင်္ဂ (နှ) [အဝဟာရ+အင်္ဂ] ခိုးယူခြင်း၏ အင်္ဂါ။ "ပဥ္စဟာကာရေဟိ....ဟောတိ" တိအာဒိနာ နယေန အဝဟာရင်္ဂါနိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

အဝဟာရဋ္ဌာန (နှ) [အဝဟာရ+ဌာန] ခိုးယူရာ–အရပ်–ဌာန။

အဝဟာရဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အဝဟာရဋ္ဌာန+ပရိဂ္ဂဟ] ခိုးယူရာအရပ်ကို သိမ်းယူခြင်း။ မာတိကာယ ပန အနုဝသေသတော အဝဟာရဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟော ကတော နာမ န ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇။)

အဝဟာရတ္ထသာဓက (တိ) [အဝဟာရတ္ထ+သာဓက] ခိုးယူခြင်းဟူသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ နိယမသဘ္ဘာဝါ အဝဟာရတ္ထသာဓကံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၀။

အဝဟာရဒေသ (ပု) [အဝဟာရ+ဒေသ] ခိုးယူရာ–အရပ်–ဒေသ။ ဒေသောတိ အဝဟာရဒေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။

အဝဟာရပ္ပဟောနက (တိ) [အဝဟာရ+ပဟောနက] ခိုးယူခြင်းငှါ လောက်သော။ အဝဟာရပ္ပဟောနကမေဝ ပန ဒဿေတုံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၆။

အဝဟာရပ္ပဟောနကပါဏ (ပု) [အဝဟာရပ္ပဟောနက+ပါဏ] ခိုးယူခြင်းငှါ လောက်သော သတ္တဝါ။ ကေသေန အဝဟာရပ္ပဟောနကပါဏံ ဒဿေန္တော မနုဿပါဏောတိ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

အဝဟာရလက္ခဏ (နှ) [အဝဟာရ+လက္ခဏ] ခိုးယူခြင်း၏ လက္ခဏာ။ အဝဟာရလက္ခဏဉ္စေတ္ထ န ပညာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂဂ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၆။)

အဝဟာရသဘ္ဘာဝ (ပု) [အဝဟာရ+သဘ္ဘာဝ] ခိုးယူခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ထေယျစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂဏှန္တဿ စ အဝဟာရသဘ္ဘာဝတော ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၉။

အဝဟာသ (ပု) [အဝ+ဟသ+ဏ] ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်ခြင်း။ အဝဟသန္တ-ကြည့်။

အဝဟိတ (တိ) [အဝ+ဓာ+တ] ရှေးရှုထားအပ်သော။ ဩဓာပယမာန (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၅) ကြည့်။

အဝဟိတသောတ (တိ) [အဝဟိတ+သောတ] ရှေးရှု ထားအပ်သော နားရှိသော၊ နားထောင်သော၊သူ။ ဩဟိတသောတ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇)ကြည့်။

အဝဟိယျတိ (ကြိ)
အဝဟိယျသေ (ကြိ) } အဝဟိယတိ-ကြည့်။

အဝဟိနက (တိ) [အဝ + ဟာ+ယု+က] ကျန်–ချန်–နေ–ရစ်သော၊သူ။ ဩဟိနက (သံ၊ဋီ၊၁။၂ဂ၂)ကြည့်။

အဝဟိယက (တိ) [အဝ + ဟာ+ယ+ဏျ] ကျန်–ချန်–နေရစ်သော၊သူ။ ဩဟိယျက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃)ကြည့်။

အဝဟိယတိ=အဝဟိယျတိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တိ] ကျန်ရစ်–ချန်ရစ်–နေရစ်–၏။

ကိ ံ ကောေ အဝဟီယသိ (အဝဟိယျသိ)။ ဇာ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊၂။၈၄၊၉၀။ **အဝဟီယသိ·**
တိ ဩဟီယသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၄။ **အဝဟိ·**
ယျသေ—ထေရ။၂၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။

အဝါကယိရတိ (ကြိ) [အဝ+အာ+ကရ+ယိရ
+တိ] (လောဘကို) ဖြတ်၏၊ ပေး၏။ ယော
စ ဒတွာ အဝါကယိရာ။ ဇာ၊၁။၁၉၀။ အဝါက-
ယိရာတိ တံ ပဋိညာတမတ္တံ ဒဒန္တော တသ္မိံ
လောဘံ အဝါကရေယျ၊ ဆိန္ဒေယျ၊ တံ ဘဏ္ဍံ
ဒဒေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။
အဝါကရောတိ-လည်း ကြည့်။

အဝါကရောတိ (ကြိ) [အဝ+အာ+ကရ+ဩ
+တိ] ရုပ်သိမ်း၏၊ ဖြတ်၏၊ပေး၏။ ဒတွာ ဝရံ
ခိပ္ပံ **မဝါကရောဟိ**။ ဇာ၊၁။၁၄၅။ ခိပ္ပံ မယှံ
ဒေဟီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၂။ **အဝါ-**
ကရ—ဇာ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၅။ **အဝါ-**
ကရိ — ၎င်း။ **အဝါကရေယျ** — ဇာ၊၂။၁၄၂၊
၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၆။ အဝါကယိရတိ-
လည်း ကြည့်။

အဝါကိရတိ (ကြိ) [အဝ+အာ+ကိရ+အ+
တိ] ဖယ်ရှား၏၊ စွန့်ပစ်၏၊ ဖျက်ဆီး၏။
ကဟံ နု ဥစ္ဆုံ ဝဓုကေ အဝါကိရိ။ ဝိမာန။၃၅။
အဝါကိရိတိ အပနေသိ ဆဍ္ဍေသိ, ဝိနာ-
သေတိ ဝါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

အဝါစကတ္တ (န) [န+ဝါစက+တ္တ] မဟော
သည်၏ အဖြစ်။ န နိပါတပဒေဟိ တေသံ
အဝါစကတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၇။

အဝါစကဘာဝ (ပု) [အဝါစက + ဘာဝ]
မဟောသည်၏ အဖြစ်။ ဥပေါသထ-သဒ္ဒေါ
သာမညရူပေါ စေ ဝိသေသသဒ္ဒဿ အဝါ-
စကဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။

အဝါစယိံ (ကြိ) ဝါစေတိ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၇)
ကြည့်။

အဝါစရတိ (ကြိ) [အဝ + စရ + အ + တိ]
လွန်ကျူး၏၊ ယုတ်မာသော အကျင့်ကို ကျင့်
၏။ အစ္စန္တကာမာနုဂတဿ ဘရိယာ၊ အဝါ·
စရိ ပဋ္ဌဝသာနုဂဿ။ ဇာ၊၁။၁၁၄။ ဇာ၊၂။
၁၂၃။ အဝါစရိတိ အနာစာရံ စရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၄၇၉။

အဝါစီ (ထီ) [အဝ + အဉ္စု + အ။ ဣတ္ထိဇော-
တက ဤ-လည်း သက်။] တောင်အရပ်။
အပါစီ-ကြည့်။

အဝါစေန္တ (တိ) [န + ဝါစေန္တ] မရွတ်ဆိုစေ
သော၊ မချပို့သော၊သူ။ ယော စေ သက္ကစ္စံ
သိပ္ပံ အဝါစေန္တော အန္တေဝါသိကေ ဥက္ကုဋိ-
ကာသနဇဃံပေသနိကာဒီဟိ ကိလမေတိ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အဝါတ (တိ) [န+ဝါတ] လေမရှိသော၊ လေ
တိုက်ခတ်ခြင်း ကင်းသော၊ လေ မဝင်နိုင်
သော။ နိဝါတ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀) ကြည့်။

အဝါတပါနက (တိ) [န+ဝါတပါန+က] လေ
သောက်တံခါး–ပြူတင်းပေါက်–မရှိသော။
ဝိဟာရာ အဝါတပါနကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄။
၂၉၃။

အဝါတာတပဟတ (တိ) [န+ဝါတ+အာတပ
+ ဟတ] လေ, နေပူ–တို့ဖြင့်– တို့သည်–
မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ လေ, နေပူ-တို့ကြောင့်
မပျက်စီးသော။ ဗီဇာနိ (ပတိဋ္ဌပေယျ)
အခဏ္ဍာနိ အပူတီနိ အဝါတာတပဟတာနိ
သာရဒါနိ သုခသယိတာနိ။ ဒီ၊၂။၂၀။ သံ၊
၂။၄၄။ အံ၊၁။၃၄။ န ဝါတေန န စ အာတ·
ပေန ဟတာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အဝါတာ-
တပဟတာနီတိ ဝါတေန စ အာတပေန စ
န ဟတာနိ နိရောဇတံ န ပါပိတာနိ။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၃၅။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။)

အဝါတေရိတ (တိ) [န+ဝါတေရိတ] လေသည်
မလှုပ်စေအပ်သော–လေကြောင့်–မလှုပ်–

မလွှင့်—သော။ အဝါတေရိတာပိ ဝါတေရိ-တာပိ ယေ တေ ဝဋ္ဋံသကာ ကမ္မိတာ။ ဝိမာန၊ ၄။၁၅၉။

အဝါဒါပေတ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝါဒါပေတ္ဗ] မဆိုစေမှု၍။ အဝါဒါပေတ္ဗ ခေဝနာဒီသု အနာ-ပတ္တိ။ ကင်္ခါ၊၃။၇၆။

အဝါဒိတ (တိ) [န + ဝါဒိတ] မတီးမှုတ်အပ်သော။ တန္တိဗဒ္ဓါ ဝီဏာ စမ္မဗဒ္ဓါ ဘေရိယော စ ကေနစိ အဝါဒိတာ သယမေဝ ဝဇ္ဇိံသု။ ဒီ၊၄၊၂။၃၂။ မ၊၄၊၄။၁၃၃။ အဝါဒိတာ ကေ-နစိ စမ္မနဒ္ဓါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၁၀၂။

အဝါဒေတ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝါဒေတ္ဗ] မတီးမှုတ်မှု၍။ တာတ နိရန္တရံ အဝါဒေတ္ဗ။ ဇာ၊၄၊၁။၃၀၁။

အဝါဒေသိ (ကြိ) ဝါဒေတိ (ဇာ၊၄၊၁။၃၁၁)-ကြည့်။

အဝါပက (ပု) [? ခေန်၊၃၊သျှ-၌ အဝါသက-ဟုရှိ၍ အဝ+အာသ+က-ဟု ပုဒ်ခွဲ၏။] လက်ကောက်။ ပရိဟာရကံ။ ဏုံ၊ အဝါပကော-ပျူတြ။ ခေန်၊၃။၂၇၅။

အဝါပိတ (တိ) [န + ဝါပိတ] မစိုက်ပျိုးအပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝါပိတခေတ္တ (န) [အဝါပိတ+ခေတ္တ] မစိုက်ပျိုးအပ်သော လယ်။ အဝါပိတခေတ္တတော အလဒ္ဓံ သန္ဓာယ "ဗဟုံ မေ ခည်း နဋ္ဌ"န္တိ ဝဒန္တော။ သံ၊၄၊၁။၂၅။

အဝါပုရဏ (န) [(၁) [အဝ+အာ+ပုရ+ယု။ အဝါပုရန္တိ ဝိဝရန္တိ ဒွါရံ တေနာတိ အဝါ-ပုရဏံ။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၆။ (၂) အဝ+ဝရ+ယု။ ဝ-ကို ပ-ပြု၊ ပ-၏အစိတ် အ-ကို ဥ-ပြု၊ အဝ-၌ဝ-၏အစိတ် အ-ကို ဒီဃ ပြု။ အဝါပုရတိ ဝိဝရတိ ယေနာတိ အဝါပုရဏံ၊ ဝရ သံဝရဏေ၊ ယု၊ ဝဿ ပေါ၊ ဥတ္တံ,ဥပသဂ္ဂဿ ဒီဃတာ စ။ခေန်၊ ၃။၂၂၂။] သံကောက်၊ သော့။ အဝါပုရဏံ (အပါပုရဏံ။ သီ၊သျှ၊က) အာဒါယ။ ဝိ၊၁။ ၁၇၂။ ဝိ၊၃။၁၁၁။ မ၊၃။၁၆၈။ သံ၊၂။၁၀၈။ အံ၊၃။၁၈၁။ အဝါပုရဏံ အာဒါယာတိ ကုဉ္စိကံ ဂဟေတွာ။ မ၊၄၊၄။၁၄၀။ အံ၊၄၊၃။၂၆၃။ သံ၊၄၊၂။၂၉၁။ အဝါပုရတိ ဒွါရံ တေနာတိ အဝါပုရဏံ။ မ၊၃၊၃။၃၄၅။ (–ဝိ၊၄၊၄။၁၆၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၈။ သီ၊၃၊သစ်၊၂။၁၀၃။ အံ၊၃၊ ၃။၂၈၅။)

အဝါပုရတိ (ကြိ) [အဝ+အာ+ပုရ+အ+တိ] ဖွင့်၏။ အဝါပုရတီတိ အာဒီသု အဝအာ-ဣစ္စုဘော ဥပသဂ္ဂါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ နီတိ၊ဓာ။ ၁၅၆။ အဝါပုရတိ။ အဝါပုရန္တု—အဝါပုရဏ-ကြည့်။ အပါပုရတိ-လည်း ကြည့်။

အဝါပုရန္တ (တိ) [အဝ+အာ+ပုရ+အန္တ] ဖွင့်သော၊ သူ။ အဝါပုရန္တံ အမတဿ ဒွါရ-(ဝိမာန။၉၄)န္တိ.... ပိဟိတံ နိဗ္ဗာနံ မဟာ-နဂရဿ ဒွါရံ အရိယမဂ္ဂံ ဝိဝရန္တံ။ ဝိမာန၊၄။ ၂၆၃။ ဒွါရာနိ အဝါပုရန္တော ဝိဟရာမိ။ ဇာ၊၄၊၆။၂၁၇။

အဝါပုရာပေတ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+အာ+ပုရ+ဏာပေ+တွာ] ဖွင့်စေ၍။ ရာဇာ ပုရိမန-ယေနေဝ နိဝါရေတွာ နဂရဒွါရာနိ အဝါပုရာ-ပေတွာ။ စရိယာ၊၄။၂၅၆။

အဝါပုရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+အာ+ပုရ+တုံ] ဖွင့်ခြင်းငှါ။ သူစိံ ဝါ ကုဉ္စိကာယ အဝါပု-ရိတုံ န လဘာတိ။ ဝိ၊၄၊၄။၄၀။

အဝါပုရိတ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+အာ+ပုရ+တွာ] ဖွင့်၍။ နဂရဒွါရံ အဝါပုရိတွာ။ ဇာ၊၄၊၂။၂၀။

အဝါပုရိတ္ဗာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+အာ+ပုရ+တွာန] ဖွင့်၍။ ဒွါရံ အဝါပုရိတွာန၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌ-မပူဇယိံ။ အပ၊၂။၁၉၄။

အဝါပုရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+အာ+ပုရ+ယ+တေ] ဖွင့်အပ်၏၊ပွင့်၏။ သစေ တေ

ဒွါရံ န အဝါပုရိယိတ္ထ။ ယထာဓိဋ္ဌိတမေဝ.... အညတရော သမ္မာဒေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အပါပုရိယတိ-လည်း ကြည့်။

အဝါမန (တိ) [န+ဝါမန] မပုက္ကု–မနိမ့်–သော၊သူ။

အဝါမနဘာဝ (ပု) [အဝါမန+ဘာဝ] မပုက္ကု–မနိမ့်–သောသူ၏ အဖြစ်။ ဝေတနသာ အခုဇ္ဇ-အဝါမနဘာဝေါ ဒီပိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

အဝါယန (နှ) [န+ဝါယန] မတိုက်ခတ်ခြင်း။ ဝါတဿ ဝါယနံ အဝါယနံ....ဥတုနိယာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၉။)

အဝါယန္တ (တိ) [န+ဝါယန္တ] မတိုက်ခတ်သော။ ဝါတေ ဝါယန္တေပိ ကုပ္ပတိ၊ အဝါယန္တေပိ ကုပ္ပတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အဝါယ(ယာ)မန္တ (တိ) [န+ဝါယ(ယာ)မန္တ] လုံ့လ မပြုသော၊ အားမထုတ်သော၊ သူ။ အနုဋ္ဌဟံ အဝါယာမံ။ သံ၊၁။၂၁၀။ အဝါ-ယာမန္တိ အဝါယမန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။)

အဝါယမိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝါယမိတ္ဝာ] လုံ့လ မပြု–အားမထုတ်–မူ၍။ ကာယေန အဝါ-ယမိတ္ဝာ ဖဿံ ပဋိဇာနန္တဿ။ ကင်္ခါ။၁၂၉။ (–ဝိမတိ၊၂။၆၀။)

အဝါယာပိတ (တိ) [န+ဝါယာပိတ] မရက်စေအပ်သော။ အဝါယာပိတေ ဝါယာပိတ-သညိနော ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၅။ အဝါယာမန္တ, အဝါယမန္တ-တို့ ကြည့်။

အဝါယိမ (တိ) [န+ဝါယိမ] မရက်အပ်သော။ သန္တတံ နာမ သန္ထရိတွာ ကတံ ဟောတိ အဝါယိမံ။ ဝိ၊၁။၃၂၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၃။)

အဝါယိမစီဝရတ္တ (နှ) [အဝါယိမ + စီဝရ+တ္တ] မရက်အပ်သော သင်္ကန်း၏ အဖြစ်။ သန္ထ-တဿ စ အဝါယိမစီဝရတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။

အဝါယိမတ္တ (နှ) [အဝါယိမ+တ္တ] မရက်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သန္ထတဿ အဝါယိမတ္တာ.... အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗတာ စ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။

အဝါရဏ (နှ) [န+ဝါရဏ] မတားမြစ်ခြင်း။ တံ ပန အစောဒနံ အဝါရဏမေဝါတိ အာဟ "အစောဒေန္တော အဝါရေန္တော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။

အဝါရိဂေါစရ (တိ) [န + ဝါရိဂေါစရ] ရေ၌ မကျက်စားသော (သတ္တဝါ)။ ဥဒကစာရိပိ ဟိ ကောစိ ကစ္ဆပါဒိ အဝါရိဂေါစရောပိ ဟောတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉၄။

အဝါရိတ (တိ) [န+ဝါရိတ] မတားမြစ်အပ်သော။ အနာဝဋ္ဋော ဓမ္မော အဝါရိတော သဂ္ဂမဂ္ဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃၊ ၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။)

အဝါရိတတ္တ (နှ) [အဝါရိတ+တ္တ] မတားမြစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ စေတနာဒိဓမ္မဇာတေ သတိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဥပ္ပတ္တိယာ အဝါရိ-တတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အဝါရိတတ္တာတိ ပဋိ-ပက္ခေဟိ အဝါရိတဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၂။

အဝါရိတဗ္ဗတ္တ (နှ) [အဝါရိတဗ္ဗ+တ္တ] မတားမြစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝါရိတတ္တ-ကြည့်။

အဝါရိတဘာဝ (ပု) [အဝါရိတ+ဘာဝ] မတားမြစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တုယှံ ဗြဟ္မာယ အပ္ပေယျသက္ခဒေဝတာယ ဝါရေန္တိယာ အဝါ-ရိတဘာဝေါ န အတ္ထိယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀-၉။

အဝါရိယဇာတက (နှ) [အဝါရိယ+ဇာတက] အဝါရိယာ-မည်သော အမျိုးသို့း၏ ဖခင်

အဝါရိယပိတာ - ဟူသော လှေသူကြီး၏ အကြောင်းကိုပြရာဖြစ်သော ဇာတ်၊ အဝါရိယဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၃၇။

အဝါရိယပိတု (ပု) [အဝါရိယာ+ပိတု] အဝါရိယာ-မည်သော အမျိုးသို့၏ ဖခင်၊ အဝါရိယပိတာ-မည်သော သူ။ အဝါရိယပိတာ နာမ၊ အဟု ဂင်္ဂါယ နာဝိကော။ ဇာ၊၁။ ၁၃၇။ အဝါရိယာ နာမ တဿ ဓီတာ၊ တဿာ ဝသေန အဝါရိယပိတာ နာမ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

အဝါရိယဝဂ္ဂ (ပု) [အဝါရိယ+ဝဂ္ဂ] အဝါရိယဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၁-အဝါရိယဝဂ်။ ဇာ၊၁။၁၃၇၊၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄၊၂၅၉။

အဝါရိယာ (ထီ) အဝါရိယာ-မည်သော အမျိုးသို့။ အဝါရိယပိတု-ကြည့်။

အဝါရေန္တ (တိ) [န+ဝါရေန္တ] မတားမြစ်သော၊သူ။ သာရထိ သဗ္ဗယောဂ္ဂါနိ ဂဟေတွာ အစောဒေန္တော အဝါရေန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။(-ဝဇီရ။၃၄၄။)

အဝါဝဋ (တိ) [န+ဝါဝဋ] (၁) သိမ်းပိုက်ထားသူမှ ကင်းသော၊ သိမ်းပိုက်ထားသူ - အရှင် - မရှိသော၊သူ။ (၂) အားမထုတ် - လုံ့လမပြု - ကြောင့်ကြမစိုက် - သော၊သူ။ (၁) အဝါဝဋာ ယဒိ ဝါ အတ္ထိ ဘတ္တာ။ ဇာ၊၂။၃၉။ အဝါဝဋာတိ အပေတာဝရဏာ အပရိဂ္ဂဟာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၄။ (၂) မမ ရက္ခနတ္ထာယ အနုဿုက္ကော အဝါဝဋော ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ (-ဝဇီရ။၅၇။)

အဝါသ (ပု) [န+ဝါသ] (နေမြဲအရပ်၌) မနေရခြင်း။ ဘိက္ခူနံ အဝါသာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊၃။၁၃၇။ အံ၊၃။၁၅၀။ အဝါသာယာတိ ကိန္တိ ဣမသ္မိံ အာဝါသေ န ဝသေယျုန္တိ ပရက္ကမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၄။ (-ဝိ၊၅။၃၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၃။)

အဝါသရတိ (ကြိ) [အဝ+အာ+သရ+အ+တိ] (က) ချဉ်းကပ်၏။ (ခ) ဝင်၏။ သော မာသခေတ္တံ တုရိတော အဝါသရိံ။ ဝိမာန။ ၁၀၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ အဝါသရီန္တိ ဥပဂစ္ဆိံ, ပါဝိသိံ ဝါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၂။

အဝါသာဂါရဘူတ (တိ) [န + ဝါသာဂါရ + ဘူတ] နေထိုင်ရာ-အိမ်-ကျောင်း-မဟုတ်သော။ အဝါသာဂါရဘူတေန ဥပေါသထာဂါရာဒိနာ သဟ ပဥ္စ ကုဋိယော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၃၅၉။

အဝါသာဓိပ္ပါယတာ (ထီ) [န + ဝါသာဓိပ္ပါယ + တာ] နေခြင်း၌ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မနေလိုသည်၏ အဖြစ်။ ဌေကလောမာနံ အကတဘတ္တတာ .... အဝါသာဓိပ္ပါယတာတိ ဣမာနေတ္ထ ပဥ္စ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၅။

အဝါသေသိ (ကြိ) ဝသာပေတိ (ဇာ၊၁။၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄) ကြည့်။

အဝါဟန (တိ) [န+ဝါဟန] ယာဉ်မရှိသော၊ သူ။ မဟာသတ္တော အဝါဟနာနံ ရာဇူနံ ဝါဟနာနိ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၅၂။

အဝါဟယိ, **အဝါဟသိ** (ကြိ) ဝါဟေတိ (ဇာ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀) ကြည့်။

အဝိကတ္ထနသီလ (တိ) [န+ဝိကတ္ထန + သီလ] ဝါကြွား-ပလွှား-ခြင်းအလေ့မရှိသော၊ သူ။ အဝိကတ္ထိ ကြည့်။

အဝိကတ္ထိ (တိ) [န+ဝိကတ္ထိ] ဝါကြွား-ပလွှား-လေ့ မရှိသော။ အဝိကတ္ထိ အကုက္ကုစော။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ မဟာနိ။၁၆၅၊၁၆၆။ အဝိ-

ကတ္တီတိ သီလာဒီဟိ အဝိကတ္တနသီလော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၈။

အဝိကပ္ပ (တိ) [န+ဝိကပ္ပ] အထူး–ကြံခြင်း–တွေးတောခြင်း–မရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗတ္ထ အနေဇော အဝိကပ္ပေါ ဘဝသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂၃။

အဝိကပ္ပကတ္တ (န) [အဝိကပ္ပက+တ္တ] အထူး–ကြံစည်–တွေးတော–ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ ယထာဝုတ္တေန ဉာယေန စက္ခုဝိညာဏဿ အာရမ္မဏပစ္စယော ဟောတိ အဝိကပ္ပကတ္တာ တဿာ။ အနုဋီ၊၁။၇၅။

အဝိကပ္ပကဘာဝ (ပု) [န+ဝိကပ္ပကဘာဝ] အထူး–ကြံစည်–တွေးတော–ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ နီလံ ပီတကန္တိ ပဇာနနံ စက္ခုဝိညာဏဿ နတ္ထေဝ အဝိကပ္ပကဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

အဝိကပ္ပန (န၊ထီ) [န+ဝိကပ္ပန] ဝိကပ္ပနာ-မပြုခြင်း။ အနဓိဋ္ဌာနံ အဝိကပ္ပနာ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ အဝိကပ္ပနာ နာမ ယာ ပရမ္ပရဘောဇနေ ဝိကပ္ပနာ ဝုတ္တာ၊ တဿာ အကရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။ အနဓိဋ္ဌာနေန စ အဝိကပ္ပနေန စ အာပဇ္ဇနတော အကိရိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အဝိကပ္ပနံ အကိရိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ (–ဝဇိရ။၃၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၆။)

အဝိကပ္ပနပစ္စယ (ပု) [အဝိကပ္ပန+ပစ္စယ]ဝိကပ္ပနာ-မပြုခြင်းအကြောင်း။ "ဝိကပ္ပေတု"န္တိ ဝစနတော အဝိကပ္ပနပစ္စယာ အာပတ္တိ ဟောမန္တေ့ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၅၅၈။

အဝိကပ္ပနုပဂ (တိ) [န+ဝိကပ္ပနုပဂ] ဝိကပ္ပနာ မပြုလောက်သော။ အပိ စေတံ အဝိကပ္ပနုပဂံ စေ၊ စီဝရံ န ဟောတိ။ ဝဇိရ။၂၅၄။

အဝိကပ္ပယန္တ (တိ) [န+ဝိကပ္ပယန္တ] ဝိကပ္ပနာ မပြုသော၊သူ (ရဟန်း)။ ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယ ပစ္စုဒ္ဓရံ သဝိ္ဂစ္စ အဝိကပ္ပယတော ဒုက္ကဋေန သဟ ပုနဒိဝသေ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝဇိရ။၂၂၈။

အဝိကပ္ပသဘာဝတ္တ (န) [န+ဝိကပ္ပသဘာဝတ္တ] အထူး–ကြံစည်–တွေးတော–ခြင်း သဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယထာဉပဋ္ဌိတဝိသယပဒဋ္ဌာနာ အဝိကပ္ပသဘာဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၉။

အဝိကပ္ပိတ (တိ) [န+ဝိကပ္ပိတ] ဝိကပ္ပနာ မပြုအပ်သော (သင်္ကန်း-စသည်)။ အတိရေကစီဝရံ နာမ အနဓိဋ္ဌိတံ အဝိကပ္ပိတံ။ ဝိ၊၁။ ၂၉၅။ ဝိ၊၂။၃၁၉။

အဝိကပ္ပေတဗ္ဗတာ (ထီ) [န+ဝိကပ္ပေတဗ္ဗတာ] အထူး–မကြံစည်–မတွေးတော–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိကပ္ပေတဗ္ဗတာယ ကာရဏံ နိဒ္ဒေသဝါရဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တမေဝ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။

အဝိကပ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိကပ္ပေတွာ] (၁) ဝိကပ္ပနာ မပြုမူ၍၊ မစွန့်မူ၍။ (၂) အထူး–မကြံစည်–မတွေးတော–မူ၍။ (၁)ကောဟံ အနဓိဋ္ဌဟိတွာ အဝိကပ္ပေတွာ ဝါ ပတ္တံ ဌပေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ အဝိကပ္ပေတွာ (ကခါ။ ၂၁၇)တိ သမ္မုခါသမ္မုခဝသေန အဝိကပ္ပေတွာ၊ အပရိစ္စဇိတွာတိ အတ္ထော။ ကခါ၊ဋီ။ ၃၈၂။ (–ဝဇိရ။၃၁၃။) (၂) အနတ္တံ မေ အစရိတိအာဒီနိပိ ဟိ အဝိကပ္ပေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (–အနုဋီ၊၁။၃၇။)

အဝိကပ္ပေန္တ (တိ) [န+ဝိကပ္ပေန္တ] ဝိကပ္ပနာ မပြုသော၊သူ (ရဟန်း)။ တသ္မိံ ဒိဝသေ အဝိကပ္ပေန္တော....ဒုက္ကဋံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။ ၂၂၇။

အဝိကမ္မ (တိ) [န+ဝိကမ္မ] တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသော၊ မတုန်လှုပ်သော။ အစလာ အဝိကမ္မာ သုဋ္ဌု ပတိဋ္ဌိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

အဝိကမ္ပတ္တ (န) [အဝိကမ္ပ+တ္တ] တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိကမ္ပတ္တာ အနိဥ္စနေ္တန သမာဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။

အဝိကမ္ပန (န) [န+ဝိကမ္ပန] မတုန်လှုပ်ခြင်း။ ကေန ပနေတံ အဝိကမ္ပနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ အဝိကမ္ပနပစ္စုပဋ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

အဝိကမ္ပနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိကမ္ပန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) ဥဒ္ဓစ္စကြောင့် မတုန်လှုပ်တတ်သည့်အဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှု ထင်လာတတ်သော။ (၂) ယှဉ်ဘက်တရား–တိုက်–တို့၌–မတုန်လှုပ်ခြင်း သဘောကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော။ (သမာဓိ) အဝိကမ္ပနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၁။ ဥဒ္ဓစ္စေ အဝိကမ္ပနဝသေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ, သမ္ပယုတ္တာနံ ဝါ တံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ အဝိကမ္ပနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၀။

အဝိကမ္ပနရသ (တိ) [အဝိကမ္ပန+ရသ] မတုန်လှုပ်ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ သဗ္ဗာပိ ပါရမိယော.... အဝိကမ္ပနရသာ ဝါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၇၀။

အဝိကမ္ပနေယျတာ (ထီ) [အဝိကမ္ပနေယျ+တာ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သည်၏အဖြစ်။ အဓိဋ္ဌိတာတိ ပဋိပက္ခဒူရီဘာဝတော သုဘာဝိတဘာဝေန အဝိကမ္ပနေယျတာယ ဌပိတာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၇။

အဝိကမ္ပိတ္တ (တိ) [န + ဝိကမ္ပိတ္တ] မတုန်လှုပ်သော၊သူ။ အဝိကမ္ပယန္တ-ကြည့်။

အဝိကမ္ပဘာဝ (ပု) [န+ဝိကမ္ပဘာဝ] တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိ – မတုန်လှုပ် – သည်၏ အဖြစ်။ လောကဓမ္မေဟိ အတ္တနော အဝိကမ္ပဘာဝံ ဒဿေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၁။

အဝိကမ္ပမာန (တိ) [န + ဝိကမ္ပမာန] မတုန်လှုပ်သော။ အဝိကမ္ပမာနေန စိတ္တေန ဝိဂရဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ (–သံ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁၊ ၂၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။)

အဝိကမ္ပမာနစိတ္တ (တိ) [အဝိကမ္ပမာန+စိတ္တ] မတုန်လှုပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အဝိကမ္ပမာနစိတ္တာ အသောကာ ဝိရဇာ ခေမိနော ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇။

အဝိကမ္ပယန္တ (တိ) [န + ဝိကမ္ပယန္တ] မတုန်လှုပ်သော၊သူ။ အဝိကမ္ပယံ ဓမ္မသဘာဝ မဇ္ဈေ။ ဇာ၊ ၂။၃၁၀။ အဝိကမ္ပယန္တိ....အဝိကမ္ပေန္တော အနောလီယန္တော ယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၅။

အဝိကမ္ပိတ(တိ)[န+ဝိကမ္ပိတ]မတုန်လှုပ်သော၊သူ။ တေဟိ ယဒိ တေ အတ္တော၊ ဒဿာမိ အဝိကမ္ပိတော။ အပ၊၁။၃၅၃။ ဒဒေယျံ အဝိကမ္ပိတော။ စရိယာ။၃၉၀။

အဝိကမ္ပီ (တိ) [န+ဝိကမ္ပီ၊ ထီ-၌ **အဝိကမ္ပိနီ**] တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော၊ မတုန်လှုပ်သော၊သူ။ သာဟံ အဝဋ္ဌိတာပေမာ၊ ဒဿနေ အဝိကမ္ပိနီ။ ဝိမာန။၇၁။ သမ္မာဒဿနေ အစလာ ကေနစိ အစာလနီယာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဒဋ္ဌော စ အဝိကမ္ပီ စ၊ (အပ္ပကမ္ပီ စ၊ သီ၊ဣ) အထ နူန တဒါ သိယာ။ ဇာ၊၁။၁၈၄။ တမဟံ အဝိကမ္ပိနံ ပုဂ္ဂလံ ပဋ္ဌော သမာနော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၅။

အဝိကလ (တိ) [န + ဝိကလ] မချို့တဲ့သော၊ မချွတ်ယွင်း–ပြည့်စုံ–သော၊သူ။ ပရိပုဏ္ဏန္တိ အခဏ္ဍာဒိဘာဝေန အဝိကလံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ လောကိယာ အဝိကလံ "သုန္ဒရ"န္တိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၁၂။ အဝိကလေဟိ တေဟော တဿ ဥပ္ပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၀။

အဝိကလစက္ခု (တိ) [အဝိကလ+စက္ခု] မချွတ်ယွင်းသော – ပြည့်စုံသော– မျက်စိရှိသော၊ သူ။ ယထာ တံ အဝိကလစက္ခုံ သိဝယော ပရိဝါရေယျုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၅။

အဝိကလတာ (ထီ) [အဝိကလ+တာ] မချွတ်ယွင်းသည်၏ အဖြစ်။ ဟတ္ထာဒီဟိ အဝိကလတံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ သဗ္ဗေသံ သရီရာဝယဝါနံ ပရိပုဏ္ဏတံ အဝိကလတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၀။

အဝိကလတ္တ (နှ) [အဝိကလ+တ္တ] မချွတ်ယွင်းသည်၏ အဖြစ်။ သမ္ပန္နတ္တ (သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၅)ကြည့်။

အဝိကလဖလုပ္ပါဒန (နှ) [အဝိကလ+ဖလ+ဥပ္ပါဒန] မချို့တဲ့သော – ပြည့်စုံသော – အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဝိကလဖလုပ္ပါဒနာဝိကာရေ တဒဘာဝတော.... အပနေတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၆။

အဝိကလိန္ဒြိယ (တိ) [အဝိကလ+ဣန္ဒြိယ] မချို့တဲ့သော– ပြည့်စုံသော– ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ ကေစိ ပန ကေစ္စေ အဟေတုကပဋိသန္ဓိကာ အဝိကလိန္ဒြိယာ ဟုတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။ အဟီနိန္ဒြိယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇)လည်း ကြည့်။

အဝိကသိတ (တိ) [နှ+ဝိကသိတ] မပွင့်သော။ အဝိကသိတေဟိ မဟာကုစ္ဆိဟိ သမ္ဘိန္နမုခေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၄။

အဝိကသိတကေတကီမကုလ (နှ) [အဝိကသိတ + ကေတကီ + မကုလ] မပွင့်သေးသော ဆတ်သွား–ဖူး–ငုံ။ အဝိကသိတကေတကီမကုလသဏ္ဌာနန္တိ ပိ ကေစိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၆။

အဝိကာရ (တိ) [နှ+ဝိကာရ] ဖောက်ပြန်ခြင်း မရှိသော၊ မဖောက်ပြန်သော၊သူ။ ဒိသွာ မုခံ အဝိကာရံ ပုရာဏံ။ အံ၊၂။၄၉။ ဇာ၊၁။၁၃၁။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၊၁၇၀။)

အဝိကာရတာ (ထီ) [အဝိကာရ+တာ] ဖောက်ပြန်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ အစဝနဋ္ဌ သဘာဝဿာပရိစ္စဇနံ အဝိကာရတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၅၂။

အဝိကာရိဘာဝ—"ဝိကာရာ အဝိကာရိဘာဝတော"ဟု ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၂-၌ ရှိ၏။ ဝိကာရာဝိဘာဝတော-ဟု (မူလဋီ၊၂။၅၇-အတိုင်း) ဖြစ်စေ, ဝိကာရိဘာဝတော-ဟုဖြစ်စေ ရှိသင့်ကြောင်း ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျ-၌ ပြဆိုထား၏။

အဝိကိဏ္ဏ (တိ) [နှ + ဝိကိဏ္ဏ] (က) ဖရိုဖရဲ မကြဲသော။ (ခ) မစွန့်ပယ်အပ်သော။ (ဂ) ကိလေသာ–တို့သည် ဖရိုဖရဲ မဖြန့်ကြဲအပ်–တို့နှင့် မရောနှော – သော။ (က) အန္တရာ အဝိကိဏ္ဏာ နေဝ အာဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ (ခ) အဝိကိဏ္ဏာ အနုပနီတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။ (ဂ) ဣန္ဒြိယသံဝရသုခံ ဟိ ဒိဋ္ဌာဒီသု ဒိဋ္ဌမတ္တာဒိဝသေန ပဝတ္တတာယ အဝိကိဏ္ဏံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၈။ (မ၊ဋီ၊၂။၁၆၁-လည်း ကြည့်။)

အဝိကိဏ္ဏဝစန (တိ) [နှ+ဝိကိဏ္ဏဝစန] ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲသော စကား–ပရမ်းပတာ စကား– အကျိုးမရှိသော စကားပြိန် စကားဖျင်း– မရှိသော–ကို မပြောဆိုသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထ(တိ)[အဝိကိဏ္ဏဝစန+ဗျာ + ပထ။ ဗျာဝယ ဗျော ပထေ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၈)သုတ်ဖြင့် ဗျာ-ကို ဗျ-ပြု။] ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲသောစကား – ပရမ်းပတာစကား– အကျိုးမရှိသော စကားပြိန် စကားဖျင်း– ရှိသူ မဟုတ်သော ရှေးဘုရားလောင်းတော်တို့ ကဲ့သို့ အနက်အဓိပ္ပါယ်သိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော စကားရှိသော၊ စကားပြိန် စကား

ဖျင်း မပြောသော ရှေးဘုရားလောင်းတော် တို့ကဲ့သို့ အကျိုးရှိသောစကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထော စ အဟောသိ။ ဒီ၊၃။၁၄၃။ အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထော စာတိ အဝိကိဏ္ဏဝစနာနံ ဝိယ ပုရိမဗောဓိသတ္တာနံ ဝစနပထော အဿာတိ အဝိကိဏ္ဏဝစနဗျပ္ပထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ ဝိကိဏ္ဏဝစနာ နာမ သမ္ဖပ္ပလာပိနော၊ တပ္ပဋိက္ခေပေန အဝိကိဏ္ဏဝစနာ မဟာဗောဓိသတ္တာ၊ ဝါစာ ဧဝ တဒတ္ထာဓိဂမုပါယတာယ "ဗျပ္ပထော"တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

အဝိကိဏ္ဏဝါစ (တိ) [အဝိကိဏ္ဏ+ဝါစာ] အဝိကိဏ္ဏဝစန-နှင့် အနက်တူ။ အမုခရာ အဝိကိဏ္ဏဝါစာ ဥပဋ္ဌိတဿတီ။ အံ၊၁။၇၀။ ပညဝါ အဝိကိဏ္ဏဝါစော ဟိ န စ အနတ္ထဝဟံ ဝါစံ ဘာသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ အမုခရော အဝိကိဏ္ဏပါစော သံဝုတိန္ဒြိယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၀။

အဝိကိဏ္ဏသုခ (န) [အဝိကိဏ္ဏ + သုခ] မရောပြွမ်းသော-(ကိလေသာတို့နှင့်) မရောပြွမ်းသော-ချမ်းသာ။ အဝိကိဏ္ဏသုခ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂)န္တိ ရူပါဒိသု သုဘာဒိပရိကပ္ပနဝသေန အဝိသဋသုခံ။ မူလဋီ၊၃။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

အဝိကိဏ္ဏသုခတာ (ထီ) [အဝိကိဏ္ဏသုခ+တာ] မရောပြွမ်းသော ချမ်းသာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဣန္ဒြိယသံဝရဿ ကိလေသေဟိ အနဝသိတ္တသုခတာ အဝိကိဏ္ဏသုခတာ စဿ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။

အဝိကိရန္တ (တိ) [န + ဝိကိရန္တ] ဖရိုဖရဲ မကြဲသော။ တံ သက္ကစ္စံယေဝ ပရိဘုဥ္ဇတိ အဝိကိရန္တော။ အံ၊၃။၃၂။

အဝိကိရိယမာန (တိ) [န+ဝိကိရိယမာန] ဖရိုဖရဲ မကြဲအပ်သော။ အဝိကိရိယမာနာ အဝိဒ္ဓံသိယမာနာ....ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁။

အဝိကောပန (န) [န+ဝိကောပန] မပျက်စီးစေခြင်း၊ မဖျက်ဆီးခြင်း။ ဘူတဂါမသိက္ခာပဒဿ ဟိ အဝိကောပနတ္ထမေတံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၈၄။)

အဝိကောပနီယဘာဝ (ပု) [န+ဝိကောပနီယ+ဘာဝ] မပျက်စီးစေအပ်-မဖျက်ဆီးအပ်-သည်၏ အဖြစ်။ ဟနနဃာတနာဒိ ပနပရမတ္ထတော နတ္တော ကာယာနံ အဝိကောပနီယဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။

အဝိကောပိတ (တိ) [န+ဝိကောပိတ] မပျက်စီးစေအပ်-မဖျက်ဆီးအပ်-သော။

အဝိကောပိတတ္တ (န) [အဝိကောပိတ + တ္တ] မပျက်စီးစေအပ်-မဖျက်ဆီးအပ် - သည်၏ အဖြစ်။ သဋ္ဌိစ္စ အဝိကောပိတတ္တာ အသဋ္ဌိစ္စ ဝိကောပိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅၈။

အဝိကောပိယ (တိ) [န+ဝိကောပိယ] မပျက်စီးစေ-အပ်-နိုင်-သော၊မဖျက်ဆီး-အပ်-နိုင်-သော၊သူ။ မေတ္တာဝိဟာရီဟိ ပုဂ္ဂလော သဗ္ဗေသံ ပိယော ဟောတိ ပရူပက္ကမေန အဝိကောပိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။

အဝိကောပိ (တိ) [န+ဝိကောပီ] မပျက်စီးစေနိုင်သော၊ မဖျက်ဆီးနိုင်သော။ အစ္ဆေဇ္ဇာ အဝိကောပိနော။ ဇာ၊၂။၂၆၀။ အဝိကောပိနောတိ ဝိကောပေတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၁၃။

အဝိကောပေတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိကောပေတဗ္ဗ] မပျက်စီးစေ-မဖျက်ဆီး-မထိခိုက်-အမျက်မထွက်-အပ်သော။ "အနတ္တံ မေ အစရီ"-တိအာဒိနံ ဝသေန အဝိကောပေတဗ္ဗေ ခါဏုကဏ္ဍကာဒိမှိပိ အဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာဃာတောန သဒ္ဒိံ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။

အဝိကောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိကောပေတွာ] မပျက်စီးစေမူ၍၊ မဖျက်ဆီးမူ၍။ အခိပ္ပါယံ အဝိကောပေတွာ ပုရေ အဋ္ဌကထံ အကံသု။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၁။ ဝိမတိ။ ၁။၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၁၊၁၅၆။)

အဝိကောပေန္တ (တိ) [န + ဝိကောပေန္တ] မပျက်စီးစေ – မဖျက်ဆီး – သော၊သူ။ ဣတော စိတော စ ဌာနံ အဝိကောပေန္တော- ယေဝ ဂမနုပစ္ဆေဒေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။)

အဝိက္ကယမာန (တိ) [န+ဝိက္ကယမာန] မရောင်း – အပ် – ထိုက် – သော။ အဝိက္ကိယမာန- ကြည့်။

အဝိက္ကိဏန္တ (တိ) [န+ဝိက္ကိဏန္တ] မရောင်းသော၊သူ။ အတ္တနော သန္တကံ အဝိက္ကိဏန္တော ကိံ ကရောမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။

အဝိက္ကိဏိတ (တိ) [န+ဝိက္ကိဏိတ] မရောင်းအပ်သော။ မယာ စ တိဏေ အဝိက္ကိဏိတေ အတ္တနော တိဏံ မာ ဝိက္ကိဏထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။

အဝိက္ကိဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိက္ကိဏိတွာ] မရောင်းမူ၍။ ဝါဏိဇေန ကီတဘဏ္ဍံ တတ္ထေဝ အဝိက္ကိဏိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။

အဝိက္ကိယမာန (တိ) [န + ဝိက္ကိယမာန] မရောင်း – အပ် – ထိုက်–သော။ သုဝဏ္ဏ- ဘဏ္ဍံ အဝိက္ကိယမာနံ (အဝိက္ကယမာနံ၊၎င်း-ဋီ) နိဒဟိတွာ ဌပေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၆။ အဝိက္ကယမာနန္တိ ဝိက္ကယံ အဂစ္ဆန္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။

အဝိက္ခဏ္ဍိတသီလ (န) [အဝိက္ခဏ္ဍိတ+သီလ] မကျိုးပျက်သောသီလ။အဝိက္ခဏ္ဍိတသီလာဒိ- ပရိသုဒ္ဓဂုဏောဒယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁။

အဝိက္ခမ္ဘက (တိ) [န+ဝိက္ခမ္ဘက။ ထီ၌-အဝိက္ခ- မ္ဘိကာ] မပယ်ခွါတတ်သော။ ရာဂါဒီနံ ပန အဝိက္ခမ္ဘိကာ သဒ္ဓါဒီနံ ဝါ အနုပကာရာ ကုသလဘာဝနာ နာမ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။

အဝိက္ခမ္ဘန (န) [န+ဝိက္ခမ္ဘန] မပယ်–မခွါ– ခြင်း။ ပမာဏကရာနံ သံကိလေသဓမ္မာနံ အဝိက္ခမ္ဘနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၃၃။

အဝိက္ခမ္ဘနီယ (တိ) [န+ဝိက္ခမ္ဘနီယ] မပယ်– မခွါ–အပ်သော။ အက္ခမ္ဘိယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅)ကြည့်။

အဝိက္ခမ္ဘနီယဋ္ဌာနတာ (ထိ) [အဝိက္ခမ္ဘနီယ+ဌာ- န+တာ] မလှုပ်ရှား မချောက်ချားနိုင်သော ဌာနရှိသည်၏အဖြစ်။ သဒေဝကေ လောကေ ကေနစိ အဝိက္ခမ္ဘနီယဋ္ဌာနတာယ ကုတော- စိပိ ဥတြသ္တာဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈။

အဝိက္ခမ္ဘနီယတာ (ထိ) [န+ဝိက္ခမ္ဘနီယတာ] မပယ်ရှား – အပ် – နိုင် – သည်၏ အဖြစ်။ လက္ခဏာနိသံသော နာမ ပစ္စတ္ထိကေဟိ အဝိ- က္ခမ္ဘနီယတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

အဝိက္ခမ္ဘိတ (တိ) [န+ဝိက္ခမ္ဘိတ] မထုတ်ပယ် အပ်–မပယ်ခွါအပ်–သော။ တတ္ထ ကာမစ္ဆ- န္ဒော ဗျာပါဒေါတိ ဣမာနိ ဒွေ သမာပတ္တိ- ယာ ဝါ အဝိက္ခမ္ဘိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဝိက္ခမ္ဘိတေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀)တိ ဗျာနေန သကသန္တာနတော အနီဟဋေ အပ္ပဟီနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃၀။ ဝဇိရ။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။)

အဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသ (ပု)[အဝိက္ခမ္ဘိတ+ကိလေ- သ] မပယ်ခွါအပ်သော ကိလေသာ။ သမာ- ပတ္တိယာ အဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသာ ပန ဣမသ္မိံ နာမ ဌာနေ နုပ္ပဇ္ဇိဿန္တီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ကသ္မာ? အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၈၅။

အဝိက္ခမ္ဘိတတာ (ထီ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ + တာ] မယ်အပ် – မပယ်ဖျောက်အပ် – သည်၏ အဖြစ်။ အနာဟတခီရရက္ခော ဝိယ အဝိက္ခမ္ဘိတတာယ အန္တောဂဓကိလေသံ အာရမ္မဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။ မူလဋီ၊၂။၁၆၄။

အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တ (နှ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ+တ္တ] မပယ်ခွါအပ်–မပယ်ဖျောက်အပ်–သည်၏ အဖြစ်။ ကဿစိပိ ကိလေသဿ အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ အနုဋီ၊၂။၇၃။)

အဝိက္ခမ္ဘိတရာဂ (တိ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ + ရာဂ] မပယ်အပ် – မခွါအပ်–သော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကို မပယ်ခွါသေးသော၊သူ။ ဝိက္ခမ္ဘိတရာဂါဝ အဝိက္ခမ္ဘိတရာဂါ အဓိမာနိကတာယ အသမ္ဘဝတော။ အနုဋီ၊၃။၁၀၃။

အဝိက္ခမ္ဘိတရူပရာဂ (တိ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ+ရူပရာဂ] မပယ်အပ်–မခွါအပ်–သော ရူပရာဂရှိသော၊ ရူပရာဂကို မပယ်ခွါသေးသော၊သူ။ တတ္ထ ဥပပန္နော အဝိက္ခမ္ဘိတရူပရာဂေါ အရိယသာဝကော။ မူလဋီ၊၂။၂၃၄။

အဝိက္ခမ္ဘိတဝိစိကိစ္ဆတာ (ထီ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ + ဝိစိကိစ္ဆာ + တာ] မပယ်အပ် – မခွါအပ် – သော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိက္ခမ္ဘိတဝိစိကိစ္ဆတာယ 'ကစ္စိ'တိ အဝေါစာတိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။

အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္န (တိ) [အဝိက္ခမ္ဘိတ + ဥပ္ပန္န] အဝိက္ခမ္ဘိတ-ဟူသော ဥပ္ပန္န။ (ဥပ္ပန္နလေးမျိုးတွင် တမျိုး)။ အပရမ္ပိ စတုဗ္ဗိဓံ ဥပ္ပန္နံ သမုဒါစာရုပ္ပန္နံ အာရမ္မဏာဓိဂဟိတုပ္ပန္နံ အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ အသမုဂ္ဃါတိတုပ္ပန္နံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၀။ဥပ္ပတိဘ(နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄)-လည်းကြည့်။

အဝိက္ခမ္ဘိယ (တိ) [န+ဝိက္ခမ္ဘိယ] မပယ်ရှား – အပ် – နိုင် – သော။ အက္ခမ္ဘိယော (အဝိက္ခမ္ဘိယော၊ သီ၊ဋ္ဌ) ဟောတိ ကေနစိ မနုဿဘူတေန ပစ္စတ္ထိကေန ပစ္စာမိတ္တေန။ ဒီ၊၃။၁၂၀။

အဝိက္ခမ္ဘေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိက္ခမ္ဘေတွာ] မပယ်ခွါမူ၍။ ဣမာနိ ပန ဒွေ သံယောဇနာနိ သမာပတ္တိယာ ဝါ အဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။

အဝိက္ခာလိတ (တိ) [န + ဝိက္ခာလိတ] မဆေးလျှော် – မသုတ်သင် – အပ်သော။

အဝိက္ခာလိတကာလ (ပု) [အဝိက္ခာလိတ + ကာလ] မဆေးလျှော် – မသုတ်သင် – အပ်သော အခါ။ အာဒါသဿ အပရိသုဒ္ဓကာလော ဝိယ ရူပပရိဂ္ဂဟဿ အဝိက္ခာလိတကာလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။

အဝိက္ခိတ္တ (တိ) [န + ဝိက္ခိတ္တ] (ထိုထိုအာရုံ၌ တွယ်တာငဲ့ကွက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) မချထားအပ်–မတည်–မဖြစ်–သော၊ မပျံ့လွင့်သော။ ဗဟိဒ္ဓါ စဿ ဝိညာဏံ အဝိက္ခိတ္တံ အဝိသဋံ။ မ၊၃။၂၆၅။ ဣတိဝုတ်။၂၅၈။ အဝိက္ခိတ္တံ အဝိသဋန္တိ နိကန္တိဝသေန အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌမာနံ ဝိက္ခိတ္တံ ဝိသဋံ နာမ ဟောတိ၊ တံ ပဋိသေဓေန္တော ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါဒိအာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝိက္ခေပါဘာဝတော အဝိက္ခိတ္တံ သမာဟိတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ (–မိလိန္ဒ။ ၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၈။)

အဝိက္ခိတ္တဣန္ဒြိယ (တိ) [အဝိက္ခိတ္တ + ဣန္ဒြိယ] မပျံ့လွင့်သော– တည်ကြည်သော – ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ သုသမာဟိတိန္ဒြိယ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃)ကြည့်။

အဝိက္ခိတ္တစိတ္တ (တိ) [အဝိက္ခိတ္တ+စိတ္တ] မပျံ့လွင့်သော–တည်ကြည်သော– စိတ်ရှိသော၊

သူ။ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော (မဟာနိ။၄၀၂) တိ ဥဒ္ဓစ္စဝိရဟိတော န ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။ (–ဝိ၊၃။၁၄၁။ အံ၊၃။၃၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅ဂ။)

အဝိက္ခိတ္တတာ (ထီ) [အဝိက္ခိတ္တ+တာ] မပျံ့လွင့်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိက္ခေပေါ သမ္မုယုတ္တာနံ အဝိက္ခိတ္တတာ။ မူလဋီ၊၁။ဂဂ။

အဝိက္ခိတ္တဘာဝ (ပု) [အဝိက္ခိတ္တ+ဘာဝ] မပျံ့လွင့်သည်၏ အဖြစ်။ ပါဏာတိပါတာဒီသုပိ အဝိက္ခိတ္တဘာဝေန စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အဝိက္ခိတ္တဘောဇိတာ (ထီ) [အဝိက္ခိတ္တ+ဘောဇီ+တာ] မပျံ့လွင့်မှု၍–စား–သုံးဆောင်–လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိက္ခိတ္တဘောဇိတာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနံ အနုလောမဝုတ္တိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆ဂ။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၆။)

အဝိက္ခိတ္တမန (တိ) [အဝိက္ခိတ္တ+မန] မပျံ့လွင့်သော–တည်ကြည်သော–စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဝိက္ခိတ္တမနော ဟောတိ။ အပ၊၁။၃၆၀။

အဝိက္ခိတ္တမာနသ (တိ) [အဝိက္ခိတ္တ + မာနသ] မပျံ့လွင့်သော – တည်ကြည်သော – စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဝိက္ခိတ္တမာနသာ ဟုတွာ တဝ နိကူဇံ သုဏောမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။

အဝိက္ခိတ္တသောတ (တိ) [အဝိက္ခိတ္တ+သောတ] မပျံ့လွင့်သော နားရှိသော၊ ကောင်းစွာနားစိုက်ထောင်သော၊ သူ။ ဩဟိတသောတ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂)-ကြည့်။

အဝိက္ခိပန (နု) [န+ဝိက္ခိပန] မပျံ့လွင့်ခြင်း။ သမ္မာ အဝိက္ခိပနဝသေန အာဓာနံ သမာဓာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

အဝိက္ခိပန္တ (တိ) [န+ဝိက္ခိပန္တ] မပျံ့လွင့်သော၊ တည်ကြည်သော၊သူ။ အဝိက္ခိပန္တော သမာဓိနာ စရတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇။

အဝိက္ခိပမာန (တိ) [န+ဝိက္ခိပမာန] မပျံ့လွင့်–တည်ကြည်–ငြိမ်သက်–သော။ စိတ္တစေတသိကာ သမံ သမ္မာ စ အဝိက္ခိပမာနာ အဝိပ္ပကိဏ္ဏာ စ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ဂ၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ အဝိက္ခိပမာနာတိ န ဝိက္ခိပမာနာ ဝူပသမမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀ဂ။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။)

အဝိက္ခိပမာနစိတ္တ (တိ) [အဝိက္ခိပမာန+စိတ္တ] မပျံ့လွင့်သော – တည်ကြည်သော – စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဝိက္ခိပမာနစိတ္တော ပန ကေသာဒီသွေဝ သမာဟိတစေတောဝိတက္ကော ဘာဝနာသမ္ပဒံ ပါပုဏာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၇။

အဝိက္ခိပိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိက္ခိပိတ္ဝာ] မပျံ့လွင့်မူ၍။ သမောဓာယာတိ သမ္မဒေဝ ဩဓာယ အဝိက္ခိပိတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

အဝိက္ခေပ (ပု) [န+ဝိက္ခေပ] (က) မပျံ့လွင့်ခြင်း၊ တည်ကြည်ခြင်း။ (ခ) မပျံ့လွင့်တတ်–မပျံ့လွင့်စေတတ်–မပျံ့လွင့်ကြောင်းဖြစ်–သောတရား။ (ဂ) ပျံ့လွင့်ခြင်း–ဥဒ္ဓစ္စ–၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သောတရား (ဧကဂ္ဂတာ၊ သမာဓိ)။ ပဂ္ဂါဟော စ၊ အဝိက္ခေပေါ စ။ အဘိ၊ဓ၊၁၆။ ဒီ၊၃။၁၇၉။ အံ၊၁။ဂ၁။ န ဝိက္ခိပတီတိ အဝိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အဝိက္ခေပေါ ဧကဂ္ဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ အဝိက္ခေပေါတိ စိတ္တေကဂ္ဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။ ဥဒ္ဓစ္စမိဝ စိတ္တံ န ဝိက္ခိပတီတိ ဝိက္ခေပပဋိက္ခေပေါ ဝါ အဝိက္ခေပေါ။ မူလဋီ၊၁။၅၇။ အဝိခက္ခေပေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ ဥဒ္ဓစ္စသင်္ခါတဿ ဝိက္ခေပဿ ပဋိပက္ခဘာဝတော န ဝိက္ခေပေါတိ အဝိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ ဒီဃံ အဿာသဝသေန စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတံ အဝိက္ခေပံ ပဇာနတော သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၇၄။ အဝိက္ခေပန္တိ အဝိက္ခိပနံ။ ဧကဂ္ဂတာ ဧဝ ဟိ နာနာရမ္မဏေသု စိတ္တဿ အဝိက္ခိပနတော အဝိက္ခေ-

ပေါတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆-၇။ (–အဘိ၊ဓ။၂၆၊၉၅၊၂၆၃။ အဘိ၊ဝိ။၂၉၉။ ပဋိသံ။၂၀၊၄၇၊၉၁။ စူဠနိ။၂၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆၊၂၁၄၊၂၇၉၊၂၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈၊၁၁၀၊၁၁၈၊၁၄၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈၊၂၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ ခန်၊ဋီ။၁၅၅။)

အဝိက္ခေပကိစ္စ (န) [အဝိက္ခေပ+ကိစ္စ] မပျံ့လွင့်ခြင်း–တည်ကြည်ခြင်း–ကိစ္စ။ သမာဓိန္ဒြိယံ အဝိက္ခေပါကိစ္စံ၊ ပညိန္ဒြိယံ ဒဿနကိစ္စံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။

အဝိက္ခေပခန္တိ (ထိ) [အဝိက္ခေပ+ခန္တိ] မပျံ့လွင့်ခြင်း–သမာဓိ–တည်းဟူသော နှစ်သက်တတ်သော တရား။ အဝိက္ခေပခန္တိ ဥဒ္ဓစ္စေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အဝိက္ခေပစရိယာ (ထိ) [အဝိက္ခေပ+စရိယာ] မပျံ့လွင့်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဝိက္ခေပစရိယာ စ သမ္မာသမာဓိဿ။ စူဠနိ။၂၃၃။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၃။)

အဝိက္ခေပဋ္ဌ (ပု) [အဝိက္ခေပ+အတ္ထ] မပျံ့လွင့်ခြင်း အနက်သဘော။ အဝိက္ခေပဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၆၊၁၉။ နာနာရမ္မဏဝိက္ခေပဘာဝဝမပေက္ခိတွာ အဝိက္ခေပဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (–ပဋိသံ။၄၈၊၇၁၊၁၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅၊၂၁၉၊၂၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။)

အဝိက္ခေပတ္ထ (ပု) [အဝိက္ခေပ+အတ္ထ] မပျံ့လွင့်ခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဥဒ္ဓစ္စံ ပဇဟန္တော အဝိက္ခေပတ္ထံ သန္ဓေဿတိ။ ပဋိသံ။၁၀၁။

အဝိက္ခေပဒီပက (တိ) [အဝိက္ခေပ + ဒီပက] မပျံ့လွင့်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ တေ အဝိက္ခေပဒီပကေန သုတ-သဒ္ဒေန ယောဇေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၂။

အဝိက္ခေပနဋ္ဌ (ပု) [အဝိက္ခေပန + အတ္ထ] အဝိက္ခေပဋ္ဌ-နှင့် အနက်တူ။ အဝိက္ခေပနဋ္ဌေန သမ္မာသမာဓိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

အဝိက္ခေပပဋိလာဘ (ပု) [အဝိက္ခေပ + ပဋိလာဘ] ရအပ်–ရောက်အပ်–သော–အဝိက္ခေပ–သမာဓိ–တရား။ အဝိက္ခေပပဋိလာဘော ဥဒ္ဓစ္စေန သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အဝိက္ခေပပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အဝိက္ခေပ+ပရိဂ္ဂဟ] သိမ်းပိုက်အပ်သော သမာဓိတရား။ အဝိက္ခေပပရိဂ္ဂဟော ဥဒ္ဓစ္စေန သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အဝိက္ခေပပရိယောဂါဟဏ (န) [အဝိက္ခေပ + ပရိယောဂါဟဏ] သက်ဝင်တတ်သော သမာဓိတရား။ အဝိက္ခေပပရိယောဂါဟဏံ ဥဒ္ဓစ္စေန သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အဝိက္ခေပပရိဝါရ (ပု) [အဝိက္ခေပ + ပရိဝါရ] မပျံ့လွင့်ခြင်း ကိစ္စအားဖြင့် ဖြစ်သော အခြံအရံ။ သမာဓိန္ဒြိယံ အဝိက္ခေပပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၁၁။

အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တ (န) [အဝိက္ခေပ + ပရိသုဒ္ဓတ္တ] မပျံ့လွင့်သော တရား–သမာဓိ–၏ စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တာ အာသဝသမုစ္ဆေဒေ ပညာ အာနန္တရိကသမာဓိမှိ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၂။ အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တာတိ ဝိက္ခိပတိ တေန စိတ္တန္တိ ဝိက္ခေပေါ၊ ဥဒ္ဓစ္စဿေတံ နာမံ။ န ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ၊ ဥဒ္ဓစ္စပဋိပက္ခဿ သမာဓိဿေတံ နာမံ။ ပရိသုဒ္ဓဿ ဘာဝေါ ပဋိသုဒ္ဓတ္တံ၊ အဝိက္ခေပဿ ပရိသုဒ္ဓတ္တံ အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တံ၊ တသ္မာ အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တာ၊ သမာဓိဿ

ပရိသုဒ္ဓဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။

အဝိက္ခေပပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အဝိက္ခေပ+ပါရိသုဒ္ဓိ] မပျံ့လွင့်ခြင်း–သမာဓိ–ဟူသော စင်ကြယ်ခြင်း။ အဝိက္ခေပပါရိသုဒ္ဓိ အဓိစိတ္တံ။ ပဋိသံ။ ၄၅။ အဝိက္ခေပေါယေဝ ပါရိသုဒ္ဓိ အဝိက္ခေပပါရိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

အဝိက္ခေပပဋ္ဌိဝေဓ (ပု) [အဝိက္ခေပ+ပဋိဝေဓ] ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော သမာဓိတရား။ အဝိက္ခေပပဋိဝေဓော ဥဒ္ဓစ္စေန သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အဝိက္ခေပပဝတ္တိ (ထီ) [အဝိက္ခေပ + ပဝတ္တိ] မပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာရမ္မဏေ စေတသော အဝိက္ခေပပဝတ္တိယာ ဥပဋ္ဌာနဿဟေနာနိ ဝိယ ဟောသံ အဝိက္ခေပေါပိ အတိသယေန ဥပကာရကော။ အနုဋီ၊၁။ ၁၅၃။

အဝိက္ခေပဗဟုလ (တိ) [အဝိက္ခေပ+ဗဟုလ] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – များသော၊ သူ။ မန္ဒကိလေသော ဟောတိ မန္ဒနီဝရဏော ပဝိဝေကဇ္ဈာသယော အဝိက္ခေပဗဟုလော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။

အဝိက္ခေပမဂ္ဂ (ပု) [အဝိက္ခေပ+မဂ္ဂ] မပျံ့လွင့်သော–သမာဓိဟူသော–မဂ်။ အဝိက္ခေပမဂ္ဂေါ သမ္မာသမာဓိ။ ပဋိသံ။၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၀။

အဝိက္ခေပမဏ္ဍ (ပု) [အဝိက္ခေပ+မဏ္ဍ] မပျံ့လွင့်ခြင်း–သမာဓိ–ဟူသော ကြည်လင်သော တရား။ အဝိက္ခေပ-အကြည်။ အဝိက္ခေပမဏ္ဍော သမာဓိန္ဒြိယံ၊.... အဝိက္ခေပမဏ္ဍံ ပိဝတီတိ မဏ္ဍပေယျံ။ ပဋိသံ။၂၇၀။

အဝိက္ခေပလက္ခဏ (နု) [အဝိက္ခေပ+လက္ခဏ] (၁) မပျံ့လွင့်ခြင်း – တည်ကြည်ခြင်း – လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) မပျံ့လွင့်ခြင်း– တည်ကြည်ခြင်း–လက္ခဏာရှိသော။ သမ္မာသမာဓိဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ (တထံ အဝိတထံ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၄၅။) (တိ) (၂) အဝိက္ခေပလက္ခဏော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၅။)

အဝိက္ခေပဝိမုတ္တိ (ထီ) [အဝိက္ခေပ+ဝိမုတ္တိ] မပျံ့လွင့်ခြင်းဟူသော လွတ်မြောက်ခြင်း။ အဝိက္ခေပဝိမုတ္တိ သမ္မာသမာဓိ။ ပဋိသံ။၃၂၉။

အဝိက္ခေပဝိရာဂ (ပု) [အဝိက္ခေပ+ဝိရာဂ] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – ဟူသော ရာဂကင်းကြောင်း တရား။ အဝိက္ခေပဝိရာဂေါ သမ္မာသမာဓိ။ ပဋိသံ။၃၂၇။

အဝိက္ခေပသဘာဝ (ပု) [အဝိက္ခေပ+သဘာဝ] မပျံ့လွင့်ခြင်း–တည်ကြည်ခြင်း– သဘော။ ကောရမ္မဏေ အဝိက္ခေပသဘာဝေန ဗန္ဓိတွာ သကကိစ္စေ ပဋိပါဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ အဝိက္ခေပသဘာဝေနာတိ အတ္တနော အဝိက္ခေပသဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။

အဝိက္ခေပသာဓန (တိ) [အဝိက္ခေပ+သာဓန] မပျံ့လွင့်–တည်ကြည်–ခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ အဝိက္ခေပသာဓနေန သမာဓာနေန ဥပတ္ထမ္ဘိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။

အဝိက္ခေပသီသ (နု)[အဝိက္ခေပ+သီသ] သမာဓိဟူသော–ပြောင်း–လွန်ကဲ–သော တရား၊ မပျံ့လွင့်ခြင်းတို့တွင် – ပြောင်း–လွန်ကဲ – သော တရား။ အဝိက္ခေပသီသဉ္စ သမာဓိ။ ပဋိသံ။၉၉။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၀။)

အဝိက္ခေပဟေတုတာ (ထီ) [အဝိက္ခေပဟေတု+တာ] မပျံ့လွင့်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ တဿ ဟိ သမာဓာနံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အဝိက္ခေပဟေတုတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။

အဝိက္ခေပဟေတုဘူတ (တိ) [အဝိက္ခေပ+ဟေတုဘူတ] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ပဟီနတာယ ဝေသောမနဿဟေတုဘူတာ အဝိက္ခေပဟေတုဘူတာ စ န ဒေါမနဿံ ဥဒ္ဓစ္စဥ္စ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။၉၆။

အဝိက္ခေပါဓိဋ္ဌာန (န) [အဝိက္ခေပ+အဓိဋ္ဌာန] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – ဟူသော အဓိဋ္ဌာနတရား၊ သက်ဝင်တည်တံ့သော သမာဓိတရား။ အဝိက္ခေပါဓိဋ္ဌာနံ ဥဒ္ဓစ္စေန သုညံ။ ပဋိသံ။ ၃၆၅။

အဝိက္ခေပါဓိပတတ္တ (တိ) [အဝိက္ခေပ+အဓိပတတ္တ] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – ကို အကြီးအမှူးပြု၍ဖြစ်သော။ အဝိက္ခေပါဓိပတတ္တာ ပညာ ဥဒ္ဓစ္စတော သညာယ ဝဋ္ဋတိ။ ပဋိသံ။ ၁၀၄။

အဝိက္ခေပါပန္န (တိ) [အဝိက္ခေပ+အာပန္န] မပျံ့လွင့် – တည်ကြည် – ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဈာနပရိယာပန္နံ အဝိက္ခေပါပန္နံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၂၂။

အဝိက္ခေပါဘိသမယ (ပု) [အဝိက္ခေပ+အဘိသမယ] အဝိက္ခေပ-ဟူသော အဘိသမယ-တရား၊ မပျံ့လွင့်ခြင်း-ဟူသော ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်းတရား။ အဝိက္ခေပါဘိသမယော သမ္မာသမာဓိ။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။

အဝိက္ခေပါဝဟ (တိ) [အဝိက္ခေပ+အာဝဟ] မပျံ့လွင့်ခြင်း – သမာဓိ – ကို ဆောင်တတ်သော။ တထာ န အဝိက္ခေပါဝဟော၊ ဝိက္ခေပါဝဟော ဝ။ ဒီဋီ၊ ၂။၃၂၈။ မဋီ၊ ၁။၃၈၄။ သံဋီ၊ ၂။၄၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၁၅၃။

အဝိက္ခေပုပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [အဝိက္ခေပ+ဥပဋ္ဌာန+ကုသလ] မပျံ့လွင့်သော သမာဓိ၏ ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ အဝိက္ခေပုပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၂၃။ အဝိက္ခေပုပဋ္ဌာနကုသလောတိ အနုဒ္ဓတာလီနစိတ္တဿ သမ္မယုတ္တဿ သမာဓိဿ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၅။

အဝိက္ခေပေသနာ (ထီ) [အဝိက္ခေပ+သေနာ] သမာဓိဟူသော ရှာမှီးအပ်သော တရား။ အဝိက္ခေပေသနာ ဥဒ္ဓစ္စေန သုညာ။ ပဋိသံ။ ၃၆၃။

အဝိဂစ္ဆန (န) [န + ဝိဂစ္ဆန] မကင်း – မကွာ – မကင်းကွာ – ခြင်း။ အသတိ အာဟာရုပစ္ဆေဒေ ဝိပါကာရဟသဘာဝဿ အဝိဂစ္ဆနတော သော တေန သဟိတောယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၀၃။

အဝိဂစ္ဆနသဘာဝ (တိ) [အဝိဂစ္ဆန+သဘာဝ] မကင်းကွာ – မပြောင်းရွှေ့ – ခြင်းသဘော ရှိသော။ အဝိဂစ္ဆနသဘာဝေန အစလေန ပသာဒေန သမန္နာဂတာနံ သူရမ္ဘဋ္ဌော အဂ္ဂေါတိ ဒဿေတိ။ အံဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၅။ (–အံဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၆။)

အဝိဂစ္ဆန္တ (တိ) [န+ဝိဂစ္ဆန္တ] မကင်းကွာသော။ အဝိဂတ (အံဋီ၊ ၁။၂၁၀) ကြည့်။

အဝိဂစ္ဆမာန (တိ) [န + ဝိဂစ္ဆမာန] မကင်းကွာ – မပြောင်းရွှေ့ – သော၊ သူ။ သော ပုဂ္ဂလော တတ္ထ အာကိဉ္စညာယတနပြဟ္မလောကေ အဝိဂစ္ဆမာနော တိဋ္ဌေယျ နုတိ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၂၈။

အဝိဂစ္ဆာပေန္တ (တိ) [န + ဝိဂစ္ဆာပေန္တ] မကင်းကွာစေသော၊ သူ။ အဝိရာဇေန္တ (သံဋ္ဌ၊ ၃။၆) ကြည့်။

အဝိဂတ (တိ) [န+ဝိဂတ] မကင်းကွာသော၊ သူ။ အသ္မိတိ စဿ အဝိဂတံ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။၃၈။ (– အဘိ၊က။၃၃။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၈။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၁။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၄။)

အဝိဂတဂန္ဓ (တိ) [အဝိဂတ + ဂန္ဓ] မကင်းသော ရနံ့ရှိသော၊ ရနံ့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အဝိဂတဂန္ဓ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၄) ကြည့်။

အဝိဂတစ္ဆန္ဒ (တိ) [အဝိဂတ+ဆန္ဒ] မကင်းသော –အလို–ဆန္ဒ–ရှိသော၊ အလို–ဆန္ဒ–မကင်းသော၊သူ။ ကာမေသု အဝိတရာဂေါ ဟောတိ အဝိဂတစ္ဆန္ဒော အဝိဂတပေမော အဝိဂတပိပါသော အဝိဂတပရိဠာဟော အဝိဂတတဏှော။ ဒီ၊၃။၁၉၈-၉။ အံ၊၁။၄၉၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၂။

အဝိဂတတဏှ (တိ) [အဝိဂတ+တဏှာ] မကင်းသော တဏှာ ရှိသော၊ တဏှာမကင်းသော၊သူ။ အဝိဂတတဏှာ (မဟာနိ။၃၇)တိ ခဏိကသမာဓိ ဝိယ ခဏိကပ္ပဟာနဘာဝေန နဝိဂတာ တဏှာ ဧတေသန္တိ အဝိဂတတဏှာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ အဝိဂတစ္ဆန္ဒ-လည်း ကြည့်။

အဝိဂတတ္တ (န) [အဝိဂတ+တ္တ] မကင်းသည်၏ အဖြစ်။ ပညတ္တိယာ အဝိဂတတ္တာ ပဋိက္ကူပေါ တသော၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၅၄။ မူလဋီ၊၃။၆၈၊၁၂၆။)

အဝိဂတနိကန္တိက (တိ) [အဝိဂတ+နိကန္တိ+က] မကင်းသော–နှစ်သက်–တွယ်တာ–ခြင်းရှိသော၊ နှစ်သက်–တွယ်တာ–ခြင်း မကင်းသော။ အဝိဂတနိကန္တိကာ တံတံပရိဟရဏ-သတီတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။

အဝိဂတပစ္စယ (ပု) [အဝိဂတ+ပစ္စယ] မကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား၊ အဝိဂတပစ္စည်း။ အဝိဂတပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ သင်္ဂဟ။၅၄။ အတ္ထိပစ္စယဓမ္မာဝေ အဝိဂတဘာဝေန ဥပကာရကတ္တာ အဝိဂတပစ္စယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၂။ (–ဝိဘာဝိနီ။၂၄၅။)

အဝိဂတပစ္စယတာ (ထီ) [အဝိဂတပစ္စယ+တာ] အဝိဂတပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အဝိဂတပစ္စယတာ ဒဿိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ (–မူလဋီ၊၃။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ ဝိဘာဝိနီ။၂၄၅။)

အဝိဂတပစ္စယနိယမာဘာဝ (ပု) [အဝိဂတပစ္စယ +နိယမ+အဘာဝ] အဝိဂတပစ္စည်း၏ မြဲမှု မရှိခြင်း။ ကသ္မာ ပန ဘဝါဒီသု.... အဝိဂတ-ပစ္စယနိယမာဘာဝတော အဘာဝတော စ အဝိဂတပစ္စယဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ (–မူလဋီ၊၂။၁၃၆။)

အဝိဂတပစ္စယဘာဝ (ပု) [အဝိဂတပစ္စယ+ဘာဝ] အဝိဂတပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အဝိဂတပစ္စယ-ဘာဝေါ န သမ္ဘဝတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

အဝိဂတပစ္စယလက္ခဏ (န) [အဝိဂတပစ္စယ+လက္ခဏ] အဝိဂတပစ္စည်း၏လက္ခဏာ။ အတ္ထိ-ပစ္စယလက္ခဏံ အဝိဂတပစ္စယလက္ခဏဉ္စ ဝိသုံ ဝိသုံ ဆဟိ ဘေဒေဟိ သင်္ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၇။

အဝိဂတပရိဠာဟ (တိ) [အဝိဂတ+ပရိဠာဟ] မကင်းသော ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ ပူပန်ခြင်း မကင်းသော၊သူ။ အဝိဂတစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။

အဝိဂတပိပါသ (တိ) [အဝိဂတ+ပိပါသ] မကင်းသော မွတ်သိပ်ခြင်းရှိသော၊ မွတ်သိပ်ခြင်း မကင်းသော၊သူ။ အဝိဂတစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။

အဝိဂတပေမ (ပု၊န) [အဝိဂတ+ပေမ] (၁) မကင်းသော ချစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) မကင်းသောချစ်ခြင်းရှိသော၊ ချစ်ခြင်းမကင်းသော၊ သူ။ (၁) နောက်အနက်မှ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃-ကြည့်။ (တိ) (၂) အာယတိံ စ သိက္ခာ-သမာဒါနေ အဝိဂတပေမော။ ဒီ၊၃။၂၀၉။ အဝိဂတပေမောတိ အနာဂတေ ပုနဒိဝသာ-ဒီသုပိ သိက္ခာပူရဏေ အဝိဂတပေမေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အဝိ-ဂတစ္ဆန္ဒ-လည်း ကြည့်။

အဝိဂတပေမတာ (ထီ) [အဝိဂတပေမ+တာ] မကောင်းသော ချစ်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်။ သိက္ခံ ပရိပူရေန္တဿ တတ္ထ နိဝိဋ္ဌအတ္ထိတာ အဝိဂတပေမတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။

အဝိဂတဘာဝ (ပု) [အဝိဂတ+ဘာဝ] မကင်းသည်၏ အဖြစ်။ အဝိဂတပစ္စယ-ကြည့်။

အဝိဂတယောဗ္ဗန (တိ) [အဝိဂတ+ယောဗ္ဗန] မကင်းသော ပျိုမျစ်နုနယ်ခြင်းရှိသော၊ ပျိုမျစ်နုနယ်ခြင်းမကင်းသော၊ အရွယ်ယိုယွင်းခြင်း မရှိသော၊သူ။ ဒသကမ္ဘတ္တုံ ဝိဇာတာပိ ခေါ် ပန သကိံ ဝိဇာတာ ဝိယ အဝိဂတယောဗ္ဗနာယေဝ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အဝိဂတရာဂ (တိ) [အဝိဂတ+ရာဂ] မကင်းသော– တပ်နှစ်သက်ခြင်း–ရာဂ–ရှိသော၊ ရာဂမကင်းသော၊ သူ။ ရူပေ အဝိဂတရာဂဿ သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ။ သံ၊၂။၈၇။ ရူပေတိဿ အဝိဂတရာဂဿ။ နေတ္တိ။၂၂။

အဝိဂတူပသမ (တိ) [အဝိဂတ + ဝူပသမ] မကင်းသော ငြိမ်းအေးခြင်းရှိသော၊ မငြိမ်းအေးသေးသော။ အဝိဂတဝူပသမံ သစ်ရိတံ ကုမ္ဘံ ဥဒ္ဒရိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။

အဝိဂတသောက (တိ) [အဝိဂတ + သောက] မကင်းသော စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းရှိသော၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း – သောက – မကင်းသော၊သူ။ ဇီဝသောကီ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၉)ကြည့်။

အဝိဂတဟေတုဒုက (ပု) [အဝိဂတ+ဟေတု+ဒုက] အဝိဂတဟေတုဒုက်။ (အဝိဂတပစ္စည်းကို မူတည်၍ ဟေတုပစ္စည်းကို မူလီသွင်းလျက် အဝိဂတ, ဟေတု ပစ္စည်း နှစ်ပါးအပေါင်းကို ဟောရာဖြစ်သော ဒေသနာ။) အဝိဂတဟေတုဒုကော အဝိဂတာရမ္မဏဒုကော အဝိဂတာဓိပတိဒုကောတိ ပဋ္ဌိပါဠိယာ တယော ဒုကေ ဝတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။ (ပဋ္ဌာန၊၁။ ၁၅-လည်း ကြည့်။)

အဝိဂတာဓိပတိဒုက (ပု) [အဝိဂတ+အဓိပတိ+ဒုက] အဝိဂတအဓိပတိ ဒုက်။ (အဝိဂတပစ္စည်းကို မူတည်၍ အဓိပတိပစ္စည်းကို မူလီသွင်းလျက် အဝိဂတ, အဓိပတိ ပစ္စည်းနှစ်ပါး အပေါင်းကို ဟောရာဖြစ်သော ဒေသနာ။) အဝိဂတဟေတုဒုက-ကြည့်။

အဝိဂတာရမ္မဏဒုက (ပု) [အဝိဂတ+အာရမ္မဏ+ဒုက] အဝိဂတအာရမ္မဏဒုက်။ (အဝိဂတပစ္စည်းကို မူတည်၍ အရမ္မဏပစ္စည်းကို မူလီသွင်းလျက် အဝိဂတ, အာရမ္မဏ ပစ္စည်း နှစ်ပါးအပေါင်းကို ဟောရာဖြစ်သော ဒေသနာ။) အဝိဂတဟေတုဒုက-ကြည့်။

အဝိဂတုပ္ပါဒါဒိခဏတ္တယ (တိ) [အဝိဂတ+ဥပ္ပါဒါဒိ+ခဏတ္တယ] မကင်းသော ဥပါဒ်စသော ခဏသုံးခုရှိသော၊ ဥပါဒ်စသော ခဏသုံးခုနှင့် မကင်းသော။ အဝိဂတုပ္ပါဒါဒိခဏတ္တယမ္ပိ အဘာဝိတံ ဘာဝနာရဟိတံ အပါတုဘူတမေဝ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၉။

အဝိဂတုသ္မ (တိ) [အဝိဂတ + ဥသ္မာ] မကင်းသော ကိုယ်ငွေ့ရှိသော၊ကိုယ်ငွေ့မကင်းသော၊ ကိုယ်ငွေ့ရှိသော၊သူ။ မီယမာနော ဟိ အဝိဂတုသ္မော ဟောတိ၊ န မတော ဝိယ ဝိဂတုသ္မော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။

အဝိဂမ (ပု) [န + ဝိဂမ] မကင်းကွာခြင်း။ ကိလေသရောဂါနံ အဝိဂမာ သရောဂမေဝ.... ဒိဿာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အဝိဂမပ္ပသင်္ဂ (ပု) [အဝိဂမ+ပသင်္ဂ] မကင်းခြင်း–အာပတ်မကင်းပျောက်ခြင်း–၌ လျဉ်းပါးဖွယ် ဖြစ်ခြင်း။ ရူပပရမ္ပရာ အာပတ္တိတိ စေ? တန္န ပဋိကမ္မေနာပိ အဝိဂမပ္ပသင်္ဂတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၂။

အဝိဂ္ဂဟ (ပု) [န+ဝိဂ္ဂဟ] (၁) ဆန့်ကျင်ဖက်ကို မယူခြင်း၊ ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း။ (၂) ကာမနတ်၊ ကိလေသာမာရ်။ (တိ) (၃) အထည်

ကိုယ်ဖြစ်မရှိသော။ (၁) ဉာတိ အဘာဗ္ဗန္နံ ဉာတိ အဝိဂ္ဂဟော ဉာတိ အကာလဟော။ သံ၊ ၁။၂၂၆။ အဝိရောဓ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၄)-လည်း ကြည့်။ (၂) အဝိဂ္ဂဟော တု ကာမော စ။ ဓာန်။၄၂။ ဟာရနယနဂ္ဂိဒစုတ္တာ နတ္ထိ ဝိဂ္ဂဟော သရီရမေတဿ အဝိဂ္ဂဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၂။ (တိ) (၃) အဝိဂ္ဂဟတ္တ-ကြည့်။

အဝိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [အဝိဂ္ဂဟ+အတ္ထ] မဆန့်ကျင်ခြင်း အနက်သဘော။ စိတ္တံ ပန နော.... အဝိဂ္ဂဟဋ္ဌေန သမဂ္ဂဋ္ဌေန ကေမေဝါတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ အဝိဂ္ဂဟဋ္ဌေနာတိ အဝိရောဓဘာဝေန။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။

အဝိဂ္ဂဟတ္တ (နု) [အဝိဂ္ဂဟ+တ္တ] အထည်ကိုယ်ဖြစ်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဟိ အရူပဓမ္မာနံ.... ဒူရတာ ဝါ အတ္ထိ အဝိဂ္ဂဟတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၅။

အဝိဃာတ (တိ) [န+ဝိဃာတ] (၁) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း မရှိသော။ (၂) မချုပ်ငြိမ်းသော။ (၁) သုခေါ ဝိဟာရော အဘိဝိဃာ အဝိဃာတော အနုပါယာသော အပရိဋ္ဌာ-ဟော။ သံ၊၂။၇။ (-အံ၊၁။၂၀၅။) (၂) အဝိဃာတတ္တ-ကြည့်။

အဝိဃာတတ္တ (နု) [အဝိဃာတ+တ္တ] မချုပ်ငြိမ်းသည်၏ အဖြစ်။ တဿ တိဋ္ဌန္တေဝ ပဋိဃြိ-ယာနိ ယေသံ အဝိဃာတတ္တာ မနာပါမနာပံ ပစ္စနုဘောတိ။ ဉာတိဝုတ်။၂၂၁။ အဝိဃာ-တတ္တာတိ အနုပ္ပါဒနိရောဓဝသေန အနိ-ရုဒ္ဓတ္တာ။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၉။

အဝိဃာတပက္ခိက (တိ) [န+ဝိဃာတပက္ခိက] ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်း-အဖို့ဌမဖြစ်-အဖို့မရှိ-သော။ သော စ ခေါ.... ပညာဝုဒ္ဓိကော အဝိဃာတပက္ခိကော နိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော။ မ၊၁။၁၆၃။ န ဒုက္ခကောဋ္ဌာသာယ သံဝတ္တ-တီတိ အဝိဃာတပက္ခိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ ဝိဟညတိ စိတ္တံ.... န ဝိဃာတပက္ခိကောတိ အဝိဃာတပက္ခိကော။ မ၊ဋီ၊၂။၇၀။

အဝိဃာတပတ္တိ (ထိ) [န+ဝိဃာတပတ္တိ] ဆင်းရဲ ပင်ပန်းခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အဝိဃာတပတ္တိဝိဘာဝန (တိ) [အဝိဃာတပတ္တိ +ဝိဘာဝန] ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းသို့ မရောက်ခြင်းကို ထင်စွာ ပြတတ်သော။ ယေဟိ ကေဟိစိ ဒုက္ခဓမ္မေဟိ အဝိဃာတပတ္တိဝိဘာဝနံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။

အဝိဃာတဝန္တု (တိ) [န+ဝိဃာတဝန္တု] ဆင်းရဲ ပင်ပန်းခြင်း မရှိသော၊ သူ။ သတော စ ဟောတိ အပ္ပိစ္ဆော၊ သန္တုဋ္ဌော အဝိဃာ-တဝါ။ ထေရ။၃၃၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။)

အဝိဃာတီ (တိ) [န + ဝိဃာတီ] အဆီးအတား - အပိတ်အပင် - မရှိသော။ အဝိ-ဃာတီ ဒိသာ သဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၅။ အဝိ-ဃာတီတိ အပ္ပဋိဃာတီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ဂ၇။

အဝိစက္ခဏ (တိ) [န+ဝိစက္ခဏ] စီမံ-ခန့်ခွဲ-စိစစ်-စူးစမ်း-တတ်သော ပညာမရှိသော၊ သူ။ အဝကုဇ္ဇပညော ပုရိသော၊ ဒုမ္မေဓော အဝိစက္ခဏော။ အံ၊၁။၁၂၉။ တုံ့ ခေါ်သီ သမ္မဥမ္မတ္တော၊ ဒုမ္မေဓော အဝိစက္ခဏော။ ဇာ၊၁။ ၁၉၀။ အဝိစက္ခဏောတိ သံဝိဒဟနပညာယ ရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဂ။ အဝိစက္ခဏောတိ ဝိစာရဏပညာရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀ဂ။

အဝိစယန (နု) [န+ဝိစယန] မစူးစမ်း-မစိစစ်-ခြင်း။ တာ သဗ္ဗာပိ နိဒ္ဒိရေတွာ ဉာဓ အဝိစယနံ.... နယဒါနဿ သိဋ္ဌနတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၁။

အဝိစရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိစရိတွာ] မသွားလာ - မလှည့်လည် - မူ၍။ တထာ အဝိစရိတွာ မရဏဿတိဘာဝနာဗလေန သောကံ အ-ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၁။

အဝိစရိယ (ကြိ) ဝိစရတိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၃)ကြည့်။

အဝိစလ (တိ) [န+ဝိစလ] တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသော။ တေသု အဝိစလာယ မေတ္တာယ ပုဗ္ဗကာရိနော ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၉။ အဝိစလာယာတိ ပဋိပက္ခေန အကမ္ပနီယာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။

အဝိစလာဓိဋ္ဌာန (တိ) [အဝိစလ + အဓိဋ္ဌာန] မတုန်လှုပ်သော အဓိဋ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ တေသံ ဟိတသုခါယ အဝိစလာဓိဋ္ဌာနာ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၉။ အဝိစလာဓိဋ္ဌာနာတိ ယထာ-သမာဒိန္နေသု ဒါနာဒိဝမ္မေသု နိစ္စလာဓိဋ္ဌာ-ယိနော အစလသမာဒါနာဓိဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။

အဝိစာရ (တိ) [န+ဝိစာရ] ဝိစာရစေတသိက် မရှိသော (တရား)။ သဝိစာရာ ဓမ္မာ၊ အဝိ-စာရာ ဓမ္မာ....ကတမေ ဓမ္မာ အဝိစာရာ၊ အ-ဝိစာရဘူမိယံ ကာမာဝစရေ ရူပါဝစရေ အ-ရူပါဝစရေ အပရိယာပန္နေ .... ဣမေ ဓမ္မာ အဝိစာရာ။ အဘိ၊ဓ။၁၂၊၂၅၂။ (– ဒီ၊၂။ ၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈၊၃၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။)

အဝိစာရစုတိ (ထီ) [အဝိစာရ+စုတိ] ဝိစာရ–မရှိ–မယှဉ်–သော စုတိ။ အဝိစာရစုတိယာ သဝိစာရပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

အဝိစာရဏ (န) [န + ဝိစာရဏ] မစူးစမ်း–မစိစစ်–ခြင်း။ သံဃဘောဂဿ အပဋ္ဌပနံ အဝိစာရဏံ န ကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။)

အဝိစာရဏီယ (တိ) [န+ဝိစာရဏီယ] မစိစစ်အပ်သော။ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ လေပနေ အ-ဒေါသတ္တာ "အဝိစာရဏီယ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၇၅။

အဝိစာရိတ (တိ) [န + ဝိစာရိတ] မစိစစ်အပ်သော။ အဝိစာရိတံ တော် အဗ္ဘုဏှာယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။)

အဝိစာရိတတ္တ (န) [အဝိစာရိတ+တ္တ] မစိစစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ထွေ ပဌမော ဝါဒေါ အယုတ္တော....ပရိဝါရေ စ အဝိစာရိတတ္တာ။ ဝဇီရ။၂၀၄။

အဝိစာရေတုကာမတာ (ထီ) [န+ဝိစာရေတု +ကာမတာ] မစီမံလိုသောသူ၏ အဖြစ်။ နတ္ထိတာယ ဝါ အဝိစာရေတုကာမတာယ ဝါ "နတ္ထမှာကံ ကပ္ပိယကာရကော"တိ ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ (–သာရတ္ထ၊၂။၄၀၉။ ကခ၊ဋီ။၃၁၄။)

အဝိစာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ ဝိစာရေတွာ] မစိစစ်မူ၍။ ဥတ္တသိတ္ဂွာ ဝါ အလာဘကေန ဝါတိ အဝိစာရေတွာ .... ပဒဘာဇနေ ပန ဗျဉ္စနံ အဝိစာရေတွာ အတ္ထမတ္တမေဝ ဒဿေ-တုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၂၅၀။ "ကတ္တ ဥဒကံ မနာပံ၊ ကတ္တ အမနာပ"န္တိ အဝိစာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၀၊၁၁၂။ ဝဇီရ။ ၃၃၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၄ ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၂၊ ၄၀၇၊ ၄၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၄၀။ မူလဋီ၊၁။၇၉၊၈၀။ မူလဋီ၊၃။၁၂၄။)

အဝိစာရေန္တ (တိ) [န+ဝိစာရေန္တ] မစူးစမ်း–မစိစစ်–သော၊သူ။ မောဟေန အဝိစာရေ-န္တော ဥဒါသိနပက္ခေသုပိ သတ္တာသင်္ခါရေသု သဗ္ဗေသု အဘိသင်္ဂ ကရောတိ။ မူလဋီ၊၁။ ၉၁-၂။

အဝိစိတြ (တိ) [န+ဝိစိတြ] မဆန်းကြယ်သော။ ပုဗ္ဗေ အဝိစိတြံ ဣဒါနိ ဝိစိတြံ ကတံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၆။

အဝိစိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိစိနိတွာ] မစူးစမ်း–မစိစစ်–မူ၍။ စောရောတိ ဂဟေတွာ ဒဿိတေ အဝိစိနိတွာဝ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇံ အနုသာသေန္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၂။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၂၀။)

အဝိစ္စ (တိ) [န + ဝိစ္စ] မဖုံးကွယ်အပ်သော၊ စကား။ အဝိစ္စံ ဘာသတိ၊ ဝိဝိစ္စံ ဘာသတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ အဝိစ္စတ္တိ ဗဟုဇနမဇ္ဈေ အပ္ပဋိစ္ဆန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၁။

အဝိစ္စမာန (တိ) [န+ဝိစ္စမာန] မကင်းကွာသော။ အဝိစ္စမာနော အဝိဂစ္ဆမာနော။ စူဠနိ။ ၁၀၆။ အဝိစ္စမာနောတိ အဝိယုဇ္ဇမာနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၈။

အဝိစ္ဆိဇ္ဇမာန (တိ) [န+ဝိစ္ဆိဇ္ဇမာန] မပြတ်သော။ သတိ ဝိစ္ဆေဒပစ္စယာဘာဝေ အဝိစ္ဆိဇ္ဇမာနော အနုပ္ပဗန္ဓေန ပဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၃၂၇။

အဝိစ္ဆိန္ဒကဂဏနာ (ထီ) [အဝိစ္ဆိန္ဒက+ဂဏနာ] မပြတ်တောက်ပဲ–ရေတွက်ထိုက်သော အရာဝတ္ထုကို တပေါင်းတည်း စုစည်း၍–ရေတွက်ခြင်း။ အစ္ဆိဒ္ဒက (ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၇၈) ကြည့်။

အဝိစ္ဆိန္ဒန (န) [န+ဝိစ္ဆိန္ဒန] မကျိုးပြတ်ခြင်း၊ မကျိုးမပေါက်ခြင်း။ သမာဒိန္နတော ပဋ္ဌာယ အဝိစ္ဆိန္ဒနတော သီလသမင်္ဂီနော။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၃၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၈၉။)

အဝိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗတ္တ (န) [အဝိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗ+တ္တ] ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိသေသိတဗ္ဗဘာဝေါ အဘေဒယောဂေန ဘေဒန္တရတော အဝိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗတ္တာ (ဒဿိတော)။ အနု၊ဋီ၊ ၃။ ၁၇၀။

အဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ] မဖြတ်မူ၍။ သန္တတိံ အဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။)

အဝိစ္ဆိန္န (တိ) [န + ဝိစ္ဆိန္န] မပြတ်စဲသော၊ ကြားမလပ်သော။ ဘဂဝတော သာဝတ္ထိယံ ဝိဟာရေ အဝိစ္ဆိန္နေယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ အဝိစ္ဆိန္နေယေဝါတိ ပဝတ္တမာနေယေဝ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀၅။ (– မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။)

အဝိစ္ဆိန္နတာ (ထီ) [အဝိစ္ဆိန္န+တာ] မပြတ်သည်၏ အဖြစ်။ မောက္ခာဓိပ္ပါယဿ အဝိစ္ဆိန္နတာယ အနာပတ္တိယေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၉၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။)

အဝိစ္ဆိန္နဒေသ (ပု) [အဝိစ္ဆိန္န+ဒေသ] မပြတ်သော–ကြားလပ်မရှိသော–အရပ်။ တေ ကတ္ထစိ ပစ္စယဝသေန ဝိစ္ဆိန္နဒေသေ ပါတုဘဝန္တိ၊ ကတ္ထစိ အဝိစ္ဆိန္နဒေသေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၈၄။ အနု၊ဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။

အဝိစ္ဆိန္နပ္ပဝတ္တ (တိ) [အဝိစ္ဆိန္န+ပဝတ္တ] အစဉ်မပြတ် ဖြစ်သော။ သံသာရောတိ ခန္ဓာဒီနံ အဝိစ္ဆိန္နပ္ပဝတ္တာ ပဋိပါဋိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။

အဝိစ္ဆိန္နပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဝိစ္ဆိန္န+ပဝတ္တိ] အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ခြင်း။ တသ္မိံ ဘဝေ သန္တာနဿ အနုပ္ပဗန္ဓော အဝိစ္ဆိန္နပ္ပဝတ္တိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။

အဝိစ္ဆိန္နဘာဝဒီပန (န) [အဝိစ္ဆိန္နဘာဝ+ဒီပန] မပြတ်ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်–မပြတ်ဖြစ်ခြင်း–ကို ပြခြင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-သဒ္ဒေန ဂဟိတော

ဥပစ္ဆိန္နာရဟတာယ အဝိစ္ဆိန္နဘာဝဒီပနတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၃။၁၉၆။

အဝိစ္ဆိန္နဝါစာ (ထီ) [အဝိစ္ဆိန္န+ဝါစာ] မပြတ်သော–ကြားမလပ်သော–ပြတ်မနေသော–စကား။ အဝိစ္ဆိန္နဝါစာယ အနေလဂလာယ ယထာ ဒန္ဓမန္ဒဿ မုခေန ခေဠံ ဂဠန္တေန ဝါစံ ဘာသန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။

အဝိစ္ဆိန္နဝုဋ္ဌိကာ (ထီ) [အဝိစ္ဆိန္န + ဝုဋ္ဌိကာ] မပြတ်မစဲ မိုး ရွာခြင်း၊ မိုး မပြတ်ရွာခြင်း။ တသ္မိံ ဥပစ္ဆေ သတ္တာဟံ အဝိစ္ဆိန္နဝုဋ္ဌိကာ အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၉။

အဝိစ္ဆိန္နသီလ (တိ) [အဝိစ္ဆိန္န+သီလ] မကျိုးပြတ်–မပြောက်ကျား–သော သီလရှိသော၊ သူ။ သတတသီလ (မ၊ဋီ၊၃။၃) ကြည့်။

အဝိစ္ဆိန္နသူရိယသန္တာပ (တိ) [အဝိစ္ဆိန္န+သူရိယ+သန္တာပ] အမြဲမပြတ် နေ၏ ပူလောင်ခြင်း ရှိသော၊ အမြဲနေပူသော။ အဝိစ္ဆိန္နသူရိယသန္တာပေါ် လောကော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၀။

အဝိစ္ဆေဒ (ပု) [န+ဝိစ္ဆေဒ] မပြတ်စဲခြင်း၊ မပြတ်လပ်ခြင်း။ ဥပစ္ဆိန္နမ္မာနံ အနုပ္ပဗန္ဓဝသေန အဝိစ္ဆေဒါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓာရဏဝသေန, အဝိစ္ဆေဒတော ဝါ ပဝတ္တနဝသေန ကုသလသန္တာနံ ဓာရေတီတိ ဓိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၀။ မ၊ဋီ၊၃။၇၅။ အနုဋီ၊၃။၂၃၄။)

အဝိစ္ဆေဒကိရိယာ (ထီ) [အဝိစ္ဆေဒ+ကိရိယာ] အမြဲမပြတ် ပြုခြင်း။ သာတစ္စကိရိယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၈) ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒဂမန (နု) [အဝိစ္ဆေဒ+ဂမန] မပြတ်–အစဉ်မပြတ်–အဆက်မပြတ်–သွားခြင်း။ အညမညသံဃဋ္ဋန (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃)ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒတ္တ (ပု) [အဝိစ္ဆေဒ+အတ္တ] မပြတ်–ဆက်လက်–ဖြစ်ပွါးခြင်း အနက်။ အထ(၅) အနက် ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒဒဿန (နု) [အဝိစ္ဆေဒ+ဒဿန] (၁) အစဉ် မပြတ်ခြင်း – ဆက်ကာဆက်ကာဖြစ်ခြင်း–ကို ပြခြင်း။ (၂) အစဉ် မပြတ်ခြင်းကို ပြတတ်သော သဒ္ဒါ။ (၁) ဘဝစက္ကဿ အဝိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၀။ (၂) ပေါ်နုပေါ်န္တိ ကမ္မဌာနုပဋ္ဌာနဿ အဝိစ္ဆေဒဒဿနမေတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၀။

အဝိစ္ဆေဒန (နု) [န+ဝိစ္ဆေဒန] မပြတ်ခြင်း၊ မပြတ်–အစဉ်မပြတ်–ဖြစ်ခြင်း။ အဝိစ္ဆေဒနတ္တ ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒနတ္တ (ပု) [အဝိစ္ဆေဒန+အတ္တ] မပြတ်–ဆက်လက်–ဖြစ်ပွါးခြင်းအနက်။ အထ (၅) အနက် ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဝိစ္ဆေဒ+ပဝတ္တိ] အစဉ် မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိဘာဝ (ပု) [အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိ+ဘာဝ] အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝေဒနာတဏှာနမန္တရာ ပန ဖလတော ဟေတုနော အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိဘာဝတော ဖလဟေတုသမ္ဗန္ဓဘူတော ဧကော သန္ဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။

အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိဟေတု (ပု) [အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိ+ဟေတု] အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဧကော သန္ဓီတိ အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိဟေတုဘူတော ဟေတုဖလသန္ဓိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၈။

အဝိစ္ဆေဒဘာဝ (ပု) [အဝိစ္ဆေဒ+ဘာဝ] အစဉ် မပြတ်သည်၏ အဖြစ်။ တထာဝဒနဿ အဝိစ္ဆေဒဘာဝေန သဗ္ဗကာလိကဘာဒဿနတ္ထန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၅။

အဝိစ္ဆေဒဘာဝဒဿန (န) [အဝိစ္ဆေဒဘာဝ+ဒဿန] အစဉ်မပြတ်သည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း၊ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ အဘိဓမ္မ-ကိရိယာယ အဇ္ဈာပိ အဝိစ္ဆေဒဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝတ္တမာနကာလဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၃။

အဝိစ္ဆေဒဝုတ္တိ (ထီ) [အဝိစ္ဆေဒ+ဝုတ္တိ] အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ တဥ္စ တတ္ထ အဝိစ္ဆေဒဝုတ္တိ-ယာ ပဗန္ဓဝေါဟာရံ လဘတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၈။ အနုဋီ၊၂။၂၀၈။

အဝိစ္ဆေဒဟေတုဘာဝ (ပု) [အဝိစ္ဆေဒ+ဟေတု-ဘာဝ] အစဉ်မပြတ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ ယာဝ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒါ အနုပဗန္ဓဿ အဝိစ္ဆေဒဟေတုဘာဝေနပိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။

အဝိဇဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိဇဋ္ဌ] မဖြေရှင်းနိုင်သော၊ ဖြေရှင်း၍မရသော။ ပုစ္ဆာဝိသယော အဝိဇဋ္ဌံ မဟာဂဟနံ ဝိယ.... အန္ဓကာရံ အဝိဘူတံ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

အဝိဇယတ္တ (န) [န+ဝိဇယတ္တ] မအောင်နိုင်-ရှုံး-သည်၏ အဖြစ်။ အဇိတ (သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇) ကြည့်။

အဝိဇဟန (န) [န+ဝိဇဟန] မစွန့်ခြင်း။ ကမ္မ-ဋ္ဌာနဿ ပန အဝိဇဟနမေဝ ဂေါစရသမ္ပ-ဇညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၉၆။)

အဝိဇဟနဋ္ဌ (ပု) [အဝိဇဟန+အတ္ထ] မစွန့်ခြင်းအနက်သဘော။ တဥ္စ အတ္တပနိဗန္ဓနဋ္ဌေန အတ္တာနံ အဝိဇဟနဋ္ဌေန .... အတ္တနော အတ္တော သကတ္တောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၁။)

အဝိဇဟနဓမ္မ (တိ) [အဝိဇဟန + ဓမ္မ] မစွန့်ခြင်း- မပြောင်းလွဲခြင်း- သဘောရှိသော။ အဝိပရိဏာမဓမ္မ-ကြည့်။

အဝိဇဟနဝစန (န) [အဝိဇဟန+ဝစန] မစွန့်ခြင်းကို ဆိုခြင်း။ ခန္တိယာ အပဝါဒဝါစာဝိ-ကမ္ပနေန ဘူတဝါဒိတာယ အဝိဇဟနဝစန-တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၀။

အဝိဇဟန္တ (တိ) [န+ဝိဇဟန္တ၊ ထီ-၌ အဝိဇဟန္တီ] မစွန့်သော၊သူ။ သော ဝိနယံ အဝိဇဟန္တော အဝေါက္ကမန္တော လဇ္ဇိဘာဝေန ဝိနယေ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ အဝိဇဟန္တီ နမဿမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။)

အဝိဇဟိတ (တိ) [န+ဝိဇဟိတ] မစွန့်အပ်သော။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဥ္စ ဗောဓိပလ္လင်္ကော အဝိ-ဇဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃၊၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၄။)

အဝိဇဟိတဥဒါန (န) [အဝိဇဟိတ+ဥဒါန] မစွန့်အပ်သော-ဥဒါန်း-ကျူးရင့်ခြင်း။ ဣဒံ ကိရ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ အဝိဇဟိတဥဒါနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၆၅။

အဝိဇဟိတဥဒါနဂါထာ (ထီ) [အဝိဇဟိတ+ဥဒါနဂါထာ] မစွန့်အပ်သော - ဥဒါန်းဂါ-ထာ-ကျူးရင့်သောဂါထာ။ အနေကသတ-သဟဿာနံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဥဒါ-နဂါထာ စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃။

အဝိဇဟိတကမ္မဋ္ဌာန (န) [အဝိဇဟိတ+ကမ္မ-ဋ္ဌာန] မစွန့်အပ်သောကမ္မဋ္ဌာန်း။ အညတ္ထာပိ ပဝတ္တေသု အဝိဇဟိတကမ္မဋ္ဌာနသညိတော ဂေါစရေ သမ္ပဇညံ ဂေါစရသမ္ပဇညံ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၇၇။

အဝိဇဟိတဋ္ဌာန (န) [အဝိဇဟိတ+ဋ္ဌာန] မစွန့်အပ်သော–အရပ်–ဌာန။ အပရာနိ စတ္တာရိ အဝိဇဟိတဋ္ဌာနာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။)

အဝိဇဟိတတ္တ (န) [အဝိဇဟိတ+တ္တ] မစွန့်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တတော အာဂတဘာဂဿ အဝိဇဟိတတ္တာတိ အမှာကံ ခန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၄။ အဝလောကယမာန-လည်းကြည့်။

အဝိဇဟိတဓမ္မစက္ကပဝတ္တနဋ္ဌာန (န) [အဝိဇဟိတ + ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန + ဋ္ဌာန] မစွန့်အပ်သော ဓမ္မစကြာတရား ဟောရာအရပ်။ ဗာရာဏသိယမေဝ တတ္ထာပိ စ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဓမ္မစက္ကပဝတ္တနဋ္ဌာနမေဝ အဂမံသု။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၁၅။

အဝိဇဟိတနာမ (တိ) [အဝိဇဟိတ+နာမ] မစွန့်အပ်သော အမည်ရှိသော။ တံ ကိရ ဝနံ ဒ္ဝိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ကာလေ အဝိဇဟိတနာမံ အန္ဓဝနံ တွေဝ ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

အဝိဇဟိတပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အဝိဇဟိတ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] (၁) မစွန့်အပ်သော အကပ်ခံခြင်း၊ အကပ်ခံထားမှုကိုမစွန့်မပယ်သေးခြင်း။(တိ) (၂) မစွန့်အပ်သော အကပ်ခံခြင်းရှိသော၊ အကပ်ခံခြင်းကို မစွန့်သေးသော၊ အကပ်မပျက်သေးသော (စားသောက်ဖွယ်ရာ)။ (၁) အာမိသေ အဝိဇဟိတပဋိဂ္ဂဟဏံ ပုနဒိဝသေ ပါစိတ္တိယံ ဇနေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၃။ (တိ) (၂) "အပရိစ္စတ္တ"န္တိ ဣမိနာ ဥဘယထာပိ အဝိဇဟိတပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၇။ (–ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၈၉။)

အဝိဇဟိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိဇဟိတဗ္ဗ] မစွန့်–အပ်–ထိုက်–သော။ ပဋ္ဌသိလာနိ ဟိ အရိယသာဝကာနံ ကန္တာနိ ဟောန္တိ ဘဝန္တရေပိ အဝိဇဟိတဗ္ဗတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (–အဘိ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၁။)

အဝိဇဟိတမကုလ(ဋ္ဌ)ပတ္တ (တိ) [အဝိဇဟိတ+ မကုလ (ဋ္ဌ) + ပတ္တ] မစွန့်အပ်သော–ကွာမကျသေးသော – ကြွေမကျသေးသော – အငုံ–အဖူး–အရွက်–ရွက်ချပ်–ရှိသော။ အဝိဇဟိတမကုဋ္ဌပတ္တဿ ဟိ ပဒုမဿ ဗာဟိရပတ္တာနိ ဟရိတဝဏ္ဏာနိ ဧဝ ဟောန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အဝိဇဟိတဝါသ (ပု) [အဝိဇဟိတ+ဝါသ] မစွန့်အပ်သော နေထိုင်ခြင်း၊ မခွဲခွါခြင်း။ အဿ တေန သဗ္ဗကာလံ အဝိဇဟိတဝါသော-တိ တံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၆၆။

အဝိဇဟိတသုမနဝဏ္ဏ (တိ) [အဝိဇဟိတ+သုမန+ဝဏ္ဏ] မစွန့်အပ်သော မြတ်လေးပန်းမိုးရွာသွန်းခြင်းရှိသော၊ မြတ်လေးပန်းမိုး ရွာသွန်းခြင်း အမြဲဖြစ်လေ့ရှိသော။ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အဝိဇဟိတသုမနဝဿာ "သုမနာ သုမနာ"တွေဝ နာမာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄။

အဝိဇဟိတာဓိဋ္ဌာန (တိ) [အဝိဇဟိတ+အဓိဋ္ဌာန] မစွန့်အပ်သော အဓိဋ္ဌာန်တင်ထားခြင်းရှိသော၊ အဓိဋ္ဌာန်တင်ထားခြင်းကို မစွန့်သော။ အဝိဇဟိတာဓိဋ္ဌာနာ ဝဿိကသာဋိကာ ဟောမန္တိ သမ္ဗတ္တာ ဝိကပ္ပနကွေတွေ အဓိဋ္ဌာနသဗ္ဗာဝတော ဒုက္ကဋံ ဇနေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၈၀-၁။)

အဝိဇဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဇဟိတွာ] (က) မစွန့်မူ၍။ (ခ) မစွန့်–မရှောင်လျား–မူ၍။ (က) သတိဥ္စ သမ္ပဇညဉ္စ အဝိဇဟိတွာဝ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၄။) (ခ) အဝိဇဟိတွာ ဌိတေ ပန .... ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဋ္ဌာယ သီဟဝိဇမ္ဘိတံ ဝိဇမ္ဘိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။

အဝိဇ္ဇာတဂေါ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာတ+ဂေါ] မမွေးဖွားဘူးသော နွားမ၊ နွားမတန်းမ။ ဒမ္မဂါဝေါတိ ဒမေတဗ္ဗဂေါဏေ စေဝ အဝိဇ္ဇာတဂါဝေါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ အဝိဇ္ဇာတဂါဝေါတိ န ဝိဇာတဂါဝိယော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။

အဝိဇ္ဇာတာ (ထီ) [န+ဝိဇာတာ] မမွေးဖွားဘူးသူ (မိန်းမ, နွားမ-စသည်)။ သတံ သတံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိမ္မိနိတွာ ကုမာရိယော, အဝိဇာတာ, သကိံ ဝိဇာတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၈။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၉။)

အဝိဇာနန (နပ) [န+ဝိဇာနန] မသိခြင်း။ တဒါရမ္မဏာယ အဝိဇာနနတော အပ္ပမာနဘူတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၇။

အဝိဇာနနဘာဝ (ပု) [အဝိဇာနန+ဘာဝ] မသိသည်၏ အဖြစ်။ သောယေဝ တတော အညာ အဝိဇာနနဘာဝေန ဝုစ္စမာနော။ အနုဋီ၊၁။၅၈။

အဝိဇာနနသဘာဝ (ပု) [အဝိဇာနန+သဘာဝ] မသိခြင်းသဘော။ နိဗ္ဗာနဿ အဝိဇာနနသဘာဝေါ စေ အတ္တသမ္ဘဝေါ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၈၃။

အဝိဇာနန္တ (တိ) [န+ဝိဇာနန္တ] မသိ–မလိမ္မာ–သော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတံ။ ဓမ္မ။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ (–ဇာ၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၇။)

အဝိဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဇာနိတွာ] မသိမူ၍။ ကိဥ္စိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ပရိယတ္တိဓမ္မံ ပဋိဝေဓဓမ္မံ ဝါ အဝိဘာဝယိတွာ စ အဝိဇာနိတွာ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အဝိဇာယန (နပ) [န+ဝိဇာယန] မမွေးဖွားခြင်း။ တရုဏပုတ္တာယ ဣတ္ထိယာ ပုန အဝိဇာယနတ္ထံ ဗျာဓိတာနံ ရောဂဝူပသမတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၄။)

အဝိဇာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဇာယိတွာ] မမွေးဖွားမူ၍။ ပုတ္တံ အဝိဇာယိတွာပိ သဗ္ဗဇနံ အဘိဘဝိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။

အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ခန္ဓ] အဝိဇ္ဇာတရားစု၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်တိုက်။ မဟန္တံ အဝိဇ္ဇက္ခန္ဓံ ပဒါလေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+အဏ္ဍကောသ] အဝိဇ္ဇာဟူသော ဥခွံ။ အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ။ ဝိ၊၁။၄။ အဝိဇ္ဇာမယံ အဏ္ဍကောသံ ဘိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇၊၂၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။)

အဝိဇ္ဇတ္တ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+အတ္တ] အဝိဇ္ဇာ၏ အနက်။ အသမ္ပဋိဝေဓဋ္ဌော အဝိဇ္ဇတ္ထော။ နေတ္တိ၊၆၇။ (–ပေဋကော။၂၄၂။)

အဝိဇ္ဇန္ဓ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+အန္ဓ] အဝိဇ္ဇာ–ဖြင့်–ကြောင့်–မိုက်–မဲ–ကန်း–သော။ မယာ ဘန္တေ....အဝိဇ္ဇန္ဓာယ တုမှာကံ ဂုဏေ အဇာနန္တိယာ ပါပကံ ဝစနံ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+အန္ဓကာရ] (၁) အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်။ (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်ရှိသော။ (၁) ပဥ္စ ဟိ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရတော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ ဌိတတ္တာ "ဥမ္မင်္ဂ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၁။) (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇန္ဓကာရေ လောကေ တံ အန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+ပဋိစ္ဆန္န] အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်ဖြင့်

ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊သူ။ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရပဋိစ္ဆန္နသ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဘိဘူတဿ လောကဿ ဓမ္မမယံ ဉက္ကံ ဓာရေယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဂမ (ပု) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+ဝိဂမ] အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်မှ ကင်းခြင်း။ အတ္တနော သန္တာနေ အစ္စန္တံ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဂမဿ နိပ္ဖါဒိတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဖြင့် ရှေးရှုထင်တတ်သော။ သာ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ) သမ္မာဒဿနလက္ခဏာ၊ ဓာတုပ္ပကာသနရသာ၊ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဒ္ဓံသနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၁။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဓမန (န) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+ဝိဓမန] အဝိဇ္ဇာဟူသောအမိုက်မှောင်ကို–မှုတ်လွှင့်ခြင်း – ဖျောက်ပယ်ခြင်း။ ပဋိသတာဘိက္ခူ သဗ္ဗသော အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဓမနေန အာလောကဘူတာ ဩဘာသဘူတာ ဟုတွာ ဝိဟရန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဟတတာ (ထိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+ဟတတာ] အဝိဇ္ဇာဟူသောအမိုက်မှောင်ကို–ပယ်ခွါ – ဖျက်ဆီး – အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်။ နနု စ သဗ္ဗေသမ္ပိ ခီဏာသဝါနံ ပညာပဇ္ဇောတေန အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဟတတာ သမ္ဘဝတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဘိဘူတ (တိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+အဘိဘူတ] အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်ဖြင့် – လွှမ်းမိုး – နှိပ်စက် – ဖိစီး – အပ်သော၊သူ။ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရပဋိစ္ဆန္န ကြည့်။

အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဝရဏ (တိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓကာရ+အာဝရဏ] အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်မှောင်ဖြင့် – ပိတ်ပင် – ဖုံးကွယ် – ခြင်းရှိသော။ (လောကော) အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဝရဏော ကိလေသပဉ္စရပရိက္ခိတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၈။

အဝိဇ္ဇန္ဓတာ (ထိ) [အဝိဇ္ဇန္ဓ+တာ] အဝိဇ္ဇာဖြင့် – ကြောင့် – ကန်းသည် – တွေဝေမိုက်မဲသည် – ၏ အဖြစ်။ တတော ဧဝ အဝိဇ္ဇန္ဓတာယ အန္ဓဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊

အဝိဇ္ဇမာန (တိ) [န + ဝိဇ္ဇမာန] ထင်ရှားမရှိသော။ ပဌမဇ္ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရဏသမယေ အဝိဇ္ဇမာနာနမ္ပိ ကာမာနံ....အဝိဂမံ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ အဝိဇ္ဇမာနေန အန္တိမဝတ္ထုနာ အနုဒ္ဒတိ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆၆။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၊ ၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊ ၂၆၆၊ ၄၁၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆၊ ၂၆၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၆၊ ၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂၊ ၁၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၆၊ ၂၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၁။ မူလဋီ၊၁။၁၇၉။ အနုဋီ၊၁။ ၁၉၅။ အနုဋီ၊၃။၃၈။) အဝိဇ္ဇာ-လည်း ကြည့်။

အဝိဇ္ဇမာနဣဒ္ဓိ (တိ) [အဝိဇ္ဇမာန+ဣဒ္ဓိ] ထင်ရှားမရှိသောတန်ခိုး။ ကိဉ္စာပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အဝိဇ္ဇမာနဣဒ္ဓိနာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။

အဝိဇ္ဇမာနဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ] ထင်ရှားမရှိသော – ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ – ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရား။ အသန္တသမ္ဘာဝနာ (သာရတ္ထ၊၂။၄၁၈) ကြည့်။

အဝိဇ္ဇမာနက (တိ) [အဝိဇ္ဇမာန+က] ထင်ရှားမရှိသော။ န ဟိ ဒါနဝတ္ထုံ အဝိဇ္ဇမာနကမ္ပိ သဒ္ဒေန္တဿ ကုသလံ န ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၇၁။

အဝိဇ္ဇမာနကာရဏ (န) [အဝိဇ္ဇမာန+ကာရဏ] ထင်ရှားမရှိသော အကြောင်း။ အဝိဇ္ဇမာနကာရဏာ အသန္တကာရဏာ န သောစတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၄။

အဝိဇ္ဇမာနဂုဏ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+ဂုဏ] ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်။ အတ္တနော အဝိဇ္ဇမာနဂုဏေဟိ သမ္ဘာဝနာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၁။

အဝိဇ္ဇမာနဂုဏပ္ပကာသန (န) [အဝိဇ္ဇမာနဂုဏ+ပကာသန] ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ပြခြင်း။ အတ္တနော အဝိဇ္ဇမာနဂုဏပကာသနလက္ခဏံ သာဌေယျံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၁။

အဝိဇ္ဇမာနဂုဏသမာရောပန (န) [အဝိဇ္ဇမာနဂုဏ+သမာရောပန] ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကို-တင်ခြင်း-တင်ပြပြောဆိုခြင်း။ တသ္မိံ အဝိဇ္ဇမာနဂုဏသမာရောပနေန အတ္တနော ပရေသဉ္စ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိဟေတုဘာဝတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။

အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏ (န) [အဝိဇ္ဇမာန+ဂဟဏ] ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တပညတ်ကို ယူခြင်း။

အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခ (တိ) [အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏ+ဒုက္ခ] ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တပညတ်ကိုယူခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ဆင်းရဲငြိုငြင်သော။ အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခံ စိတ္တံ (အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခစိတ္တံ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉) ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၀။ အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခန္တိ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနသတ္တပညတ္တိဂဟဏပရိစိတံ တဿ တဿ အဘာဝမတ္တကဿ ဂဟဏမ္ပိ ဒုက္ခံ ကုသလမ္ပိ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။

အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခစိတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခ+စိတ္တ] (၁) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တပညတ်ကို ယူခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲငြိုငြင်သော စိတ်။ (တိ) (၂) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တပညတ်ကို ယူခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ဆင်းရဲငြိုငြင်သော စိတ်ရှိသော။ (၁) အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခ-ကြည့်။ (တိ)(၂) ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခစိတ္တဿ စ အနုက္ကမာဓိဂတံ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၀။

အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခ+တာ] ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တပညတ်ကို ယူခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ဆင်းရဲငြိုငြင်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခတာ စ အဇ္ဈုပေက္ခနဝသေန အပ္ပနာပ္ပတ္တိယာ .... ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၀။

အဝိဇ္ဇမာနတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာန+တာ] ထင်ရှား မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနာဂတေ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနတံ အဝိဇ္ဇမာနတဉ္စ ကင်္ခတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ န ကိရိယာယ ဝိဇ္ဇမာနတာ ဝါ အဝိဇ္ဇမာနတာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

အဝိဇ္ဇမာနတာဒီပက (တိ) [အဝိဇ္ဇမာနတာ+ဒီပက] ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ ဝိပ္ပယောဂေါ ပန အဝိဇ္ဇမာနတာဒီပကေ ဘေဒေ ဂဟိတေ တေနေဝ ဝိသဘာဂတာပိ ဂဟိတာ ဝေ။ မူလဋီ၊၃။၂၀။

အဝိဇ္ဇမာနတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇမာန+တ္တ] ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဓမ္မဿ ကဿစိ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ....ရူပဿ အဝိဇ္ဇမာနတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ မူလဋီ၊၁။၁၆၃။)

အဝိဇ္ဇမာနနာမပညတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာန+နာမပညတ္တိ] ထင်ရှားမရှိသောအမည်ပညတ်၊ အဝိဇ္ဇမာနနာမပညတ်။ နာမန္တိ အဝိဇ္ဇမာနနာမပညတ္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၀။

အဝိဇ္ဇမာနပက္ခ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+ပက္ခ] (က) ထင်ရှားမရှိသော-အဖို့-ဖက်။ (ခ) အဝိဇ္ဇ-

မာနပညတ် – အဖို့ – အမျိုးအစား။ (က) ခဏ္ဍာသိမာယ ဝိဇ္ဇမာနပက္ခေ .... အဝိဇ္ဇမာန-ပက္ခေပိ သမ္ဘေဒသင်္ကာယ အနိဝတ္တနေန သမ္ဘေဒသင်္ကာ ကတ္ဘာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၅။ (ခ) သေသာ အဝိဇ္ဇမာနပက္ခဋ္ဌေဝ အဝိဇ္ဇ-မာနေနအဝိဇ္ဇမာနပက္ခဋ္ဌ ဘဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀။

အဝိဇ္ဇမာနပက္ခိယ (တိ) [အဝိဇ္ဇမာနပက္ခ+ဣယ] ထင်ရှားမရှိသော–အဖို့–ဖက်–၌ ပါဝင်သော။ ဂဟေတဗ္ဗဿ အဘာဝေန ဂဟ-ဏမ္ပိ အဝိဇ္ဇမာနပက္ခိယမေဝါတိ အဂ္ဂဟေတ္ဘာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၀။

အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာန+ပညတ္တိ] အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ (က) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဒြပ်တို့ကို–သိစေ–သိအောင် ဖော်ပြ–တတ်သော နာမပညတ်။ (ခ) ပရမတ္ထအားဖြင့်သာမက လောက၌ပင် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဒြပ်တို့ကို–သိစေ–သိအောင်ဖော်ပြ – တတ်သော နာမ ပညတ်။ (လောက ပြောရိုးပြောစဉ်အတိုင်း ယောကျ်ား, မိန်းမ, မြေကြီး, တောင်-စသော အနက်ဒြပ်တို့သည် မည်သည့်အရာဝတ္ထုများ ဖြစ်ကြသည်ဟု ပြောပြနိုင်သောကြောင့် ထင်ရှား ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အစစ်အမှန် ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့်ကား ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ စသည်မှတပါး ယောကျ်ာ, မိန်းမ, မြေကြီး, တောင် ဟူ၍ ထင်ရှားမရှိနိုင်၊ ထိုသို့ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဒြပ်တို့၏ နာမည်ပညတ်ဖြစ်သော ယောကျ်ား, မိန်းမ, မြေကြီး, တောင် စသော ဝေါဟာရများသည် အဝိဇ္ဇ-မာနပညတ် မည်၏။ ထို့ပြင် ငါးခုမြောက် သစ္စာ, ခြောက်ခုမြောက် ခန္ဓာ စသည်တို့သည်၎င်း, အဇ္ဈုဝါဒီ, ပကတိဝါဒီ တိတ္ထိဆရာတို့၏ အဇ္ဈု, ပကတိ, ပုရိသ စသော အရာဝတ္ထုတို့သည်၎င်း အစစ်အမှန် ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့်သာ မရှိနိုင်သည် မဟုတ်သေး၊ ယုန်ချို, လိပ်မွေး စသည်တို့ကဲ့သို့ လောက၌ပင် တကယ်မရှိနိုင်၊ ထိုမရှိနိုင်သော အရာဝတ္ထုတို့၏ နာမည်ဖြစ်သော ပဥ္စမသစ္စာ, ဆဋ္ဌခန္ဓာ, အဇ္ဈု, ပကတိ, ပုရိသ စသော အခေါ်အဝေါ် ပညတ်များသည်လည်း အဝိဇ္ဇမာန ပညတ် မည်၏။) အဝိဇ္ဇမာနဿ လောကနိရုတ္တိ-မတ္တသိဒ္ဓဿ ဣတ္ထိပုရိသာဒိကဿ ပညာပနာ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ သဗ္ဗာကာရေနပိ အနုပလဗ္ဘနေယျဿ ဝါစာဝတ္ထုမတ္တဿေဝ ပဥ္စမသစ္စာဒိကဿ တိတ္ထိယာနံ အဇ္ဈုပကတိ-ပုရိသာဒိကဿ ဝါ ပညာပနာပိ အဝိဇ္ဇမာန-ပညတ္တိယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၉။ မူလဋီ၊၁။၁၇၉။ မူလဋီ၊၃။၂၀၊၁၇၉၊ ၁၈၀။ အနုဋီ၊၁။၁၉၁။ အနုဋီ၊၃။၃၈။)

အဝိဇ္ဇမာနပဒ (န) [အဝိဇ္ဇမာန+ပဒ] ထင်ရှားမရှိသော–ပုဒ်–သဒ္ဒါ။ တဒယုတ္တမေဝ ဝိဇ္ဇ-မာနပဒံ ဆဋ္ဌေတ္ဘာ အဝိဇ္ဇမာနပဒဿ ဂဟ-ဏတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၄။

အဝိဇ္ဇမာနပါတုဘာဝ (တိ) [အဝိဇ္ဇမာန+ပါတု-ဘာဝ] မရှိသောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ရှိသော၊ ရဟန္တာတို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကြောင့် နောက်ထပ် အကျိုးမပေးနိုင်တော့သဖြင့် ပြီးပြီးပျောက်ပျောက် အနေအားဖြင့် ဖြစ်ရသော၊ ကံ။ နတ္ထိသမ္ဘဝန္တိ အဝိဇ္ဇမာန-ပါတုဘာဝံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အဝိဇ္ဇမာနဘာဝ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+ဘာဝ] ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ သမယေ ဘဂဝတော အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ ဒဿေန္တော ရူပ-ကာယပရိနိဗ္ဗာနံ သာဓေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

အဝိဇ္ဇမာနဝိဘာဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+ဝိဘာဂ] မရှိသော–မရနိုင်သော–တရားကို ဝေဘန်ပြခြင်း။ အဝိဇ္ဇမာနဝိဘာဂဿ ဝိဘာဂါဘာဝဒဿနမေဝ နိဒ္ဒေသော နိစ္ဆယကရဏတော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၄၂။

အဝိဇ္ဇမာနသတ္တပညတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာန + သတ္တပညတ္တိ] ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သတ္တဝါပညတ်။ အဝိဇ္ဇမာနဂ္ဂဟဏဒုက္ခ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇမာနသဒိသ (တိ) [အဝိဇ္ဇမာန+သဒိသ] ထင်ရှား မရှိသည်နှင့် တူသော။ အာရမ္မဏကရဏာဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနသဒိသန္တိ ကတ္ဘာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၅၆။

အဝိဇ္ဇမာနသဘာဝတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇမာန+သဘာဝတ္တ] ထင်ရှားမရှိသော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ န တာဝ အတီတေသု အနာဂတေသု စ သမ္ဘဝတိ တေသံ အဝိဇ္ဇမာနသဘာဝတ္တာ။ ဋီကာကြော်၊၄။၂၁၈။

အဝိဇ္ဇမာနာကာရ (ပု) [အဝိဇ္ဇမာန+အာကာရ] ထင်ရှားမရှိသော အခြင်းအရာ။ လောကုတ္တရာ ပန န ကဒါစိ အဝိဇ္ဇမာနာကာရေန ဂယှန္တိ။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၆၁။

အဝိဇ္ဇမာနာရမ္မဏ (နု) [အဝိဇ္ဇမာန+အာရမ္မဏ] ထင်ရှားမရှိသော – အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်သော–အာရုံ။ အဝိဇ္ဇမာနာရမ္မဏေ အဝသဝတ္တိတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၅။

အဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာနေန + အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ] ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ကို သိစေခြင်း၊ အဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ (ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်တခုဖြင့် ထင်ရှား မရှိသော အခြားအနက်တခုကိုပင် အထူးပြု၍ ဖော်ပြသော ဝေါဟာရများကို အဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်သည်၊ ဥပမာ — မင်းသား (=ခတ္တိယပုတ္တ), သူဌေးသား(=သေဋ္ဌိပုတ္တ) ဟု ဆိုရာ၌ မင်းနှင့် သား, သူဌေးနှင့် သား ဟူသော အနက်နှစ်ခုလုံးသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အရာများသာ ဖြစ်သည်။) ခတ္တိယဿ ပုတ္တော ခတ္တိယပုတ္တောတိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနဿ ပညာပနတော ဝေရှပါ အဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

အဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇမာနေန + ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ] ထင်ရှား မရှိသော အနက်ဖြင့် ထင်ရှားရှိသော အနက်ကို သိစေခြင်း၊ အဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ (ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဖြင့် ထင်ရှားရှိသော အနက်ကို အထူးပြု၍ ဖော်ပြသော ဝေါဟာရများကို အဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ်-ဟုခေါ်သည်၊ ဥပမာ — မိန်းမရုပ် (=ဣတ္ထိရူပ)ဟု ဆိုရာ၌ ထင်ရှားမရှိသည့် မိန်းမဟူသောအနက်ဖြင့် ထင်ရှားရှိသည့် "ရုပ်" ဟူသော အနက်ကို အထူးပြု၍ ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။) ဣတ္ထိယာ ရူပံ ဣတ္ထိရူပံ၊ ....န္တိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနဿ ပညာပနတော ဝေရှပါ အဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

အဝိဇ္ဇာ (ထီ) [(၁) န+ဝိဇ္ဇာ (=ဝိဒိ+ဏျ, ဝိဒ+ဏျ)။ (၂) အဝိန္ဒိယ+ဝိဒိ+အ-ဖြင့် "အဝိန္ဒိယဝိန္ဒာ" ဟု ၎င်း, (၃) အဝိဒိတ+ကရ+အ-ဖြင့် "အဝိဒိတကရာ" ဟု၎င်း, (၄) အဝိဇ္ဇမာန + ဇု + ဏ-ဖြင့် "အဝိဇ္ဇမာနဇဝါ" ဟု ၎င်း, (၅) ဝိဇ္ဇမာန+န+ဇု+ဏ-ဖြင့် "ဝိဇ္ဇမာနနဇဝါ" ဟု ၎င်း, (၆) အန္တဝိရဟိတ+ဇု+ဏ-ဖြင့် "အန္တဝိရဟိတဇဝါ"ဟု၎င်း ဆိုအပ်လျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် "အဝိဇ္ဇာ"ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ နီတိ၊ဓာ၊၃၆၀-၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၃၅-၆။] အဝိဇ္ဇာ မည်သော တရား၊ မသိခြင်း၊ အမှန် မသိခြင်း၊ အမှန်

တရားသဘောကို – ဖုံးလွှမ်းခြင်း– ဖုံးလွှမ်းတတ်သော တရား၊ မောဟ။ (၁) မရ–မယူ–အပ်သော ကာယဒုစရိုက် စသည်ကို ရယူတတ်သော တရား။ (၂) ရအပ်–ယူအပ်–သော သုစရိုက်ဘို့ကို မရမယူတတ်သော တရား။ (၃) (ခန္ဓာစသည်တို့၏ ရာသိအစရှိသောအနက်ကို)မသိအပ်–မသိနိုင်–သည်ကို ပြုတတ်သော တရား။ (၄) အဆုံးမရှိသော သံသရာ၌ သတ္တဝါတို့ကို–ပြေးသွား–မျော–စေတတ်သော တရား။ (၅) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသော ယောကျ်ား မိန်းမ စသည်၌ ဖြစ်တတ်သော တရား။ (၆) ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာ စသည်တို့၌ မဖြစ်တတ်သော တရား။ (၇) ဝိဇ္ဇာ–ဉာဏ်–၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား။

သုတ္တန်ဒေသနာအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးဟူသော လေးဌာနတို့၌ ဖုံးလွှမ်းဘတ်သော မောဟကို အဝိဇ္ဇာဟု ဆို၍၊ အဘိဓမ္မာဒေသနာအားဖြင့် သစ္စာလေးပါ နှင့်တကွ အတိတ်တရားအစုဟူသော ပုဗ္ဗန္တ, အနာဂတ်တရားအစု ဟူသော အပရန္တ, ၎င်းတရား နှစ်ပါးစုံ ဟူသော ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ, အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရ စသော အကျိုးတရားတို့ဖြစ်ခြင်း ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဤရှစ်ဌာနတို့၌ ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟကို အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုသည်။ ထိုအဝိဇ္ဇာကို အမှန်သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်၏ ပြန်ဘက်အားဖြင့် အညာဏ ဟူ၍၎င်း, အဒဿန-ဟူ၍၎င်း, အနဘိသမယ ဟူ၍၎င်း ဤသို့ စသောအားဖြင့် ၂၅-ပါးသော အမည်တို့ဖြင့် မောဟကဲ့သို့ပင် အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၌ ပြဆိုတော်မူသည်။ အဘိ၊မ။ ၂၁၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁-၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ ၎င်းအဝိဇ္ဇာသည် မသိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏(လက္ခဏ)။ မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက်တရား, မိမိဖြစ်ရာသတ္တဝါတို့ကို ပြင်းစွာ တွေဝေစေခြင်းကိစ္စ ရှိ၏ (ရသ)။ အာရုံ၏ သဘောကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သောတရားဟု ယောဂီတို့ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်လာတတ်၏ (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)။ အာသဝတရားလျှင် နီးသော အကြောင်း ရှိ၏ (ပဒဋ္ဌာန်)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၉။

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်သည်-ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်၌ အဝိဇ္ဇာသည် ပုညာဘိသင်္ခါရအား ကျေးဇူးပြုပုံမှာ — အဝိဇ္ဇာကို ခယ, ဝယ-အားဖြင့် သုံးသပ်သောအခါ ကာမပုညာဘိသင်္ခါရတို့အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ အဘိညာဉ်စိတ်ဖြင့် မောဟနှင့်တကွသော စိတ်ကို သိသောအခါ ရူပါဝစရ ကုသိုလ်အား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသည်။ အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်ရန်အတွက် အလှူပေးခြင်း ဒါနစသော ကာမပုညကိရိယဝတ္ထုတို့ကို ဖြည့်ကျင့်သောသူအား၎င်း, ရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုသောအခါ အဝိဇ္ဇာ ဖုံးလွှမ်း၍ လူ့စည်းစိမ် နတ်စည်းစိမ် ကာမဘဝ ရူပဘဝ စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ကို တောင့်တသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အဝိဇ္ဇာ သည် အပုညာဘိသင်္ခါရ အား ကျေးဇူးပြုပုံမှာ — မသိမှုကို အကြောင်းပြု၍ တပ်မက်ခြင်းရာဂ-စသည်တို့ ဖြစ်သောအခါ၌ အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ လွန်လွန်ကဲကဲ အာရုံပြု၍ သာယာမှုဖြစ်သောအခါ၌ အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူပနိဿယ-ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ မသိမမြင်မှု အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်း၍ ပါဏာတိပါတ စသောအမှုတို့ကိုပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ဒုတိယဇော စသည်တို့အား အနန္တရ, သမနန္တရ,

အနန္တရူပနိဿယ, အာသေဝန, နတ္ထိ, ဝိဂတ ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ အကုသိုလ် အမှု တခုခုကို ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဟေတု, သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, သမ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အဝိဇ္ဇာသည် အပုညာ-ဘိသင်္ခါရအား ဆိုခဲ့ပြီးသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အဝိဇ္ဇာသည် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရအား ကျေးဇူးပြုပုံမှာ— အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်စေရန် ရည်ရွယ်လျက် အရူပဈာန်တို့ကိုဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၃။ (—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။)

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်ပုံမှာ — အဝိဇ္ဇာမကင်းကြသောသတ္တဝါတို့သည် ဒုက္ခ-သစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ-တို့ကို ဖုံးလွှမ်းသော အဝိဇ္ဇာကြောင့် သံသရာဆင်းရဲဒုက္ခကို ဒုက္ခဟု မမြင်ကြ၊ ယင်းဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သင်္ခါရတို့ကိုလည်း ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဟု မမြင်ကြ၊ သုခ၏အကြောင်းဟု မှတ်ထင်ကြလျက် သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်မိကြလေသည်။

နိရောဓသစ္စာ, မဂ္ဂသစ္စာ-တို့ကို ဖုံးလွှမ်းသော အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ မဟုတ်သော ဂတိအထူးတို့ကို ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိရောဓ)ဟုငင်း, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း မဟုတ်သော ယဇ်ပူဇော်ခြင်း, အမရ-အကျင့် ကျင့်ခြင်း စသည်တို့၌ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း(နိရောဓမဂ္ဂ)ဟုငင်း မှတ်ထင်ကြလျက် ယင်းအကျင့်တို့ကို အစပြုကာ သင်္ခါရသုံးပါးကို ပြုလုပ်ကြလေသည်၊ ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်လေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်၌ အဝိဇ္ဇာကို အစထား၍ ဟောကြားသည်မှာ အကြောင်းကင်းသောတရားဖြစ်၍အစထားသည်မဟုတ်၊ ဝဋ္ဋကထာ၌ ပြဓာန်းသော တရား ဖြစ်သောကြောင့်သာ အစထား ဟောတော်မူသည်။ ထို အဝိဇ္ဇာနှင့် ဘဝတဏှာ တရား ၂ ပါးတို့သည် သုဂတိ·ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်စေတတ်သော ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝဋ္ဋကထာကို ဟောကြားတော်မူရာ၌ ဤတရား ၂-ပါးကို ခေါင်းတပ်၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ (—အံ၊၃။ ၃၄၆၊၃၄၈။) ဝဋ္ဋကထာ၏ ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သော ထိုတရား ၂-ပါးတို့တွင် ရံခါ အဝိဇ္ဇာ-တပါးတည်းလျှင် အရင်းမူလရှိသော ဒေသ-နာကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၁။၂၆၉။ ရံခါ တဏှာလျှင် အရင်းမူလရှိသော ဒေသ-နာကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၁။၃၁၁။ ရံခါ ထို ၂-ပါးလုံးပင် အရင်းမူလရှိသော ဒေသ-နာကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၁။၂၆၂။ ထိုတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါ-ရာ စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာလျှင် အရင်းမူလရှိသော ဒေသနာကို ဟောတော်မူသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၆-၇။ အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းတရားမှာ အာသဝေါတရား လေးပါး ဖြစ်သည်။ မ၊၁။၆၇။ အံ၊၃။၃၄၆။

အဝိဇ္ဇာကို ကြာမြင့်စွာစိမ်ထားအပ်သော အရက်နှင့် တူသောကြောင့် အာသဝအမည်ဖြင့်ငင်း(အဝိဇ္ဇာသဝ-ကြည့်။), သတ္တဝါတို့ကို လွှမ်းမိုး သတ်ဖြတ်တတ်သော ရေအယဉ်နှင့် တူသောကြောင့် ဩဃအမည်ဖြင့်ငင်း (အ-ဝိဇ္ဇောဃ-ကြည့်။), သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ် ပေးတတ် သောကြောင့် ယောဂအမည်ဖြင့်ငင်း (အဝိဇ္ဇာယောဂ·ကြည့်။), ဈာန် အစရှိသော ကုသိုလ်တရားများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သောကြောင့် နီဝရဏအမည်ဖြင့်ငင်း (အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ-ကြည့်။), သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ အဖန်တလဲလဲ အစဉ်တစိုက် ကိန်းအောင်းလျက် လိုက်ပါ လာသောကြောင့်

အနုသယအမည်ဖြင့်၎င်း (အဝိဇ္ဇာနုသယ-ကြည့်။), သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုဘဝမှ မလွတ်ရအောင် ကြိုးဖြင့် ချည်နှောင်သကဲ့သို့ ချည်နှောင် တတ်သောကြောင့် သံယောဇန အမည်ဖြင့်၎င်း (အဝိဇ္ဇာသံယောဇန-ကြည့်။) အမည် အမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။

အဝိဇ္ဇာ စ၊ ဘဝတဏှာ စ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၄။ ဒီ၊၃။၁၇၈။ အဝိဇ္ဇာတိ ဒုက္ခာဒီသု အညာဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ (၁) အဝိန္ဒိယံ ဝိန္ဒတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ (၂) ဝိန္ဒိယံ န ဝိန္ဒတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ (၃) ခန္ဓာနံ ရာသဋ္ဌံ .... အဝိဒိတံ ကရောတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ (၄) အန္တဝိရဟိတေ သံသာရေ ... ဇဝါပေတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ (၅) ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနေသု ဣတ္ထိပုရိသာဒီသု ဇဝတိ။ (၆) အဝိဇ္ဇမာနေသုပိ ခန္ဓာဒီသု န ဇဝတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ (၇) ဝိဇ္ဇာပဋိပက္ခာတိ ဝါ အဝိဇ္ဇာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၄။ (–ဝိ၊၁။၅၊၆။ ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊၂။၁၅၄။ မ၊၁။၂၇၊၅၈၊၁၉၂။၃၃၀။ မ၊၃။၃၃၄၊၃၃၇။ သံ၊၁။၃၉၊၃၁၁။ သံ၊၂။၃၉၊၈၉၊၁၃၉၊၂၅၉။ သံ၊၃။၉၊၄၈၊၅၆၊၂၁၉။ အံ၊၁။၇၊၄၅-၁၆၄၊ ၅၇၀။ အံ၊၃။၃၄၆။ အဘိ၊က။၁၃၄။ ပဋိသံ။ ၉၊၂၆၊၆၇၊၉၆။ မိ။၄၈။ ဣတိဝုတ်။၂၆၂။ သုတ္တနိ။ ၃၀၈၊ ၃၂၁၊ ၄၃၃။ ထေရ။ ၂၇၀။ ထေရီ။၃၈၀။ ဇာ၊၁။၁၇၁၊၃၁၂။ မဟာနိ။ ၂၀။ စူဠနိ။၁၇။ နေတ္တိ။၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀၊ ၁၃၆-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀၊၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၊၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၊၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၉၊ ၂၅၇၊၂၈၃။ မိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၁၊၂၉၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၇။ မူလဋီ၊၂။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။)

အဝိဇ္ဇာဥပနိဿယတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+ဥပနိဿယ+တာ] အဝိဇ္ဇာလျှင် အားကြီးသော မှီရာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အရိယမဂ္ဂစေတနာယ အဝိဇ္ဇာဥပနိဿယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်္ဂေ ပကာသိတာ။ အနုဋီ၊၁။၄၁။

အဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ကောဋ္ဌာသ] အဝိဇ္ဇာ၏အဖို့အစု၊ အဝိဇ္ဇာအစုအဝေး။ အဝိဇ္ဇာဘာဂီ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာကောသ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + ကောသ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသောအအိမ်။ အဝိဇ္ဇာကောသဿ အဏ္ဍော ပဝိဋ္ဌေသု သတ္တေသု။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၁။

အဝိဇ္ဇာက္ခဏ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ခဏ] အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ရာ–ခဏ–အခါ။ အဝိဇ္ဇာက္ခဏေ မဂ္ဂပညာ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓ=အဝိဇ္ဇာခန္ဓ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ခန္ဓ] အဝိဇ္ဇာအစု။ တတော မဟန္တတရေန အဂ္ဂိဝေဿန အဝိဇ္ဇာခန္ဓေန .... ပရိယောနဒ္ဓေါ။ မ၊၃။၁၇၂။ မဟန္တံ အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓံ ပဒါလေတိ။ အံ၊၁။၂၈၉။ (–အံ၊၁။၄၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။)

အဝိဇ္ဇာခါဏုက (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ခါဏုက] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော သစ်ငုတ်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

အဝိဇ္ဇာခေတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇာ+ခေတ္တ] အဝိဇ္ဇာ၏–ခေတ်–နယ်ပယ်။ အဝိဇ္ဇာခေတ္တံ အတီတောအဒ္ဓါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။

အဝိဇ္ဇာဂတ(တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဂတ] (က) အဝိဇ္ဇာ၌ ဖြစ်သော။ (ခ) အဝိဇ္ဇာနှင့်–တကွဖြစ်–ပြည့်စုံ–သော။ (ဂ) အဝိဇ္ဇာသို့–ဝင်သော–ရောက်သော။

(က) ဝေမေဝ ခေါ အပံ ဖြာပတ္တာ အဝိဇ္ဇာဂတာယ ပဇာယ....။ ဝိ၊၁။၄။ အံ၊၃။ ၂၁။ အဝိဇ္ဇာဂတာယာတိ အဝိဇ္ဇာ ဝုစ္စတိ အညာဏံ၊ တတ္ထ ဂတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ (ခ) အဝိဇ္ဇာဂတော ဝတဘော ဗကော ဖြဟ္မာ။ မ၊၁။၄၀၁။ သံ၊၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အဝိဇ္ဇာဂတောတိ အဝိဇ္ဇာယ ဂတော သမန္နာဂတော အညာဏီ အန္ဓီဘူတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အဝိဇ္ဇာယ ဂတောတိ အဝိဇ္ဇာယ သဟဂတော ပဝတ္တော။ သဟယောဂေ ဟိ ဣဒံ ကရဏဝစနံ။ တေနာဟ "သမန္နာဂတော"-တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ (—မ၊ ၁။၃၈၅-၆။ သံ၊၁။၃၁၀။ သံ၊၂။၁၃၂။ သံ၊ ၃။၁၊၃၇၆၊၄၀၅။ အံ၊၁။ ၃၇၊၁၉၅၊၄၄၈။ မဟာနိ။၂၂၂။ စူဠနိ။၁၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၊၃၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။) (ဂ) အဝိဇ္ဇာဂတော လောကသန္နိဝါသော....။ ပဋိသံ။ ၁၂၂။ အဝိဇ္ဇာဂတောတိ အဝိဇ္ဇံ ဂတော ပဝိဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။

အဝိဇ္ဇာဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (န) [အဝိဇ္ဇာ+ဂဟဏ] (က) အဝိဇ္ဇာကိုယူခြင်း။ (ခ) အဝိဇ္ဇာကို ယူခြင်း၊ အဝိဇ္ဇာကို–ဖြစ်စေ–မပယ်–ခြင်း။ အဇာနတံ အပဿတန္တိ အဝိဇ္ဇာဂဟဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၉၃။ (—သံ၊ဋီ၊၁။၅၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၈။ အဝိဇ္ဇာဂဟဏေန ဝါ တဏှုပါဒါနာနိ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၆။) (ခ) အဝိဇ္ဇာဂ္ဂဟဏေနာ-(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂)တိ အဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒနေန ကထနေန အပ္ပဟာနေန ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

အဝိဇ္ဇာဂဟိတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဂဟိတ] အဝိဇ္ဇာသည် ယူအပ်သော။ အဝိဇ္ဇာဂဟိတော ဟိ ပုရိသပုဂ္ဂလော....သညာဒိဋ္ဌိအာဒိကေ သက်ပ္ပေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။

အဝိဇ္ဇာစရဏ (န) [န + ဝိဇ္ဇာစရဏ] ဝိဇ္ဇာစရဏမဟုတ်သော တရား။ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇာစရဏာနိ ယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

အဝိဇ္ဇာဇာတိက (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဇာတိ+က] အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်း ရှိသော။ အဝိဇ္ဇာနိဒါန-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာဇာလ (န) [အဝိဇ္ဇာ+ဇာလ] အဝိဇ္ဇာ (တည်းဟူသော) ကွန်ရက်။ မောဟဇာလံ ပဒါလိတန္တိ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာဇာလံ ဖာလိတံ။ သံ၊၂။ ၂၅၉။

အဝိဇ္ဇာတဏှာနိမိတ္တ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+တဏှာ+နိမိတ္တ] အဝိဇ္ဇာတဏှာ တည်းဟူသော အကြောင်း နိမိတ်ရှိသော။ အဝိဇ္ဇာတဏှာနိမိတ္တံ ဘဝစက္ကံ အနဝဋ္ဌာနတော ပရိဗ္ဘမတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၉၈။

အဝိဇ္ဇာတဏှာနိဿိတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာတဏှာ+နိဿိတ] အဝိဇ္ဇာတဏှာကို မှီသော။ ဣမဿိဒ္ဓိ သုတ္တေ သင်္ခါရေ အဝိဇ္ဇာတဏှာနိဿိတေ ဝေကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။

အဝိဇ္ဇာတဏှုပနိဿယတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ+ဥပနိဿယ+တာ] အဝိဇ္ဇာတဏှာလျှင် အားကြီးသော မှီရာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယထာ စ ရူပဿ အဝိဇ္ဇာတဏှုပနိဿယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။

အဝိဇ္ဇာတဏှုပနိဿယသဟိတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ-တဏှုပနိဿယ + သဟိတ] အဝိဇ္ဇာတဏှာ တည်းဟူသော အားကြီးသောမှီရာနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ အဝိဇ္ဇာတဏှုပနိဿယသဟိတေနေဝ ကမ္မုနာ ရူပကာယဿ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၂၁။

အဝိဇ္ဇာတမ (ပုနု) [အဝိဇ္ဇာ+တမ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အမိုက်တိုက်။ မယှံ အဝိဇ္ဇာတမော ဝိဟတောတိ ဝဒတိ။ သံ၊၄၊၁။၁၇၆။ အယံ အန္ဓဗာလလောကော အဝိဇ္ဇာတမသာ ပရိဝါရိတော။ ဥဒါန၊၄။၃၅၀။ (–ဣတိဝုတ်၊၄။၁၆၇၊၃၁၆။ ထေရ၊၄၊၁။၃၇၀။ ထေရ၊၄၊၂။၃၀၇။)

အဝိဇ္ဇာဓာတု (ပု၊ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+ဓာတု] အဝိဇ္ဇာဓာတ်။ ဥပေက္ခာဓာတု အဝိဇ္ဇာဓာတု။ အဘိ၊ဝိ။၈၇။ မ၊၃။၁၀၈။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မနော၊ အတ္ထိ ဓမ္မာ၊ အတ္ထိ အဝိဇ္ဇာဓာတု။ သံ၊၂။၃၈။ (–မ၊၄၊၄။၇၂။ သံ၊၄၊၂။၁၂၈၊၂၄၉။ အဘိ၊၄၊၂။၆၉။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။)

အဝိဇ္ဇာဓာတုဂ္ဂဟဏ (နု) [အဝိဇ္ဇာဓာတု + ဂဟဏ] အဝိဇ္ဇာဓာတု-သဒ္ဒါ။ အဝိဇ္ဇာဓာတုဂ္ဂဟဏေန ဓမ္မဓာတု ဂဟိတာ။ အဘိ၊၄၊၂။၆၉။

အဝိဇ္ဇာနိဒါန (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+နိဒါန] အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ သဗ္ဗေ ယာ အဝိဇ္ဇာနိဒါနာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာဇာတိကာ အဝိဇ္ဇာပဘာဝါ။ မ၊၁။၉၇။ သံ၊၁။၂၅၃။ ပဋိသံ။၃၀၁။ နိဒါနာဒီနိ သဗ္ဗာနေဝ ကာရဏဝေဝစနာနိ။ မ၊၄၊၁။၃၂၄။ သံ၊၄၊၂။၂၆။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၂၀၂။

အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒါ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+နိဒ္ဒါ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်း။ တေ မမ ဝစနံ ကေဝန္တေနေဝ ပမာဒနိဒ္ဒါယ အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒါယ ပဗောဓနတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၆၆။ (–ထေရ၊၄၊၁။၄၁၇။ ထေရ၊၄၊၂။၈၇။)

အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒူပဂတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒါ+ဥပဂတ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော။ သမ္မုဒ္ဓေ သုဒ္ဓေ ဗုဒ္ဓေ အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒူပဂတာယ ပဇာယ သဝါသနာယ ကိလေသနိဒ္ဒါယ ပဋိဗုဒ္ဓေ ဝိကသိတနေတ္တပက်ဇော။ အပ၊၄၊၂။၃၈။

အဝိဇ္ဇာနိမိတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇာ+နိမိတ္တ] အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်း။ အဝိဇ္ဇာနိမိတ္တဉ္စ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂၃။ (–အနုဋီ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၃။)

အဝိဇ္ဇာနိမိတ္တတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇာနိမိတ္တ + တ္တ] အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာနိမိတ္တတ္တာ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသဿ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၈၅။

အဝိဇ္ဇာနိရဝသေသာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+နိရဝသေသာ] အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်အပ်သော အဝိဇ္ဇာ။ အဝိဇ္ဇာဝသေသာ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာနိရောဓ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+နိရောဓ] အဝိဇ္ဇာ၏ (အကြွင်းမဲ့) ချုပ်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော။ သံ၊၁။၂၉၀။ ဥဒါန။၇၈။ မဟာနိ။၇၂။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာတိ အရိယမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာယ အနဝသေသနိရောဓာ။ ဥဒါန၊၄။၃၄။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာတိ အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓာ ပုန အပ္ပဝတ္တိနိရောဓေန။ မဟာနိ၊၄။၁၉၉။ (–မ၊၁။၆၇။ အံ၊၂။၃၆၂။ ပဋိသံ။၅၃-၄။ ဝိ၊၄၊၃။၂၃၆။ ဒီ၊၄၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊၄၊၂။၅၃၊၁၀၂။ ဒီ၊၄၊၃။၁၉၀။ မ၊၄၊၁။၆၇။ အံ၊၄၊၂။၁၆၄။ နေတ္တိ၊၄။၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၈၊၂၅၂။)

အဝိဇ္ဇာနိဝုဋ(တ) (တိ) [အဝိဇ္ဇာ + နိဝုဋ] အဝိဇ္ဇာသည်–ပိတ်ဆို့–ဖုံးလွှမ်း–အပ်သော။ အဝိဇ္ဇာနိဝုဋာ ပေါသာ၊ ပိယရူပါဘိနန္ဒိနော။ ဝိ၊၄။၄၉၃။ အံ၊၁။၃၆၃။ အဝိဇ္ဇာနိဝုဋာတိ အဝိဇ္ဇာပဋိစ္ဆန္နာ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၃၄။ အဝိဇ္ဇာနိဝုတာတိ အဝိဇ္ဇာယ နိဝါရိတာ ပိဟိတာ။ အံ၊၄၊၂။၃၀၈။ (– အံ၊၁။၃၈၃။ အံ၊၃။၆၂။ အပ၊၁။၉၇။ အံ၊၄၊၃။၂၂၅။ ထေရ၊၄၊၁။ ၃၈၀။ နေတ္တိ၊၄။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂။ အနုဋီ၊၂။၉၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၂၂။)

အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ (န) [အဝိဇ္ဇာ+နီဝရဏ] (၁) အဝိဇ္ဇာဟူသော – တားဆီး ပိတ်ပင် တတ်သောတရား–နီဝရဏတရား၊အဝိဇ္ဇာနီဝရဏတရား။ (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာဟူသော နီဝရဏတရားရှိသော၊ အဝိဇ္ဇာသည် တားဆီး ပိတ်ပင်အပ်သော။ (၁) ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏံ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏံ။ အဘိ၊ဓ။၂၃၂။ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏေန ဟိ ဘိက္ခဝေ နိဝုတာ ပဇာ ဒီဃရတ္တံ သန္ဓာဝန္တိ သံသရန္တိ။ ဣတိဝုတ်။၂၀၀။ အဝိဇ္ဇာဝ နီဝရဏန္တိ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၀။ မူလဋီ၊၁။၂၀၂။ အနုဋီ၊၁။၂၁၀။) (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာနီဝရဏဿ ဘိက္ခဝေ ဗာလဿ တဏှာယ သမ္ပယုတ္တဿ ဧဝမယံ ကာယော သမုဒါဂတော။ သံ၊၁။ ၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏဿာတိ အဝိဇ္ဇာယ နိဝါရိတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ အဝိဇ္ဇာ နီဝရဏာ ဘဝါဒိအာဒီနဝဿ နိဝါရိတပဋိစ္ဆာဒိကာ ဧတေသာန္တိ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၅။ (–မ၊၁။၃၆၀။ သံ၊၁။၃၀၇။ သံ၊၃။ ၁၀၄။ အံ၊၁။၂၂၄။ အဘိ၊က။၃၀။ စူဠနိ။ ၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ မဋီ၊၃။ ၃၉၁။ မူလဋီ၊၁။၉၇။ အနုဋီ၊၂။၁၇၀။)

အဝိဇ္ဇာနီဝရဏသုတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ + သုတ္တ] အဝိဇ္ဇာနီဝရဏသုတ်။ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ-ဖြင့် ဖုံးလွှမ်း ပိတ်ပင် အပ်သောကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် သံသရာ၌ ကျင်လည် ပြေးသွားရကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။၂၀၀-၁။

အဝိဇ္ဇာနုသယ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ အနုသယ] အဝိဇ္ဇာဟူသော–အဖန်ဖန်ဖြစ်တတ် – ကိန်းတတ်–သောတရား၊ အဝိဇ္ဇာနုသယ တရား။ အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇောဃော.... အဝိဇ္ဇာနုသယော အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာနံ အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ။ အဘိ၊ဓ။ ၉၄၊၂၁၆၊၂၂၂၊၂၂၆။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ စူဠနိ။၂၅။ နေတ္တိ။၆၄။ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန စေဝ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော စ အဝိဇ္ဇာနုသယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ (–မ၊၁။၃၇၇။ အံ၊၂။၄၀၂။ ယမက၊၂။၆၃။ ပဋိသံ။၁၁၉။ မဟာနိ။၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၈၊၃၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ မဋီ၊၃။ ၃၂၈။) အနုသယ-လည်း ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာနုသယသမုဂ္ဃါတ (ပု) [အဝိဇ္ဇာနုသယ+ သမုဂ္ဃါတ] အဝိဇ္ဇာနုသယကို ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ ကာမံ အဝိဇ္ဇာနုသယသမုဂ္ဃါတေ တဒေကဋ္ဌကိလေသာနံ လေသောပိ န္ာဝသိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။

အဝိဇ္ဇာနုသယသမုဂ္ဃါတက (တိ) [အဝိဇ္ဇာနုသယသမုဂ္ဃါတ+က] အဝိဇ္ဇာနုသယကို ပယ်ဖြတ်တတ်သော။ အဝိဇ္ဇာနုသယသမုဂ္ဃါတကံ ပညာစက္ခုံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၁။

အဝိဇ္ဇာနုသယိတတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာ+အနုသယိတ+တ္တ] အဝိဇ္ဇာကိန်းဝပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာနုသယိတတ္တာ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + အန္ဓကာရ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အမိုက်မှောင်။ အဋ္ဌဝတ္တုကေန ဟိ အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရေန သြနဒ္ဓါ။ မမူ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ .... အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရဿ ဝိဟတဘာဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃။

အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရဝိဂမ (ပု) [အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရ+ ဝိဂမ] အဝိဇ္ဇာတည်းသော အမိုက်တိုက်၏ ကင်းကွာခြင်း။ အထ ဝါ အန္တရေန .... အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရဝိဂမဿ နိဗ္ဗတ္တိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၄။

အဝိဇ္ဇာပက္ခ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ပက္ခ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော – အပေါင်းအဖော် – အသင်းအပင်း။ အဝိဇ္ဇာနိဝုတာ သတ္တာ အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တာ အဝိဇ္ဇာပက္ခေန ဝိစရန္တိ။ နေတ္တိ။ ၉၁။ အဝိဇ္ဇာပက္ခေန ဝိစရန္တီတိ အဝိဇ္ဇာပက္ခေန အဝိဇ္ဇာသဟာယေန.... ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၆။)

အဝိဇ္ဇာပက္ခိက (တိ) [အဝိဇ္ဇာပက္ခ+ဣက] အဝိဇ္ဇာ၏ အသင်းအပင်း၌ – ဖြစ်သော – ပါဝင်သော။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယော ပန အဝိဇ္ဇာပက္ခိကော ကာတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ပစ္စယ] အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်း။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ။ ဝိ၊၃။၁၊၂။ မ၊၃။၁၀၉။ သံ၊၁။၂၄၃။ အဘိ၊ ၆။၂၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၂။ ပဋ္ဌိ၊သံ။၁၀၉။ ဥဒါန။၇၇။ မဟာနိ။၇၂။ အဝိဇ္ဇာ စ သာ ပစ္စယော စာတိ အဝိဇ္ဇာပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၅-၆။ မနေ ဝါ ဘိက္ခဝေ သတိ.... အဝိဇ္ဇာပစ္စယာဝ။ အံ၊၁။၄၇၆။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာဝါတိ အဝိဇ္ဇာကာရဏေနေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ (–အဘိ၊က။၂၄၁။ သုတ္တနိ။၃၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃၊၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၇၊၂၁၁။ ဝဇိရ။၃၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၈၊၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၊၆၉။ မူလဋီ၊၁။၆၉။ မူလဋီ၊၃။၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၀။)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌ (တ္ထ) (ပု) [(၁) အဝိဇ္ဇာပစ္စယ + သမ္ဘူတ + သမုဒါဂတ+အတ္ထ။ (၂) အဝိဇ္ဇာပစ္စယ+သမ္ဘူတဋ္ဌ + သမုဒါဂတဋ္ဌ] (၁) အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်၍ အတူတကွဖြစ်ကာ ယင်း အကြောင်းအား လျော်စွာ အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ (၂) အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော, အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်းမှ အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၂)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၇။)

အဝိဇ္ဇာပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ပဋိစ္ဆန္န] အဝိဇ္ဇာသည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ အဝိဇ္ဇာနိဝုဋ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာပဋိစ္ဆာဒိတာဒီနဝ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ပဋိစ္ဆာဒိတ+အာဒီနဝ] အဝိဇ္ဇာသည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အပြစ်ရှိသော။ အဝိဇ္ဇာပဋိစ္ဆာဒိတာဒီနဝေ တသ္မိံ ဝိသယေ တဏှာ နာမေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဂ၇။ (–မူလဋီ၊၂။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။)

အဝိဇ္ဇာပဒ (နု) [အဝိဇ္ဇာ+ပဒ] အဝိဇ္ဇာဟူသော ပုဒ်။ ယာဝ မူလဘူတံ အဝိဇ္ဇာပဒံ၊ တာဝ ဒေသနံ အာဟရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာန (တိ) [အဝိဇ္ဇာ + ပဒဋ္ဌာန] အဝိဇ္ဇာလျှင် နီးသောအကြောင်း ရှိသော။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ သင်္ခါရာ၊ .... အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၉။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၇။)

အဝိဇ္ဇာပဒါလန (နု) [အဝိဇ္ဇာ + ပဒါလန] အဝိဇ္ဇာကို ဖောက်ခွဲခြင်း။ တသ္မာ အဝိဇ္ဇာပဒါလနံ ဝိပဿနာယ ဥပါယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၇။

အဝိဇ္ဇာပဗ္ဗတမတ္ထက (နု) [အဝိဇ္ဇာ+ပဗ္ဗတ+မတ္ထက] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော တောင်ထိပ်။

ဝေဝံ အဝိဇ္ဇာပဗ္ဗတမတ္တကေ တာဝ အဘိသင်္ခါရ-မေဃသာ ဝဿန့် ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

အဝိဇ္ဇာပဘာဝ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ပဘာဝ] အဝိဇ္ဇာ ဟူသော–အမွန်အစ–အကြောင်း–ရှိသော။ အဝိဇ္ဇာပဘာဝေ ကိလေသပဥ္စရေ ပက္ခိတ္တော ပါတိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အဝိဇ္ဇာနိဒါန-လည်း ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာပဘေဒန (န) [အဝိဇ္ဇာ + ပဘေဒန] အဝိဇ္ဇာကို–ဖျက်ဆီးတတ်–ဖျက်ဆီးကြောင်း ဖြစ်–သော တရား။ တေမေဝ စ အညာ-ဝိမောက္ခံ အဝိဇ္ဇာပဘေဒနသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ.... ပမြူမိတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅။

အဝိဇ္ဇာပရိယာဒါယက (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ပရိယာ-ဒါယက] အဝိဇ္ဇာကို ကုန်ခန်းစေတတ်သော။ အဝိဇ္ဇာပရိယာဒါယကံ စိတ္တံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပရိ-ယာဒါတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၅၆။

အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန (န) [အဝိဇ္ဇာ + ပရိယုဋ္ဌာန] အဝိဇ္ဇာဟူသော – လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်တတ် – (ကုသိုလ်စိတ်ကို)လုယက်တတ်–သောတရား။ မဂ္ဂေ ပရိယုဋ္ဌိတစေတော ဝိယ အဒ္ဓိကေ ကုသလစိတ္တံ ဝိလုပ္ပတီတိ အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ အဝိဇ္ဇာနုသယ-လည်း ကြည့်။ ပရိယုဋ္ဌာန (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆)နှင့်လည်း ယှဉ် ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာပလိဃ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ပလိဃ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော – တံခါးကျည်း– မင်းတုပ်။ သော ယောဂေ ပလိဃံ ဝိယ အဝိဇ္ဇာပလိဃံ ဥက္ခိပိတ္វာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။)

အဝိဇ္ဇာပဟာနဝိဇ္ဇုပ္ပါဒ (ပု) [အဝိဇ္ဇာပဟာန+ဝိဇ္ဇာ+ဥပ္ပါဒ] အဝိဇ္ဇာကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း ဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ပဌမမေဝါတိ ဣဒံ အဝိဇ္ဇာပဟာနဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါနံ သမာနကာလတာ-ဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃။

အဝိဇ္ဇာပဟာနသုတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာပဟာန+သုတ္တ] (၁) အဝိဇ္ဇာပဟာနသုတ်။ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၂၅၉။ (၂) (၃) အဝိဇ္ဇာပဟာနသုတ်၊ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်, ၎င်း ၇-သုတ်။ သံ၊၂။၂၇၆-၇။

အဝိဇ္ဇာပါဠိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+ပါဠိ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော–ကန်သင်း–ကန်ပေါင်။ အ-ရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာပါဠိ ဘိန္နိတ္វာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၅။

အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] အဝိဇ္ဇာ–ရှေ့သွားရှိ–ပြခန်း–သော။ အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟိ သဗ္ဗေ ပါပဓမ္မာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၇၉။)

အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမ+တ္တ] အဝိဇ္ဇာ-ရှေ့သွားရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗေသံ ဝါ အကုသလဓမ္မာနံ အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တာ.... သဒ္ဒေါ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ အဝိဇ္ဇာ-မူလိက-လည်း ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာပေက္ခတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာ + ပေက္ခ + တ္တ] အဝိဇ္ဇာကို ငဲ့သည်၏အဖြစ်။ အတ္တနော ဥပ္ပါဒေ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပေက္ခတ္တာ သင်္ခါ-ရေဟိ အဝိဇ္ဇာပဋိမုခံ တေဟာ ဂန္တဗ္ဗာတိ ပဋိစ္စာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

အဝိဇ္ဇာပ္ပဘေဒ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ပဘေဒ] အဝိဇ္ဇာကို ဖောက်ခွဲ ဖျက်ဆီးတတ်သော တရား။ သော အဝိဇ္ဇာပ္ပဘေဒံ မနသိကရောတိ။ အံ၊ ၁။၄၇၅။ အဝိဇ္ဇာပ္ပဘေဒံ မနသိကရောတီတိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု အညာဏဘူတာယ ဂဏ-

ဗဟလမဟာအဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒသခ်ါတံ အရ-ဟတ္တံ မနသိကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

အဝိဇ္ဇာပ္ပ(ပ)ဟာန (န) [အဝိဇ္ဇာ+ပဟာန] အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာ-ဝသေန အဝိဇ္ဇာပဟာနံ ကထိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃။ မ၊ဋီ၊၁။၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၆၊၁၁၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၆။)

အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာမယ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဘဝ-တဏှာ+မယ] အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာ-ဖြင့် ပြီးသော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာမယနာဘိ (တိ) [အဝိဇ္ဇာဘဝ-တဏှာမယ+နာဘိ] အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာဖြင့် ပြီးသော ပုံတောင်း ရှိသော။ ယဥ္စေတံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာမယနာဘိ....သံသာရစက္ကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။

အဝိဇ္ဇာဘာဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဘာဂ] အဝိဇ္ဇာ၏ – အဖို့အစု – အစုအဝေး။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာဘာဂီ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ + ဘာဂ + ဏီ] (က) အဝိဇ္ဇာသို့– ကပ်ရောက်– သက်ဝင်– တတ်သော။ (ခ) အဝိဇ္ဇာ အဖို့အစု၌ ဖြစ်သော။ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။ ၁၃။ သမ္ပယောဂဝသေနေဝ အဝိဇ္ဇံ ဘဇန္တီတိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂေ အဝိဇ္ဇာ-ကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တီတိပိ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

အဝိဇ္ဇာဘာဝ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဘာဝ] အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာဘာဝေ ဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။

အဝိဇ္ဇာဘိဘူတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+အဘိဘူတ] အဝိဇ္ဇာသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတဿ စ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဝေဟာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ အနုဋီ၊ ၂။၉၄။)

အဝိဇ္ဇာဘိဘူတတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာဘိဘူတ+တာ] အဝိဇ္ဇာသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတတာယ ဝိရောဓိ-ပစ္စယသမာယောဂေန ပညိန္ဒြိယဿ ဥပဟ-တတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

အဝိဇ္ဇာဘိဘူတတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာဘိဘူတ+တ္တ] အဝိဇ္ဇာသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သောပိ ဒုလ္လဘော,သတ္တာနံ အဝိဇ္ဇာဘိ-ဘူတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

အဝိဇ္ဇာဘေဒ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဘေဒ] အဝိဇ္ဇာ၏ ပေါက်ကွဲခြင်း။ ဆဝိဘေဒသဒိသော စေတ္ထ အဝိဇ္ဇာဘေဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၃။

အဝိဇ္ဇာမယ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+မယ] အဝိဇ္ဇာဖြင့် ပြီးသော။ တံ အဝိဇ္ဇာမယံ အဏ္ဍကောသံ ဘိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

အဝိဇ္ဇာမလာဘာဝ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + မလ + အဘာဝ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အညစ်အကြေး၏ မရှိခြင်း။ အဝိဇ္ဇာမလာဘာဝေန သုဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အဝိဇ္ဇာမုခ (န) [အဝိဇ္ဇာ+မုခ] အဝိဇ္ဇာ- ဟူသော အဦး ပဓာန တရား။ အဝိဇ္ဇာသီသ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာမူလ (န) [အဝိဇ္ဇာ+မူလ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော – အရင်းခံ – မူလ – တရား။ အဝိဇ္ဇာ-မူလေန သမူလကံ တဏှံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဥပ္ပါဋေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၃။)

အဝိဇ္ဇာမူလက (တိ) [အဝိဇ္ဇာမူလ+က] (၁) အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော – မူလတရား – အကြောင်းရင်း – ရှိသော။ (၂) အဝိဇ္ဇာဟူသော – မူလပုဒ် – အရင်းခံပုဒ် – ရှိသော၊

အဝိဇ္ဇာဟူသောပုဒ်ကို မူတည်သော။ (၁) သဗ္ဗေ တေ အဝိဇ္ဇာမူလကာ အဝိဇ္ဇာသမောသရဏာ။ သံ၊၁။၄၅၄။ စူဠနိ။၄၀။ သဗ္ဗေ တေ အဝိဇ္ဇာ မူလံ ကာရဏံ ဧတေသန္တိ အဝိဇ္ဇာမူလကာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၈။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၂၊၁၅၇။) (၂) တတ္ထ ယဒေတံ သဗ္ဗပဌမေ အဝိဇ္ဇာမူလကေ နယေ ပစ္စယစတုက္ကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (– အနုဋီ၊ ၁၄၁။)

အဝိဇ္ဇာမူလကတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာမူလက+တာ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသောအကြောင်းရင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဟိ တေသံ ပစ္စေကံ အဝိဇ္ဇာမူလကတာ ဇရာမရဏပရိယောသာနတာ စ အတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။

အဝိဇ္ဇာမူလကတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇာမူလက+တ္တ] အဝိဇ္ဇာ - တည်း ဟူသော – မူလတရား – အကြောင်းရင်း – ရှိသည်၏အဖြစ်။ သေသာ ဒသ ဓမ္မာ အရာ့,အဝိဇ္ဇာမူလကတ္တာ,ဇရာမရဏပရိယန္တတ္တာ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အဝိဇ္ဇာ မူလံ ပဓာနကာရဏံ ယေသံ သင်္ခါရာဒီနံ တေ အဝိဇ္ဇာမူလကာ၊ တေသံ ဘာဝေါ အဝိဇ္ဇာမူလကတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၈။ (– ဝိမတိ၊၁။ ၄၅။)

အဝိဇ္ဇာမူလိက (တိ) [အဝိဇ္ဇာမူလ + ဣက] အဝိဇ္ဇာ-တည်းဟူသော – မူလတရား – အကြောင်းရင်း – ရှိသော။ အဝိဇ္ဇာမူလိကာ သဗ္ဗာ၊ ဣစ္ဆာလောဘသမုဿယာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၈။ အဝိဇ္ဇာမူလိကာ သဗ္ဗာတိ တာ သဗ္ဗာပိ ဒုစ္စရိတသ ဝိပတ္တိယော ဝုတ္တနယေန အဝိဇ္ဇာပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တာ အဝိဇ္ဇာမူလိကာ ဧဝ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

အဝိဇ္ဇာယောဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ယောဂ] (က) အဝိဇ္ဇာဟူသော ယောဂတရား၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ – ယှဉ်စေတတ် – ဆက်စပ်ပေးတတ် – သော အဝိဇ္ဇာတရား။ (ခ) အဝိဇ္ဇာ၌ ယှဉ်စေတတ်သော တရား။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ယောဂါ။ ကတမေ စတ္တာရော၊ ကာမယောဂေါ....အဝိဇ္ဇာယောဂေါ။ အံ၊၁။၃၁၆။ ဝဋ္ဋသ္မိံ ယောဇေန္တီတိ ယောဂေါ၊....စတူသု သစ္စေသု အညာဏံ အဝိဇ္ဇာယောဂေါ၊.... အဝိဇ္ဇာယ ယောဇေတီတိ အဝိဇ္ဇာယောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆-၇။ (– ဒီ၊၃။၁၉၂။ သံ၊၃။၅၄။ အံ၊၁။ ၃၁၇။ အဘိ၊ဓ။၉၄၊၂၁၆၊၂၂၂၊၂၂၆။ အဘိ၊ ပု။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ စူဠနိ။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၆၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၇။)

အဝိဇ္ဇာယောဂဝိ(သံယောဂ)သညောဂ(ပု) [အဝိဇ္ဇာယောဂ + (ဝိသံယောဂ)ဝိသညောဂ]- အဝိဇ္ဇာယောဂ-မှ ကင်းလွတ်ကြောင်း ဖြစ်သော တရား။ အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသညောဂေါ (အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသံယောဂေါ)။ ဒီ၊၃။၁၉၂။ အံ၊၁။၃၁၈။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသညောဂေါ နာမ (အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသံယောဂေါ နာမ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၈။ ကာမယောဂဝိသံယောဂ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၁)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာရာသိ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ရာသိ] အဝိဇ္ဇာအစု။ တမောခန္ဓေန အာဝုဋ္ဌာတိ အဝိဇ္ဇာရာသိနာ အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၄။)

အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+လင်္ဂီ] (က) စီးပွါးချမ်းသာမှ လွဲချော်သွားတတ်သော အဝိဇ္ဇာတရား။ (ခ) ဆွဲထုတ်ခွါယူရန် ခဲယဉ်းသဖြင့် ကြီးစွာသော – တံခါးကျည်း – တံခါးမင်းတုပ် – နှင့်တူသော အဝိဇ္ဇာတရား။ အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ မောဟော အကုသလံ။ အဘိ၊ဓ။၉၄၊၂၁၆၊ ၂၂၂၊၂၂၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၅၀-၉၊၁၆၁-၉၊၁၇၁-၅။

အဘိ၊ပု။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ စူဠနိ။၂၅၊ ၂၀၄၊၃၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၀။ ဟိတဂ္ဂဟဏာဘာဝေန ဟိတာဘိမုခံ ဂန္တုံ န သက္ကောတိ, အညဒတ္ထု လဂ္ဂတိယေဝါတိ လဂ္ဂီ၊ ခဋ္ဌတီတိ အတ္ထော။ ဒုရုဂ္ဃဋ္ဌနေန ဝါ လဂ္ဂီ၊ ယထာ ပလိဃသခါတာ လဂ္ဂီ ဒုရုဂ္ဃဋ္ဌာ ဟောတိ၊ ဧဝမယမ္ပိ လဂ္ဂီ ဝိယာတိ လဂ္ဂီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၇၈။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၄။)

အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝဂ္ဂ] (၁) အဝိဇ္ဇာဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁၃-ဝဂ်။ သံ၊၂။၁၃၉-၁၄၅။ (၂) အဝိဇ္ဇာဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်။ သံ၊၂။၂၅၉-၂၆၃။ (၃) အဝိဇ္ဇာဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁-၁၀။

အဝိဇ္ဇာဝန္တု (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဝန္တု] အဝိဇ္ဇာရှိသော၊သူ။ အဝိဇ္ဇာဝတောယေဝ ဟိ ကုသလာယူဟနံ ဟောတိ၊ န ဣတရဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အဝိဇ္ဇာဝသေသာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာ+အဝသေသာ] သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည်မှ ကြွင်းသော အဝိဇ္ဇာတရား။ ဘာဝနာယ သတ္တ သံယောဇနာနိ ပဟီယန္တိ....အဝိဇ္ဇာဝသေသာ (အဝိဇ္ဇာနိရဝသေသာ၊ က)။ နေတ္တိ။၁၄။ အဝိဇ္ဇာဝသေသာတိ ဒဿနမဂ္ဂေန ပဟီနာဝသေသာ အဝိဇ္ဇာတိ အတ္ထော.... "အဝိဇ္ဇာနိရဝသေသာ"တိပိ ပါဠော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၈။

အဝိဇ္ဇာဝါစကတ္တ (နု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝါစက+တ္တ] အဝိဇ္ဇာကို—အဝိဇ္ဇာဟူသော အနက်ကို—ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သတိပိ တမသဒ္ဒဿ သဒိသကပ္ပနမန္တရေန အဝိဇ္ဇာဝါစကတ္တေ မောဟ-သဒ္ဒသန္နိဓာနေန တဗ္ဗိသေသကတာဝေတ္တ ယုတ္တာတိ သဒိသကပ္ပနာ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၈။

အဝိဇ္ဇာဝါရ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝါရ] အဝိဇ္ဇာ၏ အလှည့်အကြိမ်၊ အဝိဇ္ဇာနှင့်စပ်၍ ဟောရာ အလှည့်အကြိမ်၊ အဝိဇ္ဇာဝါရ။ အဝိဇ္ဇာဝါရေ ဒုက္ခေ အညာဏန္တိ ဒုက္ခသစ္စေ အညာဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။

အဝိဇ္ဇာဝိဃာတ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + ဝိ + ဃာတ] အဝိဇ္ဇာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်း။ ကိံ ပန ကာရဏံ အဝိဇ္ဇာဝိဃာတောယေဝေကော ပဟာနသမ္ပတ္တိဝသေန ဘဂဝတော ထောမနာနိမိတ္တံ ဂယှတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄။

အဝိဇ္ဇာဝိနယ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝိနယ] အဝိဇ္ဇာကို ပယ်သတ်ကြောင်း ဖြစ်သော တရား၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ သာ တထာဂတေန အဝိဇ္ဇာဝိနယေ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ သုဿူသတိ။ အံ၊၁။၄၄၈။ အဝိဇ္ဇာဝိနယော ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။

အဝိဇ္ဇာဝိဗန္ဓနတဏှာဂါဟ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝိဗန္ဓန + တဏှာဂါဟ] အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော နှောင်ဖွဲ့တတ်သော တရား, တဏှာဟူသော ဖမ်းယူတတ်သော တရား။ အဝိဇ္ဇာဝိဗန္ဓနတဏှာဂါဟာဒိနံ သာမာရဏာဘာဝတော....။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၃။

အဝိဇ္ဇာဝိရာဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဝိရာဂ] (၁) အဝိဇ္ဇာ—၏ ကုန်ခန်းကင်းပျောက်ခြင်း—ကိုပယ်သတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာ — ၏ ကုန်ခန်း ကင်းပျောက်—ကို ပယ်သတ်—ကြောင်း ဖြစ်သော၊ (အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ)။ (၁) အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ။ အံ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တီတိ အဝိဇ္ဇာယ ခယဝိရာဂေန ပညာဝိမုတ္တိ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ သော အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါ

နေဝ ကာမုပါဒါနံ ဥပါဒိယတိ။ မ၊၁။၉၇။ သော အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါတိ သော ဘိက္ခု အဝိဇ္ဇာယ စ ပဟီနတ္တာ ဝိဇ္ဇာယ စ ဥပ္ပန္နတ္တာ။ မ၊၄၊၁။၃၂၄။ (–ဒီ၊၂။၁၃၄။ သံ၊၂။၃၉။ အံ၊၄၊၂။၃၆၇။ အဘိ၊၄၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၃။) (တိ) (၂) ဥဘော ဒိဋ္ဌိစရိတာ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမေန သမထေန နိယျန္တိ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါယ ပညာဝိမုတ္တိယာ။ နေတ္တိ။ဂ။ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလပညာ။ နေတ္တိ၊၄။၅၂။ ဝိရဇ္ဇတီတိ တောယာတိ ဝိရာဂါ၊ အဝိဇ္ဇာယ ဝိရာဂါ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၀။ (–သုတ္တနိ။ ၄၊၂။၂၂၁။ စူဠနိ၊၄။၆၃။ နေတ္တိ၊၄။၁၃၉၊ ၂၁၆၊၅၂၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၆-၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၉။)

အဝိဇ္ဇာဝိရာဂပညာဝိမုတ္တိ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာဝိရာဂ +ပညာဝိမုတ္တိ] အဝိဇ္ဇာ ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော–ပညာဝိမုတ္တိ – အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ။ ဝိပဿနာ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂပညာဝိမုတ္တိယာ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄၁။

အဝိဇ္ဇာဝိသ (န) [အဝိဇ္ဇာ+ဝိသ] အဝိဇ္ဇာဟူသောအဆိပ်၊ အကုသိုလ်ကို ဖြစ်ပွါးစေတတ်၊ ကုသိုလ် အသက်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ကြောင့် အဆိပ်နှင့်တူသော အဝိဇ္ဇာတရား။ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာဝိသဒိဒ္ဓ (တိ) [အဝိဇ္ဇာဝိသ+ဒိဒ္ဓ] အဝိဇ္ဇာဟူသော အဆိပ်ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော။ အဝိဇ္ဇာဝိသဝိဋ္ဌ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသ (ပု) [အဝိဇ္ဇာဝိသ+ဒေါသ] အဝိဇ္ဇာ အဆိပ်ဟူသော – အဖျက် တရား –ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော– တရား။ ဝေမေဝ ခေါတိ ဗွေ့ သဥပါဒါန-သလ္လုဒ္ဓါရော ဝိယ အပ္ပဟီနော အဝိဇ္ဇာဝိသ-ဒေါသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊၄၊၄။၃၇။ အဝိဇ္ဇာ-ယေဝ အကုသလုပ္ပါဒနေန ကုသလဇီဝိတ-နာသနတော ဝိသန္တိ အဝိဇ္ဇာဝိသံ၊ တဒေဝ သန္တာနဒူသနတော အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသော။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၀။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။)

အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသံလိ(သလ္လိ)တ္တ (တိ)[အဝိဇ္ဇာ-ဝိသဒေါသ+သံ+လိတ္တ] အဝိဇ္ဇာဟူသော ဖျက်ဆီးတတ်သော အဆိပ်ဖြင့် လွန်ကဲစွာ လိမ်းကျံအပ်သော။ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသံ-လိတ္တော လောကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၂။ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသံလိတ္တော ကိလေသက-လလီဘူတော။ ဥဒါန၊၄။၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၁၃ဂ။ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသလ္လိတ္တောတိ အဝိဇ္ဇာယေဝ....တေန အနုသယပရိယုဋ္ဌာန-ဒုစ္စရိတဘူတေန ဘုသံ လိတ္တော မက္ခိတော-တိ အဝိဇ္ဇာဝိသဒေါသသံလ္လိတ္တော။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။၁၀။

အဝိဇ္ဇာဝိသဝိဋ္ဌ (တိ)[အဝိဇ္ဇာဝိသ+ဝိဋ္ဌ] အဝိဇ္ဇာ ဟူသောအဆိပ်–သည် ဝင်ရောက်အပ်–ဖြင့် လူးအပ်–သော။ အဝိဇ္ဇာဝိသဝိဋ္ဌေန (အဝိ-ဇ္ဇာဝိသဒိဒ္ဓေန၊သီ) တဏှာသလ္လေန....။ သံ၊၄၊ ၁။၂၆၄။

အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+သံယုတ္တ] (က) အဝိဇ္ဇာ နှင့် – ယှဉ်စပ် – ရောနှော – သော၊ အဝိဇ္ဇာနှင့် ယှဉ်စပ်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (ခ) လွန်စွာ စွဲလမ်းအပ်သော ကာမဂုဏ် အာရုံတို့၌ အဝိဇ္ဇာသည် ဖွဲ့နှောင် ချည်တုပ် ထားအပ်သော။ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏာ သတ္တာ အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တာ အဝိဇ္ဇာပက္ခေန ဝိစရန္တိ။ နေတ္တိ။၉၁။ အဝိဇ္ဇာသံယုတ္တာတိ အဝိဇ္ဇာယ မိဿိတာ၊ အဝိဇ္ဇာယ ဝါ အဘိနိဝေသ-ဝတ္ထူသု ဗဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊၄။၁၉၃။ အဝိဇ္ဇာ-ယ သံယုတ္တာ ဝိယ ပဝတ္တာ၊ အဝိဇ္ဇာယ အဘိနိဝေသဝတ္ထူသု သံယုတ္တာ ဝိယ ပဝတ္တာ သတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၆။

အဝိဇ္ဇာသံယော (သညော)ဇန (န) [အဝိဇ္ဇာ+ သံယောဇန] အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်။ အဝိဇ္ဇာ-

သညောဇနံ။ ဒီ၊၃။၂၁၀။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂၄။ အဝိဇ္ဇာသညောဇနံ ကာမရာဂသညောဇနေန သညောဇနဒွေဝ သညောဇနသမ္ပယုတ္တဥ္စ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂၇၊၂၂၈။ စူဠနိ။၂၈၄။ ပဋိသံ။ ၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ (–အံ၊၂။၄၀၀။ အဘိ၊ ဝိ။၃၉၇။ အဘိ၊က။၁၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။)

အဝိဇ္ဇာသခါရဒွယ (န)[အဝိဇ္ဇာ+သင်္ခါရ+ဒွယ] အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရ ၂-ခု အပေါင်း။ ပရတော တုစ္ဆကူပဿ အဘိနိဗ္ဗာနံ ဝိယ အဝိဇ္ဇာ-သခါရဒွယံ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

အဝိဇ္ဇာသခါရရဟိတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရ+ရဟိတ] အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရမှ ကင်းသော။ တံ ပန စုတိစိတ္တံ အဝိဇ္ဇာသခါရရဟိတံ ဘဝန္တ-ရဿ ပစ္စယော န ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၁။

အဝိဇ္ဇာသင်္ဂ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သင်္ဂ] အဝိဇ္ဇာ-ဟူသော ကပ်ငြိတတ်သော တရား။....အဝိဇ္ဇာ-သင်္ဂေါ ကိလေသသင်္ဂေါ ဒုစ္စရိတသင်္ဂေါတိ ဣမေသံ သတ္တန္နံ သင်္ဂါနံ ပဟီနတ္တာ သတ္တ-သင်္ဂပ္ပဟီနဿ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၅။

အဝိဇ္ဇာသဘာဝ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + သဘာဝ] အဝိဇ္ဇာသဘော။ အဝိဇ္ဇာသဘာဝေါ သင်္ခါရ-သဘာဝေါတိ ဧဝမာဒိကော။ မူလဋီ၊၁။၆၉။

အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သမတိက္ကမ] အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်ခြင်း။ ယေ ရာဂ-ဒေါသဝိနယာ၊ အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမာ။ သံ၊၁။ ၂၃၇။ အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမာတိ စတုသစ္စ-ပဋိစ္ဆာဒိကာယ ဝဋ္ဋမူလကအဝိဇ္ဇာယ သမ-တိက္ကမေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမ(န)ဋ္ဌ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သမ-တိက္ကမ+အတ္ထ] အဝိဇ္ဇာကို လွန်မြောက်ခြင်း အကျိုး။ အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမ(န)ဋ္ဌာယ ပန ဒါနာဒီနိ စေဝ ကာမာဝစရပုညကြိယဝတ္ထူနိ ပူရေန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၃။ (–အနုဋီ၊၂။၁၀၇။)

အဝိဇ္ဇာသမုဂ္ဃါတ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + သမုဂ္ဃါတ] အဝိဇ္ဇာကို–အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်ခြင်း–ဖျက်ဆီးခြင်း။ အဝိဇ္ဇာသမုဂ္ဃါတာ သဗ္ဗာ တာ သမုဂ္ဃါတံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊၁။၄၅၄။ အဝိဇ္ဇာ-သမုဂ္ဃါတာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာယ သမုဂ္ဃါတေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဝိဇ္ဇာ-သမုဂ္ဃါတာ(စူဠနိ။၄၈)တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာယ ဟတာယ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ (–သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၄။)

အဝိဇ္ဇာသမုစ္ဆေဒ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ + သမုစ္ဆေဒ] အဝိဇ္ဇာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာ-သမုစ္ဆေဒေ ပန ကတေ တေဟိ ဝိမောက္ခော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။

အဝိဇ္ဇာသမုဒယ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သမုဒယ] (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာ-ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းတရားရှိသော။ (၁) အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော။ ပဋိသံ။ ၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၁၀၂၊၁၃၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၃၇။ အနုဋီ၊၃။၁၉၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၉။ အဝိဇ္ဇာသမုဒယေနာပိ အာသဝသမုဒယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈-၉၊၂၈၃၊၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၁၁၊၁၇၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၆။ ဝဇီရ။၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၊၅၈။ မူလဋီ၊၂။၁၀၀။ အနုဋီ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၂။၃၆၃၊၅၄၉။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။) (တိ) (၂) အဝိဇ္ဇာနိဒါန, အဝိဇ္ဇာသမုဒယ (မ၊၁။၉၇။ သံ၊၁။၂၅၃။ ပဋိသံ။၃၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။)တို့ ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာသမောသရဏ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သမော-သရဏ] အဝိဇ္ဇာ၌ ကောင်းစွာသက်ရောက်သော တရား။ သဗ္ဗေ တေ အဝိဇ္ဇာမူလကာ အဝိဇ္ဇာသမောသရဏာ။ စူဠနိ။၄၈။ အဝိဇ္ဇာယ သမောသရန္တိ သမ္မာ ဩသရန္တိ ဂစ္ဆန္တီတိ အဝိဇ္ဇာသမောသရဏာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။

အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ + သမ္ပယုတ္တ] အဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သော။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါ-ရော အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တော။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၇။ (–အဘိ၊ဝိ။၁၆၀၊၁၆၁၊၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။)

အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဖဿ (ပု) [အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ+ဖဿ] အဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သောဖဿ။ အဝိဇ္ဇာ-သမ္ဖဿဇ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တသမ္ဖဿ (ပု) [အဝိဇ္ဇာသမ္ပ-ယုတ္တ + သမ္ဖဿ] အဝိဇ္ဇာနှင့် ယှဉ်သော သမ္ဖဿ။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿ-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿ (ပု)[အဝိဇ္ဇာ+သမ္ဖဿ] အဝိဇ္ဇာ နှင့် ယှဉ်သော သမ္ဖဿ။ သောပိ ဖဿောတိ သော ဝေဒနာယ ပစ္စယော အဝိဇ္ဇာသမ္ဖ-ဿော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿောတိ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တသမ္ဖဿော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။

အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿဇ (ပု) [အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿ + ဇန +ကွိ] အဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿဇေန ဘိက္ခဝေ ဝေဒယိတေန ဖုဋ္ဌဿ အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇ-နဿ "အသ္မိ"တိပိဿ ဟောတိ။ သံ၊၂။၃၈။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿဇေနာတိ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ-ဖဿတော ဇာတေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အဝိဇ္ဇာသမ္ဘူတ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+သမ္ဘူတ] အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်သော။ စက္ခု အဝိဇ္ဇာ-သမ္ဘူတန္တိ ဝဝတ္ထေတိ။ ပဋိသံ။၇၃။ (–ပဋိ-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃-၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။)

အဝိဇ္ဇာသမ္ဘူတတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာသမ္ဘူတ+တာ] အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာသမ္ဘူတတာယ အကောသလ္လသမ္ဘူ-တတ္တေန အကုသလံ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၆။

အဝိဇ္ဇာသမ္မူဠ္ဟ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ + သမ္မူဠ္ဟ] အဝိဇ္ဇာကြောင့် ပြင်းစွာ တွေဝေသော၊သူ။ အဝိဇ္ဇာသမ္မူဠ္ဟဿ .... ဥပနိဿယပစ္စယေန (ပစ္စယော ဟောတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၃။

အဝိဇ္ဇာသမ္မူဠ္ဟတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာသမ္မူဠ္ဟ + တ္တ] အဝိဇ္ဇာကြောင့် ပြင်းစွာ တွေဝေသည်၏ အဖြစ်။ တထာ အဝိဇ္ဇာသမ္မူဠ္ဟတ္တာ ကာမ-ဘဝရူပဘဝသမ္ပတ္တိယော ပတ္ထေတွာ တာ-နေဝ ပုညာနိ ကရောန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ (–မူလဋီ၊၂။၉၉။ အနုဋီ၊၂။၁၀၇။)

အဝိဇ္ဇာသဝ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+အာသဝ] အဝိဇ္ဇာ-ဟူသော အာသဝတရား။ အဝိဇ္ဇာသဝါပိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိတ္ထ(ဝိမုစ္စတိ)။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၉။ မ၊၁။၂၈။ အဘိ၊ပု။၁၇၀။ အဘိ၊က။၃၄၉။ (–ဒီ၊၂။၆။ အဘိ၊ဓာ။၂၂၁။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၈။ သံ၊၂။၄၅၁။ ဣတိဝုတ်။၂၂၉။ ပဋိသံ။၁၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၊၆၄၊၇၀၊၇၆၊၇၇၊၈၀၊၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈၊၁၈၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ မူလဋီ၊၁။၁၇၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၂။)

အဝိဇ္ဇာသဝသမုဒယ (ပု) [အဝိဇ္ဇာသဝ+သမု-ဒယ] အဝိဇ္ဇာသဝ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ယထာ စ ဘဝါသဝသမုဒယာ၊ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာသဝသမု-ဒယာပိ(ဟောန္တိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။

အဝိဇ္ဇာသဟဂတကိလေသ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+သ-ဟဂတ+ကိလေသ] အဝိဇ္ဇာနှင့် တကွဖြစ်

သော ကိလေသာ။ အဘိဇ္ဈာယ စ အဘိဇ္ဈာသဟဂတကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ န ကမ္ပတိ။ ပဋိသံ၊၈၆။ အဘိဇ္ဈာသဟဂတကိလေသေ စာတိ ယထာယောဂံ အဘိဇ္ဈာယ သမ္ပယုတ္တလောဘ ဒေါသ မာန ဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ ထိန ဥဒ္ဓစ္စအဟိရိကာအနောတ္တပ္ပကိလေသေ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

အဘိဇ္ဈာသဟာယ (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+သဟာယ] အဘိဇ္ဈာတည်းဟူသော အပေါင်းအဖော်။ အဘိဇ္ဈာပက္ခ-ကြည့်။

အဘိဇ္ဈာသဟိတ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ + သဟိတ] အဘိဇ္ဈာနှင့်တကွဖြစ်သော။အဘိဇ္ဈာသဟိတာဝ တဏှာ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၁။

အဘိဇ္ဈာသဟိတတဏှာနိရောဓ (ပု) [အဘိဇ္ဈာသဟိတ+တဏှာ+နိရောဓ] အဘိဇ္ဈာနှင့်တကွဖြစ်သော တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်း။ အဘိဇ္ဈာသဟိတတဏှာနိရောဓာ ဥပါဒါနနိရောဓော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၁။

အဘိဇ္ဈာသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဘိဇ္ဈာ+သိဒ္ဓိ] အဘိဇ္ဈာ၏ ပြီးစီးခြင်း။'အဇ္ဇ ဝနတံ အပဿတ'န္တိ အဘိဇ္ဈာသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။ 'အဇ္ဇ ဝနတံ အပဿတ'န္တိ ပဒေဟိ ဒဿိတာ အဘိဇ္ဈာသိဒ္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၇၈။

အဘိဇ္ဈာသီသ (န) [အဘိဇ္ဈာ+သီသ] အဘိဇ္ဈာဟူသော အဦး ပဓာနတရား။ အဘိဇ္ဈာကို–ပဓာနထားခြင်း–ခေါင်းတပ်ခြင်း။ 'ဣဒပ္ပစ္စယာ အဘိဇ္ဈာ'တိ ဧဝံ အဘိဇ္ဈာသီသေန ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိဇ္ဈာသီသေနာတိ အဘိဇ္ဈုတ္တမင်္ဂကတ္ဝာ၊အဘိဇ္ဈာမုခေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၆။)

အဘိဇ္ဈာသုတ္တ (န) [အဘိဇ္ဈာ+သုတ္တ] (၁) အဘိဇ္ဈာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၁၃၂။ (၂) အဘိဇ္ဈာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၃။၁။ (၃) အဘိဇ္ဈာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၃။ ၃၇၆။

အဘိဇ္ဈာသောတ (ပု၊န) [အဘိဇ္ဈာ + သောတ] အဘိဇ္ဈာတည်းဟူသော ရေအယဉ်။ သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာတိ တဏှာသောတော.... အဘိဇ္ဈာသောတော။ စူဠနိ။၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။)

အဘိဇ္ဈာဟေတု (ပု) [အဘိဇ္ဈာ+ဟေတု] (၁) အဘိဇ္ဈာဟူသော အကြောင်းတရား။ (တိ)(၂) အဘိဇ္ဈာဟူသော အကြောင်း–ရှိ–ကြောင့်ဖြစ်–သော။ (၁) အဘိဇ္ဈာဟေတု ဉာတုံ န သက္ကောတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၂။ (တိ) (၂) ယတောတိ ယသ္မာ အဘိဇ္ဈာဟေတု အဘိဇ္ဈာယ နိဝုတော ဟုတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

အဘိဇ္ဈာဟေတုက (တိ) [အဘိဇ္ဈာဟေတု + က] အဘိဇ္ဈာတည်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အဘိဇ္ဈာပစ္စယာ သင်္ခါရော အဘိဇ္ဈာဟေတုကော။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၆။ အဘိဇ္ဈာ ဟေတု အဿာတိ အဘိဇ္ဈာဟေတုကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၅။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၂)

အဘိဇ္ဈုပက္ကိလိဋ္ဌ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ + ဥပက္ကိလိဋ္ဌ] အဘိဇ္ဈာသည်–ပုပန်စေအပ်–နှိပ်စက်အပ်–သော။ အဘိဇ္ဈုပက္ကိလိဋ္ဌာ ဝါ ပညာ န ဘာဝီယတိ။ အံ၊၁။၆၂။ အဘိဇ္ဈုပက္ကိလိဋ္ဌာ ဝါ ပညာ န ဘာဝီယတီတိ အဘိဇ္ဈာယ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတ္တာ မဂ္ဂပညာ န ဘာဝီယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇။

အဘိဇ္ဈူပနိသ (တိ) [အဘိဇ္ဈာ+ဥပနိသာ] အဘိဇ္ဈာဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇ္ဈူပနိသာ သင်္ခါရာ။ သံ၊၁။ ၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။

အဘိဓာန် ၃-၅၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဥပနိဿိဒတိ ဖလံ ဧတ္ထာတိ ဥပနိဿာ၊ ကာရဏံ။ အဝိဇ္ဇာ ဥပနိဿာ ဧတေသန္တိ အဝိဇ္ဇူပနိဿာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။

အဝိဇ္ဇူပနိဿယ (တိ) [အဝိဇ္ဇာ+ဥပနိဿယ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အားကြီးသော မှီရာရှိသော။ အဝိဇ္ဇူပနိဿယာနံ ပန ပဝတ္တိအတ္တဘာဝင်္ဂဝန္တနမတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၄၂။

အဝိဇ္ဇူပသမ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဥပသမ] အဝိဇ္ဇာ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ တဒါ အဝိဇ္ဇူပသမာ၊ ဥပသန္တော စရိဿတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၁၉။ အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမေန သဗ္ဗသော အဝိဇ္ဇူပသမာ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၄။

အဝိဇ္ဇောဃ (ပု) [အဝိဇ္ဇာ+ဩဃ] အဝိဇ္ဇာဟူသော–ဩဃတရား–ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ နစ်မြုပ်စေတတ်သောတရား။ စတ္တာရော ဩဃာ၊ ကာမောဃော ဘဝေါဃော ဒိဋ္ဌောဃော အဝိဇ္ဇောဃော။ ဒီ၊၃။၂၃၁။ သံ၊ ၂။၄၅၂။ သံ၊၃။၅၄။ အဘိ၊၈။၉၄၊ ၂၁၆၊ ၂၂၂၊ ၂၂၆။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ မဟာနိ။၃၂၅။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၄။ သံ၊ဌ၊၁။၁၆။ သံ၊ဌ၊၃။၆၆။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂၃၄၊ ၂၅၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၀၇။ အဝိဇ္ဇောဃောတိ စတူသု သစ္စေသု အညာဏံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၇၄။ (–အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၃၊ ၄၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၀။ မဟာနိ၊ဌ။၆၉၊၁၅၀၊ ၂၄၅။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၃၂။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၆။)

အဝိဇ္ဇောဃတရဏ (နံ) [အဝိဇ္ဇောဃ+တရဏ] အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော ဝဲဩဃကို ကူးမြောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ပညာယ ပရိသုဇ္ဈတီတိ ဣမိနာ ပဒေန အဝိဇ္ဇောဃတရဏံ အရဟတ္တမဂ္ဂဥ္စ အရဟတ္တဥ္စ ပကာသေတိ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၃၀၂။

အဝိဇ္ဈန (နံ) [န+ဝိဇ္ဈန] မဖောက်ထွင်းခြင်း။ အဝိဇ္ဈနံ ဝိယ အဝိပါကဘာဝါယ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၄။

အဝိဇ္ဈန္တ (တိ) [န + ဝိဇ္ဈန္တ] မထိုးနှက်သော။ သာဂဝစ္ဆော ဂေါဏော ဝိယ သမြဟ္မစာရိနော အဝိဇ္ဈန္တော အဃဋ္ဋေန္တော ရက္ခိတတ္တော သတိပဋ္ဌာနပရာယဏော ဟုတွာ ဝသေယျ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။

အဝိဇ္ဈာတ (တိ) [န+ဝိဇ္ဈာတ] မီးမငြိမ်းသေးသော မီး၏။ အဝိဇ္ဈာတံ ဥက္ကံ့ပိတွာ ပက္ခိပန္တဿေဝ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၀။ အဝိဇ္ဈာတန္တိ အနိဗ္ဗုတာလာတံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၅။ (– ကင်္ခါ။ ၂၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၅။)

အဝိဇ္ဈာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဇ္ဈာပေတွာ] မငြိမ်း–မသတ်–မူ၍။ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ ဝိသိဗ္ဗေတွာ အဝိဇ္ဈာပေတွာ ပက္ကမေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၆-၇။

အဝိဇ္ဈိတကဏ္ဏ (တိ) [န + ဝိဇ္ဈိတ + ကဏ္ဏ] မထွင်းဖောက်ရသေးသော နားရှိသော၊ နားမထွင်းဖောက်ရသေးသော၊ သူ။ အဝိဒ္ဓကဏ္ဏ ကြည့်။

အဝိဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဇ္ဈိတွာ] မပစ်ဖောက်–မထိုးဖောက်–မူ၍။ ဓနုဂ္ဂဟော အာဂမနကာလေ.... သိဟံ အဝိဇ္ဈိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၃၀၃။ ယောခံ ပန အဝိဇ္ဈိတွာ ကေဝလံ ပိတရိ ဝိဒ္ဓေပိ ဝိသင်္ကေတောယေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၆။

အဝိညတ္တ (တိ) [န+ဝိညတ္တ] မသိစေအပ်–မတောင်းအပ်–သော။ အဝိညတ္တံ နိဝါသေမိ၊ စီဝရံ ပစ္စယဉ္စ'ဟံ။ အပ၊၁။၃၁၄။ တေနေဝ ဝိညတ္တဥ္စ အဝိညတ္တဥ္စ ဝိညာပေန္တဿ။ ကင်္ခါ။ ၁ဂ၅။ (– ဝဇိရ။ ၂၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၉၊၄၄၁။)

အဝိညတ္တိ (ထီ) [န+ဝိညတ္တိ] (က) ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ် – မှ ကင်းသော – မပါပဲ ပြီးစီးနိုင်သော – သဘောတရား။ (ခ) ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်မှ ကင်းခြင်း။ (ဂ) မတောင်းခြင်း။ (ဃ) ကာယဝိညတ်

ဝစီဝိညတ်မှ ကင်းသော။ (က) အဝိညတ္တိ ဒုဿီလျန္တိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၂၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ မူလဋီ၊၃။၉၅။ အနုဋီ၊၃။၁၃၂)။ (ခ) န အဝိညတ္တိယာ ဒုဿီလဘာဝံ (သာဓေတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ (ဂ) အဝိညတ္တိယာ လဒ္ဓံ သယံ ဘဇ္ဇနာဒီဟိ ကတွာ ဝါ ကာရာပေတွာ ဝါ ဘုဥ္ဇန္တိယာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ (–ကင်္ခါ။၃၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝဇီရ။၃၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၁။) (ဃ) အကတွာ ကာယဝိစာဟိ၊ အဝိညတ္တိဟိ တံ ဖုသေ။ ဝဇီရ။၁၄၁။

အဝိညတ္တိက (တိ) [န+ဝိညတ္တိ+က] ကာယဝိညတ်,ဝစီဝိညတ် မရှိသော။ ကုသလစိတ္တေန ဟိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော သဝိညတ္တိကံ အဝိညတ္တိကံ ဝါ....အဗျာကတာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၁။ (–ဝဇီရ။၁၀၇။)

အဝိညတ္တိဇနက (တိ) [န + ဝိညတ္တိ + ဇနက] ဝိညတ်ရုပ်ကို မဖြစ်စေတတ်သော။ အဝိညတ္တိဇနကတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ အဝိညတ္တိဇနကမ္ပိ ကေစိ ဗာဟုလ္လနယေန 'ကိရိယ'န္တိ ဝဒန္တိ။ ဝဇီရ။၁၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၅၂။ မူလဋီ၊၁။၁၂၇။)

အဝိညတ္တိဇနကတ္တ (န) [အဝိညတ္တိဇနက+တ္တ] ဝိညတ်ကို မဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝါစံ အဘိသင်္ခါတုံ န သက္ကောန္တိ အဝိညတ္တိဇနကတ္တာ တေသံ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ။ မဋီ၊၂။၂၈၅။ (–အနုဋီ၊၁။၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။)

အဝိညာဏ (န) [န+ဝိညာဏ] (၁) ဝိညာဏ် မဟုတ်သောတရား။ (တိ) (၂) ဝိညာဏ်မရှိသော။ (၁) အဝိညာဏံ ဝေါဟရန္တဿ အဝိညာဏံ ဟောတီတိ?။ အဘိ၊က။၁၇၂။ န သဗ္ဗသော အဝိညာဏံ ဟောတီတိ နာဝိညာဏံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၉။ (၂) အဝိညာဏော တထာဂတောတိ သမနုပဿသိ?။ သံ၊၂။၉၁။ (–အံ၊၁။၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၄။)

အဝိညာဏက (တိ) [အဝိညာဏ+က] ဝိညာဏ် မရှိသော၊ သက်မဲ့ဖြစ်သော။ တေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ သဝိညာဏကံ ဝါ အဝိညာဏကံ ဝါ ရာသိအာဒိဝသေန ဌပိတံ ဘဏ္ဍံ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၂၊၄၄၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၊၁၇၂။ မူလဋီ၊၂။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၆၊၁၃၇။)

အဝိညာဏကအသုဘ (တိ) [အဝိညာဏက + အသုဘ] သက်မဲ့ဖြစ်သော အသုဘ၊ မတင့်တယ်သော ဥဒ္ဓုမာတက-စသော သူသေကောင်။ တံ ပန ဒသသု အဝိညာဏကအသုဘေသု စ....ပဝတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။

အဝိညာဏကကာယ (ပု) [အဝိညာဏက + ကာယ] သက်မဲ့ကာယ၊ သက်မဲ့ ရုပ်ဝတ္ထုအပေါင်း။ ပရဿာတိ ပရဿ အဝိညာဏကကာယံ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

အဝိညာဏကသဒ္ဒ (ပု) [အဝိညာဏက + သဒ္ဒ] သက်မဲ့အရာဝတ္ထုတို့၏ အသံ။ အဝိညာဏကသဒ္ဒေါ ဥတုတော သမုဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

အဝိညာဏကသန္တာန (န) [အဝိညာဏက + သန္တာန] အဝိညာဏကသန္တာန်၊ သက်မဲ့ခန္ဓာ

အစဉ်။ ယထာ တံ ဝီဟိအာဒိ အဝိညာဏကသန္တာနေ၊ ဧဝံ သဝိညာဏကသန္တာနေပိ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။

အဝိညာဏကာလ (ပု) [အဝိညာဏ + ကာလ] ဝိညာဏ်မရှိရာအခါ။ ပစ္ဆာ အနာဂတကာလေ အဝိညာဏကာလေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

အဝိညာဏကာသုဘ (တိ) [အဝိညာဏက + အသုဘ] အဝိညာဏကအသုဘ-နှင့် အနက်တူ။ ဒသသု အဝိညာဏကာသုဘေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၃။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။)

အဝိညာဏကာသုဘကမ္မဋ္ဌာန (န) [အဝိညာဏက + အသုဘကမ္မဋ္ဌာန] သက်မဲ့ဖြစ်သော အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း။ ယဒိ ပနေတံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိညာဏကာသုဘကမ္မဋ္ဌာနန္တိ ဝိယ ပဌ-မဇ္ဈာနဝသေန သိဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၀။

အဝိညာတ (တိ) [န+ဝိညာတ] မသိအပ်သော၊ မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သော။ အဝိညာတံ နာမ န မနသာ ဝိညာတံ။ ဝိ၊၂။၂။ အဝိညာတေ ဝိညာတဝါဒိတာ။ ဝိ၊၅။၂၂၄။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ အံ၊၃။၁၂၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၀၊ ၄၀၁။ (–အံ၊၁။၅၄၉။ အံ၊၂။၃၁၇။ အံ၊၃။ ၃၃၀။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ မဟာနိ။၂၀၀။ စူဠနိ။ ၉၃၊၁၉၂။ ပဋိသံ။၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၊၁၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၆၊၃၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉၊၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၆၊၄၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၉၁။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ အနုဋီ၊၁။၂၀။ အနုဋီ၊၃။၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၆၃။)

အဝိညာတကောဋ္ဌိက (တိ) [အဝိညာတ+ကောဋ္ဌိ+က] မသိအပ်သော – အစွန်း – အစ – ရှိသော။ သဗ္ဗထာ အနုဂစ္ဆန္တေဟိပိ အဝိညာတကောဋ္ဌိကန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။)

အဝိညာတဂတိ (ထီ) [အဝိညာတ+ဂတိ] မသိအပ်သော – မသိနိုင်သော – ဂတိ – လားရောက်ရာဘဝ။ ယထာ အဝိညာတဂတိတော စ အနာမန္တေတွာ အာဂတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။

အဝိညာတဂတိက (တိ) [အဝိညာတဂတိ + က] မသိ–အပ်–နိုင် – သော ဂတိရှိသော၊သူ။ တထာ အဝိညာတဂတိကော အနနုညာတော ဝ ဂတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

အဝိညာတတ္တ (န) [အဝိညာတ + တ္တ] (၁) မသိအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂) မသိစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တေသံ အဝိညာတတ္တာ .... တယော သင်္ခါရေ ဝိဘဇတိ။ မူလဋီ၊၃။ ၁၃၈။ အဝိညာတတ္တာ နိသာမေန္တေဟိ။ ဟေတုအတ္ထော ဝါ ဧတ္ထ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော၊ အဝိညာပိတတ္တာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။ ၁၉၁။ (–အနုဋီ၊၃။၂၀၈။)

အဝိညာတတ္ထ (ပု) [အဝိညာတ+အတ္ထ] မသိ–အပ်–နိုင်–သော အနက်သဘော။ တိက္ခတ္တုံ ဝုတ္တမ္ပိ သက္ကိပဋ္ဌဝါဒီဟိ အဝိဒိတံ အဝိညာတတ္ထံ။ အနုဋီ၊၃။၆၁။

အဝိညာတဒေသက (တိ) [အဝိညာတ + ဒေသက] မသိအပ်သော ဟောပြောသူ ရှိသော၊ မည်သူ မည်ဝါ ဟောပြောသည်ဟု မသိသော။ ဧဝံ သုတောပီတိ ဧဝံ အဝိညာတဒေသကော အဝိညာတာဂမနေနာပိ သုတော ဓမ္မော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။

အဝိညာတပုဗ္ဗ (တိ) [အဝိညာတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မသိအပ်သော၊ မသိဘူးသေးသော။ မနောဝိညေယျာ ဓမ္မာ အဝိညာတာ အဝိညာတပုဗ္ဗာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ သံသာရေ အတ္တနာ အဝိညာတပုဗ္ဗာနံ သတ္တာနံ ခန္ဓာ....။ ဝိမတိ၊ ၁။၇၉။

အဝိညာတပုဗ္ဗကောဋ္ဌိက (တိ) [အဝိညာတ+ပုဗ္ဗကောဋ္ဌိ+က] မသိအပ်–မသိနိုင်–သော

ရှေ့အစွန်း ရှိသော။ အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ်နှင့်အနု အနု အမတဂ္ဂ အဝိဇ္ဇာတပုဗ္ဗကောဋိကံသံသာရမဏ္ဍလံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၈။

အဝိဇ္ဇာတဝါဒိတာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာတဝါဒီ+တာ] မသိအပ်ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာတေ အဝိဇ္ဇာတဝါဒိတာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၄။ အံ၊ ၁။ ၅၆၀။ ဝိဇ္ဇာတေ အဝိဇ္ဇာတဝါဒိတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၀၊ ၄၀၁။

အဝိဇ္ဇာတဝါဒီ (တိ) [အဝိဇ္ဇာတ+ဝဒ+ဏီ] မသိအပ်ဟူ၍ ဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ အဝိဇ္ဇာတေ အဝိဇ္ဇာတဝါဒီ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၄၉။

အဝိဇ္ဇာတသာသန (တိ) [အဝိဇ္ဇာတ+သာသန] မသိအပ်သော သိက္ခာသုံးပါးတည်းဟူသော သာသနာရှိသော၊ သိက္ခာသုံးဖြာသာသနာတော်ကို မသိသော။ သာ စ တဒါ အဝိဇ္ဇာတသာသနာ အနာဂတဖလာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။

အဝိဇ္ဇာတာဂမန (တိ) [အဝိဇ္ဇာတ+အာဂမန] မသိအပ်သော တရားထူးရှိသော။ အဝိဇ္ဇာတဒေသက-ကြည့်။

အဝိဇ္ဇာတု (တိ) [န+ဝိဇ္ဇာတု] အလွန် မသိနားမလည်သော၊ သူ။ သော စ ဟောတိ အဝိဇ္ဇာတာရေသု မိလက္ခေသု။ အံ၊ ၃။ ၆၀။ အဝိဇ္ဇာတာရေသူတိ အတိဝိယ အဝိညူသု။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၂၀၊ ၂၄၉။ သံ၊ ၃။ ၄၀၅။ အံ၊ ၁။ ၃၇။ အဘိ၊ က။ ၈၃။)

အဝိဇ္ဇာပိတတ္တ (န) [န+ဝိဇ္ဇာပိတ+တ္တ] မသိစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိဿ အဝိဇ္ဇာပိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဟေတုအတ္ထော ဝါ ဧတ္ထ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော၊ အဝိဇ္ဇာပိတတ္တာတိ အတ္ထော။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၉၁။

အဝိဇ္ဇာပိတတ္တ (တိ) [အဝိဇ္ဇာပိတ+အတ္တ] မသိစေအပ်သော - အနက်သဘော - နိရောဓသစ္စာဟူသော အနက်သဘော - ရှိသော၊ နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်အောင် မဟောပြောသော၊ သူ။ အဝိဇ္ဇာပိတတ္တာ စဿ ဟောန္တိ သာဝကာ သဒ္ဓမ္မေ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၀။ အဝိဇ္ဇာပိတတ္တာတိ အဗောဓိတတ္ထာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃။ အဗောဓိတတ္ထာတိ အပ္ပဝေဒိတတ္ထာ၊ ပရမတ္ထံ စတုသစ္စသမ္ပဋိဝေဓံ အပါပိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉။

အဝိဇ္ဇာယ (ကြိ၊ ဝိ) [န+ဝိဇ္ဇာယ] မသိမူ၍၊ မသိပဲ။ အစေတနာယံ ပထဝီ၊ အဝိဇ္ဇာယ သုခံ ဒုခံ။ စရိယာ။ ၃၉၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၆။ အဝိဇ္ဇာယ သုခံ ဒုခန္တိ အစေတနတ္တာ ဧဝ သုခံ ဒုက္ခံ အဇာနိတွာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၂။

အဝိဇ္ဇာယမာန (တိ) [န+ဝိဇ္ဇာယမာန] မသိ-အပ်-နိုင်-သော။ သံဿ-သဒ္ဒေန ဟိ အဝိဇ္ဇာယမာနဿ ပရိမာဏဿ ဝိဇ္ဇာပနတ္ထမေဝေတံ ပုန ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉။

အဝိဇ္ဇာယမာနတ္တ (န) [အဝိဇ္ဇာယမာန+တ္တ] မသိ-အပ်-နိုင်-သည်၏အဖြစ်။ "ဇေတ္တကာယေဝ ဓမ္မက္ခန္ဓာ" တိ သန္နိဋ္ဌာနဿ အဝိဇ္ဇာယမာနတ္တာ....။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၀။

အဝိဇ္ဇာယမာနန္တရ (တိ) [အဝိဇ္ဇာယမာန+အန္တရ] မသိအပ်သော အထူးရှိသော။ တာလပဏ္ဏာဒိရူပါနိ ဒိသွာ တဒနန္တရုပ္ပတ္တာယ မနောဒွါရဝီထိယာ အဝိဇ္ဇာယမာနန္တရာယ ....ဥဒကာဒိဂ္ဂဟဏံ ဝိယ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၃။

အဝိဇ္ဇာယမာနန္တရဇရာ (ထီ) [အဝိဇ္ဇာယ-မာန+အန္တရ+ဇရာ] မသိနိုင်သော အကြားကာလ ရှိသော ဇရာ၊ စပ်ကူးမတ်ကူး အပြောင်းအလဲ ကာလ၌ အဆင်းရောင် ထူးခြားချက် စသည်ကို သိရန် ခဲယဉ်းသော ဇရာ(အဝီစိဇရာ)။ အဝိဇ္ဇာယမာနန္တရဇရာ အဝီစိဇရာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၃။

အဝိညာယမာနန္တရတ္တ (နု) [အဝိညာယမာနန္တရ + တ္တ] မသိနိုင်သော - အကြား ကာလ- အပြောင်းအလဲကာလ - ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိညာယမာနန္တရတ္တာ အဝီစိဇရာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၄။

အဝိညာယမာနသမုဒါယ (ပု) [အဝိညာယမာန +သမုဒါယ] မသိ - အပ် - နိုင် - သော အပေါင်း။ အဝိညာယမာနသမုဒါယံ ပန ဝိညာယမာနသမုဒါယေန ဝိသေသိတုမရဟ- တိ။ သီ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂။

အဝိညူတာ (ထီ) [အဝိညူ+တာ] မသိ နားမ လည်သူ၏အဖြစ်။ ဂါမဒါရကာနံ ဝါ အဝိညူတံ ပဋ္ဌာနံ သာဝေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၅။)

အဝိညူ (တိ) [န+ဝိညူ] ပညာရှိမဟုတ်သော၊ သိကြား - လိမ္မာ - နားလည်-သူ မဟုတ် သော၊ သူ။ အဝိညူဿ သာဝေတိ၊ အပစ္စက္ခာ- တာ ဟောတိ သိက္ခာ။ ဝိ၊၁။၃၄။ တေ အဝိညုံ ပုရိသဝိဂ္ဂဟံ ဥပနိသီဒါပေတွာ.... ဒေသေန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၃။ (-အဘိ၊က။၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇိရ။၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၄။ အနု၊ဋီ၊၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၄။)

အဝိညေယျ (တိ) [န+ဝိညေယျ] မသိ-အပ်- နိုင်-သော။ ကိန္တိ နု ခေါ ဘဂဝတာ အဝိ- ညေယျံ ကတွာ ပဉ္စော ကထိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ မူလဋီ၊၁။ ၁၆၉။ အနုဋီ၊၁။၅၇၊၁၅၂၊၁၈၃။)

အဝိညေယျတာ (ထီ) [အဝိညေယျ+တာ] မသိ - အပ် - နိုင် - သည်၏ အဖြစ်၊ မသိနိုင်ခြင်း။ ကပ္ပကောဋိဝသေန အဝိညေယျတံ သန္ဓာ- ယ....။ဝဇိရ။၅။ (-မူလဋီ၊၁။၁၆၉။ အနုဋီ၊ ၁။၁၈၃။)

အဝိညေယျတ္တ (နု) [အဝိညေယျ+တ္တ] မသိ- အပ်-နိုင်-သည်၏ အဖြစ်၊ မသိနိုင်ခြင်း။ ဥဒ္ဒိဿိယတိတိ ဒိဿာဝ အဝိညေယျတ္တာ.... နာမဂေါတ္တေန ဥဒ္ဒိဿိယတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၂။

အဝိညေယျမာနန္တရ (တိ) [အဝိညေယျမာန +အန္တရ] မသိ-အပ်-နိုင်-သော အထူး ရှိသော။ ကေစိ ပန "အဝိညေယျမာနန္တရာနံ (အဝိညာယမာနန္တရာနံ ?) ဒွါရန္တရစိတ္တာနံ အန္တရန္တရာ အပ္ပဝတ္တိတော သုဒ္ဓန္တိ ဝုတ္တ" န္တိ ဝဒန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၈၇။

အဝိတက္က (တိ) [န+ဝိတက္က] ဝိတက်-မရှိ- ကင်း-သော။ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိဇံ ပီတိသုခံ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိံ (ဝိဟရတိ)။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၃၄၊၇၀၊ ဒီ၊၂။ ၁၅၂။ ဒီ၊၃။၂၂၉။ မ၊၁။၂၁၄။ မ၊၂။၁၀။ မ၊၃။၁၄။ သံ၊၁။၄၁၂။ အဘိ၊ဓ။၄၄။ ပဋိသံ။ ၄၁။ မဟာနိ။၃၀။ အဝိတက္ကံ အဝိစာရန္တိ ဘာဝနာယ ပဟီနတ္တာ တေသံ့, တေသံ ဝါ ဝိတက္ကော နတ္ထိတိ အဝိတက္ကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊း။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ (-ဒီ၊၂။၂၂၂။ သံ၊၃။၁၃၅။ အံ၊၁။၁၇၂။ အံ၊၃။၂၁၇။ အဘိ၊ဓ။၁၂။ အဘိ၊က။၃၀၃။ ပဋိသံ။၄၀၂။ ဥဒါန။၁၆၉။ ထေရ။၃၁၄။ ထေရီ။၃၈၈။ ဇာ၊၁။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ဝဇိရ။ ၄၇၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။ မူလဋီ၊၁။၄၀၊၁၀၃။ အနုဋီ၊၁။၄၃၊၁၁၀။ အနုဋီ၊၃။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၄၊၁၉၃။)

အဝိတက္ကအဝိစာရ (တိ) [အဝိတက္က+အဝိစာရ] ဝိတက်လည်း မရှိ, ဝိစာရလည်း မရှိသော

(တရား။) အဝိတက္ကအဝိစာရ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂။ ဥဘယရဟိတာ အဝိတက္ကအဝိစာရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၈၅။ (–ဒီ၊၃။၁၈၄။ အဘိ၊ဓ။ ၁၄၅၊၂၀၇၊၂၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၊၄၅၁။ အဘိ၊ ဓာ။၁၆၊၄၉။ ပဋိသံ။၄၇။ မဟာနိ။၂၉၁။ မိလိန္ဒ။၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁၊ ၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀၊၄၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၈။ မူလဋီ၊၂။၃၀၊၁၀၀။ မူလဋီ၊၃။၁၉။) အဝိတက္ကာဝိစာရ - လည်း ကြည့်။

အဝိတက္ကအဝိစာရစုတိ (ထီ) [အဝိတက္ကအဝိစာရ + စုတိ] ဝိတက်လည်း မရှိ ဝိစာရလည်း မရှိသော စုတိ (တတိယဈာန်ဝိပါက်, စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်, ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်စုတိစိတ်များ)။ အဝိတက္ကအဝိစာရစုတိယာ သဝိတက္ကသဝိစာရပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿ (န) [အဝိတက္ကအဝိစာရ + ဒေါမနဿ] ဥပစာအားဖြင့် ဈာန်,မဂ်,ဖိုလ်-တို့၏ အမည်ထူးတမျိုး။ ယင်း ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်ပုံကိုစွဲ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။ (၁) အိမ်ရာတည်ထောင် လူတို့ဘောင်မှထွက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုရန် သွားရောက်ခြင်း,ရှင်ရဟန်းပြုခြင်း, ရှင်ရဟန်း ပြုပြီးလျှင် စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလကို စင်ကြယ်စွာ ကျင့်ခြင်း-စသော နေက္ခမ္မအလုပ်ကို ပြုလုပ်လေရာ လိုလားတောင့်တ ရည်မှန်းချက်အတိုင်း မဖြစ်ခဲ့သော် နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿ-ဖြစ်လေသည်၊ ယင်း-ဒေါမနဿသည် နေက္ခမ္မလုပ်ငန်းကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော နှလုံးမသာမှု ဒေါမနဿ-ဖြစ်သဖြင့် နေက္ခမ္မသိတ-ဒေါမနဿ-ဟု ခေါ်သည်။ (၂) ယောဂီ ရဟန်းသည် ဝိပဿနာဘာဝနာအလုပ် ကြိုးကုတ် အားထုတ်လေရာ အားထုတ်ပါလျက် မဂ်ဖိုလ်မရခဲ့သော် နှလုံးမသာခြင်းဒေါမနဿ ဖြစ်လေသည်၊ ယင်း-ဒေါမနဿသည် ဝိပဿနာကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော နှလုံးမသာခြင်း ဒေါမနဿ ဖြစ်လေသည်၊ ဤ ဒေါမနဿကို နေက္ခမ္မသိတ ဒေါမနဿ-ဟု ခေါ်သည်။ (၃) ယောဂီ ရဟန်းသည် အနုဿတိဘာဝနာ-စသည့် သမထဘာဝနာ လုပ်ငန်း ကြိုးပမ်း အားထုတ်လေရာ ဈာန် မဂ်ဖိုလ်တရား မရခဲ့သော် နှလုံးမသာမှု ဒေါမနဿ ဖြစ်လေသည်၊ ယင်း-ဒေါမနဿသည် အနုဿတိဘာဝနာကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော နှလုံးမသာမှု ဒေါမနဿဖြစ်လေသည်၊ ဤ ဒေါမနဿကိုလည်း နေက္ခမ္မသိတ ဒေါမနဿ-ဟု ခေါ်သည်။ (၄) ယောဂီရဟန်းသည် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန် စသည်ကို အခြေပါဒ ပြု၍ ဝိပဿနာကို အားထုတ်ပါလျက် မဂ်,ဖိုလ်တရား မရခဲ့သော် နှလုံးမသာခြင်း ဒေါမနဿ ဖြစ်လေသည်၊ ယင်း ဒေါမနဿသည် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်-စသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော နှလုံးမသာခြင်း ဒေါမနဿ ဖြစ်လေသည်၊ ဤဒေါမနဿကိုလည်း နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿဟုပင် ခေါ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်ပုံကို စွဲ၍ ၄-မျိုး ရှိလေသည်။

ယင်း လေးမျိုးသော ဒေါမနဿသည် ဥပစာအားဖြင့် အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿ ဟု ဆိုအပ်သည်။ ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ကေန်မုချ သဝိတက္က သဝိစာရ-တမျိုးသာ ဖြစ်သည်၊ သို့သော်လည်း ယောဂီရဟန်း၏ မှတ်ထင်ယူဆ ကြံစည်ချက်အစွမ်းဖြင့် သဝိတက္က-သဝိစာရ ဒေါမနဿ, အဝိတက္က အဝိစာရ-ဒေါမနဿဟု ၂-မျိုးခွဲခြားကာ သက္ကပဉ္စသုတ်။ နှာ-၂၂၂-၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားလေသည်။ ဤ၌ ဂေဟသိတဒေါမနဿကို သဝိတက္က-သဝိစာရ ဒေါမနဿ ဟူ၍၎င်း, နေက္ခမ္မဒေါ-မနဿကို ရံခါ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿ, ရံခါ အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿ ဟူ၍၎င်း

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ နှာ-၂၆၆-၌ ဖွင့်ဆိုထားသည်၊ အာရုံ
၆-ပါး ကာမဂုဏ် ၅-ပါးနှင့် စပ်သော နှလုံး
မသာမှု ဒေါမနဿကို ဂေဟာသိတဒေါမနဿ-
ဟု ခေါ်ဆို၍ ရဟန်းပြုခြင်းစသော နေက္ခမ္မ
လုပ်ငန်း, သမထဘာဝနာလုပ်ငန်း, ဝိပဿနာ
ဘာဝနာလုပ်ငန်း, အရိယဖိုလ်နှင့် စပ်သော
နှလုံးမသာမှု ဒေါမနဿကို နေက္ခမ္မဒေါမနဿ
ဟု ဆိုသည်။ ဒီ၊ဌ၊၂။ နှာ-၃၁၈။ တတ္ထ ယံ
စေ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ၊ ယံ စေ အဝိတက္ကံ
အဝိစာရံ၊ ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ၊ တေ
ပဏီတတရေ။ ဒီ၊၂။၂၂၂။ နေက္ခမ္မဝသေန
ဝိပဿနာဝသေန အနုဿတိဝသေန ပဌမ-
ဒုတိယဇ္ဈာနဝသေန စ ဥပ္ပန္နဒေါမနဿံ ပန
အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
နိပ္ပရိယာယေန ပန အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါ-
မနဿံ နာမ နတ္ထိ။ ဒေါမနဿိန္ဒြိယဉ္ဟိ ကေ-
သေန အကုသလစိတ္တေ သဝိတက္ကသဝိစာရမေဝ၊
တေသု ပန ဘိက္ခုနော မညနဝသေန
သဝိတက္ကသဝိစာရန္တိ စ အဝိတက္ကအဝိစာရန္တိ
စ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၈။ မညနဝသေနာတိ
ပရိကပ္ပဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

ယောဂီရဟန်းသည် ဥပစာရစျာန်, ပဌမ
စျာန်, ဒုတိယစျာန်-စသည်တို့ကို အခြေပါဒပြု
၍ မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေအံ့-ဟု ဝိပဿ-
နာတရားကို ပွါးများကြိုးကုတ် အားထုတ်
လေသည်၊ ယင်းသို့ အားထုတ်ပါလျက် မဂ်
ဖိုလ်တရားတို့ကို မရနိုင်သည်ရှိသော် နှလုံး
မသာခြင်း ဒေါမနဿဝေဒနာ ဖြစ်လေသည်၊
ထိုအခါ အခြေပါဒဖြစ်သော ဥပစာရစျာန်,
ပဌမစျာန်, ဒုတိယစျာန် စသည်တို့ကိုရင်း,
ဝိပဿနာကိုရင်း ဖလူပစာရအားဖြင့် ဒေါမ-
နဿဟူ၍ ခေါ်ဆိုရလေသည်။ ယောဂီရဟန်း
သည် အားထုတ်ပါလျက်မဂ်, ဖိုလ်တရား မရ
နိုင်၍ ဒေါမနဿဝေဒနာ ဖြစ်ပွါးသော်လည်း
ဝီရိယမလျှော့ချပဲ ဝိပဿနာအလုပ်ကို ဆက်
လက် ကြိုးကုတ် အားထုတ်လေရာ မဂ်, ဖိုလ်
တရားတို့ကို ရရှိလေသည်၊ ထိုရရှိလာသော
မဂ်ဖိုလ် တရားများကိုလည်း ကာရဏူပစာ
အားဖြင့် ဒေါမနဿဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သည်။
အထက်ပါနည်းအတိုင်းပဌမစျာန်ရလျှင် ယင်း
ပဌမစျာန်ကို သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဟု
ခေါ်သည်၊ ဒုတိယစျာန်ရလျှင် ယင်းဒုတိယ
စျာန်ကို အဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဟုခေါ်
သည်၊ တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန်, ပဉ္စမ
စျာန်များကိုမူ အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿ
ဟု ခေါ်သည်၊ ပဌမစျာန်ကို အကြောင်းပြု
လျက် ရသော မဂ်ဖိုလ်ကိုလည်း သဝိတက္က-
သဝိစာရဒေါမနဿဟုပင် ခေါ်သည်၊ ဒုတိယ
စျာန်ကို အကြောင်းပြု၍ ရသော မဂ်ဖိုလ်ကို
အဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿဟု ခေါ်သည်၊
တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန်, ပဉ္စမစျာန်တို့ကို
အကြောင်းပြု၍ရသော မဂ်ဖိုလ်ကို အဝိတက္က-
အဝိစာရဒေါမနဿဟု ခေါ်သည်၊ အဝိတက္က-
အဝိစာရဒေါမနဿကို အကြောင်းပြု၍ ရရှိ
သော ဖလသမာပတ်ကို အဝိတက္ကအဝိစာရ-
ဒေါမနဿဖလသမာပတ်ဟု ခေါ်ဆို ရလေ
သည်။ မဟာသိဝထေရ်အကြောင်းကို ဒီ၊ဌ၊
၂။၃၁၉-၃၂၂-တို့၌ ရှုပါလေ။

ဣဓ ဘိက္ခု .... အာဝဇ္ဇန္တဿ ဥပ္ပန္နံ ဒေါ-
မနဿံ နိဿာယ ဘိက္ခုနော မညနဝသေန
ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏမ္ပိ ဝိပဿနာပိ မဂ္ဂေါပိ
ဖလမ္ပိ သဝိတက္ကသဝိစာရဒေါမနဿန္တိ စ
အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿန္တိ စ ဝုတ္တန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၉-၃၂၂။ ဥပစာရဇ္ဈာ-
နဉ္စိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ ဝါ ပါဒကာနိ ကတွာ မဂ္ဂ-
ဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေတုကာမဿ တေသံ အလာဘေ
ဒေါမနဿဿ ဥပ္ပဇ္ဇနေ တာနိ တဿ ပစ္စယာ
နာမ ဟောန္တိ၊ ဣတိ တေ ဓမ္မာ ဖလူပစာရေန
ဒေါမနဿန္တိ ဝုတ္တာ။ ယော ပန တထာဥပ္ပန္န-
ဒေါမနဿော ဓုရနိက္ခေပံ အကတွာ အနုက္က-
မေန ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂဖလဓမ္မေ
နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ တေ ကာရဏူပစာရေန ဒေါမ-

နဿန္တိ ဝုတ္တာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော ဣမ ဘိက္ခုတိ အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၆။

အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [အဝိတက္ကအဝိစာရဒေါမနဿ+ ဖလသမာပတ္တိ] အဝိတက္ကအဝိစာရ ဒေါမနဿ ကို ဝိပဿနာရှု၍ ရအပ်သော ဖလသမာပတ်။ ကဒါ "အဝိတက္က အဝိစာရ ဒေါမနဿ ဖလသမာပတ္တိ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

အဝိတက္ကအဝိစာရဓမ္မ (ပု) [အဝိတက္ကအဝိစာရ+ ဓမ္မ] ဝိတက်လည်းမရှိ ဝိစာရလည်းမရှိသော တရား။ ဒေါမနဿပစ္စယဘူတေ သဝိတက္က-သဝိစာရဓမ္မေ အဝိတက္ကအဝိစာရဓမ္မေ စ.... ဒေါမနဿန္တိ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

အဝိတက္ကအဝိစာရပဉ္ဟ (တိ) [အဝိတက္ကအဝိစာရ +ပဉ္ဟ] အဝိတက္ကအဝိစာရတရားနှင့်စပ်သော အမေးပုစ္ဆာ။ အဝိတက္ကအဝိစာရပဉ္ဟေ ဧကော-ယ မာတုယာတိ မနောမာတုယာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇။

အဝိတက္ကအဝိစာရပဒဝိဿဇ္ဇန (န) [အဝိတက္က-အဝိစာရ+ပဒ+ဝိဿဇ္ဇန]အဝိတက္ကအဝိစာရ ပုဒ်၏–အဖြေ–ဝိဿဇ္ဇနာ။ အဝိတက္ကအဝိ-စာရပဒဝိဿဇ္ဇနေ "ဝိစာရော စာ" တိ ဝတ္တဗ္ဗံ န သက္ကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။

အဝိတက္ကအဝိစာရဘာဝ (ပု) [အဝိတက္ကအဝိ-စာရ+ဘာဝ] ဝိတက်လည်းမရှိ ဝိစာရလည်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဧဝံ အဝိတက္ကအဝိစာရ-ဘာဝဿ ဟေတုပရိဒီပကဥ္စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၇။

အဝိတက္ကအဝိစာရဘာဝဟေတုဒီပက (တိ) [အ-ဝိတက္ကအဝိစာရ ဘာဝ + ဟေတု + ဒီပက] ဝိတက်မရှိသည်၏ အဖြစ်, ဝိစာရ မရှိသည်၏ အဖြစ်၏ အကြောင်းကို ပြတတ်သော။ အဝိတက္ကအဝိစာရဘာဝဟေတုဒီပကေန စ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစနေနေဝ ဝိတက္ကဝိစာ-ရာဘာဝေါ ဒီပိတော....။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၃။

အဝိတက္ကအဝိစာရဘူမိ (ထီ) [အဝိတက္က+အဝိ-စာရ+ဘူမိ] (၁) ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ ဖြစ်ရာ မဟုတ်သော စိတ်။ (၂) ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ ဖြစ်ရာမဟုတ်သော စိတ်စေတသိက် တရား အပေါင်း။ သုခဘူမိ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၇၄) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ အဝိတက္ကအဝိစာရဘူမိယံ ကာမာ-ဝစရေ ရူပါဝစရေ အရူပါဝစရေ....။ အဘိ၊ ၈။၂၀၇။

အဝိတက္ကအဝိစာရဝစန (န) [အဝိတက္ကအဝိ-စာရ+ဝစန] အဝိတက္ကအဝိစာရ-ပုဒ်ကို–ဟော–ဆို–ခြင်း။ ကိံ ပုန အဝိတက္ကအဝိ-စာရဝစနေန ကတေနာတိ?။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၆၀။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၃။

အဝိတက္ကအဝိစာရဝိပဿနာ (ထီ) [အဝိတက္က-အဝိစာရ+ဝိပဿနာ] အဝိတက္က အဝိစာရ-သောမနဿ၌–ဖြစ်သော–ရှုဆင်ခြင်သော –ဝိပဿနာ။ အဝိတက္က အဝိစာရ ဝိပဿနာ ပဏ္ဍိတတရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ အဝိတက္ကအဝိ-စာရဝိပဿနာ ပဏ္ဍိတတရာ သမ္မသိတမေ္မ-ဝသေနပိ ဝိပဿနာယ ဝိသေသသိဒ္ဓိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၅။

အဝိတက္ကဂ္ဂဟဏ (န) [အဝိတက္က+ဂဟဏ] အဝိ-တက္က-သဒ္ဒါ။ သာ ပန ဝိစာရမရိယာဒတာ ဝိတက္ကာဘာဝေန ဧတေသံ ဇာတာတိ အဝိ-တက္ကဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၄၃။

အဝိတက္ကစိတ္တ (န) [အဝိတက္က+စိတ္တ] ဝိတက်–မရှိ–နှင့်မယှဉ်–သောစိတ်။ ယဒိ ဧဝံ ကထံ အဝိတက္ကစိတ္တံ အာရမ္မဏံ အာရောဟတီတိ? ဝိတက္ကဗလေနေဝ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၇။

အဝိတက္ကစုတိ (ထီ) [အဝိတက္က+စုတိ] ဝိတက်မှ ကင်းသော စုတိ၊ အဝိတက္ကစုတိ။ အဝိတက္က-

စုတိယာ သဝိတက္ကပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၆။

အဝိတက္ကစျာယီ (တိ)[အဝိတက္က+စျာယီ]ဝိတက်မရှိသော စတုတ္ထစျာန်ဖြင့် ရှုလေ့ ကြံလေ့ရှိသော၊သူ။ အညာယ ဓမ္မံ အဝိတက္ကစျာယီ။ သံ၊၁။၁၂၇။ အဝိတက္ကစျာယီတိ အဝိတက္ကေန စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ဈာယန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

အဝိတက္ကတာ (ထီ) [အဝိတက္က+တာ] ဝိတက်မရှိသည်၏အဖြစ်။ ပဉ္စကနယေ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ကိံ သဝိစာရတာယ ပဌမဇ္ဈာနပက္ခိကံ ဥဒါဟု အဝိတက္ကတာယ ဒုတိယဇ္ဈာနပက္ခိကံ....။ အနုဋီ၊၁။၁၁၀။

အဝိတက္ကတ္တ (နှ) [အဝိတက္က+တ္တ] ဝိတက်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝိစာရမတ္တဝစနေန အဝိတက္ကတ္တေ သိဒ္ဓေ....။ မူလဋီ၊၁။၄၀။ (–အနုဋီ၊၁။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။)

အဝိတက္ကန (နှ) [န+ဝိတက္ကန] မကြံစည်ခြင်း။ ဝိတက္ကဝါရေသု အဝိတက္ကနဿ စ ဝိတက္ကနဿ စ ဇာနနေန သမ္ပဇာနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။

အဝိတက္ကဘာဝ (ပု) [အဝိတက္က+ဘာဝ] ဝိတက်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သာမညေန အဝိတက္ကဘာဝေန သဟ ဝိစာရမတ္တတာယ ဓမ္မဝိသေသနဘာဝံ ဒဿေတုံ....။ မူလဋီ၊၁။၄၀။

အဝိတက္ကဘူမိ (ထီ) [အဝိတက္က+ဘူမိ] (၁) ဝိတက်မဖြစ်ရာ စိတ်။ (၂) ဝိတက်မဖြစ်ရာ စိတ်စေတသိက် တရားအပေါင်း။ အဝိတက္ကဘူမိယံ ကာမာဝစရေ....။ အဘိ၊ဓ။၂၅၂။

အဝိတက္ကဝစန(နှ) [အဝိတက္က+ဝစန] အဝိတက္ကပုဒ်ကို ပြောခြင်း။ အဝိတက္ကာနံ အညေသမ္ပိ အတ္ထိဘာဝဇောတနတ္ထံ အဝိတက္ကဝစနံ။ မူလဋီ၊၁။၄၀။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ (တိ) [အဝိတက္က+ဝိစာရမတ္တ] ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'ကား မရှိ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'မျှသာ ရှိသော။ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ။ အဘိ၊ဓ။၂၊၁၄၅၊၁၅၆၊၂၀၇၊၂၅၉၊၂၆၈။ အဝိတက္ကာ စ တေ ဝိစာရမတ္တာ စာတိ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၅။ (– အဘိ၊ဝိ။၂၅၀။ ပဋိသံ။၄၇။ မဟာနိ။၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆၊၃၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၂။ အနုဋီ၊၂။၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။)

အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တပဒ (တိ) [အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ+ပဒ] အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ-ဟူသောပုဒ်နှင့် စပ်သော အမေးပုစ္ဆာ။ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တပဒေ ဧကေန ခန္ဓေနာတိအာဒိ သင်္ခါရက္ခန္ဓဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

အဝိတက္ကဝိသယ (တိ) [အဝိတက္က + ဝိသယ] အဝိတက္ကစျာန်လျှင် အရာရှိသော။ အဝိတက္ကသဟဂတ-ကြည့်။

အဝိတက္ကသဘာဝ (ပု) [အဝိတက္က+သဘာဝ] ဝိတက်မှကင်းသော သဘောရှိသော၊ ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော သဘောရှိသော။ ဝိတက္ကဿ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနသဘာဝတ္တာ, အညေသံ ဓမ္မာနဉ္စ အဝိတက္ကသဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၀၇။

အဝိတက္ကသဝိစာရ (ပု) [အဝိတက္က+သဝိစာရ] ဝိတက်မရှိ, ဝိစာရသာရှိသော တရား။ သဝိတက္ကအဝိစာရေ နိဝတ္တေတွာ အဝိတက္ကသဝိစာရေ ဒဿေန္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၁။

အဝိတက္ကသဟဂတ (တိ) [အဝိတက္က + သဟဂတ] ဝိတက်မရှိသော ဒုတိယစျာန်နှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ ဝိတက်မရှိသော ဒုတိယစျာန်ကို အာရုံပြုသော။ အဝိတက္ကသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိသေသဘာဂိနီ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၅။ အဝိတက္ကသဟဂတာတိ အဝိတက္ကံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ...

အဝိတက္ကသဟဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ အ-ဝိ ဘက္ကသဟဂတာတိ .... အဝိတက္ကာရမ္မဏာ အဝိတက္ကဝိသယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ (-ပဋိသံ။၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)

အဝိတက္ကာရမ္မဏ (တိ) [အဝိတက္က+အာရမ္မဏ] အဝိတက္ကစျာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ အဝိတက္ကသဟဂတ-ကြည့်။

အဝိတက္ကာဝိစာရ (တိ) [အဝိတက္က+အဝိစာရ] ဝိတက်လည်း မရှိ၊ ဝိစာရလည်း မရှိသော။ တတိယာဒီသု တီသု ဈာနေသု ဧကဂ္ဂတာ အဝိတက္ကာဝိစာရော သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၈၃။ ဥဘယရဟိတော အဝိတက္ကာဝိစာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။)

အဝိတက္ကာဝိစာရစုတိ (ထီ) [အဝိတက္ကာဝိစာရ+စုတိ] ဝိတက်လည်း မရှိ၊ ဝိစာရလည်း မရှိသော စုတိ။ အဝိတက္ကာဝိစာရစုတိယာ သဝိတက္ကသဝိစာရပဋိသန္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၆။

အဝိတက္ကာဝိစာရဘာဝဟေတုဒီပက (တိ) [အဝိတက္ကာဝိစာရ + ဘာဝ + ဟေတု + ဒီပက] ဝိတက်လည်းမရှိ ဝိစာရလည်းမရှိသည့် အဖြစ်၏ အကြောင်းကို ပြတတ်သော။ အဝိတက္ကာဝိစာရဘာဝဟေတုဒီပကေန စ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစနေနေဝ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝေါ ဒီပိတော။ မူလဋီ၊၁။၁၀၂။

အဝိတက္ကိတ (တိ) [န+ဝိတက္ကိတ] မကြံစည်အပ်သော။ တေသံ အဝိတက္ကိတော အစိန္တိတောပိ မရဏဖဿော အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။

အဝိတက္ကိတု (ပု) [န+ဝိတက္ကိတု] မကြံစည်-မစဉ်းစား-တတ်သောသူ။ အဝိတက္ကိတာ မစ္စု မုပဗ္ဗဇန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၇၂။ ဇာ၊၂။၁၆၀။ အဝိတက္ကိတာတိ အဝိတက္ကိတာရော အစိန္တိတာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။

အဝိတက္ကေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိတက္ကေတွာ] မကြံစည်မူ၍။ တေ အမနာပန္တိ ဝေ အဝိတက္ကေတွာ။ ထုလသုခုမာဒီသု ယထာလဒ္ဓေနေဝ သန္တုဿန် ပဋိလာဘသန္တောသော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

အဝိတထ (တိ) [န+ဝိတထ] မချွတ်ယွင်း-မဖောက်ပြန်-သော၊ မှန်ကန်သော။ ဣတိ ဣမေ ဒသ သမ္မာ ဘူတာ တစ္ဆာ ထထာ အဝိတထာ။ ဒီ၊၃။၂၂၈။ အဝိတထာတိ ယထာ ဝုတ္တာ န တထာ န ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၁။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ သံ၊၃။၃၇၇။ ပဋိသံ။၂၉၃။ အဝိတထာနီတိ ဝုတ္တသဘာဝေ ဝိပရိယာယဝိရဟိတာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၆။ (-နေတ္တိ။၄။ မိလိန္ဒ။၁၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၁၊၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၊၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁၊၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၁၂-၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၄-၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ အနုဋီ၊၃။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။) အနညထ-လည်း ကြည့်။

အဝိတထဂါ(ဂ္ဂါ)ဟက (တိ) [အဝိတထ+ဂဟ+ဏွု] မချွတ်ယွင်း - မှန်ကန် - သည်ကို ယူတတ်သော။ အရိယဉာဏ (မူလဋီ၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၃) ကြည့်။

အဝိတထဋ္ဌ (ပု) [အဝိတထ+အတ္ထ] မချွတ်ယွင်း-မှန်ကန်-သော အနက်သဘော။ အရိယသစ္စ(ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂) ကြည့်။

အဝိတထတာ (ထီ) [အဝိတထ+တာ] မချွတ်ယွင်းသည်၏ အဖြစ်။ တထတာ အဝိတထတာ အနညထတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ သံ၊၁။ ၂၆၄။ အဘိ၊က။၂၄၁။ သာမဂ္ဂီ ဥပဂတေသု

ပစ္စယေသု မုဟုတ္တမ္ပိ တတော နိဗ္ဗတ္တာနံ ဓမ္မာနံ အသမ္ဘဝါဘာဝတော အဝိတထတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ (−ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၈၁။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၄။)

အဝိတထတ္တ (န) [အဝိတထ+တ္တ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – သည်၏အဖြစ်။ န တထာ န ဟောန္တီတိ အဝိတထတ္တာ တထာဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၈၀။ (−နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄။)

အဝိတထဒေသန (တိ) [အဝိတထာ+ဒေသနာ] မချွတ်ယွင်းသော ဒေသနာ ရှိသော (မြတ်စွာဘုရား)။

အဝိတထဒေသနဘာဝပ္ပကာသန (န) [အဝိတထ-ဒေသန+ဘာဝ+ပကာသန] မချွတ်ယွင်း– မှန်ကန်–သော ဒေသနာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ သတ္ထု စ အဝိတထဒေသနဘာဝပ္ပ-ကာသနေန ဓမ္မေ ပသာဒဇနနတ္ထံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၂။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁။ အဝိတထာ ဒေသနာ ယဿ သော အဝိတထဒေသနော၊ .... အဝိ-တထဒေသနဿ ဘာဝေါ တသ္မိံ အဘိဓာန-ဗုဒ္ဓိနံ ပဝတ္တိဟေတုတာယာတိ အဝိတထ-ဒေသနဘာဝေါ၊....အဝိတထဒေသနဘာဝဿ ပကာသနံ တထာ။ မဏိဒီပ၊၁။၃၀-၄။

အဝိတထဒေသနာ (ထီ) [အဝိတထာ+ဒေသနာ] မချွတ်ယွင်း–မှန်ကန်–သော ဒေသနာ။

အဝိတထဒေသနာဘူတ (တိ) [အဝိတထဒေသနာ +ဘူတ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – သော ဒေသနာတော်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ သတ္ထုနော အဝိပရီတဓမ္မဒေသနာဘာဝေန အဝိတထဒေ-သနာဘူတေ ဓမ္မေတိ ဧတေန သတ္ထုနော.... ပသာဒါဝဟတံ အာဟ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂။

အဝိတထနာမ (တိ) [အဝိတထ+နာမ] မချွတ် ယွင်း – မှန်ကန် – သော အမည်ရှိသော။ ဣဓလောကပရလောကာနဋ္ဌမုနနဋ္ဌေန "မုနိ"-တိ အဝိတထနာမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ (−ဥင်း- ၃၃၄။) သစ္စနာမ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၇) လည်း ကြည့်။

အဝိတထဗျာကရဏ (န) [အဝိတထ+ဗျာက-ရဏ] မချွတ်မယွင်း–မဖောက်မပြန် – ဟုတ် မှန်စွာ–ဖြေဆိုခြင်း။ ယထာပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆာ နုရူပံ အဝိတထဗျာကရဏံ....သဗ္ဗညုဗျာကရ-ဏမေဝ နာမ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၂၃၁။

အဝိတထဘာဝ (ပု) [အဝိတထ+ဘာဝ] မချွတ် ယွင်း–မှန်ကန်–သည်၏ အဖြစ်။ တဿာ ပီတိမနတာယ အဝိတထဘာဝံ နိဿာယ သက္ကဿ ပုရတော သစ္စကိရိယာကရဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၅။ အရိယသစ္စ-လည်း ကြည့်။

အဝိတထဘာဝါဝဗောဓန (န) [အဝိတထဘာဝ +အဝဗောဓန] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – သည်၏ အဖြစ်ကို– သိစေခြင်း– ထင်စွာပြ ခြင်း။ ဝေမေတာနိ အတ္တနော ဉာဏပ္ပဟာန-ဒေသနာဝိသေသာနံ အဝိတထဘာဝါဝဗော-ဓနတော.... တထာနိ အဝိတထာနိ အနည-ထာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။

အဝိတထရူပ (တိ) [အဝိတထ+ရူပ] မချွတ် ယွင်း – မှန်ကန် – သော သဘောရှိသော။ အရိယသစ္စ (ဿ) အနက် (မူလဋ္ဌီ၊၂။၅၂) ကြည့်။

အဝိတထဝစန (တိ) [အဝိတထ+ဝစန] မချွတ် ယွင်း–မှန်ကန်–သော စကားရှိသော၊ သူ။ အဝိတထဝစနတော သစ္စဝါဒီတိ ဝေမတ္တော ဒဠှဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ အဒွေဇ္ဈဝစန,အမောဃဝစန-တို့လည်း ကြည့်။

အဝိတထဝါဒီ (တိ) [အဝိတထ+ဝဒ+ဏီ] မချွတ် ယွင်း–မှန်ကန်–သော စကားကို ဆိုလေ့ရှိ

သော၊ သူ။ တထဝါဒီ အဝိတထဝါဒီ အနညထဝါဒီ။ အဘိ၊က။၅၇။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။)

အဝိတထသစ္စဒေသနာ (ထီ) [အဝိတထ+သစ္စ+ဒေသနာ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန်သော – သစ္စာတရားကို ဟောကြားခြင်း။ အဝိတထသစ္စဒေသနတော သစ္စနာမော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၄၆။

အဝိတထသဘာဝ (တိ) [အဝိတထ+သဘာဝ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – သော သဘောရှိသော။ အဝိတထသဘာဝတော သစ္စမေဝ စ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၆။

အဝိတထသာမည (န) [အဝိတထ+သာမည] ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် – တူသည်၏အဖြစ် – တူခြင်း။ ယထာဝကေန ဝါ အဝိတထသာမညေန ဝတ္တုဝိဘာဝနာ ယထာဝကဝတ္ထုဝိဘာဝနာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၇။

အဝိတထသာမညယုတ္တ (တိ) [အဝိတထသာမည+ယုတ္တ] ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော။ အဝိတထသာမညယုတ္တံ ဉာဏာရမ္မဏံ ယထာဝကဝတ္ထု။ မူလဋီ၊၂။ ၁၉၇။ အဝိတထသာမညယုတ္တန္တိ တေနေဝ အဟေတုကတာဒိနာ ယထာဘူတေန သမာနဘာဝေန ယုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၈။

အဝိတထာဂမန (န) [အဝိတထ+အာဂမန] ဟုတ်မှန်သောတရားတို့ကို – ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ – သိခြင်း။ တထာဂတေနာတိ အတ္ထာနံ အဝိတထာဂမနံ အာဝိ ကရောတိ။ ဝဇိရ။ ၄၀၂။

အဝိတထေကပ္ပကာရတာလက္ခဏ (န) [အဝိတထ+ဧကပ္ပကာရတာ+လက္ခဏ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – သော တခုတည်းသော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော လက္ခဏာ။ လက္ခဏန္တိ ပဋ္ဌဝိညာဏာနံ ဥပ္ပန္နာရမ္မဏတာဒိအဝိတထေကပ္ပကာရတာလက္ခဏံ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၃၀။

အဝိတိဏ္ဏကင်္ခ (တိ) [န + ဝိတိဏ္ဏာ + ကင်္ခါ] မကူးမြောက် – မလွန်မြောက် – သေးသော ယုံမှားခြင်း ရှိသော၊ ယုံမှား ခြင်းကို မလွန်မြောက်သေးသော၊ သူ။ သောဓေန္တိ မစ္စံ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ။ ဓမ္မ။၃၄။ သုတ္တနိ။၃၁၇။ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ကင်္ခါယ အဝိတိဏ္ဏဘာဝေန အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ မစ္စံ သောဓေန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉။ န သောဓေန္တိ မစ္စံ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခန္တိ ကိလေသသုဒ္ဓိယာ ဝါ ဘဝသုဒ္ဓိယာ ဝါ အဝိတိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆံ မစ္စံ န သောဓေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၇။ (–သုတ္တနိ။၃၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၄။)

အဝိတိဏ္ဏတ္တ (န) [အဝိတိဏ္ဏ + တ္တ] မကူး – – မလွန် – မြောက်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ပန ဘဝကန္တာရတော အဝိတိဏ္ဏတ္တာ တဿ သာ ပရိယတ္တိ နိဿရဏတ္ထာယေဝ နာမ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၅။

အဝိတိဏ္ဏပရလောက (တိ) [အဝိတိဏ္ဏ+ပရလောက] မလွန်မြောက်သေးသော တမလွန်လောကရှိသော၊ တမလွန်လောကကို မလွန်မြောက်သေးသော၊သူ။ ယေ ပန အဒိဋ္ဌဓမ္မာ အဝိတိဏ္ဏပရလောကာ အာမိသစက္ခုကာ ဇီဝိကတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၆။

အဝိတိဏ္ဏဘာဝ (ပု) [အဝိတိဏ္ဏ+ဘာဝ] မလွန်မြောက်သေးသည်၏ အဖြစ်။ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခ-ကြည့်။

အဝိတိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆ (တိ) [အဝိတိဏ္ဏ+ဝိစိကိစ္ဆာ] မကူးမြောက်သော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ – ယုံမှားခြင်း – ကို မလွန်မြောက်သေးသော။ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခ-ကြည့်။

အဝိတ္ထတ (တိ) [န+ဝိတ္ထတ] မပြန့်ကျယ်သော။ တဒ္ဓိ အပတ္ထဋ္ဌံ အဝိတ္ထတဥ္စ ပထဝိံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၂။

အဝိတ္ထနတာ (ထီ) [အဝိတ္ထန+တာ] မခက်ထန်သည်၏ အဖြစ်။ ယာ တသ္မိံ သမယေ

ဝိညာဏက္ခန္ဓသ္မိံ .... အဒန္ဓနတာ အဝိတ္ထနတာ (အဝိတ္ထမ္ဘနတာ ?)။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၄။ အဝိတ္ထနတာ(အဝိတ္ထမ္ဘနတာ ?)တိ မာနဒိကိလေသဘာရဿ အဘာဝေန အထဒ္ဓတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

အဝိတ္ထာယန္တ (တိ) [န+ဝိတ္ထာယန္တ] ရှုံတီး ရှုံ့တွန့် မရှိသော၊ မကြောက်မရွံ့ နောက်မတွန့်သော၊သူ။ န ဟိ သက္ကာ အခီဏာသဝေန အသမ္ဘုဒ္ဓေန အဝိတ္ထာယန္တေန ဂမ္ဘီရော ပဉ္ဟော ဝိဿဇ္ဇေတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၉၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၆။)

အဝိတ္ထာရ (ပု) [န+ဝိတ္ထာရ] အကျယ်မချဲ့ခြင်း။ အပရိပူရံ အဝိတ္ထာရေန ပရဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတာ ဟောတိ။ အံ၊၁။၃၈၉။

အဝိတ္ထာရိတ (တိ) [န+ဝိတ္ထာရိတ] အကျယ်မချဲ့အပ်သော။ ယေ ပန ပါဠိယံ ဝိတ္ထာရိတံ အဝိတ္ထာရိတဉ္စ သဗ္ဗံ သင်္ဂဟေတွာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။ ၂၁၀။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၈၂။

အဝိတ္ထာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိတ္ထာရေတွာ] အကျယ်မချဲ့မူ၍။ တံ သုဝိညေယျန္တိ အဝိတ္ထာရေတွာ ပကာရန္တရေဟိ ဒဿေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၈၅။

အဝိတ္ထိဏ္ဏ (တိ) [န+ဝိတ္ထိဏ္ဏ] မကျယ်ပြန့်သော။

အဝိတ္ထိဏ္ဏတာ (ထီ) [န+ဝိတ္ထိဏ္ဏ+တာ] မကျယ်ပြန့်သည်၏အဖြစ်။ တာဒိသဿ ဒါရုအာဓာရကဿ အဝိတ္ထိဏ္ဏတာယ ဠပိတောပိ ပတ္တော ပတတိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၃၁။

အဝိဒဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အ+ဝိဒဟိတွာ] မစီရင်မူ၍၊ မကျင့်သုံးမူ၍။ ယော ဒသဝိဓေ ကုသလကမ္မေ သတိ ဓမ္မမေဝ အဝိဒဟိတွာ အဓမ္မံ ဝိဒဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၉။

အဝိဒိတ (တိ)[န+ဝိဒိတ] မသိအပ်သော၊ မထင်ရှားသော။ အဝိဒိတဉ္စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၃၁။ အဝိဒိတန္တိ ပဋိဂ္ဂဏှာမီတိ စေတနာယ အဘာဝေန အဝိဒိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ အဝိဒိတာန(အဘိ၊ဓ။၇၅)န္တိ ဉာဏေန အပါကဋာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ (–ဒီ၊၁။၂၁၂။ မ၊၂။ ၇၃။ သံ၊၃။၁၉၄။ အဘိ၊ဝိ၊၁၃၀။ အဘိ၊ က။၂၂၀။ ပဋိသံ။၃၇၅။ မဟာနိ။၁၃၀၊ ၂၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၃၊၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇၊ ၁၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၅၊၁၅၀။ ဝဇိရ။၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၈၉။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၂၀။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၁။)

အဝိဒိတကမ္မာဝဒါန (တိ) [အဝိဒိတ + ကမ္မာဝဒါန] မထင်ရှားသော–အလုပ်စွမ်းရည်–လုပ်ရည်ကိုင်ရည်–ရှိသော၊ အလုပ်စွမ်းရည်မထင်ရှားသေးသော၊ သူ။ အညာတောတိ အပါကဋဂုဏော အဝိဒိတကမ္မာဝဒါနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။

အဝိဒိတကရဏဋ္ဌ (ပု) [အဝိဒိတ + ကရဏ + အတ္ထ] မထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော အနက်သဘော။ အဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန တပ္ပဋိစ္ဆာဒကော မောဟော ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၂။)

အဝိဒိတဂ္ဂ (တိ) [အဝိဒိတ+အဂ္ဂ] မသိ–အပ်–နိုင်–သော အစရှိသော၊ အစမထင်သော။ အနမတဂ္ဂ-ကြည့်။

အဝိဒိတဂ္ဂတ္တ (န) [အဝိဒိတဂ္ဂ+တ္တ] မသိအပ်သော အစရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမတအဂ္ဂတ္တ-ကြည့်။

အဝိဒိတဋ္ဌ (ပု) [အဝိဒိတ+အတ္ထ] မထင်ရှားသောအနက်သဘော။ စိတ္တဿ အဘိနီဟာရော နာနတ္တံ ဟောတိ ဝိဒိတဋ္ဌေန စ အဝိဒိတဋ္ဌေန စ။ ပဋိသံ။၆၁။ ဝိဒိတဋ္ဌေန စ အဝိ-

ဒိတဋ္ဌေန စာတိ ဋ္ဌေ...ဒိန္နမ္ပိ န သုဝိဒိတဋ္ဌော အဝိဒိတဋ္ဌောဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အဝိဒိတဋ္ဌာန (န) [အဝိဒိတ+ဌာန] မသိအပ်သောအရာ။ ကိံ သော အတ္တနော ဝိဒိတဋ္ဌာနေ ပဋိက္ကမ္ပံ ကရောတိ အဝိဒိတဋ္ဌာနေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။

အဝိဒိတတ္တ (န) [အဝိဒိတ+တ္တ] မသိအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အထဿ ယာ နိဗ္ဗာနဿ အဝိဒိတတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။)

အဝိဒိတနိဗ္ဗာန (တိ) [အဝိဒိတ+နိဗ္ဗာန] မသိအပ်–မရအပ်–သော နိဗ္ဗာန်ရှိသော၊သူ။ အဝိဒိတနိဗ္ဗာနာ တိတ္ထိယာ ဝိယ အနယံ ဒုက္ခံ ဗျသနံ နာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အဝိဒိတနိဗ္ဗာနာတိ အပ္ပဋိလဒ္ဓနိဗ္ဗာနာ မိစ္ဆာပဋိပန္နတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂။

အဝိဒိတာနိသံသ (တိ) [အဝိဒိတ+အာနိသံသ] မသိအပ်သော–အကျိုးဆက်–အာနိသင်–ရှိသော။ န စ သက္ကာ ကိဉ္စိ အဒိဋ္ဌာဒီနဝံ ပဟာတုံ အဝိဒိတာနိသံသံ ဝါ အဓိဂန္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၇။

အဝိဒိတိန္ဒြိယတာ (ထီ) [အဝိဒိတ+ဣန္ဒြိယ+တာ] မထင်ရှား–မသိသာ–သော ဣန္ဒြေရှိသည်၏ အဖြစ်။ မဟလ္လကဿ ကိဉ္စိ အဇာနနတော အဝိဒိတိန္ဒြိယတာယ ဝါ "ပေါတ္ထကရူပသဒိသဿာ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၁။

အဝိဒ္ဒူ (တိ) [န+ဝိဒ္ဒူ] ပညာမရှိသော၊သူ။ ယထာ တံ အဝိဒ္ဒသုနောတိ ယထာ အဝိဒ္ဒူနော ဗာလဿ အန္ဓပုထုဇ္ဇနဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

အဝိဒူရ (တိ) [န+ဝိဒူရ၊ ဝိဒူရပဋိပက္ခတ္တာ အဝိဒူရံ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၀၆။] အနီး၊ အနီးအပါး။ ဝေသာလိယာ အဝိဒူရေ ကလန္ဒဂါမော နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဝဇီရ။၃၀၊၃၂၊၆၆-၇။ ဘဂဝတော အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၅၅၊၃၃၆။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၈)တိ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတရာဇဿ အဝိဒူရေ သမီပေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၇။ (–ဝိ၊၁။၁၉၄၊၂၂၂၊ ၃၀၉။ ဝိ၊၂။၉၅၊၂၇၄။ မ၊၁။၃၁၈။ သံ၊၂။ ၃၈၈။ အံ၊၃။၄၄၇။ ဥဒါန။၁၆၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁၀။ ဇာ၊၂။၃၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၊၂၁၄၊၂၅၇။ ဝိ:ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇၊၂၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၊၁၃၇၊၂၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆၊၂၉၀၊၂၉၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၊၂၉:၇၀ ၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉၊၃၇၀၊ ၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀၊၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀၊ ၂၁၀၊၂၅၂၊၂၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁၊၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၂၊၁၆၉၊၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၈။ ခုဒ္ဒ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၊၁၆၃၊၂၆၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၊၄၃၊၈၆၊၂၅၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၊၃၄၊၁၉၃။)

အဝိဒူရဂတ (တိ) [အဝိဒူရ+ဂတ] အနီးသို့ ရောက်သော၊ အနီး၌တည်သော။ ဧတ္တ စ သစေ ဂါမော အဝိဒူရဂတော ဟောတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၁၉။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အဝိဒူရဂတူပနိဓာ (ထီ) [အဝိဒူရဂတ+ဥပနိဓာ] အနီး၌တည်သော ဝတ္ထုကိုထောက်၍ ဆိုအပ်သော ပညတ်၊ အဝိဒူရဂတူပနိဓာ-မည်သော ပညတ်။ အဝိဒူရဂတံ ဥပနိဓာယ ဝုတ္တတာယ အဝိဒူရဂတူပနိဓာ နာမ။ အဘိ:ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ သာ ပနေသာ...အဝိဒူရဂတူပနိဓာ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၅။

အဝိဒူရဂါမဝါသီ (တိ) [အဝိဒူရ+ဂါမဝါသီ] အနီး၌ရှိသော ရွာ၌နေသော၊သူ။ အညေသံ ပန တဿ အာရာမဿ အဝိဒူရဂါမဝါသီနံ မနုဿာနံ ဝိဟာရဿ သမီပေ အာရာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။

အဝိဒူရဋ္ဌာန (န) [အဝိဒူရ+ဌာန] အနီးဖြစ်သော အရပ်။ ပဋိက္ကမိတွာ အဝိဒူရဋ္ဌာနေ

နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၊၂၀၉၊၃၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။)

အဝိဒူရတ္တ (န) [အဝိဒူရ+တ္တ] မဝေးသည်၏ အဖြစ်၊ နီးသည်၏အဖြစ်။ တာသံ အဝိဒူရတ္တာ ဥတ္တရာပေါတိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

အဝိဒူရတ္ထ (ပု) [အဝိဒူရ+အတ္ထ] အနီးဟူသော အနက်။ အဝိဒူရတ္ထေ စ နေ·သဒ္ဒေါ ပဋ္ဌ- မျှန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆။

အဝိဒူရဘဝတ္တ (န) [အဝိဒူရ+ဘဝ+တ္တ] အနီး၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿာ ဟေဋ္ဌာ နာဂ- ဘဝနမ္ပိ အဝိဒူရဘဝတ္တာ စမ္ပာ နာမ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။ (—သာရတ္ထ၊၁။၆၂။)

အဝိဒူရေနိဒါန (န) [အဝိဒူရေ+နိဒါန] အဝိဒူရေ နိဒါန်း၊ (ဒေသနာတော်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏) မနီးမဝေးဖြစ်သော အကြောင်း။ တုသိတ- ပုရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝဗောဓိမဏ္ဍာ အဝိ- ဒူရေနိဒါနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၊၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။)

အဝိဒ္ဒသု (ပု) [န+ဝိဒ္ဒသု] ပညာမရှိ—မသိ— နားမလည်—မိုက်ကန်း—သောသူ။ သာဒိ- ယန္တိ အဝိဒ္ဒသူ။ ဝိ၊၄။၄၉၃။ အံ၊၁။၃၆၃။ အဝိဒ္ဒသူတိ အဝိဇာနန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ အဝိဒ္ဒသူတိ အန္ဓဗာလာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ အဝိဒ္ဒသူ(ဓမ္မ၊၅၁)တိ အဝိညူ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (—မ၊၁။၃၈၅။ သံ၊၂။၉၁။ သံ၊၃။၃၄၂။ အံ၊၁။၁၃၅၊၃၈၃။ အံ၊၃။၄၂၉။ သုတ္တနိ။ ၃၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၅၊၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၃၁၊ ၁၆၂၊ ၄၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၉၊၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၇။)

အဝိဒ္ဒသုဘာဝ (ပု) [အဝိဒ္ဒသု+ဘာဝ] ပညာ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပဿန္တိတိ အဝိဒ္ဒသုဘာ- ဝေန တဏှာဝိပန္နတာယ ဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။)

အဝိဓေယျ (တိ) [န+ဝိ+ဓာ+ဏျ] မစီမံနိုင် သော၊ အစိုးမရသဖြင့် မိမိသဘောကျဖြစ် အောင် စီမံပြုလုပ်၍ မရစကောင်းသော။ သညာသင်္ခါရာ အဝိဓေယျတော အနတ္တာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀။

အဝိဓေယျကတာ (ထီ) [အဝိဓေယျ+က+ တာ] မိမိသဘောကျဖြစ်အောင် မစီမံ မပြု လုပ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ သင်္ခါရေ ပရတော ပဿာတိ သဗ္ဗပိ သင်္ခါရေ အဝိဓေယျက- တာယ "ပရေ"တိ ပဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၇။

အဝိဓေယျတ္ထ (ပု) [အဝိဓေယျ+အတ္ထ] မစီမံမပြု လုပ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သ ဘော။ အဝိဓေယျတ္ထေန ပရတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၃။

အဝိဓေယျတာ (ထီ) [အဝိဓေယျ+တာ] (က) (နိဿယည်းယူရန်) မစီစဉ်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) (အစိုးမရသဖြင့် မိမိသဘောကျ ဖြစ် အောင်) မစီမံ မပြုလုပ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ (က) ဝေရူပံ အဝိဓေယျတံ ဝိနာ နိဿယ- ဒါယကရဟိတဋ္ဌာနေ ဝသံ ဥပဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ (ခ) အဝသတာယ အဝိဓေယျတာယ စ ပရတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ (—မ၊ဋီ၊၃။၆၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၇။)

အဝိဓေယျိန္ဒြိယတာ (ထီ) [အဝိဓေယျ+ဣန္ဒြိ- ယ+တာ] မစီမံမဆောင်ရွက်နိုင်သော မျက် စိ နား-စသော ဣန္ဒြေရှိသည်၏ အဖြစ်၊ နား ထိုင်း မျက်စိမွဲ ဖြစ်၍ သိက္ခာချမှု ကိစ္စ၌

အထောက်အကူ မပြုနိုင်ခြင်း။ အဝိဓေယျိန္ဒြိယတာယ "ပေါတ္ထကရူပသဒိသဿာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၉၉။

အဝိဒ္ဓ (တိ) [န + ဝိဒ္ဓ] မထွင်းဖောက်အပ်သော။ ဝိရဇ္ဈိတွာ ဂတေ သလ္လေ အဝိဒ္ဓေါဝ "ဝိဒ္ဓေါသိ မယာ"တိ .... သည့် ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၊၄၄၃။)

အဝိဒ္ဓံသနီယ (တိ) [န + ဝိဒ္ဓံသနီယ] မဖျက်ဆီး – အပ် – နိုင် – သော။ စန္ဒိမသူရိယေဟိပိ အဝိဒ္ဓံသနီယာ အသုရကာယတမာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

အဝိဒ္ဓံသိတတ္တ (န) [န+ဝိဒ္ဓံသိတတ္တ] မဖျက်ဆီးအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗသော အဝိဒ္ဓံသိတတ္တာ န သဗ္ဗာကာရေန သဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၂။

အဝိဒ္ဓံသိယမာန (တိ) [န + ဝိဒ္ဓံသိယမာန] မဖျက်ဆီးအပ်သော။အဝိကိရိယမာန-ကြည့်။

အဝိဒ္ဓကဏ္ဏ (တိ) [အဝိဒ္ဓ+ကဏ္ဏ] မဖောက်အပ်သောနားရှိသော၊ နားမထွင်းဖောက်ရသေးသော။ သစေ အဝိဒ္ဓကဏ္ဏော တမ္ပိ အဝိဒ္ဓကဏ္ဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အဝိဒ္ဓကဏ္ဏောတိ ကုလစာရိတ္တဝသေန ကဏ္ဏာလင်္ကာရပိဠန္ဓနတ္ထံ အဝိဇ္ဈိတကဏ္ဏော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။)

အဝိဒ္ဓဿု (တိ) [န+ဝိဒ္ဓဿု] မဖျက်ဆီး အပ်သော။ မဏ္ဍခေတ္တေတိ ဉီသခါရာဒိဒေါသေဟိ အဝိဒ္ဓဿေ သာရက္ခေတ္တေ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၅။

အဝိဒ္ဒါ[1] (တိ) [န+ဝိဒ္ဒါ] မသိသော၊ ပညာမရှိသော၊ သူ။ တေ အဝိဒ္ဒါ ဝ္ဓမ ဗြူဟိ မီရ။ ဒီ၊၂။၁၆၅။ တေ အဝိဒ္ဒါတိ တေ အာမဂန္ဓေ အဟံ အဝိဒ္ဒါ၊ န ဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ အဝိဒ္ဒါတိ န ဝိဒိတဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၀။ အဝိဒ္ဒါ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃)တိ သုတာဒိဝိရဟေန အရိယမဂ္ဂဿ အကောဝိဒတာယ အပဏ္ဍိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၇။ (–မ၊၁။ ၃၈၅။ မ၊၃။၆၉။ သံ၊၂။၈၅။ ဥဒါန။၁၂၁။ သုတ္တနိ။၃၉၂။ ထေရ။၂၅၁။ မဟာနိ။၂၂၂။ စူဠနိ။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀၊၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၅၊၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄၊၃၁၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ မူလဋီ၊၁။၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၆၆၊၂၉၁။)

အဝိဒ္ဒါ[2] (ကြိ) [ဝိဒ+အာ] သိပြီ။ အဝိဒ္ဒါ ဘူရိမေဓသော။ အံ၊၃။၂၄၂။ အဝိဒ္ဒါတိ အညာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။

အဝိနဋ္ဌ[1] (တိ) [န+ဝိနဋ္ဌ] မပျောက်ပျက်– မပျက်စီး–သော။ ဝိနယေ အဝိနဋ္ဌမှိ၊ ပုန တိဋ္ဌတိ သာသနံ။ ဝိ၊၃။၁၃၇။(–ဝိ၊၁။၂၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။ အနုဋီ၊ ၃။၁၃၁။)

အဝိနဋ္ဌ[2] (တိ) [အ+ဝိနဋ္ဌ။ "အ"အနက်မရှိ။] ယုတ်လျော့သော။ အဝိနဋ္ဌော ပုနရဋ္ဌရ(အပ၊၂။၇၀)န္တိ အဟံ ပုန အန္တရံ အန္တရာဘဝေ မဋ္ဌော ပရိနဋ္ဌော ပရိဟီနော အဟောသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အဝိနဋ္ဌစ္ဆဝိ (တိ) [အဝိနဋ္ဌ+ဆဝိ] မပျက်စီးသော အရေရှိသော။ ဇေကံ တရုဏိတ္တိရူပံ အဓုနာ မတံ အဝိနဋ္ဌစ္ဆဝိံ နိမ္မိနိတွာ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

အဝိနဋ္ဌတ္တ (န) [အဝိနဋ္ဌ+တ္တ] မပျက်စီးသည်၏ အဖြစ်။ မတမတ္တာယပိ ဂါဝိယာ တေသံ သန္နိဝေသဿ အဝိနဋ္ဌတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၀။

အဝိနဋ္ဌဗြဟ္မလောက (ပု) [အဝိနဋ္ဌ + ဗြဟ္မလောက] မပျက်စီးသော ဗြဟ္မာ့ပြည်။ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠဗ္ဘန္တရေ ယာဝ

အဝိနဋ္ဌပြဟ္မလောကာ ပုရေတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၈၂။)

အဝိနဋ္ဌဘောဂ (ပု) [အဝိနဋ္ဌ+ဘောဂ] မပျက်စီးသော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ သရီရံ သပရိဂ္ဂဟန္တိ သရီရဉ္စေဝ စောရာဒီနံ ဝသေန အဝိနဋ္ဌဘောဂေ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။

အဝိနဋ္ဌရူပ (နု) [အဝိနဋ္ဌ+ရူပ] မပျက်စီးသော ရုပ်။ သောပိ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဘာဝမပ္ပတ္တေ အဝိနဋ္ဌရူပေ ဧဝ ဣစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။

အဝိနဋ္ဌိန္ဒြိယ (တိ) [အဝိနဋ္ဌ+ဣန္ဒြိယ] မပျက်စီးသော ဣန္ဒြေရှိသော။ အဝိနဋ္ဌိန္ဒြိယာဝ မနုဿိတ္ထိ ဣဓာဓိပ္ပေတာ။ ဝဇိရ။၁၈၂။

အဝိနဒ္ဓ (တိ) [န+ဝိနဒ္ဓ] မဖွဲ့–မထုံး–အပ်သော။ အဝိနဒ္ဓေါပိ ဝါ ကေဝလံ ပုပ္ဖမိဿကော ကေသကလာပေါ ဣဓ "ဝေဏီ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အဝိနဒ္ဓစမ္မ (တိ) [အဝိနဒ္ဓ+စမ္မ] မဖွဲ့ကြက်အပ်သော သားရေရှိသော၊ သားရေဖြင့် မဖွဲ့ကြက်ရသေးသော။ တုစ္ဆပေါက္ခရန္တိ အဝိနဒ္ဓစမ္မံ ဘေရိပေါက္ခရံ ဝီဏာပေါက္ခရဉ္စ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။

အဝိနဒ္ဓစမ္မဘေရိဝီဏာ (ထီ) [အဝိနဒ္ဓစမ္မ+ဘေရိ+ဝီဏာ] မဖွဲ့ကြက်အပ်သော သားရေရှိသော စည်, စောင်း။ တုစ္ဆပေါက္ခရန္တိ အဝိနဒ္ဓစမ္မဘေရိဝီဏာနံ ပေါက္ခရံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။

အဝိနန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနန္ဓိတွာ] မဖွဲ့မူ၍၊ မထုံးမူ၍။ ဝေဏိံ နာမ ဝိနန္ဓိတွာ ဝါ အဝိနန္ဓိတွာ ဝါ .... ကတကေသကလာပဿေတံ အဓိဝစနံ။ ကင်္ခါ။၁၂၈။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၉။)

အဝိနယ (ပု) [န+ဝိနယ] ဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား၊ (သုတ္တန်ဒေသနာအားဖြင့် ရာဂ စသည်တို့ကို မစောင့်စည်းခြင်း, မပယ်ခြင်းသည် အဝိနယ မည်၏။ ဝိနည်းဒေသနာအားဖြင့် ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိစသော ဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော ဝတ္ထုဝိပတ္တိ စသည်သည် အဝိနယမည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆-ကြည့်။) ပုရေ အဝိနယော ဒိပ္ပတိ။ ဝိ၊၄။၄၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အဝိနယောတိ ပဟာနဝိနယသံဝရဝိနယာနံ ပဋိပက္ခဘူတော အဝိနယော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅။ (– ဝိ၊၃။၅၀၁-၃။ ဝိ၊၄။၃၇၁။ ဝိ၊၅။ ၁၆၈၊၂၀၂။ အံ၊၁။၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃၊၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။)

အဝိနယကမ္မ (နု) [အဝိနယ+ကမ္မ] ဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော အမှု၊ ဝိနည်းကံ မဟုတ်သော ကံ။ အဓမ္မကမ္မံ တံ ဥပါလိ အဝိနယကမ္မံ။ ဝိ၊၃။၄၄၈။ အဝိနယကမ္မာနိ ပဝတ္တန္တိ။ အံ၊၁။၇၄။ အဝိနယကမ္မာနီတိ ဥဗ္ဗိနယာနိ ကမ္မာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (– ဝိ၊ ၃။၄၄၉။ ဝိ၊၄။၅၊၁၅၊၂၉၊၄၁၊၇၁။)

အဝိနယဝေ (တိ) [န+ဝိနယဝေ] ဝိနည်းစိုရ် မဟုတ်သော၊ ဝိနည်းကို မဆောင်သော၊သူ။ အဝိနယဝေသာ ဟိ သံဃမဇ္ဈေ ကထေန္တဿ အယံ သာရဇ္ဇံ ဩက္ကမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၁။)

အဝိနယဓာရိတာ (ထီ) [န + ဝိနယဓာရီ + တာ] ဝိနည်းကို မဆောင်ဘူးသည်၏အဖြစ်။ အဝိနယဓာရိတာယ မညေ တွံ အဇာနန္တော ဝဝံ ဝဒေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

အဝိနယန (နု) [န+ဝိနယန] ရာဂစသည်တို့ကို –မဆုံးမခြင်း – မစောင့်စည်းခြင်း – မပယ်ဖျောက်ခြင်း–မဆင်ခြင်ခြင်း။ အယံ အဝိနယော နာမ ရာဂါဒီနံ အဝိနယနတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၅။

အဝိနယဝစနတ္ထ (နု) [န+ဝိနယ+ဝစန+တ္ထ] ဝိနည်း၌လာသော စကား–ဝိနည်းစကား–

မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အဝိနယဝစနတ္တာ တံ အပ္ပမာဏံ။ ဝိမတိ၊၃။၃၅၃။

အဝိနယဝါဒီ (တိ) [န+ဝိနယ+ဝဒ+ဏီ] (က) ဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် – ဝိနည်းနှင့် မညီသည်–ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော။ (ခ) ဝိနည်းကို ပြောဆိုလေ့မရှိသော။ (ဂ) သံဝရဝိနည်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော – အသံဝရဝိနည်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော–စကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ (က) (ခ) အဝိနယဝါဒီ ဒေဝဒတ္တော။ ဝိ၊၁။၂၆၇။ အဝိနယဝါဒီ (အံ၊၁။၂၀၂)တိ ဝိနယံ န ဝဒတိ အဝိနယံ ဝဒတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ အဝိနယံ ဝဒတိ, နော ဝိနယန္တိ အဝိနယဝါဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (– ဝိ၊၄။၄၈၁။ အံ၊၁။၃၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂။) (ဂ) အဝိနယဝါဒီ (မ၊၁။၃၅၆) တိ အသံဝရဝိနယပဋိသံယုတ္တဿ ဝတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အဝိနယသညီ (တိ) [အဝိနယ+သညာ+ဤ] ဝိနည်းမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ယော စ ဝိနယေ အဝိနယသညီ၊ ယော စ အဝိနယေ အဝိနယသညီ။ ဝိ၊၅။၂၁၆။ (–အံ၊၁။၈၅။)

အဝိနဿက (တိ) [န + ဝိနဿက] မပျက်စီးသော၊ ပျက်စီးခြင်း မရှိသော။

အဝိနဿကသညာ (ထီ) [အဝိနဿက+သညာ] ပျက်စီးခြင်းမရှိ ဟူသော အမှတ်သညာ။ အဝိနဿကသညာယ ကောစိ မောဟေန နိမိတ္တံ ကရေယျ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။

အဝိနဿန (န) [န+ဝိနဿန] မပျက်စီးခြင်း၊ ပျက်စီးမှုမရှိခြင်း။

အဝိနဿနက (တိ) [အဝိနဿန+က] ပျက်စီးခြင်းမရှိသော၊ မပျက်စီးသော။ ဘာဝန္တိ သဗ္ဗံ သဒါ ဘာဝံ အဝိနဿနကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၈။

အဝိနဿနဓမ္မ (တိ) [အဝိနဿန+ဓမ္မ] မပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ အဝိနဿနဓမ္မေသု တမ္ဗလောဟဘာဇနာဒိသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

အဝိနဿန္တ (တိ) [န+ဝိနဿန္တ] မပျက်စီးသော။ တမေဝ ဓမ္မံ သုဝဏ္ဏဘာဇနေ ပက္ခိတ္တသီဟဝသံ ဝိယ အဝိနဿန္တမေဝ ဓာရေတီတိ ဓမ္မဓရော စ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (– သာရတ္ထ၊၂။၂၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။)

အဝိနဿမာန (တိ) [န+ဝိနဿမာန] မပျက်စီးသော။ သုဝဏ္ဏဘာဇနေ ပက္ခိတ္တတေလမိဝ အဝိနဿမာနံ ဓာရေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၄။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၀။)

အဝိနာဘာဝ (ပု) [န+ဝိနာဘာဝ] မကင်းမူ၍ (မကွဲ–မကွာ) ဖြစ်ခြင်း၊ ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်း၊ မကင်းမူ၍ဖြစ် – ကင်း၍မဖြစ် – သောနည်း၊အဝိနာဘာဝနည်း။ အဝိနာဘာဝတော နိမုဇ္ဇနမ္ပိ တေ ကရောန္တိယေဝ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၇။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၅၈၊၁၃၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၅၊၂၉၀။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ မူလဋီ၊၁။၅၆။ အနုဋီ၊ ၁။၁၉၆။ အနုဋီ၊၂။၉၂။ အနုဋီ၊၃။၁၆၆၊ ၂၈၆၊၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၉၉။ နေတ္တိဋီ။ ၆၁၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃။)

အဝိနာဘာဝတ္တ (န) [အဝိနာဘာဝ+တ္တ]မကင်းမူ၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ ဟေတုဖလာနံ ပရမတ္ထတော အဝိနာဘာဝတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။

အဝိနာဘာဝတ္ထ (ပု) [အဝိနာဘာဝ + အတ္ထ] မကင်းမူ၍ ဖြစ်ခြင်းအနက်။ သဟာတိ ဝါ အဝိနာဘာဝတ္ထေ နိပါတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

အဝိနာဘာဝဓမ္မ(ပု)[အဝိနာဘာဝ+ဓမ္မ]မကောင်းမှု၍ ဖြစ်သော တရား၊ အတူတကွဖြစ်သော တရား။ အဝိနိဘုတ္တဓမ္မေတိ အဝိနာဘာဝဓမ္မေ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။

အဝိနာဘာဝိတာ (ထိ) [အဝိနာဘာဝီ+တာ] မကောင်းမှု၍ ဖြစ်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဋ္ဌေသောမနဿရဟိတံ နတ္ထီတိ အဝိနာဘာဝိတာယ "ဗလဝတရံ ပီတိသောမနဿ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။(—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၉။)

အဝိနာဘာဝိဓမ္မဗျာပါရ (ပု) [အဝိနာဘာဝီ+ဓမ္မ+ဗျာပါရ] မကောင်းမှု၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော တရားတို့၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရ။ အဝိနာဘာဝိဓမ္မဗျာပါရာ နိဿယနဘာဝနာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀။

အဝိနာဘာဝိဖလ (နပုံ) [အဝိနာဘာဝီ+ဖလ] (အကြောင်းနှင့်) မကောင်းမှု၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော အကျိုး။ ဘာဝေါတိ စေတ္တ အဝိနာဘာဝိဖလံ ပတိ ဟေတုနော သတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။

အဝိနာဘာဝိ (တိ) [အဝိနာဘာဝ+ဤ။ ထိ-၌ အဝိနာဘာဝိနီ] မကောင်းမှု၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော။ တေန တေ ဒေသန္တရေ ဝသန္တာ ဝိစိတ္တေန သဟ ဘာဝိနော အဝိနာဘာဝိနောတိ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။ သာ စ နေသံ သဒ္ဒရထတာ ဂရုဘာဝေန ဝိယ ဩဠာရိကတာယ အဝိနာဘာဝိနီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။ (—မ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။)

အဝိနာဘူတ (တိ) [န+ဝိနာဘူတ] မကောင်းသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မကောင်းကွာသော။ အဝိနိဘုတ္တန္တိ အဝိနာဘူတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၂။

အဝိနာသက (တိ) [န+ဝိနာသက။ ထိ-၌ အဝိနာသိကာ] မဖျက်ဆီး တတ်သော၊ သူ။ အသောဏ္ဏော အဝိနာသကော။ ဇာ၊၂။၃။ အဝိနာသကောတိ တဝ သန္တကာနံ ဓနဓညာဒီနံ အဝိနာသကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၃။ တတ္ထ စ ဘဝိဿာမ.... အဝိနာသိကာယော။ အံ၊၂။၃၂။ (— အံ၊၃။၉၂။)

အဝိနာသဓမ္မ (တိ) [န+ဝိနာသ+ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်း သဘော မရှိသော၊ မပျက်စီးခြင်း သဘော ရှိသော။ အစ္စန္တန္တိ အန္တာတီတံ အဝိနာသဓမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၄။ တထလက္ခဏန္တိ အဝိနာသဓမ္မဿ နိဗ္ဗာနဿ.... တထလက္ခဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။

အဝိနာသန (နပုံ) [န+ဝိနာသန] (၁) မပျက်စီးခြင်း။ (၂) မပျက်စီးစေခြင်း။ (၁) စိရကာလေနာပိ အဝိနာသနံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (၂) ဉာတိအင်္ဂဇီဝိတာနံ အဝိနာသနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄။

အဝိနာသပတ္တိ (ထိ) [အဝိနာသ+ပတ္တိ] ပျက်စီးခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း။ လက္ခဏာဝစနဥ္စေတံ အဝိနာသပတ္တိယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

အဝိနာသယန္တ (တိ) [န+ဝိနာသယန္တ] မပျက်စီးစေသော။ ယာဝဇီဝကာလာ အဝိနာသယန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁။

အဝိနာသိတဗ္ဗာန (တိ) [အဝိနာသိတ+ဗျာန] မပျောက်ပျက် စေအပ်သော ဈာန်ရှိ သော၊ သူ။ အနိရာကတဇ္ဈာန ကြည့်။

အဝိနာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနာသေတွာ] (က) မပျက်စီးစေမူ၍၊ မဖျက်ဆီးမူ၍။ (ခ) မပျက်စီးစေမူ၍၊ မသေစေမူ၍။ (က) သဗ္ဗေသံ ပဒဗျဉ္ဇနာနံ အဝိနာသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၈။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈။ မူလဋီ၊၁။၇၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၁။) (ခ) တဿာ ဂေဗ္ဘံ မိဂံ အဝိနာသေတွာ အရည်း ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။

အဝိနာသေန္တ (တိ) [န+ဝိနာသေန္တ] မပျက်စီးစေသော၊ မဖျက်ဆီးသော။ ပဝေဏိံ အဝိနာသေန္တေန ကမ္မဝါစာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ အဝိနာသေန္တေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၅)တိ အသမ္ဘိန္ဒေန္တေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၉။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၇။)

အဝိနိစ္ဆယ (ပု) [န+ဝိနိစ္ဆယ] မဆုံးဖြတ်ခြင်း။ အဝိနိစ္ဆယသာ ပဋိပက္ခကိရိယာ အသံသပ္ပနံ။ မူလဋီ၊၁။၉၃။

အဝိနိစ္ဆိတ (တိ) [န+ဝိနိစ္ဆိတ] မဆုံးဖြတ်–အပ်–နိုင်–သော။ ဝတ္ထု ဝါ အာရောစိတံ ဟောတိ အဝိနိစ္ဆိတံ။ ဝိ၊၂။၂၀၁။ (–ဝိ၊၄။ ၄၂၉။ ဝိ၊၅။၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၆။ ဝဇီရ။ ၃၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၉၊၃၂၄။)

အဝိနိစ္ဆိတတ္တ (န) [အဝိနိစ္ဆိတ+တ္တ] မဆုံးဖြတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပဝါရဏာဝော ပုဗ္ဗေ အဝိနိစ္ဆိတတ္တာ ပစ္ဆာ စ ဒိသ္ဝာ စောဒိ-တတ္တာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။

အဝိနိစ္ဆိတတ္ထပရိစ္ဆေဒ (တိ) [အဝိနိစ္ဆိတ+အတ္ထ + ပရိစ္ဆေဒ] မဆုံးဖြတ်အပ်သေးသော အနက် အပိုင်းအခြားရှိသော။ ဥဒ္ဒေသော စ အဝိနိစ္ဆိတတ္ထပရိစ္ဆေဒသာ မမ္ဘသာ ဝသေန ကရိယတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၉။

အဝိနိစ္ဆိတပုဗ္ဗ (တိ) [အဝိနိစ္ဆိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မဆုံးဖြတ်အပ်သေးသော။ ဥပါလိတ္ထေရော ဘဂဝတာ အဝိနိစ္ဆိတပုဗ္ဗမ္ပိ ဣမံ ဝတ္ထုံ နယဂ္ဂါဟေန ဝိနိစ္ဆိနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၅။

အဝိနိစ္ဆိတဝိသယ (တိ) [အဝိနိစ္ဆိတ+ဝိသယ] မဆုံးဖြတ်အပ်သော အာရုံရှိသော။ တေ ဟိ လောဘာဘိဘူတာ ပုဂ္ဂလာ အတ္တနိ....အဝိ-နိစ္ဆိတဝိသယာ အရဉ္ဉေ တံ တံ ဝိသယံ အနုပဓာရိတ္ဝာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အဝိနိစ္ဆိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနိစ္ဆိတွာ] မဆုံးဖြတ်မူ၍။ တေသဥ္စ အတ္ထံ အဝိနိစ္ဆိတွာ။ ဇာ၊၂။၂၄၀။ သဟသာ အဝိနိစ္ဆိတွာဝ ဆဋ္ဌာနာနိ ဩလောကေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၃၊၃၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၆။)

အဝိနိဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနိဓာယ] မထားမူ၍။ သညာမတ္တမ္ပိ နာမ အဝိနိဓာယ သမ္ဘာဇန-မုသာ ဘာသိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၅၇။)

အဝိနိပတိတ (တိ) [န+ဝိနိပတိတ] ပျက်စီးသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသည်ဖြစ်၍ ကျရောက်ရာ မဟုတ်သော။

အဝိနိပတိတတ္တ (န) [အဝိနိပတိတ+တ္တ] ပျက်စီးသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသည်ဖြစ်၍ ကျရောက်ရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အသုရသဒိသံ အဝိနိပတိတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၇၆။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။)

အဝိနိပါတ (တိ) [န+ဝိနိပါတ] (က) ပျက်စီးသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသည် ဖြစ်၍–ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်–ကျရောက်ခြင်းမရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖောက်ဖောက် ပြန်ပြန် မကျစေတတ်သော၊တရား။ ဒီဃရတ္တံ ခေါ အဟံ ဘန္တေ အဝိနိပါတော အဝိနိပါတံ သဥ္ဇာနာမိ။ ဒီ၊၂။ ၁၆၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။)

အဝိနိပါတတ္တ (န) [အဝိနိပါတ+တ္တ] ပျက်စီးသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသည် ဖြစ်၍–ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်–ကျရောက်ရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ န ဝိနိပါတော အသုရသဒိသံ အဝိ-နိပါတတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။

အဝိနိပါတဓမ္မ (တိ) [န+ဝိနိပါတ+ဓမ္မ] (၁) (က) ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ကျစေတတ်သော သဘော မရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖောက်ဖောက် ပြန်ပြန် ကျစေတတ်သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ စသော အကုသိုလ်တရား မရှိသော၊သူ။ (၂) ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ကျခြင်းသဘော မရှိသော၊ အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်ခြင်း သဘောမရှိသော၊သူ။သော သောတာပန္နော အဝိနိပါတဓမ္မော။ ဝိ၊၁။၁၁။ (၁) (က) (ခ) ဝိနိပါတေတီတိ ဝိနိပါတော၊ နာ'ဿ ဝိနိပါတော ဓမ္မောတိ အဝိနိပါတဓမ္မော။ ဝိ၊၌၊၁။ ၁၆၂။ ဓမ္မောတိ သဘာဝေါ.... အထ ဝါ ဓမ္မောတိ အပါယေသု ခိပနကော သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒိကော အကုသလဓမ္မော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၁။ (၂) ဝိနိပတနံ ဝါ ဝိနိပါတော၊ နာဿ ဝိနိပါတော ဓမ္မောတိ အဝိနိပါတဓမ္မော၊ အပါယေသု ဝိနိပတနသဘာဝေါ အဿ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၌၊၁။၁၆၂။ အဝိနိပါတဓမ္မော (ဒီ၊၁။ ၁၄၈)တိ စတူသု အပါယေသု အပတနဓမ္မော။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇၉။ (–ဒီ၊၂။၇၈-၉။ မ၊၁။၄၀၊၁၉၅။ မ၊၃။၁၂၄၊၃၂၄။ သံ၊၁။၂၉၇။ သံ၊၃။၁၇၀၊၃၁၀။ အံ၊၁။၂၃၃၊၃၉၂၊ အံ၊၂။ ၂၉၂။ အံ၊၃။၂၀၅၊၄၀၄။ ဥဒါန။၁၃၆။ ဒီ၊၌၊ ၂။၁၃၄။ မ၊၌၊၁။၁၆၇။ သံ၊၌၊၂။၆၈။ သံ၊၌၊ ၌၊၃။၃၁၂။ အံ၊၌၊၂။၂၁၇။ ဥဒါန၊၌။၂၆၃။)

အဝိနိပါတဓမ္မတာ (ထီ) [အဝိနိပါတဓမ္မ+တာ] ဖောက်ဖောက် ပြန်ပြန် – ကျစေတတ်သော သဘော – ကျခြင်းသဘော – မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အပါယ်ဆင်းရဲ၌ ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သော အဝိနိပါတဓမ္မတဉ္စ ဖလူပပတ္တိဉ္စ နိယမေတိ။ အဘိ၊၌၊၃။ ၂၃၂။ အပ၊၌၊၁။၂၀၃။ စူဠနိ၊၌။၁၂၅။

အဝိနိပါတဓမ္မတ္တ (န) [အဝိနိပါတဓမ္မ + တ္တ] ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်–ကျစေတတ်သော– ကျခြင်း–သဘော မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အပါယ်ဆင်းရဲ၌ ဖြစ်ခြင်း သဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်။ န စ ပန အတ္တံ ဒုဂ္ဂတိတိ န စ ပန မေ အတ္ထိ ဒုဂ္ဂတိ အဝိနိပါတဓမ္မတ္တာ။ ဝိမာန၊ ၌။၇၇။

အဝိနိပါတနဓမ္မတာ (ထီ) [န+ဝိနိပါတန+ဓမ္မ +တာ] ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်–ကျစေတတ်သော – ကျခြင်း–သဘောမရှိသည်၏အဖြစ်။ ကသ္မာတိ အဝိနိပါတနဓမ္မတာယ ကာရဏံ ပုစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၁။

အဝိနိပါတနသဘာဝ (တိ) [အဝိနိပါတန+ သဘာဝ] ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် – ကျစေ တတ်သော– ကျခြင်း –သဘော မရှိသော။ စတူသု အပါယေသု အဝိနိပါတနသဘာဝေါ· တိ အတ္ထော။ သံ၊၌၊၃။၃၁၂။

အဝိနိဗန္ဓဘူတ (တိ) [န+ဝိနိဗန္ဓ + ဘူတ] ဆီးတား – ပိတ်ပင် – ခြင်း မရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မဆီးတား – မပိတ်ပင် – တတ်သော။ မဟဂ္ဂတူပပတ္တိယာ အဝိနိဗန္ဓဘူတာ· နိပိ ကာမဘဝူပပတ္တိယာ ဝိသေသပစ္စယတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။

အဝိနိဗ္ဗိဒ္ဓရစ္ဆာ (ထီ) [န + ဝိနိဝိဒ္ဓ + ရစ္ဆာ] ထုတ်ချင်းမပေါက်သော – တိုးရိုး (လျို) – တိုက်ရိုက် – မပေါက်သော – ခရီး – လမ်း။ ဗျူဟာ ဝုစ္စန္တိ အဝိနိဗ္ဗိဒ္ဓရစ္ဆာယော။ သံ၊၌၊ ၃။၃၁၇။ ဗျူဟာ နာမ ယေဟိ ဝေ ပဝိသန္တိ၊ တေဟိ ဝေ နိက္ခမန္တိ။ တေနာဟ ဗျူဟာ ဝုစ္စန္တိ အဝိနိဗ္ဗိဒ္ဓရစ္ဆာယောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၃။

အဝိနိဗ္ဘုဇန္တ (တိ) [န+ဝိနိဗ္ဘုဇန္တ] မဆင်ခြင်နိုင်သော၊ မခွဲခြမ်း မဝေဘန် နိုင်သော၊ သူ။ အကျိုးရှိသည်-မရှိသည် – အကြောင်းဟုတ်သည်-မဟုတ်သည်–ကို မဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ သူ။ ဗဟုဿုတံ အနာဂမ္မ၊ ဓမ္မင္ဂ အဝိနိဗ္ဘုဇံ။ ဇာ၊၂။၄။ အဝိနိဗ္ဘုဇန္တိ အတ္တာနတ္ထံ ကာရ-

ဏာကာရဏံ အနေ့ာဂါဟန္တော့ အတိရေန္တော့ န ကောစိ ပညံ အဓိဂစ္ဆတိ တာတာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၉။

အဝိနိဗ္ဘုဇိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိနိဗ္ဘုဇိတဗ္ဗ] အသီးအသီး မခွဲခြမ်းအပ်သော။ ဝိနိဗ္ဘောဂဿ ဒုက္ကရတ္တာ ဓမ္မာနံ ဓမ္မမတ္တတာယ စ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈတ္တာ အဝိနိဗ္ဘုဇိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၉။

အဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇ] အသီးအသီး မခွဲခြမ်းမူ၍၊ တပေါင်း–တစု–တည်းယူ၍။ ဖဿာဒိဓမ္မေ အဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇ ကေတော ဂဟေတွာ ကလာပတော သမူဟတော သမ္မသနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၀၆။

အဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိ (ဇိ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ] အသီးအသီး မခွဲခြမ်းမူ၍၊ အသီးအခြား မပြုမူ၍၊ တပေါင်း – တခု–တည်းယူ၍။ ပဉ္စပိ ခန္ဓေ သမူဟတော ကေတ္တေနေဝ ဂဟေတွာ အတ္တတော အဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ။ မူလဋီ၊၂။၂၃၀။ အတ္တတော အဝိနိဗ္ဘုဇိတွာတိ ယွာယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကပရိကပ္ပိတော အတ္တာ၊ တတော အဝိသုံ ကတွာ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၄။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၆၈။)

အဝိနိဗ္ဘု (ဘု) တ္တ (တိ) [န+ဝိနိဗ္ဘု (ဘု) တ္တ] အသီးအသီး–တခုစီတခုစီ–မဖြစ်သော၊ မခွဲခြမ်းအပ်သော၊ မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း–ဖြစ်သော။ တဒါ အဝိနိဗ္ဘုတ္တာ တေဟိ ဓမ္မေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇။ အဝိနိဗ္ဘုတ္တာတိ အဝိပ္ပယုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၆။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၉၊၃၆၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ မူလဋီ၊၁။၁၅၀။ မူလဋီ၊၂။၂၃၀။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။ အနုဋီ၊၁။၁၅၇။ အနုဋီ၊၃။၁၅၈၊၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။)

အဝိနိဗ္ဘုတ္တက (တိ) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တ+က] အဝိနိဗ္ဘုတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ တသ္မာ န တေဟိ တာနိ အဝိနိဗ္ဘုတ္တကာနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။

အဝိနိဗ္ဘုတ္တတ္တ (နု) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တ + တ္တ] မကွေမကွာ–အတူတကွ –တပေါင်းတည်း– ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ သတိ စေဝံ ဂုဏ္ဍုပ္ပုရိသိန္ဒြိယေဟိ အဝိနိဗ္ဘုတ္တတ္တာ ကလလာဒိကာလေ စ လိင်္ဂါဒီနိ သိယုံ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။

အဝိနိဗ္ဘုတ္တတ္တာဘာဝ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တတ္တ+အဘာဝ] မကွေမကွာ–အတူတကွ– တပေါင်းတည်း–ဖြစ်ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝိနိဗ္ဘုတ္တတ္တာဘာဝတော စ တေသံ ဣန္ဒြိယပစ္စယတံ န ဖရန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။

အဝိနိဗ္ဘု (ဘု) တ္တဓမ္မ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘု(ဘု)တ္တ+ဓမ္မ] မကွေမကွာ – အတူတကွ– တပေါင်းတည်း–ဖြစ်သောတရား။ ဥဘယေဟိ ပန အဝိနိဗ္ဘုတ္တဓမ္မေ ဂဟေတွာ။ သံ၊၁။၅၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။ မူလဋီ၊၁။၉၀။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။)

အဝိနိဗ္ဘုတ္တဘာဝ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တ + ဘာဝ] မကွေမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း –ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ န ပန အဝိနိဗ္ဘုတ္တဘာဝတော။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။ စက္ခာဒီနံ ရူပါရူပါနံ အညမညံ ကဒါစိပိ အဝိနိဗ္ဘုတ္တဘာဝဿ အဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၂၅၈။

အဝိနိဗ္ဘုတ္တဝါဒ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တ + ဝါဒ] မကွေမကွာ–အတူတကွ–တပေါင်းတည်း–ဖြစ်သည်ဟူသော – အယူ – ဝါဒ။ တထာ သတိ အဝိနိဗ္ဘုတ္တဝါဒေါ ဟာယေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၀။

အဝိနိဗ္ဘုတ္တဝေါဟာရ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘုတ္တ+ဝေါဟာရ] မကွေမကွာ–အတူတကွ– ဖြစ်သည်ဟု– ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–ခြင်း။ ရူပါရူပါနံ အညမညံ အဝိနိဗ္ဘုတ္တဝေါဟာရော နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။

အဝိနိဗ္ဘောဂ (ပု) [န + ဝိနိဗ္ဘောဂ] (၁) အသီးအသီး – တခုစီတခုစီ – မဖြစ်ခြင်း–

မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘော၊ အတူတကွ ရောနှောပေါင်းစပ်ခြင်း အနက်သဘော။ (တိ) (၂) အသီးအသီး – တခုစီတခုစီ – ဖြစ်ခြင်းမရှိသော၊ အတူတကွ ရောနှောပေါင်းစပ်နေသော။ (၁) နာမဿ နာမေန, ရူပဿ စ ရူပေန, ကေစ္စဿ ကေစ္စေန အဝိနိဗ္ဘောဂေါ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၆။ သဟဝုတ္တိ အဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၉။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။ မူလဋီ၊၂။၁၃၀။ မူလဋီ၊ ၃။၁၇၄။ အနုဋီ၊၃။၂၈၁။) (တိ) (၂) သဗ္ဗာနိပိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္ဝာ ကေဃရှေ အဝိနိဗ္ဘောဂါနိ ကတ္ဝာ နိက္ခိပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။)

အဝိနိဗ္ဘောဂတာ (ထီ) [အဝိနိဗ္ဘောဂ+တာ] အသီးအသီး ခွဲခြမ်းခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း –ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ နာပိ သဟဇာတေသု အဝိနိဗ္ဘောဂတာယ ကေဘိုတေသု ဖုသနာဖုသနာနိ ဝိစာရေတုံ ယုတ္တာနီတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၅။

အဝိနိဗ္ဘောဂဓမ္မ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘောဂ + ဓမ္မ] အသီးအသီး ခွဲခြမ်းခြင်း မရှိသော တရား၊ မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်သောတရား။ အဝိနိဗ္ဘောဂဓမ္မော ဟေသ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

အဝိနိဗ္ဘောဂပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိနိဗ္ဘောဂ+ ပစ္စုပဋ္ဌာန] အသီးအသီးမဖြစ်ခြင်း – မကွဲပြားခြင်း – လျှင် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော အခြင်းအရာရှိသော။ နမနလက္ခဏံ နာမံ .... အဝိနိဗ္ဘောဂပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။

အဝိနိဗ္ဘောဂဘာဝ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘောဂ+ဘာဝ] အသီးအသီး ခွဲခြမ်းခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိနိဗ္ဘောဂဘာဝတော နိဿဂ္ဂိယံ န ဟောတီတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၄။

အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ (နု) [အဝိနိဗ္ဘောဂ+ရူပ] အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်၊ အသီးအသီး ခွဲခြမ်းခြင်းမရှိသောရုပ်၊ မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်သော ရုပ်။ အဝိနိဗ္ဘောဂရူပဿ ဗန္ဓနဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၇၉။ မူလဋီ၊၁။ ၃၇။၅၄။ အဝိနိဗ္ဘောဂရူပံ ကတ္ထစိပိ အညမညံ ဝိနိဘုဉ္ဇနဿ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဝတ္တိယာ အဘာဝတော။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၀၆။

အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိ (ထီ) [အဝိနိဗ္ဘောဂ+ဝုတ္တိ] (၁) မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ (၁) သတိပိ အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိယံ ကာစိဒေဝ ကာသဥ္စိ သဘာဝေါ, ကာစိ ဝိသဘာဂါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၄၄။ (၂) အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တီသု ဟိ ဘူတေသု အယံ ဣမဿ ဂုဏော, အယံ ဣမဿ ဂုဏောတိ န လဗ္ဘာ ဝတ္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၄။ မူလဋီ၊၁။၁၅၅။

အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိတာ (ထီ) [အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိ+ တာ] မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တေန အဘိန္နဝိသယာဘိန္နကာလတာဒဿနေန အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိတံ ဝိဘာဝေန္တော ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈတံယေဝ ဥလ္လိင်္ဂေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။

အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိဓမ္မ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိ+ ဓမ္မ] မကွဲမကွာ – အတူတကွ – တပေါင်းတည်း – ဖြစ်ခြင်း ရှိသော တရား။ သွာယံ သဟိတေယေဝ အညမညံ အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၃၅။

အဝိနိဗ္ဘောဂသဒ္ဒ (ပု) [အဝိနိဗ္ဘောဂ + သဒ္ဒ] ခွဲခြမ်း၍ မယူနိုင်သော – မခွဲခြမ်းနိုင်သော – အသံ၊ လုံးသောအသံ။ အဝိနိဗ္ဘောဂသဒ္ဒံ ကရောန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။

အဝိနိဗ္ဘောဂသဒ္ဒတ္ထံ ဝိနိဘုဉ္ဇိတွာ ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျသဒ္ဒံ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၀။

အဝိနိမုတ္တ (တိ) [န+ဝိနိမုတ္တ] မလွတ်သော။ ဝေဒနာ တီဟိ ဒုက္ခတာဟိ အဝိနိမုတ္တတော ဒုက္ခာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀။

အဝိနိဝတ္တန (န) [န+ဝိနိဝတ္တန] မတားမြစ်−မနှစ်စေ−ခြင်း။ ဘူတပဋိဗဒ္ဓဥပါဒါယရူပလက္ခဏာနဉ္စ ဘူတပဋိဗဒ္ဓဘာဝဿ အဝိနိဝတ္တနတော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။

အဝိနိဿဋ္ဌဘာဝ (ပု) [န+ဝိနိဿဋ္ဌ+ဘာဝ] မလွတ်ကင်းသည်၏ အဖြစ်။ န ဟိ တဒေဝ အာရဗ္ဘ တံ ပဇဟိတုံ သက္ကာ တတော အဝိနိဿဋ္ဌဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၂။

အဝိနိဿဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိနိဿဋ္ဌ] မစွန့်လွှတ်အပ်သော။ ယသ္မာ ပန ဧဝံ ပဂ္ဂဏှတာ,တိဋ္ဌတာ စ တံ ဒီပိတဉ္စေဝ အဝိနိဿဋ္ဌဉ္စ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၁။

အဝိနီတ (တိ) [န+ဝိနီတ] စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းမှုဟူသော သံဝရဝိနည်း, အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော ပဟာနဝိနည်း မရှိသော၊ အဓိသီလသိက္ခာ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မကျင့်သော၊ မဆုံးမအပ်သော၊ မယဉ်ကျေးသော။ အရိယဓမ္မေ အဝိနီတော။ မ၊၁။၁၉။ သံ၊၂။၃၊၇၉။ အဘိ၊ဓ။၂၊၂၀၀၊၂၄၁၊၂၅၀။ ပဋ္ဌာ။၁၃၇။ စူဠနိ။၁၈၆။ ဝိနယော ဘိန္နသံဝရတ္တာ ပဟာတဗ္ဗဿ စ အပ္ပဟီနတ္တာ ယသ္မာ တဿ.... နတ္ထိ၊ တသ္မာ အဘာဝတော တဿ အယံ အဝိနီတောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ ပဋ္ဌာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ အဝိနီတောတိ န ဝိနီတော၊ အဓိသီလသိက္ခာဒိဝသေန န သိက္ခိတော။ မ၊ဋီ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ (−အဘိ၊ဝိ။၃၇၉၊၃၈၃။ ဝိမာန။၃၄။ မဟာနိ။၂၄။ စူဠနိ။၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၀၅။)

အဝိနီတဣရိယာပထ (တိ) [အဝိနီတ + ဣရိယာပထ] မဆုံးမအပ်သော − မတည်ငြိမ်သော − ဣရိယာပုထ်ရှိသော၊ သိမ်မွေ့တည်ငြိမ်သော ဣရိယာပုထ်မရှိသော၊သူ။ အသံယတိန္ဒြိယေ အဝိနီတဣရိယာပထေ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

အဝိနီတတာ (ထီ) [အဝိနီတ+တာ] စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းမှုဟူသော သံဝရဝိနည်း, အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော ပဟာနဝိနည်း မရှိသည် − မဆုံးမအပ်သည် − ၏ အဖြစ်။ အရိယဓမ္မေ အဝိနီတတာယ အပ္ပဟီနာဝိဇ္ဇောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၇။

အဝိနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိနေတွာ] မဆုံးမမူ၍၊ တားမြစ်၍ ?။ အလဂ္ဂိတွာတိ....အဝိနေတွာ၊ တံ တံ တဿ ဟိတပဋိပတ္တိံ နိဝါရဏံ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၁။

အဝိနောဒန (န) [န+ဝိနောဒန (=ဝိ+နုဒ +ယု)] မပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဣမံ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ အဝိနောဒနေ ဝိနောဒနေ စ အာဒီနဝါနိသံသဒီပကံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၃။

အဝိနောဒယန္တ (တိ) [န+ဝိနောဒယန္တ(=ဝိ+နုဒ+ဏယ + အန္တ) ထိ·ဋ္ဌ အဝိနောဒယန္တီ] မပယ်ဖျောက်သော၊သူ။ ယဉ္စဿ ဘိက္ခဝေ အဝိနောဒယတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ။ မ၊၁။၁၄။ အံ၊၂။၃၄၂။

အဝိနောဒိတ (တိ) [န+ဝိနောဒိတ] မပယ်ဖျောက်−မခွါ−မထုတ်ပယ်−အပ်သော။ အပ္ပဋိဝိနီတာတိ အဝိနောဒိတာ အနီဟဋာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။

အဝိနောဒိတတ္တ (န) [အဝိနောဒိတ+တ္တ] မပယ်ဖျောက် – မခွါ – မထုတ်ပယ် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာတိ အဝိနောဒိတတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၇၃။

အဝိနောဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိ+နုဒ+ဏေ+တွာ] မပယ်ဖျောက်မူ၍။ ဘုတ္တာပါတရာသော ဘတ္တသမ္မဒံ အဝိနောဒေတွာ (အဝိနောဒေတွာဝ)။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁၊၃၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၂၈။

အဝိန္ဒနာကာရ (ပု) [အဝိန္ဒန+အာကာရ] မရသော အခြင်းအရာ။ တဿ အဝိန္ဒနာကာရံ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။

အဝိန္ဒန္တ (တိ) [န+ဝိန္ဒန္တ၊ ထိ-၌ အဝိန္ဒန္တီ] (က) မရသော။ (ခ) မသုံးဆောင်ရ – မခံစားရ – သော၊သူ။ (က) တေသံ ဓမ္မဒေသနာယ သာရံ အဝိန္ဒန္တော တတော ပက္ကမိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈။ တံ ဉာဏံ အဝိန္ဒန္တော အလဘန္တောယေဝ သန္ဓာဝိဿံ သံသရိံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀။ ဝဇိရ။ ၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၆၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။) (ခ) သူလေ သာတံ အဝိန္ဒန္တော၊ ပရိမုတ္တိံ ဝ ဣစ္ဆတိ။ အပ၊၁။၄၄။ အဝိန္ဒန္တောတိ နာနုဘဝန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (– မဟာနိ။၃၄၈။)

အဝိန္ဒမာန (တိ) [န+ ဝိန္ဒမာန] မရသော၊ မတွေ့ – မမြင် – သော၊သူ။ တေ ဒိဝသမ္ပိ ဂန္တွာ မဂ္ဂံ အဝိန္ဒမာနာ "ကုဟိံ နော စက္ခုမာ, ကုဟိံ မဂ္ဂေါ"တိ ပရိဒေဝိတွာ မဂ္ဂံ အဝိန္ဒမာနာ တတ္ထေဝ မရိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ သုခံ အဝိန္ဒမာနောဝ တံ ရတ္တာဝသေသံ ဝီတိနာမေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (– သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။)

အဝိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဒ+တွာ] မရမူ၍၊ မခံစားရမူ၍။ ဝိပါကံ အပဋိသံဝေဒိတွာ အဝိန္ဒိတွာ အနနုဘဝိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

အဝိန္ဒိယ (တိ) [န + ဝိန္ဒိယ] မရအပ် – မသိအပ် – မသိနိုင် – သော၊ သိနိုင် ခဲသော။ ဣန္ဒာဒီဟိ အဝိန္ဒိယံ ဝဒါမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

အဝိန္ဒုံ (ကြိ) ဝိန္ဒတိ (ဇာ၊၁။၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅)ကြည့်။

အဝိန္ဒေယျ (တိ) [န+ဝိန္ဒေယျ] မရအပ်သော၊ မသိ – အပ် – နိုင် – သော၊ သိနိုင်ခဲသော။ အနနုဝိဇ္ဇောတိ အသံဝိဇ္ဇမာနော ဝါ အဝိန္ဒေယျော ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အဝိန္ဒေယျော-တိ န ဝိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဒုဝိညေယျောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၉၇။

အဝိပက္က (န) [န+ဝိပက္က] (က) မကြေကျက်သေးခြင်း။ (တိ) (ခ) မကြေကျက်သေးသော။ (ဂ) မရင့်ကျက်သေးသော၊ အကျိုး မပေးသေးသော။ (က) အပရိပက္ကတောတိ ဂဟဏီသင်္ခါတေန ကမ္မဇတေဇေန အဝိပက္က-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၆။ (တိ) (ခ) ယံ ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ ပရသုဝေ ဝါ ပရိဘုတ္တံ အဝိပက္ကမတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ (ဂ) တေသဥ္စ ပါပကမ္မန္တံ၊ အဝိပက္ကံ ကတံ ဗဟုန္တိ။ မဟာနိ။၁၁၈။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၆။)

အဝိပက္ကဝိပါက (ပု၊န) [အဝိပက္က+ဝိပါက] (၁) မရင့်ကျက်သော အကျိုးဝိပါက်၊ အကြောင်း မညီညွတ်၍ အကျိုးပေးခွင့်မရသော အတိတ်ကံတရားတို့၏အကျိုးတရား အနေအားဖြင့် မဖြစ်ရသော ဝိပါက်တရား။ (တိ) (၂) မရင့် ကျက်သေးသော အကျိုးရှိသော၊ အကျိုး ပေး – ခွင့် – လှည့် – မရသေးသော။ (၁) အတီတဿ ကမ္မဿ .... ပစ္စယဝေကလ္လေန အတီတဘာဝေသုယေဝ အဝိပက္ကဝိပါကဥ္စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။ (တိ)(၂) ဣမဿ ဘဝန္တေ ပုဗ္ဗေ ပါပကမ္မံ ကတံ အဝိပက္က-

ဝိပါကံ။ အံ၊၁။၅၁၇။ အဝိပက္ကဝိပါကန္တိ အလဒ္ဓဝိပါကဝါရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ အတိတာ အဝိပက္ကဝိပါကာ ဓမ္မာ ကေစ္စေ အတ္ထိ, ကေစ္စေ နတ္ထိ။ အဘိ၊က။၁၁၉။ တတော မူလာကုသလကမ္မတော အဝိပက္ကဝိပါကာ အပရာပရစေတနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။ မူလဋီ၊၃။၇၀။ အနုဋီ၊၁။၇၁၂၊၁၈၁။ အနုဋီ၊၂။၁၆၃။ အနုဋီ၊ ၃။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။)

အဝိပစ္စန္တ (တိ) [န+ဝိပစ္စန္တ] မရင့်ကျက်သော၊ အကျိုးပေးချိန် မရောက်သေးသော။ န ဟိ ပစ္စယန္တရသာမဂ္ဂိယာ အသတိ တဒါရမ္မဏံ သဗ္ဗံ အဝိပစ္စန္တံ ကမ္မံ ပရိပုဏ္ဏဝိပါကံ ဟောတီတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၉။

အဝိပစ္စမာန(တိ)[န+ဝိပစ္စမာန]မရင့်ကျက်သေးသော။ အတီတသောဝ ကမ္မဿ အတိက္ကန္တဝိပါကကာလဿ စ ပစ္စုပ္ပန္နဘဝေ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ စ အဝိပစ္စမာနံ ဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၉၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ တသောဝ ပစ္စုပ္ပန္နဿ ကမ္မဿ ပစ္စယဝေကလ္လေန ဣဓ အဝိပစ္စမာနဥ္စ....ဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၀။ မူလဋီ၊၁။၄၅။)

အဝိပစ္စမာနဝိပါက(ပု၊န)[အဝိပစ္စမာန+ဝိပါက] မရင့်ကျက်သေး သော–အကျိုး –ဝိပါက်။ ပစ္စုပ္ပန္နဘဝေ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ စ အဝိပစ္စမာနဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အဝိပစ္စိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိပစ္စိတဗ္ဗ] မရင့်ကျက်စေအပ်သော။ အနာဂတဘဝေ ပရိနိဗ္ဗာယိတဗ္ဗဿ စ အဝိပစ္စိတဗ္ဗံ ဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။)

အဝိပစ္စိတဗ္ဗဝိပါက (ပု၊န) [အဝိပစ္စိတဗ္ဗ+ဝိပါက] မရင့်ကျက်စေအပ်သော အကျိုး။ အနာဂတဘဝေ ပရိနိဗ္ဗာယိတဗ္ဗဿ အဝိပစ္စိတဗ္ဗဝိပါကဥ္စ ဂဟေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အဝိပဏ္ဏသဘာဝ (တိ) [န+ဝိပဏ္ဏ+သဘာဝ] ပျက်စီးသော သဘောမရှိသော၊။ အဝိပဏ္ဏသဘာဝတော ဥဠာရတ္တံ အသင်္ကောဇ္ဇေ စ ဣဏံ ဂဏှန္တော သံသီဒန္တော ဝ ဣဏံ ဝိဂါဟတိ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။

အဝိပန္န (တိ) [န+ဝိပန္န] မပျက်စီးသော။ ဝေံ တေန သံဃေ အယာစိတေပိ....ကမ္မံ အဝိပန္နံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၁၂။ အနုဋီ၊၃။၁၀၁။)

အဝိပန္နလဟုတာ (တိ) [အဝိပန္န+လဟုတာ] မပျက်စီးသော (မချို့တဲ့သော) လဟုတာ (ပေါ့ပါးလျင်မြန်ခြင်း) ရှိသော၊ (လဟုတာနှင့် ပြည့်စုံသော)။ ယေ စ ဓမ္မာ မောဟသမ္ပယုတ္တာ ဝိယ အဝိပန္နလဟုတာ၊ တေသဥ္စ ကုသလကရဏေ အပ္ပဋိဃာတော မုဒုတာ။ မူလဋီ၊၁။၉၇။

အဝိပန္နသီလ (တိ) [အဝိပန္န+သီလ] မပျက်စီးသော သီလရှိသော (သီလနှင့်ပြည့်စုံသော)၊ သူ။ သံဃေ ဥပ္ပန္နံ ကာလစိဝရဥ္စ ပုရိမိကာယ ဥပဂန္တွာ အဝိပန္နသီလော သာမဏေရော လဘတိ ဝေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၇။

အဝိပန္နသီလတာ (ထိ) [အဝိပန္နသီလ+တာ] မပျက်စီးသော သီလရှိသည် (သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်)၏ အဖြစ်။ အဝိပန္နသီလတာယ သာသနေ သဂါရဝေါ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၄။

အဝိပရိဏတ (တိ) [န+ဝိပရိဏတ] ဖောက်ပြန်သောသဘောမရှိသော၊မဖောက်မပြန်သော။ ပစ္စုပ္ပန္နံ အတ္ထိ ပစ္စုပ္ပန္နံ အနိရုဒ္ဓံ အဝိဂတံ အဝိပရိဏတံ....။ အဘိ၊က။၉၆။

အဝိပရိဏာမ (ပု) [န+ဝိပရိဏာမ] (၁) မဖောက်ပြန်ခြင်း။ (တိ)(၂)ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိသော။ (၁) ဌိတိတိ အဝဋ္ဌာနံ အဝိပရိဏာမော နတ္ထိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။ (၂) အဝိပရိဏာမဿ နိစ္စော

မဿ ဒဿနေန ယထာသဉ္ဇံ ဒုက္ခဿ သင်္ခတသန္တာပဝိပရိဏာမဋ္ဌာ အာဝိ ဘဝန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။၆၀။

အဝိပရိဏာမဓမ္မ (တိ) [အဝိပရိဏာမ+ဓမ္မ] မဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော၊ ပကတိသဘောကို မစွန့်သော၊ ခိုင်မြဲသော၊ အစဉ်တည်မြဲသော၊ မပျက်စီးသော။ ဓုဝေါ သဿတော အဝိပရိဏာမဓမ္မော။ ဒီ၊၁။၁၈။ မ၊၁။ ၁၁။ သံ၊ ၂။၈၁၊၁၁၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၇။ မဟာနိ။ ၉၄။ အဝိပရိဏာမဓမ္မောတိ အတ္တနော ပကတိဘာဝံ အဝိဇဟနဓမ္မော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၁။ (–အဘိ၊က။၉၉။ ပဋိသံ။ ၁၀၅၊၃၆၁။ စူဠနိ။၁၂၈၊၁၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀၊၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၉၂၊၃၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၉၊၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၊၆၇၊၈၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ဝဇီရ။၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၆၁။ မ၊ဋီ၊၁။၈၂။ မ၊ဋီ၊၂။၉၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၆၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၂။)

အဝိပရိဏာမဓမ္မတာ (ထီ) [အဝိပရိဏာမဓမ္မ+တာ] ဖောက်ပြန်ခြင်း–မမြဲခြင်း–သဘောမရှိသည်၏အဖြစ်၊ ပကတိသဘောကို မစွန့်သည်၏အဖြစ်။ နိဗ္ဗိကာရတာ အဝိပရိဏာမဓမ္မတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၆။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၈၉။)

အဝိပရိဏာမဓမ္မတ္တ (နှ) [အဝိပရိဏာမဓမ္မ+တ္တ] ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ပကတိသဘောကို မစွန့်သည်၏အဖြစ်။ အဝိပရိဏာမဓမ္မတ္တာ ဧဝ ဟိ တေ အညမညံ နဗျာဗာဓေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၅၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။)

အဝိပရိဏာမဓမ္မနိရောဓဒဿန (နှ) [အဝိပရိဏာမဓမ္မ+နိရောဓ+ဒဿန] ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာတရားကို မြင်သိခြင်း။ အဝိပရိဏာမဓမ္မနိရောဓဒဿနေန ဝိပရိဏာမဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အဝိပရိဏာမပကတိက (တိ) [အဝိပရိဏာမ+ပကတိ+က] မဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဇရာဘင်္ဂဝသေန အဝိပရိဏာမပကတိကဿ ကဿစိ အဘာဝတော အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ (စ)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။

အဝိပရိဏာမေတဗ္ဗသဘာဝ (တိ) [အဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ + သဘာဝ] မဖောက်ပြန်စေအပ်သော သဘောရှိသော။ ဇရာယ မရဏေန စ အဝိပရိဏာမေတဗ္ဗသဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၉၁။

အဝိပရီတ (တိ) [န+ဝိပရီတ] မဖောက်ပြန်–မှန်ကန် – သော။ ဣဒံ သစ္စံ တစ္ဆံ တထံ ဘူတံ ယာထာဝံ အဝိပရီတံ။ မဟာနိ။၅၈။ အဝိပရီတန္တိ န ဝိပရီတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ တထော အဝိပရီတော အာဂတော့ အဿာတိ ....တထာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၅။ တာသံ မာတူနံ အဝိပရီတတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆၊၃၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂၊ ၂၂၂၊၂၇၆၊ ၂၈၇၊၃၁၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၄၊၁၇၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၄၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၃၊၆၄၊၈၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၊၂၅၊၃၅၊၃၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၇၊ ၁၅၁၊၁၆၈၊၂၇၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၂၊၉၁၊၉၇၊၁၆၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇။ မ၊ဋီ၊၃။၈၊ ၅၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၉၂၊၁၄၆၊

၃၁၇၊၃၄၂၊၃၉၄၊၄၁၄၊၄၅၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၉၇၊ ၂၁၆၊၃၂၃။ မူလဋီ၊၁။၁၅၊၂၅။ မူလဋီ၊၂။၄၆။ အနုဋီ၊၁။၂၂၊၆၇၊၁၅၂။ အနုဋီ၊၂။၁၅၇၊၁၇၁။ အနုဋီ၊၃။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၆၊ ၇၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၄၊၁၇၁။)

အဝိပရီတကာယ (ပု) [အဝိပရီတ+ကာယ] မဖောက်ပြန်သော ကာယ။ အဝိပရီတကာယာဒိသဘာဝဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာယ ဗလဝတိဝေ သတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၇၁။

အဝိပရီတကာရဏပုစ္ဆာ (ထီ) [အဝိပရီတ+ကာရဏ+ပုစ္ဆာ] မဖောက်ပြန်သော အကြောင်း – အကြောင်းမှန် – ကို မေးခြင်း။ ကိံ ကာရဏာတိ ပန ပဋိက္ခိတ္တကတ္တုကာယ ဂမနကိရိယာယ အဝိပရီတကာရဏပုစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။

အဝိပရီတက္ခရ (န) [အဝိပရီတ + အက္ခရ] မဖောက်ပြန်သော (မှန်သော) အက္ခရာ။ အနုဗျဉ္ဇနသောတိ အက္ခရပဒပါရိပူရိယာ စ သုဝိနိစ္ဆိတာနိ အခဏ္ဍာနိ အဝိပရီတက္ခရာနိ။ ဝိ၊သင်ဟ။၁၆၀။

အဝိပရီတဂုဏ (ပု) [အဝိပရီတ+ဂုဏ] မဖောက်ပြန်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဓမ္မဂုဏာနန္တိ အဝိပရီတဂုဏာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။

အဝိပရီတဂ္ဂဟဏ (န) [အဝိပရီတ + ဂဟဏ] မဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း။ တထာ တံ သမ္မာ သုတံ အနုနဂ္ဂဟဏံ အနမိကဂ္ဂဟဏံ အဝိပရီတဂ္ဂဟဏဉ္စ ဟောတီတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။

အဝိပရီတဂ္ဂဟဏတာ (ထီ) [အဝိပရီတဟဂ္ဂဏ+တာ] မဖောက်ပြန်သော ယူခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဉ္စ ဉာဏံ အဝိပရီတဂ္ဂဟဏတာယ သမ္မာဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။

အဝိပရီတစေတ (ပု) [အဝိပရီတ + စေတ] မဖောက်ပြန်သောစိတ်။ န စ ကေနစိ အဝိပရီတစေတသာ တေန လိင်္ဂေန သဟ ကဒါစိ ကာလသခ်ါတော လိင်္ဂီ ဂဟိတပုဗ္ဗောတိ။ အနုဋီ၊၃။၆၆။

အဝိပရီတဉာဏ (န) [အဝိပရီတ + ဉာဏ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်စွာ – သိခြင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသောဉာဏ်။ ယထာဘူတံ ဉာဏာယာတိ အဝိပရီတဉာဏာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

အဝိပရီတဋ္ဌ (ပု) [အဝိပရီတ+အတ္ထ] မဖောက်ပြန်သော အနက်သဘော။ တံ ဟိ... ကေနစ္စိနေဝ သန္တတ္တာ အဝိပရီတဋ္ဌေန သစ္စံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ မူလဋီ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။)

အဝိပရီတတာ (ထီ) [အဝိပရီတ+တာ] မဖောက်ပြန်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္ထဿ အဝိပရီတတာယ(စ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။) အဝိပရီတတာယ သမ္မာ စ ဗုဇ္ဈန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၃။

အဝိပရီတတ္ထ (ပု) [အဝိပရီတ+အတ္ထ] (၁) မဖောက်ပြန်သော အနက် သဘော။ (တိ) (၂) မဖောက်ပြန်သောအနက်ရှိသော။ (၁) အတ္ထန္တိ အဝိပရီတတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (၂) ယဉ္စ ဘဂဝတာ ဘာသိတံ၊ တံ အဝိပရီတတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ (–သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။ အနုဋီ၊၁။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။ နေတ္တိ၊ဋီ၊ ၇၉။)

အဝိပရီတတ္ထတာ (ထီ) [အဝိပရီတတ္ထ+တာ] မဖောက်ပြန်သော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဗျာကရဏံ အဝိပရီတတ္ထတာယ သတ္ထရိ ပသာဒုပ္ပါဒနေန သမ္မာပဋိပဇ္ဇမာနဿ အနုက္ကမေန လောကုတ္တရဓမ္မာဝဟမ္ပိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၅။

အဝိပရီတတ္ထဒဿန (န) [အဝိပရီတတ္ထ+ဒဿန] မဖောက်ပြန်သော (မှန်သော) အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြခြင်း။ အညမညဿ ဝါဒေ

ဒေါသံ ဒဿေတွာ အဝိပရီတတ္ထဒဿနတ္ထံ ဥတ္တရရဟိတာ ဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၀။

အဝိပရီတတ္ထဒီပန (န) [အဝိပရီတတ္ထ + ဒီပန] မဖောက်ပြန်သော အနက်ကို ပြခြင်း။ အာစရိယေဟိ ဝုတ္တအဝိပရီတတ္ထဒီပနေန တေ အနုဗ္ဗာစိက္ခနေ္တန။ မူလဋီ၊၂။၇၃။

အဝိပရီတတ္ထဝုတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတတ္ထ+ဝုတ္တိ] မဖောက်ပြန်သော (မှန်သော) အနက် အဓိပ္ပါယ်သဘောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ တဒတ္ထဿ ဧကန္တသိဒ္ဓိယာ အဝိသံဝါဒနတော အဝိပရီတတ္ထဝုတ္တိယာ တထာ အဝိတထာ အနညထာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၇။

အဝိပရီတဒဿန (တိ) [အဝိပရီတ+ဒဿန] မဖောက်ပြန်-မှန်ကန်-သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊သူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော ခေါ ပန ဟောတိ အဝိပရီတဒဿနော။ မ၊၁။၃၅၇။ အံ၊၁။၃၅။ အဝိပရီတဒဿနောတိ တာယေဝ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အဝိပရီတဒဿနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆၊၂၇၉။)

အဝိပရီတဒဿနဇာတိက (တိ) [အဝိပရီတဒဿန + ဇာတိ+က] မဖောက်မပြန်-မှန်ကန်စွာ-မြင်ခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ ဒုက္ခသဟော အဝိပရီတဒဿနဇာတိကော။ သီ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၁။

အဝိပရီတဒဿာဝီ (တိ) [အဝိပရီတ+ဒိသ+အာဝီ] မဖောက်မပြန် (ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ) မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ သမ္မဒ္ဒသောတိ သဗ္ဗာသံ ဝေဒနာနံ, စတုန္နမ္ပိ ဝါ သစ္စာနံ အဝိပရီတဒဿာဝီ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၅။(-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။)

အဝိပရီတဒဿိတာ (ထီ) [အဝိပရီတဒဿီ+တာ] မဖောက်မပြန် (ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ)မြင်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိပရီတဒဿိတာယ ယာထာဝဒဿီဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၃။)

အဝိပရီတဒေသနတာ (ထီ) [အဝိပရီတ+ဒေသနာ+တာ] မဖောက်မပြန်သော (မှန်ကန်သော) ဒေသနာ၏ အဖြစ်။ ယထာ ဘာသိတံ ဘဂဝတာ၊ ထထေဝါတိ အဝိပရီတဒေသနတံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

အဝိပရီတဓမ္မ (ပု) [အဝိပရီတ+ဓမ္မ] မဖောက်မပြန်သော(မှန်ကန်သော)-အစစ်အမှန် - တရား။ အဝိပရီတဓမ္မံ ကထေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။ အနုဋီ၊၁။၁၇၇။)

အဝိပရီတဓမ္မဒေသန (တိ) [အဝိပရီတဓမ္မ+ဒေသန] မဖောက်မပြန်သော တရားကို ဟောတော်မူတတ်သော၊ သူ။ သော အဝိပရီတဓမ္မဒေသနတော တထာဂတော သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။၅၁၊၁၈၃။)

အဝိပရီတဓမ္မဒေသနတာ (ထီ) [အဝိပရီတဓမ္မ-ဒေသန+တာ] မဖောက်မပြန်သော(မှန်ကန်သော)တရားကို ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိပရီတဓမ္မဒေသနတာယ ဟိ သတ္ထု သမ္မာသမ္ဗောဓိသိဒ္ဓိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ အဝိပရီတဓမ္မဒေသနတာယ ဝေပါကဋ္ဌ-ဓမ္မကာယဿ သတ္ထု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။

အဝိပရီတဓမ္မဒေသနတ္တ (န) [အဝိပရီတဓမ္မဒေ-သန+တ္တ] မဖောက်မပြန် (မှန်ကန်)သော တရားကို ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗညု ဝေ အမှာကံ သတ္ထာ အဝိပရီတဓမ္မဒေသ-နတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၃။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ ဘဂဝါ အဝိပရီတဓမ္မ-ဒေသနတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။

အဝိပရီတဓမ္မဒေသနဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတဓမ္မ-ဒေသန+ဘာဝ] မဖောက်မပြန် (မှန်ကန်) သောတရားကို ဟောတတ်သည်၏ အဖြစ်။

သတ္ထုနော စ အဝိပရီတဓမ္မဒေသနာဘာဝေန အဝိတထဒေသနာဘူတေ ဓမ္မေ။ အနုဋီ၊၁။၂။

အဝိပရီတဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [အဝိပရီတဓမ္မ+ဒေသနာ] မဖောက်မပြန် (မှန်ကန်)သော တရားကို ဟောခြင်း။ ဧတ္တကမေဝ ဟိ အနုကမ္ပကဿ သတ္ထု ကိစ္စံ၊ ယဒိဒံ အဝိပရီတဓမ္မဒေသနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၅။ အဝိပရီတဓမ္မဒေသနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။

အဝိပရီတနာမ (တိ) [အဝိပရီတ + နာမ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်–သော အမည်ရှိသော၊သူ။ သစ္စနာမောတိ....ယာထာဝနာမော အဝိပရီတနာမော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။

အဝိပရီတနိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ (ထီ) [အဝိပရီတ +နိဗ္ဗာန+ဂါမိနီ+ ပဋိပဒါ] မဖောက်ပြန်–မှန်ကန်–သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်။ တာယ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာနာယ အဝိပရီတနိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါယ အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၇။

အဝိပရီတနိဗ္ဗာနဒဿာဝီ (တိ) [အဝိပရီတ+ နိဗ္ဗာနဒဿာဝီ။ ထီ-၌ အဝိပရီတနိဗ္ဗာနဒဿာဝိနီ] မဖောက်မပြန် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ သာ စ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိမောက္ခသစ္စဒဿာ အဝိပရီတနိဗ္ဗာနဒဿာဝိနီ ဟောတူတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။

အဝိပရီတနိယျာနိကတ္ထ (တိ) [အဝိပရီတ+နိယျာနိက+အတ္ထ] ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မဖောက်မပြန် (ကေန်)ထွက်မြောက်စေတတ်သော အနက်ရှိသော။ အဝိပရီတနိယျာနိကတ္ထော ဇေ ဝါ သမ္မာ-သဒ္ဒေါ။ အနုဋီ၊၁။၉၇။

အဝိပရီတနိယျာနိကဓမ္မသဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတနိယျာနိက+ဓမ္မ+ သဘာဝ] ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မဖောက်မပြန် (ကေန်) ထွက်မြောက်စေတတ်သော တရားသဘော။ သတ္ထု သာသနဓမ္မဿ သုဓမ္မတံ အဝိပရီတနိယျာနိကဓမ္မသဘာဝံ ပဿ ဇာနာဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၆။

အဝိပရီတနိယျာနိကဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတ+ နိယျာနိက+ဘာဝ] ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မဖောက်မပြန် (ကေန်) ထွက်မြောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သမ္မာတိ အဝိပရီတနိယျာနိကဘာဝေန။ မူလဋီ၊၁။၉၀။ အဝိပရီတနိယျာနိကဘာဝေနာတိ ဣဒံ....အဝိသေသဘူတဿ နိယျာနိကဘာဝဿ သမ္မာ-သဒ္ဒေန ဝိသေသိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၉၇။

အဝိပရီတနိရုတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ+ နိရုတ္တိ] မဖောက်မပြန် မှန်သော သဒ္ဒါ။ "ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ"တိ ဧတ္ထ ဓမ္မ-သဒ္ဒေါ သဘာဝဝါစကောတိ ကတွာ အာဟ "သဘာဝနိရုတ္တိ"တိ၊ အဝိပရီတနိရုတ္တီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၂။

အဝိပရီတပညတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ+ပညတ္တိ] မဖောက်ပြန်သော ပညတ်။ သဘာဝပညတ္တိယာတိ န သတ္တာဒိပညတ္တိယာ အဝိပရီတပညတ္တိယာ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၄။

အဝိပရီတပညာ (ထီ) [အဝိပရီတ + ပညာ] မဖောက်ပြန်သော – မှန်ကန်သော–ပညာ။ သမ္မပ္ပညာယာတိ အဝိပရီတပညာယ ယထာဘူတပညာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇။

အရိပရီတပဋိပတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ+ပဋိပတ္တိ] မဖောက်ပြန်သော–မှန်ကန်သော–အကျင့်။ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗေသု အတ္တနော အဝိပရီတပဋိပတ္တိံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၆။ အနုဋီ၊၂။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။)

အဝိပရီတပိဏ္ဍတ္ထ (ပု) [အဝိပရီတ + ပိဏ္ဍတ္ထ] မဖောက်ပြန်သော–မှန်ကန်သော–အပေါင်းအနက်၊ တိကျမှန်ကန်သော လိုရင်းအနက်။ "ယထာဘူတံ အတ္ထံ သီလာဒိဘေဒနံ"န္တိ ဣမိနာ အဝိပရီတပိဏ္ဍတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀။

အဝိပရီတပ္ပဓာန (န) [အဝိပရီတ + ပဓာန] မဖောက်ပြန်သော – မှန်ကန်သော – အား ထုတ်ခြင်း။ သမ္မပ္ပဓာနန္တိ အဝိပရီတပ္ပဓာနံ ကာရဏပ္ပဓာနံ....။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

အဝိပရီတပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ + ပဝတ္တိ] မဖောက်မပြန်–မှန်ကန်စွာ–ဖြစ်ခြင်း။ ယထာ သတ္တုနော ဝစနံ .... အဝိပရီတပ္ပဝတ္တိယာ။ အနုဋီ၊၁။၆၀။

အဝိပရီတပ္ပဝတ္တိနိဝတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ+ပဝတ္တိ +နိဝတ္တိ] မဖောက်မပြန်သော(သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဖြစ်ခြင်း (သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ဆုတ်နစ်ခြင်းတရား။ အဝိပရီတပ္ပဝတ္တိနိဝတ္တိ-ယော ပဝေဒေန္တန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၃။

အဝိပရီတဗျာဓိအာဒိသဘာဝ(တိ) [အဝိပရီတ+ ဗျာဓိ + အာဒိ + သဘာဝ] မဖောက်မပြန် နာခြင်းစသော သဘောရှိသော။ တထာ-သန္တာတိ ယထာ သန္တာ ဧဝ အဝိပရီတ-ဗျာဓိအာဒိသဘာဝါဝ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဧကန္တေန ဗျာဓိအာဒိသ-ဘာဝါ ဧဝ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။

အဝိပရီတဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတ + ဘာဝ] မဖောက်ပြန်သည်၏ အဖြစ်။ တံ ဟိ အဝိပရီ-တဘာဝေန သမ္မာ ဗုဇ္ဈနတော သမ္မောဓိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၈။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၅၂။ အနုဋီ၊၃။၆၀။)

အဝိပရီတဘာဝနာ (ထီ) [အဝိပရီတ+ဘာဝနာ] မဖောက်မပြန် ဖြစ်စေခြင်းဘာဝနာ။ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ နိဗ္ဗာနဂမနံ၊ သော ဧဝ အဝိပရီတဘာဝနာယ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၀။

အဝိပရီတဘာဝါဝဗောဓနတ္ထ (ပု) [အဝိပရီတ-ဘာဝ + အဝဗောဓနတ္ထ] မဖောက်မပြန် သည်–မှန်ကန်သည်–၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်း အကျိုး။ တဿ သိဟနာဒဿ အဝိပရီတ-ဘာဝါဝဗောဓနတ္ထံ"အတ္ထိ ကဿပ မဂ္ဂေါ"တိ-အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

အဝိပရီတမန (တိ) [အဝိပရီတ+မန] မဖောက် ပြန်သော–ဆုံးဖြတ်အပ်သော–စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဝိပရီတမနာ အဝိပရီတသညိနော ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။၄၇။ အဝိပရီတမနာတိ နိစ္ဆယမနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အဝိပရီတမနသိကာရ (ပု) [အဝိပရီတ+မန-သိကာရ] မဖောက်မပြန်သော အားဖြင့်– ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ – နှလုံးသွင်းခြင်း။ အဝိ-ပရီတမနသိကာရာဒိဝသေန စ သမ္ဗောပိ ကုသလပက္ခော နေတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၉၇။

အဝိပရီတမနသိကာရတာ (ထီ) [အဝိပရီတ-မနသိကာရ + တာ] မဖောက်မပြန်သော အားဖြင့်–ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ–နှလုံးသွင်းမှု၏ အဖြစ်။ သော ဟိ အဝိပရီတမနသိကာရ-တာယ "ယောနိသောမနသိကာရော" တိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၅၅။

အဝိပရီတလက္ခဏ (န) [အဝိပရီတ+လက္ခဏ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – လက္ခဏာ။

အဝိပရီတလက္ခဏတ္တ (န) [အဝိပရီတလက္ခဏ +တ္တ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော– လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသင်္ခတသဘာဝမ္မံ နိဗ္ဗာနံ အဝိပရီတလက္ခဏတ္တာ အနညထာ-ဘာဝတော တထလက္ခဏံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၂။

အဝိပရီတဝစန (န) [အဝိပရီတ+ဝစန] မဖောက် မပြန်သော – မှန်ကန်သော – မချွတ်ယွင်း သော–စကား။ တစ္ဆဝစနံ ယာထာဝဝစနံ အဝိပရီတဝစနံ ဣသိဝစနံ။ မိလိန္ဒ။၂၀၉။

အဝိပရီတဝိဘတ္တဘာဝဒီပန (န၊ထီ) [အဝိပရီတ +ဝိဘတ္တဘာဝ+ဒီပန] မဖောက်မပြန်သော အားဖြင့်– မှန်ကန်စွာ –ဝေဘန်အပ်သည်၏

အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ပုရိမေန ဝါ အန္တရာယိက-နိယျာနိကဓမ္မာနံ အဝိပရီတဝိဘတ္တဘာဝဒီပ-နေန ပစ္ဆိမဝေသာရဇ္ဇဒွယသမာယောဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁။

အဝိပရီတဝိသယဝိဘာဝန (န၊ထိ) [အဝိပရီတ+ဝိသယ+ဝိဘာဝန] မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော–မိမိအာရုံကို–မိမိ၏ ဖြစ်ရာဝိသယဟုဆိုအပ်သော အနက်ကို – ထင်စွာ ပြခြင်း။ ဒေသနာပိ ဟိ ပဋိဝေဓော ဝိယ အဝိပရီတ-ဝိသယဝိဘာဝနတော (အဝိပရီတသဝိသယ-ဝိဘာဝနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ အဝိ-ပရီတံ သဝိသယဝိဘာဝနတော။ အနုဋီ၊၁။ ၂၂) ဓမ္မာနုရူပံ ပဝတ္တတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၉။

အဝိပရီတဝိမံသာ (ထီ) [အဝိပရီတ+ဝိမံသာ] မဖောက်မပြန် – ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ – စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ သဘာဝသမန္နေသနာတိ ယာ-ထာဝသမန္နေသနာ အဝိပရီတဝိမံသာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၄။

အဝိပရီတဝုတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတ+ဝုတ္တိ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်စွာ – ဖြစ်ခြင်း။ အဝိပရီတ-ဝုတ္တိယာ သမေန ဉာဏေန သမံ ကဥ္ဇ နေဝ သမနုပဿာမိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၀။

အဝိပရီတဝုတ္တိက (တိ) [အဝိပရီတဝုတ္တိ+က] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်စွာ – ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ နိယျာနိကတာယ သမ္မာသဘာဝါ အဝိပရီတဝုတ္တိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၁။

အဝိပရီတဝုတ္တိကတ္တ (န) [အဝိပရီတဝုတ္တိက + တ္တ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်စွာ – ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ သစ္စန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ အဝိပရီတဝုတ္တိကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၃။

အဝိပရီတဝုတ္တိတာ (ထီ) [အဝိပရီတဝုတ္တိ+တာ] မဖောက်မပြန်–မှန်ကန်စွာ– ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အညံ ဝါ နိစ္စာဘိမတံ အဝိပရီတ-ဝုတ္တိတာယ သဗ္ဗကာလံ တထာဘာဝေန "သဿတ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၆။

အဝိပရီတသစ္စသဘာဝ (တိ) [အဝိပရီတ+သစ္စ+သဘာဝ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်–သော သဘောရှိသော။ ယထာဘူတေတိ အဝိပရီ-တသစ္စသဘာဝေ နိဗ္ဗာနေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၁။

အဝိပရီတသညာ (ထီ) [အဝိပရီတ+သညာ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော – အမှတ်သညာ။ တိဿော အဝိပရီတသညာ အနိစ္စ-သညာ....။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၇၆။

အဝိပရီတသညီ (တိ) [အဝိပရီတ+သညာ+ဤ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော – အမှတ်သညာ ရှိသော၊သူ။ အဝိပရီတမန-ကြည့်။

အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဒေသကတ္တ (န) [အဝိပရီတ+သဒ္ဓမ္မဒေသက + တ္တ] မဖောက်မပြန် – ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ–သူတော်ကောင်းတရားကို ဟောတတ်သည်၏အဖြစ်။ တဒုပဒေသကဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သဗ္ဗညုတာဒိအပရိမိတဂုဏ-ဂဏယောဂေန အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဒေသကတ္တဥ္စ ယာထာဝတော ဉတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၀။

အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဝိသယ (တိ) [အဝိပရီတ + သဒ္ဓမ္မ+ဝိသယ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – သူတော်ကောင်းတရားလျှင် – ဖြစ်ရာ–အာရုံ–ရှိသော။အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဝိသ-ယေဟိ ဝိယ အာကာရနိဒ္ဒေသနာဝဓာရဏ-တ္တေဟိ ယောနိသောမနသိကာရဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၁။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁။

အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဝိသယတ္တ (န) [အဝိပရီတ-သဒ္ဓမ္မဝိသယ + တ္တ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော – သူတော်ကောင်းတရားလျှင် – ဖြစ်ရာ – အာရုံ–ရှိသည်၏အဖြစ်။ .... ဥပရိ ဝက္ခမာနာနံ နာနပ္ပကာရပ္ပဋိဝေဓဇောတ-ကာနံ အဝိပရီတသဒ္ဓမ္မဝိသယတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၅၇။)

အဝိပရီတသဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတ+သဘာဝ] (၁) မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော–သဘော။ (တိ)(၂) မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော–သဘောရှိသော။ (၁)တေသံ တေသံ ဝါ ဓမ္မာနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော သလက္ခဏ-သင်္ခါတော အဝိပရီတသဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၁။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၀၊၁၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၊ ၃၀၊၁၀၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၁၊၁၀၀။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၇၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၂။ မူလဋီ၊၁။ ၂၂။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁။) (တိ) (၂)တံ ခေါ ပန ပရမတ္ထံ သစ္စံ အဝိပရီ-တသဘာဝံ ကတွာ စိန္တယန္တော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။

အဝိပရီတသဘာဝဋ္ဌ (ပု) [အဝိပရီတသဘာဝ+အတ္ထ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော–သဘောဟူသောအနက်။ အဝိပရီတသဘာဝ-ဋ္ဌေန ပရိယတ္တိဓမ္မပ္ပဝတ္တနတော ဝါ ဟဒယေန စိန္တေတဗ္ဗာ ဝါစာယ နိစ္ဆာရိတဓမ္မမယောတိ ဓမ္မဘူတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။)

အဝိပရီတသဘာဝတာ (ထီ) [အဝိပရီတ-သဘာဝ + တာ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ ဘဂ-ဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇာနိပိ အဝိပရီတသ-ဘာဝတာယ ပဋမဖလညာဏာယ ဝိသယဝိသေ-သော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။

အဝိပရီတသဘာဝတ္တ (နပုံ) [အဝိပရီတသဘာဝ+တ္တ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝိပရီတသဘာ-ဝတ္တာ သစ္စံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၄။)

အဝိပရီတသဘာဝဒဿန (နပုံ) [အဝိပရီတသဘာ-ဝ+ဒဿန] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော–သဘောကို သိမြင်ခြင်း။ သဘာဝ-ဒဿနေနာတိ ဓမ္မာနံ အဝိပရီတသဘာဝ-ဒဿနေန။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။

အဝိပရီတသဘာဝနိရုတ္တိသလ္လက္ခဏ (နပုံ) [အဝိပရီ-တ+သဘာဝနိရုတ္တိ+သလ္လက္ခဏ] မဖောက်မပြန်သော သဘာဝနိရုတ္တိကို ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်း။ သော ပနာယံ ပဒဝိစယော အဝိ-ပရီတသဘာဝနိရုတ္တိသလ္လက္ခဏေနေဝ သမ္ပဇ္ဇ-တီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၁။

အဝိပရီတသဘာဝါဘိသမယ (ပု) [အဝိပရီတ-သဘာဝ+အဘိသမယ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ အဇ္ဈောဂါဟေတွာတိ အဝိပရီတ-သဘာဝါဘိသမယဝသေန အနုပဝိသိတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၃။

အဝိပရီတသဘာဝါဝဗောဓ (ပု) [အဝိပရီတသ-ဘာဝ+အဝဗောဓ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော – သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ အဝိပရီတသဘာဝါဝဗောဓနေ ဒိဋ္ဌာဒိ-မတ္တံ ဘဝိဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၂။ အနုဋီ၊၂။ ၁၈၃။(–အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။)

အဝိပရီတသရသ (ပု) [အဝိပရီတ + သရသ] မဖောက်မပြန်သော မိမိသဘော။ ယာထာ-ဝသရသလက္ခဏတောတိ အဝိပရီတသရသ-တော သလက္ခဏတော စ၊.... သရသတောတိ စ သဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၅။

အဝိပရီတသလက္ခဏ (နပုံ) [အဝိပရီတ+သ+လက္ခဏ] မဖောက်မပြန်သော–မှန်ကန်သော – မိမိလက္ခဏာ။ ရူပါရူပဓမ္မာနံ အဝိပရီတသ-လက္ခဏတော သာမညလက္ခဏတော စ ပရိ-ဝိမံသာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အဝိပရီတသဝိသယဝိဘာဝန (နပုံ၊ထီ) [အဝိ-ပရီတ+သ+ဝိသယ+ဝိဘာဝန] အဝိပရီတ-ဝိသယဝိဘာဝန-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အဝိပရီတသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဝိပရီတ + သိဒ္ဓိ] မဖောက်မပြန် – မှန်ကန်စွာ – ပြီးစီးခြင်း။ ဥပရိ ဝက္ခမာနာနံ နာနပ္ပကာရပ္ပဋိဝေဓဇောတကာနံ အဝိပရီတသိဒ္ဓိ ဓမ္မဝိသယတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅။

အဝိပရီတသုတ္တတ္ထာဝဗောဓ (ပု) [အဝိပရီတ + သုတ္တတ္ထ + အဝဗောဓ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – သုတ် – ပါဠိတော် – ၏ အနက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ န ဟိ နေတ္တိဥပဒေသသန္နိဿယေန ဝိနာ အဝိပရီတသုတ္တတ္ထာဝဗောဓော သမ္ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂။

အဝိပရီတဟိတောပဒေသကဘာဝ (ပု) [အဝိပရီတ + ဟိတောပဒေသက + ဘာဝ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – အစီးအပွါးကို – ညွှန်ပြ – ဟောကြား – တတ်သော သူ၏ အဖြစ်။ မဟာကာရုဏိကတာယ စ အဝိပရီတဟိတောပဒေသကဘာဝေန ပမာဏဝစနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။

အဝိပရီတာကာရ (ပု) [အဝိပရီတ + အာကာရ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – အခြင်းအရာ။ ယသ္မာ အနိစ္စတာ နာမ သင်္ခါရာနံ အဝိပရီတာကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။

အဝိပရီတာကာရပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဝိပရီတာကာရ + ပဝတ္တိ] မဖောက်မပြန်သော – မှန်ကန်သော – အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ အသမ္မောဟာဘိသမယသင်္ခါတာယ အဝိပရီတာကာရပ္ပဝတ္တိယာ.... အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၀။)

အဝိပရီတာဘိလာပ (ပု) [အဝိပရီတ + အဘိလာပ] မဖောက်မပြန် – ဟုတ်မှန်စွာ – ရွတ်ဆိုအပ်သောသဒ္ဒါ။ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အတ္ထဗျဉ္ဇနကော အဝိပရီတာဘိလာပေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ မူလဋီ၊၁။၂၁။ (–အနုဋီ၊၁။၂၂။)

အဝိပရီတာဝဗောဓ (ပု) [အဝိပရီတ + အဝဗောဓ] မဖောက်မပြန် – ဟုတ်မှန်စွာ – ထိုးထွင်း၍ – သိခြင်း၊ – သိတတ် – သိကြောင်းဖြစ် – သော ဉာဏ်။ ယော စေတ္ထ အဝိပရီတာဝဗောဓသင်္ခါတော ပဋိဝေဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ မ၊ဋီ၊၂။၇။ မ၊ဋီ၊၃။၇။ အံ၊ဋီ၊၄။၃၆၁။)

အဝိပလ္လတ္တဒိဋ္ဌိ (တိ) [အဝိပလ္လတ္တ + ဒိဋ္ဌိ] မဖောက်မပြန်သောအယူရှိသော၊ သူ။ ဘူတဂါမော သဇီဝေါတိ၊ အဝိပလ္လတ္တဒိဋ္ဌိနော။ ဝဇီရ။၅၆၄။

အဝိပလ္လာသ (တိ) [န + ဝိပလ္လာသ] မဖောက်ပြန် – ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိ – သော။ စတူဟိ အသုဘသညာဒီဟိ အဝိပလ္လာသေဟိ သတိပဋ္ဌာနေဟိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၅။

အဝိပလ္လာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိပလ္လာသေတွာ] မဖောက်ပြန်စေမူ၍။ အဝိပလ္လာသေတွာ ပဋိစ္စုပ္ပန္နဓမ္မာနံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသု ကမ္မံ ကမ္မန္တိ၊ ဝိပါကဉ္စ ဝိပါကတော ဉတွာန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

အဝိပဿက (တိ) [န + ဝိပဿက] (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) – မရှုသော – မရှုမှီးသော၊ သူ။ ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တဿ အဝိပဿကဿ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ အံ၊၂။၆၁။ အဝိပဿကဿ ကုသလာနံ ဓမ္မာနန္တိ ကုသလဓမ္မေ အဝိပဿန္တဿ အနေသန္တဿ၊ အဂဝေသန္တဿာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၄။)

အဝိပဿနာပါဒကတ္တ (နု) [န + ဝိပဿနာ + ပါဒက + တ္တ] ဝိပဿနာ၏ အခြေခံမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အဓိမာနိကဿ ဘိက္ခုနော ဈာနဝိဟာရော အဝိပဿနာပါဒကတ္တာ သလ္လေခဝိဟာရော န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

အဝိပဿနုပဂ (တိ) [န+ဝိပဿနုပဂ] ဝိပဿနာ –ကို အားမထုတ်သော–သို့ မကပ်ရောက်သော။ အဝိပဿနုပဂမ္ပိ ဟိ ပရစိတ္တဉာဏဿ ဝိသယော ဟောတိယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အဝိပဿနုပဂါနံ ဉာတပရိညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

အဝိပဿနုပဂတ္တ (န) [အဝိပဿနုပဂ + တ္တ] ဝိပဿနာသို့ မကပ်ရောက်သည်၏အဖြစ်။ နစ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ အဝိပဿနုပဂတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

အဝိပဿန္တ (တိ) [န+ဝိပဿန္တ] (ကုသိုလ်တရားတို့ကို)မရှု–မရှုမှိုး–သော၊သူ။ အဝိပဿက-ကြည့်။

အဝိပဿိတဓမ္မ (ပု) [န+ဝိပဿိတ+ဓမ္မ] ဝိပဿနာ မရှုပွါးအပ်–မဆင်ခြင်အပ်–သောတရား။တေသံ အဝိပဿိတဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။

အဝိပဿိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိပဿိတွာ] အနိစ္စစသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် – မရှုပွါး – မဆင်ခြင် – မူ၍။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏာဒီဟိ နဝဟိ ဝိပဿနာဉာဏေဟိ အဝိပဿိတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

အဝိပါက (တိ) [န+ဝိပါက] (က) (ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့၏) အကျိုး မဟုတ်သော၊ ဝိပါက် မဟုတ်သော (တရား)။ (ခ) အကျိုး ပေးခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော။ (အဟောသိကံ-စသည်။) (ဂ) မသုံးသပ်အပ်သော ဝိပါက်အဖြစ်ရှိသော၊ ဝိပါက်ကို မသုံးသပ်သော။ (က) အတီတာ အဝိပါကာ ဓမ္မာ ကေစ္စေ အတ္ထိ ကေစ္စေ နတ္ထိ။ အဘိ၊က။ ၁၁၉။ အဝိပါကာတိ ဣဒံ အဗျာကတာနံ ဝသေန စောဒေတုံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၇။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၊၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂၊၂၀၃၊ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၄၊၁၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၊၁၁၆။ မူလဋီ၊၁။၃၀၊၇၃၊၁၁၀။ မူလဋီ၊၂။၁၂။ မူလဋီ၊၃။၇၀။ အနုဋီ၊၂။ ၁၁၀။ အနုဋီ၊၃။၁၀၀။) (ခ) အဝေဒနီယန္တိ အဝိပါကံ ကမ္မံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ အဝိပါကံ ကမ္မန္တိ ပစ္စယဝေကလ္လေန ဝိပစ္စိတုံ အသမတ္ထံ အဟောသိကမ္မာဒိဘေဒံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၄။ အဝိပါကံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယဥ္စ သင်္ချာတိ။ အနုဋီ၊၁။၄၁။ (ဂ) သဗ္ဗပဋ္ဌမာနီ စတ္တာရိ ဿဋ္ဌာနာနိ သာမညတော နဝန္နမ္ပိ ဟေတူနံ ဝသေန ဝုတ္တာနိ အဝိပါကာနီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။ အဝိပါကာနီတိ အနာမဋ္ဌဝိပါကာနီတိ အတ္ထော၊ န ဝိပါကဟေတုရဟိတာနီ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၅၆။)

အဝိပါကစေတနာ (ထီ) [အဝိပါက+စေတနာ] အကျိုးမပေးသောစေတနာ။ အဝိပါကစေတနာယ သရူပေန ဒဿိတာယ သဝိပါကာပိ ဒဿိတာယေဝ နာမ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၉၇။

အဝိပါကဇနိ (တိ) [န+ဝိပါက+ဇနိ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ပဋိသန္ဓေဝိပါက်ကို အောင်ပြီးသူ– ဝိပါကဇနိ –မဟုတ်သော၊(သတ္တမဘဝစသည်မှ အထက်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော) ဝိပါက်ကို မအောင်သေးသော၊သူ (ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်)။ ပုထုဇ္ဇနဿ အနေ့ာဓိဇိနဿ အဝိပါကဇိနဿ အနာဒိနဝဒဿာဝိနော။ မ၊၃။၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၃။ အဝိပါကဇိနဿာတိ ဧတ္ထပိ အာယတိံ ဝိပါကံ ဇိနိတွာ ဌိတတ္တာ ခီဏာသဝေါဝ ဝိပါကဇိနော နာမ၊ တသ္မာ အခီဏာသဝဿဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၇။ သတ္တမဘဝါဒိတော ဥဒ္ဓံ ပဝတ္တေန ဝိပါကဿ အဇိတတ္တာ အဝိပါကဇိနဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၂။ မူလဋီ၊၁။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၂။ (–မ၊ဋီ၊၄။၃၈၄။)

အဝိပါကဋ္ဌ(ပု) [အဝိပါက+အတ္ထ] အကျိုးမပေးခြင်းအနက်သဘော။ အဗျာကတာ နိရုဿာ-

ဟင္ဒေန အဝိပါကဋ္ဌေန စ သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။

အဝိပါကတာ (ထီ) [အဝိပါက+တာ] အကျိုး– မပေး–မရှိ–သည်၏အဖြစ်။ တံ ပန န အတ္တ- နော ပတိမာနနသ္သ အဝိပါကတာယ န အဒက္ခိဏေယျတာယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၄။ (– အဘိ.ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၅။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ အနုဋီ၊၁။ ၃၁။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၂။)

အဝိပါကတ္တ (နပ) [အဝိပါက+တ္တ] (က) အကျိုး –မပေး–မရှိ–သည်၏အဖြစ်။ (ခ) အကျိုး ပေးခြင်းသဘော မရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) သော အဝိပါကတ္တာ အဖလော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ ဝဇိရ။၅၅။ အနဝဇ္ဇော အဝိ- ပါကတ္တာ အဖလော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇။ (ခ) ကထမသ္သ ကာယာဒယော (ကာယကမ္မာ- ဒယော) န ဟောန္တီတိ ? အဝိပါကတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၆။ အဝိပါကတ္တာတိ အဝိပါကဓမ္မတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၇၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၉၄ အနုဋီ၊ ၂။၁၉၅။)

အဝိပါကတ္ထ (ပု) [အဝိပါက+အတ္ထ] အကျိုးမရှိ ဟူသော–အနက်–သဘော။ အဗျာကတ- ဝစနေနေဝ စ အဝိပါကတ္ထာ ဉာယန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။၃၀။ ဝေ အဝိပါကတ္ထာ အဗျာကတဝစ- နေန ဗောဓိတာ ဝေ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၉။

အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္တ (နပ) [အဝိပါကတ္ထ+ ဇောတက+တ္တ] အဝိပါကအနက်ကို ထွန်း ပြတတ်သည်၏အဖြစ်။ အဗျာကတ-သဒ္ဒေ အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္တေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

အဝိပါကဓမ္မ (တိ) [အဝိပါက+ဓမ္မ] အကျိုးပေး ခြင်းသဘော မရှိသော။ အဗျာကတံ ပန အာပတ္တာဓိကရဏံ အဝိပါကဓမ္မမေဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၉။

အဝိပါကဓမ္မတာ (ထီ) [အဝိပါကဓမ္မ+တာ] အကျိုးပေးခြင်း သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကာယဒ္ဒွါရေ ပနဿ ဝိသတိ စေတနာ အဝိ- ပါကဓမ္မတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၉။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၅။သာရတ္ထ၊ ၃။၃၇၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၈။ အနု- ဋီ၊ ၂။၁၉၅။)

အဝိပါကဓမ္မတာပါဒန (နပ) [အဝိပါကဓမ္မတာ+ အာပါဒန] အကျိုးပေးခြင်းသဘောမရှိသည် ၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ မဂ္ဂေန ကိလေ- သေသု ပရိစ္စတ္တေသု အဝိပါကဓမ္မတာပါဒနေန ... ပရိစ္စတ္တာ နာမ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။ (–မ၊ဋီ၊၃။ ၁၅၈။)

အဝိပါကဓမ္မတ္တ (နပ) [အဝိပါကဓမ္မ+တ္တ] အကျိုး ပေးခြင်းသဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အ- ဝိပါကဓမ္မတ္တာ ကာယိကာဒိပယောဂမတ္တေ ဌတ္ဝာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၆။ အဝိပါကတ္တ-လည်း ကြည့်။

အဝိပါကဓမ္မတ္တာဘာဝ (ပု) [အဝိပါကဓမ္မတ္တ+ အဘာဝ] အကျိုးပေးခြင်းသဘောမရှိသည် အဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ အဝိပါကာရဟာ ဝါ န ဟောန္တိ အဝိပါကဓမ္မတ္တာဘာဝါတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၃၂။

အဝိပါကဖလ (ပု) [အဝိပါက+ဖလ] ဝိပါက် မဟုတ်သော ဖလ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာဖြစ်သော ဖလ။ အဂ္ဂဟိတမ္ပိတိ အဝိ- ပါကဖလမ္ပိ ကုသလာကုသလကိရိယာဖလမ္ပိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၉၃။

အဝိပါကဘာဝ (ပု) [အဝိပါက+ဘာဝ] အကျိုး ပေးခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာနံ ဝိယ အဝိပါကဘာဝါယ သမ္ဗတ္တန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄။ (–အနုဋီ၊၁။၃၁။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၂။ အနုဋီ၊ ၃။၁၃၉။)

အဝိပါကလက္ခဏ (တိ) [အဝိပါက+လက္ခဏ] အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ မထိုက်သည်၏

အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဝိပါကလက္ခဏာ အဗျာကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ တဗ္ဗာဝေန အကထိတာ အဗျာကတာ အဝိပါကာရဟသဘာဝါ ဟောန္တီတိ အာဟ "အဝိပါကလက္ခဏာ အဗျာကတာ"တိ။ မူလဋီ၊၁။၃၂။ ဝိပါကဓမ္မတာပဋိသေဓဝသေန အဗျာကတာနံ အဝိပါကလက္ခဏာတိ လက္ခဏံ ဝုတ္တန္တိ တဒတ္ထံ ဒဿေန္တော "အဝိပါကာရဟသဘာဝါ"တိ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။

အဝိပါကဝစန (န) [အဝိပါက+ဝစန] အဝိပါက-သဒ္ဒါ။ န ဟိ အဝိပါကဝစနံ ဝုတ္တံ ကုသလဝစနဥ္စ အဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ န ဟိ အဝိပါကဝစနံ ဝုတ္တံ၊ အကုသလဝစနဥ္စ အဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၃၈။

အဝိပါကသဘာဝ (ပု) [န+ဝိပါက+သဘာဝ] အကျိုးပေးခြင်းမရှိသောသဘော၊ အကျိုးပေးခြင်း သဘော မရှိသော။

အဝိပါကသဘာဝတာ (ထီ) [အဝိပါကသဘာဝ+တာ] အကျိုးပေးခြင်းသဘောမရှိသည်၏အဖြစ်။ သဟာယဝေလ္လေန အဝိပါကသဘာဝတာယ အာပါဒိတတ္တာ။အနုဋီ၊၂။၁၀၅။

အဝိပါကာရဟ (တိ) [န + ဝိပါကာရဟ] အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ မထိုက်သော။ အဗျာကတာ အဝိပါကာရဟာ နေဝ အာစယဂါမီ န အပစယဂါမီနော။ အနုဋီ၊၁။၃၇။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။) အဝိပါကဓမ္မတ္တာ-ဘာဝ-လည်း ကြည့်။

အဝိပါကာရဟသဘာဝ (ပု) [အဝိပါကာရဟ+သဘာဝ] အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ မထိုက်သော သဘောရှိသော။ အဝိပါကလက္ခဏ-ကြည့်။

အဝိပုလတာ (ထီ) [န + ဝိပုလ + တာ] မပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်။ အဝိပုလတာယ ဥဋ္ဌာရံ ဟုတွာ အနုပဋ္ဌာနတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၈။

အဝိပုလလာဘီ (တိ) [န+ဝိပုလလာဘီ] ပြန့်ပြော– များပြား–စွာ ရလေ့မရှိသော၊သူ။ န အကသိရလာဘီတိ အဝိပုလလာဘီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

အဝိပ္ပကတကာလ (ပု) [န + ဝိပ္ပကတ + ကာလ] အပြီး–အဆုံး–သို့ မရောက်သေးသော – စကားလက်စ မသတ်သေးသော–အချိန်–အခါ– ကာလ] အထာတိ တဿာ အဝိပ္ပကတကာလေယေဝ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၁၄။

အဝိပ္ပကိဏ္ဏ (တိ) [န+ဝိပ္ပကိဏ္ဏ] (၁) ဖရိုဖရဲ မကြဲသော၊ မပြန့်ကြဲသော။ (န) (၂) ဖရိုဖရဲမကြဲ–မပြန့်ကြဲ–ခြင်း။ (၁) အဝိသာရီတိ သုဝိသဒေါ် အဝိပ္ပကိဏ္ဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၄။ သမံ သမ္မာ စ အဝိက္ခိပမာနာ အဝိပ္ပကိဏ္ဏာ စ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ (– မ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။) (န) (၂) အာဗန္ဓတ္တံ အာသတ္တတ္တံ အဝိပ္ပကိဏ္ဏဉ္စ ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၀။

အဝိပ္ပကိဏ္ဏကရဏ (န) [အဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ကရဏ] ဖရိုဖရဲမကြဲ – မပြန့်ကြဲ – သည်ကို ပြုခြင်း၊ စုပေါင်းခြင်း။ အဝိပ္ပကိဏ္ဏကရဏံ သမ္ပိဏ္ဍနံ အာယူဟနံ။ အနုဋီ၊၁။၈၃။

အဝိပ္ပကိဏ္ဏတာ (ထီ) [အဝိပ္ပကိဏ္ဏ+တာ] ဖရိုဖရဲ မကြဲ–မပြန့်ကြဲ–သည်၏အဖြစ်။ ကာယကမ္မာဒီနံ သုသီလျဝသေန အဝိပ္ပကိဏ္ဏတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၂။)

အဝိပ္ပကိဏ္ဏတ္တ (န) [အဝိပ္ပကိဏ္ဏ+တ္တ] ဖရိုဖရဲ မကြဲ–မပြန့်ကြဲ–သည်၏အဖြစ်။ န ယေဝါ-ပနကာသင်္ဂဟဂမနေနေဝ တထာ အဝိပ္ပ-ကိဏ္ဏတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၉၈။

အဝိပ္ပကိဏ္ဏဗျာပါရဏာကာရ (ပု) [အဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ ဗျာပါရဏ+အာကာရ] ဖရိုဖရဲ မကြဲ–မပြန့်ကြဲ – သည်ကိုပြု (စုပေါင်း,စုစည်း)ခြင်း– မိမိတို့ကိစ္စ၌ အားထုတ်စေခြင်း – အခြင်းအရာ။ တေနေဝ ယထာဝုတ္တေန အဝိပ္ပကိဏ္ဏဗျာပါရဏာကာရေန သမ္ပယုတ္တာနံ ကရဏံ ပဝတ္တနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၈၃။

အဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝါပါဒန (န) [အဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ဘာဝ +အာပါဒန] ဖရိုဖရဲ မကြဲ–မပြန့်ကြဲ–သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ သမ္ပိဏ္ဍနံ သမ္ပယုတ္တာနံ အဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝါပါဒနံ နှာနီယစုဏ္ဏာနံ ဥဒကံ ဝိယ။ မဏိဋီ၊၁။၁၇၅။

အဝိပ္ပကိရဏ (န) [န+ဝိပ္ပကိရဏ] ဖရိုဖရဲ မကြဲ–မပြန့်ကြဲ–စေခြင်း။ အဝိပ္ပကိရဏဝသေန သံဟရိတွာ ဌပေတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၀။ အဝိပ္ပကိရဏဝသေန သမ္ပိဏ္ဍနန္တိ အတ္ထော။ မဏိဋီ၊၁။၇၇။

အဝိပ္ပကိရန္တ (တိ) [န+ဝိပ္ပကိရန္တ] ဖရိုဖရဲ မကြဲသော။ ဝါလိကံ အဝိပ္ပကိရန္တော .... သမ္မဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၂။

အဝိပ္ပကိရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိပ္ပကိရိတွာ] ဖရိုဖရဲ မကြဲ မူ၍။ အဝိပ္ပကိရိတွာ တထာဂတဿေဝ သရီရံ ဩကိရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အဝိပ္ပကိရိတွာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇)တိ ပရာဇယေန အဝိပ္ပကိရိယ အပလာယိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၀။

အဝိပ္ပကိရိယ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိပ္ပကိရိယ] အဝိပ္ပကိရိတွာ-ကြည့်။

အဝိပ္ပဋိသာရ (ပု) [န+ဝိပ္ပဋိသာရ] စိတ်–နှလုံး –မသာမယာ(နောင်တပူပန်)မရှိခြင်း၊ ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း။ အဝိပ္ပဋိသာရော (ဝိ၊၅။ ၂၈၈)တိ ပါပပုညာနံ ကတာကတဝသေန စိတ္တဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၀။ အဝိပ္ပဋိသာရော ဥပဒဟာတဗ္ဗော (အံ၊၂။ ၁၇၂)တိ အမင်္ကုဘာဝေါ ဥပနေတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။(–ဝိ၊၄။၄၃၀။ အံ၊၂။၃၉၊၁၇၃။ အံ၊၃၊ ၂၅၉၊ ၂၆၀။ ပဋိသံ။၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀၊ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၀၁။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၄။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၊၈၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၃၊ ၂၉၈။)

အဝိပ္ပဋိသာရကရ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ကရ+ အ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မရှိခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–ကို ပြုတတ်သော။ ပစ္စာပိ အဝိပ္ပဋိသာရကရံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၃၆။ ဝိ၊၅။၃၃၂။ အဝိပ္ပဋိသာရကရေ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

အဝိပ္ပဋိသာရကရသီလ (န) [အဝိပ္ပဋိသာရကရ +သီလ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ(နောင်တပူပန်)မရှိခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–ကို ပြုတတ်သော သီလ။ အဝိပ္ပဋိသာရကရသီလေ ပတိဋ္ဌာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၊၁၈၀။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၆။ မူလဋီ၊ ၂။၇၄။)

အဝိပ္ပဋိသာရကသီလ (န) [အဝိပ္ပဋိသာရက+ သီလ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မရှိခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း– ကို ပြုတတ်သော သီလ။ အဝိပ္ပဋိသာရကသီလသင်္ခါတံ တဒုတ္တရိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအာဒိဘေဒမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတပဋိပဒံ ပညာယ အာရောစေတွာ ဇီဝတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထ (ပု) [အဝိပ္ပဋိသာရ + အတ္ထ] (၁) စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း– အကျိုး။ (တိ) (၂) စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း – အကျိုးရှိသော။ (၁) သံဝရော အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာယ။ ဝိ၊၅။ ၂၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၈၁။ (တိ) (၂) ကုသလာနိ သီလာနိ အ-

ဝိပ္ပဋိသာရတ္တာနိ အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသာနိ။ အံ၊၃။၂၅၉။ အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာနိ ခေါ အာနန္ဒ ကုသလာနိ သီလာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၁။ အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာနီတိ အဝိပ္ပဋိသာရပ္ပယောဇနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉။

အဝိပ္ပဋိသာရနိမိတ္တ (န) [အဝိပ္ပဋိသာရ+နိမိတ္တ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာ ရွှင်လန်းခြင်း–၏ အကြောင်း။ တော အဝိပ္ပဋိသာရနိမိတ္တာနံ သီလာဒီနံ ပါရိပူရိဟေတုဘာဝတော ဝိဇာနတံ သမ္ဗဇညဇာတိကာနံ ကေန္တေနေဝ ပီတိပါမောဇ္ဇကာရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၇။

အဝိပ္ပဋိသာရပ္ပယောဇန (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ပယောဇန] စိတ် – နှလုံး – မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း – အကျိုးရှိသော။ အဝိပ္ပဋိသာရတ္ထ (၂)-ကြည့်။

အဝိပ္ပဋိသာရမူလ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ + မူလ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း – ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော (ပါမောဇ္ဇ·စသည်)။ သော မူလံ ကာရဏံ ယေသံ တေ အဝိပ္ပဋိသာရမူလာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၆၄။

အဝိပ္ပဋိသာရမူလက (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+မူလ + က] စိတ် – နှလုံး – မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း – ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း – လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော (ပါမောဇ္ဇ·စသည်)။ အဝိပ္ပဋိသာရမူလကာနံ ပါမောဇ္ဇာဒီနံ။ ကင်္ခါ။၁၀၃။ အဝိပ္ပဋိသာရမူလာယေဝ အဝိပ္ပဋိသာရမူလကာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၆၄။ (– ဝဇိရ။၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၀။)

အဝိပ္ပဋိသာရမူလိက (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ + မူလ + ဣက] စိတ်–နှလုံး– မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း– လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော (ပီတိ)။ မရဏံ အဂ္ဂဟေတွာ အဝိပ္ပဋိသာရမူလိကံ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၀။

အဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုက (န) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဝတ္ထု + က] စိတ် – နှလုံး – မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မရှိခြင်း – ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–၏–တည်ရာ–အကြောင်း–ဖြစ်သော (သီလ)။ အဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုကာနိ·(ပဋိသံ။၄၃)တိ ဝိပ္ပဋိသာရာဝဟတ္တာ အဝိပ္ပဋိသာရဿ ပတိဋ္ဌာ န ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။)

အဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုဘာဝ (ပု) [အဝိပ္ပဋိသာရ+·ဝတ္ထု+ဘာဝ] စိတ် – နှလုံး – မသာမယာ (နောင်တပူပန်)မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာ ရွှင်လန်းခြင်း– ၏– တည်ရာ– အကြောင်း– ၏ အဖြစ်။ အနဝဇ္ဇတာယ ဝိပ္ပဋိသာရနိမိတ္တံ အညာဏာပေက္ခံ န ဇနယန္တိ အဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုဘာဝတော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၂။

အဝိပ္ပဋိသာရဝိပန္န (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဝိပန္န] စိတ်–နှလုံး –ကြည်သာရွှင်လန်းမှု ပျက်စီးသော၊ နောင်တရ ပူဆွေးနေသော၊သူ။ အဝိပ္ပဋိသာရေ အသတိ အဝိပ္ပဋိသာရဝိပန္နဿ ဟတူပနိသံ ဟောတိ ပါမောဇ္ဇံ။ အံ၊၃။၂၅၉၊ ၂၆၀။

အဝိပ္ပဋိသာရဟေတု (ပု) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဟေတု] စိတ် – နှလုံး–မသာမယာ (နောင်တပူပန်)မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း – ၏အကြောင်း။ ပီတိသောမနဿနိမိတ္တတော .... အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတော....အတိသယနတော စ သီလံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆။

အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတာ (ထီ) [အဝိပ္ပဋိသာရဟေတု+တာ] စိတ် – နှလုံး – မသာမယာ (နောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာ ရွှင်

လန်းခြင်း–အကြောင်း၏အဖြစ်။ တောသန့် အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတာယ စိတ္တဿာဘိပ္ပ-မောဒနတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတ္တ(န) [အဝိပ္ပဋိသာရဟေတု+တ္တ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နှောင်တပူပန်)မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–အကြောင်း၏ အဖြစ်။ အဓိဂမတ္ထံ တဿ ဘိက္ခုနော ဖာသု ဟောတိ, သုခံ ဟောတိ သံဝရဿ အဝိပ္ပဋိသာရဟေတုတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်။၁၆၄။

အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+အာ-နိသံသ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ(နှောင်တပူပန်)မဖြစ်ခြင်း–ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း–ဟူသော–အကျိုး–အာနိသင်–ရှိသော။ အ-ဝိပ္ပဋိသာရတ္ထာနိ ခေါ် အာနန္ဒ ကုသလာနိ သီလာနိ အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသာနိ။ အံ၊၃။ ၂၅၇၊၅၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ သောဝ နေသံ အာနိသံသောတိ အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသာနီတိ အဝိပ္ပဋိသာရုဒယာနိ(အဝိပ္ပဋိသာရုဒ္ဒယာနိ)။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉။ (– အံ၊၃။ ၂၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။)

အဝိပ္ပဋိသာရီ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဤ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နှောင်တပူပန်) မဖြစ်ခြင်း – ကြည်သာရွှင်လန်းခြင်း – ရှိသော။ ယဋ္ဌ အဝိပ္ပဋိသာရီ ကာလင်္ကရောတိ၊ အယံ အနိဿန္ဒော။ ပေဋကော။၂၁၀။

အဝိပ္ပဋိသာရုဒယ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဥဒယ] စိတ်–နှလုံး–မသာမယာ (နှောင်တတဖန်) မဖြစ်မှု–ကြည်သာရွှင်လန်းမှု – တိုးပွါး များပြားခြင်း ရှိသော။ အဝိပ္ပဋိသာရာနိသံသ-ကြည့်။

အဝိပ္ပဋိသာရုဒ္ဒယ (တိ) [အဝိပ္ပဋိသာရ+ဥဒယ] အဝိပ္ပဋိသာရုဒယ နှင့် အနက်တူ။ အဝိပ္ပဋိ-သာရာနိသံသ-ကြည့်။

အဝိပ္ပမုဋ္ဌသတိ (တိ) [န + ဝိပ္ပမုဋ္ဌ + သတိ] မလွတ်ကင်းသော သတိ ရှိသော၊ မမေ့မလျော့သော၊သူ။ အပ္ပမတ္တာတိ တတ္ထ အ-ဝိပ္ပမုဋ္ဌသတီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

အဝိပ္ပမုတ္တ (တိ) [န+ဝိပ္ပမုတ္တ] မလွတ်မြောက်သော၊သူ။ သဗ္ဗေတေ အဝိပ္ပမုတ္တာ ဘဝသ္မာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၁၃။)

အဝိပ္ပမုတ္တတ္တ (န) [အဝိပ္ပမုတ္တ+တ္တ] မလွတ်မြောက်သည်၏ အဖြစ်။ နိရယာဒီဟိ အဝိပ္ပ-မုတ္တတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဝဋ္ဋာမိသလော-ကာမိသေဟိ အဝိပ္ပမုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၈။ (–၂၄၃။)

အဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [န+ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိပ္ပယုတ်မဖြစ်သော။ ယာနိ ပန ပဒါနိ သတ္တသု ဝိညာဏ-ဓာတူသု ကောယပိ အဝိပ္ပယုတ္တေ ရူပေန နိဗ္ဗာနေန ဝါ မိဿကဓမ္မေ ဒီပေန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝ (တိ) [န+ဝိပ္ပယုတ္တ+သ-ဘာဝ] မကွေမကွာ– အမြဲ– ယှဉ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော သဘောရှိသော။ တေသဲ စ ဝေဒနာဓမ္မော အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။ အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝေါတိ ဣမိနာ အဝိသံယောဂဇနိတံ ကဋ္ဌိ ဝိသေသံ ဌာနံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၀။

အဝိပ္ပယောဂ (ပု) [န+ဝိပ္ပယောဂ] (က) မကွေမကွာ ယှဉ်ခြင်း၊ အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ (ခ) မကွေကွင်းခြင်း၊ မခွဲခွါခြင်း။ (က) ကတ္တစိ အဝိပ္ပယောဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈၊၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈၊၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃၈၊၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀၊၁၁၁။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀-တို့၌ ''အဝိ-ယောဂေ'' ဟု ရှိသည်။) (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၃၈။ မူလဋ္ဌီ၊၁။

၁၄၄။ အနုဋီ၊ ၂။၉၂။) (ခ) ပိယမနာပေဟိ အဝိပ္ပယောဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

အဝိပ္ပယောဂတာ (ထီ) [အဝိပ္ပယောဂ + တာ] ကွေကွင်း–ခွဲခွါ–ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မကွေကွင်း–မကွဲကွာ–မခွဲခွါ–ခြင်း။ ပိယေဟိ မနာပေဟိ သဒ္ဓိံ အဝိပ္ပယောဂတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၃။

အဝိပ္ပယောဂီ (တိ) [အဝိပ္ပယောဂ+ဣ] မကွေမကွာ ယှဉ်ခြင်း – အတူတကွဖြစ်ခြင်း – ရှိသော (ဝိတက်,ဝိစာရ)။ အညတ္ထ အဝိပ္ပယောဂီသု ဝိတက္ကဝိစာရေသု ဝိစာရောဝ ဓေတေသံ မတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၀။

အဝိပ္ပယောဂီဘာဝ (ပု) [အဝိပ္ပယောဂီ+ဘာဝ] မကွေမကွာ ယှဉ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယောဘုဒယျန အဝိပ္ပယောဂီဘာဝေန ဝတ္တမာနေသု ပီတိသုခေသု။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။

အဝိပ္ပဝသန္တ (တိ) [န+ဝိပ္ပဝသန္တ] မကွေကွင်း–မခွဲခွါ–သော၊သူ။ အဝိပ္ပဝသတော (ထေရ။ ၂၄၅) တိ န ဝိပ္ပဝသန္တဿ၊ စိရဝိပ္ပဝါသေန ဟိ သတော အနညမ္ပိ အညံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ ဣဒမ္ပိ ဣဓ နတ္ထီတိ အဝိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ သတိယာ အဝိပ္ပဝသန္တော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆) တိ သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေန ဋ္ဌိတော သဗ္ဗဒါ အဝိဇဟနဝသေန ပဝတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၉။

အဝိပ္ပဝါသ (ပု) [န+ဝိပ္ပဝါသ] (၁) (က) ကင်းကွာ၍ မနေခြင်း၊ မကင်းကွာမူ၍ နေခြင်း၊ မကင်း–မကွာ–ခြင်း။ (ခ) မခွဲမခွါ နေခြင်း၊ တမိုးတရံတည်းသော ကျောင်း၌ အတူတကွအိပ်ခြင်း။ (ဂ) ကင်းကွာ၍ နေသည်မမည်ခြင်း၊ တိစီဝရိက်နှင့် ကင်းကွာ၍နေသော်လည်း အာပတ်မသင့်ခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ကင်းကွာ၍နေခြင်း မရှိရာ ဖြစ်သော၊ (တိစီဝရိက်နှင့်) ကင်း၍ နေသော်လည်း ကင်း၍ နေသည်မမည်ရာ ဌာန – အာပတ် မသင့်နိုင်ရာဌာန – ဖြစ်သော၊ သိမ် (အဝိပ္ပဝါသသိမ်)။ (ခ) ကင်းကွာ၍ နေခြင်း မရှိသော၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနှင့် မကင်းမကွာ နေသော၊ သူ။ (၁) (က) သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေန အပ္ပမတ္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ၃၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄၊၃၅၇။ ဝဇိရ။ ၂၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။) (ခ) အဝိပ္ပဝါသေန အနာပတ္တိ (ဝိ၊၅။၃၇၃) တိ သဟာဂါရသေယျာယ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၇။ (ဂ) အဝိပ္ပဝါသေ သမ္မုတိ အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ (– သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၂၊၃၁၇။) (တိ) (၂) (က) သံဃော တံ သီမံ တိစီဝရေန အဝိပ္ပဝါသံ သမ္မန္နတု။ ဝိ၊၃။၁၄၇-၈။ (– ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၉၃။ ဝဇိရ။၄၅၇။) (ခ) တေနေဝ မညာမိ အဝိပ္ပဝါသံ။ .... ဗုဒ္ဓါနုဿတိယာ ဘာဝေန္တော အဝိပ္ပဝါသောတိ တံ မညာမိ၊ အဝိပ္ပဝုဋ္ဌောတိ တံ မညာမိ ဇာနာမိ။ စူဠနိ။ ၂၁၈။

အဝိပ္ပဝါသကမ္မဝါစာ (ထီ) [အဝိပ္ပဝါသ + ကမ္မဝါစာ] အဝိပ္ပဝါသကမ္မဝါစာ၊ (တိစီဝရိက်နှင့်) ကင်းကွာ၍ နေသော်လည်း အာပတ်မသင့်ရာသိမ်ကို သမုတ်ကြောင်း ကမ္မဝါစာ။ ဒဠှီကမ္မတ္ထံ အဝိပ္ပဝါသကမ္မဝါစာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။ (– ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၇။ ဝဇိရ။၄၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄၄။)

အဝိပ္ပဝါသတ္တ (ပု) [အဝိပ္ပဝါသ + အတ္တ] (တိစီဝရိက်နှင့်) ကင်းကွာ၍ နေသည်မမည် ခြင်း အကျိုး၊ တိစီဝရိက်နှင့် ကင်းကွာ၍ နေသော်လည်း အာပတ်မသင့်ခြင်း အကျိုး။

အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ-နှင့် အဝိပ္ပဝါသသီမာ-တို ကြည့်။

အဝိပ္ပဝါသလက္ခဏ (န) [အဝိပ္ပဝါသ+လက္ခဏ] (၁) တိစီဝရိက်နှင့် ညဥ့်ကင်း၍ မနေခြင်း၏ လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) (သတိနှင့်) မလွတ် ကင်းမူ၍ နေခြင်း ဟူသော – သတိမလွတ် ကင်းသော – လက္ခဏာရှိသော၊ အဝိပ္ပဝါသ-လက္ခဏာ ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) အပ္ပမတ္တာတိ ပမာဒဿ ပဋိပက္ခ-ဘူတေန သတိယာ အဝိပ္ပဝါသလက္ခဏေန အပ္ပမာဒေန သမန္နာဂတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။

အဝိပ္ပဝါသလက္ခဏဝဝတ္ထာပန (န) [အဝိပ္ပဝါသ-လက္ခဏ + ဝဝတ္ထာပန] တိစီဝရိက်နှင့် ညဥ့် ကင်း၍မနေခြင်း၏လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားမှတ် သားခြင်း။ ဂါမော ဂေဟူပစာရောတိအာဒိ အဝိပ္ပဝါသလက္ခဏဝဝတ္ထာပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၃။

အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ (ထီ) [အဝိပ္ပဝါသ + သမ္မုတိ] (တိစီဝရိက် နှင့်) ညဥ့်ကင်း၍ နေ သည် မမည် – ခြင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့် – ခြင်းအကျိုးငှါ – သမုတ်ခြင်း၊ တိစီဝရိက်နှင့် ညဥ့်ကင်း၍ နေသော်လည်း အာပတ် မသင့်စေခြင်းငှါ သမုတ်ခြင်း။ အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ ဒါတုန္တိ အဝိပ္ပဝါသေ သမ္မုတိ အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ၊ အဝိပ္ပဝါသာယ ဝါ သမ္မုတိ အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ အဝိပ္ပဝါသေတိ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မံ၊ အဝိပ္ပဝါသတ္ထန္တိ အတ္ထော၊ ဝိပ္ပဝါသပစ္စယာ ယာ အာပတ္တိ၊ တဒဘာဝတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၅၊၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၃၂။)

အဝိပ္ပဝါသသီမာ (ထီ) [အဝိပ္ပဝါသ + သီမာ] (တိစီဝရိက်နှင့်)ကင်း၍ နေသည် မမည်ခြင်း အကျိုးငှါ သမုတ်အပ်သောသိမ်၊ တိစီဝရိက် သက်န်းနှင့် ညဥ့်ကင်း၍ – နေနိုင်ခြင်း – နေ သော်လည်း အာပတ်မသင့်ခြင်း – အကျိုးငှါ သမုတ် အပ်သော သိမ်၊ အဝိပ္ပဝါသသိမ်။ အဝိပ္ပဝါသတ္ထံ သမ္မတာ သီမာ အဝိပ္ပဝါသ-သီမာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၄၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၂၊၄၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ကင်္ခါ။၉၀၊၁၅၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၅-၆၊ ၂၄၉။ ဝဇိရ။၄၂၀၊၄၅၇၊ ၅၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ သစ်။၃၀၊၃၂။၃၅၊၁၄၄။)

အဝိပ္ပဝါသသီမာဓိကာရ (ပု) [အဝိပ္ပဝါသသီမာ +အဓိကာရ]အဝိပ္ပဝါသသိမ်၏ – အကြောင်း အရာ – စကားရပ်။ အဝိပ္ပဝါသသီမာဓိကာရေ "ဌပေတွာ ဂါမဉ္စ ဂါမူပစာရဉ္စာ"တိ ဝုတ္တံ ဌာနံ ဌပိတံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၃၅။

အဝိပ္ပဝါသသီမာသမ္မန္နနကာလ (ပု) [အဝိပ္ပဝါသ-သီမာ+သမ္မန္နန+ကာလ] အဝိပ္ပဝါသသိမ်ကို သမုတ်သော–အချိန်–အခါ – ကာလ။ အဝိပ္ပ-ဝါသသီမာသမ္မန္နနကာလေ ပန အန္တော-နိမိတ္တဂတေဟိ အာဂန္တဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ၁၄၂။

အဝိပ္ပဝါသသီမာသမ္မုတိ (ထီ) [အဝိပ္ပဝါသသီ-မာ+သမ္မုတိ] အဝိပ္ပဝါသ သိမ်ကို သမုတ် ခြင်း။ အဝိပ္ပဝါသသီမာသမ္မုတိယာ ပဌ္ဌာ ပတိဋ္ဌာပိတဂါမံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၆။

အဝိပ္ပဝါသာကာရ (ပု) [အဝိပ္ပဝါသ+အာကာ-ရ] မလွတ်ကင်းသော အခြင်းအရာ။ သတိ-ယာ အဝိပ္ပဝါသာကာရသင်္ခါတေန အပ္ပမာ-ဒေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

အဝိပ္ပဝုဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိပ္ပဝုဋ္ဌ] ကင်း၍မနေသော။ အဝိပ္ပဝုဋ္ဌောတိ တံ မညာမိ ဇာနာမိ။ စူဠနိ။ ၂၁၈။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။)

အဝိပ္ပဝုတ္ထ (တိ) [န+ဝိပ္ပဝုတ္ထ] ကင်း၍ မနေအပ် သော (သင်္ကန်း)။ အဝိပ္ပဝုတ္ထေ ဝိပ္ပဝုတ္ထသ-

ညိနော ဓေဝ ဝေမတိကဿ စ ဒုက္ကဋံ။ကခ်ါ။ ၁၅၈။

အဝိပ္ပဝုတ္တသတိ (တိ) [အဝိပ္ပဝုတ္တ+သတိ] လွတ်ကင်း၍မနေသော သတိ ရှိသော၊ သတိမလွတ်ကင်းမူ၍ နေသော၊သူ။ အပ္ပမတ္တ-ဿာတိ အဝိပ္ပဝုတ္တသတိနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၂။

အဝိပ္ပသန္န (တိ) [န+ဝိပ္ပသန္န] မကြည်လင်သော၊ နောက်ကျုသော (ရေအိုင်)။ အာ-ဝိလောတိ အဝိပ္ပသန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။

အဝိပ္ပသန္နစိတ္တ (တိ) [အဝိပ္ပသန္န+စိတ္တ] မကြည်လင်–နောက်ကျု –သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဝိပ္ပသန္နစိတ္တာနညံ့ ဣန္ဒြိယပ္ပသာဒေါ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အဝိပ္ပသိဒန္တ (တိ) [န+ဝိပ္ပသိဒန္တ] မကြည်လင်–နောက်ကျု–သော။ ဥဒကေ အဝိပ္ပသိ-ဒန္တေ န ကတကဋ္ဌိံ ဆဒ္ဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၆။

အဝိပ္ဖန္ဒန္တ (တိ) [န+ဝိပ္ဖန္ဒန္တ] မတုန်လှုပ်သော။ ကမ္မဇပသာဒဿ ဗလဝတ္တာ အဝိပ္ဖန္ဒန္တေဟိ အနိမိသေဟိ ဧဝ အက္ခီဟိ ပဿိ၊ သေယျ-ထာပိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

အဝိပ္ဖန္ဒိတ (တိ) [န+ဝိပ္ဖန္ဒိတ] မတုန်လှုပ်သော။ မဂ္ဂဖလသုခံ ဝိယ အဝိပ္ဖန္ဒိတံ ဟုတွာ ဧက-ရူပေ အဝတိဋ္ဌတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၉။

အဝိပ္ဖန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိပ္ဖန္ဒိတွာ] မတုန်လှုပ်–မလှုပ်ရှား – မလွန့်–မတွန့် – မူ၍။ သောပိ မိဂပေါတကော ပါသေ ဗဒ္ဓေါ အဝိပ္ဖန္ဒိတွာယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

အဝိပ္ဖန္ဒေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိပ္ဖန္ဒေတွာ] (မျက်စိတို့ကို)မတုန်လှုပ်စေမူ၍၊ မျက်တောင်မခတ်မူ၍။ အက္ခီနိ အဝိပ္ဖန္ဒေတွာ အဘိမုခံ သမ္ပတ္တဿ မာတုဂါမဿ နိမိတ္တောလောက-နေပိ အာပတ္တိယေဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆။

အဝိပ္ပါရ (ပု) [န+ဝိပ္ပါရ] မပြန့်နှံ့ခြင်း။ အဝိပ္ပါရဝသေနေဝ ထဒ္ဓတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၂။)

အဝိပ္ပါရိက (တိ) [န+ဝိပ္ပါရိက] မပြန့်နှံ့–တွန့်ဆုတ် – အားလျော့ – သော၊ လုံ့လမပြု–အားမထုတ်–အားထုတ်ခြင်းမှကင်း–သော။ အဝိပ္ပါရိကော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁) တိ ဥဒ္ဒေသာဒီသု ဗျာပါရရဟိတော၊ အဗျာ-ဝဋ္ဋောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅။ (–မူလဋီ၊၁။၁၇၃။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။)

အဝိပ္ပါရိကတာ (ထီ) [အဝိပ္ပါရိက+တာ] မပြန့်နှံ့သည်၏ အဖြစ်၊ တွန့်ဆုတ်–အားလျော့–သည်၏ အဖြစ်၊ လုံ့လမပြု–အားထုတ်ခြင်းမှကင်း–သည်၏အဖြစ်။ လီနတ္တိ အဝိပ္ပါရိက-တာယ ပတိကုဋိတံ။....ထိနတ္တိ သပ္ပိပိဏ္ဍော ဝိယ အဝိပ္ပါရိကတာယ ဃနဘာဝေန ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅။ (– မ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၇။ မူလဋီ၊၂။၂၁၉၊၂၂၄။)

အဝိပ္ပါရိကတာကရဏ (န) [အဝိပ္ပါရိကတာ+ကရဏ] မပြန့်နှံ့သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ပီဠနံ ဒုက္ခသစ္စဿ တံသမင်္ဂိနော ဟိံသနံ အဝိပ္ပါရိကတာကရဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၃၄။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၉၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၉။ အနုဋီ၊၂။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။)

အဝိပ္ပါရိကဘာဝ (ပု)[အဝိပ္ပါရိက+ဘာဝ]မပြန့်နှံ့သည်၏ အဖြစ်။ အဝိပ္ပါရိကော ဂရုကောတိ အဝိပ္ပါရိကဘာဝေန ဩနာဟနာဒိနာမကာ-ယဿေဝ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၃။ နဝိညတ္တိံ ဇနယန္တိ မဟဂ္ဂတကုသလာဒီနံ သန္တ-ဘာဝေန အဝိပ္ပါရိကဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၁။

အဝိပ္ပါရိတာကရဏ (န) [အဝိပ္ပါရိတာ+ကရဏ] မပြန့်နှံ့သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ပိဋ္ဌနံ တံသမင်္ဂိနော ဟိ သနံ အဝိပ္ပါရိ(က?)တာကရဏံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၆၇။

အဝိဗဒ္ဓ (တိ) [န+ဝိဗဒ္ဓ] မဖွဲ့ယှက် – မမြှေးယှက် –အပ်သော။ ဝိဿဋ္ဌာယာတိ အဝိဗဒ္ဓါယ အပလိဗုဒ္ဓါယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အဝိဗန္ဓကရဏ (န) [န + ဝိဗန္ဓ + ကရဏ] အနှောင့်အရှက် – အဆီးအတား – တားမြစ်ခြင်း – မရှိသည်ကိုပြုခြင်း။ မာတု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တဿ ဝိသေသာဓိဂမဿ အဝိဗန္ဓကရဏသမ္ဘာပယောဂေန ယထာလဒ္ဓဝိသေသာယ မာတုယာ ဝသေန ယသ္မာ ဓိတာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပတ္တိလာဘီ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၅။

အဝိဗန္ဓနီယ (တိ) [န+ဝိဗန္ဓနီယ] မနှောင့်ရှက်–မတားဆီး–မနှိပ်စက်–အပ်သော။

အဝိဗန္ဓနီယတာ (ထီ) [အဝိဗန္ဓနီယ + တာ] မနှောင့်ရှက်–မတားဆီး – မနှိပ်စက်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဆမ္ဘိတဝါစာဘာသနံ ကေနစိ အဝိဗန္ဓနီယတာယ အပ္ပဝတ္တိ ယဿ သဒ္ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀။

အဝိဗ္ဘန္တ (တိ) [န+ဝိဗ္ဘန္တ] မလည်သော။ နိစ္စလံ အဝိဗ္ဘန္တံ သုဝဏ္ဏပဋိမံ ဝိယ နိသိန္နံ ကုလပုတ္တံ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။

အဝိဗ္ဘန္တမာန (တိ) [န+ဝိဗ္ဘန္တမာန] လူမထွက်သော။ အဝိဗ္ဘန္တမာနဿ ဂဟဋ္ဌဿေဝ သတော ဘိက္ခုနိဒူသကဿ သစေ ဂ္ဂဟတ္ထိလိင်္ဂ ပါတုဘာဝတိ။ ဝဇီရ။၁၁၄။

အဝိဗ္ဘမန္တ (တိ) [န+ဝိဗ္ဘမန္တ] လူမထွက်သော၊သူ။ အဝိဗ္ဘမန္တဿေဝ ဒေမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၂။

အဝိဗ္ဘမိတုကာမ (တိ) [န+ဝိဗ္ဘမိတုကာမ] လူထွက်ခြင်းငှါ အလိုမရှိ–လူမထွက်လို–သော၊သူ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ သာပေက္ခာ အဝိဗ္ဘမိတုကာမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အဝိဗ္ဘမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဗ္ဘမိတွာ] မလည်မူ၍၊ လူမထွက်မူ၍။ ယေ ပန အဝိဗ္ဘမိတွာ သလိင်္ဂေ ဋ္ဌိတာယေဝ ဥပ္ပန္နကုက္ကုစ္စာ ဘဂဝတော တေမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၀။

အဝိဘဇိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိဘဇိတဗ္ဗ] မခွဲခြမ်းအပ်သော။ ကာယံ အပ္ပိယံ ကရိတွာတိ ကာယံ အပ္ပေတဗ္ဗံ အလ္လိယာပေတဗ္ဗံ ကေဘာဝံ ဥပနေတဗ္ဗံ အဝိဘဇိတဗ္ဗံ ကတွာ ပုစ္ဆာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၁။)

အဝိဘဇိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အဝိဘဇိတဗ္ဗ+တာ] မခွဲခြမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပုဂ္ဂလဿ ဟိ အဝိဘဇိတဗ္ဗတံ ဥပလဗ္ဘတိ။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၈။ (– အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၇။)

အဝိဘဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဘဇိတွာ] မခွဲခြမ်း–မဝေဘန်–မူ၍။ ဣဒံ ပဒံ ဝိသေသတ္ထာဘာဝတော အဝိဘဇိတွာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၊၄၁၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၅၈၊၂၆၁။ ကင်္ခါ။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂၊၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃၊၂၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝဇီရ။၅၇၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၃၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၇၀၊၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၇။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။)

အဝိဘဇ္ဇဝါဒီ (တိ) [အဝိဘဇ္ဇ+ဝဒ+ဏီ] မခွဲခြမ်း–မဝေဘန်–မူ၍ ပြောဆိုလေ့ရှိသော။

အဝိဘဇ္ဇဝါဒီဝါဒ (ပု) [အဝိဘဇ္ဇဝါဒီ+ဝါဒ] မခွဲခြမ်း–မဝေဘန်– မူ၍ ပြောဆိုလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အယူဝါဒ။ ကသ္မာ ပနေတံ အာဘတန္တိ အဝိဘဇ္ဇဝါဒီဝါဒေ ဒေါသာရောပနတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

အဝိဘတ္တ (တိ) [န+ဝိဘတ္တ] မခွဲခြမ်းအပ်–မဝေဘန်အပ်–သော၊ ဝေဘန်ခြင်း ပြုအပ်

သည် မမည်သော။ ဝိဘတ္တမှိ အဝိဘတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၂၃။(–မ၊၁။၁၅၆။ အံ၊၃။ ၄၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၂၉၆၊၃၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၅၊၃၃၆၊၃၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၄။ မ၊ဋီ၊၃။၆၊၁၉၊၅၈။ မူလဋီ၊၁။၁၃၉။ မူလဋီ၊၃။၁၃၆၊၁၃၈။ အနုဋီ၊ ၁။၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅-၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၄၊၂၈၂။)

အဝိဘတ္တဇီဝိက (တိ) [အဝိဘတ္တ+ဇီဝ+ဏိက] မခွဲခြားအပ်သော အသက်ရှိသော၊ သူ့အသက် ကိုယ့်အသက် ညီတူသဘောထားသော။ ပါဏသာဓာရဏောတိ သာဓာရဏပါဏော အဝိဘတ္တဇီဝိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၆။

အဝိဘတ္တတာ (ထီ) [အဝိဘတ္တ+တာ] မခွဲခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဘတ္တတာယ ပဋိဂ္ဂဟဏံ န ဝိဇဟတီတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၃။

အဝိဘတ္တတ္တ (နပ) [အဝိဘတ္တ+တ္တ] မခွဲခြမ်းအပ်–မဝေဘန်အပ်–သည်၏ အဖြစ်။ အနာပတ္တိ အဝိဘတ္တတ္တာ။ ဝဇိရ။၁၉၄။ (–သာရတ္ထ၊၂။ ၄၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။)

အဝိဘတ္တလောမဘမုက(တိ) [အဝိဘတ္တ+လောမ+ဘမုက] မခွဲခြားအပ်သော နဖူးမွေးနှင့် မျက်ခုံးမွေးရှိသော၊ နဖူးမွေးနှင့် မျက်ခုံးမွေး တို့ ဆက်စပ်လျက်ရှိသော၊သူ။ မဏ္ဍဘမုကောတိ နလာဋလောမေဟိ အဝိဘတ္တလောမဘမုကော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။

အဝိဘတ္တဝေါဟာရသံယောဂ (တိ) [အဝိဘတ္တ+ ဝေါဟာရ+သံယောဂ] မခွဲခြားအပ်သော ကုန်သွယ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းရှိသော၊ အရှုံး-အမြတ်အတူတူ–ကုန်တူ·ကျတူ–စီးပွါးတူ–ကုန်သွယ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းရှိသော။

အဝိဘတ္တသာပတေယျ (တိ) [အဝိဘတ္တ+သာ-ပတေယျ] မခွဲခြားအပ်သော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော၊ သူ့ပစ္စည်း ကိုယ့်ပစ္စည်း ခွဲခြားမှုမရှိသော၊ သူ။ ဒွေ ဘာတရောတိ အဝိဘတ္တသာပတေ-ယျာ အဝိဘတ္တဝေါဟာရသံယောဂါ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၃၂။

အဝိဘတ္တိက (တိ) [န+ဝိဘတ္တိ+က] (က)ခွဲခြမ်းခြင်း– ဝေဘန်ခြင်း – မရှိသော (တရား)။ (ခ) ဝိဘတ်–မပါ–မရှိ–သော၊ ဝိဘတျန္တ-မဟုတ်သော။ (က) တေသု သမတိံသာယ စမ္မေသု အဋ္ဌာရသ ဓမ္မာ အဝိဘတ္တိကာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (ခ) ကကုသန္ဓာ-တိ အဝိဘတ္တိကော နိဒ္ဒေသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၂။ အက္ခရသမူဟောတိ အဝိဘတ္တိကော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၄။ (–မူလဋီ၊၃။၄၉။ အနုဋီ၊၁။၈၇။)

အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဝိဘတ္တိက+နိဒ္ဒေသ] ဝိဘတ်–မပါ–မရှိ–ဝိဘတျန္တမဟုတ်–သော ညွှန်ပြခြင်း။ အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၉၊၂၉၆။)

အဝိဘာဂ(ပု)[န+ဝိဘာဂ]မခွဲခြမ်း–မဝေဘန်–ခြင်း။ အဝိဘာဂေန ဟိ သတ္တာ ဝေနေယျ-လောကဿ သဒ္ဓမ္မဒါနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဝဇိရ။ ၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၄၈၊၇၆၊၂၅၂၊၂၆၃၊၃၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၆။ မူလဋီ၊၃။၂၀။ အနုဋီ၊၃။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၊၂၃၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၁၊၁၀၆။)

အဝိဘာဂဂ္ဂဟဏ (နပ) [အဝိဘာဂ + ဂဟဏ] မခွဲခြမ်းမူ၍ယူခြင်း။ "အဟမညော, ပကတိ အညာ"တိ ဧဝံ ပဝတ္တပကတိပုရိသန္တရ-ဇာနနေန အတ္တသုခဒုက္ခမောဟေသု အဝိ-ဘာဂဂ္ဂဟဏေ ကိရ နိဝတ္တိတေ ဝုတ္တနယေန

ပမာနံ နပ္ပဝတ္တတိ။ အနုဋီ၊၂။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၁၈။

အဝိဘာဝန (န၊ထိ) [န+ဝိဘာဝန] ထင်စွာမပြု –ထင်ရှားစွာမပြု–ခြင်း။ "တမ္ပိ သမ္ဗန္ဓော န ဟောတီ"တိ ဧဝံ သမ္ဗန္ဓော န ယုတ္တော အင်္ဂိရဘာဝဿ အဝိဘာဝနတောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၂၀၇။

အဝိဘာဝယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဘာဝယိတွာ] မထင်ရှားစေမူ၍၊ ထင်ရှားစွာ မဖြစ်စေမူ၍။ ဣမေဝ ဓမ္မံ အဝိဘာဝယိတွာ။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃-၄။)

အဝိဘာဝိတ (တိ) [န + ဝိဘာဝိတ] ထင်စွာ မဖြစ်စေအပ်–ထင်စွာမပြုအပ်–သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် ထင်စွာမပြုအပ်သော၊ မသိနိုင်သော။ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ။ မဟာနိ။၂၆၃။ စူဠနိ။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၇။ အဝိဘာဝိတန္တိ ပညာယ န ဝဓိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ အဝိဘာဝိတန္တိ ဉာဏေန အပါကဋီကတဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂။ မူလဋီ၊၁။၅၉။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။)

အဝိဘာဝိတတ္တ (န) [အဝိဘာဝိတ+တ္တ] ထင်စွာ မပြုအပ်–မသိနိုင်–သည်၏အဖြစ်။ အတ္ထံ အနိဿမေတွာ သယံ အဝိဘာဝိတတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ အနုဋီ၊ ၁။၁၃၉။ အနုဋီ၊၃။၄၈။)

အဝိဘာဝိတတ္ထ (တိ) [အဝိဘာဝိတ + အတ္ထ] မထင်ရှားသော အနက်ရှိသော။ အပ္ပနိဌ္ဌေါ- ဿ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁) ကြည့်။

အဝိဘာဝေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိဘာဝေတွာ] ထင်စွာမပြု–ထင်ရှားစွာမပြု–မူ၍။ နယာနံ အညမညအနုပ္ပဝေသနိဂ္ဂမမတ္တမေဝ အဝိ- ဘာဝေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၂။

အဝိဘူတ (တိ) [န+ဝိဘူတ] မထင်ရှားသော၊ (ဉာဏ်အား)ထင်ရှားမဖြစ်သော။ အဝိဘူတ- (မဟာနိ။၂၆၃)န္တိ န ပါကဋံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၇။ အဝိဘူတ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇) န္တိ ဉာဏဿ အပါကဋဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂။ မူလဋီ၊၁။၅၈။ (–မိလိန္ဒ။၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊၂၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၊၂၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၈၊၁၂၅၊၃၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဝဇိရ။ ၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၄။)

အဝိဘူတကာရဏ (တိ) [အဝိဘူတ+ကာရဏ] မထင်ရှားသော အကြောင်း။ နိမိတ္တဘူတံ ကိစ္စေန ပဋိပါဒနီယံ အဝိဘူတကာရဏံ ကာရဏစ္ဆာယာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။

အဝိဘူတကိစ္စ (တိ) [အဝိဘူတ+ကိစ္စ] မထင် ရှားသော ကိစ္စရှိသော။

အဝိဘူတကိစ္စတာ (ထိ) [အဝိဘူတကိစ္စ+တာ] မထင်ရှားသောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်။ တသ္မာ တဒဿ အဝိဘူတကိစ္စတံ ဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၁၀။

အဝိဘူတတာ (ထိ) [အဝိဘူတ+တာ] မထင် ရှားသည်၏အဖြစ်။ သုခုမာတိ သုခဒုက္ခာနိ ဝိယ အနောဠာရိကတ္တာ အဝိဘူတတာယ သုခုမာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၁။

အဝိဘူတတ္တ (န) [အဝိဘူတ+တ္တ] မထင်ရှား သည်၏အဖြစ်။ ဥဘယမ္ပိ ဟေတံ အဝိဘူ- တတ္တာ သရိက္ခကံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၉။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။)

အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာန(တိ)[အဝိဘူတ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (သုခဒုက္ခတို့ကဲ့သို့)–မထင်သော–မထင်ရှားသည်ဖြစ်၍ ချင့်ချိန်နိုင်းဆလျက် သိအပ်သော – အခြင်းအရာ ရှိသော၊ မထင်ရှားသော ဝေဒနာဟု ယောဂီတို့ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်သော။ သာ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ၊ မဇ္ဈတ္တရသာ၊ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ.ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၂။ မဟာနိ.ဋ္ဌ။၁၂၄။ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ သုခဒုက္ခာနိ ဝိယ န ဝိဘူတာကာရာ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ မိဂဂတမဂ္ဂေါ ဝိယ တေဟိ အနုမာတဗ္ဗာဝိဘူတာကာရောပဋ္ဌာနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၉၁။ (–မူလဋီ၊၁။၁၀၄။)

အဝိဘူတပ္ပါယ (တိ) [အဝိဘူတ+ပါယ] မထင်ရှား–ခြင်း–မှု–များသော။ ဥပစုဝေလာ အဝိဘူတပ္ပါယာ, ဥပစုဝေလာ ဝိဘူတပ္ပါယာ တဒုဘယံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၅။

အဝိဘူတဘာဝ (ပု) [အဝိဘူတ+ဘာဝ] မထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်။ အဝိဘူတဘာဝေန ဟိ ဥပေက္ခာခေတု အဝိဇ္ဇာခေတုယာ သရိက္ခာ။ မ.ဋ္ဌ၊၄။၇၂။

အဝိဘူတဝါရ (ပု) [အဝိဘူတ+ဝါရ] မထင်ရှားသောအာရုံ –အဝိဘူတာရုံ–၏–အလှည့်–အကြိမ်၊ အဝိဘူတာရုံ ဝါရ။ အပရမ္ပိ အဝိဘူတဝါရံ နာမ ဂဏှန္တိ။ သံ.ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ အဝိဘူတဝါရန္တိ အဝိဘူတာရမ္မဏဝါရံ။ သံ.ဋီ၊၂။၁၃၃။

အဝိဘူတာကာရ (တိ) [အဝိဘူတ+အာကာရ] မထင်ရှားသော အခြင်းအရာရှိသော။ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာန (မူလဋီ၊၁။၁၀၄) ကြည့်။

အဝိဘူတာကာရတ္တ (န) [အဝိဘူတာကာရ+တ္တ] မထင်ရှားသော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ ဖဿဿ စိတ္တဿ အဝိဘူတာကာရတ္တာ။ ဒီ.ဋီ၊၂။၃၁၁။

အဝိဘူတာကာရောပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိဘူတာကာရ+ဥပဋ္ဌာန] မထင်ရှားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသော။ အဝိဘူတပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဝိဘူတာရမ္မဏဝါရ (ပု) [အဝိဘူတ+အာရမ္မဏ+ဝါရ] မထင်ရှားသော အာရုံ–အဝိဘူတာရုံ–၏–အလှည့်–အကြိမ်။ အဝိဘူတာရမ္မဏဝါရ, အဝိဘူတဝါရ-တို့ ကြည့်။

အဝိဘူသန (န) [န+ဝိဘူသန] တန်ဆာမဆင်ခြင်း၊ အလှအပ–အတင့်အတယ်–မပြုခြင်း။ အမဏ္ဍနာ အဝိဘူသနာ ဝဏ္ဏဿ ပရိပန္ထော။ အံ၊၃။၃၆၄။

အဝိဘူသိတ (တိ) [န+ဝိဘူသိတ] တန်ဆာမဆင်အပ်–အလှအပ –အတင့်အတယ်–မပြုအပ်–သော။ အဝိဘူသိတောဝ ဒုဿပန္နေန သီသံ ဝေဌေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ဒိဝါသေယျံ ဥပဂစ္ဆိ။ သုတ္တနိ.ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

အဝိဘေဒိယ (တိ) [န+ဝိဘေဒိယ] မဖျက်ဆီး–မဖြိုခွဲ – အပ် – နိုင် – သော (ပရိသတ်)။ အဝိဘေဒိယာသာ ပရိသာ ဘဝတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၁။

အဝိမဒ္ဒက္ခမ (တိ) [န+ဝိမဒ္ဒက္ခမ] ကြိတ်နှိပ်ခြင်းကို မခံနိုင်သော။ ပဏ္ဍိတေဟိ သမန္နယုဉ္ဇိယမာနာ ပန အနုဝဋ္ဋိတဝတ္တုကာ အဝိမဒ္ဒက္ခမာ .... ဝိနဿန္တိ စ။ ဒီ.ဋီ၊၁။၁၄၉။ သီ.ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။(–မ.ဋီ၊၃။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၇၁။)

အဝိမန (တိ) [န+ဝိမန] နောက်ကျု–မသာယာ – သော စိတ်မရှိသော၊ စိတ်နှလုံး–ကြည်လင်ချမ်းမြေ့ – သာယာကြည်လင် – သော။ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ အဝိမနာ အဘိရမ။ ပေတ.ဋ္ဌ။၂၅၇။

အဝိမိဿ (တိ) [န+ဝိမိဿ] မရောမနှောသော။

အဝိမိဿဘဝင်္ဂပ္ပတ္တိကာလ (ပု) [အဝိမိဿ+ဘဝင်္ဂ+ပဝတ္တိ+ကာလ] (ဝီထိစိတ်နှင့်)မရောနှောသော ဘဝင်စိတ်၏ ဖြစ်ရာ–ကာလ–

အခါ၊ ဘဝင်စိတ်ချည်း သက်သက် ဖြစ်ရာ အခါ။ ကိရိယာမယစိတ္တေဟိ အဝိမိဿဘဝင်-ပ္ပဝတ္တိကာလေ ခန္ဓာဒိသရီရာဝယဝါနံ နိစ္စလ-ဘာဝေနာဝဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀၂။

အဝိမုခ (တိ) [န+ဝိမုခ] မျက်နှာလွဲခြင်း–မျက်နှာမသာယာခြင်း–မရှိသော၊ မျက်နှာသာယာသော၊ သူ။ ဒါသကမ္မကရပေါရိသာ အဝိမုခါ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ အံ၊၂။၂၂၇။

အဝိမုစ္စန (န) [န+ဝိမုစ္စန] မလွတ်မြောက်ခြင်း၊ မကျွတ်လွတ်ခြင်း။ တံ ဘယံ ဘယာနကံ ပဋိ-သန္ဓိနိမိတ္တေဟိ ဒုက္ခေဟိ အဝိမုစ္စနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၃၅။

အဝိမုတ္တ (တိ) [န + ဝိမုတ္တ] မလွတ်သော။ အဝိမုတ္တံ ဝါ စိတ္တံ ''အဝိမုတ္တံ စိတ္တံ''န္တိ ပဇာ-နာတိ။ ဒီ၊၁။၇၅။ ဒီ၊၂။၂၇၇။ မ၊၁။၄၁။ သံ၊၃။၂၃၂။ အံ၊၁။၁၀၇၊၂၇၅။ အံ၊၂။၁၈၊ ၂၄၈၊၃၀၁၊၃၃၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၂။ ပဋိသံ။ ၁၀၄။ အဝိမုတ္တန္တိ ဥဘယဝိမုတ္တိရဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ (–အဘိ၊ပု။၁၃၀။ အဘိ၊က။ ၁၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉၊၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၈၊၁၇၀-၁၁၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၂၊၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၁။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၄၊၂၃၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၂။ မူလဋီ၊၃။၃၆၊ ၃၉၊၄၂။ အနုဋီ၊၂။၂၁၉။ အနုဋီ၊၃။၁၀၈၊ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၈၁။)

အဝိမုတ္တစိတ္တတ္တ (န) [အဝိမုတ္တ + စိတ္တ + တ္တ] မလွတ်သောစိတ် ရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝိမုတ္တ-စိတ္တတ္တာ ''နော မဟာပုရိသော''တိ ဝဒါမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။

အဝိမုတ္တတ္တ (န) [အဝိမုတ္တ+တ္တ] မလွတ်သည်၏ အဖြစ်။ ရူပကာယတော အဝိမုတ္တတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၀။

အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂ (တိ) [အဝိမုတ္တ + တန္တိမဂ္ဂ] မလွတ်သော ပါဠိအစဉ်ရှိသော။ အဝိမုတ္တ-တန္တိမဂ္ဂါ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ စေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အဝိမုတ္တော တန္တိမဂ္ဂေါ ယဿာတိ အ-ဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁။)

အဝိမုတ္တန္တ (တိ) [အဝိမုတ္တ+အန္တ] အဝိမုတ္တ-အဆုံးရှိသော(ပုဒ်)။ သရာဂါဒီဟိ အဝိမုတ္တ-န္တေဟိ, ကုလလာဒီဟိ အရဏန္တေဟိ ပဒေဟိ မိဿကာ ဝါရာ။ အနုဋီ၊၃။၂၀၉။

အဝိမုတ္တဘဝဿာဒမန္တဇ္ဈာန (န) [အဝိမုတ္တ + ဘဝဿာဒ+မန္တ+အဇ္ဈာန] မလွတ်မြောက်သေးသောဘဝ၌ သာယာခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ မန္တန်ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း။ ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိမုတ္တဘဝဿာဒမန္တဇ္ဈာနေန ဝေါ-ဟာရမတ္တတော သောတ္တိယော နာမ ဟုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၆။

အဝိမုတ္တဘာဂ (ပု) [အဝိမုတ္တ+ဘာဂ] မလွတ်သော–အစိတ်အပိုင်း–အဖို့အစု။ ကေသာ-ဒီနမ္ပိ ဟိ မံသတော အဝိမုတ္တဘာဂေါ ကမ္မာ-ဟာရစိတ္တသမုဋ္ဌာနေဝ ဟောတီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၉။

အဝိမုတ္တိ (ဣ) [န+ဝိမုတ္တိ] မလွတ်ကင်းခြင်း။ အဝိမုတ္တိယံ ဝါ ဝိမုတ္တိသညိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉၁။)

အဝိမောက္ခ (တိ) [န+ဝိမောက္ခ] မလွတ်မြောက်သော။ အရူပရာဂံ အသညူပဂံ ဝါ အဝိ-မောက္ခံယေဝ ဝိမောက္ခောတိ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၈။

အဝိမောဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိမောဟေ-တွာ] မတွေဝေ – မထိုင်းမှိုင်း – စေမူ၍။ သောတူနဉ္စ စိတ္တံ အဝိမောဟေတွာ။ ဝဇိရ။ ၂၂၉။

အဝိမှာပက (တိ) [န+ဝိမှာပက] အံ့သြဖွယ်ကို – မပြုတတ် – မဖြစ်စေတတ် – သော၊ သူ။ အဝိမှာပကော တီဟိ ကုဟနဝတ္ထူဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

အဝိယုဇ္ဇမာန (တိ) [န+ဝိယုဇ္ဇမာန] မယှဉ်–မကပ်–သော။ အဝိစ္စမာနေ့တိ အဝိယုဇ္ဇမာနေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၀။

အဝိယုတ္တ (တိ) [န+ဝိယုတ္တ] မကွေမကွာ ယှဉ်–မကင်းကွာ–သော။ စိတ္တေန စ သရီရေန စ အဝိယုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ကင်္ခါ။၁၄၁။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။ မူလဋီ၊၁။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၆။)

အဝိယောဂ (ပု) [န+ဝိယောဂ] (၁) မကွေမကွာ–မကွဲမကွာ–ယှဉ်ခြင်း။ (တိ) (၂) မကွေမကွာ – မကွဲမကွာ – ယှဉ်ခြင်းရှိသော။ (၁) စိတ္တေန အဝိယောဂေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၇။) (တိ) (၂) ကာယေန အဝိယောဂါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အဝိယောဂဓမ္မ (တိ) [အဝိယောဂ+ဓမ္မ]မကွေမကွာ – မကွဲမကွာ – ယှဉ်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဣမေ ပန ယော ဖလပ္ပဒါနေ အဝိယောဂဓမ္မော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။

အဝိယောဂီ (တိ) [န+ဝိယောဂီ] မကွေမကွာ – မကွဲမကွာ – ယှဉ်လေ့ရှိသော။ သောက-(ဒုက္ခ) ဒေါမနဿုပါယာသာ အဝိဇ္ဇာယ အဝိယောဂိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၁။ အနုဋီ၊၂။၁၈၃။

အဝိယောဇိတ (တိ) [န+ဝိယောဇိတ] မကင်း–မကွာ–စေအပ်သော။ ရုက္ခတော ပန အဝိယောဇိတံ အသုက္ခံ "ဘူတဂါမော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (–ဝိမတိ၊၂။၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၆။)

အဝိယောဇေတ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိယောဇေတ္ဗ] မကင်းစေမူ၍။ ရုက္ခပါရောဟာဒိသမ္ဗန္ဓံ အဝိယောဇေတ္ဗ ဝါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၉။

အဝိရဇ္ဈန (န) [န+ဝိရဇ္ဈန] မချွတ်ယွင်းခြင်း။ သုတာကာရအဝိရဇ္ဈနဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄။

အဝိရဇ္ဈနက (တိ) [န+ဝိရဇ္ဈန+က] ချွတ်ယွင်း –လွဲမှား–ခြင်း မရှိသော၊ မချွတ်ယွင်း– မလွဲချော်–သော။ ဣဓေ့န ဝိဿဋ္ဌံ ဝဇီရံ ဝိယ အဝိရဇ္ဈနကော နိဗ္ဗာနနဂရံယေဝ သမောသရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၄ ။)

အဝိရဇ္ဈနကင်္ဂ (န) [အဝိရဇ္ဈနက+အင်္ဂ] ချွတ်ယွင်း–လွဲမှား – ခြင်း မရှိသော – မချွတ်မယွင်းဖြစ်ထိုက်သော – အင်္ဂါ။ အဝိရဇ္ဈနကင်္ဂါနိ ဥပ္ပတ္တိအရဟင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၀။

အဝိရဇ္ဈနကနိပ္ဖတ္တိက (တိ) [အဝိရဇ္ဈနက+နိပ္ဖတ္တိ+က] မချွတ်မယွင်း–မလွဲကေန်–(ဧကန်) ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဧဝံ အဝိရဇ္ဈနကနိပ္ဖတ္တိကန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၅။

အဝိရဇ္ဈနကနိဗ္ဗတ္တိက (တိ) [အဝိရဇ္ဈနက + နိဗ္ဗတ္တိ+က] မချွတ်မယွင်း–မလွဲကေန်–(ဧကန်) ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ ယထာ တံ အဝိရဇ္ဈနကနိဗ္ဗတ္တိကံ၊ ဧဝမိဒမ္ပိ တေသံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တနံ။ ဝိမတိ၊၁။၈၄။

အဝိရဇ္ဈနကပဋိပဒါ (ထီ) [အဝိရဇ္ဈနက+ပဋိပဒါ] မချွတ်ယွင်း – မလွဲမှား–မှန်ကန်–သော–အကျင့်–ကျင့်စဉ်–ပဋိပတ်။ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ·ကြည့်။

အဝိရဇ္ဈနကိရိယာ (ထီ) [အဝိရဇ္ဈန+ကိရိယာ] မချွတ်ယွင်း–မလွဲမှား–သော–အပြုအမူ – ကျင့်ကြံခြင်း–အမှုအရာ။ အဝိရဇ္ဈနကိရိ-

ယာ ပန ပဏ္ဍာ အသမာဒါတဗ္ဗတာယ အနူနာတိ တံသမင်္ဂိပုဂ္ဂလော အပဏ္ဏကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

အဝိရဇ္ဈနပယောဂ (တိ) [အဝိရဇ္ဈန+ပယောဂ] မချွတ်ယွင်း–မလွဲမှား – သော အားထုတ်ခြင်းရှိသော၊ (မင်းမှုရေးကိစ္စတို့၌) မချွတ်ယွင်းအောင် – တိတိကျကျ ဖြစ်အောင် – အားထုတ် လုပ်ဆောင်နိုင်သော၊သူ (သားကြီးရတနာ)။ တံ ဟိ သဗ္ဗရာဇကိစ္စေသု ကုသလံ အဝိရဇ္ဈနပယောဂံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။

အဝိရဇ္ဈနပယောဂတ္တ (န) [အဝိရဇ္ဈနပယောဂ+တ္တ] မချွတ်ယွင်းအောင် – တိတိကျကျ ဖြစ်အောင် – အားထုတ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ သဗ္ဗရာဇကိစ္စေသု ကုသလဘာဝေန မန္တသတ္တိယာ ဝိယ အဝိရဇ္ဈနပယောဂတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၈။

အဝိရဇ္ဈနဘာဝ (ပု) [အဝိရဇ္ဈန + ဘာဝ] မချွတ်မလွဲသည်၏ အဖြစ်။ အဝိရဇ္ဈနဘာဝေန အဝိရဇ္ဈနဟတ္ထော ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အဝိရဇ္ဈနလက္ခဝေဓ (တိ) [အဝိရဇ္ဈန+လက္ခဝေဓ] မချွတ်မလွဲ – တည့်တည့်မတ်မတ် – မှတ်တိုင် – ပစ်မှတ် – ကို ပစ်နိုင်သော၊ သူ။ (မှတ်တိုင်–ပစ်မှတ်–ကို မလွဲအောင် ပစ်ခွင်းနိုင်သော အလေ့အကျင့် ရပြီးသူ)။ ကတဟတ္ထာတိ ဓနုသိပ္ပေ သုဋ္ဌု သိက္ခိတဟတ္ထာ၊ အဝိရဇ္ဈနလက္ခဝေဓာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၉။

အဝိရဇ္ဈနဝေဓိတာ (ထီ) [အဝိရဇ္ဈန+ဝေဓိတာ] မချွတ်မလွဲ – တည့်တည့်မတ်မတ် – ပစ်ခွင်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ကတဟတ္ထောတိ အဝိရဇ္ဈနဝေဓိတာယ သမ္ပန္နဟတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၈။

အဝိရဇ္ဈနသရက္ခေပ (တိ) [အဝိရဇ္ဈန+သရက္ခေပ] မချွတ်မလွဲ မြားကို – ပစ်ခြင်းရှိ – ပစ်နိုင် – သော၊ မြားကို မလွဲအောင် ပစ်နိုင်သော၊သူ။ ကတဟတ္ထာတိ ထိရတရံ လက္ခေသု အဝိရဇ္ဈနသရက္ခေပါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၆။ (–မ၊ဋီ၊၂။၃၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၁။)

အဝိရဇ္ဈန္တ (တိ) [န+ဝိရဇ္ဈန္တ၊ ထိ-၌ အဝိရဇ္ဈန္တီ] မချွတ် မလွဲ စေသော၊ သူ။ ကုသလော ဣဿာသော ဥသုနာ ကဏ္ဍေန အဝိရဇ္ဈန္တော ဝိဇ္ဈေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဣန္ဒေန ဝိဿဋ္ဌဝဇိရံ ဝိယ လက္ခဏံ အဝိရဇ္ဈန္တိ .... ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၂။)

အဝိရဇ္ဈမာန (တိ) [န+ဝိရဇ္ဈမာန] မချွတ်မလွဲသော။ အဝိရဇ္ဈမာနာနိ သတ္တာနိ ပါဏသရီရေသု နိပါတေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။)

အဝိရဇ္ဈိတ (တိ) [န+ဝိရဇ္ဈိတ] (က) မချွတ်မလွဲသော။ (ခ) မချွတ်မလွဲစေအပ်သော။ (က) အဝိရာဓိတ-ကြည့်။ (ခ) ဧတေသု ဟိ အဝိရဇ္ဈိတေသု ဧဝ အာဏတ္တိပယောဂေါ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၄၃။

အဝိရဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိရဇ္ဈိတွာ] မချွတ်မလွဲစေမူ၍။ အဝိရဇ္ဈိတွာ သီဃံ ကတ္တဗ္ဗကာရိနီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၊၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၁၂၊၁၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၃။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၀၊၃၈၀။ မ၊ဋီ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။)

အဝိရဇ္ဈိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိရဇ္ဈိတွာန] မချွတ်လွဲစေမူ၍။ လက္ခဿ သရဝေဓံ အဝိရဇ္ဈိတွာန ဝိဇ္ဈနဝိဓိံ ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၇။

အဝိရတ (တိ) [န+ဝိရတ] (၁) မရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ (၂) မပြတ်သော။ (၁) ပါဏာဿာတတော အဝိရတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ ဝိသံဝါဒနာဒိမိစ္ဆာဝါစတော အဝိရတော။ အနုဋ္ဋီ၊၂။၇၇။ (၂) ယထာ နဒီပဗ္ဗတာနံ သန္ဒနံ ဌာနဥ္စ ပဝတ္တံ အဝိရတံ အဝိစ္ဆိန္နန္တိ သန္ဒန္တိ တိဋ္ဌန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၀။

အဝိရတတ္တ (န) [အဝိရတ+တ္တ] မရှောင်ကြဉ်သည်၏ အဖြစ်။ ပရေသံ ပဟာရဒါနတော အဝိရတတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၉။

အဝိရတိ (ထီ) [န+ဝိရတိ] ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း မဟုတ်– မရှောင်ကြဉ်တတ်– သော တရား၊ မရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ အဝိရတိ ဝိရတိပဝေသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ န ဝိရတီတိ အဝိရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁။

အဝိရတိသီလ (န) [အဝိရတိ+သီလ] မရှောင်ကြဉ်ကြောင်း အကျင့်၊ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း မဟုတ်သောအကျင့်၊ အဝိရတိသီလ။ သေသံ စေတနာဒိ အဝိရတိသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။

အဝိရတ္တ (တိ) [န+ဝိရတ္တ] တပ်မက်ခြင်းကင်းသည် မဟုတ်–တပ်မက်ခြင်းမကင်း–သော၊ တပ်မက်သော၊သူ။ အာရမ္မဏေ အဝိရတ္တဿ သညာ သမတိက္ကမော န ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၂။ (–မ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၄။)

အဝိရဒ္ဓ (တိ) [န+ဝိရဒ္ဓ] (က) မချွတ်လွဲ– မချွတ်ချော် – သော။ (ခ) မချွတ်လွဲစေအပ်သော။ (က) အပဏ္ဏကံ အဝိရဒ္ဓံ မဂ္ဂါ-နန္တရမေဝ ဝိပါကံ ပဋိလဘန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၉။ အပဏ္ဏကလည်း ကြည့်။ (ခ) အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ အာရဒ္ဓံ(အဝိရဒ္ဓံ၊က)။ အံ၊၁။၄၇။ ဝိရဒ္ဓံ၊ အဝိရဒ္ဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။

အဝိရဒ္ဓကာရဏ (န) [အဝိရဒ္ဓ+ကာရဏ] မချွတ်လွဲသော အကြောင်း။ အဝိရဒ္ဓကာရဏံ နိယျာနိကကာရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ သာရ-ဝစနံ အဝိရဒ္ဓကာရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆။

အဝိရဒ္ဓင်္ဂ (န) [အဝိရဒ္ဓ + အင်္ဂ] မချွတ်လွဲသောအင်္ဂါ။ အပဏ္ဏကင်္ဂါနီတိ အဝိရဒ္ဓင်္ဂါနိ။ မူလဋီ၊၁။၉၃။

အဝိရဒ္ဓနက (တိ) [န + ဝိရဒ္ဓနက] မချွတ်လွဲသော။ အပဏ္ဏက-ကြည့်။

အဝိရဒ္ဓပ(ပ္ပ)ဋိပဒါ (ထီ) [အဝိရဒ္ဓ+ပဋိပဒါ] မချွတ်လွဲသော– မှန်ကန်သော– အကျင့်– ကျင့်စဉ်–ပဋိပတ်။ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ-ကြည့်။

အဝိရဒ္ဓပဋိဝေဓ (ပု) [အဝိရဒ္ဓ+ပဋိဝေဓ] မချွတ် မယွင်း ထိုးထွင်း၍ – သိတတ်သော – သိကြောင်း ဖြစ်သော – ဉာဏ်၊ မချွတ် မလွဲ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ သော ဟိ ရသီယတိ အဝိရဒ္ဓပဋိဝေဓဝသေန အဿာဒီယတိ ရမိ-ယတီတိ “ရသော” တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။ (–မူလဋီ၊၂။၃၉။)

အဝိရဒ္ဓဝစန (န) [အဝိရဒ္ဓ + ဝစန] မချွတ်မလွဲ ဟူသောအနက်ကို – ဟောသောသဒ္ဒါကို–ပြသောစကား။ အဒ္ဓါတိ ဧကံသဝစနံ .... အဝိရဒ္ဓဝစနံ။ စူဠနိ။၂၂၀။

အဝိရဒ္ဓဝေဓီ (တိ) [အဝိရဒ္ဓ+ဝေဓီ] မချွတ် မလွဲ အောင် – တည့်တည့် မတ်မတ် – ပစ်ဖောက်နိုင်သော။ အက္ခဏဝေဓီ-ကြည့်။

အဝိရမိတ (တိ) [န+ဝိရမိတ] မရှောင်ကြဉ်သော။ ကာယေန စေဝ စိတ္တေန စ သဟိ-

တာ အဝိရမိတာ အဝိယုတ္တာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၅။

အဝိရလ (တိ) [န + ဝိရလ] မကျဲသော၊ စိပ်သော၊ စိပ်သော အခက်အလက် တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်သော။ ဝိတ္ထိဏ္ဏသာခါ အဝိရလော၊ သန္ဒစ္ဆာယော မနောရမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။ အဝိရလောတိ အဝိရလသာခါသဥ္ဆန္နော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

အဝိရလတ္တ (န) [အဝိရလ+တ္တ] မကျဲသည်- မကျဲသော အခက် အလက် ရှိသည် - ၏ အဖြစ်။ အဝိရလတ္တာဝ သန္ဒစ္ဆာယောတိ ဝုတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

အဝိရလသာခါသဥ္ဆန္န (တိ) [အဝိရလ+သာခါ+ သဥ္ဆန္န] မကျဲသော - စိပ်သော - အခက် အလက်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်သော။ အဝိရလ-ကြည့်။

အဝိရဝဏ္ဏ (တိ) [န+ဝိရဝဏ္ဏ] မအော် - မမြည် - သော။ တသ္မိံ အဝိရဝဏ္ဏေယေဝ နင်္ဂလာနိ အာဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။

အဝိရဠ္ဍ (တိ) [န+ဝိရဠ္ဍ] မကျဲသော၊ စိပ်သော။ ဒန္တာ ဣမေ ဟောန္တိ အဝိရဠ္ဍာ သဟိတာ။ ဒီ၊၃။၁၄၀။ အဝိရဠ္ဍာ .... ဒန္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၉၁။)

အဝိရဠ္ဍတနုဝိပုလပဏ္ဏ (တိ) [အဝိရဠ္ဍ+တနု+ ဝိပုလ+ပဏ္ဏ] မကျဲမပါးသည် ဖြစ်၍ ပြန့်ပွါးသော အရွက်ရှိသော၊ ထူထပ်များပြားသော အရွက်ရှိသော။ ဗဟလပတ္တပလာသောတိ အဝိရဠ္ဍတနုဝိပုလပဏ္ဏော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။

အဝိရဠ္ဍဒန္တ (တိ) [အဝိရဠ္ဍ+ဒန္တ] မကျဲသော - စိပ်သော - သွားရှိသော၊ သူ။ အယဉ္စ ဒေဝ ကုမာရော အဝိရဠ္ဍဒန္တော။ ဒီ၊၂။၁၆။ (- ဒီ၊၃။၁၁၉။ မ၊၂။၃၃၈။)

အဝိရဠ္ဍရုက္ခတာ (ထီ) [အဝိရဠ္ဍ+ရုက္ခ+တာ] မကျဲသော - စိပ်သော - သစ်ပင်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပါသာဒိကန္တိ အဝိရဠ္ဍရုက္ခတာယ သိနိဒ္ဓပတ္တတာယ စ ပဿန္တာနံ ပသာဒ-မာဝဟတီတိ ပါသာဒိကံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၆။

အဝိရဟန (န) [န+ဝိရဟန] မစွန့် - မခွါ - ခြင်း။ သုပ္ပဋိပန္နေဟိ ပုရိသဝိသေသေဟိ အဝိရဟိ-တဗ္ဗတော တေသဉ္စ အဝိရဟနတော .... အရဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၇။

အဝိရဟိတ (တိ) [န+ဝိရဟိတ] မကင်း - မကွာ - သော။ သတိမတောတိ သတိ-ဝေပုလ္လပ္ပတ္တတ္တာ (သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တိယာ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ) နိစ္စကာလံ သတိယာ အဝိရဟိ-တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (- ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။)

အဝိရဟိတဉာဏ (တိ) [အဝိရဟိတ+ဉာဏ] မကင်းကွာသော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ အရိတ္တ-ဉာဏ-ကြည့်။

အဝိရဟိတတ္တ (န) [အဝိရဟိတ+တ္တ] မကင်း ကွာသည်၏အဖြစ်။ သီလာဒိပဉ္စဓမ္မက္ခန္ဓယုတ္တ-တောတိ သီလာဒီဟိ ပဉ္စဟိ ဓမ္မကောဋ္ဌာ-သေဟိ အဝိရဟိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

အဝိရဟိတပဒဗျဥ္ဇန (တိ) [အဝိရဟိတ+ပဒ+ ဗျဥ္ဇန] မကင်းသော - မကျော်လွှားသော - မကျ - မကျန် - သော - ပုဒ်, ဗျည်း-ရှိသော။ အပတိတပဒဗျဥ္ဇန (အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄), အဂဠိ-တပဒဗျဥ္ဇန (အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၁)တို့ ကြည့်။

အဝိရဟိတဗ္ဗ (တိ) [န + ဝိရဟိတဗ္ဗ] မစွန့်- မခွါ - အပ်သော။ အဝိရဟန-ကြည့်။

အဝိရဟိတဝါသ (တိ) [အဝိရဟိတ+ဝါသ] မကင်း - မကွာ - သော နေခြင်း ရှိသော။

သော ယသ္မာ တေဟိ သဗ္ဗကာလံ အဝိရဟိတ-ဝါသာ ဝေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၂။

အဝိရာဂီ (တိ) [န+ဝိရာဂီ၊ ထိ-၌ အဝိရာဂိနီ] ကင်းကွာ—ပျက်ပြယ်—ခြင်းမရှိသော၊ မကင်းကွာ—မပျက်ပြယ်—သော။ ယဿ စိတ္တံ အ-ဟာလိဒ္ဒံ၊ သဒ္ဓါ စ အဝိရာဂိနီ။ ဇာ၊၁။၁၀၆။ သဒ္ဓါ စ အဝိရာဂိနီတိ....န ဝိရဇ္ဇတိ န ဘိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

အဝိရာဇယန္တ (တိ) [န+ဝိရာဇယန္တ] မကင်းကွာစေသော၊ သူ။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ အဝိရာဇယံ အပ္ပဇဟံ အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ သံ၊၂။ ၂၄၉။ အဘိ၊က။ ၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဝိရာဇယံ အပ္ပ-ဇဟန္တိ .... အဝိရာဇေန္တော အပ္ပဇဟန္တော။ တ္တေ စ အဝိရာဇေန္တောတိ အဝိဂစ္ဆာပေ-န္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

အဝိရာဇေန္တ (တိ) [န+ဝိရာဇေန္တ] မကင်းကွာစေသော၊ သူ။ အဝိရာဇယန္တ-ကြည့်။

အဝိရာဓန (န) [န+ဝိရာဓန] မချွတ်ယွင်းစေခြင်း။ ပရိသောဓေတွာတိ ကောက္ခရဿာပိ အဝိရာဓနဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။)

အဝိရာဓိတ (တိ) [န+ဝိရာဓိတ] မချွတ်မလွဲသော၊ တည့်တည့်မတ်မတ် ဖြစ်သော။ သုခု-မေန တာဠစ္ဆိဂ္ဂဠေန အသနံ အတိပါတေ-ယန္တိ (အတိပါတယိဿန္တိ) ပေါခ်ါနုပေါခ် အဝိရာဓိတံ။ သံ၊၃။၃၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ အဝိရာဓိ-တန္တိ အဝိရဇ္ဈိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၆၁။ (— မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၆၈။)

အဝိရာဓိတဝေဓိဟတ္ထ (ပု) [အဝိရာဓိတ+ဝေဓိ+ဟတ္ထ] မချွတ်လွဲအောင်—ထိမှန်အောင်—တည့်တည့် မတ်မတ် — ပစ်ဖောက်နိုင်သော လက်။ ဣဿာသဿ အဝိရာဓိတဝေဓိဟတ္ထော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အဝိရာဓိတဝေဓိ-ဟတ္ထော ဝိယာတိ အဝိရုဠှနဘာဝေန ဝိရုဠှနဟတ္ထော (ဝိဇ္ဈနဟတ္ထော?) ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၄။

အဝိရာဓိတဝေဓီ (တိ) [အဝိရာဓိတ+ဝေဓီ] မချွတ်မလွဲအောင်—ထိမှန်အောင်—တည့်တည့် မတ်မတ်—ပစ်နိုင်သော၊ သူ။အက္ခဏဝေဓီ-ကြည့်။

အဝိရာဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိရာဓေတွာ] မချွတ်လွဲစေမူ၍။ ဌာနကုသလောတိ ယေန ဌာနေန ဌိတော အဝိရာဓေတွာ ဝိဇ္ဈိတုံ သက္ကောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ (—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၆၊၁၆၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၆၇၊၁၅၄။)

အဝိရာဓေန္တ (တိ) [န+ဝိရာဓေန္တ၊ ထိ-၌ အဝိရာ-ဓေန္တီ] မချွတ်ယွင်းစေသော၊ သူ။ ဣမံ ယထာလဒ္ဓံ ခဏံ အဝိရာဓေန္တီယော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။ အဓိပ္ပါယံ သမ္မာဒေန္တော တံ အဝိ-ရာဓေန္တော၊ အဇ္ဈာသယာနုရူပန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၆။

အဝိရာမ (ပု) [န+ဝိရာမ] မကင်း—မပြတ်—ခြင်း၊ မပြတ်စဲခြင်း။ ပဝတ္တာဝိရာမဝသေ-နာတိ အနုသယပ္ပဝတ္တိယာ အဝိရာမဝသေန၊ အဝိစ္ဆေဒဝသေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀၃။

အဝိရုဠှန (န) [န+ဝိရုဠှန] မဆန့်ကျင်ခြင်း။ ပုဗ္ဗေနာပရံ အဝိရုဠှနဋ္ဌေဝ ဝိသေသာဓာနဋ္ဌ ကထိတံ ပကာသိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၆။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၀၆။)

အဝိရုဠှနဋ္ဌ (ပု) [အဝိရုဠှန+အတ္ထ] မဆန့်ကျင်သော အနက်သဘော။ ပထဝိသမော အဝိရုဠှနဋ္ဌေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

အဝိရုဠှနဓမ္မ (ပု) [အဝိရုဠှန+ဓမ္မ] မဆန့်ကျင်သော တရားစကား။ အနုဓမ္မ (အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၀) ကြည့်။

အဝိရုဠှနဝါစာ (ထီ) [အဝိရုဠှန+ဝါစာ] မဆန့်ကျင်သောစကား။ န ဇေလံ ဒေါသံ ဂလေတီတိ အနေလဂလာ၊ အဝိရုဠှနဝါစာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

အဝိရုဠှနာကာရ (ပု) [အဝိရုဠှန+အာကာရ] မဆန့်ကျင်သော အခြင်းအရာ။ တ္လဒါနိ တံ အဝိရုဠှနာကာရံ "အသံဝရော ဟိ"တိ-အာဒိနာ ဝိဘာဝေတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ဂ၇။ တ္လဒါနိ တံ အဝိရုဠှနာကာရံ ဒဿေန္တော....။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၅၇။

အဝိရုဠှမာန (တိ) [န+ဝိရုဠှမာန] မဆန့်ကျင်သော။ သမ္ဗေန လောကေန အဝိရုဠှမာနော။ သုတ္တနိ။၂၉၀။ အပ၊၁။၁၄။ စူဠနိ။ ၃၀၃။ ဒိဋ္ဌိဟိ ဒိဋ္ဌိ အဝိရုဠှမာနာ။ မဟာနိ။ ၁၃၅၊၁၃၆။ သမ္ဗေန လောကေန အဝိရုဠှမာနောတိ ဒသသု ဒိသာသု သမ္ဗေန သတ္တလောကေန အဝိရုဠှမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

အဝိရုဒ္ဓ (တိ) [န+ဝိရုဒ္ဓ] မဆန့်ကျင်သော။ အဝိရုဒ္ဓံ ဝိရုဒ္ဓေသု၊ အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတံ။ မ၊၂။၄၁၀။ ဓမ္မ။၇၁၀။ အဝိရုဒ္ဓန္တိ အာဃာတဝသေန .... အာဃာတဘာဝေန အဝိရုဒ္ဓံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၀။(−သံ၊၁။၂၃၀။ သံ၊၂။၂၉၄။ အံ၊၁။၁၉၉။ သုတ္တနိ။၄၁၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၂၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃။ ဝဇိရ။ဂ၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၇၁၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၉၉၊၁၉၃၊ ၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၅၇။ မူလဋီ၊၁။၄၁၊၇၉၊ ၁၀၀။)

အဝိရုဒ္ဓက (တိ) [န+ဝိရုဒ္ဓက] အဝိရုဒ္ဓက-မည်သော၊သူ။ အဝိရုဒ္ဓကသာဝကာနံ အဝိရုဒ္ဓကာ ဒေဝတာ။ စူဠနိ။၄၉။

အဝိရုဒ္ဓကသာဝက (ပု) [အဝိရုဒ္ဓက+သာဝက] အဝိရုဒ္ဓက မည်သောသူတို့၏ တပည့်။ အဝိရုဒ္ဓက-ကြည့်။

အဝိရုဒ္ဓတာ (ထီ) [အဝိရုဒ္ဓ+တာ] မဆန့်ကျင်သည်၏အဖြစ်။ အဝိရုဒ္ဓတာယ အပစ္စနီကာ အနုလောမိကာ အနုဓမ္မဘူတာ စ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ဂ၄။

အဝိရုဒ္ဓတ္တ (န) [အဝိရုဒ္ဓ+တ္တ] မဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိရုဒ္ဓတ္တာ ဝေ ဟိ (တေ) ထေရဝါဒါပိ တ္လဓ ပကာသယိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀။

အဝိရုဒ္ဓပဋိပဒါ (ထီ) [အဝိရုဒ္ဓ+ပဋိပဒါ] မဆန့်ကျင်သော–လျော်သော–သင့်လျော်သော–အကျင့်။ အနုလောမပဋိပဒါ-ကြည့်။

အဝိရုဒ္ဓဝစန (တိ) [အဝိရုဒ္ဓ+ဝစန] မဆန့်ကျင်သော စကားရှိသော၊ ညီညာသော – ညီညွတ်သော – စကား ရှိသော၊သူ။ ဧကဝစနေဟိ အဝိရုဒ္ဓဝစနေဟိ ဘဏိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၆။

အဝိရုဒ္ဓဝစနဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [အဝိရုဒ္ဓဝစန+ဘာဝ+ဒဿနတ္ထ] မဆန့်ကျင်သောစကားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ အထ ဝါ အရိယေဟိ အဝိရုဒ္ဓဝစနဘာဝဒဿနတ္ထံ ဒိဋ္ဌတ္တာ "ဝုတ္တံ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆။

အဝိရုဒ္ဓသုစိ (တိ) [အဝိရုဒ္ဓ+သုစိ]မဆန့်ကျင်–ညီညွတ်–သဖြင့်စင်ကြယ်သော။အပ္ပဋိကူလန္တိ အဝိရောဓေတ္ထဒီပနတော အဝိရုဒ္ဓသုစိ (အဝိရုဒ္ဓံ သုစိ ?) ပဏီတံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၁။ဂ၆။

အဝိရုဟကဋ္ဌ(ပု) [န+ဝိရုဟက+အဋ္ဌ] မပေါက်ရောက်–မစည်ပင်–ခြင်းအနက်သဘော။ ပုန

အဝိရုဟဏၰေန မတ္တကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အဝိရု(ရူ)ဟန (တိ) [န+ဝိရုဟန] ပေါက်ရောက်ခြင်းမရှိသော၊ ပေါက်ရောက်ရာမဟုတ်သော။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ ဂိရိသိခရံ သဗ္ဗဗီဇာနံ အဝိရူဟနံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၈။

အဝိရုဟနဋ္ဌာန (န) [အဝိရုဟန+ဌာန] ပေါက်ရောက်စည်ပင်ရာ – ဖြစ်ပွါးရာ – မဟုတ်သော အရပ်။

အဝိရုဟနဋ္ဌာနတ္တ (န) [အဝိရုဟန+ဌာန+တ္တ] ပေါက်ရောက် စည်ပင်ရာ – ဖြစ်ပွါးရာ – မဟုတ်သော အရပ်ဌာန၏ အဖြစ်။ တဿ ဒုက္ခဿ အဝိရုဟနဋ္ဌာနတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၀။

အဝိရု(ရူ)ဟန္တ (တိ) [န+ဝိရု(ရူ)ဟန္တ] မပေါက်ရောက်–မစည်ပင်–မပြန့်ပွါး–သော။ မဇ္ဈေ-ရဝသေန စာဂစိတ္တေ အဝိရု(ရူ)ဟန္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၇။

အဝိရု(ရူ)ဠှ (တိ) [န+ဝိရု(ရူ)ဠှ] မပေါက်ရောက် မစည်ပင် – မပြန့်ပွါး – သော။ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ တတ္ထ ဝိညာဏံ အဝိရူဠှံ။ အဘိ၊က။၁၁၄။ တဒပ္ပတိဋ္ဌိတေ ဝိညာဏေ အဝိရူဠှေ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ န ဟောတိ။ သံ၊၁။၂၉၅။ အဝိရူဠှေတိ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ ပဋိသန္ဓိ-အာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ အနိဗ္ဗတ္တမူလေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (–နေတ္တိ။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။)

အဝိရုဠှဓမ္မ (တိ) [န+ဝိရုဠှ+ဓမ္မ] ပေါက်ရောက်စည်ပင်–ပြန့်ပွါး–ခြင်းသဘော မရှိသော။ ဆိန္နပစ္စယော အယံ သာသနေ အဝိရုဠှဓမ္မော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အဝိရုဠှဓမ္မတာ (ထီ) [အဝိရုဠှဓမ္မ+တာ] ပေါက်ရောက်စည်ပင်– ပြန့်ပွါး– ခြင်း သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်။ တံ ဝါဒံ ပဂ္ဂယှ ဌိတတ္တာ သာတိဿ ဆိန္နပစ္စယတာ အဝိရုဠှဓမ္မတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၃။

အဝိရုဠှပက္ခ (တိ) [အဝိရုဠှ + ပက္ခ] မပေါက်သေးသော အတောင်ရှိသော၊ အတောင်မပေါက်သေးသော။ သော အဝိရူဠှပက္ခော အကာလေယေဝ ကောကိလရဝံ ရဝိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။)

အဝိရုဠှဘာဝ (ပု) [အဝိရုဠှ+ဘာဝ] မပေါက်ရောက် မစည်ပင် – မပြန့်ပြော – သော အဖြစ်။အဝိရူဠှဘာဝေန ပဝတ္တတ္တာ စ ဘူတ-ဂဏော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

အဝိရုဠှသဒ္ဒ (တိ) [န + ဝိရုဠှ + သဒ္ဒ] စည်ပင်–ပြန့်ပြော–သော သဒ္ဒါတရားမရှိသော၊ သူ။ ပုထုဇ္ဇနာနံ အဝိရုဠှသဒ္ဒါနံ ပသာဒည-ထတ္တံ။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၆။

အဝိရု(ရူ)ဠှိ(တိ) [န+ဝိရု(ရူ)ဠှိ] ပေါက်ရောက်စည်ပင်–ပြန့်ပြော–ခြင်း မရှိသော။ အဝိရုဠှိဘာဝန္တိ တေ (ဝိ၊၅။၂၆၀)တိ ယထာ ဧတေ ပဏ္ဍုပလာသာဒယော ပုန ဟရိတာဒိဘာဝေ-န အဝိရုဠှိ ဓမ္မာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။

အဝိရု(ရူ)ဠှိဆန္ဒ (တိ) [န+ဝိရုဠှိ+ဆန္ဒ] ကြီးပွါး–စည်ပင်–ပြန့်ပြော–လိုသော–အလိုဆန္ဒ–မရှိသော–ကင်းသော။ တေ ခီဏဗီဇာ အဝိ-ရုဠှိဆန္ဒာ။ ခုဒ္ဒက။၇။ သုတ္တနိ။၃၁၄၊ အဝိရုဠှိ-ဆန္ဒာတိ ဝိရုဠှိဆန္ဒာ ဝိရဟိတတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အဝိရုဠှိဓမ္မ (တိ) [န+ဝိရုဠှိ+ဓမ္မ] ကြီးပွါး–စည်ပင်–ပြန့်ပြော– ခြင်းသဘောမရှိသော။ တုမှေ ခေါတ္တ နာဂါ အဝိရုဠှိဓမ္မာ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ။ ဝိ၊၃။၁၂၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။) နခါဒိဟိ ဝိလိခနမတ္တေန စ အဝိရုဠှိဓမ္မတာ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂။

အဝိရုဠှိဓမ္မတ္တ (န) [အဝိရုဠှိဓမ္မ+တ္တ] ပေါက်ရောက် စည်ပင်– ပြန့်ပြော– ခြင်း သဘော

မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိရု(ရူ)ဠှိမဂ္ဂတ္တာ ဝါ မဏ္ဍကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ ကတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ အဝိရုဠှိမဂ္ဂတ္တာတိ အဝိရုဠှိသဘာဝတာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၁။

အဝိရုဠှိဘာဝ (ပု) [အဝိရုဠှိ+ဘာဝ] မပေါက်ရောက် မစည်ပင် – မပြန့်ပြော – သည်၏ အဖြစ်။ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တဿ ပဏ္ဍုပလာသဿ ဝိယ အဝိရုဠှိဘာဝံ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။

အဝိရုဠှိသဘာဝ(တိ) [အဝိရုဠှိ+သဘာဝ] ပေါက်ရောက် စည်ပင်– ပြန့်ပြော – ခြင်းသဘော မရှိသော။ မဏ္ဍကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ ပုန အဝိရုဠှိသဘာဝံ ကတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

အဝိရုဠှိသဘာဝတာ (ထီ) [အဝိရုဠှိသဘာဝ+တာ] ပေါက်ရောက် စည်ပင် – ပြန့်ပြော– ခြင်း သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိရုဠှိ-မဂ္ဂတ္တာ-ကြည့်။

အဝိရူပသဏ္ဌာန (နပုံ) [န+ဝိရူပ+သဏ္ဌာန] မဖောက်ပြန်သော သဏ္ဌာန်။ အဝိရူပသဏ္ဌာနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ ဝိမတိ။ ၂။၁၂၇။

အဝိရောဓ (ပု) [န+ဝိရောဓ] (၁) မဆန့်ကျင်ခြင်း။ (တိ) (၂) မဆန့်ကျင်သော။ (၁) တေန ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာယ သဗ္ဗတ္ထ အဝိရောဓော ဒီပိတော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၃။ ဝဇိရ။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၇။ မူလဋီ၊၁။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၅၊ ၄၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၀၄၊၁၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။ အနုဋီ၊၂။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၀။ မူလဋီ၊၁။၆။ မူလဋီ၊၃။၂၀၊၃၂၊၇၂။ အနုဋီ၊၁။၁၁၃၊၁၅၅။) (၂) အဝိရောဓတ္ထ-ဒီပန-ကြည့်။

အဝိရောဓကရ (တိ) [န+ဝိရောဓ+ကရ+အ] ဆန့်ကျင်ခြင်းကို မပြုတတ်သော။ အဝိရောဓ-ကရေသု ပါဏိသု။ ပေတ။၁၇၆။ အဝိရောဓ-ကရေသူတိ ကေနစိ ဝိရောဓံ အကရောန္တေသု မိဂသကုဏာဒီသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

အဝိရောဓတ္ထဒီပန (နပုံ) [အဝိရောဓ + အတ္ထ+ ဒီပန] မဆန့်ကျင်သော အနက်ကို ပြခြင်း။ အဝိရုဒ္ဓသုစိ-ကြည့်။

အဝိရောဓဒဿနမုခ (နပုံ) [အဝိရောဓ+ဒဿန+ မုခ] မဆန့်ကျင်မှုကိုပြခြင်း၏ – အဦးအစ – အဦးပြုခြင်း။ မယံ ပန တာနိ ခန္ဓကပါဠေန ဣမိဿာ ဥဒါနပါဠိယာ အဝိရောဓဒဿနမုခေ-န ပရတော ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄။

အဝိရောဓဒီပန (နပုံ) [အဝိရောဓ+ဒီပန] မဆန့်ကျင်ခြင်းကို ပြခြင်း။ သောပိ ဆဖဿဒွါရာ-ဒီဟိ အဝိရောဓဒီပနာတိ စေ။ မူလဋီ၊၁။၀၂။ အပ္ပဋိကူလ-လည်း ကြည့်။

အဝိရောဓန (နပုံ) [န+ဝိရောဓန] မဆန့်ကျင်ခြင်း။ အက္ကောဓံ အဝိဟိံသဉ္စ ခန္တိဉ္စ အဝိ-ရောဓနံ။ ဇာ၊၂။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။ အဝိ-ရောဓော အဝိရောဓနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၃။

အဝိရောဓပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိရောဓ+ပစ္စုပ-ဋ္ဌာန] မဆန့်ကျင်သည်ဖြစ်၍ ဉာဏ်အားရှေး ရှုထင်တတ်သော။ အဓိဝါသနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အဝိရောဓပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၂။

အဝိရောဓပ္ပသံသီ (တိ) [အဝိရောဓ+ပသံသာ+ ဤ]မဆန့်ကျင်သောတရား –မေတ္တာတရား– ကို– ဖြင့် – ချီးမွမ်းလေ့ ရှိသော၊ သူ။ အ-ဝိရောဓပ္ပသံသိ(သီ)နံ။ မ၊၂။၃၀၇။ ထေရ။ ၃၃၄။ အဝိရောဓပ္ပသံသိနန္တိ အဝိရောဓော ဝုစ္စတိ မေတ္တာ၊ မေတ္တာပသံသကာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ အဝိရောဓပသံသိနန္တိ

ကေနစိ အဝိရောဓဘူတာယ မေတ္တာယ ဧဝ ပသံသနသီလာနံ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။

အဝိရောဓဘာဝ (ပု) [အဝိရောဓ+ဘာဝ] မဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်။ တေသံ (ဝါ) ဖဿဒ္ဓါရာဒီဟိ အဝိရောဓဘာဝေန ဒီပနံ ကမ္မပထသံသန္ဒနံ။ မူလဋီ၊၁။၈၁။ အနုဋီ၊၁။၉၀။

အဝိရောဓဘူတ (တိ) [အဝိရောဓ+ဘူတ] မဆန့်ကျင်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဝိရောဓပ္ပသံသီ-ကြည့်။

အဝိရောဓလက္ခဏ (တိ) [အဝိရောဓ+လက္ခဏ] မဆန့်ကျင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဒေါသော.... အဝိရောဓလက္ခဏော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အဝိရောဓလက္ခဏော ဝါ အနုကူလမိတ္တော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၅။ အဝိရောဓော အဝိဂ္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၄။

အဝိရောဓိတ (တိ) [န+ဝိရောဓိတ] မဆန့်ကျင်သော။ တောနိ သုတ္တပဒါနိ အဝိရောဓိတာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ၊။၁၁ဝ၆။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။)

အဝိရောဓိတတ္တ (န) [အဝိရောဓိတ+တ္တ] မဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်။ ပုရိမပဋိညာယ အဝိရောဓိတတ္တာ န နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။ ၅၃။

အဝိရောဓိတာ (ထီ) [န+ဝိရောဓိတာ] မဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်၊

အဝိရောဓိတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိရောဓိတာ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] မဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်– မဆန့်ကျင်သည်ဖြစ်၍ – ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်တတ်သော။ သဗ္ဗကိရိယာသု အဝိရောဓိတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၈။ အတ္တနော မုဒုဘာဝေနေဝ သဗ္ဗကိရိယာသု အဝိရောဓိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၁။ (– အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။)

အဝိရောဓေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န+ဝိရောဓေတွာ] မဆန့်ကျင်စေမူ၍။ သံသန္ဒိတွာတိ.... သမာနေတွာ အဝိရောဓေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၆။ အဝိလောမေတွာ အဝိရောဓေတွာ ပဝတ္တတီ နာမ။ အနုဋီ၊၁။၂ဝ၃။

အဝိရောဓေန္တ (တိ) [န+ဝိရောဓေန္တ]မဆန့်ကျင်စေသော။ အဝိလောမေန္တ-ကြည့်။

အဝိလဂ္ဂ (တိ) [န+ဝိလဂ္ဂ] မကပ်ငြိသော။ နဟိ ပကတက်ိလေန စတုရဂုံလပ္ပမာဏာ ဒန္တကဋ္ဌ ကဏ္ဍေ အဝိလဂ္ဂံ ခါဒိတုံ သက္ကောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၆။

အဝိလဃ်န္တ (တိ) [န+ဝိလဃ်န္တ၊ ထိ-ဌ အဝိလဃ်န္တိ] မခုန်ကျော် တတ်သော။ တဏှာဒယော စ ယထာသကံ ပဝတ္တိအာကာရံ အဝိလဃ်န္တိယော အာသေဝနဝသေန ဥပရူပရိ ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၀။

အဝိလမ္ဗန္တ (တိ) [န+ဝိလမ္ဗန္တ] မဖင့်နွဲ–မဖင့်နွေး – မနှောင့်နှေး – မကြံ့ကြာ – သော။ တုမှေ မဟာရာဇ ကတ္ထစိ အဝိလမ္ဗန္တာ သီဃံ ဂစ္ဆထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၅။

အဝိလမ္ဗမာန (တိ) [န+ဝိလမ္ဗမာန] မဖင့်နွဲ – မနှောင့်နှေး – မကြံ့ကြာ – သော။ ပုဗ္ဗေပိ ဂဟပတိ ပဏ္ဍိတာ အန္တရာမဂ္ဂေ စောရေ ဒိသွာ အန္တရာ အဝိလမ္ဗမာနာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃၇။

အဝိလိတ္တ (တိ) [န+ဝိလိတ္တ] မလိမ်းကျံအပ်သော။ ကာဠိယာ စုဏ္ဏကာဒီဟိ အဝိလိတ္တော ဧဝ ဆဝိဝဏ္ဏော သိနိဒ္ဓေါ နီလုပ္ပလဒါမသဒိသော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အဝိလိမ္ပန (န) [န+ဝိလိမ္ပန] မလိမ်းကျံ–မငြိကပ်–ခြင်း။

အဝိလိမ္ပနတာ (ထီ) [အဝိလိမ္ပန+တာ] မလိမ်းကျံ–မငြိကပ်–သည်၏အဖြစ်။ နိလ္လေပတာ-

ယာတိ ဓနသမ္ပန္နာဘာဝေန အဝိလိမ္ပနတာယ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၃၁။

အဝိလိမ္ပနဘာဝ (ပု) [အဝိလိမ္ပန+ဘာဝ] အဝိလိမ္ပနတာ-နှင့်အနက်တူ။ နိလ္လေပတာယာတိ ဝုတ္တနယေန အဝိလိမ္ပနဘာဝေန ဝိသေသနဘူတေန အလဂ္ဂတာယာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၃၁။

အဝိလီယနက (တိ) [န+ဝိလီယနက] အရည်မပျော်သော၊ အရည်ပျော်ခြင်း မရှိသော။ ဥပ္ပိလနသဘာဝံ အဝိလီယနကံ အတိသိနိဒ္ဓမဓုရံ။ ဝိမတိ၊၁။၉၀။

အဝိလုတ္တ (တိ) [န+ဝိလုတ္တ] မလုယက်အပ်သော။ အဝိလုတ္တော ဝိလုတ္တသညီ။ ဝိ၊၁။၂၉၆။ အဝိလုတ္တောတိ ထွေ ပန ဂဗ္ဘံ ဘိန္ဒိတွာ ပသယှာဝဟာရဝသေန အဝိလုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၂။)

အဝိလုတ္တဂေဟ (န) [အဝိလုတ္တ+ဂေဟ] မလုယက်အပ်–လုယက်မခံရ–သောအိမ်။ သကလနဂရေ တေန အဝိလုတ္တဂေဟံ နာမ နာဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

အဝိလုတ္တဘာဝ (ပု) [အဝိလုတ္တ+ဘာဝ] မလုယက်–အပ် – သည်၏အဖြစ်။ စောရေဟိ ဘဏ္ဍကဿ အဝိလုတ္တဘာဝေ ဝတ္တုံ ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။

အဝိလုမ္ပနီယ (တိ) [န+ဝိလုမ္ပနီယ] မလုယက်အပ်သော။ ယထာ ဟိ ကိလေသစောရေဟိ အဝိလုမ္ပနီယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၀။

အဝိလောကေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိလောကေတွာ] အထူးထူးမကြည့်မူ၍။ ဣတော စိတော စ အဝိလောကေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။

အဝိလောမ (တိ) [န+ဝိလောမ] သင့်လျော်–လျောက်ပတ်–မဆန့်ကျင် – သော။ နိဗ္ဗာနဿေဝ ဝါ အဝိလောမသေန ဇကေတ္တိကုပါယတာယ သပ္ပါယံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၃၇။ အနုစ္ဆဝိက-လည်း ကြည့်။

အဝိလောမန (န) [န+ဝိလောမန] သင့်လျော်–လျောက်ပတ်–မဆန့်ကျင်–ခြင်း။ အတ္ထဿ ပန သုတ္တဝိနယမမ္မတာဟိ အဝိလောမနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ (–အနု၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၅။ အနု၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၃၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၂၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊၂။၇၉။)

အဝိလောမယန္တ (တိ) [န+ဝိလောမယန္တ] သင့်လျော် – လျောက်ပတ် – မဆန့်ကျင် – စေသော၊ ညီညွတ်စေသော။ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ၊ သမယံ အဝိလောမယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁။

အဝိလောမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိလောမေတွာ] မဆန့်ကျင်စေမူ၍။ တထာ တံ အဝိလောမေတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၅။ တေ အဝိလောမေတွာ အဝိရောဓေတွာ ပဝတ္တတိ နာမ။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၃။

အဝိလောမေန္တ (တိ) [န+ဝိလောမေန္တ] အဝိလောမယန္တ-နှင့် အနက်တူ။ သမယံ အဝိလောမေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂။ သမယံ အဝိလောမေန္တောတိ သိဒ္ဓန္တံ အဝိရောဓေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂၊၁၄၄။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၉၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၆။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၆။)

အဝိဝဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဝဇ္ဇေတွာ] မစွန့်လွှတ်–မချန်–မရှောင်ကြဉ်–မူ၍။ တမေ-

ဝ ဥပ္ပတ္တိံ အဝိဝဋ္ဋေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၆။)

အဝိဝဋ္ဋ (တိ)[န+ဝိဝဋ္ဋ](က) မဖွင့်ပြအပ်သော၊ ဖုံးကွယ် တိမ်မြုပ်သော။ (ခ) မဖွင့်သော။ (က) တဿ တေ အာယသ္မန္တော အဝိဝဋ္ဋမ္ပေဝ ဝိဝရန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၄၄။ အံ၊၁။၁၁၅။ အံ၊၃။၃၊ ၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ အဝိဝဋ္ဋမ္ပေဝ န ဝိဝ- ရန္တိ။ အံ၊၁။၇၃။ အဝိဝဋ္ဋန္တိ ပဋိစ္ဆန္နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀။ အဝိဝဋ္ဋမ္ပေဝ ဝိဝရန္တိ။ အံ၊၂။၃၁၀။ အဝိဝဋ္ဋန္တိ အဝိဝရိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (–အံ၊ ၃။၅၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၁။) (ခ) အဝိ- ဝဋ္ဋေန မုခေန သာနုနာသိကံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၁၇၅။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၄။)

အဝိဝဋ္ဋကရဏတ္ထ (ပု) [အဝိဝဋ္ဋ + ကရဏတ္ထ] မဖွင့်အပ်–မပွင့်–သည်ကို ပြုခြင်း အကျိုး။ အဝကုဇ္ဇဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဝိဝဋ္ဋပါဒ (ပု) [အဝိဝဋ္ဋ+ပါဒ] မဖွင့်ပြအပ်– မထင်ရှား – သော ပါဒ်။ အဝိဝဋ္ဋပါဒဿ ပါဒ္ဒိယာ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၉။

အဝိဝဋ္ဋသဒ္ဒတ္ထဝိဝရဏ (န) [အဝိဝဋ္ဋ+သဒ္ဒ+ အတ္ထ+ဝိဝရဏ] မထင်ရှားသော သဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်း။ အနုမတိ ဟိ .... အဝိဝဋ္ဋသဒ္ဒတ္ထဝိဝရဏတ္ထံ ပဝတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။ ၃၅။ (–အနုဋီ၊၁။၃၃။)

အဝိဝဋ္ဋန (န) [န+ဝိဝဋ္ဋန] ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်း၊ မဆုတ်နစ်ခြင်း။ အနုပေက္ခာ-ကြည့်။

အဝိဝ(ဝါ)ဒနတ္ထ(ပု)[န+ဝိဝဒန+အတ္ထ] မငြင်းခုံ ခြင်း–အငြင်းမပွါးခြင်း–အကျိုး။ အဝိဝါဒ-ကြည့်။

အဝိဝဒမာန (တိ) [န+ဝိဝဒမာန] အငြင်းမပွါး သော၊ မငြင်းခုံသော။ ကေန နု ခေါ မယံ ဥပါယေန သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ အဝိဝဒ- မာနာ ဖာသုကံ ဝဿံ ဝသေယျာမ။ ဝိ၊၁။ ၁၁၂။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ အဝိဝဒမာနော (ဝိ၊၁။ ၂၆၅)တိ အယံ ဓမ္မော နာယံ ဓမ္မောတိ ဧဝံ န ဝိဝဒမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ (–ဝိ၊၂။ ၃၅။ ဝိ၊၃။၂၆၂။ အံ၊၂။၅၉။ မဟာနိ။၁၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ ဝဇိရ။၀၇၊ ၄၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၀။)

အဝိဝဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဝဒိတွာ] မငြင်းခုံ မူ၍၊ အငြင်းမပွါးမူ၍။ တသ္မိံ ဝိဝဒိတွာ ဝါ အဝိဝဒိတွာ ဝါ တံ ဂဏှိတွာ ဂတေ ဣတရော တဿ ဘာဂံ ဥဒ္ဓရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။

အဝိဝရ (တိ) [န+ဝိဝရ] အပေါက်အကြား– လစ်လပ်ခြင်း–မရှိသော။ အထ ဝါ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အဝိဝရာနိ သာဝကယုဂဋ္ဌာဒီနိ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

အဝိဝရဏ (န) [န+ဝိဝရဏ] မဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ မဖွင့်ပြခြင်း။ ယထာ အညေ န ဇာနန္တိ၊ တထာ ကရဏေန ကတာနဉ္စ အဝိဝရဏေန ပဋိစ္ဆန္နာ အဿ ကမ္မန္တာတိ ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

အဝိဝရိတ (တိ) [န+ဝိဝရိတ] မ–ဖွင့်လှစ်–ဖော် ပြ–အပ်သော၊ မဖွင့်ပြအပ်သော။ အဝိဝဋ္ဋ- ကြည့်။

အဝိဝရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဝရိတွာ] မဖွင့်မူ၍။ မုခံ အဝိဝရိတွာပိ ဧဝံ ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉၊၃၃၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၃၇။)

အဝိဝရိယမာန (တိ) [န+ဝိဝရိယမာန] မဖွင့် အပ်သော။ အဟံ ဒွါရေ အဝိဝရိယမာနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။

အဝိဝယှ (တိ) [န+ဝိဝယှ] သတိုးသမီးကို မယူ ထိုက်သော၊သူ။ အနာဝယှမ္ပိ နံ ကရေယျံ အဝိဝယှံ။ ဒီ၊၃။၁၆၄။ အဝိဝယှန္တိ န ဝိဝါဟယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ န ဝိဝယှန္တိ အဝိဝယှံ၊ ကညံ ဂဟေတုံ အယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

အဝိဝါဒ (ပု) [န+ဝိဝါဒ] မငြင်းခုံခြင်း၊ ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း။ အယမ္ပိ ဓမ္မော .... အဝိဝါဒါယ သာမဂ္ဂိယာ ဧကီဘာဝါယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊၅။ ၁၆၇-၈။ ဒီ၊၃။ ၂၀၃။ အဝိဝါဒါယာ (မ၊၁။ ၃၉၇။ အံ၊၂။၂၅၆)တိ အဝိဝ(ါ)ဒနတ္ထာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အဝိဝ(ါ)-ဒနတ္ထာယာတိ သင်္ဂဟတ္ထုဘာဝတော ဝေန (ဝိဝဒနတ္ထာယ) ဝိဝါဒနာယ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၅။ (– စရိယာ၊၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၅။)

အဝိဝါဒကာရဏ (န) [အဝိဝါဒ + ကာရဏ] မငြင်းခုံခြင်း–ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း–အကြောင်း။ ပရိနိဗ္ဗာယမာနောပိ အဝိဝါဒကာရဏံ ကတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃။ တဿ ပန တံသမ္ပာပကဿ စ မဂ္ဂဿ ပဇာနနာ ပဋိဝေဓော အဝိဝါဒကာရဏံ။ မူလဋီ၊၂။၅၄။

အဝိဝါဒပရိဘောဂ (ပု) [အဝိဝါဒ+ပရိဘောဂ] ခိုက်ရန်မဖြစ်–မငြင်းခုံ–ပဲ သုံးဆောင်ခြင်း။ .... အပရိစ္စဇနမဒတ္တာဘာဝေါ အဟိင္သနာ အဝိဝါဒပရိဘောဂေါ စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

အဝိဝါဒဘူမိ (ထီ) [အဝိဝါဒ+ဘူမိ]မငြင်းခုံခြင်း၏ဖြစ်ရာအရပ်၊ မငြင်းခုံရာအရပ်။ ခေမာ'ဘိ-ပဿံ အဝိဝါဒဘူမိံ (သုတ္တနိ။၄၁၈။ မဟာနိ။ ၂၇၇)န္တိ အဝိဝါဒဘူမိံ နိဗ္ဗာနံ "ခေမ"န္တိ ပဿမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။

အဝိဝါဒမာန (တိ) [န+ဝိဝါဒမာန] ငြင်းခုံခြင်း–ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း–မရှိသော။ ဇေ ဟိ အဝိဝါဒမာနော ယာ ကာစိ မာတိကါထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။

အဝိဝါဒဟေတုက (တိ) [အဝိဝါဒ+ဟေတု+က] မငြင်းခုံခြင်း – ခိုက်ရန် မဖြစ်ခြင်း – ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ တဒဓိဂမဿ စ အဝိဝါဒဟေတုကံ သုတ္တေ ဝိဘာဝိတံ ဒဿေ-န္တော။ အနုဋီ၊၂။၆၃။

အဝိဝါဒါဓိကရဏဋ္ဌာန (န) [အဝိဝါဒ+အဓိကရဏ+ဌာန] မငြင်းခုံခြင်း–ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း–၏ တည်ရာအရပ်။ အဓိကရဏံ နာမ နတ္ထိ အဝိဝါဒါဓိကရဏဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗုတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၅၀။

အဝိဝိစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဝိစ္စ] မကင်းဆိတ်မူ၍။ ကိံ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ အဝိဝိစ္စာပိ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယျာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၆။

အဝိဝိတ္တ (တိ) [န+ဝိဝိတ္တ] မကင်းဆိတ်–မဆိတ်ငြိမ်–မဆိတ်သုဉ်း–သော။ ဒသဟိ သဒ္ဒေဟိ အဝိဝိတ္တာ အဟောသိ ဒိဝါ စေဝ ရတ္တိံ စ။ ဒီ၊၂။၁၃၂။ အဝိဝိတ္တာ သာဝတ္ထိ အရဟန္တေဟိ။ မ၊၂။၄၃၁။ (–အဘိ၊က။၄၃၆။ ဥဒါန။၁၉၀။ အပ၊၁။၆၇။ အပ၊၂။၃၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။ ဝဇီရ။၄၀၈။ မူလဋီ၊၁။၂၄၊ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၂။)

အဝိဝိတ္တကထာ (ထီ) [အဝိဝိတ္တ+ကထာ] မဆိတ်ငြိမ်သည်ကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား၊ မဆိတ်ငြိမ်ခြင်းနှင့် စပ်သော စကား။ ဣဒါနိ အဝိဝိတ္တကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။

အဝိဝေကဘူတ (တိ) [န + ဝိဝေက + ဘူတ] မကင်းဆိတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဝိဝေ-ကဘူတဿ သမုဒယဿ ဒဿနေန ဝိဝေက-ဋ္ဌော အာဝိ ဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။ ဝဇီရ။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၀၆။ (–အနုဋီ၊၂။၆၁။)

အဝိဇေကဘူတသမုဒယဒဿန (န) [အဝိဇေကဘူတ+သမုဒယ+ဒဿန] မကင်းဆိတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာကို မြင်ခြင်း။ အဝိဇေကဘူတသမုဒယဒဿနေန ဝိဇေကင္ဒော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အဝိဇေကာရာမ (တိ) [အဝိဇေက+အာရာမ] ဆိတ်ငြိမ်ရာဟူသော မွေ့လျော်ရာ မရှိသော ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မမွေ့လျော်သော၊သူ။ ဝေရူပေ အဝိဇေကာရာမာနံ ဘယကာလေ သဗ္ဗသတ္တာနံ သဒရထကာလေယေဝ "အယံ ကာလော"တိ နိက္ခမိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အဝိဇေကာရာမာနန္တိ အနဘိရတိဝိဇေကာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၇။

အဝိသံယောဂဇနိတ (တိ) [န+ဝိသံယောဂ+ဇနိတ] ယှဉ်ခြင်းသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ "အဝိပ္ပယုတ္တသဘာဝေါ"တိ ဣမိနာ အဝိသံယောဂဇနိတံ ကဉ္စိ ဝိသေသံ ဉာနံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

အဝိသံဝါဒက (တိ) [န+ဝိသံဝါဒက၊ ထီ-၌ အဝိသံဝါဒိကာ] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – စေတတ်သော၊သူ။ အဝိသံဝါဒကော လောကဿ။ ဒီ၊၁။၄။ ဒီ၊၃။၁၃၈။ အံ၊၁။၂၁၂၊ ၅၂၉။ အံ၊၃။၈၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၆။ မဟာနိ။ ၁၆၉။ အဝိသံဝါဒကော လောကဿာတိ တာယ သစ္စဝါဒိတာယ လောကံ န ဝိသံဝါဒေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၁။ သစ္စန္တိ အဝိသံဝါဒိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၇၉။ မူလဋီ၊၂။၅၂။)

အဝိသံဝါဒကဋ္ဌ (ပု) [အဝိသံဝါဒက + အတ္ထ] မချွတ်ယွင်း–မှန်ကန်–သည်အဖြစ် ဟူသော အနက်။ ဒုက္ခဘာဝါဒီသု အဝိသံဝါဒကဋ္ဌေန စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာန (န) [အဝိသံဝါဒက+ဌာန] မချွတ်ယွင်းစေတတ်သောသူ၏ – အရာ – နေရာ။ တတ္ထ အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာနေ ဌိတာ ဝေန အပသာဒေတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၀။ အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာယီ-လည်း ကြည့်။

အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာယီ (တိ) [အဝိသံဝါဒက+ဌာ +ဏီ] မချွတ်ယွင်း–မှန်ကန်–စေသောသူ၏ အရာ၌ တည်လေ့ရှိသော၊သူ။ ပစ္စေကဋ္ဌာယိနော အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာယိနော(ဝိ၊၅။၂၈၈)တိ ဣဿရိယာဓိပစ္စဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ စ အဝိသံဝါဒကဋ္ဌာနေ စ ဌိတာ၊ န တေ အပသာဒေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇-၈။

အဝိသံဝါဒကတ္တ (န) [အဝိသံဝါဒက + တ္တ] မချွတ် ယွင်း – မှန်ကန် – စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိပါကေ သတိ အဝိသံဝါဒကတ္တာ အဝိတထာ ဘဝန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၄၂။

အဝိသံဝါဒဂုဏ (ပု) [အဝိသံဝါဒ+ဂုဏ] မချွတ်ယွင်း–မှန်ကန်– သောဂုဏ်။ "အဝိပရီတမနာ အဝိပရီတသညိနော"တိ အဝိသံဝါဒဂုဏံ ကထိတန္တိ ဉာတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အဝိသံဝါဒန (န) [န+ဝိသံဝါဒန] မချွတ်ယွင်း – မှန်ကန် – စေခြင်း။ ဒွိဟာကာရေဟိ အဝိသံဝါဒနံ သစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ အစ္စန္တသန္တိလက္ခဏောတိ ယထာဝုတ္တသဘာဝဿ ကဒါစိပိ အဝိသံဝါဒနတော ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၊၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၁၊၈၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၁၊၃၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၁။ အနုဋီ၊၃။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၀၁။)

အဝိသံဝါဒနက (တိ) [အဝိသံဝါဒန + က] မချွတ်ယွင်း စေတတ်သော။ အဝိတထော

အဝိသံဝါဒနကော ဝိသံဝါဒနာကာရဝိရဟိတော အညမညပစ္စယေဟိ အညမညာနုပ္ပတ္တိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။ (– သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။)

အဝိသံဝါဒနတာ (ထီ) [အဝိသံဝါဒန + တာ] မချွတ် ယွင်း – မှန်ကန် – သည်၏ အဖြစ်၊ မချွတ်မယွင်း ပြောဆိုပေးကမ်းခြင်း။ ဒါနေန ပေယျဝဇ္ဇေန အတ္ထစရိယာယ သမာနတ္တတာယ အဝိသံဝါဒနတာယ။ ဒီ၊၃။၁၅၅။ အဝိသံဝါဒနတာယာတိ ယဿ ယဿ နာမံ ဂဏှာတိ၊ တံ တံ အဝိသံဝါဒေတွာ .... ဒါနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။)

အဝိသံဝါဒနတ္ထ (ပု) [အဝိသံဝါဒန + အတ္ထ] မချွတ်ယွင်း–မှန်ကန် – စေခြင်း အကျိုး။ ဘဂဝါ တဿ တထေဝ ဝတွာ အဝိသံဝါဒနတ္ထံ အာဟ "အတ္ထိ ပန တေ မာဏဝ ပိတရာ န အက္ခာတံ ဓန"န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ အဝိသံဝါဒနတ္ထန္တိ သစ္စာပနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၄။

အဝိသံဝါဒနလက္ခဏ (တိ) [အဝိသံဝါဒန+လက္ခဏ] မချွတ်ယွင်းစေခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဝိသံဝါဒနလက္ခဏာ သစ္စပါရမီ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၃။ အဝိသံဝါဒနလက္ခဏံ သစ္စံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၂။

အဝိသံဝါဒနသာမညာ (န) [အဝိသံဝါဒန+သာမညာ] မချွတ်ယွင်းစေမှု တူခြင်း။ ပဋိညံ န ဝိသံဝါဒေန္တီတိ အဝိသံဝါဒနသာမညေန သဗ္ဗဿပိ အနရိယဝေါဟာရဿ အကရဏမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။

အဝိသံဝါဒနသီလ (တိ) [အဝိသံဝါဒန+သီလ] မချွတ်ယွင်းစေခြင်း အလေ့ရှိသော။ အဝိသံဝါဒနသီလော ဓမ္မဋ္ဌန္တဗဟုလော ဆန္ဒာဒိပတေယျံ သမာဓိ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊ ၁၁၇။

အဝိသံဝါဒဘာဝ (ပု) [အဝိသံဝါဒ + ဘာဝ] မချွတ်ယွင်းစေသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဝစနဿ အဝိသံဝါဒနတ္တံ အဝိသံဝါဒဘာဝဿ ဒဿနတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၄။

အဝိသံဝါဒဝစန (န) [အဝိသံဝါဒ + ဝစန] မချွတ်မယွင်း ပြောဆိုခြင်း။ အပကာရိနော အပကာရဓဉ္စ ဝတွာ တဒုပကာရကရဏေ အဝိသံဝါဒဝစနတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၀။

အဝိသံဝါဒိတာ (ထီ) [အဝိသံဝါဒီ+တာ] မချွတ်ယွင်းစေ–မချွတ်မယွင်း ပြောဆို–သူ၏ အဖြစ်။ အဝိသံဝါဒိတံ ဝတွာ တတ္ထ အစလဘာဝဝစနတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၀။

အဝိသံဝါဒိဘာဝ(ပု)[အဝိသံဝါဒီ+ဘာဝ] မချွတ်ယွင်းစေ – မချွတ်မယွင်း ပြောဆို – သူ၏ အဖြစ်။ အတ္တနော အဝိသံဝါဒိဘာဝေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၃။ သဗ္ဗသော အဝိသံဝါဒိဘာဝံ ရက္ခိတွာ။ ဧင်း-၂၆၆။

အဝိသံဝါဒီ (တိ) [န+ဝိသံဝါဒီ] မချွတ်မယွင်း ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ အဝိသံဝါဒိတာ၊ အဝိသံဝါဒိဘာဝ-တို့ ကြည့်။

အဝိသံဝါဒေတုကာမ (တိ) [အဝိသံဝါဒေတုံ+ကာမ] မချွတ်ယွင်းစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ ပဌမော ဟိ အဝိသံဝါဒေတုကာမော ဝေရဉ္ဇြာဟ္မဏသဒိသော အဓိပ္ပေတောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၄၂။

အဝိသံဝါဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိသံဝါဒေတွာ] မချွတ်ယွင်းစေမူ၍။ လဒ္ဓီ ပန ကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဇီဝိတဟေတုပိ တန္တိ အဝိသံဝါဒေတွာ ဓမ္မမေဝ ဝိနယမေဝ စ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၈။ အထ ဝတ္ထုံ အဝိသံဝါဒေတွာ ယထာဏတ္တိယာ မာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ခုဒ္ဒကၤ၄။၂၀။ ဥဒါန၊၄။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊၄။ ၁၂။ စရိယာ၊၄။၃၁၄။ ထေရ၊၄၊၁။၁၀၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၃။)

အဝိသံဝါဒေန္တ (တိ) [န + ဝိသံဝါဒေန္တ] မချွတ်ယွင်းစေသော၊သူ။ ယထာ ဟိ ဘဂဝါ ကုသလာကုသလသာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာဘေဒေ ဓမ္မေ ပဝတ္တိနိဝတ္တိယော သမ္မုတိပရမတ္ထေ စ အဝိသံဝါဒေန္တော ဝဒတိ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၆။ (– ဣတိဝုတ်၊၄။၁၁၆။ စရိယာ၊၄။၂၂၄။ ဇာ၊၄၊ ၅။၁၃၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၁၉။)

အဝိသ (တိ) [န+ဝိသ] အဆိပ်မရှိသော။ အာသီဝိသံ မံ အဝိသာ သပန္တိ။ ဇာ၊၁။၉၅။ အဝိသေန စ နာဂေန၊ ဘုသံ ဝဋ္ဋယသေ ဇနံ။ ဇာ၊၂။၂၂၉။ဇာ၊၄၊၃။၁၅။ (–ဝိ၊၄၊၂။၅၈။)

အဝိသက္ကိယဒူတနိဒ္ဒေသ (ပု) [န+ဝိသက္ကိယဒူတနိဒ္ဒေသ] (စေခိုင်းသည့်အတိုင်း) လွဲမှားမှုမရှိအောင် ဆောင်ရွက်သော တမန်ကို–တမန်၏ အကြောင်းအရာကို ညွှန်ပြရာ အခဏ်း။ ပုရိမနယေတိ သမနန္တရာတီတေ အဝိသက္ကိယဒူတနိဒ္ဒေသေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၉။

အဝိသင်္ကေတ (န) [န+ဝိသင်္ကေတ] မချွတ်ယွင်းခြင်း။ ဣတိ ယထာပရိစ္ဆေဒေ ဝါပရိစ္ဆေဒဗ္ဗန္တရေ ဝါ အဝိသင်္ကေတံ။ ဝိ၊၄၊၂။၇၂။ အဝိသင်္ကေတေန ဂမနံ။ ဝိမတိ၊၂။၄၇၇။

အဝိသင်္ကေတတာ (ထီ) [အဝိသင်္ကေတ+တာ] မချွတ်ယွင်းသည်၏ အဖြစ်။ ဒ္ဓိန္နမ္ပိ သံဝိဒဟိတွာ မဂ္ဂပ္ပဋိပတ္တိ, အဝိသင်္ကေတတာ။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။

အဝိသဇ္ဇန (န) [န+ဝိသဇ္ဇန] မဖြေ–မဖြေဆို–ခြင်း။ သံယမယာတိ သင်္ဂဟဏာယ၊ အဝိသဇ္ဇနာယာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၇။

အဝိသဇ္ဇနီယ (တိ) [န+ဝိသဇ္ဇနီယ] မဖြေဆိုအပ်သော။ ကတမာ ပုဗ္ဗာ ကောဋိတိ အဝိသဇ္ဇနီယံ။ နေတ္တိ။၁၅၂။ ကတမာ ပုဗ္ဗာ ကောဋိတိ အဝိသဇ္ဇနီယန္တိ “ကတမာ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ”တိ ကေနစိ ကတံ ပုစ္ဆနံ အဝိသဇ္ဇနီယံ။ နေတ္တိ၊၄။၂၅၈။

အဝိသ(ဿ)ဇ္ဇေတဗ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗ] မစွန့်လွှတ်မူ၍။ တံ သန္တတံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ ဝါ အဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ ဝါ အညံ နဝံ သန္တတံ ကာရာပေယျ။ ဝိ၊၁။၃၃၄။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈။)

အဝိသဋ (တိ) [န+ဝိသဋ] ဖရိုဖရဲ မကြဲသော၊ မပြန့်ကြဲသော။ အဝိက္ခိတ္တ, အဝိသာရီ-တို့ကြည့်။

အဝိသဋစိတ္တ (တိ) [အဝိသဋ+စိတ္တ] မပျံ့လွင့်သောစိတ် ရှိသော၊ မပြန့်ကြဲ–မလေလွင့်–သောစိတ် ရှိသော။ပဋိသလ္လီနသာတိ နာနာရမ္မဏစာရတော စိတ္တံ နိဝတ္တိယာ ပဋိသမ္ဘဒေဝ နိလီနဿ တတ္ထ အဝိသဋစိတ္တဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၈။

အဝိသဋဇ္ဈာသယ (တိ) [အဝိသဋ+အဇ္ဈာသယ] မပြန့်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသော။ နိရာလယတာယ တဏှာဝသေန ဘဝါဒီသု အဝိသဋဇ္ဈာသယော ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၃။

အဝိသဋသရ (တိ) [အဝိသဋ+သရ] မပြန့်ကြဲသော အသံရှိသော။ ဗိန္ဒုဿရာတိ အဝိသဋဿရာ သမ္ပိဏ္ဍိတဿရာ။ ပေတ၊၄။၁၇၄။

အဝိသ(ဿ)ဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိသဋ္ဌ] (က) မစွန့်လွှတ်အပ်သော၊ မလွှတ်လပ်သော စိတ်ရှိသော။ (ခ) သလိပ်စသောအပြစ်တို့သည်–မစွန့်လွှတ်–မြွေးယှက်– အပ်သော။ (က) ဘိက္ခု အဝိဿဋ္ဌာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၀၅။ (ခ) အဝိသဋ္ဌမ္ပိ ဟောတိ အဝိသေဒယျံ တရမာနဿ ဘာသိတံ။ မ၊၃။၂၇၇။ အဝိဿဋ္ဌန္တိ ဝိဿဋ္ဌံ အပလိဗုဒ္ဓံ န ဟောတိ။ မ၊၄၊၄။၁၉၃။

အဝိသဒ (တိ) [န+ဝိသဒ] မသန့်ရှင်းသော။ တဒါ အဇ္ဈတ္တိကံ ဝတ္ထု အဝိသဒံ ဟောတိ အပရိသုဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဣတ္ထိနပုံ ဟေဠွိမကာယော ဝိသဒေါ ဟောတိ၊ ဥပရိမကာယော အဝိသဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊၂၂၀၊၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈၊၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃၊၂၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၆။)

အဝိသဒဉာဏ (တိ) [အဝိသဒ+ဉာဏ] မသန့်ရှင်း – မထက်မြက် – သော ဉာဏ်ရှိသော။ ယော ဗလဝတိယာ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော အဝိသဒဉာဏော၊ သော မုဓပ္ပသန္နော ဟောတိ၊ န အဝေစ္စပ္ပသန္နော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၃။

အဝိသဒဉာဏတာ (ထီ) [အဝိသဒဉာဏ+တာ] မသန့်ရှင်း–မထက်မြက်– သော ဉာဏ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝိသဒဉာဏတာယ ဒန္ဓာ ဘိညာ-တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယံ အာနေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၆၀။)

အဝိသဒဋ္ဌာနဂမန (န) [အဝိသဒ+ဌာန+ဂမန] မသန့်ရှင်းသော ရပ်ခြင်းသွားခြင်း။ အဝိသဒဋ္ဌာနဂမနာဒိ စ သဗ္ဗံ "ဣတ္ထီ"တိ သဥ္ဇာနနဿ ကာရဏဘာဝတော ဣတ္ထိ-နိမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၇။

အဝိသဒတာ (ထီ) [အဝိသဒ+တာ] မသန့်ရှင်းသည်၏ အဖြစ်။ အက္ခရသမယာနံ ဟိ နာဘိ-ညာတတာယ ဝါ ကရဏာနံ အဝိသဒတာယ ဝါ ဟောတိ ရဝါဘည်း။ ဝဇိရ။၉၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၊၁၁၂၊၁၅၀။)

အဝိသဒဘာဝ (ပု) [အဝိသဒ+ဘာဝ] မသန့်ရှင်း–မထက်မြက်–သည်၏ အဖြစ်။ တေန နေသံ အဝိသဒဘာဝမေဝ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။)

အဝိသပ္ပန (န) [န+ဝိသပ္ပန]မသက်ရောက်ခြင်း။ မနသာ အဝစုနတော, မနသိ အဝိသပ္ပနတော စ အမနာပံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

အဝိသဘာဂဝတ္ထုက (တိ) [န + ဝိသဘာဂ + ဝတ္ထု+က] သဘောမတူသော အကြောင်းရှိသော။ မိစ္ဆာစမ္မောတိ မိစ္ဆာဝိပရီတော အ-ဝိသဘာဂဝတ္ထုကော လောဘဓမ္မော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၃၀။

အဝိသမ (တိ) [န+ဝိသမ] မညီညွတ် – မမျှတ – သည် မဟုတ်သော၊ ညီညွတ်သော၊ မျှတသော၊တရား။ ရာဂေါ ဝိသမံ ဒေါသော ဝိသမံ မောဟော ဝိသမန္တိ ဝစနတော န ကောစိ လောဘော အဝိသမော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ သမေနာတိ အဝိသမေန။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၉။ သမန္တိ အဝိသမံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၆။ မူလဋီ၊ ၁။၃၇။ အနုဋီ၊၂။၁၈၁။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။) သာရတ္ထ၊၂။ ၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၉၊၃၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၀။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၇၊၂၃၅။)

အဝိသယ (တိ) [န + ဝိသယ] အရာမဟုတ်သော။ စွမ်းနိုင်ရာ – စပ်ဆိုင်ရာ – နယ်ပယ် – ကျက်စားရာ – မဟုတ်သော။ ယထာ တံ ဘိက္ခဝေ အဝိသယသ္မိံ။ သံ၊၂။၂၄၀။ သံ၊၃။ ၉၆၊၉၈။ အံ၊၃။၂၉၇။ လောကဿ အဝိသ-ယာတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။၃၅၀။ အဝိ-သယာတိ အနာယတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အဝိသယော မဟာရာဇ ဧကေစ္စာ အရဟ-တော သဗ္ဗံ ဇာနိတုံ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၉။ အဝိ-

သယော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁)တိ အသာဒိယနံ နာမ ဝေဠုပေ ဌာနေ ဒုက္ကရန္တိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၆။ အဝိသယေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၉၃)တိ ဒုက္ခံ ဥပ္ပါဒေတုံ အသက္ကုဏေယျ-တာယ အဂေါစရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။ (–မိလိန္ဒ။၃၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆၊၁၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉၊၃၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၆၇၊၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၊၂၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂၊၃၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၁၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဝဇီရ။၃၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၂၂၉။သာရတ္ထ၊၂။၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၄၉၊၁၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅၊၃၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၆။ မ၊ဋီ၊၃။၈၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃၊၂၃၈၊၂၈၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၉။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၂၀၊၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၅။)

အဝိသယတာ (ထီ) [အဝိသယ+ တာ] အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝတ္တုံ န သက္ကောတိ အတ္တနော အဝိသယတာယ အပ္ပဟုတတာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၇။ မူလဋီ၊၂။၁၉။)

အဝိသယတ္တ (န) [အဝိသယ+တ္တ] အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿာပိ အဝိသယတ္တာ အာပတ္တိ န ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၁။ ဗာလာနံ အဝိသယတ္တာ ပဏ္ဍိတေ-ဟိယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉၊၅၀၊၁၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၁၊၂၆၂။)

အဝိသယဒဿန (န) [အဝိသယ+ဒဿန] အရာမဟုတ်သည်ကို ပြခြင်း။ ဗြာဟ္မဏာ တီသု ဝေဒေသူတိ ဣဒံ ဣတရေသံ အဝိသယဒဿ-နဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။

အဝိသယဘာဝ (ပု) [အဝိသယ+ဘာဝ] အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗာကာရေန ဗုဒ္ဓဝိ-သယေ အဝိသယဘာဝံ ဂဟေတွာ ဝေမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။)

အဝိသယဘူတ (တိ) [အဝိသယ+ဘူတ] အရာမဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အညတြ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ အပ္ပဝတ္တပုဗ္ဗံ သဗ္ဗတိတ္ထိယာနံ အဝိ-သယဘူတံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၆။)

အဝိသယဝိစာရဏဘာဝ (ပု) [အဝိသယ+ဝိစာ-ရဏ+ဘာဝ] အရာမဟုတ်သည်၌ စိစစ်ခြင်း၏အဖြစ်။ သဗ္ဗမေတံ အကာရဏံ။ ကသ္မာ ? အဝိသယဝိစာရဏဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

အဝိသယဝိစာရဘာဝ (ပု) [အဝိသယ+ဝိစာရ+ဘာဝ] အရာမဟုတ်သည်၌ စိစစ်သည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗမေတံ အကာရဏံ။ ကသ္မာ ? အဝိသယဝိစာရဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အဝိသယာဘာဝ (ပု) [အဝိသယ+အဘာဝ] မစွမ်း–မသိမမြင်–နိုင်သောအရာ မရှိခြင်း။ တဿ အဝိသယာဘာဝတော န အဒိဋ္ဌမိစ္ဆတ္တိ ကိဉ္စီတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။

အဝိသယှ (တိ) [န+ဝိသယှ] မစွမ်းနိုင်သော။ (က) မဆုံးမနိုင်သော။ (ခ) မချီ–မပင့်မြှောက်–နိုင်သော။ (ဂ) မကုစားနိုင်သော။

(ဃ) သည်းမခံနိုင်သော။ (က) ဘန္တေ ဗဟူ ဝေါကေကာဿ မယှံ အဝိသယှာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၇။ (ခ) သ စဿ ဟောတိ အဝိသယှံ။ ဝိ၊၃။၂၂၀၊၄၉၉။ ဝိ၊၄။၃ဂ၅။ မ၊၁။၂၆ဂ။ ဝိ၊သဂံဟ။၂၃ဂ။ အဝိသယှန္တိ ဥက္ခိပိတုံ အသက္ကုဏေယျံ၊ အတိဘာရိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။ (ဂ) သစေ စ ဇညာ အဝိသယှံ’ မတ္တ-နော။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ သစေတိ ယဒိ အတ္တ-နော ဒုက္ခံအဝိသယှံ့,အတ္တနော ဝါပရေသံဝါ ပုရိသကာရေန အတေကိစ္ဆံ ဇာနေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇။ (ဃ) တတ္ထ အတိဝိယ အညေဟိ အဝိသယှံ အပ္ပါဟာရတံ ဘဂဝတော ဒဿေ-တုံ ပဓာနဘူမိယန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၃။

အဝိသရဏသဘာဝ (ပု) [န+ဝိသရဏ+သ-ဘာဝ] မရွေ့ရှားခြင်း - မပျံ့လွင့်ခြင်း - သဘော။ အဝိသာရော အတ္တနော ဧဝ အဝိ-သရဏသဘာဝေါ။ မဋ္ဌီ၊၁။၁၇၅။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ဂဂ။

အဝိသရန္တ (တိ) [န+ဝိသရန္တ] မပြန့်နှံ့-သော။ ဥဒကပါတိယာ ဒိန္နော ထေဝေါ သဟသာ န ဝိသရတိ၊ နခပိဋ္ဌိယမ္ပိ အဝိသ-ရန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀ဂ။

အဝိသဟ (ပု) [န+ဝိသဟ] မရဲရင့်-မရဲဝံ့-ခြင်း၊ မစွမ်းနိုင်ခြင်း။ တသ္မိံ ဒုက္ခသာသနာ-ရောစနေ ကထေတုံ အဝိသဟဝသေန ကိလန္တံ မံ ဒေဝ တေ ပါဒါ အဿာသယန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၅၇။

အဝိသဟတာ (ထီ) [န+ဝိသဟတာ] မရဲဝံ့-သည်၏ အဖြစ်၊ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ပဋိနိဝတ္တိတုံ ကသ္မာ နာဝရှေတီတိ၊ အဝိ-သဟတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အဝိသဟန (န) [န+ဝိသဟန] (က) သည်း မခံနိုင်ခြင်း။ (ခ) မရဲဝံ့ခြင်း။ (က) အနိဋ္ဌ-ဂန္ဓာတိ ဃာတုံ ဂန္ဓမတ္တာဿပိ အဝိသဟနေန ဃာတုံဂန္ဓရဟိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃ဝဂ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၇၄။ (ခ) နိပ္ပဋိဘာနောတိ သဟဓမ္မိကံ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အဝိသဟနတော နိပ္ပဋိဘာနော ပဋိဘာနရဟိတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁။

အဝိသဟနကာလ (ပု) [အဝိသဟန+ကာလ] မရဲဝံ့သောအခါ။ တသ္မိံ ဇနပဒံ ဘိန္ဒိတွာ မနုဿာနံ သန္တကံ ဂဏှန္တေ ကဿစိ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အဝိသဟနကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၄။

အဝိသဟန္တ (တိ) [န+ဝိသဟန္တ၊ ထိ-၌ အဝိ-သဟန္တီ] (က) သည်းမခံနိုင်သော။ (ခ) မရဲဝံ့-မစွမ်းနိုင်-သော။ (က) သုခုမာလ-သရီရာ အတ္တနော သုခုမာလဘာဝေန ခေဒံ အဝိသဟန္တိယော ဝိသာနိပိ ခါဒန္တိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁ဂ၅။ (ခ) အမစ္စော ရာဇာနံ ပဋိပုစ္ဆိတုံ အဝိသဟန္တော အညေ အမစ္စေ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အဝိသဟန္တော အ-သက္ကောန္တော ဖြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၃၀၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၅ဂ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၆၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၇၃။)

အဝိသဟနဘာဝ (ပု) [အဝိသဟန+ဘာဝ] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ရညော သရံ မုဉ္စိတုံ အဝိသဟနဘာဝေါ သာမာဝတိယာ ဥပါသိ-ကာယ သမာဓိဝိပ္ဖါရော ဏာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀။

အဝိသဟမာန (တိ) [န+ဝိသဟမာန] မဝံ့ရဲ-သော၊ မစွမ်းနိုင်သော။ သောပိ ဘဂဝန္တံ “ပတ္တံ ဂဏှာထာ”တိ ဝတ္တုံ အဝိသဟမာနော

ဝိဟာရံယေဝ အဂမာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။)

အဝိသဟိတွာ (ကြို၊ဝိ) [န+ဝိသဟိတွာ] မရဲဝံ့ မှု၍၊ မစွမ်းနိုင်မှု၍။ ကုမာရော "ဉာတောမှိ"- တိ ဘီတော ဘတ္တပါတိယံ ဝိသံ ပါတေတုံ အဝိသဟိတွာ ဥဋ္ဌာယ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။)

အဝိသာရ(ပု) [န + ဝိသာရ] (၁) မပြန့်ကြဲစေ ခြင်း၊ မပျံ့လွင့်ခြင်း။ (၂) ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရား။ (တိ) (၃) မပြန့်ကြဲ သော။ (၁) စိတ္တစေတသိကာနံ သမံ အဝိ- သာရဝသေန သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထာယ ဝိယ အာခာနံ သမာခာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ (၁) (၂) ဝိသာရဿ ဗျဂ္ဂဘာဝဿ ပဋိပက္ခော သဘာ- ဝေါ အဝိသာရော။ အနုဋီ၊၁။၉၅။ (တိ)(၃) ဗိန္ဒုဿရောတိ ဗိန္ဒုနာ အဝိသာရေန ပိဏ္ဍိ- တေန သရေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၆။

အဝိသာရဋ္ဌ (ပု) [အဝိသာရ+အတ္ထ] မပျံ့လွင့် ခြင်းဟူသော–အနက်–သဘော။ အဝိသာ- ရဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၆။ အဝိ- သာရဋ္ဌေန သမာဓိ။ ပဋိသံ။၄၇။ အဝိသာ- ရဋ္ဌံ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ဋင်း-၃၀၅။ သမာ- ဓိဝသေန ဥဒကေန နှာနိယစုဏ္ဏာနံ ဝိယ အဝိပ္ပကိဏ္ဏတာ အဝိသာရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၇။

အဝိသာရဒ (တိ) [န+ဝိသာရဒ] ရဲရင့်ခြင်း မရှိ–ကြောက်ရွံ့–သော၊သူ။ အဝိသာရဒေါ ဥပသင်္ကမတိ မင်္ကုဘူတော။ ဝိ၊၃။၃၃၂။ ဒီ၊ ၂။၇၂။ အံ၊၂။၂၂၁။ ဥဒါန။၁၀၄။ (– သာ- ရတ္ထ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၁။)

အဝိသာရဒတာ (ထီ) [အဝိသာရဒ + တာ] မရဲရင့်–ကြောက်ရွံ့–သည်၏အဖြစ်။ ကေစွေ အဝိသာရဒတာယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၉။

အဝိသာရဒတ္တ (န) [အဝိသာရဒ+တ္တ] မရဲရင့် –ကြောက်ရွံ့–သည်၏ အဖြစ်။ အပရိသာ- ဝစရောတိ အဝိသာရဒတ္တာ ပရိသံ ဩတရိတုံ န သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဇာနန္တောပိ အ- ဝိသာရဒတ္တာ န ကိဉ္စိ ဗျာဟရိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀။

အဝိသာရဒဓာတုက (တိ) [အဝိသာရဒ+ဓာတု- က] မရဲရင့်–ကြောက်ရွံ့–သော သဘော ရှိသော၊သူ။ သော ပန အဝိသာရဒဓာတု- ကော ဥဋ္ဌာယ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိတုံ န သက္ကောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၈၀။)

အဝိသာရလက္ခဏ (တိ) [အဝိသာရ+လက္ခဏ] မပြန့်ကြဲစေခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အယံ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာသင်္ခါတော သမာဓိ နာမ အဝိသာရလက္ခဏော၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။(–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။)

အဝိသာရလက္ခဏတာ (ထီ) [အဝိသာရလက္ခဏ +တာ] မပြန့်ကြဲစေခြင်း လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိပ္ပကိဏ္ဏာတိ အဝိသဋ္ဌာ၊ တေနေဝ အဝိသာရလက္ခဏတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၈။

အဝိသာရိတာ (ထီ) [န+ဝိသာရီ+တာ] ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲခြင်း– ကွဲအက်ခြင်း– မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တေနေဝါဿ အဝိသာရိတာ သံ- ဝဏ္ဏိတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၇။ ဗိန္ဒုဘာဝေါ အဝိသာရိတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၇။

အဝိသာရီ (တိ) [န+ဝိသာရီ] ဖရိုဖရဲမကွဲသော၊ မကွဲအက်သော၊ မပျံ့လွင့်သော။ ဗိန္ဒု စ အဝိသာရီ စ ဂမ္ဘီရော စ။ ဒီ၊၂။၁၇၃။ မ၊၂။၃၄၁။ မဟာနိ။၁၅၃။ အဝိသာရီတိ သုဝိသဒေါ အဝိပ္ပကိဏ္ဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

အဝိသာရီတိ အဝိသဋ္ဌော၊ ဗိန္ဒုတ္တာဝယေဝ စေသ အဝိသာရီ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ အဝိသာရီ စာတိ န ပတ္ထဋ္ဌော စ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၇၇။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။)

အဝိသာဟဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိသာဟဋ္ဌ] ဥဒ္ဓစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာသည် ထိုထိုအာရုံသို့ မဆောင်ပို့အပ်သော၊ မရွှေရှား မပျံ့လွင့်သော။ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ-ကြည့်။

အဝိသာဟဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [အဝိသာဟဋ္ဌ+စိတ္တ] အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ (၂) အနက်နှင့် တူ။ မနသိကရောမာတိ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ အဝိသာဟဋ္ဌစိတ္တာ နိသာမေမ။ ဝိ၊ ၃။၁၄၁။

အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ(န)[အဝိသာဟဋ္ဌ+မာနသ] (၁) ဥဒ္ဓစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာသည် ထိုထိုအာရုံသို့ မဆောင်ပို့ အပ်သော–မပျံ့လွင့်သော–တည်ကြည်သော–စိတ်။ (တိ) (၂) မပျံ့လွင့်သော–တည်ကြည်သော– စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၁) အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဧကဂ္ဂစိတ္တော အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော အဝိသာဟဋ္ဌမာနသော။ မဟာနိ။၃၈၁၊၄၀၂။

အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ (ထီ) [အဝိသာဟဋ္ဌမာနသ+တာ] ဥဒ္ဓစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာသည် ထိုထို အာရုံသို့ မဆောင်ပို့အပ်သော – မပျံ့လွင့်သော– တည်ကြည်သော– စိတ်၏ အဖြစ်။ အဝိသာဟာရော အဝိက္ခေပေါ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ။ အဘိ၊မ။၁၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀၊ ၂၂၆၊ ၂၅၀။ မဟာနိ။ ၂၈၄။ စူဠနိ။ ၂၉၆။ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေန စ စိတ္တံ ဝိသာဟဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ၊ ဂူတော စိတော စ ဟရီယတိ၊ အယံ ပန ဧဝံ အဝိသာဟဋ္ဌဿ မာနသဿ (အဝိသာဟဋ္ဌမာနသဿ) ဘာဝေါတိ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာဝသေန အဝိသာဟဋ္ဌဿ မာနသဿ ဘာဝေါ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ။ စူဠနိ။၂၉၄။ (–အနုဋီ၊၂။၁၁၄။)

အဝိသာဟာရ (ပု) [န+ဝိသာဟာရ] ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍–အထူးထူး အပြားပြား–ရွေ့ရှား ပျံ့လွင့်သည် မဟုတ်သောတရား၊ ပေါင်းစည်း စုရုံး၍ ငြိမ်သက်စွာဖြစ်သော တရား။ ယာ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တဿ ဌိတိ သဏ္ဌိတိ အဝဋ္ဌိတိ အဝိသာဟာရော အဝိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ မ။၁၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀၊၂၂၆၊၂၄၉။ မဟာနိ။ ၄၀၂။ စူဠနိ။၂၉၆။ ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တဿ ဝိသာဟာရဿ ပဋိပက္ခတော အဝိသာဟာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ သဟဇာတဓမ္မေ ပန န ဝိသာဟရတီတိ အဝိသာဟာရော။ ၎င်း-ဋ္ဌ။၂၉၄။ (–အနုဋီ၊၂။၁၁၄။)

အဝိသိဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိသိဋ္ဌ] မထူးသော၊ တူသော၊ ဆက်ဆံသော။ သာဓာရဏာတိ အဝိသိဋ္ဌာ၊ သမာနာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ အဝိသိဋ္ဌန္တိ ပါဌော၊ သာဓာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၂၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၁၊၂၃၇။ မူလဋီ၊၁။ ၂၀၊၁၇၉။ မူလဋီ၊၂။၁၆၈။ မူလဋီ၊၃။၃၉။ အနုဋီ၊၁။၁၉၁၊၂၁၄။ အနုဋီ၊၂။၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၀။)

အဝိသိဋ္ဌကာရဏ (န) [အဝိသိဋ္ဌ+ကာရဏ] မထူး–တူ–သောအကြောင်း။ သဗ္ဗေသညို ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ဝေဒနာ အဝိဋ္ဌာ တဏှာ စ အဝိသိဋ္ဌကာရဏန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၅၉။

အဝိသိဋ္ဌတာ (ထီ) [အဝိသိဋ္ဌ+တာ] မထူး–တူ–သည်၏ အဖြစ်။ "သမ္ပယုတ္တာ"တိ ဂူမိနာ သဟိတတာ အဝိသိဋ္ဌတာ ဂူဓာဝိပ္ပတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၁။

အဝိသိင္ဆတ္တ (န) [အဝိသိင္ဆ+တ္တ] မထူး–တူ–သည်၏ အဖြစ်။ အတ္ထိပစ္စယေန အဝိသိင္ဆတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၂၃၂။

အဝိသိင္ဆနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဝိသိင္ဆ+နိဒ္ဒေသ] မထူးသည်–တူသည်–ကို ညွှန်းပြခြင်း။ အဝိသိင္ဆနိဒ္ဒေသော သာမညနိဒ္ဒေသော။ အနုဋီ၊၁။၂၀၆။

အဝိသိင္ဆသဘာဝဒဿန (န)[အဝိသိင္ဆ+သဘာဝ+ဒဿန] မထူး–တူ–သော ဘာဝကိုပြခြင်း။ အဝိသိင္ဆသဘာဝဒဿနံ ဣဒန္တိ ဒဿေတုံ "အဝိသေသတော ပန" တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁။

အဝိသုဒ္ဓ (တိ) [န+ဝိသုဒ္ဓ] မသန့်ရှင်း – မစင်ကြယ်–သော။ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အဝိသုဒ္ဓေါ တာဟိ အာပတ္တီဟိ။ ဝိ၊၄။၁၀၀။ (–အံ၊၁။၅၂၁။ အံ၊၂။၁၀၇။ စူဠနိ။၁၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဌ၊၁။၄၀၅။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၁။ အံ၊ဌ၊၃။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဥဒါန၊ဌ။၂၀၁။ စူဠနိ၊ဌ။၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။)

အဝိသုဒ္ဓတာ (ထီ) [အဝိသုဒ္ဓ+တာ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သည်၏ အဖြစ်။ သံကိလေသန္တိ အဝိသုဒ္ဓတာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။)

အဝိသုဒ္ဓတာဟေတု (ပု) [အဝိသုဒ္ဓတာ+ဟေတု] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သည်၏အဖြစ် တည်းဟူသော အကြောင်း။ ကာရဏေဟီတိ ပရိဘောဂစိတ္တဿ အဝိသုဒ္ဓတာဟေတူဟိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅။

အဝိသုဒ္ဓတ္တ (န) [အဝိသုဒ္ဓ+တ္တ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သည်၏ အဖြစ်။ ဝေရူပံ ရာဇာဉဒါနံ ပရူပဃာတေန ဥပ္ပါဒိတပစ္စယတောပိ ဒါယကတောပိ ပရိဂ္ဂါဟကတောပိ အဝိသုဒ္ဓတ္တာ န မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၀၂။

အဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိတာ (ထီ) [အဝိသုဒ္ဓ+ဒိဋ္ဌိ + တာ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သော အယူရှိသည်၏ အဖြစ်။ နိယာာရေတိ နီဟရတိ အဝိသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိတာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၀၄။

အဝိသုဒ္ဓဝိပါကတာ (ထီ) [အဝိသုဒ္ဓ+ဝိပါက + တာ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သောအကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပစ္ဆိမေန အဝိသုဒ္ဓဝိပါကတံ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။

အဝိသုဒ္ဓသဘာဝတာ (ထီ) [အဝိသုဒ္ဓ+သဘာဝ+တာ] မသန့်ရှင်း– မစင်ကြယ်–သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ တထာ ပုရိမေန အကုသလာနံ အဝိသုဒ္ဓသဘာဝတံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၂။

အဝိသုဒ္ဓသီလ (န) [အဝိသုဒ္ဓ+သီလ] (၁) မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သော သီလ။ (တိ) (၂) မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သော သီလ ရှိသော၊သူ။ (၁) တတ္ထ ယောဂိနာ အဝိသုဒ္ဓသီလံ ဝိသောဓေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ (တိ) (၂) န အသီလဿ အဝိသုဒ္ဓသီလဿ ဝါ တဿ ရူပါရမ္မဏာဒိတော စိတ္တဝိနိဝတ္တနသေဝ အဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၆၁။

အဝိသုဒ္ဓသီလာစာရတာ (ထီ)[အဝိသုဒ္ဓသီလ + အာစာရ+တာ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သော သီလ အကျင့်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝိသုဒ္ဓသီလာစာရတာယ မိစ္ဆာပဋိပန္နော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။

အဝိသုဒ္ဓိကရ (တိ) [အဝိသုဒ္ဓိ+ကရ+အ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ နနု ဘယံ နာမ လဒ္ဓကာမတာ ရာဂါဒယော ဝိယ စေတနာယ အဝိသုဒ္ဓိကရံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။

အဝိသုဒ္ဓိဝမ္မ (ပု) [အဝိသုဒ္ဓိ+ဝမ္မ] မသန့်ရှင်း–မစင်ကြယ်–သော တရား။ အဝိသုဒ္ဓိဝမ္မော

အပရိသုဒ္ဓိမမွော အဝေါဒါတမမွောတိ ဝေံ ဝဒန္တော။ မဟာနိ။၂၃၅။

အဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ (တိ) [န+ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ] စင်ကြယ်ရာ စင်ကြယ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်၏ (နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရခြင်း၏) အကြောင်း မဟုတ်သော။ မဂ္ဂညာဏံ ကာမသုခလ္လိကအတ္တကိလမထာနု- ယောဂပ္ပဘေဒေ အဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂ္ဂါ- ဟဝသေန ပဝတ္တံ ဥပါယေ ဝိပ္ပဋိပတ္တိံ နိ- ဝတ္တေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၂။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။)

အဝိသူကဘူတ (တိ) [န+ဝိသူကဘူတ] သာသ နာတော်၏ပြောင့်တံကျင်သဖွယ်မဖြစ်သော။ အဝိသူကဘူတဿ ဂီတဿ သဝနံ ကဒါစိ ဝဋ္ဋတီတိ အာဟ "ဝိသူကဘူတာ ဒဿ- နာ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅ဂ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၇။ (– သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၄၆။)

အဝိသေသ (ပု) [န+ဝိသေသ] အထူးမဟုတ် သော–မထူးခြားသော—အရာ၊ မထူးခြား ခြင်း။ ကိဋ္ဌာပိ အဝိသေသေန ဝဏ္ဏဝန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ခန္ဓာ တာဝ အဝိသေသတော ဝုတ္တာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၆၊၂၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၁၊၁၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ကင်္ခါ။ဂ၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃ဂ၇။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂၊၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆၊၂၄၃။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဂ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇၊၁၆၆၊၁၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၊ ၁၆၂၊၁ဂ၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၀၆၊၁၉၀၊၂၀ဂ၊၂၂၃၊၃၀ဂ၊၃၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄၊၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၊၁၀၅။ ဝဇီရ။ ၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။ဂ၇၊ ၁၁၅၊၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆။ ဝိမတိ၊၁။ဂ၆၊ ၁၃၃၊၁၆၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၃၊ ၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၊၇၀၊၇၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၅။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆ဂ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၊၄၂၊၁၅၀၊၂၁၀၊ ၃၄၉၊၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၄။ မူလဋ္ဌီ၊၁။ဂ၄၊၉၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၇၊၃ဂ၊၁၁၇၊၁၁ဂ၊၁၆၁၊၂၀၂။ အ- နုဋ္ဌီ၊၃။၆၊၁၂၊၁၁၆၊၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၁၆၂။ နေတ္တိဋ္ဌီ။၂၂၊၆ဂ၊ဂ၃။)

အဝိသေသကရ (တိ) [န+ဝိသေသကရ] ထူး ခြားခြင်း – အထူး – ကို မပြုတတ်သော။ န တတ္ထ သန္တော ဝသန္တိ၊ အဝိသေသကရေ နရေ။ ဇာ၊၁။၁၄၀။

အဝိသေသကာရဏ (န) [အဝိသေသ+ကာရဏ] မထူး–တူ–သာမညဖြစ်–သောအကြောင်း။ ဣဒါနိ အဝိသေသကာရဏတော တာနိ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁ဂ၁။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၅၉။

အဝိသေသကာရီ (ဟိ) [အဝိသေသ+ကရ+ ဏီ] အထူး–ထူးခြားခြင်း–ကို မပြုတတ် သော၊သူ။ အဝိသေသကာရိတောတိ အာ- သီဝိသာ ဟိ....ဝိသေသံ န ကရောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၄၄၇။)

အဝိသေသဂ္ဂဟဏ (န) [အဝိသေသ+ဂဟဏ] အထူးမယူခြင်း၊ သာမညယူခြင်း။ "ဝေဒနာ- န"န္တိ အဝိသေသဂ္ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၁၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၅၄။)

အဝိသေသစောဒနာ (ထီ) [အဝိသေသ+စောဒ- နာ] အထူးမဟုတ်သော–မထူးခြားသော– မေးခြင်း၊ သာမညမေးခြင်း။ 'ကာ ကထာ'တိ စ အဝိသေသစောဒနာတိ ယဿာ တဿာ သဗ္ဗဿာပိ ကထာယ ပရိယောသာပနံ ပဋိ- ညာတဉ္စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၃။

အဝိသေသဇောတန (န) [အဝိသေသ+ဇော- တန] အထူးမဟုတ်သည်ကို–မထူးခြားသည် ကို–သာမညကို – ထွန်းပြခြင်း။ ဝိသာဇ္ဇနဉ္စ န ပုစ္ဆာ ဝိယ အဝိသေသဇောတနာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၉၁။

အဝိသေသတာ (ထီ) [အဝိသေသ + တာ] (ဂုဏ်) အထူးမရှိသည်၏အဖြစ်။ နိဂ္ဂုဏော အဝိသေသတာယ။ မိလိန္ဒ။၁၈၀။

အဝိသေသတ္တ (န) [အဝိသေသ+တ္တ] မထူးခြားသည် – သာမည – ၏ အဖြစ်။ ပါဠိယံ ပန အဝိသေသတ္တာ အဋ္ဌကထာယဉ္စ "နာ-လကပဋိပဒံ ပဋိပန္နေနပိ" တိ အာဒိနာ အဝိ-သေသေနေဝ ဒဿိ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၅။ (– အနုဋီ၊၃။၁၈၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၁။)

အဝိသေသဒီပန (န) [အဝိသေသ + ဒီပန] အထူးမဟုတ်သည် – မထူးသည် – သာမည – ကို ပြခြင်း။ အဝိသေသော အယံ ဓမ္မော အဝိသေသဒီပနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။

အဝိသေသနိစ္ဆိတဋ္ဌာန (န) [အဝိသေသ+နိစ္ဆိ-တ+ ဌာန] သာမည ဆုံးဖြတ်အပ်သော – အရာ – နေရာ – ဌာန။ နေရုတ္တိကာ ပန အဝိသေသနိစ္ဆိတဋ္ဌာနေ တထာ နိဒ္ဒိဋ္ဌမိစ္စန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂။

အဝိသေသဘူတ (တိ) [အဝိသေသ + ဘူတ] မထူးသည် – မထူးခြားခြင်း – သာမည – ဖြစ်သော။ တီသု စေတ္ထ ဝိကပ္ပေသု ပဌမေ ဝိကပ္ပေ အဝိသေသဘူတာ ဗုဒ္ဓဘူမိဂတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈။ (– အနုဋီ၊၁။၉၇၊၁၆၀။)

အဝိသေသယောဇနာ (ထီ) [အဝိသေသ+ယောဇနာ] သာမညအနက်ယောဇနာခြင်း။ ဣဓါပိ သုတ္တန္တနယေန အဝိသေသယောဇနံ ဒဿေတိ "ဥဘယမ္ပိ ဝါ" တိ အာဒိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၂။

အဝိသေသဝစန (န) [အဝိသေသ + ဝစန] သာမည – စကား – ဆိုခြင်း။ တေ သဗ္ဗေပိ ဣမေသု သုတ္တေသု အဝိသေသဝစနေန ဂဟိ-တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၉။ (– စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။ မူလဋီ၊၃။၂၀၆။ အနုဋီ၊၁။၁၁၉၊၁၆၇။ အနုဋီ၊၃။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။)

အဝိသေသဝိဒုတာ (ထီ) [အဝိသေသဝိဒူ+တာ] အထူးကို မသိသည်၏အဖြစ်။ ပစ္ဆာ ဣတရော စက္ခုဝိညာဏဝီထိယာ ဇဝနံ ဟိတေနာတိ အဝိ-သေသဝိဒုတာယ ပန ဃဋ္ဋသရာဝါဒိ ဗုဒ္ဓိယာ အဘောဒါပတ္တိ ပရိကပ္ပနာတိ။ အနုဋီ၊၁။၇၅။

အဝိသေသဝိဒူ (တိ) [န+ဝိသေသဝိဒူ] အထူးကို မသိသော၊သူ။ "တဒေဝေတ" န္တိ အဝိသေသ-ဝိဒူ မညန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။ (–မူလဋီ၊၁။၇၃။ အနုဋီ၊၃။၁၄၃။)

အဝိသေသဝုတ္တ (တိ) [အဝိသေသ + ဝုတ္တ] အထူးမဟုတ်သော – သာမည – အားဖြင့် ဆိုအပ်သော။ အဝိသေသဝုတ္တော ဟေတုမ္ပိ ပဋိ-သိဒ္ဓေ ဝိသေသဟေတုကထနံ ဟေတုန္တိ ရုံ။ အနုဋီ၊၃။၆၁။

အဝိသေသိတ (တိ) [န + ဝိသေသိတ] အထူးမပြုအပ်သော။ ဒုတိယေတိ ဒိဋ္ဌိယာ ဝတ္ထု အဝိသေသိတံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။

အဝိသေသိတတ္တ (န) [အဝိသေသိတ + တ္တ] အထူးမပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တံနိဒ္ဒေသေန သမာနဝိဘတ္တိဋ္ဌာနေ အဝိသေသိတတ္တာ။ ဝဇိ-ရ။၁၂။ (–မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ မူလဋီ၊၃။၂၀၇။)

အဝိသေသိတဗ္ဗတ္တ (န) [အဝိသေသိတဗ္ဗ+တ္တ] အထူးမပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ န, ဝိရုဒ္ဓပစ္စ-ယေဟိ အဝိသေသိတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၂၃၃။

အဝိသေသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိသေသေတွာ] အထူးမပြုမူ၍။ သစေ ပန အဝိသေသေတွာ "အဋ္ဌ ဘိက္ခု ဒေထာ" တိ ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၃။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၁၁၊၂၄၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၊၂၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ မူလဋီ၊၁။ ၃၉၊၁၀၁။ မူလဋီ၊၃။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၁။)

အဝိသောဓိတ (တိ) [န + ဝိသောဓိတ] မသုတ်သင် – မရှင်းလင်း – အပ်သော၊ မသန့်စင်စေအပ်သော။ သော အဝိသောဓိတံ အာသယံ ပဝိဋ္ဌာဘမရော ဝိယ အသုဒ္ဓံ ဉယျာနံ ပဝိဋ္ဌရာဇာ ဝိယ စ ခိပ္ပမေဝ နိက္ခမတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၇။

အဝိသောဓိတတ္တ (န) [အဝိသောဓိတ + တ္တ] မသုတ်သင် – မရှင်းလင်း – အပ်သည်၏အဖြစ်။ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ သီလာဒီနံ အဝိသောဓိတတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

အဝိသောဓိတဘာဝ (ပု) [အဝိသောဓိတ + ဘာဝ] မသုတ်သင် – မရှင်းလင်း – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သော ကမ္မဿ အဝိသောဓိတဘာဝံ အာစိက္ခိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

အဝိသောဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိသောဓေတွာ] မစင်ကြယ်စေ – မသန့်စင်စေ – မသုတ်သင် – မူ၍။ အယံ ပန အဝိသောဓေတွာ စိတ္တသန္တာနံ ကာလံ ကရိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။

အဝိသောဓေန္တ (တိ) [န + ဝိသောဓေန္တ] မစင်ကြယ်စေ – မသန့်စင်စေ – မသုတ်သင် – အပ်သော။ ဝေံ “ကာယဝါစာဟိ အကတဝီတိက္ကမောပိ စိတ္တံ အဝိသောဓေန္တော နဿတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အဝိဿဇ္ဇန (န) [န + ဝိဿဇ္ဇန] (က) မစွန့်ခြင်း။ (ခ) မဖြေဆိုခြင်း။ (က) ကိဋ္ဌာရက္ခဿ အပ္ပမာဒေါ ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဆသု ဒွါရေသု သတိယာ အဝိဿဇ္ဇနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၇။ (– ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၊၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၀။) (ခ) ယမကာနံ အဝိဿဇ္ဇနေ ကာရဏာဘာဝေန ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၉။

အဝိဿဇ္ဇနဘယ (န) [အဝိဿဇ္ဇန + ဘယ] မလွှတ်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ မလွှတ်အံ့သည်ကို ကြောက်ခြင်း။ သော ဂေါစရံ န ဂဏှိ အဝိဿဇ္ဇနဘယေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၁။

အဝိဿဇ္ဇနိယ (တိ) [န + ဝိဿဇ္ဇနိယ] တစုံတယောက်အား မပေးမစွန့်ထိုက်သော၊ ဝတ္ထုပစ္စည်း (အာရာမ်, ကျောင်းစသော သံဃိကဂရုဘဏ်)။ ပဉ္စ အဝိဿဇ္ဇနိယာနိ။ ဝိ၊၅။ ၂၃၀။

အဝိဿဇ္ဇနီယ (တိ) [န + ဝိဿဇ္ဇနီယ] မဖြေဆိုအပ်သော (အဝိဿဇ္ဇနီယသုတ်-စသည်)။ “ယံ အာကင်္ခတိ “ယံ အာကင်္ခနံ ကရောတိ၊ တံ အာကင်္ခနံ ကိံ ကတမ”န္တိ ပုစ္ဆိတံ ပဉှံ အညေသံ အဝိသယတ္တာ အဝိဿဇ္ဇနီယံ ဟောတီတိ ယောဇနာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၁။ အဝိသဇ္ဇနီယ-လည်း ကြည့်။

အဝိဿဇ္ဇနီယတာ (ထီ) [အဝိဿဇ္ဇနီယ + တာ] မစွန့်လွှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဿဇ္ဇနီယတာယ စိတ္တံ ဗန္ဓတီတိ ဗန္ဓနိယော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၆။

အဝိဿဇ္ဇနီယတ္တ (န) [အဝိဿဇ္ဇနီယ + တ္တ] မဖြေဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဿဇ္ဇနီယတ္တာ ဌပနီယော ဗျာကရဏံ အကတွာ ဌပေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ (– အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၃၄။)

အဝိဿဇ္ဇနီယဘဏ္ဍတ္တ (န) [အဝိဿဇ္ဇနီယ + ဘဏ္ဍ + တ္တ] မစွန့် – အပ် – ထိုက် – သော ဥစ္စာ – ဘဏ္ဍာ – ၏ အဖြစ်။ ဣတ္ထီတိ အဝိဿဇ္ဇနီယဘဏ္ဍတ္တာ “ဣတ္ထီ ဘဏ္ဍာနမုတ္တမံ,ဝရဘဏ္ဍ”န္တိ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

အဝိသဇ္ဇန္တ (တိ) [န + ဝိဿဇ္ဇန္တ] မစွန့်လွှတ်သော။ ဣမံ လဒ္ဓိံ အဝိဿဇ္ဇန္တော အပါယပူရဏော ဘဝိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ အဝိဿဇ္ဇန္တေန ကိံ ကာတဗ္ဗန္တိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၉။ သိက္ခံ ပရိပူရေတွာ ဧကန္တတော ပဒံ အနုပါပုဏိဿာမီတိ သဒ္ဓါပုရေစာရိကံ

ဝိရိယံ အဝိဿဇ္ဇန္တော သမ္မဒေဝ သီလေသု ပရိပူရကာရီ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၁။

အဝိဿဇ္ဇိက(တိ) [န+ဝိဿဇ္ဇိက] အဝိဿဇ္ဇနိယနှင့် အနက်တူ။ သံဃဿ အဝိဿဇ္ဇိကံ အဝေဘင်္ဂိကန္တိ ဝစနတော။ ဝိ၊၃။၄၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၆၀။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၂၀၁။)

အဝိဿဇ္ဇိတ (တိ) [န+ဝိဿဇ္ဇိတ](က)မစွန့်အပ်သော။ (ခ) မဖြေဆိုအပ်သော။ (က) အဝိဿဇ္ဇိတေ အဝိဿဇ္ဇိတသညီ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ဝိ၊၁။ ၂၉၆။ (–ဝိ၊၄။၃၂၁။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၇၇၊၂၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၃၅။) (ခ)ဉာတိ သမ္ပဇ္ဇေသု အဝိဿဇ္ဇိတဿ အတ္တာနုရူပံ ဝိဿဇ္ဇိတဿ စ ပါဠိအာဂတမေဝ ဝိဿဇ္ဇနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၆။

အဝိဿဇ္ဇိတဂါထာ (ထီ) [အဝိဿဇ္ဇိတ+ဂါထာ] မဖြေဆိုအပ်သောဂါထာ။ အဝိဿဇ္ဇိတဂါထာ ဂရုဘဏ္ဍံ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၇။

အဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗတ္တ (န) [အဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗ+တ္တ] မစွန့်–အပ်–ထိုက်–သည်၏ အဖြစ်။ အဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗတ္တာ ဂရုဘဏ္ဍာနိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၇။

အဝိဿဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဿဇ္ဇိတွာ] မစွန့်မူ၍။ တသ္မိံ အနိက္ခန္တေ ဝိဿရဘယေန သတိံ အဝိဿဇ္ဇိတွာ ကပိမိဒ္ဓဝသေနေဝ နိဒ္ဒါယန္တော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (–မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂။ မ၊ဋီ၊၃။၉၉၊ ၃၈၈။)

အဝိဿဇ္ဇိယ (တိ) [န+ဝိဿဇ္ဇိယ] မစွန့်အပ်သော၊ သူတပါးအား မပေးမစွန့်အပ်သော။ ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ အဝိဿဇ္ဇိယာနိ န ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊၄။၃၂၁။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၀၁။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၈၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၁။)

အဝိဿဇ္ဇေန္တ (တိ) [န+ဝိဿဇ္ဇေန္တ] (၁) မစွန့်လွှတ်သော။ (၂) မဖြေဆိုသော။ (၁) ကာလဝါဒီအာဒိဘာဝံ အဝိဿဇ္ဇေန္တောယေဝ ဘဏတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။) (၂) သဟသာ အဝိဿဇ္ဇေန္တေန စောဒကဿ ဝိဟေသာဝါဒေါ ဟုတွာပိ အက္ကောသနေ ဒိဿဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၀။

အဝိဿဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဿဇ္ဇေတွာ] (၁) မစွန့်လွှတ်မူ၍။ (၂) မဖြေဆိုမူ၍။ (၁) ဆန္ဒံ အဝိဿဇ္ဇေတွာဝ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၅။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၆။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၃၄။ ဝဇီရ။ ၂၅၄၊၃၈၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၆၊၁၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၊ ၂၅၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၇။ မူလဋီ၊ ၂။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၉။) (၂) ပဉ္စာဝါရေ ပဉ္စမ္ပိ အဝိဿဇ္ဇေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၉၂။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ မူလဋီ၊၃။ ၁၅၂။)

အဝိဿဋ္ဌ (တိ) [န+ဝိဿဋ္ဌ] (သလိပ်စသည်တို့သည်) မစွန့်လွှတ်အပ်သော၊ မရှင်းလင်း မကြည်လင်သော။ ယေဟိ ပိတ္တသေမှာဒီဟိ ပလိဗုဒ္ဓတ္တာ သရော အဝိဿဋ္ဌော သိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။

အဝိသုဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [အဝိသုဒ္ဓ+ကမ္မဋ္ဌာန] မစွန့်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊သူ။ ဣမေ ဘိက္ခူ ပကတိယာပိ အဝိသုဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၀၊ ၃၉၂၊၄၅၉။)

အဝိသုဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာနတာ (ထီ) [အဝိသုဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာန+တာ] မစွန့်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ထေရောပိ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဥဋ္ဌာယာသနာ အဝိသုဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာနတာယ ဒွတ္တိံ-

သာကာရံ သဇ္ဈာယန္တော၀ ပဂ္ဂါမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၃။

အဝိသဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနတ္တ (န) [အဝိသဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာန+တ္တ] မစွန့်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သော တဿိံ ခဏေ....အဝိသဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနတ္တာ သီဃံ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒါယ သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ၀ ကာလမကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၈။

အဝိသဋ္ဌတာ (ထီ) [အဝိသဋ္ဌ+တာ] အပြစ်ဒေါသတို့သည် မစွန့်လွှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ မရှင်းလင် – မပြေပြစ် – မကြည်လင် – ခြင်း။ အမုတ္တဝါဒီ-ကြည့်။

အဝိသဋ္ဌတ္တ (န) [အဝိသဋ္ဌ+တ္တ] မစွန့်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဆန္ဒသ ပန အဝိသဋ္ဌတ္တာ ကမ္မကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ (– ဝဇိရ။၃၈၆။)

အဝိသဋ္ဌမိစ္ဆာဂါဟိတာ (ထီ) [အဝိသဋ္ဌ+မိစ္ဆာဂါဟိ+တာ] မစွန့်အပ်သော – မှားယွင်းစွာ ယူဆခြင်း – မှားသောအယူ – ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယသ္မာ သော ပရိဗ္ဗာဇကော အဝိသဋ္ဌမိစ္ဆာဂါဟိတာယ သမ္မာ အပ္ပဋိပဇ္ဇိတုကာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃။

အဝိသဋ္ဌဝိဿာသိ (တိ) [အဝိသဋ္ဌ+ဝိဿာသိ] မစွန့်အပ်သော အကျွမ်းဝင်မှုရှိသော၊ ခင်မင်ရင်းနှီးမှုကို မစွန့်သော။ န အဝိသဋ္ဌဝိဿာသိ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

အဝိသဋ္ဌသတိသံဝရ (တိ) [အဝိသဋ္ဌ+သတိ+သံဝရ] မစွန့်အပ်သော သတိဟူသော အစောင့်အရှောက် တရားရှိသော။ ဂုတ္တန္တိ ဂေါပိတံ အဝိသဋ္ဌသတိသံဝရံ ဂုတ္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

အဝိသဋ္ဌသမဏကမ္မန္တ (တိ) [အဝိသဋ္ဌ+သမဏကမ္မန္တ] မစွန့်အပ်သော – ရဟန်းလုပ်ငန်း – ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်း ပွါးများခြင်း အလုပ် – ရှိသော။ အဝိသဋ္ဌကမ္မန္တာ(အဝိသဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၀)တိ အရတိဝိနောဒနတော ပဋ္ဌာယ အဝိသဋ္ဌသမဏကမ္မန္တာ၊ အပရိစ္စတ္တကမ္မဋ္ဌာနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၃၃။

အဝိဿတ္ထ (တိ) [န+ဝိဿတ္ထ] (က) အကျွမ်းမဝင်သော၊ သူ။ (ခ) မယုံကြည် – စိတ်ချလက်ချမရှိ – သော၊ သူ။ (က) န ဝိဿသေ အဝိဿတ္ထေ၊ ဝိဿတ္ထေပိ န ဝိဿသေ။ ဝိဿာသာ ဘယမန္ဝေတိ၊ သီဟံဝ မိဂမာတုကာ။ ဇာ၊၁။၂၂။ ယော ပုဗ္ဗေ သဘယော အတ္တနိ အဝိဿတ္ထော အဟောသိ၊ တသ္မိံ အဝိဿတ္ထေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ (က)(ခ) ရညာ နာမ သဗ္ဗကာလံ အဝိဿတ္ထေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၁။

အဝိဿမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဿမိတွာ] အပင်အပန်း မဖြေမူ၍။ သစေ အာဂန္တုကော မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ ဝါ အဝိဿမိတွာ ဧဝ ဝါ ဝိဟာရမဇ္ဈေန ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၁၊၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၂၈။)

အဝိဿသန္တ (တိ) [န + ဝိဿသန္တ] အကျွမ်းမဝင် – မခင်မင် – မရင်းနှီး – သော၊သူ။ တဿ ဝါ အဝိဿသန္တော (ဝိ၊ ၂။၁၆၁)တိ ယေန ဝိနယကမ္မံ ကတံ၊ တဿာ အဝိဿာသေန ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

အဝိဿာသ (ပု) [န+ဝိဿာသ] အကျွမ်းမဝင်–မခင်မင်–မရင်းနှီး–ခြင်း။ သဗ္ဗတ္ထ အဝိဿာသဝသေန....ဥဒ္ဒမုခံ သက်မာနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ (–ဝိမတိ၊၂။၄၄။) အဝိဿသန္တလည်း ကြည့်။

အဝိဿာသဂ္ဂါဟ (ပု) [အဝိဿာသ+ဂါဟ] အကျွမ်းမဝင်ပဲ ယူခြင်း။ အဝိဿာသဂ္ဂါဟေ ဝိဿာသဂ္ဂါဟသည်း နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယန္တိအာဒိကာ ဒွေ တိကပါစိတ္တိယာ, ဒွေ စ ဒုက္ကဋာ သံခိတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။ ၂၂၀။

အဝိဿာသန (န) [န+ဝိဿာသန] အကျွမ်းမဝင်ခြင်း၊ မယုံကြည်ခြင်း၊ စိတ်ချလက်ချ

မရှိခြင်း။ သဗ္ဗတ္ထ အဝိဿာသနဝသေန တေသံ တေသံ ကိစ္စကရဏီယာနံ အစ္စယတော ဥပ္ပဇ္ဇနကပရိသင်္ကာယ စ ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ သင်္ကမာနေ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁။

အဝိဿာသနီယ (တိ) [န+ဝိဿာသနီယ] အကျွမ်းမဝင်ထိုက်သော၊ မယုံကြည်ထိုက်သော၊ စိတ်မချထိုက်သော။ စောရော မေ ပုရာဏသဟာယောတိ အဝိဿာသနီယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။)

အဝိဿာသိက (တိ) [န+ဝိဿာသိက] အကျွမ်းမဝင်သော၊ သူ။ ဝိသံ ဟိ ဝိဿာသိကေန ဒိန္နကမ္ပိ အဝိဿာသိကေန ဒိန္နကမ္ပိ မာရေတိယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။)

အဝိဿာသိကဋ္ဌာန (န) [အဝိဿာသိက+ဋ္ဌာန] အကျွမ်းမဝင်သော သူတို့၏ နေရာအရပ်။ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဟိ အဝိဿာသိကဋ္ဌာနေ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌိယမာနာပိ မာရဏန္တိကံ ဝေဒနံ ပတ္တာ ဝိဿာသိကဋ္ဌာနမေဝ အဂမိံသူတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

အဝိဿာသိယ (တိ) [န+ဝိဿာသိယ] မယုံကြည်—စိတ်မချ—ထိုက်သော၊ (မသေနိုင်သေးပါဘူး-ဟု) မေ့လျော့မနေထိုက်သော။ ဇီဝံ စတုပဉ္စာလောပသင်္ခါဒနမတ္တံ အဝိဿာသိယော ပရိတ္တော ဇီဝိတဿ အဒ္ဓါတိ ဇီဝံ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၀။

အဝိဿုတ (တိ) [န+ဝိဿုတ] မကျော်စော—မထင်ရှား—သော၊ သူ။ အပ္ပညာတောတိ နာမဂေါတ္တတော စေဝ သီလာဒိဂုဏေဟိ စ အပ္ပညာတော အဝိဿုတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။

အဝိဟ (ပု) [န+ဝိ+ဟာ+အ] (ပု၊ဗ) (၁) မိမိတို့၏—သမ္ပတ္တိမှ—ဘုန်းတန်ခိုး ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်းမှ—မယုတ်လျော့—မဆုတ်ယုတ်—သော ဗြဟ္မာများ၊ အဝိဟာမည်သော ဗြဟ္မာများ။ (ပု၊ဧ) (၂) အဝိဟာဗြဟ္မာ့ဘုံ။ (ပု၊ဗ) (၁) အဝိဟေသု ဒေဝေသု ပါတုရဟောသိံ။ ဒီ၊၂။၄၂။ အထ ခွါဟံ ဘိက္ခဝေ အဝိဟေဟိ ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ယေန အတပ္ပါ ဒေဝါ တေနုပသင်္ကမိံ။ ဒီ၊၂။၄၄။ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယာ န ဝိဟာယန္တိ န ဟာယန္တီတိ အဝိဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄။ (—မ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဝိ။၄၄၀။ အဘိ၊က။၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁၊ ၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ ဝဇိရ။၄၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၁။ အနု၊ဋီ၊၃။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၄၉။ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီ။၁၆၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၁။) (ပု၊ဧ) (၂) ဟတ္ထကော အဝိဟံ ဂတော။ အံ၊၁။၂၈၃။ အဝိဟံ ဂတောတိ အဝိဟဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တောသ္မီတိ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အဝိဟာ စုတော အတပ္ပံ ဂစ္ဆတိ (အဘိ၊ပု၊၁။၂၀)တိအာဒီသု အဝိဟေ ကပ္ပသဟဿံ ဝသန္တော အရဟတ္တံ ပတ္တုံ အသက္ကုဏိတွာ အတပ္ပံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။ (—သံ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။)

အဝိဟညန္တ (တိ) [န + ဝိဟညန္တ] မ—ပင်ပန်း—ဆင်းရဲ—သော။ ဇီဝံ အဂ္ဂဏှန္တော အဝိဟညန္တော န သဇ္ဇတိ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အဝိဟညမာန (တိ) [န+ဝိဟညမာန] စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာသည် မနှိပ်စက်အပ်သော၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း, စိတ်ညှိုးနွမ်းပင်ပန်းခြင်းမရှိသော။ တတြ သုဒံ ဘဂဝါ သတော သမ္ပဇာနော အဓိဝါသေသိ အဝိဟညမာနော။ ဒီ၊၂။၈၄။ သံ၊၁။၂၅။ သံ၊၃။၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၀။ အဝိဟညမာနောတိ ဝေဒနာဝတ္တန-

ဝသေန အပရာပရံ ပရိဝတ္တနံ အကရောန္တော အပီဠိယမာနော အဒုက္ခိယမာနောဝ အဝိ- ဝါသေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ (–အံ၊၃။၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဇရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၄။)

အဝိဟတ (တိ) [န + ဝိဟတ] မပယ်သတ်–မဖျက်ဆီး–မနှုတ်ထွင်–အပ်သော။ အဝိ၊ ဟတမေဝတ္ထုံ ဇန-သဒ္ဒေါ ဝဒတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဇနာ ဝါ အဝိဟတာ ပုထု သက္ကာယ- ဒိဋ္ဌိယော တေသန္တိ အတ္ထံ ဒဿေတိတိပိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။

အဝိဟတခါဏုက (ပု) [အဝိဟတ+ခါဏုက] မပယ်သတ်–မဖျက်ဆီး– မနှုတ်ထွင်– အပ် သော သစ်ငုတ်ရှိသော၊ သစ်ငုတ်ကို မနှုတ် ထွင်ရသေးသော။ သေယျထာပိ မဟာနာမ ဒုက္ခေတ္တံ ဒုဗ္ဘူမိံ အဝိဟတခါဏုကံ။ သံ၊၃။ ၃၃၁။

အဝိဟတခါဏုကဏ္ဍက (တိ) [အဝိဟတ+ခါဏု- ကဏ္ဍက] မ–ခုတ်ထွင်– ရှင်းလင်း–နှုတ်– အပ်သေးသော သစ်ငုတ် ဆူးငြောင့်ရှိသော။ သစ်ငုတ် ဆူးငြောင့်ကို မနှုတ်ထွင်ရသေး သော။ ဒီ၊မြန်၊၂။၃၁၂။ သော တတ္ထ ဒုက္ခေ- တ္တေ ဒုဗ္ဘူမေ အဝိဟတခါဏုကဏ္ဍကေ ဗီဇာနိ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဒီ၊၂။၂၇၉။

အဝိဟတတ္တ (နု) [အဝိဟတ+တ္တ] မပယ်သတ် အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပဋိပက္ခေန အဝိဟ- တတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။)

အဝိဟတတ္ထ (ပု) [အဝိဟတ+အတ္ထ] မပယ်သတ် အပ်သော အနက်။ အဝိဟတတ္ထမေဝ ဝါ ဇန-သဒ္ဒေါ ဝဒတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။

အဝိဟတမာနသတာ (ထီ) [အဝိဟတ+မာနသ +တာ] မပယ်ဖျက်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကောဂ္ဂံ ကရောတီတိ တေနေဝ ဝိက္ခေ- ပပဋိဗာဟနေန အဝိဟတမာနသတာယ စိတ္တ- သမာဓာနဝသေန ကောဂ္ဂံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၄။

အဝိဟတဝေဂ (တိ) [အဝိဟတ+ဝေဂ] မပျက် သော– မဖျက်ဆီးအပ်သော– အရှိန်အဟုန် ရှိသော။ အဝိဟတဝေဂံ တိခိဏံ သူရမတိဝိ- သဒံ ဝိပဿနာဉာဏံ ဉပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၁။

အဝိဟတသက္ကာယဒိဋ္ဌိက (တိ) [အဝိဟတ+ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ + က] မပယ်သတ်အပ်သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိရှိသော၊သူ။ ပုထု အဝိဟတ- သက္ကာယဒိဋ္ဌိကာတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ မဟာနိ။၁၁၃၊ ၁၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အဝိဟန္တဗ္ဗ (တိ) [န+ဝိ+ဟန+တဗ္ဗ] မညှဉ်း ဆဲ–မနှိပ်စက်–အပ်–ထိုက်–သော။

အဝိဟန္တဗ္ဗတာ (ထီ) [အဝိဟန္တဗ္ဗ + တာ] မ– ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်– အပ်– ထိုက်– သည်၏ အဖြစ်။ သမာနဇာတိကေန စ ဝိပါကာနုပ္ပါ- ဒနေပိ အနန္တရံ ဝိပါကုပ္ပါဒနသမတ္ထတာယ အဝိဟန္တဗ္ဗတံ အနန္တရိကာနံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၄၇။

အဝိဟဗြဟ္မလောက (ပု) [အဝိဟ + ဗြဟ္မ- လောက] အဝိဟာဗြဟ္မာ့–ပြည်–ဘုံ၊ သုဒ္ဓါ- ဝါသငါးဘုံတို့တွင် တဘုံအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အဝိဟ (၂) အနက်-ကြည့်။

အဝိဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိဟရိတွာ] မနေ မူ၍။ သာဝတ္ထိယာဒီသု အဝိဟရိတွာ ကိမတ္ထံ

ဘာဝေါ ဝေရဉ္စာယမေဝ တဒါ ဝိဟာသီတိ စေ ?။ ဝဇီရ။ ၃၁။

အဝိဟာဖြဟ္မလောက (ပု) [အဝိဟ + ဖြဟ္မလောက] အဝိဟာဖြဟ္မာ့-ပြည်-ဘုံ။ အဝိဟာဖြဟ္မလောကေ ကိရ နိဗ္ဗတ္တမတ္တာဝ သတ္တ ဇနာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။)

အဝိဟာယ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝိဟာယ] မစွန့်မူ၍၊ မလွှတ်မူ၍။ တေ စ ဓမ္မာ သတိံ အဝိဟာယ အတ္တနော ပဝတ္တိက္ခဏေ ဇိနိတုမာရဒ္ဓါ ဇိတာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (- သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၅။)

အဝိဟာယနသဘာဝတ္တ (န) [အဝိဟာယနသဘာဝ+တ္တ] မစွန့်လွှတ်-မဆုတ်ယုတ်-ခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ မဂ္ဂဖြဟ္မစရိယဿ ဝုသိတတ္တာ တဿ အဝိဟာယနသဘာဝတ္တာ အစ္စန္တံ ဖြဟ္မစာရီတိ အစ္စန္တဖြဟ္မစာရီ၊ နိစ္စဖြဟ္မစာရီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၈။

အဝိဟာရ (ပု) [န+ဝိဟာရ] ကျောင်းမဟုတ်သော(နေရာ)။ သီမာသမ္မုတိံ ကတွာ ဝိဟာရံ အဝိဟာရံ ကရေယျုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

အဝိဟာရဋ္ဌာန (န) [အဝိဟာရ + ဌာန] ကျောင်း မရှိသော - နေရာ - အရပ်။ အဝိဟာရဋ္ဌာနေ စေ ဒ္ဝါဒသရတနဗ္ဘန္တရေ အညေသံ ဘိက္ခူနံ အဘာဝံ ဥ တွာ။သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၃။

အဝိဟာရတ္တ (န) [အဝိဟာရ + တ္တ] ကျောင်းမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ သတ္တဿ အဝိဟာရတ္တာ "ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ"တိ အဝတွာ "ဣမ ဝသံ ဥပေမိ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။၄၆၉။

အဝိဟိံသက (တိ) [န+ဝိဟိံသက] မညှဉ်းဆဲတတ်သော။ မယံ မေတ္တာ အဝိဟိံသကာဘာဝိဿာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇန္တော ဓမ္မဒေသနာယ ပရော အဝိဟိံသကော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၅။

အဝိဟိံသကတ္တ (န)[အဝိဟိံသက+တ္တ]မညှဉ်းဆဲတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ကိံ ပန တန္တိ၊ အဝိဟိံသကတ္တမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။

အဝိဟိံသဇ္ဈာသယတ္တ (န) [အဝိဟိံသာ + အဇ္ဈာသယ+တ္တ] မညှဉ်းဆဲခြင်းဟူသော-အလို - အဇ္ဈာသယ - ရှိသည်၏ အဖြစ်။ "အဒယာပန္နော"တိ ဣတ္တ ပန ကာရုဏိကော အဝိဟိံသဇ္ဈာသယတ္တာ ပရေသံ ဝိဟေသာမတ္တမ္ပိ န ကရောတိ။ အနုဋီ၊၁။၉။

အဝိဟိံသန (န၊ထိ) [န+ဝိဟိံသန] မညှဉ်းဆဲခြင်း။ တထာ ကရုဏာယ ပရေသံ အဝိဟိံသနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။ အဝိဟေသာလည်း ကြည့်။

အဝိဟိံသနဘာဝ (ပု) [အဝိဟိံသန+ဘာဝ] ညှဉ်းဆဲခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်။ ပါဏဘူတေသု သံယမောတိ သတ္တေသု စ သံယမော၊ အဝိဟိံသနဘာဝေါ သုခေါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။

အဝိဟိံသန္တ (တိ) [န+ဝိဟိံသန္တ] မညှဉ်းဆဲသော၊သူ။ အပိ ရဇ္ဇေန သံဝရန္တိ အနဂါရိယာ သတော အညံ အဝိဟိံသန္တဿ ပရိဗ္ဗဇန် သကလဇမ္ဗုဒီပရဇ္ဇေနပိ ဝရန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၃။

အဝိဟိံသာ (ထိ) [န+ဝိဟိံသာ] မညှဉ်းဆဲခြင်း၊ သနားကြင်နာခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော တရား၊ မညှဉ်းဆဲကြောင်းတရား၊ ကရုဏာ။ သာဓု အဝိဟိံသာ သာဓု ဘူတာနုကမ္ပာ။ ဒီ၊၂။၂၄။ အဝိဟိံသာတိ ကရုဏာယ ပုဗ္ဗဘာဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈။ အဝိဟိံသာ စ သောစေယျဉ္စ။ ဒီ၊

၃။၁၇၉။ အဝိဟိံသာတိ ကရုဏာပိ ကရု- ဏာပုဗ္ဗဘာဂေါပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ (– မ၊၁။ ၅၄။ သံ၊၁။၂၄၂။ သံ၊၃။၅။ အံ၊၂။၃၀၄။ ထေရ။၃၁၈။ အပ၊၁။၅၁။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ဧ၊၁၊၂။ ၉၇။ ဧ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၃။ မူလဋီ၊၂။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၅၉။)အဝိဟိံသာဝိတက္က-လည်းကြည့်။

အဝိဟိံသာဆန္ဒ (ပု) [အဝိဟိံသာ + ဆန္ဒ] မညှဉ်းဆဲသော အလိုဆန္ဒ။ အဝိဟိံသာဆန္ဒံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဝိဟိံသာပရိဋ္ဌာဟော။ သံ၊၁။ ၃၆၆။ အမောဟဿ အဝိဟိံသာဆန္ဒေန မနောပုဗ္ဗင်္ဂမံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အဝိဟိံသာဓာတု (ပု၊ထီ) [အဝိဟိံသာ+ဓာ- တု] (၁) အဝိဟိံသာနှင့်ယှဉ်သော ဓာတ်၊ အဝိဟိံသာဓာတ်၊ အဝိဟိံသာဝိတက်။ (၂) အဝိဟိံသာဟူသော ဓာတ်၊ ကရုဏာဓာတ်။ အပရာပိ ဆ ဓာတုယော.... အဗျာပါဒဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ အဝိဟိံ- သာပဋိသံယုတ္တာ ဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု၊ အဝိဟိံသာဝိတက္ကဿေတံ နာမံ။ အဝိဟိံ- သာဝ ဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု၊ ကရုဏာ- ယေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ အဗျာပါဒ- ဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု။ ဒီ၊၃။၁၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ (– မ၊၃။ ၁၀၈။ သံ၊၁။၃၆၆။ အံ၊၂။၃၈၉။ အဘိ၊ဝိ။ ၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ ဇာတက၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။)

အဝိဟိံသာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဝိဟိံသာ+ပစ္စု- ပဋ္ဌာန] (၁) သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၂) ဝိဟိံသာ၏ ဆန့် ကျင်ဖက်အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင် တတ်သော။ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိလက္ခ- ဏာ ကရုဏာ၊ ပရဒုက္ခာသဟနရသာ၊ အဝိ- ဟိံသာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁၁။ န ဝိဟိံသာ အဝိဟိံသာ၊ သတ္တာနံ အဝိဟေဌနံ၊ တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတိ, ဝိဟိံသာ- ယ ဝါ ပဋိပက္ခဘာဝေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတီတိ အ- ဝိဟိံသာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။

အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အဝိဟိံသာ+ ပဋိသံယုတ္တ] မညှဉ်းဆဲခြင်း–အဝိဟိံသာ– နှင့် ယှဉ်သော။ အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဝိ။၈၉။ အဝိဟိံ- သာဓာတု, အဝိဟိံသာဝိတက္က - တို့လည်း ကြည့်။

အဝိဟိံသာပဋိသညုတ္တ (တိ) [အဝိဟိံသာ+ ပဋိသညုတ္တ] မညှဉ်းဆဲခြင်း – အဝိဟိံသာ – နှင့် ယှဉ်သော။ အဝိဟိံသာသညာ-ကြည့်။

အဝိဟိံသာပရိယေသနာ (ထီ) [အဝိဟိံသာ+ ပရိယေသနာ] အဝိဟိံသာကို ရှာမှီးခြင်း။ အဝိဟိံသာပရိဋ္ဌာဟ-ကြည့်။

အဝိဟိံသာပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [အဝိဟိံသာ+ပရိဋ္ဌာ- ဟ] အဝိဟိံသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း။ (အဝိဟိံသာဟူသော ကရုဏာသည် ကုသိုလ် တရားဖြစ်သော်လည်း သခ်ါရက္ခန္ဓာ, ဒုက္ခ- သစ္စာတို့၌ ပါဝင်၍ သခ်ါရအပူမျှကို ရည်ရွယ် လျက် အဝိဟိံသာပရိဋ္ဌာဟဟု ဟောတော်မူ ခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆-ကြည့်) အဝိ- ဟိံသာပရိဋ္ဌာဟံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဝိဟိံသာ- ပရိယေသနာ။ သံ၊၁။၃၆၆။

အဝိဟိံသာဘူတ (တိ) [အဝိဟိံသာ+ဘူတ] မညှဉ်းဆဲကြောင်းတရားဖြစ်သော။ တထာပိ ဒုက္ခာပနယနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ ပရူပတာပါ- သဟနရသာ အဝိဟိံသာဘူတာ ကရုဏာ ဝိသေသေန ဘဂဝတော စိတ္တဿ စိတ္တပဿဒ္ဓိ ဝိယ သီတိဘာဝနိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ “ကရုဏာ- သီတလဟဒယ”န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃။

အဝိဟိံသာမယ (တိ) [အဝိဟိံသာ+မယ] မညှဉ်းဆဲကြောင်း တရား – ကရုဏာ– ဖြင့် ပြီးသော။ အဝိဟိံသာသာရိတက္က-ကြည့်။

အဝိဟိံသာဝိတက္က (ပု) [အဝိဟိံသာ+ဝိတက္က] အဝိဟိံသာဝိတက်၊ ဝိဟိံသာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်–မညှဉ်းဆဲကြောင်း–ကရုဏာ–တရားနှင့်ယှဉ်စပ်သော အကြံအစည်။ တယော ကုသလဝိတက္ကာ၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကော အဗျာပါဒဝိတက္ကော အဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊၃။ ၁၈၀။ မ၊၃။၁၅၅။ နေတ္တိ၊၄။၂၁၄။ အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော အဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၀။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၅၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။ ဝိဟိံသာယ ပဋိပက္ခော, န ဝိဟိံသတိ ဝါ ဟောာယ သတ္တေတိ အဝိဟိံသာ၊ ကရုဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ (–မ၊၁။၁၆၂။ သံ၊၁။၃၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈။) အဝိဟိံသာဓာတုလည်း ကြည့်။

အဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပ (ပု) [အဝိဟိံသာ+သင်္ကပ္ပ] အဝိဟိံသာဝိတက္က-နှင့် အနက်တူ။ကတမော စ ဘိက္ခဝေ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပေါ အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပေါ အဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၁၁၊၂၄၄။ ဝိဟိံသာယ နိဿဋ္ဌောတိ အဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပေါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၇၈။ (–သံ၊၁။၃၆၆။ အံ၊ဌ၊၁။၄၀၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄၆။)

အဝိဟိံသာသညာ (ထီ)[အဝိဟိံသာ+သညာ] မညှဉ်းဆဲကြောင်း–ကရုဏာ–တရားနှင့် စပ်ယှဉ်သော သညာ။သညာတိ ကာမသညာ.... အဝိဟိံသာသညာ။ မဟာနိ။၄၃။ အဝိဟိံသာပဋိသညုတ္တာ သညာ အဝိဟိံသာသညာ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၅၀။ (–သံ၊၁။၃၆၆။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၂။ မဟာနိ၊ဌ။၁၅၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၇၆။)

အဝိဟိံသာသာရိတက္ခ (တိ) [အဝိဟိံသာ+သာရိတ+အက္ခ] မညှဉ်းဆဲကြောင်းတရား–ကရုဏာ–ဖြင့် ကောင်းစွာ ပြီးစီးစေအပ်စီမံ ပြုလုပ် အပ်သော ရထားဝင်ရိုးရှိသော။ အဝိဟိံသာသာရိတက္ခော၊ သံဝိဘာဂပဋိစ္ဆဒေါ။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ အဝိဟိံသာသာရိတက္ခောတိ အဝိဟိံသာမယေန သာရိတေန သုဋ္ဌု ပရိနိဋ္ဌိတေန အက္ခေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၇။

အဝိဟိံသူပစိတရ (ပု) [အဝိဟိံသာ+ဥပစိတရ] အဝိဟိံသာဝိတက်၏မှီရာ ဖြစ်သော ဥပစိတရတရား။ တယော ဥပစိတရာ နေက္ခမ္မူပစိတရော အဗျာပါဒူပစိတရော အဝိဟိံသူပစိတရော။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၁၄။ (–နေတ္တိ၊ဌ။၂၁၅။)

အဝိဟိတတ္တ (နု) [နု+ဝိဟိတ+တ္တ] မစီမံ–မပြုလုပ်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ကေသိံ ဝသော ကတပဝါရဏာနံ ပုန ပဝါရဏာယ အဝိဟိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၄။

အဝိဟိတဝတ်ပရိက္ခေပ (တိ) [အဝိဟိတ+ဝတိ+ပရိက္ခေပ] မစီမံ–မပြုလုပ်–အပ်သော စောင်ရန်း အကာအရံရှိသော။ အသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရ-ကြည့်။

အဝိဟေဌက (တိ) [နု+ဝိဟေဌက] မညှဉ်းဆဲတတ်သော၊သူ။

အဝိဟေဌကဇာတိက (တိ) [အဝိဟေဌက+ဇာတိ+ဣယ။ နု+ဝိဟေဌကဇာတိက] မညှဉ်းဆဲတတ်သော သဘောရှိသော၊သူ။ သတ္တာနံ အဝိဟေဌကဇာတိကော အဟောသိ။ ဒီ၊၃။ ၁၃၅။ မ၊၃။၂၄၅။ မိလိန္ဒ၊၂၁၄။

အဝိဟေဌန (နု၊ထီ) [နု+ဝိဟေဌန] မညှဉ်းဆဲခြင်း၊ မညှဉ်းဆဲတတ်သော၊သူ။ တိဋ္ဌတု ခါဒနံ ကေသတ္တာဿပိ အဝိဟေဌနံ။ စရိယာ၊ဌ။၂၃၂။ (–ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။)

အဝိဟေဌနကမ္မ (န) [အဝိဟေဌန+ကမ္မ] မညှဉ်းဆဲခြင်းအမှု။ ဣမံ ကမ္မံ နာမ အဝိဟေဌနကမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ အာရောဂျကရဏကမ္မန္တိ အရောဂဘာဝကရံ သတ္တာနံ အဝိဟေဌနကမ္မံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

အဝိဟေဌနဇာတိက (တိ) [အဝိဟေဌန+ဇာတိက] မညှဉ်းဆဲခြင်းသဘောရှိသော။ သတ္တာနံ အဝိဟေဌနဇာတိကော ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။

အဝိဟေဌနဇာတိကတာ (ထီ) [အဝိဟေဌနဇာတိက + တာ] မညှဉ်းဆဲခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကဿစိပိ အဝိဟေဌနဇာတိကတာယ အဝိဟိံသာဝိတက္ကဘာဝေါ စ သမ္ဘဝေယျ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။

အဝိဟေဌနဋ္ဌ (ပု) [အဝိဟေဌန+အတ္ထ] မညှဉ်းဆဲခြင်းဟူသောအနက်။ မေတ္တာံသ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၅)ကြည့်။

အဝိဟေဌနတ္ထ (ပု) [အဝိဟေဌန+အတ္ထ] မညှဉ်းဆဲခြင်းအကျိုး။ ဝေမဿာ သီဟာဒီနမ္ပိ အဝိဟေဌနတ္ထာယ အာရက္ခံ သုသံဝိဟိတံ ကရေယျာထာတိ အာဏာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၇။

အဝိဟေဌယန္တ (တိ) [န+ဝိဟေဌယန္တ] မညှဉ်းဆဲသော၊သူ။ သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ၊ အဝိဟေဌယံ အညတရမ္ပိ တေသံ။ သုတ္တနိ။၂၀၄။ အပ၊၁။၉။ စူဠနိ။၂၂၉။ အဝိဟေဌယန္တိ အဝိဟေဌယန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၀။)

အဝိဟေဌိတဘာဝ (ပု) [န + ဝိဟေဌိတဘာဝ] မညှဉ်းဆဲအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော သတ္တူ အဝိဟေဌိတဘာဝံ ပကာသေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။

အဝိဟေဌိယမာန (တိ) [န + ဝိဟေဌိယမာန] မညှဉ်းဆဲအပ်သော။ ကေနစိ အဝိဟေဌိယမာနော သောတ္ထိံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၈။

အဝိဟေဌေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝိဟေဌေတွာ] မညှဉ်းဆဲမူ၍။ကုလံ အကိလမေတွာ အဝိဟေဌေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ ယဒိ ပန ပရံ အဝိဟေဌေတွာ အပ္ပကမ္ပိ ဓမ္မလဒ္ဓံ နိဗ္ဗုတိဘောဇနံ ဘုဥ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉၈။

အဝိဟေဌေန္တ (တိ) [န+ဝိဟေဌေန္တ] မညှဉ်းဆဲသော။ အညံ ကဥ္စိ ပုဂ္ဂလံ အဝိဟေဌေန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၃၀၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၃။)

အဝိဟေသာ (ထီ) [န+ဝိဟေသာ] (၁) မညှဉ်းဆဲခြင်း၊ သနားကြင်နာခြင်း၊ ကရုဏာ။ (၂) မပင်ပန်းခြင်း။ (၁) အနုဒ္ဒယာ အနုကမ္ပာ အဝိဟေသာ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၁။၅၂။ အဝိဟေသာတိ အဝိဟိံသနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (–ဒီ၊၃။၂၀၀။) (၂) ဣတိ မယှဥ္စ အဝိဟေသာ ဘဝိဿတိ။ မ၊၃။၂၉။ ဝိဟေသာ(မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၀)နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဝီစဂ္ဂိ (ပု) [အဝီစိ+အဂ္ဂိ] အဝီစိငရဲမီးလျှံ။ ယသ္မိံ စ ဇာယမာနသ္မိံ၊ အဝီစဂ္ဂိ န ပဇ္ဇလိ။ အပ၊၁။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။

အဝီစိ (တိ) [န+ဝီစိ] (၁) အကြားအလပ်မရှိသော။ (ပု၊ထီ) (၂) အကြားအလပ်မရှိရာဖြစ်သော ငရဲ၊ မီးလျှံအကြားအလပ်၊ ငရဲသား သတ္တဝါ အကြားအလပ်၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ အကြား အလပ် မရှိရာဖြစ်သော ငရဲ၊ အဝီစိငရဲ။ ဤ အဝီစိငရဲကား ငရဲကြီး ရှစ်ထပ်တို့တွင် တထပ်အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဇာ၊၂။ ၆၀။ ၎င်း ငရဲ၏ အရပ်လေးမျက်နှာတို့၌ သံတံတိုင်းကြီးများ ကာရံလျက်ရှိပြီးအမိုးနှင့် အောက်ခံ မြေတို့လည်း သံများပင် ဖြစ်ကြသည်။ သံတံတိုင်းကြီးတခုစီမှ မီးလျှံတို့သည် မျက်နှာချင်းဆိုင် အခြား တံတိုင်းတခုဆီသို့

ထုတ်ချင်းခတ် ပျံ့နှံ့ဖြာထွက်လျက် တံတိုင်း၏ အပြင်သို့လည်း ယူဇနာတရာစီ ထွက်ကြ၏။ အထက် သံအမိုးမှ မီးလျှံတို့သည် အောက်သံအခင်းသို့၎င်း, အောက်သံအခင်းမှ မီးလျှံတို့သည် အထက် သံအမိုးသို့၎င်း ဖြာထွက်ကြ၏။ ၎င်း ငရဲကြီးအတွင်း၌ မီးလျှံ မရှိသော (အကြားအလပ်ဖြစ်သော) အရပ်မည်သည် မရှိပေ။ ယင်း ငရဲ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည် ကျည်တောက် အတွင်း၌ မှုံ့ညက်မှုန့်တို့ကို အပြည့်သိပ်နှက်၍ထည့်ထားသကဲ့သို့ တခဲနက် ပြည့်ကြပ်လျက် ရှိကြကုန်၏။ ငရဲသား သတ္တဝါမရှိသော (အကြားအလပ်ဖြစ်သော) အရပ်မည်သည် အနည်းငယ်မျှ မရှိပေ။ ၎င်း ငရဲသားတို့ သန္တာန်၌ အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးဖြစ်ရာ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ် တခုသာ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၍ ကျန်စိတ် ၆-ပါးမှာ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၆-ပါးတို့ ဖြစ်ခိုက်၌ ဒုက္ခမှကင်းလွတ်သက်သာသည် (ဒုက္ခအကြားအလပ်ရှိသေးသည်)ဟု ဆိုနိုင်သော်သည်း ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ခိုက်၌ ယင်း ဝေဒနာက အလွန်ပြင်းထန်လှသောကြောင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့မှာ မပြောပလောက်ပြီ။ ဥပမာ— လျှာပေါ်၌ ပျားရည် ၆-စက် တင်ထားပြီး သံပုရည်တစက်ချလိုက်လျှင် သံပုရည်တစက်က ပျားရည် ၆-စက်ကို လွှမ်းမိုးဘိသကဲ့သို့ ပျားရည် ၆-စက်နှင့်တူသော ဥပေက္ခာ ၆-ခုကို သံပုရည်တစက်နှင့်တူသော ဒုက္ခဝေဒနာတခုက လွှမ်းမိုးထားလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းတို့ သန္တာန်၌ ဒုက္ခအကြားအလပ်လည်း မရှိတော့ပေ။ ဤသို့လျှင် ထိုငရဲကြီး၌ မီးလျှံအကြားအလပ်, ငရဲသား သတ္တဝါ အကြားအလပ်, ဒုက္ခအကြားအလပ်မရှိသောကြောင့် ၎င်းငရဲကြီးကိုအဝီစိဟုခေါ် ဆိုသည်။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅-၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၂။၃။ ၎င်းငရဲသည် ဤဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၏အောက်၌ တည်ရှိသည်။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ အလျား-ယူဇနာတရာ, အနံ-ယူဇနာ တရာ ကျယ်၍ (စတုရန်း) ယူဇနာ တသောင်း ကျယ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ အဝီစိငရဲ၏ သက်တမ်းသည် အန္တရကပ်တကပ်ဟု ဆိုကြ၏။ အနုဋီ၊၂။၂၂၇။ သို့သော် မိမိတို့ ပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ကံအားလျော်စွာ ခံကြရသည်ဖြစ်၍ ဤမျှ ဤမျှ ကြာအောင် အဝီစိငရဲ၌ ခံရသည်ဟု ပိုင်းခြား သတ်မှတ်၍ မရ (သက်တမ်း မမြဲပေ)။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄-ကြည့်။) ထို့ကြောင့်ပင် မလ္လိကာမိဖုရားကြီးသည် အဝီစိငရဲ၌ ၇-ရက်သာ ဖြစ်ရ၍ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆) ဒေဝဒတ်သည်ကား အာယုကပ်တကပ်လုံး (တကမ္ဘာပတ်လုံး) အဝီစိငရဲ၌ ဖြစ်ရသည်။ ဝိ၊၄။၃၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၃။ မိလိန္ဒ။၁၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (ကပ္ပဋ္ဌ-လည်း ကြည့်)။ သံ၊၁။ ၁၅၃-၄။ အံ၊၃။၃၉၆။ သုတ္တနိ။၃၈၁။ နေတ္တိ။ ၁၅၃-တို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော အဗ္ဗုဒ, နိရဗ္ဗုဒ, အဗဗ-စသော ငရဲတို့သည် သီးခြား ငရဲများ မဟုတ်ပဲ အဝီစိ၌ပင် အပါအဝင်ဖြစ်ပြီး, နှစ်ပေါင်း အဗ္ဗုဒ, နိရဗ္ဗုဒ, အဗဗ-စသော အရေအတွက် ကြာအောင် ခံစားကြရသဖြင့် ယင်း အဗ္ဗုဒ-စသောနာမည်များဖြင့် ဟောကြားတော်မူအပ်သော ငရဲများဖြစ်သည်ဟု ယင်း ပါဠိတော်တို့၏ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ပြကြသည်။ အဗဗ, အဗ္ဗုဒ-တို့လည်း ကြည့်။

(၁) အဝီစိမနုဿမ္ဗန္ဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အဝီစိတိ ဟိ နိရန္တရတာဝသေန ဘာဝနပုံသကဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၃။ ပုန အဝီစိ သဝီစိတိ ဝေမ္မိဒုဝိဓာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ အဝီစိဇရာ-လည်းကြည့်။ (ပု၊ ထီ) (၂) ပတာပနော အဝီစိ တ္ထိ။

ခါနံ။၆၅၇။ အယံ ဇမ္ဗုဒီပေ၊ အဝီစိ မညေ ဖုဋ္ဌော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၃။၆၂။ ဝီစိ နာမ အန္တရံ ဝုစ္စတိ၊ တတ္ထ စ အဂ္ဂိဇာလာနံ ဝါ သတ္တာနံ ဝါ ဒုက္ခဿ ဝါ အန္တရံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ သော အဝီစိတိ သင်္ခံ ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၂။ (−အံ၊၁။၁၅၉ အဘိ၊က။ ၄၅၁။ ဇာ၊၂။၉။ မိလိန္ဒ။၃၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆၊၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅၊၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄၊၂၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁၊၃၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊၇၆၊၂၁၄၊၂၆၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၊၇၇၊၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၊ ၁၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄၊၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၄၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၁၊ ၁၃၅။ အနု၊ဋီ၊၁။၆၁။) အဝီစိနိရယ-လည်း ကြည့်။

အဝီစိအဂ္ဂိဇာလာ (ထီ) [အဝီစိ+အဂ္ဂိဇာလာ] အဝီစိငရဲ−မီးလျှံ−မီးတောက်။ တာဝဒေဝ ဝိရဇ္ဈိတွာ မဟာပထဝိယာ ဝိဝရေ ဒိန္နေ နိပတိတွာ အဝီစိအဂ္ဂိဇာလာနမိန္ဓနမဟောသိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။

အဝီစိအန္တရ (တိ) [အဝီစိ+အန္တရ] အဝီစိငရဲ၏ အကြားအရပ်။ ဘဝဂ္ဂံ ဥပါဒါယ အဝီစိအန္တရေ အညော တီသု ကာလေသု သမ္ဘာဝေနော နာမ နတ္ထိ ဌပေတွာ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

အဝီစိက (တိ) [အဝီစိ+က] (မတူသောစိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော) အခြားအဆီး−အကြား အလပ်−မရှိသော။ တဿ ကိရိယစိတ္တဿာ-နန္တရံ အဝီစိကံ စိတ္တသန္တတိံ .... အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပဌမံ ဇဝနစိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀၈။ ဝိသဒိသစိတ္တပဝတ္တိသင်္ခါတာယ ဝီစိ-ယာ အဘာဝေန အဝီစိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၇၉။

အဝီစိဇရာ (ထီ) [အဝီစိ+ဇရာ] အကြားကာလ မရှိသော ဇရာ၊ သိနိုင်ခဲသောအကြားကာလ ရှိသော−အကြားကာလကို မသိနိုင်သော −အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း။ အန္တရန္တရာ ဝဏ္ဏဝိ-သေသာဒီနံ ဒုဝိညေယျတ္တာ ဇရာ အဝီစိဇရာ နာမ၊ နိရန္တရဇရာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ အဝီစိ နိရန္တရာ ဇရာ အဝီစိဇရာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ အဝိညာ-ယမာနန္တရဇရာ အဝီစိဇရာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၃။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃)။

အဝီစိဇာလာ (ထီ) [အဝီစိ+ဇာလာ] အဝီစိ ငရဲ၏−မီးလျှံ− မီးတောက်။ သော တင်္ခဏ-ညေဝ အဝီစိဇာလာနံ ဣန္ဓနဘာဝံ အဂမာ-သိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (−ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၃၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။)

အဝီစိဒဿန (န) [အဝီစိ+ဒဿန] အဝီစိငရဲကို မြင်ခြင်း။ သော အဝီစိဒဿနတော ပဋ္ဌာယ ပဝေဓမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အဝီစိနိရယ (ပု) [အဝီစိ+နိရယ] အဝီစိငရဲ။ အဝီစိနိရယံ ပတ္တော၊ စတုဒ္ဒွါရံ ဘယာနကံ။ ဝိ၊၄။၃၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၃။ ဟေဋ္ဌတော အဝီစိနိရယံ ပရိယန္တံ ကရိတွာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၅၃။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ ပဋိသံ။၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ အဝီစိနိရယန္တိ အဂ္ဂိဇာလာနံ ဝါ သတ္တာနံ ဝါ ဒုက္ခဝေဒနာယ ဝါ ဝီစိ အန္တရံ ဆိဒ္ဒံ ဧတ္ထ နတ္ထီတိ အဝီစိ။ သုခသင်္ခါတော အယော ဧတ္ထ နတ္ထီတိ နိရယော၊ နိရတိ-အတ္ထေနပိ နိရယော ဒတ္ထေနပိ နိရယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ (−မဟာနိ။ ၃၁၈။ မိလိန္ဒ။၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၆။ မူလဋီ၊ ၂။၅။)

အဝီစိနိရယသန္တာပ (ပု) [အဝီစိနိရယ+သန္တာပ] အဝီစိငရဲ၏ ပူလောင်ခြင်း။ အဝီစိနိရယသန္တာပေါ ယောဇနသတမတ္တကေ ဖရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀။

အဝီစိပရိန္ဒိမ္မိတပရိစ္ဆိန္နောကာသ (တိ) [အဝီစိ+ပရိန္ဒိမ္မိတ+ပရိစ္ဆိန္န + ဩကာသ] အဝီစိငရဲ၊ ပရိန္ဒိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်ပြည်တို့ဖြင့် – ပိုင်းခြားအပ်သော အရပ်ရှိသော–ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ထားအပ်သော အရပ်၌ ကျင်လည်သော။ ဇွောဝစရာတိ အဝီစိပရိန္ဒိမ္မိတပရိစ္ဆိန္နောကာသာယ ကာမတဏှာယ ဝိသယဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၅၅။

အဝီစိပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီပရိစ္ဆိန္န (တိ) [အဝီစိ+ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ+ပရိစ္ဆိန္န] အဝီစိငရဲ၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်ပြည်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ဩကာသေတိ အဝီစိပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီပရိစ္ဆိန္နေ ပဒေသေ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၄၀။

အဝီစိပရာယဏ (တိ) [အဝီစိ+ပရာယဏ] အဝီစိငရဲလျှင် လည်းလျောင်းရာ ရှိသော၊ အဝီစိငရဲသို့ ရောက်ရသော၊သူ။ အယံ ဝေရူပံ ဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော အဝီစိပရာယဏော ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ ဝဇီရ။၁၄၆။)

အဝီစိပရိယန္တ (ပု) [အဝီစိ+ပရိယန္တ] အဝီစိငရဲဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြား။ဟေဋ္ဌာ အဝီစိပရိယန္တံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၂။)

အဝီစိပါတန (န) [အဝီစိ+ပါတန] အဝီစိငရဲသို့ ကျစေခြင်း။ အနိစ္ဆန္တဿေဝ အဝီစိပါတနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၄၆။

အဝီစိပ္ပဝေသန (န) [အဝီစိ+ပဝေသန] အဝီစိငရဲသို့ – ဝင်ခြင်း – ဝင်ရောက်ခြင်း။ မဟာပထဝိံ ပဝိသိတဗ္ဗာ ဘဝေယျာတိ အဝီစိပ္ပဝေသနံ ဝဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၀။

အဝီစိဖလတ္တ (န) [အဝီစိ+ဖလ+တ္တ] အဝီစိငရဲ (သို့ ရောက်ခြင်း)ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ပန အာနန္တရိယာနံ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနိ ဝိယ အသမာနဇာတိကာံ ဖလနိဝတ္တကံ အတ္ထိ သဗ္ဗာနန္တရိယာနံ အဝီစိဖလတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၄၅။

အဝီစိဖုသန (န) [အဝီစိ+ဖုသန] အဝီစိငရဲကို တွေ့ထိခြင်း။ အဝီစိဖုသနတ္ထံ ပါဒပ္ပသာရဏံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။)

အဝီစိမဂ္ဂ (ပု) [အဝီစိ + မဂ္ဂ] အဝီစိခရီး။ န အမှာကံ အဝီစိမဂ္ဂေါ ပိဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၃။

အဝီစိမဟာနရက (ပု) [အဝီစိ + မဟာနရက] အဝီစိငရဲကြီး။ ဒွါရေသူတိ အဝီစိမဟာနရကဿ စတူသု ဒွါရေသု။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၅။

အဝီစိမဟာနိရယ(ပု) [အဝီစိ+မဟာနိရယ]အဝီစိငရဲကြီး။ တထာ အသုရဘဝနံ အဝီစိမဟာနိရယော ဇမ္ဗုဒီပေါ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ ဥက္ကောန ရုပ္ပနံ အဝီစိမဟာနိရယေ ပါကဋံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၂၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၆၊၂၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃-၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၅။ ဝိမတိ၊၁။၅၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၆၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၇၊၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၃၅၇။)

အဝီစိမဟာနိရယသန္တာပ (ပု) [အဝီစိမဟာနိရယ+သန္တာပ] အဝီစိငရဲကြီး၏ ပူလောင်

ခြင်း။ ဇီဝန္တဿေဝ အဝီစိမဟာနိရယသန္တာ-
ပေါ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အဝိစိသန္တတိ (ထီ) [အဝိစိ+သန္တတိ] အကြား
အလပ်မရှိသော–အစဉ်–ဖြစ်စဉ်။ မဂ္ဂေပိ
တေန ဒိန္နသည် အမုဥ္စိတွာဝ အဝိစိသန္တတိ-
ဝသေန တံ ဉာဏံ အနုပ္ပဗန္ဓမာနေ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။

အဝိစိသန္တတိသဟိတ (တိ) [အဝိစိသန္တတိ+
သဟိတ] အကြားအလပ် မရှိသော–အစဉ်–
ဖြစ်စဉ်–နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ပေါ်ခါနုပေါ်
ဥဒကူမိကဇာတံ အဝီစိသန္တတိသဟိတံ ဖဿိတံ
ပုရေဘတ္တံ ပစ္ဆာဘတ္တံ။ စူဋ္ဌနိ။၄၃။

အဝိစိသန္တာပ (ပု) [အဝိစိ+သန္တာပ] အဝီစိငရဲ၏
ပူလောင်ခြင်း။ အဝီစိသန္တာပေါ နာမ ယော-
ဇနသတေ ဌတွာ ဩလောကေန္တဿ အက္ခီနိ
ဘိဇ္ဇနသမတ္ထော ပရိဋ္ဌာဟော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အဝိစိသမ္ဗတ္တ (တိ) [အဝိစိ+သမ္ဗတ္တ] အဝီစိငရဲသို့
ကျရောက်သော။ တသ္မိံ ခဏေ ဒက္ခိဏစက္က-
ဝါဠေ ဩသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ဗတ္တံ ဝိယ
အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။၈၃။

အဝိတ (တိ) [န+ဝီတ (=ဝိ+ဣ+တ)] မကောင်း
သော။

အဝိတဂန္ဓ (တိ) [အဝိတ+ဂန္ဓ] မကောင်းသော
အနံ့ရှိသော၊ အနံ့မကောင်းသော။ ပါတော
သိယာ ဖုလ္လမဝိတဂန္ဓံ။ သံ၊၁။၈၁။ အံ၊၂။
၂၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၂။ အဝိတဂန္ဓန္တိ အဝိဂတဂန္ဓံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၆။
အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၁။)

အဝိတဂုဏဂန္ဓ (တိ) [အဝိတ+ဂုဏ+ဂန္ဓ] မကောင်း
သော ဂုဏ်တည်းဟူသော အနံ့ရှိသော၊ ဂုဏ်
တည်းဟူသော အနံ့မကောင်းသော။ ဝေံ ဖုလ္လ-
မုခပဒုမံ အဝိတဂုဏဂန္ဓံ နိမ္မလေ အန္တလိက္ခေ
အာဒိစ္စံ ဝိယ စ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။

အဝိတတဏှ (တိ) [အဝိတ+တဏှာ] မကောင်း
သော တဏှာရှိသော၊ တဏှာမကောင်းသော၊
သူ။ အဝိတတဏှာ မရဏံ ဥပေန္တိ (သီ၊သျာ၊
ကံ၊ဣ၊မူကွဲ)။ မ၊၂။၂၆၀။ ထေရ၊၃၂၆။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ အဝိတတဏှာတိ အဝိဂတတဏှာ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ (–မဟာနိ၊၃၇။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃၊၂၇၄။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၁၃၇။)

အဝိတတဏှတာ (ထီ) [အဝိတတဏှာ+တာ]
မကောင်းသော တဏှာရှိ–တဏှာမကောင်း–သည်
၏အဖြစ်။ တထာ ယသ္မိံ ဝေဒယိတေ အဝိ-
တတဏှတာယ ဝေဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပါဒိယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊
၁။၁၈၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၅၈။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။
၄၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၃။)

အဝိတတဏှတ္တ (န) [အဝိတတဏှာ+တ္တ] မကောင်း
သော တဏှာရှိ – တဏှာမကောင်း – သည်၏
အဖြစ်။ တဿပိ အဝိတတဏှတ္တာ ဘဝါဘဝေ-
သု တံတံဝတ္ထုံ ပတ္ထယမာနဿ ဟိ ဇပ္ပိတာနိ
ပုနပ္ပုနံ ဟောန္တိယေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

အဝိတတဏှာသေ (တိ) [အဝိတတဏှာ +
သေ။ "သေ"ကား ဝါစာသိလိဋ္ဌ-အကျိုးငှါ
လာထားသော အာဂုမ်မျှ ဖြစ်သည်။ ဂတာ-
သေ (နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၀၂)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။]
အဝိတတဏှ-နှင့် အနက်တူ။ အဝိတတဏှာသေ
ဘဝါဘဝေသု။ သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။၃၄၊
၃၆၊၃၇။ အဝိတတဏှာသေတိ အဝိဂတတ-
ဏှာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

အဝိတဒေါသ (တိ) [အဝိတ+ဒေါသ] မကောင်း
သော ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသမကောင်းသော၊
သူ။ အဇ္ဈာပိ နူန သမဏော ဂေါတမော
အဝိတရာဂေါ အဝိတဒေါသော အဝိတမော-

ယော။ မ၊၁။၂၈။ (-မ၊၃။၃၄၀။ သံ၊၁။ ၂၂၁။ အံ၊၁။၁၄၂။ အံ၊၂။၉၈။)

အဝီတမောဟ (တိ) [အဝီတ+မောဟ] မကင်းသော မောဟရှိသော၊ မောဟမကင်းသော၊ သူ။ အဝီတဒေါသ- ကြည့်။

အဝီတရာဂ (တိ) [အဝီတ + ရာဂ] မကင်းသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂမကင်းသော၊သူ။ ယော ကောစိ အဝီတရာဂေါ တံ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသတိ။ ဝိ၊၁။၉။ မ၊၁။၁၁၃။ ဥဘော အဝီတရာဂါ။ ဝိ၊၂။၁၂၇။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ ယေ တေ တတ္ထ ဘိက္ခူ အဝီတရာဂါ အပ္ပေကစ္စေ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၂၉။ အဝီတရာဂါတိ ပုထုဇ္ဇနာ စေဝ သောတာပန္နသကဒါဂါမိနော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ (-ဝိ၊၁။၈၇။ ဒီ၊၃။၁၉၈-၉။ သံ၊၁။၁၂၆။ အံ၊၁။၂၂၉။၃၁၂။ အဘိ၊ဝိ၊၃၉၂။ အဘိ၊ပု၊၁၀၆။ ထေရ၊၃၅၆။ အပ၊၂။၂၀၀။ ဇာ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ၊၁၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃၊ ၁၈၀၊၃၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂၊၁၇၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇၊၃၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။ ဝဇီရ၊၄၁၊ ၁၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၀။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၄၊ ၃၆၆။) အဝီတဒေါသ-လည်း ကြည့်။

အဝီတရာဂဇာယမ္ပတိက (ပု) [အဝီတရာဂ+ဇာယမ္ပတိက] ရာဂမကင်းသော-ဇနီး မောင်နှံ-လင်-မယား။ အဝီတရာဂဇာယမ္ပတိကာနံ သန္တိဟိတတာ။ ကခါ၊၂၃၄။

အဝီတရာဂတာ (ထီ) [အဝီတရာဂ + တာ] မကင်းသော ရာဂရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝတ္ထုကာမေသု အဝီတရာဂတာယ တာဒိသေ ပစ္စယေ ကာမပဋိသံယုတ္တော ဝါ ဝိတက္ကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါဝိတ်၊ဋ္ဌ၊၃၃၃။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၇၈။)

အဝီတရာဂဘာဝ (ပု) [အဝီတရာဂ + ဘာဝ] မကင်းသော ရာဂရှိ- ရာဂမကင်း- သည်၏ အဖြစ်။ မရဏဘယဥ္စ ဩက္ကမိ အဝီတရာဂဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂။

အဝီတိက္ကန္တ (တိ) [န+ဝီတိက္ကန္တ] မလွန်သော၊ မကျော်လွန်သော။ ဘင်္ဂက္ခဏေ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ ဝီတိက္ကန္တံ ဘင်္ဂက္ခဏံ အဝီတိက္ကန္တံ။ ယမက။ ၃၀၇၊၃၁၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ မူလဋီ၊၃။ ၁၅၂။)

အဝီတိက္ကန္တတ္တ (န) [အဝီတိက္ကန္တ+တ္တ] မလွန်-မကျော်လွန်-သည်၏အဖြစ်။ တေသံ ခဏာနံ အဝီတိက္ကန္တတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။

အဝီတိက္ကန္တပုဗ္ဗ (တိ) [အဝီတိက္ကန္တ+ပုဗ္ဗ] ရှေးက မလွန်မြောက်သေးသော၊ မလွန်မြောက်ဘူးသေးသော။ အတိဏ္ဏပုဗ္ဗ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁) ကြည့်။

အဝီတိက္ကမ (ပု) [န+ဝီတိက္ကမ] မလွန်ကျူးခြင်း၊ မလွန်ကျူးကြောင်း တရား၊ လွန်ကျူးခြင်း - လွန်ကျူးကြောင်းတရား - ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရား။ ကာယိကော အဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော ကာယိကဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၅။ အဘိ၊ပု။၁၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀။ အဝီတိက္ကမော သီလ (ပဋိသံ၊၄၃)န္တိ သမာဒိန္နသီလဿ ကာယိကဝါစသိကော အဝီတိက္ကမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ အဝီတိက္ကမော ဝီတိက္ကမဿ ပဋိပက္ခဘူတာ အဝီတိက္ကမဝသေန ပဝတ္တာစိတ္တစေတသိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅။ (-အဘိ၊ဓ။၂၆၃။ မဟာနိ။

၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃-၄-၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၊၁၅၊၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၃၊ ၂၉၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၀၊၂၆၅။ ဝဇိရ။၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။ သာရတ္ထ၊၂။၅၉။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၊၁၈၄။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။)

အဝီတိက္ကမဋ္ဌ (ပု) [အဝီတိက္ကမ+အတ္ထ] မလွန်ကျူးတတ်သည့်အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ အဝီတိက္ကမဋ္ဌေန သီလံ။ ပဋိသံ။၄၄။ သာ စ တံ သံဝရန္တိယေဝ တံ န ဝီတိက္ကမ-တီတိ အဝီတိက္ကမဋ္ဌေန သီလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။

အဝီတိက္ကမန (နု) [နု+ဝီတိက္ကမန] မလွန်ကျူးခြင်း။ တေသံ အဝီတိက္ကမနတော .... ပရိပူရံ သမတ္တံ ကရောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ (−စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၄၊၃၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၈၊၂၉၀-၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၆။ အနု၊ဋီ၊ ၂။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၊၆၅။)

အဝီတိက္ကမနဋ္ဌ (ပု) [အဝီတိက္ကမန+အတ္ထ] မလွန်ကျူးခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ ဝေ-လာ စေသာ အဝီတိက္ကမနဋ္ဌေနာတိ စ အယံ သီလဝေလာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။

အဝီတိက္ကမနတ္ထ (ပု) [အဝီတိက္ကမန + အတ္ထ] မလွန်ကျူးခြင်း ဟူသော အကျိုး။ ဝေမေဝ ယေ ဣမေ အနုပုဗ္ဗေ ဝတ္ထုသို့ ပဋိကစ္စေဝ အဝီတိက္ကမနတ္ထာယ ဂရုမမ္ပာ ပညတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၂၇။

အဝီတိက္ကမနဝိရတိစေတနာ (ထီ) [အဝီတိက္ကမ-န+ဝိရတိ+စေတနာ] မလွန်ကျူးကြောင်း −လွန်ကျူးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်−ဖြစ်သော ဝိရတိ, စေတနာ။ အဝီတိက္ကမနဝိရတိစေတ-

နာသင်္ခါတေသု ဝါ သိက္ခာကောဋ္ဌာသေသု ပရိပူရကာရိသေန။ မူလဋီ၊၂။၁၇၆။

အဝီတိက္ကမနဟေတု (ပု) [အဝီတိက္ကမန+ဟေ-တု] မလွန်ကျူးခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ မမ ဇာတိနံ့ အနေကသတမ္ပိ အနေကသ-တာသုပိ ဇာတီသု နိရန္တရမေဝ သီလဿ အဝီတိက္ကမနဟေတု မမ ဇီဝိတံ စဇေယျံ စဇိတုံ သက္ကောမိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။

အဝီတိက္ကမနာဓိပ္ပါယ (ပု) [အဝီတိက္ကမန + အဓိပ္ပါယ] မလွန်ကျူးခြင်း၌ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ၊ မလွန်ကျူးလိုသော သဘော။ အ-ဝီတိက္ကမနာဓိပ္ပါယေန အခဏ္ဍကာရိတာယ အစ္ဆိဒ္ဒကာရိတာယ အသဗလကာရိတာယ စ အာဒိယာမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅။

အဝီတိက္ကမနီယတာ (ထီ) [အဝီတိက္ကမနီယ+တာ] မလွန်ကျူးအပ်သည်၏အဖြစ်။ သတ္တန္နံ အာပတ္တိက္ခန္ဓာနံ အဝီတိက္ကမနီယတာဝသေန ဩတိဏ္ဏဝတ္ထုသ္မိံ သခန္ဓကပရိဝါရော ဥဘ-တောဝိဘင်္ဂေါ မဟာဝိနယော နာမ ဒေသိ-တော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။ တတ္ထ အဝီတိက္ကမနီယတာယ သီလံ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။

အဝီတိက္ကမနီယတ္တ (နု) [အဝီတိက္ကမနီယ+တ္တ] မလွန်ကျူးအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဘဝန္တရေပိ ဇီဝိတဟေတုပိ အရိယေဟိ အဝီတိက္ကမနီ-ယတ္တာ အရိယကန္တာနံ သမ္မာဝါစာဒိသီလာနံ ဂဟဏေန ယေန သဒ္ဓါဟတ္ထေန တာနိ ပရိဂ္ဂ-ဟေတဗ္ဗာနိ။ မူလဋီ၊၂။၅၆။

အဝီတိက္ကမန္တ (တိ) [နု+ဝီတိက္ကမန္တ] မလွန်ကျူးသော၊သူ။ တသ္မိံ စ သိက္ခာပဒေ အ-ဝီတိက္ကမန္တော သိက္ခတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (−ကင်္ခါ။၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။

ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဝဇိရ။၈၂၊၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၁၊၁၇၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၊၈၂။)

အဝီတိက္ကမဘာဝ (ပု) [အဝီတိက္ကမ + ဘာဝ] လွန်ကျူးခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သံဝရဘာဝေ အဝီတိက္ကမဘာဝေ ဇာတစေတနာသမ္ပယုတ္တာ ခန္ဓာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။

အဝီတိက္ကမလက္ခဏ (တိ) [အဝီတိက္ကမ+လက္ခဏ] မလွန်ကျူးခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သတ္တာနံ အာပတ္တိက္ခန္ဓာနံ အဝီတိက္ကမလက္ခဏော သံဝရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၂။ (— ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၇။)

အဝီတိက္ကမသဘာဝတ္တ (န) [အဝီတိက္ကမ + သဘာဝ+တ္တ] မလွန်ကျူးခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝီတိက္ကမသဘာဝတ္တာ သီလဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁။

အဝီတိက္ကမသမာဒါနဘူတ (တိ) [အဝီတိက္ကမ+ သမာဒါန + ဘူတ] မလွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သောဆောက်တည်ခြင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အဝီတိက္ကမသမာဒါနဘူတာ ဝိရတိတိ ကတွာ ....ဝုတ္တာ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၇၈။

အဝီတိက္ကမသမောဓာန (တိ) [အဝီတိက္ကမ+သမောဓာန] မလွန်ကျူးကြောင်းတရားနှင့်— ပေါင်းဆုံသော—ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော— ခန္ဓာ။ ဧဝံ အဝီတိက္ကမသမောဓာနံ သီလမ္ပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။

အဝီတိက္ကမသီလ (န) [အဝီတိက္ကမ + သီလ] မလွန်ကျူးခြင်းဟူသော— လွန်ကျူးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော—သီလ။ ဧတ္ထ စ သံဝရသီလံ အဝီတိက္ကမသီလန္တိ ဣဒမေဝ နိပ္ပရိယာယတော သီလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။

အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗသမာဒါန (န)[အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗ+ သမာဒါန] မလွန်ကျူးထိုက်သော ဆောက်တည်ခြင်း။ တံ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိသိက္ခာပဒံ ဒွေ ဝဿာနိ အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗသမာဒါနံ ကတွာ သမာဒိယာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၀။

အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗာရမ္မဏ (န) [အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗ+ အာရမ္မဏ] မလွန်ကျူးအပ်သော အာရုံ။ ဂရုကာရမ္မဏန္တိ ဂရုကာတဗ္ဗအာရမ္မဏံ၊ အဝီတိက္ကမိတဗ္ဗာရမ္မဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၁။

အဝီတိက္ကမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝီတိက္ကမိတွာ] မလွန်ကျူးမူ၍။ ပဋိဂ္ဂဟဏသိက္ခာပဒံ အဝီတိက္ကမိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၆။

အဝီတိက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝီတိက္ကမ္မ] မလွန်ကျူးမူ၍။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ ဒွေဝဿာနိ အဝီတိက္ကမ္မ သမာဒါနံ သမာဒိယာမိ။ ဝိ၊၂။ ၄၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၈၀၊၄၈၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။)

အဝီတိနာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝီတိနာမေတွာ] မလွန်စေမူ၍။ သကလံ သတ္တာဟံ ဗဟိ ဧဝ အဝီတိနာမေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၅။

အဝီတိဝတ္တ (တိ) [န+ဝီတိဝတ္တ] မကျော်လွန်သော။ အဝီတိဝတ္တေ သတ္တာဟေ၊ သတိ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ အဝီတိဝတ္တေတိ အနတိက္ကန္တေ။ မဟာနိ။၇၉။ (—သံ၊၂။၇၁။ အံ၊၁။၃၄၃။ သုတ္တနိ။၄၀၃။ မဟာနိ။၇၈။ ထေရီ။၄၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ ကင်္ခါ။၂၃၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၀၇၊၂၀၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၆။)

အဝီထိပဋိပတ္တိ(ထီ)[န + ဝီထိ+ပဋိပတ္တိ]လမ်းမှန် –ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ–သို့ မသွားခြင်း။ တထာ ဘာဝနာယ သမ္မဒေဝ အဝီထိပဋိပတ္တိယာ ဥပသမသုခံ န ဝိန္ဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။)

အဝီထိပဋိပန္န (တိ) [န+ဝီထိပဋိပန္န] လမ်းမှန် သို့ မသွားသော။ အဝီထိပဋိပန္နာနံ အဿာနံ ဝီထိပဋိပါဒနံ ရသ္မိဂ္ဂဟဏေန ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

အဝီမံသကာရီ (တိ) [န+ဝီမံသကာရီ] မစူးမ စမ်း–မဆင်မခြင်–ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ တေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ယသ္မာ သာဟသော ဟောတိ အဝီမံသကာရီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

အဝီမံသာဓိပတိက (တိ) [န+ဝီမံသာဓိပတိ+ က] ဝီမံသာဓိပတိ–နှင့် မယှဉ်သော–မတပ် သော–အကြီးအမှူးမပြုသော။ အဝီမံသာဓိ-ပတိကဿ မဂ္ဂဿ အဘာဝါ။ မူလဋီ၊၂။ ၁၇၀။

အဝီမံသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝီမံသိတွာ] မစူးစမ်း –မဆင်ခြင် – မူ၍။ ဓေတေနေဝ နယေန ဂတော အဝီမံသိတွာ တာယ သမုဋ္ဌာပိတံ ကထံ သုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၅၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၁။)

အဝီရကပုရိသ (ပု) [န+ဝီရက+ပုရိသ] မရဲ ရင့်–ကြောက်ရွံ့–သော ယောကျ်ား။ သာ-ခဂ္ဂေ ဌိတံ ဒိသွာ ဘူမိသဏ္ဍိတဿ အဝီရက-ပုရိသဿ ဇဃံစလနံ။ အနုဋီ၊၁။၉၃။

အဝီရပုရိသ (ပု) [အဝီရ + ပုရိသ] မရဲရင့်– ကြောက်ရွံ့–သော ယောကျ်ား။ န အဝီရ-ပုရိသော ဝိယ အပ္ပမတ္တကေပိ ဘီတေန စလတိ ကမ္ပတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိဇဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။)

အဝီရိယ (တိ) [န+ဝီရိယ] လုံ့လ–ဝီရိယ–မရှိ သော၊သူ။ အဝသာ အဗလာ အဝီရိယာ။ ဒီ၊ ၁။၅၀။ မ၊၂။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သံ၊၂။၁၇၂။ အနုဋီ၊၂။၁၁၁။ အဝသာ အဗလာ အဝီရိ-ယာတိ တေသံ အတ္တနော ဝသော ဝါ ဗလံ ဝါ ဝီရိယံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၄။ (–ဇာ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။)

အဝီဝဒါတ (တိ) [န+ဝီဝဒါတ] မစင်ကြယ်– မဖြူစင်–သော၊ ညစ်နွမ်းသော။ ပုရက္ခတာ သန္တိ အဝီဝဒါတာ။ မဟာနိ။၅၆။ အဝီဝဒါ-တာတိ အဝေဝဒါတာ အဝေါဒါတာ အပရိ-သုဒ္ဓါ သံကိလိဋ္ဌာ သံကိလေသိကာတိ ပုရက္ခတာ သန္တိ အဝီဝဒါတာ။ မဟာနိ။၅၇။ အဝီဝဒါတာတိ အဝေါဒါတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

အဝုစ္စမာန (တိ) [န+ဝုစ္စမာန] မပြောဆိုအပ် သော။ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌာဒီသု ဝတ္ထူသု ကေနစိ အဝုစ္စမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ မူလဋီ၊ ၁။၄၀။ မူလဋီ၊၃။၁၂၇၊၁၄၁။)

အဝုစ္စမာနတ္တ (န) [အဝုစ္စမာန+တ္တ] မပြောဆို အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တထာ နိက္ခေပကဏ္ဍေ စိတ္တုပ္ပါဒဝိဘာဂေန အဝုစ္စမာနတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။ အနုဋီ၊၁။ ၁၄၇။

အဝုဋ္ဌ (တိ) [န + ဝုဋ္ဌ] (၁) မကျင့်သုံးအပ် သော။ (၂) မရွာသော။ (၁) အဝုသိတ-ကြည့်။ (၂) သော စ ဒေဝေ အဝုဋ္ဌေ သတိ ခယနသဘာဝေါ ဘဝေယျ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၄၃။

အဝုဋ္ဌကာလ (ပု) [န + ဝုဋ္ဌကာလ] မိုးမရွာ သော– အခါ– အချိန်– ကာလ။ ဒေဝဿ သမ္မာ အဝုဋ္ဌကာလေ ဝိယ သပ္ပါယကမ္မ-ဋ္ဌာနဿ အလဒ္ဓကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

အဝုဋ္ဌဝဿ (တိ) [န + ဝုဋ္ဌ+ဝဿ] မိုးလပတ် လုံး–နေပြီး–သီတင်းသုံးပြီး–မဟုတ်သော၊

ဝါမကျွတ်သေးသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ အဝုဋ္ဌဝဿေန ပစ္စာ ဒါတဗ္ဗတ္တာ သညာဏံ ကာတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၆၇။

အဝုဋ္ဌဟန္တ (တိ) [န+ဝုဋ္ဌဟန္တ] မထသော၊သူ။ သန္နိပတိတာ ပန စိန္တေတ္ဂာ မန္တေတွာ ကတ္တဗ္ဗံ ကတွာ ကေတော၀ အဝုဋ္ဌဟန္တာ န သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟန္တိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀၊၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၁။

အဝုဋ္ဌဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဝုဋ္ဌဟိတွာ] မထမူ၍။ ယထာပရိစ္ဆေဒေန အဝုဋ္ဌဟိတွာ ကာလံ အတိနာမေတွာ ဝုဋ္ဌဟန္တော ဒန္ဓံ ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။)

အဝုဋ္ဌာန (န) [န+ဝုဋ္ဌာန] မထခြင်း။ မမ အဂါရဝေန အဝုဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အဝုဋ္ဌာနသဘာဝ (တိ) [န + ဝုဋ္ဌာနသဘာဝ] သင်္ခါရအာရုံ နိမိတ်မှ ထမြောက်ခြင်းသဘော မရှိသော။ အဝုဋ္ဌာနသဘာဝါနံ ဖလညာဏာနံ ပုရေစာရိကညာဏဿ ကာဒါစိပိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃။

အဝုဋ္ဌာပနီယ (တိ) [န + ဝုဋ္ဌာပနီယ] မထစေအပ်သော၊သူ။ ဂိလာနာ မယမှာ အဝုဋ္ဌာပနီယာ။ ဝိ၊၄။၃၁၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။)

အဝုဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝုဋ္ဌာပေတွာ] မထစေမူ၍။ အသဥ္ဌာလေတွာ (သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၁) ကြည့်။

အဝုဋ္ဌိ (ထီ) [န + ဝုဋ္ဌိ] မိုးမရွာခြင်း။ အဝုဋ္ဌိ-အတိဝုဋ္ဌိအာဒီဟိ ကသိကမ္မံ, ... အပ္ပဖလံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။

အဝုဋ္ဌိက (တိ) [န+ဝုဋ္ဌိ+က] မိုးရွာခြင်းမရှိသော။ အဝုဋ္ဌိကော ဇနပဒေါ၊ ဒုဗ္ဘိက္ခော ဆာတကော မဟာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အဝုဋ္ဌိကဘယ (န) [အဝုဋ္ဌိက + ဘယ] မိုးမရွာခြင်း–မိုးခေါင်ခြင်း–ဟူသောဘေး၊ မိုးမရွာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဘေး။ အထ ထေရော လောကဿ အဝုဋ္ဌိကဘယံ ဝိသမိတုကာမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

အဝုဋ္ဌိကမေဃသမ (တိ) [အဝုဋ္ဌိက+မေဃ+သမ] ရွာမည့်–ပုံဟန်–အသွင်–ဖြစ်လျက် မရွာသော မိုးနှင့်တူသော၊သူ၊ အဝုဋ္ဌိကသမ-ကြည့်။

အဝုဋ္ဌိကသမ (တိ) [အဝုဋ္ဌိက+သမ] ရွာမည့်–ပုံဟန်–အသွင်–ဖြစ်လျက် မရွာသောမိုးနှင့်တူသော၊သူ။ အဝုဋ္ဌိကသမော, ပဒေသဝဿီ, သဗ္ဗတ္ထာဘိဝဿီ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၉။ အဝုဋ္ဌိကသမောတိ အဝုဋ္ဌိကမေဃသမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

အဝုဋ္ဌိတ (တိ) [န+ဝုဋ္ဌိတ] မထသော၊ (က) အိပ်ရာ–နေရာ–မှ မထသော၊သူ။ (ခ) မထသေးသော ၊မကုစားရသေးသော၊ အာပတ်။ (ဂ) အာပတ်မှ မထသော–အာပတ်ကို မကုစားရသေးသော–ရဟန်း။ (ဃ) အလုံးစုံသော ဂတိတို့မှ – မထ – မလွတ်မြောက် – သော၊သူ (ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်)။ (င) သမာပတ်မှ မထသော၊ သမာပတ် ဝင်စားနေသော၊သူ။ (စ) နိကန္တိတဏှာ–မှ မထ–ကို မပယ်ဖြတ်နိုင်–သော၊ တရား (သမာပတ် ရှစ်ပါးတို့၏ရှေ့ပြေး ဂေါတြဘုညာဏ်)။ (ဆ) မပေါ်ထွက်သေးသော။ (က) အနာပတ္တိ အဝုဋ္ဌိတာယ ပရိသာယ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊၂။၄၄၈။ သယနတော အဝုဋ္ဌိတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂)တိ ရတ္တိယာ ဝိဘာယနဝေလာယ သေယျတော အဝုဋ္ဌိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၃။ (–ဝိ၊၃။၁၇၄၊၁၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၅၊၃၄၈။ ကင်္ခါ။၃၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၀။ ဝဇိရ။၃၁၈။ ဝိမတိ၊၂။၇၉၊၈၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆။) (ခ) သန္တိ နာမ

အာပတ္တိ အဇ္ဈာပန္နာ ဝါ ဟောတိ၊ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ အဝုဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊၃။၁၄၂။ (–ကင်္ခါ။ ၁၀၃။) (ဂ) အဇ္ဈာစာရေ အာစာရဝိပန္နော စ အာပဇ္ဇိတွာ အဝုဋ္ဌိတော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၀။ (ဃ) ပုထု သဗ္ဗဂတီဟိ အဝုဋ္ဌိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၉။ (င) န ဟိ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ အဝုဋ္ဌိတေန သက္ကာ စင်္ကမိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၉။ (စ) ဝုဋ္ဌိတဉ္စ အဝုဋ္ဌိတံ။ ပဋိသံ။၆၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။) (ဆ) ကသိတဋ္ဌာနေ နိက္ခိတ္တဗီဇေ အင်္ကုရေ ဝုဋ္ဌိတေပိ အဝုဋ္ဌိတေပိ ဒုက္ကဋမေဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၄။

အဝုဋ္ဌိတကာလ (ပု) [အဝုဋ္ဌိတ+ကာလ] မထသော အခါ။ သမာပတ္တိတော အဝုဋ္ဌိတကာလေ ဟိ တံ ယက္ခော ပဟရိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အဝုဋ္ဌိတတ္တ (န) [အဝုဋ္ဌိတ+တ္တ] မထသည်၏ အဖြစ်။ န စ သင်္ခါရေ အမုဉ္စိတွာ ပဝတ္တမာနေန ဉာဏေန တော် သဗ္ဗံ သက္ကာ ကာတုံ နိမိတ္တပဝတ္တေဟိ အဝုဋ္ဌိတတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။ ၅၅။

အဝုဋ္ဌိတာ (ထီ) [အဝုဋ္ဌိ+တာ] မိုးမရွာသည်၏ အဖြစ်။ ဤတိနီပါတေန အဝုဋ္ဌိတာယ ဝါ၊ န ကိဉ္စိ ဝိနဿတိ တတော ဖလာဂမံ။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။)

အဝုဋ္ဌိဘယ (န) [အဝုဋ္ဌိ+ဘယ] မိုးမရွာခြင်း–မိုးခေါင်ခြင်း–ဟူသော ဘေး။ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ အဝုဋ္ဌိဘယံ ဗျာဓိဘယံ အမနုဿဘယန္တိ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

အဝုမိ (ထီ) [န+ဝုမိ] မကြီးပွါး–ဆုတ်ယုတ်–ခြင်း။ တဿ အဘာဝေန အဝုမိယာ ပုတ္တဒါရဿ ဝါ ပရိဇနဿ ဝါ တထာရူပံ ပါရိဇုညံ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ န နန္ဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃၊၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၁၅။)

အဝုမိမုခ (န) [အဝုမိ+မုခ] မကြီးပွါး–ဆုတ်ယုတ်–ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဥယျောဂမုခေတိ ပရိဟာနိမုခေ၊ အဝုမိမုခေ စ ဌိတောသီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

အဝုတ္တ (တိ) [န+ဝုတ္တ] မပြော–မဆို–မဟော–အပ်သော။ အဝုတ္တာ ဓောဝတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၀၈။ "အလမေတံ သဗ္ဗံ"န္တိ အဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။ အလမေတံ သဗ္ဗန္တိ အဝုတ္တန္တိ ဝစီဘေဒံ ကတွာ ဝေ အဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၀။ ကင်္ခါ။၂၂၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၊ ၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၊၁၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၁၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆၊၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၊၅၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၆၊၁၂၅၊၄၀၆၊၄၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၄၈၊၇၅၊ ၃၁၈၊၃၃၃။ ဝိမတိ၊၂။၇၊၉။ မူလဋီ၊၁။ ၃၀၊၇၀၊၁၄၅။ မူလဋီ၊၃။၅၅။ အနုဋီ၊၁။၁၄၊ ၁၂၀။ အနုဋီ၊၃။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၊၂၂၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၇၊၄၂။)

အဝုတ္တက (တိ) [အဝုတ္တ + က] မပြောဆိုအပ်သော။ ယဒိ အရညပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ အဝုတ္တကမေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈။

အဝုတ္တကမ္မကာရဏ (န) [အဝုတ္တ + ကမ္မကာရဏ] မဟောအပ်သော–ညှဥ်းပန်းနှိပ်စက်မှု–ကံကြမ္မာ–ကမ္မကာရဏ။ ဣဒံ ဒေဝဒူတေ အဝုတ္တကမ္မကာရဏံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (၎င်း-၂၀၂။)

အဝုတ္တတာ (ထီ) [အဝုတ္တ + တာ] မဆို- မဟော - အပ်သည်၏ အဖြစ်။ သုတ္တေ စ "မုခေန"တိ အဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၅။ (-မူလဋီ၊၃။၁၄၂။ အနုဋီ၊၁။၅၄။)

အဝုတ္တတာပရိယာယ (ပု) [အဝုတ္တတာ+ပရိ- ယာယ] မဆိုအပ်သည့် အဖြစ်၏-မဆိုခြင်း ၏-အကြောင်း။ နတ္ထိ တဿ အဝုတ္တတာ- ပရိယာယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅။

အဝုတ္တတာပေက္ခ (တိ) [အဝုတ္တတာ+အပေက္ခ] မပြောဟော အပ်သေး သည်၏ အဖြစ်ကို ငံ့သော။ န ဟိ ဓမ္မာနံ အဝုတ္တတာပေက္ခံ ဒုက္ကရဝစနန္တိ နတ္ထိ ပုနရုတ္တိဒေါသော။ မူလဋီ၊၁။၄၉။

အဝုတ္တတ္တ (န) [အဝုတ္တ+တ္တ] မပြော-မဆို- မဟော - အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဟန္တိ စ အဝုတ္တတ္တာ ပဋိဝိဇာနန္တဿ ဝုတ္တေပိ ဣမ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၉၂၊၁၅၈၊ ၃၉၄။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၊၃၂။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၆၁။ မဋီ၊၂။၁၆၄။ မူလဋီ၊၃။၅၊ ၁၆၁။ အနုဋီ၊၃။၆၂။)

အဝုတ္တတ္ထဝိကပ္ပ (ပု) [အဝုတ္တ+ အတ္ထ + ဝိကပ္ပ] မပြော- မဆို- မဟော - အပ်သေးသော အနက်ကို အထူးကြံခြင်း။ ပီတံ ဝါတိ ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တတ္ထဝိကပ္ပေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၃၆၀။

အဝုတ္တတ္ထသင်္ဂဟ (ပု) [အဝုတ္တ+အတ္ထ+သင်္ဂဟ] မပြော - မဆို- မဟော- အပ်သေးသော အနက်ကို ပေါင်းယူခြင်း။ 'အယံ အနုဂီတိ ဝုတ္တတ္ထသင်္ဂဟော အဝုတ္တတ္ထသင်္ဂဟော တ- ဒုဘယတ္ထသင်္ဂဟော ကုသလတ္ထသင်္ဂဟော အကုသလတ္ထသင်္ဂဟော''တိ အာဒိနာ အနု- ဂီတိဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃။

အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယ (ပု) [အဝုတ္တတ္ထ + သမုစ္စယ] မဆို အပ်သေးသော အနက်ကို ပေါင်း ဆည်းခြင်း။ စ-သဒ္ဒေါ ဝါ အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စ- ယော။ ဝိမာန်၊ဋ္ဌ။၉၉။

အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယ +အတ္ထ] မဆိုအပ်သေးသော အနက်ကို ပေါင်းဆည်းခြင်း အနက်ရှိသော။ ပိ-သဒ္ဒေါ .... အထ ခေါ အဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထောပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၉။

အဝုတ္တတ္ထသမ္ပိဏ္ဍန (န) [အဝုတ္တတ္ထ + သမ္ပိဏ္ဍန] မဆိုအပ်သေးသော အနက်ကို ပေါင်းခြင်း။ အတ္ထတ္တယေပီတိ ပိ-သဒ္ဒေန အဝုတ္တတ္ထသမ္ပိဏ္ဍနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

အဝုတ္တတ္ထာပေက္ခာ (ထီ) [အဝုတ္တတ္ထ+အပေက္ခာ] မဆိုအပ်သေးသော အနက်ကို ငံ့ခြင်း။ အဝုတ္တတ္ထာပေက္ခာယ ပန န အာဂတော "အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရေနာ"တိ။ မဋီ၊၃။ ၃၁၇။

အဝုတ္တနယ (ပု) [အဝုတ္တ+နယ] မဆိုအပ်သေး သောနည်း။ န ဟေတ္ထ ကိဉ္စိ ဟေဋ္ဌာ အဝုတ္တ- နယံ နာမ အတ္ထိတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈၊၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၀။)

အဝုတ္တပုဗ္ဗ (တိ) [အဝုတ္တ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌-ရှေးက -မဖွင့်ဆိုအပ်သေးသော၊ မဖွင့်ဆိုဘူးသေး သော။ ယံ ယံ အဝုတ္တပုဗ္ဗံ၊ တံတဒေဝ ဝဏ္ဏယိ- ဿာမ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။

အဝုတ္တပ္ပကာရ (ပု) [အဝုတ္တ + ပကာရ] မဆို အပ်သော အပြား။ အဋ္ဌကထာယံ အဝုတ္တ- ပ္ပကာရေန ကရောန္တဿ သုတ္တေနေဝ အာပတ္တိ သိဒ္ဓါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၅။

အဝုတ္တပ္ပကာရတ္တ (န) [အဝုတ္တပ္ပကာရ + တ္တ] မဆိုအပ်သော အပြားရှိသည်၏ အဖြစ်။ သေသေသု တိကဒုကေသု ဟေဋ္ဌာ အဝုတ္တ- ပ္ပကာရတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၇။

အဝုတ္တပ္ပကာရဒဿန (န) [အဝုတ္တပ္ပကာရ+ဒဿန] မပြောဆိုအပ်သောအပြားကို ပြခြင်း။ မာနော။ပ။ကေစာဝါတိ ဣဒံအဝုတ္တပ္ပကာရဒဿနဝသေန ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၂၀၁။

အဝုတ္တဝဏ္ဏ (ပု) [အဝုတ္တ+ဝဏ္ဏ] မပြောဆိုအပ်သေးသော အဆင်း။ တေန ဩဒါတာဒိကေ အဝုတ္တဝဏ္ဏေ သင်္ဂဏှာတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၉။

အဝုတ္တဝိကပ္ပတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တ+ဝိကပ္ပ+အတ္ထ] မပြောဆိုအပ်သေးသည်ကို အထူးကြံခြင်းအနက်ရှိသော။ ဝါသဒ္ဒေါ အဝုတ္တဝိကပ္ပတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၃၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။)

အဝုတ္တဝိကပ္ပန (န) [အဝုတ္တ+ဝိကပ္ပန] မပြောဆိုအပ်သေးသည်ကို အထူးကြံခြင်း။ ဝါ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တဝိကပ္ပနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆။

အဝုတ္တဝိကပ္ပနတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တဝိကပ္ပန+အတ္ထ] မပြောဆိုအပ်သေးသည်ကို အထူးကြံခြင်းအနက်ရှိသော။ ဝါ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တဝိကပ္ပနတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။

အဝုတ္တဝိပရီတတ္ထဒီပန (န) [အဝုတ္တ+ဝိပရီတ+အတ္ထ+ဒီပန] မဆိုအပ်သေးသော–ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း–ချွတ်ချော်–သော အနက်ကို ပြခြင်း။ အာစရိယေဟိ အဝုတ္တဝိပရီတတ္ထဒီပနေန တေ န အဗ္ဘာစိက္ခန္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။

အဝုတ္တသင်္ဂဟတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တ+သင်္ဂဟ+အတ္ထ] မပြောဆိုအပ် သေးသည်ကို ပေါင်းယူခြင်းအနက်ရှိသော။ "တေသံ တေသံ"န္တိ ဣဒံ နယေဝါပနကနိဒ္ဒေသော ဝိယ အဝုတ္တသင်္ဂဟတ္ထံ ဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

အဝုတ္တသဒိသ (တိ) [အဝုတ္တ+သဒိသ] မပြောဆိုအပ်သည်နှင့်တူသော။ ဣဒံ ပန အသင်္ခတဘာဝေ ကာရဏံ န ဟောတီတိ ဝုတ္တမ္ပိ အဝုတ္တသဒိသမေဝါတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ (–ဝင်း-၂၇၃။)

အဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တသမုစ္စယ+အတ္ထ] မပြောဆိုအပ်သေးသည်ကို ပေါင်းဆည်းခြင်းအနက်ရှိသော။ စ-သဒ္ဒေါ(ပနေတ္ထ)အဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၀၊၄၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၃၊၃၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၆၊၃၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၆၊၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၂။)

အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ (တိ) [အဝုတ္တ+သမ္ပိဏ္ဍန+အတ္ထ] မပြောဆိုအပ်သေးသည်ကို ပေါင်းဆည်းခြင်းအနက်ရှိသော။ အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော စေတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၀။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၉။)

အဝုတ္တသိဒ္ဓ (တိ) [အဝုတ္တ+သိဒ္ဓ] မဆိုအပ်ပဲ–မပြောဆိုသော်လည်း–ပြီးစီး–ပြီးမြောက်–သော။ သီလသံဝရာဒယော ဣမ အဝုတ္တသိဒ္ဓါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (–ဝဇိရ။၄၉၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၁၊၂၇၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၆၊၂၁၀၊၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။)

အဝုတ္တသိဒ္ဓတ္တ (န) [အဝုတ္တသိဒ္ဓ+တ္တ] မပြောဆိုပဲ ပြီးသည်၏အဖြစ်။ ပရိနိဗ္ဗာနေန ဝါ အဘာဗ္ဗတာယ အဝုတ္တသိဒ္ဓတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၃။ (–မ၊ဋီ၊၃။၄၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၅။)

အဝုတ္တသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဝုတ္တ + သိဒ္ဓိ] မပြောဆိုပဲ ပြီးခြင်း။ ဣမ အဝုတ္တသိဒ္ဓိ ဒုက္ကဋဋ္ဌာနတိ ဒွေ အာပတ္တိယော ကေတော ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၂၇၅။

အဝုတ္တသိဒ္ဓိသိက္ခာပဒ (န) [အဝုတ္တသိဒ္ဓိ+သိက္ခာပဒ] မပြောဆိုပဲ ပြီးသောသိက္ခာပုဒ်။ သာ ပဒ-

ဘာဇနန္တရာပတ္တိ ဝိနီတဝတ္ထုပဋိက္ခေပပညတ္တိ-အဝုတ္တသိဒ္ဓိသိက္ခာပဒဝသေန ဆဗ္ဗိဓာ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄။

အဝုတ္တာကာရ (ပု) [အဝုတ္တ+အာကာရ] မပြောဆိုအပ်သော အခြင်းအရာ။ ဘောဇနသပ္ပါယာဒယောတိ အာဒိ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တာကာရာနမ္ပိ သင်္ဂါဟကော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။

အဝုတ္ထပုဗ္ဗ (တိ) [န+ဝုတ္ထ+ပုဗ္ဗ] မနေဘူးသော။ အသန္ထုတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၈)ကြည့်။

အဝုတ္ထဝသ (တိ) [န+ဝုတ္ထ+ဝသ] အဝုဋ္ဌဝသာနှင့် အနက်တူ။ သမ္မုခီဘူတေဟိ ဝုတ္ထဝသေဟိ, အဝုတ္ထဝသေဟိ စ သဗ္ဗေဟိပိ ဘာဇေတဗ္ဗတာသာမညေန အကာလစီဝရံ နာမ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၁။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၀၃။)

အဝုတ္ထအဝုတ္ထဋ္ဌာန (န) [အဝုတ္ထ+အဝုတ္ထ+ဌာန] မနေဘူး–မနေဘူးသေး–သော – အရပ်။ ကေကသ္မိံ အာဝါသေ အဝုတ္ထအဝုတ္ထဋ္ဌာနေ ဝသန္တိယာမေဝ တယော တယော ဒိဝသေ ဝသိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။

အဝုဒ္ဓကမ္မ (တိ) [န + ဝုဒ္ဓ + ကမ္မ] မကြီးမားသော–သေးငယ်သော – အမှုကိစ္စရှိသော။ လဟုကာတိ တရုဏာ အဝုဒ္ဓကမ္မာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၂။

အဝုဒ္ဓိ (ထီ) [န+ဝုဒ္ဓိ] မကြီးပွါး–ဆုတ်ယုတ်–ခြင်း။ ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စာတိ ဝုဍ္ဎိယာ အဝုဒ္ဓိယာ စ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မယံ **အဝုဒ္ဓိ** ပန ပညာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ အနတ္ထ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈), အပါယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀)တို့လည်း ကြည့်။

အဝုပစ္ဆိန္န (တိ) [န + ဥပစ္ဆိန္န] မပြတ်သော၊ ဆက်စပ်သော။ တတ္ထ အဝုပစ္ဆိန္နဿ ဟောတု-ပစ္စယသင်္ခါတဿ ကာရဏဿ ယော အနုပစ္ဆေဒတ္တော အတ္ထိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၀။

အဝုပစ္ဆေဒ (ပု) [န+ဥပစ္ဆေဒ] မပြတ်စဲခြင်း၊ ဆက်စပ်ခြင်း။ ယတ္ထ အဝုပစ္ဆေဒေါ၊ တတ္ထ သန္တတိ(နေတ္တိ။၆၇)တိ ယတ္ထ ရူပါရူပပ္ပဝတ္တိယံ ယထာဝုတ္တော အဝုပစ္ဆေဒေါ၊ တတ္ထ သန္တတိဝေါဟာရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

အဝုပစ္ဆေဒတ္ထ (ပု) [အဝုပစ္ဆေဒ+အတ္ထ] မပြတ်စဲခြင်း–ဆက်စပ်ခြင်း–အနက်။ အဝုပစ္ဆေဒတ္ထော သန္တတိအတ္ထော။ နေတ္တိ။၆၇။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)

အဝုသိတ (တိ) [န+ဝုသိတ] မကျင့်သုံးအပ်–ကျင့်သုံးအပ်သည် မမည်–သော။ အဝုသိတံ တေန ဗြဟ္မစရိယံ။ သံ၊၂။၂၇၀။ အဝုသိတန္တိ အဝုဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။)

အဝုသိတတ္တ (န) [အဝုသိတ+တ္တ] ကျင့်သုံးအပ်ပြီး – သင်ကြား ဆည်းပူးအပ်ပြီး–မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဝုသိတဝန္တု-ကြည့်။

အဝုသိတဗြဟ္မစရိယ (တိ) [အဝုသိတ+ဗြဟ္မစရိယ]မကျင့်သုံးအပ်ဘူးသောမြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို မကျင့်သုံးဘူးသေးသော။ တတောယေဝ စ အဝုသိတဗြဟ္မစရိယဿ အပ္ပဝတ္တိမတ္တံ အနာပန္နော ပစ္စယုပ္ပါဒေါ ကာလဘေဒံ အနာမသိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၈။

အဝုသိတဝန္တု (တိ) [န+ဝုသိတဝန္တု] ကျင့်သုံးပြီးမဟုတ်–မကျင့်သုံးရသေး–သော၊ မသင်ကြား ရသေးသော၊သူ။ အဝုသိတဝါယေဝ ခေါ ပန ဘော အယံ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ ဝုသိတမာနီ ကိမညတြ အဝုသိတတ္တာတိ။ ဒီ၊၁။၈၅။ အယံ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ အာစရိယကုလေ အဝုသိတဝါ အသိက္ခိတော အပ္ပဿုတော သမာနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇-၈။

"အဝုသိတဝါ" တိ စ အသိက္ခိတဘာဝေါ-ယေဝ ဝေါဟာရဝသေန ဝုတ္တော ယထာ တံ စီဝရဒါနံ တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေသီတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၂။ ၂၅၁။ (–ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။)

အဝုသိတဝါဒ (ပု) [အဝုသိတ+ဝါဒ] ကျင့်သုံးပြီး – သင်ကြားပြီး – မဟုတ်ဟူသောစကား။ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ ဘဂဝတာ အဝုသိတ-ဝါဒေန ဝုစ္စမာနော။ ဒီ၊၁။၈၅။

အဝူပကဋ္ဌ (တိ) [န+ဝူပကဋ္ဌ] မကင်းဆိတ် – မကင်းကွာ – သော၊ မဖဲခွါသော။ ယေဟိ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ကာယေန စေဝ စိတ္တေန စ ကာ-မေဟိ အဝူပကဋ္ဌာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊၁။၃၀၇။ အဝူပကဋ္ဌာတိ အနပဂတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

အဝူပကာသနဝတ္ထု(န)[န+ဝူပကာသန+ဝတ္ထု] အရပ်တပါးသို့ ခေါ် ဆောင်မ သွား ခြင်းဟူ သော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ သဟဇီဝိနိယာ အဝူပကာသန-ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ၊၃၄၄။

အဝူပသန္တ (တိ) [န+ဝူပသန္တ] မငြိမ်း–မငြိမ်းအေး–မငြိမ်သက်–သော။ အဝူပသန္တံ၊ ဒုဝူပ-သန္တံ။ဝိ၊၅။ ၂၆၄။ ကာယဒုစ္စရိတေန စိတ္တံ အာ-ဝိလံ ဟောတိ....အဝူပသန္တံ။ မဟာနိ။၃၉၀။ အဝူပသန္တန္တိ အနိဗ္ဗုတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၅။ (–မ၊၁။၃၇၀။ သံ၊၃။၁၁။ အံ၊၁။၇၈။ ပဋိသံ။ ၁၀၃၊၁၂၂။ ထေရ။၃၃၉။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀၊၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃၊၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၊၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၅၊၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၅၁။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂၊၄၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၀၊၁၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂၊၁၅၇။)

အဝူပသန္တစိတ္တ (တိ) [အဝူပသန္တ+စိတ္တ] မငြိမ်းအေး – မငြိမ်သက် – သော စိတ် – စေအပ်သော စိတ် – ရှိသော၊သူ။ အဝူပသန္တစိတ္တာ အရညဝနပတ္ထာနိ ပန္တာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။၂၂။ အဝူပသန္တစိတ္တာတိ အနိဗ္ဗုတစိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဝူပသန္တ-စိတ္တဿာ(အံ၊၁။၃)တိ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿ-နာယ ဝါ အဝူပသမိတစိတ္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ (–မ၊၃။၃၄၀။ မဟာနိ။ ၂၉၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။)

အဝူပသန္တစိတ္တတာ (ထီ) [အဝူပသန္တစိတ္တ+တာ] မငြိမ်းအေး – မငြိမ်သက် – သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥဒ္ဓတ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆)ကြည့်။

အဝူပသန္တတာ (ထီ) [အဝူပသန္တ+တာ] မငြိမ်းအေးသည်၏ အဖြစ်။ တံ မဂ္ဂပရိဠာဟဿ အဝူပသန္တတာယ ဆာတဇ္ဈတ္တာယ ပိပါသာ-ဘိဘူတတာယ စ န ကေန္တမေဝ သုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။)

အဝူပသန္တပရိဠာဟ (တိ) [အဝူပသန္တ+ပရိဠာ-ဟ] မငြိမ်းအေးသော(ကိလေသာဟူသော) ပူပန်ခြင်းရှိသော။ ပဏ္ဍုကာတိ လောကာမိ-သနိဿိတကထာဗဟုလာ ဥဿန္နကိလေသာ အဝူပသန္တပရိဠာဟာ နပုံသကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။

အဝူပသန္တဘာဝ (ပု) [အဝူပသန္တ+ဘာဝ] မငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်။ ဥဒ္ဓစ္စ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆)ကြည့်။

အဝူပသန္တဝုတ္တိ (တိ) [အဝူပသန္တ+ဝုတ္တိ] မငြိမ်းအေးသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ကိလေသ-သန္တာပဘာဝတော စ အဝူပသန္တဝုတ္တီတိ ကုသလဝေဒနာယ သြဠာရိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၇။

အဝူပသန္တသဘာဝ (တိ) [အဝူပသန္တ+သဘာဝ] မငြိမ်သက်သော သဘောရှိသော။ သြဋ္ဌာရိကဥ္စ ကာယသင်္ခါရံ အဝူပသန္တသဘာဝံ သန္နိသီဒါပေန္တော "ပဿမ္ဘေန္တော"တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၄-၅။ (−ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၁။)

အဝူပသန္တာကာရ (ပု) [အဝူပသန္တ+အာကာရ] မငြိမ်းအေးခြင်း အခြင်းအရာ။ အဝူပသမော နာမ အဝူပသန္တာကာရော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇၁။ မ၊ဌ၊၁။၂၇၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄၁။ (−သံ၊ဌ၊၃။၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁၇။)

အဝူပသမ (ပု) [န+ဝူပသမ] မငြိမ်း−မငြိမ်းအေး−မငြိမ်သက်−ခြင်း၊ မငြိမ်သက်သော တရား။ ယံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓစ္စံ အဝူပသမော စေတသော ဝိက္ခေပေါ ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿ။ အဘိ၊၁။၁၀၃၊၂၃၃၊၂၄၅။ အဘိ၊ ဝိ။၂၆၅။ မဟာနိ။၁၆၉။ န ဝူပသမောတိ အဝူပသမော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ အဝူပသမောတိ န ဝူပသမော။ မဟာနိ၊ဌ။၂၇၂။(−သံ၊၃။၅၉၉။ အံ၊၁။၃။ သံ၊ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဌ၊၁။၂၆။ ဥဒါန၊ဌ။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၁၀၊ ၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆၇။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၈။) အဝူပသန္တာကာရ-လည်းကြည့်။

အဝူပသမကရ (တိ) [အဝူပသမ+ကရ+အ] မငြိမ်းအေး−မငြိမ်သက်−ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ယထာ ဟိ ဥဒ္ဓစ္စံ သတ္တဿ အဝူပသမကရံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၅။

အဝူပသမကရကိလေသဝိဂမန (န) [အဝူပသမကရ+ကိလေသ+ဝိဂမန] မငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြုတတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းခြင်း။ ဧဝ္ဗာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ အဝူပသမကရကိလေသဝိဂမနေန ဝူပသမိတစိတ္တဿ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၈၇။

အဝူပသမန (န) [န+ဝူပသမန] (က) မငြိမ်သက်ခြင်း။ (ခ) မငြိမ်းအေးခြင်း။ (က) ဣန္ဒြိယာနံ အဝူပသမနဥ္စ စိန္တေတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၅၄။ (ခ) သမ္မုခါဝိနယေနေဝ ဝူပသမော နတ္ထိ ပဋိညာယ, တထာရူပါယ ခန္တိယာ ဝါ ဝိနာ အဝူပသမနတော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၄၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၅။

အဝူပသမနလက္ခဏ (တိ) [အဝူပသမန+လက္ခဏ] မငြိမ်သက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဝူပသမနလက္ခဏဿ ဥဒ္ဓစ္စဿေဝ ယောဂေန အဝူပသန္တော ဘန္တမိဂပဋိဘာဂေါ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၆။

အဝူပသမန္တ (တိ) [န+ဝူပသမန္တ] မငြိမ်း−မပျောက်−သော၊ မပျောက်ကင်းသော။ ဝေနိပန္နဿ မာတုဂါမဿ ရောဂေ အဝူပသမန္တေ ဣဒ္ဓိဒ္ဓ ဘေသဇ္ဇံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၄၇၉။ (−ဝိမတိ၊၂။၂၇၂။)

အဝူပသမလက္ခဏ (တိ) [အဝူပသမ+လက္ခဏ] မငြိမ်သက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ တံ စေတသော အဝူပသမလက္ခဏံ ဝါတာဘိဃာတစလဇလံ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။၅၂။ (−ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဌ။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၂။)

အဝူပသမာနုတာပသဘာဝ (တိ) [အဝူပသမ+အနုတာပ+သဘာဝ] မငြိမ်သက်ခြင်း, အဖန်တလဲလဲ ပူပန်ခြင်း သဘောရှိသော။ သုခံ ဝူပသန္တသီတလသဘာဝတ္တာ အဝူပသမာနုတာပသဘာဝဿ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဋိပက္ခံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၅။

အဝူပသမာဝဟတာ (ထီ) [အဝူပသမ+အာဝဟ+တာ] မငြိမ်သက်ခြင်းကို ရွက်ဆောင်သည်၏ အဖြစ်။ ကုက္ကုစ္စမ္ပိ....စေတသော အဝူပသမာဝဟတာယ ဥဒ္ဓစ္စေန သမာနလက္ခဏမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၇။

အဝူပသမိတ (န) [န+ဝူပသမိတ] (၁) မငြိမ်းအေးစေခြင်း။ (တိ) (၂) မငြိမ်းအေးစေ

အပ်သော။ (၁) ပဋိပက္ခေန အဝူပသမိတော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၀၅။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဝူပသမိတစိတ္တ (တိ) [အဝူပသမိတ+စိတ္တ] မငြိမ်းအေးစေအပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဝူပသန္တစိတ္တ-ကြည့်။

အဝူပသမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝူပသမေတွာ] မငြိမ်သက်စေမူ၍။ တေ အဝူပသမေတွာ ဒါနံ ဒေန္တဿ....ဝိလုမ္ပိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။

အဝေကလ္လ (န) [န+ဝေကလ္လ(=ဝိကလ+ဏျ)] (၁) မချို့တဲ့-မချွတ်ယွင်း-သည်၏ အဖြစ်၊ မချို့တဲ့-မချွတ်ယွင်း-ခြင်း။ (တိ) (၂) ချို့တဲ့ သည်၏ အဖြစ် - ချို့တဲ့ခြင်း - မရှိသော။ (၁) စက္ခာဒီနဉ္စ ဝေကလ္လေ စက္ခု-ဝိညာဏာဒီနံ အဘာဝေါ အဝေကလ္လေ စ ဘာဝေါ ပစ္စက္ခသိဒ္ဓေါ လောကဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၅။) (တိ) (၂) သမ္ပန္နန္တိ ပရိပုဏ္ဏံ အဝေကလ္လံ။ ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၇။

အဝေကလ္လကာရိတာယောဂ (ပု) [အဝေကလ္လ+ကာရိတာ+ယောဂ] မချို့တဲ့-မချွတ်ယွင်း-အောင်ပြုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ သကလဿာပိ ပုညာဒိသမ္ဘာရဿ သမ္မာ-သမ္ဗောဓိ ဥဒ္ဒိဿ အနဝသေသသမ္ဘရဏံ အ-ဝေကလ္လကာရိတာယောဂေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉၇။

အဝေကလ္လခ(က္ခ)ဏ (ပု) [အဝေကလ္လ+ခဏ] ချို့တဲ့မှုမရှိသောသူ၏-ဖြစ်ရာခဏ- အခိုက်အတန့်ကာလ၊ မချို့တဲ့-ပြည့်ပြည့်စုံစုံ-ဖြစ်ရာ အခွင့်ကောင်း, အခါကောင်း။ ဆန္နံ အာယတနာနံ အဝေကလ္လခ (က္ခ) ဏော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၃။

အဝေကလ္လဋ္ဌ (ပု) [အဝေကလ္လ+အတ္ထ] မချို့တဲ့ သည်အဖြစ်ဟူသောအနက်။ သော သာဝေရ-ဏဖလနိပ္ဖါဒကဋ္ဌေန အဝေကလ္လဋ္ဌေန စ ပဋိစ္စောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၂။

အဝေကလ္လတာ (ထီ) [အဝေကလ္လ+တာ] ချို့တဲ့-ချွတ်ယွင်း - ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ချို့တဲ့မှုမရှိခြင်း။ ဣန္ဒြိယာနံ အဝေကလ္လတာ ဒုလ္လဘာ လောကသ္မိံ။ အံ၊၂။၃၇၄။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂။)

အဝေကလ္လတ္တ (န) [အဝေကလ္လ+တ္တ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ သတ္တဟိ ရတနေဟိ အဝေကလ္လတ္တံ (ဒဿေတိ)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၁။

အဝေကလ္လပရိပုဏ္ဏဘာဝ (ပု) [အဝေကလ္လ+ပရိပုဏ္ဏ+ဘာဝ] ချို့တဲ့မှု မရှိသူ, ပြည့်စုံသူ၏ အဖြစ်။ ဝေရူပေါ ပုဂ္ဂလော စိတ္တဿ သမ္ပဒံ အဝေကလ္လပရိပုဏ္ဏဘာဝံ လဘိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၀။

အဝေကလ္လဘာဝ (ပု) [အဝေကလ္လ + ဘာဝ] အဝေကလ္လတာ-နှင့် အနက်တူ။ အဟီနင်္ဂတာ-ကြည့်။

အဝေကလ္လဗုဒ္ဓိသမ္ပန္န (တိ) [အဝေကလ္လ+ဗုဒ္ဓိ+သမ္ပန္န] ချို့တဲ့မှုမရှိသော- မချွတ်ယွင်းသော -ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဗုဒ္ဓိသမ္ပ-န္နောတိ အဝေကလ္လဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၀၁။

အဝေက္ခတိ (ကြိ) [အဝ + ဣက္ခ + အ+တိ] ကြည့်ရှု၏၊ မြင်၏၊ မြင်နိုင်၏၊ စူးစမ်း၏၊ ဆင်ခြင်၏။ မိရော ဗာလေ အဝေက္ခတိ။ ဓမ္မ။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၄။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ အဝေက္ခတိ ပဿတိ....ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဋ္ဌိတော ဘူမိယံ ဌိတေ.... အကိစ္စေန အဝေက္ခတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။ ယံ န ဂိဇ္ဈော ယောဇနသတံ၊ ကုဏပါနိ အဝေက္ခတိ။ ဇာ၊၁။၄၁။ ဂိဇ္ဈော နာမ ယောဇနသတံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ ကုဏပါနိ အဝေက္ခတိ။ ပဿတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။

၃၁၁။ အဝေက္ခတိ ဇာတိဇရာဘိဘူတံ။ ဣတိ-ဝုတ်။၂၁၇။ ဇာတိဇရာဘိဘူတဥ္စနတံ သတ္တ-နိကာယံ အဝေက္ခတိ ဥပဓာရယတိ ဥပပရိ-က္ခတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ **အဝေက္ခတိ—**အံ၊၂။၄၇၂။ အဘိ၊က။၅၇။ ဇာ၊၁။၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၊၃၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ၊၁၄၀။ **အဝေက္ခထ—**ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။**အဝေက္ခသု—**ဝိ၊၃။၉။သုတ္တနိ။၄၄၀။ မဟာနိ။ ၃၄၆။ နေတ္တိ။၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၄၂။ **အဝေက္ခေယျ**—သံ၊၁။၁၁၇။ ဓမ္မ။၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ **အဝေက္ခိံ**— ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

အဝေက္ခန (န၊ထီ) [အဝ+ဣက္ခ+ယု] ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–အောက်မေ့–စဉ်းစား–ခြင်း။ မဂ္ဂါဒီနံ အတီတာနံ ပတိ ပတိ အဝေက္ခနံ အနုဿရဏံ ပစ္စဝေက္ခဏန္တိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၀၃။)

အဝေက္ခန္တ (တိ) [အဝ+ဣက္ခ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ **အဝေက္ခန္တီ**] ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–သော။ ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ။ အဘိ၊က။၅၆။ ဓမ္မ။၃၉။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ အပ၊၂။၁၄၁။ မဟာနိ။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၁၊၂၃၉။ ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တန္တိ ဧဝံ ခန္ဓ-လောကံ ပဿန္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ ဧဝ-မေတံ အဝေက္ခန္တီ။ ထေရီ။၃၀၀။ စူဠနိ။၁၉။ (–ထေရီ။၃၉၀။ဇာ၊၂။၂၆၀။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၀၃၊၄၂၀။သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၉။)

အဝေက္ခမာန (တိ) [အဝ+ဣက္ခ+အ+မာန] ဉာဏ်ဖြင့်–ကြည့်ရှု – ဆင်ခြင် – သော။ အရိယဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန ပဋိပတ္တိံ အဝေက္ခမာနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အဝေက္ခာ (ထိ) [အဝ + ဣက္ခ + အ] ဆင်ခြင်ခြင်း။ တဿာ ပန အဝေက္ခာယ ပဝတ္တိအာ-ကာရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၄၂။

အဝေက္ခိတ (တိ) [အဝ+ဣက္ခ+တ] ကြည့်ရှုအပ်သော၊ ဆင်ခြင်အပ်သော။ သမပညာ-သာယ လက္ခဏေဟိ သမ္မာ အဝေက္ခိတာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၀။)

အဝေက္ခိတာစာရ (တိ) [အဝေက္ခိတ+အာစာ-ရ] ကြည့်ရှု – စူစမ်းဆင်ခြင် – အပ်သော အကျင့်ရှိသော၊သူ။ အဝေက္ခိတာစာရော. သုသံဝုတိန္ဒြိယော။ ဝိ၊၃။၅၀၉။ အဝေက္ခိ-တာစာရောတိ အပေက္ခိတာစာရော အာ-လောကိတေ ဝိလောကိတေ သမ္ပဇာန-ကာရိတိအာဒိနာ နယေန ဥပပရိက္ခိတာ-စာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။

အဝေက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဣက္ခ+တဗ္ဗ] ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–အပ်သော။ ပတိ ပတိ ဒိဝ-သဿ တိက္ခတ္တုံ ဝါ ဉာဏစက္ခုနာ အဝေက္ခိ-တဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၃၅။)

အဝေက္ခိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အဝ + ဣက္ခ+တွာ] ကြည့်ရှု၍၊ ဆင်ခြင်၍၊ စဉ်းစား၍။ ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ခန္တိံ မနံ အဘိနီဟာ-ရံ ဗုဒ္ဓဘာဝဥ္စ အဝေက္ခိတွာ ပရဇ္ဈာသယဝ-သေန ကထိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၃။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၇၆။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၄၇။)

အဝေက္ခိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဣက္ခ+တွာ] ရှုဆင်ခြင်၍၊ ကြည့်ရှု– ဆင်ခြင်–စဉ်းစား–၍။ တဒါ ယမတ္တောတိ သယံ အဝေက္ခိယ။ ဇာ၊

၁။၁၇၈။ (– ဇာ၊၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၀။)

အဝေက္ခိယာန (ကြိ၊ ဝိ) [အဝ+ဣက္ခ+တွာန] ကြည့်ရှု – ဆင်ခြင် – သိ – ၍။ ဘုသံမှိ ကုဒ္ဓေါတိ အဝေက္ခိယာန။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အဝေက္ခိယာနာတိ အဝေက္ခိတွာ ဇာနိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

အဝေဂါယန္တ (တိ) [န + ဝေဂါယန္တ] လျင်မြန်သော အရှိန် အဟုန်ကို မပြုသော။ အတုရိတောတိ အဝေဂါယန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၆။

အဝေဂါယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝေဂါယိတွာ]လျင်မြန်သောအရှိန်အဟုန်ကို မပြုမူ၍၊ အဆောတလျင် မပြုမူ၍။ အတရမာန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃)ကြည့်။

အဝေစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ + ဣ + တွာ] သက်ရောက်၍၊ သက်ဝင်၍။ (က) သိ၍။ (ခ) ထိုးထွင်း၍။ (ဂ) ပညာဖြင့် သက်ရောက်၍။ (က) သုခုမာနိ အတ္ထာနိ အဝေစ္စ ဒက္ခိတိ။ ဒီ၊၃။၁၂၉။ အဝေစ္စ ဒက္ခိတီတိ ဉတွာ ပဿိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ (ခ) သဗ္ဗံ တုဝံ ဉာဏမဝေစ္စ ဓမ္မံ။ သုတ္တနိ။၃၃၅။ တံ အနဝသေသံ အဝေစ္စ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ (ဂ) ယော အရိယသစ္စာနိ အဝေစ္စ ပဿတိ (ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃)တိ ယော စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ပညာယ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (– ပေတ။၁၈၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။)

အဝေစ္စကရဏ (န) [အဝေစ္စ+ကရဏ] ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ပြုခြင်း၊ စဉ်းစဉ်းစားစား ပြုလုပ်ခြင်း။ အနုဝိစ္စကာရ ကြည့်။

အဝေစ္စပ (ပ္ပ) သာဒ (ပု) [အဝေစ္စ+ပသာဒ] ဂုဏ်တော်တို့၌ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ – ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိနားလည်၍ – ကြည်ညိုခြင်း၊ မလှုပ်ရှားပဲ ခိုင်မြဲစွာကြည်ညိုခြင်း။ ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စပ(ပ္ပ)သာဒေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊၂။၈၀၊၁၇၆။ မ၊၁။၄၅။ မ၊၃။၂၉၆။ သံ၊၃။၂၉၈။ အံ၊၁။၃၆၇။ အံ၊၂။၂၉၂။ အဘိ၊က။၈၇၊၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၉။ အဝေစ္စပ္ပသာဒေနာတိ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ ယထာဘူတတော ဉာတတ္တာ အစလေန အစ္စုတေန ပသာဒေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၇။ အဝေစ္စပ္ပသာဒေ (အံ၊၁။၂၂၃)တိ ဂုဏေ အဝေစ္စ ဇာနိတွာ ဥပ္ပန္နေ အစလပ္ပသာဒေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ အဝေစ္စ ရတနဿ ဂုဏေ ယာထာဝတော ဥတွာ ပသာဒေ၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉၊၃၀၇-၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၅-၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၅၊၂၆၁။)

အဝေစ္စပသာဒါဓိဂမ (ပု) [အဝေစ္စပသာဒ + အဓိဂမ] မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ သော ဧဝ စ အဝေစ္စပသာဒါဓိဂမေန ဒဋ္ဌဘတ္တိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၃။

အဝေစ္စပ္ပသန္န (တိ) [အဝေစ္စ+ပသန္န] ဂုဏ်တော်တို့ကို အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍–မလှုပ်မရှား–မတုန်မလှုပ်–စွဲစွဲမြဲမြဲ – ကြည်ညိုသော၊သူ။ ယေ ကေစိ ဘိက္ခဝေ မယိ အဝေစ္စပ္ပသန္နာ။ ပဋိသံ၊၁၆၁။ အဝေစ္စပ္ပသန္နာတိ အရိယမဂ္ဂဝသေန ဇာနိတွာ ဗုဇ္ဈိတွာ အစလပ္ပသာဒေန ပသန္နာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အဝေစ္စပ္ပသန္နာန-(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆)န္တိ ရတနတ္တယဂုဏေ ယာထာဝတော ဥတွာ ပသန္နာနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀၊၃၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၃။)

အဝေစ္စပ္ပသာဒယောဂ (ပု) [အဝေစ္စပ္ပသာဒ+ယောဂ] ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိနားလည်၍–မလှုပ်မရှား–မတုန်မလှုပ်– ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ–ကြည်ညိုခြင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဘဂဝတော ဒေသနံ အနုသိဋ္ဌံ အဝေစ္စပ္ပသာဒယောဂေန သက္ကစ္စံ သုဏန္တီတိ သာဝကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

အဝေစ္စပ္ပသာဒသမန္နာဂတ (တိ) [အဝေစ္စပ္ပသာဒ+သမန္နာဂတ] ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိနားလည်၍– မတုန်မလှုပ် – ခိုင်မြဲစွာ–ကြည်ညိုခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဣဒါနိ ကိလေသပ္ပဟာနံ အဝေစ္စပ္ပသာဒသမန္နာဂတံ စ ပစ္စဝေက္ခတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၇။)

အဝေစ္ဆေဒ (ပု) [န + ဝိစ္ဆေဒ] မပြတ်ခြင်း၊ မကင်းပြတ်ခြင်း။ ယော အဝေစ္ဆေဒေါ အသမုဋ္ဌိတနဋ္ဌေန။ ပေဋကော။၂၄၂။

အဝေတိ (ကြိ) [အဝ+ဣ+အ+တိ] သိ၏။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယောဝေဒီ (ယော'ဝေတိ)။ သံ၊ ၁။၁၇၇။ အံ၊၁။၁၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၆၂။ သုတ္တနိ။၃၇၈။ ယောဝေဒီတိ ယော အဝေဒိ အညာသိ ဝိဒိတံ ပါကဋမကာသိ၊ ယောဝေတီတိပိ ပါဌော၊ ယော အဝေတိ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ယောဝေတီတိ ယော အဝေတိ အဝဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၀။)

အဝေဒနက (တိ) [အဝေဒန+က] ဝေဒနာမရှိသော၊သူ။ အသညသတ္တာ ဒေဝါ အဟေတုကာ အနာဟာရာ အဖဿကာ အဝေဒနကာ ....ပါတုဘဝန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၄။ (–အဘိ၊က။ ၃၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၄။)

အဝေဒနာ (တိ) [န+ဝေဒနာ] (၁) ဝေဒနာမဟုတ်သောတရား။ (တိ)(၂) ဝေဒနာမရှိသော။ (၁) အဝေဒနံ ဝေါဟရန္တဿ အဝေဒနာ ဟောတိ။ အဘိ၊က။၁၇၂။ (တိ) (၂) အဝေဒနော အသညီ....တထာဂတော-တိ သမနုပဿသိ။ သံ၊၂။၉၁။ သဝေဒနာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ နော အဝေဒနာ။ အံ၊၁။ဂ၁။ (–အဘိ၊ က။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဝဇိရ။၁၀ဂ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂ဂ၊၁၉၀။)

အဝေဒနာဋ္ဌ (တိ) [န+ဝေဒနာဋ္ဌ] ဒုက္ခဝေဒနာသည် မနှိပ်စက်အပ်သော၊ ဒုက္ခခံနေရသည် မဟုတ်သော၊သူ။ သော စေ ပုန အဝေဒနာ-ဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၁၅၅။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၇၉။)

အဝေဒနီယ (တိ) [န+ဝေဒနီယ] အကျိုးခံစားခြင်းငှါမပေးနိုင်သော၊ အကျိုးပေးနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိ မရှိသော၊ ကံ (အဟောသိကံ-စသည်)။ ယံ ပနိဒံ ကမ္မံ အဝေဒနီယံ။ မ၊၃။၇။ အဝေဒနီယန္တိ အဝိပါကံ ကမ္မံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အဝေဒနီယန္တိ ဝိပါကဝေဒနာယ အဒါယကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ အဝိပါကံ ကမ္မန္တိ ပစ္စယဝေကလ္လေန ဝိပစ္စိတုံ အသမတ္ထံ အ-ဟောသိကမ္မာဒိဘေဒံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၁၄။ (–အံ၊၃။၁ဂ၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂ဂ၆။)

အဝေဒယန္တ (တိ) [န + ဝေဒယန္တ] မခံစားသော၊သူ။ အဝေဒယန္တဿာပိ သောဝနစိတ္တာ-ဝသေန အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝဇိရ။ ၁၁၆။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဝဇိရ။၁၁၆။)

အဝေဒယိတ (တိ) [န+ဝေဒယိတ] ဝေဒနာမှ ကင်းသော။

အဝေဒယိတသုခ (န) [အဝေဒယိတ + သုခ] ဝေဒနာမှ ကင်းသော – သင်္ခါရဒုက္ခမှ ကင်းသော–သုခ (နိရောဓသမာပတ် ချမ်းသာ)။

ဝေဒယိတာသုခတော အဝေဒယိတသုခံ သန္တ-
တရံ ပဏီတတရံ ဟောတိ။ မငွ၊၂။၁၄၅။
အဝေဒယိတသုခန္တိ နိဗ္ဗာနသုခံ ဝိယ ဝေဒ-
နာရဟိတံ သုခံ။ မၜို၊၂။၁၀၈။ (–မငွ၊၃။
၈၁။ သံငွ၊၃။၁၂၀။ အံငွ၊၃။၂၇၇။ မၜို၊
၃။၅၁။)

အဝေဒယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝေဒယိတွာ] မခံ
စားမူ၍။ န တေသံ ကမ္မာနံ ဝိနာသ မတ္ထိ၊
အဝေဒယိတွာ ဠမ ဗျန္တိဘာဝေါ။ ပေတ။
၁၉၁။

အဝေဒိ (ကြိ) ဝိဒတိ-ကြည့်။ အဝေတိ-လည်း
ကြည့်။

အဝေဒိယန္တ (တိ) [န + ဝေဒိယန္တ] မခံစား
သော၊သူ။ ဝေမိဓာပိ ပိတ္တဝါတာဒိနာ ဥပဟ-
တကာယပ္ပသာဒတ္တာ အဝေဒိယန္တဿပိ သေ-
ဝနစိတ္တဝသေန အာပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။

အဝေခမ္မ (တိ) [န+ဝေခ+ခမ္မ] (လောကခံ
တရား ရှစ်ပါးတို့ကြောင့်) တုန်လှုပ်ခြင်း သ
ဘော မရှိသော။ ဗဟုဿုတော ဟောတိ
အဝေခခမ္မော။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ အဝေခခ-
မ္မောတိ အဋ္ဌဟိ အကမ္ပနိယသဘာဝေါ။
သုတ္တနိ၊ငွ၊၂။၆၄။

အဝေခန္တ (တိ) [န+ဝေခန္တ] မတုန်လှုပ်သော။
ဌံသမကာသဝါဘာတပသမ္ဘဿဟိ ဖုဋ္ဌော
စေပိ တိရစ္ဆာနုပပတ္တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ အဝေ-
ခန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဝိဇဟတိယေဝ။ အံၜို၊
၃။၁၂၉။

အဝေဓမာန (တိ) [န+ဝေဓမာန] မတုန်လှုပ်
သော။ နိဒ္ဒာပသံသာသု အဝေဓမာနံ။
သုတ္တနိ။၃၁၀။ (–သုတ္တနိ၊ငွ၊၁။၂၅၁။)

အဝေဓိ (တိ) [န+ဝေဓိ] မတုန်လှုပ်သော။
သော အဆမ္ဘီ အကမ္ပီ အဒဝေဓိ အပရိတဿီ။
မ၊၂။၃၃၉။

အဝေဓေန္တ (တိ) [န+ဝေဓေန္တ] မတုန်လှုပ်
သော။ အဝေဓေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဝိဇဟတိ-
ယေဝ။ မငွ၊၁။၈၁။

အဝေပုလ္လဂတ (တိ) [န + ဝေပုလ္လ + ဂတ]
ပြန့်ပြောခြင်းသို့ မရောက်သော။ အနုဿဒ-
ဂတ-ကြည့်။

အဝေဘင်္ဂိက (တိ) [န+ဝေဘင်္ဂိက] အပြီး
အပြတ် မဝေဘန်–အပြီးအပိုင် မပေးစွန့်–
အပ်–ကောင်း–သော ပစ္စည်းဥစ္စာ။ ပရိက္ခ-
တံ အာဂတာနာဂတဿ စာတုဒ္ဒိသဿ
သံဃဿ အဝိဿဇ္ဇိကံ အဝေဘင်္ဂိကန္တိ။ ဝိ၊
၃။၄၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၀။ အဝိဿဇ္ဇိကံ
အဝေဘင်္ဂိကန္တိ အာဂတာနာဂတဿ စာ-
တုဒ္ဒိသဿ သံဃဿေဝ သန္တကံ ဟုတွာ
ကဿစိ အဝိဿဇ္ဇိကံ အဝေဘင်္ဂိကံ ဘဝိတုံ
အနုစ္ဆာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁။

အဝေဘင်္ဂိယ (တိ) [န + ဝေဘင်္ဂိယ] အဝေ-
ဘင်္ဂိက-နှင့် အနက်တူ။ ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ
အဝေဘင်္ဂိယာနိ။ ဝိ၊၄။၃၂၁၊၃၂၄။ ဝိ၊၅။
၂၃၀။ တသ္မာ မူလစ္ဆေဇ္ဇဝသေန အ-
ဝိဿဇ္ဇိယံ အဝေဘင်္ဂိယဥ္စ၊ ပရိဝတ္တနဝသေန
ပန ဝိဿဇ္ဇန္တဿ ပရိဘုဥ္ဇန္တဿ စ အနာ-
ပတ္တိ။ ဝိ၊ငွ၊၄။၇၇။ (–ဝိ၊ငွ၊၂။၇၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဝိမတိ၊၁။
၂၄၁။)

အဝေဘင်္ဂိယဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အဝေဘင်္ဂိယ +
ဝိနိစ္ဆယ] မဝေဘန်အပ်သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ
အဆုံးအဖြတ်။ မာတိကာဋ္ဌကထာယံ ပန
အဝေဘင်္ဂိယဝိနိစ္ဆယေ....ဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊
၂။၁၄၂။

အဝေမတိက (တိ) [န + ဝေမတိက] ယုံမှား
ခြင်း–သံသယ–မရှိသော၊သူ။ သဒ္ဓဟန္တေ-
နာတိ တဿ ဝစနေန၊ အဝေမတိကေနာတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၄။

အဝေရ (တိ) [န+ဝေရ] (က) ရန်–ဒေါသ–အာဃာတ – ခိုက်ရန်ပွါးခြင်း – မရှိသော၊ သူ။ (ခ) ရန် – ဒေါသ – အာဃာတ–ရန်တုံ့ မူခြင်း– ခိုက်ရန်ပွါးခြင်း–မှ ကင်း–မရှိ–သော၊စိတ်(မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်)။ (ဂ) ပါဏာတိပါတ-စသော ငါးပါးသော အကုသိုလ်ရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန်မှ ကင်းသော၊ စိတ် (ဗုဒ္ဓါနုဿတိ-စိတ်)။ (က) ဗျာပါဒဿ အ-ဘာဝတော ကေနစိ သဒ္ဓိံ ဝေရစိတ္တေန အဝေရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၆၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂၊၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၂၊၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ဂဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄ဂ၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁ဂ၊၄၀။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၅၉။) (ခ) ယတော ခေါ ကဿပ ဘိက္ခု အဝေရံ အဗျာပဇ္ဈံ မေတ္တစိတ္တံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၅၉။ အဝေရန္တိ ဒေါသဝေရဝိရဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၄။ အဝေရေန ဟိ တာတ ဒီဃာဝု ဝေရာ သမ္မန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၉၀၊၄၉၂။ အဝေရေန စ သမ္မန္တိ (မ၊၃။၁၉၂။ ဓမ္မ။၁၄။ ဇာ၊၁။ ၁၃၃)တိ အဝေရေန ခန္တိမေတ္တောဒကေန.... ဝေရာနိ သမ္မန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၅၁။ (–ဒီ၊၁။၂၃၄။ ဒီ၊၂။၁၅၂။ ဒီ၊၃။၄၁၊ ၆၅၊၁ဂ၇။ မ၊၂။၃၅ဂ။ သံ၊၂။၄ဂ၆။ အံ၊၁။ ၁ဂ၄၊၄၄၄-၅။ အဘိ၊ဝိ။၂ဂ၄-၅။ အဘိ၊က။ ၂၅၅။ ပဋိသံ။၂၃၅။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ မဟာနိ။၃၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၁-၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။) (ဂ) သ ခေါ သော အာဝုသော အရိယသာဝကော ....အပ္ပမာဏေန အဝေရေန အဗျာပဇ္ဈေန။ အံ၊၂။၂၇၉။ အဝေရေနာတိ အကုသလ-ဝေရပုဂ္ဂလဝေရရဟိတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အဝေရစိတ္တ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝေရစိတ္တ (တိ) [န+ဝေရ+စိတ္တ] ရန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ် မရှိသော၊ ပါဏာတိပါတ-စသော ငါးပါးသော အကုသိုလ်ရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ် မရှိသော၊သူ။ အဝေရစိတ္တော ဘော ဂေါတမ။ ဒီ၊၁။၂၃၂။ ဗျာပါဒဿ အဘာဝတော ကေနစိ သဒ္ဓိံ ဝေရစိတ္တေန အဝေရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ ဝေ အဝေရ-စိတ္တော (အံ၊၁။၁၉၃)တိ ဝေ အကုသလ-ဝေရဿ စ ပုဂ္ဂလဝေရိနော စ နတ္ထိတာယ အဝေရစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၂။ (အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၆-လည်း ကြည့်။)

အဝေရတာ (ထီ) [အဝေရ + တာ] ရန်သူ–မရှိ–ကင်း–သည်၏ အဖြစ်။ ယေ အဝေရတံ ဂစ္ဆန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၉။ အဝေရတန္တိ အသ-ပတ္တတံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၇။

အဝေရမုခ (န) [အဝေရ + မုခ] အဝေရမုခ-မည်သောသူ ?။ “ကတကိစ္စော ပီတိဇ-ဟာသစေတော အဝေရမုခေနာဘတကုဏ္ဍ-လေနာ”တိ အာဒိသု ဝိယ။ ဝဇိရ။၂၁။

အဝေရဝသိက (တိ) [အဝေရ + ဝသ+ဣက] ရန်–ဒေါသ–အာဃာတ – ခိုက်ရန်ပွါးခြင်း –၏ အလိုသို့ မလိုက်သော၊သူ။ အဝေရဝသိ-ကေန ဘဝိတဗ္ဗံ အနုသူရှတ္တေန။ ဝိ၊၅။၂ဂဂ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၀။

အဝေရိသဘာဂ (တိ) [အဝေရိ+သဘာဂ] ရန်သူ မဟုတ်–သည်အဖြစ်ဖြင့်–သဖြင့်– သဘောတူပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သော၊ သူ။ တသ္မာ အဝေ-ရိသဘာဂဿ သန္တိကေ အာရောစေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၉။ အဝေရိဘာဝေန သဘာဂေါ အဝေရိသဘာ-ဂေါ။ ဝဇိရ။၅၁၂။ အဝေရိသဘာဂဿာတိ

အဝေရီ ဟုတွာ သဘာဂဿ။ ပါစိတ်၊ယော၊ ၂။၁၇။

အဝေရီ (တိ) [န+ဝေရီ] ရန်မရှိ–ရန်ကင်း–သော၊သူ။ ဝိဟရေမု အဝေရိနော (ဒီ၊၂။ ၂၂၀)တိ အဟော ဝတ ကေနစိ သဒ္ဓိံ အဝေရိနော ဝိဟရေယျာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဝေရိနေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အဝေရိနော။ ဓမ္မ။၄၂။ (–ဓမ္မ။၅၀။ ပဋ္ဌိသံ။၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆၊၂၄၂။)

အဝေလာ (ထီ) [န+ဝေလာ] အခါမဲ့၊ အချိန်မကျ–မသင့်–မပြုလုပ်သင့်–သော အခါ။ ကောသိ တွံ အဝေလာယ အာဂတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ ယဿ ဟိ အဝေလာယံ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။ အဝေလာယန္တိ သဇ္ဈာဝေလာဒိအယုတ္တဝေလာယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၊၁၄၂၊၁၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂၊၂၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။ ၃၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၁၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၅၊၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။)

အဝေဝစန (တိ) [န + ဝေဝစန] ပရိယာယ်–ဝေဝုစ်–မရှိသော။ အပရိယောသိတေ ပဒေ ဝဏ္ဏော အက္ခရံ ပရိယာယဝသေန အက္ခရဏတော အဝေဝစနတော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၂၀-၉။

အဝေဝစနတ္တ (န) [အဝေဝစန+တ္တ] ပရိယာယ်–ဝေဝုစ်–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဝေ ဝဏ္ဏော အဝေဝစနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ၃၄။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၄၆။)

အဝေဒိတ (တိ) [န+ဝိ+အဝဒိတ] အဝိဝဒိတ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဝေသာရဇ္ဇပတ္တ (တိ) [န+ဝေသာရဇ္ဇ+ပတ္တ] မကြောက် မရွံ့–ရဲဝံ့–ခြင်းသို့မရောက်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အဝေသာရဇ္ဇပတ္တတာ (ထီ) [အဝေသာရဇ္ဇပတ္တ+တာ] မကြောက်မရွံ့–ရဲဝံ့–ခြင်းသို့ မရောက် သူ၏ အဖြစ်။ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ သမ္ဗုဒ္ဓေ ဌတွာ .... အဝေသာရဇ္ဇပတ္တတာယ အနနုယောဂက္ခမတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။

အဝေဟာသကုဋိ (ထီ) [န+ဝေဟာသကုဋိ] ဝေဟာသကုဋိ(–အထက်ဆင့်တွင် ပျဉ်မခင်းရသေးသဖြင့် ဟာလာ ဟင်းလင်း ဖြစ်သော ကျောင်း) မဟုတ်သော သစ်ရွက်ကျောင်း-(စသည်)။ အနာပတ္တိ အဝေဟာသကုဋိယာ။ ဝိ၊၂။၆၇။ အဝေဟာသကုဋိယာတိ ဘူမိယံ ကတပဏ္ဏသာလာဒီသု အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀။ (–ကင်္ခါ။၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၆၉။) ဝေဟာသကုဋိ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အဝေါကိဏ္ဏ (တိ) [န+ဝေါကိဏ္ဏ] မရောပြွမ်း–မရောနှော–သော။ အဝေါကိဏ္ဏံ ဟိဓာသိတံ၊ ယံ ပဗ္ဗဇံ ဉာသိပဗ္ဗဇံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ အဝေါကိဏ္ဏန္တိ အဝေါဟိ အသမ္မိဿန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၁၊၄၅၆။)

အဝေါကိဏ္ဏတာ (ထီ) [အဝေါကိဏ္ဏ+တာ] မရောပြွမ်း – မရောနှော–သည်၏ အဖြစ်။ အဗျာမိဿတာ (သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂) ကြည့်။

အဝေါကိဏ္ဏဘဝင်ပ္ပဝတ္တိလက္ခဏ (တိ) [အဝေါကိဏ္ဏ+ဘဝင်+ပဝတ္တိ+လက္ခဏ] မရောနှောသောဘဝင်စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဒုတိယေ သုပနာ .... ကိရိယာမယစိတ္တေဟိ အဝေါကိဏ္ဏဘဝင်ပ္ပဝတ္တိလက္ခဏာ စ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၆၀။

အဝေါက္ကမန္တ(တိ)[န+ဝေါက္ကမန္တ](က)မကျော်လွန် – မရှောင်လွဲ– မလွဲဖယ်–သော၊သူ။ (ခ) မကျော်လွန်–မလွန်ကျူး–သော၊သူ။ (က) သစ္စာ အဝေါက္ကမံ မုနီတိ သစ္စဝါစာယ အဝေါက္ကမန္တော။ မဟာနိ။၃၃၉။ (–အဘိ၊ ၄၊၂။၁၂၃။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၃။ မဟာနိ၊၄။၃ဂ၄။ မူလဋီ၊၂။ဂ၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂ဂ၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၄၁။) (ခ) သော ဝိနယံ အဝိဇဟန္တော အဝေါက္ကမန္တော။ဝိ၊၄၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၃။ အံဋီ၊၃။၁၉ဂ။ အဝေါက္ကမန္တောတိ အနတိက္ကမန္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၄ဂ။

အဝေါက္ကမိတတ္တ (န) [န+ဝေါက္ကမိတ+တ္တ] မကျော်လွန် – မခုန်ကျော် – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တန္တိက္ကမသ္သ အဝေါက္ကမိတတ္တာပိ။ ဝဇိရ။၂၀။

အဝေါက္ကမိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝေါက္ကမိတ္ဗာ] မကျော်လွန်–မခုန်ကျော်–မှု၍။ တန္တိက္ကမံ ကဋ္ဌိ အဝေါက္ကမိတ္ဗာ (ဝိ၊၄၊၁။၃)တိ ကဋ္ဌိ ပါဠိက္ကမံ အနတိက္ကမိတွာ၊ အနုက္ကမေနေဝ ပါဠိံ ဝဏ္ဏယိဿာမာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။ ဂ။ (–ဝဇိရ။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄။)

အဝေါက္ကမေန္တ (တိ) [န+ဝေါက္ကမေန္တ] မကျော်လွန် – မရှောင်လွဲ – မလွဲဖယ် – သော။ အဝေါက္ကမေန္တော (အဝေါက္ကမန္တော၊ သီ၊ သျာ) သမယံ သကဋ္ဌိ၊ မဟာနိ၊၄။၂။

အဝေါက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဝေါက္ကမ္မ] မကျော်လွန်–မရှောင်လွဲ–မလွဲဖယ်–မှု၍။ သစ္စာ အဝေါက္ကမ္မ မုနိ၊ ထလေ တိဋ္ဌတိ ဗြာဟ္မဏော။ သုတ္တနိ။၄၂၅။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တာ တိဝိဓာပိ သစ္စာ အဝေါက္ကမ္မ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂ဂ၃။ (–သုတ္တနိ၊ ၄၊၁။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃ဂ။ ဒီဋီ၊၁။၃၁၆။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂ဂဂ။)

အဝေါက္ကမ္မစာရီ (တိ) [အဝေါက္ကမ္မ+စရ+ဏီ] မကျော်လွန်မှု၍ – အစဉ်အတိုင်း – လှည့်လည်–သွားလာ–သော၊အိမ်စဉ်–မပြတ်–အတိုင်း–လှည့်လည်ဆွမ်းခံသော၊သူ။ သပဒါနစာရီတိ အဝေါက္ကမ္မစာရီ အနုပုဗ္ဗစာရီ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၀၆။ အပ၊၄၊၁။၂၁၃။ စူဠနိ၊ ၄။၁၃၂။

အဝေါက္ခဇာတက — ဥဒါန၊၄။၄ဂ-၌ ရှိသော ပါဌ်ကား အဓောက္ခဇာတက-မှ ပျက်လာသော ပါဌ် ဖြစ်ဟန် တူသည်။ အဓောက္ခဇာတက, ဓောက္ခဇာတက-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဝေါစ (ကြိ) ဝစတိ (ဝိ၊၁။၁၊ဂ။ ဒီ၊၁။၄၃၊ ၁၁၅။ မ၊၁။၁၇၊၁၉၅၊၂၃၂။ သံ၊၂။၃ဂ၇။ အံ၊၁။၁၆၄။ ဥဒါန။၁ဂ၀။ ဝိမာန။၄၉၊၇၀၊ ၇ဂ။ ထေရ။၃၃၄။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ ဝိ၊၄၊၁။ ၁၀၊၁၄၉။ ဒီ၊၄၊၁။၁၁၉၊၂၅၉။ မ၊၄၊၁။ ၁၀၂။ မ၊၄၊၂။၃၂၊၁၀၀။ သံ၊၄၊၃။ဂ၃။ အံ၊ ၄၊၁။၁၄။ အံ၊၄၊၂။၃၃။ ဥဒါန၊၄။၃၆၃။ ဝိမာန၊၄။ ၁၃ဂ၊၁၉ဂ၊၂၂၂။ ထေရ၊၄၊၂။ ၃၂၉။ ဇာ၊၄၊၆။၂၉၇) ကြည့်။

အဝေါစံ (ကြိ) ဝစတိ (ဝိ၊၃။၅၂-၃) ကြည့်။

အဝေါစုံ (ကြိ) ဝစတိ (ဒီ၊၁။၉၀၊၁၁၅။ မ၊၁။ ၃၅၄။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဒီ၊၄၊၁။၂၃၇၊၂၅ဂ။ မ၊၄၊၂။၂၂၉။ ဇာ၊၄၊၇။၂၉၄) ကြည့်။

အဝေါဒါတ (တိ) [န+ဝေါဒါတ] မဖြူစင်သော၊ မစင်ကြယ်သော။ အဝီဒါတ-ကြည့်။

အဝေါဒါတဓမ္မ (ပု) [အဝေါဒါတ+ဓမ္မ] မဖြူစင်သောတရား။....အပရိသုဒ္ဓိဓမ္မော အဝေါဒါတ-ဓမ္မောတိ ဇေ ဝဒန္တော။ မဟာနိ။၂၃၅။

အဝေါဒါတမဂ္ဂ (ပု) [အဝေါဒါတ+မဂ္ဂ] မဖြူစင်–မစင်ကြယ်–သောခရီးလမ်း။ အပရိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ အဝေါဒါတမဂ္ဂံ အပရိဝေါဒါတမဂ္ဂံ အတိက္ကမိတ္ဗာ။ မဟာနိ။၂၅၂။

အဝေါပုပ္ဖိယတ္ထေရ (ပု) [အဝပုပ္ဖိယ (=အဝ+ပုပ္ဖ+ဣယ။အဝ-မှ အ-ကို ဩ-ပြု။)+ထေရ]

အဝေါပုပ္ဖိယမည်သော ထေရ်၊ (ရှေးဘဝက သိဒ္ဓိမြတ်စွာဘုရားအားပန်းတို့ဖြင့်ကြဲမြှောက် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသောကြောင့် ယခုဘဝ၌ ထိုမထေရ်ကို အဝေါပုပ္ဖိယထေရ်ဟု ခေါ်သည်။) တသ္မိံ အာကာသေ ပုပ္ဖါနံ အဝကိရိတတ္တာ အဝေါပုပ္ဖိယတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၈။

အဝေါမိဿ (တိ) [နု+ဝေါမိဿ] မရောနှောသော။ ခတ္တိယာဒိဇာတိအန္တရေဟိ အဝေါမိဿာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၈။ မ၊ဋီ၊ ၂။၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄၊ ၂၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈၊ ၂၉၅။ မူလဋီ၊၁။၁၃၆။ အနုဋီ၊၃။ ၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၀၊ ၂၉၅။)

အဝေါမိဿကတာ (ထီ) [အဝေါမိဿက+တာ] မရောနှောသည်၏အဖြစ်။ ကေဝလီတိ ဇေတ္တ ကေဝလံဝုစ္စတိ ကေနစိ အဝေါမိဿကတာယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။)

အဝေါမိဿကပဒ (နု) [အဝေါမိဿက+ပဒ] မရောနှောသောပုဒ်။ အသမ္ဘိန္နပဒ္ဒန္တိ အဝေါမိဿကပဒံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၀။

အဝေါရောပနကသာသန (နု) [နု+ဝေါရောပနက+သာသန]မချ–မပယ်ရှား–ကြောင်းဖြစ်သောသာသနာတော်။ ကုန္ထကိပိလ္လိကမ္ပိ နာမ ဇီဝိတာ အဝေါရောပနကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္ဝာ ပါဏာတိပါတမတ္တတောပိ ဩရမိတုံ န သက္ကောမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈။

အဝေါသာနပ္ပတ္တ (နု) [နု+ဝေါသာန+အာပန္န] ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း၊ ဆုတ်နစ်မသွားခြင်း။ စိရကာလာဒိယောဂေါ စ အန္တရာ အဝေါသာနပ္ပတ္တနေနာတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၈။ ပမာဒံ အနုယုဥ္ဇန္တော ဟိ တစေ ပလုဇ္ဇမာနေပိ တံ နိမိတ္တံ အဝေါသာနပ္ပတ္တံ တဿ ဝီရိယဿ ဇေကံ အင်္ဂံ ဇေကံ ကာရဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၃။

အဝေါသာနပ္ပတ္တိ (ထီ) [နု+ဝေါသာန+အာပတ္တိ] ပြီးဆုံး–ဆုတ်နစ်–ခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း၊ ဇွဲ–လုံ့လ–ဝီရိယ–မလျော့ခြင်း။ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏေ သက္ကစ္စာဘာဝေန အန္တရန္တရာ အဝေါသာနပ္ပတ္တိတော မရဏေနပိ အနုပစ္ဆေဒေါ ဝေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၄။

အဝေါသိတတ္တ (နု) [နု+ဝေါသိတတ္တ] ပြီးဆုံးစေအပ်သည်၏ အဖြစ် မရှိသော။ အနဝေါသိတတ္တ·ကြည့်။

အဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [နု+ဝေါဿဂ္ဂ] မစွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ပြေးဝင်ခွင့်မပေးခြင်း။ အပ္ပမာဒေါတိ သာတစ္စကိရိယာ ပဥ္စသု ကာမဂုဏေသု စိတ္တဿ အဝေါဿဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဝေါဿဂ္ဂေါတိ စိတ္တဿ ကာမဂုဏေသု အဝေါဿဇ္ဇနံ ပက္ခန္ဒိတုံ အပ္ပဒါနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၈။

အဝေါဿဇ္ဇန (နု) [နု+ဝေါဿဇ္ဇန] မစွန့်လွှတ်ခြင်း။ တထာ ပရပါဒံ ဝီတိသာရေတွာ ဘူမိယံ နိက္ခိပနတ္ထံ အဝေါဿဇ္ဇနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၇။ အဝေါဿဂ္ဂ·လည်း ကြည့်။

အဝေါဟာရကုသလ (တိ) [နု + ဝေါဟာရ + ကုသလ] အခေါ်အဝေါ် – အပြောအဆို – အသုံးအနှုန်း – ၌ – မကျွမ်းကျင် – မလိမ္မာ – သော၊သူ။ အဝေါဟာရကုသလာ ဣမေ ဂါမိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။

အဝေါဟာရဒေသနာ (ထီ) [နု+ဝေါဟာရ+ဒေသနာ] ဝေါဟာရဒေသနာ – သုတ္တန်ဒေသနာ – မဟုတ်သော ဒေသနာ၊ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်။ အဝေါဟာရဒေသနတော ဓမ္မာနမေဝ ဒေသေတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၅၉။

အဝှယ (ပု) [အာ+ဝှေ+အ။ အဟွာယတေတိ အာဝှယော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၄။] နာမည် (ခေါ်ဝေါ်ဖို့ရာ အမည်)။ ဇမ္ဗုသိရိဝှယေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄)တိ ဇမ္ဗုသဒ္ဒိသော သိရိမန္တော အဝှ-

ယော နာမံ ယဿ ဒီပဿ၊ တသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၀။ သုတ္တနိ။၃၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။)

အဝှ(ဝှါ)ယတိ (ကြိ) [အာ+ ဝှေ + အ+တိ] (က) ခေါ်ဝေါ်၏၊ ပြောဆို၏၊ “လာပါ”ဟု ခေါ်၏၊ ဖိတ်ခေါ်၏၊ ခေါ်ဆောင်၏။ (ခ) ခေါ်ဝေါ် – ဖိတ်ခေါ် – သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ (က) ဉာတိ မဝှယန္တိ(ဇာ၊၂။၂၈၁)တိ ဉာတိ မံ အဝှယန္တိ ပက္ကောသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၃။ အဝှါယန္တိ ဝရာဝရ(ဇာ၊၂။၂၈၉)န္တိ ဝရတော ဝရံ နစ္စဥ္စ ဂီတဥ္စ ကရောန္တိယော ပက္ကောသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၂။ ဒူရံ ဂတံ ယေန စ အဝှယန္တိ။ ဇာ၊၁။၅၇။ အာဝှယန္တိ ကထေန္တိ မန္တေန္တိ၊ ဥဒါဟရန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ တံ ကိရ “သိရိကဏ္ဏော”တိပိ အဝှယန္တိ အာမန္တေန္တိ၊ အာလပန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ တေ တွံ ဒလိဒ္ဒေါ ကထံ မဝှါယေသိ။ ဇာ၊၂။၂၈၁။ တေ ရာဇာနော ဧဝံ ဗဟုမာနေ တွံ ဒလိဒ္ဒေါ သမာနော ကထံ ဇုတေန အဝှယသီတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၃။ ဣန္ဒ'မဝှယာမ သော မ'မဝှယာမ၊ ဝရုဏ'မဝှယာမ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဣန္ဒ'မဝှါယာမာတိ ဣန္ဒံ အဝှါယာမ ပက္ကောသာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ မဟာပထံ နိစ္စ သမဝှယန္တုံ (ဇာ၊၂။၃၁၁)တိ အန္တောနဂရေ အလင်္ကတမဟာပထံ ရာဇမဂ္ဂံ နိဿာယ ဌိတာ ဝေသိယာ နိစ္စကာလံ ကိလေသဝသေန ကိလေသတ္ထိကံ ဇနံ အဝှယန္တုံတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။ သိဝိပုတ္တာနိ အဝှယာ(ဇာ၊၂။၃၆၀)တိ သာမိ သိဝိရာဇ ပဏ္ဍိတာလာယ သယာပိတဋ္ဌာနတော သီဃံ ပုတ္တကေ ပက္ကောသာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၇။ အဝါယဿု မံ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ပဗ္ဗဇာ မမ ရုစ္စတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ အဝှါယဿူတိ “ဧဟိ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ ပက္ကောသဿု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ ဗြာဟ္မဏံ အဝှယေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ တတော အဝှယေသိ (ဇာ၊၂။၄၃)တိ တတော တံ အပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ အာနေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၇။ (ခ) ဇီဝိတံ အဝှ(ဝှါ)ယတီတိ ဇိဝှါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ မူလဋီ၊၂။၃၄။ အနုဋီ၊၁။၁၅၆။ ဘယဘေရဝံ အဝှါယန္တိ။ မ၊၁။၂၀။ အဝှါယန္တိ ပက္ကောသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇-၈-၉။ ဘယဘေရဝံ အဝှါယန္တိ ဝိယ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။

အဝှယန္တ (တိ) [အာ+ဝှေ+အ+အန္တ] ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–ဖိတ်ခေါ်–ပင့်ဖိတ်–ခေါ်ဆောင်–သော။ အဝှယန္တော စ....အန္တောမဇ္ဈန္တိကကာလေယေဝ တံ ဥပဝှယေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။)

အဝှယမာန (တိ) [အာ+ဝှေ+မာန] ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊သူ။ ကဏှာသိရိဝှယောတိ ကဏှာသဒ္ဒေန စ အဝှယမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အဝှါတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝှေ+တဗ္ဗ] ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–ဖိတ်ခေါ်–ခေါ်ဆောင်–အပ်သော။ ဒုမဝှယာယာတိ ဒုမေန အဝှါတဗ္ဗာယ၊ အမ္ဗပါလိယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ကင်္ခါ။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၉၊၂၂၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ မူလဋီ၊၁။၁၄၀။)

အဝှါန(န) [အာ+ဝှေ+ယု] (၁) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း၊ ပင့်ဖိတ်ခြင်း။ (၂) နာမည်။ (၁) အဝှါနံ နာဘိနန္ဒေယျာ (သုတ္တနိ။၃၈၉) တိ “ဘန္တေ အမှာကံ ဃရေ ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ နိမန္တနံ, ... နာဘိနန္ဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ .... ဤသာနမဝှယာမ၊ ယာမမဝှယာမာ”တိ ဣဒံ ပန အဝှါနံ

နိရတ္တကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။) (၂) ဗုဒ္ဓေါသိ သစ္စေနေဝ အဝှါနေန နာမေန ယုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၇၉။

အဝှါနာနဘိနန္ဒနာ (ထိ) [အဝှါန +အနဘိနန္ဒနာ] ခေါ်ဝေါ် – ပင့်ဖိတ်–ခြင်းကို–မနှစ်သက်ခြင်း–လက်မခံခြင်း။ အဝှါနာနဘိနန္ဒနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅)တိ နိမန္တနဝသေန အဝှါနဿ အသမ္ပဋိစ္ဆနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။

အဝှါယန (န) [အာ + ဝှေ + ယု] (၁) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ (၁) သိရိဝှါယန(ဒီ၊၁။၁၁)န္တိ "ဧဟိ သိရိ၊ မယှံ သိရေ ပတိဋ္ဌာဟိ"တိ ဧဝံ သိရေန သိရိယာ အဝှါယနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။) (တိ) (၂) အဝိတထကေဂုဏဝဏ္ဏနာမေန အဝိပရီတေန အဝှါယနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။

အဝှါယနဟေတု (ပု) [အဝှါယန + ဟေတု] ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿ ပုရိသဿ အဝှါယနဟေတုဝါ အာယာစနဟေတုဝါ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။

အဝှါယနာကာရ (ပု) [အဝှါယန+အာကာရ] ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဟူသော – ခေါ်ဝေါ်ပုံ – အခြင်းအရာ။ "သိရေနာ"တိ ပန ဌာနဝသေန အဝှါယနာကာရံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၇၆။

အဝှါယန္တ (တိ) [အာ+ဝှေ+အ+အန္တ] ခေါ်ဝေါ်သော၊ သူ။ သာရမ္ဘဝသေန အဝှါယန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။ အဝှါယန္တု သုယုဒ္ဓေန။ ဇာ၊၂။၂၂၈။ အဝှါယန္တူတိ အဝှါယန္တော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈ (အဝှါယန္တ+သိ၊ ဩ-ပြု၊ ဩ-ကို ဥ-ပြု။ အဝှါယန္တု ပြီး၏။ မောဂ်၊သျှ၊နှာ ဂ၁-ကြည့်)။ (– ကခ်ါ၊ဋီ။၄၅၉။)

အဝှါယန္တု အဝှါယန္တ-ကြည့်။

အဝှါယမာန (တိ) [အာ+ဝှေ+မာန] ခေါ်ဝေါ်သော။ ဘောကောဝ ရဉ္ဇေ အဟံ မဝှါယမာနော။ ဇာ၊၁။၂၆၈။ ဘောကောဝါတိ ယထာ အရဉ္ဇေ မဏ္ဍုကော ဝဿန္တော အတ္တနော ခါဒကံ အဟိံ အဝှါယမာနော ဒုဗ္ဘာသိတံ ဘာသတိ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။

အဝှါယိက (တိ) [အာ+ဝှေ+ဏျု] ခေါ်ဝေါ်တတ်သော၊သူ။အဝှါယိကာ တမ္ဗိ ဒိသံ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊၁။၁၃၈။ အဝှါယိကာတိ "ဧထ ဒေယျံ ဓမ္မံ ပဋိဂ္ဂဏှထာ"တိ ပက္ကောသနကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။

အဝှေတိ (ကြိ) [အာ+ဝှေ+အ+တိ] (က) ခေါ်ဝေါ်၏။ (ခ) မိမိ၏ အတတ်ပညာထူးကို–ဖော်ပြ – ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေ – ခြင်းငှါ – တီပါးပုတ်ခတ်၍ ပြောဆို၏၊ သင်၏ အတတ်ပညာကို ပြရဲက ပြလော့ဟု ဖိတ်ခေါ်၏။ (က) (ခ) သော မံ ရဂ်မှိ အဝှေတိ။ ဇာ၊၁။၆၈။ ဝိမာန။၃၉။ သော မံ ရင်္ဂဒါနိ ရင်္ဂမဏ္ဍလေ ပက္ကောသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ အဝှေတိ သာရမ္ဘဝသေန အတ္တနော ဝိသေသံ ဒဿေတုံ သယံ္ဟိယတိ၊ "ဧဟိ သိပ္ပံ ဒဿေဟိ"တိ အာစိက္ခိ (အဓိက္ခိပတိ၊သီ)။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ (က) သော ဩရိမေ တီရေ ဌိတော ပါရိမံ တီရံ အဝှေယျ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။ အဝှေယျာတိ ပက္ကောသေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အဝှေတ္ထ ယက္ခော အဝိကမ္ပမာနော။ ဇာ၊၂။ ၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၁။ ဇူတေန အဝှေတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၂။

အသံကစ္စိက (တိ) [န+သံကစ္စိကာ] ရင်လွှမ်းတဘက် – ရင်စည်းအဝတ်–မရှိသော၊ ရင်စည်းအဝတ် – ဝတ် – စည်းပတ် – မထား

သော၊သူ (ဘိက္ခုနီမ)။ အသံကစ္စိကာ ဝိနာသံကစ္စိကာ။ ဝိ၊၂။၄၆၂။ အသံကစ္စိကာတိ အခေက္ခကဥစ္စနာဘိမင်္ဂလသခါတသာ သရီရဿ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ အနုညာတသံကစ္စိကဝိရဟိတာ။ ကခါ။၃၅၃။

အသံကရ (တိ) [န + သံကရ] ရောနှောခြင်း မရှိ–မရောနှော–သော။ အသံကရံ နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ အသမ္မိဿံ။ ဝိ၊နိ၊စ္ဆယ၊ဋီ၊၂။ ၃၀။

အသံကိဏ္ဏ (တိ) [န+သံကိဏ္ဏ] (၁) မစွန်းအပ် –မပယ်အပ်–မစွန်းမပယ်အပ်–သော။ (၂) မရောနှော–မရောပြွမ်း–သော။ (၁) အသံကိဏ္ဏာ (သံ၊၂။၅၉။အံ၊၁။၃၃၆။)တိ အဝိဇဟိတာ၊ "ကော ဣမေဟိ အတ္တော"တိ ဝတွာ အဆဍ္ဍိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ အသံကိဏ္ဏာ အဝိကိဏ္ဏာ အနပနီတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၈။ (–အံ၊၃။၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ မ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၉။) (၂) အယံဂါထာ အသံကိဏ္ဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အသံကိဏ္ဏာ အဝေါမိဿာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။ (– ဝိ၊နိ၊စ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၆၀။) အသံကိဏ္ဏတာ-လည်း ကြည့်။

အသံကိဏ္ဏတာ (ထီ) [န+သံကိဏ္ဏ+တာ] မရောနှော–မရောပြွမ်း–သည်၏အဖြစ်။ ဇေ ံ ကိစ္စဝသေန ဓမ္မာနံ အညမညံ အသံကိဏ္ဏတာ ဒီပိတာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၄။ သံကိရန္တိ ဝေါမိဿာ ဘဝန္တီတိ သံကိဏ္ဏာ၊ န သံကိဏ္ဏာ အသံကိဏ္ဏာ၊ အဝေါမိဿာ။ အသံကိဏ္ဏာနံ ဘာဝေါ တထာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၆၀။

အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗ (တိ) [အသံကိဏ္ဏ + ပုဗ္ဗ] ရှေးအခါကလည်း– ရှေးဘုရားရှင်တို့သည်လည်း –မစွန့်–မပယ်–အပ်သော၊ မစွန့်–မပယ်–ဘူးသော။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ (သံ၊၂။၅၉။ အံ၊၁။၃၃၆)တိ အတီတေပိ အဇဟိတပုဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ အတီတဗုဒ္ဓေဟိပိ န သံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ "ကိံ ဣမေဟီ"တိ န အပနီတပုဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ (–အံ၊ ၃။၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။)

အသံကိလိဋ္ဌ (တိ) [န+သံကိလိဋ္ဌ] (က) မညစ်နွမ်းသော၊ ကိလေသာ မရှိသော၊ စင်ကြယ်သော။ (ခ) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သည် မဟုတ်သော။ (က) အသံကိလိဋ္ဌ- (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂)န္တိ ကိလေသေဟိ အသမ္မိဿတ္တာ အသံကိလိဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၆။ အသံကိလိဋ္ဌော (အံ၊၁။၁၈၆)တိ နိက္ကိလေသော ပရိသုဒ္ဓေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အသံကိလိဋ္ဌောတိ သံကိလေသဝိရဟိတော တေနာဟ "နိက္ကိလေသော"တိ အာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။ (–သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ အနု၊ဋီ၊ ၁။၅၉။ အနု၊ဋီ၊၂။၇၉။) (ခ) အသံကိလိဋ္ဌ- အသံကိလေသိက-ကြည့်။

အသံကိလိဋ္ဌအသံကိလေသိက (တိ) [အသံကိလိဋ္ဌ +အသံကိလေသိက] ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော ကိလေသာကိုရခြင်းငှါထိုက်သည်လည်း မဟုတ်သောတရား။ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်,နိဗ္ဗာန်)။ အသံကိလိဋ္ဌအသံကိလေသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁။ သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅) ကြည့်။

အသံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက (တိ) [အသံကိလိဋ္ဌ +သံကိလေသိက] ပူပန်စေတတ်နှိပ်စက်တတ်

သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သည် မဟုတ်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ်နှိပ်စက်တတ်သောကိလေသာကို ရခြင်းငှါသာထိုက်သော တရား။ (လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ, လောကီဝိပါက် ဗာတ္တိံသ, ကြိယာစိတ် ဝီသ, စေတသိက် အဋ္ဌတိံသ, ရုပ်အဋ္ဌဝီသ)။ အသံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၈။ ၁။

အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [အသံကိလိဋ္ဌ+စိတ္တ] စင်ကြယ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝေံ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော ဝေံ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော။ အံ၊ ၁။ ၁၉၂။ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တောတိ ကိလေသေဟိ နတ္ထိတာယ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။

အသံကုပ္ပ (တိ) [န+သံကုပ္ပ] (က) ဗျာပါဒသည် မပျက်စီးစေအပ်-ကြောင့် မပျက်စီး-သော (စိတ်)။ (ခ) ရာဂစသည်တို့ကြောင့် မပျက်စီးသော၊ တရား (ဝိပဿနာ, နိဗ္ဗာန်)။ အသံဟီရံ အသံကုပ္ပံ။ ထေရ။ ၂၄၀။ သုတ္တနိ။ ၄၅၁။ နေတ္တိ။ ၁၂၇။ (က) အသံကုပ္ပန္တိ နကုပ္ပံ၊ ဒူရပစ္စတ္ထိကေန ဗျာပါဒေန အကောပိယံ။ ထေရ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။ (ခ) ဝိပဿနာဟိ ရာဂါဒီဟိ န သံဟီရတိ န ကုပ္ပတီတိ အသံဟီရာ အသံကုပ္ပါ၊.... အထ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ရာဂါဒီဟိ န သံဟီရတိ န ကုပ္ပတိ။ နေတ္တိ-ဋ္ဌ။ ၂၄၀။ (-သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၂။)

အသံဂန္တု (တိ) [န+သံဂန္တု (=သံ+ဂမု+တု)] မပေါင်းသင်း-မဆက်ဆံ-သော၊ သူ။ သော့ဝမိတ္တော အသံဂန္တု၊ အသံဝါသေန ဇီရတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇။ အသံဂန္တု အသမာဂစ္ဆန္တော ပုရိသသော။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၉။

အသံဂါ (သင်္ဂါ) ဟနာ (ထိ) [န+သံဂါဟနာ] (၁) ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ-အစရှိသော သာမညသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် မသိမ်းဆည်းတတ်သော တရား (မောဟ)။ (၂) အကျိုးစစ်အကျိုးမှန်, အကြောင်းစစ် အကြောင်းမှန်, လေးတန်သော သစ္စာတရားကို စိတ်၌-မထည့်သွင်း-ထည့်သွင်းခွင့်မပေး-တတ်သောတရား (အဝိဇ္ဇာ)။ အသံဂါဟနာ အပရိယောဂါဟနာ....။ အဘိ၊ ၈။ ၉၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၅၂။ (၁) ရူပါဒီသု ကေမမ္ပိ အနိစ္စာဒိသာမညတော န သင်္ဂဏှာတီတိ အသံဂါဟနာ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ (၂) အဝိဇ္ဇာ ပန ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တံ ဂဟေတွာ ဿသိတွာ ဂဏှိတုံ န ဒေတီတိ အသင်္ဂါဟနာ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။

အသံဃဋ္ဋ (တိ) [န+သံဃဋ္ဋ] ထိခိုက်-ထိပါး-ခြင်း မရှိသော၊ သူတပါးကို-မထိပါး-မထိခိုက်-သော။ အက္ကောဓနော အသံဃဋ္ဋော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂။ အသံဃဋ္ဋောတိ ပရံ အသံဃဋ္ဋေန္တော။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၀။

အသံဃဋ္ဋေန္တ (တိ) [န+သံဃဋ္ဋေန္တ] မထိခိုက်-မထိပါး-သော။ အသံဃဋ္ဋ-ကြည့်။

အသံမိဿ (တိ) [န+သံမိဿ] မရောနှောသော၊ သုခနှင့် မရောမယှက် ဒုက္ခချည်းသက်သက်ဖြစ်သော။ ကေဝလဿာတိ အသမ္မိဿဿ, သကလဿ ဝါ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ အသံမိဿဿာတိ သုခရဟိတဿ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၀။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။)

အသံယမ (ပု) [န+သံယမ] မရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဒုဿီလျစေတနာ။ ဝိရမ ပါဏဝဓာ အသံယမာ။ ပေတ။ ၁၇၇။ အသံယမာတိ အသံဝရာ ဒုဿီလျာ။ ပေတ-ဋ္ဌ။ ၁၉၁။

အသံယုတ္တ (တိ) [န+သံယုတ္တ] မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သော။ တံ ဝိဝါဟံ အသံယုတ္တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၁။ အသံယုတ္တန္တိ အယုတ္တံ တိရစ္ဆာနေဟိ သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂံ အနနုစ္ဆဝိကံ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇။

အသံယောဂပရ (တိ) [န+သံယောဂ+ပရ] သံယုဂ်ဖြစ်သော နောက်အက္ခရာ မရှိသော၊

မိမိ၏နောက်၌ သံယုဂ်အကွာရာ – ကပ်လျက် – ဆက်လျက် – မရှိသော။ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ ယဿ န ခမတီတိ ဧဝံ အသံယောဂပရံ ကတွာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ သံယောဂေါ ပရော ဧတသ္မာတိ သံယောဂပရော၊ န သံယောဂပရော အသံယောဂပရော။ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ ယဿ န ခမတီတိ ဧတ္ထ တ-ကာရန-ကာရသဟိတာကာရော အသံယောဂပရော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၂။ (– ဝိမတိ၊၂။၃၁၅။)

အသံယောဇနိယ (တိ) [န+သံယောဇနိယ] သံယောဇဉ် တရားတို့၏ အစီးအပွါး မဟုတ်သော၊ တရား (လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး)။ အသံညောဇနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၆။ (– ၂၂၇၊၂၈၀။) အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တွာ သံယောဇနသမ္ဗန္ဓေနေဝ သံယောဇနာနံ ဟိတာတိ သံယောဇနိယာ၊ သံယောဇနဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ န သံယောဇနိယာ အသံယောဇနိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

အသံလိတ္တ (တိ) [န+သံလိတ္တ] မလိမ်းကျံသော၊ (တရား)။ လောကေ အသံလိတ္တာတိ လောကုတ္တရာ၊ လောကေန အသံလိတ္တာတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။၃၄၉။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၆။)

အသံဝရ (ပု) [(၁) န+သံဝရ။ (၂) အ+သံဝရ] (၁)(က) မစောင့်စည်းခြင်း၊ လွန်ကျူးခြင်း။ (ခ) မစောင့်စည်းခြင်း၊ မအောင့်အည်း မချုပ်တည်း သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ (၂) ကြီးမြတ်သော စောင့်စည်းခြင်း။ (၁) (က) ကာ ဝိပတ္တီတိ၊ အသံဝရော ဝိပတ္တိ။ ဝိ၊၅။၂။ အသံဝရောတိ ဝီတိက္ကမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။) (ခ) အသံဝရော (အံ၊ ၂။၂။၃၉၀) တိ အနဓိဝါသကဘာဝေါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ (၂) သံဝရာသံဝရ ဒိဋ္ဌိ ဝိနိဝေ-ဌနံ နာမ ရူပ ပရိစ္ဆေဒ ကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ မဟန္တော သံဝရော အသံဝရော။ ဝုဒ္ဓိ-အတ္ထော ဟိ အယံ အ-ကာရော ယထာ "အသေက္ခာ ဓမ္မာ" တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၀၀။

အသံဝရနိယာမ (ပု) [အသံဝရ + နိယာမ] မစောင့်စည်းခြင်းဟူသော–ပင်ကိုယ်သဘော –အမူအရာ အကျင့်သဘော။ စိတ္တတ္ထေရော နာမ ဝုစ္စပဗ္ဗဇိတော အသံဝရနိယာမေန ဩလောကေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အသံဝရ-နိယာမေနာတိ စက္ခုဒွါရိကေန အသံဝရ-နိဟာရေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၁။

အသံဝရနိဟာရ (ပု) [အသံဝရ+နိဟာရ] အ-သံဝရနိယာမ-နှင့် အနက်အရတူ။

အသံဝါသ (တိ) [န+သံဝါသ] ပေါင်းသင်းရခြင်း မရှိသော၊ ရဟန်းကောင်းတို့နှင့်တကွ ကံကြီး ကံငယ် (ကေကမ္မ, ကေုဒ္ဒေသ, သမသိက္ခာ)ဟု ဆိုအပ်သော တူသောပေါင်းဖော်ခြင်း မရှိသော၊သူ၊ (ပါရာဇိက-ကျသော ရဟန်း)။ ပါရာဇိကော ဟောတိ အသံဝါသော။ ဝိ၊၁။ ၂၀။ (–၃၄။) သော စ ဝုတ္တပ္ပကာရော သံဝါသော တေန ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ နတ္ထိ၊ တေန ကာရဏေန သော ပါရာဇိကော ပုဂ္ဂလော အသံဝါသောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။(– ကင်္ခါ။၁၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၀။)

အသံဝါသာရဟ (တိ) [န+သံဝါသ+အရဟ+အ] ပေါင်းဖက်ယှဉ်တွဲခြင်းငှါ မထိုက်သော၊ မပေါင်းဖက် – မယှဉ်တွဲ – ထိုက်သော၊သူ။ အသံဝါသာရဟော မတကဋ္ဌေဝရံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၁။ သံဝါသံ နာရဟတီတိ အသံ-ဝါသာရဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၅။

အသံဝိဒဟတ္တ (တိ)[န + သံဝိဒဟတ္တ။ ထိ-၌ အသံဝိဒဟန္တီ] အတူတကွ မစီစဉ်သော၊ မတိုင်ပင်သော၊ အချိန်းအချက် မပြုသော၊

သူ။ သမယေ သံဝိဒဟိတွာပိ ဂစ္ဆန္တဿ၊ အတ္တနာ အသံဝိဒဟန္တဿ....။ ကခါ။ ၂၁၃။

အသံဝိဒဟိတ (တိ) [န+သံဝိဒဟိတ] အတူ တကွ မစီစဉ်သော၊ အချိန်းအချက် မပြုသော။ အသံဝိဒဟိတေ သံဝိဒဟိတသညီနော။ ကခါ။ ၂၁၃။

အသံဝိန္ဒန္တ (တိ) [န+သံဝိန္ဒန္တ] မရသော၊ မပြုလုပ်သော၊သူ။ မမတ္တံ သော အသံဝိန္ဒန္တံ။ ထေရ။ ၃၂၁။ အသံဝိန္ဒံ အသံဝိန္ဒန္တော အလဘန္တော အကရောန္တော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

အသံဝိဟိတ (တိ) [န+သံဝိဟိတ] (၁) (မိမိတို့ လာမည့်အကြောင်းကို သိနိုင်ဘို့အတွက်) မချိန်းချက် မတိုင်ပင်သော။ (၂) ကောင်းစွာ မစီမံအပ်သော။ (၁) အသံဝိဟိတာ (ဝိ၊ ၃။၂၆၀)တိ သံဝိဒဟနရဟိတာ၊ အာဂမနဇာနနတ္ထာယ အကတသံဝိဒဟိတာ အဝိညာတာဝ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။ (၂) အသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရ-ကြည့်။

အသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရ (တိ) [အသံဝိဟိတ+သာခါပရိဝါရ] ကောင်းစွာ မစီမံအပ်သော သစ်ခက် အကာအရံ ရှိသော။ သစ်ခက်-အကာအရံ- စည်းရိုး- ကောင်းစွာ ပြုလုပ်မထားသော။ အသံဝိဟိတသာခါပရိဝါရ-(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅)န္တိ သမွာ အဝိဟိတဝတိပရိက္ခေပံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၆။ (၁) (စက္ခုန္ဒြေ-စသည်ကို သတိ တည်းဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့်) မပိတ်ဆီး-မချုပ်တည်း-မထိန်းသိမ်း -မစောင့်ရှောက်-သော၊ သူ။ (၂) မပိတ်ဆီး-မချုပ်တည်း -မထိန်းသိမ်း-မစောင့်ရှောက်-အပ်သော (တံခါးပေါက် စသည်နှင့် စက္ခုန္ဒြေ - စသည်)။ (၁) ယတွာ-ဓိကရဏမေနံ စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝုတံ ဝိဟရန္တံ။ ဒီ၊၁။၆၆၊၁၉၂။ ဒီ၊၃။၁၇၉။ မ၊၁။၂၃၀၊၂၀၂။ ၃၄၀။ မ၊၂။၃၇၁။ မ၊၃။၁၃၊၅၃။ သံ၊၂။ ၃၀၄။ အံ၊၁။၁၁၁၊၃၂၃။ အဘိ၊ဓ။၂၆၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၇၊၃၇၄။ အဘိ၊ပု။၁၂၃-၇၊၁၆၇။ မဟာနိ။၂၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ သတိကဝါဋေန စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝုတံ အပိဟိတဒွါရံ ဟုတွာ ဝိဟရန္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၁။ အသံဝုတ (ဓမ္မ။၁၄)န္တိ စက္ခု-ဒွါရာဒီနိ အရက္ခန္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ (-မ၊၁။ ၁၂။ သံ၊၂။၂၉၃၊၃၀၀။ အံ၊၁။၂၀၄။ အံ၊၂။ ၃၄၀၊၄၆၃-၄။ ထေရီ။၄၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၀။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။) (၂) ဇနော ဝိဟာရံ ကာရေတိ၊ အကဝါဋံ အသံဝုတံ။ ဝိ၊၄။၃၃၃။ ဒွါရံ အသံဝုတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၀။ အသံဝုတေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ (အံ၊၂။ ၀၄)တိ မနစ္ဆဋ္ဌေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ အပိဟိတေဟိ အဂေါပိတေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (-ဒီ၊၂။၁၀။ မ၊၃။၁၆၁။ အံ၊၁။၇၊၄၄၆။ သံ၊၂။၂၉၃။ ဇာ၊၂။၂၉၇။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၄-၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၆။ ဒီဋီ၊၂။၂၆။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၃၆။ သံဋီ၊၂။၃၀၀။ အံဋီ၊၂။၃၃၁။ အံဋီ၊၃။၁၂၅။)

အသံဝုတကမ္ဗဒွါရ (တိ) [အသံဝုတ+ကမ္ဗဒွါရ] မစောင့်စည်း အပ်သော ကမ္ဗဒွါရ ရှိသော။ အသံဝုတကမ္ဗဒွါရာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇)တိ ဣဒံ ကမ္ဗဒွါရာဒီနံ အသံဝုတဘာဝေါ ဥပ္ပတ္တိဒွါရာနံ အသံဝုတတာယ ဝေ ဟောတီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။

အသံဝုတသရဒွါရ (န) [အသံဝုတ+သရဒွါရ] မပိတ်အပ်သော အိမ်တံခါး။ ဥပမာ ပနေတ္ထ အသံဝုတသရဒွါရာဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အသံဝုတစက္ခု (ပု) [အသံဝုတ+စက္ခု] မစောင့်စည်းအပ်သော စက္ခုန္ဒြေ။ တေ ကီဒိသာ ဝိဝဋ္ဋာ အရက္ခိတာ အသံဝုတစက္ခုဒိဟေတုံ တံသမင်္ဂိနံ ဟနန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၆။

အသံဝုတစက္ခုန္ဒြိယ (န) [အသံဝုတ+စက္ခုန္ဒြိယ] မစောင့်စည်းအပ်သော စက္ခုန္ဒြေ။ တံ အသံဝုတစက္ခုန္ဒြိယဿေဝ ဟေတု ပဝတ္တံ ဒဿိတန္တိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၉။

အသံဝုတတာ (ထီ) [အသံဝုတ + တာ] မစောင့်စည်းအပ် – မပိတ်အပ် – သည်၏ အဖြစ်။ ကမ္မဒွါရာဒီနံ အသံဝုတဘာဝေါ ဥပ္ပတ္တိဒွါရာနံ အသံဝုတတာယ ဝေ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၀။)

အသံဝုတတ္တ (န) [အသံဝုတ + တ္တ] မစောင့်စည်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အသံဝုတတ္တာယေဝ စ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒေ အဝတ္တိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၆။)

အသံဝုတဒွါရ (တိ) [အသံဝုတ+ဒွါရ] (က) မပိတ်အပ်သော တံခါးရှိသော။ (ခ) မစောင့်စည်းအပ် – မလုံခြုံစေအပ် – သော တံခါးရှိသော၊ မစောင့်စည်းအပ်သော စက္ခုန္ဒြေစသော တံခါးရှိသော၊သူ။ (က) အနာပုဋ္ဌာ ဝါ အာဘောဂံ ဝါ အကတွာ အန္တောဂဗ္ဘေ ဝါ အသံဝုတဒွါရေ ဗဟိ ဝါ နိပဇ္ဇန္တာနံ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ အသံဝုတဒွါရေ အန္တောဂဗ္ဘေ ဝါတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၉။ (ခ) အသံဝုတဒွါရဿ သမ္ဘေဝ ဝတသမာဒါနံ မောဃာ ဘဝန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၃။)

အသံဝုတဘာဝ (ပု) [အသံဝုတ+ဘာဝ] မစောင့်စည်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အသံဝုတတာ- ကြည့်။

အသံဝုတသက်ာရဋ္ဌာန (န) [အသံဝုတ+သက်ာ-ရဋ္ဌာန] မစောင့်ရှောက် – မပိတ်ဆို – အပ်သော တံမြက်ချေးစွန့်ရာ အရပ်။ ရဇော-ပထော အသံဝုတသက်ာရဋ္ဌာနံ ဝိယ ရဇာနံ ကိလေသရဇာနံ သန္နိပါတဋ္ဌာနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။

အသံဝုတာကာရ (ပု) [အသံဝုတ+ အာကာရ] မစောင့်စည်း–မလုံခြုံစေ–အပ်သော အခြင်းအရာ။ ဝေ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ တီသု ဒွါရေသု အသံဝုတာကာရော နာမ န ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။

အသံဝုတိန္ဒြိယ (တိ) [အသံဝုတ + ဣန္ဒြိယ] မစောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ ပါကတိန္ဒြိယ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၈-၉)ကြည့်။

အသံဝုဒ္ဓ (တိ) [န + သံဝုဒ္ဓ] မကြီးပွါးသော၊ နေထိုင် ကြီးပွါးရသည် မဟုတ်သော၊ သူ။ အာစရိယကုလေ အသံဝုဒ္ဓါ အသိက္ခိတာ အပ္ပဿုတာယေဝ ဟိ ဝေ ဝဒန္တိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၈။

အသံဝေဂဝတ္ထု (တိ) [န+ သံဝေဂ+ ဝတ္ထု] သံဝေဂ – ထိတ်လန့်ခြင်း –၏ အကြောင်း ဝတ္ထု မဟုတ်သော (သမ္မုတိမရဏ)။ အ-သံဝေဂဝတ္ထုတော အနုပဋ္ဌဟနတော အ-ဗာဟုလ္လတော စ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၇။)

အသံဝေဂသီလတာ (ထီ) [န+သံဝေဂ+သီလ + တာ] ထိတ်လန့်ခြင်း အလေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ထိတ်လန့်လေ့မရှိခြင်း။ ကာယဒဋ္ဌိ-(ဋ္ဌိ)ဗဟုလတာ အသံဝေဂသီလတာ။စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၀။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၈၅။

အသံသဂ္ဂ(ပု) [န+သံသဂ္ဂ] မရောနှော–မနှီးနှော –ခြင်း၊ မဆက်ဆံခြင်း။ အတ္တနာ စ အသံ-

သဋ္ဌော ဟောတိ၊ အသံသဂ္ဂဿ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ မ၊၁။၂၇၅။ အသံသဂ္ဂေန ဆိဇ္ဇတိ။ သံ၊၁။ ၃၇၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၃။ အသံသဂ္ဂေန ဆိဇ္ဇတီတိ ကေတော ဌာနနိသဇ္ဇာဒီနိ အကရောန္တဿ အသံသဂ္ဂေန အဒဿနေန ဆိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၆၊၂၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၈။)

အသံသဂ္ဂကထာ (ထီ) [အသံသဂ္ဂ + ကထာ] မရောနှောခြင်း–မနီးနှောခြင်း–နှင့်စပ်သော စကား၊ သံသဂ္ဂငါးမျိုးနှင့် မရောနှောကုန်လင့်ဟု ပြောဆိုသော စကား။ အသံသဂ္ဂကထာ(အံ၊၂။၁၀၃)တိ ပဉ္စဝိဓေန သံသဂ္ဂေန အသံသဋ္ဌာ ဟောထာတိ ကထနကထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ အသံသဂ္ဂကထာ (ဥဒါန။ ၁၁၉)တိ.... အယံ သဗ္ဗသံသဂ္ဂပဋိပက္ခတာယ အသံသဂ္ဂေါ။ တပ္ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ အသံသဂ္ဂကထာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၀-၁။ (–မ၊၁။၁၉၉။ မ၊၃။၁၅၅။ မဟာနိ။၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၊၂၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၉၊၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။)

အသံသဂ္ဂါရာမတာ (ထီ) [န+သံသဂ္ဂါရာမ+တာ] ရောနှော ဆက်ဆံခြင်း၌ မမွေ့လျော်ခြင်း၊ သံသဂ္ဂငါးမျိုး၌ မမွေ့လျော်မှု။ အသံသဂ္ဂါရာမတာ နိပ္ပပဉ္စာရာမတာ။ အံ၊၃။၁၄၇။

အသံသဋ္ဌ (တိ) [န+သံသဋ္ဌ] (က) မရောနှောအပ်သော။ (ခ) ကာမဂုဏ်တို့နှင့် – မရောနှော – မဆက်ဆံ – သော၊ ကာမဂုဏ်တို့မှ – ဆိတ်သုဉ်း–ကင်းကွာ–သော၊သူ။ (ဂ) သံသဂ္ဂငါးပါးတို့နှင့် မရောနှောသော၊သူ။ (ဃ) မရောနှော–အတူတကွမဖြစ်–သော။ (က) ယံ ပါယာသေန အသံသဋ္ဌံ သပ္ပိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၃။) (ခ) အသံသဋ္ဌော (ဒီ၊၂။၁၇၃) တိ ဝတ္ထုကာမေဟိပိ ကိလေသကာမေဟိပိ အသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ အသံသဋ္ဌောတိ န သံသဋ္ဌော ကာမာဒီဟိ ဝိဝိတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။ (ဂ) အသံသဋ္ဌော- (မ၊၁။၁၉၉)တိ ပဉ္စဝိဓေန သံသဂ္ဂေန ဝိရဟိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အသံသဋ္ဌော (သံ၊ ၁။၆၃) တိ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ....ကာယသံသဂ္ဂေါတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ သံသဂ္ဂေဟိ ဝိရဟိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အသံသဋ္ဌ (ဓမ္မ။ ၇၁။ သုတ္တနိ။၃၇၆)န္တိ ဒဿနသဝနသမုလ္လပန (သမုလ္လာပ) ပရိဘောဂကာယသံသဂ္ဂါနံ အဘာဝေန အသံသဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (–ဝိ၊၂။၃၈၁။ သံ၊၁။ ၄၁၁။ အံ၊၃။၃၂၉။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ ဥဒါန။ ၁၂၇။ ထေရ။၃၀၅။ အပ၊၁။၁၉။ မဟာနိ။ ၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၀၊ ၂၅၁၊၃၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၁၊၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၆၊၁၁၀၊၂၈၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၄၊၂၅၇၊၂၈၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။) (ဃ) သဟဂတံ အသဟဇာတံ အသံသဋ္ဌံ အသမ္ပယုတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။ မူလဋီ၊ ၁။၈၆။ အနုဋီ၊၁။၁၆၊၁၆၄။)

အသံသဋ္ဌကထာ (ထီ) [အသံသဋ္ဌ+ကထာ] မရောနှောမှုနှင့် စပ်သော စကား။ အသံသဋ္ဌကထဉ္စ ဘိက္ခူနံ ကတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊ ၃။၃၂၉။

အသံသဋ္ဌတာ (ထီ) [အသံသဋ္ဌ+တာ] မရောနှောသည်၏အဖြစ်။ နိစ္စံ ကာယေန အသံသဋ္ဌတာယ ဒေဝေါ ဝိယ ရမေတိ။ ဝိမာန၊

ဋ္ဌ။၁၂၃။ (–ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၂။)

အသံသဋ္ဌတ္တ (န) [အသံသဋ္ဌ+တ္တ] မရောနှောသည်၏ အဖြစ်။ ပါကတိကစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပံ ဝိယ အသံသဋ္ဌတ္တာ။ ဝဇီရ။၁၇၇။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၁၃။)

အသံသဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အသံသဋ္ဌ+ဘာဝ] မရောနှောသည်၏ အဖြစ်။ ထေရဿ ကုလေသု အသံသဋ္ဌဘာဝေါ ပါကဋော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၉၈။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၇။)

အသံသန္ဒန (န၊ထိ)[န+သံသန္ဒန](က)မစေ့စပ်ခြင်း၊ အစေ့အစပ်ကို မပြုခြင်း။ (ခ) မဆက်စပ်–မနှီးနှော–ခြင်း။ (က) ဘိန္နာနံ ပုန အသံသန္ဒနာယ အနုပ္ပဒါတာ ဥပတ္ထမ္ဘေတာ ကာရကာ ဒဿေတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ (ခ) ပမာဒပါဌဝသေန အာစရိယဝါဒဿ (ကဒါစိ) သုတ္တာနုလောမေန အသံသန္ဒနာပိ သိယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၂။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၁၀။)

အသံသန္ဒိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သံသန္ဒိတ္ဗာ] မနှီးနှောမူ၍။ လောကဝေါဟာရဝိညူဟိ သဒ္ဓိံ အသံသန္ဒိတ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။

အသံသပ္ပန (န) [န+သံသပ္ပန] ရွေ့ရှားခြင်း–မဆုံးဖြတ်ခြင်း–၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော အမူအရာကြိယာ၊ မရွေ့ရှားခြင်း။ အောက်ပုဒ်·ကြည့်။

အသံသပ္ပနရသ (တိ) [အသံသပ္ပန+ရသ] (ထိုမှဤမှ ရွေ့ရှားသော သူငယ်ကဲ့သို့ ပြုရအံ့လော, မပြုရအံ့လော-ဟု မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းဟူသော) ရွေ့ရှားခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော၊ မဆုံးဖြတ်ခြင်း–မရွေ့ရှားခြင်း–ကိစ္စရှိသော။ အသံသပ္ပနရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၆။ ဒါရကဿ ဝိယ ဣတော စိတော စ သံသပ္ပနဿ ကရိဿာမိ န ကရိဿာမီတိ အနိစ္ဆယဿ ပဋိပက္ခကိရိယာ အသံသပ္ပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၄။

အသံသယ (တိ) [န+သံသယ] ယုံမှားခြင်း–သံသယ–မရှိ–ကင်း–သော၊မယုံမှားသော၊ သူ။ အသံသယာ (ဝိမာန။၁၉)တိ သောဋ္ဌာဝတ္ထုကာယ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ စ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟီနတ္တာ အပဂတသံသယာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၇။ ဝိနာဘာဝေ အသံသယေ။ ဇာ၊၁။၁၀၇။ တသ္မိံ ဝိနာဘာဝေပိ အသံသယေ နိဿံသယေ ယံ ဘူတံ သေသံ အမတံ ဇီဝမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (–ဝိ၊၃။၁၃၆။ ဝိ၊၅။ ၉၉။ မ၊၂။၄၈။ သံ၊၁။ ၂၀၅။ အဘိ၊က။၁၄၄။ ဝိမာန။ ၂၁။ ပေတ။၁၈၄။ ထေရ။၃၆၁။ အပ၊၁။၃၈၅။ ဇာ၊၁။၁၇၇၊၂၁၃။ ဇာ၊၂။ ၃၊၈၇၊၂၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၂။)

အသံသိ (ကြိ) သံသတိ (ဇာ၊၁။၁၇၄၊၂၅၇။ ဇာ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၆၆)ကြည့်။

အသံသိဒ္ဓသတ္ထုဓမ္မ (တိ) [န+သံသိဒ္ဓ+သတ္ထုဓမ္မ]မပြီးစီးသေးသော ဘုရားတရားရှိသော၊ ဘုရား၏ဂုဏ်, တရား၏ဂုဏ်ကို မသိသေးသော?၊သူ။ ပဌမော ဝါ အသံသိဒ္ဓသတ္ထုဓမ္မာနံ ဝသေန ဝုတ္တော။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂။

အသံသီဒန (န) [န+သံသီဒန] မဆုတ်နစ်ခြင်း၊ ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်တရား။ အသံသီဒနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အသံသီဒနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အသံသီဒန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်တရား–မဆုတ်နစ်သောတရား–၏ အဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှု ထင်သော။ အသံသီဒနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၂။

အသံသိဒနဘာဝ (ပု) [အသံသိဒန + ဘာဝ] ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်တရား–မဆုတ်နစ်သော တရား–၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အသံသိဒနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အသံသိဒန-ဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်တရား၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော။ အသံသိဒနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ သံသိဒနပဋိပက္ခော မမ္မော အသံသိဒနံ၊ န သံသိဒနဘာဝမတ္တန္တိ အသံသိဒနဘာဝေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိတိ ဝုတ္တံ "အသံသိဒနပစ္စုပဋ္ဌာန"န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။

အသံသိဒန္တ (တိ) [န + သံသိဒန္တ] မဆုတ်နစ်သော၊သူ။ အသံသိဒန္တော အနုဿာဟိတော ပရေဟိ ဒါနာဒိနိ ပုညာနိ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၃။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၄၇၊၅၇။)

အသံဟတ (တိ) [န+သံဟတ] (၁) မပေါင်းစည်းအပ်သော။ (၂) တသီးတခြားဖြစ်ခြင်း။ အသီးအသီး ဖြစ်ခြင်း (ဗျူဟာလေးမျိုးတို့တွင် တမျိုး)။ (၁) သော ဟိ ကိဋ္ဌာပိ အရိယေန ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန အသံဟတော။ ကခါ၊ဋီ။၁၂၁။ (၂) ဋ္ဌိတာနမိတရေ-တရာသံ ဟတာနံ ဝိသိလိဋ္ဌဘာရာနံ အနိကာနံ ပုထုဝုတ္တိ အသံဟတော။ ခါန်၊ဋီ။၃၈၁။

အသံဟတလက္ခဏ (တိ) [န+သံဟတလက္ခဏ] စုပေါင်း အပ်သော လက္ခဏာ မရှိသော။ ယထာ ဟိ နာဝါတေဇနာနံ သံဟတလက္ခဏ-ဿေဝ ပုရိသဿ ဝသေန ဂမနံ, န အသံ-ဟတလက္ခဏဿ၊ ဧဝံ ကာယဿာပိတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၃၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။

အသံဟာရိမ (တိ) [န+သံဟာရိမ] မရွှေ–မပြောင်း – မချီမ – အပ် – သင့် – ထိုက် – နိုင်–ကောင်း – သော၊ ရွှေ့ပြောင်း၍ မရကောင်းသော။ အသံဟာရိမေ ဖလကေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၄။ အသံဟာရိ-မေ (ဖလကေ)တိ ထာမမဇ္ဈိမေန ပုရိသေန အသံဟာရိယေ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၆။ (–ဝိ၊၂။၃၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ ကခါ။ ၁၂၁၊၃၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၆။ ဝဇိရ။၃၈၁။ ကခါ၊ဋီ။၃၉၃။)

အသံဟာရိယ (တိ) [န+သံဟာရိယ] မရွှေ့ – မပြောင်း – မဖယ်ရှား – မလှုပ်ရှားစေ – မဆုတ်ယုတ်စေ – အပ် – နိုင် – သော၊ ဖယ်ရှားခြင်း – လှုပ်ရှားစေခြင်း – ဆုတ်ယုတ်စေခြင်း – ငှါ မတတ်နိုင်သော။ တထာ-ဂတော သဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌာ မူလဇာတာ ပတိဋ္ဌိတာ ဒဠှာ အသံဟာရိယာ။ ဒီ၊၃။၆၉။ မ၊၁။၃၉၅။ သံ၊၃။၁၉၂။ ဣတိဝုတ်။၂၄၇။ အသံဟာရိ-ယာတိ သုနိခါတဣန္ဒခိလော ဝိယ ကေနစိ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ အသံဟာရိယာတိ ဟရိတုံ န သက္ကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၆။ ဟရိတုံ န သက္ကာတိ အပနေတုံ အသက္ကုဏေယျာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ အသံ-ဟာရိယာတိ ကေနစိ သံဟရိတုံ ဝါ ဟာပေတုံ ဝါ အပနေတုံ ဝါ အသက္ကုဏေယျာ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ (–ထေရ။၂၈၀။ စူဠနိ။၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၊၅၃၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၇၀။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၆၁။)

အသံဟာရိယတာ (ထီ) [အသံဟာရိယ+တာ] မပြောင်းရွှေ့ – မဖယ်ရှား – မလှုပ်ရှားစေ – နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ကိလေသေဟိ ဒေဝ-ပုတ္တမာရာဒီသု ဝါ ကေနစိ အသံဟာရိယ-တာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အသံဟာရိယဘာဝ (ပု) [အသံဟာရိယ + ဘာဝ] အသံဟာရိယတာ-နှင့် အနက်တူ။ နိယတဘာဝူပဂမနေန ကေနစိ အသံဟာရိယ-ဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၀။

အသံဟာရိယသဒ္ဓါ (ထီ) [အသံဟာရိယ + သဒ္ဓါ] မပြောင်းရွှေ့-မဖယ်ရှား-မလှုပ်ရှားစေ-နိုင်သော သဒ္ဓါတရား။ မဂ္ဂေ ဒဋ္ဌာယ အသံဟာရိယသဒ္ဓါယ မူလံ .... သမုဋ္ဌေဒဝ-သေန ပဟီနာနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။

အသံဟီရ (တိ) [န+သံဟီရ] မဆွဲငင်-မဆွဲဆောင်-အပ်-နိုင်-သော၊ မတုန်လှုပ်-မရွေ့ရှား-မတွန့်ဆုတ်-သော။ (က)တပါးသော (ပရဝါဒီ)ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်-မဆွဲဆောင်နိုင် - ဆွဲဆောင်၍မရ-သော၊ (သူတပါးစကားမျှဖြင့် မိမိအယူဝါဒကို မစွန့်လွှတ်သော)သူ။ (ခ) ရာဂစသော တရားတို့သည် မဆွဲငင်-အပ်-နိုင်-သော။ (ဂ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော လေသည်-မဆွဲငင်-မတိုက်လှုင့်-နိုင်-သော၊သူ။ (က) ဝိနယေ ခေါ ပန ဆေကော (ဠိတော) ဟောတိ အသံဟီရော။ ဝိ၊၄။၂၂၃။ ဝိ၊၅။၃၃၃။ အံ၊၃။၃၁၂။ အသံ-ဟီရောတိ န အညာ ဝစနမတ္တေနေဝ အတ္တ-နော လဒ္ဓိံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (-ဣတိဝုတ်။၂၄၈။ အပ၊၁။၂၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။) (ခ) အသံဟီရ(သုတ္တနိ။၄၅၁။စူဠနိ။၂၂၇)န္တိ ရာဂါဒီဟိ အသံဟာရိယံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၇။ အသံကုပ္ပ-လည်း ကြည့်။ (ဂ) ဓမ္မဒ္ဒသာ ဌိတာ အသံဟီရာ။ သံ၊၁။၁၉၄။ ထေရ၊၃၇၃။ ဌိတာ အသံ-ဟီရာတိ (ကေနစိ) အသံဟာရိယာ ဟုတွာ ပတိဋ္ဌိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၀။ အသံဟီရာ ဒိဋ္ဌိဝါတေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။

အသံဟီရစိတ္တ (တိ)[အသံဟီရ+စိတ္တ] သူတပါးတို့ မဆွဲဆောင်နိုင်-မတွန့်ဆုတ်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝေံ တုမှေသု အသံဟီရစိတ္တာ သော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၂။ ပုဗ္ဗေပေသာ မယိ အသံဟီရစိတ္တာ အနညနေယျာ ဝေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၈။

အသံဟီရတာ (ထီ)[အသံဟီရ+တာ] မဆွဲငင်-အပ်-နိုင်-သည်၏အဖြစ်။ တာ ဟိ အသံဟီရ-တာယ န စလတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။

အသံဟီရတ္တ (န) [အသံဟီရ+တ္တ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ အသံဟီရတ္တာ ဘာဝနိ-ယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇။ ဝဇီရ။၄။ အသံဟီ-ရတ္တာ ထိရာနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အသံဟီရဘာဝ(ပု)[အသံဟီရ+ဘာဝ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ ဣတိ အသံဟီရဘာဝေန ယာဝ အာဂမာဓိဂမသမ္ပဒံ၊ တာဝ ဝတ္တုံ သက္ကောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။

အသံဟီရမာန (တိ) [န+သံဟီရမာန] မဆွဲငင်-မဆောင်ယူ-အပ်သော။ ယထာ နာမ မဟောဃေန အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌံ ပရိတ္တောဒကံ ဩဃဿ အဗ္ဘန္တရေ တေန အသံဟီရမာနံ နာဝသိဿတိ န တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

အသ (န) [အသ+အ] သွေး။ အသံ ခတဇံ-ပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၈၁။

အသက¹ (တိ) [န+သက] မိမိဥစ္စာ မဟုတ်သော၊ မိမိ အစိုးမရသော၊ မိမိပိုင် မဟုတ်သော။ အသကဋ္ဌ-ကြည့်။

အသက² (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အသက-မည်သော မင်း၊ ထိုမင်းကား ပြဟ္မစရိယကိုမကျင့်ပဲ ဒါနကိုသာ ပြုလုပ်ကြသဖြင့် စုတေကြရသောအခါပြဟ္မာ့ပြည်-စသည်သို့မရောက်မူ၍ ကာမာဝစရနယ်၌သာလျှင် ဖြစ်ကြရသော မင်း ၉-ပါးတွင် တပါးဖြစ်သည်။ ဇာ၊၂။ ၁၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၃။

အသကဋ္ဌ (ပု) [အသက^၁+အတ္ထ] မိမိ အစိုးမရသော-မိမိပိုင်မဟုတ်သော-အနက်သဘော။ အသကဋ္ဌေန ပရတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ အသကဋ္ဌေနာတိ အနတ္တနိယတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။

အသကတ္တ (ပု) [န+သက+အတ္တ] မိမိ မဟုတ်သော-အခြားသော-အတ္တ ?။ ဗုဒ္ဓိအာဒိဂုဏဝိနိမုတ္တဿ အတ္တနော အသကတ္တနိ အဝဋ္ဌာနံ မောဂျော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉၂။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၇-၌ သကတ္တနိ-ဟု ရှိသည်။)

အသကဓမ္မ (ပု) [အသက+ဓမ္မ] မိမိပိုင်-ကိုယ်ပိုင်-မဟုတ်သော တရား။ န အနတ္တာဝဟာ သံကိလေသဓမ္မာ ဝိယ အသကဓမ္မာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၂။

အသကမန (တိ) [န+သက+မန] မိမိစိတ်-မိမိအလို၌ တည်သောစိတ်-မရှိသော၊ စိတ်အလိုမကျသော၊သူ။ အနတ္တမန-ကြည့်။

အသကာမ(ပု) [အသန္တ+ကာမ] ယုတ်ညံ့သော ကာမတရား။ ကာမေသု ဟိ အသကာမာ။ ထေရီ။၄၃၃။ ကာမာ နာမေတေ အသန္တော ဟီနာ လာမကာတိ အတ္ထော။ အဟကာမာတိ ဝါ ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။ အဟာတိ ဟိ လာမကပရိယာယော၊ အဟလောကိတ္ထိယော နာမာတိ အာဒိသု ဝိယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။

အသကိံ (ဗျ) [န+သကိံ] တကြိမ်မဟုတ်၊ အကြိမ်ကြိမ်၊ အဖန်ဖန်၊ အထပ်ထပ်၊ အခါခပ်သိမ်း။ အသကိံ ပဋ္ဌရိတံ အသုစိပုဏ္ဏံ။ ထေရီ။၄၃၁။ အသကိံ သဗ္ဗကာလံ အမိပဋ္ဌရန္တံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အသက္ကစ္စံ (ကြိ၊ဝိ) [န+သက္ကစ္စံ] အရိုအသေမပြုမူ၍၊ မထေမဲ့မြင်ပြု၍၊ သတိကို မဖြစ်စေမူ၍။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အသက္ကစ္စံ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၄၉။ အသက္ကစ္စံ ဒါနံ ဒတွာ။ ဒီ၊၂။၂၈၁။ အသက္ကစ္စန္တိ သဒ္ဓါဝိရဟိတံ အသဓ္ဓါဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အသက္ကစ္စန္တိ န သက္ကစ္စံ အနာဒရကာရံ၊ တံ ပန ကမ္မဖလသဒ္ဓါယ အဘာဝေန ဟောတီတိ အာဟ "သဒ္ဓါဝိရဟိတ"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ (-မ၊၃။၇၂။ အံ၊၂။၁၀၆၊ ၁၅၁။ အံ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃၊ ၂၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀။)

အသက္ကစ္စကရဏ (န) [အသက္ကစ္စ + ကရဏ] အသက္ကစ္စကိရိယာ-နှင့် အနက်တူ။ အသက္ကစ္စကိရိယတာ-ကြည့်။

အသက္ကစ္စကာရိတာ (ထီ) [အသက္ကစ္စကာရီ+တာ] ရိုသေစွာပြုလေ့မရှိသည်၏အဖြစ်။ ပုညကိရိယာနံ အသက္ကစ္စကာရိတာယ ပန သုဒ္ဓေ ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။)

အသက္ကစ္စကာရီ (တိ) [န+သက္ကစ္စ+ကရ+ဏီ] ရိုသေစွာ ပြုလေ့မရှိသော၊ မရိုမသေ-ပြုလေ့ရှိသော-ပြုတတ်သော၊သူ။ အသက္ကစ္စကာရီ စ ဟောတိ အသာတစ္စကာရီ စ။ အံ၊၂။၃၇၃။ အသက္ကစ္စကာရီတိ န သုကတကာရီ န အာဒရကာရီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အသက္ကစ္စကိရိယတာ (ထီ) [အသက္ကစ္စကိရိယာ+တာ] ရိုသေစွာမပြု-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း၊ မရိုမသေပြုခြင်း။ ကုသလာနံ ဝါ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသက္ကစ္စကိရိယတာ အသာတစ္စကိရိယတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အသက္ကစ္စကိရိယတာတိ ဧတေသံ ဒါနာဒီနံ ကုသလဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ဒေယျဓမ္မဿ ဝါ အသက္ကစ္စကရဏဝသေန အသက္ကစ္စကိရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ (အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁-လည်း ကြည့်။)

အသက္ကစ္စကိရိယာ (ထီ) [န+သက္ကစ္စကိရိယာ] ရိုသေစွာ မပြုခြင်း၊ မရိုမသေပြုခြင်း။ စေတိယဒဿန ဗောဓိဒဿန ထေရဒဿနေသု အ-

သက္ကစ္စကိရိယာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (–ဋီ-၄၅၀။)

အသက္ကစ္စဒါန (နု) [အသက္ကစ္စ+ဒါန] အလေး မပြုမူ၍–အားထုတ်ခြင်းကို မပြုမူ၍–ပေး လှူခြင်း။ မရိုမသေပေးလှူခြင်း၊ မရိုမသေ ပေးလှူအပ်သော အလှူ၊ သေက္ခပုထုဇ္ဇန- ခီဏာသဝါနံ အသက္ကစ္စဒါနပစ္စဝေက္ခဏမမ္မ- သဝနာဒီသု ကာမာဝစရမေဗ္ဗ အာရဗ္ဘ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၇။ မူလဋီ၊၁။၁၉၁။)

အသက္ကစ္စဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [န+သက္ကစ္စ+ဓမ္မ+ ဒေသနာ] ရိုသေစွာတရားမဟောခြင်း၊ တရား တော်ကို ရိုသေလေးစားစွာ မဟောခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အသက္ကစ္စဓမ္မဒေသနာ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။

အသက္ကတ (တိ) [န+သက္ကတ] ကောင်းစွာ မပြုအပ်သော၊ အရိုအသေ မပြုအပ်–အရို အသေ ပြုမှုကို မခံယူရ – ပူဇော်သက္ကာရကို မရ–သော။ အညတိတ္ထိယာ ပန ပရိဗ္ဗာဇကာ အသက္ကတာ ဟောန္တိ။ သံ၊၁။၃၄၀။ (–ဥဒါန။ ၉၀။ ဇာ၊၁။၁၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၈။)

အသက္ကတဘာဝ (ပု) [အသက္ကတ + ဘာဝ] အရိုအသေမပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တေနာပိ အတ္တနော အသက္ကတဘာဝမေဝ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။

အသက္ကရဏ (နု) [န+သက္ကရဏ] အရိုအသေ မပြုခြင်း။ ဒေယျဓမ္မဿ အသက္ကရဏံ အပ္ပ- သန္နာကာရော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၇။

အသက္ကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သက္ကရိတွာ] အရို အသေ မပြုမူ၍။ အသက္ကရိတွာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၇) တိ ဒေယျဓမ္မမ္ပိ ပုဂ္ဂလမ္ပိ အသက္က- ရိတွာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၇။

အသက္ကရိယမာန (တိ) [န+သက္ကရိယမာန] အရိုအသေမပြုအပ်သော၊သူ။ သော ဘိက္ခု- ဟိ အသက္ကရိယမာနော အဂရုကရိယမာ- နော။ ဝိ၊၄။၅၃။ (–ဝိ၊၃။၅၀၁။)

အသက္ကရောန္တ (တိ) [န+သက္ကရောန္တ] အရို အသေမပြုသော၊သူ။ ဒေယျဓမ္မံ အသက္ကရော- န္တော ဟိ ဥတ္တဏ္ဍုလာဒိဒေါသသမန္နာဂတံ အာဟာရံ ဒေတိ၊ န သမ္ပန္နံ ကရောတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၈၇။

အသက္ကာရ (ပု) [န+သက္ကာရ] (၁) အရို အသေမပြုခြင်း၊ ပူဇော်သက္ကာရမဲ့ခြင်း။ (၂) အရိုအသေမပြုခြင်း–လျှင် အကြောင်းရှိ – ကြောင့် ဖြစ် – သော မာနစသောတရား။ (၁) အသက္ကာရေန စူဘယံ။ သံ၊၁။၄၂၉။ ဣတိဝုတ်။၂၄၅။ ထေရ။၃၄၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။) (၁) (၂) အသက္ကာရေနာ (ဝိ၊၄။၃၆၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၅)တိ ဟီဠေတွာ ပရိဘဝိတွာ ပရေဟိ အတ္တနိ ပဝတ္တိတေန အသက္ကာရေန (ဟေတု- နာ),အသက္ကာရဟေတုကေန ဝါမာနာဒိနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇–၈။

အသက္ကာရကရဏ (နု) [အသက္ကာရ+ကရဏ] အရိုအသေမဲ့ကိုပြုခြင်း၊ မထေမဲ့မြင်ပြုခြင်း။ တံ တေသံ အသက္ကာရကရဏာဒိ သဗ္ဗံ န ယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။)

အသက္ကာရပကတ (တိ) [အသက္ကာရ+အပ- ကတ] အရိုအသေ မပြုခြင်းသည် (မိမိပင် ကိုယ်သဘောမှ) ကင်းကွာအောင် ပြုအပ် သော၊ အရိုအသေ မပြုခြင်းဖြင့်–နှိပ်စက်– ညှဉ်းပန်း–အပ်သော၊သူ။ ဇဝံ ဣမေဟိ အမေ့ဟိ အသက္ကရိယမာနာ.... အသက္ကာရ- ပကတာ ပက္ကမိဿန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၀၁။

အသက္ကာရဟေတုက (တိ) [အသက္ကာရ + ဟေတု+က] အရိုအသေမပြုခြင်း – လျှင် အကြောင်းရှိ – ကြောင့်ဖြစ် – သော။ အသက္ကာရ-ကြည့်။

အသက္ကုဏန (န) [န+သက္ကုဏန] မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း။ ဝိပရိယာယေန အသက္ကုဏနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။

အသက္ကုဏန္တ (တိ) [န+သက္ကုဏန္တ။ ထိ ၌ အသက္ကုဏန္တီ] မစွမ်းမဆောင်နိုင်သော၊ သူ။ "ဥတ္တမပုရိသေန သဒ္ဓိံ ပဋပေတုံ အသက္ကုဏန္တဿပိ ပါသံသော ဟောတီတိ ဥ တ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ သာဿ ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာ အတ္တဂါဟံ ပရိယာဒါတုံ အသက္ကုဏန္တီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၅၁။)

အသက္ကုဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သက္ကုဏိတွာ] မစွမ်းနိုင်၍။ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ အသက္ကုဏိတွာ သုဒ္ဒသိံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။)

အသက္ကုဏေယျ (တိ) [န+သက္ကုဏေယျ] မစွမ်းနိုင်သော၊ မတတ်နိုင်သော။ ပဂ္ဂဏှိတပုဗ္ဗကုဏပဘာဝေန ဥပဂန္တုံမ္ပိ အသက္ကုဏေယျံ"။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၊၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။)

အသက္ကုဏေယျတ္တ (ပု) [အသက္ကုဏေယျ + အတ္တ] မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သော အနက်သဘော။ ဝိနိဗ္ဘောဂံ ကာတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တေန ဟိ သဟုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ သမ္ပယုတ္တာပိ အတ္ထိ ခီရတေလံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂။ (– ၎င်း-၁၃၀၊၁၈၃။)

အသက္ကုဏေယျဋ္ဌာန (န) [အသက္ကုဏေယျ + ဌာန] မစွမ်းနိုင်သော – မတတ်နိုင်သော – နေရာ။ သိဗ္ဗိတုံ အသက္ကုဏေယျဋ္ဌာနေ ဝါကေန ဂဏ္ဌိတဥ္စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၁။

အသက္ကုဏေယျတရ (တိ) အသက္ကုဏေယျ + တရ] သာ၍မစွမ်းနိုင်သော၊ အထူးသဖြင့် မစွမ်းနိုင်သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝတရန္တိ အဘိသမ္ဘဝိတုံ သာဓေတုံ အသက္ကုဏေယျတရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။

အသက္ကုဏေယျတာ (ထိ) [န+သက္ကုဏေယျတာ] မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သည်၏ အဖြစ်။ ဥဿဟာဘာဝံ အသက္ကုဏေယျတံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။)

အသက္ကုဏေယျတာကရဏ (န) [အသက္ကုဏေယျတာ+ကရဏ] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဥဋ္ဌာတုမ္ပိ အသက္ကုဏေယျတာကရဏဝသေန အတိဗလဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။

အသက္ကုဏေယျတ္တ (န) [အသက္ကုဏေယျ+တ္တ] မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သည်၏ အဖြစ်။ ကေနစိ ပဋာမဋ္ဌုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ စ အပဋာမဋ္ဌာနီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၃။)

အသက္ကုဏေယျပထ (ပု) [အသက္ကုဏေယျ + ပထ] မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သော ခရီး။ အဂမနပထ (ကခ်ါ၊ဋီ။၁၄၅) ကြည့်။

အသက္ကုဏေယျဘာဝ (ပု) [အသက္ကုဏေယျ + ဘာဝ] မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗာကာရေနာပိ ဝါရေတုံ အသက္ကုဏေယျဘာဝံ ဥ တ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ (– ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။)

အသက္ကုဏေယျရူပ (ပု) [အသက္ကုဏေယျ + ရူပ] (၁) မစွမ်းနိုင် – မတတ်နိုင် – သော သဘော။ (တိ) (၂) မစွမ်းနိုင်သော သဘော

ရှိသော။ (၁) ပကတိဝိပဿကာနံ သမ္မသိတုံ အသင်္ကုဏေယျရူပေန ဌိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၀။ (၂) ပဏ္ဍိတပုရိသေဟိ ပရိယောသာပေတုံ အသင်္ကုဏေယျရူပေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။

အသင်္ကုဏေယျဝါဒ (ပု) [အသင်္ကုဏေယျ+ဝါဒ] မစွမ်းနိုင်–မတတ်နိုင်–ဟူသော–အယူ–ဝါဒ–စကား။ ဌာနဝါဒါတိ ပက္ကမိတုံ အသင်္ကုဏေယျဝါဒံ ဝဒါမာတိ ဝဒန္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

အသင်္ကုဏေယျသဘာဝ (တိ) [အသင်္ကုဏေယျ+သဘာဝ] မစွမ်း နိုင်သော သဘော ရှိသော။ ဓောဝိတ္វာ အပနေတုံ အသင်္ကုဏေယျသဘာဝံ မလံ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။

အသင်္ကုဏေယျသုခ (တိ) [အသင်္ကုဏေယျ+သုခ] မစွမ်းနိုင်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသော၊ ကုန်စင် ပြီးဆုံးအောင် မဟောနိုင်သော–ဟော၍ မကုန်ဆုံးနိုင်သော–ချမ်းသာခြင်း ရှိသော။ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေနာပိ အက္ခာနေန ပရိယောသာပေတုံ အသင်္ကုဏေယျသုခေ သဂ္ဂေပိ တေ သာဝကဗုဒ္ဓါ န ရဇ္ဇန္တိ။ ထေရ၊၂။၁၂။

အသင်္ကောန္တ (တိ) [န+သင်္ကောန္တ။ ထိ-၌ အသင်္ကောန္တိ] မစွမ်းနိုင်သော၊ မတတ်နိုင်သော၊ သူ။ သော ဝစ္စံ သန္ဓာရေတုံ အသင်္ကောန္တော မုစ္စိတော ပပတိ။ ဝိ၊၄။၃၇၀။ ဥဇုံ ကာတုံ အသင်္ကောန္တီ .... နာတိဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိဟာရသီမံ သောဓေတုံ အသင်္ကောန္တီဟိ .... သန္နိပါတာပေတ္ဘာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈-၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၊၄၉၊၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၊၁၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၈၂၊၂၆၂၊၃၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၂၁၉၊၂၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၊၈၂၊၁၄၄၊၁၈၁၊၁၈၉။)

အသင်္ခရ (တိ) [န+သင်္ခရ] ကျောက်စရစ်ခဲ မရှိသော။ အသင်္ခရာ အပဗ္ဘာရာ၊ သာဒု အပ္ပဋိဂန္ဓိကာ။ အပ၊၁။၁၆။ အသင်္ခရာတိ "ပုလိနာကိဏ္ဏာ"တိ ဝုတ္တတ္တာ အသင်္ခရာ သင်္ခရဝိရဟိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ (–ဇာ၊၂။၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၉။)

အသင်္ခိ (ကြိ) သင်္ကောတိ (ဝိ၊၃။၁၄) ကြည့်။

အသင်္ခိံ (ကြိ) သင်္ကောတိ (မ၊၂။၂၉၇။ ဇာ၊၁။၁၁၅) ကြည့်။

အသင်္ခိက (တိ) [န+သင်္ခိ+က] သက်သေမရှိသော။ အသင်္ခိကံ အဒ္ဓံ ကရေန္တော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မူလဋီ၊၁။၂၄။

အသင်္ကျ (တိ) [န+သင်္ကျ] မစွမ်းဆောင်နိုင်သော။ အဖလော စ အသင်္ကျော စ ဝါယာမော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။

အသင်္ကျမိတု (ထီ) [န+သင်္ကျ+မိတု။ နိတိ၊ ပဒ။၁၈၇-ကြည့်။] သာကီဝင်မင်းမျိုး၌ ဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏သမီး မဟုတ်သော မိန်းမ။ ဆုပနံ ဝါ ပဋိပိဋ္ဌနံ ဝါ သာဒိယန္တီ အသာမဏီ ဟောတိ အသင်္ကျမိတာ။ ဝိ၊၂။၂၇၇။

အသင်္ကျပုတ္တိယ (ပု) [န+သင်္ကျပုတ္တ+ဏိယ။] နိတိ၊သုတ္တ။၂၃၉-ကြည့်။]သာကီဝင်မင်းသား ဘုရား၏သားတော်မဟုတ်သူ။ အဿမဏော ဟောတိ အသင်္ကျပုတ္တိယော၊ တေန ဝုစ္စတိ "ပါရာဇိကော ဟောတီ"တိ။ ဝိ၊၁။၃၄။ ဝိ၊၃။၁၃၄။

အသင်္ကျပုတ္တိယဓမ္မ (ပု) [န+သင်္ကျပုတ္တိယ+ဓမ္မ] သာကီဝင်မင်းသား ဘုရားသားတော်တို့၏–တရား–အကျင့်–မဟုတ်သော–အကျင့်–တရား။ ယဿ ပဥ္စ ကာမဂုဏာ ကပ္ပန္တိ၊ ကေံသေနေတံ ဂါမဏိ ဓာရေယျာသိ "အဿမဏဓမ္မော အသင်္ကျပုတ္တိယဓမ္မော"တိ။ ဝိ၊၄။၄၉၅။ သံ၊၂။၅၁၀။

အသကျပုတ္တိယဘာဝ (ပု) [အသကျပုတ္တိယ+ဘာဝ] သာကီဝင်မင်းသား ဘုရား၏သားတော် မဟုတ်သူ၏ အဖြစ်။ အသကျပုတ္တိယဘာဝံ ပဋ္ဌယမာနော။ ဝိ၊၁။၂၉-၃၁။

အသကျပုတ္တိယဝေဝစန (နု) [အသကျပုတ္တိယ+ဝေဝစန] အသကျပုတ္တိယ-သဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလုံး။ အဿမဏဝေဝစနာနိ ဝါ အသကျပုတ္တိယဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။၃၃။

အသခိလဝါစ (တိ) [နု+သခိလ+ဝါစာ] ပြေပြစ်သော စကားမရှိသော၊သူ။

အသခိလဝါစတာ (ထီ) [အသခိလဝါစ+တာ] ပြေပြစ်သော စကားမရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ယာ တတ္ထ အသဏှဝါစတာ အသခိလဝါစတာ အဖရုသဝါစတာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အသာခလျံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။

အသဂ္ဂန္တရာယိကတာ (ထီ) [နု+သဂ္ဂန္တရာယိက+တာ] နတ်ပြည် - နတ်ပြည်ခရီး - ၏ အန္တရာယ်မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥဘိန္နံ သမာနဋ္ဌနှတာဝသေန ဝါ အသဂ္ဂန္တရာယိကတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၂။

အသက်န္တ (နု) [နု+သက်န္တ] မပြောင်းလွဲခြင်း။ အဓိဂမန္တရာယံ အသက်ခန္တနေဝ စ အာဟာရူပဇ္ဇွေဒေါ ကာတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၃။

အသက်မန (နု) [နု+သက်မန] မပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ သန္တာနန္တရေသု အသက်မနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄ဂ၂။

အသက်မနိ(နီ)ယ (တိ) [နု + သက်မနီယ] (အရပ်တပါးသို့) မပြောင်းရွှေ့-အပ်-နိုင်-သော။ အနုဇာနာမိ ဘိ ဝေ တိဿော ပါဒုကာ ဓုဝဋ္ဌာနီယာ အသက်မနီယာယော။ ဝိ၊၃။၂၇၉။ အသက်မနီယာတိ ဘူမိယံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ နိစ္စလာ အသံဟာရိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆ဂ။

အသက်မာန (တိ) [နု+သက်မာန] မယုံမှားသော၊ သံသယကင်းသော၊ သက်ကင်းသော၊သူ။ အသက်မာနာ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ။ ဇာ၊၁။ဂ၂။ အသက်မာနာတိ... အာသက်အကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။

အသက်မိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နု + သက်မိတွာ] မပြောင်းရွှေ့မူ၍။ ဒေသန္တရံ အသက်မိတွာ တတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓံ ဝူပသန္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဝိညာဏဿ ဒွါရန္တရံ အသက်မိတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၂၄။

အသက်ရ (တိ) [နု+သက်ရ] ရောနှောခြင်းမရှိသော၊ မရောနှောသော။ ကုသလဓမ္မေဟိ အကုသလဓမ္မေ အသက်ရတော ပညာပေန္တော.... ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂။)

အသက်ရကာရဏတာ (ထီ) [အသက်ရ+ကာရဏ+တာ] မရောနှောခြင်း အကြောင်း၏ အဖြစ်။ တံတံကလာပါနံ အသက်ရကာရဏတာယ အန္တရဘူတော ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၄။

အသက်ရတာ (ထီ) [အသက်ရ+တာ] မရောနှောသည်၏ အဖြစ်။ ဂါမဂါမူပစာရာနံ အသက်ရတာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၀။

အသက်ရတ္တ (နု) [အသက်ရ+တ္တ] မရောနှောသည်၏အဖြစ်။ "ယဒိ ဇေ၀ံ သံကိလေသဘာဂိယအသေက္ခဘာဂိယသုတ္တာနိပိ နိဒ္ဒါရိတာနိ အသက်ရတ္တာ"တိ စေ ဝဒေယျ၊ နော နိဒ္ဒါရိတာနိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၉။

အသက်ရဘာဝ (ပု) [အသက်ရ+ဘာဝ] မရောယှက်သည်၏ ဒ-ဖြစ်။ ဝဝတ္ထာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ အသက်ရဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၇၁။

အသင်္ကရဝတ္တာန (နု) [အသင်္ကရ+ဝတ္တာန] မရောယှက်သောအားဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အသင်္ကရဝတ္တာနေန ဟိ ဧတေသု သုတ္တေသု သာတိသယံ ဓမ္မာ ဝိဘတ္တာ နာမ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၇၀။

အသင်္ကရသဘာဝ (ပု) [အသင်္ကရ+သဘာဝ] မရောယှက်သော သဘော။ အညမညံ အသင်္ကရသဘာဝေန ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗတော ပဒါနိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၆။

အသင်္ကရသမုဋ္ဌာန (တိ) [အသင်္ကရ+သမုဋ္ဌာန] မရောယှက်သော သမုဋ္ဌာန်ရှိသော။ အသမ္ဘိန္နသမုဋ္ဌာနာနိ အသင်္ကရသမုဋ္ဌာနာနိ၊ အညေဟိ အသဒိသသမုဋ္ဌာနာနီတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။ ၅၄၅။ (−သာရတ္ထ၊၃။၄၅၇။)

အသင်္ကရာကာရ (ပု) [အသင်္ကရ+အာကာရ] မရောယှက်သော အခြင်းအရာ။ တထာ အသင်္ကရာကာရေန ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၂။

အသင်္ကိတ (တိ) [န + သင်္ကိတ] မရှုံ့ရှာအပ်သော၊ မတွေးတော−မယုံမှား−အပ်သော။ အသင်္ကိတော သင်္ကိတော စ ဘဝေယျ။ ဇာ၊၁။၃၉၁။

အသင်္ကိတဗ္ဗ (တိ) [န + သင်္ကိတဗ္ဗ] မတွေးတော−မယုံမှား−အပ်သော။ ပရေဟိ အသင်္ကိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အသင်္ကိယ (တိ) [န+သင်္ကာ+ဣယ] တွေးတောယုံမှားခြင်း− နှင့် − မယှဉ် − ၌ မတည်−သော၊ ယုံမှား − ကြောက်ရွံ့ −ထိတ်လန့်− ခြင်း မရှိသော၊သူ။ အသင်္ကိယောမှိ ဂါမမှိ။ ဇာ၊၁။၁၈။ သင်္ကာယ နိယုတ္တော ပတိဋ္ဌိတောတိ သင်္ကိယော၊ န သင်္ကိယော အသင်္ကိယော၊ .... နိဗ္ဘယော နိရာသင်္ကောတိ ဒီပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။

အသင်္ကိယဇာတက (နု) [အသင်္ကိယ+ဇာတက] အသင်္ကိယ- အလောင်းတော် ရသေ့၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသော ဇာတ်၊ အသင်္ကိယဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁-၃။

အသင်္ကုစိတ (တိ) [န+သင်္ကုစိတ] မတွန့်ဆုတ်−မဆုတ်နစ်−အပ်သော။ (အသလ္လီန, အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌ-တို့ ကြည့်။)

အသင်္ကုစိတစိတ္တ (တိ)[အသင်္ကုစိတ+စိတ္တ] မတွန့်ဆုတ်−မဆုတ်နစ်− သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အနောလီန (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅)ကြည့်။

အသင်္ကုဋိတ (တိ) [န+သင်္ကုဋိတ] အသင်္ကုစိတနှင့် အနက်တူ။ အသလ္လီန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇) ကြည့်။

အသင်္ကုသကဝုတ္တိ (တိ) [န+သင်္ကုသက+ဝုတ္တိ] ဆန့်ကျင်သော အသက်မွေးခြင်း မရှိသော၊ သူ။ အသင်္ကုသကဝုတ္တိ’ဿ၊ သရာဇဝသတိ* ဝသေ။ ဇာ၊၂။၂၉၄။ အပ္ပဋိလောမဝုတ္တိ အဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။

အသင်္ကေတ (ပု) [န+သင်္ကေတ] အချိန်းအချက် မပြုခြင်း။ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသန္တိ အသင်္ကေတေန။ ဝိ၊၃။၁၄၅။ အသင်္ကေတေနာတိ သင်္ကေတံ အကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။

အသင်္ကောစ (ပု) [န+သင်္ကောစ] မတွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ မဆုတ်နစ်ခြင်း။ ဝိပ္ပါရော နာမ ဝိတက္ကဿ ထိနမိဒ္ဓပဋိပက္ခော အာရမ္မဏေ အနောလီနတာ အသင်္ကောစော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၀။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅။

အသင်္ခတ (တိ) [န+သင်္ခတ] အကြောင်းတရားတို့သည် ညီညွတ်ပေါင်းဆုံ၍ − မပြုပြင်အပ် −မစီရင်အပ်−မဖြစ်စေအပ်−သော၊ တရား၊ အသင်္ခတ တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သည် ဖြစ်၍ အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာ ငါးပါး တို့ကို သင်္ခတ-ဟု ခေါ်သည်၊ အကြောင်း တရားတို့သည် မပြုပြင် မစီရင်

အပ်မူ၍, အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် မဖြစ်ပေါ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အသင်္ခတ-ဟု ခေါ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂-စသည်။ ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရခြင်း၏ အကြောင်းကား ရှိသည်သာ၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဥပါဒ်ခြင်း၏ အကြောင်းသာ မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၀-၂-ကြည့်။) ဒွေ ဓာတုယော သင်္ခတာ ဓာတု အသင်္ခတာ ဓာတု။ ဒီ၊၃။ ၂၂၉။ မ၊၃။ ၁၀၀။ အသင်္ခတာ ဓာတူတိ ပစ္စယေဟိ အကတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၂။ ကေနစိ အနဘိသင်္ခတတ္တာ နိဗ္ဗာနံ အသင်္ခတာ ဓာတု။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၁၈။ သင်္ခတာတိ ပစ္စယေဟိ သမာဂန္တွာ ကတာ၊ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနမေတံ အဓိဝစနံ၊ န သင်္ခတာ အသင်္ခတာ၊ နိဗ္ဗာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၇။ ကတမေ ဓမ္မာ အသင်္ခတာ၊ နိဗ္ဗာနံ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အသင်္ခတာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၇၇။ (- သံ၊ ၂။ ၅၃၅-၈။ အံ၊ ၁။ ၁၅၀၊ ၃၄၃။ အဘိ၊ ဓ။ ၄၊ ၂၁၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၇၄။ ဥဒါန။ ၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀၊ ၂၅၄။ နေတ္တိ။ ၁၄၊ ၁၈၊ ၄၇။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈၊ ၂၉၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄၊ ၂၇၂။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။)

အသင်္ခတဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [အသင်္ခတဂါမီ+မဂ္ဂ] နိဗ္ဗာန်သို့ - သွားရောက်ရာ - သွားရောက်ကြောင်း - ဖြစ်သော - မဂ် - လမ်း - ခရီး။ ကတမော ဘိက္ခဝေ အသင်္ခတဂါမိမဂ္ဂေါ။ သံ၊ ၂။ ၅၃၅-၅၄၁။

အသင်္ခတဂါမိ (တိ) [အသင်္ခတ + ဂမု+ဏီ] နိဗ္ဗာန်သို့ - သွားရောက်ရာ - သွားရောက်ကြောင်း - ဖြစ်သော။ အသင်္ခတဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အသင်္ခတဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊ ၂။ ၅၃၅။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၇-၌ အသင်္ခတဂါမိနိဥ္စ ပဋိပဒံ .... ဟု ရှိသည်။)

အသင်္ခတဋ္ဌ (ပု) [အသင်္ခတ+အတ္ထ] တစုံတခုသော အကြောင်းတရားသည် မပြုမစီရင်အပ်သော အနက်သဘော။ အသင်္ခတဋ္ဌ အသင်္ခတဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၈။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။)

အသင်္ခတတာ (ထီ) [အသင်္ခတ+တာ] တစုံတခုသောအကြောင်းတရားသည် မပြုမစီရင်အပ်သည်၏အဖြစ်။ န ဟိ တဿေဝ အသင်္ခတတာဒီဘာဝေန သဒိသာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

အသင်္ခတဒဿန (နပုံ) [အသင်္ခတ+ဒဿန] အသင်္ခတဓာတ် - နိဗ္ဗာန် - ကို မြင်ခြင်း။ အသင်္ခတဒဿနာယ ဝိမုတ္တိယာ။ ပေဋကော။ ၂၂၁။

အသင်္ခတဓမ္မ (ပု) [အသင်္ခတ+ဓမ္မ] အသင်္ခတတရား။ သင်္ခတဓမ္မမေဝ အသင်္ခတဓမ္မန္တိ ပညပေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။ ရူပါဒယော အသင်္ခတဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၃။

အသင်္ခတဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [အသင်္ခတဓမ္မ+အာရမ္မဏ] အသင်္ခတ တရားလျှင် အာရုံရှိသော။ နနု မဂ္ဂဉာဏံ အသင်္ခတဓမ္မာရမ္မဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၈၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၀။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။

အသင်္ခတဓာတု (ထီ)[အသင်္ခတ+ဓာတု]အသင်္ခတဓာတ်။ သင်္ခတဓာတု၊ အသင်္ခတဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၇၂။)

အသင်္ခတဓာတုပဟာန (နပုံ) [အသင်္ခတဓာတု+ပဟာန] အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာကို ပယ်သတ်ကြောင်း အသင်္ခတဓာတ်၊ (အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာကို မဂ်ကသာ ပယ်သတ်သည်၊ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ပယ်သတ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ပဟာနဟု ဆိုသည်။) ပဟာနဿ

နိဗ္ဗာနဓာတု ပစ္စယဘာဝတော အသင်္ခတ-ဓာတုပဟာနံ နိရောဓောတိ စ ဝုတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။

အသင်္ခတဓာတုဘာဝ (ပု) [အသင်္ခတဓာတု+ဘာဝ] အသင်္ခတဓာတ်၏အဖြစ်။ နိရော-ဓောပိ ကေဝိဓော အသင်္ခတဓာတုဘာဝ-တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၅။

အသင်္ခတနိဗ္ဗာန (န) [အသင်္ခတ + နိဗ္ဗာန] အကြောင်းတရားတို့သည် မပြုပြင် မစီရင် အပ်သော နိဗ္ဗာန်။ ကိလေသနိဗ္ဗာနန္တိ ဣမိနာ အသင်္ခတနိဗ္ဗာနမေဝ ဝဒတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အသင်္ခတပညတ္တိ (ထီ) [အသင်္ခတ+ပညတ္တိ] အသင်္ခတတရား–နိဗ္ဗာန်–ကို–ပညတ်–ခေါ်ဝေါ်–ခြင်း။ နိရောဓော နိဗ္ဗာနန္တိအာဒိကာ အသင်္ခတဓမ္မဿ ပညာပနာ အသင်္ခတပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အသင်္ခတဘာဝ (ပု) [အသင်္ခတ+ဘာဝ]အသင်္ခ-တ၏ အဖြစ်။ အပ္ပစ္စယဿ အသင်္ခတဘာဝေါ အတိဝိယ ပါကဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃၃။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။)

အသင်္ခတဘူမိ (ထီ) [အသင်္ခတာ+ဘူမိ] အသင်္ခ-တဓာတ်၏–ဖြစ်ရာ–တည်ရာ။ အသင်္ခတ-ဘူမိ အပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၀-၉။

အသင်္ခတလက္ခဏ (န) [အသင်္ခတ+လက္ခဏ] အသင်္ခတတရား–နိဗ္ဗာန်–ဟု သိကြောင်း–အမှတ်–လက္ခဏာ။ အသင်္ခတလက္ခဏာနိ-(အံ၊၁။၁၅၀)တိ အသင်္ခတံ တေန္တိ သဥ္စာ-နနကာရဏာနိ နိမိတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အသင်္ခတသဘာဝ (တိ) [အသင်္ခတ+သဘာဝ] မပြုပြင် – မစီရင် – အပ်သော သဘောရှိသော။ အသင်္ခတ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄)ကြည့်။

အသင်္ခတသံယုတ္တ (တိ) [အသင်္ခတ+သံယုတ္တ] အသင်္ခတနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဟောအပ်သော၊ တရား အစု၊ အသင်္ခတသံယုတ်။ သံယုတ္တနိ-ကာယ၊ သဠာယတနဝဂ်၊ ၉-သံယုတ်။ သံ၊ ၂။၅၃၅၊၅၄၃။

အသင်္ခတာကာရ (ပု) [အသင်္ခတ+အာကာရ] မပြုပြင်–မစီရင်–အပ်သော အခြင်း အရာ။ အသင်္ခတာကာရေန အညဿ အနုပလဗ္ဘန-တော တထာ နိဗ္ဗာနမေဝ အတ္ထိ။ အနုဋီ၊ ၃။၉၅။

အသင်္ခတာဓိဂမ (ပု) [အသင်္ခတ + အဓိဂမ] အသင်္ခတတရား – နိဗ္ဗာန် – ကို ရခြင်း။ ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ သတ္တသင်္ခါရေသု ဥဒါ-သီနတာပိ အသင်္ခတာဓိဂမဿ ဥပါယော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

အသင်္ခတာရမ္မဏ (တိ) [အသင်္ခတ+အာရမ္မဏ] အသင်္ခတတရား – နိဗ္ဗာန် – လျှင် အာရုံရှိ သော–ကို အာရုံပြုသော။ သင်္ခတာရမ္မဏာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ နော အသင်္ခတာရမ္မဏာ။ အံ၊၁။၈၁။ နော အသင်္ခတာရမ္မဏာတိ အသင်္ခတံ ပန နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (–မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၇၆။ မ၊ဋီ၊၂။၉၅။)

အသင်္ချေန (တိ) [န+သင်္ချေန (=သင်္ချမာန)] မာနဿ အနာဒေသော။ ရူ။၆၄၆။] မပြုပြင် – မစီရင်– သော၊ အားမထုတ်သော၊သူ။ အသင်္ချေနော သတိမာ အနောကော။ သံ၊ ၁။၁၂၇။ အသင်္ချေနောတိ တယော ကမ္မာ-ဘိသင်္ခါရေ အနဘိသင်္ချောန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၂။

အသင်္ခါတ (တိ) [န+သင်္ခါတ] မဆင်ခြင်–မစူးစမ်း–အပ်သော။ ယေသံ စေတံ အသင်္ခါ-တံ၊ တေ ဟောန္တိ စက္ကစာရိနော၊ ဇာ၊၁။ ၂၀၁။ အညေသမ္ပိ ယေသံ စေတံ အသင်္ခါတံ အဝိမံသိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

အသင်္ခါဒိတ (တိ) [န+သင်္ခါဒိတ (=သံ+ခါဒ + တ)] မှုန့်မှုန့်ညက်ညက်–မခဲ–မကိုက်–မစား–အပ်သော။ မုခေ ဌပိတမတ္တော ဝေ အသင်္ခါဒိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

အသင်္ခါရ (တိ) [န+သင်္ခါရ] (၁) သင်္ခါရကန္ဓာ မရှိသော။ (၂) အကြောင်းမရှိသော။ (၃) တိုက်တွန်းခြင်း–အားထုတ်ခြင်း– လှုံ့လ – ပယောဂ–သင်္ခါရ–မရှိသော။ (၁) အယံ သော ရူပီ အဝေဒနော အသညီ အသင်္ခါ- ရော အဝိညာဏော “တထာဂတော”တိ သမနုပဿတိ။ သံ၊၂။၉၁။ (၂) သသင်္ခါရာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပန္နာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ နော အသင်္ခါရာ။ အံ၊၁။၀၀။ နိဒါနံ ဟေတု သင်္ခါရော ပစ္စယော ရူပဿ သဗ္ဗာနိပိ ဟိ တေသံ ကာရဏဝေဝစနာနေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။ (၃) သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပ- ယုတ္တံ အသင်္ခါရံ သသင်္ခါရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။ အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ သမုဿာဟနေတိ စိတ္တပယောဂသင်္ခါတံ သင်္ခါရဏံ သင်္ခါရော၊ သော တေသံ နတ္ထီတိ အသင်္ခါရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၁၆။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။) အသင်္ခါရ- ပရိနိဗ္ဗာယီ, အသင်္ခါရိက-တို့လည်း ကြည့်။

အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိတာ (ထီ) [အသင်္ခါရပရိ- နိဗ္ဗာယီ+တာ] အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ ပရိနိဗ္ဗာယိနော ပနဿ အသင်္ခါရပရိ- နိဗ္ဗာယိတာ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိတာစ အတ္တ- တိ တတ္ထ ဒသ အနာဂါမိနော ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။၃၀။

အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ (တိ) [အသင်္ခါရ + ပရိ- နိဗ္ဗာယီ] အားထုတ်ခြင်း–လွန်ကဲစွာ အား ထုတ်ရခြင်း – ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း– မရှိပဲ – ကိလေသာတို့၏ ကုန်ခန်းငြိမ်းအေးခြင်းဖြင့် – ငြိမ်းအေးခြင်း သဘော ရှိသော၊ သူ၊ (လွန်ကဲစွာ အားမထုတ်ရပဲ ချမ်းချမ်း သာ သာ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။) အသင်္ခါရ- ပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်။ (ပဉ္စ အနာဂါမိနော) အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ, ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ, အ- သင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ, သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ, ဥဒ္ဓံ- သောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ။ ဒီ၊၃။၁၉၀။ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၂။ ၄၀၅။ အသင်္ခါရေန အပ္ပယောဂေန အကိလ- မန္တော သုခေန ပတ္တော အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အသင်္ခါ- ရေန အပ္ပဒုက္ခေန အဓိမတ္တပယောဂံ အ- ကတွာဝ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာန- ဓမ္မောတိ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉။ (– သံ၊၃။၆၃၊၂၀၀၊၃၃၀။ အဘိ၊ပု။ ၁၁၉။ ပဋိသံ။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၅၇။)

အသင်္ခါရိက(တိ) [န+သင်္ခါရ+ဏိက] တိုက် တွန်း နှိုးဆော်မှု “သင်္ခါရ” မပါရှိသော အာရုံ စသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ စိတ်၊ (မတိုက်တွန်းရသော စိတ်၊ ပင်ကိုယ် ထက် မြက်သော စိတ်၊ အသင်္ခါရိကစိတ်)။ (တွန့် ဆုတ်နေသော စိတ်ကို ထက်သန်လာအောင် မိမိကိုယ်တိုင်ကရင်း, သူတပါးတို့ကရင်း စေ ခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း “ပယောဂ”ကို “သင်္ခါ- ရ” ဟု ခေါ်၏။ ယင်း “သင်္ခါရ” အကူအညီ မပါပဲ အာရုံ စသော ရိုးရာအကြောင်း သက် သက်ဖြင့် ထက်ထက်သန်သန် ဖြစ်လာသော စိတ်ကို “အသင်္ခါရိကစိတ်”ဟု ခေါ်သည်၊ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ထက်မြက်သော မတိုက် တွန်းရသော စိတ်မျိုးဖြစ်၏။ အာရုံ စသော ရိုးရာ အကြောင်း ရှိနေစေကာမူ ပင်ကိုယ် အားဖြင့် မထက်မြက် နုံ့ညံ့နေသည့်အတွက် “သင်္ခါရ” ကူစွက်မှ ဖြစ်နိုင်သော စိတ်ကို “သသင်္ခါရိကစိတ်”ဟု ခေါ်သည်၊ တိုက်တွန်း

ပေးရသော စိတ်မျိုးဖြစ်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ မူလဋီ၊၁။၉၉။ အနုဋီ၊၁။၁၀၆။

ဝိဘာဝိနီဋီကား — တိုက်တွန်း နှိုးဆော်မှု "ပုဗ္ဗပယောဂ" သည် နောက်ဖြစ်လာသော စိတ်နှင့် တကွ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ယင်း "ပုဗ္ဗပယောဂ"ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ကို ထက်မြက်စေတတ်သည့် သတ္တိထူး (ဝီရိယ) တမျိုးကိုသာ ပုဗ္ဗပယောဂ-၏ မူရင်း "သင်္ခါရ" အမည်ကို တင်စား၍ "သင်္ခါရ" ယူရမည် ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသတ္တိထူး "သင်္ခါရ"နှင့် တကွ ဖြစ်သော စိတ်ကို "သသင်္ခါရိက" ခေါ်၍ ထို "သတ္တိထူး=သင်္ခါရ" မပါသောစိတ်ကို "အသင်္ခါရိက"ဟု ခေါ်၏။ ထို့ပြင် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှု "ပုဗ္ဗပယောဂ"ကိုပင် "သင်္ခါရ" ခေါ်၍ ထို "သင်္ခါရ"နှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်ကို "သသင်္ခါရိက", ထို "သင်္ခါရ" မပါသော စိတ်ကို "အသင်္ခါရိက" ဟု ဆိုသေး၏။ ဝိဘာဝိနီ။၇၇-၈။ အကျယ် အဓိပ္ပါယ်ကို မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၅၇-၈-၉-တို့၌ ကြည့်။) သောမနဿသဟဂတံ တိဟေတုကံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိကံ မဟာစိတ္တံ ကထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သင်္ဂဟ။၁။)

အသင်္ခါရိကကုသလ (ပု) [အသင်္ခါရိက+ကုသလ] အသင်္ခါရိကကုသိုလ်စိတ်။ အသင်္ခါရိကကုသလဿ အသင်္ခါရိကမေဝ ဝိပါကံ....ဂဟေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အသင်္ခါရိကစိတ္တ (နု) [အသင်္ခါရိက+စိတ္တ] အသင်္ခါရိကစိတ်။ ဒိဋ္ဌိယာ ဟိ ပဟီယမာနာယ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တေသု ဒွီသု အသင်္ခါရိကစိတ္တေသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

အသင်္ခါရိကဋ္ဌ (ပု) [အသင်္ခါရိက+အတ္ထ] အသင်္ခါရိကစိတ်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ တာနိ သဗ္ဗာနိပိ ကာမာဝစရဋ္ဌေန သောမနဿသဟဂတဋ္ဌေန ဉာဏသမ္ပယုတ္တဋ္ဌေန အသင်္ခါရိကဋ္ဌေန ကေတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။

အသင်္ခါရိကတာ (ထီ) [အသင်္ခါရိက + တာ] အသင်္ခါရိကပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏အဖြစ်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တတာ အသင်္ခါရိကတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈။

အသင်္ခါရိကတိဟေတုကပဋိသန္ဓိက (တိ) [အသင်္ခါရိက+တိဟေတုက+ပဋိသန္ဓိက] အသင်္ခါရိက တိဟိတ်–ပဋိသန္ဓေ ရှိသော–ပဋိသန္ဓိစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော၊သူ။ အသင်္ခါရိကတိဟေတုကပဋိသန္ဓိကဿ အသင်္ခါရိကဒုဟေတုကေနပိ တဒါရမ္မဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အသင်္ခါရိကဒုဟေတုက (တိ) [အသင်္ခါရိက+ဒုဟေတုက] အသင်္ခါရိက ဒွိဟိတ် ဖြစ်သော။ အသင်္ခါရိကတိဟေတုက-ကြည့်။

အသင်္ခါရိကဘာဝ (ပု) [အသင်္ခါရိက+ဘာဝ] အသင်္ခါရိက၏ အဖြစ်။ အသင်္ခါရိကဘာဝေါ ပန အနာဘောဂတာယေဝ န ဂဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။

အသင်္ခါရိကသဒိသ (တိ) [အသင်္ခါရိက+သဒိသ။ ထီ-၌ အသင်္ခါရိကသဒိသီ] အသင်္ခါရိကနှင့် တူသော။ သသင်္ခါရိကာနံ ထိနမိဒ္ဓဝိရဟေ အသင်္ခါရိကသဒိသီ ယောဇနာ န ဒဿိတာ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၇။

အသင်္ခါရိကသမ္ပယုတ္တသဘာဝါလပန (နု) [အသင်္ခါရိက + သမ္ပယုတ္တ + သဘာဝ + အာလပန] ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တဦးတယောက်၏ စီမံပြုလုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်မဟုတ်ပဲ မိမိတို့၏ဆိုင်ရာအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော တရားသဘောကို ခေါ်ဝေါ်ကြောင်းဖြစ်သော–ပုဒ်–အာလုပ်ပုဒ်။ ဓမ္မာလပနန္တိ အသင်္ခါရိကသမ္ပယုတ္တသဘာဝါလပနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။

အသင်္ခိယ (တိ) [န + သင်္ခိယ] မရေတွက်–အပ်–နိုင်–သော၊ ဂဏန်း အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်သော၊ ဂဏန်းသင်္ချာဖြင့် ရေတွက် မပြနိုင်လောက်အောင် များလှစွာသော။ ဓမ္မရာဇာ အသင်္ခိယာ။.... ဗုဒ္ဓခေတ္တာ အသင်္ခိယာ။ ... ဂဏနာတော အသင်္ခိယံ။ အပ၊ ၁။ ၂၊ ၆၊ ၂၅။ ဒသသတသဟဿ.... ကထာနမဟာကထာနအသင်္ချေယျာနံ ဝသေန အသင်္ခိယာ သင်္ခါရဟိတာ ဓမ္မရာဇာနော အတီတာ ဝိဂတာ နိရုဒ္ဓါ အဗ္ဘတ္ထံ ဂတာတိ အဓိပ္ပါယော။.... အသင်္ခိယံ သင်္ချာတိက္ကန္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅၊၂၅၃။ ကပ္ပေ စ သတသဟဿေ၊ စတုရော စ အသင်္ခိယေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၆။ အသင်္ခိယေတိ ဧတ္ထ သင်္ခါတုံ န သက္ကာတိ အသင်္ခိယာ၊ ဂဏနံ အတိက္ကန္တာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂။ အသင်္ချေယ-လည်း ကြည့်။

အသင်္ခေပ (တိ) [န+သင်္ခေပ] (၁) အလွှာမရှိသော၊ အတိတ်အကြောင်း စသော–အဖို့အစု – အထပ်အလွှာ – မရှိသော၊ တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (၂) ဂုဏ်တို့ဖြင့် မရေတွက်–အပ်–နိုင်–သော၊ မရေတွက်နိုင်သည့်အဖြစ်။

အသင်္ခေပဂတ (တိ) [အသင်္ခေပ+ဂတ] (၁) အတိတ် အကြောင်း စသော လေးပါးသော – အဖို့အစု – အထပ် အလွှာ – မရှိသော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်တော်မူသော၊ ဘုရား။ (၂) ဂုဏ်တို့ဖြင့် မရေတွက်နိုင်ခြင်းသို့ ရောက်တော်မူသော၊ မရေမတွက်နိုင်သော ဂုဏ်တော်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ ဘုရား။ အနုရောဓဝိရောဓဝိပ္ပယုတ္တော ဣင်္ဂါနိင်္ဂေသု ဓမ္မေသု အသင်္ခေပဂတော ဗန္ဓနာတိဂတ္တော။ နေတ္တိ။ ၄၆။ အတီတာဟေတုသင်္ခေပါဒိသင်္ခေပဝိရဟိတတာယ အသင်္ခေပသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ အကုပ္ပဓမ္မတာယ ဂုဏေဟိ ဝါ အသင်္ခေပံ အသင်္ချေယျံ ဂတော ဥပဂတောတိ အသင်္ခေပဂတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၇။

အသင်္ခေယျ (တိ) [န+သင်္ခေယျ] မရေတွက်–အပ်–နိုင်–သော။ အသင်္ချေယျ-ကြည့်။

အသင်္ခေယျဝဏ္ဏ (တိ) [အသင်္ခေယျ+ဝဏ္ဏ] မရေတွက်နိုင်သော–ဂုဏ်–ကျေးဇူး–ရှိတော်မူသော၊ ဘုရား။ အသင်္ခေယျဝဏ္ဏော အာဘံကရော။ နေတ္တိ။၄၆။

အသင်္ခေါဘနီယတာ (ထီ) [အသင်္ခေါဘနီယ+တာ] မချောက်ချားစေ–အပ်–နိုင်–သည်၏ အဖြစ်။ အကုပ္ပတာယာတိ ဝိမောက္ခန္တိကတာယ သဗ္ဗသော ပဋိပက္ခဓမ္မေဟိ အသင်္ခေါဘနီယတာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

အသင်္ခေါဘဘာဝ (ပု) [အသင်္ခေါဘ+ဘာဝ] ချောက်ချားခြင်းမရှိ–မချောက်ချား–သည်၏အဖြစ်။ တံ ပန အသင်္ခေါဘဘာဝတော "အနာဝိလဘာဝေါ"တိ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။ ၉၅။

အသင်္ချ (တိ) [န+ သင်္ချာ] အရေအတွက် သင်္ချာမရှိသော၊ မရေတွက်–မချင့်တွက်–နိုင်သော၊ အလွန်များပြားသော။ သဝန္တိ နဇ္ဇော သဗ္ဗကာလမသင်္ချံ။ ဇာ၊၁။၃၂၁။ အသင်္ချန္တိ အဂဏနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၉။

အသင်္ချေယျ (န) [န + သင်္ချေယျ] (၁) (က) အသင်္ချေယျမည်သော ဂဏန်းသင်္ချာ။ (ခ) ကမ္ဘာအသင်္ချေ။ (ဂ) အသင်္ချေယျကပ်။ (တိ) (၂) မရေတွက်နိုင်သော၊ မရေတွက်နိုင်လောက်အောင်များသော။ [(က) တစ်ဂဏန်း၏နောက်၌ သုညတရာ့လေးဆယ် (၁၄၀) ရှိသော သင်္ချာသည် အသင်္ချေယျမည်သော ဂဏန်းသင်္ချာဖြစ်၏။ (ကစ္စည်း။ ၃၉၅။ ဓာန်။၄၇၄-၆။) ဓာန်၊ဋီ။၄၇၄-၆-၌ကား တစ်ဂဏန်း၏ နောက်၌ သုည တရာ့လေးဆယ့်ငါး (၁၄၅) လုံးဖြင့် အသင်္ချေယျ

ဂဏန်းဖြစ်ပုံကို (မိမိဝါဒဖြင့်) ပြထားသေး၏။ (ခ) လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့ ပါရမီဖြည့်ဆည်းပူးရာ အချိန် ကာလကို သတ်မှတ် ပြသော အသင်္ချေမျိုးတည်း။ ကမ္ဘာပေါင်း ဤမျှ ဤမျှဟု ရေတွက်မှန်းဆ၍ မရနိုင်လောက်အောင် မြားမြောင် ရှည်လျားသော အချိန်ကာလကို အသင်္ချေ (ကမ္ဘာအသင်္ချေ) ဟုခေါ်၏။ ဒီပင်္ကရာဘုရားနှင့် ကောဏ္ဍညဘုရား အကြား၌ ကုန်လွန်သွားသော ကမ္ဘာအသင်္ချေသည် တစ်အသင်္ချေဖြစ်၏။ ထို့အတူ ကောဏ္ဍညဘုရားနှင့် မင်္ဂလဘုရား အကြား၌ တစ်အသင်္ချေ၊ သောဘိတဘုရားနှင့် အနောမဒဿီဘုရား အကြား၌ တစ်အသင်္ချေ၊ နာရဒဘုရားနှင့် ပဒုမုတ္တရဘုရား အကြား၌ တစ်အသင်္ချေ၊ ဤသို့ ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြားအကြား၌ ကုန်လွန်သွားသော "ကမ္ဘာအသင်္ချေ" လေးမျိုးသည် လေးအသင်္ချေဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၂။ (ဂ) တစ်ကမ္ဘာဟု ခေါ်သော မဟာကပ်၏ လေးပုံတပုံ ဖြစ်သောကပ်ကို "အသင်္ချေယျကပ်" ဟုခေါ်၏။ အကျယ်ကို "အသင်္ချေယျကပ္ပ" ကြည့်။]
(၁) (က) ပုဗ္ဗာရိက ပဒုမ ကထာန မဟာကထာန အသင်္ချေယျာနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (ခ) သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၁၃၊ ၁၀၁၊၁၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။) (ဂ) စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပဿ အသင်္ချေယျာနိ။ အံ၊၁။၄၆၀။ (တိ) (၂) သံဝစ္ဆရေ အသင်္ချေယျေ။ ဇာ၊၂။၆၀။။ အသင်္ချေယျေတိ ဂဏေတုံ အသင်္ချေဏေယျေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၀။ (– မ၊၃။၂၉၇၊၂၉၉။ အံ၊၁။၃၆၆။ ထေရ၊၂၅၉။ အပ၊၂။၁၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။)

အသင်္ချေယျကပ္ပ (ပု) [အသင်္ချေယျ+ကပ္ပ] အသင်္ချေယျကပ်၊ နှစ်ပေါင်း ဤရွေ့ ဤမျှရှိ၏ဟု ရေတွက်မှန်းဆ၍ မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ရှည်လျားသော – ကပ် – အချိန်ကာလ။

ယင်း-အသင်္ချေယျကပ်သည် ကပ် ၄-မျိုးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ကပ်၄-မျိုးမှာ—— (၁) အာယုကပ်၊ (၂) အန္တရကပ်၊ (၃) အသင်္ချေယျကပ်၊ (၄)မဟာကပ် ဖြစ်၏။

ထိုတွင် (၁) ကာလအားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားသော အသက် အပိုင်းအခြားသည် အာယုကပ် မည်၏။ (၂) အသင်္ချေတမ်းမှ တဖြေးဖြေးဆုတ်၍ ၁၀-နှစ်တမ်းတိုင်အောင်, ၁၀-နှစ်တမ်းမှ တရွေ့ရွေ့ တက်၍ အသင်္ချေယျတမ်းတိုင်အောင် ဆုတ်ကပ် တက်ကပ် တစုံသည် အန္တရကပ် မည်၏၊ (၃) အန္တရကပ် ၆၄-ကပ်သည် တနည်း အန္တရကပ် ၂၀ သည် အသင်္ချေယျကပ် မည်၏။ (၄) အသင်္ချေယျကပ် ၄-ကပ်သည် မဟာကပ် (တစ်ကမ္ဘာ) မည်၏။

မဟာကပ် ပမာဏကား အလျားအနံ တယူဇနာရှိသော မုန်ညင်းဖြူစေ့ပုံမှ အနှစ်တရာပြည့်သောအခါ၌ တစေ့ယူ၍ ပစ်သော် မုန်ညင်းစေ့ပုံသည် ကုန်ရာ၏၊ မဟာကပ်ကား မကုန်ဆုံးနိုင်ရာ၊ ဤမျှ ပမာဏရှိ၏။

အသင်္ချေယျကပ်ကား ယင်းမဟာကပ်၏ ၄-ပုံ ၁-ပုံ ရှိသည်။ ထို ၄-မျိုးသော ကပ်တွင် အသင်္ချေယျကပ်သည် (၁) သံဝဋ္ဋအသင်္ချေယျကပ်၊ (၂) သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီအသင်္ချေယျကပ်၊ (၃) ဝိဝဋ္ဋအသင်္ချေယျကပ်၊ (၄) ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ် ဟူ၍ ၄-ပါးရှိ၏။

ထိုတွင် (၁) ကမ္ဘာဖျက်မိုးရွာသည်မှစ၍ သင်္ခါရ မကြွင်း ဟင်းလင်း ဖြစ်သည့် တိုင်

အောင် ပျက်ဆဲကပ်သည် သံဝဋ္ဋအသင်္ချေယျကပ် မည်၏။
(၂) ဟင်းလင်းဖြစ်စမှ စ၍ ကမ္ဘာပြုမိုး ရွာစ တိုင်အောင် အပျက်တည်ဆဲကပ်သည် သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ် မည်၏။
(၃) ကမ္ဘာပြုမိုး ရွာစမှစ၍ တပေါင်း လပြည့်နေ့ နေ လ နက္ခတ် ပေါ်သည်တိုင် အောင် ဖြစ်ဆဲကပ်သည် ဝိဝဋ္ဋအသင်္ချေယျကပ် မည်၏။
(၄) နေ လ နက္ခတ် ပေါ်သည်မှ စ၍ ကမ္ဘာပျက်မိုး ရွာစ တိုင်အောင် ဖြစ်ပြီး၍ တည်ဆဲ ဖြစ်သော ကပ်သည် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ် မည်၏။ ယခုအချိန်အခါ သည် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ်ပင် ဖြစ်သည်။ အသင်္ချေယျကပ္ပေါ်တိ စ ယောဇနာ-ယာမဝိတ္ထာရတော သေတသာသပရာသိ-တော ဝဿသတဝဿသတစ္စယေန ဧကေ-ကဗီဇဿ ဟရဏေန သာသပရာသိနော ပရိက္ခယေပိ အက္ခယသဘာဝဿ မဟာ-ကပ္ပဿ စတုတ္ထဘာဂေါ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၀။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀-၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀-၁။) သံဝဋ္ဋော သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ ဝိဝဋ္ဋော ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ-တိ ကပ္ပဿ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ။ တတ္ထ သံဝဋ္ဋနံ ဝိနဿနံ သံဝဋ္ဋော၊ ဝိနဿမာနော အသင်္ချေယျကပ္ပေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၇။ (ဝိ-မတိ၊၁။၈၀-လည်း ကြည့်။) မဟာကပ္ပဿ ဟိ စတုတ္ထဘာဂေါ အသင်္ချေယျကပ္ပေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၅။ ဟိနံ ပန ပဋ္ဌမဇ္ဈာနံ မဇ္ဈိမဥ္စ အ-သင်္ချေယျကပ္ပဿ တတိယံ ဘာဂံ, ဥပဍ္ဎကပ္ပဥ္စ အာယုံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။

အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာန (န) [အသင်္ချေ-ယျကပ္ပ+ပရိယောသာန] အသင်္ချေယျကပ်၏ အဆုံး။ အသင်္ချေယျကပ္ပပရိယောသာနေ ပန ကောဏ္ဍညော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဧကော ကေသိ ကပ္ပေ ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (– ဒီ၊ ဋီ၊၂။၆။)

အသင်္ချေယျကပ္ပမတ္တက (န) [အသင်္ချေယျကပ္ပ+ မတ္တက] အသင်္ချေယျကပ်၏ – အဦး – အစ – အထက်။ ဣတော သတသဟဿကပ္ပါဓိကေ အသင်္ချေယျကပ္ပမတ္တကေ (အသင်္ချေယျ-မတ္တကေ) သာရိပုတ္တော ဖြာဟ္မဏမဟာသာ-လကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အသင်္ချေယျကာလာဝတ္ထာနာယုက (တိ) [အ-သင်္ချေယျကာလ + အဝတ္ထာန + အာယု + က] အသင်္ချေကာလအပိုင်းအခြား အသက် ရှိသော၊သူ။ အသင်္ချေယျာယုက-ကြည့်။

အသင်္ချေယျတာ (ထီ) [အသင်္ချေယျ+တာ] မရေတွက်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ တံ အာယုဝဍ္ဎိ-တွာ အသင်္ချေယျတံ ပတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ သောတာပန္နာဒိသု ဒိန္နဿ ဥတ္တရိတရဝသေန အသင်္ချေယျတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။

အသင်္ချေယျပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အသင်္ချေယျ + ပရိစ္ဆေဒ]မရေမတွက်နိုင်သောအပိုင်းအခြား။ ကေစိ ပန မနောပဏိဓာနဝစီပဏိဓာနဝ-သေန အနေကဓာ အသင်္ချေယျပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ပုဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၀။

အသင်္ချေယျဖလ (တိ) [အသင်္ချေယျ + ဖလ] မရေတွက်နိုင်သော အကျိုးရှိသော။ ဘဂဝ-တော ပန ပူဇာ အပ္ပမေယျအသင်္ချေယျ-ဖလာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။

အသင်္ချေယျဘေဒတာ (ထီ) [အသင်္ချေယျ+ ဘေဒ+တာ] မရေတွက်နိုင်သော အပြားရှိ သည်၏ အဖြစ်။ ရူပဓမ္မာနံ အသင်္ချေယျ-ဘေဒတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၆။

အသင်္ချေယျမတ္တက (န)[အသင်္ချေယျ+မတ္တက] အသင်္ချေယျကပ်၏ – အဦး – အစ – အထက်။ အသင်္ချေယျကပ္ပမတ္တက-ကြည့်။

အသင်္ချေယျမဟာကပ္ပ (ပု) [အသင်္ချေယျ+ မဟာကပ္ပ] မရေတွက်နိုင်သော မဟာကပ်။ ကဒါစိ အသင်္ချေယျမဟာကပ္ပေ အတိက္ကမိတွာပိ ဒုလ္လဘဒဿနတာယ ဒုဒ္ဒသာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၄။

အသင်္ချေယျသတ္တနိကာယ (ပု) [အသင်္ချေယျ+ သတ္တနိကာယ] မရေတွက်နိုင်သော သတ္တဝါ အပေါင်း။ ဒေသေန္တောပိ အသင်္ချေယျသတ္တနိကာယေ ဗောဓေတုံ န သက္ကုဏန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

အသင်္ချေယျသဟဿ (ပု) [အသင်္ချေယျ+ သဟဿ] အသင်္ချေပေါင်း တထောင်၊ အသင်္ချေတထောင်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန ကပ္ပါနံ အသင်္ချေယျသဟဿေသုပိ ကတံ ဥပကာရံ.... ဇာနန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။

အသင်္ချေယျာဘာဝ (ပု) [အသင်္ချေယျ + ဘာဝ ?] မရေတွက်နိုင်သည်၏ အဖြစ် ?။ သင်္ခါတုံ န သက္ကာ အညေဟိ အသင်္ချေယျာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၈။

အသင်္ချေယျာယုက (တိ) [အသင်္ချေယျ+အာယု+က] မရေတွက်နိုင်သော အသက်အပိုင်း အခြား ရှိသော၊ အသင်္ချေ အသက်ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓါ အသင်္ချေယျာယုကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အသင်္ချေယျကာလာဝတ္ထာနာယုကာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။)

အသင်္ချေယျာယုကတာ (ထီ) [အသင်္ချေယျာယုက + တာ] အသင်္ချေ အသက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဒါ မနုဿာနံ အသင်္ချေယျာယုကတာယ သက္ကရဇ္ဇံ ကာရေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

အသင်္ချေယျာယုကဘာဝ (ပု) [အသင်္ချေယျာယုက + ဘာဝ] အသင်္ချေ အသက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒသဝဿာယုကဘာဝတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အသင်္ချေယျာယုကဘာဝါ ဝဍ္ဎိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။

အသင်္ဂ (တိ) [န + သင်္ဂ] ငြိ–ကပ်–တွယ်–ခြင်း မရှိသော၊ မငြိ–မကပ်–မတွယ်–သော။ သဗ္ဗတ္ထ အသင်္ဂ မပ္ပဋိဟတ မနာဝရဏဉာဏံ တထာဂတဿ တထာဂတဗလံ။ စူဠနိ။၁၆၅။ အသင်္ဂံ သင်္ဂဝိရဟိတံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ (– အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၊၃၃၄။)

အသင်္ဂစာရီ (တိ) [အသင်္ဂ+စရ+ဏီ] မကပ် ငြိ – မတွယ်တာ – ပဲ လှည့်လည် သွားလာ လေ့ရှိသော၊သူ။ မဂါ ဝိယ အသင်္ဂစာရိနော။ သံ၊၁။၂၀၁။ ကဒါ နု နာဂေါ အသင်္ဂစာရီ။ ထေရ။၃၅၆။

အသင်္ဂစ္ဆနက (တိ) [န + သံ+ဂမု+ယု+က] ပြန်လည် ပေါင်းဆုံခြင်းမရှိသော၊သူ။ သန္ဓာနကာရဿ ဝစနံ ဝိနာ အသင်္ဂစ္ဆနကာ ပရိစ္စတ္တာယေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၁။

အသင်္ဂဏှန (န) [န+သင်္ဂဏှန] မရေတွက်–မသိမ်းယူ–ခြင်း။ တဿာ တေသံ အသင်္ဂဏှနတ္ထံ "အဝစရာ"တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ တဿ တေဘူမကဓမ္မေသု ဧကဒေသဿ အသင်္ဂဏှနတော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။

အသင်္ဂဏှန္တ (တိ) [န+သင်္ဂဏှန္တ] မရေတွက် –မသိမ်းယူ – သော။ ဝဂ္ဂသင်္ဂဟပဏ္ဏာသသင်္ဂဟာဒီဟိ အသင်္ဂဏှန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

အသင်္ဂဏှိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သင်္ဂဏှိတွာ] မရေတွက်–မသိမ်းယူ–မူ၍။ တဿာ ဝိနယဂ္ဂဟဏေန တံ အသင်္ဂဏှိတွာ ဝိနယော သင်္ဂဟေတဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

အသင်္ဂတိ (ထီ) [န+သင်္ဂတိ] မပေါင်းဆုံခြင်း။ ယာ တေဟိ အသင်္ဂတိ အသမာဂမေ

အသမောဓာနံ အမိဿီဘာဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၀၆။

အသင်္ဂမ (ပု) [န+သင်္ဂမ] မပေါင်းသင်းခြင်း။ အသင်္ဂမော ပါပဇနေန သေယျော။ ဇာ၊၁။ ၄၄။ ပါပဇနေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂမော န သေယျော၊ အသင်္ဂမောဝ သေယျော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

အသင်္ဂမန (န) [န+သင်္ဂမန] မပေါင်းဆုံခြင်း။ ဉာဏံ ဂစ္ဆတီတိ အသင်္ဂမနံ ပဝတ္တတိ ပဂေဝ ဣန္ဒြိယဘာဝနာယ ကတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။

အသင်္ဂမာနသ (တိ) [အသင်္ဂ+မာနသ] မကပ်ငြိ-မတွယ်တာ-မငဲ့ကွက်-သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပတိဋ္ဌပေသိံ သ အသင်္ဂမာနသော။ ဝိမာန။၉၄။ အသင်္ဂမာနသောတိ ကတ္ထစိ အလဂ္ဂစိတ္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၄။ (-ထေရီ။၄၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။)

အသင်္ဂဝဍ္ဎန (န) [အသင်္ဂ + ဝဍ္ဎန] လောကီ အာရုံ ကာမဂုဏ်-အပေါင်းအဖော်-တို့၌ ငြိကပ် တွယ်တာမှု မရှိသော စိတ်ဓာတ်ကို တိုးပွါးစေခြင်း၊ တဦးတည်းနေလိုသော ဆန္ဒကို တိုးပွါးစေခြင်း။ ပဏ္ဍိတာနံ သံဝေဂဝဍ္ဎနတ္ထာယ အသင်္ဂဝဍ္ဎနတ္ထံ ဧကီဘာဝဝဍ္ဎနတ္ထာယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

အသင်္ဂဟ (ပု) [န + သင်္ဂဟ] (၁) ပေါင်း၍ မယူခြင်း၊ မရေတွက် - မသင်္ဂြိုဟ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) မရယူ - မရရှိ - အပ်သော။ (၃) ယှဉ်သိမ်းဆည်းခြင်း မရှိသော၊ သူ။ (၁) သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟော။ ဓာတုကထာ။ ၁။ (-ဝဇီရ။၁၂။) (တိ) (၂) အယံ ဟိ အသင်္ဂဟော နာမ သင်္ဂဟဝိပန္နော ဝါ အတ္ထော နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ (၃) သလ္လေခဝုတ္တိသမဏော ဝိယ အသင်္ဂဟော ပိ န ဟောမိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၄။

အသင်္ဂဟကာရဏ (တိ) [အသင်္ဂဟ+ ကာရဏ] မရေတွက်- မသင်္ဂြိုဟ်- ခြင်း အကြောင်း။ ပုရိမေသု စတူသု အသင်္ဂဟကာရဏေသု ပဌမေန ဘဂဝါ .... ဘိက္ခုနံ အာဒရံ ဇနေတိ။ ဝဇီရ။၃၁။

အသင်္ဂဟဏ (န) [န + သင်္ဂဟဏ] မသိမ်းယူခြင်း၊ မရေတွက်ခြင်း။ ဗြဟ္မာနံ ကပ္ပရုက္ခာဒီသု ရာဂဿ စ ဒိဋ္ဌိရာဂဿ စ အသင်္ဂဟဏေန .... သပ္ပဒေသတ္တံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၇၆။ သင်္ဂဟဏပုဗ္ဗံ အသင်္ဂဟဏံ, အသင်္ဂဟဏပုဗ္ဗံ သင်္ဂဟဏဉ္စ ပုစ္ဆမာနံ။ အနုဋီ၊၃။၁၉။

အသင်္ဂဟဏပုဗ္ဗ (တိ) [အသင်္ဂဟဏ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ ရေတွက်ခြင်း မရှိသော၊ မရေတွက်ဘူးသေးသော။ အသင်္ဂဟဏ-ကြည့်။

အသင်္ဂဟဏပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အသင်္ဂဟဏ+ပဝတ္တိ] မရေတွက်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ အသင်္ဂဟဏပ္ပဝတ္တိယာ စေဝ စ အသင်္ဂဟိတေန အသင်္ဂဟိတံ။ မူလဋီ၊၃။၁၅။

အသင်္ဂဟနယ (ပု) [အသင်္ဂဟ+နယ] အသင်္ဂဟနည်း။ ဝိသဘာဂလက္ခဏောဟိ အသင်္ဂဟနယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

အသင်္ဂဟနိဒ္ဒေသ (ပု) [အသင်္ဂဟ + နိဒ္ဒေသ] အသင်္ဂဟနည်းကို အကျယ်ပြရာအခန်း။ အသင်္ဂဟနိဒ္ဒေသေ ကတိဟိ အသင်္ဂဟိတောတိ သင်္ခေပေနေဝ ပုစ္ဆာ ကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

အသင်္ဂဟိတ (တိ) [န+သင်္ဂဟိတ] (က) ပေါင်း-သိမ်းကျုံး-၍ မယူအပ်သော၊ မရေတွက်အပ်သော။ (ခ) မဖွဲ့- မသိ- အပ်သော။ (ဂ) မသိမ်းသွင်းအပ်-မဖွဲ့စည်းအပ်-သော၊ သူ။ (က) အသင်္ဂဟိတေန အသင်္ဂဟိတံ။ အဘိ၊ပု။၁။ ယဉ္စ အညမ္ပိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ အသင်္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇၊၃၂၀။ ကင်္ခါ။၂၆၃။

ဝိမတိ၊၁။၄၁။) (ခ) ဂေါပါလေသီဟိ အသင်္ခ-
တတာ ကတ္တိကာ န တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။
(ဂ) အသင်္ခတတာ သေဝကာ ရာဇာနံ ဂရှ-
စိတ္တေန န ဩလောကေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁ဂ။

အသင်္ခတတာ(ထီ)[အသင်္ခတ+တာ]မသိမ်း
ယူ–မရေတွက်–အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပုရိ-
မသ္မိံ အတ္တဝိကပ္ပေ ရူပါယတနဿ အသင်္ခ-
တတာ အာပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။၅၁။ (–
မူလဋီ၊၃။၁၃။ အနုဋီ၊၁။၉၁။)

အသင်္ခတတ္တ (န) [အသင်္ခတ+တ္တ] (က)
မသိမ်းယူအပ် – မရေတွက်အပ် – သည်၏
အဖြစ်။ (ခ) မဖွဲ့ – မသီကုံး – အပ်သည်
၏ အဖြစ်။ (က) ခန္ဓာဒိပဒါနံ ဓမ္မသင်္ဂဟ-
မာတိကာယ အသင်္ခတတ္တာ ပကိဏ္ဏက-
မာတိကာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂။
(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။) (ခ) ယထာ တံ
သုတ္တေန အသင်္ခတတ္တာ။ ဝိ၊၁။၉။ အသင်္ခ-
တတ္တာ အဂန္ထိတတ္တာ အဗဒ္ဓတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅၅။

အသင်္ခတတ္တာဘာဝ (ပု) [အသင်္ခတတ္တ+
အဘာဝ] မသိမ်းယူအပ်–မရေတွက်အပ်–
သည်၏ အဖြစ် မရှိခြင်း။ စတုသု ခန္ဓေသု
ကေဿာပိ အသင်္ခတတ္တာဘာဝတော နာ-
မဓမ္မေကဒေသတာ အနန္တရာဒိနံ နတ္ထိ။
မူလဋီ၊၃။၁၇၅။

အသင်္ခတဓမ္မ (ပု) [အသင်္ခတ+ဓမ္မ]မသိမ်း
ယူအပ်–မရေတွက်အပ်–သော တရား။

အသင်္ခတဓမ္မာပဒေသ (ပု)[အသင်္ခတဓမ္မ+
အပဒေသ] မသိမ်းယူအပ်–မရေတွက်အပ်–
သော တရားကို ညွှန်းခြင်း။ ယေ ဟိ တိက-
ဒုကာ သာဝသေသာတိ ပဒိဿန္တိ အပဒိဿန္တိ၊
တေ အသင်္ခတဓမ္မာပဒေသော။ အနုဋီ၊၁။
၇၂။

အသင်္ခတပဒ (န) [အသင်္ခတ+ပဒ] အသင်္ခ-
တ-ပုဒ်။ ဒုတိယံ အသင်္ခတပဒံ ဂဟိတံ။
အနုဋီ၊၃။၇။

အသင်္ခတပုပ္ဖ (န) [အသင်္ခတ+ပုပ္ဖ] မဖွဲ့
အပ်–မသီကုံးအပ်–သော ပန်း။ ဘဂဝတာ
ဟိ ဒေသိတော ဓမ္မော အသင်္ခတပုပ္ဖရာသိ-
သဒိသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။)

အသင်္ခတသင်္ဂဟ (န) [အသင်္ခတ+သင်္-
ဂဟ] မသိမ်းယူအပ်–မရေတွက်အပ်–သည်
ကို–သိမ်းယူ–ရေတွက်–ခြင်း။ တတ္ထ ပန
အသင်္ခတသင်္ဂဟဝသေန ပဋိပါဋိယာ တ-
ယော နယာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၄၆။

အသင်္ခတသဒ္ဒ (ပု) [အသင်္ခတ + သဒ္ဒ]
အသင်္ခတ-သဒ္ဒါ။ ကေဿ အသင်္ခတသဒ္ဒ-
ဿ လောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၆။

အသင်္ဟေတဗ္ဗ (တိ) [န+သင်္ဟေတဗ္ဗ] မသိမ်း
ယူအပ်–မရေတွက်အပ်–သော။ သာဓုဟိ အ-
လာတဗ္ဗတော အသင်္ဟေတဗ္ဗတော သင်္ကာ-
ရကူဋ္ဌာဒီသု ဆဍ္ဍိတပိလောတိကခဏ္ဍံ ဝိယ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇ဂ။ (–မူလဋီ၊၃။၁၂။ အနုဋီ၊
၃။ ၂၀။)

အသင်္ဟေတဗ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န + သင်္ဟေတဗ္ဗ]
မသိမ်းယူ–မရေတွက်–မူ၍။ သော စ သင်္-
ဟေတဗ္ဗမ္ပိ အသင်္ဟေတဗ္ဗ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။
(–သာရတ္ထ၊၂။၂ဂ၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။)

အသင်္ချေယျန (န၊ထီ) [န+သင်္ချေယျန] သင်္ချေ-
ယျနာ မတင်ခြင်း၊ စုပေါင်း၍ မရွတ်ခြင်း။

အသင်္ချေယျနဟေတုဒေါသဂတ (ပု) [အသင်္ချေ-
ယျန+ဟေတု+ဒေါသ+ဂတ] သင်္ချေယျနာ
မတင်ခြင်း အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ဖွယ်ရှိ
သော အပြစ်အပေါင်း။ ဓမ္မဝိနယာနံ အ-
သင်္ချေယျနဟေတုဒေါသဂတော သမ္ဘဝတိ။
ဝိမတိ၊၁။၁၃။

အသင်္ဂါဟက (တိ) [န+သင်္ဂါဟက] သိမ်းရုံး-ပေါင်းစုရုံး-မယူတတ်သော။ န စ သော ဝေ တဿ သင်္ဂါဟကော အသင်္ဂါဟကော ဝါ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၀။

အသင်္ဂါဟကတ္တ (န) [အသင်္ဂါဟက+တ္တ] သိမ်းရုံးမယူတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အညဿ စ အသင်္ဂါဟကတ္တေ သင်္ဂါဟကတ္တမေဝ တေသံ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁။

အသင်္ဂါဟကတ္တာဘာဝ (ပု) [အသင်္ဂါဟကတ္တ+အဘာဝ] မသိမ်းယူသည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း။ အသင်္ဂါဟကတ္တာဘာဝတော ဝေ ဟိ စက္ခာယတနာဒီနိ စက္ခာယတနာဒီဟိ အသင်္ဂဟိတာနီတိ န ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၄။

အသင်္ဂါဟကဘာဝ (ပု) [အသင်္ဂါဟက+ဘာဝ] မသိမ်းယူတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝေရူပါနံ အသင်္ဂါဟကဘာဝေန အဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၄။

အသင်္ဂိတ (တိ) [န+သင်္ဂိတ] ကပ်ငြိ-တွယ်တာ-ခြင်း မရှိသော၊ မကပ်ငြိ-မတွယ်တာ-သော၊ လျင်မြန်သော အဟုန်ရှိသော။ အာဝေဠိနေ သဒ္ဒဂမေ အသင်္ဂိတော။ ဇာ၊၂။၁၁၁။ အသင်္ဂိတောတိ နိဿင်္ဂေ သီဃဝေဝေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။

အသင်္ဂီတ (တိ) [န+သင်္ဂီတ] စုပေါင်း၍ မရွတ်အပ်သော၊ သင်္ဂါယနာ မတင်အပ်သော။ ပဌမသင်္ဂီတိယံ သင်္ဂီတဉ္စ အသင်္ဂီတဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ သမောဓာနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

အသဉ္ဇနန (န၊ထိ) [န+သဉ္ဇနန] မထိ-မခိုက်-ခြင်း။ ဝေမေဝ ဂဏောဝါသေ သဉ္ဇနနာ၊ ဧကဝါသေ အသဉ္ဇနနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ "ဟေဋ္ဌာပိဋ္ဌံ ဝါ ပရာမသိတွာ" တိ ဣဒံ ပုဗ္ဗေ တတ္ထ ဌပိတပတ္တာဒိနာ အသဉ္ဇနနတ္ထာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂။

အသဉ္ဇနယမာန (တိ) [န+သဉ္ဇနယမာန] မထိခိုက်စေသော၊သူ။ ဘဂဝန္တံ ဝါ ဘိက္ခုသံဃံ ဝါ အသဉ္ဇနယမာနော .... ဧကောဝ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။

အသဉ္ဇနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သဉ္ဇနေတွာ] ပြင်းစွာ မထိခိုက်စေမူ၍။ ဆုပနန္တိ အသဉ္ဇနေတွာ ဖုဋ္ဌမတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

အသဉ္ဇာတိသညာ (ထီ) [န+သဉ္ဇာတိ+သညာ] ခါးကြိုးတန်ဆာ မဟုတ်ဟူသော-အမှတ်-သညာ။ တေ သဉ္ဇာတိယာ အသဉ္ဇာတိသညာယ ဓာရေတိ။ ဝဇီရ၊၅၅။

အသဉ္ဇာတ (တိ) [န + သဉ္ဇာတ] မပေါင်း မစုအပ်သော။ အတ္တိ ကောစိ ဝိသေသော အသဉ္ဇာတောတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၀။

အသစ္စ (န) [န+သစ္စ] (၁) မဟုတ်မမှန်သော စကား။ (တိ) (၂) (က) မဟုတ်မမှန်သော။ (ခ) သစ္စာ-မရှိ-မှကင်း-သော၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မပြောဆိုသော၊ သူ။ (၁) တဗ္ဗန္တာဘိသူလိကံ တွ-သစ္စံ မိစ္ဆာ မုသာ ဗျယံ။ ဓာန်။၁၂၇။ ပုမေန ဝစီသစ္စေန.... အသစ္စေန အနန္တရိတတ္တာ။ မဋီ၊၂။၁၅၅။ (တိ) (၂) (က) တံ သစ္စံပိ သမာနံ .... အဝုတ္တံ နာမ သိယာ၊ ပဂေဝ အသစ္စံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၆။) (ခ) ကိဉ္စ တုယှံ အသစ္စဿ။ ဇာ၊၂။၉၅။ အသစ္စဿာတိ ဝစီသစ္စဝိရဟိတဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၈။ (-ဇာ၊၂။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။)

အသစ္စဝိဘာဝန (တိ) [အသစ္စ+ဝိဘာဝန] မဟုတ်မမှန်သော စကားဖြင့် ထင်စွာပြခြင်း ရှိသော။ ပဋိလောမသဒ္ဒ (သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၂) ကြည့်။

အသစ္စသန္ဓ (တိ) [အသစ္စ+သန္ဓ] မဟုတ်မမှန် သောစကားဖြင့် စပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အသစ္စသန္ဓဿ အပ္ပစ္စယိကဘာဝတော....သစ္စပါရမိ-

ယာ သမ္ပတ္တိယော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၈၂။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၆၉။

အသစ္စသဘာဝ (တိ) [န+သစ္စ+သဘာဝ] စစ်မှန်သော–သစ္စာ–သဘော–မရှိသော။ ပဒသောဓနေန....ဂဟိတာတိ ဧတေန အသစ္စသဘာဝါနံ ဓမ္မာနံ ပကရဏေန နိဝတ္တိတတံ အာဟ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၈၅။

အသစ္စာပန (န) [န+သစ္စာပန] မမှန်စေခြင်း၊ လွဲမှားစေခြင်း၊ ချွတ်ယွင်းစေခြင်း။ ယာ စ ဓမ္မိကာယ ပဋိညာဝသာ အသစ္စာပနေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၁၄။)

အသစ္စာယန္တ (တိ) [န+သစ္စာယန္တ] မမှန်စေသော၊ လွဲမှားစေသော၊သူ။ အသစ္စာယန္တော သင်္ကေတံ ကတွာ ဝိသံဝါဒေန္တော။ ဝဇီရ။ ၂၈၆။

အသစ္စိကဋ္ဌ (ပု) [န+သစ္စိကဋ္ဌ] မစစ်မှန်–မဟုတ်မမှန်–သော အနက်သဘော။ အဘူတေန မဏိဥဒကာဒိအာကာရေန ဂယှမာနာ မာယာမရီစိအာဒယော အဘူတညေယျာကာရတ္တာ အသစ္စိကဋ္ဌာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၅၀။

အသစ္ဆိကတ (တိ) [န+သစ္ဆိကတ] (က) မျက်မှောက်မပြုအပ်သော။ (ခ) ထိုးထွင်း၍မသိအပ်သော။ (က) အဘာဝိတာ ဟောတိ အသစ္ဆိကတာ။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ အသစ္ဆိကတဿ သစ္ဆိကိရိယာယ။ ဒီ၊၃။၂၁၁၊၁၄၇။ အံ၊၁။ ၇၁။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၀။ အသစ္ဆိကတဿာတိ တဿေဝ အပစ္စက္ခကတဿ သစ္ဆိကရဏတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ (– အံ၊၁။၄၈။ အဘိ၊ ဓ။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။) (ခ) အသစ္ဆိကတေ သစ္ဆိကတသညိနော အဓိမာနေန အညံ ဗျာကရိမှ။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ အသစ္ဆိကတေတိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓေ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဝသေန ဝါ အပစ္စက္ခကတေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

အသစ္ဆိကတတ္တ (န) [န+သစ္ဆိကတတ္တ] မျက်မှောက်မပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ဝ သစ္ဆိကာတဗ္ဗဿ တဿ တေန အသစ္ဆိကတတ္တာ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၃၉။

အသစ္ဆိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သစ္ဆိကတွာ] မျက်မှောက် မပြုမူ၍။ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ အသစ္ဆိကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။)

အသစ္ဆိကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သစ္ဆိကရိတွာ] မျက်မှောက်မပြုမူ၍။ အဖဿယိတွာ အသစ္ဆိကရိတွာ အန္တရာယေဝ ကာလံ ကရေယျံ။ စူဠနိ။၁၈၉။

အသစ္ဆိကရောန္တ (တိ) [န + သစ္ဆိကရောန္တ] မျက်မှောက် မပြုသော၊သူ။ အရဟတ္တံ အသစ္ဆိကရောန္တော သေက္ခော ဝါ ပုထုဇ္ဇနော ဝါ ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။)

အသဇ္ဇန (ပု) [န+သဇ္ဇန] (၁) သူတော်မဟုတ်သူ၊ သူယုတ်။ (န) (၂) မကပ်ငြိခြင်း။ (၁) ဧဝံ အသဇ္ဇနာနံ ဝစနံ ပဗြူဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၃။ (၂) အသဇ္ဇနဋ္ဌ-ကြည့်။

အသဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [အသဇ္ဇန + အတ္ထ] ကပ်ငြိ–တွယ်တာ–ခြင်း မရှိ–မကပ်ငြိ–မတွယ်တာ–သော အနက်သဘော။ အလဂ္ဂနဋ္ဌ-ကြည့်။

အသဇ္ဇန္တ (တိ) [န+သဇ္ဇန္တ] မကပ်ငြိ–မတွယ်တာ–သော၊သူ။ စတုသု ဌာနေသု အသဇ္ဇန္တော ယာဝ မတ္တလုင်္ဂါ ဘာဝနံ ပါပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၄၇၃။)

အသဇ္ဇမာန (တိ) [န+သဇ္ဇမာန] မကပ်ငြိ–မတွယ်တာ – သော၊သူ။ တိရောပါကာရံ တိရောပဗ္ဗတံ အသဇ္ဇမာနော ဂစ္ဆတိ သေယျထာပိ အာကာသေ။ ဒီ၊၁။၇၃၊၁၉၉။ ဒီ၊၃။ ၉၃၊၂၃၉။ သံ၊၃။၂၃၁။ အံ၊၁။၁၇၀။ ပဋိသံ။ ၁၀၇။ အသဇ္ဇမာနောတိ အလဂ္ဂမာနော။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃။ တံ နာမရူပသ္မိံ-

မသင္ဗမာနံ။ ဓမ္မ။၄၆။ အသင္ဗမာနန္တိ အ-လဂ္ဂမာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ (– သုတ္တနိ။ ၂၈၅။ အပ၊၁။၉။ ဇာ၊၂။၂၉၆။ စူဠနိ။ ၂၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၊၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၂။)

အသင္ဗမာနဂမန (န) [အသင္ဗမာန + ဂမန] မကပ်ငြိသည်ဖြစ်၍သွားခြင်း။ တိရောကုဋ္ဋာ-ဒီသု အသင္ဗမာနဂမနန္တိ ဝေမာဒီနိ ဂ္ဂဏ္ဓါန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။

အသင္ဗမာနပည (တိ) [အသင္ဗမာန + ပညာ] မကပ်ငြိ – မတွယ်တာ – သော ပညာရှိသော၊ သူ။ အာသင္ဗပည (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၁) ကြည့်။

အသင္ဂိတဗ္ဗရိယာပထ (တိ) [အသင္ဂိတ+ဗ္ဗရိ-ယာပထ] မပြုပြင် – မစီရင် – အပ်သော ဗ္ဗရိ-ယာပုထ်ရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ အကပ္ပိတ-ဗ္ဗရိယာပထ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၈) ကြည့်။

အသင္ဂိတ္ထော (ကြိ) သဇ္ဇတိ (ဇာ၊၁။၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉) ကြည့်။

အသင္ဂိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သင္ဂိတ္ဗာ] မကပ်ငြိ – မတွယ်တာ – မူ၍။အသင္ဂိတ္ဗာ အဗဇ္ဇိတ္ဗာ အ-နောလီနမာနသော....ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။)

အသဇ္ဈာယကတ (တိ) [န+သဇ္ဈာယ+ကတ] သရဇ္ဈာယ်ခြင်း – ရွတ်ဖတ်ခြင်း – ကို မပြုအပ်သော၊ မသရဇ္ဈာယ်အပ်သော။ အသဇ္ဈာ-ယကတာနံ မန္တာနံ အပ္ပဋိဘာဏံ ပဂေဝ ပဠမံယေဝ သိဒ္ဓံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၅၈။

အသဇ္ဈာယကရဏ (န) [န+သဇ္ဈာယ+ကရဏ] သရဇ္ဈာယ်ခြင်းကိုမပြုခြင်း၊ မသရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ မရွတ်ဖတ်ခြင်း။ အသဇ္ဈာယမလ-ကြည့်။

အသဇ္ဈာယန္တ (တိ) [န+ သဇ္ဈာယန္တ] မသရ-ဇ္ဈာယ်သော၊ မရွတ်ဖတ်သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓဝစနံ သဇ္ဈာယန္တဿ ဥဒါဟု အသဇ္ဈာယန္တဿ.... ရတ္တိန္ဒိဝါ ဝီတိဝတ္တန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ (– ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။)

အသဇ္ဈာယမလ (တိ) [အသဇ္ဈာယ + မလ] မရွတ်ဖတ် – မသရဇ္ဈာယ် – ခြင်း ဟူသော အညစ်အကြေး ရှိသော၊ မသရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကြောင့် – ညစ်နွမ်းသော – မှေးပျောက်သော။ အသဇ္ဈာယမလာ မန္တာ။ အံ၊၃။၃၇။ ဓမ္မ။ ၄၈။ အသဇ္ဈာယမလာတိ ဥဂ္ဂဟိတမန္တာနံ အသဇ္ဈာယကရဏံ မလံ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ ယာ ကာစိ ပရိယတ္တိ ဝါ သိပ္ပံ ဝါ ယသ္မာ အသဇ္ဈာယန္တဿ အနနု-ယုဉ္စန္တဿ ဝိနဿတိ၊ နိရန္တရံ ဝါ န ဥပဋ္ဌာ-တိ၊ တသ္မာ အသဇ္ဈာယမလာ မန္တာတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၆။၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

အသဥ္စရဏ (န) [န + သဥ္စရဏ] (၁) (က) မသွားလာ – မလှည့်လည် – မကျက်စား – ခြင်း။ (ခ) မဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) သွား လာခြင်း – အသုံးပြုခြင်း – မရှိသော။ (၁) (က) အဝတ္တန(သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂၇) ကြည့်။ (ခ) အပရိယောသိတေ ပဒေ ဝဏ္ဏော အက္ခရံ ပရိယာယဝသေန အက္ခရဏတော အသဥ္စရဏတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ သာ ဟိ တသ္မိံယေဝ နိရုဠ္ဍဘာဝေန အညတ္ထ အ-သဥ္စရဏတော "အက္ခရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၀။ (၂) တံ တထာဂတော မဂ္ဂံ လဂ္ဂံ ပလဂ္ဂံ ဂူဠံ ပိဟိတံ ပဋိစ္ဆန္နံ အသဥ္စ-ရဏံ ပညာစက္ခုနာ သမ္ပဿမာနော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၃။

အသဥ္စရဏကာရဏ (န) [အသဥ္စရဏ+ကာရဏ] မဖွဲ့မိ – မစွပ်မိ – ခြင်း၏ အကြောင်း။ "ကိံ နု ခေါ ဣမဿ မောရဿ ပါဒေ ပါသဿ အသဥ္စရဏကာရဏ"န္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။

အသဉ္စရဏဋ္ဌာနတ္တ (န) [အသဉ္စရဏဋ္ဌာန + တ္တ] သွားလာရာ အရပ်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ အသဉ္စရဏဋ္ဌာနတ္တာ ပရပီဠာ န ဘဝိ-ဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇-၉။ ကခ်၊ဋီ။၃၇၀။

အသဉ္စရဏပါသ (ပု) [အသဉ္စရဏ+ပါသ] မဖွဲ့မိ—မစွပ်မိ—သော ကျော့ကွင်း။ သတ္တဝဿ-သတာနိ အသဉ္စရဏပါသော တခ်ဏညေဝ သဉ္စရိတ္ဝာ ပါဒံ ဗန္ဓိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။

အသဉ္စလိတ (တိ) [န+သဉ္စလိတ] မလှုပ်ရှားသော၊ ထိုထိုဤဤ မလှုပ်ရှားသော။ သော တေန တိဏဟရဏေန အကမ္ပိတံ အသဉ္စလိတံ သုသဏ္ဌိတံ ဝိပုလမသမံ ပီတိံ ပဋိလဘတိ။ မိလိန္ဒ။၂၁၀။

အသဉ္စာရက္ခဏ (န) [န+သဉ္စာရ+ခဏ] သွားလာခြင်းမရှိသော—မသွားလာသော—ခဏ။ ဒိဝါကာလေ ပန ပရေသံ အသဉ္စာရက္ခဏေ အာပဏံ ဂန္တွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

အသဉ္စာရိမ (တိ) [န+သဉ္စာရိမ (=သဉ္စာရ+ဣမ)] ရွေ့ရှားခြင်းမရှိသော၊ အမြဲ တည်နေသော။ ထာဝရေတိ အသဉ္စာရိမေန ဥပ-ကရဏေန မာရေတုကာမဿ ဩပါတအာပ-ဿေနဉပနိက္ခိပနံ ဘေသဇ္ဇသံဝိဓာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။

အသဉ္စာလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သဉ္စာလေတွာ] မလှုပ်ရှားစေမူ၍၊ နေရာမှ မထမူ၍။ သုခနိ-သိန္နေ ကိရ အသဉ္စာလေတွာ ကေပဿေန ပဝိသနံ တေသံ သဘာဝဓမ္မော နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ အသဉ္စာလေတွာ အာသနတော အဝုဋ္ဌာပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။

အသဉ္စိစ္စ [၁] (တိ) [န+သဉ္စိစ္စ (=သံ+စိတ+ဏျ)] (သေစေလိုသော) စေတနာမရှိသော၊သူ။ ကိံ စိတ္တော တွံ ဘိက္ခူတိ၊ အသဉ္စိစ္စ (အ-သဉ္စိစ္စော?) အဟံ ဘဂဝါတိ။ ဝိ၊၁။၁၀၁။ အသဉ္စိစ္စောတိ အဝဓကစေတနော၊ ဝိရဒ္ဓ-ပယောဂေါ ဟိ သော။ တေနာဟ "အသဉ္စိ-စ္စော အဟ"န္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အသဉ္စိစ္စ [၂] (ကြိ၊ဝိ) [န+သဉ္စိစ္စ] မစေ့ဆော်မူ၍၊ စေတနာမရှိသည်ဖြစ်၍။ အနာပတ္တိ အသဉ္စိစ္စ အဇာနန္တဿ။ ဝိ၊၁။၉၉။ အသဉ္စိစ္စာတိ.... အစေတေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (—ဝိ၊၁။၁၀၄။ အဘိ၊က။၄၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၊၁၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀၊၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁၊၂၉၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၆၂။)

အသဉ္စိစ္စကထာ (ထီ) [အသဉ္စိစ္စ + ကထာ] စေတနာမရှိပဲ အသက်ကို သတ်ခြင်း-စသည်နှင့်စပ်လျဉ်းသောစကား။ အဘိ၊က။၄၂၇-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁-၂။

အသဉ္စေတနိက (တိ) [န + သဉ္စေတနိက] စေ့ဆော်ခြင်း — စေတနာ — မရှိသော၊ သူ။ တာ ပဌမံ အသဉ္စေတနိကာ ဟုတွာ ကမ္မုနာ န ဗဇ္ဈိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

အသဉ္စေတနိကဝဓ (ပု) [အသဉ္စေတနိက+ဝဓ] စေတနာ—မရှိ—မပါ—ပဲသတ်ခြင်း။ သဏ်ာတ (မ၊ဋီ၊၃။၃၁)·ကြည့်။

အသဉ္ဆန္န (တိ) [န+သဉ္ဆန္န] မဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဝိဝဋ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၃)·ကြည့်။

အသဉ္ဆာဒိတ (တိ) [န+သဉ္ဆာဒိတ] မဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ အပရိယောနဒ္ဓ (အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၇)·ကြည့်။

အသဉ္စနယမာန (တိ) [န+သဉ္စနယမာန] အထူးအားဖြင့် မဖြစ်စေသော၊သူ။ ဆန္ဒံ ပေမံ ရာဂံ ခန္တိံ အကုဗ္ဗမာနော အဇနယမာနော အ-သဉ္စနယမာနော။ မဟာနိ။၃၇။ အသဉ္စနယ-မာနောတိ ဝိသေသေန အသဉ္စနယမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အသင်္ခတ (တိ) [န+သင်္ခတ] (က) မဖြစ်သေးသော။ (ခ) မဖြစ်ဘူးသေးသော။ (က) ယေ ဓမ္မာ အဇာတာ အဘူတာ အသင်္ခတာ.. ဣမေ ဓမ္မာ အနာဂတာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၃။ (-အဘိ၊ဝိ။၁။ အဘိ၊က။၉၆။) (ခ) အသင်္ခတဿ မဂ္ဂဿ သင်္ခနေတာ။ မ၊၃။ ၅၉။ အဘိ၊က။၁၇၅။ ပဋိသံ။၃၇၅။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ ဝေနေယျသန္တာနေ အသင်္ခတပုဗ္ဗဿ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၅။

အသင်္ခတကိစ္စ (တိ) [အသင်္ခတ+ကိစ္စ] မဖြစ်ပေါ်သော-အမှု-ကိစ္စ-ရှိသော၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စ မဖြစ်ပေါ်သေးသော၊သူ။ အကိစ္စဇာတ (သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၅)-ကြည့်။

အသင်္ခတဃနဒဏ္ဍက (တိ) [အသင်္ခတ+ဃနဒဏ္ဍ+က] မဖြစ်ပေါ်သေးသော တခဲနက်မာသော-အတံ-အညာတံ-ရှိသော၊ တခဲနက်မာသောအညာတံမဖြစ်ပေါ်သေးသော။ အကုက္ကုကဇာတ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅)-ကြည့်။

အသင်္ခတပက္ခ (တိ) [အသင်္ခတ+ပက္ခ] မဖြစ်ပေါ်သေးသော အတောင်ရှိသော၊ အတောင်မပေါက်သေးသော။ ဆိန္နပက္ခော, အသင်္ခတပက္ခော ဝါ သကုဏော ဂန္တုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။

အသင်္ခတပက္ခပေါတက (ပု) [အသင်္ခတပက္ခ+ပေါတက] အတောင် မပေါက်သေးသော ငှက်ငယ်ကလေး။ ဇရာဇိဏ္ဏာ စေဝ ရောဂဒုဗ္ဗလာ စ အသင်္ခတပက္ခပေါတကာ စ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၄။

အသင်္ခတပုတ္တဒါရာဒိဗန္ဓ (တိ) [အသင်္ခတ+ပုတ္တဒါရာဒိ+ဗန္ဓ] မဖြစ်ပေါ်သေးသော သားမယား စသော အနှောင်အဖွဲ့ ရှိသော။ ဧဝံ အဟမ္ပိ အသင်္ခတပုတ္တဒါရာဒိဗန္ဓော သုနိဟရဏီယော ဟောမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။

အသင်္ခတပုဗ္ဗ (တိ) [အသင်္ခတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးက မဖြစ်ပေါ်သေးသော၊ မဖြစ်ဘူးသေးသော။ အသင်္ခတ (ခ) အနက် ကြည့်။

အသင်္ခတဖလ (တိ) [အသင်္ခတ+ဖလ] မဖြစ်သေးသော အသီးရှိသော၊ အသီးမသီးသေးသော၊ ဣမေ တရုဏရုက္ခာ အသင်္ခတဖလော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁။

အသင်္ခတဗီဇ (တိ) [အသင်္ခတ+ဗီဇ] မဖြစ်သေးသော - မျိုးစေ့ - အစေ့ - ရှိသော၊ အစေ့မရှက်သေးသော။ တရုဏံ အသင်္ခတဗီဇံ ဧဝ အမ္ဗဖလံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၂၉။

အသင်္ခတဗျဝဟာရဗုဒ္ဓိ (တိ) [အသင်္ခတ+ဗျဝဟာရ+ဗုဒ္ဓိ] မဖြစ်သေးသော ရောင်းဝယ်ရေး၌ အသိဉာဏ်ရှိသော၊ ရောင်းဝယ်ရေး၌ အသိဉာဏ် မဖြစ်သေးသော၊သူ။ အဇာတဗုဒ္ဓိ (မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၅) ကြည့်။

အသင်္ခတဘယ (တိ) [န+သင်္ခတ+ဘယ] ဖြစ်သော ဘေးရန်မရှိသော-ဘေးရန်မဖြစ်သေးသော၊ သူ။ အကုတောဘယ (ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၁)-ကြည့်

အသင်္ခတရောပိမ (တိ) [အသင်္ခတ+ရောပိမ] ကောင်းစွာ မဖြစ်သော စိုက်ပျိုးပင်ငယ်ရှိသော၊ အပင်ငယ်တို့ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရာဖြစ်သော။ အသင်္ခတရောပိမေသု ခေတ္တမရိယာဒါဒီသု ဝါ ဆင္ဌေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၄။

အသင်္ခတသာခဗန္ဓ (တိ)[အသင်္ခတ+သာခ+ဗန္ဓ] မဖြစ်သေးသော အခက်အလက်တို့ဖြင့် ဖွဲ့ယှက်ခြင်းရှိသော၊ အခက်အလက်ဟူသော မဖြစ်ပေါ်သေးသော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော။

ယထာ ပန ဝံသကဋ္ဌိရော အသညာတသာခဗန္ဓော ဝေဠုဂုမ္ဗတော သုနိဟရဏီယော ဝ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။

အသညာနုသဘာဝတာ (ထီ) [န+သညာနုသဘာဝတာ] သိခြင်းသဘော မရှိသည်၏အဖြစ်။ ကသိဏရူပဿ အသညာနုသဘာဝတာယ အသညီတိ ကတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၄။

အသညာနုသဘာဝတ္တ (န) [အသညာနု+သဘာဝတ္တ] သိခြင်းသဘောမရှိသည်၏အဖြစ်။ ရူပဓမ္မာနဉ္စ အသညာနုသဘာဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၆။

အသညာနန္တ (တိ) [န+သညာနန္တ] ကောင်းစွာ မသိသော၊သူ။ ယံ အဇာနန္တော အသညာနန္တော အဝေစ္စ အနဘိဝိတရိတ္ဝာ ဝီတိက္ကမော။ ဝိ၊၄။၂၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။)

အသညာနိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သညာနိတ္ဝာ] ကောင်းစွာ မသိမူ၍၊ မမှတ်မိမူ၍။ ကိံ ပန တေ ဘဂဝန္တံ သညာနိတ္ဝာ ဝေ ဝဒန္တိ အသညာနိတ္ဝာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၈။)

အသည (တိ) [န+သညာ] (က)(အကြောင်းဖြစ်သော) သညာ မရှိသော၊ (တရား)။ (ခ) သညာ–သညာအဦးပြုသောနာမက္ခန္ဓာလေးပါး–မရှိသော၊သူ၊အသညသတ်ပြဟ္မာ။ (က) သသညာ ဘိက္ခဝေ ဉပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ နော အသညာ။ (ခ) မန္ဒာ န သန္နိပတိတာ အသညာ အရူပါဝစရဒေဝတာ သမာပန္နဒေဝတာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၄။) အသညသတ္တ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အသညက (တိ) [န+သညာ+က] သညာမရှိသော၊သူ။ အသညသတ္တာ ဒေဝါ .... အသညကာ အစေတနကာ အစိတ္တကာ ပါတုဘဝန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၄။

အသညကထာ (ထီ) [အသည+ကထာ] အသညသတ်ပြဟ္မာနှင့် စပ်သော–စကား–ကထာ။ အဘိ၊က။၁၉၆-၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။

အသညကဘာဝ (ပု) [အသညက+ဘာဝ] အမှတ်–သညာ–မရှိ–ကင်း–သည်၏အဖြစ်။ မိဂသိင်္ဂတာပသဿ အသညကဘာဝံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ အသညကဘာဝန္တိ မုဋ္ဌာပတ္တိယာ ကိရိယမယသညာဝသေန ဝိဂတသညိဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၇၄။

အသညကာယ (ပု) [န+သညာ+ကာယ] သညာ – သညာ, စိတ်, စေတနာ – မရှိသော တရားအပေါင်း၊ ရုပ်တရားအပေါင်း။ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓမသညကာယံ။ ဇာ၊၂။၂၃၅။ အသညာကာယန္တိ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓံ အစိတ္တကာယဉ္စ သမာနံ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၈။

အသညဂတိ (ထီ) [အသည+ဂတိ] သညာမရှိသော သတ္တဝါတို့၏ လားရောက်ရာ။ နနု အသညာဘဝေါ အသညဂတိ အသညသတ္တာဝါသော အသညသံသာရော အသညယောနိ အသညတ္တဘာဝပဋိလာဘောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၁၉၆။

အသညတ (တိ) [န+သညတ] စောင့်စည်းခြင်းမရှိသော၊မစောင့်စည်းသော၊သူ (သီလမရှိသောသူ)။ ပါပဓမ္မာ အသညတာ။ ဝိ၊၁။ ၁၁၆။ ဓမ္မ။၅၇။ ဣတိဝုတ်။၂၄။ အသညတာတိ ကာယာဒီဟိ အသညတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ အသညတာတိ (ကာယာဒီသံယမရဟိတာ၊ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉) ကာယာဒီဟိ သညမရဟိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၆၈။ (–သံ၊၁။၇၉၊

၃၁၂။ ဇာ၊၁။၆၈။) အသညတောတိ အသည-
တော ဒုဿီလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ သမဏ်တံ
မညမာနော၊ ဥပဂစ္ဆိမသညတော၊ ဇာ၊၁။
၁၀၅။ အသညတန္တိ အဟံ ကာယာဒီဟိ
အသညတံ အသမဏမေဝ သမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၈။ အသညတော ပဗ္ဗဇိတော န သာဓု။
ဇာ၊၁။၁၀၉၊၁၂၀၊၃၃၆။ အသညတောတိ
ကာယာဒီဟိ အသညတော ဒုဿီလော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၄။
ဝိမတိ၊၁။၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၀။

အသညတကမ္မ (န) [အသညတ+ကမ္မ] မစောင့်စည်းသော–ယုတ်မာသော–သူတို့၏ ပြုအပ်သော အမှု။ အသညတကမ္မံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၃။

အသညတစာရိက (တိ) [အသညတ+စာရ+ဣက] မစောင့်စည်းသော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ကော နု ခေါ အယံ အသညတစာရိကောတိ အာဝဇ္ဇန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

အသညတနီဟာရ (ပု) [အသညတ+နီဟာရ] မစောင့်စည်းသော–ယုတ်မာသော–သူတို့၏–သွင်ပြင်–မူရာ–နည်း။ "တံ ပံသုကူလိကံ နိဂ္ဂဏ်ှတွာ ဝိဟာရာ နိက္ကမိဿာမီ"တိ အသညတနီဟာရေန ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

အသညတဘာဝ (ပု) [အသညတ+ဘာဝ] စောင့်စည်းခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်၊ တေသံ ဝါစာယ အသညတဘာဝံ ဇာနိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၀။

အသညတဘိက္ခု (ပု) [အသညတ + ဘိက္ခု] စောင့်စည်းခြင်း မရှိသော – မစောင့်စည်းသော–ရဟန်း။ အသညတဘိက္ခုနံ တံတံဝတ္တံ ဘိန္ဒိတွာ။ ကခါ၊ဋီ။၄၇၁။

အသညတမိဿ (တိ) [အသညတ+မိဿ] စောင့်စည်းခြင်း မရှိသော – မစောင့်စည်းသော – သူတို့နှင့် ရောနှောသော။

အသညတမိဿပရိသာ (ထီ) [အသညတမိဿ+ပရိသာ] မစောင့်စည်းသူတို့နှင့် ရောနှောသော ပရိသတ်။ ကိံ ပန အသညတမိဿပရိသာယ သဒ္ဓိံ လဇ္ဇိနော သာမဂ္ဂိံ ကရောန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၆။

အသညတဝစန (တိ) [အသညတ + ဝစန] မစောင့်စည်းသော စကားရှိသော၊ နှုတ်မစောင့်စည်းသော၊သူ။ ဝိကိဏ္ဏဝါစ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃) ကြည့်။

အသညတ္တဘာဝပဋိလာဘ (ပု) [အသည+အတ္တဘာဝ + ပဋိလာဘ] အသညသတ္တဝါတို့၏ အတ္တဘောကိုရခြင်း။ အသညဂတိ-ကြည့်။

အသညတ္တိ (ထီ) [န+သညတ္တိ] မသိစေခြင်း။

အသညတ္တိဗလ (တိ) [အသညတ္တိ+ဗလ] မသိစေခြင်းဟူသော အင်အားရှိသော၊သူ။ တေ အသညတ္တိဗလာ အနိဇ္ဈတ္တိဗလာ အပ္ပဋိနိဿဂ္ဂမန္တိနော။ အံ၊၁။၇၅။ အသညတ္တိယေဝ ဗလံ ဧတေသန္တိ အသညတ္တိဗလာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ အသညတ္တိယေဝ အတ္တနာ ဂဟိတပက္ခဿ ဗလံ ဧတေသန္တိ အသညတ္တိဗလာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၄၄။

အသညဒေဝ (ပု) [အသည+ဒေဝ] အသညသတ်ဖြဟ္မာ။ ဌပေတွာ အရူပါဝစရဒေဝေ စေဝ အသညဒေဝေ စ တဒညေသု ဥပပတ္တိဒေဝေသု။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အသညပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အသည+ပဋိသန္ဓိ] အသညသတ်ပဋိသန္ဓေ (ဇီဝိတနဝကကလာပ်ခေါ် ရုပ်ပဋိသန္ဓေဖြစ်သည်)။ အသညပဋိသန္ဓိယာ သဒ္ဓိံ ဝီသတိ ပဋိသန္ဓိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၀။

အသညာဘ၀ (ပု) [အသည+ဘ၀] အသညသတ်ဘ၀၊ သညာ–မရှိ–ကင်း–သော ဘ၀၊ အသညသတ်ဖြဟ္မာ၏ အဖြစ်။ အသညာဘဝေ

နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆၊ ၃၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။)

အသညာဘဝပရိယာပန္န (တိ) [အသညာဘဝ+ပရိယာပန္န] အသညသတ်ဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ပဥ္စဝေါကာရပဝတ္တိ အသညာဘဝပရိယာပန္နာနိ ကဋတ္တာရူပါနေဝ ဝဒတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၇၇။

အသညာဘဝသင်္ဂဟိတ (တိ) [အသညာဘဝ + သင်္ဂဟိတ] အသညသတ်ဘဝဖြင့် – သိမ်းယူအပ် – ရေတွက်အပ်–သော။ ပဝတ္တိယံ ကဋတ္တာရူပံ....အသညာဘဝသင်္ဂဟိတဉ္စ ရူပံ။ အနုဋီ၊၃။၂၇၆။

အသညာဘာဝ (ပု) [အသညာ+ဘာဝ] သညာ–မရှိ–ကင်း–သည်၏ အဖြစ်။ အသညာ (၃) အနက် ကြည့်။

အသညမ (ပု) [န+သညမ] မစောင့်စည်းခြင်း။ တေန တဒညော်ပိ စက္ခုသောတာဒိအသညမော နတ္ထီတိ ဝိဘာဝိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆။

အသညယောနိ (ထီ) [အသည + ယောနိ] သညာမရှိသော တရားအစု၊ အသညသတ်ယောနိ။ အသညဂတိ·ကြည့်။

အသညသံသာရ (ပု) [အသည+သံသာရ] သညာမရှိသော သတ္တဝါတို့၏–ခန္ဓာအစဉ်–သံသရာ–ကျင်လည်ရာ။ အသညဂတိ·ကြည့်။

အသညသတ္တ (ပု) [အသည+သတ္တ။ နတ္ထိ သညာ, တံမုခေန ဝုတ္တာဝသေသာ အရူပက္ခန္ဓာ စ ဧတေသန္တိ အသညာ၊ တေယေဝ သတ္တာတိ အသညသတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၄။] (၁) သညာ–သညာ အဦးပြုသော နာမက္ခန္ဓာ လေးပါး–မရှိသော သတ္တဝါ၊ အသညသတ်ဖြဟ္မာ။ (တိတ္ထိတိုထံ ရဟန်းပြုသူအချို့သည် ဝါယောကသိုဏ်းဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကို ဖြစ်စေပြီးနောက် "အမှတ်သညာရှိ၍သာ (စိတ်ရှိနေ၍သာ) ဒုက္ခအပေါင်း ဘေးအပေါင်းနှင့် တွေ့ကြုံရသည်၊ သညာသည် ရောဂါဆိုးနှင့် တူ၏" စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်း၍ သညာကို စက်ဆုပ်သော ဘာဝနာ ပွါးများလေရာ ယင်းဘာဝနာစေတ်ဖြင့် ထုံထား အပ်သော စတုတ္ထဈာန်ကြောင့် (ပဥ္စကနည်းအလို ပဥ္စမဈာန်ကြောင့်) သညာ စသော စိတ်စေတသိက် (နာမ်တရား) များ မရှိရာ အသညသတ်ဘုံ၌ ဖြစ်လေတော့သည်။ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လူ့ဘဝက သေခါနီးအခါမှာ တည်ရှိခဲ့သော ဣရိယာပုထ်အတိုင်းပင် ပန်းချီရုပ်တုများကဲ့သို့ အသက်ထက်ဆုံး ဖြစ်ကြရသည်။ အသည-၌ သညာကို အဦးပမာနပြု၍ ဟောထားသည်၊ စိတ်စေတသိက် အားလုံးကိုပင် ယူရမည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇·၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄·ကြည့်။) (၂) အသညသတ်ဘုံ။ (၁) သန္တိ ဘိက္ခဝေ အသညသတ္တာ နာမ ဒေဝါ။ ဒီ၊၁။၂၇။ အသညသတ္တာတိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ အစိတ္တုပ္ပါဒါရူပမတ္တကအတ္တဘာဝါတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၇။ အသညသတ္တာန (အဘိ၊ဝိ။၄၄၀) န္တိ သညာဝိရဟိတာနံ သတ္တာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၄။ (–ဒီ၊၃။၂၁၉။ အံ၊၃။၂၀၁။ အဘိ၊ ဝိ။၄၃၄။ အဘိ၊က။၈၃။ မဟာနိ။၂၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၃။) (၂) အသညသတ္တံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ တေသံ ရူပက္ခန္ဓော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၁။၃၁။ အစိတ္တကပဋိသန္ဓိဝသေန အသညသတ္တဘဝံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

အသညသတ္တဘဝ (ပု) [အသညသတ္တ+ဘဝ] အသညသတ်ဘုံ။ အသညသတ္တ (၂) အနက် ကြည့်။

အသညသတ္တရူပ (န) [အသညသတ္တ + ရူပ] အသညသတ်ဖြဟ္မာ၏ ရုပ်။ အဘိသင်္ဂဟ၀ိညာ-ဏ် ပန အသညသတ္တရူပဿ ၀ါ ပဋ္ဌ၀ေါကာရေ ၀ါ ကမ္မဇဿ....ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၉၅။

အသညသတ္တာယတန (န) [အသညသတ္တ+အာ-ယတန] အသညသတ် ဖြဟ္မာတို့၏ နေရာ။ အသညသတ္တာယတနံ နေ၀သညာနာသညာ-ယတနမေ၀ ဒုတိယံ။ ဒီ၊ ၂။၅၉။

အသညသတ္တာ၀ါသ (ပု) [အသည + သတ္တာ၀ါသ၊ (=အသညသတ္တ+အာ၀ါသ)] သညာမရှိသော သတ္တ၀ါ–အသညသတ်ဖြဟ္မာ–တို့၏ နေရာ။ အသညသတ္တာ၀ါသေ ပနေသ ရူပ-မတ္တမေ၀ါဘိသင်္ခရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၈။ အသညဂတိ-လည်း ကြည့်။

အသညသတ္တုပက (တိ) [အသညသတ္တ+ဥပ+ဂမု+ဏ္ဍ။ (ကုလူပက-ကဲ့သို့ ဂ-ကို က-ပြု။)ထိ-၌ အသညသတ္တုပိကာ] အသညသတ်-ဘုံသို့ ကပ်ရောက် စေတတ်သော။ သညာ-၀ေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိ အသညသတ္တု-ပိကာတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၇၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။) အသညသတ္တူပဂ-လည်း ကြည့်။

အသညသတ္တု(တ္တူ)ပဂ (တိ) [အသညသတ္တ+ဥပ+ဂမု+ဏ္ဍ] အသညသတ်ဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ ယသ္မာ နိရယူပဂအသည-သတ္တူပဂအရူပူပဂါနံ အန္တရာဘ၀ံ န ဣစ္ဆတိ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။

အသညသတ္တုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အသညသတ္တ+ဥပ္ပတ္တိ] အသညသတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ပုရိမစုတိတိ အသညသတ္တုပ္ပတ္တိတော ပုရိမစုတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၂၉။

အသညသမာပတ္တိ (ထီ) [အသည+သမာပတ္တိ] သညာကင်းအောင် ပွါးအပ်သော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်၊ အသညသမာပတ်။အသည-သမာပတ္တိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ကာလံ ကတွာ။ ၀ိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ အသည-သမာပတ္တိန္တိ သညာ၀ိရာဂဘာ၀နာယ ၀ါ-ယောကသိဏနိဗ္ဗတ္တိတံ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာ-ပတ္တိံ ၀ဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၆-၇။(– အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၆။ မူလဋီ၊၃။၁၀၄။)

အသညာ (ထီ) [န + သညာ] (၁) သညာ စေတသိက် မဟုတ်သော တရား၊ (၀ိပဿနာ ဉာဏ်)။ (၂) အသညာမည်သော မိုးကြိုး။ (မိုးကြိုး ကိုးမျိုးတို့တွင် တမျိုးဖြစ်သည်၊ သညာကင်းအောင်, သတိမေ့အောင် ပြုစွမ်း နိုင်၍ အသညာဟုခေါ် သည်)။ (န၊ထီ) (၃) သညာ – မရှိ – ကင်း – ခြင်း။ (၁) ၀ိပဿနာ ဧ၀ ၀ါ သော အသညာပိ သညာသီသေန သညာတိ ၀ုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ (၂) န၀-၀ိဓာ ဟိ အသနိယော အသညာ ၀ိစက္ကာ.... တတ္ထ အသညာ အသညံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၀။ (၃) တော် သန္တံ တော် ပဏီတံ၊ ယဒိဒံ အသညံ။ မ၊၃။၁၉။ အသညာ သမ္ဘောဟော (မ၊၃။၂၀)တိ နိဿညဘာ၀ေါ နာမေဿ သမ္ဘောဟဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ အသညဘာ၀ေါ နာမေဿ သမ္ဘောဟပဝတ္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၆။

အသညာပိတ (တိ) [န+သညာပိတ] မသိစေ အပ်သော၊သူ။ တေ အသညာပိတေ ဒေါမ-နဿပ္ပတ္တေ ယာစကာနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၇၄။

အသညာဘ၀ (ပု) [န+သညာဘ၀] သညာ မရှိသောသူတို့၏ဘ၀၊ သညာမရှိရာဖြစ်သော ဘ၀၊အသညာဘ၀။ သညာဘ၀ေါ အသညာ-ဘ၀ေါ။ အဘိ၊၀ိ။၁၄၃။ သညာ၀တံ ဘ၀ေါ.... ၀ိပရိယာယေန အသညာဘ၀ေါ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။ (–ပဋိသံ။၉။ မဟာနိ။၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။)

အသညာဘဝနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [အသညာဘဝ+နိဗ္ဗတ္တက]အသညာဘဝကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ပုဗ္ဗေ စ ဝိညာဏပစ္စယမေဝ ကမ္မံ သင်္ခါရာတိ ဝုတ္တံ၊ ဣဒါနိ အသညာဘဝနိဗ္ဗတ္တကမ္ပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၇။

အသညာဘဝမုတ္တ (တိ) [အသညာဘဝ+မုတ္တ] အသညာဘဝမှ လွတ်သော။ သော ကာမဘဝေါ စ အသညာဘဝမုတ္တော ရူပဘဝေါ စ နေဝသညာနာသညာယတနဘဝမုတ္တော အရူပဘဝေါ စ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။ အသညီဘဝမုတ္တ-လည်း ကြည့်။

အသညာဘဝူပဂ (တိ) [အသညာဘဝ+ဥပ+ဂမု+ကွိ] အသညာဘဝသို့ ကပ်ရောက်တတ်သော။ အပ္ပဝေဒနီယ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆) ကြည့်။

အသညိကဘာဝ (ပု) [အသညိက + ဘာဝ] အသညကဘာဝ-နှင့် အနက်အရတူ။

အသညိတာ (ထီ) [အသညီ+တာ] သညာမရှိသည်၏အဖြစ်။ သညာဝိရာဂဝသေန သမာပန္နတ္တာ အသညိတာ အနုညာတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။

အသညိ(ညီ)ဘဝ (ပု) [အသညီ+ဘဝ] အသညသတ်ဘဝ။ ပဉ္စ ကပ္ပသတာနိ အသညိဘဝေ အစိတ္တကပဋိသန္ဓိံ နယတော အဂ္ဂဟေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ တေံ ဥဘယမ္ပိ သညိဘဝဉ္စ အသညိဘဝဉ္စ ဝိဝဇ္ဇယ ပဇဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၉။

အသညိ(ညီ)ဘဝမုတ္တ (တိ) [အသညိ (ညီ) ဘဝ+မုတ္တ] အသညသတ်ဘဝမှ လွတ်သော။ သော (သညီဘဝေါ) ကာမဘဝေါ စ အသညီဘဝမုတ္တော ရူပဘဝေါ စ .... ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၂။

အသညိ(ညီ)ဘဝါဝဟ (တိ) [အသညိ(ညီ)ဘဝ+အာဝဟ] အသညသတ်ဘဝသို့–ပို့ဆောင်–ရောက်စေ–တတ်သော၊ သမာပတ္တိန္တိ အသညီဘဝါဝဟံ ဝါယောကသိဏပရိကမ္မံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၃။

အသညိ(ညီ)ဘူတ (တိ) [အသညီ+ဘူတ] သညာ–မရှိ–ကင်း–သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊သူ။ "မုစ္ဆာဝသေန အသညိဘူတာနဉ္စ သတ္တာဟမ္ပိ အဿာသပဿာသာ နပ္ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ တထာ အသညီဘူတာနံ, မတာနံ,.... နိရောဓသမာပန္နာနန္တိ ဥတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇-၈။

အသညိ(ညီ)ဝါဒ (ပု) [အသညီ+ဝါဒ] (၁) သညာမရှိဟု ဖြစ်သော–အယူ–ဝါဒ၊ သညာမရှိဟု ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော–အယူ–ဝါဒ၊ အသညီဝါဒ။ (တိ) (၂) သညာမရှိဟု ပြောဆိုတတ်သော၊ အသညီဝါဒရှိသော၊သူ။ (၁) အသညီဝါဒေါ သညီဝါဒေ အာဒိမှိ ဝုတ္တာနံ ဒွိန္နံ စတုက္ကာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ အသညီဝါဒါ။ ဒီ၊၁။၂၉။ ကတမေ အဋ္ဌ အသညီဝါဒါ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၃။ အသညီတိ ပဝတ္တော ဝါဒေါ အသညီဝါဒေါ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ အသညီဝါဒါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ အသညီဝါဒါတိ ပုဂ္ဂလေဟိ ဒိဋ္ဌိယော ဒဿေတိ၊ ယေဟိ ဝါ အဘိနိဝေသေဟိ အသညီ အတ္တာနံ ဝဒန္တိ၊ တေ အသညီဝါဒါ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၈။ တေ အဘိနိဝေသာ အသညီဝါဒါ ဝဒန္တိ ဧတေဟီတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၃။ (–ပဋိသံ။၁၅၄။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။)

အသညီ (တိ) [န+သညာ+ဤ] သညာမရှိသော။ (သညာမရှိသော အတ္တ, အတ္တဘော, သတ္တဝါ (အသညသတ်ဗြဟ္မာ), နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို

အရာအား လျှော်စွာ "အသညီ" ဟု ဆိုသည်)။ အသညီ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊၃။ ၁၁၅။ မ၊၃။၁၀။ သန္တာဝုသော သတ္တာ အသညိနော အပ္ပဋိသံဝေဒိနော။ ဒီ၊၃။၂၁၉။ ယေပိ အသညိနော(ဇာ၊၁။၃၁)တိ အသညဘဝေ နိဗ္ဗတ္တေ အစိတ္တကသတ္တေ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၀-၉။ နေဝပိ အသညီ န ဝိဘူတသညီတိ အသညိနော ဝုစ္စန္တိ နိရောဓသမာပန္နာ ယေ စ အသညသတ္တာ။ မဟာနိ။ ၂၁၇။ သညာဝေဒနာ နိရောဓေတွာ နိရောဓသမာပန္နာ သညာဘာဝေန အသညိနောတိ ကထီယန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ....ယဒိ ဝါ သညီသု ယဒိ ဝါ အသညီသု။ ဒီ၊၃။၉၂။ (– ဒီ၊၁။၁၆၉။ အံ၊ ၁။၃၄၃။ အံ၊၃။၂၇၃။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၃။ အဘိ၊ က။၃၇၇။ မဟာနိ။၂၉။ အပ၊၁။၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃။)

အသညီဂတ္ထ (ပု) [အသညီ+ဂတ္ထ] သညာ မရှိသော – စိတ်, စေတနာမရှိသော – ပဋိသန္ဓေ။ သတ္တ သညီဂတ္ဘာ သတ္တ အသညီဂတ္ဘာ။ ဒီ၊၁။၅၀။ မ၊၂။၁၀၆။ သတ္တ အသညီဂတ္ဘာတိ သာလိဝီဟိယဝဂေါဓူမကင်္ဂုဝရကကုဒြူသကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၁။

အသညီပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အသညီ + ပဋိသန္ဓိ] အသညသတ်ပဋိသန္ဓေ။ အသညီပဋိသန္ဓိ အနာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

အသညုပ္ပတ္တိ (ထီ) [န + သညာ + ဥပ္ပတ္တိ] အသညသတ်ဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း။ အသညုပ္ပတ္တိတော စ ပုရိမစုတိစိတ္တဿ န လဗ္ဘေယျ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၃၈၀။

အသညူပဂ (တိ) [အသည+ ဥပ+ ဂမု+ကွိ] အသညသတ် – ဘဝ – ဘုံ – သို့ ကပ်ရောက်သော။ "သဿတော အတ္တာ"တိ အဘိနိဝိသန္တော အရူပရာဂံ အသညူပဂံ ဝါ အဝိမောက္ခံယေဝ ဝိမောက္ခောတိ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အသညူပပတ္တိ·လည်း ကြည့်။

အသညူပပတ္တိ (ထီ) [အသည + ဥပပတ္တိ] အသညသတ် – ဘဝ – ဘုံ – ၌ – ကပ်ရောက်ခြင်း – ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ သဝေဒနောတိ အာဒီသု အသညူပပတ္တိံ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ (– မူလဋီ၊၃။၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၉။)

အသညောကာသတ္တ (န) [အသည+ဩကာသ+တ္တ] သညာ – နာမ်ခန္ဓာ – မဟုတ်သော တရားတို့၏ – ရုပ်တရားတို့၏ – ဖြစ်ရာဌာန၏ အဖြစ်။ ဝိနာဝ အရူပပစ္စယာ အသညောကာသတ္တာ ရူပံ ပဝတ္တတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။

အသညောဇနိယ (တိ) အသံယောဇနိယ·ကြည့်။

အသဌ (တိ) [န+သဌ] ကောက်ကျစ် – စဉ်းလဲ – ခြင်းမရှိသော၊ မကောက်ကျစ် – မစဉ်းလဲ – သော၊သူ။ ယာဝ အသဌော စဝယံ ဝိတ္ထော ဂဟပတိ။ သံ။၄၇၇။(– ဇာ၊၁။၁၄၃။ ဇာ၊၂။ ၂၀၅။) အမာယာဝီ·လည်း ကြည့်။

အသဌတာ (ထီ) [န+သဌတာ] မကောက်ကျစ် – မစဉ်းလဲ – သည်၏ အဖြစ်။ အသဌတာယ ဝါ ဥဇု။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

အသဏ္ဌပိတ (တိ) [န+သဏ္ဌပိတ] ကောင်းစွာ မထားအပ်သော။ န သမ္မာ ဌပိတာတိ အသဏ္ဌပိတာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ ဝိသဋ္ဌာ စ နာမ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။

အသဏ္ဌပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သဏ္ဌပေတွာ] ကောင်းစွာမထားမူ၍။ တံ နိဝါသနပါဝုရဏံ အသဏ္ဌပေတွာဝ ကန္ဒရံ ဩရူဠှော... ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၀။

အသဏ္ဌဟန (န) [န+သဏ္ဌဟန] ကောင်းစွာ မတည်ခြင်း။ တိက္ခဿ ဩဠာရိကာရမ္မဏေ

အသဏ္ဍာဟနတော ဒုတိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၇၁။ မူလဋီ၊၁။ ၁၂၂။ အနုဋီ၊၁။၁၂၉။)

အသဏ္ဍာဟနိက (ဝိ) [န+သဏ္ဍာဟန+ဏိက] ကောင်းစွာတည်တံ့ခြင်းမရှိသော၊ ကောင်းစွာ မတည်တံ့နိုင်သော။ အဋ္ဌေသမုဋ္ဌိယံ အသဏ္ဍာ-ဟနိကံ သုခုမဝါလိကံ ဝဿာပယမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၅။

အသဏ္ဍာဟန္တ (တိ) [န+သဏ္ဍာဟန္တ] ကောင်းစွာ မတည်တံ့–နိုင်–သော၊သူ။ အသဏ္ဍာဟန္တာ ဘာဂဝန္တံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ။ ဝိ၊၃။၁၃။ အသဏ္ဍာ-ဟန္တာတိ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဗုဒ္ဓတေဇေန အဘိဘူတာ အတ္တနော ကတိကာယ ဌာတုံ အသက္ကောန္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ (– ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။)

အသဏ္ဍာဟိတ္ဍာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သဏ္ဍာဟိတွာ] ကောင်းစွာမတည်မူ၍။ အဋ္ဌေသာ အသဏ္ဍာဟိ-တွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၇။)

အသဏ္ဍာန (န) [န+သဏ္ဍာန] (၁) ကောင်းစွာမတည်ခြင်း။ (၂) သဏ္ဍာန်–ပုံသဏ္ဍာန်–မရှိခြင်း။

အသဏ္ဍာနကာလ (ပု) [အသဏ္ဍာန + ကာလ] ကောင်းစွာ မတည်ရာအခါ။ ဥဒကဿ အ-သဏ္ဍာနကာလေ ဝိယ ဝဋ္ဋဟိတ္ဍာ အသလ္လ-က္ခဏကာလေ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။

အသဏ္ဍာနတ္တ (န)[အသဏ္ဍာန+တ္တ] ပုံသဏ္ဍာန်–ခန္ဓာကိုယ် – မရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဟိ အရူပဓမ္မာနံ ဒေသဝသေန အာသန္နတာ ဒူရတာ စ အတ္ထိ အသဏ္ဍာနတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။ ၉၁။ အသဏ္ဍာနတ္တာတိ အဝိဂ္ဂဟတ္တာ၊ အနုဋီ၊ ၂။၉၅။

အသဏ္ဌိတ (တိ) [န+သဏ္ဌိတ] (၁) ကောင်းစွာမတည်တံ့သော။ (၂) ကောင်းစွာ တည်တံ့သော စိတ်မရှိသော၊ စိတ်မတည်သော။ (၁) အဇ္ဈတ္တံ အသဏ္ဌိတံ အနုပါဒါယ န ပရိ-တဿေယျ။ မ၊၃။၂၆၅။ ဣတိဝုတ်။၂၅၀။ အဇ္ဈတ္တံ အသဏ္ဌိတန္တိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တေ နိကန္တိ-ဝသေန အသဏ္ဌိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ (–ဣတိ-ဝုတ်။၂၂၆။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။) (၂) အသဏ္ဌိတော(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀)တိ အသဏ္ဌိတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

အသဏ္ဌိတစိတ္တ (တိ) [အသဏ္ဌိတ+စိတ္တ] ကောင်းစွာတည်တံ့သော စိတ်မရှိသော၊ စိတ်မတည်သော။ အသဏ္ဌိတ (၂) အနက် ကြည့်။

အသဏ္ဌိတတ္တ (န) [အသဏ္ဌိတ+တ္တ] မတည်တံ့သည်၏ အဖြစ်။ ဥဂ္ဂိရဏဿ အတ္တနော သဘာဝေနေဝ အသဏ္ဌိတတ္တာ တပ္ပစ္စယာ ပါစိတ္တိယေန န ဘဝိတဗ္ဗံ (ပါစိတ္တိယံ န ဇာတံ)။ သာရတ္ထ၊၃။၉၃။ ဝိမတိ၊၂။၅၂။

အသဏ္ဏ (တိ) [န+သဏ္ဏ] မသိမ်မွေ့–မနူးညံ့–သော။ အကာသိကံ စန္ဒနန္တိ အသဏ္ဏံ စန္ဒနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။

အသဏ္ဏဝါစတာ (ထီ) [န + သဏ္ဏဝါစတာ] မသိမ်မွေ့–မနူးညံ့–သော စကားရှိသောသူ၏အဖြစ်။ အသခိလဝါစတာ-ကြည့်။

အသ(သ)တိ¹ (ထီ) [န+သတိ] (၁) မအောက်မေ့ခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း၊ သတိ–လွတ်–ကင်း–ခြင်း။ (တိ) (၂) ပျောက်ပျက်သော သတိရှိသော၊ သတိ–လွတ်–ကင်း–သော။ (၁) အနာပတ္တိ အသဉ္စိစ္စ အသတိယာ (အဿတိယာ၊ ကခ်ါ။၁၂၉)။ ဝိ၊၁။၁၀၄။

အသတိယာတိ အညဝိဟိတော ဟောတိ "မာတုဂါမံ ဖုသာမိ"တိ သတိ နတ္ထိ၊ ဝေံ အသတိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၉။ (—ဝိ၊၄။၄၇၅။ အဘိ၊ဓ။၂၆၂။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၂။ ဇာ၊၁။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၂။) (တိ)(၂) ဝိနဿထ တုမှေ ဝသလိယော စောရိယော ဓုတ္တိယော အသတိယော။ ဇာ၊၂။၁၁၄။ နဋ္ဌသတိတာယ အသတိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၈။ အသတီ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အသတိ ၂ (ကြိ) [အသ + အ + တိ] (၁) စား၏။ (၂) ပစ်၏၊ ပစ်လွှင့်၏။ (၃) ဖြစ်၏။ (၁) ယေ ကေစိ အသန္တိ ပိဝန္တိ။ အဘိ၊က။ ၁၂၉။ တိဏ'မာသိ ပလာသ'မာသိ မေဏ္ဍော။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ အသိဿာမိ— သုတ္တနိ။၄၂၇။ မဟာနိ။၃၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၇။ အသိဿံ—၎င်း ကျမ်းများ။ (၂) အသတိ ခိပတီတိ အစ္ဆော= ဘလ္လူကော။ ဏွာဒိ။၄၃။ (၃) အတ္ထိ ၂-ကြည့်။

အသတိကရဏ (န) [န + သတိ + ကရဏ] သတိကို မပြုခြင်း၊ သတိ— လွှတ်— ကင်း— ခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း။ အသတိကရဏံယေဝ ဟိနံ လာဘမကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

အသတိပဗ္ဗ (န) [အသတိ+ပဗ္ဗ] သတိမထား— နှလုံး မသွင်း—မဆင်ခြင်— ခြင်းကို ဟောရာဖြစ်သော—အပိုင်း— အခန်း။ အသတိပဗ္ဗာ တတြာပိ အသက္ကောန္တေ အသတိပဗ္ဗေ ဌတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။

အသတိပရိဝဇ္ဇန (န၊ထီ) [အသတိ+ပရိဝဇ္ဇန] သတိလွှတ်ကင်းခြင်း — မေ့လျော့ခြင်း— ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း။ အသတိပရိဝဇ္ဇနာယ သတော။ မဟာနိ။၇။ စူဠနိ။ ၃၉။ န သတိ အသတိ, သတိ ဝေတ္ထ နတ္ထီတိ ဝါ အသတိ၊ မုဋ္ဌဿတိယာ ဝေတံ အဓိဝစနံ။ ပရိဝဇ္ဇနာယာတိ သမန္တတော ဝဇ္ဇနေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၃။

အသတိဘာဝ (ပု) [အသတိ+ ဘာဝ] သတိ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အဖြစ်။ သဟဇာတဝါယာမော အတ္ထိ၊ အသတိဘာဝေါ အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

အသတိယ (တိ) [န+သတိယ (=သတိ+က)] သတိ—မရှိ—ကင်း—သော။

အသတိယစိတ္တ (န) [အသတိယ+စိတ္တ] သတိ—မရှိ—ကင်း—သော စိတ်၊ သတိတည်းဟူသော အစောင့် အရှောက် ကင်းသော စိတ်။ အသတိယစိတ္တေ ပန သတိ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၂။ အသတိယစိတ္တေတိ အဟိရိကာဒီဟိ အာရက္ခရဟိတစိတ္တေ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၀။

အသတီ (ထီ) [အသန္တ+ဤ] သူယုတ်မ။ အသန္တ-ကြည့်။

အသတ္တ (တိ) [န+သတ္တ] (၁) မကပ်ငြိ—မတွယ်တာ—သော၊သူ။ (ပု) (၂) သတ္တဝါမဟုတ်သော အရာဝတ္ထု။ (၁) အကိစ္စ ကာမဘဝေ အသတ္တံ။ ဝိ၊၃။၄၇။ သုတ္တနိ။၄၃၈။ စူဠနိ။၁၀၊၁၅။ ကာမေသု ဘဝေသု စ အသတ္တတ္တာ ကာမဘဝေ အသတ္တောတိ ဧညာ ဇာနေယျာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ (—မ၊၂။၄၁၁။ ဓမ္မ။၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၆။) (ပု)(၂) အသတ္တဘာဝ-ကြည့်။

အသတ္တဃာတက (တိ) [န+သတ္တ+ဃာတက] သတ္တဝါကို မသတ်သော၊သူ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပန ဉာတကာ အသတ္တဃာတကာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

အသတ္တတာ (ထီ) [အသတ္တ+တာ] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်။ ဝံသကဠီရေသု ကတ္ထစိ အသတ္တတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။

အသတ္တတ္တ (နု) [အသတ္တ+တ္တ] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်။ အသတ္တ-ကြည့်။

အသတ္တဘာဝ (ပု) [အသတ္တ+ဘာဝ] သတ္တဝါ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အသတ္တဘာဝေ စ ဝိသေသကာရဏံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၁။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၁၃။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၅၀။

အသတ္တသဘာဝ (တိ) [န+သတ္တသဘာဝ] သတ္တဝါသဘော မရှိသော။ ယေ ပန သတ္တ-သညိတာ တတော အညေ အသတ္တသဘာဝါ ဒိဋ္ဌာ ယထာ တံ ကဋ္ဌကလိင်္ဂရာဒိသု။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀၅။ (— မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၃။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၅၀။)

အသတ္တိ (ထီ) [န+သတ္တိ] အစွမ်း—သတ္တိ—မရှိ—ကင်း—ခြင်း။

အသတ္တိဝိဃာတ (ပု) [အသတ္တိ+ဝိဃာတ] (၁) အစွမ်းသတ္တိ—မရှိ—ကင်း—သည်ဖြစ်၍ပင်ပန်းခြင်း။ (၂) အစွမ်းသတ္တိ မရှိခြင်း, ပင်ပန်းခြင်း။ အနုဿာဟသံဟနနတာ အသတ္တိ-ဝိဃာတော စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။ အနုဿာဟနံ ထိနံ၊ အသတ္တိဝိဃာတော မိဒ္ဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၈။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။)

အသတ္တိဝိဃာတတာ (ထီ) [အသတ္တိ+ဝိဃာတ +တာ] အစွမ်းသတ္တိ—မရှိ—ကင်း—သည်၏ အဖြစ်, ပင်ပန်း နွမ်းနယ်သည်၏ အဖြစ်။ ထိနနတာ ထိနံ၊ မိဒ္ဓနတာ မိဒ္ဓံ၊ အနုဿာဟ-သံဟနနတာ အသတ္တိဝိဃာတတာ စာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။

အသတ္တိဝိဃာတသဘာဝ (တိ) [အသတ္တိ-ဝိဃာတ + သဘာဝ] (၁) အစွမ်းသတ္တိ မရှိခြင်း—ပင်ပန်း နွမ်းနယ်ခြင်း—သဘော ရှိသော၊ (၂) အစွမ်း သတ္တိ မရှိသည်ဖြစ်၍ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်ခြင်း သဘောရှိသော။ အနု-ဿာဟသံဟန နသဘာဝဿ စိတ္တာလသိ-ယဿ ထိနဿ, အသတ္တိဝိဃာတသဘာဝဿ ကာယာလသိယဿ မိဒ္ဓဿ စ အဘိဏှပ္ပ-ဝတ္တိယာ ထိနမိဒ္ဓဗဟုလော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။)

အသတ္ထ(နု) [န+သတ္ထ] လက်နက်—မပါခြင်း—မကိုင်ဆောင်ခြင်း။ သော ဣမံ ပထဝိံ သာ-ဂရပရိယန္တံ အဒဏ္ဍေန အသတ္ထေန ဓမ္မေန အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဒီ၊၁။၈၄။ ဒီ၊၂။ ၁၄။ အံ၊၂။၄၆၅။ သုတ္တနိ။ ၄၃၁။ စူဠနိ။၃။ အသတ္ထေနာတိ ကေတောဓာရာဒိနာ ပရ-ဝိဟေဌနသတ္ထေနပိ ဝိနာယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၆။ (—ဝိ၊၄။၃၅၇။ မ၊၂။၃၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။)

အသတ္ထဃာတာရဟ (တိ) [န+သတ္ထ+ဃာတ +အရဟ] ဓားဖြင့် မခုတ်ဖြတ် ထိုက်သော။ ကထံ နု ခေါ အသတ္ထဃာတာရဟံ မဟာ-ဗောဓိံ ပေသေဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈။ သတ္ထေန ဃာတံ န အရဟတီတိ အသတ္ထ-ဃာတာရဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၈။

အသတ္ထာဝစရ (တိ) [န+သတ္ထ+အဝစရ] ဓား လက်နက်ကိုင်ဆောင်၍ သွားလာကျက်စားမှု မရှိ — ဓားလက်နက်မကိုင်ဆောင် — သော၊ သူ။ အဒဏ္ဍာဝစရ (၁) အနက် ကြည့်။

အသတ္ထိက (တိ)[န+သတ္ထိက] အဖော်ကုန်သည် — မပါ — မရှိ — ကင်း — သော၊သူ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ....အသတ္ထိကာ စာရိကံ စရေယျ။ အသတ္ထိကာ နာမ ဝိနာ သတ္ထေန။ ဝိ၊၂။၃၈၈။ အသတ္ထိကာ စာရိကန္တိ ဝိနာ သတ္ထေန ဇနပဒစာရိကံ။ ကင်္ခါ။၃၂၉။

အသတ္ထု (ပု) [န+သတ္ထု] ဆရာမဟုတ်သူ၊ ဘုရား—လူနတ်တို့၏ဆရာ—မဟုတ်သူ။ အပိ စာစရိယော သတ္ထုပူဇာဝိဓာနေန အသတ္ထုရိ သတ္ထာဘိနိဝေသဿ လောကဿ ယထာဘူတံ

သတ္ထရိ ဝေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ သတ္ထုသမ္မာဝန်
ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဝဇီရ။၁၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃။

အသတ္ထုက (တိ) [န+သတ္ထု+က] သွန်သင်ဆုံးမတတ်သူ — ဆရာ — မရှိသော၊ သူ။ အသတ္ထုကော ပရိနိဗ္ဗာယေယျာတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ပေဋကော။၁၉၀။

အသတ္ထုသာသန (န) [န + သတ္ထု+သာသန] ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမမဟုတ်သော တရား။ ယဒိ ဟိ အယံ အဓမ္မော အဝိနယော အသတ္ထုသာသနံ ဝါ ဘဝေယျ၊ န မယံ ဂဏှေယျာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။

အသတ္တ (န) [န+သတ္တ] (၁) ဖြစ်မဟုတ်—ဖြစ်မှု တပါး—သော အနက် (သမုစ္စည်း, ဝိကပ်, ကြိယာ-စသော အနက်များ)။ (၂) ထင်ရှားမရှိသည်၏အဖြစ်။ (၁) အောက်ပုဒ်များ ကြည့်။ (၂) ယသ္မာ ပန ဣဒပ္ပစ္စယဘာဝေါ ယထာဝုတ္တံ သတ္တံ၊ န အသတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၉။

အသတ္တပဓာန (တိ) [အသတ္တ + ပဓာန] ဖြစ်မဟုတ်သောအနက် ပြဓာန်းသော၊ ကြိယာပြဓာန်းသော။ အသတ္တပဓာနဥ္စ အာချာ- တိကံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၇၅။

အသတ္တဝါစက (တိ) [(၁) အသတ္တ+ဝါစက။ (၂) န + သတ္တ+ဝါစက] ဖြစ်မဟုတ်သော အနက်—သမုစ္စည်းစသောအနက်—ကို ဟောတတ်သော၊ ဖြစ်ကိုမဟောတတ်သော။ သဘ္ဗံ ဝုစ္စတိ ဒဗ္ဗံ၊ တတော အညံ အသတ္တံ၊ သမုစ္စယာဒိယေဝ၊ အသတ္တံ ဝဒတီတိ အသတ္တ- ဝါစကံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၉။ (—ရှူ။နှာ-၁၃၂။ ရှူ၊ဋ္ဌီ။နှာ-၈၀။)

အသတ္တဝါစီ (တိ) [(၁) အသတ္တ+ ဝစ+ဏီ။ (၂) န+သတ္တဝါစီ] ဖြစ်မဟုတ်သော အနက်ကို ဟောသော၊ ဖြစ်ကိုမဟောသော။ န ဟိ အသတ္တဝါဒီ သဒ္ဒေါ အသတ္တဝါစကော သမ္မာ- ဝတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၉၅။

အသဒါဘာဝိတာ (ထီ) [န+ သဒါ + ဘာဝီ+ တာ] အခါခပ်သိမ်း—အမြဲ—ဖြစ်လေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အစုဝဂ္ဂဟဏေန ပါကဋဘာဝေါ တဿ အသဒါဘာဝိတာဒိဘာဝနတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၂။

အသဒိသ (တိ) [န+သဒိသ။ ထီ-၌ သဒိသာ, သဒိသီ] (၁)(က) မတူသော။ (ခ) အခြားသော—သူ—အရာဝတ္ထု—တို့နှင့် မတူသော။ (ဂ) အတူ — ထပ်တူ— အလားတူ—မဟုတ်သော၊ (ဃ) တန်းတူ—ရည်တူ—ဖြစ်သော— အဆင့်အတန်းတူ — အရည်အချင်းတူ — ဖြစ်သော — ပုဂ္ဂိုလ် — အရာဝတ္ထု — မရှိသော။ (၂) အသဒိသ-မည်သော။ (၁) သဒိ- သာနံယေဝ နော အသဒိသာနံ။ ဒီ၊၃။၇၉။ ပညာယ စ အသာဒိသော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ အသာဒိသော အသဒိသော အနုပမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၀။ အယံ အနုတ္တရော သဗ္ဗသော ဌာ အသဒိသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ စတုစတ္တာလီ- သမ္ပိ သညာနာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ အညမညံ အသဒိသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ သဒိသီ နောတိ ဝတ္တာ အသဒိသိမ္ပိ ဒဒေယျုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅၊ ၁၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇၊ ၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃၊၁၉၀၊၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၅၊၂၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၅၊၂၂၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ ဝဇီရ။၄၀၀။ သာ- ရတ္ထ၊၂။၇၈၊၃၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၇၀၊၁၆၃။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၈၉၊၃၀၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၄၅။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၇၆။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၇၆။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၂၂။) (၂) ဓနု- ဂ္ဂဟော အသဒိသော။ ဇာ၊၁။၄၆။ အသဒိ- သောတိ န ကေဝလံ နာမေနေဝ၊ ဗလဝီရိယ- ပညာဟိပိ အသဒိသောဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။

ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ အသဒိသပြာဟ္မဏဂါမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

အသဒိသကိစ္စတာ (ထီ) [အသဒိသ+ကိစ္စ+တာ] မတူသော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒုက္ခဝိပါကတာဒိဝသေန အသဒိသကိစ္စတာ။ မူလဋီ၊၂။၁၄။

အသဒိသဂုဏ (ပု) [အသဒိသ + ဂုဏ] (၁) မတူသောဂုဏ်။ (တိ) (၂) မတူသော–ထူးသော–ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ (၁) ဣတရေတိ အတ္တနော ဂုဏေဟိ အသဒိသဂုဏေ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။ (တိ)(၂) အသဒိသဂုဏတာ-ကြည့်။

အသဒိသဂုဏတာ (ထီ) [အသဒိသဂုဏ+တာ] မတူသော–ထူးသော–ဂုဏ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဌပေတွာ ဝိပဿိံ ဘဂဝန္တံ အဝသေသေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသဂုဏတာယ ဥတ္တမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။

အသဒိသဇာတက (နပ) [အသဒိသ+ဇာတက] အသဒိသမည်သော ဘုရားလောင်း၏ ဖြစ်ပုံအကြောင်းအရာကိုပြဆိုရာဖြစ်သော ဇာတ်၊ အသဒိသဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဒုကနိပါတ်၊ ၄-အသဒိသဝဂ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၄၆။

အသဒိသဋ္ဌ (ပု) [အသဒိသ+အတ္ထ] မတူသော အနက်သဘော။ "အဒုတိယော အသဟာယော အပ္ပဋိသမော"တိ ဣဒံ ပန အသဒိသဋ္ဌေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဣဒံ ပန "အဒုတိယော"တိ အာဒိ သုတ္တန္တရေ အာဂတဝစနံ အညေဟိ အသဒိသဋ္ဌေန ဝုတ္တံ၊ န ယထာဝုတ္တသဟာယာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။)

အသဒိသဋ္ဌာန (နပ) [အသဒိသ+ဌာန] မတူ–ထူးကဲ–သော အရာ။ ဝိသေသဋ္ဌာနန္တိ အညေဟိ အသဒိသဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။

အသဒိသတာ (ထီ) [အသဒိသ+တာ] အတူမရှိသည်–မတူသည်–၏အဖြစ်။ ဒုရနုဗောဓတာ ဒုလ္လဘတာ အသဒိသတာ ဗုဒ္ဓဓမ္မေသု။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၈။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။)

အသဒိသတေဇ (ပု) [အသဒိသ+တေဇ] (၁) မတူသော မီး။ (တိ) (၂) အတူမရှိသော–မတူသော–တန်ခိုးရှိသော၊သူ။ (၁) အယံ အသမတ္တတေဇော အသဒိသတေဇော တဝ အဂ္ဂိ န တပ္ပေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။ (တိ)(၂) အတုလတေဇ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၇) ကြည့်။

အသဒိသတ္တ (နပ) [အသဒိသ+တ္တ] မတူသည်၏ အဖြစ်။ ပဋိသမ္ဘိဒါတ္တေန အသဒိသတ္တာ အာဂန္တုကဘာဝဂ္ဂဟဏံ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။)

အသဒိသဒဿန (တိ) [အသဒိသ + ဒဿန] အတူမရှိသော–မတူသော – မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော–ရှုကြည့်ဖွယ်ရာ (ရူပကာယ)ရှိသော၊ ဘုရား။

အသဒိသဒဿနတာ (ထီ) [အသဒိသဒဿန+တာ] အတူမရှိသော–မတူသော–မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော – ရှုကြည့်ဖွယ်ရာ (ရူပကာယ)ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဗာတ္တိံသဝရမဟာပုရိသလက္ခဏ .... ပဋိမဏ္ဍိတဓမ္မကာယတာယ စ.... အသဒိသဒဿနတာယ စ အတုလဒဿနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။

အသဒိသဒါန (နပ) [အသဒိသ+ဒါန] အတူမရှိ–မတူ–ထူးကဲ–သောအလှူ။ အသဒိသဒါနေ ပနေသ လာဘော မတ္ထကံ ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၊၁၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆၊၁၁၉၊၂၂၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၊၂၅၁၊၂၇၄။)

အသဒိသနိဒ္ဒေသ (တိ) [အသဒိသ+နိဒ္ဒေသ] မတူသည်ကို ညွှန်း(ပြ)ခြင်းရှိသော။ ယသ္မာ

အာပတ္တညာဘာဂိယံ မဟာဝိသယံ, ဉာတရေ-ဟိ အသဒိသနိဒ္ဒေသညူ။ ဝဇိရ။ ၂၀၂။

အသဒိသမဟာဒါန (န) [အသဒိသ+မဟန္တ+ဒါန] အတူမရှိ-အခြားသော ဒါနတို့ထက် ထူးကဲ-သော ကြီးမြတ်သောအလှူ။ တေ ပုနဒိဝသေ အသဒိသမဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ။ ....ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အသဒိသ-မဟာဒါနံ အဒါသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၈၊၁၆၅။

အသဒိသရူပ (တိ) [အသဒိသ+ရူပ] (၁) မတူ-ထူးကဲသော - အခြားသူတို့နှင့် မဆက်ဆံ သော-ရူပကာယရှိသော၊ ဘုရား။ (၂) မတူ -ထူးကဲ-သော သဘောရှိသော၊ ဘုရား။ (၃) မတူ-ထူးကဲ-သော အဆင်းသဏ္ဍာန် ရှိသော၊သူ။ (၁) (၂) အသဒိသရူပေါ နာ-ထော၊ အာရုပ္ပံ ယံ စတုဗ္ဗိမံ အာဟ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။ အသဒိသရူပေါ-တိ....အညေဟိ အသာဓာရဏရူပကာယော။ သဘာဝတ္တော ဝါ ရူပ·သဒ္ဒေါ....အသဒိသ-သဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၀။ (၃) သော ကိရ ပဏ္ဍိတလေ အညေဟိ ပါသာဒေဟိ အသဒိသရူပံ အာကာသေ ဥပ္ပတမာနံ ဝိယ ကောကနုဒံ နာမ ပါသာဒံ ကာရေတွာ။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အတုလေတိ ဝါ ဒေဝတာယ အာလပနံ၊ အသဒိသရူပေတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။)

အသဒိသဝိဿဇ္ဇန (န) [အသဒိသ+ဝိဿဇ္ဇန] (၁) မတူသော-ထူးသော-အဖြေ။ (တိ) (၂) မတူသော-ထူးသော-အဖြေရှိသော။ (၁)ဒုကာဒိသု အသဒိသဝိဿဇ္ဇနံ ဒိဋ္ဌံ။ မူလဋီ၊ ၃။၉။ (တိ)(၂)အသဒိသဝိဿဇ္ဇနတ္တ-ကြည့်။

အသဒိသဝိဿဇ္ဇနတ္တ (န) [အသဒိသဝိဿဇ္ဇန+တ္တ] မတူသော-ထူးသော-အဖြေရှိသည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တံ ပန စေတနာနန္တရံ နိက္ခိတ္တမ္ပိ အသဒိသဝိဿဇ္ဇနတ္တာ ပစ္ဆာ ဂဟိတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆။ တိကံ ယမကာနိ အသဒိသဝိဿဇ္ဇ-နတ္တာ ဝိဿဇ္ဇိတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။

အသဒိသသဘာဝ (ပု) [န+သဒိသ+သဘာဝ] (၁) မတူသော သဘော။ (တိ) (၂) မတူ-ထူးကဲ-သော သဘောရှိသော၊ ဘုရား။ (၁) ဝေဒနာဒီနံ အညမညံ အသဒိသသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (တိ) (၂) အသဒိသရူပ (၂) အနက်(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၀)ကြည့်။

အသဒိသသဘာဝတာ (ထီ) [န + သဒိသ + သဘာဝ+တာ]မတူသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသဒိသသဘာဝတာ ဝါ ဝိသံ-သဋ္ဌော န သမ္ပယောဂေါ။ မူလဋီ၊၂။၁၄။

အသဒိသသံယောဂ (ပု) [အသဒိသ+သံယော-ဂ] မတူသော-မျိုးဇာတ်မတူသော-သူနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်း။ အသဒိသသံယောဂေ စ နော ဥပ္ပန္နာ ပုတ္တာ....ဇာတိသမ္ဘေဒံ ပါပုဏိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အသဒိသသိပ္ပ (တိ) [အသဒိသ+သိပ္ပ] မတူ-ထူးကဲ-သော အတတ်ရှိသော၊သူ။ အနဝ-ယတ္တေပိ သတိ အညေဟိ အသဒိသသိပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

အသဒိသာနုဘာဝ (တိ)[အသဒိသ+အာနုဘာ-ဝ]မတူ-ထူးကဲ-သော အာနုဘော်ရှိသော။

အသဒိသာနုဘာဝတ္တ (န) [အသဒိသာနုဘာဝ+တ္တ] မတူ-ထူးကဲ-သော အာနုဘော်ရှိသည် ၏အဖြစ်။ အသဒိသာနုဘာဝတ္တာ သဗ္ဗညုတ-ညာဏံ ဝိယ။ ဝဇိရ။၄၀။

အသဒ္ဒ¹ (တိ) [န + သဒ္ဒ] အသံမရှိသော၊ တိတ်ဆိတ်သော။ နိဿဒ္ဒ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၅) ကြည့်။

အသဒ္ဒ² (ပု) [အ+သဒ္ဒ] "အ" သဒ္ဒါ("အ" အက္ခရာ)။ အထေနေနာတိ ဧတ္ထ အ-သဒ္ဒေါ န-သဒ္ဒဿ ကာရိယော၊ အ-သဒ္ဒေါ ဝါ

ကော နိပါတော န-သဒ္ဒတ္တောတိ ဒဿေတုံ န ထေနေနာတိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၁။

အသဒ္ဒဝတ္ထု (တိ) [န+သဒ္ဒဝတ္ထု၊ ထီ-၌ အသဒ္ဒဝတီ] သဒ္ဒါမရှိသော။ ပုနပ္ပုနံ ဂဇ္ဇမုပေတီတိ ထွေ အသဒ္ဒဝတီ အတ္တာ ပဝတ္တိဝသေန လဗ္ဘမာနာ သမ္မာပဋိပတ္တိ ဥဒ္ဓတာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၃၇။

အသဒ္ဒဟန(န၊သိ)[န+သဒ္ဒဟန]မယုံကြည်ခြင်း၊ မယုံကြည်ခြင်းဟူသော – အခြင်းအရာ – အမူအရာ။ ယံ ဝေရူပံ အသဒ္ဓိယံ အသဒ္ဒဟနာ အနောကပ္ပနာ အနဘိပ္ပသာဒေါ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အဿဒ္ဓိယံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၆။ အသဒ္ဒဟနာကာရော အသဒ္ဒဟနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။ ရညော အသဒ္ဒဟနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ (–သာရတ္ထ၊၁။၁၄၆။ သာရတ္ထ၊၂။၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၂၊၁၄၂၊၂၃၄။)

အသဒ္ဒဟနတာ (ထိ) [အသဒ္ဒဟန+တာ] မယုံကြည်သည်၏ အဖြစ်။ အမိဝါသေတူတိ.... ကသ္မာ နိမန္တေတီတိ ? အသဒ္ဒဟနတာယ စေဝ ဝတ္တသီသေန စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အသဒ္ဒဟနတ္ထ (ပု) [အသဒ္ဒဟန+အတ္ထ] မယုံကြည်ခြင်းအနက်။ ကိရာတိ စေဒကဝစနတ္တာ အသဒ္ဒဟနတ္တေ အသဟနတ္တေ ပရောက္ခတ္တေ စ ယုဇ္ဇတိယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။

အသဒ္ဒဟနာကာရ (ပု) [အသဒ္ဒဟန+အာကာရ] မယုံကြည်ခြင်းဟူသော–အခြင်းအရာ–အမူအရာ။ အသဒ္ဒဟန-ကြည့်။

အသဒ္ဒဟနီယ (တိ) [န+သဒ္ဒဟနီယ] မယုံကြည်–သင့်–ထိုက်–သော။ အဝတ္ထု (အနုဋီ၊ ၁။၁၂၆) ကြည့်။

အသဒ္ဒဟန္တ (တိ) [န+သဒ္ဒဟန္တ] မယုံကြည်သော၊သူ။ တေန ဝုတ္တံ အသဒ္ဒဟန္တော "နမေ သေ ယထာဘူတံ ကထေတိ"တိ တေန သဒ္ဓိံ ဘိဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။(–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၈၊ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။)

အသဒ္ဒဟမာန (တိ) [န+သဒ္ဒဟမာန] မယုံကြည်သော၊သူ။ ယထာ အသဒ္ဒဟမာနော ကောစိ ဂဏှေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

အသဒ္ဒဟိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သဒ္ဒဟိတ္ဗာ] မယုံကြည်မူ၍။ အသဒ္ဒဟိတ္ဗာ သုဏန္တော ဟိ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၃၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၊၃၆။)

အသဒ္ဒဟေယျ (တိ) [န+သဒ္ဒဟေယျ] မယုံကြည်–သင့်–ထိုက်–သော။ ယထာ စေတံ အသဒ္ဒဟေယျံ၊ တထာ ဣဒံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

အသဒ္ဓမ္မ (ပု) [(၁) အသန္တ+ဓမ္မ။ (၂) န+သဒ္ဓမ္မ] (၁)(က) ယုတ်နိမ့်သောသူ–သူယုတ်–တို့၏ တရား၊ ယုတ်ညံ့သူတို့သည် မှီဝဲအပ်သောတရား။ (ခ) မတင့်တယ်သော–ယုတ်ညံ့သော–တရား။ (၂) မဟုတ်မမှန်သောတရား။(အသဒ္ဓမ္မ ၃-မျိုး—ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃။ အသဒ္ဓမ္မ ၄-မျိုး—အံ၊၁။၃၅၆။ အသဒ္ဓမ္မ ၇-မျိုး— ဝိ၊၅။၂၄၃။ ဒီ၊၃။၂၀၈။ အံ၊၂။ ၅၀၉။ အဘိ.ဝိ။၃၉၇။ အသဒ္ဓမ္မ ၈-မျိုး— ဝိ၊၄။၃၆၅။ အံ၊၃။၁၀။ အသဒ္ဓမ္မ ၁၀-မျိုး— အံ၊၃။၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉-တို့ကြည့်။ ဝိ၊၁။၂၄။ မ၊၂။၁၁၂-၌ မေထုန်အကျင့်ကိုရင်း, ဝိ၊၂။၂၈၅-၌ ကိုယ်အင်္ဂါကို သုံးသပ်ခြင်းကိုရင်း "အသဒ္ဓမ္မ"ဟု ဟောတော်မူသည်)။ (၁) (က) (ခ) ယံ တွံ အသဒ္ဓမ္မံ ဂါမဓမ္မံ .... သမာပဇ္ဇိဿသိ။ ဝိ၊၁။ ၂၄။ အသဒ္ဓမ္မန္တိ အသတံ နီစဇနာနံ ဓမ္မံ၊

တေဟိ သေဝိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၅။ စတ္တာရော (မေ ဘိက္ခဝေ) အသဒ္ဓမ္မာ။
အံ၊၁။၃၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ အသဒ္ဓမ္မာတိ
အသတံ, အသန္တော ဝါ ဓမ္မာ, န ဝါ သဒ္ဓမ္မာ-
တိ အသဒ္ဓမ္မာ။ မူလဋီ၊၁။၉၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၅။)
(၂) အသဒ္ဓမ္မသညတ္တိ-ကြည့်။

အသဒ္ဓမ္မဂရုတာ (ထီ) [န+သဒ္ဓမ္မ+ဂရုတာ]
သူတော်ကောင်းတရားကိုအလေးမပြုသည်၏
အဖြစ်။ န သဒ္ဓမ္မဂရုတာတိ ဝုစ္စမာနာ ဝါ
အသဒ္ဓမ္မဂရုတာ အသဒ္ဓမ္မဂရုတာဘာဝေန
ဧကီဘူတာပိ ကောဓာဒိဝိသိဋ္ဌပဋိက္ခေပနာ-
နတ္တေန နာနတ္တံ ဂတာ။ မူလဋီ၊၁။၉၅။

အသဒ္ဓမ္မပဋိသညုတ္တ (တိ) [အသဒ္ဓမ္မ + ပဋိသံ-
ယုတ္တ] သူယုတ်တို့၏တရား–မေထုန်အကျင့်–
နှင့်–စပ်–ယှဉ်–သော။ အတ္ထာပတ္တိ အ-
သဒ္ဓမ္မပဋိသညုတ္တာ။ ဝိ၊၅။၂၁၂။ အသဒ္ဓမ္မပဋိ-
သညုတ္တာ နာမ ဒုဋ္ဌုလ္လဝါစာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၅၉။

အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝန (န၊ထီ) [အသဒ္ဓမ္မ+ပဋိသေ-
ဝန] သူယုတ်တို့၏တရား–မေထုန်အကျင့်–
ကို မှီဝဲခြင်း။ သာယန္နေ ပနဿာ အသဒ္ဓမ္မ-
ပဋိသေဝနာယ စိတ္တံ နမတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။

အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနတ္ထ (ပု)[အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝန+
အတ္ထ] မေထုန်မှီဝဲခြင်းအကျိုး။ သမ္ပယော-
ဇေသီတိ အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနတ္ထာယ သမ္ပ-
ယောဇေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၁။)

အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနပစ္စယ (ပု) [အသဒ္ဓမ္မပဋိသေ-
ဝန + ပစ္စယ] မေထုန်အကျင့်ကို မှီဝဲခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ တေ အသဒ္ဓမ္မပဋိ-
သေဝနပစ္စယာ ဝိညူဟိ ဂရဟိယမာနာ။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။
၂၈၄။

အသဒ္ဓမ္မပတိတ (တိ) [အသဒ္ဓမ္မ + ပတိတ] သူ
ယုတ်တို့၏ တရား၌–ကျရောက်–သက်ဆင်း
–သော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မဝိမုခံ အသဒ္ဓမ္မပတိတံ မံ
အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဋ္ဌာပေန္တေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၀။

အသဒ္ဓမ္မရတ (တိ) [အသဒ္ဓမ္မ+ရတ] သူယုတ်
တို့၏တရား၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ အသမာ-
ဟိတသင်္ကပ္ပေါ၊ အသဒ္ဓမ္မရတော မဂေါ။ အံ၊
၁။၃၃၁။

အသဒ္ဓမ္မရောစန (န) [အသဒ္ဓမ္မ+ရောစန] သူ
ယုတ်တို့၏တရားကို နှစ်သက်ခြင်း။ အသန္တ-
ပိယတာ သန္တအပ္ပိယတာ အသဒ္ဓမ္မရောစ-
နဉ္စာတိ တိဝိဓံ ပရာဘဝတော မုခံ ဝုတ္တံ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အသဒ္ဓမ္မဝစန (န) [အသဒ္ဓမ္မ+ဝစန] သူယုတ်
တို့၏တရား–မေထုန်အကျင့်– နှင့် စပ်သော
စကား။ နာနပ္ပကာရံ အသဒ္ဓမ္မဝစနံ ဝဒေယျ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ကင်္ခါ။၁၂၉။ (မူလဋီ၊၁။၉၄-
ကြည့်။)

အသဒ္ဓမ္မသန္ထဝ (ပု) [အသဒ္ဓမ္မ+သန္ထဝ]မေထုန်
–နှီးနှော–စပ်ယှက်–ပေါင်းဖော်– ခြင်း။
သော တံ တထာ ဩနတံ ဒိသွာ အသဒ္ဓမ္မ-
သန္ထဝံ ကာတုံ အာရဘိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

အသဒ္ဓမ္မသညတ္တိ (ထီ) [အသဒ္ဓမ္မ + သညတ္တိ]
မဟုတ်မမှန်သော တရားကို သိစေခြင်း။
သာဿ ဟောတိ အသဒ္ဓမ္မသညတ္တိ။ မ၊၂။
၆၄။ အသဒ္ဓမ္မသညတ္တီတိ အဘူတဓမ္မသညာ-
ပနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။

အသဒ္ဓမ္မသမန္နာဂတ (တိ) [အသဒ္ဓမ္မ+သမန္နာ-
ဂတ] သူယုတ်တို့၏ တရားနှင့် ပြည့်စုံသော၊
သူ။ အသပ္ပုရိသော ဘိက္ခဝေ အသဒ္ဓမ္မ-
သမန္နာဂတော ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ (–ဧ၁၊
ဋ္ဌ၊၇။၂၁၉။)

အသဒ္ဓမ္မသမာပတ္တိ (ထီ) [အသဒ္ဓမ္မ+သမာပတ္တိ] ယုတ်ညံ့သောတရားသို့ ရောက်ခြင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုစ္စတိ အသဒ္ဓမ္မသမာပတ္တိယာ အာရတိ ဝိရတိ။ စူဠနိ၊၄၂။ အသဒ္ဓမ္မသမာပတ္တိယာတိ နီစဓမ္မသမာယောဂတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀။

အသဒ္ဓမ္မသ (ဿ) ဝန (နပ) [အသဒ္ဓမ္မ+သဝန] သူယုတ်တို့၏–ယုတ်ညံ့သော–တရားကိုကြားနာခြင်း။ အသဒ္ဓမ္မသဝနံ အကလျာဏမိတ္တတာ....အယောနိသောမနသိကာရော။ အင်္ဂ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ တေသံ အဓိဂမတ္ထံ အသဒ္ဓမ္မဿဝနာဒီဟိ ဝဇ္ဇိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၈။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၃၊၂၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၂။)

အသဒ္ဓမ္မသေဝန (နပ၊ထီ) [အသဒ္ဓမ္မ + သေဝန] သူယုတ်တို့၏တရား–မေထုန်အကျင့်–ကို မှီဝဲခြင်း။ အသဒ္ဓမ္မသေဝနသမတ္ထတံ နိဿာယ မာနေ့ာ, ရာဂေါ ဧဝ ဝါ "ပုရိသမဒေါ"တိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၃။

အသဒ္ဓမ္မသေဝနာဓိပ္ပါယ (ပု) [အသဒ္ဓမ္မသေဝန+အဓိပ္ပါယ] သူယုတ်တို့၏ တရား – မေထုန်အကျင့်–ကို မှီဝဲလိုခြင်း။ အသဒ္ဓမ္မသေဝနာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၃။) အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယ- လည်းကြည့်။

အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယ (ပု) [အသဒ္ဓမ္မ + အဓိပ္ပါယ] သူယုတ်တို့၏ တရား – မေထုန်အကျင့် – ၌ ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ၊ မေထုန် မှီဝဲလိုခြင်း။ အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ပရာမဋ္ဌာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၄။ အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေနာတိ အသဒ္ဓမ္မသေဝနာဓိပ္ပါယေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။

အသဒ္ဒေယျ (တိ) [န+သဒ္ဒေယျ] မယုံကြည်အပ်သော။ ဘန္တေ သမုဒ္ဒေါ နာမ အသဒ္ဒေယျော အနေကန္တရာယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အသဒ္ဒေယျဝတ္ထု (နပ) [အသဒ္ဒေယျ+ဝတ္ထု] မယုံကြည် – မကြည်ညို – သင့်သော ဝတ္ထု။ အဿဒ္ဓိယန္တိ စ သဒ္ဓါယ ပဋိပက္ခဘူတာ အသဒ္ဒေယျဝတ္ထုသ္မိံ အဓိမုစ္စနာကာရေန ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၇။

အသန (ပု၊န) [အသ+ယု] (ပု)(၁) ပိတောက်ပင်။ (န) (၂) မြား။ (၃) (က) ပစ်လွှတ်ခြင်း။ (ခ) ပစ်ပယ်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း။(၄) စားခြင်း။(၅)လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ပျံ့နှံ့ခြင်း။(၆) အစာအာဟာရ။ (ပု) (၁) ပိတောက်ပင်။ ကုရဝက .... ပိယက ဟသန သာလ ....။ ဇာ၊၂။၁၁၅။ ဟသနာတိ ဟ-ကာရော သန္ဓိကရော အသနာယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၂။ အသနော နာမဓေယျေန၊ ဓရဏီရုဟပါဒပေါ။ အပ၊၁။၁၂၂။ နာမပညတ္တိယာ နာမသညာယ အသနော နာမ အသနရုက္ခော ဗောဓိ အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (–အပ၊၁။၁၇။ ခုန်။၅၆၃။) (န) (၂) မြား။ ကတဟတ္ထော ကတူပါသနော လဟုကေန အသနေန။ မ၊၁။၁၁၇။ အံ၊၁။၃၅၇။ အံ၊၃။၂၂၆။ အသနေနာတိ ကဏ္ဍေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဒူရတော၀ သုခုမေန တာဠစ္ဆိဂ္ဂဠေန အသနံ အတိပါတေန္တေ ပေါခါနုပေါခံ အဝိရာဓိတံ။ သံ၊၃။၃၉၅။ ကဏ္ဍံ အတိက္ကမေန္တေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ ခုန်။၃၇၉။) (၃) (က) ပစ်လွှတ်ခြင်း။ ကတံ ရာဇကုလာဒီသု ဥပဂန္တွာ အသနံ သရက္ခေပေါ ဧတေဟီတိ ကတူပသနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ (–မ၊ဋီ၊၂။၃၉။) (ခ) ပစ်ပယ်ခြင်း

ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဉာတိဗျသနေနပီတိ တွေ့ အသန် ဗျသန် ဝိက္ခေပေါ ဝိဒ္ဓံသန် ဝိနာသောတိ သဗ္ဗမေတံ ကေတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ (၄) စားခြင်း။ ပဝါရိတော နာမ အသန် ပညာယတိ၊ ဘောဇနံ ပညာယတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၁၁။ အသနံ ပညာယတီတိ အာဒီသု ဝိပ္ပကတဘောဇနံ ဒိဿတိ၊ ဘုဥ္ဇမာနော စေသော ပုဂ္ဂလော ဟောတီတိ အတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၄။) (၄) စားခြင်း။ (၅) လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ပျံ့နှံ့ခြင်း။ အာရမ္မဏာနံ အသနတော အာသာ၊ အဇ္ဈောတ္ထရဏတော စေဝ တိတ္တိ အနုပဂန္တွာ ပရိဘုဥ္ဇနတော စာတိ အတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၇။ အသနတောတိ ဗျာပနတော ဘုဥ္ဇနတော စ၊ တဒုဘယံ ဒဿေတိ "အဇ္ဈောတ္ထရဏတော"တိ အာဒိနာ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၈။ (၆) အစာအာဟာရ။ အသီယတီတိ အသနံ၊ ဘုဥ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ အသနဿ ဘောဇနံ အသနဘောဇနံ၊ အာဟာရပရိဘောဂေါ။ ကေသိ့ ကာလေ အသနဘောဇနံ ကောသနဘောဇနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၀။

အသနကမ္မ (န) [အသန+ကမ္မ] ပစ်လွှတ်ခြင်း အမှု။ ဥသုနံ အသနကမ္မံ ဣဿတ္ထံ၊ မနုသိပ္ပေန ဇီဝိကာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၇။

အသနပဒရ (ပု) [အသန+ပဒရ] ပိတောက်ပျဉ်ချပ်၊ ပိတောက်သားပျဉ်ချပ်။ စတုရင်္ဂုလဗဟလံ အသနပဒရမ္ပိ....ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၂။

အသနဖလက (န) [အသန+ဖလက] ပိတောက်သား–ပျဉ်ပြား–ပျဉ်ချပ်။ စတုရင်္ဂုလဗဟလံ အသနဖလကံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

အသနဗောဓိ (ပု၊ထီ) [အသန + ဗောဓိ] ပိတောက် ဗောဓိပင်၊ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ရာ–သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရရာ–ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်ရာ–ဖြစ်သော ပိတောက်ပင်။ အဋ္ဌ တိဏာမုဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ အသနဗောဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ အသနဗောဓိတော ဖလံ ဂဟေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

အသနဗောဓိယတ္ထေရ (ပု) [အသနဗောဓိယ+ထေရ] ပိတောက် ဗောဓိပင်ကို–စိုက်ပျိုး–ပူဇော်–ဘူးသော ထေရ်၊ အသနဗောဓိယအမည်ရှိသော မထေရ်။ ပုရာကတပုညနာမေန အသနဗောဓိယတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

အသနရုက္ခ (ပု) [အသန+ရုက္ခ] ပိတောက်ပင်။ အသနရုက္ခော ဗောဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။

အသနရုက္ခမူလ (န) [အသနရုက္ခ + မူလ] ပိတောက်ပင်ရင်း။ သြသဓိနဂရဒွါရေ အသနရုက္ခမူလေ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။

အသနိ (ပု၊ထီ)[(၁)အသ+အနိ။ အသီယတေ ခိပီယတေတိ အသနိ။ ဏွာဒိ။၁၁၂။ အဿတေ ဘုဇ္ဇတေ လောကမနေဟု' မနေနာယုမေနာတိ အသနိ။ ဓာန်ဋီ။၂၄။ (၂)အာ+သန+ဏ္ဏ။ အာ သမန္တတော သနန္တော ဂဇ္ဇန္တော ပတတီတိ အသနိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ (အဂနိ·သံ)] မိုးကြိုး။ (မိုးကြိုး ၉-မျိုးကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀-၌ကြည့်။) အသနိယာ ဖလန္တိယာ နေဝ ပဿေယျ။ ဒီ၊၂။၁၀၉။(–အံ၊၁။ ၇၆။ အပ၊၁။၁၁၇။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၊၃၇၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၇၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၅၊၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၊၃၇၃၊၄၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၁။)

အသနိအဂ္ဂိ (ပု) [အသနိ+အဂ္ဂိ] မိုးကြိုးမီး၊ မိုးကြိုးကျ၍ ဖြစ်ပေါ်သော မီး။ အသနိအဂ္ဂိဝါ

ပတိတွာ ဥပဟတိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၄၅။ဇာတ္တဂ္ဂိ(အဘိ၊ ၄၊၂။၆၆)လည်း ကြည့်။

အသနိခါဒသုဝဏ္ဏကနကလိမ္ပိတ (တိ) [အသနိ ခါဒ+သုဝဏ္ဏကနက+လိမ္ပိတ] မိုးကြိုးသွား ဖြင့် တိုက်စားထားအပ်သော ရွှေမှုန့်တို့ဖြင့် သုတ်လိမ်းအပ်သော။ အသနိခါဒသုဝဏ္ဏက- နကလိမ္ပိတာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ကရောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၅၄၉။

အသနိဃောသ (ပု) [အသနိ+ဃောသ] မိုးကြိုး သံ၊ မိုးကြိုးပစ်သံ။ တိယာမရတ္တိံ အသနိ- ဃောသေန ဃောသိတာ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၃။

အသနိစက္က (နပုံ) [အသနိ+စက္က] မိုးကြိုးစက် ကွင်း။ အသနိစက္ကံ ဟိ မတ္ထကေ ပတိတံ ဧက- မေဝ အတ္တဘာဝံ နာသေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ (အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၆။)

အသနိပါတ (ပု) [အသနိ+ပါတ] မိုးကြိုးကျ ခြင်း၊မိုးကြိုးပစ်ခြင်း။ အသနိပါတေန ပဗ္ဗတ- ကူဋံ ဝိယ ဧကဝစနေနေဝ သံစုဏ္ဏေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၇။ (အပ၊၁။၁၃၆။ အပ၊၂။၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄-တို့၌ ဆန်းဒီဃဖြင့် အသနိပါတော- ဟု ရှိ၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၂-လည်း ကြည့်။)

အသနိပါတဋ္ဌာန (နပုံ) [အသနိပါတ+ဋ္ဌာန] မိုး ကြိုးကျရာ အရပ်။ အသနိပါတဋ္ဌာနံ ဝိယ မဟာနိခါဒနေန ခတသန္ဓိမုခံ ဝိယ စ ဟော- တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

အသနိပါတဝိသရုက္ခ (ပု) [အသနိပါတ+ဝိသ- ရုက္ခ] မိုးကြိုးကျရာဖြစ်သော-မိုးကြိုးပစ်အပ် သော-အဆိပ်ပင်။ အသနိပါတဝိသရုက္ခော ဝိယ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

အသနိမဏ္ဍလ (နပုံ) [အသနိ+မဏ္ဍလ] မိုးကြိုး စက်ဝန်း။ အသနိဝိစက္ကန္တိ ဧတ္ထ အသနိမဏ္ဍ-

လော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၁။

အသနိဝိစက္က (နပုံ) [အသနိ+ဝိစက္က] စက်ဝန်း သဏ္ဍာန်ရှိသော မိုးကြိုး၊ မိုးကြိုးစက်ဝန်း။ အသနိဝိစက္ကံ ဒန္တကူဋံ။ ဒီ၊၃။၃၆။ အသနိ- ဝိစက္ကန္တိ ဝိစက္ကသဏ္ဌာနာ အသနိယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၇။ (-သံ၊၁။၄၂၇။) အသနိမဏ္ဍလ-လည်း ကြည့်။

အသနိဝိစက္ကာဘိဟတ (တိ) [အသနိဝိစက္က + အဘိဟတ] စက်ဝန်းသဏ္ဍာန်ရှိသော မိုးကြိုး ဖြင့်-ထိခိုက်-ပစ်ချ-အပ်သော၊ မိုးကြိုးစက် ကွင်းထိမှန်အပ်သော။ ယံ ပန အသနိဝိစက္កာ- ဘိဟတဿ ရုက္ခဿ ဝိယ အရိယမဂ္ဂဉာဏေန သံယောဇနာနံ ဓမ္မာနံ ယထာ န ပုန ပဝတ္တ- တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၈၃။

အသနိဝေဂ (ပု) [အသနိ+ဝေဂ] မိုးကြိုး၏- အဟုန်-အရှိန်။ တေနေဝါသနိဝေဂေန၊ တတ္ထ ကာလင်္ကတော အဟံ။ အပ၊၁။၁၁၇။ (- အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။)

အသနိသတနိပါတသဒ္ဒ (ပု) [အသနိ+သတ+နိ- ပါတ+သဒ္ဒ] မိုးကြိုးတရာ-အရာသော မိုး ကြိုး-ပစ်ချခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အသံ- ပစ်ချသံ။ အသနိသတနိပါတသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အသနိသတသဒ္ဒ (ပု) [အသနိသတ+သဒ္ဒ] မိုး ကြိုးတရာ-၏အသံ-ကျသော အသံ။ အ- သနိသတသဒ္ဒေဟိပိ အသမ္ပကမ္ပိယော နိသ- ဘော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

အသနိသတသန္နိပါတ (ပု) [အသနိသတ+သန္နိ- ပါတ] မိုးကြိုးတရာ-အရာသော မိုးကြိုး- တို့၏ စုပြုံကျရောက်ခြင်း။ အသနိသတသန္နိ-

ပါတေနပိ အဘေဇ္ဇရူပံ အပရာဇိတပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

အသနိသဒ္ဒ (ပု) [အသနိ+သဒ္ဒ] မိုးကြိုးသံ။ အသနိသဒ္ဒေန ဝိယ ဓမ္မံ ကထေန္တာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ (–ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။)

အသနိသန္နိပါတ (ပု) [အသနိ+သန္နိပါတ] မိုးကြိုးတို့၏ ငုပြုကျရောက်ခြင်း။ သမာပန္နော နာမ အန္တောသမာပတ္တိယံ ကဏ္ဏမူလေ ဓမမာနသု သဒ်ယုဂဠ္ဌဿာပိ အသနိသန္နိပါတဿာပိ သဒ္ဒံ န သုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

အသနိဟတ (တိ) [အသနိ+ဟတ] မိုးကြိုးထိမှန်ခံရသော၊ သူ။ ယံ သုတွာ မာရော အသနိဟတော ဝိယ ဘီတော ဓဇံ ပဏာမေတွာ ပလာယိ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

အသန္တ (တိ) [န+သန္တ။ ထီ-၌ အသတီ, အသန္တီ, အသာ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၃၄။] (၁) သူတော်ကောင်းမဟုတ်–ပညာမရှိ–ယုတ်ညံ့–မိုက်မဲ–သော၊ သူ၊ သူယုတ်။ (၂) ထင်ရှားမရှိသော။ (၃) မငြိမ်သက်သော၊ သူ။ (၁) အသန္တော နိရယံ ယန္တိ။ သံ၊၁။၁၈။ ဇာ၊၁။၄၆၊၂၁၈။ အသန္တေ ၁တိ အပဏ္ဍိတာ ဗာလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အသန္တာ ကိရ မံ ဇမ္မာ။ သံ၊၁။၁၇၈။ အသန္တာတိ အသပ္ပုရိသာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အသတီ ကိရာယ (သံ၊၂။၄၀၁) န္တိ.... အသတီတိ လာမကာ ဓိဝစနမေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ (– အံ၊၁။၃၆၀။ ဓမ္မ။၂၄၊၅၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၂။ သုတ္တနိ။၂၉၉။ ဇာ၊၁။၃၅၊၃၈၊၃၂၉၊ ၃၃၀။ ဇာ၊၂။၆၄၊၁၄၂၊၂၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉ ၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၅။၄၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၆။) အသာ-လည်းကြည့်။

(၂) တဥ္စ ခေါ် နော အသန္တ(ဝိ၊၁။၁၂)န္တိ ဧတ္ထ ပန လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော စ ခေါ် ဒေယျဓမ္မော အမှာကံ နော အသန္တောတိ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အသန္တိ နာမ အာပတ္တိ အနဇ္ဈာပန္နာ ဝါ ဟောတိ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ ဝုဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊၃။၁၄၁။ ဒီ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊၁။၁၄၅။ မ၊၁။ ၁၉၃။ အသန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒံ.... ပဇာနာတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၈။ မ၊၁။၇၇။ အဘိ၊ ဝိ။၂၀၆။ အသန္တန္တိ အသမုဒါစာရဝသေန ဝါ ပဟီနတ္တာ ဝါ အသံဝိဇ္ဇမာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆-၇။ (–ဝိ၊၁။၁၁၅။ ဝိ၊၂။၁၃၄။ ဝိ၊၃။၃၃၄။ ဒီ၊၁။၁၄၅၊၁၅၃။ ဒီ၊၃။၂၈။ မ၊၁။၁၉၃။ အံ၊၁။ ၁၆၁။ အံ၊၃။၃၁။ ဓမ္မ။၆၆။ ဥဒါန။၁၉၁။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ ဇာ၊၁။၁၁၃။ မဟာနိ။၁၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၅၁။) (၃) အဒန္တာနံ ဒမေတာ၊ အသန္တာနံ သမေတာ။ မ၊၂။၃၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။)

အသန္တက[၁] (တိ) [အသန္တ+က] ထင်ရှားမရှိသော။ ဝံ့ သန္တေ ဘော အာနန္ဒ သန္တကံ ဟောတိ နော အသန္တကံ။ သံ၊၃။၂၃၈။

အသန္တက[၂] (တိ) [န+သန္တက] ဥစ္စာမဟုတ်သော၊ ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းမဟုတ်သော။ အသန္တကဋ္ဌာန-ကြည့်။

အသန္တကဋ္ဌာန (နံ) [အသန္တက[၂]+ဌာန] ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းမဟုတ်သော အရာ။ အတ္တနော အသန္တကဋ္ဌာနေ ပဝိဋ္ဌတ္တာ မိစ္ဆာစာရော။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၉။

အသန္တကတ္တ (နံ) [အသန္တက[၂]+တ္တ] ဥစ္စာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းမဟုတ်

သည်၏ အဖြစ်။ ပံသုကူလိကော ဂဟေတုံ လဘတိ တဒါ တဿ အသန္တကတ္တာ။ ဝဇီရ။ ၂၃၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၃။)

အသန္တကာရဏ (ပု) [အသန္တ+ကာရဏ] ထင်ရှားမရှိသော အကြောင်း။ အဝိဇ္ဇမာနကာရဏ-ကြည့်။

အသန္တဂဟဏ (န) [အသန္တ+ဂဟဏ] ထင်ရှားမရှိသည်ကို စွဲယူခြင်း။ သဘာဝပဋိစ္ဆာဒနဝသေန ပကတိအတ္တာဒိအသန္တဂဟဏဿ အနိစ္စာဒီနံ နိစ္စာဒိဝိသမဂဟဏဿ စ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ (–အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။)

အသန္တဂုဏ (ပု) [အသန္တ+ဂုဏ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်။

အသန္တဂုဏဒီပန (န) [အသန္တဂုဏ + ဒီပန] (မိမိ၌) ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ပြခြင်း။ သဌန္တိ အသန္တဂုဏဒီပနံ ကေရာဋိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၁။ (–သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၀။)

အသန္တဂုဏဒီပနကာမ (တိ) [အသန္တဂုဏဒီပန+ကာမ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို–ပြခြင်းငှါအလိုရှိသော–ပြလိုသော၊သူ။ ပါပိစ္ဆ-(အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၉) ကြည့်။

အသန္တဂုဏပကာသန (န၊ထိ) [အသန္တဂုဏ+ပကာသန] (၁) မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ (တိ) (၂) မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ထင်စွာ ပြတတ်သော။ (၁) ကောဟညံ နာမ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနဒေါသံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ အသန္တဂုဏပကာသနာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃။ (၂) ဧဝံ အသန္တဂုဏပ္ပကာသနံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

အသန္တဂုဏပကာသနလက္ခဏ (တိ) [အသန္တဂုဏပကာသန+လက္ခဏ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကိုထင်စွာပြခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အသန္တဂုဏပကာသနလက္ခဏံ သာဌေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

အသန္တဂုဏပရိဒီပက (တိ) [အသန္တဂုဏ + ပရိဒီပက] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ပြတတ်သော၊သူ။ ဣမေ ပါပိစ္ဆာ အသန္တဂုဏပရိဒီပကာ ပါပဘိက္ခူ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။

အသန္တဂုဏပရိဒီပန (န) [အသန္တဂုဏ+ပရိဒီပန] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ပြခြင်း။ သဌ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၁) ကြည့်။

အသန္တဂုဏဝိဘာဝန (န၊ထိ) [အသန္တဂုဏ+ဝိဘာဝန] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ထင်စွာ ပြခြင်း။

အသန္တဂုဏဝိဘာဝနလက္ခဏ (တိ) [အသန္တဂုဏဝိဘာဝန+လက္ခဏ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ထင်စွာပြခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ သဌ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၂) ကြည့်။

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝန (န၊ထိ) [အသန္တဂုဏ+သမ္ဘာဝန] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကို–ချီးမွမ်းခြင်း–ချီးမွမ်းပြောဆိုခြင်း။ သာဌေယျေန ဟိ သမန္နာဂတဿ ပုဂ္ဂလဿ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနေန စိတ္တာနုရူပကိရိယာဝိဟာရတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၄။)

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ (ထိ) [အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝန+တာ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းသည်၏ အဖြစ်။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာ ပါပိစ္ဆတာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၁၂။)

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာလက္ခဏ (တိ) [အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ+လက္ခဏ] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ချီးမွမ် ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာလက္ခဏာ, ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာလက္ခဏာ ဟိ ပါပိစ္ဆတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂။

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနလက္ခဏ (တိ) [အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝန+လက္ခဏ] အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာလက္ခဏ-နှင့် အနက်တူ။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနလက္ခဏာ ပါပိစ္ဆာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၅။

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနာမုခ (န) [အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနာ+မုခ] မိမိ၌ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်းကို–အဦးပြုခြင်း–ပဓာနပြုခြင်း။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနာမုခေန ပဋိဂ္ဂဟဏေ အမတ္တညုတာလက္ခဏာ ပါပိစ္ဆတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။

အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနိစ္ဆာ (ထီ) [အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနာ+ဣစ္ဆာ] မိမိ၌ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း၌ ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ ကောဟညံ ကတ္ဝာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၁။)

အသန္တတ္တ (န) [အသန္တ+တ္တ] ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥဘယမ္ပိ အသန္တံ၊ အသန္တတ္တာ ဥပက္ကမော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

အသန္တပက္ခ (ပု) [အသန္တ+ပက္ခ] ထင်ရှားမရှိသော အဖို့။ ကပ္ပိယကာရကော အသန္တပက္ခေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။)

အသန္တပဂ္ဂဏှက (တိ) [အသန္တ + ပဂ္ဂဏှက] သူယုတ်မာကို ချီးမြှောက်တတ်သော၊သူ။ တမေဝ အသန္တပဂ္ဂဏှကံ သော ဒုဿီလော ပါပပုဂ္ဂလော ဃသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။

အသန္တပဂ္ဂဟ (ပု) [အသန္တ+ပဂ္ဂဟ] သူတော်ကောင်း မဟုတ်သူ–သူယုတ်မာ–ကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ အဇာတသတ္တုဿ ရညော အသန္တပဂ္ဂဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၄။

အသန္တပဂ္ဂဟကာရ (တိ) [အသန္တပဂ္ဂဟ+ကရ+ဏ] သူယုတ်မာကို ချီးမြှောက်တတ်သော၊သူ။ အသန္တပဂ္ဂဟကာရာ နာမ အယုတ္တဋ္ဌာနေ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရောန္တာ ဝေရူပံ ဒုက္ခံ ပဋိလဘန္တိယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။

အသန္တပဂ္ဂဟဏ (န) [အသန္တ+ပဂ္ဂဟဏ] သူယုတ်မာကို ချီးမြှောက်ခြင်း။

အသန္တပဂ္ဂဟဏကာရဏ (န) [အသန္တပဂ္ဂဟဏ+ကာရဏ] သူယုတ်မာကို ချီးမြှောက်ခြင်း အကြောင်း။ တဿ တံ အသန္တပဂ္ဂဟဏကာရဏံ ဘိက္ခူသံဃေ ပါကဋံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။

အသန္တပတ္ထနာ (ထီ) [အသန္တ+ပတ္ထနာ] ထင်ရှားမရှိသည်ကို တောင့်တခြင်း။ ယေဟိ အသန္တပတ္ထနာဒီဟိ ကိလေသေဟိ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၉၂။

အသန္တပိယ (ပု) [အသန္တ+ပိယ] သူတော်ကောင်းမဟုတ်သူကို ချစ်ခြင်း။

အသန္တပိယတာ (ထီ) [အသန္တပိယ + တာ] သူတော်ကောင်း မဟုတ်သူကို ချစ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝေမေတာယ ဂါထာယ အသန္တပိယတာ သန္တအပ္ပိယတာ အသဒ္ဓမ္မရောစနတာတိ တိဝိဓံ ပရာဘဝတော မုခံ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အသန္တဘာဝ (ပု) [အသန္တ+ဘာဝ] မငြိမ်းအေးသော အဖြစ်။

အသန္တဘာဝါဘာဝ (ပု) [အသန္တဘာဝ+အဘာဝ] မငြိမ်းအေးသောအဖြစ် မရှိခြင်း။

နိဗ္ဗာနံ ဟိ ကေနစိ ပရိယာယေန အသန္တ-ဘာဝါဘာဝတော ဇော်သေနေဝ သန္တတ္တာ အဝိပရီတဋ္ဌေန သစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။

အသန္တဝတ္ထု (န) [အသန္တ+ဝတ္ထု] ထင်ရှားမရှိသော ဝတ္ထု။ "ပရိပုဏ္ဏသ ပတ္တစီဝရ"န္တိ အသန္တဝတ္ထုံ ကိတ္တေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၃။

အသန္တသနက(တိ)[န+သန္တသန+က]ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့် - ခြင်းမရှိသော၊ မကြောက်ရွံ့ - မထိတ်လန့် - သော၊သူ။ အသန္တာသီ-ကြည့်။

အသန္တသနဋ္ဌ (ပု) [န + သန္တသန + အတ္ထ] မကြောက်ရွံ့- မထိတ်လန့် - သော အနက်သဘော။ အသန္တသနဋ္ဌေန အာသဘံ ဝိယာ-တိ အာသဘံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၆။

အသန္တသနသဘာဝ (တိ) [န+သန္တသန+သဘာဝ] ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - ခြင်းသဘော မရှိသော။ အသနိယာပိ သီသေ ပတန္တိယာ အသန္တသနသဘာဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

အသန္တသနီယ(တိ)[န+သန္တသနီယ]ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းမရှိသော၊ မကြောက်ရွံ့-မထိတ်လန့်-သော။ အသနိသတသဒ္ဒေဟိပိ အသန္တသနိယော နိသဘော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

အသန္တသန္တ (တိ) [န+သန္တသန္တ] မကြောက်ရွံ့ - မထိတ်လန့် - သော၊သူ။ သီဟောဝ သဒ္ဒေသု အသန္တသန္တော။ သုတ္တနိ။၂၉၀။ အပ၊၁။၁၄။ စူဠနိ။၃၀၁။ (-ဇာ၊၁။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။)

အသန္တသန္နိဝါသ (ပု) [အသန္တ+သန္နိဝါသ] သူယုတ်မာတို့၏ အတူတကွနေထိုင်ခြင်း။ အ-သန္တသန္နိဝါသဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ သန္တသန္နိဝါသဥ္စ။ သံ၊၁။၇၇။ အသန္တသန္နိဝါ-သန္တိ အသပ္ပုရိသာနံ သန္နိဝါသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။

အသန္တသဘာဝ (ပု) [န + သန္တ+သဘာဝ] မငြိမ်းအေးသော သဘော။ ပီတိယာ ဝေ သဝိပ္ဖါရိကတာသင်္ခါတံ အသန္တသဘာဝံ အာ-ဟ။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၂၂။

အသန္တသဘာဝါဘာဝ (ပု) [အသန္တသဘာဝ+အဘာဝ] မငြိမ်းအေးသောသဘောမရှိခြင်း။ တံ ဟိ (နိဗ္ဗာနံ) ကေနစိ ပရိယာယေန အသန္တသဘာဝါဘာဝတော ဧကန္တေနေဝ သန္တတ္တာ အဝိပရီတဋ္ဌေန သစ္စံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၆။

အသန္တသမ္ဘဂ္ဂါဟက (တိ) [အသန္တ+သမ္ပဂ္ဂါဟက] သူယုတ်မာကို ချီးမြှောက်သော၊သူ။ ဇေ၀ံ အသန္တသမ္ပဂ္ဂါဟကာ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၇၇။

အသန္တသမ္ဘာဝန (န၊တိ) [အသန္တ+သမ္ဘာဝန] (၁) ထင်ရှားမရှိသည်ကို-မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကို-ချီးမွမ်းခြင်း။ (တိ) (၂) မိမိ၌ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ယသ္မာ တံ ဥလ္လပိတွာ အသန္တသမ္ဘာဝနာယ ဥပ္ပန္နေ ပစ္စယေ ဂဏှာ-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၇။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၂၁၁။)(တိ)(၂)အသန္တသမ္ဘာဝနာ-ယ ဇလ္ပနာယ သမန္နာဂတာ ဒုဿီလာ ပါပိစ္ဆာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

အသန္တသမ္ဘာဝနိစ္ဆက (တိ) [အသန္တ+သမ္ဘာဝန+ဣစ္ဆာ+က] မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းလိုသော၊သူ။ ပါပိစ္ဆောတိ အ-သန္တသမ္ဘာဝနိစ္ဆကော ဒုဿီလော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

အသန္တသယန (တိ) [န+သန္တသန] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း မရှိသော။

အသန္တသယနဘာဝ (ပု) [အသန္တသန+ဘာဝ] ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဉာဏပ္ပဟာနသမ္ပဒါနိမိတ္တံ ကုတောစိ

အသန္တသာနဘာဝါ နိဗ္ဗာယဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၃၅၇။

အသန္တာန (ပု၊န) [န+သန္တာန] အစဉ်မဟုတ်သောတရား။ တယိဒံ အသန္တာနမေဝ သဟဍ္ဍာနံ စေ၁ဒိတံ ဘိန္ဒနိဿယတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၁၂၂။

အသန္တာသ (ပု) [န+သန္တာသ] မကြောက်ရွံ့-မထိတ်လန့်-ခြင်း။

အသန္တာသဋ္ဌ (ပု) [အသန္တာသ + အတ္ထ] မကြောက်ရွံ့ - မထိတ်လန့် -ခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ အသန္တာသဋ္ဌေန ပုရိသသီဟော။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

အသန္တာသန (န) [န+သန္တာသန] မကြောက်ရွံ့-မထိတ်လန့်-ခြင်း။ အသန္တာသနဇဝပရက္ကမာဒိဝိသေသယောဂတော သီဟော ဝိယာတိ သီဟော။ ထေရ၊ ၂၁။၆။

အသန္တာသနဋ္ဌ (ပု) [အသန္တာသန + အတ္ထ] မကြောက်ရွံ့-မထိတ်လန့်-ကြောင်း၏အဖြစ် ဟူသောအနက်သဘော၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တရားမရှိသည့် အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အသန္တာသနဋ္ဌေန သီဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အသန္တာသနဋ္ဌေနာတိ အသန္တာသဟေတုဘာဝေန။ (သန္တာသဟေတုအဘာဝေန)။ မ ဋ္ဌီ၊၃။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၂။

အသန္တာသီ (တိ) [န+သန္တာသီ] မကြောက်ရွံ့-မထိတ်လန့်-သော။ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသော အကုသိုလ်မရှိသော၊သူ။ နိဋ္ဌင်္ဂဘာ အသန္တာသီ။ ဓမ္မ။၆၄။ အသန္တာသီတိ အဗ္ဘန္တရေ ရာဂသန္တာသာဒီနံ အဘာဝေန အသန္တသနကော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၉။(-သုတ္တနိ။၄၁၂။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။)

အသန္တိက (န) [န+သန္တိက] ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းပိုက်ခြင်းငှါရင်း, လက္ခဏာကို ထွင်းဖောက်သိခြင်းငှါရင်း ခက်ခဲသောကြောင့် -မနီးသော- ဝေးသော၊ ရုပ် (အသန္တိကေရုပ်ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော သုခုမရုပ်များ)။ အနာသန္နေ အနုပကဋ္ဌေ အသန္တိကေ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂။ အသန္တိကေတိ န သန္တိကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

အသန္တိဋ္ဌန (န) [န+သန္တိဋ္ဌန] ကောင်းစွာမတည်တံ့ခြင်း။ အာရမ္မဏေ အသန္တိဋ္ဌနဝသေန စိတ္တဝိက္ခေပံ ပတ္တော ဥပဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၁။

အသန္တုဋ္ဌ (တိ) [န+သန္တုဋ္ဌ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ် - မကျေနပ် - မနှစ်သက်-အားမရ-သော၊သူ။ အညာပိ ဉတ္တိယော အသန္တုဋ္ဌာ သဿုဟိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၀၀။ (-ဝိ၊၁။၃၁၂။ ဝိ၊၂။၃၃၅။ ဝိ၊၄။၂၂၈။ ဒီ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ ၁။၁၁၊ ၄၆၁။ အံ၊၂။၁၂၈။ အဘိ၊ ၈။ ၂၆၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၄။ ဇာ၊၁။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၅။ မ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၊ ၃၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။ အဘိ ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ ဉတိ၀ုတ် ဋ္ဌ။ ၃၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀-၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။)

အသန္တုဋ္ဌာကာရ (ပု) [အသန္တုဋ္ဌ+အာကာရ] မရောင့်ရဲ - မတင်းတိမ် - မကျေနပ် - မနှစ်သက်-အားမရနိုင်-ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ အပ္ပစ္စယန္တိ အသန္တုဋ္ဌာကာရံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

အသန္တုဋ္ဌိ (ထီ) [န+သန္တုဋ္ဌိ] (၁) မရောင့်ရဲ -မတင်းတိမ်-မနှစ်သက် - ခြင်း။ (တိ) (၂) ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ်-ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ (၁) အသန္တုဋ္ဌိယာ သံဝတ္တန္တိ၊ နော သန္တုဋ္ဌိယာ။ ဝိ၊၄။၄၄၉။ အံ၊၃။၁၀၇။ ဘဏ္ဍာဂါရိကော အနုညာတော န ဗဟုလိက-

တာယ န အသန္တုဋ္ဌိယာ။ ဝိ၊၄၊၃။၄၀၄။ (တိ) (၂) အသန္တုဋ္ဌိတာ-ကြည့်။

အသန္တုဋ္ဌိတာ (ထီ) [အသန္တုဋ္ဌိ+တာ] ရောင့်ရဲ – တင်းတိမ် – ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ အသန္တုဋ္ဌိတာ။ အံ၊၁။ ၁၁။နတ္ထိ တေသံ သန္တုဋ္ဌီတိ အသန္တုဋ္ဌိ၊ တဿ ဘာဝေါ အသန္တုဋ္ဌိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ (–ဝိ၊၁။၂၄။ ဝိ၊၃။၅၇။ ဝိ၊၄။၂။ ဝိ၊၅။၂၁၀။ ဒီ၊၃။၁၇။ အဘိ၊ဓ။၆၊၂၆၀။ ဒီ ၃။၁၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆၊၂၆၄၊၄၂၉။)

အသန္တုဋ္ဌိဗဟုလ (တိ)[အသန္တုဋ္ဌိ+ဗဟုလ]များသော မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်ခြင်း ရှိသော၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပွါးများအားထုတ်ရာ၌– မရောင့်ရဲ – မတင်းတိမ်–အားမရ–နိုင်သော၊ သူ။ ဝေဒဗဟုလော စ အသန္တုဋ္ဌိဗဟုလော စ။ အံ၊၂။၃၇၆။ အသန္တုဋ္ဌိဗဟုလောတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အသန္တုဋ္ဌော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။

အသန္တုဋ္ဌိဘာဝ (ပု) [အသန္တုဋ္ဌိ+ဘာဝ] ရောင့်ရဲ–တင်းတိမ်–ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ ကုသလဓမ္မပူရဏေ အသန္တုဋ္ဌိဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။)

အသန္တုဋ္ဌိသမုစ္ဆေဒကတ္တ (န) [အသန္တုဋ္ဌိ+သမုစ္ဆေဒက+တ္တ] မရောင့်ရဲ–မတင်းတိမ်–ခြင်း ဟူသော လောဘကို ဖြတ်ပယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ သဗ္ဗသော အသန္တုဋ္ဌိသမုစ္ဆေဒကတ္တာ မဂ္ဂဉာဏံ စတုမဂ္ဂသန္တောသေနာတိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၈၆။

အသန္တုလေယျ (တိ) [န + သံ + တုလေယျ (=တုလ+ဏျ)] မနှိုင်းယှဉ်–မနှိုင်းခိုင်း– ထိုက်သော။ အသန္တုလေယျော မမ သော မနေန။ ဇာ၊၂။၂၈၆။ သတ္တဝိဓေန ရတနေန သဒ္ဓိံ န တုလေတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၅။

အသန္တုဿန (န၊ထီ) [န+သန္တုဿန] မရောင့်ရဲ– မတင်းတိမ်– မနှစ်သက်– ခြင်း။ အာဟာရပရိဘောဂေ အသန္တုဿနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၉)တိ အာဟာရပရိဘောဂေ အတိတ္တိ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၁။

အသန္တုဿနလက္ခဏ (တိ) [အသန္တုဿန+ လက္ခဏ] မရောင့်ရဲ – မတင်းတိမ် –ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သကလာဘေန အသန္တုဿနလက္ခဏာ အသန္တုဋ္ဌိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၁။

အသန္တောသ (ပု) [န+သန္တောသ] မရောင့်ရဲ– မတင်းတိမ်–ခြင်း။ အသန္တောသံ ပဟာယ သန္တုဋ္ဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။

အသန္တောသာဘိဘူတ (တိ) [အသန္တောသ+ အဘိဘူတ] မရောင့်ရဲ– မတင်းတိမ်–ခြင်း ဟူသော လောဘသည် ဖိစီး နှိပ်စက်အပ် သော၊သူ။ ဒုဿဂ်ဟာ ပဗ္ဗဇိတာပိ ဧကေ၊ ယေ အသန္တောသာဘိဘူတာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

အသန္ထတ (တိ) [န+သန္ထတ] မခင်းအပ်သော၊ အခင်း – ခင်းနှီး – အခုအခံ – မရှိသော။ သန္ထတာယ ဝါ အသန္ထတာယ၊ အသန္ထတာယ ဝါ သန္ထတာယ။ ဝိ၊၁။၃၇။ နာဘိဇာနာမိ နိက္ခိတ္တော၊ ပါဒေ ဘူမျာ အသန္ထတေ။ အပ၊၁။ ၃၄၆။

အသန္ထတပဒရ (တိ) [အသန္ထတ+ပဒရ] မခင်း ရသေးသော ပျဉ်ချပ်ရှိသော၊ ပျဉ်မခင်းရ သေးသော။ ဥပရိဝေဟာသကုဋိယာတိ ဥပရိ- မတလေ အသန္ထတပဒရာယ ကုဋိယာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၆၉။

အသန္ထတပရိယာပန္နတ္တ (န) [န+သန္ထတ+ပရိ- ယာပန္န+တ္တ] အခင်း၌–အကျုံးမဝင်–မပါ ဝင်–သည်၏အဖြစ်။အသန္ထတပရိယာပန္နတ္တာ

ဩရေန စ ဆန္နံ ဝဏ္ဏာနံ ဝိနာပိ သမ္ဘုတိ။ ဝဇီရ။ ၂၅၄။

အသန္ထမ္ဘနဘာဝ (ပု) [အသန္ထမ္ဘန + ဘာဝ] မတောင့်တင်း–မ ခိုင်မာစေ–သည်၏အဖြစ်။ ကာယဿ အသန္ထမ္ဘနဘာဝေါ ပဿမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

အသန္ထရိတတ္တ (န) [န+သန္ထရိတ+တ္တ] မခင်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဥပရိမတလေ ပဒရာနံ အသန္ထရိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။

အသန္ထဝ (တိ) [န+သန္ထဝ] (က) မချစ်ခင်–မရင်းနှီး–အကျွမ်းမဝင်–သော၊ အကျွမ်းတဝင်–ရောရောနှောနှော–ဆက်ဆံမှုမပြုသော၊သူ။ (ခ)တဏှာဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ရောနှောခြင်းမရှိသော (နိဗ္ဗာန်)။ (ဂ)တဏှာဟူသော ချစ်ကျွမ်းဝင်သော မိတ်ဆွေ မရှိသော၊သူ။ (က) တဝ ပုတ္တကေပိ အပိဟာ အသန္ထဝါ မညေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ နောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (ခ) အနိကေတ’ မသန္ထဝံ၊ ဧတံ ဝေ မုနိဒဿနံ။ သုတ္တနိ။၃၀၉။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၈။ ဣဓ တဏှာဒိဋ္ဌိသန္ထဝေါ၊ အဓိပ္ပေတော .... သန္ထဝပဋိပက္ခေန စ အသန္ထဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဘယမ္ပေတံ နိဗ္ဗာနဿာဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ (ဂ) အနိကေတမသန္ထဝ (ဇာ၊၂။၁၇၂)န္တိ....သတ္တသင်္ခါရဝတ္ထုကဿ တဏှာသန္ထဝဿ အဘာဝါ အသန္ထဝေါ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။

အသန္ထဝဝိဿာသီ (ပု) [အသန္ထဝ + ဝိဿာသီ] မိမိနှင့် မရင်းနှီးသောသူတို့၌ အကျွမ်းတဝင် ရောနှောဆက်ဆံမှု ရှိသော၊သူ။ အသန္ထဝဝိဿာသီ စ ဟောတိ အနိဿရဝိကပ္ပီ စ။ အံ၊၂။၁၂၀။ အသန္ထဝဝိဿာသီတိ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ အကရောန္တေသု ဝိဿာသံ အနာပဇ္ဇန္တေသုယေဝ ဝိဿာသံ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အသန္ထဝေသု ကုလေသု ဝိဿာသော ဧတဿာတိ အသန္ထဝဝိဿာသီ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။

အသန္ထုတ (တိ) [န+သန္ထုတ] မပေါင်းသင်း မဆက်ဆံဘူးသော၊ တရက် နှစ်ရက် မျှပင် အတူမနေဘူးသော၊သူ။ အသန္ထုတံ မံ စိရသန္ထုတေန၊ နိမိနိ သာမာ အဓုဝံ ဓုဝေန။ ဇာ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ (–ဇာ၊၁။၁၃၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။) အသန္ထုတန္တိ အကတသံသဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ အသန္ထုတ (ဇာ၊၂။၃၀၀)န္တိ ဧကာဟဒွိဟမ္ပိ ဧကတော အဝုတ္ထပုဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၉။)

အသန္ဒနက (တိ) [န+သန္ဒနက] မစီးဆင်းသော။ ပေါက္ခရဏီအာဒီသု အသန္ဒနကေ ဥဒကေ နိက္ခိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ သန္ဒမာနဥဒကေ နိက္ခိတ္တံ န တိဋ္ဌတီတိ အာဟ အသန္ဒနကေ ဥဒကေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၉။

အသန္ဒမာန (တိ) [န+သန္ဒမာန] မစီးဆင်းသော။ နဒီယော အသန္ဒမာနာ အဋ္ဌံသု။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (–ကင်္ခါ။၈၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၀။)

အသန္ဒမာနုဒက (န) [အသန္ဒမာန+ဥဒက] မစီးဆင်းသော ရေ။ အပ္ပဝတ္တမာနာတိ အသန္ဒမာနုဒကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၀။

အသန္ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန (န) [န+သန္ဒိဋ္ဌိ+ဌာန] ကောင်းစွာမမြင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အသန္ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနန္တိ စ အသန္ဒိဋ္ဌိ စ ပန ပဒေသော စာတိ လောကတော။ ဝဇီရ။၈၆။

အသန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသိတာ (ထီ) [န+သန္ဒိဋ္ဌိ+ပရာမာသီ+တာ] မိမိအမြင်–မိမိအယူအဆ–ကိုသာ အမှန်ဟု စွဲမြဲစွာ မသုံးသပ် မမှတ်ယူတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဒေါသေသု အနဘိနိဝေသိတာ အသန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၉။

အသန္ဒိဒ္ဓ (တိ) [န+သန္ဒိဒ္ဓ] (က) ယုံမှားသံသယ မရှိသော၊သူ။ (ခ) ယုံမှားသံသယမရှိသော၊ လွတ်လွတ်ရှင်းရှင်း ကွဲကွဲပြားပြား ရှိသော၊ စကား။ (က) အသန္ဒိဒ္ဓေါ စ အက္ခာတိ၊ ပုစ္ဆိတော စ န ကုပ္ပတိ။ ဝိ၊၄။၃၆၅။ အသန္ဒိဒ္ဓေါ စ အက္ခာတိတိ နိဿန္ဒေဟော ဟုတွာ အက္ခာတိ အနုသန္ဓိဝသေန ယောဇေတွာ ယောဇေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ (—အံ၊၃။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။) (ခ) ဝိဿဋ္ဌာယာတိ အသန္ဒိဒ္ဓါယ အပလိဗုဒ္ဓါယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ အသန္ဒိဒ္ဓါယာတိ မုတ္တဝါစာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။

အသန္ဒိဿနာကာရ (ပု) [န+သန္ဒိဿန+အာကာရ] မထင်မြင်ခြင်း—မသက်ရောက်ခြင်း—ဟူသော အခြင်းအရာ။ နေဝ ဟိဒံ ဘောဂေါတမာတိ သန္ဒိဿနံ ပဋိက္ခိပိတွာ အသန္ဒိဿနာကာရမေဝ ဝိဘာဝေတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၁။

အသန္ဒေဟ (ပု) [န+သန္ဒေဟ] ယုံမှားကင်းခြင်း။ နိဿံသယန္တိ အသန္ဒေဟေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ (—သာရတ္ထ၊၂။၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။)

အသန္ဒေဟကရ (တိ) [အသန္ဒေဟ+ကရ] ယုံမှားကင်းခြင်းကို ပြုတတ်သော။ သန္နိဋ္ဌာနကရောတိ အသန္ဒေဟကရော ကေန္တိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၂။

အသန္ဒေဟတ္ထ (ပု) [အသန္ဒေဟ+အတ္ထ] ယုံမှားကင်းခြင်း အကျိုး။ ကထိယမာနော စ အသန္ဒေဟတ္ထံ အညေဟိ မိတ္တဒုတ္တေဟိ ဝိသေသေတွာ ကထီယတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၉၉။

အသန္ဓာရိတ (တိ) [န+သန္ဓာရိတ] မဆောင်—ခံတွင်း၌ ဆောင်မထား — အပ်သေးသော၊ အစာ။ သစေ ပန အသန္ဓာရိတမေဝ (အသန္ဓာရေန္တမေဝ) ပရဂလံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၈။

အသန္ဓာရေန္တ (တိ) [န+သန္ဓာရေန္တ] အသန္ဓာရိတ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အသန္ဓိက (တိ) [န+သန္ဓိက] အဆက်အစပ်မရှိသော။ကာမံ တဿ စက္ကရတနဿ နေမိမဏ္ဍလံ အသန္ဓိကမေဝ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၅။

အသန္ဓိတာ (ထီ) [န+သန္ဓိ+တာ] အရိုးဆက်မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အရိုးဆက်မရှိခြင်း။ နာဟံ အသန္ဓိတာ ပဋ္ဌော။ ဇာ၊၂။၁၅၁။ အသန္ဓိတာတိ သန္ဓိနံ အဘာဝေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀။

အသန္ဓိမိတ္တာ (ထီ) [အသန္ဓိ+မိတ္တာ] ခန္ဓာကိုယ်၌ —အရိုးဆက် — အဆက်အစပ်—မရှိ — မထင်ရှား—သောကြောင့် အသန္ဓိမိတ္တာ မည်သော မိဖုရား။ (မမွာသောကမင်း၏ မိဖုယား)။ ဒေွ ဃဋေ အဂ္ဂမဟေသိယာ အသန္ဓိမိတ္တာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အသန္ဓိမိတ္တာတိ တဿာ နာမံ၊ တဿာ ကိရ သရီရေ သန္ဓယော န ပညာယန္တိ။ ဝဇိရ။၂၆။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၀။)

အသန္နိဋ္ဌာဂတ (တိ) [န+သန္နိဋ္ဌာ+ဂတ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ အသန္နိဋ္ဌာဂတဿ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

အသန္နိဋ္ဌာန (တိ) [န+သန္နိဋ္ဌာန] မဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ဧရိတန္တိ အသန္နိဋ္ဌာနံ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၅။

အသန္နိဋ္ဌာနဂတ (တိ) [အသန္နိဋ္ဌာန+ဂတ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ အသန္နိဋ္ဌာနဂတဿ ပနေတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။

အသန္နိဋ္ဌာနစရဏ (န) [အသန္နိဋ္ဌာန+စရဏ] ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်သည်ဖြစ်၍ လှည့်လည်ခြင်း၊ တည်တည်တံ့တံ့ မနေနိုင်ပဲ ဟိုဟိုဒီဒီ လှည့်လည် သွားလာနေခြင်း။ အနဝဋ္ဌိတ

စာရိကတ္တိ အသန္နိဋ္ဌာနစရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၃။

အသန္နိဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [အသန္နိဋ္ဌာန+ဘာဝ] မဆုံးဖြတ်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ အနိဋ္ဌင်္ဂတာယာတိ အသန္နိဋ္ဌာနဘာဝံ ဂတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၇။

အသန္နိဓိကတ (တိ) [န+သန္နိဓိ+ကတ] ပြုအပ်သော သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း မရှိသော၊ သိုမှီးသိမ်းဆည်းမထားအပ်သော၊သက်နီး (ယနေ့ ပင်ဒါယကာက ကထိန်ခင်းရန်လှူဒါန်းထားသဖြင့် နောက်ရက် နောက်အာရုံ ဖက်သို့ မကူးပြောင်းသေး, တည့်ဦ နှစ်ညဦ စသည် လွန်အောင် သိမ်းဆည်း မထားရသေးသော သက်နီး)။ အသန္နိဓိကတေန အတ္တတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊၅။၃၀၉။ (– ဝဇီရ၊၄၉၂။)

အသန္နိဓိကာရက (တိ) [န+သန္နိဓိ+ကာရ+က] (၁) သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကို ပြုခြင်း မရှိသော၊ သိုမှီးသိမ်းဆည်း မထားအပ်သော (ခဲဖွယ် ဘောဇဉ်)။ (၂) သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကို မပြုသော၊သူ။ (၁) အသန္နိဓိကာရကသညီ-ကြည့်။ (၂) တေ ဟိ နိက္ခိတ္တဇာတရူပရဇတာ အသန္နိဓိကာရကာဝ ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

အသန္နိဓိကာရကသညီ (တိ) [အသန္နိဓိကာရက+သညာ+ဤ] အသန္နိဓိကာရကသညီ-နှင့် အနက်တူ။ အသန္နိဓိကာရကသညီ။ ဝိ၊၂။၁၁၇။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄၊၁၃၅။ ကင်္ခါ။၂၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၉၀။)

အသန္နိဓိကာရသညီ (တိ) [အသန္နိဓိကာရ+သညာ+ဤ] သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်းကို ပြုခြင်း မရှိသော – သိုမှီးသိမ်းဆည်းမထားအပ်သော – ခဲဖွယ် ဘောဇဉ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ သန္နိဓိကာရေ အသန္နိဓိကာရသညီ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၉။

အသန္နိဓိဗဟုလ (တိ) [န + သန္နိဓိ + ဗဟုလ] များစွာ သိုမှီး သိမ်းဆည်းခြင်း မရှိသော၊ မြောက်မြားစွာ စုဆောင်းသိမ်းဆည်း မထားသော၊သူ။ အသန္နိဓိဗဟုလော ပရိက္ခာရေသု ဝိဂတမလမစ္ဆေရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၁။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။)

အသန္နိပတန္တ (တိ) [န+သန္နိပတန္တ] မစည်းဝေးသော၊သူ။ အဘိဏှံ အသန္နိပတန္တာ ဟိ ဒိသာဝိဒိသာသု အာဂတသာသနံ န သုဏန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (– ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။)

အသန္နိပတိတ (တိ) [န+သန္နိပတိတ] မစည်းဝေးသော၊သူ။ အဘိဏှံ အသန္နိပတိတာ ဒိသာသု အာဂတသာသနံ န သုဏန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၄။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၈။)

အသန္နိပါတ (ပု) [န+သန္နိပါတ] မစည်းဝေးခြင်း။ အသန္နိပါတောတိ လာဘမစ္ဆရေန နိပ္ပဋိတတာယ အသန္နိပါတော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈၃။)

အသန္နိသိန္န (တိ) [န+သန္နိသိန္န] ကောင်းစွာ –မတည်နေ–မတည်ငြိမ်–သော။ လုဠိတောတိ အသန္နိသိန္နော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၈။

အသန္နိသိန္နဘာဝ (ပု) [အသန္နိသိန္န + ဘာဝ] မငြိမ်သက်– မတည်ငြိမ်– သည်၏ အဖြစ်။ စေတသော အဝူပသမောတိ စိတ္တဿ အဝူပသန္တတာ အသန္နိသိန္နဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၇။

အသန္နိသိန္နသဗ္ဘာဝ (ပု) [အသန္နိသိန္န+သန္တ+ဘာဝ] မတည်ငြိမ် – မငြိမ်သက် – ခြင်း သဘော၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ အဝူပသမောတိ အသန္နိသိန္နသဗ္ဘာဝမာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၀။

အသန္ဒိသိန္နသလိလ (တိ) [အသန္ဒိသိန္န+သလိလ] မငြိမ်သက်သော ရေရှိသော (မြစ်)။ အပရိသဏ္ဌိတဇလာယာတိ သောတဝသေန ပဝတ္တိယာ သမန္တတော "အဋ္ဌိတဇလာယ အသန္ဒိသိန္နသလိလာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆။

အသန္ဒိဟိတ (တိ) [န+သန္ဒိဟိတ] (က) နှစ်တောင့်ထွာဟတ္ထပါသ်၌–အနီး၌ – မတည်ရှိသော–မရောက်ရှိသော။ (ခ) မရောက်ရှိသော၊ အပြင်အပသို့ထွက်သွားသော။ (က) အသန္ဒိဟိတေပိ ဥပဇ္ဈာယေ ကမ္မဝါစာ ရုဟတီတိ အာပဇ္ဇတီတိ စေ။ ဝဇီရ။၄၃၄။ (– ဝိမတိ၊၂။၁၃၄။) (ခ) ဂေါပါလကေ အသန္ဒိဟိတေ ဘတ္တဝေလာယံ သယမေဝ ဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ အသန္ဒိဟိတေတိ ဂေဟတော ဗဟိ ဂတေ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၁။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ မောဂ်၊၄။၈၀။)

အသပတ္တ (တိ) [န+သပတ္တ] ရန်သူ–မရှိ–ကင်း–သော။ အဝေရာ အဒုက္ခာ အသပတ္တာ အဗျာပဇ္ဇာ ဝိဟရေမု အဝေရိနော။ ဒီ၊၂။၂၂၀။ အသပတ္တာတိ အပစ္စတ္ထိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အသမ္ဗာဓံ အဝေရမသပတ္တံ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁။ အသပတ္တန္တိ ဝိဂတပစ္စတ္ထိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၉။ (–ထေရီ။၄၃၃-၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၆၊ ၂၉၈။)

အသပတ္တတာ (ထီ) [အသပတ္တ+တာ] ရန်–ရန်သူ – မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဝေရတာ-ကြည့်။

အသပတ္တီ (ထီ) [န + သပတ္တီ] လင်တူမယား–မယားပြိုင်–မရှိ–သော မိန်းမ။ အသပတ္တိ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန္တိ ပုတ္တဝတီ သမာနာ။ သံ၊၂။၄၄၅။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၀၁။)

အသပ္ပဋိဘာန (နု) [န+သပ္ပဋိဘာန] ဉာဏ်၌–မထင်မြင်– မရှင်းလင်း– ခြင်း။ ဝိတ္ထာယိတတ္တန္တိ အသပ္ပဋိဘာနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၇။

အသပ္ပါယ (တိ) [န+သပ္ပါယ] မလျော်–မသင့်တော်–မလျောက်ပတ်–အကျိုးမရှိ–သော။ သော အသပ္ပါယာနိ စေဝ ဘောဇနာနိ ဘုဥ္ဇိ။ ဝိ၊၁။၉၁။ အသပ္ပါယာနီတိ အဟိတာနိ အဝုဍ္ဎိကရာနိ၊ ယာနိ ခိပ္ပမေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အသပ္ပါယံ ပါဋိဒေသနီယံ။ ဝိ၊၂။ ၂၂၈၊၄၆၃။ အသပ္ပါယန္တိ သဂ္ဂမောက္ခာနံ အဟိတံ အနနုကူလံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၃။ အသပ္ပါယန္တိ သဂ္ဂမောက္ခန္တရာယကရန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၅၈။ (–ဝိ၊၃။၄၁၈-၉။ မ၊၃။၄၃။ အံ၊၂။၁၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊၅၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၆၇၊၁၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၆၊၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉၊၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၊၂၁၈၊၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၊၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၂၊၄၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၉။)

အသပ္ပါယကထာဝဇ္ဇနပုဗ္ဗိကာ (ထီ) [အသပ္ပါယ +ကထာ+ဝဇ္ဇန+ပုဗ္ဗိကာ] မသင့်လျော်–မလျောက်ပတ်–သော စကားကို ကြဉ်ခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။အသပ္ပါယကထာဝဇ္ဇန-ပုဗ္ဗိကာယ သပ္ပါယကထာယ ဝသေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၂၈။

အသပ္ပါယကမ္မဋ္ဌာန (နု) [အသပ္ပါယ+ကမ္မဋ္ဌာန] မသင့်လျော်–မလျောက်ပတ်–သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ အသပ္ပါယကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၈။

အသပ္ပါယကာရီ (တိ) [အသပ္ပါယ+ကရ+ဏီ] မသင့်လျော်–မလျောက်ပတ်–သည်ကို ပြု

လေ့ရှိသော၊သူ။ အသပ္ပါယကာရီ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၄၁၈။ အံ၊၂။၁၂၆။ အသက္ကစ္စကာရီ စ ဟောတိ အသပ္ပါယကာရီ စ။ အံ၊၂။၃၇၂။ အသပ္ပါယကာရီတိ န သပ္ပါယကာရီ န ဥပကာရဘူတဓမ္မကာရီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အသပ္ပါယကာလ (ပု) [အသပ္ပါယ + ကာလ] မလျော်ကပ်ပတ်သော အခါကာလ။ အသပ္ပါယကာလေ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဟာယ အညတ္ထ အဂမံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။

အသပ္ပါယကိရိယာ (ထီ) [အသပ္ပါယ+ကိရိယာ] မလျော်ကပ်ပတ်သည်ကို ပြုခြင်း။ တဿ ဣမိဿာ စ အသပ္ပါယကိရိယာယ အသုစိ ဝိသဒေါသော။ မ၊၃။၄၅။ အသပ္ပါယကိရိယာ အာရောဂျဿ ပရိပန္ထော။ အံ၊၃။၃၆၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။)

အသပ္ပါယဂ္ဂဟဏ (န) [အသပ္ပါယ + ဂဟဏ] မသင့်လျော် – မလျော်ကပ်ပတ်–သော ဆေးစသည်ကို–ယူခြင်း–မှီဝဲခြင်း။ အသပ္ပါယဂ္ဂဟဏံ ဝိယ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။ အသပ္ပါယဂ္ဂဟဏံ ဝိယ ဗဟုဝိဓာနတ္ထုပ္ပတ္တိနိမိတ္တတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၂။

အသပ္ပါယတာ (ထီ) [အသပ္ပါယ+တာ] မသင့်လျော်–မလျော်ကပ်ပတ်–သည်၏ အဖြစ်။ အသပ္ပါယတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၄)တိ ဝိသဘာဂရူပါဒိအာရမ္မဏသမောဓာနေန ဝါ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတဘာဝေ ဝါ အသပ္ပါယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၉။

အသပ္ပါယဘာဝ (ပု) [အသပ္ပါယ + ဘာဝ] မလျော်ကပ်ပတ်သည်၏ အဖြစ်။ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အသပ္ပါယဘာဝံ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၀။)

အသပ္ပါယဘောဇန (န) [အသပ္ပါယ+ဘောဇန] မလျော်ကပ်ပတ်သော ဘောဇဉ်။ အသပ္ပါယဘောဇနတော ဥပ္ပန္နဗျာဓိဒဿနေန ဘောဇနဿ ဗျာဓိနိဒါနဘာဝေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။ ဝဇိရ။၄၂။

အသပ္ပါယရူပ (န) [အသပ္ပါယ+ရူပ] မလျော်ကပ်ပတ်သော–အဆင်း–ရူပါရုံ။ အသပ္ပါယရူပါနိ ပဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အသပ္ပါယရူပါဒယော စိတ္တံ န ဝိက္ခိပန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။

အသပ္ပါယရူပဒဿန (န) [အသပ္ပါယရူပ+ဒဿန] မလျော်ကပ်ပတ်သော အဆင်းကိုမြင်ခြင်း။ အသပ္ပါယရူပဒဿနာဒိနာ စ အာဗာဓံ န ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၃။)

အသပ္ပါယလေပန (န) [အသပ္ပါယ+လေပန] မသင့်လျော်သော ဆေးကို လိမ်းခြင်း။ အသပ္ပါယလေပနံ ဝိယ ဒုက္ခဟေတုနော သသန္တာနေ သန္နိဓာပနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၂။

အသပ္ပါယဝဇ္ဇန (န) [အသပ္ပါယ + ဝဇ္ဇန] မလျော်ကပ်ပတ်သည်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ အသပ္ပါယဝဇ္ဇနသပ္ပါယသေဝနဝသေန ကာယဿ ပရိဟရဏံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၂၅။

အသပ္ပါယဝိဟာရ (ပု) [အသပ္ပါယ+ဝိဟာရ] မလျော်ကပ်ပတ်သော ကျောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ပန အသပ္ပါယဝိဟာရံ သလ္လက္ခေတွာ တတ္ထ ဂန္တုကာမော အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အသပ္ပါယဝေလာ (ထီ) [အသပ္ပါယ+ဝေလာ] မလျော်ကပ်ပတ်သောအချိန်အခါ။ အသပ္ပါယဝေလာယ ဟိ ဝုစ္စမာနမ္ပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ န သက္ကာ ဟောတိ မနသိကာတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။

အသပ္ပါယသေဝနုပမ (တိ) [အသပ္ပါယ+သေဝန + ဥပမာ] မသင့်တင့် – မလျော်ကပ်ပတ် –

သော ဥတုဘောဇဥ်စသည်ကို မှီဝဲခြင်း–ဥပမာရှိသော–နှင့်တူသော။ အသပ္ပါယသေဝနူပမော သန္နိရုပါဒါနက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၉။

အသပ္ပါယသေဝိတာ (ထီ) [အသပ္ပါယသေဝီ+တာ] မလျော်ကန်ပတ်သည်ကို မှီဝဲလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသပ္ပါယသေဝီ-ကြည့်။

အသပ္ပါယသေဝီ (တိ) [အသပ္ပါယ+သေဝီ] မလျော်ကန်ပတ်သည်ကို မှီဝဲလေ့ရှိသော၊သူ။ တေသု ယော အသပ္ပါယသေဝီ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃-၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။)

အသပ္ပါယာနုပကာရဓမ္မ (ပု) [အသပ္ပါယ+အနုပကာရ+ဓမ္မ] မလျော်ကန်ပတ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးမပြုတတ်သော တရား။ သီလဿ အသပ္ပါယာနုပကာရဓမ္မေ ဝဇ္ဇေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၃။

အသပ္ပါယာရမ္မဏ (နပုံ) [အသပ္ပါယ+အာရမ္မဏ] မသင့်လျော်–မလျော်ကန်ပတ်–သော အာရုံ။ ယဒိပိ ခီဏာသဝဿ အသပ္ပါယာရမ္မဏံ ကိလေသာနံ ဥပ္ပတ္တိယာ ပစ္စယော န ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။

အသပ္ပါယာလေပန (နပုံ) [အသပ္ပါယ + အာလေပန] မသင့်လျော်သောဆေးကို လိမ်းခြင်း။ အသပ္ပါယာလေပနေန (အသပ္ပါယလေပနေန?) ဂဏ္ဍဝိကာရပါတုဘာဝေါဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၁၀။

အသပ္ပါယာဟာရ (ပု) [အသပ္ပါယ+အာဟာရ] မသင့်လျော်–မလျော်ကန်ပတ်–သော အစာအာဟာရ။ ဝိသမာဟာရန္တိ တဒါပဝတ္တမာနသရီရာဝတ္ထာယ အသပ္ပါယာဟာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။

အသပ္ပါယာဟာရဝိစာရ (တိ) [အသပ္ပါယာဟာရ+ဝိစာရ] မသင့်လျော် – မလျော်ကန်ပတ်– သော အစာအာဟာရကို စီရင်တတ်သော၊သူ။ အသပ္ပါယာဟာရဝိစာရဿ ဝိယ ဝေဇ္ဇဿ တိကိစ္ဆနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။

အသပ္ပုရိသ (ပု) [န + သပ္ပုရိသ] သူတော်ကောင်းမဟုတ်သော–ယုတ်မာသော – ယုတ်ညံ့သော–သူ၊ သူယုတ်၊ လူယုတ်မာ။ ဇာနေယျ နု ခေါ် ဘိက္ခဝေ အသပ္ပုရိသော အသပ္ပုရိသံ။ မ၊၃။၇၀။ အသပ္ပုရိသောတိ ပါပပုရိသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ အသပ္ပုရိသော ခေါ မဟာရာဇ ဥဋ္ဌာရေ ဘောဂေ လဘိတွာ။ သံ၊၁။၉၀။ အသပ္ပုရိသောတိ လာမကပုရိသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အသန္တော နီစော ပုရိသောတိ အသပ္ပုရိသော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။ (–မ၊၃။၈၆-၇။ သံ၊၃။၁၆။ အံ၊၁။၆၃၊၈၈၊၁၀၀၊၄၉၉၊၅၃၉။ အဘိ၊ပု။ ၁၀၇၊၁၄၃။ ဇာ၊၁။၂၁၁။ ဇာ၊၂။၅၀။ စူဠနိ။ ၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃၊၄၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၆၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။)

အသပ္ပုရိသကမ္မ (နပုံ) [အသပ္ပုရိသ+ကမ္မ] သူယုတ်တို့၏–အမှု – ကိစ္စ။ အသပ္ပုရိသကမ္မန္တ-ကြည့်။

အသပ္ပုရိသကမ္မန္တ (တိ) [အသပ္ပုရိသ+ကမ္မန္တ] သူယုတ်တို့၏အမှုရှိသော၊ သူယုတ်တို့၏အမှုကို ပြုလုပ်တတ်သော၊သူ။ အသပ္ပုရိသကမ္မန္တော ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁-၂။ အသပ္ပုရိသကမ္မန္တောတိ အသပ္ပုရိသကမ္မာနံ ကတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အသပ္ပုရိသကမ္မံ နာမ တိဝိဓမ္ပိ ကာယဒုစ္စရိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။

အသပ္ပုရိသစိတ္တ (န) [အသပ္ပုရိသ + စိတ္တ] သူယုတ်တို့၏စိတ်။ အသပ္ပုရိသစိတ္တေတိ ပရဒုက္ခစိန္တနသီလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။

အသပ္ပုရိသစိန္တက (တိ) [အသပ္ပုရိသ+စိန္တက] သူယုတ်တို့၏စိတ်ဖြင့် သူတပါးတို့၏ ဆင်းရဲကို ကြံတတ်သော၊ သူယုတ်တို့၏ အကြံကို ကြံတတ်သော၊သူ။ ဣမံ ဇမ္မံ နေကတိကံ၊ အသပ္ပုရိသစိန္တကံ။ ဇာ၊၁။ ၂၁၁။ မာယာဝိနော နေကတိကာ၊ အသပ္ပုရိသစိန္တကာ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၉။ အသပ္ပုရိသစိန္တကာတိ အသပ္ပုရိသစိတ္တေဟိ ပရဒုက္ခစိန္တနသီလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။

အသပ္ပုရိသစိန္တာ (ထီ) [အသပ္ပုရိသ +စိန္တာ] သူယုတ်တို့၏ အကြံ။ အသပ္ပုရိသစိန္တီ-ကြည့်။

အသပ္ပုရိသစိန္တီ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + စိန္တီ] သူယုတ်တို့၏ တရားကို ကြံစည်လေ့ရှိသော၊သူ။ အသပ္ပုရိသစိန္တီ ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသစိန္တီတိ အသပ္ပုရိသစိန္တာယ စိန္တကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အသပ္ပုရိသဓမ္မော အသပ္ပုရိသော ဥတ္တရပဒလောပေန၊ တေသံ စိန္တနသီလောတိ အသပ္ပုရိသစိန္တီ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၇။

အသပ္ပုရိသတရ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + တရ] အထူးသဖြင့်–အလွန်–ယုတ်မာ–ယုတ်ညံ့–သော၊သူ။ အသပ္ပုရိသေန အသပ္ပုရိသတရဉ္စ။ သံ၊၃။၁၆။ အံ၊၁။၅၃၉။ အသပ္ပုရိသတရန္တိ အတိရေကေန အသပ္ပုရိသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ (– အဘိ၊ပု။၁၇၇၊၁၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။)

အသပ္ပုရိသဒါန (န) [အသပ္ပုရိသ + ဒါန] သူယုတ်တို့သည် ပေးအပ်သောအလှူ။ အသပ္ပုရိသဒါနံ ဒေတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသဒါနန္တိ အသပ္ပုရိသေဟိ ဒါတဗ္ဗံ ဒါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၄။ အသပ္ပုရိသဒါနံ နာမ အသက္ကစ္စဒါနာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ ပဋိမာနိ ဘိက္ခဝေ အသပ္ပုရိသဒါနာနိ။ အံ၊၂။၁၅၁။

အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌိ (တိ) [အသပ္ပုရိသ+ဒိဋ္ဌိ] သူယုတ်တို့၏ အယူရှိသော၊သူ။ အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌီတိ အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၄။ အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌိ နာမ ဝိသေသတော ဒသဝတ္ထုကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ တာယ သမန္နာဂတော အသပ္ပုရိသဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၇။

အသပ္ပုရိသဓမ္မ (ပု) [အသပ္ပုရိသ + ဓမ္မ] သူယုတ်တို့၏ တရား၊ သူယုတ်မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား။ သပ္ပုရိသဓမ္မဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အသပ္ပုရိသဓမ္မဉ္စ။ မ၊၃။၈၆။ အသပ္ပုရိသဓမ္မန္တိ ပါပပုရိသာနံ ဓမ္မံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၇။ (–ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၁။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၇၊ ၂၈၆။)

အသပ္ပုရိသဓမ္မသမန္နာဂတ (တိ) [အသပ္ပုရိသဓမ္မ + သမန္နာဂတ] သူယုတ်တို့၏ တရားနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဣမံ အသတိံ အသပ္ပုရိသဓမ္မသမန္နာဂတံ အသညတံ ဒုဿီလံ .... မညာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

အသပ္ပုရိသဘတ္တိ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + ဘတ္တိ] သူယုတ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အသပ္ပုရိသဘတ္တိ ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသဘတ္တီတိ အသပ္ပုရိသသေဝနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အသပ္ပုရိသေ ဘတ္တိ ဧတဿာတိ အသပ္ပုရိသဘတ္တိ။ တေနာဟ "အသပ္ပုရိသသေဝနော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၇။

အသပ္ပုရိသဘာဝသာဓက (တိ) [အသပ္ပုရိသ + ဘာဝ + သာဓက] သူယုတ်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ အသပ္ပုရိသဘာဝသာဓကံ အစုနာဂတဝစုကောပမ္မံ ဒဿေတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၈။

အသပ္ပုရိသဘူမိ (ထိ) [အသပ္ပုရိသ + ဘူမိ] သူယုတ်တို့၏ – ဖြစ်ရာ – တည်ရာ – တရား။ အသပ္ပုရိသဘူမိဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။ အံ၊၁။၆၂။ အသပ္ပုရိသဘူမိတိ အသပ္ပုရိသာနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ဘဝန္တိ ဧတ္ထ ပတိဋ္ဌဟန္တီတိ ဘူမိ၊ အသပ္ပုရိသာနံ ဘူမိ အသပ္ပုရိသဘူမိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈။ အသပ္ပုရိသဘူမိ' အတိက္ကမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆။ အသပ္ပုရိသဘူမိန္တိ အသပ္ပုရိသဝိသယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၃။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၂။)

အသပ္ပုရိသဘူမိသမတိက္ကမ (ပု) [အသပ္ပုရိသဘူမိ+ သမတိက္ကမ] သူယုတ်တို့၏– ဖြစ်ရာ– တည်ရာ – တရားကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်း။ နနု စ....အသပ္ပုရိသဘူမိသမတိက္ကမာဒိဝစနံ နိရတ္ထကန္တိ ?။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၂။

အသပ္ပုရိသဘူမိသမတိက္ကမန (န) [အသပ္ပုရိသဘူမိ+ သမတိက္ကမန] သူယုတ်တို့၏ဖြစ်ရာ – တည်ရာ – တရားကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်း။ တေသမေဝ စေတောပရိဝိတက္ကမညာယ တဒဘိပရိဟရဏတ္ထံ အသပ္ပုရိသဘူမိသမတိက္ကမနာဒိအတ္ထော အနုဘာဝိတောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၃။

အသပ္ပုရိသဘူမိသမောက္ကမ (ပု) [အသပ္ပုရိသဘူမိ+သမောက္ကမ] သူယုတ်တို့၏ – ဖြစ်ရာ – တည်ရာ – တရားသို့ ကောင်းစွာ သက်ရောက်ခြင်း။ဧဝံ တဒါသင်္ကိတပ္ပကာရတော အသပ္ပုရိသဘူမိသမောက္ကမာဒိတော အတိက္ကမာဒိဝိဘာဝိတန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၂။

အသပ္ပုရိသမန္တန (န) [အသပ္ပုရိသ+ မန္တန] သူယုတ်တို့၏ – တိုင်ပင်ခြင်း – စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ အသပ္ပုရိသမန္တန (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄) န္တိ အသာဓုဇနဝိစာရံ အသပ္ပုရိသဝီမံသံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။

အသပ္ပုရိသမန္တီ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + မန္တီ] သူယုတ်တို့၏ တိုင်ပင်ပုံ တိုင်းပင်နည်း – ကို– ဖြင့် – တိုင်ပင်လေ့ရှိသော၊သူ။ အသပ္ပုရိသမန္တီ ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသမန္တီတိ အသပ္ပုရိသမန္တနံ မန္တေတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။

အသပ္ပုရိသဝါစာ (ထိ) [အသပ္ပုရိသ+ဝါစာ] (၁) သူယုတ်တို့၏စကား။ (တိ)(၂)သူယုတ်တို့၏စကား ရှိသော၊ သူယုတ်တို့၏ စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ (၁) အသဗ္ဘိဝါကျ-ကြည့်။ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။ (တိ)(၂) အသပ္ပုရိသဝါစော ဟောတိ။ မ၊၃။၇၁။ အသပ္ပုရိသဝါစောတိ အသပ္ပုရိသဝါစံ ဘာသိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အသပ္ပုရိသဝါစန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဒုဗ္ဘာသိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။

အသပ္ပုရိသဝါရ (ပု) [အသပ္ပုရိသ + ဝါရ] အသပ္ပုရိသနှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သောအလှည့် အကြိမ်။ တသ္မာ အသပ္ပုရိသဝါရော ပရိဟီနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၈။

အသပ္ပုရိသဝိသယ (ပု) [အသပ္ပုရိသ+ဝိသယ] သူယုတ်တို့၏ တည်ရာတရား။ အသပ္ပုရိသဘူမိ-ကြည့်။

အသပ္ပုရိသဝီမံသာ (ထိ)[အသပ္ပုရိသ+ဝီမံသာ] သူယုတ်တို့၏ စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ အသပ္ပုရိသမန္တန-ကြည့်။

အသပ္ပုရိသသံသဂ္ဂ (ပု) [အသပ္ပုရိသ+သံသဂ္ဂ] သူယုတ်တို့ နှင့် ပေါင်းဖော် နှီးနှောခြင်း။ အသပ္ပုရိသသံသဂ္ဂေါ၊ ဒုက္ခန္တော ကဋုကုဒြယော။ ဇာ၊၂။၅၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၈။)

အသပ္ပုရိသသံသေဝ (ပု) [အသပ္ပုရိသ + သံသေဝ] သူယုတ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်

ခြင်း။ ကော စာဟာရော အသဒ္ဓမ္မသာဝနဿ၊ "အသပ္ပုရိသသံသေဝေါ"တိဿ ဝစနီယံ။ အံ၊ ၃။၃၄၆။

အသပ္ပုရိသသမ္ဘတ္တိ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + သမ္ဘတ္တိ] သူယုတ်တို့ကို – မှီဝဲ ဆည်းကပ်ခြင်း ရှိ – မှီဝဲဆည်းကပ်တတ် – သော၊ သူ။ အသပ္ပုရိသသမ္ဘတ္တိနော ဘိက္ခဝေ နိဂဏ္ဌာ။ အံ၊ ၃။၃၇၅။

အသပ္ပုရိသသေဝန (တိ) [အသပ္ပုရိသ+သေဝန] သူယုတ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အသပ္ပုရိသဘတ္တိ·ကြည့်။

အသပ္ပုရိသသေဝိတ (တိ) [အသပ္ပုရိသ + သေဝိတ] သူယုတ်တို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ အသပ္ပုရိသသေဝိတော စေသော မဂ္ဂေါ။ သံ၊ ၂။၃၉၉။ အသပ္ပုရိသသေဝိတောတိ ကောကာလိကာဒီဟိ အသပ္ပုရိသေဟိ သေဝိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

အသပ္ပုရိသူပနိဿယ (ပု) [အသပ္ပုရိသ + ဥပနိဿယ] သူယုတ်မှာတည်းဟူသော အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း။ တယာ ဟိ ဝိပရီတသညာ အယောနိသောမနသိကာရအသပ္ပုရိသူပနိဿယ အသဒ္ဓမ္မ ဿဝနာ ဒီနိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တနဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၇။ တထာ ဟိ....။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၀၂။

အသဗလ (တိ) [န+သဗလ] အပြောက်အကျားမရှိသော (သီလ)။ (ကျောက်ကုန်းဝမ်းဗိုက်တို့၌ ရှည်ရှည်, ဝိုင်းဝိုင်း စသော အပြောက်အကွက် ပေါ်ထွက်နေသောနွား– နွားကျား–ကဲ့သို့ သိက္ခာပုဒ်သီလများတွင် ၂-ပါး ၃-ပါး စဉ်လျက် ဆက်လျက် ပြောက်ကွက် ပျက်စီးမနေသဖြင့် အပြောက်အကွက် မရှိသော(သီလ)။ အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ။ ဝိ၊၅။၁၆၀။ ဒီ၊၂။၆၀။ ဒီ၊၃။၂၀၃။ အံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၂။၃၀၊ ၁၁၆၊၂၅၃။ ပဋိသံ။၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၃။ ယေသံ ပဋိပါဋိယာ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ န ဘိန္နာနိ၊ တာနိ ပိဋ္ဌိယာ ဝါ ကုစ္ဆိယာ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဒီဃဝဋ္ဋာဒိသဏ္ဌာနေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒီနံ အညတရသရီရဝဏ္ဏာ ဂါဝီ ဝိယ န သဗလာနီတိ အသဗလာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၅။ သဗလရဟိတာနိ အသဗလာနိ။ ဒီ.ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၁။ (–ဒီ၊၂။၈၀။ ဒီ၊၃။၁၉၀။ သံ၊၃။ ၂၉၉။ အံ၊၁။၃၉၇။ အံ၊၂။၄၃၈။ အံ၊၃။၂၀၇၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။)

အသဗလကာရီ (တိ) [အသဗလ+ကရ+ဏီ] မပြောက်မကျားအောင် – အပြောက်အကွက် အပျက်အစီး မရှိအောင် – ပြုတတ်သော၊သူ။ အခဏ္ဍကာရီ ဟောတိ အစ္ဆိဒ္ဒကာရီ အသဗလကာရီ အကမ္မာသကာရီ။ အံ၊၁။၅၆၅။

အသဗ္ဗကာလိက (တိ) [န + သဗ္ဗကာလိက] အခါခပ်သိမ်း မတည်ရှိသော။ ဟေဝိဘိက္ခုပသမ္ပဒါဒယော ဟိ န သဗ္ဗသိက္ခာပဒဝီတိက္ကမာရဟာ အသဗ္ဗကာလိကာ စ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၇။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၈။)

အသဗ္ဗကာလိကတ္တ (န) [အသဗ္ဗကာလိက+တ္တ] အခါခပ်သိမ်း မတည်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသဗ္ဗကာလိကတ္တာ ပန န ဂဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၅၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၉၃။)

အသဗ္ဗဂတ (တိ) [န+သဗ္ဗဂတ] အလုံးစုံသော ဌာနသို့ မရောက်သော။ အန္တဝါတိ ပရိဝဋ္ဋုမော ပရိစ္ဆိန္နပရိမာဏော၊ အသဗ္ဗဂတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၅။

အသဗ္ဗဂုဏဒါယက(တိ) [န+သဗ္ဗဂုဏ+ဒါယက] အလုံးစုံသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မပေးတတ်သော။ သဗ္ဗဂုဏေ န ဒဒါတီတိ ဟိ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကော၊ အယုတ္တသမာသောယံ ဂမကတ္တာ ယထာ "အသူရိယံပဿာနိ မုခါနိ"-တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။

အသဗ္ဗဂုဏဒါယကတ္တ (န) [အသဗ္ဗဂုဏဒါယက+တ္တ] အလုံးစုံသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မပေးတတ်သည်၏အဖြစ်။ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၀။ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကတ္တာတိ သဗ္ဗဂုဏာနံ အဒါယကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၁။

အသဗ္ဗညုတညာဏ (န) [န+သဗ္ဗညုတညာဏ] အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိသောဉာဏ်-သဗ္ဗညုတဉာဏ် - မဟုတ်သော - တရား။ အသဗ္ဗညုတညာဏံ သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကံ နာမ ကတမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၃။

အသဗ္ဗညုတာ (ထီ) [အသဗ္ဗညူ+တာ] သဗ္ဗညူ မဟုတ်-အလုံးစုံ-အကုန်အစင်-မသိ-သည်၏အဖြစ်။ ဧတ္ထ ပနာယံ စိတ္တော အတ္တနော အသဗ္ဗညုတာယ တယော အတ္တပဋိလာဘေ ကထေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၀။ ဝဇိရ။၃၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၃။)

အသဗ္ဗညုပုဂ္ဂလ (ပု) [န+သဗ္ဗညုပုဂ္ဂလ] အလုံးစုံ- အကုန်အစင်-မသိသောပုဂ္ဂိုလ်။ သဗ္ဗဒုဗ္ဗလာတိ အသဗ္ဗညုပုဂ္ဂလဿ ဒေါသဝါသနာယ ယာထာဝတော အတ္ထသမ္ပဋိပတ္တိ အဘာဝတော ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၂။

အသဗ္ဗညုဘာဝ (ပု) [န+သဗ္ဗညုဘာဝ] သဗ္ဗညူ မဟုတ် - အလုံးစုံ-အကုန်အစင် - သိသော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်- သည်၏ အဖြစ်။ အဇာနနဘာဝန္တိ အသဗ္ဗညုဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၆။ (- အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။)

အသဗ္ဗညူ (တိ) [န + သဗ္ဗညူ] အလုံးစုံသော တရားတို့ကို အကုန်အစင်သိသော ပုဂ္ဂိုလ်- သဗ္ဗညူ - မဟုတ်သော။ သတ္ထာ စ တေသံ အသဗ္ဗညူ အဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ ဝဇိရ။၁၄၆၊၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၊၃၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ မူလဋီ၊ ၂။၂။)

အသဗ္ဗဋ္ဌာနိက (တိ) [န + သဗ္ဗဋ္ဌာနိက] သဗ္ဗဋ္ဌာနိက ပစ္စည်း မဟုတ်သော၊ အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ရှိသည် မဟုတ်သော၊ အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏အကြောင်းမဟုတ်သော၊ ပစ္စည်း။ ပုရေဇာတပစ္ဆာဇာတာပိ အသဗ္ဗဋ္ဌာနိကာ အရူပရူပါနုဗန္ဓဝ ယထာက္ကမေန ပစ္စယဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ မူလဋီ ၃။၁၉၀။ သဗ္ဗဋ္ဌာနိက (မူလဋီ၊၃။၁၈၇)လည်း ကြည့်။

အသဗ္ဗဋ္ဌာနိကဒဿန (န) [အသဗ္ဗဋ္ဌာနိက+ ဒဿန] သဗ္ဗဋ္ဌာနိက-ပစ္စည်း မဟုတ်သည်ကို ပြခြင်း။ န စ ယုဂဠဘာဝေါ ပစ္ဆာဇာတေန သဟ ကထနေ ကာရဏံ အသဗ္ဗဋ္ဌာနိက-ဒဿနမတ္တဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။ ၁၉၀။

အသဗ္ဗတ္ထဂါမိ (တိ) [န+သဗ္ဗတ္ထ+ဂမု+ဏီ] ဥပမာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အလုံးစုံသော ဥပမေယျ၌ မသက်ရောက်သော၊ အရာခပ်သိမ်း၌ နှိုင်းခိုင်း၍ မပြောသင့်သော။ အသဗ္ဗတ္ထဂါမိ ဝါစံ၊ ဗာလော သဗ္ဗတ္ထ ဘာသတိ။ ဇာ၊၁။ ၂၉။ ယာ ဝါစာ ဩပမ္မဝသေန သဗ္ဗတ္ထ န ဂစ္ဆတိ၊ တံ အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ ဝါစံ ဗာလော ဒန္ဓပုဂ္ဂလော သဗ္ဗတ္ထ ဘာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၄။

အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏတာ (ထီ) [န+သဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏ+တာ] အလုံးစုံသော တရားဟူသော အာရုံ မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို –အာရုံ မပြုနိုင်–မသိနိုင်–သည်၏ အဖြစ်။ အညထာ သဗ္ဗညုတာနာဝရဏဉာဏာနံ သာ-မာရဏတာ အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏတာ စ အာ-ပဇ္ဇေယျ။ က္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။

အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏဘာဝ (ပု) [အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏ+ဘာဝ] အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏတာ-နှင့် အနက်တူ။ အနာဝရဏဉာဏဿ စ အသဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏ-ဘာဝေ ယတ္ထ တံ န ပဝတ္တတိ၊ တတ္ထာဝရဏ-သဗ္ဘာဝတော အနာဝရဏဘာဝေါယေဝ န သိယာ။ က္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၅။သာရတ္ထ၊၁။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။

အသဗ္ဗဘာဂိယ (တိ) [န+သဗ္ဗဘာဂိယ]အလုံးစုံသော အဖို့မရှိသော။ အသဗ္ဗဘာဂိယံ ပန "ပဿံ ပဿတီ"တိ အာဒိကံ ဥဒကာဒိအနု-ဝါဒနဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၀။

အသဗ္ဗဝိညာဏဓာတုသမ္ပယုတ္တ (တိ) [န+သဗ္ဗ-ဝိညာဏဓာတု+သမ္ပယုတ္တ] အလုံးစုံသော ဝိညာဏဓာတ်နှင့် မယှဉ်သော။ ယဒိ ပန တေ ကဒါစိ အသဗ္ဗဝိညာဏဓာတုသမ္ပယုတ္တာ အရူပဓမ္မာ ရူပဓမ္မာ စ သိယုံ၊ န တေသံ ဝိပ္ပယောဂေါ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။ ၂၅။

အသဗ္ဗသင်္ဂါဟိက (တိ) [န+သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက] အလုံးစုံသော သင်္ချာန်းတို့ကို သိမ်းကျုံးမယူနိုင်သော၊သင်္ချာန်းအားလုံး မပါဝင်နိုင်သော။ "အဓိဋ္ဌာနုပဂံ ပဋ္ဌမ"န္တိ အသဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ။ ဝဇိရ။ ၂၁၉။

အသဗ္ဗသင်္ဂါဟိကတ္တ (နပ) [အသဗ္ဗသင်္ဂါဟိက+တ္တ] အလုံးစုံသော ဝေဒနာသညာဝိညာဏ်တို့ကို သိမ်းယူခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်။ အသဗ္ဗ-သင်္ဂါဟိကတ္တာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃)တိ သဗ္ဗေသံ ဝေဒနာသညာဝိညာဏာနံ အသင်္ဂါဟိကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။

အသဗ္ဗသာဓာရဏ (တိ) [န+သဗ္ဗသာဓာရဏ] အလုံးစုံနှင့် မဆက်ဆံသော။ ပုဗ္ဗာသယော ...အသဗ္ဗသာဓာရဏန္တိ အဓိပ္ပါယေနာဟ "ပုဗ္ဗော အနိဗဒ္ဓေါကာသော"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၄၁။

အသဗ္ဗာရမ္မဏတ္တ (နပ) [န+သဗ္ဗာရမ္မဏ+တ္တ] အလုံးစုံသောအာရုံ မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အလုံးစုံကို အာရုံမပြုနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ဒိဗ္ဗႏ ကျွဒိဗ္ဗ-သောတာဒိအဘိညာပ္ပတ္တဿ ပဉ္စမဇ္ဈာနဿ ဝိသုံ အသဗ္ဗာရမ္မဏတ္တေပိ.... ပဉ္စမဇ္ဈာနာဒိ-တော ဝိသေသံ ဒဿေတုံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၃။

အသဗ္ဘ (တိ) [(က)အသဗ္ဘိ+ဏျ။ (ခ) န+သဗ္ဘ (=သဘာ+ဏျ)](၁)ယုတ်မာသော၊ သူ။ (၂) သူယုတ်တို့၌ ဖြစ်သော၊ အကု-သိုလ်တရား။ (၃) သူယုတ်တို့၏ ဥစ္စာ ဖြစ်သော၊ သူတော်ကောင်း အစည်းအဝေး၌– သူတော်ကောင်း ပရိသတ်၌–မကောင်းသော –ပြောဆိုခြင်းငှါမသင့်လျော်သော–စကား။ (၁) မာတုဂါမော နာမ အသဗ္ဘော အက-တညူ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၁။ (၂) ဩဝဒေယျာနု-သာသေယျ၊ အသဗ္ဘာ စ နိဝါရယေ။ဓမ္မ။ ၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ အသဗ္ဘာ စာတိ အကုသလ-ဓမ္မာ စ နိဝါရေယျ၊ ကုသလဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာ-ပေယျာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ အ-သဗ္ဘိသု ဘဝံ အသဗ္ဘံ၊ ကိံ တံ ? အကုသလံ၊ တတော အသဗ္ဘာ အကုသလဓမ္မာ နိဝါရယေ စ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၃၄။ (၃) အသဗ္ဘာတိ ဖရု-သာတိ ဝါစာတိ။ ဥဒါန။၉၀၊၁၃၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ အသဗ္ဘာတိ အသ-ဘာယောဂ္ဂါတိ၊ သဘာယံ သာဓုဇနသမူဟေ ဝတ္တုံ အယုတ္တာတိ ဒုဋ္ဌုလ္လာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ အမေ့ အသဗ္ဘာတိ ဝါစာတိ ဝိက္ကောသမာနာ တိဗ္ဗာတိ သတ္တိတိ ဟနိဿန္တိ-

(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂)တိ ဧတ္ထ တု အသဒ္ဓိနံ ဓောတိအသဒ္ဓာ၊ န ဝါ သဒ္ဓိနံ ဓောတိပိ အသဒ္ဓာတိ နိဗ္ဗစနံ ဏျပစ္စယဝသေန စ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နီတိ၊ပဒ။၂၃၄။ သဒ္ဓ (မောဂ်၊ ၄။၇၂)လည်းကြည့်။(-ပေတ။၁၇၄။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၈၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၆။)

အသဒ္ဓိ (တိ) [န+သဒ္ဓိ] မကောင်းသော၊ ယုတ်မာသော၊သူ။ သူယုတ်မာ။ ဗဟုမ္ပေတံ အသဒ္ဓိ ဇာတဝေဒ။ ဇာ၊၁။၃၃။ အသဒ္ဓိတိ အသပ္ပုရိသ အသာဓုဇာတိက။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၂၀။

အသဒ္ဓိကထာ (ထီ)[အသဒ္ဓိ+ကထာ] သူယုတ်တို့၏ စကား၊ သူတော်ကောင်း အစည်းအဝေး-သူတော်ကောင်းပရိသတ်-၌မပြောသင့်သောစကား။ အယဉ္စ မေထုနကထာ နာမ ယသ္မာ ဒုဋ္ဌုလ္လာ ကထာ အသဒ္ဓိကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။

အသဒ္ဓိဇာတိက (တိ) [အသဒ္ဓိ+ဇာတိ+က] ယုတ်သူတို့၏ သဘောရှိသော၊ ယုတ်ညံ့အောက်ကျသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အသဒ္ဓိရူပ (တိ) [အသဒ္ဓိ+ရူပ] ယုတ်မာသူ-ပညာမဲ့သူ-တို့၏ သဘောရှိသော၊ယုတ်ညံ့အောက်ကျသော။ ပါပကမ္မံ အကာသိ အသဒ္ဓိရူပံ။ ဇာ၊၁။၃၄၉။ အသဒ္ဓိရူပန္တိ အသာဓုဇာတိကံ လာမကံ အကုသလကမ္မံ အကာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၁။ အသမ္မောဒကော ထဒ္ဓေါ အသဒ္ဓိရူပေါ။ ဇာ၊၂။၂၀၅။အသဒ္ဓိရူပေါတိ အပဏ္ဍိတဇာတိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၅၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၂။)

အသဒ္ဓိရူပတ္တ (နု) [အသဒ္ဓိရူပ+တ္တ] ယုတ်မာသူ-ပညာမဲ့သူ-တို့၏ သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ယုတ်ညံ့အောက်ကျသည်၏ အဖြစ်။ ဣဒါနိ ဣမိဿာ မေထုနကထာယ အသဒ္ဓိရူပတ္တာ...."အယဉ္စ မေထုနကထာ နာမ"-တိအာဒိမာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၄။

အသဒ္ဓိဝါကျ (နု) [အသဒ္ဓိ+ဝါကျ] အသဒ္ဓိကထာ-နှင့် အနက်တူ။ သော မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒပဋိဝါဒံ ကတွာ နာနပ္ပကာရံ အသဒ္ဓိဝါကျံ ဝက္ခတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ အသဒ္ဓိဝါကျန္တိ အသပ္ပုရိသဝါစံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၈၈။)

အသဘာဂ (ပု)[န+သဘာဂ] (၁) မလျော်ကန်ပတ်သော-ချဉ်းကပ်ခြင်း-ဆက်ဆံခြင်း၊ ဆရာမိဘစသော ရှိသေထိုက်သူတို့၌-မရိုသေခြင်း-မာနဖြင့်မလေးမစားဆောင့်ကြွားကြွား ဆက်ဆံခြင်း-ကန့်လန့် (ဂလန့်)တိုက်ခြင်း။ (၂) မိမိ၏အဖို့မဟုတ်သော ကောဋ္ဌာသ။ (တိ) (၃) တူသော အဖို့ မရှိသော၊ သဘောမတူသော။ (၁) အသဘာဂဝုတ္တိတာ-ကြည့်။(၂) ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၃၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၀) ကြည့်။(တိ)(၃) ဝဏ္ဏနာ သဘာဂါတိ ဝါ အသဘာဂါတိ ဝါ အညာတိ ပါရာဇိကတ္တေန သမာနဇာတိကာတိ အာပတ္တိတိ သယံ နာဘိဘဝိယတိ။ ဝဇိရ။၁၀၁။ (-မါ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။)

အသဘာဂတ္တ (နု) [အသဘာဂ+တ္တ] တူသောအဖို့မရှိ-သဘောမတူ-မသင့်လျော်-သည်၏ အဖြစ်။ သေသနိဒ္ဒေသေဟိ အသဘာဂတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ ဇီဝိတပ္ပဝတ္တိယာ ဝါ အသဘာဂတ္တာ အနနုကူလတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။

အသဘာဂဝုတ္တိ (ထီ) [အသဘာဂ+ဝုတ္တိ] (၁) မလျော်ကန်ပတ်သော-ချဉ်းကပ်ခြင်း-ဆက်ဆံခြင်း-ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း-ဖြင့် အသက်ရှင်နေခြင်း၊ မရိုမသေဆက်ဆံခြင်း။ (တိ) (၂) မလျော်ကန်ပတ်သောဆက်ဆံခြင်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ မရိုမသေ ဆက်ဆံခြင်း ရှိသော၊သူ။ (၁) စာပလျံ အသဘာဂဝုတ္တိ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၅၉။ တတ္ထ ကတမာ အသဘာဂဝုတ္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ အယံ ဝုစ္စတီတိ အယံ အ-

သဘာဂဝုတ္တိ နာမ ဝုစ္စတိ၊ ဝိသဘာဂဇီဝိ- ကတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ (တိ) (၂) အညေ ဘိက္ခူ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဇ္ဇန္တော အဂါရဝေါ အသဘာဂဝုတ္တိ အဂ္ဂပါဒေန ဘူမိံ ဖုသန္တော ဝိယ စရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၃။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၁။) အသ- ဘာဂဝုတ္တိတာ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အသဘာဂဝုတ္တိက (တိ) [အသဘာဂဝုတ္တိ+က] သဘော မတူသော – မလျောက်ပတ်သော – အသက်မွေးခြင်း – အသက်ရှင်နေခြင်း – ရှိသော၊သူ။ အဂါရဝါ အပ္ပတိဿာ အသ- ဘာဂဝုတ္တိကာ။ ဝိ၊၂။၂၅။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊၄။ ၃၁၀။ အသဘာဂဝုတ္တိကာတိ ဝိသဘာဂ- ဇီဝိကာ၊ ယထာ ဘိက္ခူသု ဝတ္တိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ အပ္ပဝတ္တဝုတ္တိနောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ (– အံ၊၂။၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။)

အသဘာဂဝုတ္တိတာ (ထီ) [အသဘာဂဝုတ္တိ+တာ] မလျောက်ပတ်သော – ချဉ်းကပ်ခြင်း – ဆက် ဆံခြင်း – ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း – ဖြင့် အသက်ရှင်နေ ခြင်း – ရှိသည်၏အဖြစ်၊ မလျောက်ပတ်သော – မရှိမသေ – ဆက်ဆံခြင်း။ တသောဝံ ပဝတ္တ- မာနဿ သဗ္ဗာပေသာ ကိရိယာ မာတရိပိ- အာဒီသုပိ ဝတ္တူသု အသဘာဂဝုတ္တိတာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ သဒိသာ အနု- ရူပါ ဘတ္တိ သဘာဂေါ၊ န သဘာဝေါ အသ- ဘာဂေါ၊ မာနထဒ္ဓတာ, ဝိရောဓော ဝါ။ တေနဿ မာတာဒီသု ဝတ္တနံ အသဘာဂ- ဝုတ္တိတာ။ မူလဋီ၊၂။၂၁ဂ။

အသဘာဂဟေတု (ပု) [အသဘာဂ+ဟေတု] သဘောမတူသော အကြောင်း။ သဘာဂ- ဟေတု အသဘာဂဟေတု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃ဂ။ သာဓာရဏဟေတု ဘူသသလိလာဒီအသမာ- နဇာတိယတာယ အသဘာဂဟေတု။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၃၉။

အသဘာဂဟေတုနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [အသဘာဂဟေတု + နိဗ္ဗတ္တ] သဘောမတူသော အကြောင်း ကြောင့် ဖြစ်သော။ သဘာဂဟေတုနိဗ္ဗတ္တံ အသဘာဂဟေတုနိဗ္ဗတ္တန္တိ ဧဝမာဒိဝသေန အနေကဝိဓံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃ဂ။

အသဘာဂါပတ္တိကတ္တ (န) [အသဘာဂ+အာ- ပတ္တိကတ္တ] သဘောမတူသော အာပတ်၏ အဖြစ်။သဘာဂဝတ္ထုကမ္မိ ဒုက္ကဋထုလ္လစ္စယဒ္ဒယံ အသဘာဂါပတ္တိကတ္တာ။ ဝဇိရ။၇၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၁၆။

အသဘာဝယောဂ္ဂ (ပု) [န + သဘာဝယောဂ္ဂ] သူတော်ကောင်း အစည်းအဝေး၌ – မသင့် လျော် – မလျောက်ပတ် – သော၊ သူတော် ကောင်းတို့ အလယ်၌ မပြောဆိုသင့်သော။ အသဗ္ဘ (၃) အနက် ကြည့်။

အသဘာဝ (ပု) [န + သဘာဝ] ပင်ကိုယ် သဘော – ထင်ရှားရှိသော သဘော – သ ဘောမှန် – မဟုတ်သော အရာဝတ္ထု၊ ထင် ရှားမရှိ – မမှန် – သော ဝတ္ထု။ သာသနသ္မိံ အသမ္မဂ္ဂတော အသဘာဝတော အက္ခာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ အသဘာဝံ ဝဒတိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၆)တိ ယံ နတ္ထိ၊ တံ ဝဒတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။ အနုဋီ၊၁။၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၄၇)

အသဘာဝဂါဟ (ပု) [အသဘာဝ+ဂါဟ] ပင် ကိုယ်သဘော – သဘောမှန် – မဟုတ်သော အရာဝတ္ထုကို ယူခြင်း၊ မှားယွင်းစွာယူခြင်း။ အသဘာဝဂါဟောတိ ဝိပရီတဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

အသဘာဝဂ္ဂဟဏ (န) [အသဘာဝ+ဂဟဏ] အသဘာဝ-သဒ္ဒါ။ အသဘာဝဂ္ဂဟဏံ ပဗန္ဓ- သမူဟဝိနိမုတ္တပညတ္တိသန္ဒဿနတ္ထံ။ အနုဋီ၊ ၃။၃၆။

အသဘာဝဇောတနဝစန (န) [အသဘာဝ+ ဇောတန+ဝစန]ပင်ကိုယ်သဘော–သဘော

မှန် – မဟုတ်သော အရာကို ထွန်းပြတတ်သော စကား။ ဟေဘိက္ခုနိဘာဝေန ဘိက္ခုနီနံ ဥပသမ္ပဒါယ အသဘာဝဇောတနဝစနံ တထာ ဥပသမ္ပဒါယ ဘိက္ခုနီနံ အဘာဝတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။

အသဘာဝတ္တ (န) [အသဘာဝ+တ္တ] သဘောမှန်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ပဗန္ဓသမူဟာနံ အသဘာဝတ္တေ သိဒ္ဓေ။ အနုဋီ၊၃။၁၆။

အသဘာဝဓမ္မ (ပု) [အသဘာဝ+ဓမ္မ] ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း – သဘောမှန် – မဟုတ်သော တရား။ အဓမ္မံ အသဘာဝဓမ္မမ္ပိ န ဇာနန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ (–မ၊ဋီ၊၁။၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇။ အနုဋီ၊၁။၁၇၀။)

အသဘာဝဓမ္မတ္တ (န) [အသဘာဝဓမ္မ + တ္တ] ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း မဟုတ်သောတရား၏ အဖြစ်၊ သဘာဝမကျသော တရား၏ အဖြစ်?။ န အသဘာဝဓမ္မတ္တာ ဗဟိဒ္ဓါပိ အဟောန္တံ ကသိဏာဒိ ဝိယ နိယကဇ္ဈတ္တမတ္တသာ အသမ္ဘဝတော။ မူလဋီ၊၁။၁၉၇။ (–အနုဋီ၊၁။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။)

အသဘာဝဓမ္မဗောဓကတ္တ (န) [အသဘာဝဓမ္မ +ဗောဓကတ္တ] သဘောမှန် မဟုတ်သော တရားကို သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အထ သိယာ အကုသလဝစနေန ကောစိ အတ္ထော အသဘာဝဓမ္မဗောဓကတ္တေပိ "ပညတ္တိဓမ္မာ"- တိ အာဒီသု ဝိယ။ အနုဋီ၊၁။၂၀။

အသဘာဝဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [အသဘာဝဓမ္မ+ အာရမ္မဏ] သဘောမှန်မဟုတ်သော တရားလျှင် အာရုံရှိသော။ သဗ္ဗံ စိတ္တံ အသဘာဝဓမ္မာရမ္မဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁။

အသဘာဝနိရုတ္တိ (ထီ) [န + သဘာဝနိရုတ္တိ] ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း မထုတ်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါ၊ မမှန်သောသဒ္ဒါ။ အယံ သဘာဝနိရုတ္တိ, အယံ အသဘာဝနိရုတ္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၇။

အသဘာဝနိရုတ္တိဘာဝ (ပု) [အသဘာဝနိရုတ္တိ+ ဘာဝ] သဘာဝနိရုတ္တိ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အသဘာဝနိရုတ္တိဘာဝတော ဗျဉ္ဇနတော နာနတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။

အသဘာဝနိရုတ္တိလက္ခဏ (တိ) [အသဘာဝနိရုတ္တိ+လက္ခဏ] သဘာဝနိရုတ္တိလက္ခဏာ မရှိသော။ ယာ ကာစိ အသဘာဝနိရုတ္တိလက္ခဏာ၊ သာ မိလက္ခုဘာသာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။

အသဘာဝပညတ္တိ (ထီ) [အသဘာဝ+ပညတ္တိ] ပင်ကိုယ်သဘော မဟုတ်သော–ထင်ရှားမရှိသော–အရာကို သိစေခြင်း၊ အသဘာဝပညတ်၊ အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ တတ္ထ အသဘာဝပညတ္တိယာပိ မူလဘူတံ ဥပါဒါနံ သဘာဝဓမ္မော ဧဝ။ အနုဋီ၊၃။၃၆။ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ "အသဘာဝပညတ္တိ"တိ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၃၇။

အသဘာဝဝတ္တု (ပု) [အသဘာဝ+ဝတ္တု] မဟုတ်မမှန်သည်ကို ဆိုတတ်သော၊သူ။ အသဘာဝဝတ္တာတိ အယာထာဝဝါဒီ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁-၌ အသဘာဝံ ဝတ္တာ-ဟုရှိ၏။)

အသဘာဝသမူဟ (ပု) [န+သဘာဝ+သမူဟ] ပင်ကိုယ်သဘော–ထင်ရှားရှိသောသဘော– မဟုတ်သော အစုအပေါင်း။ အသဘာဝသမူဟဝသေန ဥပါဒါယ "ပုဂ္ဂလော, ဇာတိ, ပုရိသော, ဒေဝေါ, မနုဿော"တိ အာဒိကာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၇။ အသဘာဝသမူဟဝသေနာတိ ဇာမိနာ သေသပညတ္တိ။ အနုဋီ၊၃။၃၆။

အသဘာဝဟေတုတာ (ထီ) [န+သဘာဝဟေတု +တာ] သဘာဝအကြောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်၊ သဘောအမှန်ဖြစ်သော အကြောင်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ န တထာ ပဘေဒဿ အသဘာဝဟေတုတာယ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၄။

အသဘာဝိကတာ (ထီ) [န+သဘာဝိကတာ] သဘောအားဖြင့် ပြဒ်ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်။ နာမကရဏသဘာဝတာ န ဟောတိ အသဘာဝိကတာယ ကဒါစိဒေဝ ပဝတ္တိတော စာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၁။၁၉၈။

အသမ[၁] (တိ) [န+သမ] (၁) အတူမရှိသော၊ မတူသော၊မြတ်သော၊သူ။ (၂) မညီမျှ-မညီညွတ် - သော။ (၁) ကေပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ....အသမော အသမသမော ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါ။ အံ၊၁။၂၂။ အသမောတိ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလတ္တာဝ သဗ္ဗသတ္တေဟိ အသမော။ အံဌ၊ ၁။၉၀။ အသမံ သီလ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၈)န္တိ အညေသံ သီလေန အသဒိသံ၊ ဥတ္တမံ သေဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။၂၁၂။ (—အပ၊ ၁။၃၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃၊၃၁၂၊ ၃၁၈၊၃၂၁၊၃၂၉။ စူဠနိ။၂၀၈။ မိလိန္ဒ။၁၂၃။၂၃၃။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၅။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅။ မဋ္ဌ၊၄။၈၄။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၇၅၊၃၆၁။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ စူဠနိဋ္ဌ။၈၂။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၉။ အံဋီ၊၁။၂၁၉။ အသမော(ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁)တိ ကေသိဉ္စိ ကာလေ နတ္ထိ ဧတဿ သီလာဒိဂုဏေန သမော(သမာ) သဒိသော (သဒိသာ)တိ အသမော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၄၄။(၂) အညထာသိုတိ ဣဒံ ပန အသမတော ဂဟဏံ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ စိက္ခလ္လကမ္ပိ ပထဝီ အသမံ သမံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၀၈။(—ဇာ၊၁။၂၅၃။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၇၈။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၆၇။ သီဋီ၊ သစ်၊၂။၃၄၃။ မဋီ၊၃။၃၈၄။ သံဋီ၊၂။၁၇။)

အသမ[၂] (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အသမမည်သော၊သူ။ (၁) သောဘိတ မြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သော အသမထေရ်။ အသမော စ သုနေတ္တော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၅။ (—အပဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၀၃။) (၂) ပဒုမမြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော်အသမမင်း။ စမ္ပကံ နာမ နဂရံ၊ အသမော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၉။ (—အပဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၁၁၊၂၁၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၄။) (၃) ပဒုမမြတ်စွာ ဘုရား၏ အမြတ်ဆုံးအလုပ်အကျွေးဖြစ်သော အသမ။ ဘိယျော စေဝ အသမော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ (၄) သုဝဏ္ဏ-ဗိမ္ဗောဟနိယ-ထေရ် ဖြစ်လာမည့် အသမမည်သော စကြဝတေးမင်း။ ဣတော တေသဋ္ဌိ-မေ ကပ္ပေ၊ အသမော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊၁။၂၆၅။ (၅) အသမမည်သောနတ်။ အသမာ စ ဒုဝေ ယမာ(ဒီ၊၂။၂၀၈) တိ အသမဒေဝတာ စ ဒွေ စ ယမကာ ဒေဝါ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အထ ခေါ သမ္ဗဟုလာ နာနာတိတ္ထိယသာဝကာ ဒေဝပုတ္တာ အသမော စ သဟလိ စ....တေနုပသင်္ကမိံသု။ သံ၊၁။ ၆၅။ (—ဒီဋီ၊၂။၂၄၂။) (၆) ပဒုမမြတ်စွာ ဘုရား၏ မယ်တော် အသမာ မည်သော မိဖုရား။ အသမာ နာမ ဇနိကာ၊ ပဒုမဿ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၉။ (—အပဋ္ဌ၊၁။ ၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၁၁၊၂၁၅။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၄။) (၇) ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရား၏ အမြတ်ဆုံး တပည့်မ ဖြစ်သော အသမာ။ အမိတာ စ အသမာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၅။ (—ဒီဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သံဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အပဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၃၂။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၅။)

အသမကာရုဏိက (တိ) [အသမ+ကာရုဏိက] သူတပါးတို့နှင့် မတူသော ကရုဏာရှိသော၊ သူ။ အသမကာရုဏိကဿ လောကနာထဿ ကရုဏာဂုဏံ အာဝဇ္ဇေတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။

အသမကုမာရ (ပု) [အသမ+ကုမာရ] အသမ မည်သော မင်းသား။ (သောဘိတ-မြတ်စွာ ဘုရား၏ ဝမ်းကွဲညီငယ်)။ အတ္တနော ဝေမာတိကေ ကနိဋ္ဌဘာတိကေ အသမကုမာရဋ္ဌ.... ဒိသွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၂၀၀။

အသမဂ္ဂ (တိ) [န+သမဂ္ဂ] မညီညွတ်သော။ ဝိဝါဒါဓိကရဏေဟိ ပုဗ္ဗေ အသမဂ္ဂါ ဟုတွာ ပစ္ဆာ သာမဂ္ဂိံ ဥပဂတေဟိ ကတ္တဗ္ဗာနိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၂။)

အသမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အသမဂ္ဂ+ဘာဝ] မညီညွတ်သည်၏ အဖြစ်။ သကပက္ခရာဂဥ္စ ပရပက္ခဒေါသဥ္စ ပုရက္ခတွာ အသမဂ္ဂဘာဝေန ဂမနံ ဝဂ္ဂဂမနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။

အသမဂ္ဂိတာ (ထီ) [န+သမဂ္ဂိတာ] တက္ကဖြစ်လေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယဿ ယေန သမဂ္ဂိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ သမဥ္ဇနသီလော သမဂ္ဂီ၊ န သမဂ္ဂိတာ အသမဂ္ဂိတာ အသမန္နာဂမော အသဟဝုတ္တိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

အသမဂ္ဂီ(ဂ္ဂိ) (တိ) [န+သမဂ္ဂီ] တက္ကဖြစ်ခြင်း အလေ့မရှိသော၊တက္က–လိမ်းကျံ–ရောနှော–လေ့မရှိသော၊ မပြည့်စုံသော။ အသမဂ္ဂီ စ ဒေါသေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။)

အသမဂ္ဂီ (ဂ္ဂိ) ဘူတ (တိ) [အသမဂ္ဂီ (ဂ္ဂိ)+ဘူတ] တက္ကဖြစ်ခြင်း အလေ့မရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ တက္ကမဖြစ်သော၊ အလိုမတူ–မနှစ်သက်–သော။ သေသာနံ တသ္မိံ ကမ္မေ အသမဂ္ဂိဘူတာနံ တိရစ္ဆာနာနံ ပါနီယဌာနေ ပါနီယံ နာဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အသမဂ္ဂိဘူတာနန္တိ အသမနုညာနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။

အသမဏ (ပု) [န+သမဏ] ရဟန်းအစစ် မဟုတ်သူ၊ ရဟန်းတု၊ ရဟန်းယောင်။ အသမဏော၊ အသက္ယပုတ္တိယော။ ကင်္ခါ၊၁၀၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၉။) အသမဏလည်း ကြည့်။

အသမတာ (ထီ) [အသမ + တာ] အတူမရှိ–ထူးမြတ် – သည်၏ အဖြစ်။ ဝေ အတ္တနော အသမတံ အနုတ္တရတံ သဗ္ဗညုတံ ဓမ္မရာဇဘာဝံ ကထေတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၆။)

အသမတိက္ကန္တ (တိ) [န + သမတိက္ကန္တ] ကောင်းစွာ မလွန်မြောက်သော။ အနတိက္ကန္တာ အသမတိက္ကန္တာ အဝီတိဝတ္တာ။ စူဠနိ၊ ၅၃။

အသမတိက္ကန္တတ္တ (နပ) [အသမတိက္ကန္တ+တ္တ] ကောင်းစွာ မလွန်မြောက်သည်၏ အဖြစ်။ အသမတိက္ကန္တတ္တာ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

အသမတ္တ (တိ) [န+သမတ္တ] မပြည့်စုံ–မပြီးဆုံး–သော။ ပစ္စယုပ္ပန္နဝစနေန အသမတ္တေန။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။ တေန စ ယထာဓိပ္ပေတဿ အတ္ထဿ ဧကဒေသော ဝုတ္တော ဓမ္မာနံ ဝိသေသနဘာဝတော အာဟ "အသမတ္တေန"တိ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၁။

အသမတ္တပဒ (နပ) [အသမတ္တ + ပဒ] မပြည့်စုံသောပုဒ်၊ (ပုဒ်အဖြစ်သို့ မရောက်သေးသော အက္ခရာအပေါင်း)။ အက္ခရသမူဟောတိ အသမတ္တပဒေ။ ဝဇိရ၊၂၉၁။

အသမတ္တဘာဝနာ (ထီ) [အသမတ္တ+ဘာဝနာ] မပြည့်စုံသော–မပြီးဆုံးသေးသော–ပွါးများခြင်း–ဘာဝနာ၊ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ဘာဝနာ။ ဘာဝေတ္ဗောတိ အသမတ္တဘာဝနံ သန္ဓာယာဟ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။ အသမတ္တဘာဝနန္တိ ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနမာဟ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၀၆။

အသမတ္တဘောဂီ (တိ) [အသမတ္တ+ဘောဂ+ဤ] မပြည့်စုံသော စည်းစိမ် ဥစ္စာရှိသော၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ မပြည့်စုံသော၊သူ။ ဝေဒေတိ ဒုက္ခံ အသမတ္တဘောဂီ။ ပေတ၊၁၈၈။ အသမတ္တဘောဂီတိ အပရိပုဏ္ဏဘောဂေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

အသမတ္ထ (တိ) [န+သမတ္ထ] မစွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎိတုံ အသမတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၆။ ဝစီဘေဒံ ကာတုံ အသမတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ အတ္တ-နော စီဝရရဇနာဒိကမ္မံ ကာတုမ္ပိ အသ-မတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ ဂန္တုံ အသမတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ (–၂၀၊၂၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၃၊ ၃၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅၊၂၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၊၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၊၁၈၂၊၂၂၀၊၂၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၁၃၃၊၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂၊၂၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄၊၁၁၀၊၄၅၈၊၃၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃၊ ၂၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၃၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇၊၅၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၊၃၂၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဝဇိရ။ ၄၄၊၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၄၊၂၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၉၊၁၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၀၊၈၄၊၁၈၃။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၅၊၁၁၀၊၃၂၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၆၅၊၂၁၁။ မူလဋီ၊၁။၉။ အနုဋီ၊၁။၆၈။ အနုဋီ၊၂။၅၇။ အနုဋီ၊၃။၁၄၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၁။)

အသမတ္ထကာလ (ပု) [အသမတ္ထ + ကာလ] မစွမ်း – မတတ် – နိုင်သော အခါ။ တသ္မိံ အာသနေ နိသိန္နဿ ဥဂ္ဂဟေတုံ အသမတ္ထ-ကာလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၅။)

အသမတ္ထတာ (ထီ) [အသမတ္ထ+တာ] မစွမ်း–မတတ်–နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ကတံ အဇ္ဈာ-စာရံ နိဝတ္တေတုံ အသမတ္ထတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၁။ ပရံ သညာပေတုံ အသမတ္ထတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၊၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၁၊၂၅၃၊၃၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄၊၃၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄၊၂၇၊၂၃၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၊၁၃၅၊၂၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၇၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆၊ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇၊၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၊ ၁၉၅။ မူလဋီ၊၁။၆၁၊၁၀၇၊၁၂၂။ မူလဋီ၊၂။ ၄၈။ အနုဋီ၊၁။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၅၄။ နေတ္တိဋီ။၉၈။)

အသမတ္ထတာကာရဏ (န) [အသမတ္ထတာ+ ကာရဏ] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း၊ မစွမ်းနိုင်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဒိဋ္ဌိပ္ပကာသနေ အသမတ္ထတာ-ကာရဏေန စ... တေ ဟရိတာ အပနီတာ နာမ ဟောန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၅။

အသမတ္ထတာပါဒန (န) [အသမတ္ထတာ+အာ-ပါဒန] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေ ခြင်း။ အနဇ္ဈေပိ ကာယပ္ပသာဒေ ကာယ-ဝိညာဏုပ္ပါဒနေ အသမတ္ထတာပါဒနဝသေန ဝါတပိတ္တာဒီဟိ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။

အသမတ္ထတာပါပန (န) [အသမတ္ထတာ+ပါ-ပန] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေ ခြင်း။ သခ်ါရေ ပရိဗ္ဗမေတွာ ဒုဗ္ဗလံ ကတွာ ပနနိစ္စသုခတ္တာကာရေန ဥပဋ္ဌာတုံ အသမတ္ထ-တာပါပနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

အသမတ္ထတာသမ္ပာဒန (န) [အသမတ္ထတာ+ သမ္ပာဒန] မစွမ်း နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြည့်စုံ စေခြင်း။ တဋ္ဌ တထာ ကာတုံ အသမတ္ထတာ-သမ္ပာဒနမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၅။

အသမတ္ထတာဟေတု (ပု) [အသမတ္ထတာ + ဟေတု] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း၊ မစွမ်းနိုင်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ကာယိကကိရိယာ အသမတ္ထတာဟေတုဘူတော သရီရသင်္ကောစော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၃၃။

အသမတ္ထတေဇ (တိ) [အသမတ္ထ + တေဇ] စွမ်းနိုင်သော တန်ခိုး မရှိသော။ ဒဟံ န တပ္ပေ အသမတ္ထတေဇော။ ဇာ၊၂။ ၂၃၃။ ဧဝံ သဗ္ဗမ္ပိ တံ တေဟိ အာဒီပိတံ ဒဟန္တော အယံ အသမတ္ထတေဇော အသဒိသတေဇော တဝ အဂ္ဂိ န တပ္ပေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။

အသမတ္ထတ္တ (နု) [အသမတ္ထ+တ္တ] မစွမ်း-မတတ်–နိုင်သည်၏အဖြစ်။ လောကုတ္တရပါဒကဇ္ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနေသု ပက္ခန္ဒိတုံ အသမတ္ထတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၄။ မ၊ဋီ၊၃။၆၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။ မူလဋီ၊၁။၁၂၉။)

အသမတ္ထန (နု) [န+သမတ္ထန] မစွမ်းနိုင်ခြင်း။ ပရေဟိ စ တထာ သမ္ဘာဝိယမာနာ တဒနုရူပပဋိပတ္တိံ အဇာနနတော အသမတ္ထနတော စ န အဘိသမ္ဘုဏန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၄။ ပဋ္ဌမမေဝ သီသမုက္ခိပိတုံ အသမတ္ထနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၅-၌ အသမတ္ထတော-ဟု ရှိ၏။)

အသမတ္ထပစ္စယလက္ခဏ (နု) [အသမတ္ထ+ပစ္စယ+လက္ခဏ] မစွမ်းနိုင်သော–အစွမ်းသတ္တိကင်းသော–အကြောင်း လက္ခဏာ။ အသမတ္ထပစ္စယလက္ခဏံ နိရီဟပစ္စယလက္ခဏဉ္စ ဝိဘာဝေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အသမတ္ထပညာ (ထီ) [န+ သမတ္ထ + ပညာ] (၁) (ကလျာဏ ပုထုဇဉ်စသော အောက်အောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ပညာဖြင့်) ထောက်လှမ်းနိုင်ခြင်း–နီးနီးကပ်ကပ်နှိုင်းယှဉ်နိုင်ခြင်း–မရှိသောပညာ၊ ထက်မြက်သန့်ရှင်းခြင်း စသော အရည်အခြင်းအားဖြင့် ထိုအောက်အောက်ပညာတို့ထက် သာလွန်သောပညာ (သောတာပန်စသော အထက်အထက် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပညာ)။ (တိ) (၂) စွမ်းနိုင်သော ပညာမရှိသော၊သူ။ (၁) ကေစိ "အသမတ္ထပညာ"တိ ပဌန္တိ၊ တေသံ ယထာဝုတ္တဂုဏေဟိ အညေဟိ အသာဓာရဏတ္တာ နတ္ထိ ဧတိဿာ ကာယစိ သမတ္ထန္တိ အသမတ္ထာ ပညာတိ ယောဇနာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၀။ (တိ) (၂) ဒဟရိံ ကုမာရိံ အသမတ္ထပညံ။ ဇာ၊၁။၂၁၀။ အသမတ္ထပညန္တိ ကုဠုမ္ဗံ ဝိစာရေတုံ အပ္ပဋိဗလပညံ အတိတရုဏိညေဝ သမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။

အသမတ္ထပုဂ္ဂလ (ပု) [အသမတ္ထ+ပုဂ္ဂလ] သစ္စာလေးပါးတို့ကို– သိခြင်းငှါ–ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းငှါ – မစွမ်းနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ပရေတိ သစ္စာနိ အာဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထပုဂ္ဂလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

အသမတ္ထဘာဝ (ပု) [အသမတ္ထ + ဘာဝ] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ဣဒမေဝိဒန္တိ နိစ္ဆေတုံ အသမတ္ထဘာဝတော ဝိစိကိစ္ဆာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဝဍ္ဎဘယံ သမတိက္ကမိတုံ အသမတ္ထဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၅။ မူလဋီ၊၁။၇။ မူလဋီ၊၃။၄၁။ အနုဋီ၊၁။၄၅၊၁၇၅။ အနုဋီ၊၃။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၄၊၂၁၆။)

အသမတ္ထဘာဝကရဏ (နု) [အသမတ္ထဘာဝ+ကရဏ] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဒက္ခကော ဝိယ ဒိဋ္ဌိ ဆေဒနကရဏာယ အသမတ္ထဘာဝကရဏတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။

အသမတ္ထဘာဝဒီပနတ္ထ (ပု) [အသမတ္ထဘာဝ+ဒီပနတ္ထ] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ တိတိက္ခိတုံ အသမတ္ထဘာဝဒီပနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

အသမတ္ထဘာဝပါပန (န) [အသမတ္ထဘာဝ+ပါပန] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ သပ္ပံ ပရိဗ္ဗမေတွာ ဒုဗ္ဗလံ ကတွာ နိဝတ္တိတွာ ခုံသိ ဂုံ အသမတ္ထဘာဝပါပနံ ဝိယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

အသမတ္ထဘာဝဝိဘာဝနာ (ထီ) [အသမတ္ထဘာဝ+ဝိဘာဝနာ] မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝဿ စ အသမတ္ထဘာဝဝိဘာဝနတော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၀။

အသမတ္ထဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [အသမတ္ထဘာဝ+အာပတ္တိ] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ကတာနမ္ပိ ကမ္မာနံ အသမတ္ထဘာဝါပတ္တိတော ရာဂါဒီနံ အနွယတော ဗျတိရေကတော စ သံယောဇနဋ္ဌော သိဒ္ဓေါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အသမတ္ထဘာဝါပါဒန (န) [အသမတ္ထဘာဝ+အာပါဒန] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ အာဂ္ဂိနိ ဘိန္ဒိ ဒဋ္ဌုံ အသမတ္ထဘာဝါပါဒနေန။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။

အသမတ္ထသဘာဝတ္တ (နု) [အသမတ္ထ+သဘာဝ+တ္တ] မစွမ်းနိုင်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကေဿပိ အက္ခရဿ အနေကေဟိ ဇဝနေဟိ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗတ္တာ တထာ နိဗ္ဗတ္တိယမာနတာယ အသမတ္ထသဘာဝတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၄။

အသမတ္ထသမာသ (ပု) [အသမတ္ထ+သမာသ။ မောဂ်။ မောဂ်၊သျ၊ ၃။ ၁၂-သုတ်-ကြည့်။] အသမတ္ထသမာသ်၊ ယှဉ်စပ်သင့်သောပုဒ်နှင့် မစပ်မူ၍ မယှဉ်စပ်သင့်သောပုဒ်နှင့် စပ်သော သမာသ်။ ကတံ န ဇာနာတီတိ အကတညူ၊ အသမတ္ထသမာသောယံ ဂမကတ္တာ "အသူရိယပဿာ"တိ အာဒိသု ဝိယ။ တေနာဟ "ကတံ န ဇာနာတီ"တိ။ အကတဝေဒီတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကတ္တာတိ သဗ္ဗဂုဏာနံ အဒါယကတ္တာ။ သဗ္ဗဂုဏေ န ဒဒါတီတိ ဟိ အသဗ္ဗဂုဏဒါယကော၊ အသမတ္ထသမာသောယံ ဂမကတ္တာ ယထာ "အသူရိယပဿာနိ မုခါနီ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ (–မူလဋီ၊၂။၆၇။ အနုဋီ၊၂။၇၂။) သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂-၌ အယုတ္တသမာသောယံ ဟု-ရှိ၏။ အယုတ္တသမာသလည်း ကြည့်။

အသမဒေဝတာ (ထီ) [အသမ+ဒေဝတာ] အသမ-မည်သော နတ်။ အသမ (၅) အနက်ကြည့်။

အသမဓုရ (တိ) [အသမ+ဓုရ] (က) အခြားသူတို့နှင့် – မညီမျှသော – မဆက်ဆံသော – တာဝန်ရှိသော၊ အခြားသူတို့မဆောင်ရွက်နိုင်သောတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ (ခ) အခြားသူတို့နှင့် မညီမျှသော – မဆက်ဆံသော – လုံ့လဝီရိယရှိသော၊ အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထက် သာလွန်ကြီးမားသော ဝီရိယရှိသော၊သူ။ ယာ အသမဓုရေဟိ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝဟိတဗ္ဗာ ဓုရာ၊ တံ ဓုရံ ဝဟနသမတ္ထေန မဟာပုရိသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ အသမဓုရေဟိတိ အနညသာဓာရဏဓုရေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၀။ သောဟံ န သောဿံ အသမဓုရဿ ဓမ္မံ။ သုတ္တနိ။၃၈၇။ အသမဓုရဿာတိ အသမဝီရိယဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၃။)

အသမနုဂ္ဂါဟီယမာန (တိ) [န+သမနုဂ္ဂါဟီယမာန] သူတပါးတို့သည် – မမေးမြန်း – မစိစစ် – အပ်သော၊ သူ။ သမနုဂ္ဂါဟီယမာနော ဝါ အသမနုဂ္ဂါဟီယမာနော ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇၊

၂၄၉။ အသမနုဂ္ဂါဟိယမာနောတိ န ကေစိ ဝုစ္စမာနော။ ဝိ၊၁။၁၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၁။ ကင်္ခါ။၁၂၄၊၁၃၀။)

အသမနုပဿနလက္ခဏ (တိ) [န + သမနုပဿန +လက္ခဏ] ကောင်းစွာ အဖန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ခြင်း လက္ခဏာမရှိသော။ သခ်တလက္ခဏာနံ ဓမ္မာနံ အသမနုပဿနလက္ခဏာ နိစ္စသညာ။ နေတ္တိ။၂၄။

အသမနုပဿနလက္ခဏတ္တ (န) [အသမနုပဿနလက္ခဏ+တ္တ] ကောင်းစွာ အဖန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ခြင်းလက္ခဏာ မရှိသည်၏အဖြစ်။ အနိစ္စသညာဒုက္ခသညာနံ အသမနုပဿနလက္ခဏတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

အသမနုပဿန္တ (တိ) [န+သမနုပဿန္တ] မရှုမဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ ခိဏာသဝေါ ဘန္တေ ဘိက္ခု ဝုသိတဝါ ကတကရဏီယော ကရဏီယမတ္တာနံ အသမနုပဿန္တော....။ ဝိ၊၃။၂၇၀။ အံ၊၂။၃၃၁။(-ဒီ၊၃။၂၀၇။ မ၊၁။၁၀၃။ အံ၊၁။၃၁၅။ အံ၊၂။၄၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။)

အသမနုဘာသန္တ (တိ) [န+သမနုဘာသန္တ] ဥတ်ကမ္မဝါစာဖြင့် ကောင်းစွာ မဆိုဆုံးမအပ်သော၊သူ။ အနာပတ္တိ အသမနုဘာသန္တဿ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တဿ။ ဝိ၊၁။၂၆၇။ အသမနုဘာသန္တဿာတိ အသမနုဘာသိယမာနဿ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇန္တဿာပိ သံဃာဒိသေသေန အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဝဇိရ။၂၀၆။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၆၂။)

အသမနုဘာသိယမာန (တိ) [န+သမနုဘာသိယမာန] ဥတ်ကမ္မဝါစာဖြင့် ကောင်းစွာ မဆိုဆုံးမအပ်သော၊ သူ။ အသမနုဘာသိယမာနဿ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇန္တဿာပိ သံဃာဒိသေသေန အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၅၂။

အသမနုယုဉ္ဇိယမာန (တိ) [န+သမနုယုဉ္ဇိယမာန] ကောင်းစွာ-မမေးမြန်း-မစိစစ်-အပ်သော၊ သူ။ သမနုယုဉ္ဇိယမာနော ဝါ အသမနုယုဉ္ဇိယမာနော ဝါ။ ဝဇိရ။၄၃၄။

အသမန္တပညာ (ထီ) [အသာမန္တာ+ပညာ] အသာမန္တပညာ (၁) (၂) နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

အသမန္နာဂတ (တိ) [န+သမန္နာဂတ] မပြည့်စုံသော၊သူ။ သော စတူဟိ ဓမ္မေဟိ အသမန္နာဂတော။ သံ၊၃။၂၉ဂ။ (-အံ၊၁။၃၀ဂ။ အံ၊၂။၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၃၀။)

အသမန္နာဂမ (ပု) [န+သမန္နာဂမ] မပြည့်စုံခြင်း။ ဗောဓိသတ္တဿပိ စရိမဘဝေတော အညတ္ထ အသမန္နာဂမော ဟောတိ။ အနု၊ဋီ၊ ၃။၁၁၃။ န သမင်္ဂိတာ အသမင်္ဂိတာ အသမန္နာဂမော အသဟဝုတ္တိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၀။

အသမန္နာဟရန္တ (တိ) [န+သမန္နာဟရန္တ] ကောင်းစွာ နှလုံးမသွင်းသော၊ သူ။ အသမန္နာဟရန္တော အဝန္ဒိယော၊ ဝိ၊၅။၃၅၇။ အသမန္နာဟရန္တောတိ ကိစ္စယပသုတတ္တာ ဝန္ဒနံ အသမန္နာဟရန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ (- အဘိ၊က။၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉ဂ။ ဝဇိရ။၅၇၅။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁ဂ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၃။)

အသမန္နာဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမန္နာဟရိတွာ] နှလုံးမသွင်းမူ၍။ မေတ္တိယဘူမဇကာနံ ခေါ ဂဟပတိတိ ဣဒံ ထေရော အသမန္နာဟရိတွာ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အသမန္နာဟရိတွာ အာဘောဂံ အကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၅။

အသမန္နာဟာရ (ပု) [န+သမန္နာဟာရ] နှလုံးမသွင်းခြင်း။ န အသမန္နာဟာရာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အဘိ၊ဝိ။၃၂၃။ ယံ သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တာနမ္ပိ အသမန္နာဟာရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အနာဝဇ္ဇနာ အသမန္နာဟာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၇။)

အသမန္နာဟာရတာ (ထီ) [အသမန္နာဟာရ+တာ] နှလုံးသွင်းခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်၊ နှလုံး မသွင်းသည်၏အဖြစ်။ ဟေဋ္ဌာ ခေတ္တနံ အသမန္နာဟာရတာ ဒဿိတာ ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၅။

အသမန္နာနယနဇောတန (န) [န+သမန္နာနယန + ဇောတန] အမြဲမပြတ် မဖြစ်စေခြင်း ကို ထွန်းပြခြင်း။ ယထာ နန္ဒိယာ အသမန္နာနယနဇောတနံ ဗျတိရေကမုခေန ပတိဋ္ဌပေတုံ....ဝိဘင်္ဂေါ ဝုတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၀။

အသမပေက္ခန (ဏ) (န၊ထီ) [(၁) န+သံ+အပေက္ခန။ (၂) အသမ+အပေက္ခန။] ညီညွတ် သင့်တင့်စွာ မရှုခြင်း၊ ညီညွတ် သင့်တင့်စွာ မရှုသောတရား၊ အာရုံကို မသင့်မတင့်သော အားဖြင့် ယူခြင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်ခြင်း။ အသမပေက္ခနာ(ဏာ) အပစ္စဝေက္ခဏာ (နာ)။ အဘိ၊ဓ။၉၄၊၂၁၆၊၂၂၆၊၂၃၄။ အဘိ၊ဝိ။၈၇။ စူဠနိ။၂၅။ န သမံ ပေက္ခတီတိ အသမပေက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ အသမပေက္ခနေ မောဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ အသမပေက္ခနံ ဂေဟဿိတအညာဏုပေက္ခာဝသေန အာရမ္မဏဿ အယောနိသော ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။ အသမပေက္ခနေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၃)တိ ဣဋ္ဌေပိ အနိဋ္ဌေပိ မဇ္ဈတ္တေပိ အာရမ္မဏေ န သမံ, န သမ္မာ အယောနိသော ဂဟဏေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။ အသမပေက္ခနေ-(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇)တိ အသမံ အယုတ္တဒဿနေ အယောနိသော သမ္မောဟပုဗ္ဗကံ အာရမ္မဏဿ ဂဟဏေ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၄။ မူလဋီ၊၂။၃၂။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀၊ ၄၅၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၉၊ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၈။)

အသမပေက္ခနပဝတ္တ (တိ) [အသမပေက္ခန+ပဝတ္တ] မညီမမျှ-ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်းဖြင့်ဖြစ်သော။ အညာဏသဟိတာ ဥပေက္ခာ အသမပေက္ခနပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၄။

အသမပေက္ခိတ (တိ) [န+သမပေက္ခိတ] မညီမမျှရှုဆင်ခြင်အပ်သော။ မနာပေ ရူပေ ရာဂံ, အမနာပေ ဒေါသံ, အသမပေက္ခိတေ မောဟံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။)

အသမပေက္ခိတွာ (ကြိ၊ဂိ) [န+သမပေက္ခိတွာ] မစူးစမ်း-မဆင်ခြင်-မူ၍။ ကုပါဒိနိ ဝိယ သတ္တာ အသမပေက္ခိတွာ ရဇနီယေ ဌာနေ ရဇ္ဇန္တော, အယံ ဝါ ရာဂံ ဩတိဏ္ဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အသမပေက္ခိတွာတိ ယထာသဘာဝံ အနုပပရိက္ခိတွာ၊ ယထာ တေ ရတိဇနကာ ရူပါဒယော ဝိသယာ အနိစ္စဒုက္ခာသုဘာနတ္တာကာရေန အဝတ္ထိတာ၊ တထာ အပဿိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆။

အသမဘာဝ (ပု) [အသမ+ဘာဝ] မတူသည်၏ အဖြစ်။ ဣမိနာ ရတနတ္တယဿ အရဟတာဒီဟိ ဂုဏေဟိ အသမဘာဝံ ဒဿေတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၁။

အသမပ္ပဋိပုဂ္ဂလ (ပု) [အသမ+ပဋိပုဂ္ဂလ] တန်းတူရည်တူ - အရည်အခြင်းတူ - မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ အမိတဂုဏော၊ အသမပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။ အပ၊၂။၁၉၅။

အသမယ (ပု) [န+သမယ] မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သော-အချိန်အခါ၊ အချိန်ကောင်း - အခွင့်ကောင်း - မဟုတ်သော အခါ။ ဘိက္ခုနံ အသမယော ဒဿနာယ။ ဒီ၊

၃။၃၀။ န၀ အင်္ဂဏာ အသမယာ ပြဟ္မစရိယဝါသာယ။ ဒီ၊၃။၂၉၁၊၂၄၈။ အံ၊၂။၅၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ ကခါ။၁၀၄။ ဝိ၊သင်ဟ။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။)

အသမယဝိမုတ္တ (တိ) [(၁) န + သမယ + ဖုသိတွာ+ဝိမုတ္တ။ ဖုသိတွာ-ပုဒ် ကျေ။ (၂) န+သမယ+ဝိမုတ္တိ+ဝိမုတ္တ။ဝိမုတ္တိပုဒ်ကျေ။] အသမယဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်။ (က) (ဆွမ်းခံချိန်, ဆွမ်းစားချိန် စသည်မှ တပါး) သင့်လျော်သော တချိန်ချိန်၌ လောကီသမာပတ်ရှစ်ပါးကို မရရှိပဲ မဝင်စားပဲ (သခ်ီရတရားတို့ကို ရှုပွါး၍ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်လျက်) ကိလေသာ အာသဝတို့မှ လွတ်မြောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)။ (ခ) အသမယဝိမုတ္တိ–ဆွမ်းခံချိန် ဆွမ်းစားချိန်မှစ၍ ချိန်ခါ မရွေး ရရှိနိုင်သော မဂ်တရား–ဖြင့် ကိလေသာ အာသဝတို့မှ လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ် (အားလုံးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်)။ (က) နည်း၌ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို အသမယဝိမုတ္တဟု ဆိုရာ၌ အဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာတို့ အယူအဆ မတူကြ၊ အဋ္ဌကထာ၌ လောကီသမာပတ်ကို မရသော ရိုးရိုး သုက္ခဝိပဿက ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ အသမယဝိမုတ္တ အမည် ရကြောင်း ဖွင့်ဆို၏၊ မူလဋီကာ၌ကား အသမယဝိမုတ္တ အမည်ရဖို့အတွက် လောကီသမာပတ်ကို ရခြင်း-မရခြင်းသည် လိုရင်း အကြောင်းမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် လောကီသမာပတ်ကို ရသည်ဖြစ်စေ မရသည်ဖြစ်စေ သုက္ခဝိပဿက ရဟန္တာ, သမထယာနိကရဟန္တာ, အဋ္ဌဝိမောက္ခလာဘီ ရဟန္တာ အားလုံးပင် အသမယဝိမုတ္တ အမည် ရနိုင်၏ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။) (က) ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော န ဟေဝ ခေါ ကာလေန ကာလံ သမယေန သမယံ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ၊ ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော အသမယဝိမုတ္တော။ အဘိ၊ပု။၁၁၄။ အသမယဝိမုတ္တောတိ ပနေတ္ထ သုက္ခဝိပဿကခီဏာသဝဿေတံ နာမံ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ သဗ္ဗေပိ အရဟာ အသမယဝိမုတ္တောတိ။ မူလဋီ၊၃။၃၂။ (ခ) သဗ္ဗေပိ အရိယပုဂ္ဂလာ အရိယေ ဝိမောက္ခေ အသမယဝိမုတ္တာ။ အဘိ၊ပု။၁၁၄။ အသမယဝိမုတ္တော (အံ၊၃။၅၃၇)တိ အသမယဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တော ခီဏာသဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။)

အသမယဝိမုတ္တဘာဝ (ပု) [ဒ သမယဝိမုတ္တ + ဘာဝ] အသမယဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ န သုက္ခဝိပဿကဿေဝ အသမယဝိမုတ္တဘာဝံ ဒဿေတုံ။ မူလဋီ၊၃။၃၂။

အသမယဝိမုတ္တိ (ထီ) [အသမယ+ဝိမုတ္တိ] ရံခါ မဟုတ်မူ၍–အမြဲတမ်း–ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သောတရား(မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်)။သောဘိက္ခု တာယ အသမယဝိမုတ္တိယာ ပရိဟာယေထ။ မ၊၁။၂၅၆။ မဂ္ဂဝိမောက္ခေန ဝိမုစ္စန္တဿ သမယော ဝါ အသမယော ဝါ နတ္ထီတိ မဂ္ဂဝိမောက္ခော အသမယဝိမုတ္တိ နာမ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ လောကုတ္တရဝိမုတ္တိ အစ္စန္တပဟာယိတာယ အသမယဝိမုတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။

အသမယဝိမောက္ခ (ပု) [အသမယ+ဝိမောက္ခ] ရံခါမဟုတ်မူ၍–အမြဲတမ်း–အပြီးအဆုံး–အပြီးအပြတ် – အပြီးအငြိမ်း – ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သောတရား(မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်)။ အပ္ပမတ္တော သမာနော အသမယဝိမောက္ခံ အာရာဓေတိ။ မ၊၁။၂၅၆။ ကတမော အသမယဝိမောက္ခော၊ စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ပဋိသံ။၂၃၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ မူလဋီ၊၃။၃၁။ အနုဋီ၊၃။၄၄။)

အသမယဝိမောက္ခဝိသေသ (ပု) [အသမယ-ဝိမောက္ခ + ဝိသေသ] အသမယဝိမောက္ခ အထူး။ အသမယဝိမောက္ခဝိသေသသ ဝ-သေန သမယဝိမောက္ခပညတ္တိယာ အဓိပ္ပေ-တတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၄၄။

အသမဝါယ (ပု) [န + သမဝါယ] အညီအညွတ် တကွမဖြစ်ခြင်း။ ဟေတုသုညဥ္စ ဖလံ ဒုက္ခ-သမုဒယာနံ နိရောဓမဂ္ဂါနဥ္စ အသမဝါယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၄၄။ (−မူလဋီ၊၂။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၂၂။)

အသမဝီရိယ (တိ) [အသမ + ဝီရိယ] မတူ သော−လုံ့လ−ဝီရိယ−ရှိသော၊သူ။ အသမ-ဓုရ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈) ကြည့်။

အသမဝေက္ခိတ (တိ) [န + သမဝေက္ခိတ] ကောင်းစွာမရှု−မဆင်ခြင်−အပ်သော။ ဣတိ အသမဝေက္ခိတံ ဝါ ဓမ္မံ ပညာယ သမဝေက္ခိ-ဿာမိ။ အံ၊၁။၅၆၆။

အသမဝေက္ခိတဝစန (နံ) [အသမဝေက္ခိတ+ ဝစန] ကောင်းစွာ မဆင်ခြင်မူ၍ ပြောဆို ခြင်း။ အတိဝိယ အသမဝေက္ခိတဝစနံ စတု-ဝဏ္ဏပရိယာပန္နသော၀ သမဏဘာဝသမ္ဘဝ-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။

အသမဝေက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမဝေက္ခိတွာ] မပိုင်းခြား မမှတ်သားမူ၍၊ မစူးစမ်း−မဆင် ခြင်−မူ၍။ ဝဿာနံ ပဉ္စမေ မာသေ သရ-ဒသမယေ အသမဝေက္ခိတွာ။ မ၊၁။၂၈၇။ အသမဝေက္ခိတွာတိ အသလ္လက္ခေတွာ အနုပ-ဓာရေတွာ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ (−ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၄။)

အသမဝေတ (တိ) [န+သမဝေတ] အညီအမျှ တကွ မဖြစ်သော၊ မပေါင်းဆုံသော။ စက္ခု-ရူပါလောကမနသိကာရာနံ အသမဝေတာနံ စက္ခုဝိညာဏဿ အဟေတုဘာဝေ သတိ သမဝေတာနဥ္စ တံသဘာဝါဝိနိဝတ္တိတော ဟေတုဘာဝါနုပတ္တိတောတိ အတ္တော။ မူလ-ဋီ၊၁။၆၁။

အသမသမ (တိ) [အသမ+သမ] တူညီသူမရှိ သော၊ ပွင့်တော်မူပြီး, ပွင့်တော်မူလတံ့သော ဘုရားရှင်တို့နှင့်တူတော်မူသော၊တူညီသူကင်း သော မြတ်စွာဘုရားဟူသော အတူ ရှိတော် မူသော ဘုရား။ အသမသမော(အံ၊၁၊၂၂)တိ အသမာ ဝုစ္စန္တိ အတီတာနာဂတာ သဗ္ဗညု-ဗုဒ္ဓါ၊ တေဟိ အသမေဟိ သမောတိ အသမသမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ သီလဂုဏေနပိ အသမော အသမသမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ အသမေဟိ (အတီတာ-နာဂတဗုဒ္ဓေဟိ) သမော အသမသမော။ အသမာ ဝါ သမာ တေဿာတိ အသမ-သမော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၄၄။ (− အပ၊၁။၃၅။ ဗုဒ္ဓ၀။၃၅၁။ စူဠနိ။ ၂၀၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၇။)

အသမသမင္ဂ (ပု) [အသမသမ+အင်္ဂ] အတူ မရှိသော ဘုရားရှင်တို့နှင့်တူသော−အနက်− သဘော။ အသမသမင္ဂေနပိ ဧကပုဂ္ဂလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (−ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။)

အသမသမတာ (ထီ) [အသမသမ+တာ] အတူ မရှိသော ဘုရားရှင်တို့နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အထဿ ဘဂဝါ ဥတ္တရိ အသမသမတံ ပကာ-သေန္တော။ မဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။(−မ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။)

အသမာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အသမာမည် သောသူ။ အသမာ^၂ (၆) (၇) အနက်တို့ ကြည့်။

အသမာဂန္တုကမျတာ (ထီ) [န+သမာဂန္တု-ကမျတာ] ကောင်းစွာ မသွားရောက်လိုသည်

၏ အဖြစ်။ အသမေတုကမျတာ အသမာဂန္တုကမျတာ။ အဘိ၊ဋီ။၃၇၇။

အသမာဂမ (ပု) [န + သမာဂမ] (နှစ်လိုဖွယ်သော ဝတ္ထုအာရုံ သတ္တဝါတို့နှင့်) မပေါင်းဆုံရခြင်း။ ယာ တေဟိ သဒ္ဓိံ အသင်္ဂတိ အသမာဂမော အသမောဓာနံ အမိဿီဘာဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဋီ။၁၀၆။

အသမာစရဏ (န) [န+သမာစရဏ] မပြုကျင့်ခြင်း၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အသမာစရဏဝသေန ပဋိညာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။

အသမာစရန္တ (တိ) [န+သမာစရန္တ] မပြုကျင့်သော၊ ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ ဝေ ပါဏာတိပါတာဒီနိ အသမာစရန္တေန ဥပဝုတ္ထံ ဥပေါသထံ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ အဋ္ဌင်္ဂိကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၈။ (—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။)

အသမာဒပေန္တ (တိ) [န + သမာဒပေန္တ] မဆောက်တည် စေသော၊သူ။ အတ္တနာ ဝါ အကရောန္တော ပရံ ဝါ အသမာဒပေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

အသမာဒါတဗ္ဗတာ (ထီ) [န+သမာဒါတဗ္ဗ + တာ] မဆောက်တည်အပ်—မကျင့်သုံးအပ်—သည်၏အဖြစ်။ အဝိရဇ္ဈနကိရိယာ ပန ပစ္စာ အသမာဒါတဗ္ဗတာယ အနုနာတိ တံသမင်္ဂိပုဂ္ဂလော အပဏ္ဏကော။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၄။

အသမာဒါန (န) [န + သမာဒါန] မဆောက်တည်ခြင်း။ ယာ စ စိတ္တဿ အသမာဒါနေန ဖန္ဒနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။

အသမာဒါနစရဏ (န) [အသမာဒါန+စရဏ] (တိစီဝရိက်-အဓိဋ္ဌာန်တင်ထားသော သင်္ကန်းကို) မယူဆောင်ပဲ လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ အသမာဒါနစာရော နာမ နာမေနာဓိဋ္ဌိတဿ စီဝရဿ အသမာဒါနစရဏံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇၇။

အသမာဒါနစာရ (ပု) [အသမာဒါန + စာရ] (တိစီဝရိက်-အဓိဋ္ဌာန်တင်ထားသော သင်္ကန်းကို) မယူဆောင်ပဲ လှည့်လည် သွားလာနိုင်ခြင်း။ (ကထိန်အကျိုး ၅-မျိုးတွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ကထိန်အာနိသင်ရရှိသောရဟန်းတော်တို့သည် ၎င်းအကျိုးကိုရရှိကြ၍ တိစီဝရိက်-အဓိဋ္ဌာန်တင်သော သင်္ကန်းနှင့် ကင်းလွတ်၍ အရုဏ်တက်သော်လည်း ဒုတိယ ကထိန သိက္ခာပုဒ် ဝိ၊၁။၂၉၇ အရနိဿဂ္ဂိယပါစိတ်အာပတ် မသင့်တော့ပြီ။)အနာမန္တစာရော အသမာဒါနစာရော။ ဝိ၊၃။၃၅၂။ ဝိ၊၅။၃၅၆။ ကင်္ခါ။၁၅၃။ အသမာဒါနစာရောတိ တိစီဝရံ အသမာဒါယ စရဏံ၊ စီဝရဝိပ္ပဝါသော ကပ္ပိဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၁။ (—ဝဇိရ။၄၈၈။ ဝိမတိ၊၁။၃၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၆၊၂၇၇။)

အသမာဒါယ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမာဒါယ] မယူဆောင်မူ၍။ တိစီဝရံ အသမာဒါယ စရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၈။ စီဝရံ အသမာဒါယ စရဏံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၁။

အသမာဒိန္န (တိ) [န+သမာဒိန္န] မဆောက်တည်အပ်သော။ ယံ သီလာဒိ ယေဟိ အသမာဒိန္နံ၊ တဿ သမာဒါပေတာရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ (—ဝဇိရ။၂၀၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။)

အသမာဒိန္နပရိဝါသ (တိ) [အသမာဒိန္န+ပရိဝါသ] မဆောက်တည်အပ်သော ပရိဝါသ်ရှိသော၊ ပရိဝါသ်မဆောက်တည်ရသေးသော၊ရဟန်း။ ပဋိစ္ဆန္နာယ သာဓာရဏာပတ္တိယာ ပရိဝသန္တဿ အသမာဒိန္နပရိဝါသဿ ဝါ လိင်္ဂေ ပရိဝတ္တေ ပက္ခမာနတ္တံ စရန္တဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။

အသမာဒိန္နသိက္ခာပဒ (တိ) [အသမာဒိန္န+သိက္ခာပဒ] မဆောက်တည်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ရှိသော၊ သိက္ခာပုဒ်ကို မဆောက်တည်

သော၊သူ။ တတ္ထ အသမာဒိန္နသိက္ခာပဒါနံ အတ္ထနော ဇာတိဝယဗာဟုသစ္စာဒီနိ ပစ္စဝေက္ခိတ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အသမာဒိန္နသီလ (တိ) [အသမာဒိန္န+သီလ] မဆောက်တည်အပ်သော သီလရှိသော၊သူ။ အသမာဒိန္နသီလဿ သမ္ပတ္တတော ယထာဥပဋ္ဌိတဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုတော ဝိရတိ သမ္ပတ္တဝိရတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၂။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၉။ အံ၊ ဋီ၊၃။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။)

အသမာဒိန္နုပေါသထင်္ဂ (တိ) [အသမာဒိန္န + ဥပေါသထ+အင်္ဂ] မဆောက်တည်အပ်သော ဥပုသ်အင်္ဂါရှိသော၊သူ။ "သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာယာ"တိ ဣဒံ အသမာဒိန္နုပေါသထင်္ဂါနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။

အသမာဒိယန္တ (တိ) [န+ သမာဒိယန္တ] မဆောက်တည်သော၊ သူ။ အတ္တနော ဝတ္တံ အသမာဒိယန္တာ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။)

အသမာဒိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမာဒိယိတွာ] ကောင်းစွာ မယူမူ၍၊ မဆောက်တည်မူ၍။ ဝိသဘာဂါနံ ဝသနဋ္ဌာနေ ဝတ္တံ အသမာဒိယိတွာ ဗဟိ ဧဝ ကာတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၈။

အသမာဓာန (နု) [န+သမာဓာန] (စိတ်ကို) ကောင်းစွာ မထားခြင်း၊ မတည်ကြည်ခြင်း။ အသမာဓာနံ စေတသော ဝိရူပေါ ခေပေါတိ ဝိက္ခေပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။

အသမာဓာနဟေတု (ပု) [အသမာဓာန+ဟေတု] မတည်ကြည်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အရိယမဂ္ဂေါ ဟိ ကေန္တသမာဟိတော အသမာဓာနဟေတူနံ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆေဒနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။

အသမာဓိ (ပု) [န + +သမာဓိ] တည်ကြည်ခြင်း –သမာဓိ–၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောတရား၊ မတည်ကြည်ခြင်း။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ သမာဓိ မဂ္ဂေါ၊ အသမာဓိ ကုမ္မဂ္ဂေါ။ အံ၊၂။ ၃၆၇။ အသမာဓီတိ အနေကဂ္ဂဘာဝေါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။

အသမာဓိယန (နု) [န+သမာဓိယန] မတည် ကြည်ခြင်း၊ ကောင်းစွာမထားခြင်း။ စိတ္တဿ အသမာဓိယနံ သန္ဓာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဃဋ္ဋိယတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၆။

အသမာဓိသံဝတ္တနိက (တိ) [န+သမာဓိ+သံဝတ္တနိက] တည်ကြည်ခြင်း – သမာဓိ–ကို မဖြစ်စေတတ်သော။ ယာ သာ ဝါစာ.... ပရာဘိသဇ္ဇနီ ကောဓသာမန္တာ အသမာဓိသံဝတ္တနိကာ။ မ၊၁။၃၅၆။ အဘိ၊၈။၂၆၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ အသမာဓိသံဝတ္တနိကာတိ အပ္ပနာသမာဓိဿ ဝါ ဥပစာရသမာဓိဿ ဝါ အသံဝတ္တနိကာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ (–ပဋိသံ။ ၄၂။ ၎င်း-ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။)

အသမာဓိသံဝတ္တနိယတ္တ (နု) [န+သမာဓိသံဝတ္တနိယတ္တ] တည်ကြည်ခြင်း–သမာဓိ–ကို မဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဠိတိဘာဂိယံ သီလံ ဘဝတိ အသမာဓိသံဝတ္တနိယတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆။

အသမာဓိသဘာဝ (တိ) [အသမာဓိ+သဘာဝ] တည်ကြည်ခြင်း သဘောမရှိသော။ စိတ္တေကဂ္ဂတာ ပန အသမာဓိသဘာဝါ။ မူလဋီ၊ ၃။၇။ (–အနုဋီ၊၃။၉။)

အသမာဓိသုခ (နု) [န+သမာဓိ+သုခ] သမာဓိနှင့် မယှဉ်သော သုခ၊ အပ္ပနာ သမာဓိ, ဥပစာရသမာဓိသို့ မရောက်သော သုခ။ သမာဓိသုခဉ္စ အသမာဓိသုခဉ္စ။ အံ၊၁။၈၀။ အသမာဓိသုခန္တိ တဒုဘယံ အပ္ပတ္တသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၅၄။ န သမာဓိသမ္ပယုတ္တံ သုခံ အသမာဓိ သုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

အသမာန (တိ) [န+သမာန] မတူသော၊သူ။ သမာနေပိ အာရမ္မဏေ ဘာဝနာယ အသမာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၉၉။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၁၈။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၄၁။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၂၂။ နေတ္တိ၊ဋိ။၂၁၀။)

အသမာနကတ္တုက (တိ) [န+သမာနကတ္တုက] မတူသော ကတ္တားရှိသော။ ဟေတု-အတ္ထော အယံ ဒိသွာန-သဒ္ဒေါ အသမာနကတ္တုကော။ သာရတ္ထ၊၂။၁။ (–သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၀။)

အသမာနကတ္တုကတ္တ (န) [အသမာနကတ္တုက+တ္တ] မတူသော ကတ္တားရှိသည်၏အဖြစ်။ ဟေတု-အတ္ထေ အယံ ဒိသွာန-သဒ္ဒေါ အသမာနကတ္တုကတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၉။

အသမာနကာလ(တိ) [အသမာန+ကာလ] မတူသော ကာလရှိသော။ သမာနကာလေန အသမာနကာလေန ကာလဝိမုတ္တေန စ ပစ္စယေန....။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၅၀။

အသမာနကာလတာ (ထီ) [အသမာနကာလ+တာ] မတူသော ကာလရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဟုပ္ပါဒေန ပန အသမာနကာလတာ သုခဒီပနာ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၂၀။

အသမာနကောဋ္ဌာသတာ (ထီ) [အသမာန+ကောဋ္ဌာသ + တာ] မတူသော အဖို့အစု ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဇာတိအာဒိဝသေန အသမာနကောဋ္ဌာသတာ ဝိသဘာဂဋ္ဌော။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။၁၄။

အသမာနဇာတိက (တိ) [အသမာန+ဇာတိ+က] (က) မတူသော အမျိုးဇာတ်ရှိသော၊ အမျိုးဇာတ်မတူသော၊သူ။ (ခ) မတူသော သဘောရှိသော။ (က) မယာ သဒ္ဓိံ အသမာနဇာတိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅။ (ခ) ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိနိ ဝိယ အသမာနဇာတိကံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉၆။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၄၅။ အနုဋ္ဌိ၊၁။ ၄၀။)

အသမာနဇာတိကတ္တ (န) [အသမာနဇာတိက+တ္တ] မတူသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဝေ၀ံ သမ္ဘဝေါ အသမာနဇာတိကတ္တာ။ အနုဋ္ဌိ ၃။၅၃။

အသမာနတာ (ထီ) [အသမာန + တာ] မတူသည်၏အဖြစ်။ အနိန္ဒြိယကိစ္စတာယ စ အနုပနိဇ္ဈာယနကိစ္စတာယ စ အသမာနတာယ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၆၁။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။၃၀၂။)

အသမာနတ္တ (န) [အသမာန+တ္တ] မတူသည်၏ အဖြစ်။ ခါဒနီယတ္တံ ဖရတီတိ လက္ခဏေန အသမာနတ္တာ။ ဝဇိရ။၃၂၀။ (–မူလဋ္ဌိ၊၁။ ၄၀။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၃၃၀။ နေတ္တိ၊ဋိ။၂၁၂။)

အသမာနနိဿယ (တိ) [အသမာန+ နိဿယ] မတူသော မှီရာရှိသော။ ကော ပန ဝါဒေါ အသမာနနိဿယာနန္တိ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၄၆။

အသမာနပစ္စယ (ပု) [အသမာန + ပစ္စယ] မတူသော အကြောင်း။ အသမာနပစ္စယေဟိ ကေဍ္ဍ ဥပ္ပတ္တိတော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၄၀။

အသမာနပညတ္တ (န) [အသမာန+ပညာ+တ္တ] မတူသောပညာရှိသည်၏ အဖြစ်။ သော ဟိ ဘာဂဝါ အဂ္ဂေါ စာတိ အသဒိသဒါနအဂ္ဂတ္တာ အသမာနပညတ္တာ အဂ္ဂေါ စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။

အသမာနပရိသုဒ္ဓါဇီဝ (တိ) [အသမာန+ပရိသုဒ္ဓ + အာဇီဝ] မတူသော စင်ကြယ်သော အသက်မွေးခြင်း ရှိသော။ ပဗ္ဗဇိတေန ပန ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂိဟီဟိ အသမာနပရိသုဒ္ဓါဇီဝေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၃။

အသမာနဝိသယ (တိ) [အသမာန+ဝိသယ] မတူသော တည်ရာရှိသော။ န ဟိ အသမာနဝိသယာ ကိရိယာ ကော ခေရာ သမ္ဘဝန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၉၁။

အသမာနဝေဒနာ (ထီ) [အသမာန+ဝေဒနာ] မတူသော ဝေဒနာ။ အသမာနဝေဒနာနံ ဝသေန ဧဝံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။၃၀။

အသမာနသံဝါသက (တိ) [န+သမာနသံဝါသက] တူသော ပေါင်းသင်းမှု (သံဝါသ) မရှိသော၊သူ။ အသမာနသံဝါသကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၂။

အသမာနသံဝါသကတ္တ (န) [အသမာနသံဝါသ+က+တ္တ] တူသော ပေါင်းသင်းမှု မရှိသူ၏ အဖြစ်။ သမာနသံဝါသကဘာဝပိ သံဃသာ အသမာနသံဝါသကတ္တံ အာပဇ္ဇေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆၁။

အသမာနသဘာဝ (ပု) [အသမာန + သဘာဝ] မတူသော သဘော။ ရူပ္ပနာဒိဝိဓုရော အသမာနသဘာဝေါ အသင်္ဂဟေ ဝိသဘာဂတာ။ အနုဋီ၊ ၃။၆။

အသမာနာဓိကရဏ (တိ) [အသမာန + အဓိကရဏ] မတူသော တည်ရာရှိသော (ပုဒ်)။ အသမာနာဓိကရဏောဟိ ကာယာဒိပဒေဟိ သဒ္ဓိ ရ·သဒ္ဒဿ ဝိသေသနီယတာ....။ မူလဋီ၊ ၃။၁၃၉။

အသမာနာဓိကရဏတ္တ (န) [အသမာနာဓိကရဏ+တ္တ] မတူသော တည်ရာရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဒ္ဓိရယမကေ ကာယာဒိပဒါနံ သဒ္ဓိရပဒဿ စ အသမာနာဓိကရဏတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၃၉။

အသမာနာသနိက (တိ) [န+သမာနာသနိက] တူသော နေရာ မရှိသော၊ နေရာတူ ထိုင်ခွင့် မရှိသော၊သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အသမာနာသနိကေဟိ သဟ ဒီဃာသနေ နိသီဒိတုံ ကုက္ကုစ္စာယန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၂၀။ (–ဝိ·သင်္ဂဟ။၄၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၄။)

အသမာပဇ္ဇန (န) [န + သမာပဇ္ဇန] (ဖလသမာပတ်ကို) မဝင်စားနိုင်ခြင်း။ သမာဓိသို့ အပရိပူရကာရိတာ အတ္တနော ဖလသမာပတ္တိံ အသမာပဇ္ဇနဿ အကာရဏန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၅၁၆။

အသမာပဇ္ဇန္တ (တိ) [န + သမာပဇ္ဇန္တ] မဝင်စားသော၊သူ။ ဂေလညပစ္စယဝေကလ္လာဒိနာ ပလိဗောဓေန အဘိက္ခဏံ အသမာပဇ္ဇန္တော....။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၀။

အသမာပဇ္ဇိတုကာမတာ (ထီ) [န+သမာပဇ္ဇိတုကာမတာ] မဝင်စားလိုသည်၏ အဖြစ်။ အင်္ဂါနံ အသမာပဇ္ဇိတုကာမတာ ဝိရာဂဘာဝနာ ဘာဂဝတော ဣတရဿ စ အသဗ္ဗာဝတော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၈၆။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၂။ မူလဋီ၊ ၁။၁၁၅။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၊၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။)

အသမာပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမာပဇ္ဇိတွာ] မဝင်စားမူ၍။ ပါဒကဇ္ဈာနံ အသမာပဇ္ဇိတွာပိ အဘိညာဉာဏေန သုဏာတိယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၈။

အသမာပတ္တိ (ထီ) [န+သမာပတ္တိ] ကောင်းစွာ မရောက်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ မကျင့်ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာ စ အသဒ္ဓမ္မဿဝနဉ္စ အသမာပတ္တိ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၁၆။

အသမာပန္န (တိ) [န + သမာပန္န] မဝင်စားသော၊ အသမာပန္နဿ ဝေဒနာ သြဠာရိကာ။ အဘိ၊ဝိ။၄။ (–အဘိ၊ ဝိ။ ၂၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၇။)

အသမာပန္နက (တိ) [န+သမာပန္န+က] သမာပတ်သို့ ကောင်းစွာမရောက်သော၊ သမာ-

ပတ် မဝင်စားသေးသူ။ အသမာပန္နက-ဝသေန နာနတ္တသညီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (-သီ၊ဋီ၊၁။၄၄၃။)

အသမာပန္နကဝါရ (ပု) [အသမာပန္နက+ဝါရ] သမာပတ် မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ကာမာဝစရ တရားတို့၏-ဖြစ်ခြင်း-အလှည့်-အကြိမ်။ ဣဒါနိ တမေဝ သမာပန္နကဝါရေန စ အသမာပန္နကဝါရေန စ ဒ္ဓိဓာ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၈၇။)

အသမာပန္နကာလ (ပု) [အသမာပန္န+ကာလ] သမာပတ် မဝင်စားသောအခါ။ စတူသု အရိယသစ္စေသု သုပ္ပတိဋ္ဌိတော အသမာပန္နကာလေပိ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

အသမာပန္နပုဗ္ဗ (တိ) [အသမာပန္န+ပုဗ္ဗ] မဝင်စားဘူးသေးသော။ သာ တေန ဘိက္ခုနာ အသမာပန္နပုဗ္ဗာ။ ဥဒါန။၁၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆၊၄၈၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၄။)

အသမာယောဂ (ပု) [န + သမာယောဂ] ကောင်းစွာမယှဉ်ခြင်း။ ဣရိယာပထကောပနဋ္ဌာတိ ဣရိယာပထေဟိ အသမာယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

အသမာရဒ္ဓ (တိ) [န+သမာရဒ္ဓ] ကောင်းစွာ မစီရင်အပ်သော (ဆွမ်း)။ ဉာတကပဝါရိတေဟိ ဘိက္ခူဟိ ဿတ္တာယ အသမာရဒ္ဓေါပိ ပိဏ္ဍပါတော အတ္တတော သမာရဒ္ဓေါဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၈။

အသမာရဗ္ဘိယသမ္ဘာရ (တိ) [န+သမာရဗ္ဘိယ+သမ္ဘာရ] ကောင်းစွာ အားထုတ်အပ်သော ယဇ်၏ အဆောက်အဦ မရှိသော။ အပ္ပသမ္ဘာရတရောတိ အတိဝိယ ပရိတ္တသမ္ဘာရော အသမာရဗ္ဘိယသမ္ဘာရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၅။

အသမာသနိဒ္ဒေသ (ပု) [န+သမာသ+နိဒ္ဒေသ] သမာသ်မဟုတ်သောအားဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း၊ ဝါကျကို ညွှန်ပြခြင်း။ စက္ခုဝိညာဏဓာတုဒွိရန္တိ ဝါ အသမာသနိဒ္ဒေသော။ မူလဋီ၊၁။၇၉။

အသမာသပဒါဘိဓေယျတ္တ (န) [န+သမာသ+ပဒ+အဘိဓေယျတ္တ] သမာသ်ပုဒ်ကို မဟောသည်၏ အဖြစ်?။ ဣမိနာ နယေန အသမာသပဒါဘိဓေယျတ္တာတိ အာဒီနမ္ပိ အယုတ္တတ္တာ နိဝါရေတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။၆၁။

အသမာသဘာဝ (ပု) [န+သမာသ+ဘာဝ] သမာသ် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဝါကျ၏ အဖြစ်။ အသမာသဘာဝေ ပန တဿာတိ ဝစနသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

အသမာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမာသေတွာ] သမာသ်မစပ်မူ၍။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိလာဘတ္ထာယာတိ အသမာသေတွာ ပဌန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အသမာဟိတ (တိ) [န + သမာဟိတ] (က) ကောင်းစွာ မတည်ကြည်သော၊ ဥပစာရ-သမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ-မှ ကင်းသော၊ သူ။ (ခ) (ပါတိမောက္ခသံဝရ-စသောသီလတို့၌) ကောင်းစွာမတည်သော၊သူ။ (က) အသမာဟိတံ ဝါ စိတ္တံ အသမာဟိတံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၇။ သံ၊၃။၂၃၂။ အသမာဟိတန္တိ ဥဘယသမာဓိဝိရဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ ယထာဝုတ္တေန သမာဓိနာ န သမာဟိတန္တိ အသမာဟိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ ယေ ခေါ် ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ အသမာဟိတာ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာ။ မ၊၁။၂၄။ အသမာဟိတာတိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဝိရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (-ဒီ၊၃။၂၅၀။ သံ၊၁။၄၊၃၇၆။ သံ၊၂။၇၆။ သံ၊၃။၂၃၅။ အံ၊၁။၇၀၊၂၂၀၊၂၆၉၊၃၃၅၊၃၃၉။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂၊၂၇၀။

သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၊၂၃၅၊၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၂၃၃၊၂၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၇၊ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၊၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉၄။) (၁) အပ္ပသုတောပိ စေ ဟောတိ၊ သီလေသု အသမာဟိတော။ အံ၊၁။ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၅။ သီလေသု အသမာဟိ- တောတိ သီလေသု အပရိပူရကာရီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၂။ သီလေသု အသမာဟိတောတိ ပါတိ- မောက္ခသံဝရာဒိသီလေသုပိ န သမ္မာ ပတိဋ္ဌိ- တော ဟောတိ စေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၆။

အသမာဟိတစိတ္တ (တိ) [အသမာဟိတ+စိတ္တ] မတည်ကြည်သော စိတ်ရှိသော၊ ပျံ့လွင့် သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာတိ အ- သမာဟိတစိတ္တာ။ မ၊ဋီ ၁။၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄။

အသမာဟိတစိတ္တတာ (ထီ) [အသမာဟိတစိတ္တ +တာ] မတည်ကြည်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသမာဟိတစိတ္တတာ ဒုပ္ပညာနံ ပုဂ္ဂလာနံ သေဝနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၄။

အသမာဟိတစေတောဝိတက္က (တိ) [အသမာ- ဟိတ + စေတော +ဝိတက္က] မတည်ကြည် သော စိတ်အကြံရှိသော၊သူ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေ- ပမာနစိတ္တော ဟိ ကေသာဒိသွေဝ အသမာ- ဟိတစေတောဝိတက္ကော....။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၇။

အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇန (နာ၊ထီ) [အသမာ- ဟိတ+ပုဂ္ဂလ+ပရိဝဇ္ဇန] မတည်ကြည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တအဇ္ဈုပေက္ခနာ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိ- ဝဇ္ဇနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိ- ဝဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

အမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ (ထီ) [အသမာ- ဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇန + တာ] မတည်ကြည် သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေးစွာကြဉ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဥပစာရစျာန်အပ္ပနာစျာန်သို့ မရောက်သော ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေးစွာ ကြဉ်သည်၏အဖြစ်။ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိ- ဝဇ္ဇနတာ နာမ ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ အပ္ပ- တ္တာနံ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၃၁။)

အသမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနာ (ထီ) [အသမာ- ဟိတ+ပုဂ္ဂလ+သေဝနာ] မတည်ကြည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဝိဇ္ဈတိ အသမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနဝသေန တထာ ပဝတ္တိတုံ...။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၀။

အသမာဟိတဘူမိ (ထီ) [အသမာဟိတ+ဘူမိ] မတည်ကြည်သော သူတို့၏—ဖြစ်ရာ—တည်ရာ —တရား၊ ဈာန်တရားမှ တပါးသောတရား။ အသမာဟိတဘူမိ ဈာနဝဇ္ဇိတာ ဓမ္မာ....။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ (—စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၇။)

အသမာဟိတသင်္ကပ္ပ (တိ) [အသမာဟိတ+ သင်္ကပ္ပ] မတည်ကြည်သော အကြံအစည်ရှိ သော၊သူ။ အသမာဟိတသင်္ကပ္ပေါ၊ အသဒ္ဓမ္မ- ရတော မဂ္ဂေါ။ အံ၊၁။၃၃၁။ အသမာဟိတ- သင်္ကပ္ပေါတိ အဋ္ဌပိတသင်္ကပ္ပေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။

အသမိဇ္ဈနက (တိ) [န + သမိဇ္ဈနက] မပြည့်စုံ သော၊အရာ။ အသာ နာမ အသမိဇ္ဈနကာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။

အသမိဒ္ဓိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမိဒ္ဓိတ္တာ] မကြွယ် မူ၍။ အသမိဒ္ဓိတ္တာ ဥဇုကံ ပဝေသေန္တသ္မာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။

အသမိတ (တိ) [န + သမိတ] မငြိမ်းအေးစေအပ်သော။

အသမိတတ္တ (န) [အသမိတ+တ္တ] မငြိမ်းအေးစေအပ်သည်၏အဖြစ်။ ကိံ ကာရဏာ ဝိဟေသာယ အသမိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

အသမိဒ္ဓိ (ထီ) [န + သမိဒ္ဓိ] မပြည့်စုံသော၊ ဆင်းရဲသော၊သူ။ တသ္မာ အနိဒ္ဓိကာ ဒန္တာ၊ အသမိဒ္ဓိ ဒမေတိ နော။ ဇာ၊၂။၃၇၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၅။)

အသမိပ (တိ) [န + သမိပ] အနီးမဟုတ်သော၊ မနီးသော။ အသမိပါ ဝါ ပညာတိ အသာမန္တပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

အသမုဂ္ဃါတ(ဋ) (တိ) [န+သမုဂ္ဃါတ] အကြွင်းမဲ့ မနှုတ်မပယ်ခြင်း။ ယတ္ထ ပရိယုဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ အသမုဂ္ဃါတော။ နေတ္တိ။၆၇။ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ပစ္စယာနံ ဥပ္ပါဒေန စေဝ မဂ္ဂေန အသမုဂ္ဃါဋေန စ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၈။ (–ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။၁၀၁။)

အသမုဂ္ဃါတဂတ (တိ) [န+သမုဂ္ဃါတ+ဂတ] အကြွင်းမဲ့ နှုတ်ပယ်ခြင်းသို့ မရောက်သော။ အသမုဂ္ဃါတဂတာ ကိလေသာ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နာတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ အသမုဂ္ဃါတဂတာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ သန္တာနေ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတံ အနာပါဒိတတာယ သမုဂ္ဃါတံ သမုစ္ဆေဒံ န ဂတာတိ အသမုဂ္ဃါတဂတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။

အသမုဂ္ဃါတတ္ထ (ပု) [အသမုဂ္ဃါတ + အတ္ထ] အကြွင်းမဲ့ မနှုတ်မပယ်အပ်သော အနက်သဘော။ အသမုဂ္ဃါတတ္ထော အနုသယတ္ထော။ နေတ္တိ။၆၇။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၁။)

အသမုဂ္ဃါတိ(ဋိ)တ (တိ) [န+သမုဂ္ဃါတိတ] အကြွင်းမဲ့မနှုတ်မပယ်အပ်သော။ အသမုဂ္ဃါတိတာ ကိလေသာ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နာတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဥပ္ပတိတန္တိ အသမုဂ္ဃါတိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (– နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၅။)

အသမုဂ္ဃါတိတကိလေသ (ပု) [အသမုဂ္ဃါတိတ +ကိလေသ] အကြွင်းမဲ့ မနှုတ်မပယ်အပ်သော ကိလေသာ။ တာသု တာသု ဘူမိသု အသမုဂ္ဃါတိတကိလေသာ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နာတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။)

အသမုဂ္ဃါတိတာနုသယ (တိ) [အသမုဂ္ဃါတိတ +အနုသယ] အကြွင်းမဲ့ မနှုတ်မပယ်အပ်သော အနုသယရှိသော၊သူ။ သွာယံ ယထာ အသမုဂ္ဃါတိတာနုသယာနံ ကိရိယာမယစိတ္တုပ္ပါဒေသု သာတိသယော လဗ္ဘတိ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၃၂-၃။

အသမုဂ္ဃါတိတုပ္ပန္န (တိ) [အသမုဂ္ဃါတိတ + ဥပ္ပန္န] မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့မနှုတ်မပယ်အပ်သေးသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်နေသည်မည်သော (ဥပ္ပန္နလေးမျိုးတို့တွင်တမျိုး)။ ဣဒံ အသမုဂ္ဃါတိတုပ္ပန္နံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။

အသမုစ္ဆိဇ္ဇန (န) [န+သမုစ္ဆိဇ္ဇန] ကောင်းစွာ မဖြတ်ခြင်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္တေန ကိလေသာနံ အသမုစ္ဆိဇ္ဇနတော ဝိတိက္ကမိတုံ ကာမသညာ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာတိ ပုစ္ဆာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။

အသမုစ္ဆိန္ဒန (န) [န+သမုစ္ဆိန္ဒန] ကောင်းစွာ မဖြတ်ခြင်း။ ပဝတ္တမာနာနံ ကိလေသာနံ အသမုစ္ဆိန္ဒနတော အနိယျာနိကတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။)

အသမုစ္ဆိန္ဒိတ (တိ) [န+သမုစ္ဆိန္ဒိတ] မဖြတ်–မပယ်–သော၊သူ။ ပညတ္တံ အသမုစ္ဆိန္ဒိတာနံ

ပဝေဏီအာဂတာနိ သုင်္ကာဒီနိ ဂဏှန္တာနံ ကောသော ဝဍ္ဎတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။

အသမုစ္ဆိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သမုစ္ဆိန္ဒိတွာ] အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်မူ၍။ ဒွေ သံယောဇနာနိ သမာပတ္တိယာ ဝါ အဝိက္ခမ္ဘေတွာ မဂ္ဂေန ဝါ အသမုစ္ဆိန္ဒိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။)

အသမုစ္ဆိန္န (တိ) [န+သမုစ္ဆိန္န] အကြွင်းမဲ့— မဖြတ်အပ် — မဖျက်ဆီးအပ် — သော။ ပဉ္စ စေတောဝိနိဗန္ဓာ အသမုစ္ဆိန္နာ။ မ၊၁။၁၄၅။ အံ၊၃။၂၇၀။ (—အံ၊၂။၃၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၅၊၂၄၆။ မူလဋီ၊၁။၁၆၀။ အနုဋီ၊၁။၁၅၈။ အနုဋီ၊၂။၂၁၂။)

အသမုစ္ဆိန္နကာမရာဂ (တိ) [အသမုစ္ဆိန္န+ကာမရာဂ] အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်အပ်သော ကာမရာဂ ရှိသော၊သူ။ အသမုစ္ဆိန္နကာမရာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၆။

အသမုစ္ဆိန္နကိလေသ (တိ) [အသမုစ္ဆိန္န+ကိလေသ] အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်အပ်သော—မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော — ကိလေသာရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗသော အသမုစ္ဆိန္နကိလေသဿ ပုထုဇ္ဇနဿာပိ အတ္တနော ပဋိလဒ္ဓလောကိယသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနံ လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၆။

အသမုစ္ဆိန္နဗန္ဓနတာ (ထီ) [အသမုစ္ဆိန္န+ဗန္ဓန + တာ] အကြွင်းမဲ့ မဖြတ်အပ်သော နှောင်ဖွဲ့ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ အန္တော အသမုစ္ဆိန္နဗန္ဓနတာယ .... သယိတော နာမ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃။

အသမုစ္ဆိန္နဘယတ္တ (န) [အသမုစ္ဆိန္န+ဘယ+တ္တ] အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်အပ်သော ဘေးရှိသည်၏ အဖြစ်။ မဂ္ဂဋ္ဌကသေက္ခာ အာဂမနဝသေန ဝါ အသမုစ္ဆိန္နဘယတ္တာ ဝါ ဘယူပရတာ နာမ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

အသမုစ္ဆိန္နရာဂ (တိ) [အသမုစ္ဆိန္န + ရာဂ] အကြွင်းမဲ့ မပယ်အပ်သေးသော ရာဂရှိသော၊သူ။ ရတ္တဿာတိ မဂ္ဂေန အသမုစ္ဆိန္နရာဂဿ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၀။ (—အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။)

အသမုစ္ဆိန္နဝဋ္ဋဗီဇ (တိ) အသမုစ္ဆိန္န + ဝဋ္ဋ + ဗီဇ] မဖြတ်အပ်သော ဝဋ်မျိုးစေ့ရှိသော၊သူ။ တထာ သောပိ မိရော ပဏ္ဍိတော မဟာမိဏ္ဏာသဝေါ အသမုစ္ဆိန္နဝဋ္ဋဗီဇေ ဗာလေ.... အဝေက္ခတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

အသမုစ္ဆိန္နဝိဝါဒဟေတုကတ္တ (န) [အသမုစ္ဆိန္န+ ဝိဝါဒ + ဟေတုက + တ္တ] မပယ်အပ်သော ငြင်းခုံခြင်းအကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဓမ္မဝါဒီ ပန အသမုစ္ဆိန္နဝိဝါဒဟေတုကတ္တာ ဝိဝဒတေဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၉။

အသမုစ္ဆိန္နာဝိဇ္ဇ (တိ) [အသမုစ္ဆိန္န + အဝိဇ္ဇာ] မပယ်ဖြတ်အပ်သေးသော အဝိဇ္ဇာရှိသော၊ သူ။ အသမုစ္ဆိန္နာဝိဇ္ဇော အညာဏီတိ ပဋိပက္ခတော ဉာဏီတိ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၃။၁၃၂။

အသမုစ္ဆေဒ (ပု) [န+သမုစ္ဆေဒ] အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်ခြင်း။ ပပဉ္စာနံ ဌိတိ ဝိဇ္ဇမာနတာ မဂ္ဂေန အသမုစ္ဆေဒေါ ပပဉ္စဋ္ဌိတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ (—ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၄။)

အသမုဋ္ဌာပေန္တ (တိ) [န+သမုဋ္ဌာပေန္တ] ကောင်းစွာ မဖြစ်စေသော၊သူ။ မုသာဝါဒါဒီနိ အကရောန္တာ ဝါစာယ အဘိဇ္ဈာဒီနိ အသမုဋ္ဌာပေန္တာ မနသာ သံဝုတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။

အသမုဋ္ဌာပကတ္တ (န) [န+သမုဋ္ဌာပက + တ္တ] မဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဟောန္တိ စ ကမ္မံ ဝိယ အတ္တနော, တာသဉ္စ န ဇနကဝသေန ပစ္စယော ဟောတီတိ အသမုဋ္ဌာပကတ္တာ တာသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၆။

အသမုဋ္ဌာပန (န) [န+ သမုဋ္ဌာပန] မဖြစ်စေခြင်း။ ဘာဝနာဗလေန ဝါရိတတ္တာ သမုဋ္ဌာပနသမတ္ထဿ အသမုဋ္ဌာပနံ။ မူလဋီ၊၃။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။

အသမုဋ္ဌာပိတ (တိ) [န+သမုဋ္ဌာပိတ] မဖြစ်စေအပ်သော (ကာယကံ၊ ဝစီကံ)။ စိတ္တေန အသမုဋ္ဌာပိတတ္တာ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂ဂ။

အသမုဋ္ဌာပိတရူပ (တိ) [န+သမုဋ္ဌာပိတ+ရူပ] ဖြစ်စေအပ်သော အရုပ်မရှိသော၊ အရုပ်မပါသော(မာသက)။ သမုဋ္ဌာပိတ ရူပေပိ အသမုဋ္ဌာပိတရူပေပိ သဗ္ဗော သင်္ဂဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၅။ ကခ်၊ဋီ၊ ၃၁၀။)

အသမုဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမုဋ္ဌာပေတွာ] မဖြစ်စေမူ၍။ ဝိညတ္တိံ အသမုဋ္ဌာပေတွာ တာနိ စိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ ကခ်၊ ဋီ။၁၂၁။)

အသမုဋ္ဌိတ (တိ) [န + သမုဋ္ဌိတ] (ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းနှင့် စပ်၍) မတည်သော။ ယေ ဓမ္မာ....အနုဋ္ဌိတာ အသမုဋ္ဌိတာ အနုပ္ပန္နာ အနုပ္ပန္နံသေန သင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၂။ (–အဘိ၊ဝိ။၁။)

အသမုဒါဂတ (တိ) [န+သမုဒါဂတ] ကောင်းစွာ မဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်မလာသေးသော။ အသမုဒါဂတော န သမုဒါဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆။

အသမုဒါစရဏ (ပု၊န) [န + သမုဒါစရဏ] ကောင်းစွာမဖြစ်ခြင်း။ ယဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တေန တေန မဂ္ဂေန ဇိတာ ရာဂါဒိကိလေသာဇာတာ ပုန အသမုဒါစရဏတော နာဝဇီယတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

အသမုဒါစရဏသခ်ါရ (ပု) [အသမုဒါစရဏ+ သခ်ါရ] ကောင်းစွာ မဖြစ်သော သခ်ါရ။ အပ္ပဋိသခ်ါနိရုဒ္ဓ-ကြည့်။

အသမုဒါစရဏနိရောဓ (ပု) [အသမုဒါစရဏ+ နိရောဓ] တဖန် မဖြစ်ပေါ်သေးသောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်း။ အပ္ပဋိသခ်ါနိရုဒ္ဓ-ကြည့်။

အသမုဒါစရန္တ (တိ) [န+သမုဒါစရန္တ] မဖြစ်ပေါ်သော၊တရား။ အနုလောမဂေါတြဘုက္ခဏေပိ အသမုဒါစရန္တာ မဂ္ဂက္ခဏေပိ ပဟီနာဝေ နာမ ဘဝေယျုံ။ မူလဋီ၊၃။၇၅။

အသမုဒါစာရ(ပု)[န + သမုဒါစာရ] မဖြစ်ခြင်း။ အသန္တတ္တိ အသမုဒါစာရဝသေန ဝါ ပဟီနတ္တာ ဝါ အသံဝိဇ္ဇမာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၃၊၂ဂ၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၇၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၁၊၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။)

အသမုဒါစိဏ္ဏကိလေသ (ပု) [န+သမုဒါစိဏ္ဏ+ ကိလေသ] မဖြစ်ပေါ်သော ကိလေသာ။ အသမုဒါစိဏ္ဏကိလေသာ ဩကာသံ လဘိတွာ ခဏေနေဝ သမုဒါစရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

အသမုဒါနိတ (တိ) [န+သမုဒါနိတ] ကောင်းစွာ–မစုဆောင်း–မသိမ်းဆည်း–မဆည်းပူး –အပ်သော။ အလဒ္ဓါ ဝိတ္တံ တပ္ပတိ၊ ပုဗ္ဗေ အသမုဒါနိတံ။ ဇာ၊၁။၂၄၇။ အသမုဒါနိတံ အသမ္ဘတံ ဓနံ မဟလ္လကကာလေ အလဘိတွာ တပ္ပတိ သောစတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။

အသမုပ္ပတ္တိ (ထီ) [န + သမုပ္ပတ္တိ] မဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ တဿာယေဝ တဏှာယ ဒိဋ္ဌိနဉ္စ ဝါ တေသံ သစ္စာနံ အစ္စန္တက္ခယော အသမုပ္ပတ္တိ ဒုက္ခနိရောဓော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။)

အသမုပ္ပန္န (တိ) [န+သမုပ္ပန္န] ကောင်းစွာမဖြစ်သော။ ပဋိမာနိ ဘိက္ခဝေ အနာဂတဘယာနိ တေရဟိ အသမုပ္ပန္နာနိ အာယတိံ သမုပ္ပဇ္ဇိ-

သန္တိ။ အံ၊ ၂။၉၃။ (–အဘိ၊ဓ။ ၂၁၂။ အဘိ၊ ဝိ၊၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၇။)

အသမ္ပဇန္နကာမစာရ (ပု) [အသမ္ပဇန္န+ကာမစာရ] ဝတ္တမာန ဉပ္ပန္န၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ဆဲမဟုတ်သော အလိုရှိတတ်သော လောဘ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အသမ္ပဇန္နကာမစာရော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၆။)တိ ဝတ္တမာနုပ္ပန္နတာဝသေန အသမ္ပဇန္နော ယော ကောစိ ကာမစာရော ယာ ကာစိ လောဘုပ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၇၇။

အသမ္ပဒါ (ပု) [န+သမ္ပဒါ] မဖြစ်ခြင်း။ အာသဝါနံ ခယန္တိ ဧတ္ထ အာသဝါနံ ပဟာနံ အစ္စန္တကွယော အသမ္ပဒါဒေါ....။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂ၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၆။)

အသမ္ပဿိ (ပု) [?] ကျီးအာ ?။ အသမ္ပဿိ ဗိမ္ဗဇာလိ ကောစိ။ ဝဇိရ။၃၂၀။

အသမူဟတ (တိ) [န+သမူဟတ] မပယ်နုတ်–မပယ်ခွါ–အပ်သော၊ တာသု တာသု ဘူမိသု အသမူဟတံ အကုသလံ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၈။ (–မူလဋီ၊ ၁။၆၇၊ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၀။)

အသမူဟတတ္တ (န) [အသမူဟတ+တ္တ] မနုတ်မခွါ မပယ်အပ်သေးသည်၏အဖြစ်။ ကိလေသဇာတံ အရိယမဂ္ဂေန အသမူဟတတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂။)

အသမူဟတာနုသယ (တိ) [အသမူဟတ+အနုသယ] မပယ်နုတ်အပ်သော အနုသယ ရှိသော၊သူ။ တေ ဟိ အသမူဟတာနုသယာ ကာမေသု စ အာဒီနဝဒဿိနော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၂၂။

အသမူဟတုပ္ပန္န (တိ) [အသမူဟတ+ဉပ္ပန္န] အသမုဂ္ဃါတိတုပ္ပန္န-နှင့် အနက်တူ။ ဝတ္တုပ္ပိတ် ဉပ္ပန္နံ သမုဒါစာရုပ္ပန္နံ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နံ အသမူဟတုပ္ပန္နန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။)

အသမူဟနန (န) [န+သမူဟနန] မပယ်နုတ်ခြင်း။ ယဒိ အသမူဟနနံ ဗိဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၄ဂ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ဂ၅။

အသမူဟနန္တ (တိ) [န+သမူဟနန္တ] မပယ်နုတ်သော၊သူ။ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ သိက္ခာပဒါနိ အသမူဟနန္တာ အပညတ္တံ န ပညပေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၅။

အသမူဟနိတုကာမတာ (ထီ)[န+သမူဟနိတုံ+ကာမ+တာ] မပယ်နုတ်လိုသည်၏ အဖြစ်။ မဟာကဿပတ္ထေရော ပန ကေသိက္ခာပဒမ္ပိ အသမူဟနိတုကာမတာယ တထာ ကမ္မဝါစံ သာဝေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ဂ၆။

အသမူဟနိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမူဟနိတ္ဗာ] မပယ်နုတ်မူ၍။ အဝိဇ္ဇာနုသယံ အသမူဟနိတ္ဗာ အဝိဇ္ဇံ အပ္ပဟာယ။ မ၊၃။၃၃၃။

အသမေက္ခ (ကြိ၊ဝိ)[န+သမေက္ခ=(သံ+ဣက္ခ+တွာ)] မဆင်ခြင်မူ၍။ ကမ္မံ အသမေက္ခ ကတံ အသာဓု။ ဇာ၊ ၂။၄၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၃၃။)

အသမေက္ခိတ (တိ) [န+သမေက္ခိတ] ကောင်းစွာမရှု–မဆင်ခြင်–သော။

အသမေက္ခိတကမ္မန္တ (တိ) [အသမေက္ခိတ+ကမ္မန္တ] (အပြစ်ကို) မရှု–မဆင်ခြင်–မူ၍ ပြုအပ်သော အမှုရှိသော၊သူ။ အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ၊ တုရိတာဘိနိပါတိနံ (ဇာ၊၁။၃၆)န္တိ ယော ပုဂ္ဂလော ယံ ကမ္မံ ကတ္တုကာမော ဟောတိ၊ တတ္ထ ဒေါသံ အသမေက္ခိတ္ဗာ.... ပက္ခန္ဒတိ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇။

အသမေက္ခိတတ္တ (န) [အသမေက္ခိတ + တ္တ] ကောင်းစွာမရှု – မဆင်ခြင် – အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ ကောင်းစွာမရှု–မဆင်ခြင်–ခြင်း။ မရိစိမ္ဗံ အသမေက္ခိတတ္တာ။ ဇာ၊၂။၂၃၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၆။)

အသမေက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမေက္ခိတွာ] မရှု – မဆင်ခြင်–မူ၍။ သမ္မ အဘိပါရက ယမေတံ အသမေက္ခိတွာ ကတံ အသာဓုကမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၃၉။ အသမေက္ခိတကမ္မန္တ-လည်း ကြည့်။

အသမေက္ခိယ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမေက္ခိယ] ဉာဏ်ဖြင့် မရှု–မစုံစမ်း–မဆင်ခြင်–မူ၍၊ မသိမြင်မူ၍။ အသမေက္ခိယ ထာမဗလူပပတ္တိံ။ ဇာ၊ ၁။၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အဇာနိတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။

အသမေတုကမျတာ (ထိ) [န+ သမေတုကမျ-တာ] အနီးသို့ မသွားလိုသည်၏ အဖြစ်။ မချဉ်းကပ်လိုသည့် အဖြစ်။ အဒဋ္ဌုကမျတာ အသမေတုကမျတာ အသမာဂန္တုကမျတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၇။ အသမေတုကမျတာတိ တေသံ သမီပံ အဂန္တုကာမတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။

အသမေန္တ (တိ) [န + သမေန္တ] မညီသော။ အနောတရန္တော အသမေန္တော စ ဂါရယှာ-စရိယဝါဒေါ န ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဝဇိရ။၇၉၊၁၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၇။)

အသမောဓာန (န) [န+သမောဓာန] မပေါင်းဖော်ရခြင်း။ အသမာဂမ-ကြည့်။

အသမောသရဏ (န) [န+သမောသရဏ] မစုဝေး– မပေါင်းဆုံ–ခြင်း။ အစ္စာဘိက္ခဏသံ-သဂ္ဂါ၊ အသမောသရဏေန စ။ ဇာ၊၂။၄၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၇။)

အသမ္ပကမ္ပိယ (တိ) [န+သမ္ပကမ္ပိယ] တုန်လှုပ်စေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော၊ မတုန်လှုပ်–မရွေ့ရှား–မယိမ်းယိုင်–စေနိုင်သော။ စတုဗ္ဘိ ဝါတေဟိ အသမ္ပကမ္ပိယော။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ အသမ္ပကမ္ပိယောတိ ကမ္ပေတုံ ဝါ စာလေတုံ ဝါ အသက္ကုဏေယျော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ အသမ္ပကမ္ပိယော သမ္ပကမ္ပိတုံ အသက္ကု-ဏေယျော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၅။

အသမ္ပကမ္ပီ (တိ) [န+သမ္ပကမ္ပ+ဤ] တုန်လှုပ်–ရွေ့ရှား–ယိမ်းယိုင်–ခြင်း မရှိသော။ သုနိ-ခါတော အစလော အသမ္ပကမ္ပီ။ သံ၊၃။ ၂၃၆၊၃၈၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အသမ္ဗဇည (န) [(၁) န+သမ္ဗဇည။ သမ္ဗဇည-ပဋိပက္ခံ အသမ္ဗဇညံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၈။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၆၄-၅။ (၂) အသမ္ဗဇာန+ဏျ။ န သမ္ပ-ဇာနာတီတိ အသမ္ဗဇာနော၊ တဿ ဘာဝေါ အသမ္ဗဇညံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။] (၁) ကောင်းစွာ သိတတ်သော ဉာဏ်–သမ္ဗဇဉ်–၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား၊ အဝိဇ္ဇာ၊ မောဟ။ (၂) ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော တရား၏ အဖြစ်၊ မသိခြင်း၊ မဆင်ခြင်ခြင်း။ (၁) (၂) မုဋ္ဌဿစ္စဉ္စ အသမ္ဗဇညဉ္စ။ ဒီ၊၃။၁၇၉။ အံ၊၁။၉၄။ အဘိ၊ဓ။၁၅။ အဘိ၊ ဝိ။၃၆၀။ အသမ္ဗဇညန္တိ....အဝိဇ္ဇာယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အသမ္ဗဇညန္တိ အညာဏဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ အသမ္ဗဇညံ။ အံ၊၁။၁၂။ အသမ္ဗဇညန္တိ အသမ္ဗဇာနဘာ-ဝေါ၊ မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ (– အဘိ၊ ဓ။၉၄၊၂၂၂၊ ၂၃၄၊ ၂၄၄၊ ၂၆၂။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ အဘိ၊ပု။၁၂၄။ နေတ္တိ။၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။)

အသမ္ဗဇညကိရိယာ (ထိ) [အသမ္ဗဇည+ကိရိ-ယာ] အဆင်ခြင်မဲ့ပြုခြင်း၊ မဆင်ခြင်ပဲပြုခြင်း။ အသံယမော အသမ္ဗဇညကိရိယာ ဟတ္ထ-ကုက္ကုစ္စံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆။)

အသမ္ပဇညတာ (ထီ) [အသမ္ပဇည+တာ] မသိတတ်သော – ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော–တရား၏ အဖြစ်၊ မသိခြင်း၊ မောဟ။ အသမ္ပဇညတာ မဟိစ္ဆတာ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၆၀။

အသမ္ပဇာန (တိ) [န+သမ္ပဇာန] (က) မသိသော၊ တွေဝေသော၊သူ။ (ခ) ဆင်ခြင်ခြင်း–ပညာ–မရှိသော၊သူ။ (က) အသမ္ပဇာနေ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမတိ။ ဒီ၃။၈၅။ ၁၉၂။ အသမ္ပဇာနေ့တိ အဇာနန္တော သမ္မူဠှော ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (ခ) ယေကေစိ သမဏာ ဝါ... အသမ္ပဇာနာ။ မ၊၁။ ၂၄။ အသမ္ပဇာနာတိ ပညာရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ န သမ္ပဇာနာတိ အသမ္ပဇာနာ၊ တံယောဂနိဝတ္တိယဉ္စာယံ အကာရော''အဟေတုကာ ဓမ္မာ''....တိ အာဒီသု ဝိယာတိ အာဟ ပညာရဟိတာတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၆။ (–ဝိ၊၁။၁၃၅။ ဝိ၊၂။၂၆။ ဝိ၊၃။၄၀၉။ ဝိ၊၅။၃၅၇။ သံ၊၁။၆၀။ သံ၊၂။၇၆။ သံ၊၃။ ၂၃၅။ အံ၊၁။၇၀။ ၂၈၃၊၄၇၆။ အံ၊၂။၃၁၂။ အဘိ၊ပု။၁၀၅၊၁၂၄။ အဘိ၊က။၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၇၅၊၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၆၊၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၃၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉၊၃၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈၊ ၂၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။)

အသမ္ပဇာနကတ (တိ) [အသမ္ပဇာန+ကတ] မသိမူ၍–ကံ,ကံ၏ အကျိုးကို မသိမူ၍–ပြုအပ်သော။ ပုညဉ္စ....အတ္ထိ အသမ္ပဇာနကတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ကမ္မမ္ပိ ဖလမ္ပိ အဇာနိတွာ ကတံ အသမ္ပဇာနကတံ နာမ။ ၎င်း–၂၀၆။

အသမ္ပဇာနကမ္မ (န) [အသမ္ပဇာန+ကမ္မ] မသိမူ၍–ကံ,ကံ၏ အကျိုးကို မသိမူ၍–ပြုအပ်သောအမှု။ အသမ္ပဇာနကမ္မံ ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။

အသမ္ပဇာနကရဏ (န) [အသမ္ပဇာန+ကရဏ] (ကံ, ကံ၏ အကျိုးကို) မသိမူ၍ ပြုခြင်း။ အသမ္ပဇာနကရဏံ စတူဟိ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

အသမ္ပဇာနဂတ္တောက္ကမန (န) [အသမ္ပဇာန+ဂဗ္ဘ+ဩက္ကမန] မသိမူ၍–တွေဝေ၍ – အမိဝမ်းသို့သက်ဆင်းခြင်း။ အရိယသာဝကာနံ ... အသမ္ပဇာနဂဗ္ဘောက္ကမနဥ္စ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၆။

အသမ္ပဇာနန္တ (တိ) [န+သမ္ပဇာနန္တ] မသိသော၊သူ။ တဒါပိ အသမ္ပဇာနန္တာ မုဋ္ဌဿတိယေဝ တေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။

အသမ္ပဇာနမူလက (တိ) [အသမ္ပဇာန+မူလ(က)၊ ထိ-၌ အသမ္ပဇာနမူလိကာ] မသိမူ၍–ကံ, ကံ၏ အကျိုးကို မသိမူ၍ – ပြုခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ စေတနာ။ အသမ္ပဇာနမူလိကာ ဝိသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။

အသမ္ပဇ္ဇန (န) [န+သမ္ပဇ္ဇန] မပြည့်စုံခြင်း၊ မပြီးမြောက်ခြင်း။ ဒုဿဿ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂) ကြည့်။

အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝ (ပု) [အသမ္ပဇ္ဇန+ဘာဝ] မပြည့်စုံ–မပြီးမြောက်–သည်၏အဖြစ်။ ကမ္မဋ္ဌာနဿ အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝံ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၆။

အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝဇာနန (န) [အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝ+ဇာနန] မပြည့်စုံ – မပြီးမြောက် – သည်၏ အဖြစ်ကို သိခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနဿ အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝဇာနနေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။

အသမ္ပဇ္ဇန္တ (တိ) [န+သမ္ပဇ္ဇန္တ] မပြည့်စုံသော။ တဿိ (ဥတုမှိ) အသမ္ပဇ္ဇန္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။ တေသု(သဿေသု) အသမ္ပဇ္ဇန္တေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။

အသမ္ပဇ္ဇမာန (တိ) [န+သမ္ပဇ္ဇမာန] မပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခာစာရေ အသမ္ပဇ္ဇမာနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၀၃။)

အသမ္ပဋိစ္ဆန (န) [န+သမ္ပဋိစ္ဆန] ဝန်မခံခြင်း၊ မခံယူခြင်း။ အသမ္ပဋိစ္ဆနေ အာဒီနဝံ....ဒ-ဿေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၃။ အနုဋီ၊၃။၈၁။)

အသမ္ပဋိစ္ဆနကာလ (ပု) [အသမ္ပဋိစ္ဆန+ကာလ] မခံယူရာအခါ။ အနုသာသနံ အသမ္ပဋိစ္ဆန-ကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။

အသမ္ပဋိစ္ဆနီယ (တိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆနီယ] မခံယူ–အပ်–ထိုက်–သော။ ရဇတဉ္စ ဇာတရူပဉ္စ.... အနာမာသဉ္စ အသမ္ပဋိစ္ဆနီယဉ္စ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၀။

အသမ္ပဋိစ္ဆန္န (တိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆန္န] မခံသော၊ မခံယူသော၊သူ။ (က) လက်မခံသော၊သူ။ (ခ) မနာယူ–မလိုက်နာ–သော၊သူ။ (ဂ) ဝန်မခံသော၊သူ။ (က) သာမိကေသု အသမ္ပ-ဋိစ္ဆန္နေသု ဘဏ္ဍဒေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၉၁၊၉၂၊၉၇။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ သုတ္တ-နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ အနုဋီ၊၁။ ၃၃။) (ခ) တတိယမ္ပိ ပေသေတွာ အသမ္ပ-ဋိစ္ဆန္နံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ မ၊ဋီ၊၂။၇၉၊၂၀၄။) (ဂ) သကဝါဒီ ပန တံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္နေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။(–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၅၊ ၁၂၆၊ ၂၆၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၅၊ ၃၁၇။)

အသမ္ပဋိစ္ဆမာန (တိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆမာန] လက်မခံသော။ ဇရာမရဏာနံ နာနတ္တံ အသမ္ပဋိစ္ဆ-မာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၄။

အသမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆာ-ပေတွာ] ဝန်မခံစေမူ၍။ ဝတ္ထုံ ဝါ အာပတ္တိံ ဝါ အသမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၂။

အသမ္ပဋိစ္ဆိတတ္တ (န) [န+သမ္ပဋိစ္ဆိတတ္တ] မခံယူ–လက်မခံ–အပ်သည်၏အဖြစ်။အညေသံ ပန ဝဋ္ဋတိ, မူလဿ အသမ္ပဋိစ္ဆိတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။ ဝဇိရ။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အနုဋီ၊၃။၇၇။)

အသမ္ပဋိစ္ဆိတပဏ္ဏာကာရ (ပု) [အသမ္ပဋိစ္ဆိတ+ပဏ္ဏာကာရ] မခံယူ–လက်မခံ–အပ်သော လက်ဆောင်။ အပ္ပဋိစ္ဆိတပဟေဏက-ကြည့်။

အသမ္ပဋိစ္ဆိတဝစန (တိ) [အသမ္ပဋိစ္ဆိတ+ဝစန] လက်မခံအပ်သော စကားရှိသော၊ သူ။ ဘိက္ခုပိ တေဟိ အသမ္ပဋိစ္ဆိတဝစနာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။

အသမ္ပဋိစ္ဆိတွာ(ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ] မခံယူမူ၍၊ လက်မခံမူ၍။ ယော ပန ရူပိယံ အသမ္ပ-ဋိစ္ဆိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၄၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၉။ ဝဇိရ။၅၁၀။)

အသမ္ပဋိစ္ဆိယ (တိ) [န+သမ္ပဋိစ္ဆိယ] မခံယူ–အပ်–ထိုက်–သော။ ရဇတံ ဇာတရူပဉ္စ.... အနာမာသဉ္စ အသမ္ပဋိစ္ဆိယဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အသမ္ပဋိပဇ္ဇမာန (တိ) [န + သမ္ပဋိပဇ္ဇမာန] ကောင်းစွာ မသိသော။ ကုသလာဒိဓမ္မေ ပရလောကတ္ထိအာဒိနိ စ ယာထာဝတော အသမ္ပဋိပဇ္ဇမာနော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၆။

အသမ္ပဋိဝေဓ (ပု) [န + သမ္ပဋိဝေဓ] (၁) ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍–မသိခြင်း–မသိစွမ်းနိုင်ခြင်း၊ မောဟ။ (၂) ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ မသိကြောင်းဖြစ်သော တရား၊ မောဟ။ (၃) ကောင်းစွာသိတတ်သော ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား၊ မောဟ။ ယတ္ထ အနုသယော၊ တတ္ထ အသမ္ပဋိဝေဓော။ နေတ္တိ။ ၆၇။ သမ္ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထတာ အသမ္ပဋိ-

ဝေဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။ (−မူလဋီ၊၂။ ၂၂၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၉။)

အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓကိစ္စ (န) [အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓ + ကိစ္စ] ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းကိစ္စ။ ကိစ္စတောတိ အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓကိစ္စတော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၁။

အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓတ္ထ (ပု) [အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓ + အတ္ထ] ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်း အနက် သဘော။ အဝိဇ္ဇတ္ထ ကြည့်။

အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓရသ (တိ) [အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓ+ရသ] ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းကိစ္စရှိသော။ မောဟော....အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅။ အဝိဇ္ဇာ အသမ္ဗုဒ္ဓိဝေဓရသာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၂။

အသမ္ပတ္တ (တိ) [န+သမ္ပတ္တ] မရောက်သော။ အသမ္ပတ္တံ န ဗျာဟာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၅။၂၉၀။ အသမ္ပတ္တံ န ဗျာဟရိဘဗ္ဗတ္တိ အနောတိဏ္ဏံ ဘာရံ န ဩတာရေတဗ္ဗံ။ ၎င်း၊၂၉၈။ အသမ္ပတ္တော-မှိ ရာဇာနံ။ အဝ၊၊၂၄၃။ ယောဝေ ကာလေ အသမ္ပတ္တော။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ မဟာနိ။၄၀၂။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၃၀၁၊၃၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၁၅၇၊ ၂၃၇၊၃၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၊၁၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၊၂၅၂။ ကင်္ခါ။၁၆၁၊၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၊ ၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊၆၀၊၂၇၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇၊၂၈၅၊၄၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၉၊ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၊၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅၊၅၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆၊ ၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၇၊၃၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၃။ ဝဇီရ။ ၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၅။ ဝိမတိ၊၂။၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၈။၃၆၆။ မူလဋီ၊၁။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၇၊၂၅၅။)

အသမ္ပတ္တအဇ္ဈာသယ (တိ) [အသမ္ပတ္တ+အဇ္ဈာသယ] မရောက်သော စိတ်အလိုဆန္ဒရှိသော၊ စိတ်အလို ဆန္ဒမပြည့်သော၊သူ။ အပ္ပတ္တမာနသ(၄) အနက် ကြည့်။

အသမ္ပတ္တဥပက္ကိလေသ (ပု) [အသမ္ပတ္တ+ဥပက္ကိလေသ] မရောက် − မထိ − သော အညစ် အကြေး။ ပုရိမာ တယော အသမ္ပတ္တဥပက္ကိလေသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂။

အသမ္ပတ္တကာလ (ပု) [အသမ္ပတ္တ + ကာလ] မရောက်သောအခါ။ လောဘာဒီနံ ဒွါရံ အသမ္ပတ္တကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အသမ္ပတ္တကုဋက (တိ) [အသမ္ပတ္တ+ကုဋ+က] (အမိုးသို့) မရောက် − မထိ − သော နံရံရှိသော၊ (အမိုးသို့) မရောက်−မငင်−ပဲ တဝက်မျှသာ နံရံရှိသော။ အစုကုဋကသေနာသန ကြည့်။

အသမ္ပတ္တဂါဟိတာ (ထီ) [အသမ္ပတ္တ+ဂါဟီ+တာ] မရောက်သော အာရုံကိုယူလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ စက္ခုသောတာနိ စ အသမ္ပတ္တဂါဟိတာယ ဒုရက္ခိတာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၉။

အသမ္ပတ္တဂါဟိဘာဝ (ပု) [အသမ္ပတ္တဂါဟီ+ဘာဝ] မရောက်သောအာရုံကိုယူလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ စက္ခုန္ဒြိယံ သောတိန္ဒြိယဥ္စ အသမ္ပတ္တဂါဟိဘာဝတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

အသမ္ပတ္တဂေါစရ (တိ) [အသမ္ပတ္တ + ဂေါစရ] မရောက်သော အာရုံရှိသော။ စက္ခုမသုရိယာဒီနံ ဒဿနံ ဝိယာတိ အသမ္ပတ္တဂေါစရမေဝေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

အသမ္ပတ္တဋ္ဌာန (န) [အသမ္ပတ္တ+ဌာန] မရောက်ရာ အရပ်။ ဒန္တကဋ္ဌေန အသမ္ပတ္တဋ္ဌာနေ ဒန္တဂူထကော မဂ္ဂေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။

အသမ္ပတ္တဘိက္ခု (ပု) [အသမ္ပတ္တ + ဘိက္ခု] မရောက်လာသော ရဟန်း။ ဘာဇနီယဋ္ဌာနေ ....အသမ္ပတ္တဘိက္ခုပိ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

အသမ္ပတ္တဝယ (တိ) [အသမ္ပတ္တ+ဝယ] မရောက်သေးသော အရွယ်ရှိသော၊ အရွယ်မရောက်သေးသော။ အသမ္ပတ္တဝယာ ကုမာရိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၆၃။

အသမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟက (တိ) [အသမ္ပတ္တ+ ဝိသယ + ဂါဟက] မရောက်သော အာရုံကို ယူတတ်သော။ စက္ခုသောတာနိ အသမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟကာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။

အသမ္ပတ္တဝိသယပရိယေသနလက္ခဏ (တိ) [အသမ္ပတ္တဝိသယ + ပရိယေသန + လက္ခဏ] မရောက်သောအာရုံကို ရှာမှီးခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဣစ္ဆာလောဘသမုဿယ (ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၄၇)ကြည့်။

အသမ္ပတ္တဝိသယိစ္ဆာလက္ခဏ (တိ) [အသမ္ပတ္တဝိသယ + ဣစ္ဆာ + လက္ခဏ] မရောက်လာသော အာရုံကို လိုလားခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဣစ္ဆာဒူပါယိတောတိ အသမ္ပတ္တဝိသယိစ္ဆာလက္ခဏာယ တဏှာယ သန္တာပိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။

အသမ္ပတ္တိ (ထီ) [န + သမ္ပတ္တိ] မပြည့်စုံခြင်း။ သြဋ္ဌဒန္တဇိဝှါဒီနံ ဝါ အသမ္ပတ္တိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။)

အသမ္ပတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သမ္ပတွာ] မရောက်မူ၍။ အသမ္ပတွာ ပရမံ လိင်္ဂ(ဇာ၊၂။၁၇၄)န္တိ ပရတော ဝက်ဋ္ဌာနံ အပ္ပတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၂။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၆။)

အသမ္ပဒါန (န) [န + သမ္ပဒါန] မယူခြင်း။ အသမ္ပဒါနေနိ တရိတရဿ။ ဇာ၊၁။၃၀။ အသမ္ပဒါနေနာတိ အသမ္ပာဒါနေန၊ အ-ကာရ-လောပေ သန္ဓိ၊ အဂ္ဂဟဏေနာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၃။

အသမ္ပဒါနဇာတက (န) [အသမ္ပဒါန+ဇာတက] အသမ္ပဒါန-ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတက-ပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၁၃၁-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။၃၀။

အသမ္ပဒါနဝဂ္ဂ (ပု) [အသမ္ပဒါန+ဝဂ္ဂ] အသမ္ပဒါနဝဂ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၄-ဝဂ်။ ဇာ၊၁။၃၀-၂။

အသမ္ပဒုဋ္ဌ (တိ) [န + သမ္ပဒုဋ္ဌ] မဖျက်ဆီးတတ်သော၊ မပြစ်မှားတတ်သော၊သူ။ အသမ္ပဒုဋ္ဌော စ ဘဝါဟိ နိစ္စံ။ ဇာ၊၂။၃၀၄။ ဝါစာယ ကမ္မေ စ နိစ္စံ အသမ္ပဒုဋ္ဌော ဘဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၇။ (–သုတ္တနိ။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၉။)

အသမ္ပဒေါသ (ပု) [န+သမ္ပဒေါသ] မဖျက်ဆီးခြင်း၊ မေတ္တာစိတ်။ ဧဝံ တုဝံ နာဂ အသမ္ပဒေါသံ။ ဇာ၊၂။၃၀၄။ မေတ္တာစိတ္တသင်္ခါတံ အသမ္ပဒေါသံ အနုရက္ခ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၇။

အသမ္ပုဏ္ဏ (တိ) [န + သမ္ပုဏ္ဏ] မပြည့်စုံသော။ အသမ္ပုဏ္ဏဿ, သမ္ပုဏ္ဏဿ စ ဥတုနော, ဘောဇနဿ စ ဝသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀။)

အသမ္ပုဏ္ဏဂဏ (ပု) [အသမ္ပုဏ္ဏ + ဂဏ] မပြည့်စုံသော ဂိုဏ်း။ အသမ္ပုဏ္ဏဂဏံ ဗန္ဓိတွာ စရသိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။

အသမ္ပုဏ္ဏဝစန (တိ) [အသမ္ပုဏ္ဏ+ဝစန] မပြည့်စုံသော စကားရှိသော၊သူ။ ဋ္ဌေမူဂ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၂)ကြည့်။

အသမ္ပုဏ္ဏသဘာဝ (တိ) [အသမ္ပုဏ္ဏ + သဘာဝ] မပြည့်စုံသော သဘောရှိသော၊သူ။ သော သာမဂ္ဂိရသသင်္ခါတေန ရသေန အသမ္ပုဏ္ဏ-သဘာဝေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၅။

အသမ္ပယုတ္တ (တိ) [န+သမ္ပယုတ္တ] မယှဉ်သော။ တတ္ထ သဟဂတံ အသဟဇာတံ အသံသဋ္ဌံ အသမ္ပယုတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

အသမ္ပယုတ္တမ္ပိ ဒ္ဓါသင္ဒတ္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၃။ (–မူလဋီ၊၁။၁၇၄။ မူလဋီ၊၃။၂၁-၂။ အနုဋီ၊၂။၁၅၈။ အနုဋီ၊၃။၂၇၊၂၉၂။)

အသမ္ပယောဂ (ပု) [န + သမ္ပယောဂ] မယှဉ်ခြင်း။ ရူပဿ စ နာမေန အသမ္ပယောဂတော ဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မူလဋီ၊၂။ ၁၃၀။ (–မူလဋီ၊၁။၅၃။ အနုဋီ၊၃။၃၀။)

အသမ္ပရာယိကတာ (ထီ) [န+သမ္ပရာယိကတာ] တမလွန်၌ မဖြစ်–တမလွန်ကျိုး မဟုတ်–သည်၏အဖြစ်။ သန္ဒိဋ္ဌိကမေဝါတိ အသမ္ပရာယိကတာယ သာမံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆။

အသမ္ပဝေဓိ (တိ) [န+သမ္ပဝေဓိ] ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော၊ ပြင်းစွာ မတုန်လှုပ်သော။ ခီလာ နိခါတာ အသမ္ပဝေဓီ။ သုတ္တနိ၊၂၈၃။ အသမ္ပဝေဓီတိ အကမ္ပကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆။ (–ဒီ၊၃။၁၁၀။ အံ၊၂။၄၇၈။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃။)

အသမ္ပသာဒ (ပု) [န+သမ္ပသာဒ] မကြည်လင်–မကြည်ညို–ခြင်း။ အသမ္ပသာဒေန တေဟိ တိဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တဿ ကာလုသိယဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။

အသမ္ပဿန္တ (တိ) [န+သမ္ပဿန္တ] ကောင်းစွာ မမြင်သော၊သူ။ ဥဘော အန္ဓေ အသမ္ပဿံ။ သုတ္တနိ။၃၇၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။)

အသမ္ပာဒနာ (ထီ) [န+သမ္ပာဒနာ] မပြည့်စုံစေခြင်း။ ဝိရာဓနာတိ အသမ္ပာဒနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၂။

အသမ္ပာဒါန (န) [န+သမ္ပာဒါန] မယူခြင်း။ အသမ္ပဒါန-ကြည့်။

အသမ္ပာဒိတ (တိ) [န+သမ္ပာဒိတ] မပြည့်စုံ–မပြီး – စေအပ်သော။ ဧဝံ အသမ္ပာဒိတေဟိ တေသို ပါတိမောက္ခသံဝရသီလမ္ပိ အနဒ္ဓနိယံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅။

အသမ္ပာဒိတအတ္တဟိတ (တိ) [အသမ္ပာဒိတ+အတ္တဟိတ] မပြည့်စုံစေအပ်သော မိမိအကျိုးစီးပွါးရှိသော၊ မိမိအကျိုးစီးပွါး မပြည့်စုံသော၊သူ။ အသမ္ပာဒိတအတ္တဟိတော အနောဝါဒကရသာဝကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၂။

အသမ္ပာဒိတကုသလဓမ္မ (တိ) [အသမ္ပာဒိတ+ကုသလဓမ္မ] မပြည့်စုံစေအပ်သော ကုသိုလ်တရားရှိသော၊ ကုသိုလ်တရား မပြည့်စုံသော၊သူ။ အသမ္ပာဒိတကုသလဓမ္မောပိ ဥပသမ္ပဒံ ဝဏ္ဏေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

အသမ္ပာဒိတဟတ္ထ (တိ) [အသမ္ပာဒိတ+ဟတ္ထ] မပြည့်စုံစေအပ်သော လက်ရှိသော၊ မကျွမ်းကျင်သော လက်ရှိသော၊သူ။ အကတဟတ္ထ-(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂) ကြည့်။

အသမ္ပာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္ပာဒေတွာ] မပြည့်စုံစေမူ၍။ တထာ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒါဒိကံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ အသမ္ပာဒေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။

အသမ္ပာဒေန္တ (တိ) [န+သမ္ပာဒေန္တ] မပြည့်စုံစေသော၊သူ။ အပ္ပနာကောသလ္လာနိ ပန အသမ္ပာဒေန္တဿ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။ (– မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။)

အသမ္ပာပုဏန္တ (တိ) [န+သမ္ပာပုဏန္တ] မရောက်–မမီနိုင်–မစွမ်းနိုင်–သော၊သူ။ အသမ္ပာပုဏန္တေန....ဥပေါသထော ကာတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၇၃။ အနဘိသမ္ဘုဏန္တ, အနဘိသမ္ဘုဏမာန-တို့လည်း ကြည့်။

အသမ္ပာယန (န) [န+သမ္ပာယန] မပြည့်စုံစေခြင်း၊ ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း။ ယံ

တံ ပုနပ္ပုနံ ဝတ္တာပိ အသမ္ဗာယန္တံ နာမ၊ သော မမ ဝိဃာတော အဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။)

အသမ္ဗာယန္တ (တိ) [န+သမ္ဗာယန္တ] မပြည့်စုံစေနိုင်သော၊ ပြည့်စုံစွာ–ကောင်းစွာ–မဖြေဆိုနိုင်သော၊ မသိသော၊သူ။ အသမ္ဗာယန္တာ မမံ-ယေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ ဒီ၊၃။၂၃။ (–ဒီ၊၃။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။)

အသမ္ဗာယမာန (တိ) [န+သမ္ဗာယမာန] မပြည့်စုံစေနိုင်သော၊သူ။ သဗ္ဗညုတံ ပဋိဇာနိတ္ဗာပိ ပဒေသညုတာယ အသမ္ဗာယမာနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

အသမ္ဗိဋ္ဌ (တိ) [န+သမ္ဗိဋ္ဌ] မနှိပ်စက်သော။ အသမ္ဗိဋ္ဌာ အသမ္ဗာဓဝ အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁။

အသမ္ဗုဏ္ဏ (တိ) [န+သမ္ဗုဏ္ဏ] မပြည့်စုံသော။ အသမ္ဗုဏ္ဏေ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆) တိ ကေနစ္စိတော ဝိပါကဒါနသမတ္ထတာဝသေန ပါရိ-ပူရိံ အနုပဂတေ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၉၅။

အသမ္ဗုဏ္ဏဘာဏဝါရမတ္တ(တိ)[အသမ္ဗုဏ္ဏ+ဘာ-ဏဝါရ + မတ္တ] မပြည့်စုံသောတစ်ဘာဏဝါရအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ တစ်ဘာဏဝါရမပြည့်သော။ သဗ္ဗကထာမဂ္ဂေသု အသမ္ဗုဏ္ဏဘာဏ-ဝါရမတ္တာယ ပါဠိယာ (တန္တိယာ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃) မာတိကံ ဌပေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

အသမ္ဗုဏ္ဏဘူတဂါမ (ပု) [အသမ္ဗုဏ္ဏ+ဘူတ-ဂါမ] မပြည့်စုံသော–ဘူတဂါမ်–မြက်သစ်ပင်အပေါင်း။ အသမ္ဗုဏ္ဏဘူတဂါမော နာမ တတိယော ကောဋ္ဌာသော နေဝ ပါဠိယံ န အဋ္ဌကထာသု အာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၁။)

အသမ္ဗုဏ္ဏမနောရထ (တိ) [အသမ္ဗုဏ္ဏ+မနော-ရထ] မပြည့်စုံသော – စိတ်အလို – အကြံအစည်–ရှိသော၊သူ။ အသမ္ဗုဏ္ဏမနောရထာ ဟုတွာ ပြာဟဗ္ဗဏာဿ ဝသာနုဂါ ဇာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၇၅။

အသမ္ဗပ္ပလာပ (တိ) [န+သမ္ဗပ္ပလာပ] ပြိန်ဖျင်းသော–အကျိုးမရှိသော – စကား မဟုတ်သော။ ဝေ ဘာသိတာ ဟိ ဝါစာ အမုသာ စေဝ ဟောတိ....အသမ္ဗပ္ပလာပါ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၆။ (–ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ မူလဋီ၊၁။၇၅။)

အသမ္ဗပ္ပလာပဝါစာ (ထီ) [အသမ္ဗပ္ပလာပ+ဝါ-စာ] ပြိန်ဖျင်းသော – အကျိုးမရှိသော – စကား မဟုတ်သောစကား၊ အကျိုးရှိသော စကား။ အသမ္ဗပ္ပလာပဝါစာ ဣဓ "မန္တာ-ဘာသာ"တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၄။

အသမ္ဗပ္ပလာပီ (တိ) [န+သမ္ဗပ္ပလာပီ] ပြိန်ဖျင်းသော – အကျိုးမဲ့ – စကားကို ဆိုလေ့မရှိသော၊သူ။ အသမ္ဗပ္ပလာပီနာ ဘဝိတဗ္ဗံ ပရိ-ယန္တဘာဏိနာ။ ဝိ၊၅။၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၀။

အသမ္ဘုဋ္ဌ (တိ) [န+သမ္ဘုဋ္ဌ] မ–တွေ့–ထိ–အပ်သော။ အသမ္ဘုဋ္ဌံ စတုဟိ မဟာဘူတေဟိ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၉၊၁၇၇၊၁၈၉။ အဘိ၊ဝိ။၈၆၊ ၂၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။၈၂၂၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။ မူလဋီ၊၁။ ၁၅၂။ မ၊ဋီ၊၃။၆၁။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၇၁။)

အသမ္ဘုဋ္ဌကဏ္ဏဝိဝရ (န) [အသမ္ဘုဋ္ဌ + ကဏ္ဏ + ဝိဝရ] မထိအပ်သော နားပေါက်။ ကဏ္ဏစ္ဆိ-ဒ္ဒန္တိ မံသလောဟိတာဒီဟိ အသမ္ဘုဋ္ဌကဏ္ဏ-ဝိဝရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အသမ္ဘုဋ္ဌဓာတု (ထီ) [အသမ္ဘုဋ္ဌ+ဓာတု] မဟာ-ဘုတ် ၄-ပါးတို့သည်– မထိ–မနှံ့–အပ်သော ဓာတ်။ အာကာသဓာတူတိ အသမ္ဘုဋ္ဌဓာတု။

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂။ အသမ္ဘုဋ္ဌဓာတုတိ အသမ္ဘု-သိတဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၃။ အသမ္ဘုဋ္ဌ-ဓာတုတိ စတုမဟာဘူတေဟိ အဗျာပိတ-ဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။၄၂။

အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အသမ္ဘုဋ္ဌ + ဘာဝ] မထိအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိဇ္ဇမာနေပိ ကလာပန္တရ-ဘူတာနံ ကလာပန္တရဘူတေဟိ အသမ္ဘုဋ္ဌ-ဘာဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅၊၁၀၆။ အသမ္ဘုဋ္ဌ-လက္ခဏ-လည်း ကြည့်။

အသမ္ဘုဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [အသမ္ဘုဋ္ဌ + ပုဗ္ဗ] မတွေ့ထိအပ်ဘူး–မထိရောက်အပ်ဘူး–သော။ ယေ စသာ မမ္မာ ပုဗ္ဗေ စေတသော အသမ္ဘုဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ အံ၊၃။၃၃၀။

အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝစ္ဆိဒ္ဒဝိဝရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝ + ဆိဒ္ဒ ဝိဝရ ဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဘုတ်တို့သည် မထိအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ညက်အား ရှေး ရှုထင်တတ်, ဘုတ်တို့၏ အပေါက် အကြား အဝ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ရူပမရိယာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ, အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝဆိဒ္ဒ (ဆိဒ္ဒ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂) ဝိဝရ-ဘာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀။

အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝါဘာဝ (တိ) [အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝ+ အဘာဝ] မထိအပ်သည့် အဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ အညထာတိ ပရိစ္ဆိန္နတဗ္ဗေဟိ အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝါ-ဘာဝေ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။

အသမ္ဘုဋ္ဌမဏ္ဍ (တိ) [အသမ္ဘုဋ္ဌ+မဏ္ဍ] မထိအပ်သော အလည်ပိုင်း ရှိသော။ ဥက္ကုဋ္ဌိကန္တိ အသမ္ဘုဋ္ဌမဏ္ဍံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

အသမ္ဘုဋ္ဌလက္ခဏ (န) [အသမ္ဘုဋ္ဌ + လက္ခဏ] မဟာဘုတ်တို့မထိအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာ။ အာကာသဓာတုယာ အသမ္ဘုဋ္ဌ-လက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ယသ္မိံ ကလာပေ ဘူတာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ တေဟိ အသမ္ဘုဋ္ဌဘာဝေါ အ-သမ္ဘုဋ္ဌလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။

အသမ္ဘုဋ္ဌောကာသ (ပု) [အသမ္ဘုဋ္ဌ+ဩကာသ] မတွေ့ထိအပ်သော အရပ်။ မံသလောဟိ-တေဟိ အမ္ဘုဋ္ဌောကာသေ ာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၀၂။)

အသမ္ဘုသန္တ (တိ) [န+သမ္ဘုသန္တ] မထိသော။ အံသံ အသမ္ဘုသံ တေ(ဇာ၊ ၂။၇၅)တိ အံသံ အသမ္ဘုသန္တော သယမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၉။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၀၂။)

အသမ္ဗဇ္ဈန (န) [န+သမ္ဗဇ္ဈန] မဆက်စပ်ခြင်း။ ပစ္ဆိမဿ ပုရိမေန အသမ္ဗဇ္ဈနမေဝ ဟိ ဟောန္တိ-မသောခန်။ အနုဋီ၊၃။၁၇၂။

အသမ္ဗဒ္ဓ (တိ) [န + သမ္ဗဒ္ဓ] မဆက်စပ်သော၊ မတော်စပ်သော။ အညာတိကာ နာမ.... ယာဝသတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ အသမ္ဗဒ္ဓါ။ ဝိ၊၁။၃၀၇။ ဝိ၊ ၂။၀၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ ၂၁။ ကင်္ခါ။၁၉၇၊ ၂၀၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၀၁၊၃၅၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၂၇။)

အသမ္ဗဒ္ဓဘိတ္တိက (တိ) [အသမ္ဗဒ္ဓ+ဘိတ္တိ+က] မဆက်စပ်သော နံရံရှိသော။ ယဒိ ပန ထမ္ဘာနံ ဥပရိ ကတပါသာဒဿ ဥပရိမတလေန သဒ္ဓိံ အသမ္ဗဒ္ဓဘိတ္တိကဿ .... ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၀၄။

အသမ္ဗန္ဓ (ပု) [န+သမ္ဗန္ဓ] (၁) မဆက်စပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) မဆက်စပ်သော၊ မတော်စပ် သော။ (၁) ဝေမိဓာပိ ပဒါနံ အသမ္ဗန္ဓော အာပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၂။ (– သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၉၆။ မူလဋီ၊၁။၃၃။) အနုဋီ၊၁။ ၃၃။ (တိ) (၂) သတ္တ ဒုကာ အညမညံ အသမ္ဗန္ဓာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၀၅၊၃၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၃။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ၀ိမတိ၊၂။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၇၇။)

အသမ္မန္တကထန (န)[အသမ္မန္တ+ကထန] မဆက် မစပ် ပြောဆိုခြင်း။ ဒုက္ကဋိတန္တိ အသမ္မန္တ-ကထနေန, အတိပပဥ္စကထနေန ဝါ ဒုဋ္ဌု ကထိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၄။

အသမ္မန္တဌာန (န) [အသမ္မန္တ+ဌာန] မဆက်စပ် သော အရပ်။ အညေဟိ ဂါမခေတ္တေဟိ အ-သမ္မန္တဌာနံ စေ။ ဝဇိရ။၄၆၁။

အသမ္မန္တတာ (ထီ) [အသမ္မန္တ+တာ] မဆက် စပ်သည်၏ အဖြစ်။ အညမညာဘိတ္တိစ္ဆဒနေဟိ အသမ္မန္တတာယ ပါဠေက္ကသန္တိဝေသာ နာမ ဝုစ္စတိ။ ၀ိမတိ၊၂။၆။ (–အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၀၄။)

အသမ္မန္တတာဒဿန (န) [အသမ္မန္တတာ+ဒဿန] မဆက်စပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဝိပ္ပကိရိ-ယမာနသုခုမရဇူပမာ အသမ္မန္တတာဒဿနတ္ထံ။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၄။

အသမ္မန္တတ္ထ (ပုန)[အသမ္မန္တ+အတ္ထ](၁) မဆက် စပ်သောအနက်။ (တိ) (၂)မဆက်စပ်သော အနက်ရှိသော။ (၁) ပုဗ္ဗာပရဝသေန သမ္မန္တ-ရဟိတံ အသမ္မန္တတ္ထံ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၆၁။ (တိ) (၂) အသမ္မန္တတ္ထံ ဝါ ဒသဒါဠိမာဒိဝစနံ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

အသမ္မန္တနာနတ္တဒဿန (န) [အသမ္မန္တ+နာနတ္တ +ဒဿန] အကြောင်းအကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် အချင်းချင်း မစပ်ခြင်း, အသီးအသီး၏အဖြစ် ကို မြင်ခြင်း။ နာနာသန္တာနေ ဝိယ အသမ္မန္တ-နာနတ္တဒဿနတော....။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၄၀။

အသမ္မန္တိတာ (ထီ) [န+သမ္မန္တိ+တာ] မစပ် သည်၏ အဖြစ်။ ပစ္စယုပ္ပန္နံ ဟိ ပစ္စယသမ္မန္တိတိ အပစ္စယုပ္ပန္နတ္တာ အသမ္မန္တိတာ တွေ ဇောတိ-ယတိ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၀။

အသမ္မန္တိတတ္ထ (တိ) [န+သမ္မန္တိတ + အတ္ထ] မဆက်စပ်သော အနက်ရှိသော။ တေဟိ ကေဟိဉ္စိ ကာရကေ ဝုတ္တေ ..အဘိရုစိတမေဝ အသမ္မန္တိတတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ၀ိမတိ၊၂။၂၉၇။

အသမ္ဘာဝ (တိ) [န+သမ္ဘာဝ] မကျဉ်းမြောင်း သော။ အသမ္ဘာဝံ အဝေရမသပတ္တံ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁။ အသမ္ဘာဝန္တိ သမ္ဘာဝဝိရ-ဟိတံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (– ဇာ၊၂။၂၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၇၇၊၃၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၆၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၃၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၂၄။)

အသမ္ဘုဏန္တ (တိ) [န+သမ္ဘုဏန္တ] မသိသော။ အဝိပရိတံ အတ္ထံ အသမ္ဘုဏန္တောယေဝ။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။ အသမ္ဘုဓန္တ-လည်း ကြည့်။

အသမ္ဘုဏမာန (တိ) [န+သမ္ဘုဏမာန] မသိ သော။ ဓမ္မိဿရဿာပိ တထာဂတဿ ကမ္မေ-သွန္တိဿရိယံ အသမ္ဘုဏမာနာ....။ ဝဇိရ။ ၁၄၆။

အသမ္ဘုဒ္ဓ (တိ) [န+သမ္ဘုဒ္ဓ] မသိအပ်သော။ ဂုယှမတ္ထံ အသမ္ဘုဒ္ဓံ။ ဇာ၊၁။၃၄၉။ အသမ္ဘုဒ္ဓန္တိ ပရေဟိ အညာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၃။

အသမ္ဘုဒ္ဓဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [အသမ္ဘုဒ္ဓ+ဘာဝ+ အာပတ္တိ] မသိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ပုဂ္ဂလဿ အသမ္ဘုဒ္ဓဘာဝါပတ္တိယာ သော ပဥ္စော နိဋ္ဌဉ္စော။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၆၀။

အသမ္ဘုဓန္တ (တိ)[န+သမ္ဘုဓ+အန္တ]မသိသော၊ ထိုးထွင်း၍ မသိသော။ အသမ္ဘုဓံ ဗုဒ္ဓနိသေ-ဝိတံ ယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အသမ္ဘုဓန္တိ ဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝံ အသမ္ဘုဏန္တော။ ဝဇိရ။၁၁။ (– သာရတ္ထ၊၁။၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၃။)

အသမ္ဘော၀ (ပု) [(၁) န+သံ+ဗုဓ+ဏ။ (၂) အသန္တ+ဗုဓ+ဏ။ (၃) အသမ+ဗုဓ+ဏ]

(၁) အနိစ္စ အစရှိသည်တို့နှင့် တကွ ယှဉ်စပ်၍ မသိတတ်သောတရား (မောဟ,အဝိဇ္ဇာ)။ (၂) ထင်ရှားမရှိသော ပကတိ, အတ္တ-စသည်ကို သိတတ်သောတရား (မောဟ, အဝိဇ္ဇာ)။ (၃) အနိစ္စ အစရှိသော သဘောမှန်ကို နိစ္စစသောအားဖြင့် – မညီမညွတ် – ဖောက်လွဲဖောက်ပြန် – သိတတ်သောတရား (အဝိဇ္ဇာ, မောဟ)။ ယံ တသ္မိံ သမယေ အညာဏံ.... အသမ္မောဓော။ အဘိ၊ ဓ။ ၉၄၊ ၂၁၆၊ ၂၂၂၊ ၂၂၆၊ ၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၈၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၂။ အနိစ္စာဒီဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ န ဗုဇ္ဈတီတိ အသမ္မောဓော၊ အသန္တံ အသမဉ္ဇ ဗုဇ္ဈတီတိပိ အသမ္မောဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ (–ဝဇီရ။ ၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။ မူလဋီ၊၁။၁၂၀။)

အသမ္မောဓသဘာဝတ္တ (န) [အသမ္မောဓ + သဘာဝ+တ္တ] ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသဘောမရှိသည်၏အဖြစ်။ မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါယေတုံ န သက္ကောတိ အသမ္မောဓသဘာဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။

အသမ္ဘဇန္တ (တိ) [န+သမ္ဘဇန္တ] မဆည်းကပ်သော။ အသမ္ဘဇန္တမ္ပိ န သမ္ဘဇေယျ။ ဇာ၊ ၁။၆၀။

အသမ္ဘတ (တိ) [န + သမ္ဘတ] မစုဆောင်းအပ်သော။ အသမ္ဘတံ ဓနံ မဟလ္လကကာလေ အလဘိတွာ တပ္ပတိ သောစတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၉-၈၀။

အသမ္ဘဝ (ပု) [န+သမ္ဘဝ] မဖြစ်ခြင်း။ တဿ ဝိဘဂေ ဧွာနစိတ္တေဟိ အသမ္ဘဝေါ ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၆၊၃၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၆၊၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၉၂။ ဝဇီရ။ ၃၂။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၂၊၂၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၂။ မူလဋီ၊ ၁။၁၉။ အနုဋီ၊၁။၅။)

အသမ္ဘဝဂ္ဂဟဏ (န) [အသမ္ဘဝ+ဂဟဏ] မဖြစ်ဟု မှတ်ယူခြင်း။ ယတော ကုတောစိ ယဿ ကဿစိ အသမ္ဘဝဂ္ဂဟဏတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၁။

အသမ္ဘဝစောဒနာ (ထီ) [အသမ္ဘဝ+စောဒနာ] မဖြစ်သင့်ဟု စောဒနာခြင်း။ သဗ္ဗာယတနတော ဟိ ကေဿ ဖဿဿ အသမ္ဘဝစောဒနာယံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၁။

အသမ္ဘဝန္တ (တိ) [န+သမ္ဘဝန္တ] မဖြစ်သော၊ မဖြစ်သင့်သော။ နိမိတ္တကတာဒီနံ အသမ္ဘဝန္တာနံ အညတရဘာဝေနပိ။ ဝဇီရ။၄၈၉။ အသမ္ဘဝန္တံ အတ္ထံ ပရိကပ္ပေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၁။ (–မူလဋီ၊၃။၅၂။ အနုဋီ၊၃။၁၇၇။)

အသမ္ဘဝပရိယာယ (ပု) [အသမ္ဘဝ+ပရိယာယ] မဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝေဒနာဒိပဋိက္ခေပဝသေန အသမ္ဘဝပရိယာယဿ ဇောတိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။

အသမ္ဘဝဝစန (န) [အသမ္ဘဝ+ဝစန (ဘာဝပ္ပဓာန)] မဖြစ်သင့်ခြင်းကို ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်။ တသ္မာပိ အရူပမေဝ မိဒ္ဓန္တိ။ န၊ စိတ္တဇဿ' သမ္ဘဝဝစနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၂။ အသမ္ဘဝဝစနတောတိ အသမ္ဘဝဝစနဘာဝတော။ အနုဋီ၊၁။၁၈၇။

အသမ္ဘဝဝစနဘာဝ(ပု)[အသမ္ဘဝဝစန+ဘာဝ] မဖြစ်သင့်ခြင်းကို ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်။ စတ္တတ္တာတိအာဒိဝစနဿ .... အသမ္ဘဝဝစနဘာဝတော။ မူလဋီ၊၁။၁၇၄။ အသမ္ဘဝဝစနလည်း ကြည့်။

အသမ္ဘဝါဘာဝ (ပု) [အသမ္ဘဝ + အဘာဝ] မဖြစ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တတော နိဗ္ဗတ္တာနံ ဓမ္မာနံ၊ (နိဗ္ဗတ္တနဓမ္မာနံ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။ ဒီ၊ဋီ) (နိဗ္ဗတ္တဓမ္မာနံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ) အသမ္ဘဝါဘာဝ-

တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။ အသမ္ဘဝါဘာဝတောတိ အနုပ္ပဇ္ဇနသ္သ အဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။

အသမ္ဘာဝန (န) [န+သမ္ဘာဝန] မချီးမွမ်းခြင်း။ နာမာတိ အသမ္ဘာဝနေ အပသာဒနပကေ္ခ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။

အသမ္ဘာဝနကိရိယာ (ထီ) [အသမ္ဘာဝန+ကိရိယာ] မချီးမွမ်းဖွယ်ကို ပြုခြင်း။ တပ္ပဋိက္ခေပတော အစိတ္တီကရဏံ၊ အသမ္ဘာဝနကိရိယာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀၊၂၈၇။

အသမ္ဘာဝနဝစန (န) [အသမ္ဘာဝန+ဝစန] မချီးမွမ်းကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ယံ ဝါ ပနာတိ "ယံ ပန ကိဉ္စိ"တိ အသမ္ဘာဝနဝစနမေတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၁။

အသမ္ဘာဝနေယျ (တိ) [န + သမ္ဘာဝနေယျ] မဖြစ်ထိုက်သော။ အရူပါဝစရာ ပန ဘုဉ္ဇေယျန္တိ အသမ္ဘာဝနေယျာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။

အသမ္ဘာဝေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္ဘာဝေတွာ] ထင်စွာမပြုမူ၍။ တဒုဘယံ အသမ္ဘာဝေတွာ အစ္စန္တသုခဂမ္ဘီရံ.... ဒသောတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၈၄။

အသမ္ဘာဝေန္တ (တိ) [န+သမ္ဘာဝေန္တ] မချီးမွမ်းသော၊သူ။ အာယသ္မန္တံ သိရိမတ္ထေရံ.... အသမ္ဘာဝေန္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ (—သာရတ္ထ၊၁။၇။ အနုဋီ၊၂။၅၂။ အနုဋီ၊၃။၃။)

အသမ္ဘိန္န (တိ) [န + သမ္ဘိန္န] (၁) မပျက်စီးသော။ (၂) မရောနှော—မရောရှက်—သော။ (၃) မကွဲသေးသော၊ နေရာမှ မထသေးသော။ (၁) အသမ္ဘိန္နေန ဝိလေပနေန ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၂။၁၅၄။ အသမ္ဘိန္နေနာတိ အမက္ခိတေန၊ အနဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။ အသမ္ဘိန္နေနာတိ အနဋ္ဌေန။ ဝိမတိ၊၂။၄၄။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၂။) (၂) သော ဟိ အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ ဩက္ကာကဝံသေ ဇာတတ္တာ ဇာတိကုလပုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အသမ္ဘိန္နာယာတိ သမ္ဘေဒရဟိတာယ၊ ဇာတိသင်္ကရဝိရဟိတာယာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။ အသမ္ဘိန္နာဝ ဒေသနာ ကတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၉။ အသမ္ဘိန္နာဝါတိ အသံကိဏ္ဏာဝ ဒေသနာ ကတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁၊၂၆၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၊၂၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။) (၃) ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနတော....အသမ္ဘိန္နာယ ဝေ ပရိသာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အသမ္ဘိန္နာယ ဝေါတိ ယထာနိသိန္နာယ ဝေါ၊ အဝုဋ္ဌိတာယ ဝေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၆။

အသမ္ဘိန္နဥဇုမဂ္ဂ (ပု) [အသမ္ဘိန္န + ဥဇုမဂ္ဂ] မရောရှက်သည့် ဖြောင့်မတ်သောလမ်း။ ဝေဖြဲ:ဟ္မဏဝသလဘာဝသ္သ အသမ္ဘိန္နဥဇုမဂ္ဂံ အာစိက္ခန္တေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

အသမ္ဘိန္နက (တိ) [အသမ္ဘိန္န + က] မကွဲပြားသော။ ထေရဝါဒေါ (ထေရဝါဒေါဝေကော၊ သာရတ္ထ) အသမ္ဘိန္နကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၇။

အသမ္ဘိန္နကထာ (ထီ) [အသမ္ဘိန္န + ကထာ] မရောရှက်သော စကား။ အယံ အသမ္ဘိန္နကထာ (နာမ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

အသမ္ဘိန္နကာဠက (တိ) [အသမ္ဘိန္န + ကာဠက] (အခြား အရောင်တို့နှင့်) မရောနှောသော မည်းနက်သော အရောင်ရှိသော၊ မည်းနက်

သော အရောင်တမျိုးသာရှိသော။ န ကေ-သာ ဝိယ အသမ္ဘိန္နကာဠကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၂။ အသမ္ဘိန္နကာဠကာ အညေန ဝဏ္ဏေန အသမ္မိဿကာဠကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

အသမ္ဘိန္နကေသရသီဟ (ပု) [အသမ္ဘိန္န+ကေ-သရ+သီဟ] (အခြားအမျိုးနှင့်) မရောရှက်သော ကေသရာခြင်္သေ့၊ (လည်ဆံရှိသော ခြင်္သေ့၊ ကေသရာ ခြင်္သေ့အစစ်)။ အ-သမ္ဘိန္နကေသရသီဟံ မိဂရာဇာနံ ထာမေန ဃဋ္ဋေန္တော ဧရဿီဂါလော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈။

အသမ္ဘိန္နခတ္တိယ (ပု) [အသမ္ဘိန္န + ခတ္တိယ] (အခြားအမျိုးနှင့်) မရောရှက်သော–မျိုးရိုး မပျက်သော–မင်းမျိုးဖြစ်သူ။ ခတ္တိယ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၁၈) ကြည့်။

အသမ္ဘိန္နခတ္တိယကုလ (န) [အသမ္ဘိန္နခတ္တိယ+ကုလ] (အခြားအမျိုးနှင့်) မရောရှက်သော –မျိုးရိုးမပျက်သော – မင်းမျိုး။ ဥစ္စာကု-လာ ပဗ္ဗဇိတော အသမ္ဘိန္နခတ္တိယကုလာ။ ဒီ၊၁။၁၀၈။ အသမ္ဘိန္နခတ္တိယကုလေ ဇာ-တတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၂။

အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါယာသ (ပု) [အသမ္ဘိန္န+ခီရ-ပက္က+ပါယာသ] မရောနှောသော နို့ရည်ဖြင့်–နို့ရည်စစ်စစ်ဖြင့်–ချက်သော–ဃနာထမင်း–နွားနို့ထမင်း။ အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါယာသံ သပ္ပိနာ ယောဇေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါယာသသဒိသ (တိ) [အသမ္ဘိန္န-ခီရပက္ကပါယာသ + သဒိသ] မရောနှောသော နို့ရည်ဖြင့် ချက်သော–ဃနာထမင်း–နွားနို့ ထမင်း–နှင့် တူသော။ အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါ-ယာသသဒိသံ.... ဓမ္မဒေသနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

အသမ္ဘိန္နခီရပါယ(ယာ)သ (ပု) [အသမ္ဘိန္န+ခီ-ရ+ပါယာသ] မရောနှောသော နို့ရည်ရှိ သော – ဃနာထမင်း–နွားနို့ထမင်း။ အ-သမ္ဘိန္နခီရပါယာသံ ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အသမ္ဘိန္နခီရပါယာသံ သမ္ပာဒေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၀။)

အသမ္ဘိန္နဇာတိခတ္တိယကုလ (န) [အသမ္ဘိန္န+ ဇာတိ + ခတ္တိယ + ကုလ] မရောရှက်သော ဇာတ်ရှိသောမင်းမျိုး။ အသမ္ဘိန္နဇာတိခတ္တိ-ယကုလေယေဝ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

အသမ္ဘိန္နတ္တ (န) [အသမ္ဘိန္န+တ္တ] မပျက်စီးသည်၏အဖြစ်။ အသမ္ဘိန္နတ္တာ စက္ခုဿ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၂။ အသမ္ဘိန္နတ္တာတိ အဝိနဋ္ဌတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၅။

အသမ္ဘိန္နင်္ဂ (န) [အသမ္ဘိန္န+အင်္ဂ] မရောရှက်သော–သီးခြားဖြစ်သော–အင်္ဂါ။ ဣမာနိ ပန ဓုတင်္ဂါနိ.... ပဉ္စ အသမ္ဘိန္နင်္ဂါနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၇၉။ အသမ္ဘိန္နင်္ဂါနီတိ ကေဟိစိ သမ္ဘေဒ-ရဟိတာနိ၊ ဝိသုံယေဝ အင်္ဂါနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။

အသမ္ဘိန္နနာနာရသ (ပု)[အသမ္ဘိန္န+နာနာရသ] မရောနှောသော, အသီး အသီး သော အရ သာ။ အသမ္ဘိန္နနာနာရသေ ဂေဓံ အကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၆။

အသမ္ဘိန္နပဒ (န) [အသမ္ဘိန္န+ပဒ] မရောနှော သောပုဒ်၊ (အခြားနေရာ၌ မလာရှိမူ၍ ၎င်း နေရာ၌သာ လာရှိသော ဝါကျ)။ တေနဟာ-နန္ဒ သုဏာထာတိ ဣဒံ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အသမ္ဘိန္နပဒံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အသမ္ဘိန္နပဒန္တိ အဝေါမိဿကပဒံ၊ အညတ္ထ ဇဝံ အနာဂတံ ဝါကျန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁၊၂၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၂။)

အသမ္ဘိန္နပါယာသ (ပု) [အသမ္ဘိန္န+ ပါယာသ] မရောနှောသော – ဃနာထမင်း – နွားနို့

ထမင်း။ အသမ္ဘိန္နပါယာသာဒီနိ ပိ … သြဇ-ဝန္တာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။)

အသမ္ဘိန္နမဟာသမ္မတဝံသ (ပု) [အသမ္ဘိန္န+မဟာသမ္မတ+ဝံသ] မရောရှက်သော မဟာသမ္မတမင်း၏ အမျိုးအနွယ်။ ဘဂဝါပိ အသမ္ဘိန္နမဟာသမ္မတဝံသေ ဥပ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၀၅။

အသမ္ဘိန္နရသ (တိ) [အသမ္ဘိန္န+ရသ] မရောနှောသော အရသာရှိသော။ ဓေံ ယံ ယံ အသမ္ဘိန္နရသံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၈။ သစေ အသမ္ဘိန္နရသံ ဝါ ဟောတိ သုခေါတံ ဝါ။ကခါ။၂၂၆။ တ္တေစ အသမ္ဘိန္နရသန္တိ အမိဿိတရသံ။ ကခါ၊ဋီ။၃၉၀။

အသမ္ဘိန္နရသတ္တ (နု) [အသမ္ဘိန္နရသ+တ္တ] မရောနှောသော အရသာရှိသည်၏ အဖြစ်။ တံ ဝိကာလေပိ ကပ္ပတိ အသမ္ဘိန္နရသတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၄။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၅၀။)

အသမ္ဘိန္နဝဏ္ဏ (တိ) [အသမ္ဘိန္န+ဝဏ္ဏ] မရောနှောသော အဆင်းရှိသော။ အပညာယမာနဝိဝရာနိ အသမ္ဘိန္နဝဏ္ဏာနိ ကေနိလာနေဝ ဟုတွာ ဒိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အသမ္ဘိန္နဝတ္ထုက (တိ) [အသမ္ဘိန္န+ဝတ္ထု+က] မပျက်စီး– မချုပ်ပျောက်–သေးသော မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ အသမ္ဘိန္နဝတ္ထုကာ အသမ္ဘိန္နာရမ္မဏာတိ အသမ္ဘိန္နသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ အသမ္ဘိန္နေ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၁။ အသမ္ဘိန္နဝတ္ထုကာတိ အနိရုဒ္ဓဝတ္ထုကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ (–အဘိ၊ဝိ။၃၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ ဝဇိရ။၁၂၈။)

အသမ္ဘိန္နသမုဋ္ဌာန (တိ) [အသမ္ဘိန္န+သမုဋ္ဌာန] မရောနှောသော–ဖြစ်ကြောင်း–သမုဋ္ဌာန်–ရှိသော။ အညေဟိ သဒ္ဓိံ အသမ္ဘိန္နသမုဋ္ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။ အသမ္ဘိန္နသမုဋ္ဌာနာနီတိ အသင်္ကရသမုဋ္ဌာနာနိ။ ဝဇိရ။၅၄၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၇။

အသမ္ဘိန္နာရမ္မဏ (တိ) [အသမ္ဘိန္န+ အာရမ္မဏ] မပျက်စီး–မချုပ်ပျောက်–သေးသော အာရုံရှိသော။ တေ အနိရုဒ္ဓါနေဝ ရူပါဒီနိ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တနတော အသမ္ဘိန္နာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၀။ အသမ္ဘိန္နဝတ္ထုက-လည်း ကြည့်။

အသမ္ဘီတ (တိ) [န+သမ္ဘီတ] ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိသော၊ မကြောက်ရွံ့သော။ သီဟရာဇာ၀ အသမ္ဘီတာ။ အပ၊၁။၂၀။ အသမ္ဘီတော ဘယာတီတော။ ရင်း-၃၇၃။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၅။)

အသမ္ဘီတကေသရသီဟ (ပု) [အသမ္ဘီတ+ကေသရသီဟ] မကြောက်ရွံ့သော ကေသရာခြင်္သေ့။ အသမ္ဘီတကေသရသီဟော ဝိယ အဠဝိံ ပါဝိသိယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အသမ္ဘုဏန္တ (တိ) [န+သမ္ဘုဏန္တ]မစွမ်းဆောင်နိုင်သော၊ မတတ်နိုင်သော။ အသမ္ဘုဏန္တော ပန ဖြဟ္မစရိယံ။ သုတ္တနိ။၃၃၈။ အသမ္ဘုဏန္တောတိ အသက္ကောန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇။

အသမ္ဘူတ (တိ) [န + သမ္ဘူတ] မဖြစ်သော၊ ကောင်းစွာမဖြစ်သော။ အသမ္ဘူတံ အနန္တကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၂၄။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။)

အသမ္ဘူတတ္တ (တိ) [အသမ္ဘူတ+အတ္တ] ထင်ရှားမရှိသော အနက်ရှိသော၊ မှားယွင်းသော။ အသမ္ဘူတတ္ထ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆)န္တိ န သမ္ဘူတတ္ထံ၊ မုသာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၅၅။

အသမ္ဘေဒ (ပု) [န+သမ္ဘေဒ] မရောရှက်ခြင်း။ လောကဝေါဟာရတော၀ သမ္ဘေဒေါ ဝါ အ-

သမ္မောဒေါ ဝါ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၅။ (—ဝိမတိ၊ ၂။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၁။)

အသမ္မောဂ (ပု) [န+သမ္မောဂ] အတူတကွမသုံးဆောင်ခြင်း၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုမပြုခြင်း။ အသမ္မောဂံ သံဃေန။ ဝိ၊၄။၄၈၊၇၁၊၂၆၃။ ဝိ၊သဂ်ဟ။၄၁၁။ (—ဝဇိရ၊၁၅၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၇။)

အသမ္မောဂကရဏ (န) [အသမ္မောဂ+ကရဏ] အတူတကွ မသုံးဆောင်ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုကို မပြုခြင်း၊ သံဃေန ဝစနေ အသမ္မောဂကရဏံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။

အသမ္မဂ္ဂတ (တိ) [န+သမ္မာ+ဂတ] ကောင်းစွာ—နည်းမှန်လမ်းမှန်—မကျင့်သော—ကျင့်သည် မမည်သော။ သဟဓမ္မိကေသု ဝိယ မနာပတာပိ အသမ္မဂ္ဂတာ အက္ခာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

အသမ္မဇ္ဇိတ္တ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္မဇ္ဇိတ္တ] မသုတ်သင် မရှင်းလင်းမူ၍၊ တံမြက်မလှည်းမူ၍။ အသမ္မဇ္ဇိတ္တာ နိသီဒနဘာဝံ ဝတ မေ သတ္ထာ အညာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂။

အသမ္မဋ္ဌ (တိ) [န+သမ္မဋ္ဌ] တံမြက်မလှည်းအပ်သော။ အသမ္မဋ္ဌံ ပရိဝေဏံ ဝါ အပ္ပဋိဇဂ္ဂိတံ သေနာသနံ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၆။)

အသမ္မဋ္ဌဋ္ဌာန (န) [အသမ္မဋ္ဌ+ဌာန] တံမြက်မလှည်းအပ်သော အရပ်။ အသမ္မဋ္ဌဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇန္တော ဂိလာနေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တော...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၉၊၁၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၅။)

အသမ္မတ (တိ) [န+သမ္မတ] မသမုတ်အပ်သော၊ အသိအမှတ်မပြုအပ်သော၊ သမ္မုတိမရသော။ အနုပသမ္ပန္နံ သံဃေန သမ္မုတံ ဝါ အသမ္မုတံ ဝါ သေနာသနပညာပကံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၅၇။ ယော ပန ဘိက္ခု အသမ္မတော ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။ ၇၂။ (— ဝိ၊၂။၇၄၊၄၂၁၊၄၂၇၊၄၃၆၊၄၄၀။ ဝိ၊၃။၁၃၀၊၁၄၆၊၁၅၀။ ဝိ၊၅။၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃၊၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၊ ၁၀၈၊၂၅၆။ ဝိ၊သဂ်ဟ။ ၂၂။ ကင်္ခါ။ဂဂ၊၂၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၁။ ဝဇိရ။ ၇၇၊ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၆၊၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၆၊ ၃၆၂။)

အသမ္မတမူလက (တိ) [အသမ္မတ+မူလ+က] မသမုတ်အပ်—အသိအမှတ်မပြုအပ် — သည့် အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းရင်း ရှိသော၊ သမ္မုတိမရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ကထံ အသမ္မတမူလကံ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

အသမ္မသန္(နူ)ပဂ (တိ) [န+သမ္မသန+ဥပဂ] သုံးသပ်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ မသုံးသပ်—ထိုက်—ကောင်း—သော။ အသမ္မသနုပဂါ-နမ္ပိ အတ္တိဘာဂတော ဒဋ္ဌဗ္ဗတာ ဣမေ န ဂဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၅။ အသမ္မသနူ-ပဂံ အာကာသဓာတုံ အထ ကသ္မာ ဝိတ္ထာ-ရေသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၃။

အသမ္မသန္(နူ)ပဂတ္တ (န) [အသမ္မသန္(နူ)ပဂ +တ္တ] သုံးသပ်ခြင်းသို့ မရောက်—မသုံးသပ် ထိုက်—သည်၏ အဖြစ်။ မဂ္ဂဖလာနိ ပန အ-သမ္မသနူပဂတ္တာ ဣဓ န ကထိယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ တေ အသမ္မသနူပဂတ္တာ ဣမသ္မိံ အဓိကာရေ န ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၄။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။)

အသမ္မသိတဗ္ဗတ္တ (န) [န+သမ္မသိတဗ္ဗ+တ္တ] မသုံးသပ်မဆင်ခြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ရူပါ-ရူပဓမ္မာနံ အစ္စန္တဝိဓုရတာယ ကေဇ္ဇံ အသမ္မ-သိတဗ္ဗတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။

အသမ္မာ (ဗျ) [န+သမ္မာ] မကောင်းစွာ၊ မကောင်းသဖြင့်။ ဣဋ္ဌေသု ပိယေသု, အနိဋ္ဌေသု အပ္ပိယေသု, အသမံ အသမ္မာ ပေက္ခိတေသု။ မ၊ဋီ၊၂။၇၃။

အသမ္မာဣရိယနကရ (တိ) [န+သမ္မာ+ဣရိယန+ကရ] ကောင်းစွာ–ဖြစ်ပွါးခြင်း–တိုးတက်ကြီးပွါးခြင်း– စောင့်ရှောက်ခြင်း–ကို မပြုတတ်သော။ အသမ္မာဣရိယနကရာနံ ကိလေသာနံ ပဟာနာ သမ္မာ သော လောကေ ဣရိယမာနော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၈၄။ မဟာနိ၊ဌ။၃၈၄။

အသမ္မာန (န) [န+သမ္မာန] မမြတ်နိုးခြင်း။ ဧတေ ဒိဋ္ဌိဓမ္မေ နိဿယိတွာ သုဒ္ဓိဘာဝသခ်ါတံ ဝိမာနံ အသမ္မာနံ ပဿန္တော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၀၈။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။)

အသမ္မာနိတ(တိ) [န+သမ္မာနိတ] မမြတ်နိုး–မပူဇော် – အရိုအသေမပြု – အပ်သော။ အသမ္မာနိတာ ယဿ သကေ အဂါရေ။ ဇာ၊၁။၂၃၀။ အသမ္မာနိတာတိ အသက္ကတာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၁၄။

အသမ္မာပဋိပတ္တိ (ထီ) [န+ သမ္မာ+ပဋိပတ္တိ] ကောင်းစွာမကျင့်ခြင်း။ အသမ္မာပဋိပတ္တိယာ ကုလသန္တာနတော ဗာဟိရော ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။

အသမ္မာပဋိပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အသမ္မာပဋိပတ္တိ+ ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) ကောင်းစွာမကျင့်ခြင်း ဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော တရား (မောဟ)။ (၂) ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်အဖြစ်ဖြင့်–ဉာဏ်အား ထင်မြင်လာသော–ဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်သော–တရား (မောဟ)။ (မောဟော) အသမ္မာပဋိပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၀။ ဖလဋ္ဌေန ပစ္စုပဋ္ဌာနေန အသမ္မာပဋိပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနော မောဟော၊ သမ္မာပဋိပတ္တိပဋိပက္ခဘာဝဂ္ဂဟဏာကာရော ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၉။ (–အနုဋီ၊၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။)

အသမ္မာပဋိပန္န (တိ) [န + သမ္မာ + ပဋိပန္န] ကောင်းစွာ မကျင့်သော၊သူ။ ကုသိတောပိ တေန ကုသိတဘာဝေန အသမ္မာပဋိပန္နော သတ္ထု သန္တိကာ လဒ္ဓဗ္ဗအရိယဓနေဒါယဇ္ဇဿ န ဘာဂီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။(–အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။)

အသမ္မာပရိပစ္စမာန (တိ) [န + သမ္မာ + ပရိပစ္စမာန] ကောင်းစွာ မကြေကျက်သော၊ အာဟာရ။ အသမ္မာပရိပစ္စမာနော ဒဒ္ဒုကဏ္ဍုကစ္ဆုကုဋ္ဌကိလာသသောသကာသာတိသာရပ္ပဘုတိနိ ရောဂသတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၀။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၅။)

အသမ္မာပရိပါက (ပု) [န+ သမ္မာ + ပရိပါက] ကောင်းစွာ မကြေကျက်ခြင်း။ အသမ္မာပရိပါကောပိ ဝိသမပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၀။)

အသမ္မာဘာသိ (တိ) [န + သမ္မာ + ဘာသိ] ကောင်းစွာ ပြောဆိုလေ့မရှိသော၊သူ။ အသမ္မာဘာသိ ဝါ အကာတုကာမောပိ ကရောမိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၆၃။

အသမ္မာဝတ္တန (န) [န + သမ္မာ + ဝတ္တန] ကောင်းစွာ မကျင့်ခြင်း။ အသမ္မာဝတ္တနာဒီသု နိဿာရဏီယံ ပညတ္တံ။ အံ၊ဌ၊၂။၆၆။ (–ဝဇိရ။၄၁။)

အသမ္မာဝတ္တနာပတ္တိ (ထီ) [အသမ္မာဝတ္တန+ အာပတ္တိ] ကောင်းစွာ မကျင့်ခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကအန္တေဝါသိကေသု အသမ္မာဝတ္တနာပတ္တိံ အလဇ္ဇိနိ နိဿာယ ဒါနာဒိမ္ဟိ ဒသဝဿော ဝ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၇။

အသမ္မာဝတ္တန္တ (တိ) [န+သမ္မာဝတ္တန္တ] ကောင်းစွာ မကျင့်သော၊သူ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အသမ္မာဝတ္တန္တံ ပဏာမေတုံ။ ဝိ၊၃။၆၀၊၀၆။ (-အံ၊၄၊၁။၅၃။ ဝဇိရ။၉၂။)

အသမ္မာဝုတ္တ (တိ) [န+သမ္မာဝုတ္တ] ကောင်းစွာ မရှုတ်ဆိုအပ်သော။ ဒုန္နိက္ခိတ္တသာတိ အသမ္မာဝုတ္တဿ။ နေတ္တိ၊၄။၇၉။

အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (ပု)[န+သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ] မဖောက်မပြန်ကိုယ်တော်တိုင်အကုန်အစင်သိမြင်တော်မူသော ဘုရားရှင်မဟုတ်သော၊သူ။ ဣမ ပန စုန္ဒ သတ္တာ စ ဟောတိ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၃။၉၉။ (-သံ၊၄၊၂။၁၂၈။ ပဋိသံ၊၄၊၂။ ၄၄။)

အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတ (တိ) [န+သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ+ပဝေဒိတ] မြတ်စွာဘုရားသည်-သိစေ-ဟောကြား-အပ်သည်မဟုတ်သော။ ယထာ တံ ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဒုပ္ပဝေဒိတေ အနိယျာနိကေ အနုပသမသံဝတ္တနိကေ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတေ ဘိန္နထူပေ အပ္ပဋိသရဏေ။ ဒီ၊၃။၉၇၊ မ၊၁။၉၆။ န သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သမ္ဗုဒ္ဓေန ပဝေဒိတောတိ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတော။ မ၊၄၊၁။၃၂၁။

အသမ္ဘိုသ (တိ) [န+သမ္ဘိုသ] မရောရှက်-မရောနှော-သော။ ပဋိဝေဓပညာယ အသမ္ဘိုသံ (အသမ္ဘိုသကံ) သဒ္ဓါမတ္တကံ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၆၅။ အံ၊၄၊၃။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂။ (-ဒီ၊၄၊၁။၁၆၅။ ဒီ၊၄၊၂။ ၃၀၊၃၄၇။ မ၊၄၊၁။၂၄၆။ မ၊၄၊၄။၁၃၁။ အဘိ၊၄၊၁။၂။၀၂၊၁၂၉၊၃၄၁။ အဘိ၊၄၊၃။၇၊ ၁၀၊၄၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၂။ ဥဒါန၊၄။၄၀။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၁၃၉။ ပေတ၊၄။၁၉၂။ ထေရ၊၄၊ ၂။၂၀၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၄၇၊၂၃၂။ ဇာ၊၄၊၃။၂၃၀။ မဟာနိ၊၄။၆၀။ နေတ္တိ၊၄။၉၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၀၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။ ဝိမတိ၊၁။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉၊၄၅၄။ မူလဋီ၊၁။၁၀။ မူလဋီ၊၃။၁၆၊၁၉၊၂၂။ အနုဋီ၊၁။၁၁။ အနုဋီ၊ ၂။၅၂၊၁၆၆။ အနုဋီ၊၃။၂၉၊၃၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၆၊၆၂။)

အသမ္ဘိုသက (တိ) [န+သမ္ဘိုသ+က] မရောနှောသော။ အသမ္ဘိုသ-ကြည့်။

အသမ္ဘိုသကကာလဘေဒ (တိ) [အသမ္ဘိုသက+ကာလ+ဘေဒ] မရောနှောသော ကာလအထူးရှိသော။ ပါဠိ ပန ဥပ္ပါဒဝါရေ နိရောဓဝါရေ စ တီသု အသမ္ဘိုသကကာလဘေဒေသု။ အဘိ၊၄၊၃။၂၉၈။

အသမ္ဘိုသကာဋ္ဌက (တိ) [အသမ္ဘိုသ+ကာဋ္ဌက] အသမ္ဘိန္နကာဋ္ဌက-နှင့် အနက်တူ။ဂုဏ်း-ကြည့်။

အသမ္ဘိုသခီရ (န) [အသမ္ဘိုသ+ခီရ] မရောနှောသောနို့ရည်။ ဥဒကေန အသမ္ဘိုသခီရေန ပက္ကပါယာသန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၇၀။

အသမ္ဘိုသဋ္ဌ (ပု) [အသမ္ဘိုသ+အတ္တ] မရောနှောသော အနက်သဘော။ လောကုတ္တရေဟိ အသမ္ဘိုသဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၀။

အသမ္ဘိုသတာ (ထီ) [အသမ္ဘိုသ+တာ] မရောနှော သည်၏ အဖြစ်။ .... ကာမာဗိသဝဋ္ဌာမိသေဟိ အသမ္ဘိုသတာယ နိရာမိသံ နိဗ္ဗာနသုခဥ္စ အဓိဂစ္ဆေယျံ။ ထေရ၊၄၊၁။ ၂၃၁။ (- ထေရ၊၄၊၂။၂၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀။)

အသမ္ဘိုသနဒီ (ထီ) [အသမ္ဘိုသ+နဒီ] မရောနှောသော မြစ်။ အသမ္ဘိုသနဒီယော ပန စတဿောပိ ကိတ္တေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၄၊၃။ ၃၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄၁။

အသမ္ဘိုသလောကုတ္တရတ္တ (န) [အသမ္ဘိုသ+လောကုတ္တရ+တ္တ] မရောနှောသောလောကုတ္တရာ၏အဖြစ်။ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရာတိ

လောကိယဓမ္မသာဓာရဏသဒ်တသာပိ အ-ဘာဝါ လောကိယေဟိ သဗ္ဗထာ အသမ္ဘိဿ-လောကုတ္တရတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၄။

အသမ္ဘိဿဝါစက (တိ) [န+သမ္ဘိဿ+ဝါစက] မရောနှောဟူသော အနက်ကို ဟောသော။ ကေဝလ-သဒ္ဒေါ အသမ္ဘိဿဝါစကော ဟော-တိ။ မူလဋီ၊၂။၉၀။

အသမ္မုခတ္တ (န) [အသမ္မုခါ+တ္တ] မျက်မှောက် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ တသ္မာ အသမ္မုခတ္တာ ဒိဋ္ဌာသေဝနတ္တာ စသာ ဝေ စေတသော ပရိ-ဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အသမ္မုခါ (သတ္တမျတ္ထ-ဗျ) [န+သမ္မုခါ] မျက်ကွယ်၌။ ယော နု ခေါ ဘန္တေ သမဂ္ဂေါ သံဃော သမ္မုခါကရဏီယံ အသမ္မုခါ ကရောတိ။ ဝိ၊၃။၄၄၇။ (–ဝိ၊၄။၅၊၄၁၊၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၊၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၊ ၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၃။ ဝဇီရ။၂၂၊၂၇၉၊၅၁၅၊ ၅၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၅၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။)

အသမ္မုခါကမ္မ (န) [အသမ္မုခါ+ကမ္မ] မျက်ကွယ်၌ ပြုအပ်သောကံ။ အဋ္ဌ အသမ္မုခါ-ကမ္မာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၉။

အသမ္မုခါကရဏီယ (တိ) [အသမ္မုခါ+ကရ-ဏီယ] မျက်ကွယ်၌ ပြုအပ်သော(ကံ)။ အသမ္မုခါကရဏီယံ နာမ ဒူတေနူပသမ္ပဒါ ပတ္တနိက္ကုဇ္ဇနံ ပတ္တုက္ကုဇ္ဇနံ ဥမ္မတ္တကသမ္မုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၉၅။

အသမ္မုခါဓိဋ္ဌာန (န) [အသမ္မုခါ+အဓိဋ္ဌာန] မျက်ကွယ်၌ရှိသော သင်္ကန်းကို အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်း။ အသမ္မုခါဓိဋ္ဌာနံ သင်္ဂဟာတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၇၃။

အသမ္မုခါနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [အသမ္မုခါ+နိဒ္ဒိဋ္ဌ] မျက်ကွယ်၌ ညွှန်ပြအပ်သော၊သူ။ အယံ တတိ-ယော ဘိက္ခုနော အသမ္မုခါနိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၁၃။

အသမ္မုခီဘူတ (တိ) [န+သမ္မုခီဘူတ] မျက်မှောက်၌–မဖြစ်–မရှိ–သော၊သူ။ အသမ္မု-ခီဘူတဿ ကရေယျ ကမ္မံ။ ဝိ၊၅။၃၇၆။ (–ကင်္ခါ။၁၀၀။ ဝဇီရ။၅၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၃၂။ မူလဋီ၊၁။၇၃။)

အသမ္မုဋ္ဌ (တိ) [န + သမ္မုဋ္ဌ] မပျောက်ပျက်သော။ ဥပဋ္ဌိတာ သတိ အသမ္မုဋ္ဌာ။ ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၆။ အံ၊၁။၂၇၅။ အံ၊၃။၂၁။ ဣတိ-ဝုတ်။၂၇၄။ နေတ္တိ။၇၄။ (–သံ၊၁။၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ အနုဋီ၊၁။၉၆။)

အသမ္မုဋ္ဌကတ (တိ) [အသမ္မုဋ္ဌ + ကတ] မပျောက်ပျက်အောင် ပြုအပ်သော။ တေ ဓမ္မာ သာရိတာ အသမ္မုဋ္ဌကတာ အပိလာ-ဝိတာ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၉၆။

အသမ္မုဋ္ဌတာကရဏ (န) [အသမ္မုဋ္ဌတာ+ကရဏ] မပျောက်ပျက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ နိစ္စလဿ အာရမ္မဏဿ ဌပနံ သာရ-ဏံ အသမ္မုဋ္ဌတာကရဏံ အပိလာပနံ။ မူလဋီ၊၁။၇၉။

အသမ္မုဋ္ဌတ္တ (န) [အသမ္မုဋ္ဌ+တ္တ] မပျောက်ပျက်သည်၏အဖြစ်။ သတိနိမိတ္တာနံ ဓမ္မာနံ အသမ္မုဋ္ဌတ္တာ သတော။ စူဠနိ။၃၉။

အသမ္မုယှန (န) [န+သမ္မုယှန] မတွေဝေခြင်း။ အသမ္မောဟလက္ခဏ, အသမ္မောဟသမ္ပဇည-တို့ ကြည့်။

အသမ္မုယှနကိစ္စ (န) [အသမ္မုယှန + ကိစ္စ] မတွေဝေခြင်း ကိစ္စ။ အာရမ္မဏဝသေနာတိ

အာရမ္မဏကရဏဝသေနပိ အသမ္ပယုတ္တကိစ္စ-ဝသေနပိ တတ္ထ ပဋိဝေဓော လဗ္ဘတေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။

အသမ္ပယုတ္တဉာဏ (န) [အသမ္ပယုတ္တ + ဉာဏ] မတွေ့ဝေသောဉာဏ်၊ တွေဝေသောမောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သောဉာဏ်။ တတ္ထ အသမ္ပ-ယုတ္တဉာဏေနေဝ ခနေသံ ပဝတ္တနေန ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၂။

အသမ္ပယုတ္တာကာရ (ပု) [အသမ္ပယုတ္တ + အာ-ကာရ] မတွေဝေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အသမ္ပယုတ္တ (တိ) [န+သမ္ပယုတ္တ] မတွေဝေ သော၊သူ။ ဣတိ ဝစနတော အသမ္ပယုတ္တေ-ဟိ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ၊၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀ဂ၊ ၃၉ဂ၊၄၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ဝဇိရ။ ၁ဂ၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇ဂ။ မူလဋီ၊ ၃။၂၀၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃ဂ။)

အသမ္ပယုတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သမ္ပယုတ္တာ] မတွေ ဝေမူ၍။ အနန္တရေ ပဋ္ဌကပ္ပသတိကေ ကာလေ ဝိညာဏသန္တတိ အဒိသွာပိ အ-သမ္ပယုတ္တာ .... ဒုက္ကရတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၉။

အသမ္မုဿန (န) [န+သမ္မုဿန] (က) မမေ့ ပျောက်ခြင်း။ (ခ) မေ့ပျောက်ခြင်း၏ ဆန့် ကျင်ဖက် ကိစ္စ။ စိရကတစိရဘာသိတာနံ အသမ္မုဿနဝသေန သတိပညာနုဂ်လသာ ပုရတော ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁ဂ၇။) (က) (ခ) အသမ္မုဿနရသ-ကြည့်။

အသမ္မုဿ(သ)နတာ (ထီ) [အသမ္မုဿန+ တာ] မမေ့လျော့ မပျောက် ပျက်သည်၏ အဖြစ်။ အပိလာပနတာ အသမ္မုသနတာ သတိ သတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၂။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၃၀။ စိရကတစိရဘာသိတာနံ အသမ္မုဿန-ဘာဝတော အသမ္မုဿနတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၁။

အသမ္မုဿနရသ (တိ) [အသမ္မုဿန+ရသ] မမေ့ပျောက်ခြင်းကိစ္စ - မေ့ပျောက်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ကိစ္စ-ရှိသော၊ တရား(သတိ)။ သရဏလက္ခဏာ သတိ၊ အသမ္မုဿနရသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ သမ္မုဿနပဋိပက္ခော အသမ္မုဿနံ ကိစ္စံ ဧတိဿာတိ အသမ္မုဿန-ရသာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ဂ၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၂။)

အသမ္မုဿနလက္ခဏ (တိ) [အသမ္မုဿန + လက္ခဏ] မမေ့လျော့ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ တရား(သတိ)။ သယံ ဝါ သရတီတိ သတိ၊ သာ အသမ္မုဿနလက္ခဏာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။

အသမ္မုဿနိယ (တိ) [န+သမ္မုဿနိယ] မမေ့ ပျောက်စေ-အပ်- သင့်- ထိုက်-သော။ သာရဏီယာနိ ဘဝန္တိ သရိတဗ္ဗာနိ အသမ္မု-ဿနိယာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

အသမ္မုဿန္တ (တိ) [န+သမ္မုဿန္တ] မမေ့ပျောက် သော။ အာစရိယုဂ္ဂဟတော ကောပဒမ္ပိ အ-သမ္မုဿန္တေနကုဒ္ဒံ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

အသမ္မူဠှ (တိ) [န+သမ္မူဠှ] မတွေဝေသော၊ သတိမလစ်သော။ အသမ္မူဠှော ကာလံ က-ရောတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၅၊၂၄၉။ ဒီ၊၂။၇၃။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄ဂ၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။)

အသမ္ဘုဋ္ဌဝိဟာရီ (တိ) [အသမ္ဘုဋ္ဌ+ဝိဟာရီ] မတွေ့ဝေသည်ဖြစ်၍ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ တီဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ သမ္ဗန္ဓံ၊ အသမ္ဘုဋ္ဌဝိဟာရိနံ။ အံ၊၁။၁၆၅။

အသမ္မောဒက (တိ) [န+သမ္မောဒက၊ ထိ-၌ အသမ္မောဒိကာ] ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်သော။ အသမ္မောဒကော ထဒ္ဓေါ အသဗ္ဗိရူပေါ။ ဇာ၊၂။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၉။ ဘိန္နေ ဘိက္ခုဝေ သံဃေ အဓမ္မိယမာနေ အသမ္မောဒိကာယ ဝတ္တမာနာယ။ ဝိ၊၃။၄၀၆။ အသမ္မောဒိကာ ဝတ္တမာနာယာတိ အသမ္မောဒိကာယ ဝတ္တမာနာယ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ သမ္မောဒနကထာယ အဝတ္တမာနာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

အသမ္မောဒိတ (တိ) [န+သမ္မောဒိတ] ဝမ်းမမြောက်စေအပ်သော။ အယံ မယာ အသမ္မောဒိတာဝ ဂစ္ဆတီတိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၆၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၅။

အသမ္မောဒိယ (န) [န+သမ္မောဒိယ] မညီညွတ်ခြင်း။ အသမ္မောဒိယမ္ပိ ဝေါ အသ္မာ။ ဇာ၊၂။ ၃၃၂။ အသမ္မောဒိယန္တိ အသာမဂ္ဂိယံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။

အသမ္မောသ (ပု) [န+သမ္မောသ] (က) မမေ့လျော့ခြင်း၊ မပျောက်ပျက်ခြင်း။ (ခ) မေ့ပျောက်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ကိစ္စ။ (က) ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဌိတိယာ အသမ္မောသာယ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ။ ဒီ၊၂။၂၅၀။ ဒီ၊၃။၁၀၅။ အံ၊၁။ ၃၂၃။ အံ၊၃။၂၅၄။ အဘိ၊ဓ။၂၆၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၁၆။ ပဋိသံ။၄၀။ အသမ္မောသာယာတိ အဝိနာသနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ အသမ္မုဿန်း အသမ္မောသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။ (–အံ၊၁။ ၁၇၆၀။ အဘိ၊ဝိ။၂၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၂၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၇။ မူလဋီ၊၂။၇၄။) (ခ) သမ္မောသပစ္စနီကံ ကိစ္စံ အသမ္မောသော၊ န သမ္မောသာဘာဝမတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၀၉။

အသမ္မောသဓမ္မ (တိ) [အသမ္မောသ+ဓမ္မ] မမေ့ပျောက်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဘဂဝါ ပန နိစ္စကာလံ သမာဟိတော အသမ္မောသဓမ္မော....။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၁၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၆။)

အသမ္မောသနတ္ထ (ပု) [အသမ္မောသန+အတ္ထ] မမေ့ပျောက်ခြင်းအကျိုး။ မန္တပဒ္ဒိနံ ပုနပ္ပုနံ တဒတ္ထသလ္လက္ခဏေ အသမ္မောသနတ္ထံ ပရိယာယဝစနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အသမ္မောသနရသ (တိ) [အသမ္မောသန+ရသ] အသမ္မုဿနရသနှင့် အနက်တူ။ အပိလာပနလက္ခဏာ သတိ အသမ္မောသနရသာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀။

အသမ္မောသရသ (တိ) [အသမ္မောသ+ရသ] အသမ္မုဿနရသနှင့် အနက်တူ။ ကိစ္စဝသေနေဝ ဟိဿာ တော် လက္ခဏံ ထေရေန ဝုတ္တံ၊ အသမ္မောသရသာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။)

အသမ္မောသဝုတ္တိ (ထီ) [အသမ္မောသ+ဝုတ္တိ] မမေ့ပျောက်ခြင်း – သတိ – ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပဋိဿတောတိ ဣမိနာ တတ္ထ အသမ္မောသဝုတ္တိံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။

အသမ္မောဟ (ပု) [န+သမ္မောဟ] (၁) မတွေဝေခြင်း။ (၂) တွေဝေခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ကိစ္စ။ (တိ) (၃) တွေဝေတတ်သော မောဟ မရှိသော (အရဟတ္တဖိုလ်)။ (၁) သော စ လောကိယလောကုတ္တရော ဝိသယတော အသမ္မောဟတော စ.... အဝဗောဓော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၁၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂၊ ၁၀၀။ ခုဒ္ဒကၢ၊ဋ္ဌ။၂၄၊၈၈။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၊၇၃၊ ၈၅၊၁၀၃၊၂၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၊ ၂၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၇၊၁၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၊၁၁၄။ မ၊ဋီ၊၃။၆၉၊၁၆၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၇၈၊၈၇၊၂၉၁၊၃၅၄၊၄၂၁၊၄၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၄၊၂၉၉။ မူလဋီ၊၁။၁၀၂။ အနုဋီ၊၁။၂၀၃။ အနုဋီ၊၂။၆၁။ အနုဋီ၊၃။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၆။) (၁) (၂) အသမ္ဘောဟလက္ခဏာ-ကြည့်။ (တိ) (၃) တကျောက်မွယာခိမုတ္တသာ၊ အသမ္ဘောဟဋ္ဌ စေတသော။ ဝိ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၃။ အရဟတ္တဥ္စ ....သမ္ဘောဟာဘာဝတော အသမ္ဘောဟောတိ စ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၉၂။

အသမ္ဘောဟကရ (တိ) [အသမ္ဘောဟ + ကရ] မတွေဝေခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အသမ္ဘောဟကရံ ဉာနံ၊ နေတ္တိမမ္ဘာနုလောမိကံ။ ဝိ၊၅။ ၁၆၃။

အသမ္ဘောဟတ္ထ (ပု) [အသမ္ဘောဟ+အတ္ထ] (၁) မတွေဝေခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) မတွေဝေခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၁) ဝေံ သိက္ခာပစ္စက္ခာနလက္ခဏံ ဒဿေတွာ အပ္ပစ္စက္ခာနေ အသမ္ဘောဟတ္တံ .... အာဒိမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ သုလဘံ ဝါ ဟောတု ဒုလ္လဘံ ဝါ၊ အသမ္ဘောဟတ္တံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇၊၃၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆၊ ၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၇။ ဝဇိရ။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၉၊၁၅၇၊၄၄၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၉၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၂။ မူလဋီ၊၂။၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၉၁။) (တိ) (၂) သမန္တာ နိမိတ္တုပလက္ခဏာ အသမ္ဘောဟတ္ထာ အသမ္ဘောဟာနိသံသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၆။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၃။)

အသမ္ဘောဟဒီပက (တိ) [အသမ္ဘောဟ+ဒီပက] မတွေဝေခြင်းကိုပြုတတ်သော။ တဒေဝတ္ထံ ဟိ ဉာပေတုံ အသမ္ဘောဟဒီပကေန အသမ္ဘောသဒီပကေနာတိ စ အဝတွာ တထာ ဝုတ္တန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၁။

အသမ္ဘောဟဓမ္မ (တိ) [အသမ္ဘောဟ+ဓမ္မ] မတွေဝေခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ အသမ္ဘောဟဓမ္မော သတ္တော လောကေ ဥပ္ပန္နော။ မ၊၁။ ၂၆။ အသမ္ဘောဟဓမ္မောတိ အသမ္ဘောဟသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇။)

အသမ္ဘောဟဓုရ (တိ) [အသမ္ဘောဟ+ဓုရ] အသမ္ဘောဟသမ္ပဇည-တရားဟူသော အကြီးအမှူးရှိသော၊ အသမ္ဘောဟသမ္ပဇည-ကို ပဓာနထား၍ ဆိုအပ်သော။ အသမ္ဘောဟဓုရံ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တေ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အသမ္ဘောဟသခါတံ ဓုရံ ဇေဋ္ဌကံ ယဿ ဝစနဿာတိ အသမ္ဘောဟဓုရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၈။

အသမ္ဘောဟန (န) [န+သမ္ဘောဟန] မတွေဝေခြင်း။ တံ ပန အသမ္ဘောဟနဝသေန ကိစ္စတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၅။

အသမ္ဘောဟန္တ (တိ) [န+သမ္ဘောဟန္တ] မတွေဝေသော၊သူ။ အသမ္ဘောဟန္တေန သံယုတ္တသုတ္တဋီကာယံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။

အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အသမ္မောဟ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) (တရားသဘောတို့၌) မတွေဝေခြင်းဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ရှေးရှု ထင်မြင်လာသော၊ တရား (ပညာ)။ (၂) မတွေဝေခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်လာစေတတ်သော၊ တရား (ပညာ)။ ဓမ္မသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏာ ပညာ....။ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၀။ ဓမ္မသဘာဝေသု အသမ္မုယှနာကာရေနပစ္စုပတိဋ္ဌတီတိ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ကာရဏဘူတာ ဝါ သယံ ဖလဘူတံ အသမ္မောဟံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ ဝေမိ အသမ္မောဟပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၆။ (--အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇၊၁၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။)

အသမ္မောဟပညာ (ထီ) [အသမ္မောဟ+ပညာ] တွေဝေခြင်းမရှိသော ပညာ၊ တွေဝေတတ်သော မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော ပညာ။ အသမ္မောဟပညာယ ဖုဋ္ဌတ္တာ ပညာယ အဖဿိတံ နာမ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၇။

အသမ္မောဟပဋိဝေဓ (ပု) [အသမ္မောဟ+ပဋိဝေဓ] မတွေဝေသောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ မဂ္ဂပညာယ အသမ္မောဟပဋိဝေဓဝသေန ဇာနိတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၀၊၂၇၇၊၃၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၇။ (—သာရတ္ထ၊၁။၄၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၇၊၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၁၊၁၀၉၊၂၂၄၊၂၃၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၁၊၇၈၊၃၅၄၊ ၄၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၊၂၄၄၊ အနုဋီ၊၂။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၄။)

အသမ္မောဟပဝတ္တိ (ထီ) [အသမ္မောဟ+ပဝတ္တိ] မတွေဝေသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ အသမ္မောဟသမ္ပဇညဝသေန စိတ္တဿ အသမ္မောဟပဝတ္တိ....အဓိပ္ပေတ္တဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

အသမ္မောဟဘာဝသိဒ္ဓိ (ထီ) [အသမ္မောဟ+ဘာဝ+သိဒ္ဓိ] မတွေဝေသောအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ တတော စ အန္တရာယိကနိယျာနိကဓမ္မေသု အသမ္မောဟဘာဝသိဒ္ဓိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁။

အသမ္မောဟဘူတ (တိ) [အသမ္မောဟ+ဘူတ] တွေဝေခြင်းမရှိသော — တွေဝေတတ်သော မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်—တရား ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ စိတ္တဿ အသမ္မောဟဘူတံ အရိယမဂ္ဂံ အဓိပ္ပေတ္တဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

အသမ္မောဟဘူမိ (ထီ) [အသမ္မောဟ + ဘူမိ] အသမ္မောဟဘုံအဆင့်၊ (အပေါင်းအစုအနေအားဖြင့် တလုံးတခဲတည်း တကိုယ်တည်း အဖြစ်ဖြင့် ယူဆ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍) ပြင်းပြစွာ တွေဝေခြင်း—ကင်းရာ—ကိုပယ်ခွါရာ—ဘုံအဆင့်။ "သတ္တော ပုဂ္ဂလော" တိ ဣမိဿာ လောကသမညာယ ပဟာနတ္ထာယ သတ္တသမ္မောဟဿ သမတိက္ကမတ္ထာယ အသမ္မောဟဘူမိယံ စိတ္တံ ဌပနတ္ထာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ သမူဟေကတ္တဂ္ဂဟဏဝသေန "သတ္တော" တိ ပဝတ္တော သမ္မောဟော သတ္တသမ္မောဟော။ တဿ ဝိက္ခမ္ဘနာ အသမ္မောဟဘူမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၂။

အသမ္မောဟမရဏ (န) [အသမ္မောဟ+မရဏ] မတွေဝေသောအားဖြင့်သေခြင်း။ အထ ခေါ အသမ္မောဟမရဏဉ္စ သမ္ပဇာနဂန္ဓောက္ကမနဉ္စ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။

အသမ္မောဟမရဏဒီပနတ္ထ (ပု) [အသမ္မောဟမရဏ+ဒီပန+အတ္ထ] မတွေဝေသောအားဖြင့် သေခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုး။ သတော သမ္ပဇာနောတိ ဣဒံ ဧဝနက္ခဏေ ကိရိယသတိသမ္ပဇညာနံ ဝသေန အသမ္မောဟမရဏဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

အသမ္မောဟလက္ခဏ (တိ) [အသမ္မောဟ + လက္ခဏ] (၁) မတွေဝေခြင်း–ကောင်းစွာ သိခြင်း–လက္ခဏာရှိသော၊ တရား(သမ္ပဇည-တရား)။ (၂) တွေဝေတတ်သော မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် (ဆန့်ကျင်ခြင်း) လက္ခဏာရှိသော၊ တရား(သမ္ပဇညတရား)။ အသမ္မော-ဟလက္ခဏံ သမ္ပဇညံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ အသမ္မုယှနံ သမ္ပဒေဝ ပဇာနနံ, သမ္မောဟ-ပဋိပက္ခော ဝါ အသမ္မောဟော လက္ခဏံ ဧတဿာတိ အသမ္မောဟလက္ခဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၅။

အသမ္မောဟဝိဟာရ (ပု) [အသမ္မောဟ+ဝိဟာ-ရ] မတွေမဝေသောအားဖြင့်–ဖြစ်ခြင်း–သိခြင်း၊ မတွေမဝေသောအားဖြင့်–ဖြစ်တတ်–ထိုးထွင်း၍ သိတတ်–သော တရား(ဝိဇ္ဇာသုံးပါးနှင့်တကွ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်၏ အားလုံးသော ဂုဏ်တော်များ)။ ဣဒါနိ စျာယိနံ သမ္မောဟင္ဂါနေသု အတ္တနော အသမ္မောဟ-ဝိဟာရံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အသမ္မော-ဟဝိဟာရန္တိ အသမ္မောဟဝုတ္တိံ၊ အသမ္မော-ဟသမ္မောဓိန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။)

အသမ္မောဟသစ္စကိရိယာ (ထီ) [အသမ္မောဟ+သစ္စကိရိယာ] မတွေဝေသော အားဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အသမ္မောဟသစ္စကိရိ-ယာယ သစ္စကတတ္တာ အသစ္စကတံ နာမ နတ္ထိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

အသမ္မောဟသမ္ပဇည (နပ) [အသမ္မောဟ+သမ္ပ-ဇည] အသမ္မောဟသမ္ပဇညတရား၊ ရှေ့သို့ သွားခြင်း (ခြေကြွခြင်းလှမ်းခြင်း)စသည်တို့၌ မတွေဝေခြင်းဟူသော–တွေဝေမှုမရှိပဲ–ကောင်းစွာသိခြင်း။ (မောဟအမှောင်ပိတ်ဖုံး၍ မသိနားမလည်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သွားခြင်း, ကြွခြင်း,လှမ်းခြင်း စသော ကိစ္စတို့၌ ငါသွားသည်, အသက်ကောင် အတ္တသွားသည် စသည်ဖြင့် အမှတ်မှား၏၊ တွေဝေ၏၊ အမှန်အားဖြင့်ကား သွားလိုစိတ်ဖြစ်သောအခါ ယင်းစိတ်နှင့်အတူတကွ စိတ္တဇဝါ-ယောဓာတ်သည် (ဝိညတ်ရုပ်ကို ဖြစ်အောင် လှုံ့ဆော်ကာ) ခန္ဓာကိုယ် တကိုယ်လုံး၌ (အထူးသဖြင့် ခြေထောက်၌) အနှံ့အပြား ဖြစ်နေရကား ယင်း စိတ္တဇဝါယောဓာတ်၏ အစွမ်းကြောင့် အရိုးစုခန္ဓာကိုယ်ကြီးသည် ကြွကာ လှမ်းကာ လှုပ်လှုပ်ရှားရှားဖြစ်၏၊ အစစ်အမှန်မရှိနိုင်သော အသက်ကောင်အတ္တက သွားသည် ကြွလှမ်းသည်မဟုတ်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမှန်အတိုင်းသိခြင်းသည် အ-သမ္မောဟသမ္ပဇည-မည်၏။) အဘိက္ကမာဒီသု ပန အသမ္မုယှနံ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ အဘိက္ကမာဒီသု အသမ္မု-ယှနသင်္ခါတံ အသမ္မောဟမေဝ သမ္ပဇညံ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈၊၂၆၇၊၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄၊၂၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၃၊၂၄၉၊ ၂၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၄။)

အသမ္မောဟသဘာဝ (တိ) [အသမ္မောဟ+သ-ဘာဝ] မတွေဝေခြင်း သဘောရှိသော၊သူ။ အသမ္မောဟမေဝ ကြည့်။

အသမ္မောဟသဘာဝတ္တ (နပ) [အသမ္မောဟသ-ဘာဝ+တ္တ] မတွေဝေခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥဿက္ကိတွာတိ ဥဿက္ကာပေတွာ မဂ္ဂ-ပါတုဘာဝမ္ပိ ပါပေတိ အသမ္မောဟသဘာ-ဝတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။

အသမ္မောဟာဓိမုတ္တ (တိ) [အသမ္မောဟ+အဓိ-မုတ္တ] တွေဝေတတ်သော မောဟမရှိသော

အရဟတ္တဖိုလ်ကို – ထိုးထွင်း၍ သိ – မျက်မှောက်ပြု–သော၊သူ။ ခယာ ရာဂဿ ဝီတရာဂတ္တာ အသမ္မောဟာဓိမုတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၁။ နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၂။ ဝဇိရ။၄၇၇)လည်း ကြည့်။

အသမ္မောဟာနိသံသ (တိ) [အသမ္မောဟ+အာနိသံသ] မတွေဝေခြင်း အကျိုးအာနိသင်ရှိသော။ အသမ္မောဟတ္ထ (၂) ကြည့်။

အသမ္မောဟာဘိသမယ (ပု) [အသမ္မောဟ+အဘိသမယ] မတွေမဝေ ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ အသမ္မောဟာဘိသမယသင်္ခါတာယ အဝိပရီတာကာရပ္ပဝတ္တိယာ မမ္မာနံ သဘာဝသရသလက္ခဏာဿ အဝိသံဝါဒနတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၁၇။

အသမ္မောဟာဝဗောဓ (ပု) [အသမ္မောဟ+အဝဗောဓ] မတွေမဝေ ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ အသမ္မောဟာဝဗောဓော စ ဤဒိသဿ ဉာဏဿ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၉။

အသယံကတ (တိ) [န+သယံ+ကတ] ကိုယ်တိုင်မပြုအပ်သော၊သူ။ အသယံကာရ ကြည့်။

အသယံကာရ (တိ) [န+သယံ+ကာရ] (၁) ကိုယ်တိုင်(မိမိကိုယ်တိုင်)မပြုအပ်သော။ (၂) ကိုယ်တိုင်ပြုခြင်းမရှိသော။ အသယံကာရော အပရံကာရော အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော အတ္တာ စ လောကော စ။ ဒီ၊၃။၁၁၄။ ဥဒါန။၁၆၂။ အသယံကာရောတိ အသယံကတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၀။ နတ္ထိ တေသံ သယံကာရောတိ အသယံကာရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ န သယံ ကာတဗ္ဗောတိ အသယံကာရောတိ အာဟ အသယံကတောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၁။ အဘိ၊က။၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။)

အသယံပါစက (တိ) [န+သယံ+ပါစက] ကိုယ်တိုင်မချက်သော၊ ဆွမ်းခံ၍စားသော၊သူ။ အသာမပါက (ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇)ကြည့်။

အသယံဝသ (တိ) [န+သယံဝသ] အသယံဝသီ ကြည့်။

အသယံဝသီ (တိ) [န+သယံဝသီ] (က) (တစုံတယောက်သောသူကို) မိမိအလိုသို့ မလိုက်စေနိုင်သော၊သူ။ (ခ) (မိမိကိုယ်တိုင်)မိမိအလို၌ မတည်နိုင်သော၊သူ။ (က) (ခ) တဒါ သော ပစ္စုဒါဝတ္တိ၊ သက်ဒွေါ အသယံဝသေ (အသယံဝသီ၊ သီ၊ဣ)။ ဒီ၊၂။၂၁၀။ ကဥ္စိ ဒေဝတံ မာနုသကံ ဝါ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော အသယံဝသေ သယဥ္စ န အတ္တနော ဝသေ ဌိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၄။ တိတ္ထိယာ အသယံဝသီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၈။ အသယံဝသီတိ န သယံဝသိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၇။)

အသယနိဿရ (န) [န+သယနိဿရ] အိပ်ရာ တိုက်ခန်းမဟုတ်သော အရပ်။ အသယနိဿရေ သယနိဿရသညိနော ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၂၃၄။ (–ဧင်း-၂၆၆။)

အသယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သယိတွာ]မအိပ်မူ၍။ သမ္ပရိဝတ္တမာနာတိ ဒက္ခိဏေနေဝ ပဿေန အသယိတွာ သဗ္ဗသော ပရိဝတ္တမာနာ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။

အသယှ² (တိ) [န+သယှ] (က) မရွက်ဆောင် –မထမ်းဆောင်–နိုင်သော။ (ခ) သည်းမခံနိုင်သော။ (ဂ) မလွှမ်းမိုးနိုင်သော။ (က) အသယှံ ဘာရံ အာရောပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇၊၂၀၃။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။) (ခ) အသယှံ အပ္ပဋိ (တိ) ကာရံ၊ ဒုက္ခဿောတာသိဒံ ယတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၇။) (ဂ) အသယှသာဟိ (ခ) (ဃ) အနက်တို့ ကြည့်။

အသယှ၂ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အသယှမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) အသယှမည်သော သူဌေး။ (၁) အသယှော ခေမာဘိရတော စ သော ရတော။ မ၊၃။၁၁၅။ (၂) သက္ကဿ သဟဗျတံ ဂတော အသယှော (ပေတ။၁၅၆)တိ အသယှသေဋ္ဌိ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ သဟဗျတံ ဂတော အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

အသယှတာ (ထီ) [အသယှ+တာ] သည်းမခံနိုင်သည်၏အဖြစ်။ န ဝိသဟာမီတိ အသယှတံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

အသယှဘာဝ (ပု) [အသယှ + ဘာဝ] သည်းမခံနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ န ဝိသဟာမီတိ ကေဘတ္တာဒီနံ အသယှဘာဝံ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၆။

အသယှဘာရ (ပု) [အသယှ+ဘာရ] မရွက်ဆောင် – မထမ်းဆောင် – နိုင်သော ဝန်။ တသ္မာဿ ရဟဿာဂံ အသယှဘာရော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅၁။)

အသယှမဟာသေဋ္ဌိ (ပု) [အသယှ + မဟာသေဋ္ဌိ] အသယှ-မည်သော သူဌေးကြီး။ တေန သမယေန ရောရုဝနဂရေ အသယှမဟာသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ ။ ၁၀၅။

အသယှမာန (တိ) [န + သယှမာန] သည်းမခံနိုင်သော၊သူ။ ဂလေန ပဝေဓေန္တေနာတိ ယောတ္တဂလေန ကရဏေန အသယှမာနေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇။

အသယှသာဟိတာ (ထီ) [အသယှသာဟိ+တာ] သူတပါးတို့ လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သော တဖက်ရန်သူကို လွှမ်းမိုးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ အသယှသာဟိတာယ ဝိသယှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။

အသယှသာဟီ (တိ) [အသယှ+သဟ+ဏီ] (က) သူတပါးတို့ ရွက်ဆောင်နိုင်ခဲ့သော ဗောဓိဉာဏ်၏အဆောက်အဦဖြစ်သော ပါရမီတော်, မဟာကရုဏာ၏ကိစ္စတို့ကို ရွက်ဆောင်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ (ခ) သူတပါးတို့ လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သော မာရ်ငါးပါးကို လွှမ်းမိုးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ (ဂ) သူတပါးတို့ မပြုစွမ်းနိုင်သော ဗုဒ္ဓကိစ္စကို– ပြုလုပ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော– ကောင်းစွာပြုလုပ်တော်မူသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ဃ) သူတပါးတို့လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သော တဖက်ရန်သူကိုလွှမ်းမိုးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ (ရှင်ဘုရင်)။ (က) (ခ) (ဂ) တထာဂတံ ဗုဒ္ဓံ မသယှသာဟိနံ။ ဣတိဝုတ်၊၂၁၇။ ဗုဒ္ဓဿ ပုတ္တောမှိ အသယှသာဟိနော။ ထေရ၊ ၃၀၁။ အသယှသာဟိနောတိ အဘိသမ္ဗောဓိတော ပုဗ္ဗေ .... အသယှံ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ သဟနတော, တတ္ထ ဝါ သာဓုကာရီဘာဝတော အသယှသာဟိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈-၉။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၃-၄။) (ဃ) ဇယော ကလိင်္ဂါနံ မသယှသာဟိနံ။ ဇာ၊၁။၉၃။ အသယှသာဟိနန္တိ အသယှံ ဒုဿဟံ သဟိတုံ သမတ္ထာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

အသယှသိတ (တိ) [အသယှ+ သိတ] သည်းမခံနိုင်အောင် ချမ်းအေးခြင်းရှိသော။ ဇမ္ဗုန္ဓကာရေ စ အသယှသီတေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၂။

အသယှသေဋ္ဌိ (ပု) [အသယှ+သေဋ္ဌိ] အသယှမည်သော သူဌေး။ အသယှသေဋ္ဌိနော နိဝေသနံ ဒက္ခိဏဗာဟုံ ပသာရေတွာ ဒဿေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃။

အသရဏ (န) [န+သရဏ] (၁) မအောက်မေ့နိုင် – သတိမရ–မေ့လျော့–ခြင်း။ (တိ) (၂) အောက်မေ့နိုင်ခြင်းမရှိသော၊ သတိမရ– မေ့လျော့–သော၊သူ။ (၃)ဘေးအန္တရာယ်ကို– မဖျက်ဆီး – မကာကွယ်–တတ်သော၊ ကိုး

ကွယ်အားထားရာ – အားကိုးစရာ – မဟုတ်သော၊သူ။ (၄) ကိုးကွယ်အားထားရာ – အားကိုးစရာ – မရှိသော၊သူ။ (၁) ဘတ္တင္စာ- နယ် အသရဏေန ကာကဿ နဋ္ဌသတ်တာ ပညာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၁။) (တိ) (၂) အသရဏဘာဝ-ကြည့်။ (၃) အသရဏော လောကသန္နိဝါသောတိ ပဿန္တာနံ။ ပဋိသံ။၁၂၂။ အသရဏောတိ နိဿိတာနံ န ဘယသာရဏော န ဘယဝိ- နာသကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (–စူဠနိ။၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၆-၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၄။) (၄) အသရဏာ(မဟာနိ။၃၂၂)- တိ နတ္ထိ ဧတေသံ သရဏန္တိ အသရဏာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၇။ (–မိလိန္ဒ။၁၅၀၊၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။)

အသရဏဘာဝ (ပု) [အသရဏ + ဘာဝ] မအောက်မေ့ – သတိမရ – နိုင်သည်၏အဖြစ်။ ကဿ ပနဿ သတ္တာ အသရဏဘာဝံ အ- ကာသိ။ မေ့၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အသရဏီဘူတ (တိ) [န+သရဏ+ဘူတ] အားကိုး အားထားရာ မဟုတ်သော၊ အား ကိုးအားထား မပြုထိုက်သော။ အသရဏီ- ဘူတော(ပဋိသံ။၁၂၂)တိ ပုရေ ဥပ္ပတ္တိယာ ....ဥပ္ပတ္တိသမကာလမေဝ အသရဏီဘူတော- တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အသရဏီဘူ- တာ (မဟာနိ။၃၂၂)တိ သယံ သရဏကိစ္စံ န ကရောန္တီတိ အသရဏီဘူတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၇။(–စူဠနိ။၆၈။ မိလိန္ဒ။၁၅၀၊၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။)

အသရန္တ (တိ) [န+သရန္တ] မအောက်မေ့သော၊ သူ။ အတ္တနော မမ္မတာယ အသရန္တော ပန ပဋ္ဌ ဒေဝဒူတေ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။)

အသရိက္ခ (တိ) [န+သရိက္ခ] မတူသော။ တဿ အကုသလာ ဝေဒနာ ဝိသဘာဂတော အသံသဋ္ဌတော အသရိက္ခတော စ ကုသလာ- ဗျာကတာဟိ ဒူရေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၇။

အသရိက္ခက (တိ) [အသရိက္ခ+က] မတူသော။ အတ္တနာ သရိက္ခကမ္ပိ အသရိက္ခကမ္ပိ သဏ္ဌာနမ္ပိ အနိဋ္ဌနမ္ပိ ရူပါရူပံ ဇနေတီတိ အာနေဥ္စာဘိ- သင်္ခါရော နာမ န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။

အသရိက္ခတ္တ (နု) [အသရိက္ခ+တ္တ] မတူသည်၏ အဖြစ်။ အညမညံ အသရိက္ခတ္တာ ပဟာနာဝ- ဋ္ဌာနတော စ ဝိရုဒ္ဓါ ဝိယာတိ ဝိပါကေသု သာ တဒနုကူလာ သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၁၄၀။

အသရိက္ခဒါန (နု) [အသရိက္ခ+ဒါန] (တမလွန် ဘဝ၌ ရရှိမည့်အကျိုးနှင့် အမျိုးအစားအား ဖြင့်)မတူသော – လှူဖွယ်ဝတ္ထု – အလှူဒါန။ ဝံ ဟိ သရိက္ခဒါနမ္ပိ ဒတွာ ပတ္ထနံ ဌပေန္တိ အသရိက္ခဒါနမ္ပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၇။)

အသရိတုကာမတာ (ထီ) [န+သရိတုကာမတာ] အောက်မေ့ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်။ တဿ သတိပိ အသရိတုကာမတာယ ဝိပ္ပဋိ- သာရဝတ္ထုဝသေန ပုနပ္ပုနံ တံ ဥပဋ္ဌဟတီတိ စိတ္တေကဂ္ဂတံ န ဝိန္ဒတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၀။

အသရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သရိတွာ] မအောက် မေ့မူ၍။ ပရိတ္တကမ္မံ အသရိတွာ ရညာ ပေသိ- တဿ လုဒ္ဒကဿ ဝသံ ဥပဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။)

အသရီရ (တိ) [န+သရီရ] ကိုယ်သဏ္ဌာန်– အထည်ဒြပ် – အညို-စသော အဆင်း – မရှိ

သော။ ဒုရင်္ဂမံ ကေစရံ၊ အသရီရံ ဂုဟာသယံ။ ဓမ္မ။၁၇။ စိတ္တဿ သရီရသဏ္ဌာနံ ဝါ နီလာဒိပ္ပကာရော ဝဏ္ဏဘေဒေါ ဝါ နတ္ထီတိ အသရီရံ နာမ ဇာတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

အသလ္လက္ခဏ (န၊ထိ) [န+သလ္လက္ခဏ] ကောင်းစွာ မမှတ်ခြင်း။ ရူပေ ခေါ ဝစ္ဆ အသလ္လက္ခဏာ။ သံ၊၂။၂၂၁။ ဧဝံ တထာဂတဿ အသလ္လက္ခဏာ နာမ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၆။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။)

အသလ္လက္ခဏကာလ (ပု) [အသလ္လက္ခဏ+ကာလ] မမှတ်နိုင်သောကာလ။ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ဂစ္ဆန္တဿ အသလ္လက္ခဏကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။

အသလ္လက္ခဏပကတိက (တိ) [အသလ္လက္ခဏ+ပကတိ+က] မမှတ်နိုင်သော သဘောရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အသလ္လက္ခဏပကတိကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၆၇။

အသလ္လက္ခဏဘာဝ (ပု) [အသလ္လက္ခဏ+ဘာဝ] မမှတ်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေသံ အသလ္လက္ခဏဘာဝံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇။)

အသလ္လက္ခဏာကာရ (ပု) [အသလ္လက္ခဏ+အာကာရ] မမှတ်နိုင်သော အခြင်းအရာ။ အထဿ သတ္ထာ အသလ္လက္ခဏာကာရံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

အသလ္လက္ခယမာန (တိ) [န+သလ္လက္ခယမာန] မမှတ်နိုင်သော၊သူ။ တဿ အတ္ထံ အသလ္လက္ခယမာနာပိ သတ္ထရိ သဒ္ဓါယ ဧဝံ ဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

အသလ္လက္ခိတ (တိ) [န+သလ္လက္ခိတ] မမှတ်အပ်သော။ ယထာ ဂေါဏလက္ခဏေ အသလ္လက္ခိတေ ဂေါဏော န သုဋ္ဌု သလ္လက္ခိတော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။)

အသလ္လက္ခိတဋ္ဌာန (န) [အသလ္လက္ခိတ+ဌာန] မမှတ်သားအပ်သောအရပ်။ ဝိသာခါယ ကိရေတံ အသလ္လက္ခိတဋ္ဌာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

အသလ္လက္ခိတတ္တ (န) [အသလ္လက္ခိတ+တ္တ] မမှတ်မိသည်၏အဖြစ်။ ကဋ္ဌိယံ ဗန္ဓနဋ္ဌာနဿ အသလ္လက္ခိတတ္တာ ရုက္ခံ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တော ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ အမ္ဗသာခံ ဒဠှံ ဂဏှိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၇။)

အသလ္လက္ခိတဓမ္မ (ပု) [အသလ္လက္ခိတ+ဓမ္မ] မမှတ်မိသောသဘော။ အဝိဟညမာန (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂) ကြည့်။

အသလ္လက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သလ္လက္ခိတွာ] မမှတ်မိမူ၍။ တဒုဘယသံယုတ္တေသု တေသု စ တံ အသလ္လက္ခိတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

အသလ္လက္ခေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သလ္လက္ခေတွာ] မမှတ်သားမူ၍။ အသလ္လက္ခေတွာပိ နိဝေသနံ ပဝိသန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၇၃။ ယဒိ ပန ပမာဏံ အသလ္လက္ခေတွာ အာဟရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အသလ္လက္ခေတွာ ကရောန္တော ဟိ ရောဂနိဒါနံ အဇာနိတွာ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၇။ ကင်္ခါ။၂၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၇။ ဝဇီရ။၅၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁၊၄၃၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။)

အသလ္လက္ခေန္တ (တိ) [န+သလ္လက္ခေန္တ။ ထိ-ဥ္ဒ အသလ္လက္ခေန္တီ] မမှတ်နိုင်သော၊ ကောင်းစွာ

မမှတ်နိုင်သော၊သူ။ သော အတ္တံ အသလ္လက္ခေန္တော ဗျဉ္ဇနစ္ဆာယာယ အတ္တံ ပဋိဗာဟတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၄။ သတ္တ ဝဿသဟဿာနိ ဒိဗ္ဗသုခသမပ္ပိတာယ ဗဟုမ္ပိ ကာလံ ဂတံ အသလ္လက္ခေတ္တိ ဝေမာဟ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀။)

အသလ္လပန္တ (တိ) [န+သလ္လပန္တ] အတူတကွ မပြောဆိုသော၊သူ။ အသလ္လပန္တော ကထံ ဥန္နာဒီ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

အသလ္လီန (တိ) [န+သလ္လီန] တွန့်တို–ဆုတ်နစ်–ခြင်း မရှိသော၊ မတွန့်တို–မဆုတ်နစ်–သော။ အာရဒ္ဓံ ခေါ ပန မေ ဗြာဟ္မဏ ဝီရိယံ အဟောသိ အသလ္လီနံ။ ဝိ၊၁။၄။ အာရဒ္ဓံ ဟောတိ ဝီရိယံ အသလ္လီနံ။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၆။ ပဋိသံ။၁၇၁။ ဣတိဝုတ်။၂၇၄-၅။ အသလ္လီနန္တိ အသင်္ကုစိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၄။ (–ဒီ၊၂။၁၂၉။ မ၊၁။၃၀၉။ သံ၊၁။ ၁၆၁။ အံ၊၁။၁၄၆။ ထေရ။၃၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။)

အသလ္လီနတ္တ (တိ) [အသလ္လီန+အတ္တ] မတွန့်တို –မဆုတ်နစ်– သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌ-ကြည့်။

အသလ္လီနတ္တတာ (ထီ) [အသလ္လီနတ္တ + တာ] မတွန့်တို– မဆုတ်နစ် – သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သတိ ဓမ္မဝိစယ ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ သမတာ အသလ္လီနတ္တတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [အသလ္လီနတ္တ+ ပဟိတတ္တ+ပဂ္ဂဟဋ္ဌ] မဆုတ်နစ်သော စိတ်ရှိ၊ နိဗ္ဗာန်သို့စေလွှတ်အပ်သော ကိုယ်ရှိသောသူ၏ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့တတ်သောသဘော၊ (မဆုတ်နစ်သော စိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ စေလွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိလျက် အားထုတ်ခြင်း သဘော။ ပဋိသံ၊သျှ)။ အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တ ပဂ္ဂဟဋ္ဌေ ပညာ ဝီရိယာရမ္ဘေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃၊၁၀၀။ အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌေတိ ကောသဇ္ဇဝသေန အသလ္လီနော အသင်္ကုစိတော အတ္တာ အဿာတိ အသလ္လီနတ္တော .... အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တဿ ပဂ္ဂဟဋ္ဌော အသလ္လီနတ္တပဟိတတ္တပဂ္ဂဟဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀-၁။

အသလ္လီနဘာဝ (ပု) [အသလ္လီန+ဘာဝ] တွန့်တို ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိ – မတွန့်တို မဆုတ်နစ်– သည်၏ အဖြစ်။ အသလ္လီနဘာဝေန ပဟိတဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အသလ္လေခ (ပု) [န+သလ္လေခ] (က) သလ္လေခ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား၊ အသလ္လေခ တရား။ (ခ) မခေါင်းပါးခြင်း။ (က) ကာမစ္ဆန္ဒော အသလ္လေခေါ၊ နေက္ခမ္မံ သလ္လေခေါ။ ပဋိသံ။၁၀၀။ နိဒ္ဒေသေ သလ္လေခပဋိပက္ခေန အသလ္လေခေန သလ္လေခံ ဒဿေတုကာမေန အသလ္လေခပုဗ္ဗကော သလ္လေခေါ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (ခ) သော နယော အသန္တုဋ္ဌိယာ အသလ္လေခဿ စုပ္ပန္နဿ နိဝါရဏော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

အသလ္လေခတာ (ထီ) [အသလ္လေခ + တာ] မခေါင်းပါးသည်၏ အဖြစ်။ တယော ပဋိက္ခေပါ မဟိစ္ဆတာ အသန္တုဋ္ဌိတာ အသလ္လေခတာ။ ဝိ၊၅။၂၁၀။

အသလ္လေခပုဗ္ဗက (တိ) [အသလ္လေခ + ပုဗ္ဗက] အသလ္လေခတရားလျှင် ရှေးရှိသော။ အသလ္လေခ-ကြည့်။

အသဝန (န) [န+သဝန] မကြားခြင်း။ တဿိ ဓမ္မရာဇေန သုဒေသိတဿ အသဝနဿ စ

မာဒိသာနံ အနုတာပဟေတုဘာဝတော။ ဝိမာန႒။၁၆၄။

အသဝနတ္တ (ပု) [အသဝန+အတ္ထ] မကြားခြင်း အကျိုး။ ကဏ္ဏဇပ္ပနတ္ထိ ကဏ္ဏေဟိ သဒ္ဒံ အသဝနတ္ထာယ ဝိဇ္ဈာယ ဇပ္ပနံ။ ဒီ႒၁။၉၁။

အသဝနီယ (တိ) [န+သဝနီယ] မကြား- နားမထောင် - အပ်သော။ သော ဥဘော ကဏ္ဏေ ထကေတွာ အသဝနီယမေတန္တိ ပဋိ- က္ခိပိ။ သုတ္တနိ႒၁။၅၄။ အပ႒၁။၁၆၄။

အသဝသဘာဝ (ပု) [န+သ + ဝသ+ဘာဝ] မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ သော အာတုရောဟေဝ အသဝသဘာဝ- တော။ သံ႒၂။၂၀၇။ သုနခေါ ဝိယ ဝန္န- နိဿိတော ဗာလော အသဝသဘာဝတော။ သံ႒၂။၂၅၂။

အသဿတ (ပု) [န+သဿတ] မမြဲသော။ အသဿတော လောကော။ ပဋိသံ။၁၁၈။ အသဿတောတိ အနိစ္စော။ ပဋိသံ႒၂။၄။ (– ဒီ၁။၁၇၄။ ဒီ၃။၂၇၁၁၃။ အံ၁။၃၄၂၊ ၃၅၀၊၄၀၀။ အံ၃။၇၊၂၈၁။ အဘိ၈။၂၂၅၊ ၂၃၀၊၂၃၆၊၂၄၅။ အဘိ၀ိ။၃၈၁၊၃၈၈။ ဝိ႒၁။၉၀။ ဒီ႒၁။၃၁၃။ ဒီ႒၂။၈၇။ မ႒၁။ ၁၈၆။ မ႒၄။၁၅၊၂၁၁။ အဘိ႒၃။၁၁၃။ ပဋိသံ႒၁။၂၆၃။ ပဋိသံ႒၂။၆၀။ ဥဒါန႒။ ၃၁၀။ အပ႒၂။၂၂။ ဇာ႒၇။၂၂၄။ နေတ္တိ႒။၁၂၇။ သာရတ္ထ၁။၁၄၃။ ဒီဋီ၁။၁၅၃၊ ၁၅၄။ သီဋီသစ်၁။၄၁၂။ ဒီဋီ၃။၉၇။ မဋီ၃။၆၅၊၉၂။ နေတ္တိဋီ။၂၈။)

အသဿတဘာဝ (ပု) [အသဿတ+ဘာဝ] မမြဲသည်၏အဖြစ်။ အနဿာသိကာတိ အသ- ဿတဘာဝေန အဿာသရဟိတာ။ အံ႒၃။၁၈၀။ (– သီဋီသစ်၁။၄၁၂။)

အသဿတဘာဝသန္နိဋ္ဌာန (န) [အသဿတဘာဝ +သန္နိဋ္ဌာန] မမြဲသည်၏အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ စက္ခာဒီနံ အသဿတဘာဝသန္နိဋ္ဌာနံ မိစ္ဆာဒဿနံ။ သာရတ္ထ၁။၁၄၃။ ဒီဋီ၁။ ၁၅၃။ မဋီ၃။၂၃၃။

အသဿတဘာဝါဝဗောဓ (ပု) [အသဿတ- ဘာဝ+အဝဗောဓ] မမြဲသည်၏အဖြစ်ကို သိခြင်း။ စက္ခာဒီနံ အသဿတဘာဝါဝဗောဓော ဝိဒူသိတော သံသဋ္ဌဘာဝတော။ သာရတ္ထ၁။၁၄၃။ ဒီဋီ၁။၁၅၃။ သီဋီသစ်၁။၄၁၂။ မဋီ၃။၂၃၃။

အသဿတသဘာဝ (တိ) [အသဿတ+သဘာ- ဝ] မမြဲသောသဘောရှိသော။ ဥစ္ဆေဒဝါဒိ- နော အတ္တာနံ အတထံ အသဿတသဘာ- ဝမ္ပိ သမာနံ....။ ဒီ႒၂။၉၅။

အသဟဂတ (တိ) [န+သဟဂတ] အတူတကွ မဖြစ်သော။ အသဟဂတဿ ကာမာသဝါပိ စိတ္တံ မုစ္စတီတိ။ ပေဋကော။၁၉၈။ ယံ ဟိ တဏှာသဟဂတံ အသဟဂတမ္ပိ တဏှံ ဥပ- နိဿာယ နိပ္ပန္နံ။ သံဋီ၂။၄၂၆။

အသဟဇာတ (တိ) [န+သဟဇာတ] အတူတကွ မဖြစ်သော၊ သဟဇာတပစ္စည်း မဟုတ်သော၊ တရား။ အာဂန္တုကေဟိတိ အသဟ- ဇာတေဟိ ပစ္စာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကေဟိ။ အံ႒၁။၄၅။ တတ္ထ သဟဂတံ အသဟ- ဇာတံ အသံသဋ္ဌံ အသမ္ပယုတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ႒၁။၁၁၂။ (– အဘိ႒၂။၁၇၄။ အဘိ႒၃။၃၂၀၊၄၂၆၊၄၇၀။ သာရတ္ထ၁။ ၂၁၉။ ဒီဋီ၁။၁၈၄၊၂၀၁၊၂၀၂။ ဒီဋီ၂။ ၃၄၀။ မဋီ၁။၃၀၅။ သံဋီ၂။၂၀၉၊၂၄၃။ မူလဋီ၃။၁၉၈။ အနုဋီ၂။၁၄၁။ အနုဋီ၃။ ၂၃၂၊၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၁။၂၂၂။ နေတ္တိဋီ။ ၈၄၊၁၂၄။)

အသဟဇာတတ္တ (န) [အသဟဇာတ+တ္တ]အတူတကွမဖြစ်သည့် အဖြစ်။ မဂ္ဂေန ပန အသဟ- ဇာတတ္တာ န မဂ္ဂဟေတုကာနိ။ အဘိ႒၁။ ၄၄၂။ (– သံ႒၂။၁၇။ မူလဋီ၁။၈၃၊၁၉၃။)

အသဟဇာတဝိညာဏပစ္စယ (ပု) [အသဟဇာတ + ဝိညာဏ + ပစ္စယ] တကွမဖြစ်သော ဝိညာဏ်ဟူသောအကြောင်းတရား။ တတ္ထာပိ အသဟဇာတဝိညာဏပစ္စယာ အတ္ထေဝ ရူပုပ္ပတ္တိတိ အာဟ သဟဇာတဝိညာဏပစ္စယဉ္စာတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၈။

အသဟဇာတဟေတု (ပု) [အသဟဇာတ + ဟေတု] တကွ မဖြစ်သော အကြောင်းတရား။ သဟဇာတဟေတု အသဟဇာတဟေတု သာသဝဟေတု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၈။

အသဟဋ္ဌာယိတ (တိ) [န + သဟဋ္ဌာယိတ] အတူတကွ မတည်ရှိသော။ ဆာယာတပါနံ အာလောကန္ဓကာရာနဉ္စ အသဟဋ္ဌာယိတံ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။

အသဟတ္ထ (ပု) [န+သဟတ္ထ] မိမိလက်မဟုတ်သော သူတပါးလက်။ အသဟတ္ထာ ဒါနံ ဒေတိ။ မ၊၃။၇၂။ အသဟတ္ထာတိ အတ္တနော ဟတ္ထေန န ဒေတိ ဒါသကမ္မကာရာဒီဟိ ဒါပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ (– ဒီ၊၂။၂၈၁။ အံ၊၂။၁၅၁။ အံ၊၃။၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။)

အသဟဓမ္မိကတာ (ထီ) [န+သဟဓမ္မိက+တာ] အတူတကွ တရားကျင့်ဖက်ပုဂ္ဂိုလ်–သီတင်းသုံးဖော်ငါးဦး–မဟုတ်သည့် အဖြစ်။ ကပ္ပိယဝတ္ထုတာ၊ အသဟဓမ္မိကတာ၊ ကယဝိက္ကယာပဇ္ဇနဉ္စာတိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၆။

အသဟန (န) [န+သဟန] သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ ဟန္တိ အသဟနေ နိပါတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ တာယ ကတာယ အပရာဓေ အသဟနံ နာမ န ယုတ္တန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၉၊၃၆၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၀။ အနုဋီ၊၁။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇၊၃၇၉။)

အသဟနတာ (ထီ) [အသဟန+တာ] သည်းမခံနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ မစ္ဆရိယန္တိ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝဿ အသဟနတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၉။ အက္ခန္တိ-လည်း ကြည့်။

အသဟနတ္ထ (ပု) [အသဟန+အတ္ထ] သည်းမခံနိုင်ခြင်းအနက်။ အထ ဝါ ကိရာတိ စောဒကဝစနတ္တာ အသဒ္ဒဟနတ္ထေ အသဟနတ္ထေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အမရိသနတ္ထ-လည်းကြည့်။

အသဟနနိမိတ္တ (န) [အသဟန+နိမိတ္တ] သည်းမခံနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇိဃစ္ဆာပိပါသာဒုက္ခဿ အသဟနနိမိတ္တေန ဒေါမနဿေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၈။

အသဟနလက္ခဏ (တိ) [အသဟန+လက္ခဏ] သည်းမခံနိုင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အတ္တသမ္ပတ္တိယာ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝဿ အသဟနလက္ခဏံ မစ္ဆရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၆။)

အသဟနာကာရ (ပု) [အသဟန+အာကာရ] သည်းမခံနိုင်ခြင်းဟူသော အခြင်း အရာ။ တတ္ထ ကေစိ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူ ထေရဿ လာဘသက္ကာရံ ဒိသွာ ဗာလဘာဝေန အသဟနာကာရံ ပဝေဒေသုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။)

အသဟန္တ (တိ) [န+သဟန္တ၊ထီ-၌ အသဟန္တီ] သည်းမခံနိုင်သော၊သူ။ အပရေ ရညော သဟ တဿ အတိသဟာယဘာဝံ အသဟန္တာ အာဟံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ တံ တဿ အသဟန္တိ ဣမမှာ ဂေဟာ နိက္ခမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၊

၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁၊၄၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၇။ ဝဇီရ။၇၊ ၁၂၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၀၅။)

အသဟမာန (တိ) [န+သဟမာန] (က) မစွမ်းဆောင် – ဆောင်ရွက်မထား – နိုင်သော။ (ခ) သည်းမခံနိုင်သော။ (က) နိသီဒိ ဂရုံဝ ဘာရံ အသဟမာနော။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ အနဘိသမ္ဘုဏမာန-လည်း ကြည့်။ (က) (ခ) အထခေါ သော နာဂေါ မက္ကံ အသဟမာနော ပစ္စလိ။ ဝိ၊၂။၁၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဝိ၊၃။ ၃၂။ ဥဒါန။၉၀။ မက္ခံ အသဟမာနော-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈)တိ.... မက္ခံ အသဟမာနော သန္ဓာရေတုံ အဓိဝါသေတုံ ဝူပသမေတုံ အသက္ကောန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃၊၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၂၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၈၊၂၂၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။ ဝဇီရ။၄၀၈၊၄၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၃၊၃၀၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။)

အသဟဝတ္တန (န) [န+သဟဝတ္တန] တကွမဖြစ်ခြင်း။ အထ ဝါ ကေစတုဝေါကာရဘဝေသု နာမရူပါနံ အသဟဝတ္တနတော အညမညဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မူလဋီ၊၂။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။ (–အနု၊ဋီ၊၁။၃၀။)

အသဟဝုတ္တိ (ထီ) [န + သဟဝုတ္တိ] တကွမဖြစ်ခြင်း။ ဧတေန အသဟဝုတ္တိ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ သဟဝုတ္တိ အဝိနိဗ္ဘောဂေါတိ ဒဿေတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၃၉။

အသဟဝုတ္တိတာ (ထီ) [အသဟဝုတ္တိ + တာ] တကွဖြစ်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ န သမင်္ဂိတာ အသမင်္ဂိတာ အသမန္နာဂမော အသဟဝုတ္တိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

အသဟာယ (တိ) [န + သဟာယ] အဖော်သဟဲ မရှိသော၊ (ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောအားဖြင့်ရှင်း၊ ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော တရားအားဖြင့်ရှင်း) မိမိနှင့် တန်းတူရည်တူ အရည်အချင်းတူ ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသော၊သူ။ အဒုတိယော အသဟာယော အပ္ပဋိမော အပ္ပဋိသမော။ အံ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အသဟာယောတိ အတ္တဘာဝေန ဝါ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မေဟိ ဝါ သဒိသော သဟာယော နာမ အဿ နတ္ထီတိ အသဟာယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟတော ဝါ ဧကော အသဟာယော ဟုတွာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၊၁၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၇၊၂၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉၊၄၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅၊ ၂၇၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁၊၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၆၊၂၈၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ မူလဋီ၊၂။၁၁၈။)

အသဟာယက (တိ) [န+သဟာယက] အပေါင်းအဖော် မရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခုဟိ ပန အသဟာယကဿ ဝါ အတ္တဒုတိယဿ ဝါ ယဿ သဘာဂေါ ဘိက္ခု ဘတ္တံ အာနေတွာ ဒါတာ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၄။)

အသဟာယကိစ္စ (တိ) [အသဟာယ + ကိစ္စ] အပေါင်းအဖော်ဖြင့် ပြုဘွယ်ကိစ္စမရှိသော။ ယုထံ ပဟာယ နိက္ခန္တော ပန မတ္တဟတ္ထိ ဝိယ အသဟာယကိစ္စော သီဟော ဝိယ ပတ္တစီဝရမတ္တံ အာဒါယ ဧကကော ပက္ကာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။

အသဟာယတာ (ထီ) [အသဟာယ + တာ] အပေါင်းအဖော် မရှိသူ၏အဖြစ်။ အသဟာယတာ စ ဒုဝိဓာ အတ္တဒုတိယတာဘာဝေန ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၀။

အသဟာယတ္တ (န)[အသဟာယ+တ္တ]အပေါင်းအဖော်မရှိသူ၏ အဖြစ်။ တံ ပဟာယ ကောဝိဟရတိ ကိလေသဝသေန အသဟာယတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

အသဟာယတ္ထ (တိ) [အသဟာယ + အတ္ထ] အဖော်သဟဲ မရှိဟူသော အနက်ရှိသော။ အသဟာယတ္ထောပိ ကေသဒ္ဒေါ ဒိဋ္ဌော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

အသဟာယဘာဝ (ပု) [အသဟာယ+ဘာဝ] အပေါင်းအဖော်မရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဌာနာဒီသု အသဟာယဘာဝေန ကေဝိဟာရိသာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

အသဟိတ (တိ) [န+သဟိတ] တက္ကမဖြစ်သော၊ အကြောင်းအကျိုး–နှင့်တက္ကမဖြစ်–မဆက်စပ်သော၊ ရှေ့ နောက် စကားနှစ်ရပ်ဆန့်ကျင်သော၊မပြေပြစ်သော။ သဟိတ(သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ အသဟိတံ တေ။ ဒီ၊၁။၈။ ဒီ၊၃။၉၇၊၁၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ အသဟိတံ တေတိ တုယှံ ဝစနံ အသဟိတံ အသိလိဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။ ကော ဗဟုံ ဘာသန္တော အသဟိတံ အမဓုရံ ဘာသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ အသဟိတန္တိ ပုဗ္ဗေနာပရံ နသဟိတံ ဟေတုပမာဝိရဟိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ (–အံ၊၁။၄၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။)

အသဟိတဗ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န+သဟိတဗ္ဗ] သည်းမခံနိုင်၍။ တမာရုယှ တန္တိ တံ ဘဝန္တံ ဇလိတာဝုဓပဟာရေ အသဟိတဗ္ဗ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၄၂-၃။

အသဟုပ္ပတ္တိအဘာဝ (ပု) [န+သဟုပ္ပတ္တိ+အဘာဝ] တက္ကမဖြစ်မှု၏မဖြစ်ခြင်း။ န ပနေတံ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ အသဟုပ္ပတ္တိအဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၂။၂၁။

အသာ (ဿီ) [(၁) အသန္တ+အာ။ (၂) န+သာတ+အာ(ဣတ္ထိဇောတက)] (၁) ယုတ်ညံ့–ယုတ်မာ–သော မိန်းမ၊ သူယုတ်မ။ (၂) သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ချမ်းသာ–မရှိသော–ကို မပေးတတ်သော–မိန်းမ၊ ဒုက္ခကိုသာပေးတတ်သော မိန်းမ။ အသာ လောကိတ္ထိယော နာမ။ ဇာ၊၁။၁၅။ ဇာ၊၂။၁၂၇။ အသာတိ အသတိယော လာမိကာ၊ အထဝါ သာတံ ဝုစ္စတိ သုခံ၊ တံ တာသု နတ္ထိ၊ အတ္တနိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာနံ အသာတမေဝ ဒေန္တီတိပိ အသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ သာတံ နတ္ထိ ဧတိဿန္တိ အသာ။ နီတိ၊ပဒ။၂၃၅။

အသာခလျ (န) [န+သာခလျ] မနူးညံ့–မပြေပြစ်–သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသူ၏အဖြစ်။ အသဏှဝါစတာ အသခိလဝါစတာ ဖရုသဝါစတာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အသာခလျံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။

အသာဌေယျ (န) [န+သာဌေယျ] မစဉ်းလဲ၊ မကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်၊ မစဉ်းလဲ–မကောက်ကျစ်–ခြင်း။ အမာယာ-ကြည့်။

အသာတ (တိ)[န+သာတ] သာယာအပ်သော သဘောမရှိ–မသာယာအပ်–သော၊ သာယာဖွယ်မရှိသော။ အသာတာနံ အမနာပါနံ ပါဏဟရာနံ အနဓိဝါသကဇာတိကော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၇၀၊၄၂၄။ ဝိ၊၃။၁၀၉၊၄၁၈။ အသာတာနန္တိ အမဓုရာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ ယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကာယိကံ ဒုက္ခံ ကာယိကံ အသာတံ ကာယသမ္ဖဿဇံ ဒုက္ခံ အသာတံ ဝေဒယိတံ။ ဒီ၊၂။၂၄၄။ အသာတန္တိ အမဓုရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ ကဋုကာ အသာတာ အမနာပါ။ သံ၊၁။၂၆။ အသာတာတိ အမဓုရာ။

သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ (–အံ၊၁။၁၅၁၊၄၃၁၊၄၆၁။ အံ၊၂။၁၂၇၊၁၄၄။ အံ၊၃။၃၆၁။ အဘိ၊ဓ။ ၁၀၀၊၁၃၆။ အဘိ၊ဝိ။၈၇၊၁၀၅၊၁၄၅၊၃၉၆။ ဥဒါန။၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄၊ ၂၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ။ ၂၇၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဝဇိရ။၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၆၅။)

အသာတစ္စကာရိတာ (ထီ) [အသာတစ္စကာရီ+ တာ] အမြဲမပြတ် ပြုလေ့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကုသလာနံ့ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသာတစ္စကာရိတာယ ပမတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

အသာတစ္စကာရီ (တိ) [န+သာတစ္စကာမီ] အမြဲမပြတ် ပြုလေ့မရှိသော၊သူ။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အသာတစ္စကာရီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ သော အသာတစ္စကာရိ ဌိဘာကာရိတိ ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၇။

အသာတစ္စကိရိယတာ (ထီ) [အသာတစ္စ+ ကိရိယ+တာ] အမြဲမပြတ်ပြုခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသက္ကစ္စကိရိယတာ အသာတစ္စ- ကိရိယတာ အနဋ္ဌိတကိရိယတာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၆။ န သတတဘာဝေါ အသာတစ္စံ၊ န သာတစ္စကိရိယတာ အသာတစ္စကိရိယ- တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။

အသာတဋ္ဌ (ပု) [န+သာတ+အတ္ထ] မသာယာ အပ်သော အနက်။ ဒုက္ခာ အသာတဋ္ဌေန ဒုက္ခဋ္ဌေန စ ညြဋ္ဌာရိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အသာတဋ္ဌေနာတိ အမဓုရဋ္ဌေန။ မူလဋီ၊၂။ ၁၂။

အသာတမန္တ (ပု) [အသာတ+မန္တ] အသာတ- မန္တန်၊ မိန်းမတို့၌ သာယာ တပ်မက်ဖွယ်မရှိ ဟု သိကြောင်းဖြစ်သော မန္တန်၊ မိန်းမတို့ အပြစ်ကို ဖော်ပြသော မန္တန်။ အသာတ- မန္တော ပိ တေ ဥဂ္ဂဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (–ရှင်း-၃၀၄၊၃၀၅။)

အသာတမန္တဇာတက (နု) [အသာတမန္တ + ဇာတက] အသာတမန္တ-ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာ- ယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၆၁- ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

အသာတရာဂ (ပု) [အသာတ+ရာဂ] မသာယာ အပ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ၌ဖြစ်သော–ရာဂ– တပ်မက်ခြင်း တဏှာ။ တသ္မာ အသာတကေ- မေတံ အသာတရာဂဿာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၉။

အသာတရာဂကထာ (ထီ) [အသာတရာဂ + ကထာ] အသာတရာဂကထာ၊ မသာယာအပ် သော ဒုက္ခဝေဒနာ၌ဖြစ်သော ရာဂကို ဆိုရာ ဖြစ်သော စကား။ ဣဒါနိ အသာတရာဂက- ထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ (– မူလဋီ၊၃။၁၀၀။)

အသာတရူပ (တိ) [အသာတ+ရူပ] မသာယာ အပ်သော သဘောရှိသော (အနိဋ္ဌာရုံ)။ အပ္ပိယရူပ-ကြည့်။

အသာတရူပဇာတက (နု) [အသာတရူပ+ဇာ- တက] အသာတရူပဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၁၀၀- ဇာတ်။ ဇာ၊၁။ ၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။

အသာတဝန္တု (တိ) [န+သာတဝန္တု] သာယာ အပ်သော သဘောမရှိသော၊ မသာယာအပ် သော သဘောရှိသော။ ဣတ္တရခဏာ ဝါ ဒီဃာယုကာ ဝါ သာတဝန္တော ဝါ အသာတ- ဝန္တော ဝါ ဘဝါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၃၁၃။

အသာတသဘာဝ (တိ) [န+သာတသဘာဝ] သာယာအပ်သော သဘောမရှိသော။ န

ဥပေက္ခာ သုခံ ဝိယ အသာတသဘာဝံ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၄၇။

အသာ(သာ)ဒ (ပု) [(၁) န+သာဒ၊ (၂) အာ+သဒ+အ] (၁) မသာယာခြင်း၊ (၂) သာယာခြင်း။

အသာ(သာ)ဒိတ (တိ) [အသာ(သာ)ဒ+ဣ+တ] သာယာခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သာယာဖွယ်သော။ အသာဒိတဥ္စ သာဒုံ (သံ၊၂။၂၉၄)န္တိ အဿာဒဝန္တဥ္စ မဓုရဥ္စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဿာဒိတန္တိ အဿာဒံ ဣတံ ဥပဂတံ၊ တေနာဟ "အဿာဒဝန္တ"န္တိ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၀၀။

အသာဒိတတ္တ (န) [န+သာဒိတတ္တ] မသာယာ အပ်သည်၏အဖြစ်။ ယသ္မာ အသာဒိတတ္တာ တတော ဥပ္ပန္နပစ္စယာ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၃၆။

အသာဒိယန (န) [န+သာဒိယန] မသာယာခြင်း။ သစေ ဥပဏ္ဍာယော သာဒိယနံ ဝါ အသာဒိယနံ ဝါ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၉။ (—သာရတ္ထ။၂။၁၉၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆၊၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။)

အသာဒိယနဝတ္ထု (န) [အသာဒိယန+ဝတ္ထု] မသာယာသောရဟန်း၏—ဝတ္ထု—အကြောင်းအရာ၊ အသာဒိယနဝတ္ထု။ ဒွိသု အသာဒိယနဝတ္ထူသု သဟသာ ဝုဋ္ဌာသီတိ အာသီဝိသေန ဒဋ္ဌော ဝိယ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎော ဝိယ စ တုရိတံ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အသာဒိယန္တ (တိ) [န+သာဒိယန္တ၊ ထီ-၌ အသာဒိယန္တီ] မသာယာသောသူ။ အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ အသာဒိယန္တဿ ဥမ္မတ္တကဿ။ ဝိ၊ ၁။၄၁။ ကင်္ခါ၊၁၁၄။ အသာဒိယန္တော နာမ ယော ဇာနိတွာပိ န သာဒိယတိ တတ္တေဝ သဟသာ ဝုဋ္ဌိတဘိက္ခု ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ အနာပတ္တိ ဘိက္ခဝေ အသာဒိယန္တိယာ။ ဝိ၊၁။ ၄၃။ (—ဝိ၊၁။၄၈။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဝဇိရ။၂၄၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၉၊၃၁၄။)

အသာဒိယိတဗ္ဗ (တိ) [န+သာဒိယိတဗ္ဗ] မသာယာ—အပ်—ထိုက်—သော။ ကာယဝါစာယ ကတ္တဗ္ဗဿ အကရဏေန အသာဒိယိတဗ္ဗဿ သာဒိယနေန စ မနသာပိ အာစရတိ ဧဝ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၅။

အသာဒိယိတွာ (ကြိဝိ) [န+သာဒိယိတွာ] မသာယာမူ၍။ ဧဝံ ပုရိမံ ကော အသာဒိယိတွာ တိဏ္ဏံ သာဒိယန္တောပိ.... အာပဇ္ဇတိ ယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ (—သာရတ္ထ၊၂။၄၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၁။)

အသာဒိသ (တိ) [န+သာဒိသ] မတူသောသူ။ သဗ္ဗော ဟိ သဒိသော ဟောတိ၊ နတ္ထိ ကာမေ အသာဒိသော။ ဇာ၊၂။၂၀၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၂၆၇။

အသာဒု (တိ) [န+သာဒု] အလိုမရှိ—မသာယာ—အပ်သော၊ မချိုမြိန် — မကောင်း — သော။ အသာဒုံ (အဘိ၊ဓ။၁၆၇။ မဟာနိ။ ၁၈၅)တိ အနိဋ္ဌရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ (—သံ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊၁။ ၁၁၆၊၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။)

အသာဒုတ္တ (န) [အသာဒု+တ္တ] မသာယာအပ်သည်—မကောင်းသည်—၏အဖြစ်။ အသာဒုတ္တာယာတိပိ ပါဌော အသာဒုဘာဝါယာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

အသာဒုဘာဝ (ပု) [အသာဒု+ဘာဝ] အသာဒုတ္တ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အသာဒုရသ (ပု) [အသာဒု+ရသ] မသာယာ အပ်—မကောင်း—မချိုမြိန်—သောအရသာ။ ဒုတိယဒိဝသေ အသာဒုရသံ ဥပနာမေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အသာဒေတဗ္ဗ (တိ) [အာ + သဒ + တဗ္ဗ] သာယာ – အပ် – ဖွယ် – သော။ အဿာဒံ အနုပဿန္တဿာတိ အသာဒေတဗ္ဗံ မိစ္ဆာ-ဉာဏေန အနုပဿတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၆။

အသာမဏေ (တိ) [န + သာမဏေ။ ထိ-၌ အသာ-မိကာ] မပြီးစေ – တတ် – နိုင် – သော၊ သာမဏေမဟုတ်သော။ တာသု ကဏှပက္ခ-ဥပမာ အတ္ထဿ အသာမိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၀။ အသာမဏေမေတန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁-၂၊၂၀၄၊၂၁၄၊၂၃၀-၃၊၂၈၀။ (–ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ မူလဋီ၊၃။၇၉။ အနုဋီ၊ ၃။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၁။)

အသာမဏေတ္တ (နု) [အသာမဏေ + တ္တ] မပြီးစေ–တတ်–နိုင်–သည်၏အဖြစ်။ တဗ္ဗိမုရဿ ပန အသာမဏေတ္တာ အနမိကတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၇၃။

အသာမေန (နု) [န + သာမေန] မပြီးစေခြင်း။ တထာ ဒိဋ္ဌမ္မိကာဒိအတ္ထာနံ အသာမေနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၉။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၃။)

အသာဓာရဏ (တိ) [န+သာဓာရဏ] မဆက်ဆံသော။ ယာ အာ႒တ္တိယော ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခုနီဟိ အသာဓာရဏာ။ ဝိ၊၁။၄၃။ လဒ္ဓမဿ....အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ။ မ၊၁။ ၃၉၈။ အသာဓာရဏမညေဿ (ခုဒ္ဒက။၁၀)-န္တိ အသာဓာရဏော အညေသံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ (–ဝိ၊၄။၄၄၉။ ဝိ၊၅။၁၈၅၊၂၆၃၊၃၇၃။ အံ၊၂။၃၈၄၊၄၀၀။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ မိလိန္ဒ။၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉၊ ၄၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉၊၁၈၉၊၂၃၇။ ကခါ။ ၂၇၀၊၂၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁၊၃၃၁၊၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ။၁၊၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁၊၂၉၃၊၂၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၊၁၄၀၊၃၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁၊၁၆၇၊၂၀၁၊၃၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၊၇၅၊၁၄၀၊၁၇၄၊၂၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၊၁၃၈၊၂၃၂၊ ၄၃၃။ ဇာတက၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၁၃၁၊၁၃၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၊၇၊၇၆။ စာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၉၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၊ ၁၁၂-၃။ ဝဇိရ။၁၁၃၊၅၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၉၊၁၈၃။ ဝိမတိ၊၁။၄၄၊၂၅၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၆၈၊၁၁၄၊၂၇၃၊၂၉၈၊ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၆၂၊၂၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈။ မ၊ဋီ၊၃။၈၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၄၊ ၂၈၁၊၃၆၄၊၄၁၃၊၄၄၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၀၊၃၁၂။ မူလဋီ၊၁။၃၊၆၄။ မူလဋီ၊၂။၃၅။ မူလဋီ၊၃။၆၊ ၇၊၂၁၃။ အနုဋီ၊၁။၃၆။အနုဋီ၊၃။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၉၊၁၁၅၊၁၅၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၅၊၂၉၊၃၂၊ ၇၃၊၉၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇၃-၄-၅၊၂၀၈။)

အသာဓာရဏကမ္မပစ္စယ (ပု) [အသာဓာရဏ+ ကမ္မပစ္စယ] မဆက်ဆံသော ကမ္မပစ္စည်း။ တဿာပိ ဌပေတွာ ဒွါရရမ္မဏာဒိသာဓာရ-ဏပစ္စယံ အသာဓာရဏကမ္မပစ္စယဝသေနေဝ ဥပ္ပတ္တိံ ဒီပေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (–အနုဋီ၊ ၁။၁၃၁။)

အသာဓာရဏကာရဏ (နု) [အသာဓာရဏ+ ကာရဏ] မဆက်ဆံသောအကြောင်း။ ယဿာ ဝိသေသလာဘိနံ ခန္ဓသန္တာနဿ.... အသာ-ဓာရဏကာရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၆။ (–သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၊၄၇။)အသာဓာရဏဟေတု-လည်း ကြည့်။

အသာဓာရဏကိစ္စ (နု) [အသာဓာရဏ+ကိစ္စ] မဆက်ဆံသောကိစ္စ။ သမာနရူပနိမ္မာနံ နာမ မနောမယိဒ္ဓိယာ အညေဟိ အသာဓာရဏ-ကိစ္စန္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။

အသာဓာရဏဇာနန (နု) [အသာဓာရဏ+ဇာနန] မဆက်ဆံသောသိခြင်း။ ဣစ္စာယ အညေဟိ အသာဓာရဏဇာနနံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၀။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၃၁။)

အသာဓာရဏဉာဏ (နု) [အသာဓာရဏ+ဉာဏ] မဆက်ဆံသောဉာဏ်၊ အသာဓာရဏဉာဏ်။ ဆ အသာဓာရဏဉာဏာနီတိ ဆေါနိ ဉာဏာနိ သမောဓာနေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၂၁၆၁၊ ၂၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၉။ ဝဇီရ။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၃၊၃၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၀၊၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၄။ မူလဋီ၊၁။၃၊၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၊ ၂၅၃။)

အသာဓာရဏဉာဏဝိသေသ (ပု) [အသာဓာရဏဉာဏ+ဝိသေသ] မဆက်ဆံသောဉာဏ်– အသာဓာရဏဉာဏ်–အထူး။ အသာဓာရဏဉာဏဝိသေသဝသေန ဝိဇ္ဇတ္တယဝသေန ဝိဇ္ဇာဘိညာနာဝရဏဝသေန .... ယောဇေတွာ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ မ၊ဋီ၊၃။၇။ (–ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၆။)

အသာဓာရဏဋ္ဌကထာ (ထီ) [အသာဓာရဏ+ အဋ္ဌကထာ] မဆက်ဆံသောအဋ္ဌကထာ။ နသုမင်္ဂလဝိလာသိနီအာဒယော ဝိယ အသာဓာရဏဋ္ဌကထာတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၉။

အသာဓာရဏဋ္ဌာန (နု) [အသာဓာရဏ+ဌာန] (ကာမရာဂါနုသယနှင့်)မဆက်ဆံသော (ရူပဓာတ်-အရူပဓာတ်ဟူသော ကိန်းရာ) အရပ်။ သော ဌပေတွာ အသာဓာရဏဋ္ဌာနံ သာဓာရဏဋ္ဌာနေ တေန သဒ္ဓိံ ပဟီနော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။

အသာဓာရဏဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အသာဓာရဏဋ္ဌာန+ဥပ္ပတ္တိ] မဆက်ဆံသောအရပ်၌ ဖြစ်ခြင်း။ အသာဓာရဏဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိဝသေန ပန အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအာဒယော ဧဝ "ဣဓ ဝိဟာယ နိဋ္ဌာ"တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၄၅။

အသာဓာရဏတာ (ထီ) [အသာဓာရဏ+တာ] မဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်။ အကုသလာဒီဟိ အသာဓာရဏတာယ သဘာဝေါ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။၆၄။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ မူလဋီ၊၃။၁၀၃။)

အသာဓာရဏတ္တ (နု) [အသာဓာရဏ + တ္တ] မဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗေ တေ အယောနိသောမနသိကာရမူလကာတိ အသာဓာရဏတ္တာ ကေဟေတုမာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၀။)

အသာဓာရဏဓမ္မ (ပု) [အသာဓာရဏ + ဓမ္မ] မဆက်ဆံသောတရား။ အဋ္ဌမကဿာတိအာဒိနာ အရိယပုဂ္ဂလေသု အသာဓာရဏဓမ္မံ ဒဿေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၁။)

အသာဓာရဏဓမ္မာနုပဿီ (တိ) [အသာဓာရဏဓမ္မ + အနုပဿီ] မဆက်ဆံသောအားဖြင့်– မဆက်ဆံသော – ထူးခြားသော – တရားကို ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ တတ္ထ ဝိသေသာနုပဿီနာတိ အသာဓာရဏဓမ္မာနုပဿီနာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။

အသာဓာရဏပစ္စယပဋိသေဓ (ပု) [အသာဓာရဏ + ပစ္စယ + ပဋိသေဓ] မဆက်ဆံသော အကြောင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ တပ္ပစ္စယာတိ အပ္ပစ္စယေန သဒ္ဓိံ အသာဓာရဏပစ္စယပဋိသေဓော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၈။

အသာဓာရဏပညတ္တိ (ထီ) [အသာဓာရဏ+ ပညတ္တိ] မဆက်ဆံသော–အသာဓာရဏ–

ပညတ်။ အသာဓာရဏပညတ္တိ ကေတော- ပညတ္တိ ဥဘတောပညတ္တိ။ ကင်္ခါ။၁၁၀။ (– ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆။)

အသာဓာရဏပဒ (န) [အသာဓာရဏ + ပဒ] မဆက်ဆံသောပုဒ်။ အယံ တာဝေတ္ထ အသာ- ဓာရဏပဒဿ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

အသာဓာရဏပုစ္ဆာ (ထီ) [အသာဓာရဏ + ပုစ္ဆာ] မဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ကို မေးခြင်း။ ပုန ဌာနာဋ္ဌာနာဒီနိ အာသယာနုသယေ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိတွာ အသာဓာရဏပုစ္ဆာ ပရ- ဝါဒိဿေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

အသာဓာရဏဗုဒ္ဓ (ပု) [အသာဓာရဏ + ဗုဒ္ဓ] မဆက်ဆံသော ဘုရား၊ သီးခြားပွင့်သော ဘုရား။ ပတိ ကော ဝိသုံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော ဝိသဒိသာ အညေ အသာဓာရဏဗုဒ္ဓါ ပစ္စေက- ဗုဒ္ဓါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

အသာဓာရဏဘာဝ (ပု) [အသာဓာရဏ + ဘာဝ] မဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်။ ဥပရိ အ- သာဓာရဏဘာဝံ နိဿာယ ဝဏ္ဏံ ဝတ္တုံ န သက္ကိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ အနုဋီ၊၁။၅။)

အသာဓာရဏဘာဝကရဏ(န)[အသာဓာရဏ+ ဘာဝ+ကရဏ] မဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ အညဿ မစ္ဆရာယတောတိ အညေ- န အသာဓာရဏဘာဝကရဏေန မစ္ဆရိယံ ကရောတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။

အသာဓာရဏဘာဝဒဿန (န) [အသာဓာရဏ+ ဘာဝ+ဒဿန] မဆက်ဆံ(မသက်ဆိုင်)သည် ၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တေသံ အသာဓာရဏ- ဘာဝဒဿနေန ရက္ခာနံ အာဒီနဝကဘာဝ- ဒဿနံ ပဋ္ဌမနယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သာ- ရတ္ထ၊၂။၂၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၉။)

အသာဓာရဏဘောဂတာ (ထီ) [အသာဓာရဏ- ဘောဂ + တာ] (ရန်သူမျိုးငါးပါးတို့နှင့်) မဆက်ဆံသော စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသူ၏ အဖြစ်။ ရာဇစောရုဒကဂ္ဂိအပ္ပိယဒါယာဒေဟိ အသာ- ဓာရဏဘောဂတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၂၂၄။

အသာဓာရဏဘောဂိတာ (ထီ) [အသာဓာရဏ- ဘောဂီ+တာ] မဆက်ဆံသော သုံးဆောင် ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်။ မယှံ အသာဓာရဏ- ဘောဂိတာ မာ ဟောတု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

အသာဓာရဏလက္ခဏ (န) [အသာဓာရဏ+ လက္ခဏ] (၁) မဆက်ဆံသော – သီးခြား ဖြစ်သော – အမှတ်အသား – လက္ခဏာ။ (တိ)(၂) မဆက်ဆံသော–အမှတ်အသား– လက္ခဏာ–ရှိသော။ (၁) အညေသံ အသာ- ဓာရဏလက္ခဏေန အနိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၈။ (တိ)(၂) အသာ- ဓာရဏလက္ခဏော ဟောတု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၃၆။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၈၄။

အသာဓာရဏဝတ္ထုဝိသေသသိဒ္ဓ (တိ) [အသာ- ဓာရဏ+ဝတ္ထု+ဝိသေသ+သိဒ္ဓ] မဆက်ဆံ သော အကြောင်းဝတ္ထုအထူးဖြင့် ပြီးသော။ ဣဓ တေဟိ အသာဓာရဏဝတ္ထုဝိသေသ- သိဒ္ဓါယ အစိတ္တကပက္ခေပိ အကုသလစိတ္တ- တာယ....။ ဝိမတိ၊၂။၄၂။

အသာဓာရဏဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အသာဓာရဏ + ဝိနိစ္ဆယ] မဆက်ဆံသော–အဆုံးအဖြတ် – ဝိနိစ္ဆယ။ အသာဓာရဏဝိနိစ္ဆယော (ကင်္ခါ၊ ၁၀၉)တိ အဒိန္နာဒါနာဒီဟိ သဗ္ဗေဟိ သိက္ခာ- ပဒေဟိ အသာဓာရဏော ဝိနိစ္ဆယော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊၁၈၆။

အသာဓာရဏသဘာဝ (ပု) [အသာဓာရဏ+ သဘာဝ] မဆက်ဆံသောသဘော။ မဟာ- ကရုဏာသမာပတ္တိပသေန အသာဓာရဏ-

သဘာဝသာ ဘာဂဝတီ ဥပလဒ္ဓနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၆။

အသာဓာရဏသမညာ (ထီ) [အသာဓာရဏ+သမညာ] မဆက်ဆံသော–အသာဓာရဏ–အမည်။ အာသယာနုသယဉာဏာဒီသု ဧဝ အသာဓာရဏသမညာ နိရုဠှာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၀၊၃၁၃။

အသာဓာရဏသမဋ္ဌာန (န) [အသာဓာရဏ+သမုဋ္ဌာန] မဆက်ဆံသော–သမုဋ္ဌာန်–ဒေသနာတော်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းရင်း။ ဗာဟိရံ ပန အသာဓာရဏသမုဋ္ဌာနံ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဏနန္တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၆။

အသာဓာရဏသရီရပ္ပမာဏ (တိ) [အသာဓာ-ရဏ+သရီရ+ပမာဏ] မဆက်ဆံသော–သီးခြား ဖြစ်သော–ကိုယ်တော် အရပ်အမြင့် ပမာဏရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ အညေဟိ အသာဓာရဏသရီရပ္ပမာဏောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

အသာဓာရဏသာမိဘာဝ (ပု) [အသာဓာရဏ+သာမိ + ဘာဝ] (သောတဿ, ဃာနဿ စသော သမ္ဗန်သာမညနှင့်) မဆက်ဆံသော သမ္ဗန်၏အဖြစ်။ ဝိသေသကာရဏံ အသာ-ဓာရဏသာမိဘာဝေန နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ မူလဋီ၊၂။၄၅။

အသာဓာရဏသိက္ခာပဒ (န) [အသာဓာရဏ+သိက္ခာပဒ] မဆက်ဆံသောသိက္ခာပုဒ်။ တတ္ထ ကေတောဝိဝဋ္ဋံ နာမ အသာဓာရဏသိက္ခာ-ပဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (–ဝိမတိ၊၂။၆၀၊ ၃၁၂။)

အသာဓာရဏသီလ (န) [အသာဓာရဏ+သီလ] (သူတပါးနှင့်) မဆက်ဆံသော သီလ။ ဓမ္မပ္ပ-မာဏာယ သဒေဝကေ လောကေ အသာ-ဓာရဏသီလာဒိဂုဏာယ တတာဂတဿ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။

အသာဓာရဏသောဘ (တိ) [အသာဓာရဏ+သောဘ] မဆက်ဆံသော တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ သဗ္ဗသော သုပုပ္ဖိတသာလရုက္ခော အသာဓာရဏသောဘော မနုဿုပစာရေ န လဗ္ဘတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။

အသာဓာရဏဟေတု (ပု) [အသာဓာရဏ + ဟေတု] မဆက်ဆံသောအကြောင်း။ အသာ-ဓာရဏဟေတုမှိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈)တိ အသာဓာရဏကာရဏေ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၅၇။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၈။ ဝဇီရ။၃၇။ ဝိမတိ၊၁။၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၃၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄၀။)

အသာဓာရဏဟေတုသညိတ (တိ) [အသာဓာ-ရဏဟေတု + သညိတ] မဆက်ဆံသော အကြောင်းဟူ၍ သိအပ် မှတ်အပ်သော။ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မာနံ အသာဓာရဏဟေတုသညိတံ ကာရဏန္တိ ဝါ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။

အသာဓာရဏာနုဂ္ဂဟ (ပု) [အသာဓာရဏ + အနုဂ္ဂဟ] မဆက်ဆံသော – အသီးအခြား ဖြစ်သော–ချီးမြှောက်ခြင်း။ စီဝရဒါနသမ-သမဌပနသခါတေန ဣမိနာ အသာဓာရဏာ-နုဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဟေသိ နနု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၅၃။

အသာဓာရဏာပတ္တိ (ထီ) [အသာဓာရဏ+အာ-ပတ္တိ] အသာဓာရဏ–မဆက်ဆံသော–အာ-ပတ်။ လိင်္ဂပရိဝတ္တေန အသာဓာရဏာပတ္တိ-ယော ဝိယ အာပန္နာ ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၀၆။)

အသာဓာရဏာရမ္မဏ (န) [အသာဓာရဏ + အာရမ္မဏ] မဆက်ဆံသော အာရုံ။ ယေ စ အနေကေ ဖဿာဒယောတိ ဣဒံ အသာဓာရ-ဏာရမ္မဏဝသေန။ အနုဋီ၊၃။၂၄၆။

အသာဓိယ (တိ) [န+သာဓိယ] မပြီးစေ–မပျောက်စေ–အပ်သော။ သပ္ပိကုမ္ဘာသတေ

နာပိ၊ ဗျာဓိ ဇာတော အသာဓိယော။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၁၃၇။

အသာဓု (တိ) [န+သာဓု] (က) မကောင်းသော(တရားစသည်)။ (ခ) မကောင်းသော– သူတော်ကောင်းမဟုတ်သော– သူ (သူယုတ်)။ (က) သာဓုဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အသာဓုဥ္စ။ အံ၊ ၃။ ၄၅၃။ သုကရာနိ အသာဓူနိ၊ အတ္တနော အဟိတာနိ စ။ ဓမ္မ။၁၇။ သော သာဓုမ္ပိ အသာဓုမ္ပိ မနာပမ္ပိ အမနာပမ္ပိ သဒ္ဒံ သုဏာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၀၀။(–ဇာ၊၂။၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။) (ခ) အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။ ဓမ္မ။၄၆။ ဇာ၊၁။ ၃၆၊အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၂။ အသာဓုန္တိ အဘဒ္ဒကော ဘဒ္ဒကေန ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (–မိလိန္ဒ။၁၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၃။၃၅။)

အသာဓုက (တိ) [အသာဓု+က] မကောင်းသော။ အသာဓုကံ သဋ္ဌာယန္တ္တဿ စ ဒဏ္ဍ-ကမ္မံ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။

အသာဓုကမ္မ (န) [အသာဓု+ကမ္မ] မကောင်းသော အမှု။ လွတရဿ အသံ အသာဓုကမ္မံ သမေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

အသာဓုကမ္မီ(တိ)[အသာဓုကမ္မ+ဤ]မကောင်းသော အမှုရှိသော၊ မကောင်းမှုပြုသော၊သူ။ ယေ ဇီဝလောကသ္မိံ အသာဓုကမ္မိနော၊ အ-ဒိန္နမာဒါယ ကရောန္တိ ဇီဝိကံ။ ဇာ၊၂။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၇။

အသာဓုဇန (ပု) [အသာဓု+ဇန] သူတော်ကောင်းမဟုတ်သော– ယုတ်မာသော–လူ၊ မသူတော်။ အကလျာဏဇနန္တိ ကလျာဏဓမ္မ-ဝိရဟိတဇနံ အသာဓုဇနံ။ သီ၊ဋ္ဋီ၊သစ်၊၁။၅၀။

အသာဓုဇနဝိစာရ (ပု)[အသာဓု+ဇန+ဝိစာရ] အသပ္ပုရိသမဏ္ဍန-နှင့် အနက်တူ။ရင်း-ကြည့်။

အသာဓုဇာတိက (တိ) [အသာဓု+ဇာတိ+က] မကောင်းသော – ယုတ်မာသော–သဘောရှိသော၊သူ။ အသဗ္ဘိရူပ-ကြည့်။

အသာဓုဘာဝသာဓန (န) [အသာဓု+ဘာဝ+သာဓန] သူတော်ကောင်းမဟုတ်သူ–သူယုတ်မာ–၏အဖြစ်ကိုပြီးစေခြင်း။ အသတံ အသာ-ဓူနံ ဓမ္မာ တေသံ အသာဓုဘာဝသာဓနတော။ ဒီ၊ဋ္ဋီ၊၃။၂၅၇။

အသာဓုသင်္ဂမ (ပု) [အသာဓု+သင်္ဂမ] မကောင်းသော သူ–သူယုတ်မာ–တို့နှင့် – ပေါင်းဆုံခြင်း–ပေါင်းဖော်ခြင်း။ဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ ဒုသိတ-စိတ္တော၊အသာဓုသင်္ဂမေန အပသန္နစိတ္တောတိ အတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

အသာဓုသန္နိဝါသ (ပု) [အသာဓု + သန္နိဝါသ] သူတော်မဟုတ်သူ– သူယုတ်မာ– တို့နှင့်– အတူတကွ နေခြင်း – ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံခြင်း။ ဘိက္ခဝေ အသာဓုသန္နိဝါသော နာမ ပါပေါ အနတ္ထကရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

အသာဓေတဗ္ဗတာ (ထီ) [န+သာဓေတဗ္ဗ+တာ] မပြီးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သော ဟိ ဝိပါ-ကာနံ ပယောဂေန အသာဓေတဗ္ဗတာယ။ မူလဋ္ဋီ၊၃။၁၇၂။ (–အနုဋ္ဋီ၊၁။၆၈။)

အသာဓေန္တ (တိ) [န+သာဓေန္တ] မပြီးစေနိုင်သော။ တုမှာကံ ဟတ္ထပါဒေသု ဟတ္ထပါဒ-ကိစ္စံ အသာဓေန္တေသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၃။၂၄၂။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဝိမတိ၊၂။၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဋီ၊၁။၂၆၅။)

အသာပတေယျ (တိ) [န+သာပတေယျ] ဥစ္စာ မရှိသော၊သူ။ အဿကောတိ အသာပတေ-ယျော။ မ၊ဋ္ဋီ၊၃။၇၆။ (–အံ၊ဋ္ဋီ၊၃။၁၁၄။)

အသာမဂ္ဂိပက္ခ (ပု) [အသာမဂ္ဂီ + ပက္ခ] မညီညွတ်ခြင်း အဖို့။ အသာမဂ္ဂိပက္ခိယဝစန-ကြည့်။

အသာမဂ္ဂိပက္ခိယ (တိ) [အသာမဂ္ဂိပက္ခ+ဣယ] မညီညွတ်ခြင်းအဖို့၌ ဖြစ်သော။

အသာမဂ္ဂိပက္ခိယဝစန (န) [အသာမဂ္ဂိပက္ခိယ+ဝစန] (က) မညီညွတ်ခြင်းအဖို့၌ ဖြစ်သောသူ–ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါးသောသူ–တို့၏ စကား။ (ခ) မညီညွတ်ခြင်းအဖို့၌ဖြစ်သော စကား၊ အချင်းချင်း ကွဲပြားကြောင်း စကား။ ဝဂ္ဂံ အသာမဂ္ဂိပက္ခိယဝစနံ ဝဒန္တီတိ ဝဂ္ဂဝါဒကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ကင်္ခါ။၁၄၂။ အသာမဂ္ဂိပက္ခေ ဘဝါ အသာမဂ္ဂိပက္ခိယာ၊ကလဟကာ။ တေသံ ဝစနံ အသာမဂ္ဂိပက္ခိယဝစနံ၊ အသာမဂ္ဂိပက္ခေ ဝါ ဘဝံ ဝစနံ အသာမဂ္ဂိပက္ခိယဝစနံ။သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၄။

အသာမဂ္ဂိယ (န) [န+ သာမဂ္ဂိယ] မညီညွတ်ခြင်း။ အသမ္မောဒိယ (ဇာ၊၂။၃၃၂)နှင့် အ-သာမဂ္ဂိယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။

အသာမဂ္ဂီ (ထီ) [န+သာမဂ္ဂီ] မညီညွတ်ခြင်း။ အသာမဂ္ဂိယံ အပေတုနံ သာမဂ္ဂိယမ္ဟိ အ-ပေတုဘာဝါပတ္တိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ (–မူလဋီ၊၁။၆၁။)

အသာမည[1] (တိ) [န+သာမည (=သမဏ+ဏျ)] ရဟန်း– သူတော်ကောင်း– တို့၏ အကျိုးစီးပွါးမဟုတ်သော၊ သူတော်ကောင်းတို့၏ – အကျိုးစီးပွါးကို မဆောင်ရွက် – အကျိုးမဲ့ကိုပင် ပြုတတ် – သော၊ သူ။ အ-မေတ္တေယျာ အပေတ္တေယျာ အသာမညာ။ ဒီ၊၃။၆၀။ မ၊၃။၂၁၇။ အံ၊၁။၁၃၇။ (– သံ၊၃။၄၁၆။)

အသာမည[2] (န) [န+သာမည (=သမာန+ဏျ)] ရိုးရိုးမဟုတ် – ထူးခြား – သည်၏ အဖြစ်။ သဟဇာတေန အညမညဥ္စ အသာ-မညဝသေန ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၀။ (–အနုဋီ၊၃။၂၁၄။)

အသာမညတာ (ထီ) [အသာမည+တာ] ရဟန်း – သူတော်ကောင်း –တို့၏ အကျိုးစီးပွါးကို မဆောင်ရွက်သူ (အကျိုးမဲ့ကိုပင် ပြုသောသူ)၏ အဖြစ်။ အသာမညတာ အဗြာဟ္မည-တာ န ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိတာ။ ဒီ၊၃။၅၀။

အသာမတ္ထိယ (န) [န+သာမတ္ထိယ] (ဒုတိယ ဈာန်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ)– မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်– မစွမ်းနိုင်ခြင်း။ သော ဟိ....ဝိနာ-သတော အသာမတ္ထိယတော စ ဈာနဒွယ-တော ပရိဟီနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၀။

အသာမတ္ထိယဒဿန (န) [အသာမတ္ထိယ+ဒဿ-န] မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တေသံ ဗြာဟ္မဏီသီနံ အသာမတ္ထိယဒဿနေန ဇာတိ-ယာ အပ္ပမာဏတံ ဝိဘာဝေတုံ ဂါမဒါရက-ဝေသေန ဥပဂစ္ဆိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၇။

အသာမန္တ (တိ) [န+သာမန္တ]မနီးသော၊ ဝေးသော။ ဝယလက္ခဏဝသေန သဗ္ဗသင်္ခါရပဋိ-နိဿဇ္ဇနသမတ္ထာ ဟုတွာ အသာမန္တာ ဟော-တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အသာမန္တပညာ (ထီ) [အသာမန္တ+ပညာ](၁) ဇဝနပညာစသောဆိုခဲ့ပြီးသောအောက်ပညာတို့နှင့်– မနီးသော–ကွာခြားသော– ပညာ။ (၂) (ကလျာဏပုထုဇဉ် စသော အောက်အောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ပညာနှင့်)– မနီးသော– အလွန် ကွာခြားသော– ပညာ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါးအရာ၌ ထက်မြက် သန့်ရှင်းခြင်း စသော ဂုဏ် အရည်အချင်း အားဖြင့် ထိုအောက်အောက် ပညာတို့ထက် – သာလွန်သော – အဆင့် အတန်းမြင့်သော – ပညာ (သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် စသော အထက်အထက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပညာ)။ (တိ) (၃) (ကလျာဏပုထုဇဉ်စသော အောက်အောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ပညာနှင့်) – မနီးသော – အလွန် ကွာခြားသော – ပညာရှိသော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ-လေးပါးအရာ၌ ထက်မြက် သန့်ရှင်းခြင်း

စသော ဂုဏ် အရည်အချင်း အားဖြင့် ထို အောက်အောက် ပညာတို့ထက် – သာလွန်သော – အဆင့်အတန်းမြင့်သော – ပညာရှိသော၊သူ(ကလျာဏပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပညာအဆင့်အတန်းသည် သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပညာအဆင့်အတန်းကို မမှီနိုင်တော့ပဲ အလွန်ကွာခြားနေရစ်ခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် ကလျာဏပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ထောက်ဆ၍ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အသာမန္တပညပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ထို့အတူ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ထောက်ဆ၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အသာမန္တပညပုဂ္ဂိုလ် မည်၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ တိုင်အောင် တဆင့်ထက်တဆင့် မြင့်မြင့်သွားရာ နောက်ဆုံး၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓကိုရင်း နတ်နှင့်တကွသော တလောကလုံးကိုရင်း ထောက်ဆ၍ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားသည် တန်းတူရည်တူမရှိ အသာလွန်ဆုံးဖြစ်သော အသာမန္တပညပုဂ္ဂိုလ်မည်တော်မူ၏။)။(၁)ပဋ္ဌိနိဿဂ္ဂိနုပဿနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ အသာမန္တပညံ ပရိပူရေတိ။ ပဋိသံ။၃၆၇။ သာ ဟိ ပေဟုဋ္ဌမပညာဟိ ဒူရတ္တာ အသာမန္တာ၊ အသာမိပါ ဝါ ပညာတိ အသာမန္တပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (၂) အသာမန္တပညတာယ သံဝတ္တန္တီတိ ကတမာ အသာမန္တပညာ။ ပဋိသံ။ ၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃။ တိက္ခဝိသဒဘာဝါဒိဂုဏေဟိ အသာဓာရဏတ္တာ ပရေသံ ပညာယ န သာမန္တာ၊ အထ ခေါ သုဝိဒူရဝိဒူရေတိ အသမန္တပညာ အာကာရဿ ရဿတ္တံ ကတွာ။ အံ ဋီ၊၁။၂၀၀။ (တိ) (၃) တဿ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ နိရုတ္တိယာ စ ပဋိဘာနေ စ န အညော ကောစိ သက္ကောတိ အဘိသမ္ဘဝိတုံ၊ အနဘိသမ္ဘဝနီယော စ သော အညေဟီတိ အသာမန္တပညော။.... ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကံ ဥပါဒါယ အဋ္ဌမကော အသာမန္တပညော။ ပဋိသံ။၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃။

အသာမန္တပညတာ (ထိ) [အသာမန္တပညာ+တာ] အသာမန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ အသာမန္တပညာ (၂) ကြည့်။

အသာမပါက (တိ) [န+သာမပါက] မိမိကိုယ်တိုင်မချက်သော၊သူ။ အဋ္ဌဝိဓာ ဟိ တာပသာ သပုတ္တဘရိယာ ဥဉ္ဆာစရိယာ အနဂ္ဂိပက္ကိကာ အသာမပါကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ အသာမပါကာတိ အသယံပါစကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ န သယံ ပစန္တီတိ အသာမပါကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆၉။

အသာမာယိက (တိ) [န+သာမာယိက] စင်စစ်–အခါခပ်သိမ်း–ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော။ အသာမာယိကံ ဝါ အကုပ္ပန္တိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ မ၊၃။၁၅၂။ အသာမာယိကန္တိ န သမယဝသေန ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တံ၊ အထ ခေါ အစ္စန္တဝိမုတ္တံ လောကုတ္တရံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၃။ အသာမာယိကံ အစ္စန္တဝိမုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၂၅။ (–ပဋိသံ။၂၃၆။)

အသာမိက(တိ)[န+သာမိက] ပိုင်ရှင်–အရှင်–သခင်–အစိုးရသူ–မရှိသော။ အသာမိကန္တိ ကာရေတာ ဒါယကေန ဝိရဟိတံ။ ကင်္ခါ။ ၁၃၄။ နတ္ထိ သာမိ ပတိ ဧတိဿာတိ အသာမိကာ၊ တံ အသာမိကံ၊ အနိဿရန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၀၊ ၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၃၊၁၄၀၊ ၁၅၉၊၃၂၇-၀၄၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၀၆။)

အသာမိကတ္တ (ပု) [အသာမိက+အတ္တ] အရှင်မရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ သာမိဘူတဿ ကဿစိ အဘာဝေါ အသာမိကတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၃။

အသာမိ (တိ) [န+သာမိ] အရှင်–သခင်–မဟုတ်သော၊ အစိုးမရသော၊သူ။ သာမိနော

ဣမ ဟုတွာန၊ ဟောန္တိ အသာမိနော တဟိံ။ ပေတ။ ၂၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။

အသာမိစိပဋိပဒါ (ထီ) [န+သာမိစိ+ပဋိပဒါ] တရားအားလျော်စွာ – ရိုသေစွာ – မကျင့်ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ပါဠိယံ အာဂတာ အသာမိစိပဋိပဒါဒယော စ သင်္ဂယှန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၈၉။

အသာမုဒ္ဒိက (တိ) [န+သာမုဒ္ဒိက] သမုဒ္ဒရာ၌ မဖြစ်သော။ ကကုဓဖလမုတ္တာတိ ကကုဓရုက္ခဖလာကာရာ ဗဟူ အသာမုဒ္ဒိကာ မုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၂။ (– သာရတ္ထ၊၂။ ၃၂၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၇၀။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၅၃။)

အသာရ (တိ) [န+သာရ] (၁) အနှစ်သာရမရှိသော၊ အနှစ်မဲ့သော။ (၂) အနှစ်မဟုတ်သော၊ အကာဖြစ်သော။ အသာရေ သာရမတိနော (ဓမ္မ။ ၁၄)တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ, ဒသဝတ္ထုကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, တဿာ ဥပနိဿယဘူတာ ဓမ္မဒေသနာတိ အယံ အသာရော နာမ၊ တသ္မိံ သာရဒိဋ္ဌိနောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။ အသာရေတိ နိဿာရေ လောကာယတဝေဒသမယေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၃၀။ န သာရန္တိ အသာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၅၆-၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅၊ ၂၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁၊ ၄၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၇၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၅၊ ၃၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၃၊ ၃၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၂။)

အသာရက (တိ) [အသာရ+က] အနှစ်သာရမရှိသော၊ အနှစ်သာရ ကင်းမဲ့သော။ ကဋ္ဌရုက္ခေသု အသာရကေသု။ ဇာ၊၁။ ၅၆။ အသာရကေသူတိ နိဿာရေသု ပါလိဘဒ္ဒကသိမ္ဗလိအာဒီသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ (– စူဠနိ။ ၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅၊ ၁၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၆။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၉၀။)

အသာရကဋ္ဌ (ပု) [အသာရက + အတ္ထ] (အတ္တသာရ, နိစ္စသာရ စသော) အနှစ်သာရမရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ တုလယိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၄။ အသာရကဋ္ဌေနာတိ အသာရကဘာဝတော အတ္တသာရဝိရဟတော, နိစ္စသာရာဒိဝိရဟတော စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၈။ (– မ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၉၀။)

အသာရကတ္တဒဿန (န)[အသာရကတ္တ+ဒဿန] အနှစ်သာရ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို မြင်ခြင်း။ ဣဒါနိ ပဋိပတ္တိဝိရဟိတာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အသာရကတ္တဒဿနေန ကပိလံ အညေ စ တထာရူပေ ဂရဟန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅။

အသာရကရုက္ခပရိစိတ(တိ)[အသာရက+ရုက္ခ+ပရိစိတ] (ပေါက်ပင်စသော)အနှစ်မရှိသော သစ်ပင်ကို ထိုးဆွမှု အလေ့အကျင့် ရှိသော။ အယံ ခဒိရံ အာဟစ္စ အသာရကရုက္ခပရိစိတော မုဒုတုဏ္ဍသကုဏော ဝိယ သဗ္ဗညုတညာဏသာရံ အာဟစ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၁။ အသာရကရုက္ခပရိစိတောတိ ပလာသာဒိအသာရရုက္ခကောဋ္ဋနေ ကတပရိစယော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၇။

အသာရဂန္ထဘာရ (ပု) [အသာရ+ဂန္ထ+ဘာရ] အနှစ်သာရမရှိသော ကျမ်းဂန် ဟူသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး။ အသာရဂန္ထဘာရောပိ၊ တတ္ထေဝ ဗဟုဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂။

အသာရဇ္ဇ (န) [န + သာရဇ္ဇ] ကြောက်ခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်။ အသာရဇ္ဇံ နိဒ္ဒယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။

အသာရဇ္ဇနာ (ထီ) [န+သာရဇ္ဇနာ] မတပ်မက်ခြင်း၊ လွန်စွာ– ပြင်းစွာ– မတပ်မက်ခြင်း ဟူသော စိတ်၏ အမူအရာ။ အသာရာဂေါ အသာရဇ္ဇနာ အသာရဇ္ဇိတတ္တံ။ အဘိ၊ဓ။၂၂။ အသာရဇ္ဇနာတိ အသာရဇ္ဇနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။)

အသာရဇ္ဇနာကာရ (ပု) [အသာရဇ္ဇန + အာကာရ] လွန်မင်းစွာ မတပ်မက်ခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ။ အသာရဇ္ဇနာ-ကြည့်။

အသာရဇ္ဇလက္ခဏ (တိ) [အသာရဇ္ဇ+လက္ခဏ] ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူ သောလက္ခဏာရှိသော။ အနောတ္တပ္ပံ တေ-ဟေဝ အသာရဇ္ဇလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၈။

အသာရဇ္ဇိတ (တိ) [န+သာရဇ္ဇိတ] သည်းစွာ– လွန်စွာ – ပြင်းစွာ – မတပ်မက်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အသာရဇ္ဇိတတ္တ (န) [အသာရဇ္ဇိတ+တ္တ] သည်းစွာ – လွန်စွာ – ပြင်းစွာ–မတပ်မက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ အသာရာဂေါ အသာရဇ္ဇနာ အသာရဇ္ဇိတတ္တံ။ အဘိ၊ဓ။၂၂။ အသာရဇ္ဇိတဿ ဘာဝေါ အသာရဇ္ဇိတတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

အသာရတာ (ထီ)[အသာရ+တာ] အနှစ်သာရ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသာရတာယ ဝါ က-သမ္ဗု ဝိယ ဇာတံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။)

အသာရတာသိဒ္ဓိ (ထီ) [အသာရတာ+သိဒ္ဓိ] အနှစ်သာရမရှိသော အဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ ယ-ထာ ဟိ အနိစ္စတာယ အသာရတာသိဒ္ဓိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

အသာရဒဿီ (တိ) [အသာရ + ဒိသ + ဏီ] အနှစ်မရှိဟု ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ တသ္မိံ နာယံ သာရေတိ အသာရဒဿီနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။

အသာရဒ္ဓ (တိ) [န+သာရဒ္ဓ] ပူပန်ခြင်းမရှိသော၊ ပူပန်ခြင်း ကင်းသော။ ပဿဒ္ဓေါ ကာယော အသာရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၆။ အံ၊၁။၁၄၆၊၂၈၅၊၃၂၂။ အံ၊၃။၂၁။ ဣတိ-ဝုတ်။၂၇၄။ အသာရဒ္ဓေါတိ သော စ ခေါ ပဿဒ္ဓတ္တာယေဝ အသာရဒ္ဓေါ၊ ဝိဂတဒရ-ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။)

အသာရဒ္ဓကာယ (တိ) [အသာရဒ္ဓ+ကာယ] ပူပန်ခြင်းမရှိ – ပူပန်ခြင်းကင်း–သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ပဿဒ္ဓကာယောတိ အသာရဒ္ဓ-ကာယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၄။)

အသာရနိဒဿန (န) [အသာရ+နိဒဿန] အနှစ်သာရမရှိသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ အနိစ္စ-တာတိ တွေ အနိစ္စတာဂဟဏံ အသာရ-နိဒဿနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၄။

အသာရဘာဝ (ပု) [အသာရ+ဘာဝ] အနှစ်သာရမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပဿ ဒါနိဿ အ-သာရဘာဝန္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၈။)

အသာရဘာဝဒဿနတ္တ (ပု) [အသာရဘာဝ+ ဒဿန + အတ္ထ] အနှစ်သာရ မရှိသည်၏

အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ တိဏ္ဏမ္ပိ ဝေဒါနံ အသာရဘာဝဒဿနတ္တံ ဥဒ္ဒေသံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၃။

အသာရဘာဝဒီပန (န) [အသာရဘာဝ+ဒီပန] အနှစ်သာရ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တသ္မာ သနိဿယဿ ဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟဿ အာဒိ-တော အသာရဘာဝဒီပနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၇။

အသာရဘာဝနိဒဿန (န) [အသာရဘာဝ+နိဒဿန] အနှစ်သာရမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ သုက္ခဉာကံ ဝါတိ ဥပသမေ-တဗ္ဗဿ ကိလေသဿ အသာရဘာဝနိဒဿနံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆။

အသာရမ္ဘီ (တိ) [န+သာရမ္ဘ+ဤ] သာရမ္ဘ-မည်သော လွန်ကဲသော မာန မရှိသော၊ သူတပါးတို့ကို–အသာမပေးသော – ဦးစား မပေးသော–မာနမျိုး မရှိသော၊ လေးစား ထိုက်သူတို့ အပေါ်၌ – ခက်ထန်ခြင်း – မိုက် ရိုင်းစွာ ဆက်ဆံခြင်း–မရှိသော၊သူ။

အသာရမ္ဘိတာ (ထီ) [အသာရမ္ဘီ + တာ] သာရမ္ဘမည်သော လွန်ကဲသော မာနမရှိသူ၏ အဖြစ်။ အသမ္မောဟတာ အစ္ဆမ္ဘိတာ အ-သာရမ္ဘိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

အသာရဂ (ပု) [န+သာရဂ] ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်တတ်သော လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် တရား။ သာရာဂပဋိပက္ခတော န သာရာ-ဂေါတိ အသာရာဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (–မ၊၂။၇၄။ အဘိ၊ဓ။၂၂။)

အသာရာဒ (တိ) [န+သာရ+အာ+ဒါ+အ] (ဆန်တည်းဟူသော)အနှစ်ကိုယူခြင်းမှ ကင်း သော၊ အပိန်အဖျင်းဖြစ်သော။ ဗီဇာနိ ပတိ-ဋ္ဌာပေယျ ခဏ္ဍာနိ ပူတီနိ ဝါတာတပဟတာနိ အသာရာဒါနိ အသုခသယိတာနိ။ ဒီ၊၂။ ၂၇၉။ အသာရာဒါနီတိ တဏ္ဍုလသာရာဒါန-ရဟိတာနိ ပလာလာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အ-သာရာဒါနီ (သံ၊၃။၃၃၁) တိ အနာဒိန္န-သာရာနိ အဂဟိတသာရာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။)

အသာရုပဂတ (တိ) [န+သာရ+အပဂတ] အ နှစ်သာရမှမကင်းသော။ တတ္ထ စ ယုတ္တိယုတ္တာ အသာရုပဂတာ အဝိရုဒ္ဓတာယ အပစ္စနီကာ အနုလောမိကာ အနုဓမ္မဘူတာ စ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၈၄။

အသာရိတ (တိ) [န+သာရိတ] သတိမဖြစ်စေ အပ်သော၊ မအောက်မေ့စေအပ်သော၊အမှတ် ရအောင်မလုပ်သော၊သူ။ အစောဒိတော ဝါ ဟောတိ အသာရိတော ဝါ၊ အာပတ္တိ ဝါ အနာရောပိတော။ ဝဇိရ။၅၀၉။

အသာရိယမာန (တိ) [န + သာရိယမာန] မအောက်မေ့စေအပ်သော။ နဿရတိတိ အ-သာရိယမာနော နဿရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၆။)

အသာရုပ္ပ (တိ) [န+သာရုပ္ပ] မတင့်တယ်– မလျောက်ပတ် – မသင့်လျော် – သော။ အသာရုပ္ပ (မဟာနိ။၄၀၄)န္တိ တဝ ပယောဂံ အသာရုပ္ပံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။ န ဟိ ပဗ္ဗဇိတာ ကပဏမနုဿာ ဝိယ အသာရုပ္ပေ ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အသာ-ရုပ္ပေ ဌာနေတိ ဘိက္ခူနံ အနနုစ္ဆဝိကေ ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊၂။၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၊၂၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၊၃၅၃၊၄၀၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၅။ ဝဇိရ။၃၅၉။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၈၊၂၇၃၊၃၂၅၊၃၃၁။ ဝိမတိ၊၂။၆၃၊၂၄၂၊၂၅၁။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊

၃။ ၂၁၊ ၁၇၈၊ ၁၉၈၊ ၂၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၊၈၆၊၉၉။)

အသာရုပ္ပကိရိယ (န၊ထိ)[အသာရုပ္ပ+ကိရိယာ] မတင့်တယ်–မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သည်ကို ပြုခြင်း။ ဝေမာဒီတိ အာဒိသဒ္ဒေန .... အသာရုပ္ပကိရိယံ သင်္ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၅၈။

အသာရုပ္ပစရိယ (န၊ထိ) [အသာရုပ္ပ + စရိယ] မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သောအကျင့်။ ဝိပလ္လတ္ထသညာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဆဍ္ဍေတွာ အသာရုပ္ပစရိယံ စရန္တိ။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊၁၉၃။

အသာရုပ္ပဋ္ဌ (ပု) [အသာရုပ္ပ+အတ္ထ] မတင့်တယ်–မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သော အနက်။ ဣတရေသံ ပန အသာရုပ္ပဋ္ဌေန စ အန္တရာဝုတ္တကာရဏေန စ ဝန္ဒနာ ပဋိက္ခိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။

အသာရုပ္ပဋ္ဌာန (န) [အသာရုပ္ပ + ဌာန] မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သောအရပ်။ ကေစွာ အသာရုပ္ပဋ္ဌာနေ ပဇ္ဇဇိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၇။

အသာရုပ္ပဘိက္ခု (ပု) [အသာရုပ္ပ + ဘိက္ခု] မလျောက်ပတ် – မတင့်တယ် – မသပ္ပါယ်–မကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်–သော ရဟန်း။ ထေရေန စ သဒ္ဓိံ ဧကော အသာရုပ္ပဘိက္ခု အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၀။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၀၀။)

အသာရုပ္ပဝစနလေသ (ပု) [အသာရုပ္ပ+ဝစန+လေသ] မလျောက်ပတ် – မသင့်လျော် – သော စကားအမြွက်။ ထေရော ဟိ .. အသာရုပ္ပဝစနလေသေန န အာဂစ္ဆိတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၀။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၁။)

အသာရုပ္ပဝဏိဇ္ဇကမ္မ (န) [အသာရုပ္ပ+ဝဏိဇ္ဇာ+ကမ္မ] မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သော ကုန်သွယ်ခြင်းအမှု။ မိစ္ဆာဝဏိဇ္ဇာတိ အယုတ္တဝဏိဇ္ဇာ၊ န သမ္မာဝဏိဇ္ဇာ၊ အသာရုပ္ပဝဏိဇ္ဇကမ္မာနီတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၈၉။

အသာရုပ္ပဝဏိဇ္ဇာ (ထီ) [အသာရုပ္ပ+ဝဏိဇ္ဇာ] မလျောက်ပတ် – မသင့်လျော်–သော ကုန်သွယ်ခြင်း။ အယုတ္တဝဏိဇ္ဇာ-ကြည့်။

အသာရုပ္ပါစာရ (န) [အသာရုပ္ပ+အာစာရ] မလျောက်ပတ်–မသင့်လျော်–သောအကျင့်။ ဝိပလ္လတ္ထသညာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဆဍ္ဍေတွာ အသာရုပ္ပါစာရံ စရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။

အသာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သာရေတွာ] မအောက်မေ့စေမူ၍၊ သတိကို မဖြစ်စေမူ၍။ အစောဒေတွာ ကတံ ဟောတိ၊ အသာရေတွာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၅၊၄၁၊၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄၊၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ ဝဇိရ။၅၇၉။)

အသာလောဟိတ (ပု) [န+သာလောဟိတ] သွေးမစပ်သောသူ၊ ဆွေမျိုး–သားချင်း – မတော်သောသူ။ အညေသန္တိ အသာလောဟိတာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၅။

အသာဝက (တိ) [န+သာဝက] အဆုံးအမကို မလိုက်နာသော–တပည့်–သာဝက–မဟုတ်သော၊သူ။ တံ ဝိတိဝတ္တော အညသ္မိံ ဘဝေ အသာဝကော ဟောတီတိ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

အသာ(ဿာ)ဝေတုကာမ (တိ) [န+သာဝေတုံ+ကာမ] ကြားစေခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊သူ။ အသာဝေတုကာမော သာဝေတိ။ ဝိ၊ ၁။၃၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။)

အသာဝေန္တ (တိ) [န+သာဝေန္တ] မကြားစေသော၊သူ။ သော ရာဇာ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ ပဒသဒ္ဒံ အသာဝေန္တော သဏိကံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၃။

အသာဟသ (တိ) [န+သာဟသ] (၁) နိုင်ထက်–အနိုင်အထက်–ပြုမှုခြင်း ကင်းသော။ (၂) တရားနှင့်အလိုသို့ မလိုက်သော။ (န) (၃) မချွတ်မယွင်းခြင်း။ (၄) အနိုင်အထက်မပြုခြင်း။ (၁) အသာဟသ (ဇာ၊၁။၁၅၆)-န္တိ ဓမ္မိကဝိနိစ္ဆယေ ဌိတတ္တာယေဝ သာဟသိကကိရိယာယ ဝိရဟိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ (–အံ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။) (၂) အသာဟသံ ရာဇ ဓနာနိ သဏ်ရံ။ ဇာ၊၁။ ၁၅၅။ အသာဟသံ သာဟသိယာ တဏှာယ ဝသံ အဂစ္ဆန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ (န) (၃) အသာဟသေနာ (ဓမ္မ။၅၀)တိ အမုသာဝါဒေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ (၄) ဒါနေ အဟိံသာယ အသာဟသေ ရတော။ ဒီ၊၃။ ၁၂၀။ (– သံ၊၂။၅၁၄-၈။ ဇာ၊၂။၂၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၁။)

အသာဟသိက (တိ) [န+သာဟသိက] (၁) အဆောတလျင်– ရှောင်တခင်– ပြုလေ့မရှိသော။ (၂) အနိုင်အထက် ပြုလေ့မရှိသော။ အတုရိတေန ဘဝိတဗ္ဗံ အသာဟသိကေန။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ အသာဟသိကေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ န သဟသာကာရိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သဟသာ ဒုရုတ္တဝစနံ ကထေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၆။

အသာဟသိကတ္တ (ပု) [အသာဟသိက+အတ္တ] အနိုင်အထက် မပြုသော – နိုင်ထက်မှုခြင်း ကင်းသော – အနက်သဘော။ တေနေဝ အသာဟသိကတ္တေန ဝိသုဒ္ဓကမ္မန္တံ သစ္စဝါဒိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

အသာဟသိကကမ္မ (န) [အသာဟသိက+ကမ္မ] အနိုင်အထက် မပြုခြင်း အမှု။ အဟံ ဓမ္မေန သမေန အသာဟသိကကမ္မေန အာဟဋံ ဝိဓုရဿ ဟဒယံ အဘိပတ္ထယာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၀၆။

အသိ¹ (ကြိ) အတ္ထိ²ကြည့်။

အသိ² (ပု) [အသ+ဣ။ အသ ခေပနေ၊ အသတေ ခိပ္ပတေတိ အသိ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၁။ အသီယတိ ခိပီယတီတိ အသိ။ ဏွာဒိ။ ၇။] သန်လျက်၊ ဓားလွယ်။ အသိဿ ဝိဇ္ဇောတလတိ။ ဝိ၊၄။၂၇၀။ အသိဿာတိ အသိ အဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ ပုရိသော အသိံ ကောသိယာ ပဝါဟေယျ (ပဗ္ဗာဟေယျ)။ ဒီ၊၁။၇၃။ မ၊၂။၂၀၉။ (–မ၊၁။၁၂၁။ မ၊၂။ ၃၀၃။ အံ၊၁။၅၀။ အံ၊၂။၄၇၂။ ထေရ။၃၃၄။ ဇာ၊၁။၁၁၈၊၁၅၉၊၂၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၉။)

အသိ³ (ပု) [?] အသိ-မည်သော သစ်ပင်၊ ကုတ်ဟီးပင်။ ဇာ၊သျ။၁၈၂-၁၈၄။ အသိ တာလာဝ တိဋ္ဌန္တိ (ဇာ၊၂။၃၄၅)တိ အသီတိ ဇေနာမကာ ရုက္ခာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄။

အသိကောသ (ပု၊န) [အသိ+ကောသ] သန်လျက်အိမ်။ ကောသိယာတိ အသိကောသတော။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၀။)

အသိက္ခန (န) [န+သိက္ခန] မသင်–မကျင့်–ခြင်း။ ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ အသိက္ခနဘာဝေန ဥပဟနနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆၊၂၀၄။)

အသိက္ခန္တ (တိ) [န+သိက္ခန္တ] မသင်–မကျင့်–သော၊သူ။ တိဿော သိက္ခာ အသိက္ခတော ဘိက္ခုပြဿာတိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။

အသိက္ခာပိတ (တိ) [န + သိက္ခာပိတ] မသင်ကြားစေအပ်သော၊သူ။ ပရမဒန္တောတိ အညေန ကေနစိ အသိက္ခာပိတော အစောဒိတော....။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။)

အသိက္ခိတ (တိ) [န+သိက္ခိတ] သင်အပ်–ကျင့်အပ်–ပြီးသော– အတတ်– သိက္ခာ– အကျင့် – မရှိသော၊ အတတ်– သိက္ခာ –

အကျင့်–ကို–မသင်–မကျင့်–ဘူးသော၊သူ။ အသိက္ခိတော (သံ၊၁။၉၉)တိ မနုသိပ္ပေ အ-သိက္ခိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အသိက္ခိတောတိ သတ္တင္ဂသံဝစ္ဆရာနိ မနုသိပ္ပေ န သိက္ခိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉၊၂၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၀၊၄၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။)

အသိက္ခိတအသေက္ခ (ပု) [အသိက္ခိတ + အ-သေက္ခ] သူတပါးထံ၌ မကျင့်အပ်သော သိက္ခာရှိသော အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၊ (ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ)။ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သယမ္ဘူတ-တာယ အသိက္ခိတာအသေက္ခာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

အသိက္ခိတက (တိ) [အသိက္ခိတ + က] သင်အပ်–ကျင့်အပ်–သော–အကျင့်–သိက္ခာ–မရှိသော၊သူ။ အသမ္ပာယန္တောတိ ကဇရက္ခိနိ ပရိဝတ္တေတွာ ဩလောကေန္တော အသိက္ခိတ-ကဿ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။)

အသိက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [န+သိက္ခိတဗ္ဗ] မသင်–မကျင့်–အပ်သော၊သူ။ တထာဂတာ အ-သိက္ခိတဗ္ဗာ အသေက္ခာ နာမ နတ္ထိ တေသံ သိက္ခိတဗ္ဗကိစ္စန္တိ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝါ န ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။

အသိက္ခိတဝိနယတာ (ထီ) [အသိက္ခိတ+ဝိနယ +တာ] သင်ကြားအပ်သော အဆုံးအမ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အသိက္ခိတဝိနယတာယ အ-ဝိနီတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။

အသိက္ခိတသိက္ခ (တိ) [အသိက္ခိတ+သိက္ခာ] မကျင့်အပ်သော သိက္ခာရှိသော၊ ကျင့်အပ်သော သိက္ခာ မရှိသော၊သူ။ ဒွေ ဝဿာနိ ဆသု ဓမ္မေသု အသိက္ခိတသိက္ခံ သိက္ခမာနံ ဝုဋ္ဌာပေယျ။ . အသိက္ခိတသိက္ခာ နာမ သိက္ခာ ဝါ န ဒိန္နာ ဟောတိ၊ ဒိန္နာ ဝါ သိက္ခာ ကုပိတာ။ ဝိ၊၂။၄၂၀၊၄၂၆၊၄၃၅။ (–ဝိ၊၂။ ၄၁၉၊၄၂၁-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ ကင်္ခါ။၃၄၂။ ဝဇိရ။၇၇။)

အသိက္ခိတဟတ္ထိသိပ္ပ (တိ) [အသိက္ခိတ+ဟတ္ထိ+ သိပ္ပ] မသင်ကြားအပ်သော ဆင်အတတ်ရှိသော၊ ဆင်အတတ်ကို–မသင်ကြားရ–မတတ်မြောက် – သေးသော၊သူ။ အနုဂ္ဂဟိတ-သိပ္ပေါတိ အသိက္ခိတဟတ္ထိသိပ္ပေါ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၄။

အသိက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သိက္ခိတွာ] မသင်–မကျင့်–မူ၍။ ဒွေ ဝဿာနိ ဆသု ဓမ္မေသု အ-သိက္ခိတွာ သီလာနိ ပူရယမာနော ကိလမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၆၀။)

အသိက္ခိတုကာမ (တိ) [အသိက္ခိတုံ + ကာမ] ကျင့်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မကျင့်လိုသော၊သူ။ ဥပသမ္ပန္နဿ ပညတ္တေန ဝစနံ အသိက္ခိတုကာမတာယ ဧဝံ ဝစနန္တိ ဣမာ-နေတ္ထ ဒွေ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၂၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၈၉။ (–ဝိမတိ၊၂။၄၉။)

အသိက္ခိယမာန (တိ) [န+သိက္ခိယမာန] မသင်ကြားအပ်သော၊သူ။ န ဟိ တံ ဂရူ သိက္ခာ-ပေန္တိ၊ အသိက္ခိယမာနော အနာဒိယန္တော န ပဋိပဇ္ဇတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အသိဂိလန (န) [အသိ +ဂိလန] သန်လျက်ကို မျိုခြင်း။ ရညော အာယုရပဏ္ဍိတဿ ဝစနံ သုတွာ "အသိဂိလနတော ကိရ" ဣဒံ နာမ ဒမ္မိတိ ဝစနံ ဒုက္ကရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။

အသိဂ္ဂါဟ (တိ) [အသိ+ဂဟ+ဏ] သန်လျက်ကို စွဲကိုင်ခြင်း ရှိသော၊သူ။ တထာ

သေဋ္ဌိ ဆတ္တဂါဟံ အသိဂ္ဂါဟန္တိ သဗ္ဗေပိ တေ လဇ္ဇာပေသိယေဝ။ ဇာ၊၄၊ဖ၊၄၀။ (-မ၊၄၊၄၊၉၃။)

အသိဇ္ဈန (န) [န+သိဇ္ဈန] မပြီးခြင်း။ အညာဿ ဝါယာမေန အညာဿ အသိဇ္ဈနတော။ သံ၊၄၊၂၊၂၄၇။ (-ဣတိဝုတ်၊၄၊၂၂၁။ သာရတ္ထ၊၂၊၁၄၄။ ဝိမတိ၊၁၊၁၄၀၊၂၅၇။ ဒီဋ္ဌိ၊၁၊၁၁၉၊ ၃၂၆။ သီဋ္ဌိ၊သစ်၊၁၊၃၃၆။ သီဋ္ဌိ၊သစ်၊၂၊ ၃၀၉။ ဒီဋ္ဌိ၊၃၊၁၆၀။ မဋ္ဌိ၊၃၊၂၃၂။ သံ ဋ္ဌိ၊၂၊၄၄၀။ မူလဋ္ဌိ၊၁၊၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊၁၊၅၉၊ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊၂၊၅၁၀။)

အသိဇ္ဈနဒီပက (တိ) [န+သိဇ္ဈန+ဒီပက] ပြီးစီးခြင်းကို မပြတတ်သော။ ဥပနိဿယေန ဝိနာ သက်ပ္ပမတ္တေန သကဒါဂါမိဖလာဒီနံ အသိဇ္ဈနဒီပကေန နန္ဒကောဝါဒေန ဒီပေတဗ္ဗော။ မူလဋ္ဌိ၊၁၊၁၁၆။

အသိဇ္ဈမာန (တိ) [န+သိဇ္ဈမာန] မပြီးသော။ အသိဇ္ဈမာနံ နဂ္ဂဿ နှာယတော ဒုက္ကဋ္ဌာပတ္တိယာ ဧဝမနာပတ္တိ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၁၊ ၃၅၇။

အသိဋ္ဌတိ (ကြိ) [အ[2]+သိဋ္ဌတိ (=သိစ+အ+တိ)] သွန်းလောင်း၏၊ ရေသွန်းလောင်း၏။ ပရေသံ ဘတကော ပေါသော၊ အမ္ဗာရာမမသိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန။၁၀၇။ အသိဋ္ဌတိတိ သိဋ္ဌတိ၊ အ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၈၈။

အသိတ[1] (ပုံ၊န) [အသု+တ] တံစဉ်။ အသိတဗျာဘင်္ဂိ(မ၊၂၊၃၉၁)န္တိ တိဏလာယန အသိတဉ္စဝကာဇဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၉၂။ အသန္တိ လူနန္တိ တေနာတိ အသိတံ၊ လဝိတ္တံ။ မဋ္ဌိ၊၃၊၁၉၆။ (-အံ၊၂၊၅။ ထေရ၊၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၁၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁၊၂၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊၃၊၂။ မူလဋ္ဌိ၊၂၊၂၃၀။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊၁၊၉၉။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၄၄၈၊၁၀၀၅။)

အသိတ[2] (တိ) [အသ+တ] (က) စား-မျို-အပ်သော။ (ခ) ကောင်းစွာဝသော။ (က) အသိတပီတခါယိတသာယိတံ။ မ၊၁၊၂၄၅။ အသိတံ ဝါ ဩဇနာဒိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၁၊ အသိတန္တိ ဘုတ္တံ။ မဋ္ဌိ၊၂၊၁၇၃။ (-ဒီ၊၁၊၆၇။ အံ၊၁၊၃၅၇။ အံ၊၂၊၂၆။ အဘိ၊ဝိ၊၈၅၊၂၅၉။ ပေတ၊၁၈၁။ မဟာနိ၊၃၉၃။ ဇာ၊၂၊၃၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၉၊ ၆၆၊၆၈၊၂၂၉၊၂၃၀၊၃၄၅။ ပဋ္ဌိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၄၉၊၂၅၀၊၃၃၆၊၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊ ၂၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၇၊ ၁၇၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၃၊၂၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၁။ ၄၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၂၊၂၂၃၀၃။ မဋ္ဌိ၊၂၊၁၇၄။ မူလဋ္ဌိ၊၃၊၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊၁၊ ၃၀၇၊၄၁၆၊ ၄၃၀၊ ၄၃၅-၆။ ဓာန်ဋ္ဌိ၊၇၅၇၊ ၁၀၀၅။) (ခ) အသိတော စ ဿရံ စဇေ- (ဇာ၊၁၊၆၇)တိ အသိတော သုဟိတော ဟုတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၂၂၆။ (-ဇာ၊၁၊၃၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၇၆။)

အသိတ[3] (တိ) [န+သိတ(=သိ+တ)] (က) မမှီအပ်သော။ (ခ) နှောင်ဖွဲ့ခြင်းမရှိသော။ (က) အသိတ (သံ၊၁၊၁၉၄။ ထေရ၊၃၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၁၇)န္တိ အနိဿိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၃၀။ (-သံ၊၁၊၁၃၅။ အံ၊၁၊၃၂၃။ အံ၊၂၊၃၄။ ဣတိဝုတ်။၂၆၀။ သုတ္တနိ။၃၁၁၊၃၁၇၊၃၅၈၊၃၇၂၊၄၃၉။ ထေရ။ ၃၁၆။ စူဠနိ။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၀၊၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၅၂၊ ၁၈၂၊၃၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆။) (ခ) အသိတဿာ (မ၊၂၊၄၉)တိ အဗဒ္ဓဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၆၉။ (-ထေရ၊၂၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၀။)

အသိတ[4] (တိ) [န+သိတ။ န သိတော အသိတော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၉၆။] (၁) မည်း-နက်-

မည်းနက်–သော။ (ပု) (၂) စနေဂြိုဟ်။ (၁) တေနူန မေ အသိတေ ဝေလ္လိတဂ္ဂေ။ ဇာ၊၂။၆၉။ အသိတေတိ ကာဠကေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။၅။၃၂၁။ (–ထေရီ။၄၀၉။ ဇာ၊၂။၁၇၈။ သေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ ဓာန်။၉၆။) အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။ (ပု) (၂) သူရ စန္ဒ အင်္ဂါရက ဗုဓ ဇီဝ သုက္က အသိတ ရာဟု ကေတူတိ ဓေတေ သူရာဒယော နဝဂ္ဂဟာ နာမ။ ဓာန်။ ဋီ။၆၁။

အသိတ၁ (ပု) [န+သိတ။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အသိတမည်သော – မည်းနက်သော – သူ။ (၁) အသိတမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) အသိတမည်သော ရသေ့။ သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး ၏ဆရာပုရောဟိတ်ဖြစ်ခဲ့၍ နောင်အခါရသေ့ ပြုလုပ်သည်။ ထိုရသေ့ကို ကဏှဒေဝိလ, ကဏှသိရိ, သိရိကဏှ-ဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။ သုတ္တနိ။၃၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃၊၂၀၆။ (၃) အသိတဒေဝလမည်သော ရသေ့။ (၄) အသိတမည်သော ပန်းသည်။ (၁) အသိတော အနာသဝေါ မနောမယော (မ၊၃။၁၁၅)တိ ဣမေပိ တယော ဇနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။ (၂) အသိတော ဣသိ (သုတ္တနိ။၃၈၅)တိ ကဏှသိရိဝှယဏ္ဍတ္တာ ဝေလဒ္ဒနာမော ဣသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။) (၃) အသိတော ဒေဝလော ဣသိ ကေသမဿု ပကပ္ပေတွာ။ မ၊၂။၃၆၂။ အသိတောတိ ကာဠကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။ (၄) အသိတော နာမ နာမေန၊ မာလာကာရော အဟံ တဒါ။ အပ၊၁။၂၄၃။

အသိတဇလရေကူဋ္ဌ (ပု) [အသိတ+ဇလရေ+ကူဋ္ဌ] ညိုမှောင်သောမိုးတိမ်– ထွတ် – ထိပ်ဖျား။ မဟာပုရိသဿ ပါဒါ ပရိဝတ္တိတွာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ အသိတဇလရေကူဋ္ဌေသု တာပသဿ ဇဋ္ဌာသု ပတိဋ္ဌဟိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၃။

အသိတဇလဓရဝိဝရဂတ (တိ) [အသိတဇလဓရ + ဝိဝရ + ဂတ] ညိုမှောင်သော မိုးတိမ် အကြားသို့ရောက်သော။ ဘိက္ခူ သတ္တတာလပ္ပမာဏမာကာသမဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ အသိတဇလဓရဝိဝရဂတာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ သမန္တတော.... ပရိနိဗ္ဗာယိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

အသိတဉ္ဇနဂိရိသင်္ကာသ (တိ) [အသိတဉ္ဇန+ဂိရိ+သင်္ကာသ] မျက်စဉ်းညိုရောင် စိမ်းလဲ့မှောင်သော တောင်နှင့်တူသော။ ဗောဓိသတ္တော တိဏံ ဂဟေတွာ အသိတဉ္ဇနဂိရိသင်္ကာသံ အာစရန္တမ်ိဝ ဒိနကရဇာလံ....။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ (–သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၀။)

အသိတဉ္ဇနနဂရ (နု) [အသိတ+အဉ္ဇန+နဂရ] အသိတဉ္ဇန-မည်သောမြို့။ အသိတဉ္ဇနနဂရေ ကဏှမြိုယဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (– ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၀၊ဂ၃။)

အသိတဉ္ဇနသင်္ကာသ (တိ) [အသိတဉ္ဇန+သင်္ကာသ] မျက်စဉ်းညိုရောင် စိမ်းလဲ့မှောင်သော အဆင်းနှင့် တူသော။ အသိတဉ္ဇနသင်္ကာသမာကာသမဗ္ဘုဂ္ဂဉ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။

အသိတနယနကေသပါသ (တိ) [အသိတ + နယန+ကေသ+ပါသ] မည်းနက်သော မျက်လုံး, ဆံစု ရှိသော၊သူ။ သိတဝိမလသမသံဟိတာ ဝိရဠ္ဌဝရဒသနာ အသိတနယနကေသပါသာ သုဇာတဉ္ဇနာတိနီလကုဉ္စိလဘမုကာ....။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၉။

အသိတနီရဒရာဇိ (ထိ) [အသိတ + နီရဒ + ရာဇိ] မည်းနက်သော မိုးတိမ် အရေးအကြောင်း။ သော ဒသန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန ခေမေ မိဂဒါယေ မာတုဒရတော အသိတနီရဒရာဇိတော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ နိက္ခမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။

အသိတဗ္ဗ (တိ) [အသ+တဗ္ဗ] စား–မျို–သုံးဆောင်–အပ်သော။ ပုဌွေန နေတွာ အသိ-

တဗ္ဗတော ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗတော ပုဋ္ဌေသံ ဝုစ္စတိ ပါထေယျံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၉၄။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၇·၃၆၁။)

အသိတဝှယ (တိ) [အသိတ+အဝှယ] အသိတ-အမည်ရှိသော၊ သူ။ အသိတဝှယဿ (သုတ္တ-နိ။၃၈၆)တိ အသိတနာမဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၆။

အသိတသလိလဓရနိကရ (ပု) [အသိတ+သ-လိလ + ဓရ + နိကရ] ညိုမှောင်သော တိမ်အပေါင်းအစု။ အသိတသလိလဓရနိကရော ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။

အသိတာတိဂ (တိ) [အသိတ + အတိဂ = (အတိ+ဂမု+ကွိ)] မည်းညစ် – မိုက်မဲ – ခြင်းသဘောကို လွန်သော၊ မည်းညစ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော – မည်းညစ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော – မကောင်းမှုကို လွန်မြောက်သော။ အသိတာတိဂ(ဒီ၊၂။၂၀၉)န္တိ ကာဠ-ကဘာဝါတီတံ စန္ဒံဝ သိရိယာ ဝိရောစမာနံ ဒသဗလဥ္စ ဒက္ခေမ ပဿိဿာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။)

အသိတာပင်္ဂိ (တိ) [အသိတ +အပင်္ဂ] မည်းနက်သော မျက်ထောင့်ရှိသော၊ မျက်စဉ်းတို့ဖြင့် ကွင်းအပ်သော မည်းညိုသော မျက်တောင်ရှိသော၊သူ။ တယာ မံ အသိတာ-ပင်္ဂိ၊ သိတာနိ ဘာသိတာနိ စ။ ဇာ၊၁။၁၇၄။ တယာ မံ အသိတာ အပင်္ဂီတိ တယာ မံ အသိတာ အပင်္ဂိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈။

အသိတာဘူ (ထီ) [အသိတ +ဘူ] မည်းနက်သော မျက်ခုံးရှိသော မိန်းမ၊ အသိတာဘူ-အမည်ရှိသောမင်းသမီး။ ဧဝံ ဟာယတိ အတ္ထ-မှာ၊ အဟံဝ အသိတာဘုယာ။ ဇာ၊၁။၆၅။ အသိတာဘုယာ ရာဇဓီတာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အသိတာဘူဇာတက (န) [အသိတာဘူ+ဇာ-တက] အသိတာဘူမင်းသမီး၏ ဖြစ်ပုံကို ပြဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ဇာတ်၊ အသိတာဘူဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၉-ဝဂ်၊ ၂၃၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

အသိတုဏ္ဍ (န) [အသိ+တုဏ္ဍ] သန်လျက်သွား၊ သန်လျက်ဦး၊ သန်လျက်ထိပ်ဖျား။ အသိ-တုဏ္ဍေန နံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အသိမာလကံ နာမ ကရောဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ (–ဇင်း-၃၀၇။)

အသိတောရဂ (ပု) [အသိတ+ဥရဂ] မည်းနက်သော မြွေ ?။ အသိတောရဂနီလုပ္ပလသ-ဒိသေနာသိနာ သကေသမကုဋံ ဆိန္ဒိတွာ အာကာသေ ဥက္ခိပိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇။

အသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အသ+တွာ] စား၍။ တေတံ အမတံ အသိတွာ အရောဂါ ဒီဃာယုကာ သဗ္ဗီတိတော ပရိမုစ္စေယျုံ။ မိလိန္ဒ။၁၆၇။

အသိထရု (ပု) [အသိ+ထရု] ဓားရိုး၊ သန်လျက်ရိုး။ စောရဿ ဟတ္ထေ အသိထရုံ ဌပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

အသိထိလ (တိ) [န+သိထိလ] မလျော့သော၊ မြဲမြံ – ခိုင်ခံ့ – သော။ အသိထိလံ သာသနံ ဂဟေတွာ ဝိဂတနီဝရဏော ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ....။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အသိထိလံ သာ-သနံ ဂဟေတွာတိ ဣမိနာ သာထလိကတာ-ဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂·၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၈။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇၊ ၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၇၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၉။)

အသိထိလကရဏ (န) [အသိထိလ+ကရဏ] မလျော့သောအားဖြင့် – မြဲမြံစွာ – ပြုခြင်း။ ယာဝဇီဝံ ပုနပ္ပုနံ အသိထိလကရဏေန သုဋ္ဌု-တရံ ဥဇု အဿ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၁။

အသိထိလပရက္ကမ (ပု) [အသိထိလ+ပရက္ကမ] (၁) မလျော့သော– မြဲမြံခိုင်ခံ့သော – ဇွဲလုံ့လ – ဝီရိယ။ (တိ) (၂) မလျော့သော– မြဲမြံခိုင်ခံ့သော – ဇွဲလုံ့လ – ဝီရိယ – ရှိသော၊ သူ။ (၁) ထာမော မိတိ အသိထိလပရက္ကမော။ စူဠနိ။၃၀၁။ (တိ) (၂) ဥဋ္ဌာတာတိ .... ကာယိကဝီရိယဝသေန ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နော အသိထိလပရက္ကမော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ထေရ ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။)

အသိထိလပရက္ကမတာ (ထီ) [အသိထိလပရက္ကမ +တာ] မလျော့သော – မြဲမြံခိုင်ခံ့သော– ဇွဲလုံ့လ–ဝီရိယ –ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ထာမော မိတိ အသိထိလပရက္ကမတာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀။ အသိထိလပရက္ကမနဝသေန အသိထိလပရက္ကမတာ၊ ထိရပရက္ကမော ဒဠှပရက္ကမောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၈။)

အသိထိလပရက္ကမန (နု) [အသိထိလ+ပရက္ကမန] မလျော့သော–မြဲမြံခိုင်ခံ့သော–ဇွဲလုံ့လ – ဝီရိယ။ အသိထိလပရက္ကမတာ-ကြည့်။

အသိထိလပရက္ကမသိဒ္ဓ(တိ)[အသိထိလပရက္ကမ+ သိဒ္ဓ] မလျော့ – မြဲမြံခိုင်ခံ့ – သောဇွဲလုံ့လ ဖြင့် ပြီးသော။ အသိထိလပရက္ကမသိဒ္ဓေန ဉာဏဝိသေသေန အဓိဂမနိယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၁။

အသိထိလပူရက (တိ) [အသိထိလ+ပူရက] မယုတ်လျော့အောင် ဖြည့်ကျင့် ပြုလုပ်သော၊ သူ။ အသိထိလပူရကော တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဗဟလပတ္ထနော ဟုတ္ဂာဝ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။

အသိထိလပ္ပဝတ္တ (တိ) [အသိထိလ + ပဝတ္တ] မလျော့သောအားဖြင့် – မြဲမြံခိုင်ခံ့စွာ – ဖြစ်သော။ ပဂ္ဂဟိတံ အသိထိလပ္ပဝတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။

အသိထိလပ္ပဝတ္တိတ (တိ) [အသိထိလ+ပဝတ္တိတ] မြဲမြံခိုင်ခံ့စွာ ဖြစ်စေအပ်သော။ ဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နေန မယာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ အဟောသိ ပဂ္ဂဟိတံ အသိထိလပ္ပဝတ္တိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ (–မ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။)

အသိထိလဝီရိယ (တိ) [အသိထိလ + ဝီရိယ] (က) မလျော့သော – မြဲမြံခိုင်ခံ့သော – ဇွဲလုံ့လဝီရိယ။ (ခ) မလျော့သော – မြဲမြံခိုင်ခံ့သော – ဇွဲလုံ့လဝီရိယရှိသော။ (က) အဟံ ကမေန ပါရမိတာကောဋိံ ပတ္ဂာ မေ မယံ ဝီရိယံ အသိထိလဝီရိယံ....။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၄။ (ခ) ဒဠှပရက္ကမောတိ ထိရပရက္ကမော အသိထိလဝီရိယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၁။ နိစ္စံ ဒဠှပရက္ကမေတိ သဗ္ဗကာလံ အသိထိလဝီရိယေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (–ဒီ၊ ဋီ၊၃။၈၀။)

အသိဒ္ဓ (တိ) [န+သိဒ္ဓ] မပြီးစီးသော၊ မထင်ရှားသော။ တေသဥ္စ ရူပမတ္တညေဝ အသိဒ္ဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ န အဏုအာဒိနံ အသိဒ္ဓတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၀။ (– ဝဇိရ။၄၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃၊၄၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၁-၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄၊၃၆၇။ မူလဋီ၊ ၁။၁၇၉။ မူလဋီ၊၃။၅၁-၂၊၇၃။ အနုဋီ၊၁။ ၁၆၉၊၁၀၇၊၁၉၁။ အနုဋီ၊၃။၆၃-၄-၅-၉၊၈၅၊ ၁၂၂၊၁၅၀။)

အသိဒ္ဓဒုသိဒ္ဓ (တိ) [အသိဒ္ဓ+ ဒုသိဒ္ဓ] မကျက်သည်, မကောင်းသဖြင့်ကျက်သည်ဟု ဆိုအပ်သော၊ မကျက်တကျက် ဖြစ်သော။ အသိဒ္ဓဒုသိဒ္ဓါနံ ဥာကာဒီနံ ဂန္ဓော အာမကဂန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။

အသိဒ္ဓလောကုတ္တရဘာဝ (တိ) [အသိဒ္ဓ+လောကုတ္တရဘာဝ] မပြီးမြောက်သော – အထမမြောက်သော – လောကုတ္တရာ၏ အဖြစ်ရှိသော၊ လောကုတ္တရာတရား မဖြစ်နိုင်သော။ တတ္ထ ယထာ အသိဒ္ဓလောကုတ္တရဘာဝဿ တဿ လောကုတ္တရတာ၊ မူလဋီ၊၃။၇၃။

အသိဒ္ဓသဘာဝ (ပု) [အသိဒ္ဓ+သဘာဝ] မထင်ရှားသော သဘော။ အညဿ အသိဒ္ဓဘာဝဿ အတ္တပညာပနေ သမတ္ထတာ သမ္ဘဝတိ၊ တေသဥ္စ အသမတ္ထတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၉။

အသိဒ္ဓိ (ထီ) [န+သိဒ္ဓိ] မပြီးခြင်း – မပြည့်စုံခြင်း။ ပဂ်စ်ရာဒီဟိ စ ဝံသာဒီဟိ ကတ္တဗ္ဗာကိစ္စသိဒ္ဓိ, အသိဒ္ဓိ စာတိ ဇယပရာဇယာဝဟော ပယောဂေါ ဝုတ္တော။ သီ·ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။ (–မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ အနုဋီ၊၃။၆၃၊၆၅။)

အသိဓာရာ (ထီ) [အသိ + ဓာရာ] သန်လျက်သွား။ သွာယံ အဂ္ဂိ ဂိလနေ္တာ ဝိယ ဟတ္ထေန အသိဓာရံ ပရာမသနေ္တာ ဝိယ .။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀။ အသိဓာရန္တိ အသိနော တိခိဏဘာဂံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၇။ (–သံ၊ဌ၊၃။၂၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀၁။)

အသိဓာရူပမ (တိ) [အသိဓာရာ+ဥပမာ] သန်လျက်သွား ဥပမာရှိသော။ အသိဓာရူပမေဟိ တိခိဏေဟိ လောဟတုဏ္ဍေဟိ ဝိဇ္ဈန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိ·ဌ၊၂။၉၇။ (–သံ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။ သံ၊ဌ၊၃။၂၁၀။)

အသိနိဒ္ဓ (တိ) [န+သိနိဒ္ဓ] အဆီအစေးကင်းပြတ် ခြောက်ကပ်သော။ အကဋယူသန္တိ အသိနိဒ္ဓေါ မုဂ္ဂပစိတပါနီယော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၇၄။

အသိပတ္တ (နု) [အသိ+ပတ္တ] (၁) သန်လျက်ဖြင့်ပြီးသောအရွက်။ (တိ)(၂) သန်လျက်ဖြင့်ပြီးသော – သန်လျက်ကဲ့သို့ ထက်သော – အရွက်ရှိသော။ (၁) အသိပတ္တသဒိသေဟိ နိသိတေဟိ ခါဒန္တေဟိ ဝိယ ဥဇ္ဇုပတ္တေဟိ ကဏ္ဍယာမီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဌ။၂၄၂။(တိ)(၂) အောက်ပုဒ်များ ကြည့်။

အသိပတ္တပါဒပ (ပု) [အသိပတ္တ+ပါဒပ] သန်လျက်ကဲ့သို့ထက်သောအရွက်ရှိသော သစ်ပင်။ တမာရုဟန္တိ အသိပတ္တပါဒပံ၊ အသီဟိ တိက္ခေဟိ စ ဆိဇ္ဇမာနံ။ ဇာ၊၂။၂၇၂။

အသိပတ္တဝန (နု) [အသိပတ္တ+ဝန] သန်လျက်ဖြင့်ပြီးသောအရွက်ရှိသော တော၊ သန်လျက်ရွက် တော ငရဲ။ တဿ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သိမ္ဗလိဝနဿ သမနန္တရာ သဟိတမေဝ မဟန္တံ အသိပတ္တဝနံ၊ သော တတ္ထ ပဝိသတိ။ မ၊၃။၂၂၃။ (–သုတ္တနိ။၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၀၁။)

အသိပတ္တဝနပ္ပဝေသန (နု) [အသိပတ္တ+ဝန+ပဝေသန] သန်လျက်ရွက်တောသို့ ဝင်ခြင်း၊ သန်လျက်ငရဲသို့ ကျရောက်ခြင်း။ အသိပတ္တဝနပ္ပဝေသနံ, ဝေတ္တရဏိယံ သမောတရဏံ.... ဥပရူပရိ နိစိတန္တိ အတ္ထော။ပေတ၊ဌ။၂၀၅။

အသိပတ္တာစိတ (တိ) [အသိပတ္တ+အာစိတ]သန်လျက်ဖြင့် ပြီးသော အရွက်တို့ဖြင့် စည်ပင်သော၊ သန်လျက်ရွက် စည်ပင်ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသော။ အဋ္ဌကူဋသမာ ဥစ္စာ၊ အသိပတ္တာစိတာ ဒုမာ။ ဇာ၊၂။၂၇၂။ အသိပတ္တာစိတာတိ အသိမယေဟိ ပတ္တေဟိ စိတာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၃။

အသိပါသ (ပု) [အသိ + ပါသ] အသိပါသဂိုဏ်း။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ မဟိယာ ဂင်္ဂာ ဝတ္တန္တိ... ဃနိကာ အသိပါသာ ဘဒ္ဒိပုတ္တာတိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၉။

အသိပုတ္တိကာ (ထီ) [အသိပုတ္တီ+က] ဓားငယ်၊ ဓားစူး ဓားမြှောင်။ ယဿ ပန အသိပုတ္တိကာ ဝိယ ဒီဃော၊ သော ဒီဃဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။

အသိပုတ္တိ (ထိ) [အသိ+ပုတ္တိ] ဓား-ငယ်-စူး-မြှောင်။ ဆုရိကာ' သတျ္ဓသိပုတ္တိ။ ဓာန်။၃၉၂။

အသိပ္ပ (တိ) [န+သိပ္ပ] အတတ်ပညာမရှိသော၊ သူ။ ဣမာနိ ခေါ ရာဇကုလာနိ န သုကရာနိ အသိပ္ပေန ဥပဇီဝိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၇၉။ သိပ္ပဝန္တော အသိပ္ပါ စ· လိက္ခိဝါ တာနိ ဘုဥ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။ ၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ (−ဇာ၊၂။၂၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၆-၇။)

အသိပ္ပဇီဝိ (တိ) [န+သိပ္ပ+ဇီဝိ] အတတ်ပညာကို မှီ၍ အသက်မွေးလေ့ မရှိသော၊သူ။ အ-သိပ္ပဇီဝီ လဟု အတ္တကာမော၊ ယတိန္ဒြိယော သဗ္ဗမိ ဝိပ္ပမုတ္တော။ ဥဒါန။၁၁၄။ အသိပ္ပဇီဝီတိ စတုန္နံ တဏှာပ္ပ ါဒါနံ သမုစ္ဆေဒဝိက္ခမ္ဘနေန ပစ္စ-ယာသာယ ဝိသောသိတတ္တာ ယံကိဉ္စိ သိပ္ပံ ဥပနိဿယ ဇီဝိကံ န ကပ္ပေတီတိ အသိပ္ပဇီဝိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

အသိပ္ပဟာရ (ပု) [အသိ+ပဟာရ] သန်လျက်ဖြင့် ထိုးခုတ်သတ်ခြင်း။ သော ဟောတိ အာရညကော နာဂေါ ခမော သတ္တိပ္ပဟာရာနံ အသိပ္ပဟာရာနံ ဥသုပ္ပဟာရာနံ .... ။ မ၊၃။ ၁၇၄။ (−အံ၊၂။၁၄၃။)

အသိပ္ပိ (တိ) [န+သိပ္ပ+ဤ] အတတ်ပညာမရှိသော၊သူ။ မိဂ ဝ ဗာလာ ဝ ဟဝေ ဇနိန္ဒ၊ သိပ္ပူပပန္နာ စ အသိပ္ပိနော စ။ ဇာ၊၁။၃၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၅။

အသိဗန္ဓက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အသိဗန္ဓက-မည်သောသူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အသိဗန္ဓကပုတ္တ (ပု) [အသိဗန္ဓက+ပုတ္တ] အသိ-ဗန္ဓက-မည်သူ၏ သား။ အသိဗန္ဓကပုတ္တော ဂါမဏိ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ သံ၊၂။၄၉၈။ နေတ္တိ။၃၉။ အသိဗန္ဓကပုတ္တောတိ အသိဗန္ဓ-ကဿ နာမ ပုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ (−နေတ္တိ၊ဋိ။၁၆၆။)

အသိဗန္ဓကပုတ္တသုတ္တ (နု) [အသိဗန္ဓကပုတ္တ + သုတ္တ] အသိဗန္ဓကပုတ္တသုတ်။ သဠာယတန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ဂ-ဂါမဏိသံယုတ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၂။၄၉၈။ (−နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။)

အသိဗ္ဗေတဗ္ဗ (ကြိ၊ဝိ) [န+သိဗ္ဗေတဗ္ဗ] မချုပ်မှု ၍၊ မချုပ်စပ်မှု၍။ ကေတော ဒ-သိဗ္ဗေတဗ္ဗ ဝိသုံ ဌပိတံ ပန ပစ္စာသာစိဝရံ ဒသာဟ-ပရမမေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၂။

အသိမယ (တိ) [အသိ+မယ] သန်လျက်ဖြင့်ပြီး သော။ အသိပတ္တာ·စိတ ကြည့်။

အသိမာလက (တိ) [အသိမာလာ+က] သန်-လျက်ပန်း။ ဣမသ္မိံ ပန ဂူဠဥမ္မငပါလဇာတကေ ဇောဓိသတ္တဿ သတ္တမာသိကကာလေ ဟတ္ထ-ပါဒေ သိသဥ္စ ဆေဒါပေတွာ အသိမာလကံ နာမ ဂ. ာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ (−၁၆၇။)

အသိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အသ + ယ+တေ] စားအပ်၏။ အသိယတိတိ အသနံ၊ ဘုဥ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ အသနဉ္စ ဘောဇနံ အသန-ဘောဇနံ၊ အာဟာရပရိဘောဂေါ။ မဋ္ဋီ၊၃။ ၇၀။ (အသတိ-လည်း ကြည့်။)

အသိရိကဒဿန (တိ) [န+သိရိက+ဒဿန] အသရေကင်းမဲ့သော မြင်ခြင်းရှိထသော။ အထ ခေါ ပရမဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆံ အသိရိကဒဿနံ နာနပ္ပကာရံ ကေသလောမာဒိဘေဒံ အသုစိ ·ယေဝ ပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၃။

အသိလက္ခဏ (နု) [အသိ+လက္ခဏ] သန်လျက်၏ လက္ခဏာ။ သတ္တလက္ခဏံ, အသိလက္ခဏံ, ဥသုလက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆၊ ၄၈၀။)

အသိလက္ခဏဇာတက (နု) [အသိလက္ခဏ+ဇာ-တက] အသိလက္ခဏ-ဇာတ်။ ဧကနိပါတ်၊ ၁၃-ကုသနာဠိဝဂ်။ ၆-ခုမြောက်ဇာတ်။ ဇာ၊၁။ ၂၉။

အသိလက္ခဏပါဌက (တိ) [အသိလက္ခဏ+ပါဌ-က] သန်လျက်လက္ခဏာ ဖတ်တတ်သော၊သူ။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလ-ရညော အသိလက္ခဏပါဌကံ ဗြာဟ္မဏံ အာ-ရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၄၊၁။၄၇၀၊၄၇၁၊၄၇၃။

အသိလဋ္ဌိ (ထီ) [အသိ + လဋ္ဌိ] သန်လျက်။ (၎င်းသန်လျက်သည်ပင် စွဲကိုင်စရာ တုတ်သဘောမျိုး ဖြစ်သောကြောင့် "ပတောဒ-လဋ္ဌိ" စသော သဒ္ဒါတို့ကဲ့သို့ "လဋ္ဌိ"သဒ္ဒါနှင့် တွဲဖက်၍ "အသိလဋ္ဌိ"ဟုဆိုသည်။ C. P. D. ၌ကား လဋ္ဌိ-ပုဒ်ကို "အသွား"ဟော ကြံ၏။) ရညော မင်္ဂလသကုန္တေ ၁ပိ သိရိသယနေ ဌပိတာ အသိလဋ္ဌိပိ ပဇ္ဇလိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၇။ အသိစမ္မန္တိ အသိလဋ္ဌိဉ္စေဝ ကဏ္ဍဝါရဏဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။ ဒီဃာသိလဋ္ဌိယာတိ ဒီဃလ-တာယ အသိလဋ္ဌိယာ။ မဋ္ဌီ၊၃။၆၀။

အသိလိဋ္ဌ (တိ) [န+သိလိဋ္ဌ] မပြေပြစ်သော၊ မချောမောသော၊ အကြောင်း အကျိုး မဆက်စပ်သော။ အသဟိတံ တေတိ တုယှံ ဝစနံ အသဟိတံ အသိလိဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

အသိလေသာ (ထီ) [န+သိလိသာ။ ခါန်၊သျ၊ သစ်-၌ ထိ။ ခါန်၊ဋီ။၅၈၊၆၀ - ၌ ပုံလိင်ဖြင့် ပြ၏။] အသလိဿနက္ခတ်။ (ယင်း နက္ခတ်၏ လုံးရေသချော အဆင်း သဏ္ဌာန်မှာ ပေါတ္ထ-ရသာဒိ ကျမ်းက ၄ - လုံး၊ ပေါက်တူးရိုး သဏ္ဌာန်။ ဂြဟာသျှန္တိကျမ်းက ၄-လုံး၊ ထယ် သွားသဏ္ဌာန်။ လဃုသင်္ဂြဟကျမ်းက ၅-လုံး၊ စက်လက်နက် သဏ္ဌာန်ဟု ဝေါဟာရလီနတ္ထ-ဒီပနီ-၃၅-၌ ပြသည်။) ဘဇဂသဒိသတ္တာ န သိလိသျတေ နာလိင်္ဂျတေတိ အသိလေ-သော။ ခါန်၊ဋီ။၅၈-၆၀။

အသိလောက (ပု၊န) [န+သိလောက] အရှိန် အစော် – အကျော်အစော – ကင်းမဲ့ခြင်း။ အသိလောကောပိ မေ အဿ ပါပဉ္စ ပသဝေ ဗဟုံ။ ဇာ၊၂။၃၁၄။ ကိတ္တိ-သဒ္ဒေါ သိလော-ကန္တိ တပ္ပဋိပက္ခော အသိလောကံ အကိတ္တိ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၆။

အသိလောကဘယ (န) [အသိလောက+ဘယ] ကဲ့ရဲ့ခြင်းဘေး၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ အရှိန်အစော်– အကျော်အစော – ကင်းမဲ့ ခြင်းဘေး၊အရှိန်အစော်–အကျော်အစော– ကင်းမဲ့ခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ အာဇီဝကဘယံ အသိလောကဘယံ ပရိသသာရဇ္ဇဘယံ။ အံ၊ ၃။၁၇၄။ မဟာနိ။၂၇၉။ အသိလောကဘယန္တိ ဂရဟာဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ ယထာ စ လောကေ ကေစိ ပဏ္ဍိတမာနိနော ဗာလာ အသိလောကဘယေန ရဟော ပါပံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၅။ အသိလောကဘယေနာတိ အကိတ္တိဘယေန၊ အယသဘယေန ဂရဟာဘယေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။ (– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။)

အသိလောမ (တိ) [အသိ+လောမ] သန်လျက် မွေးပေါက်သော၊ သန်လျက်ကဲ့သို့ (ချွန်ထက်) သော အမွေးရှိသော (ပြိတ္တာ)။ ဣဓေဟာ အာဝုသော ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရောဟန္တော အဒ္ဒသံ အသိလောမံ ပုရိသံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တံ။ ဝိ၊၁။၁၃၆။

အသိလောမပေတ (ပု) [အသိလောမ+ပေတ] သန်လျက် အမွေးပေါက်သောပြိတ္တာ၊ သန် လျက်ကဲ့သို့ (ချွန်ထက်)သောအမွေးရှိသော ပြိတ္တာ။ တေနဿ ဥက္ခိတ္တာသိကဘာဝေါဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ တသ္မာ အသိလောမပေ-တော ဇာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အသိလောမဝတ္ထု (န) [အသိလောမ+ဝတ္ထု] သန်လျက် အမွေးပေါက်သော ပြိတ္တာဝတ္ထု။ သန်လျက်ကဲ့သို့ (ချွန်ထက်)သော အမွေးရှိ သော ပြိတ္တာ၏–အကြောင်း–ဝတ္ထု။ အသိ-လောမဝတ္ထုသို့ သော သူကရိကော ဒီဃရတ္တံ

နိဝါပပုဋ္ဌေ သူကရေ အသိနာ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ ဒီဃရတ္တံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အသိဝ (ပု) [န+သိဝ] (၁) သိဝနတ်မဟုတ်သောအရာဝတ္ထု။ (တိ) (၂) မကောင်းသော၊ မအေးချမ်းသော။ (၁) မတ္တကစ္ဆိန္နော တာလော ပတ္တဖလာဒီနံ အနဂ်တော တာလဝတ္ထု အသိဝေ "သိဝါ"တိ သမညာ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အသိဝေ သိဝါတိ ဝေါဟာရံ ဝိယ အညာဏော။ပ။ဝဒတိ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ (တိ) (၂) ဝေပကာရံ အသိဝံ အနိဋ္ဌံ၊ အာကာသဂံ ဘူမိဂတဉ္စ ဃောရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ အသိဝါနံ ကမ္မကိလေသဝိပါကဝဋ္ဋာနံ အဘာဝေန သိဝံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။)

အသိဝဘာဝကရ (တိ) [အသိဝ+ဘာဝ+ကရ] မငြိမ်းအေးသည့်အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အသိဝဘာဝကရာနံ ကာမရာဂါဒီနံ သမုစ္ဆိန္နနေန သိဝံ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၈။)

အသိသဒိသ (တိ) [အသိ+သဒိသ] သန်လျက်နှင့် တူသော။ သတ္တေ အသိသဒိသေသာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

အသိသဒိသဝိသ (တိ) [အသိသဒိသ + ဝိသ] သန်လျက်နှင့်တူသော အဆိပ်ရှိသော(မြွေ)။ အာသိဝိသ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂) ကြည့်။

အသိသမာန (တိ) [အသိ+သမာန] သန်လျက်နှင့် တူသော။

အသိသမာနတာ (ထီ) [အသိ+သမာန+တာ] သန်လျက်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အသိံ သတ္တိဉ္စာတိ အသိသမာနတာယ သတ္တိသမာနတာယ စ သူလမေဝ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

အသိသူနာ (ထီ) [အသိ + သူနာ] (၁) သန်လျက်၊ စဉ်းတီတုံး။ (၂) သန်လျက်၊ စဉ်းတီတုံးနှင့်တူသော ကာမဂုဏ်ငါးပါး။ (၁) (၂) ဥက္ခိပ အသိသူနံ အဘိက္ခဏ သုမေဓ သတ္တံ အာဒါယ။ မ၊၁။၁၉၆။ အသိသူနတ္တိ မံသစ္ဆေဒကံ အသိဉ္စေဝ အဓိကုဋ္ဋနဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (၂) 'အသိသူနာ''တိ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စန္နေတံ ကာမဂုဏာနံ အဓိဝစနံ။ မ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

အသိသူနူပမ (တိ) [အသိသူနာ + ဥပမာ] သံလျက်၊ စဉ်းတီတုံး– ဥပမာရှိသော– နှင့် တူသော (ကာမဂုဏ်တရား)။ "အသိသူနူပမာ ကာမာ အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေနာ''တိ ပဿန္တော ဝိက္ခမ္ဘနတော ကာမေ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ မဟာနိ။ ၅။ အသိ စ သူနာ စ ဥပမာ ဧတေသန္တိ အသိသူနူပမာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ (–ဝိ၊၂။ ၁၇၆။ ဝိ၊၄။၆၉။ အံ၊၂။၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၄၄။ ဝဇိရ။၃၃၄။)

အသိဿာမိ (ကြိ) အသတိ[၂]-ကြည့်။

အသိဿာမိက (တိ) [အသိ+သာမိက] သန်လျက်ပိုင်ရှင်။ အသိဿာမိကာနံ (အသိသာမိကာနံ၊ နိဿယ) အသိံ ယေသံ ဟတ္ထတော မူလံ ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

အသိဟတ္ထ (တိ) [အသိ + ဟတ္ထ] သန်လျက်လက်၌ရှိသော၊သန်လျက်လက်၌စွဲကိုင်သော၊ သူ။ သလ္လပေ အသိဟတ္ထေန၊ ပိသာစေနာပိ သလ္လပေ။ အံ၊၂။၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အသိဟတ္ထေနာတိ သိသစ္ဆေဒနတ္ထာယ အသိံ အာဒါယ အာဂတေနာပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၇၉။)

အသီဃတာ (ထီ) [န+သီဃ+တာ] မလျင်မြန်-နှံ့နှေး-သည်၏ အဖြစ်။ ဒန္ဓာယိတတ္တန္တိ သတ္တ၊ အာသယဇာနနတ္ထံ ဒန္ဓာဘာဝေါ အသီဃတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အသီဃပ္ပဝတ္တ (တိ) [န+သီဃ+ပဝတ္တ] လျင်လျင် မြန်မြန် မဖြစ်သော။ ဒန္ဓန္တိ မန္ဒံ ဂရုကံ အသီဃပ္ပဝတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။

အသီဃပ္ပဝတ္တိ(ထီ)[န+သီဃ+ပဝတ္တိ]လျင်လျင် မြန်မြန် မဖြစ်ခြင်း။ အဘိညာပိ ကေစ္စဿ ဒန္ဓာ ဟောတိ မန္ဒာ အသီဃပ္ပဝတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၈။

အသီဃပ္ပဝတ္တိတာ (ထီ) [အသီဃပ္ပဝတ္တိ+တာ] လျင်လျင်မြန်မြန်ဖြစ်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ အသီဃပ္ပဝတ္တိတာယ ဂရုဘာဝေန ဒန္ဓာ အဘိညာ ဧတိဿာတိ ဒန္ဓာဘိညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။

အသီတာဓိက (တိ) [အသီတိ+အဓိက] ရှစ်ဆယ်-ပိုလွန်သော-အလွန်ရှိသော။ ပဥ္စမူလကေ အသီတာဓိကာနိ နဝ သတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။

အသီတာနုဗျဉ္စနပ္ပဘာသိတ (တိ) [အသီတိ+အနုဗျဉ္စန + ပဘာသိတ] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်-လက္ခဏာတော်ငယ်ရှစ်ဆယ်-တို့ဖြင့် ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပသမုပဗျူဠှာယ အသီတာနုဗျဉ္စနပ္ပဘာသိတာယ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတာယ အနောပမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဝိရောစမာနံ ဒိသွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။

အသီတာနုဗျဉ္စနဝိရာဇိတ (တိ) [အသီတိ+အနုဗျဉ္စန+ဝိရာဇိတ] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် တင့်တယ်သော။ အထ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အပရိမိတသမယသမုပစိတကုသလဗလ ဇနိတ ဒွတ္တိံသ ဝရလက္ခဏောပသောဘိတံ အသီတာနုဗျဉ္စနဝိရာဇိတံ ဝရသရီရံ....။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇။

အသီတိ (ထီ) [ဒသ+ယော၊ ကေသီသ် ပြုထားသော ရှစ်ဆယ် ဟော ဒသ-သဒ္ဒါကို အသ-ပြု၊ ယောဝိဘတ်ကို ဤတိ-ပြု၊ ကစ္စည်း။ ၃၈၉။ ရူ။၄၁၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၂၄-၅။] ရှစ်ဆယ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇာ မာဂဓော သေနိယော ဗိမ္ဗိသာရော အသီတိယာ ဂါမသဟဿေသု ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ။ ဝိ၊၃။၂၆၅။ အသီတိ မေ အာဝုသော ဝဿာနိ ပဗ္ဗဇိတဿ။ မ၊၃။၁၆၆။ (-ဒီ၊၂။၂၃၀။ ဒီ၊၃။၁၆၃။ ဥဒါန်း။၁၉၃။ ဇာ၊၁။၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁၊၂၉၆၊၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၂၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၁၊၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။)

အသီတိအဓိက (တိ) [အသီတိ+အဓိက] ရှစ်ဆယ် အလွန်ရှိသော၊ ရှစ်ဆယ် ပိုလွန်သော။ သဗ္ဗေသုပိ ဒသသု ဝါရေသု သဋ္ဌိသတနယာ အသီတိအဓိကာနိ စတ္တာရိ ယမကသတာနိ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (-ပဋ္ဌိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။)

အသီတိအနုဗျဉ္စန (န) [အသီတိ+အနုဗျဉ္စန] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်။ ဘဂဝတော အသီတိအနုဗျဉ္စနာနိ ဗျာမပ္ပဘာ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။)

ဘုရားရှင်မှာ လက္ခဏာတော်ငယ်ရှစ်ဆယ် ရှိသည်။ ယင်းရှစ်ဆယ်တို့မှာ—(၁) စိတင်္ဂု-

လိတာ=အကြားမလပ် စေ့စပ်သော လက်ချောင်း-ခြေချောင်းတော်-ရှိခြင်း။ (၂) အနုပုဗ္ဗင်္ဂုလိတာ = အရင်းမှသည် အဖျားသို့တိုင် အစဉ်သဖြင့်သွယ်ပျောင်းသော လက်ချောင်း ခြေချောင်းတော် ရှိခြင်း။ (၃) ဝဋ္ဋင်္ဂုလိတာ= လုံးသော လက်ချောင်း ခြေချောင်းတော် ရှိခြင်း။ (လက်ချောင်း ခြေချောင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၃-ပါး။) (၄) တမ္ဗနခတာ = နီမြန်းသော လက်သည်းတော် ခြေသည်းတော် ရှိခြင်း။ (၅) တုင်္ဂနခတာ= မြင့်–ချွန်း–ညွတ်–သော လက်သည်းတော် ခြေသည်းတော် ရှိခြင်း။ (၆) သိနိဒ္ဓနခတာ= သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သော လက်သည်းတော် ခြေသည်းတော် ရှိခြင်း။ (လက်သည်းတော် ခြေသည်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၃-ပါး တည်း။) (၇) နိဂူဠ္ဟဂေါပ္ဖကတာ=မရှိုက်မမို သော ဖမျက်တော် ရှိခြင်း=မထင်ရှားသော ဖမျက်တော် ရှိခြင်း။ (အခြားသူတို့မှာ ဖမျက် ငေါငေါပေါပေါတက်နေသည်။ ဖမျက်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၈) သမပါဒတာ=ခြေချောင်းတော် ဆယ်ချောင်းလုံး အဖျားညီညွတ်ခြင်း။ (ခြေချောင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၉) ဂဇသမာနက္ကမတာ=ဆင်မင်းအတူ စံပယ်စွာ သွားတော်မူခြင်း။ (၁၀) သီဟသမာနက္ကမတာ= ခြင်္သေ့မင်းအလား စံပယ်စွာ သွားတော်မူခြင်း။

(၁၁) ဟံသသမာနက္ကမတာ=ဟင်္သာမင်း သဖွယ် စံပယ်စွာ သွားတော်မူခြင်း။ (၁၂) ဥသဘသမာနက္ကမတာ = နွားမင်း ဥသဘ အလား စံပယ်စွာ သွားတော်မူခြင်း။ (၁၃) ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋဂတိတာ = လက်ျာရစ် လည်၍ သွားတော်မူခြင်း။ (သွား တော် မူ ခြင်း ၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၅-ပါး။) (၁၄) သမန္တတော စာရု ဇဏ္ဏုမဏ္ဍလတာ=ထက်ဝန်းကျင် မှ ရွှချင်စဖွယ် တင့်တယ်သော ပုဆစ်ဒူးဝန်း တော် ရှိခြင်း။ (ပုဆစ်ဒူးဝန်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၁၅) ပရိပုဏ္ဏပုရိသဗျဉ္စနတာ = ပြည့်စုံအောင်မြင်သော ယောကျ်ားနိမိတ် ရှိခြင်း။ (နိမိတ်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၁၆) အစ္ဆိဒ္ဒနာဘိတာ= လက်ျာရစ်လည်သော အရေး အကြောင်း မပေါက်မပြတ်သော ချက်တော် ရှိခြင်း။ (၁၇) ဂမ္ဘီရနာဘိတာ = နက်သော ချက်တော်ရှိခြင်း။ (၁၈) ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋနာဘိတာ=လက်ျာရစ် လည်သော အရေး အကြောင်းရှိသော ချက်တော်ရှိခြင်း။ (ချက်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၃-ပါး။) (၁၉) ဒွိရဒကရသဒိသဦရုဘုဇတာ= ဆင်နှာမောင်းနှင့်တူသော ပေါင်တော် လက်ရုံးတော်ရှိခြင်း။ (ပေါင်တော် လက်ရုံးတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၂၀) သုဝိဘတ္တဂတ္တတာ= ကောင်းစွာ ဝေဘန်အပ်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း=ကိုယ်တော် အနေ အထား သန့်ရှင်း ခြင်း။

(၂၁) အနုပုဗ္ဗဂတတ္တာ = အစဉ်အတိုင်း ရှေ့ရှေ့တက်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း=အထက်ပိုင်း အောက်ပိုင်း အဆင်ပြေသော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၂၂) မဋ္ဌဂတ္တတာ=ပြေပြစ်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၂၃) အနုဿန္နာနုဿန္နသဗ္ဗဂတ္တတာ = မ ရှိုက် မ မို မမောက်သော ကိုယ် တော် ရှိ ခြင်း။ (၂၄) အလီနဂတ္တတာ = မတွန့် မလိပ်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၂၅) တိလကာဒိဝိရဟိတဂတ္တတာ=မှည့်စသည်မှကင်းသော ကိုယ်တော် ရှိခြင်း။ (၂၆) အနုပုဗ္ဗရုစိရဂတ္တတာ=အစဉ် အတိုင်းပြိုးပြိုးပြက်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၂၇) သုဝိသုဒ္ဓဂတ္တတာ=အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (ဤကား ကိုယ် တော် ၌ လက္ခဏာ တော် ငယ် ၈-ပါး။) (၂၈) ကောဋိသဟဿ ဟတ္ထိဗလ ဓာရဏတာ=ကုဋေတထောင်သော ကာဠာဝကဆင်

တို့၏ အားကို ဆောင်နိုင်သော အားတော်ရှိခြင်း။ (ကာယဗလအားတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၂၉) တုင်္ဂနာသတာ=ရှေ့ချွန်းအတူမြင့်တက်သော နှာခေါင်းတော်ရှိခြင်း။ (နှာခေါင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၃၀) သုရတ္တဒွိဇမံသတာ=အလွန် နီမြန်းသော သွားဖုံးသားတော် ရှိခြင်း။ (သွားဖုံးသားတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။)

(၃၁) သုဒ္ဓဒန္တတာ = စင် ကြယ် သော သွားတော်ရှိခြင်း။ (၃၂) သိနိဒ္ဓဒန္တတာ=သိမ်မွေ့ ပြေပြစ်သော သွားတော် ရှိခြင်း။ (သွားတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၂-ပါး။) (၃၃) ဝိသုဒ္ဓိန္ဒြိယတာ = စင် ကြယ် သော မျက်စိစသောဣန္ဒြေရှိခြင်း။ (မျက်စိ,နား,နှာ, လျှာ,ကိုယ် ဣန္ဒြေတို့၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၃၄) ဝဋ္ဋဒါဌတာ=လုံးသော စွယ်တော်ရှိခြင်း။ (စွယ်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၃၅) ရတ္တောဋ္ဌတာ=နီမြန်းသော နှုတ်ခမ်းတော်ရှိခြင်း။ (နှုတ်ခမ်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၃၆)အာယတဝဒနတာ=ရှည်သော ခံတွင်းတော် ရှိခြင်း။ (ခံတွင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၃၇) ဂမ္ဘီရပါဏိလေခတာ = နက် သော လက္ခဏာ အရေးအသား ရှိတော်မူခြင်း။ (၃၈) အာယတလေခတာ = ရှည် သော လက္ခဏာ အရေး အသား ရှိတော်မူခြင်း။ (၃၉) ဥဇုလေခတာ = မကွေ့ မကောက် ဖြောင့်သော လက္ခဏာအရေးအသားရှိတော်မူခြင်း။ (၄၀) သုရုစိရသဏ္ဌာနလေခတာ=နှစ်လို့ဖွယ်သော သဏ္ဌာန်ရှိသည့် လက္ခဏာ အရေး အသား ရှိတော်မူခြင်း။ (အရေး အသား လက္ခဏာကြောင်း၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၄-ပါး။)

(၄၁) ပရိမဏ္ဍလကာယပ္ပဘာဝန္တတာ=ထက်ဝန်းကျင် ဝန်းဝိုင်းသော ကိုယ်တော်ရောင်ရှိခြင်း။ (ကိုယ်တော်ရောင်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁ ပါး။) (၄၂) ပရိပုဏ္ဏကပေါလတာ=ပြည့်ဖြိုးသော ပါးစောင် ပါးပြင်တော်ရှိခြင်း။ (ပါးတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။)(၄၃)အာယတဝိသာလနေတ္တတာ=ရှည်လျား ပြန့်ကျယ်သော မျက်ကွင်းတော် မျက်လုံးတော်ရှိခြင်း။ (၄၄) ပဉ္စပသာဒဝန္တနေတ္တတာ=ငါးမျိုးသောအဆင်းဖြင့် အလွန်ကြည်လင်သောမျက်လုံးတော်ရှိခြင်း။ (မျက်လုံးတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၂-ပါး။) (၄၅) အာကုဉ္စိတဂ္ဂပခုမတာ=အဖျားညွတ်ညွတ်တက်သော အဖျားကော့ရရော့ရှိသော မျက်တောင်မွေးတော်ရှိခြင်း။ (မျက်တောင်မွေးတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၄၆) မုဒုတနုကဇိဝှတာ=နူးညံ့ပါးလွှာ နီစွာသောလျှာတော်ရှိခြင်း။ (လျှာတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။)(၄၇) အာယတရုစိရကဏ္ဏတာ = ရှည်လျားတင့်တယ် နှစ်လို့ဖွယ်သော နားတော်ရှိခြင်း။ (နားတော်၌လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၄၈) နိဂ္ဂဏ္ဌိသိရတာ=အဖုအထစ် အထုံးအဖွဲ့ ကင်းသည့် အကြောတော်ရှိခြင်း။ (၄၉) နိဂ္ဂူဠ္ဌသိရတာ=မရှိုက်မပို မပေါက်သော မထင်ရှားသော မပေါ် သောအကြောတော်ရှိခြင်း။ (အကြောတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၂-ပါး။) (၅၀) ဝဋ္ဋဆတ္တနိဘ စာရုသီသတာ=လုံးဝန်းသော ထီးဝန်းသဖွယ် တင့်တယ်သော ဦးခေါင်းတော်ရှိခြင်း။ (ဦးခေါင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။)

(၅၁) အာယတပုထုနလာဋသောဘတာ=ရှည် လျား ပြန့် ကျယ် တင့်တယ်သော နဖူးတော်ရှိခြင်း။ (နဖူးပြင်တော်၌လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၅၂) သုသဏ္ဌာနဘမုကတာ=ပြုပြင်ရန်မလို ပင်ကိုယ်တင့်တယ်၍ ပုံသဏ္ဌာန်လှပသည့် မျက်မှောင်မျက်ခုံးတော်ရှိခြင်း။ (၅၃) သဏှဘမုကတာ=နူးညံ့သိမ်

မွှေသော မျက်မှောင် မျက်ခုံးတော် ရှိခြင်း။ (၅၄) အနုလောမဘမုကတာ = ညွတ်ညွတ်တက်သော မျက်မှောင်မျက်ခုံးတော်ရှိခြင်း။ (၅၅) မဟန္တဘမုကတာ=ကြီးသော မျက်မှောင်မျက်ခုံးတော်ရှိခြင်း။ (၅၆) အာယတဘမုကတာ = ရှည် သွယ် သော မျက်မှောင်မျက်ခုံးတော် ရှိခြင်း။ (မျက်မှောင် မျက်ခုံးတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၅-ပါး။) (၅၇) သုခုမာလဂတ္တတာ = သိမ်မွေ့သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၅၈) အတိဝိယသောမ္မဂတ္တတာ=အလွန် ချမ်းအေးသော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၅၉) အတိဝိယဥဇ္ဇလိတဂတ္တတာ=အလွန်ထွန်းပသောကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၆၀) ဝိမလဂတ္တတာ=အညစ် အကြေး ကင်းသော ကြေးညှော်မရှိသော ကိုယ်တော် ရှိခြင်း။

(၆၁) ကောမလဂတ္တတာ=မစေးသော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း (ကိုယ်တော် အရေအသားအခါခပ်သိမ်းသွက်လက်နေသည်ကိုဆိုသည်။) (၆၂) သိနိဒ္ဓဂတ္တတာ = သိမ် မွေ့ ပြေပြစ်သော ကိုယ်တော်ရှိခြင်း။ (၆၃) သုဂန္ဓတနုတာ=မွှေးကြိုင်သော ကိုယ် တော် ရှိ ခြင်း။ (ဤကား ကိုယ်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ်များ၊ အမှတ်စဉ် ၂၀-မှ ၂၇-တိုင် လက္ခဏာတော်ငယ် ၈-ပါးနှင့် အမှတ်စဉ် ၅၇-မှ ၆၃-တိုင် လက္ခဏာတော်ငယ် ၇-ပါးကို ပေါင်း၍ ကိုယ်တော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁၅-ပါး။) (၆၄) သမလောမတာ=ညီညွတ်သော မွေးညှင်းတော်ရှိခြင်း။ (၆၅) ကောမလလောမတာ=မစေးသော မွေးညှင်းတော် ရှိခြင်း။ (၆၆) ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋလောမတာ = မွေးညှင်းတိုင်းမွေးညှင်းတိုင်း လကျ်ာရစ်လည်၍တည်ရှိခြင်း။ (၆၇) ဘိန္နဉ္ဇနသဒိသနီလလောမတာ=ကွဲပြတ်သော မျက်စဉ်းခဲတတ်ကျောက်နှင့် တူသည့် ညိုသောမွေးညှင်းတော်ရှိခြင်း။ (၆၈) ဝဋ္ဋလောမတာ=လုံးသော မွေးညှင်းတော်ရှိခြင်း။ (၆၉) သိနိဒ္ဓလောမတာ = သိမ်မွေ့သော မွေးညှင်းတော်ရှိခြင်း။ (မွေးညှင်းတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၆-ပါး။) (၇၀) အတိသုခုမ အဿာသ ပဿာသ ဓာရဏတာ=အလွန်သိမ်မွေ့သော ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ဆောင်ခြင်း=ထွက်လေ ဝင်လေတို့ အလွန် သိမ်မွေ့ခြင်း။ (ထွက်လေ ဝင်လေ၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။)

(၇၁) သုဂန္ဓမုခတာ = မွှေးကြိုင်သော ခံတွင်းတော် ရှိခြင်း။ (ခံတွင်းတော်၏ ဂုဏ် လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၇၂)သုဂန္ဓမုဒ္ဓနတာ=မွှေးကြိုင်သော ဦးထိပ်တော်ရှိခြင်း။ (ဦးထိပ်တော်၌ ဂုဏ် လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) (၇၃) သုနီလကေသတာ=အလွန်မည်းနက်သော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (၇၄) ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋကေသတာ = လကျ်ာရစ်လည်သော ဆံတော် ရှိခြင်း။ (၇၅) သုသဏ္ဌာနကေသတာ=ပင်ကိုယ်တင့်စံ့ တည်နေဟန် ကောင်းသော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (၇၆) သိနိဒ္ဓသဏ္ဍကေသတာ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (၇၇) အလုဠိတကေသတာ=မရောယှက်သော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (၇၈) သမကေသတာ = အတိုအရှည် နှစ်မည်မပြား တူမျှသော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (၇၉) ကောမလကေသတာ=မစေး မထိုင်းသော ဆံတော်ရှိခြင်း။ (ဆံတော်၌လက္ခဏာတော်ငယ် ၇-ပါး။) (၈၀) ကေတုမာလာရတနဝိစိတ္တတာ = ကေတုမာလာ ရောင်လျှံတော်ဖြင့် ဆန်းကြယ်တော်မူခြင်း။ (ဦးတိပ်တော်၌ တည်ရှိထွန်းတောက်နေသော ရောင်လျှံတော်အစုကို "ကေတုမာလာ ရောင်လျှံတော်" ဟုခေါ်သည်။ ရောင်လျှံတော်၌ လက္ခဏာတော်ငယ် ၁-ပါး။) ဇိနာလင်္ကာရဋီကာ။ နှာ-၁၉၈။ (မဟာဗုဒ္ဓဝင် ဒုတိယတွဲ၊ သမန္တစက္ခုဒီပနီ၊ သာသန သမ္ဘတ္တိဒီပနီ၊ ပကိဏ္ဏကဝိသဇ္ဇနာ တတိယ တို့၌လည်း ကြည့်။)

အသီတိအနုဗျဥ္စနပရိဝါရ (တိ) [အသီတိအနု-ဗျဥ္စန+ပရိဝါရ] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် ခြံရံခြင်းရှိသော။ အထမနုဿာ ဘဥ္စန္တာ စ ကသန္တာ စ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ပဟာယ အသီတိအနုဗျဥ္စနပရိဝါရံ ဒွတ္တိံ-သမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ သရီရံ....။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

အသီတိအနုဗျဥ္စနပဋိမဏ္ဍိတတ္တ (န) [အသီတိအနု-ဗျဥ္စန+ပဋိမဏ္ဍိတတ္တ] ရှယ်ဆယ်သော လက္ခ-ဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဘဂဝတော အာရောဟပရိဏာဟ-သဏ္ဌာနပါရိပူရိဝဏ္ဏပေါက္ခရတံ အသီတိအနု-ဗျဥ္စနပဋိမဏ္ဍိတတ္တာ....။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။)

အသီတိအနုဗျဥ္စနဝိရာဇိတ (တိ) [အသီတိအနု-ဗျဥ္စန+ဝိရာဇိတ] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် တင့်တယ်သော။ အသီတိ-အနုဗျဥ္စနဝိရာဇိတာ ဗျာမပ္ပဘာ ပသာရိတ-သုဝဏ္ဏပဋ္ဋော ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

အသီတိအနုဗျဥ္စနသမုဇ္ဇလ (တိ) [အသီတိအနု-ဗျဥ္စန+သမုဇ္ဇလ] ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ တထာဂတဿ သရီရံ ဩလောကေန္တော အသီတိအနုဗျဥ္စနသမုဇ္ဇလေဟိ ဒွတ္တိံသမဟာ-ပုရိသလက္ခဏေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ သရီရာ နိက္ခ-မိတွာ....။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အသီတိအနုဗျဥ္စနာနုရဉ္ဇိတ (တိ) [အသီတိအနု-ဗျဥ္စန+အနုရဉ္ဇိတ] ရှယ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့်–တောက်ပ–တင့်တယ်–စေအပ်သော။ အသီတိအနုဗျဥ္စနာနုရဉ္ဇိတဉ္စ ပနဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတကမလုပ္ပလမိဝ သရံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လမိဝ ပါရိစ္ဆတ္တကံ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အသီတိယာ အနုဗျဥ္စနေဟိ တမ္ဗနခ-တာဒီဟိ အနုရဉ္ဇိတံ တထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။

အသီတိအာယုကပ္ပကောဋ္ဌိ (တိ) [အသီတိ+အာယုကပ္ပ+ကောဋ္ဌိ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သော အာယုကပ်။ "အသီတိကပ္ပကောဋိယော" တိပိ ပါဌော၊ အသီတိအာယုကပ္ပကောဋိယော အ-ဟေသုန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

အသီတိဥသဘမတ္တ (တိ) [အသီတိ+ဥသဘ+မတ္တ] ရှစ်ဆယ်သော ဥသဘ– ဥသဘ ရှစ်ဆယ်–တာ တထောင့်ခြောက်ရာ–အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အရပ်။ ထလာ ဝါ ပဗ္ဗတာ ဝါ ပက္ခန္ဒန္တော သဋ္ဌိဥသဘမတ္တမ္ပိ အသီတိဥသဘ-မတ္တမ္ပိ ဌာနံ ပက္ခန္ဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

အသီတိကပ္ပ (ပု) [အသီတိ+ကပ္ပ] ရှစ်ဆယ်သော –ကပ်–ကမ္ဘာ၊ ကမ္ဘာရှစ်ဆယ်။ အတီတေ စတ္တာလီသ အနာဂတေ စတ္တာလီသာတိ အသီတိကပ္ပေ အနုဿရိတုံ (အနုဿရတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အသီတိကပ္ပကောဋ္ဌိ (ထီ) [အသီတိကပ္ပ+ကော-ဋ္ဌိ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သော – ကပ် – ကမ္ဘာ။ ကေပုပ္ဖံ ယဇိတွာန၊ အသီတိကပ္ပကောဋ္ဌိ-ယော။ ထေရ။၂၄၀။ ခုဒ္ဒကၤ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။

အသီတိကာကသဟဿပရိဝါရ (တိ) [အသီတိ+ကာက+သဟဿ+ပရိဝါရ] ရှစ်သောင်းသော ကျီး – ကျီးရှစ်သောင်း – အခြံအရံရှိသော။ ဗောဓိသတ္တော အသီတိကာကသဟ-ဿပရိဝါရော မဟာသုသာနေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၁။

အသီတိကိမိကုလ (န) [အသီတိ+ကိမိကုလ] ရှစ်ဆယ်သောပိုးမျိုး၊ပိုးမျိုးရှစ်ဆယ်။ ကုလ-ဝသေနေဝေတ္ထ အသီတိကိမိကုလာနိ ဝသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

အသီတိကုလပုတ္တသဟဿ (န) [အသီတိ+ကုလ-ပုတ္တ+သဟဿ] ရှစ်သောင်းသော အမျိုး

ကောင်းသား၊ အမျိုးကောင်းသား ရှစ်သောင်း။ ရာဇာ ကိရ တာနိပိ အသီတိကုလပုတ္တသဟဿာနိ သန္နိပါတာပေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။

အသီတိကုလသဟဿ (န) [အသီတိ+ကုလ+သဟဿ] ရှစ်သောင်းသော – လူမျိုး – အမျိုး၊ အမျိုးရှစ်သောင်း။ မာတိပက္ခေ အသီတိကုလသဟဿာနိ ပိတိပက္ခေ အသီတိကုလသဟဿာနီတိ ဧဝံ သဋ္ဌိကုလသတသဟဿံ ဩဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။)

အသီတိကုလသဟဿနိဝါသ (တိ) [အသီတိကုလသဟဿ+နိဝါသ] ရှစ်သောင်းသော – လူမျိုး – အမျိုး – တို့၏ နေရာဖြစ်သော။ အသီတိကုလသဟဿနိဝါသေ နဂရေ သဘာဂါသဘာဂဝသေန သဗ္ဗေဝ သဋ္ဌာနိ သူတိဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။

အသီတိကောဋိ (ထီ) [အသီတိ+ကောဋိ] ကုဋေရှစ်ဆယ်။ အသီတိကောဋိ ဆဋ္ဌေတွာ၊ ဒါသေ ကမ္မကရေ ဗဟူ။ အပ၊၁။၈၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၃၊၂၆၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၊၄၆။)

အသီတိကောဋိဒေဝတာ (ထီ) [အသီတိကောဋိ+ဒေဝတာ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သော နတ်ပြဟ္မာ။ တံ သုတွာ အသီတိကောဋိဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉။

အသီတိကောဋိဓန (န) [အသီတိကောဋိ+ဓန] (၁) ကုဋေရှစ်ဆယ်သော ဥစ္စာ။ (တိ)(၂) ကုဋေရှစ်ဆယ်သော ဥစ္စာရှိသော၊ ကုဋေရှစ်ဆယ်ကြွယ်ဝသော၊သူ။ (၁) ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ နာမ ယေသံ အသီတိကောဋိဓနံ နိဟိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၃၇၀။) (၂) ဒေသံ ဟိ ကုလံ သစေပိ အသီတိကောဋိဓနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။

အသီတိကောဋိနာဂ (ပု) [အသီတိကောဋိ+နာဂ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သောနဂါး။ ဇလထလနိဝါသိနော အသီတိကောဋိနာဂေ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပေတွာ....။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၆။

အသီတိကောဋိဝိဘဝ (တိ) [အသီတိကောဋိ+ဝိဘဝ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသော၊ ကုဋေရှစ်ဆယ်ဥစ္စာကြွယ်ဝသော၊သူ။ တသ္မိံ ပန နဂရေ အပုတ္တကံ အသီတိကောဋိဝိဘဝံ သေဋ္ဌိကုလံ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆၊၃၇၁၊၄၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၊၂၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၆၊၁၂၈။)

အသီတိကောဋိသဉ္စယ (တိ) [အသီတိကောဋိ+သဉ္စယ] ကုဋေရှစ်ဆယ် အရေအတွက်ရှိသော။ ယေသံ ကိရ နိဒဟိတွာ ဌပိတံယေဝ အသီတိကောဋိသဉ္စယံ ဓနမတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။

အသီတိကောဋိသဟဿ (န) [အသီတိကောဋိ+သဟဿ] ကုဋေရှစ်သောင်း။ တတိယေ အသီတိကောဋိသဟဿာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၊၄၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။)

အသီတိက္ခတ္တုံ (ဗျ) [အသီတိ+က္ခတ္တုံ] ရှစ်ဆယ်သော အကြိမ်၊ အကြိမ်ရှစ်ဆယ်။ အသီတိက္ခတ္တုံ ဒေဝိန္ဒော၊ ဒေဝရဇ္ဇံ ကရိဿတိ။ အပ၊၁။၈၁။

အသီတိခန္ဓကဝတ္တ (န) [အသီတိ+ခန္ဓက+ဝတ္တ] ရှစ်ဆယ်သော ခန္ဓက(ကျင့်)ဝတ်။ စုဒ္ဒသမဟာဝတ္တေသု အသီတိခန္ဓကဝတ္တေသု စ ပရိပူရကာရီယေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၅။

(–သာရတ္ထ၊၁။၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၊၁၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။)

အသီတိဂါမိကသဟဿ (နု) [အသီတိ+ဂါမိက +သဟဿ] ရှစ်သောင်းသော ရွာသူ ရွာသား၊ ရွာသူရွာသား ရှစ်သောင်း။ အသီတိဂါမိကသဟဿာနိ သန္နိပါတာပေတွာ.... ဒူတံ ပါဟေသိ။ ဝိ၊၃။၂၆၅-၆-၇။ အသီတိဂါမိကသဟဿာနီတိ တေသု ဂါမေသု ဝသန္တာနံ ကုလပုတ္တာနံ အသီတိသဟဿာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။

အသီတိဒေဝတာသဟဿ (နု) [အသီတိ + ဒေဝတာ+သဟဿ] ရှစ်သောင်းသော နတ်ဗြဟ္မာ၊ နတ်ဗြဟ္မာရှစ်သောင်း။ သက္ကပဉ္ဟသုတ္တန္တေ အသီတိဒေဝတာသဟဿာနိ အမတပါနံ ပိဝိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇ဂ။

အသီတိနယသဟဿပဋ္ဌိမဏ္ဍိတ (တိ) [အသီတိ +နယ+သဟဿ+ပဋ္ဌိမဏ္ဍိတ] ရှစ်သောင်းသောနည်းတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ အသီတိနယသဟဿပဋ္ဌိမဏ္ဍိတော အဘိဓမ္မဘာဇနီယနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

အသီတိနိပါတ (ပု) [အသီတိ+နိပါတ] အသီတိနိပါတ်၊ ရှစ်ဆယ်ရှစ်ဆယ်သော ဂါထာတို့ကို–ကျစေခြင်း–ချသွင်းခြင်း–ရှိသော (အပိုင်းအခဏ်း,စကားရပ်)။ ခုဒ္ဒကနိပါတ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၁-နိပါတ်။ ဇာ၊၂။ဂ၃-၁၄ဂ။ သောမနဿဇိဝိတပရိစ္စာဂေ၊ အသီတိနိပါတေ စူဠဟံသဇာတကေ ဓနပါလဒမနေ အာဝိ ဘဝိဿတိ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၃။(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၅။)

အသီတိပဒသဟဿ (နု) [အသီတိ+ပဒ+သဟဿ] ရှစ်သောင်းသောပုဒ်၊ ပုဒ်ပေါင်း ရှစ်သောင်း။ အသီတိပဒသဟဿာနိ၊ ဘိယျော ပဉ္စသတာနိ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

အသီတိပါဏကောဋိ (ထီ) [အသီတိ+ပါဏ+ကောဋိ] ကုဋေရှစ်ဆယ်သော သတ္တဝါ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တန သုတ္တန္တ ကထာယ တံ ဒေသံ ပသာဒေတွာ အသီတိပါဏကောဋိယော မဂ္ဂဖလရတနာနိ ပဋိလာဘေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။

အသီတိဘာဂ (ပု) [အသီတိ+ဘာဂ] ရှစ်ဆယ်သောအဖို့၊ အဖို့ရှစ်ဆယ်။ ကော် ကပ္ပံ အသီတိဘာဂေ ကတွာ တတော ဧကဘာဂမတ္တံ ကာလံ တိဋ္ဌေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၅။ မူလဋီ၊၂။ ၂၀၇။ အနုဋီ၊၂။၂၀၉။

အသီတိဘာဏဝါရ (ပု) [အသီတိ+ဘာဏဝါရ] ရှစ်ဆယ်သော ဘာဏဝါရ။ ဘာဏဝါရတော အသီတိဘာဏဝါရာ တေဝီသပဒါမိကော စ ဥပစုဘာဏဝါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အသီတိဘာဏဝါရပရိမာဏ (တိ) [အသီတိဘာဏဝါရ+ပရိမာဏ] ရှစ်ဆယ်သော ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧတေနေဝုပါယေန အသီတိဘာဏဝါရပရိမာဏံ ခန္ဓကံ ပဉ္စဝီသတိဘာဏဝါရပရိမာဏံ ပရိဝါရဉ္စ သင်္ဂဟံ အာရောပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၆၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။)

အသီတိဘိက္ခုသတသဟဿ (နု) [အသီတိဘိက္ခု + သတ + သဟဿ] ရှစ်သန်းသော ရဟန်း၊ ရဟန်းပေါင်း ရှစ်သန်း။ ဟေဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာနံ အသီတိဘိက္ခုသတသဟဿာနံ မဇ္ဈေ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၂၂။

အသီတိဘိက္ခုသဟဿ (တိ) [အသီတိ+ဘိက္ခု+သဟဿ] ရှစ်သောင်းသောရဟန်း၊ ရဟန်းရှစ်သောင်း။ ဧကော သာဝကာနံ သန္နိပါတော အဟောသိ အသီတိဘိက္ခုသဟဿာနံ။ ဒီ၊၂။၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။)

အသီတိမ (တိ) [အသီတိ+မ] ရှစ်ဆယ်မြောက်သော (နှစ်)။ အယမ္ပိ ဒီဃာယုကောဝ ထေရံ ပဗ္ဗဇိတံ ပဿိတုံ ဂစ္ဆန္တော အသီတိမေ ဝဿေ ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။)

အသီတိမတ္တ (တိ) [အသီတိ+မတ္တ] ရှစ်ဆယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧဝံ ကုလဂဏနာယ အသီတိမတ္တာနိ ကိမိကုလသဟဿာနိ အန္တောကာယသ္မိံ ယေဝ ဇာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅၃။)

အသီတိမဟာထေရ (ပု) [အသီတိ+မဟာ-ထေရ] ရှစ်ကျိပ်သော မဟာထေရ်။ တသ္မိံ စ ပန ဒိဝသေ ယေဘုယျေန အသီတိမဟာ-ထေရာ မေဃဝဏ္ဏံ ပံသုကူလံ ကော်သံ ကရိ-တွာ.... ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရယိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉၊၆၉၊၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၊၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆၊၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။)

အသီတိမဟာသာဝက (ပု) [အသီတိ+မဟာ-သာဝက] ရှစ်ကျိပ်သော မဟာသာဝက။ အသီတိမဟာသာဝကေ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကထာ-နုသာရေန တေသံ သီလသုတာစာရဇာတိ-ဂေါတ္တာဒိဘေဒံ ဝိဇ္ဇမာနဂုဏံ ကထယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၂၂၊၁၉၄၊၂၀၃၊၂၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈၊၂၉၊၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။)

ဖော်ပြမည့် ရှစ်ဆယ်သော မထေရ်တို့ကို ပါရမီဆုတောင်း မှန်မြတ်သဖြင့် မဟာသာ-ဝက-ဟုခေါ်ဆိုသည်၊ ယင်း မဟာသာဝက-တို့မှာ ရှစ်ဆယ်ရှိသည်၊ ယင်း·ရှစ်ဆယ်တွင် ဉာဏ်ပညာကြီးခြင်း၌ တေဒဂ်ရသော လက်ျာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝက အရှင် သာရိပုတြာ မထေရ်နှင့် တန်ခိုးကြီးခြင်း၌ တေဒဂ်ရသော လက်ဝဲတော်ရံ အဂ္ဂသာဝက အရှင်မဟာ မောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်တို့လည်း ပါဝင်ပေသည်၊ ယင်းလက်ျာတော်ရံ လက်ဝဲတော်ရံ မထေရ် ၂-ပါးသည် အဂ္ဂသာဝကအရာ၌ တည်သော်လည်း ကျန် ၇၈-ပါးသော မဟာသာဝက-များနှင့် ပါရမီဆုတောင်း မှန်မြတ်ခြင်းတူသဖြင့် မဟာသာဝကပင် ဖြစ်သည်။

မဟာသာဝကရှစ်ဆယ်မှာ — ၁။ (သိက္ခာဝါတော် အကြီးဆုံး၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်အညာသိကောဏ္ဍည။ ၂။ အရှင်ဝပ္ပ။ ၃။ အရှင်ဘဒ္ဒိယ(ပဉ္စဝဂ္ဂီ)။ ၄။ အရှင်မဟာနာမ။ ၅။ အရှင်အဿဇိ။ ၆။ အရှင်နာလက။ ၇။ အရှင်ယသ။ ၈။ အရှင်ဝိမလ။ ၉။ အရှင်သုဗာဟု။ ၁၀။ အရှင်ပုဏ္ဏဇိ။

၁၁။ အရှင်ဂဝမ္ပတိ။ ၁၂။ (ပရိသတ်အခြံအရံများခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ဥရုဝေလ-ကဿပ။ ၁၃။ အရှင်နဒီကဿပ။ ၁၄။ အရှင်ဂယာကဿပ။ ၁၅။ (ဉာဏ်ပညာကြီးခြင်းအရာ၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်သာရိပုတြာ။ ၁၆။ (တန်ခိုးကြီးခြင်း အရာ၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်။ ၁၇။ (ဓုတင်ဆောင်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်မဟာကဿပ။ ၁၈။ (အကျဉ်းကို အကျယ်ဟောခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်မဟာကစ္စာယန။ ၁၉။ (ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးရခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်မဟာကောဋ္ဌိက။ ၂၀။ (ရဟန်းများကို ဆုံးမခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်မဟာကပ္ပိန။

၂၁။ အရှင်မဟာစုန္ဒ။ ၂၂။ (ဒိဗ္ဗစက္ခု-အဘိညာဉ်ရခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်အနုရုဒ္ဓါ။ ၂၃။ (ဈာန်ဝင်စားခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ကင်္ခါရေဝတ။ ၂၄။(အကြားအမြင်များခြင်း, သတိကောင်းခြင်း, ဉာဏ်ကောင်းခြင်း, လုံ့လကြီးခြင်း, အလုပ်အကျွေး အပြုအစု ကောင်းခြင်း တေဒဂ်ငါးမျိုးရ)အရှင်အာနန္ဒာ။ ၂၅။ (ဘိက္ခုနီမတို့ကို ဆုံးမခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်

နန္ဒက။ ၂၆။ အရှင်ဘဂု။ ၂၇။ (ဣန္ဒြေ စောင့်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်နန္ဒ (ဘုရားရှင်၏ ညီတော်)။ ၂၈။ အရှင်ကိမိလ။ ၂၉။ (အမျိုးမြတ်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ဘဒ္ဒိယ။ ၃၀။ (သိက္ခာသုံးပါးဆောင်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ရာဟုလာ။

၃၁။ (လာဘ်ပေါများခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်သီဝလိ။ ၃၂။ (ဝိနည်းမိုရ် တေဒဂ်ရ) အရှင်ဥပါလိ။ ၃၃။ (သံဃာတော်များအတွက် နေရာချထားခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ဒဗ္ဗ။ ၃၄။ (ကြည်ညိုဖွယ်ရာ ဖြစ်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ဥပသေန။ ၃၅။ (တောရဆောက်တည်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင် ခဒိရဝနိယရေဝတ။ ၃၆။ (တရားဟောခြင်း၌တေဒဂ်ရ) အရှင်ပုဏ္ဏ (မန္တာဏီပုဏ္ဏေးမ၏သား=မဟာပုဏ္ဏ)။ ၃၇။ အရှင်ပုဏ္ဏ (သုနာပရန္တတိုင်းသား=စူဠပုဏ္ဏ)။ ၃၈။ အပြောအဟောကောင်းခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်သောဏကုဋိကဏ္ဏ။ ၃၉။ (လုံ့လရှိခြင်း၌တေဒဂ်ရ)အရှင်ကောဠိဝိသ။ ၄၀။ (တရားကို ထင်မြင်လွယ်သောဉာဏ် "ပဋိဝေဓပဋိဘာန်"ကို ရခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ရာဓ။

၄၁။ (ကိလေသာအပြစ်မရှိသောနေခြင်းနှင့် အလှူခံထိုက်ခြင်း တေဒဂ် ၂-မျိုးရ) အရှင်သုဘူတိ။ ၄၂။ အရှင်အင်္ဂုလိမာလ။ ၄၃။ (သဒ္ဓါတရားလွန်ကဲခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ဝက္ကလိ။ ၄၄။ (ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကိုကြည်ညိုစေခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ကာဠုဒါယီ။ ၄၅။ အရှင်မဟာဥဒါယီ။ ၄၆။(နုတ်တိုချစ်မြတ်နိုးခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ပိလိန္ဒဝစ္ဆ။ ၄၇။ (ပုဗ္ဗေနိဝါသကိုအောက်မေ့ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်သောဘိတ။ ၄၈။ (ဆန်းကြယ်စွာ တရားဟောခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ကုမာရကဿပ။ ၄၉။ (သဒ္ဓါတရားဖြင့်ရဟန်းပြုခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ရဋ္ဌပါလ။ ၅၀။ (ဆန်းကြယ်သော ဉာဏ်ပဋိဘာန် ရှိခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ဝင်္ဂီသ။

၅၁။ အရှင်သဘိယ။ ၅၂။ အရှင်သေလ။ ၅၃။ အရှင်ဥပဝါန။ ၅၄။ အရှင်မေဃိယ။ ၅၅။ (တေဇောဓာတ် သမာပတ်ဝင်စားခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်သာဂတ။ ၅၆။ အရှင်နာဂိတ။ ၅၇။ (အသံသာယာခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယ။ ၅၈။ (ရဲတင်းသောစကားကို ဆိုခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇ။ ၅၉။ (အရူပဈာန်မှထ၍ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်မဟာပန္ထက။ ၆၀။ (မနောမယအဘိညာဉ်ဖြင့် ကိုယ်ကိုဖန်ဆင်းခြင်း, အရူပဈာန်မှထ၍ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း တေဒဂ် ၂-မျိုးရ) အရှင်စူဠပန္ထက။

၆၁။ (အနာရောဂါကင်းခြင်း=ကျန်းမာရေးပြည့်စုံခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ဗာကုလ။ ၆၂။ (စာရေးတံမဲပဌမရယူခြင်း၌ တေဒဂ်ရ) အရှင်ကုဏ္ဍဓာန။ ၆၃။ (ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်ဒါရုစီရိယဗာဟိယ။ ၆၄။ အရှင်ယသောဇ။ ၆၅။ အရှင်အဇိတ။ ၆၆။ အရှင်တိဿမေတ္တေယျ။ ၆၇။ အရှင်ပုဏ္ဏက။ ၆၈။ အရှင်မေတ္တဂူ။ ၆၉။ အရှင်ဓောတက။ ၇၀။ အရှင်ဥပသီဝ။

၇၁။ အရှင်နန္ဒ။ ၇၂။ အရှင်ဟေမက။ ၇၃။ အရှင်တောဒေယျ။ ၇၄။ အရှင်ကပ္ပ။ ၇၅။ အရှင်ဇတုကဏ္ဏိ။ ၇၆။ အရှင်ဘဒြာဝုဓ။ ၇၇။ အရှင်ဥဒယ။ ၇၈။ အရှင်ပေါသာလ။ ၇၉။ (ချည်, အထည်, ဆိုးရည် ၃-မျိုးလုံးညံ့သော ခေါင်းပါးသော သင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်း၌ တေဒဂ်ရ)အရှင်မောဃရာဇ။ ၈၀။ အရှင်ပိင်္ဂိယ-တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အမှတ်စဉ် ၁-မှ ၄၁-တွင် အမှတ်စဉ် ၁၆ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ကိုကြဉ်၍ ကျန်လေးဆယ်သော မထေရ်တို့သည် ဘုရားရှင်၏

လကျာ်ခြေတော်ရှိ မထေရ်များ ဖြစ်သည်။ အမှတ်စဉ် ၁၆-အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်၊ အမှတ်စဉ် ၄၂-မှ ၈၀-ထိ ၃၉-ပါးသော မထေရ်၊ ပေါင်း ဤ ၄၀-သော မထေရ်တို့သည် ဘုရားရှင်၏ လက်ဝဲတော်ရှိ မထေရ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထို ရှစ်ဆယ်သော မဟာသာဝကတို့တွင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဧတဒဂ်ရ မထေရ်ပေါင်းမှာ ၄၁-ပါး ပါဝင်သည်။ အံ၊ ၁။၂၃-၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆-၂၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄၁။

အသီတိမိဂသဟဿ (န) [အသီတိ + မိဂ + သဟဿ] သမင်ရှစ်သောင်း။ အသီတိမိဂသဟဿာနိ သာကိယဂဏော၊ ရောဟဏော မိဂရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိံ ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၂၄။

အသီတိမိဂသဟဿပရိဝါရ (တိ) [အသီတိမိဂသဟဿ+ပရိဝါရ] သမင်ရှစ်သောင်း အခြံအရံရှိသော။ တတိယာယ အန္တရေ ရောဟဏံ နာမ သရံ နိဿာယ အသီတိမိဂသဟဿပရိဝါရော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၄။

အသီတိယောဇန (တိ) [အသီတိ+ယောဇန] ယူဇနာရှစ်ဆယ်ရှိသော။ အယံ ဟိ ဇနပဒေါ မုဒိင်္ဂသဏ္ဌာနေ ဥဇုကေန ကတ္တစိ အသီတိယောဇနော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။

အသီတိဝတ္တ (န) [အသီတိ+ဝတ္တ] ရှစ်ဆယ်သော ကျင့်ဝတ်။ အထ ဝါ ပုရိမေဟိ စုဒ္ဒသဝတ္တေဟိ အသင်္ဂဟိတာနိ....အသီတိ ဝတ္တာနိ ဧဝ ဝါ ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။

အသီတိဝဿကောဋိ (ထီ) [အသီတိ+ဝဿ+ကောဋိ] (လူတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့်) နှစ်တို့၏ ကုဋေရှစ်ဆယ်၊ ကုဋေရှစ်ဆယ်သော နှစ်။ ဧကေပုပ္ဖံ စဇိတွာန၊ အသီတိဝဿကောဋိယော။ ထေရ။၂၄၀။ အသီတိဝဿကောဋိယောတိ မနုဿဂဏနာယ ဝဿာနံ အသီတိ ကောဋိယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အသီတိဝဿဝယ (န) [အသီတိ+ဝဿ+ဝယ] အနှစ်ရှစ်ဆယ် အရွယ်။ အာသီတိကောတိ အသီတိဝဿဝယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

အသီတိဝဿသဟဿ (န) [အသီတိဝဿ+သဟဿ] အနှစ်ရှစ်သောင်း။ ဝိပဿိဿ ဘဂ္ဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ အသီတိဝဿသဟဿာနိ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ ဒီ၊၂။၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂။)

အသီတိဝဿသဟဿာယုက (တိ) [အသီတိဝဿသဟဿ+အာယုက] အနှစ်ရှစ်သောင်း - အသက်ရှိ–အသက်ရှည်–သော၊သူ။ အသီတိဝဿသဟဿာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု တယော အာဗာဓာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။ ၆၂။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။)

အသီတိဝဿာယုက (တိ) [အသီတိ+ဝဿ+ အာယုက] အနှစ်ရှစ်ဆယ် အသက်ရှည်သော၊ သူ။ စတ္တာရီသဝဿာယုကာနံ မနုဿာနံ အသီတိဝဿာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။ ၆၂။

အသီတိသကဋဘာရ (ပု) [အသီတိ+သကဋ + ဘာရ] ရှစ်ဆယ်သော လှည်းဝန်၊ လှည်းအစီး ရှစ်ဆယ်တိုက်ရသော ဝန်။ အသီတိသကဋဘာရေဟိ ဥပနာမနဟေတုဘူတံ ဝိမ္ဘာပနံ ပစ္စယပဋိသေဝနသခါတံ ကုဟနဝတ္ထုံ တိဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၀။

အသီတိသကဋဝါဟ (တိ) [အသီတိ+သကဋ+ ဝါဟ] လှည်းအစီး ရှစ်ဆယ်တိုက်ရသော။ (တဝါဟမှာ လှည်း နှစ်စီး တိုက်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် လှည်း အစီး ရှစ်ဆယ်၌ ဝါဟ အရေအတွက် လေးဆယ်ရှိသည်။) အဟံ ခေါ ဘန္တေ အသီတိသကဋဝါဟေ ဟိရညံ ဩဟာယ အာဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော သတ္တ-

ဟတ္ထိကဥ္စ အနိုက်ံ။ ဝိ၊၃။ ၂၇၂။ အသီတိသက-ဋ္ဌဝါပေဟတ် ထွေ ဒွေ သကဋ္ဌဘာရာ ကောဝါပေဟာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။

အသီတိသတ (န) [အသီဘိ+သတ] ရှစ်ဆယ်ကျော်လွန်သော တရာ၊ တရာ့ရှစ်ဆယ်။ အသီတိသတ(ပဋိသံ၊ ၂၀၁)န္တိ အသီတိဥတ္တရံ သတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ပဥ္စမူလကေ အသီတိသတံ၊ ဆမူလကေ ကေသတ္တတိသတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။

အသီတိသတကောဋိ (ထီ) [အသီတိသတ + ကောဋိ] ကုဋေတရာ့ရှစ်ဆယ်။ နဝကောဋိသဟဿာနိ၊ အသီတိသတကောဋိယော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

အသီတိသတပဥ္စ (တိ) [အသီတိသတ + ပဥ္စ] တရာ့ရှစ်ဆယ်သော ပြဿနာ။ ဣတိ သမသဋ္ဌိယာ တိကာနံ ဝသေန အသီတိသတပဥ္စေ ကထေန္တော ထေရော သာမဂ္ဂိရသံ ဒဿေသီတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။

အသီတိသတသန္ဓိ (ပု) [အသီတိသတ + သန္ဓိ] တရာ့ရှစ်ဆယ်သော အရိုးဆက်။ လသိကာ အဋ္ဌိကသန္ဓီနံ အဗ္ဘဉ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ အသီတိသတသန္ဓိသု ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄၊၂၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၈။

အသီတိသတသမ္မသန (န) [အသီတိ+သတ+သမ္မသန] တရာ့ရှစ်ဆယ်သော သုံးသပ်ခြင်း၊ သုံးသပ်နည်း တရာ့ရှစ်ဆယ်။ ကေစိ ပန "သဗ္ဗံ ရူပံ သဗ္ဗံ ဝေဒနံ သဗ္ဗံ သညံ သဗ္ဗေ သင်္ခါရေ သဗ္ဗံ ဝိညာဏန္တိ....အနုပဿနာတော အသီတိသတသမ္မသနာနိ"တိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အသီတိသတသဟဿ (န) [အသီတိ+သတ + သဟဿ] သိန်းပေါင်းရှစ်ဆယ် (ရှစ်သန်း)။ တဒါ အသီတိသတသဟဿာနံ၊ တတိယော အာသိ သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၀။

အသီတိသတသဟဿီ (ထီ) [အသီတိ+သတ+သဟဿ+ဤ] သိန်းပေါင်းရှစ်ဆယ်သော–ရှစ်သန်းသော– (ဘုရားသားတော်)။ အသီတိသတသဟဿိယော (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၁)တိ သတသဟဿာနံ အသီတိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၂။

အသီတိသဟဿ (န) [အသီတိ+သဟဿ] ရှစ်သောင်း။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ အသီတိသဟဿာနံ ပုရိသာနံ ဇေဋ္ဌပုရိသော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၁။)

အသီတိသဟဿဝါနရ (ပု) [အသီတိ+သဟဿ +ဝါနရ] ရှစ်သောင်းသောမျောက်၊ မျောက်ပေါင်းရှစ်သောင်း။ တေပိ အသီတိသဟဿဝါနရာ ကောက် အာဒါယ ပေါက္ခရဏိံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

အသီတိသဟဿာဓိက (တိ) [အသီတိသဟဿ+အဓိက] ရှစ်သောင်း–အလွန်–ကျော်–ရှိသော။ သေသာနိ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ အသီတိသဟဿာဓိကာနံ သောဠသန္နံ ပုရိသသတသဟဿာနံ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

အသီတိသုတ္တန္တ (န) [အသီတိ+သုတ္တန္တ] ရှစ်ဆယ်သောသုတ်။ ဣဓ ပန "ဒွေ အသီတိသုတ္တန္တာ"တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ဥဒါနပါဠိယာ န သမေတိ၊ တသ္မာ "အသီတိသုတ္တန္တာ"တိ ပါဌေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၁။

အသီတိသုတ္တသင်္ဂဟ (တိ) [အသီတိ+သုတ္တ+သင်္ဂဟ] ရှစ်ဆယ်သော သုတ်တို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ တံ ပနေတံ ဥဒါနံ....သုတ္တတော အသီတိသုတ္တသင်္ဂဟံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄။

အသီတိဟတ္ထ (ပု) [အသီတိ+ဟတ္ထ] (၁) အတောင်ရှစ်ဆယ်။ (တိ) (၂) အတောင်ရှစ်ဆယ်ရှိသော၊ အတောင်ရှစ်ဆယ် အရပ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့၍ဖြစ်သော။(၁)အသီတိဟတ္ထမုဗ္ဗေဓော(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၃)တိ အသီတိဟတ္ထံ ဥစ္စတ္တတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ (တိ)(၂) အသီတိဟတ္ထာ ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ အသီတိဟတ္ထံ ပဒေသံ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တိယာ အသီတိဟတ္ထာတိ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၊၁၀၁၊၂၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။)

အသီတိဟတ္ထဂမ္ဘီရ (ဘိ) [အသီတိဟတ္ထ+ဂမ္ဘီရ] အတောင်ရှစ်ဆယ်နက်သော။ အသီတိဟတ္ထဂမ္ဘီရေ ပန တသ္မိံ ပဒေသေ ဇာတေ ဟေဋ္ဌာ လောဟသန္တာရံ သန္ထရာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉၊၂၅၀။)

အသီတိဟတ္ထဋ္ဌာန (န) [အသီတိ+ဟတ္ထ+ဌာန] အတောင်ရှစ်ဆယ်ရှိသော အရပ်။ အထဿ ပုရတ္ထိမကာယတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အသီတိဟတ္ထဋ္ဌာနံ အဂ္ဂဟေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။)

အသီတိဟတ္ထပ္ပဒေသ (ပု) [အသီတိ+ဟတ္ထ+ပဒေသ] အတောင်ရှစ်ဆယ်ရှိသော အရပ်။ သမန္တတော အသီတိဟတ္ထပ္ပဒေသံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဌိတာဟိ ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ ဃနဗုဒ္ဓရံသီဟိ သမ္ပရိဝါရိတံ တထာဂတဿ သရီရံ ဒိသွာ .. ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ) [အသီတိဟတ္ထ+ပမာဏ] အတောင်ရှစ်ဆယ် အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ မဟာဗောဓိ တေသံ ဟတ္ထတော မုတ္တာ သမန္တရမေဝ အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။)

အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓ (တိ) [အသီတိဟတ္ထ+ဥဗ္ဗေဓ] အတောင်ရှစ်ဆယ်အစောက်မြင့်သော။ တဒနန္တရံ အဇ္ဈောမုဋ္ဌိယံ အသဏ္ဌာဟနိကံ သုဓမ္မဝါလိကံ ဝဿာပယမာနာ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ထလံ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆၊၆၂၊၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၅၊၁၉၇၊၂၅၃၊၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။)

အသီတျာဓိက (တိ) [အသီတိ+အဓိက] ရှစ်ဆယ်ပိုလွန်သော။ အသီတျာဓိကာနိ စတ္တာရိ အတ္ထသတာနိ စ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အသီမဋ္ဌ (တိ) [န + သီမဋ္ဌ] သိမ်၌ မတည်သော၊ သိမ်၏အတွင်း မဟုတ်သော။ ယံ ပန သီမဋ္ဌတ္တာ မှပန္တိယာ အသီမဋ္ဌာယ ဗာဟိရတ္တာ မှပန္တိယာ စ သမဓုရံ ဓာရိယမာနာနံ တုလာနံ ဥပရိမတလံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၅။

အသီမာ (ထိ) [န+သီမာ] ဗဒ္ဓသိမ်မဟုတ်–အပိုင်းအခြားမဟုတ်–သီးသန့်ပိုင်းခြား၍ ဖွဲ့မထားအပ်–သောအရပ်။ (မြစ်,သမုဒ္ဒရာ,ဇာတဿရအိုင်-တို့ကို ကမ္မဝါစာဖြင့် သိမ်သမုတ်သော်လည်း ဗဒ္ဓသိမ်မဖြစ်၊ ၎င်းတို့သည် ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်းပင် ဗဒ္ဓသိမ်နှင့် အလားတူဖြစ်၍ ၎င်းတို့၌ သံဃကံများ ပြုလုပ်နိုင်တော့သည်။) သဗ္ဗာ ဘိက္ခဝေ နဒီ အသီမာ၊ သဗ္ဗော သမုဒ္ဒေါ အသီမော၊ သဗ္ဗော ဇာတဿရော အသီမော။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ (သမုဒ္ဒေါ အသီမော ဇာတဿရော အသီမော-တို့၌

အသီမောကား လိင်ဝိပလ္လာသ။ ကစ္စာ ဘာသာဋီကာ၊၁။၄၄-၌ အသီမောကို မူလပါဠိ၌ ရင်း ဟုတ်ဟန် မတူ ဟု ဆိုသည်။) သဗ္ဗာ ဘိက္ခဝေ နဒီ အသီမာတိ ယာ ကာစိ နဒီလက္ခဏပ္ပတ္တာ နဒီနိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတွာ "ဧတံ ဗဒ္ဓသီမံ ကရောမာ"တိ ကတာပိ အသီမာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊၃၊၃။၃၃၃။ သဗ္ဗာ ဘိက္ခဝေ နဒီ အသီမာတိ ကတရံ သီမံ ပဋိက္ခိပတိ? ဗဒ္ဓသီမံ ကောဒသဝိပတ္တိသီမညတရပ္ပသင်္ဂ တောတိ အာစရိယာ။ ဝဇိရ။၄၅၈။ (ဝိ၊၃၊၃။ ၃၂၆-၇။၃၃၂။ ဝိ၊၃၊၄။၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၇၉။ကစ္စာ။၈၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၁-၉၊၁၅၈။ ကစ္စာ၊ဋီ။၁၃၇။)

အသီလ (တိ) [န+သီလ] သီလ–မရှိ–ကင်း–သော၊သူ။ ဒုဿီလောတိ အသီလော နိဿီလော။ ဒီ၊၃၊၂။၁၂၈။ (–အဘိ၊၃၊၂။၄၈၁။ ဇာတိဝုတ်၊၃။၉၈၊၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၄။)

အသီလဋ္ဌ (တိ) [န+သီလဋ္ဌ] သီလ၌ မတည်သော၊သူ။ ဣဓ တေ အသာရုပ္ပံ၊ ဣဓ တေ အသီလဋ္ဌံ။ မဟာနိ။၄၀၄။ အသီလဋ္ဌန္တိ တဝ ပယောဂံ န သီလေ ပတိဋ္ဌန္တိ အသီလဋ္ဌံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။

အသီလတာ (ထီ) [အသီလ+တာ] သီလ–မရှိ–ကင်း–သည်၏ အဖြစ်၊ အသီလတာ အဗ္ဗတာ နေ့ာပိ တေန။ သုတ္တနိ။၄၁၀။ အသီလတာတိ ပါတိမောက္ခသံဝရံ ဝိနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

အသီလဝန္တု (တိ) [န+သီလ+ဝန္တု] သီလမရှိသော၊သူ။ ယထာ နာမ လောကေ အဒိဋ္ဌံ "ဒိဋ္ဌ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ အသီလဝါ "သီလဝါ"တိ။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၉။ (–ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၀။)

အသီလီ (တိ) [န+သီလ+ဤ] သီလမရှိသော၊သူ။ သုခသမ္ဘတောပိ ဒုက္ခော၊ အသီလိနော မဋ္ဌပိဋ္ဌပရိဘောဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၄။ အသီလိနောတိ ဒုဿီလဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၆။ (–ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊၃၊၃။၄၀၉။)

အသီလျ (န) [န+သီလ+ဏျ] လွယ်ကူသော–နူးညံ့သော–အလေ့အကျင့်မရှိသူ၏ အဖြစ်။ ယံ အနာဒရိယံ....အသီလျံ အစိတ္တီကာရော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၅။အသီလဿ ဘာဝေါ အသီလျံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။ အသီလျန္တိ အသုခသီလတာ အမုဒုတာ ဝေ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၄။

အသီသက (တိ) [န+သီသ+က] ဦးခေါင်းမရှိသော၊သူ။ ဣဓေဟံ အာဝုသော ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရောဟန္တော အဒ္ဒသံ အသီသကံ ကဗန္ဓံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တံ။ ဝိ၊၁။၁၄၇။ သံ၊၁။ ၄၅၁။ (–ဇာ၊၁။၁၅၉။ ဝိ၊၃၊၂။၇၂၁၀၀။ သံ၊၃၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊၃၊၃။၃၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၉၅။)

အသီသကသုတ္တ (န) [အသီသက+သုတ္တ] အသီသကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၈-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၁။၄၅၁။

အသီသဃဋ္ဋ (တိ) [န+သီသ+ဃဋ္ဋ] (ထုတ်လျှောက်ကတ်ဖြင့်) ဦးခေါင်းကို– မထိခိုက် –မတိုက် မိ–သော၊ ဦး ခေါင်း လွတ်သော၊ (ကုဋီ)။ ဝေဟာသကုဋီ နာမ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ အသီသဃဋ္ဋာ၊ ဝိ၊၂။၆၇။ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမာဟိ တုလာဟိ သီသံ န ဃဋ္ဋေတိ၊ ဧတေန ဣဓ အဓိပ္ပေတာ ဝေဟာသကုဋီ ဒဿိတာ ဟောတိ၊ န ဝေဟာသကုဋီလက္ခဏံ....၊ ဣဓ ပန အသီသဃဋ္ဋာ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ၊၃၊၁။၄၈။ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမာဟိ တုလာဟိ သီသံ န ဃဋ္ဋေတီတိ အသီသဃဋ္ဋာ။ ကစ္စာ၊ဋီ။၃၆၉။ (–ကစ္စာ။၂၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။)

အသီဟ (ပု) [န+သီဟ] ခြင်္သေ့မဟုတ်သော သူ။ အသီဟော သီဟမာနေန၊ ယော အတ္တာနံ ဝိကုဗ္ဗတိ။ ဇာ၊၁။၁၁၁။

အသုံ (ပု၊ထီ) [အမု+သိ] ထို (ယောကျ်ား, မိန်းမ စသည်) သည်။ အမု-ကြည့်။

အသုံ (ပု) [အသ+ဥ] အသက်။ ပါဏောတွ-သု ပကာသိတော။ ခဒ်။၄၀၇။ ဘဝတိ ယေနာတိ အသု။ အသ ဘုဝိ၊ဥ။ ခဒ်ဋီ။ ၄၀၇။ အသန္တိ ပဝတ္တန္တိ သတ္တာ ဧတေဟီတိ အသဝေါ၊ ပါဏာ။ ဏွာဒိ။၂။

အသုက (တိ) [အမု+က] ထို၊ ထိုသူ၊ ထိုမည်သော၊ သူ။ အသုကော ဂဟပတိ ဘိက္ခူ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။ အံ၊၃။၅၂။ အသုကောတိ အမုကော။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အသုကာယ နာမ ဝေသိယာ သန္တိကေ ဒုတံ ပဟိဏိမှာ။ ဝိ၊၁။၂၀၁။ (–ဝိ၊၁။၁၁၃။ ဝိ၊၂။၃၆။ အံ၊၁။၇၃-၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၇၊၅၁၊ ၆၆၊၉၉၊ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၀၊၃၁၊၉၈၊ ၁၂၈၊၁၅၃၊၂၅၂။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၆၊ ၂၃၊၁၂၂၊၂၄၃။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၂၊၁၃၃၊၁၀၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၆၊၁၂၀၊၃၀၃၊၃၉၁။ မဋ္ဌ၊၂။၅၀၊၁၁၁၊ ၂၉၃။ သံဋ္ဌ၊၁။၉၁။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၀၁၊၁၉၆၊ ၃၂၅။ အံဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၁၆၃၊၃၉၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၄၊၂၀၂။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၅၆၊၂၂၄၊၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃၊၂၁၅၊၃၄၉။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၁၆၊ ၁၀၄၊၄၂၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၀၇။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၁၁၆။ စူဠနိဋ္ဌ။၁၁၁။ သရတ္ထ၊၂။၁၂၉။ ဝိမတိ၊၁။ ၄၆၊၂၂၆။ ဝိမတိ ၂။၁၃၀။ ဒီဋီ၊၃။၄၇၊၁၀၃။ သံဋီ၊၂။၂၁၇။ အံဋီ၊၃။၂၅၉၊၂၊၁၂၀၊၃၁၀၊ ၃၂၇။)

အသုကဥတု (ပု၊ထီ) [အသုက+ဥတု] ထို မည်သော ဥတု၊ ထိုဥတု။ အသုကသံဝစ္ဆရေ အသုကဥတုမှိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံဋ္ဌ၊၁။၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၀။

အသုကဂေဟ (န) [အသုက+ဂေဟ] ထိုမည်သောအိမ်၊ ထိုအိမ်။ အသုကဂေဟဿ ဗ္ဗင္ဂ-ကာမူလံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၈၁။ (–ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ စရိယာဋ္ဌ။၂၄၂။)

အသုကဒိဝသ(ပု)[အသုက+ဒိဝသ]ထိုမည်သောနေ့၊ ထိုနေ့။ အသုကဒိဝသံ နာမ ပူဇေဿာမ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဝိသဂ်ဟ။၂၂။ (–ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၁။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈၉၊၉၀။ မဋ္ဌ၊၄။၂၀။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၆။ အံဋ္ဌ၊၂။၆၉၊၇၄။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၇၅။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၅၂။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၂၇၄၊၄၈၂။ ဇာဋ္ဌ၊၆။ ၂၁၁။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၄၃။)

အသုကနာမ (တိ) [အသုက+နာမ] ထိုအမည်ရှိသော၊သူ၊ ထိုသူ။ အသုကနာမေတိ တံ ဠတ္တိံ ပင်္ကောသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။ သော ခေါတိ....အသုကနာမောတိ ပရမ္မုခံ ဝဒတိ။ ကင်္ခါဋီ။၃၁၁။

အသုကာဝါသ (ပု) [အသုက+ အာဝါသ] ထိုမည်သော ကျောင်း၊ ထိုကျောင်း။ မယာ ဣဒံ အသုကာဝါသတော နာမ အာဟဋံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

အသုက္က (တိ) [န+သုက္က] မဖြူစင်သော။ အတ္တိ ပုဏ္ဏာ ကမ္မံ အကဏှံ အသုက္ကံ။ မ၊၂။၅၂။ (–ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ ဒီဋီ၊၁။၉၃။ သီဋီ၊ သစ်၊၁။၂၈၉။)အကဏှအသုက္က-လည်းကြည့်။

အသုက္ကဇာတိကတ္တ (န) [အသုက္က+ဇာတိက+တ္တ] မဖြူစင်သော အမျိုးဇာတ်ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ န သေသာ ဝဏ္ဏာ အသုက္ကဇာတိ-ကတ္တာ။ ဒီဋီ၊၃။၃၇။

အသုက္ခ (တိ) [န+သုက္ခ] မခြောက်သွေ့သော။ ရုက္ခတော ပန အဝိယောဇိတံ အသုက္ခံ ဘူဂ-ဂါဓမောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၉။)

အသုက္ခာပိတတ္တ (န) [န + သုက္ခာပိတ + တ္တ] မခြောက်သွေ့စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အ-သုက္ခာပိတတ္တာ ပူတိဘာဝံ ဂတာနိ။ ဒီဋီ၊၂။

၃၅၆။ သဗ္ဗတ္ထ နိကန္တိယာ အသုက္ခာပိတတ္တာ။ မဋီ၊၃။၂၃၇။

အသုခ (န) [န+သုခ] (၁) သုခမဟုတ်သော တရား၊ ဒုက္ခ၊ မချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း။ (တိ) (၂) သုခဝေဒနာမရှိသော။ (၁) ပရေသံ အသုခေါ်စိတ (ဇာ၊၁။၂၄၃)န္တိ အသုခံ ဒုက္ခံ ဩစိတံ ဝဍ္ဎိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ အသုခါယာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကအသုခတ္တာယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၈။ မဋီ၊၃။၃၉၂။) (တိ) (၂) သုခါဘာဝေန အသုခံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။

အသုခဇီဝိတာဝဟ (တိ) [အသုခ + ဇီဝိတ+ အာဝဟ] မချမ်းမသာ –ခက်ခဲစွာ– အသက်မွေးရခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ ကိစ္စဇီဝိတကရောတိ အသုခဇီဝိတာဝဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၄။

အသုခဋ္ဌ (ပု) [အသုခ+အဋ္ဌ] မချမ်းသာသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အသုခဋ္ဌေန ဝါ တိဗ္ဗာ။ မဋီ၊၁။၁၇၀။

အသုခသယိတ (တိ) [န + သုခ + သယိတ] ကောင်းမွန်စွာ မသိုလှောင်အပ်သော။ ဗီဇာနိ ပတိဋ္ဌာပေယျ....အသုခသယိတာနိ။ ဒီ၊၂။ ၂၇၉။ သံ၊၃။၃၃၁။ အသုခသယိတာနီတိ ယာနိ သုက္ခာပေတွာ ကောဋ္ဌေ အာကိရိတွာ ဌပိတာနိ၊ တာနိ သုခသယိတာနိ နာမ၊ တောနိ ပန န တာဒိသာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အသုခသယိတာနီတိ န ကောဋ္ဌာဒီသု ပက္ခိပိတွာ သုဋ္ဌု ဌပိတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။

အသုခ(ခါ)သေဝန (တိ)[အသုခ+(အာ)သေဝန] ခက်ခဲစွာ–မှီဝဲ–ပွါးများအားထုတ်–ရခြင်းရှိသော။ နိဝရဏာဒိပစ္စနီကဓမ္မသမုဒါစာရဂဟနတာယ ကိစ္ဆာ၊ အသုခသေဝနာ-(အသုခါသေဝနာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃)တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၉။

အသုခါယနရသ (တိ) [န+ သုခါယန + ရသ] မချမ်းသာမှု၏ ဖြစ်ခြင်း – မချမ်းသာခြင်း –မနှစ်မြို့ခြင်း–ကိစ္စရှိသော။ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယာ ပရေဟိ သာဓာရဏဘာဝအသုခါယနရသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အသုခါယနံ န သုခနံ ဒုက္ခနံ၊ အရောစနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မဋီ၊၁။ ၂၀၀။

အသုခုမ (တိ) [န+သုခုမ] မနူးညံ့–မသိမ်မွေ့–သော။ ဒုဋ္ဌုလ္လန္တိ ဒုဋ္ဌု စ ကိလေသဒူသိတံ ထူလဥ္စ အသုခုမံ၊ အနိပုဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ (– သာရတ္ထ၊၂။၂၃။)

အသုခုမရူပဓမ္မ (ပု) [အသုခုမ+ရူပဓမ္မ] သုခုမ ရုပ် မဟုတ်သော ရုပ်တရား၊ ဩဠာရိကရုပ် တရား။ ရူပဝိညာဏေဟီတိ အသုခုမရူပဓမ္မေဟိ ဝိညာဏေန စ။ အနုဋီ၊၃။၂၁။

အသုက်ာရဟ (တိ) [န+သုက်+အရဟ] အခွန်ကောက်ခြင်းငှါမထိုက်သော၊ အခွန်မကောက်ထိုက်သော။ သုင်္ကိကာနံ အသုက်ာရဟံ မတ္တိကာပတ္တဥ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၈။

အသုစိ (ပု၊န) [န+သုစိ] (ပု) (၁) သုက်။ (န) (၂) မစင်မကြယ်ရွံစဖွယ် အညစ်အကြေး။ (တိ) (၃) မသန့်ရှင်းမစင်ကြယ်သော၊ မနှစ်မြို့ဖွယ်–စက်ဆုပ်ဖွယ်–ဖြစ်သော။ (ပု) (၁) ဟတ္ထေန ဥပက္ကမိတွာ အသုစိ * မောစေဟိ။ ဝိ၊၁။၁၅၁-၂။ အသုစိ (အဘိ၊က။၂၈၈)တိ ပနေတ္ထ သုက္ကံ အဓိပ္ပေတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ (–ဝိ၊၂။၄၆။ ဝိ၊၃။၄၀၉။ ဝိ၊၅။၅၊၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၊၂၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။) (န) (၂) အမက္ခိတော ကေနစိ အသုစိနာ။ ဒီ၊၂။၁၂။ (–အဘိ၊ဝိ။၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၅၊၁၀၁၊၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။) (တိ) (၃) အသုစိတော ကာယပ ဂူထကူပေါ။ ဒီ၊၂။၂၅၉၊၂၆၀။ အသု-

စိတိ အမနာပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ အသုစိတိ အသုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၂။ အသုစိနာ ကာယ-ကမ္မေန။ အံ၊၁။၂၉၇။ အံ၊၂။၂၃၅။ အသုစိ-နာတိ ဇိဂုစ္ဆနီယေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ (—ဝိ၊ ၄။၂၀၆၊၄၁၈။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ သံ၊၂။၃၈၇။ အံ၊၁။၁၀၇။ အံ၊၃။၆။ အဘိ၊ပု။၁၂၉။ ဥဒါန။ ၁၃၈။ သုတ္တနိ။၂၉၀၊၃၀၀။ ဝိမာန။၇၈။ ထေရ။၂၈၉။ ထေရီ။၄၀၈။ အပ၊၁။၁၅။ စူဠနိ။၃၀၅။ ဇာ၊၂။၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၊၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ အံ ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၂၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဝိမာန ဋ္ဌ။၂၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၃၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၀။)

အသုစိကဋ္ဌာန (န) [အ+သုစိ + က + ဌာန] အညစ်အကြေး ရှိသော–စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ဖြစ်သော–နေရာဌာန။ အသုစိကဋ္ဌာနံ ဝိယ ဇိဂုစ္ဆနီယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၂။

အသုစိကပလ္လက (န) [အသုစိ+ကပလ္လ+က] မစင် ထည့်ထားသော – အိုးကင်း – ခွက်။ ရာဇာ ဂန္တွာ အသုစိကပလ္လကံ သီသေ ဌပေ-တွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။

အသုစိကရဏ (န) [အသုစိ+ကရဏ] မစင်–ကျင်ကြီး–စွန့်ခြင်း။ တိရစ္ဆာနာဒီနံ အသုစိ-ကရဏာဒီနိ (အသုစိကရဏာဒိံ။ သာရတ္ထ) ဒိသွာ။ ဝဇိရ။၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၉၄။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၄၁၆။

အသုစိကလလကူပ (ပု) [အသုစိ + ကလလ + ကူပ] မစင်ညွန်ပုပ်ဘို့ဖြင့် ပြည့်နေသောတွင်း၊ တစ်ီးတွင်း၊ တစ်ီးအိုင်။ စန္ဒနိကာယာတိ အသုစိကလလကူပေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

အသုစိကလိမလ (န) [အသုစိ + ကလိ+မလ] မစင်မကြယ်ရွံစဖွယ်သော မကောင်းမှုအညစ် အကြေး။ နာနပ္ပကာရကံ အသုစိကလိမလံ ဝမတီတိ ဝမ္မိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၀။

အသုစိကဠေဝရ (န) [အသုစိ+ကဠေဝရ] မစင် မကြယ် ရွံစဖွယ်သော ခန္ဓာကိုယ်။ ဣမဉ္စ ကာယသညိတေ အသုစိကဠေဝရေ ကိံ နာမ တဝ သာရံ။ ထေရီ ဋ္ဌ။၂၆၂။

အသုစိကာရက (တိ) [အသုစိ + ကာရက] မစင် ကြယ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အသုစိကာရ-ကဥပက္ကိလေသာနံ ဒူရီကတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉၀။

အသုစိကိလိဋ္ဌ (တိ) [အသုစိ+ကိလိဋ္ဌ] သုက်တို့ ဖြင့် ညစ်ပေသော။ ကိလိန္နံ ပဃိတ္ဒာတိ အသုစိကိလိဋ္ဌံ ပဃိတ္ဒာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အသုစိကုဏပဂန္ဓ (တိ) [အသုစိ+ကုဏပ+ဂန္ဓ] မစင်ကြယ်– ရွံစဖွယ်ဖြစ်–သော အကောင် ပုပ်နံ့ ရှိသော။ ဇေန သော ဝနသဏ္ဍော အသုစိကုဏပဂန္ဓော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၂။

အသုစိကောဋ္ဌာသ (ပု) [အသုစိ+ကောဋ္ဌာသ] မစင်ကြယ်သော အဖို့အစု။ အနေကဝိဓေဟိ အသုစိကောဋ္ဌာသေဟိ ပူရိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၃။ ကေသာဒိ အသုစိကောဋ္ဌာသမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၉။

အသုစိခါဒက (တိ) [အသုစိ+ခါဒက] မစင်ကို စားတတ်သော၊သူ။ အယံ ဟိ မံ ဝေဠုပေ မင်္ဂလဂေဟေ အသုစိခါဒကံ နာမ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အသုစိဂန္ဓ (ပု) [အသုစိ+ဂန္ဓ] မစင်–ကျင်ကြီး–နံ့။ အသုစိဂန္ဓေန မက္ခိကာ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၉။

အသုစိဂါမကဏ္ဍက (ပု) [အသုစိ+ဂါမ + ကဏ္ဍ-က] အကျင့်သီလ မသန့်ရှင်းမစင်ကြယ်သည်

ဖြစ်၍ (အပူဇော်ကို မခံယူထိုက်ပဲလျက် ခံယူနေခြင်းအားဖြင့်) ရှာသူရှာသားတို့ကို ထိုးဖောက်စူးဝင်တတ်, ညှဉ်းဆဲ–တတ်သော – ဆူးငြောင့် (ဆူးငြောင့်နှင့် တူသောရဟန်း)။ အယဥ္ဇ သော အာယသ္မာ ဝေံကာရီ ဝေံသမာစာရော အသုစိဂါမကဏ္ဍကော။ သံ၊ ၂။၄၀၁။ အသုစိဂါမကဏ္ဍကောတိ အသုဒ္ဓေန အသုစိ၊ ဂါမဝါသီနံ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ကဏ္ဍကောတိ ဂါမကဏ္ဍကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

အသုစိသင္ဂ (ပု) [အသုစိ+သင္ဂ] မစင်အိုး။ တဝ စိတ္တံ သရီရံ ဒုတ္တိ သဘာဝရကုဏ္ဍပပရိပူရံ ဗဟိ ဝိစိတ္တော ဝိယ အသုစိဃဋော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

အသုစိဇာတ (န) [အသုစိ + ဇာတ] အညစ်အကြေး။ ဗဟုသော ဝဿနေန ကေစ္စိ အသုစိဇာတံ ဥပ္ပိလဝိတွာ ဝိဂစ္ဆေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂။

အသုစိဇိဂုစ္ဆက (တိ) [အသုစိ+ဇိဂုစ္ဆက] မစင်–အညစ်အကြေး – ကို စက်ဆုပ်သော၊ သူ။ ဤဒါနိ ပနေသ မဟာလ္လကော ဇာတော သုစိကာမော .အသုစိဇိဂုစ္ဆကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉။

အသုစိဇိဂုစ္ဆာ (ထီ) [အသုစိ+ဇိဂုစ္ဆာ] မစင်ကို စက်ဆုပ်ခြင်း။ အသုစိဇိဂုစ္ဆာယ မဏ္ဍပလင်္ဂေါ ပုရိသော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၄။

အသုစိဇေဂုစ္ဆပဋိကူလဘာဝ (ပု) [အသုစိ + ဇေဂုစ္ဆ+ပဋိကူလ+ဘာဝ] မစင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်၏ အဖြစ်။ အာစိက္ခန္တေန စ.... အသုစိဇေဂုစ္ဆပဋိကူလဘာဝံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၈။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၀၁။)

အသုစိဇေဂုစ္ဆိယပဋိကူလ (တိ) [အသုစိ+ဇေဂုစ္ဆိယ+ပဋိကူလ] မစင်မကြယ် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ရှိသော၊ အရပ်။ သင်္ကာရရာသိမှိ အသုစိဇေဂုစ္ဆိယပဋိကူလေပိ သုစိဂန္ဓံ ပဒုမံ ဇာယေထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

အသုစိဌာန (န) [အသုစိ+ဌာန] မစင်ကြယ်သော – အရပ် –ဌာန။ အသုစိဌာနေ ဂါမနိဿန္ဒေန ဇာတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၃။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။)

အသုစိတရ (တိ) [အသုစိ+တရ] သာ၍မစင်ကြယ်သော၊ အလွန်မစင်ကြယ်သော။ တာနိ ဝဏ္ဏမုခါနိ အသုစိတရာနိ စေဝ ဟောန္တိ။ မ၊ ၂။၁၇၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။)

အသုစိတရသဘာဝ (ပု) [အသုစိတရ+သဘာဝ] သာ၍မစင်ကြယ်သော သဘော။ အသုစိတရသဘာဝမဿ ဒဿေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓ (တိ) [အသုစိ+ဒုဂ္ဂန္ဓ] စင်လည်းမစင်ကြယ် မကောင်းသော အနံ့လည်း ရှိသော။ ဝေံ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇေဂုစ္ဆံ ပဋိကူလသမာဒါနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆ (တိ) [အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓ+ဇေဂုစ္ဆ] စင်လည်း မစင်ကြယ် မကောင်းသောအနံ့လည်း ရှိ စက်ဆုပ်ဖွယ်လည်း ဖြစ်သော။ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆာနိ အသူနိ ပဋ္ဌရန္တိ။ ပေဘ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၈၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၅။)

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိကူ(က္ကူ)လ (တိ) [အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆ + ပဋိကူလ] စင်လည်း မစင်ကြယ် မကောင်းသော အနံ့လည်းရှိ စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ်လည်း ဖြစ်သော။ အယံ အဋ္ဌိသင်္ဃာတော.... ဆဝိယာ ပဋိစ္ဆန္နော အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိကူလော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။)

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိက္ကူလသဘာဝ (တိ) [အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိက္ကူလ+သဘာဝ] စင်

လည်းမစင်ကြယ် မကောင်းသောအနံ့လည်းရှိ စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ် သဘောလည်း ရှိသော။ အသုစိ ဒုဂ္ဂန္ဓ ဇေဂုစ္ဆ ပဋိက္ကူလ သဘာဝေန ဣမိနာ ကာယေန ဥက္ကဏ္ဌာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၉။

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆဘာဝသလ္လက္ခဏ (န) [အသုစိ-ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆ + ဘာဝ + သလ္လက္ခဏ] မစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ် မကောင်းသောအနံ့ ရှိသည်၏အဖြစ် စက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ကို ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်း။ ဗဟုလံ သရီရဿ အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆဘာဝသလ္လက္ခဏတော အ-ဘိဏှံ ကာယသဘာဝဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၁။

အသုစိနိဿန္ဒန (န) [အသုစိ + နိဿန္ဒန] အညစ်အကြေး၏ ယိုစီးခြင်း။ တဟိံ တဟိံ အသုစိနိဿန္ဒနေန စ အဝဿုတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁။

အသုစိပဂ္ဃရဏ (တိ) [အသုစိ+ပဂ္ဃရဏ] အညစ်အကြေးကို ယိုစီးစေတတ်သော။ အသုစိ-ပဂ္ဃရဏတော.... မဟန္တော ဂဏ္ဍော ဝိယာတိ မဟာဂဏ္ဍော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (–စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၉။)

အသုစိပဂ္ဃရဏက (တိ) [အသုစိပဂ္ဃရဏ+က] အညစ်အကြေးကို ယိုစီးစေတတ်သော။ အ-ထဝါ ဝဿတီတိ ဝသလော.... အသုစိပဂ္ဃ-ရဏကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

အသုစိပက် (န) [အသုစိ + ပက်] မစင်ကြယ်သော ညွန်။ မာတုကုစ္ဆိသမ်္ဗါဓေ အသုစိ-ပကေ် ဇာတတ္တာ ပက်ဇာတ်။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။

အသုစိပဋိပိဠိတ (တိ) [အသုစိ+ပဋိပိဠိတ] မစင်မကြယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော။ အသုစိပဋိပိဠိတော နာမ သော ဟောတိ မာဏဝကော ဝါ မာဏဝိကာ ဝါ။ အံ၊၂။ ၂၀၀။

အသုစိပရမဒုဂ္ဂန္ဓပဝနဝိစရိတ (တိ) [အသုစိ + ပရမ+ ဒုဂ္ဂန္ဓ+ ပဝန+ ဝိစရိတ] မစင်ကြယ်သော အလွန်မကောင်းသော အနံ့ရှိသော လေတို့၏ သွားလာ လှည့်ပတ်ရာ ဖြစ်သော။ အသုစိပရမဒုဂ္ဂန္ဓပဝနဝိစရိတေ အဓိမတ္တဇေ-ဂုစ္ဆေ ကုစ္ဆိပ္ပဒေသေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၆၀။

အသုစိပရိပူရ (တိ) [အသုစိ+ပရိပူရ] အညစ်အကြေး – ရွံရှာဖွယ်ရာ – တို့ဖြင့် ပြည့်သော။ အညဒတ္ထု အသုစိပရိပူရောဝါယံ ကာယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။

အသုစိပါန (န) [အသုစိ + ပါန] သုက်ရည်ကို သောက်ခြင်း။ ကာယသံသဂ္ဂေန စောဠဂ္ဂဟ-ဏေန အသုစိပါနေန (ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (–ဝဇီရ။၇၁။)

အသုစိပုဥ္ဇ (ပု) [အသုစိ+ပုဥ္ဇ] အညစ်အကြေး – အစု – အပုံ။ ဇဝံ သရီရသညိတံ အသုစိ-ပုဥ္ဇံ.... ဇာနေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။

အသုစိပုဏ္ဏ (တိ) [အသုစိ+ပုဏ္ဏ] အညစ်အကြေးဖြင့်ပြည့်သော။ အသကိံ ပဃရိတံ အသုစိ-ပုဏ္ဏံ။ ထေရီ။၄၃၀။ အသုစိပုဏ္ဏံ နာနပ္ပကာ-ရဿ အသုစိနော ပုဏ္ဏံ ဟုတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၉။

အသုစိပူတိဂန္ဓိယ (တိ) [အသုစိ+ပူတိဂန္ဓ+ ဣက] မစင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ပုပ်သောအနံ့ ရှိသော။ သမန္တတော ပဃရတိ၊ အသုစိပူတိ-ဂန္ဓိယော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၅။

အသုစိပူရ (တိ) [အသုစိ+ပူရ] အညစ်အကြေး ဖြင့် ပြည့်သော။ ပုဏ္ဏန္တိ အသုစိပူရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁။ သော စ ကေသာဒိအသုစိပရိပူရောတိ အာဟ "ပုဏ္ဏန္တိ အသုစိပူရ"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။

အသုစိဘရိတ (တိ) [အသုစိ+ဘရိတ] အညစ်အကြေးဖြင့် ပြည့်သော။ နာနပ္ပကာရ-

ကောသာဒိအသုစိဘရိတော အယံ ကာယော-တိ ပဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ (– ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁၉၉။)

အသုစိဘာဂတာ (ထီ) [အသုစိ+ဘာဂ+တာ] မစင်ကြယ်သော အဖို့အစု၏ အဖြစ်။ အသုစိ-သင်္ခါတ-ကြည့်။

အသုစိဘာဝ (ပု) [အသုစိ+ဘာဝ] မစင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်။ ရသေသု ဂိဒ္ဓါ အသုစိဘာဝ-မိဿိတာ။ သုတ္တနိ။၃၁၆။ အသုစိဘာဝမိဿိ-တာတိ တာယ ရသဂိဒ္ဓိယာ ရသပဋိလာ-ဘတ္ထာယ နာနပ္ပကာရမိစ္ဆာဇီဝသင်္ခါတအသု-စိဘာဝမိဿိတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၆။)

အသုစိဘာဝမိဿိတ (တိ) [အသုစိဘာဝ+ မိဿိတ] (မိစ္ဆာဇီဝ-ဟုဆိုအပ်သော) မစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ရောနှောသော။ အသုစိဘာဝ-ကြည့်။

အသုစိဘာဝါပါဒန (န) [အသုစိဘာဝ+အာပါ-ဒန] မစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ ကာမရာဂေါ အသုစိဘာဝါပါဒနေန စိတ္တဿ မက္ခနတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အသုစိမက္ခိတ (တိ) [အသုစိ+မက္ခိတ] အညစ်-အကြေးဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော၊ အညစ်အကြေးလူးသော။ သစေ ဟိ မမ ပါဒေါ အသုစိမက္ခိတော ဘဝေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ ဝဇီရ။၂၃၀။)

အသုစိမုစ္စန (န) [အသုစိ+မုစ္စန] သုက်လွှတ်ခြင်း။ အတ္တနော ပိ အသုစိမုစ္စနေန ပရိဠာ-ဟော ဝူပသမ္မတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၉။

အသုစိမုတ္တိ (ထီ)[အသုစိ+မုတ္တိ]သုက်လွှတ်ခြင်း။ အသုစိမုတ္တိယာ ပရိဠာဟော ဝူပသမ္မတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၉။

အသုစိမောစန (န) [အသုစိ+မောစန] သုက်ကို လွှတ်စေခြင်း၊ သုက်လွှတ်ခြင်း။ တဒါဟတ္ထေန ဥပက္ကမိတွာ အသုစိံ မောစေဟီတိ... အသုစိ-မောစနံ ကရောဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (– ဗုင်း-၁၁၃။)

အသုစိမောစနဝတ္ထု (န) [အသုစိမောစန+ဝတ္ထု] သုက်ကို လွှတ်စေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥပက္ကမိတွာ အသုစိမောစနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၁၂၇။

အသုစိဝမန (န) [အသုစိ + ဝမန] အညစ်အကြေးအန်ထွက်ခြင်း။ ဝေံ သတ္တဟိ ဒွါရေဟိ အသုစိဝမနံ ဒဿေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

အသုစိဝိသ(ဿ)န္ဒန (န) [အသုစိ+ဝိသ(ဿ)-န္ဒန] အညစ်အကြေးကို ယိုစီးစေခြင်း။ အသုစိဝိဿန္ဒနတော စ မဟဏ္ဏော ဝဏော ဝိယာတိ မဟာဝဏော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ သဝနန္တိ အသုစိဝိသန္ဒနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။

အသုစိဝိသမမဂ္ဂ (တိ) [အသုစိ+ဝိသမ+ မဂ္ဂ] မစင်ကြယ် မညီညာသော လမ်းရှိသော။ သေနာသနံ တာဝ ရာဂစရိတဿ အဓောတ-ဝေဒိကံ....အသုစိဝိသမမဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။

အသုစိသက်(သ)ဿရသမာစာရ (တိ) [အသုစိ +သင်္ကာ + သရ+ သမာစာရ] မစင်ကြယ်သည် ဖြစ်၍–ယုံမှားတွေးတောဖွယ်–သံသယဖြစ်ဖွယ်–အကျင့်ရှိသော၊သူ။ ပါပဓမ္မော အသုစိသက်(သ)ဿရသမာစာရော။ မဟာ-နိ။၁၇၈။ အသုစိသင်္ကသရသမာစာရောတိ အညေဟိ "အယံ ဒုဿီလော"တိ သင်္ကာယ သရိတဗ္ဗော အာစာရော သံယောဂေါ တေဿာတိ အသုစိသင်္ကသရသမာစာရော။ သင်္ကဿရသမာစာရောတိ သကာရံ သံယော-ဂံ ကတွာပိ ပဌန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ (–အံ၊၂။၄၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၈၀၊၃၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၆။)

အသုစိသခ်ါတ (တိ) [အသုစိ+သခ်ါတ] (က) မစင်ကြယ်သော အဖို့အစုသို့ ရောက်သော။ (ခ) စင်ကြယ်ခြင်းမရှိ–မစင်ကြယ်–ဟူ၍ သိအပ်သော။ အသုစိ ဘော ကဿပ ဂူထ-ကူပေါ အသုစိ စေဝ အသုစိသခ်ါတော စ။ ဒီ၊၂။၂၅၉။ အသုစိသခ်ါတောတိ အသုစိ-ကောဋ္ဌာသဘူတော, အသုစိတိ ဉာတော ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ အသုစိသခ်ါတံ အသုစိ-ဘာဂတံ အတ္တနော သဘာဝတံ ဂတော ပတ္တောတိ အသုစိသခ်ါတောတိ အာဟ "အသုစိကောဋ္ဌာသဘူတော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၅၂။

အသုစိသဥ္စယ (ပု) [အသုစိ+သဥ္စယ] အညစ်အကြေးတို့၏–အစုအဝေး–အပေါင်းအစု။ သရီရဥ္စိ (သရီရံ ဟိ) အသုစိသဥ္စယတော ကုစ္ဆိတာနံ.... အာယဘူတတောတိ ကာ-ယောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၊၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။)

အသုစိသန္နိဓိ (ထိ) [အသုစိ+သန္နိဓိ] အညစ် အကြေးကို ယိုချတတ်သောကိုယ်။ နဝဟိ သောတေဟိ ဝဏ္ဏမုခေဟိ အသုစိသန္နိဓိ သဝတိ*။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။

အသုစိသန္နိဿိတသုခ (နှ) [အသုစိ+သန္နိဿိတ-+သုခ] မစင်ကြယ်ခြင်း–အညစ်အကြေး–ကို မှီသောချမ်းသာ။ အသုစိသုခ-ကြည့်။

အသုစိသမ္ပယောဂ (ပု) [အသုစိ+သမ္ပယောဂ] အညစ်အကြေးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အကုသလာ ဓမ္မာ ဆဂါဒိ အသုစိသမ္ပယောဂတော....ကုစ္ဆိ-တေန အာကာရေန သယန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၂၀။

အသုစိသဝန (နှ) [အသုစိ+သဝန] အညစ် အကြေးတို့၏ ယိုစီးခြင်း။ အပရေန ပရိယာ-ယေန သဗ္ဗသွာပိ ကာယာ အသုစိသဝနံ ဒဿေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

အသုစိသီလ (တိ) [အသုစိ+သီလ] မစင်ကြယ် သော – အလေ့အကျင့် – သီလ – ရှိသော။ ပါပံ နာမေတံ အသုစိသီလော ဧဝ သမာ-စရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

အသုစိသုခ (နှ) [အသုစိ+သုခ]အညစ်အကြေး ကို မှီသော ချမ်းသာ။ မိဠှသုခန္တိ အသုစိသု-ခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ အသုစိသုခံ ကာယာသုစိသန္နိဿိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၇။ အသုစိသုခန္တိ ကာယာသုစိသန္နိဿိတတ္တာ ကိလေသာသုစိသန္နိဿိတတ္တာ စ အသုစိသန္နိ-ဿိတသုခံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄။

အသုစိသေဒယူသ (ပု) [အသုစိ+သေဒ+ယူသ] မစင်ကြယ်သော ချွေး – အစေး – အရည်။ နဝနဝုတိယာ လောမကူပသဟဿေဟိ အသု-စိသေဒယူသော ပဂ္ဃရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၉။

အသုဏ္ဌန (နှ) [န+သုဏ္ဌန] မစင်ကြယ်ခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနဒေသနာဟိ ပန အသုဏ္ဌနတော။ ဝဇိရ။ ၇၄။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၃၇။)

အသုဏ္ဌန္တ (တိ)[န+သုဏ္ဌန္တ] မစင်ကြယ်သော။ တထာ အသုဏ္ဌန္တံ ပဏ္ဍာနိ ပက္ခိပိတွာ တာပိ-တဥဒကေနာပိ ဓောဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ခုဒ္ဒနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

အသုည (တိ) [န+သုည] မဆိတ်သုဉ်းသော။ အသုညော လောကော အရဟန္တေဟိ အဿာ (ဒီ၊၂။၁၂၅။ မိလိန္ဒ။၁၃၃)တိ နဋ္ဌ-ဝနံ သရဝနံ ဝိယ နိရန္တရော အဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁။ (–စရိယာ။၃၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၉၁။)

အသုညကပ္ပ (ပု) [အသုည+ကပ္ပ] အသုည-ကမ္ဘာ၊ ဂုဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှ မဆိတ်သုဉ်း သော ကမ္ဘာ။ ဒုဝိဓော ဟိ ကပ္ပော၊ သုည-

ကပ္ပေါ် အသုညကပ္ပေါ် စာတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၅၂၇။

အသုညတ (ပု) [န+သုညတ] မဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်၊ မဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ အတ္တိစေဝိဒံ အသုညတံ။ မ၊၃။၁၄၇။ ကေတ္တန္တိ ကေဘာဝံ၊ ကေံ အသုညတံ အတ္တိတိ အတ္တော၊ ကောေ အသုညဘာဝေါ် အတ္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ ကေဘာဝံ ကေံ အသုညတန္တိ ပစ္စတ္တေ ဥပယောဂဝစနံ၊ ကေတ္တံ ကောေ အသုညတောတိ အတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။

အသုဏန္တ (တိ) [န+သုဏန္တ၊ ထိ-၌ အသုဏန္တီ] မကြားသော၊ နားမထောင်သော။ အသုဏန္တဿာပိ ကတောဝ ဟောတိ ဥပေါသထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ အညေသံ ဝါ ဝုစ္စမာနံ အသုဏန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။ သာ တဿ ဝစနံ အသုဏန္တီ ဝိယ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀၊၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆၊၁၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၉၁။ မ၊ဋီ၊၃။၇၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။)

အသုဏမာန (တိ) [န+သုဏမာန] မနာယူသော၊ နားမထောင်သော။ အနဿဝ (က) အနက် ကြည့်။

အသုဿုသိတုကာမတာ (ထီ) [န+သုဿုသိတုကာမ+တာ] နားထောင်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ နားမထောင်လိုသည်၏ အဖြစ်။ အသောတုကမျတာ-ကြည့်။

အသုဿုသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သုဿုသိတွာ] နားမထောင်မူ၍၊ မနာကြားမူ၍။ မမ ဝစနံ အသုဿုသိတွာ ဣမ ရဇ္ဇ ဥဋ္ဌာပေတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၂၉။ အဟံ ဝိယ ဣတ္တရမေဝ ကာလံ အသုဿုသိတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

အသုတ (တိ) [န+သုတ] မကြားအပ်သော။ အဿုတ-ကြည့်။

အသုတပရိကပ္ပန (န) [အသုတ+ပရိကပ္ပန] မကြားအပ်–မရှိ–သောပုဒ်ကို ကြံစည်ခြင်း။ အသုတပရိကပ္ပနေန ပန ပယောဇနံ နတ္ထိတိ "သန္တာတိ ပဒသမ္ဗန္ဓော" တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၅။

အသုတပုဗ္ဗ (တိ) [န+သုတ+ပုဗ္ဗ] မကြားဘူးသော။ တုမှေဟိ မယံ ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃောတိ အသုတပုဗ္ဗံ သာဝိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။)

အသုတသဝန (န) [အသုတ+သဝန] မကြားဘူးသေးသောတရားကို ကြားနာခြင်း။ အသုတသဝနာဒီနိ ပတ္ထယန္တေနပိ .... သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အသုတ္တ (န) [န+သုတ္တ] အစစ်အမှန်မဟုတ်သော သုတ္တန်တရား၊ သုတ္တန်တရားအတု။ ပတိရူပန္တိ အတ္တနော အဓိပ္ပါယာနုရူပံ သုတ္တံ၊ သုတ္တပတိရူပကံ ဝါ အသုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၄၈။

အသုတ္တက (တိ) [အသုတ္တ+က] ပါဠိတော်မှ ကင်းသော။ နတ္ထိ ကိဉ္စိ အသုတ္တကံ။ ဝိ၊၅။ ၃၇၂။ အသုတ္တကန္တိ သုတ္တဝိရဟိတံ၊ ဥသုတ္တံ တတြ နတ္ထိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝဇိရ။၅၇၆။ အသုတ္တကန္တိ သုတ္တဝိရဟိတံ၊ သုတ္တတော အပနီတံ နတ္ထိတိ အတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၉၀။

အသုတ္တနာမက (တိ) [အသုတ္တ+နာမ+က၊ ထီ-၌ အသုတ္တနာမိကာ] သုတ်ဟူသော အမည်–မရှိ–ကိုမရ–သော။ အသုတ္တနာမကဉ္စိ ဗုဒ္ဓဝစနံ နာမ အတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။ တတ္ထေဝ အာဂတာနံ အသုတ္တနာမိကာနံ

သုဒ္ဓိကာဂါထာနံ ဂါထာဂ်ာသင်္ဂဟာဍ္ဍ ဒသာယိဿ-
တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၇။
(–ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။)

အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓ (တိ) [န + သုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓ] ပါဠိတော်တို့၌ မဖွဲ့စပ်အပ်သော၊ (သုတ်, အဘိဓမ္မာ) ပါဠိသို့ မတင်အပ် – (သုတ်, အဘိဓမ္မာ) ပါဠိတော်တို့၌ မပါ–သော။ အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓံ ပါဠိဝိနိမုတ္တံ ဩက္ကန္တိက-ဓမ္မဒေသနံ ကတ္វာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အသုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓန္တိ သုတ္တန္တေသု အနိဗဒ္ဓံ၊ ပါဠိအနာရုဠှန္တိ အတ္ထော။ .... အထ ဝါ အ-သုတ္တန္တဝိနိဗဒ္ဓန္တိ သုတ္တာဘိဓမ္မပါဠိအနာ-ရုဠှာဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ (–ဝဇိရ။၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။)

အသုတ္တဘာဝ (ပု) [အသုတ္တ + ဘာဝ] သုတ္တန် ပါဠိ အစစ်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ န စေဝ သုတ္တေ ဩသရန္တိ .... တသ္မာ အသုတ္တဘာဝ-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။

အသုတ္တမယ (တိ) [န+သုတ္တ+မယ] ချည်ဖြင့် –မပြုအပ်–မရက်လုပ်အပ်–သော။ ဒ္ဓသုတ္တ-မယံ ပသာဓနံ ရင်တေန သုတ္တကိစ္စံ ကရိ သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

အသုတ္တမယိက (တိ) [န+သုတ္တမယိက] ချည် တို့ဖြင့်–မပြု – မရက် – အပ်သော။ ပါရုပ-နတ္ထာယ အသုတ္တမယိကံ သုမနပုပ္ဖပဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃။ အသုတ္တမယိကန္တိ ကပ္ပရုက္ခတော နိဗ္ဗတ္တဒိဗ္ဗဒုဿတ္တာ သုတ္တေဟိ န ကတန္တိ အ-သုတ္တမယိကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။ အသုတ္တ-မယိကန္တိ သုတ္တေဟိ အဗဒ္ဓံ ဒိဗ္ဗသုမနပုပ္ဖေ-ဟေဝ ကတံ သုမနပုပ္ဖပဋံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈။

အသုတ္တသဘာဝ (တိ) [န + သုတ္တသဘာဝ] သုတ်၏သဘော မရှိသော။ တထာ စ သတိ အသုတ္တသဘာဝါနေဝ ဂေယျင်္ဂါဒီနိ(သိယုံ)။ သာရတ္ထ၊၁။၉၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၃။

အသုတ္တာရုဠှ (တိ) [န+သုတ္တာရုဠှ] ချည်ဖြင့်– မသီ–မချုပ်–အပ်သော။ သုတ္တံ စ သုတ္တဝဇ္ဇံ စာတိ သုတ္တာရုဠှဉ္စ အသုတ္တာရုဠှဉ္စ ပသာဓနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၂။

အသုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + သုတွာ] မကြား– မကြားနာ–မူ၍။ ဝစနံ အသုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၄-၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၄။ ရာဇာ အသုတွာဝ ဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၈။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၂၊၃၈၃။)

အသုဒ္ဓ (တိ) [န+သုဒ္ဓ] မစင်ကြယ်သော၊သူ။ အဓ္ဓော အသုဒ္ဓါ ဗဟိ သောဘမာနာ။ သံ၊ ၁။၇၉။ မဟာနိ။၃၅၅။ အဓ္ဓော အသုဒ္ဓါတိ အဗ္ဘန္တရတော ရာဂါဒီဟိ အပရိသုဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၈။ (–ဝိ ၁။၂၅၃-၅။ ဝိ၊၃။၆။ မ၊၁။ ၂၂၅။ မ၊၂။၂၉၂။ နေတ္တိ။၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇-၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၇။ ဝိမတိ၊ ၁။၉၃။ မူလဋီ၊၁။၇၉။)

အသုဒ္ဓကမ္မ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ကမ္မ] မစင်ကြယ် သော အမှုရှိသော။ အသုဒ္ဓကမ္မာ ကာယိနော ဒဒန္တိ။ ဇာ၊၂။၁၉၀။ အသုဒ္ဓကမ္မာတိ ကိလိဋ္ဌ-ကာယဝစီမနောကမ္မာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၆။၁၃၇။

အသုဒ္ဓကာလ (ပု) [အသုဒ္ဓ+ကာလ] မစင်ကြယ် သော–အချိန်–အခါ။ အဓ္ဓော အသုဒ္ဓကာ-လော ဝိယ အဗ္ဘန္တရေ သီလာနံ အပရိသုဒ္ဓ-ကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။

အသုဒ္ဓစိတ္တ (န) [အသုဒ္ဓ+စိတ္တ] (၁) မစင်ကြယ် သော စိတ်။ (တိ) (၂) မစင်ကြယ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၁) အသုဒ္ဓစိတ္တေန ပန ဂဟိတတ္တာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ (–သာ-ရတ္ထ၊၂။၁၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၀။) (တိ) (၂)

ပဌမမ္ပိ အသုဒ္ဓစိတ္တဿ ပန ပဋိဿဝေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၁။

အသုဒ္ဓစိတ္တတာ (ထီ) [အသုဒ္ဓစိတ္တ+တာ] မစင်ကြယ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အယံ အသုဒ္ဓစိတ္တတာယ လိင်္ဂမတ္တဿေဝ ထေနိတတ္တာ လိင်္ဂတ္ထေနကော နာမ။ ကင်္ခါ။၁၀၄။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၅၀။)

အသုဒ္ဓဇီဝီ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ဇီဝ+ဏီ] မစင်မကြယ်–မကောင်းသဖြင့်–အသက်ရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓဇီဝိနော ပရိဝါရယုတ္တာ မနုဿာ ဥဂ္ဂကိစ္စတာယ ဥဂ္ဂါတိ ဝုစ္စန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂၁။

အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ဒိဋ္ဌိ] (အာပတ်မှ) မစင်ကြယ်ဟု အယူရှိသော၊သူ။ တဥ္စေ အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ သမာနော....ဝဒေတိ။ ဝိ၊၁။၂၅၄။ (– ဝိ၊၁။၂၅၅။ ဝဇီရ။၁၉၈။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၂။)

အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိက (တိ) [အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ+က] (အာပတ်မှ) မစင်ကြယ်ဟု အယူရှိသော၊သူ။ တထာ အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိကောပိ အသုဒ္ဓံ အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ အမူလကေန စောဒေတိ။ ဝဇီရ။၁၉၈။

အသုဒ္ဓပ(ပ္ပ)ယောဂ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ပယောဂ] မစင်ကြယ်သော–လုံ့လ–ပယောဂ–ရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓပ(ပ္ပ)ယောဂတာယ ဒုဿီလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၀။

အသုဒ္ဓပရိသင်္ကိတ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ပရိသင်္ကိတ] မစင်ကြယ်သော–အရာဌာန မဟုတ်သည်၌ ဖြစ်သော– သံသယဖြင့် ယုံမှား တွေးတောအပ်သော၊ အခြေအမြစ် ကင်းမဲ့စွာဖြင့် သို့လောသို့လော တွေးတောခံရသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌ ပဋိစ္စ န ဥပေတိ၊ အသုဒ္ဓပရိသင်္ကိတော။ ဝိ၊၅။၂၈၂။ တသ္မာ အသုဒ္ဓပရိသင်္ကိတော ဟောတိ၊ အမူလကပရိသင်္ကိတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။ အသုဒ္ဓပရိသင်္ကိတောတိ အသုဒ္ဓါယ အဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာယ ပရိသင်္ကိတာယ ပရိသင်္ကိတော။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၉၈။

အသုဒ္ဓဘက္ခ (တိ) [အသုဒ္ဓ+ဘက္ခ] မစင်ကြယ်သော အစာရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓဘက္ခောသိ ခဏာနုပါတီ။ ဇာ၊၁။၁၅၅။ အသုဒ္ဓဘက္ခောသီတိ တွံ ထေနေတွာ ဝဉ္စေတွာ ဘက္ခနတော အသုဒ္ဓဘက္ခော အသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉၇။

အသုဒ္ဓလဒ္ဓိ (ထီ) [အသုဒ္ဓ+လဒ္ဓိ] (၁) မစင်ကြယ်သူဟု – အာပတ်သင့်နေသူဟု–ယူဆခြင်း။ (တိ) (၂) မစင်ကြယ်သော အယူရှိသော။ (၁) ထေရဿ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ..... အသုဒ္ဓလဒ္ဓိ ဥပ္ပန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၁၂။ (တိ) (၂) အသုဒ္ဓလဒ္ဓိတာယ ပန သဗ္ဗာ ဒိဋ္ဌိယော ဇာတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ အသုဒ္ဓလဒ္ဓိတာယာတိ "အတ္တ ဇီဝေါ၊ သော စ သိယာ နိစ္စော၊ သိယာ အနိစ္စော"တိ ဝေမာဒိအသုဒ္ဓ(မလီန)လဒ္ဓိတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၂။

အသုဒ္ဓလဒ္ဓိက (တိ) [အသုဒ္ဓလဒ္ဓိ+က] မစင်ကြယ်သူ–အာပတ်သင့်သူ–ဟု အယူအဆရှိသော။ ထေရောပိ "အယံ မယိ အသုဒ္ဓလဒ္ဓိကော ဇာတော"တိ သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၅။

အသုဒ္ဓသညာ (ထီ) [အသုဒ္ဓ+သညာ] မစင်ကြယ်ဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ အသုဒ္ဓသညာယ စောဒေန္တော သမူလကေန စောဒေတိ နာမ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။(–ဝင်း-၂၉၂။)

အသုဒ္ဓသညီ (တိ) [အသုဒ္ဓသညာ+ဏီ] မစင်ကြယ်ဟူ၍ မှတ်ထင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓသညီ ဝေါဟံ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ သိယာ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၂။

အသုဒ္ဓသီလ (တိ) [အသုဒ္ဓ+သီလ] မစင်ကြယ်သော သီလရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓသီလော ဒုပ္ပညော၊ စိတ္တေကဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိ။ ဝိ၊၄။၄၁၆။

အသုဒ္ဓဟေတု (ပု) [န+သုဒ္ဓ+ဟေတု] စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သော အကုသိုလ်။ ယဒိတိအာဒိ ဒါရုဗျာပနဿ ဗဟိဒ္ဓဘာဝသာဓနံ အသုဒ္ဓဟေတူနံ ပဋိပက္ခာဘာဝတော တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။

အသုဒ္ဓါသယ (တိ) [အသုဒ္ဓ+အာသယ] မစင်ကြယ်သော – အာသယ တရား – အတွင်း ခေါ်ခံ တရား–ရှိသော၊သူ။ အသုဒ္ဓါသယတာယ ပါပဓမ္မော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၀။

အသုဒ္ဓိ (ထီ) [န+သုဒ္ဓိ] (၁) မစင်ကြယ်သော တရား၊ အကုသိုလ်တရား။ (၂) မစင်ကြယ်ခြင်း။ (၁) သုဒ္ဓိ အသုဒ္ဓိ ပစ္စတ္တံ၊ နာညော အညံ ဝိသောဓယေ။ အဘိ၊က။၃၈၁။ ဓမ္မ။ ၃၈။ မဟာနိ။၂၅။ ကုသလဓမ္မသခါတာ သုဒ္ဓိ အကုသလဓမ္မသခါတာ စ အသုဒ္ဓိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ (–သုတ္တနိ။၄၁၉။ မဟာနိ။၂၄၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၂၂။) (၂) တတ္ထ အာဂမနဿ သုဒ္ဓိယာ ဝါ အသုဒ္ဓိယာ ဝါ ဝိသေသပ္ပယောဇနံ န ဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၇။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၃၂၉။)

အသုဒ္ဓိဓမ္မ (တိ) [အသုဒ္ဓိ+ဓမ္မ] မစင်ကြယ်သော တရားရှိသော၊သူ။ ပရံ ဝဒံ ဗာလမသုဒ္ဓိဓမ္မံ။ သုတ္တနိ။၄၁၇။ မဟာနိ။၂၃၄-၅။ သောပိ ပရံ "ဗာလော စ အသုဒ္ဓိဓမ္မော စ အယ"န္တိ ဝဒန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၀။

အသုဒ္ဓိမဂ္ဂ (ပု) [န+သုဒ္ဓိ+မဂ္ဂ] စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သော အကျင့် (မှားယွင်းသော အကျင့်)။ အညေန အသုဒ္ဓိမဂ္ဂေန မိစ္ဆာပဋိပဒါယ နရော သုဇ္ဈတိ။ မဟာနိ။၆၅။ ဇဝံ သန္တော အရိယမဂ္ဂတော အညေန အသုဒ္ဓိမဂ္ဂေနေဝ သော သုဇ္ဈတိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ (– ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၄။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။)

အသုဒ္ဓိဟေတုဘူတ (ပု) [အသုဒ္ဓိ + ဟေတု + ဘူတ] မစင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဒုဝိဓောပိ အာသယော အသုဒ္ဓိဟေတုဘူတာနံ ကိလေသာနံ ဒူရီဘာဝေန သုဒ္ဓိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။

အသုန္ဒရ (တိ) [န+သုန္ဒရ] မကောင်းသော၊ အညံ့စားဖြစ်သော။ ယေသံ တေယေဝ သဒ္ဒါဒယော အာကာရာ အသုန္ဒရာ၊ တေ ဒွါကာရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈၊၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၃၊ ၁၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၂၊၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၇။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၄၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၂။ အံ၊ဒီ၊၃။၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၃။)

အသုန္ဒရဆဝိဝဏ္ဏ (တိ) [အသုန္ဒရ+ဆဝိ+ဝဏ္ဏ] မတင့်တယ်သော အရေအဆင်း ရှိသော၊သူ။ ဝိရူပသရီရဝဏ္ဏန္တိ အသုန္ဒရဆဝိဝဏ္ဏဥ္စေဝ အသုန္ဒရသဏ္ဌာနဥ္စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။

အသုန္ဒရဝဏ္ဏ (တိ) [အသုန္ဒရ+ဝဏ္ဏ] မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏ (သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉)-ကြည့်။

အသုန္ဒရသဏ္ဌာန (တိ) [အသုန္ဒရ+သဏ္ဌာန] မတင့်တယ်သော – အသွင်–သဏ္ဌာန် – ရှိသော၊သူ။ အသုန္ဒရဆဝိဝဏ္ဏ-ကြည့်။

အသုပန (န) [န+သုပန] မအိပ်ခြင်း။ ဇာဂရော ဗဟုကာရော ဇာဂရိယ အသုပနံ ဇော်ယော- ဝ ပရာဘဝမုခံ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။)

အသုပိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သုပိတ္ဝာ] မအိပ်မူ၍။ ဧဝံ အသုပိတ္ဝာ သုခံ သုပတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၂။

အသုပ္ပတိကာရတာ (ထီ) [န+သုပ္ပတိကာရ+ တာ] ကောင်းစွာ မကုစားနိုင်သည်၏အဖြစ်။ "ကသ္မာ"တိအာဒိနာ သန္တာပဒုက္ခာနံ အ- သုပ္ပတိကာရတံ အာဟ "ယေန ဝါ ပကာ- ရေနာ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၃၇။

အသုပ္ပတိဋ္ဌိတတာ (ထီ) [န+သုပ္ပတိဋ္ဌိတ+တာ] ကောင်းစွာမတည်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိပ္ပါရိကမ္ပိ ဇဝနံ ဝိယ အနေကက္ခတ္တုံ အပ္ပဝတ္တိယာ အသုပ္ပတိဋ္ဌိတတာယ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၁။

အသုပ္ပသန္န (တိ) [န+သုပ္ပသန္န] မကြည်လင် သော။ တသ္မာ ယံ ဝုတ္တံ "တဿ အသုပ္ပ- သန္နတ္တာ တန္နိဿိတာ စ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ အသုပ္ပ- သန္နာ ဟောတိ"တိ။ ဝဇိရ။၁၇၈။

အသုပ္ပသန္နဝဋ္ဋိနိဿိတဒီပပ္ပဘာ (ထီ) [အသုပ္ပ- သန္န+ဝဋ္ဋိ+နိဿိတ+ဒီပ+ပဘာ] မကြည် လင်သော မီးစာကို မှီသော ဆီမီးအရောင်။ တတော တန္နိဿိတာပိ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ (န သုပ္ပ- သန္နာ) အသုပ္ပသန္နဝဋ္ဋိနိဿိတဒီပပ္ပဘာ ဝိယ။ ဝဇိရ။၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၇၀။

အသုဘ[၁] (တိ) [န+သုဘ] (၁) မတင့်တယ် သော၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော၊ အာရုံ (အ- သုဘအာရုံ)။ (အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတက စသော ဆယ်မျိုးသော သူသေ ကောင်, ဆံပင်အမွေးစသော ၃၂-ပါးသော ကောဋ္ဌာသ တို့သာမက တေဘူမကသင်္ခတ- တရားအားလုံးပင် ကိလေသာအညစ်အကြေး တို့ ယိုစီးရာဖြစ်သောကြောင့် စက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘအာရုံများဖြစ်သည်။အသုဘကမ္မဋ္ဌာန (က) အနက်လည်း ကြည့်။) (၂) အသုဘ- ဟူသော–မာတိကာပုဒ်–ခေါင်းစဉ်ပုဒ်။ (၁) အသုဘေ သုဘန္တိ.... အာဘောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။ အသုစိသဘာဝတာယ အသုဘော။ သဗ္ဗမ္ပိ ဟိ တေဘူမကံ သင်္ခတံ ကိလေသာ- သုစိပဂ္ဃရဏတော "အသုဘ"န္တေဝ ဝတ္တုမ- ရဟတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၆၊၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆၊၁၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆၊၂၅၈-၉၊၃၇၈၊၃၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂ၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၃၊၂၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇၊၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၊၄၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃- ၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊၂၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၆-၈-၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉၊၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀၊ ၂၈၉၊၃၂၆။ ဝဇိရ။၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃၊ ၁၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၆၊၃၉၃။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၁၇၊၄၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊၃။၁၂၊၁၉၄၊၂၃၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၃၃၊၁၆၈၊၄၁၅။ မူလဋီ၊၁။၄၅၊၁၀၇။) (၂) အသုဘာယ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဝိ၊၁။၈၆၊၈၈။ သံ၊၃။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ အသုဘာယာတိ အသုဘမာတိကာယ။ သံ- ဝဏ္ဏေတဗ္ဗမာတိကဉ္စ အပေက္ခိတ္ဝာ ဣတ္ထိလိင်ေ သာမိဝစနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၇။ (–သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၁၉။)

အသုဘ[၂] (တိ) [(၁) အသုဘ+ဈာန။ဈာန-ပုဒ် ကျေ။ (၂) အသုဘ+ကမ္မဋ္ဌာန။ ကမ္မဋ္ဌာန- ပုဒ် ကျေ။ (၃) အသုဘ+ဘာဝနာ။ ဘာဝ- နာ-ပုဒ်ကျေ (၄) အသုဘ + အာကာရ။ အာကာရ-ပုဒ် ကျေ။] (၁) အသုဘဈာန်၊ ဥဒ္ဓုမာတက-စသော ဆယ်မျိုးသော သက်မဲ့

အသုဘ-နှင့် ဆံပင်-အမွေး-စသော ၃၂-
ကောဋ္ဌာသ-ဟူသော သက်ရှိ အသုဘတို့၌
အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ဈာန်။ (၂) အသုဘ
ဘာဝနာ၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း (ပြခဲ့သော
သက်မဲ့ အသုဘ၊ သက်ရှိ အသုဘတို့ကို အာရုံ
ပြု၍ စီးဖြန်းပွါးများမှု "ဥပစာရဘာဝနာ
အပ္ပနာဘာဝနာ"ကိုပင် အသုဘဘာဝနာဟု
ရင်း၊ အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်းဟုရင်း ခေါ်သည်။
အသုဘကမ္မဋ္ဌာန (ခ) အနက်လည်း ကြည့်။)
(၃) အသုဘ အခြင်းအရာ၊ အသုဘ အာရုံ၏
မတင့်တယ်ပုံ, စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်နေပုံ အခြင်း
အရာ။ (၁) အသုဘ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆ဂ)နှင့် အသု-
ဘဈာန် ဥတ္တရပဒလောပေန၊ တံ ပန ဒသသု
အဝိညာဏကအသုဘေသု စ ကေသာဒီသု
သဝိညာဏကအသုဘေသု စ ပဝတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။(—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၃။ မူလဋီ၊၂။
၁၅ဂ။) (၂) ရာဂဿ ပဟာနာယ အသုဘာ
ဘာဝေတဗ္ဗာ။ အံ၊၂။၃ဂဂ။ ဥဒါန။၁၂ဝ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။ အသုဘာတိ အသုဘကမ္မဋ္ဌာ-
နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ အသုဘာတိ ကောဒသသု
အသုဘကမ္မဋ္ဌာနေသု ယထာရဟံ ယတ္ထ
ကတ္ထစိ အသုဘဘာဝနာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၁။
အသုဘ(မ၊၂။ဂဂ)နှင့် ဥဒ္ဓုမာတကာဒီသု ဥပ-
စာရပ္ပနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။(—သံ၊၁။၁၉ဝ။ ပဋ္ဌိသံ။
၃၉ဝ။ သုတ္တနိ။၃၂၉။ ထေရ။၃၇ဝ။ နေတ္တိ။
၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၂၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၃၃။) (၃) အသုဘာယ ဝဏ္ဏ (ဝိ၊၁။ဂ၆-ဂ။
သံ၊၃။၂၇၉)နှင့် အသုဘာကာရဿ....ဝိတ္ထာရံ
ဘာသတိ။ ဝဇိရ။၁၄၅။

သုဘကထာ (ထီ) [အသုဘ+ကထာ] (ဥဒ္ဓု-
မာတက သူသေကောင်-စသော)အသုဘနှင့်
စပ်သော စကား၊ အသုဘ ကိုယ်ကောင်၏
မတင့်မတယ် ရွံစဖွယ် အခြင်းအရာကို ဖော်ပြ
ကြောင်း—ခန္ဓာကိုယ်၌ တပ်မက်တွယ်တာမှု
ကင်းကြောင်း—စကား။ အနေကပရိယာ-
ယေန အသုဘကထံ ကထေတိ (ဝိ၊၁။ဂ၆၊
ဂဂ။ သံ၊၃။၂၇ဂ)တိ အနေကေဟိ ကာရ-
ဏေဟိ အသုဘာကာရသန္ဒဿနပ္ပဝတ္တံ ကာ-
ယဝိစ္ဆန္ဒနိယကထံ ကထေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ အသုဘကထံ ကထေတိ (မဟာ-
နိ။၂၇၉)တိ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဒသဝိဓံ အသုဘ-
ပဋိသံယုတ္တကထံ အာစိက္ခတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၃၃၉။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂ဝ၊၂၉ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဝဇိရ။၁၄၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁ဂဝ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄၉။)

အသုဘကမ္မဋ္ဌာန (န) [အသုဘ+ကမ္မဋ္ဌာန] (က)
အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အသုဘအာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊
စက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘအာရုံ (ဆံပင်-အမွေး-
စသော ၃၂-ကောဋ္ဌာသနှင့် ဥဒ္ဓုမာတက-
စသော သူသေကောင် ဆယ်မျိုးတည်း။
အသုဘ[၁] (၁) အနက်လည်း ကြည့်)။ (ခ)
အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အသုဘအာရမ္မဏိကကမ္မ-
ဋ္ဌာန်း (ဆံပင်-အမွေး-စသည်နှင့်ဥဒ္ဓုမာတက
စသည်ကို အာရုံပြု စီးဖြန်းပွါးများ၍ ရအပ်
သော ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိ, ဥပ-
စာရဈာန်, အပ္ပနာဈာန်တည်း။ အသုဘ[၂]
(၁) (၂) အနက်များလည်း ကြည့်)။ သတ္တာ
တေသံ စရိယဝသေန ရာဂစရိတဿ အသုဘ-
ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ အသုဘ-
ကမ္မဋ္ဌာနန္တိ ကောဒသဝိဓံ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ပါဒကံ က-
တွာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁)တိ ကေသာဒိအသုဘ-
ကောဋ္ဌာသဘာဝနာယ ဥပစာရသမာဓိံ
အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ ပါဒကံ ကတွာ။ အသုဘ-
ဝိသယံ ဥပစာရဇ္ဈာနာဒိကမ္မမေဝေတ္ထ ဥပရိ
ပဝတ္တေတဗ္ဗဘာဝနာကမ္မဿ ကာရဏဘာဝ-
တော ဌာနန္တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။ဂ၁။
အသုဘကမ္မဋ္ဌာန (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။

၂၅၉)န္တိ အသုဘာရမ္မဏံ ဈာနမာဟ။ တံ ဟိ အသုဘေသု ယောဂကမ္မဘာဝတော ယောဂိ-နော သုခဝိသေသာနံ ကာရဏဘာဝတော စ "အသုဘကမ္မဋ္ဌာန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။(–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉၊၃၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂၊၃၅၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဝဇိရ။၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၃၊၂၀၆-၇။)

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ (ပု) [အသုဘကမ္မဋ္ဌာန +နိဒ္ဒေသ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို အကျယ်ညွှန်ပြရာအခဏ်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃-၁၉၀။

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာရတ (တိ) [အသုဘ-ကမ္မဋ္ဌာန+ဘာဝနာ + ရတ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပွါးများခြင်း၌–နှစ်သက်–မွေ့လျော်–သော။ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာရတော ကလျာဏမိတ္တော သေဝန္တဿာပိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၄၀။

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာနန္တရ (တိ) [အသုဘကမ္မဋ္ဌာန +အနန္တရ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပြဆို၍ ပြီးဆုံးပြီးသော (အချိန်ကာလ)။ အသုဘာ-နန္တရ-ကြည့်။

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂ (ပု) [အသုဘကမ္မ-ဋ္ဌာန + အနုယောဂ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ခြင်း။ အသုဘနိမိတ္တာနုယောဂ-ကြည့်။

အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂပစ္စယ (ပု) [အသုဘ-ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂ + ပစ္စယ] အသုဘကမ္မ-ဋ္ဌာန်းကိုအားထုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂပစ္စယာ ပန သလ္လက္ခေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။

အသုဘကမ္မိက (တိ) [အသုဘကမ္မ + ဏိက] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းအမှု၌ယှဉ်သော၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွါးများအားထုတ်သော၊ သူ။

အသုဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရ (ပု) [အသုဘကမ္မိက-+တိဿတ္ထေရ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း ကို ပွါးများအားထုတ်သော တိဿထေရ်။အသုဘကမ္မိက-တိဿတ္ထေရော ဒန္တဋ္ဌိဒဿာဝီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။

အသုဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရသဒိသ (တိ) [အသု-ဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရ+သဒိသ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွါးများအားထုတ်သော တိဿထေရ်နှင့်တူသော၊သူ။ အသုဘကမ္မိကတိဿ-တ္ထေရသဒိသေ အသုဘဘာဝနာရတေ က-လျာဏမိတ္တေ သေဝန္တဿာပိ ကာမစ္ဆန္ဒော ပဟီယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

အသုဘဈာ(ဇ္ဈာ)န (နိ) [အသုဘ+ဈာန] အ-သုဘဈာန်၊ အသုဘအာရုံရှိသော ပဌမဈာန်။ (အသုဘ ၂ (၁) အနက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) အသုဘဇ္ဈာနေ ရူပါဝစရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ အသုဘဇ္ဈာနေတိ အသု-ဘာရမ္မဏေ ပဌမဇ္ဈာနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၀။ ဝဇိရ။၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၄၁။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၇၆။)

အသုဘဇ္ဈာနစိတ္တ (နိ) [အသုဘဇ္ဈာန+စိတ္တ] အသုဘလျှင် အာရုံရှိသောဈာန်စိတ်။ တဿ တံ အသုဘဇ္ဈာနစိတ္တံ။ ဒီ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၅။

အသုဘဇ္ဈာနသမာပတ္တိ (ထီ) [အသုဘဇ္ဈာန+သမာပတ္တိ] အသုဘဈာန်သမာပတ်။ အသု-ဘသမာပတ္တိ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂) ကြည့်။

အသုဘဒဿန (န) [အသုဘ+ဒဿန] အသုဘ –မတင့်တယ်သည်–ကို–ရှု–မြင်–ခြင်း။ သိဝထိကဒဿနေ အသုဘဒဿနေ စ "မရဏဿတိံ ပဋိလဘိဿာမိ"တိ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇၊၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၃။)

အသုဘဒုက္ခဘာဝဒဿန (န) [အသုဘ+ဒုက္ခ+ဘာဝ+ဒဿန] အသုဘအဖြစ် ဒုက္ခအဖြစ်ကို ရှုမြင်ခြင်း။ အသုဘဒုက္ခဘာဝဒဿနာနိ မနသိကတ္တဗ္ဗာနိ ... တဏှာစရိတေဟိ သုကရာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၉။

အသုဘဒေသနာ (ထီ) [အသုဘ+ဒေသနာ] အသုဘတရားကို ဟောခြင်း။ ယဿ ဂရုတရာ အသုဘဒေသနာ သပ္ပါယာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၈၈။ (–ဝဇီရ။၁၄၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၅။)

အသုဘဓာတု (ထီ) [အသုဘ+ဓာတု] မတင့်တယ်သောသဘော၊ အသုဘဓာတ်။ အတ္ထိ အာဝုသော အမုမှိ ဝါ ရူပက္ခန္ဓေ အသုဘဓာတု။ အံ၊၂။၂၉၉။ ပူတိဘူတေ စုဏ္ဏေမဝ ဖေဂ္ဂုပပဋိကာသု စ အမနုညဝဏ္ဏာ အသုဘဓာတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

အသုဘနိမိတ္တ (န) [အသုဘ+နိမိတ္တ] (က) အသုဘအာရုံရှိသော ပဋိမဈာန်။ (ခ) အသုဘဈာန်၏အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံ၊ အသုဘအာရုံ။ အသုဘနိမိတ္တံ ဘိက္ခဝေ ယောနိသော မနသိကရောတော.... နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။ ၃။ အသုဘနိမိတ္တန္တိ ဒသသု အသုဘေသု ဥပ္ပန္နံ သာရမ္မဏံ ပဌမဇ္ဈာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အသုဘဿ နိမိတ္တံ, အသုဘမေဝ ဝါ နိမိတ္တန္တိ အသုဘနိမိတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ အသုဘနိမိတ္တံ နာမ အသုဘမ္ပိ အသုဘာရမ္မဏမ္ပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ (–သံ၊၃။၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၅။ ဇ္ဈတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၀၊၂၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။)

အသုဘနိမိတ္တတ္ထ (ပု) [အသုဘနိမိတ္တ+အတ္ထ] (က) အသုဘနိမိတ်ကို မှတ်ယူခြင်းအကျိုး။ (ခ) အသုဘအာရုံ၌ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၏အကျိုး။ အသုဘနိမိတ္တတ္ထာယ ဂမနဝိဓာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၄။ အသုဘနိမိတ္တတ္ထာယာတိ အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဏှနတ္ထာယ, အသုဘေဝ ဝါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဿ အတ္ထာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။

အသုဘနိမိတ္တဒဿန (န) [အသုဘနိမိတ္တ+ဒဿန] အသုဘနိမိတ်ကို ရှုမြင်ခြင်း။ အသုဘနိမိတ္တဒဿနေ သဉ္ဇာတာဘိလာသေန ပိတိသောမနဿေနာတော ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၅။

အသုဘနိမိတ္တာနုယောဂ (ပု) [အသုဘနိမိတ္တ+အနုယောဂ] အသုဘနိမိတ်–အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း–ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း။ အသုဘနိမိတ္တာနုယောဂံ အနုယုတ္တဿ ခေါ နာဂိတ.... ။ အံ၊၂။၂၆။ အသုဘနိမိတ္တာနုယောဂန္တိ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

အသုဘနိဿိတ (တိ) [အသုဘ+နိဿိတ] အသုဘကို မှီသော၊ အသုဘနှင့် ဆက်စပ်သော။ ဒသ အသုဘနိဿိတေ ပဥှေ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၆။ အသုဘနိဿိတေသု ပဥှေသု ပုစ္ဆိတေသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၄၀။

အသုဘပဋိကူလကမ္မဋ္ဌာန (န) [အသုဘ+ပဋိကူလ+ကမ္မဋ္ဌာန] မတင့်မတယ် ရွံရှာဖွယ်ကမ္မဋ္ဌာန်း။ တသ္မာ ဣမဿ အသုဘပဋိကူလကမ္မဋ္ဌာနံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

အသုဘပဋိသံယုတ္တကထာ (ထီ) [အသုဘ+ပဋိသံယုတ္တ+ကထာ] အသုဘနှင့် စပ်သော စကား။ အသုဘကထာ-ကြည့်။

အသုဘပရိကမ္မ (န) [အသုဘ+ပရိကမ္မ] အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း၌ စီးဖြန်းခြင်းပရိကမ်။ တဿာ အသုဘပရိကမ္မံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

အသုဘပုဗ္ဗဘာဂ (ပု) [အသုဘ+ပုဗ္ဗဘာဂ] အသုဘစျာန်၏ ရှေ့အဖို့။ သော အသုဘပုဗ္ဗဘာဂေ ကာမာဝစရော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ အသုဘပုဗ္ဗဘာဂေတိ အသုဘဈာနဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၆။

အသုဘပ္ပဘေဒ (ပု) [အသုဘ+ပဘေဒ] အသုဘတို့၏ အကွဲအပြား။ ဧဝံ သန္တေပိ ယွာယံ အသုဘပ္ပဘေဒေါ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၇။ အသုဘပ္ပဘေဒေါတိ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိအသုဘဝိဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။)

အသုဘဖရဏ (တိ) [အသုဘ+ဖရဏ] အသုဘဟူ၍ ပြန့်နှံ့စေခြင်း၊ အသုဘအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ အပ္ပဋိကူလေ အသုဘဖရဏေန ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ အသုဘဖရဏေန ဝါတိ အသုဘတော မနသိကာရဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၄၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃။)

အသုဘဘာဝနာ (ထီ) [အသုဘ + ဘာဝနာ] အသုဘအာရုံ၌–ဆံပင်အမွေး ဥဒ္ဓုမာတကသူသေကောင် စသည်၌ – စက်ဆုပ်ဖွယ် သဘော ထင်မြင်နေသော စိတ်ကို တိုးပွါးစေခြင်း၊ ယင်းစိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်း၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို – ပွါးများ – စီးဖြန်း – ခြင်း။ အသုဘဘာဝနာယ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ (ဝိ၊၁။၈၆၊၈၈။ သံ၊၃။၂၇၈)တိ ယာ အယံ ကေသာဒိသု ဝါ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိသု ဝါ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုသု အသုဘာကာရံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တဿ စိတ္တဿ ဘာဝနာ ဝဍ္ဎနာ ဖာတိကမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။မ၊ဋီ၊၃။၆၄။နေတ္တိ၊ဋီ။၁၆၃။)

အသုဘဘာဝနာနုဘာဝ (ပု) [အသုဘဘာဝနာ+အာနုဘာဝ] အသုဘဘာဝနာ၏ – အစွမ်း –အာနုဘော်။ အသုဘဘာဝနာနုဘာဝေန ကာမသညာယ ဒူရသမုဿာရိတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။

အသုဘဘာဝနာနုယောဂ (ပု)[အသုဘဘာဝနာ+အနုယောဂ] အသုဘဘာဝနာ–အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း–ကို ပွါးများအားထုတ်ခြင်း။ တေ အနေကာကာရဝေါကာရံ အသုဘဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၆၊၈၈။ သံ၊၃။၂၇၉။ အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော အသုဘဘာဝနာနုယောဂေါ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ။ မ၊၃။၁၂၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၈၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၄၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။)

အသုဘဘာဝနာနုယောဂါနုဘာဝ (ပု) [အသုဘဘာဝနာနုယောဂ+အာနုဘာဝ] အသုဘဘာဝနာကို ပွါးများ အားထုတ်ခြင်း၏–အစွမ်း–အာနုဘော်။ ဘယဥ္စ ပန အသုဘဘာဝနာနုယောဂါနုဘာဝေန မန္ဒီဘူတံ။ ဝဇီ။၁၄၇။

အသုဘဘာဝနာဘိယုတ္တ (တိ) [အသုဘဘာဝနာ+အဘိယုတ္တ] အသုဘဘာဝနာကို လွန်စွာ အားထုတ်သော။ အသုဘဘာဝနာဘိယုတ္တော ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခု....ပဌမံ ဈာနံ ပဋိလဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။

အသုဘဘာဝနာရတ (တိ) [အသုဘဘာဝနာ+ရတ] အသုဘဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ အသုဘကမ္မိကတိဿတ္ထေရသဒိသ-ကြည့်။

အသုဘဘေဒ (ပု) [အသုဘ + ဘေဒ] အသုဘအကွဲအပြား။ ဝေ သန္တေပိ ယွာယံ အသုဘဘေဒေါ ဝုတ္တော၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အသုဘမနသိကာရ (ပု) [အသုဘ+မနသိကာရ] မတင့်တယ်သော–စက်ဆုပ်ဖွယ် – အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ သစေ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနံ အသုဘမနသိကာရေန ဝူပသမေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၇၆။) အသုဘဖရဏ-လည်း ကြည့်။

အသုဘမနသိကာရာဘာဝ (ပု) [အသုဘမနသိကာရ + အဘာဝ] –တင့်တယ်သော–စက်ဆုပ်ဖွယ်–အားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု မရှိခြင်း။ တေန အသုဘမနသိကာရာဘာဝေပိ ပယောဂါဘာဝေနေဝ မောစနေ ိ အနာပတ္တိ ဒီပိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၆။

အသုဘယောဂျတာ (ထီ) [အသုဘ+ယောဂျတာ] မတင့်တယ် မလျောက်ပတ်သောအမူအ္ဓ အားထုတ်သောသူ၏အဖြစ် (ခန္ဓာကိုယ် တိုးပွါးကြွံခိုင်အောင် အားထုတ်ခြင်း)။ ကာယဒဠှဗဟုလ္လဂရှ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇) ကြည့်။

အသုဘလက္ခဏ (နပ) [အသုဘ+လက္ခဏ] အသုဘ၏ အမှတ်အသားလက္ခဏာ။အသုဘလက္ခဏံ ပနေတ္ထ အာဂန္တုကေန အလင်္ကာရေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န ပညာယတိ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၉။

အသုဘဝဏ္ဏလက္ခဏ (နပ) [အသုဘ + ဝဏ္ဏ + လက္ခဏ] မတင့်တယ်သော ဆံပင်စသည် တို့၏ အဆင်းနှင့်လက္ခဏာ။ မနသာ ဘာဝနာ အသုဘဝဏ္ဏလက္ခဏာနံ အညတရဝသေန ပရိဂ္ဂဟာယ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၁။

အသုဘသညာ (ထီ) [အသုဘ+သညာ] အသုဘ– မတင့်တယ်– ရွံစဖွယ် – ဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်သညာ၊ အသုဘကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသောဉာဏ်၌ ဖြစ်သောသညာ၊ ဆယ်ပါးသော အသုဘအာရုံ၌ ဖြစ်သော (ပဌမဈာန်နှင့် တကွဖြစ်သော) သညာ။ သတ္တသညာ အနိစ္စသညာ အနတ္တသညာ အသုဘသညာ ...န်ရောစသညာ။ ဒီ၊၃။၂၀၉။ အသုဘာနုပဿနာဉာဏေ သညာ အသုဘသညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အသုဘသညံ ဘာဝေတိ (အံ၊ ၁။၄၃)တိ အသုဘသညာ ဝုစ္စတိ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိသု ဒသသု အာရမ္မဏေသု ဥပ္ပန္နာ ပဌမဈာနသဟဂတာ သညာ ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၀။ အသုဘသည (ထေရ၊၃၀၆)န္တိ.... အသုဘာတိ ပဝတ္တသညံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ အသုဘေ အသုဘန္တိ ပဝတ္တာ သညာ အသုဘသညာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၈။ (– ဒီ၊၂။၆၇။ ဒီ၊၃။၂၅၄။ အံ၊၂။၇၀၊၄၃၃။ အံ၊၃။၁၉၂၊၃၄၂-၃။ နေတ္တိ။ ၂၊၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂၊ ၅၂၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၀။)

အသုဘသညာနုဗြူဟန (နပ၊ ထီ) [အသုဘသညာ+အနုဗြူဟန] အသုဘသညာကို အဖန်ဖန်ပွါးများခြင်း။ ကာယေ အသုဘသညာနုဗြူဟနာ နေက္ခမ္မ ါရမီ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။

အသုဘသညာပရိစိတ (တိ) [အသုဘသညာ + ပရိစိတ] အသုဘသညာနှင့် တကွဖြစ်သော ဈာန်ဖြင့်–ပွါးစေအပ်–ထုံအပ်–သော။ အသုဘသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ....န သမ္ပဇာရိယတိ။ အံ၊၂။၄၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၆။ အသုဘသညာပရိစိတေနာတိ သကလံ ကာယံ အသုဘန္တိ ပဝတ္တာယ သညာယ သဟဂတတ္တာ ဈာနံ အသုဘသညာ၊ တေန ပရိစိတေန ပရိဘာဝိတေ န။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

အသုဘသညာပရိစိတစိတ္တ (တိ) [အသုဘသညာ-ပရိစိတ + စိတ္တ] အသုဘသညာနှင့်တကွဖြစ်သော ဈာန်ဖြင့်–ပွါးစေအပ်–ထုံအပ်–သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အသုဘသညာပရိစိတ-စိတ္တဿ ပနဿ ဒိဗ္ဗာနိပိ အာရမ္မဏာနိ လော-ဘဝသေန စိတ္တံ န ပရိယာဒိယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၉၄။

အသုဘသညီ (တိ) [အသုဘ + သညာ + ဤ] အသုဘဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်သညာရှိသော။ တေ နိဗ္ဗာပေန္တိ ရာဂဂ္ဂိံ၊ နိစ္စံ အသုဘသညိ-နော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၇။ အသုဘသညိနောတိ ဒွတ္တိံသာကာရဝသေန စေဝ ဥဒ္ဓုမာတကာ-ဒိဝသေန စ အသုဘာဘာဝနာနုယောဂေန အသုဘသညိနော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

အသုဘသဘာဝတ္တ (နှ) [အသုဘ+သဘာဝ+တ္တ] အသုဘ–မတင့်တယ်သော – သဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကဗဠီကာရာဟာရဿ အ-သုဘသဘာဝတ္တာ အသုဘသမုဋ္ဌာနတ္တာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။

အသုဘသမာပတ္တိ (ထီ) [အသုဘ+သမာပတ္တိ] အသုဘဈာန်–ကိုဝင်စားခြင်း–သမာပတ်။ ဘာဂီ ဝါ ဘဂဝါ၊ ဒသန္နံ သညာဘာဝနာနံ ကသိဏသမာပတ္တီနံ အာနာပါနဿတိသမာ-ဓိဿ အသုဘသမာပတ္တိယာတိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။ ၁၁၁။ စူဠနိ။ ၂၆။ အသုဘသမာပတ္တိ-ယာတိ အသုဘဇ္ဈာနသမာပတ္တိယာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၂။ (–ဝိ၊၁။ ၈၆၊၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။)

အသုဘသမုဋ္ဌာနတ္တ (နှ) [အသုဘ+သမုဋ္ဌာန+တ္တ] အသုဘ – မတင့်တယ်သောဝတ္ထု – ၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ အသုဘသဘာဝတ္တ-ကြည့်။

အသုဘသမ္မတ (တိ) [အသုဘ+သမ္မတ] မတင့်တယ်ဟူ၍ သမုတ်အပ်သော။ သုဘာနုဗြူ သံသာရဘီရုကာနံ ယောဂါဝစရကုလပုတ္တာနံ မာတုကုစ္ဆိ ကေန္တံ အသုဘသမ္မတော။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။

အသုဘာကာရ (ပု) [အသုဘ + အာကာရ] အသုဘ–မတင့်တယ်သော – အခြင်းအရာ။ ယာ အယံ ကေသာဒီသု ဝါ ဥဒ္ဓုမာတကာ-ဒီသု ဝါ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓဝတ္ထူသု အသုဘာ-ကာရံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၇။)

အသုဘာကာရသန္ဒဿနပ္ပဝတ္တ (တိ) [အသုဘာ-ကာရ+သန္ဒဿန+ပဝတ္တ] အသုဘ အခြင်း အရာကို ကောင်းစွာပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော။ အသုဘာကာရသန္ဒဿနပ္ပဝတ္တာ-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆)န္တိ ကေသာဒိ-ဝသေန တတ္ထာပိ ဝဏ္ဏာဒိတော အသုဘာ-ကာရဿ သဗ္ဗသော ဒဿနဝသေန ပဝတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၅၁၉။

အသုဘာနန္တရ (တိ) [အသုဘ+အနန္တရ] အသု-ဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော(ကာလ)။ အသုဘာနန္တရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၁) န္တိ အသုဘ-ကမ္မဋ္ဌာနာနန္တရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၀။

အသုဘာနုပဿနာ (ထီ) [အသုဘ+အနုပဿ-နာ] မတင့်တယ်သော အခြင်းအရာကို–မတင့် တယ်သောအားဖြင့် – မတင့်တယ်ဟူ၍– အဖန်ဖန် ရှုခြင်း၊ ဆယ်ပါးသော (တနည်း ၁၁-ပါးသော) အသုဘအာရုံကို အဖန်ဖန် ရှုခြင်း။ အသုဘာနုပဿနာသခါတာ ပန ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၂။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၅၄။) အသုဘာနုပဿီ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အသုဘာနုပဿနာဉာဏ (နှ) [အသုဘာနုပဿ-နာ+ဉာဏ] ဆယ်ပါးသော (တနည်း ၁၁-

ပါးသော) အသုဘအာရုံကို ရှုသည်၏အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ အသုဘဟူ၍ အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဉာဏ်။ အသုဘာနုပဿနာဉာဏေ (ဒီ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃)တိ ဒသဝိဓေသု ကောဒသဝိဓေသုပိ ဝါ အသုဘေသု အနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တဉာဏေ။ ဒီ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။

အသုဘာနုပဿီ (တိ) [အသုဘ + အနု + ဒိသ + ဏီ] မတင့်တယ်သော အခြင်းအရာကို – မတင့်တယ်သောအားဖြင့် – မတင့်တယ်ဟူ၍ – အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အသုဘာနုပဿီ ကာယေ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၁။၄၆၈။ အသုဘာနုပဿီ ကာယေ ဝိဟရတီတိ....အသုဘတော ပဋိကူလတော ဉာဏေန ပဿတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၄။ အသုဘာနုပဿီ(ဣတိဝုတ်။၂၅၀)တိ အသုဘံ အနုပဿန္တော.... ကာယသ္မိံ အသုဘံ အသုဘာကာရံ အနုပဿကော ဟုတွာ ဝိဟရထ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ (– မ၊၁။၄၁၂။ အံ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဓမ္မ။၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈။)

အသုဘာနုဿတိ (ထီ) [အသုဘ + အနုဿတိ] အသုဘစျာန်နှင့် အနုဿတိစျာန်။ အသုဘာနုဿတိယော လောကုတ္တရဇ္ဈာနာနိ စ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ နတ္ထီတိ သဗ္ဗပ္ပကာရဂ္ဂဟဏံ ကရောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၇၆။ အသုဘာနုဿတိယောတိ အသုဘစျာနာနိ အနုဿတိစျာနာနိ စ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၇၆။

အသုဘာရမ္မဏ (န) [အသုဘ + အာရမ္မဏ] (၁) မတင့်တယ်သော အာရုံ၊ အသုဘ အာရုံ။ (တိ) (၂) (က) အသုဘစျာန်၏ အာရုံဖြစ်သော။ (ခ) အသုဘအာရုံရှိသော။ (၁) ယဒါ ဟိ အသုဘာရမ္မဏေသု အညတရံ ဘာဝေန္တဿ ဘိက္ခုနော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဥပဟညတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၇။) အသုဘနိမိတ္တ-လည်း ကြည့်။

(တိ) (၂) (က) အသုဘာရမ္မဏာ ဓမ္မာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁)တိ အသုဘပ္ပကာရာ အသုဘစျာနဿ အာရမ္မဏဘူတာ ဓမ္မာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၄၁။ (ခ) ဝိသေသတော တံ အသုဘာရမ္မဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

အသုဘာဝဇ္ဇန (န) [အသုဘ + အာဝဇ္ဇန] မတင့်တယ်သော အခြင်းအရာကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အသုဘာဝဇ္ဇနာဒီဟိ ဥပါယေဟိ နိဝါရယေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

အသုရ (ပု) [န + သုရ] အသုရာ၊ (က) နတ် အသုရာ၊ သိကြားမင်း စသော နတ်တို့၏ – ဆန့်ကျင်ဖက် – စစ်ပြိုင်တိုက်ဖက် – ရန်သူဖြစ်သော အသုရာမည်သောနတ်မျိုး။ (ဝေပစိတ္တိ, ရာဟု-စသော အသုရာနတ်တို့တည်း၊ ၎င်းတို့ကား ရှေးအခါက တာဝတိံသာဘုံသား နတ်များ ဖြစ်ကြ၏၊ သို့သော် မဃမည်သော လုလင်ဘဝက ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြု၍ တာဝတိံသာဘုံ၌ နတ်မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာသော သိကြားမင်းသည် ၎င်းအသုရာနတ်တို့ကိုသေရည်တိုက်ကာ မူးယစ်နေစဉ်မှာပင် ခြေထောက်ကိုကိုင်၍ မြင်းမိုရ်တောင်ခြေရင်းသို့ ပစ်ချလိုက်၏၊ အမူးပြေ၍ သတိရသောအခါ “ငါတို့တတွေ သုရာ(သေရည်) မသောက်တော့ပြီ၊ သုရာမသောက်တော့ပြီ”ဟု ၎င်းတို့ မြွက်ဆိုသော စကားကို အစွဲပြု၍လည်း အသုရာဟူသော အမည် ရကြသည်၊ ထိုအချိန်မှစ၍ တာဝတိံသာဘုံ၌ နေထိုင်ခွင့် မရကြတော့သောကြောင့် မြင်းမိုရ်တောင်ခြေရင်း၌ ၎င်းတို့၏ ရှေးကောင်းမှုကုသိုလ်ကြောင့်ဘုံဗိမာန်များ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသော ယူဇနာတသောင်း ကျယ်ဝန်းသော အသုရာနတ်ပြည်မှာ နေထိုင်ကြသည်။) (ခ) ဝိနိပါတိကအသုရာနတ်၊ တန်ခိုးနည်းပါးသဖြင့် ထမင်းလုံး ဟင်းဖတ် နုပ် တံထွေး-စသည်တို့ကို ရှာဖွေ

စားသောက်ရ၍ ဆင်းရဲနွမ်းပါးလှသော အညှံ့စားနတ်။ (၎င်းတို့ကား တန်ခိုးကြီးသော ဘုမ္မဇိုးနတ်တို့ကို မှီခိုနေကြရသဖြင့် ဘုမ္မဇိုးနတ်မင်းတို့၏ အခြွေအရံများ ဖြစ်ကြ၏၊ အညှံ့စားနတ်ဟု ဆိုသော်လည်း ပိယင်္ကရမာတာ, ဥတ္တရမာတာ-စသော အချို့သော ဝိနိပါတိက အသုရာနတ်တို့မှာ တရားနာရ၍ သောတာပတ္တိ ဖိုလ်သို့ပင် ရောက်ရှိနိုင်ကြသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။ သံ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၂-၃-ကြည့်။) (ဂ) ပြိတ္တာအသုရာ၊ အစာရေစာအမြဲငတ်၍ ဆာလောင် မွတ်သိပ်နေသော ကာလကဉ္စိကမည်သောပြိတ္တာအသုရာ။ (၎င်းတို့မှာ အသုရကာယ်၌ ပါဝင်ကြသည်၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာအသုရာတမျိုး ရှိသေး၏၊ အသုရကာယ-ကြည့်။) (ဃ) လောကန္တရိက ငရဲသားဖြစ်သော အသုရာ။ (အသုရကာယတမ, အသုရ-ကာယနရက-တို့လည်း ကြည့်။) (က) ယေဒိသ္မာ ဒိသ္မာ အသုရာ မဟာသမုဒ္ဒေ အဘိ-ရမန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၁၉၊၄၂၀။ ဥဒါန။၁၃၉၊၁၄၁။ ပကတိဒေဝါ ဝိယ န သုရန္တိ န ဣသန္တိ န ဝိရောစန္တီတိ အသုရာ။ သုရာ နာမ ဒေဝါ၊ တေသံ ပဋိပက္ခာတိ ဝါ အသုရာ၊ ဝေပစိတ္တိ-ပဟာရာဒါဒယော။ ဥဒါန။ ၂၇၁။ တေ သိနေ-ရုဝေမဇ္ဈကာလေ သည် လဘိတ္ဘာ "တာတာ န သုရံ ပိဝိမှ, န သုရံ ပိဝိမှာ"တိ အာဟံသု၊ တတော ပဋ္ဌာယ အသုရာ နာမ ဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အသုရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇) န္တိ ဣန္ဒသတ္တုဘူတံ အသုရံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။ (– ဒီ၊၂။၂၁၅၊၂၂၀။ ဒီ၃။၁၂၁။ မ၊၁။ ၃၁၉။ သံ၊၃။၂၁၉၊၃၉၀။ ဇာ၊၁။ဂ၊၂၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉၊၂၈၂၊၃၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၊၀၈၅၊၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅၊၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈-၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၉။ သံ၊ဋီ ၁။၁၄၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။ ခုဒ္ဒ၊ဋီ။၁၄။) (ခ) ဘုမ္မဿိ-တာနဥ္စ ဝိနိပါတိကာသုရာနံ ပဋိသန္ဓိဘဝင်-စုတိဝသေန ပဝတ္တတိ။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။ ၃၁။ (ဂ) ကာလကဉ္စိကာ နာမ အသုရာ သဗ္ဗနိဟီနော အသုရကာယော။ ဒီ၊၃။၆။ ကာလကဉ္စိကာတိ တေသံ အသုရာနံ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ န သုရန္တိ ဣဿရိယကီဠာဒီဟိ န ဒိဗ္ဗန္တီတိ အသုရာ၊ ပေတာသုရာ။ အဘိ-ဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာ။ ၁၆၂။ (–အဘိ၊က။ ၂၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဝဇိရ။ ၅၃။) (ဃ) လောကန္တရေ ယံ အသုရေသု ဒုက္ခံ၊ န တံ ဘဝေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၂။

အသုရ၂ (တိ) [အသုရ+ဏ] (၁) အသုရာပြည်၌ ဖြစ်သော။ (၂) အသုရာနှင့်တူသော၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော။ (၁) ယာ စေဝ ဒါနိ ဒိဗ္ဗာ သြဇာ ယာ စ အသုရာ သြဇာ၊ ဥဘာယမေတံ ဒေဝါ ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တိ။ ဒီ၊၂။ ၂၂၇။ (၂) အသုရော အသုရပရိဝါရော။ အံ၊၁။၄၀၃။ အသုရောတိ အသုရသဒိသော ဗီဘစ္ဆော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။

အသုရကညာ (ထီ) [အသုရ+ကညာ] အသုရာနတ်မင်း၏ သမီးကညာ။ သက္ကဿ ဟိက္ခဝေ ဒေဝါနမိန္ဒဿ သုဇာ နာမ အသုရကညာ ပဇာပတိ။ သံ၊၁။၂၃၁။ (–ဥဒါန။၁၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၄၆။)

အသုရကာယ (ပု) [အသုရ+ကာယ] (၁) အသုရကာယ်၊ အသုရာတို့၏ အပေါင်းအစု၊ ကာလကဉ္စိကမည်သော ပြိတ္တာ အသုရာတို့နှင့် ဝေမာနိက (ဗိမာန် ပိုင်ဆိုင်သော) ပြိတ္တာ အသုရာများ။ (အပါယ်လေးဘုံ ဟု ဆိုရာ၌

အသုရကာယ်ဘုံသည် တဘုံ အပါအဝင် ဖြစ်သော်လည်း ဘုံဌာနသီးခြားမရှိသောကြောင့် ၎င်းအသုရာတို့ အမြဲနေထိုင်ရာ အရပ်ကိုပင် အသုရကာယ်ဘုံ ဟု ခေါ်သည်။) (၂) အပါယ် လေးဘုံ။ (၃) အသုရကာယ်ငရဲ၊ လောကန္တရိက်ငရဲ။ (၁) အသုရကာယသို့ဦ ကာလကဉ္စိကာ အသုရာ ပေတာဂတိယာ သင်္ဂဟိတာ၊ ဝေပစိတ္တိပရိသာ ဒေဝဂတိယာ၊ အသုရကာယောတိ ဝိသုံ ဧကာ ဂတိ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄-၅။ ဝိနိပါတဂ္ဂဟဏေန အသုရကာယံ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၊ ၁၇၄။ ဝေမာနိကပေတာပိ ဟိ ကတ္ထစိ အသုရကာယာတိ အာဂတာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ဋီ။၁၇၁။ (–အံ၊၂။၁၄၂။ ထေရီ။၄၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။၂၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ မ၊ဋီ၊၃။၈။) (၂) ပရိပူရိဿန္တိ အသုရကာယာ (အံ၊၁။၁၄၂)တိ စတ္တာရော အပါယာ ပရိပူရိဿန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃။ (၃) အသုရကာယတမ, အသုရကာယနရက-တို့ ကြည့်။

အသုရကာယတမ (ပု) [အသုရကာယ + တမ] အသုရကာယ်ငရဲ – လောကန္တရိက်ငရဲ – ၌ ဖြစ်သော အမိုက်တိုက်။ (လောကန္တရိက်ငရဲကို အသုရကာယ်ငရဲဟုလည်း ခေါ်သည်၊ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ၎င်းငရဲ၌ အမြဲအမိုက်တိုက် အမှောင်ထုဖြင့် ဖုံးလွှမ်းနေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄-ကြည့်။) မာတုကုစ္ဆိတော မာတုကုစ္ဆိံ စန္ဒိမသူရိယေဟိပိ အဝိဒ္ဓသနိယာ အသုရကာယတမာ တမဉ္စ သမာပန္နော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။

အသုရကာယနရက (ပု) [အသုရကာယ + နရက] အသုရကာယ်ငရဲ။ လောကန္တရိကာတိ အသုရကာယနရကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၄၄။

အသုရကာယသဒိသ (တိ) [အသုရကာယ + သဒိသ] အသုရကာယ်နှင့်တူသော။ န တု ဝိနိပါတော အသုရကာယသဒိသံ အဝိနိပတိတတ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။

အသုရကာယဟာနိ (ထီ) [အသုရကာယ + ဟာနိ] အသုရကာယ် – အပါယ်လေးဘုံ – ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ယသ္မာ ပန တေ ဒေဝါ အသုရကာယဟာနိံ ကေဝလံ နေဝ ဒေဝကာယပါရိပူရိဥ္စ ဣစ္ဆန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။

အသုရဂဏ (ပု) [အသုရ + ဂဏ] အသုရာတို့၏ အပေါင်းအစု။ တသ္မိံ ကာလေ အသုရဂဏာ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ပဋိဝသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ။ ၂။၂၀၃။

အသုရဂဏပရိဝုတ (တိ) [အသုရဂဏ + ပရိဝုတ] အသုရာအပေါင်းတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ တမ်ကံယေဝ အသုရဂဏပရိဝုတော အသုရဘဝနာ နိက္ခမိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

အသုရဂဏပ္ပမဒ္ဒန (တိ) [အသုရဂဏ + ပမဒ္ဒန] အသုရာအပေါင်းကို နှိပ်နင်းနိုင်သော (သိကြားမင်း)။ သဒေဝရာဇာ အသုရဂဏပ္ပမဒ္ဒနော။ ဇာ၊၂။၆။

အသုရစက္က (နပ) [အသုရ + စက္က] အသုရာ – အစု – အပေါင်း။ "ဒေဝစက္ကံ အသုရစက္က"န္တိ- အာဒီသု သမူဟောတိ ("စက္က" န္တိ ဝုတ္တော)။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။

အသုရဇာတိ (ထီ) [အသုရ + ဇာတိ] အသုရာ အမျိုး။ အသုရဇာတိယာ နိဗ္ဗတ္တာပနကော အသုရဇာတိနိဗ္ဗတ္တနကော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၁။

အသုရဇာတိနိဗ္ဗတ္တနက (တိ) [အသုရဇာတိ နိဗ္ဗတ္တနက] အသုရာအမျိုး၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ အသုရယောနိယ-ကြည့်။

အသုရဇေဋ္ဌက (ပု) [အသုရ+ဇေဋ္ဌက] အသုရာအကြီးအမှူး။ သာပိ....အသုရဇေဋ္ဌကဿ မိတာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၇၃။) အသုရိန္ဒ-လည်း ကြည့်။

အသုရဒန္တ (တိ) [အသုရ+ဒန္တ] အသုရာ-ဘီလူး သရဲ တစ္ဆေ မြေဘုတ်-၏ သွားနှင့်တူသော သွားရှိသော ?၊ သွားခေါသော၊ သူ။ အသုရဒန္တော ဝါ ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဥပရိ ဝါ ဗဟိ-နိက္ခန္တဒန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။

အသုရဓီတု (ထီ) [အသုရ+ဓီတု] အသုရာ၏သမီး။ သုဇမ္ပိ အသုရဓီတရံ တထာရူပိမေဝ မဟလ္လိကံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇၈။

အသုရနဂရ (န) [အသုရ+နဂရ] အသုရာ-ပြည်-မြို့။ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ ဇာတာနိ ဒေဝနဂရဉ္စ အသုရနဂရဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၁။)

အသုရနိကာယ (ပု) [အသုရ+နိကာယ] အသုရာအပေါင်း။ တထာ ဟိ မဟာသမယသုတ္တေ အသုရနိကာယေ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၂။

အသုရနိမ္မထန (န) [အသုရ+နိမ္မထန] အသုရာတို့အား နှိပ်နင်းခြင်း။ အထ တံဒိဝသမေဝ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အသုရနိမ္မထနံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

အသုရပရိဝါရ (တိ) [အသုရ+ပရိဝါရ] အသုရာနှင့်တူသော - စက်ဆုပ်အပ်သော - ပုဂ္ဂိုလ်အခြံအရံရှိသော၊သူ။ အသုရ ၂-ကြည့်။

အသုရပုရ (န) [အသုရ+ပုရ] အသုရာမြို့။ အသုရာ ဘီတာ ဘီသမုဋ္ဌာလေန အသုရပုရံ ပဝိသိတုံ ဒေဝါနံယေဝ မောဟယမာနာ။ သံ၊၃။၃၉၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၁။)

အသုရဖလ (န) [အသုရ+ဖလ] အသုရာတို့၏ ရဲမက်ဖိုလ်ပါ။ ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော.... အသုရဖလံ သန္နိပါတာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၆။

အသုရဘဝန (န) [အသုရ + ဘဝန] အသုရာနတ်ဘုံ။ တာဝတိံသဘဝနံ ဒသသဟဿိ-ယောဇနံ၊ တထာ အသုရဘဝနံ အဝီစိမဟာနိ-ရယော ဇမ္ဗုဒီပေါ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၁။) အသုရဂဏပရိဝုတ-လည်း ကြည့်။

အသုရဘိ (တိ) [န+သုရဘိ] ယနံ့မကောင်း-မမွှေးကြိုင် - သော (ပန်းပင်)။ ယထာ အသုရဘိနောပိ ပတ္တာ တာဂရသမ္ဘဝေန သုရဘိံ ဝါယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၀။

အသုရဘေရီ (ထီ) [အသုရ+ဘေရီ] အသုရာတို့၏ စည်ကြီး။ အသုရဘေရိယော ဝါဒေန္တာ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘေတွာ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၂။

အသုရမန္တ (ပု) [အသုရ+မန္တ] အသုရာတို့၏-မန္တရား-မန္တန်။ သဟ အတ္တနော အသုရ-မာယာယ၊ အသုရမန္တေဟိ သဒ္ဓိံ စုတာတိ အတ္တော။ အနုဋီ၊၃။၁၁၁။

အသုရမာယာ (ထီ) [အသုရ+မာယာ] အသုရာတို့၏ မာယာ။ သမာယာတိ သဒ္ဓိံ အသုရမာယာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀။ (-သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၄၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၄။)

အသုရယက္ခပုရ (န) [အသုရယက္ခ+ပုရ] အသုရာနတ်တို့၏မြို့။ ဣန္ဒပုရဉ္စ သဗ္ဗံ ကောရညသိမာ၊ တထာ အသုရယက္ခပုရာဒိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၆။

အသုရယောနိ (ထီ) [အသုရ+ယောနိ] အသုရာမျိုး၊ အသုရကာယ်။ စတ္တာရော ဝိနိပါတာတိ နိရယော တိရစ္ဆာနယောနိ ပေတ္တိဝိသယော အသုရယောနီတိ ဣမေ စတ္တာရော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၂။)

အသုရယောနိယ (တိ) [အသုရယောနိ+ဣယ] အသုရာမျိုး၏ အစီးအပွါးဖြစ်သော၊ အသုရာဇာတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အသုရယောနိယော မဂ္ဂေါ။ နေတ္တိ။၆၃။ အသုရယောနိယောတိ အသုရယောနိယာ ဟိတော၊ အသုရဇာတိနိဗ္ဗတ္တနကောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

အသုရရာဇ (ပု) [အသုရ+ရာဇ] အသုရာမင်း၊ အသုရာတို့ကို အစိုးရသောမင်း။ ရာဟုတိ ရာဟု နာမ အသုရိန္ဒော အသုရရာဇာ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၂။ အသုရာဓိပ-လည်း ကြည့်။

အသုရဝဂ္ဂ (ပု) [အသုရ+ဝဂ္ဂ] အသုရဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်။ အံ၊၁။၄၀၃-၄၁၅။

အသုရဝဏ္ဏ (ပု) [အသုရ+ဝဏ္ဏ] အသုရာနတ်၏ အသွင်။ အသုရဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ ဂန္တွာ အသုရာနံ အန္တရေ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅။)

အသုရဝတ (န) [အသုရ+ဝတ] အသုရာတို့၏ အလေ့အကျင့် အမူအရာ။

အသုရဝတိက (တိ) [အသုရဝတ+ဣက] အသုရာတို့၏ အလေ့အကျင့် အမူအရာကို လိုက်နာကျင့်သုံးသော၊သူ။ အသုရဝတိကာနံ အသုရာ ဒေဝတာ။ စူဋ္ဌနိ။၄၉။

အသုရဝိမာန (ပု၊န) [အသုရ+ဝိမာန] အသုရာ၏–ဗိမာန်–ဘုံ။ အထ နေသံ ပုညာနုဘာဝေန သိနေရုနော ဟေဋ္ဌိမတလေ အသုရဝိမာနံ နာမ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

အသုရသဒိသ (တိ) [အသုရ+သဒိသ] ပြိတ္တာ အသုရာနှင့် တူသော။ န တု ဝိနိပါတော အသုရသဒိသံ အဝိနိပတိတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ အသုရ²-လည်း ကြည့်။

အသုရသေနာ (ထီ) [အသုရ+သေနာ] အသုရာနတ်စစ်သည်။ ယထာ တီရေ နိသိန္နော အညတရော ပုရိသော ပဒုမနာဠန္တရေဟိ အသုရဘဝနံ ပဝိသန္တံ အသုရသေနံ အဒ္ဒသ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၇။)

အသုရာဓိပ (ပု) [အသုရ+အဓိပ] အသုရာတို့ကို နှိပ်စက်လွှမ်းမိုး အစိုးရသူ။ အသုရာဓိပေါ (ဇာ၊၁။၂၃၀)တိ ယထာ တာဝတိံသေဟိ ပရိဝါရိတံ ဣန္ဒံ အသုရရာဇာ နပ္ပသဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ (–ဇာ၊၂။၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၉။)

အသုရာဓိပတိ (တိ) [အသုရ+အဓိပတိ] အသုရာတို့ကို အစိုးရသော၊ အသုရာတို့၏–အကြီးအမှူးဖြစ်သော–အရှင်သခင်ဖြစ်သော၊သူ။ ယေဟိ မာဒိသံ အသုရာဓိပတိံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အသုရိန္ဒ (ပု) [အသုရ+ဣန္ဒ] အသုရာတို့ကို အစိုးရသောသူ၊ အသုရာနတ်မင်း၊ အသုရိန်။ (အသုရိန္ဒ အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသောနတ်တို့မှာ—ရာဟု။ သံ၊၁။၄၀။ အံ၊၁။၃၂၄၊၃၆၂။ အံ၊၂။၂၁၂။ ဝေပစိတ္တိ။ သံ၊၁။၂၂၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဝေရောစန။ သံ၊၁။၂၂၇။ ပဟာရာဒ။ အံ၊၃။၃၀။ သမ္ဗရ။ သံ၊၁။၂၂၀-တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ ဧတဒဝေါစ။ သံ၊၁။၂၂၄။ အသုရိန္ဒော (အံ၊၃။၃၀)တိ အသုရဇေဋ္ဌကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ ရာဟုကိရ အသုရိန္ဒော စတ္တာရိ ယောဇနသဟဿာနိ အဋ္ဌ စ ယောဇနသတာနိ ဥစ္စော။ ဒီ၊

ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၃၊၃၄၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၄။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၆။)

အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇ (ပု) [အသုရိန္ဒက+ဘာရဒ္ဒါဇ] အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား၊ အက္ကောသကဘာရဒ္ဒါဇပုဏ္ဏား၏ညီ။ အသောသိ ခေါ အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇော ဗြာဟ္မဏော။ သံ၊၁။၁၆၅။အသုရိန္ဒကဘာရဒ္ဒါဇောတိ အက္ကောသကဘာရဒ္ဒါဇဿ ကနိဋ္ဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။)

အသုရိဿရ (တိ) [အသုရ+ဣဿရ] အသုရာ တို့ကို အစိုးရသောသူ။ အသုရရာဇ-ကြည့်။

အသုရုတ္တ (န) [န+သု+ဥတ္တ] မကောင်းသော စကား၊ မကောင်းသဖြင့် ဆိုခြင်း၊ ခိုက်ရန် စကားကိုဆိုခြင်း။ အနသုရုတ္တ-ကြည့်။

အသုရောပ (ပု) [န+သုရောပ] စကားကို-ကောင်းစွာ-ပြည့်စုံစွာ-ဖြစ်စေကြောင်း-ပြောဆိုကြောင်း - မဟုတ်သော တရား၊ စကားကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မပြောဆိုနိုင်လောက်အောင် ဖောက်ပြန် စေတတ်သော တရား (ဒေါသ)။ ဝိရောဓော ပဋိဝိရောဓော စဏ္ဍိက္ကံ အသုရောပေါ။ အဘိ၊၁။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၃၇။ န ဓေတေန သုရောပိတံ ဝစနံ ဟောတိ၊ ဒုရုတ္တံ အပရိပုဏ္ဏမေဝ ဟောတီတိ အသုရောပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အသုလဘူပမ (တိ) [န+သုလဘ+ဥပမာ] အလွန်ရခဲသော ဥပမာရှိသော။ နေဘ သုလဘူပမေဟိတိ အသုလဘူပမေဟိ။ ဝဇိရ။၁၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈။

အသုဝဏ္ဏ (န) [န+သုဝဏ္ဏ] ရွှေမဟုတ်သော အရာဝတ္ထု။ အသုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏန္တိ ကတွာ ပတိရူပကေန ဝဉ္စနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ မူလ၊ဋီ၊၂။၅၃။)

အသုဝဏ္ဏာယတန (န)[န+သုဝဏ္ဏ+အာယတန] ရွှေ၏ - တည်ရာ - ဖြစ်ရာ - မဟုတ်သော အရပ်။ အရတနာကရေသု ရတနာနိ အသုဝဏ္ဏာယတနာဒိသု သုဝဏ္ဏာဒိနိ ဗဟူ ဘောဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။

အသုဝိသုဒ္ဓ (န) [န+သုဝိသုဒ္ဓ] အလွန်မစင်ကြယ်သော။ တံ ပန သုနိလံ သုပီတကံ သုလောဟိတကံ သုဩဒါတံ န ဟောတိ၊ အသုဝိသုဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။

အသုသမ္မုဠ (တိ) [န+သုသမ္မုဠ] ကောင်းစွာ မသိအပ်သော၊ သိမြင်နိုင်ခဲသော။ ပစ္စိမဂါထာယ သမ္ဗန္ဓော၊ ဇေ ံ အသုသမ္မုဠံ ကော နု အညတြ မရိယေဟိတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇။

အသုသာန (န) [န + သုသာန] (က) သုသာန် - သင်းချိုင်း - မဟုတ်သော - မဖြစ်ဘူးသော - အရပ်။ (ခ) သုသာန် - သင်းချိုင်း - မှ တပါးသော နေရာအရပ်၊ သုသာန် - သင်းချိုင်း - လက္ခဏာမှ ကင်းသော နေရာအရပ်။ (က) အနာမတ (၁) အနက် ကြည့်။ (ခ) န သုသာနန္တိ အသုသာနံ၊ အညတ္တော န-ကာရော၊ သုသာနလက္ခဏရဟိတံ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။

အသုသာနဋ္ဌာန (န) [န+သုသာနဋ္ဌာန]သုသာန် - သင်းချိုင်း - မဟုတ်သော နေရာ အရပ်။ ပထဝိယဉ္စ အဈာပိတဋ္ဌာနံ ဝါ အသုသာနဋ္ဌာနံ ဝါ သီသာနံ အနိဝေသိတဋ္ဌာနံ ဝါ လဒ္ဓုံ

န သက္ကာတိ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

အသုသိရ (တိ) [န + သုသိရ] အခေါင်းမရှိသော။ သေယျထာပိ ဘန္တေ သေလော ပဗ္ဗတော အစ္ဆိဒ္ဒေါအသုသိရော ဧကဃနော။ ဝိ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၂။ (–သံ၊၁။၃၇၉။)

အသုဿူသာ (ထီ) [န+သုဿူသာ] မကြားနာလိုခြင်း၊ နည်းနာမခံလိုခြင်း။ အသုဿူသာ အပရိပုစ္ဆာ ပညာယ ပရိပန္ထော။ အံ၊၃။၃၆၄။ “အသုဿူသာ”တိ ဧကေစိ ပဌန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၀။

အသုဿူသတာ (ထီ) [န+သုဿူသ+တာ] နားမထောင် – မလိုက်နာ – လိုသူ၏ အဖြစ်။ အဝ-ကိရိယာတိ အသုဿူသတံ ပဋိစ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

အသူစိက (တိ) [န+သူစိ+က] အပ်မရှိသော။ သူစိဃရံ နာမ သသူစိကံ ဝါ အသူစိကံ ဝါ။ ကင်္ခါ၊၂၄၄။

အသူပဗျဉ္ဇန (တိ) [န+သူပ+ ဗျဉ္ဇန] ငါးအမဲ ဟင်းလျာ – မရှိ – မပါ – သော(ထမင်း, ဆွမ်း)။ သုက္ခကုရန္တိ အသူပဗျဉ္ဇနံ ဩဒနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အဋ္ဌမေ တာဒိသန္တိ အသူပ-ဗျဉ္ဇနံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၂။

အသူပဘက္ခနသီလ (တိ) [န+သူပ+ဘက္ခန+သီလ] ဟင်းလျာကို စားလေ့မရှိသော၊သူ။ အထ ဝါ သီလနဋ္ဌေန ဣက-သဒ္ဒေန ဂမိ-တတ္တတ္တာ ကိရိယာဝါစကဿ သဒ္ဒဿ အ-ဒဿနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ယထာ “အသူပဘက္ခနသီလော အာသူပိကော”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။

အသူရ (ပု) [န + သူရ] မရဲရင့်သောသူ။ န နံ အသူရော ဇိနာတိ။သုတ္တနိ။၃၄၃။ စူဠနိ။ ၁၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ နနံ အသူရော ဇိနာတိ၊ ဇေတွာ စ လဘတေ သုခ”န္တိ ဧဝံ တဝ သေနံ အသူရော ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ သာပေက္ခော ပုရိသော န ဇိနာတိ၊ သူရော ပန ဇိနာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၀။)

အသူ(သု)ရိယ (ပု) [န+သူရိယ] (ဤပုဒ်သည် အယုတ္တ သမာသ်တည်း၊ သူ့ ချည်း အနက်ပေး၍ မရ၊ အခြားပုဒ်တခုနှင့် စပ်မှသာ အနက်ပေး၍ ရသည်။) အသူရိယံ ပဿတိ၊ နေကိုမမြင်။ အသူရိယံ ပဿတိ ကညာတိ ဧတ္ထ ယထာ ကညာ သူရိယံ န ပဿတိတိ ဘဝတိ။ ဝဇိရ။၂၀၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။၃၅၆။)

အသူရိယံ(ယ)ပဿ (တိ) [န+သူရိယ+ပဿ။] နေကို မမြင်သော။ (၎င်းပုဒ်ကား အယုတ္တ သမာသ်, အသမတ္ထသမာသ်ပုဒ် ဖြစ်သည်၊ ဝိဘတ်မကျေလျှင် အသူရိယံပဿဟု ရှိ၍ ဝိဘတ်ကျေလျှင် အသူရိယပဿ-ဟုရှိသည်။) အသူရိယံ ပဿာနိ မုခါနိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။ အသမတ္ထသမာသေယံ ဂမကတ္တာ “အသူ-ရိယပဿာတိ”အာဒိသု ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အသူရိယပဿာနိ မုခါနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ မူလဋီ၊၂။၆၇။

အသေက္ခ (ခ) (တိ) [န+သေက္ခ (ခ)။ (၂) အသေက္ခ+အ။] (၁) (သိက္ခာသုံးပါးကို) သင်ဆဲ – ကျင့်ဆဲ – ဖြည့်ဆဲ – မဟုတ်သော၊ သင်ခြင်း – ကျင့်ခြင်း – ဖြည့်ခြင်း – ကိစ္စမရှိသော၊ သိက္ခာသုံးပါးကို ကျင့်ပြီးသော၊သူ။ (အသေက္ခဖြစ်သော ဘုရား, ရဟန္တာ, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း။ ထိုတွင် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အထံ၌ သီလ စသည်ကို ဖြည့်ကျင့်ပြီးဖြစ်၍ နောက်ထပ် ဖြည့်ကျင့်ဖွယ် မရှိသောကြောင့် “သိက္ခိတအသေက္ခ” မည်၏။ ဘုရားနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့သည် ကိုယ်တိုင်သိ၍ ဖြည့်ကျင့်ပြီးဖြစ်ရကား အခြားသူထံ၌ နည်းခံ၍

ကျင့်ဖွယ် မလိုသောကြောင့် "အသိက္ခိတ-အသေက္ခ"မည်၏။) (၂) အသေက္ခဖြစ်သော၊ တရား။ (က) အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် – တို့၏ – ဥစ္စာ – သန္တာန်၌ – ဖြစ်သော၊တရား။ (ခ) သင်ဆဲ,ဖြည့်ကျင့်ဆဲမဟုတ်သော၊ နောက်ထပ် သင်ဖွယ်, ဖြည့်ကျင့်ဖွယ် မလိုတော့သော ကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ သင် ပြီး ဖြည့်ကျင့်ပြီး အနေအားဖြင့် ဥပါဒ် ဖြစ် ပေါ်လာသော၊တရား။ (ဂ) ကြီးပွါးတိုး တက်သောသေက္ခဖြစ်သော၊တရား။ (ဤ (၂) အနက်၌ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် တရားနှင့် တကွ သီလက္ခန္ဓစသော အရဟတ္တဖိုလ်တရားတို့ကို ၎င်း, ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓ မည်သော ပစ္စ-ဝေက္ခဏာဉာဏ် စသည်တို့ကို၎င်း အသေက္ခဟု ခေါ်သည်။)

(၁) သေခေါ(သေက္ခော) ဘိက္ခု အသေ-ခေါ(အသေက္ခော)ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။၂၈။ အဘိ၊ ဝိ။၂၅၄။ န သိက္ခတီတိ အသေက္ခော(ခေါ)၊ သေက္ခဓမ္မေ အတိက္ကမ္မ အဂ္ဂဖလေ ဌိတော တတော ဥတ္တရိ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝတော ခီဏာသဝေါ အသေက္ခော(ခေါ)"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၅။ အရဟာ အသေက္ခော၊ အဘိ၊ပု။၁၁၇။ တဿ သိက္ခနကိစ္စံ နတ္ထီတိ အသေက္ခာ၊.... ခီဏာသဝေါ အညဿ သန္တိကေ သီလာဒီနံ သိက္ခိတတ္တာ သိက္ခိတအသေက္ခာ နာမ၊ ဗုဒ္ဓ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သယမ္ဘူတတာယ အသိက္ခိတ-အသေက္ခာ နာမ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (–ဒီ၊၃။ ၁၈၂။ သံ၊၃။၂၀၁။ အံ၊၃။၄၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ ဝဇီရ။၈၀၊၁၇၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၊၇၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၊၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၄-၅၊၂၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၁၊၁၂၂၊၂၅၅၊၃၁၇၊ ၄၀၈၊၅၂၅။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၇၇။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၉၃၊ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၄၊၁၄၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၇။)

(၂) အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေန-(ဝိ၊၃။၉၀)တိ .... အသေက္ခဿ အယန္တိ အ-သေက္ခော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၉။ဝိမတိ၊၂။၁၀၇။ န သေက္ခာတိ အသေက္ခာ၊ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဝါ သေက္ခာတိ ပိ အသေက္ခာ၊ အရဟတ္တဖလ-ဓမ္မာနံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ (–ဝိ၊၅။ ၃၄၁။ ဒီ၊၃။၂၂၅၊၂၆၀။ အဘိ၊ခ၊၂။၂၁၀၊ ၂၇၀။ ပဋ္ဌာန၊၄။၂၇၁။ မဟာနိ။၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၊၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၊၃၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇၊၄၈၉။ ဝိ-သုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၇၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၆၊၂၁၉။ ဝဇီရ။၁၁၊၄၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၊၁၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁။ အနု-ဋီ၊၂။၂၂။ အနုဋီ၊၃။၁၁၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၊ ၁၃၊၇၁၊၁၄၁။)

အသေက္ခကာလ (ပု) [အသေက္ခ+ကာလ] အ-သေက္ခ–ရဟန္တာ–ဖြစ်သောအခါ။ အသေ-က္ခကာလေ ဗျာကရဏံ ဝိယ ကတွာ ကထေ-သိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။

အသေက္ခဂုဏ (ပု) [အသေက္ခ+ဂုဏ] အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။ တေသံ ဂုဏာ-နန္တိ တေသံ အသေက္ခဂုဏာနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၇။

အသေက္ခင်္ဂ (န) [အသေက္ခ+အင်္ဂ] အသေက္ခ ဖြစ်သော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတရား။ အ-သေက္ခင်္ဂါနိ နာမ အသေက္ခာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အသေက္ခဝိမုတ္တိ အသေက္ခဝိမုတ္တိဉာဏဒဿ-နန္တိ။ ဝဇီရ။၄၁၅။

အသေက္ခတာပတ္တိ (ထီ) [အသေက္ခတာ+ပတ္တိ] အသေက္ခ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ "အသေက္ခာ"တိ ဝစနံ ပရိယောသိတသိက္ခာနံ ဒဿနတ္ထံ န လောကိယနိဗ္ဗာနာနံ အသေက္ခတာပတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။၄၄။

အသေက္ခ(ခ)ဓမ္မ (ပု) [အသေက္ခ + ဓမ္မ] အသေက္ခ-ရဟန္တာ-ပုဂ္ဂိုလ်၏ တရား။ ဒသ အသေက္ခဓမ္မေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၉။ ဝဇီရ။၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။ အနုဋီ၊၁။၇။ အနုဋီ၊၃။၁၁၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၉၊၁၄၀၊၁၄၆။)

အသေက္ခဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [အေက္ခဓမ္မ+ခန္ဓ] အသေက္ခတရားအစု။ တိဿော သိက္ခာ ပရိပူရာ ပဉ္စ အသေက္ခဓမ္မက္ခန္ဓေ ပရိပူရေဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၃။)

အသေက္ခ(ခ)ဓမ္မပရိယာပန္န (တိ) [အသေက္ခဓမ္မ+ပရိယာပန္န] အသေက္ခတရားတို့၌ အကျုံးဝင်သော။ အသေခေနာတိ အသေခဓမ္မပရိယာပန္နေန လောကုတ္တရေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၉။ ပရိနိဋ္ဌိတသိက္ခာကိစ္စတာယ အသေက္ခဓမ္မပရိယာပန္နံ အသေက္ခံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၃။၁၂။

အသေက္ခ(ခ)ဓမ္မပါရိပူရိ (ထီ) [အသေက္ခဓမ္မ+ပါရိပူရိ] အသေက္ခ တရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္မဒေဝ အသေဝိတဗ္ဗပရိဝဇ္ဇနေန သေဝိတဗ္ဗသမာဒါနေန ဥက္ကံသဝတ္ထူသု စ ဘာဝတော အသေခဓမ္မပါရိပူရိယာ အာဝဟတ္တာ စ ဝဍ္ဎမာနကပဋိပဒါ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။

အသေက္ခပဉှ (တိ) [အသေက္ခ+ပဉှ] အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပတ်သက်သော-အမေး-ပုစ္ဆာ။ ထေရော ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ပုထုဇ္ဇနပဉှံ သေက္ခပဉှံ အသေက္ခပဉှဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) [အသေက္ခ+ပဋိသမ္ဘိဒါ] အသေက္ခဖြစ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါ(ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ သိတတ်သောဉာဏ်)၊ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်-တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော-တို့သည် ရအပ်သော-ပဋိသမ္ဘိဒါ။ အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ-ကြည့်။

အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တ (တိ) [အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါ + ပတ္တ] အသေက္ခ ဖြစ်သော - အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော - အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရအပ်သော-ပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်ပြီးသော၊ အသေက္ခဖြစ်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅)တိ အသေက္ခဘူတာ ပဋိသမ္ဘိဒါ အသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါ၊ တံ ပတ္တော၊ ပဋိလဒ္ဓအသေက္ခပဋိသမ္ဘိဒေါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။)

အသေက္ခဖလ (န) [အသေက္ခ+ဖလ] အသေက္ခ ဖြစ်သော ဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ "အဝိဇ္ဇာ ဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ အသေက္ခဖလံ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ တေဓာတုကသမတိက္ကမန"န္တိ ဧတေဟိ ပရိယာယဝစနေဟိ စတုတ္ထဖလဿ နိဒ္ဒေသော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၂၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၅။)

အသေက္ခဖလဝိမောက္ခန္တိက (တိ) [အသေက္ခဖလ+ဝိမောက္ခန္တိက] အသေက္ခ-အရဟတ္တ-ဖိုလ်ဟူသော ဝိမောက္ခ၏ အဆုံး၌ ဖြစ်သော။ အသေက္ခာနံ အသက္ခဖလဝိမောက္ခန္တိကာ (၀) စ ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တိ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၄။)

အသေက္ခဖလသီလ (န) [အသေက္ခဖလ+သီလ] အသေက္ခဖိုလ် - အရဟတ္တဖိုလ် - သီလ။ အသေက္ခဖလသီလေသု သုဋ္ဌု ပတိဋ္ဌိတတ္တာ သီလေသု သုသမာဟိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။

အသေက္ခဖလာဓိဂမ (ပု) [အသေက္ခဖလ+အဓိဂမ] အသေက္ခ — အရဟတ္တ — ဖိုလ်ကို ရခြင်း။ ဖလသစ္ဆိကိရိယာတိ အသေက္ခဖလာဓိဂမော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။

အသေက္ခဘာဂ (ပု) [အသေက္ခ + ဘာဂ] အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော အဖို့အစု တရား။ အသေက္ခာနံ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧဝ ဝသေန တယော အသေက္ခဘာဂါ။.... နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၁။

အသေက္ခဘာဂိယ (တိ) [အသေက္ခဘာဂ + ဣယ] (က) အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော—အဖို့အစု—တရား—၌ဖြစ်သော။ (ခ) အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော တရားတို့ကို — ဝေဘန်စေတတ် — ဝေဘန်ကြောင်းဖြစ် — သော။ အသေက္ခဘာဂိယံ သုတ္တံ။ နေတ္တိ။ ၁၀၆။ ပရိနိဋ္ဌိတသိက္ခာ ဓမ္မာ အသေက္ခာ၊ အသေက္ခဘာဂေ ပဝတ္တံ, အသေက္ခေ ဘဇာပေတီတိ ဝါ အသေက္ခဘာဂိယံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၇။ ဣဒံ သုတ္တံ အသေက္ခဘာဂေ ဝိသယေ ဝါစကဉာပကဘာဝေန ပဝတ္တနတော အသေက္ခဘာဂိယံ သုတ္တံ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၅။ (— နေတ္တိ။၁၂၉၊၁၃၀-၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁၊၂၂၀-၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၀-၁၊၁၂၉၊၁၃၉၊ ၁၄၀၊၁၄၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၊၃၄၇၊၃၄၉၊၃၅၀၊ ၃၅၂၊၃၅၃။)

အသေက္ခဘာဂိယသုတ္တ (န) [အသေက္ခဘာဂိယ +သုတ္တ] အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ-စသော တရားတို့ကို — ဝေဘန်စေတတ် — ဝေဘန်ကြောင်းဖြစ် — သော သုတ်၊ အသေက္ခဘာဂိယသုတ်။ အသာဓာရဏာနိ သံကိလေသဘာဂိယသုတ္တ ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တ နိဗ္ဗေဓဘာ ဂိယသုတ္တ အသေက္ခဘာဂိယ-သုတ္တာနိ စတ္တာရိ သုတ္တာနိ ဘဝန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၈၁။ (— နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၉၊၂၈၂၊၃၅၂။)

အသေက္ခ(ခ)ဘာဝ (ပု) [အသေက္ခ+ဘာဝ] အသေက္ခ—ရဟန္တာ—ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ နေဝ ခေါ တွံ ဗာဟိယ အရဟာတိ ဧတေန တဒါ ဗာဟိယဿ အသေက္ခဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၄။ တံသမင်္ဂိနော အင်္ဂမဂ္ဂဋ္ဌဿ အသေခဘာဝေါ အာပန္နော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၅။ (— ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၅။)

အသေက္ခဘာဝါနာပတ္တိ (ထီ) [အသေက္ခဘာဝ +အနာပတ္တိ] အသေက္ခ၏ အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း။ တတ္ထာယံ ပဋိသေဓောတိ လောကိယ-နိဗ္ဗာနေသု အသေက္ခဘာဝါနာပတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။ မူလဋီ၊၁။၄၄။ (— အနုဋီ၊၁။၄၇။)

အသေက္ခဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [အသေက္ခဘာဝ+ အာပတ္တိ] အသေက္ခ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သေခဓမ္မေသု ဧဝ ဌိတဿ ကဿစိ အရိယဿ အသေခ(က္ခ)ဘာဝါပတ္တီတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၅။

အသေက္ခဘာဝါပါဒန (န) [အသေက္ခဘာဝ+ အာပါဒန] အသေက္ခ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ အသေက္ခဘာဝါပါဒနေန သိက္ခိတော သိက္ခာပိတောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

အသေက္ခဘိက္ခု (ပု) [အသေက္ခ + ဘိက္ခု] အသေက္ခဖြစ်သော ရဟန်း (ရဟန္တာ)။ ယော အဘိက္ကမာဒီသု ပဝတ္တေန သတိသဟိတဉာဏေန သမန္နာဂတော သတော အသေက္ခဘိက္ခု။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၄။

အသေက္ခ(ခ)ဘူမိ (ထီ) [အသေက္ခ + ဘူမိ] အသေက္ခ—ရဟန္တာ—ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ တရား၊ အရဟတ္တဖိုလ်တရား၊ အသေက္ခဘုံ။ အသေခေါ ဘိက္ခု အသေခဘူမိယံ ဌိတော "အသေခေါသ္မိ"တိ။ သံ၊၃။၂၀၀-၂။ အ-

သေက္ခဘူမိယံ ဖုသိတွာ ဝိဟရတီတိ ပဋိလဘိတွာ ဝိဟရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အသေက္ခဘူမိ အဂ္ဂဖလဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃၊ ၁၉၀၊၂၅၅၊၃၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၀၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၅၀။)

အသေက္ခ(ခ)ဘူမိအဓိဂမ (ပု) [အသေက္ခဘူမိ+အဓိဂမ] အသေက္ခဘုံ - အသေက္ခအဆင့်-အရဟတ္တဖိုလ် -ကို ရခြင်း။ အကိလမန္တော သလ္လက္ခေဿန္တီတိ ဣဒံ တဒါ တေသံ အသေခဘူမိအဓိဂမာယ အယောဂျတာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၄။

အသေက္ခဘူမိပ္ပတ္တိ (ထီ) [အသေက္ခဘူမိ+ပတ္တိ] အသေက္ခဘုံ-အသေက္ခအဆင့်-အရဟတ္တဖိုလ်-၌ ဖြစ်ခြင်း။ အသေက္ခဘူမိဝါရကြည့်။

အသေက္ခဘူမိဝါရ (ပု) [အသေက္ခဘူမိ + ဝါရ] အသေက္ခဘုံ -အရဟတ္တဖိုလ် -၌ ဖြစ်ခြင်း။ အသေက္ခဘူမိဝါရော(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅)တိ အသေက္ခဘူမိပ္ပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။

အသေက္ခဘူမိသမာပဇ္ဇန (န) [အသေက္ခဘူမိ+သမာပဇ္ဇန] အသေက္ခဘုံ-အရဟတ္တဖိုလ်-သို့ ရောက်ခြင်း။ ဣဒါနိ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အသေက္ခဘူမိသမာပဇ္ဇနံ ဒဿေန္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၄။

အသေက္ခမဂ္ဂ (ပု) [အသေက္ခ + မဂ္ဂ] အသေက္ခ - အရဟတ္တ - မဂ် - လမ်းကြောင်း။ ဣဒံ သေက္ခမဂ္ဂေန အသေက္ခမဂ္ဂေန စ ပတ္တဗ္ဗံ.... နိဗ္ဗာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

အသေက္ခမုနိ (ပု) [အသေက္ခ+မုနိ] အသေက္ခ-ဖြစ်သော-မုနိ(ဘုရား, ရဟန္တာ)။ အသေက္ခမုနိ ပန ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမနုယုဥ္ဇတိ....ဣဓ ပန ဒီဃာသဝေါဝ အဓိပ္ပေတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။)

အသေက္ခမုနိဘာဝ (ပု) [အသေက္ခမုနိ+ဘာဝ] အသေက္ခမုနိ၏ အဖြစ်။ တေသံ အသေက္ခမုနိဘာဝံ ဒီပေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။)

အသေက္ခရတန (န) [အသေက္ခ + ရတန] အသေက္ခရတန၊ ဘုရား-ရဟန္တာ-ဟု ဆိုအပ်သော ရတနာ။ အနာဂါရိယရတနမ္ပိ ဒုဝိဓံ သေက္ခရတနဥ္စ အသေက္ခရတနဥ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၇။

အသေက္ခဝါရ (ပု) [အသေက္ခ+ဝါရ] အသေက္ခ - ရဟန္တာ - ပုဂ္ဂိုလ်၏ - အလှည့် - အကြိမ်။ စိတ္တုပ္ပါဒမူလပရိယတာယ ပန သဟ ဓမ္မံ စရန္တီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာတိ အသေက္ခဝါရော န ဂဟိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၇။

အသေက္ခဝိမုတ္တိ (ထီ) [အသေက္ခ + ဝိမုတ္တိ] အသေက္ခ - အရဟတ္တဖိုလ် - ဟု ဆိုအပ်သော ဝိမုတ္တိ၊ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့မှ အထူးသဖြင့် လွတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်။ အသေက္ခဝိမုတ္တိ-(နေတ္တိ။၅၄)တိ အယံ တေဓာတုကေ ဝီတရာဂတာ အသေက္ခဖလဝိမုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ (-ဝဇိရ။၄၁၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၇။)

အသေက္ခဝိသယ (ပု) [အသေက္ခ + ဝိသယ] အသေက္ခ - ရဟန္တာ - ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ - အရာ - အာရုံ။ သာ ဟိ သယံ အသေက္ခတ္တာ အသေက္ခဝိသယံ အဇ္ဈာသာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၇။

အသေက္ခသမ္မတ (တိ) [န + သေက္ခသမ္မတ] သေက္ခဟု သမုတ်အပ်သည် မဟုတ်သော၊ သေက္ခဟု မသမုတ်အပ် - အသိအမှတ်မပြု

အပ်–သော၊သူ။ အသေက္ခသမ္မတေ သေက္ခ-သမ္မတသညီ။ ဝိ၊၂။၂၃၄။ (–ကင်္ခါ။၂၇၃။)

အသေက္ခသီလ (န) [အသေက္ခ+သီလ] အ-သေက္ခ–ရဟန္တာ–ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သီလ။ ပဌမံ ဟိ သေခသီလသမာဓိပညာယော ဝတွာ ပစ္ဆာ အသေက္ခသီလာဒီနိ ဝဒန္တော ကမမတ္တံ ဒီပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၅၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅၀၀။)

အသေက္ခသီလက္ခန္ဓ (ပု) [အသေက္ခ+သီလက္ခန္ဓ] အသေက္ခ–ရဟန္တာ–ပုဂ္ဂိုလ်–တို့၏ သီလ အစု။ အဇ္ဈတ္တိ မမ အဗ္ဘန္တရေ အသေက္ခ-သီလက္ခန္ဓာဒိ ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (–ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။)

အသေခ (တိ) [န+သေခ] အသေက္ခနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အသေခဉာဏ (န) [အသေခ+ဉာဏ] အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်–ဘုရားရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်–၌ ဖြစ်သော–ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော–ဉာဏ်၊ အသေခဉာဏ်။ သေခဿ အသေခဉာဏံ အတ္တိတိ ယေသံ လဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ အသေခ-ဝိသယတ္တာ အသေခမေဝ ဉာဏန္တိ ပရဿ လဒ္ဓိ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၈၈။ အသေခေ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တတ္တာ အသေခဉာဏန္တိ ပရဿ လဒ္ဓိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၁၄။

အသေခဉာဏကထာ (ထီ) [အသေခဉာဏ+ကထာ] အသေခဉာဏ် – ဘုရားရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သောဉာဏ်–ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာ-ဝတ္ထုပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ (၄၄) ၂-ကထာ။ အဘိ၊ က။၂၂၈။

အသေခပဋိပဒါ (ထီ) [အသေခ+ပဋိပဒါ] အသေက္ခ – ရဟန္တာ – ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်။ ကုသလော်တိ ဥပစ္စာဂါထာယ အသေခပဋိပဒံ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

အသေခဖလသမာဓိ (ပု)[အသေခ+ဖလသမာဓိ] အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ။ သေခဝိပဿနာဉာဏတော စ အသေခဖလသမာဓိ ပစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အသေခဗလ (န) [အသေခ+ဗလ] အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်၏အား၊ အသေခဗိုလ်။ တတ္ထ သိက္ခိ-တတ္တာ အသေခဗလ(ပဋိသံ။၃၅၅)န္တိ အ-သေခပုဂ္ဂလော၊....တဿ အသေခဿ ဗလန္တိ အသေခဗလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

အသေခသန္တက (ပု၊န) [အသေခ+သန္တက] အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာ။ အသေခိယ-ကြည့်။

အသေခိယ (တိ) [အသေခ + ဣယ] (က) သင်ဆဲကျင့်ဆဲ မဟုတ်သော (ခ) အသေက္ခ–ရဟန္တာ – ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ ဒသယိမေ ဘိက္ခဝေ အသေခိယာ ဓမ္မာ။ အံ၊၃။၄၃၆။ အသေခိယာတိ အသေ-ခါယေဝ, အသေခသန္တကာ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။

အသေစနက (တိ) [န + သေစန + က] သွန်းလောင်း– ဖြည့်စွက်–ရခြင်းမရှိ–ဖွယ်မလို–သော၊ မသွန်းလောင်း – မဖြည့်စွက် – အပ်သော၊ မိမိပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း ပြည့်စုံလုံလောက်သော။ အသေစနကော စ သုခေါ စ ဝိဟာရော (ဝိ၊၁။၈၈။ သံ၊၃။၂၇၉) တိ ဧတ္ထ ပန နာဿ သေစနန္တိ အသေစနကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၉။ သဗ္ဗမေတံ သရသတော ဧဝ သန္တဘာဝံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ အသေစနက(မ၊၁။၁၆၁)န္တိ အသေစိတမ္ဗကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၈၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၂။ (–သံ၊၁။၂၁၅။ အံ၊၂။၂၀၇။ ထေရီ။၃၈၅။ အပ၊၂။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၃။)

အသေစနကတ္တ (န) [အသေစနက+တ္တ] သွန်းလောင်း – ဖြည့်စွက် – ရခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗံ တံ မဓုရတ္တာယ သာတတ္တာယ အသေစနကတ္တာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၃၄။

အသေစနကဖလ (တိ) [အသေစနက+ဖလ] သွန်းလောင်း – ဖြည့်စွက် – ရခြင်းမရှိသော အကျိုးရှိသော။ ကုသလာ ဝေဒနာ သဖလာ သဝိပါကာ ဣဋ္ဌဖလာ ကန္တဖလာ မနုညဖလာ အသေစနကဖလာ သုခုဒြယာ သုခဝိပါကာတိ။ အဘိ၊က။၃၅။

အသေစနကသုခဝိဟာရတာ (ထီ) [အသေစနက+သုခ+ဝိဟာရ+တာ] သွန်းလောင်းခြင်း – ဖြည့်စွက်ရခြင်း – မရှိသောချမ်းသာသော နေခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တထာ အတ္တာမိနတာယ ကေနစိ အနုပခတတ္တာ အသေစနကသုခဝိဟာရတာယ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကတာယ စ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

အသေစိတဗ္ဗက (တိ) [န+သေစိတဗ္ဗက] မသွန်းလောင်း – မဖြည့်စွက် – အပ်သော။ အသေစနက-ကြည့်။

အသေဋ္ဌ (တိ) [န+သေဋ္ဌ] မချီးမွမ်းအပ် – မမြတ် – သော၊သူ။ အသေဋ္ဌေဟိ သေဝိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၅၁၊၁၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၈။)

အသေဋ္ဌစရိယ (န) [အသေဋ္ဌ+စရိယ] မချီးမွမ်းအပ် – မမြတ် – ယုတ်ညံ့ – သော – သူတို့၏ – အကျင့် (မေထုန်အကျင့်)။ အဗြဟ္မစရိယ-ကြည့်။

အသေဋ္ဌစာရိတာ (ထီ) [အသေဋ္ဌစာရီ+တာ] မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဗြဟ္မစာရီ-ကြည့်။

အသေဋ္ဌစာရီ (တိ) [(၁) အသေဋ္ဌ+စရ+ဏီ (၂) န+သေဋ္ဌစာရီ] မမြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော။ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့မရှိသော၊ အဗြဟ္မစာရီ-ကြည့်။

အသေဋ္ဌသမ္မတ (တိ) [န + သေဋ္ဌ + သမ္မတ] မြတ်သည်ဟု သမုတ်အပ်သည် မဟုတ်သော။ သေဋ္ဌသမ္မတာနမ္ပိတိ အပိ-သဒ္ဒေန ပဂေဝ အသေဋ္ဌသမ္မတာနန္တိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၁၊ ၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၁၀။

အသေနာသန (န) [န+သေနာသန] ကျောင်း –အိပ်ရာနေရာ – မဟုတ်သော အရပ်။ ပါနီယမာဠေ မဏ္ဍပေ ပေါက္ခရဏီတိ တောနိ ဟိ အသေနာသနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၉၊ ၂၉၀။)

အသေနာသနိက (တိ) [န + သေနာသနိက] ကျောင်း–အိပ်ရာနေရာ–မရှိသော၊ရဟန်း။ နဘိက္ခဝေ အသေနာသနိကေန ဝဿံ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၂၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၅။ အသေနာသနိကေနာတိ ယဿ ပဉ္စန္နံ ဆဒနာနံ အညတရေန ဆန္နံ ယောဇိတဒွါရဗန္ဓနံ သေနာသနံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ဝဇီရ၊၄၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၃။)

အသေယျ (တိ) [န+သေယျ] မမြင့်မြတ်–ယုတ်ညံ့–သော။ အသေယျော သေယျသမာနံ၊ ဗာလော မညတိ အတ္တာန(ထေရ။ ၃၅၂)န္တိ အယံ အသေယျော ဟီနော သမာနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။)

အသေရိက (တိ) [န+သေရီ+က] မိမိအလို အတိုင်းဖြစ်ခြင်းမရှိသော။ အဝသ(၂)အနက် ကြည့်။

အသေရိဘာဝ (ပု) [အသေရီ+ဘာဝ] မိမိ အလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ

ဝါတရောဂါဘိနီတော (ထေရ။၂၇၀)တိ ဝါ-တာဗာဓေန အသေရိဘာဝံ ဥပနီတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အသေရိဘာဝကရဏ (နု) [အသေရိဘာဝ+ကရဏ] မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ သကိလေသပုဂ္ဂလဿ အသေရိဘာဝကရဏေန ရဏေန သဒိသ-တာယ ရဏော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။ (-အနုဋီ၊၁။ ၆၀။)

အသေရိဘာဝဇနက (တိ) [အသေရိဘာဝ+ဇနက] မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အသေရိဘာဝ-ဇနကတာ-ကြည့်။

အသေရိဘာဝဇနကတာ (ထီ) [အသေရိဘာဝ+ဇနက+တာ] မိမိအလိုအတိုင်းမဖြစ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်စေခြင်း၊ သူတပါး အလိုအတိုင်းဖြစ်စေခြင်း။ အသေရိဘာဝဇန-ကကာယ အာဗာဓပဒဋ္ဌာနတာယ စ အာ-ဗာဓတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၉၅။)

အသေရိဘာဝဇနန (တိ) [အသေရိဘာဝ+ဇနန] မိမိအလိုအတိုင်းမဖြစ်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အသေရိဘာဝဇနန-တော အာဗာဓပဒဋ္ဌာနတာယ စ အာဗာဓ-တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။

အသေရိဘာဝါပါဒန (တိ) [အသေရိဘာဝ+အာပါဒန] မိမိအလိုအတိုင်းမဖြစ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ ဒါသဗျံ ဝိယ ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကုစ္စံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ အသေရိဘာဝါ-ပါဒနတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။

အသေရိဝိဟာရ (ပု) [အသေရီ+ဝိဟာရ] မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သော နေထိုင်ခြင်း။ ပရိဗုန္ဓတိ ဥပရောဓေတီတိ ရ-ကာရဿ လ-ကာရံ ကတွာ ပလိဗောဓော၊ အသေရိဝိဟာ-ရော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၆။

အသေရိဝိဟာရဘာဝ (ပု) [အသေရိဝိဟာရ+ဘာဝ] မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သော နေထိုင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တာဝ ဣမေ သတ္တာ သဗ္ဗဏ္ဏာ ဇဝ အသေရိဝိဟာရဘာဝ-တောတိ အာဟ "အဏ္ဏော နိက္ကိလေသော ဇာတော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ တာဝ သဗ္ဗဏ္ဏာ နာမ အသေရိဝိဟာရဘာဝတော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၅။

အသေရိဝိဟာရီ (တိ) [အသေရီ+ဝိဟာရီ] မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သော နေထိုင်ရခြင်း ရှိသော၊သူ။ ဝေပစိတ္တိ အသုရိန္ဒော အသေ-ရိဝိဟာရီ မဟာဒုက္ခပ္ပတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၃။ အသဝသော အသေရိဝိဟာရီ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၇။

အသေရီ (တိ) [န+သေရီ=သ+ဤရ] မိမိအလို အတိုင်း မဖြစ်နိုင်သော။ အသေရိဘာဝ-စသည်ကြည့်။

အသေဝနာ (ထီ) [န+သေဝနာ] မမှီဝဲ-မဆည်း ကပ်-ခြင်း။ အသေဝနာ စ ဗာလာနံ။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ အသေဝနာတိ အဘဇနာ အပယိရုပါသနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အသေဝနာဓိပ္ပါယ (တိ) [န+သေဝနာဓိပ္ပါယ] မှီဝဲခြင်း၌ အလိုမရှိသော၊ မမှီဝဲလိုသော၊သူ။ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿာတိ အသေဝနာ-ဓိပ္ပါယဿပိ အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂ ကရောတိ။ ဝဇီရ၊၈၆။

အသေဝန္တ (တိ) [န+သေဝန္တ] မမှီဝဲသော၊သူ။ ပဏ္ဍိတေ အသေဝန္တော ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ.... န ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၇၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။)

အသေဝမာန (တိ) [န+သေဝမာန] မမှီဝဲ-မပြု လုပ်-သော၊သူ။ ကာမေ စ ပ.ေပ စ အသေဝမာနော။ အံ၊၁။၃၁၂။

အသေဝိ (ကြိ) သေဝတိ (ထေရီ။၃၉၀၊၄၂၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၂၊၂၇၅)-ကြည့်။

အသေဝိတ (တိ) [န+သေဝိတ] မမှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတ (ဓမ္မ။၅၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂), အကာပုရိသ-သေဝိတ (ထေရ။၁၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁) တို့ ကြည့်။

အသေဝိတဗ္ဗ (တိ) [န + သေဝိတဗ္ဗ] မမှီဝဲ-မဆည်းကပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယေ ဣမေသံ ဘဝတံ ဓမ္မာ....အသေဝိတဗ္ဗာ အသေဝိတဗ္ဗသင်္ခါတာ။ ဒီ၊၁။၁၅၄-၅။ (-ဒီ၊ ၂။၂၂၀။ အံ၊၃။၁၇၅။ မ၊၃။၉၃။ ဒီ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဝဇီရ။ဂ၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၆၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၁-၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂ဂဂ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၉၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁ဂ၂။)

အသေဝိတဗ္ဗက (တိ) [အသေဝိတဗ္ဗ+က] မမှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ကမ္မပထ-ဘာဝံ အပတ္တာနမ္ပိ ဟိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိနံ အသေဝိတဗ္ဗကာဒိနံ အသေဝိတဗ္ဗကာယသ-မာစာရာဒိဘာဝေါ ဣဓ ဝုစ္စတီတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။

အသေဝိတဗ္ဗကာယသမာစာရ (ပု) [အသေဝိ-တဗ္ဗ + ကာယသမာစာရ] မမှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-ကိုယ်အကျင့်။ တတ္ထ ကမ္မပထဝသေန ကထေန္တေန အသေဝိတဗ္ဗ-ကာယသမာစာရော တာဝ....ပါဏာတိပါတ-အဒိန္နာဒါနမိစ္ဆာစာရေဟိ ကထေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။)

အသေဝိတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [အသေဝိတဗ္ဗ+ဓမ္မ] မမှီဝဲ-မဆည်းကပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော တရား။ ဝိနေတာတိ အသေဝိတဗ္ဗဓမ္မေ ဝေ-နေယျသန္တာနတော အပနေတာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၉။

အသေဝိတဗ္ဗပရိဝဇ္ဇန (နု) [အသေဝိတဗ္ဗ+ပရိ-ဝဇ္ဇန] မမှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ သေခပ္ပဋိပဒါ သာသနေ မင်္ဂလပဋိပဒါ သမ္မဒေဝ အသေဝိတဗ္ဗပရိဝဇ္ဇ-နေန....ဝစ္စမာနကပဋိပဒါ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄။

အသေဝိတဗ္ဗရူပ (နု) [အသေဝိတဗ္ဗ+ရူပ] မမှီဝဲ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော-ရူပါရုံ။ အသေဝိတဗ္ဗရူပါဒိဝသေန ဣန္ဒြိယေသု အ-ဂုတ္တဒွါရတာ အသံဝရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။

အသေဝိတဗ္ဗဝစီသမာစာရ (ပု) [အသေဝိတဗ္ဗ+ ဝစီသမာစာရ] မမှီဝဲ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-နှုတ်အကျင့်။ အသေဝိတဗ္ဗဝစီသမာ-စာရော... ကထေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

အသေဝိသံ (ကြိ) သေဝတိ (ဇာ၊၁။၂၄၇) ကြည့်။

အသေဝီ (တိ) [န+သေဝီ] မမှီဝဲ-မဆည်းကပ်-သော၊သူ။ န စ ပရေသု သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အသေဝိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂ဂ၂။

အသေသ (တိ) [န+သေသ] အကြွင်းမရှိ-အကြွင်းမဲ့-အလုံးစုံ-ကုန်အောင်စုံ-သော။ တံ ဘဂဝါ အသေသမဘိဇာနာတိ။ ဒီ၊၃။ ဂ၄၊၉၃။ တံ ဒေသနံ ဘဂဝါ အသေသံ သက-လံ အဘိဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆ဂ၊၇၉။ ပဟီန-ဇာတိမရဏာ အသေသာ။သုတ္တနိ။၃၃၁။ တတ္ထ န သေသေတီတိ အသေသော၊ တံ အသေသံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၂။ (-ဒီ၊၁။၂၁၃။ ဒီ၊၃။ ဂ၄။ သံ၊၃။၃၇၉။ သုတ္တနိ။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။

၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀၊၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၂၊ ၁၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၅။)

အသေသက (တိ) [အသေသ+က] အကြွင်းမရှိသော၊ အကြွင်းမဲ့ဖြစ်သော။အသေသကေသု-(-ဇာ၊၁။၁၂၀)တိ နိဿေသကေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၂။

အသေသကတာ (ထီ) [အသေသက+တာ] အကြွင်းအကျန်မရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝုတ္တလက္ခဏပူဝမန္တတာ အသေသကတာ။ ကခါ။၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၉။

အသေသနိရုဇ္ဈန (နု) [အသေသ + နိရုဇ္ဈန] အကြွင်းမရှိ – အကြွင်းမဲ့ – ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အသေသနိရောဓ (ပု) [အသေသ + နိရောဓ] (က) (တဏှာ၏) အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းကြောင်း(နိဗ္ဗာန်)။ (ခ) အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အသေသဝိရာဂါ အသေသနိရောဓာ-(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀)တိ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဝသေန အဝိဇ္ဇာယ အသေသဝိရဇ္ဇနတော အသေသနိရုဇ္ဈနတော စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂။ အသေသဝိရာဂ,အသေသဝိရာဂနိရောဓ-တို့လည်းကြည့်။

အသေသနိဿေသ (တိ) [အသေသ+နိဿေသ] စိုးစဉ်းမျှ အကြွင်းအကျန်မရှိ–လုံးဝအကြွင်းမရှိ–ကုန်အောင်စုံ–သော။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ဝေ ဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ အသေသနိဿေသာတိ အရဟတ္တနိကူဋ္ဌေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

အသေသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အသေသ + ပရိဂ္ဂဟ] အကြွင်း အကျန်မရှိ – အကြွင်းမဲ့ – သိမ်းယူခြင်း။ ဝေ ပဒဒွယေနာပိ ရူပဿ အသေသပရိဂ္ဂဟော ကတော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇။

အသေသဘာဝ (ပု) [အသေသ+ဘာဝ] အကြွင်းအကျန် မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တေသံ သေသဘာဝေန အသေသဘာဝေန စ "သဥပါဒိသေသာ"တိ စ "အနုပါဒိသေသာ"-တိ စ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ (–သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၉။)

အသေသယိတ္ဗာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သေသယိတ္ဗာ] မကြွင်း–မကျန်–စေမူ၍။ ဝိနိစ္ဆယံ သဗ္ဗမသေသယိတ္ဗာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃)တိ တံ တံ အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိနိစ္ဆယံ အသေသယိတ္ဗာ သေသံ အကတ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄။ (–ဝိမတိ၊၁။ဂ။)

အသေသဝိရဇ္ဇန (နု) [အသေသ + ဝိရဇ္ဇန] အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းခြင်း။ အသေသနိရောဓ-ကြည့်။

အသေသဝိရာဂ (ပု) [အသေသ+ဝိရာဂ] (တဏှာ၏) အကြွင်းမဲ့–ကုန်ခန်းရာ–ကုန်ခန်းကြောင်း –ဖြစ်သော တရား၊ (နိဗ္ဗာန်)။ ကေမေဝ ဟိ နိဗ္ဗာနံ .... အသေသဝိရာဂေါ အသေသနိရောဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ အသေသံ ဝိရဇ္ဇတိ တဏှာ ဧတ္ထာတိ အသေသဝိရာဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

အသေသဝိရာဂနိရောဓ(ပု)[အသေသ+ဝိရာဂ+နိရောဓ] (၁) ရာဂကင်းကြောင်းဖြစ်သော မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၂) အကြွင်းမဲ့ပယ်ခြင်း,အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၃) အကြွင်းမဲ့ကုန်ခန်းခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၄) အကြွင်းမဲ့–ကုန်ခန်း, ချုပ်ငြိမ်းရာ–ကုန်ခန်း, ချုပ်ငြိမ်းကြောင်း–ဖြစ်သောတရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (၁)(၂) အဝိဇ္ဇာယ တွေ့ဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရ-

နိဿရဏော။ ဝိ၊၃။၁။ မ၊၁။၃၃၀။ သံ၊၁။၂၄၄။ အံ၊၁။၁၇၈။ ဥဒါန။၇၉။ အသေသဝိရာဂနိရောဓာတိ ဝိရာဂသင်္ခါတေန မဂ္ဂေန အသေသနိရောဓော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၅။ အသေသဝိရာဂနိရောဓာတိ အသေသဝိရာဂေန စ အသေသနိရောဓေန စ။ ဥဘယမ္ပေတံ အညမညဝေဝစနမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ (–အံ၊၁။၄၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။) (၁)(၂) (၄) ယော တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော။ ဝိ၊၃။၁၅။ ဒီ၊၂။၂၄၇။ မ၊၃။၃၇၄။ သံ၊၃။၃၆၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၈။ အသေသဝိရာဂနိရောဓောတိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ နိဗ္ဗာနဝေဝစနာနေဝ။ နိဗ္ဗာနဉ္ဟိ အာဂမ္မ .... အသေသဝိရာဂနိရောဓောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅-၆။ ဝိရာဂေါ ဝုစ္စတိ မဂ္ဂေါ .... အသေသော ဝိရာဂနိရောဓော။ အသေသဝိရာဂနိရောဓော။ အထ ဝါ ဝိရာဂေါတိ ပဟာနံ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ အသေသော ဝိရာဂေါ အသေသော နိရောဓောတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ ယောဇနာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၈-၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၈။ (၁) (၃) အသေသဝိရာဂနိရောဓာ (သုတ္တနိ။၃၉၂) တိ အသေသံ ဝိရာဂေန နိရောဓာ, အသေသဝိရာဂသင်္ခါတာ ဝါ နိရောဓာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၂၂။။

အသေသသင်္ခါရ (ပု) [အသေသ + သင်္ခါရ] အကြွင်းအကျန်မရှိ–အကြွင်းမဲ့–အလုံးစုံ–ကုန်အောင်စုံ–သော သင်္ခါရ။ ဝိရဇ္ဇတိ အသေသသင်္ခါရတော ဧတေနာတိ ဝိရာဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၅။

အသေသိတဗ္ဗ (တိ) [န+သေသိတဗ္ဗ] မကြွင်းကျန်စေ – အပ် – သင့် – ထိုက် – သော။ ကဿစိပိ တတ္ထ အသေသိတဗ္ဗတော စ သဗ္ဗဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အသေသိတဘာဝ (ပု) [န+သေသိတ+ဘာဝ] မကြွင်းကျန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ "ကတဗုဒ္ဓကိစ္စေ" တိ ဧတေန ဗုဒ္ဓကတ္တဗ္ဗဿ ကိစ္စဿ ကဿစိပိ အသေသိတဘာဝံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ (–သာရတ္ထ၊၁။၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇။)

အသေသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သေသေတွာ] မကြွင်းမကျန်–အကြွင်းအကျန်မရှိ–စေမူ၍။ မယံ အသေသေတွာဝ ပရိဘုဉ္ဇိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၈။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၈၊၁၆၄၊၂၂၀၊၂၆၇။ မူလဋီ၊၁။၁၇၇။ အနုဋီ၊၂။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၆။)

အသောက[1] (တိ) [န+သောက] (၁) (က) စိုးရိမ်–ပူပန်–ခြင်းမရှိသော၊ မစိုးရိမ်သော။ (ခ) စိုးရိမ်–ပူပန်–ခြင်းမရှိရာ ဖြစ်သော (နတ်ပြည်)။ (ဂ) စိုးရိမ်ခြင်း–သောက–၏ အကြောင်းမရှိသော၊ စိုးရိမ်ခြင်းကင်းရာဖြစ်သော၊ (နိဗ္ဗာန်)။ (ပု) (၂) အသောကပင်၊ သော်ကပင်၊ ပန်းသုံးပင်၊ (သဇော်တယ်ဟု ခေါ်ကြသော သစ်ပင်များတည်း။ ဓာန်၊သျှ၊သစ်။၅၇၃။) (၁) (က) အသောကံ ဝိရဇံ ခေမံ။ ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ အသောကန္တိ နိဿောကံ အဗ္ဗူဠှသောကသလ္လံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (–အံ၊၂။၄၉။ ဓမ္မ။၁၇၊၇၂။ ဥဒါန။၁၀၀။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။) (ခ) အသောကံ ဝိရဇံ ဌာန (ပေတ။၁၄၄)န္တိ သောကာဘာဝေန အသောကံ။....

သဗ္ဗမေတံ ဒေဝလောကံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၃။ (ဂ) အသောကံ ဝိရဇံ ပဒံ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ သောကဟေတူနံ အဘာဝတော အသောကံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (−ဝိ၊၃။၅၂။ သံ၊၂။၄၁၂။ အံ၊၃။၇။ ဥဒါန။ ၁၉၁။ ထေရ၊၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇။) (ပု) (၂) အသောကော ဝဉ္ဇုလော စာထ။ ဓာန်။၅၇၃။ နတ္ထိ သောကော ယေန။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၇၃။ သာလကုသုမိတပုပ္ဖိတာ အသောကာ။ ဝိမာန။၅၁။ (−အပ၊၁။၁၇။ ဇာ၊၂။ ၁၁၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။)

အသောက၂(တိ)[န+သောက။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) အသောကရဟန်း။ (က) ဝိပဿီ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေးရဟန်း။ ဝိပဿိဿ ဘိက္ခဝေ.... အသောကော နာမ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော။ ဒီ၊ ၂။ ၅၊ ၁၀၊ ၄၃။ (− အပ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၃။) အသောကတ္ထေရ-လည်း ကြည့်။ (ခ) ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား ထင်ရှားရှိစဉ်အခါက ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်သွားသောရဟန်း။ အသောကော နာမ ဘန္တေ ဘိက္ခု ကာလင်္ကတော။ သံ၊၃။၃၁၂။ (၂) အသောက-မည်သော ဥပါသကာ (ဒါယကာ)။ အသောကော နာမ ဘန္တေ ဥပါသကော ကာလင်္ကတော။ သံ၊၃။၃၁၂။ (၃) အသောကမင်း။ (က) ကဋ္ဌာရဇနက မင်းဆက်၏ သုံးဆက်မြောက်ဖြစ်သောမင်း။ နေမိယပုတ္တော ကဋ္ဌာရဇနကော၊ တဿ ပုတ္တော သမင်္ကရော။ အသောကော နာမ သော ရာဇာ၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တခတ္တိယော။ ဒီပဝံ။ ၃။၃၇။ (ခ) ကာလာသောက-အမည်ရ၍ ဒုတိယ သံဂါယနာတင်ရာ၌ ကူညီထောက်ပံ့သော မင်း။ ကာလာသောက-ကြည့်။ (ဂ) ပါဋလိပုတ်ပြည့်ရှင် ဘုရင် အသောကမင်း။ ဓမ္မာသောက အမည်ရ၍ တတိယသံဂါယနာတင်ရာ၌ ကူညီထောက်ပံ့သော မင်း။ နဂရေ မဟာရာဇ ပါဋလိပုတ္တေ အသောကော ဓမ္မရာဇာ.... သန္ဓမာနံ ဒိသွာ။ မိလိန္ဒ။၁၂၅။ ဤ အသောကမင်းကြီးကား ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီးနှင့် မောရိယနွယ်ဝင် ဓမ္မာမိဖုရားကြီးတို့မှဖွားမြင်သည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီးသည် သားကြီး အသောကအား အိမ်ရှေ့ရာထူးနှင့်အဝန္တိတိုင်းကို ပေးသနားသည်၊ အသောက မင်းသားသည် ခမည်းတော်စေခိုင်းချက်အရ အဝန္တိတိုင်းကိုအုပ်ချုပ်ရန် ဥဇ္ဇေနီသို့အသွား လမ်းခရီးအကြား၌ ဝေဋိသဂိရိမြို့သို့ ရောက်၍ ဝေဋိသသူဌေး၏သမီး ဝေဋိသဂိရိကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသဖြင့် ၎င်းသူဌေးသမီးနှင့်အတူ ပေါင်းဖော်နေထိုင်သည်၊ ဥဇ္ဇေနီတွင် ၎င်းသူဌေးသမီးမှ မဟိန္ဒမင်းသားနှင့် သံဃမိတ္တာမင်းသမီးတို့ကို ဖွားမြင်သည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီး နတ်ရွာစံခါနီး၌ အသောကမင်းသားသည် ခမည်းတော်၏ ဆင့်ခေါ်ချက်အရ ပါဋလိပုတ်သို့ လိုက်လာရာ မိဖုရားနှင့်သားသမီးတို့ကို ဝေဋိသဂိရိမြို့၌ ထားခဲ့သည်။

ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီး၌ သားတော်ပေါင်း ၁၀၁-ယောက်ရှိရာ မင်းကြီးနတ်ရွာစံပြီးသောအခါ အသောကမင်းသားသည် သူနှင့်အမေတူဖြစ်သော ညီတော်တိဿမင်းသားကို ချန်ထား၍ ကျန်သောမင်းသားတို့ကို သုတ်သင်ကွပ်မျက်ပြီးလျှင် ၄-နှစ်လုံးလုံး အဘိသိက်မခံယူသေးပဲ မင်းပြုသည်။ ၄-နှစ်စိုးစံပြီးနောက် သာသနာနှစ် ၂၁၈-ခုတွင် အဘိသိက်ခံယူသည်။ အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးမှာ အသန္ဓိမိတ္တာဖြစ်သည်။ (ယင်း မိဖုရားကြီးကွယ်လွန်သောအခါ တိဿရက္ခာမိဖုရားကြီးသည် အဂ္ဂမဟေသီဖြစ်လာသည်။ တိဿရက္ခာ-ကြည့်။) အဘိသိက်၏ အစွမ်းဖြင့် မြေကြီးအောက် တယူဇနာ, အထက်ကောင်းကင် တယူဇနာ အရပ်တိုင်အောင် အာဏာစက် ပြန့်နှံ့ခြင်းစသော ကြီးမားသော တန်ခိုးကို ရရှိသည်။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၅၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၈၊ ၁၅၄။ ညီတော် တိဿမင်းသားကို အိမ်ရှေ့ အရာ၌ ထားသော်လည်း နောင်အခါ၌ သာသနာတော်တွင် ဝင်ရောက်၍ ရဟန်းပြုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁-၂။ မင်းကြီး၏ အခြား ညီငယ်တယောက်ဖြစ်သူ ဝီတသောက-သည်လည်း ရဟန်းပြုလုပ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိသွားလေသည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

အသောကမင်းကြီးသည် အဘိသိက်ခံယူပြီးနောက် ၃-နှစ်အထိသာ ဗုဒ္ဓသာသနာပြင်ပပါသဏ္ဍ(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)အယူကိုယူ၍ ၄-နှစ်မြောက်၌ ဗုဒ္ဓသာသနာကိုကြည်ညိုလေးစားသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်လာသည်။ ဖြစ်ပုံမှာ— မင်းကြီးသည် သူ၏ခမည်းတော် လက်ထက်က လှူဒါန်း ထောက်ပံ့ခဲ့သော ပုဏ္ဏားပရိဗိုဇ်တို့အား ဆက်လက်လှူဒါန်း ထောက်ပံ့နေရသော်လည်း ယင်း အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဣန္ဒြေမစောင့်စည်းမှု၊ လျပ်ပေါ် လော်လီ မတည်ကြည် မငြိမ်သက်မှု စသည်တို့ကြောင့် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လှူမည့်အစား အခြား သင့်လျော်သောနေရာ၌ လှူဒါန်းရန် အကြံဖြစ်ပေါ် လေသည်။ တနေ့သ၌ မင်းကြီးသည် နိဂြောဓသာမဏေကို မြင်ရာ ၎င်းသာမဏေ၏ တည်ကြည်ငြိမ်သက်သောဣန္ဒြေ၌ ကြည်ညိုလေးစား၍ နန်းတော်သို့ ပင့်ကာ တရားနာယူသည်၊ သာမဏေသည် ဓမ္မပဒ အပ္ပမာဒဝဂ်ကို ဟောကြားရာ များစွာနှစ်သက်သဖြင့် ရှေးအခါက ပုဏ္ဏားခြောက်သောင်းတို့အား လှူဒါန်းခဲ့သော ဆွမ်းဝတ်ကို ဖြတ်၍ ရဟန်းခြောက်သောင်းတို့အား လှူဒါန်းလေသည်၊ အသောကာရုံကျောင်းကြီးကိုလည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃-၆။ မင်းကြီးသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ဓမ္မက္ခန္ဓာတော်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ကို ပူဇော်သောအားဖြင့် ကျောင်းပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ စေတီတော်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့ကို အထူးထူးသော မြို့တို့၌ ဆောက်လုပ်တည်ထားစေခဲ့သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ထို့နောက် အရှင်မဟာကဿပ၏ ဗျာဒိတ်တော်နှင့်အညီ အဇာတသတ်မင်း တည်ထားခဲ့သော ဓာတုနိဓာန စေတီတော်မှ ဓာတ်တော်များကို ထိုစေတီ၌ ကိုးကွယ်ရရုံမျှ ချန်ထားခဲ့ပြီး အလုံးစုံ ထုတ်ယူ ပင့်ဆောင်ကာ ကျောင်းပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် (စေတီပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်)တို့၌ ထည့်သွင်းပူဇော်ခဲ့လေသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅-၇။ ဤ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ ဤမင်းကြီးလောက် သာသနာတော်အား လှူဒါန်းထောက်ပံ့ခဲ့သူ မရှိပေ။ "ထိုမျှ လှူဒါန်းခဲ့စေကာ သာသနာ့အမွေခံ(သာသနဒါယာဒ)မဖြစ်သေး၊ ပစ္စည်းအလှူရှင် (ပစ္စယဒါယကာ)သာ ဖြစ်သည်၊ မိမိ၏ သားသမီးကို သာသနာ့ဘောင်သို့သွင်း၍ ရှင်ရဟန်းပြုစေမှ သာသနာ့အမွေခံဖြစ်သည်"ဟု အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်၏ ဟောကြားချက်အရ သားတော် မဟိန္ဒမင်းသားနှင့် သမီးတော်သံဃမိတ္တာ မင်းသမီးတို့ကို ရဟန်းပြုစေလျက် သာသနာ့အမွေကို ခံယူခဲ့လေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈-၉။

တိတ္ထိတို့သည် သာသနာတော်တွင် ရောနှောဝင်ရောက်နေကြလျက် သာသနာတော်၏ များစွာသော အညစ်အကြေး ဆူးငြောင့်များကို ဖြစ်ပေါ်စေကြလေသည်၊ ရဟန်းကောင်းတို့သည် ၎င်းတို့နှင့်အတူတကွ ဥပုသ်ပဝါရဏာ မပြုလုပ်ပဲ နေကြရာ မင်းကြီးသည် အမတ်တယောက်အား အမိန့်ရဏ်းကို ငြိမ်းစေလျက် ဥပုသ်ပြုအောင်ဆောင်ရွက်ရန် စေခိုင်းလိုက်သည်၊ အမတ်သည် မင်းကြီးကို ပြန်၍မမေးဝံ့၊ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရန် နည်းလည်းမသိရကားအတင်းအကြပ်အာဏာဖြင့် ဥပုသ်ပြုခိုင်း၍ ဥပုသ်မပြုသော ရဟန်းတော်အချို့ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ မင်းကြီး၏ ညီတော် တိဿထေရ်အလှည့်ရောက်၍မသတ်

ဝံ့တော့မှ မင်းကြီးအား ပြန်၍ သံတော်ဦးတင်ရာ မင်းကြီးမှာ များစွာ ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ခြင်း ဖြစ်ရလေသည်၊ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒမပါသော ယင်းသတ်ဖြတ်မှု၌ မိမိပါ အကုသိုလ်အပြစ် ရှိလေသလားဟု သံသယဖြစ်၍ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်ကို ပင့်ပြီး လျှောက်ထား မေးမြန်းသောအခါမှ အပြစ်မရှိကြောင်းသိ၍ သံသယကင်းစင်လေသည်။ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်၏ ညွှန်ကြားပြသချက်ဖြင့် ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ အယူရှိသော ရဟန်းများနှင့် အခြားအယူရှိသော ရဟန်းများကို ခွဲခြားကာ အခြား အယူ ရှိသော ရဟန်းများကို လူဝတ်လဲစေလျက် သာသနာတော်ကို သန့်ရှင်းစေခဲ့သည်။ သာသနာတော်သန့်ရှင်းသောအခါမှ အညီအညွတ် ဥပုသ်ပြုကြလေသည်။ ထို့နောက်ရဟန်းခြောက်သန်းတို့အနက် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ တေဝိဇ္ဇစသော ဂုဏ်ထူးရှိသော ပိဋကတ်သုံးပုံဆောင် ရဟန်းတထောင်ကို ရွေးကောက်လျက် တတိယသံဂါယနာတင်တော်မူကြသည်။ သာသနာ သက္ကရာဇ် ၂၃၄-နှစ်မြောက်၌ တတိယသံဂါယနာတင်သည်ဟု ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဍ္ဍဝိဝင်ကျမ်း၊ နှာ-၁၀၃-၌ ပြဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀-၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉-၁၁၁။ အသောကမင်းကြီးနှင့် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဒေဝါနံ ပိယတိဿမင်းကြီးသည် အချင်းချင်း မမြင်ဘူးသော်လည်း ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေများ ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။ အသောကမင်းကြီးကို ဓမ္မာသောကမင်းဟူ၍လည်း ခေါ်တွင်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ ဒီပဝံ။ ၇။၄၃။ သုရဋ္ဌတိုင်းပြည် ပိင်္ဂလမင်းကြီးသည် ဓမ္မာသောကမင်းကြီးအား ဆုံးမသြဝါဒပေးရန် သွားလေ့ရှိသည်။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ (၎င်းကို ထောက်သော် ပိင်္ဂလမင်းကြီးသည် အသောကမင်းကြီး၏ ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတယောက် ဖြစ်ပုံပေါ်သည်)။ အသောကမင်းကြီးသည် ၃၇-နှစ် ထီးနန်းစိုးစံခဲ့သည်။ ဒီပဝံ၊၅။၄၇။ အသောကဓမ္မရာဇ - လည်းကြည့်။

(၄) ဟိမဝန္တာ၏အနီးရှိ အသောကမည်သောတောင်။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ အသောကော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပ၊၁။၄၀၀။ (၅) အသောကာ မည်သော အဂ္ဂသာဝိကာမ၊ မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ အမြတ်ဆုံးတပည့်မ။ သီဝလာ စ အသောကာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၈။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။) (၆) အသောကာမည်သောရဟန်းမ။ အသောကာ နာမ ဘန္တေ ဘိက္ခုနီ ကာလင်္ကတာ။ သံ၊၃။ ၃၁၂။ (၇) အသောကာမည်သော ဥပါသိကာမ(ဒါယိကာမ)။အသောကာ နာမ ဘန္တေ ဥပါသိကာ ကာလင်္ကတာ။ သံ၊၃။၃၁၂။

အသောကကဏ္ဏိကာ (ထိ) [အသောက+ကဏ္ဏိကာ] အသောက-နားသွယ်ပန်း။ အပိဠယှမဋ္ဌရိန္တိ သပလ္လဝံ အသောကကဏ္ဏိကံ ကဏ္ဏေ ပိဠန္ဓိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။

အသောကကုမာရ (ပု) [အသောက+ကုမာရ] အသောကမင်းသား။ အသောကကုမာရော အတ္တနာ လဒ္ဓံ ဥဇ္ဇေနိရဇ္ဇံ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။ (—သာရတ္ထ၊၁။၁၂၈၊၁၅၄။)

အသောကင်္ကုရ (နု) [အသောက + အင်္ကုရ] အသောကပင်၏ရွက်ညွှန့်။ အသောကင်္ကုရံ ဟိ အာဒိတော ဝ တနုရတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၀။

အသောကစိတ္တ (နု) [အသောက+စိတ္တ] စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်းမရှိသော စိတ်။ အကမ္ပိတစိတ္တံ အသောကစိတ္တံ ဝိရဇစိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

အသောကတ္ထေရ (ပု) [အသောက+ထေရ] အသောက မည်သော မထေရ်၊ (ဝိပဿီ

မြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သော မထေရ်)။ သတ္ထာ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ အသောကတ္ထေရံ နာမ ဥပဋ္ဌာကံ ဩလောကေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

အသောကဓမ္မရာဇ (ပု) [အသောက+ဓမ္မရာဇ] အသောကမင်းတရား။ အသောကဓမ္မရညော ကုလူပကော....စီဝရံ ပရိဝတ္တေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၈။ (– သာရတ္ထ၊၁။၁၅၈။)

အသောကပဏ္ဏ (န) [အသောက + ပဏ္ဏ] အသောကပင်၏အရွက်။ ဣမိနာ အသောကပဏ္ဏေ ဝုတ္တေန နယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၃။

အသောကပဗ္ဗတ (ပု) [အသောက + ပဗ္ဗတ] အသောကတောင်။ တတ္ထ ဟိမဝန္တသမီပေ အသောကပဗ္ဗတေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အသောကပလ္လဝ (န) [အသောက + ပလ္လဝ] အသောကရွက်နု။ အသောကပလ္လဝံ ပန ယာဝဇီဝိကံ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၇။ (– အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။)

အသောကပိဏ္ဍိ(ဏ္ဍီ) (ထီ) [အသောက+ပိဏ္ဍိ] အသောကပန်းခိုင်။ အသောကပိဏ္ဍိယာ ဝါ အန္တရေသု ပုပ္ဖါနိ ပဝေသေတုံ န ဒေါသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀။ အသောကပိဏ္ဍိယာတိ အသောကပုပ္ဖမဉ္ဇရိကာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၁။ အသောကပိဏ္ဍိယာတိ အသောကသာခါနံ ပုပ္ဖါနံ ဝါ သမူဟော။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၁။

အသောကပုပ္ဖ (န) [အသောက+ပုပ္ဖ] အသောကပန်းပွင့်။ ဗဟူနိ အသောကပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။)

အသောကပုပ္ဖမဉ္ဇရိကာ (ထီ) [အသောကပုပ္ဖ+မဉ္ဇရိကာ] အသောကပန်းခိုင်။ အသောကပိဏ္ဍိ-ကြည့်။

အသောကပုပ္ဖမာလာ (ထီ) [အသောကပုပ္ဖ + မာလာ] အသောကပန်းကုံး။ အသောကပုပ္ဖမာလာဟံ၊ ဗုဒ္ဓဿ ဥပနာမယိံ။ ဝိမာန။ ၅၅။

အသောကပုပ္ဖုတ္တမ (ပု) [အသောကပုပ္ဖ+ဥတ္တမ] မြတ်သော အသောကပန်းပွင့်။ အသောကပုပ္ဖုတ္တမဿ တဒါ ဥပဋ္ဌိတတံ သန္ဓာယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။

အသောကမဟာရာဇ (ပု) [အသောက+မဟာရာဇ] အသောကမည်သော – မဟာရာဇာ – မင်းမြတ်။ အသောကမဟာရာဇာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ စတုရာသီတိ ဝိဟာရသဟဿာနိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။)

အသောကမဟာဝိဟာရ (ပု) [အသောက+ မဟာဝိဟာရ] အသောကကျောင်းတော်ကြီး။ သယဉ္စ အသောကာရာမေ အသောကမဟာဝိဟာရတ္ထာယ ကမ္မံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇။

အသောကရာဇ (ပု) [အသောက+ရာဇ] အသောကအမည်ရှိသောမင်း၊ အသောကမင်း။ တဿ ပန သဒ္ဓိဝိဟာရိကော အသောကရညော ကနိဋ္ဌဘာတာ တိဿတ္ထေရော နာမ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၁၅။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၄။)

အသောကရုက္ခ (ပု) [အသောက+ရုက္ခ] အသောကပင်။ ကေသိံ အသောကရုက္ခေ။ တမ္ဗကိပိလ္လိကာနံ ပုဋံ ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ ဝဇိရ။၃၇၉။)

အသောကဝန (န) [အသောက+ဝန] အသောကပင်တော၊ အသောကပန်းဥယျာဉ်။ ဣဒ’မဿ အသောကဝနံ။ ဇာ၊၂။၂၅၀။

အသောကဝနဘူမိ (ထီ) [အသောကဝန+ဘူမိ] အသောကဝနိကနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အသောကဝနိက (တိ) [အသောကဝန+ဣက] အသောကပင်များ စည်ပင်ပေါက်ရောက်ရာ အရပ်၊ အသောကပန်းဥယျာဉ်။ အယမသာ အသောကဝနိကာ။ ဇာ၊၂။၂၉။ အသောကဝနိကာတိ အသောကဝနဘူမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၀၀။

အသောကာရာမ (ပု) [အသောက+အာရာမ] အသောကမင်း၏ အာရာမ်၊ အသောကာရုံ ကျောင်းတိုက်။ ပါဋလိပုတ္တနဂရေ အသောကာရာမေ အာယသ္မာ ဓမ္မရက္ခိတော ပဋိဝသတိ။ မိလိန္ဒ၊၁၅။ ပုန ရာဇာ အသောကာရာမံ နာမ မဟာဝိဟာရံ ကာရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆။ ဝဇိရ၊၂၆။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၄။)

အသောကာရာမဂမနီယ (တိ) [အသောကာရာမ+ဂမနီယ] အသောကာရုံကျောင်းတော်သို့ သွားသော။ ရာဇာ အသောကာရာမဂမနီယံ မဂ္ဂံ အလင်္ကာရာပေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။

အသောကိတာ (ထီ) [န+သောကီ+တာ] စိုးရိမ်–ဝမ်းနည်း–ပူဆွေး–ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အပ္ပါဗာဓတာ အသောကိတာ ပီယေဟိ မနာပေဟိ သဒ္ဓိံ အဝိပ္ပယောဂတာ ဒီဃာယုကတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၃။

အသောစန (န) [န+သောစန] (၁) မစိုးရိမ်ခြင်း၊ ဝမ်းမနည်းခြင်း၊ မပူဆွေးခြင်း။ (တိ) (၂) မစိုးရိမ်ရာဖြစ်သော။ (၁) ဣဒါနိ အသောစနာဒီသု ကာရဏံ ဒဿေန္တော "သုမုတ္တာ မယန္တိ" အာဒိမာဟ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃။ (တိ) (၂) အသောစနကာလ-ကြည့်။

အသောစနကာရဏ (န) [အသောစန+ကာရဏ] မစိုးရိမ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အသ္မာ လောကာ ပရံ လောကံ ပေစ္စ အသောစနကာရဏံ ဝါ ဣဓ ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ (– ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။)

အသောစနကာလ (ပု) [အသောစန+ကာလ] မစိုးရိမ်ရာ–အချိန်–အခါ။ နနု ဧဝံ သန္တေ တဝ အသောစနကာလော န ဘဝေယျ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။)

အသောစန္တ (တိ) [န+သောစန္တ] မစိုးရိမ်သောသူ။ အသောစံ အသောစာပယံ ဓမ္မေန။ သံ၊၁။၁၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ အသောစံ အသောစာပယန္တိ အသောစန္တော န အသောစာပယန္တော န။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အသောစန္တောတိ ဘောဂဗျသနာဒိဝသေန ပရံ အသောစန္တော န။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၆။)

အသောစမာန (တိ) [န+သောစမာန] မစိုးရိမ်သောသူ။ အသောစမာနော အဓိဝါသယေယျ။ အံ၊၂။၅၀။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၂။)

အသောစာပယန္တ (တိ) [န+သောစာပယန္တ] မစိုးရိမ်စေသောသူ။ အသောစန္တ-ကြည့်။

အသောစိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [န+သောစိတုံ] မစိုးရိမ်ခြင်းငှါ။ န တံ သက္ကာ အသောစိတုံ။ ဇာ၊၁။ ၁၃၄၊၁၆၈။

အသောဏ္ဍ (တိ) [န+သောဏ္ဍ။ ထိ-၌ အသောဏ္ဍီ] သေရည် သောက်ခြင်း – သေ သောက်ကြူးခြင်း–မရှိသော–မှုကင်းသော။ အသောဏ္ဍော အဝိနာသကော။ ဇာ၊၂။၃။ သုရာဒိပရိဟရဏေန အသောဏ္ဍော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၂၆။ တတ္ထ စ ဘဝိဿာမ အစုတ္တီ အထေနီ အသောဏ္ဍီ အဝိနာသိကာယော။ အံ၊၂။၃၂။

အသောဏ္ဍိတိ သုရာသောဏ္ဍာတာဒိဝသေန အ-
သောဏ္ဍိ သော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အသောတက (တိ) [န+သောတ+က](ရထိုက်
သော)သောတပသာဒမရှိသော၊သူ။ သစက္ခု-
ကာနံ အသောတကာနံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ တေသံ
စက္ခာယတနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၁။ဂ၁။ သော
ဟိ သစက္ခုကော အသောတကော ဟုတွာ
ဥပပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀ဂ။

အသောတတာ (ထီ) [န+သောတ+တာ]
နား – သောတပသာဒ – မရှိသည်၏ အဖြစ်။
န ဗဓိရော အသောတတာ။ ဇာ၊၂။၁၅၁။
အသောတတာတိ သောတာနံ အဘာဝေန။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀။

အသောတဗ္ဗ (တိ) [န+သောတဗ္ဗ] မကြား–
အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ ဒေဝိ အဟံ
ဝေရူပံ နာမ အသောတဗ္ဗံ သုဏိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၂။

အသောတဗ္ဗာရဟ (တိ) [န+သောတဗ္ဗ+အရ-
ဟ+အ] ကြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို မထိုက်
သော၊ မကြား–အပ်–ထိုက်–သော။ ပါက-
တိကသတ္တေနာပိ အသောတဗ္ဗာရဟံ သု-
ဏန္တော, အပုစ္ဆိတဗ္ဗာရဟံ ပုစ္ဆန္တော။ ဝဇီရ။
၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆။

အသောတဝိညေယျ (တိ) [န+သောတဝိညေ-
ယျ] သောတဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သော။
အသောတဝိညေယျော ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒေါ
နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ဂ။ (– မူလဋီ၊၁။
၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။)

အသောတဝိညေယျတာ (ထီ) [အသောတဝိ-
ညေယျ+တာ] သောတဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်
သည်၏ အဖြစ်။ ယသ္မာ မဟာအဋ္ဌကထာယံ
အသောတဝိညေယျတာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။
(– မူလဋီ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။)

အသောတဝိညေယျသဒ္ဒ (ပု) [အသောတဝိညေ-
ယျ+သဒ္ဒ] သောတဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်
သော အသံ။ အသောတဝိညေယျသဒ္ဒေန
သဟ ဝိညတ္တိယာ ဥပ္ပတ္တိ နတ္ထီတိ ဝိညာယတိ။
မူလဋီ၊၁။၇၅။

အသောတာပန္န (တိ) [န+သောတာပန္န] သော
တာပန်မဟုတ်သော၊သူ။ န ဟိ ကာလဘေ-
ဒေန ဝိနာ သော ဝေ သောတာပန္နော, အ-
သောတာပန္နော စာတိ သက္ကာ ဝိညာတုံ။
အနုဋီ၊၁။ဂဂ။

အသောတုကမျတာ (ထီ) [န + သောတု-
ကမျတာ] ကြားနာခြင်းငှါ အလိုမရှိ
သည် – မကြားနာလိုသည် – ၏ အဖြစ်။
အယံ ဝုစ္စတိ သဒ္ဓမ္မံ အသောတုကမျတာ။
အဘိ၊ဝိ။၃ဂ၇။ အသောတုကမျတာတိ သတ္တ-
တိံသ ဗောဓိပက္ခိယမ္ပော သဒ္ဓမ္မော နာမ၊
တံ အသုဏိတုကာမတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဂ၁။

အသောတုကာမ (တိ) [န + သောတုကာမ]
ကြားနာခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မကြားနာ
လိုသော၊သူ။ တာ ဘိက္ခုနိယော အသောတု-
ကာမာ ဝိယ ဘဝေယျုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

အသောဓိတ (တိ) [န+သောဓိတ] မသုတ်သင်
အပ်သော၊ သုတ်သင်၍ မပြီးသေးသော။
အသမ္မဋ္ဌံ ပရိဝေဏံ ဝါ အပဋိဇဂ္ဂိတံ သေနာ-
သနံ ဝါ အသောဓိတံ မဋ္ဌပိဋ္ဌံ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၃။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။
သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀၂။)

အသောဓိတဘာဝ (ပု) [အသောဓိတ+ဘာဝ]
မသုတ်သင်အပ်သည်၏အဖြစ်။ သော ကမ္မဿ
အသောဓိတဘာဝံ အာစိက္ခိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။

အသောစေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သောစေတ္တာ]
မသုတ်သင်မူ၍။ ဗုဒ္ဓထူပံ အသောစေတ္တာ၊
အညံ ကမ္မံ ပယောဇယေ။ အပ၊၁။၃၁၀။
(– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊

၁။၃၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆၊၅၀၂။ ဝဇီရ။၄၅၂။ ကခ၊ဋီ။၁၄၅။)

အသောဘထ (ကြိ) သောဘတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၈၂) ကြည့်။

အသောဘန (တိ) [န+သောဘန] မတင့်တယ်သော၊ မကောင်းသော။ အသဒ္ဓမ္မာတိ အသတံ ဓမ္မာ, အသန္တော ဝါ ဓမ္မာ၊ အသောဘနာ ဟီနာ လာမကာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၉။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၅၃။)

အသောဘနဘာဝ (ပု) [အသောဘန+ဘာဝ] မတင့်တယ်သည်၏ အဖြစ်။ နက္ခတ္တဿ အသောဘနဘာဝေန နာဂတာ”တိ ကထေန္တာနံ သုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။

အသောဘမာန (တိ) [န + သောဘမာန] မတင့်တယ်သော။ ဣဒါနိ ဂဟိတဖလော ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂေါ အသောဘမာနော ဠိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။

အသောဘိံသု (ကြိ) သောဘတိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၂၀) ကြည့်။

အသောဘိဿ (ကြိ) သောဘတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၃) ကြည့်။

အသောမနဿဝေဒနာ (ထီ) [န+သောမနဿဝေဒနာ] သောမနဿဝေဒနာ-မဟုတ်သော ဝေဒနာ၊ သောမနဿဝေဒနာမှ တပါးသော ဝေဒနာ။ တသ္မာ အသောမနဿဝေဒနံ အပနေတွာ ဂဟိတာယ သောမနဿဝေဒနာယ သမာနာ ဣဋ္ဌာကာရသမ္ဘောဂရသတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၈၆။

အသောရစ္စ (န) [န+သောရစ္စ] ကောင်းသော အမှု၌ – မမွေ့လျော်သည်၏ အဖြစ် – မမွေ့လျော်ခြင်း၊ ကိုယ်နှုတ်တို့ဖြင့် မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို လွန်ကျူးခြင်း၊ အကျင့်သီလ ပျက်စီးခြင်း။ အက္ခန္တိ စ အသောရစ္စဉ္စ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀၊၃၇၄။

အသောရတ (တိ) [န+သောရတ] တင့်တယ်သော–ကောင်းသော–အမှု၌ မမွေ့လျော်သော၊သူ။ စဏ္ဍောတိ အသောရတော ကိဗ္ဗိသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

အသ္နာတိ (ကြိ) [အသ + နာ + တိ] စား၏။ ဝုတ္တာနံ ဖလ' မသ္နာတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၀။ အသ္နာတီတိ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈။ (— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။) အသ္နာထ— ဒီ၊၂။၁၄၀။ အသ္နိယေ— ဇာ၊၂။၁၀၄၊၁၀ပ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၂၃၊၄၃၂။

အသ္နာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အသ+နာ+တုံ] စားခြင်းငှါ။ ဒေဝိသော ခေါ အရဟတိ၊ ပိဏ္ဍ' မသ္နာတု ဘတ္တု နေဝ။ ဇာ၊၂။၉၆။

အသ္မ ¹ (ပု) [အသ (=အသု) +မ။ အသ ခေပနေ၊ အဿတေတိ အသ္မာ။ ဏာဒိ။၁၃၇။ အသု ခေပနေ၊မော၊အသ္မာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၅။] ကျောက်၊ ကျောက်ခဲ။ ပါသာဏော' သ္မော'-ပလော သိလာ။ ဓာန်။၆၀၅။ အာမံ ပတ္တံ အသ္မနာ (အမှနာ၊ က)။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ အသ္မနာတိ ပါသာဏေန။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၀။ မာ ပါဒံ ခလိ ယသ္မနိ(ဇာ၊၁။၁၇၇)တိ ယ-ကာရော ဗျဉ္ဇနသန္ဓိဝသေန ဂဟိတော.... မာ ပါဒံ ခလိ အသ္မနိ။ နေ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။ (— အပ၊၁။၁၂၀။ ဇာ၊၁။၉၇။ ဇာ၊၂။၃၅၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၉။)

အသ္မ ² (ကြိ) အတ္ထိ ²-ကြည့်။

အသ္မပုပ္ဖ (န) [အသ္မ + ပုပ္ဖ] ကျောက်ပန်း၊ ကျောက်ပွင့်။ သေလေယျ' မသ္မပုပ္ဖဉ္စ။ ဓာန်။

၅၉၁။ အသွှေနော, အသွှသာ ဝါ ပုပ္ပံ အသွှပုပ္ပံ။ ဓာန်၊ ၃ီ။၅၉၁။

အသွှေ (ကြိ) အတ္တိ ^၂^-ကြည့်။

အသွှာ ^၁^ (ကြိ) အတ္တိ ^၂^-ကြည့်။

အသွှာ ^၂^ (အ-လိင်) [အမှ+ယော] ငါတို့ကို။ အမှ ^၁^-ကြည့်။

အသွှာ ^၃^ (တိ) [ဣမ + သွှာ] ဤသူ–ဤအရာဝတ္ထု–မှ။ ဣမ-ကြည့်။

အသွှာ ^၄^ (တိ) [တ + သွှာ] ထိုသူ – ထိုအရာဝတ္ထု–မှ။ တ^၃^-ကြည့်။

အသွှာကံ (အ-လိင်) [အမှ + နံ] ငါတို့အား၊ ငါတို့၏။ အမှ ^၁^-ကြည့်။

အသွှာဘိ (အ-လိင်) [အမှ+ဟိ] ငါတို့သည်။ အမှ^၁^-ကြည့်။

အသွှာသု (အ-လိင်) [အမှ+သု] ငါတို့၌။ အမှ^၁^-ကြည့်။

အသွိ ^၁^ (ကြိ) အတ္တိ ^၂^-ကြည့်။

အသွိ^၂^ (ဗျ) [အသ+မိ] ငါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အသွိမာန (ပု) [အသွိ+မာန] ငါဟူ၍ဖြစ်တတ်သောမာန၊ ငါတကားဟု ထောင်လွှားတတ်သော မာန။ ကတမော စောာ ဓမ္မော ပဟာတဗွော။ အသွိမာနော။ ဒီ၊၃။၂၂၇။ အသွိမာနောတိ ရူပါဒိသု အသွိတိ မာနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ အသွိတိ မာနောတိ အသွိတိ ပဝတ္တောမာနော။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၉။ တတ္ထ ကတမော အသွိမာနော၊ ရူပံ အသွိတိ မာနော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၀။ ရူပံ အသွိတိ မာနောတိ အဟံ ရူပန္တိ ဥပ္ပန္နမာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။ (–ဝိ၊၃။၄။ မ၊၂။၈၈။ မ၊၃။၁၅၆။ သံ၊၂။ ၆၈၊၁၂၆၊၃၈၇။ အံ၊၁။၄၅၊၃၅၀။ အံ၊၂။၇၅။ ဥဒါန။၈၈။ မဟာနိ။၆၁၊၁၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉၊၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၈၁၊၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၄။)

အသဿ ^၁^ (ပု) [(၁) အသ+အ။ အသ ဘက္ခနေ၊ အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၆၈။ (၂) အသ + သ။ အသတိ ခိပတီတိ အဿော။ ဏွာဒိ။၂၁၃။ (အဂ္ဂ-သံ)] မြင်း။ အဿမ္ပိ ဓာဝန္တံ အနုပတိတ္ဂာ ဂဏှာမိ။ မ၊၂။၃၀၂။ ဟယော တုရင်္ဂေါ တုရင်္ဂေါ၊ ဝါဟော အဿော စ သိန္ဓဝေါ။ ဓာန်။၃၆၈။ (–သံ၊၁။၁၇၈။ ဓမ္မ။၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။)

အသဿ^၂^ (ပု)[အသု+ဏျ။(အဂ္ဂန်-သံ)]ကျောက်။ အဿာ ဝုစ္စတိ ပါသာဏောနိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၀။

အသဿ ^၃^ (ပု) [အာ+သိ+အ။ သိ သေဝါယံ၊ အ၊ ရဿော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၃၉၄။ (အဂ္ဂ-သံ)] ထောင့်၊အစွန်း၊အဖျား။ ကောဏော'ဿော ကောဋိနာရိယံ။ ဓာန်။၃၉၄။ စတုရဿ ^၂^(၁) လည်း ကြည့်။

အသဿ ^၄^ (ပု) [အဿ+က။ က-ပစ္စည်း ကျေ။ (အဂ္ဂ-သံ)] မြင်းရုပ် (ကလေးကစားစရာ)။ ဣမေ နော ဟတ္ထိကာ အဿာ၊ ဗလိဗဒ္ဒါ စ နော ဣမေ။ ဇာ၊၂။၃၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၄။ မောဂ်၊သျ။နှာ-၆၀၅-လည်း ကြည့်။

အသဿ ^၅^ (န) [အသ+သ။ (အာသျ-သံ)] ခံတွင်း။ အဿံပုဉ္ဇြ။ အသ ဘက္ခနေ၊ ကရဏေ သော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၂၆၀။ ဝဒနံ လပနံ တုဏ္ဍံ၊ မုခမဿဉ္စ အာနနံ။ နီတိ၊ဓာ။၉၈။

အသဿ ^၆^ (တိ) [တ+သ] ထိုသူ (သက်ရှိ)–ထိုအရာဝတ္ထု (သက်မဲ့)–အား–၏။ တ^၃^ကြည့်။

အသဿ ^၇^ (တိ) [ဣမ + သ] ဤသူ – ဤအရာဝတ္ထု–အား–၏။ ဣမ-ကြည့်။

အသဿ ^၈^ (ကြိ) အတ္တိ^၂^-ကြည့်။

အသဿအာရူဠ္ဍ (တိ) [အဿ+အာရူဠ္ဍ] မြင်းစီးဖြစ် (မြင်းပေါ်တက်စီး) သော၊ မြင်းစီး

ယောက်ျားဖြစ်သော။ အဿဒူတေတိ အဿ-
အာရူဠှေ ဒူတေ။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၃။

အဿံ (ကြိ) အသတိ (ဒီ၊၁။၅၆ ။မ၊၁။၁၆၊၃၉။
ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ မဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၁၄၈၊၁၆၃။ မဋ္ဌ၊
၄။၁၅၅။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ဓမ္မ
ဋ္ဌ၊၂။၅၊၁၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၅။ ဒီဋီ၊၁။၇၄-၅-၆၊
၂၃၁။ မဋီ၊၃။၇၆) ကြည့်။

အဿက¹ (ပု) [အဿ+က။ (အၑ္ဝက-သံ)]
(၁) မြင်းရုပ် (ကလေးကစားစရာမြင်းရုပ်)။
(၂) မသိအပ်သောမြင်း (မည်သူ မည်ဝါ၏
မြင်းဟု ပိုင်ရှင်နာမည်ကို ဖော်ထုတ် မပြနိုင်
သေးသောမြင်း)။ (၁) အဿက ရထကာ-
ဒီဟိ ဗာလကီဠနကေဟိ ကီဠမာနေ။ ဝိဋ္ဌ၊
၁။၁၇၀။ မဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ပဋိဘာဂတ္တေ ဟတ္ထိ-
နော ဣဝ ဟတ္ထိကာ၊ ဧဝံ အဿကာ၊ ရူ။
နှာ-၂၃၄။ (-မောဂ်။ နှာ-၂၅၈) (၂)
အညာတေ ကဿာယံ အဿောတိ အဿ-
ကော။ မောဂ်။ နှာ-၂၅၈။ အညာတော
အဿော အဿကောတိ ဝိဂ္ဂဟော။ မောဂ်၊
ပဉ္စိကာ။ နှာ-၂၅၁။

အဿက² (ပု) [အဿ+က။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်။
(အၑ္မက-သံ)] (၁) အဿကမည်သော–
ဇနပုဒ်–နယ်ပယ်–တိုင်းပြည်။ (၂) အဿက
တိုင်းသူပြည်သား။ (၃) အဿကမင်း။ (၁)
ဒန္တပုရံ ကလိင်္ဂါနံ၊ အဿကာနဉ္စ ပေါတနံ။
ဒီ၊ ၂။၁၈၉။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ အဿကရဋ္ဌ-လည်း
ကြည့်။ (-အံ၊၁။၂၁၃။) (၂) ပရာဇယော
အနယော အဿကာနံ။ ဇာ၊၁။၉၃။ ဇာဋ္ဌ၊
၃။၆။ (၃) အဿကရဋ္ဌေ ပါဋလိနဂရေ
အဿကော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။....
သော ဟိ ရဋ္ဌေ ပတိဋ္ဌိတကာလေ ရဋ္ဌနာမ-
ဝသေန အဿကော နာမ ဇာတော။ ဇာဋ္ဌ၊
၃။၃။ (-သုတ္တနိ။၄၂၉။ စူဠနိ။၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊
၂။ ၂၉၆။)

အဿက³ (တိ) [န+သက။ (အသ္ဝက-သံ)]
မိမိပိုင်ဆိုင်သော ဥစ္စာ–ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာ–မရှိ
သော။ (က) ဥစ္စာမဲ့–မွဲ–ဆင်းရဲ–သော၊သူ
(လူဆင်းရဲ)။ (ခ) ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု တဏှာ
ဖြင့် ယူငင်သိမ်းပိုက်ထိုက်သော ဝတ္ထုပစ္စည်း
မရှိသော (သတ္တဝါအပေါင်း)။ (က) သေယျ-
ထာပိ ဥဒါယိ ပုရိသော ဒလိဒ္ဒေါ အဿကော
အနာဠှိယော။ မ၊၂။၁၁၄။ အဿကောတိ
နိဿကော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အဿကောတိ
အသာပတေယျော။ မဋီ၊၃။၇၆။အဿကော-
(အံ၊၂။၃၀၉)တိ အတ္တနော သန္တကေန ရဟိ-
တော။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ (-မ၊၂။၃၈၉။ အံ၊
၂။၃၃၇။ အံဋီ၊၁။၂၃၂။) (ခ) အဿကော
လောကော သဗ္ဗံ ပဟာယ ဂမနီယံ။ မ၊၂။
၂၅၆။ ပဋိသံ။၁၂၁။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၁၀၊၁၃၈။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ အဿကောတိ နိဿကော
သကဘဏ္ဍဝိရဟိတော။ မဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ နိဿ-
ကော မမာယိတဗ္ဗဝတ္ထုအဘာဝတော၊ တေ-
နာဟ “သကဘဏ္ဍဝိရဟိတော”တိ အာဒိ။
မဋီ၊၃။၁၄၅။

အဿကဏ္ဍက (ပု) [အဿ+ကဏ္ဍက] ကဏ္ဍက
မြင်း၊ ဘုရားရှင်၏ ဖွားဘက်တော် ခုနစ်
ယောက်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော မြင်း။
ဗောဓိသတ္တေန ဟိ သဒ္ဓိံ ဗောဓိရုက္ခော,
ရာဟုလမာတာ, စတ္တာရော နိဓိ, အာရော-
ဟနိယ (ဟန) ဟတ္ထိ, အဿကဏ္ဍကော,
ဆန္နော, ကာဠုဒါယီတိ ဣမေ သတ္တ ကေ-
ဒိဝသံယေဝ ဇာတတ္တာ သဟဇာတာ နာမ
အဟေသုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

အဿကဏ္ဏ (ပု) [(၁) အဿ+ကဏ္ဏ။ (၂)
အဿကဏ္ဏ + အ။ (အၑ္ဝကဏ်-သံ)] (၁)
အင်ကြင်းပင်။ (ဝိ၊ပိ၊ခေါန်-၌ “တရုပ်စကား
ပင်၊ တန်ဆောင်းမြင်းနားပင်လည်း ဟူကြ
၏”ဟု ဆို၏။) (၂) အဿကဏ္ဏ-မည်
သော တောင် (မြင်းမိုတောင်ကို ဝန်းရံလျက်
တည်ရှိသော ယုဂန္ဓိုရ်-စသောတောင် ၇-လုံး
တို့တွင် တလုံးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။) (၁)

ဒိသွာ မယာ ဝနေ ရုက္ခာ၊ အဿကဏ္ဏာ ဝိဘီ-တကာ။ ဇာ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အဿ-ကဏ္ဏသဒိသပဏ္ဏတာယ အဿကဏ္ဏော။မောန်၊ဋီ။၅၆၂။(—ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဇာ၊၂။၃၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၃။) (၂) နေမိန္ဓရော ဝိနတကော၊ အဿကဏ္ဏော ဂိရီ ဗြဟာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ သိနေရုံ ပရိက္ခိပိတွာ အဿကဏ္ဏော နာမ ပဗ္ဗတော ပတိဋ္ဌိတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၃။ အဿကဏ္ဏာ သဏ္ဌာနမာ ဗဟဝေါ ရုက္ခာ သန္တီတိ အဿကဏ္ဏော။ အဿကဏ္ဏ-သဒိသကူဋတ္တာ ဝါ အဿကဏ္ဏော။ မောန်၊ဋီ။၂၆။

အဿကဏ္ဏပဗ္ဗတ (ပု) [အဿကဏ္ဏ+ပဗ္ဗတ] အဿကဏ္ဏ(=အဿကဏ်) တောင်။ သော ဥတ္တရတော အဿကဏ္ဏပဗ္ဗတေန ပရိစ္ဆိန္နံ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇။

အဿကရဋ္ဌ (နံ) [အဿက + ရဋ္ဌ] အဿက တိုင်းနိုင်ငံ။ အထ ဝါ အဿကာဝန္တီ (ဇာ၊၂။၇၄)တိ အဿကရဋ္ဌံ ဝါ အဝန္တိရဋ္ဌံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၇။

အဿကရာဇ (ပု) [အဿက+ရာဇ] အဿက မင်း။ အယံ မဿကရာဇေန၊ ဒေသော ဝိစရိ-တော မယာ။ ဇာ၊၁။၅၅။(—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃၊၄။)

အဿကာဓိပတိ (ပု) [အဿက + အဓိပတိ] အဿကတိုင်း၏-အရှင်-ဘုရင်။ အဿကာ-ဓိပတိဿာဟံ၊ ဘဒ္ဒေ ပုတ္တော ဝနေစရော။ ဝိမာန။၈၇။အဿကာဓိပတိဿာတိ အဿက-ရဋ္ဌာဓိပတိနော အဿကရာဇဿ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။

အဿကာယ (ပု) [အဿ + ကာယ] မြင်း အပေါင်း၊ မြင်းစီးစစ်သား၊ မြင်းတပ်။ ဟတ္ထိ-ကာယံ ဝါ ဒိသွာ အဿကာယံ ဝါ ဒိသွာ။ အံ။၂။၁၃၉။ (—မ၊၂။၂၅၇။)

အဿခဠုင်္က (ပု) [အဿ+ခဠုင်္က] (၁) မြင်း ငယ်။ (၂) ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်း-အဆုံးမခံ-သော မြင်း။ (၁) တယော စ ဘိက္ခဝေ အဿခဠုင်္ကေ ဒေသေဿာမိ။ အံ၊၁။၂၈၁။ အဿခဠုင်္ကောတိ အဿပေါတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (—အံ၊၃။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။) (၂) ဒုဋ္ဌမနတော အဿခဠုင်္ကော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၁။ အင်္ဂဝေဓ-ဝိဒ္ဓေါပိ ဒမထံ(ဥပ္ပထံ) အနုပဂစ္ဆန္တော ဒုဋ္ဌ-ဿော အဿခဠုင်္ကော။ မူလဋီ၊၂။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။ (—အံ၊၃။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၂။ မ၊ဋီ၊၂။၄၈။)

အဿခဠုင်္ကသုတ္တန္တ (နံ) [အဿခဠုင်္က + သုတ္တန္တ] (၁) အဿခဠုင်္ကသုတ်။ ဤသုတ်၌ လောက၌ လျင်မြန်သောအဟုန်နှင့်ပြည့်စုံ၍ ရုပ်အဆင်း, အလုံးအရပ်တို့နှင့်မူ ပြည့်စုံသည် လည်းရှိ,မပြည့်စုံသည်လည်း ရှိသောကြောင့် အဿခဠုင်္က (မြင်းငယ်) သုံးမျိုးသုံးစား ကွဲပြားသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဤသာသနာတော်၌ သစ္စာလေးပါးတရားကို ဟုတ်မှန်စွာ သိသော ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ အဘိဓမ္မာအရာပြဿနာ ဝိနည်းအရာပြဿနာတို့၌ကား ဖြေဆိုနိုင်သော ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းရှိ, မပြည့်စုံသည် လည်းရှိသောကြောင့် ပုရိသခဠုင်္က(ရဟန်း) သုံးမျိုးသုံးစားကွဲပြားကြောင်းကိုဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊၄-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊၁။၂၈၁။ (၂) အဿခဠုင်္ကသုတ်။ ဤသုတ်၌ လောက၌ ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်းသော မြင်း(အဿ-ခဠုင်္က) ရှစ်မျိုး၌ အပြစ်ရှစ်မျိုး ရှိသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဤသာသနာတော်၌ အာပတ်ဖြင့် စစ်ဆေးမေးမြန်းခံရသော ရဟန်း (ပုရိသ-ခဠုင်္က) ရှစ်မျိုး၌ အပြစ်ရှစ်မျိုးရှိကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌ-ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊၃။၃၃။ (၃) အဿခဠုင်္ကသုတ်။ ဤသုတ်

၌ (၁) အဿခဠုင်္ကသုတ်အတိုင်းပင် အဿခဠုင်္ကသုံးမျိုးနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ပုရိသခဠုင်္ကသုံးမျိုးကို ဟောတော်မူပြီးနောက် အဿခဠုင်္ကသုံးမျိုးနှင့် အလားတူ အဿပရဿ (မြင်း အမြောက်အမြားရှိသည့်အနက်မှ သာလွန်ထူးခြားသော မြင်း သုံးမျိုး ရှိသကဲ့သို ထို့အတူ ပုရိသပရဿ ဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်ငါးမျိုး ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ရောက်လျက် သုဒ္ဓါဝါသပြဟ္မာ့ဘုံသားဖြစ်၍ ဤကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ တဖန်ပြန်နေခြင်း မရှိတော့ပဲ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော ပုဂ္ဂိုလ်) သုံးမျိုးရှိကြောင်းကိုငင်း, အဿဇာနီယ (မြင်းအာဇာနည်) သုံးမျိုး ရှိသကဲ့သို ပုရိသာဇာနီယ (အာသဝေါကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ် စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)သုံးမျိုးရှိကြောင်းကိုငင်း ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၃။ ၁၉၀။

အဿခုရသဏ္ဌာန (န) [အဿ+ခုရ+သဏ္ဌာန] မြင်းခွါပုံသဏ္ဌာန်။ မနုဿာ ပါကာရပါဒံ အဿခုရသဏ္ဌာနေန ဣဋ္ဌကာဟိ စိနိတွာ ဥပရိ သုဓာယ လိမ္ပန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။

အဿဂန္ဓာဒိပိဋ္ဌ (န) [အဿဂန္ဓ+အာဒိ+ပိဋ္ဌ] တောင့်တဲ့စာ အစရှိသော အမှုန့်။ အဓောတကံ တာလပိဋ္ဌံ ခီရဝလ္လိပိဋ္ဌံ အဿဂန္ဓာဒိပိဋ္ဌာနိ စ ယာဝဇီဝိကာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၀။

အဿဂန္ဓိနီ (ထီ) [အဿ+ဂန္ဓ+ဣနီ] မြင်း၏ အနံ့ကဲ့သို့ မကောင်းသော ကိုယ်နံ့ ရှိသော မိန်းမ။ ကေစ္စာ ဟိ ဣတ္ထိ အဿဂန္ဓိနီ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

အဿဂုတ္တတ္ထေရ (ပု) [အဿဂုတ္တ+ထေရ] အဿဂုတ္တမထေရ်။ ရှင်မဟာကဿပ-မထေရ်၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိက တပည့်သည် စန္ဒဂုတ္တ-မထေရ်၊ ၎င်းမထေရ်၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိက တပည့်သည် သူရိယဂုတ္တမထေရ်၊ ၎င်းမထေရ်၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိက တပည့်သည် အဿဂုတ္တမထေရ် ဖြစ်၏။ တဿာပိ (သူရိယဂုတ္တတ္ထေရဿ) သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ အဿဂုတ္တတ္ထေရဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၀။)

အဿဂုမ္ဗ (ပု) [အဿ+ဂုမ္ဗ] မြင်းအပေါင်း။ ကဒါ' ဟံ အဿဂုမ္ဗေ စ, သဗ္ဗာလင်္ကာရဘူသိတေ။ ဇာ၊၂။၁၆၃။ ဇာတိယာ ကာရဏာကာရဏဇာနနတာယ အာဇာနီယော၊ တာဒိသာနံ အဿာနံ ဂုမ္ဗေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅။

အဿဂေါစရ (ပု) [အဿ+ဂေါစရ] (၁) မြင်းတို့ လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာရာဌာန၊ မြင်းစားကျက်။ (တိ) (၂) မြင်းဟူသော—ကျက်စားရာ—စားကျက်—ရှိသော၊ မြင်းတို့ကို ကိုက်ခဲတတ်သော အလေ့အထရှိသော။ (၁) ယထာ စ ယတ္ထ ဟတ္ထိအာဒယော ဝသံဝတ္တေန္တိ၊ သော ဟတ္ထိဂေါစရော အဿဂေါစရော၊ အဇဂေါစရောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၀။ (တိ) (၂) ယထေဝ ဟိ သောဏော အဿဂေါစရော အဿေ ခံသေန္တော စရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

အဿဂေါပက (ပု) [အဿ + ဂေါပက] မြင်းထိန်း။ အယံ သိက်ါရော အာစာရသမ္ပန္နော အဿဂေါပကော မံ သိက္ခာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၀။ (—၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀၊၄၈၅။) အဿဘဏ္ဍ-လည်း ကြည့်။

အဿဇာတိ (ထီ) [အဿ+ဇာတိ] မြင်းမျိုး။ ဥယျာနကီဠမဏ္ဍလာဒီသု မဟာဇနမဇ္ဈေ ဂစ္ဆန္တာ ဒန္တမေဝ ဂေါဏဇာတိံ ဝါ အဿဇာတိံ ဝါ ယာနေ ယောဇေတွာ နယန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။

အဿဇိ (ပု) [ယာဒိစ္စကနာမ်](၁) အရှင်အဿဇိထေရ်။ ထိုအရှင်အဿဇိထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဦးဖြစ်သော ဓမ္မစကြာဒေသနာကို နာယူရသော ပဉ္စဝဂ္ဂီ ရဟန်းငါးဦးတို့တွင် တဦးအပါအဝင်ဖြစ်၍ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌ ဓမ္မစကြာတရား နာယူပြီးနောက် ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၄-ရက်နေ့တွင် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်ရှိပြီးလျှင် ၅-ရက်နေ့တွင် အနတ္တလက္ခဏသုတ်ကို နာယူအပြီး၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ရှင်အဿဇိထေရ်သည် လကျာ်တော်ရံ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သော ရှင်သာရိပုတြာထေရ်၏ ဆရာဖြစ်သည်။ ရှင်သာရိပုတြာလောင်း(ဥပတိဿ)သည် ရာဇဂြိုဟ် မြို့တွင်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်တော်မူသော ရှင်အဿဇိထေရ်၏ ထူးထူးခြားခြား ဣန္ဒြေ၏ ကြည်လင်ခြင်းနှင့် ကြည်ညိုဖွယ်ဂုဏ် ဆောင်သည်ကို မြင်၍ အမတတရားသိသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ကြံအောက်မေ့ကာ ရှင်အဿဇိထေရ်နောက်သို့ လိုက်၍ ရအပ်သော တရားထူးကို ဟောကြားတော်မူရန် လျှောက်ထားလေသည်။ ရှင်အဿဇိထေရ်က သစ္စာ ၄-ပါးကို ရည်ညွှန်းသော "ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ" စသော ဂါထာကို ဟောကြားတော်မူရာ ရှင်သာရိပုတြာလောင်း (ဥပတိဿ)သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေသည်။ ရှင်အဿဇိထေရ်သည် ဝေသာလီပြည်သို့ ဆွမ်းခံကြွတော်မူသောအခါ နိဂဏ္ဌတက္ကတွန်း၏သား သစ္စကနှင့်တွေ့၍ သစ္စက-က မြတ်စွာဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော တရားကို မေးရာ ရှင်အဿဇိထေရ်က ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ-ဖြစ်ကြောင်း ဟောကြား ဖော်ပြလေသည်။ ကောဏ္ဍညော ဝပ္ပေါ ဘဒ္ဒိယော၊ မဟာနာမော စ အဿဇိ။ ဝိ၊၃။၁၃၇။ အာယသ္မာ အဿဇိ (မ၊၁။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၂) တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အာစရိယော အဿဇိတ္ထေရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (—ဝိ၊၃။၅၀-၁-၂။ သံ၊၂။၅၅။ ပဋိသံ။၃၊၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇၊၁၇၂၊၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဝံရ။ ၅၉၊၄၀၆။မ၊ဋ္ဋီ၊၂။၂၁၄။)(၂)အဿဇိရဟန်း၊ ဤရဟန်းကား ပဏ္ဍုက, လောဟိတက, မေတ္တိယ, ဘုမ္မဇက, အဿဇိ, ပုနဗ္ဗသုက-ဟူသော ဆဗ္ဗဂ္ဂီ ရဟန်း ၆-ဦးတို့တွင် ပါဝင်သော အဿဇိရဟန်းတည်း၊ ထိုအဿဇိနှင့် ပုနဗ္ဗသုက-တို့သည် ကီဋာဂိရိ၌ ကျောင်းထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်၍ သစ်သီး, ပန်းမာလ်-စသည်ကို စိုက်ပျိုးကာ လူများအား သစ်သီးပေးခြင်း, ပန်းပေးခြင်း-စသော အမှုဖြင့် လူတို့၏ သဒ္ဓါတရားစစ်ကို ဖျက်ဆီး၍ နေကြသောကြောင့် ရှင်သာရိပုတြာနှင့် ရှင်မောဂ္ဂလာန်တို့သည် အဿဇိနှင့် ပုနဗ္ဗသုက ရဟန်းတို့ကို နှင်ထုတ်ခြင်း (ပဗ္ဗာဇနီယကံ)ကို ပြုတော်မူကြသည်။ အဿဇိပုနဗ္ဗသုက-ကြည့်။

အဿဇိပုနဗ္ဗသုက (ပု) [အဿဇိ+ပုနဗ္ဗသုက] အဿဇိရဟန်းနှင့် ပုနဗ္ဗသုကရဟန်း။ ကထံ မယံ ဘန္တေ အဿဇိပုနဗ္ဗသုကာနံ ဘိက္ခူနံ ကီဋာဂိရိသ္မာ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မံ ကရောမ။ ဝိ၊၄။၂၈။ (—ဝိ၊၁။၂၇၄-၉။ ဝိ၊၅။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ကခ်ါ။၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ ဝံရ။၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၇၊၃၇၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၈၊၃၀၄။ ကခ်ါ၊ဋီ။ ၂၅၆။ မ၊ဋီ၊၃။၉၀။) အဿဇိ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အဿဇိမဟာထေရ (ပု) [အဿဇိ+မဟာထေရ] အဿဇိမဟာထေရ်။ ပဟီနဝိစိကိစ္ဆော ဟိ မဟာထေရော အာယသ္မတော အဿဇိမဟာထေရဿ သန္တိကေယေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၃။ အဿဇိ (၁) အနက်လည်း ကြည့်။

အသဇ္ဇန (နံ) [န+သဇ္ဇန] မငြိကပ်ခြင်း။

အသဇ္ဇနဋ္ဌ (ပုံ) [အသဇ္ဇန+အတ္ထ] မငြိကပ်ခြင်း အနက်သဘော။ အလဂ္ဂနဋ္ဌ-ကြည့်။

အသတရ[၁] (ပုံ) [အဿ + တရ။ ဝစ္ဆာဒီဟိ တနုတ္တေ တရော (မောဂ်၊၄။၅၆) ဟူသော သုတ်ဖြင့် မြင်းဇာတ်၏ နုံ့ညံ့လျော့ပါးခြင်း, မြင်းဇာတ်ပျက်ခြင်း သဘောကို သိအပ်ရာ၌ အဿ-ပုဒ်နောင် တရပစ္စည်း သက်။ မောဂ်၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၅၆-သုတ်။ ၎င်း-သျ-လည်း ကြည့်။ နီတိ၊သုတ္တ။၇ဂ၆-၌ကား ဝိသေသ အနက်၌ တရပစ္စည်းသက်၍, ဓာန်၊ဋီ။၃၆၉-၌မူ အဿတရတိတိ အဿတရော၊ တရ အတိက္ကမနေ၊ တရပစ္စယေနာပိ သိဒ္ဓံ-ဟု ဆို၏။] အဿတို့ရဲ မြင်း၊ လားမြင်း၊ မြည်းဖိုနှင့် မြင်းမ စပ်၍ မွေးသော လားမြင်း။ (အင်္ဂလိပ်ဝလိ ဗင်္ဂလီ အဘိဓာန်တို့၌ သပ္ပဘေဒ=မြွေပွေးဟူသော အနက်ကိုလည်း ပြထားကြောင်း ဓာန်၊ သျ၊သစ်။၃၆၉-၌ ဆို၏။ အဿတရီ-လည်း ကြည့်။) ဝရမဿတရာ ဒန္တာ၊ အာဇာနီယာ စ သိန္ဓဝါ။ ဓမ္မ။၅၉။ အဿတရဿ ဟိ ဂဗ္ဘော ပိတာ။ ဇာ၊၁။၂၆။ အဿတရာတိ ဝဠဝါယ ဂဗ္ဘေန ဇာတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ။ (—မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁ဂ၀။)

အသတရ[၂] (ပုံ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အဿတရ မည်သော နဂါးမင်း၊ (ထိုနဂါးတို့သည် မြင်းမိုရ်တောင်ခြေ၌ နေကုန်၏၊ ဂဠုန်များ မသုတ်ချီနိုင်၊ တန်ခိုးကြီးမားကုန်၏။) ကမ္ဗလဿ-တရာ အာဂုံ၊ ပါယာဂါ သဟ ဉာတိဘိ။ ဒီ၊ ၂။၂၀၇။ ကမ္ဗလဿတရာတိ ကမ္ဗလော စ အဿတရော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၁။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။)

အသတရီ (ထိ) [အဿ+တရ+ဤ] အဿတို့ရဲ မြင်းမ၊ လားမြင်းမ။ (အဿတို့ရဲလားမြင်းမသည် ကိုယ်ဝန်တည်ပြီးနောက်မဖွားနိုင်သဖြင့် ကိုယ်ဝန်ကြောင့် ဝမ်းဗိုက်အခွဲခံရ၍သေသည်ဟု ယူဆလျက် သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၁၃-တို့၌ အဿတရီပုဒ်ကို အဿတို့ရဲလားမြင်းမ အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြကြ၏။ စာဏကျနီတိဋီကာ, ဟိတောပဒေသဋီကာ တို့၌ကား အဿတို့ရဲမြင်းမတို့သည် ကိုယ်ဝန်ကြောင့် သေသည်ဟု လောက၌ မတွေ့ရ၊ ကင်းပုဇွန်မ, မြွေပွေးမတို့သာကိုယ်ဝန်ကြောင့် သေရ၏။ထို့ကြောင့်ဤနေရာမျိုး၌အဿတရီ ပုဒ်သည် အဿတို့ရဲလားမြင်းမ အနက်ဟော မဟုတ်၊ ကင်းပုဇွန်မ, မြွေပွေးမအနက်ဟော ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြောင်းကို ဓာန်၊သျ၊သစ်၊ ၃၅၉-၌ပြ၏၊အဿတရ-လည်း ကြည့်။) သက္ကာရော ကာပုရိသံ ဟန္တိ၊ ဂဗ္ဘော အဿတရိံ ယထာ။ ဝိ၊၄။၃၄၆။ သံ၊၁။၁၅၆။ သံ၊ ၂။၄၃၆။ အံ၊၁။၃ဂ၅။ ဍုတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃ဂ။ အဿတရိန္တိ ဂဗ္ဘာဿ ဝဠဝါယ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ယထာ မဟာရာဇ ကဒလီ ဝေဠု အဿတရီ အတ္တဇေန ဟညတိ။ မိလိန္ဒ။၃၆၇။(—ဍုတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇ဂ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။)

အသတရီယုတ္တ (တိ) [အဿတရီ+ယုတ္တ] အဿ-တို့ရဲ မြင်းမ — က — တပ် — သော (ရထား)။ အဿတရီယုတ္တေန ရထေန ပလေတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၅၂။

အသတရီရထ (ပုံ) [အဿတရီ+ရထ] အဿတို့ရဲ မြင်းမ—က—တပ်—အပ်သော ရထား။ သတံ ဟတ္ထိ သတံ အဿာ၊ သတံ အဿတရီရထာ။ ဝိ၊၄။၃၀၃။ သံ၊၁။၂၁၃။ အဿတရီဟိ ယုတ္တာ ရထာ အဿတရီရထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ (—ဇာ၊၁။၂၅၃။ပေတ။၁၃၅။ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၂။)

အသတိ (ထိ) [န + သတိ] အသတိ[၁] နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အသတ္တ[၁] (ပုံ၊နံ) [အဿ+ဌာ+အ၊ (အဂ္ဂတ္ထ-သံ)](ပုံ)(၁)ဗောဓိညောင်—ညောင်ဗုဒ္ဓဟော

– ပင်။(၂)ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်စောင့်နတ်။(န) (၃) ဗောဓိညောင် – ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ – သီး။ (၁) ခန္ဓဗီဇံ နာမ အဿတ္ထော နိဂြောဓော ပိလက္ခော။ ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော၊ အဿတ္ထောတိ ပဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၄၊၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဂေါတမဿ အဿတ္ထောတိ အယံ ဗောဓိဝေမတ္တံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ (– ဇာ၊၂။၈၀၊၁၀၉၊၃၃၇၊ ၃၅၃၊၃၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၉၊၃၃၀၊၃၃၄၊၃၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၃၅၈။) (၂) န တွံ အဿတ္ထ ဇာနာသိ၊ မမ စေတရဿ စန္တရံ။ ဇာ၊၁။၉၉။ အဿတ္ထာတိ ပုရိမနယေနေဝ တသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတံ သမု- ဒါစရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ (န) (၃) အဿ- တ္ထာနိ စ ဘက္ခိတွာ၊ ခန္ဓေ မေ ဩဟဒိဿတိ။ ဇာ၊၁။၁၇၀။

အဿတ္ထ၂ (တိ) [အဿတ္ထ+ဌာနီယ၊ ဌာနီယ- ကျေ။] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ – ဗောဓိညောင် – ပင် ပေါက်ရာအရပ်၌ပေါက်သော(သရက်ဖြူပင်)။ အဿတ္ထေ ဟရိတောဘာသေ၊ သံဝိရူဠမှိ ပါဒပေ။ ထေရ။၂၆၁။ အဿတ္ထေတိ အဿတ္ထဋ္ဌာနီယေ၊ ယွာယံ တေရဟိ အမှာကံ ဘဂဝတော ဗောဓိရုက္ခော အဿတ္ထော၊ တေဿ ဌာနေ တဒါ သိခိဿ ဘဂဝတော ဗောဓိရုက္ခော ပုဏ္ဍရီကော ဋ္ဌိတောတိ သော အဿတ္ထဋ္ဌာနီယတာယ "အဿတ္ထော"တိ ဝုတ္တော။ သတ္တာနံ အဿာသဇနနတော ဝါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။

အဿတ္ထ၃ (တိ) [အာ+သသ+တ] (၁) သက် သာရာ ရသော၊သူ။ (၂) သက်သာရာ ရစေ သော။ (၁) အဿတ္ထော သမဏော ဂေါတမော အဿာသာယ မမံ ဒေသေတိ။ ဝိ၊၃။၃၃၂။ (၂) အဿတ္ထ၂ ကြည့်။

အဿ(သ)တ္ထက (တိ) [အဿတ္ထ+က] ညောင် ဗုဒ္ဓဟေသားဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော၊ ခွက်။ အသတ္ထကေ (အဿတ္ထကေ၊ သီ) ဖလမယေ၊ အထော ပေါက္ခရပတ္တကေ။ အပ၊၁။၃၆၃။

အဿတ္ထဇန (ပု) [အဿတ္ထ+ဇန] သက်သာရာ ရသော လူအပေါင်း။ အဿတ္ထဇနော ဝိယ သံဃော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂။

အဿတ္ထဋ္ဌာနီယ (တိ) [အဿတ္ထ+ဌာနီယ] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၏ – တည်ရာ – ပေါက်ရာ – အရပ်၌ ပေါက်သော။ အဿတ္ထ၂ ကြည့်။

အဿတ္ထဒုမရာဇ (ပု) [အဿတ္ထ+ဒုမ+ရာဇ] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင် မင်း။ အဿတ္ထဒုမရာဇံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၇။

အဿတ္ထဒုမသာခါ (ထီ) [အဿတ္ထဒုမ+သာခါ] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင် – ဗောဓိညောင်ပင် – ၏ အခက်။ အဿတ္ထဒုမသာခါယ၊ ကက္ကာ ဂေါဓာ ပလာယထ။ ဇာ၊၁။၁၁၀။

အဿတ္ထဗောဓိရုက္ခမူလ (န) [အဿတ္ထ+ဗောဓိ +ရုက္ခ+မူလ] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၏ – အနီး – အရင်း – အောက်။ အဿတ္ထဗောဓိရုက္ခမူလံ ဥပဂန္တွာ တတ္ထ မာရဗလံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။

အဿတ္ထမူလ (န) [အဿတ္ထ+မူလ] ညောင်ဗုဒ္ဓ- ဟေပင်၏အရင်း။ တေ ဂေါ် သရံ ဒိသွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ အဿတ္ထမူလေ နိသီဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။

အဿတ္ထရ (ပု) [အဿ+အတ္ထရ] မြင်း၏ကျောက် ကုန်းပေါ်၌ ခင်းအပ်သောအခင်း၊ မြင်းရုပ် များဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော အခင်း၊ မြင်းကုန်း နှီး။ ဟတ္ထတ္ထရံ အဿတ္ထရံ ရထတ္ထရံ။ ဝိ၊၃။ ၂၈၁။ ဝိ၊၄။၃၁၃။ ဒီ၊၁။၇။ အံ၊၁။၁၈၂။ ဟတ္ထတ္ထရအဿတ္ထရာ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌိသု အတ္ထ- ရဏကအတ္ထရဏာ ဧဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ ဟတ္ထ-

တ္ထရာဒယော ဟတ္ထိပိင္ဍာဒီသု အတ္ထရဏက အတ္ထရကာ စေဝ ဟတ္ထိရူပါဒီနိ ဒဿေတွာ ကတအတ္ထရကာ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၃၆၄။)

အသဃတ္ထရက္ခ (ပု) [အသဃတ္ထ+ရက္ခ] ညောင်ဗုဒ္ဓ-ဟေပင်။ "အန္တရာ စ ဂယံ အန္တရာ စ ဗောဓိ"-န္တိ ဧတ္ထ အသဃတ္ထရုက္ခေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

အသဃတ္ထရက္ခမူလ (နှ) [အသဃတ္ထရက္ခ+မူလ] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်ရင်း။ အသဃတ္ထရုက္ခမူလမှိ၊ ဗုဇ္ဈိဿတိ မဟာယသော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။)

အသဃဒမ္မ (ပု)[အသာ+ဒမ္မ] ဆုံးမ—သင်ပေး—ထိုက်သောမြင်း၊ မလိမ္မာ မယဉ်ကျေးသေးသောမြင်း။ အသဃဒမ္မာ ဝါ ဂေါဒမ္မာ ဝါ။ မ၊၂။၃၃၀။ ကထံ ပန တွံ ကေသိ အသဃဒမ္မံ ဝိနေသိ။ အံ၊၁။၄၂၇။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။) **အသဃဒမ္မသာရထိ**-လည်း ကြည့်။

အသဃဒမ္မ(မ)က (ပု) [အသဃ+ဒမ္မက] မြင်းတို့ကို ဆုံးမတတ်သူ၊ မြင်းထိန်း။ ဒက္ခော အသဃဒမ္မကော ဘဒ္ဒံ အသာဇာနီယံ လဘိတွာ။ မ၊၃။၅၃ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၂၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၄။)

အသဃဒမ္မသာရထိ (ပု) [အသဃဒမ္မ+ သာရထိ] ဆုံးမ—သင်ပေး —ထိုက်သော မြင်းတို့ကို—ဆုံးမ — သင်ပေး — တတ်သော၊သူ၊ မြင်းထိန်း။ အထ ခေါ ကေသိ အသဃဒမ္မသာရထိ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၁။၄၂၇။ အသဃဒမ္မေ သာရေတီတိ အသဃဒမ္မသာရထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ အသဃဒမ္မေတိ ဒမ္မနယောဂ္ဂေ အသေ။ သာရေတီတိ သိက္ခာပေတိ ပဝတ္တေတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၅။ (—အံ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၄၇၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၈။)

အသဃဒါန (နှ) [အသဃ+ဒါန] မြင်း အလှူ။ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေန ဒိန္နံ အသဃဒါနံ ရထဒါနံ ဘရိယာဒါနန္တိ ဣမာနိ သတ္တ မဟာဒါနာနိ ဒတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀။

အသဃဒူတ (ပု) [အသဃ+ဒူတ] မြင်းစီးတမန်။ အထ ခေါ သောဏ္ဍော ဂဟပတိ စတုဒ္ဒိသာ အသဃဒူတေ ဥယျောဇေတွာ။ ဝိ၊၃။၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။

အသဒ္ဓ (တိ) [န+သဒ္ဓါ] သဒ္ဓါတရားမရှိသော (ဘုရား-အစရှိသော ရတနာသုံး ပါးတို့၌) ယုံကြည်ခြင်း—မရှိ—ကင်း—သော၊ ဘုရား-အစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့ကို—မယုံကြည်—မကြည်ညို—သော၊သူ။ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အသဒ္ဓါ.... ဒုပ္ပညာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၈။ အဘိ၊ပု။၁၂၃။ နတ္ထိ ဧတေသံ သဒ္ဓါတိ အသဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓါဒီနိ ဝတ္ထူနိ န သဒ္ဒဟန္တီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ အသဒ္ဓါနီ(အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ မဟာနိ။၃၇၇)တိ ဗုဒ္ဓါဒီသု သဒ္ဓါဝိရဟိတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။ (—ဝိ၊ ၁။၂၆၄၊၂၇၆၊၃၇၅။ ဝိ၊၂။၂၈၈။ ဝိ၊၃။၁၀၄၊ ၂၀၈။ ဒီ၊၁။၂၀၆-၇။ ဒီ၊၃။၂၀၈။ အံ၊၁။၆၃၊ ၅၄၀။ အံ၊၂။၃၆၊၉၈။ ဓမ္မ။၂၇။ သုတ္တနိ။၃၈၂။ စူဠနိ။၉၄။ ပဋိသံ။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၅၊၂၆။)

အသဒ္ဓကုလ (နှ) [အသဒ္ဓ+ကုလ] (ရတနာသုံးပါးတို့၌) မယုံကြည်—မကြည်ညို—သော အမျိုး၊ သဒ္ဓါတရားမရှိသောအမျိုး။ အသဒ္ဓ-ကုလာဒီသေဝကဿ အသဒ္ဓကုလာဒီကော စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃။)

အဿဒ္ဓဒါန (န) [အဿဒ္ဓ+ဒါန] သဒ္ဓါတရား–ကင်းလျက်–မရှိပဲ–ပေးလှူခြင်း၊ကံ–ကံ၏အကျိုး–ကို မယုံကြည်ပဲ ပေးလှူခြင်း။ အသက္ကစ္စံ-ကြည့်။

အဿဒ္ဓမ္မ (ပု) [(၁) အသန္တ+ဓမ္မ။ (၂) န+သဒ္ဓမ္မ] သူတော်ကောင်းမဟုတ်သူ–သူယုတ်မာ–တို့၏ – တရား–အကျင့်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်၊ အသဒ္ဓမ္မ-လည်း ကြည့်။

အဿဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနတ္ထ (ပု) [အဿဒ္ဓမ္မ+ပဋိသေဝန+အတ္ထ] မသူတော်အကျင့် – မေထုန်အကျင့်–ကို မှီဝဲခြင်း အကျိုး။ သမ္မာဝပိဋိတော ဝါ အဿဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနတ္ထာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။

အဿဒ္ဓမ္မသေဝန (န) [အဿဒ္ဓမ္မ+သေဝန] မသူတော်တရားကို နာကြားခြင်း။ ပရတော စ ဃောသောတိ ပရဿ သန္တိကာ အဿဒ္ဓမ္မသဝနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အဿ(သ)ဒ္ဓိယ (န) [အဿဒ္ဓ+ဏျ] (ဘုရား-စသည်၌)မယုံကြည်သူ၏အဖြစ်၊(ဘုရား-စသည်၌)မယုံကြည်ခြင်း။အဿဒ္ဓိယ(အံ၊၃။၃၇၂)န္တိ အဿဒ္ဓဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ အဿဒ္ဓဘာဝေါ အဿဒ္ဓိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။ (–သံ၊၁။၂၄။ အံ၊၂။၄၊၃၆၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀၊၃၇၆။ ပဋိသံ။၁၇၊၇၁၊၁၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆၁၊၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃၊၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၊၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၊၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅၊၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၊၁၅၊၃၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၊၃၅၊၂၂၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇၊၁၅၅၊၃၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၀၊၁၄၉၊၁၇၅၊၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅၊၄၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၇၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆၊၂၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၊၄၂၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇၊၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၀၊၁၉၁၊၂၅၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၇၊၂၂၄၊၂၃၀။ မူလဋီ၊၁။၇၉၊၉၀။ အနုဋီ၊၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၀၊၁၀၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၀။)

အဿဒ္ဓိယကာရဏ (န) [အဿဒ္ဓိယ+ကာရဏ] သဒ္ဓါတရားမရှိသူ၏အဖြစ်–မယုံကြည်ခြင်း–ဟူသောအကြောင်း။အဿဒ္ဓိယေတိ အဿဒ္ဓိယကာရဏာ။ မူလဋီ၊၁။၉၀။

အဿဒ္ဓိယစိတ္တ (န) [အဿဒ္ဓိယ+စိတ္တ] သဒ္ဓါတရားမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော စိတ် (အကုသိုလ်စိတ်)။ အဿဒ္ဓိယစိတ္တေ ပသာဒေါ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။(–အနုဋီ၊၁။၁၂၆။)

အဿဒ္ဓိယပရိဠာဟ (ပု) [အဿဒ္ဓိယ+ပရိဠာဟ] မယုံကြည်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပူပန်ခြင်း၊ မယုံကြည်သောသူအား ဖြစ်သော ပူပန်ခြင်း။ အဿဒ္ဓိယပရိဠာဟော အနုပဋ္ဌာန-(ပဋိသံ။၂၀၅)န္တိ တွေ အဿဒ္ဓဿ သဒ္ဓါက-ထာယ ပဝတ္တမာနာယ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အဿဒ္ဓိယမူလက (တိ) [အဿဒ္ဓိယ + မူလက] မယုံကြည်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ သော သဒ္ဓါသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အဿဒ္ဓိယရဇဿ စေဝ အဿဒ္ဓိယမူလကဿ သေသာ ကုသလရဇဿ စ အပ္ပကတ္တာ အပ္ပရဇက္ခော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

အဿဒ္ဓိယရဇ (ပု) [အဿဒ္ဓိယ+ရဇ] မယုံကြည်ခြင်းဟူသော မြူအညစ်အကြေး။ အဿဒ္ဓိယမူလက-ကြည့်။

အဿဒ္ဓိယဝိနောဒန (န) [အဿဒ္ဓိယ+ဝိနောဒန] မယုံကြည်ခြင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ အဿဒ္ဓိ-

ယဝိနာသနဿ သဒ္ဓါသမ္ပဒမုပ္ပါဒနဿ စ ကာရဏဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၅။

အဿဒ္ဓိယသံဝရဋ္ဌ (ပု) [အဿဒ္ဓိယ+သံဝရ+အတ္ထ] မယုံကြည်ခြင်းကို တားမြစ်ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အနက်သဘော။ အဿဒ္ဓိယသံဝရဋ္ဌေန သီလဝိသုဒ္ဓိ (ပဋိသံ။၂၁၉)တိ အဿဒ္ဓိယဿ နိဝါရဏဋ္ဌေန ဝိရတိအတ္ထေန သီလဖလဝိသောဓနတော သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

အဿဒ္ဓိယာပဂမ (ပု) [အဿဒ္ဓိယ+အပဂမ] အဿဒ္ဓိယ(မယုံကြည်ခြင်း) မှ–ဖဲခွါခြင်း–ကင်းခြင်း။ အနာဝိလာတိ အဿဒ္ဓိယာပဂမေန စိတ္တဿ အကာလုဿိယတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အဿနခဝေဠုနသဒိသ (တိ) [အဿ+နခ+ဝေဠုန+သဒိသ] အဿနခ (မြင်းခွါသဏ္ဌာန်ရှိသော) ဦးရစ် ခေါင်းပေါင်းနှင့် တူသော၊ (ပုဏ္ဏားခေါင်းပေါင်း)။ ဗြဟ္မဝေဠုနန္တိ ဗြဟ္မုနော ဝေဠုနသဒိသံ၊ အဿနခဝေဠုနသဒိသန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

အဿပဏိယ (ပု) [အဿ+ပဏိယ] ရောင်းအပ်သော ဥစ္စာဖြစ်သော မြင်း၊ ရောင်းကုန် ဖြစ်သော မြင်း။ အဿပဏိယံ ပေါသေယျာ(အံ၊၁။၅၂၀)တိ ပဋ္ဌ အဿပေါတသတာနိ ကိဏိတွာ ပဋ္ဌာ ဝိက္ကိဏိဿာမီတိ ပေါသေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

အဿပန္တိ (ထီ) [အဿ+ပန္တိ] မြင်းတို့၏ အစဉ်အတန်း၊ မြင်းတန်း။ ဟတ္ထိနံ ပရိယန္တေ ဂီဝါယ ဂီဝံ ပဟာရမာနာ အဿပန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။

အဿပရဿ (ပု) [အဿ+ပရဿ(ပရ+အဿ)] မြင်းတို့တွင် လွန်မြတ်သောမြင်း၊ မြင်းထက်မြင်း၊ မြင်းမြတ်၊ မြင်းလွန်။ အဿပရဿော(အံ၊၁။၂၉၂)တိ အဿေသု ပရဿော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (–အံ၊၃။၁၉၀။)

အဿပရိယန္တ (ပု) [အဿ+ပရိယန္တ] မြင်းတို့၏ အဆုံး။ အဿပရိယန္တေ အညမညံ သဃ်ဋ္ဋန္ ရထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။

အဿပါကာရ (ပု) [အဿ+ပါကာရ] မြင်းတို့ဖြင့် ဝိုင်းရံထားခြင်း၊ မြင်းတပ် အကာအရံ တန်တိုင်း။ တတော အဿပါကာရေန, တတော ယောဓပတ္တိပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၄။

အဿပါလ (ပု) [အဿ + ပါလ] အဿပါလ၊ မြင်းထိန်း။ တဿပိ ဇာတကာလေ "အဿပါလော"တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

အဿပါလကုမာရ (ပု) [အဿပါလ+ကုမာရ] အဿပါလ – သတိုးသား–မင်းသား။ ဇေ၀ံ အဿပါလကုမာရော ဒွိဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၅။

အဿပိဋ္ဌ (နပုံ) [အဿ + ပိဋ္ဌ] မြင်းကျောက်ကုန်း။ ဟတ္ထိဂီဝါယ ဝါ နိသိန္နော အဿပိဋ္ဌေ ဝါ နိသိန္နော။ ဒီ၊၁။၉၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇၊ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၃၊၃၉၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၇။)

အဿပိဋ္ဌတ္ထရဿုခ (နပုံ) [အဿပိဋ္ဌ + အတ္ထရ + သုခ] မြင်းကျောက်ကုန်းပေါ်၌ (ထိုင်သူကို) –ချမ်းသာ – ဇိမ်ရှိ– စေနိုင်သော အခင်း။ စမ္မံ ဝိဟနန္တိ ဧဠကဿ၊ အဿပိဋ္ဌတ္ထရဿုခဿ ဟေတု။ ဇာ၊၁။၂၅၂။

အဿပိဋ္ဌိ (ထီ) [အဿ+ပိဋ္ဌိ] မြင်းကျောက်ကုန်း။ ဂစ္ဆန္တော ယာနေ ဝါ အဿပိဋ္ဌိအာဒီသု ဝါ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။)

အဿပိဋ္ဌိဂတ (တိ) [အဿပိဋ္ဌိ+ဂတ] မြင်းကျောက်ကုန်းထက်–သို့ရောက်–၍ တက်စီး–၍ တည်ရှိ–သော။ အဿပိဋ္ဌိဂတာ ဝိရာ။ ဇာ၊၂။၂၅၈။

အဿပုရ (န) [အဿ+ပုရ] အဿပုရမည်သော–မြို့–နိဂုံး၊ အင်္ဂတိုင်းမှ မြို့(နိဂုံး) တခု၏ အမည်။ ကော် သမယံ ဘဂဝါ အင်္ဂေသု ဝိဟရတိ အဿပုရံ နာမ အင်္ဂါနံ နိဂမော။ မ၊၁။၃၃၈၊၃၄၉။ အဿပုရန္တိ နဂရနာမေန လဒ္ဓဝေါဟာရော အင်္ဂါနံ ဇနပဒဿ ကောနိဂမော။ မဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အဿာ ဝုစ္စန္တိ ပါသာဏာနိ၊ တာနိ သုန္ဒရာနိ တတ္ထ သန္တိတိ "အဿပုရ"န္တိ သော နိဂမော ဝုတ္တောတိ ကေစိ။ အပရေ ပန အာဇာနီယော အဿော ရညော တတ္ထ ဂဟဏံ ဥပဂတောတိ "အဿပုရ"န္တိ ဝုတ္တောတိ ဝဒန္တိ။ မဋီ၊၂။၂၃၀။ တံ နဂရံ အဿပုရံ နာမ ဘဝိဿတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၇။

အဿပုရဝါသီ (တိ) [အဿပုရ+ဝါသီ=ဝသ+ဏီ] အဿပုရ–မြို့–နိဂုံး-၌နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ အဿပုရဝါသိနံ ဘိက္ခုသံဃေ ဂါရဝဗဟုမာနံ နိပစ္စကာရဉ္စ ဒိသွာ။ မဋီ၊၂။၂၄၀။

အဿပုရသုတ္တ (န) [အဿပုရ+သုတ္တ] အဿပုရသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်၊ (မဟာအဿပုရသုတ္တ)။ မ၊၁။၃၃၈၊၃၄၉။ (–မဋ္ဌ၊၂။၂၁၂၊၂၂၅။ မဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။ မဋီ၊၃။၃၅၉။)

အဿပေါတ (ပု) [အဿ+ပေါတ] မြင်းငယ်။ အဿခင္ဍုက်(၁)-ကြည့်။

အဿပေါတက (ပု) [အဿ+ပေါတက] မြင်းငယ်။ "တာတ ဝေတနံ မေ ဒဒမာနေန ဣမမ္ပိ အဿပေါတကံ ဝေတနတော ခဏ္ဍေတွာ ဒေဟီ"တိ အာဟ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

အဿပေါတကပမာဏ (တိ) [အဿပေါတက+ပမာဏ]မြင်းငယ်–ပမာဏ–အတိုင်းအရှည်–ရှိသော။ အဟံ... နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော အဿပေါတကပ္ပမာဏော မဟာသရီရော ကပိ ဟောမိ။ စရိယာဋ္ဌ။၂၂၀။ (–ဇာဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၆၊၂၉၆။)

အဿပေါတသတ (န) [အဿပေါတ+သတ] မြင်းငယ်အရာ(တရာ)။ အဿပဏိယ-ကြည့်။

အဿဗန္ဓ (ပု) [အဿ+ဗန္ဓ] မြင်းထိန်း၊ မြင်းဆရာ။ အတ္ထိ တတ္ထ ဟတ္ထိဗန္ဓာ အဿဗန္ဓာ။ အဘိ၊က။၄၃၂။ (–အဘိဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၈၉၊၉၀။ ဇာဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၀။)

အဿဗန္ဓပုရိသ (ပု) [အဿဗန္ဓ+ပုရိသ] မြင်းထိန်းယောကျ်ား။ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆတိ သဒ္ဓိံ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ အန္တမသော အဿဗန္ဓပုရိသေ ဥပါဒါယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁။

အဿဘဏ္ဍ (ပု) [အဿ+ဘဏ္ဍ] မြင်းတည်းဟူသော ဥစ္စာရှိသူ၊ မြင်းထိန်း။ ဟတ္ထိဘဏ္ဍေ အဿဘဏ္ဍေ(ဝိ၊၃။၁၃၉)တိ ဟတ္ထိဂေါပကေ စ အဿဂေါပကေ စ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။

အဿဘဏ္ဍက (န) [အဿ + ဘဏ္ဍက] မြင်းက-ကြိုးတန်းဆာ။ သော "သာဓု ဒေဝါ"တိ အဿဘဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၇၂။ (–ဇာဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄။)

အဿဘတ္တ (န) [အဿ+ဘတ္တ] မြင်းစာ။ တတ္ထေတံ အဿဘတ္တံ ဘဝိဿတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။

အဿမ (ပု) [အာ+သမု+အ] (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော–ပင်ပန်းနွမ်း

နယ်ခြင်းမရှိရာဖြစ်သော– (ကိုစိတ်တို့ကို နှိပ်စက်ခြင်းဟူသော)ဘေးရန် ငြိမ်းအေးရာ ဖြစ်သော–အရပ်၊ တောကျောင်း၊ ကျောင်းသင်္ခမ်း။ (ပု) (န) (၂) အဿမ-မည်သောသူ။ (၎င်းပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးကို ဓာန်။၄၀၉-နှင့် ၎င်း-နိသျ-တို့ကြည့်) (၁) အဿမော သုကတော မယှံ။ အပ၊၁။၁၆။ အာ သမန္တတော သမောတိ အဿမော၊ နတ္ထိ ပဝိဋ္ဌာနံ သမော ပရိဿမော တ္တောတိ ဝါ အဿမော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝသာမိ အဿမေ တဒါ။ အပ၊၁။၆၃။ အာ သမန္တတော ကာယစိတ္တ-ပီဠာသင်္ခါတာ ပရိဿယာ သမန္တိ တ္တောတိ အ-ဿမောတိ လဒ္ဓနာမေ အရညာဝါသေ ဝသာ-မီတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ (–ဝိ၊၁။၂၂၃။ ဝိ၊၂။၁၄၄။ ဝိ၊၃။၃၄။ ဒီ၊၂။၂၇၀။ သံ၊၁။၁၀၀။ အံ၊၁။၂၈၁။ အပ၊၁။၁၉၊၁၄၂။ ဇာ၊၁။၇၁-၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅၊ ၃၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀၊၁၇၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄၊ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဂ၆၊၁၆၂၊၁၆၉၊၂၉၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၊၃၀၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၆၊၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉၊၁၁၃၊၁၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄၊၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇၊၂၂၁၊၂၃၁၊၄၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၊ ၃၃၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၀၊၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၄၁။) (၂) ဖြဟ္မစာရီ ဂဟဋ္ဌာ စ.... အဿမာ ပုန္နပံ့သကေ။ ဓာန်။၄၀၉။ (၁) (၂) ဖြဟ္မစာရီ ဂဟဋ္ဌာဒေါ၊ အဿမော စ တပေါဝနေ။ ဓာန်။၉၂၈။

အဿမံသ (န) [အဿ+မံသ] မြင်း၏အသား၊ မြင်းသား။ မနုဿာ ဒုဗ္ဘိက္ခေ အဿမံသံ ပရိဘုဥ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၁၃။

အဿမဂမန (န) [အဿမ+ဂမန] ကျောင်းသင်္ခမ်းသို့သွားခြင်း။ ထေရော တေသံ အဿ-မဂမနံ အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

အဿမဏ (တိ) [န+သမဏ။ ထိ-၌ အဿမဏီ] မကောင်းမှုကို ငြိမ်းစေပြီးမဟုတ်သူ၊ ရဟန်းအစစ်မဟုတ်သူ၊ ရဟန်းတု၊ ရဟန်းယောင်။ မယံ ဟိ ပုဗ္ဗေ အဿမဏာဝ သမာနာ သမဏမှာတိ ပဋိဇာနိမှ။ မ၊၁။၂၃၄။ ပါပါနံ အသမိတတ္တာ အဿမဏာဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (–ဝိ၊၁။၃၄၊၄၉။၇၂၊ဂ၂၊ဂ၄။ ဝိ၊၂။၂၇၇၊ ၂ဂ၉၊၃၄၇၊၃၆၃။ ဝိ၊၃။၁၃၄။ ဝိ၊၄။၄၁ဂ။ အံ၊၁။၁၀၇၊၁၂၄။ အဘိ၊ပု။၁၃၀၊၁၄၁။ ဥဒါန။၁၃ဂ။ သုတ္တနိ။၃၂၂။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂၊၂၁ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၊၁၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၁၅ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ ဝဇီရ။၇၇၊ ၁၃ဂ၊၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၆၇၊၃၅၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၆ဂ၊၂၀၁၊၂၄၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀ဂ။)

အဿမဏက (တိ) [အဿမဏ+က] ရဟန်းမဟုတ်သူတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော၊ ရဟန်းတို့၏ အကျင့်မဟုတ်သော။ သမဏာ ဝေရူပံ အဿမဏကံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၅။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၉။)

အဿမဏကာလ (ပု) [အဿမဏ + ကာလ] ရဟန်းမဟုတ်သော အခါ။ ပါရာဇိကံ အာ-ပန္နတ္တာ အဿမဏကာလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။

အဿမဏဓမ္မ (ပု) [အဿမဏ+ဓမ္မ] ရဟန်းမဟုတ်သောသူတို့၏ တရား။ တော် ပဥ္စကာမ-ဂုဏကပ္ပနံ "အဿမဏဓမ္မော အသကျ-ပုတ္တိယဓမ္မော"တိ ကော်သေန ဓာရေယျာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂။

အဿမဏဝေဝစန (န) [အဿမဏ+ဝေဝစန] အဿမဏ-သဒ္ဒါ၏ – ဝေဝုစ် – ပရိယာယ်– စကားလှယ်။ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ အတ္ထိ....

အဿမဏ္ဍဝေဝစနာနိ ဝါ အဿကျပ္ပတ္တိယ-ဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။)

အဿမဏ္ဍလ (န) [အဿ+မဏ္ဍလ] မြင်းဝိုင်း၊ မြင်းတင်းကုပ်၊ မြင်းဇောင်း။ အဿမဏ္ဍလ-တော ယာဝ စမ္ပာနဂရဒွါရာ ဂမနဥ္စ အာဂ-မနဥ္စ ကရိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။)

အဿမဏ္ဍလိကာ (ထီ) [အဿ + မဏ္ဍလိကာ] မြင်းဝိုင်း၊ ဝန်းဝိုင်းသောသဏ္ဌာန်ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော မြင်းတင်းကုပ်၊ မြင်းဇောင်း။ တေဟိ အဿမဏ္ဍလိကာသု ဘိက္ခူနံ ပတ္တ-ပတ္တပုလကံ ပညတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၇။ တာနိ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနာနိ အဿမဏ္ဍလိကာ-ယောတိ ပညာယိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အဿမဏ္ဍလိကာယောတိ ပညာယိံသူတိ ပရိမဏ္ဍလာကာရေန ကတတ္တာ အဿမဏ္ဍ-လိကာယောတိ ပါကဋာ အဟေသုံ။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၄၂၇။

အဿမဒွါရ (န) [အဿမ+ဒွါရ] ကျောင်းသင်္ခမ်းတံခါး။ သီဃံ သီဃံ ဗာဝရိဿ အဿ-မဒွါရံ ဂန္တွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။

အဿမပဒ (န) [အဿမ + ပဒ] ကျောင်းသင်္ခမ်းဟူသော - တည်ရာ - နေရာ။ တေ ဒေဝေဟိ ပရာဇိတာ ပလာယန္တာ ဣသီနံ အဿမပဒေန ဂစ္ဆန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ ဘဂဝါ ပန တဒါ အတ္တနော ပုညာနုဘာဝေန နိပ္ဖန္နံ တံ အဿမပဒံ သန္ဓာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အထ နံ အဿမပဒံ နေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၈၊၂၂၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊၁၄၊၂၆၂၊၃၃၃၊၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၊၁၂၅၊၁၂၈၊၄၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၊၂၃၊၆၇၊၂၉၁၊၃၄၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။)

အဿမပဒဒွါရ (န) [အဿမပဒ+ဒွါရ] ကျောင်းသင်္ခမ်းဟူသော နေရာ၏တံခါး။ ပုနဒိဝသေ အဿမပဒဒွါရေ ဌတွာ အာဂစ္ဆန္တမေဝ နံ ယာစေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၁။)

အဿမပဒမတ္ထက (န) [အဿမပဒ+မတ္ထက] ကျောင်းသင်္ခမ်း ဟူသော နေရာ၏ အထက်။ အဿမပဒမတ္ထကေ ဌိတော အာကာသ-ဂတောဝ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ပညာနုဘာဝံ ဝဏ္ဏေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။

အဿမပဒဝေမဇ္ဈ (န) [အဿမပဒ + ဝေမဇ္ဈ] ကျောင်းသင်္ခမ်းဟူသော နေရာ၏ အလယ်။ အဿမပဒေနာတိ အဿမပဒဝေမဇ္ဈေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။

အဿမပဒသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အဿမပဒ+သမ္ပတ္တိ] ကျောင်းသင်္ခမ်းဟူသော နေရာ၏ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ ဂန္တွာ ဣမံ အဿမပဒသမ္ပတ္တိံ ပဿိ-ဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၃။

အဿမသမီပ (န) [အဿမ+သမီပ] ကျောင်းသင်္ခမ်း၏အနီး။ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ အဿ-မသမီပေ အာကာသေ ဌတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။)

အဿမာဘိမုခ (တိ) [အဿမ + အဘိမုခ] ကျောင်းသင်္ခမ်းသို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ-သော။ ဘဂဝတာ....ပါဒဂမနေန အဿမာ-ဘိမုခေါ အာဂမာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၉။)

အဿမာရက (ပု) [အဿ+မာရက] နွယ်သာကီပင်၊ ရာသီပင်။ ကရဝီရော'ဿမာရကော။ ဓာန်။၅၇၇။ အဿော မာရေတီတိ အဿမာ-ရကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၇။

အဿမုခ (န) [အဿ + မုခ] အဿမုခ-မည်သောအဝ၊ (အနဝတတ်အိုင်မှ ရေစီးထွက်ရာ

အဝလေးခုတို့တွင် တခု၏အမည်)။ စတုသု စဿ ပဿေသု သီဟမုခံ ဟတ္ထိမုခံ အဿမုခံ ဥသဘမုခန္တိ စတ္တာရိ မုခါနိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၅၆။

အဿမုခီ (ထီ) [အဿ+မုခီ] အဿမုခီ အမည် ရှိသော ဘီလူးမ။ သစေ အဟံ တုမှေ အတိ- စရာမိ၊ အဿမုခီ ယက္ခိနီ ဟောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၀။

အဿမေဓ (ပု) [အဿ + မေဓ] အဿမေဓ ယဇ်၊ မြင်းကို–သတ်ရာ – သတ်၍ပူဇော်ရာ –ဖြစ်သောယဇ်။ အဿမေဓံ ပုရိသမေဓံ၊ သမ္မာပါသံ ဝါဇပေယျံ။ သံ၊၁။၇၆။ အံ၊၁။ ၃၅၁။ အဿမေဓ္ထ မေဓန္တိ ဝဓန္တီတိ အဿ- မေဓော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၄။ (–ဋ္ဌကတိဝုတ်။၂၀၉။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ ဋ္ဌကတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၇။)

အဿမေဓဝိကပ္ပ (ပု) [အဿမေဓ + ဝိကပ္ပ] အဿမေဓယဇ်ကို အထူးစီရင်ခြင်း။ နဝဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ....အဿမေဓဝိကပ္ပ- ဿေဝေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဋ္ဌကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၀။

အဿယာန (နု) [အဿ+ယာန] မြင်းနှင့်– ယှဉ်–တပ်–က–အပ်သော ယာဉ်၊ မြင်း ယာဉ်၊ မြင်းလှည်း။ ဘဒ္ဒကံ ဝတ ဘော အဿယာနံ သစေ ဒမထံ ဥပေယျ။ ဒီ၊၂။ ၁၄၃။ (–ဒီ၊၃။၁၆၂။ အပ၊၁။၆၀။ မဟာနိ။ ၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၂၊၂၅၀၊၃၄၇။)

အဿယာယီ (ပု) [အဿ+ယာယီ] မြင်းဖြင့် သွားလေ့ရှိသော၊သူ။ ဟတ္ထိယာယီ ဝါ အဿ- ယာယီ ဝါ ရထယာယီ ဝါ။ အံ၊၂။၂၆၇။

အဿယုဇ (ပု) [အဿ+ယုဇ] (၁) မြင်း ရုပ်ပုံပါရှိသော နက္ခတ်၊ အဿယုဇနက္ခတ်၊ အဿဝနီ နက္ခတ်။ (ဖွင်းနက္ခတ်၏ လုံးရေ သဲ၊ ၁ သဏ္ဌာန်မှာ ရာဇမတ္တဏ်, လဿသဂြိုဟ်- ဟကျမ်းတို့က သုံးလုံး၊ မြင်းခေါင်းသဏ္ဌာန်, အာကာသသျှတ္တရကျမ်းက ခြောက်လုံး၊မြင်း ခေါင်းသဏ္ဌာန် ရှိသည်ဟု ပြသည်။ ဤ နက္ခတ်ကို အဿိ မည်သောနတ် အစိုးရ ကြောင်း ရာဇမတ္တဏ်ကျမ်း၌ ပြသည်။ ဝေါ- ဟာရလီနတ္ထဒီပနီ။၂၈။) (၂) အဿဝနီ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လ၊ သီတင်းကျွတ်လ။ (၁) အဿယုဇော ဘရဏိတ္တိ။ ဓာန်။၅၈။ အဿရူပယောဂတော အဿယုဇော။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၈၊၆၀။ အဿယုဇာဒိနက္ခတ္တ ဇာနာထ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၉။ (၂) အဿယုဇေန ယုတ္တော မာသော အဿယုဇော။ ရူ။နှာ-၂၂၉။ အဿယုဇကတ္တိကမာသာ ဟိ လောကေ သရဒဥတူတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဋ္ဌထိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။

အဿယုဇနက္ခတ္တ (နု) [အဿယုဇ + နက္ခတ္တ] အဿယုဇနက္ခတ်။ အဿယုဇနက္ခတ္တေန ဒေ- ဝေါရောဟနန္တိ တွေကံ အာဟရိတွာ ဒီပေ- တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၉၊၃၅၁။

အဿယုဇပုဏ္ဏမာ (ထီ) [အဿယုဇ+ပုဏ္ဏမာ] သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့။ ပုဗ္ဗကတ္တိကာယ ပုဏ္ဏမာ ပုဗ္ဗကတ္တိကပုဏ္ဏမာ၊ အဿယုဇပုဏ္ဏ- မာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၄။

အဿယုဇမာသ (ပု) [အဿယုဇ + မာသ] သီတင်းကျွတ်လ။ အဿယုဇမာသဿ ဇုဏှ- ပက္ခပုဏ္ဏမိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၂။

အဿယုဇမာသကာဠပက္ခ (ပု) [အဿယုဇမာ- သ+ကာဠပက္ခ] သီတင်းကျွတ်လဆုတ်ပက္ခ။ အဿယုဇမာသကာဠပက္ခဿ စာတုဒ္ဒသီ ဥ- ပေါသထေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ။၁။၁၀၂။

အဿယုဒ္ဓ (နု) [အဿ+ယုဒ္ဓ] မြင်းတိုက်ခြင်း၊ မြင်းတိုက်ပွဲ။ ဟတ္ထိယုဒ္ဓံ အဿယုဒ္ဓံ မဟိံ- သယုဒ္ဓံ။ ဒီ၊၁။၆။

အဿရက္ခဏ (နှ) [အဿ+ရက္ခဏ] မြင်းကို-ထိန်းကျောင်း - စောင့်ရှောက် - ခြင်း။ အဿရက္ခဏာဒီနိ ကရောန္တာ သုခံ န ဝိစရိ-မှာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။

အဿရတန (နှ) [အဿ+ရတန] မြင်းရတနာ။ ဟတ္ထိရတနံ အဿရတနံ မဏိရတနံ။ ဒီ၊၁။ ၈၃။ (-ဒီ၊၂။၁၄၊၁၄၃။ သံ၊၁။၉၇။ သံ၊ ၃။၈၇။ အဘိ၊က။၁၂၃၊၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂၊ ၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၄။)

အဿရတိ (ကြိ) [အာ+သရ+အ+တိ] ဖြစ်တတ်၏၊ ရှေးရှုဖြစ်တတ်၏။ ကတ္ထ ပါပံ ပုန ပဋိစ္စာဒနတော အတိစ္စ အဿရတိ တောယ သတ္တောတိ အစ္စသရာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၉။ (-ရှင်း-၃၆၁။)

အဿရထ (ပု) [အဿ + ရထ။ အဿေန ယုတ္တော ရထော အဿရထော။ ရှ။နှာ-၁၉၄။] မြင်းနှင့် ယှဉ်သော ရထား၊ မြင်း ရထား။ စတ္တာရိ သဟဿာနိ ပါဒါသိ ဒါသဥ္စ ဒါသိဥ္စ အဿရထဥ္စ။ ဝိ၊၃။၃၈၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။)

အဿရန္တ (တိ) [န+သရန္တ] မအောက်မေ့သော၊ သတိမရသော၊သူ။ တဣ ဝေါ ဝါ-သေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာ ပေါရာဏံ အဿရန္တာ ဧဝ-မာဟံသု။ ဒီ၊၃။၆၇။ အဿရန္တာတိ အဿ-ရမာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၁။)

အဿရမာန (တိ) [န+သရမာန] မအောက်မေ့သော၊သူ။ သော အဿရမာနော ဝေ ဝဒေတိ။ ဝိ၊၄။၂၀၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅။) အဿရန္တ-လည်း ကြည့်။

အဿရမာနပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အဿရမာန+ပဋိစ္ဆန္န] မအောက်မေ့ - သတိမရ - သည်ဖြစ်၍ - ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကော အာပတ္တိံ သရမာနပဋိစ္ဆန္နာ ကော အာပတ္တိ အဿရမာနပဋိစ္ဆန္နာ။ ဝိ၊၄။၁၄၃။

အဿရာဇ (ပု) [အဿ+ရာဇ] မြင်းတို့၏ဘုရင်။ အဿရတနံ ပါတုရဟောသိ....ဝလာဟကော နာမ အဿရာဇာ။ ဒီ၊၂။၁၄၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄၊၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၈၊၃၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃၊ ၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၂။)

အဿရာဇပိဋ္ဌိဂတ (တိ) [အဿရာဇ+ပိဋ္ဌိ၊ ဂတ] မြင်းဘုရင်၏ ကျောက်ကုန်းထက်သို့ - ရောက် - တက်စီး - သော၊သူ။ ဆန္နသဟာယော အဿရာဇပိဋ္ဌိဂတော နဂရတော နိက္ခမိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

အဿရာဇဝံသ (ပု) [အဿရာဇ+ဝံသ] မြင်းဘုရင်တို့၏အမျိုးအနွယ်။ ရာဇဝံသေတိ အဿ-ရာဇဝံသေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

အဿရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သရိတွာ] မအောက်မေ့မူ၍။ ယာ အာပတ္တိယော ပုဗ္ဗေ အဿရိ-တွာ နစ္ဆာဒေတိ။ ဝိ၊၄။၁၆၂။

အဿရူပက (နှ) [အဿ+ရူပက] မြင်းရုပ်။ အဿရူပကံ နေဒ ဒဿေဟီတိ ဂါမဒါရကေ-ဟိ ဝုစ္စမာနေဒ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

အဿရူပသဏ္ဌာနမုတ္တာ (ထီ) [အဿရူပ+သဏ္ဌာန+မုတ္တာ] မြင်းရုပ်ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော ပုလဲ။ ဟယမုတ္တာတိ အဿရူပသဏ္ဌာနမုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။

အဿလက္ခဏ (နှ) [အဿ+လက္ခဏ] မြင်း၏အမှတ်အသားလက္ခဏာ။ ဟတ္ထိလက္ခဏံ အဿ-လက္ခဏံ မဟိံသလက္ခဏံ ဥသဘလက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။

အဿလဏ္ဍ (နှ) [အဿ+လဏ္ဍ] မြင်းချေး။ ကေဝလံ ဟတ္ထိလဏ္ဍံ အဿလဏ္ဍံ ဝိယ မဋ္ဌံ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၉။)

အဿလာယန (ပု) [ယာဒိစ္စကနာမ်] (၁) အဿလာယန-မည်သောသူ။ ဝေဒကျမ်း စသည်တို့ကို တတ်သိလိမ္မာသော ပုဏ္ဏားလုလင်ငယ် ဖြစ်သည်။ မြတ်စွာဘုရားက အမျိုးလေးပါးအကြောင်း ဟောတော်မူစဉ်က အဿလာယန-မှာ ၁၆-နှစ်သားသာ ရှိသေးသည်။ မ၊၂။၃၅၄။ သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်၍ နေအိမ်တွင်း၌ပင် စေတီတည်ထား ပြုလုပ်သူ ဖြစ်သည်။ ၎င်း အမျိုး၌ ဖြစ်သူများသည် ယနေ့တိုင်အောင် နေအိမ်အတွင်း၌ စေတီ ပြုလုပ်ထားရှိ တတ်ကြသည်။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ အဿလာယနော နာမ မာဏဝေါ သာဝတ္ထိယံ ပဋိဝသတိ။ မ၊၂။၃၂၄။ (၂) အဿလာယန မည်သော၊သူ။ မဟာကောဋ္ဌိကထေရ်၏ ခမည်းတော် ဖြစ်သည်။ မာတာ စန္ဒဝတီ နာမ၊ ပိတာ မေ အဿလာယနော။ အပ၊၂။၁၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

အဿလာယနသုတ္တ (န) [အဿလာယန+သုတ္တ] အဿလာယနသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ မ၊၂။၃၅၄-၃၆၄။

အဿဝ (တိ) [အာ+သု+အ] (၁) စကားကို–လိုက်နာ–နားထောင်–ဝန်ခံ–သော၊ ဆိုဆုံးမလွယ်သော၊ နာယူလွယ်သော၊သူ။ (၂) ယိုစီးသော။ (ပု) (၃) ပြည်။ (၁) ယော စ ပုတ္တာန' မဿဝေါ။ သံ၊၁။၇။ အဿဝေါတိ အာသုဏမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ ဂေါပီ မမ အဿဝါ အလောလာ။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ အဿဝါတိ ဝစနကရာ ကိံ-ကာရပဋိဿာဝိနီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (–ဒီ၊၁။ ၁၃၀။ အံ၊၂။၁၃၃။ ဇာ၊၁။ ၂၂၇၊၃၂၇။ ဇာ၊ ၂။၉၇။ မိလိန္ဒ။၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀၊၄၂၉။) (၂) တမဿဝံ သကာ ဂတ္တာ၊ ရုဟိရံ အတ္တ-သမ္ဘဝံ။ ဇာ၊၂။၆၃။ (၁),(၃) ဝိဓေယျော အဿဝေါ တီသု၊ ပုဗ္ဗမှိ ပုရိသေ သိယာ။ ဓာန်။၁၀၃၆။

အဿဝဏ္ဏ (ပု) [အဿ+ဝဏ္ဏ] မြင်း၏အသွင်၊ မြင်းပုံသဏ္ဌာန်။ တတ္ထ ဒေဝေသု ရောဇကာ-ဒယော ဒေဝပုတ္တာ ဟတ္ထိဝဏ္ဏံ အဿဝဏ္ဏံ ဝိကုဗ္ဗန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။

အဿဝတ (န) [အဿ+ဝတ] မြင်းတို့၏–အမူ အရာ–အကျင့်–အလေ့အထ။ အဿဝတိက-ကြည့်။

အဿဝတိ(ကြိ) [အာ+သု+အ+တိ] ယိုစီး၏။ ယတော ရုဟိရ' မဿဝေ (ဇာ၊၁။၇၁)တိ ယတော မေ အာဝေဓတော လောဟိတံ ပဂ္ဃရေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ **အဿဝေယျုံ**— အံ၊၁။၅၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။

အဿဝတိက (တိ) [အဿဝတ+ဣက] မြင်းတို့၏ အမူအကျင့် အလေ့ကို လိုက်နာကျင့်သုံးသောသူ။ အဿဝတိကာနံ အဿာ ဒေဝတာ။ စူဠနိ။၄၉။

အဿဝန (န) [န+သဝန] မနာကြားရခြင်း၊ နားမထောင်ရခြင်း။ အဒဿနေန အဿဝနေနာ(ဝိ၊၅။၃၃၈)တိ ဧကဝိဟာရေပိ ဝသ-န္တော.... ဝုစ္စမာနံ အသုဏန္တော အာပဇ္ဇတိ-ယေဝ၊ တေန ဝုတ္တံ အဿဝနေနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၂၀။

အဿဝနက[၁] (တိ) [န+သဝနက] (စကားကို)–မလိုက်နာ – နားမထောင်–သောသူ။ အ-နဿဝါ (စူဠနိ။၂၅၃)တိ ဝစနံ အဿဝနကာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

အဿဝနက[၂] (တိ) [အာ+သဝနက] ယိုစီးတတ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အဿဝနကအာသဝ (ပု) [အဿဝနက+အာ-သဝ] ယိုစီးသောအရည်။ ပုပ္ဖါသဝေါတိ နာဠိကေရပုပ္ဖါဒီတော အဿဝနကအာသ-ဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၆။

အဿဝနတာ (ထီ) [အဿာသဝန+တာ] မနာကြားရသည်၏ အဖြစ်။ အဿဝနတာ ဓမ္မဿ ပရိဟာယန္တိ။ ဝိ၊၃။၆၊၂၈။ ဒီ၊၂။၃၂။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဋ္ဌ။၁၂။ အဿဝနာတိ အဿဝနတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ (–ဝိ၊၅။၃၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၈၇။)

အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပ (ပု) [အဿဝန+ဘာဝ+ပဋိက္ခေပ] ကြားနာရခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို – ပယ်မြစ် – ငြင်းပယ် – ခြင်း။ သုတန္တိ အဿဝနဘာဝပဋိက္ခေပတော အနုနာမိကာဝိပရီတဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁။

အဿဝပါရိသဇ္ဇ (တိ) [အဿဝ+ပါရိသဇ္ဇ] မိမိအလိုသို့လိုက်သော (မိမိစကားကိုနားထောင်သော) ပရိသတ်ရှိ – ကျင်လည်- ဖြစ် – ကျက်စား – သော၊ သူ။ သဗ္ဗဝါ အဿဝပါရိသဇ္ဇော။ ဇာ၊၂။၂၄၀။ အဿဝပါရိသဇ္ဇောတိ အတ္တနော ဩဝါဒကရပရိသာဝစရော ဝ သိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၆။

အဿဝရ (ပု) [အဿ+ဝရ] မြတ်သောမြင်း။ အမှာကံ ပန ဗောဓိသတ္တော ကဏ္ဍကံ အဿဝရမာရုယှ နိက္ခန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၉။)

အဿဝရသ (ပု) [အဿဝ + ရသ] စကားကို နားထောင်ခြင်းဟူသော သာယာအပ်သော သဘော။ ဣတ္ထိယာ ကိံ ကာရပဋိဿာဝိတာဒိဝသေန အဿဝရသော စေဝ ပရိဘောဂရသော စ ဣတ္ထိရသောတိ ဓေကာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၇။

အဿဝသ (တိ) [န+သဝသ] မိမိ၏အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော။ ဇရာတုရန္တိ ဇရာယ ကိလန္တံ အဿဝသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၅။

အဿဝါဏိဇ (ပု) [အဿ+ဝါဏိဇ] မြင်းကုန်သည်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဥတ္တရာပထကာ အဿဝါဏိဇာ ပဉ္စမတ္တေဟိ အဿသတေဟိ ဝေရဉ္ဇံ ဝဿာဝါသံ ဥပဂတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၈၊၁၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။)

အဿဝါဏိဇက (ပု) [အဿဝါဏိဇ+က] မြင်းကုန်သည်။ သေဋ္ဌိ ဂ္ဂါမံ နဂရံ အဿဝါဏိဇကော ပဉ္စ အဿသတာနိ ဂဟေတွာ အာဂမိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၅။)

အဿဝါဏိဇကုလ (နပုံ) [အဿဝါဏိဇ+ကုလ] မြင်းကုန်သည်မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရာပထေ အဿဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၂။

အဿဝါဏိဇဂေဟ (နပုံ) [အဿဝါဏိဇ+ဂေဟ] မြင်းကုန်သည်၏အိမ်။ တတော စုတော သုပ္ပါရကပဋ္ဋနေ အဿဝါဏိဇဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

အဿဝါလ(ဠ) (ပု) [အဿ+ဝါလ] မြင်းမြီး၊ မြင်းမြီးမွေး။ ဝါဠကမ္ဗလန္တိ အဿဝါလေဟိ ကတကမ္ဗလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၈။)

အဿဝါလဓိ (ပု) [အဿ + ဝါလဓိ] မြင်းမြီး။ သောပိ မံ အဿဝါလဓိံ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၇။

အဿဝိရဟိတ (တိ) [အဿ+ဝိရဟိတ] မြင်းမှ ကင်းသော၊ မြင်းမစီးသော၊ သူ။ အနဿကောတိ အဿဝိရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၅။

အဿဝေ
အဿဝေယျ } (ကြိ) အဿဝတိ ကြည့်။

အဿသတ (န) [အဿ+သတ] မြင်း–အရာ–တရာ။ ပဥ္စမတ္တေဟိ အဿသတေဟိ။ ဝိ၊၁။ ၇။ အဿသတာနိ ဂဟေတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ (–အံဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၇။)

အဿသတိ (ကြိ) [အာ+သသ+အ+တိ] (၁) (က) ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏၊ ထွက်သက်လေ လွှတ်၏။ (ခ) ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏၊ ဝင်သက် လေ ရှူသွင်း၏။ (၂) ထွက်သက်လေလွှတ်၍– ထွက်သက်လေဖြင့်– ညှဥ်းဆဲ– နှိပ်စက်–၏။ (၃) ပူးဝင်–ပူးကပ်–၏။ (၄) သက်သာရာ ရစေ၏၊ အပန်းဖြေ၏။ ((က) အနက်မှာ အဿာသ-ကို ထွက်သက်လေ-ဟု ဖွင့်သော ဝိနည်းအဋ္ဌကထာအလို ဖြစ်၍ (ခ) အနက်မှာ ဝင်သက်လေ-ဟုဖွင့်သော သုတ္တန်အဋ္ဌကထာ အလို ဖြစ်သည်။ အဿာသပဿာသ-နှင့် ယှဥ်ကြည့်။ "အဿသတိ ပဿသတိ"ဟူသော ပါဠိကို အနက် မြန်မာ ပြန်ဆိုကြရာတွင် ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၂။၂၁၄-၌ "အဿတိ – ဝင်သက် ရှိုက်၏၊ ပဿသတိ – ထွက်သက် ရှူ၏။" ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊၂။၃၂၈-၌ "အဿ-သတိ – ထွက်သက် ရှူ၏။ ပဿသတိ – ဝင် သက်ရှိုက်၏။" ဆရာတော်ဦးဗုဓ်၏ မဟာ-သတိပဋ္ဌာနသုတ် နိသျှ။နှာ-၅၄-၌ "အဿ-သတိ – ထွက်သက်ရှူ၏၊ ပဿသတိ–ဝင် သက်ရှိုက်၏" ဟု "ရှူ"ဟူသော မြန်မာ ဝေါဟာရကို ထွက်သက်နှင့်တွဲ၍ "ရှိုက်"ဟူ သော မြန်မာဝေါဟာရကို ဝင်သက်နှင့်တွဲပြီး အနက်မြန်မာ ပြန်ဆိုတော်မူခဲ့ကြ၏။ ဘုရား ကြီးဆရာတော်၏ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်နိသျှ။ နှာ-၁၆၆-၌ကား "အဿသတိ – ထွက်သက် ကို ဖြစ်စေ၏၊ ပဿသတိ– ဝင်သက်ကို ဖြစ် စေ၏၊ ဝင်သက်ကိုသွင်း၏၊ ဝင်သက်ကို ရှိုက် ရှူ၏"ဟု "ရှိုက်၊ရှူ"ဟူသော မြန်မာဝေါ ဟာရနှစ်ခုလုံးကိုပင် ဝင်သက်နှင့်တွဲ၍ အနက် မြန်မာ ပြန်ဆိုတော်မူထား၏၊ ထို့ပြင် မူလ-ပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်၊ နိသျှ။နှာ-၅၈, ပါရာဇိ-ကဏ်ဘာသာဋီကာ၊၃။ ၁၈၇-တို့၌ "အဿ-သတိ = (ဝင်သက်) ရှူ၏၊ ပဿသတိ – (ထွက်သက်) ရှိုက်၏"ဟု အနက်မြန်မာ ပြန်ဆိုကြ၍ လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျမ်းကြီး၌လည်း "အဿသတိ– ထွက်သက် လွှတ်၏၊ ပဿသတိ – ဝင်သက် ရှူ၏"ဟု "ရှူ"ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရ ကို ဝင်သက်နှင့်တွဲ၍ "ရှိုက်" ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကို ထွက်သက်နှင့်တွဲပြီး အ နက်မြန်မာ ပြန်ဆိုထား၏။ ဤသို့ "ရှူ၊ ရှိုက်"ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကို သုံးစွဲ ကြရာ၌ ထွေးထွေးယှက်ယှက် ရှိခဲ့သည်။ ထို "ရှူ၊ရှိုက်" ဝေါဟာရနှင့် စပ်၍ ပြဆိုပြီး မြန်မာပြန်မျှားကိုရင်း၊ မြန်မာမှု အနေဖြင့် မြန်မာအဘိဓာန် စသည်တို့ကိုရင်း ကြည့်ရှု၍ ဆက်လက် စိစစ်(လေ့လာ)ကြပါလေ။) (၁) သော သတောဝ **အဿသတိ**။ ဝိ၊၁။၈၉။ ဒီ၊ ၂။၂၁၁။ မ၊၁။၇၀။ မ၊၃။၁၂၅။ သံ၊၃။၂၇၁။ ပဋိသံ။ ၁၇၃။ (–ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။ ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။) **အဿသန္တိ**–ဝိဋ္ဌ။ ၂။၁၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ **အဿ-သာမိ**–အံ၊၂။၂၇၀။ အံ၊၃။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ **အဿသာမိ၊အဿ-သိဿာမိ**–ဝိ၊၁။၈၉။ ဒီ၊၂။၂၁၁-၂။ မ၊၁။ ၇၀-၁။ မ၊၃။၁၂၅။ သံ၊၃။၂၇၁။ ပဋိသံ။ ၁၇၃။ (၂) (၃) ကုပိတာ တေ **အဿသန္တိ** မနုဿေ။ ဇာ၊၁။၃၅၅။ **အဿသန္တိတိ** အဿာသဝါတေန ဥပဟနန္တိ၊ အာဝိသန္တိတိ ဝါ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၃။ (၄) အဿ-သန္တိ(အဿာသေန္တိ?)တိ အဿာသနီယာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၈။ ဝိဿမိဿာမိတိ အဿသိ-ဿာမိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။ **အဿာသတိ**-နှင့် လည်းယှဥ်ကြည့်။

အဿသဒ္ဒ (ပု) [အဿ+သဒ္ဒ] မြင်း၏အသံ၊ မြင်းသံ၊ မြင်းဟည်သံ။ ဟတ္ထိသဒ္ဒေန အဿသဒ္ဒေန ရထသဒ္ဒေန။ အံ၊၂။၃၄၀။ ဇာ၊၎၊ ၁။၃။ (–အဘိ၊၎၊၁။၃၄။)

အဿသန္တ (တိ) [အာ+သသ+အ+အန္တ၊ ထိ-၌ **အဿသန္တီ**] ထွက်သက်ကို–ဖြစ်စေ–မှုတ်ထုတ်–သော။ ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော ဒီဃံ အဿသာမိတိ ပဇာနာတိ။ ဝိ၊၁။၇၉။ ဒီ၊၂။၂၃၁-၂။ မ၊၁။၇၀-၁။ မ၊၂။၈၈။ မ၊ ၃။၁၂၅။ သံ၊၃။၂၇၁၊၂၈၇။ ပဋိသံ။၁၇၃။ ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တောတိ ဒီဃံ ဝါ အဿာသံ ပဝတ္တေန္တော (ပဝတ္တယန္တော)။ ဝိ၊၎၊၂။ ၁၄။ ပဋိသံ၊၎၊ ၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၃။ မာတာပိ မေ အဿသန္တီ ပဿသန္တီ ရောဒတိ။ သံ၊၎၊၁။၂၈၁။ (– မ၊၎၊၃။၄၄။ ဓမ္မ၊၎၊၂။၃၁၆၊၃၁၈။ နေတ္တိ၊၎။၂၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။)

အဿသမိပ (နု) [အဿ+သမိပ] မြင်း၏အနီး။ ဇဝံ ဗောဓိသတ္တော ပါသာဒတလာ ဩတရိတွာ အဿသမိပံ ဂန္တွာ ဝေမာဟ။ အပ၊၎၊ ၁။၇၅။ ဇာ၊၎၊၁။၇၃။

အဿသမ္မဒ္ဒ (ပု) [အဿ+သမ္မဒ္ဒ] (၁) မြင်းတို့၏ ကြပ်တည်း ကျဉ်းမြောင်းခြင်း၊ မြင်းတွေ ရှုပ်ထွေး များပြားခြင်း။ (တိ) (၂) မြင်းတို့ဖြင့် ကျဉ်းမြောင်းရာ ဖြစ်သော၊ မြင်းတွေ အလွန်များ၍ ကျဉ်းမြောင်း ကြပ်တည်းသော၊ အရပ် (မင်းနန်းတော်)။ ရညော ရာဇန္တေပုရံ ဟတ္ထိသမ္မဒ္ဒံ အဿသမ္မဒ္ဒံ ရထသမ္မဒ္ဒံ၊ ဝိ၊၂။၂၀၈။ အံ၊၃။၃၂၁။ ဟတ္ထိသမ္မဒ္ဒ (ဝိ၊၎၊၃။၁၅၁)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အဿသဟဿ (နု) [အဿ+သဟဿ] မြင်း–အထောင်–တထောင်။ စတုရာသီတိ ဟတ္ထိသဟဿာနိ အဿသဟဿာနိ ရထသဟဿာနိ နိဿိဒနတ္ထာယ ဒိန္နပိဋ္ဌသ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ ဒီ၊၎၊၂။၂၂၇။ (–စရိယာ၊၎။၄၂။)

အဿသာလာ (ထိ) [အဿ+သာလာ] မြင်း–တင်းကုပ်–ဇောင်း။ ဂစ္ဆထ တာတာ ဟတ္ထိသာလာ အဿသာလာ ဝိယောဇေတွာ ဘတ္တံ ပစထ။ အံ၊၎၊၁။၃၁၅။ (–အပ၊၎၊၁။ ၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၎။၃၃၀။ ဇာ၊၎၊၁။၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၈၉။)

အဿသာလာနိဿိတ (တိ) [အဿသာလာ+နိဿိတ] မြင်း–တင်းကုပ်–ဇောင်း–ကို မှီသော။ အဿသာလာနိဿိတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆။

အဿသိ (ကြိ) ဒတ္ထိ² ကြည့်။

အဿသိတ (နု) [အာ+သသ+တ] အသက်–ရှူ–ရှိုက်–ခြင်း။ အဿသိတပဿသိတမတ္တေန ဇီဝန္တိ၊န ပညာဇီဝိတေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ခုဒ္ဒက၊၎။၁၀၄။

အဿသိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သသ+တဗ္ဗ] ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအပ်သော။ တတ္ထ ယသ္မာ ပုရိမနယေ ကေဝလံ အဿသိတဗ္ဗံ ပဿသိတဗ္ဗမေဝ စ၊ န အညံ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၎၊ ၁။၁၆။

အဿသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သသ+တွာ] ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၍။ ယဒဿ ရံ အဿသိတွာ ပဿသာမိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၉။

အဿသိပ္ပ (နု) [အဿ+သိပ္ပ] မြင်းစီးအတတ်။ ကေစ္စေ ဝေမာဟံသု "အဿသိပ္ပံ သိပ္ပါနံ အဂ္ဂ"န္တိ။ ဥဒါန၊၎။၁၁၄။ (–ဥဒါန၊၎။၁၈၄။)

အဿာစရိယ (ပု) [အဿ+အာစရိယ] မြင်းဆရာ။ ရာဇာ အဿာစရိယံ အာမန္တေတွာ။ မ၊၎၊၃။၁၁၂။ သံ၊၎၊၁။၃၂။ (–ထေရ၊၎၊၂။ ၃၃၃။ ဇာ၊၎၊၆။၆၅။ ဇာ၊၎၊၇။၁၇၂။) အဿာရောဟ၊ ယောဂ္ဂါစရိယ (မ၊၎၊၂။၄၄။ အံ၊၎၊၃။၁၁) တို့လည်း ကြည့်။

အဿာစရိယပုဗ္ဗက (တိ) [အဿာစရိယ+ပုဗ္ဗက] မြင်းဆရာဖြစ်ဘူးသော။ အထေကဒိဝသံ

ဓောော အဿာစရိယပုဗ္ဗကော ဒဟရော ဥပဇ္ဈာယဿ ဘတ္တကံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

အဿာဇည (ပု) [အဿ+အာဇည] အဿာဇာနီယ-နှင့် အနက်တူ။ သော တိဝိဓော ဥသဘာဇညော အဿာဇညော ဟတ္ထာဇညောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။

အဿာဇာနီယ (ပု) [အဿ+အာဇာနီယ] အကြောင်းဟုတ်သည်မဟုတ်သည်ကို သိတတ်သောမြင်း၊ အာဇာနည်မြင်း၊ မြင်းအာဇာနည်။ အဿာဇာနီယောတိ ကာရဏာကာရဏံ ဇာနနကော အဿော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (—မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃ဂ၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၅။) ဘုရင့်စီးတော်မြင်း ဖြစ်ထိုက်သော ကောင်းမြတ်သော အာဇာနည်မြင်းဖြစ်နိုင်ရန် အကြောင်းအင်္ဂါများမှာ (၁) အသွေးအရောင် လှပခြင်း၊ (၂) အားခွန်ဗလကြီးမားခြင်း၊ (၃) အပြေးလျင်ခြင်းဟု (အံ၊၁။၂၄၆-၇) ၌ သုံးမျိုးပြ၏။ (၁) စိတ်ထား ဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ (၂) အပြေးအသွားလျင်ခြင်း၊ (၃) သည်းခံနိုင်စွမ်းရှိခြင်း၊ ဝါ-ကြံ့ခိုင်မှု ပြည့်ဝခြင်း၊ (၄) သန့်ရှင်း ကောင်းမွန် မြင့်မြတ်သောအရာတို့၌ ပျော်မွေ့ခြင်းဟု (အံ၊၁။၄၂ဂ) ၌ လေးမျိုးပြ၏။

(၁) မိဘနှစ်ဦးလုံး မျိုးကောင်းမျိုးသန့်ဖြစ်ခြင်း၊ (၂) (ဣန္ဒိယပြည် ဘုံဘိုင်နယ်မြောက်ပိုင်း) သိန္ဓုမြစ်တလွှား မြင်းဇာနည်ဒေသမှ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ (၃) မြက်စိုဖြစ်စေ မြက်ခြောက်ဖြစ်စေ ကျွေးသောအစာကို ဖရိုဖရဲ မကြဲစေဘဲ ကောင်းစွာစားခြင်း၊ (၄) ကျင်ကြီး- ကျင်ငယ်တို့ကို စက်ဆုပ်တတ်သည်ဖြစ်၍ ယင်းတို့အပေါ် နင်းခြင်း-နေခြင်း-ဖိ၍ အိပ်ခြင်း-စသည်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ (၅) မိမိကိုယ်တိုင် ငြိမ်းအေးချမ်းသာစွာ နေလေ့ရှိသည့်အပြင် အခြားသောမြင်းများကိုလည်း ဒုက္ခပေးလေ့ မရှိခြင်း၊ (၆) စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ်မှု ဟူသမျှကို ဖုံးကွယ် ပြုလုပ်ခြင်း မရှိသဖြင့် မြင်းထိန်းအတွက် ဆုံးမပဲ့ပြင်မှု ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း၊ (၇) မတွက်မကပ် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်လေ့ရှိခြင်း၊ (ဂ) အသက်ထက်ဆုံး အားခွန်ဗလနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မခိုမကပ် ဖြောင့်မတ်ကြည်သာ သွားလာတတ်ခြင်းဟု (အံ၊၃။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅) ၌ ရှစ်မျိုးပြ၏။

အာဇာနည်မြင်းလေးမျိုး

(၁) နှင်တံ ကျာပွတ် ဝင့်လိုက်သည်ကို မြင်ကာမျှဖြင့် ဖျပ်ကနဲ သတိကပ်၍ ငါ့ကို မြင်းထိန်းက ဘာလုပ်စေချင်သလဲ၊ ငါဘယ်လိုလိုက်နာရမလဲ’ဟု ချက်ချင်းတွက်ဆ၍ အသင့်အနေအထားရှိနှင့်သောမြင်းမျိုးတမျိုး။ (၂) နှင်တံဝင့်ရုံဖြင့် ဂရုမစိုက်ပဲ အမွေးပေါ် ကြိမ်ဖြင့် ပွတ်လိုက်မှ လိုက်နာရန် အသင့်ဖြစ်နေသော မြင်းမျိုးတမျိုး။ (၃) ကြိမ်ဝင့်ရုံ, အမွေးပွတ်ရုံဖြင့်မရဘဲ အရေပေါ် ခပ်စပ်စပ်ကလေး ရိုက်လိုက်မှ ခိုင်းသလိုရသော မြင်းမျိုးတမျိုး။ (၄) သာမန် ရိုက်ရုံဖြင့် မရပဲ အရေပေါက်၍ အရိုးခိုက်အောင် ထိုးပေးမှ မြင်းထိန်း ခိုင်းတိုင်းရသော မြင်းမျိုးတမျိုး။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။

အဿာဇာနီယဝိနယူပါယ (ပု) [အဿာဇာနီယ+ဝိနယ+ဥပါယ] အာဇာနည်မြင်းကို ဆုံးမခြင်း နည်းဥပါယ်။ အဿာဇာနီယဝိနယူပါယော ဝိယ ဓမ္မော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂။

အဿာဇာနီယသံယုတ္တ (တိ) [အဿာဇာနီယ+သံယုတ္တ] အာဇာနည်မြင်းနှင့်–ယှဉ်–က–အပ်သော။ အာဇညသံယုတ္တောတိ အဿာဇာနီယသံယုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

အဿာဇာနီယသုတ္တ (န) [အဿာဇာနီယ+သုတ္တ] အဿာဇာနီယ-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊၃။၃၂-၃။

အဿာဇာနေယျ (တိ) [အဿ+အာဇာနေယျ] အဿာဇာနီယ-နှင့် အနက်အတူ။ ဝေမိမ "သဗ္ဗေ တသန္တိ" ပါ ဝုတ္တော ပိ ဟတ္ထာဇာ-နေယျော အဿာဇာနေယျော ဥသဘာဇာ-နေယျော ခီဏာသဝေါတိ ဣမေ စတ္တာရော ဌပေတွာ အဝသေသာဝ တသန္တီတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

အဿာဒ (ပု) [အာ+သဒ+ဏ] (၁) သာယာ အပ်သော – သာယာဖွယ်ဖြစ်သော – ကရုဏ (သုခ, သောမနဿ, ဣဋ္ဌာရုံ)။ (၂) သာ-ယာကြောင်းဖြစ်သော တရား (တဏှာ, ပိပါသာသဘောတရား)။ (၃) သာယာခြင်း။ (၁) ယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣမေ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ။ အယံ ကာမာနံ အဿာဒေါ။ မ၊၁။၁၂၀။ အဿာ-ဒီယတီတိ အဿာဒေါ၊ သုခံ သောမနဿဉ္စ။ ....ဣဋ္ဌာရမ္မဏမ္ပိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၊၂၀။ (– သံ၊ ၁။၁၂၅။ အံ၊၁။၂၆၁၊၃၁၆။ သုတ္တနိ။၃၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။ ၁၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။) (၂) (၃) အဿာ-ဒေတိ ဧတေနာတိ ဝါ အဿာဒေါ၊ တဏှာ။ ....ဝေဝိ ပိပါသာသာပိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀။ အဿာ-ဒါဘာဝ,အဿာဒူပသံဟိတ-တို့လည်း ကြည့်။

အဿာဒအဂ္ဂ (တိ) [အဿာဒ+အဂ္ဂ] သာယာ ဖွယ်ဟူသောအဆုံး၊ အပြီးသတ် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်။ မဓုရဂ္ဂဿာတိ စ မဓုရံ စေတ-သိကသုခံ အဿာဒအဂ္ဂံ ပရိယောသာနံ အဿ ကောဓဿာတိ မဓုရဂ္ဂေါတိ သမာ-သော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၉။

အဿာဒဂါဟ (ပု) [အဿာဒ+ဂါဟ] သာယာ ဖွယ်ဟူ၍ စွဲယူခြင်း၊ ယထာဝုတ္တေ နိမိတ္တေ အဿာဒဂါဟေန ဂဏ္ဍိတံ သမ္ဗန္ဓံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၃။

အဿာဒစေတနာ (ဣ) [အဿာဒ+စေတနာ] သာယာကြောင်းစေတနာ။ ဧတ္ထ စ သုပိ-နန္တေ အဿာဒစေတနာ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၂၈။)

အဿာဒဇနန (န) [အဿာဒ+ဇနန] သာယာ ခြင်းကိုဖြစ်စေခြင်း။ တဲ့ တဏှာဒိကိလေ-သေဟိ အနုပဒ္ဒုတံ၊ အနုပါယဋ္ဌတာဉ္စ ဒဿန-မတ္တေနာပိ အဿာဒဇနနတော။ ဝဇီရ။၄၀၉။

အဿာဒဋ္ဌ (ပု) [အဿာဒ+အတ္ထ] သာယာခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ အဿာဒဋ္ဌေန ကာမရာဂါနုသယဿ ဥပ္ပတ္တိယာ သေသသမ္ပ-ယုတ္တဓမ္မေသု ပဓာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။

အဿာဒဒဿန (န) [အဿာဒ+ဒဿန] သာ ယာဖွယ်ဟူ၍ ရှုခြင်း။ ဧတ္ထ စ တီသု ဘဝေသု အဿာဒဒဿနဝသေန တီသော ဝေဒနာဝ လောကဘာဝေန ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၅၄။ (– ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။)

အဿာဒဒဿနပဒဋ္ဌာန (တိ) [အဿာဒဒဿန+ပဒဋ္ဌာန] သာယာဖွယ်ဟု ရှုမြင်ခြင်းဟူသော နီးကပ်သော အကြောင်းရှိသော။ သံယော-ဇနီယဓမ္မေသု အဿာဒဒဿနပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။

အဿာဒဒိဋ္ဌိ (ဣ) [အဿာဒ+ဒိဋ္ဌိ] (က) သာယာကြောင်း ဖြစ်သော တဏှာနှင့် ယှဉ် သော ဒိဋ္ဌိ၊ ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ကို (ကိလေသာ ကာမဖြင့်) မှီဝဲ သုံးဆောင်ခြင်း ကိစ္စ၌ အပြစ် တစုံတရာ မရှိဟု မှားယွင်းစွာ ယူဆသော ဒိဋ္ဌိ။ (ခ) သာယာအပ် – သုံး ဆောင်ခံစားအပ် – သော သုခ-သောမနဿ၌ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၊ ယင်း သုခသောမနဿသည်

မပြတ်မစဲ မြဲ၏ စသည်ဖြင့် မှားယွင်းစွာ ယူဆသော ဒိဋ္ဌိ။ ဣမေကစ္စော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဧဝံဝါဒီ ဟောတိ ဧဝံဒိဋ္ဌိ။ နတ္ထိ ကာမေသု ဒေါသော”တိ၊ .... အယံ ဝုစ္စတိ အဿာဒဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ အဿာဒဒိဋ္ဌီတိ အဿာဒသမ္ပယုတ္တာ ဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ ယံ ရူပံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ရူပဿ အဿာဒေါတိ အဘိနိဝေသပရာမာသော ဒိဋ္ဌိ .... ဝုစ္စတိ အဿာဒဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။၁၃၄။ အယံ သုခသောမနဿသင်္ခါတော အဿာဒေ ဒိဋ္ဌိ အဿာဒဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (– ပဋိသံ။ ၁၃၃၊၁၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မူလဋီ၊၁။ ၁၁၉။)

အဿာဒန (ထီ၊နု) [အာ+သဒ+ယု] (၁) သာယာဖွယ်၊ကောင်းနိုးရာရာ။ (၂)သာယာခြင်း၊ အရသာခံခြင်း။ (ထီ) (၁) အပေတ္တ မုဒ္ဒိ ဝိန္ဒေမ၊ အပိ အဿာဒနာ သိယာ။ သံ၊ ၁။၁၂၄။ သုတ္တနိ။၃၄၃။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ––ယထာ မေဒဝဏ္ဏံ ပါသာဏံ ဝါယသော ဒိသွာ “အပိ နာမေတ္တ မုဒ္ဒိ ဝိန္ဒေယျာမ၊ အပိ အဿာဒေါ သိယာ”တိ အနုပရိဂစ္ဆေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အဿာဒေါတိ အဿာဒေတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။) (နု) (၂) သုခါယ ဟိ ဝေဒနာယ အဿာဒနေန သတ္တာ ဝေဒနံ မမာယန္တာ ဝေဒနာယ တဏှံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ အနုဋီ၊၂။၁၁၆။ အနုဋီ၊၃။၂၉၃။) အဿာဒသညာ-လည်း ကြည့်။

အဿာဒနကာလ (ပု) [အဿာဒန + ကာလ]. သာယာသော–အချိန်–အခါ–ကာလ။ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒနကာလေ အာရမ္မဏာ- ဓိပတိ အာရမ္မဏူပနိဿယေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၃။

အဿာဒနကိရိယာ (ထီ) [အဿာဒန + ကိရိယာ] သာယာခြင်း–ကြိယာ–အမှုအရာ –အပြုအမူ။ အယံ တဏှာသင်္ခါတော အဿာ- ဒေါ အဿာဒနကိရိယာယ ကာရဏံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၂၆။

အဿာဒနဋ္ဌ (ပု) [အဿာဒန + အတ္ထ] သာယာခြင်းအနက်။ အဿာဒနဋ္ဌေန ကာမေဝ သညာတိ ကာမသညာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၂၄။ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေနာတိ အဿာဒနဋ္ဌေန၊ သမ္ပဋိစ္ဆနဋ္ဌေန ဝါ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၉။

အဿာဒနသီလ (တိ) [အဿာဒန+သီလ] သာယာခြင်းအလေ့အကျင့်ရှိသော။ ကာယ- သမ္ဖဿဝသေန ဖောဋ္ဌဗ္ဗသင်္ခါတဿ အဿာ- ဒနသီလာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀။

အဿာဒနာဘိနန္ဒနကာလ (ပု) [အဿာဒန+ အဘိနန္ဒန+ကာလ] သာယာခြင်း အလွန် နှစ်သက်ခြင်းဖြစ်ရာအခါ။ အကုသလတော စတ္တာရော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒါ ပဉ္စ- ပဏ္ဏာသာယ ကာမာဝစရဓမ္မာနံ “သတ္တော သတ္တော”တိ ပရာမသနအဿာဒနာဘိနန္ဒန- ကာလေ ပရိတ္တာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

အဿာဒနိဿေဓန (နု) [အဿာဒ + နိသေဓန] သာယာဖွယ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ လာဘာဟေတု ပရေဟိ လဒ္ဓဗ္ဗဿ အဿာဒနိဿေဓနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။

အဿာဒနီယ (တိ) [အာ+သဒ+အနီယ] သာယာအပ်သော၊ သာယာဖွယ်ဖြစ်သော။ ယ- ထာ ဝတ္ထုကာမော၊ ဧဝံ ကိလေသကာမောပိ အဿာဒနီယော ဝေါတိ “ကိလေသကာ- မေပီ”တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၄။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၊၂၆၊၁၁၀။)

အဿာဒပဒဋ္ဌာန (နု) [အဿာဒ + ပဒဋ္ဌာန] သာယာကြောင်းဖြစ်သော ရာဂ၏ နီးကပ်

သော အကြောင်းတရား။ သာတရူပန္တိ သာတဇာတိကံ အဿာဒပဒဋ္ဌာနံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အဿာဒပဒဋ္ဌာနဣဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [အဿာဒပဒဋ္ဌာန + ဣဋ္ဌာရမ္မဏ] သာယာကြောင်းဖြစ်သောရာဂ၏ နီးကပ်သော အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌာရုံ။ သာတရူပန္တိ သာတဇာတိကံ အဿာဒပဒဋ္ဌာနဣဋ္ဌာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၁။

အဿာဒပရိယာယ (ပု) [အဿာဒ + ပရိယာယ] အဿာဒပုဒ်၏ ပရိယာယ်။ အဘိရန္တ-ကြည့်။

အဿာဒပရိယေသနတ္ထ (ပု) [အဿာဒပရိယေသနာ + အတ္ထ] သာယာအပ်သော သုခ သောမနဿကို ရှာမှီးခြင်းအကျိုး။ အဿာဒပရိယေသနာ-ကြည့်။

အဿာဒပရိယေသနာ (ထီ) [အဿာဒ + ပရိယေသနာ] သာယာအပ်သော သုခ သောမနဿကိုရှာမှီးခြင်း။ လောကဿာဟံ ဘိက္ခဝေ အဿာဒပရိယေသနံ အစရိံ။ အံ၊၁။ ၂၆၁။ အဿာဒပရိယေသနံ အစရိန္တိ အဿာဒပရိယေသနတ္ထာယ အစရိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ (—သံ၊၁။ ၃၈၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၄၇။)

အဿာဒဗဒ္ဓစိတ္တတာ (ထီ) [အဿာဒ + ဗဒ္ဓ + စိတ္တ + တာ] သာယာဖွယ် သုခ-သောမနဿ၌ ဖွဲ့နှောင်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝေံ ဩဝဒတောပိ အဿာဒဗဒ္ဓစိတ္တတာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၂။

အဿာဒမနသိကာရ (ပု) [အဿာဒ + မနသိကာရ] သာယာအပ်သော သုခ-သောမနဿကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ အဿာဒမနသိကာရော သံယောဇနီယေသု ဓမ္မေသု အဿာဒါနုပဿိတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၉၃။ (— နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ၆၁။)

အဿာဒမနသိကာရလက္ခဏ (တိ) [အဿာဒမနသိကာရ + လက္ခဏ] သာယာအပ်သောသုခ သောမနဿကို နှလုံးသွင်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဿာဒမနသိကာရလက္ခဏော အယောနိသောမနသိကာရော။ နေတ္တိ။ ၂၅။ (—နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၃၁။)

အဿာဒယတိ (ကြိ) အဿာဒေတိ-ကြည့်။

အဿာဒယန္တ (တိ) [အာ + သဒ + ဏယ + အန္တ] သာယာ —နှစ်သက် — သော၊ ချစ်မြတ်နိုးသော၊ သူ။ ကာမဿာဒဝသေန အဿာဒယတော အဘိနန္ဒတော (ကာမာသဝေါ) ကာမရာဂသံယောဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၀၊ ၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၇။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၆၃။)

အဿာဒယမာန (တိ) [အာ + သဒ + ဏယ + မာန] နှစ်သက်သော၊ သာယာသော။ အဿာဒယမာနံ တမေနံ ပုရိသံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၆။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၈၇၊ ၂၀၂၊ ၄၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၈၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၄၃။ အနုဋ္ဌီ၊၁။ ၁၁၁။)

အဿာဒရဟိတ (တိ) [အဿာဒ + ရဟိတ] သာယာဖွယ်ကင်းသော၊ သာယာဖွယ်မရှိသော။ တယော ဘဝါ နိရဿာဒါ အဿာဒရဟိတာ မယာ ဒိဋ္ဌာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။

အဿာဒလောဘ (ပု) [အဿာဒ + လောဘ] သာယာခြင်းလောဘ။ ဤဒိသေ သရီရေ အဿာဒလောဘေန မဟာဒုက္ခံ ပစ္စနုဘုယျမာနံ အနဝဗုဇ္ဈန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။

အဿာဒဝတ္ထုဝိဂမန (န) [အဿာဒ + ဝတ္ထု + ဝိဂမန] သာယာဖွယ်သောဝတ္ထုမှ ကင်းခြင်း။ အဿာဒဝသေန စ ကတ္ထစိ ဝသန္တဿ အဿာဒဝတ္ထုဝိဂမနေန သိယာ တဿ တတ္ထ အနဘိရတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၃၆။

အဿာဒဝဏ္ဏ (တိ) [အဿာဒ+ဝဏ္ဏ] သာယာဖွယ်၏အဖြစ်ရှိသော၊သာယာဖွယ်ဖြစ်သော။ အဿာဒိတ-ကြည့်။

အဿာဒဝိစာရ (ပု)[အဿာဒ+ဝိစာရ]အဿာဒ-မည်သည်၏ အဖြစ်ကို စိစစ်ခြင်း။ ဧဝံ ဝေဒနာယ သမ္ဘဝံ တေဘူမကသင်္ခါရာနံ, တဏှာယ ဝိပလ္လာသာနဉ္စ အဿာဒဝိစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀။

အဿာဒဝိရဟ (တိ) [အဿာဒ+ဝိရဟ] သာယာဖွယ်-ကင်းသော-မရှိသော။ အဿာဒဝိရဟတော အသာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အဿာဒဝိရဟိတ (တိ) [အဿာဒ+ဝိရဟိတ] သာယာဖွယ် ကင်းသော။ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ဥပသမသုခါနံ ဝိဂမေန ဝါ အဿာဒဝိရဟိတံ ဂတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၈။

အဿာဒသညာ (ထီ) [အဿာဒ+သညာ] (ငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌) သာယာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ အာဒီနဝဒဿနေန အဿာဒသညာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ အဿာဒသညာ နာမ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေသု အဿာဒနဝသေန ပဝတ္တသညာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။

အဿာဒသညိတ (တိ) [အဿာဒ+သညိတ] သာယာဖွယ်ဟု မှတ်အပ်သော။ နတ္ထိ ဧတ္ထ အဿာဒသညိတော အယောတိ နိရယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၇။

အဿာဒသန္ဒဿန (န) [အဿာဒ+သန္ဒဿန] သာယာဖွယ်ကို – မြင်စေခြင်း – မြင်အောင်ပြခြင်း။ ပိပါသာဘိဘူတံ အပ္ပဋိကာရဒုက္ခာဘိဘူတမ္ပိ သတ္တံ အဿာဒသန္ဒဿနဝသေန သဟာယကိစ္စံ ကရောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။

အဿာဒသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အဿာဒ+သမ္ပယုတ္တ] သာယာကြောင်းဖြစ်သော တဏှာနှင့် ယှဉ်သော။ အဿာဒဒိဋ္ဌီတိ အဿာဒသမ္ပယုတ္တာ ဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။

အဿာဒသုခ (န) [အဿာဒ+သုခ] သာယာဖွယ် ချမ်းသာသုခ။ သယနေ အဿာဒသုခံ န ဝိန္ဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၄။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၄၇။)

အဿာဒါနုပဿနာ (ထီ) [အဿာဒ+အနုပဿနာ] သာယာဖွယ်ဟု အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။ တဏှာယ သံယောဇနီယေသု အဿာဒါနုပဿနာ ဟောတု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၅။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။)

အဿာဒါနုပဿနာသဗ္ဘာဝ (ပု) [အဿာဒါနုပဿနာ+သဗ္ဘာဝ] သာယာဖွယ်ဟု အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း၏ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်။ ဝေဒနာဒီနဝါနဝဗောဓေန ဝေဒနာယ တဏှာပစ္စယတိတိ ယုဇ္ဇတိ အဿဒါနုပဿနာသဗ္ဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

အဿာဒါနုပဿိတာ (ထီ) [အဿာဒါနုပဿီ+တာ] သာယာဖွယ်ဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယာ စ သံယောဇနီယေသု ဓမ္မေသု အဿာဒါနုပဿိတာ။ အံ၊၁။၅၂။ အဿာဒါနုပဿိတာတိ အဿာဒတော ပဿိတာ၊ ပဿနဘာဝေါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အဿာဒတော အနုပဿတိ သီလေနာတိ အဿာဒါနုပဿီ၊ တဿ ဘာဝေါ အဿာဒါနုပဿိတာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၀။)

အဿာဒါနုပဿီ (တိ) [အဿာဒ+အနု+ဒိသ+ဏီ] သာယာဖွယ်ဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ တဿ သာရတ္တဿ သံယုတ္တဿ သမ္မူဠှဿ အဿာဒါနုပဿိနော ဝိဟရတော

အာယတိံ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဥပစယံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၃။၃၅၅။ အဿာဒါနုပဿိနော (သံ၊၁။၃၁၂)တိ အဿာဒံ အနုပဿန္တဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။(–အံ၊၁။၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇၊၁၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၅။ မူလဋီ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၅၊၄၁၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၁။)

အဿာဒါဘာဝ (ပု) [အဿာဒ+အဘာဝ] သာယာမှုမရှိခြင်း။ "နိဿိန္နာယ ဂုတ္တိယာ"တိ ဂုမိနာ နိဿိဒနက္ခဏေ အဿာဒါဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၆။

အဿာဒိတ (တိ) [အဿာဒ+ဣ+တ] သာယာဖွယ်အဖြစ်သို့ရောက်သော၊သာသာအပ်–အရသာခံအပ်–သော။ အဿာဒိတဥ္စ သာဒု (သံ၊၂။၂၉၄)န္တိ အဿာဒဝန္တဥ္စ မဓုရဥ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဿာဒိတန္တိ အဿာဒံ ဂတံ ဥပဂတံ၊ တေနာဟ "အဿာဒဝန္တ"န္တိ။သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၇၊၄၃၀။)

အဿာဒိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သဒ+တဗ္ဗ]သာယာအပ်သော။ အဿာဒေါ နာမ အဿာဒိတဗ္ဗောတိ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၈။

အဿာဒိယတိ (ကြိ) အဿာဒေတိ-ကြည့်။

အဿာဒိယန (န) [န+သာဒိယန] မသာယာခြင်း။ အဘိဝါဒနာဒီနံ အဿာဒိယနံ ဧဝ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၃။

အဿာဒိယမာန (တိ) [အာ+သဒ+ယ+မာန] သာယာအပ် – နှစ်သက်အပ်–မြတ်နိုးအပ်–သော။ သုခဝေဒနာ ဟိ ပရိဘောဂကာလေ အဿာဒိယမာနာပိ ဝိသမိဿံ ဝိယ ဘောဇနံ ဝိပရိဏာမကာလေ ဒုက္ခာယေဝ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၈။ မူလဋီ၊၂။၃၉။)

အဿာဒိယတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+သဒ+ယ+တေ] သာယာအပ်–နှစ်သက်အပ်–မြတ်နိုးအပ်–၏။ အဿာဒေါ နာမ အဿာဒိယတေတိ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၈။ အဿာဒိယတိ– သာရတ္ထ၊၁။၄၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၅။

အဿာဒူပသံဟိတ (တိ) [အဿာဒ+ဥပသံဟိတ] သာယာခြင်းနှင့်စပ်သော။ ကာမကောဋ္ဌာသေသု အဿာဒူပသံဟိတံ ကာမဿာဒဂမိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။

အဿာဒေကဒေသ (ပု) [အဿာဒ+ဧကဒေသ] အချို့သော – တစိတ်တဒေသ ဖြစ်သော– အဿာဒတရား။ အဿာဒေကဒေသော ဒုက္ခမေဝ၊ အဿာဒေကဒေသော ဒုက္ခဥ္စ သမုဒယော စ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၆။

အဿာဒေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] သာယာအပ်– နှစ်သက်အပ် – မြတ်နိုးအပ် – သော။ ဝိစိကိစ္ဆာဒီသု ပန တီသု အဿာဒေတဗ္ဗတာယ အဘာဝေန "အဿာဒေတိ"တိ န ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ (– သာရတ္ထ၊၂။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၄။ အနုဋီ၊၁။၆၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၅။)

အဿာဒေတဗ္ဗာကာရ (ပု) [အဿာဒေတဗ္ဗ+အာကာရ] သာယာအပ် – နှစ်သက်အပ် – မြတ်နိုးအပ် – သော အခြင်းအရာ။ ယော ပုရိမဝေဒနာယ အဿာဒေတဗ္ဗာကာရော သောမနဿဿာဒနာကာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၉။

အဿာဒေတိ (ကြိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တိ] သာယာ၏၊ နှစ်သက်၏၊ မြတ်နိုး၏။ သော တဒဿာဒေတိ၊ တံ နိကာမေတိ။ အံ၊၁။၂၇၀၊၄၄၁-၂။ တဒဿာဒေတီတိ တံ ဈာနံ အဿာဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ (– အံ။၂။၄၃၈။ အဘိ၊က။၃၅၁-၂။ မဟာနိ။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၊၂၈၊၃၀၊၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။

အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၊ ၄၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၈၊ ၃၆၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၉၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၆၊ ၆၁။) **အဿာဒယတိ**—မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၂။ **အဿာဒိယတိ**—မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂။ **အဿာဒေန္တိ**—သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။

အဿာဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တုံ] သာယာခြင်း–နှစ်သက်ခြင်း–မြတ်နိုးခြင်း–ငှါ။ တတော ဧဝ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ စ တဏှာ-ဒိဋ္ဌီဟိ အဘိနန္ဒိတုံ အဿာဒေတုံ န ယုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၆။

အဿာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တွာ] သာယာ၍၊ အရသာခံ၍၊ ဇိမ်ခံ၍၊ နှစ်သက် သဘောကျ၍၊ ဂတ္တံ သေဒေန္တေ အဿာဒေတွာ အဿာဒေတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဣမေ သတ္တာ ပုတ္တံ အဿာ-ဒေတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၂။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဒီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၄၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။)

အဿာဒေန္တ (တိ) [အာ+သဒ+ဏေ+အန္တ၊ ထိ-၌ အဿာဒေန္တိ] သာယာ–နှစ်သက်–မြတ်နိုး–သော၊သူ။ ပုထုဇ္ဇနာနံ ရူပါရမ္မဏာ-ဒီနိ အဿာဒေန္တာနံ အဘိနန္ဒန္တာနံ ရဇ္ဇန္တာနံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ရူပံ အဿာဒေန္တိ ပဝတ္တမာနာ ကာမတဏှာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၉။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂၊ ၂၅၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၃၊ ၂၇၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇၊ ၂၃၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။)

အဿာနီက (ပု၊န) [အဿ+အနီက] မြင်းစစ်သည်အပေါင်း၊ မြင်းတပ်။ အနည်းဆုံး မြင်းသုံးကောင်ရှိလျှင် မြင်းတပ်ဟု ခေါ်နိုင်၏။ မြင်းတကောင် တကောင်၌ကား မြင်းစီးသူရဲတယောက်နှင့် မြင်းခြေစောင့် နှစ်ယောက်အားဖြင့် လူသုံးယောက်စီ ပါရသည်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၅-၆။ ခန်။ ၃၈၂-၃။ အနီကံ နာမ ဟတ္ထာနီကံ အဿာနီကံ ရထာ-နီကံ ပတ္တာနီကံ။....တယော အဿာ ပစ္ဆိမံ အဿာနီကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၃။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၆၀။ (–ကင်္ခါ။ ၂၃၇။) သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၀။

အဿာမ (ကြိ) အတ္ထိ[၂] (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉) ကြည့်။

အဿာမဏက (တိ) [န+သာမဏက] ရဟန်းတို့၏ အလုပ် မဟုတ်သော၊ ရဟန်းတို့အား မလျော်ကပ်သော၊ ရဟန်းတို့သည် မပြုထိုက်သော။ အပ္ပတိရူပံ အဿာမဏကံ အကပ္ပိယံ အကရဏီယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိ၊ ၃။ ၅၇၊ ၄၂၂။ အပ္ပတိရူပတ္တာ ဧဝ စ အဿာ-မဏကံ၊ သမဏာနံ ကမ္မံ န ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။ သမဏာနံ ကမ္မံ သာမဏကံ၊ န သာမဏကံ အဿာမဏကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။ (–မ၊ ၃။ ၃၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉၊ ၃၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၀-၁။)

အဿာမဏကအဇ္ဈာစာရ (ပု) [အဿာမဏက+အဇ္ဈာစာရ] ရဟန်းတို့ မပြုထိုက်သောအမှုကို

လှန်ကျူး၍ကျင့်ခြင်း။ ဘဏ္ဍနဇာတာနံ ဗဟု အဿာမဏကအဇ္ဈာစာရော တိဏဝတ္ထာရကဿ နိဒါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။

အဿာမိက (တိ) [န+သာမိက] (၁) အရှင်သခင်-ပိုင်ရှင်-မဟုတ်သော၊သူ။ (၂) အရှင်သခင်-ပိုင်ရှင်-ပိုင်ဆိုင်သူ-မရှိသော။ (က) ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော ဒါယကာမရှိသော ကျောင်း။ (ခ) ပိုင်ရှင်မရှိသောပစ္စည်းဥစ္စာ။ (ဂ) အုပ်ထိန်း စောင့်ရှောက်သော လင်ယောကျ်ားမရှိသော မိန်းမ။ (ဃ) အတ္တဟူသော အရှင်သခင်မရှိသော ခန္ဓာငါးပါး။ (၁) သာမိကေ အဿာမိကေ အကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ သာမိ ဧဝ သာမိကော၊ န သာမိကော အဿာမိကော။ အနု-ဋီ၊၂။၄၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၊၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂-၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၂။) (၂) (က) ကုဋိံ ကာရ-ယမာနေန အဿာမိကံ အတ္တုဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊၁။၂၂၃-၄။ (ခ) ဝဿူပဂတော ဘိက္ခု အဿာ-မိကံ နိမိံ ပဿတိ။ ဝိ၊၃။၂၀၉။ (-ဒီ၊၂။၁၄၄။ မ၊ ၃။ ၂၁၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၄၊ ၃၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ဝဇိရ။၁၉၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၇၊၃၃၁။) (ဂ) အဿာမိကာ အယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဿာမိကာယ ဒါရကော၊ မမ ပုတ္တော ဘဝိဿတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။) (ဃ) အတ္တသုညာ အဿာမိကာ အနိဿရာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အဿာမိကတော (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄၊၂၈၉)တိ သာမိဘူတဿ ကဿစိ အဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄။ မူလဋီ၊၂။၃၇။)

အဿာမိကတ္တ (ပု) [အဿာမိက+အတ္တ] အရှင်သခင်မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော။ အဿာမိကတ္တေန သုညတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။)

အဿာမိကဓန (န) [အဿာမိက+ဓန] ပိုင်ဆိုင်သူ - ပိုင်ရှင် - မရှိသော ဥစ္စာ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ အဿာမိကဓနဿ အဋ္ဌာရသ ကောဋိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။

အဿာမိကဘဏ္ဍ (န) [အဿာမိက + ဘဏ္ဍ] ပိုင်ရှင် မရှိသော - ဘဏ္ဍာ - ပစ္စည်းဥစ္စာ။ အဿာမိကဘဏ္ဍံ နာမ ရာဇသန္တကံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။

အဿာမိကဘာဝ (ပု) [အဿာမိက + ဘာဝ] ပိုင်ဆိုင်သူ - လင် - မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တတော အဿာမိကဘာဝေ ကထိတေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။)

အဿာမိကဘူမိ (ထီ) [အဿာမိက + ဘူမိ] ပိုင်ရှင် မရှိသော မြေ။ အဿာမိကဘူမိယံ အယောဗီဇသမုဋ္ဌာပနေ ဘတိယာ ခဏန္တာနံ သန္တိကာ ဂဟိတဘဏ္ဍာဘာဝေပိ ပါစိတ္တိယံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၇။

အဿာမိကယာန (န) [အဿာမိက + ယာန] ပိုင်ရှင်မရှိသော ယာဉ်။ တတ္ထ အစေတနော နာမ ဟာရကော နဒီသောတော ဝါ နာဝါ ဝါ အဿာမိကယာနံ ဝါ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၂၅၆။

အဿာမိကဝတ္ထု (န) [အဿာမိက + ဝတ္ထု] ပိုင်ရှင်မရှိသော အရာဝတ္ထု။ တံ အနဇ္ဈာဝုတ္ထကံ ဝါ ဟောတု ဆဍ္ဍိတံ ဆိန္နမူလကံ အဿာမိကဝတ္ထု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ (-ဝဇိရ။ ၁၃၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၇။)

အဿာမိ (ပု) [န + သာမိ] ပိုင်ရှင်မဟုတ်သော၊ သူ။ တတ္ထ အရဟာ အနိဿရော

အဿာမိ အဝသဝတ္တိတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၅။ တဝ မန္တံ နိဿာယ ဥဒရဗဒ္ဓသာဋကဿပိ အဿာမိနော ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၅၅။

အဿာရ (တိ) [န+သာရ] အနှစ်–ကင်းမဲ့–မရှိ–သော။ ရူပံ အဿာရံ နိဿာရံ သာရာပဂတံ။ စူဠနိ။၁၈၂။ ရူပံ အဿာရံ နိဿာရန္တိ ရူပံ အဿာရံ သာရဝိရဟိတဉ္စ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၉။)

အဿာရက (တိ) [အဿာရ+က] အနှစ်မဟုတ်သော။ ဝိပရိဏာမဓမ္မတော အဿာရကတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၉၊၂၉၃။

အဿာရုဠ္ဟ (ပု) [အဿ+အာရုဠ္ဟ] မြင်းစီးသူရဲ၊ မြင်းသည်တော်။ အဿာရုဠှော ထေရဿ စ ရညော စ ပုရတော ပါတုဘဝိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။

အဿာရော(ရှ)ဟ (ပု) [အဿ+အာရောဟ] မြင်းဆရာ၊ မြင်းထိန်း၊ မြင်းစီးသူရဲ၊ မြင်းသည်တော်။ ဟတ္ထာရောဟာ အဿာရောဟာ ရထိကာ။ ဒီ၊၁။၄၈။ မိလိန္ဒ။၃၁၅။ အဿာရောဟာတိ သဗ္ဗေပိ အဿာစရိယအဿဝေဇ္ဇအဿမေဏ္ဍာဒယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၂။ အဿာရုဟမ္ပိ ဟနတိ။ အံ၊၁။၄၃၂။ အံ၊၂။၁၄၃။ (– သံ၊၂။၄၉၇။ ဇာ၊၂။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ သံ၊၂။၄၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။)

အဿာရောဟသုတ္တ (န) [အဿာရောဟ+သုတ္တ] စစ်မြေပြင်၌ တိုက်ရင်းသေကြသော မြင်းစီးသူရဲတို့၏ လားရာဂတိကို ဟောသော သုတ်၊ အဿာရောဟ သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၈-သံယုတ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၄၉၇-၈။

အဿာလင်္ကာရ (ပု) [အဿ+အလင်္ကာရ] မြင်းက-ကြိုးတန်ဆာ။ ဟတ္ထာလင်္ကာရ အဿာလင်္ကာရ ရထာလင်္ကာရ....။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ပုဗ္ဗေ ပန "သေတာလင်္ကာရာ"တိ အဿာလင်္ကာရော ဂဟိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

အဿာဝ (ပု) [အာ+သု+ဏ] အရည်ယို–အရည်တရွှဲရွှဲယို–အရည်ရွှဲယို–သောအနာ။ ကဏ္ဍု ဝါ ပိ(ပိ)ဠကာ ဝါ အဿာဝေါ ဝါ ထုလ္လကစ္ဆု ဝါ အာဗာဓော။ ဝိ၊၂။၂၂၃။ ဝိ၊၃။၂၈၄၊၄၈၀။အဿာဝေါတိ အရိသဘဂန္ဒရမဓုမေဟာဒီနံ ဝသေန အသုစိပဂ္ဃရဏကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (–ကင်္ခါ။၂၇၁။)

အဿာဝိတ (တိ) [န+သာဝိတ] မကြားစေအပ်သော (ဘီလူး,ပြိတ္တာ-စသည်)။ အမနုဿာနန္တိ သာဝိတာနံ ဝါ အဿာဝိတာနံ ဝါ ယက္ခပိသာစာဒီနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

အဿာဝီ (တိ) [အာ+သု+အာဝီ] စီးသွားလေ့ရှိသော၊ ပွါးသော။ မာ တေ အဿဝါယာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇတော ဝဏော အဿာဝီ အဟု။ မ၊၃။၄၄။

အဿာသ (ပု) [အာ + သသ +ဏ။ အာဒိမှိ ပဝဍ္ဎော သာသော အဿာသော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉။] (၁) အတွင်းသို့ဝင်သော နှာခေါင်းလေ၊ ဝင်သက်လေ။ (ဝိနည်း အဋ္ဌကထာ၌ ထွက်သက်လေ-ဟုပြောင်းပြန်ဖွင့်၏။ အဿာသပဿာသ-ကြည့်)။ (၂) အသက်ရှူလေ။ (၃) သက်သာခြင်း၊ သက်သာရာရခြင်း။ (၄) မှီခို–အားထား–ရာ တရား၊ တည်ရာ၊ မှီရာ။ (၁) ဥဒ္ဒင်္ဂမာ ဝါတာ....အဿာသော ပဿာသော ဣတိ။ မ၊၁။၂၄၆။ အဘိ၊ဝိ။ ၈၆။ နေတ္တိ။၆၃။ အဿာသောတိ အန္တောပဝိသနနာသိကဝါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁-၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၇၉။ (–ပဋိသံ။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၃။ ဝဇီရ။၁၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၈၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၂။) (၂) အထ တတ္ထေဝ သော အဿာသံ အလဘမာနော မရေယျ။

မိလိန္ဒ။၁၆၆။ (— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄။) (၃) အဿာသာယ ဓမ္မံ ဒေသေမိ (အံ၊၃။၂၉)တိ အဿာသနုတ္ထာယ သန္တမ္ဟနုတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ (— ဝိ၊၃။၃၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၇။ ဝဇီရ။ ၄၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၆။) (၄) ကောပနာ ယသ္မန္တာနံ အဿာသော။ မ၊၁။ ၉၂။ အဿာသောတိ အဝဿယော ပတိ- ဋ္ဌာ ဥပတ္ထမ္ဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ အဿာသန္တိ ထွေ့တောနာတိ ဝါ အဿာသော၊ အဝဿ- ယော။ မ၊ဋီ၊၂။၆။ (— သံ၊၁။၂၈၃။ အံ၊၂။ ၁၉၂.၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

အဿာသက¹ (တိ) [အာ+သသ+ဏ္ဍု] သက် သာရာရ—ခြင်းရှိ—သော၊ သက်သာရာကို ရာတတ်သော၊သူ။ ချမ်းမြေ့ခြင်း နှစ်သိမ့် ခြင်းရှိသော၊သူ။ အဿာသကော မဟာဝီ- ရော။ အပ၊၁။၃၇၃။ (—အံ၊၃။၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၂။)

အဿာသက² (ပု) [အာ+အသိ+ဏ္ဍု] တောင့် တခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း။ ပုဗ္ဗေ မေ ဘန္တေ ကုမာရဿ သတော၊ ပဉ္စ အဿာသကာ အဟေသုံ။ ဝိ၊၃။၄၇။ (— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၄။ ဝိမတိ၊၂။ ၉၀။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၆၀။)

အဿာသကရ (တိ) [အဿာသ+ကရ] သက် သာရာရခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အဿာ- သနီယ-ကြည့်။

အဿာသကရဏရသ (တိ) [အဿာသကရဏ+ ရသ] စိတ်သက်သာမှု — စိတ်ချမ်းမြေ့မှု— ကို ပြုခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ တယိဒံ သန္တိ- လက္ခဏံ၊ အစ္စုတိရသံ၊ အဿာသကရဏရသံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၉။ သံသာရဒုက္ခတော နိဗ္ဗိန္နမာနသဿ အဿာသံ ကရောန္တော ဝိယ ဟောတီတိ အဿာသကရဏရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၀၅။ (—သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။)

အဿာသကာယ (ပု) [အဿာသ + ကာယ] ထွက်သက် (ဝင်သက်)အပေါင်း။ သကလဿ အဿာသကာယဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ဝိဒိတံ ကရောန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

အဿာသကာရဏ (န) [အဿာသ+ကာရဏ] သက်သာခြင်း၏ အကြောင်း။ သာဂရဿ ဟိ ဩတရဏတိတ္ထာနိ ဝိယ ဗဟူနိ ဣမဿ့ သာသနေ အဿာသကာရဏာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ ၁။၅၃။

အဿာသဇနန (န) [အဿာသ+ဇနန] သက် သာရာ—မှီခိုရာ—ကို ဖြစ်စေခြင်း။ သတ္တာနံ အဿာသဇနနတော ဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။

အဿာသဇနနတ္ထ (ပု) [အဿာသဇနန+အတ္ထ] စိတ်သက်သာမှု— စိတ်ချမ်းမြေ့မှု—ကိုဖြစ်စေ ခြင်း အကျိုး၊ သက်သာရာ — မှီခိုရာ— ကို ရစေခြင်းအကျိုး၊ သက်သာချမ်းမြေ့မှု ဖြစ် ခြင်းဟူသော အကျိုး။ အတ္တနော ဣဒ္ဓိဗလေန နိရယသတ္တာနံ အဿာသဇနနတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၄။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၊ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၈၊ ၂၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈။)

အဿာသဋ္ဌာန (န) [အဿာသ + ဌာန] စိတ် သက်သာမှု — စိတ်ချမ်းမြေ့မှု—အကြောင်း ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ကော် အဿာသဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အဿာသဋ္ဌာနန္တိ စိတ္တဿာသကာရဏံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၆။

အဿာသတိ (ကြိ) [အာ + သသ + အ + တိ] သက်သာရာရ၏၊ ချမ်းမြေ့၏၊ နှစ်သိမ့်၏။ တံ ပတွာ တေ အဿာသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ **အဿာသတု—** သံ၊၃။၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ **အဿာသထ—** မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

အဿာသဒါန (န) [အဿာသ + ဒါန] သက် သာခွင့်— နှစ်သိမ့်ခွင့်— ကို ပေးခြင်း။ ဘဝ- ကန္တာရာ ဥတ္တာရဏေန အဿာသဒါနေန စ

ဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၃၊၄၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။)

အဿာသန (န) [အာ+သသ+ယု] ထွက်သက်လေကို လွှတ်ခြင်း။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။

အဿာသနကရသ (တိ) [အဿာသနက+ရသ] သက်သာ – ချမ်းမြေ့ – နှစ်သိမ့် – စေခြင်း – ကိစ္စရှိသော – အကျိုး၏ ပြည့်စုံမှု။ တွေ ပနယထာ....အဿတ္ထဘာဝပစ္စယတာယ ဥပ္ပါဒါဒီရဟိတမ္ပိ နိဗ္ဗာနံ "အဿာသနကရသ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၉၅။

အဿာသနဋ္ဌ (ပု) [အဿာသန+အတ္ထ] သက်သာရာ ရစေခြင်းအကျိုး။ သမဿာသနဋ္ဌေနာတိ လောဘမစ္ဆရိယာဒိပဋိသတ္တုပဒ္ဒဝတော သမ္မဒေဝ အဿာသနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇။

အဿာသနီယ (တိ) [အာ+သသ+အနီယ] သက်သာစေ တတ်သော၊ သက်သာခြင်းကို ပြုတတ်သော။ စတုဟိ အဿာသနီယေဟိ ဓမ္မေဟိ အဿာသေတဗ္ဗော။ သံ၊၃။၃၅၇။ အဿာသနီယေဟိ ဓမ္မေဟီတိ အဿာသကရေဟိ ဓမ္မေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ အဿာသန္တီတိ အဿာသနီယာတိ အာဟ အဿာသကရေဟီတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၀။

အဿာသန္တိ (ကြိ) အဿာသတိ-ကြည့်။

အဿာသပဋိကခ်နာ (ထီ) [အဿာသ + ပဋိကခ်နာ] ထွက်သက် (ဝင်သက်) လေကို – တောင့်တခြင်း – အလိုရှိခြင်း။ အဿာသပဋိကခ်နာ နိကန္တိတဏှာစရိယာ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၃။ အဿာသပဋိကခ်နာ နိကန္တိ တဏှာစရိယာတိ....သြဠာရိကောဠာရိကဿ အဿာသဿ ပတ္ထနာသခ်ါတာ နိကာမနာ ဧဝ တဏှာ ပဝတ္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

အဿာသပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အဿာသ + ပဋိဗဒ္ဓ] ထွက်သက်ရှုက်ထုတ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော။ အဿာသပဋိဗဒ္ဓဥ ပဿာသပဋိဗဒ္ဓဥ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အဿာသပဋိလာဘ (ပု) [အဿာသ + ပဋိလာဘ] ထွက်သက်ကိုရခြင်း၊ ထွက်သက်ရှုက်ထုတ်ခွင့်ရခြင်း။ပဿာသေနာဘိတုန္နဿ အဿာသပဋိလာဘေ မုစ္ဆနာ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၃။

အဿာသပဿာသ (ပု) [အဿာသ+ပဿာသ (အာဂ္ဃသပြဂ္ဃသ-သံ)] (က) ထွက်သက်လေ (နှင့်) ဝင်သက်လေ၊ ထွက်သက်, ဝင်သက်၊ (ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ အလို)။ (ခ) ဝင်သက်လေ(နှင့်) ထွက်သက်လေ၊ ဝင်သက်, ထွက်သက်၊ (သုတ္တန်အဋ္ဌကထာအလို)။ (ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌ အဿာသ-ကို ထွက်သက်လေ, ပဿာသ-ကို ဝင်သက်လေ-ဟု ဖွင့်ဆို၏။ သုတ္တန် အဋ္ဌကထာတို့၌ကား- အဿာသ-ကို ဝင်သက်လေ, ပဿာသ-ကို ထွက်သက်လေ-ဟု ပြောင်းပြန် ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။ အာဒိမှိ သာသော အဿာသော (သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈), အာဒိမှိ ပဝတ္တော သာသော အဿာသော (ခာန်၊ဋီ။၃၉) ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်သော လေကို အဿာသ-ဟု ဆိုရသည်ဖြစ်ရာ အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားလာသော ကလေးငယ်အား မွေးစအခါ၌ ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေ နှစ်မျိုးတို့တွင် ထွက်သက်လေသည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သောကြောင့် ထွက်သက်လေ-ကို အဿာသ-ဟု ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ အာနာပါနဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွါးများ အားထုတ်သောအခါ၌ ရှေးဦးစွာ ဝင်သက်လေကို သတိထား၍ ရှုပွါး ဆင်ခြင်ရသောကြောင့် ဝင်သက်လေကို အဿာသ-ဟု သုတ္တန် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။သုတ္တန်အဋ္ဌကထာတို့၌ဆိုသောနည်း

သည်သာ "အဿာသာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ....ဉာဏံ့ဝိတာ စ ဖန္ဒိတာ စ"ဟူသော ပါဠိတော် (ပဋိသံ။၁၆၅)နှင့် ညီညွတ်သည်ဟူ၍ ဋီကာဆရာတို့ မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁ဂဂ-၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၇။

အဿာသ-နှင့်အာန-သည်၎င်း,ပဿာသ-နှင့် အပါန-သည်၎င်း ပရိယာယ်သဒ္ဒါတို့ ဖြစ်ကြရာ(အပါန-ကြည့်။) အဿာသပဿာသ-နှင့် အာနာပါန-သည်လည်း ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေသည်။ ဤ "အာနာပါန" ပုဒ်၌ (၁) "အာန+အပါန"လော ? (၂) "အာန+အာပါန"လော ? (၃) "အာန + ပါန" လော-ဟုစိစစ်ရန်ရှိသည်။ ဆိုလတ္တံ့သော နှစ်နေရာမှတပါး အလုံးစုံသော စာမူတို့၌ (၁) အာန + အပါန-အနေနှင့် ရှိသည်။ ရှိသည့်အတိုင်းပင် အပါန-ပုဒ်၏အနက်ကို ပုံစံ အစုံအလင်နှင့် ဤအဘိဓာန်အတွဲ ၂-၌ ရေးထားပြီး ဖြစ်သည်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉-၌ "နိဒ္ဒေသေ ပန နာကာရဿ ဒီဃတ္တမဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အာပါနန္တိ"ဟု အာန + အာပါန အနေနှင့် ရှိသည်။ နီတိ၊ဓာ။၁၁၅-၌ "အန ပါဏနေ။ ပါဏနံ သသနံ။ အနတိ။ အာနံ၊ ပါနံ။ တတ္ထ အာနန္တိ အဿာသော၊ ပါနန္တိ ပဿာသော၊ ဧတေသု အဿာသောတိ ဗဟိ နိက္ခမနဝါတော။ ပဿာသောတိ အန္တော ပဝိသနဝါတော"တိ ဝိနယဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ"ဟု "အာန + ပါန အနေနှင့် ရှိသည်၊ သို့သော် ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄-၌ "အပါနန္တိ ပဿာသော" ဟု ရှိနေသည်၊ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ယင်းအဆိုသည် ပြာဏ် prâṇ or prâṇ (pra-an)...... ot breathe in, inhale, ... (ဝိလျံ)နှင့် ညီလျက်ရှိသည်။ အဿာသ-ပဿာသ (ထွက်သက်, ဝင်သက်)ကို သတိစိုက်၍ ရှုမှတ် ဆင်ခြင်ရသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းကမ္မဋ္ဌာန်း ပွါးများပုံကို ဝိ၊၁။ဂဂ-၉။ ဒီ၊၂။၂၃၁-၂။ မ၊၁။၇၀-၁။ မ၊၂။ဂဂ-၉။ မ၊၃။၁၂၄-၇။ သံ၊၃။၂၇၁-၂။၂ဂ၇။ပဋိသံ။၁၇၃-၁၉၆-တို့၌အကျယ်အားဖြင့် ဟောတော်မူ၍ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉-၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၇-၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅ဂ-၂ဂ၄-တို့၌ အပြည့်အစုံ ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အာနာပါန, အာနာပါနဿတိ-တို့လည်း ကြည့်။

ယင်း အဿာသ ပဿာသ (ထွက်သက်, ဝင်သက်) တို့သည် ကိုယ်ကိုမှီလျက် ကိုယ်နှင့် စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ကို ကာယသင်္ခါရဟုလည်း ခေါ်သေးသည်။ မ၊၁။ ၃၇၅-၆။ သံ၊၂။၄ဂ၃။ ယမက၊၂။၁။ ပဋိသံ။ ၁ဂ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃-ကြည့်။ ကာယသင်္ခါရ (၁) အနက်လည်း ကြည့်။ ကာယသင်္ခါရ, အာနာပါန, အဿာသ ပဿာသ-တို့သည် သဒ္ဒါသာကွဲ၍ အရကောက်မှာ တူကြသည်။ ၎င်းတို့အရစိတ္တဇဝါယောဓာတ်(စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောလေ)ကို ကောက်ယူရသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။

ထို အဿာသ ပဿာသ (ကာယသင်္ခါရ) သည် ဘုံအားဖြင့် ကာမ ၁၁-ဘုံ၌သာ ဖြစ်သည်၊ ရူပဘုံ, အရူပဘုံ-တို့၌ မဖြစ်။ ဈာန်အားဖြင့် ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန်, တတိယဈာန်-တို့၌သာ ဖြစ်သည်၊ စတုတ္ထဈာန်၌ မဖြစ်၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ဂ၃)။ စိတ္တုပ္ပါဒ်အားဖြင့် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် တဆယ်, ပဋိသန္ဓေ, စုတိ-စိတ်မှ တပါး ကာမစိတ် ၄၄-ခု၌သာ ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် အမိဝမ်း၌ကိန်းသောပုဂ္ဂိုလ်, ရေနစ်သောပုဂ္ဂိုလ်, တွေဝေမိန်းမောသော (မုစ္ဆာကာလ၌ဖြစ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်, သေသောပုဂ္ဂိုလ်,စတုတ္ထဈာန် ဝင်စားခိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်, ရူပပုဂ္ဂိုလ်, အရူပပုဂ္ဂိုလ်, နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားဆဲ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ် ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မဖြစ်၊ တွေဝေမိန်းမောခြင်း မရှိသော ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့၌သာ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇-ဂ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ ယမိုက်အရကောက်။၃၀၅။ ထွက်သက်, ဝင်သက်

ဖြစ်ပေါ်သော အကြိမ်မှာ (ရှေးမြန်မာနာရီအားဖြင့်) တနာရီ (ယခုခေတ်နာရီအားဖြင့် ၂၄-မိနစ်)တွင် ထွက်သက် အကြိမ်ပေါင်း ၃၆၀, ဝင်သက်အကြိမ်ပေါင်း-၃၆၀ ဖြစ်၍ နှစ်ရပ်ပေါင်း ၇၂၀ ဖြစ်သည်။ တနေ့လုံး (နာရီ-၆၀) မှာ ထွက်သက်ပေါင်း-၂၁၆၀၀, ဝင်သက်ပေါင်း - ၂၁၆၀၀, နှစ်ရပ်ပေါင်း ၄၃၂၀၀ ဖြစ်သည်။ ယမိုက်အရကောက်။ ၃၀၅။

ဤ ထွက်သက်, ဝင်သက်နှုန်းသည် ယေဘုယျ အမှတ်အသားဟု ဆိုရမည် ဖြစ်သည်၊ အကြောင်းကား ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့၏ အရှည်·အတို ကာလ, ရှုန့်ရင်း·သိမ်မွေ့မှု သဘာဝ ခြားနားချက်များ ရှိသောကြောင့်တည်း။

အရှည်, အတိုကာလ ခြားနားပုံ—ကြီးမား, ရှည်လျားသော ကိုယ်ရှိသည့် ဆင်နှင့် မြွေစသည်တို့၏ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့သည် ရှည်ကြာ၍ သေးငယ်ပုတိုသော ကိုယ်ရှိသည့် ခွေးနှင့်ယုန်စသည်တို့၏ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့သည် တိုတောင်းလျင်မြန်ကြသည်၊ လူတို့သည် တူသော ကိုယ်ပမာဏရှိသော်လည်း တခါတရံ အချို့က ဆင်နှင့်မြွေစသည်တို့ကဲ့သို့ ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ရှည်ကြာစွာ ရှူရှိုက်ကြသည်၊ တခါတရံ အချို့က တိုတောင်းလျင်မြန်စွာ ရှူ, ရှိုက်ကြသည်၊ ဤကား သာမန်သတ္တဝါတို့၏ ထွက်သက်, ဝင်သက် ရှည်, တို·ပုံတည်း။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၆၃-၄·ကြည့်။

ယောဂီရဟန်းသည် ရှည်သော ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ရှူ, ရှိုက်သော် ရှည်သော ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ရှူ, ရှိုက်၏ဟု သိသည်၊ တိုသော ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ရှူ, ရှိုက်သော် တိုသော ထွက်သက်,ဝင်သက်ကို ရှူ, ရှိုက်၏ဟု သိသည်၊ အစ အလယ် အဆုံး သုံးပါးလုံးသော ထွက်သက်, ဝင်သက် အပေါင်းကို ထင်ရှားစေလျက် ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ရှူ, ရှိုက်အံ့ဟု အားထုတ်သည်၊ ရှုန့်ရင်းသော ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို ငြိမ်သက်စေလျက် ရှူ,ရှိုက်အံ့ဟုအားထုတ်သည်၊ ဤကား ယောဂီရဟန်း၏ ထွက်သက်, ဝင်သက် ရှည်·တိုပုံ, ထွက်သက်, ဝင်သက် အပေါင်းအစုအနေနှင့် ထင်ရှားစေပုံ, ငြိမ်သက်စေပုံတည်း။ ပဋိသံ၊၁၇၅၊၁၇၄·ကြည့်။

ရှုန့်ရင်း-သိမ်မွေ့မှု သဘာဝခြားနားပုံ—ကမ္မဋ္ဌာန်း အားမထုတ်မီကာလ၌ ရဟန်း၏ ကိုယ်စိတ်တို့သည် ပင်ပန်းခြင်းရှိကြ, ရှုန့်ရင်းကြသည်၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏ ရှုန့်ရင်းသည်၏ အဖြစ်မငြိမ်သက်သေးမီ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့သည်လည်း ရှုန့်ရင်း, ပြင်းထန်ကြသည်။ နှာခေါင်းမဆံ့၍ ပါးစပ်ဖြင့် ရှူ, ရှိုက်ကြရသည်၊ ကိုယ်စိတ်ကို သိမ်းဆည်းမိ၍ ယင်းတို့ ငြိမ်သက်သောအခါ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့သည် သိမ်မွေ့လာကြသည်၊ "ရှိမှရှိသေးရဲ့လား ? မရှိပင်မရှိတော့လေပြီလား ?" ဟု စိစစ်အပ်သည့် အခြေသို့ ရောက်သွားသည်၊ ဤကား ဘာဝနာ၏ အစွမ်းကြောင့် ထွက်သက် ဝင်သက်တို့ ရှုန့်ရင်းရာမှ ငြိမ်သက်သွားပုံတည်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၆·ကြည့်။

ကမ္မဋ္ဌာန်း အားမထုတ်မီက ဖြစ်သော ထွက်သက်, ဝင်သက်သည် ရှုန့်ရင်း၏။ ကမ္မ-ဋ္ဌာန်းတရား အားထုတ်သည့်အခါ ငြိမ်သက်၏၊ သိမ်မွေ့၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်စဥ် ဖြစ်သော ထွက်သက်, ဝင်သက်သည် ရှုန့်ရင်း၏။ ပဌမစျာန်၏ ဥပစာ၌ ငြိမ်သက်၏။ သိမ်မွေ့၏။ ဤနည်းနှင်နှင့် ပဌမစျာန်,ဒုတိယစျာန်၏ ဥပစာ, တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန်၏ ဥပစာတိုင်အောင် ရှုန့်ရင်းရာမှ အဆင့်ဆင့် တက်၍ တက်၍ ငြိမ်သက်, သိမ်မွေ့လျက် စတုတ္ထစျာန်၌ ထွက်သက်, ဝင်သက်၏ မဖြစ်တော့သော အခြေသို့ ရောက်သွားသည်။ ဤကား သမထ

နည်း၌ ဘာဝနာအစွမ်း, ဈာန်အစွမ်းကြောင့် ထွက်သက်, ဝင်သက် ရှန့်ရင်းရာမှ ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့ခြင်းသို့ရောက်ပုံ, မဖြစ်တော့သော အခြေသို့ ရောက်ပုံတည်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၇-ကြည့်။

ကမ္မဋ္ဌာန်း အားမထုတ်မီ၌ ဖြစ်သော ထွက်သက်, ဝင်သက်သည် ရှန့်ရင်း၏၊ ဘူတရုပ်ကို သိမ်းဆည်းသည့်အခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ ဥပါဒါရုပ်ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ အလုံးစုံသော ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ အကြောင်းနှင့်တကွ နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း ရှန့်ရင်းသေး၏၊ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး၏ လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာ၌ သိမ်မွေ့၏။ ယင်းသည်လည်း အားနည်းသော ဝိပဿနာ၌ ရှန့်ရင်းသေး၏၊ အားကြီးသော ဝိပဿနာ၌ သိမ်မွေ့၏။ ဤကား ဝိပဿနာနည်း၌ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့၏ ရှန့်ရင်းရာမှ အဆင့်ဆင့် တက်၍တက်၍ သိမ်မွေ့ပုံတည်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၇-ကြည့်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့သော အကြောင်းတို့ကြောင့် ထွက်သက်, ဝင်သက်နှုန်းကို နာရီ မိနစ်တို့ဖြင့် ကိန်းသေ သတ်မှတ်၍ မရနိုင်ပုံ ထင်ရှားသည်။

ဤထွက်သက်, ဝင်သက်များ၏ ရှည်ပုံ တိုပုံ နှေးပုံ မြန်ပုံ ရှန့်ရင်းပုံ သိမ်မွေ့ပုံ ငြိမ်သက်ပုံ ချုပ်ပျောက်ပုံတို့သည် လက်တွေ့အားထုတ်သော ယောဂီတို့၏ဉာဏ်၌ အလွန်ထင်ရှားသည်။ နာဟု အဿာသပဿာသော၊ ဌိတစိတ္တဿ တာဒိနော။ ဒီ၊၂။၁၂၉။ သံ၊၁။၁၆၁။ ထေရ။၃၃၇။ အဿာသောတိ ဗဟိနိက္ခမနဝါတော၊ ပဿာသောတိ အဗ္ဘန္တရပဝိသနဝါတော (တိ ဝိနယအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ)။ သုတ္တန္တဋ္ဌကထာသု ပန ဥပ္ပဋိပါဋိယာ အာဂတံ။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။ (–ဒီ၊၃။၂၂၁။ မ၊၁။၃၁၀၊၃၇၅။ မ၊၂။၂၈၅။ သံ၊၂။၄၀၃။ အံ၊၃။၂၀၀၊၃၆၃။ ပဋိသံ၊၁၇၅။ နေတ္တိ။၁၅။ မိလိန္ဒ။၂၉၊၉၂၊၂၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၊၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇၊၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀၊၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂၊၁၉၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဝဇိရ။၁၅၀၊၁၅၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၉၊၁၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။ မူလဋီ၊၃။၁၃၉၊၁၄၀။ အနုဋီ၊၂။၄၃။ အနုဋီ၊၃။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၆။)

အဿာသပဿာသကမ္မိက (တိ) [အဿာသပဿာသ+ကမ္မိက] ထွက်သက်ဝင်သက်–အမှု–ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်–နှင့် ယှဉ်သော၊သူ။ တတ္ထ အဿာသပဿာသကမ္မိကော "ဣမေ အဿာသပဿာသာ ကိံ နိဿိတာ? ဝတ္ထုနိဿိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ အဿာသပဿာသေ ပရိဂ္ဂဏှာတိ ရူပမုခေန ဝိပဿနံ အဘိနိဝိသန္တော၊ ယော "အဿာသပဿာသကမ္မိကော" တိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။

အဿာသပဿာသကာယ (ပု) [အဿာသပဿာသ+ကာယ] ထွက်သက်ဝင်သက်တို့၏ အပေါင်း (အစ အလယ် အဆုံး ထွက်သက် ဝင်သက် တခုလုံး)။ ပရဿ ဝါ အဿာသ-

ပဿာသကာယေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ "ပရဿ ဝါ အဿာသပဿာသကာယေ"တိ ဣဒံ သမ္ပသန္နဝါရဝသေနာယံ ပါဠိ ပဝတ္တာတိ ကတ္វာ ဝုတ္တံ၊ သမထဝသေန ပန ပရဿ အဿာသပဿာသကာယေ အပ္ပနာနိမိတ္တုပ္ပတ္တိ ဧဝ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနဝသေန သဗ္ဗံ အဿာသပဿာသကာယံ ဝိဒိတံ ပါကဋံ ကရိဿာမိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၅။)

အဿာသပဿာသကာယာနုပဿနာ (ထီ) [အဿာသပဿာသကာယ+အနုပဿနာ] ထွက်သက် ဝင်သက်တို့၏–တခုလုံး–အပေါင်း–ကို အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။ အယံ ဘာဝနာ အဿာသပဿာသကာယာနုပဿနာတိ ကတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၀။

အဿာသပဿာသဇာတ (နု) [အဿာသပဿာသ + ဇာတ] ထွက်သက်ဝင်သက်။ တေ အဿာသပဿာသဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။

အဿာသပဿာသထမ္ဘ (ပု) [အဿာသပဿာသ+ထမ္ဘ] ထွက်သက်ဝင်သက်တည်းဟူသော ချည်တိုင်။ တတ္ထ အဿာသပဿာသထမ္ဘေ သတိယောတ္တေန ဗန္ဓိတဗ္ဗံ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

အဿာသပဿာသနိဗဒ္ဓ (တိ) [အဿာသပဿာသ+နိဗဒ္ဓ] ထွက်သက်ဝင်သက်နှင့် စပ်သော၊ အသက်ရှူရှိုက်ချိန်ကာလနှင့်–တစပ်တည်း–တဆက်တည်း–ဖြစ်သော။ ဘိက္ခု အဿာသပဿာသနိဗဒ္ဓံ မရဏံ ပေက္ခမာနာ ကထံ ကိဋ္ဌိဿန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

အဿာသပဿာသနိမိတ္တ (နု) [အဿာသပဿာသ + နိမိတ္တ] ထွက်သက်ဝင်သက်နိမိတ်၊ (ရိုးရိုးထွက်သက်ဝင်သက်ကို အခြေခံပွါးများဖန်များ၍ ဆင့်ပွါးဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော ထွက်သက် ဝင်သက်။) အဿာသပဿာသနိမိတ္တေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅)တိ အဿာသပဿာသသန္နိဿယေန ဥပဋ္ဌိတပဋိဘာဂနိမိတ္တေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၃။)

အဿာသပဿာသနိမိတ္တာရမ္မဏ (တိ) [အဿာသပဿာသနိမိတ္တ + အာရမ္မဏ] ထွက်သက် ဝင်သက် ပဋိဘာဂနိမိတ်–လျှင် အာရုံရှိသော–ကို အာရုံပြုသော။ အဿာသပဿာသနိမိတ္တာရမ္မဏာ သတိ အာနာပါနဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆။)

အဿာသပဿာသနိရုန္ဓန (နု) [အဿာသပဿာသ+နိရုန္ဓန] ထွက်သက် ဝင်သက်ကို–ထိန်းချုပ်–ပိတ်ဆို့–ချုပ်တည်း–ခြင်း။ မမ အဿာသပဿာသနိရုန္ဓနေန တုမှာကံ ကောစိ ရောဂဝူပသမာဒိကော အတ္ထော အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။

အဿာသပဿာသနိရောဓ (ပု) [အဿာသပဿာသ + နိရောဓ] ထွက်သက်ဝင်သက်–ချုပ်ဆုံးခြင်း–ကင်းပြတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အဿာသပဿာသနိရောဓံ သမာပန္နံ သန္တံ ဝိဇ္ဇမာနံ မံ ဇဝံ လောကော မတံ ဝိယ ဇီဝန္တမေဝ မညတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၅ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။)

အဿာသပဿာသပဘဝနိမိတ္တ (နု) [အဿာသပဿာသ + ပဘဝ + နိမိတ္တ] ထွက်သက်ဝင်သက် အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နိမိတ်။ အပရဘာဂေ ပန အဿာသပဿာသပဘဝနိမိတ္တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပဋ္ဌာတီတိ စ တထာ ဝုတ္တာ။ ဝဇီရ။၁၄၈။

အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [အဿာသပဿာသ + ပရိဂ္ဂါဟက၊ ထီ-၌ **အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂါဟိကာ**] ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ ရှုမှတ်သိမ်းဆည်းသော။ အာနာ-

ပါနဿတိတိ အာနာပါနေ သတိ၊ တံ အာ-ရဗ္ဘ ပဝတ္တာ သတိ၊ အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂါ-ဟိကာ သတီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။)

အဿာသပဿာသပဝတ္တန (န) [အဿာသ-ပဿာသ+ပဝတ္တန] ထွက်သက် ဝင်သက်–အသက် ရှူရှိုက်မှု – ဖြစ်ခြင်း – ရှိခြင်း။ အဿာသပဿာသပဝတ္တနသင်္ခါတေန ပါဏ-နဝသေန ပါဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

အဿာသပဿာသပဝတ္တိ (ထီ) [အဿာသ-ပဿာသ+ပဝတ္တိ] ထွက်သက်ဝင်သက် ဖြစ်ခြင်း။ အဿာသပဿာသပဝတ္တိမတ္တံ ဂဟေ-တွာ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

အဿာသပဿာသပ္ပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အဿာသ-ပဿာသ+ပဋိဗဒ္ဓ] ထွက်သက်ဝင်သက်–နှင့် စပ်သော–ရှိသော။ တေန အဿာသပဿာ-သပ္ပဋိဗဒ္ဓေ ပဉ္စဝေါကာရသတ္တေ ဂဏှာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၉။

အဿာသပဿာသမုခ (န) [အဿာသပဿာသ +မုခ] ထွက်သက်ဝင်သက်–ဟူသော ပဓာန-တရား–ကို ပဓာနပြုခြင်း။ အဿာသပဿာ-သမုခေန တန္နိဿယနာမရူပဿ အနုပဿနာ စ ဉာဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၂။

အဿာသပဿာသဝါတ (ပု) [အဿာသပဿာ-သ+ဝါတ] ထွက်သက်ဝင်သက်လေ။ ကထံ ကာယသင်္ခါရော ဟိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနော အဿာ-သပဿာသဝါတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၆။)

အဿာသပဿာသဝိရဟဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အဿာ-သပဿာသ+ဝိရဟ+ဝိသိဋ္ဌ] ထွက်သက်ဝင်သက် ကင်းခြင်းဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ တေန ပန ဒဿိတာ ပုဂ္ဂလာ ပဌမဇ္ဈာ-နောကာသာ ကာမာဝစရာဒိပြကာသာ စ အဿာသပဿာသဝိရဟဝိသိဋ္ဌာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၀။ (–အနုဋီ၊၃။၁၉၃။)

အဿာသပဿာသသန္နိရုန္ဓန (န) [အဿာသ-ပဿာသ+သန္နိရုန္ဓန] ထွက်သက်ဝင်သက်–ပိတ် – ချုပ် – ခြင်း။ တံ သုတွာ ဣတ-ရော သဂ္ဂါမိမုဋ္ဌော သီသံ တံ သမ္ပတ္တိံ ပါပု-ဏိတုကာမော သတ္ထာဟရဏဝိသခါဒနအာ-ဟာရုပစ္ဆေဒအဿာသပဿာသသန္နိရုန္ဓနာဒီ-ဟိ ဒုက္ခံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အဿာသပဿာသသန္နိဿယ (ပု) [အဿာသ-ပဿာသ+သန္နိဿယ] ထွက်သက်ဝင်သက်ကို ကောင်းစွာမှီခြင်း။ အဿာသပဿာသနိမိတ္တ-ကြည့်။

အဿာသပဿာသသမ္ဘူတ (တိ) [အဿာသ-ပဿာသ+သမ္ဘူတ] ထွက်သက်ဝင်သက်တို့မှ ကောင်းစွာ ဖြစ်သော။ အဿာသပဿာသ-သမ္ဘူတေ ဝါ နိမိတ္တေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။

အဿာသပဿာသာယတ္တ (တိ) [အဿာသ-ပဿာသ+အာယတ္တ] ထွက်သက်ဝင်သက်နှင့် စပ်ယှဉ်သော၊သူ။ ယေ စ အဿာသပဿာ-သာယတ္တာ ဇီဝိတာ ဗာလာ, ယေ စ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတာ ဗုဒ္ဓါဒယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။

အဿာသပဿာသာယတ္တဝုတ္တိတာ (ထီ)[အဿာ-သပဿာသာယတ္တ + ဝုတ္တိတာ] ထွက်သက် ဝင်သက်နှင့် စပ်၍ အသက်ရှင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပါဏနတာယ ပါဏာ၊ အဿာသ-ပဿာသာယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၃။

အဿာသပဿာသူပနိဗဒ္ဓ (ပု) [အဿာသပ-ဿာသ+ဥပနိဗဒ္ဓ] ထွက်သက်ဝင်သက်နှင့် ဆက်စပ်သော။ သတ္တာနဉ္စ .... အဿာသ-ပဿာသူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

အဿာသပဿာသူပနိဗန္ဓ (တိ) [အဿာသ-ပဿာသ+ဥပနိဗန္ဓ] အဿာသပဿာသူပနိ-ဗန္ဓနှင့် အနက်တူ။ အဿာသပဿာသူပနိဗန္ဓံ ဇီဝိတံ။ မဟာနိ။၃၃။

အဿာသပုဗ္ဗက (တိ) [အဿာသ + ပုဗ္ဗက] ထွက်သက်လျှင် ရှေးရှိသော။ အဿာသပုဗ္ဗ-ကဿ ပဿာသဿ ပဋ္ဌာနသာခါတာ နိကန္တိ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၇၂။

အဿာသပ္ပ(ပ)တ္တ (တိ) [အဿာသ + ပတ္တ] (က)နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–ခြင်းသို့ရောက်သော။ (ခ) သက်သာရာ–မှီခိုအားထားရာ–သို့ရောက်– ကိုရရှိ – သော။ (က) ယေန ဘဂဝတာ သာဝကာ ဝိနီတာ အဿာသပ္ပတ္တာ ပဋိဇာနန္တိ။ ဒီ၊၃။၃၂။ အဿာသပတ္တာတိ တုဋ္ဌိပတ္တာ သောမနဿပတ္တာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၉။ အဿာသတိ အနုသင်္ကိတပရိသင်္ကိတော ဟောတိ တေနာတိ အဿာသော၊ ပီတိ-သောမနဿန္တိ အာဟ "အဿာသပ္ပတ္တာတိ တုဋ္ဌိပ္ပတ္တာ သောမနဿပ္ပတ္တာ"တိ။ ဒီဋီ၊၃။ ၁၆။ (ခ) ပတိဂါမပ္ပတ္တာ အဿာသပ္ပတ္တာ တိဏ္ဏာဝိစိကိစ္ဆာ။ အံ၊၂။၂၆၃။ အဿာ-သပ္ပတ္တာတိ အဿာသံ အဝဿယံ ပတ္တာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အဿာသပ္ပဗန္ဓ (ပု) [အဿာသ+ပဗန္ဓ] ထွက်သက်အစဉ်၊ ထွက်သက်ကို–လွှတ်–ရှိုက်–သော အစဉ်။ ဒိဿံ အဿသန္တီတိ ဒိဿံ အဿာသပ္ပဗန္ဓံ ပဝတ္တေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၀။

အဿာသပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အဿာသ+ပဝတ္တိ] ထွက်သက်၏ဖြစ်ခြင်း၊ ထွက်သက်လွှတ်ခြင်း၊ အသက်ရှိုက်ထုတ်ခြင်း။ နဿာ ကာဝိ သတိဝိရဟိတာ အဿာသပ္ပဝတ္တိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၇။

အဿာသမတ္တ (ထီ) [အဿာသ + မတ္တာ] အနည်းငယ်မျှသော စိတ်သက်သာမှု။ အပိစ မေ ဘန္တေ အဟောသိ ကာစိဒေဝ အဿာ-သမတ္တာ။ ဒီ၊၂။၈၅။ သံ၊၃။၁၃၃။ (–ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၇၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၉။)

အဿာသမူလက (တိ) [အဿာသ+မူလက] ထွက်သက်လျှင်–မူလ – အကြောင်းရင်း –ရှိသော။ အတိဒိဿံ အတိရဿံ ပါ အဿာသံ ကရောန္တဿ အဿာသမူလကဿ ကာယ-စိတ္တကိလမထဿ သမ္ဘာဝတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

အဿာသယတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+သသ+ဏယ +တိ] အဿာသေတိ-ကြည့်။

အဿာသယမာန (တိ) [အာ+သသ+ဏယ+ မာန] သက်သာရာရစေသော။ သာ ကရေ-ဏုကာ နိဝတ္တိတွာ တံ အဿာသယမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၇။)

အဿာသယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သသ+ဏယ +တွာ] (၁) သက်သာရာရစေ၍။ (၂) အပန်းဖြေ၍။ (၁) အဿာသယိတွာ ဇနတံ။ ဇာ၊၂။၁၇၂။ (၁) (၂) မှဟုတ္တံ အဿာ-သယိတွာ၊ အဂမာ ယေန ပဗ္ဗတော။ ဇာ၊၁။ ၂၂၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။)

အဿာသရတ (တိ) [အဿာသ+ရတ] ထွက်သက်ဝင်သက်နှင့် တူသော ဖလသမာပတ်၌ မွေ့လျော်သော။ သော ဧျာယီ အဿာသ-ရတော၊ အဇ္ဈတ္တံ သုသမာဟိတော။ အံ၊၂။ ၃၀၄။ အဿာသရတောတိ နာဂဿ ဟိ အ-ဿာသပဿာသာ ဝိယ ဗုဒ္ဓနာဂဿ ဖလသ-မာပတ္တိ၊ တတ္ထ ရတော၊ အဿာသပဿာ-သေဟိ ဝိယ တာယ ဝိနာ န ဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အဿာသရဟိတ (တိ) [အဿာသ+ရဟိတ] သက်သာ–ချမ်းမြေ့–နှစ်သိမ့်–ခြင်း ကင်း

သော။ အဿာသရဟိတာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀) တိ သုပိနကေ ပီတပါနီယံ ဝိယ အနုလိတ္တစန္ဒနံ ဝိယ စ အဿာသဝိရဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၈၈။

အဿာသဝါတ (ပု) [အဿာသ+ဝါတ] ထွက်သက်လေ။ အဿာသဝါတေန ဥပဟန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀။)

အဿာသဝါရ (ပု) [အဿာသ+ဝါရ] အသက်ရှူရာ အလှည့်အကြိမ်၊ အသက်ရှူဆဲခဏ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဘဝင်္ဂပရိဝါသော လဟုကော ဟောတီတိ အဿာသဝါရေ ပဿာသဝါရေ သမာပဇ္ဇိံ သမာပဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ (–မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ဥတ္တိဝုဂ်ံ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။)

အဿာသဝိရဟိတ (တိ) [အဿာသ+ဝိရဟိတ] ထွက်သက်မှကင်းသော။ အနဿာသိကာနီတိ အဿာသဝိရဟိတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၆၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။)

အဿာသိက (တိ) [အဿာသ+ဣက] သက်သာရာရစေခြင်းငှါ တတ်နိုင်သော၊ သက်သာရာ ရစေနိုင်သော၊သူ။ နယိဒံ စိတ္တဝတော လောမံ၊ နာယံ အဿာသိကော မိဂေါ။ ဇာ၊ ၁။၇၃။ နာယံ အဿာသိကောတိ အယံ အဝဿယော ဝါ ဟုတွာ အနုဿာသနိံ ဝါ ဒတွာ အညံ အဿာသေတုံ အသမတ္ထတာယ န အဿာသိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။

အဿာသိတ (တိ) [အာ+သသ+တ] ထွက်သက်ကို – လွှတ်–ထုတ်–သော။ ယဒိ ဟိ အဿာသိတေ ဝါ ပဿာသိတေ ဝါ သရီရဿ ကောဋ္ဌိ ပစ္ဆာ ဝိသေသော န သိယာ။ အနုဋီ၊ ၂။၄၃။

အဿာသိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သသ+ဏေ+တဗ္ဗ] သက်သာရာ ရစေအပ်သော။ အဿာသိတဗ္ဗော "မာဘာယိ၊ အဇ္ဈော တေ အဘိက္ကမတီ"တိ။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၈။)

အဿာသိယမာန (တိ) [အာ+သသ+ယ+မာန] သက်သာရာရစေအပ်သော။ ထေရော သာမဏေရေန အဿာသိယမာနော ပိ အနဿာသိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။

အဿာသူပနိဗဒ္ဓ (တိ) [အဿာသ+ဥပနိဗဒ္ဓ] ထွက်သက်–၌မှီသော–နှင့်စပ်သော။ အဿာသူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ။ မဟာနိ။၃၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။

အဿာသေတဗ္ဗ (ကြိ) [အာ+သသ+ဏေ+တဗ္ဗ] သက်သာရာ ရစေအပ်သော။ ဘိက္ခု အဿာသေတဗ္ဗော၊ စဇ္ဈော နိသေဓေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၀။ ဘိက္ခု အဿာသေတဗ္ဗောတိ ... တာဒိသော "မာ ဘာယိ၊ ဝိဿဋ္ဌော ဂဏှာဟိ၊ မယံ တေ ဥပတ္ထမ္ဘာ ဘဝိဿာမာ"တိ ဝတွာပိ အနုယောဂဝတ္တံ ကထာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ (–သံ၊၃။၃၅၇။)

အဿာသေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+သသ+ဏေ+တိ] သက်သာရာရ–နှစ်သိမ့်–စေ၏၊ အားပေးအားမြှောက်ပြု၏။ အတ္တာနံ မောစေတွာ ခိပ္ပံ အာဂမိဿတီတိ အဿာသေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၁၁။ မာရဝိဇယသဗ္ဗညုဘာဉဏပဋိလာဘာဒီဟိ ဘဂဝန္တံ အဿာသေတီတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။ **အဿာသယန္တိ**—အပ၊ ၁။၈၅။ **အဿာသေန္တိ**—ဥတ္တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၄။ **အဿာသယန္တု**—ဇာ၊ ၂။၃၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅၇။ **အဿာသေယျံ**—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၂။ **အဿာသေသိ**—မိလိန္ဒ။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၊၃၇၃။ **အဿာသယိံ** (ဇာ၊၂။၃၂၉) တိ ပရိတောသေန္တော နိယျာဒေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၂။ **အဿာသယိံသု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅။ **အဿာသေသုံ**—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၅။ **အဿာသေဿထ** — ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၈။ **အဿာသေဿာမိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊၁၃၇။ ဥဒါန၊

႒။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊႒။၁၁၅။ ဇာ၊႒၊၄။၁၈၊ ၃၃၆။ ဇာ၊႒၊၅။၃၂၆၊၃၉၃။ ဇာ၊႒၊၇။၃၇၊ ၁၃၉။

အဿာသေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သသ+ဏေ+တုံ] သက်သာ–သက်သာရာရ–စေခြင်းငှါ။ ပဋိဗလော ဟောတိ ဥဘော အတ္တပစ္စတ္ထိကေ အဿာသေတုံ သညာပေတုံ။ ဝိ၊၅။၃၃၃။ (–ပဋိသံ။၁၂၅။ ဣတိဝုတ်၊႒။၁၄၀။ ပဋိသံ၊႒၊၂။၁၅။) အဿာသိက-လည်း ကြည့်။

အဿာသေတုကာမ (တိ) [အဿာသေတုံ+ကာမ] သက်သာရာရစေခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သက်သာရာရစေလိုသော၊သူ။ သောကသလ္လ-သမပ္ပိတံ မဟာဇနံ အဿာသေတုကာမာ တံတံဒိသာ ပက္ကန္တာ။ ဒီ၊႒၊၁။၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၆၇။ (–သုတ္တနိ၊႒၊၂။၂၂၉။)

အဿာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သသ+ဏေ+တွာ] သက်သာရာရစေ၍။ မုဟုတ္တံ အဿာ-သေတွာ ဇဝံ ဝဒေယျ။ မ၊၃။၁၇၁။ (–သံ၊ ၃။၃၅၇။ ဇာ၊၂။၃၃၂။ ဒီ၊႒၊၃။၉။ မ၊႒၊၄။ ၂၃၇။ သံ၊႒၊၂။၂၃၆။ ဇာ း႒၊၁။၂၈၂၊၃၁၄၊ ၃၁၆၊၃၄၂၊၄၃၆၊၄၄၂။ ဇာ၊႒၊၂။၃၉၁။ ဇာ၊ ႒၊၃။၅၊၂၃၊၁၇၁၊၂၇၆၊၄၇၉၊၅၀၉။ ဇာ၊႒၊၄။ ၁၆၄၊၁၈၂၊၂၅၇၊၂၉၁၊၄၂၆။ ဇာ၊႒၊၇။၁၆၁၊ ၁၇၃၊၂၀၅၊၂၀၇၊၃၁၉။)

အဿာသေန္တ (တိ) [အာ+သသ+ဏေ+အန္တ။ ထီ-၌ အဿာသေန္တီ] သက်သာရာရစေသော၊ သူ။ အဟံ ခေါ သာရိပုတ္တ တမေဝ ကာယံ အဿာသေန္တော။ မ၊၁။၁၁၅၊၃၁၃။ သာ တဿ ဝစနံ သုတွာ....မဟာသတ္တံ အဿာ-သေန္တီ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊႒၊၇။၃၇၂။ (–မ၊၂။၂၀၉၊၄၃၅။ သံ၊႒၊၁။၃၁၇။ သံ၊႒၊ ၃။၂၅၆။ အပ၊႒၊၂။၁၇၁။ ဇာ၊႒၊၄။၂၀၅၊ ၃၃၆။ ဇာ၊႒၊၇။၁၆၂၊၂၁၁။)

အဿိတ (တိ) [အာ+သိ+တ။ (အာဂြိတ-သံ) မှီခိုအပ်သော၊ တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် ငြိစွန်း၍ တည်သော။ လောဘဝသေန ယထာ ဇနော ဇနံ အဿိတော။ ထေရ၊႒၊၁။၃၄၂။

အဿိ(ဿီ)ရိက (တိ) [နှ+သိရိ+က] အသ ရေ–ကျက်သရေ–မရှိ–ကင်း–သော။

အဿိရိ(ရီ)ကဒဿန (တိ) [အဿိရိ(ရီ)က+ ဒဿန] အသရေကင်းသော အမြင်ရှိသော၊ ကျက်သရေ မရှိသည်ကို မြင်ရခြင်းရှိသော။ အထ ခေါ ပရမဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇေဂုစ္ဆံ အဿိရိက-ဒဿနံ ကေသလောမာဒိနာနပ္ပကာရံ အသု-စိမေဝ ပဿတိ။ သံ၊႒၊၃။၂၉၇။ (–ခုဒ္ဒက၊ ႒။၂၉။ ဝိ၊႒၊၂။၂။ အဘိ၊႒၊၂။၂၁၃။)

အဿိရီ (တိ) [နှ+သိရီ] အသရေ–ကျက်သရေ–မရှိ–ကင်း–သော။ အဿိရီ ဝိယ ခါယတိ။ နေတ္တိ။၅၃။ အဿိရီ ဝိယ သိရိဝိရဟိတော ဝိယ ခါယတိ ဥပဋ္ဌာတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၄။

အဿု[၁] (န) [အသ+သု၊ အသ အဓောပတနေ၊ သု၊အဿု။....အဿု နပုံသကေ။မောန်၊ဋီ။၂၆၀။ အသီယတိ ခိပီယတီတိ အဿု။ ဏွာဒိ။၂၁၉။] မျက်ရည်၊ မျက်လုံးတို့မှ ယိုစီးကျသော အာ-ပေါမောတ်။ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော အဿူနိ ပဝတ္တယ-မာနော။ ဝိ၊၃။၁၂၁။ အဿု ဝသာ ခေဠော သိင်္ဃာဏိကာ လသိကာ မုတ္တံ။ ဒီ၊၂။၂၃၄။ မ၊၁။၂၄၄။ မ၊၂။၈၅။ မ၊၃။၁၃၂။ သံ၊၃။ ၂၄၃။ အံ၊၂။၂၈၅။ အဘိ၊ဝိ။၈၄၊၂၀၀။ ခုဒ္ဒက။၂။ အဿူတိ အက္ခီဟိ ပဂ္ဃရဏက-အာပေါမောတုံ။ အဘိ၊႒၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၄။ (–ဒီ၊၂။၁၅၈။ သံ၊၁။၄၆၉။ ဇာ၊၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၅။ ပဋိသံ။၈။ မိလိန္ဒ။၈၁၊ ၂၇၃။ ဝိ၊႒၊၁။၁၆၇။ ပဋိသံ၊႒၊၁။၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ ႒။၅၂။)

အဿု[၂] (ကြိ) အတ္ထိ[၂]-ကြည့်။

အဿု[၃] (ကြိ) သုဏာတိ (ဇာ၊၁။၁၉၉၊၂၀၀။ ဇာ၊႒၊၃။၅၁၅-၆) ကြည့်။

အဿု[5] (ဗျ) အနက်ထူးမရှိ၊ ပုဒ်ပြည့်ကာမျှဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်။ မယမဿု ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏာ နာမ အညံ ယဇာမပိ ယဇာပေမပိ။ အံ၊၁။၁၆၇။ မယမဿုတိ အဿုတိ နိပါတမတ္တံ၊ မယံ ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏာ နာမာတိ ဣဒမေဝ အတ္ထပဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဣစ္စဿု — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။ တဒါဿု—ဇာ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ တယဿု —ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ယဿု—ဒီ၊၂။၂၂၉။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၀။ သွာဿု—ဇာ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

အဿုက (န) [အဿု+က] မျက်ရည်။ တာသံ ရောဒန္တီနံ ဘာဂဝတော သရီရံ အဿုကေန မက္ခိတံ။ ဝိ၊၄။၄၇၆။ (–သုတ္တနိ။ ၃၈၇။ ပေတ။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။)

အဿုကာရ (ပု) [အဿု+ကာရ] အဿု-သဒ္ဒါ။ ဣစ္စဿုဟာတိပိ ပါဠော။တတ္ထ အဿုကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။

အဿုကိလိန္နမုခ (န) [အဿု+ကိလိန္န+မုခ] (၁) မျက်ရည်တို့ဖြင့် စိုစွတ်သော မျက်နှာ။ (တိ) (၂) မျက်ရည်တို့ဖြင့် စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိသော၊သူ။ (၁) အဇ္ဇေဝ တဝ အဿုကိလိန္နမုခံ ဟာသာပေဿာမိ အာဂစ္ဆိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ (၂) အဿုမုခ-ကြည့်။

အဿုဇနန (တိ) [အဿု+ဇနန] မျက်ရည်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တံ အကာရဏံ၊ သောမနဿဿာပိ အဿုဇနနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

အဿုဇနနဋ္ဌ (ပု) [အဿုဇနန+အတ္ထ] မျက်ရည်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အနက်။ အဿုရောပန-ကြည့်။

အဿုဇလ (န) [အဿု+ဇလ] မျက်ရည်။ တတော ဗဟုံ အဿုဇလံ အနပ္ပကံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

အဿု(သု)ဏန္တ (တိ) [န+သုဏန္တ] မကြား–မနာ–သော၊သူ။ အစေတနံ ဗြာဟ္မဏ အဿုဏန္တံ။ ဇာ၊၁။၉၆။ အဿုဏန္တန္တိ အစေတနတ္တာဝ အသုဏန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၊ ၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။)

အဿု(သု)တ (တိ) [န+သုတ] မကြား–မကြားနာ – နားမထောင်–အပ်သော။ အမူလကံ နာမ အဒိဋ္ဌံ အသုတံ အပရိသင်္ကိတံ။ ဝိ၊၁။၂၅၀။ အသုတံ နာမ တထေဝ ကေနစိ ဝုစ္စမာနံ န သုတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ကင်္ခါ။၁၃၇။ အဿုတံ သာဝေတိ။ ဒီ၊၃။၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အသုတံ သာဝေတီတိ အဿုတပုဗ္ဗံ သုခုမံ နိပုဏံ ကာရဏံ သာဝေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၃။ (–ဝိ၊၅။၂၂၄။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၁။ အံ၊၁။၃၃၄၊၅၄၉။ အံ၊၂။၂၁၆။ အံ၊၃။ ၁၂၇၊၃၃၈။ သုတ္တနိ။၄၄၈။ ဇာ၊၁။၁၃၇။ စူဠနိ။၂၀။) အဒိဋ္ဌ,အပရိသင်္ကိတ-တို့လည်း ကြည့်။

အဿုတပုဗ္ဗ (တိ) [အဿုတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌မကြားအပ်သော၊ မကြားဘူးသော။ ဣမာ အနစ္ဆရိယာ ဂါထာယော ပဋိဘံသု ပုဗ္ဗေ အဿုတပုဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၅။ ဒီ၊၂။၃၁။ သံ၊၁။၁၃၈။ (–မ၊၁။၁၁၃။ မ၊၃။၁၇၂။ မိလိန္ဒ။၄၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၂၃။)

အဿုတဝန္တု (တိ) [န+သုတဝန္တု] ဗဟုသုတမရှိသော၊ အာဂမသုတ,အဓိဂမသုတ မရှိသော၊ သူ။ (က) ကြားနာအပ်, သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ပြီးသော ခန္ဓာဓာတ် အာယတန-စသော အာဂမ (ပရိယတ္တိ) တရား, ထိုးထွင်း သိမြင်အပ်ပြီးသောအဓိဂမ(မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်)

တရား မရှိသော၊သူ။ (ခ) ပရိယတ္တိ တရားကို ကြားနာမှတ်သားခြင်းမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားကို သိမြင်ခြင်း မရှိသော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ အသုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော။ မ၊၁။၁။ (—သံ၊၁။ ၃၁၉။ သံ၊၂။၄၀၀။ အံ၊၁။၉၊၁၄၄။ အံ၊၂။၄၇။ အံ၊၃။ဂ။ အဘိ၊၈၊၂၀၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၉။ ပဋိသံ။၁၃၇။) ယဿ ဟိ ခန္ဓဓာတုအာယတန-သစ္စပစ္စယာကာရသတိပဋ္ဌာနာဒီသု ဥဂ္ဂဟ-ပရိပုစ္ဆာဝိနိစ္ဆယရဟိတတ္တာ မညနာပဋိသေဓ-ကော နေဝ အာဂမော, ပဋိပတ္တိယာ အဓိ-ဂန္တဗ္ဗဿ အနဓိဂတတ္တာ နေဝ အဓိဂမော အတ္ထိ။ သော အာဂမာဓိဂမာဘာဝါ ဉေ-ယျော အသုတဝါ ဣတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အသု-တဝါတိ ဧတ္ထ သုတန္တိ သောတဒွါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတံ, ဥပဓာရဏံ ဝါ သုတံ အဿ အတ္ထီတိ သုတဝါ....တပ္ပဋိက္ခေပေန န သုတ-ဝါတိ အသုတဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။၅၉၊၆၀။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉၊၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀၊ ၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၊၅၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၆၉၊၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဂ၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၊ ၁၃၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၆၇၊၁၀၅၊၂၂၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၀-၁။ မူလဋီ၊၁။ ၁၆၂။ အနုဋီ၊၁။၁၇၆။ အနုဋီ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၈၂။)

အသုတဝါဒိတာ (ထီ) [အသုတဝါဒီ+တာ] မကြားဟု ဆိုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သုတေ အသုတဝါဒိတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၀၊၄၀၁။

အသုတဝါဒီ (တိ) [အသုတ+ဝဒ+ဏီ] မကြားဟု ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ အသုတဝါဒိတာ-ကြည့်။

အသုတာရိယဓမ္မ (တိ) [န+သုတ+အရိယဓမ္မ] ကြားနာအပ်သော အရိယဓမ္မမရှိသော၊ သူတော်ကောင်းတရားကို မကြားနာဘူးသော၊သူ။ အသုတဝတော‌တိ အသုတာရိယဓမ္မဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆။

အသုတာဝိ (တိ) [န+သု+တာဝီ] မကြားဘူးသော၊ ကောင်းမှုမျိုးစေ့ စည်ပင်ပေါက်ပွါးရာ လယ်ယာ မြေကောင်း–သီလစသောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်–ဟုတ်မဟုတ် စိစစ်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မကြားဘူးသော၊သူ။ ဗာလာ စ အဝိဇာနန္တာ၊ ဒုမ္မေဓာ အသုတာဝိ-နော။ အံ၊၁။၁၆၃။ အသုတာဝိနောတိ ခေတ္တဝိနိစ္ဆယသဝနေန ရဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။ ခေတ္တဝိနိစ္ဆယသဝနေနာတိ "ဣမေဟိ သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ သဒေဝကေ လောကေ ပုညဿ ခေတ္တံ၊ တဒညော န ခေတ္တ"န္တိ ဧဝံ ခေတ္တဝိနိစ္ဆယသဝနေန ရဟိတာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၀။

အသုတိ (ထီ) [န + သုတိ] မကြားနာခြင်း။ အဒိဋ္ဌိယာ အသုတိယာ အညာဏာ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၀။ အသုတိယာတိ နဝင်္ဂ သဝနံ ဝိနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

အသုတိန္တ (တိ) [အသု+တိန္တ] မျက်ရည်ဖြင့်စိုစွတ်သော။ အသုတိန္တေနေဝ မုခေန ဘိက္ခာယ စရမာနာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

အသုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သုတွာ]မကြားနာမူ၍၊ မနာခံမူ၍။ ပရတော အသုတွာ ပဋိလဘတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၇။ ပရတော အသုတွာ ပဋိလ-ဘတီတိ အညဿ ဥပဒေသဝစနံ အသုတွာ သယမေဝ စိန္တေန္တော ပဋိလဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၄။ (—ကင်္ခါ။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။)

အသုဒ် (ဗျ) အနက်ထူးမရှိ၊ ပုဒ်ပြည့်ကာမျှဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်။ သုဒံ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

သွာဿုဒ(ဒီ၊၁။၁၇)န္တိ သော အဿုဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၂။၄၃။

အဿုမ (ဗျ) (၁) ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ ဖြစ်သော နိပါတ်=ပဒပူရဏမတ္တ။ (၂) တားမြစ်ခြင်း=အဝဓာရဏ။နာဿုမ ကောစိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမတိ။ ဝိ၊၁။ဂ၆။ သံ၊၃။၂၇ဂ။ နာဿုခေါတိ ဧတ္ထ အဿုခေါတိ ပဒပူရဏမတ္တေ အဝဓာရဏတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၉။

အဿုဓာရာ (ထီ) [အဿု + ဓာရာ] မျက်ရည်အယဉ်။ အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅၊၄၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၃။)

အဿုဓာရာပဝတ္တန (န) [အဿုဓာရာ+ပဝတ္တန] မျက်ရည်အယဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဿုဓာရာပဝတ္တနဝသေန ဥပ္ပန္နဒေါမနဿာနိ ဆ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၇။

အဿုနေတ္တ (တိ) [အဿု+နေတ္တ] မျက်ရည်ဖြင့် ပြည့်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ အဿုနေတ္တာ ရုဒမ္မုခါ။ အပ၊၂။၂၄၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ဂဂ။

အဿုပစ္စိဇ္ဇနဒိဝသ (ပု) [အဿု+ပစ္စိဇ္ဇန+ဒိဝသ] မျက်ရည်ပြတ်သောနေ့။ တေသံ အဿုပစ္စိဇ္ဇနဒိဝသော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။

အဿုပရိဂ္ဂဏှက (တိ) [အဿု + ပရိဂ္ဂဏှက] မျက်ရည်ကို သိမ်းဆည်းသော၊သူ။ အဿုပရိဂ္ဂဏှကေန ပန (စ)ယောဂိနာ အက္ခိကူပကေ ပူရေတွာ ဌိတဝသေနေဝ ပရိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၂။)

အဿုပါတ (ပု) [အဿု+ပါတ] မျက်ရည်ကျခြင်း။ ပဝါရဏာဒိဝသေ အာဂတေ ထေရဿ အဿုပါတေန မုတ္တဒိဝသော နာမ နာဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

အဿုပုဏ္ဏ (တိ) [အဿု+ပုဏ္ဏ] မျက်ရည်တို့ဖြင့် ပြည့်သော။ အဿုပုဏ္ဏေဟိ နေတ္တေဟိ၊ ဒါသိဂဏပုရက္ခတာ။ ဇာ၊၂။၆၉။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၊၃၆၊ဂ၁၊၁၉၃၊၂၉၇၊၃၃၁။)

အဿုပုဏ္ဏနေတ္တ (တိ) [အဿုပုဏ္ဏ+နေတ္တ] မျက်ရည်တို့ဖြင့် ပြည့်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ အဿုပုဏ္ဏနေတ္တာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ။

အဿုပုဏ္ဏမုခ (တိ) [အဿုပုဏ္ဏ+မုခ] မျက်ရည်တို့ဖြင့် ပြည့်သော မျက်နှာရှိသော၊သူ။ သောသဇနဠ အဿုပုဏ္ဏမုခံ အနုဗန္ဓန္တံ နိဝတ္တေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဂ၇။

အဿုဗိန္ဒု (န) [အဿု+ဗိန္ဒု] မျက်ရည်ပေါက်။ အတ္တနော ဥပရိ ပတန္တာနိ "အဿုဗိန္ဒူနိ" တိ သညာယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။)

အဿုဗိန္ဒုဃဋ္ဌ (ပု) [အဿုဗိန္ဒု+ဃဋ္ဌ] မျက်ရည်ပေါက်အစု။ ဝါရိဂဏာတိ အဿုဗိန္ဒုဃဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၂။

အဿုဘာဂ (ပု) [အဿု+ဘာဂ] မျက်ရည်အဖို့အစု။ ပရိစ္ဆေဒတော အဿုဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၂။)

အဿုမုခ (တိ) [အဿု+မုခ] (၁) မျက်နှာ၌ မျက်ရည်ရှိသော၊ မျက်ရည်တို့ဖြင့် – စိုစွတ်သော – ပြည့်သော – မျက်နှာရှိသော၊သူ။ (၂) မျက်ရည်စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိသူတို့နှင့် ရောနှောသော၊ သူတပါးတို့ကို မျက်ရည်စိုစေတတ်သော၊သူ။ (၁) အကာမကာနံ မာတာပိတူနံ အဿုမုခါနံ ရုဒန္တာနံ။ ဒီ၊၁။၁၀ဂ။ မ၊၁။၂၁၉။ အဿူနိ မုခေ ဧတေသန္တိ အဿုမုခါ၊ တေသံ အဿုမုခါနံ၊ အဿူဟိ ကိလိန္နမုခါနန္တိ(အဿုကိလိန္နမုခါ နန္တိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁)

အတ္တော။ ဒီ၊၁။ ၂၅၃။ မ၊၁၊၂။၇၆။ (−ဝိ၊ ၄။၄၄၂။ ဒီ၊၁။၁၃၅။အံ၊၁။၃၁၁၊၅၂၈။ အံ၊၂။ ၄။ အံ၊၃။၁၀၂။ ခမ္မ။၂၃။ ခမ္မ၊၁။၃၀၆။) (၂) သာ ဒက္ခိဏာ အဿုမုခါ သဒဏ္ဍာ။ သံ၊၁။၁၉။ ဇာ၊၁။ ၂၁၉။ အဿုမုခါတိ အဿုမုခသမ္မိဿာ။ ပရံ ရောဒါပေတွာ ဒိန္နာဒါနံ ဟိ အဿုမုခဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၁၊၁။၅၈။ အဿုမုခါတိ တိန္တအဿုမုခသမ္မိဿာ ပရံ ရောဒါပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။

အဿုမုခဒါန (န) [အဿုမုခ+ဒါန] မျက်ရည်စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိသည်−သူတပါးတို့ကို မျက်ရည်ယိုစေတတ်သည်−ဖြစ်၍ ပေးအပ်သော အလှူဒါန။ အဿုမုခ (၂) အနက်ကြည့်။

အဿုမုစ္စန (န) [အဿု+မုစ္စန] မျက်ရည်လွှတ်ခြင်း၊ မျက်ရည်ယိုခြင်း၊ ငိုခြင်း။ ကာမံ အဿုမုစ္စနံ ရောဒနံ၊ တံ အဿုမုခါနန္တိ ဣမိနာ ပကာသိတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

အဿုမောစန (န) [အဿု+မောစန] မျက်ရည်လွှတ်ခြင်း၊ မျက်ရည်ယိုစေခြင်း၊ ငိုခြင်း။ ရုဒိတံ အဿုမောစနံ န ဟိ ကာတဗ္ဗံ။ ပေတ၊ ၄။၁၆။

အဿုရောပ (ပု) [အဿု+ရုပ+ဏ] မျက်ရည်ယိုခြင်း၊ ငိုခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အဿုရောပန (တိ) [အဿု+ရောပန] မျက်ရည်ကို ယိုစေတတ်သော။ အပရေ ပန အဿုဇနနဋ္ဌေန အဿုရောပနတော အဿုရောပေါတိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၀၀။ မဟာနိ၊ဌ။၂၈၀။

အဿောသိ (ကြိ) သုဏာတိ(ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။၈၂။ မ၊၁။၉၇။ သံ၊၁။၃၀၃။ အံ၊၂။၄၄၄။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၈၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၁၉။ မ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ သံ၊ဌ၊၂။ ၇၀။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၀) ကြည့်။

အဿောသုံ (ကြိ)သုဏာတိ (မ၊၁။၃၅၄။ အံ၊၁။ ၁၈၅။ မ၊ဌ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဌ၊၂။၁၇၆)ကြည့်။

အဟ ၁ (န) [န+ဟာ+အ၊ န ဇဟာတိ ပစ္စာဂမနန္တိ အဟံ။ ခာန်၊ဋီ။၆၇။] နေ့၊ ရက်။ ယာဝတီဟံ ဇာနံ ပဋိစ္ဆာဒေတိ (ဝိ၊၁။၂၈၃)· တိ ယတ္တကာနိ အဟာနိ ဇာနန္တော ပဋိစ္ဆာဒေတိ။ တာဝတီဟန္တိ တတ္တကာနိ အဟာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁၂။ (−ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၈။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၃။ စရိယာ၊ဌ။၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၈၊၂၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၁။) အဇ္ဇဏှ,ကတိပါဟ, တဒဟ-တို့လည်း ကြည့်။

အဟ ၂ (တိ) [?] ယုတ်ညံ့သော။ အဟကာမ, အသကာမ (ထေရီ၊ဌ။ ၂၉၆)ကြည့်။

အဟံ (အ-လိင်) [အမှ+သိ] ငါ−ကျွန်တော်−ကျွန်မ−ကျွန်ုပ်−သည်။ အမှ ၁ ကြည့်။

အဟံကရဏ (န) [အဟံ+ကရ+ယု] ငါတကားဟု− ပြုခြင်း − ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း။ အဟံကာရ=အဟင်္ကာရ·ကြည့်။

အဟံကာရ=အဟင်္ကာရ(ပု) [အဟံ+ကရ+ဏ။ အဟမိတိ အတ္တာနံ ကရောတိ ဧတေန သော အဟံကာရော။ သူစိ။၄၉။] ငါတကားဟု− ပြုခြင်း − ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း၊ ငါ အမြတ်ဆုံး အသာဆုံးဟု ကြွားဝါခြင်း။ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အယံ သံကိလေသော ....အဟံကာရော စ မမံကာရော စ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ စာတိ။ နေတ္တိ။၁၀၅။ "အဟမသ္မိ ·သေယျော"တိ အာဒိနာ အဟံကရဏံ သမ္ပဂ္ဂဟော အဟံကာရော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ (−ဒီ၊ဌ၊၂။၉၇။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၁၆။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၄။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၄၉။ အနု၊ဋီ၊၂။၆၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၆။)

အဟံကာရဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အဟံကာရ+ဒိဋ္ဌိ] ငါ-ငါ-ဟု −ပြုသော − မှားယွင်းစွာယူဆသော−ဒိဋ္ဌိ။ အဟံကာရဒိဋ္ဌိ စ မမံကာရတဏှာ စ မာနာနုသယာ စ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၉၇။

အဟံကာရနိမိတ္တ (န) [အဟံကာရ + နိမိတ္တ] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အသ္မိမာနဒေါသေနာတိ အသ္မိမာနဒေါသဟေတု၊ အဟံကာရနိမိတ္တေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀။

အဟံကာရပ္ပဟာန (န) [အဟံကာရ+ပဟာန] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်းကို ပယ်ခြင်း။ တတ္ထ ကတမော ကုသလပက္ခော? .... အဟံကာရပ္ပဟာနဉ္စ မမံကာရပ္ပဟာနဉ္စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။)

အဟံကာရဘာဝ (ပု) [အဟံကာရ + ဘာဝ] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူတတ်သည်၏အဖြစ်။ မာနဂါဟော အဟံကာရဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။

အဟံကာရရသ (တိ) [အဟံကာရ + ရသ] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်း ကိစ္စရှိသော။ နဝဝိဓောပိ ဥန္နတိလက္ခဏော မာနော အဟံကာရရသော၊ သမ္ပဂ္ဂဟရသော ဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃။

အဟံကာရဝတ္ထု (န) [အဟံကာရ+ဝတ္ထု] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်း၏ – တည်ရာ–အကြောင်း–ဝတ္ထု (ရုပ် ဝေဒနာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး)။ ဂဟေတွာ- (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉)တိ အဟံကာရဝတ္ထုဝသေန ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။ (–မူလဋီ၊၂။ ၁၅၆-၇။)

အဟံကာရဝိသယ (ပု) [အဟံကာရ+ဝိသယ] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်း (မာန)၏ အာရုံ။ န ဗာဟိရကပရိက္ခာရံ အဟံကာရဝိသယံ (ဝဒတိ)။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၉။

အဟံကာရဟေတုဘူတ (တိ) [အဟံကာရ + ဟေတု+ဘူတ] ငါတကားဟု ထောင်လွှားမာန်မူခြင်း၏ အကြောင်း(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ ဗလာတိမာနနိမိတ္တာယ အဟံကာရဟေတုဘူတာယ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ဗလဝဘာဝေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

အဟံကာရာဘာဝ (ပု) [အဟံကာရ+အဘာဝ] ငါတကားဟု ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း၏ မရှိခြင်း။ နေသောဟမသ္မီတိ အနိစ္စတော သမနုပဿနာ အနိစ္စတော တေသု ဓမ္မေသု အဟံကာရာဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၀။

အဟံကာရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဟံကာရ + ဥပ္ပတ္တိ] ငါတကားဟု ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ တန္တိ "အဟမသ္မိ"တိ အဟံကာရုပ္ပတ္တိံ။ သာ ဟိ စတုက္ခန္ဓနိရောဓေန အနုပလဗ္ဘမာနသန္တိဿယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။

အဟံမာန (ပု) [အဟံ + မာန] ငါတကားဟု ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း။ အာဟိတော အဟံမာနော ဏ္ဏော့တိ အတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၄၅၊၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၀။ အနုဋီ၊၁။ ၁၉၉။

အဟကာမ (ပု) [အဟ+ကာမ] ယုတ်ညံ့သော ကာမတရား။ အသကာမ-ကြည့်။

အဟဋ္ဌ (တိ) [န+ဟဋ္ဌ (=ဟံသ+တ)] မရွှင်ပျသော၊ မကြည်လင်သော။ ဣန္ဒြိယာနိ အဟဋ္ဌာနိ၊ သာဝံ ဇာတံ မုခံ တဝ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၆။ အဟဋ္ဌာနီတိ န ဝိပ္ပသန္နာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၂။

အဟဋ္ဌလောမ (တိ) [န+ဟဋ္ဌ+လောမ] ရွှင်ပျသော အမွေးမရှိသော၊ ကြက်သီးမွေးညှင်း ထခြင်းမရှိသော၊ သူ။ အဘီတာ တသိတာ ပန....အဟဋ္ဌလောမာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။ အလောမဟဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အဟတ (တိ) [န + ဟတ။ န ဟညတိ ယံ ပါသာဏာဒီဟီတိ အဟတံ၊ တန္တတော အစိရမာဟရိတံ ဝတ္ထံ။ ခုန်၊ဋီ။၂၉၃။] (၁) အစာ မချေရသေးသော၊ မဖွပ်လျှော်ရသေးသော၊

မဝတ်–မသုံးဆောင်–သေးသော (အဝတ်၊ အဝတ်သစ်)။ (၂) မသတ်–မပယ်–အပ်သော။ (၁) အဟတေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊၅။၃၀၃။ အဟတေ-နာတိ အပရိဘုတ္တေန။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ အ-ဟတေ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈)တိ နဝေ။ ဒီဋီ၊၁။၁၂၉။ (– ဝိ၊၃။၄၀၃။ ဒီ၊၂။၁၇၊၁၃၄။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၃၁၄။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၆၂။ စူဠနိဋ္ဌ။၁၂၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၆၄။) (၂) အဟတတ္တ, အဟတ-ရာဂ-တို့ ကြည့်။

အဟတကပ္ပ (တိ) [အဟတ+ကပ္ပ] အဝတ်သစ်နှင့် တူသော၊ အသစ်နီးပါး – အသစ်လိုလို–ဖြစ်သော၊ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်သာ လျှော်ဖွပ်အပ်သော (အဝတ်)။ အဟတကပ္ပေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊၅။၃၀၃။ အဟတကပ္ပေနာတိ အဟတ-သဒိသေန ဧကဝါရံ ဝါ ဒွိက္ခတ္တုံ ဝါ ဓော-တေန။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ (– ဝိ၊၃။၄၀၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။)

အဟတတ္တ (နု) [အဟတ+တ္တ] မသတ်အပ်–မပယ်အပ်– သည်၏ အဖြစ်။ ကိလေသာ-ရီနံ အဟတတ္တာ အနရဟန္တော်ယေဝ သမာ-နာတိ အတ္တော။ မဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

အဟတရာဂ (တိ) [နု+ဟတ+ရာဂ] မသတ်အပ်သေး – မပယ်အပ်သေး – သော ရာဂရှိသော၊ သူ။ သာဝကာ ပန အဟတရာဂ-ဒေါသမောဟာပိ သန္တိ။ နေတ္တိဝိ။၂၆၈။

အဟတဝတ္ထ (နု) [အဟတ+ဝတ္ထ] အသစ်ဖြစ်သော အဝတ်။ အဟတဝတ္ထေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ မဟာရဟံ ပလ္လင်္ကံ အတ္ထရိတွာ။ မဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (–သံဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အံဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၀။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၇၃၊၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၃။)

အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [အဟတဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] အသစ်ဖြစ်သော အဝတ်ကို–အဝတ်သစ်ကို–ဝတ်သော၊သူ။ သဗ္ဗေ ဒါသကမ္မကရာဒယော အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဂန္ဓမာလာဒိပဋိမဏ္ဍိတာ ရာဇကုလေ သန္နိပတန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။)

အဟတသာဋက (ပု) [အဟတ+သာဋက] အသစ်ဖြစ်သော–အစာ မချေရသေးသော–အဝတ်–ပုဆိုး။ တံ ယဿ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌဟတ္ထံ ဝါ နဝဟတ္ထံ ဝါ အဟတသာဋကံ နိဝတ္ထော၊ သော ဆိန္နပိလောတိကော နာမ။ မဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ သံဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (–ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇၊၄၇၈။)

အဟတသေတဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [အဟတ+သေတဝတ္ထ + နိဝတ္ထ] အသစ်ဖြစ်သော–အစာမချေရသေးသော–ဖြူသော အဝတ်ကို ဝတ်သော၊ အဝတ်သစ်အဖြူကို ဝတ်သော၊ သူ။ ပဋ္ဌသတာ ကဿကပုရိသာ သဗ္ဗေ အဟတသေတဝတ္ထနိဝတ္ထာ မာလာလင်္ကတာ ... ဟုတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ။၁။၁၂၄။

အဟတ္ထ (တိ) [နု+ဟတ္ထ] လက်မရှိသော၊ သူ။ အဟတ္ထော ဝါ ဧကဟတ္ထော ဝါ အတိရဿ-ဟတ္ထော ဝါ အတိဒီဃဟတ္ထော ဝါ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၁–၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။

အဟတ္ထပါသ (ပု) [နု+ဟတ္ထပါသ] ဟတ္ထပါသ် – နှစ်တောင့်ထွာ – အတွင်း မဟုတ်သော အရပ်။ အဟတ္ထပါသေ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၁၁။ ဝိ၊၅။၃၂၅။ (–ဝဇီရ။၃၃၉။ဝိမတိ၊ ၁။၃၁၂။)

အဟတ္ထပါသဂတ (တိ) [နု+ဟတ္ထပါသ+ဂတ] ဟတ္ထပါသ် –နှစ်တောင့်ထွာ – အတွင်းသို့ မရောက်သော။ ပုရိမဂါထာယ စ အဟတ္ထ-

ပါသဂတံ သန္ဒာယ "ဒိသွာ"တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အဟနန္တ (တိ) [န+ဟနန္တ] မညှဉ်းဆဲ–မသတ်–မနှိပ်စက်– သော။ အဟနံ အဿာတယ-(သံ၊၁။၁၁၇)န္တိ အဟနန္တေန အဿာတ-ယန္တေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။(–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။)

အဟနိ (ကြိ) ဟနတိ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇) ကြည့်။

အဟန္တု (ပု) [န+ဟန္တု (=ဟန+တု)] (က) မညှဉ်းဆဲ – မပုတ်ခတ် – တတ်သော သူ။ (ခ) မညှဉ်းဆဲ–မသတ်ဖြတ် – တတ်သော သူ။ အဟန္တာရ (အဟနန္တ၊ ဋ္ဌ) မ'ဟန္တာရံ၊ ယော နရော ဟန္တုမိစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။၁၃၀။ အဟန္တာရန္တိ အပဟရန္တံ။ အဟန္တာရန္တိ အမာရေန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

အဟန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟန္တွာ] မသတ် – မပုတ်ခတ် – မညှဉ်းဆဲ – မူ၍။ န စာဟံ အဘိဇာနာမိ၊ အဟန္တွာ ဓနမာဘတံ။ ဇာ၊ ၁။၁၇၇။

အဟပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အဟ+ပရိစ္ဆေဒ] နေ့၏ အပိုင်းအခြား။ တာဝတိံဟန္တိ ဧတ္တ အဟ-ပရိစ္ဆေဒေါ် အရုဏဝသေန။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၅၀။

အဟရဏီယ (တိ) [န+ဟရဏီယ] မဆောင် ထိုက် – မဆောင်အပ် – သော။ တုမှာကံ ဝသနဂါမံ တုမှာကံယေဝ ပုန အဟရဏီယံ ကတွာ ဒေမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၃။)

အဟရိတ (တိ) [န+ဟရိတ] အပ္ပဟရိတ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဟရိတဝဏ္ဏ (တိ) [န+ဟရိတ+ဝဏ္ဏ] စိမ်း သော အဆင်းမရှိသော။ ပါသာဏဇာတိ-ပါသာဏဒဒ္ဒု သေဝါလ သေလေ ယျကာ ဒီနိ အဟရိတဝဏ္ဏာနိ အပတ္တကာနိ ဒုက္ကဋဝတ္ထု-ကာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၀။

အဟရိတသည (တိ) [အဟရိတ+သညာ] စိမ်းရှင်သော အပင်မရှိသောအရပ်ဟု အမှတ် ရှိသော။ တသ္မိံ ပန အဟရိတသညာယ .. ဆဍ္ဍေန္တိယာ။ ကင်္ခါ။၃၁၇။

အဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟရ+တွာ]မဆောင်– မသယ်ဆောင် –မူ၍။ သော ဝဓကော ဝိယ ဇီဝိတံ ဟရတိယေဝ၊ န အဟရိတွာ နိဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၄။

အဟာသဓမ္မ (ပု) [န+ဟာသ+ဓမ္မ] မြူးတူး– ပျော်ပါး– ကစား – ခြင်း သဘော မဟုတ် သော ရေချိုးခြင်း (စသည်)၊ (ပျော်မြူးလို သော သဘောမပါသော ရိုးရိုးရေချိုးခြင်း စသည်)။ ဥဒကေ အဟာသဓမ္မေ ဟာသဓမ္မ-သညီ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၁၄၉။ ...., အဟာသဓမ္မေ ဟာသဓမ္မသညိနော ဝေမတိ-ကဿ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၂၄၉။

အဟာသဓမ္မသညီ (တိ) [အဟာသဓမ္မ+သညာ+ ဤ] မြူးတူး – ပျော်ပါး – ကစား–ခြင်း သဘောမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ-ကေ ဟာသဓမ္မေ အဟာသဓမ္မသညီ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၁၄၉။

အဟာသန္တ (တိ) [န+ဟာသန္တ] မရယ်ရွှင်သော၊ သူ။ အဟာသန္တောပိ ဝါစဿာဒရာဂေန ပုန-ပ္ပုနံ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၃။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၅။)

အဟဟ၁ (န) [အဟိ + ဟ။ အဟဟ+အ။ အဟိ ဂတိမှိ] (၁) အဟဟမည်သော အရေ အတွက် သင်္ချာ၊ ၁-နောက် သုည ၇၀-ရှိသော သင်္ချာ(ကစ္စည်း။၃၉၅။ဓာန်၊ဋီ။၄၇၅-အလို)။ ၁၆-နောက် သုည ၄၆-လုံး ရှိသော သင်္ချာ (အဋ္ဌကထာအလို)။ (၂) အဟဟ-မည် သောငရဲ။ (ယင်း အဟဟငရဲသည် သီးခြား ဘုံဌာန ရှိသည်မဟုတ်၊ အဝီစိငရဲ၌ပင် အဟ-

ဟ-သင်္ချာ (၁၆-နောက် သုည ၄၆-လုံး) အရေအတွက်ရှိသော နှစ်ပေါင်း ကြာအောင် ခံရသည့် ငရဲတည်း။) (၁) ဒသ, သတ, သဟဿ, ... အဟဟ, အဗဗ....။ အပ၊၄၊၁။ ၁၁၅။ (၂) ဝေမေကော အဟဟော နိရယော သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝီသတိ အဟဟာ နိရယာ။ သံ၊၁။၁၅၄။ သုတ္တနိ။၃၈၁။ နေတ္တိ။၁၅၃။ (– သံ၊၄၊၁။၂၀၁။ အံ၊၄၊၃။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၉၇။ နေတ္တိ၊၄။၂၆၀။)

အဟဟ² (ဗျ) [အဟ + ဟာ + အ] (၁) ပင်ပန်းခြင်း = ခေဒ။ (၂) အံ့သြခြင်း = ဝိမှယ, အစ္ဆရိယ။ ခေဒေ တွဟဟ ဝိမှယေ။ ဓာန်။၁၂၀၁။ အဟဟ-သဒ္ဒေါ ခေဒေ ဝိမှယေ အစ္ဆရိယေ စ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၂၀၁။

အဟဟာ (ဗျ) ထိတ်လန့်ခြင်း = သံဝေဂ၊ (အော်! အလို!)။ အဟဟာ ဗာလလပနာ၊ ပရိဝဇ္ဇေထ ဇဂ္ဂတော။ ဇာ၊၁။၁၈၀။ အဟဟာတိ သံဝေဂဒီပနံ...."အဟော ဣမေ မမ ရူပါ မမ သဒ္ဒါ"တိ လပနတော ဗာလလပနာ ကာမာ။ ဇာ၊၄၊၃။၄၂၇။ (ဇာတ်ပါဠိတော် နိသျ၊၂။၃၈၈-၌ အသာတာ-ဟု ရှိ၏။ အဟဟ²-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။)

အဟာနဘာဂိယ (တိ) [န+ဟာန+ဘာဂ+ဣယ] ယုတ်သော အဖို့မရှိသော။

အဟာနဘာဂိယတ္တ (န) [အဟာနဘာဂိယ+တ္တ] ယုတ်သော အဖို့မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သုဘာဝိတတ္တ အဟာနဘာဂိယတ္တာ သုဒ္ဓု ဘာဝိတံ။ ဒီ၊၄၊၃။၂၁၅။

အဟာနိ (ထီ) [န+ဟာနိ] မဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ မမ ဘောဂါဒီနံ တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ အဟာနိယာ အဝိနာသာယ ....အဟယျေန ဉာတန္တိ ဒီပေတိ။ ဥဒါန၊၄။၁၃၉။ (–အနု၊ဋီ၊၂။၃။)

အဟာနိယ (တိ) [န+ဟာနိ+ဣယ] သတ္တဝါ တို့၏ အစီးအပွါးကို မယုတ်စေတတ်သော။ ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဏေန ကတေန ကမ္မုနာ၊ အဟာနိယံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တမဿတံ။ ဒီ၊၃။၁၃၅။

အဟာနိဟေတုဘူတ (တိ) [အဟာနိ+ဟေတု +ဘူတ] မယုတ်လျော့ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။ ဆန္ဒာဒီနံ အဟာနိဟေတုဘူတာယ အပရိက္ခယပဋိဘာနသာဓိကာယ သဗ္ဗညုတာယ .... ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။၇။ မ၊ဋီ၊၃။၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၂။

အဟာပန (န) [န + ဟာပန] မယုတ်လျော့ စေခြင်း။ ဒ္ဒါဝီသတိယာ သုတိဘေဒါနံ အဟာပနတော သုဋ္ဌု မဓုရန္တိ သုမဓုရံ....။ ဝိမာန၊၄။၁၂၇။

အဟာပယန္တ (တိ) [န+ဟာပယန္တ။] မဆုတ် ယုတ်စေသော၊သူ။ ကုလံ ဝံသံ အဟာပယံ။ အံ၊၂။၃၇။ အဘိ၊က။၂၆၁။ ဓမ္မေ ဌိတော ကိတ္တိ အဟာပယန္တော။ ဇာ၊၂။၄၄။

အဟာပိတဂ္ဂိ (တိ) [န+ဟာပိတ+အဂ္ဂိ] မထွန်း ညှိအပ်–မပူဇော်အပ်–သောမီးရှိသော၊ မီး မထွန်းညှိ သေးသော၊ သူ။ အဟာပိတဂ္ဂိသိ အသိဒ္ဓဘောဇနော။ ဇာ၊၂။၃၄။ ဇာ၊၄၊၅။ ၂၁၂။

အဟာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟာပေတွာ]မဆုတ် ယုတ်စေမူ၍။ ပုဗ္ဗေ ခေါ ပန ပဋ္ဌာဘိနိ- တော အဟာပေတွာ....။ အံ၊ ၁။ ၃၈၉။ (– ဒီ၊၄၊၁။၉၃။ ဒီ၊၄၊၃။၁၅၀။ မ၊၄၊၃။ ၂၁၄။ မ၊၄၊၄။၁၁၅။ သံ၊၄၊၁။၃၀၄။ အံ၊ ၄၊၂။၂၀၈။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၃။ ဝိမာန၊၄။၁၀၂။ ဇာ၊၄၊၃။၂၅။ ဇာ၊၄၊၄။၁၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၄၊၂၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၇၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၃၊၃၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၇။)

အဟာပေန္တ (တိ) [န+ဟာပေန္တ] မဆုတ်ယုတ် စေသော၊သူ။ ဝတ္တံ အဟာပေန္တေန၊ အဝတ္တံ

အပကာသေန္တေန။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၃၊၂၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၂၊၃၃၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၁။)

အဟာယထ (ကြိ) ဟာယတိ (ဇာ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇)-ကြည့်။

အဟာယိ (ကြိ) (ဒီ၊၃။၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂)-ကြည့်။

အဟာရိယ (တိ) [န+ဟာရိယ] (က) မဆောင်ယူနိုင်သော။ (ခ) မပယ်-မဖယ်ရှား-နိုင်သော။ (က) ကိံသု ခေါရေဟျ ဟာရိယံ။ သံ၊၁။၃၄။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အဟာရိယရဇမတ္တိက (တိ) [အဟာရိယ + ရဇ+မတ္တိကာ] ပယ်နိုင်ခဲသော ရာဂ-စသော မြူတည်းဟူသော ရွှံ့ညွန်ရှိသော။ အဟာရိယရဇမတ္တိကေ(ထေရ။၃၂၄)တိ အပနေတုံ အသက္ကုဏေယျော ရာဂါဒိရဇော မတ္တိကာ-ကဒ္ဒမော ဧတဿာတိ အဟာရိယရဇမတ္တိကော၊ ရဟဒေါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

အဟာရိယရဇမန္တိက (တိ) [အ+ဟာရိယ+ရဇ+အန္တိက] အနီးသို့တည်သော ပယ်နိုင်ခဲသော ရာဂ-စသော မြူရှိသော။ "အဟာရိယရဇမန္တိကေ"တိ ဝါ ပါဌော၊ အန္တိကေ ဌိတရာဂါဒိသု ဒုန္နိဟရဏီယရာဂါဒိရဇေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

အဟာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟာရေတွာ] မပယ်ရှားမူ၍။ သော ဣမံ အကုသလဝိတက္ကံ အာသာဋိကံ အဟာရေတွာ ဝိတက္ကဝသိကော ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

အဟာလိဒ္ဒ (တိ) [န+ဟာလိဒ္ဒ] နနွင်းရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သကဲ့သို့ မဟုတ်သော၊ နနွင်းဖြင့် ဆိုးအပ်သကဲ့သို့ လျင်မြန်စွာမပြယ်ပဲ မြဲမြံခိုင်ခံ့သော။ ယဿ စိတ္တံ အဟာလိဒ္ဒံ၊ သဒ္ဓါ စ အဝိရာဂိနီ။ ဇာ၊၁။၁၀၆။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ စိတ္တံ အဟာလိဒ္ဒံ ဟလိဒ္ဒရာဂေါ ဝိယ ခိပ္ပံ န ဝိရဇ္ဇတိ၊ ထိရမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

အဟာသ (ပု) [န+ဟာသ] မရွှင်ခြင်း၊ မပေါ်လွင်စေခြင်း။ အဟာသော အတ္ထလာဘေသု။ ဇာ၊၁။၁၈၂။ အဟာသော အတ္ထလာဘေသူတိ မဟန္တေ ဣဿရိယေ ဥပ္ပန္နေ အပ္ပမာဒဝသေန အဟာသော အနုပ္ပိလာဝိတတ္တံ တတိယံ သာဓု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၂။

အဟာသိ (ကြိ) ဟရတိ (ဝိ၊၃။၄၉၆။ ဒီ၊၃။၇၄။ ဇာ၊၁။၁၈၈)ကြည့်

အဟိ¹ (ကြိ) အတ္ထိ²-ကြည့်။

အဟိ² (ပု) [အံဟ+ဣ။ အံဟတိ ဂစ္ဆတီတိ အဟိ။ ဏွာဒိ။၈။ အဟိ+ဣ။ အဟိ ဂမနေ၊ ဣ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၃။ အဟီတိ နိပ္ပါဒေါပိ သမာနော အဟတိ ဂစ္ဆတိ ဂန္တုံ သက္ကောတီတိ အဟိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၆။] မြွေ။ အညတရော ဘိက္ခု အဟိနာ ဒဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၉၈။ ပုရိသော အဟိံ ကရဏ္ဍာ ဥဒ္ဓရေယျ။ ဒီ၊၁။၇၃၊၁၉၉။ မ၊၂။၂၀၉။ သပ္ပေါ ဝုစ္စတိ အဟိ။ မဟာနိ။၆။ (– မ၊၁။၁၃။ အံ၊၁။၁၂၄။ အံ၊၂။၃၂၂။ ထေရ။၃၆၄။ မိလိန္ဒ။၁၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၆။)

အဟိံသက (တိ) [န+ဟိံသက] (၁) မညှဉ်းဆဲ-မနှိပ်စက်-တတ်သော၊သူ။ (၂) အဟိံသကမည်သော၊သူ။ (၃) အဟိံသကမည်သောပုဏ္ဏား။ (၁) အဟိံသကာ အတီတံသေ၊ ဆ သတ္ထာရော ယသဿိနော။ အံ၊၂။၃၂၇။ အဟိံသကာ အတီတံသေတိ ဧတေ ဆ သတ္ထာရော အတီတံသေ အဟိံသကာ အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (–ဇာ၊၁။၃၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၀။) (၂) အဟိံသက-ဟူသော အမည်

သည် အင်္ဂုလိမာလ၏ ငယ်နာမည်ဖြစ်သည်၊ သူသည် ကောသလမင်း၏ပုရောဟိတ် အဂ္ဂဝ-မည်သော ပုဏ္ဏား၏သားဖြစ်သည်၊ ၎င်းမွေးဖွားသောနေ့၌ ကောသလမင်း၏ အိပ်ရာဆောင်းစောင်း၌ထားသော မင်္ဂလာလက်နက်နှင့်တကွ သာဝတ္ထိတမြို့လုံးရှိ လက်နက်များ အရောင်တောက်ပကြလေသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို တွေ့မြင်ရသော ကောသလ-မင်းသည် ထိတ်လန့်၍ မအိပ်စက်နိုင် ဖြစ်လေသည်။ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည် ထိုသို့ဖြစ်ပျက်သည့်အချိန်အခါ နက္ခတ်ကို ဆင်ခြင်ကြည့်ရှုရာ သူခိုးနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်နေကြောင်း သိလေသည်။ နံနက်မိုးသောက် အလင်းရောက်၍ ကောသလမင်းထံ အခစားဝင်ရောက်လေသော် မင်းကြီးက ဖြစ်ရပ် အကျိုးအကြောင်းကို မေးသောအခါ စိုးရိမ်တော်မမူပါနှင့် မင်းကြီး၊ ကျွန်တော်မျိုးအိမ်၌ ဖွားမြင်သောသူငယ်၏ အာနုဘော်ကြောင့် ဖြစ်ရပါသည်။ ထိုသူငယ်သည် ခိုးသူဖြစ်မည့် နိမိတ်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူငယ်သည် အဖွဲ့အစည်း၏ အကြီးအကဲမျိုးဖြင့် မဟုတ်ပဲ တဦးတယောက်တည်းအနေဖြင့် ခိုးဆိုးမည့်သူ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု လျှောက်တင်လေသည်။ ယင်းသို့ တဦးတယောက်တည်း အနေဖြင့် ခိုးဆိုးမည့်သူဖြစ်လျှင် သတ်ပစ်ရန်မလို၊ စောင့်ရှောက်မွေးမြူပါဟု မင်းကြီးက မိန့်ဆိုလေသည်။ ထိုသူကို နာမည်မှည့်သောအခါ၌ မင်း၏ စိတ်နှလုံးကို ပင်ပန်းညှဉ်းဆဲ၍ မွေးဖွားခဲ့သောကြောင့် ဟိံသက-ဟု ဦးစွာ မှည့်ခေါ်လေသည်၊ နောက်အခါမှ ပြောင်းပြန်ပြု၍ အဟိံသကဟု ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။ အဟိံသကသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ၌ ဆင်ပြောင်ခုနစ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်လေသည်။... နောင်အခါ၌ ပြည်သူပြည်သားတို့ကို သတ်ဖြတ်၍ လက်ညှိုးများကို ဖြတ်ယူပြီး ပန်းကုံးသဖွယ် ပြုလုပ်၍ ပုခုံး၌ဆွဲထားသောကြောင့် အင်္ဂုလိမာလ-ဟု အမည်တွင်လေသည်။ အဟိံသကောတိ မေ နာမံ၊ ဟိံသကဿ ပုရေ သတော။ မ၊၂။ ၃၀၀။ ထေရ။၃၃၅။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆-၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄–၆။) (၃) အဟိံသကဘာ-ရဒွါဇ-ကြည့်။

အဟိံသကပဥှ (ပု) [အဟိံသက + ပဥှ] အဟိံသက-ပြဿနာ။ အဟိံသကဘာရ-ဒွါဇ-ကြည့်။

အဟိံသကဘာရဒွါဇ (ပု) [အဟိံသက+ဘာ-ရဒွါဇ] အဟိံသက ပြဿနာကို မေးသောကြောင့် အဟိံသက-အမည်ရသော ဘာရ-ဒွါဇပုဏ္ဏား။ အမည်အားဖြင့် အဟိံသက, အနွယ်အားဖြင့် ဘာရဒွါဇ အမည်ရ၍ အဟိံ-သက ဘာရဒွါဇ-ဟု တွင်သော ပုဏ္ဏား။ အထ ခေါ အဟိံသကဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊၁။၁၆၆။ အဟိံသကဘာရဒွါဇောတိ ဘာရဒွါဇော-ယေဝ၊ အဟိံသကပဥှံ ပန ပုစ္ဆိ၊ တေန-ဿေတံ သင်္ဂီတိကာရေဟိ နာမံ ဂဟိတံ၊ နာမေန ဝါ ဧသ အဟိံသကော၊ ဂေါတ္တေန ဘာရဒွါဇော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။

အဟိံသကသုတ္တ (န) [အဟိံသက+သုတ္တ] အဟိံသကသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၁၆၆။

အဟိံသန (န) [န+ဟိံသန] မညှဉ်းဆဲ–မနှိပ်စက်–ခြင်း။ ကေနစိ ပါဒါဒိနာ အဟိံသန-တော အဒူသိကာယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။) အ-ဟိံသာ-လည်း ကြည့်။

အဟိံသန္တ (တိ) [န+ဟိံသန္တ] မညှဉ်းဆဲ–မနှိပ်စက်–သော၊ သူ။ အဟိံသံ သဗ္ဗပါဏိနံ။ ဇာ၊၁။၂၂၀။ အဟိံသံ သဗ္ဗပါဏိနန္တိ အဟံ ပန သဗ္ဗသတ္တေ အဟိံသန္တော ဘူဥ္စာမိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ (– ထေရ။၃၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅၆။)

အဟိံသယန္တ (တိ) [န+ဟိံသယန္တ] မညှဉ်းဆဲ–မနှိပ်စက်–သော၊သူ။ အညံ အဟိံသယံ လောကေ၊ အပိ ရဇ္ဇေန တံ ဝရံ။ ဇာ၊၁။ ၉၈၊၁၉၃။ အဟိံသယန္တိ အဝိဟေဌေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ (–ရင်း-၄၉၀။)

အဟိံသာ (ထီ) [န+ဟိံသာ] မညှဉ်းဆဲ–မနှိပ်စက်–ခြင်း၊ သနားခြင်း၊ ကရုဏာ။ ဒါနေ အဟိံသာယ အသာဟသေ ရတော။ ဒီ၊၃။ ၁၂၀။ အဟိံသာယာတိ အဝိဟိံသာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ အဝိဟိံသာယာတိ ကရုဏာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။ အဟိံသာ သံယမော ဒမော။ အံ၊၁။၁၅၀။ ဓမ္မ။၅၁။ ဇာ၊၁။၄၁။ အဟိံသာတိ ကရုဏာ စေဝ ကရုဏာပုဗ္ဗဘာဂေါ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အဟိံသာတိ အဟိံသနဘာဝေါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဟိံသာတိ ပရေသံ အဝိဟေသာ အဝိဟေဌနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (–သံ၊၁။၂၁၀။ ဓမ္မ။၅၂၊၅၆။ ဇာ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁၊၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။)

အဟိံသာပန (န) [န+ဟိံသာပန] မညှဉ်းဆဲ–မနှိပ်စက်–စေခြင်း။ တထာ မဟာကာရုဏိကတာယ ပရေသံ အဟိံသာပနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၁။

အဟိံသာရတိ (တိ) [အဟိံသာ+ ရတိ။ ထီ-၌ အဟိံသာရတိနီ] သူတပါးတို့ကို မညှဉ်းဆဲခြင်း – ကရုဏာ – တည်းဟူသော မွေ့လျော်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ သာဟံ အဟိံသာရတိနီ၊ ကာမသာ (ကာမသော၊သီ) ဓမ္မစာရိနီ။ ဇာ၊၁။၂၈၉။ အဟိံသာရတိနီတိ အဟိံသာသင်္ခါတာယ ရတိယာ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၁။

အဟိကဉ္စုက (ပု) [အဟိ+ကဉ္စုက] မြွေအရေလဲ။ အဟိကဉ္စုကော ဟိ အဟိနာ သဒိသောဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၀။)

အဟိကုဏပ (န) [အဟိ+ကုဏပ]မြွေအကောင်ပုပ်၊ မြွေသေကောင်ပုပ်။ တမေနံ သာမိကာ အဟိကုဏပံ ဝါ .. ရစယိတွာ။ မ၊၁။၃၆။ အဟိဿ ကုဏပံ အဟိကုဏပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (–ဝိ၊၁။၈၆။ မ၊၁။၁၆၈။ အံ၊၃။၁၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇။)

အဟိကုလ (န) [အဟိ+ ကုလ] မြွေမျိုး။ အဟိကုလေဟိ သဟ သဗ္ဗသတ္တေသု ဩဓိသော မေတ္တာဖရဏဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။

အဟိကောဏ္ဍိက (ပု) [အဟိ + ကောဏ္ဍိက] အဟိတုဏ္ဍိက-နှင့် အနက်တူ။ ရင်း-ကြည့်။

အဟိဂုဏ္ဍိက (ပု) [အဟိ + ဂုဏ္ဍိက] အဟိတုဏ္ဍိက နှင့် အနက်တူ။ ရင်း-ကြည့်။

အဟိစ္ဆတ္တ (ပု) [အဟိ+ဆတ္တ] (၁) မှို။ (၂) အဟိဆတ္တ-မည်သောနဂါးမင်း။ (၁) အဟိစ္ဆတ္တာဒီနိ ဝါ ဥဋ္ဌိတာနိ အဏ္ဍကာနီတိ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၁။ (၂) တံ (မဟာဝါလုကရာသိံ) အဟိစ္ဆတ္တော နာမ နာဂရာဇာ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

အဟိစ္ဆတ္တက (ပု၊န) [အဟိစ္ဆတ္တ + က] မှို။ သေယျထာပိ နာမ အဟိစ္ဆတ္တကော၊ ဧဝမေဝ ပါတုရဟောသိ။ ဒီ၊၃။၇၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။ မူလဋီ၊၁။၁၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄။)

အဟိစ္ဆတ္တကသဏ္ဌာန (န) [အဟိစ္ဆတ္တက+သဏ္ဌာန] (၁) မှိုသဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂) မှိုသဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၁) ဒဏ္ဍဗုန္ဒေ ပန အဟိစ္ဆတ္တကသဏ္ဌာနံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။ (တိ)(၂)ဝိတာနသဏ္ဌာနာတိ အဟိစ္ဆတ္တကသဏ္ဌာနာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၆။

အဟိစ္ဆတ္တကပိဏ္ဍ (ပိဏ္ဍိက) ဝဏ္ဏ (တိ) [အဟိစ္ဆတ္တက+ပိဏ္ဍ (ပိဏ္ဍိက)+ဝဏ္ဏ] မှိုအစိုင်အခဲ အဆင်းရှိသော။ တံ ဝဏ္ဏတော သေတံ အဟိစ္ဆတ္တကပိဏ္ဍိက(ပိဏ္ဍ)ဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။

အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠ (န) [အဟိစ္ဆတ္တက+မကုဠ] မှိုငုံ။ ကုဒ္ဒါလေန အာဟတဟတဋ္ဌာနေ အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠာနိ ဝိယ ကုမ္ဘိယော ဥဋ္ဌဟိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။)

အဟိစ္ဆတ္တကဝဏ္ဏ (တိ) [အဟိစ္ဆတ္တက+ဝဏ္ဏ] မှိုအဆင်းရှိသော။ မတာနံ ကပဏမနုဿာနံ အဟိစ္ဆတ္တကဝဏ္ဏေဟိ အဋ္ဌိဟိ တတြ တတြ ပရိကိဏ္ဏာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

အဟိဇာတိကတ္တ (န) [အဟိ + ဇာတိက+တ္တ] မြွေဇာတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါပိ ပန သော အဟိဇာတိကတ္တာ မမ မိတရံ အရဓဟာ န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈။

အဟိတ (ပု၊န) [န+ဟိတ] (ပု) (၁) ရန်သူ။ (န) (၂) (က) အကျိုးမဲ့၊ စီးပွါးမဲ့၊ အကျိုးစီးပွါး မရှိခြင်း။ (ခ) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ (တိ) (၃) (က) အကျိုးစီးပွါး မရှိသော။ (ခ) ဆင်းရဲသော။ (ဂ) မလျော်ကပ်သော။ (ပု) (၁) ပဋိပက္ခာ' ဟိတာပရော။ ဓာန်။ ၃၄၄။ တထေဝ တွံ ဟိတာဟိတေ၊ သမံ မေတ္တာယ ဘာဝယ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ ဟိတာဟိတေတိ ဟိတေ စ အဟိတေ စ မိတ္တေ စ အမိတ္တေ စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။) (န)(၂)(က) တေသံ တံ အဿ ဒီဃရတ္တံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ။ ဝိ၊၁။၁၄၅။ ဣန္ဒြိယာနိ မနုဿာနံ ဟိတာယ အဟိတာယ စ။ ထေရ။ ၃၃၂။ အဟိတာယာတိ အနတ္ထာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (–ဝိ၊၂။၁၇၇။ ဝိ၊၄။၇၀၊၂၁၂။ ဝိ၊၅။၁၆၆။ ဒီ၊၃။၂၀၄။ မ၊၁။၁၈၆။ မ၊၃။၃၃။ သံ၊၁။ ၄၂၆။ အံ၊၁။၁၉၀။ အံ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၊၂၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၊၂၉၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၇၊၄၀၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။) (ခ) တယော ခေါ မဟာရာဇ .... အဟိတာယ ဒုက္ခာယ အဖာသုဝိဟာရာယ။ မဟာနိ။၁၂။ အဟိတာယာတိ စေတသိကဒုက္ခတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၅၈။ (တိ)(၃)(က) ဟိတာဟိတ (ဇာ၊၂။ ၁၄၂)န္တိ ဣဒံ မေ ကမ္မံ ဟိတံ, ဣဒံ အဟိတံ ....န ဇာနာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၆။ ဣမေ ဓမ္မာ ဟိတာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အဟိတာ။ မိလိန္ဒ။၃၇။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄။) (ခ) ဗဟူ ဟိ ဖဿာ အဟိတာ ဟိတာ စ။ ဇာ၊၁။၂၇၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၀။ အဟိတာ ဟိတာ စာတိ ဒုက္ခဖဿာ စ သုခဖဿာ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ (– အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၆။) (ဂ) အဟိတံ မယှ ပိပ္ဖလိ။ ဇာ၊၁။၁၀၆။ အဟိတန္တိ ယံ .... တေံ မယှံ အဟိတံ အသပ္ပါယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ အသပ္ပါယ-လည်း ကြည့်။

အဟိတက (တိ) [အဟိတ+က] အကျိုးစီးပွါး –မဲ့–မရှိ–သော၊ အဟိတကော မေ ဝါတော ဝါတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၁။

အဟိတကမ္မ (န) [အဟိတ+ကမ္မ] အကျိုးစီးပွါးမရှိသော–အမှု–လုပ်ငန်း။ အာနန္ဒ အတ္တနော အဟိတကမ္မံ နာမ သုကရံ၊ ဟိတကမ္မမေဝ ဒုက္ကရံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။

အဟိတကရ (တိ) [အဟိတ+ကရ+အ] အကျိုးစီးပွါး–မရှိ–မဲ့–သည်ကို ပြုတတ်သော။ အတ္တနော ပရဿ စ အဟိတကရော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၃၂။

အဟိတကာမ (တိ) [န+ဟိတ+ကာမ] အကျိုးစီးပွါး –မဲ့– မရှိ – ခြင်းကို အလိုရှိသော၊ အကျိုးစီးပွါးကို အလိုမရှိသော၊သူ။ ယာနိ ဝါ ပန တာနိ ကုလာနိ အဿဒ္ဓါနိ....အဟိတကာမာနိ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၆။ မဟာနိ။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇။ အဟိတကာမာနီတိ အဟိတမေဝ ဣစ္ဆန္တိ၊ ဟိတံ န ဣစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၁။ (–ဒီ၊၂။၂၄၅။ သံ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၃။)

အဟိတကာရက (တိ) [အဟိတ + ကာရက။ ထိ-၌ အဟိတကာရိကာ] အကျိုးစီးပွါး– မဲ့–မရှိခြင်း–ကို ပြုတတ်သော။ အနတ္ထကာရိကာ (သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၂)ကြည့်။

အဟိတဇ္ဈာသယ (တိ) [အဟိတ+အဇ္ဈာသယ] အကျိုးစီးပွါး–မဲ့–မရှိခြင်း–ကိုအလိုရှိသော၊ သူ။ တဿ အမိတ္တာ ဝါ အဟိတဇ္ဈာသယေန မိတ္တာ ဝါ ဟိတဇ္ဈာသယေန ရန္ဓံ ဂဝေသန္တာ န ပဿန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၅။)

အဟိတဒုက္ခ (န) [အဟိတ+ဒုက္ခ] အကျိုးစီးပွါးမရှိခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း။ အဟိတဒုက္ခာဿ စ အာဝဟနတော....။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။

အဟိတဒုက္ခာဝဟ (ပု) [အဟိတဒုက္ခ+အာဝဟ] (၁) အကျိုးစီးပွါး မရှိခြင်း, ဆင်းရဲခြင်းကို ရွက်ဆောင်ခြင်း။ (တိ)(၂) အကျိုးစီးပွါးမရှိခြင်း, ဆင်းရဲခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ (၁) ဘေသံ ယထာဝုတ္တမမ္ဟာန် အဟိတဒုက္ခာဝဟဘာဝေန သန္နိဋ္ဌာနဇနနတ္ထံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂။ (တိ) (၂) တဒဂ္ဂေန တေသု မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ အဟိတဒုက္ခာဝဟာတိ အာဟ "တေသု။ပ။ နိဗ္ဗတ္တန္တိ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၉။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၁။)

အဟိတနိဝတ္တန (န) [အဟိတ+နိဝတ္တန] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို–နစ်စေ–တားမြစ်–ခြင်း။ အဇ္ဈပဋ္ဌာယ အဟိတနိဝတ္တနေန ဟိတသံဝစ္စနေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

အဟိတနိဝါရဏ (န) [အဟိတ+နိဝါရဏ] အကျိုးစီးပွါး–မဲ့–မရှိခြင်း–ကို တားမြစ်ခြင်း။ အဟိတနိဝါရဏံ ဟိတေ နိယောဇနံ ဗျသနေ ပရိဝဇ္ဇနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။

အဟိတနိသေဓန (န) [အဟိတ+နိသေဓန] အကျိုးစီးပွါး–မဲ့–မရှိသည်–ကို တားမြစ်ခြင်း။ အဟိတနိသေဓနဟိတနိယောဇနဗျသနပရိစ္စဇနလက္ခဏော မိတ္တဘာဝေါ ယေသု အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၁။

အဟိတဖဿ (ပု) [အဟိတ+ဖဿ] အကျိုးမရှိသော–ဆင်းရဲသော–အတွေ့–အထိ။ တေသု ဖဿေသု အဟိတဖဿေန ဖုဋ္ဌာ သတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၅၃။

အဟိတဝိညာဏ (န) [အဟိတ+ဝိညာဏ] အကျိုးစီးပွါး–မဲ့–မရှိသည်–ကိုသိခြင်း။ အဟိတဝိညာဏတောပိ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ဂ၄။

အဟိတာဂမ (ပု) [အဟိတ+အာဂမ] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ဖြစ်လာခြင်း။မိဇ္ဇတိ တာယတိ စာတိ မိတ္တော၊ ဟိတဇ္ဈာသယတာယ သိနိယှတိ အဟိတာဂမတော ရက္ခတိ စာတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။

အဟိတာဓာန (န) [အဟိတ+အာဓာန] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို – ချထား–ပြုစီရင်–ခြင်း။ ဒေါသဿ အဟိတာဓာနဝသေန ဆဋ္ဌနံ ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၂။

အဟိတာနုကမ္ပီ (တိ) [အဟိတ+အနုကမ္ပီ။ န+ ဟိတာနုကမ္ပီ။ ထိ-၌အဟိတာနုကမ္ပိနီ] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို အလိုရှိသော၊သူ။ အကျိုးစီးပွါးကို အလိုမရှိသော၊သူ။ အဟိတာနုကမ္ပီ မံ ဝဒေ-

ယျ နော ဟိတာနုကမ္ပီ။ အံ၊၁။၇၇။ အဟိ-တာနုကမ္ပီတိ အဟိတံ ဣစ္ဆမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ အဟိတာနုကမ္ပိနီ၊ အ-ညေသု ရတ္တာ အတိမညတေ ပတိံ။ အံ၊၂။၄၆၇။ အဟိတာနုကမ္ပိနီတိ န ဟိတာနုကမ္ပိနီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ (—ဇာ၊၁။၂၁၂။၂၁၃။)

အဟိတာပနယန (န) [အဟိတ+အပနယန] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို ပယ်ခြင်း။ တေ ဟိ သဗ္ဗ-သတ္တာနံ ဟိတေသနေန အဟိတာပနယနေန ....နိဒ္ဒေါသစိတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၄။

အဟိတာပနယနကာမတာ (ထီ) [အဟိတာပန-ယန+ကာမ+တာ] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို ပယ်ခြင်း၌ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေပိ ဝါ သတ္တေ ဟိတေသိတာယ အဟိတာပနယန-ကာမတာယ စ အနုဒ္ဒယမာနာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၅၁။

အဟိတာဝဟ (တိ) [အဟိတ+အာဝဟ] အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သော။ ယော ဟိ အတ္တနော ဟိတာဝဟံ ကမ္မံ ကရောတိ၊ န အဟိတာဝဟံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၄။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။)

အဟိတုဏ္ဍိက (ပု) [အဟိ+တုဏ္ဍိက(=တုဏ္ဍ+ဏိက)။ အဟိနော တုဏ္ဍေန မုခေန ဒိဗ္ဗတီတိ အဟိတုဏ္ဍိကော၊ ဏိကော၊ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၆။] မြွေ – ဖမ်း – အလမ္ပာယ် – သမား။ အဟိတုဏ္ဍိကာ(ဇာ၊၁။၁၃၀)တိ တံ အာလ-ပတိ။ အဟိကောဏ္ဍိကာ(အဟိဂုဏ္ဍိကာ၊သီ)-တိပိ ပါဠော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ အပဒေသု အဟိ နာမ သဿာမိကော အဟိတုဏ္ဍိကာ-ဒီဟိ (အဟိဂုဏ္ဍိကာဒီဟိ၊သီ) ဂဟိတသပ္ပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ (— မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅၊၃၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၇၊၃၁၁၊၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၊၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ ဝိမတိ၊၂။၉၆။)

အဟိတုဏ္ဍိကဇာတက (န) [အဟိတုဏ္ဍိက+ဇာ-တက]အဟိတုဏ္ဍိက–မြွေအလမ္ပာယ်–ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊၁-ပဉ္စကနိပါတ၊၂-ဝဂ်၊၅-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။

အဟိတုဏ္ဍိကပရိဗုဒ္ဓ (တိ) [အဟိတုဏ္ဍိက+ပရိ-ဗုဒ္ဓ]မြွေအလမ္ပာယ်သမား၏–နှောင့်ယှက်–ဖျက်စီး–ခြင်း။ အဟိတုဏ္ဍိကပရိဗုဒ္ဓံ အာဂ-ဏေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

အဟိတုဏ္ဍိကဗြာဟ္မဏ (ပု) [အဟိတုဏ္ဍိက + ဗြာဟ္မဏ] မြွေအလမ္ပာယ်ပုဏ္ဏား။ အလမ္ပာ-ယန[၂]-ကြည့်။

အဟိတုဏ္ဍိကဟတ္ထဂတ (တိ) [အဟိတုဏ္ဍိက+ဟတ္ထ+ဂတ] မြွေအလမ္ပာယ်လက်သို့ ရောက်သော။ အဟိတုဏ္ဍိကဟတ္ထဂတော သပ္ပပေါတ-ကော ဝိယ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁၊၂၈၈။ (—စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။)

အဟိတုဏ္ဍိကဟတ္ထဂမန (န) [အဟိတုဏ္ဍိက+ဟတ္ထ+ဂမန] မြွေအလမ္ပာယ်လက်သို့ ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ စ ပဋိညာယ ဝိသံဝါဒနဘယေန အဟိတုဏ္ဍိကဟတ္ထဂမနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။

အဟိဒဋ္ဌ (တိ) [အဟိ+ဒဋ္ဌ] မြွေကိုက်ခံရသော၊ သူ။ အဟိဒဋ္ဌော ဝိသေန စ၊ .... အကာလေ တတ္ထ မီယတိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၁။

အဟိဒဿန (န) [အဟိ+ဒဿန] မြွေကိုကြည့်ရှုခြင်း။ တဿာ တံ မဟာရာဇ အဇ္ဇ အဟိ-ဒဿနံ ဒဋ္ဌုံ နိယျာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၉။

အဟိဒီပ (ပု၊န) [အဟိ+ဒီပ] အဟိ-မည်သော ကျွန်း၊ မြွေကျွန်း။ တဒါ ကာရဒီပေါ အဟိ-ဒီပေါ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။

အဟိနုဂ္ဂုဠ (နု) [အဟိ+နုဂ္ဂုဠ] မြွေ၏ – အမြီး– မြီးထူး။ အဟိနုဂ္ဂုဠေ ဂဏှိတုံ ဝါယမသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အဟိနာဂ (ပု) [အဟိ+နာဂ] မြွေနဂါး။ အဟိ-နာဂံ ဗြာဟ္မဏာဿ ဒဿေသိ။ ဝိ၊၃။၃၄။ အပ.ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၀။)

အဟိပေတ (ပု) [အဟိ+ပေတ] မြွေပြိတ္တာ။ သတ္တာ ... အညတရံ အဟိပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

အဟိဘီရုက (တိ) [အဟိ+ဘီရု+က] မြွေကို – ကြောက်–ရွံ့–လန့်–သော၊သူ။ အဟိဘီရု-ကော ပုရိသော အရညေ သပ္ပေန အနု-ဗဒ္ဓေါ ဝေဂေန ပလာယိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၂၀။

အဟိဘေဒ (ပု) [အဟိ+ဘေဒ] မြွေ–တို့၏ အပြား – အမျိုးအစား။ သဗ္ဗေသံ အဟိ-ဘေဒါနံ စတုဿု ဝေ သင်္ဂဟတော ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။

အဟိမံသ (နု) [အဟိ+မံသ] မြွေ၏အသား၊ မြွေသား။ တေန ခေါ ပန သမယေန မနုဿာ ဒုဗ္ဘိက္ခေ အဟိမံသံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၁၃။ အဟိမံသန္တိ ကဿစိ အပါဒကဿ ဒီဃဇာတိကဿ မံသံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၆။

အဟိမေခလာ (ထီ) [အဟိ+မေခလာ] မြွေဟူ သော ခါးကြိုးတန်ဆာ။ သော....ဠမာယ အဟိမေခလာယ အာကာသေ တော ဩရုယှ အဇာတသတ္တုဿ ဥစ္ဆင်္ဂေ နိသီဒိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အဟိမေခလိကာ (ထီ) [အဟိ+မေခလိကာ] မြွေ ခါးကြိုးတန်ဆာ။ ဒေဝဒတ္တော....အဟိ-မေခလိကာယ အဇာတသတ္တုဿ ကုမာရဿ ဥစ္ဆင်္ဂေ ပါတုရဟောသိ။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ အဟိ-မေခလိကာတိ အဟိံ ကဋိယံ ဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၀။

အဟိရည (တိ) [န+ဟိရည] ရွှေငွေဥစ္စာ–မရှိ– ခေါင်းပါး–သော။ အတိတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဇနပဒေါ အဟိ-ရညော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၅။

အဟိရာဇ (ပု)[အဟိ+ရာဇ] မြွေဘုရင်၊မြွေမင်း။

အဟိရာဇကုလ (နု) [အဟိရာဇ+ကုလ] မြွေ မင်းအမျိုး။ န ဟိ နူန သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမာနိ စတ္တာရိ အဟိရာဇကုလာနိ မေတ္တေန စိတ္တေန ဖရိ။ ဝိ၊၄။၂၄၅။ အံ၊၁။ ၃၇၄။ ဣမာနိ စတ္တာရိ အဟိရာဇကုလာနီတိ ဣဒံ ဒဋ္ဌဝိသာနေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။)

အဟိရာဇသုတ္တ (နု) [အဟိရာဇ+သုတ္တ] အဟိ-ရာဇသုတ်၊ မြွေမင်းမျိုး ၄-မျိုးကို မေတ္တာ ပို့ခြင်းဖြင့် မြွေကိုက်၍ မသေရာသည်ကို ပြ ကြောင်းဖြစ်သော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊၁။၃၇၃-၄။

အဟိရိက (တိ) [န+ဟိရိ+က(က-လာ)။ န ဟိရိယတိ န လဇ္ဇတီတိ အဟိရိကော၊ ပဂ္ဂ-လော၊ ဓမ္မသမူဟော ဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၇။] (စက်ဆုပ်အပ်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို) မစက်ဆုပ်သော၊ (ရှက်အပ်သော ကာယဒုစ ရိုက်စသည်ကို)မရှက်သော။အဟိရိကာယော-(ဝိ၊၁။၁၀၇)တိ နိလ္လဇ္ဇာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ န ဟိရိယတီတိ အဟိရိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ (–ဝိ၊၂။၈၅။ ဝိ၊၃။၉၁။ ဒီ၊၃။၂၀၀၊၂၄၁။ အံ၊ ၁။၅၄၀။ အံ၊၂။၃၊၉၈။ အဘိ၊ပု။၁၂၂။ ဓမ္မ။ ၄၈။ ထေရီ။၃၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဓမ္မ၊

ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၂၂၄၊၂၉၁၊၃၇၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၁၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၃၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၃။)

အဟိရိက၂ (န) [အဟိရိက+က။ (အဟိရိက္က-ဟု ဖြစ်သင့်လျက် က-တလုံးကို ချေ)။ အဟိရိ- ကဿ ဘာဝေါ အဟိရိက္ကံ၊ တဒေဝ အဟိရိကံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၇။] အဟိရိက စေတသိက်၊ (စက်ဆုပ်အပ်သော ကာယ ဒုစရိုက်-စသည် ကို) မစက်ဆုပ်သော သဘော၊ (ရှက်အပ် သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို) မရှက်သော သဘော၊အရှက်ခရှိ–မစက်ဆုပ်–ခြင်း။ (ဤ အဟိရိကသည် မကောင်းမှု ဒုစရိုက်ကို မစက် ဆုပ်ခြင်း အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာ, တနည်း မရှက် ခြင်း အလဇ္ဇာလက္ခဏာ ရှိ၏၊ ရွာဝက်သည် မစင်ဗွက်ကို မစက်ဆုပ်မရွံရှာသကဲ့သို့ အဟိ- ရိက (အရှက်မရှိသူ)သည် မကောင်းမှု ဒုစရိုက် ကိုပြုရန် အရှက်မရှိ မစက်မဆုပ် ပြုလုပ်ခြင်း သဘောရှိ၏၊ ဟိရီ-တရားနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏၊ အကုသိုလ်အရာ၌ ဗိုလ်ကိစ္စတပ်၏။) တတ္ထ ကတမံ အဟိရိကံ။ ယံ န ဟိရီယတိ ဟိရိယိတဗ္ဗေန န ဟိရီယတိ ပါပကာနံ အကု- သလာနံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိယာ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အဟိရိကံ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၇။ အဟိရိကဿ ဘာဝေါ အဟိရိကံ။....ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ အဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏံ, အလဇ္ဇာလက္ခဏံ ဝါ။.... ဝိတ္ထာရေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပဋိပက္ခဝသေန ဝေဒိ- တဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ (–ဒီ၊၃။၁၇၈။ သံ၊၃။၁။ အံ၊၁။၅၃၊၈၂၉၅။ အဘိ၊ဓ။၁၄။ ထေရ။၃၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၈၊ ၈၆၊၈၇၊၄၀၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉၊၂၀၆။ သာရ- တ္ထ၊၁။၃၀၀။ ဝိမတိ၊၁။၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၇။

သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၂၀။ အနု- ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၆-၇။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၃။)

အဟိရိကဓမ္မ (ပု) [အဟိရိက+ဓမ္မ] မရှက်ခြင်း သဘော၊ အဟိရိကတရား။ ဝေပကာရေန အဟိရိကဓမ္မေန သမန္နာဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၃။

အဟိရိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဟိရိက+နိဒ္ဒေသ] အဟိရိကတရားကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ အဟိရိကနိဒ္ဒေသာဒီသု....သမန္နာဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

အဟိရိကပုဂ္ဂလ (ပု) [အဟိရိက+ပုဂ္ဂလ] အရှက် မရှိသောပုဂ္ဂိုလ် (ရှက်အပ်သော ကယဒုစရိုက် စသည်မှ) မရှက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ အဟိရိက- ပုဂ္ဂလောပိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဂါမံ ပဝိသိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

အဟိရိကဗလ (နု) [အဟိရိက+ဗလ] အဟိရိက ဗိုလ်၊ မတုန်လှုပ်တတ်သော–ခိုင်ခံ့သော– အဟိရိကတရား။ အဟိရိကဗလံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၉၀။ အဟိရိကဗလံ အနောတ္တပ္ပ- ဗလန္တိ ဧတ္ထ ဗလတ္ထော နိဒ္ဒေသဝါရေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ သဟဇာတ- ဓမ္မေသု ပန အကမ္ပနဋ္ဌေနေဝ အဟိရိကဗလံ အနောတ္တပ္ပဗလဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ၎င်း-၂၉၅။

အဟိရိကမူလက (တိ) [အဟိရိက+မူလက] အဟိရိကလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော၊ တရား။ နဝမေ အဟိရိကမူလကာ စတ္တာ- ရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

အဟိရိမန (တိ) [န+ဟိရိ+မန] ရှက်စိတ်မရှိ သော၊ သူ။ မယံ အဟိရိမနာ စိတ္တဿ ယထာ- ဥပဋ္ဌိတံ ကထေမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၈။

အဟိဝဏ္ဏ (ပု) [အဟိ+ဝဏ္ဏ] မြွေ၏–အသွင်– သဏ္ဍာန်။ မတာနံ မဟာရာဇ ယက္ခာနံ.... အဟိဝဏ္ဏေန ဝါ ဒိဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၃။

အဟိဝါတ(က)ရောဂ (ပု) [အဟိ+ဝါတ+ရောဂ] မြွေဆိပ်နှင့်တူသော လေရောဂါ၊ ယဉ်းအနာ (ပလိပ်ရောဂါ-စသော ကူးစက်တတ်သော ရောဂါ?)။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရံ ကုလံ အဟိဝါတကရောဂေန ကာလကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၀၉။ အဟိဝါတကရောဂေနာတိ မာရိဗျာဓိနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ ဣမိနာ အဟိဝါတကရောဂေနာတိ ဧတ္ထ အဟိဝိသသဒိသေန ဝါတေန ပဝတ္တော ရောဂေါ အဟိဝါတကရောဂေါတိ ဝုစ္စတီတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၉၇။ တဿ ပုရောဟိတကုလံ အဟိဝါတရောဂေန ဝိနဿိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။)

အဟိဝါတကရောဂမုတ္တ (တိ) [အဟိဝါတကရောဂ+မုတ္တ] ယဉ်းနာရောဂါ (ပလိပ်ရောဂါ စသော ကူးစက်တတ်သောရောဂါ) မှ လွတ်သော၊သူ။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အဟိဝါတကရောဂမုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

အဟိဝါတရောဂုပ္ပတ္တိ (ဣ) [အဟိဝါတရောဂ+ဥပ္ပတ္တိ] ယဉ်းနာရောဂါ (ပလိပ်ရောဂါ-စသော ကူးစက်ဘတ်သောရောဂါ) ဖြစ်ခြင်း။ သော အဟိဝါတရောဂုပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနော ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

အဟိဝိဇ္ဇာ (ဣ) [အဟိ+ဝိဇ္ဇာ] မြွေကိုက်သည်ကို ဆေးကုနိုင်, မြွေကို ခေါ် နိုင်သော အတတ်၊ မြွေအတတ်။ ဘူရိဝိဇ္ဇာ အဟိဝိဇ္ဇာ ဝိသဝိဇ္ဇာ....။ ဒီ၊၁။၉။ အဟိဝိဇ္ဇာတိ သပ္ပဒဋ္ဌတိကိစ္ဆနဝိဇ္ဇာ စေဝ သပ္ပါဝှာယနဝိဇ္ဇာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။)

အဟိသရီရ (န) [အဟိ+သရီရ] မြွေ၏–ခန္ဓာ–ကိုယ်။ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာပိ အဿာသပဿာသာ ဟတ္ထိသရီရေ အဟိသရီရေ စ တေသံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ဒီဃံ အဒ္ဓါနံ သဏိကံ ပူရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄။)

အဟိန (တိ) [န+ဟီန] မယုတ်လျော့သော။ အပရိတ္တေနာတိ အဟီနေန။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အဟိနိန္ဒြိယ-လည်း ကြည့်။

အဟိနဂါမိ (တိ) [အဟီန+ဂမု+ဏီ] မယုတ်လျော့ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ မယုတ်လျော့သော သဘောရှိသော။ အဟီနဂါမိသု(နေတ္တိ။ ၁၂၀)တိ ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိဟိ ယာဝတာယုကံ အပရိဟီနသဘာဝေသု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။

အဟိနင်္ဂတာ (ဣ) [အဟီန+အင်္ဂ+တာ] မယုတ်လျော့–မချို့တဲ့–သော။ အင်္ဂါရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဟီနင်္ဂတာယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅)တိ အဝေကလ္လဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။

အဟိနင်္ဂပစ္စင်္ဂတာ (ဣ) [အဟီန+အင်္ဂပစ္စင်္ဂ+တာ] မယုတ်လျော့–မချို့တဲ့–သော အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဘိဗျတ္တရူပါနံ ဒွတ္တိံသာယ မဟာပုရိသလက္ခဏာနံ ပရိပုဏ္ဏတာယ အဟီနင်္ဂပစ္စင်္ဂတာယ စ ပရိပုဏ္ဏသရီရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

အဟိနဝဏ္ဏ (တိ) [အဟီန+ဝဏ္ဏ] မယုတ်–မြတ်–သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ အနောမဝဏ္ဏောတိ အဟီနဝဏ္ဏော ဥတ္တမဝဏ္ဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၅။

အဟိနာစရိယမုဋ္ဌိ (တိ) [အဟီန+အာစရိယ+မုဋ္ဌိ] မယုတ် လျော့သော ဆရာ၏လက်ဆုပ်ပညာရှိသော၊ ဆရာစားမကျန် ပညာကုန်စုံရရှိသော၊သူ။ ဝေဘူတော ဝေအမစ္စရော အဟီနာစရိယမုဋ္ဌိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။ နာဿ မစ္ဆရောတျမစ္ဆရော၊ အဟီနာစရိယမုဋ္ဌိတျတ္ထော။ ဝဇိရ။၃။

အဟိနိန္ဒြိယ (တိ) [အဟီန+ဣန္ဒြိယ] မယုတ်လျော့–မချို့တဲ့–သောဣန္ဒြေရှိသော၊ မျက်

စိ-နား-စသည် အင်္ဂါစုံသော၊သူ။ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂီ အဟီနိန္ဒြိယော။ ဒီ၊၁။၃၁၊၇၃၊၁၇၃၊၁၈၀။ ဒီ၊ ၂။၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ အဟီနိန္ဒြိယောတိ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ အဟီနိန္ဒြိယန္တိ သဏ္ဌာနဝသေန အဝိက-လိန္ဒြိယံ။ ၎င်း-၁၉၈။ "အဟီနိန္ဒြိယ"န္တိ ပရိ-ပုဏ္ဏတာယေဝ အဟီနတာ၊ န တု အပ္ပဏီ-တတာ၊ ပရိပုဏ္ဏဘာဝေါ စ၊ စက္ခုသောတာ-ဒီနံ သဏ္ဌာနဝသေနေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၉။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၊၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၂၄။)

အဟိရထ (ကြိ) ဟရတိ(ဇာ၊၂။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၆၉)ကြည့်။

အဟီဠနာ (ထီ) [န+ဟီဠနာ] မရှုတ်ချခြင်း၊ မကဲ့ ရဲ့ခြင်း။ အပရိစ္စဇနမဒတ္ထာဘာဝေါ အဟီဠနာ အဝိဝါဒပရိဘောဂေါ စာတိ ဥပမာယံ လဗ္ဘ-မာနာ ပကာရဝိသေသာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

အဟီဠိတ (တိ) [န + ဟီဠိတ] မရှုတ်ချ—မကဲ့ရဲ့ —အပ်သော။ အနပညာတံ အဟီဠိတံ အပရိ-ဘူတံ....။ ဝိ၊၂။၉။ အဘိ၊ဝိ၊၂။ (—သာရတ္ထ၊ ၁။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၈။)

အဟီဠိတတာ (ထီ) [န+ဟီဠိတတာ] မရှုတ်ချ—မကဲ့ရဲ့—သည်၏ အဖြစ်။ အနဝညာ ပရေဟိ အတ္တနော အဟီဠိတတာ အပရိဘူတတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

အဟီဠေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟီဠေတွာ] မရှုတ် ချ—မကဲ့ရဲ့—မူ၍။ ယော စ ပရေသမ္ပိ အပ္ပံ ဝါ.... ပဏီတံ ဝါ ဒါနံ အဟီဠေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆။

အဟီဠေန္တ (တိ) [န+ဟီဠေန္တ]မရှုတ်ချ—မကဲ့ရဲ့— အပ်သော။ ဇေ ဒါယကံ ဝါ အဟီဠေန္တေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ပိဏ္ဍပါတံ ဝါ အဟီဠေန္တေန ဒါယကံ ဝါ အဟီဠေန္တေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော ဘဝေယျ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၉။

အဟု (ကြိ) ဟောတိ (ဝိ၊၁။၂၂။ ဒီ၊၁။၄၆။ ဒီ၊၃။၇၂၊၇၉။ မ၊၁။၁၈၉။ မ၊၂။၂၄၁။ အံ၊ ၁။၂၃၈။ အံ၊၂။၄၇၂။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂၊၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄)ကြည့်။

အဟုံ (ကြိ) ဟောတိ (ဝိမာန၊၁၉၊၅၆။ ပေတ။ ၁၄၄။ အပ၊၁။၃၄၊၈၂။ ဇာ၊၂။၂၅၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၇၅၊၁၆၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄)ကြည့်။

အဟုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဟုတွာ] မဖြစ်မူ၍။ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ(မ၊၃။၇၅)တိ ဣမိနာ ဥဒယံ ပဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ ဇာတံ့ အဟုတွာ သမ္ဘူတာ ဟုတွာ န ဘဝိဿတီတိ ဝဝတ္ထေတိ။ ပဋိသံ။၇၃။ အဟုတွာ သမ္ဘူတန္တိအာဒီဟိ အနိစ္စာနုပဿနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆၀၊၂၉၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆၊၁၇၄၊၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၅၅၊၈၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၆၊၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၁၊၄၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၁။ မ၊ဋီ၊၃။၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၊၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂၊ ၃၆၂။ မူလဋီ၊၁။၁၀၅။ မူလဋီ၊၃။၂၁၇၊၂၃၄။ အနုဋီ၊၃။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၀၆။)

အဟုန္ဒရတာ (ထီ) [န+ဟုန္ဒရတာ ?] မကျဉ်း မြောင်း – ကျယ်ပြန့် – သည်၏ အဖြစ်။ အဠေတိ တတ္ထ ဌိတံ အဟုန္ဒရတာယ အဘိ-ဗျဠေတီတိ အင်္ဂနံ၊ ဝိဝဋ္ဋော ဘူမိပဒေသော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။

အဟုမှ (ကြိ) ဟောတိ (ဇာ၊၁။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၉၈)ကြည့်။

အဟုံ (ကြိ) ဟောတိ (သံ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၆)ကြည့်။

အဟုဝတ္တ (ကြိ) ဟောတိ (အံ၊၂။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃)ကြည့်။

အဟုဝမှသေ (ကြိ) ဟောတိ (ဇာ၊၁။၉၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅)ကြည့်။

အဟုဝါ (ကြိ) ဟောတိ (ဝိမာန။၁၁၁။ ဇာ၊၁။ ၇၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂)ကြည့်။

အဟုဝါသိ (သိံ?) (ကြိ) ဟောတိ (ဝိမာန။ ၁၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၂)ကြည့်။

အ(အာ)ဟုဟာသိယ (တိ)[အ(အာ)ဟု+ဟာ-သိယ] သွားရင်းကိုပြလျက် – (သွားပေါ်အောင်) – ပါးစပ်ဖြဲ၍ – ပြင်းစွာရယ်ခြင်း၊ ဟက်ဟက်ပက်ပက် ရယ်ခြင်း။ ကာ ယံ ဠွေ-ဂလာဂုမ္ဗေ၊ ကရောတိ အဟုဟာသိယံ (အာဟုဟာသိယံ၊ ဋီ)။ ဇာ၊၁။၁၃၅။ အဟုဟာသိယန္တိ ဒန္တဝိဒံသကံ မဟာဟသိတံ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ အာဟုဟာသိယန္တိ တွေ အာဟု-ဣတိ ပဝုရတ္တေ နိပါတော၊ တေနာဟ အာဟုဟာသိယန္တိ ဒန္တဝိဒံသကံ မဟာဟသိတံ ဝုစ္စတီတိ။ ဇာတ်၊ဋီကာ။

အဟူ (ကြိ) ဟောတိ(ထေရ။၂၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၆)ကြည့်။

အဟေ (ဗျ) [အဟ+ဧ(အာမန္တန-အာလုပ်)] အို၊ ဟယ်၊ ဟေ၊ အချင်း၊ အဘယ်။ တာ-ဟံ ဘဒ္ဒေ ဝရေယျာဟေ။ ဒီ၊၂။၂၁၃။ အဟေတိ အာမန္တနံ၊ အဟေ ဘဒ္ဒေ သူရိယ-ဝစ္ဆသေ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

အဟေဌက (တိ) [န + ဟေဌက] မညှဉ်းဆဲ – မနှိပ်စက် – တတ်သော၊သူ။ န ဟေဌယိ ဇန-တမဟေဌကော အဟု။ ဒီ၊၃။၁၃၅။

အဟေဌယန္တ (တိ) [န+ဟေဌယန္တ] မညှဉ်းဆဲ – မနှိပ်စက် – တတ်သော၊သူ။ ယော ပါဏ-ဘူတာနိ အဟေဌယံ စရံ။ သံ၊၁။၂၁။ ဇာ၊၁။၁၈၃။ အဟေဌယံ စရန္တိ အဝိဟိံ-သန္တော စရမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ အဟေ-ဌယံ စရန္တိ ကာရုညေန အဟေဌယန္တော စရမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၉။ (–ဓမ္မ။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။)

အဟေဌယာန (တိ) [န+ဟေဌယာန] မညှဉ်း ဆဲ – မနှိပ်စက် – သော၊ သူ။ အနိဿိတော အညံ မဟေဌယာနော။ သံ၊၁။၇။ အဟေဌ-ယာနောတိ အဝိဟိံသမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅။

အဟေတု (တိ) [န+ဟေတု] (က) အကြောင်း – မရှိ – ကင်း – သော။ (ခ) အကြောင်း – လောဘ-စသော ဟိတ်တရား – မရှိ – ကင်း – သော။ (က) အဟေတူ အပစ္စယာ (အပ္ပစ္စ-ယာ) သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၀။ မ၊၂။၇၀၊၁၈၅။ သံ၊၂။၁၇၂။ (–ဒီ၊၁။၁၆၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၂။ အပ၊၁။၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၊၄၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂။ အနုဋီ၊၃။၆၀။) (ခ) အဟေတုက၊ အဟေတုကစိတ္တ-စသည် ကြည့်။

အဟေတုက (တိ) [န+ဟေတု+က] (၁)(က) လောဘ-စသော – ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ဟိတ် တရား – သမ္ပယုတ်ဟိတ် – မရှိသော၊(တရား)။ (ခ) (ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော) အလောဘ-စသော ဟိတ်တရား မရှိသော၊ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ပဋိသန္ဓေ နေသော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်)။ (၂) (က) အကြောင်း – မရှိ – ကင်း – သော။ (ခ) အကြောင်းကံ မရှိ – အကြောင်းကင်း၍ ဖြစ်

၏–ဟု ပြောဆိုတတ်သော – ဟု အယူရှိသော၊ (ပုဂ္ဂိုလ်)။ (၁) (က) အဟေတုကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၄။ တထေဝ ပဝတ္တော နတ္ထိ ဧတေသံ ဟေတူတိ အဟေတုကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (–အဘိ၊ဓ။၁၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅၊ ၄၂၀။ ပဋ္ဌာံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀၊၁၆၅။ မူလဋီ၊၂။၄၂၊၅၀၊၁၃၇။) (ခ) သစက္ခုကာနံ အဟေတုကာနံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ ဧတေသံ စက္ခုန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၃။၁၁၄။ အဟေတုကာနန္တိ အဟေတုကပဋိသန္ဓိစိတ္တေန သဒ္ဓိံ သဒ္ဒိန္ဒြိယာဒီနံ အဘာဝတော ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ ဒုဟေတုကာန’မဟေတုကာနဥ္စ .... န လဗ္ဘန္တိ။ သင်္ဂဟ။၂၀။ တာဒိသာနံ ဟေတူနံ အဘာဝတော အဟေတုကာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၅၇။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။) (၂) (က) သဟေတုကာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ နော အဟေတုကာ။ အံ၊၁။၈၀။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၀။) (ခ) အဟေတုကာ ယေ န ဝဒန္တိ ကမ္မံ။ ဇာ၊၁။၂၉၅။ အဟေတုကာတိ "ဝိသုဒ္ဓိယာ ဝါ သံကိလေသာယ ဝါ ဟေတုဘူတံ ကမ္မံ နတ္ထိ"တိ ဧဝံဝါဒါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၃၉။

အဟေတုကကိရိယ (န၊ ထိ) [အဟေတုက+ကိရိယ] အဟိတ်ကြိယာ။ ကော န အဟေတုကကိရိယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၁။ အာရုပ္ပေ ပန အဟေတုကမနောဟဿ အဟေတုကကိရိယာယ အဟေတုကပဋိသန္ဓိယာ စေကစ္စဿ စ ရူပဿ ဝသေန ဒွေ ဝုတ္တာတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၁၇။

အဟေတုကကိရိယစိတ္တ (န) [အဟေတုကကိရိယ+စိတ္တ] အဟိတ်ကြိယာစိတ်။ ခီဏာသဝါ စတူဟိ သဟေတုကကိရိယစိတ္တေဟိ ဧကေန အဟေတုကကိရိယစိတ္တေနာတိ ပဉ္စဟိ စိတ္တေဟိ ဟသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။

အဟေတုကကိရိယတ္တယ (န) [အဟေတုကကိရိယ+တယ] အဟိတ်ကြိယာ သုံးခုအပေါင်း။ တတော ဝေ ဟိ အဟေတုကကိရိယတ္တယေပိ ဈာနင်္ဂါနိ ဗလာနိ စ သင်္ဂဟဝါရေ န ဥဒ္ဓဋာနိ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၆။

အဟေတုကစိတ္တ (န) [အဟေတုက + စိတ္တ] အဟိတ်စိတ်။ ဒုဗ္ဗလာရမ္မဏေ ဒုဟေတုကစိတ္တဒွယေန စ အဟေတုကစိတ္တေန စာတိ တီဟိ စိတ္တေဟိ ဟသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၅၊ ၃၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၄။ မူလဋီ၊၃။၁၅၈၊၁၇၄။)

အဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [အဟေတုကစိတ္တ+ဥပ္ပါဒ] အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ဝိညာဏကိစ္စမတ္တဝသေန ဟိ အဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒါ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋ္ဌာံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

အဟေတုကစုတိ (ထိ) [အဟေတုက + စုတိ] အဟိတ်စုတိ။ ကေစ္စ သုဂတိစုတိယာ ကေစ္စ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ။ အဟေတုကစုတိယာ သဟေတုကပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၈၆။

အဟေတုကဇဝနာဝသာန (န) [အဟေတုက+ဇဝန+အဝသာန] အဟိတ်ဇော၏ အဆုံး။ အဟေတုကဇဝနာဝသာနေ အဟေတုကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အဟေတုကဋ္ဌ (ပု) [အဟေတုက+အတ္ထ] သမ္ပယုတ်ဟိတ်မရှိသော – အနက် – သဘော။ တထာ ပဥ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ အဟေတုကဋ္ဌော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။

အဟေတုကဋ္ဌက (န) [အဟေတုက+အဋ္ဌက] အဟိတ်ဝိပါက်စိတ် ရှစ်ခုအပေါင်း။ ဧတ္ထေဝ ဒွိဒသကမဂ္ဂေပိ အဟေတုကဋ္ဌကမ္ပိတိ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အဟေတုကပဋိသန္ဓိဝသေန အဟေတုကဋ္ဌကမ္ပိ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၈။

အဟေတုကတာ (ထီ) [အဟေတုက + တာ] ယှဉ်ဖက်ဟိတ် မရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ ပဋ္ဌိဝိညာဏာနံ ဝိယ အဟေတုကတာယ မဂ္ဂပစ္စယဝိရဟာ စ .... ပဋ္ဌိဝိညာဏသောတပတိတတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၆။

အဟေတုကတိရစ္ဆာနယောနိ (ထီ) [အဟေတုက + တိရစ္ဆာန + ယောနိ] အဟိတ်တိရစ္ဆာန်–အမျိုး–ဇာတ်။ ဝေ အဟေတုကတိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တောပိ တထာဂတော သဂါရဝဝါသံ ရောစေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။

အဟေတုကတ္တ (နု) [အဟေတုက + တ္တ] အကြောင်း–မရှိ–ကင်း –သည်၏ အဖြစ်။ ဝယဓမ္မာနုပဿီတိ တွေ အဟေတုကတ္တေပိ ဝိနာသဿ ယေသံ ဟေတုဓမ္မာနံ အဘာဝေ ယံ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။

အဟေတုကဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အဟေတုက + ဒိဋ္ဌိ] အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အကြောင်းကံတရားမရှိဟု– အကြောင်းကံတရားမရှိပဲ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးများကိုခံစံကြရသည်ဟု–မှားယွင်းစွာယူဆခြင်း–မှားယွင်းစွာယူဆသောဒိဋ္ဌိ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)။ တတ္ထ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ နတ္ထိကဒိဋ္ဌီတိ အယံ တိဝိဓာ သဂ္ဂါဝရဏာ စေဝ ဟောတိ မဂ္ဂါဝရဏာ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၊၄၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဥတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၉။ မ၊ဋီ၊၂။၈၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။)

အဟေတုကဒွယ (နု) [အဟေတုက + ဒွယ] အဟိတ်စိတ်နှစ်ပါး အပေါင်း၊ (ဟသိတုပ္ပါဒ် စိတ်နှင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)။ တေနေဝ ဣမသ္မိမ္ပိ အဟေတုကဒွယေ ဗလာနိ အနုဒ္ဓေသာသင်္ဂဟိတာနီ။ မူလဋီ၊၁။၁၃၇။ (–အနုဋီ၊၁။၁၄၄။)

အဟေတုကန္တရ (နု) [အဟေတုက + အန္တရ] တပါးသော အဟိတ်စိတ် (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်)။ သမာဓိဝီရိယိန္ဒြိယာနမေဝ အဘာဝံ ဒဿေန္တော အဟေတုကန္တရတော ဝိသေသေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၅၈။

အဟေတုကပဋ္ဌိဝိညာဏ (နု) [အဟေတုက+ပဋ္ဌိဝိညာဏ] အဟိတ်ဖြစ်သော ပဋ္ဌိဝိညာဏ်။ န ဈာနေ ကေန္တိ အဟေတုကပဋ္ဌိဝိညာဏဝသေန(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂)တိ ပဋ္ဌိဝိညာဏာနံ ဟေတုပစ္စယဝိရဟိတမတ္တဒဿနတ္ထံ ဟေတုကဂ္ဂဟဏံ ကတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၂၁၀။

အဟေတုကပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အဟေတုက+ပဋိသန္ဓိ] အဟိတ် ပဋိသန္ဓေ။ အဟေတုကပဋိသန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တာနံ တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ ဟတ္ထာရုဠှံ ဘတ္တံ အာရောပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။)

အဟေတုကပဋိသန္ဓိက (တိ) [အဟေတုက ပဋိသန္ဓိ+က] အဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသော၊ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော၊သူ။ တယော ဝဏ္ဏုဒိပနာ အဟေတုကပဋိသန္ဓိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃၊ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၃။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၁၀။ မူလဋီ၊၁။၁၃၁။ မူလဋီ၊၃။၁၅၉။)

အဟေတုကပဋိသန္ဓိကတ္တ (နု) [အဟေတုကပဋိသန္ဓိက+တ္တ] အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၏အဖြစ်။ အထ ခေါ အဟေတုကပဋိသန္ဓိကတ္တာ....မရဏရူပဝသေန ပါဠိတ္တိယံ။ ဝဇိရ၊၁၆၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။)

အဟေတုကပဋိသန္ဓိကထာ (ထီ) [အဟေတုကပဋိသန္ဓိ+ကထာ] အဟိတ်ပဋိသန္ဓေနှင့် စပ်သောစကား။ ဣဒါနိ အဟေတုကပဋိသန္ဓိကထာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။

အဟေတုကပဋိသန္ဓိကာလ (ပု) [အဟေတုက-ပဋိသန္ဓိ + ကာလ] အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်သော–အချိန်–ကာလ။ တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသီတိ အဟေတုကပဋိသန္ဓိကာလေပိ ပရခုံသန် အမနာပတောယေဝ ပစ္စေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

အဟေတုကပဋိသန္ဓိစိတ္တ (န) [အဟေတုကပဋိ-သန္ဓိ+စိတ္တ] အဟိတ်ပဋိသန္ဓေစိတ်။ တတ္ထာတိ အဟေတုကပဋိသန္ဓိစိတ္တေ။ အနုဋီ၊၃။၂၁၆။

အဟေတုကဘာဝ (ပု) [အဟေတုက+ဘာဝ] အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အဖြစ်၊ အဟိတ်တိရစ္ဆာန် မျိုးဖြစ်ခြင်း။ န နာဂဇာတိအာဒီသု ဌိတာနံ။ ကသ္မာတိ စေ ? အဟေတုကဘာဝတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

အဟေတုကဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဟေတုကဘာဝ +ပတ္တိ] အကြောင်း–ကင်း–မရှိ– သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ တေသံ ဝုဿရာဒိ-သခါတနာမရူပဿ အဟေတုကဘာဝပ္ပတ္တိ-တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၃။

အဟေတုကဘာဝါပန္န (တိ) [အဟေတုကဘာဝ +အာပန္န] အကြောင်း–ကင်း–မရှိ–သည် ၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဥဒါဟု အဟေတု-ကန္တိ ယထာ အဟေတုကဘာဝါပန္နော သံ-သယနာကာရော ဂဟိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။

အဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ) [အဟေ-တုက+မနောဝိညာဏ + ဓာတု] အဟိတ်-မနောဝိညာဏဓာတ်။ ပဥ္စ အဟေတုက-မနောဝိညာဏဓာတုယော။ အဘိ၊ဓ။၂၇၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၊၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၇၊၄၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၁။)

အဟေတုကမောဟ (ပု) [အဟေတုက+မော-ဟ] အဟိတ်ဖြစ်သော မောဟ၊ ယှဉ်ဖက် ဟိတ်မရှိသောမောဟ၊ မောဟမူဒွေး၌ ယှဉ် သော မောဟ။ အဟေတုကမောဟော စေဝ အဟေတုကဝိပါကကိရိယာ စ ပစ္စယုပ္ပန္နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။မူလဋီ၊ ၃။၂၁၈။ အနုဋီ၊၃။၂၉၂၊၃၁၄၊၃၂၂။)

အဟေတုကမောဟဝဇ္ဇ (တိ) [အဟေတုကမော-ဟ+ဝဇ္ဇ] အဟိတ်ဖြစ်သော မောဟကြဉ် သော၊ မောဟမူဒွေး၌ မောဟကြဉ်သော။ သေသေသူတိ အဟေတုကမောဟဝဇ္ဇာဟေ-တုကေသု ပဥ္စဝိညာဏာ။ပ။ ဈာနပစ္စယံ လဘန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၂၉၂။

အဟေတုကယောနိ (ထီ) [အဟေတုက+ယော-နိ] အဟိတ်တိရစ္ဆာန်အမျိုးဇာတ်။ "တွေကံ နာမ ကာလံ သမဏမ္မ် ကတွာ အဟေတု-ကယောနိယံ မဏ္ဍူကဘာဝေဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တော-မှိ"တိ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။

အဟေတုကဝါဒ (ပု) [အဟေတုက+ဝါဒ] (၁) အဟေတုကဝါဒ၊ အကြောင်းကံတရားမရှိ– သတ္တဝါတို့သည် အကြောင်းကံတရား မရှိပဲ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကို ခံစံကြရသည်– ဟု ယူဆသော (မှားယွင်းသော) အယူဝါဒ (အဟေတုကဒိဋ္ဌိ မည်သော နိယတမိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိ)။ (တိ) (၂) အဟေတုကဝါဒ ရှိ သော၊ သတ္တဝါတို့သည် အကြောင်းကံ တရားမရှိပဲ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကို ခံစံ ကြရသည်ဟု ယူဆပြောဆိုသော၊သူ။ (၁) ကေဋ္ဌေနေဝ ကာဋ္ဌကေဟိ နတ္ထိကဝါဒ, အဟေတုကဝါဒ, အကိရိယဝါဒသခါတေဟိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဓမ္မေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၄။ အနုဋီ၊၁။၁၇၈။ အနုဋီ၊၃။၆၇။) (တိ)(၂) အဟေတုကဝါဒါ-(သံ၊၂။၆၀။ အံ၊၁။၃၄၀။ အဘိ၊က။၁၁၃)-တိ "နတ္ထိ ဟေတု၊ နတ္ထိ ပစ္စယော သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ"တိ ဝေမာဒိဝါဒိနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄၊၈၇။

သံ၊ ဌ၊၂။ ၂၅၇။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၇၀။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၅၅။)

အဟေတုကဝါဒီ (တိ) [အဟေတုက + ဝါဒ + ဤ] အဟေတုကဝါဒ(၂)နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ နတ္ထိကဝါဒီ အဟေတု-ကဝါဒီ အကိရိယဝါဒီ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၂၁၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။ ၂၅။

အဟေတုကဝိပါက (ပု) [အဟေတုက + ဝိပါက] အဟိတ်ဝိပါက်။ အဟေတုကဝိပါကာ သဠာ-ရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏာ ဒုဝိဓာပိ သန္တီရဏာ-ဒိကိစ္စာ မနောဝိညာဏဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။)

အဟေတုကဝိပါကဝိညာဏ (န) [အဟေတုက-ဝိပါက + ဝိညာဏ] အဟိတ်ဝိပါက်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်။ အဋ္ဌဝိဓမ္ပိ စေတံ အဟေတုကဝိ-ပါကဝိညာဏံ နိယတာနိယတာရမ္မဏတ္တာ ဒု-ဝိဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅။

အဟေတုကဝေါဟာရ (ပု) [အဟေတုက + ဝေါ-ဟာရ] အဟေတုကဟူသော – အခေါ် အဝေါ် – နာမည်ပညတ်။ အထ ခေါ သဟေတုက-ဝေါဟာရမေဝ လဘတိ န အဟေတုက-ဝေါဟာရန္တိ အဇ္ဈောဟာရိကံ ကတံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၀။ (– အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၇။)

အဟေတုကသတ္တ (ပု) [အဟေတုက + သတ္တ] အဟိတ်သတ္တဝါ၊ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ပဋိ-သန္ဓေနေသောသတ္တဝါ။ အဟေတုကသတ္တေ-သု လဒ္ဓမာနံ သုခဒုက္ခန္တိ အယမေကော အန္တော။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၉။

အဟေတုကသောမနဿသဟဂတစိတ္တ (န) [အ-ဟေတုက + သောမနဿ + သဟဂတ + စိတ္တ] အဟိတ်သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် (ဟသိ-တုပ္ပါဒ်စိတ်)။ န အဟေတုကသောမနဿ-သဟဂတစိတ္တေန ဘဂဝတော သိတံ ဟော-တီတိ ဒဿနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၅။

အဟေတုကဟံသယောနိ (ထီ) [အဟေတုက + ဟံသ + ယောနိ] အဟိတ်တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သော ဟင်္သာမျိုး။ မယာ ဟိ ပုဗ္ဗေ အဟေတုက-ဟံသယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တေနပိ အာယုသင်္ခါရာန ဩတ္တရာဘာဝံ ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၁၂။

အဟေတုနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [အဟေတု + နိဗ္ဗတ္တ] အ-ကြောင်းမဲ့ – အလိုအလျောက် – ဖြစ်သော။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္န-ကြည့်။

အဟေတုဇ (တိ) [န + ဟေတုဇ] အကြောင်း-ကြောင့်မဖြစ်သော၊ အကြောင်းမရှိပဲ ဖြစ်-ပေါ်သော။ ယံ လောကေ အကမ္မဇံ အဟေတုဇံ အနုတုဇံ၊ တံ မေ ကထေဟိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၀။

အဟေတုဘာဝ (ပု) [အဟေတု + ဘာဝ] အ-အကြောင်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အကန္တိ-သုခဿ အဟေတုဘာဝတော။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၈။ (– မ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၂။ မူလဋီ၊ ၁၊ ၆၁။)

အဟေတုဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [အဟေတု + ဘာဝ + အာပတ္တိ] အကြောင်းမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ အကြောင်း၏ အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း။ အသာမဂ္ဂိယံ အဟေတုနံ သာမဂ္ဂိယမ္ပိ အဟေတုဘာဝါပတ္တိတော။ အဘိ၊ ဌ၊၁။ ၁၀၂။

အဟေတုဘူတ (တိ) [အဟေတု + ဘူတ] အကြောင်း မဟုတ်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ သီလေနာတိ သုဒ္ဓိယာ အဟေတုဘူတေန သီလေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၁။

အဟေတုဝါဒ (ပု) [အဟေတု + ဝါဒ] (၁) အဟေတုကဝါဒ (၁) နှင့်တူ။ (တိ)(၂) အ-အဟေတုဝါဒ(၂)နှင့်တူ။ (၁) အဟေတုဝါဒ-ဝိသမဟေတုဝါဒေသု ဒေါသံ ဒိသွာ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၉၄။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၉၅-၆။ (တိ) (၂) အဟေတုကဝါဒေါ ပုရိသော၊ ယော စ ဣဿ-ရကုတ္တိကော။ ဇာ၊ ၂။ ၅၀။ (– အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။)

အဟေတုဝါဒီ (တိ) [အဟေတု + ဝဒ+ဏီ] အဟေတုကဝါဒီ-နှင့် အနက်တူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-တိ နတ္ထိကဝါဒီ အဟေတုဝါဒီ အကိရိယဝါဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။

အဟေဝန (နု) [?] မြတ်သော-တော-ကောအုပ်။ အဟေဝနံ ဝုစ္စတိ ဝန-သဏ္ဍော၊ ဥတ္တမံ ဝနသဏ္ဍံ ဒဟတီတိ အဋ္ဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၅။

အဟေသုံ (ကြိ) ဟောတိ (ဝိ၊၁။၁၀၊၁၁၃၊၂၇၆။ သံ၊၃။၂၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄) ကြည့်။

အဟော (ဗျ) [နု+ဟာ+ဩ။ ဓာန်။၁၁၃၈၊ ၁၁၄၉။ ရူ။၁၃၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၈၄-၅] (၁) အောက်မေ့-အမှတ်ရ-ခြင်း=အနုဿရဏ။ (၂) အံ့ဩခြင်း=အစ္ဆရိယ,ဝိမှယ။ (၃) ချီးမွမ်းခြင်း=ပသံသန။ (၄) ကဲ့ရဲ့ခြင်း=ဂရဟာ။ (၅) စိုးရိမ်ခြင်း=သောစန။ (၆) တောင့်တခြင်း=ပတ္ထနာ။ (၇) သနားခြင်း။ ကရုဏာ,ဒယာ။ (၈) ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်း=သမ္ပဟံသန။ (၁) အဟော နူနာ(ဒီ၊၁။၁၆၉။ မ၊၂။၂၂၂)တိ အနုဿရဏတ္ထေ နိပါတဒွယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၅-၌ အဟောတိ အစ္ဆရိယေ-ဟု ဖွင့်၏။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ (၂) အဟော ဒါန-(ဥဒါန။၁၁၁)န္တိ ဧတ္ထ အဟောတိ အစ္ဆရိ-ယတ္ထေ နိပါတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ (နီတိ၊သုတ္တ။၃၈၄-၅-၌ ဤ'ဥဒါနပါဠိ'၌ ရှိသော အဟော-ကို ပသံသနတ္ထ-ဥဒါဟရုဏ်အဖြစ် ပြ၏။) အဟော ဗုဒ္ဓေါ .... အဟော နေသာ သတ္ထုသမ္ပဒါ။ ထေရ။၂၅၉။ အပ၊၁။၁၈၈။ အဟောတိ အစ္ဆရိယတ္ထေ နိပါတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ အဟော မေ သုကတံ ကမ္မံ။ အပ၊၁။၂၆။ အဟောတိ ဝိမှယတ္ထေ နိပါတော။ အပ၊၁။၂၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဝိမာန။၂၅။ အပ၊၁။၂၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၊၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀၊၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၊၁၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၊၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄။)

(၃) အဟော ယညော၊ အဟော ယည-သမ္ပဒါ (ဒီ၊၁။၁၃၆)....တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ပသံ-သမာနာ ဝေမာဟံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ "အဟော သုခံ အဟော သုခံ။ ဝိ၊၄။၃၃၉။ ဒီ၊၃။၁၈၃။ အံ၊၂။၁၇၇။ ဥဒါန။၉၈။ (-ဇာ၊၁။၃၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄၊၁၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၃၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၁၊၁၄၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၉၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၈။) (၄) အဟော ဝတာ (ဒီ၊၁။၁၀၀)တိ ဂရဟာဝစနမေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဟောဝတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၈)တိ ဂရဟာနေ နိပါတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။)

(၅) အဟော ဝတာ နော(မ၊၂။၂၆၀)တိ အဟော ဝတ နု....တံ 'အဟော ဝတ အမှာ-ကံ ဘာတာ မတော၊ ပုတ္တော မတော'တိ-အာဒိနိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အဟော ဝတာတိ သောစဒ္ဒန နိပါတော "အဟော ဝတ ပါပံ ကတံ မယာ"တိအာဒီသု ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၆။ (-ဒီ၊၃။၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။) (၆) အဟော ဝတာ (မ၊၁။၃၅၆။ အံ၊၂။၂၆၈-၉)တိ ပတ္ထနတ္ထေ နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အဟော(ဇာ၊၂။၃၃)တိ ပတ္ထနတ္ထေ နိပါတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၀။ (-ဝိ၊၃။၃၇။ အံ၊၁။၁၄၀။ အံ၊၂။၄၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇၊၁၇၉။ သုတ္တနိ၊

ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇၊၁၇၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။) (၇) အဟော တပဿီတိ ကာရုညာကာရံ ဒဿေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။) (၈) သာဓု သာဓု (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀)တိ အဟော အဟောတိ အယမေတ္ထ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ သမ္ပဟံသနေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀။ အဟောဝတာ-(ပေတ။၁၅၈)တိ သာဓု ဝတ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၃။ (—ဒီ၊၃။၇၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၁။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၇၂။)

အဟောဂင်္ဂါ(ဂ်)ဂဗ္ဗတ (ပု) [အဟောဂင်္ဂါ+ ပဗ္ဗတ] အဟောဂင်္ဂါ-မည်သော တောင်။ အတ္တနာ ဖာသုဝိဟာရေန ဝိဟရိတုကာမော အဟောဂင်္ဂပဗ္ဗတံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။)

အဟောန္တ (တိ) [န+ဟောန္တ။ထိ-၌ အဟောန္တီ] မဖြစ်သော။ ကာယိကသုခဒုက္ခဒေါမနဿံ အဟောန္တမ္ပိ သုခဒုက္ခာ စာတိ....ဂဟိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ စုတိစိတ္တက္ခဏေ အဟောန္တိ-ပိ ကောသန္တတိဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ (-- မူလဋီ၊၁။၁၉၈။ မူလဋီ၊၃။၁၉၊၂၃၈။ အနုဋီ၊၃။ ၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။)

အဟောပုရိသိကာ (ထီ) [အဟော+ပုရိသ+ ဏိက။ အဟောပုရိသတော ဒပ္ပနေ ဏိကော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၇၉။] အုံ့ဖွယ်ယောကျ်ား ငါဘကားဟု ထောင်လွှားခြင်း (နီတိ၊သျှ)။ အညထာ အဟောပုရိသိကာ နာမ သိယာ (အာဟောပုရိသိကာ၊ ဒီ၊ဋီ၊၁)။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၆။

အဟောမုခ (န) [အဟ+မုခ] မိုးသောက်၊ မိုး လင်း။ အဟောမုခံ၊ ဥဒိသောတိပိ ပစ္စူသဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၈။

အဟောရတ္တ (ပု၊န) [အဟ+ရတ္တိ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၄။ ရူ။ နှာ-၂၁၄။] နေ့၊ ညဉ့်။ အထ ခေါ ဘော အဟောရတ္တာနံ အစ္စယေန။ ဒီ၊၂။၁၈၆။ အဟောရတ္တ(ဣတိဝုတ်။၂၀၁)န္တိ ဒိဝါ စေဝ ရတ္တိံ စ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ (—အံ၊၁။၃၄၉။ သံ၊၁။၆၉။ ဇာ၊၁။၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၀။ ဝဇီရ။၄၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။)

အဟောရတ္တာနုသိက္ခီ (တိ) [အဟောရတ္တ+အနု-သိက္ခီ] နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး သိက္ခာသုံးပါးကို ကျင့်တတ်သော၊သူ။ သဒါ ဇာဂရမာနာနံ၊ အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနံ။ ဓမ္မ။၄၆။ အဟော-ရတ္တာနုသိက္ခိနန္တိ ဒိဝါ စ ရတ္တိံ စ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခမာနာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

အဟောသိ (ကြိ) ဟောတိ (ဝိ၊၁။၁၃။ ဒီ၊၁။ ၁၆၇။ သံ၊၁။၂၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၆၊၆၃၊၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၃၆၊၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၉၊၂၉၊၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊၄၈၊၆၂၊၈၂၊၉၂၊၁၀၇၊၁၁၄၊၁၁၇၊ ၁၂၈၊၁၈၅၊၂၃၅၊၂၈၀၊၃၂၅၊၃၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၊၁၃၅၊၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၊၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၊ ၅၉၊၃၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၊၁၆၊၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၊၁၆၄၊ ၂၆၁၊၃၆၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၊၂၉၊၂၀၁။ သုတ္တ-နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၁၄၊၇၀၊၈၅၊၁၇၃၊၂၅၃၊၂၅၇၊ ၂၉၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၁၈၅၉၊၁၇၁၊၃၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၂၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၄၊၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၉၊၁၅၄၊ ၃၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၂၀၊၃၃၃၊၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၃-၁၄၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅:၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၊၂၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။ ဝိမတိ၊၂။၆၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၁၊၂၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၉၊၁၁၅၊၁၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၆၊၃၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၊၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၆၊၂၈၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂။ အံ၊ဋီ၊၃။

၂၃၊၆၁။ မူလဋီ၊၁။၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၈၊၁၇၆၊ ၃၈၇။ နေတ္တိဋီ။၉၄၊၁၃၉)ကြည့်။

အဟောသိ* (ကြိ) ဟောတိ (မ၊၁။၁၀။ သံ၊ ၁။၂၆၅။ ဝိမာန။၁၃၊၁၅၊၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁၊ ၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၊၁၄၀၊၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၉၊၁၆၂၊၁၉၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၂၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၊၁၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၇၂၊၁၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂၊၂၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၆၊၁၅၊၂၀၀၊၂၄၃၊၅၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၁။ဝိမတိ၊၂။၈၅။ ဒီဋီ၊၁။၁၀၅။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။ သံဋီ၊၂။၅၁။ အံဋီ၊၃။ ၈၅)·ကြည့်။

အဟောသိကမ္မ (န) [အဟောသိ+ကမ္မ။ ယေဘုယျေဝသေန နာမာနံ နာမေဟိ သမာသော ဟောတိ၊ အပ္ပကဝသေန ပန အာချာတာနမ္ပိ နာမေဟိ၊ ယထာ "မာခလိ"တိ၊ တသ္မာ "အဟောသိကမ္မ"န္တိ ဣဒံ သမာသော၀, န ဝါကျံ....အဟောသိ ဧဝ ကမ္မံ အဟောသိကမ္မံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၉။] အဟောသိကံ၊ ကံဖြစ်ခဲ့ရုံ မျှသာဖြစ်သော ကံ။ (ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ ကို ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းကြောင့် "ကံ"ဟူ၍ ဖြစ် လာရသော်လည်းအကျိုးမပေးပဲ အချည်းနှီး ပျက်စီး ပြုန်းတီး သွားသောကြောင့် ၎င်း ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံကို "အဟောသိကံ"ဟု ခေါ်သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဖြစ်သောကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုး ပေးရမည်ဖြစ်ပါလျက် အကျိုးမပေးနိုင်လျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်ရတော့၏။ ယခုဘဝမှ သေလွန်ပြီးနောက် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုး ပေးရမည်ဖြစ်သော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံသည်လည်း ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးနိုင်လျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်၏၊ အပရာပရိယဝေဒနီယ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ ကား တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝ တိုင်အောင် ဘဝမကုန်ဆုံးသေးသမျှ အခွင့် ရသည့် တချိန်ချိန်၌ အကျိုးပေးမြဲဖြစ်သော ကြောင့် အဟောသိကံ ဟူ၍ မဖြစ်နိုင်၊ နိဗ္ဗာန် ရသဖြင့် ဘဝကုန်ဆုံး, သံသရာစက်ပြတ်မှသာ အကျိုးပေးခွင့် မရတော့သောကြောင့် အ ဟောသိကံ ဖြစ်ရတော့သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီ- ယကံပေါင်းများစွာ, ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံပေါင်း များစွာ ဆည်းပူးပြုလုပ်အားထုတ်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တခုခုသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံကသာ အကျိုးပေး၍ ကျန် သမျှကံတို့မှာ အကျိုးမပေးပဲ အဟောသိကံ ချည်းသာ ဖြစ်ကြရတော့သည်။ အမိသတ် ခြင်းစသော အာနန္တရိယကံ ငါးမျိုးလုံး ကျူး လွန်ထားသူမှာလည်း ကံငါးမျိုးလုံးကြောင့် ငရဲကျသည်မဟုတ်၊ ကံတမျိုးမျိုးကြောင့်သာ ငရဲကျသည်၊ သမာပတ်ရှစ်ပါးလုံးရရှိထားသူ မှာလည်း သမာပတ် တပါးပါးကြောင့်သာ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ကျန်သော အာနန္တရိယကံနှင့် သမာပတ်တို့မှာ အဟော- သိကံ တို့ချည်းသာတည်း။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၅-၆။ အံဋီ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၆-၇။ ဝိဘာဝနီ။၁၇၁။) အ- ဟောသိကမ္မ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄)န္တိ ကမ္မံယေဝ အဟောသိ၊ န တဿ ဝိပါကော အဟောသိ၊ အတ္ထိ ဘဝိဿတိ ဝါတိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ။ မ။ ဋီ၊၃။၁၅၇။

အဟောသိကမ္မပက္ခ (ပု) [အဟောသိကမ္မ+ပက္ခ] အဟောသိကံ၏ အဖို့။ အသတိ သံသာရ- ပဝတ္တိယာ အဟောသိကမ္မပက္ခေ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။

အဠ (ပု၊န) [အဠ+အ] ခြေမ၊ လက်မ၊ ပုဇွန် လက်မ။ (အဠစ္ဆိန္န-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) ယည- ဒေဝ ဟိ သော ဘန္တေ ကက္ကဋကော အဠံ

အဘိနိန္နာမေယျ။ မ၊၁။၂၉၆။ သံ၊၁။၁၂၄။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။)

အဠက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အဠက-မည်သောမင်း။ သော အဿကဿ ဝိသယေ၊ အဠကဿ သမာသနေ (သုတ္တနိ။၄၂၉)တိ သော ဗြာဟ္မဏော အဿကဿ စ အဠကဿ စာတိ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ သမာသန္နေ ဝိသယေ အာသန္နေ ရဋ္ဌေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

အဠကဒေဝတ္ထေရ (ပု) [အဠကဒေဝ + ထေရ] အဠကဒေဝ-မည်သော မထေရ်။ ကဿပဂေါတ္တတ္ထေရေန အဠကဒေဝတ္ထေရေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁။

အဠကမန္ဒာ (ထီ) [အဠကာ+မုဒ+အ+အာ (ဣတ္ထိဇောတက)။ အဠကာ ဧဝ မောဒကရဏတော အဠကမန္ဒာ ဥကာရဿ အကာရော၊ နာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂။] အဠကမန္ဒာ-မည်သော မြို့တော်၊ (ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ မြို့တော်တည်း)။ အဠကမန္ဒာဝ သဒေဝါနံ၊ သာဝတ္ထိံ ပုရမုတ္တမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အဠကမန္ဒာဝါတိ အာဠကာနာဠကာဒီသု ဝေဿဝဏမဟာရာဇဿ နဂရီသု အဠကမန္ဒာ နာမ ဧကာ နဂရီ။ ယာ လောကေ အဠကာ ဧဝ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။

အဠကာ (ထီ) [အလံ + ကရ + ကွိ + အာ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂။] အဠကာမည်သော မြို့တော်။ (ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏မြို့တည်း။) အလကာ, အဠကမန္ဒာ-တို့ ကြည့်။

အဠက္က (ပု) [အလ + ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၁၉။] ခွေးရူး။ အလက္က-ကြည့်။

အဠစ္ဆိန္န (တိ) [အဠ+ဆိန္န=ဆိဒ+တ] လက်မခြေမ ပြတ်သော၊သူ။ န ဘိက္ခဝေ အဠစ္ဆိန္နော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၂၆။ အဠစ္ဆိန္နောတိ ယဿ စတူသု အင်္ဂုဋ္ဌကေသု အင်္ဂုလိယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဧကော ဝါ ဗဟူ ဝါ အင်္ဂုဋ္ဌကာ ဆိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀ဂ။ အင်္ဂုလိစ္ဆိန္နော အဠစ္ဆိန္နော။ အဘိ၊က။၃၂။ အဠစ္ဆိန္နော ဝိယ ကက္ကဋကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃၁။

အဠဒွယ (နု) [အဠ+ဒွယ] လက်မနှစ်ခုအပေါင်း။ ကမ္မာရော လောဟသလာကံ ဝိယ အဠဒွယေန ပါဒေ ဒဠှံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

အဠာရ(တိ) [အလ+အာရ။ ဒီသတ္တံ အလတိ ဗန္ဓတီတိ အဠာရော၊ ဝဏ္ဏော,ဝိသာလော စ။ ဏွာဒိ။၁၆၄။ (အရာလ-သံ)] (၁)ကောက်ကွေး—သော။ (၂) ကျယ်ပြန့်သော။ (၃) ထူထဲသော။ (၁) အဠာရံ ဝေလ္လိတံ ဝင်္ကံ။ ဓာန်။၇၀၉။(၂)(၃) အဠာရက္ခိ, အဠာရပမှ-တို့ ကြည့်။

အဠာရက္ခိ (တိ) [အဠာရ+အက္ခိ] ကျယ်—တင့်တယ်—သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ယတော လဒ္ဓါ အဠာရက္ခီ။ ဇာ၊၁။၁၆။ အဠာရက္ခိ ဝိသာလနေတ္တာ သောဘနလောစနာ လဒ္ဓါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

အဠာရပမှ (တိ) [အဠာရ+ပမှ] (၁) ထူထဲ—သိပ်သည်း—သော မျက်တောင်မွေးရှိသော။ (၂) ကျယ်ပြန့် —ပြန့်ပြော —တင့်တယ်—သော မျက်တောင်မွေးရှိသော။ (၁) တဒနုပဒံ အဝစာသိ'ဠာရပမှေ။ ဝိမာန။၅၁။ အဠာရပမှေတိ ဗဟလသံဟတပမုခေ၊ ဂေါပမုခေတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။ (၂) အဠာရပမှေဟိ(ဇာ၊၂။၄၀)တိ ဝိသာလပခုမေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၇။(ပေတ။၁၇၂။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၂-တို့၌ အာဠာရပမှ-ဟု ရှိသည်။ ဇာ၊၂။၃၂၄-လည်း ကြည့်။)

အ-သရအဘိဓာန်

၃-တွဲ

အ-အက္ခရာ (အ-သရ) အစပြုသော
အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း

အတွဲ ၁-၌	အ-မှ အနိဋ္ဌက-ထိ ပုဒ်ပေါင်း	၈၃၅၆
အတွဲ ၂-၌	အနု-မှ အဗ္ဗောကာသိကရဏ-ထိ ပုဒ်ပေါင်း	၇၁၀၆
အတွဲ ၃-၌	အဗျဂ္ဂ-မှ အဋ္ဌာရပမ်-ထိ ပုဒ်ပေါင်း	၁၁၄၅၁
	စုစုပေါင်း	၂၆၉၁၃

အလုံးစုံ ပြီးပြီ

ပ-မ-ဗ-သ-စ—၃၅—၂၀-၇-၇၁—၂၀၀၀-အုပ်။ (၂)

အလိမ္မာ စာမှာရှိသည်
လူတော်လူကောင်းဖြစ်အောင်
ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ

မြန်မာပြန် ပိဋကတ်များကို ဖတ်ပါ

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူးခပ်နိုင်စေမည့်

တိပိဋက ပါဠိ–မြန်မာ အဘိဓာန်

ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်	ပုဒ်အရေအတွက်
၁	အ ....မှ ဖန္ဒိက ....အထိ	၈၃၅၆
၂	အနု ....မှ အဇ္ဈောက္ကိရဏ....အထိ	၇၁၀၆
၃	အဇ္ဈတ္တ....မှ အဉ္ဇာရပမှ ....အထိ	၁၁၄၅၁
၅	က ...မှ ကိလေသဝတ္ထု ....အထိ	၄၄၅၃
၄	စ ..မှ ဉဇ္ဈေယျ ...အထိ	၆၄၄၅
၆	တ ....မှ ထောမေသာမိ....အထိ	၆၅၃၅

ပေါင်း ၆–တွဲ ထွက်ပြီ။ ပုဒ်ပေါင်း ၄၄၉၄၆ ပါဝင်သည်။

ရိုက်ဆဲ အတွဲများ

အတွဲ-၇ အတွဲ-၆ အတွဲ-၈ အတွဲ-၁၀ မကြာမီ ထွက်တော့မည်။

ဤ အဘိဓာန်များ၌—

(က) ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ပါဠိဝေါဟာရများ အစုံအလင်ပါဝင်သည်။
(ခ) လိင် ပုဒ် ဓာတ် ဝိဘတ် ပစ္စည်းများ ခွဲခြားပြထားသည်။
(ဂ) ပါဠိဘာသာ ဝိဂ္ဂြိုဟ် ဝစနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာများ ပါဝင်သည်။
(ဃ) မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရ အဓိပ္ပါယ်, အရကောက်, အဆုံးအဖြတ်များ ပါဝင်သည်။
(င) သိမှတ်ဖွယ် အကြောင်းအရာများ အပြည့်အစုံ ရေးသားပြထားသည်။
(စ) ဝေါဟာရပုဒ်,အဓိပ္ပါယ်,အကြောင်းအရာတို့ပါရှိသည့်ကျမ်းများကို ညွှန်းပြထားသည်။

မဟာဗုဒ္ဓဝင် ၅-တွဲ ၆-အုပ် ထွက်ပြီ၊ ဆဋ္ဌမတွဲ မကြာမီ ထွက်တော့မည်။